



4° P. gr. C. 18 (37)

1066

N.E. 10 (37)

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS, [Patrologia]

SEU
BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, ÆCONOMICA
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM, SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,
SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB AVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS
ET AD PHOTII TEMPORA (ANN. 863) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER DUODECIM PRIORÆ
ECCLESIE SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS,

PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA;

DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;

OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS.

DETECTIS AUCTA;

INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUTORES ALICUIUS MOMENTI

SUBSEQUENTIBUS, DONATA;

CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM
DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA;

OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM
ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET AMPLIUS INDICIBUS LOCUPLETATA; SED PRÆSERTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO
SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE

PATRUM, ASSQUE ULLA EXCEPTIONE, IN QUOLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR;

ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBIVIUM QUINAM PATRES ET

IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS,

A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPTIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS,

CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS

TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTEM

SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METRODICA ET CHRONOLOGICA,

SEXCENTIORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM,

PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES,

LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COORDINATORUM.

SERIES GRÆCA

IN QUÆ PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIE GRÆCÆ
A S. BARNABA AD PHOTIUM,

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORS. :

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA; LATINA,
JAM INTEGRÆ EXARATA, VIGINTI ET DUCENTIS VOLUMINIBUS HOLE SUA STAT, CENTUMQUE ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA
DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM CUM VERSIONE LATINA LATERALIS COMPLECTITUR, ET
FORSAN CENTUM VOLUMINUM EXCEEDIT NUMERUM. POSTERIOR AUTEM VERSIONEM LATINAM TANTUM EXHIBET IDEOQUE IN-
TRA QUINQUAGINTA CIRCITER VOLUMINA RETINEBITUR. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE
MERE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR : UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUIUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR,
COLLECTIONEM INTEGRAM SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM COMPARET NECESSE ERIT; SECUS ENIM, CUIUSQUE VOLUMINIS AM-
PLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS XXVII.

S. GREGORII NAZIANZENUS.

Bayernsches
Staatsbibliothek
München

EXCUBEATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'ANDOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER NOMINATAM.
SEU PETIT-MONTROUZE.

1857

159

F

Digitized by Google

4° P. gr. C. 18 / 37

SÆCULUM IV.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

SANCTI PATRIS NOSTRI

GREGORII THEOLOGI

VULGO *NAZIANZENI*, ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,

OPERA QUÆ EXSTANT OMNIA,

AD MSS. CODICES GALLICANOS, VATICANOS, GERMANICOS, ANGLICOS, NEC NON AD ANTIQUIORES
EDITIONES CASTIGATA, MULTIS, AUCTA ET ILLUSTRATA,
CURA ET STUDIO MONACHORUM ORDINIS S. BENEDICTI E CONGREGATIONE S. MAURI,

ACCEDUNT

VARIORUM COMMENTARII ET SCHOLIA IN OMNIA OPERA SANCTI GREGORII;

ACCURANTE ET RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNÉ,

Bibliotheca Cleri universæ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS TERTIUS.

VENIUNT QUATUOR VOLUMINA 44 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDERATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNÉ EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFERM NOMINATAM,
SEU PETIT-MONTROUX.

1857

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUÆ IN HOC TOMO XXXVII CONTINEANTUR

S. GREGORIUS THEOLOGUS ARCHIEPISCOPUS CONSTANTINOPOLITANUS.

Epistolæ	Col. 21
Testamentum	385
Carmina	396



Ex Typis MIGNÉ, au Petit-Montrouge.

A. B. CAILLAU PRÆFATIO.

Inter insurgentes hinc et inde multis jam ab annis puolicarum discordiarum tumultus, hoc gravissimum emergere incommodum crediderim simul et dixerim, funestam videlicet istam, quæ doctos et pacis amantes litterarum labores interruptos pendere coegit, necessitatem. Quid enim scribendi studio cum ardore bellandi? quid meditationum quieti cum seditionum motibus? Ubi infausti civilium procellarum spiritus acriter sibilando invehuntur, ibidem languescant flores ingenii marcidique decidant neesse est.

Quis est studiosos inter sacræ antiquitatis alumnos, qui primum tam nitidæ et tam emendatæ S. Gregorii Nazianzeni editionis volumen non fuerit admiratus (a)? Quis illud meritis non extulit laudibus, Benedictinorumque Sancti Mauri, ita aliunde in suis operibus perfectorum, perfectissimum opus non prædicavit? Quis justo non prosecutus est desiderio amissum, ut nonnulli putant, aut saltem, ut verum est, suspensum excellentis elucubrationis complementum? Quod perditum deflent alii, quod alii interruptum dolent, hoc tandem e tenebris erutum tibi proferrimus, optime lector, quod non te solum, sed et omnem eruditorum familiam grato animo accepturam confidimus.

Plura autem et certe gravissima in procinctu tractanda occurrunt, 1° scilicet quo felici casu authenticus Maurinorum manuscriptus codex nostras in manus incidit; 2° quæ et quanti sint momenti opera, quæ nondum ad omnimodam integritatem severioremque castigationem revocata, emittenda supererant; 3° quæ methodo doctissimi editores in operando processerint; 4° quid laboris tandem nobis, post tantos messorum prætermittas vix aliquas hinc et inde spicas legentibus, fuerit derelictum: quæ quidem ubi fuerint dilucide examinata et expensa, nil jam ultra quod exoptulari possit vel exoptari remanere credimus.

ARTICULUS I.

De invento Maurinorum codice.

Nemo nescit recentiorem S. Gregorii Nazianzeni editionem primum a D. Jacobo de Friche susceptam, deinde vero a D. Francisco Louvard inchoatam, postea a D. Prudentio Maran præparatam, imo et publice anno 1708 annuntiatam, anno denique 1778, quoad primum volumen, fuisse emissam Parisiis a D. Clemencet, quocum insuper curas communicaverunt DD. Patert, Andreas Brion et Dionysius d'Olive, qui menda corrigendi ingratum difficilemque laborem non detrectavit. Domno Clemencet, qui, doctrina celebrior quam fide, plura scripsit ad confirmandos recentiorum novatorum errores, quorum acrior existit propugnator, adjutor in secundi voluminis labore datus est D. de Cosniac, qui lenior animo, at forte ingenio minor, ad eosdem errores videtur inclinasse. Hinc licet caute legendi, quando de falsis eorum agitur doctrinis, legendi tamen secure cum agitur de linguæ Græcæ peritia, de codicum vetustate, auctoritate et varietatibus, de vi etsensu verborum, de versionis proprietate, cæterisque ejusmodi, quibus conflatur omnis nostræ hujus editionis labor. Laboris autem ardui multiplex sollicitudo, præsertim defuncto jam D. Clemencet, plures requirebat manus, et quidem non indoctas; unde factum est ut in operis partem veniret D. de Verneuil, qui ejusdem ordinis non vestem solum, sed et scientiam præferebat. Tribus ab his viris, aliisque forsân quorum memoria non superest, jam confectum opus, nil aliud quam typographorum manum exspectare videbatur, quando irruit subito tristis violentaque procella, quæ, concussis religionis ipsius in Gallia fundamentis, sacros monachorum ordines spoliavit disturbavitque. Maurinis autem, cum ab avitis claustris nudi et egentes abjicerentur, nil antiquius fuit quam cæteris omnibus pretiosiorum, utpote tantis vigiliis sudoribusque comparatum

(a) Splendidum certe volumen, sed quoad textus emendationem non adeo extollendum. Speciminis loco sit pagina 1, ubi legitur his *ἀναστάσεως* pro *ἀναστάσεως, οὐτος* pro *οὐτος*, etc. Sed quod mireris, in titulo primi voluminis quod jam peccaverant primi typographi, id non modo retinuerunt novissimi editores in eodem titulo typis iterum mandato, *ἐδραχόμενα* pro *ἐδραχόμενα* scribentes (quod tamen jam notaverat Harles ad *Biblioth. Græc. Fabricii*, tom. VIII, p. 405), sed aliud insuper mendum addiderunt *Γρηγορίου* exhibentes pro *Γρηγορίου*. *EDIT. PATR.*

thesaurum, fugiendo auferre, et, dum transiret tempestas, occultare. Utrum plures factæ fuerint ante hoc temporis transcriptiones, non satis constat; certum est autem duplicem jam codicem inter eminentissimi cardinalis DD. Fesch manus habitum fuisse, quorum cum prior, multa pecunia comparatus, quasi a propria Benedictinorum manu descriptus, manum alienam evidenter argueret, posteriorem iterum pecunia majori redemit eminentissimus idem Purpuratus; utrum veriolem sinceriolemque, asserat qui vidit; mihi enim illum videre non concessum. Romam enim deveniens, et ad Eminentissimi pedes provolutus, eo audaciæ devenire sum ausus, ut tam pretiosum monumentum, prelo subito mandandum, describendi licentiam expostularem; quam quidem propter gravissimas sane, quas non discutere meum est, sed revereri, rationes obtinere non contigit. Durum tamen et amarum animo sacræ antiquitatis amanti, præsumpti pulcherrimi laboris omnem penitus spem abjicere. Mihi, fateor, semper ante oculos observabatur secundum illum sancti Gregorii Benedictinum volumen. Ergone semper in unius bibliothecæ tenebris sepultum remanebit? Nunquam ergo fiet publici juris? Ecclesia tanto lumine nunquam irradiata gaudebit? Hæc me cogitante, subito fama ad aures affertur, verum et genuinum Maurinensis elucubrationis exemplar Parisiis haberi; D. de Verneuil, omnibus aliis, qui huic labori communicaverant, superstitem fideliter illud servasse; imo sæpius apud ipsum cardinalem Fesch egisse, ut prelo subjiceretur, cum vigeret adhuc potentissimi nepotis auctoritas, eundemque morte tandem præventum, dum regeret Sancti Dionysii prope Parisios parochiam, illud proximis reliquisse, qui ejus etiamnum possessione fruebantur. Nec mora: inquiruntur D. de Verneuil hæredes, nec multo post inveniuntur; invenitur cum illis pretiosus codex; severo subjicitur examini; giganteo labore proditur Maurinorum ingenium; castigatio textus, adnotationum proprietates, versionis perfectio, variantium lectionum delectus et multitudo, scripturæ ipsius vetustas, nihil est quod non ad manifestandam veritatem concurrat. Imo et editorum nomina, et eorundem deliberationes, et danda typographis consilia, et sequenda in cunctis methodus rem ita clare elucidant, ut in dubium revocari non possit. Unum et quidem difficilium forte inveniendum remanebat, nempe fortem audacemque virum, qui et codicem argenti pondere comparare, et comparatum ingenium dispendiis typis mandare non reformidaret. Detrectantibus aliis quibusdam periculumque subire recusantibus, obvium se fecit ultro D. Parent-Desbarres, qui jam de scientia et religione multis editionibus et præsertim *Collectione SS. Patrum* bene meritis, meritum illud novum præcedentibus superaddere voluit.

ARTICULUS II.

De nondum editis a Maurinensi congregatione Gregorii operibus.

Omnia beati Doctoris opera tres ad classes necessario revocantur, quarum prima, Sermones; secunda, Epistolas; tertia, Poemata complectitur. Gregorius enim ut in perorando sublimis et facundus, ita et in scribendo nitidus atque facilis, et in cantando grandis et amœnus existit.

Sermones quidem omnes jam a Benedictinis meliori ordine editi, et quoad textum emendati, in primo volumine habentur, servata veteri Billiana versione, sed in multis maximisque castigata, decerpisque quatuor orationibus, nempe XLV, XLVI, LI et LIJ, quæ non inter sermones, sed inter epistolas evidenter collocandæ, proprium in locum, ut par erat, fuerunt revocatæ. Restant igitur epistolæ et poemata, quæ jam in publicum emittere statuimus.

Epistolæ, quæ nonnisi 232 in novissima editione Billiana leguntur, superaddito autem Morelliano supplemento 242, sed quæ revera, amandatis quæ vel ad Basilium pertinent, vel bis representantur, superadditis autem quæ vel ex orationibus desumuntur, vel aliunde fuerunt extractæ, ad 243 numerum assurgunt, ita argumentorum diversitate et varietate scribendi temperantur, modo de theologicis alte simul et dilucide disserentes, modo de philosophicis clare tractantes et sublimiter, nunc reorum a principibus veniam potenter implorantes, nunc consilia parvis et magnis dispertientes sapienter, aliquando etiam de minimis cum familiaribus, sed non minimo sale, jocantes, ut difficile sit admodum statuere, quibus gratiores utilioresque possint evadere, utrum videlicet religiosæ doctrinæ, an secularis faciundiæ curiosis.

Poemata vero, quæ non solum numero, sed forte ingenio epistolas superant, non captandæ popularis auræ, verum promovendæ pietatis studio conscripta, ideo a beato Doctore fuerunt composita, sive ut Apollinaris, hæresim emissis in publicum cantibus insinuantis, carminibus

opponerentur, sive ut ipse morbi languores tentationumque tœdia grato labore sublevaret. Nullum ita dixerim, quod non attigerit, argumentum, nullum poetici numeri genus, quod non in cantibus adhibuerit. Hic hexametris, hic iambicis, hic pentametris, hic Anacreonticis ludere gestit; hic facta historica, hic dogmata fidei, hic moralis disciplinæ præcepta evolvere et illustrare. Poemata, mirum dictu! plus quam quadringenta supersunt, et in illis fere decem et octo millia versuum, quorum nonnisi pars aliqua apud Billium legitur: nec in tanta abundantia multitudo, ut sæpius fit, perfectioni nocuit; idem semper, id est semper stylo nitidus, splendidus verbis, forma elegans, figuris dives, numero facilis, non minus admirationem rapit, cum ipsam Christi genealogiam, adhibitis omnibus Hebraicis nominibus, ad metri leges accommodat quam cum Dei magnitudinem exaltat, aut, ad sua reversus, proprias narrat calamitates.

Hæc, breviter licet exposita, ad demonstrandum sane sufficient, quantum reipublicæ Christianæ emolumentum exurgat, si plena tandem et omnibus numeris absoluta prodeat epistolarum et poematum Gregorii nostri editio.

ARTICULUS III.

De Benedictinorum in præparanda editione methodo.

Quinque in Benedictinorum labore veniunt exploranda, nempe 1° correctio textus; 2° versionis sinceritas; 3° adnotationum delectus; 4° materiarum ordo; 5° monita quædam ex eorumdem codice manuscripto mutuata; quæ, qualiter se habuerint, ex dicendis jam clarius patebit.

I. Quod attinet ad textus emendationem, satis erit hic referre quales codices excusserint Benedictini, et qua cura varias lectiones cum jam editis contulerint.

Notitia codicum, quibus in emendandis S. Gregorii epistolis usi sunt docti editores.

E Regia bibliotheca.

457. Chartaceus, olim Tellerianus.
 506. Membranaceus, olim Mazarinæus, xi sæc. 235 epistolas continet.
 510. Membranaceus, olim Medicæus, xi sæc. Duæ ad Cledonium epistolæ et epistola ad Nectarium. Ejusdem ad Virginem exhortatio metrica. Subjuncta est *ἔσφολογία*, quæ ab editis libris abest.
 514. Membranaceus, olim Colbertinus, x sæc. Duæ ad Cledonium epistolæ.
 517. Membranaceus, olim Medicæus, x sæc. Duæ ad Cledonium epistolæ, epistola ad Evagrium et *ἔσφολογία*.
 518. Membranaceus, Fonteblandensis, x sæc. Epistola ad Evagrium monachum; epistola ad Cledonium.
 524. Membranaceus, xi sæc., ex Oriente, opera Vanseebii in Regiam bibliothecam illatus. Ep. ad Cledonium, et ep. ad Nectarium.
 532. Membranaceus, olim Colbertinus, xi sæc. Epistolæ ad Cledonium, ad Nectarium, ad Evagrium monachum.
 538. Membranaceus, xii sæc. Duæ ad Cledonium epistolæ.
 540. Membranaceus, olim Medicæus, xii sæc. Duæ ad Cledonium epistolæ; epistola ad Nectarium.
 545. Membranaceus, olim Colbertinus, xii sæc. Epistolæ ad Cledonium.
 551. Membranaceus, e Constantinopoli illatus in Regiam bibliothecam. Epistolæ ad Cledonium, epistola ad Nectarium, epistola ad Evagrium monachum.
 552. Membranaceus, olim Boistallenarius, xiii sæc. Epistolæ ad Cledonium, ad Nectarium, ad Evagrium monachum *De Divinitate*.
 557. Bombycinus, olim Tellerianus, xiii sæc. Epistolæ ad Nectarium, ad Evagrium, ad Cledonium.
 560. Membranaceus, olim Colbertinus, xiii sæc. Duæ ad Cledonium epistolæ, epistolæ ad Nectarium et ad Evagrium.
 562. Membranaceus, olim Colbertinus, xiii sæc. Epistolæ ad Cledonium, ad Nectarium et ad Evagrium.
 902. Bombycinus, xiv sæc. Variæ Gregorii epistolæ.
 968. Chartaceus, xiv sæc. Basilii et Gregorii variæ epistolæ.
 975. Membranaceus, xii sæc. Epistolæ ad Nectarium, ad Evagrium, ejusdem Vita in epitomen contracta.
 984. xiv sæc. Epistolæ ad Cledonium et ad Nectarium.
 997. An. 1251. Epistolæ ad Nectarium et ad Amicum.
 1405. Chartaceus, Fonteblandensis, xvi sæc. 184 epistolæ continet.
 2010. Chartaceus, xiv sæc. Gregorii epistolæ aliquot.
 2022. Bombycinus, Fonteblandensis, xiv sæc. Epistolas Gregorii 235 complectitur, quarum varias lectiones a se elegantissime descriptas suppletavit D. Suter qui bibliothecæ S. Germani præerat.
 2998. Bombycinus, xiv sæc. S. Gregorii variæ epistolæ.
 3002. Chartaceus, olim Boistallenarius, xv sæc. Epistolæ aliquot.
 3014. Bombycinus, xiii sæc. Variæ Gregorii et Basilii epistolæ.
 — Codex Regius, olim Ecclesiæ Parisiensis, B. n.º. 5.

Alii codices manuscripti.

- Vat. Codex ms. ex bibliotheca Vaticana.
 Pass. Codex eminentissimi cardinalis Passionæi.
 Harl. Codex ms. ex bibliotheca D. Hartæi.
 Coisl. Codex ms. ex bibliotheca D. de Coistin, nunc Regius.
 Medic. Codex ms. ex bibliotheca Medicea.

Notitia codicum quibus in emendandis S. Gregorii poematibus usi sunt docti editores.

- Reg. Regii plures, 39, 990, 991, 992, 993, 1277, etc.
 Paris. Codices ex bibliotheca Parisiensi, nunc Regia.
 Colb. Codices ex bibliotheca Colbertina, item pariter nunc Regia.
 Vat. Codex Romæ collatus in bibliotheca Vaticana.
 Coisl. Codex ms. ex bibliotheca D. de Coislin, deinde in bibliotheca S. Germani a Pratis, nunc in Regia.
 Habet scholia super lineas scripta.
 Chig. Romæ collatus in bibliotheca eminentissimi olim cardinalis Chigi.
 Medic. Codex ms. ex bibliotheca Medicæ Florentiæ. Continet multa poemata a Muratorio edita.
 Vind. Codex Vindobonensis bibliothecæ, ex quo suam editionem confecit Tollius.

Codices excusi.

- Catalogo editionum veterum quæ primi voluminis initio, p. xiv (col. 50), leguntur, quoad carmina, addenda sunt :
 Toll. Tollii, Carmina cygnea S. Gregorii, in *Insignibus itineris Italici*, Trajecti ad Rhenum, an. 1696, in-4°.
 Murat. Muratorii *Analecta Græca*, Padovæ, an. 1709, in-4°.
 Gault. Dionysii Gaultyer *collecta divi Gregorii Poemata*, Parisiis an. 1718, in-12.

Omnes horum codicum, sive manuscriptorum, sive excusorum varias lectiones, docti editores attentius selegerunt, et sedula distinctione adnotarunt primo in margine veteris editionis Billianæ, quam ad manus habemus, et deinde in notis, quas ad infimum paginæ locum digesserunt, servatis in textu verbis quæ ad sancti Doctoris sensum propius visa sunt accedere.

II. His curis ad emendandum textum adhibitis, de versione agitabatur quæstio, utrum scilicet nova adornaretur, an servaretur prior. Billiana epistolarum interpretatio, tum propter docti viri reverentiam, tum propter sententiæ rectitudinem et dictionis elegantiam non mutanda, sed in nonnullis solummodo perficienda visa est, sicuti et in primo volumine circa orationes fuerat factitatum. Non eadem autem placuit ratio, quando de carminibus actum est. Cum enim Billius versionem poeticam fuerit aggressus, ita sæpe metri necessitate fuit constrictus, ut sensum modo amplificare, modo truncare, sæpe etiam vel obscure, vel parum accurate repræsentare cogeretur. Nova igitur, quæ totum redderet Gregorium, licet pedestri sermone, requirebatur interpretatio: et hic fuit magnus Benedictinorum sodalium labor, quem hodie publici juris facimus. Tali autem in pretio sunt Billii carmina, tantum ingenium et sudores tantos produunt, ut in eum minus humane ageretur, si ab hac nova amandarentur editione. Unde Benedictinorum proposito, quod in eorum chartis descriptum invenimus, fideliter insistentes, Billianam versionem metricam ad inferiorem paginæ marginem dimisimus, posita ex adverso Gregoriani textus prosaica quidem, sed exacta magis interpretatione.

III. Ex hoc vero, post textus correctionem, et fidelitatem versionis, accedit editioni cuiuscunque pretium, quod doctis argumentis et selectis instruat notis, tum ad elucidanda quæ obscura sunt, tum ad revocanda in lectorum memoriam quæ ad historias sacras et profanas referuntur, tum ad indigitanda quæ fidem possunt confirmare et hæreticas subvertere fabulas, tum ad explicanda quæcunque cognoscenda sunt circa genus, vitam et varias hominum dotes, neenon et circa locorum et factorum varietates. Quod quidem pretium huic Benedictinæ editioni minime deesse facilius advertet, quisquis notas et argumenta vel cursim legere voluerit.

IV. Ad hoc accedit sapienter digestus materiarum ordo, ita scilicet ut epistolæ juxta methodum chronologicam positæ, seriem historiæ juxta tempus evolvant; carmina vero ita ad argumentorum revocentur connexionem, ut, cum de historicis vitæ, ordo chronologicus iterum, quantum in his fieri potest, fideliter asservetur, iis omnibus, quorum tempus dubium permanet, ad calcem ablegatis.

V. Hic subjungimus duas maximi momenti adnotationes, quas ex chartis Benedictinorum manuscriptis habuimus. Prior ita se habet: « Ad calcem operum S. Gregorii, tomo secundo « utriusque editionis Græco-Latinæ Parisiis datæ annis 1609 et 1630, editi sunt, Latine tantum, « varii in præfata opera commentarii, e Græco sermone in Latinum conversi, scilicet Eliæ « Cretensis, Nicetæ et Pselli, additis quibusdam J. Billii scholiis. Cum autem ad scribendas ad- « notationes, quibus abundat nova hæc editio, ea commentariorum ac scholiorum ubertas « passim adhibita sit, cumque ex iis id omne fuerit excerptum, quod ad S. Doctoris operum « intelligentiam conducere poterat, ab ipsismet commentariis et scholiis iterum edendis absti- « nendum esse duximus, ne actum agere videremur, atque etiam nimis sumptibus emptores,

« et vano labore lectores gravaremus Pauca tantum hic dicemus de modo memoratis scripto-
 « ribus. Elias, Cretensis metropolita, octavo sæculo scripsit commentarium in Gregorii ora-
 « tiones novemdecim. Nicetas, cognomento *Philosophus*, primum episcopus Serronis, ac
 « deinde archiepiscopus Heracleæ, undecimo sæculo scripsit commentarium in Gregorii ora-
 « tiones sexdecim, et brevem in quædam ejus poemata enarrationem. Psellus, et ipse cogno-
 « mento *Philosophus*, undecimo etiam sæculo scripsit libellum de difficultum Gregorii locorum
 « intellectu. Quod attinet ad Basilium illum qui sæpe in notis tomî primi hujus editionis citatus
 « est, is, Ecclesiæ Cæsariensis antistes, decimo sæculo scripsit scholia in Gregorii orationes
 « quadraginta duas; quæ quidem scholia manuscripta exstant Parisiis in bibliotheca Regia. »

Posterior autem his verbis concipitur: « Foret hic locus exsequendi factam in Prolegomenis
 « tomî primi hujus editionis (col. 38), promissionem, et eas omnes diligentius fortiusque
 « repellendi criminationes, quibus Gregoriana doctrina identidem fuit a variis scriptoribus
 « impelita. Verum, re maturius considerata, supervacaneas ejusmodi concertationes a nobis
 « esse fugiendas existimavimus; quandoquidem Gregorianam doctrinam ita defendit constans
 « Ecclesiæ catholicæ approbatio, ut nulla ratione nobis defensoribus indigeat. »

Hinc facile intelligit lector, prætermissam a doctis editoribus dissertationem, a nobis mi-
 nime attingendam.

ARTICULUS IV.

De nostris in edendo hoc volumine curis.

Grande ad hoc opus cum manus primum admoventur, quinque et quidem præcipua nobis
 perficienda occurrere, nempe 1° omnes doctorum Benedictinorum chartas juxta methodum ab
 iis assignatam ritumque in primo volumine admissum, ordinare; 2° mendis typographicis dili-
 gentius corrigendis sedulo invigilare; 3° veteres poeticas versiones in multis a priorum edito-
 rum incuria deformatas ad metri rationisque normam revocare, aut saltem illorum indigitare
 defectus; 4° novam poeticam versionem condere, qua Latinis carminibus exprimerentur car-
 mina post Billium a Tollo et Muratorio in lucem emissa; 5° indices adornare locupletissim-
 os, juxta perfectum primi voluminis exemplar.

I. Omnes Benedictinorum chartæ, quæ ab omnibus videri possunt apud D. Parent-Desbarres,
 ad tria capita possunt revocari; quorum in primo reperiuntur illæ quæ sequendas in editione
 regulas indicant; in secundo autem vetus Billiana editio, cujus in margine plures signantur
 variantes cum variis adnotationibus lectiones; in tertio demum ipsa Benedictinorum versio
 Latina, cum notis exactissimis, in quibus inter alia recensentur omnia menda quæ in editis
 præcedentibus occurrunt, et simul verba quæ, ex probatissimis codicibus extracta, in eorum
 locum introducenda videntur, ut purus emergat textus et integer. Solæ epistolæ in uno codice
 Græcum textum habent manu conscriptum; sed hic novus exsurrexit labor, cum hoc exemplar
 manu minus docta exaratum, multis circa accentus mendis scaturiat. Hinc certa cum recitua-
 dine, sed non sine accurata diligentia, data nobis facultas genuinum representandi Gregorium.
 Nobis enim, tum veteres editiones cum recentioris adnotationibus conferendi, tum accentuum
 signa perficiendi, tum epistolas et carmina ad novum ordinem reducendi, necessitas incubuit.
 Quamvis autem doctos editores merita veneratione, ut decet, semper et ubique prosequamur,
 non potuimus tamen abstinere, quin errores quosdam in interpretando non satis animadvertos,
 vel adnotare, vel etiam corrigere auderemus, pro certo habentes futurum fuisse, ut illas ipsi
 emendationes admisissent, cum diligentiozem adhibuissent animum. In deligendo insuper
 varias lectiones, non satis attenderunt ad poesim metrum, unde illud sæpius læsum restituere
 necessarium non immerito visum est: quanquam et in quibusdam aliquando nullam emenda-
 tionem potuimus adhibere, seu quia ipse poeta sibi nonnihil indulisit, seu quia manu-
 scripti codices mendis deformati nihil exhibent quo mendum queat resarciri. Sileam adhibitas
 a nobis curas, sive ad eligendos, in quantum fieri poterat, pares veteribus characteres, sive
 ad quærendam non inferiorem chartam, sive demum ad servandum antecessorum morem
 breves in margine sententias rescribendi, quod hodie nonnisi difficillime a typographis potest
 extorqueri.

II. Nec parvus, nec facilis labor eorum menda corrigere; unde mirandum nullatenus erit doctioribus, si nonnulla nostram etiam nunc vigilantiam fefellerint, quæ tamen ad calcem retractare conati sumus, utilitatem quærentes potius quam erroris pudorem reformidantes. Sed ut rariores forent isti defectus, non nostris solum ex viribus præsumpsimus, doctos autem advocavimus adjuutores, inter quos justa cum laude referam nomina D. Cirier, jam antea Regiæ typographiæ addicti, necnon et D. Doquin de Saint-Preux, in bibliotheca Regia librorum custodis, et D. Valatours, in collegio Borbonico notissimi professoris, qui sive in toto opere, sive in aliqua ejus parte suas nobiscum curas communicaverunt.

III. Billii, Leuvenclai et Federici Morelli poeticas, aut potius metricas versiones ad infimum paginarum marginem dimisimus, quorum primus feliciter sæpe, duo autem posteriores sæpe infelicius egregiam Gregorii poesim in Latinam musam transtulere. Ita autem corrupta supersunt istarum versionum exemplaria, ut sæpe deficiat metrum, et nullus etiam aliquando sensus possit deprehendi. Quoties deficiebat sensus, illum reparare studuimus, non semper autem restaurare metrum, quoties deficere videbatur; sed aliquando defectus signare, aliquando corrigere operæ pretium duximus. Neutrum autem fecimus, nisi variato characterē, et mutatione in notis indicata. Sunt etiam versus qui aut omissione, aut typographorum incuria, apud Billium desiderabantur; illos supplere, characteribus iterum variatis, curavimus.

IV. Quin ad quatuor millia et amplius assurgit numerus versuum post Billium et alios editorum, quos, in poetam subitaneum rerum necessitate transmutati, decantare coacti fuimus, quosque lectorum commendamus indulgentiæ; quanquam in omnibus auctoris menti adhærentes, uno et verbis, poeticum tamen aliquid in elocutione, justasque in metro regulas servare tentavimus.

V. Supererat ingratus scribenti, sed gratus valde legenti indicum labor, qui quantum curæ temporisque absumat, nemo est sane qui possit in dubium revocare. Fideles Benedictinorum nostrorum asseclæ, epistolarum, sive quoad ordinem novum, sive quoad ordinem veterem, sive quoad ordinem alphabeticum indicem texuimus; quem proxime sequitur index carminum ubi pariter vetus ordo cum novo, novusque cum veteri comparatur. Duo breviores alii indices *Similia* et *Proverbia* ex Gregorio excerpta repræsentant. Tum evolvuntur indices majores, ubi res et verba alicujus momenti, quæ vel in operis decursu, vel in appendice leguntur, per ordinem litterarum collecta, curiosæ offeruntur inquisitioni; nec deest index ille sacer, quo sanctæ Scripturæ reperiuntur sententiæ, quas in scribendo pius Doctor adhibuit. Quæ autem aut utilia, aut curiosa perlectis sæpius sancti Gregorii operibus desumpsimus, horum ita rescribendi, ut ad ordinem alphabeticum redigerentur, fastidiosam, sed non inanem curam suscepit D. Ballin de Saint-Paul, vir a liberalibus disciplinis non alienus, cui sua laus permaneat.

Hæc quæ nec plura, nec pauciora fecimus, attendat lector, et utrum de Christiana republica nonnihil bene simus meriti, indulgentior dijudicet.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

S. P. N. GREGORII THEOLOGI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

EPISTOLÆ.

Α. ΒΑΣΙΛΕΙΩ ΕΤΑΙΡΩ (1).

1 I. BASILIO SODALL.

Prima hæc est epistola, in qua de Gregorii et Basilii primo, eoque futuro, in solitudinem recessu, et de amborum eam in rem ultro citroque data fide, agitur. Nulla alia est Gregorii scripta ante hæc tempora, saltem ex iis quæ exstant, epistola. Itaque cæteris præmittenda est. In ea querelis Basilii respondet, præstitam fidem agnoscit et excusat. Basilii epistolam non habemus, sed exstat responsio Gregorii, inquit Vitzæ Basilii scriptor.

Ἐφευδάμην, ὁμολογῶ, τὴν ὑπόθεσιν, συνέσθηθα ἅ σοι καὶ συμφιλοσοφῆσιν καθομολογήσας ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἔτι, καὶ τῆς ἐκεῖσε φιλίας καὶ συμφύλας· ὡ γὰρ ἔχω τι τούτων εἰπεῖν οἰκενότερον. Ἐφευδάμην δὲ οὐχ ἑκὼν, ἀλλὰ νόμου νόμον νικησαντος, τοῦ θεραπεύειν κελύσαντος (2) τοὺς γεννητορας, τὸν τῆς ἑταιρίας (3) καὶ συνηθείας. Οὐ μὴν παντάκαστος φεύσομαι, ἂν τοῦτο αὐτὸς καταδέξη (4). Τὰ μὲν γὰρ (5) ἡμεῖς σοι συνεσόμεθα· τὰ δὲ αὐτὸς ἡμῖν ὀφλήσων, ἔν' ἢ τὰ πάντα κοινὰ, καὶ τὸ τῆς φιλίας ὁμότιμον. Οὕτω γὰρ ὑπάρξει, καὶ τὸ τούτους μὴ λυπαῖν, καὶ τὸ σοῦ τυγχάνειν.

Promissis non steti, fateor : quippe jam inde ab Athenis illiusque loci amicitia et animorum connexionione (nec enim aptius verbum occurrit), facturum me receperam, ut tecum vitæ consuetudinem haberem, simulque philosopharer. Fidem autem sefelli, non sponte ac libenter, verum quod lex legem superavit, ea nimirum, quæ parentes colere jubet, sodalitatís et familiaritatis legem. Non autem prorsus fallam, si quidem hanc accipias ipse conditionem. 2 Partim enim nos tecum erimus ; partim vero ipse nobiscum esse velis, ut omnia sint communia, et æqualis amicitia. Sic enim fiet ut nec parentes tuerore alliciamus, et te fruamur.

Β. ΤΩ ΑΥΤΩ (6).

II. EIDEM.

Cum respondisset Basilii, et in epistola quam amisimus (ut agnoscit novissimus Epistolarum Basilii editor), jocosus fuisset in Tiberinam, Gregorius rescripsit ; eumque vicissim perurbans in Cæsaream, ubi natus erat, et in Pontum, quo secedebat, dicitur remordet. Nondum Cæsarea excesserat Basilii, quando hanc ad eum Gregorius scripsit epistolam, siquidem urbanæ habitationis incommoda, imo delicias, opes, forum, quibus fruebatur, objicit, sed in Pontum fugere cogitabat, ut probant hæc epistolæ verba : ἵνα Καππαδοκίης ὄν, φύγη τὰ Καππαδοκίας. Scriptam ergo constat, antequam Basilii epistolam nunc 21V, alia 21X, scriberet.

Ὁ φέρω τῆς Τιβερινῆν ἐγκαλούμενος, καὶ τοὺς Β ἑνταῦθα πηλούς (7) καὶ χειμῶνας, ὧ λαν ἄπλη

Non fero mihi Tiberinam objici, atque hujus loci lutum et hiemes, o vir luti admodum experts,

(1) Alias V. Scripta anno vertente 357, vel in eunte 358. — Βασιλεῖω ἑταιρῶ. Sic Reg. 2012.

(2) Κελύσαντος. Regii duo et Pass. κελύοντος.

(3) Ἐταιρίας. Regius unus ἑταιρίας.

(4) Ἄν τοῦτο αὐτὸς καταδέξη. Ita Regii duo et Pass. Ed. ἂν τοῦτο αὐτὸ εἰ καταδέξη, quod Billius

vertit, *Siquidem hoc gratum tibi futurum est.*

(5) Τὰ μὲν γὰρ. His verbis Basilium invitât ad Tiberinæ solitudinem in Cappadocia sitam, ubi erat Arianzus, Gregorii natale solum.

(6) Alias VI. Scripta circa idem tempus

(7) Πηλοῦς. Ita Regii duo et Pass. Ed. male παγούς, *glacem.*

summisque pedibus incedens, et planities calcans, A ac penate et pendule, simulque cum Abaridis sagitta delate, ut, cum Cappadociam patriam habeas, Cappadociæ loca fugias. An vero injuriam vobis facimus, quod cum ipsi palleatis atque angustum quiddam spiretis, solemque ad certum modum accipiat; nos contra pingues et nitidi sumus, et saturamur, nec ullius loci angustiis circumscribimur? Sed hæc vestra sunt; deliciis enim indulgetis, et opibus polletis, et in foro versamini: hoc minime probō. Quocirca vel lutum nobis exprobrare desine (nec enim tu urbem condidisti, nec nos hiemem): vel nos tibi pro luto cauponem offeremus, et quidquid turpe et improbum urbes ferunt.

III. EVAGRIO.

Vixit ut hanc epistolam, quæ nullam habet tempora notam, hoc loco statuere; maxime cum Evagrius, de quo hic agitur, rhetoricam commodius docere potuerit Gregorius, ut observat Tillemontius, prioribus sectionis suæ in Phontum annis. Redux in patriam iam præstantis magistri discipulus, cum præclara optimæ institutionis argumenta dedisset, numeribus ac litteris ejus pater magister est gratulatus, hancque retulit responsum. Quis vero sit iste Evagrius, an ille diaconus Evagrius, de quo multa præclara et honorifica in suo testamento Gregorius præfatur, an alius, statuere non possumus.

Laudari mihi jucundum fuit. Nam filium ne- B strum Evagrium clarum ac celebrem esse, nostra est celebritas; filiorum enim virtus, patrum est gloria. Nos autem, quantum ad doctrinam attinet, haud quidquam aut parum fortasse filio tuo utilitatis attulisse, nobismetipsis consilii sumus (neque enim magna in nobis est doctrina): unum autem pro omnibus et quidem maximum ei contulimus, haud istud inficere, nimirum Dei metum, quodque ei, ut res præsentis contemptui haberet, persuasimus. Atque ipsi quidem optima queque, et optavimus, et optamus; ut quæ a nobis initiæ accepit, ad plenam frugem provehat, ac nos etiam diligentis nostræ fructum aliquem feramus. Tux vero excellentiæ quam maximas gratias ago, quod et nostri meminisse non graveris, et amicitia ænonimentis honestare. Quæ quidem, cum minime parva sint, libentius suscepimus.

IV. BASILIO.

In hac epistola propemodum omnia reperies, quæ in Basilii epistola XIX, nunc XIV, Jociis et salibus Gregorius consecratur canoras aves, pisces, feras, venationes, auras, lunatos anfractus, vallum, etc.: quod quidem argumento esse videtur, his litteris Gregorium Basilianæ epistola XIX, nunc XIV, respondere; atque ita vixit ut doctissimo Tillemontio. Contra vero tam multa, quæ nequidem attigerat in epistola sua ad Basilium, facere Gregorius regeat, aditus angustias et pericula, confragoosa loca, spinas, præcipitia, strepitum, piscium inopiam, loci et omnium accuratam adeo descriptionem; ut, qui non vidisset oculis, designare nemo potuisset. Adde monasterii, gymnasii ac scholæ speciosa nomina, quæ dum Gregorius exagitat a Basilio imposita, necesse est scripto aut voce norit, et certe norisse luculenter testatur. Unde perspicuum est, ut fallor, Gregorium, non epistolæ XIX, nunc XIV, sed alteri respondere: aut certe jam, cum hæc scriberet, locum adisse, quem ita probe exploratum haberet.

Tu quidem res nostras cavillis incesse ac sug- C gilla, sive joco, sive serio hoc agens. Nihil hoc rei

(8) Τὰς πλάκας κατακροαίνων. Male vertit Billius tabulas calcans.

(9) Ἀβάριδος διστόφ. Poeta narrat Abaridem ab Apollione, cui servierat, sagittam accepisse, cum qua Græciam peragrabat, edens oracula, et alia stupenda faciens.

(10) Φύγες. Ita Regii duo. Ed. φύγος.

(11) Ὠχρίστε. Ita Pass. Ed. male ὠχρίστε.

(12) Μετρεῖσθε. Ita Pass. Ed. male μετρεῖσθε.

(13) Ἄλλα ταῦτα. Regius unus et Pass. ἀλλ'

οὐ, καὶ ἀκροβάμων, καὶ τὰς πλάκας κατακροαίνων (8), καὶ ὑπόπτει σὺ, καὶ μετάρσει, καὶ τῷ Ἀβάριδος διστόφ (9) συμπερέμει, ἢνα καὶ Κακπαδόκις ὦν, φύγης (10) τὰ Κακπαδοκίας. Ἡ ἀδικοῦμεν ὅτι ὁμῶς μὲν ὠχρίστε (11), καὶ στενὸν ἀναπνεῖτε, καὶ μετρεῖσθε (12) τὸν ἥλιον· ἡμεῖς δὲ λιπώμεν, καὶ κορηνύμεθα, καὶ οὐ παρεγγράμμεθα; Ἄλλα ταῦτα (13) ὁμῶν ἐστί. Τρυφεῖτε δὲ, καὶ πλουτεῖτε, καὶ ἀγοράζειτε· τοῦτο οὐκ ἐπαύει. Ἡ τοῖνον παῦσαι τοὺς πηλοὺς ὀνειδίζων ἡμῖν, (ὅσπερ γὰρ σὺ τὴν πόλιν ἰδημούρησας, ὅσπερ τὸν χειμῶνα ἡμεῖς) ἢ καὶ ἡμεῖς σοι προσοισομεν ἀντὶ τῶν πηλῶν τοὺς κατήλους (14), καὶ ὅσα αἰ πόλις μοχθηρὰ φέρουσι.

Γ. ΕΥΑΓΓΡΙΩ (15).

Ἐὐάγριον εὐδοκίμειν. Τὸ γὰρ τὸν υἱὸν ἡμῶν Εὐάγριον εὐδοκίμειν, ἡμᾶς ἐστὶν εὐδοκίμειν· τέκνον γὰρ ἀρετῆ, εἶσα πατέρων. Ἡμεῖς δὲ, εἰς λόγους μὲν, οὐδὲν ἢ μικρὸν ἰσως σύνισμεν ἡμῖν αὐτοῖς ὠφελήσασθαι τὸν σὸν υἱὸν (οὐδὲ γὰρ μέγα ἡμῖν τὸ τῶν λόγων). Ἐν δὲ ἀντὶ πάντων αὐτῷ καὶ μέγιστον συνεισηγάκαμεν, οὐκ ἀνήσσομαι, τὸν τοῦ Θεοῦ φῶδον, καὶ τὸ πείσαι τῶν παρόντων καταφορεῖν. Ἐκείνῳ μὲν σὺν τῷ κάλλιστα συνεξάμεθα τε καὶ συνευχόμεθα, ἵν' ἄς ἔλαβε παρ' ἡμῶν ἀρχῆς, τελῶς καρποφορήσῃ, καὶ τινὰ τῆς σπουδῆς καρπὸν ἐγκωμῆσθαι. Τῇ δὲ σῆ τιμῆς τὴν πᾶσα γὰρος, ὅτι καὶ μεμνησθαι ἡμῶν ἀξίους, καὶ τοῖς ὀπονημασι τιμῆν τῆς φύλας. Ἄπερ σὺ μικρὰ ὄντα μεζίδως ὀπεξεξάμεθα.

Quæ quidem, cum minime parva sint, libentius suscepimus.

Δ. ΒΑΣΙΛΕΙΩ (16).

Σὺ μὲν σκώπτει καὶ διάσπειρε τὰ ἡμέτερα, εἰς παζῶν, εἰς σπουδάζων (17). Οὐδὲν τοῦτο πρᾶγμα·

οὐ ταῦτα, seu non hæc.

(14) Ἀντὶ τῶν πηλῶν τοὺς κατήλους. Ita Reg. unus et Pass. In ed. deest τῶν. Pro luto cauponem: hac in interpretatione perit gratia quæ in Græcæ vocum allusione consistit: πηλοὺς enim significat lutum, κάπηλος vero cauponem.

(15) Alias CLIII. Scripta circa annum 360.

(16) Alias VII. Scripta circa annum 361.

(17) Εἰς τὸν σπουδάζων. Ita Pass. Ed. male εἰς καὶ σπουδάζων.

μετρία μόνον, καὶ τῆς παιδείσεως (18) ἐμποροῦ, ἅ καὶ φίλας ἡμῶν ἀπολαύει. Πάντα ἡμῖν χρῆσθαι ἅ παρὰ σοῦ, ὅποια ποῦ ἂν ᾖ, καὶ ἕπως ἂν εἴη. Καὶ γὰρ μοι καὶ τὰ ἐνταῦθα σκευάσσει δοκεῖς, οὐχ ἕνα σκιάζει, ἀλλ' ἕνα τὴν ἐαυτὸν ἐλεύσῃς. (εἰ τί γε ἐγὼ σου συνήμι.) ὡσπερ οἱ τὰ βρώματα φράσσοντες, ἐν ἄλλοις μελεχέωσι. Τοιαῦτα ἡμῖν δὲλ τὰ σά (19).

Ἐγὼ δὲ σου τὸν Πόντον θαυμάσομαι, καὶ τὴν Ποντικὴν ζοφιοφορίαν, καὶ τὴν φυγῆς ἀξίαν μονήν, τοῦς τε ὑπὲρ κεφαλῆς λόφους, καὶ θήρας, οἱ τὴν πίστιν ὁμῶν δοκιμάζουσι, καὶ τὴν ὑποκειμένην ἐσχάτην, εἴτ' οὖν μουσῆϊαν μετὰ τῶν σημνῶν ὀνομάτων τοῦ φροντιστηρίου, καὶ τοῦ μοναστηρίου, καὶ τῆς σχολῆς. λόγματος τε ἀγρῶν φυνῶν, καὶ βαθυκρημῶν ὄρων στέφανον, ὑφ' οὗ μὴ στεφανούσθε, ἀλλὰ συγκλείσθε, τὸν δὲ μετροῦμενον ἄερα, καὶ τὸν ποδοῦμενον ἥλιον, ὃν ὡς διὰ κάπνης ἀγιάσθε, ὡς Ποντικοὶ Κιμμέριοι (20) καὶ οὗ τὴν ἐξάμηνον νύκτα (21) μόνον κατακραβέντες, ὃ δὲ τινες λέγονται, ἀλλ' οὐδὲ μέρος τῆς ζωῆς ἀσχιον ἔχοντες, μὲν δὲ νύκτα μακρὰν τὸν ἄπαντα βίον, καὶ ὅπως σκίην θανάτου, ἐν' εἴπω τὸ τῆς Γραφῆς. Ἐπαιῶ καὶ τὴν στενὴν καὶ τελλιμένην ὁδὸν, (οὐκ οἶδα εἴτε εἰς βασιλείαν, εἴτε εἰς ἄου φέρουσα, σοῦ δὲ ἐνεκεν εἰς βασιλείαν φέρτω,) καὶ τὴν ἐν μέσῳ, εἰ βούλει, πότερὸν Ἐδέμ ὀνομάσω ψευδόμενος, καὶ τὴν εἰς τίσασα ἀρχὰς μερίζομένην πηγὴν, ἐξ ἧς ἡ οἰκουμένη (22) ποτίζεται, ἢ τὴν ξηρὰν καὶ ἀνικμον ἐρημίαν, ἣν τις ἡμερώσει Μωυσεῖς, βράδω πύτραν πηγάσας; Ἔστι γὰρ ὅσον μὲν ἱαπείφουγε τὰς πέτρας, χαλαρεῖν ἔσον δὲ τὰς χαράδρας, ἀκινθῶν ὅσον δὲ ὑπὲρ τὰς ἀκάνθας, κρημνός· καὶ ἡ ὑπὲρ τοῦτον ὁδὸς, ἐπίκρημνός τε καὶ ἀμφετῆλαντος, τῶν ὀδοντῶν τὸν νοῦν συνάουσα καὶ γυμνάζουσα πρὸς ἀσφάλειαν (23). Ποταμὸς δὲ κάτω ροῦθαι, ὅστος ὁ Ἀμφιπολιτῆς σὺ Στρυμῶν (24) καὶ ἠσχύος· καὶ οὐκ ἔχθροφόρος μῆλον, ἢ λιθοφόρος· οὐδὲ εἰς λίμνην ἀναχεόμενος, ἀλλ' εἰς βάθη κατασυρόμενος, ὡς λίαν ὑψηγορεοῦ, καὶ ποιητὰ καινῶν ὀνομάτων. Ἔστι γὰρ μέγας, καὶ φοβερός, καὶ ὑπερχῶν τὸν ἄνω τὰ; ψαλμψίδας. Οὐδὲν πρὸς τοῦτον ὁ Καταράχται, καὶ οἱ Κατάδοσοι (25)· τοσοῦτον ὁμῶν

¹ Psal. xxii, 4. ² Gen. ii, 10. ³ Exod. xvii, 6.

(18) Παιδείσεως. Quidam censent legendum παιδῆς, joco.

(19) Τοιαῦτα ἡμῖν δὲλ τὰ σά. Billius, hoc enim modo semper nobiscum agit.

(20) Ποντικοὶ Κιμμέριοι. Cimmerici septentrionalem Ponti Euxini oram incolebant, non procul a Bosphoro, qui ab ipsorum nomine Cimmericus appellatus est. Apud eos perpetuus esse tenebras dicit Homerus, *Odys.* xi.

(21) Τὴν ἐξάμηνον νύκτα. Qui sub mundi polis habitant, semestrem diem ac semestrem noctem habent: his enim sol sex menses sub horizonte deprimitur, et sex alios super ipsum omīnet.

(22) Ἐξ ἧς ἡ οἰκουμένη. Ita Pass. Ed. Ἐξ ἧς

est: subride solum, doctrinaque ad saturitatem frueri, ac de amicitia nostra fructum cape. Omnia, quae a te proficiuntur, suavia nobis sunt, quae cunque tandem illa sint, et quoquo modo se habent. Nam res quoque hujus loci mihi cavillis impetere videris, non ut cavilleris, sed ut me ad te ipsum trahas (si quid tamen ego mentem tuam intelligo): quemadmodum qui fluentia obstruunt, ut in aliam partem retrahant ac derivent. Sic enim tua semper accipiam.

Ego vero Pontum tuum admirabor, et Ponticam caliginem, ac dignam exilio sedem, et tumulos capiti imminentes, et feras fidem vestram explorantes, et subjectam solitudinem, imo murium cavernam cum speciosis gymnasii, et monasterii, ac scholae nominibus, et agrestium stirpium silvas, et praeruptorum montium coronam, qua non tam coronamini quam coercentini, aere etiam ad certum modum dimensum, et desideratum solem, quo velut per caminum irradiamini, o Pontici Cimmerici et sole carentes, nec semestri tantum nocte damnati, quod de quibusdam refertur, sed ne partem quidem ullam vitae habentes umbræ experient, verum noctem unam longam totum vitae spatium, ac vere umbram mortis, ut cum Scriptura loquar¹. Sed et angustam illam et pressam viam laudo (haud scio in regnum an in oreum ferentem, caeterum tui gratia in regnum ferat), atque intermediam illam, quid vis, utrum ipsam Eden falso nominem, et in quatuor principia & divisum fontem, ex quo orbis terrarum irrigatur², an siccam et humore omni vacuum solitudinem, quam quis Moses mitigavit, ex petra icta virgæ fontem eliciens³? Nam qua parte rubus confragosa non est, torrens est; qua parte rursus torrens non est, sentietum; qua vero supra sentes assurgit, praecipitium; et quae superius exporrecta est via, praepes est, atque in utramque partem librata, ingrediendum mentem colligens atque ad caute incendendum exercens. Fluvius porro in ima parte cum strepitu fertur, quem tu Amphipolitane et quieto Strymoni confers; non piseium magis, quam lapidum ferax; non in stagnum effusus, sed in voragine profuens, o vir nimium grandiloque, et novorum nominum architecte. Est enim magnus, et horribilis, atque eorum, qui in superiori loco degunt, psal-

καὶ οἰκουμένη. Μοι Reg. unus et Pass. ξηρὰν καὶ ἀνδροῖον, siccam et aqua carentem.

(23) Γυμνάζουσα πρὸς ἀσφάλειαν. Billius, ad securitatem exercens.

(24) Ὁ Ἀμφιπολιτῆς... Στρυμῶν. Strymon, Macedoniae fluvius, in Haemo monte oritur et prius quam cursum dirigat, septem lacus efficit; quibus deinde in unum aiveum collectis, juxta Amphipolim, illius regionis urbem, influit in maris Aegaei sinum, qui ab ipso Strymonius appellatur. Ita Plineius, lib. iv.

(25) Οἱ Καταράχται καὶ οἱ Κατάδοσοι. Cataractae Nilii ab Aethiopia in Aegyptum devolvuntur. Tanto autem cum impetu ex altis montibus ruit

modias strepitu suo superat et obruit. Nihil pro eo sunt Cataractæ et Catadupa : usque adeo vobis diu ac nocte obstrepiat ! Atque ita asper est, ut vadusos interim non sit : ita rursum turbidus, ut potari nequeat : hoc tantum nomine humanus et benigne, quæ sedem vestram non devolvit, cum a torrentibus et tempestatibus in furorem agitur. Habes quid de istis Fortunatorum insulis, vel de fortunatis vobis sentiamus. Tu vero nihil lunatos anfractus ne laudibus efferas, eas partes, quibus montis istius radices adiri possunt, non tam obvallantes ac velut muro cingentes, quam misere comprimentes, verticemque illum capiti vestro imminentem, qui Tantalicam vobis vitam efficit, et diffuentes auras terræque vapores, qui vos apimi deliquio laborantes recreant, canoras etiam aves, garrientes quidem, sed famem, et circumvolitantes quidem, sed solitudinem. Nec quisquam eo, nisi venationis ergo accedit, inquis : adde, ut et mortuos vos visitet. Hæc prolixiora quidem fortasse sunt, quam epistolæ modus postulet, utique tamen comœdia minora. Tu autem, si quidem ho-

καταβολὴ νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Τραχὺς μὲν ὢν, ἄπορος δὲ· καὶ θαλιερὸς μὲν, ἄποτος δὲ· οὐ τοῦτο μόνον φιλόθρονον, οὐκ μὴ παρασῆρει τὴν μονὴν ὑμῶν, ὅταν αὐτὸν αἱ χαράδραι καὶ οἱ χειμῶνες ἐκμαίωσιν (26). Ἄ μὲν οὖν ἡμεῖς σύνομα, ταῖς τῶν Μακάρων νήσοις (27) ταῖταις εἶν' ὢν τῶν μακαρίων ὑμῶν, ταῦτά ἐστι. Σὺ δὲ μὴ θαύμαζε τοὺς μνησθεῖς ἀγκύνας, τὰ βάσιμα τῆς ὑπερβίας ὑμῶν ἀπαγορίζοντας μάλλον, ἢ ἀποτειχίζοντας, καὶ τὸν κορυφῆς ὑπερτέλλοντα τένοντα, ὃς Ταντάλειον ὑμῖν ποιεῖ τὴν ζωὴν (28), τὰς τε διαβροεῦσας αὔρας, καὶ τῆς γῆς ἀναπνοῆς, αἱ λεπτοθυμούνας ὑμᾶς ἀναφύχουσαι, τοὺς τε ψόφικοὺς θρονοῦς, ἕδοντας μὲν, ἀλλὰ τὸν λεμὸν· καὶ περιπταμένους (29) μὲν, ἀλλὰ τὴν ἔρημον. Ἐπιθῆμει δὲ οὐδεὶς, ὅτι μὴ κατὰ θῆραν, λέγεις· πρόσθε, καὶ ὥστε νεκροὺς ὑμᾶς ἐπισκέπτεσθαι. Ταῦτα μακρότερα μὲν ἴσως ἢ κατ' ἐπιστολὴν, ἐλάττω δὲ κομψότητος. Σὺ δὲ εἰ μὲν οἵσαις μετρίως τὴν παιδῶν (30), ὀρθῶς ποιήσεις· εἰ δὲ μὴ, καὶ πλείω (31) προσθήσομαι.

§ V. EIDEM.

E. Τῷ ΑΥΤῷ (32).

Epistolæ præcedentis cum sequenti tanta est connexio, ut ista illius pars secunda potius, quam altera epistola dicenda sit. Breves et acutas litteras cum amaret, verius ne epistolæ modum excessisset, cætera se dicturum in alia pollicitus erat his verbis : Si quidem hos jocos æquo animo feras, recte feceris ; sin autem secus, plura quoque adjungemus. Promissis stetit, et epistolam v. quæ proxime secuta est, his verbis exorditur : Quoniam quæ jocantes ad te scripsimus æquo animo feras, age quæ sequuntur adjiciamus. Quis jam dubitaverit ambas de eodem argumento scriptas esse epistolas ? Nec vero scripta est epistola v. nisi post priorem in Pontum cum Basilio secessionem. Ante annum 350, et quidem labentem, hinc remeasse Gregorium non putamus ; quapropter his duabus litteris, ac præterea epistolâ vi, alias ix, annus 361 omnino statuendus videtur.

Quoniam quæ jocantes ad te scripsimus, æquo animo feras, age quæ sequuntur adjiciamus, ab Homero initium ducentes :

Nunc age, progrediens internum concine, quæso, ornatum,
 turgurium videlicet tecto et januis carens, focum ignis et fumi expertem, parietes igni exsiccatos, ne lutu guttis impetamur, Tantalus similes eademque pœna mulctati, nimirum in aquis sitientes : jejunas etiam illas et miseræ epulas, ad quas e Cappadocia sumus invitati, non tanquam ad Lotophagorum inopiam, sed velut ad Alcinoi mensam,

Iste fluvius, ut in illis locis, quæ Catadupa nominantur, ad propeptantium inter scopulos aquarum fragorem aures incolarum dicantur obsurdescere.

(26) Ἐκμαίωσιν. It. Pass. Edit. ἐκμαίωσιν.

(27) Ταῖς τῶν Μακάρων νήσοις. Fortunatorum insule contra extremam Mauritaniam ad occidentem sitæ sunt ; quam quidem ad partem etiam Hispaniæ terminus occidentis concurrat : a fructuum ubertate et aeris temperie nomen accepit. It. Strabo, lib. iii.

(28) Ὅς Ταντάλειον ὑμῖν ποιεῖ τὴν ζωὴν. Alludit ad fabulam Tantalum, quem poëtae fuxerunt apud inferos hoc supplicii genus pati, ut ipsius capiti semper immineret saxum ingens, quod jam casurum videretur.

(29) Περιπταμένους. Reg. unus. ὑπεριπταμένους, supervolitantes.

(30) Τὴν παιδῶν. It. Reg. unus. Ed. male παιδῶν, doctrinam.

Ἐπειδὴ φέρεις μετρίως τὴν παιδῶν, καὶ τὰ ἐξῆς προσθήσομαι. Ἐξ Ὁμήρου δὲ τὸ προοίμιον·

Ἄ.Λι' ἄγε (33) δὴ, μετῆσθαι, καὶ τὸν ἐσο κόσμον ἴδουσιν,

τὴν ἀστερον σκέπη καὶ ἄθυρον, τὴν ἄπορον ἐστῆαν καὶ ἀκαπνὴν, τοὺς πυρὶ ξηρανομένους τοίχους, ἵνα μὴ ταῖς τοῦ πηλοῦ βανταῖ βαλλώμεθα, Ταντάλειοι τινες καὶ κατάκρητοι, ἐψύφοντες ἐν ὕδασι· τὴν ἐλειπνὴν ἐκείνην καὶ ἄπορον πανδοσία, ἐφ' ἣν ἀπὸ Καππαδοκίας ἐκλήθημεν, οὐχ ὡς Λωτοφάγων πενίαν, ἀλλ' ὡς Ἀλκινόου τράπεζαν (34), ἡμεῖς οἱ

(31) Καὶ πλείω. It. Reg. unus. Ed. male καὶ τὰ πλείω.

(32) Alias VIII. Scripta circa idem tempus.

D (33) Ἄ.Λι' ἄγε. Sic habetur apud Homerum, *Odys.* viii :

Ἄ.Λι' ἄγε δὴ, μετῆσθαι, καὶ Ἰακωὺν κόσμον δεῖσιν.

Quæ verba sunt Ulyssis Demodocum hortantis ad equi Trojani ornatum decantandum. Gregorius autem pro Ilium posuit Ios, verum scilicet ad usum suum accommodans.

(34) Ὀδὺς ὡς Λωτοφάγων πενίαν, ἄ.Λι' ὡς Ἄ.Λι-κινόου τράπεζαν. In Africa apud Syrtas habitant Lotophagi inde vocati, quod lotu vietiare dicentur ; quem cibum, suavitate sua, patriæ oblivionem edentibus afferre tradit Homerus, *Odys.* ix. Lotophagorum paupertati Gregorius opponit Alcinoi mensam deliciis omnibus refertam.

νέοι ναυαγοί τε καὶ τλήμονες. Μίμημα γὰρ τῶν ἄρτων ἐκείνων, καὶ τῶν ζωμῶν (οὕτω γὰρ ὠνομάζοντο), ἀλλὰ καὶ μνησμοί, καὶ τῶν περιολισθαίνοντων (35) τοῖς βλωμοῖς ἰδόντων, εἶτα ἀνισχομένων, καὶ ἀνελομένων ὡσπερ ἐκ τέλματος. Αὐτὸς ταῦτα τραγηθῆσαι ὑψηλότερον, ἐκ τῶν οὐκείων παθῶν ἔχων τὸ μεγαλόφωνον· ὣν εἰ μὴ ταχέως ἡμᾶς ἢ μεγάλη καὶ πτωχότερος θνωὺς ἐβρόσαστο, τὴν σὴν λέγω μητέρα, ὡσπερ λιμὴν ἐν καιρῷ φανεῖσα χειμαζομένοις, πάλοι ἂν ἦμεν νεκροί, πίστειως Ποντικῆς οὐκ ἐπαινούμενοι μᾶλλον ἢ ἐλευσόμενοι. Πῶς παρὰ τοὺς ἀκήτους κήτους ἐκείνους καὶ ἀλαγάτους, καὶ τὴν Ἀγέλου κόπρον (36) ἐκ τῆς οὐκείας ἐκκαθισομένην, ἢ τοῦτους ἀνεπληρώσαμεν, ἦνίκα τὴν γεωλόφον ἔμασαν εἰλοκομεν (37), ἐγὼ δὲ ὁ βοτρώων, καὶ ὁ λαμπρὸς οὐ, τοῖς ἀγχείαι τούτοις καὶ ταῖς χειρὶ ταύταις, αἱ τῶν πόνων ἐτι τὰ ἔχνη φέρουσιν· (ὡ γὰρ καὶ ἤλκε, ἀήρ (38) καὶ ἀρετὴ· τραγηθῆσαι γὰρ τι μικρὸν) οὐχ ἵνα τὸν Ἑλλησποντον ζεύξωμεν (39), ἀλλ' ἵνα κρημνὸν ὀμαλοῦμεν. Τούτους εἰ μὲν οὐδὲν ἀχθεσθήσῃ λεγομένοις, πάντως οὐδὲ ἡμεῖς· εἰ δὲ ἀχθεσθήσῃ, πῶσον γενομένης ἡμεῖς· καὶ τὰ πλείων παρήσομεν, αἰδοί τῶν ἄλλων, ὡν πολλῶν ἀπελαύσαμεν.

6 **offensionem ex ea concipies, quanto magis non ex ipsis rebus! Ac majorem partem praefermittemus multarum aliarum rerum, quibus nobis frui contigit, pudore deterriti.**

Γ'. Τῷ ΑΥΤῷ (40).

VI. EIDEM

Vitae cum Basilio in solitudine peractae cupide memor, hanc vivis depingit coloribus, hanc iterum consequi peroptat.

* Ἀ μὲν πρότερον ἐπεστελλομεν περὶ τῆς Ποντικῆς διατριβῆς, παιζόντων ἦν, οὐ σπουδαζόντων· ἀ δὲ τὸν γράφω, καὶ λιαν σπουδαζόντων. Τίς ἂν με θέη (41) κατὰ μήτρα ἡμεῶν τῶν ἔμπροσθεν ἐκείνων, ἐν αἷς συνεκτρύφον σοι τῷ κακοπαθεῖν; ἐπειδὴ τὸ ἐκούσιον λυπηρὸν τοῦ ἀκούσιου τερπνοῦ τιμιώτερον. Τίς ὄψει τὰς ψαλμῶν ἐκείνας καὶ τὰς ἀγρυπνίας, καὶ τὰς δι' εὐχῆς πρὸς Θεὸν ἐκδημίας, καὶ τὴν οἰοεὶ ἄλλον ζωὴν καὶ ἀσώματων; Τίς ἀδελφῶν συμφύλων καὶ συμφυγῶν, τῶν ὑπὸ σοῦ θεομένου καὶ ὑψομένου; Τίς ἀμιλλαν ἀρετῆς καὶ παράθεξιν, ἦν ὄρεις γραπτοῖς καὶ κανόσι ἡσφαλισμέθα; Τίς βελων λογίων φιλοπονίαν, καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς φῶς ἐρυσκόμενον, σὺν ὀδηγῷ τοῦ Πνεύματος; ἢ, ἵνα τὰ μικρότερα λέγω καὶ εὐτελέστερα, τίς ἐφημερίας καὶ αὐτομυρίας; τίς ἐφυλγίας καὶ λατομίας; τίς δὲ φωταῖας (42) καὶ ὀχνηγίας; τίς δὲ πλάτανον τὴν χρυσῆν, καὶ τῆς Ξέρξου τιμιωτέ-

• Job xxix, 2.

(35) *Τῶν περιολισθαίνοντων.* Ita Reg. unus. In cl. deest τῶν.

(36) *Καὶ τὴν Ἀγέλου κόπρον.* Augie stibulum fimo congesto plenum fuisse tradunt poetae, et ipsius repurgationem inter laboriosa Herculis opera recensent.

(37) *Τὴν γεωλόφον ἔμασαν εἰλοκομεν.* Reg. unus et Pass. τὴν γεωφόρον ἔμασαν εἰλοκομεν, terras rehens planastrum traheremus. Vox εἰλοκομεν deerat in editis: ipsam, in versione a Billio suppletam, in textu supplēvimus e duobus codd. memoriatis. Mox pro καὶ ὁ λαμπρὸς οὐ, Reg. unus habet καὶ ὁ λαμ-

nos novi et ærumnosi naufragi. Memini enim panes illos et juscula (sic enim nominantur), semperque meminero, dentibus circa fragmenta collabescentibus, ac postea sese erigentibus, velutque ex cæno emergentibus. Quæ tu scilicet sublinius exaggerabis, propriis nempe calamitatis orationis magnitudinem tibi suppeditantibus: quibus nisi magna illa vereque pauperum studiosa nutrix mater tua nos quam celerrime liberasset, nobisque tempestate jactatis velut portus exstisset, jampridem apud vivos esse desissemus, fidei Ponticæ nomine non majorem laudem consequentes, quam miserationem moventes. Quoniam porro modo hortos illos, ne hortorum quidem nomine dignos, oleoribusque earentes præteribo, Augiæque fimum e domo expurgatum, quo eos opplevimus, cum montosum illud plastrum, et ego vindicator, et tu factus, hac cervice, manibusque his, quæ laborum vestigia etiamnum ferunt, traheremus (o terra et sol! o aer et virtus! paulum quiddam more tragico exclamabo): non ut Hellespontum jungeremus, sed ut præruptum et præcipitem locum exæquaremus? Harum rerum commemoratio si te offensura non est, utique nec nos: si autem

Quæ de Pontica commoratione prius scribebam, joco, non serio scribebam; quæ autem nunc scribo, admodum serio scribo. Quis me secundum pristinorum illorum dierum statum constituat, in quibus egotum afflictionem pro deliciis habebam? quandoquidem molestia sponte suscepta voluptati minime voluntarie præstat. Quis psalmodias illas et vigillas dabit, atque ad Deum per orationem peregrinationes, illamque velut materia vacantem et incorpoream vitam? Quis fratrum eorum, qui dii a te efficiebantur, atque in altum evehebantur, concordiam animorumque conjunctionem? Quis virtutis certamen, et ad eam incitationem, quam scriptis legibus ac regulis obfirmavimus? Quis divinorum oraculorum studium, lucemque in ipsis ductu atque auspiciis Spiritus sancti inventam? Aut, ut minoræ et leviora dicam, quis diurnas operum vices et labores? quis lignorum comportationes et lapidicinas? quis arborum

πρὸς οὐ, et tu illustris.

(38) *Καὶ... ἀήρ.* Sic Pass. et duo Reg. Edit. ἀνήρ, vir.

(39) *Τὸν Ἑλλησποντον ζεύξωμεν.* Alludit ad Xerxem Persarum regem, qui tantum habuisse fertur navium apparatus, ut Hellespontum totum operiret, ac ponte Asiam Europæ jungeret.

(40) *Ἄλλια IX. Scripta circa idem tempus.*

(41) *Τίς ἂν με θέη.* Ita Reg. unus. Éd. male τίς ἂν μετέη.

(42) *Φωταῖας.* Reg. duo φωτοκομίας, plantarum curas.

conditiones et irrigationes? quis plantationem illam aeream, et Xerxis platano præstantioreu, in qua non rex luxu diffuens, sed monachus lugens sedebat, quam ego plantavi, Apollo rigavit, hoc est, tua excellentia; Deus autem in honorem nostri auxit*, et seduli laboris nostri et industriae monumentum apud vos conservetur, quemadmodum virga illa Aaronis, quæ floruerat, in arca servata esse dicitur* et creditur? Sed hæc optare quidem per facile, consequi autem non perinde facile. At tu, mihi adesto, virtutemque conspiratione tua atque opera mihi fove, eamque utilitatem, quam quondam collegimus, precibus tuis conserva: ne alioqui paulatim velut umbra dilabamur, advesperascente die. Equidem ipse te magis quam aeream spiro, idque solum vivo, quod tecum sum, vñ coram, vel absens per animi simulacrum.

7 VH. CÆSARIO.

Scriptas ad Cæsarium fratrem has litteras ineunte anno 362, his rationibus demonstrare facillimum est. Obiit Constantinus imperator die 3 Novembris anni 361. Mox summa aeream positus, ingressuque Constantinopolim 10^a Decembris Julianus, aulam totam commutavit, aliis morte antea subductis ac de medio sublati aliis submotis et expulsi decessoris sui site amicis, sive domesticis, simulque ministrorum ambitiosa multitudo accita. Cæsarium tamen, qui primum, non, ut Pagius scribit, a Juliano, sed a Constantio, dignitatis gradum inter melicos obtinuerat, amicosque in numero apud eumdem imperatorem, ac maximo fuerat in honore, Julianus retinere voluit. Cæsarium primo consensisse liquet ex istis ad eum Gregorii litteris, quibus fratrem Christianum, plus æquo in Apostatae aula morantem, domum revocare totis viribus contendit, quod et feliciter factum est, antequam Julianus Maio, vel Junio mense Antiochiam iter institueret.

Maguopere tua causa erubuius: nam quod C mærore affecti fuerimus, quid scribere attinet, ad eum præsertim, cui id omnium mortalium maxime persuasum est? Etenim ut de nobis nihil dicamus, nec quanta molestia, addam etiam timore, nos fama ea, quæ de te pervagatur, impleverit, vellem, si fieri posset, sermonibus iis, quos de te et de nobis alii, tam familiares et necessarii quam externi, quoquo modo nobis cogniti, dum tamen Christiani, non bi quidem, non illi, verum omnes nno ore serunt, interestes; quandoquidem etiam homines promptius in alienis rebus quam in propriis philosophari solent. Instar alius cuiuspiam declamationis hæc verba ipsis fuerunt: nunc episcopi filium militare, nunc externam potentiam et gloriam appetere, nunc pecuniis atque opibus debitum esse (quando communis ignis accessus est, atque in salutis animæque periculo versantur homines); ac non potius unam hanc gloriam, et securitatem, et opes existimare, uimirum fortiter et strenue adversus tempus stare, et quam longissime

* I Cor. III, 6. * Num. XVII, 8-10.

(43) Καὶ τῆς Ἐβέρου τιμητότερον. Pythius, Lydus, tantis opibus abundabat, ut Darium Persarum regem aurea platano donaverit; posteaque universum Xerxis exercitum hospitio et epulis excepit, pecuniasque ipsi in belli sumptus a se suppeditatum iri sponderit. Ita Herodotus, lib. VII.

(44) Καὶ σύμπαντες τὴν ἀρετὴν, καὶ συνεργάζου. Reg. unus καὶ σὺμπαντες καὶ συνεργάζου τὴν ἀρετὴν.

(45) Alias XVII. Scripta ineunte anno 362.

(46) Οὐκείων τὰ ὁμοίως καὶ ξένων, τῶν ὁπωσούν. Ita Reg. unus. Ed. male οικείων ὁμοίως καὶ ξένων, καὶ τῶν ὁπωσούν.

(47) Προθυμότερον ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις ἢ τοῖς

ἑαυτῶν (43), ὅφ' ἦς οὐχ βασιλεὺς ἐκαθέζετο τεθρομμένος, ἀλλὰ μοναστῆς τετροχυμένος, ἦν ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἄπολλῶς ἐπότιον, ἢ σὴ τιμητότης, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὑβήσασεν, εἰς τιμὴν ἡμετέραν, ἵνα ὀψόνημα σύζηται παρ' ὁμῶν τῆς ἡμετέρας φιλοπονίας, ὡς περ ἐν τῇ κιβωτῷ λέγεται καὶ πιστεύεται ἡ βλάβος Ἀαρὼν ἢ βλαστῆσασα. Ταῦτα εὐθεσθαί μιν βέβητον, λαβεῖν δὲ οὐ βέβητον. Ἀλλὰ μοι καὶ πάρεσο, καὶ σύμπαντες τὴν ἀρετὴν, καὶ συνεργάζου (44), καὶ ἦν ποτὲ συνελέξαμεν ὠφέλειαν, συντήρει δὲ τῶν προσευχῶν, ἵνα μὴ κατὰ μικρὸν ὡς περ σικὰ λυθόμεν κλινοῦσης ἡμέρας. Ὡς ἐγὼ σὲ πνεύ μελλον ἢ τὸν ἀέρα· καὶ τοῦτο ζῶ μόνον, ὃ μετὰ σοῦ γίνονται, ἢ παρῶν, ἢ ἀπῶν τοῖς ἰνδάλμασι.

B παρῶν, ἢ ἀπῶν τοῖς ἰνδάλμασι.

Z. ΚΑΙΣΑΡΙΩ (45).

Ἰκανῶς ἠρυθριάσαμεν ἐπὶ σοί· τὸ γὰρ οὐτι ἐλυπήθημεν, εἰ χρὴ γράψαι, τῷ γε πάντων μάλιστα πεπεταμένῳ; Ἴνα γὰρ μὴ τὰ ἡμέτερα λέγωμεν. μηδὲ δοξῆς ἀθυρίας ἐπέληθον ἡμᾶς ἢ περὶ σὲ φήμη, ὅς ἐστις καὶ θεός, ἐθουλόμη, εἰ πως οἶόν τε ἦν, παρεῖναι ας τοῖς τῶν ἄλλων λόγους, οικείων τε ὁμοίως καὶ ξένων, τῶν ὁπωσούν (46) γνωρίμων ἡμῖν, ἀλλ' οὖν Χριστιανῶν, οὗς περὶ σοῦ τε καὶ ἡμῶν λέγουσι, οὐχ οἱ μὲν, οἱ δὲ οὐ, ἀλλὰ πάντες ἐξῆς ὁμοίως, ἐπειθεὶ καὶ προθυμότερον ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις ἢ τοῖς οικείοις (47) φιλοσοφοῦσιν ἄνθρωποι. Ὡς περ ἄλλη τις μελέτη γέγονεν αὐταῖς ταῦτα εἰς ῥήματα. Νῦν μὲν οὖν ἐπιτάκτου στρατεύεσθαι, νῦν δὲ ὀρέγεσθαι τῆς ἐξωθεν δυναστείας καὶ δόξης, νῦν δὲ ἠτάσθαι χρημάτων (ὅπως κοινὸν ἀνήπται πῦρ (48), καὶ τὸν περὶ φυγῆς ὁρόμον κρέχουσιν ἀνθρωποι)· ἀλλ' οὐχὶ μίαν ἠγασθαί καὶ βίαν, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ εὐπορίαν, τὸ γενναῖος Ἰστασθαί πρὸς τὸν καιρὸν, καὶ οὐτι πορρωτάτω ποιεῖν ἐαυτὸν παντὸς ἀγους τε καὶ μίσματος. Πῶς δ' ἂν ἄλλον νοουθετήσαιν ὁ ἐπίσκοπος (49), μὴ παρασπρῆναι τῷ καιρῷ,

οικείοις. Ita Regg. duo. Ed. male προτιμότερον· et in eisdem desunt voces ἢ τοῖς οικείοις.

(48) Ὅπως κοινὸν ἀνήπται πῦρ. Ita Regg. duo. Ed. male ὅπως χρημάτων κοινὸν ἀνήπται πῦρ. Etenim persecutionem a Juliano Apostata motam inuenit Gregorius; et fratrem in eo reprehendit, quod cum undique ignis esset accensus, non modo thyræ regis, sed etiam pecuniarum cupiditate astuaret.

(49) Ἄλλον νοουθετήσαιν ὁ ἐπίσκοπος. Ita Regg. duo. Ed. male ἄλλον νοουθετήσαιν ὁ ἐπίσκοπος: agitur enim de solo Gregorio, Casarii et Gregorii Theologi patre.

μηδὲ τοῖς εἰδούλοις συναναφύρεσθαι; Πῶς δ' ἂν τοῖς ἄλλοις τὴν πηλημελοῦσιν ἐπιτιμήσειεν, αὐτοὺς ἀφ' ἑστίας τὴν παρῆρησιαν οὐκ ἔχωρ. (50). Ταῦτα καθ' ἑκάστην ἀκούοντας ἡμεῖς τὴν ἡμέραν, καὶ ἔτι πάλαι τούτων καὶ χαλεπώτερα, τῶν μὲν καὶ διὰ φίλων λαγόντων ἴσως, τῶν δὲ καὶ διὰ δυσσεβέων ἐπιτιθεμένων (51), πῶς οἱ διακίεσθαι καὶ τίνας ἔχειν ψυχᾶς ἀνθρώπων τῷ Θεῷ προθεβένους δουλεύειν, καὶ πρὸς τὰς μελλούσας ὄρῃν ἐλπιδας μόνον ἀγαθὸν κρίνοντας; Τὸν μὲν οὖν κύριον τὸν πατέρα ἡμῶν πάνυ δυσφοροῦντα τὰ πρὸς τὴν ἀκοήν, καὶ πρὸς τὸν βίον αὐτὸν ἀπαγορεύοντα, ὅπως αὐτοὺς παραμυθούμαι καὶ ψυχαγωγῶ, τὴν σὴν ἐγγυόμενος γνώμη, καὶ παῖθον οὐκ οὐχ ὑπομανεῖς εἰς πλοῖον λυπεῖν ἡμᾶς. Τὴν δὲ κυρίαν τὴν μητέρα, εἰ πύθοιτο εἰ τῶν κατὰ σὲ (μέχρι γὰρ τοῦ νῦν τέως ἀπικροφύμεθα πολλὰς ἐπινοίας), οὐκ καὶ παντελῶς ἀπαρμύθητον ἔξειν τὸ πάθος, ὡς γυναῖκά τε οὖσαν μικροψύχον, καὶ ἀλλῶς διὰ τὸ λαν εὐλαθεῖς, μετριάζειν περὶ τὰ τοιαῦτα οὐ δυναμένην. Εἰ μὲν οὖν τινα καὶ σεαυτοῦ καὶ ἡμῶν ποτὴ λόγον, βούλευσαι εἰ βέλτιον καὶ ἀσφαλέστερον. Πάντως γὰρ καὶ τὰ ἐνταῦθα πρὸς ἐλευθέρων διαγωγὴν αὐτάραχ, τῷ γε μὴ λαν ἀπλήστῃ (52), μηδὲ ἀμέτρῳ περὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλεονος. Ἀλλὰ καὶ τοῦ καταστάσεως ος τυχεῖν οὐχ ὀρῶ τίνα καιρὸν ἀναμενοῦμεν, τὸν νῦν ἔλασαντες. Εἰ δὲ τῆς αὐτῆς ἔξη γνώμη, καὶ μικρὰ πάντα σοὶ πρὸς τὴν ἰδίαν ὀρμήν, ἄλλο μὲν οὐδὲν εἰπεῖν βούλομαι δυσχερῆς τοσοῦτον δὲ προλέγω καὶ διαμαρτύρομαι, ὅτι οὐκ ἀνάγκη θάτερον, ἢ γῆσιον μόνοντα Χριστιανὸν τὴν ἀτιμοτάτην αὐτοῦ τετάχθαι (53), καὶ πρᾶττειν ἀναξίως καὶ σεαυτοῦ καὶ τῶν ἐλλείπων ἢ τῆς τιμῆς ἐπιέμενον, περὶ τὰ καιριώτερα βλάπτεσθαι, τοῦ καπνοῦ γε μετέχοντα, εἰ καὶ μὴ τοῦ πρῶτος.

proloqui libet : hoc tantum prædico et denuntio, Christianus manens contemptissimæ Christianorum classi ascribaris, indigneque vivas et teipso, et spe quam concepisti : vel honores expetens, in rebus majoris momenti detrimentum capias, fumeque saltem, si non ignis, fias participes.

H. ΒΑΣΙΛΕΙΩ (54).

Ad Basilium recens presbyterum creatum, scriptam esse viii epistolam manifestum est his verbis : Tu quoque captus es, inquit Basilio Gregorius, quemadmodum et nos circumscripti, quandoquidem ad presbyterium pertracti sumus. Itaque si Basilium anno 362, ut viris doctissimis Tillemontio, Hermantio, et aliis risum est, factus est presbyter, epistolam viii eodem anno scriptam esse constabit. Verum ab iis, licet ægre, dissentit novissimus epistolarum Basilii editor, et quod eum deleret maxime ab hac amplectenda opinione, imprimis sunt hæc epistolæ ipsius verba, quibus Basilium monet, ut sibi caveat, præsertim ubi tempus multas in nos hæreticorum excitans linguas. « Quæ verba, inquit, Valentis imperio mirifice congruunt ; Juliani vero nequaquam. »

Ἐπαῖνός σου τῆς ἐπιστολῆς τὸν προκίωπον. Τί δὲ τῶν σὺν οὐκ ἐπαινετόν; καὶ οὐ ἑλῶς ὡσπερ καὶ ἡμεῖς γεγραφότες, ἐπειδὴ γε εἰς τὸν πρεσβυτέρου βαθμὸν ἐβιάσθημεν. Καίτοι γε οὐ τοῦτο ἡμῶν ἔσπου-

(50) Ἄφ' ἑστίας τὴν παρῆρησιαν οὐκ ἔχωρ. Is a Lare fiduciam non habere dicitur, qui delictum aliquod idcirco reprehendere ac vindicare non audeat, quia semetipsum vel domesticos suos eo obstrictos esse sentit. Quomodo igitur, inquit Theologus, ad huius vitæ fragilis rerumque terrenarum despectionem alios jam hortabitur, cum habeat Bilium mundi cupiditatibus immersum? BILLIUS.

(51) Διὰ δυσσεβέων ἐπιτιθεμένων. Qui ob in-

A se ab omni scelere et piaculo removere! Quoniam autem modo episcopus alium admonere queat, ne a tempore distrahatur, atque cum idolis misceatur et contaminetur? Quoniam modo eos, qui aliud quiddam delinquant, objurgare possit, ipse a Lare fiduciam non habens? Hæc nos hisque plura, et graviora quotidie audientes, partim ab iis, qui amico fortasse animo loquuntur, partim ab iis, qui nos ob inimicitiam hostiliter aggrediuntur, quo tandem modo affici et quem animum habere putas, nos, inquam, qui Deo servire proposuimus, nec ullum aliud bonum esse judicamus, quam futuræ vitæ spes ob oculos. positas habere? Ac dominum quidem patrem nostrum, sermones hos perquam ægre ferentem, ipsiusque etiam vitæ tædio laborantem, quoquo modo solor ac recreo, de tua voluntate illi spondens, atque confirmans te

B dio laborantem, quoquo modo solor ac recreo, de tua voluntate illi spondens, atque confirmans te nequaquam diutius nobis molestum fore. Domini autem matrem, si quidquam de tuis rebus resciscat (nam ad hunc usque diem multis animis eam celavimus), ita velim existime am eam tantum dolorem habituram, ut nullo omnino solatio mitigari possit, utpote imbecillis animi feminam, et alioqui, ob pietatis magnitudinem, modum in huiusmodi rebustenerere nequeant. Quamobrem, si quam et tui et nostri rationem habere, melius tutiusque tibi consule. Nam procul dubio facultates nostræ ad vitam ingenue honesteque degendam sufficiunt, homini utique non nimis inexplebili, nec immodica plus habendi cupiditate flagranti. Quin etiam ad constituendas vitæ tuæ rationes haud video, quodnam tempus expectabimus, si hoc nobis effluere sinamus. Quod si in eadem perstas sententia, præque tua cupiditate omnia parva existimas, aliud quidem acerbi nihil

C duobus alterum necesse esse, ut vel sincerus Christianus manens contemptissimæ Christianorum classi ascribaris, indigneque vivas et teipso, et spe quam concepisti : vel honores expetens, in rebus majoris momenti detrimentum capias, fumeque saltem, si non ignis, fias participes.

VIII. BASILIO.

Epistolæ tuæ proœmium laudo. Quid autem tuorum non est laudandum? Ac tu captus es, quemadmodum nos quoque circumscripti : quandoquidem ad presbyteri gradum pertracti sumus. Nec

inimicitiam amplificat. Billius, qui ob inimicitiam nobis imminet.

(52) Τῷ γε μὴ λαν ἀπλήστῃ. Ita Reg. unus. Ed. minus bene τῷ γε λαν μὴ ἀπλήστῃ.

(53) Τὴν ἀτιμοτάτην αὐτοῦ τετάχθαι. Vox αὐτοῦ sic accipienda est, quasi referatur ad vocem Χριστιανισμῶν subauditam; ac deinde subintelligenda est vox τῶς.

(54) Alias XI. Scripta circa finem anni 362.

enim id a nobis expetebatur. Nam uterque alteri, si alii ququam, locupletes esse testes possumus, quam nobis cordi esset pedestris philosophia humique depressa. Verum hoc non fieri fortasse quidem præstitisset : aut quo alio verbo utar incertus sum, quando Spiritus sancti consilium exploratum non habuero. Quoniam autem factum est, ferre necesse est, ut mihi quidem videtur, ac præsertim ob tempus istud, quod multas adversum nos hæreticorum linguas excitat : nec aut spei eorum, qui nobis ministerium crediderunt, aut

Α δάξτε. Ἀλλήλους γάρ ἔσμεν, εἴπερ ἄλλοι τινές, ἀξίωσιςτα μάργους τοῦ τῆν περὶν στέργειν φιλοσοφίαν (55) καὶ κάτω μένουσαν. Ἀλλὰ τοῦτο μὴ γενέσθαι μὲν ἰσως ἀμεινον ἦν· ἡ οὐκ οὐδ' ὅτι καὶ φῶ, ἕως ἂν ἀγνοῶ (56) τὴν οἰκονομίαν τοῦ Πνεύματος. Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο, φέρειν ἀνάγκη, ὡς γούν ἐμοὶ καταφαίνεται, καὶ μάλιστα διὰ τὸν καιρὸν, πολλὰς ἡμῖν ἀρετικῶν ἐπιείσθητα γλώσσας, καὶ μὴ κατασχύνειν μήτε τὰς τῶν πεπιστευκότων (57) ἐλπίδας, μήτε τὸν ἡμέτερον βίον.

§ IX. AMPHILOCHIO.

Ante annum 362, quo ad sacerdotium evectus est Gregorius, epistolam ad Amphilochium, alias CLIX, scriptam non fuisse sudent hæc verba : Horum, qui sacratio ministrant, est condicio noster Euthalius, etc. quæ nisi superioris ordinis, vel certe ejusdem, ritum non decet. Neque vero in sequentes annos hanc epistolam differre sinit epistola ipsius initium : Bene structo thalamo columnas subijce, atque... a dextro initio nobis innotesce ; quæ tum primum fori iudicii Amphilochium occupatum arguunt.

Aurcas, ut Pindari verbis utar, bene structo thalamo columnas subijce, atque in præsentī cura a dextro initio nobis innotesce ; ut etiam admirandum palatium exstruas, illustrem in ea te ipsum ostendes. Quam autem ratione id testatum reddes ? si Deum ac res divinas honori habeas : quo quid majus ac sublimius esse ducis ? Qui porro, et quibus rebus honorabis ? Una hac scilicet, si eorum, qui Deo astant, ac sacratio ministrant, commodis consulas. Horum e numero est condiaconus noster Euthalius, cui nescio quo pacto posteaquam ad sublimiorem gradum migravit, auri tributum imponere conantur ii, qui rerum administrationi præfecti sunt. Hoc, quæso, ne tibi ferendum videatur : verum et diacono et universo clero, ac præsertim nobis, quorum tibi cura est, manum porrige : alioqui certe unus omnium hominum miserrima conditione esset, si temporum humanitate, atque eo honore, qui sacri ordinis viris ad imperatoribus concessus est, minime frueretur ; sed contra omnia et detrimento afficeretur, ac ideo fortasse quod viles sumus. Quid quidem bene feceris, si non patiaris : etiamsi alii non bene id velint.

X. CANDIDIANO.

Gregorii ad Candidianum litteræ, imperante Juliano, scriptæ sunt anno 365. Id plane persuadent hæc Theologi verba circa finem epistolæ Candidianum alloquentis : Nam cum religio gentilis sis, ac præsentī imperatori ea quæ imperii sunt, præstes : non ita ipsi inservis, ut temporis adiutores. Et paulo inferius : Opto... ut ad nostras Deique partes aliquando te conferas, atque ab iis stes qui perservationem patiturum, non autem ab iis, qui eam inferunt. Quibus verbis, certe Apostaticæ et impiæ persecutoris declaratatur imperator. Idcirco autem Candidiani prælecturam ad annum 365 differimus, quod, qui anto superiori præerat, cum Nazianzenam ecclesiam vi et armis invadere tentasset, tantas aqutias ac justitiae nomine laudes et encomia a Theologo non esset consecutus.

Ubi nunc sophistæ ? Quid tacent poætæ ? Quos D meliores sermones requirunt, aut quam splendidi-

(55) Τῆν περὶν στέργειν φιλοσοφίαν. Pedestris philosophia humique depressa, nihil aliud est quam vita privata, nec ulla publici muneris administratione distracta.

(56) Ἐως ἂν ἀγνοῶ. Ita Reg. unus et Pass. Ed. ἕως γού, quod Billius vertit, quoadusque exploratum habuero.

(57) Τῶν περ. Billius, qui fidem nobis habuerunt.

(58) Alias CLIX. Scripta circa annum 362.

(59) Ἐντρέχει θαλάμῳ. Ita Reg. unus, et ipse Pindarus, Olymp. od. vi, stroph. 1. Ed. male εὐτυχελ, felicit.

(60) Τὸν θεόν. Ita Reg. unus. In ed. deest τόν.

(61) Διαγράφει ἐπιχειροῦσι χρυσὸν ἐκ τῆς ἡγε-

Θ. ΑΜΦΙΛΟΧΙῶ (58).

Χρυσέας ὑπόσθησον εὐτεχεὶ θαλάμῳ (59) κίονας, κατὰ Πίνδαρον, καὶ ἀπὸ δεξιῆς ἡμῖν γνωρισθεὶ τῆς ἀρχῆς ἐν τῇ παρούσῃ φροντίδι· ὡς ἂν καὶ θεῶν πῆξαις μέγαρον, εὐδίκιμος ἐν αὐτῇ φανεῖς. Γνωρισθεὶς δὲ πῶς ; τὸν θεόν (60) καὶ τὰ θεῶν τιμῶν· οὐ τί σοι μεζῶν καὶ ὑψηλότερον ; τιμῆσαι δὲ πῶς καὶ τί σιν ; ἐνὶ τούτῳ, τῷ κῆδεσθαι τῶν παρισταμένων θεῶ, καὶ λειτουργῶν τοῦ βήματος. Τούτων εἰς ἔστι καὶ ἐ συνδιάκονος ἡμῶν Εὐθαλίος, ἐν, οὐκ οὐδ' ὅπως, εἰς μεζῶ τῶν μεταχωρήσαντα, διαγράφει ἐπιχειροῦσι χρυσὸν ἐκ τῆς ἡγεμονικῆς τάξεως (61). Τοῦτο μὴ ἀνεκτὸν φανήτω σοι· καὶ χεῖρα ὄρεσον εἰς τὸ διακόνην καὶ τῷ κλήρῳ παντὶ, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἡμῖν, ὧν σοι μέλει (62)· ἡ δεῖν ὅσατα ἂν πάθοι μόνο ; ἀνθρώπων, μὴ τυγχάνων τῆς τῶν καιρῶν φιλανθρωπίας, καὶ τῆς δεδομένης τοῖς ἱερατικοῖς παρὰ τῶν βασιλέων τιμῆς, ἀλλ' ὑβρίζομενος καὶ ζημιούμενος ἰσως διὰ τὴν ἡμετέραν εὐτέλειαν (63). Ὅ σοι καλῶς ἔχει μὴ συγχωρεῖν, κἂν ἡ καλῶς ἄλλοι βούλωνται.

conuenticia et detrimento afficeretur, ac ideo fortasse quod viles sumus. Quid quidem bene feceris, si non patiaris : etiamsi alii non bene id velint.

P. ΚΑΝΣΙΔΙΑΝῶ (64).

Ποῦ νῦν οἱ σοφισταί ; τί οὐσιπῶσι οἱ περὶ τὴν ποίησιν ; τίνας λόγους ἀμεινούς ἐπιχρῶσοῦσιν, ἢ τίνα μονικῆς τάξεω. Male vertit Billius, expungere ac dignitate abdicare conantur ii qui rei militari præfecti sunt : non enim ad rei militari præfectos, sed ad episcoporum pertinuisse, aliquem e clero expungere ac dignitate ecclesiastica abdicare. Agitur hic de præstatione tributi in bellicis sumptus indicti.

(62) Ὅ σοι μέλει. Ita legimus. Ed. male οὐ σοι μέλει. Mox deῖν ὅσατα. Ita Reg. unus et Pass. Ed. minus bene δευτέριστα.

(63) Διὰ τὴν ἡμετέραν εὐτέλειαν. Ita Reg. duo.

In ed. deest εὐτέλειαν. Billius in versione supplvitt φίλων. Ita vertens : et quidem fortasse ob eam que mihi cum eo est, auvicium.

(64) Alias CXCIV. Scripta anno 365.

λαμπροτέραν ὑπόθεσιν; νῦν ἔδει, πᾶσαν μὲν ἐπὶ σοὶ
 κινήθησθαι γλώσσαν μουσικήν τε καὶ ἐναρμόνιον, πᾶ-
 σαν δὲ ὕψηλον τε καὶ διαπύρσιον ἤχησά τε βητορικὴν ὅ-
 σὺ ταύτη μόνον οὐ χρέος ἀπάντων χρεῶν δικαιοῦτα-
 τον, ἀρχοντα δεξιῶν ἀνυμνεῖσθαι τοῖς λόγοις· ἀλλ' ἔ-
 δεῖ καὶ τὸν ἐν ἀμφοτέροις ἄκρον ἀμφοτέροις κοσμεῖν
 οὐκ ἐπιτόλιον. Καὶ εἰ μὴ πρὸ καιροῦ τοῦ λόγου ἀνά-
 παυσα (νῦν γὰρ δὴ τοῦτο αἰσθάνομαι), καὶ ἐβουλεύ-
 σασθην, ἔφη τις, ταχύτερα, ἢ σοφώτερα, τὸ μὴ πανη-
 γυρίζειν, μηδὲ φοιτᾶν εἰς μέσους φιλοσοφίας, ὡς
 τάχα ἂν καὶ τὰς Τυρρηνικάς ὑπερφεύγῃσθα σάλπιγγας
 (65) (ἔρω γὰρ, μηδὲν τὸν τραχῦν τοῦ Μῶμου
 λίθον εὐλασθήσας, κατὰ Πίνδαρον [66]), εἰ μὴ τῆς
 σωφρονῆς ἀορίαν καταψηφισάσθην (67). Νυνὶ δὲ ὁ πέ-
 πονθα ἐπὶ σοὶ, ἑποῖόν τι τοῦτον χρῆμα, τάχα ἂν
 γνοῖς ἀπ' εἰκόνης τινός. Κόπτω μὲν οἷόν (68) τοῦδα
 φος τοῖς ποσὶ, κατὰ τοὺς θερμότητος τῶν ἱππων,
 καὶ διεσθίω τὰ γαλινὰ, καὶ τὸ οὖς διανίστημι, πᾶνω
 τε θυμὸν ἐκ μυκτῆρων, καὶ βλάπω δριμύ καὶ ἀπρῶ
 βάλλομαι (69)· μένω δὲ ὅμως εἰσω κιχλῶσι (70),
 οὐκ ἐπιέντος; (71) μοι τοῦ νόμου τὸν δρόμον.

solum ferio, ac frenula exedo, et aures erigo,
 praefero, ac spuma conspergor; nihilominus tamen
 festatam mihi minime faciente.

Τί οὖν; ἐπειδὴ ταῦτα δοκεῖ (72), τί ἑράσομεν; Ἡ
 παντάπασι καταβαλοῦμεν τοὺς λόγους, καὶ σιωπῇ τὰ
 σὰ θαυμασώμεθα, παρέντες ἑτέροις τὴν εὐφημίαν;
 Οὐ μὲν οὖν. Ἄλλ' ἄλλοι μὲν τέλλα τῶν μὲν εὐφη-
 μούντων, οὐκ ἂν ἕκαστος βούληται τε καὶ δύνηται.
 Πάντως δὲ πολλοὶ ἀρκῶσι; λόγοις καὶ πανηγύρι-
 σιν, ἐάν μέρος ἕκαστος τῶν οὖν ἀπολαθεῖν εὐφημῆ-
 σι μὲν, τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν, καὶ τὸ ἐν τοῖτοις
 εὐσύνετον τε ὅμοι καὶ φιλόπονον· (τίς γὰρ ἢ εὐρε-
 τῆς (73) τοῦ δέοντος κοριμώτερος, ἢ ἐπιτελέσει τὸ
 εὐρεθὲν ἐνεργέστερος;) οἱ δὲ τῆς δικῆς τὰ τέλματα,
 καὶ ὡς ὑπὸ λαμπρῶ τῷ φωτὶ διακρίνεις τὰς ἑριδας,
 ὕψηλός ὕψηλός ἐμπομπέων (74) τῇ θέμει. Τὸ δὲ
 σὸν ξίφος, φοδερὸν μὲν, ὡς πλῆξον· ὡς δὲ οὐ πᾶσι-
 σον, ἀνάθημα. Κρατεῖς γὰρ οὐ τῷ (75) κολάζειν
 ἀμαρτάνοντας, ἀλλὰ τῷ σπουδάειν ὅπως οὐδὲ τὴν
 ἀρχὴν ἀμαρτήσονται· καὶ τῷ πάντας ἠτιέσθαι τῆς
 σῆς δικαιοῦτας; πλέον, ἢ τῆς τῶν ἄλλων δυναστείας, ἢν
 ἢ θρασύτης τὸ ἔνομον. Ἄλλοι θαυμάζονταισιν τοῦ
 λόγου τὸ κράτος· εἰ δὲ βούλει, λόγου πᾶν εἶδος, ὅσον
 τε εἰς κρίσιν ἔχει τῶν λεγομένων, καὶ ὅσον εἰς τὴν

A diorem materiam? Nunc et linguam omnem musi-
 cam et modulatam tua causa moveri, et omnem
 dicendi facultatem altum quiddam et clarum tin-
 nire oportebat: non hoc tantum nomine, quod
 debitum omnium debitorum justissimum est, præ-
 sidem dextram atque commoſum oratione concele-
 brare; sed hoc etiam, quod eum, qui summam
 utriusque scientiam **IO** obtinet, utroque exornare
 maxime convenit. Et nisi præmaturo studio elo-
 quæntiæ finem imposuissim (nunc enim hoc sen-
 tio,) atque, ut cujusdam verbis utar, celerius quam
 sapientius consilium cepissem, hoc scilicet summo
 studio secutus, ut ne declamatiorem agerem, nec in
 medios hominum cætus me couferrem; fortasse
 Tyrrhenicas quoque tubas cantu superassem (di-
 cam enim, asperum Momi lapidem, ut cum Pin-
 dario loquar, nihil veritus), nisi intempestivum
 tempus silentio mulcitassem. Nunc quod tua causa
 mihi accidit, et cujusmodi sit res mea, per imagi-
 nem quamdam fortasse intelliges. Ego enim fero-
 cissimorum equorum in morem pedibus quidem
 atque furorem e naribus spiro, acremque vultum
 intra cancellos maneo, lege nimirum currendi pos-
 te-

Quid igitur? quoniam ita placet, quid facie-
 mus? An omnino sermones abjiciemus, tacitique
 tuas virtutes admirabimur, laudationis munere
 aliis relicto? Minime profecto. Verum alii sane,
 prout cujusque voluntas aut facultas tulerit, alias
 virtutum tuarum partes laudibus evehat Omnino
 autem multis sermonibus atque concionibus suffe-
 ceris, si quisque partem tuarum laudum celebra-
 dam assumat: alii mirum publicorum negotio-
 rum administrationem, atque in his ingenii acu-
 men simul et industriam; (quis enim est, qui aut
 id, quod in rem futuram sit, ingeniosius et acu-
 tius inveniat, aut, quod inventum est, majore dili-
 gentia et industria exsequatur?) alii justitiæ lan-
 ces, et quo pacto velut sub clara luce controversias
 diceptas, sublimi, sublimi pompa justitiam
 ostentans. Tuus autem gladius terrorem quidem
 affert, tanquam percussurus: tanquam autem non
 percutiens, votivum donum est. Potestatem enim
 habes, non ut in peccantes animadvertas, sed in
 serio agens ne omnino peccent; et quia omnes tue

(65) Τυρρηνικάς...σάλπιγγας. Tyrrhenæ dicuntur
 tubæ, quia ipsas Tyrrhini invenisse narratur.

(66) Κατὰ Πίνδαρον. Apud Pindarum, *Olymp.*,
 od. viii, vers. 75, ita legitur: Μη βάλτω με λίθω
 τραχὺ ἐρόνος, ne feriat me lapide aspero invidia.
 Pro ερόνος, Gregorius Mῶμου adhibuit, qui Mo-
 mus a poetis deus fingitur. Hujus nature proprium
 esse ferunt, ipsum quidem nihil operis edere, sed
 aliorum deorum opera curiosis oculis contemplari;
 et si quid est omissum aut perperam factum, id libe-
 rius reprehendere; unde nomen accepit; nam
 μῶμος Græce significat reprehensionem.

(67) Εἰ μὴ τῆς σωφρονῆς ἀορίαν καταψηφισάσθην.
 Male vertit Billius, nisi effetas meas vires silentio
 mulcitassem. Non enim Gregorius agit de effellis
 viribus suis, sed de Juliani Apostatæ tempore ad

loquendum minus idoneo

(68) Κόπτω μὲν οἷον. Ita Reg. unus, et ed. ad
 marg. Male in textu κόπτω μὲν οἷον οἷον.

(69) Ἀσπρὸ βάλλομαι. Billius, spuma impellor.

(70) Κιχλῶσι. Ita Regg. duo, et ed. ad marg.
 Male in textu κιχλῶσι.

(71) Οὐκ ἐπιέντος. Ita Reg. unus. Ed. minus
 bene οὐκ ἐπιέντος.

(72) Ταῦτα δοκεῖ. Ita Regg. duo. Ed. ταύτη δοκεῖ.

(73) Ἡ εὐρετῆς. Ita Regg. plures. In ed. deest ἢ.

(74) Ἐμπομπέων. Ita Reg. unus, et ed. ad
 marg. Male in textu ἐμπομπέων. Max tὸ δὲ σὸν
 ξίφος. Ita Reg. unus, et ed. ad marg. Male in textu
 τὸ δὲ σὸν ξίφος.

(75) Οὐ τῷ. Ita Reg. unus, et ed. ad marg. Male
 in textu οὐ τῷ.

potius mesli cedunt, quam aliorum, quibus audacia pro lege est, auctoritati ac potentiae. Alii rursus eruditionis **I** vin admirentur; vel si mavis, eruditionis genus onne, tam quod ad eorum, quae dicuntur, censuram ac iudicium attinet, quam quod ad dicendi facultatem. Idem enim ipse iudicium de sermonibus ferre potes, et maiorem etiam in dicendo vim obtines: ita ut alterum aureum illius calculum referat, aut Homericam illam amussim, sub qua equorum Eumelii aequalitatem censeris ac perpendi contigit; alterum autem nimbus hiemales superet. Pari enim cum laude, nunc certaminis arbitrum agis, ac prius ipse certabas. Alii firmitatem lenitate temperatam laudibus efferant, suavitatemque nihil abjectum habentem, cujusmodi scilicet sunt leonum saltus. Alii viribus pollens, et honore praeditum aurum, una cum magificis nominibus contemptum, atque in effusam fugam a iustitia tua conversum: res sane una ex omnibus auditione ac fide sublimior. Quin poeta quoque quispiam atque arte liberior et solutior, agricolarum choro coacto, rusticum earum accinat, demessaque matura spica, quam jucundissimam corollam nectat, vitibusque hedera et uvis intertextis caput cingat. Agriculturae nimirum haec festiva sacra sunt, tuo beneficio rursus ad homines allatae. Rupes etiam fac fundant, et fontes mel; ac planta omnis, tam culta, quam agrestis, poetarum figmenta sunt, cum terram benignitate alii sane dicant et effingant. Etenim omnia id, quod Lyrico videtur, sed etiam quam maxime oblectare

Ego autem, quod in tuis virtutibus singularem in modum admiror atque amplector, hoc dicam; nimirum quod temporis difficultate ac molestia sublimiorem te praebes. Nam cum religione gentilissis, ac praesenti imperatori ea quae sunt imperiis praestes: non tamen ita ipsi inscrvis, ut temporis adulator, sed ut ille, qui probitatis et honestatis amici sunt, altaque et excelsa mente praediti: atque ita adulatorum servile obsequium abhorres, patriae autem benevolentiam servas, immortalemque in re mortali gloriam consequeris. Quin illud etiam in tuarum laudum numero ponendum est, quod in tanta **I** imperii amplitudine, amicitiae quoque aliquid reverentiae tribuis; ac tibi a tot

του λέγειν δυναμιν. Ὅ γὰρ αὐτὸς κρίνει τε ἱκανὸς λόγον (76), καὶ εἰπεῖν δυνατώτερος· ὡς τὸ μὲν αὐτοῦ (77) καὶ τὴν χρυσὴν ἐκιάζεσθαι ψῆγον, ἢ τὴν Ὀμηρικὴν στάθμην ἐκείνην (78), ὅφ' ἢ κρνεσθαι συμβαίνει τὴν τῶν Εὐμηλίων ἰσπανιστότητα· τὸ δὲ ὑπὲρ τὰς χειμερίους εἶναι νιφάδας· ἀγνωστοθευτὰ τε ὁμοίως τῆν, καὶ ἀγνωστὸν προτέρων. Ἄλλοι τὸ στερεόν (79) ἐπαινεύουσιν τῷ πρῶτῳ συγκαταμῆνον, καὶ τὸ (80) ἐν τῷ μελιχίῳ μὴ συμπατικῶδες, ὅσα τὰ τῶν λεόντων σιχητήματα. Ἄλλοι τὸν εὐρωσθενῆ χρυσὸν καὶ τιμῆντα, μετὰ τῶν σημείων ὁνοματίων ἀτιμασθέντα, καὶ προτροπῶδην εἰζήτησι δίκῃ τῇ σῆ· πρῶτον μόνον δὴ πάντων καὶ ἀκοῆς καὶ πίστεως ὑψηλότερον. Ποιητικὸς δὲ τις ἀνὴρ καὶ τὴν τέχνην ἀρετὸς καὶ αὐτόνομος, καὶ μέλλος ἀγροικῶν προσομῶδες σοὶ (81), γηπῶν χωρὶν στησάμενος, καὶ ἀμφοτέρων στάχυν ὄραλον, πλεκεῖται στέφανον δεξιῶν, ἡμερίδας τε περὶ κεφαλῆς ἐγειρέτω (82) κισσῶν διαπλόκου καὶ βότρυσι. Γεωργίας ταῦτα θαύσιτα, διὰ σοῦ πάλιν ἀνθρώποις ἐπιγεγεθούσης (83) πέτρας τε γάλα ναύτων, καὶ μέλι κρήναι, καὶ φῶν (84) ἅπαν ἡμέροις κομᾶτω καρποῖς, σύντροφον τε ὁμοίως καὶ θρεῖον (85) ὅσα τὰ τῶν ποιητῶν πλάσματα, ὅταν τινὰ ποιῶσι χαριζομένην τὴν γῆν. Ταῦτα μὲν, ὅπως ἔφη, λεγόντων τε καὶ πλαττόντων ἑταροῖ. Τὸ γὰρ οἴκαλον ἅπαν, οὐ πιζειεῖ μόνον, ὡς τῇ λύρᾳ δοκεῖ, ἀλλὰ καὶ εὐφραίνειν μάλιστα πέφυκεν.

mitibus fructibus redundet: cujusmodi scilicet aliqua utentem inducunt. Haec, inquam, ut dixi, quemque proprie attingit non solum premit, ut

Ἐγὼ δὲ ὁ διαφέροντως τῶν σῶν ἀγαμῆ τε καὶ ἀσπάζομαι, τοῦτο ἔρω· ὅτι τῆς τοῦ καιροῦ δυσκολίας κρεῖττονα σεαυτὸν παρέχεις. Ἐλλήν μὲν ὦν τὴν θρησκείαν, καὶ τῷ παρόντι κράτει τὰ τοῦ κράτους ὑπηρετούμενος· ὑπηρετούμενος δὲ (86), οὐχ ὅσα εἰ τοῦ καιροῦ κολακεῖ, ἀλλ' ὅσα εἰ τοῦ κλοῦ φίλοι, καὶ μεγαλόφρονες· καὶ τῶν μὲν τὴν θεραπείαν ἀφοσιούμενος (87), τῶν δὲ τῇ πατρὶδι τὴν εὐνοίαν, καὶ ἀθάνατον ἐν ὄνητῷ πράγματι τὴν δόξαν καρποῦμενος. Κάκεῖνο δὲ σοῦ τῶν ἐπαινετῶν, ὅτι καὶ φίλῃ τι βίμεισι αἰδῶς ἐν τοσούτῳ τῆς ἀρχῆς ἔγκω· καὶ σχολῆν ἀγεις ἀπὸ τοσούτων ὠν πράττεις, μὴ μνησθαὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τιμᾶν διὰ γραμμάτων τοὺς φίλους, καὶ τὸν πόθον ὁμοιογεῖν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔλκειν ἀπὸ-

76) Κρίνεις τε ἱκανὸς λόγον. Male verit Billius, iudicium de rationibus ferre potes.

(77) Τὸ μὲν αὐτοῦ. Ita Regg. duo. In ed. deest αὐτοῦ.

(78) Ἐτάθμην ἐκείνην. Ita Reg. unus. In ed. deest ἐκείνην. De Eumelii equis velut ad perpendiculum tergo similibus vide Honerum, *Iliad.* B, v. 765.

(79) Ἄλλοι τὸ στερεόν. Ita Regg. plures. Ed. male ἄλλοι δὲ τὸ αὐστηρόν, quod Billius veritit, alii item severitatem.

(80) Καὶ τὸ. Ita Regg. plures, et ed. ad marg. Male in textu καὶ τῷ.

(81) Ἀγροικῶν προσομῶδες σοὶ. Ita Regg. plures. Ed. male ἀγροικῶν προσομῶδων, sed ad marginem

habent προσομῶδες σοὶ.

(82) Περὶ κεφαλῆς ἐγειρέτω. Reg. unus ὑπὲρ κεφαλῆς ἀγειρέτω, super caput congreget.

(83) Ἐπιγεγεθούσης. It-gii plures ἐκναλοούσης, reversa.

(84) Καὶ φῶν. Ita Regg. quatuor, et ed. ad marg. Male in textu, καὶ φῶν.

(85) Καὶ θρεῖον. Ita Regg. tres. Ed. male in textu ἔριμον, male etiam ad marg. ἔριον.

(86) Τὰ τοῦ κράτους ὑπηρετούμενος· ὑπηρετούμενος δὲ. Ita Regg. plures. In ed. deest prius ὑπηρετούμενος.

(87) Τῶν μὲν τὴν θεραπείαν ἀφοσιούμενος. Male veritit Billius, imperatori quidam defunctorie obsequeris; non enim istud viro laudi cederet.

τας (88). Ἄνθ' ὧν ἐπεύχομαι σοι, τῶν μὲν εἰς εὐδοξίαν (89) μῆζον οὐδὲν (κἂν γὰρ προσθήκην ἢ ἀρχὴν λάβῃ, τὴν γε ἀρετὴν λαθεῖν οὐκ ἔνεστιν), ἐν δὲ ἀντὶ πάντων καὶ μέγιστον. γενέσθαι μὲν ἡμῶν ποτε καὶ Θεοῦ, καὶ τῆς τῶν δικαιομένων εἶναι μερίδος, καὶ μὴ τῆς τῶν δωκόντων· ἐπιθεῖθ' τὸ μὲν καιροῦ φορᾶ παρασπύρεται, τὸ δὲ ἀθάνατον ἔχει τὴν σωτηρίαν.

nihil addi potest), verum pro omnibus id unum ac te conferas, atque ab iis tuis, qui persecutionem patiuntur, non autem ab iis, qui cum inferunt : quandoquidem hoc quidem temporis cursu distrabitur, illud autem immortalem salutem habet.

IA. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ (90).

Eodem circiter tempore scripta videtur epistola ad Gregorium, Basilii fratrem, quem acriter reprehendit, eo quod abjectis sacris libris, quos plebi in ecclesia lectitare solebat, ad rhetoricam profectendam, non sine priorum offensione, se contulisset.

Ἔχω τὴν δεξιὴν ἐν τῇ φύσει (μεγαλαυχῆσθαι γὰρ ἐν τῶν πολλῶν καὶ αὐτὸς) ὁμοίως ἐμαυτῷ τε δυσχεραίνω βουλευομένῳ κακῶς, καὶ τοῖς φίλοις. Ἐπιθεῖθ' τοίνυν φίλοι πάντες ἀλλήλων καὶ συγγενεῖς οἱ κατὰ Θεοῦ ζῶντες, καὶ τῷ αὐτῷ Εὐαγγελίῳ στοιχοῦντες, εἰ οὐκ ἀκούεις (91) παρ' ἡμῶν μετὰ παρήρησας, ἃ πάντες ὑποφειθυρίζουσι; Οὐκ ἐκαινοῦσ' σου τὴν ἔδοξον εὐδοξίαν, ἵν' εἴπω τὴν κἀγὼ καλὴν ὁμᾶς (92), καὶ τὴν κατὰ μικρὸν (93) ἐπὶ τὰ χεῖρα ῥοπήν, καὶ τὴν κακίστην δαιμόνιον, ἣν ῥησιν Εὐριπίδης (94), φιλότηταν. Τί γὰρ παθῶν, ὧ σοφώτατε, καὶ εἰ σεαυτὸν καταγνοῦς, τὰς μὲν ἐραρὰς καὶ ποτίμους βίβλους ἀπέβριθας, ἃς ὑπαγεγινώσκεις ποτε τῷ λαῷ (μὴ γὰρ αἰσχυνθῆς (95) ἀκούων), ἢ ὑπὲρ καινοῦ τέθεικας, ὡς τὰ πηδάλια (96) χειμῶνος ὥρα καὶ τὰς σκαπάνας, τὰς δὲ ἀλμυράς καὶ ἀπότους μετεχειρίσω, καὶ ῥή- C τω ἀκούειν μάλλον, ἢ Χριστιανὸς ἡθελῆσας; Ἡμεῖς δὲ τοῦτο μάλλον, ἤπειρ ἔκαινο, καὶ πᾶσα τῷ Θεῷ χάρις. Μὴ σὺ γε, ὧ ἄριστε, μὴ ἐπὶ πολὺ (97) τοῦτο πάθῃ, ἀλλ' ἐκνηφῶν ὀφεί γούν, καὶ πρὸς σεαυτὸν ἐπιέλθε, καὶ ἀπολόγησαι μὲν πιστοῖς, ἀπολόγησαι δὲ Θεῷ, καὶ θυσιαστήριοις, καὶ μυστηρίοις, ἀπ' ὧν ἐμάχρυνας.

quando respiscis, atque ad te redi, teque et piis altaribus, et mysteriis, a quibus te procul submovisti.

Καὶ μὴ μοι τὰ κομψὰ ταῦτα καὶ ῥητορικά ῥήματα εἴποις. — Τί δέ; οὐκ ἐχριστιανῶν ῥητορῶν; οὐτε δὲ ἤμην πιστὸς ἐν τοῖς μετακίσεσιν στραφόμενος; — καὶ ἴσως ἐπιμαρτυρῆ Θεοῦ. Ἡθαμῶς, ὧ θαυμάσιε, οὐκουν ὅσον εἶδος; εἰ καὶ μέρος τι δόξωμεν. Πού δὲ τὸ πλεῖσσειν ἄλλου; ἐξ ὧν νῦν πράττεις, φυσικῶς πρὸς τὸ κακὸν ὄντας ἔτοιμοτέρους, καὶ τὰ χεῖρα διδόναι περὶ σοῦ καὶ ὑπονοεῖν (98) καὶ λέγειν; Ἔστω

(88) Ἄποττας. Ita Reg. unus. Ed. male ἄπαντας, omnes.

(89) Εὐδοξίαν. Ita Regg. plures. Ed. minus bene εὐδοκμίαν, existimationem.

(90) Alias XI.III. Circa idem tempus.

(91) Τί οὐκ ἀκούεις. Ita Reg. duo. Ed. male εἰ οὐκ ἀκούοισι, quid non audiant?

(92) Ἴν' εἴπω τὴν κἀγὼ καλὴν ὁμᾶς. Ita Reg. unus. In ed. deest τὸ κἀγὼ.

(93) Κατὰ μικρὸν, paululum. Mor. ἐπὶ τὰ χεῖρα ῥοπήν. Ita Regg. duo. Ed. minus bene κλοπήν, subductionem.

(94) Ἴν ῥησιν Εὐριπίδης. Apud Euripidem, Jocasta Electrem filium alloquens, πλονεξίαν, avari-

tantisque rebus, quas geris, nec otii superest, ut non modo amicorum memineries, sed etiam eos per litteras honore afficias, amoreque ac desiderium concitares, absentesque ad te pertrahas. Pro quibus omnibus rebus hoc tibi opto, non ut ad gloriam cumulus aliquis accedat (quamvis enim incrementum accipiat imperium, tamen ad virtutem maximum, ut ad nostras Deique partes aliquando te conferas, atque ab iis tuis, qui persecutionem patiuntur, non autem ab iis, qui cum inferunt : quandoquidem hoc quidem temporis cursu distrabitur, illud autem immortalem salutem habet.

XI. GREGORIO NYSSENO.

Inest mihi natura dextrum aliquid (licet enim mihi unum quid ex multis de me arrogantius praedicare) : peraque et mihi malum consilium ineuntis cursum, et amicis. Quoniam itaque omnes, qui secundum Deum vivunt, atque eodem Evangelii tramite incedunt, amicitia et cognationis jure inter se devincti sunt, quid non a nobis libere audias, quae omnes submurmurant? In gloriam tuam gloriam, ut et ego quidquam more vestro loquar, minime laudant, taciturnique in deterius prolepsionem, ac damnoisum pessimum, ut ait Euripides, ambitionem. Quid enim tibi accidit, vir sapientissimus, quidque tibi in teipso displicuit, ut sacris illis suavissimisque libris, quos quondam populo lectitabas (non enim haec audiens erubescas), calcatis atque projectis, aut etiam ad fumum suspensis, non secus atque navium gubernaculis et lignibus hiemis tempore, salsos et amaralentos in manus sumpseris, ac rhetor vocari, quam Christianus malueris? Nos contra hoc potius, quam illud, eo- que nomine maximam Deo gratiam habeo. Nequam quae quæso, o optime, ne diutius animo ita affectus sis; verum, serius quidem, sed tamen, aliohominibus fideique praeditis purga, et Deo, atque

13 Ac ne mihi scita haec et rhetorica proferas : — Quid vero? annon Christianus eram, cum eloquentiae artem profiterer? annon pius ac fidelis, cum inter adolescentulos versarer? — ac fortasse etiam Dei fidem implorabis. Minime, vir eximie, saltem quantum par erat, etiamsi partem aliquam concedamus. Ubi autem illud procius, quod ex his, quae nunc facis, alios offendis, hoc est, eos,

ritiam, vocat δαιμόνιον κακίστην, demonum pessimum. Quod autem ille avariæ, hoc ambitioni tribuit Gregorius. BILLIUS.

(95) Αἰσχυνθῆς. Ita Reg. unus. Ed. male αἰσχυνθῆς.

(96) Ὡς τὰ πηδάλια. Alludit ad illud Hesiodi, in poemate cui titulus est, Opera et dies : Πηδάλιον δ' εὐεργῆς ὑπὲρ καινοῦ κρημάσασθαι : Clavum vero bene fabricatum super fumum suspendito.

(97) Ὡ ἄριστε, μὴ ἐπὶ πολὺ. Ita Regg. duo. Ed. male ὧ ἄριστε, ἦν ὅτε, μὴ ἐπὶ πολὺ, quod Billius vertit, o quondam optime, ne diutius.

(98) Περὶ σοῦ καὶ ὑπονοεῖν. Ita Reg. unus. Ed. male περὶ τοῦ ὑπονοεῖν.

qui natura ad malum procliviores sunt, atque occasionem his præbes de te sinistrae partim suspi- candi, partim loquendi? Falso sane et inique id faciunt: quid tamen necesse est hanc illis occasionem suppeditari? Neque enim sibi ipsi quis tantum vivit, sed et proximo: nec sibi ipsi fidem facere satis est, nisi aliis quoque fides fiat. An tu aut pugnis in publico coetu decertans, aut etiam in theatris colaphum in malam accipiens vicissim atque impingens, aut denique turpiter et foede te ipsum inflectens atque contorquens, postea te animo sobrius esse diceres? Sobrii hominis non est hæc cogitatio. Levis animi est, hæc ita suscipere. Ac si quidem meliorem mentem indueris, gaudebo, ut Pythagoricus quispiam philosophus dicebat, cum prolapsi sodalis vicem lugeret: sin minus, ille quidem scripsit: Mibi mortuus es; ego autem in gratiam tuam nondum hoc dicam. Nam ille ex amico hostis factus est, sed amicus tamen, ut ait tragicus. Verum acerbè feram (sic enim moderatius loquar), si nec ipse quid officii sit perspicias, quod primæ bonorum hominum classis est, nec alium recte monentem sequaris, quod secundi ordinis est. Habes admonitionem nostram. Ac mihi, queso, ignosce, propter amicitiam dolenti, atque æque et tua et totius sacerdotalis ordinis, addeam autem et omnium Christianorum, causa inflammato. Quod si etiam tecum, vel pro te orandum est, Deus infirmitati tuæ opem ferat, qui mortuos quoque ad vitam revocat.

XII. NICOBULO.

Nicobulus, ad quem scripta est epistola XII, Atypianam, filiam Gorgoniae, quæ Gregorii nostri soror erat, uxorem duxerat. Sub initia hujus conjugii, cum nondum assuetis conjugibus, vel juvi, vel rixæ solent existere, datas esse has litteras non male omnino concias, anno circiter 365: quo pariter anno datam ad Amphiloichium pro Nicobulo epistolam XIII, cum nondum foro Amphiloichii validississet, arbitratur Tillemontius.

Atypianam apud nos cavillis incessis, ut parvam, ac tua proceritate indignam, o gigantee, et vaste, ac portentose, tum forma, tum robore. Etenim nunc intellexi animum mensuræ subdici, et virtutem expendi, ac rupes margaritis præstantiores esse, corvosque lusciniis augustiores. Tu vero magnitudinè tua et cubitis fruere, nec Aloydis illis ullo modo inferiorè te præbe. Equum enim ducis, et hastam vibras, et feræ tibi curæ sunt. Ipsa autem nil operis patrat: nec magni roboris est radium ferre, et colum tenere, ac telæ assidere: id enim feminarum decus est. Quod si hoc quoque adicias, eam orationis causa humo affixam esse, ac per ingentes mentis agitationes perpe-

(99) *Ὁ τῆς πρώτης... μελῆος... δ' τῆς δευτέρας.* Male vertit Billius, quæ prima classis est..., quæ secundus ordo est. Hesiodus, in poemate, cui titulus est, *Opera et dies*, optimos eos esse censet, qui per seipsos quid factu opus sit perspiciant; bonos item eos qui recte monentibus obtemperant; qui autem nec sibi ipsis consulere sciunt, nec recte consulentes audiunt, eos esse prorsus inutiles.

(1) Alias CLV. Scripta anno 365.

(2) *Καὶ ἀμέτρητε.* Ita Regg. duo, et ed. ad marginem. Male in textu καὶ ἀμέτρητε.

(3) *Νῦν γὰρ ἐγγῶν.* Ita Regg. unus. In ed. deest γὰρ.

(4) *Ἀπόλαυε.* Ita Regg. tres, et ed. ad marginem. Male in textu ἀπόλαυε.

ψεύδος· ἀλλὰ τίς ἡ ἀνάγκη; Οὐ γὰρ αὐτῷ ᾧ τις μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ πλησίον οὐδὲ ἀρκεῖ τὸ πειθῆναι σεαυτῶν, εἰ μὴ καὶ τοὺς ἄλλους. Ἡ καὶ πικρῶτον σὺ γε ἐν τῷ κοινῷ, ἢ καὶ παύμενος ἐπὶ κέρβητι καὶ παύων ἐν τοῖς θεάτροις, ἢ καὶ τὰ ἀσχηρὰ λυγρῶμενος καὶ καμπτόμενος, εἴπεις ἂν ὡς καταψυχὴν ἐσωσῆσαι; Οὐ σωφρονούντος ὁ λογισμὸς. Κούφον τὸ ταῦτα δεχέσθαι. Εἰ μὴ οὖν μεταβάλλω, ἀλλὰ νῦν χαίρομαι, τῶν Πυθαγορικῶν ἐφη τις φιλοσόφων, ἐταίρον ἐκπειπωκότα θρηγῶν εἰ δὲ μὴ, ἐκείνος μὲν ἔγραφε, Τέθνηκάς μοι· ἐγὼ δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἐρῶ σὴν χάριν εἶναι. Φίλος γὰρ ὢν, ἐχθρὸς ἐγένετο, ἀλλ' ὅμως φίλος, ἢ τραγῳδία φησὶν. Ἀνίσταμαι δὲ, τοῦτο γὰρ εἰπεῖν μέτριον, εἰ μήτε αὐτὸς συνορᾷς τὸ δέον, δ' τῆς πρώτης ἐστὶ τῶν ἑπαινετικῶν μερίδος· μήτε ἄλλω εὖ εἰπόντι κατακολουθήσεις, δ' τῆς δευτέρας (99). Τοσαῦτα τὰ τῆς παρανομιᾶς. Καὶ μοι σύγγνωθι διὰ φίλων ἀλγοῦντι, καὶ ὁμοίως ὕπερ τε σοῦ, καὶ τοῦ λερατικοῦ παντὸς τάγματος φλεγόμενῳ, προσθήσω δὲ, ὅτι καὶ πάντων Χριστιανῶν. Εἰ δὲ δεῖ καὶ συνευξασθαι ἢ ὑπερεύξασθαι, θεὸς βοηθήη σου τῇ ἀσθενείᾳ, ὃ καὶ τεθνηκότας ζωοποιεῖ.

IIV. ΝΙΚΟΒΟΥΛῶ (1).

Σκώπτεις τὴν Ἀτυπιανὴν ἡμῶν, ὡς μικρὰν, καὶ τῆς σῆς μεγαλειότητος ἀναξίαν, ὡ μακρὸν σὺ, καὶ ἀμέτρητη (2), καὶ πελώρια, τὸ τε εἶδος καὶ τὴν ἀλκὴν. Νῦν γὰρ ἐγγῶν (3) εἰ ψυχὴ μετρεῖται, καὶ ἀρετῇ ταλαντεύεται, καὶ τιμιώτεραι τῶν μαργάρων αἰ πέτραι, καὶ κρύσταλλοι ἀνθρώπων αἰθεσιμώτεροι. Σὺ μὲν οὖν ἀπόλαυε (4) τοῦ μεγέθους καὶ τῶν πηγῶν, καὶ μὴδὲν λείπου τῶν Ἀλωάδων ἐκείνων (5). Ἴππον γὰρ ἀγεις, καὶ τινάσσεις ἀλκμήν, καὶ θῆρας σοι μέλουσι. Τῇ δὲ οὐδὲν ἔργον, οὐδὲ πολλῆς τῆς ἰσχύος κερκίδα φέρειν, καὶ ἡλακτῆρην μεταχειρίζεσθαι, καὶ ἰστῶν προσκαθίζεσθαι. Τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γυναικῶν (6). Εἰ δὲ καὶ τοῦτο προσθήεις, ὅτι τῇ γῆ προσπέφυκε (7) εἰ εὐχῆν, καὶ θεῶ συνέστιν ἀεὶ τοῖς με-

(5) *Καὶ μὴδὲν λείπου τῶν Ἀλωάδων ἐκείνων.* Aloidæ sunt Otus et Ephialtes, quos ex Neptuno peperit Iphimedia, uxor gigantis Aloeï, Terra ac Titanis filii. Nos nono ipso ætatis anno novem cubitis latus et novem unius altus facit Homerus, *Odysæ.* xi. Gigantibus contra superiores bellum parantibus, cum ad illud accedere non posset senior Aloeus, misit Otum et Ephialtem, qui Apollinis et Dianæ telis confixi perierunt, antequam ad pubertatem pervenissent.

(6) *Τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γυναικῶν.* Hæc verba sunt hemistichium ab ipso Gregorio adhibitum in poemate adversus mulieres esse nimis ornantes.

(7) *Προσπέφυκε.* Ita Regg. duo. Ed. minus bene προσκένυρε, quod Billius vertit, *humis curvata esse.*

γάλιος τοῦ νοῦ κινήμασι, τί σοι ἐνταῦθα τὸ ὄφος, ἢ ἂ
τὰ μέτρα τοῦ σώματος; Ἰδε καίριον σιωπῆν, φθεγ-
γομένης ἀκουσον· τὸ ἀκαλλώπιστον κατανόησον, τὸ
ὡς γυναιξίν ἀνδρικόν, τὴν οἰκωφελίαν, τὴν φιλαν-
δρίαν. Καὶ τότε φήσεις τὸ τοῦ Λάκωνος· Ὅντως οὐ
μετρεῖται ψυχῇ, καὶ δεῖ τὸν ἐκτός ἕλκτα, πρὸς τὸν
ἐντός βλέπειν ἀνθρώπων. Ἄν οὕτω ταῦτα σκοπῆς,
παύση τοῦ παίζειν, καὶ καταπαίξεις αὐτῆς ὡς μι-
κρᾶς, καὶ σαυτοῦ μικραῖσαις τὴν συζυγίαν.
modum consideres, jocari desines, eamque ut
eabis.

ΠΓ. ΑΜΦΙΛΟΧΙΩ (8).

Ab Amphilochio petit ut Nicobuli in rerum tumultibus versantis patrociniū suscipiat.

Ἐπαίνω τὸ θεόγινος, ὃς τὴν μέχρι πόνων καὶ τοῦ
ἡδός (9) φίλων οὐκ ἔπαίνων, ἔπαινεῖ τὴν ἐπὶ τῶν
πραγμάτων, τί γράφων;

Ἡλλοὶ παρὰ κρητῆρι φίλοι (10) γίνονται ἑταῖροι,
Ἐν δὲ σπουδαίῳ πράγματι (11) σωρότεροι.

Ἡμεῖς τῶνων κρατῆρων μὲν (12) ἀλλήλους οὐ κοι-
νωνήκαμεν, οὐδέ γε πολλὰ συγγεγόμενα ἀλλή-
λους (καίτοις ἔχρην παντός μάλλον (13), καὶ δι'
ἡμᾶς αὐτοῦς, καὶ διὰ τὴν ἐκ πατέρων φίλιαν), τὴν
ἐπὶ τῶν ἔργων δὲ ἀπαυτοῦμεν εὐνοίαν. Ἐγγὺς ἀγών,
καὶ ἀγώνων ὁ μέγιστος. Ὁ γὰρ υἱὸς ἡμῶν (14) Νι-
κόβουλος ἐν ταραχαῖς ἀδοκίτους, παρ' ὧν ἤιστα ἀν
φήθη τις ἔχειν πράγματα (15). Δεῖ τοῦτο ἀξιοῦμεν
παρεῖναι, καὶ βοηθεῖν ἡμῖν ὡς τάχιστα, καὶ συνδι-
κάστοντα καὶ συνηγοροῦντα (16), εἰ εὖρος ἀδικου-
μένων. Εἰ δ' οὖν (16'), μὴ προληθῆναι τῷ ἐναντίῳ
μέτραι, κέρθους μικρῆς τὴν ἐλευθερίαν ἀποδιδόμενον,
ἦν καὶ σοι μαρτυρηθεῖσαις παρὰ πάντων γινώσκομεν.
comperias. Sin minus, at certe, ut ne ab adversa
vendens, quam omnium testimonio semper tibi tributam fuisse perspectrum habemus.

ΙΔ'. ΚΑΙΣΑΡΙΩ (17).

Ad eundem profecto annum pertinet epistola xiv ad Cæsarium, qui sub Valentis imperatoris primordia, Constantinopoli præfecto legitur anno 365; quem Gregorius magistratum gessisse, cum hæc scriberet, ipsa satis indicat.

Εὐεργετήσόν τι καὶ σαυτὸν καὶ ἡμᾶς, ὅσον οὐ πολ-
λάκις εὐεργετήσας, ὅτι μὲν (18) πολλάκις παρα-
πίπτουσιν εὐεργεσίας τοιαύτης καιροί. Τῶν κυρίων
μου τῶν ἀνεψιῶν πρόσθητι προστασίαν δικαιοσύνην,
καμνόντων ἰκανῶς ἐπὶ κτήματι, ὅπερ ὠνήσαντο μὲν,
ὡς καὶ πρὸς ἀχώρησιν ἐπιτήδεον, καὶ τινα τοῦ βίου
παρῆλθιν αὐτοῖς ἀνατροφῆν (19) δυνάμενον· ἐπὶ δὲ

(8) Alias CLX. Scripta anno 365.

(9) Καὶ τοῦ ἡδέος. Ita Regg. duo. Ed. minus bene
καὶ συνοσιας, quod Billius vertit, et societatem.

(10) Φίλοι. Hanc vocem, quæ in ed. deerat, sup-
plevimus a Regg. tribus.

(11) Ἐν δὲ σπουδαίῳ πράγματι. Male vertit
Billius, rebus ut in dubiis.

(12) Κρατῆρων μὲν. Ita Regg. duo. Ed. κρατῆ-
ρων γε. Μοι οὐδὲ γε. Ita Regg. unus. In ed. deest γε.

(13) Ἐχρην παντός μάλλον. Ita Regg. plures.
Ed. ἔχρην πάντως, quod Billius vertit, illud omnino
facere consentaneum erat.

(14) Ὁ γὰρ υἱὸς ἡμῶν. Filium suum appellat
Nicolulum, qui sororis ipsius Gorgoniae filiam uxore
duxerat.

A tuam cum Deo consuetudinem habere, quid hic de
tua sublimitate, corporis,que mensura te jactabis?
Vide theognidis silentium: loquentem audi:
quam inconspita sit, animadverte: quam, ut ferina,
fortis ac strenua: quas rei domesticæ utilitates
afferat: quam viri amans sit. Ac tum illud Laco-
nis dices: Certe animus in mensuram minime ca-
dit, atque externum hominem oculos in inter-
num conjectos habere oportet. Si hæc ad hunc
parvam deridere: tuumque conjugium felix judi-
cabis.

XIII. ΑΜΦΙΛΟΧΙΩ.

Illud Theognidis probo, qui cum eam amicitiam,
quæ ultra pocula et delicias minime se porrigit,
haudquaquam laudet, eam contra, quæ in rebus
elucet, laudibus vehit, his verbis utens:

*Ad calices multi sese profitentur amicos:
Seria tractantii varus amicus erit.*

Non igitur poculorum quidem commercium inter
nos habuimus, nec multum una summus (quan-
quam nihil nobis antiquius esse debeat, tum pro-
pter nos ipsos, tum propter traductam ad nos a pa-
rentibus amicitiam), at eam, quæ in rebus existit,
benevolentiam exposcimus. Imminet certamen, et
quidem certaminum omnium maximum. Filius
enim noster Nicobulus in tumultibus inopiaiis
versatur, ab iis, a quibus minime quispiam existi-
masset habiturum eum negotia et molestias.

Quamobrem abs te petimus, ut adsis, atque quam
celerrime nobis opem feras, jus dicturus, ac patro-
ciniū nostrum suscepturus, si nos injuria affici
parte præripiaris, exiguo quæstu libertatem eam
parte præripiaris, exiguo quæstu libertatem eam

XIV. ΚΑΙΣΑΡΙΩ.

Et te ipsum, et nos, ejusmodi quodam beneficio
affice, quali haud sæpe afficies: quandoquidem
nec sæpe hujusmodi beneficii occasiones incidunt.
Dominorum meorum consobrinorum æquissimum
patrociniū suscipe, qui plurimum laboris et ærum-
mæ pro eo prælio subeunt, quod, ut ad secessum
apium et idoneum, atque ex quo subsidium ali-

(15) Ἐχρην πράγματα. Ita Regg. duo. Ed. ἔχων
πράγματα, quod Billius vertit, negotia et molestias
habens.

(16) Συνδικάστοντα καὶ συνηγοροῦντα. Ita
Regg. duo. Ed. δικάζοντα καὶ συνηγορήσαντα, quod
Billius vertit, jus dicens ac patrociniū nostrum
suscepturus.

(16') Εἰ δ' οὖν. Forte legendum, Εἰ δ' οὐ. Tu
videas. Ed. it.

(17) Alias CV. Scripta anno 365.

(18) Ὅτι μὲν δέ. Ita Regg. tres. In ed. deest ὅτι.

(19) Ἀνατροφῆν. Ita legitimus, Combefisii con-
jecturam sequentes. Ed. male ἀποτροφῆν, con-
versionem.

quod vitæ ipsis afferri posset, comerunt; postquam autem comerunt, in multas molestias et difficultates inciderunt, ut qui scilicet partim improbos venditores experiantur, partim a vicinis spolientur ac diripiantur: adeo ut lucro illis futurum sit, recepto pretio, quod dederunt, una cum iis sumptibus, quos præterea fecerunt, et qui non exigui sunt, prædii possessione cedere. Sane si tibi litem hanc ad teipsum transferre cordi sit, posteaquam, ut contractus bellissime ac firmissime se habeat, dispexeris, hoc utique et ipsis et nobis gratius jucundiusque fuerit. Sin secus, hoc secundo loco a te peto, ut hominis anxie nocendi sedulitati atque improbitati teipsum opponas; ut ne ob eorum vitam a negotiis remotam, ipsis in aliquo pravealeat, nempe ut vel prædium detinentes lædat, vel discedentes detrimentum afficiat. Equidem ipse pudore suffusus sum, de his rebus ad te scribens. Tamen quoniam ipsis, tum ob generis propinquitatem, tum ob vitæ institutum, opera nostra debetur, (cujusnam enim potius, quam ejusmodi virorum, cura quispiam tangatur? aut quæ re magis erubescat, quam si hujusmodi beneficia conferre minime studeat?) te rogo, ut vel tua ipsis, vel nostra, vel ipsorum causa, vel etiam propter hæc omnia in unum coacta, omnino quædam certe de iis bene merearis.

16 XV. LOLLIANO.

IE. ΛΟΛΙΑΝΩ (24).

Data ad Lollianum epistola, quæ sequitur, eodem anno, et eodem tempore conscripta est, quippe quæ de re eadem, et pro iisdem Hælladio et Eulatio, Gregorii consobrinis, agit.

Optime vero facis, quod ad nos te recipis, longo quidem intervallo, sed ita tamen (quod hoc præstantius est), ut res tuæ se habeant ex animi sententia: et quia nos iis curis, in quibus tua causa versabamur, liberasti. Siquidem omnia nobis communia tecum esse ducimus, tam tristia, quam læta et jucunda; ea enim amicitia natura est. Quoniam autem ad nos revertaris, fac felicitatem tuam, ut cujusdam verbis utar, amicis tuis impertias. Imperities autem, si dominos consobrinos meos, Hælladium et Eulanium, cum in cæteris rebus velut familiares intueri animum induxeris (familiares autem dico, nisi tu nos pro alienis habeas, neque enim majus quidquam habeo, quod dicam), tum etiam, ut alii ipsis patroni requirendi sint, minime patiaris. Verum eis quidvis te præbeas, probum amicum, commodum vicinum, fortem adiutorem, et ne singula enumerem, generosum Lollianum, ac

Εὖ γε δεῖ ἐπανάηκες ἡμῖν, διὰ μακροῦ μὲν, ἀλλ' ὅμως (καὶ δὲ τοῦτου κρείττον), δεῖ κατὰ νοῦν πράττων, καὶ τῶν ἐπὶ σοὶ φροντίδων ἡμῶν ἡλευθέρωσας. Πάντα γὰρ κοινὰ ποιούμεθα πρὸς σέ, καὶ λύπας καὶ εὐφροσύνας τοιοῦτον γὰρ ἦ φίλα. Ἐπειδὴ δὲ ἐπανάηκες, μετὰδος φίλοισι σοῖσι σὴς εὐπραξίας, φησὶν ὁ εἰπὼν (25) μεταδόσεις δέ, εἰ τοὺς κυρίους μου τοὺς ἀνεψίους Ἑλλάδιον καὶ Εὐλάδιον, καὶ τὰλλα οἰκίους ὄρθν προθυμοῖο (οἰκίους) (26) δὲ λέγω, εἰ μὴ ἄλλους ἡμῶς πρὸς ἑαυτὸν νομίζεις, οὐ γὰρ οἶδ' ὅτι ἂν μελίζονα (27) εἰποιμι, καὶ μὴ ἐτέρων δεηθῆναι προστατῶν ἀνάσχοιο. Ἀλλὰ πάντα σεαυτὸν παράσχοιο, φίλον χρηστὸν, γέλιτονα δεξιόν, παραστάτην γενναῖον, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον λέγω, τὸν εὐγενῆ Λολλιανὸν, τὸν ἐπὶ καλοκαγαθίᾳ (28) γυμνόμενον. Ὑπασχοῦμαι δέ, εἰ ἐπὶ πλείον αὐτοῖς ὁμιλήσας, καὶ τῆς φιλοσοφίας αὐτῶν (29) τὸ ἕλος κατέχοις, δεῖ πρὸς ἄλλους (30) ὑπάρ αὐτῶν πρεσβεύσεις. Τοιοῦτον βαρβῶ τῷ σὺ τρέφω,

(20) Πορθούμενοι. Ita Regg. duo. Ed. male ποθοόμενοι, desiderantur.

(21) Ὁ δεδῶκασι Has voces, quæ in ed. decerant, supplevimus e Regg. duobus.

(22) Κτίσεως. Ita Regg. tres, et Billius in versinone. Ed. male κτίσεως, creatione.

(23) Τῇ περιεργίᾳ. Billius, [curiositati. Mox τοῦ ἀνδρός. Hoc singulare pro plurali positum Combellisio videtur esse Atticum, quia de pluribus vicinis agitur.

(24) Alias CXCV. Scripta anno 365.

(25) Φησὶν ὁ εἰπὼν. Euripides, in *Orestes*.

(26) Οἰκίους... οἰκίους. Ita Regg. duo. Editi male habent bis οἰκίους, quod Billius vertit, familiariter.

(27) Ὁ τι ἂν μελίζονα. Ita Regg. tres. Ed. minus bene δεῖ τι μελίζονα.

(28) Καλοκαγαθία. Ita Regg. duo, et ed. ad marg. Male in textu καλοκαγαθίαν.

(29) Αὐτῶν. Hanc vocem, quæ in ed. decerant, supplevimus e Regg. pluribus.

(30) Ἄλλους. Ita Regg. plures, et Billius in versione. Ed. male ἀλλήλους.

καὶ οὕτως πολλὰς ἐπιτίδας ἔγωγε μὴ διαμαρτῆσθεσθαί A
σου (51) περὶ ὧν αὐτοὺς ἐπὶρσεύεσσα.

Ubi polliceo, si diutius cum eis verseris, ac philosophiæ ipsorum sublimitatem perspicias, fore ut ipse pro illis alios deprecetur. Usque adeo moribus tuis confido, ac tam ingentem spem habeo, me de iis rebus, de quibus tecum ago, repulsam a te minime laturum.

Γ'. ΕΥΣΕΒΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠῶ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ (32).

XVI. EUSEBIO EPISCOPO CÆSARÆÆ.

Hæc epistola et sequentes versantur circa disensionem inter Eusebium Cæsariensem et Basilium. Cujus disensionis causam licet Gregorius taceat, non alia esse videtur, quam quod Basilii fama ac summus ingenii et doctrinæ splendor oculos Eusebii læxerat. Basilium, qui eo ipsi charior esse debuisset, quo magis eum in ferendo episcopatus onere levabat, ab Ecclesiæ administratione nou sine ignominia removit. Ducem suum sic injuria affectum monachi Cæsarienses ferre non potuerunt, sed statim audaci facinore ab episcopi communione recedere statuerunt, secumque partem plebis et honoratorum partem non exiguam abstrahunt. Eusebio cedens, ne sui causa laceraretur Ecclesiæ corpus, Basilium cum Gregorio suo, eoque secessus auctore, una profugus in Pontum, anno 363, in censet Tillemontius, vel anno 364 exeunte, aut etiam ineunte 365, ut contendit noster Prudentius Māranus. Inde reversus Gregorius ad conventus spirituales et concilia ab Eusebio vocabatur; negabat autem se ab Eusebio Basilio venturum, atque ut revocaretur ab Eusebio flagitabat, simulque pollicitus fore ut Basilium ipse, velut umbra corpora, sequeretur. Atque hæc Gregorius in epistola XVI.

Ἐπιτιθὴ πρὸς ἄνδρα ποιούμεαι τοὺς λόγους, οὗτε B
ἀγαπῶντα τὸ ψεύδος, καὶ τὸ ἐν ἐτέρῳ φωνῶσαι πάν-
των οὐδέτατον, κἀν ὅτι μάλιστα σοφοὺς πλέκῃται (33)
καὶ κοικηλοὺς τοῖς λαθροῖσιν· πρὸς δὲ, οὐδὲ αὐτῶ
μοι φίλον τὸ τεχνικὸν (εἰρήσεται γὰρ κἀν ἡ φορτι-
κώτερον), πεφωκότε τε ὄντα καὶ τυπουμένῳ παρὰ
τοῦ λόγου, διὰ τοῦτο γράφω τὰ παριστάμενα. Καί
μου δέξαι τὴν παρήρσιαν ἢ ἀδικήσεις γε τῆς ἀλη-
θείας, τὰ τῆς ἐλευθερίας (34) ἀποστερέω, καὶ ἀναγ-
κάζων ἐν ἑμαυτῷ κατέχειν τὴν ὄδον τῆς λύτης,
ὡσπερ τὸ νόσσημα ὑποπολὸν καὶ κακοήθες. Ἐγὼ χαίρω
μὲν ὑπὸ σοῦ τιμώμενος (ἐπερ ἄνθρωπος εἰμι, τοῦ
προσερηκτότος (35) ὁ λόγος), καὶ καλούμενος ἐπὶ τε
συνόδους καὶ συλλόγους πνευματικῶς (36). Οὐ φέρω
δὲ τὴν γεγεννημένην ὑβριν τῷ τιμωτάτῳ ἀδελφῷ Βα-
σιλείῳ, καὶ γινομένην ἐπι παρὰ τῆς σῆς ἐλαβείας, ὅν
καὶ βίου καὶ λόγου κοινωνῶν, καὶ τῆς ὑψηλοτάτης φι-
λοσοφίας εἰδόμεν, τὴ ἀπαρχῆς, καὶ νῦν ἔγωγε καὶ οὐ-
δὲν ἑμαυτῷ μέμφομαι τῆς ἐπὶ αὐτῷ κρήσεως. Οὕτως
γὰρ εἶπεῖν μετρώτερον, ἵνα μὴ ἑμαυτὸν ἐπαινεῖν
δόξω, τὰ ἐκείνου θαυμάζων. Σὺ δὲ μοι δοκεῖς ποιεῖν
παρρησίητον, ἐν μὲν ἀτιμάζων, τιμῶν δὲ ἡμᾶς,
ὡσπερ ἂν εἴ τις ἐνὸς ἀνδρὸς τῇ μὲν τῶν χειρῶν κα-
τασφίχῃ (37) τὴν κεφαλὴν, τῇ δὲ πῖον τὴν παρεῖαν
ἢ καὶ θεμελίους ὑποσπῶν οἰκίαν, διαζωγραφῶν τοὺς
τοίχους, καὶ καλλωπίζῃ τοὺς ἔξωθεν. Εἰ τι ὄν ἐμοὶ
κίση, τοῦτο ποιήσεις. Πεισθῆναι δὲ ἀξίω καὶ γὰρ
δικαίον. Εἰ ἐκείνου θεραπευθῆσθαι τὰ εἰκότα, καὶ παρ'
ἐκείνου θεραπευθῆσθαι. Τὸ δὲ καλὸν ἡμᾶς ἐξέταί ὡσπερ
τοὺς σώμασιν αἱ σκαλαὶ, μικροὺς τε ὄντας, καὶ πρὸς
εἰρήνην ἐτοιμοτέρους. Οὐδὲ γὰρ οὕτως ἀλλῶς πράτ-
τομεν, ὥστε τ' ἄλλα μὲν ἐθέλειν φιλοσοφεῖν, καὶ τῆς
κρίτετονος εἶναι μερίδος ὑπεροπῆν δὲ πράγματος,

Quoniam mihi cum eo viro sermo est, qui nec ipse mendacium amet, et ad istud in altero deprehendendum homines omnes acumine supcret, quantumvis scitis et variis labyrinthis obvolvatur atque insuper nec mihi quidem fucus et artificium placet (dicam enim, etsi molestius sit), tum a natura ita comparato, tum a Scriptura informato: idcirco quæ animo 17 occurrit scribo. Ac tu fiduciam meam in bonam partem accipias velim: aut injurios in veritatem fueris, libertatem mihi adimens, cogensque me conceptum mœrorem, velut morbum quemdam malignum et supputridum, imo pectore confine. Honore quidem me a te affici lætor (siquidem homo sum, ut prius dixit quispiam), atque ad concilia et conventus spirituales vocari. Verum contumeliam charissimo fratri Basilio a tua pietate illatam esse, atque etiamnum inferri molestie fore, utpole quæ, tum vitæ, tum studiorum, ac submissimæ philosophiæ socium, et ab initio elegi, et nunc habeo: nec quicquam mihi ob judicium deo eo meum succenseo. Sic enim parcius loqui præstat: ne aliqui ipsius virtutes prædicans, me ipsum laudare videar. Tu vero, dum eo contempto nos honore afficias, perinde mihi facere videris, ac si quis unius viri caput altera manu demulceat, altera malam feriat; aut etiam convellens domus fundamenta parietes pingat, atque externas partes exornet. Proinde si quid mihi obtemperandum putabis, hoc facies. Ut autem obtemperes, a te peto D et contendo: æquum est enim. Si illum, ut par est, coleris, ipse quoque ab eo vicissim observaberis. Nos autem sequemur, quemadmodum umbræ cor-

(31) Διαμαρτῆσθεσθαί σου. Ita Regg. tres. Ed. male διαμαρτῆσασθαί, et in eis docti σου.

(32) Alias XX. Scripta anno 365.

(33) Πλέκῃται. Ita Reg. unus, et Billius in versione. Edit. male πλέκῃται.

(34) Ἡ ἀδικήσεις γε τῆς ἀληθείας, τὰ τῆς ἐλευθερίας. Ita Regg. duo. Ed. male ἡ ἀδικήσεις γε, τῆς ἐλευθερίας, quod Billius vertit, aut injurios in me fueris, libertatem, etc.

(35) Τοῦ προσερηκτότος ὁ λόγος. Inter sententias

ab Henr. Stephano editas hæc habetur: Τερωμένοι γὰρ πάντες ἦδονται βορροί· Honore enim affecti omnes latantur homines.

(36) Ἐπὶ τε συνόδους καὶ συλλόγους πνευματικῶς. Ita Regg. duo, et Billius in versione. Ed. male ἐπὶ τε συλλόγους καὶ συνόδους πνευματικῶς, cset enim legendum πνευματικῶς.

(37) Κατασφίχῃ. Ita Reg. unus, et Billius in versione. Ed. male κατασφίχῃ.

pora, utpote parvi, et ad pacem propensiores. Non enim ita misero statu res nostræ sunt, ut aliis quidem in rebus philosophari, melioremque partem sequi velimus; dilectionem autem, quæ totius doctrinæ nostræ caput est, contemnamus et pro nihilo ducamus; ac præsertim erga virum sacerdotem, tamque insignem, quem et vita, et sermone, et instituto, omnium, quos novimus, præstantissimum esse agnoscimus. Neque enim mæror, quo affecti fuimus, veritati tenebras infundet.

XVII. EIDEM.

Non sine offensione monita Gregorii accepit Cæsariensis episcopus, idque datis ad eum litteris significavit, quibus non minori libertate respondit Gregorius epistola sequenti.

Non contumeliose potius atque insolenter, quem admodum tu de epistola nostra conquestus es, quam spiritualiter ac philosophice, atque, ut consentaneum erat, scripsi, nisi hoc quoque disertissimum Gregorium male habeat. Etsi enim dignitatis gradu superas, at nobis tamen aliquid **18** justæ libertatis ac licentiæ dabis. Ac propterea benigniorem te nobis præbe. Si tu epistolam nostram reprehendis, tanquam famuli, atque hominis qui te ne obtueri quidem debeat, sic etiam plagas accipiemus, ac ne lacrymas quidem emittemus. An hoc quoque nobis criminari dabitur? Id certe cuivis potius, quam pietati tuæ, accidere prælitii, amicorum potius libertatem, quam inimicorum blanditias amplecti.

XVIII. EIDEM.

Tertia hæc est Gregorii ad Eusebium Cæsariensem epistola, in qua moderatione et lenitate statim usus, venturum se respondit, ut preces cum precibus iungeret, unaque pugnaret, et qua vixit, qua opera pugiles eo tempore, quo fere in Ecclesiam impetum fecerant, adjuvaret. Quibus verbis ostendit, quæ de causa et quo anno ad Eusebio vocaretur; eo nimirum, quo veluti nubes grandinis plena et stridens, Christi iniucissimus imperator Valens Cæsariæ cum improbis suis præsulibus imminerebat. Magnum, inquit (43), certamen propositum erat; non ignava etiam multorum alacritas, sed infirma acies, utpote carens propugnatore ac peritu defensore; quem in Basilio, imo et in Gregorio, qui fidei propugnatores ambo designati erant, mox habuit.

Ne ipse quidem aliqui malevolo in pietatem tuam animo eram, neque hoc nomine me criminaverim. Verum posteaquam nonnulla cum fiducia loquendi libertatem usurpavi (quo videlicet conceptum animo mærorem lenirem ac curarem), statim cessi ac succubui, meque regulæ libenter subjeci. Quidni enim id facerem, cum et te, et spiritus leges cognitas habere? Nunc autem etiamsi malevolo et ignavo animo essem, tamen ipsum tempus me hoc affectu laborare non patitur, nec feræ, quæ impetum in Ecclesiam fecerunt, nec denique generosus tuus strenuusque animus ita sincere ac sine fuco pro Ecclesia pugnans. Veniemus igitur, si ita videtur, ut et preces nostras cum vestris conjungamus, et una pugnemus, et operam vobis navemus, atque, ut præstantissimum pugilem hortatores pueri, suclamationibus incitemus.

(38) *Πολιτεία*. Billius vertit *canitie*; quasi legitur *πολιεα*, quod in quibusdam codd. habetur. Sed retinenda est lectio *πολιτεία*; non enim Basilio tunc erat ætas sic protracta, ut canitie foret præ cæteris veribus.

(39) Alias CLXIX. Scripta anno 365.

(40) *Τὸν λογιώτατον Γρηγόριον*. Censensus Gregorium sic fuisse ab Eusebio ironice nuncupatum.

(41) *Και οὐδ' ἀντιδέλεπται*. Ita Regg. tres, et Billius in versione. Ed. male *καὶ ἀντιδέλεπται*.

IZ. Τῷ ΑΥΤῷ (39).

Οὐχ ὑβριστικῶς ἐπέστευλα μέλλον, ὡς περ ἐμμέμω τῆς ἐπιστολῆς; ἢ πνευματικῶς τε καὶ φιλοσόφως, καὶ ὡς εἶδος ἦν, εἰ μὴ καὶ τοῦτο λυπεῖ τὸν λογιώτατον Γρηγόριον (40). Καὶ γὰρ εἰ τῷ βῆθμῳ κρατεῖς, ἀλλὰ εὐσεῖα τε καὶ ἡμῖν ἐλευθερίας καὶ παρρησίας δικαίας. Καὶ διὰ τοῦτο εἶσο ἡμῖν χρηστότερος; Πλὴν εἰ κρῖνεῖς τὴν ἐπιστολὴν ὡς οἰκέτω, καὶ οὐδ' ἀντιδέλεπται (41) ὀφελόντος, οὕτω δὲ καὶ πληγὰς; ληζόμεθα, καὶ οὐδὲ δακρύσομεν. Ἡ καὶ τοῦτο ἐγκληθησόμεθα; ὁ πάντα μέλλον, ἢ τὴν σὴν εὐλάβειαν παθεῖν ἄξιον. Ἔστι γὰρ ἀνδρὸς μεγαλόφρονος; φίλων ἀποδέχεται μέλλον ἐλευθερίας, ἢ ἐχθρῶν κολακίας. convenit. Est enim hominis animi magnitudine

IIP. Τῷ ΑΥΤῷ (42).

Εἶχον μὲν οὐδ' ἄλλως πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν μικροψύχως, μὴ τοῦτο μὲν καταγνώσκῃ ἀλλὰ μικρὸν ἐλευθεριάσας (44) τε καὶ θαρβήσας (ἄσων τὸ λυποῦν ἐπιψύξαι καὶ θεραπεύσαι), αὐτεῖα ἤτηθη καὶ ὑπεκλήθη, καὶ τῷ κανόνι φέρων ἑμαυτὸν ὑπέθηκα. Τί δὲ οὐκ ἐμελλὸν εἶ τε γινώσκων, καὶ νόμος πνεύματος; Νῦν δὲ καὶ εἰ λίαν μικροψύχως εἶχον καὶ ἀγεννῶς, ἀλλ' ὁ γε καιρὸς οὐκ ἐξ τοῦτο πάσχειν, καὶ οἱ καταδραμόντες θῆρες τῆ Ἐκκλησίας (45), τό τε σὸν γενναῖον καὶ ἀνδρείον, οὕτω θαρδῶς καὶ γρησῶς προπολεμοῦν τῆς Ἐκκλησίας (46). Ἥξομεν οὖν, εἰ δοκεῖ, καὶ ταῖς εὐχαῖς ὑμῖν συλλαμβανόμενοι, καὶ συναγωνιούμενοι, καὶ ὑπηρετησόμενοι, καὶ ὡς ἀδελφὴν δριστον κελυσταὶ παῖδες, ταῖς ὑποφωνήσεσιν (47) ἐπαλεψόμενοι.

(42) Alias CLXX. Scripta eodem anno.

(43) Greg. orat. 43, n. 30 et 51.

(44) Ἐλευθεριάσας. Ita Reg. unus, et Pass. Ed. ἐλευθερώσας.

(45) Τῆ Ἐκκλησία. Ita Pass. Ed. minus bene τῆς Ἐκκλησίας.

(46) Καὶ ἀνδρείον οὕτω καθαρῶς καὶ γρησῶς προπολεμοῦν τῆς Ἐκκλησίας. Ita Pass., et Billius in versione. Ed. male καὶ ἀνδρείον οὕτω καθαρῶς προπολεμοῦν καὶ γρησῶς τῆς ἐλευθερίας.

(47) Ταῖς ὑποφωνήσεσιν. Male vertit Billius,

18'. Τῷ ΒΑΣΙΛΕΙῷ (48).

XIX. BASILIO.

Tres epistolae superiores, et ea quae proxime sequitur, XIX ad Basilium, eo sunt anno scriptae, quo Valens imperator in Ecclesiam Caesariensem impetum fecit; id vel ex ipsi litteris certo constat. Quo autem anno Valens impetum fecerit, una non est sententia. Doctissimus Tillemontius impiam hanc Valentis impressionem anno 366 factam scribit (49); Baronius retrahit ad annum 364; noster Prudentius Maranus ad annum 365, ipsique favent Gothofredus (50), Ammianus, Socrates (51) et Sozomenus (52). Bollandiaae ad annum 367 differunt; Pagnius vero, quod absurdum est, ad annum 370. Ex his opinionibus non nisi duae sunt, quae defendi possunt. Tillemontiana et Prudentiana. Utramvis elige: cum Tillemontio Valentis impressioni annum 366 constitue; vel potius cum nostro Prudentio, annum 365. Porro in epistola hac XIX Gregorius significat Basilio, emollitum esse Eusebium, hortatur ut, praemisissis litteris, ad eum veniat; te, vix id postulare; haereticos imminere; periculum esse, ne veritatis doctrina convellatur.

Καιρὸς εὐθουλίας καὶ καρτερίας, καὶ τοῦ μηδένα φανῆναι ἡμῶν ἀνδρικώτερον, μηδὲ τοὺς πολλοὺς ἰδρωστας καὶ πόνους ἐν ὄλιγῳ καταλυθῆναι. Γράφω διατὰ ταῦτα, καὶ πόθεν; Ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος ἡμῶν Εὐσεβίος (οὗτω γὰρ δεῖ περὶ αὐτοῦ λοιπὸν καὶ φρονεῖν καὶ γράφειν) ἴσταν πρὸς ἡμᾶς ἔχει συμβατικῶς τε καὶ φιλικῶς, καὶ ὡς περ σίδηρος πυρὶ, τῷ χρόνῳ μαλάσσεται καὶ οἴμαι καὶ γράμμα ἤξειν πρὸς εὐ παρακλήσεως τε καὶ κλήσεως, ὡς ἐμοὶ τε παρ' αὐθῶς, καὶ πολλοὶ πεφουσὶν ἡμᾶς τῶν τὰ ἐκείνου σαφῶς εἰδῶτων. Ὅν προλάβωμεν, ἢ παρόντες, ἢ ἐπιστειλάντες, μᾶλλον δὲ προσπεστειλάντες, εἶτα παρόντες: ἵνα μὴ αἰσχυνθῶμεν ὑστερον ἠτηθέντες, ἐξὼν νικῆσαι τῷ καλῶς ἠτηθῆναι καὶ φιλοσόφως, ὃ παρὰ τῶν πολλῶν ἀπαυτοῦμεθα. Ἦκε ὅν ἐμοὶ πεισθεὶς, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ διὰ τὸν καιρὸν ἐπειδὴ σύνστασις αἰρετικῶν κατατρέχει τὴν Ἐκκλησίαν, τὸν μὲν ἔβη παρόντων καὶ ταρασσόντων, τὸν δὲ, ὡς

A Probi consilii et tolerantiae tempus est, nosque ita comparandi, ut nemo nobis animi magnitudine praestantior appareat, nec multi nostri labores et sudores temporis puncto collabatur. Cur autem et 19 unde haec scribam, quaeris? Deo charissimus episcopus noster Eusebius (sic enim de eo nobis deinceps sentiendum et scribendum est) animo erga nos est admodum amicus et ad similitudines componendas propenso, ac tempore, velut igne ferrum, emollitur; putoque fore, ut deprecatrix etiam et vocatrices litterae ad te veniant, quemadmodum et ipse mihi subindicavit, et multi, qui res ipsius perspicue norunt, fidem nobis faciunt. Quem antevertamus, vel ad eum venientes, vel scribentes, vel potius, praemisissis litteris, ad eum nos conferentes: ne postea nos pudeat, si vici fuerimus, cum vincere licuerit, praclare videlicet et philosophice cedendo; id quod plerique a nobis exposcunt. Mihi itaque obsequere, ac veni, tum ob hanc causam, tum etiam ob tempus: quoadquidem haeretici conjuratis animis Ecclesiam periculant, partim jam praesentes, ac turbas concitantes; partim, ut rumor est, brevi affuturi. Ac periculum est, ne veritatis doctrina convellatur, nisi primo quoque tempore Beseleelis spiritus excitetur, hoc est, sapientis hujusmodi disputationum et dogmatum architecti. Quod si tibi operae pretium esse videtur, ut ipse adsum, tecum aliquandiu mansurus, ac itineris futurus comes, ne hoc quidem munus defugiemus.

Κ'. ΚΑΙΣΑΡΙῷ (55).

XX. CAESARIO.

Narrat Socrates (56), anno, quo Valentinianus et Valens iterum consules fuere (qui annus aera vulgaris 368 fuit), terrae motu facti in Bithyniam, Nicæam urbem subversam fuisse, die quinta Idus Octobris. In eo terrae motu, post hominum memoriam maximo, Bithyniae tum quæstor Cæsarius, tecti ruina protectus (57), saluus et incolumis pene solus evasit. Qua statim arrepta occasione, fratrem hortatur esse Gregorius, atque etiam persuasit, ut ad Dei cultum se totum converteret. Hoc quidem, inquit Theologus (58), et in animo habebat, et summo studio exoptabat, quemadmodum mihi per litteras persuadebat, cum hanc ad eum monendum occasionem arripissem.

Ὅτι οἱ φόβοι τοῖς εὐφρονόσοις ἀχρηστοὶ ὡς δὲ C ἐν γῆ φημι, καὶ ἴσταν καλοὶ, καὶ σωτήριοι. Εἰ γὰρ καὶ ἔγνωσθα αὐτοὺς ἀπειχόμεθα, γνωμένους τῆ παιδεύομεθα. Κάμουσα γὰρ ψυχῇ, ἐγγύς ἐστι θεοῦ, φησὶ που θαυμασιώτατα λέγων ὁ Πέτρος (59): καὶ παντὶ διαφυγόντι κίνδυνον, πλείων οὐκείσεως περὶ τὸν περιστώταϊς τοῖς. Deinde, ἐπαλεθίζοντες. Ita Reg. unus. Ed. minus bene ἀπαλεθίζοντες.

Ne ipsi quidem timores prudentibus viris incommodi sunt, quin potius, mea quidem sententia, valde commodi et salutare. Nam etsi, ne eveniant, optamus, iis tamen, cum eveniunt, erudimur. Agra enim anima vicina est Deo, ut iuxtae alicubi loquitur Petrus: atque omnis qui periculum Basilium. BILLIUS.

(48) Alias XIX. Scripta anno 365.

(49) Tom. I, p. 789.

(50) Cod. Theod. chron. lib. ix, c. 2.

(51) Lib. vi, c. 2.

(52) Lib. vi, c. 2.

(53) Τὸ πνεῦμα Βεσελεῆ. Beseleel, artifex a Deo vocatus, spiritu ejus impletus ad dedicationem tabernaculi (Exod. xxxi, 2, 5; xxxv, 31). Hoc autem loco per Beseleel Gregorius significat

(54) Καὶ συνδιδάξοντα καὶ συνοδεύοντα. Ita Reg. unus. Ed. male καὶ διδάξοντα ταῦτα, καὶ συνοδεύοντα, quod Billius vertit: Atque hoc admistrum, tibi quae itineris comitem me adjuvam.

(55) Alias XVI. Scripta anno 368 labente.

(56) Hist. lib. iv, c. 16.

(57) Gregor. Orat. vii, n. 15.

(58) Carn. lib. ii, carn. 1.

(59) Φησὶ... ὁ Πέτρος. Ignoramus undenam sumpta sit hæc Petri sententia.

lum effugit, arctius ei adiungitur, a quo salutem est consecutus. Proinde non, quia mali participes existimus, indignemur : sed quia effugimus, grati animi officio fungamur. Nec alios non Deo inter pericula, et alios post pericula exhibeamus : verum sive domi manentes, sive peregre agentes, sive privatam vitam ducentes, sive publica negotia gerentes (sic enim loquendum est, nec praetermittendum), eum sequamur, a quo salutem accepimus, atque ad illius partes nosmet adiungamus, parva et huiusmodi parum curantes. Atque historiam quamdam posteris demus, tum ad gloriam nostram, tum ad animae utilitatem, amplam et praecaram : quae etiam ipsa utilissimo documento plerisque sit, nimirum periculum securitate potius esse, et calamitatem secundis rebus magis expetendam ; si quidem ante timores mundo addicti eramus, post timores autem Deo nos addiximus. Fortasse graves tibi ac molesti esse videmur, qui de his rebus saepius ad te scribamus, ac sermones nostros, non admonitionem, sed ostentationem esse existimas. Quare de his rebus verborum satis ; nos vero scias, velim, prompto animo esse atque exoptare potissimum ad te usque his rebus perfectius disseramus : si minus, ac certe, ut te hic primo quoque tempore reducem videamus, atque una tecum in grati animi significationem festum diem celebremus.

XXI. SOPHRONIO PRAEFECTO.

Urbis Constantinopolitanae praefecturam gerebat Sophronius anno 369, quo datis ad eum litteris, Gregorius generum sororis suae Nicobulum ei commendabat. Caetera omnes Gregorii ad eundem epistolae praefecti potentiam predicant, cui negotia et homines commendantur, et cuius praesidium imploratur. Praeterea autem omnibus ea debuit, in qua recentis dignitatis indicia quaedam apparent, ut in his verbis deprehenditur : Etiamsi ad altiores quotidie dignitatum gradus proveharis. Jam enim notarius, cum ad ea dignitate ad praefecturam Constantinopolitanam gradum fecit.

Aurum alias quidem alio modo immutatur et flagitur, in multos ornatus informatum, atque ad multas res ab arte traductum : aurum tamen, ut est, manet, nec materia, sed forma mutationem suscipit. Eodem modo tuam quoque probitatem eandem erga tuos amicos manere existimantes, etiamsi ad altiores quotidie dignitatum gradus proveharis, hanc tibi deprecationem offerre minime dubitavimus ; quod scilicet dignitatem tuam non magis metuemus, quam moribus tuis confideremus. Cum primis venerando filio nostro Nicobulo, quocum mihi necessitudines omnes intercedunt, tum ob generis propinquitatem, tum ob familiaritatem, tum, quod his pleris ducendum est, ob morum elegantiam, commodum ac facilem te praebere. Quibus in rebus, et quantum ? In iis rebus in quibus tua ope indigebit, et quantum tux animi magnitudini convenire existimabim. Nos id quod pulcherrimum habemus, tibi rependemus. Habemus porro sermones, atque quod virtutis tuae praecones sumus, et si longe infra dignitatem, tamen quantum nostra fert facultas.

(60) *Ετε ενδημουντες.* Haec voces, quae in ed. decerant, supplevimus e Reg. uno et Pass.

(61) *Νεπιετες.* Ita Pass., et Billius in versione. Ed. male νομιζεις.

(62) *Συνησθησμενους.* Ita Reg. unus, et Bil-

σαντα. Μη ουν δε μετασχηκαμεν του κακου, δυσχεραίνωμεν· ἀλλ' δε διαπεφυγαμεν, ευχαρισθησωμεν. Μη δε ελλοιο φανωμεν τῷ θεῷ παρὰ τον καιρον των κινδυνων, καὶ ελλοιο μετὰ τους κινδυνους· ἀλλὰ μοιρηθωμεν εἰτε ενδημουντες, εἰτε εκδημουντες (60), εἰτε ιδιωσεινους, εἰτε τὰ κοινὰ πρῶτοντες (δεῖ γαρ οὕτω λέγειν, καὶ μη λειπειν), τῷ σωσαντι κατακολουθειν, καὶ γενεσθαι τῆς ἐκεινου μοιρας, μικρὰ των μικρων καὶ χαμὰ ἐρχομενων φροντισαντες. Καὶ δωμεν τι διηγημα τοις εἰς ὑστερον, μεγα μὲν εἰς ὄψαν ἡμων, μεγα δε εἰς ὠφελειαν ψυχῆς· τὸ δε αὐτὸ καὶ παλινομοιο τοις πολλοις χρησιμωτατον, δε κρεττων ασφαλειας κινδυνος, καὶ συμφορὰ εὐημερίας αἰρετωτερα· εἰ γε πρὸ μὲν των φθβων ἡμεν τὸ κοσμου, μετὰ δε τοις φθβους τοῦ θεου γενενημεθα. Τωις σοι φορητοι δοκοουμεν, πολλοις σοι περὶ των αὐτων επιστελλοντες, καὶ οὐ παραθεσις, ἀλλ' ἐπιδειξειν νομιζεις (61) τοις λογους. Διὸ τούτων μὲν εἰς ἡμας δε ἰσθι προθυμοι μενους καὶ ευχομενους μαλιστα μὲν γενεσθαι· μετρη σου, συνησθησομενους (62) τῇ σωτηριᾳ σου, καὶ περὶ τούτων τελωτερον διαλεξομενους. Εἰ δ' οὐ, ἀλλ' ενταυθα εὐ δεχομενους ὡς ταχιστα, συνεορτασαι τὰ χαρισθηρια.

proficisci, ut de salute tua tibi gratulcmur ac de te hic primo quoque tempore reducem

ΚΑ'. ΣΟΦΡΟΝΙῳ ΠΡΑΕΦΤῶ (63).

Ὁ χρυσοῦς ελλοιοτε μὲν ελλωιο μεταποιεῖται καὶ σχηματίζεται εἰς πολλοὺς κοσμοὺς τυποῦμενος, καὶ πρὸς πολλὰ ὑπὸ τῆς τέχνης ἀγόμενος (64)· μένει δὲ ὑπερ ἐστὶ χρυσοῦ, καὶ οὐχ ἡ ἴση μεταβολῆ, ἀλλὰ τὸ σχῆμα λαμβάνει. Οὕτω καὶ τὴν σὴν καλοκαγαθίαν ἡγούμενοι τὴν αὐτὴν μένει τοῖς φίλοις, κὰν ἀεὶ προθῆς ἐπὶ τὰ ἐμπροσθεν, ταύτην ἐπαρρήσασμεν· τὴν προσθελαν προσαγαγεῖν, οὐ μᾶλλον τὴν ἀξίαν εὐλαθεθῆντες, ἢ τῷ πρῶτῳ πιστευσαντες. Τῷ αἰθεσιμωτάτῳ υἱῷ ἡμῶν Νικοβούλῳ καὶ πάντα ἔχοντι πρὸς ἡμας ἐπιτηδεύει, καὶ δεῖ συγγενεῖαν, καὶ δεῖ τὴν οἰκειότητα, καὶ, ὁ τούτων μεζῶν ἐστι, δεῖ τὸν τρῶπον, γενου δεξιου. Ἐν εἰσι, καὶ πόσον ; Ἐν οἷς αὐτοῦ σου δεσθῆσεται, καὶ ἂν τῶν τῆ σῆ μεγαλονοία πρέπειν ὑπολαμβάνει. Ἀντιδῶσομεν δε καὶ ἡμεῖς ὅν ἔχομεν τὸ κάλλιστον. Ἐχομεν δε τοὺς λογους, καὶ τὸ κερυκεῖς εἶναι τῆς σῆς ἀρετῆς, εἰ καὶ μὴ τῆς ἀξίας ἔγγυς, ἀλλὰ γε κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν.

lius in versione. Ed. male συνησθησμενους.

(63) Alias CVII. Scripta anno 369.

(64) *Καὶ πρὸς πολλὰ ὑπὸ τῆς τέχνης ἀγόμενος.* Ita Regg. duo, et Billius in versione. Ed. male καὶ πρὸς πολλὰ τῆς τῆς ἀγόμενος.

ΚΒ. ΤΩ ΑΥΤΩ (65).

21 XXII. EIDEM.

Eodem tempore procul dubio scriptæ sunt litteræ tres pro Amphilochio, anno scilicet 369, quo tantum, et non prius Constantinopoli præfectum vidimus Sophronium. Potentia siquidem ejus atque dignitatis mentionem cum diserte faciat Theologus in epistola, hanc hucusque oportuit differre aliasque geminas, quibus Amphilochio suo calumniis exagitato, quasi pecuniæ gratia ignavi aliquid gessisset reisque favisset, summorum hominum gratiam et patrocinium conciliare nititur Gregorius. Itaque Sophronium, quem patriæ gloriæ patriæ appellat, rogat, ut Amphilochio se instar omnium præbeat, potentia voluntatem adjuvans.

Ἔδει, καθάπερ τὸν χρυσοῦν καὶ τοὺς λίθους τῆ
 εἶπε γνωρίζομεν, οὕτω καὶ τοὺς καλοὺς καὶ μὴ τῶν
 ἀνδρῶν αὐτόθεν διαγινώσκεισθαι, καὶ μὴ μακροτέρας
 δεῖσθαι (66) δοκιμασίας. Οὐ γὰρ ἂν πολλῶν ἐδέεσεν
 ἡμῖν λόγων ὑπὲρ τοῦ τιμωτάτου υἱοῦ Ἀμφιλοχίου
 πρεσβευτοῦσι πρὸς τὴν σὴν μεγαλόνοιαν. Θάπτον ἂν
 ἤλπισα ἐν τε τῶν ἀπίστων καὶ παραδόξων, ἢ τοῦτον
 ἀγενῆς (67) τε πράξειν ἐπὶ χρήμασιν, ἢ διανοήσα-
 σθαι τοσοῦτον αὐτῷ τὸ παρά πάντων συγκεχωρη-
 κὸς ἐπὶ καλοκαγαθίᾳ, καὶ τὸ πρεσβυτέραν τῆς ἡλι-
 κίας ἔχειν τὴν φρόνησιν. Ἄλλὰ τί χρὴ παθεῖν; Οὐ-
 δὲν διαφεύγει (68) τὸν φθόνον, ὅπως καὶ τοῦτου τις
 μῶμος ἤφατο, ἀνδρὸς δ' ἀπλόγητα μῆλλον, ἢ ῥό-
 πων (69) κακίαν περιπέσοντας ἐγκλημάσιν. Ἄλλὰ
 σοὶ μὴ ἀνεκτὸν φανεῖται περιδεῖν αὐτὸν ταῖς συκο-
 φαντίαις παρασφόμενον. Μὴ δέομαι σου τῆς ἰσθῆ-
 καὶ μεγάλης ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν πατριδα τίμησον,
 καὶ τῆ ἀρετῇ βοηθήσῃ, καὶ ἡμᾶς αἰδέσθητι τοὺς
 παρὰ σοῦ καὶ διὰ σοῦ δοξασηθέντας, καὶ ἀντὶ πάν-
 των γενοῦ τῶ ἀνδρὶ, τῷ δύνασθαι τὸ θελεῖν προ-
 θεῖς, ἐπειδὴ πάντα τῆς οἷς ἀρετῆς οἶδα ἡρώ-
 μενα.

ΚΓ. ΚΑΙΣΑΡΙΩ (70).

XXIII. CÆSARIO.

Scripta hæc eodem tempore, pro Amphilochio, epistola ad Cæsarium, qui et ipse Constantinopoli præfectus fuerat, anno 365, at tum etiam dignitate quadam, aut certe bene administratæ provincie gloria et auctoritate pollebatur. In his litteris sacerdotium et senectutem, imo canitiem suam, vel occulte subindicat, vel aperte commemorat; quod anno 369, magis quam anno 365 convenire nemo negaverit. Jurenem autem appellat Amphilochiolum Gregorius (71), quod quidem absolute non est accipiendum, sed juvenem præ Gregorio, qui grandior erat. Iste autem Cæsarius non videtur fuisse Gregorii frater.

Εἰ μεγάλα ἐστὶν ἃ αἰτούμεν, μὴδὲν θαυμάσιος, C
 ἐπειδὴ καὶ παρὰ μέγαλον, καὶ συμμετρεῖσθαι (72)
 δεῖ τῷ αἰτούμενῳ τὴν αἰτησίν. Ὁμοίως γὰρ ἴσκειν
 παρὰ μικροῦ μεγάλα αἰτεῖν, καὶ παρὰ μέγαλον
 μικρά. Τὸ μὲν γὰρ ἀκαίρον. τὸ δὲ μικρολογον. Αὐτός
 σοι προσάγω διὰ τῆς ἑμαυτοῦ χειρὸς τὸν τιμωτά-
 τον υἱὸν ἡμῶν Ἀμφιλοχίου, ἀνδρα τοσοῦτον ἐπὶ
 καλοκαγαθίᾳ γνωρίζομεν, καὶ παρὰ τὸ ἐβλῆς τῆς ἡλι-
 κίας, ὥστε ἂν αὐτὸς ἠγάπησα ὁ γέρον, καὶ λερεὺς,
 καὶ ὑμέτερος φίλος, οὕτως ὑπολαμβάνεσθαι. Εἰ δὲ
 φίλας ἀνδρὸς ἠετιθεῖς, τὴν διαβολὴν οὐχ ὑπέιδετο,
 εἰ θαυμαστόν; Τῷ γὰρ μὴ πονηρὸς εἶναι, οὐδὲ
 ὑπέιδετο τὴν πονηρίαν, λόγου μῆλλον διόρθωσιν ἢ
 τρέπου προσῆκειν αὐτῷ νομίσει. Οὕτω συμπονεῖν
 ἐδέξασθαι (73). Τί τοῦτο δεῖναι τοὺς εὐγνώμοσι; Μὴ D

Quemadmodum aurum ac lapides aspectu cognoscimus, ita etiam probos atque improbos eodem modo internosci oportebat, nec longius temporis spatium ad eorum animos explorandos desiderari. Haud enim multis mihi verbis opus fuisset, pro clarissimo filio Amphilochio tuam animi magnitudinem deprecari. Equidem ipse unum aliquid potius ex iis, quæ fidem excedunt, atque ab hominum sensibus remota sunt, futurum speravi, quam ut hic pecuniæ causa ignavi aliquid faceret, aut cogitaret: tanta ei omnium consensu prohibitas tribuitur, prudentiaque ætate antiquior. Sed quid facias? Nihil livorem effugit, quippe cum reprehensio quædam eum etiam attingeret, ob simplicitatem potius quam ob morum improbitatem, criminis accusatum. At tibi minime ferendum videatur, eum calumniis exagitatum despicere. Ne, inquam, quæso, ac sacrosancium tuum et magnam animi obtestor, verum et patriam honore affice, et virtuti fer opem, et nos, qui a te et per te gloriam consecuti sumus, verere, atque instar omnium te homini præbe, potentia nimirum voluntatem adjuvans; quandoquidem mihi exploratum est, nihil esse, quod non tue virtuti cedat.

(65) Alias CX. Scripta anno 369.

(66) Δείσθαι. Hanc vocem, quæ in ed. deorat, supplēvimus a Regg. tribus.

(67) Ἄγενῆς. Ita Reg. unus, et ed. ad marginem. Male in textu ἀγενῆς.

(68) Διαφεύγει. Ita Reg. et ed. ad marg. Male in textu διαφεύγειν.

(69) Τρωπίων. Ita Reg. unus, et ed. ad marg.

Male in textu τρωπίων.

(70) Alias CVI. Scripta eodem tempore.

(71) Ammon. lib. xlvii, pag. 322.

(72) Συμμετρεῖσθαι. Ita Regg. duo. Ed. male συμμετρεῖσθαι.

(73) Εδέξασθαι. Ita Reg. unus. Ed. male ἔδοξας, quod Billius vertit, videretur.

est, nimirum sermonis potius quam morum corre- A
ctionem sibi convenire arbitratus. Ita factum est, ut una cum eo laborare non recuberit. Quidam hic criminis est: apud æquos et probos viros? Quamobrem ne vitium superiori conditione, quam virtutem, esse patere, nec cantitem nostram aspernare: verum et reverere testimonium nostrum, et humanitatis officia nostris benedictionibus subjice, quarum fortasse aliqua apud Deum, cui astamus, ratio est.

XXIV. THEMISTIO.

Themistius, ad quem scripta hæc est epistola, gratia tum potens et eloquentia, ac propterea, tametsi gentilis, Gregorio chorus, doctrinæ regula et amasis, ac sermonum rex ab eodem celebratur. Amphiloichium commendat.

Sermones in periculo versantur: ac tempus tium est, siquidem tu rex es sermonum. Huc accodit, quod a paterno latere tibi amicus est meus Amphiloichius. Addam etiam, quod ejusmodi, qui nec paterno generi, nec nostræ amicitiz dedecori sit, nisi ego malus hujusmodi rerum iudex sum. Quoque maximum est, homini præsertim, ut es, philosopho, quod cum nihil iniqui admiserit, negotia et molestias habet. Tamen quancquam per se levissimum sit, nobis tamen acerhissimum fuerit, si dissimulare ac contemnere videamur. Et quidem ipse, quod unum possum, hoc facio. Possum autem deprecatoris partes apud eos obire, quibus bene de eo merendi potestas est. Neque enim eo statu, quo nunc sum, aliud quicquam efficere queo. Tu vero id, quod a tuo Platone dictum est, confirma, nempe civitates non ante malorum finem habituras esse, quam philosophia cum potentia conjuncta sit. Utraque enim re polles. Egenti manum porrige, eum videlicet, ut consentaneum erit, monens, ac juvenis. Nihil certe melius philosophari possis, quam si nunc justitiaz patrociniū suscipias: hac re quoque beneficio afficies nos, laudum tuarum præcones, ac si per te dicere liceat, et amicos.

23 XXV. AMPHILOICHO.

Ex hac epistola ad Amphiloichium, et ea que sequitur, sic Baronius apud Bollandum ratiocinatur (84): Licet eandem Ponticam solitudinem Gregorius ac Basilium simul incolerent, debebant tamen singuli in singulis cellulis separatis, ut non incommoda sapientis veniendi daretur facultas. Id etenim ex Gregorii epistola, quam tum in eremo agens ad Amphiloichium in eadem solitudine philosophantem scripsit, facile potest intelligi. Nam excepturus aliquando Basilium, olera ad se mitti rogat. Quod quidem recte colligeret Anualium parens, si ad tempus, quo Ponticam solitudinem incoluit Gregorius, nempe ad annum 358 labentem, 359, 360, 361 ineuntem, utraque epistola esset retrahenda; sed erat Baronius. Non enim in eadem solitudine, et in Ponto; sed Ozizala, de qua hæc epistola Gregorius, in Cappadocia, tunc verabatur Amphiloichius, ut parentis senium adjuvaret. Ipse Amphiloichius, ut cetera omittam, quo tempore Ponticam solitudinem Gregorius et Basilium incolabant, nempe ab anno labente 358, ad annum 361 ineuntem, junior erat, quam ut ipsi liceret per setatem, vitam canonicam amplecti, nedum anachoreticam. Imo nequidem tum amore solitudinis tenebatur Amphiloichius, ut ex quibusdam Gregorii litteris, aliquot post annos scriptis, probare facillimum esset. Neque ergo tunc erat, neque antea Amphiloichius in solitudine fuerat; sed fori mundine negotiis distentus erat. Credibile est, Amphiloichium nonnisi post confecta negotia, de quibus in ejus gratium plurimas Theologus anno 369 scripsit epistolas Sophronio et aliis, mundo valdelectis et in solitudinem sese recepisse. Itaque post illa tempora et negotia, epistolæ xxv, alias xvi, et xxvi, alias xix, collocare visum est.

Panes a te non postulavimus, ut nec aquam ab D

(74) Έγχευ. Hanc vocem, quæ in ed. deerat, supplevimus e Regg. tribus.

(75) Alias CXL. Scripta anno 369.

(76) Αἰδέσθητι. Ita Regg. duo. Ed. male ἀνασθητι, intellige.

(77) Εἰσερ βασιλεύς σὺ. Ita Regg. duo. Ed. minus bene εἰσερ σὺ βασιλεύς.

(78) Ὁ, τῷ. Ita Regg. duo, et ed. ad marg. Male in textu δ, τῷ.

(79) Τοῦ σοῦ Πλάτωνος. Plato, De republica, libro v, sic ait: Nisi philosophi in civitatibus summam auctoritatem potestatemque obtineant: vel hi qui nunc reges et optimates dicuntur, ac rerum sum-

ΚΑ'. ΘΕΜΙΣΤΙΩ (76).

Λόγος τὸ κινδυνεύομενον· καὶ οὐδὲ κατὰ, εἰπερ βασιλεύς οὐ (77) τῶν λόγων. Καὶ πρὸς γε, σοὶ φίλος πατρῶθεν ὁ ἐμὸς Ἀμφιλόχιος. Προσθήσω δὲ, ὅτι καὶ τοιοῦτος, οὐδὲ μήτε γένος πατέρων αἰσῶνται, μήτε τὴν ἡμετέραν φίλιαν, εἰ μὴ φαῦλός ἐγὼ τῶν τοιούτων κρητῆς. Καὶ τὸ μέγιστον, ἀνδρὶ μάλιστα κατὰ σὲ φιλοσόφῳ, ὅτι μηδὲν ἀδικῶν ἔχει πράγματα. Ὁ, τῷ (78) μὲν ἐστὶ κουφώτατον, ἡμῖν δὲ αὐτῷ βαρῦτατον, εἰ περιορῶντες φαινοίμεθα. Ἐγὼ μὲν οὖν, ὁ μόνον δύναμαι, τοῦτο ποιῶ. Δύναμαι δὲ πρῆσειν πρὸς τοὺς εὖ ποιεῖν δυναμένους. Οὐ γὰρ ἄλλο γε οὐδὲν ἐμοὶ δυνατόν οὕτως ἔχοντι, ὥσπερ νῦν ἔχω. Σὺ δὲ ἐν τῷ σοῦ Πλάτωνος (79) ββαίωσον λόγον, μὴ πρῶτον παύσασθαι τὰς πλείους κακῶν ἐπόντος, πρὶν ἂν συνέλθῃ φιλοσοφῆσαι τὸ δύνασθαι. Ἰκανὸς γὰρ εἰ ἀμφοτέρω. Δὲς γέγραπται τῷ δεομένῳ, καὶ παραίνεσας τὰ εἰκότα, καὶ βοηθήσας. Ὡς οὐκ ἐστὶν ὅτι φιλοσοφῆσαι (80) ἀμενον, ἢ νῦν τῷ δικαίῳ συναγωνισάμενος. Πρὸς τῷ (81) καὶ ἡμᾶς εὖ ποιεῖν τοὺς σοὺς ἐπιανέτας, εἰ δὲ δίδως εἰπεῖν, καὶ φίλους (82).

ΚΕ. ΑΜΦΙΛΟΙΧΙΩ (83).

Ἄρτους μὲν οὐκ ἤτησαμεν παρὰ σοῦ, ὅτι μηδὲ
mam obtinent, germana et cumulata quadam ratione philosophantur; ac in idem concurrant civitatis potentia et philosophia.... nulla unquam erit malorum in civitatibus quis, mea quidem sententia.

(80) Φιλοσοφῆσαι. Ita Reg. unus. Ed. minus bene φιλοσοφῆσαι.

(81) Πρὸς τῷ. Ita Regg. duo. Ed. male πρὸς τῷ.

(82) Εἰ δὲ δίδως εἰπεῖν, καὶ φίλους. Hæc vocem, quæ in ed. deerat, supplevimus et cunctis codd. nostris.

(83) Alias XII. Scripta circiter annum 369.

(84) Vita Gregor. apud Bolland. n. 43, pag. 387.

ὄσων παρὰ τῶν Ὀστρακινῶν (85) οἰκοῦντων. Ἀδάνα δὲ εἰ αἰτιώμεν παρὰ ἀνδρὸς Ὀζιζαλέως (86), ὡν ἀφρονία μὲν παρ' ὑμῖν (87), παρὰ δὲ ἡμῖν πολλή σπάνος, θαυμαστὸν οὐδὲν, οὐδὲ ἔξω τῆς συνηθείας. Καταξέωσον οὖν λάχανα ἡμῖν ἀποστελλαι πλεῖστα καὶ κάλλιστα, ἢ ὅσα γε δυνατόν (ἐπεὶ καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα τοῖς πένησιν), ἐπειδὴ καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον δεξιούμεθα, οὐ μὴ βουληθῆς, ὥσπερ ἐπιεικῆς κεκορημένου φιλοσοφοῦντος, οὕτως πειραθῆναι πεινῶντος καὶ δυσχεραίνοντος.

ΚΓ'. Τῆ ΑΥΤῆ (88).

Frumentum suum, nisi Amphilocheus olera copiosius impertiat, a se contentum iri jocosè nuntatur.

Ὡς μικρολόγως ἡμῖν ἦκαι τὰ λάχανα παρ' ὑμῶν! καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ χρυσολάχανα (89); καὶ τοι γὰρ οὐκ εἶπες πλοῦτος ὑμῖν κῆποι, καὶ ποταμοί, καὶ ἄλλα, καὶ παράδεισοι, καὶ λαχανηφόρος ὑμῖν ἡ χώρα, ὡς χρυσοφόρος ἄλλοις; καὶ λειμώνια φύλλα νέμεσθε (90). Ὅ ἐδ' σπὸς ὑμῖν ἡ μυθικὴ μακαρία· καὶ ὁ ἄρτος, ὃ δὴ λέγεται, ἄρτος ἀγγέλων, οὕτως ἀσπαστός τε καὶ ἀπιστος. Ἢ τοῖνυν μεταβίβετε τούτων ἡμῖν ἀφρονώτερον, ἢ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀπειλήσομεν· τὸν δὲ σπὸν ἐφέξομεν, καὶ εἰσάμβει εἰ ὄντως ἑρῶσα μόνῃ τρέφονται τέττιγες (91).

ΚΖ'. Τῆ ΑΥΤῆ (92).

Jocosè nuntatus fuerat Gregorius in epistola superiore se frumentum Nazianzenum nimis missurum, ni Amphilocheus olera copiosius mitteret, cui comminationi cum Amphilocheus respondisset, ut verisimile est, nihil a morte, nec a fame metuere Ozizalenses, etiamsi non mitteretur frumentum, quod tam magnificè jactabat, his literis, quæ jocosè et sale respersæ sunt, Gregorius rescripsit.

Παίξεις. Ἐγὼ δὲ οἶδα τὸν κίνδυνον Ὀζιζαλέως πεινῶντος, ὅταν μάλιστα γεωργήσῃς (93). Ἄν ἐν τούτῳ μόνον ἐπαινετὸν, ὅτι κῆν λιμῶν φθαρῶσιν, ἀλλ' εὐδοῦσαι, καὶ λαμπρὰς τυγχάνουσι τῆς ταφῆς. Πῶς; πολλοὶς βάλλονται καὶ ποικιλιοὶ τοῖς ἀνθρώποις.

ΚΗ'. Τῆ ΑΥΤῆ (94).

His alteram ad Amphilocheum epistolam, ejusdem propemodum argumenti, sed non eodem tempore scriptam, subiungimus. Festive rogat Gregorius Amphilocheum, ut directum ad se hospitem laute et humaniter excipiens, oleribus eum honorare dignetur.

Τὰς ὁρεῖδας μὲν, ὁμόρους δὲ τῆ Παμφυλίᾳ (95) πῶδες ἐπισκεψάμενοι, Γλαυκὸν ἐκεῖ θαλάττιον ἐν τοῖς ἑρσαῖν ἠλειώσαμεν, οὐ λίνου δικτύου τοῦ βοθοῦ τὸν ἰχθὴν ἐξελκυσάντες, ἀλλ' ἀγάτην φίλων τὸ θήραμα

(85) Ὀστρακινῶν. Plin. Secund. *Hist. mundi* libro v. mentionem facit Ostracinae ejusdem ad fines Arabiæ positæ, a Pelusio lxxv mill. passuum distantis.

(86) Ὀζιζαλέως. Ozizale quædam erat Cappadocicæ regio, in qua tunc morabatur Amphilocheus.

(87) Ἄν ἀφρονία μὲν παρ' ὑμῖν. Ita Regg. duo, et Pass. Ed. male ὡν ἀφρονία ὑμῖν.

(88) Alias XIII. Scripta eodem anno.

(89) Ἢ χρυσολάχανα. Cod. Pass. καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ λάχανα; Et quid aliud quam olera?

(90) Καὶ λειμώνια φύλλα νέμεσθε. Pratensiaque folia pascitis. Combef. : Prataque virentia possiditis; existimat autem vatis ejusdem sibi ignoti esse hemistichium.

(91) Ἐρῶσα μόνῃ τρέφονται τέττιγες. Virg.

his qui Ostracinam incolunt. Olera autem si a viro Ozizalensi petierimus, quorum apud vos summa copia, apud nos vero magna inopia est, nec mirum fuerit, nec a consuetudine alienum. Ne grævis itaque ad nos olera mittere plurima et pulcherrima, aut quantum certe poteris (nam exigua quoque pauperibus magna sunt), quandoquidem magnum etiam Basilium cona excipiemus, quem cave, ne quemadmodum saturum philosophantem expertus es, ita etiam esurientem et indignandum experiaris.

XXVI. EIDEM.

Quam parce a vobis ad nos oiera veniunt! et quid aliud sunt quam aurea olera? Atqui omnes vestræ opes in hortis et fluvii, et memoribus et pomariis sitæ sunt, et olifera vobis est regio, quemadmodum aliis aurifera, pratensiaque folia colitis. At frumentum vobis fabulosa felicitas est: et panis, ut dici solet, vobis est panis angelorum; ita vobis gratus, ac præter spem vestram fidemque venit. Aut igitur olera vestra copiosius nobis impertire, aut aliud quidem nihil comminabimur: verum frumentum nostrum continebimus. ac sciemus num cicadæ revera solo rore alantur.

XXVII. EIDEM.

Lædis. At ego Ozizaleusis periculum novi, tum demum fame laborantis, cum 24 maxime excolueritis. Quorum tamen hoc unum laudabile est, quod etiamsi fame intereat, tamen suaviter olei, ac splendidam sepulturam consequuntur. Qui tandem istud? Multis ac variis floribus consperguntur.

XXVIII. EIDEM.

Cum montanas et Pamphylia vicinas urbes lustrassemus, Glaucum ibi marinum in montibus pisati sumus; non lineis retibus et profundo extrahentes piscem, sed charitate amicorum captum.

Eclog. v. ait:

Dumque thymo pascentur apes, dum rore cicadæ.

Hoc idem Plinius asserit, lib. xi, cap. 36. At eas rore ali solum argumentum est quod, cum ex-citatas subvolant, reddant humorem. Neque enim ad excrementa corporis ullum foramen est, teste ibid. Plinio.

(92) Alias CLXIII. Scripta anno 369.

(93) Γεωργήσῃς. Ita cod. Par., et duo Regii, et Combef. Ed. γεωργήσῃς. Combef. : cum maxime messes feceritis, quod tota regio pratensis et hortensis vix quicquam tritici ferat, ut in epist. xxv, ad eundem.

(94) Alias CXXI. Scripta tempore incerto.

(95) Τῆ Παμφυλίᾳ. Ita cod. Reg. In ed. τῆς Παμφυλίᾳς.

ram Irresientes. Uno verbo Glaucum ire pedes edo-
ctum misium probitati vestrae tabellarium, quem
hospitio humaniter excipite, et hospitalitate Scri-
pturis celebrata cum oleibus honorate.

XXIX. SOPHRONIO PRÆSIDI.

Cæsarius Nicææ ruinis expeditus, mox in patriam reversus, morbo corripitur, quem brevis mors consecuta est, anno 368 exente, vel inente 369. Non solum dolore acerbissimo mors tam chari capitis Gregorinum affecit, sed molestissimas etiam injecti, ut verbis ipsius utar (98), negotiorum incursionis, quorum onere pressus ac genuis, querelas suas in variis carminibus et epistolis effudit. Exemplo esse potest hæc ipsa, qua Sophronium Constantinopoli præfectum orat, obsecrat, obtestatur, per amicitiam, per charissimam quælibet, per vivos et mortuos, perque spes ipsas, ut sua auctoritate eos compescat, qui bona Cæsarii diripiabant. Epistolam autem hanc hucusque distulimus, tum quia præmittenda erat ea, qua recens adeptam dignitatem Gregorinus Sophronio gratulatur, tum quia illa mortuo statim Cæsario non videtur scripta.

Vides qualia nostra sint, et quomodo res huma-
næ velut in orbem volvantur: ac nunc hi, nunc
illi floreat, nunc marcescant, ita ut nec felicitas,
nec infelicitas, ut dici solet, fixa stabilisque nobis
permaneat, verum celerissime utraque commutetur
ac delabatur; adeo ut ventis potius fidere quis-
piam possit, aut litteris in aqua scriptis, quam ho-
minum prosperitati. Quod quidem, mea sententia,
fit, ut harum rerum inconstantiam et inæqualita-
tem spectantes, concitatore cursu ad Deum et futura
propiciamus, ac nobis quoque ipsis nonnihil pro-
spiciamus, parvam umbrarum et somniorum curam
gerentes. Sed unde hæc fluxit oratio? non enim
temere philosophor, nec incassum me ostendo.

Erat quondam non obscuri nominis tuus quoque
Cæsarius, imo, nisi me fraternus amor fallit, per-
quam ampli et splendidi, eruditionis nomine con-
spicuum, morum probitate plerisque superior, ami-
corum 25 etiam copia clarus et celebris, quorum
inter primos principem te tuamque nobilitatem
esse, tum ipse existimabat, tum nobis persuade-
bat. Ac vetera quidem huiusmodi erant; iuxta
etiam his plura a teipso adjicies, funebribus il-
lum honoribus prosequens, et quod natura omni-
bus insitum est, merito quidpiam amplius elar-
giens. Nunc vero (ac ne sicis oculis hunc sermo-
nem transmittas, aut honeste certe et commode
collacrymes) hie quidem exanimis jacet, ab ami-
cis inops, desertus, miserabilis, exigua myrrha
donatus (si tamen hæc quoque), ac paucis et

σαρηγεύσαντες. Ἀπαξ δὲ τὸν Γλαῦκον πεζεύειν μα-
θόντα γραμμωτοφόρον προσεπειτάκαμιν τῆ ἡμέτερῃ
ἀγαθότητι (96), ὃν φιλοφρόνως ἔξηνισατε, καὶ τῷ παρὰ
ταῖς Γραφαῖς (97) εὐδοκιοῦντι ξενισμῷ μετὰ λαχά-
ρων καταζώσατε.

ΚΘ. ΣΩΦΡΟΝΙῒ ΥΠΑΡΧῶ (98).

Ὅρθς οἶα τὰ ἡμέτερα, καὶ ὅπως κύκλος των
ἀνθρώπων περιτρέχει πραγμάτων· νῦν μὲν τῶν,
νῦν δὲ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπαυθύντων, καὶ οὕτε
τοῦ εὖ πράττειν ἑαυτῶς ἡμῖν, οὕτε τοῦ δυστυ-
χεῖν, ὃ δὴ λέγουσιν, ἀλλὰ τάχιστα μετακινουμένων καὶ
μεταπίπτοντος, ὡς αἰθαίς εἶναι μᾶλλον πιστεύειν,
καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐ-
ημερίᾳ. Τίνος ἔνεκεν; ἔμοι δοκεῖ, ἵνα τὸ ἐν τούτοις
δοξατοὺν καὶ ἀνώμαλον θεωρούμεντες, μᾶλλον τι προσ-
τρέχωμεν τῷ θεῷ, καὶ τῷ μέλλοντι, καὶ τινα
ποιώμεθα καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμέλειαν, βραχέα τῶν
σκίων καὶ τῶν ὀνειράτων φροντίζοντες. Ἀλλὰ πόθεν
ἡμῖν ὁ λόγος; οὐ γὰρ εἰκὴ ταῦτα φιλοσοφῷ, οὐδὲ δια-
κονεῖς καλλωπιζομαι.

Ἦν ποτε τῶν οὐκ ἀφανῶν καὶ ὁ σὸς Καισάριος,
εἰ δὲ μὴ ὡς ἀδελφὸς ἀπαύμαται, καὶ τῶν λίαν ἐπιφρα-
νῶν, γχώριμος μὲν ἐπὶ παιδείῃσι, καλοκαγαθίᾳ
δὲ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς (1), λαμπρὸς δὲ φίλων περι-
ουσία, ὡν πρῶτον ἐν πρώτοις (2) εἰ τε καὶ τῆ
σὴν εὐγένειαν ὑπάρχειν αὐτῷ αὐτὸς τε ἔφρονει, καὶ
ἡμᾶς ἐπειθε. Τὰ μὲν δὴ παλαιὰ ταῦτα, καὶ τὰ πλείω
παρὰ σεαυτοῦ προσθήσεις, τιμῶν αὐτῶν ἐπιφρα-
καὶ ὁ φύσει πάντες ἔχομεν ἄνθρωποι, μᾶλλον τι τῷ
ἀπελθόντι χαρίζομενος (3). Τὰ δὲ νῦν (καὶ ὅπως μὴ
παραδράμῃς (4) ἀδακρυτὸν τὸν λόγον, ἢ δακρύσεις
γε εἰς καλὸν καὶ χρήσιμον *) ὁ μὲν κείται νεκρὸς,
ἀφίλος, ἔρημος, ἐλευόμενος, σμώρνης ὀλίγης ἔξω-
μένος (εἰ γε καὶ τούτου), καὶ μικρῶν ἐνδυμάτων
τῶν τελευταίων (5) - πολὺ γε ἔτι καὶ τούτων ἐλευ-
όμενος. Ἐπιπεπτώκασι δὲ οἱ ἔθροιοι, ὡς γε πυνθά-

(96) Τῆ ἡμέτερα ἀγαθότητι. Cod. Reg. πρὸς τὴν
ἡμέτεραν ἀγαθότητα.

(97) Τῷ παρὰ ταῖς Γραφαῖς. Ita codd. Regg. duo.
In ed. deest τῷ.

(98) Alias XVIII. Scripta circa finem anni 369.—
Σωφρονίῳ ὑπάρχῳ. Amn. Marcellinus, lib. xxvi,
meminit ejusdem Sophronii primum notarii, deinde
præfecti Constantinopoleos sub Valente, qui is esse
videtur ad quem scribit noster Theologus. Hæc Bil-
lius. Non nudus igitur ἡγεμών, ait Combef., aut δρ-
κων, præses, ut reddidit Billius, sed præfectus urbis,
cui in rebus, de quibus agit Gregorius, summa au-
toritas.

(99) Greg., Carm. lib. II, carn. II, vers. 376.

(1) Καλοκαγαθία δὲ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς. Com-
baf.: Morum probitate quam pro vulgi ratione super-
ior.

(2) Πρῶτος ἐν πρώτοις. Ita codd. duo Regg. In
ed. ἐν πρώτοις desunt. Paulo infra αὐτὸς τε ἔφρο-

vet. Bill., tum ipse confidebat.

(3) Ἀπελθόντι χαρίζομενος. Ita codd. et Combef.
In ed. χαρίζομενος.

(4) Καὶ ὅπως μὴ παραδράμῃς. Apparet, inquit
Billius, legendum esse ὅπως μοι παραδράμῃς, ut
in Frob., non ὅπως μὴ, ut in Hervæq., quod aperte
indicat id quod sequitur, ἢ δακρύσεις γε, etc.,
quod præcedentibus verbis opponi videtur. Verit
Billius: Ac nunc, ac vide ut sicis oculis, etc.; alii le-
gunt, καὶ πῶς μοι παραδράμῃς, etc., et quomodo sicis
oculis hunc sermonem transmitteris, aut commode et
utiliter collacrymares? Quasi diceret Sophronium ne-
que non lacrymari posse, neque ita lacrymari, ut
lacrymando aliquid proficiat. Montac. legit ὅπως
μοι. Morel. ὅπως μὴ μοι, etc.; si Combef. nihil
mutandum iudicat, et ejus versionem sequimur,
παραδράμῃς ἀδακρυτὸν τὸν λόγον.

(5) Τῶν τελευταίων. Ita codd. duo Regg. Montac.
Morel. et editi nonnulli. Bill. τῶν εὐτελειῶν, vitibus

νομαι, καὶ ἄλλοι ἄλλοθεν τὰ ἐκεῖνον κατὰ πολλὴν ἄ
ἐξουσίαν, οἱ μὲν διαρπάζουσι, οἱ δὲ μέλλουσιν. Ἄ
τῆς ἀναληθσίας, ὡ τῆς ὀμώτητος! Καὶ ὁ κωλύσων
οὐδέ τις· ἀλλ' ὁ γὰρ φιλανθρωπιστάτος, τοῦτο χαρίζεται
μόνον, ἀνακαλεῖται τοὺς νόμους· καὶ εἰ δεῖ συντό
μως εἰπεῖν, ὄραμα γεγῆσθαι, οἱ ποτε νομισθέντες
εὐδαίμονες. Ταῦτα μὴ ἀνεκτὰ (6) φανήτω σοι· ἀλλὰ
καὶ συνάληθρον, καὶ συναγανάκτιστον, καὶ ὅς χάριν
νεκρῷ Καίσαρι. Ναὶ πρὸς τῆς φιλίας αὐτῆς· καὶ
πρὸς τῶν σὸν φιλετάτων καὶ τῶν ἐλπιδῶν, ἃς ποιή
σον σεαυτῷ δεξιὰς, πιστὰς τῷ ἀπελθόντι φανείας
καὶ γνήσιος· ἴνα καὶ τοῖς ζῶσι τοῦτο χάριση, καὶ
ποιήσης αὐτοὺς εὐέλπιδας. Οἰεῖ περὶ χρημάτων
ἡμᾶς ἀλγεῖν; τὸ τῆς αἰσχύνης ἡμῖν ἀφορητότερον,
εἰ ὄψεαι μόνος τῶν ἀπάντων Καίσαρος μὴ ἐσχη
κέναι φίλους, ὁ δὲ καὶ πολλοὺς ἔχειν οἰόμενος. Ἡ δὲ
μὲν προσβεβία τοιαύτη, καὶ παρὰ τοιούτων (7),
ἐπειδὴ σοι καὶ τὸ καλ' ἡμᾶς ἴσως οὐ παρέργον. Ἄ
δὲ βοηθήσεις, καὶ δι' ὧν, καὶ ὅπως, τὰ τε πρά
γματα ὑποθήσεται, καὶ ἡ σὴ διασκέψεται σύν
σεως.

amicis carnisse videatur, qui permultos etiam sibi esse existimabat. Ac deprecatio talis est, atque
a talibus profecta, quandoquidem tu nos quoque fortasse non contemnendo loco habes. Quod autem
auxilium, et quibus adminiculis, quaque ratione ferendum sit, tum res ipsæ admonebunt, tum pru
dentia tua dispiciet.

Α'. ΦΙΛΑΓΓΙΩ (8).

26 XXX. PHILAGRIO.

Non statim post Cæsarii mortem scriptam esse hanc epistolam ipsum epistolæ initium insinuat; sed nor
tam longo post tempore, ut arbitratur Tillemontius, qui decem post annos scriptam hinc forte colligit, quod
in hac epistola scripserit Gregorius, sibi vitæ consuetudinem cum Philagrío a livore ereptam, qui res suas
molestè constituerat. Nulla certe negotia fuere, decimo post mortem Cæsarii anno, neque per id tempus,
quod effluvit ab ejus morte, donec Constantinopolim se conferret, quæ impedimento fieri potuerint Gregorio,
quominus Philagrío sui consuetudine uteretur. Vox livor videtur fucum fecisse viro docto, qui eam de iti
neris Constantinopolitano sorte et interpretatus. Verum nihil Gregorio familiaris quam vox ista, qua passim
utilitur, dum vitæ suæ molestos adversosque casus narrat, sine antiquam Constantinopolim peteret, sive post
quam inde digressus est. Quidquid adversi et molesti contigit, livori tribuit, ut sexcentis locis facillimum
est demonstrare. Sæpius etiam hac voce diabolum intelligit. Sera profecto et importuna de morte Cæsarii
post decem annos querimonia. Nobis igitur videtur scriptam hanc esse epistolam, quo tempore negotiis oc
cupatus, Sophroniū Constantinopolitani præfecti, datis ad eum litteris, opem implorabat adversus facultatum
Cæsarii prædatores.

Καίσαρον οὐκ ἔγω· ἔρω γὰρ, καὶ εἰ μὴ φιλό
σοφον τὸ πάθος. Στέργω τὰ Καίσαριον (9), καὶ ὁ
τί ποτ' ἂν ἴσω Καίσαριον γνώρισμα, καὶ περι
πτύσσομαι καὶ ἀσπάζομαι, καὶ οἶνευ αὐτὸν ὄρα
δοκῶ, καὶ συνεῖναι, καὶ διαλέγεσθαι. Ἰσὼν ἔπαθον
καὶ νῦν (10) ἐπὶ τοῖς σοῖς γράμμασιν. Ὅμοῦ γε
ἀνέγνωσα τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπιστολῆς, τὸ γλυκὺ
μοι πρᾶγμα καὶ ὄνομα τὸ Φιλάγριον, καὶ πάντα
μοι ἀθρόως ὑπεσιῆθε τὰ ποτε τερπνὰ, αἰ πόλιεις,
αἰ διατριβαί, ἡ ἐράπειρα, ἡ πένια (11), τὰ τῆς
ἐρατεινῆς ἡμεληκίης, ὁ φρονὶ Ὅμηρος (12), ἡ παλ

Cæsarium non habeo; dicam enim, etsi parum
philosophicus est hic affectus. Cæsarii rebus ac
quiesco, et si quid aliquando videam, quod mihi
memoriam illius refricet, hoc amplector et ex
osculor, ac velut eum intueri mihi videor, simulque
versari et confabulari. Id adeo mihi nunc in lit
teris tuis accidit. Nam simulac primam epistolæ
partem legi, ac Philagríum, re nomineque mihi
suavissimum vidi, omnes mihi veteres jucunditates
in animum repente subierunt, urbes, studia,
mensa, paupertas, atque jucundissimi sodaliti

(6) Ταῦτα μὴ ἀνεκτὰ. Bill.: Hæc tibi ne levia et
tolerabilia videantur, obsecro. Mox, ἀλλὰ καὶ συν
ἀλήθρον, Bill., verum et vicem nostram dote.

(7) Παρὰ τοιούτων. Mallet Combef. περὶ τοιού
των.

(8) Alias XL. Scripta circa idem tempus.—Φιλα
γγίω. Hæc epistola, inquit Bill., Eudoxii nomen
præferrebat, non Philagrío; sed quia hoc typogra
phi occitanizæ ascribendum non videt, cum in ea
Gregorius Philagrío nominatim mentionem faciat?
Consimilis error in alia quadam epistola, nunc
xxii, inolevit.

(9) Στέργω τὰ Καίσαριον. Combef., Quæ Cæsarii

sunt nativa prosequeor amoris sui.

(10) Ἰσὼν ἔπαθον καὶ νῦν. Ita cod. et Combef.
In edit. καὶ ἴσων ἔπαθον νῦν.

(11) Ἡ ἐράπειρα, ἡ πένια. In mendo caret ea
vox, ἡ πένια, ait Combef., indicio est ἀσχητὸν οπε
ram dedisse Philagrío, qua sic paupertatem col
lucit, Gregorio illi palæstræ socio. Hinc forte le
gendum vellent quidam ἡ ἐράπειρα ἡ κοινή, mensa
communis.

(12) Ὁ φρονὶ Ὅμηρος. Helens, *Iliad.* iii, 175.

Priamum alloquens, sic inter cætera ait:
Ὅς ἔρελεν θάνατός μοι δδῆν κακός, ἀπότρε δέωγο
γίει σὺ ἐπέστην, θύλιμιν γυναικὺς τε λιποῖσα,

ut Homeri verbis utar, vel ludicra, vel seria, litterarii sudores, communes præceptores, spei sublimitas, cunctaque alia ejus ætatis bona, quæ quisquam percensere possit : quorum ego vel sola recordatione apprime delector. Quare ut tua opera magis etiam adhuc inter nos congregiamur, calamum move, ac si mihi rem gratam facere cupis, scribe. Nam ne hoc quidem procul dubio nobis parvi momenti est ; tametsi, quod maximum erat, hoc est, vitæ consuetudinem, nobis livor abripuit, nos restros moleste constituens.

XXXI. EIDEM.

Plures sunt ad Philagrium consolatorie Gregorii epistolæ, quarum hæc prima esse, cæterisque præmittenda videtur : quippe quam tunc scripsit, cum primo laborantis amici nuntium audiret : tum maxime, quia nulla patientie Philagrii mentio, cujus preclara in sequentibus epistolis exempla commemorat. Quintimo cum animo simul cum corpore dejectum, afflictionemque deplorare suam, non obscure significat. Denique cum novitius in pietate videri potest homo, qui morbi solatia in Homeri Demosthenisque lectione quaerit.

Quæ tibi molesta sunt, utique et nobis. Amicorum enim, pro eo atque amicitia lex poscit, communia omnia, tam prospera quam adversa esse censemus. Quanquam, **27** si de his rebus nonnihil philosophandum est, atque apud te, ut par est, disserendum (quod etiam ipsum amicitia lex dicit), nolo, nec honestum esse censeo, te, hoc est, Philagrium, virum singulari rerum divinarum doctrina præditum, eodem modo affici, quo plerique solent ; nec simul cum corpore dejici, atque afflictionem ut incurabilem deplorare : verum dolori resistere, atque animo vel nunc maxime purgari, viuculisque superiorem te præbere ; ac morbum nihil aliud esse ducere, quam utilem quamdam disciplinam, huc videlicet tendentem, ut et corpora et omnia que ad corpus spectant, et quidquid fluxum ac turbulentum est interituumque contemns, ac pro nihilo putans, totum te celesti parti addicas ; nec præsentī temporī, sed futuro ævo vivas, mortisque meditationem, ut Plato ait, hanc vitam existimes, atque ah hoc sive corpore, sive sepulcro, ut idem loquitur, animam, quoad ejus fieri poterit, solvas. Si hæc philosophis, vir præstantissime, atque hunc animum geras, tum maximam ipse utilitatem inde capies, tum macrorum nostrum ex morbo tuo conceptum

Α γνια, ἢ σπουδασματα, οἱ τῶν λόγων ἰδρωτες, οἱ κοινοὶ παιδεύται, τὸ τῶν ἐλπιδῶν ὕψος, πάντα ὅσα ἀνέφοι τις τῶν τρικυαῦτα καλῶν, οἷς ἐγὼ χαίρω διαφερόντως καὶ μεμνημένος. Ἴν' οὖν εἴη μέλλον δμυλῶμεν τούτοις καὶ διὰ σοῦ, κινῶ τὴν γραφίδα, καὶ χαρίζω τὸ ἐπιπέλλειν. Πάντως οὐδὲ τοῦθ' ἦμῖν μικρὸν, εἰ καὶ τὸ μέγιστον ἤρπασεν ἡμῶν ὁ φόβος, τὴν συνουσίαν, λυπηρῶς διαθεὶς τὰ ἡμέτερα.

ΑΛ'. Τῷ ΑΥΤῷ (15)

Ἄ μὲν ἐστὶ σοὶ λυπηρὰ, πάντως καὶ ἡμῖν. Κοινὰ γὰρ ποιοῦμεθα πάντα (14) τὰ τῶν φίλων, εὐ τε καὶ ὡς ἐτέρως ἔχοντα, ὡσπερ δὴ καὶ φίλας (15) ὄρος ἐστὶ. Καίτοι περὶ τούτων εἰ τι δεῖ (16) φιλοσοφῆσαι, καὶ τὰ εἰκότα διαλεχθῆναι σοὶ (ὡσπερ οὖν δεῖ καὶ ὁ τῆς φιλίας (17) ὑποτίθεται νόμος), οὐ βούλομαι σε, οὐδὲ γε καλῶς ἔχειν ὑπολαμβάνω, Φιλάγγριον ὄντα, καὶ τὰ θεῖα διαφερόντως πεπειθεμένον, ταυτὸν πάχην τοῖς πολλοῖς, οὐδὲ συγκαταπίπτον τῷ σώματι, οὐδὲ ὡς ἀνήκεστον τὴν κακοπάθειαν δούρεσθαι, ἀλλ' ἐμφιλοσοφεῖν τῷ πάθει (18), καὶ τὴν διάνοιαν νῦν δὴ (19) καὶ μέλειτα ἐκκαθαίρεισθαι, καὶ κρείττω φανεῖσθαι τῶν θεσμών, καὶ ἠγασθαι τὴν νόσον παιδαγωγίαν (20) πρὸς τὸ συμφέρον, τοῦτο δὲ ἐστὶ, περιφρονεῖν τὰ σῶμα καὶ τὰ σωματικά, καὶ πᾶν τὸ βέον (21) καὶ ταραχώδες, καὶ ἀπολλύμενον, εἶον τῆς ἀνω γενέσθαι μοίρας· καὶ ζῆν ἀντὶ τοῦ παρόντος τῷ μέλλοντι (22), θανάτῳ μελέτην (23), τοῦτο ὁ φησι Πλάτων, τὸν τῆδε βίον ποιοῦμενον, καὶ λύοντα τὴν ψυχὴν τὸ εἶπε σώματος, εἶτε σήματος (24), κατ' ἐκείνων εἰπεῖν, ὅση δύναμις. Ἄν ταῦτα φιλοσοφῆς, ὡς ἄριστα, καὶ οὕτως ἔχῃς, αὐτὸς τε ἀνήθη τὰ μέγιστα, καὶ ἡμᾶς ἐπὶ σοὶ βέβηκε ποιήσεις, καὶ πολλοὺς διδάξεις ἐμφιλοσοφεῖν τοῖς πάθει (25). Καὶ πρὸς γε, οὐ μικρὸν κερδανεῖς (εἰ τί σοι καὶ τοῦτο μέλει [26]), τὸ

Παῖδά τε τηλυγέτην καὶ ὀμηλικήν ἐρατεινῶν.

Ὄμηλικήν ἐρατεινῶν ἐκρονίτι Μιδυμὸς τὰς ἐπεράστους ὀμηλικας, amabiles meas æquales.

Utinam mors mihi gratificata esset acerbo, cum hæc Filium tuum secuta sum, thalamo fratrisque relicta.

Filiæque unica, cœtuque æqualium amabili.

(15) Alias LXX. Scripta anno 569 labente.

(16) Πάρτα. Deest in cod. Pass.

(17) Φιλίας ὄρος. Ita codd. duo Regg. et Pass. Editi præve ἔρος, quod observaverat Billius.

(18) Εἰ τι δεῖ. Ita Pass., quam lectionem sic emendatam præstulisse videtur Billius. Ed. εἰ τι δεῖ.

(19) Ὅ τῆς φιλίας. Cod. Reg. et Combef. ὁ φιλοσοφίας.

(20) Ἐμφιλοσοφεῖν τῷ πάθει. Philosophiæ, cum pietati Christianæ convenienter morbum perferre.

(21) Νῦν δὴ. Pass. νῦν δεῖ.

(20) Ἠγασθαι τὴν νόσον παιδαγωγίαν. Montiac. et Morel. ἠγασθαι τὴν νόσον παιδαγωγίαν.

(21) Καὶ πᾶν τὸ βέον. Ita cod. Reg., Montiac. et Morel. Pass. πᾶν ὠραῖον, et quidquid temporī subiacet. In edit. tunc ὁ βέον.

(22) Καὶ ζῆν ἀντὶ τοῦ παρόντος τῷ μέλλοντι. Nec præsenī temporī, sed suū avo vitas ; id est, vitam agas que non tam præsenī quam futuro intenta sit æreulo. Pass. ζῆν.

(23) Θανάτῳ μελέτην. Mortis meditationem : sic enim Plato philosophiam definit in Phædone.

(24) Εἶτε σήματος. Socrates apud Platonem in Cratylō σῶμα dictum putat, quia animæ σῆμα, id est, sepulcrum sit, quasi ipsa nunc in corpore sepulta sit. Hæc Billius.

(25) Πολλοὺς διδάξεις ἐμφιλοσοφεῖν τοῖς πάθει. Combef., multos ducetis in morbis philosophari.

(26) Τοῦτο μέλει. Ita cod. duo Regg. Pass. Morel. et Combef. In edit. τοῦτο μέλλοι.

παρὰ πάντων θαυμάζεσθαι. Τῶν δὲ πικτιῶν ὧν ἤθησας, τὸ μὲν εὖρον, καὶ ἐπιεμάθῃ σοι προθύμως, τὸ Δημοσθενικὸν λέγω· τὸ δὲ ἐξημιούθη· οὐκ ἔχω σου συ χρήζεις (27), τὴν Διάδα. Μὴ γάρ μοι διαπιστώσης, ὅτι μόνον τούτων ἀπολαίβει νομίζω, καὶ μόνον κεκτῆσθαι καλῶς, ὧν ἂν αὐτὸς μετασχοίς, καὶ οἷς ἂν ὡς σεαυτοῦ χρήσαιο.

Beo, nimirum Iliadem. Mibi enim in hoc velim eaque sola recte possidere existimem, quorum

levabis, tum etiam multis ad dolores sapienter ferendos documentum præbebis. Denique non parvum lucrum facies (si tamen id quoque tibi curæ est), nempe quod in admiratione apud omnes eris. Ex libris porro quos postulas, alterum invenies, cumque ad te libenter nisi, nempe Demosthenicum: alterum vero amici; quem poscis, non habes, quippe qui nec his solis frui, sed ipse particeps es, quibusque, ut tuis, uteris.

ΑΒ. ΤΩ ΑΥΤΩ (28).

Epistolam superiorem proximo secuta est intervallo ista, in qua jam Philagrio gratulatur, quod in armis et doloribus philosophice se gerat, eximiamque de omnibus exemplum tolerantiam. Ipse plura profert petita a profanis scriptoribus patientiæ exempla, quibus ad

Εἰ γε οὐ φιλοσοφεῖς ἐν τοῖς πάθεσι, καὶ γίνῃ πολλοῖς ὑπόδειγμα τῆς ἐν τοῖς ἀλγενοῖς καρτερίας· καὶ ὡσαυτὸ ἐπὶ παντὶ βελτίω καταχρῶ τῷ σώματι, ἤνικα ὑγιεινῶς εἶχες, οὕτω καὶ νῦν τούτῳ χρῶ καλῶς (29), ἐπειδὴ γε ἀσθενῶς εἶχες, καὶ ἀργεῖς οὐκ ἀργῶς, ἴν' οὕτως εἴπω. Φιλοσοφεῖς γὰρ, καὶ ἄ σοι Διογένην εἰρηκέναι ποτὲ πυρέττοντα, καὶ θαυκαρτεροῦντα, τοῦτο καὶ αὐτὸς παρέχεις ὄρῳ, ψυχῆς πάλιν καὶ σώματος. Τοῦτο ἐπρεπε τῷ ἐμῷ Φιλαγρίῳ, μὴ μαλακίεσθαι, μηδὲ κάμπτεσθαι πρὸς τὰ πάθη, ἀλλὰ περιφρονεῖν (30) τὸν πᾶν, καὶ τὸ μὲν σῶμα εἶναι πάσχειν τὰ ἑαυτοῦ, πάντως ἢ νῦν ἢ ὑστερον λυθησόμενον νόμῳ φύσεως (οὐχ ἴσχυται γὰρ ἢ νόσῳ κάμνον (31), ἢ χρόνῳ)· αὐτὴν δὲ ὑφ' οὗ τὴν ψυχὴν ἔχειν, καὶ μετὰ Θεοῦ τετάχθαι τοῖς λογισμοῖς, κάκειον εἰδέναι, ὅτι τῶν ἀτόπων ἐστίν, ἡμᾶς ἔξω μὲν κινδύνων φιλοσοφεῖν (32), ἐν δὲ ταῖς χρεαῖσι ἀφιλοσόφους φαίνεσθαι, καὶ διαψεύδεσθαι τὴν ὑπόσχεσιν.

losophari, tempore autem id postulante philosophiæ expertes apparere, nec quod proficimur, præstare.

Πάντα ἐπιλήθεις δηλαδὴ τῇ διανοίᾳ, ὅσα ἡμέτερα, ὅσα ἀλλότρια, ὡς ἀνήρ (33) πεπαιδευμένος ἐν ἀμφοτέροις, καὶ παιδευτῆς ἄλλων· καὶ ἐκ πάντων σεαυτοῦ συνελέξω τὸ τῆς ἀνθρωπίας φάρμακον (34). Ἴνα δὲ σοι κατὰ συμφιλιοσοφίῳ μικρὸν, εἰ τοῦτο κελύεις, οὐκ ἐπαίνω τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ μικρολόγον, ὃς τὴν εὐδαιμονίαν ἡμῖν ὀρίζόμενος, μέχρι μὲν τινος προήλθεν ὀρθῶς, ψυχῆς ἐνέργειαν καταρῆτην (35) εἶναι ταύτην ἀποφραζόμενος· καὶ προσθεῖς, ἐν βίῳ τελεῖν, καὶ τοῦτο μάλα σοφῶς, ἐὰν τὸ τρεπτόν ἡμῶν καὶ εὐμετάπτωτον τῆς φύσεως. Ἐκεῖνο δὲ οὐκ ἐτι μεγαλοπρεπῶς, ἀλλὰ καὶ λίαν ταπεινῶς, ὅτι καὶ τὴν ἔξωθεν ἐστειλην προστίθεται· ὡς εἰ τύχοι πέντης τῶν αἰώνων, ἢ νοσοῦδης, ἢ

(27) *Οὐκ ἐπιχρῶς*. Ita codd. duo Regg. Pass. Montac. et Morel. In ed. deest σὺ

(28) *Alias LXIV. Scripta post superiorem.*

(29) *Τούτῳ χρῶ καλῶς*. Ita cod. Reg. In uno legitur *χρῶσαι τούτῳ καλῶς*. Ed. τοῦτῳ χρῶ.

(30) *Ἀλλὰ περιφρονεῖν*. Cod. Pass. ἀλλὰ καταφρονεῖν.

(31) *Νόσῳ κάμνον*. Cod. Reg. νόσῳ κάμῶν. Μοx, αὐτὴν δὲ ὑφ' οὗ, ipsam vero sursum animam habere. Ἰφ' οὗ adverbium est.

(32) *Ἡμᾶς ἔξω μὲν κινδύνων φιλοσοφεῖν*. Gubernator in tempestate dignoscitur, inquit Cypria-

Gratulor tibi, quod philosophice in calamitatibus te geris multisque tolerantiam in rebus acerbis exemplum existis: et quemadmodum ad optima quæque corpore utebaris, cum sanus esses, ita nunc quoque eo præclare utere, postquam in morbum incidisti, atque otiaris minime otiose, ut ita loquar. Philosopharis enim, et, quod Diogenem olim dixisse ferunt, cum febre laboraret, ac dolorem fortiter ferret, hoc ipse quoque præbes, nimirum animæ et corporis conluctationem. Hoc scilicet Philagrium meum decebat, nempe non emolliiri, nec doloribus frangi, sed lutum contemnere, ac corpus quidem sinere ea pati, quæ ipsius natura fert, naturæ lege omnino, vel nunc, vel postea delapsurum: (interibit enim, vel morbo, vel senectute confectum:) sensum autem animam habere, ac per cogitationes cum Deo conjungi, illudque minime ignorare, absurdum ac præposterum esse nos extra pericula philosophari, tempore autem id postulante philosophiæ expertes apparere, nec quod proficimur, præstare.

Omnia quidem animo pervolvisti, tam nostra quam extranea, utpote vir in utrisque eruditus, et aliorum præceptor; atque humanitatis pharmacum tibi ipse ex omnibus collegisti. Verum ut tecum, si ita iubes, nonnihil philosophor, Aristotelis jejunitatem non probo, qui beatitudinem nobis definiens, quodam tenus quidem recte progressus est, nempe animæ actionem secundum virtutem esse illam pronuntians, addensque, in vita perfecta, hoc quoque ipsum admodum sapienter, propter mutabilem facileque in diversum labentem naturæ nostræ conditionem. At illud non jam magnifice, sed perquam sordide et abjecte, quod externam quoque bonorum abundantiam

nus, serm. *De mortalitate, in acie miles probatur*. Delicata jactatio est, cum periculum non est: conflictatio in adversis probatio est veritatis. Hæc Bill.

(33) *Ὡς ἀνήρ*. Ita cod. Reg. Montac. et Morel. Male editi ὅσα.

(34) *Τῆς ἀνθρωπίας φάρμακον*. Combef. τὸ τῆς ἀνίας φάρμακον, *maroris pharmacum*; quæ lectio ipsi videtur commoda.

(35) *Ψυχῆς ἐνέργειαν καταρῆτην*. Ita enim beatitudinem definit Aristoteles, lib. 1 *Ethic. inquit Nicomachum*.

adjuuxit; ita ut si quis inops sit, aut valetudinarius; aut obscuro genere, aut a patria extorris, propterea ipse a beatitudine arceatur. At Stoicorum animi magnitudinem ac praestantiam laudo, qui res externas nullum ad beatitudinem impedimentum afferre dicunt, sed virum bonum beatum esse, etiamsi in Phalaridis tauro eremetur.

Ob eamque causam non eos tantum admiror, qui apud nos pro virtute periculis se obtulerunt, aut calamitatem fortiter tulerunt, sed externos etiam, qui similes eorum exstiterunt; verbi gratia, Anaxarchum illum, Epictetum, Socratem, ut ne plures recenseam: quorum primus, cum manus ipsius, tyranno ita imperante, in mortario contunderetur, carnifices Anaxarchi 29 culeum tundere iubebat (ita videlicet hanc arumnosam carunculam appellans), quasi Anaxarchus ipse nimine tunderetur, hoc est, philosophi anima: quod quidem apud nos externus homo et internus appellatur. Alter, cum crus ipsi stringeretur ac distorqueretur, velut in alieno corpore philosophabatur, citiusque erus perforatum esse visum est, quam ipse vim doloris persensisset. Socrates denique ab Atheniensibus ad mortem damnatus, carcerenque, ut scis, incolens, prius quidem de corpore, tanquam de alio carcere, cum discipulis disserabat; et cumque fugam inire liceret, id facere recusavit: postquam autem cicuta oblata est, peribenter accepit, perinde ac non letale poculum acciperet, sed propinando amicos ad potandum invitaret. His Jobum quoque nostrum C adjuccissem, nisi te scirem ab ejus doloribus, fore.

His rationibus teipsum mulcere mihi videris, vir divine et sacrosantae, atque hanc medicinam adhibens, tum ipse levis, ut reor, habiturus es, tum nos etiam laudum tuarum praecones et amicos voluptate afflicis; nimirum teipsum ita comparans, ut nec morbo debiliteris, nec, quod ait David, ob peccatorum pacem, eorumque in hac vita felicem rerum cursum offendaris: quin potius purgeris (si hoc verbo in te uti fas est), atque infirmitatem, virtutis materiam existimes.

† Psal. LXXII, 2, 3.

(36) Τὸν Ἀνάξαρχον. Anaxarchus philosophus, mortuo Alexandro, apud quem summum in honore fuerat, in Graciam rediens, a Nicocretene Cyrenaeum tyranno interceptus, novo et inaudito supplicii genere cruciatus est. Epictetus autem summo fuit in honore apud Adrianum imperatorem. ut testis est Aelius Spartianus in Adriano. Haec Bill.

(37) Ὅπερ ἡμῖν ὁ ἐντός καὶ ὁ ἐκτός ἀνθρώπος. Ita cod. Reg. In edit. Ὅπερ ἡμῖν ὁ ἐκτός καὶ ὁ ἐντός.

(38) Κατατεινόμενος καὶ στρεβλούμενος. Bill. cum crus illi frangeretur; ut videtur putatione erus amississe; quod Gregorius καταγγίνα dixit. Suidas, πρὸς τὸ σκέλος ὑπὸ ζεύματος, altero crure multatus ex deflazione, quod longe est a crurifragio tortorio.

(39) Δέχεται μάλα ἡδέως. Cod. Reg. et Combef.

δυσγενής, ἢ φυγόπατρις, παρὰ τοῦτο αὐτῷ τῆς εὐδαιμονίας κωλυομένης. Ἐπαιῶ δὲ τὸν ἀπὸ τῆς Στοᾶς τὸ νεανικὸν τε καὶ μεγαλόνοον, οἱ μὲν κωλύειν φασὶ πρὸς εὐδαιμονίαν τὰ ἐξωθεν, ἀλλ' εἶναι τὸν ποσειδῶνα μακάριον, κἂν ὁ Φαλάριος ταύρος ἔχη καίμενον.

Καὶ διὰ τοῦτο θαυμάζω μὲν τοὺς παρ' ἡμῖν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ κινδυνεύσαντας, ἢ συμφορὰν διενεγκόντας νεανικῶς· θαυμάζω δὲ καὶ τὸν ἐξωθεν τοὺς τοῦτοις παρατηροῦντας, οἷον τὸν Ἀνάξαρχον (36) ἐκεῖνον, τὸν Ἐπίκτητον, τὸν Σωκράτην, ἵνα μὴ λέγω πολλοὺς· ὧν ὁ μὲν ἐν ὄλμῳ κοπιόμενος αὐτοῦ τῶν χειρῶν, οὕτω τοῦ τυράννου κελεύοντος, πίσιον τὸν Ἀναξάρχου Ὀυλακὸν διεκλεύετο τοῖς βασιανταῖς. Τί τοῦτο λέγουν; ὁ μοχθηρὸν ἡμῶν σαρκίον· ὡς Ἀναξάρχου γε οὐ πισσομένου, τῆς φιλοσόφου ψυχῆς· ὅπερ ἡμῖν ὁ ἐντός, καὶ ὁ ἐκτός ἀνθρώπος (37) ὀνομάζεται. Ὁ δὲ τὸ σκέλος κατατεινόμενος καὶ στρεβλούμενος (38) ἐπιλοσφεῖ ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίῳ τῷ σώματι· καὶ θάπτεται καταγγίνα τὸ σκέλος, ἢ ἐπαισθάνεσθαι τῆς βίας ἔδοξε. Σωκράτης δὲ τὸν ὀνάτον ὑπὸ Ἀθηναίων κατακρίθει, καὶ οἰκνῶ, ὡς οἶσα, τὸ δεσμητήριον, τῶς μὲν, ὡς ὑπὲρ ἄλλου δεσμητηρίου τοῦ σώματος τοῖς μαθηταῖς διελέγετο, καὶ φυγεῖν ἔβην, ἀπηξίωσεν· ἐπειθὲ δὲ προσήνεθθ τὸ κώινον, δέχεται μάλα ἡδέως (39), ὥσπερ οὐκ ἐπὶ θανάτῳ δεχόμενος, ἀλλὰ φιλοσοφίας προτινόμενος. Προσέθηκα δ' ἐν τοῦτοις καὶ Ἰὼβ τὸν ἡμέτερον, ἐι μὴ σε ᾤξειν πῶρρω τῶν (40) ἐκείνου παθῶν, καὶ ὄντα σὺν Θεῷ, καὶ ὀσόμενοι. Deo opitulante, longe remotum esse, atque etiam

Ταῦτά μοι δοκεῖ καταπάρειν (41) οσαυτοῦ, ὃ θέλα καὶ ἱερὰ κεφαλῇ, καὶ οὕτω οσαυτὸν λατρεύον, αὐτὸς τε ἂν ζῶν γενέσθαι, καὶ ἡμᾶς εὐφραίνειν τοὺς σοὺς ἐπαινέτας καὶ ἑραστοὺς, οὐδὲν ὑπὸ τῆς νόσου καμπτόμενος (42), οἰδὲν, ὃ φησὶν ὁ θεὸς Δαβὶδ, ὑπὸ τῆς ἐλρήνης τῶν ἀμαρτωλῶν, καὶ τῆς κατὰ τὸν βίον τοῦτον εὐροίας αὐτῶν ἐγκοπτόμενος (43)· ἀλλὰ καὶ καθαιρόμενος, ἐι θέμις ἐπὶ σοῦ τοῦτο εἰπεῖν (44), καὶ ὕλην ἀσέτης ποιοῦμενος τὴν ἀσθεῖαν.

μᾶλα δέχεται παρῶς, maxima cum hilaritate accepit. (40) Ἰὼβῶ τῶν. Ita cod. Pass., quod postulare videtur sensus. Ed. οὐ πόρρω, etc.

(41) Δοκεῖς καταπάρειν. Ita cod. Reg. In ed. καταπάρειν.

(42) Οὐδὲν ὑπὸ τῆς νόσου καμπτόμενος. Ita duo codd. Regg. et Pass. In edit. οὐδέ. Montac. et Morel. καμπτομένοσ.

(43) Βίον τούτον εὐροίας αὐτῶν ἐγκοπτόμενος. Cod. Reg. Bion αὐτῶν εὐροίας ἐκποτούμενος, obstupfactus concidias. Mox in cod. Pass. et deest.

(44) Εἰ θέμις ἐπὶ σοῦ τοῦτο εἰπεῖν, si hoc verbo uti fas est; id est, si fas est hoc dicere: Exigua illa peccata quae in te restant, afflictionibus purgari, ac non potius virtutem tuam calamitatibus, velut aurum igne, purgari. Haec Bill.

ΔΓ. Τῷ ΑΥΤῷ (45).

XXXIII. EIDEM.

Cum nonnulli Philagrii, qui vim morbi laboribus avertere tentabat, carperent, atque objicerent eum avaritiam studere, vel animi duntaxat oblectamentum querere, datis ad eum litteris Gregorius, amici labores, dummodo avaritia absit et immoderatio, non modo excusat, verum etiam incusantibus amicium ipse succenset; quibus valere jussis, ut imperitiis illis graculis aquilæ volatum explorantibus, Philagrium adhortatur, ut seipsum, ac Deum, tum in dolore, tum in iis que dolorem spectant, in consilium adhibeat.

Λαμβάνονται σοῦ τινες (αλοθάνομαι γὰρ) ὡς φιλοκαλοῦντος (46) τὸ μόνον σου κτῆμα, καὶ φιλεργούντος ἐν τῷ αὐτῇ καταστάσει (47) τοῦ σώματος. Καὶ θαυμαστὸν οὐδέν· ἐπειδὴ καὶ ῥῶον ἐν τοῖς ἀλλοτριῶς ἢ τοῖς οἰκείοις φιλοσοφεῖν. Ἐγὼ δὲ εἰ μὴν ἐύρων σε παρὰ τοῦ μέτρου τοῦτο ποιοῦντα, ἢ πλεονεκτικῶς (48) ἢ βιαίως τῇ φιλοπονίᾳ προσκαίμενον, κἀν ἐμεμφάμην (εἰρήσεται γὰρ τάλιθὲς), μὴδὲν τὴν φιλίαν ἢ παιθεύω (49) αἰδεσθεῖς. Εἰ δὲ φιλεργεῖς μὲν, οὐκ ἔξω δὲ τοῦ μέτρου, χρῆ δὲ (50) εἰς δὲ ὄν οὗς φιλεργεῖς, πρόσσει (51) δὲ καὶ τὸ πάθος, ἐνασχολοῦν τε καὶς φρονεῖται, καὶ πείθων ὡς ὑπὲρ τὸ σῶμά σοι (52) τὸ τοῦ σώματος, οὐκ ἔχω πῶς μὴ τοῖς μεμφομένοις μὲμφομαι, ἀπὸ τῆς αἰτίας ἐλευθερῶν. Καὶ πρὸς γε τοῦτο (53) ἔμαυτον πείθω, ὅτι μὴτε λογισασθαι περὶ πραγμάτων σοῦ τις ἀμείνων, ᾧ γε καὶ πρὸς τὰ ἐαυτῶν ἀπαντες χροῖνται διδασκάλῳ καὶ παραινέτῃ ὁμοίως ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, μὴτε ψυχῆς φρονεῖσαι φιλοσοφώτερος. Εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι (54) τὴν ὑγίαν φυλάσσειν ἢ ἐπανάγειν (55) μόνῃς λατρικῆς, τίς οὕτω τολμηρὸς καὶ ἀπαιδευτός (56), ὥστε σοι περὶ τούτων νομοθετεῖν (57). Τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς ἔα χαίρειν, καὶ εἶναι κολοῦς πτῆσιν ἀστῶν δοκιμάζοντας (58)· αὐτοῖς δὲ σεαυτῷ χρῶ συμβούλῳ, καὶ τῷ Θεῷ, περὶ τε τοῦ πάθους, καὶ τῶν ὄντων (59) περὶ τὸ πάθος, καὶ οὐχ ἀμαρτήσεως τοῦ δόντος. culos esse aquilarum volatum explorantes: te autem ipsum, ac Deum, tum in dolore, tum in iis que dolorem spectant, in consilium adhibe; sicque ab officio minime aberrabis.

Sunt qui te carpent (hoc enim sentio), quod unico tuo pradio elegantius ornando et excolendo nimiam adhibeas diligentiam, ac in tali corporis constitutione labori sedulo incumbas. Nec mirum illud videri debet: facilius enim est in alienis, quam in propriis philosophari. Ego vero, si te hac facere immoderate aut avaritiæ studio aut cum violentia sic labori deditum esse conspicerem, objurgassem te profecto (dicam enim vere), nihil vel amicitiam nostram, vel communem educationem veritus. Sin autem ita laboribus oblectaris, ut modum non excedas, atque iis, in quibus libenter operam ponis, ita, ut decet, uteris, acceditque etiam ægritudo curis te occupans, ac persuadens corpori prodesse susceptos exercitationis causa corporis labores, facere non possum, quin iis qui tibi succensent ipse succenseam, teque culpa liberem. Ac præterea hoc persuasum habeo, neminem esse, qui vel de rebus melius ratiocinetur, quam tu, utpote quo omnes etiam ad res suas constituendas præceptore ac consultore privatim iuxta et publice utantur, vel sapientius animam curet. Quod si corporis quoque sanitatem tueri vel revocare solius est medicinæ, quis tam audax et ineptus erit, ut tibi de his rebus leges statuat? Quocirca homines imperitos valere sinito, et graculos esse aquilarum volatum explorantes: te autem ipsum, ac Deum, tum in dolore, tum in iis que dolorem spectant, in consilium adhibe; sicque ab officio minime aberrabis.

(45) Alias LXVII. Eodem circiter anno scripta.

(46) Ὡς φιλοκαλοῦντος. Sic vertit Bill.: Unicum tuum prædium ambitiose atque in hujusmodi constitutione labores appetentem.

(47) Ἐν τῷ αὐτῇ καταστάσει. Ita cod. Reg. et Combef. Ed. in τῷ αὐτῇ τῇ καταστάσει.

(48) Ἡ πλεονεκτικῶς. Bill. aut cum rapacitate.

(49) Παιθεύω. Bill. eruditionem: bene minus; intelligit enim Gregorius educationem quæ ipsi communis fuerat cum Philagrio, quod liquet ex epist. xxx.

(50) Χρῆ δὲ. Sic legit Combef., aut χρῆς pro χρῆ proponit. In ed. χρῆ.

(51) Πρόσσει. Bill. accedit insuper dolor in curis te occupans, tibi que persuadens corporis statum supra corpus tibi esse.

(52) Καὶ πείθων ὡς ἐπὶ τὸ σῶμά σοι. Ita cod. Reg. et Combef., qui reddidit, persuadens ex corporis ratione esse que sunt corporis, aptos ei et in rem ejus sic assumptos labores, quasi exercitationis causa. Clarius esset, addit Combef., ὡς πρὸς.

(53) Πρὸς γε τοῦτο. Ita cod. Reg., Montac. et Morel. In ed. πρὸς γε τούτω.

(54) Εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι. Montac. et Morel. et

C τῷ σώματι.

(55) Ἡ ἐπανάγειν. Deest in cod., nec admittit Combefisius.

(56) Καὶ ἀπαιδευτός. Montac., Morel. et Combef. ἢ ἀπαιδευτός, aut ineptus.

(57) Σὺ περὶ τούτων νομοθετεῖν. Pro σὺ, ut habent ed., legendum σοί, ait Billius; verum enim νομοθετεῖν semper jungitur cum dativo personæ et accusativo rei. Dicimus enim νομοθετεῖν τοῖς ὑπὸ χεῖρα, et νομοθετεῖν τὴν εὐσθεῖαν vel περὶ τῆς εὐσθεῖας. Aut si in pronomine σὺ nullus est error, profecto non νομοθετεῖν, sed νομοθετεῖν legendum crediderim, si nobis constructionis rationem constare volumus. Verum cum cod. Reg. legitimus σὺ νομοθετεῖν. Mox, τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς. Combef., vulgi homines.

(58) Κολοῦς πτῆσιν ἀστῶν δοκιμάζοντας. Hunc locum citat Erasmus in adagio, aquilam tollere doces, moneteque hoc proverbium in eos competere, qui docere quempiam conantur in ea re, in qua cum sit ipse exercitissimus, nihil eget doctore.

(59) Καὶ τῶν ὄντων. Ita codd. duo Regg., Montac. et Combef. In edit. τῶν deest.

XXXIV. EIDEM.

ΔΨ. ΤΩ ΑΥΤΩ (60).

Philagrius per litteras serpe consolatus Gregorius, illi tandem morbo laboranti coram adfuit in Mataza, summamque viri potentiam miratus est. Cum enim roganti Philagrio psalmum LXXII interpretaretur, is quasi morbo gestiens, in gratiarum actione singulariter erumpebat, stuperet Gregorio, qui hac epistola testatur se ipsius philosophiam nunc quoque in memoriam revocando exhorrescere. Quo ea anno gesta scripturae sint divinare non possumus, unamque propemodum ob argumenti similitudinem, tres epistolas superiores atque etiam duas quae sequuntur hic collocamus.

Memoria teneo congressum illum, quo nuper in A Mataza mea una fuimus (mea, siquidem voco ac censeo, quae tua sunt), philosophiamque illam cui tum operam dedisti, quam nunc quoque in memoriam revocans, corroborresco. Ego quidem tibi septuagesimum secundum psalmum enarrabam (sic enim jubebas, nec repugnare fas erat), in quo David malorum causa quibus res prospere cedunt, aestuat, mœroroque 31 conficitur. Postea cogitationes suas ad alterius vitae tribunalis, praemiaque institutis et actis vitae posita mittens, ita demum perturbari desiuit, animique molestiae medetur. Ac, quantum fieri poterat, expositionem ad dolorem tuum trahebam tum ex nostris, tum ex profanis auctoribus ea disputans, utpote ad tantum tamque eruditum virum orationem habens, simulque dolore ingeniosus est. Ac sermo quidem currebat: tu vero, interim dum loquerer, quasi stimuli eujusdam ictu excitatus, manusque ad caelum tendens, atque orientem versus quasi respiciens (non enim videndi facultatem habebas), clamare coepisti: Gratias ago tibi, Pater, tuorumque hominum conditor et castigator, quod invoces etiam ac reluctantes beneficio afficis, ac per externum hominem internum purgas, et per contraria nos ad beatum finem pro iis, quas nosti, rationibus ducis. Et quid omnia commemorare, quae tu ante nos et nobiscum, velut morbo gestiens, philosophabaris? Ita me ex praecipite discipulum habebas. Verum cur harum rerum mentionem feci? nempe ut per te omnibus clamem et praedicem, malos nobis potius eb internum morbum lugendos esse, quam mos illis ob externum, dum sic animis instituti fuerimus et comparati: illudque insuper, praestabiliorem esse morbum cum sapientia conjunctum, effrenata prosperitatem.

(60) Alias LXVI. Scripta circa eadem tempora.

(61) Ἡ ἀλλήλοισ. Ita cod. Reg.; at Combef. ἢ ἐν ἀλλήλοισ. Ed. ἦν ἀλλήλοισ.

(62) Μερμημέρος εἶμι. Ita cod. R. g., Pass. et Combef. In edit. εἶμι deest.

(63) Κακὸς εὐθηνούσας. Ita duo codd. Regg., Pass. et Combef. In edit. κακὸς εὐθηνούσας, quod Billius ita vertit, ob eos qui omnibus rebus immerito abundant.

(64) Εἰς τὰ ἐκείσε. Ita cod. Reg. In edit. πρὸς τὰ ἐκείθεν. Mox, ἀποκειμένην τοῖς βίαις. Bill., utriusque vitae recondita, quasi praesenti et futura.

(65) Καὶ ἐπρεχέ πως. Ita Pass. In edit. deest καί.

(66) Ἐξ ὑσπληγρος. Cod. Reg. ἐξ μάστιγος. Mox, εἰς τὸν οὐρανόν. Ita cod. Reg., Pass. et Combef. In edit. ἐπὶ τὸν οὐρανόν.

(67) Πρὸς τὴ ἀνατολάς. Ita cod. Reg. et Pass. In ed. πρὸς γὰ ἀνατολάς, atque orientem versus. Prisca Ecclesia hoc ab apostolis acceptum religionis observavit, ut inter precandum orientem iuteretur. Origenes hujus consuetudinis meminit.

Μέμνημαι τῆς σῆς συνουσίας, ἢ ἀλλήλοισ (61) συνεγενόμεθα πρώην ἐν Ματάζῃ τῇ ἐμῇ (ἐμὰ γὰρ καλῶ καὶ ὑπολαμβάνω τὰ σὰ), καὶ τῆς φιλοσοφίας, ἣν τηνικαῦτα ἐφιλοσόφησας, ἧς φρίττω καὶ νῦν μεμνημένος εἶμι (62). Ἐγὼ μὲν ἐξηγουμένη σοι τὸν οὐ φαιλμὸν (οὐ γὰρ ἐκέλευσε, καὶ ἀντιδρῆναι οὐκ ἦν), ἐν ᾧ Δαβὶδ λέγει· καὶ ἀσχάλλει· πρὸς τοὺς κακὸς εὐθηνούσας (63). Εἶτα πέμπων τοὺς λογισμοὺς εἰς τὰ ἐκείσε (64) δικαιοσύνη, καὶ τὴν ἀποκειμένην τοῖς βίαις ἀντίδοσιν, οὕτως τῆς ταραχῆς ἴστανται, καὶ τὸ λυποῦν θεραπεύεται. Καί, ὡς οὐδὲν ἐστὶν, εἰσκον τὴν ἐξήγησιν πρὸς τὸ πάθος, ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἐκ τῶν ἐξωθεν ταύτης φιλοσόφων, ὡς ἀνδρὶ πεπαιδευμένῳ καὶ τοσούτῳ διαλεγόμενος, καὶ ἅμα τοῦ Πνεύματος οὕτω φέροντος, καὶ τοῦ ἀλλεῖν παραθήγοντος· οὐδὲν γὰρ τοῦ πάχαιν εὐρετικώτερον. Καὶ ἐπρεχέ πως (65) ὁ λόγος· σὺ δὲ μεταξὺ τοῦ λόγου διαναστάς, ὥσπερ ἐξ ὑσπληγρος (66), καὶ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνας, πρὸς τὴ ἀνατολὴς (67) οἷον βλέπων (οὐ γὰρ τὸ βλέπειν εἶχε· [68])· Εὐχαριστοῦ σοι, ὦ Πάτερ, ἔδωκας, ποιητὰ τῶν σῶν ἀνθρώπων, καὶ παιδευτὰ (69), οὗ καὶ ἄκοντας εὐ ποιεῖς (70), καὶ τῷ ἐκτός καθαίρεις τὸν ἐνδὲς ἀνθρώπων, καὶ διὰ τῶν ἐναντίων διεξάγεις ἡμᾶς πρὸς τὸ μακάριον τέλος, οἷς αὐτοὺς ἐπίστασαι λόγους. Καὶ τί ἀν λέγοιμι πάντα, οἷς προσφιλοσόφους ἡμῶν καὶ συνεφιλοσόφους, ὥσπερ τῇ νόσῳ χαίρων, καὶ εἶχες μαθητὴν τὸν διδάσκαλον. Ἄλλὰ πρὸς τί τοῦτων ἐμνήσθην; ἐκεῖνο πᾶσι διὰ σοῦ βῶθιν καὶ κηρύσσων, οὗ θρηνητέου μαλλίον ἡμῖν οἱ κακοὶ τῆς ἔνδον νόσου, ἧπερ ἐκεῖνοὺς ἡμεῖς τῆς ἐκτός, ἀν οὕτως ἔχομεν (71)· καὶ οὗ κρείττωσ ἐπιμερίας ἀγαλινώτου νόσου φιλοσοφός.

Tertullianus, in Apolog. cap. 16, Christianos hoc nomine falso insimulatos ab ethnicis ait, quasi solem pro Deo haberent. Augustinus, cæterique Patres, tum Latini tum Graeci, illud idem testantur, variasque hujus consuetudinis rationes afferunt.

(68) Οὐ γὰρ τὸ βλέπειν εἶχε. Ita tres codd. Regg., Pass. et Combef. In edit. καὶ γὰρ τὸ βλέπειν εἶχε, quod Billius vertit, nam eo aspectu patebat.

(69) Καὶ παιδευτὰ. Ita cod. Reg., Pass. et Combef., quomodo Paulus, Hebr. xi, 7 et 9. Ὅρ γὰρ ἀγαπᾷ, Κύριος παιδεύει· Quem enim diligit, Dominus castigat. In edit. ποιητὰ.

(70) Ὅτι καὶ ἄκοντας εὐ ποιεῖς. Ita cod. Reg., Pass. ac Combef. In edit. οὗ καὶ ἄκοντας ἡμᾶς εὐ ποιεῖς, quod nos invitos et reluctantes beneficio afficis.

(71) Ἄρ οὕτως ἔχομεν. Combef. dum eo animo fuerimus, ea scilicet in morbi patientia. Non quod Bill., si quidem nobis eo laborare contingat; quid enim magni scilicet morbo externo laborare? et cum multi laborant vere lugendi. Montac. et Morel. ἔχομεν· καὶ οὗ κρείττωσ.

ΑΕ'. Τῷ ΑΥΤῷ (72).

XXXV. EIDEM.

Morbo laborantem Gregorium ad patientiam Philagrius per patientiam adhortatur.

Πρότερον μὲν αὐτὸς Ἐγραφὸν σοι τοὺς παρακλη- A
τικoὺς εἰς τὸ πάθος (73)· προσηπετικoὺς γάρ. Νῦν
δέ μοι δοκεῖς (74) αὐτὸς ἂν ἡμᾶς παρακαλέσαι,
μικροῦ τὰ ἴσα κακοπαθούντας. Ἐδει γὰρ ἡμᾶς φί-
λους ὄντας, μὴδὲ ταῦτα χωρίζεσθαι (75). Μᾶλλον δὲ
ἤδη παρακλήκτας, οἷς καρτερεῖς, τὸ καρτερεῖν εἰσ-
ηγούμενος.

ΑΓ'. Τῷ ΑΥΤῷ (76).

32 XXXVI. EIDEM.

Morbo cruciatur Gregorius, et gratias agit.

Ἀλγῷ τῇ νόσῳ, καὶ χαίρω· οὐχ ὅτι ἀλγῶ, ἀλλ'
ὅτι τοῦ καρτερεῖν τοῖς ἄλλοις εἰμὶ διδάσκαλος.
Ἐπειδὴ γὰρ τὸ μὴ πάσχειν οὐκ ἔχω, τοῦτο γε τῷ B
πάσχειν παρακαρδαίνω, τὸ φέρειν καὶ τὸ εὐχαρι-
στεῖν, ὥσπερ ἐν τοῖς εὐθύμοις, οὕτω δὴ (77) κἀν
τοῖς ἀλγεινοῖς· ἔπειδὴ παθῶμαι μὴδὲν ἄλογον εἶναι
παρὰ τῷ λόγῳ (78) τῶν ἡμετέρων, κἀν ἡμῖν οὕτω
φαίνεται.

ΑΖ. ΣΟΦΡΟΝΙῷ (79).

XXXVII. SOPHRONIO.

Propter Sophronii praefecturam, anno 369, ac forte etiam proxime sequenti affixam, Gregorii ad ipsum epistolarum in gratiam Eudoxii scriptam hunc annum constitutum.

Μητέρα τιμᾶν, τῶν ὁσίων. Μητέρα δὲ ἑλλή μὲν
ἄλλου· κοινή δὲ πάντων, πατρὶς. Ταύτην ἐτίμησας
μὲν πάσῃ σου τῇ τοῦ βίου λαμπρότητι· τιμήσεις δὲ
καὶ νῦν, ἡμᾶς αἰδεσθεῖς, ὅπερ ὢν προσθεύμεν. Ἢ
προσθεῖα δὲ τίς; Ἦν λογιώτατον τῶν κατ' αὐτήν (80)
Εὐδόξιον τὸν βήτορα πάντως γινώσκεις. Τούτου πατρὸς, C
ἐν εἰπω συντόμως, ἄλλος Εὐδόξιος καὶ βίῳ, καὶ λόγῳ,
νῦν σοι πρόσεσι δι' ἡμῶν. Ἦν οὖν ὀνομαστότερον
σαυτὸν καταστήσης, γενεῶ τῷ ἀνδρὶ δεξιῶς, ἐν οἷς
ἂν δέχται τῆς σῆς προστασίας. Ἀσχερὸν γὰρ, κωνὸν
ὄντα σε τῆς πατρὸς προτάτην, καὶ πολλοὺς εὖ
πεποιηκότα, προσθήσω δὲ, ὅτι καὶ ποιήσονται, μὴ
πρὸ πάντων τιμῆσαι τὸν ἄριστον ἐν λόγοις, καὶ
λόγους, οὗς, εἰ μὴ τι ἄλλο, κατὰ τοῦτο αἰδέσθαι
δίκαιον, ὅτι τῶν σὴν καλῶν εἰσὶν ἐπανέτατα.
doctrina et dicendi facultate omnes antecellit, colere
quam, si nulla alia, at certe hac de causa venerari
brantur.

Mater honorē afficere pium ac sanctum est.
Mater autem alia quidem alius est: communis autem
omnium, patria. Hanc tu quidem omnis vitæ tuæ
splendore ornasti; ornabis autem eam nunc quoque,
si supplicibus nostris precibus commovearis. Quan-
tā autem est hæc precatō? Disertissimum totius
patriæ nostræ Eudoxium rhetorem omnino cognos-
cis. Hujus filius, ut breviter dicam, tum vita,
tum doctrina, alter Eudoxius, nunc per nos ad te
accedit. Ut igitur majorem tibi nominis celebra-
tem concilies, homini, quibuscuque in rebus præ-
sidio tuo opus habuerit, commodum et benignum te
præbe. Turpe enim fuerit, cum communis patriæ
patronus sis, ac multos beneficio affeceris, addam
etiam affectuorum sis, non præ omnibus esse, qui
convenit, quod ea virtutum tuarum laudes cele-

(72) Alias LXVIII. Scripta eodem forte tempore. D

(73) *Εἰς τὸ πάθος.* Combef., morbi solandi causa.(74) *Ἦν δὲ μοι δοκεῖς.* Bill., nunc autem com-

mode ipse nos consolari possis.

(75) *Μηδὲ ταῦτα χωρίζεσθαι.* Perspicuum est, inquit Bill., μηδ' ἐνταῦθα legendum esse, non μὴδὲ ταῦτα. Verum, ait Combef., elegans est locutio, correctioque Billii inutilis. Nihil nos cum Combef. mutandum putamus. Ταῦτα, id est, κατὰ ταῦτα.

(76) Alias LXIX. Scripta eodem circiter tempore.

(77) *Ὅστω δὴ.* Ita cod. et Combef. In edit. ὁστω δὲ.(78) *Μηδὲρ ἄλογον εἶναι παρὰ τῷ λόγῳ.* Apudsummam rationem nihil expers rationis esse: quæ sic vertere libuit, ait Billius, ut Græcorum verbo-
rum gratiam, quantum fieri posset, in translatione
retinerem.

(79) Alias CVIII. Circa annum 369 scripta.

(80) *Τῶν κατ' αὐτήν.* Cod. Reg. τῶν καθ' αὐτόν. Combef. τῶν καθ' αὐτόν. *Sophistarum disertissimum, vel disertissimum generis sui oratorum.* Verit Bill., τῶν κατ' αὐτήν, totius patriæ vestræ, sed perperam; nam utriusque communis patria Gregorii et Sophronii, ut patet ex ipsius Gregorii verbis epist. sequentis. Ambo Cappadoces.

XXXVIII. THEMISTIUS.

ΑΓΓ. ΘΕΜΙΣΤΙΩ (81).

Ad Themistium scripta est haec epistola, pro Eudoxio, ut praecedens; ideoque utramque eodem tempore scriptam verisimile est. Porro Eudoxius, qui litteris et eloquentia maxime commendatur, ille ipse est insignis rhetor, alteriusque cognominis rhetoris filius, cui commissa Nicobuli junioris ac frotrum institucionem infra videbimus.

Spartiatas lancea indicat, humerus Pelopidas, A eruditio magnum Themistium. Nam quamvis omnibus rebus omnes superes, hoc tamen tuorum omnium maxime insigne esse scio. Hoc etiam nos primum inter nos copulavit (si modo quiddam 33 ipsi in litteris sumus), ac nunc quoque, ut animi fiduciam adhibeam, persuasit. Quod si virtum, pro quo deprecamur, noveris, fortasse fiduciam quoque nostram comprobabis. Eximii viri Eudoxii filium hunc tibi offero, praclarissimum, inquam, maximeque commemorandum filium nostrum Eudoxium, vita quidem et doctrina, qualem ipse reperies, lapidem, ut proverbio dicitur, *funicula admovens*: (quae autem amissis te justior?) nobis autem quam maxime charum, non minus ob virtutem, quam ob paternam amicitiam. Tanquam igitur in nos collaturus, quidquid in eum beneficii contuleris, ac tuam quaedam ornaturus, induc animam, ut eum ad ea, quae a fronte sunt, ducas. Opus est enim ut doctrina eum clarum atque insignem reddat, sibi quoque ipse victum ex doctrina quaerat. Qualem autem illum, et quonam pacto, ipse demonstrabit: tua autem eruditio et prudentia explorabit.

XXXIX. SOPHRONIO.

ΑΓΓ. ΣΩΦΡΟΝΙΩ (90).

Non semel observare licuit Gregorium cum viris eruditissimis, etiam gentilibus, Themistio, Sophronio, Eudoxio, aliisque bene multis amicitiam junctum fuisse. Cujus rei in hac epistola exemplum singulare exhibet Amaszonius, cui satis juit in congressu quodam magnae eruditionis specimen Gregorio praebuisse, ut ipsi Sophronii praesidium, amicitiam et patrocinium litteris conciliaret.

Omnia amicis keta et fausta cupio. Amicos autem cum dico, probos et honestos intelligo, quique nobis virtutis nexu copulantur, quandoquidem nos ipsi aliquo ejus studio tenemur. Ob eam quoque causam nunc cum mecum quaesivissem, quonam maximo beneficio inprimis venerandum fratrem nostrum Amazonium afflicere poteram (siquidem ex hoc congressu, qui mihi nuper cum eo fuit, singularem quemdam in modum eo delectatus sum), unum pro omnibus ipsi beneficium dandum esse existimavi, nimirum amicitiam tuam et praesidium. Nam ille brevi tempore magnae eruditionis specimen nobis praebuit, tam ejus, cui quondam,

Σπαρτιάτας ἡ λόγχη γνωρίζει, ὤμος τοὺς Πελοπίδας, λόγοι τὸν μέγαν Θεμιστίου. Κἀν γὰρ ἐν πάσι πάντων κρατῆς (82), τοῦτο τῶν οὖν οὐδα τὴ ἐπισήμοις. Τοῦτο καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἡμᾶς συνήθεν ἀλλήλοις (εἰ δὴ τι τὸ καθ' ἡμᾶς ἐν λόγοις), βίω μὲν καὶ νῦν ἀνέπεισον. Εἰ δὲ μάθοις τὸν ἄνδρα ὑπὲρ οὐ προσβέουμεν (83), τάχα καὶ ἀποδέξῃ τοῦ θάρρους ἡμᾶς. Εἰδοξίου τοῦ πάνυ παιδᾶ σοι τούτου προσάγω, τὴν ἀξιολογώτατον τὴν ἡμῶν εὐδοξίον, βίω μὲν καὶ λόγῳ, ὅσον αὐτὸς εὐρήσεις, τὰν *ἄλθωρ ποτὶ τὰν σπάρταν* (84) ἄγων, ὅς ἡ παροιμία· (τίς δὲ σου στάθμη δικαιοτέρα;) ἤμῖν δὲ (84') εἰς τὰ μάλιστα φιλον. οὐχ ἦντο διὰ τὴν ἀρετὴν, ἣ τὴν πατρικὴν (85) φίλων. Ἄς οὖν ἡμᾶς εὐ ποιήσων δὲ τι ἀν τὸν ἄνδρα εὐεργετήσης, καὶ λόγους τιμήσων τοὺς σοὺς, ἀγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὰ ἐμπροσθεν θέλησον. Δείται γὰρ (86) ἀπὸ λόγων γνωρίζηται, καὶ βίων αὐτῷ (87) κορίσασθαι τὸν ἐκ λόγων. Ὅντινα (88) δὲ τούτου, καὶ πῶς, αὐτὸς παραστήσει· δοκιμάσει δὲ ἡ σὴ (89) λογίτης καὶ σύνεσις.

Πάντα τοῖς φίλοις βούλομαι (91) δεξιά. Φίλους ἐὰν εἶπω, τοὺς καλοὺς λέγω καὶ ἀγαθοὺς, καὶ κατ' ἀρετὴν (92) ἡμῖν συναππομένους, ἐπειδὴ τι καὶ αὐτοὶ (95) ταύτης μεταποιούμεθα. Ταῦτά τοι (94) καὶ νῦν ζητήσας τί μέγιστον ἀν χάρισαιμην τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἀδελφῷ ἡμῶν Ἀμαζονίῳ (καὶ γὰρ ἦσθην τῷ ἀνδρὶ διαφερόντως ἐκ τῆς ἐναγχῆς μοι γεγεννημένης πρὸς αὐτὸν συνουσίας), ἐν ἀντὶ πάντων αὐτῷ χάρισσασθαι δεῖν ἠέθηκα, τὴν σὴν φίλων καὶ προστασίας. Ὅ μὲν γὰρ ἐν βραχείῳ κολληὴν τὴν παιδευσιν ἐπέδειξάτο, τὴν τε σπουδασθεῖσαν ἡμῶν ποτε, ὅτε μικρὸν διετέλεσμεν (95), καὶ τὴν νῦν ἀντ' ἐκείνης σπουδαζομένην, ὅτε πρὸς τὸ τῆς ἀρι-

(81) Alias CXXXIX. Scripta eodem tempore.

(82) Κἀν γὰρ... κρατῆς. Cod. καὶ γὰρ... κρατῆς.

(83) Ὑπὲρ οὐ προσβέουμεν. Codd. tres ὑπὲρ οὐ προσβέου. Mox, ἀποδέξῃ. Ita codd. Regg. tres, Pass., Montac., Morel. ac Combef. In edit. ἀποδέξῃ.

(84) Τὰν ἄλθωρ ποτὶ τὰν σπάρταν. Funiculum lapidi admovere dicuntur, qui curam omnem adhibent, ut veritas ipsis innotescat. Translatum est ab architectis, qui non credunt oculis suis, sed ad perpendicularium explorant lapidum aequalitatem. Vide Erasmus in adagio: *Funiculum ad lapidem*.

(84') ἤμῖν δὲ. Ita cod., Combef. ac Bill. In edit. vitiose ἡμῶν.

(85) Ὅντινα γὰρ. Ita omnes codd. In edit. deest τὴν.

(86) Δείται γὰρ. Ita cod. Regg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. δείται δὲ.

(87) Βίων αὐτῷ. Ita cod. Reg. Montac., Morel. et Combef. In edit. βίω αὐτῷ.

(88) Ὅντινα. B. II. ex quaenam porro hac.

(89) Δοκιμάσει δὲ ἡ σὴ. Ita duo codd. Regg. In edit. δοκιμάσει δὲ καὶ ἡ σὴ.

(90) Alias CIX. Scripta circa idem tempus.

(91) Φίλους βούλομαι. Ita cod. Reg. Montac., Morel. et Combef. βουλόμειθα, cupidus.

(92) Καὶ κατ' ἀρετὴν. Ita codd. duo Regg., Montac., Morel. et Combef. In edit. καὶ τοῦς.

(95) Ἐπειδὴ ἐ καὶ αὐτοὶ. Bill. *quandoquidem nos quoque ipsius studio tenemur*; sicque particulam minuentem nullo modo expressit.

(94) Ταῦτά τοι. Ita codd. Regg. tres, et Combef., vel ταῦτη τοι, ea de causa, ut passim Gregorius. In edit. ταῦτά σοι.

(95) Ὅτε μικρὸν διετέλεσμεν, cum parum per-

τῆς ὕφους ἐβλάψαμεν. Ἡμεῖς δὲ, εἰ μὲν τι καὶ κατ' ἄρετην (96) ἐφάνημεν ὄντες αὐτῷ, αὐτὸς ἂν εἰδείη· τὸ δ' οὖν κάλλιστον ὧν ἔχομεν (97) ἀντιπεδικνόμεθα, τῷ φίλῳ φίλους· ὧν σε πρῶτον εἶναι καὶ γνήσιον τιθέμενοι, τοιοῦτον αὐτῷ φανῆναι βουλόμεθα, ὅσον ἢ τε κοινῆ πατρὸς ἀπαρτεῖ, καὶ ὁ ἡμέτερος βούλεται πῶθος καὶ λόγος (98), ἀντὶ πάντων αὐτῷ τὴν σὴν κτρεβμονίαν ὑποσχόμενος.

esse statuentes, talem te ei præbeas cupimus, qualem et communis patria exposcit, et amor noster atque sermo vult, qui ei curam tuam ac patrocinium rerum omnium loco promisit.

ΜΡ. ΜΕΓΑΛΩ ΒΑΣΙΛΕΙΩ (99).

XL. MAGNO BASILIO.

Epistolae, quæ ad Eusebii Cæsariensis mortem, ejusque successoris Basilii electionem spectant, ad annum quo Eusebius obiit, electusque est Basilius, referendas esse constat. Verum quo anno ille obierit, inque in ejus sedem ascenderit, non una doctorum est sententia. Baronius et Bollandus annum 369 statuit; Pelavius. Tillemontius, alique plures, annum 370; Pagijs, annum 371; cujus sententia, licet eam præfrens ex more proferat, et momenti, quæ hactenus ignorata sunt, demonstrare sibi videatur, stare nullatenus potest. Inventa enim illa, de quibus sibi blanditur, et quæ hactenus ignorata ostentat Pagijs, nihil aliud doctis videbuntur, quam in rebus chronologicis novus error. Interim dicere fas est infirma prorsus esse quæ inventis suis Pagijs subtrahit fundamenta; quod quidem in convellendo ostendere facillimum foret. Sed huic labori, qui nullus esset, supersedemus, et opinionem quam defendit Tillemontius, ut longe potorem, firmiterque nitam fundamentis, amplectimur. Itaque mortuus est Eusebius anno 370 anno, et eodem anno electus Basilius. Nondum de morte Eusebii Cæsariensis episcopi quidquam norat Theologus, cum, datus ad eum litteris, Basilius ut ad se veniret janjam moriturum, et extrema morientis verba accepturus, rogavit. Periculus tam tristi numto, lacrymas indit, jamque ad iter se accingebat, cum episcopo Cæsaream concurrere sensit. Mox penitus repressit, intellecto Basilii consilio, se non profecturum respondit, amicitie simplicitatem exprobravit, qui non vidisset se hominum sermones atque auidibus suspicionem, amico ad ejusmodi tempus accersito, non evitaturum. Quin etiam auctor fuit Basilio, ut prudenti cecessu ipse tumultus et pravas suspiciones fingeret.

Μὴ θαυμάσης, ἐάν τε παράδοξον λέγειν δόξω, καὶ Β μη πρότερόν τιον εἰρημένον. Ἐμολ δοκεῖς σὺ δόξαν μὲν ἔχειν ἀνδρὸς βεδοκότος, καὶ ἀσφαλοῦς, καὶ στεβροῦ τὴν διάνοιαν, πολλὰ δὲ βουλεύεσθαι καὶ πράττειν ἀπιούστερον, ἢ ἀσφαλέστερον. Τὸ γὰρ κακίας ἐλεύθερον, καὶ ὑπορροδοῦν κακίαν ἀργότερον· οἶόν τι καὶ τὸ νῦν παρόν. Ἐκάλεσας ἡμᾶς ἐπὶ τὴν μετρόπολιν, περὶ ἐπισκόπου βουλῆς προκειμένης· καὶ τὸ πλάσμα (1) ὡς εὐπρεπές τε καὶ πιθανόν! Ἀβρωστεινὴ ἔδοξας, καὶ ἀναντεῖν τὰ τελευτάα, καὶ ποθεῖν μὲν ἰδεῖν ἡμᾶς (2), καὶ τὰ ἐξόδια φθέγγασθαι· οὐκ οἶδα ἵνα εἰ γένηται, καὶ εἰ παρόντες τῷ πράγματι συντελέσωμεν. Ἐγὼ μὲν ὤρησα, τῷ πράγματι παριαλήσασα. Τί γὰρ ἐμοὶ τῆς σῆς ζωῆς ὑψηλότερον, ἢ τῆς ἐκδημίας (3) ἀνιάρτερον; καὶ θακρύου ἀφήκα πηγὰς, καὶ ἀνώμωφα, καὶ ἠσθόρην ἑμαυτοῦ νῦν πρῶτον ἀπιλοσόφως διαχειμένου. Καὶ εἰ γὰρ οὗ τῶν ἐπιταφίων (4) ἐπιλήρωσα; Ἐπεὶ δὲ ἠσθόρην ἐπισκόπουσιν συντρέχειν ἐπὶ τὴν πόλιν, ἀνεκότην μὲν τῆς ὁμήης, ἐθαύμασα δὲ, πρῶτον μὲν, εἰ μὴ συνεῖδες τὸ εὐσηχημον, μηδὲ τὰς τῶν πολλῶν ἐφυλάξω γλώσσας (5), αἱ τάχιστα τοῖς ἀχειραιότεροις

Noli mirari, si quid præter opinionem tuam dixerero, nec prius a quoquam homine dictum. Videris tu quidem mihi viri constans, et solidi, atque animi firmitate præditi existimationem habere; multa tamen simpliciter magis quam caute et circumspicte consulare atque exsequi. Nam qui a vitio liber est, is quoque ad suspicandum vitium segnior esse consuevit: cujusmodi quiddam nunc quoque contigit. Ad metropolitanam urbem vos accivisti, cum de episcopo consultatio proposita esset. Ac quam speciosus et ad persuadendum appositio prætextu usus es! Ægrotare te finixisti, atque extremos spiritus lucere, cupereque nos videre, atque extremum alloqui: quod quo consilio feceris, assequi nescio, nec quid præsentia nostra ad eam rem utilitatis allatura sit. Ego vero ad iter me accivisti, rem hanc ægerrimo animo ferens. Quid enim mihi vitæ tua sublimius, aut discessu tristius et acerbius? Ac fontem lacrymarum profudum, et ingenui, nunquæ primum me aliter affectum sensi, quam philosophi ratio postularet. Denique quid funebrium non implevi? Posteaquam

spicææ mentis oculos haberemus. In duob. codd. legitur διεβαίνοντες. In edit. vitiose estτε μικρόν, etc. Mox ἀντ' ἔκειντες. Ita cod. Male in edit. ἐκλήψην.

(96) Καὶ κατ' ἄρετην. Ita tres Regg. In ed. καὶ δεσλ.

(97) Ὅρ ἔχομεν. Unus cod. εἶχομεν. Combef. ὧν ἵχομεν.

(98) Πῶθος καὶ λόγος. Ita cod. et Combef. Amor noster et sermo, Christiana scilicet doctrina ac professio, ait Combef. In ed. λόγος καὶ πῶθος.

(99) Alias XXI. Scripta anno 370 medio.

(1) Καὶ τὸ πλάσμα. Ita duo codd. Regg. In ed. καὶ πρᾶγμα. Mox πιθανόν. Sic cod. Harl. Ed. πιθανόν.

(2) Ποθεῖν μὲν ἰδεῖν ἡμᾶς. Ita cod. Pass. In ed. ποθεῖν ἰδεῖν τε ἡμᾶς.

(3) Ἡ τῆς ἐκδημίας. Cod. ἢ καὶ τῆς ἐκδημίας, αὐτὴν ἐπιπέσω.

(4) Τί γὰρ οὐ τῶν ἐπιταφίων. Quid funebrium non implevi? nempe officiorum, ait Combef. amico quasi jam ablato. Bill. quid epitaphis non implevi?

(5) Μηδὲ τὰς τῶν πολλῶν ἐφυλάξω γλώσσας. Bill. nec improborum linguas conservandum putabas.

autem episcopos ad urbem concurrere intellexi, profectiois consilium abrupti, demirarique capi, primum si, quid honestum esset, non perspexisti, nec putasti cavendas esse vulgi 35 hominum linguas, quæ simplicioribus quibusque celerissime calumniam struunt; deinde, si non eadem tibi ac nobis convenire existimas, quibus et vita, et doctrina, et reliqua omnia communia sunt, nimirum a Deo ita jam inde a prima ætate consociatis; tertio (licet enim hoc quoque dicere), si prius Dei que metu præditorum hominum hujusmodi electiones esse iudicasti, non autem potentium, et apud vulgus gratiosorum. Atque ego his de causis navigii proram converti, ac proficisci detrectavi. Tibi autem ipsi si videtur, hoc quoque fluxum constitutumque sit intermediis tumultus pravasque suspiciones fugere. Tuam vero pietatem demum videbo, cum et negotia constituta fuerint, et per tempus licuerit; ac plura etiam et gravia reprobrabo.

XLII. AD CÆSARIENSES.

Cum Ecclesiam Cæsariensis accivisset ac rogasset Gregorium, Nazianzi episcopum, ne se in electione episcopi desereret, adfuturum se promittit venerandus senex epistola sequenti, quam patris nomine Gregorius filius scripsit. Demonstrat quanti momenti sit electio episcopi Cæsareæ, omnium Ecclesiarum (Cappadocia) maris: neminem Basilio præferri debere declarat, eumque solum, vel certe omnium esse maxime idoneum regendam his temporibus Ecclesie. Si assentiantur, se adfuturum pollicetur; sin aliud illis placeat, se eorum consilii participem non futurum.

Sum quidem pastor exiguus, exiguique gregis antistes, atque minimus inter Spiritus ministros: at gratia nequaquam angusta est, nec locis circumscripta. Quocirca parvis quoque libere loquendi potestas concedatur, præsertim de communibus maximisque rebus orationem habentibus, et cum tanta canitie consultantibus, quæ aliquid fortasse prudentius et solertius habet, quam plerique e vulgo. Non de parvis et levibus rebus deliberatis, verum quibus, vel recte, vel secus habentibus, rempublicam quoque, vel hoc, vel illo modo se habere necesse est. De Ecclesia enim nobis sermo est, pro qua Christus mortem oppetit, ac de eo qui hanc Deo sistat et conciliet. Lucerna enim corporis, ut Scriptura docet, est oculus, non hic tantum, qui corporeo modo cernit ac cernitur, sed is etiam qui spiritualiter spectat et spectatur. Lucerna autem Ecclesie est episcopus, quemadmodum ipsi perspicue nostis, etiamsi non scripserimus. Itaque quemadmodum cum ille pure et integre se habet, corpus quoque recte ducitur, cum autem impurus est, non recte: consimili quoque ratione, utrolibet modo sese Ecclesie antistes ha-

^a Math. vi, 22.

(6) *Et μή τ' αὐτὰ σοί τε.* Ita cod. Pass. et Combef.; at cod. Harl. et τ' αὐτὰ σοί τε. In ed. et μή τ' αὐτὰ σοί τε.

(7) *Καὶ αὐτῶ, τοῦτο.* Forte legendum αὐτὸ τοῦτο.

(8) *Καὶ τὰς πορνείας ὑποβολάς.* Cod. 2022 ἐπιβολάς, *pravæque commenta.*

(9) Alias XXII. Scripta paulo post, id est anno 370 decesserit. — *Πρὸς τοὺς ἐν Καισαρείᾳ.* Cod. Reg. τῆ Ἐκκλησίας Καισαρείων, ὡς ἐκ τοῦ πατρὸς, *Ecclesie Cæsariensis, quasi nomine patris.*

(10) *Περιγραφεὶς.* Ita duo codd. Regg. In ed. περιγραφή.

ἐπιγραφεῖσαι· δεύτερον δὲ, ἐι μή τ' αὐτὰ σοί τε (6) καὶ ἡμῖν πρέπειν ὑπολαμβάνεσαι, οἷς καὶ βίος, καὶ λόγος, καὶ τὰ πάντα κοινὰ, οὕτως ἐκ Θεοῦ τὰ πρῶτα συναρμωσθεῖσαι· τρίτον (ἔστω γὰρ καὶ τοῦτο εἰπεῖν), ἐι τῶν εὐλαβεστέρων ἐνόμισας τὰς τοιαύτας εἶναι προβάλλεις, ἀλλὰ μὴ τῶν δυνατωτέρων, καὶ τοῖς πλήθεισιν οικειωτέρων. Ἐγὼ μὲν οὖν διὰ ταῦτα, πρῶτον ἐκρουσάμεν, καὶ ἀναδύομαι. Σοὶ δὲ εἰ δοκᾷ καὶ αὐτῶ, τοῦτο (7) δεδύχθω, φυγῆν τούτῳ ἐν μέσῳ θυρόδω, καὶ τὰς πορνείας ὑποβολάς (8). Τῆν δὲ σὴν εὐλάβειαν τῆνκαυτὰ εἶφομαι, ἥνικα ἂν τὰ τε πράγματα καταστή, καὶ καιρὸς ἦ, καὶ οὐκ ἐξω γὰρ πλείονα καὶ βαρύτερα.

MA. ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΙ (9).

Εἰμὶ μὲν ποιμὴν ὀλίγος, καὶ ποιμνίου μικροῦ προσεττιχός, καὶ πολλοῦστές ἐν ὑπέρηταις τοῦ Πνεύματος. Ἡ χάρις δὲ οὐ στενή, οὐδὲ τόποις περιγραπτός (10). Διὰ τοῦτο δεδύχθω καὶ τοῖς μικροῖς παρήρησια, ἄλλως τε καὶ περὶ κοινῶν (11) καὶ τηλικούτων ἔντος τοῦ λόγου, καὶ μετὰ τοσαύτης βουλευομένοις τῆς πολιᾶς, ἣ τυχὸν ἔχει τε καὶ τῶν πολλῶν συνετώτερον. Οὐ περὶ μικρῶν, οὐδὲ τῶν τυχόντων βουλευέσθε, ἀλλ' ὧν ἢ εὖ ἢ κακῶς ἐχόντων ἀνάγκη καὶ τὸ κοινῶν (12) ἢ ἐκεῖνος ἢ οὕτως ἔχεν. Περὶ γὰρ Ἐκκλησίας ἡμῖν ὁ λόγος, ὑπὲρ ἧς Χριστὸς ἀπέθανε (13), καὶ τοῦ ταύτην θεῶ παραστήσοντος καὶ προσάχοντος. Λύχνος μὲν γὰρ τὸ σώματός ἐστιν ὀφθαλμὸς, ὡς ἠκούσαμεν, οἱ μόνον οὕτως ὁ σωματικῶς ὄρων καὶ ὀρώμενος, ἀλλὰ καὶ ὁ πνευματικῶς θεωρῶν καὶ θεωρούμενος. Λύχνος δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, ὁ δὴλον ἡμῖν, κἂν αὐτοὶ μὴ γράφωμεν. Ἀνάγκη τοίνυν, ὡσπερ ἐκεῖνου καθαρῶς μὲν ἔχοντος ὀρθῶς ἀγεσθαι καὶ τὸ σώμα· μὴ καθαρῶ δὲ τυγχάνοντος, οὐκ ὀρθῶς· οὕτω δὲ (14) καὶ τῷ προστάτῃ τῆς Ἐκκλησίας, ὑποτέρως ἂν ἐχη, πάντως ἢ συνδιακινδυνεύειν, ἢ συνδιασώζεσθαι. Πάσης μὲν οὖν Ἐκκλησίας φροντιστέον, ὡς

(11) *Περὶ κοινῶν*, etc. Combef. *enim de publicis maximisque rebus deliberatio sit, nempio de tota diocesi.*

(12) *Ἀνάγκη τὸ κοινόν*, etc. Cod. Reg. et Combef. *κοινὸν οὕτως ἢ ἐκεῖνος ἔχεν, publicam rem, vel publicum, ipsam nempio diocesim, hoc vel illo modo se habere.*

(13) *Χριστὸς ἀπέθανεν*. Duo codd. *Χριστὸς ἐπαθεν, Christus passus est.*

(14) *Οὕτω δὲ*. In cod. Reg. *debet δὲ*. Paulo infra, *συνδιακινδυνεύειν*. Id. cod. *habet συντακινδυνεύειν.*

Χριστοῦ σώματος, μάλιστα δὲ τῆς ὑμετέρας, ἢ ἄ μὴτρ σθεδὸν ἀπάντων τῶν Ἐκκλησιῶν ἦν τε ἀπ' ἀρχῆς, καὶ νῦν ἔστι, καὶ νομίζεται, καὶ πρὸς ἦν τὸ κοινὸν βλέπει (15), ὡς κέντριφ κύκλος περιγραφόμενος, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀρθοδοξίαν ἄνοθεν πᾶσι κεκηρυγμένην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ Θεοῦ δεδομένην αὐτῇ προδίχως χάριν τῆς ὁμοιοῦς. Ἐπειδὴ (16) τοῖνυν κεκλήκατε μὲν καὶ ἡμᾶς εἰς τὴν περὶ τοῦτο διδάσκειν, ποιούντας ὀρθῶς καὶ κανονικῶς, κρατούμεθα δὲ γάρ καὶ ἀρρωστίζε, εἰ μὲν καὶ αὐτοὶ παρῆσαν, τοῦ Πνεύματος ἐπιβρώσαντος (οὐδὲν γὰρ ἀπιστον τοῖς πιστοῖς), τοῦτο τῷ παντὶ βέλτιον (17), καὶ ἡμῖν ἦθειον, ἵνα καὶ ὑμῖν τι συνεισενέγκωμεν, καὶ αὐτοὶ τῆς εὐλογίας μετέσχωμεν· εἰ δὲ τῆς (18) ἀσθενείας νικώσης ἀπολειφθῆιν, ὅσα γε ἀποῦσι δυνατῶν, συνεισφέρομεν.

quidquam sive predictis incredibile est), hoc sane et publicæ utilitati melius, et nobis jucundius fuerit, ut et vobis aliquid conferamus, et ipsi benedictionis participes efficiamur. Si autem per corporis infirmitatem adesse non licuerit, id certe, quod absentes possunt, conferimus.

Πειθόμεν μὲν (19) καὶ ἄλλους εἶναι τῆς προστασίας ἀξίους παρ' ὑμῖν, καὶ ὡς ἐκ πόλεως τοσαύτης, καὶ οὕτω, καὶ ὑπὸ τοιούτων ἡγμένων ἄνοθεν· ἐνδὲ δὲ οὐδένα δύναμαι προτιμῆσαι τὸν παρ' ὑμῖν τιμωμένον (20) τοῦ θεοφιλεστάτου υἱοῦ ἡμῶν Βασιλείου προσδυνάτου (λέγω δὲ ὡς ὑπὸ Θεοῦ μάρτυρι), ἀνδρὸς καὶ βίω καὶ λόγῳ κεκαθαρισμένου, καὶ μόνου τῶν πάντων, ἢ ὅτι μάλιστα, κατ' ἀμφοτέρας δυναμένου στήναι πρὸς τὸν νῦν καιρὸν (21), καὶ τὴν καταέχουσαν τῶν αἰρετικῶν γλωσσαλιαν. Ταῦτα καὶ ἱερατικοῖς γράφω, καὶ μοναστικοῖς, καὶ τοῖς ἐκ τοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ βουλευτικοῦ τάγματος, καὶ τοῦ ζήμου παντός (22). Εἰ μὲν οὖν τούτο συνδύξαι, καὶ ἡ ψήφος ἡμῶν κρατοῆ, οὕτως ἰγῶς τε καὶ ὀρθῶς ἔχουσα, ὡς μετὰ Θεοῦ ψηφισμένη (23), καὶ πάρεμι πνευματικῶς καὶ παρῆσαι, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπιβέβηκα τὴν χειρὰ εἶδῃ, καὶ θαρρῶ τῷ Πνεύματι. Εἰ δὲ ἄλλο τι, καὶ μὴ τοῦτο συνδύξαι, καὶ κατὰ φρατρίδας καὶ συγγενείας τὰ τοιαῦτα κρινοῖτο, καὶ ἡ ὀχλώδης (24) χειρὶ πάλιν παρασύροι τὸ ἀκριβές, πράττοιτε καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς τὸ ἀρέσκον, ἡμῶς δὲ συσταλήσμεθα.

(15) Πρὸς ἦν τὸ κοινὸν βλέπει. Hæc non de tota Ecclesia Christiana sunt intelligenda, seu de universa, quam late patet, Ecclesia, sed de Cæsariensi, quæ omnium fere mater erat Cappadociæ Ecclesiarum, quarum profecto plurimum intererat, ut in sede Cæsariensi eximius pastor constitueretur.

(16) Ἐπειδὴ. Ita cod. Reg. lu ed. Ætel.

(17) Τοῦτο τῷ παντὶ βέλτιον. Combef. τῷ παντὶ vin adverbii tribuit veritatem, id omnino melius.

(18) Μετέσχωμεν· εἰ δὲ τῆς. Ita cod. Reg. et Combef. In ed. μετέσχωμεν· εἰ δὲ τὰ τῆς.

(19) Πειθόμεν μὲν. Ita Reg., Herv. In edit. πειθόμεν. Paulo infra, καὶ ὡς ἐκ πόλεως. Ita cod. Deest in ed. κατ.

A buerit, 36 omnino vel periculi vel salutis participem esse necesse est. Porro omni Ecclesiæ, tanquam Christi corpori, somma cura et sollicitudine prospiciendum est, tum maxime vestræ, quæ omnium fere Ecclesiarum mater et antiquitas fuit, et nunc est, atque censetur, et ad quam tota respublica Christiana oculos conjicit, haud secus ac circulus centro circumscriptus, non modo propter fidei integritatem jam olim omnibus prædicatam, sed etiam ob concordie gratiam, divino haud dubie beneficio ipsi concessam. Quoniam igitur ad deliberationem, quam de hac re habetis, nos quoque, ut par erat, atque ecclesiastica regula postulabat, accivissis, senectute autem et morbo detineamur, siquidem ipsi quoque, Spiritu sancto vires

B nostras obfirmante, adesse queamus (neque enim et publicæ utilitati melius, et nobis jucundius fuerit, ut et vobis aliquid conferamus, et ipsi benedictionis participes efficiamur. Si autem per corporis infirmitatem adesse non licuerit, id certe, quod absentes possunt, conferimus.

Et quidem alios quoque apud vos principatu dignos esse confido, utpote in urbe amplissima, atque ita præclare, et ab hujusmodi præsulibus olim guberata: cæterum ex omnibus qui apud vos in honore sunt, neminem Deo dilectissimo filio nostro Basilio presbytero antefere possum (hæc autem quasi Deo teste dico), viro et vita et sermone purgato, quique vel omnium solus, vel certe quam maxime, utraque re adversus hujusce temporis turbinem ac vigentem hæreticorum lingue prurium, velut in procinctu stare possit. Hæc et iis scribo, qui sacerdotii munere funguntur, et monachis, et iis qui dignitates gerunt, et senatorii ordinis sunt, ac denique plebi universæ. Si igitur huius sententiæ assensum fuerit, suffragiumque nostrum adeo sanum et integrum, unaque cum Deo latum, vicerit; et spiritualiter adsum et adero, imo et jam manum injeci, Spiritusque fiducia nitior. Sin autem aliud quidpiam potius quam hoc placeat, et per sodalitia et cognationes hujusmodi res expendantur, ac promiscua turba iudicii sinceritatem rursus convulserit, et distraxerit, seorsum sane id quod placet facite, nos autem intra nosmetipsos colligemus.

(20) Τιμωμένον. Cod. τιμωμ. Paulo post, idem cod. et Combef. Βασιλείου τοῦ προσδυνάτου.

(21) Πρὸς τὸν νῦν καιρὸν. Bill., adversus temporis turbinem, quod non reddi τὸν νῦν, nec presentem satis indicat persecutionem; tunc enim Valens Arianorum favore adversus Catholicos debacchabatur.

(22) Καὶ τοῦ δήμου παντός. Rectius forte legendum καὶ τῷ δήμῳ παντὶ.

(23) Ψηφισμένη. Ita legendum videtur. Ed. ψηφίζομεν.

(24) Καὶ ἡ ὀχλώδης. Ita cod. Reg. et Combef.: ἡ deest in edit. Mox καθ' ὑμᾶς. Sic id. cod. In ed. καθ' ὑμᾶς.

37 XLII. EUSEBIO SAMOSATENSIS EPISCOPO. MB. ΕΥΣΕΒΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΣΑΜΟΣΑΤΕΩΝ (25).

Agit cum Eusebio Samosatensi, nomine patris, ut ad consultationem de episcopi creatione, Cæsaream se conferat.

Quis mihi dabit pennas sicut columbæ? vel quomodo renovabitur senectus mea, ut ad charitatem vestram transire, desideriumque vestri, quo teo-
 neor, lenire, animique molestias exponere, ac vestra opera quoddam affectionum solatium reperire queam? A morte enim beati episcopi Eusebii metus non parvus nos invasit, ne forte ille, qui metropolitanæ Ecclesiæ nostræ quondam insidias struebant, eamque hæreticis zizanias implere cupiebant, occasionem nunc nacti, pietatem in hominum animis multo labore consitam perniciosius suis doctrinis radicibus evellant, ipsiusque unitatem scindant, quemadmodum in multis Ecclesiis fecerunt. Quoniam autem literæ quoque cleri ad nos allatas sunt, quibus rogamur, ne tali tempore eos negligamus; undique conspiciens, cbaritatis vestræ recordatus sum, rectæque fidei ac zeli quo pro Dei Ecclesiis perpetuo flagrantis. Eaque de causa dilectum condianicum Eustathium msi, ut veneratio vestra, illius hortatu precibusque permota, omnibus laboribus et ærumnis Ecclesiarum causa susceptis, hunc quoque adjungat, ac senectutem meam per congressum reficiat et recreet, rectæque Ecclesiæ celebrem illam pietatem dirigat, nobiscum scilicet (si modo digni habiti fuerimus qui vos in bono hoc opere juvemus), pastorem illi juxta Domini voluntatem præficientes, qui plebem ipsius gubernare ac moderari queat. Est quidem nobis præ oculis vir, quem nec ipsi ignoramus; quo si per divinam gratiam 38 potiamur, magnam haud dubie nobis fiduciam apud Deum comparabimus, maximoque beneficio populum,

* Psal. lrv, 7.

(25) Alias inter Basilianas recensita XLVII. Scripta eodem tempore. — Olim inscripta erat hæc epistola Βασίλειος Γρηγορίω· verum hanc Basilio abjudicant, suoque restitunt auctori recentiores Operum S. Basilii editores. In codd., inquam, Vat., Med. et Coisl. primo, titulus hic habetur: Γρηγορίω ἐταίρω, περί τῆς κοιμήσεως Εὐσεβίου τοῦ ἐπισκόπου, καὶ ὅτι ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἐπιπέθειον· Gregorio sodali de obitu Eusebii episcopi; et quod habet præ oculis virum ad episcopale munus idoneum. Plures decepti titulus; at legi non potest attentius hæc epistola, quin eam non a Basilio, sed potius de Basilio scriptam esse pateat: imo hodie inter eruditos fere convenit eam a Gregorio patre, filii manu, ad Eusebium Samosatensem fuisse scriptam. Nam senem se esse declarat auctor epistolæ et in Cappadocia episcopum, ut qui litteris cleri ad electionem episcopi, et Ecclesiæ Cæsariensis defensionem invitatus fuerit. Is autem, ad quem scribit, et eadem dignitate præditus orat, et laboribus pro Ecclesia susceptis clarus, et amicus Basilio, necnon Cappadocia vicinus. Omnia in Eusebium Samosatensem mirifice conveniunt, quem Basilio ordinationi sciens interfuisse.

(26) Ἐφεδρεύοντες τῇ Ἐκκλησίᾳ. Indicet Gregorius structas ab Arianis insidias Ecclesiæ Cæsariensi anno 365, cum Valens in hanc urbem venit,

Τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς; ἢ πῶς ἀνακαινοσθῆ μου τὸ γῆρας, ὥστε με δυνηθῆναι διαθῆναι πρὸς τὴν ὑμέτεραν ἀγάπην, καὶ τὸν τε πόθον, ὃν ἔχω ἐφ' ὑμῖν, ἀναπαῦσαι, καὶ τὰ λυπηρὰ τῆς ψυχῆς διηγῆσασθαι, καὶ δι' ὧμων εὐρέσθαι τινα παραμυθίαν τῶν ὀλέθρων; Ἐπὶ γὰρ τῇ κοιμήσει τοῦ μακαρίου Εὐσεβίου τοῦ ἐπισκόπου φόβος ἡμᾶς κατέλαθεν οὐ μικρὸς; μήποτε οἱ ποτὲ ἐφεδρεύοντες τῇ Ἐκκλησίᾳ (26) τῆς μητροπόλεως ἡμῶν, καὶ βουλόμενοι αὐτὴν αἰρετικῶν ζιζανίων πληρῶσαι, καιροῦ νῦν λαθόμενοι, τὴν πολλὴν καμάτῳ κατασπαρείσαν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων εὐσέβειαν ταῖς παραυτῶν πονηραῖς διδασκαλίαις ἐκριζώσωσι, καὶ ταύτης τὴν ἐνότητά κατατρέψωσιν, ὅπως καὶ ἐπὶ πολλῶν Ἐκκλησιῶν πεποιθήσασιν. Ἐπαίδῃ δὲ καὶ γράμματα πρὸς ἡμᾶς ἀφίκετο (27) τοῦ κλήρου, παρακαλοῦντα μὴ παροφθῆναι ἐν καιρῷ τοιοῦτῳ, περιεψάμενος ἐν κύκλῳ ἐμνήσθη τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ τοῦ ζήλου ὃν ἔχετε ἀεὶ ὑπὲρ τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ· καὶ τούτου ἕνεκα ἀπέστειλα τὸν ἀγαπητὸν Εὐστάθιον τὸν συνδιάκονον παρακαλέσαι ὧμων τὴν σεμποσπρέπειαν, καὶ συσπῆσαι, πᾶσι τοῖς ὑπὲρ τῶν Ἐκκλησιῶν καμάτοις καὶ τὸν παρόντα ἐπιθεῖναι, καμῶν τε τὸ γῆρας (28) τὴν περιβόητον εὐσέβειαν διορθώσασθαι, ὄντα αὐτῇ μεθ' ἡμῶν (εἰ ἄρα καταξυμωθῆμεν συναντιπαθέσθαι ὧμων τοῦ ἀγαθοῦ ἔργου), ποιμένα κατὰ τὸ βούλημα τοῦ Κυρίου, δυνάμενον διευθῆναι τὸν λαὸν αὐτοῦ. Ἐρχομεν γὰρ (29) πρὸ ὀφθαλμῶν ἀνδρα, ὃν οὐδὲ αὐτοὶ ἀγνοεῖτε· οὐ εἰ καταξυμωθῆμεν ἐπιτυχεῖν, οἶδα ὅτι μεγάλῃν παρρησίαν πρὸς τὸν Θεὸν κτησόμεθα,

quo Arianorum episcoporum stipatus comitatu. Tunc Basilius, qui se in solitudinem pacis tuendæ causa receperat, ad succurrendum episcopo suo advolavit, omnibus rebus Ecclesiæ utilitatibus posthabitis, ac præclarum illum triumphum reportavit, de quo Gregorius, orat. xliii, novæ editionis pag. 795, n. xxxii.

(27) Πρὸς ἡμᾶς ἀφίκετο. Sic edit. S. Basilii, et sic legit Bill., reliquæ series, ait Combef. At certe id non dixerit Basilius, qui, cum esset presbyter Cæsareæ (et in ipsius etiam sinn Eusebii animam efflaverat), ac in clero ejus urbis prænerat, litteras potius invitantes ad futuri episcopi electionem cum clero dederat, quam accepterat a clero. Sui ergo hæc epistola episcopo provincialis, qui alterius episcopi adventum sollicitat ac urget, Gregorii forte patris Theologi, aut ejus nomine. In edit. præ ὧμων ἀφίκετο.

(28) Καὶ τῇ ὀρθῇ Ἐκκλησίᾳ, etc. Edit. S. Basilii, ac percelebrem τῆς Ecclesiæ pietatem instaurationis. Juxta Combef. διορθώσασθαι idem significat ac βραβεύεσθαι· vertit autem, ac orthodoxæ Ecclesiæ orbis perculgatam pietatem fidenter astruat, et quasi erigat prope collabentem episcopi catholici excessu, nisi alius catholicus ei succedat.

(29) Ἐρχομεν γάρ. Sic quatuor antiqui codd. In ed. ἔρχομεν μὲν.

καὶ τῷ ἐπικλησαμένῳ ἡμᾶς λαφὺ μεγίστην εὐεργεσίαν καταποσθεῖα. Ἀλλὰ παρακαλῶ (30) καὶ πάλιν καὶ πολλὰκις πάντα δίκον ὑποβεβηένος ἀπαντήσαι, καὶ προλαβεῖν τὰ ἐκ τοῦ χειμῶνος δυσχερῆ.

A qui opem nostram imploravit, afficiemus. Verum te rursus ac sæpius rogo, ut, abjecta omni cunctatione, hic nobis præsto sis, hiemisque molestias autvertas.

ΜΓ'. ΤΟΙΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ (31).

XLIII. AD EPISCOPOS.

Gregorius senior, mortuo Eusebio, Cæsaream ab episcopis advocatus, sed tam perfunctorie, ut nec adessee illum oportere significarent, nec qua de re, nec quo tempore, respondit his litteris Gregorii filii calamo scriptis. Non dissimulat venerandus indecoram ipsorum agendi rationem, æque ab ipsis contemptum; promittit tamen se adfuturum, si una secum toto et suffragio Basilium prosequi velit

Ὡς ἡδεῖς ὁμεῖς καὶ φιλόνηρωποι, καὶ περριτοὶ τὴν ἀγάπην! Κεκλήκατε ἡμᾶς ἐπὶ τὴν μητρόπολιν, ὡς οἴμαί, περὶ ἐπισκόπου τι βουλευόμενοι. Τοῦτο γὰρ ὁμῶν αἰσθανομαί, ὅτι γε μήτε δεῖ παραιναι δεῖ, μήτε ἐφ' ᾧ, μήτε ὅτε, προαγορεύσαντες (32), ἀθρόως ἡμῶν, δεῖ ἐξώρμηθε, διεδηλώκατε, ὡς ἂν τινες οὐ τιμᾶν ἔγνωκατες, ἢ κοινωνοὺς (33) ἔχειν ἑσπουδακότας, ἀλλὰ τὸ παραιναι ἀποσπουδαζόντες, ἵνα μηδὲ δίκουσι ἡμῶν περιπέσχη (34). Τὸ μὲν οὖν ὁμέτερον (35) τοιοῦτον, καὶ ὁσονοὺν ὄφρα ἴδμενοι· τὸ δὲ ἡμέτερον, ὅπως ἔχει, παραστήσομεν. Ἄλλοι μὲν ἄλλους δηλαδὴ (36) προβαλοῦνται, κατὰ τοὺς ἑαυτῶν ἕκαστοι τρόπους ἢ πύρους, ὅπερ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἐρεῖα συμβαίνειν. Ἡμεῖς δὲ οὐδένα προτιμῆσαι δυνάμεθα, οὐδὲ γὰρ ὄσων, τοῦ τιμωτάτου υἱοῦ (37) ἡμῶν Βασιλείου τοῦ συμπερσοντέρου. Τίνα γὰρ, ὡν ἴσμεν, εὐρίσκομεν ἢ βίω δοκιμώμενον, ἢ λόγῳ δυνάτωτερον, καὶ πανταχόθεν εἰς ἀρετῆς ἄλλους ἐξοχημένον; Εἰ δὲ ἢ ἀσθένεια πρόσρασι, οὐ γὰρ ἀδύτην (38) προβαλεῖσθε, ἀλλὰ διδάσκαλον. Καὶ ἅμα που τοῦτο δυνατὸν (39) τοῦ τοῖς ἀσθενεῖς, ἂν περ ὡσαυτοῦτοι, βυωννόντος καὶ ὑπερβίνοντος. Ἄν ταύτην δέχησθε τὴν ψῆρον, καὶ παρεσόμεθα (40), καὶ συλλήψόμεθα, ἢ πνευματικῶς, ἢ σωματικῶς. Εἰ δὲ ἐπὶ ῥητοῖς ἢ ὄθῳ, καὶ κρατεῖν μέλλοιεν αἱ στάσεις (41) παρὰ τὸ δι-

Quam suaves et humani estis, ac singulari charitate preediti! Ad metropolitanam urbem nos vocastis, de episcopo, ni fallor, consilii aliquid inquiri. Hoc enim vos in animo habuissis sentio, siquidem nec quod adessee oporteret, nec quam ob causam, nec quo tempore, prænantiantes, repente nobis vos profectos esse significastis, tanquam videlicet, non nos honore afficere constituentes, aut socios habere studentes, sed præsentiam nostram sedulo impeditentes, ne in nos invitos et repugnantes incidatis. Ac talis quidem vestra agendi ratio est, contumeliamque banc feremus. Quid autem ipsi sentiamus, exponemus. Videlicet alii quidem alios in medium proponunt, pro suis quisque moribus aut commodis, quemadmodum in hujusmodi rebus accidere consuevit. Nos vero nominem, nec enim fas est, cotendissimo filio nostro Basilio compresbytero præferre possumus. Ecquem enim ex omnibus, quos novimus, vel vita probatorem, vel sermone ac doctrina valentorem, magisque ad virtutis pulchritudinem undique perpolitum reperimus? Quod si quis illius infirmitatem obtendit, non scilicet athletam, **39** sed doctorem creabit. Ac simul in hoc virtus illius lucret, qui infirmos, si quidem tales sint, fulcit et corrobo-

(30) Ἀλλὰ παρακαλῶ. Minime mirum, aiunt ed. S. Basillii, quod Eusebium in remotam provinciam ad electionem episcopi vocetur. Nam cum unus sit episcopus et unus grex, sæpe incidunt tempora eusmodi, ut curam suam et sollicitudinem episcopi exteris Ecclesiis debeant. Ut hæcram in exemplo Eusebii Samosatensis, nemini sanctus ille martyr in hoc genere concessit, ac in variis Ecclesiis presbyteros et diaconos, atque etiam episcopos magno Ecclesie commodo ordinavit, ut testatur Theodoret. *Hist. lib. iv. cap. 15.* Ex hac autem epistola et nonnullis aliis ejusdem Gregorii, et ex laboribus quos a patre, Basillii causa, susceptos narrat in orat. xviii et xliii, facile perspicimus episcopos electionum otiosos spectatores non fuisse, sed plurimas earum partes consiliando et adhortando sustinuisse. Quin etiam electio interdum penes episcopos erat; et cum varia essent plebis ac cleri studia, ut in Basillii electione contigit, tunc ea pars vincebat, cui major favebat episcoporum numerus. Hinc cum ad canonicam Basillii electionem deesset unus episcopi suffragium, Gregorius Nazianzi episcopus, quamvis scno conlectus ac morbo, Cæsaream advolavit, ut electionem calculo suo adjuvaret, βοθηῶων τῇ ψῆρῳ Gregor. Nazianz., orat. xviii, n. 36, et orat. xliii, n. 57.

(31) Alias XLIII. Scripta eodem tempore.

(32) Μῆτε ὅτε, προαγορεύσαντες. Ita codd. Regg. duo. Mendose in ed. προαγορευόντες. Mok, ἀθρόως

ἡμῶν, δεῖ. Sic unius Reggii cod. ope locus ille emendatur. In ed. et ti, veritque Bill.: *Si quid facere aggressi estis, declaratis.*

(33) Ἡ κοινωνοῦς. Ita duo Regg. Deest in cd. κοινωνοῦς.

(34) Μηδὲ δίκουσι ἡμῶν περιπέσχη. Ita unus cod. Reg. Alii loquuntur ἄσθενες, ne invitati in nos incideritis; alii ἴκρουσιν ἡμῶν, ne in nos venientes. Mendose in ed. περιπέσχηται.

(35) Τὸ μὲν οὖν ὁμέτερον. Bill. ac tale quidem vestrum facinus est.

(36) Ἄλλοι μὲν ἄλλους δηλαδὴ. Ita Reg. et Combef. In ed. ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλους δὴ. Paulo infra, id. cod. Reg. habet ἕκαστος pro ἕκαστος.

(37) Τιμωτάτου υἱοῦ. Bill. *charissimo filio.* Cod. Reg. τιμωτάτου ἀδελφοῦ, *venerabilissimo fratri.*

(38) Οὐ γὰρ ἀδύτην. Huic, ait Bill., affine est illud Chrysostomus, cateches. 1, *Ad illuminandos: In milite eligendo exteriora, hoc est, corporis mensuram et bonam carnis habitudinem, sed et libertatem contemplantur. Ad cæli Rex nihil tale requirit; sed et servos in sui exercitum suscipit, senes et juvenes, tantum ut promptitudinem habeant se suscipiendi.*

(39) Καὶ ἅμα που τοῦτο δυνατὸν. Codd. Reg. τὸ δυνατὸν.

(40) Παρεσόμεθα. Ita cod. Reg. Ed. παρέσομαι.

(41) Αἱ στάσεις. Cod. Reg., Montac., Morcl. et Combef. αἱ τωστάσεις.

rat. Si huic suffragio calculum vestrum adjecerim, A κατον, χαίρομεν παρεωραμένοι. Ὑμέτερον ἔστω τὸ
 tis, et aderimus, et nos vobis vel spirituali vel ἔργον, ἡμῶν δὲ ὑπερέχουσι (42).
 corporali modo adjuutores profitebimur. Si autem certis conditionibus via capessenda est, factiones-
 que et dissidia contra jus et æquum valitura sunt, contemptos nos esse gaudemus. Vestrum sit opus .
 pro nobis autem orate.

XLIV. EUSEBIO SAMOSATENSI EPISCOPO. MA'. ΕΥΣΕΒΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠῶ ΣΑΜΟΣΑΤΕΩΝ (43).

Magnum ex Oriente lumen, ut jam vidimus, accessit Gregorius Nazianzenus, missis ad sanctum Euse-
 bium Samosatensem litteris per Eustathium diaconum, ut Ecclesie Cæsariensi adversus Arianos opem ferret
 Accurrit sanctus martyr in Cappadociam, idque certum ex epistola XLViii Basilii, et ex oratione xx Gregorii,
 qui Spiritum sanctum ab externis regionibus viros pietate claros et zelo flagrantes ad invadendum Basilium exci-
 tasse testatur. Ipse Nazianzi episcopus, non solum senectute, sed etiam morbo fractus, iter aggredi non du-
 bitavit, ut calculo suo electionem Basilii adjuvaret. Proficiens patri has litteras dedit Gregorius noster
 ad Eusebium Samosatensem, cuius zelum et sudores laudat, eique acceptum refert, quod patris senectus
 renovata fuerit. Veniam petit, quod non accurrat ad ejus complexum, linguis improborum cedens; sed paulo
 post venturum se pollicetur, quod tamen non videtur perfecisse.

Unde tuarum laudum exordium ducam? et quo B Πόθεν ἀρξομαι τῶν σῶν ἔγκωμιων; καὶ τί προ-
 nomine proprie te appellabo? An te columnam et σοιπῶν σε κυρίως ἂν ὀνομάσαιμι; στύλον καὶ ἑδραι-
 firmamentum ¹⁹ Ecclesie vocabo, aut luminare in ωμα τῆς Ἐκκλησίας, ἢ φωστῆρα ἐν κόσμῳ, τὰ αὐτὰ
 mundo ²⁰, iisdem verbis cum Apostolo utens, aut τῶ Ἀποστόλῳ φηγγόμενος, ἢ στέφανον καυχώσεως
 gloriationis coronam ²¹ incolumi Christianorum τῶ σωζομένῳ μέρει Χριστιανῶν; ἢ θεοῦ ὕδρον, ἢ πα-
 parti, aut Dei domum, aut patriæ columnam, aut τριβὸς ἔρσιμα (44), ἢ κανὼν πίστεως, ἢ πρεσβυτην
 fidei regulam, aut veritatis legatum, aut hæc om- ἀληθείας (45), ἢ ὁμοῦ πάντα καὶ πλεῖω τούτων; καὶ
 nia simul, atque bis plura? Atque has pene incre- τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἐπαίνων τοῖς ὀρωμένοις πιστώσο-
 dibiles laudes, per ea que videmus, confirmabo. μαί. Τίς ὑπέδ' οὕτως (46) ὄρωμος ἦλθε διψῶσι γῆ;
 Quæ enim pluvia æque opportuna et tempestiva πολὺν ἐκ πέτρας ὕδωρ τοῖς ἐν ἔρημῳ πλημμυροῦν;
 sitiienti terræ illapsa est? Quæ aqua ex petra, iis, τίνα τοιοῦτον ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος; τί-
 qui in deserto habitabant, exundans? Quem talem οἰν Ἰησοῦς, ὁ Κύριος ὁ κοινὸς, τοῖς ἑαυτοῦ (47) μα-
 angelorum panem homo manducavit ²²? Quibus θηται οὕτως ἐν καιρῷ βαπτιζομένους ἐπέστη, ἴσω
 Jesus, communis omnium Dominus, discipulis suis καὶ τὸ πέλαιον ἤμερώσει, καὶ τοὺς κληνευσιότας
 pessum euntibus ita opportune astitit, ut et fluctus περσιώσεται, ὅς οὐ κάμνουνσι ἡμῖν καὶ ἀνωμέ-
 sedaret, et periclitantibus salutem afferret ²³, ut tu C κως, καὶ ὅς οὐκ ἔβη ναυαγοῦσιν ἐφάνης; Τί δὲ! (48) τὰ
 laborantibus nobis ac merentibus, ac jam velut τῶν ἄλλων λέγειν, ὅσης εὐθυμίας καὶ ἡρότης ψυχῆς
 naufragium facientibus apparuit? Et quidem de ὀρθοδόξων ἐνέπλησας, καὶ ὄσων (49) ἀπόγνωσι
 aliis quid loqui necesse est, quanta nimirum læti- ελωσας;
 titia et voluptate orthodoxorum animos perfudisti, quamque multos homines in desperationem lapsos
 crexisti?

At mater nostra Ecclesia, Cæsariensem dico, nunc profecto ob tui aspectum viduitatis vestes exiit, et stolam iucunditatis ⁴⁰ assumit, magis- que etiam splendescet, cum pastorem, et se, et antecessoribus episcopis, et manu vestra dignum consecuta fuerit. Nam quis sit verum nostrarum status ipse quoque perspicis, quantumque miracu-

'All' ἡ μήτηρ ἡμῶν ἡ Ἐκκλησία, τὴν Καισα-
 ρεῖαν (50) λέγω, νῦν ὄντως ἀποδύεται τὰ ἐνδύματα
 τῆς χηραύσεως ἐπὶ τῇ σῇ θείᾳ, καὶ στολὴν εὐφρο-
 σῆνης ἀναλαμβάνει (51), καὶ λαμπρυνθήσεται quam λα-
 λον, ἐπειδὴν ποιμένος τύχου (52) ἑαυτῆς τε καὶ τῶν
 προειληφότων, καὶ τῶν ὑμετέρων χειρῶν ἀξίου.
 Τὰ γὰρ ἡμέτερα καὶ αὐτὸς ὄραξ οἶα, καὶ ὄσων ἑδου-

* I Tim. iii, 15. ¹¹ Philipp. ii, 15. ¹² I Thess. ii, 19. ¹³ Psal. LXXVII, 25. ¹⁴ Matth. viii, 24-26.

42) Ἡμῶν δὲ ὑπερέχουσι. Cod. Reg. ἡμῶν δὲ ὑπερέχουσαι, nostrum autem preces fundere; quæ lectio meliorem sensum videtur effere.

(43) Alias XXIX. Scripta circa Septembrem an. 370. — Εὐσεβίῳ ἐπισκόπῳ Σαμοσατέων. « Hæc epistola tum conscripta esse videtur, cum, Eusebio Cæsariensi episcopo vita functo, de successore ageretur. Porro non satis liquet an post Eusebii Samosatensis ab exilio reditum scripta fuerit, an vero antequam in exilium profectus esset. Illud perspicuum est, Cæsarienses illius adventu summopere delectatos fuisse. » Hæc Bill. At perspicuum est non minus ante exilium Eusebii scriptam fuisse hæc epistolam. Nam anno 370 collocatus est in throno episcopali Basilium, et anno 374 in Thraciam Eusebius exsulavit. Vide Tillemontium.

(44) Πατρίδος ἔρσιμα. Bill. patriæ subsidium; Comb. patriæ columnam, quemadmodum Pindar.

D Ἐλλάδος ἔρσιμα Ἀθῆνα, quasi basis et fulcimentum.

(45) Πρεσβυτην ἀληθείας assertorem veritatis ac cultorem; quod aptius videtur Combef. quam legatum. Mox ἢ ὁμοῦ πάντα καὶ. Montac. et Morel. proponunt ἢ ὁμοῦ πάντα ταῦτα καὶ

(46) Τίς ὑπέδ' οὕτως. Sic Montac., Morel. ac Combef. In ed. τίς οὕτως ὑπέδ'.

(47) Τοῖς ἑαυτοῦ. Ed. male τῆς.

(48) Τί δὲ! Pass. et dh. Cod. Reg. τῶν ἀγγέλων pro τῶν ἄλλων.

(49) Ὄσωρ. Ed. male ὄσων.

(50) Τὴν Καισαρεῖαν. Pass. Καισαρῶν.

(51) Στολὴν εὐφροσύνης ἀναλαμβάνει. Pass. στολὴν ἀφάρσας ἐνδύεται. Stola immortalitatis induit. Mox id. cod. καὶ λαμπρύνεται, παύσασθαι etiam splendescit.

(52) Ποιμένος τύχου. Cod. Reg. et Combef. ποιμένος τύχη.

ματούργησεν ὁ οὐδὲ ζῆλος, καὶ ἰδρώς, καὶ ἡ κατὰ Ἀ
 Θεὸν παρήρσις (53). Ἐγὼ δὲ ἀνακαινίζεται, καὶ ἀρ-
 βωστία νικᾷται, καὶ πηδῶνται οἱ ἐπὶ κλίτης, καὶ
 ἀσθενούντες περιζωννύονται δύναμιν. Τούτοις εἰκάσω
 καὶ τὰ ἡμέτερα κατὰ νοῦν ἐκθήσεσθαι (54). Τὸν μὲν
 οὖν πατέρα ἔχεις ἀνθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἀνθ' ἡμῶν, τέλος
 παντὶ τῷ βίῳ καὶ τῇ σεμνῇ πολιᾷ καλὸν ἐπιθή-
 σοντα (55), τὸν νῦν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἀγῶνα.
 Καὶ δεξιόθετα τοῦτον, εὐ οἶδα, εὐχαίς ὑμετέρας ἐρ-
 θωμένωσιν τε καὶ νευκισμοῦσιν, αἷς πάντα δεῖ
 θαρροῦντα (56) πιστεύειν. Εἰ δὲ κἀν τῇ φροντίδι
 καταλύσειν, οὗ ζῆμία τοιαύτης καὶ ἐπὶ τοιοῦτοις
 τυχεῖν τελευτῆς. Ἔμολ δὲ, παρακαλῶ, συγγνώμην
 ἔχετε, εἰ μικρὸν ταῖς τῶν ποιητῶν γλώσσαις ὑπογο-
 ῤῃσας, μικρὸν ὑστερον ὑμῖν καὶ προσδράμοι (57),
 καὶ περιπτύξαιμην, καὶ ὅσα παρῆται νῦν, δι' ἑμαυ-
 τοῦ προσθεῖην, τῆς εὐφημίας.

lum patrarit zelus tuus, et sudor, ac grata Deo
 fiducia et libertas. Senectus renovatur, morbus
 superatur, lecto affixi exsiliunt, infirmi potentia
 accinguntur. Quæ res mihi conjecturam afferunt,
 negotia quoque nostra ex animi sententia successura
 esse. Ac patrem quidem, tum suo, tum nostro
 nomine habes, pulchrum universæ vitæ et vene-
 randæ canitiei finem impositurum, nimirum præ-
 sentem hanc pro Ecclesiæ dimicationem. At cer-
 tum habeo fore ut precibus vestris, quibus fretus
 nemo non sibi quidvis polliceri debet, firmiorem
 eum valentioremque recipiamus. Quod si in hac
 quoque cura extremo vitæ die perfungatur, mi-
 nime illud in damno ponendum est, talem, et ob
 res tales, vitæ finem consequi. Mihi vero ignoscite,
 obsecro, si improborum linguis paulisper cedens,
 aliquanto post ad complexum vestrum accurram,
 et ea, quæ nunc in laudatione prætermittenda sunt,
 coram ipse adiciam.

ME. BASIAEIQ (58).

XLV. BASILIO.

Post Basilii electionem nemo dubitabat, quin statim Gregorius ad amicum latus accurreret. Sed satius ei
 vium est ad Basilium scribere, ac suum ex ejus ordinatione gaudium significare. Illius autem videndi de-
 siderium cohibuit, tum ut amici famæ consuleret, tum etiam ne se ipse in invidiam et arrogantia suspiciones
 conciteret. His rationibus persuadere Basilio conatur, ne se statim accersat

Ἐπιπέθῃ σε θεόθεντα ἐπὶ τὸν ὑψηλὸν θρόνον
 ἔργων (59), καὶ τὸ Πνεῦμα ἐνίκησε, τὸν λύχρον ἐπὶ
 τῆς λυχνίας δημοσιεύσαν, οὐδὲ τὸ πρὶν ἀμυδρῶς
 λάμποντα, ἤσθη μὲν, ὁμολογῶ. Τί δὲ οὐκ ἐμελλον,
 τὸ κοινὸν τῆς Ἐκκλησίας ἔργον κακῶς ἔχον, καὶ
 τοιαύτης χειρῶν χειραγωγίας; Προσέδραμον δὲ οὐκ
 εὐθύς, οὐδὲ προσδραμόμαι· μηδέ γε τοῦτο αὐτὸς
 ἀπαίτησε. Πρῶτον μὲν, ἵνα σοὶ τὸ σεμνὸν φυ-
 λάξω (60), καὶ μὴ συνάγην δίξῃς τοῖς σπουδαστάς,
 ὑπὸ τίνος ἀπειροκαλίας καὶ θερμότητος, ὡς ἂν φαίεν
 οἱ ἐνδεσβάλλοντες (61). Δεύτερον δὲ, ἵνα ἑμαυτὸν
 πραγματεύσωμαι (62) τὸ σταθερὸν τε καὶ ἀνεπίφθο-
 ρον. Πότε οὖν ἤξεις, τυχὸν ἐρεῖς, καὶ μέχρι τίνος
 ἀνάδυσθ; Ἔως ἂν ὁ τῆς θεοῦ κλεῦση (63), καὶ παρ-
 ελθῶσιν αἱ σικαὶ τῶν νῦν ἐπιτιθεμένων (64) καὶ
 βασκανόντων. Οὗ γὰρ ἐπὶ πλείον ἀνθίσουσιν οἱ
 λεπροὶ (65), σαφῶς οἶδα, τῷ Δαβὶδ τὴν Ἱερουσαλήμ
 ἀποκλείοντες.

Posteaquam te in sublimi throno collocatum,
 ac lucernam, ne illam quidem prius obscure lucen-
 tem, a Spiritu victore supra candelabrum ¹² oculis
 omnium expositam esse intellexi, lætatus sum, fa-
 teor. Quidni enim, cum Ecclesiæ corpus male af-
 fectum esse, atque huiusmodi ducti et auxilio
 opus habere conspicerem? Non tamen ad te sta-
 tim advolavi, nec advolabo: nec ipse id a me
 exposcas velim. Primum ut auctoritatem et vene-
 rationem tibi sartam lectamque custodiam: ac
 ne præ ineptia quadam et animi fervore, quemad-
 modum obtractores dicere queant, tui studiosos
 colligere videaris. Deinde ut mihi ipsi stabilitatem
 comparem, invidiæque occurram. Quando igitur
 venies, forsasse dixeris, et quandiu cunctaberis?
 Quoad Deus jusserit, atque eorum, qui nunc
 insidiantur, et invidia laborant, umbræ præter-
 ierint. Non enim diutius, sat scio, leprosi resistunt,
 Davidem Hierosolymis excludentes ¹⁶.

¹² Matth. v, 15. ¹⁶ II Reg. v, 6.

(53) Ἡ κατὰ Θεὸν παρήρσις. Combef., Divina-
 que dicendi libertas atque fiducia.

(54) Τὰ ἡμέτερα κατὰ νοῦν ἐκθήσεσθαι. Ita
 Pass. et Combef. In ed. ἐκθήσεσθαι. At pro ἡμέτερα,
 habet cod. ὑμέτερα.

(55) Καλὸν ἐπιθήσοντα. Sic legendum, ait Bil-
 lius, non ἐπιθήσονται, ut in Hervag. et in ed. Paulo
 infra, pro ἡμέτερα, reponendum ὑμέτερας. Pro
 δεξιόθετα, habet Pass. δεξιαίθετα.

(56) Δεῖ θαρροῦντα. Cod. Reg. θαρρόντα. Ita
 et Combef., qui vertit: De quibus nihil quod non vo-
 bis polliceri debeamus.

(57) Ὑμῖν καὶ προσδράμοι. Cod. Reg. et
 Combef. καὶ προσδραμόμαι. Perperam in ed. ἡμῖν,
 ut notant Billius et Combefusius.

(58) Alias XXIV. Circa mensem Decembrem ejus-
 dem an. scripta.

(59) Ἐργων. Cod. Pass. εἰργων, plane cognovi.

(60) Ἴνα σοὶ τὸ σεμνὸν φυλάξω. Combef., ut
 tibi gravitatem ac decorum servem; sic etiam inter-
 pretatur Tillemontius.

(61) Ἐνδεσβάλλοντες. Cod. Pass. et Combef.
 διαβάλλοντες.

(62) Ἴνα ἑμαυτὸν πραγματεύσωμαι. Cod. Pass.
 πραγματεύσω. Mox, τὸ σταθερὸν. Combef. morum
 constantiam concilium; Tillemont. sapientiam et
 maturitatem in agendo. Dno codd. Regg. τὸ σταθρὸν,
 firmitatem.

(63) Κλεῦση. Ita Pass. In ed. κλεῦσει.

(64) Ἐπιτιθεμένων. Cod. Harl. ἐπιτιθεμένων τε
 καὶ Bill., qui nunc insidiantur.

(65) Οἱ λεπροὶ. In textu tam Hebræo quam Græ-
 co, de leprosis nulla fit mentio, sed de claudis et
 cæcis, quibus arcus Hierosolymitanæ custodia a Je-

XLVI. EIDEM.

ΜΓ'. Τῷ ΑΥΤῷ (66) :

Nondum victus his rationibus, a Gregorio se contemptum querebatur; cuius querelis respondet peracute his litteris Gregorius. Scripta autem hæc epistola exevute anno 370, aut inveniēte 371.

Quomodo exigue nobis et viles res tuæ sunt, o A
divinum et sacrum caput? Quodnam hoc effugit
verbum dentalia septa? aut quomodo hoc dicere
ausus es? ut ipse quoque audacter aliquid dicam.
Quomodo vel animus id proposuit, vel atramentum
scripsit, vel charta exceptit? o studia, et Athenæ,
et virtutes, et litterarii sudores! Me etenim litteris
tuis pene tragicum facis. Utrum nos, an te ipsum
ignoras, tu, inquam, orbis lumen, magna vox et
tabora, doctrinæ palatium? Tuane Gregorio parva
sunt? Quid igitur aliud quispiam admiratur eorum
quæ in terra sunt, nisi te Gregorius? Unum ver
inter anni partes, unus sol inter sidera, unum
cælum omnia complexu suo coercens, una vox tua
de omnibus triumphans, si modo satis meus sum,
qui de hujusmodi rebus judicium feram, nec amor
me decipit, quod non existimo. Quod si nobis
hoc nomine succenses, quod te minus, quam tua
virtus meretur, suspicimus et admiramur, omni
bus quoque mortalibus succenses oportet: neque
enim alius quisquam satis digne te laudavit, aut
laudaturus est, præter te tuamque in dicendo
sublimitatem, si quidem fieri posset, ut quispiam
hæudes ipse suas prædicaret, idque nobis sermorum
lex ferret. Quod si contemptum tui nobis
objicis, quin prius insaniam? At quod philosophamur
indignaris? Liceat mihi cum bona tua venia
dicere, hoc unum doctrina quoque tua et eruditione
sublimius est et præstantius.

42 XLVII. EIDEM.

ΜΖ'. Τῷ ΑΥΤῷ (75).

Scripta hæc epistolam Gregorius, cum in magnis turbis molestissimè Basilium versaretur, quæ quidem molestia non aliter sunt quam illæ quarum ipse Gregorius in oratione alias xx, nunc antem XLIII, p. 815. meminit. Tam enim in oratione quam in epistola de re eadem agitur, de Cappadocia divisione, belloque quod ea occasione Antihimus et alii præules Basilio infensi intulerunt. In utraque, nova res, invidia, æmulatione, denique dolor ex electione Basilii, turpi simul et exitiali bello initium dederit. Divisa autem est in duas provincias Cappadocia anno 370. Divisionem vero civilem non statim secuta est ecclesiastica provincie divisio. Nam prior sub initium hœmis instituta est; altera autem, postquam Cæsarea discessit Valens; id est, circa mensem Martium anni 372. Adeoque hoc anno tres epistolæ sequentes scriptæ sunt, XLVIII, XLIX et L.

Audio te a recenti rerum novatione turbari, C
tibi que a sophistica quadam et usitata eorum, qui
rerum potiuntur, curiositate negotia exhiberi: nec
sane mirandum est. Neque enim invidiam igno
raham, quodque ex iis, qui latus tuum cingunt,

buseis mandata fuerat. Hæc Billius. At nobis lepro
sus consulto indixisse videtur Gregorius, ut non
sanæ satis doctrinæ, quæ lepra spiritualis est, Basilii
notaret adversarios. Pro leprosus pro periculo legen
dum proponit Combef. πηροί, sicut scripsisse
putat Gregorium, ut, laconica sua brevitate, sub
una voce ambas Scripturæ voces, οί τυφλοί καί οί
χλωλοί, complecteretur: πηροί namque et cæcus et
quovis membro læsus intelligitur.

(66) Alias X. Scripta anno 370 exevute, aut 371
invenite.

(67) Πώς ἐπιουλλίδες. Sunt ἐπιουλλίδες, ait Bill.,
exigui illi raceni, qui a vindemiatoribus ad ræce
nationem relinqui solent. Unde translate quidquid
contemptum est, ἐπιουλλίς dicitur. Paulo infra,
πόλις οὗ ἐπος φήγεν ἔρκος ἑδόντων, hemistichium
apud Homerum frequens.

(68) Πώς ἡ διάδεια ὤρησες, etc. Bill., quomodo

Πώς ἐπιουλλίδες (67) ἤμιν τὰ σά, ὡ θεία καί ἐρά
κεφαλῆ; πόλις οὗ ἐπος φήγεν ἔρκος ἑδόντων; ἢ πώς
τοῦτο εἶπειν ἐθάραστας; ἴνα τι καί αὐτὸς θαρρήσω
μικρόν. Πώς ἡ διάδεια ὤρησεν (68), ἢ μέλαν ἔγρα
ψεν, ἢ χάριτος ἐδέξαστο; ὡ λόγι, καί Ἄθηναί, καί
ἀρεταί, καί λόγων ἑδόντες! Μικρὸν γάρ με
καί τραγοῦδον, οἷς γράφεις, ποιεῖς. Πότερον ἡμᾶς ἀγνοεῖς,
ἢ ασαυτόν, ὁ τῆς οἰκουμένης ὀφθαλμὸς, ἢ μεγάλη
φωνῆ καί σάλπιγγι, τὸ τῶν λόγων βασιλεῖον; Μικρὰ
Γρηγορίῳ τὰ σά; Τί οὖν τις ἄλλο (69) θαυμάσει τῶν
ἐπι τῆς γῆς, εἰ μὴ οὗ Γρηγόριος; Ἐν μὲν ἔαρ ἐν
ὤραις, εἰς δὲ ἤλιος ἐν ἀστράνιν, εἰς δὲ περιήγουν
ἅπαντα οὐρανὸς, μία δὲ κατὰ πάντων φωνὴ ἡ σῆ,
εἴπερ τι ἐγὼ ἱκανὸς τὰ τοιαῦτα κρίνειν, μὴδὲ ἀπατά
με τὸ φητρον, ὅπερ οὐκ ὀδομαι. Εἰ μὲν οὖν μὴ πρὸς
ἀξίαν θαυμάζομεν (70), τοῦτο ἐγκαλεῖς, ἐγκαλεῖ καί
πάντων ἀνθρώπων; οὐδὲ γὰρ ἄλλος τις ἀξίως ἰθαύμασεν,
ἢ θαυμάσεται (71), οὗ μὴ σὺ, καί ἡ σῆ μεγαλοφρονα,
εἴπερ ὁλόν τε ἦν ἑαυτὸν ἐπαινεῖν, καί τοῦτο εἶχεν
ἡμῖν ὁ τῶν λόγων νόμος. Εἰ δὲ τὸ καταρροεῖν ἐγκα
λούμεθα, τί μὴ μανίαν πρότερον; Ἄλλ' ὅτι φιλοσο
φοῦμεν ἀγανακτεῖς (72); ὅς εἰπαιν, τοῦτο μόνον καί
τῶν λόγων τῶν σὺν ὀφελύστερον.

B
ἀξίαν ἀνθρώπων; οὐδὲ γὰρ ἄλλος τις ἀξίως ἰθαύμασεν,
ἢ θαυμάσεται (71), οὗ μὴ σὺ, καί ἡ σῆ μεγαλοφρονα,
εἴπερ ὁλόν τε ἦν ἑαυτὸν ἐπαινεῖν, καί τοῦτο εἶχεν
ἡμῖν ὁ τῶν λόγων νόμος. Εἰ δὲ τὸ καταρροεῖν ἐγκα
λούμεθα, τί μὴ μανίαν πρότερον; Ἄλλ' ὅτι φιλοσο
φοῦμεν ἀγανακτεῖς (72); ὅς εἰπαιν, τοῦτο μόνον καί
τῶν λόγων τῶν σὺν ὀφελύστερον.

Πυθόνισμι σε ταραττεσθαί παρὰ τῆς νέας καινο
τορίας, καί πράγματα ἔχειν ἀπὸ τινοῦ σοσισητικῆς
τῶν κρατούντων, καί συνήθους περιεργίας (74) καί
θαυμαστὸν οὐδέν. Οὐδὲ γὰρ ἔργονον τὸν εὐθόνον, καί
ὅτι πολλοὶ τῶν περὶ σὲ τὰ ἐκείνων διὰ σοῦ (75) θερα

vel animus id proposuit, vel atramentum scripsit.

(69) Τί οὖν τις ἄλλο. Cod. Pass. Tiva οὖν τις
ἄλλοι, Ecquem igitur alium quispiam admiratur eo
rum qui, etc.

(70) Θαυμάζομεν. Cod. Pass. θαυμάζομεν, εν
σπεξερίμους et admirati fuerimus. Mox ἐγκαλεῖς, ita
Pass. In edit. ἐγκαλεῖς.

(71) Θαυμάσεται. Ita codd. Reg. et Pass., et sic
reddidit Bill. In edit. θαυμάζεται.

(72) Ἄλλ' ὅτι φιλοσοφοῦμεν ἀγανακτεῖς, quod
philosophamur, id est, quia parentibus assidentibus,
D eorumque curam gerimus; id enim per philosophiam
designari puto, ait Bill. Mox cod. Pass. ὅς ἡμῖν
τοῦτο εἶπαιν.

(73) Alias XXV. Scripta anno 372.

(74) Καί συνήθους περιεργίας. Combef., consue
tisque anxia diligentia.

(75) Διὰ σοῦ. In cod. P. ss. hæc desunt.

πείνοντες, καὶ τὸν σπιθῆρα τῆς μικροφυχίας (76) ἀνάπτοντες εἰσιν. Ἐκεῖνο μὲν οὐν οὐ δέδοικα, μὴ τι πάθης (77) ἀφιλόσορον ἐν τοῖς λυπηροῖς, καὶ σεαυτοῦ δὲ ἡμῶν ἀνάγειν. Ἄλλ' ἤγούμαι νῦν δὴ καὶ μάλιστα γνωρισθῆσθαι (78) τὸν ἐμὸν Βασίλειον, καὶ ἦν ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ συνελέξω φιλοσοφίαν, διαδειχθῆσθαι, καὶ ὑπεργχῆσθαι τὰς ἐπιτηρείας, ὡς περ ὑψηλῶς κύματα (79), καὶ μένειν ἀσειστον, ἄλλων ταρασσομένων. Εἰ δὲ δοκεῖ, καὶ αὐτὴς παρέσομαι, τυχὼν μὲν καὶ γνώμης τινὸς κοινωνήσω (εἴπερ ὕδατος δεῖται θάλασσα, καὶ σὺ τοῦ συμβουλευόντος [80])· πάντως δὲ, ὠφελῆθησάμενος, καὶ φιλοσοφῆσων τὸ συνυβρίζεσθαι.

aqua opus est, et tibi consulere) : procul dubio autem, ut utilitatem ipse capiam, patientiaeque in ferendis contumeliis socium me tibi prebeam.

ΜΗ. Τῷ ΑΥΤῷ (81).

Sasimorum Gregorius episcopatum recusat, plurima graviaque Basilio objiciens, quod illius Ecclesie curam sibi demandasset.

Ὁὐ παύση βλασφημιῶν ἡμᾶς, ὡς ἀπαίδευτους (82), καὶ σκαιοῦς, καὶ ἀφιλοῦς, καὶ οὐδὲ ζῆν ἀξίους, ὅτι συνίναί τετολμήκαμεν ἂ πεπνῶκαμεν; οὐ γὰρ ἄλλο γε οὐδὲν ἀδικοῦμεν, αὐτὸς δὲ ἄνποι· οὐδέ τι σύνισμεν αὐτοῖς ἡμῖν (83) ἢ μικρόν ἢ μέζον περὶ οὐ κακοῖς γεγονόσι, μηδὲ συγγροῦμεν· πλὴν τοῦτο μόνον ἐγνωμεν ἠπατημένοι, ὅψῃ μὲν ἄγαν, ἐγνωμεν δὲ· καὶ τὸν θρόνον αἰτιώμεθα, ὡς ὑψηλότερόν σε ὁμῶν ἀθρόως ποιήσαντα· καὶ κάμνομεν τὰ σὰ ἐγκαλοῦμενοι, καὶ ἀπολογοῦμενοι πρὸς τοὺς σαφῶς εἰδότας καὶ τὰ πρῶτα ἡμῶν, καὶ τὰ νῦν. Τοῦτο γὰρ ὦν πάσχομεν τὸ γκαλοῦμεν, ἢ ἐλεεινότερον, τοὺς αὐτοὺς ἀδικεῖσθαι καὶ ἐγκαλεῖσθαι, ὅπερ νῦν ἡμῖν (84) συμβέθρηκεν. Ἐγκαλοῦσι δὲ καὶ ἄλλοι μὲν ἄλλο τι, καὶ ὁ τι ἕκαστος βούληται, κατὰ τὸν ἑαυτοῦ τρόπον, ἢ τὸ μέτρον τῆς ὑπὲρ ἡμῶν ὀργῆς· οἱ φιλανθρωπώτατα δὲ, ὑπερφάν καὶ περιφρόνησιν, καὶ τὸ παρεβρίθθαι ἡμᾶς μετὰ τὴν χρεῖαν, ὡς περ τῶν σκευῶν τὰ ἀτιμώτατα, καὶ τοῦ μηβενδῶς ἀξία, ἢ τῶν ἐρεισμάτων ταῦτα, ὅπερ ὦν αἱ ἀψίδες, ἃ μετὰ τὴν πῆξιν ὑφαιρεῖται καὶ διαπύεται. Τούτους μὲν οὐν χαίρειν ἔασομεν, καὶ λέγειν ὁ τι ἀνέλυσιν· οὐδὲς ἐφέξει γλώσσης αὐτονομίαν. Καὶ σὺ μοι τὸν μῦθον κατὰβαλε τὰς μακαρίας καὶ κενὰς ἐλπίδας, ἃς κατὰ τῶν

compiures sint, qui commoda sua per te procurant, ac pusillanimitatis fomitem accendant. Illud vero non metui, ne quid a philoso:pho alienum, atque et te et nobis indignum in rebus adversis ac molestiis tibi accideret. Quin potius nunc vel maxime futurum existimo, ut Basilius meus cognoscatur, et ea, quam per omne tempus collegisti, sapientia patefiat, ac tu improborum hominum injurias et impressiones superes, velutque in altissimis fluctibus immotus maneat, alius in perturbatione ac tumultu versantibus. Quod si ita videtur, ipse quoque adero, fortasse quidem ut consilii quoque tibi aliquid impertiam (si tamen mari

XLVIII. EIDEM.

Desinosne nos tandem maledictis incessere, ut insulos, et rusticos, et alicnos ab amicitia, ac ne vita quidem dignos, quoniam ea, quae passi sumus, intelligere ac persentire ausi sumus? neque enim quidquam aliud proferre queas. In quo a nobis lesus sis; nec ulla omnino in re, sive parva, sive magna, conscii sumus, 43 nos inique aliquid in te admisisse, (atque utinam nunquam conscii simus!) nisi quod fraudem in quam inducti sumus, serius quidem quam oportuit, sed tamen aliquando agnovimus. Atque bujus rei culpam in episcopalem thronum conferimus, utpote qui te repente supra nos evexerit: ac vehementer fatigamur, dum tua nobis objiciuntur, eaque apud illos, qui et pristina nostra et praesentia perspicue norunt, defendimus. Hoc enim omnium, quae patimur, maxime ridiculum est, vel potius miserandum, nimirum quod iidem et injuria afficiuntur, et accusantur: id quod nobis hoc tempore accidit. Objiciunt porro alii aliud quidpiam, et quidquid uniuscujusque voluntas tulerit, prout vel moribus comparati sunt, vel nostra causa irascuntur: beuigissimi autem quique neglectum et contemptum, et quod nos, posteaquam opera nostra usus fueris,

(76) Σπιθῆρα τῆς μικροφυχίας. Combef. similitatis et odii fomitem. Mox, εἰσὶν deest in codd. Harl. et Pass.

(77) Οὐ δέδοικα μοί τι πάθης. Bill., non metuo ne quid tibi accidat.

(78) Γνωρισθῆσθαι. Ita codd. Harl. ac Pass. In ed. γνωρισθῆσθαι. Paulo infra, pro φιλοσοφίαν, cod. Harl. σοφίαν, et pro συνελέξω, cod. Pass. συνελέξμεν collegimus.

(79) Ὅς περ ὑψηλῶς κύματα. Combef. ὡς περ ὕψηλὸν κύμα τι, haud secus ac alti fluctus procellam. Mox, ταρασσομένων. Cod. Pass. τινασσομένων, aliis excussis.

(80) Τοῦ συμβουλευόντος. Ita cod. unus, et Combef. At codd. Pass. et Harl. τοῦ συμβουλευόντος. Paulo infra, τὸ συνυβρίζεσθαι deest in codd. Pass.

(81) Alias XXXI. Scripta anno 372. — Haec epistola, ait Bill., cum duabus proxime sequentibus stomachosa et jurgatrix est. Nam cum Basilius

diacem suam in multos episcopatus partitus esset, Sasimisque ignobilis loco, et ad philosophandum alienissimo, tantum virum, cui cum eo omnes necessitudines intercedebant, praeficisset, non immerito se per hujusmodi honoris speciem contemptum, ignominiaque affectum fuisse vir optimus querebatur. Et sane eorum amicitia, quae alicui trabali clavo fixa videbatur, ob eam causam pene dissimilit. Basilius quidem apud bonos viros eo nomine offendit, iniquissimisque cum Gregorio egisso existimatus est, quam vel pro suo solito candore, vel pro illius meritis et dignitate, vel pro amicitiae jure. Verum οὐδὲν ἁμαρτεῖν ἐστὶ Θεοῦ καὶ πάντα κατορθοῦν, ut ille ait.

(82) Ἀπαίδευτους deest in cod. Harl. Mox. καὶ ἀφιλοῦς. Bill. reddit: et ab amicis incipes.

(83) Αὐτοῖς ἡμῖν. Cod. Reg. ἡμῖν ἑαυτοῖς.

(84) Ὅς περ νῦν ἡμῖν. Ita codd. Harl. et Pass. In codd. ὅπερ νῦν καὶ ἡμῖν. Paulo post, καὶ ἄλλοι μὲν, Montac. καὶ ἄλλοι μὲν

velut sordidissima vasa et instrumenta projeceris. A vel tanquam adminicula ea, quae fornicibus supponuntur, ac simul atque structura firmata et compacta est, subduci et pro nihilo haberi solent. Verum hos sane valere sinamus, et quae dicunt, dicere; nemo linguae libertatem coercerebit. Ac tu beatas illas spes et inanes mercedis loco persolve, quas adversus eos excogitasti, qui te eo nomine lacerant, quod sub honoris specie leves nos atque ad res huiusmodi promptos et obvios contumeliose protriveris. Ego vero, quid in animo habeam, explicabo; nec mihi propterea irascaris. Dicam enim, quae flagranti etiam dolore prolucatus sum, non usque adeo vel ira aestuans, vel rei eventu percussus et attonitus, ut ratio se subduceret, ac quae dicerem, ignorarem. Non arma comparabo, nec rei militaris artem discam, quam prius non didici, cum huius rei commodius tempus esse videbatur, omnibus videlicet arma induentibus, et furiose inter se congregientibus (nostri infirmorum morbos, nec Martium Anthimum certamine excipiam, quamvis alioqui immaturum bellatorem, nimirum ipse inermis ac rei bellicae ignarus, vulncribusque magis expositus. Quin tu potius cum eo, si ita videbitur, bellum gere (nam infirmos quomodo saepe necessitas **44** ipsa pugnaces efficit). aut qui bellum gerant quare, cum ille nulas tuas arripuerit, locorum angustias observans, quemadmodum ille Amalec, cum transitu Israellem arceret ¹⁴. Nobis autem aliarum omnium rerum loco quietem concede. Quid enim opus est pro lactentibus et avibus, et quidem alienis, non secus ac pro animabus et canonibus digladiari? Quid etiam splendidis illis arcanum, quod premendum et occultandum erat, aperire et detegere? Quocirca tu quidem viriliter age, et confortare, omniaque ad tuam ipsius gloriam, quemadmodum fluvii torrentes, trahere, .:ec amicitiam, nec vitae consuetudinem et familiaritatem virtute ac pietate potiorum habens, nec quae ex his rebus hominum opinio de re futura sit quidquam curans, sed uni duntaxat spiritui te adiciens. Nos vero id duntaxat lucri ex amicitia tua capiemus, ut amicis posthac minime fidamus, nec Deo quidquam preferamus.

¹⁴ Exod. xvii, 8 sqq.

(85) Ὡς ἔχω. Codd. Reg., Harl., Pass. ὡς ἔχει. Paulo infra, pro αὐτῶν τοῦ πάθος, cod. Reg. παρ' αὐτῶν τὸ πάθος.

(86) Ἄπερ ἔλεγον. Cod. Pass. ἔπερ ἔλεγον. Paulo post, id. cod. pro ἂ μη πρότερον habet ὁ μη πρότερον.

(87) Τῶν ἀσθενῶν ἀβρωστήματα. Cod. ἀριστεύματα, infirmorum praecleara facinora. Cod. Reg. τὰ τῶν Ἀθηνῶν ἀριστεύματα. Cod. Pass. τῶν Ἀθηνῶν ἀβρωστήματα.

(88) Τὸν Ἀρῆιον Ἀνθιμον. Is, inquit Bill., Tyanorum episcopus erat, quocum de Cappadociae episcopatibus dividendis Basilio contentio erat. Urbs enim ea secundae Cappadociae metropolis recens creata fuerat. Vide orat. *De Basilii laudibus*. « At τὸν Ἀρῆιον vox poetica est, inquit Combef., non nomen proprium, quod videtur velle Bill., sed adjectivum, quasi bellicosum Anthimum, qui sic strenue iura tueretur novae metropoleos, et Basilio pugnaret. »

(89) Ψιλός τε ὦρ καὶ ἀπέλεμος. Combef., *levis*

βλασφημοῦντων ἐξεῦρες, ὡς διὰ τιμὴν ὑβρίζων τοὺς κοῦφους ἡμᾶς, καὶ προχειρῶς πρὸς τὰ τοιαῦτα Ἐγὼ δὲ τὸ ἐμὸν, ὡς ἔχω (85), δηλώσω, καὶ μοι μηδὲν ὀργισθῆς. Ἐρῶ γάρ, ἂ καὶ παρ' αὐτῶ τοῦ πάθος ἀπερθεγξάμην, οὐ τοσοῦτον ἢ τῷ θυμῷ ζέσας, ἢ τῷ γεγονότι καταπλάγεις, ὡστε κλαπῆναι τοὺς λογισμοὺς, καὶ ἀγνοεῖν ἄπειρ ἔλεγον (86). Ὅστε δεῖλα κτήσομαι, ὅστε τὰ τακτικὰ μαθήσομαι, ἂ μη πρότερον ἔμαθον, ἡνίκα καιρὸς εἶναι μάλλον ἐδόκει, πάντων ὀπιζομένων καὶ μαινομένων (ὁίσθα τὰ τῶν ἀσθενῶν ἀβρωστήματα [87]), ὅστε τὸν Ἀρῆιον Ἀνθιμον (88) ὑποστήσομαι, καίπερ ἄωρον ὄντα πολεμιστὴν, ψιλός τε ὦρ καὶ ἀπέλεμος (89), καὶ πρὸς τὰ τραύματα ἐπιτρεθειότερος. Ἄλλ' ἐκείνω μὲν αὐτὸς πολέμιος, εἰ τοῦτο σοι φίλον (καὶ γὰρ τοὺς ἀσθενεῖς πολλάκις αἱ χρεῖαι

B ποιῶσι πολεμιστάς), ἢ ζῆται τοὺς πολεμήσοντας, ἔσ' ἂν σου τῶν ἡμῶν (90) λαμβάνηται, τὰ στενά τηρῶν, καὶ ὡςπερ ὁ Ἀμαλικὸς ἐκείνους, εἰργων τὸν Ἰσραήλ. Ἡμῖν δὲ ἀνὰ πάντων δοῦναι τὴν ἡσυχίαν. Τί γὰρ εἰ μὲν μάχεσθαι περὶ γαλαθῶν (91) καὶ ὀρνέθων, καὶ τοῦτο ἀλλοτριῶν, ὡς δῆτα περὶ ψυχῶν καὶ κανόνων; Τί δὲ τῶν λαμπρῶν Σασίμων ἀποστρεφῆναι τὴν μητρόπολιν, ἢ γυμνοῦν καὶ ἀνακαλύπτειν τὸ τῆς γνώμης ἀπόρρητον, συγκρόπειν (92) δέον; Ἄλλὰ οὐ μὲν ἀνδρίζου, καὶ κραταῖος, καὶ πάντα ἔλεκε πρὸς τὴν σεαυτοῦ (93) δόξαν, ὡςπερ οἱ ποταμοὶ τοὺς χειμάρρους, μήτε φίλων, μήτε συνήθειαν τοῦ καλοῦ προτιμῶν, καὶ τῆς εὐσεβείας, μήτε τοῦ ποῖός τις εἶναι δόξεις ἐκ τοῦ ταῦτα ποιεῖν φρονεῖν, ἀλλ' ἐνὸς ὦν τοῦ πνεύματος. Ἡμεῖς δὲ τοῦτο μόνον κεραινοῦμεν τῆς σῆς φιλίας, τὸ μὴ πιστεῖναι φίλους, μήτε τοῦ Θεοῦ ποιεῖσθαι τὴν προτιμώτερον.

C Sasimis metropolitanam urbem privare, ac mentis cum *sim armaturae miles, nec bello assuetus. Mox idem, πρὸς τραύματα.*

(90) Ὅτ' ἂν σου τῶν ἡμῶν. Alludere mihi videtur, ait Bill., ad illud Achillis apud Homerum, *Iliad.* 1, ubi negat sibi causam esse cur Trojana D bellum inferat, quod ab eis nec boves nec equi sui unquam intercepti sint :

Ὅτ' γὰρ κώπων' ἐμὰς βούς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἴππους.

Verum Bilio minime assentitur Combef. Hic enim, inquit, nulla allusio Homerica, qualem cogitavit Bill., sed ipsa res ab Anthimo gesta, quam describit Gregorius in Basilii epitaphio.

(91) Περὶ γαλαθῶν. Combef. *pro subrumis*, agnulis videlicet ac porcellis; καὶ ὀρνέθων, *gallinisque.*

(92) Συγκρόπειν. Sic Reg., Harl., Pass. ac Combef. In edit. συγκύπτειν.

(93) Πρὸς τὴν σεαυτοῦ. Ita codd. Harl. et Pass., Montac. et Morel. In ed. ταυτοῦ.

ΜΘ. ΤΩ ΑΥΤΩ (94).

XLIX. EIDEM.

Quiete gloriatur Gregorius; ipsi maxima actio est otium.

Ἐγκαλεῖς ἡμῖν ἀργίαν καὶ βαθυμίαν, ὅτι μὴ τὰ αὐτὰ (95) Σάσιμα κατελιθίσταμεν, μηδὲ ἐπισκοπικῶς κινούμεθα, μηδὲ, ὡσπερ καὶ βρώμα βίβην ἐν μέσῳ, κατ' ἀλλήλων ὄμας ὀπλιζόμεν (96). Ἔμοι δὲ μεγίστη πρᾶξις ἐστὶν ἡ ἀπραξία. Καὶ ἴνα εἶδῃς τι τῶν ἐμῶν καλῶν, τοσοῦτον τῇ ἀπραγμοσύνῃ φιλοτιμούμαι, ὥστε οἰεσθαι καὶ ὄμας εἶναι πᾶσι τῆς περὶ τοῦτο (97) μεγαλοφυγίας. Καὶ ὡς εἰ πάντες ἡμᾶς ἐμμοῦντο, οὐδὲ ἂν ἦν πράγματα ταῖς Ἐκκλησίαις, οὐδ' ἂν ἡ πίστις παρεσύροτο (98), τῶν ἰδίων ἐκάστη φιλονεικῶν ὄπλον τυγχάνουσα.

Ν. ΤΩ ΑΥΤΩ (99).

L. EIDEM.

Injurium se non esse Basilio probat Gregorius, minimeque se ab eo contumelia afficiendum.

Ἄς θερμὸν ἐξάλλη καὶ πολικὸν ἐν τοῖς γράμμασι! Β Καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, ὅστις σε δόξης γενόμενος (1), ἡμῖν ἐπιδεικνύσθαι βούλεσθαι, ἦντινα δόξαν εὐρίσκῃς (2), ἴν' οὕτως σεαυτὸν μάλλον σεμνὸν ποιῆς, ὡσπερ τῶν γραφῶν οἱ τὰς ὥρας γράφοντες. Ἔμοι δὲ τὸ μὴ πάντα ἐκδηγεῖσθαι τὰ τῶν ἐπισκόπων, καὶ τὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἐφ' ἧ σὺ εὐσεχεραίνεις, ὅθεν τε φρεσάμεθα, καὶ ὅπου προέβημεν (3), καὶ εἰς δὲ κατελιθίσταμεν, μακρότερον ἢ κατ' ἐπιστολὴν εἶναι φαίνεται. καὶ οὐκ ἀπολογίας μάλλον ἔργον ἢ ἱστορίας (4). Ἄς δὲ συντόμως δηλώσῃς, ἦξεν ἡμῖν δὲ γενναϊότατος Ἄνθιμος μετὰ τινῶν ἐπισκόπων, εἶτε ὡς τὸν πατέρα ἐπισκεπτόμενος ἐν ἐμῶν (καὶ τοῦτο γὰρ ἔδοξεν), εἶτε σπουδαῖον ἄπερ ἐσπούδασε. Πολλὴν δὲ καὶ περὶ πολλῶν (5) πείραν καθέξῃς, τῶν παροικιῶν, τῶν Σασίμων λιμνῶν, τῆς ἡμετέρας χειροτονίας, χαρισιάμενος, αἰτήσας, ἀπειλήσας, εὐκαλοῦσάμενος, ζέλας, ἐγκω-

(94) Alias XXXII. Scripta anno 372.

(95) Ὅτι μὴ τὰ αὐτὰ. In cod. Harl. αὐτὰ deest. Σάσιμα κατελιθίσταμεν. Sasima non occupavimus. Combef. interpretationem sequimur; verterat Bill.: Sasima tua recusatavimus, nec episcopatus cupiditate incitavimur.

(96) Ἐμοῖς ὀπλιζόμεν. Sic codd. Harl. et Reg. At cod. Pass. ἡμᾶς ὀπλιζόμεν. In edit. ὄμῶν. Ita levi mutatione expeditus est sensus, cujus antea obscuritas eruditus nonnulli offendit. Corrigendum censuit Billius cod. Hervagianum ex Frobeniano, legitime μηδὲ, ὡσπερ καὶ βρώματος βίβην ἐν μέσῳ, κατ' ἀλλήλων ὄμας ὀπλιζόμεν. Reddit autem: *Vobis, non secus atque esca canibus in medio projecta, arma induentibus. Billium secutus est Montac., aliique nonnulli. Attamen nec immerito Combef. displicuit lectio, namque ipse sic proposuit: Μηδὲ, ὡσπερ καὶ βρώμα, βίβην ἐν μέσῳ, κατ' ἀλλήλων ὄμας ὀπλιζόμεν. Nec velut canibus esca, in medium projecti, in invicem vos ad pugnam fasturimus, vel in invicem vobis arma ministramus, dum quisque de episcopo contendit, novaque civitate, utriusque metropoleos sit parcia.*

(97) Περὶ τοῦτο. Codd. Reg. et Harl. περὶ ταῦτα. Hunc locum verterat Bill.: *Usque adeo quiete atque otio glorior, ut me mutuo adversus vos animi magnitudinis ejus, quae hic sita est, legem omnibus esse putem.*

Quam ferociter, et equinorum pullorum ritu exsulis in tuis litteris! Nec mirum te ad gloriam nuper evectum ostentare nobis 45 velle quam gloriam nactus sis, ut hac ratione teipsum augustiorem reddas, quemadmodum pictores, qui eximias formas depingunt. Mibi vero omnia, quae episcopi fecerunt, exponere, quidque epistola illa, qua discruciaris, continet, atque et unde orsi et quo progressi simus, et ubi desiderimus, prolixius esse videtur, quam epistole modus postulet, nec tam apologiae opus, quam historiae. Ut autem rem brevi exponam, fortissimus Anthimus ad nos cum episcopis quibusdam venit, sive ut patrem meum inviseret (nam id quoque pra se ferebat), sive ut, quae egit, ageret. Cumque plura pluribus modis tentasset, inquirens de parœciis, de Sasimorum paludibus, de nostra ordinatione, iunc blande alto-

(98) Πραξίστερο. Ita duo Regg. In ed. περιεσπούροτο.

(99) Alias XXXIII. Scripta eodem anno 372.

(1) Δόξης γενόμενος. Ut significet eum, inquit Bill., qui totum se glorie studio dedit, quemadmodum dicimus ὄλον τὸ θεοῦ γενέσθαι, de eo qui totum se ad Deum contulit, eique se addixit, et ὄλον εἶναι τῆς ἐκδημίας, qui totus in mortis meditatione defixus est. Legitur in Frobeniano, δόξης γενόμενος. Codd. Pass. et Reg. necnon Morel. et Combef. habent γενομένου, nec fortasse male, ut significetur is qui jam gloriam degustavit.

(2) Εὐρίσκῃς. Ita cod. Pass. Mox, pro σεμνὸν ποιῆς, codd. Harl. et Pass., necnon et Combef. σεμνοποιεῖς.

(3) Καὶ ἔδου προέβημεν. Cod. Pass. δὴ προέβημεν. Mox, καὶ εἰς δὲ κατελιθίσταμεν, reddiderat Bill.: *et ubi scribendi finem fecerimus.* At non puto vertendum, ait Combef., *scribendi finem*, sed finem totius in Sasimorum episcopatu negotii; rectius igitur, *quo tandem res abiit.*

(4) Ἡ ἱστορία. Male Bill., *quam epistole*, quae ipsa brevior apologia esse consuevit; melius ait Combef., *quam prolixae narrationis et libri.*

(5) Πολλὴν δὲ καὶ περὶ πολλῶν. Bill. vertit, *Cumque multis modis animum nostrum tentasset, parcia commemorans... et nostram electionem. Sic ubique Billius vertit χειροτονίαν.*

quens, annē postulans, nunc minas adhibens, nunc A
 expostulans, nunc vituperans, nunc laudans, orbes
 sibi circumscribens, tanquam ipse solus nobis ob
 oculos proponendus esset, novaque metropolis, ut-
 pote major ac praestantior: Quid, inquam, civita-
 tem nostram circumscribis, cum ipsi Ecclesiam
 quoque faciamus, utpote Ecclesiarum revera ma-
 trem et quidem antiquitius? Ad extremum ille
 infectis rebus abscessit, multum anhelans, ac Basi-
 lismum nobis quasi Philippismum quendam obji-
 ciens. Num hic tibi injurii esse videmur? Minime,
 ut opinor. Jam quoniam etiam pacto nostra illa,
 hoc est, hominis insolentis et contumeliosi, epi-
 stola se habuerit, expendi. Synodalem vocationem
 ad nos cuderunt. Me vero contra pugnantē contu-
 meliamque nobis fieri contendente, secundo loco
 postularunt, ut hortatu meo et rogatu de his rebus
 consultationem haberetis. Id ego, ne, quod prius
 moliebantur, fieret, me recepti facturum, rem
 omnem arbitrii vestri faciens, an eos **46** congre-
 gare velitis, et ubi, et quando: sed quidem homi-
 nis erat, non contumelia, sed honore vos affi-
 cientis. Quoniam autem ne hic quidem injuriā
 quidquam tibi a me ortum est, quod reliquum est,
 commemorā. Quod si id vos ex me discere oportet,
 ipsam Anthimi epistolam vobis perlegam, quam,
 cum paludes nobis prohibentibus et comminantibus
 invasisset, ad nos misit, contumeliis et pro-
 bris nos conscindens, ac velut triumphum quendam
 adversus nos, ut victos, canens. Quam autem rati-
 onem habet, ut cum tua causa in illius offensio-
 nem incurramus, tibi rursus displiceamus, velut
 illi faventes? Haec porro cognita tibi prius esse
 contumelia nos afficere, si nihil aliud, certe ut
 presbyteros. Quod si ostentationis gloriaeque nimio
 studio teneris, atque e loco superiori nos alloqueris,
 velut metropolitanus parvæ civitatis incolas,
 vel etiam ruricolos, nobis quoque supercilium est,
 ac fortasse æquius.

(6) *Κύκλους ἐαυτῷ περιγράφας*. *Limites sibi
 statuens, seu novæ metropoleos, intra quos Nazian-
 zum cogebat, ac potissimum Sasima. Bill. reddit:*
*Variis denique orationis circulis, strophis et amba-
 gibus utens; nempe ut ad novam suam metropolim
 Gregorii animum induceret. Non acquievit Grego-
 rius, imo contendit suam urbem parociamque ad
 veterem pertinere metropolim: exsistit tamen Basi-
 lio, dum Nazianzi curat præfici episcopum, agnos-
 cit Theodoretum Tyanensem metropolitum, cujus
 id juris esset, epistolā ad ipsum.*

(7) *Μεζζονα οὖσαν*. Cod. Harl., *μεζζονα οὖσαν τῆς
 περιγραφῆς*, vel *τῆς περιγραφείσης, utpote latius
 latius finibus protrahens.*

(8) *Τι περιγράφεις, ἔφη, τὴν ἡμετέραν πόλιν*.
 In ed. quibusdam pro *ἐφη* legitur *εἶπω*, unde
 Combef., *τί περιγράφεις εἶπω τὴν ἡμετέραν* [τὴν ἡμε-
 τέραν] πόλιν. Gregorii verba sunt ad Anthimum: *Cur
 intra tuas fines nostram circumscribis urbem?*

(9) *Βασιλισμὸν ἡμῶν ὡς Φιλιππισμὸν*. Alludit,

μάσας, κύκλους ἐαυτῷ περιγράφας (6), ὡς δὸν πρὸς
 αὐτὸν μόνον ὄρων ἡμᾶς, καὶ τὴν νεὰν μητρόπολιν
 μεζζονα οὖσαν (7). *Τι περιγράφεις, ἔφη, τὴν ἡμετέ-
 ραν πόλιν* (8), ἡμῶν ποιούμενην καὶ τὴν Ἐκκλησίαν,
 ὡς δυνάως Ἐκκλησιῶν μητέρα καὶ ἄνωθεν; Τέλος,
 ἀπῆλθεν ἀπρακτος, πολλὰ περιπνεύσας, καὶ Βασι-
 λισμὸν ἡμῶν, ὡς Φιλιππισμὸν (9), ἐγκαλέσας. Μὴ
 τοῦτο ἀδικεῖν σοὶ δοκοῦμαι; Οὐκ οἶμαι. Σκόπει δὲ
 καὶ τὸ τῆς ἐπιστολῆς, ὅπως ἔσχε παρὰ τῶν ὑβρι-
 στῶν ἡμῶν. Κληθεὶς συνοδικῆν ἐτύπωσαν (10) πρὸς
 ἡμᾶς. Ἐμοῦ δὲ ἀνυπόστολος, καὶ ὑβριν τὸ πρᾶγμα
 φάσκοντος, ἀλλὰ τὸ γε δεῦτερον ἔξιστον, εἰ ἔμοῦ πα-
 ρακληθῆναι ἡμᾶς περὶ τούτων βουλευσομένους (11).
 Τοῦτο ὑπέστην, ἵνα μὴ τὸ πρότερον γένηται, τὸ πᾶν
 ἐφ' ἡμῶν ποιούμενος, εἰ βούλοισθε συναγαγεῖν αὐτούς,
 καὶ ὅπου, καὶ πῆρκα ἔσπερ τιμῶντος ἦν, οὐχ ὑβρι-
 ζοντος. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ τοῦτο ἀδικούμεν, εἰπέ τὸ
 λοιπόμενον. Εἰ παρ' ἐμοῦ (12) τοῦτο εἶμι μαθεῖν
 ἡμᾶς, αὐτὴν ὑμῖν ἀναγνώσομαι τὴν Ἀνθίμου ἐπι-
 στολὴν, ἣν, ὅτε κατέσχε λίμνας, ἡμῶν ἀπαγορευόν-
 των καὶ ἀπειλούντων, ἐπέσταλκε πρὸς ἡμᾶς, καὶ
 ὑβρίζων, καὶ ὀνειδίζων, καὶ ὡσπερ ἐπινικίων τινα
 καθ' ἡμῶν ᾄδων ὡς ἠτηγμένον. Καὶ τίνα ἔχει λόγον,
 ἔκείνῳ μὲν προσκρούειν δι' ἡμᾶς, ὑμῖν δὲ ἀπαρέ-
 σκαιν, ὡς ἐκείνῳ χαρίζομένους; Ταῦτα δὲ εἶμι πρό-
 τερον μαθεῖν, ὡ θαυμάσιον, καὶ μὴδὲ τότε ὑβρίζειν,
 εἰ μὴ τι ἄλλο, ὡς πρεσβυτέρους. Εἰ δὲ λίαν (13) ἐπ.
 δεικτικῶς ἔχεις καὶ φιλοτίμως, καὶ ἐξ ὑπερβείων
 ἡμῖν διαλέγῃ, ὡς μητροπολίτης μικροπολίταις, ἢ
 καὶ ἀπόλιςιν (14), ἔστι καὶ ἡμῖν ὀφρὺς ἦν ἀνθέξο-
 μεν (15). Ἔστων γὰρ τοῦτο παντὶ, καὶ ἰσως εὐλο-
 γώτερον.

C
 oportuit, vir admirande: ac ne tum quidem con-
 tumelia nos afficere, si nihil aliud, certe ut
 presbyteros. Quod si ostentationis gloriaeque nimio
 studio teneris, atque e loco superiori nos alloqueris,
 velut metropolitanus parvæ civitatis incolas,
 vel etiam ruricolos, nobis quoque supercilium est,
 ac fortasse æquius.

ait Bill., ad oratores Athenienses, qui Philippismi
 mutuo sese insimulabant, hoc est, quod, prodita
 patriæ libertate, Philippo Macedonum regi stude-
 rent. Ita Basilium Gregorii Anthimum objicibat,
 quod totus ad adversarii sui Basilii partibus sta-
 ret.

(10) *Ἐτύπωσαν*. Cod. Harl. *ἐτύπωσαντο*, Mox.,
 δὲ deest in Pass. *Synodalem ad nos sanzere voca-
 tionem*, hoc est, ait Combef., *vel ad synodum voca-
 cantes, vel ex synodo, quasi scilicet novæ metropoli
 subjectos.*

(11) *Περὶ τούτων βουλευσομένους*. Cod. Pass.
βουλομένους, ut in rebus assensum præbeat.

(12) *Εἰ παρ' ἐμοῦ*. Id. cod. *εἰ δὲ παρ' ἐμοῦ*. Cod.
 Harl. *εἰ δὲ παρ' ἐμοῦ*.

(13) *Εἰ δὲ λίαν*. Ita cod. Pass. Edit. *εἰ σὺ*.

(14) *Ἡ καὶ ἀπόλιςιν*. Bill., *vel etiam civitatis
 expertibus.*

(15) *Ἡν ἀνθέξομεν*. Codd. Harl. et Pass. ἀνθ-
 ἔξομεν. Paulo post, καὶ deest in cod. Pass.

ΝΑ. ΝΙΚΟΒΟΥΛΟ (16).

LI. NICOBULO.

Quo anno tres epistolae quae sequuntur, ad Nicobulum scriptae sint, incertum. Si quis tamen velit conjecturam facere ex his epistolarum LI, alias II, verbis: Cum Basilium Magnum semper mihi praetererim, tametsi illi contrarium videretur, tum nunc quoque praefero: si quis, inquam, velit ex his verbis conjecturam facere, quam fateor esse levissimam, conjecturae licet has litteras de epistolis suis Gregorium scripsisse anno 372, quo tempore unumhii Basilio, ob episcopatum Saitmensensem, iratus erat. Quidquid sit de tempore, hoc ordine scriptas esse arbitramur. I^o Rogatus a Nicobulo Gregorius, ut artem scribendi litteras traderet, respondit epistola LI, alias CCIX. II^o Nicobulus deinde ipsas Gregorii epistolas, ut scribendi exempla, postulavit, atque interim, dum mittenda epistolarum collectio parabatur, Gregorius rescriptis epistolarum LI, alias CCXIII. III^o Tandem cum suis epistolis et Basilianis emittit epistolam LI, alias II.

Τῶν γραφέντων ἐπιστολῶν (ἐπειδὴ καὶ τοῦτο αὐ-
 εἶς), οἱ μὲν μακρότερα (17) γράφουσιν ἤπερ ἐκδῶς,
 οἱ δὲ καὶ λίαν ἐνδεότερα· καὶ ἀμφοτέροι τοῦ με-
 τρίου (18) διαμαρτάνουσι, ὥσπερ τῶν σκοπῶν οἱ
 τοξόουτες, ἄν τ' εἴπω πέμψωσι, ἄν τε ὑπερπέμ-
 ψωσι· τὸ γὰρ ἀποτυγχάνει ἴσον, κἂν ἀπὸ τῶν ἐναν-
 τίων γίνηται. Ἔστι δὲ μέτρον ἐπιστολῶν, ἡ χρεία·
 καὶ οὕτε μακρότερα γραπτῶν, οὐ μὴ πολλά τὰ πρᾶ-
 γματα· οὕτε μικρολογητέον, ἐνθα πολλά. Τί γάρ; ἢ
 τῇ Περσικῇ σχοίῳν μετρεῖσθαι δεῖ τὴν κοίαν, ἢ
 παιδικῶς πηχέσι· καὶ οὕτως ἀτελῆ γράφειν, ὡς μὴδὲ
 γράφειν· ἀλλὰ μιμεῖσθαι τῶν σκῶν τὰς μεσημερι-
 νὰς, ἢ τῶν γραμμῶν (19) τὰς κατὰ πρόσωπον ἀπαν-
 τήσας, ὧν συνίσταται τὰ μικρὰ, καὶ παραφαίνεται
 μᾶλλον ἢ φαίνεται τῶν ἀκρων τίσι γνωρίζεμενα·
 καὶ ἔστι, ὡς ἂν εἴποιμι καιρίως (20), εἰκασμάτων
 εἰκασματα. Δίον ἀμφοτέρων φεύγοντα τὴν ἀμετρίαν,
 τοῦ μετρίου κατατυγχάνειν. Περὶ μὲν δὲ συντο-
 μίας (21) ταῦτα γινώσκω· περὶ δὲ σαφηνίας, ἔκαστο
 γινώσκω, ὅτι χρὴ φεύγοντα τὸ λογιεῖς (22), ἔσον
 ἐνδεχεται, μᾶλλον εἰς τὸ λαλιῶν ἀποκλίνειν· καὶ, ἴν'
 εἴπω συντόμως, αὐτῇ τῶν ἐπιστολῶν ἄρσῃ καὶ
 κάλλιστα ἔχουσα, ἢ ἂν καὶ τὸν ἰδιώτην πείθῃ, καὶ
 τὸν πεπαιδευμένον, τὸν μὲν, ὡς κατὰ τοὺς πολλοὺς
 οὖσα, τὸν δὲ, ὡς ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς, καὶ ἢ αὐτόθεν
 γινώσκω. Ὁμοίως γὰρ ἀκαιρον καὶ γρήγορον (23) νοεῖ-
 σθαι, καὶ ἐπιστολῇν ἐρημνεῖσθαι. Τρίτον ἐστὶ τῶν
 ἐπιστολῶν, ἡ χάρις. Ταύτην δὲ (24) φυλάξομεν, εἰ
 μήτε παντάπασιν ἕηρά καὶ ἀγάριστα (25) γράφομεν,
 ἢ καὶ ἀκαλλώπιστα, ἀκόσμητὰ τε καὶ ἀκόρητα (26),
 δὲ λέγεται· οἶον δὲ γυνωμίον, καὶ παροιμιῶν, καὶ
 ἀποσθημάτων ἐκδῶς, εἰ δὲ σκυμμάτων, καὶ αἰνι-
 γμάτων, οἷς ὁ λόγος καταγλυκαίνεται· μήτε λίαν τοῦ-
 τως φαινοίμεθα καταχρώμενοι· τὸ μὲν γὰρ ἀγροί-
 κων, τὸ δ' ἀπληστον. Καὶ τοσαῦτα (27) τοῦτος χρῆ-

Ex iis qui scribunt epistolas (quandoquidem
 hoc etiam flagitas), alii longiores scribunt quam
 par est: alii vero multo breviores. Horum utriusque
 a modo aberrant, ut a scopo qui, dum jaculantur,
 vel citra, vel ultra mittunt. Nam utrumvis faciant,
 perinde aberrant, etiamsi ex contrariis procedant.
 Est autem modus epistolarum, utilitas: et neque
 longiores scribendae sunt, ubi multa non sunt
 negotia, neque jejunius conscribendae, ubi res
 multae suppetunt. Quid enim? An Persico funi-
 culo sapientiam metiri oportet, aut puerilibus cubi-
 titis; et sic imperfecta scribere, ut ne scribere
 quidem sit: sed imitari potius meridianas umbras,
 aut lineas a fronte occurrentes, quarum consident
 longitudinae, et offerunt se potius, quam apparent
 extremitatibus quibusdam notae: et sunt, ut apte
 dixerim, conjecturarum conjectanea? Oportet,
 immoderatum in utrisque tenorem fugiendo, 47
 modum assequi. De concisa certe conscribendi
 ratione, haec censeo; de diluciditate autem illud
 perspicuum est, oportere fugiendo subtilius et
 ornatus dicendi genus, quantum fieri potest,
 ad familiare potius declinare; et, ut summam
 loquar, haec optima et pulcherrime scripta epistola
 est, quae et indocto persuadet et erudito: atque
 illi quidem, ut ad vulgi consuetudinem accommodata,
 huic autem, ut vulgi indoleat et captum
 superans; item quae ex se quam primum cognita
 perspectaque est. Nam quae importunum est, et
 griphum intelligere, et epistolam interpretari. Ter-
 tia dos epistolarum est gratia: haec sane obtine-
 bimus, si non prorsus arida et ingrata scribimus,
 aut etiam incompta, et inornata, et inculta, ut
 dicitur; quale nimirum est quod sententiis, et ada-
 giis, ac memorabilibus dictis vacuum est: itemque

(16) Alias CCIX. Scripta anno 372.

(17) Μακρότερα. Ita Reg., Montac. et Morel. μακροτέρως, Paulo post, iud. ἐνδεότερα.

(18) Τῷ μετρίῳ. Morel., medicoritate.

(19) Τῶν γραμμῶν. Ita cod. et Combef. Bene emendavit Morel. In edit. κέντρον.

(20) Ὡς ἂν εἴποιμι καιρίως. Ita codd. Reg., Pass., Montac. et Combef. In edit. πῶς... καιρίως.

(21) Περὶ μὲν δὲ συντομίας. Mallet Montac. εὐμετρίως, aut, ut in ora cod. quem vidit, συμμεί-
 τριας, quam ultimam lectionem non improbat Morel., de modo in epistolis conscribendis servando.

(22) Φεύγοντα τὸ λογιεῖς. Recidenda sunt amb-
 itiosa ornamenta; nec exquisita figuratae uten-
 dum dictione, sed simplici elocutione, qualem fa-
 miliari promissum eloquio, ac cui nihil sit opus
 interprete. Hanc esse Gregorii mentem, in hinc
 epistolae ipse clarius exponit, dum ait servandum

maxime in epistolis τὸ ἀκαλλώπιστον, καὶ εἰ ἐγγυ-
 τάτω τοῦ κατὰ φύσιν, quod ornata caret, et ad na-
 turam proximè accedit. Veritè Morel. φεύγοντα τὸ
 λογιεῖς, etc., fugiendo verborum fulsitatem, ad
 loquacitatem potius declinare. Certe sic in scriben-
 do concisus esse noli Gregorius.

(23) Γρήγορον. Griphum, hoc est, ænigmaticum
 sermonem.

(24) Ταύτην δὲ. Ita codd. Reg. ac Montac. In
 edit. Ταῦτα.

(25) Ἐηρά καὶ ἀγάριστα. Ita Par. et alii codd. In
 edit. ἕηρόν καὶ ἄγαρι.

(26) Καὶ ἀκόρητα. Ita Par. et alii codd. In edit.
 ἀκόρητα. Veritè interpret, et satietatem ac tædium,
 ut dicitur, gignunt.

(27) Καὶ τοσαῦτα. Ita cod. Edit. καὶ τὸ τοσαῦτα.
 Mox lid. ὅσα καὶ. In edit. καὶ ὅσα.

jocis, salvis dictis, et æigmatibus caret, quibus dulcescit ac sapit oratio. Neque admodum his abuti videmur: illud enim agreste et rusticianum: hoc inexplabile. Quare iis pariter utendum est atque purpuris in textura. Figuras autem admitemus, sed et has quoque perpaucas et non inverecundas. Opposita vero, allusiones, et paria membra sophistis projicimus: quod si alicubi etiam adhibeamus, hoc ut ludentes potius faciemus, quam serio agentes. Extremum sermonis erit, quod ab aliquo perito viro accipi, de aquila dicente, quando aves de regno disceptabant, atque aliæ aliter se exornassent, aquilæ pulcherrimum fuisse, quod non putaretur esse pulchra. Hoc etiam in epistolis potissimum est observandum, ut iis inassectata quedam gratia, et ut ad naturam quam proximè accedant. Hæc ad te hactenus de epistolis, ut per nos ad nos faciunt, quibus majora curæ sunt: cætera ipse tuo tibi studio comparabis, cum docilitate valeas, et qui in his clari sunt et celebres te doceant.

48 LH. EIDEM.

Mittit Nicobulo Gregorius collectas epistolas, quas tanquam recte scribendi exempla flagiatar

Autumno flores a prato poscis, et Nestorem ætate provecum armis, dum a me elegans et scitum quiddam in sermonibus pelis, qui jamdudum omnis orationis et vitæ ætatiorem cultum amisit. Nihilominus (neque enim Eurystheum quoddam certamen, aut Herculeum nobis injungis, sed admodum suave et tranquillum; nempe ut tibi epistolas meas colligam, quanta copia fieri potest), tu tandem hoc lorum tuis libris insere, non amatorium, sed oratorium, neque ad specimen et ostentationem, potius quam ad usum etiam nostræ causæ. Nam aliud quiddam est alterius indicium, aut levius aut majus: verum sermonum nostrorum nota est, quod erudiant in sententiis atque decretis, ut usu venerit. Et quemadmodum cum ingenio partu, ita cum oratione pater una semper apparet, non minus quam ii qui procrearunt, corporis no-

(28) Ἀπορρέψομεν. Ita Par. Alter cod. ἀπορρέζομεν. In edit. ἀπορρέψομεθα, quod mallet Morel., quia præcedit παραρρέψομεθα.

(29) Ἄλλοι ἄλλοι. Tres codd. ἄλλος ἄλλος.

(30) Παρήμην. Par. et alter cod. παρ' ἡμῶν.

(31) Φιλοπονησῶς. Ita tres codd. In edit. φιλοπονησῶς.

(32) Alias CCVIII. Scripta paulo post præcedentem.

(33) Τὸ τεργὸν καταλέλυκα. Ita codd. quinque et Pass. In edit. τὸ φιλότιμον.

(34) Εὐρύθειόν τινα. Eurystheus, Mycenarum rex, Junonis odio obsequens, Herculeum, oraculi jussu, sibi subditum, ad difficilissima quæque advenienda pericula adegit, sperans futurum ut ponderis magnitudine opprimeretur; at semper evasit victor. Hæc memorat Virgilius, *Æneid.* viii, vers. 294-295:

Ut duros mille labores,
Pertulerit.
Rege sub Eurystheo, satis Junonis iniquæ,

(35) Ἦδὼν τε καὶ ἡμερον. Ita Pass. Edit. ἡμερον καὶ ἡμέτερον, suave et familiare.

(36) Σὺ τοίνυν τοῦτον ἱμάντα. Parodia est insignis,

A στέον, ὅσα καὶ ταῖς πορφυραῖς ἐν τοῖς ὑφάσμασι. Τροπὰς δὲ παραρρέψομεθα μὲν, ὀλίγας δὲ, καὶ ταύτας οὐκ ἀνασφύτοντας. Ἀντίθετα, καὶ πάρισα, καὶ ἰσόκυλα σοφιστικὰ ἀπορρέψομεν (28)· εἰ δὲ που καὶ παραλάβομεν, ὡς καταπαίζοντες μᾶλλον τοῦτο ποιήσομεν, ἢ σπουδάζοντες. Πέρας τοῦ λόγου, ὅπερ τῶν κομψῶν τινος ἤκουσα περὶ τοῦ αὐτοῦ λέγοντος, ἦν ἵνα ἐκρίνοντο περὶ βασιλείας οἱ ὄρθητες, καὶ ἄλλοι ἄλλως (29) ἤκον ἑαυτοὺς κοσμηθῆναι, ἐπὶ ἐκείνῳ κάλλιστον ἦν τὸ μὴ οὐρανὸν καλῶν εἶναι. Τοῦτο καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς μέγιστα τηρητέον τὸ ἀκαλλώπιστον, καὶ οὐ ἐγγυτάτω τοῦ κατὰ φύσιν. Τοσαῦτά σοι περὶ ἐπιστολῶν, ὡς οἱ ἐπιστολῆς παρήμην (30)· καὶ ταῦτα ἴσως οὐ πρὸς ἡμῶν, οὐκ ἐκ μείζω σπουδάζεται· τᾶλλα δὲ αὐτὸς τε φιλοπονησῶς (31), εὐμαθῆς ὢν, καὶ οἱ περὶ ταῦτα κομψοὶ δειδάξουσιν.

B epistolam transmittimus: atque hæc fortasse minus

NB. Τῷ ΑΥΤῷ (32).

Ἐν μετοπάρῳ τᾷ ἀνθῆ παρὰ τοῦ λεημῶνος αἰτεῖς, καὶ γεγραμμένα ὀπλίξεις τὸν Νέστορα, ἐμὲ τε νῦν ἀπαυτῶν δεξιῶν εἰς λόγους, ὅς πάλαι καὶ λόγου παντὸς καὶ βίου τὸ τεργὸν καταλέλυκα (33). Ὅμως δὲ (οὐ γὰρ Εὐρύθειόν τινα (34) τοῦτον ἄλλον ἐπιπέταταις ἡμῖν, οὐδὲ Ἡράκλειον, ἀλλὰ καὶ μέγα ἦδὼν τε καὶ ἡμερον (35), τῶν ἡμῶν ἐπιστολῶν σοι συναγαγεῖν) ὅσα οὐδὲν τε, οὐ τοίνυν τοῦτον ἱμάντα (36) ταῖς σαῖς ἐγκυκλίω βίβλοις, οὐκ ἔρωτικῶν (37), ἀλλὰ λογικῶν, οὐδὲ ἐπιδεικτικῶν μᾶλλον, ἢ χρησίμων καὶ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς (38). Ἄλλο μὲν γὰρ ἄλλο τε γνώρισμα (39), ἢ μακρὸν ἢ μείζων· τῶν δὲ ἡμετέρων λόγων, τὸ παιδευτικὸν (40) ἐν τε γνώμασι καὶ δόγμασι, ὅπη παρείκοι (41). Καὶ καθάπερ εὐγενεῖ τόκῳ (42), τοῖς λόγοις ὁ πατὴρ αἰεὶ συνεμφανίζεται· οὐχ ἦρτον ἢ τοῖς σωματικοῖς ὡς τὰ πολλὰ χαρακτηροῦσιν οἱ φύσαντες. Τὸ μὲν οὖν ἡμέτερον τοιοῦτον. Σὺ

inquit Morel., ad hunc Homericum versum *Iliad.* xiv, vers. 219:

Τῇ νῦν τοῦτον ἱμάντα, τῶν δ' ἐγκυκλίω κόλυφα.

Hoc nunc accipito, gremioque imposito lorum.

(37) Οὐκ ἔρωτικῶν. Cod. Pass. et alter οὐκ ἔρωτικῶν τινα.

(38) Καὶ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς. Ita Pass., Par. et alii codd. ac Combef. *Nostra caute, inquit, acuti et disciplina Christianæ, non profane eruditionis.* In edit. καὶ τοῖς ἡμετέροις αὐλῆς, quod verit Morel., *Ad usum etiam nostrarum iubarum.*

(39) Γνώρισμα. Ita codd. Reg., Pass. et Par. Edit. γνώριμον.

(40) Παιδευτικῶν. Ita codd. Par. et Reg., Montac. et Combef. In edit. παιδευτῶν, veritque interpres. *Sermonum nostrorum nota est, id quod eruditum est tum in sententiis, tum in opinionibus decretis.*

(41) Παρείκοι. Ita cod. Reg. et Pass. In edit. παρήκοι.

(42) Καθάπερ εὐγενεῖ τόκῳ. Alia series verborum in uno ex codd. Montac., et forte clarior: *Καὶ τοῖς λόγοις ὁ πατὴρ αἰεὶ συνεμφανίζεται, οὐχ ἦρτον ἢ καθάπερ εὐγενεῖ τέκνῳ τοῖς σωματικοῖς, ὡς τὰ πολλά, χαρακτηροῦσιν οἱ φύσαντες.*

ὁ ἡμῖν ἀντιδοίης, αὐτὸ τε τὸ γράφειν, καὶ τὴν ἐξ
ὧν γράφομεν ὠφέλειαν. Τοῦτου γὰρ ἀμείνω μισθὸν
ὄβρι αἰτεῖν, ὄβρι ἀπατεῖν ἔχομεν, ἢ τοῖς ἀλτὸς
λυσταλέστερον, ἢ τῷ παρέχοντι προσηυδέστερον.

ΝΓ'. Τῷ ΑΥΤῷ (43).

Inter epistolas quas pro Nicobulo Gregorius collegit, primas concedit epistolis Basilii.

Ἄξι προτιμῆσας ἑμαυτοῦ τὸν μέγαν Βασίλειον,
εἰ κάκεινον τοῦναντιον δόδοι (44), καὶ νῦν προτιμῶ,
ὄχι ἤττον διὰ τὴν ἀλήθειαν, ἢ τὴν φιλίαν. Διὰ τοῦτο
προθεῖς (45) τὰς ἐκεῖνου ἐπιστολάς, τὰς ἡμῶς ὑπο-
τιθῆμι. Καὶ γὰρ ἐπιθυμῶ πανταχοῦ συνεζυχῆσαι
ἡμῶς ἀλλήλοισι, καὶ ἅμα τύπον παρέχον τοῖς ἄλλοις
τοῦ μετρίου καὶ τῆς ὑφέσεως.

ΝΔ'. Τῷ ΑΥΤῷ (46).

Hanc etiam ad Nicobulum epistolam ob nominis et materiae cognationem subjungimus; quam tamen conscriptam esse tempore probabile est, cum roganti Nicobulo artem scribendi litteras tradidit. In ista quid sit laconismus enim docet laconice.

Τὸ λακωνίζειν οὐ τοῦτο ἐστίν, ὅπερ οἶσι, ὀλίγας
συλλαβὰς γράφειν, ἀλλὰ περὶ πλείστων ὀλίγας.
Ὅστις ἐγὼ καὶ βραχυλογώτατον Ὅμηρον λέγω,
καὶ πολλὸν τὸν Ἀντίμαχον (47). Πῶς; τοῖς πράγμασι
κρίνων τὸ μέγος, ἀλλ' οὐ τοῖς γράμμασι.

ΝΕ'. Τῷ ΑΥΤῷ (48).

Nicobulum hac epistola peramantissimè invitât Gregorius, ut sese invisat. Quo tempore scripta sit nihil indicat.

Φεύγετε διώκοντας ἰσως νόμοις ἑρωτικοῖς, ἵνα
σεαυτὸν ποιῆς τιμωτέρου. Ἦκε οὖν, καὶ νῦν τὴν
τοῦ μακροῦ χρόνου ζημίαν ἀναπληρῶσον ἡμῖν.
Καὶ εἰ τί σε τῶν αὐτῶν κατέχοι (49), πάλιν ἀφ-
ήσεις ἡμῶς, ὡς ἂν σεμνότερος ἦς, πάλιν ποθοῦ-
μενος.

ΝΖ'. ΘΕΚΛῆ (50).

Thecla, ad quam scripta est haec epistola, mulier fuit pietate insignis, qua fortuito in necessitudinew Gregorii venerat, occasione cujusdam epistolae de calamitatibus ad ipsum datae, in qua aliquid ipsa suo nomine addiderat.

Τὴν μικράν (51) σου προσθήκην τοῦ γράμματος,
ὡς μεγάλην ἐπιστολήν, ἐδεξάμην. Ἐμοῦ γὰρ ὤμεις,
καὶ ὤμων ἐγὼ, τοῦ πνεύματος οὕτως ἡμῶς ἀρμό-
σαντος (52). Τοῦτο εἰδότες, εὐχεσθε (53) ὑπὲρ
ἡμῶν, καὶ περὶ πάντων θαρσύνετε, ὡς οὐδένας (54)

(43) Alias H. Scripta eodem circiter tempore.

(44) *Ei κάκεινον τοῦναντιον δόδοι.* Ita Pass. Edit. minus bene doxet, videretur. Quorum quidem verborum hic sensus est, tametsi ille sibi me praefert.

(45) Προθεῖς. Ita Reg. duo. Edit. male προτιθεῖς.

(46) Alias III. Scripta circa idem tempus.

(47) *Καὶ πολὺν τὸν Ἀντίμαχον.* Antimachus poetam fuisse obscurissimum colligere est ex Elio Spartiano, ubi Adrianum imperatorem ait Calaeianos libros obscurissimos, Antimachum imitando, scripsisse. Quin et Dion Cassius eundem Adrianum scribit Homeri poemata abolere cogitasse, et pro eo Antimachum in scholis legendum inducere, cujus

lis, ut plurimum, innotescant. Nostrum igitur ejusmodi est. At tu nobis et ipsam scriptonem rependas, et emolumentum ex iis quae scribimus. Potiorem enim hac mercedem neque petere, neque repossere habemus, aut flagrantibus utiliozem, aut largienti magis decoram.

LII. EIDEM.

Cum Basilium magnum mihi semper praetulerim, tametsi illi contrarium videretur: tum nunc quoque praefero, non minus veritate, quam amicitia motus. Quocirca epistolis illius priore loco positas meas subnecto. Ubique enim nos inter nos conjunctos esse cupio: simulque etiam id ago, ut modestiae ac submissionis exemplum aliis praebeam.

ΛΙΙΙ. EIDEM.

Laconice loqui, non est, ut putas, paucas syllabas scribere, sed de plurimis rebus paucas. Atque hac ratione ego et maxime breviloquum Homerum esse pronuntio, et prolixum Antimachum. Qui tandem istud? nimirum rebus, non autem litteris longitudinem aestimans.

LIV. EIDEM.

Quod persequentes fugis, id fortassis ex amatoris legibus facis, ut hac ratione majorem tibi honorem concilies. Veni igitur, ut et nunc diuturni temporis detrimentum nobis sarcias. Ac si quid rerum tuarum te retineret, rursus nos relinques; quo augustiorem hac ratione te reddas, rursus a nobis expetitus.

LVI. THECLÆ:

Exiguam tuam litterarum additamentum, ut ingentem epistolam accipi. Nam et vos nostri, et nos vestri sumus, spiritu nimirum nos ad hunc modum copulante. Quod cum vobis exploratum sit, pro nobis preces ad Deum adhibete, et de omni-

nomen multi adhuc ignoraverant. BULL. Vide Suidas Lexicon.

(48) Alias CLIV. Scripta forte circa eadem tempora.

(49) Κατέχοι. Cod. Reg. κατέχει. Ita et legit Bill. qui reddit: retinet.

(50) Alias CC. Scripta circa annum 372.

(51) Μικράν. Ita codd. Reg. et Pass. In ed. μικράν. Mox ἐμοῦ. Ita Bill. et Combef. Edit. ἐμοῦ.

(52) Ἀρμόσαντος. Ita codd. Reg. et Combef. In edit. ἀρμόζοντος.

(53) Εἰδότες, εὐχεσθε. Ita cod. Reg. et Combef. In ed. εἰδότες, καὶ εὐχεσθε.

(54) Οὐδένας. Sic emendavimus ex cod. Par. οὐδένα, quod vitiose legitur in ed. Mox, ἡμῶν. Ed. ὤμων.

bus rebus magno animo estote, ac de nobis illud A persuasum habetote, quod nullos unquam, qui sinceriore erga vos animo sint, nec qui magis res vestras communes sibi esse ducant, reperietis, etiamsi aliqui hoc nec longa consuetudo et familiaritas, nec experientia testatum fecit. De iis autem rebus, quæ molestiam afferunt, quid aliud scribere attinet, quam quod eos volo qui summae philosophiæ tempus hoc esse existimant, in eum iis, qui morerentur inferunt decertare, quandoquidem aliter nec fieri potest, nec fas est?

γνησιωτέρους ἡμῶν εὐρίσκοντες, οὐδὲ μᾶλλον τὰ ὑμέτερα κοινουμένους (55)· εἰ καὶ μήπω, μήτε συνήθεια πολλή, μήτε πείρα τοῦτο εἰδίδατε. Περὶ δὲ τῶν λυπηρῶν, τί χρὴ γράψωμι, ἢ ὅτι βούλομαι τῆς ἀκρας φιλοσοφίας καιρὸν τοῦτον νομισάνας (56), ἐγκαρτερεῖν τοῖς πάθεσι, καὶ οὕτως ἀγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς λυποῦντας, ἐπειδὴ γε ἄλλως οὐτε δυνατόν, οὐτε ἴσον;

calamitatibus fortem animum præstare, atque ita calamitatem aliter nec fieri potest, nec fas est?

50 LVII. EIDEM.

NZ. Τῆ ΑΥΤῆ (57)

Inter Basilii epistolam, hæc CCCXXI ponitur; sed Gregorii nostri, non vero Basilii fetus est. Etenim, ut cum nostro Prudentio Marano loquar, hujus epistolæ auctorem Gregorium Nazianzenum esse non obscure perspicitur. Tota sapit Gregorii argutias et veneras. festinæque scribendi genus. In hac autem epistola, non sine solito lepore Theclum rogat, ut his qui ecclesiæ conceptum exstruebant, vinum suppeditet, propterea quod vehemens anni præteritii frigus vitas succiderat. Porro Gregorius nositer exadificati magnifici templi laudem patri suo tribuit. Non tamen de ipso templo, cuius mentio fit in oratione I, alias xli, quoadque adeo jam ab anno 362 extractum erat, sed de quibusdam externis ornamentis progressu temporis templo adjectis, id esse intelligendum ipsa epistolæ verba non satis intellecta a priori interprete suadent.

Præterito anno, frigus incubuit patriæ vehemens, B et vitium gemmas jam ad partum solutas succidit: quæ cum steriles remanserint, phialas nostras siccas et aridas reddiderunt. Sed quid nos induxit, ut plantarum sterilitatem tibi tragice ob oculos poneremus? Ut et ipsa secundum Salomonem fias nobis florescens vitis et palme abundans: non uvam proferens, sed uvarum rorem silientibus exprimens. Qui autem sitiunt, quinam sunt? Qui ecclesiæ conceptum exstruunt. Ego cum non habeam unde eos montano liquore recreem, ad tuam dexteram uvis referam confugi, ut in nos tuos fontes fluviali quadam copia manare jubeas. Id enim si cito feceris, multorum quidem ora curabis, eaque arida: me vero imprimis Atticum rogato rem recreabis.

Τὸ παριππέσαν ἔτος, κρυμὸς γέγονε (58) τῆ πατριδὶ βαρὺς, καὶ τὰς βλαστῆρας τῶν ἀμπέλων (59) τὰς ἤδη πρὸς ὠδίνας λυομένας ἀνέκοψεν· αἱ δὲ ἀπομιμνασαι στείραι, αὐχμηρὰς καὶ ἀδρόχους τὰς φιάλας ἡμῶν ἐξεργάζαντο (60)· τί δὴ ποτ' οὖν σοι τῆν τῶν φυτῶν ἀκαρπίαν ἐκτραγυθῆσαι προήχθημεν; Ἴνα γένη ἡμῖν, κατὰ τὸν Σολομῶντα, καὶ αὐτὴ ἀμπέλος κυρτίζουσα, καὶ κατάκαρπος κληματικὴ· οὐ βότρυν ἐξανθήσασα, ἀλλὰ τῶν βοτρώων ἐκθλήψασα τοὺς διψῶσι τὴν θρόσον. Τίνες δὲ εἰσι οἱ διψῶντες; Οἱ τὸν περίβολον (61) τῆς συνόδου (62) τευχίζοντες. Τοῦτους ὀρεῖν μὲθ' ὅσμηται ποτίζειν οὐκ ἔχων ἐγὼ, ἐπὶ τὴν πολυστάφυλον σου κεχώρηκα δεξιάν· Ἴν' ἡμῖν ἐκ ποταμίας τοὺς σοὺς κελύσεις ἐπιρρέυσαι κρουνοῦς. Τοῦτο γὰρ τάχος ποιήσασα, πολλῶν μὲν στόματα ξηρὰ θεραπεύσεις (63), εὐφρανεῖς δὲ πρῶτον ὡς ἐνὶ μέλιστα καὶ τὸν Ἀττικιστὴν ἱπαιτῆν (64) ἐμέ.

(55) Ὑμέτερα κοινουμένους. Ita Par. Edit. ἡμέτερα κινουμένους.

(56) Καρὸν τοῦτον νομισάνας. Ita Par. Edit. νομισάνας.

(57) Inter Basilianas CCCXXI. Scripta circa annum 372.

(58) Γέγονε. Coisl., duo Reg. duo et Vat. γεγέννηται.

(59) Τῶν ἀμπέλων. Harl. et Med. τῆς ἀμπέλου. Ibidem λυομένας deest in Harl. Med. habet πρὸς ὠδίνα.

(60) Ἐξεργάζαντο. Coisl. duo et Reg. duo ἐργάζαντο. Paulo post, iidem ἐκτραγυθῶ; ἴνα ἡμῖν. Sic Harl.

(61) Τὸν περίβολον. reddidi conceptum, quia hac voce non parietes ipsius ecclesiæ designantur (jam enim ipsa videtur fuisse extracta), sed septium illud quatuor murorum, quod ecclesiam interjecto aliquo spatio cellis, arcibus, balneis et aliis ejusmodi rebus destinata eingeat, ut videre est in lib. iv De Vita Constantini, cap. 59; et in lib. ix Cod. Theod. tit. xlv, ubi templum dicitur τετάρων τῶν τευχῶν περιβολῆ τευχίζόμενον, quadripartito parietum septo conclusum.

(62) Τῆς συνόδου. Non desunt exempla in quibus ecclesiæ Christianorum sic vocantur. Vide Basilii epistolam cclxxvi. In lege Constantini, lib. xvi

Cod. Theod. tit. ii, sic habetur: *Habeat unusquisque licentiam sanctissimo venerabilique concilio, decedens, bonorum quod optavit, relinquere.* Videtur ecclesias Christianorum designare Maximinus apud Eusebium, lib. ix Hist. cap. 10, cum ait lege Diocletiani et Maximiani sancitum fuisse tās συνόδους τῶν Χριστιανῶν ἐξηρησῶσαι. Ipse enim hanc legem abrogans, illis concedit ut tὰ κυριακὰ ἱναυραυται. Videtur ergo superiora verba sic reddenda, ut *Christianorum ecclesiæ evertentur.*

(63) Στόματα ξηρὰ θεραπεύσεις. Pro bis vocibus in Regio utroque et Coisl. duobus legitur ἀναπαύσεις ψυχῶς, animos recreabis.

(64) Ἱπαιτῆν. Ita Med. et Harl. Editi ἱπαιτῆν, laudatorem. Parum commode Gregorius Atticum laudatorem se diceret: at peracutè vocat se Atticum rogatorem, id est non valde pudenter. Nam os Atticum idem est ac inprudens; vel quod Athenienses hoc vitio laborarent, vel quod generatim tribuatur iis qui urbes incolunt. Unde illud Horatii, epist. ix:

Frontis ad urbana descendendi præmia.
Hæc Operum S. Basilii editores, qui non ideo forsitan vocem ἱπαιτῆν amandassent, si apud Erasmus legissent adagium, *Haud difficile Athenienses Athenis laudare.*

NΗΡ. ΒΑΣΙΛΕΥΣ (65).

LVIII. BASILIO.

Narrat Gregorius quomodo Basilii defensorem se ostenderit contra philosophum, qui eo nomine eum impietatis accusabat, quod Spiritus sancti divinitatem haudquaquam aperte confiteretur. In Vita Gregorii, quo anno scripta sit haec epistola, demonstravimus; nemp̄ post mensem Septembrem, in quem incidit beati Martiris Eupychii memoria, unde Basilium calumniandi ansam arripuerat monachus.

Ἐγὼ σὲ καὶ βίου καθηγῆτην, καὶ δογματῶν δι- A
δάκταλον, καὶ πᾶν ὃ τε ἄν (66) εἶποι τις τῶν καλῶν,
ἐθέμην τε ἀπ' ἀρχῆς, καὶ νῦν τίθεμαι· καὶ εἰ τις
ἄλλος ἐπαινετῆς τῶν σῶν, ἢ μετ' ἐμοῦ πάντως, ἢ
μετ' ἐμέ. Τοσοῦτον ἡγεῖμαι σου τῆς εὐλαβείας, καὶ
οὕτω καθαρῶς εἰμι σός! Καὶ θαυμαστὸν οὐδέν. Οὐ
γὰρ πλείων ἡ συνουσία, πλείων (67) καὶ ἡ πείρα· οὐ
δὲ ἡ πείρα θαυλεστέρα, καὶ ἡ μαρτυρία τελειότερα.
Καὶ εἰ τε ἄλλο μοι τοῦ ζῆν ὄφελος, ἢ σὴ φίλα καὶ
συνουσία. Ἐχω μὲν οὕτω (68) περὶ τούτων, καὶ
ἔχομι. Ἄ δὲ νῦν γράφω, γράφω μὲν οὐχ ἐκῶν,
γράφω δὲ ὄμως. Καὶ μοι μὴδὲν ἀχθεσθῆς· ἢ λῶν
αὐτὸς ἀχθεσθήσομαι, εἰ μὴ κατ' εὐνοίαν ταῦτα λέγειν.
τε καὶ γράφειν πρὸς δὲ πιστευόμεν.

scribo: sed tamen scribo. Ac mihi ne eo nomine succenseas velim; alioqui perquam acerbe feram, si fidem tibi non fecero, me haec benevolentia ductum loqui, atque ad te scribere.

Πολλοὶ κατεργασκῶν ἡμῶν, ὡς περὶ τὴν πίστιν B
οὐκ ἰσχυρῶν, ὅσοι κοινοποιοῦσι τὰ ἡμέτερα καλῶς
ποιούντες. Καὶ οἱ μὲν ἀσέβειαν ἐγκαλοῦσι φανερῶς,
οἱ δὲ δειλῶν· καὶ ἀσέβειαν μὲν, οἱ μὴδὲ
ὀργῶς λέγειν (69) πιστευόντες· δειλῶν δὲ, οἱ τὴν
ὑποστολήν αἰτιώμενοι (70). Καὶ τὰ μὲν τῶν ἄλλων
εἰ χρὴ καὶ λέγειν; Ὁ δ' οὖν νεωστὶ συνέβη, τοῦτο σοὶ
διηγήσομαι.

Συμπόσιον ἦν, καὶ τοῦ συμποσίου μεταξὺν οὐκ
ὄλιγοι τῶν ἐπιφανῶν καὶ ἡμῶν φίλων, ἐν δὲ τούτοις
καὶ ἀνὴρ τις τῶν εὐλαβείας ἔνομα καὶ σχῆμα περι-
κειμένον. Ὁπῶς πότος ἦν, καὶ λόγος ἦν περὶ ἡμῶν,
ὅπου ἐν τοῖς συμποσίοις φιλεῖ συμβαίνειν, ἀντ'
ἄλλου τινὸς ἐπεισοδίου προτιθεμένου· πάντων δὲ
τὰ σὰ θαυμαζόντων, καὶ προστιθέντων ἡμᾶς (71)
ὡς τὰ ἴσα φιλοσοφούντας, καὶ τὴν φίλων λεγόντων
καὶ τὰς Ἀθήνας, καὶ τὴν ἐν ἅπασιν σύμφοριαν καὶ
ὀφείοναι, βεῖναι τὸ πρᾶγμα ποιεῖται ὁ ὄψθεν φιλό-
σοφος (72). Καὶ τί τοῦτο, φησὶν, ὧ οὔτοι; μάλτα τὴν
νεανικὸν ἐκδοχῆσας· ὡς λῶν ὅμοις φευδείε τε καὶ
κώλακας (73)! Τὰ μὲν ἄλλα ἐπαινεῖσθωσαν οἱ ἄνδρες,
εἰ δοκεῖ· οὐδὲ αὐτὸς ἀντιλέγω. Τὸ μέγιστον ἐστὶ οὐ
διδῶμι, τὴν ὀρθοδοξίαν μάτην (74) μὲν ἐπαινεῖται
Βασίλειος, μάτην δὲ Γρηγόριος, ὁ μὲν προδιδοῦς

(65) Alias XXVI. Scripta mense Septembri anni 372, vel etiam 375.

(66) Καὶ πᾶν ὃ τε ἄν. Ita codd. Harl. et Reg., Morel. et Combef. In edit. εἰ τε ἄν.

(67) Πλείων ἡ συνουσία, κλείων, etc. Ita cod. Reg. In edit. πλείων.

(68) Ἐχω μὲν οὕτω. Ita cod. Pass. In edit. ἔχω μὲν οὖν οὕτω.

(69) Μὴδὲ ὀργῶς λέγειν. Codd. Reg., Harl., Pass. et Combef. μὴδὲ ὀργῶς ἔχειν, qui nos ne pie quidem agere, aut qui ne nos quidem sanos in fide erudunt.

(70) Ἰσχυροτέρῃ αἰτιώμενοι. Combef., qui nos praerogationis insimulant, aut nobis subducta veritatis crimen impingunt.

(71) Καὶ προστιθέντων ἡμᾶς. Ita codd. Harl. et

Ego te, et pro vitæ duce, et pro fidei ac dogma-
tum magistro, et quidquid praecleari a quoquam diel
potest, tum antiquitus habui, tum nunc habeo: et
si quis alius tuarum laudum praedicator est, om-
nino vel mecum est, vel post me. Usque adeo me
tibi devinxit pietas tua, atque adeo 51 sincere
et ex animo sum tuus! Nec vero hoc mirum vi-
deri debet. Nam ubi amplior vitæ consuetudo est,
illic quoque amplius est experimentum: ubi autem
uberius est experimentum, illic etiam perfectius
est testimonium. Et si quem alium ex hac vita
fructum capio, hunc ex amicitia tua et contubernio
capio. Ac de his rebus ita sentio, utinamque
sentiam! Quæ autem nunc scribo, invitus quidem
scribo: sed tamen scribo. Ac mihi ne eo nomine succenseas velim; alioqui perquam acerbe feram,

Multī nos, ut in fide parum fortes accusant, li
nempe, qui et recte quidem communia omnia inter
nos esse statuunt. Atque alii quidem plane nos
impietatis insimulant, alii timiditatis: impietatis
nimium, ii qui nos ne pie quidem loqui sibi per-
suadent, timiditatis autem, qui nobis dissimulationis
crimen impingunt. Ac sermones aliorum quid referre
attinet? Quod vero nuper accidit, ex me audies.

Epulum quoddam erat, in quo permulti claris-
simi viri nobisque amicitia conjuncti accumbant,
atque inter eos vir quidam pietatis nomen habi-
tumque prae se ferens. Nondum ad pocula ventum
erat, cum, ut in conviviis fere fit, de nobis sermo
excitatur, instar alius cujusdam adventitiae rei in
medium propositis. Omnibus porro virtutes tuas
amplissimis laudibus efferentibus, nosque etiam, C
ut iisdem vitæ studiis deditos, adjungentibus, ami-
citiæque nostram et Athenas commemorantibus,
in rebusque omnibus concordiam animorumque
conspirationem, indignè tulit hic philosophus. Et
quidnam, hoc est, inquit, admodum furiose exclamans,
o viri? quam valde mendaces et adulatores
estis! Cætera quidem laudentur sane viri illi, si
ita lubet; nihil repugno: verum quod maximum

Pass. At Combef. καὶ προστιθεμένων ἡμᾶς. In edit. καὶ προστιθέντων καὶ ἡμᾶς.

(72) Ὁ ὄψθεν φιλόσοφος. Ita Reg., philosophus seu monachus. Combef. ποιῶ δὲ γε φιλόσοφος.

(73) Ὡς κώλαρ ὅμοις φευδείε τε καὶ κώλακας. Haec desunt in cod. Pass.

(74) Τὸ μέγιστον δὲ οὐ δίδωμι, τὴν ὀρθοδοξίαν μάτην, etc. Sic cum Combef. interpunctionem apponendam censemus. In edit. τὸ μέγιστον ἐστὶ οὐ δίδωμι. Τὴν ὀρθοδοξίαν μάτην. Veritatem autem Bill., quod maximum est, non illis concedam. Orthodoxiæ nomine frustra laudatur... ille quia patientia sua eandem similitudinem prodit, hic quia patientia sua eandem similitudinem prodit.

est, non concedo. Orthodoxie nomine frustra laudatur Basilius, frustra Gregorius: ille quia sermonibus suis veritatem prodit; hic quia rem ferendo pari se proditionis reatu obstringit.

Hic ego: Unde hoc, o homo vane, atque arrogantiae nomine nove Dathan et Abiron? unde nobis dogmatum promulgator venis? Siccine tantarum rerum iudicem teipsam efficis? Tum ille: Ex 52 Euphychii martyris solemnii conventu nunc venio (sic enim res se habebat), atque illic Basilium magnum audivi, de Patris quidem et Filii deitate optime et perfectissime, atque ut vix quisquam alius facile queat, disserentem, Spiritum autem sanctum convellentem ac distortentem (Ac similitudinem quamdam adhibebat, tanquam fluviorum, qui petras pretereant et arenam excavent). Alioqui enim cur tu, vir admirande, inquit me intuens, jam perspicuis verbis Spiritum sanctum Deum esse asseris, (simulque vocem quamdam meam commemoravit, cum ego in frequentissimo cretu de divinitate verba faciens, pervulgatum illud de Spiritu sancto interfectus essem: Quosque lucernam sub medio abscondemus?) ille autem fidei doctrinam obscure ostendit, ac velut adumbrat, nec veritatem libere proficitur, politice magis quam piegens?

Quoniam, inquam, ego in obscuro positus, ac plerisque incognitus, sicut nec quae loquar, nec an loquar, ferme homines sciunt, sine periculo philosophor. Illius autem major habetur ratio, utpote cuius nomen, tum ob ipsius virtutem, tum ob Ecclesiae splendorem multo sit illustrius. Ac palam est quidquid dicitur: ingensque circa eum bellum est, cupientibus nimirum haeticis nudam et apertam vocem ex ipsismet Basili ore arripere, ut ipse quidem ex Ecclesia expellatur, qui solus pene veritatis igniculus restat ac vitalis facultas, vicinis omnibus captis ac subjugatis; malum autem in civitate radices agat, atque ex hac Ecclesia non secus atque ex aggere quoddam et propugnaculo terrarum orbem populetur. Praestat itaque oconomiam quamdam ad veritatem adhibitam fuisse, nobis videlicet tempori, quasi nebulae cuidam, nonnihil cedentibus, quam ut ea ob praedicationem perspicuitatem opprimeretur. Nobis enim ex ea re nihil damni fa-

Πόθεν τούτο, ἔφη, ὧ μάτα σὺ, καὶ νέε δασὲν καὶ ἄδειρὸν τὴν ἀπόνοιαν; πόθεν ἡμῖν ἤκεις δογματιστῆς; Πῶς σαυτὸν ποιεῖς ἐπικουτῶν κρητῖν; Ἐκ τῆς κατ' Εὐφύχου τοῦ μάρτυρος (75), ἔφη, συνόδου νῦν ἡμεῖς (καὶ γὰρ εἶπεν οὕτως), κάλειες ἡκουσα τοῦ μεγάλου Βασιλείου θεολογοῦντος τὰ μὲν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ἁριστά τε καὶ τελειώτατα, καὶ ὡς οὐκ ἄν τις ἄλλος βραδέως εἴποι, τὸ Πνεῦμα δὲ παρασύροντος (καὶ προσετίθει τινὰ εἰκασίαν, ὡς περ τῶν ποταμῶν οἱ τὰς μὲν πέτρας παρατρέχοντες, τὴν δὲ φάσμα κολαίνοντες). Ἢ τί δὲ ποτε, ὧ θαυμάσιε, σὺ μὲν, ἔφη πρὸς ἐμὲ βλέπων, εἶδη φανερώς τὸ Πνεῦμα θεολογεῖς (καὶ τινὲς ἀπενημημένους τῶν ἐμῶν, ὡς ἐν συνόδῳ (76) πολυανθρώπων θεολογήσαντος, εἴτα ἐπειπόντος τῷ Πνεύματι τούτῳ δὴ τὸ περιβόητον, τὸ Μέχρι τίνος ὑπὸ τῷ ὀνόμῳ τὸν λύχον κρύφωμεν); ὁ δὲ ὑποφαίνει μὲν ἀμυδρῶς, καὶ οἶον σκιαγραφεῖ τὸν λόγον, οὐ παρρησιάζεται δὲ τὴν ἀλήθειαν, πολιτικώτερον ἢ εὐσεβέστερον τὴν ἀσχηρὴ ἐπικλιζῶν, καὶ τῇ δυνάμει τοῦ λόγου τὴν ἐπιλόγην περικαλύπτων (77); aurem obruens, dicendique facultate versutiam te-

Ἦτι ἐγὼ μὲν, ἔφη, ἐν παραθύρῳ κείμενος, καὶ τοῖς πολλοῖς ἀγνοούμενος, καὶ μηδὲ ἀ λέγομαι, μηδὲ ὅτι λέγομαι (78) σχεδὸν γινωσκόμενος, ἀκινδύως φιλοσοφῶ. Τοῦ δὲ πλείων ὁ λόγος (79), ὡς περιφραστότερον καὶ παρ' ἑαυτοῦ, καὶ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ δημοσίᾳ πᾶν τὸ λεγόμενον, πολὺς τε περὶ αὐτὸν ὁ πόλεμος, ζητούντων λαθεῖσθαι τὸν αἰρετικὸν γυμνήσῃ τῆς φωνῆς καὶ αὐτοῦ Βασιλείου, ἢ' ὁ μὲν ἐξωσθῆς τῆς Ἐκκλησίας, ὁ μόνος σχεδὸν ὑπολειπούμενος τῆς ἀληθείας σπιθηρ καὶ ἡ ζωτικὴ δύναμις, τῶν κύκλων πάντων κατελιγμένων· βίβωθῃ δὲ τὸ κακὸν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὡς περ ἀπὸ τίνος ὀρμητηρίου τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, πῶσαν καταδράμη τὴν οἰκουμένην. Βέλτιον οὖν οἰκονομηθῆναι τὴν ἀλήθειαν, μικρὸν εἰζάντων ἡμῶν, ὡς περ νέπει τινι, τῷ καιρῷ, ἢ καταλυθῆναι τῷ φανερῷ τῷ κηρύγματος. Ἦμῖν μὲν γὰρ οὐδὲν βλάβος καὶ ἀπ' ἑλλων ἄλλεων τούτο συναγοῦσιν, θεὸν τὸ Πνεῦμα γινώσκειν (οὐ γὰρ ἐν ἔξῃ μᾶλλον, ἢ διανοεῖσθαι κείσθαι τὴν ἀλήθειαν)· ἢ

(75) Κατ' Εὐφύχου τοῦ μάρτυρος. Ita Montac., et sic legendum videtur. Nec enim verba τὸ μάρτυρος jungi possunt voci συνόδου, quae generis est feminini. At Bill., ut omnem tollat ambiguitatem, verba τὸ μάρτυρος refert ad Eupychium et ad synodum, veritque, Ex Eupychii Martyris synodo nunc venio, eamque dicti mei testem habeo. Fortasse hic est Eupychius ille Caesariensis nobili loco natus, cuius meminit Sozomenus, Hist. tripart. lib. v, cap. xi, qui, ob eversum Fortunae templum, impetrante Juliano interemptus est.

(76) Καὶ τινὲς ἀπενημημένους τῶν ἐμῶν, ὡς ἐν συνόδῳ, etc. In utriusque codicibus Graecis corruptissime legitur, καὶ τινὲς ἀπ' ἐμοῦ μονῆς τε τῶν ἐμῶν. Sed facile est errorem deprehendere; cor-

rigere autem hoc opus, hic labor est. Ego vero veram lectionem hac demum ratione commodissime restitui posse arbitror, si pro his quatuor verbis ἀπ' ἐμοῦ μονῆς τε, substituatit unicum verbum ἀπενημημένους, atque etiam ita transtulit clarissimo, ut opinor, sensu, nec a Gregorii mente abhorrente.

(77) Τὴν ἐπιλόγην περικαλύπτων, varium ac multiplicem Scripturaram sensum obtinens.

(78) Μηδὲ ὅτι λέγομαι. Combef. μηδὲ ὅστις λέγομαι, quis vocer propomodum.

(79) Πλείων ὁ λόγος. Ita cod. et Combef. In edit. πλείον ὁ λόγος. Moix, καὶ παρ' ἑαυτοῦ, καὶ, etc. Bill. verit, tum ob ἰστιμὸν ἰστιμῶν, tum ob Εκκλειαε splendorem.

Ἐκκλησίᾳ δὲ μεγάλῃν ζημίαν (80) τὸ δὲ ἐνδὸς ἀνδρὸς δωροῦναι τὴν ἀλήθειαν.

neque enim in verborum sono potius, quam in mente et sententia veritas sita est); Ecclesia autem grave vulnus acceptura est, si ob unius hominis

Ὅτι ἐδέξαντο τὴν οἰκονομίαν ὡς ἔυλον καὶ παύσαν (81) αὐτοὺς οἱ παρόντες· ἀλλὰ καὶ κατεβόκων ἤμῶν, ὡς τὴν βουλὴν μᾶλλον, ἢ τὸν λόγον οἰκονομοῦντας. Πολὺ γὰρ εἶναι βέλτιον, τὸ ἥμετερον φυλάττειν διὰ τῆς ἀληθείας, ἢ τοῦτο γὰρ ἀρκεῖν, καὶ μὴ προσλαμβάνειν τὸ ἀλλότριον, διὰ τῆς ὀψῆος οἰκονομίας. Τὰ μὲν οὖν καθ' ἕκαστον, ὧν τε εἶπον, ὧν τε ἤκουσα, καὶ ὡς ἠγανάκτησα πρὸς τοὺς ἀντεινόντας πέρα τοῦ μετρίου σχεδὸν (82) καὶ τῆς ἑμαυτοῦ συνήθειας, μακρὸν ἂν εἴην νῦν (83) ἐκδιηγέσθαι, καὶ ἴσως οὐκ ἀναγκαῖον. Τίλος δὲ τοῦ λόγου, τοὺς μὲν οὕτως ἀπεπεμφάμεν. Σὺ δὲ διδάσκον ἡμᾶς, ὡς θεῖα καὶ ἐκὰς κεφαλῆ, μέχρι τίνος προτίειν ἡμῖν τῆς τοῦ Πνεύματος θεολογίας, καὶ τίσι χρηστέον φωναῖς, καὶ μέχρι τίνος οἰκονομητέον, ἐν ἔχωμεν ταῦτα πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας. Ἐγὼ γὰρ εἰ δεομένη νῦν (84) τοῦτο μανθάνειν, ἐ πάντων μάλιστα σέ τε καὶ τὰ σὺ γινώσκων, καὶ πολλάκις περὶ τούτων πληροφοροῦσαν καὶ δευκῶς καὶ δεξιμένως, πάντων ἂν εἴην (85) ἀμαθιστάτος τε καὶ ἀλιμώτατος.

mortalium maxime perspectas habeam, ac certissimam de his rebus fidem sævius dederim, vicissimque acceperim, omnium profecto stolidissimus essem ac miserimus.

ΝΘ. ΤΩ ΔΥΤΩ (86).

Cum Gregorii litteris Basilius sic respondisset ut ipsis nonnihil offensus fuisse videretur, rescripsit Gregorius, mentemque suam candidè aperiens, mœrore affectum immerito Basilium conqueritur, eidemque se simul et adfuturum et dimicatorum una pollicetur.

Τούτο ἦν, ὅπερ ἄλλος μὲν ἂν τις (87) ὄψειτο τῶν συνειπετέρων ἐγὼ δὲ οὐκ ἔδεισα πρὸς σέ γράφων, ὁ λίαν ἀρχαῖος καὶ μάταιος. Ἐλύπησέ σε τὰ (88) γράμματά, ὡς δὲ ἐγὼ φημι, οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲ δικαίως, ἀλλὰ καὶ λίαν περιττῶς. Καὶ τὴν λύπην οὐχ ὠμολόγησας μὲν, οὐκ ἐκρυψας (89) δὲ, εἰ καὶ σοφῶς τοῦτο ἐποίησας, ὡς περ τιμὴ προσοικεῖ, τῆ αἰδοῖ τὸ τῆς λύπης καλύπτων πρόσωπον. Ἐγὼ δὲ, εἰ μὲν δολερῶς καὶ κακοήθως τοῦτο ἐποίησα, οὐχ ὑπὸ τῆς σῆς λύπης μᾶλλον ἢ τῆς ἀληθείας βλαβήσομαι· εἰ ἀπλῶς καὶ μετὰ τῆς συνήθους εὐνοίας, τὰς ἐμὰς ἀμαρτίας, οὐ τὴν σὴν διάθεσιν αἰτιάσομαι. Πλὴν γε οὐκ ἐδιορθώσασθαι ταῦτα μᾶλλον εἶχε καλῶς, ἢ πρὸς τοὺς συμβουλοῦντας δυσχεραίνειν. Τὸ μὲν οὖν σὺν καὶ αὐτὸς εἶπες, καὶ ἄλλοις συμβουλεύειν τὰ αὐτὰ (90) ἱκανῶς ὧν ἐμὲ δὲ προθύμως ἔχεις (91), ἐὰν διδῷ ὁ θεός, καὶ

acimus, si ex aliis quoque dictionibus, quibus id certo colligatur, Spiritum sanctum Deum agnoscamus in mente et sententia veritas sita est); Ecclesia autem ejectionem veritas profigitur.

53 Hanc œconomiam ii, qui aderant, tanquam vanam et insulsam ipsosque ludificantem, non modo non comprobantur: imo etiam nos clamoribus insectabantur, ut ignavie nostræ potius, quam orthodoxæ doctrinæ consulentes. Longe enim præstantius esse, nostros per veritatem tueri et conservare, quam per huiusmodi scilicet œconomiam eos labefactare, nec interim alienos assumere. Enimvero quæ, et dixi, et audivi, et quam valde ac præter modum consuetudinemque meam adversus eos, qui contra nitentur, indignatus sum, sigillatim exponere, prolixum nunc fuerit, minimeque fortasse necessarium. Ut autem finem dicendi faciam, sic eos amandavi. Tu vero, o divinum et sacrosanctum caput, doce nos quousque in disputatione de Spiritu sancti divinitate progredi, quasque voces usurpare, et quousque œconomia uti conveniat, ut ea adversus eos, qui contradicunt, in promptu habeamus. Nam si hoc nunc ipse abs te doceri postularem, cum te resque tuas omniumque acceperim, omnium profecto stolidissimus essem ac miserimus.

LIX. EIDEM.

Hoc nimirum erat, quod alius quispiam majori ingenii acumine præditus suspicari potuisset; ego vero qua sum vecordia et rusticitate, cum ad te scriberem, non extimui. Mœrore te affecerunt litteræ nostræ, non recte, nec merito, mea quidem sententia, sed et valde superflue. Quanquam mœrorem hunc tuum baudquaquam aperte prodidisti, nec vero occultasti, quamvis sapienter id feceris, veluti quadam larva, in pudore scilicet mœroris faciem obtagens. Si subdolo et malevolo animo a me hoc factum est, non me magis mœror iste tuus quam veritas ipsa ledet: si autem simplici animo et pro ea, qua soleo, benevolentia, non animum affectum, sed peccata me accusabo. Quanquam satius fuerat, his incommodis mederi, quam iis, qui consilium afferebant, succensere. Sed tu quid

suspicari potuit.

(88) Ἐλύπησέ σε τὰ. Deest σε in cod. Pass. Mox, οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲ δικαίως. Bill. idque immerito sane et inique, quod non reddidit ἀλλὰ καὶ λίαν περιττῶς. Combef. non recte, nec justa aliqua causa, sed et valde superflue, et quasi vitio a te quaesita occasione.

(89) Οὐκ ἐκρυψας. Ita Harl. Deerat οὐκ in edit. (90) Τὰ αὐτὰ. Cod. Harl. τοσαῦτα. In cod. Pass. τὰ αὐτὰ desunt.

(91) Προθύμως ἔχεις. Montac. et Morel. proponunt προθύμως ἔξεις, habebis. Nihil mutandum putat Combef., redditique: habes me prompto animo adfuturum. Bill. non vertit προθύμως.

(80) Μεγάλῃν ζημίαν. Ita cod. Pass. Edit. μεγάλῃ ζημίᾳ. Mox, δὲ ἐνδὸς ἀνδρὸς, Bill., ob unius hominis ejectionem.

(81) Καὶ παύσαν. Harl. καὶ πάλα παύσαν, et jampriDEM eos ludificantem.

(82) Πέρα τοῦ μετρίου σχεδόν. Ita cod. 2022. In edit. μέτρον, et σχεδόν deest.

(83) Ἄν εἴην νῦν. Deest νῦν in cod. Pass.

(84) Νῦν deest in eodem cod. Mox, ἐ πάντων. Ita cod. In edit. ἐ deest. Pro ἐ πάντων habet Harl. ἀπάντων, et Pass. ὅποτε.

(85) Πάντων ἂν εἴην. Pass. πάντως ἂν εἴην.

(86) Alias XXVII. Scripta eodem tempore.

(87) Ἄλλος μὲν ἂν τις. Combef. ἄλλος μὲν τις, et pro ὄψειτο, vellent nonnulli ὄψιτε, quod alius

tibi faciendum sit, ipse videris, quippe qui aliis
54 quoque eadem suadere facile potes. Hoc autem habeto me, Deo juvante, et tibi alacriter adfuturum, simulque dimicaturum, virilemque operam impensurum esse. Quis enim recuset, imo quis non de veritate disputans atque contendens?

LX. EIDEM.

Promiserat Gregorius Basilio se adfuturum, et eo duce ac socio dimicaturum. Verumtamen quominus promissu assequeretur, mater, qua morbo laborabat, impeditum fuit. Bollandistas ad annum 364 referunt hanc epistolam; aut etiam Papebrochius ad annum sequentem; Tillemontius, ad annum 371 desinentem. Tanti res non est, ut de ea certandum sit. Quam quisque voluerit, opinionem amplectatur, per nos liceat.

Ut expleatur quod jubes, partim in nobis situm est, partim autem, et quidem potissimum, ut opinor, in tua pietate. In nobis quidem, cupiditas animique promptitudo : nam nec alias unquam congressum tuum defugimus, verum eum semper consecramur : et nunc eum cupidius appetimus. In tua autem sanctitate, ut res nostræ melius constituantur. Assidemus enim dominæ matri, gravi jam pridem morbo laboranti. Quam si non dubio et accipiti statu relicti sumus, tua presentia, mihi crede, baudquaquam carebimus. Illud modo tibi curæ sit, ut precibus tuis ipsi quidem ad sanitatem, nobis autem ad iter opem feras.

LXI. AERIO ET ALYPIO

Ad annum 372 vel 373, atque etiam paulo tardius referri potest epistola ad Aerium et Alypium. Quamvis enim quo anno scripta sit asseveranter pronuntiare non liceat, certum tamen eo tempore scriptam, quo una cum patre Nazianzeno Gregorius Ecclesiam administrabat. Etenim hujus Ecclesie jura pastoris auctoritate hic defendit. Aerium et Alypium admonet atque hortatur, ut matris extreme voluntati obsequentes, eam pecuniam, quam in pauperum alimoniam Ecclesie reliquerat, exsolvant. Paruisse monitori videtur Alypius, et is ille est, qui, postea Cappadociae praefectus, communis philosophorum patronus, ac pupillorum curator, a Gregorio meruit appellari.

Quomodo autem et torcularis primitias, et C
 florum, eos qui vere filios amant, Deo consecrare justum ac pium est, quoniam ab ipso, et nos ipsi, et nostra omnia sunt : ita novæ hereditatis, ut pars prompte et libenter oblata, majori parti securitatem conciliet. Quocirca ne committite, ut post omnes alios benigni nobis sitis : verum ante omnes Deo benignos vos præbete, per quem etiam omnibus ; atque abjectis externis legibus, nostris servite, hoc videlicet a vobis ipsis offerentes, nempe animi promptitudinem et alacritatem. Nam ea quidem, quæ testamento **55** relicta sunt, ab aliis, alacritatem autem a vobis habebimus, quibus Deus multo plura, quam ea, quæ nunc dari estis, respondere potest, non solum in hac fluxa et caduca vita, sed etiam in stabili et æterna ; quem unum spectare tutum est, in eoque spes omnes nostras defixas habere. Proinde, ut Deus talem erga vos

(92) Ἀναδύσεται. Ita Reg. 2022 et Pass. Edit. ἂν ἀδύνησται.

(93) Καὶ δεστ in edit.

(94) Alias IV. Scripta eodem tempore.

(95) Τὸ τῆς ὀργῆς καὶ τῆς προθυμίας. Combef., solentia animi et alacritas.

(96) Ἐπόγομεν, ἀλλ' ἄελ. Cod. Pass. ἐπόγομεν τὴ μὲν οὖν τοσοῦτον μεταδώκομεν ; imo utiquid tanto studio inquirimus?

(97) Τὸ διορθῶθαι. In cod. Pass. τὸ δεστ. Paulo infra, eodem cod. πολλὴν ἤδη καμύσησ.

Ἀ παρσόμενον, καὶ συναγωνιούμενον, καὶ τὰ θανάτῃ συνεισολούσα. Τίς γὰρ ἂν ἀναδύσεται (92) ; τίς δὲ οὐ θαρρήσει ὑπὸ σοῦ, καὶ μετὰ σοῦ, περὶ τῆς ἀληθείας λέγειν καὶ (93) ἀγωνιζόμενος ;

magno et fidenti animo futurus sit, te duce ac socio

Σ. Τῷ ΑΥΤῷ (94).

Τοῦ πληρωθῆναι σοὶ ἐπίταγμα, ἐδ μὲν εἶ ἔστιν ἐπ' ἡμῖν τὸ δέ γε, καὶ οἷμαι τὸ πλῆρον, ἐπὶ τῇ σῇ εὐλαβείᾳ. Ἐπ' ἡμῖν μὲν, τὸ τῆς ὀργῆς καὶ τῆς προθυμίας (95) ; οὐτε γὰρ ἄλλοτε ποτε τὴν σὴν συντυχίαν ἐπόγομεν, ἀλλ' ἄελ (96) ταύτην διώκομεν, καὶ νῦν ταύτην πλῆρον ποθοῦμεν. Ἐπὶ δὲ τῇ σῇ οὐσίᾳ, τὸ διορθῶθαι (97) τὰ ἡμέτερα. Προσεδρεύομεν γὰρ τῇ κυρίῃ, τῇ μητρὶ, πολλὴν ἤδη καμύσησ χρόνον ἐξ ἀβρωστίας. Καὶ εἰ μὴ μέλλομεν ἀμφιβόλως αὐτὴν καταλείψαι, οὐ ζημηθησόμεθα, εὐ ἰσθί (98), τὴν παρουσίαν. Μόνον ταῖς εὐχαῖς, τῇ μὲν πρὸς τὴν ὕψιστην, ἡμῖν δὲ πρὸς τὴν ὀδὸν ἐπικούρησον.

ΣΑ. ΑΕΡΙῶ ΚΑΙ ΑΛΥΠΙῶ (99).

Ἵσπερ ἀπαρχὰς ἀλώνος τε καὶ ληνῶν, καὶ τέκνων, τοὺς ἀληθῶς φιλοτέκνους ἀνατιθένας Θεῷ δίκαιον τε καὶ ὁσιον, εἶ παρ' αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ, καὶ τὰ ἡμέτερα ; οὕτω καὶ νέας (1) κληρονομίας, ἵνα τὸ μέρος ὁδὸν προθύμιας, παράσχη τῷ πλείονι τὴν ἀσφάλειαν. Μὴ τοίνυν ἀναμελῆται μετὰ πάντας ἡμῖν γενέσθαι χρηστοί, ἀλλὰ πρὸ πάντων Θεῷ, εἰ ἂν καὶ πᾶσι καὶ τοῖς ἐξω βίβαντες νόμους, τοῖς ἡμετέροις δουλεύσατε, τοῦτο παρ' ὁμίον αὐτῶν καρποφοροῦντες, τὴν προθυμίαν. Τὰ μὲν γὰρ καταλειφθέντα (2) παρ' ἄλλων, τὸ δὲ πρῶτον παρ' ὁμίον ἔξομεν, οἷς θανάτῃς ὁ Θεὸς ἀντιδούνα πολυπλάσια, ἂν νῦν ἐπιδώσετε, οὐ μόνον ἐν τῷ προσκαίρῳ τούτῳ βίω καὶ μέντοι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ αἰωνίῳ καὶ μένοντι ; πρὸς δὲ μόνον ἐρῶν ἀσφαλῆς, καὶ εἰς ἂν πάσας τεῖναι ἡμῶν τὰς ἐλπίδας. Ἵς οὖν τοιοῦτον ταξομένου (3) τοῦ Θεοῦ περὶ ὁμᾶς, οἷοι περ ἂν αὐτὰ γένησθε τοῖς πτωχοῖς, μὴ μικροφύχως (4), μηδὲ μικρολόγως, ἀλλὰ καὶ

(98) Εὐ ἰσθί desunt in cod. Pass.

(99) Alias LXXX. Scripta anno 372 vel 373.

(1) Νέας. Subauditur ἀπαρχὰς ἀνατιθένα Θεῷ δίκαιον.

(2) Καταλειφθέντα, id est, non vestro beneficio, sed vestrae matris, legatam pecuniam accipimus.

(3) Τοιοῦτον ταξομένου. Cod. Reg. et Combef. τοιοῦτον ταξομένοι. Paulo infra, pro γένησθε, cod. Reg. γένησθε.

(4) Μὴ μικροφύχως. Bill. naquamquam maligne et sordide.

ἄν φιλοτίμως τε καὶ προθύμως, πληρώσατε τῇ
 καταχορηγῆν τὴν βούλησιν, ἣν παρεῖται τοῖς ὑμῖν νο-
 μισάντες, καὶ ὄρῃν τὰ γινόμενα, διὰ τῆς ἐπιδόσεως
 ἀναπαύσατε, ἵνα μὴ τὰ χρήματα μόνον ἔχητε παρ'
 αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν στήριζουσαν οἴκου τέκνων μη-
 τρὸς εὐλογίαν (5) πορίσῃθε· τοῦτο ἐνθυμηθέντες,
 ὅτι βελτίων μικρὰ μερὶς (6) μετὰ δικαιοσύνης, κατὰ
 τὸ γεγραμμένον, ἢ πλαυτέρα μετὰ μικρολογίας (ἵνα
 μὴ λέγω τὴν βλάβην), καὶ ὅτι πολλοὶ ἐξ ὧν οὐκ
 οὐκ ἐπιποιουμένων (7) εἰς ἐκκλησίας ἤνευγοντο, οἱ
 δὲ καὶ παρ' ἑαυτῶν πᾶσαν προήκοντο (8) τὴν περι-
 ούσαν, καὶ τὴν καλλίστην ἐπραγματεύσαντο πρα-
 γματεῖαν, γενέσθαι διὰ τὸν ἐκεῖ πλοῦτον πένητες. Μὴ
 τοῖνυν σπεύριτε φειδομένως, ἵνα πλοῦσις θερί-
 σῃτε (9), ἀλλ' ἀγαθὸν κληῖρον καὶ ὅμους αὐτοῖς, καὶ
 τοῖς φιλάτοις ὧμῶν τούτων χαρίσασθε, μηδὲν ὑφ-
 ελόντες τῶν γεγραμμένων, ἀλλὰ πάντα μεθ' ἡδονῆς
 καὶ φαιδρότητος ἐπιδόντες ἡμῖν, ἢ ἀποδόντες (10) ὡς
 οὐκ αἰσῶν τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς τοῦτο μόνον καρδανούστε, ὅ
 τι ἂν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀναλώσῃτε. Τί γὰρ δεῖ
 θεσχυρίζειν ληστὰς (11) καὶ κλέπτας, καὶ καιρῶν
 μεταβολαίς, ἄλλοτε εἰς ἄλλους μετατιθέντων καὶ ῥι-
 πίζοντων τὴν ἄστατον εὐπορίαν, ἀλλὰ μὴ εἰς τὰς
 ἀσφαλεῖς ἀποθήκας ἀποτίθεσθαι, καὶ τῶν ἐπιβου-
 λεύοντων ἰσχυρότερας; Τὸ μὲν οὖν εὐτέλες (12) περὶ
 ἄλλα καὶ ἄλλοις δεῖξαι (καὶ γὰρ εὐχρημαί ὀνατοῖς
 ὁμᾶς εἶναι μετὰ χρηστότητος), ἡμῖν δὲ ἀγωνίσασθε
 ἐνὸν καλὸν ἀγῶνα, ὅστις νικῆσει ἐνὸν ἄλλον εὐλαβεῖς,
 καὶ ταῖς φειδομέναις εὐλογίας ἐκ Θεοῦ (13) τοῖς
 εὐγνώμοσι. Πείσατε οὖν ἡμᾶς ὅτι χριστιανίζετε γνη-
 σίως, μᾶλλον δὲ ἀπὸ καλῆς ἀρετᾶς ἀρχῆς, καὶ
 ὅστις εὐσεβοῦς καὶ δικαίος, ἐντεῦθεν καὶ περὶ τῶν
 ἄλλων ὁμολογήσατε ὡς ἂν ὅμοιαι τε ἀλλήλοις, καὶ
 ἡμεῖς ὑμῖν ἐπευφρανόμεθα (14), τὰ τε ἄλλα καὶ
 δεξῶν ὑπόδειγμα γενομένοις (15) πάσῃ τῇ Ἐκκλη-
 σίᾳ, τῆς περὶ ταῦτα εὐγνωμοσύνης.

stianam fidem colere ac profiteri; quin potius a bono principio exorsi, tamque pio et justo, hinc in aliis quoque rebus concordēs estote: ut et vos ipsi mutuo, et nos vobis oblectemur, cum ob alia, tum quod universæ Ecclesiæ probitatis in hujusmodi rebus atque candoris exemplum fueritis.

¹⁷ Ecclii. iii, 11. ¹⁸ Prov. xvi, 8. ¹⁹ II Cor. ix, 6. ²⁰ Math. vi, 19, 20.

(5) Στήριζουσαν οἴκου τέκνων μητρός εὐλο-
 γίαν. Alludit ad illud Ecclii. iii, 11. *Benedictio pa-
 tris firmat domos filiorum, et maledictio matris eradi-
 cat fundamenta.* Hic autem vitiose legitur in edit.
 μητρὶ pro μητρός.

(6) Βελτίων μικρὰ μερὶς. Legitur in Prov. xvi,
 8: *Melius est parum cum justitia quam multi fructus
 cum iniquitate.* Hunc locum suæ aptat sententiæ
 Gregorius. Bill. autem μετὰ μικρολογίας vertit:
cum sordibus.

(7) Οὐκ ἐπιποιουμένων. Ita cod. Reg. In edit.
 ἐπιποιουμένων, vertitque Bill.: *Qui totas etiam do-
 mos ecclesiis addici passī sint. Rectius forte, qui
 etiam totas domos quasi inseri et incorporari eccle-
 siis sustinebant.*

(8) Προήκοντο. Ita cod. Reg. In edit. προσήγοντο,
 obiterint. Mox, *ὅσταν προ περιούσαν.*

(9) Ἴνα πλοῦσις θερίσῃτε. Mendose in edit.
 θερίσῃτε. Alludit Gregorius ad illud Apostol. II Cor.
 ix, 6: *Qui parce semināt, parce et metet; et qui se-
 minat in benedictionibus, de benedictionibus et metet.*

A ne præbiturus est, quales vos erga pauperes, ne-
 quaquam illiberabiliter et sordide, sed admodum
 liberali et alacri animo demortuæ voluntatē per-
 ficite, quam et vobis adesse, et ea, quæ sunt, in-
 tueri existimantes, per largitionem vestram re-
 create. Ita fiet, ut ab ea, non modo pecunias ha-
 beat, sed matrem etiam benedictionem, filio-
 rum domos fulcientem¹⁷, consequamini: atque
 hoc vobiscum cogitate, meliorem esse partem exi-
 quam cum justitia, ut Scriptura loquitur, quam
 latiore et uberiorem cum sordida parcitate¹⁸
 (ne quid male ominosum dicam); illudque præter-
 ea, complures existisse, qui totas etiam domos
 in ecclesiis sumptis alienari passī sint: non
 etiam defuisse, qui sua sponte facultates omnes

B suas profuderint, ac pulcherrimum quæstum fecerint, hoc est propter futuræ vitæ opes inopiam
 amplexi sint. Ne igitur parce seratis, ut copiose
 metatis¹⁹; verum bonam cum vobis ipsis, tum
 charissimis vestris hæreditatem hanc elargimini,
 nihilque ex iis subtrahentes, quæ testamento per-
 scripta sunt, verum omnia læto atque hilari ani-
 mo nobis trihuentes, imo vero reddeutes, ut quæ
 proprie Dei sint, ac velut hoc solum lucraturi,
 quod pro animarum vestrarum salute impenderitis.
 Quid enim prædubio et furibus thesaurizare
 opus est²⁰, temporumque mutationibus incertis
 et fragiles atque aliosque subitide transfe-
 rentibus atque agitantibus, ac non potius in tuta
 horrea, et firmiora, quam ut ullis insidiis appei
 possint? Ac parcimoniam quidem circa alia et aliis
 ostendite (opto enim vos cum benignitate poten-
 tes esse, apud nos autem bonum certamen certate,
 hoc est, uter alterum **56** pietate superet, ac benedictionibus iis, quæ probris viris ex Deo debentur.

Fidem itaque nobis facite, vos vere et sincere Chri-
 stianam fidem colere ac profiteri; quin potius a bono principio exorsi, tamque pio et justo, hinc

in aliis quoque rebus concordēs estote: ut et vos ipsi mutuo, et nos vobis oblectemur, cum ob alia, tum quod universæ Ecclesiæ probitatis in hujusmodi rebus atque candoris exemplum fueritis.

¹⁷ Ecclii. iii, 11. ¹⁸ Prov. xvi, 8. ¹⁹ II Cor. ix, 6. ²⁰ Math. vi, 19, 20.

(10) Ἐπιδόντες ἡμῖν ἢ ἀποδόντες. In edit. deest
 ἡμῖν. Comb. f. ἀποδόντες ἡμῖν καὶ ἐπιδόντες, cuncta
 nobis reddentes ac elargientes. Mox, τὰ forte delenda.

(11) Τί γὰρ δεῖ θεσχυρίζειν ληστὰς, etc. Nota-
 tum est illud Evangelii Math. vi, 19, 20: *Nolite
 thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi fures effo-
 diunt et furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros
 in celo, ubi fures non effodiunt, nec furantur.*

(12) Τὸ μὲν εὐτέλες. Vertit Bill. *frugalitatem.*
 Duo codd. Reg. τὸ μὲν ἐντελεές. Sicque Combef. qui
 vertit, *Circa alia et aliis, quod rigoris est et severi-
 tatis ostendite; ut et epist. lxxvii, φιλανθρώπωνος
 φανῆναι μᾶλλον ἢ ἐντελεές, quod Bill. reddidit, Beni-
 gnus potius quam severus nos præbeamus.*

(13) Ἐκ Θεοῦ, ex Deo, Dei scilicet indulgentia ac
 liberalitate, non a Deo quasi debitor.

(14) Ἐπευφρανόμεθα. Cod. ἐπευφρανόμεθα.

(15) Ὑπόδειγμα γενομένοις. Cod. Reg. et Combef.
 ὑπόδειγμα γενόμενοι.

LXII. AMPHILOCHIO.

ΣΒ. ΑΜΦΙΛΟΧΙΩ (16).

Jam ab anno 373 Eustathius Sebastensis bellum tam aperte moderat, ut nulla petenda pacis spes afflueret. Petiit tamen veterat ille, Basilii amicitia indignissimus, pacis sequestrat Amphiloichium, qui postea Iconiensis episcopus fuit; nondum enim erat, ait Tillemontius. Amphiloichius Theologum datus ad eum literis adhibere voluit. Cui Gregorius respondit epistola LXII, id quod petebat, Christianum esse; verum Armenium, quo nomine appellat Eustathium, plane indignum esse. Hinc recte conicias ante scriptam esse epistolam, quam Eustathii fraudes et prava dogmata, ab omnibus demum agnita infamem donis omnibus effecissent.

Non barbaricum est inimitabilis tuæ probitatis A edictum, sed Græcum, imo Christianum. At Armenius de quo gloriaris, barbarus plane est, ac longe a nostra laude et gloriacione remotus.

Ὁ βάρβαρος τὸ ἐπίταγμα τῆς ἀμμήτου σου καλοκάγαθος, ἀλλ' Ἑλληνικὸν, μᾶλλον δὲ Χριστιανικὸν (17). Ὁ δὲ Ἀρμένιος, ἐπ' ᾧ πάνυ φιλοτιμῆ (18), βάρβαρος ἀντικρυς, καὶ πέρβρωθεν τῆς ἡμετέρας φιλοτιμίας (19).

LXIII. AMPHILOCHIO.

ΣΓ. ΑΜΦΙΛΟΧΙΩ (20).

Amphiloichius, ad quem scripta est hæc epistola, non ille est, qui Ecclesia Iconiensis creatus fuit episcopus; sanctissimus enim præsul nec uxorem unquam duxit, nec filios habuit, quod utrunque tribuunt hæc littera Amphilocho, ad quem datæ sunt. Itaque conicias rectissime Theologum litteras ad cognominem Iconiensis episcopi patrem Amphiloichium scripsisse, ut eum de assumpto ad episcopatum filio moxatum solaretur, quamquam et ipse eodem prostris tempore, mortuo proprio parente, consolatione Gregorius indigeret. Litteras autem illas non tam ad Amphiloichii patris consolationem, quam ad sui ipsius defensionem scripsit Gregorius; et jurgatrices potius quam consolatorias videri possint. Acrilar enim objurgat Gregorius Amphiloichium, qui filium suum proditum fuisse querēbatur, patris querelas refellit et iniquas esse ostendit. De tempore quo scripta est hæc epistola, nulla potest esse difficultas, quandoquidem scripta est anno, quo Amphiloichius Iconiensis Ecclesie præfectus fuit, et quo Naxianzæna Ecclesia pastore suo, Gregorii Theologi patre, defecta est: adeoque scriptam esse anno 374 constat.

Doles? Ego vero in deliciis sum omnino. Lacrymas fundis? Ego vero, ut cernis, festum diem ago, ac rebus presentibus glorior, meque effero. An te quidem filius in mœrorem conjiicit, quod ob virtutem arripitur, et honore afficiatur; atque in calamitatis loco ponis, nisi tibi præsto sit, tuamque senectulem curet, ac pro suo more, ea quæ muneris suo consentanea sint, præstat? Me autem non cruciat pater, qui extremam a nobis peregrinationem iniiit, ex qua non jam ad nos revertetur, nec a nobis conspicietur: non te tamen accusamus, nec debitam consolationem efflagitamus; quod scilicet illud sit nobis exploratum, propria mala malis alienis animum adjiciendi spatium non 57 præbere: neque enim ullus est adeo amicitie studiosus, et philosophus, ut supra animi perturbationes positus sit, aliumque consolari tentet, cum ipse consolatione indigeat. Tu contra plagam plagæ injicis, dum nos accusas, ut audio, atque filium tuum, fratrem vero nostrum, a nobis neglectum, aut etiam, quod longe gravius est, proditum fuisse existimas; nosque detrimentum minime agnoscere, quod omnes quidem et amici et

Β Ἄλγεῖς; ἐγὼ δὲ τρυφῶ θηλονότι. Δακρύεις; ἐγὼ δὲ, ὡς ὄρεξ, πανηγυρίζω, καὶ τοῖς παροῦσι καλλωπιζομαι. Ἢ σὲ μὲν υἱὸς λύπει δι' ἀρετὴν ἀρπαζόμενος, καὶ τιμώμενος, καὶ θεῖον εἰ μὴ παρέσαι σοι κατὰ γηρωκομήσει (21), καὶ τὰ εἰκότα θεραπεύσει κατὰ τὸ σὴνηθες; ἐμὲ δὲ (22) οὐκ ἀνὰ πατρὸς τὴν τελευταίαν ἐκδημίαν (23) ἀρ' ἡμῶν ἐκδημήσας, ἐξ ἧς οὐκ ἐτί πρὸς ἡμᾶς ἀναλύσει, οὐδὲ παρ' ἡμῶν ὀφθήσεται. Εἶτα ἡμεῖς μὲν, οὐδὲν ἐγκαλοῦμεν, οὐδὲ τὴν ὀρελαιμένην ἀπαίτοῦμεν παραμυθίαν, εἰδότες οὐτὶ τὰ ἴδια κακὰ καιρὸν τὸ εἶδωσι τοῖς ἀλλοτρίοις σχολάζειν οὐδὲ γάρ οὕτω τίς ἐστι φιλικὸς καὶ φιλόσοφος, ὥστε ὑπερβῆναι τῶν παθῶν εἶναι, καὶ παρακαλεῖν ἄλλον, αὐτὸς δέομενος παρακλήσεως. Σὺ δὲ τῇ πληγῇ πληγῆν ἐπιβάλλεις, αἰτιώμενος ἡμᾶς, ὡς πυνθάνομαι, καὶ νομίζων C ἀμελεῖσθαι τὸν σὸν υἱὸν, ἡμῶν δὲ ἀδελφῶν, ἢ καὶ προδεδῶσθαι παρ' ἡμῶν, ὃ βαρύτερον· ἀλλὰ μὴ τῆς ζημίας ἡμᾶς ἐπισθάνεσθαι (24), ἣν ἐζημιωνται πάντες μὲν καὶ φίλοι καὶ συγγενεῖς, ἐγὼ δὲ πάντων μᾶλλον, ὃ καὶ τὰς (25) ἐλπίδας τῆς ζωῆς ἐν ἐκείνῳ θέμενος (26), καὶ μόνον μὲν ἔρειμα, μόνον δὲ σύμβουλον ἀγαθόν, μόνον δὲ κοινῶν εὐσιβείας ὑπολαμβάνων. Καίτοι τίσι τοῦτο εἰκάεις; Εἰ μὲν τοῖς

(16) Alias CLXII. Scripta anno 373 vel 374. — *Amphilocho*. Montac., Morel. ac Combef. *Δωδεκά*.

(17) *Χριστιανικόν*. Cod. Reg. et Combef. *Χριστιανόν*.

(18) *Φιλοτιμῆ*. Montac. et Combef. *φιλοτιμίας*.

(19) *Φιλοτιμίας*. Cod. Reg. *φιλοσοφίας*. Sic etiam Montac. et Morel. Id. cod. addit: *διὸ καὶ ὡς μικρολόγως ἔχει ἡμῖν τὰ χρυσολάχανα παρ' ἡμῶν καὶ τί γὰρ εἰλ' ἢ χρυσολάχανα. Atque ut causa est cur nimium parte nobis venerit aurea olera et vobis, et quæ alia quam aurea olera. Vide supra epist. xxvi, alias xxi.*

(20) Alias CLXI. Scripta anno 374.

(21) *Γηρωκομήσει*. Ita Reg. duo. Edit. *γηρωκομήσει*.

(22) *Ἐμὲ δὲ*. Ita codd. duo Reg., Par., Bill. ac Combef. In edit. deest *δὲ*.

(23) *Τελευταίαν ἐκδημίαν*. Ita iid. codd., Montac., Morel. ac Combef. Sicque legit Bill. In edit. deest *ἐκδημίαν*.

(24) *Ἡμᾶς ἐπισθάνεσθαι*. Ita codd. Reg. duo ac Combef. In edit. deest *ἡμᾶς*. Paulo superius, D *βαρύτερον*, sic duo Reg. Edit. *βαρύτερον*.

(25) *Πάντες μὲν καὶ φίλοι καὶ συγγενεῖς*, ἐγὼ δὲ καὶ πάντων μᾶλλον, ὃ καὶ τὰς. Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. μὲν πάντες φίλοι καὶ συγγενεῖς, ἐγὼ δὲ πάντων μᾶλλον, ὃ τὰς, etc.

(26) *Ἐν ἐκείνῳ θέμενος*. Unus cod. ἐν ἐκείνῳ τιθέμενος.

πρώτους, ἐνθυμήθητι (27) ὅτι καὶ εἶδθην μέγας ἂν ὁμῶν ἐξεπίτηδες, τῆ φήμῃ τεταραγμένος, καὶ κοινώσας γνώμης ὑμῶν πρόθυμος ἐγενήμην, ἥνικα καὶρός ἦν ἐπι περὶ τούτων βουλευέσθαι· καὶ πάντα μᾶλλον ἢ ταύτην (28) ἡμῶν ἐκονωθήσασαι, εἴτε οὐδὲ τῆς αὐτῆς ἀπορίας, εἴτ' οὐκ οἷδ' ὅ τι βουληθέντες. Εἰ δὲ τοῖς τελευταίοις, μάλιστα μὲν οὐκ εἶα τὸ πάθος πάλιν ὑμῶν ἐντυχεῖν, καὶ ἡ τῷ πατρὶ χρεωστούμενη τιμὴ καὶ δόξα, ἧς οὐδὲν ἐδυνάσθη ποιήσασθαι προσιμώτερον, καὶ ταῦτα ὑπογυίου τοῦ πάθους ἔντος, ἥνικα οὐκ ἀσεβῆς μόνον (29), ἀλλ' οὐδὲ ἄλλως (30) εὐπρεπέως. Ἐξω τοῦ καιροῦ φιλοσοφεῖν, καὶ ὑπὲρ τὸ ἀνθρώπινον· ἔπειτα καὶ προκατελιθῆσαι ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἐνομιώσαμεν, πέρας δὲ ἦδη (31) τῶν κατ' αὐτὸν ἔχοντων, ὅποσον ἐδόκει τῷ ἄγοντι ἐὰν ἡμέτερα. Ταῦτα μὲν (32) δὴ τοιαῦτα. Νῦν δὲ καὶ τὴν λύπην B ἄνευ ἡμῶν πάντων οὖσαν ἀλογωτάτην, ὡς ἡμαυτὸν πείθω· καὶ εἰ τί σοι πλέον δοκεῖ, παράστησον, ἵνα μὴ καὶ ἡμᾶς ἐν τῷ μέρει καὶ σεαυτὸν λυπήσῃ, καὶ πρόβλημα πάσχῃς σφόδρα τῆς σῆς εὐγενείας ἀνάξιον, ἀντ' ἄλλων ἡμᾶς αἰτιώμενος, τοὺς οὐδὲν ἀδικούντας, ἀλλ' εἰ δὲ τ' ἀληθῆς εἰπέην, τὰ ἴσα τυραννήθησας ὑπὸ τῶν κοινῶν φίλων, καὶ οὐδὲ μόνους εἰσεργέτας ἐνόμιζες.

dictum sit. Nunc autem et mœrore animique persuado, atque a ratione alienissimam, nobis remitte : et si quid tibi amplius videtur, declara, ne tu nos quoque vicissim ac teipsum mœrore afficias, remque facias nobilitate tua perquam indignam, aliorum loco nos accusans, a quibus nil læsus es, verum, si vere loquendum est, eandem viam a communibus amicis, quoque tu solos de te bene meritis existimabas, perpassos.

ΣΔ'. ΕΥΣΕΒΙῶ ΕΠΙΣΚΟΠῆ ΣΑΜΟΣΑΤΕΩΝ (55).

58 LXIV. EUSEBIO SAMOSATENSI EPISCOPO.

Anno 374 Eusebius Samosatenis, summus de Ecclesia meritis clarus, in Thraciam a Valente relegatus est; quo cum pergeret sanctissimus confessor, per Cappadociam transiit, ejusque complexu potitus est Basilii (34). Sed Gregorius Nazianzeno eadem felicitas non obtigit; qui quippe qui ita aegrotabat, ut ne quidem ex ædibus prospicere posset. Cum igitur per morbum ipsi non licuisset videre sanctum Eusebium, postquam ad locum exiitii pervenit, has ad eum scripsit litteras, quibus significavit dolorem, ac rogavit, ut, quod ex ejus congressu ad animæ salutem consequi non potuerat, id sibi precibus ad Deum obtineret. Neque enim viri tunc persecutio nibus pro Evangelio probati minus prodesse ad Deum preces, quam alioquin ex sanctis martyribus patrocinium, sibi persuadebat Theologus. Hæc autem epistola post Pascha anni 374 scripta est.

Ὅτε παρῆς σου ἡ θεοσεβεία διὰ τῆς πατρίδος C ἡμῶν, οὐτε δωματίου (35) προκύψαι οἷός τε ἡμῶν, ἐν ἐσχάτῃ ἀβήρωσι τῶν διδόντων. Ἐλύπει δὲ με οὐ τοσοῦτον ἡ νόσος τὴν περὶ τῶν ἐσχάτων φόβον ἐπέφυγασα (36), ἀλλ' ὅτι τῆς ἱεράς σου καὶ ἀγαθῆς συντυχίας ἀπαστερούμην. Τοσαύτην ἔχω περὶ τὸ ἰδεῖν σου τὸ εἶμῶν πρόσωπον ἐπιθυμίαν, ὅσην εἰκόξ ἦν (37) τῶν χρῆζοντα μὲν θεραπείας τῶν ψυχικῶν τραυμάτων, ταύτην δὲ παρὰ τῆς σῆς τελειότητος ἔξῃν ἐλπίζοντα. Ἄλλ' εἰ καὶ τῶν ἀμαρτιῶν τῶν ἐμῶν γέ-

Quo tempore pietas tua per patriam nostram transibat, adeo gravi morbo laborabam, ut ne e cubiculo quidem prospicere possem. Me porro non tam morbus, quamvis aliqui periculosissimus, excruciat, quam quod fausto et sacrosancto tuo congressu privabar. Tanta quippe vultus istius honorabilis videndi cupiditate teneor, quanta eum teneri par est, qui spiritualium vulnere curatione indiget, eamque a præstantia tua se consequitur operat. Etsi autem hoc peccatis meis ascribendum

(27) Ἐνθυμήθητι. Ita Par., et sic reddit Bill. Edit. ἐνθυμήθητι.

(28) Ταύτην. Ita legit Combef. Edit. ταύτης.

(29) Οὐκ ἀσεβῆς μόνον. Malim οὐ μόνον οὐκ εὐσεβῆς, non modo non pium, sed etiam prorsus indecorum.

(30) Οὐδὲ ἄλλως. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. οὐδὲ ἄλλως, quod Bill., sed alioqui indecorum.

(31) Πέρας ἦδη. Ita codd. nostri et Combef. In edit. πέρας δὲ ἦδη.

(32) Ταῦτα μέρ. Ita iidem. In edit. τὰ μέρ.

(35) Aliis XXVIII. Scripta anno 374. — Εὐσεβίῳ. Hic Eusebius orthodoxæ fidei causa a Valente

Ecclesia pulsus, et in Thraciam deportatus, mortuo Valente ad exilium reversus, Dolichæ ab Ariana quadam muliercula, tegulæ ictu necatus est, vindicta amicis interdixit, quemadmodum testatur Theodoretus lib. v, cap. 4, et Nicephorus lib. xii, cap. 5.

(34) Theodor. Hist. lib. iv, cap. 13.

(35) Οὐτε δωματίου. Codd. Reg., Pass. et Combef. οὐτε τοῦ δωματίου.

(36) Τὴν περὶ τῶν ἐσχάτων φόβον ἐπέφυγασα, quamvis alioqui horæ novissima metum incutens.

(37) Εἰκόξ ἦν. Ita codd. Reg., Pass. et Combef. In edit. εἰκόξ ἔχειν.

est, quod tunc tecum congregari non licuit : potest tamen nunc quoque bonitas tua molestiis meis nonnihil medicinae asserre. Nam si mei quoque memoria in Deo acceptissimis tuis precibus habere digneris, id utique mihi omnis divinae benedictionis viaticum futurum est, tum in hac vita mea, tum in futuro aevo. Tantum enim virum tot ærumnas pro Evangelii fide perferentem, tantisque persecutionibus vexatum, tantam denique sibi ipsi apud justissimum Deum libertatem per calamitatum perperationem comparantem, hunc, inquam, patronum quoque nostrum per orationes fieri dignari, tantam vim habere mihi persuadeo, quantum si vel a quodam sanctorum martyrum id mihi impenderetur. Quocirca te obsecro, ut in iis Gregorii tui assidue sis memor, in quibus me dignum memoria tua esse summopere opto.

LXV. EIDEM.

Rescripsit Eusebius Gregorio, eumque de rebus suis certiorum fecit. Quare cum Eupraxius paulo post per Cappadociam transiens ad Eusebium se agendi occasione non prætermissit. Hæc epistola, quæ cxxvi, alias xxxv, inter Basilianas exstat, et alias xxx inter Gregorianas, non Basilio, sed Gregorio est adjudicanda. Quod ipse fatetur novissimæ editionis Basilii epistoliarum auctor.

Quamquam mihi semper charus fuit, atque inter sinceros amicos, venerabilis frater 59 noster Eupraxius, charior visus est et sincerior ob animi affectum erga te sum: quippe qui nunc quoque ad tuam pietatem properavit, ut cum Davide loquar⁶¹, tanquam cervus multam et intolerabilem sitim dulci limpidaque aqua refrigeraturus per ærumnarum tolerantiam : cujus ac nostri patronus esse velis. Ac beatus qui consuetudine tua et congressu dignus habitus fuerit : beatorum autem, qui calamitatibus pro Christo susceptis, laboribusque pro veritate exhaustis, talem coronidem imposuisti, qualem non multi più viri Deique metu præditi consecuti sunt. Non enim inexplorata virtutum ostendisti, nec tranquillo solum tempore recte na-

⁶¹ Psal. xli, 2.

(58) Παρήρσιαν ἐπὶ τοῦ δικαιοτάτου. Tantumque sibi meritum; sic reddit παρήρσιαν Tillemont. Pro δικαιοτάτου, habent duo Regii et Pass. δικαιοδότης, qui justa retribuit.

(59) Σοῦ τῆς μνήμης ἄξιος. Codd. Reg., Pass. et Combef. σοὶ τῆς μνήμης ἀπείξιος.

(40) Alias XXX. Scripta anno decedente 374, vel 375 ineunte. — Inter Basilianas hæc epistola recensetur, sed juxta Tillemont. Gregorium sapit, eamque illi ascribit ipsi etiam operum S. Basilii editores. Omnes codices manu exarati, excepto Coisliniano primo, Gregorii nomen præferunt.

(41) Πρὸς τὴν σὴν θεοσέβειαν. Ita cod. Reg., necnon S. Basilii editores. Et hæc est vera lectio, sicut Combef. In edit. πρός τὴν θεραπείαν, quod reddit Bill., ad tibi inservendum.

(42) Ὡς Ἐλαφος τὸ πολὺ δίψος. Lectio πολὺδίψος videtur Billio commodior, ut in editis. Montac. autem ita legendum putat : Ὡς Ἐλαφος, τὸ πολὺ δίψος, τὸ ὡς φορητὸν, ποτίμω καὶ καθαρᾷ τῇ πηγῇ καταψύχουσα· καὶ μακάριος ὁ σοὶ πλησιάζειν ἤξιωμένος διὰ τῆς τῶν θλιφένων ὑπομονῆς. Alii alias lectiones proponunt, verum quædam putant, addunt

γονεν ἔργον τὸ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον διαμαρτεῖν με τῆς σῆς συντυχίας, νῦν δὲ τῆς σῆς ἀγαθότητος, ἔστι δυνατόν γενέσθαι μοί τινα τῶν λυπηρῶν ἐπαυρόθωσιν. Εἰ γὰρ καταψύσεως κάμω μνήμην ποιῆσαι ἐν ταῖς εὐπροσδέκτοις σου προσευχαῖς, πάσης ἔσται μοι τοῦτο τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐλογίας ἔφοδόν, καὶ ἐν ταύτῃ μου τῇ ζωῇ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι. Τὸ γὰρ ἄνθρωπος οὐσούτων, ὅπως ἀναθλούσα τῇ πίστει τοῦ Ἐλαφγέλιου, καὶ τριπλοῦτος διωγμοῦς ὑπομένοντα, καὶ τοσαύτην ἐαυτῷ παρήρσιαν ἐπὶ τοῦ δικαιοτάτου (38) Θεοῦ ἰτοιμάζοντα διὰ τῆς τῶν θλιφένων ὑπομονῆς, τοῦτον καὶ ἡμῶν καταψύξιν γενέσθαι προστάτην διὰ τῶν προσευχῶν, πέπεισμαι, ὅτι τοσαύτην ἔχει τὴν δύναμιν, ὅση ἂν ἦν μοι, καὶ εἰ παρὰ τινος τῶν ἁγίων μαρτύρων ἐγένετο. Ὅτε παρακληθῆται ἀπαράληπτος μεμνησθαι τοῦ σοῦ Γρηγορίου, ἐν ὧς εὐχομαι εἶναι σου τῆς μνήμης ἄξιος (39).

ΞΕ'. Τῷ ΑΥΤῷ (40).

Τὰ πάντα τίμιος ὢν ἡμῖν, καὶ τῶν φίλων ἐν τοῖς γνησίοις, ὁ αἰδουμώτατος ἀδελφὸς ἡμῶν Εὐπράξιος, τιμώτερος ὄφθη καὶ γνησιώτερος ἐκ τῆς περὶ σὲ διαβίσεως, ὅς γε καὶ νῦν ὅπως ὄρημις πρὸς τὴν σὴν θεοσέβειαν (41), ἐν εἴπω τὸ τοῦ Δαδιδ, ὡς Ἐλαφος τὸ πολὺ δίψος (42), τὸ ὡς φορητὸν, ποτίμω καὶ καθαρᾷ τῇ πηγῇ καταψύχουσα διὰ τῆς τῶν θλιφένων ὑπομονῆς· τοῦτο καὶ ἡμῶν καταψύξιν γενέσθαι προστάτης (43). Καὶ μακάριος ὁ σοὶ πλησιάζειν ἤξιωμένος, μακαριώτερος δὲ ὁ τοῖς ὕπερ Χριστοῦ παθῆναι, καὶ τοῖς ὕπερ ἀληθείας ἰδρωσὶ τοιαύτην ἐπιθεὶς κορωνίδα, ἧς ὄλιγοι τῶν φοβουμένων τὸν Θεὸν τετυγχανοῦσιν. Οὐ γὰρ ἀσάκαστον ἐπιθεῖναι τὴν ἀρετὴν, οὐδὲ ἐν εὐλας κατὰ μόνον (44) ὀρθῶς ἐπλευσας, καὶ τὰς τῶν ἄλλων ψυχὰς ἐκυβέρνησας· ἀλλ' ἐν ταῖς

quædam, quædam etiam transponunt, imo delent nonnulla. Sic in edit. Operum S. Basilii non legitur hæc verba διὰ τῆς τῶν θλιφένων ὑπομονῆς. Hæc verba reitult, non reddidit Bill. Verit autem Combef., velut cervus qui magnam sitim nec ferendam quærit limpidaque aqua, ærumnarum sustinentia lemiturus sicut aqua refrigeraturus. Nobis, dum hic locus omnium torquet ingenia, si conjicere fas est, legimus : Ὡς Ἐλαφος τὸ πολὺ δίψος ποτίμω καὶ καθαρᾷ τῇ πηγῇ, τὸ ὡς φορητὸν καταψύξιν διὰ τῆς τῶν θλιφένων ὑπομονῆς, ut quemadmodum cervus plurimam sitim pura et dulci aqua, sic ipse Eupraxius, quod intolerandum sibi erat, per suam in tribulationibus perseverantem patientiam leuitare a sopore.

(43) Προστάτης. In hoc loco restituendo multum insudavi, ait Bill., nec tamen quidquam profecisse mihi videtur. Vera fatetur vir doctus, qui felicius insudasset, si pro πρός ταῦτης, quod vitiosè legitur in edit., legisset, ut in cod. Reg., προστάτης.

(44) Μόνον. Ita cod. Reg. et edit. S. Basilii. In edit. μόνος, Max, cod. ὀρθῶς ἐπλευσας. Ita et Combef., qui reddit : Fausto exitu navigasti.

δυσχεραίας τῶν πειρασμῶν διεφάνης (45), καὶ τῶν
 διωκόντων γέγονας ὑψηλότερος, τῆ γενναίως μετα-
 στήναι τῆς ἐνεγκούσης (46). Καὶ ἄλλοι μὲν τὸ πα-
 ἥριον ἔδαρος ἔχουσι, ἡμεῖς δὲ τὴν ἄνω πόλιν·
 ἄλλοι τὸν ἡμέτερον ἴσως θρόνον, ἡμεῖς δὲ τὸν Χρι-
 στόν. Ἡ τῆς πραγματείας ἰσὺν ὑπερβδόντες, οἷα
 κεκοιμήμεθα (47) Ἰδιόλομοι διὰ πύρρος καὶ ὕδα-
 τος, πιστεύω δὲ εἶναι καὶ ἐξελευσόμεθα εἰς ἀναψύχην.
 Οὐ γὰρ εἰς τέλος ἐγκαταλείπει ἡμᾶς ὁ Θεός, οὐδὲ
 περιόφεται τὸν ἔρθῃν λόγον δεδιωγμένον, ἀλλὰ κατὰ
 τὸ πλήθος τῶν ἔδων ἡμῶν, αἱ παραλήψεις αὐτοῦ
 εὐφρανοῦσιν (48) ἡμᾶς. Τοῦτο μὲν ὄν καὶ πιστεύο-
 μεν καὶ εὐχόμεθα. Σὺ δὲ, παρακαλῶ, ὑπερέχου τῆς
 ταπεινώσεως ἡμῶν. Καὶ ὁσάκις ἀνελπίπτῃ καρδός,
 καὶ εὐλογεῖν ἡμᾶς διὰ γραμμῶν μὴ κατόκει, καὶ
 εὐθυμοτέρους ποιεῖν (49), τὰ κατὰ σαυτὸν δηλῶν, δ
 ποιῆσαι καὶ νῦν κατἔφωσας.

summe voluptati futurum est, de tuis rebus nos
 cere dignatus es.

ΕΓ: Τῶ ΑΥΤῶ (50).

*Hæc epistola inter Basilianas et Gregorianas reperitur, et utriusque sic continet, ut pene communes am-
 bosum litteras pronuntiare liceat. Tillemonius, concessa superiore epistola Gregorio, cuius stylum ipsi
 videtur redolere, istam tribuit Basilio, ratus ipsi melius convenire excusationem, qua utitur auctor
 epistolæ, cur ad Eusebium non proficiatur, ut ab eo patientiæ in ærumnis exemplum capiat: ait enim se
 molestiis et negotiis detineri. Sed sive Gregorio molestiæ cur defuerint non video, inquit noster Pru-
 dentius Maranus. Certe negotia deesse non poterant Nazianzenam Ecclesiam post mortem patris
 gubernantem. Utrique optime congruit vehemens Eusebii amor et admiratio (51), etc. Verum omnes manus
 exarati codices, præter unum Cœsæ., Gregorii nomen præferunt. Quidquid sit de auctore, sive Basilio,
 sive Gregorius sit, cum exsilium Eusebii recens præ se ferat epistola, scripta fuerit anno 374 exente et in-
 cunte 375 necesse est.*

Καὶ γράφων, καὶ μεμνημένος, εὐφραίνεις ἡμᾶς· C
 καὶ, ὁ τοῦτο μελῶν (52), εὐλογῶν ἐν τοῖς γράμ-
 μασι. Ἡμεῖς δὲ εἰ ἡμεῖν ἄξιοι (53) τῶν σὺν παθη-
 μάτων, καὶ τῆς ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ διὰ Χριστὸν ἀδελφ-
 αεως, κατηξιώθημεν (54) ἄν, καὶ μέχρι σοῦ γενό-
 μενοι, περιπτύξασθαι τὴν σὴν θεοσέβειαν, καὶ τύπον
 λαβεῖν τῆς ἐν τοῖς παθήματι καρτερίας. Ἐπειδὴ
 δὲ ἀνάξιοι τοῦτο τυγχάνομεν, πολλὰς θλίψεις καὶ
 ἀσχαλίας ἐνοχοῦμενοι, ὁ δευτέρον ἔστι, ποσοῦμεν
 προσπαροῦμεν τὴν σὴν τελειότητα (55), καὶ ἀξιοῦ-

** Psal. Lxv, 12. ** *ibid.* ** Psal. cxlii, 19.

(45) Ἄλλ' ἐν ταῖς δυσχεραῖαις τῶν πειρασμῶν
 διεφάνης. Ita ed. Operum S. Basilii, qui notant
 Constantinianum primum habere ἀνεφάνης. In edit,
 ἀλλὰ ταῖς δυσχεραῖαις τῶν πειρασμῶν ἐφάνης. At
 ibi cum Moniac. conjicit Combef. deesse aliquid,
 λαμπρότερος nimirum, aut aliud simile, *intentionum
 difficultatibus clarior effulsisti.* Volunt quidam ἐφά-
 νης ἀξίως, inicitum te monstrasti. Reddit Bill.:
*intentionum quoque difficultatibus et procellis spe-
 cimen tui dedisti.* Vitiose in edit. πειρασμῶν.

(46) Τῆς ἐνεγκούσης. Ita cod. Reg. In edit. deest
 τῆς. Id. cod. habet μεταναστήνα.

(47) Οἷα κεκοιμήμεθα. Ita cod. Reg., et sic le-
 gendum censet cum Bill. « In edit. est, inquit, οἷα
 κεκοιμήμεθα, qui locus mendosus mihi videtur.
 Alioqui dicendum fuisset οἷος κεκοιμήμεθα, sic
 enim grammaticæ analogia postulat. Itaque pro
 κεκοιμήμεθα lego κεκοιμήμεθα a verbo κοιμίζομαι,
 quod percipio significat. »

(48) Εὐφρανοῦσιν. Ita Reg. In edit. εὐφρανοῦσιν.
 (49) Μὴ κατόκει καὶ εὐθυμοτέρους ποιεῖν.
 Cœd. ac Combef. ἔνκει, καὶ εὐθυμοτέρους ποιεῖν.

A vigasti, atque aliorum animas gubernasti: sed in-
 ter tentationum difficultates et procellas enituiti,
 ac persecutores tuos superasti, forti animo e pa-
 tria migrans. Et alii quidem patrium solum habent,
 nos autem superam civitatem, alii nostrum fortasse
 thronum, nos Christum. O præclarum negotiatio-
 nem! qualia pro exiguis rebns contemptis accipi-
 nem! *Transimus per ignem et aquam*: confido
 autem fore ut etiam in refrigerium educamur **.
 Non enim nos Deus perpetuo deseret, nec rectam
 doctrinam persecutionibus vexari patietur; verum
 secundum multitudinem dolorum nostrorum con-
 solationes ipsis nos lætificabunt **. Atque hoc qui-
 dem pro certo habemus et optamus. Te vero ob-
 secro, ut pro nobis abjectis homunculis vota fa-
 cias; et quotiescunque occasio dabitur, bene præ-
 cari nobis per litteras ue graveris, ac, quod nobis
 facere certiores, quemadmodum nunc quoque fa-

60 LXVI. EIDEM.

Et cum scribis, et cum nostri memor es, lætitia
 nos afficis; et, quod hoc majus est, cum nobis in
 litteris bene precaris. Nos vero, si tuis digni fuis-
 semus perpressionibus, ac pro Christo et Christi
 causa suscepta diuicatione, hoc utique obtinuis-
 semus, ut ad te usque profecti, pietatem tuam
 complecteremur, et patientiæ in calamitatibus
 exemplum a te caperemus. Quoniam autem hoc
 bono indigni sumus, ut qui multis afflictionibus et
 occupationibus exagitemur, quod secundum est,

*Ne graveris, imo libenti ac prompto animo concedas
 de tuis rebus nos faciens certiores.*

(50) Alias CCLV. Scripta eodem anno.

(51) Vita Basil. cap. 51, n. 2.

(52) Τοῦτο μείζον. Cod. Reg., Montac., Morel.
 ac Combef. addunt πολύ, et quod hoc multo majus
 est. Mox, pro εὐλογῶν ἐν τοῖς, Combef. εὐλογῶν νῦν
 τοῖς, cum nunc nobis per litteras, etc.

(53) Εἰ ἡμεῖν ἄξιοι. Ita cod. Reg., Montac., Morel.
 ac Combef. At S. Basilii edit. ἐπιμέν. In nova, et
 μὲν ἄξιοι. In edit. nostris, et μὲν ἄξια, redditue
 Bill.: *Si pro eo atque perpressionibus tuæ, ac... sus-
 cepta dimicatio mereret, hoc nobis divinitus conce-
 deretur, ut ad te usque... creperemus, præclare nobis-
 cum ageretur.*

(54) Κατηξιώθημεν. Legendum proponit Bill.
 καταξιώθειμεν, et pro eo quod scribit Gregor.: Κα-
 τηξιώθημεν ἄν καὶ μέχρι σοῦ γενόμενοι περιπτύξασθαι
 τὴν σὴν θεοσέβειαν, veteres Basilii edit. habebant,
 εὐχόμεθα ἰδεῖν τὴν σὴν θεοσέβειαν.

(55) Τὴν σὴν τελειότητα. Ita duo codd. Edit. τὴν
 τελειότητά σου.

facimus : tuam integritatem ac perfectionem salutamus, teque me nostri recordatione defatigeris, oramus atque obsecramus. Neque enim tuae litterae, cum iis abs te donamur, nobis utilitati duntaxat sunt, sed etiam gloriatori apud multos atque ornamento : ideo quod apud virum tanta virtute praeditum, tantamque apud Deum conjunctionem ac familiaritatem habentem, ut alios etiam, tum

μεν μὴ κάμνουν σε μνημονεύον ἡμῶν. Οὐ γὰρ ὠφέλεια ἡμῖν μόνον τῶν σὺν καταξιοῦσθαι γραμμάτων, ἀλλὰ καὶ καύχημα πρὸς τοὺς πολλοὺς, καὶ καλλώπισμα, ὅτι λόγος ἡμῶν ἐστὶ παρ' ἀνδρὶ τοσοῦτῳ ἐν ἀρετῇ, καὶ τοσαύτην ἔχοντι πρὸς θεὸν οικειότητα, ὥστε καὶ ὁσίου δύνανθαι καὶ λόγῳ καὶ ὑποδείγματι.

sermone, tum exemplo, Deo conciliare atque ad-

LXVII. JULIANO.

EZ. IOYΛΙΑΝΟΥ (56).

Quo tempore Nazianzenam Ecclesiam administrabat Theologus, hanc Juliano praefecto scripsit epistolam; non quidem ante annum 374, quo Nazianzenus episcopus mortuus est, eoque mortuo noster Gregorius regendam ipsius Ecclesiam aegre suscepit, nec serius anno 375, siquidem hoc anno, Ecclesiae regimine abjecto, Seleuciam se recepit. Julianum, qui exaquaundis tributis hoc anno praefectus erat, rogat ut clericos suos eximat a tributis.

Mihi tecum amicitiae quidem multa jura intercedunt, et si nihil aliud, litterarum certe, quibus apud multos nihil venerabilius est, nec quod majorem ad conciliandum amorem vim habeat : offensivis autem et inimicitiae nec causa ulla est, atque utinam ne sit unquam. Nam ea, ob quae adversus fratrem Nicobulum infenso animo es, aut ab eo morore affectus es, non magis ad me pertinent, quam quae apud Indos geruntur : hoc uno excepto, quod nihil eorum, quae contigerunt, mihi probatur. Quamobrem haec mihi ne imputes, nec propterea deterius quoddam de teipso consilium in eas : verum reipsa benignitatem eam, quam pauperibus pollicitus es, praesta. Quin etiam clericos meos, quos a te posposci, tributi pensione libera : illud tecum reputans, rem esse magnopere absurdam, alios suas quoque omnes facultates Deo consecrare, te autem ne gratis quidem benignum esse velle : atque aliis urbibus omnes eos, qui sacrarium ambiant, donari, nobis autem ne eos quidem, quorum consuetudine utimur, et qui nobis ministrant, idque a vobis, quibuscum summa nobis est familiaritas, et quibus fortasse minime dedecori erimus. Haec a nobis ad te scribi par fuit. Nec enim congreddi tecum licuit, propterea quod morbus me ad Tyauensem urbem proficisci coegit, ut, dum per nos autem Deum praesentem habes, ac pauperibus opem ferentem, qui praesentia nostra multo auguster ac venerabilior est.

Ἔμοι πρὸς σὲ φιλίας μὲν πολλὰ δίκαια, καὶ εἰ μὴ τι ἄλλο, οἱ λόγοι, ὧν οὐδὲν τοῖς πολλοῖς αἰδουμώτερον, οὐδὲ οικειότερον ἄπαιχθείας δὲ ὑπόθεσις οὐδεμία, οὕτε ἐστὶ, μᾶτε γένοιτο (57). Ἄ γὰρ πρὸς τὸν ἀδελφὸν Νικόβουλον, ἣ παρὰ Νικόβουλου λελύπησαι, οὐκ ἐμὰ μᾶλλον, ἢ τὰ ἐν Ἰνδοῖς πραττόμενα ἔσον ἐπὶ τὸ (58) μὴ συναρέσκεσθαι μηδὲν τῶν γεγεννημένων. Μὴ τοίνυν ἔμοι ταῦτα λογίσθαι, μηδὲ διὰ τοῦτο χεῖρόν τι βουλεύσθαι περὶ σεαυτοῦ ἄλλ' ἢν ὑπέσχοι τοῖς πτωχοῖς φιλανθρωπίαν, ταύτην ἐπιτελεῖ ποίησον. Καὶ μὲν τοι καὶ τοὺς περὶ ἐμὰ κληρικούς, ἔσους παρητησάμην, τῆς ἀπογραφῆς (59) ἐλευθέρωσον, ἐκεῖνο ἐνθυμηθεῖς, ὅτι λίαν τῶν ἀτόπων (60) ἐστίν, ἄλλους μὲν καὶ οὐσίαν ἴσθαι καθιεροῦν τῷ θεῷ, σὲ δὲ μηδὲ προικα βουλεύσθαι εἶναι χρηστόν· καὶ ἄλλαις (61) μὲν πᾶσι πάντα τοῖς περὶ τὸ βῆμα δοθῆναι (62), ἡμῖν δὲ μηδὲ τοὺς συνόντας καὶ θεραπεύοντας (63), καὶ ταῦτα παρ' ὁμῶν τῶν οικειοτάτων, οὐκ τυχόν οὐκ αἰσχυνοῦμεν (64). Ταῦτα ἐπισταλῆναι σοι παρ' ἡμῶν καλῶς εἶχε. Συντυχεῖν δὲ οὐκ ἐξέγινετο, ἐπειδὴ με ἡ νόσος ἐξώρμησε πρὸς τὰ Τύανα θεραπείας τευρόμενον, ἕως καιρῶς. Καὶ συγγίνωσκα. Ἄντι δὲ ἡμῶν ἔχεις θεὸν παρόντα, καὶ βοηθοῦντα τοῖς πένθαι, τὸν πολὺ τῆς παρουσίας ἡμῶν αἰδουμώτερον.

tempus licet, curarer. Idque velim ignoscas. Pro

(56) Alias CLXVI. Scripta eodem tempore.

(57) Μᾶτε γένοιτο. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. μηδὲ γένοιτο.

(58) Ὅσον ἐστὶ σὺ, etc. Combef.: ea certe ratione, quod eorum quae gesta sunt, nihil probaverim. Mox, cod. Pass. μηδὲ συναρέσκεσθαι.

(59) Τῆς ἀπογραφῆς. Ita cod. Reg. In edit. τῆς γραφῆς.

(60) Λίαν τῶν ἀτόπων. Ita cod. In edit. λίαν τῶν ἀπίστων, rem magnopere incredibilem.

(61) Καὶ ἄλλαις. Ita omnes codd. nostri et Combef. Edit. καὶ ἄλλους.

D (62) Τοῖς περὶ τὸ βῆμα δοθῆναι. Combef., qui sacratio juncturum immunes reddi.

(63) Καὶ θεραπεύοντας. Tillemont. interpretationem sequimur. Combef., qui nostro sunt addicti obsequio. Non satis apte Bill., a quibus colitur et obsecramur; sic enim Gregorius a toto clero suo. Sed hic de illis sermo est qui domum constituebant episcopi, quos speciali ratione immunes esse debere contendebat Gregorius.

(64) Οὐκ αἰσχυνοῦμεν. Codd. Pass., Montac. et Morel. αἰσχυνοῦμαι.

ΣΗ. ΤΩ ΑΥΤΩ (65).

Jucundissimae fuerunt Juliano Gregorij litterae, ipsa quoque ut in componendis tributis socium se praeberet invitavit. Consatus ogram valetudinem Gregorius hoc Juliano consilium dedit, quod utinam praeculis habeant omnes tributis praefecti semper; nempe, ut si quid animae male constitutum est, corrigat, et eos negotij socios adhibeat, quos prudentia et moribus excellere noverit.

Ἐκάλεισε ἡμᾶς ἐπὶ τὴν μὴν (66), καλῶς γε Α ποιῶν, ὡς κοινωνοὺς τοῦ κατὰ τὴν ἐπανίστασιν σκέμματος· καὶ γὰρ ἔστιν οὐ μικρὰς τὸ πρᾶγμα φροντίδος. Ἐγὼ δὲ, εἰ μὲν ὑγιαίνων ἐτύγχανον, σφόδρα ἂν ἀπήνησα προθύμως· καὶ ἤξω δὲ, ὅταν οἶόν τε ἦ (67), Θεοῦ θέλοντος. Νῦν δὲ διὰ γραμμάτων πληρῶ τὰ τῆς παρουσίας. Οἶδά σε καλὸν ὄντα ἱερῶν, καὶ τῷ θεῷ φόβῳ συντηρημένον ἀνωθεν. Ἄ οὐ ἐπίστασαι συμφέρον σοι, καὶ πρὸς εὐδοξίαν, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν ψυχῆς, ταῦτα θηλονότι ποιήσεις, κἄν ἡμεῖς αὐτὰ μὴ γράφωμεν (68). Εἰ δὲ τι καὶ ἡμᾶς συνισαεργεῖν δεῖ, τοῦτο γνωρίζομεν, ὅτι ἀντ' ἄλλης τινὸς πολιτείας, ἣν εἰσφέρουσι τῷ Θεῷ Χριστιανὰ ψυχὰ, τοῦτό σοι πρόκειται νῦν· καὶ μεγάλα σεαυτῷ θησαυρίζεις (69) τοῦ κοινῆ φροντίδας, καὶ εἰ τι πρὸ τούτου διετέθη κακῶς, καὶ τοῦτο ἐπανορθώσομεν. Ἐν δὲ καὶ μέγιστον εἰς ἀσφάλειαν (ὃ καὶ πρῶτόν σοι φιλᾶκτέον), συνεργούς λαβεῖν, οὓς καὶ συνῶσι καὶ τρόπῳ διαφέρουν τῶν ἄλλων γνώσεαι. Τί γὰρ ὁφέλιος κυβερνήτην εἶναι χρηστὸν, πονηροῖ; χρώμενον ἐρέταις; quos et prudentia et moribus excellere noveris. Quid enim prodest gubernatorem bonum esse, si malis utatur remigibus?

ΣΘ. ΤΩ ΑΥΤΩ (70).

Voti compos factus Gregorius, gratias Juliano retulit brevioribus his litteris, quas postremo loco collocandas arbitrati sumus.

Ἐχω τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ θαρρῶ τῷ τρόπῳ, δι' ὃν ἔγω καὶ τὴν δωρεάν (71)· μάλιστα μὲν οἶδα τὸ μέτρον τῶν ἐπιδόσεων, καὶ τῶν ἀντιδόσεων (72), ὃ μὲγας τῶν χρῆσιν διαλύτης. Εἰ δὲ καὶ ἐγὼ ἤμην ἐστὶ τὰ τοιαῦτα συντιθεσθαι, παρ' ἡμῶν ἡ θυσία (73), παρὰ σοῦ τὸ φιλόνηρωπον. Μερσιώμεθα τὴν ἀντιδοσιν.

Θ. ΕΥΤΡΟΠΙΩ (74).

Eutropius, quem Breviarj historiae Romanae scriptorem Henricus Valentinus existimavit, Asiam proconsulari dignitate obtinuit, ut auctor est Marcellinus (75); idque Valentinus non obscure significavit aut his epistolis LXI verbis: Multos honore affecti, cum sublimissimum thronum adhuc invidiae

(65) Alias CLXVIII. Paulo post praecedentem scripta. — Τῷ αὐτῷ. Codd. habent τῷ Ἰουλιανῷ ἔξισωσῃ, Juliano tributorum exaequatori. Addunt Montac., Morel. ac Combef. Καταποδοτίας.

(66) Ἐπὶ τὴν μὴν. Bill. ad monasterium; at insignis pietate, Deumque reveritus exaequator tributorum, ut ea componeret cum sociis, verisimiliter in monasterio sedem non elegerat. Mox, καλῶς γε. Ita cod. In edit. γε deest.

(67) Θεῷ δὲ, ὅταν οἶόν τε ἦ. Ita cod. ac Combef. Proponit Bill. ἤξω δὲ εἰ οἶόν τε, ὅταν ἡ καυρῆς, vertique: Atque etiam, si Dei voluntas ita tulerit, cum tempus erit, si fieri queat, ad te veniam. In edit. ἔγω δὲ οἶόν τε ὅταν ἦ.

(68) Γράφωμεν. Cod. Reg. et Combef. γράψωμεν.

(69) θησαυρίζεις. Cod. Reg. θησαυρίζεις.

(70) Alias CLXVII. Scripta paulo post praecedentes.

LXVIII. EIDEM.

Ad mansionem nos vocasti, praecclare sane faciens, ut considerationis ejus, quam de componendis tributis inis, socios adhiberes. Neque enim parvam curam haec res desiderat. Ego vero, si commoda valetudine uter, prompto sane animo affuissem; atque etiam, Deo favente, cum licuerit, ad te veniam. Nunc autem praesentiam per litteras suppleo. Scio te, et sacrosanctis parentibus natum esse, et cum divino timore jampidem adolevisse. Quamobrem, quae tibi, tum ad nominis splendorem, tum ad animae securitatem utilia esse scis, haec scilicet, etiamsi nullas a nobis litteras accipias, facturus es. Quod si quid etiam a nobis conferendum est, illud te scire volumus, quod alius cujuspiam vitae instituti loco, quod Christianae animae Deo offerunt, hoc tibi nunc propositum 62 est. Atque magnos tibi thesaurus congeris, si publicis negotiis consulueris, ac, si quid antehac male constitutum est, id quoque correxeris. Ad securitatem autem maximi momenti illud fuerit (quod etiam primum tibi providendum est), ut eos negotij socios asciscas, quos et prudentia et moribus excellere noveris. Quid enim prodest gubernatorem bonum esse, si

LXIX. EIDEM.

Sponsionem habeo, moribusque tuis confido, propter quos donum quoque habeo: ac quidem largitionum et remunerationum mensuram magnos ille aeris alieni dissolutior maxime novit. Quod si in nobis quoque situm est, ut haec componamus, a nobis sacrificium, a te benignitas proficiscitur. Remunerationem inter nos partiamur.

LXX. EUTROPIO.

(71) Δι' ὃν ἔγω καὶ τὴν δωρεάν. Montac. et Morel. δι' ὃν ἔγω τὴν δωρεάν.

(72) Ἐπιδόσεων, καὶ τῶν ἀντιδόσεων. Ita cod. Par., Montac., Morel. ac Combef. In edit. καὶ τῶν ἀντιδόσεων desunt.

(73) Παρ' ἡμῶν ἡ θυσία, a nobis sacrificium: his verbis, sacrificium pro Juliano Gregorius se oblaturum non promittit, sed illud solum significat, quod, cum sua pauperibus bona erogaverit, hujus sacrificij remunerationem expectet a Deo, qui Juliano benignitatis, qua bona sua a tributis redemerit, praemium esse retribuitur. Sic hunc locum ipse Gregorius in carmine, quod Juliano nomine inscribitur, exposuit. Utrique tamen interpretationi favore videtur Tillemantius.

(74) Alias CXXXVII. Scripta anno 375.

(75) Lib. XXI.

expositum teneres, atque in Asia obviam tibi factus fuisset, si memoria tenes, etc. Ex quibus et ex his quae sequuntur, discimus, dum eam provinciam administrabat Eutropius, Gregorium in Asiam profectum, quem et laetissimo animo proconsul vidit, et ut ad se scriberet hortatus est. Quod quidem statim non prestitit. Post haec Eutropius, ut factionis Theodori conscius, quamvis falso accusatus, a dignitate nihilominus excidit. Tunc enim in locis, ubi Gregorius verabatur, cum ipse privatus degeret vir clarissimus, Gregorii congressum per litteras expetiit. Verum quominus eum conceniret Gregorius morbo impeditus has ad ipsum litteras dedit.

Quidnam hoc est? Magnus ille Eutropius apud nostrates est? Nos quidem etiam audimus, at minime fruimur. Tantalus autem ille, quid tandem aliud, quam hoc erat, cum in mediis fontibus siti conficeretur? Tu sane congressum nostrum expetis, ut scribis: ac recte facis. Neque enim te, cum sis id quod es, amicos aspernari oportebat, verum obiter quoque de nobis mereri, atque eos nobis honores post magistratum habere, quibus nos, cum magistratum gereres, afficiendus ducebais. Me autem quoniam pacto affici, et quo animo esse credis, congressum tuum non minus exoptantem, imo etiam, ut verisimile est, amplius (nam quod majorem **63** venerationem habet, avidius quoque appetit)? Infirmiitate autem, tanquam compediulis quibusdam, astricto, in mihi esto Aegyptiacum pharmacum, sive sermo hoc erat, sive aliud quiddam, quo Howerus animis merore laborantibus medetur. Quanam autem ratione id eris? Primum si ignoscas: prompta enim ac propensa est ad erudias. Quandoquidem tu quoque, cum magistratu suscipiendus occurrebas.

LXXI. EIDEM.

Præcaentem epistolam hac brevi subsecuta est intervallo, qua Gregorius acceptis ab Eutropio litteris gloriatum, ipsique sublimem thronum exoptat. Quod quidem contigit, ita ut propheta potius quam totum Gregorii illud videri possit. Quippe annis 380 et 381 Eutropium prætorium profectum fuisse ex Codice Theodosiano constat.

Alius aliam quandam virtutum tuarum partem **C** laudet (omnino pluribus linguis sufficies, si in partes distribuaris): ego autem, quod maxime sum admirator, hoc dicam. Tanta tibi probitatis atque doctrinae copia est, ut hoc quoque vel uno nomine quosdam in amicitiam recipias, quod tales esse judicentur. Me quippe, præter eos omnes, quos, cum tales essent, honore affecisti, cum sublimissimum thronum adhuc invidiam expositum teneres, atque in Asia obviam tibi factus fuisset, si memoria tenes (non autem mihi dubium est quin meminires, cum, præter tuam in omnibus rebus præstantem ac numeris omnibus absolutam

(76) Έρ ημετέροις. Vertit Combef.: In provincia, apud nostrates, cuius itineris occasione (δδου πάρεργον, sic reddidit Combef.) ejus se copiam adepturum sperabat Gregorius. Combefisio favere videtur Tillemontius.

(77) Τι ποτ' άλλο, η τουτο ην. Ita cod. ac Combef. At cod. alter, Montac. et Morel. τίς ποτ' άλλος, η ούτος ην, quis tandem alius quam iste erat. In edit. τί ποτε άλλο η ούτος.

(78) Α καλ άρχων. Ita Reg., Pass., Montac., Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. άρχειν.

(79) Καλ τίνα έχει ψυχην. Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. έχει την ψυχην.

(80) Πειπεδημένον. Sic legendum proponit Bill., cui assentimur. In edit. απειπεδημένον.

Τί τουτο; Εύερόπιος ό μέγας έν ημετέροις (76); καλ ημετε άκούομεν, άλλ' ούκ άπολούομεν. Ό δε Τάνταλος έκείνος τί ποτ' άλλο, η τουτο ην (77), έν μέσαις πηγαίς δίψει τρεχόμενος; ού μόν ούν ποθείς την ημετέραν συντυχίαν, ώς γράφεις: καλ καλώς ποιείς. Έδει γάρ έντα σι όπερ εί, μη περιφρονείν τούς φίλους, άλλά καλ δδού πάρεργον εύ ποείν ημάς, καλ ταύτα τιμάν μετά την άρχην, ά καλ άρχων (78) τιμάν ηξίοις. Έμει δε πώσ οίει διακείσθαι, καλ τίνα έχειν ψυχην (79), ποδούνα μόν ούχ ήττον, εί μη καλ άλλων, ώς τό είκός (τό γάρ αιδεοισμώτερον, ποδεινώτερον); Τη δε άβήρωστί πειπεδημένω (80), ού μοι γενού τό Αλύψιτον φάρμακον, έφε λόγος τουτο ην, έφε τί έτρονον, ή φαρμακεία τάς ψυχάς Όμηρος έν ταίς λύπαις. Γενήση δε πώσ; Πρώτον μόν, συγγινώσκων: έτοιμον γάρ τό χρηστόν είς συγγινώμην. Έπειτα παιδείον ημάς, έξ ών άν έπιστέλλης. Έπειλ καλ άρχοντά σε τής άρετής μάλλον (81) η τής έξουσίας θαυμάσειν έχομεν (82).

Ignoscendum benignitas. Deinde si per litteras nos

ΟΑ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (83)

"Άλλος μόν άλλο τι των σών έπαινεύω (πάντως δε άρετίας γλώσσας πολλάς, μεριζόμενος) έχω δε, ό μέγιστα θαυμάσας έχω, τουτο έρω. Τσοούτόν σοι καλοκάγαθιας καλ λόγων παρίεστιν, όστε σοι (84) καλ τουτο μόνον φίλους ποείν, τό νομισθίναί τινας τοιούτους. Έμει γούν πρής πάλιν οίς τε τετλήμας ούσι τοσοούτοις, ήνικα τον ύψηλότατον είχες θρόνον έχοντα τό έπίθρονον έτι (85), κατά την Άσίαν περιτυχών, εί γε μνήρησαι (86) (μνήρησαι δε ούδ' έτι τρελικούτος ών καλ τά φιλικά, μετά τής έν πάσι τελειότητος), τά τε άλλα είδες ώς ήξιστα, καλ γράφειν διεκαλεύσω, λόγους τιμών τούς σούς. Ού μόνον δε, άλλά καλ γράφαι πρότερος (87) ηξίωσας,

(81) Τής άρετής μάλλον. Ita cod. et Combef. In edit. τής άρετής πλέον.

(82) Είχομεν. Cod. ac Combef. έχομεν.

(83) Alias CXXXVIII. Scripta paulo post præcedentem.

(84) Όστε σοι. Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. deest σοι. Μοx, ποείν. Cod. ποιεί.

(85) Έχοντα τό έπίθρονον έτι. Combef. invidiosum adhuc, amulos patientem, sive etiam, qui exosum haberebat; nec bene Bill. invidia flagrantem.

(86) Εί γε μνήρησαι. Ita cod. et Combef. In edit. εί γε μνήρησαι.

(87) Γράφαι πρότερος. Montac. et Morel. γράφαι πρότερον.

ποὺς ἀγαθοὺς τῶν γραφῶν μιμούμενος, εἰ τῷ παρβαδευόντι, τὰ πολλὰ, τοὺς μαθητὰς (88) ἐκπαίδευσαι. Τοῦτο οὖν νῦν πεποιθίας εὐ ποιῶν. Καὶ τοῦ λοιποῦ χαρίσασθαι μὴ κατόνευαι, κἄν σε ὑψηλὸν αὐθις εἰ θρόνον φέρωσιν (89) (ὁσοῦσι γὰρ τὴν ἀρχὴν, οὐ τὴν ἀρετὴν· οὐδὲ γὰρ ἔχεις ὅ τι ὑψωθῆς κατὰ ταύτην, ἤνων πρὸς τὸ ἀκρότατον [90]). Ἀλλὰ καὶ τὰ καινὰ πράττων, μὴ ἀμέλει τῶν φίλων κατὰ τοὺς Ὀμηρικοὺς νεανίας, ἐν μέσῳ πολέμῳ τὰ φιλικὰ (91) σπουδάζοντας. Ἐπειδὴ καὶ τούτῳ ποικίλλει τὴν ποιήσιν ὁ σὸς Ὀμηρος.

altius subvehi potes, cum ad summum usque perveneris). At etiam publica negotia gerens, ne amicorum incuria labores, Homericos videlicet juvenes imitatus, qui in medio bello amicitiae munera exsequabantur. Nam hac quoque re posim suam Homeris tuus exornat.

OB. ΓΡΗΓΟΡΙῸ ΝΥΣΣΗΣ (92).

Heretici, auctoritate Demosthenis Ponticæ vicarii freti, Gregorium Nysseno bellum inferunt. Demosthenes ille ipse est, cui, cum in oburgando se coram Valente barbarium admisisset, subridens Basilium respondit: Vidimus etiam Demosthenem illitteratum. Is duo concilia hereticorum, alterum Ancyrae, media hieme anni 375, contra Gregorium Nyssenum, alterum Nyssæ, in quo depositus fuit Gregorius, congregavit. Ad hæc pertinent tres epistolæ sequentes.

Μὴ σφόδρα δάκνου τοὺς λυπηροὺς. Ἄ γὰρ ἂν ἦττον λυπόμεθα (93) ἤττόν ἐστι λυπηρὰ. Οὐδὲν δεινὸν εἰ ἀνεβάλεθσαν οἱ αἰρετικοί, καὶ τῷ ἔαρι θαρροῦσι τῶν φιλοῦσιν, εὐ οἶδα, εἶτα καταδύσονται, καὶ τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τῷ καιρῷ (94) πολεμούμενοι· καὶ τόσῳ μάλλον, ὅσῳ παρ ἂν τῷ Θεῷ τὸ πᾶν ἐπιτρέπομεν.

ΟΓ'. Τῷ ΑΥΤῷ (95).

Communia utrique Gregorio hereticorum odia et convicia.

Περὶ ὧν ἐπέσταλκας, οὕτως ἔχομεν· ὅστε ὑπερ- ῳμίμενοι δυσχεραίνομεν, καὶ τιμώμενοι χαίρομεν. Τοῦ μὲν γὰρ ἡμεῖς ἄξιαι, τὸ δὲ τῆς ὑμετέρας φιλοτιμίας (96). Προσεύχου περὶ ἡμῶν. Τῇ βραχυλογίᾳ συγγίνωσκα. Πάντως γὰρ, εἰ καὶ μικρὰ (97) ταῦτα, σιωπῆς γε μακρότερα.

ΟΔ'. Τῷ ΑΥΤῷ (98).

Spe magna fretus, fausta ei precatur, fateturque sammo se teneri eum videndi desiderio, aut saltem per litteras amplectendi.

Καὶ μένιν συνεχιδμῷ (99) διὰ τῆς ἀγάπης ὁμίν· πάντα γὰρ ὁ πόθος κοινοποιεῖ τὰ ἡμέτερα. Καὶ πολλὰς ἐλπιδὰς ἔχω, εἴ τῷ Θεῷ φιλανθρωπιᾷ θαρ-

(88) Τοὺς μαθητὰς. Ita cod. In edit. deest τοὺς. Mox, τοῦτο οὖν νῦν. Ita cod. Montac. et Combef. In edit. τοῦτο δὲ νῦν. Et deinde, χαρίσασθαι, unus cod. χαρίζεσθαι.

(89) Θρόνον φέρωσιν. Ita tres codd. Regg. ac Combef. In edit. φέρουσιν. Mox, ὁσοῦσι γὰρ τὴν ἀρχὴν, etc., veritū Combef.: *Ferent enim sublimem imperia et magistratu, non virtute, qua sublimius evadere non potes.*

(90) Πρὸς τὸ ἀκρότατον. Ita cod. Regg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. πρὸς τὸ ἀκροτάτον.

(91) Τὰ φιλικὰ. Ita cod. Regg. ac Combef. In edit. τὰ deest.

(92) Alias XXXV. Scripta anno circiter 376.

(93) Ἄ γὰρ ἂν ἦττον λυπόμεθα. Ita cod. Regg. et Combef. qui reddidit: *que enim minus molestus habeamus.* In edit. ἂν γὰρ ἦττον. Mox, forte legendum ἦττον ἔσται, et sic veritū Bill.

A virtutem, in colendis amicitiae officis tantus sis), cum aliqui lætissimo animo vidisti, tum etiam doctrinam tuam ornans, ut ad te scriberem hortatus es. Nec eo contentus, prius quoque ad nos scribendum duxisti, probos videlicet pictores referens, qui propositis exemplis discipulos, ut plurimum, erudiunt. Hoc igitur nunc fecisti, ac recte quidem et commode. Et deinceps id quoque mihi largiri ne graveris, etiamsi te rursum throui sublimem ferant (magistratum enim ferent, non virtutem: neque enim quantum ad virtutem attinet, altius subvehi potes, cum ad summum usque perveneris). At etiam publica negotia gerens, ne amicorum incuria labores, Homericos videlicet juvenes imitatus, qui in medio bello amicitiae munera exsequabantur. Nam hac quoque re posim suam Homeris tuus exornat.

64 LXXII. GREGORIO NYSSENO.

Molestis rebus ne nimis discredieris. Si enim minorem ex his mœrorem capiamus, minus molestæ eruit. Non ita grave putandum est, quod recaluerint heretici, ac veris amonitate freti ex latebris suis prorepant, ut ipse scribis. Paulum, mihi crede, sibilabunt, ac postea in terram se abdent, tum a veritate, tum a tempore oppugnati, idque eo magis, si rem totam Deo permiserimus.

LXXIII. EIDEM.

De iis, quæ scripsisti, ita sentio: nec me contemni agro ferro, et honore affici lætor. Illo enim digni sumus: hoc vestri erga nos studii est. Ora pro nobis. Brevitati ignosce. Nam profecto, etiamsi hæc parva, silentio tamen longiora sunt.

LXXIV. EIDEM.

Quamvis domi maneam, per claritatem tamen vobiscum excedo. Amor enim nostra omnia communia efficit. Atque Dei benignitate vestricum

(94) Καὶ τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τῷ καιρῷ. Cod. Regg., καὶ τῷ Θεῷ, καὶ τῷ καιρῷ, tum a Deo, tum a tempore. Mox, pro πολεμούμενοι, Montac. et Morel. proponunt καταπολεμούμενοι.

(95) Alias XXXVI. Scripta eodem anno.

(96) Τὸ δὲ τῆς ὑμετέρας φιλοτιμίας. Ita cod. et Pass. Sic et Combef. qui veritū: *Hoc tuæ erga nos propense voluntatis: illud, inquit, non ita illiberale amare ab amico coli et honorari. Quod reddidit Bill., hoc ambitionis nostræ est, acumine caret.* In edit. ἡμετέρας.

(97) Πάντως γὰρ, εἰ καὶ μικρὰ. Cod. et Combef. καὶ γὰρ εἰ μικρὰ, etenim si hæc parva.

(98) Alias CXI.III. Eodem circiter anno scripta.

(99) Συνεχιδμῷ. Combef. una proficiascor. Quædrant, inquit, hæc in Gregorium Nyssenum, sic in Ecclesiarum visitatorem a concilio datum.

precibus fretus, magnam spem habeo fore, ut omnia vobis ex animi sententia eveniant, ac tempestas in auram solvatur, vobisque Deus hanc reatæ de religione sententia mercedem pendat, ut eos, qui vobis infesti sunt, superetis. Ac maxime quidem velim vos brevi videamus, atque vobis, quemadmodum nobis in votis est, perfuamur. Sin autem, negotiis ita postulantibus, longiorem moram trahatis, litteris saltem, quibus de rerum vestrarum statu certiores fiamus, nos oblectare ne gravemini. Denique **65** nostra causa pro vestro more precemini. Sanos vos, ac firmos, omnibusque rebus lætos et alacres Deus optimus vos præbeat, commune Ecclesie columen.

LXXV. VITALIANO.

Vitalianus, ad quem hanc epistolam scripsit Gregorius, idem videtur ad quem exstat Theologi carmen, anno 374 conditum. Quo vero anno scripta sit epistola non liquet. Annum ipsi 378 assignat Tillemontius; cui quominus assentiamur nihil impedit, nihil etiam cogit. Qua de causa cum eo assidue non versetur, rationem suggerit.

Hand assidue tecum versamur. Si causam queris, quia multi circum te sunt, etiam hi quibus minime delectamur. Quod si a multis te repurges, ac virtutem contubernalem asciscas, cædous quoque, ut vulgo dici solet, currentes videbis. Hoc enim, Deo juvante, et pollicemur, et faciemus.

LXXVI. GREGORIO NYSSENO.

Suum de Basilii morte Gregorio Nysseno, ejus fratri, dolorem significat, sequæ morbo prohibitum fuisse, quominus juneri occurreret, et sacrum corpus amplexaretur.

Hoc etiam ærumnosæ huic vitæ servatum erat, ut Basilii mortem audire, sanctaque illius anime peregrinationem, qua a nobis peregre profectus est, ut presens sit ad Dominum⁶⁶, per totum vitæ cursum hoc unum meditatus? Mihi autem præter alia hoc quoque propter gravem ac periculosum corporis morbum, quo etiam nunc premor, erceptum est, ut et sanctum cinerem exoculer, tibi que ea, quæ consentanea sunt, philosophanti præsto sim, atque communibus amicis consolationem adhibeam. Nam alioqui Ecclesie solitudinem inveni hujusmodi gloria detonsæ et spoliatæ, atque hujusmodi corona orbata, nec oculis spectari,

⁶⁶ II Cor. v, 6.

(1) *Θαυρῶν*. Cod. Reg. θαρῶ. Sic etiam legunt Montac., Morel, ac Combef.

(2) *Κατὰ τοῦν ὕμιν ἐκθήσεται*. Ita cod. Reg. et B. 3. Edit. ἡμῶν.

(3) *Αυθίσταται*. Ita codd. Basilii 3, sicque legendum proponit Bill. In edit. ληθίσταται.

(4) *Καὶ ἀπολαύομεν*. Ita cod. B. 3. In edit. ἀπολάβομεν. *recipiamus*.

(5) *Μὴ ἀπαξιοῦτε θελοῦσι*. Cod. Reg., Montac. ac Morel. μὴ ἀπαξοῦν τε καὶ θελοῦν.

(6) *Καὶ προσεύχεσθαι τὰ συνήθη ὑπὲρ ἡμῶν*. Codd. Reg., B. 3, et Combef. περὶ ἡμῶν. Montac. et Morel. καὶ προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν.

(7) *Χαρίσθαι, τῆς Ἐκκλησίας τὸ κοινὸν ἔρρισμα*. Cod. B. 3, χάριςται τῆ Ἐκκλησίᾳ, τὸ κοινὸν ἔρρισμα. Verit̄ autem Bill., *Deus optimus maximus in commune Ecclesie subsidium præbeat*.

(8) *Alias CXLV. Scripta anno 378. — Βιταλιανῶ*. Cod. Reg. Βιτάλλω. Montac., Morel, ac Combef.

Α ρῶν (1), καὶ ταῖς ὑμετέροις εὐχαῖς, ὅτι πάντα κατὰ τοῦν ὕμιν ἐκθήσεται (2), καὶ ἡ καταγιγῆεις εἰς αὐραν λυθήσεται (3), καὶ τοῦτον ὕμιν ὁ θεὸς τῆς ὀρθοδοξίας δώσει μισθὸν, τὸ τοὺς ἐπιτηδείους ὑπερέχειν. Μάλιστα μὲν οὖν βιομεν ὑμᾶς ἐν τάξει, καὶ ἀπολαύομεν (4), ὡς εὐχόμεθα. Εἰ δὲ χρονίζετε, τῶν πραγμάτων οὕτως ἔχόντων, γράμμασι τοῦν εὐφραίνειν ἡμᾶς μὴ ἀπαξιοῦτε θελοῦσι (5) τὰ ὑμέτερα, καὶ προσεύχεσθαι τὰ συνήθη ὑπὲρ ἡμῶν (6) Ἐρρωμένους ὑμᾶς, καὶ τοῖς πᾶσι εὐδύμοις ὁ ἀγαθός θεὸς χάριςται, τῆς Ἐκκλησίας τὸ κοινὸν ἔρρισμα (7).

OE. BITALIANŌ (8).

B Ὁὸ συνεχῶς ὀμιλοῦμέν σοι. Τὸ δὲ αἰτιον, εἰ πολλοὶ περὶ σὲ, καὶ οὗς ἤριστα χαίρομεν. Διὲ ἀνακαθάρους σαυτὸν τῶν πολλῶν (9), καὶ σύνεσκον ἔχοις τὴν ἀρετὴν, βίβει καὶ χαλῶν δρόμον (10), ὡς ἡ παροιμία. Τοῦτο γάρ καὶ (11) ὀπισθοῦμεθα εἰν θεῶ, καὶ πράξομεν.

OC. ΓΡΗΓΟΡΙŌ ΝΥΣΣΗ (12).

Καὶ τοῦτο ἀπέκτειτο τῆ μοχθηρᾷ μου ζωῆ, τὸ Βασιλεῖον θάνατον ἀκούσαι, καὶ τῆς ἀγίας ἐκείνης (13) ψυχῆς ἐκθήμεαν, ἣν ἐξεθήμεαν ἀφ' ἡμῶν, ἐν' ἐνθήμεση πρὸς Κύριον, πάντα τὸν βίον μελέτην τοῦτου πεπονημένος (14): Ἄλλ' ἐγὼ μὲν πλην τῶν ἄλλων (15) καὶ τοῦτο ἀφάρημαι, διὰ τὸ νῦν εἶνι πονηρῶς ἔχειν τοῦ σώματος καὶ λαν ἐπικινδύνως, τὸ καὶ περιπτύξασθαι τὴν ἀγίαν κόνην, καὶ σοι παρῆναι τὰ εἰκότα φιλοσοφοῦντι (16), καὶ τοῖς κοινούς ἡμῶν φίλους παραμυθῆσασθαι. Τὸ γάρ τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἰδεῖν ἔρημην, τοιαύτην ἀποκειραμένης δόξης, καὶ τοιαύτων ἀποπειραμένης στέφανον, οὔτε βίβει θεατὸν, οὔτε ἀκοῆ χωρητὸν, τοῖς γε νοῦν

τῶ αὐτῶ, id est, Ἄνυστο.

(9) *Σαυτὸν τῶν πολλῶν*. In cod. πολλῶν de sunt.

(10) *Χαλῶν δρόμον*. Montac. et Morel. χαλοῦς ἐν δρόμῳ. Mox, pro ὡς ἡ παροιμία, cod. Montac., Morel, ac Combef. κατὰ τὴν παροιμίαν.

(11) *Τοῦτο γάρ καὶ*. Ita cod. et Combef. In edit. γάρ deest.

(12) *Alias XXXVII. Anno 379 ineunte scripta.*

(13) *Τῆς ἀγίας ἐκείνης*. Ita cod., et sic legit Bill. In edit. ἐκείνης deest.

(14) *Πεπονημένος*. Cod. Reg. ποιούμενος. Post hoc verbum notulam interrogationis posuimus, et sic oratio sit παθητικώτερα.

(15) *Πλην τῶν ἄλλων*. Cod. et Pass. μετὰ τῶν ἄλλων, una cum aliis.

(16) *Τὰ εἰκότα φιλοσοφοῦντι*. Cod. Pass. φιλοσοφούνητα, ἰβique ea, quæ consentanea sunt philosophia, solatia ministrans præsto sibi.

ἔχουσι· Σὺ δὲ μοι δοκεῖς πολλῶν ἔντων καὶ φίλων Α καὶ λόγων τῶν εἰς παράκλησιν, ὅπ' οὐδενὸς ἂν οὕτω παρακληθῆναι, ὡς ὑπὸ σεαυτοῦ καὶ τῆς ἐκείνου μνήμης· οἱ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι γέγονατε (17) φιλοσοφίας ὑπόδειγμα, καὶ οἷόν τις στάθμη πνευματικῆς τῆς ἐν τοῖς χριστοῖς εὐταξίας, καὶ τῆς ἐν τοῖς ἀνακόροις καρτερίας. Ἐπειδὴ δὴ ταῦτα ἰδοὺ φιλοσοφία, εὐπραξία τε διαθέσθαι μετρίως, καὶ συμφορὰν εὐσηχημένως. Ταῦτα παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν σὴν τιμιότητα. Ἐμὲ δὲ τίς παραμυθίσεται χρόνος, ἢ λόγος, τὸν ταῦτα γράφοντα, πλὴν τῆς τῆς συνουσίας καὶ ὁμιλίας, ἣν ἀντὶ πάντων ἡμῶν ὁ μακάριος καταλείπειν, ἵνα ἐν σοὶ τὰ ἐκείνου καθορῶντες (18), ὡσπερ ἐν ἰσοπέτρῳ καλῶς τε καὶ διαγιγῆ, κάκεινον ἔχειν νομιζώμεν;

liquit, ut virtutes illius in te, quasi in pulchro et pellucido speculo, iutentes, illum quoque habere existimemus?

ΟΖ. ΘΕΟΔΩΡΩ (19).

B

LXXVII. THEODORO.

Hæc epistola in Græcis manuscriptis et editis scripta legitur ἀνονόμω: in codice vero 2022 Θεοδώρω, et in Latinis, Theodoro; hæud quidem Mopsuesteno, ut perperam Facundus Hermianensis existimavit, sed Theodoro Tyansenis episcopo. Quod actis v concilii generatis (20) constat, in quo Theodulus, sive Diodorus diaconus et notarius, non tantum epistola alias LXXXVII, LXXXIX, XC, Theodoro Tyansenis scriptas fuisse, verum etiam hæc de qua agitur, LXXVII, ad eundem Theodorum Arianziam, probante concilio, affirmavit, et Euphrantas Ecclesie Tyagensis diaconus confirmavit. Theodorus Arianzii natus et singulari cum Gregorio amicitia junctus fuisse videtur; quem Constantinopolim euntem secutus, contumeliam et persecutionem, quas Gregorius perpessus est, socius fuit. Quod cum moleste ferret et ulcisci vellet Theodorus, eum ad patientiam hæc epistola Theologus hortatur, propositis pluribus patientiæ exemplis, gravibusque rationum momentis, quibus eum a proposito deterrere conatur. Monet etiam cavendum ne, si penas a contumeliosis veroscat, ficulnea, quæ fructum ferre potest, areseat, atque opus insigne deleatur; id est, ne fides catholica, quam pene exstinctam in urbe Constantinopolitana suscitare aggressus fuerat, penitus subvertretur. Tena namque operi et viz incepto, ulcio intempestica nocuisset, gravantibus et late dominantibus adhuc in urbe hæreticis. Non dubium est quin de rebus Constantinopoli ge-tis anno 379 Aprilis 21, qua die Pascha festum celebrabatur, hic agatur; adeoque mirum existimasse Baronium hæc contigisse, cum relicta Constantinopoli solus Arianzii degeret Theologus. Quod sane repugnat, ipseque Baronio adversatur. Faletur namque (21), ut observat doctissimus Tillemontius, Annaliis patens Constantinopoli gesta, eaque anno fere 380, quæ de iis Gregorius orat. XLVIII, epistolæ LXXVII, alias LXXXI, non solum consona, sed etiam eadem ac ipsissima commemorat. Præterea monachi Nazianzeni Gregorio suere semper chari et quam maxime addicti, nedum molesti et contumeliosi.

Πυνθάνομαι σε βαρέως ἔχειν πρὸς τὰς γεγενη- C μένας ἡμῶν παρὰ τῶν μοναστῶν καὶ τῶν πτωχῶν ὕβρεις. Καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, ἀπλήγη ἐστὶ σε τυγχάνοντα, καὶ τῶν ἡμετέρων κακῶν ἀπειρατόν (22), πρὸς τὰ τοιαῦτα δυσάφορος ἔχειν. Ἡμεῖς δὲ, ὡς καὶ κακῶν πλείονων πεπειραμένοι, καὶ τῆς ὕβριως κοινωνήσαντες, εὐκότως ἂν (23) ἀξιώσοιτο νομισθεῖν μιν παρανοοῦντες τῆ σῆ εὐαγγελία ἅπερ ἡ τε πόλις διδάσκει, καὶ ὁ λόγος ὑποδείκνυσιν. Δεινὰ μὲν τὰ (24) γεγενημένα, καὶ πέρα θεῶν, τίς ἀντερεῖ; ὕβρισθῆναι θυσιαστήρια, συγχυθῆναι μυστήρια, μέσους ἡμᾶς ἐστάναν τῶν τελομένων (25) καὶ τῶν ληθαζόντων, καὶ φάρμακον ποιέσθαι κατὰ τῶν ληθασμῶν τὰς ἐντεύξεις, αἰδῶ παρθένων ἐπιλησθῆναι, μοναστῶν εὐκοσμῶν, πτωχῶν συμφορὰν, ζῆμιοθῆν-

Audio te contumelias eas, quas monachi ac pauperes nobis intulerunt, graviter molesteque ferre. Nec vero mirum est te, qui nullum adhuc vulnus accepisti, nec calamitatum nostrarum periculum fecisti, ad hujusmodi res animo discrucari. Nos autem, ut qui et plura mala persenserimus, et contumeliis impetiti simus, fidem atque auctoritatem merito nancisci queamus, ea pietati tuæ præcipientes, quæ tum canities docet, tum ratio ipsa suggerit. Gravia quidem atquo a teo gravissima esse ea quæ contigerunt, quis inficias ire queat? Nimirum contumeliam altarium illatam esse, conturbata mysteria, nos inter sacra, quibus opera dabantur, et eos qui saxis nos appelebant, interjectos, adversus lapidum jactus medicinam a precibus pe-

(17) *Γεγόνως*. Vertit Bill. *fuertis*. Ad Basilium pæne et ad Gregorium id videatur referendum.

(18) *Καθορῶντες*. Cod. θεωροῦντες, *contemplan-*

tes. (19) Alias LXXXI. Scripta anno 379. — Θεοδώρω. Ita cod. Reg., Tillemont. et Combef. In edit. Ἀνονόμω.

(20) Concil. t. V. p. 446 et 447.

(21) Bar. ad an. 380.

(22) *Κακῶν ἀπειρατόν*. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. ἀπείρατόν.

D (23) *Εὐκότως ἄν*. Ita cod. Montac., Morel. ac Combef. In edit. ἂν deest. Mox, Bill. παρανοοῦντες reddidit *precipientes*.

(24) *Δεινὰ μὲν τὰ*. Ita cod. Reg., Montac. et Combef.; sicque legit Bill. In edit. δεινὰ μὲν οὐκ ἔσται.

(25) *Μέσους... τῶν τελομένων*. Per hæc verba, quæ reddit Bill. *inter sacra quibus opera dabatur*, putat Tillemont. intelligendum esse qui initiabantur baptismo, ac proinde in nocte Paschæ, quæ refert Gregorius, contigisse.

tiisse, virginumque pudorem in oblivionem venisse, A
monachorum modestiam, pauperum calamitatem, quos animum austeritas misericordia quoque privaverat. Nihilominus tamen lenitas atque clementia uti fortasse satius est, multisque per ea quae perpetimur, lenitatis ac patientiae documentum præbere. Non enim perinde oratio plerosque movet, atque actio, quae taciti cuiusdam monitoris instar est.

Magnum esse censemus, de iis a quibus læsi sumus, pœnas sumpsisse : magnum, 67 inquam (nam et hoc ad aliorum vitia corrigenda utile est), at multo hoc majus ac divinius est, acceptam injuriam tolerare. Illud enim improbitatem coerct : hoc autem ad probitatem adducit ; quod quidem longe præstantius et perfectius est, quam a vitio abstinere. Ingentem nobis humanitatis quæstum B
propositum esse existimemus, et ea, quæ in nos admissa sunt, condonemus, ut ipsi quoque veniam consequamur, et benignitatem benignitati adhibeamus.

Zelatoris cognomen hinc obtinuit Phineas, quod Madianitidem, una cum eo qui stuprum ipsi inferebat, pugione transfixit, atque ex Israelitica natione probrum exemit : at majorem hoc nomine laudem tulit, quod pro populo in scelus collapsus preces fudit. Stenus igitur nos quoque, ut Scripturæ verhis utar, ac placemus, et cesset quassatio ; nobisque istud ad justitiam reputetur. Laudibus item affectus est Moses, quod ex illata Israelitæ injuria dolore commotus, Ægyptium occiderit : verum majorem hinc sui admirationem concitavit, quod Mariam sororem lepra, propterea quod murmuraverat, laborantem, precibus suis in sanitatem vindicavit. Quin ea etiam quæ sequuntur animadvertente. Ninivitis excidium denuntiatur : reges sceleratissimus : at inter eos, qui salutem C
Quid tibi faciam, Ephraim, inquit Deus ? Quantam iracundiam præ se fert hic sermo ! et tamen confesitum propugnatio subjungitur. Quid benignitate ceterius ? Sodomiticum ignem, adversus eos qui Jesum abigunt, discipuli postulant : at ille ultionem recusat. Malchi, unius ex petulantibus illis et contumeliosis, aurem Petrus amputat ; Jesus autem restituit. Quid autem ille, qui septies non fratri lapsu ignosceret, percunctatus fuerat ?

sed peccatum lacrymis redemerunt. Manasses inter consecuti sunt, ob luctum clarissimus. Tl σε διαβω, Έφραϊμ, παρὰ τοῦ Θεοῦ λέγεται ; Ὅσως ὄργησθαι ὁ λόγος ! καὶ ὑπερασπιστῆς ἐπάγεται. Τί τῆς φιλιανθρωπίας ταχυτέρον ; Πῦρ Σοδομιτικὸν αὐτοῦσιν οἱ μαθηταὶ κατὰ τῶν ἀγόντων (33) τὸν Ἰησοῦν, ὁ δὲ ἀπαξιοῦ τὴν ἐδικέσθην. Τέμνει Μάχγου τὸ ὠτίον Πέτρος, ἐνὸς τῶν ὀφρυστῶν, Ἰησοῦς δὲ ἀποκαθίστησι. Τί δὲ ὁ ἐρωτήσας, εἰ ἐπάταξ τὸ ἀδελφῶ συγχωρητέον πταίσαντι ; οὐ μικρολογίαν καταγινώσκειται ; τῷ γὰρ ἐπάταξ, τὸ ἔδδομηχρον. 11 Num. xxv, 7 sqq. 11 Psal. cv, 30-31. 11 Exod. ii, 12. 11 Num. xii, 40 sqq. 11 Jon. iii, 4 sqq. 11 Paral. xxxiii, 1 sqq. 11 Ose. vi, 4. 11 Luc. ix, 54. 11 Luc. xxi, 50-51.

(26) Οὐ γὰρ οὕτως. Ita cod. Reg. ac Combef. In D
edit. ὄντως.

(27) Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο. Ita cod. Reg., Montac. et Morel. In edit. καὶ γὰρ τοῦτο.

(27*) Πολλῶ τούτων. Unus cod. Montac. et Morel. πολλῶ τούτο.

(28) Καρτερεῖν πάσχοντα. Ita tres codd. Reg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. πάσχοντα.

(29) Καὶ τελειώτερον. Cod. Reg. et Combef. καὶ τελειώτερον.

(30) Χρηστότητα τῇ χρηστότητι. Ita cod. et Combef. In edit. χρηστότητα χρηστότητος, quod Bill. vertit : ante benignitatem, benignitatem conferramus.

(31) Προσηύξατο. Ita duo codd. Reg. et Combef. In edit. προσήξατο.

των ἐκ τῆς τραχύτητος καὶ τὸν ἔλεον. Ἄλλ' ἴσως μακροθυμεῖν ἄμενον, καὶ πολλοὺς ἐξ ὧν πάσχοντες δίδῶναι μακροθυμίας ὑπόδειγμα. Οὐ γὰρ οὕτως (26) ὁ λόγος πεθεῖ τοὺς πολλοὺς, ὡς ἡ πράξις, ἡ σωπῶσα παραίνεσις.

Μέγα νομιζομεν εἶναι τὸ δίκασι παρὰ τῶν ἡδικοκῶτων λαθεῖν· μέγα φημί (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο (27) χρῆσιμον εἰς τὴν τὸν ἄλλων διόρθωσιν), ἀλλὰ πολλῶ τούτου (27*) μεῖζον καὶ θεϊκώτερον, τὸ καρτερεῖν πάσχοντα (28). Ἐκεῖνο μὲν γὰρ τὴν κακίαν ἐπιστομίζει, τοῦτο δὲ χρηστοῦς εἶναι πεθεῖ· ὁ τοῦ μὴ κακοῦ εἶναι, πόλυ κριτέον ἐστι καὶ τελειώτερον (29). Μεγάλην ἡμῖν νομισομεν προκειῖσθαι πραγματεῖαν φιλιανθρωπίας, καὶ συγχωρηθῶμεν τὰ εἰς ἡμᾶς, ἵνα καὶ αὐτοὶ τύχωμεν τῆς συγχωρηθῆσας· καὶ προσειενέγωμεν χρηστότητα τῇ χρηστότητι (30).

Ζηλωτῆς ἦκουσε Φινεῆς, ὅτι τὴν Μadianίτην τῷ πόρῳ συνεκέντησε, καὶ ἐξέλεν ὄνεις ἐξ υἱῶν Ἰσραὴλ· ἀλλ' ἐπηνέθη πλέον, ὅτι τοῦ λαοῦ προσήξατο (31) πταίσαντος. Στῶμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, καὶ ἐξίλασώμεθα, καὶ κατασάτω ἡ θραῦσις, κατὰ τὸ γεγραμμένον· καὶ λογισθήτω τοῦτο ἡμῖν εἰς δικαιοσύνην. Ἐπηνέθη καὶ Μωσῆς, ὅτι τὸν Αἰγύπτιον ἀνέλε (32), τῷ Ἰσραηλίτῃ περιαλγήσας· ἀλλ' ἐθαυμάσθη πλέον, ὅτι Μαριάμ τὴν ἀδελφὴν διὰ τὸ γογγύσαι λεπτρωθεῖσαν, διὰ τῆς εὐχῆς (33) ἰεράπευσε. C
Σκόπιε καὶ τὰ ἐξῆς. Ἀπειλοῦνται Νινευίται καταστροφήν, ἀλλὰ δάκρυσι ἐξουνοῦνται τὴν ἀμαρτίαν (34). Μανασσῆς ἐν βασιλευσὶ παρανομώτατος, ἀλλ' ἐν τοῖς σωθεῖσι διὰ θρηῶν περιφανέστατος.

sed peccatum lacrymis redemerunt. Manasses inter consecuti sunt, ob luctum clarissimus.

Tl σε διαβω, Έφραϊμ, παρὰ τοῦ Θεοῦ λέγεται ; Ὅσως ὄργησθαι ὁ λόγος ! καὶ ὑπερασπιστῆς ἐπάγεται. Τί τῆς φιλιανθρωπίας ταχυτέρον ; Πῦρ Σοδομιτικὸν αὐτοῦσιν οἱ μαθηταὶ κατὰ τῶν ἀγόντων (33) τὸν Ἰησοῦν, ὁ δὲ ἀπαξιοῦ τὴν ἐδικέσθην. Τέμνει Μάχγου τὸ ὠτίον Πέτρος, ἐνὸς τῶν ὀφρυστῶν, Ἰησοῦς δὲ ἀποκαθίστησι. Τί δὲ ὁ ἐρωτήσας, εἰ ἐπάταξ τὸ ἀδελφῶ συγχωρητέον πταίσαντι ; οὐ μικρολογίαν καταγινώσκειται ; τῷ γὰρ ἐπάταξ, τὸ ἔδδομηχρον.

(32) Τὸν Αἰγύπτιον ἀνέλε. Bill. Ægyptium obtruncavit. Sed uide hoc illi cædisgenus? beinde, διὰ τὸ γογγύσαι. Ita Pass. et tres Regg. In editis desunt διὰ τὸ.

(33) Διὰ τῆς εὐχῆς. Ita cod. Reg. et Combef. Alter cod. διὰ τῶν εὐχῶν. In edit. ταῖς εὐχαῖς.

(34) Τὴν ἀμαρτίαν. Ita tres codd. Reg. et Combef. In edit. τὴν σωτηρίαν, quod Bill. vertit : Verum salutem lacrymis redemerunt.

(35) Κατὰ τῶν ἀγόντων. Adversus hos qui a se propellebant Jesum, qui ei negabant hospitium et refectorem, ut legitur in Evangelio. Combef. κατὰ τῶν ἀπαγόντων. Nec enim, inquit, simplex ἀγόντων hic congruit, aut quod reddidit Bill. qui Jesum adducunt. Ubi enim sic ignem imprecari fuissent discipuli Jesum adducuntibus ?

τάς ἐπιτά προσιτάς. Τί δὲ ὁ χρεωφειλέτης ἐν A
τοῖς Εὐαγγελίοις, ὁ μὴ συγχωρήσας ἂν συγκεχώρη-
ται; οὐ πικρότερον διὰ τοῦτο εἰσπράττεται;
eadem, quæ sibi remissa fuerant, minime remisit³³ ?
tuitur?

Τί δὲ ἡ τύπωσις τῆς εὐχῆς (36); οὐκ ἀφῆσει
βούλεται τὴν ἀφῆσειν πραγματεύεσθαι; Ὅσαῦτα
ἔχοντες ὑποδείγματα, μιμησώμεθα Θεοῦ φιλανθρω-
πίαν, καὶ μὴ βουληθῶμεν ἀφ' ἡμῶν μαθεῖν αὐτῶν,
δοσὴν (37) κακῶν ἀμαρτίας ἀντίδοσις. Ὅρξ ἀκο-
λουθίαν χρηστότητος. Νομοθετεῖ πρῶτον, εἶτα δια-
καλεῖται (38), ὑποσχέται, ἀπειλεῖ, ἐνειδίξει, ἐπα-
νατείνεται, κατέχει· ἀπειλεῖ πάλιν· ὅταν ἐκδυσθῆ,
πληγὴν ἐπάγει (39), καὶ ταῦτην κατὰ μικρὸν, χρόρον
ὑπανοίγων ταῖς διορθώσεσι. Μὴ τοῖνον μὴδὲ πλη-
ξωμεν ἀβρόως (40) (οὐ γὰρ ἀσφαλὲς), ἀλλὰ τῷ φόβῳ
σωφρονισάστας, τῇ φιλανθρωπίᾳ νικῆσωμεν, καὶ
λάβωμεν ὑποχρέου (41) εὐλαβείας τῷ συνειδίῳ
πλέον, ἢ τῇ ὀργῇ βασιανισάστας. Μὴ ξηράνωμεν
σκατῆν ἐτι καρποφορεῖν δυναμένην, μὴ ὡς ἀχρήστου
καταγνώμεν, καὶ καταγράφουσι τὸν τόπον, ἦν θεραπεύ-
σασται· τυχὸν τεχνίτου γεωργουῦ προστασία καὶ ἐπι-
μέλεια Μὴδὲ τοσοῦτον ἔργον καὶ περιβόητον δι' ἐπι-
ήρειαν (42) Ἰωσὺ τοῦ ποιητοῦ καὶ φθόνον, οὕτως ἐν
βραχεὶ καταλύσωμεν, ἀλλὰ βουληθῶμεν φιλόανθρωποι
φανῆναι μᾶλλον ἢ ἐντελεῖς (43), καὶ φιλόπτωχοι
πλέον, ἢ φιλοδίκαιοι· μὴδὲ τῶν ὑπεκκαίωντων ἡμᾶς
εἰς τοῦτο πλέον, ἢ τῶν κατεγόντων ἀνεγνώμεθα· καὶ
τὸ ἀισχρὸν, εἰ μὴ τι ἄλλο, ἐνθυμηθέντες, εἰ δόξαίμεν
πρὸς πτωχοῦς ἀγωνίζεσθαι, οὗ τοῦτο μέγα πλεονε-
κτοῦσι, τὸ, κἂν ἀδικῶσι, ἐλεῖσθαι διὰ τὴν συμφερίαν.
Nῦν οὖν πάντας μὲν σοὶ προσπίπτειν πτωχοῦς τε
καὶ πτωχογράφους, πάντας δὲ μοναστὰς καὶ παρθέ-
ους ὅπερ αὐτῶν ἱκετεύοντας. Ἄδς τοῖς πᾶσιν ἀντὶ
τοῦτων τὴν χάριν (ἐπειδὴ καὶ συνετρίθησαν ἱκανῶς,
ὡς ὄηλον ἐξ ὧν ἡμῶν ἰδεθήσαν), καὶ πρὸ πάντων
ἡμῖν τοῖς ὅπερ αὐτῶν προσβούουσιν. Οὐδς εἰ σοὶ
δεινὸν εἶναι φαίνεται τὸ παρ' αὐτῶν ἀτιμασθῆναι,
πολλῷ φανεῖται δεινότερον τὸ σοὶ παρανοῦντας ταῦτα
μὴ ἀκουσθῆναι. Τῷ δὲ καλῷ Παύλῳ (44) συγχωρή-
σειεν ὁ θεὸς, ἂν εἰς ἡμᾶς ἐξῆθρσειν.

(quandoquidem etiam satis afflicti atque obtriti
sunt, ut ex eo liquet, quod nos obsecraverunt),
ac præsertim nobis, eorum nomine, deprecantibus. Quod si tibi grave atque indignum videtur, nos ab
ipsis contemptui habitos fuisse, multo velim tibi gravius videatur, nos hæc tibi suadentes minime
exaudiri. Fulchro autem Paulo utinam Deus ea quæ in nos contumeliose perpetravit, condonet.

³³ Matth. xviii, 21. ³⁴ Matth. 23 sqq. ³⁵ Luc. xiii, 7 sqq.

(36) Τύπωσις τῆς εὐχῆς. *Orationis regula*, D
nempe Dominice.

(37) Μαθεῖν ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν, δοσὴν. Cod. unus.
μαθεῖν αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν, δοσὴν. Montac. et Morel.
μαθεῖν αὐτοῦ δοσὴν. Combef. μαθεῖν ἡμᾶς ἀφ' ἡμῶν,
δοσὴν.

(38) Εἶτα διακαλεῖται. Bill., non recte, hortatur.

(39) Ἀπειλεῖ πάλιν· ἔταν ἐκδυσθῆ, πληγὴν
ἐπάγει. Sic legendum cum Combef.

(40) Πληξωμεν ἀβρόως. Combef. vertit : *Ne im-
petra feriamus.*

(41) Λάβωμεν ὑποχρέου. Ita cod. Reg. et Com-
bef. In edit. ὑπόχρεως.

Denique annon illa precatōnis forma huc specta-
ctat, ut veniam nobis venia comparemus? ⁶⁸ Cum
igitur tot exempla nobis præsto sint, Dei benigni-
tatem ac facilitatem imitemur, nec quantum ma-
i in peccati ultione positum sit, ex nobis ipsis dis-
cere in animum inducamus. Benignitatis seriem
vides. Primum legem sancit, deinde jubet, pollicetur,
minatur rursam; cum adactus fuerit, plagam in-
fert, idque paulatim, viam scilicet emendationi
aperiens. Quamobrem nos quoque operam demus,
ne repente feriamus (neque enim id tutum est),
verum ut eos a quibus læsi sumus, metu castigatos,
benignitate superemus, atque ad verecundiam et
reverentiam astringamus, qui conscientia potius
quam iracundia torqueantur. Ne ficuleam, quæ
fructus adhuc ferre queat, siccitate afficiamus, ne,
ut inutilem et inutiliter locum occupantem, dam-
nemus, cui industrii agricolæ cura, et diligentia
fortasse medebitur³⁴. Nec tantum atque celebre
opus ob diaboli fortasse improbitatem atque invi-
diam tam cito delectamus. Quin potius animum ita
comparemus, ut benignos potius quam severos,
et pauperum potius quam exacti juris amantes
nos præbeamus; nec eorum potius qui nos ad id
inflammant, quam qui retinent, rationem habeamus.
In quo illud quoque, si nihil aliud, nobis
considerandum est, nimirum turpe ac fœdum esse,
si cum pauperibus conturbare videamur; qui hoc
nomine, et quidem magno, superiore conditione
sunt, quod, etiamsi aliqui injuriam inferant, ob
calamitatem tamen hominibus misericordiam mo-
vent. Fac nunc putes omnes pauperes, ac paupe-
rum alendorum studiosos ad genua tua prosterni,
omnes item monachos et virgines pro ipsis supplicantes.
His omnibus, istorum loco, hoc beneficiū
sunt, ut ex eo liquet, quod nos obsecraverunt).

(42) Καὶ περιβόητον δι' ἐπήρειαν. Ita cod. Reg.
et Combef.; Montac. et Morel. delent καὶ. In edit.
καὶ περιβόητον οὕτως δι' ἐπήρειαν.

(43) Φιλόανθρωποι μᾶλλον ἢ ἐντελεῖς. *Benigni
potius quam iudices*; ἐντελεῖς enim, ait Suidas, οἱ
ἐρχόμενοι, ἢ ἄρχαντες, iudices, magistratus; nec
aliud, inquit Combef., φιλόανθρωποι μᾶλλον ἢ ἐντε-
λεῖς, quam quod Probus Ambrosio: *Vade, age,
non ut iudex, sed ut episcopus.*

(44) Καλῷ Παύλῳ. Ita cods. tres Regg. et Com-
bef. In ed. Παύλῳ. Quis sit iste Paulus, minime
noyinus.

Tanta est hujus epistola cum procedente, tum argumenti, tam methodi, congruentia, ut eas disjungere fas non sit. Videtur enim utraque eodem occasione eodemque tempore scripta, cum Theodoros, Theotecnus et alii, qui media inter sacra mysteria lapidibus propemodum obruti cum Gregorio fuerant, sed Gregorio minus injuria patientes, sacrilegos in iudicium vocare paratos esse parabant. Quos Theologus ad ultionis desiderio ad benignitatem et injuriarum oblivionem magna patientia exemplis et documentis nititur reoccare. Theotecnum in primis monet, ut baptismi recens suscepti gratiam inimicorum cruore non contaminet, ne iterum purgatione, quod periculum non vulgare est, opus habeat;

Non quidem nos fugit, vix fieri posse, ut recente A injuria, ac flagrante adhuc iracundia, rationes admittantur. Iracundia enim et moestitia oculo carent, ac praesertim cum jure ac merito quis stomachatur. At quoniam ipsi quoque simul laesi et contumelia affecti sumus, nec minus stomachamur, ob eam causam aequum etiam est consilium nostrum minime a te contemni. Gravia perpessi animus: adde, si lubet, qualia nemo alius mortalium. At ne propterea nobis ipsis injuriam inferamus, nec tantum pietatis odium concipiamus, quantum nobis minime expedit. Magna res est uxor, et chara res filia: necdum tamen animae anteponenda. Veniat tibi in mentem, te baptismi gratiam recens consecutum esse, atque lavacro peccata eluisse. Est autem non vulgaris periculi, donum illud B cruore contaminare, aliaque rursus purgatione opus habere. Quomobrem ne committamus, ut nobis ipsis insidias tendamus, ac fiduciam, quae ad Deum est, amittamus, dum nos ipsos his, a quibus laesi sumus, acerbos et saevos praebemus, ac plus aequo indignamur. Hominem Deo et futuris supplicia relinquamus: nos autem editis benignitatis documentis, iudicis benignitatem nobis conciliemus, atque ignoscamus, ut veniam obtineamus. Nec te inanis haec cogitatio in fraudem inducat, nempe justam ultionem culpa carere, nec crimen in eo haberi, qui sentem et aceleratum legibus dederit. Romanis suae leges sunt: nobis item nostrae. At illorum leges modum excedunt, et acerbae sunt, atque ad cruorem usque grassantur: nostrae, benignae et humanae, nec furore adversus eos, a quibus injuriam accepimus, ulendi potestatem nobis facientes. His haeremus, has sequamur: ut, ob exiguum beneficium (exigua 70 enim ac nullius pretii haec vita est), magna ab ipso Deo, hoc est, ipsius benignitatem et spes futuras recipiamus.

(45) Alias CXCVIII. Scripta anno 379.

(46) *Οίδαμεν*. Combef. οίδα μέν. Non quidem me fugit.

(47) *Ζητός εστι, παραδεχθῆναι*. Ita cod. Par. ac Combef. In edit. ζήτος εστι παραδεχθῆναι. Bill. addendum proponit μη παραδεχθῆναι, vel pro εστι legendum εστι παραδεχθῆναι. Montac. et Morel. forte παραδεχθῆναι. Veritas autem Bill.: Vix fieri posse quin ratio perturbetur.

(48) *Εὐσέβειαν μισήσωμεν*. Plane legendum, ait Combef., ἀσέβειαν μισήσωμεν, nec tantum impietatis odium concipiamus: ad huc lectioni suffragantur nulli codices.

(49) *Καὶ τῷ λουτρῷ τῶν ἁμαρτιῶν ἐκβαρῆθης*. Haec verba desunt in editis. Restituimus ex cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef.

Οίδαμεν (46) εστι χαλεπὸν εστι, προσφάτου τῆς ἀδικίας ὄψεως, καὶ τοῦ θυμοῦ ζήτος εστι, παραδεχθῆναι (47) τοὺς λογισμοὺς. Τυφλὸν γὰρ ὁ θυμὸς καὶ ἡ λύπη, καὶ μάστιχα ὅταν τὸ δικαίως ἀγανακτεῖν παρῆ. Ὅμως ἐπειθὴ καὶ αὐτοὶ τῶν συνδικημένων εἰσὲν καὶ συνουριζόμενων, καὶ οὐχ ἕττον ἀγανακτοῦντων, διὰ τοῦτο εἰσὲν δίκαιοι καὶ συμβουλευόντες μὴ ἀτιμωθῆναι. Διὰ τὴν πεπνυθημένην εἰ δὲ βούλει, πρόσθετος οἷα μηδεὶς ἄλλος ἀνθρώπων. Ἄλλὰ μὴ διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς ἀδικήσωμεν, μηδὲ τοσούτων εὐσέβειαν μισήσωμεν (48), ὅσον ἡμῖν οὐ συμμέρους. Μέγα εστὶ γυνή, καὶ τίμιον θυγάτηρ· ἀλλ' οὕτω ψυχῆς τιμιώτερον. Ἐνθυμήθητι εστι νεωστὶ μὲν τῆς χάριτος ἡξιώθης, καὶ τῷ λουτρῷ τῶν ἁμαρτιῶν ἐκβαρῆθης (49)· κίνδυνος δὲ οὐχ ὁ τυχόν, αἵματα μολύναι τὴν δωρεάν, καὶ πάλιν ἄλλης δεηθῆναι καθάρσεως. Μὴ τοίνυν ἐπιβουλευόμενοι ἡμῖν αὐτοῖς, μηδὲ τῆ παρῆρσιαν τῆν πρὸς θεὸν ἀποβάλλωμεν (50), πικροὶ τοῖς ἔδικησάν τε φανέντες, καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον ἀγανακτοῦντες. Ἀφώμεν τῷ θεῷ τὸν ἀνθρώπον, καὶ τοῖς ἐκείθεν κολαστηρίοις· ἡμεῖς δὲ φιλάνθρωποι κτησώμεθα τὸν κριτὴν, αὐτοὶ φανέντες φιλάνθρωποι, καὶ συγχωρησώμεν, ἵνα συγχωρηθώμεν. Καὶ μὴ σε ἀπάτατο μάταιος λογισμὸς, εστι τὸ δικαίως ἐπεξελθεῖν ἀνεύθυνον, καὶ τὸ παραβοῦναι τοὺς νόμοις τὸν παρανομήσαντα (51). Εἰσὶ νόμοι Ῥωμαίων, εἰσὶ δὲ καὶ ἡμέτεροι. Ἄλλ' οἱ μὲν ἄμετροι, καὶ πικροὶ, καὶ μέχρις αἵματος (52) προτόντες· ἡμῖν δὲ χρηστοὶ καὶ φιλάνθρωποι (53), καὶ μὴ συγχωροῦντές τι τῷ θυμῷ χρησθῆναι κατὰ τῶν ἀδικούντων. Τούτοις ἐμμένωμεν, τοῖσις ἀκολουθήσωμεν· ἵνα μικρὰ χάρισάμενοι (μικρὰ γὰρ ἡ ἐνταῦθα (54) ζῆσι καὶ τοῦ μηδεὶς δέξαι, μεγάλα παρὰ τοῦ θεοῦ (55) ἀντιλάβωμεν, τὴν παρ' αὐτοῦ φιλάνθρωπιαν, καὶ τὰς ἐκείθεν ἐλπίδας.

pretii haec vita est), magna ab ipso Deo, hoc est,

(50) *Ἀποβάλλωμεν*. Cod. Reg. καταβάλλωμεν. Montac. et Morel. πάτω βάλλωμεν. In edit. ἀποβάλλωμεν.

(51) *Τὸν παρανομήσαντα*. Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. tunc deest.

(52) *Μέχρις αἵματος*. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. μέχρις αἱμάτων.

(53) *Χρηστοὶ καὶ φιλάνθρωποι*. Horum loco unus cod. Reg. εὐμένεις τε καὶ ἡμεροὶ καὶ φιλάνθρωπιος ἔχόμενοι, nostrae autem clementiae et mansuetudinem, humanitatemque spirantes.

(54) *Ἡ ἐνταῦθα*. Ita duo codd. Reg. ac Combef. In edit. ἡ deest.

(55) *Παρὰ τοῦ θεοῦ*. Ita cod. et Combef. In edit. παρ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ.

'ΘΘ'. ΣΙΜΠΛΙΚΙΑ. (56).

LXXIX. SIMPLICIAE.

Quaedam Cappadociae Ecclesia, sed heretico destituta, communi consensu elegit servum Simpliciam, divitis matrona et in pauperes munifica, sed hereticis suspitionibus fragrantis; eumque loci incolae ad Basilium et Gregorium adducunt, rogantes ut illum sibi episcopum darent; annuerunt episcopi fervidus precibus, servumque invitum ac reluctantem ordinatum, non expectato dominæ consensu. Quod ubi illa rescevit, plenas minarum et contumaciorum atque etiam documentorum litteras dedit; ausa quippe esse impudens mulier Basilium, ut minus peritum, docere; quin etiam sceleratos homines adversus eum concitavit. Rescripsit Basilium, sicque iracundæ mulieris compressit insolentiam, ut quando ille vixit, mutire ausa non sit. At eo mortuo, ad ingenium rediit, et ad Gregorium ea de re scripsit, perhonorifice quidem de Basilio loquens, sed tamen vehementer contendens, ut servi ordinatio antiquaretur, minabatur secularia iudicia. His litteris respondit Gregorius multo lenius quam scripserat Basilium.

Ἐπαινέεις τὸν ἅγιον καὶ κοινὸν ἡμῶν (57) πατέρα, A
τὸ τῆς πίστεως ἔρεισμα, τὸν τῆς ἀληθείας κα-
νώνα (58), καὶ χαρακτῆρα τῆς εὐσεβείας, τὴν πλήρη
φρονήσεως πολιάδ, τὸν ζωτικὴν ἀνθρωπίνης καὶ ἀρετῆς
μέτρα νικησαντα, τὸν πιστὸν θεοπρόνοτα, καὶ μέγαν
ἀρχιερέα, τὸν θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μεσίτην (59), τὸ
τοῦ Πνεύματος καταγώνιον· τοῦτο μὲν ὀρθῶς ποιεῖς,
ἐπεὶ καὶ πᾶς λόγος ἐλάττων ἐστὶ τῆς ἀγίας ἐκείνης
καὶ μακαρίας ψυχῆς, ἐπὶ μὲν ἀπατᾷ τὸ φιλετρον, ἢ
καὶ τὸ πάθος τῆς πόθου κινούμενον (60). Ἐκείνο δὲ
σου καὶ λίαν θαυμάμακα, πῶς ἐπαινέεις μὲν ὡς ἅγιον,
καὶ μέχρι καὶ εἰκότα τιμᾷς, τὸ δὲ ἔργον αὐ-
τοῦ καταλείνεις ἐπιχειρεῖς, ὡς περ τῶν ἀναγίων (61),
καὶ μάλιστα ὑβρεως ὄντων ἀξίων, τῶν εἰσὶν ἡρώτων
(62) καὶ μεταστάντων. Εἰ μὲν γὰρ ὡς ἀνδρα-
πόδου μεταποιῆ ἴδιου τοῦ συμποικιμένου (63), καὶ τὸ
μικρὸν τοῦτο κέρδος διώκεις, οὐκ ἔγω πῶς ἐπαινῶσω,
ἵνα μετρίως εἴπω (64), καὶ σφόδρα τοῦτο τῆς σῆς
μεγαλοφυχίας ἀνάξιον. Πῶς γὰρ οὐκ ἔσποπον, χρυσῶ
μὲν καὶ ἀργύρῳ τιμᾷν τὸ θεῖον, καὶ τοῖς περὶ τοῦ
τῆς κτήσεως, ἔνθα καὶ πλείον τοῦ πρὸς εὐσέβειαν
ἴσως τὸ κατ' ἐπίβειξιν, λερεῖ δὲ ὄλιως βρούλεσθαι ζη-
μυῶν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀποσουλᾷ τῶν ἀναθημάτων
τὸ ἀγιώτατον;

Εἰ δὲ οὐ κατ' ἐξουσίαν τοῦτο πεποιθήκαμεν, ἀλλ'
οὐχὶ τὴν σὴν ἐγγένειαν ὑπεμνήσαμεν, οὐδὲ τῆ φιλο-
τιμᾶ κερὸν ἐδώκαμεν (65), δυσχεραίνεις, λέγεις
μὲν ἂν τι δίκαιον, καὶ τὸ πάθος ἀνθρώπων (66)· ἴσθι
δὲ, μέλλονος ἐπιδόσεως εἶναι σοὶ νῦν, ἢ τῆ τότε

(56) Alias XXXVIII. Scripta anno 379, ante vel post superiorem. — *Σιμπλικία*. Ad eandem exstat quoque Basilii epistola, nempe cxi, in qua ei liberalitatem quidem tribuere videtur, sed eam nihil prodesse ait, ubi jus conculcatur, atque optimis viris per sceleratos et perditos homines periculum creatur.

(57) *Καὶ κοινὸν ἡμῶν*. Ita cod. Reg. ac edit. nonnulli; in quibusdam autem καὶ τὸν κοινόν.

(58) *Τῆς ἀληθείας κανόνα*. Reg. et Montac. τῆς Ἐκκλησίας κανόνα, *Ecclesiae regulam*. Mox, καὶ χαρακτῆρα τῆς εὐσεβείας. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. τῆς Ἐκκλησίας. Et paulo post, τῆς ζωτικῆς. Unus cod. habet καὶ ζωτικῆς.

(59) *Τὸν θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μεσίτην*. Ita cod. et iid. Sic Apostol. I Tim. ii, 5: εἰς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. In edit. τὸν τοῦ θεοῦ καὶ ἀνθρώπου μεσίτην.

(60) *Ἰδέοσ τῶ πόθου κινούμενον*. Ita cod. Reg., necnon Montac., Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. πάθος τῶ λόγῳ πόθου κινούμενον, quod reddit Combef. *dolor et desiderio rationi commistus*.

(61) *Ὅσπερ τῶν ἀναγίων*. Combef.: eorum qui

Quod sanctum illum et communem patrem nostrum laudibus vehis, illud, inquam, fidei columnam, illam veritatis normam, et religionis formam, plenam prudentiam canitiam, illum vitæ humanæ et virtutis modum supergressum, illum fidelem servum, et magnum pontificem, Dei et hominum mediatorem, Spiritusque sancti domicilium: hoc quidem recte facis, quandoquidem nec ulla oratio sanctæ illius et beatæ animæ laudibus pro inveniri potest, nisi mihi amor imponit, aut etiam meror cum desiderio permittit. Illud vero in te et quidem vehementer miror, quod cum eum et sanctum virum laudes, atque hactenus, ut æquum est, honore officias, ipsis tamen opus evertere conaris, non secus ac profanorum hominum, contumeliarum maxime dignorum, quique vane temereque vixerint, atque e vita discesserint. Nam si collegam nostrum, quasi mancipium tuum vindicas, atque exiguum hoc lucrum aucuparis, nescio qua ratione probaverim, ut parcus et moderatius loquar, et hoc tua animi magnitudine perquam indignum est. Annon enim iniquum et absurdum fuerit, cum auro et argento superfluisque opibus Deum honores, ubi plus fortasse ostentationis est quam pietatis, sacerdote omnino Ecclesiam mulctare velle, sanctissimumque donarium depradari?

Sin autem, quia id libere ac pro potestate fecimus, nec de ea re prius te certiore fecimus, nec liberalitati tuæ munificentiaque tempus dedimus, idcirco succenses, justi quidem aliquid dixeris, humanusque est hic affectus. Illud autem

nulla sanctitate fulserint. Sed prestat, inquit, τῶν ἀνάγιων, quasi impurorum hominum; et ita cod. Reg., Montac. et Morel. Mox, ὑβρεως. Ita cod. Reg. In edit. ὑβρεως.

(62) *Τὸν εἰσὶν ἡρώτων*. Combef., qui nulla fruge vixerint. Montac. et Morel. legendum proponunt τῶν οὐτων, εἰσὶν καὶ ἡρώτων. Ita et nonnulli codices.

(63) *Μεταποιῆ ἴδιου τοῦ συμποικιμένου*. Cod. Reg. τοῦ συμποικιμένουτος, mecum simul greges pacentem, id est coespiscopum.

(64) *Ὅτις ἔγω πῶς ἐπαινῶσω, ἵνα μετρίως εἴπω*. Hæc deerant in edit.; sed exhibent codd. nostri. Pro μετρίως, legunt καὶ σφόδρα Montac., Morel., et Combef. qui verit: Nescio qua ratione laudaverim, ut et tua animi magnitudine perquam indignum dicam.

(65) *Ἐδώκαμεν*. Ita cod. Reg. Edit. δεδώκαμεν. Mox, pro δυσχεραίνεις, Montac. et Morel. δυσχεραίνεις τις.

(66) *Τὸ πάθος ἀνθρώπων*. Edit. addunt πλὴν ἀνθρώπων, humanus tamen; sed hæc verba desunt in cod. Reg., eaque ablegant Montac. et Morel.

scito, tanto majorem nunc, quam illo tempore, largitionem tuam fore, quanto magnificentius est accipientibus concessisse, quam si ipsa largita fuisset. Atque illo modo Dei tantum gratia id facere videris: hoc autem, de nobis quoque illius cultoribus, dignisque habitis, qui nomen ipsius portemus, præclare mereberis. Ac proinde, nec illi, nec nobis succense. Ille enim vinum passus est, non injuriam intulit: nos autem quid mirum, si benignitate tua freti, communique omnium suffragio credentes, eo progressi sumus? quod si quidem nonnulli ad gratiam aut malitiose et subdole tulerunt, ipsi viderint, Deoque rationem reddant. Nec enim nostrum est hoc scire, nec in omnium mentes pervadere. Nos vero, quo tandem modo id repudiare ac rejicere facile potuissemus, tantamque vim lacrymarum aspernari, nec loci solitudine moveri, tanto tempore inculti et pastore destituti, rentis?

Illud vero tibi vel in primis exploratum est, eos, qui tum assentiebantur, at nunc inficiantur, rem nec piam nec honestis et ingenuis hominibus dignam facere. Ac multo melior eorum ratio futura esset, si tum obstitissent, quam cum hoc tempore adfuerant, factumque suum evertunt, hominesque unagis, quam Deum metuunt. Tecum ipsa constituto, hos, qua sunt animi facilitate, dicturos iterum se tui metu sententiam mutasse, et quidem multo verius: quoniam semper eos delinquere oportet, falsasque et captiosas excusationes captare. Quod si hæc quidem a nobis recte dici tibi videntur, verum administratæ rei familiaris rationem reposcis (nam ad quoque ad me delatum est, non enim in litteris tuis objecti), 72 juste sane et humane ea repositatur; nec quidquam eo nomine cilitatemque dominis fraudi esse.

Quid jam superest? virum fortasse, ut indignum arripere, ob eamque causam in ipsius ordinatione

(67) Ἡ τῶ τότε καιρῷ. Deest τῷ in cod.; Morel. et Combef. legunt ἢ τὸν τότε καιρὸν.

(68) Τὸ λαβοῦσι συγχωρησαί. Ita codd. nostri, Montac. et Morel. In edit. τὸ λαβεῖν συγχωρήσας, quod Bill. reddit: potentem accipiendi fecisse.

(69) Τῷ Θεῷ μόνον. Ita codd. nostri, Montac., Morel. ac Combef. In edit. τῷ Θεῷ μόνω.

(70) Οὐκ ἤδικηκεν ἡμῶς, etc. Ita codd. nonnulli. Alt., Montac., Morel. ac Combef. οὐκ ἤδικησεν. In edit. οὐκ ἔδικηκται.

(71) Τῇ κοινῇ τοῦ παντός χωρίου ψήφω. Combef. τῇ κοινῇ τοῦ προσωτέρου ψήφω, totius cleri communi suffragio ac calculo. Verit hunc locum Bill.: Si benignitate tua freti eo progressi, communique omnium incolarum voces et suffragia secuti sumus.

(72) Πάντων ἐμβατεύειν γνώμαις, omnium mentes scrutari. Combef.: In omnium animos pervadere.

(73) Παρεῖδεν. Ita codd. nostri, Montac., Morel. ac Combef. In edit. περιῖδεν. Mox, τοῦ χωρίου ἐρημίαν. Combef., nec oppidi vel municipii solitudine. Paulo post, τοσούτον καί. Deest καί in codd. nostris et Combef.

(74) Τῆν πνευματικὴν ἐπιστολίαν. Ita codd. nostri, Montac., Morel. ac Combef. In edit. τὴν ἐν

καιρῷ (67), ὅση τοῦ αὐτὴν ἐπιδοῦναι τὸ λαβοῦσι συγχωρησαί (68) φιλοτιμότερον. Κάκεινος μὲν, τῷ Θεῷ μόνον (69) ἔδωκεν χαρίζεσθαι· οὗτος δὲ καὶ ἡμῖν τοῖς ἐκείνου θεραπευταῖς, καὶ τὸ θῆμα αὐτοῦ βαστάζειν ἔξιωμένους. Μὴ τοῖσιν μῆτε ἐκείνω χαλέπατε, μῆτε ἡμῖν. Ὁ μὲν γὰρ ταυρῶν ἄνθρωπος, οὐκ ἔδικηκεν· ἡμεῖς (70) δὲ τί θαυμαστόν, εἰ τῇ σὴ χρηστότητι θαρρόντες, ἐπὶ τοῦτο πρὸς ἐρημίαν, καὶ ἅμα τῇ κοινῇ τοῦ παντός χωρίου ψήφω (71) πιστεύσαντες; ἢ εἰ μὲν πρὸς χάριν ἐπιστήσαντο τινες ἢ κακούργως, αὐτοὶ ἂν εἰδοίεν, καὶ τῷ Θεῷ λόγον ὑπέφωρον. Οὐ γὰρ ἡμέτερον τοῦτο εἶδέναι, οὐδὲ ταῖς πάντων ἐμβατεύειν γνώμαις (72). Ἡμεῖς δὲ, πῶς παρῴσασθαι βῆθον ἦν, ἢ πῶς τοιαῦτα δάκρυα παραῖδειν (73), εἰ τοῦ χωρίου τὴν ἐρημίαν ἐπὶ τοσούτου καὶ ἀθεραπεύτου, καὶ ἀποιμάντου, καὶ τὴν πνευματικὴν ἐπιστολίαν (74) οὐκ ἔχοντος;

Ἐκεῖνο δὲ σοὶ καὶ πρὸ πάντων ὅλων, ὅτι οἱ τότε μὲν συντιθέμενοι, νῦν δὲ ἀρνούμενοι, πρῆγμα ποιοῦσιν οὕτε εὐσεβεῖς, οὕτε ἐλευθέρου. Καὶ πολλῶν βελτίους ἂν ἦσαν, τότε ἀντιλέγοντες, ἢ νῦν κολακίζοντες, καὶ τὰ ἐαυτῶν καταλύοντες (75), καὶ ἀνθρώπου μάλλον ἢ Θεοῦ φοβούμενοι. Οὐδὲ πάλιν ἐρεῖν οἶου (76) διὰ τὴν εὐκολίαν, ὅτι πρόβω τῷ πρὸς σὲ μετέστειναι, καὶ πολλῶν γε ἀληθέστερον· ἐπειδὴ δεῖ πταίειν (77) μὲν αὐτοῖς ἀεὶ, θηρῶσθαι δὲ ψευδεῖς καὶ ἠσοορισμῶνας ἀπολογίας. Εἰ δὲ σοὶ ταῦτα μὲν ὀρθῶς δοκᾷ λέγεσθαι, οἰκονομίας δὲ ἀπαιτεῖται λόγος (78) (ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἀκούω, οὐ γὰρ ἐν τοῖς γράμμασιν ἐνικάλιστος), δικαίως τούτων ἀπαιτεῖσθαι καὶ φιλανθρώπων· καὶ οὐδὲν μεμψόμεθα· οὐδὲ γὰρ ἡμῖν ἀρέσκει ζημιωσθαι δεσποτῶν ἐπιείκειαν.

queremur: neque enim nobis placet lenitatem fa-

Τὶ λοιπὸν εἶ; ὡς ἀναξίου (79) τοῦ ἀνδρόρῆσως ἐπιλαμβάνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐπισκίπτειν τῇ κα-

Πνεύματι ἐπιστολίαν, cui deest, qui in Spiritu prae-

(75) Καὶ τὰ ἐαυτῶν καταλύοντες. Hæc desunt in cod. et Montac. Mox, μάλλον ἢ Θεοῦ. Ita codd. nostri. In edit. τὸν Θεόν.

(76) Οὐδὲ πάλιν ἐρεῖν οἶου. Bill.: Quos etiam, qua sunt animi levitate, dicturos puta. Pro ἐρεῖν legunt Montac. et Morel. εὐρεῖν: sed quid hoc verbo significare velint, non exponunt. Forte quos etiam iterum confuturos existima.

(77) Δεῖ πταίειν. In edit. πταίειν. Correxerit Bill. in versione ex conjectura, nos freti auctoritate cod. Reg. necnon Montac., Morel. ac Combef.

(78) Ἀπαιτεῖται λόγος. Sic legendum nobis videntur cum Montac. et Morel. In edit. ἀπαιτεῖται. Combef. ἀπαιτεῖσθαι. Mox, ἐπεὶ καί. Ita codd., Morel. ac Combef. In edit. ἐπειδὴ καί.

(79) Τὶ λοιπὸν εἶ; ὡς ἀναξίου. Montac. τὶ λοιπὸν ἔστι; ὡς ἀναξίως. Ineptie, ait Morel. refert Rasilensium lectionem Montacutus quasi-legatur illic ὡς ἂν ἀξίω, et ineptam alteram subjicit ex Hordliano cod. ἀναξίως. Verit Combef. ὡς ἀναξίω ἐπιλαμβάνεσθαι, ut indignum forte virum criminari vel vindicare. Pro ἐπιλαμβάνεσθαι, cod. Reg. habet λαμβάνεσθαι.

ταστάται. Τοῦτο γάρ πως καὶ ἐγκαλεῖν εὐπρεπέστερον. Ὁ δὲ μοι πρὸς τοῦτο λόγος, ἀπλοῦς καὶ ῥάβδιος. Ἡμεῖς οὐδ' ἄλλον τιὰ τῶν ἐν αἰτείας ἀφιέμεν ἀνεξέταστον, οὐδ' ἂν πᾶν τῶν φιλῶν ἤ, καὶ τῶν εὐχετόντων (οὐδὲν γὰρ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ κανόνος αἰδουσιώτερον), οὐδὲ τοῦτον (80) ἀφήσομεν. Ἄλλ' εἰ τις ἔχει τὴν κατηγορίαν, εἰ μὴ βούλει, παρουσίᾳ σου καὶ συνδικαζούσης· εἰ δὲ μὴ, καὶ ἀπούσης, ἐφ' ἡμῶν ἐξετασθεῖς, εἰ μὴ ἀθῶος εὐρίσκοιτο, κἂν ἢ δούλος, ἀποφρευγέτω. Ἐπειδὴ καὶ δούλων καὶ δεσποτῶν ὁ αὐτὸς πατήρ καὶ Θεός, καὶ οὐ ταῖς ἀξίαις τὸ δίκαιον διορίζεται. Εἰ δὲ ἀλόκοιτο, τὴν κἀκῆτα ὑπὸ τῆς ἰδίας ἀμαρτίας κατακριθήσεται. Καὶ οὕτως οὕτε ὁ κανὼν ὑβρισθήσεται, οὕτε ὁ ἀπειθὼν ἀτιμασθήσεται (τὸ γὰρ καθ' ἡμᾶς ἰσως καὶ παροσιέων, ὡς οὐδενὸς ἀξίους [81]), καὶ αὐτὴ φεύξῃ πονηρὰν ὑπόνοιαν, ὡς διὰ τὸ ἀλλοτριῶς ἔχειν πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὴν ὑγιήσιν, ταῦτα τεχνάζουσα σοφιστικῶς, ἀλλ' οὐκ εὐγενῶς· καὶ ὅτ' ἄλλου μὲν κινουμένη (82), εἰς ἄλλο δὲ ἀποσκήπτουσα. Ὁ συμβουλευεῖς σοι μὴ παθεῖν, ὡς οὕτε ὄσπον, οὕτε εὐπρεπὲς· μὴδὲ τοὺς ἡμετέρους νόμους ἀτιμάσασαν, ἐπὶ τοῖς ἔξωθεν καταφύγειν, μὴδὲ προσφιλοποιεῖν ἡμῖν, ἀλλὰ συγγινώσκειν, εἰ τὴν ἀπλούστερον πεποιθηκαμεν διὰ τὴν ἀλευθερίαν τῆς χάριτος, καὶ δέξασθαι νικηθῆναι μᾶλλον καλῶς, ἢ νικῆσαι κακῶς, τῶ ἀντιθέῳ τῷ Πνεύματι (85).

Π. ΕΥΔΟΞΙΩ ΠΗΤΟΠΙ (84).

Post Basilii mortem scriptam esse hanc epistolam constat; eaque non longo post tempore videtur scripta Eudoxio, qui Eudoxii alterius, celeberrimi rhetoris, erat filius, et rhetor ipse.

Ἐρωτᾶς πῶς τὰ ἡμέτερα. Καὶ λίαν πικρῶς (83). C Βασίλειον οὐκ ἔχω, Καισάρην οὐκ ἔχω, τὸν πνευματικὸν ἀδελφὸν καὶ τὸν σωματικόν (86). Ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μητὴρ μου ἐγκατέλιπόν με, μετὰ τοῦ Δαβὶδ φθέγγομαι (87). Τὰ τοῦ σώματος πονηρῶς ἔχει, τὸ γῆρας ὑπὲρ κεφαλῆς, φρονιτῶν ἐπιπλοκαί, πραγμάτων ἐπαδραμαί, τὰ τῶν φίλων ἄπιστα, τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀποίμνια. Ἐρῆμει τὰ καλά, γυμνὰ τὰ κακὰ, ὁ πλοῦς ἐν νυκτὶ (88), πυρὸς οὐδαμοῦ, Χριστὸς καθέδου. Τί χρὴ παθεῖν; μίαν μοι τῶν κακῶν λύσις, ὁ θάνατος. Καὶ τὰ ἐκείθεν μοι φερόντ, τοῖς ἐντεῦθεν τεκμαιρομένω.

⁸⁷ Psal. xxvi, 10.

(80) Οὐδὲ τούτων... ἔχει. Ita cod. Reg. In edit. D οὕτε τούτων... ἔχει.

(81) Οὐδενὸς ἀξίους. Ita cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. In edit. οὐδενὸς ἀξίων.

(82) Ἐπ' ἄλλου μὲν κινουμένη. Ita cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. In edit. ὅτ' ἄλλου μὲν κινουμένη, quod Bill. : *aique ab alio accusata*. Mox, δ συμβουλευεῖς. Cod. δ συμβουλεύου.

(83) Τῶ ἀντιθέῳ τῷ Πνεύματι. In edit. quibusdam legitur τῶ ἀντιβαίνοντι Πνεύματι, quam obnitente Spiritu male vincere.

(84) Alias XXXIX. Anno 375 scripta. — Εὐδοξίω ῥήτορι. Cod. Pass. Φιλαγρίω. Sic et Combef. Ad quem, inquit, et xxx hinc pene genuina. Vera itaque hæc ex cod. Reg. inscriptio; sed nos cur ipsi obtemperamus Combefisius non persuadet; imo ne

nem invadere. Nam hoc quoque objicere, speciosius quodam modo fuerit. Mihi vero ad hoc simplex et facilis est oratio. Nos, nec alium quemquam, ex iis qui criminis alicuius rei sunt, incognita causa dimittimus, ne si accursissimos quidem amicitia nobis conjunctus sit, nobilitateque insignis (ueque enim Deo et ecclesiastica lege quidquam venerabilis est), nec hunc dimittemus. Verum si quis aliquid habet quod cum accuset, te presente, simulque iudicante, si ita libuerit; sin minus, absente quoque, nobis iudicibus exploratus, si quidem innocens inventus fuerit, etiamsi servus sit, absolvatur. Nam et servorum et herorum idem est pater ac Deus, nec dignitatis jus definitur : si vero convictus fuerit, a proprio peccato condemnabitur. Ita fiet, ut nec lex violetur, nec defuncto ignominia inferatur (nam de me fortasse nihil curandum est, utpote nullius pretii homine), et tu improbam suspicionem fugias, quasi ob id quod a nobis fideque sana abhorreas, hæc, versute potius quam generose, machineris; quod alio movente in aliud impetum detorqueas. Atque quidem, si me monitorem audieris, non facies, quia nec sanctum, nec honestum est : neque, contemptis nostris legibus, ad externas confugas, ac nobiscum pertinacius contendes : verum inguoscas, si quid propter gratiæ libertatem simplicius fecimus, potiusque habebis honeste vinci quam male vincere, nimirum Spiritui obstitendo.

LXXX. EUDOXIO RHETORI.

Quæris quæ statu res nostræ sint. Admodum acerbo. Basilium non habeo, Cæsarium non habeo, hoc est, spiritalem fratrem et corporeum. Pater meus et 73 mater mea dereliquerunt me ⁸⁷, ut cum Davide loquar. Corpus ægrum est, senectus caput premit, curæ aliæ aliis intextuntur, incursant negotia, infidi amici, Ecclesiæ res pastore et gubernatore carent. Pereunt bona : nuda et aperta sunt mala : navigatio in nocte, fax nusquam; Christus dormit. Quid faciam? Una mihi malorum depulsio, mors. Ac res etiam alterius vitæ mihi formidolose sunt, ex hujus vitæ rebus conjecturam ducenti.

illi adhareamus, inter plurima unum in primis obstat, quod, licet diversis temporibus, verisimile non sit Gregorium eadem iterum Philargio scripsisse.

(85) Καὶ λίαν πικρῶς. Legendum vellent nonnulli καὶ λίαν, vel κακῶς καὶ λίαν πικρῶς, utique admodum, vel malo et admodum acerbo.

(86) Τῶν σωματικῶν. Cod. Pass., Montac., Morel. et Combef. τῶν σαρκικῶν, et carnalem.

(87) Φθέγγομαι. Cod. Pass., Montac. et Combef. φθέγγομαι.

(88) Πλοῦς ἐν νυκτὶ. Ita cod. Pass. et Combef. In edit. ἐν τῇ νυκτὶ. Mox, πυρὸς οὐδαμοῦ. Per hæc verba alludit, ait Billius, ad faces illas que ex sublimibus speculis lucem navigantibus ostendunt.

LXXXI. GREGORIO NYSSENO.

ΙΑ'. ΓΡΗΓΟΡΙΩ ΝΥΣΣΕΣ (89).

Gregorium Nyssenum in peragrands et componendis variarum provinciarum Ecclesiis vitæ suæ partem non ponendam, ex quo creatus fuit episcopus, constat posuisse. Propterea Gregorius Nazianzenus illum consolans tedio toto peregrinationum affectum et δυσχεραίνοντα. ut ait, τῆ περιόδῳ, soli comparat, qui, orbem terrarum radiis suis illustrans, assidue circumcursat: comparat et stellis erraticis, quarum τὸ πλάνον ἐναρμόνιον: ipse namque verè in Jesum Christum pietatis causa episcopus pulsus sede sua, propriaque carens Ecclesia, huc illuc exsul, extorris, quocunque utilitas Ecclesiarum vocaret, eo se conferbat. Vide argumentum quod Casaubon præmissi notis in epist. Greg. Nyss. ad Eustathiam. Nobis hæc epistola convenire magis videtur legationi illi quam Nysseno, an. 579. concilium Antiochenum demandavit.

Locorum circuitu angeris, tibi que instabilis esse videris, quemadmodum ligna que aquis feruntur. Absit, vir exiurie, absit ut ita affectus sis. Illorum enim cursus coactus est, tuus autem circuitus Deo gratus et acceptus: fixumque tibi ac stabile est multis prodesse, quamvis loco minime fixus sis. Nisi vero quis solem accuset, quia in orbem currit radios spargens, atque omnibus rebus, quas obit, vitam afferens; aut etiam inerrantes stellas laudans, planetas vituperet, quorum error quoque ipse compositus est atque concinnus.

LXXXII. ALYPIO.

ΙΒ'. ΑΛΥΠΙΩ (92).

Si Alypium, ad quem jam epistolam LXI scriptam vidimus, eum ipsum esse cni seque scribitur, conjicias, a vero forsitan non aberraveris. Cum autem ait hanc primam epistolam se scribere Alypio, sic intelligendum, quia epistola LXI Aërio quoque scripta erat. Præterea hæc epistola LXXXII prima deprecatoria est epistola: prima, inquam, quia aliquid ab Alypio postulat. Is vero Alypius idem ille esse videtur, quem Gregorius epistola CXXVII, alia CXLVI, patriæ decus atque ornamentum appellat. A patria aberat Gregorius quando hæc scripsit epistolam, rogans Alypium ut familiam suam tueretur, defensorem carentem: familiam nostram, quæ apud vos est. Quæ verba significant tunc in Cappadocia versatum Alypium, et abfuisse Gregorium, quem tunc credibile est Constantinopoli versatum fuisse.

Primam tibi hanc et epistolam scribo, et deprecationem offero; eoque etiam nomine æquum fuerit ut a te id consequar, quod me velle significo. Quid autem me velle significo? familiam nostram, quæ apud vos est, violentis, ut audio, incurribus dilaniat bellus ille Palladius, uoc qui succurrat, ullus est. Recte igitur feceris, 74 si ipsius, non modo præseute viro, sed multo etiam magis absente, curam gesseris: ut ne, propterea quod desint qui injuriam prohibeant, res omnino labefactæ atque collapsæ intendant, ac ne ipsis etiam pugnantibus quiddam lucri esse possit, cum præmium certamius non habent.

LXXXIII. EIDEM

ΙΓ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (99).

Landans studium Alypii erga domum suam Gregorinus, animos addit, ne postea defatigetur.

Quod rerum nostrarum curam geras, laudo. C

Ἐπαίνῳ (1) ὅτι κτῆθι τῶν ἡμετέρων. Ἐτι ἐπαίνῳ

(89) Alias XXXIV. Scripta anno circiter 380.

(90) Κατὰ Θεὸν ἡ περιόδος. Combef. : Religiosus ex pietate circuitus. Ubique Bill. κατὰ Θεὸν reddit: Deo placens et acceptus.

(91) Ἐπέσωρ τὴν ἀκτίνα. Bill. : radios fundens.

(92) Alias CXLVIII. Scripta eodem anno 380.

(93) Ἀπαγγέλλω. Ἀπαγγέλλω. Ita cod. et Combef. In edit. ἐπαγγέλλω. Ἐπαγγέλλω, etc., quod Bill. : Me ea de quibus narras a te concipi æquum fuerit. Quid autem narras?

(94) Σπαρδασεὶ τὴν ἡμετέραν, etc. Combef. : Disturbat ac diripit violentis insulibus nostram, quæ apud vos est, familiam. Thn παρ' ὑμῶν. Tillemont. : Domum quæ jurisdictioni vestræ subjacet.

(95) Βιολοῖς ἐξέδοξας. Ita cod. Reg. ac Combef. ; sicque legit Bill. In edit. βιολοῖς decet.

(96) Καλὸν οὖν ἐστί. Combef. huius versionem sequimur. Reddit Bill. : Recte igitur feceris, si ipsius non modo præsentis, sed multo etiam magis absentis, curam gesseris.

(97) Οὐχ ἡμεῖς. Ita cod. Reg. In edit. οὐχ ἡμεῖς. Bill. videtur. Putem, ait Combef., συμφέρον, quod reddit Bill. : Ipsis hoc conducti, qui præmium certamine majus hauriquam habent. Alio modo Combef. καὶ μοι θεός, καὶ τοῖς μαχομένοις αὐτοῖς, οὐ πλέον, etc. : Haec mihi gratiam facito, usque ipsis quibus pugnatur, quibus nihil majoris ærumnæ ac laboris, quam qua lucra sanguntur.

(99) Alias CXLIX. Scripta eodem tempore.

(1) Ἐπαίνῳ. Cod. Reg. ἐπαίνῳ. Verit Combef. Laudo quod nostras nostraque cures. Mox, etc. Ita cod. Montac., Morel. et Combef.

τὸ καὶ γνωρίσαι αὖ ἐπιστολῆς ἡμῖν, ὅτι τοῦτο ποιεῖς. Ἄλλ' ὅπως μὴ ἀποκάμνης ἡμῖν καὶ πρὸς τὸ ἐξῆς εὐ ποιῶν· ἀεὶ δὲ τι φαίνοιο τῆ σπουδῆ προστιθεῖς, ἵνα σὺ καὶ πάλιν (2) θαυμάζωμεν. Ὁ δὲ υἱὸς Εὐφῆμιος, οὕτω μὲν πάρεστιν, ἐλπίζεται δὲ, καὶ οἶμαι σοὶ μὴ πολλοῦ πόνου δεήσειν, εἰ παραγένοιτο.

ΠΔ'. Τῷ ΑΥΤῷ (3).

Petit ab Alypio ut Fortunato, in quibus ipse indiguerit, consultum velit.

Φορτυνάτος, ὁ τὴν ἐπιστολὴν ἐγχειρίζων σοι, φίλος καὶ οικειὸς ἐστίν (4) ἡμέτερος· εἰ δὲ δεῖ πρόσθεκτος τινος, καὶ διάκονος τῶν ἐπαινουμένων (5). Ταῦτα εἶδει σε μαθεῖν παρ' ἡμῶν. Τάλλα δὲ οἷδ' ὅτι παρὰ σεαυτοῦ προσθήσεις, τὸ οικειῶς ὁρᾶν τὸν ἀνδρᾶ καὶ χηθεμονικῶς, ἐν οἷς ἂν δέχεται τῆς σῆς εὐλαβείας. Ὡς δὲ τὸ ἂν τοῦτον εἰ ποιήσης, εὐεργετήσων εἰ ἡμᾶς (6).

ΠΕ'. Τῷ ΑΥΤῷ (7).

Rogat ut Lucianum hilari oculo aspiciat, ipsique curam domus cognatorum suorum demandet.

Οικειώσαι τὰ ἡμέτερα, ὥσπερ οὖν καὶ προλαβὼν οικειώσω, καὶ δὲ ἔργων τοῦτο δεδήλωκας. Οικειώσῃ δὲ, τὸν ἀγαπητὸν ἀδελφόν, καὶ συμπεροσβύτερον ἡμῶν Λουκιανόν, τὰ τε ἄλλα φιλίως ὁρᾶν ἀξίω, καὶ προσρεψάμενος κηδεσθαι τῆς αὐτοῦ τῶν συγγενῶν ἡμῶν οικίας· ἐπειδὴ οὖν θεῶν καὶ τὰ πράγματα πέρας εἶλαβε δεξιόν, χρίσει τε ἡμετέρῃ (8) καὶ φιλανθρωπία C τῷ Κρετίστον.

ΠΓ'. Τῷ ΑΥΤῷ (9).

Alypium necnon et sororem ad votum et precationem invitat Gregorius.

Ὁ!α τυραννεῖς ἡμᾶς ἐκ φιλας! Διακινεῖται ἡμῖν τὸ δόγμα τὸ περὶ τὰς εὐχάς· καὶ τοὺς χλαίνοφόρους (10) ἐγχερίνομεν. Οὕτω μὲν τοσοῦτον παρανομοῦντες (11), ὅσον οἱ θεοὶ τὰ ἐρωτικὰ παρ' Ἐλησιν. Οὐ γὰρ θύουσι μόνον, ὡς θεῶν, τῷ πάθει, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄρχοις (12) συγγνώμην νέμονται, τοὺς δὲ ἔρωτα. Εἰ δὲ τι καὶ (13) παρανομοῦμεν, ὅτι διὰ φιλιαν πάσχομεν, τοῦτο οὐχ ἁμαρτάνοντες. Ἦκε D

Præterea, quod te hoc facere, nobis per litteras significas, laudo. Illud enim justitiæ tibi, nobis. Verum noli de nobis bene merendo deinceps defatigari; sed tuo erga nos studio cumulum aliquid subinde addas, quo majorem tui admirationem concipiamus. Filius autem Euphemius nondum adest, sed spes est eum brevi affuturum; nec magno, ut opinor, tibi labore opus erit, si accesserit.

LXXXIV. EIDEM.

Fortunatus, qui hanc tibi epistolam reddidit, amicus et familiaris noster est: ac, si aliquid præterea addendum est, probus et laude dignus diaconus. Hæc te a nobis discere oportebat. Alia autem, quin a teipso adicias, non dubito; hoc est, ut eum benevolò animo conspicias, eique, quibus in rebus pietate tua et ope indiguerit, consultum velis. Certe quidquid in eum beneficii contuleris, eo nos affecturus es.

LXXXV. EIDEM.

Res nostras amplectere, tuasque existima, quem admodum et prius amplexus es, idque re ipsa perspicuum fecisti. Amplecteris autem, si dilectum fratrem et compresbyterum nostrum Lucianum, cum cæteris in rebus læto atque hilari oculo aspicias, tum eum moneas et horteris, ut domus cognatorum nostrorum, quæ illic est, curam gerat: quandoquidem divini numinis favore negotia prosperum finem habuerunt; quod tum ob nostrum iudicium, tum ob Dei benignitatem contigit.

75 LXXXVI. EIDEM.

Heu! quam nobis ex amicitia vim inferis! De votis ac precibus nobis dogma movetur: et palu datos admittimus. Qua tamen in re non tam graviter peccamus, quam qui apud gentiles rerum amatoriarum periti sunt. Nam illi non modo huius affectui, tanquam Deo, sacra faciunt, verum etiam perjuriis ob amorem conceptis veniam tribuunt. Quod si quid etiam delinquimus, tamen quia ob

dit Combef., qui lætam gessit. Quod frigoris, inquit, ventorumque àμυνηθρος, superinjecta vestis crassior, allusio sit ad hiemem, per cuius tempestatem, vel ea non satis sedata, Alypius a Gregorio ad festum votaque invitetur, sive ipse potius ultro accurat. Est etiam χλαίνα quoddam genus vestis militaris, vel magistratus insignie, quo sensu accepisse videtur Bill. Quinam sit genuinus epistolæ sensus non satis liquet, eamque claram minus ac nitidam non immerito dixerim.

(11) Παρανομοῦντες. Montac. παρανομοῦνται. Non tam graviter peccant.

(12) Τοῖς ἄρχοις, perjuriis. Nimium, ait Combef. Mellius juramentis.

(13) Εἰ δὲ τι καὶ. Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. deest καὶ. Μοχ, pro παρανομοῦμεν, Montac. et Morel. παρανομοῖσιν.

(2) Ἦρα σε καὶ πλεόν. Cod. Reg. ἴνα σε καὶ πλεόν.

(3) Alias CLI. Scripta eodem tempore.

(4) Οικειὸς ἐστίν. In edit. deest ἐστίν.

(5) Διάκονος τῶν ἐπαινουμένων. Probus et laude dignus diaconus. Sic etiam intellexit Tillemont; attamen nonne potius: Rerum vel personarum laude dignarum minister?

(6) Εὐεργετήσων εἰ ἡμᾶς. Ita cod. et Combef. In edit. εὐεργετήσεως ἡμᾶς, quod Bill. eo nos affecteris.

(7) Alias CLI. Scripta eodem tempore.

(8) Κρίσει τε ἡμετέρῃ. Legendum proponit Bill. χρίσει τε ὁμῶν, tum ob vestrum iudicium.

(9) Alias CL. Scripta eodem tempore.

(10) Τοῖς χλαίνοφόροις. Χλαίνα, summa vestis est quæ pro tempore sumitur ad ventos, pluviam, frigusve depellendum. Hinc sane χλαίνοφόρους red-

amicitiam id nobis accidit, in hoc minime peccamus. Veni igitur, si lubet, veste mutata, quo utrumque nobis se optime habeat, nenipe ut et te potiamur, nec tamen a dogmate aberremus. Sin minus, omnino quoque paludatus. Quod si quis propterea nos violatæ legis reos agat, hactenus rhetorem agemus, ut te ex eorum, qui votum ac precatōnes celebrant, non autem ex eorum, qui invitati sint, numero esse dicamus. Quod si quis nostrum hanc causam minime accipiat, quid ad hæc dicturus est? Ut orphanum te invitamus. Sic sane vim quoque afferes, quandoquidem tuum est tempus, tua occasio. Tertium autem, quod et maximum, illud erit: tibi nos ad votum et precatōnem invitavi, etiam voti precumque participem esse licet. Atque ad hunc modum rhetorica vafritie utentes te suscipiemus. De sorore autem, quod accesserit, nemo nos criminabitur: quin potius, et illam, et nos, nisi accesserit. Itaque ipsa sane ultra ac sponte sua veniat. Tu vero exorari te sine ut venias, partim auctoritate nostra, partim oratione fretus, ut iucundiorē nobis concione reddas: quandoquidem tibi, Deo juvante, ea, quæ ad ventrem spectant, satis copiose procurata sunt, vel potius modo orphanis consentaneo, atque, ut sic dicam, ut valde preces votaque concedet, generosoque animi proposito.

76 LXXXVIII. PHILAGRIO.

Ardens visendi Philagrii desiderium, quo teneri se ait Gregorius, et ad quem sine ulla cunctatione occurrisset, mi officia valetudo impedimento fuisset, argumento est hanc epistolam primam esse ex illis quas Constantinopoli in patriam reversus scripsit. Abdicata sede Constantinopolitana, Theologus Nazianzum esse receperat, cuius loci Ecclesiam relinquere meditabatur. Quod rescienti Philagrio scripsit Gregorius, periculosum esse Ecclesiam relinquere. Cui respondens Gregorius, primum se excusat Philagrio quod enim peregre reversus non riserit; deinde rationes exponit cur Constantinopolitana sede se abdicavit; quod nimirum sœsus et fractus esset, cum invidia et cum episcopis concertans. Quæ profecto nisi de Constantinopolitana Ecclesia intelligi non possunt. Quæ autem sequuntur: quod si Ecclesiam, ut scribis, relinquere periculosum est, hæc si de Ecclesia Nazianzena, non quam deseruerat, sed quam deserere Theologus meditabatur, intelligas, ut videntur intelligenda, forte lites eruditorum de hac epistola componas, difficultatesque dissolvas.

Quod mutuo congressu frui nequeamus, eadem C ntrique causa est impedimento. Nam et te corpus exercet, ut exercet, ne quid amplius dicam: et me scito admodum afflicta esse valetudine. Alioqui nihil, optime scias, prius habuissem, cum peregre redirem, quam ut sine ulla cunctatione ad te accederem, teque complecterer, ac de propositis rebus in consilium adhiberem virum amicum et pru-

(14) *Ἦκε οὖν, εἰ μὲν βούλει.* Ita cod. Reg. At Combef. ἦκε οὖν ἡμῖν, εἰ μὲν βούλει. In edit. ἦκε οὖν ἡμῖν, εἰ βούλει. Montac. et Morel. delect οὖν ἡμῖν.

(15) *Καὶ τοῦ δόγματος μὴ διαμαρτεῖν.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. καὶ τοῦ δόγματος μὴ ἀμαρτεῖν.

(16) *Τις ἐξ ἡμῶν.* In cod. desunt ἐξ ἡμῶν.

(17) *Ὅτε μὲν δὴ.* Cod. οὗτω μὲν οὖν.

(18) *Σὺς ὁ καιρός.* Ita cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. In edit. σοὶ ὁ καιρός: quod Bill. non reddidit. Combef.: Tibi vacat, per tempus licet.

(19) *Παραγενομένης.* Ita cod. Reg., Montac. et Morel. In edit. μὴ παραγενομένης: veritate Bill.: Quod ea minime accesserit, et hæc versio Combef. non displicuit. Significat enim, inquit, Gregorius non admodum congruum ut ei soror veniat, nec suo venturam hortari: cui tamen, si velit, venire sit liberum.

(20) *Εἰ μὴ παραγένοιο.* Ita cod. Reg., Montac.,

οὖν, εἰ μὲν βούλει (14), μεταφρασάμενος, ἢ ἀμφοτέρω ἡμῖν ὡς κάλλιστα ἔχρη, καὶ τὸ σου τυχεῖν, καὶ τὸ τοῦ δόγματος μὴ διαμαρτεῖν (15). Εἰ δὲ μὴ, καὶ ἀπὸ τῆς χλανίδος πάντως. Κάν τις ἡμᾶς δόκη παρανομίας, ἄχρι τούτου γε ῥητορεύουσα, ὅτι τῶν ἐπιτελούντων εἰ τὴν εὐχὴν, οὐ τῶν καλουμένων. Ἐὰν δὲ τοῦτο τις ἐξ ἡμῶν (16) μὴ προσδέξηται, τί πρὸς ἐκεῖνο ἔρει: ὡς ὄρανον καλούμεν σε. Οὕτω μὲν δὴ (17) καὶ τυραννήσεις, ἐπεὶ οὗτος ὁ καιρός (18). Τρίτον δὲ ὁ καὶ μέγιστον, ἔξιστοι σοὶ καὶ ὡς ἐκ' εὐχὴν ἡμᾶς καλοῦντι, μετασεῖν τῆς εὐχῆς. Σὺ μὲν οὖν οὕτως εἰσοδεξόμεθα ῥητορεύοντες. Ἐπεὶ δὲ τῆς ἀδελφῆς ἡμᾶς οὐδὲς εὐθὺν παραγενομένης (19), ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντιοῦ κάκεινθον καὶ ἡμᾶς, εἰ μὴ παραγένοιο (20). Ὅσα εἰ μὴ αὐτόκλητος ἤκετω: σοὶ δὲ παρακλήθησο καὶ ἀπάντησον, τὸ μὲν τοι (21) ἡμῖν θαρρήσας, τὸ δὲ τῇ εὐχῇ, ἵνα καὶ καιροτέραν (22) ποιήσης ἡμῖν τὴν πανήγυριν: ἐπειδὴ σοὶ οὖν θεῶν ἱκανῶς τὰ περὶ τὴν γαστέρα ἐκονομήματα, μᾶλλον δὲ ὄρανατικῶς, καὶ ἢ οὕτως εἶπω, λίαν εὐκαιρικῶς καὶ γενναίως (23).

reddas: quandoquidem tibi, Deo juvante, ea, quæ ad ventrem spectant, satis copiose procurata sunt, vel potius modo orphanis consentaneo, atque, ut sic dicam, ut valde preces votaque concedet, generosoque animi proposito.

ΠΖ'. ΦΙΛΑΓΡΙΩ (24).

Τοῦ μὲν μὴ δύνασθαι ἡμᾶς συγγενεοῦσθαι ἀλλήλοις ταυτὸν αἴτιον ἀμφοτέροις. Σοὶ τε γὰρ χρῆται τὸ σῶμα, ὡς χρῆται, ἵνα μηδὲν λέγω πλέον: ἐμὲ τε ἰσθὶ λίαν ἔχοντα πονηρῶς (25). Οὐ γὰρ ἀν ἔκρινσα πρὸ πάντων ἐπανήκων ἐκ τῆς ἀποδημίας (26), εὐ τοῦτο ἐπίστω, καὶ προσδραμῖν σοι, καὶ: κερπίτυξασθαι, καὶ συμβούλη χρῆσασθαι περὶ τῶν προκειμένων ἀνδρῶν καὶ φίλων, καὶ συνετῶν, καὶ ὑψηλῶν τὴν εὐσέβειαν. Ὅ δὲ λοιπόμενον

Morel. ac Combef. In edit. εἰ παραγένοιο, quod Bill. si adesse.

(21) *Ἀπάντησον, τὸ μὲν τοι.* Ita unus cod. Alter ἀπάντησον τὸ μὲν τι. In edit. ἀπάντησαι, τὸ μὲν τοι.

(22) *Καιροτέραν.* Cod. Reg. σφοδροτέραν, αταριωrem.

(23) *Λίαν εὐκαιρικῶς καὶ γενναίως.* Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef.: sique Gregorius scripsisse conjecit Bill., ut alludat ad superiora. In edit. λίαν εὐκαιρικῶς καὶ γενναίως, quod Bill.: Volde ad sanitatem accommodato et egregio.

(24) *Alia LXY. Scripta anno 381 labente, vel ineunte 382.*

(25) *Λίαν ἔχοντα πονηρῶς.* Cod. Reg. μοχθηρῶς. Ali., Moutac. et Morel. πάσι πλέον ἔχοντα μοχθηρῶς, πρὸς omnibus arummoa esse valeitudine.

(26) *Ἐκ τῆς ἀποδημίας.* Cod. Pass. ἀπο τῆς ἐπιδημίας.

ἦν, τὸ διὰ γραμμάτων ὁμιλεῖν ἡμᾶς ἀλλήλοις, τοῦτο ἔποφθησας μὴ αὐτὸς εὖ ποιῶν, ποιούμεν δὲ καὶ ἡμεῖς. Ὅ μίκαρ ἡμῖν ἔστιν οὐδὲ μίκαρ λόγου (27) περὶ ὧν ἐπιστολλεῖς· Ἔθεν οὐδὲ αὐτοὶ παρέργως οὐδὲ ραθυμῶς ταῦτα διασκεψόμενοι, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπιμελῶς ἐπὶ τῆς χρίσιν ταύτην προελήλυθαμεν (28). Κεκαμήκαμεν ἀγωνιζόμενοι πρὸς τὸν φθόνον, καὶ τοὺς ἰερούς ἐπισκόπους τὴν κοινὴν ὁμίοναν διαλύοντας, καὶ τῶν ἱεῶν φιλονεικίῳ τὸ τῆς πίστεως πάρεργον ποικουμένους. Διὰ τοῦτο ἐγνώκαμεν πρῶτα κρούσασθαι (29), τὸ τοῦ λόγου, καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς συσταλῆναι, ὡς περὶ τὸν ναυτίλον φασιν ἰχθῖν (30), ὅταν χειμῶνος αἰσθάνηται, καὶ τοὺς μὴ ἄλλους ὄρα ἰσθῶσθαι βυθισμένους καὶ βλλόντας, αὐτοὶ δὲ (31) πρὸς τὰ ἐκείσε μετασκευάζεσθαι. Εἰ δὲ τὴν Ἐκκλησίαν καταλιπεῖν ἐπιχίνδονον, ὡς γράφεις, ποταῖν; εἰ μὴ τὴν ἡμετέραν, κἀγὼ φημι, καὶ ὁρθῶς λέγετε (32)· εἰ δὲ τὴν μηδὲν προήρησσαν, μὴδ' ἐπὶ κηρυχθεῖσαν ἡμῖν, ἀνεύθυνον. Ἄλλ' ὅτι ἐπεμαλήθημεν χρόνον τινὰ, τοῦτ' κρατούμεθα (33); πολλοὶ καὶ ἄλλοι κρατηθεῖσιν ἂν, ὅσοι ξένου ἐπιμαλήθησαν. Καὶ τάχα τὸ μὴ καμῖν ἐμμοισθόν, τὸ δὲ ἀπειπεῖν (34) οὐχ ὑπέσθονον. Μηδὲν οὖν δείστης περὶ ἡμῶν τοῦτου γε ἔνεκεν· ἄλλ' ἐκείνο μάλλον, μὴ τι βλαπτώμεθα.

dere culpa caret. Quamobrem non est cur tu hoc times, ne quid detrimenti patiamur.

ΠΗ. ΝΕΚΤΑΡΙΩ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠῸ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (35).

Doctissimus Cotelierus, *vin de Gracis litteris bene meritus, descriptam ex Regiis codicibus epistolam hanc transgavit in notis ad epistolam Barnabae* (36). Cum autem Nectario *reversus in Constantinopolitana sede collocato scripta sui, prior esse videri possit, quam Gregorius post abdicationem suam scripserit, vel certe inter primas, adeoque vel exeunte anno 381, vel ineunte 382.*

Ἔδει τὸ βασιλεῖον ἀγαλμα τὴν βασιλίδα πόλιν κρομεῖν. Διὰ τοῦτο σὲ μὲν, ὡς ἔπρεπε, ἐπικυλίπων ἔχει μετὰ τῶν ἀρετῶν, καὶ τῶν λόγων, καὶ τῶν ἔργων καλῶν, οἷς ἡ θεὰ σε χάρις ἀξιοσπεπῶς καταπλοῦσεν. Ἡμᾶς δὲ ἀπεσκευάσθαι καὶ ἀπέρρηξαι, ὡσαύτ' ἐπυρετόν τινα, καὶ ἄσχητον, καὶ κῆμα θαλάσσιον. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ τῶν φθῶν κοινὰ, κοινοποιούμεαι μὴ ἐγὼ τὴν σὴν εὐπράγαν, καὶ τῆς τε δόξης

(27) *Οὐδὲ μίκαρ λόγου.* Montac. et Morel. οὐδὲ μίκαρλόγου, nec hominis qui in minima quaeque inquirat.

(28) *Προελήλυθαμεν, processimus.* Ita cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. Ad cod. Pass. προελήλυθαμεν καὶ κεκαμήκαμεν. Edit. ἐληλύθαμεν.

(29) *Πρῶτα κρούσασθαι.* Ita cod. Reg. et Combef. Sic in orat. *De laud. Basilii* legitimus, πρῶτα κρούσασθαι. In edit. πρῶτα διακρούσασθαι. Πρῶτα κρούσασθαι, remigationem ad puppin convertere. *Metaphora ducta a remigibus qui, proram in remigando pulsantes, puppin rursus pulsant, cum navim convertunt.* Hoc adagium ita quadrat qui partes quas prius tuebamur, deserunt, atque in contrarium nituntur. Hæc Bill.

(30) *Ναυτίλον ἰχθῖν.* De navtilio pisce sic Plinius scribit lib. ix, cap. xxvi: *Inter præcipua miracula, qui vocatur navtilus, ab aliis pompius, sumpinus in summita æquorum pervenit, ita se paulatim subrigens ut emissa omni per fistulam aqua, velut exoneratus sentina facile naviget. Postea duo prima brachia retorquens, membranam inter illa miræ te-*

dentem, et sublimi pietate præditum. Quod antem reliquum erat, nempe ut per litteras inter nos colloqueremur, hoc et ipse, ut par erat, fecisti, et nos quoque facimus. Ac nobis haudquaquam parva levisque momenti sunt ea de quibus scripsisti: proinde nec ipsi perfunctorie et negligenter, sed perquam accurate considerata re atque perpensa, ad hoc iudicium venimus. Fessi ac fracti sumus, cum invidia et cum sacris episcopis communem concordiam dirimentibus, fideique causam privatis contentionibus posteriorem habentibus, concertantes. Quocirca navigii proram, ut dici solet, convertere, nosque, quemadmodum navtilum pisce ferunt, cum tempestatem senserit, in nosipsos colligere decrevimus: atque alios quidem eminus spectare mutuo se impetentes, ipsi autem ad alteram vitam convertere. Quod si Ecclesiam, ut scribis, relinquere periculosum est, quam tandem? Si nostram; recte dicitis, idemque ipse aio: si vero nihil ad nos attinentem, nec nobis assignatam, culpa vacuum. An idcirco tenemur, quia ipsius curam aliquantisper gessimus? Nimirum quia alii eadem ratione teneantur, quotquot nimirum extraneorum curam susceperunt. Ac fortasse laboribus quidem sua merces constat: officio autem connoimise, nobis quidquam timeas: verum illud po-

LXXXVIII. NECTARIO ARCHIEPISCOPO ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΕΩΣ.

Oportebat ut regiam urbem regium decus exornaret. Ideo te quidem, sicut decet, sinu suo fovet atque complectitur, cum virtutibus et sermonibus, aliisque præclaris quibus te divina gratia condigne locupletavit. Nos vero expulsi ac projecti velut retrimenta et quisquilias, glutinam et suctus marinos. Verum quandoquidem res amicorum communes sunt, ego quidem tecum communico

nitalis extendit, qua velificante in auras cæteris subremigans brachiis, media cauda uti gubernaculo sese regit. Ita vadit alto Liburnicorum gaudens imagine, et si quid pavoris interteniat, hausta se mergit aqua. Mox, ὅταν χειμῶνος αἰσθάνηται. Bill. Cum hiemem senserit.

(31) *Αὐτοὶ δὲ. Cod. Reg. αὐτοὺς δὲ. Mox, πρὸς τὰ ἐκείσε μετασκευάζεσθαι. Combef.: Ad alteram vitam commigrare, vel ad ea quæ sunt avi futuræ animum studiumque transferre.*

(32) *Ὅρθως λέγετα.* Cod. Reg. et Pass. ὁρθῶς λέγετα, recte dicitur.

(33) *Τοῦτ' κρατούμεθα.* Ita duo codd. Regg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. τοῦτο κρατούμεθα. In cod. Pass. τοῦτο δεστ.

(34) *Τὸ δὲ ἀπειπεῖν. Sese autem abdicate. Bill. Facessere autem et considere.*

(35) *Scripta anno 381 desiciente, vel 382 incipiente.*

(36) *Tom. I edit. Bat. p. 37, num. 91 [huiusce Patrologiæ t. II].*

felicitem, Iuxque gloriæ particeps esse mihi A videor, necnon reliquæ prosperitatis. Tu vero, sicut oportet, communes quoque habe nobiscum peregrinis tuis curas atque ærumnas hujus loci : nec solus id, quod suave est, consequere, juxta tragicos ; sed et labores ac molestias simul cum amico ex parte suscipe ; quo undique justus evadas, juste et ut par est, vivens amicitia atque amicis. Ac apud te diuturnior maneat prospera fortuna, ut et magis bene facias ; imo tibi adsit stabilis atque perpetua post hujus sæculi prosperitatem, et transitum ad illius ævi felicitatem.

LXXXIX. BOSPORIO COLONIENSIS.

Hæc epistola LXXXIX, al. CXL, ante Bosporio scripta est quam Nazianzum desereret Gregorius, imo antequam, post reditum ex urbe Constantinopolitana, Nazianzenæ Ecclesie, cui pastorem præficere frustra conatus est, regimen susciperet. Ideo hic illam collocare visum est. Dixi conatum fuisse Gregorium Nazianzenam Ecclesie pastorem præficere, sed frustra. Bis namque delusus fuit ab episcopis, qui alium constitutere recubabant, ut ad eam regendam tandem Gregorium compellerent. Hinc illæ Gregorii etærum tunc in epistolis, tum in carminibus, etiam aduersus Bosporium, præsulem aliqui Theologo conjunctissimum.

Movet me tua invitantis diligentia. Mei autem B ipsius me magis puderet, si non ad te vera scriberem. Metui ne res nostræ finem haberent : ita me, et senectutis jam cænz, et communis mensæ, et jam inde a juvenili ætate susceptorum laborum 78 pudet, quod inferiore apud vos quam vel improbilissimi ac sceleratissimi homines, loco sim, atque ab iis, a quibus minime putavi, contemnar.

XC. PROCOPIO.

Quærenti Procopio quomodo se res ejus haberent quibus verbis significare videtur, mortuum, quo se affigi paulo ante scripserat Philagrio, adhuc persequere. Ex quo merito colligitur hæc epistolam litteras ad Philagrium datas non longo subsecutam esse intervallo.

Ut res nostræ se habeant, sciscitaris. Cum quadam historia respondebimus. Legationem quamdam Atheniensis apud Lacedæmonios obiisse C ferunt, cum tyrannide premeretur. Legationis porro hæc summa erat, ut boni et æqui aliquid ab eis impetrarent. Posteaquam autem e legatione redierunt, rogavit quispiam : Quo animo erga nos sunt Lacedæmonii ? At illi : Ut erga servos admodum benigno et humano ; ut autem erga liberos, perquam insolenti et contumelioso. Hoc igitur ipse quoque scribere possum. Humanus enim mitisque nobiscum agitur, quam cum rejectis et desperatis : durius autem quam cum iis qui Deo curæ sunt. Nam et morbus adhuc infestus est, et vehementi admodum dolore afficit, et amici nos

μετασχέιν ήγούμαι, καί τής άλλης εύημερίας. Κοινωνεί δέ καί αὐτός, ὡς δεῖ, τῶν ἐνταῦθα φροντισῶν καί περιστάσεων τοῖς σὺς ἀποδήμοις· καί μὴ μόνος τὸ χρῆσθαι ἀπολαβῶν ἔχει, τοῦτο δὲ τῶν τραγικῶν, ἀλλὰ καί τῶν πόνων ἐν μέρει συναντιλαμβάνου τῶ φίλῳ· Ἐνα καθόλου δικαιοῦ ἦς, δικαιοῦ καί ἰσῶς διατιῶν φίλῳ καί φίλοις. Καί σοι παραμένει τὸ εὐπραγεῖν χρονιώτερον, ὡς καί εὖ δράστῃς πλείον, μῆλλον δὲ ἀναφαίρετόν σοι προσεῖται καί αἰτίον, μετὰ τήν ἐντεῦθεν εὐσημερίαν ἐπὶ τῆν ἑαῖ δάδασιν.

ΠΘ. ΒΟΣΠΟΡΙΩ ΚΟΛΟΝΙΑΣ (37).

Αἰδοῦμαι σοι τής κλήσεως τὸ φιλόπονον (38). Αἰσχυνομένη δ' ἂν ἔμαυτὸν πλείον, μὴ τ' ἀληθῆ γράφων. Δέδοικα μὴ πέρας (39) ἤμιν ἔχη τὰ πράγματα· οὕτως αἰσχυνομαι τήν ἐμὴν πολιάν, καί τήν κοινήν τράπεζαν, καί τοὺς ἐκ νεότητος πόνους, ἔλαττον παρ' ὕμιν ἔχων καί τῶν κακίστων, καί ὄφ' ἂν ἦκιστα (40) ἂν ἠήθην ἀτιμαζόμενος.

Υ. ΠΡΟΚΟΠΩ (41).

respondet Gregorius mortuum adhuc infestum esse ; quibus verbis significare videtur, mortuum, quo se affigi paulo ante scripserat Philagrio, adhuc persequere. Ex quo merito colligitur hæc epistolam litteras ad Philagrium datas non longo subsecutam esse intervallo.

Πῶς ἔχει (42) τὰ πράγματα ἡμῖν, ἐρωτᾷς. Μετά τινος ἱστορίας ἀποκρινοῦμεθα. Ἐπίρσευον Ἀθηναῖοι πρὸς Λακεδαιμονίους, φασίν (43), ἠνικά ἐτυραννοῦντο. Ἡ προσεῖα δὲ ἦν, γενέσθαι ἐι αὐτοῖς ἐκείθεν φιλόφρωνον. Ὅς δὲ ἐπανήκων ἐκ τής προσεῖας, ἔπειτα ἤρετό τις· Πῶς ἡμῖν (44) οἱ Λακεδαιμόνιοι ; οἱ δὲ, ὡς μὲν δοῦλοισ (45) ἔρασαν λαν χρηστῶς· ὡς δὲ ἐλευθέρως, λαν ὀβριστικῶς. Τοῦτο γοῦν καί αὐτὸς ἔχει γράφειν. Πράττομεν γὰρ τῶν μὲν ἀπεγνωσμένων φιλανθρωπότερον· τῶν δὲ μολόντων Θεῶ φροτικιώτερον. Ἡ τε γὰρ νόσος παραλυταί ἐτι, μᾶλλον δὲ λαν λυταί (46), οἱ τε φίλοι κακοῦντες οὐκ ἀνίστασι, καί τὰ θανάτῳ βλάπτοντες. Ἄλλ' εὐχὸν τὸ Θεῶν εὐμενῶς ἡμῖν εἶναι· καί δοῦσιν θάτερον, ἢ φρεζόμεθα τὰ δεινὰ πάντως, ἢ καρτερή-

(37) Alias CXL. Scripta paulo post superiorem.

(38) Αἰδοῦμαι σοι τής κλήσεως τὸ φιλόπονον. D Bill. : *Nominis tui industriam ac laboris amorem cœreor.* Combef. : *Pudorem injicit tui invitantis sedulitas.*

(39) Δέδοικα μὴ πέρας, etc. Combef. : *Metui ne res nostræ ad extremum essent redactæ malorum. Pro πράγματα, volunt Montac. et Morel. γράμμασα.*

(40) Ὅφ' ἂν ἦκιστα. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. : sicut legit Bill. In edit. χάκιστα.

(41) Alias LVI. Scripta circa idem tempus. — Προκοπίῳ. Cod. Reg. Ἄνωσιῳ. Ita et Combef. ; sicut legitur in quibusd. edit.

(42) Πῶς ἔχει. Montac. et Morel. Πῶς ἐστι δέ.

(43) Φασίν in cod. deest.

(44) Πῶς ἡμῖν. Cod. πῶς ἡμῖν, quomodo usi sunt erga vos Lacedæmonii ? Mox, οἱ δὲ non leguntur in eodem cod.

(45) Ὅς μὲν δοῦλοισ. Hinc non dissimile est, ait Bill., illud Theognidis : ὡς εὖ μὲν χαλεπῶς· ὡς χαλεπῶς δὲ, μάλ' εὖ, id est, ut bene, male ; ut male, bene. Itemque illud Ciceronis Bruto : *Belli fortuna, ut in secundis, fluxa ; ut in adversis, bona.*

(46) Παραλυταί ἐτι, μᾶλλον δὲ λαν λυταί. Ita cod. et Combef., qui vertit : *Mortuus adhuc incommodat ; quin et vaide infestat.* In edit. ἐτι παραλυταί : cætera desunt.

σομεν. Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο (47) ἐπιεικῶς συμφορᾶς ἅ vexare, ac, quibus possunt, incommodis afficere λέκτωσις.

non desinunt. At tu a Deo precibus pete, ut se propitium nobis et placidum præbeat. Ita duorum alterum continget, nempe ut vel has acerbitates omnino fugiamus, vel certe perferamus : quæ res plane etiam ærummæ immunitio est.

ΛΑ. ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (48). XCII. NECTARIO ARCHIEPISCOPO CONSTANTINOPOLIS.

Alteram hanc ad Nectarium epistolam hucusque distulimus, quod ad eum scribat se morbo, quo in superioribus litteris se vexari significabat, utcumque recreatum. Ex his autem litteris intelligiga, lector, quam amico in successore suo animo fuerit Gregorius, qui ad eum ultro scribit, eique alios commendat; quod profecto, ut Billius observat, ingenui et candidi hominis est, nec ulla malevolentia invidiæque suffusi.

Τὸ μὲν καθ' ἡμᾶς ἔχει, ὡς ἔχει· ἄνευ πολέμου καὶ πραγμάτων καθήμεθα, σωτηρῆς ἀκίνδυνον γέρας (49) ἀντὶ πάντων τιμησαντες. Καὶ τι καὶ (50) ὀνήμεθα τῆς θρησκίας, ἐλέω Θεοῦ ἰκανῶς τῆς ἀβρωστίας ἀνεργήσαντες. Σὺ δὲ κατενοοῦ καὶ βασίλευε, ὡς ὁ θεὸς Δαβὶδ φησὶ· καὶ σοὶ συνδέπει τὴν ἱερωσύνην ὁ τιμῆσας Θεοῦ, πάσης ἐπιρρείας ὑψηλοτέραν αὐτὴν χαρίζομενος. Ἴνα δὲ τοῦ θαρραλεῖν ἀλλήλους ἀπ' ἀλλήλων δώμεν, καὶ μὴ τι πάσχωμεν ἀνθρώπινον Θεῷ παριστάμενοι, ἐγὼ μὲν ταῦτα προσεύω πρὸς σε, σὺ δὲ μοι προθύμως ἐπίνευσον. Τοῦ γρησιωτάτου ἡμῶν Παγκρατίου κηδόμεθα, πολλῶν ἕνεκεν ἀναγκαίως τοῦτο ποιοῦντες. Τοῦτον καὶ προσέσθαι θέλωσον εὐμενῶς, καὶ σωτῆσαι τὸν φίλων τοῖς σπουδαιότεροις (51), ὥστε τοῦ σκοποῦ τυχεῖν. Ὁ δὲ σκοπὸς, στρατεία τινὲ τὴν ἀπραγμοσύνην λαβεῖν· ἐπεὶ μὴδὲ (52) εἰς βίος ἀνεπιρρεάστος τοῖς πονηροῖς, ὃ καὶ αὐτὸς γινώσκεις.

autem hic scopus, ut per quoddam militiæ genus ne genus quidem vitæ ullum est ab improborum nosti.

ΛΒ. ΦΙΛΑΓΡΙΟΥ (53).

Ad annum 382 pertinent aliæ epistolæ, quas amicis suis scripsit Gregorius, cum post abdicatam sedem Constantinopolitanam, Nazianzi versaretur. Cum autem illæ litteræ nihil habeant, unde earum ordinem inter sese possimus statuere, eas indiscriminatim sic collocabimus, prioris tantum ordinis habita ratione.

Γιῶς ἔχει σοὶ τὰ τοῦ σώματος; ἢ δηλονότι βραχὺς ὁ λόγος, ὅπως ἂν ἔχοι (54); περὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐκ ἐρήσομαι πῶς. Οἶδα γὰρ ὅτι καὶ ἴλαν καλῶς· ἐπιειθὶ γενναίως ἐμφιλοσοφεῖς τοῖς πάθεσιν τοῦ σώματος (55), ὡς περ βάσανον ἀρετῆς, ἀλλ' οὐχ ὕλης ἀνωμαλίαν (56) τὸ πρᾶγμα δεξιόμενος, ἵνα ἢ σοὶ τὸ καταπαθεῖν (57) τῆς τῶν ἄλλων ὀγίαιας μακαριώτερον. Δίδως καὶ ταύτην (58) ἱκανῆν τῆς φιλοσοφίας ἀπό-

⁵² Psal. xliiv, 5.

(47) Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο. Ita cod. Reg. Et hoc, scilicet, τὸ καρτερεῖν, haud exiguæ mali immunitio. Pro ἐπιεικῶς, Montac. et Morel. legunt ἐπιεικέ.

(48) Alias LVI. Scripta circa idem tempus. (49) Σωτηρῆς ἀκίνδυνον γέρας. Vide Erasmus in adagio : Silentii tutum premium.

(50) Καὶ τι καὶ. Combef. καὶ τοι καὶ τι, quin et aliquid e solitudine ac quiete.

(51) Σπουδαιότεροις. Cod. et Combef. σπουδαιότεροις.

(52) Ἐπεὶ μὴδὲ. Pass. ἐπειθὶ μὴδὲ.

(53) Alias XLI. Scripta eodem tempore.

(54) Ὅπως ἂν ἔχοι. Ita cod. Reg., Pass., Montac., Morel. ac Combef. In edit. Egr.

(55) Ἐμφιλοσοφεῖς τοῖς πάθεσιν τοῦ σώματος.

Res nostræ se habent, ut habent : sine bello et negotiis sedemus, silentii præmium ab omni periculo vacuum omnibus rebus antepontes. Quin ex hac etiam quiete nonnihil fructus cepimus, nimium ex morbo Dei misericordia utcumque recreati. Tu vero prospere incede et regna ⁵², ut Davidis verbis utar : ac Deus sacerdotum istud, quo te ornavit, tecum gubernet, ⁵³ atque omni calumnia et vexatione sublimius præbeat. Ut autem mutæ utriusque fiducia argumentum demus, nec, cum Deo astemus, humano quodam affectu ducamur, hanc quidem deprecationem ad te affero, tu vero prompte et libenter annue. Multæ nos causæ necessario impellunt ut sincerissimum nostro filio Paneratio consultum velimus. Quamobrem a te peto, ut et benigne eum animo admittas, et optimo cuique amicorum commendes, ut scopum eum, quem tibi proponit, assequatur. Est immunitatem a negotiis accipiat, quandoquidem injuria liberum, quemadmodum ipse quoque

XCII. PHILAGRIO.

Quomodo se habet corporis tui valetudo? An scilicet parum tibi curæ est, quomodo se habeat? De anima autem laud percunctabor eequid valeat : scio enim bellissime valere, quandoquidem in corporis morbis strenue philosopharis, quasi non materiz et humorum intemperiam, sed virtus explorationem eam rem acceperis ; ut sic invaletudo tua aliorum sanitate et incolumitate bea-

In edit. legitur tantum τοῖς τοῦ σώματος. Vertit tamen Bill. : in corporis morbo. Nonnulli codd. non habent τοῦ σώματος. Montac. et Morel. ἐπιλοσοφεῖς.

(56) Οὐχ ὕλης ἀνωμαλίαν, intemperiam et inæqualitatem humorum, corporis nempe, ait Combef.; sic enim hoc sensu passim Gregorius ac voce ulitur. Pro οὐχ ὕλης, Montac. et Morel. οὐ τύχης, non fortunæ inæqualitatem.

(57) Ἐστὶ τὸ κακοπαθεῖν. Bill., calamitas tua; melius infirmitas, invaletudo, quam aliorum sanitati opponit.

(58) Δίδως καὶ ταύτην, etc. Vertit Bill. : Tu vero hoc quoque philosophiæ argumentum ede, ut nobis easdem res ac de hisdem præcipias. Montac. et Morel. τὸ τὰ ταῦτα.

tior sit. Tu vero hoc quoque idoneum philosophiæ argumentum edis, cum nobis tales res, ac de talibus præcipis : quas tametsi alius scribere audeamus, tamen te iudice causam dicere ac iudicium subire, periculo non vacat. Cæterum couabimur tuis jussis minime contradicere.

XCIII. SOPHRONIO PRÆFECTO.

Complectendi Sophronium desiderio tenetur Gregorius; rogat saltem ut sibi per epistolas conuersionis umbram largiatur.

Habet quiddam læti et commodi noster recessus, nimirum otium et quietem; sed id non tam lætum ac commodum est, quam incommodum, quod a vestra amicitia et familiaritate, re tanti momenti, me sejungat. Alii præstanti tua virtute fruuntur; nobis autem hoc magnum et amplum fuerit, si sermonis et congressionis umbram habuerimus, quæ in epistolis continetur. An vero te rursus videbimus? an rursus complectemur decus nostrum et ornamentum : idque vite nostræ reliquis dabitur? Si quidem detur, omnis Deo gratia laleatur : sin minus, jam maxima nostri parte mortui sumus. Tu vero Gregorii tui recordare, ac res nostras commemora.

XCIV. AMAZONIO.

Se in aduersis quiete philosophari, in disjunctione amicorum esse animo perquam abjecto fatetur Gregorius.

Si quis communium amicorum, quos permultos esse confido, ex te perunctetur : Ubi nunc Gregorius? et quid rerum agit? Dicere ne dubites, eum quiete ac tranquille philosophari, non magis eus, a quibus injuria ipsi illata est, curantem, quam eos, de quibus, in lucem et vitam prodierint, ignotum atque obscurum est : adeo inuictum est animi robore! Quod si te rursus idem roget : Quomodo fert amicorum disjunctionem? Non jam fidenter respondeas eum philosophari, verum animo esse perquam humili et abjecto. Alii enim in aliis robus molliores sunt, nos autem in amicitia et amicis. Horum in numero eximius quoque Amazonius est. Tu vero hac una re fortasse mærori nostro mederi queas. ac desiderium tui lenire, per litteras facias.

XCV. LEONTIO.

Quod igne Sodomitico et episcopali dissolutione fuerit liberatus, sibi gratulatur.

O faustum ac commodum morbum, hostiumque

(59) Πειρασόμεθα δ' ὅμως. Cod. δ' οὖν. Mox, μὴ ἀντιλέγειν, minime relictari; et sic scribere debuisset, ait Combef., non coarctari, ut legitur in edit.

(60) Alias I.IX. Scripta eodem circiter tempore.
(61) Ἡμῶν δὲ μέγα. Ita cod. Reg. In edit. ἡμῶν δὲ τοῦτο μέγα.

(62) Τῆν ἐν τοῖς. Cod. et Combef. τῆς ἐν τοῖς.
(63) Ἄρα περιπτυσόμεθα τό. Ita codd. Reg. et Pass. In edit. ἀρὰ σε περιπτυσόμεθα τό.

(64) Τοῦτο δοθήσεται. Vocem τοῦτο, quæ deest in Bill., suppeditarunt duo codd. Regg. et Pass.

(65) Ἥδη τῷ πλελειπῶ. Ita codd. Regg. et Pass. In edit. ἤδη deest.

δειξίν, τὸ τοιαῦτα καὶ περὶ τοιοῦτων ἐπιτάσσειν ἡμῶν· ἃ καὶ ἄλλοις θαρβῶμεν γράφειν, ἀλλὰ τὸ γὰρ ὑπὸ σοὶ κριτῆ κινδυνεύειν οὐκ ἀσφαλές. Πειρασόμεθα δ' ὅμως (59) μὴ ἀντιλέγειν καλεῖσθαι.

ΙΓ. ΣΟΦΡΟΝΙῶ ΠΡΑΞΩ (60).

Ἐχει τι δεξιὸν ἡμῶν ἢ ἀναχώρησις, τὸ ἀπραγμον καὶ ἡσύχιον· ἀλλ' ὅπως τοσοῦτον, ὅσον σκαῖον, τὸ τῆς ὑμετέρας χωρῖζεν φίλας καὶ συνουσίας, τοσοῦτου πράγματος. Ἄλλοι τῆς σῆς τελειότητος ἀπολαύουσιν· ἡμῶν δὲ μέγα (61) καὶ εἰ τοῦτο ἔχοιμεν, σκαῖν ὁμίλιας τῆν ἐν τοῖς (62) πράγμασι. Ἄρὰ σε ὀφόμεθα πάλιν; ἀρα περιπτυσόμεθα τὸ (63) ἡμέτερον σεμνολόγημα; καὶ τοῦτο δοθήσεται (64) τῷ τῆς ζωῆς ἡμῶν λειψάνῳ; Εἰ μὲν δοθείη, πᾶσα τῷ θεῷ χάρις· εἰ δὲ μή, τεθνήκαμεν ἤδη τῷ πλελειπῶ (65) μέρει. Σὺ δὲ μένηνον τοῦ σοῦ Γρηγορίου, καὶ διηγοῦ τὰ ἡμέτερα (66).

ΙΔ. AMAZONIῶ (67).

Ἄν τις ἐρηται (68) σε τῶν καινῶν φίλων (πολλοὺς δὲ εἶναι πεῖθεται τοῦτους)· Ποῦ δὲ νῦν ὁ Γρηγόριος (69); πράττει δὲ τί; θαρβῶν εἰπέ (70), οὐ ἐφ' ἡσύχιας φιλοσοφεῖ, τοιαῦτα τῶν ἀδικούντων φροντίζων, ὅσα τῶν οὐδὲ εἰ γελῶσαι γινωσκόμενον· οὕτως ἐστὶν ἀήτητος. Ἄν δὲ σε πάλιν ὁ αὐτὸς ἐπανεῖρηται· Πῶς δὲ τὴν διδασκαλίαν φέρει τῶν φίλων; μηκέτι θαρβῶν εἶποις, οὐ φιλοσοφεῖ, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀγεννῶς ἔχει. Ἄλλου μὲν γὰρ ἄλλος ἦττων ἐστίν, ἡμεῖς δὲ φίλας καὶ φίλων. Τούτων εἰς ἐστὶ καὶ ἐθαυμάσιος Ἀμαζόνιος (71). Τάχα ἂν ἐνὶ μόνῳ θεραπεύσας ἡμᾶς, καὶ ῥήθους ἐπὶ σοὶ ποιήσας, εἰ μνημονεύσις (72) ἡμῶν, καὶ οὐ τοῦτο ποιῆσις, πείθουσι τοὺς γράμμασιν.

ΙΕ. ΑΒΟΝΤΙῶ (73).

Ἦ τῆς δεξιᾶς νόσου, καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐπι-

(66) Καὶ διηγοῦ τὰ ἡμέτερα. Bill., Gregorii tui memoriam cole, ac res nostras narra.

(67) Alias LXXXIII. Scripta eodem circiter tempore.

(68) Ἄν τις ἐρηται. Ita cod. Reg., Montac. et Combef. In edit. ἐρηται.

(69) Ὁ Γρηγόριος. Unus cod. habet ὁ Γρηγόριος ἡμῶν.

(70) Θαρβῶν εἰπέ. Cod. Reg. et Combef. θαρβῶν φράσον, ἐφ' ἡσύχιας.

(71) Ἀμαζόνιος. Τάχα. Cod. Ἀμαζόνιος, ὅς τάχα.

(72) Εἰ μνημονεύσις. Ita cod. et Combef. In edit. εἰ μνημονεύσις.

(73) Alias CIII. Scripta eodem circiter tempore.

ρείας, δι' ἣν ἡμεῖς ἐλεύθεροι γεγόναμεν ἔξω τοῦ Ἀ
Σοδομικοῦ πυρὸς καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἐκλύ-
σεως (74). Ὑμῖν δὲ πῶς ἔχει τὰ πρὸς τὸν Θεόν;
ταῦτα ἔχεται καλῶς· τ' ἄλλα δ' ὅπως (75) ἂν ἐξη-
λαίρειν ἰσώμεν. Μικρὸν ἔτι, καὶ ἔβωμαι τοὺς ἐμῶν
ὄβριστάς, ἥνικα ἂν πυρὶ κρήνηται τὰ ἡμέτερα.
Προσαγορεύομεν ὄμας, καὶ δι' ὧμῶν τοὺς κοινοὺς
ζήλους. Μέννησθέ μου τῶν λησασμῶν.¹

147. ΓΙΑΤΙΩ (76).

Dolet Gregorius quod Hypatio potitus sit tantulum duntaxat, Ecclesiae imperio cedere propter invidiam coactus.

Πολὺν ἐζημιώμεθα χρόνον, οὐκ ἔχουσης (77) τὸν Β
πρῶτον ἐν ἀνδράσι τῆς πρώτης ἐν πλίσαιν. Ἔδει γὰρ, οἶμαι, χεθῆνα (78) τὸ ἀγαθὸν, καὶ κοινὸν γενέσθαι τὸ πάντων ὅμιλος, ὡς ἂν σπείρης (79) τὴν εὐνομίαν ἐξ ὕψους, καθάπερ τὰ σπέρματα οἱ τὰς τροφὰς ἡμερώσαντες (80), ὡς γούν τοὺς μύθοις δοκεῖ (81) καὶ τοὺς πλάσματι. Ἐμὸι δὲ καὶ πλεῖον ἀγαθὸν (82) περιέσται, ὅτι τοσούτων ἀπολαύσας μόνον, ὅσα καὶ ἀστραπῆς ἄλγιστα τὴν ἔβην περιλαμπούσης (83), ἔπειτα ἠετήθη τὸ φθῶνον καὶ εἰς ἐμαυτὸν συνεστάνην, ἄλλοις τοῦ κράτους τῆς Ἐκκλησίας παραχωρήσας, καὶ τῆς εὐπρεπεστερῆς σκηνῆς (ἐν οὕτως εἶπον, διὰ τοὺς παίζοντες εὐκόλως τὰ παιδείας δέξια (84)). Σὺ δὲ, ὡ πάντων δριστε, τὴν αὐτὴν σῶζε (85) πρὸς ἡμᾶς διάθεσιν, ἥτις κατὰ τὴν μαγνήτην (86) πρὸς ἑαυτὴν ἔλκει τὰ σιδήρια.

148. ΗΡΑΚΛΕΙΑΝΩ (87).

Cum semper sit apud se Herculianus, rogat ut apud Herculianum sit etiam Gregorius.

Ἄει σὺ παρ' ἡμῖν ὁ καλὸς (88) Ηρακλειανός, καὶ λέγων τι παιδείουσι, καὶ ἀκούων· καὶ Κωνσταντινούπολις μὲν ἡμῶν ἢ καλῆ δι' ὄμας, εἰ καὶ πρόσκαιρος, οὕτω τοῦ φθῶνον διελθαστος. Εἰ δὲ καὶ παρὰ σοὶ Γρηγόριος, ἔμεινον ἂν ἀμφοτέρους

(74) Σοδομικοῦ πυρὸς καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἐκλύσεως. *Igne Sodomitico, aulæ et maxime eunu-chorum libidines notare videtur. Episcopali vero dissolutione, φιλαρχίαν episcoporum et similitates* D *pravasque in multis opinionibus et hæresibus. Hæc Combef.*

(75) Ἦ δὲ ὅπως. *Ita cod. et Combef. Edit. τ' ἄλλα ὅπως. Mox, ἰσώμεν. Cod. Reg. ἰσώμεν, sinemus.*

(76) Ἄλλια CXCH. Scripta circiter eodem tempore. (77) *Ὁσα ἐχούσης. Iti cod. Reg., Par., Montac., Morel. et Combef. In edit. οὐκ ἔχουσαν.*

(78) *Χεθῆνα. Ita Montac. et Morel, qui etiam legunt λεθῆνα.*

(79) *Ὡς ἂν σπείρης. Cod. Reg. ὡς ἂν σπείρουσ.*

(80) *Καθάπερ τὰ σπέρματα οἱ τὰς τροφὰς ἡμερώσαντες. Cod. Reg., Montac. et Morel. καθάπερ οἱ τὰ σπέρματα ταῖς τροφὰς ἡμερώσαντες.*

(81) *Ὡς γούν τοὺς μύθοις δοκεῖ. Etiam, si fabulæ fides, homines olim glandibus vitabant, usu frumenti nondum reperto; ast ubi Ceres hunc cibum hominibus monstravit, glandibus pasti desie-*

improbitatem, qua factum est, ut Sodomitico igne atque episcopali dissolutione liberati simus! Vobis autem quo pacto res divinae se habent? Hæc sane præclaro statu sint: cætera omnia, quoquo pacto se habeant, valere sinamus. Adhuc aliquantulum, et eos a quibus contumelia mihi illata est videbo, cum res nostræ per ignem iudicabuntur. Salutem vobis dicimus, ac per vos communibus amicis. Lapidationes meas memoria tenete.

81 XCVI. HYPATIO.

Diuturno detrimento multati sumus, dum scilicet urbium prima virorum primum non haberet. Uportebat enim, ni fallor, bonum diffundi, omniumque utilitatem omnibus communicari, ut ex alto æquitate spargeret, quemadmodum semina ii, qui hominum cibos mitigarunt, ut quidem fabulis ac figmentis placet. Mihi vero amplior quoque hinc dolendi causa existit, quod cum tantulum duntaxat te positus essem, quantum fulgetra strictim duntaxat oculos collustrante, postea invidiæ cessi et meisum contraxi, Ecclesie imperio, ac speciosa scena (ut ob eos, qui in rebus castigatione dignis facile ludunt, his verhis utar), aliis cedens. Tu vero, omnium præstantissime vir, eundem erga nos animum retine, qui magnetis instar ferrum ad se trahit.

XCVII. ΗΕΡΚΟΥΛΙΑΝΟ.

Semper apud nos es, o bone Herculiane, doctrinæ aliquid et dicens et audiens, ac pulchra Constantini urbs propter vos nobiscum est, etiam brevi duntaxat temporis spatio; ita enim livori placuit. Quod si etiam apud te Gregorius sit, me-

ruct. Hinc Virgil. *Georg. lib. 1, 147 sq.:*

Prima Ceres ferro mortales vertere terram Inuituit, cum jam glandes atque arbuta sacra Deficerent silvæ, et victum Dodona negaret. Mox et frumentis labor addita...

(82) *Πλεῖον ἀγαθόν. Cod. et Combef. πλεον ἀγαθόν. Montac. et Morel. πλεονα λέγων.*

(83) *Περιλαμπούσης. Cod. et Combef. διαλαμπούσης.*

(84) *Τὰ παιδείας δέξια. Ita legimus cum Combef. Edit. τὰ μη παιδείας δέξια, in rebus minime iudicatis.*

(85) *Ἀυτὴν σῶζε. Montac. et Combef. αὐτὴν σου σῶζε.*

(86) *Κατὰ τὴν μαγνήτην. De magnete lapide vide Plin. lib. xxxvi, cap. 16, ubi varias eius species commemorat.*

(87) Ἄλλια CLVI. Scripta eodem circiter tempore.

(88) Ἄει σὺ παρ' ἡμῖν ὁ καλός. *Ita cod. Reg. et Combef., sicut legit Bill. ; at Montac. ἀει σοι παρ' ἡμῶν. Verum mendose, ait Morel.; nam quem vidit cod. receptam tuetur lectionem habet quo καλός.*

ius utriusque nostrum hoc fuerit. Id autem per epistolam, quas ad nos mittes, planum facies. Nam hoc unum licet.

Α ἔχοι (89). Δηλώσεις δὲ τοῦτο δι' ἐπιστολῶν, ὡς ἐπιστελεῖς (90) ἡμῖν ὁ μόνον ἐνδέχεται.

XCVIII. AD EOS QUI REPUBLICAM ADMINISTRANT.

ΙΗ. ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΜΤΕΥΟΜΕΝΟΥΣ (91).

Acriter oburgat Nazianzenos tributorum exactores, qui diaconum sibi charum, titulo capellæ martyrum insignitum, uctigalem fecerant. Videtur Tillemontio (91) hæc epistola eodem tempore, quo superiores, scripta. Theotecnus, de quo in ea agitur, incertum est, an ille sit, ad quem exstat Gregorii epistola.

Vos mihi ne a Diogenis quidem Sinopenensis pera, si vestra tempestate esset, temperaturi esse videmini, verum ipsi quocque manum injecturi, arteum ipsi obicientes, **92** pallium, baculum, et hoc ipsum quod ex philosophiæ præscripto nihil possideret, verum nunc in hanc, nunc in illam domum commicaret, temere, atque ut sors ferebat, victitans : quippe cum fratri quoque Theotecnno damnatum ex artibus irrogare concemini. Quid primum, aut quid maximum dicam ex iis, que iuste pro eo proferri possunt? An quod diaconus est? An quod inops? An quod extraneus atque ad alios potius quam ad nos attinens? An quod vita et moribus venerabilis, ac martyrui sacerdos et inquilinus? Quin ne illud quidem vos fugit, quod etiam ultra vires hospitalitatis studium colit. Atque hoc unum fortasse peccat, quod unus ex omnibus, qui illic sunt, benignitatis officii se dedere nititur. Porum quodnam maximum sit, vos ipsi perpendite. Homini autem his omnibus de causis parcite, ne alioqui exiguum fisco commodum afferentes, magnum ipsi detrimentum accipiatis, nudum, ut dici solet, non vestientes, sed exuentes.

Ἔμεῖς μοι δοκεῖτε, μὴ δ' ἂν τῆς Διογενίους πήρας, εἰ καθ' ὑμᾶς ἦν, ἀποσχέσθαι τοῦ Ἐνωπιώως (92), ἀλλὰ καθεῖναι τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν, τέχνην ἐπικαλοῦντες αὐτῷ, τὸν ἐρίθωνα, καὶ τὴν βακτηρίαν, καὶ αὐτὸ τὸ κακτῆσθαι μὴδὲν ἐκ φιλοσοφίας (93), ἄλλοτε δὲ ἄλλη θύρα προσφορῶν εἰκὴ διασφύοντα καὶ ὅθεν ἔστυεν ὁπότε καὶ τῷ δδιδελφῷ Θεοτέκνω ζῆμιαν ἐπιβαλεῖν ἐπιχειρεῖτε τὴν ἐκ τῶν τεχνῶν. Τί πρῶτον, ἢ τί μέγιστον ἐφοῦ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ διακαίων (94); ὡς διάκονός ἐστιν, ἢ ὡς ἄπορος, ἢ ὡς ξένος, καὶ ἄλλοις (95) μάλλον ἡμῶν προσήκων, ἢ ὅτι τὸν βίον αἰδέσιμος, καὶ τῶν μαρτύρων ἱερῆς καὶ πάροικος; Ἰστε δὲ ὅτι (96) καὶ ζεντροφεῖ παρὰ δύναμιν. Καὶ τοῦτο ἰσως ἀδικεῖ μόνον, ὅτι μόνος τῶν αὐτῶν βιάζεται εἶναι χρηστός (97). Τοῦτων δὲ τι μὲν μέγιστόν ἐστιν, αὐτοὶ κρίνατε. Τῷ δὲ ἀνθρώπῳ διὰ πάντα συγχωρήσατε, μὴ δόζητε μικρὰ τὸ κοινὸν ὠφελούσας, μεγάλα ζημιούσας (98) αὐτοὶ, γυμνὸν, ὃ δὴ λέγεται (99), μὴ ἀμεινύνουτες, ἀλλ' ἀποδύοντες.

XCIX. HOMOPHRONIO.

ΙΘ'. ΟΜΟΦΡΟΝΙΩ (1).

Laudat anachoreticæ vitæ deditum, optatque ut sic ad Deum cogentes mali bonis beneficiant.

Audio te animo deditum esse vitæ anachoreticæ; **C** atque utinam nobis fias Joannes Baptistæ, aut etiam Elias Carmeli incola; et in hoc solo nos ledant qui oderunt nos, quod cum Deo conjungant, et sincere rebus cælestibus addicant, negotiis et tumultibus liberatos : ut invitati quoque beneficiant nobis, quandoquidem volentes nequeunt.

Πυνθάνομαι σε ἀναχωρητικῶς ἔχειν, καὶ εἴθε γένοιτο ἡμῖν Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς (2), ἢ καὶ Ἥλιος ὁ τοῦ Καρμῆλου· καὶ τοῦτο μόνον ἀδικήσασιν ἡμᾶς (3) ὁ μισούντες, τὸ πρὸς θεὸν συναγαγεῖν καὶ δοῦναι γησίως τοῖς ἄνω (4), πραγμάτων καὶ θυρῶν ἀπαλλαγέντας· ἐν' ἄκοιτες γοῦν εὐ ποιῶσιν ἡμᾶς ἔπει μὴ ἔκόντες δύνανται.

(89) Ἄμεινον ἂν ἡμωτέροις ἔχοι. Ita cod. Reg., Pass. et Combef.; Montac. et Morel. Ἐχη. In edit. deest ἄν.

(90) Ἐπιστελεῖς. Ita cod. ac Bill. In edit. ἰπτοσελλεῖς.

(91) Alias CXCVII. Scripta eodem circiter tempore. — Πρὸς τοὺς πολιτευομένους. Combef. : Ad magistratus eos qui civitatem administrant.

(91) Tom. I, p. 789.

(92) Ἐνωπιώως. Ita cod. In edit. Ἐνωπιώως. Mox, **D** cod. Reg. et Combef. καθεῖναι ἂν τὰς.

(93) Ἐκ φιλοσοφίας. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. Ἐκ τῆς φιλοσοφίας.

(94) Τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ δικαίων. Combef., Ex iis quibus jus illius statuatur.

(95) Καὶ ἄλλοις. Ita cod. Reg., Montac., Morel., Bill. et Combef. In edit. καὶ ἄλλοι.

(96) Ἰστε δὲ ὅτι. Ita iid. In edit. Ἰστε δὲ ὅτι.

(97) Βιάζεται εἶναι χρηστός. Ita cod. Reg., Montac., Morel., Combef. et Bill. qui vertit. Benignitatis

officia sibi per vim arrogat.; Combef. autem : Benignitatis officii status, impeditur. In edit. βιάζεσθαι.

(98) Ζημιούσας. Ita cod. Reg., Morel. et Combef. In edit. ζημιούσθε.

(99) Γυμνὸν, ὃ δὴ λέγεται, etc. Nudo vestimenta detrahere, adagium est apud Erasmus, et usurpatur pro eo quod est, ab eo sperare emolumentum, cui ne sit quidem quod auferri queat.

(1) Alias CCXXXVII. Scripta anno exente 381, vel magis incunte 382. — Ὁμοφρονίῳ. Hanc epistolam, nescio qua ductus ratione, ad Gigantium seu Sigantium scriptam narrat Tillemontius. Ita Bill.

(2) Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς. Cod. Reg. Ἰάνας, καὶ Βαπτιστῆς.

(3) Ἀδικήσασιν ἡμᾶς. Ita cod. Reg. 2022 In edit. ἔμεις deest.

(4) Δοῦναι γησίως τοῖς ἄνω. Morel. : Legitimè dent superis et cælestibus.

P. ΓΙΓΑΝΤΙΩ (5).

C. GIGANTIO.

Quis sit ille Gigantius, quem in cecriminibus parte II, epigram. 2, Gigantium appellat, non novimus. Inter ærasmianis gaudia sperabundat Gregorius, quod dignus sit habitus præco fieri tertiatii, solaque ipsi firma familiaritas cum iis, qui sic affecti sunt.

Ἡσθην τῇ κλήσει, ὑπερήσθην ὅς γράφεις, οὐχ ἄ
 ἔτι ἱπαινοῦμεθα (μικρὸν γὰρ), ἀλλ' ἔτι φρονεῖς
 ὀρθῶς· καὶ δευτός σοι τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης ἢ
 τῶν αὐτῶν ἐλπίς, καὶ ἡ γνησία τῆς Τριάδος προσ-
 κύνησις, ἣν ὑπεγγόμεθα μᾶλλον ἢ ἀναπνεόμεν,
 καὶ μετὰ κινδύνων, καὶ ἀκινδύνως (6)· τὰ μὲν ἄλλα
 διδόντες τοῖς καιροῖς, ὡς ἐν βούλωνται (7), περιφέ-
 ρειν, τοῦτο δὲ ἀκίνητον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχοντες· τὸν
 μόνον ἀρθρον θησαυρὸν, καὶ ἔντως ἡμέτερον· ὡς
 ἔγωγε, ὅταν ἑ ἄλλα ἐνθυμηθῶ, καὶ ὅσαι θλίψεις αἱ
 μὲν περισσοῦν ἡμᾶς, αἱ δὲ περιέχουσι, καὶ τὴν
 ἀνωμαλίαν τῶν ἄνω καὶ κάτω στροβούστων ἡμᾶς
 κακῶν (8), καὶ τὸν πόλεμον ἐν πολεμοῦμεθα ὑπὸ
 πάντων, οὐδὲν ἀδικούντες, πρὸς τοῦτο δὲ ἀποβλέ-
 ψω μόνον, ἔτι κήρυξ γενέσθαι τῆς ἀληθείας κατ-
 ἠξιώσθην, παρεβήμεμένης τε καὶ ἀπεπυσμένης ἐν τῇ
 ἐρήμῳ (9) διδασκαλίας ὑγιαίνουσας, καὶ ἀβάτω, καὶ
 ἀνύδρω, κατὰ τὸ γεγραμμένον· μικρὸν εἰπεῖν, ἔτι
 λύω πλῆσιν ἀθιμονίαν, ἀλλὰ καὶ ὑπερήδομαι (10),
 ὡς μειζόνων ἢ κατ' ἑμαυτὸν ἡξιωμένος. Πρὸς οὖν εἰ
 ταῦτα (11) γράφω; Ἐν' ἐκεῖνο δηλώσω, ἔτι μόνη μοι
 βεβαία φίλια καὶ οικειώσις πρὸς τοὺς οὕτως ἔχον-
 τας. Τῶν δὲ οὕτως ἔχόντων (12) τίς ἐν ἐκῶν ἀπολεί-
 ποιτο εὐ φρονῶν; τίς δὲ μελιζων ἑορτῆ τοῦ τοιοῦ-
 τοῦ συνεορτάζειν (13); Εἰ δὲ ἡ ἀβήρωσία, καὶ ὁ
 χειμὼν ἐμποδίζει τὴν προθυμίαν, ὅσω μὲν αὐτῆς
 τὴν ζημίαν· συγγινώσκειται (14) δὲ οὐκ εἰς, καὶ και-
 ρὸν ἄλλον συντυχίας ἡμῶν ἐπεύχοσθε.

Gavissus sum vocatione: iis, quæ scribis, lætitiis
 gestii, non quod laudemur (parum enim est), sed
 quia recte sentis, et vinculum tuæ erga nos
 charitatis, eorundem spes est, et germana Trini-
 tatis adoratio, quam enuntiamus magis quam spi-
 ramus, et cum periculo, et extra aleam periculi;
 cum cætera temporibus permittamus, ut ea, quo-
 modo voluerint, versent ac circumferant; hoc autem
 immutabile in animis habemus, solum invidiæ
 expertem **83** thesaurum et vere nostrum: quare
 quidem ego cum alia mente agito et quot æru-
 nariæ partim circumdederint nos, partim circumdant,
 et inæqualitatem malorum quæ nos sursum deorsum-
 que exagitant, et bellum quo urgemur ab om-
 nibus, nullam increntes injuriam, tumque ad hoc
 unum specto, quod dignus habitus sim fieri præco
 veritatis, cum projecta esset ac despecta in terra
 deserta, et in via, et in aquosa, ut scriptum est **84**,
 sana doctrina: prope dixerim, omnem anxietatem
 excutio, sed et gaudio superabundo, ut majuribus,
 quam conditio mea postulet, honoratus. Ad quid
 igitur hæc scribo? ut illud declarem, solam mihi
 firmam esse amicitiam et familiaritatem cum iis
 qui ita se habent. Ecquis vero sani capitis, iis
 sponte desit, qui sic animis comparati sunt? Quæ
 major solemnitas, quam cum talibus festum cele-
 brare? Quod si infirmitas et hiberna tempestas pro-
 hibeat alacritatem, feram sane ipse damnum, vos
 autem condonate, et aliam congressus occasionem
 C nobis apprecamini.

MONITUM.

*Insignes sunt præ cæteris duæ Gregorii ad Cledonium presbyterum epistolæ, quæ hactenus inter ora-
 tiones numeratæ sunt, et 50 et 51 sedes occuparunt.*

*Prioris epistolæ pars magna in Ephesino concilio (15) honorifice cum hac præfatione laudatur: Gregorii magni sanctissimi episcopi Nazianzeni, etc. In concilio quoque Chalcedonensi (16) tanquam propria concilii totius ab eoque adoptata profertur; ab innumeris scriptoribus citatur epistolæ illæ ad Cledonium: a Joanne Maxentio, a Petro Diacono, a Justiniano Augusto, a Theodoro etc. Ambræ illæ epistolæ plaustræ conciliorum et contumeliarum ab hæreticis, quorum errores in iis reselluntur, Gregorio meruerunt. Non enim tantum prava Apollinaristarum jam nata, verum etiam Nestorii et Euty-
 chetis dogmata, priusquam nascerentur, profigantur. Scripsit hæc epistolæ Gregorius haud Constantinopoli, ut visum est Eliæ Cretensi, sed Arianzi, ubi abdicata sede Constantinopolitana versabatur. Quod*

83 Psal. LXXI, 5.

(5) Alias CCXXXIX. Scripta anno 382.

(6) Καὶ ἀκινδύνως. Cod. 2022 ἢ ἀκινδύνως.

(7) Ὡς ἐν βούλωνται. Cod. id. ὡς ἐν βούλοντο.

(8) Στροβούστων ἡμᾶς κακῶν. In cod. Reg. κακῶν deest.

(9) Ἐν τῇ ἐρήμῳ. Cod. Reg. ἐν γῇ ἐρήμῳ. Verit. Morel.: Tum ad hoc tantum specto quod præconio veritatis dignus sim habitus, quæ projectur et exspirat in deserto doctrinæ sanæ, in initio loco et aqua destituto.

(10) Καὶ ὑπερήδομαι. Morel.: Et gaudio delibutus sum. Videntur hæc exsultantis Gregorii, ait Com-

D bef., de suscitata Constantinopoli vera fide et orthodoxa.

(11) Πρὸς οὖν εἰ ταῦτα. Ita codd. nostri. In edit. πρὸς οὖν σε ταῦτα, igitur hæc ad te scribo.

(12) Τῶν δὲ οὕτως ἔχόντων, etc. Morel.: Ecquis vero libens et prudens desereret ita affectos.

(13) Συνεορτάζειν. Ita codd. nostri. In edit. ἑορτάζειν.

(14) Συγγινώσκειται. Cod. Reg. συγγινώσκοντα.

(15) Tom. III Conc., p. 514.

(16) Tom. IV, p. 826, 827, 830.

quidem vel inde constat, quod cum Apollinaristis, quos exagitat, controversiam non habuit, nisi postquam Constantino rediit.

Scripta itaque prima epistola, cum Apollinaristæ, quos suantes raptantesque Nazianzenas oves Gregorius Nazianzum reversus inveniens, ea spe pertulerat, ut lenitate sua mansuetos redderet ac placidos, paulatinque emolliret, hinc pejores effecti, non modo simplicioribus animis pravam suam doctrinam infundere, sed Gregorium etiam tanquam idem scum sentientem ausi sunt insinulare. Tum vero Gregorius, ne malum latius grassaretur, scribere coactus est. Ne nunc quidem, inquit, credas mihi velim, scripsissemus, nisi Ecclesiam lacerari atque discindi videremus. Sic veteres non nisi necessitate compulsi calanum stringebant. Neque alius epistolarum ad Cledonium scopus, aut alia occasio, nisi quod secundum in gratiam Catholicorum magis scripsisse videatur, seu de fide Theologi nonnihil illi dubitaret, seu, ut placet Eliæ, id tantum peterent, ut regulam fidei quamdam et canonem haberent, ad quæ pravæ hæreticorum doctrinæ exigerent. Porro Cledonius, ad quem utraque scripta est, is ipse est, ut videtur, quem Nazianzense dioceseos solitarium principem Hellenio commendans miris Theologus offert laudibus; qui Gregorii Testamento Presbyter Iconii subscripsit. Ipsa constat litteris, Cledonium, ad quem scriptæ sunt, presbyterum fuisse, enimque pietate ac fide insignem; cuius erat in Ecclesia docere et coarguere, pravumque dogma ne serperet advigilare, etc. — Hæreticorum novandi libido, fraudesque ut simpliciores decipiant: circa Trinitatem et Filii Dei incarnationem Christianum dogma: Apollinaristarum maxime errores et fragmenta insectatur Gregorius et tentat comprimere, petitque a Cledonio ut quæ ipsi scribit, hæc apud multitudinem velit attestari.

CI. AD CLEDONII PRESBYTERUM CONTRA APOLLINARIUM
EPISTOLA I.

Perquam honorando ac Deo charissimo fratri et A
compresbytero Cledonio, Gregorius in Christo gaudere.

Sire cupimus, quamnam hæc tanta sit circa Ecclesiam novandi libido, ut cuivis volenti **, atque, ut Scripturæ vocabulo utar, **β** prætergredienti, ovile præclare ductum et institutum discerpere, ac per furtivos impetus, vel potius prædatorias et absurdas doctrinas diripere liceat. Nam si quid haberent, quod in nobis circa fidei improbare ac condemnare possent, qui nunc impetum fecerunt, ne sic quidem tamen, nobis non admonitis, huiusmodi facinus aggredi par erat. Prius enim, vel persuadere, vel persuaderi velle oportebat (si modo nos quoque aliquo et numero sumus, ut qui Deum metuamus, et pro fidei defensione magnos labores subierimus, deque Ecclesia bene meriti simus), ac tum, si tum etiam, res novas moliri; sed tamen hac ratione petulantibus et contumeliosis hominibus aliqua fortassis excusatio suppeteret. Postquam autem fides nostra, et scriptis consignata, et verbis expressa, et hic et longius, et in periculis B
illi quidem res huiusmodi tentant, hi autem quietem agunt?

Nec vero adhuc illud indignum censendum est (quamvis utique grave atque indignum sit), quod homines isti pravam suam sententiam simplicioribus animis per versutores et improbiores infundunt, sed quod de nobis falso comminiscuntur, tanquam idem ac illi sentiamus et sapiamus, eæsam videlicet hanc circumdantes, impro- C
pueque per hunc obtentum cupiditatem suam explen-

** Psal. LXXIX, 13.

(17) Alias orat. L. Scripta anno 382. — 'Επιτολή α', Colb. 3 κατά 'Απολλινάριου λόγος β'. Morel. λόγος α'.

(18) Θεολογικάτων ἀδελφῶν. In cod. Reg. B et Orat. 2 dresii ἀδελφῶν.

(19) Βουλόμεθα. Combef. βούλομαι.

(20) Νῦν ἐπελθόντες. Montac., Morel. ac Combef. ἐπιπελθόντες.

(21) Μετά κινδύνου, etc. Colb. 3, μετά κινδύνου, καὶ ἀνευ κινδύνου.

PA. ΠΡΟΣ ΚΑΘΑΝΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ
ΚΑΤΑ ΑΠΟΛΛΙΝΑΡΙΟΥ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α' (17).

Τῶν τιμωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ ἀδελφῷ (18)
καὶ συμπρεσβυτέρῳ Κληρονίῳ Γρηγόριος ἐν Κυρίῳ
χαίρειν.

Βουλόμεθα (19) μαθεῖν, τίς ἡ καινοτομία περὶ
τὴν Ἐκκλησίαν, ἐν ἧσιν παντὶ βουλομένων καὶ πα-
ραπορευομένων, κατὰ τὸ γεγραμμένον, διασπῆν τὴν
πομπὴν καλῶς ἑμένην, καὶ σωλαγωγεῖν κλοπι-
μαίους ἐφόδους, μᾶλλον δὲ ληστρικούς; καὶ παραλόγους
διδάγματα. Εἰ μὲν γὰρ εἶχον τι καταγινώσκων
ἡμῶν περὶ τὴν πίστιν οἱ ἄνθρωποι ἐπιβάντες (20), οὐδ'
οὕτω μὲν χωρὶς ὑπομηχυνίας ἡμῶν εἶδει τὰ τοιαῦτα
τολμᾶν. Πείθει γὰρ ἔχρηθ' ἢ πείσθηναί θελήσαι πρό-
τερον (εἴπερ τις καὶ ἡμῶν λόγος, ὡς τὸν Θεὸν φο-
βουμένων καὶ κοπιασάντων ὑπὲρ τοῦ λόγου, καὶ τὴν
Ἐκκλησίαν ὠφελισάντων), καὶ τότε, εἴπερ ἄρα,
καινοτομεῖν, πλὴν καὶ ἀπολογία τις ἦν ἰσως τοῖς
ὄφιστασι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡμῶν καταφεύονται, ὡς
ἐπιβάντες, καὶ ἐπιβάντες, καὶ μετὰ κινδύνου (21)
καὶ ἀκινδύνως, ἡ πίστις ἡμῶν κερκρυκαται, πῶς
οἱ μὲν ἔγγερούσι τοῖς τοιοῦτοις, οἱ δὲ συζά-
ζουσι (22);

et in tranquillitate prædicata est, quonam pacto

Καὶ οὐκ τοῦτό πω δεῖνον, καίπερ ὄν δεῖνον, εἰ
τὴν αὐτῶν κακοδοξίαν (23) ἀνθρώποι ταῖς ἀκα-
ραιστέραις ψυχαῖς διὰ τῶν κακουργητόρων ἐναποτί-
θενται (24), ἀλλ' οἱ καὶ ἡμῶν καταφεύονται, ὡς
ἐπιβάντων καὶ ἐπιβάντων, τῷ χαλεπῷ τὸ δέλεαρ πε-
ριβάλλοντες, καὶ διὰ τοῦ προσήματός τούτου τὸ
καυτῶν θέλημα κακῶς ἐκπληροῦντες, καὶ τὴν ἀπό-
λησιν ἡμῶν, εἰς τὴν ἀδελφικὴν αὐτοῦ ἐωρούμεν, καὶ

(22) Οἱ δὲ ἔσυχάζουσι. Combef. Hi autem silent.

(23) Κακοδοξίαν. Ita Colb. 5, et in quibusdam edit. Habent nonnulli κενοδοξίαν, vanam suam sen-
tentiam.

(24) Ἐναποτίθενται. Montac., Morel. ac Combef. legunt ἐναποτίθενται λόγων, per versutores fallacia-
resque sermones infundunt. Mox veritū Bill.: Sed
quod nos etiam insinuant, tanquam idem sentientes
et eodem modo affectos.

οὐκ ἄλλοτρῆως, κακίας ἐφρόδιον ποιησάμενοι· οὐ μόνον δὲ, ἀλλ' ὅτι καὶ ὑπὸ τῆς δικτατικῆς συνόδου (25) δεδῆχθαι φασίν, ὡς πυνθάνομαι, ὑπ' ἧς τὸ πρότερον ἦσαν κατακριθέντες, ὡς πᾶσιν εἰδῆσθαι. Εἰ μὲν οὖν ἐδέχθησαν ἢ νῦν ἢ πρότερον οἱ τὰ Ἀπολλινάριου φρονούντες, τοῦτο δεξιῶτασαν, καὶ ἡμεῖς στίβρομεν. Δῆλον γὰρ (26), ὅτι τῷ ὀρθῷ λόγῳ συνδύμενοι· οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται (27) ἄλλως, εἰ τοῦτο τετυγχῆσαι. Δείξουσιν δὲ πάντως, ἢ διὰ τόμου συνδικαίου, ἢ δι' ἐπιστολῶν κοινωνικῶν· οὗτος γὰρ τῶν συνόδων ὁ νόμος. Εἰ δὲ λόγος τοῦτός ἐστι καὶ ἀναπλάσμος, εὐπρεπείας ἕνεκεν αὐτοῖς καὶ πιθανότητος πρὸς τοὺς πολλοὺς εὐρημένους διὰ τὸ τῶν προσώπων ἕξιπαιστον, εἶδον αὐτοὺς ἡμεῖς, καὶ διέλεγε. Τῇ γὰρ σὴ πολιτεία καὶ ὀρθοδοξία τοῦτο πρέπειν ὑπολαμβάνομεν.

ob personarum auctoritatem apud multitudinem ipsos doce, ac onargue. Tuæ quippe vitæ rationi ac rectæ fidei hoc convenire existimamus.

Μὴ ἀπατάσων οἱ ἄνθρωποι, μηδὲ ἀπατάσων, ἄνθρωπον ἄνουν δεχόμενοι τὸν Κυριακὸν (28), ὡς αὐτοὶ λέγουσι, μέλλον δὲ τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεόν. Οὐδὲ γὰρ τὸν ἄνθρωπον χωρίζομεν τῆς θεότητος, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν δογματίζομεν, πρότερον μὲν ὡς ἄνθρωπον, ἀλλὰ Θεὸν καὶ Ἰῶν μόνον (29) προσιόντων, ἀμειγρῶ σώματος, καὶ τῶν ὅσα σώματος, ἐπὶ εἶται δὲ καὶ ἄνθρωπον, προσληφθέντα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, παθῶν σαρκί, ἀπαθῆ θεότητι, περιγραπτόν σώματι, ἀπερίγραπτον πνεύματι, τὸν αὐτὸν ἐπίγειον καὶ οὐράνιον, ὁρώμενον καὶ νοούμενον, χωρῶν καὶ ἀχώρτων, ἵν' ἕνα ἄνθρωπον τῷ αὐτῷ καὶ Θεῷ ὅλος ἄνθρωπος ἀναπλασθῆ πᾶσιν ὡς τὸν ἁμαρτίαν.

Εἰ τις ὡς θεοτόκον τὴν ἁγίαν Μαρτίαν (30) ὑπολαμβάνει, χωρὶς ἐστὶ (31) τῆς θεότητος. Εἰ τις ὡς δὲ σωτῆρος τῆς Παρθένου δραμεῖν (32), ἀλλὰ μὴ ἐν αὐτῇ διαπαλάσθαι λέγοι θεϊκῶς ἅμα καὶ ἀνθρωπικῶς· θεϊκῶς μὲν, ὅτι χωρὶς ἀνδρός· ἀνθρωπικῶς δὲ, ὅτι νόμῳ κηρύσσας (33), ὁμοίως ἄετος. Εἰ τις διαπαλάσθαι τὸν ἄνθρωπον, εἰθ' ὑποδεύκεναι (34)

(25) Ἐπὶ τῆς εὐτικῆς συνόδου. Damasus urbis Romæ episcopus et Petrus Alexandrinus, cum Apollinarii hæresim latius serpere agnovissent, coacto Romæ concilio, alienam eam esse ab Ecclesia universalis statuerunt, ut scribit Nicephor. lib. xi, cap. 12, ubi multa de Apollinario et illius a fide orthodoxa defectione. Romanum illud concilium occidentalem synodum hic videtur intelligere. Hæc Bill.

(26) Δῆλον γὰρ, etc. Combef. *Liquet enim ea ratione receptos fuisse, quod rectæ fidei assensum præberint.*

(27) Οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται. Collb. 3, οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται.

(28) Ἀνθρώπον... Κυριακόν. *Hominem Dominicum.* Hanc vocem bene reprobat Gregorius: ea tamen usi sunt nonnulli Patrum; at non immerito, alius animarum attendentibus ipsis postea displicuit. Sic Augustino qui de illa *Retract.* lib. 1, cap. 19, ait: *Non video utrum recte dicatur homo Dominicus, qui est mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus, cum sit uique Dominus. Dominicus autem homo quis in ejus san:ca familia non potest dici?*

tes, ac simplicitatem nostram, qua fiebat, ut fraterno affectu, non autem alieno animo eos aspiceremus, in privatis occasione et subsidium arripientes. Ad quam indignitatem illud etiam accedit, quod ab occidentali synodo sese, ut audio, susceptos esse aiunt, a qua prius fuerant condemnati, ut cuius essent exploratum. Ac quidem, si vel nunc, vel ante suscepti sunt, qui Apollinarii placita sectantur, hoc ostendant, et nos acquiescemus. Perspicuum est enim eos, ut rectæ doctrinæ assentientes, susceptos fuisse: nec eum aliter se res habere potest, si hoc consecuti sunt. Omnino autem ostendit, vel per synodalem libellum vel per epistolas communionis indices: Nam hic synodorum mos est. Si autem hoc merus est sermo ac figmentum,

B speciosi cujusdam decoris causa, et ut fidem sibi conciliat, ab ipsis excogitata, 85 quiescero

Ne homines isti alios decipiant, vicissimque ipsi decipiantur, hominem Dominicum, ut ipsi loquuntur, vel potius Dominum nostrum et Deum, mentis expertem esse asserentes. Neque enim hominem a divinitate separamus, sed unum et eundem profitemur, prius quidem non hominem, sed Deum et Filium unicum, ac sæculis omnibus antiquiorem, a corpore rebusque omnibus corporeis purum et secretum; in fine autem etiam hominem, propter salutem nostram assumptum, carnae passibilem, divinitate impassibilem, corpore circumscriptum, spiritu incircumscriptum, terrenum eundem et celestem, visibilem et intelligibilem, comprehensibilem et incomprehensibilem; ut per eundem, totum hominem simul ac Deum, totus homo in peccatum lapsus reingatur.

Si quis sanctam Mariam Deiparam non credit, extra divinitatem est. Si quis Christum per Virginem tanquam per canalem fluxisse, non autem in ea divino simul et humano modo formatum esse dixerit, divino, quia absque viri opera; humano. quia humani conceptus lege, æque atheus est. Si quis formatum hominem fuisse, Deumque postea

Ei hoc quidem ut dicerem, apud quosdam legi tractatores catholicos divinorum eloquiorum. Sed ubicunque hoc dici, dixisse me nolle. Postea quippe vidi non esse dicendum, quamvis nonnulla possit ratione defendi.

(29) Καὶ Ἰῶν μόνον. Ita cod. Reg. B. Orat. 2, Collb. 3, 6, 9, Morel. ac Combef. In edit. καὶ Ἰῶν μονογενῆ, et Filium unigenitum.

(30) Ἰὴν ἁγίαν Μαρτίαν. Ita Montac., Morel. et Combef. In edit. ἁγίαν deest.

(31) Χωρὶς ἐστὶ. Cod. Reg. B. Orat. 2, Collb. 3, χωρὶς ἐστὶς. Collb. 9, χωρὶς ἐστὺ.

(32) Δραμεῖν. Montac., Morel. ac Combef. διαδραμεῖν, transiisse, excurrisse.

(33) Νόμῳ κηρύσσας. Bill., *juxta parienti consuetudinem; at melius Combef., juxta humani conceptus legem, quod utero gestatus, et ad justam molem per incrementa peractus.*

(34) Εἰθ' ὑποδεύκεναι, *Denique postea subisse, quasi jam existenti homini dicitas accesserit, non in ipso Deo existentiam, sed existentiam prima ortu humanitas nacta sit.*

subiisse dicat, damnationi obnoxius est. Hoc enim non Dei generatio fuerit, sed generationis fuga. Si quis duos filios, alterum ex Deo et Patre, alterum ex matre, non autem unum atque eundem induerit, is ab ea quæque filiorum adoptione excidat, quæ recte credentibus promissa est. Quamvis enim duæ naturæ sint Deus et homo, quippe qui anima sit et corpus, non tamen duo filii et dii: quemadmodum ne hic quidem duo homines, tametsi Paulus ad hunc modum internam et externam hominis partem appellaverit. Atque, ut paucis rem complectar, aliud quidem atque aliud sunt ea, ex quibus Salvator, quæ cum nou idem sit quod cerni non potest, cum eo quod in aspectum cadit; et quod temporis expertus est, cum eo quod temporis subest: non tamen alius atque alius: absit. Ambo enim hæc connexione unum sunt, Deo nimirum humanitate, atque homine divinitatem suscipiente, aut quocunque tandem nomine quispiam uti malit. Porro aliud et aliud dico, contra quam ne personas confundamus: non autem aliud atque idem sunt.

Si quis divinitatem in eo, velut in propheta, per gratiam operatam fuisse, non autem secundum essentiam copulatam fuisse atque copulari dixerit, a præstantiori afflatu vacuus sit, imo contrario impleatur. Si quis crucifixum non adorat, anathema sit, atque in eorum qui Deum interemerunt numerum ascribatur. Si quis eum ex operibus perfectum fuisse, aut post baptismum, vel resurrectionem a mortuis, in filium adoptatum dixerit, quemad-

λέγοι Θεόν, κατάκριτος. Οὐ γὰρ γίννηται Θεοῦ τοῦτο ἔστιν, ἀλλὰ φυγὴ γεννήσεως. Εἰ τις εἰσάγει δύο Υἱούς, ἓνα μὲν τὸν ἐκ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, δευτέρου δὲ τὸν ἐκ τῆς μητρὸς, ἀλλ' οὐκ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν, καὶ τῆς υἰοθεσίας; ἐκπέσει τῆς ἐπηγγελμένης τοῖς ὀρθῶς πιστεύουσιν. Φύσεις μὲν γὰρ δύο Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἐπὶ καὶ ψυχὴ καὶ σῶμα (35)· υἱὸς δὲ οὐ δύο, οὐδὲ Θεοί. Οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα δύο ἄνθρωποι, εἰ καὶ οὕτως ὁ Παῦλος τὸ ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸ ἐκτὸς προσφύρασε. Καὶ εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν, ἄλλο μὲν καὶ ἄλλο τὰ ἐξ ἑνὸς ὁ Σωτὴρ (εἴπερ μὴ ταυτὸν τὸ ἀόρατον τοῦ ὁρατοῦ, καὶ τὸ ἄχρονον τοῦ πλά χρόνου), οὐκ ἄλλος δὲ καὶ ἄλλος· μὴ γένοιτο. Τὰ γὰρ ἀμρότερα ἐν τῇ συγκράσει (36), Θεοῦ μὲν ἐνανθρωπήσαντος, ἀνθρώπου δὲ Θεοθέντος, ἢ ὅπως ἐν τῆς ὀνομασίαι. Λέγω δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο (37), Ἐμπαιὼν ἢ ἐπὶ τῆς Τριάδος ἔχει. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἄλλος καὶ ἄλλος, ἓνα μὴ τὰς ὑποστάσεις συγγεμέναν οὐκ ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο, ἐν γὰρ τὰ τρία καὶ ταυτὸν τῇ θεότητι.

In Trinitate res habet. Hic enim alius atque alius, aliud, quoniam tria quoad divinitatem unum et

Εἰ τις, ὡς ἐν προφήτῃ, λέγοι κατὰ χάριν ἐνηργηκέναι, ἀλλὰ μὴ κατ' οὐσίαν συνήρθαι τε καὶ συναπτέσθαι, εἴη κενὸς τῆς κρείττονος ἐνεργείας, μάλλον δὲ πλήρης τῆς ἐναντίας. Εἰ τις μὴ προσκυλεῖ τὸν ἐσταυρωμένον, ἀνάθεμα ἔστω, καὶ τετάχθω μετὰ τῶν θεοκτόνων (38). Εἰ τις ἐξ ἔργων τετελειωμένος, ἢ μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν υἰοθεσίας ἠξιώσθαι λέγοι, καθάπερ οὗς Ἑλλήνας παρεγγράπτους εἰσάγουσιν (39), ἀνάθεμα ἔστω. Τὸ

³⁵ Ephes. i, 5. ³⁶ I Cor. xv, 45; II Cor. iv, 16; Ephes. iii, 16.

(35) Ἐκεῖ καὶ ψυχὴ καὶ σῶμα, qui quidem homo et anima est et corpus. Ea est enim humana natura de qua Gregorio controversia cum Apollinaristis. Nec bene Bill.: Quemadmodum et anima et corpus. Num duæ naturæ? at sensus hic falsum sonat. Anima namque et corpus partes sunt unius humanæ naturæ. et his Christus, humana natura homo est, ut et divinitate Deus. *Novius et tenemus*, inquit S. August. serm. 174, *mediatore Dei et hominum, hominem Christum Jesum, in quantum homo erat, ejus esse naturæ unius et nos unius.* . Et sic ut tu unus homo, anima es et caro, sic et ille unus Christus. Deus et homo.

(36) Ἐν τῇ συγκράσει. Combef.: Ambo coadunatione unum sunt. Addit autem: σύγκρασις con-temperationem dicit Cicero. Quæ vox post Eutychem exponenda ut commercium illud divinitatis et humanitatis in uno Christo significet, integra utraque substantia: illa coadunatione Deus homo factus est, et homo deinde inbutus eoque Deus.

(37) Λέγω δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο. Alius est Pater, ait Bill., alius Filius, alius Spiritus sanctus: tres enim distinctæ personæ sunt; et non aliud sunt. Una enim substantia est. In Christo autem alia est divina, alia humana natura: non tamen alius, atque alius Christus. Sic Augustinus lib. xi *De civitate Dei*, cap. 15, istorum duorum vocabulorum alius et aliud longe in ratione Trinitatis diversam esse significationem admonet. Spiritus, inquit. Patris et Filii Spiritus sanctus propria quadam ratione hujus nominis in sacris Litteris nuncupatur. Alius est autem quam Pater et Filius: quia nec Pater est nec Filius; sed alius dixi, non aliud,

quia et hoc pariter simplex pariterque bonum est, incommutabile et æternum. Sic etiam Hilari. lib. ii *De Trinitate*: Alius, inquit, ab alio, quia Pater et Filius: non natura divinitatis alia et alia, quia ambo unum.

(38) Μετὰ τῶν θεοκτόνων. Montac., Morel. et Combef. χριστοκτόνων, quam lectionem secutus est Bill., qui vertere non ausus est, Deum interemerunt: θεοκτόνων, quod tamen catholicum omnino. Profitemur enim unam in Christo ex duobus naturis, divina et humana, personam, et cum Ephesina synodo, part. i, c. 20, n. 4: *Ipsam unigenitum Dei Filium ex Patre natum, etiam secundum propriam naturam impassibilem sit, nostri tamen causa mortem in carne secundum Scripturas passum esse, proprieque carnis afflictiones, quas nimirum in crucifixo corpore pertulit, citra illam sui passionem sibi adscivisse.* Nec aliud nos docet Apostolus Act. xx, Ephesius: Ecclesie presbyteros alloquens: *Attendite vobis et universo gregi in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei quam acquisivit sanguine suo.* Profusus igitur in redemptionem Ecclesie sanguis, sanguis est ipseus Dei, qui seipsum trucidit, ut sanguine suo acquireret, mundaret, sanctificaret, exhiberetque ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam, sed sit sancta et immaculata (Ephes. v, 27).

(39) Παρεγγράπτους εἰσάγουσιν. Mompus apud Lucianum in dialogo cui titulus est: Jupiter tragædus, his verbis utitur: *Ac mihi hæc loco, o Jupiter, soli enim sumus, nec ullus hominum in hoc cætu est, præter unum Hercules, ac Dionysium et Gonymedem et Æsculapium qui nostri sunt et dii*

γὰρ ἡγγεμένον, ἢ προκόπτον, ἢ τελειούμενον, οὐ
 Θεός, κἀν διὰ τὴν κατὰ μικρὸν ἀνάδειξιν οὕτω λέγη-
 ται. Ἐί τις ἀποτελεῖσθαι νῦν τὴν ἀγίαν σάρκα (40)
 λέγοι, καὶ γυμνὴ εἶναι τὴν θεότητα τοῦ σώματος (41),
 ἀλλὰ μὴ μετὰ τοῦ προσλήμματος καὶ εἶναι, καὶ
 ἔξειν, μὴ ἴσοι τὴν δόξαν τῆς παρουσίας αὐτοῦ (42).
 Ποῦ γὰρ τὸ σῶμα νῦν, εἰ μὴ μετὰ τοῦ προσλαβόντος;
 οὐ γὰρ δὴ κατὰ τοὺς Μανιχαίων λόγους (43) τῷ ἡλίῳ
 ἐναποτίθειται, ἵνα τιμηθῇ διὰ τῆς ἀτιμίας· ἢ εἰς
 τὴν ἀέρα ἐχέθῃ καὶ διελεύθῃ (44), ὡς φωνῆς ἄρας,
 καὶ ὁμῆς βύσις, καὶ ἀστραπῆς ὁρμός· οὐχ ἴσταμέ-
 νης. Ποῦ δὲ καὶ τὸ ψηλαφηθῆναι αὐτὸν μετὰ τὴν
 ἀνάστασιν, ἢ ὀφθῆσθαι ποτε ὑπὸ τῶν ἔκκεντησάν-
 των; θεότης γὰρ καθ' ἑαυτὴν ἀόρατος. Ἄλλ' ἔξει
 μὲν μετὰ τοῦ σώματος, ὡς ἐμὲς λόγος, τοιοῦτος δὲ
 οἷος ὄφθη τοῖς μαθηταῖς ἐν τῷ βρει, ἢ παρεβίβηθη,
 ὑπερικώστος τὸ σαρκὶν τῆς θεότητος. Ὅσπερ δὲ
 ταῦτα λέγομεν ἀποσκευάζομενοι τὴν ὑπόνοιαν, οὕτω
 κἀκεῖνα γράφομεν διορθοῦμενοι τὴν καινοτομίαν.
 Ihs discipulis in monte apparuit, aut obiter ostensus
 autem hæc amoliendæ suspicionis causa dicimus, sic illa quoque corrigendi novi erroris studio scri-
 bimus.

Ἐί τις λέγοι τὴν σάρκα ἐξ οὐρανοῦ κατακληθῆναι,
 ἀλλὰ μὴ ἐντεῦθεν εἶναι καὶ παρ' ἡμῶν, εἰ καὶ ὑπὲρ
 ἡμῶν (45), ἀνάθεμα ἔστω. Τὸ γὰρ, Ὁ δεῦτερος ἄν-
 θρωπος ἐξ οὐρανοῦ, καὶ Ὀλος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦ-
 τος καὶ οἱ ἐπουράνιοι, καὶ, Οὐδέεις ἀναβέβηκεν εἰς
 τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβῆς ὁ
 Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἰ τι ἄλλο τοιοῦτο, νο-
 μιστὸν λέγεσθαι διὰ τὴν πρὸς τὸν οὐρανόν ἐνω-
 σιν (46), ὡσπερ καὶ τὸ διὰ Χριστοῦ γεγονέναι τὰ
 πάντα, καὶ κατοικεῖν Χριστὸν ἐν ταῖς καρδίαις
 ὁμῶν, οὐ κατὰ τὸ φαινόμενον τοῦ Θεοῦ (47), ἀλλὰ
 κατὰ τὸ νοούμενον, κινηθέντων ὡσπερ τῶν φύσεων,
 οὕτω δὴ καὶ τῶν κλήσεων, καὶ περιχωρησῶν εἰς
 ἀλλήλας τῷ λόγῳ τῆς συμφύσεως.

Ἐί τις εἰς ἄνοον ἄνθρωπον ἤλπιεν, ἀνόητος ὄντως
 ἐστὶ, καὶ οὐκ ἄξιός ἐστις (48) σώζεσθαι. Τὸ γὰρ
 ἀπρόσληπτον, ἀδερᾶτατον δὲ εἶνεται τῷ Θεῷ,

⁴⁰ Luc. xxiv, 30. ⁴¹ Zach. xii, 10. ⁴² Matth. xvii, 2. ⁴³ 1 Cor. xv, 47. ⁴⁴ ibid. 48. ⁴⁵ Joan. iii, 13.
⁴⁶ Joan. i, 3. ⁴⁷ Ephes. iii, 17.

ascriptitii, etc. Ascriptitios autem deos vocabant
 minorum gentium deos, qui ex hominibus in deo-
 rum ordine cooptati fuerant. Cicero *De legibus* D
 deos majorum gentium appellat qui semper cele-
 stes sunt habiti; ascriptitios autem quos in cælum
 merita vocaverunt. Hæc Bill.

(40) *Τὴν ἀγίαν σάρκα*. Ita Montac. et Morel.
 Sic et legit Bill. In edit. ἄγίαν deest.

(41) *θεότητα τοῦ σώματος*. Ita Colb. 3, a, Montac.
 et Morel. At Colb. 9, θεότητα τοῦ προσλήμ-
 ματος.

(42) *Παρουσίας αὐτοῦ*. Ita Montac. et Morel,
 sicque legit Bill. In edit. αὐτοῦ deest.

(43) *Κατὰ Μανιχαίων λόγους*. Manichæi, inquit
 Bill., Christi corpus in sole repositum esse nuga-
 bantur: ex illo David loco, psalm. xviii, male in-
 tellecto errorem suum haurientes: *In sole posuit*
tabernaculum suum. Vesanani autem et impia-
 riorum de sole opinionem vide apud August. *contra*
Favosum. lib. xi, cap. 6. Aithanas. lib. iii *De*
assumptione hominis, Manichæos *soltcolas* vocal:

A modum quos Græci ascriptitios inducunt, anathema
 sit. Neque enim id, quod initium habuit, aut pro-
 ficat, aut perficitur, Deus est: tametsi hæc de eo
 idcirco dicantur, quod paulatim sese patefecerit.
 Si quis sanctam carnem nunc depositam esse,
 nudamque ac corpore vacuam divinitatem esse,
 non autem cum assumpta carne, et esse, et ven-
 turam esse dixerit, adventus illius gloriam non
 cernat. Ubi enim nunc corpus fuerit, nisi cum ea
 natura, a qua assumptum est? Non enim scilicet
 juxta Manichæorum deliria 87 soli impositum est,
 ut per decedens honoretur: aut in aerem fustum et
 dissolutum est, ut vocis natura, et odoris fluxio, et
 fulguris cursus minime consistentis. Ubi etiam
 illud ponemus quod ipse post resurrectionem
 contactus fuisse scribitur ⁴⁴, aut ab us, a quibus
 confixus est ⁴⁵, aliquando videbitur? Divinitas enim
 per se oculorum obtutum fugit. Verum cum cor-
 pore quidem, ut sentio, venit; talis autem, qua-
 est ⁴⁶, divinitate carnem superante. Quemadmodum;
 sic illa quoque corrigendi novi erroris studio scri-
 bimus.

Si quis carnem a cælo descendisse, non autem
 hinc atque a nobis esse dixerit, etiamsi supra nos,
 anathema sit. Illud enim, *Secundus homo de cælo* ⁴⁴,
 et, *Qualis celestis, tales et celestes* ⁴⁵; et, *Nemo*
ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo Filius
hominis ⁴⁶, et si quid aliud ejusdem generis, pro-
 pter unionem cum cælesti dici existimandum est:
 quemadmodum et illud, *Per Christum omnia facta*
esse ⁴⁶, et *Christum in cordibus vestris habitare* ⁴⁶,
 non secundum id Dei, quod oculis cernitur, sed
 secundum id, quod intellectu percipitur, commistis
 videlicet, ut naturis, ita etiam nominibus, atque
 ob arctissimam conjunctionem inter se vicissim
 commeanibus.

Si quis in hominem mente carentem sperat,
 amens profecto est, nec dignus, cui omni ex parte
 salus offeratur. Nam quod assumptum non est,

Hermogeni tamen hæc bæresim tribuit Theodo-
 retus.

(44) *Ἐχέθῃ καὶ διελεύθῃ*. Colb. 3, ἐχέθῃ ἢ δι-
 ελεύθῃ, fustum vel dissolutum est.

(45) *Παρ' ἡμῶν εἰ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν*. Ita Colb. 3,
 6, a, Montac., Morel. ac Combef. Sic etiam Elias
 Cret. in Comment. In edit. et καὶ ὑπὲρ ἡμῶν de-
 sunt. Reddit Combef. *Licet aliorum quam nos ratione*.

(46) *Διὰ τὴν πρὸς τὸν οὐρανόν ἐνωσιν*. Inscite
 Bill. aut typographus, præter celestem unionem.
 Combef. *Unitiosis causa quæ cum cælesti intercedit*,
 id est, cum Verbo.

(47) *Οὐ κατὰ τὸ φαινόμενον τοῦ Θεοῦ*, *Non se-
 cundum id Dei quod oculis cernitur*. Ita Combef. qui
 addit: Parum theologice Billius, nec alto Grægicis
 sensu: *Non secundum eam partem quæ in oculis*
cadit; ubi extremorum illam ἀντίθεσιν ex natura-
 rum unionem considerat et explicat, jugulatio
 Nestorianos, quorum voces Bill. vult adflectat.

(48) *Οὐκ ἄξιός ἐστις*. Ita codd. nostri, sicque
 legit Bill. In edit. οὐκ ἄξιός ἐστις.

orationis est expers : quod autem Deo unitum est, hoc quoque salutem consequitur. Si dimidia tantum ex parte Adamus lapsus est, dimidiatum quoque sit quod assumptum est, et quod salutem accipit; si autem totum peccavit, toti quoque genito unitus est, atque omni ex parte salutem consequitur. Quocirca ne perfectam salutem isti nobis invideant, aut ossa solum, et nervos, atque hominis picturam Salvatori tribuant. Nam si ipse inanimatus homo est, hoc etiam Ariani aiunt, ut passionem divinitati tribuant, **88** tanquam videlicet quod corpus movet, idem quoque patiat. Si autem animatus quidem, verum mentis expers, quo tandem modo hominis nomen sustinebit? Neque enim homo animal est mente carens. Atque illud necesse est, ut species quidem et larva humana sit, anima autem equi cuiuspiam, aut bovis, aut alius animalis mentem non habentis. Ac proinde illud Veritate delusus sum, ut qui, alio honore affecto, ceptis, non autem mente-carens homo est, desipere

At, inquit, divinitas mentis loco sufficiebat. Quid autem hoc ad me? Divinitas enim cum sola carne homo non est, imo nec cum sola anima, nec cum utraque, si mens absit, nec etiam magis homo censi debet. Quamobrem totum hominem retine, ac divinitatem adijunge, ut me plene ac perfecte beneficio afficias. At, inquis, duo perfecta non capiebat. Non sane; siquidem corporeo modo rem expendas. Vas enim unius modii capax duos modios minime continebit, nec corporis unius locus duo aut plura corpora. Si autem ut intelligibilia et incorporea ea consideres, illud animadvertite, quod idem ipse, et aimum, et rationem, et mentem, et Spiritum sanctum contini, atque etiam ante me mundus hic (hoc est quod ex visibilibus et invisibilibus rebus constat), Patrem, Filium et Spiritum sanctum. Hæc enim eorum, quæ in intellectum cadunt, natura est, ut incorporeo atque invisibili modo, et inter se et cum corporibus miscantur, quandoquidem et plurimum vocum auris una capax est, et multorum ora iisdem aspectari oculis possunt, odoresque ob tactu eodem percipi, ita ut nec res sensibiles ob perceptionis copiam imminuantur,

- (49) *Εἰ ἤμῃς*. Colb. 9 et Combef. et ἤμῃς.
 (50) *Εἰ δὲ ἔλος*. Vox *ἔπαισι* vel excidit, vel subauditur, hancque Bill. supplavit.
 (51) *Καὶ ἔλος σώζεται*. Colb. 3, 9, et Combef. καὶ ἔλος σώζεται. *Totus etiam salutem consequitur.*
 (52) *Τούτου καὶ πάσχοντος*. Cod. Reg. B, καὶ τοῦ πάσχοντος.
 (53) *Ἀνθρώπιον εἶναι*. Ita Colb. 3, 6, 9, et Morel.; at Colb. a, *ἀνθρώπινον εἶναι*. In edit. *εἶναι deest.*
 (54) *Ὅπως δρονηταίοντες*. Ita Colb. 3, 6, 9, a, et cod. Reg. ac Combef. Sic etiam legit Bill. In edit.: *οὕτως*, quod non displicet: *Tandem aliquando desipere desinant.*
 (55) *Ὁ καὶ μᾶλλον ἄνθρωπος*. Multi, inquit Billius, hominem sola mente delinierunt; Plato precipue substantiam ipsam rationalis animæ haberi, corpus autem hominis simulacrum et umbram. Vide Mars. Ficinum in argumento xii dialogi Pla-

τούτου καὶ σώζεται. Εἰ ἤμῃς (49) *ἔπαισι* δὲ Ἄδῃς, ἤμῃς καὶ τὸ προσειλημῆνον καὶ τὸ σωζόμενον. Εἰ δὲ ἔλος (50), *ἔλω* τῷ γεννηθέντι *ἔλωται*, καὶ ἔλος σώζεται (51). Μὴ τόνον βαρκαίνεωσαν ἤμῃς τῆς παντελοῦς σωτηρίας, μηδὲ ὅτι μόνον, καὶ νεύρα καὶ ζωγραφίαν ἀνθρώπου τοῦ Σωτῆρι περιτεθέντων. Εἰ μὲν γὰρ ἀψυχὸς ὁ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ Ἀρειανοὶ λέγουσιν, ἐν' ἐπὶ τὴν θεότητα τὸ πάθος ἐνάγκασιν, ὡς τοῦ κινούντος τὸ σῶμα, τοῦτου καὶ πάσχοντος (52). Εἰ δὲ ἔμψυχος, εἰ μὲν οὐ νοερός, πῶς καὶ ἄνθρωπος; οὐ γὰρ ἄνουν ζῶον ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ἀνάγκη καὶ σχῆμα μὲν ἀνθρώπειον εἶναι (53) καὶ τὴν στήνῃ, τὴν δὲ ψυχὴν ἔππου τινοῦ, ἢ βοῦς, ἢ ἄλλου τῶν ἀνοήτων. Τοῦτο γοῦν ἔστι καὶ τὸ σωζόμενον καὶ διεφείσθη ἐγὼ παρὰ τῆς ἀληθείας. Ἄλλο τιμηθέντος, ἄλλο μὲν γαλαυσομένου. Εἰ δὲ νοερός, ἀλλ' οὐκ ἄνους ὁ ἄνθρωπος, παυσάσθωσαν *ὅπως ἀνοηταίνοντες* (54).

quoque erit, cui salus afferatur: atque ego ab ipsa ipse gloriar, meque jactem. Si autem mentis partivere ac mentis inopia laborare desinant.

Ἄλλ' ἔρακει, φησὶν, ἡ θεότης ἀντὶ τοῦ νοῦ. Τί οὖν πρὸς ἐμὲ τοῦτο; θεότης; γὰρ μετὰ σαρκὸς μόνης οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐδὲ ψυχῆς μόνης, οὐδὲ ἀμφοτέρων χωρὶς τοῦ νοῦ, ἔ καὶ μᾶλλον ἄνθρωπος (55). Τῆρε οὖν τὸν ἄνθρωπον ἔλον, καὶ μῆρον τὴν θεότητα, ἔνα με τελείω; εὐεργετῆς (56). Ἄλλ' οὐκ ἔχωρει, φησὶ, δύο τέλεια. Οὐδὲ γὰρ, εἴπερ σωματικῶς σκοπεῖς. Ἄγγειον γὰρ μεδιμανίον οὐ χωρεῖται διμεδέμων, οὐδὲ (57) σώματος ἐνὸς τόπος δύο ἢ πλείω σώματα. C εἰ δὲ ὡς γὰρ καὶ ἀσώματα, οὐκ ἔστι καὶ ψυχῆν, καὶ λόγον, καὶ νοῦν, καὶ Πνεῦμα ἅγιον ὁ αὐτοῦς ἔχωρησα, καὶ πρὸ ἐμοῦ τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα (58), ὁ κόσμος οὖτος, τὸ ἐξ ὁρατῶν λέγω καὶ ἀόρατων σύστημα. Τοιαύτη γὰρ ἡ τῶν νοητῶν φύσις, ἀσωμάτως καὶ ἀμερίτως, καὶ ἀλλήλοις, καὶ σώμασι μέγυσθαι. Ἐπει καὶ φωνὰ πλείους ἀκοῆ μίξ χωρηταί, καὶ θῆεις πολλῶν (59) τοῖς αὐτοῖς ὁρατοῖς, καὶ ὁσφρανοῖς ὁσφρησις, ὅτε τῶν αἰσθήσεων στοιχωρουμένων ὑπ' ἀλλήλων, ἢ ἐκθλιδομένων, ὅτε τῶν αἰσθητῶν ἐλαττουμένων τῷ

sensus mutuo comprimantur, vel extrudantur, nec

D tonis *De legibus*, unde Africanus apud Ciceronem in *Somnio* sic Scipionem alloquitur: *Nec enim is es quem forma ista declarat; sed mens cuiusque is est quisque. non ea figura que digito demonstrari potest.*

(56) *Τελείως εὐεργετῆς*. Montac., Morel. et Combef. *τελείως εὐεργετητής.*

(57) *Ὅδὲ*. Colb. 5, a, et Combef. οὐδὲ γὰρ.

(58) *Τὸ ἅγιον Πνεῦμα*. Colb. 3, 6, καὶ τὸ Ἕνεῦμα τὸ ἅγιον.

(59) *Ὅφεις πολλῶν*. Ita Colb. 3, a, Montac., Morel. ac Combef. In edit. *θῆεις πλείωνων*. *Mox pro ὁρατοῖς, cod. Reg. B, Montac. ac Combef. ὁραταί, et pro ὁσφρανοῖς, Combef. ὁσφραναί. Vertit Bill.: Et plurimum a-pectus ab iisdem rebus in oculorum sensum cadentibus capi potest, atque idem odoratus ob iisdem rebus quoque olfactu sentiuntur, sic nempe ut nec sensus a se ipsis mutuo comprimantur atque in angustias redigantur.*

Ποῦ δὲ καὶ τέλειος νοῦς ἀνθρώπου ἢ ἀγγέλου, A
 συγχρίσει θεότητος, ἵνα τὸ ἕτερον ἐκθλιθῆ παρουσία
 τοῦ μεζόνος; οὐδὲ γὰρ αὐτῆ τι (60) πρὸς ἥλιον, οὐδὲ
 νοτὶς ὀλίγη πρὸς ποταμὸν, ἵνα τὰ μικρὰ προσελέω-
 μεν (61), οἴκου μὲν αὐτῆν, γῆς δὲ νοτίδα, καὶ οὕτω
 χωρηθῆ τὰ μεζῶ καὶ τελειότερα. Πῶς γὰρ χωρήσει
 εἰς τέλειαν, εἰκόσ μὲν αὐτῆν καὶ ἥλιον, γῆ δὲ νοτίδα
 καὶ ποταμὸν, τοῦτο διασπαρώμεθα· καὶ γὰρ πολλῆς
 ἔστως τὸ πρῶγμα φροντίδος ἔξιον. Ἡ ἀγνοοῦσιν, οὗτι
 τὸ πρὸς τὴν τέλειον πρὸς ἕτερον ἀτέλες, ὡς βουδὸς
 πρὸς ἕρως, καὶ κίρκος νέπτως πρὸς κίριον, ἢ τι
 ἄλλο τῶν μεζόνων σπερμάτων, κἂν τῶν ὁμογενῶν
 μεζόνων λέγεται: εἰ δὲ βούλει, καὶ ἀγγελος πρὸς θεόν,
 καὶ πρὸς ἀγγελὸν ἀνθρώπος; Τέλειον οὖν ἡμέτερος
 νοῦς, καὶ ἡγεμονικόν, ἀλλὰ ψυχῆς καὶ σώματος, οὐχ
 ἀπλῶς τέλειον, θεοῦ δὲ δοῦλον καὶ ὑποχείριον, ἀλλ'
 οὐ συνηγεμονικόν, οὐδὲ ὁμότιμον. Ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς,
 Φαραὼ μὲν θεός, θεοῦ δὲ θεράπων, ὡς ἀναγράφεται
 καὶ ἀσπέρως νόκτα μὲν περιλάμπουσιν (62), ἤλιος δὲ
 κρύπτωνται, ὡς, μηδ' οὐ εἶναι, ἡμέρα γνωρίζεσθαι
 καὶ λαμπρῆς ὀλίγη μεγάλη πυρκαϊῆ (63) προσχωρή-
 σασα, οὕτε ἀπὸλλυται, οὕτε φαίνεται, οὕτε χωρίζε-
 ται (64), ἀλλ' ὄλον ἐστὶ πυρκαϊῆ (65), τοῦ ὑπερ-
 ἔχοντος ἐκνικῆσαντος.

ut Litteris sacris proditum habetur; et stellæ noctem illustrant, a sole autem occultantur, ita ut in-
 terdiu ne eas quidem esse agnosci possit; et exigua lucerna magno accedens accenso rogo, nec
 exstinguitur, nec lucet, nec disjungitur, sed totum rogos est ac flamma, superante nimirum eo quod
 præstantius est.

Ἄλλὰ κατὰκρητος, φησὶν, ὁ ἡμέτερος νοῦς. Τι
 εἶναι ἢ ἀσπέρως; οὐ κατὰκρητος; Ἡ καὶ ταύτην ἀπο-
 σκεύασαι διὰ τὴν ἀμαρτίαν, ἢ κἀκεῖνον πρόσωπον (66)
 ἐν τῇ σωτηρίᾳ. Εἰ τὸ χεῖρον προσεληπται, ἴν'
 ἀγιασθῆ διὰ τῆς σαρκώσεως, τὸ κρείττον οὐ προσ-
 λεηθῆσεται, ἴν' ἀγιασθῆ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως; εἰ
 ὁ πηλὸς ἐκνικῶσθαι καὶ νέον φῶμα γέγονεν, ὡ σοφ-
 οί, ἢ ἐκινῶν οὐ ζυμωθῆσεται, καὶ πρὸς θεὸν ἀνα-
 κρηθῆσεται (67), θεοθεῖσα διὰ τῆς θεότητος; Κἀ-
 κείνο δὲ (68) προσθήσομεν· εἰ δὲπέπυσται πάντως ὁ
 νοῦς ὡς ἀμαρτητικὸς καὶ κατὰκρητος, καὶ διὰ τοῦτο
 οἴμα μὲν προσεληπται, νοῦς δὲ παραλείπεται,
 συγγνώμη τοῖς πταιώμασι περὶ νοῦν. Μαρτυρία γὰρ
 θεοῦ κατὰ σέ (69) σαφῶς εἰδείξε τὴν θεραπειὰς
 ἀδύνατον. Εἴπω τὸ μεζῶν· οὐ μὲν διὰ τοῦτο ἀτι-
 μάξεις, ὡ βέλτεστε, τὴν ἐμὸν νοῦν (ὡς σαρκω-
 λῆτρης, εἴπερ ἀνθρωπολῆτρης ἐγώ) (70), ἵνα συνδύσῃς.

⁶⁶ Exod. vii, 1. ⁶⁷ Jos. i, 45. ⁶⁸ I Cor. v, 7.

(60) Οὐδὲ γὰρ αὐτῆ τι. Sic emendat Combef. In
 edit. οὐδὲ γὰρ αὐτῆ τις πρὸς ἥλιον, quod Bill.: Ne-
 que enim radius quidam, si cum sole conferatur, per-
 fectus est.

(61) Ἰνα τὰ μικρὰ προσελέωμεν. Bill.: Libet
 enim parva prius sumere, nimirum domus splendo-
 rem, et solem, terræ autem humorem et pluviam, ut
 sic majora et perfectiora concipiant.

(62) Νόκτα... περιλάμπουσιν. Montac. et Morel,
 νύκτι περιλάμπουσιν.

(63) Μεγάλη πυρκαϊῆ, etc. Bill.: Magno incendio
 adjuncta nec exstinguitur nec apparet.

(64) Οὕτε χωρίζεται. Colb. 3 γνωρίζεται, nec di-
 gnoscutur.

(65) Ὅλον ἐστὶ πυρκαϊῆ. Bill.: Totum istud est
 incendium. Legit Combef. ὄλον ἐστὶ μία πυρκαϊῆ,

Jam vero quonam pacto mens hominis, aut an-
 geli, si cum divinitate comparetur, perfecta dici
 queat, ut alterum loco cedere cogatur majoris præ-
 sentia? Neque enim splendor aliquid, si cum sole
 conferatur, nec **60** humor exiguus, si cum fluvio;
 ut quæ parva sunt prius uidebantur, et domo
 splendorem, e terra humorem, atque ita quæ ma-
 jora sunt et perfectiora capiantur. Quonam enim
 modo duo perfecta continebantur, hinc nempe domus
 splendorem et solem, hinc rursus terra humorem
 et fluvium, hoc consideremus; magna enim pro-
 fecto cura et animadvertens res digna est. An il-
 lud eos fugit, quod res eadem, quæ cum aliqua
 collata perfecta est, alterius ratione imperfecta sit,
 ut collis cum monte collatus, et grænum siaspis
B cum faba, aut alio quopiam majori semine, etiam
 iis, quæ ejusdem sunt generis, majus dicatur: an-
 gelus etiam si ita lubet, cum Deo, et homo cum
 angelo? Quocirca mens nostra, perfecta illa quidem
 est, et principatum tenet, verum in animam et
 corpus; non autem simpliciter perfecta; Dei vero
 serva et subdita est, non principatus socia, nec
 pari honore prædita. Quandoquidem etiam Moses,
 Pharaonis quidem deus ⁶⁶, Dei autem famulus est ⁶⁷,

At mens nostra, inquit, damnata est. Quid autem
 caro? annon damnata? Quare aut hanc quoque
 propter peccatum abijce, aut illam etiam propter
 salutem adijce. Si quod deterius est, assumptum
 est, ut per incarnationem sanctificetur; annon,
 quod præstantius est, assumetur, ut per humanita-
 tis susceptionem sanctitate afficiatur? Si lutum
 fermentatum est, o sapientes viri, ac nova con-
 spersio exstitit ⁶⁸, imago ipsa non fermentabitur,
 et cum Deo temperabitur, per divinitatem deificata?
 Quin hoc quoque adijciemus: si mens, et pecca-
 trix et damnata, omnino sprete et rejecta est, ob
 eamque causam omnia mente corpus assumptum
 est, ignosci utique par est iis, qui circa mentem
 peccant. Dei enim testimonio, de tua sententia,
 aperte demonstratum est, eam nulla ratione curari
 posse. Dicamne quod majus est? Tu quidem, op-

D totum unus est rogos, una flamma.

(66) Κἀκεῖνον πρόσωπον. Combef. κἀκεῖνον προ-
 σῶπον, Fac adjunxeris.

(67) Ἀνακρηθῆσεται, temperabitur, quæ versio
 Græcia respondet; sed cum Patrum vocibus abusi
 fuerint hæretici, mallet Combef. consociabitur, co-
 pulabitur.

(68) Κἀκεῖνο δὲ. Ita Colb. 3, a, Montac. ac
 Morel. In edit. δὲ deest.

(69) Μαρτυρία γὰρ θεοῦ κατὰ σέ. In cod. Reg.
 B, et apud Morel. κατὰ σέ desunt.

(70) Ἀνθρωπολῆτρης ἐγώ. Ut idololatras vocan-
 tur, ait Bill., qui simulacris divinos honores tri-
 buunt, ita Apollinistas orthodoxos anthropolastas
 appellabant, quod totum hominem a Christo assum-
 ptum fuisse crederent, sicutque illum colerent. Eodem

time vir (tanquam sarcolatra, siquidem ego anthropolatra sum), idcirco mentem meam contemnis, ut Deum cum carne devincias 90 perinde atque aliter astringi nequeat, ob idque intermedium parietem tollis 91. Mea autem ratio, hoc est, hominis minime sapientis et eruditi, quemam est? Mens menti, ut propinquiori et conjunctiori, jungitur, ac per eam carni, inter divinitatem et carnis inoleam, intervenientem.

Porro autem, quam humanitatis assumptæ, vel, ut ipsi loquuntur, incarnationis, causam afferant, videamus. Siquidem ut Deus aliqui incomprehensibilis, comprehendatur, ac sub carne, quasi velo quodam, cum hominibus versetur, scita sane hæc ipsis larva est, et hypocrisis fabula: ut interim non dicam alio quoque modo fieri potuisse, ut nobiscum versaretur, quemadmodum prius in ignis rubo 92, et forma humana 93. Si autem ut simili per simile sanctificatio peccati damnationem solvat, profecto quemadmodum carne propter carnem damnatum, et anima propter animam opus habuit, ita etiam merito propter mentem, utpote quæ in Adamo non solum peccaverit, sed et prima affecta fuerit, quemadmodum medici in morbis loquuntur. Quod eum mandatum accepit, hoc mandato quoque minime paruit: quod autem minime paruit, hoc etiam eo audacia progressum est, ut illud violaret; quod autem violavit, hoc in primis quoque salute indigebat; quod autem salute indigebat, hoc etiam assumptum est; ita fit, ut mens assumpta sit.

Hoc nunc, velint nolint, demonstratum est. C geometricis, ut ipsi aiunt, ac necessariis demonstrationibus. Tu vero p-rinde facis, ac si, læso hominis oculo, ac pede insuper offenso, pedi quidem medicinam adhiberes, oculum autem incuratum relinqueres: aut, cum pictor aliquid minus recte pinxisset, picturam quidem immutares, pictorem autem, vel ut munere suo recte functum, præterires. Quod si, his rationibus prohibiti eo confugiant, ut Deum, remota etiam mente, homini salutem afferre posse dicant, utique potuit etiam, remota carne per solam voluntatem, quemadmodum alia quoque omnia citra corporis operam operatus est, et operatur. Quare cum mente carnem quoque tolle, ut plena et perfecta tibi sit temeritas. Sed scilicet a litera decipiuntur, proptereaque ad

A Θεὸν πρὸς σάρκα, ὡς οὐκ ἄλλως δεῖσθαι δυνάμενον, καὶ διὰ τοῦτο ἐξαίρει τὸ μεστόχορον. Ὁ δὲ ἐμὸς λόγος τίς, τοῦ ἀφαιροῦσθαι καὶ ἀπαιδεύτου; ὁ νοῦς τῷ νοί μίγνυται, ὡς ἔγγυτέρω καὶ οικειτέρω. καὶ διὰ τοῦτο σαρκὶ μεσιτεύοντος (71) θεόττει καὶ παχύττει.

Τίς δὲ καὶ ὁ λόγος αὐτοῖς τῆς ἐνανθρωπήσεως, ἴδωμεν, εἰτὼν σαρκώσεως, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν. Εἰ μὲν ἵνα χωρηθῆ θεός, ἄλλως ἀχώρητος ὢν, καὶ ὡς ὑπὸ παραπετάματι τῇ σαρκὶ τοῖς ἀνθρώποις προσομιλήσῃ, κομψὸν τὸ προσωπεῖον αὐτοῖς, καὶ τὸ δρᾶμα τῆς ὑποκρίσεως· ἵνα μὴ λέγω ὅτι καὶ ἄλλως· ὁμιλήσῃ ἡμῖν ὅσιν τε τῆ, ὥσπερ ἐν βᾶτιν πυρὸς B καὶ ἀνθρωπίνῳ εἶδει (72) τὸ πρότερον. Εἰ δὲ ἵνα λύσῃ τὸ κατάκριμα τῆς ἁμαρτίας τῷ ὁμοίῳ τὸ ὁμοιον ἀγιάσει, ὥσπερ σαρκὸς ἐδέχθη διὰ τὴν σάρκα κατακρίθεισάν, καὶ ψυχῆς διὰ τὴν ψυχὴν, οὕτω καὶ νοῦ διὰ τὸν νοῦν, οὐ πταίσαντα μόνον ἐν τῷ Ἀδάμ, ἀλλὰ καὶ πρωτοπαθῆσαντα, ὥσπερ οἱ λατοροὶ λέγουσιν ἐπὶ τῶν ἀβρώστημάτων. Ὁ γὰρ τὴν ἐντολὴν ἐδέξατο, τοῦτο καὶ τὴν ἐντολὴν οὐκ ἐφύλαξεν· ὁ δὲ οὐκ ἐφύλαξε, τοῦτο καὶ τὴν παράβασιν ἐτώλησεν· ὁ δὲ παρέβη, τοῦτο καὶ σωτηρίας ἐδέξτο μάλιστα; ὁ δὲ τῆς σωτηρίας ἐδέξτο, τοῦτο καὶ προσέληψεν· ὁ νοῦς δὲρα προσεληπτῆται.

Τοῦτο νῦν ἀποδείκνυται, καὶ μὴ βούλωνται, γεωμετρικῶς, ὡς φασιν αὐτοὶ, καὶ ἀναγκαίως ἀποδείξαι. Σὺ δὲ ποιεῖς παραπλήσιον, ὥσπερ ἂν εἰ ὀφθαλμοῦ ἀνθρώπου πταίσαντος καὶ ποδὸς προσπταίσαντος, τὸν πόδα μὲν ἐθεράπευες, τὸν δὲ ὀφθαλμὸν ἀθεράπευτον εἶπας· ἢ ζωγράφου τὴν μὴ καλῶς γράψαντος, τὸ μὲν γραφῆν μετεποιεῖς, τὸν δὲ ζωγράφον ὡς κατορθούνα πταίσαντος καὶ ποδὸς προσπταίσαντος τῶν λογισμῶν, καταφεύγουσιν ἐπὶ τὸ δυνατόν εἶναι θεῶν, καὶ χωρὶς νοῦ, οὔσαι τὸν ἀνθρώπον, δυνατόν δὲ που καὶ χωρὶς σαρκὸς, ὁμοίω τῷ βούλεισθαι, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐνεργεῖ, καὶ ἐνήργηκεν ἀσωμάτως. Ἄνελες οὖν μετὰ τοῦ νοῦ καὶ τὴν σάρκα, ἐν ἧ σοι τέλειον τὸ τῆς ἀνομοίας. Ἄλλ' ἀπατώνται ὑπὸ τοῦ γράμματος, καὶ διὰ τοῦτο τῇ D σαρκὶ προστρέχουσι, τὴν συνθήσαν τῆς Γραφῆς

90 Ephes. II, 14. 91 Exod. III, 2. 92 Gen. XVIII, 1 sqq.

Itaque modo Gregorius Apollinarius sequaces sarcolatras vocat, quod carnem solam ab eo assumptam, etiam contemnerent. Superius enim probavit eos qui mentem tollunt, animam quoque prorsus tollere, utpote in qua nihil sit mente præstantius.

(71) Μεσιτεύοντος. Montac. et Morel. ὡς μεσιτεύοντος. Veritū Combel.: Quæ media intercedat inter divinitatem et carnis molem.

(72) Ἐν ἀνθρωπίνῳ εἶδει. In humana specie, videlicet cum sui presentiam patriarchis exhibuit. Christum ab initio inter homines fuisse conversatum existimaverunt Patrum nonnulli. Congressus est, inquit Tertullianus, cum patriarchis et prophetis... ediscens jam in: a primordio, jam inde hominem quod

erat futurus in fine. Asserunt quidam, ait Augustinus, lib. XVI De Civ. Dei, cap. 29, Dominum Christum, etiam ante indumentum carnis, fuisse et visibiliem. Est quidem divina potentatis et invisibilis, incorporalis, incommutabilisque nature, sine ulla sui mutatione etiam mortalibus aspectibus apparere, non per id quod est, sed per aliquod quod sibi subditum est. Quid autem illi subditum non est? Verum huic sententiæ S. Doctor favere non videtur. Addit enim: Multo est credibilis quod et Abraham in tribus, et Lot in duobus viris Dominum agnoscebat, cui per singularem numerum loquebantur, etiam cum eos homines esse arbitrentur.

ἀγνοοῦντες. Ἡμεῖς αὐτοὺς καὶ τοῦτο διδάζομεν. Ὅτι μὲν γὰρ πανταχοῦ τῆς Γραφῆς ἀνθρώπος καὶ ὕψος ἀνθρώπου προσαγορεύεται, τί δὲ πρὸς εἰδότηα καὶ λέγεται;

morare attinet, quibus hoc cognitum est et exploratum?

Εἰ δὲ διασχυρίζονται τῷ (75), Ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦτο περιέξουσι τοῦ ἀνθρώπου τὸ κάλλιστον, ὡσπερ οἱ σκυταὶ τὰ παχύτερα τῶν δερμάτων (74), ἵνα θεὸν σαρκὶ συγκολήσωσιν, ὡρα λέγειν αὐτοῦ; καὶ σαρκῶν μόνων (75) τὸν θεὸν εἶναι θεὸν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ψυχῶν, διὰ τὸ γεγράφθαι, *Κυθὸς ἐδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός*, καὶ, *Πρὸς σὲ πᾶσα σὰρξ ἤξει*, καὶ *Εὐλογεῖτω πᾶσα σὰρξ τὸ ὄνομα τὸ ἄγιον αὐτοῦ*, τοῦτ' ἔστι πᾶς ἀνθρώπος· ἢ πάλιν ἀσωμάτων, καὶ ἀοράτων καταθεθῆναι τοὺς πατέρας ἡμῶν εἰς Αἴγυπτον, καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰωσήφ δεδέσθαι μόνην ὑπὸ τοῦ Φαραῶ (76), διὰ τὸ γεγράφθαι, *Ἐν ἐβδωμηκοντα πέντε ψυχαῖς κατέθησαν εἰς Αἴγυπτον*, καὶ, *Σίδηρον διήλθεν ἡ ψυχή αὐτοῦ* (77), πρᾶγμα δεθῆναι μὴ δυνάμενον. Ἀγνοοῦσι γὰρ οἱ ταῦτα λέγοντες, οἷς συνεκδοχικῶς τὰ τοιαῦτα ὀνομαζέται, ἀπὸ μέρους τοῦ πνεύτος ἐηλωμένου· ὡσπερ καὶ, *Νεοσσοὶ τῶν κοράκιων ἐπικαλοῦνται τὸν θεόν*, ἢ ἡ πτηνὴ ἐηλωθῆ ὄψις, καὶ Πλειὰς καὶ Ἑσπερος καὶ Ἀρκτούρος μνημονεύονται ἀπὸ πάντων ἀστέρων, καὶ τῆς περὶ τούτους οικονομίας.

Καὶ ἅμα οὐκ ἄλλως οἶόν τε ἦν τὴν τοῦ θεοῦ ἐηλωθῆναι περὶ ἡμᾶς ἀγάπην, ἢ ἐκ τοῦ μνημονευθῆναι τὴν σάρκα, καὶ οἷ (78) δὲ ἡμᾶς κατέβη καὶ μέχρι τοῦ χεῖρονος. Σάρκα γὰρ εἶναι ψυχῆς εὐταλότερον, πᾶς τῶν εὖ φρονούντων ὁμολογήσει (79). Τὸ οὖν, Ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, ἰσὺν δοκεῖ μοι δύνασθαι τῷ καὶ ἀμαρτίαν αὐτὸν γεγονέναι λέγεσθαι καὶ κατάραν· οὐκ εἰς ταῦτα τοῦ Κυρίου μεταποιηθέντος, πῶς γάρ; ἀλλ' ὡς διὰ τοῦ ταῦτα διέξασθαι τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἀναλαβόντος, καὶ τὰς νότους βασιλεύσαντος. Ταῦτα μὲν οὖν ἱκανῶς ἐν τῷ παρόντι διὰ τὸ σαφές καὶ τοῖς πολλοῖς εὐληπτον. Οὐ γὰρ λογογραφεῖν, ἀλλ' ἐπιμαρτυρεῖν ἀπάτην βουλόμενοι, ταῦτα γράφομεν, τὸν δὲ τελειώτερον περὶ τούτων λόγον, εἰ δοκεῖ, καὶ διὰ μακροτέρων ἀποδώσωμεν, sed ut errorem et fraudem comprimamus, hæc scriblmus, pleniorem et perfectiorem de iis rebus disputationem alias, si videbitur, edituri.

Ἐὰν δὲ τούτων ἐστὶ βαρύτερον, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο πα-

A *carnem accurrunt, Scripturæ consuetudinem ignorant: nos hoc quoque 91 eos docemus. Nam quod Christus passim in Scriptura, homo, et Filius hominis appellatur, quid apud eos comme-*

Quod si huic loco innititur, *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* **, ob idque, ut suttores quæ in pellibus crassiora sunt, ita ipsi, quod in homine præstantissimum est, abradunt, ut Denm cum carne conglutinent: tempus est ut ipsi dicant, *carnium quoque duntaxat Deum esse Deum, non autem etiam animarum, quoniam scriptum est, Sicut edidisti ei potestatem omnis carnis* **; et, *Ad te omnis caro veniet* **; et, *Benedicat omnis caro nomini sancto ejus* **; hoc est, omnis homo: aut rursum patres nostros incorporeos et invisibiles in Ægyptum descendisse, solumque Josephi animam a Pharaone in vincula coniectam fuisse, quoniam scriptum est: *In septuaginta quinquæ ovinibus descendere in Ægyptum* **; et, *Ferrum pertransiit anima ejus* **, res profecto ejusmodi, quæ nullis vinculis astringi queat. Ignorant enim, qui hæc dicunt, res hæc per synecdochen enuntitari, toto nempse per partem indicato; ut cum ait Scriptura, *Et pulli corvorum Deum invocant* **, ut avium natura designetur, et Pleias et Vesperus et Arcturus memorantur **, pro eo, ac si diceret omnia sidera, Deique circa ea providentiam.

C *Huc accedit, quod non aliter Dei erga nos amor testatus esse poterat, quam ex eo quod caro in memoria fuerit, et quia nostri causa ipse etiam usque ad deteriorem partem sese demisit. Carnem enim anima viliozem esse nemo sanæ mentis inficiabitur. Itaque hic locus, Verbum caro factum est **, eandem vim et significationem mihi habere videtur cum eo, quod peccatum quoque ipsum et male-dictum factus esse dicitur **: non quod Dominus in hæc immutatus sit; qui enim id fieri posset? sed quia per id quod hæc suscepit, iniquitatea nostras sustulit, et in nobis portavit. Atque hæc quidem in presentia propter perspicuitatem, et quia vel a rudioribus facile percipi queant, nobis dixisse sufficiat. Non enim ut libros condamus, sed ut errorem et fraudem comprimamus, hæc scriblmus, pleniorem et perfectiorem de iis rebus disputationem alias, si videbitur, edituri.*

D **92** Quod autem his gravius est, ne hoc quidem

** Joan. i, 14. ** Joan. xvii, 2. ** Psal. lxxiv, 3. ** Psal. cxlvi, 21. ** Act. vii, 14. ** Psal. cix, 18. ** Psal. cxlvi, 9. ** Job xxviii, 31, 32. ** Joan. i, 14. ** Il Cor. v, 21. Gal. iii, 13.

(73) *Διασχυρίζονται* τῷ. Colb. 3, 9, α, διασχυρίζονται τῷ.

(74) *Τὰ παχύτερα τῶν δερμάτων*. Perperam Bill. *crassiores pelles*: sic enim perit similitudo.

(75) *Σαρκῶν μόνων*. Colb. α, σαρκῶν μόνων. Colb. 3, σαρκῶν μόνων εἶναι θεὸν τὸν θεόν. Colb. 6, σαρκῶν μόνων τὸν θεὸν εἶναι, ἀλλ' οὐχί, etc.

(76) *Ἰσὺ τοῦ Φαραῶ*. Montac., Morel. et Combef. ὅπὸ τοῦ Περσέφθ. hoc est, *Putiphare*, quam lectionem confirmat Genes. xxxix, 20, ubi non a Pharaone, sed a Putiphare traditus dicitur Joseph in carcerem.

(77) *Σίδηρον διήλθεν ἡ ψυχή αὐτοῦ*. *Ferrum pertransiit anima ejus*; et sic Septuaginta interpretes, quam versionem requirit historia veritas. Nullibi enim legitur Joseph percussum gladio. at in vincula coniectum. Vulgatam secutus est Bill., reddiditque *ferrum pertransiit animam ejus*, quod Græco minime respondet, et a mente Gregorii prorsus est alienum.

(78) *Καὶ ἐτι*. Ita Colb. 2, 6, 9, α, Montac. et Morel. In edit. καὶ deest.

(79) *Ὁμολογήσει*. Colb. 3, α, Montac., Morel. et Combef. πᾶς ἄν τὸν εὖ φρονούντων ὁμολογήσεια.

praetermittere convenit: *Utinam abscondantur qui a nos conturbant* 81, ac secundum Judaismum, et secundam circumcisiouem, et secunda sacrificia inuehant. Si enim verum est quod asserunt, quid vetat quin Christus quoque ad eadem haec abroganda rursus nascatur, et rursus a Juda prodatur, et in crucem tollatur, et sepulture mandetur, et resurgat, ut omnia, quae ejusdem seriei sunt, impleantur, eodem stellarum motu, juxta Graecorum circuitum, eadem circumferente? Quae enim haec fatalis sors fuerit, ut ex his, quae tum contigerunt, aliud partim fiat, aliud partim omitatur? Hoc sapientes viri ostendant, et librorum multitudine gloriantes.

Quoniam autem ob librum illum de Trinitate animis inflati, falso nos, ut in fide minime sanos, accusant, ac plerosque velut esca quadam alliciunt, illud scire necesse est, Apollinariū, quamvis deitatis nomen Spiritui sancto dederit, vim tamen deitatis minime custodisse. Siquidem ex magno, et majori, et maximo, hoc est, ex Spiritu sancto, et Filio, et Patre, tanquam ex splendore, et radio, et sole, Trinitatem constitutere (quod quidem in illius libris aperte scriptum est), deitatis scala est, non in caelum subuehens, sed e caelo dejiciens. At nos Deum quidem Patrem et Filium et Spiritum sanctum agnoscimus: haec autem non nuda nomina, disparēs dignitates aut potentias secantia, sed unam eandemque, ut appellationem, ita diuinitatis naturam, et essentiam, ac potentiam.

Quod si quis haec quidem a nobis recte dici ardetur, verum haereticorum communionem objiciat, hoc nostrum esse quispiam ostendat; et tunc vel persuadēbimus, vel secedemus. Ante judicium autem, nec aliud quidquam novi moliri tutum est, nedum rem tantam, et de rebus tantis. Nos quidem ista, et apud Deum et apud homines, contestati sumus, et contestamur. Ac ne nunc quidem, credas mihi velim, haec scripsissemus, nisi Ecclesiam lacerari atque discindi videremus, 93 tum per alias praestigias, tum per praesens vanitatis concilium. Quod si quis vobis haec dicentibus et

81 Gal. v, 13.

(80) *Tὰ πάντα τὰ τῆς αὐτῆς.* Morel. τὰ πάντα τῆς αὐτῆς.

(81) *Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀνακρίλωσιν.* Hunc orbem ab eisdem abeundi, ait Bill., et ad eandem rem revertendi confutat Augustinus, lib. x, cap. 34, *De civit.*, quae opinio Platoniorum fuit, qui circuitus temporum induxerunt, quibus eadem semper fuisse renovata atque repetita in rerum natura, atque ita deinceps fore sine cessatione asseuerarent, ut idem August. docet, lib. xii, cap. 13. Cur autem hunc orbem necessarium putarent Platonici, exponit Vives, lib. x, cap. 31, ne videlicet cum certus esset animarum numerus a Deo, cum mundum hunc architectaretur, creatus, deceret qui terram incolerent homines, mundo aeterno et hominibus morti subditis. Revolutionem hanc videtur attingere Tullius in *Somnio Scipionis*.

(82) *Τίς γὰρ ἡ ἀπεκρίσις.* Ita codd. omnes,

ραλιπεῖν ἀναγκάον. Ὁρασηον καὶ ἀποκόφονται ὁ ἀναστασιῶντες ἑμᾶς, καὶ δεῦτερον Ἰουδαισμῶν, καὶ δευτέραν περιτομῆν, καὶ θυσίας δευτέρας εἰσάγοντες· εἰ γὰρ τοῦτο, τί κωλύει καὶ πάλιν γεννηθῆναι Χριστὸν εἰς ἀβέτηραν τῶν αὐτῶν, καὶ προδοθῆναι πάλιν ὑπὸ Ἰούδα, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ ταφῆναι, καὶ ἀναστῆναι, ἵνα πληρωθῇ τὰ πάντα τὰ τῆς αὐτῆς (80) ἀκολουθίας, κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀνακρίλωσιν (81), τὰ αὐτὰ περιφεροῦσας τῆς αὐτῆς τῶν ἀστρων κινήσεως; τίς γὰρ ἡ ἀπεκρίσις (82), τὸ μὲν τι γενέσθαι τῶν τότε συμβάντων, τὸ δὲ παρεθῆναι; τοῦτο δεῖξάτωσαν οἱ σοφοί, καὶ τῷ πλάθει τῶν βεβλήτων φιλοτιμούμενοι.

Ἐπειδὴ δὲ τῷ περὶ Τριᾶδος φυσιοῦμενοι λόγῳ, καταφεύδονται μὲν ἡμῶν, ὡς οὐχ ὀρθῶς ἐχόντων περὶ τὴν πίστιν, βελεῶσαι δὲ τοὺς πολλοὺς, ἐκείνο γνωσκῶν ἀναγκάον, ὅτι Ἀπολλινάριος μὲν τὸ τῆς θεότητος ὄνομα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δοῦς, τὴν δύναμιν τῆς θεότητος οὐκ ἐφύλαξε. Τὸ γὰρ ἐκ μεγάλου, καὶ μετρίου, καὶ μεγίστου συστήν τὴν Τριάδα, ὡς περ ἐξ αὐτῆς, καὶ ἀκτύχου, καὶ ἡλίου, τοῦ Πνεύματος, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς (ὡς περ (83) σαφῶς ἐν τοῖς ἐκείνου γέγραπται λόγοις), κλίμαξ ἐστὶ θεότητος, οὐκ εἰς οὐρανὸν ἄγουσα (84), ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ κατάγουσα. Ἡμεῖς δὲ Θεὸν μὲν γνωσκόμεν τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα (85)· ταῦτα δὲ οὐ κλέπτει ψιλὰς, τεμονόσας ἀειομένων ἢ δυνάμεων ἀνίσταται, ἀλλὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὡς περ προσήγοραν, οὕτως καὶ θεότητος φύσιν, καὶ οὐσίαν, καὶ δύναμιν.

Εἰ δὲ τις ταῦτα μὲν ὀρθῶς οἰεταί λέγεσθαι, ἔγκαλι δὲ τὴν τῶν αἰρετικῶν κοινωνίαν, δεῖξάτω τις τοῦτο τῶν ἡμετέρων (86)· καὶ ἡ πείσομεν, ἢ ἀναχωρήσομεν. Περὶ κρίσεως δὲ οὐδὲ ἄλλο τι καινομῶν ἀσφαλές, μὴ ὅτι πρῶγμα τοσούτου, καὶ περὶ τηλικούτων. Ἡμεῖς μὲν οὖν ταῦτα καὶ διαμαρτυρήμαθα ἴσθη καὶ ἀνόητους, καὶ διαμαρτυρήμαθα. Καὶ οὐδὲ νῦν, εὐ ἴσθη, ταῦτ' ἂν ἐγράφαμεν, εἰ μὴ τὴν Ἐκκλησίαν ἐκωρῶμεν διασπωμένην, καὶ τεμονόμην, καὶ ταῖς ἄλλαις τερατείαις. καὶ τῷ νῦν συνεδρίῳ τῆς ματαίτητος. Εἰ δὲ τις ταῦτα λεγόντων ἡμῶν καὶ διαμαρτυρομένων, ἢ διὰ χρείας τινὰς (87),

Montac., Morel. et Combef., cuius interpretationem sequimur. In edit. ἀποκρίσις, veritque Bill.: *Quae enim haec attributio fuerit, ut ex his quae tum contigerunt aliud factum, aliud omissum sit?*

(83) Ὁραση. Ita codd. nostri. In edit. ὡς περ.

(84) *Εἰς οὐρανὸν ἄγουσα.* Montac., Morel. et Combef. εἰς οὐρανὸν ἀνάγουσα, non in caelum sursum rehens.

(85) *Τὸ ἅγιον Πνεῦμα.* Colb. 3, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

(86) *Δειξάτω τις τοῦτο τῶν ἡμετέρων.* Comb.: *Ostendat quispiam id ad nos spectare.* Bill.: *Hoc nostrorum quispiam ostendat.*

(87) *Ἢ διὰ χρείας τινὰς,* etc. Colb. 3, ἢ διὰ ἔχθρας τινὰς, ἢ διὰ φόβου ἀνῶν (ἀνῶν pro ἀνθρώπων), aut propter quaedam inimicitias aut propter insipientium metum. Paolo post, διὰ μικροψυχίας, reddidit Bill. propter similitates.

ἢ διὰ φόβου ἀνθρώπων, ἢ διὰ μικροφυχίας ἀτόπου, ἢ διὰ τὸ ἀποκρίναντο τέως καὶ ἀκατέβητον, ἢ διὰ τὸ ἐνοχοῦσαι, καὶ πρὸς τὰς καινοτομίας ἴτοιμον, διαπίπτει μὲν ἡμᾶς, ὡς οὐδενὸς λόγου ἄξιον, προστρέχει δὲ τοῖς τοιοῦτοις, καὶ διαίρει τὸ καλὸν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, αὐτὸς βαστάσει τὸ κρέμα, ὅστις ἐάν ᾗ, καὶ ὑρέξει τῷ Θεῷ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Εἰ δὲ οἱ μακροὶ λόγοι, καὶ νέα ψαλτήρια, καὶ ἀντίφθογγα τῶν Δαβὶδ (88), καὶ ἡ τῶν μέτρων χάρις, ἡ τρίτη διαθήκη νομιάζεται, καὶ ἡμῆς ψαλμοποιήσομεν, καὶ πολλὰ γράφομεν καὶ μετρήσομεν. Ἐπειδὴ δοκοῦμεν καὶ ἡμεῖς Πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν· εἴπερ Πνεύματος χάρις τοῦτό ἐστιν, ἀλλὰ μὴ ἀνθρωπίνῃ καινοτομία (89). Ταῦτά σε βούλομαι διαμαρτύρασθαι τοῖς πολλοῖς (90), ἵνα μὴ βάρος ἔχημεν, ὡς τοιοῦτο κακὸν παρορῶντες, καὶ παρὰ τὴν ἡμετέραν βελύριαν, κωντροῦ δόγματος νομῆν καὶ ἰσχύιν λαμβάνοντες. Hæc te apud multitudinem attestari volumus, ut ne pondus habeamus, tanquam hujusmodi malum dissimulantes, ac per socordiam nostram committentes ut pravum dogma latius serpat, ac robur capiat.

PF. KATA AΠΟΛΛΙΝΑΡΙΟΥ ΠΡΟΣ ΚΛΗΔΟΝΙΟΝ

EPISTOLA B' (91).

Mittit Cledonio Gregorius regulam fidei canonemque ad quem prava hereticorum doctrinas exigerent Catholicici: versutias et sophismata Apollinaristarum aperit et dissolvit.

Ἐπειδὴ πολλοὶ, προσελθόντες (92) τῇ σῆ εὐλαθείᾳ, πληροφρίαν ζητοῦσι περὶ πίστεως, καὶ διὰ τοῦτο ἀπητήσας ἡμᾶς ἀγαπητικῶς σύντομον ὄρον εἶνὰ καὶ κανόνα τοῦ ἡμετέρου φρονήματος, διὰ τοῦτο ἐγράψαμεν τῇ σῆ εὐλαθείᾳ (ὁ καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων ἐγνώριζες), ὅτι ἡμεῖς τῆς κατὰ Νίκαιαν πίστεως, τῆς τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐκεῖ (93) συνελθόντων ἐπὶ καθαιρέσει τῆς Ἀρειανῆς (94) ἀίρεσεως, οὐδὲν οὐτε προσεμίσησαμεν πώποτε, οὐτε προτιμᾶν δυνάμεθα, ἀλλ' ἐκείνης ἐσμέν τῆς πίστεως σὺν Θεῷ καὶ ἐσόμεθα (95), προσδιαθροῦντες τὸ ἐλλειπῶς εἰρημένον ἐκείνο περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος (διὰ τὸ μὴ εἶναι κενήσθαι τῆς κατὰ τὸ ζήτημα), ὅτι μὴδὲ θεότητος εἰδέναι χρὴ τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, Θεὸν καὶ τὸ Πνεῦμα γινώσκοντας (96). Τοῖς οὖν οὕτω φρονού-

Gal. v, 10.

(88) Ἀντίφθογγα τῶν Δαβὶδ. Combef.: Ex adverso Davidi respondentia, eisque contraria. Illud erat Apollinari studium, ut heretica paraphrasi psalmos Davidicos sine cantandis traderet, eaque arte illorum sibi conciliaret animos. Quia vel incipient vel pravitatis mentis textum ausus corrumpere, suos facilius disseminabat errores. Idem, quemadmodum narrat Socrates in *Hist. trip.*, lib. III, cap. 16, libros Mosaicos carmine vertit, et quæ in Veteri sunt Testamento historica forma constructa pariter dactylo metro construxit, partim ad formam tragicæ dramaticæ elaboravit. Vide Niceph., lib. XI, cap. 12. Ab eo cum videret Gregorius multos suavitate carnis illectos in errorem pertrahi, ut hinc malo medicinam afferret, animum ad componendos versus tradidit, multaque in extrema senectute carmina scripsit.

(89) Ἀλλὰ μὴ ἀνθρωπίνῃ καινοτομία. Colb. 3,

A contestantibus, aut propter quædam commoda, aut propter humanum metum, aut propter abaudas quasdam pusillanimitates, aut propter pastoris et gubernatoris inopiam, aut quia perogrinis et inusitatis rebus gaudet, atque ad res novas molientiæ promptus et paratus est, nos quidem ut nullius pretii homines aspernatur, ad istos autem accurrit, ac pulchrum Ecclesiæ corpus dividit, ipse judicium portabit, quisquis tandem fuerit, atque apud Deum in iudicii die causam dicet. Quod si proluxi libri, et nova Psalteria, Davidique contrarium sonum edentia, et carminum lepos, pro tertio quodam testamento habentur: nos quoque psalmos condemus, et multa conscribemus, ac versibus complectemur; quandoquidem ipsi quoque Spiritus Dei nos habere existimamus: si tamen Spiritus gratia hoc est, ac non potius humana novatio. Hæc te apud multitudinem attestari volumus, ut ne pondus habeamus, tanquam hujusmodi malum dissimulantes, ac per socordiam nostram committentes ut pravum dogma latius serpat, ac robur capiat.

CII. AD CLEDONIOΝ CONTRA ΑΠΟΛΛΙΝΑΡΙΟΝ

EPISTOLA II.

Quoniam multi, ad pietatem tuam adcentes, certam de fide doctrinam quaerunt, ob idque a nobis brevem quamdam sententiam nostræ regulæ et canonem amico animo exegisti, idcirco pietati tuæ scripsimus (quod ante litteras quoque nostras compertum habebas), ninirum nos fidei Nicænae, quæ a sanctis Patribus, qui illic ad everendam Arianam hæresim convenerunt, edita est, nec quidquam unquam prætulisse, nec præferre posse; verum ejus fidei, Dei munere, nos esse, ac fore: illud insuper explicantes, quod ab illis minus plene de Spiritu sancto dictum est (propterea quod hæc questio nondum excitata et agitata fuerat), nempe unam eandemque Patris, et Filii, et Spiritus sancti divinitatem agnoscendam esse, Deum quoque videlicet Spiritum profiitendo. Eos igitur,

a, καὶ μὴ ἀνῆ (ἀνῆ pro ἀνθρωπίνῃ) καινοτομία, ac non potius insipienti novatio.

(90) Τοῦς πολλοῖς. Col. Reg. B, τοῖς πολλοῖς.

(91) Alias Ll. Scripta anno 382. — Πρὸς Κληδόνιον. Colb. 6, et cod. Reg. B, πρὸς Κληδόνιον πρεσβύτερον ἐπιστολὴ β'. Morel. πρὸς Κληδόνιον πρεσβύτερον λόγος δεύτερος. Colb. 3, et Combef. πρὸς Κληδόνιον λόγος α'.

(92) Προσελθόντες. Colb. 3, a, Montac., Morel. ac Combef. προσόντες.

(93) Τῶν ἐκεῖ. Montac. et Morel. τῶν ἐκεῖ.

(94) Τῆς Ἀρειανῆς. Montac. et Morel. τῆς Ἀρειανικῆς.

(95) Σὺν Θεῷ, καὶ ἐσόμεθα. Montac. et Morel. καὶ ἐσόμεθα σὺν Θεῷ, sicque Bilj. interpres, Deoque adjuvante fore.

(96) Τὸ Πνεῦμα γινώσκοντας. Colb. 3, a, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον γινώσκοντας.

qui ita sentiunt, ac docent, pro sociis habe, A quemadmodum et ipsi habemus: eos autem, qui secus sentiunt aversare, atque a Deo et Ecclesia catholica alienos existima. Quandoquidem autem, et de divina humanitatis assumptione, sive incarnatione, quaestio quaedam movetur, hoc quoque omnibus de nobis affirmata, nec Dei Filium, qui ex Patre primum, ac deinde ex sancta Maria virgine genitus est, in unum jungere, nec duos filios nominare, sed unum et eundem in inseparabili deitate et honore adorare. Quod si quis vel nunc, vel in posterum, his minime assensus fuerit, ipse Deo in die iudicii rationem reddet.

Ac nostra quidem adversus amentem eorum de mente sententiam contentio et oppositio, ut brevi complectar, ita se habet: soli enim fere, quod profitentur, hoc etiam revera patientur, ob amentiam nimirum mentem circumcidentes. Ne autem nos hoc nomine accusent, quod Vitalii viri nobis charissimi fidem, quam, ita postulante beato Damaso, Romae episcopo, litteris consignatam edidit, prius quidem probaverimus, nunc vero repudicimus, de hac quoque re pauca disseremus. Isti enim, cum apud fidos suos discipulos et arcanorum conscios, quemadmodum Manichaei, apud eos quos electos vocant, de divinitate disputant, totum suum morbum detegentes, vix etiam carnem Salvatoris tribuunt. Cum autem communibus de humanitatis assumptione sententiis, quas Scriptura exhibet, convincuntur ac premuntur, pias quidem dictiones consentunt, verum circa sensum et intelligentiam dolos nectunt, non quidem animae, nec rationis ac mentis expertem nec imperfectum 95 hominem confiteutes: ceterum animae, et rationis, ac mentis loco divinitatem inducentes, perinde atque ipsa sola cum carne temperata et copulata fuerit, ad non etiam humanae nostrae res et proprietates; etiamsi illa ab omni peccato puritas humana conditione sublimior esset, ac virtuosarum nostrarum affectionum expiatrix.

(97) Έχε κοινωνικούς. Combef.: In communiōne habe, illis communiōne jungere.

(98) Ο δογματίζουσιν. Ita Collb. 3, 6, 9, a. Montac. ac Morel. legitur Bill. In edit. ε δεστ.

(99) Οὐδὲν αὐτῶν. Vitalius, honestate vitae conspicuus et apostolicorum dogmatum alumnus, an Apollinario tandem correptus est atque in haeresim pertractus. Theodoret. lib. v, cap. 4. Hunc Apollinarius sectatoribus suis Antiochia praefecit. Niceph. lib. xii, cap. 4, qui et illius supra memorat lib. xi, cap. 12, ubi et Apollinaristas Vitalianus dictos ab Antiochenis scribit. Cum Vitalio isto se Antiochiae congressum, atque multa de mente Christi disseruisse scribit Epiph., lib. iii. Haec Bill.

(1) Γνωστοί αὐτῶν. Collb. 3, γνωστοί αὐτῶν.

(2) Ἐκλεκτοῖς λεγομένοις. August. in lib. De haeresibus ad Quodvaldeum, haeres. xlvi, tom. VIII, pag. 14, Manichaeos ecclesiam suam voluisse constare duabus professionibus, auditorum et electorum, scribit. Ut autem intelligas, ait Bill., quos electos, quosque auditores vocarent Manichaei, operae pretium erit verba ejusdem August. ex epist. nunc 236 ad Deuterium episcopum hic ascri-

τας καὶ διδάσκοντας ἔχε κοινωνικούς (97), ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς· τοὺς δὲ ἐτέρως ἔχοντας ἀποστρέφου, καὶ ἀλλοτρίους ἡγοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, εἴθουν σαρκώσεως κινεῖται τι ζήτημα, καὶ τοῦτο διορίζου πᾶσι περὶ ἡμῶν, ὅτι τὸν γέννη καὶ τοῦ Θεοῦ, τὸν γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς, καὶ μετὰ τοῦτο ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας, εἰς ἓν ἀγαγομέν, καὶ οὐ δύο υἱοὺς ἐνομαζόμεν, ἀλλ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐν ἀδιαιρέτῳ θεότητι καὶ τιμῇ προσκυνούμεν. Εἰ δὲ τις οὐ συντίθεται τούτοις ἢ νῦν ἢ ὕστερον, αὐτὸς ὕψεται τῷ Θεῷ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Ἡ μὲν οὖν πρὸς τὴν ἀνόητον αὐτῶν περὶ τοῦ νοῦ ὀξάν ἐνστάσις ἡμῶν καὶ ἀντιθεσις, ὡς ἐν βραχέϊ, τοιαύτη καὶ οὕτως ἔχουσα· μόνον γὰρ σχεδὸν δ δογματίζουσιν (98), ὅπως καὶ πάχουσιν, ἀνοία τὸν νοῦν περικόπτουτες. Ἵνα δὲ μὴ κατηγορώσιν ἡμῶν ὡς τὴν τοῦ ἀγαπητοῦ Οὐτάλλειου πίστιν (99), ἦν ἀπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ μακαρίου Δαμάσου τοῦ τῆς Ρώμης ἐπισκόπου, ἔγραψον ἐπιδέδωκε, πρότερον μὲν ἀποδεχομένων, νῦν δὲ ἀνανομένων, καὶ περὶ τοῦτου βραχέα δηλώσωμεν. Οὗτοι γὰρ ἦνίκα μὲν ἂν τοῖς γνωστοῖς αὐτῶν (1) μαθηταῖς, καὶ μύσταις τῶν ἀποφῆτων θεολογῶσιν, ὡς περὶ οἱ Μανιχαῖοι τοῖς ἐκλεκτοῖς λεγομένοις (2), ὄλην τὴν νόσον αὐτῶν (3) ἐκκαλύπτουτες, μόλις καὶ τὴν σάρκα τῷ Σωτῆρι δίδασιν. Ὅταν δὲ ταῖς κοιναῖς ἀπορήσει περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως, ἃς ἡ Γραφὴ παρίστηναι, ἐλέγχονται καὶ πείζονται, τὰς μὲν εὐσεβεῖς λέξεις ὁμολογοῦσι, περὶ δὲ τὸν νοῦν κακουργοῦσιν (4). οὐκ ἄψυχον μὲν, οὐδὲ ἄλογον, οὐδὲ ἄνου, οὐδὲ ἀτελεῖ ὁμολογοῦντες τὴν ἀνθρωπίνον, ψυχὴν δὲ καὶ λόγον, καὶ νοῦν, αὐτὴν εἰσάγοντες τὴν θεότητα, ὡς αὐτῆς τῇ σαρκὶ συγκαθεύσεως μόνης, ἀλλ' οὐκ (5) καὶ τῶν ἡμετέρων καὶ ἀνθρωπίνων, εἰ καὶ τὸ ἀναμάτητον κρείττον ἢ καθ' ἡμᾶς ἦν, καὶ τῶν ἡμετέρων παθῶν καθάρσον.

bere. Auditorem, de Victorino subdiacono loquitur, sane Manichaeorum, non electum se esse confessus est. Auditores autem qui appellantur apud eos, et carnis vescuntur, et agros colunt, et si voluerint, uxores habent, quorum nihil faciunt qui vocantur electi. Sed ipsi auditores ante electos genua figunt, ut eis manus supplicibus imponatur, non a solis episcopis, vel presbyteris, aut diaconis eorum, sed a quibuslibet electis. Solent etiam et lejanum cum eis adorant et orant. Die quoque Dominico jejunant cum illis, et omnes blasphemias credunt, etc. Haec ibi August. Electorum etiam ipsorum, ut et auditorum, nemiini Possidonius Calamensis in lib. De Vita August., cap. 16.

(3) Νόσον αὐτῶν. Ita Montac. et Morel. In edit. νόσον αὐτῶν, vertitque Bill.: Totum morbum ipsi detegentes.

(4) Περὶ δὲ τὸν νοῦν κακουργοῦσι Combef. interpretationem sequimur: verterat Bill.: Circa mentem dolum intrant.

(5) Ἄλλ' οὐκ, etc. Combef.: Ac non etiam quae nostra sunt atque humana eidem contemptera fuerint et copulata.

Ὁὕτω γοῦν καὶ τὸ, Ἡμεῖς δὲ τῶν Χριστοῦ ἔχομεν, παρεξηγούνται κακῶς καὶ λίαν εὐθῶς, τῶν Χριστοῦ τὴν θεότητα λέγοντες, ὡχ, ἔπειρ ἡμεῖς, ὀποιαδῶντες, ὅτι οἱ τὸν ἑαυτῶν τῶν καθήραντες μίμῃσι τοῦ νοῦς ἐκείνου, ἐνπερ ἡμῶν ὁ Σωτὴρ ἀνεδείξατο, καὶ πρὸς αὐτὸν ρυθμίζοντες, ὡς ἐφικτὸν, οὕτω τῶν Χριστοῦ ἔχειν λέγονται· ὡς καὶ σάρκα Χριστοῦ μαρτυρηθεῖν ἂν ἔχειν ἐκείνοι οἱ τὴν σάρκα (6) παιδαγωγῆσαντες, καὶ σύσσωμοι καὶ συμμέτοχοι Χριστοῦ κατὰ τοῦτο γενόμενοι· καὶ Ὡς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοκοῦ, οὕτω, φησὶ, φορέσαμεν (7) καὶ τὴν τοῦ ἐπουρανίου. Ὁὕτω δὲ καὶ τέλος αὐτοῖς ἀνθρώπος, ὡχ ὁ πεπειρασμένος (8) κατὰ πάντα τὰ ἡμέτερα χωρὶς ἁμαρτίας, ἀλλὰ τὸ ἐκ Θεοῦ καὶ σαρκὸς σύγκραμα δογματικῆται (9). Τοῦτου γάρ, φασὶ, τίτελιότερον (10);

Τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τὴν τῆς ἐνανθρωπήσεως κακογραφῶσι φωνὴν (11), τὸ ἐνανθρώπησαν, ὡχ ἐν ἀνθρώπῳ γέγονεν (12), ὃν ἑαυτῷ περιέπηξεν, ἐξηγητόμενοι, κατὰ τὸ εἰρημένον, Ἀὐτὸς γὰρ ἐτίτωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἀνθρώποις ὠμίλησε, καὶ συνεπολιτεύσατο, λέγοντες καὶ διδάσκοντες, καὶ πρὸς ἐκείνην καταφεύγοντες τὴν φωνὴν, τὴν· Μετὰ τοῦτο (13) ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνεστράφη, λέγουσιν. Καὶ τί ἂν τις ἀγωνίζοιτο ἐπὶ πλεον; Οἱ τὸν ἀνθρώπον (14) ἀποσκευάζομενοι, καὶ τὴν ἐντὸς εἰκόνα, τὸ ἐκτὸς ἡμῶν καθαρῶσαι μόνον ἐὰν τοῦ καινοῦ (15) προσώπου, καὶ τοῦ ὁρωμένου, τοσοῦτον ἑαυτοῖς μαχόμενοι, ὡς ποτὲ μὲν διὰ τὴν σάρκα καὶ τὰ ἄλλα παχέως καὶ σαρκικῶς ἐξηγεῖσθαι (ἐντεῦθεν γὰρ αὐτοῖς ὁ δεύτερος; Ἰουδαϊσμός ὤφρηται, καὶ ἡ χιλιοστὴς (16) καὶ ληρώδης ἐν τῷ παραδείσῳ τροφή, καὶ σχεδὸν τὸ (17) τὰ αὐτὰ πάλιν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἀναλαμβάνειν ἡμᾶς), ποτὲ δὲ δόκησαν μᾶλλον ἢ ἀλλῆθειαν τῆς σαρκὸς εἰσάγειν, ὡς οὐδὲν τῶν ἡμετέρων παθοῦσης, οὐδὲ ὅσα τῆς ἁμαρτίας ἐστὶν ἐλευθερα, καὶ κεκρηθῆσαι πρὸς τοῦτο· ἢ ἀποστολικῆ φωνῆ, ὡχ ἀποστολικῶς νοουμένη, ἢ λεγομένη, ἐν ὁμοίωματι ἀνθρώπων τὸν Σωτῆρα ἡμῶν γεγενῆσθαι, καὶ σχήματι εὔρησθαι ὡς ἀνθρώπον, ὡς οὐχὶ τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους ἐν τοῦτοις δηλου-

A Sic quippe illud quoque, Nos autem mentem Christi habemus, prave ac perquam stolidè interpretantur, nimirum pro Christi mentem divinitatem significari contententes; nos autem hunc locum more nostro exponentes, nempe quod ii, qui mentem nostram ad illius mentis, quam Salvator pro nobis assumpsit, imitationem purgarunt, atque ad eam, quantum fieri potest, composuerunt, mentem Christi habere dicuntur: quemadmodum et illi carnem Christi habere dici possent, qui carnem domuerunt, atque hac ratione concorporei et participes Christi facti sunt, et, Sic ut portavimus imaginem terreni, ita, inquit, portavimus imaginem et celestis. Eodem quoque modo ipsis perfectus homo, non qui omni ex parte res nostras, excepto peccato, expertus est, sed illud ex Deo et carne temperamentum esse s'atuitur. Hoc enim, aiunt, quid perfectius?

Idem autem etiam circa ἐνανθρωπήσεως vocem improbe ac verus usurpant, hoc verbum ἐνηθρώπησαν non ita explicantes, ut idem sit, quod, in homine, quem sibi ipsi affixit, existit, iuxta id quod ait Scriptura, Ipse enim sciebat quid esset in homine; verum idem esse dicentes et docentes, quod, cum hominibus consuetudinem habuit ac versatus est, atque ad hæc verba confugientes: Post hoc in terra visus est, et cum hominibus conversatus est. Quid autem diutius quispiam concertet? Sane dum hominem atque internam imaginem submovent, id duntaxat nostri, quod deforis est, per novam hanc larvam, et aspectabilem speciem mundant, adeo secum ipsi pugnantes, ut nunc quidem propter carnem cætera etiam crasso ac carnali modo exponant (hinc enim illis sæculus Judæismus manavit, et delira mille annorum in paradiso voluptas, illudque propemodum, nos eadem rursus post eadem resumere): nunc autem opinionem potius quam veritatem carnis inducant, tanquam nihil humani passa fuerit, ne earum quidem rerum, quæ peccato vacant; atque ad hujusmodi dogmatis confirmationem, apostolicam quamdam vocem adhibeant, nec apostolice intellectam, nec pronuntiatam, nimirum in similitu-

11 Cor. ii, 16. 12 Ephes. iii, 6. 13 I Cor. xv, 49. 14 Joan. ii, 25. 15 Baruch iii, 58. 16 Philipp. ii, 7.

(6) Οἱ τὴν σάρκα. Ita cod. Reg. B, Colb. 3, 6, 9, a. In edit. ὁ deest.

(7) Φορέσαμεν. Nic aliter Vulgata Græca, portavimus, etsi Latina portemus.

(8) Πεπειρασμένος, etc. Apostolus, Hebr. iv, 15, πεπειρασμένον κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας, quod Vulgata, tentatum per omnia absque peccato.

(9) Δογματικῆται. Colb. δογματίζοντες.

(10) Τοῦτου γάρ, φασὶ, τίτελιότερον. Ita eodex Regius B, Montac., Morel. et Combefsius, et sic in versione Billius emendavit. In edit. τοῦτο γάρ, φασὶ, τελιότερον.

(11) Κακογραφῶσι φωνῆν. Combef.: Circa vocem cavillantur.

(12) Ἐν ἀνθρώπῳ γέγονεν. Combef.: Ut idem ait quos in hominem venit, cepit esse in homine,

D quem compactum sibi adhibuit: hoc nempe, in ipsum venit, idem sit ac compingere, sibi que adhibere, totaque deitatis presentia impletum suum facere, quo spectat auctoritas inducta: Ipse sciebat quid esset in homine.

(13) Μετὰ τοῦτο. Colb. 3, μετὰ ταῦτα, et sic habet Vulgata, reddiditque Bill.

(14) Οἱ τὸν ἀνθρώπον. Colb. a, ὅτι τὸν ἀνθρώπον. Colb. 3, ὅτι οἱ τὸν ἀνθρώπον.

(15) Διὰ τοῦ καινοῦ. Cod. Reg. B ἐὰν τοῦ καινοῦ, per inane hanc, etc.

(16) Χιλιοστὴς. Ita Colb. 3, 6, 9, a, et Morel. qui notat mendose legi a Montac. χιλιοστὴς; alios autem auctores scribere χιλιάτης. In edit. χιλιοστὴς.

(17) Καὶ σχεδὸν τὸ. In Colb. 3 τὸ deest.

dinem hominum Salvatorem factum esse, et habitu inventum ut hominem: quasi his verbis non humana forma significetur, sed fallax quaedam species et opinio.

Quoniam igitur eae voces, si recte intelligantur, cum pietate conjunctae sunt; si perperam exponantur, impietate non carent, quid mirum, si Vitalii quoque verba nos quidem, ita suadente voluntate, in pinam sensum accepimus, alii autem ad eorum, quae scripta sunt, mentem exasperantur et inflammantur? Quod etiam in causa fuisse reor, cur ipse quoque Damasus, cum postea rectius edoctus fuisset, simulque in pristinis eos expositionibus persistere audisset, eos ab Ecclesiae eam abdicarit, fideique libellum cum anathematismo deleverit: tum etiam quod fraudem eam, in qua per simplicitatem inciderat, permolesce ferret.

Harum itaque rerum cum manifeste convicti sunt, non indignatione afficiantur, sed pudore suffundantur; non mendacis nos incessant, sed animos deprinant, ac magnum illud et admirandum orthodoxiae elogium et praconium ex aedium vestibulis expungant, quo ingressuris statim cum hujusmodi questione ac distinctione occurrunt, Adorandum videlicet esse, non hominem Deiferum, sed Deum carniferum. Quo quid stultius fingi possit, magnopere licet hoc nomine gloriantur novi illi veritatis pracones? Quamvis enim, ob inversionis celeritatem, sophisticam aliquam gratiam habeat, et velut in calculorum subductione, ludificationem quamdam, imperitorum animos oblectantem: nihil tamen aequè ridiculum, nihil aequè stultum et stolidum excogitari potest. Nam si quis immutato hoc vocabulo, homo, atque item hac voce, caro, in Deum (quorum scilicet alterum nobis, alterum ipsis placet), postea eximia ista et divinitus cognita inversione utatur, quid conficitur? nempe adorari debere, non carnem deiferam, sed Deum hominiferum. O ingentem absurditatem! absconditam post Christum sapientiam hodie nobis annuntiant: id quod sane lacrymis dignum est. Nam si triginta duntaxat abhinc annis fides initium sumpsit, cum quadringenti jam fere anni fluxerint a quo Christus manifestatus est, inane utique tanto tempore fuit Evangelium, inanis etiam fides nostra, frustraque martyres martyrio perfuncti sunt, frustra tales tantique antistites plebi praefuerunt, versuunque, non autem fidei, est gratia.

(18) *Toluvn ai φωναί αὐταί.* Ita Colb. 3, 6, 9, a. Montac., Morel. et Combef. In edit. *τόνουν αὐτά φωναί.*

(19) *Προτέρων μόνων.* Colb. 3 et Combef. *προτέρων μόνων σκοπῶν, in pristinarum eos expositionum proposito persistere.*

(20) *Ἀνατετραχθέναι.* Colb. 3, et Combef. *ἀνατετραχθέναι, cum anathematismo monumentis tradiderit.*

(21) *Αὐτῶν ἐκεῖνο.* Ita Colb. 3, 6, 9, a. In edit. *αὐτῶν ἐκεῖνο.*

(22) *Οὐ ἴ. Cod. Reg. B et Colb. a. τοῦτου σί.*

(23) *Ῥήματι τοῦτου μέγα.* Ita Colb. 3, 6, 9, et

ἀ μένου, φαντασίας δὲ τινος ἀπατηλῆς καὶ δοκίσεως.

Ἐπειδὴ τόνουν αὶ φωναί αὐταί (18), καλῶς μὲν νοούμεναι, μετὰ τῆς εὐσεβείας εἶσι, κακῶς δὲ ἐξηγούμεναι, τὸ δυσσεβὲς ἔχουσι, τὶ θαυμαστὸν, εἰ καὶ τοὺς Οὐιταλίου λόγους, ἡμεῖς μὲν ἐπὶ τὸ εὐσεβέστερον ἐδεξάμεθα, οὕτω τοῦ θελῆναι πεποιθότες, ἄλλοι δὲ πρὸς τὸν τὸν γεγραμμένων νοῦν ἀγριλεύουσιν; ὁ μοι δοκεῖ, καὶ Δάμασος αὐτὸς μεταδιὰθεῖς, καὶ ἅμα πυθόμενος ἐπὶ τὸν προτέρων μόνων (19) αὐτοῦς ἐξηγήσων, ἀποκηρύκτους αὐτοῦς πεποισήσθαι, καὶ τὸ γραμματεῖον ἀνατετραχθέναι (20) τῆς πίστεως σὺν ἀναθεματισμῶν· καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἀπάτην αὐτῶν δυσχεράνας, ἦν ἐπαθεν ἐξ ἀπλότητος.

Ταῦτ' ὦν ἐληλεγμένοι σαφῶς, μὴ χαλεπαινέτωσαν, ἀλλ' ἐντραπέσθωσαν, μὴδὲ καταφευδέσθωσαν, ἀλλὰ συσταλλέσθωσαν, καὶ τῶν πλῶντων ἐξαλειψέτωσαν τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν αὐτῶν ἐκεῖνο (21) πρόγραμμά τε καὶ κήρυγμα τῆς ὀρθοδοξίας, μετὰ ζητηματος εὐθὺς ἀπαντώντες τοῖς εἰσοῖσι καὶ διακρίσεως, τὸ θεῖν προσκυνοῦν μὴ ἀνθρωπῶτον θεοφόρον, ἀλλὰ θεῖν σαρκοφόρον. Οὐ τί (22) γένοιτ' ἂν ἀλογώτερον, κἂν τῷ ῥήματι τοῦτου μέγα (23) φρονῶσι οἱ νέοι τῆς ἀληθείας κήρυκες; χάριν μὲν γὰρ ἔχει τινὰ σοφιστικὴν τῷ τάχει τῆς ἀντιστροφῆς, καὶ ψηφολογικὴν τετρατείαν, τοὺς ἀπειθεῖν τέρπουσαν· ἔστι δὲ τὸν γελόειν γελωτέρον, καὶ τὸν ἀσυνετέων ἀσυνετώτερον. Εἰ γὰρ τις μεταβαλὼν τὴν, ἀνθρωπῶτος, φωνὴν, καὶ τὴν, σάρκα, εἰς θεὸν (ὦν τὸ μὲν ἡμῖν ἀρέσκει, τὸ δὲ αὐτοῖς), ἔπειτα τῇ ἀντιστροφῇ (24) χρῆσταιτο τῇ θαυμασίᾳ ταύτῃ καὶ θεογνωστῷ (25), τί συναχθήσεται; τὸ θεῖν προσκυνοῦν μὴ σάρκα θεοφόρον, ἀλλὰ θεῖν ἀνθρωποφόρον. Ὡς τῆς ἀσοπίας! τὴν ἀποκεκρυμμένην μετὰ Χριστὸν σοφίαν σημερον ἡμῖν καταγγέλλουσιν (26), ἐφ' ᾗ καὶ θαυρούειν δεῖται. Εἰ γὰρ πρὸ τριήκοντα τοῦτων ἐτῶν ἡ πίστις ἤρξαιτο, τετρακοσίων σχεδὸν ἐτῶν γεγονότων ἀφ' οὗ Χριστὸς πεφανέρωται, κενὸν ἐν τοσοῦτω χρόνῳ τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν, καὶ μάτην οἱ μὲν μαρτυρήσαντες ἐμαρτύρησαν, μάτην δὲ τοῦ λαοῦ (27) προσηύθησαν οἱ τοιοῦτοι καὶ τρηκικοῦτοι προστάται. καὶ τῶν μέτρων ἡ χάρις, ἀλλ' οὐ τῆς πίστεως.

Reg. B. Montac., Morel. et Combef. In edit. *ῥήματι μέγα τοῦτου.*

(24) *Τῇ ἀντιστροφῇ.* Ita Colb. 3, 6, 9, a. In edit. *τῇ δεστ.*

(25) *Θεογνωστῷ.* Montac. et Morel. legunt et *θεογνωστῷ, et θεοπεύστῳ.*

(26) *Σήμερον ἡμῖν καταγγέλλουσιν.* Male vel typis festinautibus, vel calamo, in edit. ommissa vox *hodie*: simili praescriptione haeresum novitates saepius compresserunt Catholici.

(27) *Μάτην δὲ τοῦ λαοῦ.* Montac. et Morel. καὶ τοῦ λαοῦ, sicque legerat Bill: et reddiderat.

Τίς ἐδὲ οὐκ ἂν αὐτοὺς ἀγάσαιο τῆς παιδείσεως, ἂν οὐ σαφῶς αὐτοὶ τὰ Χριστοῦ διατηροῦντες, καὶ τὸ μὲν, ἐγενήθη, καὶ ἐπαράθη, καὶ ἐπειρήσας, καὶ ἐδίδυγον, ἐκποιάσας τε καὶ ἔκλυον, τῶν ἀνθρώπων προσένοοντες, τὸ δὲ, ὑπὸ ἀγγέλων ἐδοξάσθη, καὶ τὸν παρρησίου ἐνίκησας, καὶ ἐθέρσε (28) λαὸν ἐν ἐρήμῳ, καὶ ἐθέρσεν οὖτως, καὶ ὑπερβεν θαλάσσης ἐπέειπεν, τῇ θεότητι λογιζόμενοι· καὶ τὸ μὲν, *Ποῦ θεοεικάτε Ἀδάρου*, ἡμέτερον εἶναι λέγοντες, τὸ δὲ, *Ἀδάρου, θεοῦ ἐξω, βοῆν*, καὶ τὸν τετραήμερον νεκρὸν ἔγειρεν (29), ὑπὲρ ἡμᾶς· καὶ τὸ μὲν, ἤγωνισας, καὶ ἐσταυρώθη, καὶ ἐτάφη, τοῦ προκαλύμματος, τὸ δὲ, ἐθάροσε, καὶ ἀνώστη, καὶ ἀνέβη, τοῦ θησαυρισματος· ἔπειτα κατηγοροῦσιν ἡμῶν, ὡς δύο φύσεις εἰσαγόντων ἀπρητημένους (30), ἢ μαχομένους, καὶ μεριζόντων τὴν ὑπερφύσιν καὶ θαυμασίαν ἔνωσιν. Δέον ἢ μὴ ποιεῖν δὲ κατηγοροῦσιν, ἢ μὴ κατηγορεῖν δὲ πρῶτον, εἴπερ ἑαυτοὺς γούσιν ἀκολουθεῖν ἐγνωκίαν, ἀλλὰ μὴ καὶ τὰ ἴδια λέγοντες, καὶ τὰ τῶν ἀντιπάλων. Τοιοῦτόν ἐστιν ἡ ἀλογία· καὶ πρὸς ἑαυτὴν, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀπομάχεται, ὡς μηδὲ περιπλοκόντας αὐτοὺς ἑαυτοῖς ἢ νοεῖν, ἢ ἀποχύνεσθαι.

non et sua, et quæ adversariorum sunt, dicere. Tale quiddam est stoliditas et secum ipsa, et cum veritate pugnat; ut nec, cum sibi ipsis adversentur, aut intelligant, aut erubescant.

Jam vero quis non eorum eruditionem admiretur, qui cum perspicue ea, quæ Christi sunt, dividant, atque illa verba, genitus est, tentatus est, esuriit, sitivit, fatigatus est, dormivit, humanæ parti attribuant; quod autem ab angelis glorificatus fuerit, et tentatorem vicerit, et populum in deserto aluerit, atque ita aluerit, et supra mare ambulavit, divinitati assignent: itemque illum, *Ubi Lazarus posuistis* 74, nostræ infirmitatis esse dicant; contra, quod, *Lazare, veni foras* 75, clamaverit et quadriduanum mortuum ad vitam revocavit, supra nos ponant; atque illa verba, angore affectus est, et cruci affixus, ac sepultus, externi integumentis esse affirmant: hæc autem, confidit, et resurrexit, atque ascendit, interni thesauri: cum, inquam, ad hunc modum res Christi dividant, non tamen criminantur, tanquam duas naturas dissociatas, aut inter se pugnantes, invehant, atque eximiam et admirabilem unionem dividamus. Atqui par erat, ut vel, quod accusant, non facerent, vel quod faciunt, non accusarent; si modo sibi ipsis saltem constare proponerent, ac non et sua, et quæ adversariorum sunt, dicere. Tale quiddam est stoliditas et secum ipsa, et cum veritate pugnat; ut nec, cum sibi ipsis adversentur, aut intelligant, aut erubescant.

Quod si quis nos hæc sponte ac libenter scribere vel docere arbitratur, non autem coactus, atque unitatem et concordiam amolientes, et non in eam omni studio incumbentes, velim hoc sciat, se male existimare, nec cupiditatis nostræ scopum assequitur, quibus pace nec est quidquam, nec fuit unquam antiquius, quemadmodum res ipsæ fidem faciunt; quamvis ea, quæ isti adversum nos faciunt et designant, concordiam prorsus excludant.

ΠΓ. ΠΑΛΛΑΔΙΩ (35).

98 CIII. PALLADIO.

Quem his litteris Palladio commendat, jam antea commendaverat Gregorius, ut his verbis ostendit: Supplicem tuum Euphemium rursus offero tibi, atque iterum supplico. Unde colligas quasdam deperditas Gregorii litteras, quibus jam Euphemium commendaverat. Palladius vero, qui commendatur Euphemius, ille ipse est, ut merito colligit Gothofredus ex hac et aliis ad ipsum Gregorii epistolis, qui sub Theodosio Magno sacrarum largitionum primo comes fuit, et ad summam postea dignitatem evectus. Anno 382 scripta videtur hæc epistola.

Quem his litteris Palladio commendat, jam antea commendaverat Gregorius, ut his verbis ostendit: Supplicem tuum Euphemium rursus offero tibi, atque iterum supplico. Unde colligas quasdam deperditas Gregorii litteras, quibus jam Euphemium commendaverat. Palladius vero, qui commendatur Euphemius, ille ipse est, ut merito colligit Gothofredus ex hac et aliis ad ipsum Gregorii epistolis, qui sub Theodosio Magno sacrarum largitionum primo comes fuit, et ad summam postea dignitatem evectus. Anno 382 scripta videtur hæc epistola.

Εἰ τις ἐρωτήσει με, τί τῶν ἐν τῷ βίῳ (31) κάλλιστον; εἴποιμι ἂν, ὅτι φίλοι. Τοῦτων δὲ τίνας μάλα τιμητέον; τοὺς ἀγαθοὺς ἂν εἴποιμι. Τοῦτων δὲ τίνα πρῶτον ὀνομάζει (32); οὐκ ἄλλον τινὰ πρὸς τῆς σῆς ἀρετῆς, εἰδ' ὅτι θῆσομαι. Καὶ γράφω ταῦτα,

Si quis interrogaverit me, quid eorum quæ in vita sunt, pulcherrimum sit, dicerem utique amicos esse. Ex his vero quinquam potissimum honorandi sint? bonos enuntiarum. Ex his porro quem primum nominas? alium certe non habeo, probe scio,

74 Joan. xi, 34. 75 ibid. 43.

(28) *Ἐτίθησε, καὶ ἐθέρσε*. In quibusdam ex codd. nostris legitur ἐνίκησε καὶ ἐθέρσε, tentationem vicerit et fugaverit. Ὅπως καὶ ὑπερβεν, et ita supra mare ambulavit: sic etiam Combef., cui hæc lectio videtur expeditior. Alii codd. ἐνίκησεν καὶ ἐθέρσεν λαὸν ἐν ἐρήμῳ καὶ ὑπερβεν. In quibus καὶ ἐθέρσεν οὕτως desiderantur. Notant Montac. et Morel. in nonnullis quos viderunt codd. deesse καὶ ἐθέρσε λαὸν ἐν ἐρήμῳ. Attamen Billii lectio non displicet: quod enim Christus in deserto populum aluerit, miraculum est divine potentiam.

(29) *Ἐγείρεν*. Ita Montac., Morel. ac Combef. In edit. ἔγειρεν.

(30) *Ἀπρητημένους*. Perperam Bill: *Duas naturas*. PATROL. Gn. XXXVII.

(31) *Ἐν τῷ βίῳ*. Combef.: *Concordiam dissonantes, ab ea deshortantes et non in eam, etc.* Bill. autem quæ contraria sunt, eadem habet, *Concordiam adurgentes, in eamque omni studio incumbentes.*

(32) *Κἀν δὲ ποιῶσι*. In cod. Reg., B. et Colb. 3, 6, 9, a, xlv deest.

(33) *Ἄλλας CCXXVIII*. Anno 382 ineunte scripta.

(34) *Ἐν τῷ βίῳ*. In cod. Pass. τῷ deest.

(35) *Τίνα πρῶτον ὀνομάζεις*. Montac. νομίζεις. Cod. B. 3, et Pass. τίνας πρώτους νομίζεις, quos primos arbitraris?

virtuti suae anteponerem. Atque haec scribo non principatum colens, sed qui animum moresque colam, quorum parvi quidem nos fortasse praecones sumus, verum quod ex facultate sit non praetermittentes: ac non praecones tantum, sed et concertatores, una cum precibus potestatem conferentes. Huc usque epistolam producere constitueram; quia vero divinum munus non solum colimus, sed etiam ut beneficio nos afficiat, poscimus: admittite etiam ipse, non ut molestia a nobis ulla afficiaris (non enim nostra tibi molestiae sunt; hoc ex iis quae anteverterunt, conijcere habeo); verum ut per nos in mentem reducās. Supplicem tuum Euphemium rursum offero tibi; atque iterum supplico, ut non solum benigne juvenem excipias, sed etiam ut condones tradidit, quando quidem negotiis orbium praefectus, necessario occupatus fuit circa ea quae tenuem domum ac familiam spectant: quin etiam ulterius eum promovere stude, cum honoris nostri causa, tum ad probitatis tuae famam. Nam cum multi sint, de quibus bene meritis es, ac bene mereris, hoc tibi promeritum nullo minus ad gloriae decus cedet, ut coram docui. Et nunc fidem mihi a te adhiberi velim: hic enim tum propter orbitatem miserandus, tum propter mores a nobis dilectus est, ne dicam ob sanguinis propinquitatem.

CIV. OLYMPIO.

Olympius, ad quem datae sunt haec litterae, anno 382, secundae Cappadociae, in qua situm est Arianazum, praefectus fuit, ut abunde probant epistolae sequentes, quas, cum iustitia illius praefecturae spectant, a ceteris separatas, hoc anno collocamus. Neminem volens accusare Gregorius, Olympii opem implorat pro Philumena, quid passa fuerit, expositura.

Alia omnia beneficia, quae consecutus sum, a tua mansuetudine me accepisse scio: ac velim Deus pro his tibi bona sua rependat, atque inter caetera illud, ut principatus curriculum cum splendore atque gloria conficias. Quod autem nunc a te peto, est bujasmodi, ut daturus ipse potius sim, quam accepturus, nisi tamen hoc arrogantius a me dicatur. Miseram Philumenam manu mea tibi offero, ut ad iustitiae tuae pedes sese provolvat, ac vobis lacrymas eas sistat, quibus animus nostrum conficit. Atque eas quidem iniurias, quas accepit, et a quibus, ipsa exponet. Neque enim mihi quemquam accusare tutum est. Hoc unum duntaxat dicere necesse est, quod viduitas et orbitas, cum

οὐ τὴν δύνασταν θεραπεύων (36), ἀλλὰ τὸν τροπον τιμῶν, οὗ μικροὶ μὲν κήρυκες ἴσως ἤματι, πλὴν ἐπὶ εἰς δύναμιν (37) οὐκ ἐλλείποντες· καὶ οὐ κήρυκες μόνον, ἀλλὰ καὶ συναγωνισταί, ταῖς εὐχαῖς ἐδύνασθαι συνεισαφέροντες. Μέχρι τοῦτου στήσαι (38) τὴν ἐπιστολὴν ἐβουλόμην· ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ θεῖον οὐ σέβωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐεργετῆν ἀπαυτοῦμεν· δέξαι καὶ αὐτὸς οὐ θεολογούμενος παρ' ἡμῶν (39) (οὐ γὰρ ἐχθλός σοι τὰ ἡμέτερα· τοὺς προλαβοῦσας, τοῦτο εἰκάσειν ἔγω), ἀλλ' ὑπομνησκόμος παρ' ἡμῶν· τὸν οὖν ἐκέτην (40) Εὐφῆμιον πάλιν προσάγω σοι, καὶ πάλιν καθιστάω, μὴ μόνον φιλανθρώπου δέξασθαι τὸν νέον, καὶ συγγνώμην τῆς βραδυτῆτος, ἐπειδὴν ὀρφανικὸς πάτριμασι ἐπιστάς ἀναγκάτως ἠσυχώθη περὶ τὸ οἰκίδιον (41)· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πρόσω ἀγαγεῖν προθυμώθητι, εἰς τιμὴν τε ἡμετέραν, καὶ ὄξαν τῆς σῆς καλοκαγαθίας. Πολλῶν γὰρ θνητῶν οὗς εὐ πεποίηκας καὶ ποιεῖς (42), οὐδενός σοι τοῦτο εἰς φλοσιμῆταν ἔλαττον, ὡς παρῶν εἰδίδαξας. Καὶ νῦν ἀξίω πιστευθῆναι· ὁ γὰρ αὐτὸς καὶ διὰ τὴν ὀρφανίαν ἐλευθῆς, καὶ διὰ τὸν τρόπον ἀγαπητὸς ἡμῖν, ἵνα μὴ λέγω διὰ τὴν ἀγγιστίαν τοῦ αἵματος.

hic enim tum propter orbitatem miserandus, tum propter mores a nobis dilectus est, ne dicam ob sanguinis propinquitatem.

ΠΑ. ΟΛΥΜΠΙΩ (43).

Τὰς μὲν ἄλλας χάριτας, δὸν ἔτυχον, εὐληθῶς οἶδα παρὰ τῆς σῆς ἡμερότητος (44)· καὶ οὐδ' ἀντὶ τούτων ἀμεψάτομαι τοὺς παρ' ἐαυτοῦ χρηστοὺς ὁ Θεός, ἐν δὲ τῶν χρηστῶν εὐδόξιμον καὶ λαμπρὸν διεξελθεῖν τὴν ἀρχήν. Ἦν δὲ νῦν αὐτῷ, δώσων ἔρχομαι μᾶλλον, ἤπερ ληφόμενος (45), εἰ μὴ φορτικῶς εἴπειν. Τὴν δόξαν Φιλουμένην δι' ἐμαυτοῦ (46) προσάγω σοι, καὶ τῆ σῆ δίκῃ προσπεσομένην, καὶ ἵναι τὸ δάκρυα στήσουσας (47), οἷς συντρέβει τὴν ἡμετέραν ψυχὴν. Ἄ μὲν οὖν ἠδίκηται, καὶ παρ' ὧν, αἰτῆ δηλώσει. Οὐ γὰρ ἡμῖν γε κατηγορεῖν οὐδενός ἀσφαλές. Αὐτοὺς δὲ τοσοῦτον εἴπειν ἀναγκαῖον, ὅτι χηρὰ (48) καὶ ὀρφανὰ, πᾶσι μὲν βοηθητέα τοὺς γε νῦν ἔχουσι, μάλιστα δὲ, οἷς γυνὴ καὶ τέκνα ἐν μέσῳ, τὰ μεγάλα

(36) *Δυναστέων θεραπεύων*. Cod. Reg., B. 3, et D Pass. ac Montac. δυναστέων κολαχέων, non principatum adulatione demulcens. Veritit Morel.: Non principatum colens, sed mores honorans. Mox in edit. τὸν δεεράτ ante τρόπον, sed habent codd. nostri et Combef.

(37) *Πλὴν τὸ εἰς δύναμιν*, etc. Morel.: Verum oro virili nostra non deficientes.

(38) *Μέχρι τούτου στήσαι*, etc. Morel.: Huc usque epistolam procedere. Combef.: Scribendi finem facere constitueram.

(39) *Παρ' ἡμῶν*. In cod. B. 3, desunt haec verba.

(40) *Τὸν οὖν ἐκέτην*. In cod. et Pass. ac Combef.; sed cod. Reg. et Montac. τὸν οὖν οἰκίτην, sinulum tuum. In edit. οὖν δεστ.

(41) *Περὶ τὸ οἰκίδιον*. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. περὶ τὸ οἰκίδιον, quod Morel.: Necessario

occupatus fuit in domuncula.

(42) *Πεποίηκας καὶ ποιεῖς*. Ita cod. Reg. et B. 3, Montac. ac Morel. At Combef. καὶ ποιήσεις, ac futurum ut bene merearis. In edit. καὶ ποιεῖς deest.

(43) *Alia CLXXIV. Scripta anno 382.* — *Ὀλυμπία*. Cod. B. 3. Εὐσεβίου φιλῶ. Cod., Montac. et Morel. et Ὀλυμπία et θεμιστήρ.

(44) *Παρὰ τῆς σῆς ἡμερότητος*. Montac. et Morel. περὶ τῆς σῆς καθαρότητος.

(45) *Ἦπερ ληφόμενος*. Cod. Reg. et Combef. ἢ παραλήφόμενος. Montac. et Morel. ἢ παραλήφόμενος.

(46) *Δι' ἐμαυτοῦ*. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. δι' ταυτοῦ.

(47) *Εὐχέουσας*. Cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. σωτήσουσας.

(48) *Ὅτι χηρὰ*. Cod. δι' χηρὰ μὲν. Sic et Morel., qui paulo post μὲν delet.

τοῦ ἕλεειν ἐνέχυρα (49) · ἐπειδὴ γε ἀνθρώποις (50) δὲ ἐπιστολῶν καὶτα περισβύειν, ἐπειδὴ γε τῷ ἀβ-
ρωστειν ζημιούμεθα ἀρχοντος οὕτω δεξιῷ, καὶ οὕτω
θαυμαστοῦ τῆν ἀρετῆν, ὡς καὶ τὰ προοίμια τῆς σῆς
ἀρχῆς εἶναι τιμιώτερα τῆς διὰ τέλους ἐτέρων εὐδο-
κίμησας.

adversam valetudinem præsidae tunc dextro atque
prædito, ut magistratus quoque tui præludia gloriam eam, quam alii toto magistratus sui temporis
consequuntur, antecellant.

PE. Τῷ ΑΥΤῷ (51).

Supplex Olympium obsecrat Gregorius ut ne pro Paulo deprecationem suam acerbè rejiciat.

Ὁ μὲν καιρὸς δέξιν, ὁ δὲ ἀγὼν πολὺς, ἡ δὲ νόσος
βαρεῖα, μικροῦ καὶ ἀκίνητος ἡμᾶς ποιήσασα. Τί
λοιπὸν, ἢ Θεοῦ δευθῆναι, καὶ τῆν σῆν ἱκετεύσαι φι-
λανθρωπίαν τοῦ μὲν, ἐπὶ νοῦν ἀγαγεῖν σοὶ τὰ χρηστό-
τερα · τῆν δὲ, μὴ τραχέως ἀποπέμψασθαι τῆν ἡμε-
τέραν πρῆσβειαν, ἀλλ' ἡμέτερος δέξασθαι τὸν ἄλλιον
Παῦλον, ὃν ὑπὸ χεῖρας ἤγαγεν ἡ δίκη τὰς σὰς, ἴσως
ἢνα σὺ λαμπρότερον ἐργάσῃται τῷ μεγέθει τῆς ἡμε-
ρότητος, καὶ τὰς ἡμετέρας εὐχὰς, εἰ τινὲς εἴσι, τῇ
σῇ προξενίῃ φιλανθρωπίᾳ.

et clementiæ magnitudinem illustriorem reddat, ac nostras ad Deum preces, si quæ sunt, benigni
tati tuæ conciliet.

PG. Τῷ ΑΥΤῷ (52).

*Concessas ab Olympic priores gratias commemorat: per eos honores, quos sibi habet, ad novas petendas
Eustratii causa provocatur Gregorius.*

Ἰθεοῦ σοὶ (53) καὶ ἄλλη γραμμάτων ὑπόθεσις, ἃς C
σὺ ποιῆεις (54), εἰ χρὴ τὰληθῆ λέγαναι, τῷ τιμᾶν προ-
καλούμενος (55). Ἰθεοῦ σοὶ καὶ ἄλλος ἰκίτης φόβου
δέσμιος οὗτος, ὁ συγγενῆς ἡμῶν Εὐστράτιος, ὃς μεθ'
ἡμῶν, καὶ δι' ἡμῶν προσπίπτει τῇ σῇ ἀγαθότητι,
ὅτε διαπαντὸς ἀφημιᾶζειν τῆς σῆς ἀρχῆς (56) ἀν-
εχόμενος, εἰ καὶ φόβος δικαίως αὐτὸν διεπέτησεν (57),
ὅτε δι' ἄλλου σοὶ προσπειθῆναι ἡ δὲ ἡμῶν αἰρούμενος ·
ἢνα καὶ σεμνοτέραν ἐαυτῷ ποιήσῃ τῆν φιλανθρωπίαν,
ποιοῦτος πρῆσβευταὶς χρώμενος, ὃς, εἰ μὴ τι ἄλλο,
αὐτὸς μεγάλους ποιεῖς, οὕτω τὰς παρακλήσεις δεχό-
μενος. Ἐν καὶ σύντομον φεβέγγομαι. Τὰς μὲν ἄλλας
πρώτας χάριτας εἰδίδως (58) ἡμῖν, ταύτην δὲ τῇ
σεαυτοῦ (59) κρίσει δώσεις · ἐπειδὴ ἀπαξ ὤρμη-
σας (60) παραμυθεσθαι δὲ γῆρας ἡμῶν καὶ τῆν
ἀσθένειαν ταῖς κοιταῖταις τιμαῖς. Προσθήσω δὲ ὅτι
καὶ τὸ θεῖον αἰεὶ σεαυτῷ ποιᾷς (61) εὐμένεστερον.

(49) Ἐνέχυρα. Ita cod. Reg. B. 3, Montac. et
Combef. In edit. ἐνέχυρα.

(50) Ἀνθρώποις. Cod. Ἀνθρώπων.

(51) Alias CXXXIII. Scripta eodem circiter tem-
pore. — Τῷ αὐτῷ. Cod. Reg. Ita, sed θεμιστῶ. In
codd. quos viderunt Montac. ac Morel, inscribitur
hæc epistola Themisio, et tamen, ut observant,
in fine libri, ubi iterum habetur, Olympium præ se
fert.

(52) Alias CLXXVII. Scripta eodem circiter tem-
pore. — Τῷ αὐτῷ, id est, Ὀλυμπίῳ. Cod. Reg.
Ἀλυπίῳ ἀρχοντι. Cod. B. 3, Εὐσεβίῳ φίλῳ.

(53) Ἰθεοῦ σοὶ. Ita cod. Reg., B. 3, ac Combef.,
legitque Bill. In edit. ἰθεοῦ.

(54) Ἀς σὺ ποιεῖς. Ita cod. Reg., B. 3, et Com-
bef. In edit. & σὺ ποιεῖς.

A omnium, qui quidem mente præditi sint, ope at
que auxilio juvari debeant, tum eorum præsertim,
quibus, et uxor, et liberi, in medio sunt, magna,
inquam, hæc commiserationis pignora, quando
quidem hominibus jus dicitur, cum ipsi quoque
homines simus. Nobis autem, quod per epistolam
hæc a te petimus, velim ignoscas; siquidem ob
hanc a te petimus, velim ignoscas; siquidem ob
adversam valetudinem præsidae tunc dextro atque
prædito, ut magistratus quoque tui præludia gloriam eam, quam alii toto magistratus sui temporis
consequuntur, antecellant.

CV. EIDEM.

Occaso vulueris, discrimen ingens: morbus an-
tem gravis, atque ejusmodi, qui nos pene motus
omnis expertes reddiderit. Quid restat, nisi ut
Deum orem, tuamque misericordiam supplex obse-
crem: illum nimirum, ut tibi benigniora consilia
in mentem immittat; hanc autem, ut ne deprec-
ationem nostram dure atque acerbè rejiciat, verum
leni ac mansueto animo miscrum illum Paulum
accipiat, quem Deus justitiæ præses, sub manus
tuas duxit, hæc fortasse de causa, ut te per lenita-
as nostras ad Deum preces, si quæ sunt, benigni
tati tuæ conciliet.

100 CVI. EIDEM.

En tibi aliud quoque litterarum argumentum,
quarum tu, si vere loquendum est, causa es; ni-
mirum per eos honores, quos tibi habes, ad pe-
tendum me provocans. Eū tibi alius quoque supplex,
timoris vinculis constrictus, hic, inquam, cognatus
noster Eustratius, qui nobiscum, ac per nos, ad
bonitatis tuæ pedes sese prosternit, nec perpetuo
a tuo imperio per contumaciam sese abstrahere
sustinens, etiamsi justus eum metus perterruit,
nec per alium, quam me, ad pedes tibi accidere in
animum inducens: quo scilicet adhibitis hujus-
modi deprecatoribus, quos, si nihil aliud, ipse
magnos efficit, dum deprecationes sic excipis,
splendidiore sibi benignitatem tuam conciliet.
Unum duntaxat, idque breve, dicam. Cæteras qui-
dem priores gratias nobis concedebas; banc tuo
ipsius judicio dabis, quandoquidem semel nostram

(55) Τῷ τιμᾶν προκαλούμενος. Cod. ac Combef:
τὰ ἡμῶν ἐκκαλούμενος, nostra provocans.

(56) Τῆς σῆς ἀρχῆς. Cod. Reg. τῆς σῆς ἐξου-
σίας.

(57) Διεπέτησεν. Ita cod. Reg. ac Combef. In
edit. ἐπέτησεν.

(58) Ἀλλας πρώτας χάριτας εἰδίδως. Ita cod In
edit. ἄλλας deest. Cod. Reg. εἰδίδως.

(59) Τῇ σεαυτοῦ. Ita cod. Reg., B. 3 et Combef.
sicque legit Bill. In edit. τῇ σεαυτῷ.

(60) Ὀρμησας. Bill. aggressus es.

(61) Σεαυτῷ ποιεῖς. Ita cod. In edit. σεαυτῷ
ποιεῖν, vertitque Bill.: Placidius reddes. At Com-
bef.: Addam vero et divinum tibi nomen nunquam
non placidius reddere,

senectutem et corporis infirmitatem hujusmodi honoribus consolari in animum induxisti. Addam etiam quod hac ratione pacidius tibi divinium numera reddis.

CVII. CLEDONIO.

FZ. ΚΑΘΑΝΙΩ (62).

Toto Quadragesimæ tempore anni 382 ad Pascha, quod in diem 17 Aprilis hoc anno incidebat, Gregorius, quem morbus et senium solitis abstinentiæ laboribus operam dare non sinebat, quod initius hac parte deperdere sibi videbatur, id solitudinem et continuo studuit silentio compensare. Varias tamen eo tempore scripsit epistolæ, in quibus plerisque silentii quod sibi præscripserat, meminil. Has inter tres ad Cledonium sunt epistolæ et alie ad alios.

Queris, quid silentium nostrum sibi velit? Modum sermonis et taciturnitatis vult. Nam qui totum superavit, idem minore negotio partem quoque superabit; ac præterea concitatus animi motum sedat, dum sermone minime effertur, verum in seipso absunitur.

Ἐρωτᾷς τί βούλεται ἡμῖν ἡ σιγή; Βούλεται λόγου μέτρα καὶ σωπῆς. Ὁ γὰρ τοῦ παντός κρατήσας, βέρον κρατῆσαι τοῦ μέρους· πρὸς δὲ καὶ θυμὸν ἡμεροί, μὴ λαλούμενον, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ (62) διαπανόμενον.

CVIII. EIDEM.

PH. ΤΩ ΑΥΤΩ (64).

Quibus de causis taceat, Cledonium rursus certiore facit.

Sermone tacemus, ut quæ loqui opus s't discamus, ac nos ipsos ad turbulentos animi motus in imperio ac potestate tenendos exercemus. Si quis hoc accipit, bene est: sin secus, hoc quoque lucri nobis silentium affert, quod multis nihil respondemus.

Σιωπῶμεν τῷ λόγῳ, τὸ λαλεῖν ἢ χρῆ διδασκόμενοι, καὶ τῶν παθῶν επικρατεῖν γυμναζόμεθα. Εἰ μὲν τις δέχεται τοῦτο, καλῶς· εἰ δὲ μὴ, καὶ τοῦτ κέρρος τῆς σωπῆς, τὸ τοὺς πολλοῖς (64) μηδὲν ἀποκρίνεσθαι.

101 CIX. EIDEM.

PΘ. ΤΩ ΑΥΤΩ (66).

Cledonium ad congressum suum Gregorius admittit.

Congressum nostrum hand prohibeo. Nam etsi lingua tacet, at aures tamen sermonibus tuis præbebimus, quandoquidem audire quæ oporteat, haud inferius est, quam ea loqui.

Οὐ καλῶς τὴν συντυχίαν· εἰ γὰρ καὶ ἡ γλῶσσα σιγῆ, τὰ γὰρ ὡτα ἡθέως τοῖς σοῖς (67) λόγοις παρεξομεν, ἐπειδὴ τοῦ λαλεῖν ἢ χρῆ, τὸ ἀκούειν οὐκ ἀτιμότερον.

CX. PALLADIO.

PY. ΠΑΛΛΑΔΙΩ (68).

Adherens Christi legi, simile simili docet Gregorius, silentium silentio.

Novus admonitionis modus. Nam quia loquens linguas non cohibui, silentium silentio docui, simile simili edocens. Est et Christi ista lex: quoniam dum leges nobis conderet, non purgavit; humana natura hominem mansuefacit, secundum magnam suæ orga nos dispensationis clementiam.

Καινὸς τῆς νομοθεσίας ὁ τρόπος· ἐπειδὴ γὰρ λαλῶν οὐκ ἐπέχον τὰς γλώσσας, τῇ σωπῇ τὸ σιγῆν ἐδίδαξα, τῷ ὁμοίῳ τῷ ὅμοιον ἐκπαιδεύων. Οὕτως καὶ Χριστοῦ νόμος· ἐπειδὴ νομοθετῶν (69) ἡμῖν, οὐκ ἐκάθην· ἡμεροί τῷ ἀνθρώπινῳ (70) τὸν ἀνθρώπον, κατὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας φιλανθρωπίαν (71).

(62) Alias XCIV. Scripta anno 382, tempore Quadragesimæ.

(65) Ἄλλ' ἐν ἑαυτῷ. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. αὐτῷ.

(64) Alias XCVIII. Scripta iisdem anno et tempore.

(65) Τοῖς πολλοῖς. Ita cod. Reg. In edit. τοῖς ἄλλοις. Max μηδὲν ἀποκρίνεσθαι. Ita cod. ac Combef. In edit. μηδὲν ἀποκρίνασθαι.

(66) Alias XCVII. Scripta iisdem anno et tempore.

(67) Τοῖς σοῖς. Ita cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. In edit. σοῖς deest.

(68) Alias CCXXXI. Scripta eodem tempore.

(69) Ἐπειδὴ νομοθετῶν, etc. Cod. Reg. ἐπειδὴ γὰρ, etc. Morel. et Combef. ἐπειδὴ γὰρ νομοθετῶν. ἡμᾶς οὐκ ἐκάθην, nam quia dum leges sanciret, nos non purgavit. Sic etiam legit Montac., qui tamen proposuit: νοθετεῖ ἵνα ἡμεροί.

(70) Ἠμεροί τῷ ἀνθρώπινῳ. Ita codd. nostri, Montac., Morel. et Combef. In edit. νοθετεῖ δὲ τῷ ἀνθρώπινῳ, quod Morel. constitutionibus vero humanis hominem instituit. At Combef. humanitatis natura hominem ad mansuetudinem transferi. Morel.

autem in notis admonitione humana lenit hominem; sed, ait Combef., peregrine niniis.

(71) Κατὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας φιλανθρωπίαν. Ita codd. nostri, Montac. et Combef.; nec ultra juxta illos epistola producit. Vertit in notis Morel.: *Juxta magnam carnis pro nobis assumptæ benignitatem*; Combef. autem: *Juxta magnam ipsius erga nos dispensationis indulgentiam humanitatem atque gratiam*. In edit. κατὰ τὴν μεγάλην ἢ υἱὸς Εὐφῆμος ὅπω μὲν πάρστην· ἐλπίζει δὲ, καὶ οἶμαι σε μὴ πολλοῦ πόνου δεχέσθαι, εἰ παραγόντος: quod Morel.: *Euphemia filius ad magnam hebdomadam nondum accessit, sed sperat se adfuturum: atque opinor tibi magno labore opus non fore, si accesserit κατὰ τὴν μεγάλην, ad magnam hebdomadam*. Quid hæc hebdomada ad præfectum? vertendum potius in magna nondum adest civitate: sic enim epist. CLXX, Constantino-polim Gregorius designat, ὁρμήσαντι ἐπὶ τὴν μεγάλην, ad magnam civitatem profectus. At cum Montac. dicamus: *Ista hic non spectant: videntur suis initium alterius epistolæ quæ in nostris manuscriptis non habetur*.

ΡΙΑ'. ΕΥΑΛΛΙΩ (72).

Gratiam ut inter se communicent, optat Gregorius.

Ἐν φιλοσοφείας τὴν ἐρημίαν, καὶ τὴν ἀμετρον οὕτω Ἀ
 νησιέαν, ἐγὼ δὲ τὴν σιωπὴν. Μεταδόμεν ἀλλήλοις
 τοῦ χαρίσματος· ἐπειδὴν δὲ εἰς ἐν γενόμεθα, κοινῇ
 τὸν Θεὸν φάμεθα, καρποφοροῦντες ὡς περ εὐλογον
 σιωπῆν (72), οὕτω καὶ λόγον ἔνθεον.

ΡΙΒ'. ΚΕΛΕΥΣΙΩ (74).

Celeusium reprehendit, quod sacra jejunia non servet, et fœda spectacula proponat.

Ἐισδεξάμην σε καὶ σιωπῶν (75), ἵνα μάθης καὶ
 σιωπῆς λόγον τῇ γραφίδι λαλούμενον. Ἀλήσω δὲ ἄ
 πρόκειται φίλῃ καὶ τοιοῦτω καιρῷ. Παρανομίαι, ὁ
 δικαστὴς οὐ νησιεύων· καὶ πῶς φυλάξεις τοὺς ἀν-
 θρωπίνους νόμους, τοὺς θεοῦ περιεργουῶν· κἀθαρόν
 σου (76) τὸ δικαστήριον, ἵνα μὴ θοοὶν ἐν, ἢ γίνῃ κα-
 κῶς, ἢ νομῆ. Τὸ προτιθέναι θέας αἰσχράς, ἐαυτὸν
 ἐστὶ θεατρίζειν. Κεφάλαιον τοῦ λόγου, ἴσθι κρινόμε-
 νος, ὁ κριτὴς (77), καὶ ἦτονος ἀμαρτήσεις. Τούτων Β
 οὐδὲν εἶχον σοὶ παρασεῖν ἀμεινον.

ΡΙΓ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (78).

Se tacentem ne judicet damnatque, Celeusium Gregorius admonet.

Μὴ κρίνε μὲ σιγῶντα, οὐδὲ γὰρ ἐγὼ εἰς φεγγόμε-
 νων, ὁ παρ' τῶν βρωμάτων ὁ Παῦλος (79) ἐνομοθέτη-
 σεν. Εἰ δὲ κρίνεις, φοβοῦ τὴν γλῶσσαν, μὴ κατὰ σοῦ
 κινήθῃ πρῶτον, εἰ σε λάβοι τοῦ σιωπῆν ἄξιον.

ΡΔΙΑ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (80).

Celeusium loquaciorem hominem taciturnus Gregorius egregie carpit et irridet.

Ἐπειδὴ μοι τὴν σιωπῆν ἐγκαλεῖς, καὶ τὴν ἀγροι- C
 κίαν, ὡ καλὲ καὶ ἀστικῆ, φέρε σοὶ δὴ καὶ μυθολογήσω
 μῦθον οὐκ ἄμουνον, εἰ πως ἄρα ταύτῃ γε δυναίμην
 ἐπιχεῖν σε τῆς φύλακας. Ἐπέσκωπτον αἱ χελιδό-
 νες τῶν κύκνων, τὸ μὴ θέλειν ὀμιλεῖν τοῖς ἀνθρώ-
 ποις, μήτε δημοσιεύειν τὴν μουσικὴν, ἀλλ' ἀμφοῖς τοὺς
 λειμῶνας διάγειν καὶ τοὺς ποταμούς, καὶ τὴν ἐρη-
 μίαν ἀσπάξασθαι, καὶ βραχέα μὲν φθεῖν· ἃ δὲ καὶ
 φθεῖεν, φθεῖν ἐν σφίσι αὐτοῖς (81), ὡς περ αἰσχρ-
 νομένους τὴν μουσικὴν. Ἡμῶν δὲ, ἔρασαν, εἰσὶν αἱ
 πόλεις, καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ οἱ θάλαμοι, καὶ περι-
 λαοῦμεν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ ἡμέτερα αὐτοῖς,
 διαγοῦμεθα, ταῦτα δὴ ταῦτα τὰ ἀρχαῖα καὶ Ἀττικῶν,

⁷² Rom. xiv, 5.

(72) Alias CII. Scripta eodem tempore.

(73) Ἐβλογον σιωπῆν. Combef. εὐκαιρον σιω-
 πῆν, opportunitum silentium.

(74) Alias LXXIV. Scripta eodem tempore. — Κε-
 λευσίω. Cod. Reg. et Combef. Κελευσίω ἄρχοντι.
 Putat tamen Tillemont. Celeusium tantummodo
 urbis Nazianzi fuisse prefectum, nec alium hoc
 anno præsidem gubernasse Cappadociam, præter
 Olympium.

(75) Καὶ σιωπῶν. cod. Reg. et Combef. καὶ
 σιγῶν.

(76) Κἀθαρόν σου. Ita cod. Reg. et Combef. In
 edit. καθάρου σου.

(77) Ὁ κριτής. Ita cod. Reg. et Combef. In edit.

CXI. EULALIO.

Tu solitudini atque ita immodico jejuniu da
 operam; ego silentio. Gratiam inter nos commu-
 nicemus. Cum autem una erimus, divinas laudes
 simul canemus, ut rationi consentaneum silentium,
 ita etiam divinum sermonem offerentes.

CXII. CELEUSIO.

Excepi te etiam tacens, ut silentii quoque ser-
 monem esse intelligas, per calamum se proferen-
 tem. Loquar autem que et amicitia nostre et
 hujusmodi temporis conveniunt. Inique agis, o judex,
 qui non jejunas. Et quomodo leges humanas ser-
 vabis, qui divinas contemnis ac pro nihilo ducis?
 Purga tribunal tuum, ne 102 duorum alterum
 tibi accidas, ut aut malus fias, aut existimaris.
 Fœda spectacula proponere, seipsum traducere
 est. In summa, o judex, te judicium subiturnum
 esse scito, et minus peccabis. His nihil melius
 habebam, quod tibi præberem.

CXIII. EIDEM.

Ne me tacentem judices ac damnes, quemadmo-
 dum nec ego te loquentem, quod de cibis Paulus
 promulgavit ⁷⁶. Quod si judicas, time ne lingua
 mea adversus te primum concitetur, si te silentio
 dignum nanciscatur.

CXIV. EIDEM.

Quoniam silentium et rusticitatem mihi obje-
 is, vir belle et urbane, age fabulam minime incantam
 tibi effingam, ut experiar num hac saltem ratione
 ineptam istam loquacitatem conspescere queam.
 Hirundines quondam cynos cavillia incessabant,
 propterea quod nec cum hominibus consuetudinem
 habere, nec canendi artem in publicum proferre vel-
 lent, sed circa prata solum et flumina vitam agerent,
 ac solitudinem amplecterentur, paucaque canerent,
 quæ vero canerent, in se ipsis canerent, perinde at-
 que eos musices suppudret. At nostræ, inquebant,
 sunt urbes, nostri homines et thalami: atque apud
 homines garrimus, resque nostras ipsis exponimus.

D ὁ δικαστής. Pro κρινόμενος legendum forte κρινό-
 μενος.

(78) Alias LXXV. Scripta eodem tempore.

(79) Περὶ τῶν βρωμάτων ὁ Παῦλος. In cod.
 τῶν deest. Paulus ad Romanos scribens sic loqui-
 tur xiv, 5, seq. : *Is qui manducat non mandu-
 cantem non spernat, et qui non manducat mandu-
 cantem non judicat.* Quo loco κρινεῖν, non simplici-
 ter judicare significat, sed etiam damnare, ut sæpe
 in sacris Litteris : hunc locum ad propositum suum
 Theologus accommodat. Ita Bill.

(80) Alias I. Scripta eodem tempore.

(81) φθεῖν ἐν σφίσι αὐτοῖς. In seipsis canere
 dicuntur, quia modulis suis aures vix ferunt.

mirum vetera illa et Attica, Pandionem, Athenas, A Tereum, Thraciam, peregrinationem, adinitatem, contumeliam, linguæ exsectionem, litteras, præterque omnia Ilym, et quomodo ex hominibus in aves mutatae sumus. At cyeni, quod earum garrulitate exosam haberent, vix quidem eas sermone dignas duxerunt; ut autem dignas duxerunt: At, o præclaræ, inquirunt, causa nostra in solitudinem quoque quispiam libens se contulerit, ut musicam audiat, cum zephyro pennas nostras inflandas permitimus, ut suave quiddam et concinnum inspiret. Quare, si non multum, nec apud 103 multos canimus, at illud certe in nobis pulcherrimum est, quod modum in canendo tenemus, nec musicam tumultibus permiscemus. Vos autem et in ædes admissas homines fastidiunt, et canentes aversantur, idque optimo jure, quippe quæ ne excisa quidem lingua silere queatis, verum ipsæ amissam vocem et calamitatem vestram lugentes, quavis alia ave profusa lingua prædita et canora loquaciores sitis. Intellige quid loquar, ait Pindarus, ac si taciturnitatem meam tua loquitandi facilitate præstantiorem esse inveneris, silentium nostrum inepte carpere atque insectari desine. Alioqui proverbium dicam, ut verissimum ita etiam brevissimum: Tum cantantur cyeni, cum graculi tacerint.

CXV. THEODORO.

Ad Theodorum Tyanensem, paulo ante Pascha anni 382, scriptæ nobis videntur hæc litteræ quibuscumque Philocaliam Origenis ad amicum. muneris loco, perferri curavit, ut aliquid haberet, quod sui et Basilii Magni memoriam refrigeraret.

Festum atque litteræ, quodque præstantius est, C tempus antevertis, dum alacritate nobis præstas ut festi celebratam et gaudia anticipemus. Atque hæc quidem a tua pietate. Nos autem quod omnium maximum habemus, hoc est preces, tibi vicissim damus. Ut autem aliquid etiam, quod tibi nostri memoriam refricet, a nobis, atque item a sancto Basilio, habeas, Philocaliæ Origenis librum ad te misimus earum rerum quæ litterarum studiosis utiles sint, collectanea quædam continentem. Hoc munus et accipias velim, et utilitatis ex eo perceptæ argumentum nobis præbeas, niimirum et a studio et a Spiritu adjutus.

CXVI. EULALIO.

Quo tempore silentium tenebat Gregorius, non solum gentes invisit, imprimis Eulalium; nec tamen silentium. Vox soluta jam lingua quas tacens inviserat, eodem hæc in litteris sequentibus ad Eulalium significat.

Mihi et silentii locus, et philosophiæ palæstra D

(82) Τὸν Πανδῶνα, etc. Tereus, rex Thraciæ, cum Progen, Pandionis Athenarum regis filiam, uxorem duxisset, ejus etiam sorori Philomelæ, per speciem visendæ uxoris, abductæ vim attulit; ac deinde linguam præcidit. Quod facinus cum illa sorori aliter indicare non posset, telam crude suo depictam ad eam deferendam curavit. Qua re cognita, Progne, ut sororem ulcisceretur, Ilym filium patri epulandum apposuit. Prologo deinde capite, cum pater se uxoris dolo filium in sua viscera condidisse agnosceret, et ad ultionem properaret, Progne, ut poetæ fingunt, mutata est in hirundinem, Philomela in avem sui nominis, Tereus in upupam, Ilym in phasianum. Hæc Servius. Vide

τὸν Πανδῶνα (82), τὰς Ἀθήνας, τὸν Τηρέα, τὴν Θράκην, τὴν ἀποθημίαν, τὸ κῆδος, τὴν ὄβριον, τὴν ἐκτομήν τῆς γλώττης, τὰ γράμματα, κατέπι πᾶσι τὸν Ἴτυν, καὶ ὡς ἐγενόμεθα ἐξ ἀνθρώπων θρωπέος. Οἱ δὲ μάλιστα μὲν αὐτὰς ἤξλουσαν καὶ λόγου, τῆς ἀβολοσφίας μισθσαντες. ἔπει δὲ ἤξλουσαν, ἅλλ' ἡμέας μὲν ἔνεκαν ὄν, ὡ αὐταί, καὶ ἐν τῇ ἐρημίαν ἀφικοντό τις, ὥστε ἀκούσαι τῆς μουσικῆς, ἔταν ἀνώμεν τῷ Ζεφύρῳ τὰς πτέρυγας, ἐκνεύειν ἡδὺ τι καὶ ἀναρμύνον· ὥστ' εἰ μὴ πολλὰ καὶ ἐν πολλοῖς ἄβρομεν, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο κάλλιστόν ἐστιν ἡμῶν, ὅτι μέτρῳ φιλοσοφοῦμεν τὸ μέλος, καὶ οὐκ ἀναρμύνον ἠοῦδοις τὴν μουσικὴν. Ὑμᾶς δὲ καὶ εἰσοικιζόμενας οἱ ἄνθρωποι (83) δυσχεραίνουσι, καὶ ἄβουσαι ἀποτρέφονται· καὶ μάλα ἐν δεικῷ, ἀφ' ἧς οὐδὲ ἐκτεμηθεῖσαι τὴν γλῶτταν δύνασθε σωπᾶν, ἀλλ' αὐταὶ τὴν ἀφωνίαν ὁμῶν ὀδύρουμαι, καὶ τὸ ἐφ' ὧμῶν πάθος, ἔπειτὰ ἐστὲ λαλιώταται τινος οὐχὶ τῶν ἐγγλῶττων καὶ μουσικῶν. Σύνες δὲ λέγω, φησὶν ὁ Πίνδαρος· καὶ ἐβρης τῆς ἐμῆς ἀφωνίαν ἀμείνω τῆς σῆς εὐλογητίας, παύσαι ἐκατηφαρῶν ἡμῶν τῆς σωπῆς· ἢ σοι παρομίαν ἐρῶ, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ ἀσύστομον, ὅτι τότε φωνοῦνται κύκνοι, ἔταν κοίλοι οἰσωπῶσαν.

PIE. ΘΕΟΔΩΡΩ (84).

Ἐορτῇ καὶ τὰ γράμματα (85), καὶ τὸ κρείσσον δὲ προφθάεις τὸν καιρὸν, τῇ προθυμίᾳ τὸ προεορτάζειν ἡμῖν χαρίζομενος. Τὰ μὲν οὖν παρὰ τῆς σῆς εὐλαβείας, τοιαῦτα· ἡμέας δὲ, ὡν ἔχομεν τὸ μέτρον, ἀντιδίδομεν τὰς εὐχάς. Ἴνα δὲ τι καὶ ὑπόμνημα παρ' ἡμῶν ἔχῃς, τὸ δ' αὐτὸ καὶ τοῦ ἁγίου Βασιλείου (86), πνεύτιον ἀποστάλακαμὲν σοι τῆς Ὑριγένους Φιλοκαλαίας, ἐκλογὰς ἔχον τῶν χρηστῶν τοῖς φιλόλογοις. Τοῦτο καὶ διέξωσαι καταξίωσον, καὶ ἀπέδειξεν ἡμῖν δοῦναι τῆς ἐφέλειας, καὶ σπουδῆ καὶ Πνεύματι βοηθοῦμενος.

PIQ. ΕΥΑΛΑΙΩ (87).

litteras scripsit, sed etiam monachos in Lamide derupit, verum tacens, et tanquam adumbratus invisit. loquens videre cupiebat, et adfuturum pollicebatur.

Γέγνε καὶ ἡ Λαμὶς ἐμοὶ τῆς σωπῆς χωρίον, καὶ Οὐιδ. vi Metamorph. Bill.

(85) Ὑμᾶς δὲ καὶ εἰσοικιζόμενας οἱ ἄνθρωποι, etc. Inde proverbium, ait Bill., hirundinem sub tecto non habendam: hoc est, a garrulorum commercio abstinendum.

(84) Alias LXXXVII. Circa Pascha anni 382.

(85) Ἐορτῇ καὶ τὰ γράμματα. Ita codd. tres Reg., Pass. et Combef. In edit. eor. τῆς καὶ γράμματα, quod Bill.: Festum quoque litteræ ipsæ sunt: quodque præstantius est animo studio atque alacritate festum antevertis, illud nobis tribuens.

(86) Ἁγίου Βασιλείου. Cod. Pass. μεγάλου Βασιλείου.

(87) Alias XCIX. Eodem tempore.

φιλοσοφίας ἔγγυμασθῆτον, ἦν ὡς σιγῶν ἔθεασάμην, ἅ ἰδεῖν ἐπιθυμῶ καὶ φθεγγόμενος, ἵνα τοῖς τε ἀδελφοῖς πληρώσω τὸν πόθον, καὶ ὁμᾶς ἀμύνομαι τῆς μικρολογίας (88), τοὺς κακοῦς τῶν ἐμῶν φθεγμάτων ἐξηγητάς. Αὐτοὺς γὰρ ὁ λαλῶν παρίστομαι, οὐκ ἐπὶ ἀλληγορούμενος, οὐδὲ εἰκαζόμενος, ἀλλὰ καθαρῶς νοούμενος.

PIZ. Τῷ ΑΥΤῷ (89).

Eulalio sermonem importire et vicissim caput accipere Gregorius.

Καινὸν τι πέπονθα· παρόντι σιγήσας, ἀπόντα τοῦθ' ἵνα καὶ μεταθῶ λόγον καὶ μεταλάβω. Καλὸν γὰρ ὄπισθε ἄλλου παντός, οὕτω δὴ καὶ λόγον ἀπαρχὰς ἀνατιθέναι τῷ λόγῳ πρώτον, εἶτα τοῖς φοβουμένοις τὸν Κύριον.

PIH. Τῷ ΑΥΤῷ (90).

Tacuit sibi Gregorius : aliis loquitur, quandoquidem loquendi tempus est.

Καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι, φησὶν ὁ Ἐκκλησιαστής· διὰ τοῦτο Ἐθέλην φυλακῆν τῷ στόματι μου (91), ἦν ἄρα καιρὸς, καὶ Ἰησοῦ τὰ χεῖρα μου οὐ μὴ κολύσω, ἐπειδὴ τούτου καιρὸς. Ἐσιώπησα γὰρ, φησὶν ἡ Γραφή, μὴ καὶ ἀεὶ σωπήσομαι; ἐσιώπησα μὲν ἔμαυτῷ· λαλῶ (92) δὲ τοῖς ἄλλοις. Οἱ δὲ, εἰ μὲν, ἀρχῆ, φθέγγοντο, πᾶσα τῷ θεῷ χάρις· εἰ δὲ μὴ, καὶ τὰ ὅσα φραζόμεθα.

PIΘ. ΠΑΛΛΑΔΙῷ (93).

Silentii sui suum Palladio Gregorius annuntiat.

Χριστῷ συνεχέρωσα τὴν γλῶσσαν, ἦν ἄρα ἐνήστευον· καὶ ἀναστάντι συνηγεῖρα. Τοῦτό μοι τῆς σιωπῆς τὸ μυστήριον· ἵνα ὄπισθε ἔθυσα νοῦν ἀνεκλάητον (94), οὕτω θύσω καὶ λόγον κεκαθαρόμενον.

PK. ΕΛΛΑΔΙῷ (95).

Pro paschilibus numeribus et litteris Helladio gratias agit Gregorius, simulque eum rogat ut sibi senectutem ejus beneficio, commode claudere licet, constituto a vobis, inquit, huic Ecclesie, nempe Nazianzenae Ecclesie, episcopo. Quae quidem omnia hanc ad annum 382 epistolam pertinere demonstrant. Quisnam vero sit Helladius ad quem scripta est, an Helladius Caesariensis, an alterius sedis episcopus sit, incertum est. Baronius Caesariensem esse episcopum existimat. Verum Gregorius tunc non aliud provinciae caput agnoscebat, praeter Tyranensem episcopum, ut epistola 152, alias 88, patet, hisque ipsis litteris confirmari potest, in quibus Gregorius Helladium, non ut archiepiscopum, sed ut comprovincialem, ut ita loquar, episcopum compellat. Praeterea Helladius Caesariensis electioni Eulalii obstitit.

Ὅρθιν τὰ ἐπιτιμώμενα (96) πέρρωθεν δεδαχθέντες (χρησμοὶ γὰρ τῷ σπ̄ προσιμῶν), καὶ τοῖς ἡδὴ παροῦσιν ἐνευφρανόμεθα. Τὴν γὰρ ἀγίαν τοῦ Πάσχα ἡμέραν, εἰς ἣν κατηντήκαμεν, τῶν ἐκείθεν ἀγαθῶν οἶδα μυσταγωγίαν, ἑορτὴν οὖσαν διαβατήριον. Ἐν καθ' ὅς ἐποίησας καὶ αὐτοὺς ἀναμνήσας ἡμᾶς, οἷς

Ἔccle. iii, 1. Ἔ Psal. xxxviii, 2. Ἔ Psal.

(88) Ἀμύνομαι τῆς μικρολογίας. Combef. : *Angustia exilisque orationis nomine ulciscar.*

(89) Alias C. Scripta eodem anno, post Pascha.

(90) Alias Cl. Scripta eodem tempore. — Τῷ αὐτῷ, id est Eulalio. Codex Regius et Combefisius, Εὐγενίῳ. Montac. et Morel. Εὐαγρίῳ.

(91) Τῷ στόματι μου. Cod. Reg. et Combef. χεῖρατι μου, labris meis.

(92) Λαλῶ. Codd. duo Reg. λαλήσω, loquar.

(93) Alias CCXXX. Scripta circa eodem tempore.

Lamis existit; quān ut tacens contemplatus sum, ita etiam loquens videre concupisco, ut et fratrum desiderio satisfaciam, et vos, sermonum meorum malos interpretes, ob verborum parcimoniam ulciscar. Ipse enim, qui loquor, adero, non jam in allegoricum sensum tractus, non conjectura quadam adumbratus, sed pure ac plene intellectus.

IOΔ CXVII. EIDEM.

Mibi novum quiddam accidit. Nam qui te praesente tacui, idem absentem requiro : ut et sermonem impertiam, et vicissim accipiam. Praeclarum est enim, ut rerum omnium aliarum, ita etiam sermonum primitias Verbo primum, ac deinde iis, qui Domini metu praediti sunt, consecrare.

CXVIII. EIDEM.

Omnia tempus habent, inquit Ecclesiastes, propterea Posui custodiam ori meo, cum tempus ita postularet; et Ecce labia mea non prohibebo, quandoquidem hujus rei tempus est. Tacui enim, inquit Scriptura, num etiam semper tacebo? Tacui, inquam, mihi; aliis loquor. Ipsi autem, si quidem ea, quae convenit, loquantur, omnis Deo gratia habeatur; sin minus, aures quoque occludemus.

CXIX. PALLADIO.

Cum Christo linguam mortuam habui, quando jejunabam, et nna cum eodem ad vitam revocato, illam excitavi. Hoc mihi silentii arcanum est, ut velui mentem non garrulam sacrificavi, sic etiam purgatum sermonem sacrificem.

CXX. HELLADIO.

Res in spe positae procul videre admoniti (utar enim tuo praemio), rebus quoque jam praesentibus oblectamur. Etenim sanctum Paschae diem, ad quem pervenimus, mysticum futurorum bonorum symbolum esse scio, ut qui transitus festum sit. Quarum rerum tu quoque commode nos submo-

xxvii, 10. Ἔ Psal. llix, 21.

(94) Νοῦν ἀνευφρανόμεθα. Morel. : *Mentem non garrulam. Combef. : Senium sermone tacitum.*

(95) Alias LIV. Scripta eodem anno, post Pascha, sed Aprilii mense.

(96) Τὰ ἐπιτιμώμενα. Hebr. xi : *Justa fidem hi omnes mortui sunt, cum non accepissent promissionem, sed procul esse viderunt, et quod Paulus dicit promissiones. Theologus dicit τὰ ἐπιτιμώμενα, eodem sensu Bill.*

nuisti, tum per ea quæ misisti, tum per ea quæ scribis. Ego vero multa quidem Paschata jam exegi, atque hunc longioris vitæ fructum cepi. Nunc autem **105** purioris Paschæ desiderio tenor; utempe ex hac gravi et caliginosa hujus sæculi Ægypto egredi, et luto ac conficiendorum laterum opere **, cui astringimur, liberari; atque ad promissionis terram migrare concupisco. Hanc nobis precare, si quid tibi curæ est quam præclarissime de nobis mereri. Tibi vero, rebus fauste feliciterque cedentibus, sæpius contingat simul cum Ecclesia festum celebrare. Quod si mihi senectutem quoque beneficio vestro commode claudere licuerit, constituto nimirum a vobis huic Ecclesiæ episcopo, quem Spiritus sanctus designaverit, bono opere perfuncti fueritis, paterisque, ut sic loquar, benedictionibus digno.

CXXI. THEODORO-

PKA'. ΘΕΟΔΩΡΩ (2).

Similis pene argumenti est quæ sequitur epistola ad Theodorum; haud quidem Mopsuestinum, ut facundus Hermianensis scripsit (5), sed Tyanensem, qui recens hujus Ecclesiæ episcopus fuerat ordinatus. Hanc esse causam arbitratur, cur illi tanquam juveni scribat Gregorius. Significat, gævium se esse symbolis charitatis; in est, muneribus, quæ miserat Theodorus in paschate, pro quibus Theodoro multa bona spiritualiter apprecando rependit Theologus, imprimisque ut talium fiat parens filiorum, quod de spiritualibus filiis intelligere malimus, quam cum Tillemontio de natis conjugio liberis. Nos vero, inquit Gregorius, omnia spiritualiter rependimus.

Charitatis gaudemus symbolis, ac potissimum tali occasione, et de tali recens cogmentato simul et perfecto; atque, ut te Scripturæ verbis accipiam, de stabilito in juventute sua **. Sic enim vocat eum qui majori quam fert ætas, vi pollet intelligentiæ. Quocirca antiqui patres rorem cœli et pinguedinem terræ ** inter alia liberis suis precabantur (nisi qui gratum sit etiam hæc sublimius intelligere), nos vero tibi omne spiritualiter rependimus. Impleat Dominus omnes petitiones tuas **; et talium liberorum parens fias (si par est concise tibi et familiariter apprecari), qualem teipsam tuis majoribus subindicas, ut præter alia nos quoque propter te gloria deeamur.

Ἄγαπης συμβόλιος ἤθεμα, καὶ μάλιστα καίρου τοιούτου, καὶ περὶ τοιούτου νεοπαγῶς (4) τοῦ ὁμοῦ καὶ τελείου, καὶ ἵνα ὡς ἀπὸ τῆς Γραφῆς δεξιῶσμαι (5), ἰδρυμένοι ἐν τῇ νεότητι. Οὕτω γὰρ ἐκείνη καλεῖ τὸ πλῆθος ἐν τῇ συνήθει (6) τῆς ἡλικίας. Οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ πατέρες ἐρόσον οὐρανοῦ καὶ πύργου γῆς μετὰ τῶν ἑλλῶν ἐπιγύχοντο παῖσιν, (εἰ μὴ τινι φίλων καὶ ταῦτα νοεῖν ὑψηλότερον), ἡμεῖς δὲ σοὶ τὸ πᾶν πνευματικῶς ἀντιδώσομεν (7). Πληρώσαι Κύριος πάντα τὰ αἰτήματά σου, καὶ γένοιο τοιούτων τέκνων πατήρ (εἰ δεῖ σοι συντόμως καὶ οὐκ ἐλαφρῶς ἐπεύξασθαι), ὅσον ἁσανὸν ὑποπαρνεῖς τοὺς σοὺς πατέρας, ὡς ἂν τὰ τε ἑλλὰ καὶ ἡμεῖς ἐπὶ σοὶ δοξαζοίμεθα.

CXXII. EIDEM.

PKB'. ΤΩ ΑΥΤΩ (8).

Ad anniversarium honorem martyrum, qui quotannis Arianzi celebratur mense Dathusa, simulque ad negolia ecclesiastica Theodorum invitat Gregorius.

Tu, et nobis, ut adversa valetudine laborantibus, curam atque officium debes, siquidem unum ex præceptorum numero est ægrotantium visitatio: et item sanctis martyribus anniversarium hono-

Χρεωστεῖς μὲν ἡμεῖν καὶ ὡς νοσηρῶς θεραπεύων, ἕπειρ μίαν τῶν ἐντολῶν ἀσθενούντων ἐπισκεψῆς· χρεωστεῖς δὲ καὶ τοὺς ἁγίους (9) μάρτυροι τῆν δὲ ἔτους τιμῆν, ἣν ἐν Ἀριανζοῖς τοὺς σοὺς ἐορτάζομεν

** Exod. i, 14 sqq. ** Psal. cxliii, 12. ** Gen. xviii, 28. ** Psal. xix, 7

(97) Αἰγυπτὸν ταύτην ἐξελεύθω. Combef. ἐξελεύθω, veritique: Purius Pascha desidero, nempe ex hac egredi gravi et caliginosa sæculi Ægypto. Non bene Bill.: Nunc autem purius est ex hac gravi et caliginosa vitæ Ægypto egredi.
 (98) Ταύτην ἡμῖν προσεύχου. Cod. unus ταῦτα. Ita et cod. R. qui addit καὶ υπερέχου.
 (99) Βιωσίμως ἔχοντα. Combef. εἰ: Vita fausta et incolumi. Bill.: Utinam vivo et incolumi.
 (1) Καὶ ἴν' εἴπω. Cod. Reg. et Combef. καὶ τί ἂν γὰρ ἢ πατριῶν, ac quid aliud quam quod paternis sit conditionibus dignam?
 (2) Alias CCXX Scripta eodem anno. — Θεοδώρω. Cod. Pass. addit ἐπισκόπῳ Θωάνω.
 (3) Trium Capit. Def. t. 7, c. 7, pag. 635, apud

Sirm. t. II.
 (4) Νεοπαγῶν τε. Ita Pass. et tres Reg., quam lectio melior quam in edit. νεοπαγῶν.
 (5) Ἀπὸ τῆς Γραφῆς δεξιῶσμαι. Ut tibi Scripturæ sacra verba proferam.
 (6) Ἐν τῇ συνήθει. Ita cod. Reg., Par., Pass., Montac. et Morel. In edit. τῇ deest. At, inquit Combef., quam bene Morel.: quod dicitur in intellectu ætatis.
 (7) Ἀντιδώσομεν. Montac. ἀποδώσομεν. Forte ἀναποδώσομεν, ait Morel.
 (8) Alias XC. Scripta eodem anno, post Pascha.
 (9) Καὶ τοὺς ἁγίους. Ita cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. In edit. τὸς deest. Mox pro Ἀριανζοῖς, cod. 1045, Ναζιανζοῖς.

τη εικάδι δευτέρα (10) τοῦ καθ' ἡμᾶς μηνὸς Δαθού-
α (11). Καὶ ἅμα οὐκ ὀλίγα ἐκκλησιαστικῶν δεῖται
κοινῆς διασκέψεως. Πάντων οὖν ἔνεκεν (12), δόκιμος
παραγενέσθαι καταξίωσον· καὶ γὰρ εἰ πολλὸς ὁ κά-
ματος, ἀλλ' ἀντίρροπος ὁ μισθός.

PKΓ'. Τῷ ΑΥΤῷ (13).

Vocanti Gregorio praesens adfuit, inique, vel sane litteris postmodum, ut se inuideret Gregorium rogavit Theodoros. Cui Theologus aeris inclementia et morbi domi se continere coactum significat, seque adfuturum, cum per tempus fuerit, pollicetur.

Ἡδέσθη σου τὴν παρουσίαν, καὶ στέργει τὴν
συνοσίαν, καίτοιγε ἄλλως ἑμαυτὸν νοθεύσας
οἶκοι μένειν, καὶ καθ' ἡσυχίαν φιλοσοφεῖν· τοῦτο
γὰρ εὐρον ἑμαυτῷ ἐκ πάντων λωσιτέλοστερον (14).
Ἐπει δὲ ὅτε τε ἀέρες ἐτι παραγώδεις (15), καὶ οὐκ
ἀνήκων ἢ ἀβήσων, παρακαλῶ, μικρὸν μακροθύ-
μῃσον, συνεύχου δὲ τὴν ὑγίειαν· καὶ τίνεα ἂν ἤ
καιρὸς, ἐπιστησόμεθα σοῖς εὐχαῖς.

PKΔ'. Τῷ ΑΥΤῷ (16).

Non ita multo post, redeunte veris amenitate, Theodoro iterum inuitanti rescribit Gregorius venturum se libenter, imo properaturum, ut solus cum solo congregiatur, sed synodos et concilia procul salutare. Si quis hanc in annos sequentes epistolam velit rejicere, quasi hic conjiciendo colloquamus, non admodum refragabimur.

Καλεῖς; ἡμεῖς δὲ σπεύδομεν· σπεύδομεν δὲ μὴ
πλησιάζειν καὶ μόνον (17). Συνόδους γὰρ καὶ
συλλόγους (18) πῶρρωθεν ἀσπαζόμεθα, ἐξ οὗ μο-
χθηρῶν (19) πεπειράμεθα τῶν πολλῶν, οὕτω γὰρ
εἰπεῖν μέτριον. Τί οὖν ἐτι λείπεται; πόθω δικαίω
βῆθησον διὰ τῶν εὐχῶν, ἵνα τύχημεν ὡς σπου-
δάζομεν.

PKΕ'. ΟΛΥΜΠῷ (20).

Cum hoc anno Xanxaridis thermas petere morbi causa coactus fuisset Gregorius, eis itineri se commiserat, cum ejus absentia opportunitatem nacti Apollinaristae, eo audacia proruperunt, ut eundem nebuloni de impio suo et adulterino grege, episcopi nomen imponerent. Quod ubi rescivit Gregorius, Olympio Cappadociae praefecto scribit, ut facinus ab Apollinaristis contra imperatorum constitutiones et edicta attentatum ulciscatur. Mitius tamen, quam tanta mereatur audacia, perditii homines puniantur, obsecrat.

Παιδεύεται τι καὶ πολλὰ, καὶ οὐ πάντῃ τὸ γήρας,
ὡς ἔοικεν, εἰς σύνεσιν ἀξίωσιτον. Ἐγὼ γοῦν πάν-
των μὲν μέγιστα τῶν Ἀπολλιναριστῶν εἰδὼς τὴν
ἐνθύμησιν καὶ ἀσέβειαν (21), ὄρων δὲ οὐκ ἀνεκτὴν
αὐτῶν (22) ἀπόνοιαν, ἐνόμιζον τῆ μακροθυμίᾳ
πρώτος αὐτοῦ ποιήσειν, καὶ μάλᾳξεν κατὰ μικρὸν,
ὅπερ οὖν καὶ ταῖς ἐλπίσιν ὑπέτεινον (23). Ἐλαθον

(10) Τῇ εικάδι δευτέρα. Ita tres codd. In edit. D compendiariorum τῆ xβ.

(11) Δαθούσα. Mensis ille videtur, ait Combef., qui in veteri Lexico τακουσία, et in mensibus Cappadocum septimus numeratur Julioque nostro respondet.

(12) Πάντων οὖν ἔνεκεν. Ita cod. et Reg. 1405. In edit. πάντων οὖν ἔνεκα. Pro πάντων, Montac., Morel. et Combef. ἔνεκα τούτων.

(13) Alias CXXII. Scripta circa idem tempus.

(14) Ἀυστελέστερον. Cod. Reg. λωσιτέλοσται. Cod. Pass. λωσιτέλοσται, et sic legendum proponit Morel.

(15) Ἐτι παραγώδεις. Cod. Reg. ἐτι τραγώδεις, sicut adhuc asper est. In cod. Pass. est deest.

(16) Alias LXXXIV. Scripta paulo post superiorum.

rem debes 106 quem in Artanzis tuis vicesimo secundo mensis Dathusa, ut apud nos appellatur, die celebramus. Ac simul non pauca ecclesiastica negotia sunt, quae communem considerationem requirant. His igitur omnibus de causis a te peto, ut impigre ad nos venias; etsi enim ingens labor est, par tamen est merces.

CXXIII. EIDEM.

Præsentiam tuam sum reveritus, et consortium tuum amplector, tametsi alioquin me ipsum commonefecerim domi manere, et per otium philosophari: hoc enim mihi ex omnibus inveni conducibilis. Quia vero et aer adhuc turbulentus est, neque infirmitas destituit me, obsecro te, parumper adhibeto patientiam, et comprecare mihi sanitatem: nos simul atque tempestivum erit, attendemus precibus tuis.

CXXIV. EIDEM.

Vocas? Nos vero properamus. Properamus autem, ut soli cum solo congregiamur. Synodos enim atque conventus procul salutamus, ex quo scilicet tempore multa eorum, ut parce loquar, molesta esse comperi. Quid igitur superest? Justo desiderio per orationes tuas optularem, ut quod studemus consequamur.

CXXV. OLYMPIO.

Canities quoque nonnihil eruditur, nec senectus, ut video, talis omnino est, quæ prudentiæ opinionem fideicæ mereatur. Ego cum omnium maxime Apollinaristarum cogitationem et impietatem perspectam haberem, nec ferendam eorum audaciam 107 cernebam, existimabam tamen fore, ut lenitate mea mansuetos et placidos eos redde-

(17) Μόνω πλησιάζειν καὶ μόνον. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. μόνον πλησιάζειν καὶ μόνω.

(18) Καὶ συλλόγους, atque conventus; Bill. atque colloquia.

(19) Μοχθηρῶν, molesta; Bill. improba et flagitiosa, quod sane durius et contra Gregorii mentem, qui parce et moderate loqui se testatur: οὕτω γὰρ εἰπεῖν μέτριον.

(20) Alias LXXXVII. Scripta anno eodem.— Ὀλυμπῷ. Cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. Ἄλυπιω. Cod. Reg. Ἄλυπιω ἄγοντι.

(21) Τὴν ἐνθύμησιν καὶ ἀσέβειαν. Cod. et Combef. habent τὴν ἀσέβειαν.

(22) Αὐτῶν. Ita cod. et Reg. Deest in edit.

(23) Ὅπερ οὖν καὶ ταῖς ἐλπίσιν ὑπέτεινον. Ita cod. Reg. In edit. ὅπερ οὖν, etc. Sicut nimirum spe mihi pollicebatur. Montac., Morel. et Combef.

rem, ac paulatim emollirem, atque hoc mihi spe
 fingebam. Verum, ut apparet, illud minime
 animadverti, me pejores eos effecisse ac per in-
 tempestivam hanc philosophiam Ecclesiae detri-
 mentum attulisse. Nec enim pravos homines leni-
 tas inflectit. Et quidem si nunc per me ipsum hæc
 te docere poteris, non dubitasset, probe nove-
 ris, vel ultra vires iter capessere, atque ad ex-
 cellentiam tuam pedes me ipsum advolvere. Quoniam
 autem longius me morbus perduxit, et Xanxaridis
 thermis mihi de medicorum consilio uti necesse
 est, litteras mihi vicarias substituo. Præter alia
 omnia eo quoque audaciam proruperunt mali homi-
 nes et male perendi, ut episcopos etiam quos-
 dam, quibus dignitas ab universali Orientalium et
 Occidentalium concilio abrogata fuerat, accersee-
 res, aut transeuntibus abutentes (non enim cæto
 affirmare possum), imperialibus omnibus constitu-
 tionibus atque omnibus vestris edictis violatis,
 cuidam impii et adulterini sui gregis episcopi
 nomen imposuerint, nulla re, ut opinor, perinde
 freti, atque summa mea imbecillitate: hoc enim
 dicendum est. Quæ si levia et ferenda sunt, ferat
 tua firmitas; feremus ipsi quoque, quemadmodum
 et sæpe tulimus. Si vero gravia, et ne ipsis
 quidem pietatis laude præstantissimis imperatoribus
 ferenda ea, quæ admissa sunt, mitius tamen
 quam tanta audacia meretur, ulcisci dignare.

CXXVI. EIDEM.

Cum Xanxaride balnearum causa versaretur Gregorius, opportuna videnti Olympium, et quædam occasio
 se obtulit. Sed bonum quod jam manibus tenebat, recrudescente morbo, inimitis perdidit. Quam id sibi mol-
 lestum fuisse Olympio sua epistola significat: ab eoque præterea postulat, ut Nicobulum filium cursus publici
 sue veterariorum cura liberet. Nicobulum autem filium suum appellat Gregorius, quia Altipnam uxoris
 suæ filiam uxorem duxerat.

Velut per somnium hilari animo fui. Nam cum
 usque ad monasterium delatus essem, ut nonnihil
 solatii ex balneo consequerem, ac deinde congres-
 sum tuum spe concepissem, jamque hoc bonum
 velut manibus tenerem, atque aliquot dies
 illic exegissem, repente a morbo, qui partim jam
 mihi negotium facessebat, partim miuabatur,
 submotus sum. Ac si huic rei, quæ mihi accidit,
 imaginem quamdam et similitudinem invenire

ὡσπερ οὖν ἐπέτεινον, majores ejus rei spes concipi-
 ebam.

(24) Ταῦτα διδάξα. Ita cod. Reg. et Combef. In
 edit. ταῦτα δεῖξαι, hæc ostendere.

(25) Ἐξ Ἰσθι. Ita cod. Reg. et Combef. In edit.
 εἰ δεest. Reddit Bill., mihi crede.

(26) Παραιτέρω προήγαγεν. Sic enim legendum,
 ait Bill., non ut in vulgatis exemplaribus προσηγάγεν,
 id quod satis indicat adverbium præcedens παραι-
 τέρω. Sic etiam habent cod. et Combef.; at pro
 παραιτέρω, cod. Reg., Montac., Morel. et Combef.
 πορρωτέρω.

(27) Ξανξαρίδος θερμῶς. Montac. et Morel.
 Ξανξαρίδος θερμῶς. Hi enim pro infirmis balnea
 calida. At in cod. Ξανξαρίδος. Nam eo loci ex-
 structum erat monasterium, cuius forasse vivendi
 ratione de medicorum consilio uti sibi necesse pu-
 tatat Gregorius.

(28) Καθηρημένους. Emendandus est, ait Bill.,
 Hervag. codex ex Frobeniano, et pro κεκατηρημέ-
 νους, substitucendum est καθηρημένους.

δὲ, ὡς τοῦτε, κάτεινους χεῖρους ποιήσας, καὶ τὴν
 Ἐκκλησίαν βλάψας, τῇ ἀκαίρῳ φιλοσοφίᾳ. Οὐ γὰρ
 δυσωπῆ τοῦ πονηροῦ ἐπέκεινα. Καὶ νῦν, εἰ μὴ
 αὐτῷ μοι δυνατὸν ἦν δι' ἑμαυτοῦ ταῦτα διδάξαι (24),
 οὐκ ἂν ὠκνησα, εὖ σοθῆ (25), καὶ παρὰ δύναμιν κι-
 νηθεὶς προσπασῶν τῇ σῇ τιμιότητι. Ἐπειδὴ δὲ πα-
 ραιτέρω προήγαγεν (26) ἡμᾶς ἡ ἀβρωστία, καὶ τοὺς
 Ξανξαρίδος θερμῶς (27) χρῆσασθαι ἀναγκαῖον ἐγένε-
 ντο, τῶν λατρῶν τοῦτο συμβουλευσθέντων, ἀντ'
 ἑμαυτοῦ παύομαι τὰ γράμματα. Ἐτόλμησαν οἱ κα-
 κῶι καὶ κακῶς ἀπολούμενοι πρὸς πάσαι τοὺς ἄλλους,
 καὶ καθηρημένους (28) ἐπισκόπους ὑπὸ πάσης ἀνα-
 τολικῆς καὶ δευτικῆς συνόδου καλέσαντες, ἢ παρ-
 οῦσαι καταχρησάμενοι (οὐ γὰρ ἔχω τοῦτο εἰπεῖν
 ἀκριβῶς), καὶ πασῶν κατεξαναστάνας βασιλικῶν
 διατάξεων, καὶ ὑμετέρων προσταγμάτων, ἐπισκό-
 που ὄνομα ἐπιθεῖναι (29) τινι τῶν παρ' αὐτοῖς ἀε-
 θῶν καὶ κιβόρων, εὐδενὶ τοσούτου, ὡς οἶμαι, ἔδον
 τῇ ἐμῇ νεκρώσει (τοῦτο γὰρ δεῖ λέγειν (30)) θαρρόσαν-
 τες. Ταῦτα εἰ μὴ ἀνεκτά, ἐνεγκάτω μὴ ἢ σὴ
 στερόβροτος· ὁσοῦν δὲ καὶ ἡμεῖς, ὡσπερ οὖν πολ-
 λὰκις ἠνέγκαμεν. Εἰ δὲ βαρεῖα, καὶ οὐδὲ τοὺς ἐ-
 λθεσάτους (31) βασιλεῦσιν αὐτοῖς φορητὰ, ἐπελε-
 θεῖν τοὺς γεγενημένους, εἰ καὶ τῆς ἀπονοίας ἐλατ-
 τόν, καταξίσωτον.

PKC. Τῷ ΑΥΤῷ (32).

Ὅναρ ἠδύμμησα. Καὶ γὰρ μέχρι τῆς μονῆς
 ενεγκθείς, ὥστε τινὸς ἐκ τοῦ λουτροῦ παραμυθίας
 τυχεῖν, εἴτα τὴν σὴν συντυχῆν ἐλπίζας, καὶ ὡσπερ
 ἐν χερσὶν ἔχων ἦδη τὸ αγαθόν, καὶ τινὰς ἡμέρας
 ἠνδιαιτρίφας (33), ἐξαίφνης ἀπήχθην (34) ὑπὸ τῆς
 ἀβρωστίας, τὰ μὴν ἦδη λυποῦσης, τὰ δὲ ἀπελού-
 σης. Καὶ εἰ δεῖ τίνα εἰκαστὰν εὐρεῖν (35) τῷ πά-
 θει, ταυτὸν ἔπαθον τοὺς πολυπόσωι, οἱ βίβη τῶν πε-
 τρῶν ἀποσπώμενοι, κινδυνεύουσι καὶ ταῖς κοτύλαις

(29) Ὅνομα ἐπιθεῖναι. Cod. et Reg. ac Morel.
 ὄνομα περιθεῖναι, quemdam episcopi nomine indu-
 rini, vel cuidam iriverunt nomen.

(30) Τῇ ἐμῇ νεκρώσει. Quid legerit Bill. incertum
 omnino, dum reddit, summa me imbecillitate
 vtriusque conversatione. Voluit profecto vtriusque
 extinctione. Combef.: Exhaustis viribus meis emecto-
 que corpusculo. Mox in cod. γὰρ δεest.

(31) Ἐλθεσάτους. Duo cod. Reg., Montac., ac
 Morel., necnon et in edit. quibusdam εὐσεβισάτους.

(32) Alias CLXXVIII. Scripta eodem tempore. —
 Τῷ αὐτῷ, εἰ ἐστ', Ὀλυμπῶν. Cod. B. 3, Εὐσεβίῳ
 φιλῶ.

(33) Ἐνδιαιτρίφας. Ita cod. Reg., Montac., Morel.
 et Combef. In edit. προσδιαιτρίφας.

(34) Ἀπήχθην. Ita cod. Reg., Montac., Morel.
 ac Combef. ἀπήνεχθη ὑπὸ τῆς ἀβρωστίας, quod
 Bill.: Ob morbum abiatas sum. Edit.: ἀπνεχθήν.

(35) Ἐλκαστὰν εὐρεῖν. Cod. Morel. et Combef.
 λαθεῖν.

πολλάκις, ὧν τι προσκαίσει ταῖς πέτρας, ἢ τι παρ' αὐτῶν προσλαμβάνουσι. Τὸ μὲν οὖν ἡμέτερον τοιούτων. Ἄ δ' ἂν παρὼν ἐδεσθῆν τῆς σῆς καλοκαγαθίας, ταῦτα καὶ ἀπὼν ἐθάβησα. Τὸν υἱὸν Νικοβούλου σφόδρα εὖρον ἐγὼ τοῦ δρόμου φροντίζω (36), καὶ τῆ τῆς μονῆς προσεδρεῖα στενωχωρούμενον, ἀνθρώπων καὶ ἀσθενῆ καὶ τῶν τοσούτων ἀθήν, καὶ τὴν ἐρημίαν οὐ φέροντα. Τοῦτον, πρὸς ἄλλο μὲν πᾶν δ τι δὲν ἤ σοι φίλων, χρῆσασθαι θέλησον· καὶ γὰρ πρὸς τοὺς εἰς πάντα ὑπηρετεῖν τῆ σῆ ἐξουσίᾳ· ταύτης δέ, εἰ δυνατόν, ἐλευθέρωσον τῆς φροντιδὸς· εἰ μὴ τι ἄλλο, καὶ ὡς ἡμέτερον τιμῶν νοσοκόμον, ἐπειθὲ πολλὰ καὶ περὶ πολλῶν δεηθέντες (37), καὶ τυχόντες, χρῆζομεν καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς τῆς σῆς ἡμερότητος.

libera, si non aliam ullam ob causam, saltem ut hoc honoris ei habeas, qui me aegrotantem curat. Quandoquidem cum multa et pro multis a te petierimus atque obtinuerimus, tu quoque erga nos ipsos mansuetudine opus habemus.

PKZ. ΕΛΛΑΔΙΩ (38).

Hic commodè collocanda se offert 127 epistola, quæ ejusdem argumenti et eadem de causa scripta est as superior. Nimirum implorat opem Helladii ut Nicobulus publicæ rei oneribus solvatur, atque otio et quiete, cui assuetus est, reddatur.

Ἡδὺ μὲν καὶ ἄλλως (39) τὸ προσαγορεύειν τὴν σὴν εὐλάβειαν· ἐμοὶ δέ ἦδον οὕτω διακειμένῳ. Τὸ γὰρ καθ' ἐκάστην σχεδὸν τὴν ἡμέραν ἀπογινοσκεισθαι (40), πλεον ἔχεισθαι σου ποιεῖ, ὡς ἂν (41) τὰ τελευταία παρακερδαίνωσα. Ἐπειθὲ δὲ τὸ (42) κέρδος ὁμολογῶ, χρειαστῶ τὴν ἀντιδοσιν τῷ αἰδοσιμωτάτῳ υἱῷ Νικοβούλῳ, παρ' οὗ τὸ κέρδος· ὅπερ ἐκ ποσούτων οἱ πέντητες πρὸς τοὺς εὐπόρους βλέποντες, ἵνα παρ' ἐκείνων εὐ πάθωσι, οὕτω καὶ αὐτὸς ποιῶ, διὰ σοὶ τῷ ἀνδρὶ δικαίῳ τὸ χρέος. Χρῆζει δὲ ἀπραγμοσύνης πάντα τὸν χρόνον ταύτῃ συνειθισμένος· πρὸς ταύτην (43) αὐτῷ συνάρασθαι καταξίωσον.

PKH. ΠΡΟΚΟΠΙΩ (44).

Procopium Constantinopoli præfectum, amicitia sibi conjunctum, datis in agro Arianzo litteris, Gregorius salutari. Quo anno datæ sint certo statuere non possumus.

Διὰ μακροῦ σε προσφθέγγομαι, τὸν ἀντὶ πάντων ἐμοὶ (45) καὶ πρὸ πάντων, ὃν καὶ παρόντα τῶν μεγάλων ἡξίους, καὶ ἀπόντα οἷδ' οἷ τι τῶν αὐτῶν ἀξιοῖς. Μισθὸς δὲ γενέσθω τῷ διακόνῳ τῆς ἐπιστολῆς τῷ υἱῷ ἡμῶν Ἀνθίμῳ (46) ὅπερ μεγάλων μέγας. Τίς ὅτος; τῆς παρὰ σοὶ προστασίας τυχερῆ, ἐν ὅς ἂν δέηται. Μάλιστα δὲ εἰς τὴν κρεσβαίαν ἡμῶν, καὶ ὁ ἀνήρ οὕτως (47) ἐξ ἐπιφανοῦς στρατείας, ἴσως καὶ

(35) Τῆ τοῦ δρόμου φροντίζω. Combef. : *Cursus publicæ cura*. Ad quid hæc, inquit, cum monitis προσεδρεῖα, nisi ex illa, quæ forte in strata publica erat, sic cursui publico operam dabat. Montac. et Morel. τῆ τοῦ νόμου φροντιδὸς, quod aliud esset, nec satis notum.

(37) Δεηθέντες. Ita cod. Reg. et B. 3. Montac. Morel. et Combef., sicque legit Bill. In edit. δεηθέντα, sed in margine δεηθέντες.

(38) Alias CXXXXIV. Scripta circa idem tempus.

(39) Καὶ ἄλλως. Ita cod. Reg. et Morel. in notis. Codd. Pass 1 et 2 γὰρ καὶ ἄλλως. In edit. καὶ ἄλλως.

(40) Ἀπογινοσκεισθαι. Cod. Pass. 2, τὸ γὰρ καθ' ἐκάστην ἐπιγινοσκειται σχεδὸν τὴν ἡμέραν.

A oportet, idem mihi, quod polyypis, usu venit; qui cum per vim a rupibus avelluntur, persæpe de acetabulis quoque in periculum veniunt, quippe quorum nonnihil rupibus relinquunt, ut ab illis aliquid assumunt. Atque hujusmodi quiddam nobis contigit. Quæ autem a tua probitate coram petitissem, hæc absens quoque petere non dubitavi. Filium nostrum Nicobulum, tum cursus sollicitudine, tum assidua in monasterio commoratione valde pressum offendi, hominem et infirmis viribus, et rerum hujusmodi insolentem, et solitudinem minime ferentem. Hujus opera ad quamcumque aliam rem tibi cordi fuerit, utaris velim; siquidem ad omnia prompto atque impigro animo tibi operam navabit. Hac autem cura, si fieri potest, eum ad omnia prompto atque impigro animo tibi operam navabit. Hac autem cura, si fieri potest, eum ad omnia prompto atque impigro animo tibi operam navabit. Hac autem cura, si fieri potest, eum ad omnia prompto atque impigro animo tibi operam navabit.

CXXVII. HELLADIO.

Jucundum utique etiam alia de causa reverentiam tuam salutare: sed mihi ita affecto jucundius est. Nam quod singulis ferme diebus animum despondeo, facit ut tibi arctius adhæream, quasi novissima obiter lucrificans. Cum autem lucrum fatear, remunerationem deo reverendo maxime Nicobulo, a quo Incrum accessit. Quod porro faciunt pauperes in opulentos intuentes, ut ab illis beneficium accipiant, idem ipse facio, dum per te viro debitum exsolvo. Eget autem otio et quiete cui perpetuo assuetus est: ut illa fruatur illum ad iuvare digneris.

109 CXXVIII. PROCOPIO.

Longo intervalle te saluto, atque alloquor, qui instar omnium, atque ante omnes mihi es, meque et presentem magnis honoribus completebaris, et absentem (sic enim mihi persuadco) hisdem completearis. Merces autem filio nostro Anthimo, hujus epistolæ ministro, pro ingentibus rebus ingens rependatur. Quæ tandem hæc? Ut quibus in rebus opus ei fuerit, præsidium tuum

(41) Ὡς ἂν. Codd. Reg. et R. ὡς ἀέ. Ita et Morel. in notis. Reddit Combef.: τὰ τελευταία παρακερδαίνωσα, ut qui extrema obiter elucrer.

(42) Ἐπειθὲ δὲ τὸ. Ita codd. Reg. Pass. et R. In edit. ἐπειθὲ δὲ καὶ τὸ.

(43) Πρὸς ταύτην. Ita iidem codd. In edit.: πρὸς αὐτὴν. Veritè Morel.: *Hanc ipsi conferre digneris*. Combef. autem: *Ad eam, quæso, illi optularæ*.

(44) Alias CLVII. Incerto tempore scripta, sed forte an. 382.

(45) Πάντων ἐμῶν. Ita cod. Reg., Morel. et Combef. In edit. πάντων ἡμῶν.

(46) Ἀνθίμῳ. Cod. et Montac. Ἀνθίμῳ.

(47) Ἀνὴρ ὅτος. Combef. ἀνὴρ αὐτός.

consequatur. Maximum autem pondus ad deprecationem nobis affert hic quoque ipse vir, ex insigni atque illustri militia, vobis etiam magnis viris fertasse notus, atque corporis calamitas oculis ipsis fidem faciens. Quæ cum per se gravis et acerba sit, tum quia præter meritum, ut verisimile est, plus acerbitatis habet. Quibus rebus adjuncta nostra precatio, non dubito, quin id, de quo laboramus, magis conficiat.

CXXIX. EIDEM.

PKΘ. ΤΩ ΑΥΤΩ (49).

*De tempore quo scripta est hæc epistola, ut superior, nihil certi habemus. Ex his tantum verbis: Nisi prava corporis valetudine uteremur, convenissemus te, et hæc per nos legationem ipsi obissemus, con-
fingere fas est Gregorium Constantinopolim proficiscendi consilium non omnino abjecisse; siquidem præfectus in ea urbe degebat, vel Procopium alium fuisse. Observandum etiam Gregorium ad nuptias Olympiadis vocatum a Procopio, postea, ut videmus, nullam aliam, præter morbum, excusationem obtendere; quod argumento est superiores litteras ad Procopium Constantinopolis præfectum scriptas esse, nec Gregorium omnino valedixisse huic civitati.*

Nisi prava corporis valetudine uteremur, atque B
de ipsa etiam vita malam spem haberemus, primum illud ac maximum lucrum fecissemus, ut tuo congressu ac colloquio fruere, quod omnino nostri erga te officii ratio postulabat: deinde per nos ipsos hæc legationem obissemus. Quoniam autem, morbo prorsus, tanquam catenis viucti, jacemus, nec sponte nostra et voluntate hoc detrimentum accipimus, quod superat, id facimus, teque per litteras adimus, atque amplectimur et exosculamur, eamque fiduciam concipimus, ut pro condiacono nostro Eugenio rogemus, quem a tua mentis magnitudine ac præstantia deposcimus. Ac si quidem nullum crimen est ea familiaritas, quæ ipsi cum Regiano homine 110 conscelerato et nefario intercessit (neque enim eum quidquam aliud sceleris admisisse constat), ob jus ipsum, cuius tu arbiter ac patronus es: si autem id crimen esse censes, certe in Dei gratiam, cui astitit, ac senectutis nostræ causæ, quam multis viris Dei metu præditis venerationi esse non ignoras, hæc igitur, quæso, gratiam et nobis, et universo clero concede; atque hominem calumnia liberando faustas tibi divinas spes effice. Si hoc feceris, pro his, quæ tribuis, non minora (nisi hoc dictu
nimis magnum est), recipies, hoc est, nostras ora-

ΕΙ Μὴ μὴ πονηρῶς ἡμῶν ἔχητο τὸ σῶμα, μὲδ
περὶ τοῦ ζῆν αὐτοῦ πονηρὰς εἶχονεν τὰς ἐλπίδας,
πρῶτον μὲν (50) ἂν καὶ μέγιστον ἐκερδάναιμεν τὴν
σὴν συντυχίαν καὶ συνουσίαν (51), ἣ σοι παρ' ἡμῶν
πάντως ὤφελαιο· δεύτερον δὲ δι' ἡμῶν αὐτῶν ταύ-
την ἂν ἐπιηρώσαμεν τὴν πρῶθειαν. Ἐπειδὲ δὲ κελί-
μεθα παντελῶς τῆ ἀρρώστια πεπεδημένοι, καὶ οὐχ
ἐκόντες ἐξημώμεθα, ὁ δεύτερον ἦν ποιούμεν, πρῶ-
τιμὲν (52) σοὶ διὰ τῶν γραμμάτων, καὶ δευτέρωμεθα,
καὶ κατασπαζόμεθα (53), καὶ θαρροῦμεν δεηθῆναι
περὶ τοῦ συνδιακόνου (54) ἡμῶν Εὐγενίου, ὃν ἐξαι-
τούμεθα παρὰ τῆς σῆς μεγαλοσύνης. Εἰ μὲν οὖν
οὐδὲν ἔστιν ἀδικημα ἢ πρὸς τὸν ἀνόσιον Ἑργιανὸν
οὐκείτης (οὐ γὰρ ἄλλο γε οὐδὲν ἀδικῶν φαίνεται),
δι' αὐτὸ τὸ δίκαιον, οὐ σοὶ βραβεύτης (55) καὶ προ-
στάτης· εἰ δὲ ἀδικημα τοῦτο κρῖνεις (56), διὰ γε τὸν
θεόν, ᾧ παρέστῃς (57), καὶ τὴν ἡμετέραν πολιάν,
ἣν αἰδέσασιν οὐδας (58) πολλοὺς τὸν φοβούμενον τὸν
Κύριον, ἔδς οὖν (59), παρακαλῶ, καὶ ἡμῶν καὶ τῶ
κλήρω παντὶ ταύτην τὴν χάριν· καὶ δεξιὰς σεαυτῷ
ποιήσον τὰς κατὰ θεὸν ἐλπίδας, ἐλευθερώσας τῆς
ἐπιηρίας τὸν ἀνθρωπον. Ἀντιλήρη δὲ, ὡν ἰδίως,
οὐκ ἐλάττω (εἰ μὴ μέγα τοῦτο εἶπῆν), τὰς παρ'
ἡμῶν εὐχὰς.

(48) *Μεγάλοις ὑμῶν.* Ita cod. B. S. R, et Combef. In edit. ὑμῶν deest. Reddit tamen Billius.

(49) *Alia CLVIII. Incerti temporis, sed forte ejusdem anni.*

(50) *Πρῶτον μὲν, etc.* Hunc locum, cui nihil censet addendum, sic vertit Combef.: *Primum illud ac maximum esse, quod consecuti, ut tuo congressu ac colloquio potiremur, quippe qui hanc legationem per nos ipsos obissemus.* Billius, inquit, hæc dividit; sed melius ac simplicius edita Græca quæ lectio- nem, quam secutus est, non admittit. Unum agnoscit detrimentum Gregorius, quod præsentia illa excedit, cui alterum facit, ut per epistolam adeat et interpellet: *Ὁ δεύτερον ἦν, πρῶτιμὲν σοὶ διὰ τῶν γραμμάτων.*

(51) *Kal συνουσίαν.* Addimus cum cod. Reg., B. S. et R., ac Morel.: *Ἡ σοι παρ' ἡμῶν πάντως ὤφελαιο· δεύτερον δὲ δι' ἡμῶν αὐτῶν ταύτην ἂν ἐπιηρώσαμεν τὴν πρῶθειαν.* Legit Montac.: *Καὶ συνουσίαν, ἣ σοι παρ' ἡμῶν παντως ὤφελαιο· δεύτερον δὲ ὡς δι' ἡμῶν αὐτῶν ταῦτα ἐπιηρώσαμεν.* In edit.

καὶ συνουσίαν, σοι παρ' ἡμῶν αὐτῶν ταύτην ἀνεπιη-
ρώσαμεν.

D (52) *Ὁ δεύτερον ἦν ποιούμεν, πρῶτιμὲν.* Ita cod. Reg., B. S. et R., Morel. ac Combef., sicque legit. Bill. qui vertit: *Quod deinceps sequatur, id facimus.* Montac. ὁ δεύτερον ἦν ποιοῦμεν. In edit. ποιοῦμεν deest.

(53) *Κατασπαζόμεθα.* Cod. et Combef. ἀσπαζόμεθα.

(54) *Συνδιακόνου.* Ita cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. In edit. διακόνου.

(55) *Ὁδὸν βραβεύτης.* Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. κραυγῆς.

(56) *Τοῦτο κρῖνεις.* Ita cod. Reg., B. S., Montac., Morel. ac Combef., ipseque Bill. In edit. τοῦτο κρῖνει.

(57) *Παρέστῃς.* Montac. et Morel. παρέστηκας.

(58) *Ὀδας.* Morel. et Combef. οἶδα.

(59) *Ἐδς οὖν.* Ita cod. Morel. et Combef. In edit. deest οὖν.

ΠΑ. Τῷ ΑΥΤῷ (60).

CXXX. EIDEM.

Superiore epistola, quamvis incerti temporis, necessario huic praeiitenda erant, quae sequitur, nempe 450, quam Procopio scripsit. Constantinopoli habitum est anno 582 concilium; ad quod mature, forte veris initio, vel citius etiam a Theodoro Gregorius honoris causa vocatus est. Verum cum adesse nollet, ut accedente morbo non posset, ad Procopium notarium, seu Theodosio a secretis, ut vult Tillemontius, seu praefectum urbis Constantinopolitanae, ut habet Gothofredus, epistolam 150, alias 55, dedit, qua se excusat, et Procopium rogat, ut det operam ne piissimus imperator inertiae ac ignaviae se condemnnet, sed infirmitati ignoscat, etc. Ait autem se Gregorius ab omnibus episcoporum conciliis abhorretere, propter rixas et contentiones, quibus inter se conficiantur.

Ἐγὼ μὲν οὕτως, εἰ δεῖ τάλῃθως γράφειν, ὥστε ἅπαντα σύλλογον φεύγειν ἐπισκόπων, οἱ μηδεμίαν συνόδου τέλος εἶδον χριστόν, μηδὲ λύσιν κακῶν μύλλον (61) ἐσχηκυῖαν ἢ προσθήκην. Ἄελ γάρ (62) φιλονεικία καὶ ψιλαρχία (ἀλλ' ὅπως μὴ (63) μο φρονεῖται ὑπὸ ἀβῆρης οὕτω γράροντα), καὶ λόγου κρείττονες (64) καὶ θάττον ἄν τις ἐγκληθῆι κακίαν ἐτέρος (65) δικάζων, ἢ τὴν ἐκαίῳν λύσειε. Διὰ τοῦτο εἰς ἔμμευθον συνεστάλην, καὶ μόνην ἀσφάλειαν ψυχῆς (66) τὴν ἡσυχίαν ἐνόμισα. Νῦν δὲ καὶ τὴν ἀβῆρωστίαν ἔχω προστατοῦσαν τῆς κρείσεως, ἀεὶ σκεῖθον (67) τὰ τελευταία πνέων, καὶ εἰς οὐδὲν ἔμμευθῷ χρῆσθαι δυνάμενος. Διὰ τοῦτο συγγινωσκέτω μὲν ἡμῖν (68) ἢ σὴ μεγαλόνοια, πεσθῆσω δὲ εἰς σοῦ καὶ ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς, ἢ ραθυμίαν ἡμῶν καταγινώσκων, ἀλλὰ συγγινώσκων τῆ ἀσθενεῖα, δὲ ἦν οὐδὲ καὶ συγχωρήσας (69) ἡμῖν, δεηθεῖσιν ἀντ' ἄλλης εὐεργεσίας, τὴν ἀναχώρησιν.

condemnet, **111** sed infirmitati ignoscat, ut quam se quoque nobis, instar alius cuiuspiam beneficii hoc postulantis, secedendi potestatem fecisse novit.

ΠΑΑ. ΟΛΥΜΠΗῷ (70).

CXXXI. OLYMPIO.

Nihil superioribus litteris perfecti Gregorius. Imo iterata mandata per Icarium et Olympium Cappadociae praefectum. Utrique respondit. Litterae ad Icarium perire, quem illustrissimum vocat in epistola ad Olympium, quae superest. Ea ipsa est quae sequitur.

Τοῦτό μοι (71) τῆς ἀβῆρωστίας ἐστὶ βαρύτερον, τὸ ἀβῆρωστούνα μηδὲ πιστεύεσθαι, ἀλλ' ἐκδημίαν οὕτω μακρὰν ἐπιπέττεισθαι, καὶ εἰς μέσους θεοῦ ὁμοῦ ὄψεσθαι, ὧν τὴν ἀναχώρησιν ἠγαπήσαμεν, μικροῦ καὶ χάριν διὰ τοῦτο τῆ τοῦ σώματος κακοπαθεία ἐμολογήσαντες. Ἀπράγμων γάρ ἡσυχία τῆς ἐν πράγμασι (72) περιφανείας τιμωτέρα. Τοῦτο ἐπιπέττειται μὲν καὶ πρόωγ τῷ θαυμασιωτάτῳ Ἰκα-

Ego, si vera scribere oportet, hoc animo sum, ut omnem episcoporum conventum fugiam, quoniam nullius concilii finem laetum et faustum vidi, nec quod depulsionem malorum potius, quam accessionem et incrementum habuerit. Semper enim sunt contentiones, et dominandi cupiditates (ac ne me, quæso, gravem et molestum existimes, hæc scribentem), nec ullis quidem verbis explicari queunt; citiusque aliquis improbitatis arguetur, dum aliis se iudicem præbet, quam illorum improbitatem comprimat. Propterea memet ipse collegi, animæque securitatem in sola quiete ac solitudine mihi positam iudicavi. Nunc vero huic quoque meo iudicio patronus morbus accedit, quippe qui quotidie fere extremos efflo spiritus, nec ulla in re me ipso uti queo. Atque ob hæc causam ignoscat nobis tua animi magnitudo, detque operam ne piissimus imperator nos inertiae atque ignaviae condemnnet, **111** sed infirmitati ignoscat, ut quam se quoque nobis, instar alius cuiuspiam beneficii hoc postulantis, secedendi potestatem fecisse novit.

Hoc mihi morbo ipso gravius est, quod cum æger sim, ægrotare tamen non credar, verum peregrinationem ita longam inire, in medios tumultus meisum impellere jubeat, a quibus secessisse tamen mihi gratum fuit, ut hoc nomine gratiam quoque corporis afflictioni propemodum habeam. Quæta enim et a negotiis semota vitæ ratio actuosæ vitæ splendore præstantior est. Hoc et illustrissimo quo-

(60) Alias LV. Scripta anno 582, vere ineunte. — Τῷ αὐτῷ. Procopio. Combef. Ἡρακλιανῷ. Hujus epistolæ auctoritate ad conciliorum oppugnationem Calvinus abutitur, sed neminem piorum movere debet. Nec enim de generalibus, sed de particularibus quibusdam conciliis loquitur. Alioqui secum ipse pugnaret, utpote qui pluribus in locis Nicænum concilium laudibus in celum ferat, et magna ipse pars fuerit Constantinopolitanae synodi, in qua Mæcedoniani, qui Spiritui sancto bellum indixerant, damnati, atque anathemate percussi sunt. Hæc Bill.

(61) Ἀλύσιν κακῶν. Cod. Reg. et Pass. ac Combef. λύσιν κακῶν.

(62) Ἄελ γάρ. Ita cod. et Pass. ac Combef. qui reddit, nunquam enim non contentionem. In edit. αὶ γάρ.

(63) Ὅπως μὴ μὲ. Ita cod. R. et Pass. ac Combef. In edit. ὅπως μήτε.

(64) Καὶ λόγου κρείττονες. Montac., Morel. ac Combef. εἰς λόγου κρείττονες.

(65) Κακίαν ἐτέρος. Ita cod. et R., sicque Montac., Morel. ac Combef. In edit. κακίαν ἐτέρων.

(66) Ἀσφάλειαν ψυχῆς. Lego enim, ait Bill., ψυχῆς ἀσφάλειαν, non jam ex conjectura duntaxat, ut in priore editione, sed etiam auctoritate librorum italicorum. Sic etiam habent cod. Pass., Montac., Morel. ac Combef. In edit. εὐχῆς.

(67) Ἄελ σκεῖθῶν, etc. Bill.: Quippe qui ita me distortueat, ut quotidie fere extremos spiritus efflem, nec ulla re uti me ipso queam.

(68) Συγγινωσκέτω μὲρ ἡμῖν. Ita cod. et Pass. Montac., Morel. ac Combef.; sicque legit Bill., licet ἡμῖν desit in edit.

(69) Συγχωρήσας. Legendum forte: συγχωρήσαι. Sic Montac. et Morel.

(70) Alias LXXXVI. Scripta anno 582. — Ὀλυμπίῳ. Montac. et Morel. Θεμιστίῳ. Nihil vetat, inquit Combef., Gregorium pluribus scripsisse de eodem argumento, vel etiam eadem, per quos iter illud deprecaretur, et ut se apud imperatorem excusarent.

(71) Τοῦτό μοι. Delent μοι Montac. et Morel.

(72) Τῆς ἐν πράγμασι. Cod. ἐν πράγμασι. Hunc locum reddit Combef.: Negotiis vacans solitudo ac quietas claritate quæ in rebus gerendis est charior.

que scario non ita pridem scripsi, cum idem iussam accepissim: et nunc a tua animi magnitudine peto, ut pro nobis quoque id scribere ne gravetur, quippe quem morbi locupletem testem habemus. Argumento est damnium illud, quod nunc accepimus, cum per corporis infirmitatem nec ad te accurrere, nec te frui, nobis licuerit, praevide tam commodo, tamque eximia virtute praedito, ut praeludia quoque ipsa magistratus tui excellentiora sint ea gloria, quam alii toto magistratus tempore consequuntur.

CXXXII. SATURNINO.

Ex hac epistola, quae ejusdem cum praecedentibus argumenti atque ejusdem etiam anni est, liquet quam bene erga Ecclesiam esset animatus Gregorius, quantoque studio pacem et concordiam prosequeretur. Quod ipsum spectat, quamvis gravi morbo laboraret, omnia, inquit, apud nos Dei beneficio recte se habent. Nihil anxius, nihil sollicitus, nisi de Ecclesiis sedes turbatis, vovet ut ne concilium tristi fine claudatur; concilium, inquam, illud quod anno 382 proxime consecutum est, aenigmaticum illam synodum, in qua sede Constantinopolitana cesserat, non autem, ut Baronio risum est, alium concilium quod anno 383, Saturnino consule, Constantinopoli etiam Theodosius convocavit.

Non est apud me dubium (alioqui temerarium B esset scribere), quin amicitiae officium a me requiras. Externis enim potestatem, nobis autem fiduciam tribuis, ut servus bonus, iis qui hoc consecuti sunt, ut ad Deum appropinquent. Quocirca te quoque alloquimur, et cupiditati morem gerentes, rerum nostrarum statum tibi exponimus. Omnia apud nos Dei beneficio recte se habent, hoc uno excepto, quod de Ecclesiis anxii et solliciti sumus, tam foede perturbatis. Iis quacunque ratione 112 poteris, communem concordiam. efre et sermone, impigre constitue, quandoquidem rursus episcopi coeunt, ac metuendum rursus est, ne nunc quoque pudore suffundamur, si haec synodus nostram finem habuerit, quemadmodum habuit superior. Nam quae nobis contigerunt, ea Deo omnia scienti et cognoscenda et iudicanda relinquemus, etiamsi jucundo animo invidiam cessimus ac volentibus; non tanquam suavem quamdam rem, ut plerisque videtur, sed admodum periculosam relinquentes, ac velut ex gravi et aspera tempestate ad tranquillum quendam et tutum portum appellentes.

CXXXIII. VICTORI.

Eadem occasione, eademque tempestate datae sunt litterae ad Victorem, qui ab Juliano tempore magistri militum dignitatem cum laude tenebat. Hunc hortatur ut communi tranquillitati maxime porrigat, quandoquidem synodus rursus cogitur, rursusque certamen existit, et afflictis Ecclesiae rebus opem ferat.

Non quia nunc scribimus, audaces sumus; sed,

(75) Ἰακάρῳ. Cod. R. et Combef. Οὐδακάρῳ.

(74) Ἦν ἐξημιώθημεν. Montac. et Morel. ἐξημιώμεθα.

(75) Ὅς καὶ τὰ προοίμια. Ita supra epist. civ.

(76) Alias LXXII. Scripta anno 382.

(77) Ἀπατεῖς... τὰ φιλικὰ. Comb., qui amica requiras a me litterarum commercia.

(78) Καὶ εἴη. Sic legendum cum Billio. In edit. καὶ εἴη.

(79) Προσφθεγγόμεθα, καὶ κοθοῦντι σοι. Ita cod. In edit. σοι deest. Reddi Bill.: Te salutamus et cupiditati nostrae morem gerentes.

(80) Πικρὸν καὶ ταύτης λαβούσης τέλος, ὡσπερ τῆς πρότερον. Ita cod. et Combef. In edit. μικρὸν καὶ ταύτης λαβούσης τέλος, ὡσπερ καὶ πρότερον. Si μικρὸν, deest vox aliqua quam supplere conatur Bill., dum vertit: Parum laetum finem habuerit, quemadmodum et vris. Canterus Novarum lectio-

ρίῳ (75), τὸ αὐτὸ δεξιόμενος πρόσταγμα· ἐπιστολάς δὲ καὶ νῦν ὅπερ ἡμῶν ἢ σὴ μεγαλόνοια καταλιωσάτω, ὃν ἀξιώματος μάρτυρα τῆς ἡμετέρας ἔχομεν ἀβρωστίας. Πέθει δὲ καὶ ἡ ζῆμια, ἣν ἐξημιώθημεν (74) νῦν, μὴδὲ προσφθεγγόμεθα καὶ ἀπολαύσαι σου θυνθνήντες, ἀρχοντος ὡς καὶ δεξιῶ, καὶ οὕτω θαυμάσιον τὴν ἀρετῆν, ἢ τὰ προοίμια (75) τῆς σὴς ἀρχῆς εἶναι τιμιώτερα τῆς διὰ τέλος ἑτέρων εὐδοκμησίας.

PAB. ΣΑΤΟΥΡΝΙΝΩ (76).

Ἀπατεῖς, εὐ οἶδα, τὰ φιλικὰ (77) (καὶ εἴη (78) τοιμηρὸν ἄλλως τὸ γράφειν). Τοῖς μὲν γὰρ ἐξω τὴν ἐξουσίαν, ἡμῶν δὲ νέμεσις τὴν παρήρησαν, ὡς ὁμόδουλος ἀγαθὸς τοῖς Θεῷ πλησιάζειν ἡξιωμένοις. Διὰ τοῦτο σε καὶ προσφθεγγόμεθα, καὶ κοθοῦντι σοι (79) παραστήσομεν τὰ ἡμέτερα. Πάντα ἡμῶν σὺν Θεῷ καλῶς ἔχει, πλην ἐνός, τοῦ μεριμνῆν περὶ τῶν Ἐκκλησιῶν, οὕτω παρασομένων. Ταῦταις ὁ τι ἂν εἰσενεγκεῖν θυνθῆς, μὴ κατοκίνησης τὴν κοινήν ὁμόνοιαν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ βραβεύσαι, ἐπειδὴ πάλιν σὺνόςθε ἐπισκόπων, καὶ ἐπὶ πάλιν μὴ καὶ νῦν ἀσχυρῶμεν, πικρὸν καὶ ταύτης λαβούσης τέλος, ὡσπερ τῆς πρότερον (80). Τὰ γὰρ ἡμέτερα Θεῷ τῷ τὰ πάντα εἰδῶσι καὶ γινώσκων καὶ κρίνειν ἀφήσομεν (81), εἰ καὶ ἡδέως ἐξαίμα τῶν φθῶν, καὶ τοῖς βουλομένοις (82) ὁ χρῆστος τινος πράγματα (83), ὡς δοκεῖ τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ καὶ λαὸν ἐπικυβύουον παραχωρήσαντες, καὶ ὡσπερ ἐκ χειμῶνος θεϊνοῦ καὶ τραχέος, εἰς εὐδίον τινα ἄρμον καὶ ἀσφαλῆ κατανήσαντες.

PAB. ΒΙΚΤΟΡΩ (84).

Ὅχι ὅτι νῦν γράφομεν, τοιμηρὸν, ἀλλ' ὅτι μὴ non lib. III, cap. 29, putat Theologum pro μικρὸν scripsisse μικρῶν, atque ideo ita legendum.

(81) Ἀφθῆσομεν. Ita cod. et Combef., sicque legitur Bill. In edit. ἀφήσομεν.

(82) Φθῶν καὶ τοῖς βουλομένοις. Ita cod. et Combef. In edit. deest καὶ. Legisse videtur Bill. τῶν βουλομένων. Vertit enim: Iuridici errorum, qui id appetebant, cessimus. Mallet Combef. εξαίμα θρόνῳ τοῖς βουλομένοις, θρόνον cessimus volentibus.

(83) Ὁ χρῆστος τινος πράγματα. Quiddam fortasse suspicari poterant Gregorium non sine quodam animi dolore Constantinopolitano episcopatu sese abdicasse. Ait igitur nihil sibi iucundius accidere potuisse, quam quod a tam difficili et periculoso munere in suavissimam quietem vindicatus sit, ac velut ex gravissima tempestate in portum delatus. Hec Bill.

(84) Alias CXXXIII. Scripta eodem anno. — Bf-

τάχων, ὀκνηροί. Μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο. Οὐ γὰρ εὐπορούμεν δι' ὧν ἐπιστελοῦμεν. Καί τοι γε (85) πῶς οἰεῖ τοῦτο ποθοῦντες, ἐν ἀγρῷ πόρρω που τῆς μονῆς διακριθόντες, κἀκεῖ τοῦ σώματος ἡμῶν ἐπιμελούμενοι (86). Νῦν δὲ, ἡνίκα κοίρας, καὶ προσφθηγρόμεθά σε (87), καὶ ἀξιοῦμεν ἦν παροῦσιν ἡμῖν τιμὴν ἔχαρίζου, ταύτην καὶ ἀποῖσι χαρίζεσθαι, καὶ μὴ διὰ γραμμάτων ὀκνεῖν παραμυθεῖσθαι ἡμᾶς σφόδρα τῷ χωρισμῷ κάμνωτας. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν σύνθεος, ἀγῶν πάλιν, καὶ τοῦτο ἐν μέσοις ἔχθροισι πάντα τηρούσιν ἐπιμελῶς τὰ ἡμέτερα, ὅς γεῖρα τῇ κοίρῃ καταστάσει, ὡς μέρος ὧν τῆς Ἐκκλησίας οὐ τὸ φαυλοτάτων, καὶ μὴ περιθῆς πάντα (88) καταναλωθῆναι τῷ ἐμπρησμῷ τῷ νῦν περιέχοντι τὴν Ἐκκλησίαν. Ἄλλ' ὅ τι ἂν δυνήθῃς (89) τῶν σθεστικῶν ὀργάνων, τοῦτο προσένεγκε, καὶ τοῖς ἄλλοις διακελεύου, ἵνα καὶ τὸν εὐ ἔχοι (90) τοῦ κοινοῦ πρᾶττοντος ἔμεινον.

ΠΑΔ'. Τῷ ΑΥΤῷ (91).

Altera ad eundem Victorem epistola hic commode collocari posse visa est; quam etsi hoc tempore scriptam non constat, scribi tamen potuit. In ea Gregorius res praeclare gestas Victoris praedicat, eique Hyperichium commendat.

Ἦντως νικητὴς σὺ, καὶ διὰ πάντων ἀριστεύς, ὧ θαυμάσις. Νεκῶν γὰρ τοῖς ἐπὶ τοῖς πόλεμοις, καὶ ἐξῆν, καὶ νῦν πάντας (92) νικᾷς χρηστότητι. Αἰεὶ τοῦτο καὶ τὴν προσηγορίαν ταύτην ἐθαροῦσαμεν προσαγαγεῖν, καὶ μετὰ τῆς προσηγορίας τὸν τιμωτάτων υἱὸν Ἰππερίου, ὃν οἶδα εἶναι καὶ διὰ τὸν ἐρό-
 C
 χεῖχιον, quem te et propter morum elegantiam, si ipsius periculum feceris, et propter nos, a quibus in omnibus rebus gratiam inire in animum induxisti, honore affecturum esse scio. Quamobrem in amicitiae nostrae monumentum, quam te collocare jube.

ΠΑΕ'. ΣΦΦΡΟΝΙῷ ΥΠΑΡΧῷ (94).

Ejusdem argumenti ac temporis, atque prior ad Victorem, est sine dubio illa epistola ad Sophronium, de quo jam fuit. Etenim in ea prioris nomine concilii, cuique ipsius, Jonæ instar in pelagus projecti dum meminit. Constantinopolitanum primum, cui adeo secundum anni 382 opponit, concilium certissime designat. Sophronium ad componendas episcoporum controuersias sarcandamque inter Orientales et Occidentales concordiam hortatur.

Φιλοσοφοῦμεν (95) ἐφ' ἡσυχίας· τοῦτο οἱ μισοῦντες ἡμᾶς ἔβλεπον (96), ὡς εἶπε τι καὶ ἄλλο τοιοῦτον, ἵνα μᾶλλον εὐεργέτας αὐτοῖς γινώσκωμεν. Πολλὰ

κτορι. Cod. Reg. 1405, ac Combef. Βίκτορι στρατηγῇ περὶ εἰρήνης τῶν Ἐκκλησιῶν, Victori magistro militum de pace Ecclesiarum. Montac. etiam ac Morel. hæc in inscriptione notant addenda.

(85) Καί τοι γε. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. γε deest.

(86) Ἐπιμελούμενοι. Cod. et Combef. ἐπιμελούμενοι, corpus curantur.

(87) Προσφθηγρόμεθά σε. Ita cod. Montac., Morel. ac Combef. In edit. προσφθηγρόμεθα, et se deest.

(88) Μὴ περιθῆς πάντα. Ita cod. Reg. et R. In edit. πάντα, omnes. Mox pro καταναλωθῆναι. Reg. et Combef. καταναλωθέντα· legunt autem Montac. ac Morel. καὶ μὴ περιθῆς πάντα καταναλωθέντα.

A quia non citius, pigri. Imo ne hoc quidem. Non enim presto sunt quibus litteras demus. Et quidem quam putas usps hoc cupere, ruri procul a monasterio commorantes, illicque corpus nostrum curantes! Nunc autem, cum sese offert occasio, et te salutamus, et a te petimus, ut quem nobis presentibus honorem habuisti, eundem quoque absentibus habeas, nec nos disjunctionem nostram permolestere ferentes per litteras consolari graveris. Quoniam autem rursus synodus cogitur, rursusque certamen existit, idque per medios hostes, res nostras sedulo observantes, communi tranquillitati manum porrigere, ut qui Ecclesie pars sis haud minima et abjectissima; nec omnia eo incendio, quod nunc Ecclesiam invasit, deflagrare atque consumi sine. Verum quidquid eorum instrumentorum, quæ ad extinguendum flammam apta sunt, poteris, adhibe, aliosque bortare; ita fiet ut, publicis negotiis melius se habentibus, meliori quoque statu res tue sint.

113 CXXXIV. EIDEM.

Vere Victor es tu, atque in omnibus rebus palmam obtines, vir admiraude. Nam ut hostes, quandiu licuit, armis vincebas, ita nunc omnes benignitate vincis. Ob eam causam, hæc quoque salutationem tibi offerre non dubitavimus, atque cum solutione clarissimum filium Hyperichium, quem te et propter morum elegantiam, si ipsius periculum feceris, et propter nos, a quibus in omnibus rebus gratiam inire in animum induxisti, honore affecturum esse scio. Quamobrem in amicitiae nostræ monumentum, quam quanti facias, persuasum habeo, eum fiduciam in

CXXXV. SOPHRONIO PRÆFECTO.

Tranquille philosophamur: hoc nobis injuria intulerunt, qui nostri odio flagrabant, atque utinam alia eadem hujusmodi injuria nos afficiant,

(89) Δυνήθῃς. Cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. δυνήθῃς.

(90) Εὐ ἔχοι. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. εὐ ἔχη.

(91) Alias CXXXIV. Scripta eodem circiter tempore.

(92) Καὶ νῦν πάντας. In cod. et Reg. νῦν deest.

(93) Τῆς ἡμέτερας φιλλας. Ita codd. Reg. B. 3, et R., Montac., Morel., ac Combef., sicque legendum coniecit Bill. In edit. φίλλας deest.

(94) Alias LX. Scripta anno 382.

(95) Φιλοσοφοῦμεν ἐφ' ἡσυχίας. Cod. Reg. φιλοσοφοῦμεν τὰ ἡμέτερα ἐφ' ἡσυχίας.

(96) Ἰδοκῆσαν. Cod. ἰδοκῆσαν. Mox cod. Pass. ὡς εἶπε καὶ ἄλλο τι τοιοῦτον.

ut pluribus beneficiis nos ipsis obstrictos esse agnoscamus. Multa enim sunt, in quibus ii, qui laudantur, beneficium accipiunt, et contra iis, qui beneficium accipiunt, injuria infertur. Atque ad hunc modum res nostrae se habent. Quod si aliis bujus rei fidem non facimus, te quidem certe, cui libenti animo vitæ nostræ rationem reddimus, instar omnium scire volumus, imo vero et scire confidimus, et ignorantibus fidem facere. Vos vero, obsecro, omni studio in hoc incumbite, ut si non prius, nunc saltem orbis segmenta male disjuncta conspirent et coeant, ac præsertim, si eos inveneritis, non ob fidei doctrinam, sed ob privatas similitates inter se distractos ac divulsos, quod quidem ipse observavi. Hoc et vobis mercedem tulerit, si id poteritis; et nobis minus mœroris habiturus esse noster accessus, si apparuerit nos eum non incassum amplexos fuisse, sed sponte nosmetipsos in pelagus, Jonæ illius instar, projecisse, ut sedetur tempestas, ac vectores tuto serventur. Quod si nihilominus tempestate jactantur, nos certe, quod in nobis fuit præstitimus.

CXXXVI. MODARIO EXERCITUS DUCL.

ΡΑΓ΄. ΜΟΔΑΡΙΩ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤῆ (5).

Alteri etiam magistro militum, cum jam concilium celebraretur, litteras dedit Gregorius, quibus obsecrat ut pacem et concordiam inter episcopos, qui convenerant, foret et tueatur. Is magister militum Modarius erat natione Gothus, sed Christianus.

Tu nobis et cognatus, et familiaris es, et quidquid ejusmodi a quoquam dici possit. Pietas enim nos conjunxit et virtutis gloria, quam in te animadvertimus; hinc videlicet illud perspicue ostendente, Græcum et barbarum, corporum, non animorum, esse discrimen, ac locorum distantiam, non autem morum ac voluntatum. Atque utinam multi ex iis, qui genere nobiscum juncti sunt, probitatem tuam imitentur! Sic enim non dubito, quin res omnes nostræ, tam publicæ quam privatæ, belle habituræ sint. Te autem rogo atque obsecro, ut quemadmodum externum bellum manu tua et consilio ac prudentia extinguis, strenuo animo partes nostras tutans, ita etiam nostrum quoque comprimas; nimirum quantum in te solum erit, contendens, ut episcopis, qui nunc convenerunt, pacatus finis sit. Etenim sæpe in unum coire, nec tamen ullum malorum finem reperire, verum tumultibus semper tumultus adjungere, majoris, ut in quoque non ignoras, est infamia.

(97) Καὶ ἀδικουμένους εὖ πάσχειν. Ita cod. Reg. et Pass. In edit. Πολλὰ γὰρ ἐστὶ καὶ ἀδικεῖσθαι δοκούντας εὖ πάσχειν, etc. *Multa enim sunt in quibus ii qui lædi videntur beneficium accipiunt, et contra iis qui beneficium accipere putantur injuria infertur.* Sæpe et inimici prosunt iis quibus cupiunt nocere, et amici obstant iis quibus prodesse cupiunt. Vide Plutarchum, *De militate ab amico capienda.*

(98) Πειθόμεν, αὐτόν γέ σς. Cod. πείθωμεν. Id. cod. et Combef. αὐτὸν δὲ γέ σς.

(99) Ἡθέως. Cod. et Combef. ἡμεῖς.

(1) Συμφωνήσῃσι. Cod. R. συμφωνήσῃσι.

(2) Ὅπερ ἐγὼ τετήρηκα. Cod. Reg. ὅπερ ἐγὼ πεπείρηκα, quod quidem ipse tentavi: mox, pro toto, cod. ὅτω.

(3) Ἄλλ' ἔκωρτι. Ita cod. et Combef. In edit.

γὰρ ἐστὶ καὶ ἀδικουμένους εὖ πάσχειν (97), καὶ καλῶς πάσχοντας ἀδικεῖσθαι. Τὰ μὲν οὖν ἡμέτερα τοιαῦτα. Καὶ εἰ μὴ τοῖς ἄλλοις περὶ ἡμᾶς, αὐτὸν γέ σς (98) ἀντὶ πάντων εἰδέναι βουλόμεθα, ὡς λόγον ὑπέχομεν ἡθέως (99) τῶν ἡμετέρων, μᾶλλον δὲ, εἰ δέναι πεπείρηκα, καὶ πείθειν τοὺς ἀγνοούντας.

Ἰμὴν δὲ, παρακαλῶ, πάσα σπουδῇ γενέσθω γίνωσθαι, εἰ καὶ μὴ πρότερον, συμφωνήσῃσι (1) καὶ εἰς ἐν ἔλθειν τὰ τῆς οἰκουμένης τμήματα κακῶς διαστώτα, καὶ μέγιστα, εἰ λάβοιτε αὐτοὺς οὐχ ὄπῃ τοῦ λόγου τῆς πίστεως, ἀλλ' ὅπερ τῶν ἰδίων μικροφυχῶν διαστώτας, ὅπερ ἐγὼ τετήρηκα (2). Τοῦτο καὶ ὡμὴν ἐμμισθον, ἀν εἴη τὸ δύνασθαι· καὶ ἡμῶν ἡ ἀναχώρησις ἀλυπτοτέρα, εἰ φανερίην μὴ κενῶς ταύτην ἀρπάσαντας, ἀλλ' ἔκωρτι (3) ῥέψαντες ἡμᾶς αὐτοὺς

κατὰ πελάγους, ὥσπερ ὁ Ἰωνᾶς (4) ἐκείνος, ἐν ὁ κλύδων παύσῃται, καὶ σωθῆσιν ἀσφαλῶς οἱ ἐμπλόωντες. Εἰ δὲ οὐδὲν ἤττον χεῖμαζονται, τότε ἡμέτερον εἰσανεήκxται.

tuto serventur. Quod si nihilominus tempestate

Ἰμὴν οὐ καὶ (6) συγγενῆς καὶ οικεῖος, καὶ πᾶν ὃ ἐστὶν ἀν (7) εἴποι τοιοῦτόν τις. Ἡ γὰρ εὐσέβεια συνήψεν ἡμᾶς, καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς εὐδόκιμον, ἢ ἐν οὐ κατεμάχόμεν, δείξαντι σαφῶς, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν καὶ τὸ βάρβαρον, σωματικόν, οὐ ψυχικόν ἐστι διαφορά, καὶ τόπων διαστάσις, ἀλλ' οὐ τρόπων, οὐδὲ προαιρέσεων (8). Εἰ γένοιτο πολλοὺς τῶν ἡμετέρων τὸ γένος, τὴν σὴν μιμησασθαι καλοκάγαθίαν, καὶ πάντα ἡμῶν οὐδ' ἐστὶν ἔξει καλῶς, τὰ τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια. Παρακαλῶ δὲ, ὥσπερ τὸν ἐξωθεν πόλεμον τῆ σεαυτοῦ δεξιᾷ καὶ συνείσῃ (9) καταλύσεις, γενναίως ὑπὲρ ἡμῶν ἰστάμενος, ὅτω λύσον καὶ τὸν ἡμέτερον, ὅσα γέ ἐστιν ἐπὶ σοὶ, εἰρηρικὸν γενέσθαι τὸ τέλος τοῖς συνελθούσι νῦν ἐπισκόποις ἀγωνισάμενος. Τὸ γὰρ συνείσῃ μὲν πολλάκις, μὴδὲν δὲ πέρας εὐρυσκοπέας τῶν κακῶν, ἀλλ' ἀεὶ προστιθέμενα παραχαλῆς παραχαλῆς, μείζονος τῆς αἰσχύνῃς (10), ὃ καὶ αὐτὸς γινώσκεις.

Ἄλλ' ἐκόντες.

(4) Ὅσπερ ὁ Ἰωνᾶς. Ita cod. et Reg. In edit. deest ὁ. Mox, pro παύσῃται, cod. παύσῃ.

(5) Alias CXXV. Scripta anno 382, ineunteestate.

(6) Ἰμὴν οὐ καὶ. Ita codd. Reg. B, 3, et R, Montac. et Combef. In edit. οὐ δεest.

(7) Πᾶν ὃ ἐστὶν ἀν. Ita cod. et Combef. In edit. πᾶν ὃ ἐστὶν ἀν.

(8) Οὐδὲ προαιρέσεων. Ita codd. Reg. B. 3, et R, Montac. et Morel., sicque legit Bill. At cod. et Combef. προαιρέσεων. In edit. προαιρέσεων. Mox, pro εἰ γένοιτο, cod. Reg. γένοιτο. Cod. R. et Combef. ἡ καὶ γένοιτο.

(9) Δεξιᾷ καὶ συνείσῃ. In cod. καὶ συνείσῃ deest.

(10) Τῆς αἰσχύνῃς. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. deest τῆς.

PAZ. Τῷ ΑΥΤῷ (11).

CXXXVII. EIDEM.

Eidem Modario inscriptam hanc epistolam precedenti subjungere visum est. Si quis praevidendam judicaverit, eo libentius assentiemur, quod officiosa tantum salutatio est, quam forte Modario scripsit, postquam Constantinopolim reliquit. Quidquid sit, Theodorum quemdam sub Modario militem ejusdem auctoritatis ac potentiae commendat.

Ἐπιβούην δὲ καὶ πολλοῦ προσεπιτεῖν σου τὴν τιμὴν Α Ζητα, καὶ χάρις τῷ Θεῷ. δεδωκότι τὴν ἀφορμὴν. Ζητῶν δὲ ὅπως ἂν ἀμεμφαίμην τὸν ἐγγχειρίζοντά σοι τὴν ἐπιστολήν, κάλλιστον τοῦτο εὔρον παραβέσθαι αὐτὸν εἴη σὴ ἐξουσιῶ. Ὅν μέρος τι καὶ δι' ἡμᾶς ἡδέως ὄρῃν ἀξίου, ἐμὸν τε ὄντα (12) καὶ σὸν συνοικον μὲν, ἡμέτερον, στρατιώτην δὲ σὸν (λέγω δὲ τὸν νῦν (13) προσόντα σοι δι' ἡμῶν Θεόδωρον), ὅπως ἂν καὶ αὐτὸς ἀσθῆται τῆς τιμῆς, ἣν αὐτὸς ἐπιτεμῆθα παρὰ σοῦ, καὶ νῦν ἐτι (14) ἐπιτεμῆθα.

ad te accedit) : ut ipse quoque honorem eum sentiat, quo a te semper affecti fuimus, atque etiamnum afficimur.

ΡΑΗ. ΕΡΕΣΠΟΡΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠῷ ΚΟΛΩΝΙΑΣ (15).

115 CXXXVIII. BOSPORIO EPISCOPO COLONIAE.

Circa haec tempora, cum Natiensena Ecclesia ab Apollinariis magis ac magis in dies turbaretur, episcopis universaeque populo, pusillis et magnis vociferantibus, et obsecrantibus, ut Gregorius assumpto Ecclesiae clavo, eam ab imminente servaret naufragio; tandem victus dextris dedit, seque Ecclesiae curam, Deo juvante, sine cunctatione suscepturum pollicitus est. Hoc Bosporio Coloniensi in secunda Cappadocia episcopo denuntiat.

Ἐνόμιζον μὲν καὶ ὕπερ τῶν προτέρων χρεωστέσθαι μοι παρ' ὁμῶν ἀπολογία (ὅπως ἀρχαίως τις εἰμι (16) καὶ μάταιος). Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἀνίετε ἐπιτιμιώτες (17) ἡμῖν, ἀλλ' ἀεὶ τοῖς προτέροις ἐπαγωγίζεσθε, καὶ ταῖς ὑβρεσιν ὑβρεῖς προσεξευρίσκατε, οὐκ οἶδα δι' ἣν τινα αἰτίαν (18), εἴτε ἡμᾶς μισοῦντες, εἴτε ἄλλους τὴν ἀτιμίαν ἡμῶν χαρίζομενοι, ταῦτα μὲν τῷ Θεῷ καὶ εἰδέναι καὶ κρίνειν παρήσομεν, ἢ λανθάνει τῶν ὄντων οὐδὲν, ὃ φρονεῖ ἢ θεῶν Γραφῆ, καὶ ν κυκώμενος τῆς ἀληθείας τὸ πρόσωπον (19), εὐπράξειεν ἔνεκεν τῆς πρὸς τοὺς πολλοὺς. Εὐαγγελίζομεθα δὲ τὴν ὁμιλίαν εὐλόγειν ἡγήθημεθα, καὶ τῆς (20) Ἐκκλησίας, ἂν διδῷ Θεός, τὰ δυνατὰ φρονεῖται οὐ κατοκνήσομεν (ἐπειδὴ τοῦτο ἀγωνίζεσθε, καὶ μάλιστα τοῦ καιροῦ κατεπιγιγνοτος διὰ τὴν προσδοκιμαμένην τῶν ἐναντίων ἐπιδρομὴν, ὡς αὐτὸς γράφεις)· ἀλλὰ τὸ ταπεινὸν τοῦτο σῶμα χρῆσομεν τῷ Θεῷ, μέχρις ἂν διαρχῆ (21) καὶ σθῆνομεν, ἵνα μήτε

Arbitrabar mihi pro iis quoque, quae precesse- B runt, a vobis excusationem deberi (ita simplex quidam sum et stolidus). Quoniam autem objur- gandi me finem non facitis, sed ad priora certamina quidpiam semper adjicitis, ac contumelias contumelias cumulatis, haud scio qua causa per- moti, sive quod nos invisos habeatis, sive ut per nostri contemptum ab aliis gratiam incatis; haec quidem Deo et noscenda et iudicanda relinquimus, quem nulla res fugit, ut ait Scriptura **, etiamsi veritatis fucum faciamus, ut speciosior sit apud multitudinem praetextus. Tuae autem praetati hoc denuntiamus : manus damus et cedimus, atque Ecclesiae curam, Deo dante, pro virili nostra sine cunctatione suscepturi sumus (quandoquidem hoc contenditis, ac praesertim urgente hac tempestate, propter imminentem ut ipse scribis adversario- rum incursionem); sed et humile hoc corpus Deo

** Job XLII, 2.

(11) Alias CXXXVI. Scripta eadem circa tempora.

(12) Ἐμὸν τε ὄντα. Ita cod. et duo Regg. Montac. Morel. ac Combef. In edit. ἡμῶν τε ὄντα.

(13) Λέγω δὲ τὸν νῦν. Ita cod. Reg. Montac. Morel. ac Combef. sicut legit Bill. In edit. τὸν νῦν.

(14) Καὶ νῦν ἐτι. Ita codd. Reg. 1405, et B. 3, Montac. Morel. ac Combef., sicut legit Bill. In edit. νῦν deest.

(15) Alias XIV. Scripta anno 382. (16) Ὅπως ἀρχαίως τις εἰμι. Combef. : Sic ineptus sum et stolidus. Mle, inquit Bill., καὶ τὸ πρόσωπον ἵνα antiquus sum et stolidus.

(17) Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἀνίετε ἐπιτιμιώτες. Satis apparet, ait Billius, mendosum esse hunc locum in Hervag. Cod. οὐκ ἀνίετε τολμῶντες ἡμῖν. Itaque Frobenianum sequens pro τολμῶντες lego ἐπιτι-

μῶντες. Nobis tamen non incommode quoque pro τολμῶντες legi posse videretur τολμῶντες. Sic habent duo codd. Regg. et sic legendum censeo Montac.

(18) Δι' ἣν τινα αἰτίαν. Ita codd. nostri. In edit. τινὰ τὴν αἰτίαν. Paulo infra, εἴτε ἄλλοις. Montac. εἴτε ἄλλοις.

(19) Καὶ κυκώμενος τῆς ἀληθείας τὸ πρόσωπον. Combef. Etiamsi veritatis faciem turbemus. Cod. καὶ κρόπτομενος, etiamsi veritatis faciem telemus. Legendum proponunt nonnulli : καὶ ὑποδύομενος τῆς ἀληθείας τὸ πρόσωπον, et sic vertit Bill. : Etiamsi veritatis larem praetendamus.

(20) Ἐπιτεμῆθα καὶ τῆς. Cod. Reg. ἡγήθημεθα δὲ. Paulo post, οὐ κατοκνήσομεν. Montac. οὐκ ἀποκνήσομεν, minime timidi aut ignavi recusabimus.

(21) Διαρχεῖ. In edit. διαρχεῖ.

commodaturi sumus, quandiu durabit, viresque nostræ ferent, ut nec nos oneremur, atque obruamur, tum a vobis sic condemnati, tum cleri totius clamoribus exagiatii, communibus omnium gemibus nos opprimantis, atque Ecclesiam neglectam ceruentes, ac permultos etiam offendentes, tanquam Ecclesie negotia contemnamus; nec vos diutius in nostri contempzione laboretis. Atque hoc faciemus precibus vestris freti, si tu Ecclesie curam suscipere vereris, ut et ipse scribis, et res ipse fidei faciunt. Præstat enim illis curis in-mori, quam his, quandoquidem omnino nos affligi necesse est, Deo res nostras ita constitucute.

116 CXXXIX. THEODOR.

Quis ille sit Theodorus, ad quem Gregorius has litteras scripsit, non ausim asserere. Si dixerem Theodorum Tyanensem, verba ipsius epistolæ, quæ contrarium probant, obijcerim. His eum, ad quem scribit, Gregorius verbis compellat: Cum recens negotiis præfectus sis, et ignores plurima, ut verisimile est, quæ ad historiam nostram spectant, etc. Nunquid Theodorus rerum quæ ad Gregorii historiam spectabant, ignarus erat; Theodorus, inquam, Tyanensis, qui Ariani natus, qui Gregorio familiaris, qui ipsius Constantinopolim euntes comes, qui persecutionis, lapidationis sorius et particeps fuit? Ut Theodorum, quisquis ille sit Theodorus, hæc verba, quæ in ea leguntur, eadem ac in superioribus litteris ad Sophronium: Quoniam vos etiam graves eratis, recessum exprobrantes... tandem victus sum, etc., utique epistolam ejusdem argumenti et temporis esse demonstrant.

Qui Davidem servum suum ab arte pastoralis B regnum evertit, ac reverentiam tuam a grege ad pastorium mensus: qui ex voluntate sua dispensat res nostras et omnium qui in eum sperant; ipse etiam nunc in animum inducat tuæ perfectioni, ut agnoscat dedecus quo dedecorati sumus a dominis episcopis quantum ad vota et suffragia, qui quidem consentiunt ordinationi, nos autem repellunt. Nam haudquaquam reverentiam tuam incubabo, cum recens negotiis præfectus sis, et ignores plurima, ut verisimile est, quæ ad historiam nostram spectant. Atque hæc quidem satis superque: neque enim volo distans tibi molestus esse, ne videar importunus, amicitia recens conciliata. Quæ vero visa sunt nobis cum Deo consilium sumentibus, hæc patefacimus. Nam ego quidem a Nazianzena Ecclesia me subdixi, non quasi Deum contemsem, neque ut despiciens parvum ovile (absit enim ut id patiatur anima philosophiæ dedita); sed primum quidem, qui nullo hujusmodi præconio tenerer; secundo quia infirmi-

(22) Οὕτω κατακρινόμενοι. Ita cod. Reg. necnon et Montac. In edit. οὕτω δεest.

(23) Ὅκνεῖς καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Deest καὶ in cod. Reg. et in edit. quibusdam.

(24) Alias CXXXII. Scripta circa idem tempus.

(25) Πάντων τῶν. Ita cod. Reg. Montac. ac Morel. In edit. τῶν δεest. Combef. autem: πάντων τῶν ἐλπίζοντων ἐπ' αὐτῷ.

(26) Ἰγνώων τὴν ἀτιμίαν, etc. Morel.: Ut agnoscat infamiam qua affecti sumus a dominis episcopis per quorundam suffragia, qui quidem constitutioni aliorum favent, nos autem dimittent.

(27) Ἡμᾶς δὲ παρωθονέγων. Nos autem repellunt, utique a ferendo suffragio, ac proinde velut ab episcoporum ordine. Quam dicat Gregorius constitutionem, seu electionem, κατὰσασιν, non liquet. Ipse enim Nazianzenam Ecclesiam, licet fracto corpore, collapsisque viribus, procurandam interim

ἡμεῖς βάρος ἔχωμεν, οὕτω κατακρινόμενοι (22) παρ' ὁμῶν, καὶ παρὰ παντὸς τοῦ κλήρου καταβούμενοι παντοίους ὀδυρμοῖς ἐκθάλβοντες ἡμᾶς, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὀρώντες ἀμελομένην, καὶ τοὺς πολλοὺς πλῆθυσοντες, ὥσπερ ὑπερῶντες ἀτῆς Ἐκκλησίας· μήτε ὑμεῖς μακρότερα κάμντες ἀτιμῶντες ἡμᾶς. Καὶ τοῦτο πράξομεν ταῖς ὑμετέρας εὐχαῖς, εἰ αὐτὸς ὄκνεῖς καὶ τῆς Ἐκκλησίας (23) τὴν προστασίαν, ὡς αὐτὸς τὴν λέγει, καὶ παῖδει τὰ πράγματα. Βέλτιον γὰρ ἐκαίνας ἐναποθεῖν ταῖς φροντίσιν, ἢ ταῦτα, ἐπειδὴ δεῖ πάντως καταλιπεῖν, οὕτω τυπούτος τοῦ Θεοῦ τὰ ἡμέτερα.

ΠΑΘ. ΘΕΟΔΩΡΩ (24).

Ὁ ἀναλαβῶν μὲν Δαβὶδ τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον ἐκ ποιμαντικῆς εἰς βασιλείαν, τὴν δὲ σὴν εὐλάθειαν εἰς ποιμαντικὴν ἀπὸ ποίμνης· ὁ ὀκονομῶν κατὰ τὸ ἑαυτοῦ θέλημα τὰ ἡμέτερα, καὶ πάντων τῶν (25) ἐλπίζοντων ἐπ' αὐτὸν, αὐτὸς καὶ νῦν ἐπὶ νοῦν ἀγάγει τῇ σὴ τελειότητι γινῶναι τὴν ἀτιμίαν (26) ἣν ἠτιμάσμεθα παρὰ τῶν κυρίων τῶν ἐπισκόπων περὶ τὰς ψήφους, τῇ μὲν καταστάσει συντιθεμένων, ἡμᾶς δὲ παρωθουμένων (27). Οὐ γὰρ δὴ τὴν σὴν εὐλάθειαν αἰτιάσομαι, νεωστὶ τε (28) ἐπιστάσαν τοῖς πράγμασι, καὶ ἄγνοῦσαν τὰ πλεῖστα, ὡς εἶδος, τῆς καθ' ἡμᾶς ἱστορίας. Ταῦτα μὲν ὄν ἱκανῶς· οὐδὲ γὰρ βουλομαι διεχλεῖν σοι μακρότερον (29), ἵνα μὴ φαίνομαι φορτικὸς, ἀρτί τῆς φιλίας ἀρχόμενος. Ἄ δὲ πάρεστι μετὰ τοῦ Θεοῦ βουλευομένοις ἡμῖν (30), ταῦτα γνωρίζομεν. Ἐγὼ γὰρ διεχώρησα μὲν τῆς κατὰ Ναζιανζὸν Ἐκκλησίας, ὅτε ἡς καταφρονῶν τοῦ Θεοῦ, ὅτε ὡς περὶ ὁρῶν (31) τοῦ μικροῦ ποιμνίου (μὴ δὲ γὰρ πάθοι τοῦτο (32) ψυχὴ φιλόσοφος), ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὡς οὐδὲν κηρύττειται τοιοῦτω κρατούμενος (33)· δεῦτερον δὲ διὰ τὸ συντελεῖσθαι τῇ ἀρρωστίᾳ, καὶ

suseperat, dum ei Eulaliam præsciendum curaret.

(28) Νεωστὶ τε. Ita cod. et Combef. In edit. νεωστὶ δὲ. Montac. et Morel. νεωστὶ ἐπιστάσαν.

(29) Μακρότερον. Cod. et Combef. μακρότερα.

(30) Βουλευομένοις ἡμῖν. Ita codd. nostri; in edit. βουλομένοις ὁμῶν, quam lectionem probat Combef., licet, quos vidit codd., cum nostris consentiant, reddiditque: Quæ autem, Deo auspice, dum relictis, vobis præstare licet, hæc declarabo. Morel. autem: Quæ visa sunt nobis cum Deo volentibus. Apud Montac. necnon et Morel. ἡμῖν δεest.

(31) Περί ὁρῶν. Montac. et Morel. ὑπερῶν.

(32) Πάθοι τοῦτο. Ita codd. nostri. In edit. πάθη τοῦτο.

(33) Οὐδὲν κηρύττειται τοιοῦτω κρατούμενος. Morel. Ut nulli præconio tali subditus; melius nullo præconio genere detentus, non ordinatus hujus urbis titulo vel ei ascriptus episcopus.

μείζων μη ἐξαρκεῖν πρὸς τὰς τοιαύτας φροντίδας. Ἀ-
 Ἐπειδὴ καὶ ὑμεῖς ἐβαρεῖτε, τὴν ἀναχώρησιν ὀνει-
 διζόντες, καὶ αὐτὸς οὐκ ἔφερον τὰς παρὰ πάντων μοι
 γινόμενας καταθοήσεις, ὃ τε καιρὸς χαλεπὸς, ἀπει-
 λῶν ἡμῖν ἐχθρῶν ἐφοδὸν ἐπὶ βλάβῃ τοῦ κοινοῦ (34)
 πάσης τῆς Ἐκκλησίας· τέλος ἡτήθηον ἦσαν (35)
 τῶν σῶματι μὴ ἔδουνηράν, τῆ δὲ ψυχῇ ἴσως οὐ πονη-
 ρῶν. Ἐπιβίωμι τὸ ταπεινὸν τοῦτο σῶμα τῆ Ἐκκλη-
 σίᾳ, μέχρις ἂν ἢ δυνατόν (36), ἀρετώτερον εἶναι
 νομίζων ὀτιῶν παθεῖν σαρκιακῶς μᾶλλον, ἢ πνευμα-
 τικῶς πλησσοῦσθαι (37) καὶ πλησσοῖν τοὺς πολλοὺς,
 τὰ χεῖρα περὶ ἡμῶν ὑπειληφότας, ἐξ ὧν αὐτοὶ πά-
 σχουσι. Ταῦτ' οὖν εἰδὼς καὶ συνεύχου, καὶ τὴν γνώ-
 μην ἡμῶν ἀποδέχου· οὐ χεῖρον δ' ἴσως εἶπεῖν, καὶ
 τοιοῦτο πρὸς εὐλόθειαν (38).

PM. OLYMPII (39)

Præter varias ad Olympium epistolâs, quas suis, ut posuimus, locis assignavimus, supersunt non pauca, quas hoc anno quidem scriptas, præfecturæ vel mentio, vel significatio saltem aliqua, dubitare non sinit. Has itaque hic collocamus; admissis tamen nonnullis ad alios datis, quæ cum eisdem sint argumenti, ejusdem quoque temporis censendæ sunt. Sic juxta se invicem posite sibi muso lumen affundent. Datas ad Olympium litteras per Aurelium perfugam præmittendas arbitratur. His Olympio, quem magnis cumulat laudibus, Aurelium commendat, nec ipsi solum, sed ejus etiam socio et adjutori, quem Asterium esse existimat Tillemontius, nos immerito; quippe quem et litteris eadem de re Gregorius et potentia cum Olympio consociat.

Πάλιν γράφω, παρεῖναι ἔδον· ἀλλὰ παρὰ σοῦ μοι B
 τὸ θάρρος, ὃ καὶ τῶν πνευματικῶν βραβευτὰ (40)
 (ἵνα πρῶτον εἶπω τὸ πρῶτον), καὶ τῶν κοινῶν ἐπαυ-
 ορθωτὰ, καὶ θεθῆναι τὰ ἀμφοτέρω (41)· ὃ καὶ μισθὸν
 εὐσεβείας λαβῶν, τὸ κατὰ νόον χωρεῖν σοι τὰ πρά-
 γματα, καὶ μόνω τυγχάνειν ἀλωτὰ, τὰ μὴ τοῖς δι-
 λλοῖς ἀλώσιμα. Σύνεσις γάρ σοι καὶ ἀνδρεία τὴν ἀρ-
 χὴν ἀγουσι, ἢ μὲν εὐρίσκουσα τὸ πρακτέον, ἢ δὲ
 βραβείως ἐπιτελοῦσα τὸ εὐρεθῆν. Καὶ τὸ μέγιστον, ἢ
 τῆς χειρὸς καθαρότης, ἢ πάντα εὐθύνεται. Πού σοι
 χρυσὸς ὃ ἀδικος; οὐδ' ἔγγενος, πρῶτον ἐξορίαν κα-
 τακρηθείς (42), ὡς ἀφανὴς τύραννος. Πού δὲ ἀπ-
 ἔχθεια· κατακρίκεται. Πού δὲ χάρις; ἐνταῦθ' αὖ τι
 κλην (κατηγορήσω γάρ σου μικρὸν), ἀλλὰ Θεοῦ φι-
 λανθρωπῶν μισοῦμενος, ἦν καὶ νῦν ἀτελεῖ δι' ἡμῶν
 Αὐρήλιος (43) ὃ σὸς στρατιώτης, δι' ἄφρονα φυγάδα C
 καλῶ, καὶ βίτην σύμφρον, διὰ ὑπὸ τὰς ἡμετέρας
 ἑαυτὸν τέθεικε (44) χεῖρας, καὶ διὰ τῶν ἡμετέρων
 τὰς σὰς, ὡσπερ τινὰ εἰκόνα βασιλικὴν, τὴν πολὺν
 ἡμῶν προβαλλόμενος (45), καὶ τὴν ἱερῶσινην, ἦν

(34) Ἐπὶ βλάβῃ τοῦ κοινοῦ. Morel. In damnum publicum totius Ecclesie.

(35) Ἐτήθηον ἦσαν, etc. Victus sum clade corpori quidem laboriosa, animo vero fortasse non damnosa. Combef. autem: Victus sum ejus generis victoria quæ corpori quidem dolorem offerat, at quæ animo forsam damnosa non existat.

(36) Μέχρις ἂν ἢ δυνατόν. Morel. quando fuerit validum. Animadvertit sane vir doctus quod paulo ante corpus morbo confectum Gregorius causetur, cui cura episcopalis damno futura sit et acerbius; ideoque, ut stet sensus quem excoigiat, ἐπιβίωσι-
 nam reddit concedam.

(37) Πνευματικῶς πλησσοῦσθαι, etc. Combef. versionem sequimur. Morel. Spiritu percelli, et multos percellere, etc.

(38) Τοιοῦτο πρὸς εὐλόθειαν. Morel. Formera etiam ad venerationem.

tate consumptus, et quod quidem ejusmodi curis imparem me existimarem. Quoniam vos etiam mihi graves eratis, recessum exprobrantes, et ipse vociferationes ab omnibus mihi factas non ferebam, ac difficile tempus hostium adventum minitans ad Ecclesie totius rem communem labefactandam; tandem victus sum pralio molesto quidem corpori, sed anime forsam non damnoso. Concedo hoc abjectum corpus Ecclesie, quoad licuerit, optabilius esse ducens perpeti potius quiddlibet in carne, quam spiritaliter offendi et multis esse offensionem, qui pejorem de nobis opinionem habuerunt, ex iis quæ ipsi patiuntur. Hæc cum tibi cognita sint, etiam preces conjunge, et consilium nostrum approba; nec pejus forsitan erit dicere, et ad pietatem informâ.

CXL. OLYMPIO.

Rursus scribo, cum adesse oporteat; sed mihi a te fiducia hæc nascitur, o et spiritualium arbiter (ut primo loco, quod primum est, dicam), et publicarum rerum corrector, atque utrumque divinitus; qui etiam hoc pietatis præmium accepisti, ut res tibi ex animi sententia fluant, solutusque ea assueque possis, quæ omnibus aliis negata sunt. Prudentem enim et fortitudinis ductu atque auspiciis imperium administras; quarum altera, quæ faciendâ sunt, excoigat; altera, quod est excoigatum facile excoigatur. Huc, quod maximum est, accedit manus puritas et integritas, quæ omnia reguntur. Ubinam tibi aurum injuste collectum? ne fuit quidem unquam, utpote ante omnia proscriptum, tanquam tectus et obscurus tyrannus. Ubi inimicitia? damnata est. Ubi favor? hic nonnihil labas et Flec- teris (paulum enim te accusabo); verum Dei benignitatem imitans, quam nunc quoque per nos petit atque implorat Aurelius, miles tuus, quem dementem quidem perfugam voco, prudentem au-

(39) Alias LXXVIII. Scripta ætate anni 382. — Ὀλυμπίω. Cod. Reg. R. Montac. et Combef., Ἄλυ-
 πτίω. Morel. Ἄλυπτιω vel Παλλαδίω.
 (40) Πνευματικῶν βραβευτὰ. Ita cod. Reg. R. ac Morel. unaque hæc vera lectio, ait Bill. In edit. πραγματικῶν.
 (41) Τὰ ἀμφοτέρω. In cod. τὰ δεστ.
 (42) Πρῶτον ἐξορίαν κατακρηθείς, prius exilio damnatum. Ita cod. 2022. At Reg. πρῶτος ἐξορίαν. In edit. quibusdam deest πρῶτος, in aliis πρῶτον ἔξω, quod Bill. prius damnatum et ejectum. Combef. πρῶτον ἔξω, veritque: Ne fuit quidem unquam D partium extra prius damnatum in ipsa ejus natura, quasi tyrannus lectus omnique ei negato aditu.
 (43) Αὐρήλιος. Cod. Αὐρήλιον.
 (44) Ἐαυτῷ τέθεικε. Ita cod. et Reg. Edit. τε-
 θεκε. Paulo infra, pro τὰς σὰς, iid. codd. τὰς σὰς.
 (45) Προβαλλόμενος. Ita cod. Montac. Morel. et

tem supplicem; quoniam in manus nostras confugit, ac per nostras, quaerit, canitium nostram et sacerdotium, quae tibi venerationis esse saepe confessus es, instar imperatoris cuiusdam imaginis obtendens. En tibi hunc offert sacrificia haec manus et incruenta, quibus et multas **118** tuas laudes litteris mandavit, pluresque etiam, scio, mandabit, si Deus vobis, et tuum, et Themidis tuae sociae et adiutricis imperium prorogavit.

CXLI. EIDEM.

PMA'. Τῷ ΑΥΤῷ (49).

Facinus aliquod patravant Nazianseni, et ad seditionem ventum erat ob irrogatum forson gravitas quoddam tributum. Olympius mi abatur se urbem solo aequaturum. Imminens popularibus suis periculum acerrere et ad misericordiam flectere Olympium his litteris conatur Gregorius. Varias, imo omnes charitatis formas induit, ut seditionis iratum praesidem concilet, et urbis aeternae ruinam avertat.

Rursus benignitatis tempus, et rursus ego audax et temerarius, qui rei tantae deprecationem litteris committam. Audacem enim me morbus facit, ne progredi quidem sinens: nec enim honestum et decorum ad te accessum praebet. Quae igitur est haec deprecatio? a me placide et humane suscipe. Acerba quidem etiam res est, mors hominis, (quidni enim?) hodie viventis, et cras morituri, nec ad nos revertaris. Multo autem acerbior est urbis interitus, quam imperatores condidere, et tempora constituerunt, et longa annorum series conservavit. De Diocæsarea loquor quondam civitate, nunc autem a civitatum albo expuncta, nisi tu placidum quiddam annuus. Hanc per nos pedibus tuis advolvi existimato. Ac vocem etiam habeat, et lugubrem habitum induat, et comam tondeat, velut in tragedia, talique oratione te alloquatur:

Porrige mihi manum humi jacenti, succurre laboranti. Ne ad temporis acerbitatem impetum tuum adjungas, nec Persarum reliquias evertas. Honesatius tibi fuerit urbes extruere, quam laborantes delere. Civitatis conditor existis, vel ad

Combef. Quis enim, ait Bill, non videt legendum *προβαλλόμενος*, non *προσβαλλόμενος*. Qui autem antiquitas ad imperatorum imagines et statuas confugiunt, jus asyli consequantur, nec inde abstracti poterant. Id videtur hic significare Theologus.

(49) *Ἐπαίνους σου γράψασα*. Ita cod. et Combef. In edit. *sol*.

(47) *Παρατίθειες ὑμῖν*. Ita cod. et Reg. In edit. *ἡμῖν*.

(48) *Καὶ τῆς συναγωγῆς*. Ita cod. Reg. Quae dum sic leguntur, uxor designatur, omnisque evanescit ambiguitas. In edit. *καὶ τοῦ συναγωγῆς τῆς οἰκῆς Θεοῦ*. Combef.: *et tuae Themidis socii et adiutoris, filium fortasse significans*. Bill. *et Themidis tui socii et adiutoris imperium prorogavit*. Hunc socium et adiutorem Tillenontius putat Asterium esse, quem et litteris eadem de re et potentia cum Olympio Gregorius epist. cxlviii, alias cxlviii, consociat; imo quem clvi, alias cxlviii, cum praeside deserit, veluti cum Hercule Iolaum, proretamque cum gubernatore conjungit.

(49) Alias XLIX. Scripta eodem anno. — Τῷ αὐτῷ, id est, Ὀλυμπίῳ. Cod. R. et Combef. Ὀλυμπίῳ ὄργον, Olympio praesidi.

(50) *δέξαι ταύτην ἡμέρως καὶ φιλανθρωπῶς*. Ita cod. Montac. Morel. ac Combef. In edit. *δέξαι*

Πάλιν φιλανθρωπίας καιρὸς, καὶ πάλιν ἐγὼ τολμηρῶς γράμματα πιστεύω περὶ τούτου παράκλησιν πράγματος. Ποιεὶ γάρ με θρασὴν ἢ νόσος, οὐδὲ προέβαι συγχωροῦσα· οὐ γὰρ εὐπρεπὴ παρέχει τὴν εἰσοδόν. Τίς οὖν ἡ προθεσία; καὶ μοι δίξαι ταύτην ἡμέρως καὶ φιλανθρωπῶς (50). Δεινὸν μὲν καὶ ἀνδρὸς θάνατος (πῶς γὰρ εἶ;) τοῦ σήμερον θύτος, καὶ ἀβριον οὐκ ἔσομένου, οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς ἀναλύσονται (51). Πολλῶν δὲ δεινότερον πάλιν ἀποθανεῖν, ἢ βασιλεῖς ἰδρύσαντο (52), καὶ χρόνῳ συνεστῆσαντο, καὶ ἀκολούθῃ μακρὰ διεψύλαξεν. Ἐπὶ τῆς Διοκαιοσάρων (53) ὁ λόγος, τῆς ποτὲ πόλεως, νῦν δὲ οὐ πόλεως, εἰ μὴ οὐ νεύσεως ἡμερον (54). Ταύτην σοὶ προσπίπτει νόμισον εἰ ἡμῶν, καὶ φωνὴν ἐχέτω, καὶ σχῆμα πενήθῃον περιχέισθω, καὶ κειράσθω κόμας (55), ὡσπερ ἐν ὄραματι, καὶ τούτους ποιήσθω πρὸς σὲ τοὺς λόγους·

Δός μοι χεῖρα χαμαὶ καίμενην, βοήθησον ἀσθενούσῃ. Μὴ συνεπιθῇ τῷ χρόνῳ (56), μηδὲ διαφθερῆς τὰ Περσῶν λείψανα. Πέλις ἐγείρειν σοὶ πρεπωδέστερον, ἢ καταλύειν τὰς κεκμηκῆστας. Γενοῦ πολιότης ἢ τῷ προσθεῖναι τι (57) τοῖς οὖσιν, ἢ τῷ φου

ταύτην ἡμέραν· φιλανθρωπῶς. Utroque lectione reddidit Bill: *a me placide et humane hodie tuae sociae suscipe*.

(51) *Ἀναλύσαντος*. Ita cod. et R. Montac. Morel. ac Combef. In edit. *ἀναλύοντος*.

(52) *Βασιλεῖς ἰδρύσαντο*, etc. Sic cod. et R. ac Combef. In edit. *βασιλεῖς ἰδρύσαντο, καὶ χρόνῳ συνεστῆσαντο, καὶ ἀκολούθῃ μακρὰ*. Montac. etiam ac Morel. *ἀκολούθῃ μακρὰ*. Ita legit Bill.

(53) Ἐπὶ τῆς Διοκαιοσάρων. Diocæsaream inter Cappadocia: urbes ponit Plinius, lib. vi, cap. 3. Erat tamen et alia urbs hoc nomine in Palestina quam Gallus Cæsar, Juliani Apostatae frater, excidit ac solo æquari jussit ob rebelles Judæos. De qua re vide Socratem, lib. ii, cap. 27. Hæc Bill. Diocæsaream, pro qua supplex Gregorius Olympium rogat, non aliam putat Tillenont. quam Nazianzum, cui datum utroque nomen.

(54) *Νεύσεως ἡμερον*. Cod. et R., *νεύσεως σήμερον, nisi tu hodierno die pronus fueris ad misericordiam*.

(55) *Κειράσθω κόμας*. Bill. *comas laniet*.

(56) *Συνεπιθῇ τῷ χρόνῳ*. Combef. *συνεπιθῇ τῷ χρόνῳ, ne libeat tibi cum temporis asperitate tuam etiam iram conjungere*.

(57) *Τῷ προσθεῖναι τι*. Ita cod. In edit. *τῷ προσθεῖναι*.

λάζει τὴν οὐραν. Μὴ ἀνάσχη μὲχρι τῆς σῆς ἀρχῆς A εἶναι πόλιν, καὶ μετὰ σὲ μικρὲν εἶναι· μὴδὲ δοῦναι ποτηρὸν (58) τῷ χρόνῳ διήγηται, λαθεῖν ἀριθμουμένην ἐν πόλεσιν, καὶ καταλιπεῖν χωρίον ἀόκητον τὴν ποτὲ πόλιν θρῆσι, καὶ κρημνῶς, καὶ ὕλαις μόναις (59) γνωρίζομένην. Ταῦτα μὲν ποιεῖτω καὶ λέγεται πρὸς τὴν σὴν (60) φιλανθρωπίαν ἢ τοῦ πλάσματος πόλις.

Atque hæc apud tuam humanitatem faciat et dicat civitas ea, quam loquentem in-

ἡμῶν δὲ ὡς φίλων δέξει παρανεῖναι· σωφρονί-
σαι μὲν θέλησαν τοὺς ἐξημαρτηκότας εἰς τὸ πρό-
ταγμα τῆς σῆς ἐξουσίας. Ὑπὲρ γὰρ τούτου (61) οὐδὲν
βαρβρόομεν, εἰ καὶ μὴ ἀπὸ κοινοῦ σέματός φασιν
εἶναι τὸ θράσος, ἀλλὰ (62) μειρακίσκων τινῶν ὄρμη
ἀλόγιστον. Τὸ πλεῖον δὲ τῆς ὀργῆς συγχωρήσαι, καὶ
λοισμῷ χρῆσασθαι μελίζον. Μητρὸς ὑπερβλήσασαν
νεκρομένης, οὐκ ἤνεγκαν πόλιται καλεῖσθαι, καὶ
εἶναι ἀπόλιδες, ἐμάνθησαν, παρενόμησαν, ἀπέγνωσαν
τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας· ἔκφυρας αὐτοὺς τὸ παρά-
δοξον τοῦ πάθους ἐποίησαν. Ἄρ' οὐν διὰ τοῦτο χρεὶ
μὴδὲ εἶναι πόλιν τὴν πόλιν; Μηδαμῶς, ὦ θαυμάσιε,
μὴ τοῦτο ἐπιγράφῃς (63). Ἄλλὰ τίμησον πάντας πολί-
τας, καὶ (64) πολιτευτάς, καὶ ἀξιοματικούς ἱκετεύον-
τας· πάντων γὰρ οἴου τὴν συμφορὴν ὁμοίως ἀπτεσθαι,
καὶ εἰ τῷ μεγέθει (65) τῆς σῆς ἐξουσίας ἐπητυχάζουσαι,
ὅσον ὑποβρύχια στένοντες. Τίμησον δὲ τὴν ἡμετέραν
πόλιν, οὗς δεῖνόν ἐστι ποτὲ τὴν μεγάλην πόλιν ἔχον-
τες, νῦν μὴδὲ πόλιν ἔχομεν (66), καὶ θηρίων οἰκητή-
ριον γένοτον μετὰ τὴν σὴν ἀρχὴν, ὃ τε ναὸς δὲ
ἡγείραμεν (67) τῷ Θεῷ, καὶ ἡ περὶ τούτων ἡμῶν
φιλοκαλία. Οὐδὲ γὰρ εἰ ἀνδριάντας κατενεχθήσου-
ται (68), τοῦτο δεῖνόν, εἰ καὶ ἄλλως δεῖνόν (69)
μὴδὲ περὶ τούτων νομίσεις ἡμῖν εἶναι τὸν λόγον,
οὗς περὶ τὰ κρείττονα ἢ σπουδῆ· ἀλλ' εἰ συγκα-
τενεχθήσεται τούτους πόλις ἀρχαία, καὶ τι λαμπρὸν
ἐνεγκούσας, ζώντων ἡμῶν καὶ ὀρώντων τῶν παρὰ σοὶ
τεριμμένων, καὶ τινα Ἰσθὺν ἔχον νομιζομένων. Ἄλλ'
ὃ μὲν περὶ τούτων λόγος τοσοῦτος.

et quæ eximii aliqui ac præclari tulit, una cum
in honore apud te sumas, gratiaque et auctoritate
tis a nobis dictum sit.

Οὐδὲ γὰρ εἰ πλείονα εἰποιμεν, ἰσχυρότερον τι τῶν
σῶν εὐθροσμεν λοισμῶν, οὗς ἔθνος τοσοῦτον ἀγεται,
καὶ ἀχθεῖ γὰρ πλείω (70) καὶ μελίζω, καὶ ἐπὶ μελ-

eam quidpiam addendo, vel integram conservando.
Ne patiaris eam usque ad præfecturam tuam civi-
tatem esse, et post te jam non esse; nec commit-
tas, ut posterì habeant quod de te male loquan-
tur, nimirum te inter civitates numeratam accep-
pisse, atque eam, quæ quondam urbs 119 erat,
vastum et incultum locum reliquisse, montibus
duntaxat et præcipitiis, ac rudibus solis agno-
scentiam. Atque hæc apud tuam humanitatem faciat et dicat civitas ea, quam loquentem in-

Jam nostram, hoc est, amici viri, admonitionem
accipe. Causam haud dico quin in in eos, qui in
tuæ potestatis edictum peccarunt, animadvertas.
Nam pro hac re nullum verbum dicere audentes,
etsi audeat hoc facinus, nequaquam a communi
consilio, sed a temerario quorundam adolescentium
impetu profectum esse narrat. Cæterum majorem
iræ partem remitte, ac sublianus rem totum
considera. Doluerunt matrem opprimi, ac vel-
ut enecari; non tulerunt se civium nomen habere
et civitate carere, furore perciti sunt, a legibus
recesserunt, salutis suæ spem abjecerunt: calamita-
tis novitas eos de mentis statu deturbavit. Idcirco
urbem everiti oportet? Absit a te, vir præclare,
ut hoc statuas. Quin potius te moveat, et civium
omnium, et eorum qui rempublicam administrant,
et magistratus gerunt, deprecatio: omnes enim
æque puta calamitate hæc affici, etiam si auctori-
tatis tuæ magnitudine deterriti quietem agunt, tari-
etque ingemiscunt. Nostra etiam te moveat cano-
nica, cui grave et acerbum fuerit, si magnam quon-
dam urbem habentes, nunc ne urbem quidem ha-
beamus, sed post præfecturam tuam in ferarum
lustrum convertatur templum illud, quod Deo
extruximus, omneque nostrum in eo exornando
studium. Neque enim, si statuæ deiciantur, hoc
grave et acerbum est, etiam si aliqui acerbum;
nec de his nobis esse sermonem arbitreris, qui in
præstantiora incumbimus; verum si urbs antiqua,
illis corruat, nobis viventibus ac videntibus, qui
nonnihil valere existimamur. Sed de his rebus sa-

Neque enim si plura dixerimus, validius quiddam
fortiusque tuis rationibus atque consiliis invenie-
mus, quibus provincia tanta gubernatur, atque

(58) Δοῦναι ποτηρὸν. Ita cod. Reg. In edit. deest
δοῦναι.

(59) Ὑλαις μόναις. Cod. ὕλαις μόνον. Utrum-
que reddidit Bill.

(60) Πρὸς τὴν σὴν. Ita cod. Montac. Morel. ac
Combef. In edit. περὶ τὴν σὴν.

(61) Ὑπὲρ γὰρ τούτου. Cod. ὑπὲρ γὰρ τοῦτο.

(62) Φασιν εἶναι. Cod. R. ac Combef. φασὶν
εἶναι, profectum esse existimamus.

(63) Μὴ τοῦτο ἐπιγράφῃς. Ne hoc impresca, ne
hoc indices, ne hoc statuas.

(64) Τίμησον πάντας πολίτας, καὶ, etc. Ita cod.
In edit. τίμησον μὲν πάντας πολίτας τε.

(65) Καὶ εἰ τῷ μεγέθει, etc. Etsi propter magni-
tudinem auctoritatis tuæ tacent, veluti intra se ge-
mentes. Pro ὑποβρύχια, Combef. ὑποβρύχων.

(66) Πόλιν ἔχομεν. Cod. πόλιν ἔχομεν.

(67) Ναὸς δὲ ἡγείραμεν. Liqueat bine, ait Com-
bel., Diocæsaream, Nazianzum esse, quam sic
pater Gregorius magnifico templo ornavit.

(68) Εἰ ἀνδριάντας κατενεχθήσουται. Hic op-
særa, ait Bill., Gregorii quoque tempore ædes
sacræ statuit et imaginibus ornatas fuisse. Ve-
rum, inquit Combef., non magis dicit status ad
templi ornatum spectantes quam ad urbis decora;
ideoque non videtur hinc ratum argumentum hujus
æculi ritus sacrarum imaginum ac statuarum, a
quibus status abhorrent fere Græcorum mores in
rebus sacris, cum pictura plana plurimum delect-
entur.

(69) Ἄλλως δεῖνόν. Cod. ἄλλως. Ita etiam et
Morel. qui notat ἄλλως mendose legi a Montac.

(70) Καὶ ἀχθεῖ γὰρ πλείω. Bill. Quibus pro-
vincia tanta gubernatur atque sublimiora imperia

regantur plures 120 majoresque etiam in sublimioribus imperiis. Hoc autem tuæ animi magnitudini, de iis qui jam in tuas manus inciderunt, notum esse oportet, quod prorsus miseri et obiecti sunt, nec cum iis, qui facinus illud patrarunt, petulantiam ullius socii atque consortes exstiterunt, quemadmodum multi ex iis, qui tum adfuerunt, nobis fidem faciunt. De his rebus hoc constitue, quod expedire judicaveris, tum ad hujus vitæ gloriam, tum ad sequentis vitæ ætem. Nos vero, sine tibi decernere in mentem venerit, non quidem sine mœrore feremus, sed tamen feremus. Quid enim rit, acerbe feremus, et eam quæ prius urbs erat,

Α ζοσι ταῖς ἀρχαῖς. Ἐκεῖνο δὲ ἀναγκαῖον γινῶναι τὴν σὴν μεγαλύνουσαν περὶ τῶν προσεμπρωκτότων (71), ὅτι παντελῶς εἰσιν ἄλλοιοι, ἀπεβήμμενοι, καὶ μηδεμίαν ἀταξίαν τοῖς ἡμαρτηκτοῖς κοινωνήσαντες, ὡς πολλοὶ παύουσι ἡμᾶς τῶν τότε παρόντων. Πρὸς ταῦτα βούλευσαι ὅτι ἐν συμφέρειν νομίῳ (72), καὶ πρὸς τὴν ἐνταύθην δόξαν, καὶ πρὸς τὰς ἐκείθεν ἐλπίδας. Ἡμεῖς δὲ τὸ παραστὰν ὀλοομεν, οὐκ ἀλύπως μὲν, ὀλοομεν ἐγὼ. Τί γὰρ ἂν καὶ πράξαμεν ἕτερον; Εἰ δὲ τὰ χεῖρα νικήσει, χαλεπανοῦμεν (73), καὶ ἤθι ποτὲ πόλει ἐπιβαλοῦμεν δάκρυον.

aliud faceremus? Quod si deterior sententia vice-

lacrymis prosequemur.

CXLII. EIDEM.

PMB. Τῷ ΑΥΤῷ (74)

Proximam superioribus litteris, quas paulo post subsecuta est, sedem occupare debet epistola CXLII, qua Olympium, ut Nazianzenis parcat, enixe postulat Gregorius.

Et congressus tui cupiditas ardens est, et rogantium necessitas magna; sed morbus vinci nequit. Ac propterea deprecationem hanc litteris committere non dubitavi. Moveat te nostra canities, quæ te jam antehac, ut par erat, et quidem persæpe movit. Moveat te quoque morbus hic, cui, si quid arroganter dicendum est, partem aliquam suscepti Dei causa sudores contulerunt. Ob eamque causam civibus parce, quorum in nos oculi coniecti sunt, tanquam qui auctoritatem ac fiduciam apud te habeamus. Aliis item, qui nostræ curæ subjecti sunt, parce. Siquidem nullum ex facilitate atque misericordia detrimentum rebus inferetur, quandoquidem tu terrore plura conficis, quam alii supplicii et cruciati. Tibi vero pro his rebus talem erga te judicem consequi contingat, qualem te supplicibus, ac nobis, qui pro ipsis deprecamur, præbueris.

Β Εἰ καὶ ὁ πόθος (75) τῆς σῆς συντυχίας θερμὸς, καὶ ἡ χρεῖα τῶν δεομένων μεγάλη· ἀλλ' ἡ νόσος ἀνητητος. Διὰ τοῦτο γράμματα πιστεύσαι (76) ταύτην τὴν προσέβαιαν ἐδάξθησα. Αἰδέσθητι μὲν ἡμῶν τὴν πολιάν, ἣν βέεσθης ἦδη καλῶς ποίαν καὶ πολλάκις. Αἰδέσθητι δὲ καὶ τὴν ἀβρωσίαν ταύτην (77), ἣ μέρος τι καὶ οἱ κατὰ θεὸν ἰβρώτες συνεισέγνευαν, εἰ τι δεῖ καὶ νεανιεύσασθαι. Καὶ διὰ τοῦτο φέσαι μὲν τῶν πολιτευομένων πρὸς ἡμᾶς βλεπόντων, ὡς ἔχόντων ἡμῶν (78) ἐπὶ σοῦ παρρησίαν. Φέσαι δὲ τῶν ἄλλων τῶν ὑπὸ τὴν ἡμετέραν φροντίδα. Καὶ γὰρ οὐδέμια ζῆματα τοῖς πράγμασιν ἐκ τῆς φιλανθρωπίας, ἐπεὶ τῷ φόβῳ (79) πλείονα κατορθοῖς, ἢ ταῖς τιμωρίαις ἕτεροι. Σὺ δὲ ἀντὶ τούτων γένοιτο, τὸ (80) τοιοῦτο τυχεῖν τοῦ κρείττου, οἷός περ ἂν αὐτὸς γένητοῖς δεομένοις, καὶ ἡμῖν τοῖς προσβούτοις.

121 CXLIII. EIDEM

PMΓ. Τῷ ΑΥΤῷ (81).

Hic commodè se offert epistola CXLIII, qua Gregorius plurima se ab Olympio beneficia accepisse testatur, nec tamen ullum sibi metum esse, ne ipsius benignitatem exhaustiat. Patronum nihilominus alium pro Leonio deprecans adhibet, eam scilicet quam et imperii et potestatis sociam et consortem habebat, nempe Olympii conjugem.

Quid multa pertulisse, et beneficia accepisse, hominibus offert? humanitatem ac misericordiam docet, efficitque ut ad eos sese inflectant, qui ipso-

Τὶ τὸ πολλὰ παθεῖν, καὶ τὸ εὖ παθεῖν τοῖς ἀνθρώποις χαρίζεται; διδάσκει φιλανθρωπίαν, καὶ κίβηται τοῖς δεομένοις. Οὐδὲν γὰρ (82) τοιοῦτον παίδευμα

At hæc versio nec verba, nec sensum reddit. Optat Gregorius ut, qui tantam gubernat provinciam plures majoresque gubernet sublimioribus infulis ornatus.

(71) Προσεμπρωκτότων. Ita cod. Montac. Morel. ac Combef. In cod. προσεμπρωκτότων.

(72) Νομίσις. Ita cod. In edit. νομίσεις, quod Bill. quod ex usu esse iudicabit.

(73) Νικήσεις, χαλεπανοῦμεν, etc. Ita cod. R. ac Combef. At Montac. et Morel. νικήσει, ἐν χειροῦμεθα μόνον, τῇ ποτὲ πόλει, vicerit, unum duntaxat tribuimus: eam quæ quondam urbs erat. In edit. νικήσει, ἐν χαλεπανοῦμεν, καὶ τῇ πρότερον πόλει. Bill., vicerit, rem unam acerbe feremus, eamque quæ prius urbs erat lacrymis prosequemur.

(74) Alias CLXXII. Scripta paulo post superiorem. — Τῷ αὐτῷ, id est, Ὀλυμπίῳ. Alia plures e codd. nostris; at B. 3, Ἐπέσθην φίλῳ. In edit. quibusdam, et in cod. Reg. Θεμιστῆ· sic etiam Mon-

tas. Utrumque habet Morel.

(75) *Ei καὶ ὁ πόθος.* Ita cod. Reg. R. Morel. ac Combef. *Ei deest in editis.*

(76) *Γράμματα πιστεύσαι.* Ita cod. et Reg. Montac. Morel. et Combef. In edit. πιστεύσαι deest.

(77) *Ἀβρωσίαν ταύτην.* Ita cod. Reg. Morel. et Combef. In edit. αὐτήν.

(78) *Ἐχόντων ἡμῶν.* Ita cod. Reg. et R. Montac. Morel. et Combef. In edit. ἡμῶν deest.

(79) *Ἐκεῖ τῷ φόβῳ.* Ita cod. et B. 3, ac Combef. In edit. ἐπὶ τῷ φόβῳ.

(80) *Γένοιτο, τό.* Ita cod. In edit. τό deest.

(81) Alias CLXXV. Scripta eodem circiter tempore. — *Τῷ αὐτῷ*, id est, Ὀλυμπίῳ. Cod. Ἀλυπίῳ. Cod. Reg. Ἀλυπίῳ ἔγγοντι. Montac. et Combef. Ἀλυπίῳ, vel Ὀλυμπίῳ, Morel. Ἀλυπίῳ, et Combef. αὐτῷ, aut etiam Παλλάδιῳ.

(82) *Οὐδὲν γὰρ.* Ita cod. et Combef. In edit. οὐδὲ γὰρ

πρὸς τὸ ἐλεῆναι, ὡς τὸ προλαβείναι χρηστότητα. Τοῦτο Α καὶ αὐτῷ μοι συμβέβηκεν ἔμαθον τὸ συμπαθεῖς ἐξ ὧν ἔπαθον. Καὶ ὁρᾷς (83) τὸ ἡμέτερον μεγαλόφρονος; αὐτὸς χρῆσθαι τῆς σῆς ἡμερότητος ἐν τοῖς ἐμοῖς πράγμασιν, ὑπὲρ ἄλλων προσεῖαι, καὶ οὐ δέδοικα μὴ δαπανῆσαι σου (84) τὸ φιλόδηλον ἐν τοῖς ἀλλοτριῶσι. Γράφω δὲ ταῦτα ὑπὲρ τοῦ πρεσβυτέρου (85) Λεοντίου, εἰς τὸν ποτὲ πρεσβυτέρου ὅς ἐι μὴ δῖα πέπνυθεν ὡν πεποίηκεν, ἐνταῦθα στώμεν, μὴ τὸ ὑπερβάλλον ἀδικία γένηται (86). Εἰ δὲ τι τῆ τιμωρῆς προσχρεωστῆται, καὶ οὕτω (87) τοῖς ἀμαρτήμασι τὰ τῆς ὕβρεως ἀντιώσθη, τοῦτο ἡμῖν (88) συγχώρησον. καὶ τῷ Θεῷ, καὶ τῷ βῆματι, καὶ τῷ κοινῷ συλλόγῳ τῶν ἱερῶν, οἷς ποτὲ συνθηρήμαται (89), καὶ εἰ νῦν ἀνάξιον ἐαυτὸν ἀπέφηνεν, οἷς τε πεποίηκεν, οἷς τε πέπνυθεν. Εἰ μὴ οὖν πείθωμεν, τοῦτο ἄριστον· εἰ δὲ μὴ, προσάγομέν σοι πρεσβυτην αἰδεσιμώτερον, τὴν κοινῶν (90) σοὶ καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς εὐδοξίας.

rum ope indigent. Neque enim ullum tantum ad concipiendam miserationem documentum est, ut benignitatem prius accepisse. Hoc mihi usu venit; ex iis quæ perpressus sum, comiserationem didici. Ac videsne meam animi magnitudinem? Cum mansuetudine tua in meis rebus egeam, pro aliis deprecor; nec metuo ne benignitatem tuam in alienis rebus exhauriam. Hæc autem de Leontio presbytero scribo, vel, ut sic loquar, quondam presbytero: qui, si dignas scelerum pœnas dedit, hic consistamus; ne id, quod ad supplicii magnitudinem accesserit, in iniquitatem degeneret. Sin autem aliquid insuper pœnæ addi debet, et nondum scelerum atrocitatem contumeliæ gravitas æquavit: hoc nobis concede, ac Deo, et sacrario, communique sacerdotum cœtui, quorum numerum aliquando auxit, nisi tunc, tam per ea quæ patrivit, quæ quæ perpressus est, indignum se eo honoris gradu reddidit. Si te his verbis permovemus, optime se res habet; sin minus, augustiorem deprecatricem tibi adhibemus, eam nempe, quam et magistratus gloriæ sociam et consortem habes.

PMΔ. Τῷ ΑΥΤῷ (91).

CXLIV. EIDEM.

Ex tempore quo Nazianzenam Ecclesiam Gregorius regebat, scriptæ sint oportet duas epistolæ, quarum una ad Olympium, altera ad Verianum. Utraque de Veriani filia, quam ejus poter a marito discedere volebat. Ambrosius Theologo et episcopo prudentia et charitate dignissimæ. Priorem, quæ ad Olympium scripta est, jam a Billio vulgatam, Morelius retulit novam iterum edidit, pag. 904. Hæc est inter epistolas cxxii.

Οὐ πανταχοῦ τὸ τάχος ἐπανεστίν. Διὰ τοῦτο ἀνεβαλόμην τὴν ἀπόκρισιν εἰς τὸδε περὶ τῆς (92) τοῦ αἰδεσιμωτάτου Οὐρηριανοῦ (93) θυγατρὸς, τῷ χρόνῳ τὴν διδοῦς εἰς διόρθωσιν, καὶ ἅμα τῆς σῆς στοχαζόμενος ἀγαθότητος οὐκ ἐπανούσης τὸ διαστάσιον, ἐξ ὧν ἡμῖν τὴν πύσιν (94) ἐπέτεψας, οὗς οὐ ταχεῖς ἦβεις οὐδὲ ἀπειρηκίπτους πρὸς τὰ τοιαῦτα. Διὰ τοῦτο μὲν οὖν κατέστηον ἑμαυτὸν εἰς δεῦρο, καὶ, οἶμαι, οὐκ ἀλογίστως. Ἐπιτέ δὲ (95) εἰς στενὸν ἤκομεν τοῦ καιροῦ, καὶ ἀνάγκη γνωρίσαι τὸ παρὰ τῆς ἐξετάσεως εὑρεθὲν, καὶ δὴ γνωρίσομεν (96). Διπλῆ τις ἡ παῖς εἶναι μοι φαίνεται, μεριζομένη αἰδοῦ τε γονίωσιν, καὶ ἀνδρὸς συνηθείᾳ. Καὶ τὰ μὲν ῥήματα μετ' ἐκείνων ἐστίν, ἣ δὲ θύσιν, οὐκ οἶδα εἰ μὴ τι καὶ μετὰ τούτου, ὡς παραδηλὸν τὸ δάκρυον. Αὐτὸς μὲν οὖν δηλαδὴ πράξεις, ὃ παρίσταται τῇ σῇ δίκῃ καὶ τῷ κατευθύνοντι σε πρὸς πάντα Θεῷ. Ἐγὼ δὲ ἤιστα ἀν γώμην ἔδωκα τῷ υἱῷ Οὐρηριανῷ πολλὰ

Haud ubique properatio laudanda est. Ac propterea de viri cumprimis honorandi Veriani filia responsum huc usque distuli, ut temporis ad correctionem aliquid darem, simul etiam quod divortium istud minime bonitati tuæ probari, ex eo conjecturam fecissem, quod nobis, quos in hujusmodi rebus laud celeres ac precipites esse scias, peruncationis negotium commiseras. Eaue de causa meipsum huc usque retinui, nec, ut opinor, inconsiderate. Quoniam autem temporis angustiis premur, teque, quid ex inquisitione a nobis inventum, atque comperitum sit, certiozem facere necesse est, id iudicium notum faciemus. Duplici quodammodo animi affectu mihi puella esse videtur, ut quæ partim pudore parentum partim viri consuetudine distrahatur. Atque ipsis quidem verba cum illis sunt: mens autem haud scio an non cum hoc quoque sit, ut lacrymæ indicant. At

- (83) Καὶ ὁρᾷς. Combef. καὶ ὄρα, εἰ vide.
 (84) Δαπανῆσαι σου. Cod. δαπανῆσω σοι.
 (85) Ἐπὶ τοῦ πρεσβυτέρου. Ita cod. Reg. et Pass. Morel. ac Combef. In edit. περὶ τοῦ πρεσβυτέρου.
 (86) Ἀδικία γένηται. Cod. Morel. et Combef. ἀδικημα γένηται, in injustitiam degeneret.
 (87) Καὶ οὕτω. Ita cod. Pass. Morel. et Combef. In edit. οὕτω, verum contextui repugnat.
 (88) Τοῦτο ἡμῖν. Bill. proponit legendum τοῦτον. Sed nullus conjecturæ locus, ait post Morel. Combef.
 (89) Συνθηρήμαται. Cod. Reg. ac Combef. συνθηρήματα.
 (90) Πρεσβυτην αἰδεσιμώτερον, τὴν κοινῶν. Ita cod. et R. Morel. ac Combef. quæ verba, inquit, conjungem designant. In edit. κατευθύν τῷ αἰδεσιμώτερον, τὸν κοινῶν, quod Bill. Augustiorem

- praecceptorem tibi adhibemus, eum nempe quem et imperiti et gloriæ socium. Inepta hic vox παιδευτήν, alienaque prorsus a deprecantis modestia. Vide supra epist. ext.
 (91) Ἄλλας CLXXXVI. Scripta eodem tempore.
 (92) Περὶ τῆς τοῦ. Ita cod. Reg. ac Combef., sicut legit Bill. In edit. τῆς deest.
 (93) Οὐρηριανῷ. Ita cod. et Combef. At cod. Reg. Οὐρηριανῷ. In edit. Οὐρηριανῷ.
 (94) Τῷ πύσιν. Ita cod. Reg. ac Combef., legitur Bill. In edit. τῆν πύσιν.
 (95) Ἐπιτέ δὲ. Cod. ἐπιτέ δὲ.
 (96) Καὶ δὴ γνωρίσομεν. Ita cum Combef. legendum censuimus, qui etiam proponit γνωρίσομεν, hæc notum faciemus. Cod. καὶ δὴ γνωρίσομεν, quid a nobis inventum atque inventiendam sit. Morel. καὶ δὴ γνωρίσομεν, et tunc jam notum faciamus.

tu quidem id scilicet facies, quod æquitati tuæ in mentem subit, ac Deo, qui te in omnibus regit, gratum erit. Ego autem lubentissime filio Veriano id consilii darem, ut multa eorum, quæ in medio sunt, præteriret, quo divortium minime confirmaret, quod legibus nostris prorsus improbatum, necesse est, quod nō et semper dicas, et facias tibi, optamus.

CXLV. VERIANO.

Veriano, quem filium suum vocat Gregorius, forsitan quia Nazianzo oriundus, filiam suam a marito discedere volebat. Profectus provincie Olympius interrogandi filiam minus commisit Gregorio, non ut censori, sed ut episcopo. Qui cum filiam interrogasset, ipsius responsis, vel pectus lacrymis, agnovit nullatenus illi discessionem a marito placere. Quam etiam minime probat Gregorius, qui Veriano scripsit hanc epistolam.

Nihil grave carnifices agunt; legibus enim inserviunt. Nec iniquus est gladius, quo de improbis supplicium sumimus. Nec tamen laudatur carnifex, nec cruentus gladius lubenti animo tractatur. Eodem modo ne nos quidem odium nobis conflare sustinemus, dum per manum ac linguam nostram divortium confirmatur. Præstat enim conjunctionis et amicitie quam dissidii ac vitæ solutionis arbitrium esse. Quod etiam mihi cupimus admirandus præses animadvertisse videtur, cum filie tuæ interrogandæ munus nobis commisit, ut qui ad matrimonii dissolutionem duro et rigido animo venire minime possemus. Neque enim me, ut censorem, sed ut episcopum proposuit, ac vestre calamitatis arbitrum constituit. Quamobrem vos rogo, nō nonnihil donetis **123** meæ timiditati, et quidem ai ea quæ virtutis sunt prævaleant, nobis utimini ut voluntatis vestre ministris: ac nobis quidem hujusmodi res imperari lætamur. Sin autem deteriora et crudelliora, et quibus nondum ad hunc usque diem manum adjectibus, ad hæc aptiorem, quam ego sim, quaerite. Mihi enim non valet, ut amicitie vestre morem geram (etiamsi alioqui prorsus vos plurimi faciam), in Dei offensionem incurrere, cui omnis agitationis et cogitationis rationem reddendam habeo. Tuæ autem filie tum demum fidem adhibemus (dicam enim quod res est), cum, depulso eo pudore, qui ei a vobis incutitur, verum libere proloqui potuerit. Nam nunc enim verba, marito autem lacrymas tribuit.

(97) *Κρίνωσι*. Quæ sequuntur desunt in cod. et R., possentque, ait Combef., nullo detrimento abesse, nec refert Morel. qui hanc epistolam iterum edidit.

(98) *Alias CLXXXI*. Scripta eodem tempore. (99) *Μέσους γίνεσθαι*. Ita cod. et Combef., at cod. Reg. μέσων. In edit. γενέσθαι.

(1) *Δυναμένους ἐπὶ τῆν λύσιν*. Ita Montac., at Morel. δυναμένους. In edit. δυναμένους. Cod. Reg. ἐπὶ τῆν ἐξέτασιν.

(2) *Ὁς λογιστήρ*. Tillemont. ut *judicem*. Athenis λογισταὶ dicebantur magistratus; et iuxta Suidam λογιστής, censor est, examinatus, iudex scilicet vel princeps inter magistratus urbis, ait Tillemontius, vel urbis gerens præfecturam.

(3) *Προεβόλετο*. Ita cod. et Combef. In edit. προεβάλετο.

(4) *Τῆς καθ' ὑμᾶς περιπέτελας*. Combef. *Infortunii vestri rerumque eventus, vel subita vestrorum in contrarium mutationis.*

(5) *Παρακαλῶ τοίνυν χαρίσασθαι τι τῆ ἐμῇ...*

τῶν ἐν μέσῳ παραβραμῖν, ἐπὶ τῷ μὴ κυρῶσαι τὸ ἀποστάσιον, ὃ τοὺς ἡμετέροισ ἀπαρῆκε πάντας νόμοις, κτλ οἱ Ῥωμαίων ἐτέρως κρίνωσι (97). Τὸ δὲ καιὸν γὰρ φυλαχθῆναι ἐπάναγκες, ὃ καὶ ἡμεῖς σοὺ ἐπιβόηθα δὲ λέγειν τε καὶ ποιεῖν.

etiamsi Romæ aliter decernant. Jus enim servari optamus.

PME. OYTHPIANQ (98)

Ὅθεν δεῖν ποιοῦσιν οἱ δέμοι· καὶ γὰρ ὑπερ-
τῶνται νόμοι· οὐδὲ τὸ ξίφος παράνομον, ᾧ τοὺς
πονηροὺς κολάζομεν. Ἄλλ' ἔμοι οὐκ ἐπιναεῖται δέ-
μιος, οὐδὲ ἀσμενίζεταί τρονικὸν ξίφος. Οὕτως οὐδὲ
ἡμεῖς ἀνεχόμεθα γενέσθαι μιστοὶ, διὰ τῆς ἡμετέρας
χειρὸς καὶ γλώσσης τοῦ ἀποστασίου βεβασιούμενου.
Κρεῖττον γὰρ ἐνώσιως καὶ φίλας, ἢ διαστάσιως καὶ
βίου λύσεως μέσους γίνεσθαι (99). Τοῦτο μοι δοκεῖ
καὶ ὁ θαυμασιώτατος ἄρχων ἐνθυμηθεῖς, ἡμῖν ἐπιτρέ-
ψαι τὴν πείσιν τῆς σῆς θυγατρὸς, ὡς οὐκ ἀποτόμοις,
οὐδὲ ἀπαθῶς ἐλθεῖν δυναμένους ἐπὶ τὴν λύσιν (1). Οὐ
γὰρ ὡς λογιστὴν (2), ἀλλ' ὡς ἐπίσκοπον δηλαδὴ
προεβόλετο (3), καὶ μέσων ἐποίησάτο τῆς καθ' ὑμᾶς
περιπέτελας (4). Παρακαλῶ τοίνυν χαρίσασθαι τι τῆ
ἐμῇ δειλίᾳ καὶ εἰ μὴ τὰ κρεῖττω νικᾷ, χρῆσασθε
ἡμῖν ὑπηρεταῖς τῆς ὑμετέρας βουλήσεως, καὶ χαίρο-
μεν τὰ τοιαῦτα ἐπιταττόμενοι (5)· εἰ δὲ τὰ χεῖρω τε
καὶ σκαιότερα, καὶ οἷς οὐδέπω καὶ τῆμερον ἐνεχει-
ρήσαμεν, ἄλλον ἐπιζητεῖτε τὸν πρὸς ταῦτα ἐπιτη-
δεώτερον (6). Ἐμοὶ δὲ οὐ σχολή, ἵνα τῆ ὑμετέρᾳ
φίλᾳ χαρίσωμαι (εἰ καὶ τὰ πάντα οἶδα ὑμᾶς ἐμαυτῶ
τιμιωτάτους), Θεῷ προσκροῖεν, ᾧ λόγον ὑπέχω παν-
τὸς κινήματος καὶ διανομήματος. Τῆ δὲ σῆ θυγατρὶ
εἴτε πιστεύσομεν (εἰρήσεται γὰρ τάληθες), εἴτε
δυνήσῃ τὸ αἰδεῖσθαι ὑμᾶς φυγοῦσα παρῆρησιάζεσθαι (7)
τὴν ἀλήθειαν. Ἄς νῦν γε (8) τὸ πάθος ἐλευσίν.
Μερίζει (9) γὰρ ὑμῖν μὴ τὰ ῥήματα, τῷ δὲ ἀνδρὶ τὸ
δάκρυον.

quidem miserandum quiddam perpetitur. Volis

χαίρομεν τὰ τοιαῦτα ἐπιταττόμενοι. Ita cod. Reg. ac Combef. At cod. B. 3. Montac. et Morel. χαρίσασθαι τῆ ἐμῇ δειλίᾳ καὶ εἰς τὰ κρεῖττω καταχρησασθαι ἡμῖν ὑπηρεταῖς τῆς ὑπετέρας βουλήσεως. *Quamobrem vos rogo ut meæ jam formidini donetis, et ea ea quæ potiora sunt nobis superioris voluntatis ministris utamini*. In edit. Παρακαλῶ οὖν χαρίσασθαι ἡμῖν ὑπηρεταῖς τῆς ὑμετέρας βουλήσεως, καὶ χαίρω μὴ τὰ τοιαῦτα ἐπιταττόμενοι, quod Bill. *Quamobrem vos rogo ut nobis voluntatis vestræ ministris obsecundetis; ac mihi quidem hujusmodi res imperari lætor*.

(6) *Ἐπιτηδεώτερον*. Ita cod. et Reg. ac B. 3. et R. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. ἐπιτεώτερον.

(7) *Παρήρησιάζεσθαι*. Ita cod. et Reg. ac Combef. In edit. παρῆρητιάσασθαι.

(8) *Ἄς νῦν γε*. Ita cod. et Combef. In edit. ὡς νῦν γε καὶ.

(9) *Μερίζει*. Combef. Μερίζεται.

PMΓ'. ΟΛΥΜΠΙΩ (10).

CXLVI. OLYMPIO.

Cæteris ad Olympium Gregorii litteris adjungenda est hæc epistola, quæ tamen paulo tardius scribi potuit. Omnium enim supplicium, ut ita dicam, libellorum, quos Olympio Gregorius obtulit, is postremus haberi possit, in quo præfecti benignitatem a se exhaustam et tandem præ saturatam fastidium reformidat.

Τούτο ἦν ὅσαρ ἔλεγον ὡσαυτ Ἐκ τινος προφητείας Α εἰς πάντα δεξιού σου (11) τυγχάνων, καὶ ἀπόλητος τῆς σῆς ἡμερότητος ἐμφορούμενος, τὸ δέδοικα μὴ κενώσω ἐφ' φιλόδηρωτον ἡμῶν ἐν τοῖς ἀλλοτριόσι. Ἰδοὺ γὰρ ἀγὼν ἐμὸς (ἐπερ ἐμὸς (12), ὁ τῶν ἐμῶν), καὶ οὐ μετὰ τῆς ἰσῆς παρήσσιας ποιοῦμαι τοὺς λόγους. Πρῶτον μὲν ὅτι ἐμὸς. Τὸ γὰρ ὕπερ ἐαυτοῦ διαδοθαί, εἰ καὶ χρησιμώτερον, ἀλλὰ ταπεινότερον. Ἐπειτα ὑφορώμαι τὸν κόρον τὸν ἐφ' ἴδω λύοντα, καὶ πᾶν ἐναντιούμενον τοῖς καλοῖς. Ἐχει μὲν οὖν οὕτω ταῦτα, καὶ εἰκάδω (13) λῶν ὀρθῶς. Ὅμως δὲ τῷ τε Θεῷ θαρρῶν, ὃ παρῆσθηκα (14), καὶ τῇ σῆ περι τὸ εἶ ποιεῖν (15) μεγαλοχρησῶ, τὴν ἱκανὴν ταύτην ἐθάβησα.

Nihilominus tamen Deo, cui asto, tuaque in beneficiis dandis liberalitate fretus, hanc tibi supplicationem offerre minime dubitavi.

Ἔστω κάκιστος πάντων Νικόβουλος, ὃς ἐν ἀδικαῖς Β μόνον ὅτι δι' ἡμᾶς ἔστιν ἐπίφθορος (16), καὶ τοῦ δέοντος ἐλευθεριώτερος. Ἔστω καὶ δικαιοτάτος ἀνθρώπων, ὁ νῦν ἡμῖν πολεμῶν. Αἰσχύνομαι γὰρ κατηγορεῖν ἐπὶ τῆς σῆς ὀρθότητος, οὐ πρῶην ὑπερεμάχου· ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ σοὶ παραστήσεται δίκαιον (17) ὑπὲρ ἄλλων ἀμαρτημάτων, ἐν ἄλλοις ἀπαιτεῖσθαι δίκην, καὶ τοῦτων ἀλλοτριῶν, καὶ οὐδὲ ἔκουστων τὸν οὕτω κινήσαντα τοὺς οἰκέτας, καὶ τοσοῦτον ἀγανακτήσαντα, ὥστε ἐνόησιν ἐπὶ ἡγαλοῦνι προθυμότερον, ἤπερ ἐκαίνος (18) ἐβούλοτο; Ἀλλὰ δεῖ βουλευεῖν Νικόβουλον, ἢ τοὺς τοῦτου παῖδας, ὃ δοκεῖ τοῖς ἐπιμαρζοῦσι (19); αἰσχύνομαι γὰρ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐπιμαρξῆς καὶ τὸν καιρὸν, εἰ σοὺ τε ἀρχοντος, καὶ ἡμῶν παρὰ σοὶ δυναμένου τούτου γενήσεται. Νῦν βοηθεῖται τὰ δημόσια; νῦν ἀβέσται τὰ βουλευτήρια (20), ὅτε λυκεῖ τὰ ἴδια; Μηδαμῶς, ὡ θαυμάσιε, μὴ τοῦτο παραστήτη τῇ σῆ καθαρότητι. Ἀλλὰ συνελς μὲν τῷ πτηνῷ τάχει τῆς διανοίας τὴν ἀπ' ἧς ταῦτα γίνεται κακοῦθεται, ἀδελφεῖς δὲ ἡμᾶς τοὺς σοὺς ἐπανίτας, φιλόδηρωτον σεαυτὸν παράχου τοῖς κινουμένοις κρητῆν (21), ὡς οὐκ ἀνθρώποις μόνον

Hoc scilicet erat, quod velut ex vaticinio quodam dicebam, cum te in omnibus rebus commodo et benevolo uterer, ac tua lenitate atque facilitate inexplebili quadam aviditate me ingurgitare; nempe me vereri, ne benignitatem vestram in alienis rebus exhaurirem. Nam ecce discernimen meum (siquidem meum est, quod meorum est) : nec jam pari cum fiducia verborumque libertate alloquor. Primum, quia meum est. Nam pro seipso rogare, quanquam utilius atque conducibilius, humiliter tamen et abjectius est. Deinde quia saturitatem suspectam habeo, ut quæ suavitatem extinguat, et pulchris omnibus rebus adversetur. Atque hæc quidem ita se habent, ac perquam recte conjicio.

Sit sane mortalium omnium sceleratissimus Nicobulus, cujus hoc unum duntaxat scelus est, quod propter nos invidiosus ac liberior est, quam par sit. Sit item rursus omnium justissimus is, qui nunc nos oppugnat. Pudet enim me apud tuam integritatem eum accusare quem nuper defendebam. At haud scio an 124 æquum existimaturus sis, de alienis peccatis poenas ab aliis expecti, de alienis, inquam, ac ne voluntariis quidem : in crimen vocari hominem, qui usque adeo famulos suos permovit, sicut rem indigne tulit, ut accusatori promptius etiam, quam ille volebat, cesserit? An propterea Nicolubulum, aut ejus pueros, in servitutem adduci oportebat, quemadmodum iis qui ipsi infesti sunt, placet? Mihi enim pudorem incuit injuriæ causa tempusque, si, te præside, ac cum apud te ipsi valeamus, illud contingat. Nuncne fisci commodis consulitur? Nuncne augentur tribunalia, dum res privatæ laborant? Ne, quæso, vir admirande, ne hoc, inquam, puritati atque integritati tuæ in mentem veniat. Verum pro voluceri ingenii tui celeritate ac perspicacia improbitatem eam,

(10) Alias CLXXIX. Scripta eodem circiter tempore. — Ολυμπίω. Cod. Pass. Ὀλυμπίω ἀρχοντι. Cod. B. 3. Εὐσεβίω φίλω.

(11) Δεξιού σου. Montac. et Morel. δεξιός σοι.

(12) Ἐπερ ἐμὸς. In cod. Pass. hæc verba desunt.

(13) Καὶ εἰκάδω. Cod. Reg. Montac. Morel. et Combef. καὶ ὡς εἰκάδω, atque ut conjicio.

(14) Παρῆσθηκα. Ita cod. et Reg. et Pass. Montac. Morel. ac Combef., sicut legit Bill. In edit. παρέστησαν.

(15) Περι τὸ εἶ ποιεῖν. Ita cod. et R. Verum cod. Reg. περι τὸ εἶ ποιεῖν. In edit. περι τοῦ.

(16) Ἐστὶν ἐπίφθορος. Combef. Invidia laborat, aut invidia habetur, Bill. Invidia flagrat, quod magis activum videtur. Mox, ἐλευθεριώτερος. Combef. Liberaliori ingenio, vir scilicet ingenius, cui opponit, quod adducendus sit servituti.

(17) Παραστήσεται δίκαιον. Cod. τὸ δίκαιον, quod Combef. : Num jus tibi persuasurum sit, ut, etc.

(18) Οὐδὲ ἔκουστων τὸν οὕτω κινήσαντα...

ἀγανακτήσαντα, ὥστε ἐνδοῦνα... ἤπερ ἐκαίνος. Ita cod. Reg. R. et Pass. Morel. ac Combef. At Montac. τὸν οὕτω κινήσαντα... ἀγανακτήσαντα. In edit. οὐδὲ ἔκουστων τοὺς οὕτω κινήσαντας... ἀγανακτήσαντας, ὥστε ἐκδοῦνα... ἤπερ ἐκαίνος, quod Bill. : De alienis, inquam, ac ne voluntariis quidem poenam iis irrogari, qui ut famulos suos concitant, admittuntque facinus adeo indigno et acerbo animo toleranti, ut eos accusatori promptius etiam quam volebat dederint.

(19) Τοῖς ἐπιμαρζοῦσι. Quæ sequuntur desunt in edit.; sed restituitur eod. Reg. R. B. 3. et Pass. Morel. et Combef., ipse etiam Montac., licet vitiose.

(20) Νῦν ἀβέσται τὰ βουλευτήρια. Ita omnes cod. nostri, Morel. et Combef. In edit. τὰ ἀβέται τὰ βουλευτήρια, reddidit Bill. Nuncne tribunalia augetur, cum eam res private discruciant?

(21) Τοῖς κινουμένοις κρητῆν. Ita cod. Reg. et Pass. Morel. Combef. et Bill. in versione; in

unde hæc proficiuntur, auimadvertens, atque ho-
 noris etiam nostri causa, qui tuarum laudum præ-
 conis sumus, benignum atque humanum te iis,
 quæ moventur, judicem præbe: tanquam nou
 hominibus duntaxat hodierno die jus dicens, verum
 etiam virtuti ac vitio. Cujus quidem rei magis,
 quæ singulorum hominum, ratio et cura habenda
 est, iis qui te virtute referunt, ac præfecti muere
 rebus non preces duntaxat a nobis habiturus es,
 quas tibi haudquaquam, ut plerisque aliis, con-
 temptui esse scio; verum illud etiam, ut clarum ac
 celebre tuum imperium apud eos omnes reddatur,
 quibus noti sumus.

CXLVII. ASTERIO.

*Geminæ quæ sequuntur ad Asterium epistolæ, ejusdem sunt argumenti et temporis, ac superiores. Serui
 Nicobulæ facinus aliquod patrant, cujus causa accusator quispiam, cujus olim patrociniū suscepit Gre-
 gorius, Nicobulum, ac veluti esset auctor delicti, judicio persequabatur, quamvis satisfacere, iis quoque servos
 iradere non recuaret, imo offerret Nicobulum.*

Quid Deo justius? et tamen, cum omnium crea-
 tor ac dominus sit, peculiariter sibi populum Israe-
 liticum vindicat, suumque nominat: nec veretur,
 ne hoc nomine injustus existimetur. Quid igitur
 mirum, si nos quoque, quamvis omnium, qui sub
 nostra manu et præfectura snnt, curam geramus,
 arctius tamen filium Nicobulum 125 complectamur,
 quem et senectutis nostræ et morbi curatorem
 agnoscimus, ac velut subsidium et baculum infir-
 mitati nostræ subjicimus. Hunc tibi et per te præ-
 sidi commendamus, grave admodum et acerbum
 esse existimantes, si, cum alios ex gravissimis
 etiam accusationibus opera nostra liberemus, atque
 imprimis eos, qui nunc sævos accusatores se præ-
 bent, hunc tamen ne a calumnia quidem et iniqua
 vexatione liberare queamus; et quem in exteris
 bouorem obtinemus, hunc in nostris minime con-
 sequamur; idemque nobis accidat, quod oculis,
 qui alia cerneutes seipsos minime cernunt, aut
 quod fontibus in imo sitis, qui propinqua loca ne-
 quaquam alluentes, remota irrigant. Sint sane
 atrocitas vel plusquam atrocitas, quæ a puerulis pa-
 trata sunt: quanquam fortasse aut nihil omnino
 esse, aut parva saltem invenirentur, si modo præ-
 scripti ad inquisitionem temporis angustiis premi
 non contingerit. Quid hoc tamen ad dominos, qui
 eorum, quæ evenerunt, nulla omnino ex parte
 alienis peccatis ab aliis potest expectantur ac nunc
 discruciat?

edit. *κρητήν*. Nec bene Bill. τοῖς κινουμένοις, iis
 qui concitati sunt, sed potius, in præsentī negotio,
 in causa quæ moceat.

(22) *Ἦ τοῦ*. Ita cod. et Pass. Morel. ac Combef.

At Reg. et Montac. ἦ τῶν. In edit. ἦ τοῖς.

(23) *Σὴν ἀρχὴν*. Ita cod. Reg. et Pass. In edit.

σὴν deest.

(24) Alias XLVII. Scripta eodem tempore.

(25) *Παρά τοῦτο*. Ita codd. Montac. Morel. ac

Combef., et sic legendum ait Bill. non παρά

τοῦτο, ut in edit.

(26) *Καὶ ὁλορ εἰσῆμα*. Combef. Ac velut sus-
 tenuitaculum.

(27) *Τίθεμεν*. Cod. τίθεμεθα. Mox, καὶ διὰ τῶν
 σὺν ταῖς τοῦ ἀρχοντος. Bill. *Et per te principi*,
 quod, ait Combef., nimis imperatorem sonat, mel-
 lius, *præsidi*, vel *judici*. Revera Nicobulum Grego-
 rius Olympio præsidi commendauit.

(28) *Μερίτων ἐγκλημάτων*. Ita cod. et Reg.

δικάζων σήμερον, ἀλλὰ καὶ ἀρετῇ καὶ κακίᾳ οὐ
 μᾶλλον, ἢ τοῦ (22) καθ' ἑκάστον, φρονιστέον τοῖς
 γε κατὰ εἰ τὴν ἀρετὴν, καὶ δεξιότις ἀρχουσιν.
 Ἔσται δὲ σοι παρ' ἡμῶν ἐπὶ τούτοις, οὐ δὲ τῶν
 εὐχῶν μόνον, ὧν οὐδὰ σε μὴ περιφρονούντα κατὰ
 τοὺς πολλοὺς, ἀλλὰ καὶ τὸ περιθρότον κατασθῆσαι τὴν
 σὴν ἀρχὴν (23) πᾶσιν, οὐ γινωρίζεμεθα.

probe atque commode loquere. Pro his autem

PMZ. ΑΣΤΕΡΙΩ (24).

Τι Θεοῦ δικαιοτέρον; ἀλλ' ὅμως πάντων ποιητῆς
 ὧν καὶ δεσπότης, ἐξαιρέτων ἑαυτοῦ λαδὸν ποιεῖται καὶ
 ὀνομάζει τὸν Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἀλογύνεται, μὴ δίκαιος
 παρὰ τοῦτο (25) νομιζέται. Τι οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ
 ἡμεῖς πάντων κηθόμενοι τῶν ὑπὸ τὴν ἡμετέραν χεῖρα
 καὶ προστασίαν, πλεον τοῦ υἱοῦ Νικοβούλου περιεχό-
 μεθα, ἐν καὶ γηρωκόμοι καὶ νοσοκόμοι γινώσκουμεν,
 καὶ ὁλον εἰσῆμα (26) καὶ βακτηρίαν τῆς ἀσθενείας
 ἡμῶν ὑποθεβήμεθα. Τοῦτον ὑπὸ τὰς σὰς τίθεμεν (27)
 χεῖρας, καὶ διὰ τῶν σὺν ταῖς τοῦ ἀρχοντος, πάντο
 δεσὸν νομιζόντες, τοὺς μὲν ἄλλους καὶ τῶν μεγίστων
 ἐγκλημάτων (28) ἐλευθεροῦν δι' ἡμῶν, καὶ πρώτους
 γε τοὺς νῦν πικροὺς κατηγοροῦν τοῦτον δὲ μὴδὲ
 τῆς ἀτηρείας δύνασθαι, καὶ ἧς τυγχάνομεν ἐπὶ τῶν
 ἐξῶν τιμῆς, ταύτης ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν (29) μὴ τυγχά-
 νειν, ἀλλὰ ταυτὸν πάσχειν τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐ τ' ἄλλα
 ἐρώντες, ἑαυτοὺς οὐχ ὀρώσιν, ἢ τῶν πηγῶν ταῖς ἐν
 βάρθαι κειμένας, αἱ τὰ πλησίον οὐχ ὑποβρόσσαι, τὰ
 πόρρω ποτίζουσιν. Ἔστω θεὰ τετολιμημένα (30) τοῖς
 παιδαριῶς ἢ ὑπέρβαιον ὄπισθε οὖν ἰσως οὐδὲν (31),
 ἢ μικρὸν εὐρεθῆσεται, εἰ μὴ τῶν καιρῶ τῆς ἐξετάσεως
 στενωγορηθῆμεν. Ἄλλὰ τί τοῦτο πρὸς τοὺς δεσπό-
 τας (32), ὃ μὴβὸς τῶν γεγενημένων κεικωννη-
 κασιν; ἢ τίς ὁ λόγος, ὑπὲρ ἄλλοιῶν ἀμαρτημάτων
 ἐν ἄλλοις ἀπατείσθαι δίκην, καὶ νῦν τῶν δημοσίων (33)
 φρονιζέειν, ἤγχια λαυεὶ τὸ βίον;

participes fuerunt? Aut hæc res hæc ratio est, ut pro
 publicarum rerum cura subeunda sit, cum private

In edit. deest ἐγκλημάτων. Supplevit Bill., ut po-
 tuit, veritque, ex gravissimis periculis. Pro δὲ
 ἡμῶν, cod. R. Mountac. Morel. et Combef. habent
 δὲ ὁμῶν, opera vestra.

(29) Ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν. Legit Bill. ἐφ' ἡμετέ-
 ρων, et sensus postulat.

(30) *Δεῖνὰ τετολιμημένα*. Cod. τὰ τετολιμημένα. Sic
 etiam Combef. qui vertit: *Quæ a servis præsumpta*
 sunt, *isque minusculis*, ut inquit, *atras facinus levet*.

Bill.: *Quæ a pueris*.

(31) *Ὅπισθε οὖν ἰσως οὐδὲν*. Ita cod. Reg. et

Combef. lu edit. ὡπερ οὐδὲν ἰσως.

(32) *Τι τοῦτο πρὸς τοὺς δεσπότας*: *Quid hoc*,

non ad Romanos, ait Combef., ut inepte vertit Bill.,

sed *quid hoc ad heros?*

(33) *τῶν δημοσίων*. Ita cod. et Reg. lu edit.

τῶν deest. Mox, πρὸ λυπεῖ, Cod. λυπεῖ. Sic epist.

præced. circa Anacm.

PMH. Τῷ ΑΥΤῷ (34).

CXLVIII. EIDEM.

Verato per improbitatem Nicobulo manum ut porrigat, Asterium denuo tentat Gregorius flectere.

Τὶ τοῦτο (35). Ἰσως ἐρεῖς; πάλιν ἡμῖν Γρηγόριος; Ἄ πάλιν ἐπιστολαί (36); πάλιν ἀτιμήσεις; Ἄ τῆς ἀπληστίας, ἢ αὐτοὺς κεκινήκαμεν. Μηθαρμῶς, ὄθραυμάσι, μὴ τοῦτο πάθῃς. Τίνων γὰρ οἱ λιμένες, ἢ τῶν χειμαζομένων; τίνων δὲ τὰ φάρμακα, ἢ τῶν ἀβήρωστων; ὤνπερ ἡμεῖς μὴ ἀποστερηθῆμεν, καὶ τοσοῦτον (37) μῆλλον, ὅσην κερδοσύναν δύνασθαι παρὰ σοφ. Οὐκ ἔτι γὰρ αἰτούμεν, ἀλλ' ἀπαιτοῦμεν (38), ἀεὶ χάριτος χάριν προκαλοῦμένῃς (39). Νικόβουλος ἐν ἐπιγραφῇ, ταυτὸν δὲ ἐπιείνῃ ἡμεῖς· ἡμῶν γὰρ ἐστὶν ἀνάπαυσις. Καὶ πῶς οἶόν τε σιωπῆν, καὶ μὴ φορητὸν εἶναι (40) καὶ τὸν σφόδρα φιλόσοφον; ὅς χειρὰ πιεζομένους, ἴνα καὶ αὐτὸς τῆς εἰς Θεοῦ (41) τύχης, χρῆζων ταύτης ὡς ἀνθρώπος. Καὶ χρῆσαι πάσῃ τῇ φιλίᾳ (42), καὶ τῇ συνέσει, καὶ τῷ δύνασθαι σὺν Θεῷ, περὶ τὰ ἡμέτερα πρᾶγματα. Οὐτε γὰρ σίδηρος ἔμπυρος πολλῶν δέεται τὸν παρὰ τοῦ λίθου κρουμάτων (43), ἴνα τὸ ἐγκείμενον πῦρ δημοσιωθῇ (44)· ἀλλ' ἐπιτήγῃ πρὸ οὐροῦ, καὶ τὸ πῦρ ἤσπραθεν. Οὐτε αὐτὸς μακροτέρας δεήσει παρακλήσεως, καὶ τοῦτο ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τοιοῦτου τοῦ πεφθότος ἔντος, καὶ οὕτω γρηγοῦν κοινωνοῦ τῆς ἀρχῆς. Ἐν καὶ σύντομον φητέγομαι· τὰς μὲν ἄλλας χάριτας, ἄλλοι δι' ἡμῶν ἐλάβανον, ταύτης δὲ ἡμεῖς (45) χρῆζομεν ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, ὃ καὶ μῆλλον δυσωπησάτω (46) τὴν σὴν λογίωτητα.

Quid hoc, fortasse dicturus es? rursus ad nos Gregorius? rursus epistolae? rursus postulationes? O inexpectabilem cupiditatem, quam ipsi excitavimus! Ne, quæso, vir admirande, tibi hoc accida! Quorum enim sunt portus? Annon eorum, qui tempestate jactantur? Quorum pharmaca? Annon eorum qui morbo laborant? quibus, quæso, ne privemur; idque eo magis quod gratia et auctoritate apud te valere credimur. Non enim jam poscimus, sed exposcimus, nimirum gratia gratiam semper provocante. Nicobulus 126 per summam improbitatem vexatur, quod perinde est ac si dixissem nos; hic quippe nos recreat et reficit. Et quomodo hic silete, minimeque gravis et importunus esse queat vir etiam admodum sapiens? Oppressis manum porrigite, ut tibi Dei quoque manus porrigatur, qua, ut homo, opus habes. Atque omni amicitia, et prudentia, et potentia, Deo auspice, in rebus nostris utere. Nam nec ignitum ferrum multis lapidis pulsibus opus habet, ut iusitus ignis in apertum proferatur; verum simul atque percussus est, confestim ignis fulget, atque emicat: nec tibi longiore deprecatione opus erit, illic per nos ab e tali homine suasoris partes obeunte, tamque fido magistratus consortis. Unum idque breve, dicam: alia quidem beneficentia alii per nos accipiant; hoc autem nos pro nobis iudicemus; quod magis etiam eloquentiam tuam doctrinamque flectat.

PMH. ΓΕΩΡΓΙῷ (47).

CXLIX. GEORGIO.

Georgius, ad quem scripta est hæc epistola, diaconus erat Theologo charissimus. His illi litteris præscribit, ut alterum diaconum nomine Euthalium, qui Philadelphium verberibus caesum, etiam in carcerem conjecerat, ad se adducat rationem redditurum, et penas luiturum. Istud Gregorii mandatum argumento est cum tunc episcopi manus obtuisset

Τὸ ἀβήρωστον θεραπεύεται, ἀλλ' οὐ συνρίζεται. C Πῶς σὺν ὁ συνδιάκονος ἡμῶν Εὐθάλιος, ὅστις τὸν βαθμὸν ἀθεσθεῖς, ὅστε τὴν οὐκείωτητα τιμῆσας, ἔσμοις καὶ πληγαῖς συνέτραψε τὸν ἀθλιὸν Φιλαδέλφου, ὡς δέκνυσαι καὶ τῶν πληγῶν (48) τὰ ση-

Quod ægrum est curari debet, non obteri atque confringi. Quoniam igitur pacto cōndiaconus noster Euthalius, nec gradum veritus, nec propinquitatem ac necessitudinem honore prosequutus, miscrum Philadelphium vinculis ac plagis obriviti, quemad-

(34) Alias XLVIII. Scripta paulo post superiorem.

(35) Τὶ τοῦτο. In cod. t. deest; hoc fortasse dicimus es. Mox, in edit. ὁ Γρηγόριος, sed cod. Pass. sequimur.

(36) Πάλιν ἐπιστολαί. Ita cod. R. et Pass. ac Combef. In edit. ἐπιστολαί.

(37) Καὶ τοσοῦτον. Cod. Pass. καὶ τόση μῆλλον ἔσων.

(38) Αἰτούμεν, ἀλλ' ἀπαιτοῦμεν. Cod. αἰτούμεν τοῦτο, ἀλλ' ἀπαιτοῦμεν. Casaubonus ad caput Theophrasti περὶ βέλους, pag. 244: atque est poscere quod gratia apponatur acceptum; ἀπαιτεῖν, repetere quod sibi debeatur. Eo sensu dixit Andocides Atheniensis, unus ex decem illis oratoribus qui inter reliquos excellunt: Ταῦτα ὄμεις, εἰ μὲν βούλεσθε, αὐτῷ, εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἀπαιτῶ, hæc εἰ εὐθεία, a vobis posco; si autem non vultis, reposco.

(39) Χάριτος χάριν προκαλοῦμένῃς. Gratia gratiam provocante. Quo enim libentius mihi gratificaria, eo me magis ad novas postulationes afferenda allicia. Hæc BULL.

(40) Καὶ μὴ φορητὸν εἶναι. Cod. Pass. καὶ τὸ μὴ φορητὸν εἶναι φιλόσοφον. Mox, καὶ τὸν σφόδρα

φιλόσοφον. Combef. Vir summa constantia præditus, malorum tolerantissimus.

(41) Ἐκ Θεοῦ. Cod. ἐκ τοῦ Θεοῦ. Mox, pro χρῆζων ταύτης, Cod. Pass. χρῆζων καὶ αὐτοῦ.

(42) Καὶ χρῆσαι πάσῃ τῇ φιλίᾳ, etc. Bill.: Atque omni amicitia, et prudentia et potentia genere una cum Deo. Combef. Amicitia, prudentia ac qua a Deo fultus potentia es, nostris in rebus utere.

(43) Τῶν παρὰ τοῦ λίθου κρουμάτων. Ita cod. R. et Combef. Cod. Pass. κρουμάτων. Hæc vocem supplet Bill.; deest enim in edit. Legendum nonnulli mallent ὅτι γὰρ λίθος ἔμπυρος πολλῶν δέεται τὸν παρὰ σίδηρου κρουμάτων. Λίθος ἔμπυρος, id est, silex in quo lateat ignis: silex enim a ferro percussus, non ferrum a sillece.

(44) Δημοσιωθῇ. Cod. et Combef. δημοσιώσῃ.

(45) Ταύτης δὲ ἡμεῖς. Cod. ταύτην δ' ἡμεῖς. Ita et Combef. qui vertit: Hoc nos in rem ipsi nostram rogamus ac petimus.

(46) Δυσωπησάτω. Cod. Pass. δυσωπησάτω. Mox, τὴν σὴν λογίωτητα. Combef. Cautum animum tuum flectat.

(47) Alias CLXXXII. Scripta circa idem tempus.

(48) Καὶ τῶν πληγῶν. In cod. καὶ deest.

modum ipsæ quoque plagarum notæ indicant? Hoc sane demiratus sum. Quocirca ne id, quod factum est, susdeque accipias; verum quod accidit, ipsemet ad nos profectus, nobis exponere. Adsit quoque diaconus ipse, ut criminis, cujus accessit, rationem subeat, ac de hominis obtriti vita iudicium excipiat. Neque enim tam turpe atque indecorum facinus in nostris propemodum oculis perpetrari ferre possumus.

127 CL. ASTERO.

Ex primis hujus epistolæ ad Asterium verbis colligere possumus, plures Gregorii ad eum litteras excidisse. Cum enim frequenter scripserit, et paucissimæ supersint epistolæ, nullas perierint necesse est. Illud sibi me sæpe ac de multis rebus litteras ad te dedisse, inquit Gregorius. His litteris Georgium diaconum, virum ex-nimium, commendat: non alium hunc esse putamus Georgium ab eo cui superior epistola scripta est.

Lætor me, et scribere, et tamen hoc nomine accusari, quod non scriham, si quando hoc contingat. Nam suaves quoque accusationes tuæ sunt. Quanquam illud scio me sæpe ac de multis rebus litteras ad te dedisse, atque adeo ea quoque, quæ precibus a te peti-ram, consecutum esse. At si nihil aliud, certe eorum, qui beneficis a te affecti sunt, multitudo litteris meis testimonio est. Quod si tu quidem amicitia locupletior es, quam ullius vota ferant, ego contra in petendo timidior sum. Ipse sane virtutis principatum habes; mihi autem ignoscatur, importunitatis notam fugienti; quandoquidem optimum esse modum, Sapientis sermone proditum est. Ceterum Deo gratiæ habeantur, qui tibi illud præbuit, ut de aliis bene merearis, communemque benefactorem, imperique socium nobis præfecit. Ac propterea nuque quoque per hanc meam epistolam fratrem ac condiaconum nostrum Georgium tibi trado, virum et nobis ex-nimium ac solectum, et Ecclesiæ summe utilem, rogans ut in his rebus, in quibus cum nonnullis contendit, fiduciam obtineat, nec iniqua et tyrannica potentia abripi sinatur

CLL. NECTARIO.

Nectarium rogant ut Georgium variis calamitatibus afflictum domesticorum comitum commendet.

Præclare multi de mente tua conjecturam faciunt; ius potius non conjecturam ducunt, sed nobis glo-

(49) *Τύπος ληψόμενος.* Bill. *Ac de hominis obtriti vita formam atque exemplum accipiat.* Obscure prorsus versio: clarior certe si per vocem τύπος intelligeretur iudicium. Τύπος enim iudicium erat quo his interdicitur foro, qui creditoribus non paria facerent, et quadrarent rationes. Vide Constantini lexicon ad verbum τύπος.

(50) *Άλιος CXXVI.* Scripta circa idem tempus.

(51) *Τούτο συμβαίνει.* Cod. Pass. *τούτο συμβήν.*

(52) *Τό γέ πολλίδες.* Ita Cod. et Combef. In edit. τό γέ πολλά.

(53) *Άφθονώτερος εἴ τῆν φιλιαν, ἢ τις ἄν εὐξοιο.* Ita codd. Reg. R. et Pass. ac Combef. qui reddidit: *Quod si tu amicitia legibus liberalior es quam nunc opereris.* Montac. et Morel. *ἀφθονώτερος εἴ τῆν φιλιαν, τίς ἄν.* In edit. ἀφθονώτερος ἢ τις ἄν εὐξοιο. Vertit autem Bill. *Quod si tu quidem omnium nota liberalitate tua superas.*

Α μίσα, τούτο θεαύομακα. Μὴ τοίνυν παρήργως δέξη το γεγονός, ἀλλὰ τὸ συμβῆν, ἐλθὼν διὰ σεαυτοῦ, παράστησον ἡμῖν. Παρέστω δὲ καὶ ὁ διάκονος, καὶ λόγον ὑπέξωσεν τῆς κατηγορίας, καὶ τύπον ληψόμενος (49) περὶ τῆς τοῦ συντριβέντος ζωῆς. Οὐ γὰρ ἀνεχόμεθα τοιαύτην ἀσημοσύνην τοιαύτοισι σχεδὸν ἐν ταῖς ἡμετέραις ὕψεσιν

PN. ΑΣΤΕΡΙΩ (50).

Χαίρω καὶ γράφων. καὶ ἐγκαλούμενος εἶ μὴ γράφω, εἴποτε τούτο συμβαίνει (51). Χρηστὰ γὰρ σου καὶ τὰ ἐγκλήματα. Καὶ τοί γε πολλίδες (52) καὶ περὶ πολλῶν ἐπιστείας ὄδα, καὶ μὲν τοὶ καὶ τυχόν περὶ ὧν ἐδεήθην σου. Καὶ εἰ μὴ τὸ ἄλλο, τὸ γε πλῆθος τῶν εὐ πεπονημένων μαρτυρεῖ μοι τὰ γράμματα. Εἰ δὲ σὺ μὲν ἀφθονώτερος εἴ τῆν φιλιαν, ἢ τις ἄν εὐξοιο (53), ἐγὼ δὲ περὶ τὰς αἰτήσεις δειλότερος. Σὺ μὲν ἔχεις τὰ πρῶτα τῆς ἀρετῆς: ἐμοὶ δὲ συγγνώμη τὸ φορτικὸν ζεύγονται, ἐπεὶ πᾶν μέτρον ἄριστον (54) ὀδὸν ὁ τοῦ σοφοῦ λόγος. Πλήν τῆ θεῶ χάρις, εἴτι σοι τὸ εὐ ποιεῖν ἀνεχέρισεν, οὕτω κοινὸν ἐπιστάσας ἡμῖν εὐεργέτην τε (55) καὶ συναρχοντα. Ἐπεὶ καὶ νῦν ἐγχειρίζω σοι διὰ ταύτης μου τῆς ἐπιστολῆς, τὸν ἀδελφὸν καὶ συνδιάκονον ἡμῶν Γεώργιον, ἀνδρὰ τῶν ἐξαιρέτων (56) ἡμῶν, καὶ τῆ Ἐκκλησίᾳ χρησιμῶν αὐτὸν τυχεῖν, ἀξίῶν ὄψεσιν αὐτὸν τυχεῖν (57) ἐν οἷς πρὸς τινὰς διαφέρεται, καὶ μὴ συναρπασθῆναι τῆ τυραννίδι.

Καλῶς οἱ πολλοὶ στοχάζονται (58) τῆς σῆς διαβολῆς: μᾶλλον δὲ οὐκ εἰκάζουσιν, ἀλλ' ἡμῖν φιλοτι-

PNA. ΝΕΚΤΑΡΙΩ (58).

Καλῶς οἱ πολλοὶ στοχάζονται (58) τῆς σῆς διαβολῆς: μᾶλλον δὲ οὐκ εἰκάζουσιν, ἀλλ' ἡμῖν φιλοτι-

(54) *Πᾶν μέτρον ἄριστον.* Combef.: *Quidquid mediocritate optimum est.*

(55) *Εὐεργέτην τε.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. τε δεest. Mox, ἐπεὶ καὶ νῦν. Ita Reg. Pass. Montac. Bill. ac Combef. In edit. ἐπὶ καὶ νῦν.

(56) *Τῶν ἐξαιρέτων.* Cod. Pass. τῶν ἐξαιρετων.

(57) *Άξίῶν ὄψεσιν αὐτὸν τυχεῖν.* Bill. *Di-*

gnumque qui in his rebus fiducia obtineat.

(58) *Άλιος CXXVI.* Scripta circa idem tempus.

(59) *Καλῶς οἱ πολλοὶ στοχάζονται.* Paremias-

cus senarius est, inquit Morel., cui alludit:

Μάντις γ' ἄριστος δστις εἰκάξει καλῶς.

Qui bene conijciat, vatem hunc perhibeo optimum, apud M. Tullium in opere *De divinatione*, lib. ii. unde mox habent codd. nostri Montac. ac Combef. οὐκ εἰκάζουσιν. In edit. autem οὐ στοχάζονται. Vide Erasim. in *Adagio: Vates optimus qui bene conijcit*

μουμένους (63) οὐκ ἀπιστοῦσιν, ὅτι μὴ μικρὰ; (61) ἡμᾶς ἀξιοῦς αἰδοῦς καὶ τιμῆς. Τούτων εἰς ἐστὶ καὶ ὁ τιμωτάτος υἱὸς ἡμῶν Γεώργιος, ὃς πολλὰς ζημίας περιπέσων, καὶ χάμων ἰκανῶς (62) ἐν τοῖς πράγμασιν, ἕνα λιμένα σωτηρίας εὗρίσκει, τὸ προσαχθῆναι σοι δι' ἡμῶν (63), καὶ τυχεῖν τινος φιλανθρωπίας παρὰ τοῦ τιμωτάτου τῶν οὐρανῶν Κόσμου. Ἄδς οὖν τὴν χάριν, εἰ βούλει μὲν, αὐτῷ καὶ τῇ χρεῖα· εἰ βούλει δὲ, ἡμῖν, οἷς τὸ πάντα (64) χαρίζεσθαι οὐδ' ὅτι ἐγγυμένον ἐστὶ σοι, καὶ αὐτοῖς πέθεσι τοῖς πράγμασι (65).

PNB. ΘΕΟΔΩΡΩ (66).

Regimen Ecclesie Nazianzenae, hortantibus episcopis, maxime Bosphoro Coloniensi, et Theodoro Tyanensi, popularique pastore destinatis cogentibus, Gregorius susceperat; haud quidem statim postquam, abdicata Constantinopolitana sede, Nazianzum reverens est; rerum post silentium et Pascha, post Xanxaridis balnea. Nisi enim primum hujus Ecclesie regimen recusasset, tot precibus, tot insigitionibus non opus fuisset, ut ad illud sui sciendum Gregorius impelleretur. Nazianzenam autem Ecclesiam cum per arantem totam, relictam paulo amplius administrasset, circa initium autumnii datis litteris ad Theodorum Tyanensem significavit, se morbo ab Ecclesie gubernaculis abduccum fuisse, usque Theodoro hanc curam incumbente; quod si non audiat, addit se omnibus publice predicaturum Ecclesiam hanc pastore indigere.

CLII. THEODORO.

Καιρός μοι τὸ τῆς Γραφῆς εἶπαι· Πρὸς τίνα Βοηθήσομαι ἀδικούμενος; τίς ὀρέξει μοι χεῖρα πιεζομένη; εἰς τίνα τὸ βῆρος τῆς Ἐκκλησίας χωρήσει, κακῶς ὄντω διακειμένης, καὶ λελυμένης (67); διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ὅτι μὴ δίκαια πάσχει τὸ τοῦ Θεοῦ ποίμνιον, ἀπομεινόν ὄν καὶ ἀνεπίσκοπον διὰ τὴν ἡμετέραν νέκρωσιν. Ἐμὲ γὰρ ἡ νόσος κατέχει, καὶ τάχυν ἀπήγαγε τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νῦν παντάπασιν ἀχνεῖ, ἀεὶ τὰ τελευτάτα πνέοντα, καὶ πλέον τοῖς πράγμασι συντριβόμενον. Εἰ μὲν οὖν ἄλλη τινα κεφαλὴν εἶχεν ἡ ἐπαρχία, πρὸς ἐκείνην ἔδει βοῆν καὶ διαμαρτύρασθαι. Τῆς δὲ σὺς εὐλαθείας ὑπερκειμένης (68), πρὸς σὲ βίβλεται ἀναγκαῖον. Φρόντισον τῆς σῆς Ἐκκλησίας ὅν βούλει ἐρόπον, καὶ μὴ παρῆρης ἀναξίως ἑαυτῆς πράττουσαν. Ἴνα γὰρ τοῖς ἄλλοις εἴσω, οἷα νῦν ἐπιστάσαντες οἱ Ἀπολλωνιαριοὶ, τὰ μὲν πεποιθήκασι, τὰ δὲ ἀπειλοῦσι, παρὰ τῶν κυρίων μου τῶν συμπρεσβυτέρων μαθήσῃ, Εὐλάλιου τοῦ χωριπεσόπου, καὶ Κελευστοῦ, οὓς ἐξ ἔργου (69) πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν ἀπεστάλαχεν. Καὶ τὸ ταῦτα ἐπισχεῖν, οὐ τῆς ἡμετέρας ἡλικίας καὶ ἀσθενείας,

** Habac. 1, 2.

(60) Ἡμῖν φιλοτιμωμένους. Combef. : *Nobis officii gloriantibus, usque effusus, fidem praestant. Non apte Morel. Nobis cupide faventibus.*

(61) Μικρὰς. Ita cod. nostri, Montac. Morel. ac Combef. In edit. μικρὰς.

(62) Κάμων ἰκανῶς. Cod. Pass., χάμων περισσῶς. At Combefisio praesens minus congruere videtur. Legit itaque χαμῶν ἰκανῶς, ac vertit : *Plurimum negotiis inauduit, satis superque his sit attritus.*

(63) Προσαχθῆναι σοι δι' ἡμῶν. Combef. : *Ut per nos tibi praesentetur. Morel. Ut tibi nostra opera ad jungatur.*

(64) Εἰ βούλει δὲ, ἡμῖν, οἷς τὸ πάντα. Montac. et Morel. εἰ βούλει δὲ καὶ ἡμῖν. Cod. et Pass. οἷς τὰ πάντα.

(65) Καὶ αὐτοῖς πέθεσι τοῖς πράγμασι. B. 3, καὶ αὐτοῖς πιστοῖς τοῖς πράγμασι, εἰ utinam rebus ipsis confirmes? Sic etiam habet Montac., malit tamen καὶ γὰρ αὐτοῖς τοῖς πράγμασι πέθεσι, rebus enim ipsis per-nades.

(66) Alias LXXXVIII. Scripta initio autumnii anni 382.

riantibus fidem non abnuunt, quod nempe non mediocri nos observantia et honore prosequeris. Ex iis unus est etiam honoratissimus Georgius noster, qui cum in magnum damnum incidit, et plurimum insudet negotiis, unum salutis portum invenit, ut ad te per nos accedat, et benignitatem quamdam obtineat ab amplissimo Comite domesticorum. Da igitur hanc gratiam, si quidem velis, ipsi et necessitati; sin malis nobis, quibus omnia gratificari constitutum tibi esse probe novi, quin etiam rebus ipsis persuades.

Tempus mihi est illud Scripturae usurpandi : *Ad quem vociferabor injuriam perpetuens? Quis mihi oppresso manum porriget? Ad quem Ecclesiae, tam male affectae ac solutae, pondus devolvetur? Testificor coram Deo et electis angelis, Dei gregem indigna pati, ut qui ob perditam valetudinem meam nec pascatur, nec visitetur. Nam me morbus constrictum tenet, atque ab Ecclesiae gubernaculis celerius abduxit, nuncque inutilem prorsus reddit, ut qui, et singulis diebus extremum pene spiritum efflem, et negotiorum mole magis opprimar. Ac si quidem haec provincia caput quoddam aliud haberet, ad illud clamare, ipsiusque opem obtestari oporteret. Cum autem pietas tua superiore loco sita sit, ad te coniectos oculos habere necesse est.*

Ecclesiam tuam, quo pacto tibi videbitur, cura, nec eam in ea calamitate, qua indigna est, versantem despicie. Nam, ut caetera missa faciam, qualia Apollinaristae nunc impetu facto, partim admiserunt, partim minitantur, ex dominis meis compresbyteris Eulalio chorepiscopo, et Celestio, quos dedita opera ad pietatem tuam misimus, intelliges.

(67) Καὶ λελυμένης. Haec verba desunt in cod. Pass.

(68) Ὑπερκειμένης. Combef. *Superiori loco praesideat, quavis jam metropolitano jure.*

(69) Οὓς ἐξ ἔργου. Combef. οὓς ἐξ ἄγρου πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν ἀπεστάλαχεν, quos rure ad tuam pietatem misimus, chorepiscopum Eulalium, et Celestium, ipsum quoque, ut par est, vicarium presbyterum et χωρικόν, sive meo periculo emendū. Inaudita enim phrasis, ἐξ ἔργου, ac nihil comoda : trita vero vocis alterius constructio cum particulis, ἐν, ἐξ, ἐκ, unaque reddunt dictione poetae, ἀγροῖτι, ἀγροῖθεν, ἀγρόνδε. Haec a Gregorio scripta sunt extrema sua senectute post reditum suum Constantinopoli, cum Nazianzenam Ecclesiam coactus est tantisper regere, donec Eulalium ei praeficiendum obtinuit. Quod provinciae praesidem alium non agnoscat quam Theodorum Tyanensem, argumento est Nazianzum quoque Tyanensis metropolitae juri cecisisse tandem, ipsumque concessisse Gregorium.

Hæc porro reprimere, non nostræ ætatis et imbecillitatis est, verum solertiæ tuæ ac potestatis : quandoquidem præter cetera hoc quoque ad commune Ecclesiæ presidium tibi a Deo donatum est, ut viribus 129 polleas. Quod si hæc dicens ac scribens misisse audieris, quod uam superest, hoc faciam, nempe ad publice omnibus prædicem ac perspicuum reddam, quod Ecclesiæ episcopo indigeat; ne aliqui ex adversa nostræ valetudine deinceps sequatur, vos intelligetis.

CLIII. BOSPORIO EPISCOPO COLONIÆ.

Quod se facturum minabatur superioribus litteris Gregorius, præstitit; gubernacula Ecclesiæ abdicavit, nec cogi ultra potuit ut illa rursus susciperet. Hinc Bosporio, cui primum cesserat, hortanti iterum ut illa capesseret, his Litteris respondet se bis supplantatum et deceptum, ad Deum jam accessurum. Bis autem se deceptum ait, primo scilicet cum in Constantinopolitanam sedem esse collocatus, deinde cum Ecclesiam Nazianzenam, suadente Bosporio, regendam suscepit. Juxta Tillemontium (72), Gregorius se queritur supplantatum primo Naziansi, secundo Constantinopoli. Nobis hæc videntur intelligenda potius de illis, dicamne dolis, an impedimentis, quæ constituendo Naziansi episcopo ejus provincie præules semel et iterum attentissime queritur Gregorius. Episcopi rogabant ut remaneret tantisper, donec ejus loco episcopus constitutissset. Hoc responsum unus ex iis, Gregorii aliqui familiaris, Bosporius habuit. Quare coacti sunt tandem huic Ecclesiæ episcopum præficere, quod anno 382 accidisse, electionique Eulalium arbitramur.

Hoc jam secundo a vobis supplantatus atque deceptus sum (quid dicam nosii) : ac si quidem juste, odoretur a vobis Deus odorem suavitatis 87; si autem iniq̄ue, hanc noxam vobis Dominus condonet. Sic enim me de vobis loqui æquum est, quandoquidem illatas injurias sequo animo ferre jubemur. Cæterum ut penes vos est voluntatis vestra potestas, sic meæ quoque penes me est. Non ultra vobis gravis erit gravis ille Gregorius. Ad Deum secedam, qui solus purus est, et a fraude alienus. In meipsum colligar. Hæc mihi ipsi consului. Bis enim ad eundem lapidem impingere dementibus solum tribuit pærcemia.

CLIV. OLYMPIO.

Scripta est hæc epistola anno, quo Olympius Cappadociæ præfectus, decessit imperio, id est, exente anno 382. Summa equitate provinciam administraverat Olympius, et ideo magnam sui desiderium apud Cappadocias reliquit; quod quidem his apparere litteris Gregorii, qui enim discendentem flevit, magnisque abeuntem laudibus et fastis omnibus est prosecutus.

Tu nobis præfectus es, etiam post præfecturam C (alio enim modo quam vulgus solet, de rebus iudicamus), quoniam virtutes omnes, quæ quidem præfecto dignæ sint, complexu tuo tenes. Plerique enim ex iis, qui sublimibus thronis insident, apud me humi jacent, nimirum quos manus humiles et abjectos efficit, servosque eorum, quibus præsent.

87 Gen. viii, 21.

(70) *Ἐπὶ τῇ κοινῇ τῆς Ἐκκλησίας προστασία.* Ita cod. et Combef. In edit. ἐπὶ κοινῇ προστασίᾳ τῆς Ἐκκλησίας. Cod. Pass. ἐπὶ κοινῇ σωτηρίᾳ τῆς Ἐκκλησίας.

(71) *Alia XV.* Scripta paulo post superiorem.

(72) *Vita Greg.* § 40 et 71.

(73) *Ἐσπρανθεὶς Κύριος παρ' ὁμῶν ὀσμήν.* Ita codd. duo Regg. et sic legit Bill. In edit. Κύριος ὁμῶν. Montac. et Combef. Κύριος ὀσμήν. Alludit ad illud Genes. viii, 21 : *Ἐδικαίωσεν αὐτὴν Noe altare Domino, et tollens de cunctis pecoribus ac volucris mundis obtulit holocausta super altare, odorantique est Dominus odorem suavitatis.*

(74) *Γρηγόριος ὁ βαρῦς.* Ita, sit Bill. duo exemplaria Græca; mihi tamen posteriori loco legendum videtur. ὁ βαρῦς, ut sic habeat translatio : Non

ἀλλὰ τῆς σῆς ἀρχινοίας καὶ δυνάμεως, ἐπειδὴ σοι, μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὸ λογῆν ἐδωκεν ὁ Θεός, ἐπὶ τῇ κοινῇ τῆς Ἐκκλησίας προστασίᾳ (70). Εἰ δὲ ταῦτα λέγων καὶ γράφων οὐκ ἀκούομαι, ὁ λείπεται μόνον, τοῦτο γενήσεται, δημησιὰ κηρύξαι πᾶσι καὶ καταστῆσαι γνώριμον, ὅτι ἐπισκόπου χρεῖται ἡ Ἐκκλησία. ἵνα μὴ παρὰ τῆς ἡμετέρας ἀβρωσίας καταδλάπτηται. Τὸ δὲ ἔξῃς θμεὶς εἰσοθεῖ.

incommodo ac detrimento officiat. Quid autem

PNF. ΒΟΣΠΟΡΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΚΟΛΩΝΙΑΣ (71).

Ἐπεὶ ἔβη τοῦτο ἐπὶ τὴν ἐπιτομήν, καὶ ἠπάτημα (ὀδὸς δὲ λέγω)· καὶ εἰ μὴν δικαίως, ὀσπρανθεὶς Κύριος παρ' ὁμῶν ὀσμήν (73) εἰσοθεῖ· εἰ δὲ ἀδίκως, συγγνώμη Κύριος. Οὕτω γὰρ ἐμὲ περὶ ὁμῶν λέγειν ἐβλονον, ἐπειδὴ φέρεται καὶ ἀδικούμενοι προστατάγημα. Πλὴν ὡσπερ ἀνομιὰ κῆρυξ τῆς ἡμετέρας γνώμης. οὕτω κατὰ τῆς ἐμῆς. Οὐκ ἔτι βαρῦς ὁμῶν ἔσται Γρηγόριος ὁ βαρῦς (74). Ἀναχωρήστω πρὸς Θεὸν τὸν μόνον καθαρόν τε καὶ ἄδολον. Εἰς ἑμαυτὸν συσταλήσεται. Ταῦτα ἑμαυτὸν ἐνουθεῖται (75). Δις γὰρ πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσπατεῖν, τοῖς ἀνοήτοις μόνους ἡ παροιμία διδωσιν.

PNA. ΟΛΥΜΠΙΩ (76).

Ἐμὲν ἀρχον οὐ καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν (κρίνομεν γὰρ ἐτέρως, ἢ ὡς οἱ πολλοί, τὰ πράγματα), ὅτι πᾶσαν ἀρχικὴν ἀρετὴν ἐν σαυτῷ συλλαβὸν ἔχεις. Πολλοὶ γὰρ τῶν ὑπερόνων (77) ἐμοὶ κάτω, ὅσους ἡ χεὶρ ποιεῖ (78) καταπεινὸς καὶ δοῦλος τῶν ἀρχομένων. Πολλοὶ δὲ ὑψηλοὶ καὶ μετέωροι, κἀν ἐσθῆκασι κάτω, ὅσους ἀνω τίθησιν ἀρετῇ, καὶ ποιεῖ μαζόνων ἀρχῶν ἀξίους.

ultra gravis vobis erit Gregorius, non, inquam, gravis. At, respondet Combef., vana est Billii conjectura; hanc nec admittit Tillemont

(75) *Ἐνουθεῖται.* Plures Regg. ac Montac. ἑμαυτῷ νενουθεῖται. Hæc mihi ipsi constiuit.

(76) *Alia L.* Exeunte anno 382 scripta.

(77) *Πολλοὶ γὰρ.* Cod. πολλοὶ μὲν γὰρ. Mox, pro τῶν ὑπερόνων cod. Pass. habet τῶν ὑψηλῶν ὑρόνων.

(78) *Ὅσους ἡ χεὶρ ποιεῖ.* Combef. : *Quos manuum accepto efficit humiles et abjectos, vel quos manus imperatoris thronis sublimes facit homines abjectos, eorumque servos quibus imperio præsent.* Male, inquit, Billius jungit et confundit. Ubiq̄ue Gregorius facilitiam istius modi dignitatem ac nobilitatem exigit.

'Αλλὰ τί τούτων ἐμοί; οὐκ ἔτι μεθ' ἡμῶν ὁ μέγας Ἀ
Ὀλύμπιος, οὐδὲ φέρει τοὺς ἡμετέρους οὐρακας.
Ὀρχόμεθα (79), προεδόδεμαθα, γεγόμεν αὐτοῖς δευ-
τέρᾳ Καππαδοκίᾳ (80), πρώτη παρὰ σοῦ γεγονότες.
Καὶ τὰ μὲν τῶν ἄλλων τί χρὴ λέγειν (81); ἀλλὰ
τίς γεροκομήσει τὸν σὸν Γρηγόριον, καὶ φαρμα-
κοῦσει (82) τὴν ἀσθένειαν τὰς τιμαῖς, καὶ θήσει
τιμιώτερον τὸν παρὰ σοῦ πολλοῖς προξενούντια τὸ
φιλάνθρωπον; Νῦν μὲν σὺν ἀπίστοις τὴν ἡμέτεραν
ἐδόν, σὺν δὴγητᾷ καὶ πομπῇ κρείττονι, πολλὰ μὲν
ἔδραμα καταλιπόντες ἡμῖν, πολὺν δὲ πλοῦτον ἐπι-
κομιζόμενοι παρ' ὁμῶν, καὶ οὖν οὐ πολλοὶ τῶν
ἀρχόντων, τὴν εὐδοξίαν, καὶ τὸ ἀνάγραφτον τυγχά-
νουν τὰς πάντων ψυχὰς, στήλαις οὐκ εὐκύνητοις.
Εἰ δὲ πάλιν ἡμῖν ἐπισταίητε, μετὰ μεζόνος καὶ
λαμπρότερας τῆς ἀρχῆς (τούτου γὰρ ὁ πόθος ἡμῖν
μαμειύεται), τελειώτερα τῷ Θεῷ τὰ χαριστήρια πάν-
τως ἀνοίσωμεν.

possunt. Quod si ad nos rursus, cum majori et
hoc nobis desiderium aurgurati, pleniores utique

PNE. ΑΕΤΕΡΙΩ (83).

CLV. ASTERIO.

Eodem tempore quo superiorem epistolam ad Olympium scripsit Gregorius, datis paribus litteris Asterio, qui comes Olympii non minora pietatis et aequitatis argumenta ediderat, ejusque de Cappadocibus perinde ac Olympium bene meritus fuerat, quantum maiorem atque detrimentum ejus discessum attulerit, significavit. Qui has epistolas legerit, atque etiam 156, quae proxime sequitur, huc tanquam in speculo contemplari licebit, quam suavi, quam tenero amore, quam toto pectore Gregorius diligeret amicos, quamque grati animi sensu accepta beneficia recoleret; denique quam sancte christianam coleret amicitiam.

Τι τοῦτο πάσχομεν; οἴχεσθε καταλιπόντες ἡμᾶς (84),
καὶ ἡμεῖς ἀρρυσσοῦμεν, οὐδὲ τοσοῦτον παρὰ τοῦ
φθόνου (85), συγχωρηθέντες, ὅσον ἐφ' ὁμῶν (86) τὰ
προσημπετήρια φθάσασθαί. Ὡς τῆς ζημίας (87), καὶ
τῆς ἐπιρρείας! Κινδυνεύει τί καὶ τολμηρὸν εἰπεῖν.
Τί λαμβάνειν (88) ἔδει τὸ ἀγαθόν, εἰ μὴ παραμένειν
ἐμελλεν; Οὐ γὰρ τοσοῦτον εὐφραίνει παρὸν τῶν
τερπνῶν οὐδὲν, ὅσον ἀνιψ' χωρίζομενον. Τετιμήμεθα
παρ' ὁμῶν, δεδοξάσμεθα, τῆς ἀρχῆς ἀπελαύσαμεν,
τῆς φιλάνθρωπίας ἐνεφορήθημεν (89). Οὐτε γὰρ
ἐπιτελήμεθα τούτων, οὐτε ἐπιλησόμεθα ἄπρότερον
ἡμῶν αὐτῶν, ἢ ὁμῶν. Τί δὲ παρ' ἡμῶν ἀντὶ τού-
των ὁμῶν (90); Τί δ' ἄλλο γε, ἢ ὃν ἔχομεν τὸ κάλ-
λιστον; ἔχομεν δὲ τὰς εὐχὰς αἰς σὺνίσωσθε καὶ εὐ-
δοκιοῦσθε. Καὶ πάλιν ἡμῖν ὀφείητε, ἂν ἄρα το-
σαύτης τύχημεν τοῦ ζῆν προδοσιμίας (91).

131 quibus utinam salus vobis et gloria comparetur. Faxitque Deus ut a nobis rursus videamini, s: modo nobis tandiu vitæ usura concedatur.

(79) Ὀρχόμεθα. In cod. deest, nec admittit Combesisius.

(80) Δεύτερα Καππαδοκία. Cod. δεύτερα Καππαδοκίαν. Combef. δεύτερο Καππαδοκίαν, πρώτου... secundū rursus Cappadociae, qui a te primi facti eramus. Nazianzum, inquit Bill., in secunda Cappadociae provincia situm erat. Hoc igitur vult Gregorius, patriam suam quae Olympii praefecti virtute supra primam Cappadociam se effererat, eo decedente jam in ordinem rediit, atque in secundo gradu subsistere.

(81) Τί χρὴ λέγειν. Ita cod. et Pass. In edit. τί χρὴ καὶ λέγειν.

(82) Καὶ φαρμακοῦσει, etc. Combefisius: Non ribusque ac officii seu medicamentis iabacilles vires confectibit.

(83) Ἄλλας CXXV. Scripta eodem tempore.

(84) Καταλιπόντες ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς, etc. Legit

Permulti rursus alti et sublimes, quamvis inferiori
loco atque ordine sint, tempore quos virtus in alto
collocat, ac majoribus praefecturis dignos **130**
reddit. Sed quomodo haec mihi! Non jam nobiscum
est magnus Olympius, nec gubernacula nostra ge-
rit. Perimus, proditi sumus, facti sumus rursus
secunda Cappadocia, qui primae digantem a te
consecuti eramus. Atque ut de aliis taceam, ecquis
jam Gregorii tui senectutem curabit, corporisque
imbecillitatem honoribus vel incantabit, honorati-
oremeque ex eo reddet, quod multis hominibus
benignitatem tuam conciliaret? Ac nunc quidem
itinere vestro, cum meliori ductu ac pompa abite,
multas nobis lacrymas relinquentes, multas autem
vobiscum opes efferentes, quasque non multi praefecti
secum asportant, nimirum bonam existimationem,
et quod in omnium animis inscripti atque
incisi estis, velut columnis, quae non facile moveri
possunt. Quod si ad nos rursus, cum majori et
illustriori magistratu vobis venire contigerit (nam
Deo gratias persolvemus).

Quidnam hoc est, quod nobis accidit? Relictis
nobis accessistis, ac nos morbo laboramus. Nec
livor tantum nobis spatii concessit, ut discessum
vestrum oratione prosequeremur. O grave detri-
mentum, et vim injustam! Periculum est ne audacia
quid proloquamur. Quid bonum capere atinebat,
si permanurum non erat? Nec enim res ulla ju-
cunda tantum voluptatis affert, cum adest, quan-
tum meroris, cum abscedit. Honore a vobis glo-
riaque affecti sumus, fructum ex magistratu vestro
cepimus, humanitatis officii repleti sumus. Nec
enim haec oblivione delevimus, nec delebimus:
priusque nostri quam vestri memoria nobis elabe-
tur. Quidnam autem pro his rebus vobis beneficii
rependemus? Quid aliud quam quod omnium praec-
clarissimum habemus? preces autem habemus

Combef. καταλιπόντες ἡμᾶς καὶ ἡμεῖς, vos quomodo nobis relictis accessistis.

(85) Παρὰ τὸ φθόνου. Montac. et Morel. παρὰ τῆς ὄψου. Quae lectio, ait Combef., simplicior est.

(86) Ἐφ' ὁμῶν. Ita codd. Regg. B. 3, et R. ac Combef. In edit. ἐφ' ἡμῶν.

(87) Ὡς τῆς ζημίας. Quae sequuntur usque ad τὴν λαμβάνειν deest in edit. Supplemus ex cod. Reg. B. 3. Ita etiam Montac. Morel. et Combef.

(88) Τί λαμβάνειν. Cod. B. 3, Montac. et Morel. τί λαβείν.

(89) Τῆς φιλάνθρωπίας ἐνεφορήθημεν. Bill. verit: Amicitiam expleti sumus. Nec enim haec oblivione hausimus, nec hausivimus.

(90) Ἀντὶ τούτων ὁμῶν. Ita cod. Reg. B. 3, Montac., Morel., Combef., ipseque Bill. In edit. ἡμῶν.

(91) Προδοσιμίας. Ita codd. Reg. B. 3, Montac., Morel., Combef. ac Bill. In edit. προδοσιμίας

CLVI. EIDEM

ΠΝΓ. ΤΩ ΑΥΤΩ (92).

Laudat Asterium quod praedidis adjuter et socius, publicisque deditus commodis, locum tamen det officii amicitia.

Magnus inter homines Hercules, ut ferunt (libet enim tibi, erudito ac deserto viro, tuorum quoque aliquid in memoriam revocare), at non tantus fuisset, nisi Iolaum certaminum socium habuisset ac praesertim adversus hydram, sævam hanc et multis capitibus praeditam belluam; cujus ille capita desecabat, hic autem igni cremabat, quemadmodum scilicet vos improbitatis. Multos et Actoris filii curruli certamine superabant, ut Homero placet, dum illi et corporibus et arte gemini habenas et flagellum inter se partirentur, victoriamque alter alteri conciliaret. Vectores multos servat gubernator : at non proinde servaret, nisi bonus proreta ipsi auxilio esset, qui et ventos observat, et scopulos praemonstrat, navisque velut oculus quidam existit. Tales nostro iudicio vos estis. Nam cum praeses ex seipso clarus sit, tu adjuncta opera tua et auxilio, clariorem cum reddis. Quem cum multis uomipibus laudemus, tum hoc potissimum nomine admiramur, quod cum tantam publicis commodis benevolentiam conservetis, tamen locum quoque amicitiae officii datis, nimirum non morum asperitate (quod multi eorum faciunt, qui modum tenere nesciunt), juris rigorem ostentantes, verum gantes.

CLVII. THEODORO.

ΠΝΖ. ΘΕΟΔΩΡΩ (5).

Anni 382 finem, vel sequentis initium redolet haec epistola, cujus exortium belle respondet epistola 153, quam anno labente mox collocavimus. Quemadmodum enim in epistola 153 scribit Vespasio his verbis: Non ultra vobis gravis ero, etc., sic ad Theodorum: Non jam vobis molestiam exhibebo. Itaque cum exeunte tantum anno 382, videlicet ante annum 383 episcopus Nazianzi ordinatus sit Eulalius, in confinio anni utriusque haec epistola merito collocatur. Severe canones optat observari, rogatque Theodorum ut Nicolai veros paterno velit oculo conspiciere.

Spiritualia finem habent : non jam vobis molestiam exhibebo. Coite, vos ipsos munit, 132 adversum nos consilia inite. Vincant qui nos oderunt : ad iugum observentur canones, a nobis, quibus

Μέγας ἐν ἀνθρώποις ὁ Ἡρακλῆς (93), ὡς λόγος (ἵνα σε λόγιον ἔντα καὶ τινοσ ἀναμνήσω τῶν σῶν)· ἀλλ' οὐκ ἂν τοιοῦτος ἦν, εἰ μὴ τὸν Ἰόλαον εἶχε συναγωνιζόμενον, καὶ κατὰ τῆς Ἰβήρας (94) μάχιστα, τοῦ πικροῦ τοῦτου καὶ πολυκεφάλου θηρίου, ἧς ὁ μὲν ἐξέτιμνε (95) τὰς κεφαλὰς, ὁ δὲ ἐπέκαιεν, ὡσπερ τὰς τῆς κακίας (96) ἡμέρας. Πολλοὺς παρῆλανον οἱ Ἀκτορίωνες ἄρμασιν, ὡς Ὁμήρω δοκεῖ (97)· εἰδόμενοι γὰρ ἦσαν καὶ τὰ σώματα καὶ τὴν τέχνην· ὁ μὲν τὰς ἠνάσ· ὁ δὲ τὴν μάστιγα μερίζοντο, καὶ τὸ νικῆν ἀλλήλους συνερανίζοντες (98). Πολλοὺς διασώζει κυβερνήτης πλωτῆρας· ἀλλ' οὐκ ἂν ὁμοίως διέσωζε, μὴ καλῶ προεῖ βοθηδόμενος, ὅς καὶ διαθρεῖ (99) τοὺς ἀνέμους, καὶ τὰς ὑφάλους προεῖκναισι, καὶ γίνεται τῆς νῆος οἶόν τις ὀφθαλμός. Τοιοῦτον ἡμεῖς καὶ τὸ ἡμέτερον. Λαμπρὸν γὰρ ἔντα τὸν ἀρχοντα καὶ παρ' ἑαυτοῦ, λαμπρότερον αὐτὸς ἐργάζη τῇ συνεργίᾳ· ἐν πολλὰ (1) ἐπαυοῦντες, τοῦτο θαυμάζομεν μάλιστα, ὅτι τοσαύτην (2) τοῖς δημοσίοις εὖνοιαν σώζοντες, χάραν δίδοτε καὶ τοῖς φιλικόις, οὐ τραχυτέτη τρέπου τοὺ ἀκριβεὺς ἐνδεκνόμενοι, κατὰ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀμέτρων, ἡμερότητι δὲ μέλλον τὸ τῆς ἀρχῆς αὐστηρὸν τιθασσεύοντες.

mansuetudine ootius imperii austeritatem mihi-

Τὰ μὲν πνευματικά (1) πέρας ἔχει· οὐκέτι προσθήσω διαχλεῖν ὑμῖν. Συνίοιτε, φράσσοισθε (5), βουλεύσοισθε καθ' ἡμῶν. Νικάτωσαν οἱ μισοῦντες ἡμῶς· φυλαττέσθωσαν ἀκριβῶς οἱ κανόνες, ἀφ' ἡμῶν ἀρ-

(92) Alias CXXVII. Scripta paulo post superiore.

(93) Ὁ Ἡρακλῆς. Ita codd. Par. Reg. 1405. B. 3, necnon Montac., Morel., Bill. ac Combef. In edit. Mox, ὡς λόγος, sic iidem codd. ac Combef. In edit. ὡς ὁ λόγος.

(94) Καὶ κατὰ τῆς Ἰβήρας. In cod. et Reg. xai deest. Hydra Lernæa serpens erat, ut poetæ fingunt, unicum duntaxat corpus habens et quinquaginta capita. Hæc Hercules secare aggressus, huic rei impar fuisset, uno enim occiso, duo statim repullulabant, nisi Iolaus socius certaminum abscissa capita excussisset. Hinc Ovidius, *Metamorph.* libro ix :

*Nec profuit hydra
Crescere per damnum, geninasque resumere vires.*
(95) Ὁ μὲν ἐξέτιμνε. Ita cod. et duo Regg. In edit. ἐξέτιμν. Mox, in edit. ἐπέκαιεν, sed cod. se quitur.

(96) ὡσπερ τὰς τῆς κακίας. Ita cod. et Combef. : *Quemadmodum vos capita improbitatis, etc.* In edit. ὡσπερ τὰ τῆς κακίας, quod Bill. : *Quemadmodum vos improbitatem.*

(97) Ὅς Ὁμήρω δοκεῖ. Homcr. *Iliad.* xxiii, 658 et seqq. :

*Οἰοῦντο μ' Ἰπκοῖσι παρῆλασαν Ἀκτορίωνος
Πληθεῖ πρόσωθε βαλόντες.*

*Οἱ δ' ἄρ ἔσαν εἰδόμενοι· ὁ μὲν ἔμπροσθεν ἠγνίζονεν,
ὁ δ' ἄρα μάστιγι κέλευεν.*

*Solis me equis praeverterunt Actoris filii
Multitudine superantes.*

*Hi vero erant gemini : hic quidem firmiter auri-
[gabatur ;*

Ille vero flagello imperitabat.
(98) Συνερανίζοντες. Cod. Par. ἀνερανίζοντες.

(99) Ὅς καὶ διαθρεῖ. Ita cod Par. et duo Regg. ; sic et Bill. ex conjectura.

(1) Ὅν πο. lid. Ita cod. et Combef. in edit. ἔν πολλὰ.

(2) Ὅτι τοσαύτην. Ita codd. duo Regg. et Combef. In edit. ὅτι deest.

(3) Alias LXXXIII. Exeunte anno 382, vel in-eunte 383 scripta.

(4) Τὰ μὲν πνευματικά. Montac. et Morel. μὲν delent. Paulo infra, pro διαχλεῖν ὑμῖν, cod. Pass. διαχλεῖν ὑμῶς.

(5) Φράσσοισθε. Montac., Morel. ac Combef. φράσσοιθε, loquimini, quod magis colatur.

ἐξάμενοι τῶν ἀμαρτησάτων. Οὐδεὶς ἀκριβείας φθόνος· ἂν τι φιλικῶς ἐὰ μὴ κεκαλύσθω. Οἱ τοῦ τιμωτάτου υἱοῦ Νικοβόλου παῖδες ἤσαν εἰς τὴν πόλιν ταχυγραφεῖν μαθησόμενοι· τοῦτο δὲ τε ἄλλα καὶ οὐκ ἐπιείκως (6) ἰδεῖν καὶ πατρικῶς θέλησον (οὐ γὰρ καὶ τοῦτο καλοῦσθαί οἱ κανόνες), καὶ ὅπως ἂν γειτονεῖσι τῇ ἐκκλησίᾳ φρόνησον (7). Βούλομαι γὰρ αὐτοῦς (8) καὶ τὸ ἥθος τυποῦσθαι πρὸς ἀρετὴν, τῇ σὲ τελειότερον συνεχῶς ἐντυγχάνοντας (9). habitent. Cupio enim ipsorum perpetuam tecum, absolutam, consuetudinem habentium, mores etiam ad virtutem informari.

PNE. EYAAAIQ (40).

Eulafius ad quem hæc scripta est epistola, non alius quam qui recens Ecclesie Nazianzenæ prefectus fuerat. Proinde scribi ante annum 382 exantem non potuit, quo tempore perfecti tandem Gregorius quod multis precibus et conatibus frustra diu tentaverat, nempe ut Nazianso episcopus proficeretur. Gregorius, explorato Alypienæ proposito, rationem reddidit Eulafio, simulque hortatur ut pro puella preces fundat, et quod salutis initium accepit, excolat ad Dei gloriam: quibus verbis aperte et episcopi eras sacras Deo virginis officium, et iussa Naziansi designatur Ecclesia.

Οὐδὲν ἰσχυρότερον ἀληθείας, ὡς τῷ Ἐσδραῖ κάμοι B δοκεῖ· ἢ γὰρ παρθένος Ἄλυπιανὴ κατὰ πᾶσαν ἀκριβείαν (11) λόγον ἀπαυτουμένη παρ' ἡμῶν τοῦ οικείου φρονήματος (12), ὡς προστάξας, ἐπεβήσασατο (13) καθαρῶς τὴν ἀλήθειαν, παρθεὶν ὀμολογούσα, καὶ ταύτης ἔχουμένη θερμότερον μὲν ἢ ὡς προσεδοκῶμεν (14), εὐσταθέστερον δὲ ἢ θερμότερον, ζήλω μὲν παρθενικῷ (15), πολλὰς δὲ ταῖς ἀποκρίσεις· καὶ τὸ τραχὺ τῆς ἐρωτήσεως ἡμῶν τῷ τέλει χριστῶν ἐφάνη· τὸ γὰρ στερβῆν τῆς γνώμης μάλλον διέδειξε. Ταῦτ' οὖν (16) εἰδὼς ὑπερέυχου τε τῆς παιδὸς· καὶ ἦν εὐαβ (17) ἀρχὴν τῆς σωτηρίας γεώργησον, εἰς δόξαν Θεοῦ τε καὶ ἡμῶν, καὶ παντὸς τοῦ τῶν εὐλαβῶν τάγματος (18).

PNE. ΘEOΔOPQ (19).

Hanc ad Theodoram epistolam, aliasque plures hic collocamus, quæ ad annum 382 vel 383 referri possunt, in cuiusque libris. Nihil enim continent quo veluti nota quadam dignosci certote argumento probari possit, quo tempore fuerint scriptæ. In ista Gregorius Theodoro (quem Tyannensem credimus) Amazoniam propinquam suam, piam virginem, commendat.

Ἄμα μὲν ἡμῶν, θρέμμα δὲ ὑμέτερον (20), κτήμα C δὲ Θεῷ τῶν τιμῶν προσάγω τῇ σὲ εὐλαβεῖα τὴν αἰσιομωτάτην θυγατέρα ἡμῶν (21) Ἄμαζονίαν τὴν

Nihil veritate virtus, ut et Esdræ et mihi videtur. Nam Alypiana foris, cum omni diligencia ab ea exposcerem sui ipsius propositi rationem, ut in-junxeras, libere et ingenue veritatem confessæ-est, virginiatem professa, eique adhærens majori fervore quam exspectabam, majori tamen constantia quam fervore, fervore, inquam, virgineo, sed senilibus responsis. Proinde interrogationis nostræ asperitas, exitu lenis visa est, nam consilii firmitatem ac propositi magis ostendit. Hæc igitur sciens pro puella preces funde; et quod salutis initium accepit, excole, ad Dei gloriam et nostram, ac totius religiosi cœtus.

CLVIII. EULALIO.

133 CLIX. THEODORO.

Propinquam quidem meam, tuam autem alumnâ, possessionem vero Deo charam, pietati tue offero, nimirum cumprimis venerandam filiam

(6) Τοῦτους τὰ τε ἄλλα καὶ οὐκ ἐπιείκως. Cod. Reg. τοῦτους γὰρ τὰ τε ἄλλα οὐκ ἐπιείκως. Mox, pro πατρικῶς, cod. Pass. πνευματικῶς.

(7) Φρόνησον. Cod. Pass. φρόνησον.

(8) Βούλομαι γὰρ αὐτοῦς. Ita codd. Reg. R. et Pass. In edit. βούλομαι γὰρ αὐτοῖς, quod Bill.: Cupio enim mores quoque ipsius ad virtutem informari, quod scilicet assequatur, si, etc.

(9) Ἐντυγχάνοντας. Ita codd. Reg. et Pass., Montac., Morel. et Combef. In edit. ἐντυγχάνω.

(10) Ἄμαζονίαν. Est ubi Hælladio inscribitur hæc epistola. Sic in cod. Reg. et B. 3, neonon apud Montac. et Morel. Hælladius Cæsariensis antistes fuit, Eulafius Naziauzenus. Ultravis in urbe virgo nomen Jæderit sponso Christo, fuit sororis Gregorii Gorgonizæ nepis, Alypienæ filia Nicolobulo uxoræ.

(11) Κατὰ πᾶσαν ἀκριβείαν. Morel.: Omni accurate genere. Combef.: Severiori examine.

(12) Τὸ οικεῖον φρονήματος. Morel.: Constantia animi. Combef.: Obfirmati animi.

(13) Ἐπεβήσασατο, etc. Morel.: Libere, ut injunxeras, et pure professa te veritatem confitens

atque adhærens.

(14) Θερμότερον μὲν ἢ ὡς προσεδοκῶμεν. Cod. Reg. et Montac. θερμότερον ἢ προσεδοκῶμεν. Vestit Morel.: Ferridius illa quidem quam exspectabamus. Mox, εὐσταθέστερον, Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. εὐσταθέστερον, quod Morel. Sedet constantium quam calidius.

(15) Ζήλω μὲν παρθενικῷ. Ita cod. Reg. B. 3, et H. ac Combef. In edit. λόγῳ δὲ ζήλῳ μὴ παρθενικῷ, quod Morel.: Dico autem fervore non virgineo. Apud Montac. λόγῳ deest.

(16) Ταῦτ' οὖν. In cod. Reg. et apud Montac. οὖν deest, et ei paulo post.

(17) Ἦν ἑταῖρα. Codd. Reg. et R. ἦν ἑταῖρα, D quod accepisti.

(18) Τάγματος. Cod. Reg. et Montac. συντάγματος.

(19) Ἄμαζονίαν. Scripta anno 382 vel 383.

(20) Θρέμμα δὲ ὑμέτερον. Ita codd. tres Regg. In edit. vitiose ἡμέτερον.

(21) Θυγατέρα ἡμῶν. Cod. Reg. 1403. Montac. et Morel. non θυγατέρα, sed Θεοδώραν. At si Θεοδώραν, ait Combef., τὸ Ἄμαζονίαν adjectivum vi-

nostram virginem Amazoniam, cujus tu si et fidem honori habeas, et adversæ corporis valetudini opem feras, ob idque in omnibus rebus manum ipsi porrigas, ejusque curam suscipias, rem sane ingenue, tuaque pietate, addam et amicitia nostra, dignam facies.

CLX. EIDEM.

Jus Eugenie ad hereditatem adeundam commendat Gregorius Theodoro.

Ei tu, et nos hoc volumus, suam nostram Eugeniæ jus suum apud tuam pietatem obtinere, nec permittere ut a suis hæredibus injuria afficiatur. Afficeretur autem, si quid ei ex his rebus eriperetur, quæ ab avia nepti relicte sunt; quam illa summa cura educavit ac reliquit, paucis ipsi rebus legatis, cum tamen multa tunc promisisset, sequæ ei relicturam speraret.

CLXI. EIDEM.

Significat Theodoro se dicte in quemdam hominem sententiæ acquiescere, eamque validis ipse rationibus confirmat. Hæc epistola in editis Leontio inscribitur, sed in Parisiensis Ecclesiæ, nunc Regio codice, tunc autem, adeoque Theodoro.

Quæ mihi æqua videbantur, scripsi. Quod si aliud quiddam, ac non illa tibi in mentem venerint (non autem dubito, quin optima ratione veniant), id quoque accipiemus. Alioquin enim adversus ipsammet pietatem iniqui et injuri essemus, si tibi, ut juste atque integre judicanti, eos qui ad nos accedunt, offeramus, at non item iis, quæ statueris, acquiescamus, quod quidem plerique ex iis, qui perquam miseri et imperiti sunt, facere consueverunt.

136 CLXII. EIDEM.

Laudatur tom. V Conciliorum hæc epistola, qua Theodoro ingenuas matronas ita commendat Gregorius, ut adversus potentioris tyrannidem, si deserantur, acrioris ipse animis insurgere, eorumque tueri incunctantiam paratum se confiteatur.

Quæ a venerabilissimis dominis meis episcopis ad pietatem tuam scripta sunt, eadem a nobis quoque scripta esse ducens, ingenuis matronis dextram, queso, præbe, nec eas viri illius, adversus quem progressæ sunt, tyrannica potentia vexari atque opprimi patere: verum iis, ut par est, opitulare, si acis quæ patientur, et ob quam causam patientur; si autem nescis quoniam idipsam patientur, propterea quod injustitia tibi ignota est, nec fidem meretur. Quod si nos quispiam curiosio-

deri posset. Verum non esse liquet ex epist. 39, ubi Sophronio præfecto commendat reverendissimum fratrem Amazoniam. Est hic ergo proprium nomen, nec edito mutandum aliquid.

(23) Alias LXXXV. Scripta iisdem temporibus.

(24) *Τούτο βουλόμεθα.* Ita Montac. et Morel. In edit. *διὰ τούτο*, etc., quod Bill., *ὅδὲ hanc causam volumus*. Sed que sit illa causa?

(25) *Εὐγενίᾳ.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. *Εὐγενίᾳ*.

(26) *Περὶ αὐτῆν ἀδικουμένην ὑπὸ τῶν αὐτῆς κληρονόμων ἀδικηθεῖν.* etc. Ita cod. Par. et alii duo Regg. In edit. hæc desunt.

(27) *Ἰπικουχεῖτο τε.* Ita Combef. In edit. *ὑποχρεῖτο τότε*.

(28) Alias LXXXVI. Scripta circa idem tempus.

PE. Τῷ ΑΥΤῷ (22).

Ἐὺ καὶ ἡμεῖς τοῦτο βουλόμεθα (25), τὰ δίκαια γενέσθαι τῇ θυγατρὶ ἡμῶν Εὐγενίᾳ (24) παρὰ τῆς σῆς εὐλαθείας, καὶ μὴ περιδεῖν αὐτὴν ἀδοκουμένην ὑπὸ τῶν αὐτῆς κληρονόμων ἀδικηθεῖν (25) ὅ ἂν, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, εἰ τινας στερηθεῖν τῶν τῆ ἐγγύνη παρὰ τῆς τιθεῖς καταλειφθέντων, ἢ ἀνεθρόψατο κατὰ πᾶσαν ἐπιμέλειαν· καὶ ἀπέλειπε ἐπὶ ὀλίγοις ἀνὰ πολλῶν ὧν ὑπεριχρεῖτό τε (26) καὶ ἤλατιεν.

PEA. Τῷ ΑΥΤῷ (27).

* Ἄ δίκαια ὄμην, ἐπέσταλκα (28). Εἰ δὲ ἄλλο τι, καὶ μὴ ταῦτα παρόστη (29) (παίθωμαι γὰρ ὡς ὀρθῶς παρόστη), καὶ τοῦτο δεξιόμεθα. Ἡ ἀδικοῦμεν ἂν καὶ παρανομοῦμεν εἰς αὐτὴν τὴν εὐσέβειαν, ὡς μὲν τὰ δίκαια κρινόντες, τοὺς προσιόντας ἡμῖν προσάγοντες, οἷς ὅ ἂν δικασθῆ, μηκέτι ἐμμένοντες· ὁ τοῖς πολλοῖς ποιεῖν σύνθηρας τῶν λανθάνων καὶ ἀπα-

C δεύτων.

PEB. Τῷ ΑΥΤῷ (50).

* Ἀ παρὰ τῶν κυρίων μου τῶν τιμωτάτων ἐπισκόπων ἐπέσταλται πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν, ταῦτα καὶ παρ' ἡμῶν ἐπεστάλθαι νομίσας, ὅδὲ, παρακαλῶ, χεῖρα ταῖς ἐλευθεραῖς, καὶ μὴ περιτῆρας αὐτάς τυραννοῦμεν, καὶ περιωθουμένους ὑπὸ τῆς τοῦ ἀνδρὸς δυναστείας, καθ' οὗ προσηλύθασιν (31) ἄλλ' ἐπικουρήσων τὰ εἰκόστα, εἰ μὲν οὐδὲς ἂ πάσχουσι, καὶ εἰ ἂ πάσχουσιν (32)· εἰ δ' ἀγνοεῖς, ὅτε καὶ τοῦτο πάσχουσι, τῷ σοι μὴ γινώσκουσαι τὴν ἀδικίαν, μὴδὲ πιστεύουσαι. Εἰ δὲ τις οἰεταί περι-

(28) *Ἐπέσταλκα.* Ita cod. Reg. 1405, et Combef. In edit. ἀπέσταλκα.

(29) *Καὶ μὴ ταῦτα παρόστη.* Bill.: *At non hoc tibi in mentem venit.* Combef.: *Et illa ista tibi probataque non fuerint.*

(30) Alias LXXXIX. Scripta iisdem temporibus.

(31) *Προσηλύθασιν.* Cod. Reg., Morel. et Combef. *προσηλύθασιν, aduersum quem accesserunt, scilicet interpellauerunt.*

(32) *Καὶ εἰ δ' ἀπάσχουσιν.* Ita Montac. et Combef. In edit. *καὶ deest.* Verit Bill.: *Ob eam causam propter quam patiuntur.* Mox, εἰ δ' ἀγνοεῖς, etc. Combef.: *Si autem nescis, quoniam hoc ipsum patiuntur, quod injustitiam non cognoscas, nec illi fidem habeas, ut quibus nihil salebrosam.*

γοῦρους εἶναι ἡμᾶς, ὡς οὐδὲν προσήκουσαν δικὴν αἰκειομένους, πεῖθετω τοῦτο. καὶ στέργομεν (53). Νῦν δὲ δέδοικα μὴ οὐχ οὕτως ἔχη· μάλιστα μὲν γὰρ οὐδὲ (54) μεμρίσται τὰ Χριστοῦ, καὶ Χριστός· οὐδὲ ὄρους ἔχει φιλανθρωπία. Εἰ δὲ καὶ μεμερίσθαι θεῖη (55) τις, δύο τοὺς ἐν τῷ πράγματι βαρουμένους γινώσκω, τὴν τε σὴν εὐλάβειαν καὶ ἡμᾶς· εἰ παροφθεῖ τὸ δίκαιον. Ἐπὶ γὰρ τὴν ἀμφοτέρων οἰκονομίαν οἱ κρινόμενοι. Καὶ δὸς μὴ παρασπῆρῃ λόγων πιθανότητι τὸ ἀληθές. Διὰ τοῦτο καὶ συνδίκασε, καὶ προδίκασε (56), καὶ ὑπερμάχει τῆς ἀσθενείας ἡμῶν, μὴ πως εἰς ἀνάγκην καταστῶμεν, κἀπαρ οὕτω τοῦ σώματος ἔχοντος (57), θερμότερον τῆ ἀληθείᾳ συναγωνιζομαι μετὰ Θεοῦ, καὶ τῆς τῶν σῶν εὐχῶν συνεργίας (58).

PEP. Τῆ ΑΥΤῆ (59).

Hic comode subsequetur alia ad eundem Theodorum epistola, quam merito canonicam appellare possumus. Lecta est in concilio generali quinto. In ea Theologus damnat Georgium Paspasinum, qui se pronisus stare non teneri, nec juramento se strictum esse, propterea existimabat quod membranis inscripta non essent, nec facta cum execrationibus promissa. Quo errore depulso, Gregorius Georgio persuasit ut delictum staret coram Deo et Theodoro, quem magnum appellat animarum medicum, eumque rogat ut juxta canones peccatorem medicatus, pro compunctionis modo tempus benigne contrahat.

Ὁ Θεὸς χαρισάτω σε ταῖς Ἐκκλησίαις, εἰς δόξαν τῆμῶν καὶ πολλῶν ὄψεως, οὕτως ὄντα περιεσκεμμένον (40), καὶ ἀσφαλῆ περὶ τὰ πνευματικὰ (41), ὥστε καὶ ἡμᾶς (42) ποιεῖν ἀσφαλετέρους, τοὺς πλέον ἔχοντι τὴν χρόνον νομιζομένους. Ἐπειδὴ τοῦτων ἠθέλησας κοινωνοὺς ἡμᾶς λαβεῖν πνευματικοῦ σκέμματος (λέγω δὲ τοῦ ὄρκου ἕνεκεν, ἐν Γεώργιος δὲ Πασπασίνος (43) ἀνθρώπος ὁμοιωκὸς φαίνεται), τὸ γὰρ παραστάν (44) ἡμῖν τῆ σὴ εὐλάβειᾳ δηλώσωμεν. Παύρουνσι οἱ πολλοὶ ἐαυτοὺς, κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον, τοὺς μὲν μετὰ τῶν ἀρῶν (45) προκειμένους ὄρκους, ὄρκους νομιζόντες· τοὺς ἑγγράφους δὲ διχα τῶν ρημάτων (46) ἀποστῶσιν, ἀλλ' οὐχ ὄρκον ὑπολαμβάνοντες. Πῶς γὰρ τὸ (47) μὲν τῶν χρεῶν χειρῆραρον δεσμεῖ πλέον τῆς ἀπλῆς ὁμολογίας· τὸν δὲ ἑγγεγραμμένον ὄρκον, ἄλλο τι ἢ ὄρκον ὑποληφύ-

A res quam par sit, esse existimet, ut qui litem nihil ad nos attinentem nobis asciscamus, id probet, et acquiescemus. At nunc vereor ut ita sit. Maxime enim ne Christi quidem res, ut nec ipse Christus, divisa sunt, nec finibus ullis circumscripta est benignitas. Atque si etiam divisa esse quispiam statuat, duos, qui hac in re graventur, esse scio, nimirum pietatem tuam et nos, si quod justum est, negligatur: etenim sub utriusque curam et administrationem sunt ii, de quibus judicatur. Ac metendum est, ne verhorum lenocinio veritas convellatur. Ac propterea jns una dicitur, et antevertit, ac pro nostra imbecillitate depugna; ne alioqui in eam necessitatem adducamur, ut, in hac licet corporis valetudine, Dei ope, ac tuarum precum adjumento freti, acrioribus animis veritati subsidium feramus.

CLXIII. EIDEM.

Deus concedat te Ecclesiis, cum ad gloriam nostram, tum ad multorum emolumentum, qui ita circumspectus ea et cautus in spiritualibus, ut nos etiam cautiore **135** efficias, qui plus aliquid arate consecuti existimamur. Quando igitur voluisti consortes nos accipere disquisitionis spiritalis (dico jurajurandi causa, quo se Georgius Paspasinus vir noscitur obstrinxisse), quod in mentem venit nobis tunc reverentia declarabimus. Plerique seipsos illudunt, ut mea fert sententia, dum juramenta quidem cum execrationibus proposita, juramenta censent; scripta vero sine verbis, perfunctorium quiddam arbitrantur, sed non juramentum. Quomodo enim debitorum chirographum plus obligare putabimus, quam simplex pactum: scriptum vero juramentum, aliud quiddam, quam jura-

(53) *Στέργομεν.* Cod. et Combef. στέργομεν, acquiescimus. Mox, pro ἔχη, cod. ἔχει.

(54) *Γὰρ οὐδέ.* Cod. et Combef. γὰρ οὐ.

(55) *Θεῖη.* Cod. R. et Combef. οὐθεῖη, esse quispiam existimet.

(56) *Συνδίκασε.* καὶ προδίκασε. Una judica et praedica, prior ipse judica, judicium instrue, more Atheniensium: qui enim apud eos eadē accusabantur, in Prytaneo per tres menses ante judicium permanebant, eoque tempore ab utraque parte rationes in medium proferebantur, quod προδικασίας vocabant. Haec Suidas. At in versione προδίκασε Bill. omisit.

(57) *Ἐχοντος.* Ita cod. et Combef. In edit. ἔχοντες.

(58) *Εὐχῶν συνεργίας.* Ita cod. Reg. B. 3, R. et Combef. In edit. συνεργίας deest.

(59) Alias CXXIX. Scripta isodem temporibus.

(40) *Περιεσκεμμένον.* Germana est illa versio, ait Morel. depravata illa παρεκκλισασμένον. Sic tamen cod. B. 3 et Montac.: qui ita instructus es.

(41) *Ἀσφαλῆ περὶ τὰ πνευματικὰ.* Morel. Non bene firmus, ait Combef., sed cautus et circumspectus in spiritualibus, ut in eis falli non possit, nec sibi

sinat fucum fieri. Apud Montac. et Combef. περὶ deest.

(42) *Ὅμως καὶ ἡμᾶς.* Ita cod. et Reg. ac Montac. In edit. ὥστε καὶ πάντας. Combef. ὥστε καὶ ἡμᾶς πάντας.

(43) *Πασπασίνος.* Cod. Πασπασίνος. Reg. Παππίνος. B. Παππίνος. Montac. et Morel. Πασσίνος, et sic legit, ut notat Tillemont., in concilio generali v Euphrantis Tyrannensis archiepiscopus.

(44) *Τὸ γὰρ παραστάν.* Cod. B. 3, παριστάμενον. Vertit παραστάν Morel.: Quod saltem nobis constitit. Combef.: Quod visum est et judicavimus.

(45) *Μετὰ τῶν ἀρῶν.* Ita Combef. cujus lectio versioni respondet. In edit. κατὰ τῶν ἀρῶν, in execrationibus posita.

(46) *Διχα τῶν ρημάτων.* Ita legitur cum Montac. Quae lectio videtur exsplenda Morello, qui saniozem habet eam quae in edit. δεμάτων. Legendum putat Combef. διὰ τῶν δεμάτων, et sic scripsisse Gregorium, non διχα. Quomodo enim, inquit, scripto consignata juramenta, si deerant membranis in quibus tunc scribebantur?

(47) *Πῶς γὰρ τὸ.* Ita cod. B. 3, et Combef. Edit. πᾶν γὰρ τὸ.

mentum arbitrabitur? et, ut summative dicam, iuramentum nobis est rata ei qui interrogavit et credidit facta fides. Haudquaquam tamen usquam vi adactum fuisse sufficit ad excusationem (vis enim fuit ei lex, quam sibi imposuit), nec eo quod in pratorio postea superior causa fuit; etenim ipsum litigium iuramenti violatio est. Hoc etiam fratri Georgio persuasi, ne excusationem in peccatis prætereret, neque rationes comminisceretur ad culpæ patrocinium; sed iurandum esse sciret quod scriptum fuit, et coram Deo feret ac reverentia tua pro delicto, etiamsi prius aliter opinatus esset, seipsum decipiens. Hæc itaque ipsi deseruimus viro: ac manifestum est si tu ipsum alloquaris diligenter, fore ut multo magis eum compungas, tanquam magnus aiumorum medicus, et canone regulave medicatus ipsum, quanto visum fuerit tempore, conferes postea temporis indulgentiam. Tempus autem remittes pro modo compunctionis.

136 CLXIV. TIMOTHEO.

Hæc vel ab anno 383 dari potuit epistola. Si tamen finem attendas, anno potius 383 conuenit; quo Eulabio tandem episcopo Nazianzi consecrato, negotii nihil decepsa Gregorio fuit, nisi preces Deo adhibere ac vitæ discere cogitare. Quis si ille Timotheus ipse docebitur epistola. Ejus laudat virtutes: ab ipso laudatus laudes ejus miro modo excipit, hortatur ut pro Trinitate viriliter deceret.

Bonus ego semper bonorum virorum venator sum (libet enim nonnihil juvenum more gloriar), quippe qui eruditionem quoque tuam sese occultantem atque incognitam esse studentem, et ipse indagatricibus quibusdam rationibus inveni, et aliis cogitum reddidi: et ut aliquid ex nostra doctriua usarpem, lumen sub modio abditum candelabro imposui **, atque in medium protuli. Ut enim alias tuas virtutes præteream, hoc est, doctrinam, pietatem, morum facilitatem ac modestiam (quæ quidem omnia ut unus obtineat, perdifficile est), en id quoque, quod unuc facis, quanti existimandum est! Et nostri recordaris, et per litteras complecteris, et laudes adjungis: non ut nos laudes (tuam enim philosophiam intelligo), verum ut melio-

** Matth. v, 15.

(48) Ἐπὶ ἀπερωτήσαστος, etc. Morel.: Ejus qui interrogavit, et ejus qui alipulatus et assensus est, plena persuasio, quasi duos Gregorius velit.

(49) Φάσκειν ἱκανόν. Ita eodd. Reg. B. 3, et R. Combef. ac Montac. qui vertit: Non satis est dicere se vi compulsus. In edit. φάσκει Νικαζών. At secundis curis Morel. emendavit, reddidit: Nequaquam tamen satis idonea fuerit excusatio, asserere se vi adactum fuisse.

(50) Ὅρ ἔδηξον. Combef.: Lex quam calligavit, quam straxit, sidique imposuit. Propouit Montac. ἐν ἔσειον, vis ei lex fuit quam metuebat; sed lectionem hanc indignabundus respuit Morel. retinensque ἐν ἔδηξον, vis enim fuit ei quem lex ligavit. Vim patitur, inquit, hoc ipso quod obligatur ac vincitur ab illa; et qui noscit leges republicæ vincula a Græciæ et Latiniæ passim dici?

(51) Ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Cod. et B. τὸ δικαστηρίῳ. Montac. et Morel. τὸν δικαστήριον ὕστερον ὑπερέχειν, nempe φάσκειν ἱκανόν, neque vero sufficit in pratorio postea superiorem causam fuisse.

α μβα; καὶ, συντόμως εἰπεῖν, ἔρχος ἡμῶν ἔστιν ἡ τοῦ ἐπερωτήσαντος (48) καὶ πισωθέντος πληροφορία. Ὅ μὴ οὐδὲ τὸ βεβιασθαι φάσκειν ἱκανόν (49) εἰ, παρατήρην (ἡ βία γὰρ ἦν ὁ νόμος, ἐν ἔδηξον [50]), οὐδὲ ἐν τῷ δικαστηρίῳ (51) ὕστερον ὑπερέχειν· αὐτὸ γὰρ τὸ δικάσασθαι, παρορκία (52). Τοῦτο καὶ τὸν ἀδελφὸν Γεώργιον ἐπίσταν μὴ προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἀμαρτίας, μὴ δὲ λόγους ἀνευρίσκειν συνηγόρους τοῦ πλημμελήματος· ἀλλ' ἔρχον εἰδέναι τὸν ἐγγεγραμμένον, καὶ ὑποκλιῖται τῷ θεῷ καὶ τῇ σῇ εὐλαβείᾳ περὶ τῆς ἀμαρτίας, εἰ καὶ πρότερον ἄλλως ὑπελάμβανεν, ἑαυτὸν ἀπατῶν. Ταῦτα οὖν αὐτοῖ τε διελθῆσθαι τῷ ἀνδρὶ· καὶ οὐ ἤρῳ ἐστὶ διαλεχθεὶς ἐπιμελέστερον, ἐπὶ πλέον (53) αὐτὸν κατανύξαι, ὡς μέγας τὸν ψυχῶν θεραπευτὴς, καὶ τῷ κανόνι παραμαχέσασ (54) αὐτὸν, ἐφ' ὅσον ἀν δοκῇ χρόνον, οὕτως ἐπίσταν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ χρόνου (55). Τοῦ χρόνου δὲ μέτρον, τὸ μέτρον τῆς κατανύξεως.

PΣΑ. TIMOTHEO (56).

Ἄει καλὸς ἐγὼ τῶν (57) καλῶν θερευτῆς (ἵνα τε καὶ (58) νουμισθῶμαι), ἔς καὶ τὴν σὴν λογύτητα κρυπτομένην καὶ τὸ λαθάνειν φιλοσοφοῦσαν, ἀνεῦρόν τε λόγους ἰχνευτικῆς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐγνώρισα. Καὶ ἴν' εἶπω τὴν ἡμετέραν, τὸ ὅπρ τῷ ὀδῆι φῶς ἐπὶ τῆς λυγνῆς ἔμπροσθεν. Ἴνα γὰρ ἔσωσ τ' ἄλλα τῶν σῶν καλῶν, τὴν παιδεύσιν, τὴν εὐσέβειαν, τὸ τοῦ ἔθους ἐπιεικίαν τε καὶ μέτρον (ἀ πάντα ἐνδὲ γενέσθαι, πῶν λίαν ἐστὶ χαλεπῶν), ἰδοὺ τὸ γε παρὸν πηλικόν! Καὶ μνημονεύεις ἡμῶν, καὶ δεξιοῦσαι τοῖς γράμμασι, καὶ προσέτις ἐπαίνους, οὐχ ἴν' ἐπαινεῖς (συνήμι γὰρ σου τῆς φιλοσοφίας), ἀλλ' ἵνα κρεῖττους ποιῆς, καὶ προαγάγῃς εἰς τοῦμπροσθεν (59), αἰσχυνομένους μὴ τοιούτους φαίνεσθαι, οἷους ὑπολαμβάνεις. Τὰ μὲν οὖν ἡμέτερα

(52) Παρορκία. Montac. et Morel. ἐπιορκία. Perjurium est quod spectat ad eum, inquit Morel., qui fraudem tueri iurjurando parat.

(53) Διαλεχθεὶς ἐπιμελέστερον, ἐπὶ πλέον. Ita cod. B. 5, Montac. et Morel. διαλεχθῆσθαι ἐπιμελέστερον, ἐπὶ πλέον αὐτὸν κατανύξαι, εἰ accuratius cum eo verba feceris, multo magis eum compungaris. In edit. deest ἐπιμελέστερον.

(54) Κανόνι παραμαχέσασ. Combef.: Canonis ritu, lata canone pœna, eum medicatus.

(55) Φιλανθρωπίαν τοῦ χρόνου. Temporis indulgentiam, quæ semper episcoporum fuit. Morel.: Benignitatem temporis. Temporia autem mensura modus est compunctionis.

(56) Alias CLXXXVII. Scripta anno 383, vel 385. — Τιμοθέῳ. Combef. Εὐλαλίῳ.

(57) Ἄει καλὸς ἐγὼ τῶν. In cod. Pass. 2, ἀει deest. Cod. Reg. καὶ τῶν.

(58) Ἴνα τε καὶ. In cod. καὶ deest.

(59) Εἰς τοῦμπροσθεν. Ita cod. et Combef. In edit. εἰς τὸ εμπροσθεν.

πέραις ἔχει. Ὑπαχωρήσαμεν τῷ φθόνῳ, φιλοσοφούμεν ἐφ' ἡσυχίας τῷ θεῷ, καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς συγγνώμῃσιν ταῖς εὐχαῖς, τῶν ἐν μέσῳ κλύων καὶ θερμῶν ἡλευθερώματα. Σὺ δὲ ἡμῖν ἀνδρίζου, καὶ κραταῖοι, καὶ ὑπεραγωνίζου τῆς Τριῆδος εἰς δύναμιν. Καὶ ὁ παρὺς ἔστω μαχητὴς, ὃ καὶ ἡμᾶς μέραις (60) ποιοῦντας· οὐ γὰρ βούλομαι κέρωςτας ἐν εὐσχευμένῳ, ἡρμαινὴ δὲ λέοντας. Καὶ ἡμῶν ὑπερέχου σφόδρα καμνόντων, ἐν εἰρηνικῆς τύχου μὲν (61) τῆς ἐξόδου, ἥσθ πρὸς τοὺς νεύοντες (62).

PEE. Τῷ ΑΥΤῷ (63).

Cum nescio quid molesti Timotheo contigisset, nimioque cum dolore factum accepisset Gregorius, datis ad illum litteris, amica simul et acri nonnihili objurigatione, animum ejus erexit.

Πυνθάνομαι οὐ πρὸς τὸ πάθος ἀφιλοσόφως ἔχειν, καὶ οὐκ ἐπήνεσα· δεῖ γὰρ τὴν γράφειν, ἄλλως τε καὶ πρὸς ἄνδρα φίλον, καὶ καλοκαγαθίας μεταπολύμενον. Ἐγὼ γὰρ οὕτω περὶ τούτων, ὥς γε ἑμαυτὸν πείθω, καὶ λίαν (64) ὀρθῶς. Οὕτε τὸ λίαν ἀπαθὲς ἐπαίνω, οὕτε τὸ θγαν περιπαθὲς. Τὸ μὲν γὰρ ἀπάνθρωπον, τὸ δὲ ἀφιλόσοπον (65). Ἄλλὰ δεῖ τὴν μέσῃν βαδίζοντα, τῶν μὲν θγαν ἀσχετῶν φιλοσοφώτερον (66) φαίνεσθαι, τῶν δὲ φιλοσοφούντων ἀμέτρως ἀνθρωπινώτερον (67). Καὶ εἰ μὲν πρὸς ἄλλον τινα ἐπέστειλλον, ἴσως ἂν μοι μακροτέρων ἐδέχτες λόγων, καὶ τὰ μὲν συμπαιθεῖν ἔδει, τὰ δὲ παραινεῖσαι, τὰ δὲ ἴσως ἐπιτιμῆσαι. Τό τε γὰρ συναλγεῖν, ἱκανὸν εἰς παραμυθίαν, καὶ δεῖται τὸ ἀβήρ-στοῦν τῆς ἐκ τοῦ ὑγιαίνοντος θεραπείας. Ἐπεὶ δὲ πρὸς ἄνδρα πεπαιδευμένον ποῦμαι τοὺς λόγους, ἀρκεῖ τοσοῦτον εἶπεῖν Ἰενοῦ σεαυτοῦ καὶ τὸν βίβλων, αἷς καθωμίλητας, ἐν αἷς πολλοὶ μὲν βίαι, πολλοὶ δὲ τρέπαι, πολλοὶ δὲ ἔξοιαι καὶ λειότητες (68)· πολλοὶ δὲ. ὥς τὸ εἶδος, συμφοραὶ καὶ τραχύτητες. Πλέκει δὲ ταῦτα δι' ἀλλήλων ὁ θεός· ἐμοὶ δοκεῖ, ἵνα μὴδὲ τὸ λυποῦν ἀθεράπειτον ἦ, μὴδὲ τὸ εὐφραίνειν ἀπαιδαγωγῆτον, καὶ ἵνα τὸ ἐν τούτοις ἄστατον καὶ ἀνώμαλον θεωροῦντες, πρὸς αὐτὸν μόνον βλέπομεν. Ταῦτα οὖν ὡσπερ κανὼνα καὶ γνῶμονα προσάγομεν (69) σὺ πάθει. Καὶ εἰ μὲν ἐπεινούμενον τινα ἔγνωσ τὴν λίαν ὑποπισθέντων τοῖς ἀλγεῖνοις, ἥ τι τῷ ἀλγεῖν κατορθώσαντα (70), χρῶ τῷ λυποῦντι καὶ τοῦ πίνθους ἀπόλαυε (71) (οὐδεὶς φθόνος συμφορᾶς

Psal. xxx, 25.

(60) Ἡμᾶς ἑώρας. Cod. et Combef. ἡμᾶς ὄρας. (61) Τύχοιμεν. Ita codex et Combefisius. In editis τύχομεν.

(62) Νεύοντες. Ita codd. Reg., Pass. 2, et Combef. In edit. νεύοντες.

(63) Alias CLXXXIX. Scripta paulo post superiorem. — Cod. Reg., Montac. et Morel. Τυμώβη καὶ Στρατηγῶ σοφιστῆ. Cod. Στρατηγῶν. Cod. R. et Combef. Στρατηγῶν.

(64) Ὡς γε ἑμαυτὸν πείθω, καὶ λίαν. Ita cod. et Reg. ac Combef. In edit. ὥς γε ἑμαυτὸν πείθω λίαν.

(65) Ἀφιλόσοπον. Ita codd. Reg. B. 3, et R. Montac., Morel. et Combef., sicut legit Bill. In edit. φιλόσοπον.

(66) Φιλοσοφώτερον. Combef. : Majori can-

A re reddas, atque ad ulteriora promoveas, erubescentes videlicet non tales nos præbere, quales esse arbitraris. At nostræ quidem res firmæ habent. Invidiæ cessimus, Deo tranquille philosophamur, soli degimus, atque in precibus versamur, mundi strepitibus ac tumultibus liberati sumus. Tu vero viriliter age et confortare **, ac pro Trinitate, quantum vires tuæ ferent, dimica. Et qui mansuetus est, pugna fiat, quemadmodum etiam nos facere videbas : neque enim mihi placet, ut simili floerent celebresque sint, leones autem quiescant. Ac pro nobis, qui magnis ærumnis premimur, Deum jam vergimus, consequamur.

CLXV. EIDEM.

Te calamitatem minime philosophico animo ferre audio, nec laudo : vera enim scribere oportet, præsertim ad hominem anicum, ac probitatis et honestatis studiosum. De his enim rebus sic sentio, et quidem, ut mihi persuadeo, rectissime. Nec enim nimiam indolentiam probo, nec nimiam doloris acerbitatem. Illud enim inhumanum est, hoc a philosopho alienum. Verum medium ita tenere convenit 137 ut et iis, qui nimis effrenato dolore præcipites aguntur, sapientiores nos præbeamus, et iis qui immodice philosophantur, humaniores. Ac si quidem ad alium quemdam scriberem, longiori fortasse oratione opus habuissem, meque partim vicem tuam dolere, partim monere, partim etiam objurgare oportuisset. Nam et commiseratio magnam ad levandum dolorem vim habet ; et qui æger est, ejus qui integra valetudine utiliter medicam manum requirit. Quoniam autem mihi cum erudito viro sermo est, hæc dicere sufficit : Ad te redi, atque ad eos libros, quos familiares habuisti, in quibus et multæ vitæ sunt, et multæ vitæ modi, et multæ voluptates et lenitates : multi vero, ut par est, adversi casus et asperitates. Deus enim hæc alia aliis necit : ob id scilicet, meo quidem iudicio, ut nec mærorum medicina careat, nec lætitiæ exers disciplina sit ; atque, ut inconstantiam et variatæm, quæ in his rebus est, contemplantes, oculos in eum conjiciamus. Hæc igitur tanquam normam ac regulam, tuo dolori admoveamus. Ac si

D

stantia ac firmitate præditos. Cod. Reg. φιλοσοφώτερον.

(67) Ἀνθρωπινώτερον. Cod. Reg. et Combef. ἀνθρωπικώτερον.

(68) Καὶ λειότητες. Montac. et Morel. καὶ τελειότητες, et summa virtutes. Mox quæ sequuntur deerant in edit. usque ad πλέκει δὲ. Sed ea nobis exhibent codd. Reg. B. 3, Montac., Morel. et Combefisius.

(69) Προσάγομεν. Ita cod. et R. ac Combef. In edit. προσάγω. fluid. τῷ abundat.

(70) Κατορθώσαντα. Combef. : Aliquid quod virtutis est praxitissæ.

(71) Πίνθους ἀπόλαυε. In edit. πίνθους ἀπόλαυε. Cod. B. 3, πίνθους ἀπόλαυε.

quemdam ex his, qui rerum acerbitatibus nimium succubuerunt, laude affectum fuisse, aut etiam dolendo aliquid perfectisse cognovisti, da te mœrori, ac luctu fruere (nemo est cui calamitates deplorata invidiam conficere debeat); sin autem eum vituperari ac reprehendi, vetus quidem adagium ait: Qui vulneravit, medebitur *; nunc autem commodum fuerit dicere: Qui vulneratus est. Quin alioqui etiam nobis turpe, atque a nostra lege alienum fuerit, in hujusmodi rebus vulgus imitari: quandoquidem nos presentibus quoque rebus sublimiores divinus sermo reddit, monetque ut hæc tanquam umbras et ænigmata prætereamus, ac, nec res molestas, nec jucundas, pro veris rebus ducamus, verum alibi vivamus, illucque intentos oculos habeamus, atque unam molestiam peccatum, unam lætitiæ virtutem et cum Deo conjunctionem agnoscamus. Hæc tibi ipsi accine, ac melius habebis. Imo vero non dubito, quin et jam accinueris, et rursus accinas, etiam ad te minime scribamus.

138 CLXVI. EIDEM.

Objurgatione Gregorii nonnihil læssa Timotheus ipsi rescripsit, haud magnum esse e terra de naviganti- bus judicium, majusque esse dimicare, quam ad perferendas calamitates alios hortari. Quod telum in æs ontorium, æquo animo se excipere Gregorius respondit hæc epistola 166, molis illi curæ esset, ut adversus mœrorem fortem et philosophicum animum exhiberet. Non longo tempore post superiorem epistolam hæc scripta.

Nonnihil fructus, vir eximie, imo etiam haud B parum fortasse, ex epistola mea percepi, utpote peritus hujusmodi morbum medicus. Mœrorem tibi objurgatio extrusit, dolorisque locum pudor occupavit; atque ad repugnandum excitaris perquam sophisticæ et strenue. Ac mihi videris, quem- admodum apud Homerum Achillis equi, sublato in altum capite, atque excusso pulvere 'quandoquidem jam tempus postulabat, ut Patrocli mortem lugere desinerent), camporum rursus et armorum et ostentandi ingenii cupiditate flagrare. Adeo ludente et ambitiose, ac nonnihil etiam aculeate itæ ad me litteræ sunt, si quid tamen te intelligo. Verum illud modo tibi curæ sit, ut adversus mœrorem, fortem et philosophicum animum adhibeas: et nos illud æquo animo accipiemus, haud magnum C esse e terra de navigantiis judicium ferre, majusque esse dimicare, quam ad perferendas calamitates alios cohortari. Nisi quis illud dicat, quod

* Job v, 17, 18.

(72) *Ὁ τρώας ἰδέσθαι.* Ad illud Joh v, 17 et 43 alludere videtur: *Beatus homo qui corripitur a Domino quia ipse vulnerat et medetur, percussit et sanavit eum sanavit.*

(73) *Καὶ τὴν πρὸς θεοῦ οὐκείωσιν.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. καὶ πρὸς τὴν οὐκείωσιν.

(74) *Καὶ κατεπέσεις.* Ita cod. et B. 3, ac Combef. In edit. κατεπέσεις.

(75) Alias CXc. Scripta non multo post superiorem.—*Ἐφ' αὐτῶ.* Id est, *Ἐπιπέσει.* Juxta cod. *Ἐτραπέσιον.* Cod. Reg. *Ἐπιπέσει καὶ Ἐτραπέσιον σοφιστῆ.* Combef. *Ἐτραπέσιον.*

(76) *Διατίσταςαι μάλα.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. *διαντίσταςαι εὐ μάλα.* Montac. et Morel *διαντίσταςαι, excitat.*

(77) *Κόνιν ἀποσεισάμενος.* Cod. Reg., Montac.

θηρουμένης)· εἰ δὲ κακίζόμενον καὶ φερόμενον, ἢ μὲν παροιμία φησὶν, Ὁ τρώας ἰδέσθαι (72)· νῦν δὲ καλῶς ἔχει λέγειν, Ὁ τετραμμένος. Ἐμὴν δὲ καὶ ἄλλως αἰσθρῶν, καὶ παρὰ τὸν ἡμέτερον νόμον, μιμνήσθαι τοὺς πολλοὺς ἐν τοῖς τοιοῦτοις· ἐπειδὴ καὶ τῶν παρόντων ἡμᾶς ὀφηλοτέρους ὁ λόγος ποιεῖ, καὶ πεθεῖ ταῦτα μὲν παρατρέχει, ὡς σκιάς καὶ αἰνίγματα, καὶ μῆτε τὸ λυποῦν, μῆτε τὸ εὐφραίνειν νομίζειν ἀλθθῆναι· ζῆν δὲ ἀλλαχού, κάκεισε ὄρεϊν, καὶ μόνον μὲν λυπηρὸν-εἰδέναι κακίαν, μόνον δὲ ἡδὺ τῆν ἀρετῆν, καὶ τὴν πρὸς θεοῦ οὐκείωσιν (73). Ταῦτα κατεπέσει σε αὐτῶ, καὶ ῥάων ἐστὶν· μᾶλλον δὲ κατεπέσεις τε οὐδ' οὐτὶ ἡδὺ, καὶ κατεπέσεις (74), κἂν αὐτοὶ μὴ γράζωμεν.

PEG'. Τῷ ΑΥΤῷ (75).

Ἐχω τι τῆς ἐπιστολῆς, ᾧ θαυμάσει, ἕλεος, καὶ οὐ μικρὸν ἰσως, ὡς δεινὸς τῶν τοιοῦτων θεραπευτῆς. Ἐξέκρουσέ σοι τὴν λύπην ἢ ἐπιτίμησιν, καὶ τὸ πᾶθος τὸ ἐβρουεῖν ἀντιστήθε, καὶ πρὸς ἀντιβήσιν διαντίσταςαι μάλα (76) σοφιστικῶς καὶ γενναίως. Καὶ μοι δοκεῖς, καθάπερ οἱ Ἀχιλλεύς Ἴπποι, παρ' Ὀμήρῳ, τὴν κεφαλὴν ἐλάρας, καὶ τὴν κόνιν ἀποσεισάμενος (77) (ἐπειδὴ τοῦ ἀποσεισάμενον Πάτροκλον καιρὸς ἦν), αὐθις πεδίον ἐπιθυμῆν, καὶ ὄκλων, καὶ ἐπιπέσειον· οὕτως σοι τὸ γράμμα τὸ πρὸς ἡμᾶς λαμπρὸν, καὶ φιλέτημον, καὶ τι καὶ πληκτικόν, εἰ τι ἐγὼ σοῦ συνήτη (78). Ἀνδρίζου μόνον καὶ φιλοσοφῆσαι κατὰ τοῦ πᾶθος, καὶ ἡμεῖς δεξιόθετα μὴ μέγα εἶναι τὸ ἀπὸ γῆς κρίνειν τοὺς πλέοντας, καὶ μείζον εἶναι τὸ ἀγωνίζεσθαι, ἢ ἀλείφειν πρὸς συμφοράς· εἰ μὴ τις ἐκεῖνο λέγει, ὅτι οὐτε σοὶ τοῦ ἀγωνίζεσθαι, ἢ ἀνάγεσθαι ἀνάγκη τις ἦν· εἴπερ κρείττον τὸ φιλοσοφῆσαι (79) τῶν ἐν οὐκ ἐστὶ νῦν· ἡμῖν τε πρὸς πολλὰ, καὶ πολλάκις, καὶ ἔλον, οἶμαι, τὸν βίον ἢ παράτ-

et Combef. *κόνιν ἀποσεισάμενος, excussa iuba.* At Homer., *Iliad.* xvi, 457:

Τῷ δ' ἀπὸ χαιτῶν κοινήν οὐδέσδε βάλοντε.

(78) *Συνήτη.* Cod. et Combef. *σύνετη.*

(79) *Κρείττον τὸ φιλοσοφῆσαι.* Montac. et Morel, κρείττων τὸν ἢ φιλοσοφῆσαι, quod non longe abest ab edit. *Philosophia siquidem præstantiorum est quam si sint in quibus nunc versatur.* Ac si ille, inquit Combef., eam habere sibi blandiatum philosophiam, quæ major sit quam pro mortalium conditione, cui nulla probatione opus sit, cum in nobis vita omnis dimicatio sit ac pugna. Alii aliquid ironicum. Legendum proponit Bill. ἐν οὐκ ἐστὶ νῦν, veritique, in quibus nunc versaris, sed nulla fretus auctoritate.

εις, ἐν οἷς εἰ μὴ λίαν ἀμαθῶς, μῆδὲ ἀνάνδρως ἀλεί· A tibi ne dimicare quidem, aut mare conscendere
φομεν (80), ἢ ἀγωνιζόμεθα, πολλοὶ δοκιμάζουσιν. necesse erat : siquidem philosophia præstantior
quædam res est, quam sint ii, in quibus nunc versatur. Nobis contra adversus multa, et sæpe, imo
Per totum, ut puto, vitæ tempus dimicatio est, in quibus, num inscite atque ignave alios ad
pugnandum acuamus, aut etiam ipsi pugnemus, multi explorant.

PEZ. ΕΛΛΑΔΙΩ (81).

CLXVII. HELLADIO.

*Hæc epistola Helladio commendat Nicobulum. Scripta videtur anno 382 vel 385 : et certe aliis ad eundem
Helladium, qui extimio cuidam viro re et nomine Sacerdoti negotia facessabat, epistolis præmittenda est ;
quippe quæ ante factam Sacerdoti injuriam scripta est.*

Ἰδοὺ σοι καὶ ὑπόμνημα τῆς ἡμετέρας φιλίας,
ὁ γλυκύτατος υἱὸς ἡμῶν (82) Νικόβουλος, τὸ πρῶτον
ἡμῖν τῶν ἐν τῷ γένει σπουδαζομένων· ὃν χαρῆν μὲν
ἡμῖν καὶ διδασκάλων συστάσας τοῖς σπουδαιοτέροις·
χαρῆν δὲ πλείον καὶ τὸ ἦθος πρὸς ἀρετὴν βυθίμασας.
Ἔσται δὲ τοῦτο, εἰ προτραπειῇ (83) συχνὰ πλησιάζειν
σοι, καὶ τὸ μέγιστον, εἰ γινώσκου (84) μὴ παρ-
ορώμενος· ἐπεὶ καὶ ἐφθαλμῶς παίδευσθαι σιωπῶσα
διδασκαλία. Χρῆστοίς δὲ ἡμῖν, εἰ μὴ φορτικῶν εἰ-
πεῖν, καὶ τὰ πνευματικά, ὡς ἀρχιερεὺς ἀρχιε-
ρεῦσι (85), καὶ τὰ λογικά, ὡς λόγιος φιλόλογοις.

En tibi etiam amicitie nostræ monumentum, dul-
cissimus filius noster Nicobulus, primum nobis ex
iis qui propinqui sunt genere curæ et studio :
quem si doctorum diligentioribus commendaveris
gratum nobis facies ; sed multo gratius erit, si
mores ejus ad virtutem composueris. Hoc vero fiet
si tuo hortatu 139 frequenter ad te accedat ; et
quod maximum est, si noverit se non despicit :
quandoquidem oculus præceptoris tacita disciplina
est. Debes autem nobis, nisi importunum dictu sit,
etiam spiritualia, ut episcopus episcopis ; et æd
orationem pertinentia, ut vir eloquens eloquentiæ
cupidis.

PEZ. ΦΩΤΙΩ (86).

CLXVIII. PHOTIO.

*Sacerdoti Constantinopolim, rerum suarum causa, proficiantem tres ferendas dedit epistolas Gregorius ;
quam prima ad Photium, qui in ea urbe sophistam agebat, nempe dicendi, et scribendi artem profitebatur.
Secunda ad Strategium, tertia ad Palladium. Gregorii sunt quæ habet Photius ; sic Photii vult esse quæ
sua sunt.*

Πάντα ὅσα ἔχεις ἐμὰ ἐστι (θεοῦ γὰρ φωνὴν
ποιήσομαι τὸ προομιον), ἐμὰ δὲ λέγω, οὐ κατὰ τὴν
κοινωνίαν μόνην τοῦ πνεύματος, ἀλλ' ὅτι καὶ τῇ
καρούση καταστάσει τῆς Ἐκκλησίας (87) ἴσως οὐκ
ἄλλήν μοίραν συνεισπνέγκαμεν, ἕως ἡμῶν ἐτι ἐν
τοῖς πράγμασι, καὶ τοῦ καιροῦ προεστῆκαμεν (88).
Νῦν γὰρ ἐν φρονιτικῇ ἡμῖν μόνω, ἢ ἐκδημία (89),
πρὸς ἣν συστέλλόμεθα, καὶ συσσκευάζομεθα. Ἔστω
δὴ καὶ τὰ ἐμὰ εἶ, τῇ ἀγάπῃ κοινοποιούμενα. Κάλ-
λιστον δὲ τῶν ἐμῶν ὁ τιμιώτατος ἀδελφός (90) καὶ
συμπρεσβύτερος ἡμῶν Σακερδὸς, δι' οὗ εἶ καὶ προ-
σβεγγόμεθα καὶ ἐρῶν νομιζόμεν.

Omnia, quæ habes, mea sunt * (a divina enim voce
initium scribendi ducam), mea autem dico non
tantum quod spiritus communionem, verum hoc etiam
nomine quod ad præsentem Ecclesiam statum haud
parum fortasse momenti atque opis attulimus, cum
in rerum administratione adhibere versaremur, ac
tempori præsessemus. Nunc enim nihil aliud nobis
curæ est, quam discessus ad quem nos ipsos colli-
gimus, et comparamus. Sint igitur mea quoque
tua, per charitatem scilicet comunicata. Porro
meorum omnium pulcherrimum est in primis
honorandum et compresbyter noster Sacerdos,
per quem te salutamus, atque intueri existima-
mus.

PEZ. ΣΤΡΑΤΗΓΙΩ (91).

CLXIX. STRATEGIO.

Strategii, ad quem scripta est hæc epistola, domum summis laudibusipsunque tabellarium extollit Gregorius.

Ὡ πόσον ἀλλήλων διετειχισθῆμεν, οὕτω τοῦ θεοῦ
τὰ ἡμέτερα φέροντες ! Ὡ τῆς ἱερᾶς ἐστίας, καὶ συ-

Ο quantum inter nos disjuncti sumus, Deo res
nostras ita moderante ! O sacra domum, et conju-

* Joan. xvi, 15.

(80) Ἀνάνδρως ἀλείφομεν. Ita cod. et Combef. D
In edit. ἀνάνδρως ἢ ἀλείφομεν.

(81) Alias CCXVIII. Scripta anno 382, vel 383.

(82) Υἱὸς ἡμῶν. Ita Combef. In edit. deest ἡμῶν.

(83) Προτραπειῇ. Ita cod. Reg., Montac. et Mor-
rel. In edit. προτραπειῆς.(84) Εἰ γινώσκου. Ita cod. Reg. ac Combef. In
edit. εἰ γινώσκαι.(85) Ἀρχιερεὺς ἀρχιερεῦσι. Ita cod. et Combef.,
αιοῦque legendum proponit Morel. In edit. ἀρχιερεὺς
ἱερεῖσι, pontifex sacerdotibus. At Gregorius episco-
pali fungebatur munere.(86) Alias XCI. Scripta anno 382, vel 383. — Φω-
τίω. Ita cod.; Reg. Φωτίω. Montac., Morel. et Com-
bef. Φωτιώ.(87) Παρούση κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας.
Combef. : Ad præsentem Ecclesie constitutionem,
tranquillitatem ac pacem.(88) Καιροῦ προεστῆκαμεν. Cod. Reg. 2022, et
Combef. κοινῶ προεστῆκαμεν, ac publico processus-
mus.(89) Ἐκδημία. Combef. : Quam emigratio seu
accessus e vita ad quem accingimur.

(90) Ἀδελφός. Ita Combef. In edit. deest.

(91) Alias XCII. Scripta eodem tempore.

gium, et communem omnium eorum, qui Deum A
merunt, portum! Alii bonis vestris fruuntur :
mibi autem recordatio sola relicta est, ac zeloty-
piae affectus adversum eos, qui ea participant. Ut
autem ipse quoque honorum nostrorum particeps
sies, cum primis honorandi fratris et compre-
sbyteri nostri Sacerdoti notitiam tibi concilio ;
quam non dubito quin ubi conspexeris, illud
dicturus sis : Vere omnis boni amator est Grego-
rius.

140 CLXX. PALLADIO.

PO'. ΗΑΛΛΑΔΙ (96).

De Palladio jam satis dictum. In his ad eum datis litteris, scribit Gregorius, Sacerdoti gratificari magis non
potuisse, quam si eum probitati Palladii notum faciat.

Quod saepe ad te scribere audeam, non audacia B
nostrae, sed humanitati tuae iriendum est.
Nulla quippe non satietas caput per litteras vobis-
cum colloquendi, quoadquidem non alia datur
facultas, Deo res nostras ita dispensante. Jam vero
charissimo filio nostro et comprehytero Sacerdoti
quem eximie dileximus atque amamus), vere serio-
que philosophanti, et Deo per vitae moderationem
unito, qui rerum suarum causa ad civitatem ma-
gnam, te procurante, profectus est, haud scio quid
majus gratificari possimus, quam si eum tuae do-
tinae fecerimus probitati

Τὸ πᾶλλὰς θαρρεῖν ἐπιστέλλειν, οὐ τῆς ἡμετέρας
θρασύτητος, ἀλλὰ τῆς σῆς ἡμερότητος οὐδὲς γὰρ
κέρως ἤμῃν τοῦ διὰ γραμμάτων ἡμῖν ὀμῆλεν (97),
ἐπειδὴ γε ἄλλως οὐκ ἔχομεν (98), οὕτως οἰκονομη-
σαντος τοῦ Θεοῦ τὰ ἡμέτερα. Τὸ δὲ τιμωπάτω ὑψὺ
ἡμῶν καὶ συμπρεσβυτέρῳ Σακερδωτῷ (ὃν διαφερόντως
ἠγαπήσαμὲν τε καὶ ἀγαπώμεν), γνησίως φιλοσο-
φοῦντι, καὶ τῷ Θεῷ (99) διὰ τῆς πολιτείας ἐνούμενῳ,
ὀρηξάντων (1) τῶν οἰκίλων ἐνεκεν ἐπὶ τὴν μεγάλην
διὰ σὲ πόλιν, οὐκ εἶδα τί ἂν ἐλαριστάμεθα μείζων, ἢ
τῆ σῆ καλοκαγαθία γνωρίζαντες.

CLXXI. AMPHILOCHIO.

POA'. ΑΜΦΙΛΟΧΙΩ (92).

Quamvis incerti temporis sit haec epistola, commode tamen hic collocari posse videtur. Anno namque
385, vel si major, alicui ex sequentibus optime conveniunt, quae ibi de se et Amphilochio scribit Gregorius.

Vix tandem ab adversa valetudinis laboribus C
respirantes ad te sanitatis auctorem festinavimus.
Nam sacerdotis lingua meditata Dominum, excitat
aegrotantes. Dum peragis igitur divina, fac quod
praesentius est, et peccatorum molem nobis solve,
diei resurrectionis victimam attingens. Nam mihi
et vigilanti et dormienti tua cura sunt, et sollicitu-
dini ; ac mihi plectrum bonum effectus es, et concin-
niam mentibus nostris lyram inhabitare fecisti,
ex qua sexcenties scribens ad scientiam mentes
nostras acuiti : sed, o Dei cultor sanctissime, ne
cunctis et orare et legatione fungi pro nobis,
quando verbo Verbum attraxeris, quando ineruenta

Μόλις ποτὲ τῶν ἐκ τῆς ἀρρώστιας ἀναπέσαντες
πόνων, ἐπὶ σὲ τὸν τῆς λάσσης πρὸξενον δεδραμη-
καμεν. Γλώσσα γὰρ ἱερῶς φιλοσοφῶσα τὸν Κύριον,
ἀνεγείρει τοὺς κάμοντας. Ποιεὶ τούτων τὸ κρείττον
ἰεουργῶν (5), καὶ λύε τῶν ἀμαρτημάτων (4) ἡμῖν
τὸ μέγεθος, τῆς ἀναστασίμου θυσίας (5) ἀπτόμενος.
Ἔμοι γὰρ καὶ ἐγγρηγόριε καὶ καθύδοντι μέλει τὰ
κατὰ σὲ, καὶ μοι γέγονας πλῆκτρον ἀγαθόν, καὶ
λύραν ἐναρμόνιον (6) ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς εὐ-
ψύχσας, ἀφ' ὧν μυριάκις γράφων, πρὸς ἐπίγνωσιν
ταῖς ἡμετέρας ψυχῆς (7) ἐξήσκησας. Ἄλλ', ὦ θεοστέ-
στατε, μὴ κατόκει καὶ προσεύχῃσαι καὶ προσεβήειν
ὅπερ ἡμῶν (8), ὅταν λόγῳ καθέλικης τὸν Ἄδων (9),

(92) Τῶν ἡμετέρων. Vera lectio, ait Combef., et
ei assentimur. In edit. τῶν ἡμετέρων.

(93) Τοῦς μετέχοντας. Bill. : *Eos qui ea percipiunt.*

(94) Μετέσχες. Ita cod. et Combef. In edit. με-
τέχες.

(95) Σακερδῶτα. Cod. Pass. τὸν ἀδελφὸν καὶ συμ-
πρεσβύτερον τὸν τιμιώτατον Σακερδῶτα.

(96) Alias CCXXIX. Scripta eodem tempore.

(97) Ὑμῖν ὀμῆλεῖν. In cod. Reg. B. 3, et Pass.
ὄμῃν ἀεστ.

(98) Ἐπειδὴ γε ἄλλως οὐκ ἔχομεν. Morel. :
Quando non aliter effecti sumus, cum ita Deus res
nostras dispensaverit.

(99) Καὶ τῷ Θεῷ. Ita codd. nostri et Combef.
In edit. καὶ ἐν τῷ Θεῷ, et in *Deo vitæ cultu ac insti-
tutis conjuncti, nampe Gregorio commendanti.*

(1) Ὁρηξάντων... διὰ σὲ. Morel. : *Qui propter
te profectus est.*

(2) Alias CCXL. Scripta anno circiter 385.

(3) Ποιεὶ τούτων τὸ κρείττον ἰεουργῶν. Ita
codd. nostri. In edit. ἰεουργῶν. quod Morel. : *Fac
igitur numen sacrificum.*

(4) Τῶν ἀμαρτημάτων. Codd. Reg. 2022 et 1405
τῶν ἡμαρτημάτων.

(5) Τῆς ἀναστασίμου θυσίας. Diei resurrectionis
victimam, sive ipsam paschalem victimam, sive
Dominicæ diei, que ipsa ἀναστάσιμος commemora-
tione Christi resurrectionis ; nisi forte melius, *vitim-
am que resurgendi vim habuit.* Morel. : *Victimam
diei resurrectionis oblatam.*

(6) Καὶ λύραν ἐναρμόνιον. Ita cod. 2022. In edit.
καὶ λύρα ἐναρμόνος. Veritè Morel. : *Plectrum bo-
num et lyra concinna effectus es, in uentibus nostris
inhabitasti.*

(7) Τὰς ἡμετέρας ψυχὰς. Ita codd. nostri 2022
et 1405, etc. In edit. τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, quod Mo-
rel. : *Quia sexcenties scribens ad auginctem animæ
nostræ exercuisti.*

(8) Καὶ προσεβήειν ὅπερ ἡμῶν. Apost. II Cor. v,
20, ὅπερ Χριστοῦ προσεβήκαμεν, pro Christo lega-
tione fungimur. Et hoc est præcipuum sacerdotis
munus. Non apte Morel. : *Et intercedere pro nobis.*

(9) Ἀδῶν καθέλικης τὸν Ἄδων. Morel. : *Dicto*

ὄταν ἀναμάκτρῃ τομῆ σῶμα καὶ αἷμα τέμνης Δεσπο- A sectione secaveris corpus et sanguinem Dominicum, τὰς, φωνῆν ἔχων τὸ εἶδος. vocem adhibens pro gladio.

POV. ΕΛΛΑΔΗ (10).

Helladio respondet, qui prior scripserat, et forte Paschalia symbola, id est, munuscula quaedam miserat. Quae munuscula, vel symbola festi argumentum sunt epistolam circa festum Pascha scriptam esse, haud quidem anni 382, ne duas litteras dinaque symbola ponamus, verum anni 383. Nihil necesse est monere hunc Helladium olim amicum Basilii, ejus postea in Caesariensi sede successorem fuisse.

Ἦσθην τοῖς γράμμασι (11)· πῶς δὲ οὐκ ἐμελλον, τῷ μνήμῃ ἐναῖ σοι καὶ τῶν τεθνηκότων (12); Προσ- ὄτων δὲ καὶ τῶν συμβόλων (13) τῆς ἑορτῆς, πλείων ἢ χάρις. Ἄλλὰ πρόσθετος οἷς εἶδος, ὅπερ αἰτεῖς. Προσούχου δὲ περὶ ἡμῶν, εἰ μὲν συμφέροι, πάλιν ἡμῆς ὑπομνησθήναι καὶ ὑπομνήσαι τῆς ἑορτῆς· εἰ δὲ μὴ, πρὸς τὰ ἐκείσε μετατεθῆναι, καὶ τῆν ἀληθῆ (14) ἑορτῆν ἢ λαθεῖν, ἢ ἰδεῖν, ἐνθὸ εὐφραϊνομένων πάντων ἡ κατοικία. Τῶν γὰρ τοῦ βίου στροφῶν χαροῦ- σμεθα.

POV. POSTUMIANŌ (15).

Postumianus ad quem data haec epistola, pretorio praefectus ante sextam Aprilis diem anni 383 non ap- paret in codice Theodos. Illius autem praefecturam, post alios in Oriente magistratus obitos, indicatam me- rito colligit Gothofredus (16) ex his Gregorii verbis in epist. 173: Tandem ad summum potentiae apicem per- venit. Et iterum: Quoniam autem magna consecutus... teque Deus prius nostrum efficit, deinde nobis etiam commode praeficit, etc. Hinc constat epistolam hanc scriptam ante non fuisse, atque etiam spectare concilium, quod rursus anno 383, mense Junio, Theodosius Constantinopoli convocavit (17), ut, quod per se Nectarius non volebat, ora impiorum obstrueret, qui Trinitatem impugnabant. Itaque Postumianum, non doctrina et pietate minus quam dignitate praestantem, rogat Gregorius ut potestate sua ad conciliandam pacem Ecclesiis, easque qui dissidia exerceant, coercendos utatur.

Ἵψῆδος εἴ τῆν παίδευσιν, καὶ ταύτην ὑποτέραν βούλει, καὶ εἰς ὃ τὴ βούλει τῶν λόγων εἶδος. Τῆς μὲν γὰρ κλέος (18) οἷον ἀκούομεν (οὐ γὰρ Ῥωμαϊκὸς τις ἐγὼ τῆν γλῶτταν, οὐδὲ τὰ Ἰταλῶν εἰνός), τῆς δὲ πεπειράμεθα, ὥστε καὶ ἄλλοις γνωρίζειν ἔχειν, εἴ τί καὶ ἡμῖν μέτεστι τοῦ τὰ τοιαῦτα (19) κρῖνειν· μετεῖναι δὲ οὐκ ὀλίγοι φασίν. Ἦρθῆς ἀρχαῖς οὐκ εἰς γὰρ· μάλλον δὲ ἤρας οὐκ ὀλίγας, εἰ δὲ τ' ἀλη- θέστερον εἴπειν (20). Ἦλθεσ ἐπὶ τὸ ἀρότερον τῆς

Psal. LXXVI, 7.

allicis Verbum Dei. His verbis et sequentibus Eu- charistiae, et sacerdotis ore, ipso operante Christo ne sacerdote, peracti in crescendo modo sacrificii fidem aperte profiteatur Gregorius. Quis non vocis divinae virtutem attonitus et tremens admiretur?

(10) Alias LIII. Scripta circa Pascha anni 383. — Ἐλλάδι. Helladius hic, ait Bill., Caesariensis Ecclesiae elatum tuebat, ac Basilio Magno in ea sede successerat.

(11) Τοῖς γράμμασι. Forte οὐκ, et sic legit Bill.

(12) Τῶν τεθνηκότων. Hoc est, inquit Bill., mei qui jam velut inter vivos agere desii, homo videlicet et morbis et senectute fractus atque confectus.

(13) Προσούχου δὲ καὶ τῶν συμβόλων. Montac. et Morel. παρόντων δὲ καὶ τῶν συμβόλων, insuper cum advennerit festi symbola. Olin, ait Bill., ut in Collationum libro scribit Cassianus, in Oriente praesortim, summorum Ecclesiae praesulum munus hoc erat, ut missis quaqueversum epistolis inferiores episcopos, quo die sacrum Pascha celebrandum esset, certiores facerent. At, inquit Combef., festi symbola, sive munuscula erant et eulogiae, sive ipsa precum suffragia: imo distincta insinuat Gregorius qui praeter illa preces expectat. Bill. festi symbola exponit de Paschatis indicatione; ego potius de martyrum conventu ac celebritate, ad quem

141 CLXXIII. HELLADIO.

Litteris tuis delectatus sum: quidam autem, cum te videam ne mortuorum quidem inmemorem esse? Ad id porro, cum festi symbola adjeceris, majori voluptate me cumulasti. Verum ad ea quae tribuis, ea quae petis, adjuuge. Precare pro nobis, ut, si quidem id conducti, rursus festi submoneamur, vicissimque submoneamur: sin secus ad aliterius vitae bona transferamur, ac verum festum, vel capiamus, vel videamus, ubi latantium omnium est habitatio; strophis enim hujus vitae saturati sumus.

CLXXIII. POSTUMIANO.

Doctrina sublimis es, et quidem utrovos uocri- nae genere, et utraque dicendi facultate. Alterius enim famam solam audimus (nec enim lingua Romanus sum, nec Italicam doctrinam calleo), alterius autem periculum ipsi fecimus, ita ut alio quoque certiores facere queamus, si modo in summus, qui de hujusmodi rebus non nihil judicare possimus, quales nos esse plerique aiunt. Magi- stratibus non paucis evectus es; imo, ut verius

Caesariensis episcopus comprovinciales invitare solebat, ac eos admonere, ut ex Basilii epistolis li- quet. Paschatis indicatio episcopi Alexandrini erat. Qui tamen hanc epistolam ad Pascha spectare va- lit, sic accipiat. Verum erraret et Bill. et Combef., si Helladius ejus haec epistola nomen praefert, idem esset ac ille ad quem epistolam cxx scripsit Gregorius. Variis enim probat argumentis Tillemont. non ad Helladium Caesariensem missam fuisse epistolam cxx, sed ad quemdam ejusdem cognominis tunc temporis episcopum in secunda Cappadocia. Existimamus autem epist. cxxiii ad Helladium Caesariensem scriptam fuisse.

(14) Τῆν ἀληθῆ. Cod. Pass. τῆν ἀληθῆν.

(15) Alias LXXI. Scripta anno 383, mense Maio vel Junio.

(16) T. VI, p. 378.

(17) Vide Tillemont., De Ariano, § 137 et 138.

(18) Τῆς μὲν γὰρ κλέος. Combef.: Nam Latine dicendi facultate, quam praestes, audimus.

(19) Μέτεστι τοῦ τὰ τοιαῦτα. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. τοῦ deest.

(20) Εἰ θεῖα· ἀληθέστερον εἴπειν. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. εἰ δὲ τὸν ἀληθέστερον εἴπειν λόγον.

l-quar, non paucos exevlasi. Ad summum potentia apicem venisti, non fortunæ munere, ut multi fortasse dixerint, sed pro virtutis præmio dignitate hanc consecutus, ut ipsa quoque honoratior efficiatur, atque imperator 142 ob suum de te judicium laudetur. Sed hæc adhibe parva, adjungam aliquid ex rebus nostris. Pise doctrinæ mysteriis prius imbutus es, postea eam suscepisti. Verba enim tua memoria teneo, ac miraculo illo meæ aures adhibe circumsonant. Quod si his rebus hoc adjeceris, ut amicorum sis memor (adjudices autem, sat scio, atque ex præcritis rebus hoc conjicio), majorem nobis tui administrationem commovebis. Hæc humanæ felicitatis meta est, ipsa beatitudo. Porro ultra Gades mare ab hominibus trajici non posse, Pindaro docenti assentior. Quoniam autem magna consecutus, magnis quoque nominibus obstrictus es, teque Deus prius nostrum fecit, deinde nobis etiam commode præfecit, ac præterea ineptum est a tanto viro non maxima quæque postulare, hoc te a nobis admoneri patere. Nihil tam prefaturæ tuæ convenire existima (quandoquidem rursus episcoporum synodus celebratur, haud scio qua de causa, et quo modo co-untium), quam ut te præfecto, ac tua opera, Ecclesie ad pacem adducantur, etiam si eos, qui dissidia exercent, asperius oburgare oporteat. Quod si cupiam modum excedens esse videar, quod cum a negotiis recesserim, non tamen curam et sollicitudinem alijecerim, hoc ne mireris. Non enim quemadmodum thronis et supercilio, volentibus cessimus, ita etiam pietate: quin potius eo majorem fidem et auctoritatem apud te habiturus mihi videor, ut qui non rem meam privatam, sed publicam curem.

CLXXIV. EUDOXIO RHETORI.

Varias ad Eudoxium rhetorem epistolas, plerasque incerti propemodum temporis, hic propterea collocamus, quod vix junior Nicobulus hoc anno tardius Eudoxium audire poterit. Quippe qui primum Tyana profectus, ut scribendi celeriter artem edisceret, Theodoroque anno 381 exevit, aut ineunte 382, hujus utique episcopo commendatus, Cæsaream Cappadociæ, humaniorum litterarum et rhetoricæ causa missus est, ac tandem Constantinopoli, aliaque mox in urbe aliisve magistris, vivo etiam nunc ac jubente patre, diversis operam sophistis dedit anno, ut arbitramur, 384, cum anno sequenti Nicobulus pater obiit. Anno itaque 385 Nicobulus Eudoxium audiit, adeoque huic anno conveniunt epistola: omnes ad Eudoxium, in quibus de Nicobulo fit mentio, ceteræque ad ipsum Nicobulum scriptæ. Eudoxius autem ille Cappadocæ fuit, cognominis rhetoris filius, ac rhetor ipse insignis, isque Christianus, quem Gregorius Sophronio, Themistio, Saturnino, eloquentiæ nomine commendavit; eidemque ipsi Eudoxio charissima pignora, scilicet Nicobuli filios commendat litteris sequentibus et proxime secuturis.

Committit officis te supero. Prior enim, ut vides, D
(21) Τιμωτέρα. Cod. στυμωτέρα.
(22) Προσθήσω δὲ τι. Ita cod. In edit. δὲ decet.
(23) Προτελέσθης. Ita cod. 2022. At Bill., Montac. et Morel. προτελέσθης. Combef. προτελέσθης, πια doctrinæ rudimento imbutus. In edit. προτελέσθης.
(24) Προσθήσει δὲ. Hervag. corrupte legit in tertia persona προσθήσει, quemadmodum paulo infra τεκμήρομαι pro τεκμηριόμαι.
(25) Θαυμασόμεθα. Ita cod. et Combef. In edit. θαυμάζομεθα.
(26) Ἦτον μακαριότης. Ita cod. In edit. εἶτον μακαριότητος, quod Bill.: *Humanæ felicitatis seu beatitudinis meta est.*
(27) Γαδεῖρων. Ita cod., sic et scribit Pindarus, Nem. iv. Edit. Γαδύρων. Gades locus est inter Hispaniam et Africam, ubi mare permeabile esse negavit antiquitas. Unde adagium dictum est quo

A ἔξουσίας, οὐ τύχης ὄρων, ὡς ἂν οἱ πολλοὶ φαίεν, ἀλλ' ἀρετῆς ὄθλον ταύτην δεξάμενος, ἵνα καὶ αὐτὴ γένηται τιμωτέρα (21), καὶ βασιλεὺς ἐπαινωθῆ τῆς ἐπὶ σοὶ κριτέως. Ἐτι καὶ ταῦτα μικρά· προσθήσω δὲ τι (22) καὶ τῶν ἡμετέρων. Προτελέσθης (23) πρότερον τὴν εὐσέβειαν, εἰθ' ὕπεδέξω. Μέμνημαι γὰρ τῶν σὺν λόγων, καὶ τὸ θαῦμα ἔνχον εἶ τι ταῖς ἐμαῖς ἀκοαῖς. Εἰ τοῦτα προσθήσεις τὸ καὶ μεμνήσθαι τῶν φίλων (προσθήσεις δὲ (24) οὐδ' ὅτι, τοῖς παρελθούσι τοῦτο τεκμηριόμαι), μάλῃσιν εἰ θαυμασόμεθα (25). Οὗτος τῆς ἀνθρωπίνης ὁρος εὐδαιμονίας, ἦτον μακαριότης (26). Τὸ δὲ πρόσθε Γαδεῖρων (27) μὴ παρὰ τὸν εἶνα ἀνθρώποις, Πινδάρῳ φιλοσοφοῦντι πιστευόμεν. Ἐπει δὲ μεγάλων τυγῶν, μεγάλων καὶ ὑπέγχοις εἶ, καὶ σε πεποθήκα ἡμέτερον πρότερον, B εἶτα ἐπίστησεν ἡμῖν οὐ πῶν ὁ θεός, καὶ ἅμα τῶν ἀτόπων ἀνδρᾶ κοσούτων μὴ τὰ μέγιστα ἀπατῆν, ἐκεῖνο δέξαι με παρανοοῦντα. Μῆδεν οὕτω νόμιζε τῇ σῆ πρότειν ἀρχῇ (ἐπειθὲ πάλιν σύνοδος ἐπιστάκτων, οὐκ οἶδα δὲ ὅ τι καὶ ὅπως συναγομένων), ὡς τὸ ἐπὶ σοῦ καὶ ἐὰ σοῦ εἰρηνεύσασθαι (28) τὰς Ἐκκλησίας, κὰν βῆ σφοδρότερον ἐπιτημῆσαι τοῖς στασιαζούσιν. Εἰ δὲ τῷ δοκῶ περὶ τὸ εἶνα (29), τῶν μὲν πραγμάτων ἀναχωρήσας, τὴν δὲ φροντίδα μὴ καταλύσας, τοῦτο σὺ μὴ θαυμάζεις (30). Οὐ γὰρ ὡσπερ τῶν θρόνων καὶ τῆς ἑρρέως τοῖς βουλομένοις, οὕτω καὶ τῆς εὐσεβείας παρεχωρήσαμεν (31)· ἀλλὰ νῦν ἀδύνηστοι καὶ πλῆον, ὡς οἶμαι καὶ σοὶ C δοκεῖν, ὡς οὐδὲν ἴδιον, ἀλλὰ τὸ κενὸν θεραπεύουσας.

ΠΟΔ'. ΕΥΔΟΞΙῒ ΡΗΤΟΠΙ (32).

Nicū se τοῖς φίλοις. Ἐπιστέλλω γὰρ πρότερος, uti licebit, cum quis ad eum modum finemque pervenerit, ultra quem progredi non sinit natura. Hæc Bill.
(28) Εἰρηνεύσασθαι. Cod. εἰρηνεύσασθαι.
(29) Περὶ τὸ εἶνα. Bill.: *Nitium curiosus.* Combef.: *Superfluous.*
(30) Μὴ θαυμάζεις. Cod. et Combef. μὴ θαυμάζεις.
(31) Ἐνδεύεται παρεχωρήσαμεν. In edit. ἂν χωρήσαμεν, sed mendose, ait Bill. Unico enim verbo legendum ἀνωχώρησαμεν, quemadmodum vel uedocriter hujus linguae periti facile judicabunt. At nobis propter dativum, totæ βουλομένοις, rectius videtur παρεχωρήσαμεν, et sic habet cod. Hæc vox, inquit Combef., longe commodior ea quam Bill. sic asserte ex conjectura substituit: *Sic etiam pietate cessimus, ut nihil eam ad me spectare putanda sit.*
(32) Alias CXV. Scripta anno 385.

ὡς ἄρᾳ. Καὶ οὐδ' ἂν (35) ἐκαλλιπασάμην, εἴ ἴσθι (οὐ γὰρ ἐμὸν), εἰ μὴ μέγα ἐποοῦσθην τὴν σὴν φίλαν, μὴδὲ τῶν ἀναγκαίων ἐδόκει μοι, ὡσπερ ὑποδηγι πῶλον, διεγείραί σε πρὸς τὸ γράφειν. Μάλιστα δ' ἂν πρὸς τοῦτο παροῦνθεῖς, εἰ ἔχειν ἐνθυμηθεῖς, τίς ὢν, καὶ τίνοι, καὶ τὸ τίνοσ, δ γράφω, γράφω (34), καὶ οὗτι πρέπει τοὺς παῖδας, ὡσπερ τῆς οὐσίας τῆς πατρικῆς, οὕτω δὴ καὶ τῆς φίλας κληρονομοῖν. Πρὸς δὲ, κάκειν λογιζέσθαι καλῶς ἔχει, ὅτι σὺ μὲν ἀκμήν φιλοσοφείας (35) ἠμεῖς δὲ φιλοσοφῶν πατέρες, καὶ δεῖ ἐπιδεικνύσθαι (36) ἡμῖν τὴν ἀρετὴν, ὡσπερ τῶν ἀθλητῶν οἱ γενναῖοι τοῖς παιδοτρίβαις. Ἔγωγε τι καὶ μείζον τῶν εἰρημένων. Οὐ μικρὰ ἡμῖν φιλοσοφίας ἔμπρα παρὰ σοί· αἶμα ἡμέτερον ἐκπαιδεύεις, καὶ αἶμα τῶν ἔγγυστων. Οἶδα, οὐδὲ λέγω, τοὺς (37) τοῦ γινωσκάτου καὶ τιμιωτάτου υἱοῦ ἡμῶν Νικοβόλου παῖδας. Τοῦτοις (38) δ' ἂν συμπράτης, ἡμῶν μνημονεύειν οὐκ (39), οἱ οὐδένος ἄλλου φραζέτερι, εἰ τι δεῖ τοῖς λέγουσι πιστεύειν, κρῖνειν τε λόγους, καὶ σπουδῆν δοκιμάζειν (40), καὶ διδασκάλους δεξιούς ἀνηλεότερους ποιεῖν τοὺς ἐπαίους. qui, si iis qui id asserunt, fides habenda est, non mihi, quam quivis alius, idonei sumus, qui dō litteris iudicemus, ac studium et industriam exploremus, eruditosque magistros laudibus altius efferauius.

POE. Τῷ ΑΥΤῷ (41).

CLXXV. EIDEM.

Segnitie quodammodo laboranti Nicobulo studium ut suum opponat et diligentiam, Eudoxium iunctat Gregorius.

Πάλιν πρὸς σὲ ὁ Νικοβόλου ὁ ἐμός· καὶ πάλιν ἐγὼ περὶ τοῦ, μάλα σε σπεύδοντα καὶ αὐτὸν (42) ἐσπρόνουν. Ἐπεὶ δὲ φύσεως μὲν ἔχει δεξιότης (43) ὁ νέος (εἰ μὴ με ἀπατᾷ τὸ βούλευσθαι), ὃ δὲ τοῖς εὐφραίνει ὡς τὰ πολλὰ συνέσκευται, βῆθιμότερός ποὺς ἔστι, καὶ κέντρων (44) δεόμενος, τὴν παρὰ σεαυτοῦ σπουδῆν ἀντεστρέφει. Καὶ ἵνα τι τῶν ὑμετέρων εἴπω, τὸν μυθικὸν τέττιγα (45) μιμησάμενος, καὶ ἀντὶ τῆς βαγείσης νευρᾶς Εὐνόμου τῷ σὺ γενόμενος (46), ἀναπλήρωσον τὴν ὄψην. Οὕτω μοι δοκεῖς ἔνευδοκιμήσειν τῷ νέῳ καὶ ἡμῖν χαριεσθῆαι τὰ μέ-

Rursum ad te se confert meus Nicobulus; ac rursus ego supervacaneam operam sumo, qui te sponte tua currentem et ipsum iucitem. Quoniam autem egregia quidem indole est adolescens (nisi me cupiditas fallit), verum, quod iis, qui elegant ingenio sunt, persæpe adjunctum est, segnitie quodammodo laborat, calcaribusque indiget, studium tuum ac diligentiam oppone. Atque, ut de vestris litteris aliquid usurpem, fabulosam cicadæ imitatus, ruptæque chordæ vicem Eunomo tuo supplens, cantilenam exple. Hac ratione, meo quidem iudicio,

(35) Καὶ οὐδ' ἄν. In cod. et R. ἂν deest; delendumque proponit Bill.

(34) Τὸ τίνοσ, δ γράφω, γράφω. Ita cod. Par. et Pass. Combef. τὸ τίνοσ ἀγράφου γράφω. Proponit Bill. τὸ τίνοσ χερῶν ἢ γράφω, γράφω. In edit. τὸ τίνοσ ἀγραφοῦ γράφω.

(35) Οὗτι σὺ μὲν ἀκμήν φιλοσοφείας. Ita cod. Reg. 1405 et Combef. qui reddit: Quod etiam nunc in studiis philosophiæ incunabis. Montac. et Morel. καλῶς ἔχειν, σὺ μὲν ἀκμήν φιλοσοφείας. In edit. ὅτι σὺ μὲν ἀκμήν φιλοσοφείας.

(36) Καὶ δεῖ ἐπιδεικνύσθαι, usque ad παιδοτρίβας inclusive in cod. Pass. non legitur.

(37) Οὐδὲ λέγω, τοῖς. In cod. et apud Combef. τοῖς deest.

(38) Τοῦτοις. Ita cod. Reg. 1405, Montac., Murel. et Combef. In edit. τοῦτοις. Mox, δ' ἂν συμπράτης legimus cum cod. In edit. δ' ἂν συμπράτης.

(39) Μνημονεύειν οὐκ. Cod. Reg. et Combef. delent οὐκ, leguntque μνημονεύεις.

(40) Σπουδῆν δοκιμάζειν. Cod. Par. σπουδῆν δοκιμάζειν, studiosos eas exploremus. Mox legimus διδασκάλους δεξιούς, et ita duo cod. I. Reg. et Combef. In edit. δεξιούς; derst.

(41) Alias CXVI. Scripta eodem anno.

(42) Καὶ αὐτόν. Combef. καὶ αὐτός, et ipse excitem. Mox idem pro ἴπτι δέ, legit ἄπειδῃ.

(43) Ἐχει δεξιότης. Ita cod. et R. In edit. δεξιότης.

(44) Καὶ κέντρων. Ita Montac. At Combef. κέντρων. In edit. κέντρων.

(45) Τὸν μυθικὸν τέττιγα. Cod. R. et Combef. Πυθικόν. In antiquis edit. βυθικόν, sed falsa lectio, ait Montac., nec admittenda quam habet Bill. μυθικόν. Vera lectio, Πυθικόν, inquit Morel., ut ex initio prophetici Clementis Alexandrini colligit Montac., ex quo corrigat.

(46) Εὐνόμου τῷ σὺ γενόμενος. Ita cod. R. et Combef. Ita etiam Montac. et Morel. qui ait: « Eunomium cuius Locrensem intelligit Gregorius, cui similem contendit Nicobulum. » Ἐγομῖ ἂν σοι καὶ ἄλλον διηγῆσασθαι μῦθον, Εὐνομον τὸν Λοκρῶν καὶ τέττιγα τὸν Πυθικόν. Hæc Cleneus Alex.: Possunt quoque tibi aliam narrare fabulam, Eunomium Locrensem et cicadæ Pythicam. De Eunomo et cicadâ, vide Erasmus in adagio Acanthia cicada. In edit. καὶ ἀντὶ τῆς βαγείσης νευρᾶς ἐν νόμῳ τῷ σὺ γενόμενος, quod Bill.: Κυρίαρχη chordæ, cantu tuo inchoat.

gloriam 144 ex adolescente consequeris, maximoque beneficio nos afficies, qui tibi tuoque eruditioni non multa praeronimus.

Α γιστα, οὐ μὴ πολλὰ σοῦ καὶ τῆς σῆς λογιστικῆς ἐμπροσθεν ἀγομαίν.

CLXXVI. EIDEM.

POZ. TQ AYTO (47).

Sibi succensentem concessit Eudozium Gregorius, ipsique rursus tradit Nicobulum.

Quid tibi in nos accidisse dicemus, vir admirande? Quenam non scribendi causa? Non enim superbia et contemptum objicimus, nec desidiam, nec quod, quid scribas, non habeas. Neque enim tuum est his affectibus laborare. Nimirum illud est, de iambis illis nobis succensae, quos ille male perendus Valentinus expulit, idque te volente. Non enim hominis rhetoris ac facundi erat hominem ulcisci, qui prius iambos ejusmodi fundere minime dubitavit.

Τὶ φῶμαι πεπονημένα σε πρὸς ἡμᾶς, ὡ θαυμάσιε; τίς ἡ τοῦ μὴ γράφειν αἰτία; ὅτε ὑπεροφίαν ἐγκαλέσομαι, ὅτε ἀργίαν, ὅτε τὸ μὴ ἔχειν (48) ἢ τὰ γράφεις. Οὐ πρὸς σοῦ τὸ ταῦτα καθεῖν. Ἄπῳ τῶν ἰάμβων μητριακακίς (49), ὃν ὁ κακῶς ἀπολούμενος Οὐαλεντίνος προσέπεισε (50), καὶ ταῦτα σοῦ θέλωντος. Οὐ γὰρ ἦν βῆτορος ἀνδρὸς καὶ δευντοῦ ἀνδρὸς ἐκαμύνασθαι, ὅπως τις πρότερον (51) λαμβοποιεῖν τοιαῦτα κατετόμησεν.

At, o Achilles, ingentem iracundiam doma...

Ἄχιλλεῦ, ἔδραμον θυμὸν μέγαν...

namque nobis hastam tuam, hoc est, stilum move: ne alioqui, cum exigua perpressus sis, in majora, hoc est, in episcopale ingenium impetum facere videaris. Equita, venare, ingrediere arbitratu tuo, quantum quidem ad me attinet, nec quidquam jam scribemus, nec jocabimur. Ac de his satis, tanti amicitiam tuam facimus. Hactenus tecum jocati sumus. Quod autem non jam jocantium, sed serio agentium est, suavissimum filium nostrum Nicobulum rursus tibi tradimus. Ac velim eum a nobis accipias, ut a nobis; rhetoricum quidem opus patri, sophisticum autem nobis largiturus. Non enim dubito, quin si volueris, negotium felicem cursum habiturum sit. Admirandis autem sophistis supercilium duntaxat relicturus es, illudque, ut de augendis facilitatibus conflentur.

καὶ κίνησον αὐδῆς ἡμῖν τὴν γραφίδα, τὴν σὴν μέλαν· μὴ δόξης, μικρὰ πεπονηθῶς, ἀπαντῆν εἰς μέλιω, τὸν ἐπισκοπικὸν τρόπον (52). Ἰππευε, θῆρα, βιάζε εἰς ἀν ἰθάλης, ἐμοῦ γε εἰνεκα, ὅτε τι γράφομεν ἔτι, ὅτε προσπαίφομεν. Καὶ ταῦτα ἱκανῶς, τοσούτου τιμώμεθα τὴν σὴν φίλαν. Ἢ μὲν ὄν παιδιὰ (53) τοσαύτη, καὶ ἐπὶ τοσούτου. Ὅ ἐὶ οὐκ εἶται παιζόντων ἔστιν, ἀλλὰ καὶ ἴλιαν σπουδαζόντων (54), τὸν γλυκίστατον υἱὸν ἡμῶν Νικόβουλον, αὐθῆς ἔγγειρίζομέν σοι (55). Καὶ δέχοιο παρ' ἡμῶν ταῦτον, ὡς παρ' ἡμῶν, τὸ μὲν θητορικὸν ἔργον (56) τῷ πατρὶ χαρισόμενος, τὸ δὲ σοφιστικὸν ἡμῖν. Ὅλα γὰρ ἔτα θελήσαντι σοι τὸ πρῆμα ἐπιθέρομεν. Τοῖς δὲ θαυμασίοις σοφισταῖς τὴν ἄρρῳν μόνον ἀφήσεις, καὶ τὸ περὶ τοῦ πλείονος μάχεσθαι.

145 CLXXVII. EIDEM.

POZ. TQ AYTO (57).

Incerto licet in editis haec epistola sit inscripta, eam tamen Eudozio datam esse non dubium est. Tantam enim cum superioribus litteris ac sequentibus, quae ad eum scriptae sunt, affinitatem habet, ut illam non ad alium quam ad Eudozium scriptam esse constare videatur. Si quis autem tres epistolas quae sequuntur, huic praevias c. ntendat, ob ea maxime verba: Ut habeas quae contempstisti; ex quibus, cum haec epistolam scriptis Gregorius, Eudozium jam id fecisse videatur, ad quod eum Theologus his tribus litteris hortatur; si quis, inquam, contendat, non admodum refragabimur, modo vicium concedat, hoc anno has omnes epistolas scriptas esse. Alioqui importune Nicobuli mentio hic injecta foret, quem hoc anno tardius auditorem Eudozii fuisse non putamus.

Quonam pacto virtus tua se habet? nunquid, quantum ad Deum attinet, progressum fecimus?

Πῶς σοι τὰ τῆς ἀρετῆς ἔχει; καὶ εἰ κατὰ θεόν τι προσηλύθαμεν; ὁ παντὸς σοὶ μᾶλλον ἀρμύζειν (58)

(47) Alias CXVII. Scripta anno 385.
(48) Τὸ μὴ ἔχειν. Cod. et Combef. τοῦ μὴ ἔχειν.
(49) Μητριακακίς. Ita cod. Reg. B. 3, et Combef. In edit. ἡμῶν δεστ.
(50) Προσέπεισε. Combef.: Abunde ut expueret, adjecit; secundam enim, inquit, vox προσέπεισε molitionem indicat, ad quam ipse Eudozius priores viri iambos carpendo ipsius impulerit, et ideo σοῦ θέλωντος, ejus ratio subditur, οὐ γὰρ ἦν, etc., quod non interrogate lego cum Billio, sed asserte.
(51) Τὸς πρότερον. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. τις πρότερος, qui prior.
(52) Ἐπισκοπικὸν τρόπον. Ita cod. Reg. et R. Montac. ac Morel. In edit. ἐπισκοπικὸν ὄρον, quod Bill.: In episcopate solum. At Combef.: In episcopi mores et animum, quasi in eam rem Gregorius jocando aliquid intulerit.

(53) Ἢ μὲν ὄν παιδιὰ. Ita cod. In edit. παιδεία. Hoc τοσαύτη καὶ ἐπὶ τοσούτου delet Combef.
(54) Ἰλιαν σπουδαζόντων. Montac. φίλιαν σπουδαζόντων. Morel. ἴλιαν σπουδαζόντων, magnopere incitantium.
(55) Ἐγγειρίζομέν σοι. Montac. et Morel. ἔγγειρίζομαι σοι.
(56) Θητορικὸν ἔργον. Ita cod. Reg. B. 3, Montac., Morel. ac Combef. Hortatur Gregorius, ait Combef., ut sophistica posita vanitate, ad Christianam philosophiam transeat, ut et clarus epist. sequente. In edit. θητορικὸν ἔργον, quod Bill.: Ilietricam tantam.
(57) Alias CXIX. Scripta eodem anno.
(58) Σοὶ μᾶλλον ἀρμύζειν. Ita cod. 1405, et alii permulti; sic et Combef. In edit. οὐ μᾶλλον ἀρμύζειν. Pro ὁ ἄλλων ἀρμύζειν. Bill. proponit

ὀπλομαθόμενον. Ταῦτα γὰρ ἡμῶν φίλον καὶ ἀνερω-
 τῆν ἂν ἀκούειν. Τὰ δὲ ἄλλα χαίρειν ἔσσωμεν, ὅπως
 ἂν ἐξη (59). Καὶ τοι πάλιν εἰ βουλοίμθα (60) καὶ
 ταῦτα δεξιῶς ἔχειν, εἰ ἐν τούτῳ βουλοίμθα ἂν, ἵνα
 ἔχῃς ὧν ὑπερβαίης, καὶ πλείω φιλοσοφῆς ἐπὶ με-
 λῶσι (61). Ταῦτα καὶ προσιεργὸν παρ' ἡμῶν (62),
 καὶ τῷ καλῷ Νικοβούλῳ γενοῦ τοιοῦτος, ὅσον ἐπι-
 ζομεν. Εἰ ἂν δὲ (63) καὶ πλεον αἰτώμεν, τὴν ἀπλη-
 στίαν ἡμῶν, ὡς φιλότιμος, κέρραον.

POÏH. TŪ AYTŪ (64).

Hortatur hac epistola Eudoxium, ut contemptis opibus,

Νόμος ἦν Ἀθήνησι παλαιῶς, ὡς δ' ἐγὼ φημι, καὶ Β
 κάλλιστα ἔχον (65), ἐπειδὴν φθάσαιεν εἰς ἔθνη οἱ
 νέοι, πρὸς τέχνας ἀγαθοί, ἀγασθῆναι δὲ τὸν τρόπον
 τούτου· προσθέσθαι δημοσίᾳ ἐκαστοῦ τέχνην, ἔρ-
 γαζα, καὶ προσάγεσθαι τούτοις τοῖς νέοις· ὅτι δὲ
 τῆς (66) χαίρειν ἕκαστος, καὶ προστρέχων, τούτου
 καὶ τὴν τέχνην διδάσκεισθαι· ὡς τοῦ μὲν κατὰ φύσιν
 ἐπιτυγχάνοντος (67) ὡς τὰ πολλὰ, τοῦ δὲ παρὰ φύ-
 σιν διαμαρτάνοντος. Τί μοι βούλεται τὸ διήγημα;
 Καὶ οὐ φημι χρήνας, πρὸς φιλοσοφίαν γὰρ ἔχεις
 ἐπιτηδείως, ταύτης μὴ ἀμελεῖν, μηδὲ πρὸς ἄλλο τι
 μέλλον ἐθίζεσθαι (68) τῶν οὐκ οἰκταίων, ἣ ταύτης
 περιεχέσθαι πρὸς ἦν νέουκας, οὐχ οὐτε ἀρίστη μὴ
 ὄντι, ἀλλ' ὅτι καὶ προσηροτέρα. Τὸ δὲ μὴ
 βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ, καὶ ἣ παροιμία παιδεῖται (69),
 καὶ Ἰπποσύνην διδάσκει μὴ εἶδεν ἐθέλει (70) ἣ ποιή-
 σαι· μὴ εἰ γέννηται; καὶ καὶ τῆς Ἰπποσύνης δια-
 μέρτης (71), καὶ τῆς ψῆθς.

Porro non esse vi cohibendum fluminis cursum
 etiam ei, qui equitandi artem didicet, cantandi studio interdicti. Alioqui fore, ut nec equitatio-
 nem, nec musicam assequatur.

¹¹ Eccli. iv, 32.

οὐ μᾶλλον ἐρωτῆν, reddiditque : Quod quidem, meo
 iudicio, potius quam quidvis aliud ex te perscrutari
 conerit. Verum nihil mutare necesse est.

(59) Ὅπως ἂν ἐξη. Cod. ὅπως ἂν ἐξη.

(60) Κἀν εἰ βουλοίμθα. Cod. κἀν βουλοίμθα.

(61) Καὶ πλείω φιλοσοφῆς ἐπὶ μελῶσι. Com-
 bef. : Et majoribus auctis magis philosopheris.

(62) Παρ' ἡμῶν. Ita cod. et Combef., sicque legi-
 git Bill. In edit. παρ' ἐμοῦ.

(63) Εἰ ἂν δὲ. Ita cod. in edit. et deest.

(64) Alias LXIII. Scripta eodem anno.

(65) Καὶ κάλλιστα ἔχων, eaque longe optima.

(66) Ὅτι δὲ τῆς. Cod. ὅτι δὲ τῆς.

(67) Ὅς τοῦ μὲν κατὰ φύσιν ἐπιτυγχάνον-
 τος. Hæc sententia uno versu exprimitur :
 Naturæ sequitur semina quisque sua.

Ibi valet ingenium ubi intenditur ; ibi intenditur,
 ubi sponte sua et libenter versatur, cogente ne-
 minime.

(68) Μᾶλλον ἐθίζεσθαι. Cod. Pæs. R. et Com-
 bef. μᾶλλον ἐθίζεσθαι, potius te ipse per vim in-
 geras.

(69) Παροιμία παιδεῖται. Cod. Reg. et Combef.
 κελύει, jubet. Eccli. iv, 32. Noli nisi contra tor-
 rentem, nec cœcis contra ictum fluvii ; Græco : Καὶ
 μὴ βιάζου ῥοῦν ποταμοῦ, nec cursum fluvii violen-
 ter cohibeas. Quem locum ad eum accommodat
 Theologus qui naturæ suæ vim inferi, atque invita

quod tibi, potius quam quidvis aliud, appositum
 existimamus. Nam hæc sunt, quæ lubenter acisci-
 tari atque audire solemus. Cætera quoquo modo
 se habeant, valere sinemus. Quanquam, ut etiam
 ea te prospera habere cupiamus, hoc uno nomine
 cupiamus, ut habeas quæ contempstisti, ampliusque
 ob ampliora philosopheris. Hæc et salutationis
 causa a nobis accipe, et egregio adolescenti Nico-
 bulo talem te præbe, qualem speramus. Quod si
 plus etiam postulemus, nimiam nostram cupidita-
 tem, ut liberalis et munificus exple.

CLXXVIII. EIDEM.

*splendore, planebisus, tatoque dicendi genere, philo-
 sophiam amplectatur, Deoque adhaereat.*

Athenis vetus lex erat, eaque proo-judicio, præ-
 clarissime constituta, ut adolescentem, cum puber-
 tatis annos attingisset, ad artes duceretur, ducen-
 tibus autem ad hunc modum. Cujuslibet artis
 instrumenta publice proponebantur, atque ado-
 lescentes ad ea adducebantur. Quocumque autem
 delectari quævisset, ad idque accederet,
 hujus quoque artem edocebatur : quæ videli-
 cet ea, ut plurimum, recte succedant, quæ natura
 duce aggredimur ; ac contra ea, quæ invita natura
 suscipiuntur, spem frustrari soleant. Quorsum au-
 tem spectat hæc narratio ? Nimirum hoc aio tibi
 providendum esse, ne philosophiam, ad quam na-
 tura optime comparatus es, negligas ; aut cuiquam
 alii arti, quæ tibi non satis apta sit, potius assue-
 scas, quam hanc complectaris ad quam natura
 propendens, non modo quia præstantissima est, sed
 etiam quia ad naturam tuam accommodatior.

parœmia quoque ipsa 146 docet **, ac poësis

Minerva aliquid tentat. Huic simile est illud Ho-
 ratii, l Epist., x, 24, 25 :

Naturam expellas furca, tamen usque recurret,
 Et mala perumpellat furtim vestigia victricis.

(70) Ἐθεῖν ἐθέλει. Cod. Reg. et Combef. ἐθέ-
 λειν. Anthologia Epigrammatum libro, cap. 70,
 pag. 108 :

Πᾶτε μὲ θρυλλήσαντες ἐμὴν ἀπεκρίσται· αὐθῆν;
 Ἰπποσύνης ἰκπύων ἐδῶν, καὶ ἀνοδὸς δεῖδεν·

D Ἦν δὲ τις ἰκπύων δεδωῶς ἐθέλησεν δεῖδεν,
 Ἀμφοτέρων ἡμαρτε, καὶ ἰκπύωνης καὶ αὐθῆς.

Hic Nestori quaerenti eur tantopere a scriptoribus
 ac poësis celebratus, a nemine eorum ut canendi
 peritus prædicetur, respondet poëtæ res diver-
 sissimas esse, equitare et canere ; neque fieri
 posse ut unus aliquis in utroque genere excellat ;
 Nestorem autem equitem esse, ac ea propter mi-
 rum non esse, si ut cantor minimè celebraretur.
 Vide Erasmus in adagio : *Equitandi peritus ne
 canet.*

(71) Ἰπποσύνης διαμέρτης. Hoc proverbio ad-
 monemur, ait Bill., eas artes colendas et exercendas
 esse in quibus studium nostrum collocavimus.
 Unde illud Aristophanis perulgatum : Ἐρδὸς τις,
 ἦν ἕκαστος εἰδότη τέχνην, quam quisque norri artem
 in hæc se exercet. Citatur a Cicer., diapat. i Tu-
 sculana. — Mallem legere, in tertia persona, δι-
 αμάρτη. Edit. PATROL.

Quæ autem est hæc naturæ aptitudo? Ut quidem ipse te spectando animadverti, primum vitæ et morum tranquillitas atque simplicitas, animusque ad has vitæ fraudes et imposturas parum appositus et idoneus. Tum quia præstanti es animi indole, menteque alta et erecta, atque ad contemplationem levi et expedita. Huc accedit adversæ cura valetudinibus, et corporis infirmitas: nam hoc quoque non leve ad philosophiam pondus habere Platoni visum est. Quin etiam es ætate, ut jam animi perturbationes inflectantur. Nec vero paupertate tam frangi tibi videris, quam gloriam. Jam quod erubescere scis, in eo non rhetorum morem refert. Sed neque scolesta tibi lingua est, nec malis effectus es, nec circumforaneus es, nec denique, ut rem paucis complectar, quidquam eorum habes, quibus forensæ hominem Democritus fingit atque instruit, vir scilicet popularis gubernationis peritia Aristophane potior. Verum cum rhetor voceris, quidvis tamen potius, quam quocumque mores attingat, inter rhetores censeris. Quocirca noli id philosophiæ, quod jam accepisti, proicere, nec secundas potius in secundis rebus, quam primas in maximis habeas. Atque ut etiam primas eloquentiæ tibi demns, ne sustineas inter graculos excellere, cum aquila esse possis.

147 Quosque ob res parvas huiusque reptantes infamur, atque inter adulescentulos et fabulas ludimus, et a plausibus in altum attollimur? Miremur hiuc, viri efficiamur, somnia projeciamus, umbras prætereamus, alius vitæ oblectamenta, plusque doloris quam voluptatis habentia, relinquamus. Alios occupatos teneant, jactent, ludificentur invidia, et tempus, et fortuna. Quod scilicet rerum humanarum inconstantiam appellunt, valeant throni, principatus, opes, splendores, elationes, casus, viles hæc et despicibilis gloriola,

(72) Ὁ πρότος καὶ τό. Ita cod. Reg et Combef. In edit. ὁ πρότος ἐστὶ καὶ τό.

(73) Ἡ νοσοκομία. Bill.: Adversa valetudo.

(74) Δοκῆ τῶ Ἰλλάτων. Ita Montac. et Combef. In edit. τὸ Ἰλάτων, Platoni visum est; ac proinde, ait Bill., Arcadumiam insalubrem Atticæ locum elegisse dicitur, ut nimis bonus corporis habitus, tanquam nimia vitis luxuries amputaretur. Vide Ficium in ejus Vita.

(75) Τὰ πάθη κλίνεσθαι. Combef.: Ut jam perturbationes atque vitia fatigant et concidunt. D. Mox, πρὸ κάπτεσθαι, morderi, reddidit Bill. κάπτεσθαι, frangi; sicque legendum proponunt Montac. et Combef.

(76) Οὐδὲ γέγονας κακός. Ita cod. 2022, ac Combef. Alias κακός, nec male indolis homo es; vel, male natus es. Bill.: Nec male factus es. In edit. οὐδὲ γέγονας κακός, at forte legendum οὐδὲ γέγονας κακός, neque clamans impudenter, more scilicet quorundam philosophorum.

(77) Δημόκριτος ὁ κρείττων εἰς δημαγωγίαν Ἀριστοφάνους. Ita cod. R. ac Combef. Hinc lectioni favet quod de Democrito scribit Suidas: ἦρξε δὲ ἐν Ἀθήναις, διὰ τὴν ἐκτύπὸν σοφίαν τιμηθεὶς, προΐειτ ἐν Ἀδελτηνῶν δημοκρατίᾳ. Qui honor propter ipsius sapientiam habitus fuit. Qui etiam respuit Athenas, cognominatus fuit sapientia, et clarissimum inter philosophos nomen obtinuit: eum itaque merito Aristophani comico anteponit

Ἄλλὰ τίς ἐπιτρεδίουτος; ὡς γοῦν ἐμοὶ θεωρήσαντι κατεφάνη, πρῶτον μὲν ὁ τρόπος καὶ τὸ (72) τοῦ ἤθους γαλήνην τε καὶ ἀσυχρον, καὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου στροφὰς ταύτας ἀνεπιτήθεον. Ἐπειτα τὸ τῆς ψυχῆς εὐφυεὶς καὶ ὑψίον, καὶ πρὸς θεωρίαν εὐκίνητον. Τρίτον ἡ νοσοκομία (73), καὶ τὸ τὸ σώματος ἀσθενεὶς: ἐπειδὴ καὶ τοῦτο οὐ μικρὸν εἰς φιλοσοφίαν εἶναι δοκεῖ τῶ Ἰλάτωνι (74). Καὶ μὴν καὶ ἡλικίας οὕτως ἔχεις, ὡς ἦδη τὰ πάθη κλίνεσθαι (75). Καὶ τῇ πινύᾳ οὐ κάπτεσθαι μοι δοκεῖς μᾶλλον ἢ καλλωπίεσθαι. Τό τε ἀλοχύνεσθαι εἰδέναι, οὐ κατὰ ῥήτορας. Ἄλλ' οὐδὲ φωνὴ μαρὰ σοι, οὐδὲ γέγονας κακός (76), οὐδὲ ἀγοραῖος εἶ, οὐδὲ τι τῶν τοιοῦτων ἔχεις, ἢ' εἰπω συντόμως, οἷς πλάττει τὸν ἀγοραῖον Δημόκριτος ὁ κρείττων εἰς δημαγωγίαν Ἀριστοφάνους (77). Ἄλλὰ ῥήτωρ καλοῦμαι, πάντα πρότερον ἢ κατὰ τὸ ἦθος τελεῖς εἰς ῥήτορας (78). Μὴ τοίνυν θελήσῃς πρόδρασις τῆς φιλοσοφίας ὅσον προεληφας, μηδὲ τὰ δευτέρα ἔχῃς (79) ἐν τοῖς δευτέροις μᾶλλον ἢ τὰ πρῶτα ἐν τοῖς μεγίστοις. Εἰ δὲ καὶ τὰ πρῶτα τῶν ἐνταῦθα δοίμεν, ἢ' ἀνάσχῃς ἀριστεύειν ἐν κολοαῖς (80), ἀεὶς εἶναι δυνάμενος.

Μέχρι τίνος φυσώμεθα τοὺς μικροὺς καὶ χαμᾶ ἐργομένους, καὶ παίζομεν ἐν μετριοκρατίᾳ καὶ πλάσμασι, καὶ ὑπὸ τῶν κρῶτων αἰρόμεθα; Μεταδόμεν ἐνευθεῖν, ἀδρόες γενώμεθα, βίβωμεν τὰ ὄνειρατα, παραδράμομεν τὰς σικὰς, ἄλλους παρώμεν τὰ τετραπὰ τοῦ βίου, καὶ πλεόν ὄνησθρα. Ἄλλους πραγματευέτω (81), καὶ μεταρβητικέτω, καὶ παίζέτω, φθόνος, καὶ χρόνος, καὶ τύχη. Ὅ δὲ φασι τῶν ἀνθρωπίνων τὸ ὄστατον καὶ ἀνώμαλον (82), ἐβήτωσαν θρόνοι, δυναστεῖαι, πλοῦτοι, λαμπρότητες, ἐπάματα, πτώματα, τὸ εὐτελεῖς τοῦτο δοξάζομεν καὶ ἀπόπτυστον, ὡ

Gregorius. In edit. οἷς πλάττει τὸν ἀγοραῖον Δημόκριτον εἰς δημαγωγίαν Ἀριστοφάνη, quod Bill.: Quibus Aristophanes forensæ illum Democritum ad popularem gubernationem fingit atque instruit.

(78) Τελεῖς εἰς ῥήτορας. Rhetores enim antiqui obtreactionis et malevolentiae vitio magna ex parte laborabant. Hæc Bill.

(79) Τὰ δευτέρα ἔχῃς. Cod. Par. et Combef. ἔχῃς.

(80) Ἀριστεύειν ἐν κολοαῖς. Hoc proverbio admonemur, ait Bill., præstare inter optimos et præstantissimos viros qualemcunque locum tenere quam primum inter perditos et profligatos: contra quam de Casare legitur, qui in parvo quodam et ignobili oppido primus esse inlebat, quam Romæ secundus. Sed profecto ut olim Crotonitarum postremus reliquorum Græcorum primus esse dicebatur, ita qui vel extremum inter viros Christianos tenet locum, etiam optimo gentili, vel eo qui inter homines mundo addictos probatissime vivit, præstantior censendus est.

(81) Ἄλλους πραγματευέτω. Cod. Par. et B. 3, ἄλλους πνευέτω καὶ μεταρβητικέτω φθόνος, ἄλλος ludificentur et jactent invidia, etc.

(82) Ὅ δὲ φασι τῶν ἀνθρωπίνων τὸ ὄστατον καὶ ἀνώμαλον. Quæ sequentibus apertius jungi credimus, hæc verba Bill. refert ad ea quæ præcedunt, redditque: Et fortuna, sic enim rerum humanarum inconstantiam appellant.

μᾶλλον ἀδοξήσεται τις ἀλόγως (83), ἢ γελώμενος ἂν ταῖς μεγάλῃς ταύτης σατηνῆς παίγνιά τε καὶ θεατρικοματά· Ἡμεῖς δὲ τοῦ λόγου περιβράζομεν, καὶ θεὸν ἀντὶ πάντων ἔχειν ἐλώμεθα, τὸ μόνον διαρκὲς ἀγαθὸν καὶ ἡμέτερον· Ἴν' ἡμῖν καὶ τὸ ἐναυθὰ εὐδοκίμειν γένηται, τότε εἰ μικροὶ (84), καὶ τοῦτο ζητούσιν, ἢ τὸ ἐκείθεν πάντως· ἐπειδὴ τῆς ἀρετῆς ἄθλον, θεὸν γενέσθαι (85), καὶ τῷ καθαροῦ ἐπιφωτῆ καταστράπτεισθαι, ἢ ἐν τῇ τρισσῇ μονάδι (86) θεωροῦμεν, ἢς νῦν μετρίως ἔχομεν τὰς αὐγὰς. Πρὸς ταῦτα ἴθι (87), πρόβαινε, περὶ τῇ διανοίᾳ, λαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, μηδαμοῦ στήρι τῶν ἐλπιδῶν, ἕως οὗ (88) εἴθρῃ ἐπὶ τὸ ἄκρον ἔφετον καὶ μακρίον· καὶ ἡμεῖς ἐπαινέσεις, εὖ οἶδα, νῦν μὲν ὀλίγα, μικρῶ δὲ ὑστερον ἀφρονώτερα, ἐπειδὴν ἴθρῃ σεαυτὸν ἐν οἷς ὑπάρχου- μεθα, καὶ μὴ κενὴν μακρίαν τοῦτα εὐρίσκῃς (89), μετὰ δὲ διανοίᾳ ἀναπασμούς, ἀλλὰ πραγμάτων ἀλ- θειαν.

ex qua plus capiat dedecoris quispiam, si eam re- portet atque superbiat, quam si irrideat inagnae hujus scenae ludicra, nugaeque theatricas. Nos Verbum complectamur, ac pro omnibus rebus Deum habere optemus, solum, inquam, perenne illud bonum et nostrum. Ita fiet, ut hic quoque splendorem assequamur, quoadiu nimirum parvo adhuc animo sumus, idque appetimus, aut certe in futuro aevo; quandoquidem virtutis praemium est, Deum fieri, ac purissimo illo lumine irradiari, quod in trina unitate consideratur, cujus nunc radiis leviter tantum perstringimur. Ad haec contende, progredere, animo volita, vitam aeternam arripe, nusquam spes tuas siste, quousque ad illud summe expetendum et beatum bonum perveneris. Ac nos, mihi crede, laudabis, nunc quidem parcius, paulo post autem uberius et copiosius, nempe cum in eo rerum statu, quem tibi polliceamur, teipsam conspexeris, ac non inanem felicitatem, nec mentis figmenta, sed rerum veritatem haec esse inveneris.

ΠΟΘ. Τῷ ΑΥΤῷ (90).

CLXXIX. EJDEM.

In epistola 179 sic ab abrupto incipit Gregorius: Quid ais? num te his verbis permovemus, et docendi munus despones? Quae verba aperiunt non possunt superiorem referre ac designare epistolam. Jam permotum Eudozium, ut Deum artissime complectatur perurget Gregorius

Τί φῆς; πελομέν τε τοῖς λόγοις τούτοις, καὶ με- ταθήσῃ (91) τὴν παιδευσίν, καὶ μεθ' ἡμῶν ταχθήσῃ τῶν ποτὲ κατὰ σέ, νῦν δὲ, εἰ δέουσι εἰπεῖν, ὑπὲρ σέ; ἢ δεῖ σοῦ κατεπάρειν μακρότερα; μηδαμῶς, ὡ θαυμάσιε, μὴ τοῦτ' ἀναμείνῃς. Αἰσχρὸν γάρ τὸ πλεόν ἔχοντα, τὸ πᾶν ἐλλείπειν. Εἰ γάρ ἡ ἀρχὴ (92) τὸ ἡμῶν τοῦ παντὸς γίνεται, τοῦ ἡμῶν τοῦ πλεόν τί ἄλλο γέ, ἢ τὸ πᾶν; Εἰ μὲν οὖν ἀρκούντες ἡμεῖς εἰς παραλίθειν, ἔχει ταῦτα καλῶς, καὶ μηδὲν πλεόν ἐπιγρητέσθαι. Εἰ δὲ δεῖ σοὶ καὶ χριστοστος συμ- βούλου, μετὰ βουλής μὴν οἰκονοπεῖν Σολομών σοι παρακλιέσθαι (93), ἵνα μὴ τῇ τοῦ βίου μέθῃ καὶ δίνῃ περιτραπήῃ. Ἐγὼ δὲ τί φημι μικρὸν τῆς συμβουλῆς παρατρέψας· Μετὰ Θεοῦ βουλεύου, καὶ οὐ διαμαρτήσεις τοῦ δέοντος.

Quid ais? num te his verbis permovemus, et docendi munus despones, atque ad nos, qui quondam tui similes eramus, nunc autem, si per te ita loqui liceat, te superiores sumus, te aggregabis? An tu longiori 148 oratione demulcendus es? No, quaezo, mirifice vir, ne id exspectes. Turpe enim est, eum qui ampliorem habeat partem, totum non adipisci. Nam si principium totius rei dimidium est, quod dimidium excedit, quid aliud, quam totum esse queat? Ac si quidem consilio nostro contentus es, praclare res habet, nec quidquam praeterea requiritur. Sin autem tibi praestantior monitoris opus est, illud quidem monet Salomon **, ut cum consilio vinum bibas, ne mundi hujus tentumulentia et vertigine agaris. Ego autem consilio meo nonnihil immutato, hoc dico: Cum Deo consilium cape, et ab officio minime aberrabis.

** Eccl. xxxi, 32.

(83) Τίς ἀλόγως. Montac. et Morel. αἰωρού- μενος. Hunc locum vertit Bill.: Ex ea plus dedecoris quispiam capiat, si animo efferatur quam si irrideatur, ac deique magnae scenae ludicra, nugaeque theatrica. Eleim in τὰ παίγνια regi potest, vel a participio γελώμενος, pro γελῶν, vel a verbo ἐρρέτωσαν... legantur παρενθετικῶς, participio γελώ- μενος passivae sumpto.

(84) Τότε εἰ μικροί. Ex caelesti philosophia, inquit, hoc assequeris, ut (si in hac vita clarum et celebre sis nomen tuum (siquidem nondum eo proventus sis ut humanam gloriam spernas), et in futuro aevo splendidi et illustre.

(85) θεὸν γενέσθαι. Montac. et Morel. πληστόν θεῶ γενέσθαι. Deo proximum fieri.

(86) Ἴν' ἐν τῇ τρισσῇ μονάδι. Bill.: Quod in triplici unitate. Sed vox tritici durior nimium, nec probata theologis.

(87) Πρὸς ταῦτα ἴθι. Sic enim legendum, ait Bill., ut in Frob., non ἴθε, ut in Hervag. et in quibusdam edit. Mox, περὶ τῇ διανοίᾳ. Ita cod. Par. et Combef. In edit. περὶ τῇ διανοίᾳ. Montac. et Morel. περὶ τὴν διάνοιαν.

(88) ἕως οὗ. Ita cod. 2022. In edit. οὗ deest.

(89) Ταῦτα εὐρίσκῃς. Cod. Reg. εὐρίσκεις.

(90) Alias CLXX Scripta edendo anno.

(91) Καὶ μεταθήσῃ. Bill.: Et eruditionem commutabis. Montac. et Morel. ἵνα μεταθήσῃ.

(92) Εἰ γάρ ἡ ἀρχή. Ita tres codd. Reg., sicque legendum proponit Bill. In edit. ἡ γάρ ἀρχή, deest et. Sic Horat., I Epist. ii, 40:

Dimidium facti, qui capiti, habet.

(93) Παρακλιέσθαι. Plures codd. et Combef. διακλιέσθαι. Mox, τοῦ βίου. Sic Par. et tres Regg. Edit. nonnulli τοῦ ὄντου.

CLXXX. EIBEM.

ΠΙΓ. ΤΩ ΑΥΤΩ (94).

*Respondisse videtur Eudoxius, sibi nondum omnino persuasum, ut se totum ad philosophiam sanctio-
nem conferret, animo tamen jam philosophari. Etiam rescribens Gregorius, animique propositum istud
laudans, adiecit: etiamsi nondum philosophiam proficaris; eumque ad majora miro artificio promovere
conatur.*

Egregio quidem, mi, satus es patre, ut de te A
audio. Tantum attolle te, prospere incede, et
regna **: nosque laudes tuas praedicabimus, etiamsi
nondum philosophiam proficaris. Neque enim ad
ea quae dicis, magis animum adieciimus, quam ad
ea quae facis: quandoquidem hoc quoque ipsum,
philosophiam non proficari, valde philosophicum
est. Quod de oratore Lysia censor Dionysia ait,
nempe hoc ipsum quod artificio careat, summi ar-
tificii esse.

Πατὴρς μὲν (95) εἰς ἀγαθόν, φιλῶν τέκος, ὡς
πυνθάνομαι περὶ σοῦ. Μόνον ἐπαύρου, καὶ κατευ-
οδοῦ, καὶ βασιλευε· καὶ ἡμεῖς εὐφημήσομεν (96), κἀν
μὴ πω τὴν φιλοσοφίαν ὁμολογήῃς. Οὐ γὰρ οἷς λέγεις
προσέχομεν ἄλλω, ἢ οἷς ποιεῖς· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ
τὸ μὴ ὁμολογεῖν τὴν φιλοσοφίαν, σφόδρα φιλόσοφον.
*Ὁ περὶ τοῦ λυσίου τοῦ ῥητορῶς φησὶν ὁ κριτικός (97)
Διονύσιος, ὅτι τὸ ἀπαρῶν (98) αὐτοῦ λῶν ἐντεχνῶν
ἔην.

CLXXXI. SATURNINO.

ΠΙΙΑ'. ΣΑΤΟΥΡΝΙΝΩ (99).

*Hac epistola Eudoxium Gregorius commendat Saturnino, qui hoc anno consulatum inuit. Quod re. primis
litterarum verbis significatur: Etsi imperii fastigium aditum omnem intercludit. Opportuniori loco collo-
cari haec litterae non poterunt.*

Etsi imperii fastigium aditum omnem interclu- B
dit, at benigna tamen et facilis est amicitia, qua
factum est, ut hanc precationem tibi offerre non
dubitarem. Ad omnia tua erga me beneficia hunc
cunulium adde. Ducissimum ac disertissimum fi-
lium nostrum Eudoxium, virum et vita et do-
ctrina virtute tuo dignum, velim libenter videas;
ac si qua in re probatilis tuae ope indigerit, praes-
sidio tuo digneris. Nos autem preces tibi repende-
mus: quam unam gratiam, iis, qui bene de nubis
merentur, referre possumus.

Εἰ καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς (1) ὕψος ἀπρόσβουτο, ἀλλὰ φι-
λάνθρωπον ἢ φίλῶν, δι' ἣν ἐπαρρήσαμεν ταύτην σὺ
προσαγαγεῖν τὴν παράκλησιν. Πᾶσιν οἷς εὐ ποιεῖ-
κας ἡμῖν (2), καὶ τοῦτο πρόσθετος· τὸν λογιώτατον
υἱὸν ἡμῶν Εὐδόξιον, ἀνδρα καὶ βίῳ καὶ λόγῳ τῆς
σῆς ἀρετῆς ἄξιον, καὶ ἄλλα ἡρώδης ἰδεῖν καταξίω-
σον, καὶ τῆς (3) παρὰ σοῦ προστασίας ἀξιῶσαι,
περὶ ὧν ἂν δεῖται τῆς σῆς καλοκαγαθίας. Ἥμεῖς δὲ
ἀντιδώσομεν τὰς εὐχὰς, ἧ μόνῳ δυνατόν ἡμῖν τοῖς
εὐεργέταις ἀμείβεσθαι.

149 CLXXXII. GREGORIO NYSSENO.

ΠΙΙΒ'. ΓΡΗΓΟΡΙΩ ΝΥΣΣΕΩ (4).

*Non senes obsecuravimus, Gregorium, postquam Constantinopoli in patriam reversus sit, nulli labori pe-
perci-se, ut Nazianzenae Ecclesiae episcopus praeficeretur. Precibus tantem, supplicationibus et clamoribus,
toto compos factus est: et Eulalius, Gregorii consobrinus, vir venerabilis, Nazianzi episcopus creatus est,
exente anno 382 vel 383 ineunte. Verum invidia morsibus iterum patuit Gregorius, Nazianzenam Eccle-
siam, utpote parvam ab eo despicit, prius adversarii officiebant. Postquam autem Eulalius consecratus
fuit, eum, invito ac repugnantem Gregorio, consecratum et praefectum fuisse Ecclesiae Nazianzenae, tantum-
que non expulsam Theologum praedicantem. Hanc calumniam repellit Gregorius in epistola quae sequitur, et
narrat quomodo rogatu suo Eulalius creatus sit episcopus.*

Hei mihi, quia incolatus meus prolongatus est **: C
et quod malorum caput est, bellis et seditioibus
res nostrae flagrant, nec pacem, quam a sanctis
Patribus accepimus, servavimus. Hanc non dubito,
quin ipse restituas, in Spiritus illius virtute, qui,
et te, et omnia tua regit ac moderatur. De nobis
autem, ne quisquam, obsecro, falsos sermones
jacet, nec de dominis episcopis, tanquam videlicet
inivitis nobis ac repugnantibus episcopum alium

Οἶμοι διτι ἡ παροικία μου ἐμακρότη· καὶ τὸ
κεφάλαιον τῶν κακῶν, ἐν πολέμῳ καὶ στάσει τὰ ἡμέ-
τερα, καὶ ἣν παρελθόντων παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων
εἰρήνην, οὐκ ἐτηρήσαμεν. Ταύτην μὲν οὖν οἶδ' ὅτι
αὐτὸς ἀποκαταστήσεις (5), ἐν τῇ δυνάμει τοῦ σέ τε
καὶ τὰ σὲ φέροντος Πνεύματος. Ἡμῶν δὲ μηδὲ
καταφευδέσθω, παρακλήσῳ, μηδὲ τῶν κυρίων τῶν
ἐπισκόπων, διτι ἀπόντων ἡμῶν, ἄλλων ἐπακέρησαν
ἡμῖν ἐπίσκοπον. Οὐ γὰρ τοσούτων αὐτοῖς ἀπαρρήμα-

** Psal. xxiv. 5. ** Psal. cxix. 5.

(94) Alias CXXI. Scripta eodem tempore.
(95) *Ἰκατός μέρ.* Ita codd. tres Regg. In edit.
m. deest.
(96) *Εὐφημήσομεν.* Codd. quatuor Regg. et D
Montac. εὐφραμήσομεν, bono letoque animo erimus.
(97) *Κριτικός.* Cod. Regg., Montac. et Morel
Κρητικός. Ut sunt enim, ait Combef., Dionysii plu-
res, sic fere omnes ex patria distincti.
(98) *Ἀπεχθων.* Ejus simplicitas valde artificiosa.
(99) Alias CLXXXII. Scripta anno 383. — *Σα-
τουρνήω.* Cod. Pass. et Combef. Σατορνήω. Mon-

tac. et Morel. Σατορνήω στρατηλάτῳ. *Saturnino
magistro militum.* Cod. Regg., Σατορνήω στρατη-
λάτῳ.
(1) *Τὸ τῆς ἀρχῆς.* Cod. Regg., Montac. et Morel.
τὸ τῆς ἀρετῆς, virtutis fastigium.
(2) *Ἥμῖν.* Ita cod. 1405. In edit. ἡμᾶς.
(3) *Καὶ τῆς.* Ita cod. Regg. et deest in edit.
Mox, σοῦ. Ita Pass. et alii cod. In edit. σεαυτοῦ.
(4) Alias XLII. Scripta anno 385.
(5) *Ἀποκαταστήσεις.* Ita cod. Reg. et Pas. In
edit. ἀποκαταστήσεις.

μεθα, οὐδὲ οὕτως ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς ἀπεχθῶς. Ἄλλὰ πολλὰ δεηθείς διὰ τὴν ἑμαυτοῦ νέκρωσιν, καὶ ἅμα τὸ βάρος φοβηθείς τῆς Ἐκκλησίας ἀμελουμένης, ταῦτην τε ἤγησα παρ' αὐτῶν χάριν, οὕτε κακὸν ἐναντιουμένην, καὶ ἡμᾶς ἀναψύγουσαν, δοθῆναι τῇ Ἐκκλησίᾳ ποιμένα, ὃς καὶ δίδουσι ταῖς σαῖς εὐχαῖς, ἀξίος τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας· ὃν καὶ εἰς χεῖράς σου εἴθημι (6), τὸν αἰδεσιμώτατον Εὐλάλιον, τὸν θεοφιλοτάτον ἐπίσκοπον (7), οὗ καὶ ταῖς χερσὶν ἐναποψύξαίμεν. Εἰ δέ τις οἴεται μὴ χρῆναι ζώντος ἐπισκόπου (8) ἄλλον χειροτονεῖν, ἴστω μὴδ' ἐνταῦθα κρατῶν (9) ἡμῶν. Πᾶσι γὰρ ἔβηλον, ὅτι μὴ Ναζιανζοῦ, Σασίμων δὲ προσεβλήθησαν, εἰ καὶ πρὸς ὄλιγον αἰῶτα τοῦ πατρὸς, καὶ τῶν ἱερευσαίντων, ὡς ζῆνοι τὴν προστασίαν κατεδεξάμεθα.

me non Nazianzi, sed Sasimorum antistitem creatum fuisse, tametsi in patris reverentiam, et eorum, qui supplices hoc a me contenderunt, ad breve tempus prefecturam quasi hospites suscepimus.

ΠΡΩΤ. ΘΕΟΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠῒ (10).

Quamvis per calamitiam Eulalium inivitis episcopis prefectum fuisse Ecclesie Nazianzenae predicarent Gregorii adversarii, ordinationi tamen Eulalii Helladius Caesariensis episcopus obstitisse, violatogue canones videtur objecisse; sed dicera ratione; nempe quod Ecclesiam apud quam ordinatus fuerat, deseruisset. Mala huius famae increbescens admonitus Gregorius a Theodoro, quisquis ille sit, esse alterius provinciae episcopus, seu Tyansenis, ut habent editi, hanc ad eum epistolam scripsit, in qua multiplici calumniarum generi occurrit; multipliciti, inquam; neque enim unam tantum, sed omnes et singulas depellit. Præterea Bosporium defendit.

Ἔσχε τι παρ' ἡμῶν ὁ φθόνος, ὃν οὐδέεις βρβδῖος β δὲρρυεν. Ἰδοὺ καὶ Καππαδόκιον στασιάζομεν (11), ἴν' οὕτως εἴπω· τὸ μὴ πρότερον ἀκουσθῆν, μὴδὲ πιστευθῆν κακὸν, ὅπως μὴ καυχῆσθαι πάσα ὀαρεῖ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' εἰδόμεν, ἅπαντες ὄντες ἄνθρωποι, καὶ μὴ (12) προχάρως ἐτέρων (13) καταγινώσκωμεν. Ἄλλ' ἔμοι τι κέρδος καὶ παρὰ τῆς συμφορίας (εἰ δαὶ παραδόξως εἰπεῖν). καὶ οὕτως (14) ῥόδα ἐξ ἀκανθῶν, ὡς ἡ παροιμία, συλλέγομεν. Ἐγὼ γοῦν οὕτως πρότερον οὕτε κατ' ἕβην συντετυχηκώς τῇ σῇ εὐλαθείᾳ, οὕτε διὰ γραμμάτων ὤμιληκώς, ἀλλὰ τῇ περι σοῦ φήμῃ μόνῃ καταυαζόμενος, νῦν εἰς ἀνάγκην (15) ἔβηλον τῆς διὰ τῶν γραμμάτων

† I Cor. 1, 29.

(6) *Eiς χεῖράς σου εἴθημι*. Montac., Morel. et Combef. παρατίθημι, quem apud te quoque in manus depono.

(7) *θεοφιλοτάτου ἐπίσκοπου*. Ita cod. Montac., Morel. et Combef. In edit. θεοφιλῆ ἐπίσκοπον, quæ verba Bill. non reddidit.

(8) *Μὴ χρῆναι ζώντος ἐπισκόπου*. Montac. et Morel. ἔτι μὴ χρῆ ὄντος ἐπισκόπου. Combefisio ὄντος magis placet quam ζώντος. Potest enim, inquit, et vivere qui episcopus fuit, et episcopus non esse, quia gradu motus sit, vel alia occasione.

(9) *ἴστω μὴδ' ἐνταῦθα κρατῶν*. In edit. ἴστω μὴδὲ ταῦτα κρατῶν ἡμῶν. In Froben., ait Bill., eodem modo legitur, nisi quod pro κρατῶν est κρατεῖς. Hic autem locus restituendus est ex vetustissimo Regineæ codice, apud quem in margine cuiusdam orationis finem huius epistolæ citatum reperi atque hæc verba ita habere, ἴστω μὴδ' ἐνταῦθα κρατῶν ἡμῶν. Itaque nos eo sensu vertimus, ut quidem commodissimo. Nobis eandem lectionem exhibent codd. Reg. et Pass., sic et volunt Morel. et Combef. Ad Montac. μὴδ' ἐνταῦθα κρατεῖν ἡμῶν. Mox Montac. et Morel. ἀλλὰ Σασίμων.

PATROL. GR. XXXVII.

nobis suffecerint. Non enim usque adeo illis contemptui sumus, nec adeo infestum eius nostri odium tenet. Quiu potius eos mortuum quoque obstatum propter effectum et emortuum corpus, simul etiam quod neglecta Ecclesie ouus pertinuerim, hæc ab iis gratiam postulavi, nec ecclesiasticis legibus adversantem, et non recreantem, ut is Ecclesie pastor daretur, qui etiam precibus tuis datus est, pietate vestra dignus; quem tibi quoque in manus trado, maxime venerabilem dico Eulalium, religiosissimum episcopum cuius utinam maubus inuicori mihi contingat. Quod si quis est, qui putet, episcopo viveute, alium institui non debere, is sciat, se ne hac quidem in parte nobis causa superiorem esse. Inter omnes enim constat, me non Nazianzi, sed Sasimorum antistitem creatum fuisse, tametsi in patris reverentiam, et eorum, qui supplices hoc a me contenderunt, ad breve tempus prefecturam quasi hospites suscepimus.

150 CLXXXIII. THEODORO EPISCOPO.

Habuit quiddam et apud nos livor, quem non facile potuit ullus effugere. Ecce etiam quodone Cappadoces laboramus, ut ita dicam; sed non prius auditum est, neque creditum malum; ut non gloriatur omnis caro coram Deo: sed videamus, ut, omnes cum simus homines, non facile alios increpamus. At mihi aliquid est lucti, et a calamitate (si fas est contra vulgi opinionem loqui), profecto et ex spinis, sicut proverbium habet, rosas collegimus. Ego igitur nequaquam presentia tuæ pietatis antea usus, neque te litteris allocutus: sed tua solum fama et opinione illustratus, nunc iu necessitate veni te per litteras

Habuit quiddam et apud nos livor, quem non facile potuit ullus effugere. Ecce etiam quodone Cappadoces laboramus, ut ita dicam; sed non prius auditum est, neque creditum malum; ut non gloriatur omnis caro coram Deo: sed videamus, ut, omnes cum simus homines, non facile alios increpamus. At mihi aliquid est lucti, et a calamitate (si fas est contra vulgi opinionem loqui), profecto et ex spinis, sicut proverbium habet, rosas collegimus. Ego igitur nequaquam presentia tuæ pietatis antea usus, neque te litteris allocutus: sed tua solum fama et opinione illustratus, nunc iu necessitate veni te per litteras

(10) Alias CCXXV. Scripta eodem tempore. — Θεοδώρω ἐπισκόπῳ. Cod. et Combef., sicut edit. addunt Θεάνων, et Reg. Θεάνων. Vide Tillem. in Vita Greg. not. 53, ubi probat perperam hanc epistolam Theodoro Tyauensi episcopo inscriptam fuisse.

(11) *Στασιάζομεν*. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. ἐστασιάζομεν, quod Morel.: *Seditionem suscitavimus*.

(12) *Καὶ μὴ*. Legendum Morel. proponit ὡς καὶ μὴ, sic edit. ad marginem.

(13) *Ἐτέρων*. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. ἐτέρου.

(14) *Εἰ παρὰδόξως εἰπεῖν*, καὶ οὕτως, etc. Sic legit et interpungit Montac., nec Morel. improbat. In edit., absque parenthesis. Quoad proverbium de quo Gregorius, illud Morel. refert, Anim. Marcel. xvi, ex antiqui poetæ disticho:

Ἐξ ἀν' ἐχρινόσπιδος καὶ ἀνὰ τρηχέται ὄντων
Φύονται μαλακίων ἄνθη λευκῶν.
Ut inter verpes et simul aspera cum ononi
Giguntur mollium flores violarum.

(15) *Ἦνν εἰς ἀνάγκην*. Ita codd. et Combef. In edit. νῦν γὰρ εἰς ἀνάγκην.

IO

alloquendi; et gratia multa ei, qui hoc largitus est Scribere autem de hoc aliis episcopis, de quibus scripsisti, jam non est tempus, ideoque omit- tam. Simul etiam et infirmitas nos pigriores in eam rem efficit: quæ autem tibi scribitur, et illis per te scribitur. Desinat perseritari quæ circa nos sunt, dominus meus et Dei amator Hæ- rædus episcopus. Neque enim spiritali, sed contento- sio hæc querit ambitu, neque ob tenacem cano- num disciplinam, sed ut iram expleat, sicut est ex tempore manifestum, dum sunt multi qui cum eo præter rationem permoti sunt; oportet enim taliter dicere, et non contristare. Ego certe si corpore quidem ita me haberem, ut præesse possem Eccle- siæ Nazianzenæ, 151 cuius ab initio præsul sum renuntiatum, minus autem Sasiuorum, ut vobis non recte aliquid suadent, non adeo sui infelix, ne- que ita divinarum constitutionum indoctus, ut vel Ecclesiam despicerem, vel vitæ otia consecraret præ repositis præmiis, iis qui laborant secundum Deum, et iis qui commissum talentum exercent. Quid autem mihi tanti labores prosunt, et magnæ spes, qui de maximis male consilium inierim? Quoniam autem et corpus mihi imbecillum est, sicut est omnibus manifestum; nihilque oneris ac molestiæ ex recessione hæc peritulum ob eam quam dixi causam, atque videham Ecclesiam nobis hæ- rentem, gravique damno periclitantem, et ex mea dissolutione propemodum dissolutam, supplicavi et prius et nunc dominis meis et Dei amantissimis episcopis patriotis, ut darent caput Ecclesiæ, quod cum Dei adiutorio dederunt dignum et meis desi- deriis et vestris orationibus. Hæc ergo et ipse cognosce, domine charissime, et reliquos doceto episcopos recipere eum, et calculo suo approbare, nec onerare meam senectutem, calumnias fidem accommodando. Additum sit autem et illud his

ἐντεύξεως, καὶ χάρις πολλὴ τῷ τούτῳ χαρισάμεν. Τὸ μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις ἐπισκόποις, περὶ ὧν ἐπι- σταίλας (16), γράφειν, ὅπωπ γὰρ τούτου καιρὸς, παραλείψομαι (17). Καὶ ἅμα ἡ ἀβραμῆας ὀκνηροτέ- ρους ἡμᾶς πρὸς τούτῳ καθίστησιν· ἃ δέ σοι γρά- φομεν, κἀκίνοις διὰ σοῦ γράφομεν. Πανοσθῶ πε- ριεργάζομενος τὰ παρ' ἡμῶν, ὁ κύριός μου καὶ θεο- φιλέστατος Ἑλλάδος ὁ ἐπίσκοπος (18). Οὐ πνευμα- τικῆ γὰρ, ἀλλὰ ἐριστικῆ ταῦτα ζητεῖ περίωδον (19)· οὐδὲ ἀκριβεῖα κανόνων, ἀλλ' ὄργης ἐκπληρώσει, ὡς δὴ ἔστιν ἐκ τοῦ καιροῦ, καὶ πολλῶν τῶν σὺν τούτῳ κεκινημένων (20) ἔξω τοῦ λόγου· χρῆ γὰρ ὅτω λέγειν, καὶ μὴ λυπεῖν (21). Ἐγὼ γὰρ εἰ μὲν τὸ αἵματος οὐτως εἶχον ὡς Ἐκκλησίας θύνασθαι προ- στατεῖν Ναζιανζοῦ (22), ἢ τὴν ἀρχὴν ἐπεκρύνθη, ἀλλὰ μὴ Σασίμοις (23), ὡς τινες ὕμᾶς πεθοῦσιν οὐκ ὀρθῶς· οὐχ οὕτως ἡμῶν ἄλλοις, οὐδὲ τῶν θείων δια- τάξεων ἀμαθῆς, ὡς ἡ τῆς Ἐκκλησίας ὑπερεῖδεν, ἢ τὴν τοῦ βίου βασάνων μεταδώσειν (24), πρὸ τῶν ἀποκειμένων μισθῶν τοῖς κἀμνοῖσι κατὰ Θεοῦ, καὶ τὸ πιστευθὲν τάλαντον ἐπεργαζομένους (25). Τί γὰρ μοι τῶν πολλῶν πόνων ὄφελος, καὶ τῶν μεγάλων ἐπιπέδων, περὶ τῶν μεγίστων βουλευσαμένων κακῶς; ἐπειδὴν ἔσται τὸ σῶμα κακῶς ἔχει μοι (26), ὃ πᾶσι δὴ ἔστιν ἐστὶ· καὶ βᾶρος οἶδεν ἐκ τῆς ὑποχωρητικῆς ἔδεισα ταύτης, δι' ἣν εἶπον αἰτίαν· καὶ τὴν Ἐκκλη- σίαν ἐόρῳν ἐχομένην ἡμῶν, βλαπτομένην ἔσται περὶ τὰ καίρια, καὶ λελυμένην (27) σχεδὸν ἐκ τῆς ἐμῆς λύσεως, ἰδεθήτω καὶ πρότερον καὶ νῦν τῶν κυρίων μου καὶ τῶν (28) θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν πατριωτῶν λέγω, δοῦναι τῇ Ἐκκλησίᾳ κεφαλὴν, ἢν σὺν Θεῷ δώδωκασιν, ἄξιαν καὶ τῆς ἐμῆς ἐπιθυμίας καὶ τῶν ὑμετέρων (29) εὐχῶν. Ταῦτ' οὖν ἀντὶ τῆς γίνωσκα, κύριε τιμώτατε (30), καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἀναβέβαλον καὶ ἀποδέξασθαι, καὶ συν- ἐπιψηφίζεσθαι, καὶ μὴ βαρᾶν τὸ ἡμέτερον γῆρας, ταῖς διαβολαῖς πεθομένης. Προσεκίσεθ δὲ κἀκίνο τοῖς

(16) Ἐπίσταίλας. Ita codd. nostri et Combef. in edit. ἐπίσταίλα, quod versio non reddidit.

(17) Παραλείψομαι. Cod. Reg. 1405, παραλείψο- μιν, omittemus.

(18) Θεοφιλέστατος Ἑλλάδος ὁ ἐπίσκοπος. Ita col. et Combef. In edit. καὶ θεοφιλέστατος ἐπίσκο- πος· Ἑλλάδος.

(19) Ἐριστικῆ ταῦτα ζητεῖ περίωδον. Vetus ver- sio: Contentiosus hæc querit spiritus, neque ipsi scrupulositas regularum est, sed furoris expletio.

(20) Πολλῶν τῶν σὺν τούτῳ κεκινημένων. Legit vetus interpres κκινημένων καὶ κινουμένων, vel κινηθησομένων. Reddit: Namque et multis cum eo præter rationem motis similiter et movendis.

(21) Καὶ μὴ λυπεῖν. Legendum forte, ait Combef. κἂν με λυπεῖ, etsi molestum est, etsi me male res habet.

(22) Ναζιανζοῦ. Ita cod. Montac. ac Morel. In edit. Ναζιανζοῦ, vertitque vetus interpres: Ego enim sic habere corpus, ut præessem Ecclesiæ, in Na- zianzo sum olim ordinatus, et non in Sasiis, quæ quidam persuadent vobis non recte. Legit cum edit. Combef. Ναζιανζοῦ, et levi mutatione contendit suum Gregorio sensum constare, et quod alibi passim in- culcare videtur. Pro προστατεῖν Ναζιανζοῦ, ἢ τὴν ἀρ- χὴν ἐπεκρύνθη, proponit προστατεῖν, καὶ Ναζιανζοῦ τῇ ἀρχῇ ἐπεκρύνθη, ut Ecclesiæ possem præesse,

et a principio Nazianzo episcopus præfectus essem et ordinatus, non vero Sasiis. Sed vide præfationem præviam editionis nostræ, tom. I, § iv, pag. 34, ubi plurima disputavimus, quæ, ut diximus, aperta, vera, certa, necessaria erant ad propulsandas a Gregorio nostro calumnias: apta etiam et commoda ad abstergendam a textu Græco corruptionis notam, atque ad tollendam ab innumeris locis qui pugnant inter se videntur repugnantiam.

(23) Σασίμοις. Montac. et Morel. Σασίμων.

(24) Μεταδώσειν. Ita codd. nostri, Montac., Morel. ac Combef. In edit. ὑπερδώσειν.

(25) Ἐπεργαζομένους. Duo codd. ἀπεργαζομέ- νους. Montac. et Morel. κτεργαζομένους.

(26) Ἐγὼ μοι. Ita duo codd. Edit. ἔχομαι.

(27) Λελυμένην. Ita codd. nostri. Combef. et Morel. qui vertit: hærentem nobis et lassam periculo- sè. In edit. λελυμένην, reddiditque vetus inter- pres: Videbam enim Ecclesiam Dei nos habere in principibus rebus, et ex nostra dissolutione ne propemodum vastitatis affectam.

(28) Τῶν κυρίων μου καὶ τῶν. Ita codd. nostri, Montac., Morel. ac Combef. In edit. τῶν κυρίων μου καὶ δεσπῶν.

(29) Ὑμετέρων. Montac. et Morel. ἡμετέρων.

(30) Κύριε τιμώτατε. Ita codd. nostri, Montac., Morel. et Combef. In edit. κύριε ἔμοι τιμώτατε,

γράφασι· ἐν κέρυν μου τὸν θεωριζέστατον συλλε-
 τουργὸν Βασπόριον, εἰ μὴν ἢ παρ' ὑμῶν (31) ἐξέτα-
 σις εὐρίσκει περὶ τὴν πίστιν κακὸν, ὃ μὴδὲ λέγειν
 ἐστὶ θεμιτὸν (ἔω γὰρ τὸν (32) μακρὸν χρόνον καὶ
 τὴν μαρτυρίαν τὴν ἡμετέραν), αὐτοὶ τοῦτο κρίνατε.
 Εἰ δὲ ἢ τῶν παροικίων (33) ζήτησις τὴν κακοδοξίαν
 δημιουργεῖ, καὶ νέον τὸ ἔργλημα, μὴ τοῖς διαβολαῖς
 παρασύρεσθε, μὴδὲ ἰσχυροτέρας τῆς ἀληθείας ποιεί-
 σθε, παρακαλῶ, μὴ πολλοὺς εἰς ἀθυμίαν καταστή-
 σθε τῶν εὐ πράττειν προσηρμένων. Ἐβρωμένους,
 εὐθύμως, προκόπτειν κατὰ θεὸν, χαρισθεῖς ἡμῶν,
 καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, τὸ κοινὸν σεμνολόγημα.

ΡΗΛ'. ἈΜΦΙΛΟΧΙΩ (34).

*Ad calcem superioris epistolæ, Bosporii defensionem suscipit. Variæ huic episcopo illatæ fuerant calum-
 niæ a nefariis hominibus, qui, a pastore suo redargui agere ferentes, eo usque rem perduxerunt, ut, orta de
 iuribus Ecclesiæ diœcesisque descriptione controversia, ipsa etiam fides in dubium ab orthodoxis episcopis
 proicaretur. Cum itaque causa agitari cœpit, Gregorius, atrocitate rei et Bosporii amicitia commotus, datis ad
 Amphilochium litteris, petit, ut Parnassum usque profectus illatam cumprimis honorando. Deoque
 charo episcopo, calumniarum refutaret. Quod cum egregie præstitisset, gratias amplissimas in hæc epistola
 agit Theologus; simulque Bosporii doctrinam, quam alias sæpe viva voce, et litteris, aliisve modis ipse do-
 cuisset proficitur, ipsiusque laudes prosequitur. Quæ omnia de Bosporio, haud quidem Doarensi, qui nullus
 tunc usquam legitur, verum de Coloniensi episcopo, riro tum temporis celeberrimo, intelligenda esse probant
 et Gregorii cum episcopo Coloniensi ussuetudo, de hujus epistola cum aliis litteris in quibus Bosporii nomen
 habetur, ipsaque verum, quæ ibi tractantur, affinitas; neque moramur auctoritatem Theodoretî, quem in
 multis falli constat. Ad Amphilochium quoque, ut habent Græca, non vero ad Eutropium, ut Latina præ-
 se ferunt, scriptam hanc epistolam putamus. Eutropium enim alium non novimus Gregorio familiarem, nisi
 illum, qui primum Asiæ præconsul, deinde prætorio prefectus fuit. Cui profecto non potuit nec debuit
 Gregorius scribere, nisi cum cæteris episcopis Bosporii controversiam disceptaret.*

152 CLXXXIV. AMPHILOCHIO.

Πληροῦσι Κύριος πάντα τὰ αἰτήματά σου (καὶ
 μὴ ἀπαξίωσης (35) πατρὸς εὐχάν)· ἱκανῶς γὰρ τὸ
 τῆρας ἡμῶν ἀπέπασσας, καὶ γενόμενος μέχρι Πα-
 ρνασσοῦ, καθὼς προεκήθης (36), καὶ τὴν ἐπεχειθεῖ-
 σαν τῷ τιμιωτάτῳ καὶ θεωριζέστάτῳ ἐπισκόπῳ συκο-
 φαντίαν ἐλέγξας. Ἐπειδὴ φιλοῦσιν οἱ πονηροὶ τὰς
 ταυτῶν αἰτίας περιτρέπειν εἰς τοὺς ἐλέγχοντας.
 Ἰσχυρότερος μὲν γὰρ πάσης κατηγορίας ὁ χρό-
 νος τοῦ ἀνδρός, καὶ ὁ βίος, καὶ ἡμεῖς οἱ πολλὰκις
 τὰ αὐτὰ καὶ ἀκούσαντες παρ' αὐτοῦ (37) καὶ δι-
 δάξαντες, οἱ τε ἐκ τῆς πλάνης ἐπαναχθάντες,
 καὶ προστεθέντες τῷ κοινῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας·
 ἔδειτο ἔξ ὧν πονηρὸς ὁ κερὶς ὢν, καὶ ἀκριβεστέρας
 ἀποδείξωσι, διὰ τοὺς ἠπηρεαστάς καὶ κακοήθεις,
 ἣν αὐτὸς ἡμῶν ἔχαρισσω, μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς κωφο-
 τέροις, καὶ βραδύς ὑπὸ τῶν τοσούτων ἀπατωμένοις.
 Ταῦτα δὲ εἰ θελήσειας καὶ μακροτέρων ὁδῶν ὑποστάς
 διὰ σεαυτοῦ μαρτυρήσαι, καὶ διατηρήσει τοῖς ἀμφισβη-
 τωμένοις, μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων, ἔργον ποιή-
 σεις πνευματικῶν, καὶ τῆς σῆς τελειότητος δέξου.
 Τὴν σὺν σοὶ (38) ἀδελφότητά ἐγὼ τε καὶ οἱ σὺν
 ἡμοῖς (39) πάντες προσαγορεύομεν.

** Psal. xix, 7.

(31) Παρ' ὑμῶν. Ita tres Regg. Edit. ἡμῶν. Vel-
 tus interpres: Si quidem exanimatio apud vos repe-
 rit circa fidem (ingradum) malum.

(32) Ἐω γὰρ τόν. Ita codd. nostri. Edit. ἔω γὰρ
 λέγειν τόν.

(33) Εἰ δὲ ἢ τῶν παροικίων. Velus interpres: Quod
 si circummanentium inquisitione malam ei opinionem
 operatur, et crimen novum est.

(34) Alias CLXV. Scripta paulo post superiorern.

(35) Καὶ μὴ ἀπαξίωσης. Cod. Reg., Montac. et

litteris: dominum meum et Dei amantissimum
 consacerdotem Bosporium, si male in fide sentien-
 tem inquisitione vestra offenderit, quod dicere nefas
 est (dimitto enim longum tempus, et testimonium
 nostrum), ipsi hoc iudicate. Sin autem, quæ de
 parociis inquisitio est, efficit ut perversa circa
 fidem illi opinionibus affligantur, et novo crimine
 insimuletur, nolite, quæso, calumniis abripi, nec
 apud vos plus valeant obreccationes, quam veritas:
 ne multos constrictetis qui bene agere dispo-
 nunt. Salvus, lætus, proficiens secundum Deum,
 nobis tribuaris, et Ecclesie, quorum es commune
 decus.

Implement Dominus omnes petitiones tuas ** (neo
 patris votum dedigneris): abunde quippe senectutem
 nostram recreasti, dum et Parnassum usque,
 quemadmodum provocatus eras, profectus es, et
 illatam cumprimis honorando ac Deo charo epi-
 scopo calumniarum refutasti. Quandoquidem improbi
 homines hoc libenter faciunt, ut culpas suas in
 eos, a quibus arguuntur, convertant. Quanquam
 enim ipsius ætas et vita omni accusatione valentior
 est, et nos, qui sæpe res ipsas ab eo audivimus,
 aliosque docuimus, et li, qui ex errore revocati
 sunt, communique Ecclesie corpori adjuncti: æ-
 curatiori tamen ac certiori argumento propter
 calumniosiores et pravi ingenii homines, tempus
 hoc, utpote malum, indigebat; quod quidem tu
 nobis, vel iis potius, qui animi levitate laborant,
 atque ab hujusmodi hominibus facile in fraudem
 inducuntur, præbuiti. Hæc autem si longiore quo-
 que itinere suscepto ipsemet pro testimonio dicere,
 ac cum cæteris episcopis banc controversiam dis-
 ceptare volueris, spirituale opus feceris, tuæque
 integritate dignum. Fraternalitate, quæ tecum est,
 ego et omnes, qui mecum sumus, salutamus.

D Morel. καὶ μὴ ἀπαξίωση, et non dedignetur.
 (36) Προεκήθης. Cod. B 3., παρεκλήθης, quem-
 admodum precibus a te petitum erat, ut vertit Bill.

(37) Τὰ αὐτὰ καὶ ἀκούσαντες παρ' αὐτοῦ. Ita
 cod. Reg. 1405. In edit. τὰ αὐτοῦ καὶ ἀκούσαντες
 καὶ. Mox, pro οἱ τε cod. Reg. etc. Ita Montac. et
 Morel.

(38) Τὴν σὺν σοὶ. Sic cod. Reg. 1405, sicque la-
 git Bill. In edit. τὴν σὺν, etc.

(39) Οἱ σὺν ἡμοῖς. Cod. B. 3, οἱ σὺν ἡμῶν,

CLXXXV. NECTARIO.

ΠΡΕ. ΝΕΚΤΑΡΙΩ (10).

Bospori causam cum audisset Gregorius Constantinopolim traducendam, controversiamque hanc apud iudices prætorios disceptandam, Nectario protinus scriptis minime ferendam, ut hujusmodi negotium apud tales iudices, quamvis Christiani essent, disceptaretur. Quod quidem non solum obtulit, verum etiam causam forsam fuit, vel occasione præbuit piissimo imperatori Theodosio condendi legem (41), quæ, dato ad præfectum Augustalem Optatum pridie Nonis Februarii anni 385, vel potius 384 rescripto, sancit in nomen episcoporum, vel eorum qui Ecclesie serviunt, ad iudicia sine ordinariorum, sive extraordinariorum iudicum pertraheretur; et omnia, quantum ad causas ecclesiasticas pertinet, auctoritate episcopali decidi. In hac autem epistola Gregorius commendando Bosporium, ipsius laudes sic permiscet, ut ad commiserationem nemo non trahatur.

Quando alius aliud quiddam e tuis laudat, et A omnes ut in foro bonam tuam existimationem promoveat, ego, quæ mearum virium sunt confero, ac nullo minus; quia 153 et honorare nos dignaris, velut filius dilectus patris senectati solari. Idcirco etiam nunc hanc tibi precationem ausus sum offerre pro reverendissimo et Dei amantissimo episcopo Bosporio, pudore quidem suffusus, partim quod vir tantis litteris nostris opus habet, cui et vitæ ratio et ætas reverentiam stabiliant; nec vero minori pudore affectus, quod sileam, et quod nullum de eo sermonem instituant, qui voce præditus sim, et fidem colam, atque maxime virum cognoscam. Controversiam certe de paræciis exortam ipse dissolves juxta Spiritus gratiam, quæ in te est, et canonum tenorem. Illud autem minime B ferendum tuæ reverentiæ videatur, quod nostra publicis prætoribus traduantur. Nam tametsi sint Christiani, ut certe Dei benignitate sunt, ejusmodi negotiorum iudices, quid commune gladio et Spiritui? Quod si etiam concesserimus, quomodo aut ubinam justum, disputationem de fide cum aliis controversiis implicari? Num hodie nobis hæreticus Dei amantissimus episcopus Bosporius? num hodie canities ejus expenditur, qui tot devios ab errore reduxit, tantum etiam sanæ in recta fide opinionis specimen exhibuit, et omnium nostrum doctor fuit? Ne, quæso, ne deus locum ejusmodi calumniis; verum, si fieri potest, pace compone quæ dissident, et hoc etiam tuis laudibus addatur. Sin secus, hoc saltem ne admiseris, ut nos omnes C dedecoremur hujusmodi calumnia, cum quibus et vitæ exegit, et consenuit; nos, inquam, quos nosti sedulos Deitatis præcones, et cum periculo,

(40) Alias CCXXVII. Scripta anno 385.

(41) Cod. Theod. in append. ed. a Sirm. 1696, l. 1, p. 719. Constit. 111.

(42) *Ὡς ἐν ἀγορᾷ προβάλλωται.* In cod. Pass. *ὡς δεστ.* Edit. *προβάλλονται.*

(43) *Τιμῶν ἡμῶς ἀξίους.* Apud Combef. *ἡμᾶς δεστ.*

(44) *Παραμυθεῖσθαι.* Addit Montac. *διανοῆ,* et recte quidem, ut ipsi videtur; at necessarium minime, cum textus habeat *τιμῶν ἀξίους,* καὶ παραμυθεῖσθαι.

(45) *Καὶ θεοφιλοτάτου.* Hæc desunt in edit., sed leguntur in cod. Reg. B. 3, et Pass., necnon apud Montac. ac Morel.

(46) *Μὲν, εἴτε.* Ita codd. nostri, Montac., Morel. ac Combef. In edit. *μὲν δεστ.* Mox, *ἰδὲν τῶν ἡμετέρων.* Deerat τῶν in editis.

(47) *Τὸ σιωπᾶν,* etc. Nullo sensu, ait Combef., hæc in tertia persona Morel. reddidit, *quod silent, sermonem instituit,* cum de se omnia dicat Grego-

rius, ac momenta auferat, unde ad viri commendationem quasi necessario accedit.

(48) *Περὶ τῶν παροιμιῶν.* Combef. *de paræciis vicariisque plebibus,* utri scilicet metropolitani atque in ea Cappadociae divisione nuper Basilio episcopo facta, de qua et epist. CLXXXII. Ubique Morel. æque rudis in re ecclesiastica, *circummanentium, circummanentibus.*

(49) *Τὰ ἡμέτερα στηλιτεύεσθαι.* Ita cod. Reg. B. 3, et Pass., Montac., Morel. ac Combef. In ed. i. τὰ ἡμέτερα desunt.

(50) *Ἐπαγαγόντος.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. *ἐπαγόντος.*

(51) *Ἐπρήνευον.* Ita codd. nostri et Combef. In edit. et *ἐναντὶν ἐπρήνευον,* quod Morel.: *si fieri potest ut quæ dissita sint concilietur.*

(52) *Ὡς καὶ συνέβλεπε καὶ συνεγίρασαν.* Montac. et Morel. *ὡς καὶ συνέβλεπε καὶ συνεγίρασαν,* quibuscum et vitam exegisti et consenuisti.

rius, ac momenta auferat, unde ad viri commendationem quasi necessario accedit.

(48) *Περὶ τῶν παροιμιῶν.* Combef. *de paræciis vicariisque plebibus,* utri scilicet metropolitani atque in ea Cappadociae divisione nuper Basilio episcopo facta, de qua et epist. CLXXXII. Ubique Morel. æque rudis in re ecclesiastica, *circummanentium, circummanentibus.*

(49) *Τὰ ἡμέτερα στηλιτεύεσθαι.* Ita cod. Reg. B. 3, et Pass., Montac., Morel. ac Combef. In ed. i. τὰ ἡμέτερα desunt.

(50) *Ἐπαγαγόντος.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. *ἐπαγόντος.*

(51) *Ἐπρήνευον.* Ita codd. nostri et Combef. In edit. et *ἐναντὶν ἐπρήνευον,* quod Morel.: *si fieri potest ut quæ dissita sint concilietur.*

(52) *Ὡς καὶ συνέβλεπε καὶ συνεγίρασαν.* Montac. et Morel. *ὡς καὶ συνέβλεπε καὶ συνεγίρασαν,* quibuscum et vitam exegisti et consenuisti.

κινδύνου και ἀκινδύνως, και μηδὲν ὑφαιρεῖν ἀνεχο-
 μένους τῆς μιᾶς και ἀπροσέτου (53) Θεότητος. Καί
 ὑπὲρ ἡμῶν προσεύχου, παρακαλῶ, σφόδρα κερμύ-
 των τῆ ἀββρωσίτζ. Τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα (54) ἐγώ
 εἶμι και οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες προσπροσεύομαι. Ἐβρω-
 μένος, εὐθυμος, εὐδόκιμος ἐν Κυρίῳ χαρισθεὶς
 ἡμῖν και ταῖς Ἐκκλησίαις τὸ κοινὸν στήριγμα (55).

ΠΙΓ'. Τῷ ΑΥΤῷ (56).

Altera ad eundem Nectarium epistola circa idem tempus scripta, commode subjicietur. Cognatam, seu neptem suam Nectario prolixe commendat.

Τί ἂν ἐποίησας, εἰ παρὼν αὐτὸς εἶχον πράγματα;
 ἢ ἔβλον, ὅτι πᾶσαν ἂν εἶθου σπουδὴν, ἐλευθερώσαι με
 τῆς ἐπιθρείας, εἴπερ τὶ δεῖ τοῖς προλαβοῦσι τακμαί-
 ρεσθαι. Τοῦτο και νῦν ἡμῖν χάρισαι διὰ τῆς κο-
 σμωατάτης ἀνεψιάς ἡμῶν, τῆς προσπιπούσης (57)
 σοι δε ἡμῶν, αἰδεσθεὶς μὲν τὴν ἡλικίαν τῆς ἱκέτιδος,
 αἰδεσθεὶς δὲ και τὸν τρόπον (58) και τὴν εὐλάβειαν,
 οὐ κατὰ τὰς πολλὰς (59) ὁσάν γυναικᾶς· αἰδεσθεὶς
 δὲ και πρὸς τοὺς ἄλλους και τὴν ἀπραγμοσύνην τῆς
 γυναικῆς, και τὸ παρὰ τῶν οικειῶν νῦν εἶχεν πρά-
 γματα, πρὸ πάντων δὲ και τὴν ἡμετέραν (60) παρά-
 κλησιν. Ἡ μελιζὼν δὲ χάρις, τὸ τάχος τῆς ἐνεργε-
 σίας, ἦν ἀπαίτουμεν. Τὸ μὲν γὰρ φιλόδηρον τῆ
 χρίστῃ και ὁ δόκος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ κριτῆς (61)
 ἐχαρίσται, ἀλλὰ μετὰ πολλὴν ἱκεσίαν, και προσ-
 εδρείαν. Παρ' ὧμῶν δὲ ὑπαρχεὶν τὸ τάχος, ἵνα μὴ
 κάμνη μακρὰ ταῖς φρονεῖαι, και ταῖς ἐπὶ τῆς ἁλλο-
 ἐπατῆς κακοπαθείαις· εἰ και τὰ μέγιστα ὁδο σαφῶς,
 ὅτι οὐκ εἶσαν αὐτῆ ποιήσεις (62) και τὴν ἄλλοτριαν ἐ
 σὴ θεοσέβεια.

graviusque in externa regione afflictionibus et ærumnis conficiatur : tametsi illud maxime novi tuam pietatem effecturam, ut externa tellus illi patria sit.

ΠΙΖ'. ΕΥΔΟΞΙῷ (63).

154 CLXXXVI. EIDEM.

Quid fecisses, si præsens ipse negotia habuis-
 sem ? Perspicuum utique est, te nihil omnino
 studii ac diligentie præstermissurum fuisse,
 quo me ab injuria et fraude liberares, si quid
 conjecturæ duci potest ex his que præcesserunt.
 Hoc igitur nunc quoque nobis per ornatissimam
 neptem nostram, pedibus tuis per me advolutam,
 concede, tum (supplicis ætate permotus, tum)
 et morum integritate et pietate (longe enim ab
 aliarum muliercularum moribus aliena est) ; tum
 præterea ipsius quiete et negotiorum gerendorum
 imperitiâ, tum quia a propinquis nunc ipsi nego-
 tium exhibetur, tum denique et maxime, quia id
 ego a te precibus contendo. Porro eo majorem a
 nobis gratiam inieris, quo in eo, quod petimus,
 beneficio celeritatem majorem adhibueris. Nam
 ille quoque in Evangelio iniquus judex humanum
 se viduæ clementemque præbuit, sed post diu-
 turnam et importunam supplicationem. A vobis
 autem celeritatem requirimus, ne diuturnis curis,

CLXXXVII. EUDOXIO.

De Eudoxio rhetore, cujus auditor fuit Nicobulus, scitis jam supra dictum. Cum autem variis in locis, varios haberet magistras. Nicobulus, revocare quis posset in dubium, nam Eudoxio scripta sit hæc epistola, quæ aliis ex his magistris scribi potuit, ut Photio, quem Constantinopoli morantem et docentem audiit Nicobulus, ut ex dotis ad ipsum Gregorii litteris certum est. Verum tanta hujus epistolæ cum aliis, quas Eudoxio scriptas esse constat, convenientia, in qui has legerit, istam quoque ipsi datam esse non sibi dubitatur. Quod non scribat, Eudoxium expositulantem Gregorius arguit, monetque non credituram se, nisi documento præbito, quæ de Nicobulo magna scripsit et miranda.

Αἰτιεῖς τὸ μὴ γράφειν, οὐδὲ αὐτὸς ὂν, οἶμαι, τῶν
 πλεῖστα ἐπισταλκόντων, εἰ μὴ με (64) ἡ νόσος λήρον
 ποιεῖ, και ὡν εὐπέπονθα ἐπιλήθημονα. Καί τοι γε εἰ
 μὴ τι ἄλλο, ὡς ἀποθανοῦσιν ἡμῖν ὁ παρὰ τῶν

Quod non scribam, expositulas, cum ipse, ut
 puto, non multas litteras miseris, nisi forte me
 morbus delirum reddit, acceptorumque beneficio-
 rum immemorem. Atqui si nihil aliud, certe nobis,

(53) Καὶ ἀπροσέτου. Cod. Reg., Montac. et Morel.
 και ἀσυγγύτου, ab una et minime confusa Deitate.

(54) Τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα. Montac. τὴν σὴν
 ἀδελφότητα, tuam fraternalitatem.

(55) Χαρισθεὶς ἡμῖν και ταῖς Ἐκκλησίαις τὸ
 κοινὸν στήριγμα. Ita codd. nostri. At Combef. χα-
 ρισθεὶς ἡμῖν και ταῖς Ἐκκλησίαις τὸ τῶν Ἐκκλη-
 σιῶν κοινὸν στήριγμα. In edit. χαρισθεὶς ἡμῖν, τῶν
 Ἐκκλησιῶν τὸ κοινὸν στήριγμα, quod Morel.: Letus et
 probatus nobis in Domino gratificeris, Ecclesiarum
 commune columen. Verum, ait Combef., incitum
 prorsus gratificeris. Morel. sic jam epist. cxxxiii,
 idem χαρισθεὶς active reddiderat, gratum feceris.

(56) Alias LH. Scripta eodem circiter tempore.

(57) Τῆς προσπιπούσης. Ita Montac. et Morel.
 In edit. αὐτῆς προσπιπούσης.

(58) Καὶ τὸν τρόπον. Ita cod. In edit. και deest.

(59) Κατὰ τὰς πολλὰς. Deest tãc in cod. Pass.
 (60) Καὶ τὴν ἡμετέραν. Ita cod. Pass. In edit.
 και deest.

(61) Καὶ ὁ δόκος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ κριτῆς. Cod.
 2022 et Combef. και ὁ τῆς ἀδικίας κριτῆς ἐν τοῖς
 Εὐαγγελίοις.

(62) Ὅτι οικεῖαν αὐτῆ ποιήσεις, etc. Combef.:
 Quin tua pietas, quæ illi externa regio est, facias
 propriam, sic officii demerendo, ut patriæ comoda
 et in aliena minime desideratura sit. At quam Bil-
 lius abscessit, dum vertit : Quin tua pietas exter-
 nam quoque mulierem tibi conciliatura sit.

(63) Alias CXVIII. Scripta anno circiter 384. —
 Εὐδοξίῳ. Ita codd. Pass. B. 3, Montac., Morel. ac
 Combef. In edit. Φωτίῳ.

(64) Εἰ μὴ με. Ita codd. Reg. B. 3, et Pass., Mon-
 tac., Morel. ac Combef. In edit. εἰ μὴ γε.

ut morte functis, oratio funebris a te, cujus ars A
In declamando ac scribendo sita est, debebatur.
Atque hic arguendi finis sit: neque enim, cum
amicæ accuseris, id ultra amicitiae limites facere
convenit. Magna autem de suavissimo filio Nicobulo
scribis, quæ quidem admodum, et miranda sunt,
atque 155 ejusmodi, quæ patris facilitatem iis re-
bus, quas vult, fidem facile adhibentem, abripere
queant. Nos autem tum denique vera esse cre-
demus, cum adolescens documento nobis præbito,
nec tuis promissis, nec nostra spe indignum se
oraverit.

CLXXXVIII. STAGIRIO.

Ad audiendum Stagirium Nicobulus suomet ipse consilio se contulit, et patris etiam voluntate, nullatenus
vero ex Gregorii sententia, qui tamen his eum litteris Stagirio commendavit.

Eruditione Atticus es? Attici nos quoque. Ado- B
lescentibus præres? nos omni ætati. Ad sermonem
informas? nos ad mores. Multa nobis inter nos
communia sunt. Unum autem pro omnibus, ac
præ omnibus, suavissimus noster filius Nicobulus
in medio positus; cui tu, ut par est, et doctri-
nam tuam ostendes, et nostram amicitiam, si
modo ea tibi curæ est. Est autem, ni opinione
fallor. Nam et veteres athletæ a juvenibus honore
habentur, et quidem tantum, quantum etiam victo-
riæ præmia ipsis offerentes juxta palæstræ leges,
grati animi officio fungi existimantur.

CLXXXIX. EUSTOCHIO SOPHISTÆ.

Huic sophistæ, quem Athenis in litterarum studio socium et amicum videtur nauasse, præclarum juvenem
Pronoio commendat.

Fac Alexandrum imiteris, vir admirande: ac C
quemadmodum ille, ut Atheniensibus placeret,
liberalior erat atque magnificentior, et propterea
regni sui theatrum Athenas nunquam non appella-
bat, eodem modo tu quoque nos aliquid esse arbi-
tratus, quamvis nihil simus, tamen propter idem
litterarum studium, et propter ipsas Athenas, ac
præterea communes eloquentiæ parentes veritus,
da operam ut præclaro Pronoio litterarum ac
doctrinæ studium conducipies. Omnino id quod in
adolescens contuleris, in nos conferes, qui et ad
accipiendum beneficium idonei sumus, et oratio-

(65) Ὁ παρὰ τῶν σῶν. Ita codd. Reg. B. 3, ac

Combef. In edit. ὁ δεest.

(66) Ἐλεγχος τοσοῦτος. Ita cod. et Combef. In

edit. Ἐλεγχος οὗτος.

(67) Τῆς φιλίας ὄρον. Cod. τῆς φιλοσοφίας ὄρον.

Μοχ τοῦτο δεest in cod. Pass.

(68) Καὶ θαυμαστὰ καὶ ἱκανὰ συναρπάσαι. Ita

Combef. et sic legit Bill. In edit. καὶ ἱκανὰ καὶ

θαυμαστὰ συναρπάσαι.

(69) Ἀνάξιος γάρηται. Cod. et Combef. φαίνε-
ται. Cod. Reg. ἂν γάρηται. Cod. Pass. ἂν φαίνεται.

(70) Alias CLXXXVIII. Scripta anno circiter

384. — Σταγειρίῳ. Cod. Reg. 2022, Σταγειρίῳ.

(71) Τυτοῖς. Ita cod. 1405 et alter Reg., sicque

legit Bill. In edit. τυτῆς.

(72) Καὶ τοσοῦτον ὄρον. Ita cod. 2022, et R.

ἂν: Combef. In edit. καὶ τοσοῦτον, ὥστε.

(73) Alias CXI. Scripta eodem forte anno vel

σῶν (65) λόγων ὄρατετο ἐπιπέφιος, ᾧ τέχνη τὸ
λέγειν καὶ γράφειν. Ὁ μὲν οὖν Ἐλεγχος τοσοῦ-
τος (66)· οὐδὲ γὰρ δεῖ φιλικῶς ἐγκαλοῦντας, ἔξω
τῶν τῆς φιλίας ὄρων (67) τοῦτο ποιεῖν. Ἄ δὲ περὶ
τοῦ γλυκυτάτου υἱοῦ Νικοβούλου γράφεις, μεγάλα
μὲν σφόδρα, καὶ θαυμαστὰ, καὶ ἱκανὰ συναρπά-
σαι (68) πατρὸς εὐκολίαν, ῥαδίως εἰς βούλειαι
καὶ πιστεύουσιν. Τότε δὲ ἀληθῆ εἶναι δεξιόμεθα,
ὅταν πατρὰν θεοῦς ἡμῖν ὁ νέος, μὴ ἀνάξιος φάνοι-
ται (69), ἢ τῶν σῶν ὀπισσῶσεων, ἢ τῶν ἡμετέρων
ἐπιπέφω.

ΠΠΗ. ΣΤΑΓΕΙΡΙΩ (70).

Ἀττικὸς σὺ τὴν παῖδευσιν; Ἀττικοὶ καὶ ἡμεῖς.
Νέων προκαθήμε; πάσης ἡλικίας ἡμεῖς. Τυτοῖς (71)
πρὸς λόγον; ἡμεῖς πρὸς ἥθος. Πολλὰ κοινὰ πρὸς
ἀλλήλους ἡμῖν· ἐν δὲ ἀντὶ πάντων καὶ πρὸ πάντων,
ὁ γλυκυτάτος υἱὸς ἡμῶν Νικοβούλος ἐν μέσῳ καίμε-
νος. Ὡ σὺ καλῶς ποιεῖν, ἐπέδειξεν καὶ τὴν παῖδευσιν,
καὶ τὴν ἡμετέραν φίλιαν, εἴπωρ σοι μέλει ταύτης.
Οἴμαι δὲ· καὶ γὰρ ἀβληταὶ παλαιοὶ νέους τιμῶνται·
καὶ τοσοῦτον, ὅσον (72) καὶ τῆς νίκης δόξα
προσφέροντες τοῦτους, εὐγνώμονες εἶναι νομίζονται
περὶ νόμους ἀθλήσεως.

ΠΠΘ. ΕΥΣΤΟΧΙΩ ΣΟΦΙΣΤῆ (75).

Μίμησά μοι τὸν Ἀλέξανδρον, ὃ θαυμάστε· καὶ
ὥσπερ ἐκεῖνος ἐν Ἀθηναίοις ἀρέσει, φιλοτιμότερος
ἦν, διὰ ταῦτά τοι (74) καὶ θέατρον δαί τῆς ἑαυτοῦ (75)
βασιλείας τὰς Ἀθήνας ὠνόμαζεν, οὕτω καὶ σὺ εὖ
καθ' ἡμᾶς εἶναι (76) τὴν νομίαν, εἰ καὶ μηδαμῆ,
ἀλλ' ἢ τῶν λόγων εἵνεκα καὶ τῶν Ἀθηνῶν αὐτῶν,
πρὸς δὲ καὶ τοὺς κοινούς πατέρας τῶν λόγων αἰδοῦ-
μενος, διπλασιάζεται προθυμηθῆται τῷ καλῷ Προνοίῳ
τὴν περὶ λόγους σπουδὴν. Πάντως ὅ τι ἀνεσένηκας
τῷ νέῳ, ἡμῖν τοῦτο εἰσοίσαι, οἷ καὶ παθεῖν (77) εὖ
ἐπιπέφω, καὶ λόγων ἐπαίνεταί ἴσως οὐ φαλοῦ· εἰ
καὶ κατωτέρω σοφιστικῶν θρόνων καθήμεθα. αὐτοῦς
etiam superiori.

(74) Φιλοτιμότερος ἦν, διὰ ταῦτά τοι. Ita codd.
Reg. B. 3, R. et Combef. At Montac. et Morel. φι-
λοτιμότερος ἦν ταῦτά σοι. In edit. φιλοτιμούμενος
ἦν ταῦτό τοι, quod Bill.: Ἀθηναίοις placere stu-
dens, propterea quod sui theatrum Athenas appellabat.
Melius forte, magnifice liberalis erat, ac propterea,
etc.

(75) Τῆς ἑαυτοῦ. Ita cod. Montac. et Morel. In
edit. αὐτοῦ.

(76) Τὸ καθ' ἡμᾶς εἶναι. Ita cod. et Combef. qui
reddit: Sic quemadmodum aliquo nos habuisti in
numero, quanquam nulla alia ratione quam littera-
rum, ipsarumque Athenarum causa, ac præterea
communium litterarum, parentum reverentia motus
In edit. τό δεest.

(77) Οἷ καὶ παθεῖν. Montac. et Morel. οἷ καὶ τὸ
καθεῖν.

ἀκίβητον γέρας ἡμῖν αὐτοῖς ἐπιτάξαντες (78). num haud mali fortasse atque contemnendi laudatores; etiamsi infra sophisticos thronos desiccamus, quod videlicet periculo vacuum silentii munus nobis ipsis indixerimus.

PL. Τῷ ΑΥΤῷ (79).

156 CXc. EIDEM.

Eustochius, iniquo ferens animo Nicobulum, se posthabito, ad audiendum Stagirium accessisse, non tantum Eudoxium artis ejusdem sectatorem et professorem, quæ erat sophistarum invidia et amulatio, maledica oratione laceratam, verum etiam Gregorium, ex ejus sententia rarus Nicobulum ad audiendum Stagirium accessisse, dicitur insectatus est, ipsi per litteras Stagirium exprobrans. Gregorius hæc epistola primum se purgat quod Nicobulum Stagirio commendavit. Deinde graviter admodum in maledicendi sophistarum impetitione invehitur, remque indignam prorsus viro hujus ætatis publice alium infamare, ac vicissim infamari, assertit, tam pernicioso iis, quos insituit, adolescentibus exemplo, etc.

Ἦ Ὀδυσσεύ (80), μάλα πῶς με καθίκεο, Στα- A
γεμνήτων ὀνειδίζων, καὶ κατασοφιστεύων ἡμῶν ἐπι-
μύλλοστατα. Καὶ σοῦ τὴν παρρησίαν ἐπαίνω, ἐφ' οἷς
γράφεις (81) ἢ γράφεις. Κρεῖσσον γὰρ, ἐκλαλεῖν τὸ
λυποῦν, ἢ ἡρεμεῖν, ὡς ἔρεῖν ἀγνοοῦντας (82). Ἔγω-
γε καὶ ἐγκαλεῖν. Ὅμως δὲ ἴνα νόμον (83) φυλάξω
δικαστικόν, ἀπολογησομαι πρότερον, εἴτα κατηγο-
ρήσω καὶ ἀμφοτέρω μετὰ τῆς ἴσης εὐνοίας. Τῷ καλῷ
Σταγεμνίῳ προσήλθεν Νικοβούλος ὁ ἐπὶ τῆς, ὅς τε καὶ
ἡμῶν γέρας ὄντων (84), μὴ τοῦθ' ὑπολάβῃς· οὐχ οὕτως
ἢ τῶν Ἀθηνῶν ἐπιλήσμων ἐγώ, ἢ τῆς σῆς φίλας καὶ
ἐταιρείας· ἀλλ' ὥρμητος παρ' ἐμοῦ, καὶ τοῦ πατρὸς
οὕτω θελήσαντος· παρ' ἐμοῦ δὲ διὰ τῶν γραμμάτων
ἐνεχειρίσθη. Τί τοῦτο ἄριστον ἢ ἀπάνθρωπον; Ἐπεὶ δὲ
τὴν ἀπολογία ἔχεις, δεῖξαι καὶ τὴν κατηγορίαν.

patris voluntate ad eum se contulit, a me autem illi per litteras traditus est et commendatus. Quid hic ab amicitia aut humanitate alienum feci? Quoniam autem purgationem nostram habes, accusationem quoque accipe.

Οὐκ ἐπαίνω σοὺ τοὺς Κοροπλάθους, καὶ τοὺς B
Τελχίνας (85), οἷς βάλεις κακῶς τὸν ἀντίτεχνον,

(78) *Αὐτοῖς ἐπιτάξαντες.* Montae. et Morel. ἐπι-
ταύξαντες. Ita et Combef. qui vertit: Qui ipsi vacan-
tis periculo silentii premium munusque felici
faustoque successu simus adepti.

(79) *Alias LXL. Scripta anno 384.*

(80) Ἦ Ὀδυσσεύ. Verba sunt Menelai ad Ulys-
sem, eum ab eo ignavie nomine verbis acerrimis
perstrictus esset. *Iliad.* lib. xiv, 104.

(81) Ἐφ' οἷς γράφεις. Legendum nonnulli vel-
lent ἐφ' ἧς γράφεις, quæ scribis, quæ scribis.

(82) Ὅς ἔρεῖν ἀγνοοῦντας. Ex tot corruptis
codicibus, inquit Bill., minus corruptum hic se-
cus sum, eum nempe qui Haganoæ typis Joan.
Sec. excusus est, anno 1528, ubi habetur ὡς ἐπι-
τῶν ἀγνοοῦντας, ubi tamen existo legendum. In duo-
bus aliis exemplaribus ita legitur: Κρεῖσσον ἐκλα-
λεῖν τὸ λυποῦν, ἢ ἡμερεῖν ὡς ἔρεῖν ἀγνοοῦντας, hic
quid significare possit, ὡς ἔρεῖν ἀγνοοῦντας, equi-
dem non video, nec quis sensus erui queat. Proinde
pro ἔρεῖν, ἐλεῖν, potius legendum censerem, ut sit
sensus: *Præstare animi dolorem pro se ferre ac
desistere quam premere et occultare, eosque tacite
condemnare qui nullius culpe nisi cibi consciis sint, fa-
cile se purgaturi, si doloris causa ipsis aperiretur.*
Quam tamen conjecturam non quasi ex tripode
prolatam accipi volo, sed ut ab animo studiosum
sacerdotum pro virili juvenandorum cupidissimo pro-
fectam. » *Lectioem Billii retinendam censuimus,*
non versionem; reddidit autem: *Præstat enim id
quod animum male habet, efferre atque expromere,
quam quiescere, perinde atque id ignoremus.* Hæc
versio nobis non recte Græco respondere videtur.
Aliam lectionem exhibent cod. et Reg., quam Combef.
cognovit, nobisque non displicet: Κρεῖσσον
γὰρ ἐκλαλεῖν τὸ λυποῦν, ἢ ἐρήμην αἰρεῖν ἀγνοοῦ-

O Ulysses, scite sane me perstrinxisti, Stagi-
rium exprobrans, sophisticoque artificio studiosis-
sime me versans et exagitans. Atque istam animi
libertatem laudo, quod ea scribas, quæ scribis.
Præstat enim id eloqui quod animum ægre habet,
quam quiescere, perinde atque eloqui nesciamus.
Ipse quoque aliquid habeo, quod te accusem.
Veruntamen ut fori ac judiciorum legem servem,
prius tibi ad ea, quæ objicis, respondebo, postea
autem accusabo; atque utrumque pari cum bene-
volentia faciam. Ad Stagirium virum optimum
Nicobulus meus accessit, haudquamquam de nostra
sententia, ne hoc existimes; non enim ita vel
Athenarum, vel amicitia tua et sodalitati, im-
memor sum: verum suomet ipse consilio et de

Coroplatbos illos tuos, et Telchinas minime
laudo, quibus artis æmulum perperam insectaris;

τας. *Præstat enim id eloqui quod animum ægre ha-
bet, quam ignorantes indicta causa damnare.* Ἡ ἐρήμη
subauditio substantivo ἔρχη, causa indicta, id est
altera parte absente: ἐρήμην αἰρεῖν, indicta causa
damnare, vulgo *par contumace et par défaut.* Ἐρήμη
ἔρχη dicitur de reo, ait Suidas, qui vadimonium
deserens, nec in judicio se sistens, a judicibus
condemnatur.

(85) Ἐγκαλεῖν. Ὅμως δὲ ἴνα νόμον. Ita cod. et
Combef. In edit. ἐγκαλεῖν ἔμολε. ἴνα δὲ νόμον.

(84) Ὅς τε καὶ ἡμῶν γέρας ὄντων. Aliud Ho-
meri heuisticium, *Iliad.* ix, 408. Verba sunt
Nestoris quibus Agamemnonem hortatur ut eum
Achille in gratiam rediret. Hæc Billius.

(85) *Ὁδε ἐπαίνω σοὺ τοὺς Κοροπλάθους καὶ
τοὺς Τελχίνας.* His verbis adversarium suum Eu-
stochius insectatur. Κοροπλάθος autem, ut Chri-
stodulus docet, sigillum proprie significat puparium
et hujusmodi imaguncularum. Hæc Bill. At. Sui-
das: *Qui effigies puerorum, inquit, et quorumvis
animalium, quibus pueri vel puellæ decipiuntur, ex
cera vel gypso conficiunt, qui ex luto vel alia hu-
jusmodi materia pupas fingunt, Κοροπλάθος vocan-
tur.* De Telchinibus, ait Bill., varia est opinio.
Quidam enim eosdem fuisse credunt Curetas, Ca-
lyros, Telchinas, Corybantes et Ideos Dactylos,
qualem Sceptium fuisse scribit Strabo lib. x. Alii
cognatos fuisse existimant, nonnullique differre,
omninoque furere quopiam motos. Telchinas porro
fascinatores fuisse ferunt et maleficis quod Sty-
giam aquam animalibus et stirpibus pernicii gra-
tia inspergerent; quæ ex re calamitates, fames et
pestes consequerentur. Cujus sententiæ est Tzetzes
Hist. lib. cxvii, qui etiam Telchinas nunciat Adæum,
Magalesiam, Omentum, Lycum, Myconem, Mim-
nem. Nonnulli tamen contrarium sentiunt, et arti-

quandoquidem usus obtinuit, ut ejusdem artis A
professores ἀντίτεχνοι, id est, artis æmuli atque
adversarii vocentur. 157 Quousque enim ista? Nonquamne sophisticæ huic obtreactioni et ma-
ledictiæ finem statuemus? An expectabimus,
dum mors ab hac improbitate nos abrumpat?
Juveni enim fortasse, honoris cupiditate flagranti,
opibusque inibanti, qui hæc modo parce faciat,
nonnihil venie dari possit (libet enim in gratiam
tuam Demosthenis verbis aliquantulum uti):
hominem autem id æstatis, atque hoc rerum statu,
publice alium infamare ac vicissim infamari, in-
tempestivum prorsus et pertinacis contentionis
plenum; non solum quia hoc omnino inhonestum
et sordidum est, sed etiam quia mira est hujus rei
facilitas, perinde ac *fluctus reciprocantis*. Etenim B
ut cum Homero rursus loquar:

Dictum tale feres, quale et jam dixeris ipse.

*Radentem porro vicissim radere nequaquam repre-
hendendum est.*

Quæ igitur hæc sapientia est cum virtute vincere
liceat, vitio superari, aut etiam superare, quod
multo pejus est? At hoc quoque nomine, ut vere
loquar, judices accensuros esse censeo, quod,
quæ pro tribunali damnant, eadem cum audiunt,
laudant. Nec id solum, sed multos etiam habent,
qui simul laudent, ac vitium accendant, atque
huc usque in partes et studia dissecti sint. Atqui
convenit ut, si hæc falsa existimetur, non lau-
dentur: si autem vera esse credantur publice,
judicentur; ut etiam hanc rationem adhibere, C
ut si falsa obijciuntur, accusatores coarguantur:
sin vera, si adversus quos oratio habetur; non
autem permittere ut nobilium virorum existimatio,
libeatur.

Quare, si meo consilio pareris (utrumque enim
alloguer, hujusmodi sermones et vituperationes
valere sinite, si nihil aliud, canities certe reveren-
tia, aut etiam rerum turpissimarum lassitudine.
Ipsi vero in animum inducite veteri proverbio
obsequi, quod virtutis cultum amplecti jubet, cum
satis ad victum amplæ facultates sunt. Nec cum
vobis ipsis, tum juvenum spei insidias comparate, D

bus illos præstantes fuisse volunt. De toto hoc ma-
ledictorum genere, vide Gyraldum lib. *De diis gentium*.
De Telchinibus autem vide Suidam ad vocem Τελ-
χίνες, et Erasmus in Adagio, *Novi Simonem, et
Simon me*.

(86) *Κυριότερον τε καὶ κυριότερα*. Non male
Bill. metaphoram reddidit, sed legisse videtur κυ-
ριότερον τε καὶ κυριότερα. Sic habet cod. Reg.
Combel. κυριότερον τε καὶ κυριότερα, *cornibus pe-
tere ac vicissim peti*, petulcorum arietum more; quæ
grammaticis, inquit, usitata vocis acceptio et au-
ctoribus probata. Hoc fortasse significavit Horatius
in *Odâ: Parata tollo cornua*.

(87) *Ὁμοίων κ' ἐλαφθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπα-
κούσας*. *Talia audies, quæ in alios dixeris*. Billius:
Dictum tale feres quale ante intereris ipse.
Verba sunt *Æneæ* ad Achillem, *Iliad.* lib. xx, vers.
250.

ἔπειθ' ἐνίκησε τοὺς ἀπρότερον ἀντιτέχνους κα-
λεῖν. Μέχρι τίνος γὰρ ταῦτα; καὶ ποῦ στήριμα
τῆς σοφιστικῆς ἐπιτηρίας; ἕως ἂν τί γένηται; ἕως
ἂν θάνατος ἡμᾶς διακαλύψῃ τῆς ποιηρίας; Ταῦτα γὰρ νῦν
μὲν ἔντα, φιλοτιμίας ἠγρώμενον, κέρδους μεταποιού-
μενον, καὶ τότε μετρίως ποιεῖν, ἔχει τινὰ συγγνώμην
(μικρὸν γὰρ τι Δημοσθενέως σὴν χάρις): ἐν τούτῳ
δὲ τῆς ηλικίας, καὶ οὕτω πρᾶττοντα, κυριότερον τε
καὶ κυριότερα (86), παντελῶς ἄωρον καὶ φιλό-
κεινον, οὐ μόνον ὅτι ἀπρότερος: ἰ παντάπασιν ἀνεπί-
θερον, ἀλλ' ὅτι καὶ βασιτήν πολλῆ τοῦ πράγματος,
'Ὁμοίων κ' ἐλαφθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσας' (87),

καθὰπερ βούματος ἀντιτρέφοτος: πάλιν γὰρ
'Ὁμήρω συγχρήσασαι

... Τὸν ξύονται δὲ ἀντιζεύει

παντελῶς ἀνεπίθετον.

Τίς οὖν ἡ σοφία, ἐξ ἧν ἀρετῇ πρωτεύειν, ἠτιοῦσθαι
κακίᾳ, ἢ καὶ νικῆν, ὃ πολλῶν χερῶν ἔστιν; ἀλλ' ἐγώ
γε καὶ τῶν δικαστῶν τοῦτο μίμφομαι, εἰρήσεται γὰρ
τέληθεός, ὅτι ἂ καλῶζουσι κρίνοντες, ταῦτα ἐπαινοῦσιν
ἀκρωμένοι. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἔχουσι
τοὺς συνεπαινεῖσθαι, καὶ τὴν κακίαν ἀνάπτουτας, καὶ
ταῖς σπουδαῖς ἄκρι τοῦτον μεμεριμένους: δῶν, εἰ
μὲν ἀπιστεῖται, μὴ ἐπαινεῖσθαι: εἰ δὲ πιστεύεται,
δημοσίᾳ κρινέσθαι: ἢ οὕτω, εἰ μὲν ψευδῆ, τοὺς
κατηγόρους ἐλέγχεσθαι (88): εἰ δὲ ἀληθῆ, τοὺς
καθ' ὧν ὁ λόγος: καὶ μὴ οὕτω, μέγιστον πρᾶγμα,
τὴν τῶν εὐ γεγενησῶν ὑπόληψιν, οὕτω βλάβως
καλεῖσθαι.

res maximi ponderis, tam facile ludibrio ad-

Ἐἴ τι οὖν ἐμοὶ περθεθε (πρὸς γὰρ ἀμφοτέρους ὁ
λόγος), τοὺς μὲν τοιούτους λόγους καὶ φόγους χερσὶν
ἴσατε (89), εἰ μὴ τι ἄλλο, τὴν πολιὰν αἰδοῦμενοι,
ἢ καὶ ἀποκάμνοντες (90) ἐν τοῖς αἰσχίστοις. Αὐτοὶ
δὲ βουλευσάσθε (91) τὴν παλαιὰν τιμῆσαι παραίτησιν,
τὴν, ὅταν ὁ βίος ἱκανὸς ἦ (92), ἀρετὴν ἀσκεῖσθαι
κελεύουσιν. Καὶ οὐκ ἐπιβουλεύετε μὲν ὅμιν αὐ-
τοῖς (93), ἐπιβουλεύετε δὲ ταῖς τῶν νέων ἐλπίσιν,

(88) *Κατηγόρους ἐλέγχεσθαι*. Cod. et Reg. κα-
τηγόρους καλεῖσθαι, *accusatores cœcitantur*. Sic
etiam Montac. et Morel.

(89) *Χαίρειν ἔδαστε*. Forte legendum ἴσατε, *va-
lere sinitis*.

(90) *Ἀποκάμνοντες*. Ita cod. In edit. ἀποκα-
μόντες.

(91) *Βουλευσάσθε*. Legendum forte βουλεύσασθε.
Combel. βουλεύσασθε.

(92) *Ὅταν ὁ βίος ἱκανὸς ἦ*, etc. Ad hoc prover-
bium alludit Horatius, *Epist.* i.

..... *O cives, quærenda pecunia primum est,
Virtus post numeros*.....

(93) *Ὅκ ἐπιβουλεύετε μὲν ὅμιν αὐτοῖς*. Ita
cod. et Reg. At Montac. et Morel. οὐκ ἐπιβουλεύε-
ται μὲν οὖν ὅμιν αὐτοῖς. Legissee videtur Bill., aut
saltem legendum: censeuisse μὲθ' ὅμιν αὐτοῖς. In
edit., ἢ μὲν αὐτοῖς. *Μοχ, μὲθ' αὐτῶν νέων*.

ὁ πάντως ἂν τὰ δεινότερα πάθουεν, εὐλόγως ἀσκού-
μενοι κακίαν μάθουεν, καὶ ταύτην οὐκ ἄμισθον,
ὡσπερ οὐκ ἀρετῆς, ἀλλὰ ταύτης ἔχοντες ὕμῃς δι-
δασκάλους. Εἰ δὲ σοι φορτικὸς εἶναι δοκῇ ταῦτα
γράφω, ἄμυνέ με (94) τοῖς ἴσοις, καὶ αὐτὸς τι παρα-
νέσας τῶν χρησίων, ἐν ᾗ πεθόμενον ὠφέληξ, ἢ
ἐγκαλῆξ (95) ἀντιτίθενται.

P1.A. Τῷ ΑΥΤῷ (96).

Us veritas odium parit, Eustochium quasi crabronem tam sapiens, tamque amica irritavit admonitio, linguamque ad maledicendum paratiorem facile concitavit Gregorius. Eustochii maledictis hac brevi, sed acutissima epistola, rescriptis Theologus, se admodum non cruciari, simulque monet, ut linguam, si fieri potest, coerceat.

Ὅσον ἠγγύησα! ὡς σκαῖν λαν καὶ ἀπαθευτο!
ἄφρα σοφιστῆν ἐνουθέτησα τῆς ἀπονοίας (97), καὶ
οὐδὲ ὑπὸ τῆς παρομιλίας τῆς ἰδιωτικῆς ἐπαυθεύθη,
φραλαχρὸς ὢν κατὰ κριοῦ μὴ νυστάζειν ἀντὶ προσώ-
που (98), μὴδὲ σφρηκίαν ἐγείρειν κατ' ἐμαντοῦ (99),
γλώσσαν πρὸς τὸ κακῶς λέγειν ἐτοιμοτέραν. Τούτῳ
μὲν οὖν οὐ πᾶν τι (1) δυσχεραίνω, (μετὰ πολλῶν
γὰρ προσετέθη, ὡς γε πυνθάνομαι, εἰ δὲ ζῶεις (2),
καὶ πρὸ πολλῶν) ἔκαινο δὲ μάλλον, οὐ μὴ ἐπιστεύθη
φιλικῶς τοῦτο ποιεῖν. Πλὴν ὀργάνους καὶ σῶμα καὶ
ψυχὴν, καὶ τὴν γλώσσαν κατέχοις, εἰ δυνατόν· ἀλλὰ
νῦν τὸ γε ἡμέτερον (3) εἰστέρομεν.

P1.B. ΣΤΑΓΕΙΡΙῷ (4).

*Eudoxii maledicta non tulit Stagirus; sed cum par esset certare, et respondere paratus, ipse etiam Eustochium lingua dicaciori nituo incessit. Quos inter medius, pacisque sequester profudit Gregorius, datis ad Stagirium etiam ea de re literis. Hæc enim ad eum scripta est epistola, ut manuscriptis constat, non autem ad Timotheum, ut editi libri præ se ferunt, contra codicum auctoritatem; quæ tametsi non adesset, epistolæ tamen argumentum dicere non sineret eam ad Timotheum scriptam. Sophistis in arma depnan-
tibus quidvis pollicetur, amicitiam, laudes, suam ipsorum et omnium utilitatem; alioquin et sibi et Nicobulo injuriarum feri, ac eos vitii potius quam virtutis magistros adolescentulis reipsa futuros, spesque eorum qui se illorum fidei commiseræ, falli contestatur*

Πλήρησιλάμοιαι τι πρὸς σέ· καὶ γὰρ πέφυκα οὕτω,
καὶ βούλομαι. Εἰ δὲ μὴ μεταδόξῃς ἡμῖν (5) τὸν Νικό-
βουλον.

(94) Ἄμυνέ με. Ita cod. Reg., Montac. et Morel. At Combef. ἄμυνάι με. In edit. ἄμυνάι μοι. Mox Montac. et Morel. παρανέσας.

(95) Πειθόμενον ὠφέληξ, ἢ ἐγκαλῆξ. Ita cod. Reg. et R. In edit. πειθόμενον ἐπαυθῆξ, ἢ ἐγκαλῆξ, quod Bill.: vel obtemperantem præceptis tuis laudes, vel accusas.

(96) Alias LXII. Scripta eodem anno.

(97) Ἐνουθέτησα τῆς ἀπονοίας. Ita cod. et Reg. In edit. ἐνουθέτησα. Ὡς τῆς ἀπονοίας, quod Bill.: Virum sophisticam castigare institui. O singularem audaciam!

(98) Μὴ νυστάζειν ἀντὶ προσώπου. Ita cod. At cod. Reg. μὴ νυστάζειν. Cod. R. et Pass. κατὰ προσώπου. In edit. νυστάζειν ἀντιπροσώπου. Suo periculo legendum proponit Combef. χρυστάζειν κατὰ προσώπου, sicque reddidit Bill.: Cum calvus sis, cum ariete obversa fronte ne congregediaris; et, Crabronem ne provocet; paræssie sunt quibus docemur vitiume lacerandos esse homines suapte natura irritabiles. A Gregorio adagiū hoc mutuatur Erasmus.

(99) Μὴδὲ σφρηκίαν ἐγείρειν κατ' ἐμαντοῦ. Ita cod. Montac., Morel. ac Combef. At Pass. ἀνεγείρειν. In edit. ἐγείρειν deest. Vide Erasmus in adagio, Irritare crabronem.

qui profecto gravissima injuria afficientur, si literarum studia colentes, vitium addiscant, et quidem non sine mercede; perinde 158 ac vos, non virtutis, sed vitii magistros habeant. Quod si molestus esse videor, hæc scribens, iisdem rebus me ulciscere, utile quoque atiquod consilium mihi offerens, ut vel præceptis tuis obtemperanti prosis, vel repugnantem accuses.

CXCI. EIDEM.

Quale illud est, quod ignoravi! quam stultum et ineptum! Virum sophisticam communui recordari, ac ne a vulgari quidem proverbio eruditus sum, ut, cum calvus essem, cum ariete obversa fronte ne congregeder, nec crabronem in meipsum irritarem, hoc est, linguam ad maledicendum paratiorem. Quanquam illud quidem non admodum me discreduit (multis enim, ut audio, adjunctus sum: ac si vixeris, multis etiam anteponar). Hoc vero acerbius me argit, quod tibi minime probavi me hoc amico animo facere. Et tamen opto, ut tum corpore, tum animo valeas, ac linguam, si fieri possit, coerceas: nunc autem, quod ad nos attinet, æquo animo feremus.

CXCH. STAGIRIO.

Liberis aliquanto ad te loquar: sic enim natura comparatus sum, ac volo. Si Nicobulum

(1) Τούτῳ μὲν οὖν οὐ πᾶν τι. Montac. et Morel., τι omisso, τοῦτο μὲν οὖν οὐ πᾶν.

(2) Εἰ δὲ ζῶεις. Combef., si δὲ ζῶγῃ. Multis adjunctus sum, id est, ait Bill., multos alios virulenta lingua prociidisti; quod si etiam vita longior tibi contigerit, primum inter eos locum tenebo. In me enim stylus potissimum acues, atque impurissimo ore debacchaberis.

(3) Ἀλλὰ νῦν τὸ γε ἡμέτερον. Cod. Pass. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ νῦν τὸ ἡμέτερον. At Combef. τὸ γε ἡμέτερον, vestra illa probra feremus.

(4) Alias CXCI. Scripta eodem circiter tempore. — Σταγειρίῳ. Ita cod. Reg., Tillem. ac Combef. At Montac. et Morel. Σταγίριῳ. In edit. τῷ αὐτῷ, id est, Timotheo.

(5) Εἰ δὲ μὴ μεταδόξῃς ἡμῖν. Addenda Bill. videntur ἐμὲ τε καὶ Νικόβουλον ἀδικήσεις. Veritè autem: Quod si hanc libertatem, loquendi scilicet, minime concedas, et mihi, et Nicobulo injuriarum facies. Combef. intricatas esse primas voces, et aliquid desiderari existimat, quod sic possit restitui: Μεταδόξῃς ἡμῖν τὸν Νικόβουλον, εἰ δὲ μὴ μεταδόξῃς, ἡμῖν ἀδικήσεις, cede nobis Nicobulum; quod si non concesseris, injuste feceris. Contendebant enim sophistæ, ut Nicobulum puerum litteris imbuedum acciperet. Hunc hortatur ut cedat, ne ipse incurrat in

m hi minime concesseris, injuste ages. Nam et amici animum offenderimus, et nihil amplius a te habuerimus. 159 Sin autem, quantum speramus dederis, probi candidique viri officio funderis, atque utrumque nobis præclarissime se habebit. Nam et illi satisfaciemus, et te laudabimus. Quod si etiam hoc nobis concedis, ut te quoque paterne moneamus, ne tu pro tua imperandi consuetudine consilium nostrum asperneris: viri in bujsumodi rebus haud rudis et imperiti sermonem accipe. Tandem aliquando tela deponite, ac fundas, et atrociore hastas, id est, linguas, quibus vos mutuo iucessitis et vulneramini, idque applaudentibus ac laudantibus iis, quos vestri studiosos habetis. Et quidem eas hoc magis deponite, quod promptius paratiusque armis telum istud est; ne alloqui vitii potius quam virtutis duces adolescentulis existatis, si non verbis, at certe rebus ipsis. Nam quibus rebus, cum fiunt, quisque delectatur, eandem etiam tacens, suadet. Hoc si feceritis, tum vobis ipsis proderitis, tum nos amicos habebitis, nec spes eorum qui fidei vestræ se Nicobuli causa susceptis, merces sit. Quod si plenius bis laudem tibi persolvemus.

CXCH. PROCOPIO.

Exeunte anno 384, vel potius ineunte 385, hæc scripta est epistola. Cum enim Olympiadem, de cujus nuptiis in ea agitur, scribat Palladius (14), vix viginti menses in matrimonio egisse, cum maritus ejus naturæ debitum solvit; constat autem Nebridium, cui, eodem auctore, illa nupserrat, primum sub Theodosio Magno comitem privatarum rerum, ac deinde urbis Constantinopolitanae præfectum, vel, ut habet Palladius, aspiræfactum, in nuptiis adhuc fuisse tertio Kalendas (15) Julii, Honorio et Eudoxio cœnsulibus, hoc est, anno 386, quo ad eum de Edictis actionibus lex data est, cui etiam superates parumper fortasse fuisse; non potuerat Olympiadis nuptiæ ante exeuntem annum 384, vel potius annum 385 ineuntem celebrari; neque adeo Gregorius de suæ, ut vocat, imo filie Olympiadis nuptiis, itaque velut celebratis ante anni 385 primordia scribere, ac invitanti Procopio se, quod non adfuisse, excusare. Quis ille sibi Procopius jam diximus; hic addere sufficit, patris loco enim Olympiadi avunculum, patruumve ac tutorem fuisse.

Sentio, quod crimen mihi objicias, etiamsi id C riteceas. Nuptias celebramus, forsân dixeris, idque aureæ tuæque Olympiadis, ac grex episcoporum aderat: tu vero aberas, ut egregie, vel de dignatus, vel gravatus. Neutrum horum, o admirande. Sed fieri nou poterat, ut qui tragice se haberet, comice festum diem ageret; ac simul omnino intempestivum est atque a nuptiis alienum, podagricos duos videre, qui inter salitantes circumferantur, et rideantur. Libet enim tecum nonnihil quoque nuptiali more ludere. Nam alioqui, quantum ad voluntatem atinet, et adsum, et simul festum celebro, juvenilesque dextras in-

alterius offensam. Verum sine addito coherent omnia, nec suppleendum quidquam nobis offerunt vel codd. nostri, vel quos videre Montac. et Morel. (6) *Τὴν συμβουλίην*. Ita cod. 1405 ac Combef. In edit. τὴν βουλίην.
(7) *Ἰὰς ἀλλήλων*. Combef. ἀλλήλους.
(8) *Τοσοῦτω μάλλον*. Ita cod. 1405 et Combef. In edit. τοσοῦτον μᾶλλον.
(9) *Ἐξηγήσθε*. Ita cod. et Combef. In edit. ἐξηγήσθε.
(10) *Ποιῆτε*. Ita cod. 1405 et Combef. In edit., ποιεῖτε.
(11) *Τῶν πεπιστευκότων*. Combef. : qui fidei

A δουλων, ἀδικησῆς. Φίλων τε γὰρ ἐσόμεθα προσκερυκότες, καὶ παρὰ σοῦ μηδὲν ἔχοντες πλὴν. Εἰ δὲ δοῆς ὅσον ἐλπίζομεν, εὐγνωμονήσεις, καὶ ἀμφοτέρα ἡμῖν ὡς κέλλιστα ἔξει. Ἐκείνῳ μὲν γὰρ ἀπολογησόμεθα, οὐ δὲ ἐπικνεσοῦμεθα. Εἰ δὲ ἴδως ἡμῖν καὶ παρανεῖσαι σοι πατρικῶς, ἀλλὰ μὴ τῆ συνθηκῆ τοῦ ἄρχειν τὴν συμβουλίην (6) διαπίτυσης; ἔξει αὐτῶν ἀνδρὸς τὰ τοιαῦτα οὐκ ἀμαθῶς. Κατὰθεός ποτε τὰ ὄπλα, καὶ τὰς σφενδόνας, καὶ τὰς βενοντέρας μέλλας, τὰς γλώσσας, αἷς κατ' ἀλλήλων (7) βάλλετε τε καὶ τιρώσασθε, καὶ ταῦτα ἐν ἐπαινεταῖς τοῖς σπουδασταῖς. Καὶ κατάθεθε τοσοῦτω μᾶλλον (8), ὅσον προχειρότερον τοῦτο τῶν ὀπλων ἐστίν· ἵνα μὴ κακίας μᾶλλον, ἢ ἀρετῆς ἐξηγήσθε (9) τοῖς νέοις, καὶ εἰ μὴ τοῖς λόγοις, ἀλλὰ τοῖς πράγμασιν. Οἷς γὰρ τις χαίρει B γινόμενος, ταῦτα καὶ αὐτῶν συμβουλεύει. Ἄν οὕτω ποῆτε (10), ὅμας τε αὐτοῖς ὄνησσε, καὶ ἡμᾶς φέλους ἔξετε, καὶ οὐ φεύσασθε τὰς τὸν πιστευκότων (11) ἐλπίδας. Οὕτως σοι (12) τῶν ἐπὶ Νικοβουλῆ πόνων μισθός. Εἰ δὲ πῆραν τελεωτέραν λάβοιμεν, τελεωτέραν καὶ τοῦτων ἀντιδύσωμεν τὴν εὐφρομίαν.

commiserunt, fallatis. Atque hæc tibi, pro laboribus experimentum sumperimus, pleniorẽ etiam

PΛΓ. ΠΡΟΚΟΠΙΩ (13).

Αισθάνομαι σου (16) τῶν ἐγκλημάτων καὶ σιωπῶντος. Γάμος ἐστασίωμεν, ἴσως εἴρεῖς, καὶ ταῦτα τῆς χριστοῦ Ὀλυμπιάδος καὶ σῆς, καὶ παρῆν ἐπισκόπων δμιλος· σὺ δὲ ἀπῆς ἡμῖν, ὀγεννάδας, ἢ ἀπαξιῶσας, ἢ κατασκήσας. Οὐδέτερον, ὦ θαυμάσιε. Ἄλλ' οὐκ ἦν, εἰ μα, κρᾶντονα τραγικῶς, πανηγυρίζειν κομικῶς, καὶ ἅμα παντελῶς ἄωρον (17) καὶ οὐ γαμικῶν, δύο ποδαγροὶ περιφερόμενοι καὶ γελώμενοι, μέσοι πηρώντων· ἵνα εἰ σοι καὶ προσκαίωμεν γαμικῶς. Ἐπεὶ τῶ γε βούλεσθαι, καὶ πάρειμι, καὶ συνοραξέω, καὶ τῶν νέων τὰς διεξιάς ἀλλήλαις τε ἐραδάλω, καὶ ἀμφοτέρας τῆ τοῦ Θεοῦ. Πρέκει γὰρ ὡσπερ ἄλλο σοι πᾶν ἀγαθόν, οὕτω δὴ καὶ (18) τὴν συζύγιαν ἐπὶ

D vestra adolescentem commiserunt.
(12) *Ὅσός σοι*. Ita cod. 1405, et Combef. In edit. ὅσός μοι.
(13) Alias LVII. Scripta eodem tempore.
(14) *De vita cler.* cap. 17, p. 460.
(15) Gotsfred., t. VI, p. 374.
(16) *Αἰσθάνομαι σου*. Ita cod. Reg. In edit. σου δεεστ.
(17) *Ἄμα παντελῶς ἄωρον*. Forte legendum θέαμα παντελῶς ἄωρον, spectaculum omnino intempestivum. Mox, pro ποδαγροί, cod. Reg. ποδαγροί.
(18) *Ὅτω δὴ καὶ*. Ita cod. et Reg. ac Combef. In edit. οὕτω σοι καὶ.

πανὴ βέλτιστον γενέσθαι καὶ κατὰ τὰς κοινὰς ἡμῶν εὐχάς.

hinc bona, ita matrimonium quoque in optimum quemque finem et secundum communia nostra vota fiat.

ΓΙ.Δ'. Τῷ ΑΥΤῷ (19).

Aliam fratris sororivae filiam in matrimonium collocavit Procopius, scribendique iterum occasionem Gregorio præbuit. Tardius licet scripta forsitan hæc epistola fuerit, eam hic collocare, quod ejusdem sit argumenti ac superior, visum est. Excusat se iterum quod nuptiis non adfuerit, et gratulatur Procopio Gregorius, etnque ut se totum ad rerum supernarum studium conferat, hortatur.

Ἰδὸς καὶ δευτέρως σοι χαμηρόν· καὶ τὸ γλυκὺ φροῦνον ἀποσκευάζῃ (20), καλῶς ποιῶν. Ἄργολ δὲ ἡμεῖς, ὡς ἂν αὐτὸς εἴποι· ὡς δὲ ὁ ἀληθὴς λόγος, ἀσθενεῖς, οὐκ ἀργολ (21). Πλὴν καλῶς ἡμῖν ἔχει τὰ ἐκ Θεοῦ. Τῶν μὲν γὰρ θοροδίων ἄλλοις παρεχωρήσαμεν, τῆς φιλοσοφίας δὲ ἡμεῖς ἀπολαύσομεν (22), ἐπειδὴν Θεὸς εὐσταθῆς, καὶ ὅλων τῶν ἄνω γέννη, μηδὲν ἐσιμῶν κατεχόμενος. Καὶ νῦν δὲ τοῖς γάμοις συνεισφέρομεν τὰς εὐχάς, ὅς ἔδει δωροφορεῖν ἡμῶς (23) τὸ κάλλιστον

En alter tibi quoque gener, et dulce onus excutis, rem laudabilem faciens. Nos vero desides, ut ipse fortasse dixeris : ut autem vere dicam, instrui, non desides. Cæterum quæcumque a Deo, recte nobis eveniunt. Nam tumulus quidem alius concessimus ; nos autem philosophia fruemur, posteaquam ad Deum collectus fueris, totumque te ad superarum rerum studium contuleris, nullo jam vinculo præditiis ac detentis. Ac nunc preces, quas, ut donum omnium pulcherrimum, nos offerre oportebat, nuptiis læcimus.

ΓΙ.Ε'. ΓΡΗΓΟΡΙῷ ΑΡΧΟΝΤΙ (24).

Sororem suam, ejusque liberam, qui, mortuo Nicobulo patre, a quibusdam retinebantur, Gregorio prævidi commendat Theologus hæc epistola, quæ citius anno 385 scripta non est ; siquidem hoc anno Nicobulus filium suum sophistis erudendum tradidisse invenitur. Vitam autem cum morte non tardius anno 385 commutasse, cum Tillemontio existimamus.

Οὐκ ἐπαίνω τὸν Ἡσιόδον, οὐ τοὺς ὁμοτέχνους ἀνατιτέχνους ὀνόμασε,

Καὶ κεραμεὺς κεραμῆι (25) κοτέει, (λέγων,) καὶ [τέκτονι τέκτων.

Hesiodum minime laudo, qui ejusdem artis operis, vocavit æmulos his verbis :

Et faber est fabro, figulo figulæque molestus.

Οὐ γὰρ φθονεῖ μᾶλλον, ἢ προστρέχει τε καὶ ἀσπάζεται, ὡς ἐμὸς λόγος, καὶ ὡς οἰκίαι περιέχεται. Λοιπὸν δὲ ἀοιδῶν τοσούτων πλέον (26), ὅσων καὶ λόγος ἐστὶ τοῖσι· τὸ σπουδαζόμενον. Τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς παποθῶς πρὸς τὴν σὴν ἰαγίτητα, εἰ μὴ οὕτως εἶχον τοῦ σώματος, ὥστε ταῖς τῆς ψυχῆς ὁρμαῖς ὑπορχεῖν δύνασθαι, οὐκ ἂν μὲ τις ἐβῆ καὶ προσζαμῶν (27), καὶ περιπτωξάμενος, καὶ τὰ ἐπιδατήρια προσφθεγξάμενος. Ἄλλ' ἵληρ μὲν ἐπισκοπεῖ νέφος, ἐμὸν δὲ καὶ ἡ ἀβρωσία, καὶ τὸ φθονεῖν τοῦτο σαρκίον καὶ δεσποτήριον. Ἄρα δέξῃ μου τὴν ἐπιστολὴν ἀντὶ τῆς παρουσίας ; καὶ δέξῃ, λόγιός τε ὢν (28), καὶ συγγνώμων, εὐ οἶδα τοῖς, καὶ οὐκ εἰκάζειν ἔχω.

Neque enim, magis quidem sententia, magis invidet quam accurrit, et exosculatur, ac velut familiarem et necessarium complectitur. Cantor autem eo magis cantori adjungitur, quod eorum opera circa vocem versatur. Quo etiam ipse modo erga eloquentiam tuam affectus, si quidem eo corporis statu essem, ut animæ cupiditatibus observare posset, nemo me prior ad te complectendum accurrisset, ac magistratum ineventum consulasset. Verum, ut solem nubes obscurat, ita me morbus, atque iodivum hoc corpusculum et ergastulum. Accipiesne igitur 161 presentiae vice epistolam meam? Accipies profecto, utpote æquus et ad

(19) Alias LVIII. Scripta incerto tempore.

(20) Ἀποσκευάζῃ. Ita cod. et Reg. Sic Bill. auctoribus libris Italicis. In edit. ἀποσκευάζεις, dulce onus commode excutis, id est, filiam tuam auferit tibi ; filia enim est onus patri, sed dulce onus, quo tamen liberatur, alio illud in se recipiente, nimirum genero, filiae marito. Verum Tillemont. non de marito filiae Procopii loqui putat Gregorium, sed eo loci alio eo vocem χαμηρόν sic usurpatam, quemadmodum in testamento suo, ubi Meletium χαμηρόν, generum suum, dicit, quod sororis suæ filiam duxerit uxorem.

(21) Ἀσθενεῖς, οὐκ ἀργολ. Bill. : infirmi, desides non sumus. Mox, πλὴν καλῶς ἡμῖν, et Bill. : Quod verum quantum ad ea quæ ex Deo sunt, bene velle habemus. At cod., πλὴν καλῶς ἡμῖν ἔχει, verum utinam nobis prospere cedant quæcumque veniant a Deo.

(22) Ἀπολαύσομεν. Addendum putant nonnulli, sed nulla freti auctoritate, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλο μόνον, ἀλλὰ καὶ εὐ, ἐπιδαίν, et non nos tantum, verum et

tu, etc. Mox, Bill. cum Montac. et Morel. legit εὐσταθῆς, non εὐσταθῆς, et in antiquis edit.

(23) Ἄς ἔδει δωροφορεῖν ἡμῶς. Ita cod. et R. Edit. et ἐπὶ δωροφορεῖν ἡμῶν, et, donum omnium pulcherrimum vobis offeramus.

(24) Alias XLIV. Scripta anno 385.

(25) Καὶ κεραμεὺς κεραμῆι. Vide adagium apud Erasmus, Figulus figulo incidit : ex quo loci illius illustratio petenda est.

(26) Τοσούτων πλέον. Sic Montac., Morel. et Combef. In edit. τοσούτων πλέον. Mox ὅσων καὶ λόγος ἐστὶ. Verit Bill. : Quod circa vocem ac sermonem. Verum non tam vocem ac sermonem sonat hic λόγος, ut arbitror, quam vocis conventum.

(27) Προσζαμῶν. Ita Montac., Morel. ac Combef. In edit. πρόσζαμῶν. Mox καὶ τὰ ἐπιδατήρια προσφθεγξάμενος. Combef. : ac pro arrepto magistratu consulatam.

(28) Λόγιός τε ὢν. Combef. : utpote qui sis iri prendens ac rerum peritus, melius quam quod vertit Bill., dice tuus.

ignoscendum propensus : nec hoc tantum con- A
 cilio, sed etiam certo mihi persuadeo. Atque ut in-
 telligas, quoniam probitati et benignitati tue con-
 fidam, ea legationem quoque nobis admodum nec-
 cessariam tibi offero, atque a tua amicitia ami-
 corum officia postulo. Nicobulum meum de manu
 mea tibi cum fratribus suis trado, non ut pœnas
 det, sed ut sumat, viduamque citius quam oportebat,
 eorum matrem et domum quondam illustrem et
 conspicuam, cum superstes nobis esset, insignis
 vir Nicobulus ; nunc autem ita miseram, ut ne
 lugendi quidem potestas ipsi facta sit, tum ob exorta
 jam mala, tum ob impendenda, nisi tibi ac tuæ ju-
 stitiæ visum fuerit adversus malum dæmonem in
 procinctu stare, nosque honore afficere, atque humanarum rerum fragilitate moveri, clarumque et cele-
 brem tibi τῶν magistratum tuῶν per beneficentiam erga nos reddere

CXCVI. ECEBOLIO.

PLC. EKHOBIΩI (36).

*Ejusdem argumenti et temporis ac superior, est hæc epistola, in qua Nicobuli uxorem, ejusque filios Ece-
 bolio commendat. Morbus quo detineri se ait Gregorius, ille ipse est, quo correptus fuit post electionem Ece-
 bolii. De eadem queritur in epist. 107, 160, 178 et 234.*

Adversus meipsum nonnihil exclamabo, ac do- B
 lentis ignoscendum est, ea quæ dolentis sunt,
 loquenti. O prava et maligna caruncula, quibus
 me malis afficis ! quænam efficis ! In propinquo
 vir erat, quem etiam procul remotum persequi
 cæsumprimis oportebat, tum ejus virtutis causa, qua
 præsentis nitet, tum ob cæteram mansuetudinem et
 lenitatem. Tu vero male ac propemodum torpide
 te habes, nec tibi quidquam curæ est, quod aliis
 hoc bono fruentibus, ipsi careamus. Atque hujus-
 modi nostra est accusatio. Quoniam autem, quæ
 ratiatur, deplorare minime sufficit, verum medica-
 vementum etiam quoddam vulneri adhibendum est,
 hoc invenimus, nimirum ut hanc epistolam scri-
 bere audeamus, ac præsentiam per litteras adum-
 bremus. Quod si de nobis quoque præclare mereri
 studes et expetis, vir bonitate scatenis, fidenti
 animo calamitosam domum ac misericordia 162
 dignam tibi offerimus, viduam ac pupillos lacrymis
 adhuc calentes, sororem, inquam, meam, ejusque
 liberos, qui probo patre nati, et qui tum impera-
 toribus nou ignobilem, verum perillustrem operam
 in armis navaverit, tum etiam vobis præsidibus

Βοήσομαι τι κατ' ἐμαυτοῦ· καὶ συγγνώμη τῷ ἀλ-
 γοῦντι τὰ ἀλγοῦντος φθέγγεσθαι (37). Ὁ σφαίρον
 ποιητὴν καὶ κακότητες, οἶά με κακὰ ἐρᾷς ! οἶα ἐρ-
 γάζῃ (38) ! Ἐγγὺς ἀνὴρ, ὅν καὶ πόρρω τυγχάνοντα
 μεταδιώκειν τῶν ἀναγκαίων ἦν, τῆς τε ἀρχικτῆς ἀρε-
 τῆς εἶνεκα (39), καὶ τῆς ἀλλτῆς ἡμερότητος. Σὺ δὲ
 ποιητῶς ἔχεις, καὶ σχεδὸν ἀκινήτους, καὶ περιστῆς
 ἄλλους τοῦ ἀγαθοῦ μεταλαμπάδοντας, ἡμᾶς δὲ ζημι-
 ούμενους. Τὰ μὲν οὖν τῆς κατηγορίας ταύτης.
 Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐξαρκεῖ τὸ ἀποδύρασαι μόνον ἃ πά-
 σχομεν, ἀλλὰ δεῖ καὶ τινας φαρμάκους (40) πρὸς τὴν
 πληγὴν, τοῦτο ἐξείρομεν, τὸ θαρρῆσαι πρὸς τὴν
 ἐπιστολὴν ταύτην (41), καὶ τοῖς γράμμασι σκια-
 γραφεῖσαι τὴν παρουσίαν. Εἰ δὲ καὶ τὸ εὖ ποιεῖν
 ἡμᾶς ἐπιτρέτεις, βρῶν τὸ ἀγαθὸν (42), προσάγομεν
 C θαρρῶντες οὐκ ἔλαττην καὶ φιλανθρωπίαν ἀξίαν,
 χήραν μετ' ὀρφανῶν ἔτι θερμῶν ἐν τοῖς δάκρυσι, τὴν
 τε ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν λέγω, καὶ τοὺς ταύτης παῖδας,
 οἱ πατρὸς ἀγαθοῦ γεγονότες, καὶ πολλὰ μὲν βασι-
 λεῦσι καμῶντες ἐν ἐπιλοεῖσιν ἀνωήτους, ἀλλὰ καὶ
 λίαν λαμπρῶς, πολλὰ δὲ τοῖς ἀρχουσι ὕμιν ὑποου-
 γήσαντος (εἰ τινα Νικόβουλον ἀκούεις), κινδυνεύουσι
 νῦν πάσχειν τὰ χαλεπώτατα. Μὰ τὰ γὰρ τὴν τῶν

(29) Καὶ τῷ εἰδῆς. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. kal. deest. Montac. et Morel. τῷ εἰδῆς.

(30) Πρὸς τῆς σῆς φίλλας. Montac. et Morel. πρὸ τῆς σῆς φίλλας, et coram amicitia tua.

(31) Χήραν ὄρφαν. Bill. : viduam decrepitam ; quam versionem non probat Combef. Reddidit enim, inquit Bill., ὄρφαν, quasi idem esset ac ἔξωρον· melius sane ante tempus, vel maturius orbatam conjuge.

(32) Οὐκίαν ποτέ. Ita cod. et Combef. In edit. ἔ. οἶα.

(33) Ἐκ τῶν ἤδη ἀναφανέντων. Cod. 2022, Montac. ac Morel. ἐκ τῶν ἤδη τε ἀναφανέντων, tum ob jam renascentia mala.

(34) Σὺ τε παρασταίη καί, etc. Legunt Montac. ac Morel. παρασταίη. Εἴη οὖν τῆ σῆ δίκη.

(35) Ἡμᾶς τιμῆσαι. Ita cod., Montac. et Morel. ; sicque reddidit Bill. In edit. ὕμᾶς τιμῆσαι.

(36) Alias XLV. Scripta eodem tempore.

(37) Τὰ ἀλγοῦντος φθέγγεσθαι. Cod. et Pass. τὰ τοῦ ἀλγοῦντος καὶ φθέγγεσθαι.

(38) Οἶα ἐργάζῃ. Hæc Bill. non reddidit. Putat Combef. legendum οἶα κατεργάζῃ ! quibus me con-
 ficis !

(39) Ἀρχικτῆς ἀρετῆς εἶνεκα. Bill. : tum ob principe viro dignam virtutem. At Combef. : tum ob viri præsidis, vel judicis virtutem, justitiam nempe et aequitatem.

(40) Καὶ τινος φαρμάκου. Ita cod. Reg. et Pass. In edit. τινος καὶ φαρμάκου.

(41) Πρὸς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην. Cod., Reg. et Pass. τῆ ἐπιστολῆ ταύτης.

(42) Βρῶν τὸ ἀγαθόν. Vir fundens bonitatem, id est, bonum quod in se est, afflatum nobiscum communi-
 cans.

φίλων Εκδοσιν (43) και τοὺς ἔρκους ἐκείνους, οὓς A
ἐκ τῆ ἑξέτασις ὑπέστησαν, νῦν πάλιν ἐκπράξεν
ἐπιχειροῦσι τοὺς ὄφρανοὺς.
tionem et jusjurandum illud, quod ob inquisitionem subierunt, nunc rursus pupillus vexare
conantur.

ΠΙΖ. ΓΡΗΓΟΡΙΟ Τῷ ΝΥΣΣΕΣ (44).

CXCVII. GREGORIO NYSSENO.

Consolatoria hæc est ad Gregorium Nyssenum de morte Theosebii, cujus laudes prosequitur. Quam so-
rorem Nysseni appellat ἱερῶς σύζυγον, quæ verba pluribus errandi ansam præbuerunt, eaque cum Theologo
junctam fuisse matrimonio arbitrandi. Quem errorem in nostra de perpetua virginitate Theologi disputa-
tione refellimus. Nihil in epistola apparet quo tempore, quando scripta est, certo statui possit.

Ἐρωτημένον με πρὸς ὑμᾶς κατὰ πᾶσαν σπουδὴν,
καὶ μέχρις Εὐφημιᾶδος γενόμενον, ἐπέσχεν ἡ σύν-
οδος ἦν αὐτοὶ (45) τελεῖτε τοὺς ἁγίους μάρτυσι, καὶ
τὸ μὴ μεταστῆναι ταύτης (46) ὁλόν τε εἰναί τε καὶ τὴν
ἀρρώστιαν, καὶ ἄλλως βαρὺν ἂν γενέσθαι τῇ ἀκαί- B
ρια (47). Ἐρωτῶ δὲ ἁμοῦ μὲν, ἐπισκεψόμενος (48)
ὑμᾶς οὕτω διὰ μακροῦ, ὁμοῦ δὲ θαυμασομένους σε τῆς
καρτερίας, καὶ τῆς φιλοσοφίας, ἦν φιλοσοφεῖς (49)
(πυνθάνομαι γάρ) ἐπὶ τῇ μεταστάσει τῆς ἀγίας ἀδελ-
φῆς ὑμῶν (50) καὶ μακαρίας, ὡς ἀνήρ ἀγαθός τε καὶ
αἰετικός, καὶ θεῶ παριστάμενος (51), καὶ πάντων
μᾶλλον εἰδώς τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα (52) · καὶ
ὅ τοῖς ἄλλοις βαρῦτατόν ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις, τοῦτο
κοψώτατον κρίνων τὸ τοιαύτῃ μὲν συζῆσαι, τοιαύτῃ
δὲ παραπέμψαι, καὶ εἰς τὰς ἀσφαλεῖς ἀποθέσθαι
μονὰς, ὥσπερ θημιονίαν ἄλωνος κατὰ καιρὸν συγκο-
μιθεῖσθαι, ἢν εἶπω τὸ τῆς θείας Γραφῆς · καὶ τῶν
μὲν τερπνῶν τοῦ βίου μετασχούσαν, τὰ δὲ λυπηρὰ
διαφυγούσαν ἐφ' ἡμέτρῃ τῆς ἡλικίας, καὶ πρὶν ἐπὶ
σοὶ πνεθῆσαι, παρά σοὺ τιμηθεῖσθαι τῇ καλῇ κηδεῖ, C
καὶ τοῖς τοιούτοις ὀφειλομένη (53). Ποθὺ δὲ, καὶ
αὐτὸς εὖ σοθῆ, τὴν μετάστασιν, εἰ καὶ μὴ καθ' ὑμᾶς
(παλὺ γὰρ τοῦτο εἶπεθ'· ἀλλ' εὐδὺς μεθ' ὑμᾶς.
'Ἀλλὰ εἰ χρὴ παθεῖν πρὸς Θεοῦ νόμον πάλαι κεκρα-
τημέτα, ὅς ἔχει Θεοσεβίαν τὴν ἐμὴν (54) (ἐμὴν γὰρ
ἐνομάζω τὴν κατὰ Θεοῦ ζήσασαν, ἐπειδὴ κρείττων
ἡ πνευματικὴ συγγένεια τῆς συματικῆς) · Θεοσεβίαν
τὴν τῆς Ἐκκλησίας καύχημα, τὸ τοῦ Χριστοῦ (55)
καλλώπισμα, τὸ τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς ὄφελος (56),
τῆς γυναικίῳ παρῆρσιαν · Θεοσεβίαν, τὴν ἐν τοσού-

Tendentem me ad vos omni studio ac celeritate,
jamque ad Euphemiam usque profectum, con-
ventus ille retinuit, quem ipse in sanctorum uar-
tyrum honorem celebratis, tum quod huic ob mor-
bum interesse nequeam, tum ne ob importunitatem
gravis ac molestus sim. Porro hæc de causa iter
susceperam, partim ut te tanto intervallo viserem ;
partim ut te ob eam tolerantiam ac philosophiam
mirificis laudibus efferrem, quam ob sanctæ ac
beatæ sororis vestræ discessum ex hac vite præ-
stas (ita enim audio), ut vir probus et perfectus,
ac Deo astans, divinaque et humana, magis quam
quivis alius, cognita et perspecta habens ; quod-
que in hujusmodi rebus aliis gravissimum et acer-
bissimum est, hoc levisimum judicans, nempe
quod cum tali vixeris, et talem transmiseris, at-
que in cœlestia domicilia, tanquam aræ aceruum,
ut Scripturæ verbis utar **, tempestive devectum,
recondideris ; et quidem ita, ut ipsa jucunditatem
quidem vite particeps fuerit, molestias autem per
ætatis mensuram effugerit, priusque quam pro-
pter te luxisset, præclara funeris, atque hujusmodi
mortuis debito, a te ornata sit. Cupio, mihi
crede, ipse quoque hinc migrare, si non tam ve-
hementer ac vos (magnum enim dictu hoc est), at
certe statim post vos. Sed quid faciamus adversus
Dei legem jam olim vigentem ac dominantem,
quæ Theosebiam meam habet (meam enim eam
163 voce quæ, ut Dei legibus consentaneum
erat, vixit ; quandoquidem spiritualis cognatio

** Job v, 26.

(43) Φίλων Εκδοσιν. Combef. : Post editos seu
proditos amicos, ne quid scire queant occulte.

(44) Alias XCv. Scripta forte anno 385.

(45) Ἐπέσχεν ἡ σύνοδος ἦν αὐτοῖς. Ita cod.
Reg. et Combef. In edit. ἐπέσχεν ἡ σύνοδος ἦν αὐ-
τοῖς. Montac. et Morel. ἦν αὐτοῖς· τελεῖτε τοῖς.

(46) Μεταστῆναι ταύτης. Montac., Morel. ac
Combef. καταστῆναι ταύτης, eum assequi.

(47) Βαρὺν ἂν γενέσθαι τῇ ἀκαίρια. Ne mole-
stus essem ob temporis importunitatem, quod sic
infirmitate gravatus tardius occurrerem. Hæc Com-
bef.

(48) Ἐπισκεψόμενος. Ita cod., Montac., Morel.
ac Combef. In edit. ἐπισκεψόμενος.

(49) Ἦν φιλοσοφεῖς. Combef. τῆς φιλοσοφίας.

(50) Ἀδελφῆς ὑμῶν. Cod. Reg. et Combef.
ἡμῶν.

(51) Καὶ θεῶ παριστάμενος. In cod. hæc de-
sunt.

(52) Εἰδώς τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα. Montac.,
Morel. ac Combef. εἰδώς τὰ τε θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώ-

πινα, qui tum divina, tum humana noveris.

(53) Τοῖς τοιούτοις ὀφειλομένη. Bill. : Hujus-
modi mulieribus debito. At τοῖς τοιούτοις neutri ge-
neris est aut masculini ; non vertendum igitur hu-
jusmodi mulieribus. Cod. et Combef. τοῖς τοιούτοις
χρωστομένη.

(54) Ὅς ἔχει Θεοσεβίαν τὴν ἐμὴν. E recentiori-
bus nonnulli Theosebiam Theologo nupsisse, alii
Gregorio Nysseno junctam voluerunt matrimonio.
Vide præmissam tom. I editionis nostræ præfatio-
nem, pag. 22 et seq., ubi variis probavimus argu-
mentis Theologum nec cum Theosetia, nec cum
ulla alia conubio fuisse copulatam ; Theosebiam,
non uxorem, sed germanam fuisse sororem Gre-
gorii Nysseni : imo ipsam Theosebiam virginitatem
fuisse professam.

(55) Τοῦ Χριστοῦ. Ita cod. et Combef. In edit.
τοῦ δεστ.

(56) Τὸ τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς ὄφελος. Combef. .
ætatis nostræ fastigium et culmen.

corpoream antecellit) : Theosebiam, Ecclesiae decus, Christi ornamentum, aetatis nostrae utilitatem, feminarum fiducia: Theosebiam, in tanta fratrum pulchritudine formosissimam et clarissimam : Theosebiam vere sacram, atque sacerdoti comparem, et parem honore, magnisque mysteriis dignam : Theosebiam, quam futurum quoque tempus excepturum est, in immortalibus columnis, hoc est omnium, tam qui eam nunc norunt, quam qui posthac futuri sunt, animis sitam? Nec vero mirum tibi videatur, quod eam saepe appellem. Nam etiam beate illius feminae memoriam pro delictis habeo. Atque hic sermo, brevis quidem ille, amplius tamen et copiosus, tum ad illius funus honestandum, tum ad te consolandum a nobis habitus sit; tametsi alioqui, pro tua in omnibus virtute animique constantia, ejusmodi cohortationem alius ipse adhibere possis. Congressum autem (nam nos quoque hoc appetimus), nunc non jungamus, quoad in hac vita sumus, neque communis nos finis disjungat, ad quem appropinquamus. Ac proinde nobis omnia perferre necesse est, ut qui nec diutius gavisuri, nec in maerore futuri simus.

CXCVIII. NEMESIO.

PLII. NEMESIO (65).

Nemesius, ad quem haec epistola aliaque plures scriptae sunt a Theologo, vir fuit doctrina atque optimarum artium studiis eruditus. Cappadociae praefectus erat, cum senectute et morbo maxime gravabatur Nazianzenus, qui eum plurimi fecit, ejusque integritatem commendatam in epistolis reliquit. Quamvis autem gentilis esset Nemesius, nihilominus Gregorium ob litteras, quarum studio et amore uterque tenebatur, cultu et honore dignatus est, ejusque senectutem fovit. Cujus beneficii gratiam referre cupiens Gregorius, carmen contra idolorum vanitatem conditum misit Nemesio, ut eum ab errore abductum ad Christianam religionem perduceret. Nec irritum fuisse Gregorii conatum credibile est, quippe inter caelestium nomen dedisse a quibusdam creditur; elegantis etiam libri De hominis natura sub nomine Nemesii philosophi Christiani auctor habetur: quod certe nobis affirmare non licet. Illum autem rogat ne Valentiniano multam irroget, sed opem ferat ejus calamitati.

Samium Pythagoram nonnulli hoc nomine laudibus efferunt, quod cum ipse sacrificare cogere- tur (quandoquidem alloqui sacrificia minime probabat), bove ex 164 argilla confecto sacrificium exsolvit: quod scilicet negaret mortua mortuis expianda; nam ita corpora appellabat. Hunc mihi tu quoque, vir eximie, pulchre imitari posse videris. Quoniam autem multam irrogare tibi interdictum est, et solus praesidium, aut certe cum parcacis, iis quibus praees, metum detri-

Ἐπαγενοῖσι τινες τὸν Πυθαγόραν τὸν Σάμιον (66), οὗτις θύσαι δεήσαν αὐτῷ (ἐπειδὴ γὰρ ἄλλως οὐκ ἐπι- φνεῖ τοὺς θύειν [67]), πηλῶν βοῶν τὴν θυσίαν ἀφωσιώ- σατο· μηδὲ γὰρ χρῆναι νεκρὰ νεκροῖς καθάρειν, οὕτως λέγων τὰ σώματα. Τοῦτόν μοι καὶ αὐτὸς μιμησάσθαι καλῶς ἔχεις, ὡ θαυμάσιε. Ἐπειδὴ δὲ τὸ προσημῶν ἀπηγόρευται σοι, καὶ μόνος ἀρνόντων ἡ κομιδὴ σὺν ὀλίγοις, ἀξίημιον ἐνίδρουσας τοῖς ἀρχομένοις (68) τὸν φόβον· μηδὲ Οὐαλεντινιανῶν ζημιώσαι τὸν σὸν καὶ ἡμέτερον (ὅπερ συγγενοῦς γὰρ προσβέβοιμεν), ἀλλ'

pro tua in omnibus fortis animi constantia. Bill. : pro tua in omni genere sapientia.

(62) Ἐως ἄρ' ἐτι, Ita Montac. ac Morel. et Combef. In edit. deest ἔως.

(63) Διὰ καὶ πάντα. Montac. et Morel. melius videtur καὶ δι' ἅπαντα.

(64) Ἠσθησομένοις. Cod. B. 3, αἰσθησομένοις, nec diutius sentiemus.

(65) Alias CLXXXIII. Scripta forte anno 386.

(66) Τὸν Πυθαγόραν τὸν Σάμιον. Pythagoras Samius, philosophus, sacrificiis utebatur insanitis. Cruentas hostias diis offerri vetuit, ad aram incruentam adorari jussit. Tradunt tamen quidam ea animalibus eum solos gallos gallinaeos, hapos et agnos subrumos ad sacrificia adhibuisse. Vide Suidam.

(67) Τὸ θύειν. Ita eod. Reg., Montac., Morel. ac Combef., sicut legit Bill. In edit. τὸ θῆσθαι.

(68) Τοῖς ἀρχομένοις. Montac. et Morel., τοῖς ἐρχομένοις;

(57) Ὅπως ἰερὰν καὶ ἱερῶς σὺζύγον. Montac. ὄπως ἱερῶν σὺζύγον. Verum eod. Reg., Morel. et Combef. ὄπως ἱερῶς σὺζύγον, vere sacerdotis conjugem. Ita post Bill. reddidit Combef. At in supradicta praefatione demonstravimus vocem Graecam σὺζύγος, non proprie significare eos quos conjuges vocamus, sed eos generatim qui ejusdem operis socii, idem veluti jugum trahere censentur. Theologus igitur Theosebiam, Nyssam sororem, ejusdem diaconissam his verbis astruit, quibus aptiora non sunt ad designanda diaconisse merita et mira: Theosebiam vere sacram, atque adeo sacerdoti comparem, et parem honore, magnisque mysteriis dignam.

(58) Ἐνεργῶν γὰρ καλ. Ita cod. 1405 et Combef. In edit. καὶ deest.

(59) Ὅντος ἐξείρη. Ita cod. et Combef. In edit., ὄντος.

(60) Καίπερ ἄλλους. Cod. 1405, ὅπερ ἄλλους.

(61) Διὰ τὴν ἐν πάσι φιλοσοφίαν. Combef. :

δὸν φθέγγασθαι πλάσαντα τὴν προσέμισην, ἐπι-
σχεῖν τὴν ζημίαν. Καὶ γὰρ οὐδὲ οικείας βλάβους
ὕπερθε δίκην (εἰ δεῖ ἐαθρήσαντας τοῦτο εἰπεῖν). Εἰ
μὲν οὖν ὡς δικαστὴν παύθων, τοῦτο κρίστον εἰ δὲ
μὴ, πρὸς τὸν φίλον καταφευξόμεθα (69), καὶ τοῦτο
φθεγγόμεθα πρὸς τὴν σὴν λογίστερα, ὅπερ λέγε-
ται (70) πρὸς ἐαυτοῦ φίλον γεγραμμένα τις· Τὸν
δεῖνα (71), εἰ μὲν οὐδὲν ἀδικεῖ, διὰ τὸ δικαίον ἄφες·
εἰ δὲ ἀδικεῖ, ἡμῖν ἄφες (72). Πάντως δὲ ἄφες, ἐκείνῳ
πρὸς τοὺς ἄλλοις ἐνθυμηθῆς, ὅτι τὸ μὲν κέρως, οὐ-
δὲν ἂν μέγα ὀνήσειεν ἱππῶ δύο προσέμισης (73),
ἡμῖν δὲ ἡ χάρις ἀνάγκρατος. Καὶ τοῦτο δὲ προσκεί-
σθω· Τῆ συμφορᾷ τοῦ ἀνδρὸς βοήθησον σφόδρα συν-
τριβέντος ἀπὸ συμπτώματος.

equorum multam haud magnum commodum allaturam esse : at gratiam hanc perpetuo in aninis
nostris inscriptam fore. Addam illud etiam : Hominis calamitati fer opem, casu quodam vehementer
adriti atque confecti.

Pl. Θ. Τῷ ΑΥΤῷ (74).

CXCI. EIDEM.

*Prima sequentis epistolæ verba argumento sunt, plurimas Gregorii ad Nemesium litteras excidisse; cum
pauciores supersint, quærit frequenter scripserit. In ista autem Nemesium rogat ne Theodosius venerabilis,
filius noster, inquit, patrio solo migrare cogatur, fortasse muneris alicujus obediendi causa, a quo multorum,
qui cum eo periclitabantur, orphanorum inopia sublevata erat. Sunt μεταστάσεις qui nomine exsilium intel-
ligunt, et in eorum numero est Billius. Verum si de exilio ageretur, vehementius certe Nemesium urgeret
Gregorius.*

Εἰ σοι δοκῶ φορτικὸς συχνὰ ἐπιστέλλων, μὴ θαυ-
μάσθης (75), ἢ κατερῶ σου πρὸς σὲ τὸν δίκαιον δι-
καστὴν, καὶ οὐδ' ὅτι ἀφήσεις με τῆς αἰτίας. Αὐτὸς
μοι τοῦ θαρρῆν αἴτιος γέγονας (76), τῷ προθύμῳ
παρέχειν τὸ αἰτεῖν προκαλούμενος· καὶ θαυμαστὸν οὐ-
δὲν. Πολλὰ γὰρ ἐστὶν οἷς προθύμως ἀνδοῖς τὴν χάριν,
τὸ γῆρας, ἢ ἀβήσωτια, ἢ κοινωνία τῶν λόγων (εἴπερ
τί καλὸ τὸ ἡμέτερον ἐν λόγοις), αὐτὸ τὸ ποθεῖν με (77) τὴν
συντυχίαν, ὑπὸ δὲ τῆς ἀσθενείας κλυδίστου, καὶ δι-
σσημαρτάνειν τοσούτου πράγματος. Ἄλλὰ τίς ἢ πρε-
σβεία; καὶ εἰ μὲν ἀδικος, αἰσχυνοίησιν ἂν (78) ἄνδρα
τοσούτων εἰ δὲ δικαίος, προθύμως ἐπίνευσον. Πλὴν
δὲ αἰδεσιμώτατος υἱὸς ἡμῶν θεοδόσιος ἦκει πρὸς τὴν
σὴν λογίστερα, δὲ ἐμὸς καὶ οὐδὲ σκοπῶ μὲν ἐμὸς (79),
οὐδὲ δὲ ἐκείτης. Καὶ ἦκει πρεσβύτων ὑπὲρ ἕλευσιν
πράγματος· ὄρφανὸν κινδυνεύουσι (80), καὶ τὸ ἀνθρώ-
πινον ἐν μέσῳ ἀδελφῶν (81) εἰς δὲ περιττήσται· καὶ
μετάστασιν αἰδοῦμεθα πατρὸς (82), πολλοὶ· ὄρφανῶν
ἐκπιουρίαντος. Μίαν τοῖς πᾶσι κατάθου χάριν.

B Si tibi hoc nomine molestus et importunus esse
videor, quod identidem ad te scribam, ne mireris,
aut te apud te justum judicem accusabo; nec dubito,
quin me culpa liberaturus sis. Ipse mihi fiducia
hujus causam attulisti, nihilum per id quod
prompto animo largiris, ad petendum alliciens;
nec mirum id videri debet. Multa enim sunt ob
quæ prompte et impigre nobis gratificeris, senecus,
morbis, studiorum communitas (si quid tamen
nos quoque in litteris sumus), hoc ipsum,
quod, cum congressum tuum mirifice exoptem,
infirmum tamen proliibear, nec re tantopere
expetita potiri queam. Sed quenam hæc postu-
latio est? et si quidem iniqua, tanti viri os vul-
tunquam erubescerem: si autem æqua, prompto
animo petitioni **165** cede datoque annue. Rursus
venerabilis filius noster Theodosius ad te profici-
scitur, meus, inquam, et tuus, proposito nempè
meus, tuus vero supplex. Proficiscitur autem, ut

(69) Καταφευξόμεθα. Combef. φευξόμεθα.

(70) Ὅπερ λέγεται. Ita cod. 1405, Montac., Morel, et Combef., siveque legit Bill. In edit. ὡςπερ λέγεται.

(71) Τὸν δεῖνα. Ita cod. 2022 et alii. Editi. addunt ὅτι.

(72) Ἡμῖν ἄφες. Ita id. end. Montac. et Morel. In edit. ἡμῖν deest, et legendum Bill. proponit διὰ τὴν ἡμέτεραν φίλιαν, vel δὲ ἡμῶς, veritatemque: in nostri gratiam absolvet, omnino autem absolvet.

(73) Ὁνήσειεν ἱππῶ δύο προσέμισης. Ita codd. 1405 et 2022. In edit. ὀνήσειεν ἱππῶ προσέμισης, et ad marginem f. ἱππῶν.

(74) Alias LXXIX. Scripta forte anno 386.

(75) Μὴ θαυμάσθης. Cod. μὴδὲν θαυμάσθης. Moz. In edit. et κατερῶ σου πρὸς γε, si te accusarem; cod. R. secuti sumus.

(76) Αἴτιος γέγονας. Cod. et Combef. γεγονός. Moz. τῷ προθύμῳ, etc., per libertatem veniendi,

quam grato animo concedis, provocans.

(77) Ποθεῖν με. Ita cod. et Combef. In edit. deest με.

(78) Αἰσχυνοίησιν ἂν. Ita cod. In edit. ἂν deest.

(79) Σκοπῶ μὲν ἐμὸς. Combef. σκοπὸς μὲν ἐμὸς, meus quidem inspector; ac nescio, inquit, quid aliud Gregorius in mente habuit.

(80) Ὅρφανὸν κινδυνεύουσι. Cod. Reg. ὄρφα-νοῖς, etc.

(81) Ἀδελφῶν. Ita cod. Reg. Addunt editi ὄν, quæ vox videtur superflua, nisi forte legendum ὄν.

(82) Καὶ μετάστασιν αἰδοῦμεθα πατρὸς. Ac venemur ne patrio solo migrandum sit patri. Hoc loco, ait Billius, μεταστάσεις nomine non tantum exsilium accipi potest, sed etiam patria migrandi necessitas muneris alicujus obediendi causa; sed prior intellectus mihi magis arridet. Melius forsau καὶ μετάστασιν αἰδοῦμεθα πατρὸς, verteretur, ac mortem simemus patria.

pro re tristi et commiserabili deprecetur : orphani A periclitantur, et, ut humana incertia sunt, quorsum res interim recidat obscurum est, ac veremur ne patrio solo migrandum sit patri, a quo multorum orphanorum inopia sublevata est. Proinde hoc beneficii gratiae omnibus tribue. Porrigere manum calamitati, quam tu ipse probabis. Nulla quidem gloriae accessione imperium tuum opus habet, quemadmodum nec Lucifer splendore. Sed tamen si cumulum aliquem quaeras, nullus isto, mihi crede, nec major nec praeclearior contigerit, ut permulti veritatis studiosi, probitatem tuam docebant.

CC. EIDEM.

Si non eodem ac superiore anno data est haec epistola, ac certe proxime sequenti. Etenim his litteris, provincia circa finem anni decedentem Nemesium, laudibus, ut supra de Olympio vidimus, et votis prosequitur, simulque admonet, sibi ab eo ex pollicitatione deberi, quem inchoatum imperfectionum de religione congressum reliquerat.

Tu quidem praetura quoque in philosophiam B convertibus, convertesque rursum, hoc scio, si quid res nostrae Deo curae sunt. Nunc tamen commodissimum esset te convenire, cum, juxta quod optabas, a publicis negotiis feriaris, tuaque prudentia ingenique acumine tranquille frui licet, cujus cum paulum participes facti fuisset, ac velut fulgetrae, quae oculorum acie teneri non potest, majori parte ea frustrati sumus. Verum hoc optare quidem magnum, consequi autem haud facile est, ita videlicet nobis habente corpore, quemadmodum habet. Ac si quidem hoc consequi possimus, nihil non habebimus (nam de nostra religione congressum quoque quemdam ex pollicitatione debes, quem inchoatum quodammodo et imperfectum reliquisti). Sin mihi, nos quidem hoc damnum invito animo ferimus. Tu vero hoc tibi persuade, te, quocumque in loco sis, nobiscum esse : atque utinam precibus nostris ducibus prosperum iter habeas. 166 Quin illud quoque tibi item persuadeas, te, quando spiritum ducentum, nulla columna inferioribus aut contemptioribus teipsum, inscripsisti : atque etiam magis inscripturus es, cum ad Deum te adjunxeris, perspicueque noster fueris, aut, si ita loqui suavius est, nos tui.

CCI. EIDEM.

Discedendo Nemesius, aut alia qualibet occasione, non longe a Gregorii solitudine iter fecit, amicumque non visum praeteriit. Quod innoptere dolens, hac epistola dolorem suum significavit.

Quiddam hoc est? inscientes nos praeteristi, nec magis arripi potuisti, quam echo ab iis, qui eam propinquam se habere existimant, ac per oppositas voces decipiuntur. Nam alioqui hac una

(83) Δος. Cod. Reg. δούς, porrigens manum.

(84) Δοκίμασις. Ita cod. et Montac., sicque legit Bill. In edit. δοκίμασις.

(85) Ζητείς. Ita cod. et Combef. in edit. ζητούντες. 86) Alias CLXXXIV. Scripta circa finem anni 386, aut 387 initium.

(87) Εί γε τῷ Θεῷ. Ita cod., Morel. et Combef. qui mox legit μέλοι. In edit. εἴ τι τῷ Θεῷ.

(88) Ἄγεις, ὅπερ ἐπέθεις. Ita codd. 1405 et 2022. In edit. ὅπερ ἐπέθεις desunt.

(89) Ὅλιστα μετασχόντες. Ita cod. Reg., Morel. ac Combef. In edit. ὅλιστα γε μετασχόντες.

(90) Τῆς ὕλης. Morel. et Combef. τῆς ὕλης.

(91) Καὶ τούτου. Ita cod. Reg. 1405, Morel. et

Δος (83) χειρα τῆ συμφορῆ, ἢν αὐτὸς δοκίμασις (84). Δεῖται μὲν γὰρ οὐδεμίαν προσθήκην εἰς εὐδοξίαν ἢ σὴ ἀρχή, οὐδὲ γὰρ λαμπρότητος. Ἐωσφόρος· εἰ δὲ τίνα καὶ προσθήκην ζητεῖς (85), οὐκ ἂν μείζων ταύτης. εὐ ἴσθι, οὐδὲ λαμπρότερα γένοιτο, ὡς πολλοὶ τάληθῆ βουλόμενοι λέγουν, τῆν σὴν καλοκαγαθίαν διδάξουσιν.

Σ. Τῷ ΑΥΤῷ (86).

Ἐποῖαι· μὲν ἡμῖν καὶ τὴν ἀρχὴν φιλοσοφίαν, καὶ οὐδ' ὅτι ποιήσεις, εἰ γε τῷ Θεῷ (87) μέλει τῶν ἡμετέρων. Ὅμως δὲ κράτιστον ἦν νῦν συγγίνεσθαι σοι, ἡνίκα σχολὴν ἄγεις, ὅπερ ἐπέθεις (88), ἀπὸ τῶν δημοσίων, καὶ καθ' ἡσχὸν ἔξεστι τῆς σῆς ἀπολαύσειν συνέσεως, ἧς ὄλιστα μετασχόντες (89), καὶ ὅσα γε ἀστραπῆς τῆς ὕλης (90) μὴ κρατουμένης, τοῦ πλανήτος διημέροισιν. Ἄλλὰ τοῦτο εὐχασθαι μὲν μέγα, λαθεῖν δὲ οὐ βῆστον, οὕτως ἔχοντος ἡμῖν, ὥσπερ ἔχει, τοῦ σώματος. Εἰ μὲν οὖν καὶ τούτου (91) τύχοιμεν, τὸ πᾶν ἔσομεν (καὶ γὰρ τίνα καὶ χρωστούσις ἡμῖν συνουσίαν ἐξ ὑποσχέσεως (92) περὶ τοῦ λόγου τοῦ καθ' ἡμᾶς, ἦν πως ἀτελῆ κατέλειπες [93])· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸ μὲν τὴν ζημίαν ὀσομεν ἀκοντες. Σὺ δὲ ἴσθι μεθ' ἡμῶν ὄν, ὅπου περ ἂν εἴης (94), καὶ ὀδύνη τοῖς ἡμετέροις εὐχαῖς. Καὶ αὐτὸς δὲ ἴσθι κατ' ἡμῖν μένων, ἕως ἂν πένωμεν (95), οἷς σαυτὸν ἐνέγραψας, οὐδέ μιν στήλεις ἀτιμωτοῖς, καὶ εἰ μᾶλλον ἐγγράφεις (96), ἐπειδὴν γένῃ Θεοῦ καὶ σαφῶς ἡμετέρος, ἢ σοῦ (97) γε ἡμεῖς, εἰ τοῦτο λέγεσθαι ἔδωκον.

inscripsisti : atque etiam magis inscripturus es, cum ad Deum te adjunxeris, perspicueque noster fueris, aut, si ita loqui suavius est, nos tui.

ΣΑ. Τῷ ΑΥΤῷ (88).

Τὶ τοῦτο; παρέδραμες ἡμᾶς ἀγνοήσαντας, καὶ λαθεῖσθαι οὐκ ἦν, οὐ μᾶλλον γε ἢ τῆς ἡχοῦς τοῖς πλησίον ἔχειν αὐτὴν νομίζοντας, καὶ ἀπατωμένους ταῖς ἀνιβήσεσιν· ἢ τοῦτο μόνον ἂν τῶν πάντων ἐτυραν-

Combef. In edit. καὶ τούτων.

(92) Συνουσίαν ἐξ ὑποσχέσεως. Ita cod. Reg. 1405, Morel. et Combef. In edit. καὶ τούτων.

(93) Κατέλειπες. Ita cod. 2022 et R. Morel. ac Combef. In edit. κατέλειψας.

(94) Ὅπου περ ἂν εἴης. Cod. 1405, ὅπου περ. Alii. ἂν ἦς.

(95) ἕως ἂν πένωμεν. Ita cod. Morel. et Combef. At cod. B. 5, et Montac. ἕως ἂν ἐμπνέωμεν. In edit. συμπνέωμεν.

(96) Ἐγγράφεις. Ita cod. 1405. In edit. ἐγγράφεις.

(97) Ἐἰ σοῦ. Ita Combef. proponitque Bill. In edit. ἢ σοῦ.

(98) Alias CXXXV. Scripta eodem tempore.

νήσαμεν. Ἄλλ' ἐπιστέλλεις (90) γε ἡμῖν, ὡ θαυμά- A
στε, καὶ τοῦτο ἔξομεν ἀντὶ σοῦ, σκάν, ὃ δὴ λέγεται,
ἀντὶ σώματος.

ΣΒ. ΠΡΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝ-
ΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (1).

In re vim tibi adhibuissimus. At saltem ad nos
scribe, vir eximie, idque pro te habebimus, hoc est,
ut dici consuevit, umbram pro corpore.

CCH. AD NECTARIUM CONSTANTINOPOLITA-
NUM EPISCOPUM.

*Hæc ad Nectarium epistola tanti visa est pretii, ut inter orationes numeraretur, quæaImodum dicit ad
Cledonium, quasi dignitas aut materia non autem stylus orationem faciat. Hanc Theodoretus (2) epistolæ
nomine, aliique plurimi laudant; hanc pene totam eodem nomine, vel certe partem maximam, Historiæ suæ
intextit Sozomenus (3). Ingens hæreticorum Constantinopoli incubuerat cohors et late grassabatur.
Imminentis Ecclesiæ periculo Gregorius, pro suo in eam studio, permotus, arripit calamum, ut Nectario
torporem excutiat; quo dormitante, ab Arianiis, Eunomianis, Macedoniis, maxime vero Apollinarianis,
plantata a se vinea, Ecclesia scilicet Constantinopolitana, proculcabatur. Tum ut vehementius Nectarii,
quem alioquitur, ipsiusque imperatoris zelum accenderet, ex Apollinarii libello, quem præ manibus habebat,
blasphemias intolerabiles a se descriptas misit, ut concessam, tacente Nectario, Apollinarianis licentiam,
rescindendam esse agnosceret. Quæ omnia ut piissimo imperatori nota faciat Nectarius, obtestatur Gregorius.
Ista Nectario epistola videtur Gregorius Theodosio auctor sancitendæ legis, quæ anno 388 contra hæreticos
lata est; idque præter cætera habet Apollinarianam, quos maxime querere Gregorii spectabant, a capite
legis designatio. Hinc etiam fas est epistolæ tempus investigare. Eam quidem vel ab anno 384 scribere
potuit Gregorius, quæ Eunomius in Cappadociam relegatus fuerat. Vel cum illo ipso anno xii Kal.
Septembris contra Eunomianos, Apollinarios, Arianos, Macedonianos, lex ea data fuerit (4), quæ Constans-
tinopoli sine ulla gratiæ interventione illi pellebantur: viz credibile fit, eosdem illos hæreticos, quos sin-
gulos etiam Gregorius appellavit, tantos hoc ipso anno 384 progressus in audaciam, imo et gratiam
imperatoris subito fecisse (5), ut collectis ibi, perinde ac Catholici, celebrandi facultatem ab eo sibi
compararint. Cohærent optius quæ Theologus narrat cum lege anni 388, quæ eisdem vena verbis, ac iis
quibus queritur Gregorius, sancit ut Apollinarii colligendarum congregationum, vel in publicis, vel in
privatis ecclesiis careant facultate: ut ipsi ac cæteri diversarum hæresum sectatores... insituenturum cle-
ricorum potestatem non habeant, nullaque iis episcoporum faciendorum præbatur auctoritas: ipsi quoque
episcopi nomine destituti, appellationis hujus dignitatem amittant. Quæ singula singulis Gregorii epistolæ
capitulis sic respondent, ut eam Constitutionis imperatoris exemplar fuisse diceret. Præterea anno 388 con-
gruunt longe melius quam anno 384 ea quæ Gregorius commemorat annis 385 et 387; quibus, Demophilo
morte sublato, Murinum, moxque Dorotheum sibi episcopum Ariani constituit. Et certe suam habuisse
episcopum per hæc tempora Socrates et Sozomenus testantur. Quare fit omnino verisimile, inquit Gotho-
fredus, languentem quodammodo Theodosii animum, forte ob alteram uxorem Gallam, Arianiam, ut pro-
dit Philostorgius, hoc ipso tempore ductam, episcoporum diligentia nunc excitatum, sive Gregorii
Nazianzeni, sive Nectarii, sive etiam Ascolii Thessalonicensis episcopi; nam et Thessalonice hoc tem-
pore versabatur imperator: seu potius omnium illorum quæ precibus, quæ admonitionibus legem condi-
disse. Ea porro, cum anno 388 inuenta data sit lex, a verisimilitudine non abhorret, epistolam ad Nectarium
esse ante anno, vel etiam citius esse scriptam.*

Ἔοικε τὴν παρούσαν ζωὴν ἐπιλολοῦν: πέναι καθόλου B
ἢ τοῦ Θεοῦ κηδεμονία, ἢ ἐν τοῖς πρὸ ἡμῶν χρόνοις
τὰς Ἐκκλησίας φυλάττουσα. Καὶ μοι τοσοῦτον βεβά-
πτισται ὑπὸ συμφορῶν ἢ ψυχῆ, ὥστε τὰ μὲν ἴδια τῆς
ἡμῶν ζωῆς ἀλγεῖν μὴδὲ ἐν κακοῖς εἶναι λογίζεσθαι
(τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα (6) ὄντα, ὡς μὴ ἂν ἐτέρῳ
τινὶ συμβάντα φορητὰ εἶναι νομισθῆναι), πρὸς μόνον
δὲ βλάπτειν τὰ κοινὰ τῶν Ἐκκλησιῶν πάθῃ, ὅν ἐι μὴ
γένετο τὴν ἐν τῷ παρόντι καιρῷ σπουδὴ πρὸς διόρθω-
σιν, εἰς παντελῆ ἀνεπίσταίαν κατὰ μικρὸν προελύ-
πεται.

Οἱ τοῦ Ἄρετου ἦτοι Εὐδοξίου (7) αἰρέσεως, οὐκ
οἶδα τίνας αὐτοὺς παρακινήσαντος εἰς ἀπόνοιαν,
ὥσπερ τινὸς παθήσας ἐπιλημμένοι, τῆ νόσῳ ἐαυ-

Dei cura et providentia, quæ autem tempora no-
stra Ecclesias tueri solebat, vitam hanc deseruisse
in universum videtur. Ac mihi calamitatibus ita
demersa atque obruta est anima, ut privata vitæ
meæ molestias ne in malorum quidem numero 167
ducam (tot alioqui tanque graves et acerbas, ut
si cui alii accidissent, intolerabiles existimaren-
tur), verum solas Ecclesiæ afflictiones aspectum;
quibus sanandis nisi hoc tempore cura aliqua
adhibeatur, in omnimodam desperationem sensim
res provolventur.

Qui Arii sive Eudoxii hæresim profitentur, haud
scio a quo in hanc arrogantiam audaciamque per-
pulsus atque incitatus, velut libertate quadam arrepta,

(90) ἌΛΛ' ἐπιστέλλεις. Cod. Reg. ἀλλ' ἐν ἐπι- C
στέλλεις. Sic et Combef. Cod. 1405, ἀλλ' ἐν ἐπιστέ-
λλεις. Cod. 2022, ἐπιστέλλεις.

(1) Alias Oratio XLVI. Scripta anno circiter 387.
— Πρὸς Νεκτάριον. In Colb. maximo legitur πρὸς
Νεκτάριον ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολὴ,
et revera epistola est, licet hucusque inter Ora-
tiones locum tenuerit ob materiæ gravitatem. Excit-
at torquentem Nectarii animum, zelumque movet
adversus hæreticos, pro gradus dignitate, quem
sustinebat regiæ urbis antistes.

(2) Dial. 5, pag. 163.

(3) Hist. lib. vi, pag. 675, 676.

(4) Cod. Theodos., Gothofr. tom. VI, pag. 129.

(5) Ibid., pag. 130, tit. 5.

(6) Τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα. Cod. Reg. τοσαῦτα
καὶ τοσαῦτα. Montac. τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα. Morel.
utramque lectionem habet.

(7) Ἦτοι Εὐδοξίου. Eudoxius Arianae hæresis
accerrimus propugnator fuit. Eleusius Macedoni
errorem artissime complexus est. Eunomius autem
tunc acceptum a magistro Aetio dogma de natura
inæqualitate tanta animi acrimonia et conten-
tione propagavit, ut tota Anomœonum secta, ex-
stincto Aetii nomine, Eunomiana fuerit appellata.
De Apollinario, quoniam hic error recensetur,
nihil dico, ne bis crambe, inquit Bill., ut est
in proverbio, ne scilicet repetita fastidium gene-
rent.

morbum suum insolenter ostentant, ecclesias col-
ligentes, quasi ex permissu hoc facientes. Macedo-
niani autem, factione contententes, eo teme-
ritatis proruperunt, ut episcoporum etiam nomen
sibi ipsis asciscant, atque in his locis appareant,
caputque aescerant, Eleusium suis suffragiis cele-
brantes. At vero intestinum malum nostrum, Eu-
nomius, parum jam habet quoquo numero esse :
verum nisi omnem in pernicem suam exitumque
pertraxerit, detrimenti loco ducit. Atque hæc
tamen toleranda. Quod autem ex omnibus eccle-
siasticis calamitatibus acerbissimum, Apollina-
ristarum licentia est, quos haud scio quonam
modo pietas tua conventuum, æque ac nos, ha-
bendorum auctoritatem sibi arrogasse atque usur-
passe, passa fuerit.

Quamquam autem omnino Dei beneficio myste-
riis divinis instructus et eruditus, non modo recte
doctrinæ patrocinium nosti, verum ea etiam omnia,
quæ adversus sanam et orthodoxam fidem ab
hæreticis excogitata sunt : honorificentiam tamen
tuam a tenuitate nostra certiore fieri haudqua-
quam intempestivum fuerit, mihi in manus ve-
nisse libellum Apollinari, in quo ea, quæ astruuntur,
hæreticam omnem pravitatem excodunt. **168**
Affirmat enim nequaquam adventitiam esse car-
nem illam ob naturæ nostræ instaurationem ab
unigenito Filio secundum dispensationem as-
sumptam ; verum carnalem illam naturam in Filio
jam inde a principio esse. Atque evangelicum
quoddam dictum perperam acceptum ad hujusmodi
absurditatis testimonium prædicit, quod ita ha-
bet : *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit
de cælo, Filius hominis* ; tanquam prius etiam,
quam ipse descendisset, filius hominis esset, ac
descendens carnem secum adduxerit illam,
quam in cælis habebat, quamdam ante sæcula
existentem, essentialique suæ insitam. Profert enim
rursus apostolicum quoddam dictum, a toto con-

¹ Joan. iii, 13.

(8) Ἐκπομπέουσιν. Montac. et Morel. ἐμπομ-
πέουσιν, ita et Combef.

(9) Ἐξ ἐπιτροπῆς. *Permissionem*, inquit Bill.,
hoc loco transtulit a verbo, ἐπιτρέπω absurdum
enim fuisse vertere ex mandato et delegato. Neque
enim verisimile est Theodosium insigni pietate præ-
ditum, hæreticis mandasse ut errores suos spargerent
ac diffunderent; verum illos potius optini
principis clementia abutentes, atque ecclesias con-
gregantes, hoc audacia suæ prætexuisse, quod se
permissu imperatoris facere dicerent, quæ facerent.
Et certe hoc eis Theodosium permissis testatur
noster Gregorius in sua Vita, eoque etiam nomine
ipsum reprehendit, ut non satis magno zelo præ-
ditum; tametsi postea, ut ipsius factum excusaret,
causam aliquam proferat. Combef. ὡς ἐξ ἐπιτρο-
πῆς τοῦτο ποιοῦντες, *facta rei licentia*, relicto
eis per principis facilitate rei arbitrio.

(10) Κατὰ Μακεδόνιον, ἑπὶ Κορθεῶν. Coisl. et Reg.
Montac. et Morel. κατὰ Μακεδόνιον ἀρετίζοντες.
Macedonii sectæ adherentes.

(11) Ἐαντοῖς ἐπισημίζοντες. In Orat. 2, et Colb.
6, 9, ταυτοῖς deest.

τῶν ἐκπομπέουσιν (8), ἐκκλησίας συνάγοντες, ὡς
ἐξ ἐπιτροπῆς (9) τοῦτο ποιοῦντες. Οἱ δὲ κατὰ Μακε-
δόνιον, ἑρπύζοντες (10), εἰς τοσοῦτον προεληλύθεισαν
ἀπονοίας, ὡς καὶ θεομὰ ἐπισημίζοντες ἐπισημ-
ίζοντες (11), τοῖς καθ' ἡμᾶς τόποις ἐπιπολάζοντες (12),
τὸν Ἐλεῦσιον ταῖς χειροτονίαις αὐτῶν (13) ἐπιθρο-
λοῦντες. Τὸ δὲ ἐγκλίπειν ἡμῶν κακῶν ὁ Εὐνόμιος,
οὐκ εἶ ἀγαπῆ τὸ ὁπισθοῦν εἶναι· ἀλλ' εἰ μὴ πάντας
τῆ ἑαυτοῦ ἀποκλιεῖς συμφελέουσιν (14), ζήμειαν κρέ-
νει. Καὶ ταῦτα μὲν φορητὰ. Τὸ δὲ πάντων χαλεπώ-
τατον ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς συμφοραῖς, ἡ τῶν
Ἀπολλιναριστῶν ἐστὶ παρῆρσία, οὗς οὐκ οἶδα πῶς
παρεῖδῃ (15) σοῦ ἡ ὁσιότης πορισμένους ἑαυτοῦ τοῦ
συνάγειν ὁμοτιμῶς ἡμῖν ἐξουσίαν (16).

B

Πάντως μὲν οὖν διὰ πάντων κατὰ θεοῦ χάριν τὰ
θελα πεπαιδευμένους μυστήρα, οὐ μόνον τῆν τοῦ ὁρ-
θοῦ λόγου συνηγορίαν ἐπιστάσαι, ἀλλὰ κακείνα εἶσα
παρὰ τῶν αἱρετικῶν κατὰ τῆς ὑγιαίνουσας ἐπινοή-
ται πίστεως· πλην καὶ παρὰ τῆς βραχυότητος ἡμῶν,
οὐκ ἔδεικτον εὖς ἀκούσαι σοῦ τῆν σεμνοπρέπειαν,
εἰ μοι πικτυκτὸν ἦλθεν ἐν χειρὶ (17) τοῦ Ἀπολλιναρ-
ριου, ἐν ᾧ τὰ κατασκευαζόμενα πᾶσαν αἱρετικὴν
κακίαν παρέρχεται. Διαθεβαῖσθαι γὰρ, μὴ ἐπίκτη-
τον εἶναι τὴν σάρκα κατ' οἰκονομίαν ὑπὸ τοῦ μονο-
γενοῦς Υἱοῦ προσηλφθεῖσαν ἐπὶ μεταστοιχείωσει τῆς
φύσεως ἡμῶν, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ Υἱῷ τὴν σαρκώδη
ἐκείνην φύσιν εἶναι. Καὶ κακῶς ἐκλαθὼν εὐαγγελι-
κὴν τινα ῥῆσιν εἰς μαρτυρίαν τῆς τοιαύτης ἀπίστεως
προβάλλεται λέγων, εἰ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν
οὐρανόν, εἰ μὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβῆς ὁ Υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου· ὡς καὶ πρὶν τοῦ καταλεθεῖν αὐτὸν
υἱὸν ἀνθρώπου εἶναι, καὶ καταλεθεῖν ἴδιαν ἐπαγγέλλον
σάρκα ἐκείνην, ἣν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἔχων ἐτύχησε,
προαιώνιον τινα (18) καὶ συνορισωμένον. Λέγει γὰρ
πάλιν ἀποστολικὴν τινα ῥῆσιν, τοῦ ὅλου σώματος τῆς
συμφράσεως ἀποκρίσας· εἰ δὲ δεύτερος ἀνθρώπος
ἐξ οὐρανοῦ. Εἶτα κατασκευάζει τὸν ἀνθρώπον ἐκεί-

(12) Ἐπιπολάζον. Coisl. 1, Montac., Morel. ac
Combef. ἐπιχωράζοντες, in nostris locis agant et fre-
quentes sint.

(13) Ταῖς χειροτονίαις αὐτῶν. Non recte Bill. :
D Eleusium suæ electionis auctorem garrientes. Melius
Combef. : suarum auctorem ordinationum factantes,
vel se ab Eleusio ordinatos esse rursuero spargentes.
At hujusmodi interpretationes Græco respondere
non videntur.

(14) Συνεφελέουσιν. Ita Reg. In edit. συνεφελέ-
ουσιν.

(15) Οἶδα πῶς παρεῖδῃ. Coisl. 1, οἶδ' ὅπως περι-
έωον. Reg. id. οἶδ' ὅπως περιεῖδῃ. Verit Combef. :
quoniam modo neglexit, ac quasi non advertit, quæ
Nectarii non satis pervigiliis ex episcopali munere,
insimulatio est.

(16) Τοῦ συνάγειν... ἐξουσίαν. Reg. τοῦ συν-
άγειν παρῆρσίαν.

(17) Πικτυκτὸν ἦλθεν ἐν χειρὶ. Ita Or. 2, Coisl. 2 et
Colb. 3. At Coisl. 1 πικτυκτὸν γέγονεν ἐν χειρὶ. Utrumque
verbum deest in edit., utrumque legit Combef.

(18) Προαιώνιον τινα. Bill. : anteaeternam
quamdam videlicet.

von τὸν ἄνωθεν ἤκοντά τὸν νοῦν μὴ ἔχειν, ἀλλὰ τὴν θεότητα τοῦ Μονογενοῦς τὴν τοῦ νοῦ φύσιν ἀναπληρώσαν, μέρος γενέσθαι τοῦ ἀνθρωπέου συγκράματος; (19) τὸ τριημέριον, φύσιν τε καὶ σώματος κατὰ τὸ ἀνθρώπινον περὶ αὐτὸν ὄντων, νοῦ δὲ μὴ ὄντος, ἀλλὰ τὸν ἐκείνου τόπον τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀναπληρῶντος. Καὶ ὅπου τοῦτο δεῖνόν· ἀλλὰ τὸ πάντων χαλεπώτατον, ὅτι αὐτὸν τὸν μονογενῆ Θεόν, τὸν κριτὴν τῶν πάντων (20), τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς, τὸν καθαρῆτην τοῦ θανάτου, θνητὸν εἶναι κατασκευάζει, καὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ θεότητι πάθος δεῖξασθαι, καὶ ἐν τῇ τριημέρῳ ἐκείνῃ νεκρώσει τοῦ σώματος, καὶ τὴν θεότητα συναπονεκρωθῆναι τῷ σώματι, καὶ οὕτω παρὰ τοῦ Πατρὸς πάλιν ἀπὸ τοῦ θανάτου διαναστήναι. Τὰ δ' ἄλλα ὅσα προστίθησι ταῖς τοιαύταις ἀνομιαῖς μακρὸν ἂν εἴη διεξέειναι.

Alia autem omnia, quæ hujusmodi absurditatibus adjicit, longum fuerit commemorare. El τούτων οἱ τοιαῦτα φρονούσας ἐν ἐξουσίᾳ τοῦ Β συνάγει γίνονται, σκοπεῖται σου ἢ ἐν Χριστῷ εὐδόκιμος φρόνησις, ὅτι μὴ συμβαινόντων ἡμῶν οἷς ἐκείνοι φρονοῦσι (21), τὸ λαβεῖν αὐτοὺς ἐξουσίαν συνάξαι, οὐδὲν ἑτερόν ἐστιν, ἢ ἀληθεστέροῦ τοῦ καθ' ἡμᾶς δόγματος νομισθῆναι. Εἰ γὰρ ὡς εὐσεβοῦντες ἐκείνοι διδάσκουν ὡς φρονοῦσι, καὶ κηρύττειν ἐν παρήρησι τὸ καθ' ἑαυτοὺς ἐπιτρέπονται δόγμα (22), ὅπλον ἐστὶ κατέγνωσται ὁ τῆς Ἐκκλησίας λόγος, ὡς τῆς ἀληθείας παρ' αὐτοὺς οὐσίας. Αὐτοῦ γὰρ ἐναντίας λόγους περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἀληθεῖς εἶναι, φύσις οὐκ ἔχει. Πῶς οὖν ὑπεμένει σου ἡ μεγαλοφυῆς καὶ ὀφηλὴ διάνοια, μὴ χρῆσασθαι τῇ συνήθει παρήρησι εἰς διόρθωσιν τοῦ τοσοῦτου κακοῦ; Ἄλλ' εἰ καὶ μὴ πρότερον τοῦτο γέγονε, νῦν γοῦν διαναστήτω ἡ ἀμύμητος (23) σου ἐπ' ἀρετῇ τελειότης, καὶ διδαξάτω ἐν εὐσεβέστατον βασιλεῖα, ὅτι οὐδὲν κέρδος ἔσται τῆς λοιπῆς αὐτοῦ περὶ τῆς Ἐκκλησίας σπουδῆς, εἰ τὸ τοιοῦτο κακὸν ἐπὶ καθαρῆσει τῆς ὑγιαίνουσας πίστεως, διὰ τῆς παρήρησις αὐτὸν κατασχέσει (24).

ΣΓ. ΟΥΑΛΕΝΤΙΝΙΑΝῸ (25).

Cæteras Gregoris epistolas quæ supersunt, extremis ejus vitæ temporibus scriptas fuisse licet affirmare. Cum autem illæ omni prorsus temporum caractere sint destitutæ, in tanta rerum obscuritate, cum ipsis annum assignare possibile non sit, ut erit hunc inter illas ordinem servare, ut quæ prius datæ videbuntur, priori quoque loco collocentur; quæ eisdem, eodemve de argumento scriptæ, juxta se invicem ponantur, ut mutnam sibi lucem et claritatem præbeant.

* 1 Cor. xv, 47.

(19) Ἀνθρωπέου συγκράματος. Reg. et Or. 2, D ἀνθρωπίνου συγκράματος.

(20) Κριτὴν τῶν πάντων. Ita Reg. et Or. 2. In edit. τὸν δεστ. Refert Montac. ex Reg. κριτὴν πάντων, ὄντων ἀρχηγόν. At in Mediceo, inquit Morel., legitur tantum κριτὴν τῶν ἀπάντων. In cod. vero Francisci I, κριτὴν τῶν ὄντων, τὸν ἀρχηγόν.

(21) Ὅτι μὴ συμβαινόντων ἡμῶν οἷς φρονοῦσι. Billius: quæd cum nobis cum eorum dogmatibus non conveniat, cætus habendi potestatem illis factam esse, nihil aliud est quam eorum doctrinam nostram veriorum existimare.

(22) Ἐπιτρέπονται δόγμα. In oratione 2 verbum δόγμα deest, nec legitur etiam in tribus codicibus Colbertinis, nempe in iis quæ signantur 3, 6, 9.

A textus corpore avulsum: Secundus homo de caelo *. Deinde hominem illum cælitus venientem mente minime præditum esse asserit, verum Unigeniti deitate mentis naturam supplementem, tertiam humanæ cogitationis et conjunctionis partem existisse: quod nimirum anima et corpus juxta humanitatem in eo sint, mens autem minime; verum ejus locum Verbi divinitas suppleat. Nec hoc adhuc grave est; sed, quod omnium indignissimum atque atrocissimum, ipsum unigenitum Deum, omnium judicem, vitæ auctorem, mortis extinctorem, mortalem esse docet, ac probare nititur, propriaque sua divinitate passum esse, atque in trijuana illa corporis morte divinitatem quoque simul cum corpore mortuum fuisse, sicque rursus Patris opera a morte ad vitam revocatum.

B Proinde si iis, qui talia sentiunt, cætus habere licet, illud velim cogitet atque expendat tua in Christo illustris prudentia, quod nobis non idem sentientibus ac illi, cætus habendi potestas illis facta, nihil aliud sit, quam eorum doctrinam nostram veriorum existimari. Nam si illis, ut et pie sentientibus, ea, quæ sentiunt, docere libereque promulgare permittitur, quis non videt Ecclesiam doctrinam condemnari, perinde ac veritate ab illorum partibus stante? Neque enim rerum natura fert, duas de eadem re contrarias doctrinas veras esse. Quomodo igitur excelsum et præstant animus tuus ad tanti mali correctionem 169 consueta libertate non uti sustinuit? Verum etiamsi nondum factum est, nunc saltem inimicabilis tua numerisque omnibus absoluta virtus excitetur ac pietissimum imperatorem doceat, nihil ex reliquo ipsis erga Ecclesiam studio rediturum esse utilitatis, si tale malum ad fidei sanæ eversionem per eorum libertatem licentiamque prævaleat.

CCH. VALENTINIANO.

(25) Ἡ ἀμύμητος. Ita Coisl. 1, Reg., Montac. et Combef. Quam lectionem secutus est Bill. In edit. ἀμύμητος, inculpat.

(24) Κατασχέσει. Addunt Coisl. 1, Reg., necnon Montac. et Morel. ἔρρωμένον σε καὶ ὑπερσυνόβημον ἡμῶν ὁ Χριστὸς χάρισται ταῖς αὐτοῦ Ἐκκλησίαις τὸν κοινὸν προστάτην τῶν Ἐκκλησιῶν, inculcament te ac pro nobis orantem Christus Ecclesiis suis largiatur commanem Ecclesiarum defensorem. Similem clausulam nonnulla Gregorius apposuit epistolis, nec rara est apud sanctos Patres; hanc tamen, inquit Combef., non habet Colb. maximus, nec codd. exhibent meliores.

(25) Alias CXCVI. Scripta eodem anno.

Priorem inter eas locum obtineat epistola ad Valentinianum, quæ quidem post illam scripta est quam pro ipso Valentiniano ante scriperat, ut eum prefecto commendaret. In ista vero de eo queritur; quippe qui eum Ariano per summum scelus exire coegit, sive, ut ait ipse Gregorius, Carbala eiecit. Carbalam enim et Ariantum eundem locum esse, non immerito Bollandi voluit continuari (26); sic tamen, ut Ariantum ipsius nomen fuerit vici, intra quem et ecclesiam habebant sancti martyres, et prope ecclesiam prædicationis suam habuerit Gregorius proprio nomine dictam Carbala, ut solent etiam domus hortique singulis suum in pagis nomen habere.

Valentinianus e regione prædicii feminas collocarat, quibus conspectis Gregorius, cum castitatis servandæ summa cura fuit, relictis et manuum suarum laboribus et iis rebus quarum spe ducebatur, effugit et alio enigravit. Transiit ut cervus, inquit Baronius, senex infirmis pedibus, etc.

Carbala per summum scelus ejicimur. Atque, A ut tragœdiæ verbis nonnihil inmutatis utar, ejicimur, non quidem sermone, sed re ipsa summaque cum violentia. Multo enim melius erat, tabula publice proposita nobis secessionem indicare, quam per mulieres, quas e regione nostri collocast, vitæ gravitatem et sanctitatem interdicere, ac quotidianum dedecus et maledicentiam adjungere, ab illis proficiscentem, qui libenter iis, qui ita sibi vivendum proposuerunt, ut nos vivimus, obdrectant. Ac nisi hoc dictu auid est, nos quoque per Evam e paradiso expulsi. Est quidem facile speciosum aliquem prætextum invenire, teque excusare, atque æqua dicere videri, nempe nos a te minime ejici, verum hinc potius honore a te affici, quod nobis vicinus esse cupias: addes etiam fortasse, B quod nos amice, et, ut cognatos decet, complecti velis, atque etiam aliquem ex amicitia nostra fructum capere. Hoc autem merus sermo est, non res. Vos enim, cum ad hunc locum accessistis, et excipimur, et amplectimur. Ad domesticum autem feminarum imperium 170 Ita nos propriemus, ut ad viperinos impetus. Ac nostræ quidem res finem habent. Circumscripti sumus, nos ipsos collegimus; multam nobis imposuimus, relictis et manuumstrarum laboribus, et iis rebus quarum spe ducebamur, longaque ad sanctos martyres, excusandi nostri causa, oratione habita. Omnino, etsi hæc gravia et acerba sunt, attamen modo consentaneo vitæ nostræ instituto a nobis perferruntur, nec graviora et molestiora sunt, quam (quod ferre jussi sumus) ex urbibus in urbes in- grate. Tu vero locum quidem velim diutius incolas, quam ii, qui prius eum incolerunt; castius

Ἐξελανόμεθα (27) Καρβάλης ἀνοσιώτατα. Συγ- χρήσομαι γὰρ τῷ τῆς τραγῳδίας (28), μικρὸν ἐναλλά- ξας. Ἐξελανόμεθα δὲ (29) λόγῳ μὲν οὐδαμῶς, ἔργῳ δὲ καὶ πάντῳ σφοδρῶς. Πολλῷ γὰρ βέλτιον ἦν προγράμματα κηρύξαι τὴν ὑποχώρησιν, ἢ γυ- ναξίην (30), ἃς ἀντιπροσώπους ἡμῶν συνήρσασα, τὸ σεμνὸν τοῦ βίου περικόπτειν, καὶ καθημερινὴν ἀσχη- μούσῃην καὶ βλασφημίαν παρασκευύειν, παρὰ τῶν βιβλῶς ἐπιμαρτυροῦντων τοῦ οὕτω ζῆν ἐλομίνως, ὡςπερ ἡμεῖς. Εἰ δὲ μὴ τομητὴν εἰπεῖν, καὶ ἡμᾶς τοῦ παραδείσου διὰ τῆς Ἐβας ἐκδέλλεσθαι. Ῥῥῶτον μὲν γὰρ εὐρεῖν εὐπρεπές τι, καὶ (31) ἀπροσώσασθαι καὶ δοῦσαι δίκαια λέγειν, ὡς οὕτε ἐξουθόμεθα παρὰ σοῦ, καὶ τιμώμεθα γειννῶν ἡμῖν θελοτός (32) προσθήσεις δὲ ἴσως, ὅτι καὶ δεξιούσθαι φιλικῶς τε καὶ συγγενικῶς, καὶ τε παραπολαίειν τῆς φίλας τῆς ἡμετέρας. Τὸ δὲ λόγος, οὐκ ἔργον ἐστίν. Ἰμᾶς μὲν γὰρ (33) ἐπιδημοῦντας τῷ τόπῳ, καὶ ἐσχέμεθα, καὶ ἀσπαζόμεθα. Οἰκαρχαίος δὲ γυναικῶν οὐτως ὑποχωρήσομεν, ὡςπερ ἐχθιδναίος ἐπιδημοῖς. Τὸ μὲν οὖν ἡμέτερον ἔχει πέρας. Κατεσοφίσθημεν (34), συνεστάλημεν, ἡμᾶς αὐτοῦς τετιμῆκαμεν, ἀπέρας καὶ πόνους χειρῶν ἡμῶν καὶ ἐλπίδας, καὶ πολλὰ τοῖς ἁγίοις ἀπολογηθέντο μάρτυσι. Πάντως εἰ καὶ βα- ρέα ταῦτα καὶ δύσπορα, ἀλλὰ καθ' ὅδον γε τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου (35) φιλοσοφούμενα, καὶ οὕτω (36) τοῦ πόλεως ἐκ πολλῶν ἀμειβεῖν (β' φέρειν ἐκελεσθημεν), φορτικώτερα. Ἐν δὲ τῶν τόπων οἰκίης (37) μακρό- τερα μὲν ἢ κατὰ τοὺς προνομοχρηστας (38), σφωρ- νότερον δὲ ἢ ἐλπίζομεν, ὡς ἂν μήτε τοῖς ἁγίοις ὀδρίζητε (39) μάρτυρας, μήτε αὐτοὶ πλησσοσθε τῇ παροικίᾳ. Ἐκεῖνο δὲ πρὸ πάντων ἀσφαλῶσθε, τῶν καθιερωμένων τοῖς μάρτυσι φείσασθε (40) ἵνα μὴ κκῶς περὶ τὸ ὅμῳ αὐτῶν, καὶ τῶν ὑμετέρων βου-

(26) 9 Maii, pag. 424.

(27) Ἐξελανόμεθα. Ita cod. Reg. 1405, et alii. In edit. Ἐξελανόμενα.

(28) Τῷ τῆς τραγῳδίας. Ita cod. 2022, et 1405. In edit. τό.

(29) Ἐξελανόμεθα δὲ. Ita codd. duo Regg. In edit. δὲ deest. Alludere videtur nobis Gregorius ad illud Euripidis in Phœnias. 591, ubi Polynicen interrogat Jocaste: *Esse exanlem, nonne malum magnum est? Maximum, respondet Polylices, re vero majas esse quam verbis, ἔργῳ δ' ἐστὶ μείζον, ἢ λόγῳ.*

(30) Γυναξίην. Ita Par. 1405 et alii. Edit. ἐν γυ- ναξίην. Mox ἡμῶν. Ita cod. 2022 et Combef. In edit. ἡμῶν.

(31) Εὐπρεπές τι, καί, etc. Addimus καί ex cod. 1405. Montac. et Morel. τὶ ἀπρεπές, καί, etc.

(32) Θέλοντος. Cod. Reg. ἐθελόντος.

(33) Ἰμᾶς μὲν γὰρ. Ita cod. 1405, etc. In edit. μὲν deest.

(34) Κατεσοφίσθημεν, etc. Combef.: *Compressi*

ac coerciti sumus, nos ipsi astimavimus, multam- que nobis indiximus; quasi qui sponte clare mali- um a vicino feminas habere. Nihil clarius; nec Bill. bene ex trito vocum usu, qui etiam legendum pro tetimichame proponit τετιμωχήμεν.

(35) Καθ' ὅδον γε τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου. Bill.: *modo superiori nostræ vitæ consentaneo. Combef. ejus quam instituvimus, vitæ ratione.*

(36) Καὶ οὕτω. Ita cod. Reg., Morel., Combef. ac Bill. In edit. καὶ οὕτω.

(37) Οἰκίης. Ita cod. Edit. οἰκείως.

(38) Προνομοχρηστας. Cod. 1405, πρόσθεν οἰ- κηστας. Ita et Morel., qui etiam legit προνοικί- σοντας.

(39) ὀδρίζητε. Ita cod. In edit. ὀδρίζετε. Mox πλησσοσθε. Ita cod. et Morel. In edit. πλησσοσθε.

(40) Ἴνα καθιερωμένων τοῖς μάρτυσι φείσασθε. Bill.: *Ne quid durius in eos qui martyribus sese consecraverunt, statuas.*

λεύσθητε, πονηρῶ τῷ επεισοδίῳ τὰ ἔντα φθει-
ροντες.

Autem, quam speramus: ut nec martyribus contumeliam inferatis, nec ipsi hujusmodi incolatu percutiamini. Illud autem ante omnia providete, ut ab iis quae martyribus sunt consecrata manum absteineatis; ne alioqui, et vobis, et rebus vestris male consulatis. facultatibus vestris per malam accessionem, labem et perniciem afferentes.

ΣΔ'. ΑΔΕΛΦΟΙ (41).

CCIV. ADELPHIO.

Prima haec ad Adelphium nobilem juvenem epistola, aliud nihil est quam officiosa salutatio qua virtutis Adelphii primordia, animi simplicitatem, candorem atque integritatem laudat. Pollicetur etiam ad eum se venturum, ut iis, quae proiecit, fundamentis, ac veluti columnis aureis, admirandum quoque in eo juvenem palatium Deo superstruat. Bis excusa est in eodem volumine haec epistola, pag. 859, ex versione Billii, et iterum pag. 910, n. 223, Latine reddita a Morello, qui hanc ut novam obtrudit.

Εἶεν (42) τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἡμῖν ἔχεις καὶ πάνυ καλῶς. Ἀρετῆν ἐπινοούμεν, ἄμφορ πρὸς Θεὸν κούμεν, οὐ δεδιμένα πρὸς τὰ κάτω, εἶτι μὴ πάσα ἀνάγκη (43), τὴν κρείττω καὶ θεοτιέραν φύλαν ἀσπαζόμεθα, χεῖρας ἀλλήλων εἰδήσαμεν, καὶ ἐπιστωτάμεθα (44). Φέρε δὲ ἦδη καὶ περὶ τῆς δευτέρας εὐκλειδότητος πρεσβεύσωμεν πρὸς ὑμᾶς, Θεὸν προστησάμενοι τοῦ λόγου, καὶ σὺν τοῦτω κινούμενοι, ὅνπερ δὴ παντὶ ποιούμεθα καὶ ἔργου καὶ λόγου προστάτην. Εἰ δὲ γράμματα πράγματα τοσούτων πιστεύομεν, μὴ θαυμάσης. Μάλιστα μὲν γὰρ ἡ σὴ δεξιότης, καὶ τὸ τῶν σὺν ἡθῶν ἀπλοῦν τε καὶ ἐλευθέριον (ὅπερ ὀλίγον καὶ παρ' ὀλίγοις (45) εὐροὶ τις ἂν), ἐπὶ ἡμᾶς καὶ ταῦτα (46) βαρβάρει. Ἐπειτα οὐδὲ γράμματα τὸ πᾶν ἐπιτρέπομεν (οὐχ οὕτως ἐσμὲν ἀρχαῖοι, καὶ μικρῶς τὰ μεγάλα πρᾶττοντες (47), οὐδὲ τὰ σπουδαῖα παρέρηγοι), ἀλλὰ νῦν μὲν, ὡς φησὶ Πίνδαρος, οἷον χρυσίας ὄφισταμεν εὐτυχεῖ θαλάμῳ (48) κίονας, μικρὸν ὑπερον εἰ' ἡμῶν αὐτῶν, ἦνίκα ἂν ἐιδῶ ὁ Θεός, καὶ θεῶν μὲν ἡμεῶν πῆξομεν, ἔργον, ὃ φασὶ, λόγῳ συνάπτοντες. Πολλοὶ πρόσεισι τῶν ἐν ὑμῖν εὐπατριδαί (49), (καὶ γὰρ πεῖθομαι προσέτι πολλοὺς. Τίς δὲ οὐχ ὁμῶν ἐρῆ καὶ τῆς συναφείας τῆς ὑμετέρας;) πολλοὶ τῶν τῆς μεγάλης ὀρθότητος, χρήματα, συγγενέων, φίλους, δυναστείας ἐν πόλει, δυναστείας ἐν βασιλείῳ, πάντα προτείνοντες ὅσα ἐστὶ περιφορᾶς ἀλόγου καὶ καιροῦ παίγνια, νῦν μὲν τοῖς προσπίπτοντα, νῦν δὲ τοῖς, καὶ ὅσπερ ἐν πεπτοῖσι θέσει ἄλλοτε εἰς ἄλλα μεταβρίσκόμενα.

(41) Alias CXXVIII. Scripta extremis vitæ Gregorii temporibus, annisque forte 387, 388 aut 389.

(42) *Elev*. Τὸ *ελεν*, ἀντὶ τοῦ Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως. Ἔστι γὰρ ἐπιβόη ἀφοριστικὸν: ἐπὶ γὰρ τοῖς ἡδὲ ἐπιρροῖσι λεγόμενοι, περιρρίξει αὐτὰ: σημαίνει γὰρ τὸ ἄγε δὲ, ἔστι καὶ ἀναφανόντες. Ab illis verbis duxit olim exordium haec epistola. Miror, ait Montac., haec a Billio versa: non enim illa quae sequuntur usque ad τὰ μὲν δὴ πρῶτα, sunt τοῦ Θεολόγου, sed ejusdem scholiastæ notatio: id eo nec in Morelli codice erant, qui hanc epistolam inter suas ἀνεκδότους dedit, nec in Bidd. exemplari. Haec Montac., qui nequamquam, inquit Morel., debet insultare Parisiensibus, quod hanc inter ἀνεκδότους dederint, hoc decepti glossatae, quod ejus initium deformarat, cum in eundem offenderit ipse-lapidem, ut videri potest pag. 138. Illic enim est epistola CLXVII ἰσοῦ σοῦ, quam velat ἀνεκδότον nobis obtrusit pag. 122 editionis suæ. Litigunt inter se, ac sese dilacerant viri sapientissimi: non mirandum minus, quæ retulimus verba, reddita fuisse a Billio. Scholium enim sum male assutum, potuitque vir doctus rem sic claram advertere. Verit tamen Elev, hoc εἶν *idem est ac si dicam*, Atque haec ad hunc modum se

Esto: prima quidem nobis perbelle se habent. Virtutem laudamus; ambo ad Deum tendimus; rebus terrenis, nisi quantum ineluctabilis necessitas cogit, haudquaquam alligati sumus; præstantiorem ac diviniore amicitiam amplectamur; alter alterius mans cepimus, fidem mutuo dedimus. Age jam de secunda propinquitate ac necessitudine legationem ad vos obeamus, Deum orationi præficiētes, atque una cum illo impulsus et agitati; quippe 171 quem et operis omnīs et sermonis patronum atque antistitem nobis proponamus. Quod si rem tantam litteris committo, ne tibi mirum istud videatur. Maxime enim dexteritas et facilitas tua, morumque tuorum simplicitas et integritas (quod quidem raro et apud paucos quispiam reperiat), ad hanc fiduciam nos extulit. Deinde ne litteris quidem rem totam committimus (non enim ita stolidi sumus ac magna demisse agentes, et seria negligenter ac perfunctorie), verum nunc quidem, ut Pindarus loquitur, velut aureas columnas felici thalamo subjicimus: paulo post autem per nos ipsos, cum id Deus concesserit, admirandum quoque palatium extruemus, opus nimirum, ut dici solet, cum sermone connectentes. Multi inter vos nobili loco nati ad te adeunt, (non enim dubit, quin multo adeant. Quis enim est qui te conjunctionemque tuam non amet?) multi, inquam, alti supercilii, opes, cognationem, amicos, potentiam in urbibus, potentiam in imperatorum aulis, ac deni-

habent. Est enim adverbium distinguens. Etenim cum post ea quae jam dicta sunt, usurpat, ea circumscriptib. Significat itam idem quod, *Age vero*. Vim item declarandi habet.

(43) Ὅτι μὴ πάσα ἀνάγκη. Bill.: nisi quantum necessitas cogit. Vim phrasis, ait Combef., non intellexit Morel., nec bene quia non urgens necessitas est, præstantiorem ac diviniorem.

(44) Καὶ ἐπιστωτάμεθα Morel. sequimur; at Bill.: eamque scilicet amicitiam confirmavimus.

(45) Ὅπερ ὀλίγον καὶ παρ' ὀλίγοις. Combef. ὅπερ ὀλίγον. Cod. R. et Morel. καὶ παρ' ὀλίγοις. Bill. καὶ παρ' ὀλίγων.

(46) Καὶ ταῦτα. Morel. καὶ τὰ τοιαῦτα.

(47) Πρᾶττοντες. Morel. πρᾶττομεν.

(48) Εὐτυχεῖ θαλάμῳ. Cod. B. 3, εὐτυχεῖ. Morel. εὐτυχεῖ προδῶρῳ, bene structo vestibulo. Verum, ut notat Combef., Pindarus ad vi Olymp., stroph. 1, εὐτυχεῖ προδῶρῳ θαλάμου, bene structo vestibulo domus; τὸ προδῶρῳ missum fecit Bill., nec Morel. τὸ θαλάμῳ reddidit. Vide supra epist. ix.

(49) Πρόσεισι τῶν ἐν ὑμῖν εὐπατριδαί. Morel. πρόσεισι ὑμῖν εὐπατριδαί, multi accedunt ad vos patricii.

que omnia ea protendentem, quæ temerarie jactationis, et temporis ludibria sunt, quæ nunc ad hos, nunc ad illos cadunt, ac velut in talorum situ alias ad alios trajiciuntur atque immutantur. Nos autem unum pro omnibus tibi offerimus, hoc est, nos ipsos : vicissimque unum pro omnibus querimus, hoc est, vos. Quod si alios meliores ac melioribus natos pro amicis habiturus es (constemur enim, quandoquidem hoc quoque nostrum efficitur), at uba re saltem (quod favente Deo a n.e dictum velim) nequaquam nobis superiores futuros, nimirum fide ac sinceritate in colenda amicitia. Cujus quidem rei major habenda est ratio, quam omnium altarum rerum in unum congeriarum, iis quidem certe, qui mente præditi sunt. Pluribus verbis ad tuam excellentiam minime opus est, ino etiam plura fortasse diximus, quam epistolæ modus postulet. Superest, ut et mihi ipsi et vobis aliquid optem. Deus, qui, et hæc, et alia iis, quos sui amantes habet, procurat, id vobis in mentem inducat, quod optimum, atque et nobis et vobis æque in rem futurum sit, ac præsertim de tantis rebus consilium sumentibus.

172 CCV. EIDEM.

ΣΕ. Τῷ ΑΥΤῷ (51).

Nevilos ad visendum Adelphium Gregorius se venturum pollicitus fuerat, negotiis autem et morbo impeditus, promissa non perfecit. Excusat se hanc epistolam, atque iterum spondet se venturum.

Nec filius contemnitur, nec patri diffiditur. Quo- circa ne nobis fidem abroges, illud purgandi nostri causa dicentibus, quod occupatio et morbus spiritalis, quominus Navilos proficisceremur, ac concilio interessemus (præsertim cum tanto studio animique affectu vocati fuissimus), impedimento fuit, non autem pigritia quædam aut contemptio, quemadmodum fortasse suspicatus es. Ac nunc quidem infirmitate adhuc tenemur. Si autem Deus sanitatem nobis dederit, illud etiam adjungemus, ut rebus ipsis tibi satisfaciamus, etque usque ad nobilitatem tuam curramus, pleniusque domui nostræ benedictiones persolvamus. Nostra enim esse, quæ tua sunt, volumus et optamus.

CCVI. EIDEM.

ΣΖ. Τῷ ΑΥΤῷ (57).

Adelphium turpiter et misere prolapsam amore mulicrum, erigere et corrigere conatur Gregorius.

Honorandum te adhuc voco, etiamsi ea quæ honore minime digna sunt, consilia in eas. Ac velim hanc meam loquendi libertatem in bonam partem accipias, qui paternis visceribus inciter, nec propter benevolentiam patientia uti possim. Multo enim melius est brevi atque exiguo mœnore illato maximam utilitatem asserere, quam dum ea, quæ jucunda sint, sequimur, in eo, quod summum ac præcipuum est, detrimentum tibi conflare. Sacer-

"Ετι σε καλῶ τίμω, καίπερ οὐ τίμα βουλευόμενον. Καί μοι δέξαι (58) τὴν παρρησίαν σπλάγγου πατρικοῦ κινουμένου (59), καὶ καρτερεῖν οὐ δυναμένου διὰ τὴν εὐνοίαν. Πολλῶν γὰρ βέλτιον βραχέα λυτήσαντα, μέγιστα ὠφελεῖσαι, ἢ τὰ πρὸς ἔθω- νὴν (60) δῶκοντα ζημιῶσαι τῷ κεφαλαίῳ. Ἱερὰς ἦν ὁ Ἥλει (61), καὶ τοῖς παισὶν ἀσθενοῦσι ἐπέληθητα μὲν, οὐκ ἀγαθὴ ἡ δικολί, λέγων, ὦ τέκνα, ἦν ἐγὼ δικούμην περὶ ὁμῶν. Ὅτι δὲ μὴ ἀφοδῶς ἐπέληθητα,

(50) Ἐν ἀντὶ πάντων. Bill. ἐναντίον πάντων.
 (51) Alias CXXIX. Scripta eodem circiter tempore.
 (52) Ἀβρωστία πνευματικῆ. Forsan ἀβρωστία πνευματικῆ, punitiois ægritudo, qua et se teneri adhuc mox significat; τῆ ἀσθενείᾳ. Bill. : corporis imbecillitate.
 (53) Κωλύσαν ἦν ἡμᾶς. Ita cod. R. et Combef. In edit. ἡμᾶς δεεί.
 (54) Καὶ δραμόντες. Cod. Reg. et Harl. ad marg. καμόντες.
 (55) Ἀποδῶσcentes. Cod. 1405, ἀποδώσομεν.

(56) Βουλόμθα καὶ εὐχόμεθα. Ita cod. et Combef. In edit. εὐδόμθα καὶ βουλόμθα.
 (57) Alias CXXIX. Scripta post superiorem.
 (58) Καί μοι δέξαι. Ita omnes codd. et interpretes. In edit. καί μοι δέξαι.
 (59) Σπλάγγου πατρικοῦ κινουμένου. Bill. : Hoc est ejus qui paternis visceribus incitetur, nec patientia uti possit.
 (60) Ἡ τὰ πρὸς ἔθωσιν. Ita cod. et Combef. In edit. ἢ τὸ πρὸς ἔθωσιν.
 (61) Ὁ Ἥλει. Cod. et Combef. ὁ Ἥλι.

σφοδρῶς ἐνεκλήθη, καὶ δίκην ὑπέσχε πατρὸς εὐσεβῆς παιδὸν παρανομίας. Τοῦτο φοβούμενος τὸ ὑπόδειγμα καὶ αὐτὸς, ἐπὶ ταύτην ἔβλεπον τὴν παραίτησιν. Τί ἴσται δὲ πέπονθα, ἀγνοῶ. Τίς ἢ τοσαύτη περὶ σὲ σκοτομήνη; Πῶς αἰσγύνεις μὲν σεαυτοῦ τὸ γένος; αἰσγύνεις δὲ τὴν ἡμετέραν πόλιν, καὶ τὰς ἐλπίδας ἃς εἶχομεν ἐπὶ σοί, ἥνικα ἐπέστρεψεν Ναυίλιος, πᾶν ἀγαθὸν καὶ διαλεγθέντες, καὶ πείσαντες, ὡς φόμεθα; Πῶς οὐκ ἀκούεις λεγομένης τῆς Γραφῆς. Μὴ δὲς γυναιξὶ τὸν σὸν (62) πλοῦτον καὶ τὰ σὰ χρήματα εἰς ὑστεροβουλίαν; Εὐ γὰρ ἴσθι (93), μεταμελήσει σοι τούτων μικρὸν ὑστερον, ἥνικα ἂν κατατριβῶσι σάρκα σώματός σου (64), κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ δυνήσῃ διασχῶν ὡστερ ἐκ νέφους ὁ νοῦς πρὸς Θεὸν ἰδεῖν, καὶ λογίσασθαι καθαρῶς (65) τὴν συμφέροντα. Φύλαξαι τὴν παγίδα (66), μὴ ἀγρευθῆς τοῖς ὀφθαλμοῖς· καὶ εἰ ἤγρευθῆς, ἔκνησον (67), μὴ καὶ τὸ θρυλλούμενον βεβαιώσῃς (68), οὗ φαρμάκος τὸν νοῦν ἐκλάπησ (69)· ἐπειδὴ δεινὸν εἰς κακίῳ ἐπίνοιαν ἡ ἀσέλγεια. Ἄλγεινόν μὲν γὰρ τὸ καὶ ὅκον τοσοῦτον (70), καὶ τοσοῦτος πόνος συνευλεγμένον, οὕτως ἐν βραχείᾳ διασπείρειται, καὶ καταλίσσεται, καὶ μέλιστα ἐν ἀρχαῖς βίου, ἥνικα, ἢ τὴν καλὴν, ἢ τὴν πονηρὴν δόξαν ἔκαστος ταυτοῦ καταβάλλεται. Πᾶσι δὲ δεινότερον τὸ καὶ γυναικας παρθένους ὄσας, ἃς καὶ οἱ σοὶ (71) γυνεῖς, καὶ αὐτὰς, ὡς ἡμᾶς ἐπιπέθε, καθιέρωσας τῷ Θεῷ, ταύτας ἱεροποιεῖν καὶ ἀρπάξαι· καὶ τὰς μὲν ἔχειν ἕθνη, τὰς δὲ πτωεῖν ὡς τὰ αὐτὰ πεισομέναις. Τὸν οὖν Θεὸν φοβήθης, ἢ λατρεύεις, καὶ ἡμᾶς αἰδέσθεις, ἐπίτχεις σεαυτοῦ τοῦ λοιποῦ πάσης πονηρᾶς προαίρεσος. Εἰ γὰρ ὄντως τὴν παρακούσαντά σε γυνῆν τὴν ἀδοξίαν (72), ἢν πάντων ἡμῶν κατέχευας, τάχα ἂν οὐκ ἐδεήθης ἄλλης παραίτησεως, ἀλλ' αὐτὴν τὴν αἰσγύνουσαν σύμβουλον (73) ἐποίησω τῶν σῶν πρακτέων. Τούτων ἥδω (74) μὲν εἶχον γράφειν, λυσσελιώτερος δὲ οὐδαμῶς (75). Καὶ τὰ πλείω παρήσω γράφειν, ἐκεῖνο εἰδώς, ὡς εἰ μὴ σὲ ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος παιδαγωγῆσαι, μικρὸν ἢ οὐδὲν οἱ λόγοι δυνήσονται· ἐπεὶ καὶ σιδηρῶς κηρὸς μὲν εὐκόλως χαράσσεται, σιδηρὸς δὲ ἔργυρῶστερον, ἀδάμας δὲ οὐδὲ τῷ στερεοτάτῳ, δὲ σκληρότητα φύσσεως.

² I Reg. II, 24. ³ Prov. XXXI, 3. ⁴ Prov. V, 11.

(62) *Μὴ δὲς γυναιξὶ τὸν σὸν.* Cod. R. μὴ δὲς. *Μοχ* τὰ σὰ χρήματα. Horum loco legitur apud LXX, Prov. XXXI, 3, *Μὴ δὲς γυναιξὶ σὸν πλοῦτον, καὶ σὸν νοῦν, καὶ βίον εἰς ὑστεροβουλίαν. Ne dederis mulieribus divitias tuas ei mentem tuam et vitam in penitentiam.* Hebr.: *Unde aboleantur consilia regum.* Vulg.: *Ad delendos reges; nec facile Græca eius conciliare.*

(63) *Εὐ γὰρ ἴσθι, μεταμελήσει σοι.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. γὰρ et σοι desunt.

(64) *Κατατριβῶσι σάρκα σώματός σου.* Ita LXX interpretes, quando contentur carnes corporis tui; Vulg.: *Cum consumperis carnes tuas.* Legendum forte videretur *κατατριβῶνται σάρκα*, sicque legit Billius.

(65) *Καθαρῶς.* Cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. καλῶς. Melius tamen edit.

(66) *Φύλαξαι τὴν παγίδα.* Bill.: *Sagenam ob-*

dos erat Heli, atque filios quidem impia crimina patrans objurgabat. *Non enim bona fama est, in- quiebat, o filii, quam de vobis audio.* Quoniam autem haud acriter ac vehementer objurgabat, vehementer ipse accusatus est, scelerisque filiorum pius pater poenas luit. Hoc exemplum ipse quoque reformidans, ad hanc admonitionem veni. Quod tibi acciderit, ignoro. Quæ hæc tanta caligo te circumfundit? Quoniam pacto genus tuum dedecoras? Dedecoras etiam canitiem nostram, spesque eas, quas de te conceptus habebamus cum Navilos perrexissemus, atque omne boni genus, et disse- ruissemus, et, ut quidem nobis videbatur, persua- sissimus? Quin tu Scripturam audis, dicentem: *Ne dederis mulieribus divitias tuas, et opea* 173 *tuis in serum consilium?* Hujus rei, mihi crede, aliquando post, te ponitibit, cum obtrita corporis tui carnes fuerint, ut Scriptura verbis utar, ac mens, velut diffussa et penetrata nube, Deum prospicere, atque ea quæ commoda et fragiferia sunt, pure ac liquido considerare poterit. Cave laqueum, ne oculis tuis capiaris; et, si captus es, expergiscere, ne illud etiam, quod rumore celebratur, confirmes: nempe quod veneficis quibusdam mens tibi subrepta sit, siquidem ad committiscenda mala mire solers est lascivia. Atque acerbum quidem est, tantam domum, ac tot laboribus collectam, brevi adeo temporis spatio dissipare et evertere, ac presertim vitæ initis, cum vel bonæ, vel malæ famæ et existimationis sibi quisque funda- menta jacit. At longe gravius et acerbius, virgines et feminas, quas et tui parentes, et tu etiam, ut nobis fidem fecisti, Dei cultui consecrasti, sacrilega manu rapere, atque alias quidem jam habere, aliis autem, tanquam idem perpessus, terrorem injicere. Quamobrem et Dei, quem colis, metu, et nostri reverentia permotus, ab omni improbo et flagitioso animi insituto deinceps te re- prime. Nam si fieri posset, ut vel per transen- sum spectans, ignominiam, qua nos omnes perfu- disti, cognitam haberes, fortasse ne alia quidem admonitione opus habuisses, verum ipsam quoque

(67) *Ἐκνησον.* Ita cod. Reg., Par., Montac., Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. ἐκνήσον. (68) *Βεβαιώσῃς.* Ita cod. Reg. In edit. διαβεβαιώσῃς.

(69) *Φαρμάκος τὸν νοῦν ἐκλάπησ.* Ita cod. Reg. In edit. ἐκλάπησ. Pro *φαρμάκος*, legit Bill. βλεφαρός.

(70) *Ὄκον τοσοῦτον.* Cod. τοῦτον. (71) *Γυναικας παρθένους ὄσας, ἃς καὶ οἱ σοῦ,* etc. Sic cod. 2022. Edit. παρθένους, ἃς καὶ οἱ σοῦ.

(72) *Τὴν ἀδοξίαν.* Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. τὴν δόξαν, quod Bill.: *opinionem eam.*

(73) *Σύμβουλον.* Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. σύμβουλον. Notat Combef. alias legi *συμβούλην.*

(74) *Ἡδω.* Cod. 1405, ἥδως.

(75) *Οὐδαμῶς.* Id. cod. οὐδαμῶς.

Iulianum in rerum gerendarum consilium adhibuisses. His iucundiora quidem habebam, quæ scriberem, utiliora autem haudquaquam. Ac multo etiam plura scribere prætermittam, quod illud sciam, nisi Dei metus te coerceat, parvam aut nullam omnino vim sermones habituros esse: quandoquidem ferro quoque cera facile imprimitur, ferrum autem difficilius: adamas vero ne firmissima quidem re, propter naturæ duritiem.

174 CCVII. JACOBO.

ΣΖ'. ΙΑΚΩΒΩ (76).

Jacobus, ad quem scripta est hæc epistola præfectus fuit Cappadocia; Alypius uitem, cujus uxorem viduam ipsi commendat Gregorius, idem esse videtur, ac ille qui anno 380 Cappadocia præfectus erat, ad quem etiam scriptas a Gregorio litteras vidimus. Porro Simplicia hæc, Alypii vidua, illa sit uerue ad quam Basilii et Gregorii exstant epistolæ, divinare non licet. Hæretica quidem ista tum erat ac soluta, sed agnita forsân veritate nupta, imo jam et vidua. Si Muratorio fides (77), Alypius, de quo in hæc epistola agitur, maritus Gorgoniae sororis Gregorii fuit, qui etiam Simplicia quondam maritus fuerat. Quæ quomodo possint conciliari minime intelligo. Precibus contendit, ut Jacobus Simplicia causa rectissime perpensa et explorata, hilariorum eam ad se remittat.

Si corpore ita valerem, ut laboribus ferendis par essem, ipsemet ad vos me contulisset, ut et congressus vestri desiderium explerem, et de quibus vollem, colloquerer. Non enim de levibus rebus nobis sermo est. Quoniam autem adversa valetudinae teneor, ad litteras venire necesse habui. Ornatissimam filiam nostram Simpliciam, probi atque honesti viri Alypii, totius patriæ nostræ ornamenti, quondam uxorem, cum miseris viduitatis, atque orbiuitatis nominibus tibi offero, ut a te, de his rebus, in quibus ope tua indigebit, jus suum obtineat. Ac calamitatis magnitudinem, quæso, conspice. Nondum luctibus finem imposuit, et de pupillis laborat, ac longas peregrinationes in tam imbecilli corpore ac negotiorum insolentia suscipit, quæ ne quidem ultra domus limen progredi consuevit. Quo quid miserabilius? nempe ne Iaculus quidem locum dari, ac nobilitatis honorem calamitate opprimi. Hæc igitur omnia tecum repatans, atque etiam precibus nostris permotus, ne exspectes, dum alius tibi iudex sit, magno, inquam, ac probo Jacobo: neu eam in hanc necessitatem addueas, ut longiorem peregrinationem inire cogatur, cum æquitate causæ suæ magno opere confidat, ut quidem multis, ac nobis item, fidem facit. Verum litteris nostris perlectis, causaque rectissime perpensa et explorata, hilariorum eam ad nos remitte, illud ante omnia cum animo tuo considerans, multa te Dei beneficio consecutum esse, potentiam, opes, famam atque existimationem, quæ ad majorem felicitatem aditum muniant. Hæc tibi per præsentem benignitatem conserva: sicut cogita, ut liberorum pater, partim e periculis extractus, partim ingressus pericula, lætasque ac commodas tibi ipsi per præsentem materiam spes apud Deum edice.

(76) Alias CXLVI. Scripta iisdem circiter temporibus.

(77) *Anecd. Gr.* p. 61.

(78) *Τὸν τε τῆς συντυχίας.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. τῆς δεστ.

(79) *Θυγατέρα ἡμῶν.* Ita cod. Reg., Par. ac Combef. In edit. μητέρα ἡμῶν.

(80) *Δειχεται.* Cod. et Combef. δερθεται.

(81) *Προκύπτει τῆς οικίας.* Ita emendavimus

El μὲν οὕτως εἶχον τοῦ σώματος, ὡς ἐξαρκεῖν πρὸς τοὺς πόνοους, αὐτὸς δὲ ἀφικόμενος πρὸς ὑμᾶς, τὸν τε τῆς συντυχίας (78) πόθον ἐπέληρσα, καὶ διελέχθην περὶ ὧν ἐβουλόμην. Ὅ γὰρ περὶ μικρῶν ἡμῖν ὁ λόγος. Ἐπεὶ δὲ τῇ ἀρρώστειᾳ κατέχομαι, ἀναγκαστὸς ἦλθον ἐπὶ τὰ γράμματα. Τὴν κομμωσάτην θυγατέρα ἡμῶν (79) Σιμπλικίαν, τὴν τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ Ἀλυπίου ποτὲ γυναῖκα, τοῦ κόσμου πάσης ἡμῶν τῆς πατρὸς, προσάγω τῇ σὴ εὐγενείᾳ, μετὰ τῶν οἰκτρῶν ὀνομάτων χρεΐσας καὶ ὀρφανείας, τῶν δικαίων παρὰ σοῦ τευρομένην, περὶ ἧν σοῦ δεήσεται (80). Καὶ σκόπει τῆς συμφορᾶς τὸ μέγεθος. Ὅπως τῶν ὀρφάνων πέπαιται, καὶ ἀγωνιᾷ περὶ τῶν ὀρφάνων, καὶ ὁδοῦ ἐκδομῆ μακρᾶς, ἐν οὗτω ἀσθενεῖ τῷ σώματι καὶ ἀπειρὶα πραγμάτων, ἢ μὴδὲ προκύπτει τῆς οικίας (81) εἰσιδιμένη. Τούτου τί ἐλεεινότερον; μὴδὲ θρήνος γενέσθαι χώραν, καὶ τὴν εὐγενεῖας αἰδῶ (82) λυθῆναι τῷ πάθει. Ταῦτα οὐ πάντα ἐνθυμηθεὶς, καὶ πρὸς γε τὴν ἡμετέραν παράκλησιν ἀθεσθεὶς, μὴ ἀναμνησθῆς ἕλιον γενέσθαι σοι δικαστὴν τῷ μεγάλῳ καὶ χρηστῷ Ἰακώβῳ· μὴδὲ εἰς ἀνάγκην αὐτὴν καταστήσας (83) μακροτραῖς ἀποδημίας, σφόδρα θαρρόυσαν τοῖς αὐτῆς δικαίους, ὡς πείθει πολλοὺς καὶ ἡμᾶς. Ἄλλὰ ταῖς ἐπιστολαῖς ἐντυχῶν, καὶ μετὰ πάσης ὀρθότητος τὰ δίκαια βραβύσας, εὐθυμώτεραν ἡμῖν ἀπόπεμψον, ἐκεῖνο πρὸ πάντων ἐνθυμηθεὶς, ὅτι ἐστὶ σοὶ πολλὰ (84) παρὰ Θεοῦ, δυνατεῖα, χρηματα, δόξα, μέζονος εὐπραξίας ὁδός. Ταῦτα φύλαξον σεαυτῷ διὰ τῆς παρουσίας φιλανθρωπίας, καὶ ὡς τέκνον πατρὸς, καὶ τῶν μὲν εὐχαιρέθεις κινδύνων, τοὺς δὲ ἐμπεδοχῶς, οὕτω διανοήθητι, καὶ δεξιὰς σεαυτῷ ποιήσον ἐκ τῆς παρουσίας ὑποθέσεως τὰς κατὰ Θεὸν ἐλπιδάς.

ex cod. Reg. et Par. In edit. προκύπτει τῆς οικίας.

(82) *Τῆς εὐγενείας αἰδῶ.* Bill.: *Nobilitatis pudorem.*

(83) *Καταστήσας.* Bill. καταστήσας. Ita edit. ad marginem.

(84) *Ὅτι ἐστὶ σοὶ πολλὰ.* Ita cod. et Reg. In edit. ὡς ἐστὶ πολλὰ σοι, quod Bill.: *Te Dei beneficio ingentem potentiam obtinere cæpique et famam... aditum tibi muniat.*

ΕΠ. ΤΩ ΑΥΤΩ (85).

175 CCVIII. EIDEM.

Quamvis epistola quæ sequitur, eidem inscripta sit, vic adfuci possim ut credam geminas hasce epistolas uni scriptas Jacobo, quarum, licet eadem de causa sint scripte, neutra tamen ab altera ullatenus pendet, nec ulla sui parte cum altera cohaeret. Quapropter libentissime doctissimi Tillemontii conjecturam amplectimur, qui non ad Jacobum, sed ad ejus praefecturae socium et assessorem hanc alteram datam esse epistolam existimat.

Ἄκοψή μὲν γινώσκω τὴν σὴν τιμωρία. Θαυμάζω ἂν εἰς ἕσον ὄλγοι (86) τῶν ἐπὶ πλείστον ὀμιληκῶτων ἰσοῦτος παρὰ πᾶσι τῆς σῆς καλοκαγαθίας ὁ λόγος (87). Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ταύτην ἐθάβησα τὴν πρεσβείαν. Ἀπέλειπεν ἡμᾶς ὁ θαυμαστός (88) Ἄλυπιος, ὁ κοινὸς τῶν φίλων (89) προστάτης, καὶ τῶν ὀρθανῶν κηδεμών. Οὐ μικρὸν τοῦτο ἡμῖν ἔσσυφοράν (90). Δεύτερον προσεγένετο τὸ καὶ τὴν κοσμοκράτην ἐλευθέραν (91) αὐτοῦ φροντιστὴν ὑπὲρ τῶν ὀρθανῶν. Ταύτην παραμύθησαι εἴ νῦν φιλανθρωπίᾳ, καὶ τὸ ἀσφαλὲς τὰς σοὺς τέκνοις χάρισαι διὰ τῆς εἰς τοὺς ὀρθανῶν εὐποίας, καὶ δεῖξον πλεονεχουσαν τῶν ξένων τὴν οἰκειότητα. Προσέσται δὲ καὶ τὸ ἡμῖν χαρίσασθαι, οὐκ ὅτι ἂν τιμῆς, θεὸν ἴση τιμηκῶς, ὡς περ ἡμεῖς ἡξιώμεθα εἶναι παραστάται καὶ λειτουργοί, καὶ εἰ τῆς ἀξίας ἐλάττωες. B quos, quam alienos esse. Accedet hic quoque casulus, quod hac ratione gratiam a nobis initurus es, in quos quidquid honoris contuleris, in Deum collaturus es; cujus beneficio id consecuti sumus, ut astemus ac ministremus, etsi tanti muneris dignitate inferiores simus.

Auditione quidem ac fama duntaxat excellentiam tuam cognitam habeo, Miror autem quod tam pauci ei iis, qui diuturnam tecum consuetudinem habuerunt, eam cognoscant. Tanto videlicet omnium sermone probitas tua praedicatur. Eam ob causam ipse quoque hoc deprecationis munus fideli animo suscepi. Reliquit nos admirandus Alypius, communis amicorum ille patronus, ac pupillorum curador. Hoc nobis haud parvae calamitatis est. Deinde illud accessit, quod ornatissima illius vidua, pupillorum causa, in cura et sollicitudine versatur. Hanc tu, quasso, per praesentem humanitatem ac misericordiam consolare, tuisque liberis, per tuam erga pupillos benignitatem, securitatem praebe, atque illud ostende, meliori conditione propinquos, quam alienos esse. Accedet hic quoque casulus, in quos quidquid honoris contuleris, in Deum collaturus es; cujus beneficio id consecuti sumus, ut astemus ac ministremus, etsi tanti muneris dignitate inferiores simus.

ΕΘ. ΚΑΣΤΟΠΙ (92).

CCIX. CASTORI

Sacerdas re et nomine, vir fuit eximius, Basilio et Gregorio pro pietate charissimus, patientia in ferendis laboribus ac persecutionibus, aliisque virtutibus clarissimus. Puceta jam de eo a nobis prelibata sunt, plura etiam mihi adderemus, nisi satis videretur ex ipsis fontibus haurire. id est, ex ipso ore Gregorii audire in epistolis, quas vel ad Sacerdotem, vel Sacerdotis causa scripsit. Quis enim ille Sacerdas, quæ negotia fuerint, quæ calumnias, quibus ejus constantia probata fuit, epistolæ satis exponunt. Ideoque hic eas simul collocare visum est, maxime vero quia extremis vitæ Gregorii temporibus causa Sacerdotis fuit agitata et ipsius morte finita.

Quam tyrannicus ac violentus es! Litteræ tuæ tantummodo conspectæ sunt, et nos in contemptum venimus. At eni tibi vir multa passus Sacerdos, tuus quidem frater, meus autem filius, et calamitatum socius ac particeps. Porro ne prorsus atque omni ex parte superemus, fac quam celerissime hunc nobis, vite solatium, reddas, ut philosophari possit, tum edocendus, 176 tum edocentur.

Ὡς τυραννικὸς εἶ καὶ βλασιός! Γράμμα σὸν ὤρθῃ μόνον, καὶ ἡμεῖς ὑπερὲρψθημεν. Ἄλλ' ἰσοῦ σοι καὶ ὁ πολύτλας (93) Σακερδῶς, ὁ σὸς μὲν ἀδελφός, υἱὸς δὲ ἐμοῦ, καὶ τῶν παθῶν κοινωνός. Ἴνα δὲ μὴ παντελῶς (94) ἤτηθῶμεν, τοῦτον τάχιστα ἡμῖν ἀπόδος τὴν τοῦ βίου παραμύθιαν, φιλοσοφεῖν καὶ διδασκῆσθαι, καὶ διδάξοντα. Μέγιστον γὰρ εἰς μὲν ὁμολογίαν (95) τὸ συμπάσχειν, εἰς δὲ συμβουλήν ἡ ὁμόνοια. Siquidem ut ad concordiam permagui momenti est doloris societas: sic ad consilium animorum consensus et concordia.

Quam tyrannicus ac violentus es! Litteræ tuæ tantummodo conspectæ sunt, et nos in contemptum venimus. At eni tibi vir multa passus Sacerdos, tuus quidem frater, meus autem filius, et calamitatum socius ac particeps. Porro ne prorsus atque omni ex parte superemus, fac quam celerissime hunc nobis, vite solatium, reddas, ut philosophari possit, tum edocendus, 176 tum edocentur.

- (85) Alias CXLVII. Scripta eodem tempore ac precedens.
- (86) Θαυμάζω δὲ εἰς ἕσον ὄλγοι. Ita cod. Reg., Par., Montac. et Morel. θαυμάζω δὲ ἕσον ὄλγοι. In edit. θαυμάζω δὲ ἕσον ὄλγοι, quod Bill.: Tantum autem eam suspicio atque admiror, quantum pauci ex iis qui diuturnam tecum consuetudinem habuerunt.
- (87) Ὁ λόγος. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. ὁ deest.
- (88) Ὁ θαυμαστός. Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. θαυμάσιος.
- (89) Τῶν φίλων. lid. codd. ita. In edit. τῶν φιλοσόφων, philosophorum patronus, scilicet monachorum et ascetarum; eos enim nonnunquam philosophorum nomine designat Gregorius.
- (90) Πρὸς συμφοράν. Ita cod. Reg. In edit. εἰς συμφοράν. Pro συμφοράν, legitur Montac. et Morel. συμφορίαν.
- (91) Κοσμοκράτην ἐλευθέραν. Ita cod. Par., Montac., Morel. ac Combef., iose etiam Bill. In edit. κο-

- σμηκὴν ἐλευθέραν. Vertit Bill.: ornatissima uxor. Combef.: ingenua femina. Melius forte, ornatissima vidua. Dum enim eam Gregorius ἐλευθέραν dicit, ut viduam nominet, attendere videtur ad illud Apost. I Cor. vii, 8, Ἐάν τις ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἔσται ἀπὸ τοῦ νόμου. Ea fuit Tillemontii sententia.
- (92) Alias XCIII. Scripta iisdem circiter temporibus.
- (93) Καὶ ὁ πολύτλας. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef., hancque lectionem confirmant quæ sequuntur. In edit. ὁ πολύτμος, quod Bill.: vir summi pretii.
- (94) Μὴ παντελῶς. Combef.: Ne prorsus forte stinus impares. Mox, τοῦτον τάχιστα. Ita cod. et Combef. In edit. τοῦτον deest. Hunc locum Bill. reddit: Quam celerissime nobis vitæ solatium reddas, philosophari, tum edocendum, tum edocentur.
- (95) Εἰς μὲν ὁμόνοιαν. Ita cod. R. et Combef. In edit. μὲν deest.

CCX. EIDEM.

ΣΤ. Τῷ ΑΥΤῷ (96).

Ejusdem ac superior argumenti, et ad eandem scripta hæc est epistola. Gregorius, ingravescente podagra, lecto officium, atque, ut ipse loquitur, plane immobilis, Castorem rogat, ut dominam communem sororem, quam occisime ad se remittat, ut et piorum omnium et suæ ipsius infirmitatis commune sustentaculum. Quam illa sit soror communis, an Thecla, ignoramus.

Mihi, ut apparet, benigniore se præbebat externa regio, quam patria. Nani illa hoc mihi dabat, ut amicitia tua fruerer: hæc autem nihil hujusmodi nobis concessit. Atque hoc mihi morbus attulit, qui me velut pedibus devinctum tenet, atque ad multa torpidum, aut etiam, si verius loquendum est, plane immobilem reddit. Sed enim hoc detrimentum, mæsto licet animo, feremus. Quid autem molestiarum est, quod homo non ferat? Tantum valeas ipse, tibi que omnia ex sententia cedant, ac res tuæ in manu Dei sint. Erunt autem, si animo sincero eum prebendas. Dominam autem, communem nostram sororem, velim quam occisime ad nos remittas, ut et piorum et nostræ infirmitatis commune sustentaculum, aut alioqui sacerdotem tuam magnis clamoribus exagitabimus, ob quam hoc detrimento afficimur, ac proprio eam nomine tum habebis, si eam interroges.

CCXI. CYRIACO.

ΣΙΑ'. ΚΥΡΙΑΚῷ (4).

Cyriacum rogat Gregorius, ut pauperam hospitem domum, cui præerat Sacerdos, cui Castor duo prædia largitus fuerat, ab omni liberet insultu atque injuria (quod de vectigalibus interpretatur Tillemontius), eorumque in posterum provident securitati. Hic incerti temporis epistola erat collocanda, eo quod Sacerdotis et Castoris in ea mentio fiat.

Religiosos honores, probe novi, et pauperibus benigne facis: utriusque virtutis tibi nunc se offert occasio; sic enim res se habet. Charissimus et Deo acceptissimus filius noster Sacerdos comprehyter, præfectus est pauperum mendicorumve domui, insigni et hominibus referre, ob pietatem et diligentiam quæ in hac re desideratur. Inter ea autem, quæ domui hospitali suppeditantur, Lirinorum et Caberina prædia his locis vicina ad utilitatem domus liberalitate honoratissimi Castoris conferunt. Hæc si omni injuria et insultu liberaveris, non minimam conferes partem, et pauperibus curationis, ac tibi ipsi remunerationis, quam piis deheri nosti. Perspicuum est autem, cum semel animum induxeris ad beneficium, etiam te securitati in posterum provisurum, ut ne volenti quidem ulli damnum liceat inferre iis locis, eo modo quem sagacitas tua excogitaverit.

(96) Alias XCIV. Scripta circiter eodem tempore. (97) Ἀπολαύειν χάριτος. Coc. Reg., Montac. Morel. ac Combef. ὠφέλειαν, ut utilitate quæ ex te est fruerer. Combef.: ut ex te commodum reportarem. (98) Ἀνυπόμειν μὲν. Ita cod. et Combef. In edit. μὲν deest. Mox, pro τί δέ, Combef. τί γάρ, pro τί enim. (99) Ὡς ὄναρον. Ita cod. Pass. et Combef. In edit. τὼν deest.

(1) Τὰ κατὰ τοῦν. Ita cod. Pass. et Combef. In edit. τὰ deest.

(2) Τὴν κοινήν ἡμῶν ἀδελφὴν. Cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. τὴν γρηλαν ἡμῶν ἀδελφὴν, sram sororem nostram. Mox in edit. τάχιστα ἡμῶν

Ἔμοι τῆς πατρίδος, ὡς ἔοικεν, ἡ ἄλλοπαθὴ χρηστοτέρα. Ἡ μὲν γὰρ εἶδου τῆς σῆς ἀπολαύειν χάριτος (97), ἡ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἡμῶν ἐχαρίσατο. Καλὸ τοῦτο μοι παρὰ τῆς ἀρρώστιας, ἡ με κατέχει πειθήσασα, καὶ πρὸς πολλὰ ποιεῖ δυσκίνητον, ἡ ἀκίνητον, εἰ χρὴ λέγειν τὸ ἀληθέστερον. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ζημίαν λυπούμενοι μὲν (98) οἴσομεν. Τί δὲ οὐ φέρεται τῶν ἀνιαρῶν (99) ἀνθρωπος; μόνον ὀφθαλμοί, καὶ πρᾶττοι τὰ κατὰ τοῦν (1), καὶ ἐν χειρὶ θεοῦ εἶη τὰ σά. Ἔσται δὲ, εἰ γρηθείας αὐτοῦ λαμβάνοι. Τὴν δὲ κυρίαν, τὴν κοινήν ἡμῶν ἀδελφὴν (2), τάχιστα ἡμῶν ἀποπέμψασθαι θέλησον, ὡς κοινὴν ἱερίσμα καὶ τῶν εὐλαδῶν, καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς ἡμετέρας· ἡ πολλὰ σου τῆς σακαρθύτιδος καταβοησάμεθα, δι' ἣν ζημιούμεθα (3), καὶ καλῶσμεν αὐτὴν τῇ οἰκίᾳ προσηγορίᾳ. Γνώσῃ δὲ ἡ τις, παρ' αὐτῆς ποθόμενος. appellabimus. Quodam autem illud sit, exploratum habebis, si eam interroges.

Τιμᾶς τοὺς εὐλαβεῖς, εὐ οἶδα, καὶ πτωχοῦς εὐ ποιεῖς (5). Τούτων ἀμφοτέρων σοι νῦν καιρὸς· ἔχει γὰρ οὕτως. Ὁ τιμωτάτος καὶ θεοφιλέστατος υἱὸς ἡμῶν Σακαρθύτις, ὁ συμπεσβύτερος, πτωχεύον προέστηκε τῶν ἐπιστῆμων πολυανθρώπου, εὐσεβείας τα ἔνεκα καὶ τῆς εἰς τὸ πρᾶγμα σπουδῆς. Ἔστι δὲ τῶν ὑπηρετουμένων τῷ πτωχεύῳ κτήματα Λιρινόσι καὶ Καθερίνῃ (6) ὁμορροῦντα τόποις τοῖς τῆς οἰκίας, ἐξ ἐπιδόσεως τοῦ τιμωτάτου Καστορος, τῷ πτωχεύῳ τι συνεισφέροντα (7). Ταῦτα πάσης ἐπιηρείας ἐλευθερώσας, μέρος οὐκ ἐλάχιστον συνεισίσσεις, καὶ τοῖς πτωχοῖς τῆς θεραπείας, καὶ σεαυτῷ τῆς ἀντιδόσεως, ἣν οἶδας ὀφειλομένην τοῖς εὐσεβεῖσι. Ἄθλον δὲ, ὅτι ἀπαξ ὀρέμηςας εἰς τὴν ἐβέργεσιαν, καὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον ἀσφαλείας ποιήσεις (8) πρόνοιαν, ὡς μηδὲ βουλομένην τινὲ ἐξελίξει κακῶν γενέσθαι (9) περὶ τοὺς τόπους, τρόπον ὃν ἐπισήσοιεν ἡ σὴ συνείσας

ὡς. Verum cum Combef. ὡς expungendum putavimus.

(3) Δι' ἣν ζημιούμεθα. Ita cod. In edit. δι' ἣν καί.

(4) Alias CCXXXIII. Scripta tempore incerto.

(5) Εὐ οἶδα, καὶ πτωχοῦς εὐ ποιεῖς. In cod. 2022 εὐ deest.

(6) Καθερίνῃ. Id. cod. Καθαρίνῃ. Mox, τοῖς τῆς οἰκίας τόποις.

(7) Συνεισφέροντα. Id. cod. συνεισφέροντος.

(8) Ποιήσεις. Cod. 2022, ποιήσῃ.

(9) Κακῶν γενέσθαι. Reuditi Morel.: Ut ne volenti quidem ulli integrum sit maligno esse circa hæc loca.

ΣΙΒ. ΣΑΚΕΡΔΩΤΙ (10).

CCXII. SACERDOTI.

Commode etiam hic se offert ad ipsam Sacerdotem epistola. Nihil in ea de mox futura persecutione, sed officiosa tantum salutatio est et generalis adhortatio. Ideoque iis praeire debet litteris in quibus de persecutione sermo est.

Προσπαροῦς σε τὴν νίαν ἡμῶν ἐλίθα, τὸν πολὺν (11) ἐν νεότητι· καὶ πᾶν ἔτι σοι κάλλιστον βούλομαι τε καὶ εὐχομαι (12). Τῶν δὲ καλῶν τὸ πρῶτον οὐκ ἀγνοεῖς· ἅπερ ἐστὶν διὰ θεοῦ κτᾶσθαι, καὶ γενέσθαι κτήμα θεοῦ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκωσύως (13) τε καὶ ἀναβάσεως· ὃ καὶ σαυτὸν ὄδῃ ἔτι νοουεῖσθαις (14).

ΣΙΓ. Τῶ ΑΥΤῶ (15).

Adhortatio quoque est hac epistola, sed ita tamen ut imminens tentationis tempus assignare merito videri possit. Habetur in Criticis sacris, ad caput xxxi Ecclesiastici.

Εἰ σοι μηδὲν ἠλπίζετο δυσχερὲς, ἦνικα φιλοσοφίᾳ προσέβαινας (16), ἀφιλόσοφος ἦ ἀρχῇ (17), καὶ τοὺς πλάστας μέμφομαι. Εἰ δὲ ἠλπίζετο, εἰ μὲν οὐκ ἀπήντησε (18), τῷ θεῷ χάρις· εἰ δὲ ἀπήντησεν, ἢ κατῆρει πάσχων, ἢ ἴσθι ψευδόμενος τὴν ὑπόσχασιν (19).

ΣΙΥ. Τῶ ΑΥΤῶ (20).

Sacerdotem ut de accepta injuria Deo gratias agat, tum suo ipsius exemplo, tum gravibus momentis hortatur, nullum solitae humanitatis condonatum admiscens; quippe qui Sacerdotem virum fortitem norat, adeoque non lacte, sed solidioris veritatis cibo concoquendo exercitatum.

Ὁς δίκαιον τὸ ἀπαράστων· τὸ δὲ βασιανθῆν ἐν τοῖς πράγμασι, δοκιμώτερον (21) ὥς ἐν καμίνῳ χρυσός. Καὶ εἰ μὲν ἱκανὸς σοι τοῦτο φιλοσόφηται (22), τῷ θεῷ χάρις. Εἰ δὲ ὀψιν τελῶς, ἐμαυτὸν προστίθημι σοι καὶ τὰ ἐμά. Ὑβρίσματα, μεμισήμεθα· τί γὰρ οὐ παρόνθαμεν τῶν δεινῶν, ὅσον ἐπὶ τοῖς βουληθεῖσι; Εἶτα τῶν λυπούντων (23) ἡμᾶς ἀπηλλάγημεθα. Τοῦτων τί ἂν μείζον εὐεργετηθεῖμεν (24); Ταῦτ' ὄν ἐνοῦν καὶ αὐτὸς χάριν ἠμολόγηι τῷ θεῷ τῆς ἐπιχειρίας, εἰ καὶ μὴ τοῖς δράσασιν.

40) Alias CCXII. Scripta incerto tempore.

(11) Τὸν πολὺν. Montac. et Morel. τὴν πολὺν.
(12) Καὶ εὐχομαι. Combef.: et tuis u Deo ex-
posco. Int. voveo.

(13) Καὶ γενέσθαι κτήμα θεοῦ διὰ... οἰκωσύως. Ita cod. 1405, Montac. ac Combef. In edit. οἰκωσύως. Verbit Morel.: et Dei mancipium esse factum per familiariter eum eo conjunctionem. Combef. vero: in rem peculiumque Dei ex necessitudine cum eo transire.

(14) Νοουεῖσθαις. Id. cod. et Montac. addunt καὶ νοουεῖσθαις, et jam submonuisti.

(15) Alias CCXIV. Scripta circa eadem tempora.

(16) Προσέβαινας. Ita cod. 1405, Pass., Par., Montac. et Combef. In edit. προσέβαλλας, quod Morel.: Quando ad philosophiam accedebas; philosophiam, id est, ut Tillemont. intelligi, vitam monasticam.

(17) Ἀφιλόσοφος ἦ ἀρχῇ. Edit.: a philosophia alienum imperium. Combef.: abhorrens a philosophia aspiratio. Mox, τῶν πλάστας. Verbit Morel., sculptores. At, inquit Montac., non sculptores, sed factores reprehensi, tales dc quibus Cicero: Irascor jam magistris tuis qui te tanta mercede nihil sapere

Saluto te novam spem nostram, qui canus es in juventute; et omnia tibi praclarissima volo, atque precor. Eorum vero quae pulchra et honesta sunt, quid primum sit, non ignoras; videlicet semper Deum possidere, et in rem possessionemque Dei ex necessitudine cum eo et ascensu transire: de quo te ipsum etiam, certo scio, submonebis.

CCXIII. EIDEM.

Si nihil a te asperum ac difficile sperabatur, cum philosophiae animum adjungeres, alienum a philosophia initium, et fictores reprehendo. Quod si expectabatur, si quidem non occurrit, Deo sit gratia; quod si occurrit, aut patiens constanter tolera, aut scito te votum fallere ac pollicitationem.

CCXIV. EIDEM.

Non probatum quod tentationis expertus est: sed quod exploratum est in negotiis, hoc probatum majus, ut in camino aurum. Ac si quidem satis hoc tibi perceptum et meditatum est, Deo sit gratia. Sin minus 178 adhuc perfecte, meipsum et mea adjungo. Affecti sumus injuria, in odium incurrimus; quid enim gravium non pertulimus, quantum in iis fuit, qui animo destinantur? Postea ab iis qui nos afflicebant injuria, liberati sumus. Ee quod majus beneficium isto accipere potuissimus? Hoc igitur ipse cogitans. Deo gratiam habeto acceptae injuriae, licet non habeas iis qui intulerunt.

docuerunt. Rursum iratus Montacuto Morel. πλάστας interpretatur, fabros ingeniorum; et ut suam firmet opinionem, illud Gregorii ipsius in Epitaphio Basilii refert: Διαπλάτταται πλάσταν τὴν ἀρτίων, quod tamen Bill. reddidit: Optimo illo fignento εφ-
ήγηται.

(18) Ἀπήντησε. Cod. Pass. ἀπήντησε, et sic paulo inferius.

(19) Ψευδόμενος τὴν ὑπόσχεσιν. Combef.: falsum esse quod profiteris, hoc est, philosophum falso praeferre. Morel.: sic habeto te mentium in promissis.

(20) Alias CCXV. Scripta circa eadem tempora.
(21) Δοκιμώτερον. Ita cod. Pass., Par., Montac., Combef. ac ipse Morel. In edit. δοκιμώτατον, probatissimum.

(22) Περὶ λόσθηται. Combef.: satis animo tibi constitutum est.

(23) Εἶτα τῶν λυπούντων. Cod. Pass. et Montac. cum interrogatione, εἶτα τί; τῶν λυπούντων. Quis postea? Ab iis qui malis nos afflicebant.

(24) Εὐεργετηθεῖμεν. Cod. Pass. et Montac εὐεργετήθημεν.

CCXV. EIDEM.

ΣΙΕ. ΤΩ ΑΥΤΩ (25).

Amotum tandem ab administratione ptochotrophii Sacerdotem, praeterea hac epistola ad caelum usque provehit Gregorius. In illa siquidem diaboli lucta (sic notam adversus Sacerdotem appellat persecutionem), praevaluit favor.

Quid grave nobis? Nihil praeterquam a Deo et divinis decessare. Caetera ut Deus tulerit, ita se habeant, sive per arma justitiae dextra et leniora dispenset et regat nos, sive per sinistra et incommo- diora *. Novit horum rationes vitae nostrae dispenser. Unum tantum formidemus, ne quid philosopho indignum patiamur. Pauperes alium, fraterno invicem nos amore persecuti sumus, psalmodiis incumbentes oblectati sumus, quandiu integrum fuit. Non hoc nobis conceditur: aliud quiddam philosophemur; non pusilla gratia est. Privatam vitam degamus, contemplerur, mentem expurgemus divinis visis; quod fortasse etiam praedictis sublimius est. At non ita nos affecti sumus: sed quia ab uno aberravimus, a toto excidisse existimamus; absit! Verum bonam adhuc spem retineamus, si quid nobis reliquum viderimus: neque eadem patiamur quae equulei, qui, quod assuefacti non sint terroribus, ad strepitum exasperati. censores suos deturbant, atque excutiunt.

179 CCXVI. EUDOCIO.

ΣΙΓ. ΕΥΔΟΚΙΩ (56).

Is Eudocius in miserrima illa tragadia, sive in Sacerdotis persecutione actor primarius atque pars maxima fuit. Primum quidem amicitia cum Sacerdote conjunctus fuerat, observante enim ut patrem coluerat, ejusque monasterii, ut videtur, monachus erat. Deinde ab ejus amicitia turpi dissidio sponte discessit: obis etiam, ut credibile est, instigantibus, litem nobis Sacerdoti et apud Helladium accusavit, sive calumniatus est. Helladius vero, Sacerdotis occultus forte adversarius et instigator Eudocii, venerabili illi presbytero curam pauperum, sollicitudinemque sacrarum aedium et fratrum, non verbo, membris indigne ferentibus, corpori capti abstulit, aegrius in Sacerdotem animi dolores et dictis et scriptis potestafere non dubitavit. Quo tamen Sacerdoti objecta fuerint crimina, adhuc ignoratur. Gregorius, qui Sacerdotis pietatem norat et innocentiam, Eudocio et Helladio, a quibus tam indigna perpessus fuerat Sacerdos, scripsit in hac ad Eudocium epistola, mirum est quam blande, quam amice delinquentem admoneat; quam patrie juvenem senex allicit, ut se litis et dissidii cum Sacerdote velit mediator uti, et ideo contemnit. Nam ipse aderat Sacerdos, qui ad Gregorium confugerat.

Qui concors est, idem condolet: et quod condolet, sincerum est: quod autem sincerum est, dignum est cui fides in consilio adhibeatur. Cum

Α Τί δεινόν ἡμῖν; Οὐδέν, ὅτι μὴ θεοῦ (26) καὶ τῶν θεῶν διαμαρτάνει. Ἄλλα δὲ, ὡς ἂν φέρῃ θεός, οὕτως ἐχέτω, εἴτε διὰ τῶν δεξιῶν ἐπιπέων (27) καὶ χρηστοτέρων οἰκονομείῃ τῆς δικαιοσύνης ἡμᾶς, εἴτε διὰ τῶν ἀριστερίων τε καὶ σκαιωτέρων. Οἶδε τοὺς λόγους (28) τοῦτον ὁ τῆς ζωῆς ἡμῶν οἰκονόμος (29). Ἐν φοβηθῶμεν μόνον, τὸ μὴ τι παθεῖν ἀφιλόσοπον. Ἐπιτωχοτροφήσαμεν, ἐπιλαβεθήσασμεν, ψαλμοφίλιας ἐνεπρωθήσαμεν, ἕως ἐξῆν. Οὐ συγχωροῦμεθα (30) τοῦτο· Ἄλλο τι φιλοσοθήσαμεν· οὐ πενιχρὰ ἢ χάρις. Ἰδαίσομεν, θεωρήσομεν, τὸν νοῦν καθάρωμεν ταῖς θείαις ἐμφάσειν (31), ἢ τάχα καὶ τῶν προειρημέων (32) ὑψηλότερον. Ἡμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἔχομεν· ἀλλ' ὅτι τοῦ ἐνὸς διεμαρτόμεν, τοῦ παντός ἐκπεπωκέναι (33) νομιζόμεν. Μὴ οὕτως· ἀλλ' εἴ τι κραιπνῶμεν τῆς χρηστῆς ἐλπίδος, εἴ τι ἡμῖν ὑπολειπόμενον ἴδωμεν (34)· καὶ μὴ ταῦτα πάσχωμεν τὰς πόλεις, οἱ τῆ μὴ συνεισθῆσαι ταῖς πείσας, πρὸς τοὺς ψόφους (35) ἐξαγριαιόντες, τοὺς ἐπιβάτας ταυτῶν καταβάλλουσιν.

С Ὁ σύμπνοος, καὶ συμπάθης· τὸ δὲ συμπάθης, καὶ γνήσιον· τὸ γνήσιον δὲ, καὶ εἰς συμβουλήν ἀξιόπιστον. Ἐπειδὴ τούτων ἡμεῖς μὲν ἀρχαιότεροι τῆν

* II Cor. vi, 7.

(25) Alias CCXIII. Scripta circa eadem tempora. (26) Ὅτι μὴ θεοῦ. Ita Montac. et Combef. In edit. ὅτι μὴ καὶ θεοῦ.

(27) Διὰ τῶν δεξιῶν ἐπιπέων. Ad illud respicit Apost. II Cor. vi, 7: Διὰ τῶν ἐπιπέων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερίων, quod Vulgata: Per arma justitiae a dextris et a sinistris.

(28) Οἶδε τοὺς λόγους. Combef.: Novit horum causas. Morel.: Novit horum sermones. Sed illa profecto parum contentus interpretatione, aliam in notis tacite proponit, dum illud refert August. De civitate Dei, lib. v, cap. 21: Haec plane Deus vnus et vnus regit et gubernat, ut placet, et si occultis causis, nunquid iniustus? Montac.: Novit horum rationes. Siquidem Gregorius ipse orat. I in Julian. tom. I, pag. 90, ait: Deus impietatem non repraesit... ob eas causas quas ipse pro ineffabili sua potentia gubernandique ratione cognitias et exploratas habet, ὅς, αὐτὸς ἐπίστατος λόγους.

(29) Ἡμῶν οἰκονόμος. In cod. Pass. ἡμῶν deest.

(30) Οὐ συγχωροῦμεθα. Ita cod. 1405, Pass. ac Combef. In edit. οὐ συγχωροῦμα.

(31) Θελαῖς ἐμφάσεων. Combef.: divinis cogitationibus et sensis.

(32) Προειρημένων. Ita cod. Pass., Par. ac Montac. In edit. εἰρημένων.

(33) Ἐκπεπωκέναι. Male edit. ἐκπατημέναι.

(34) Ἄλλ' εἴ τι κραιπνῶμεν τῆς... εἴ τι ἡμῖν ὑπολειπόμενον ἴδωμεν. Ita cod. Pass., Par., Montac. ac Combef. Male tamen lectionem depravatam conatendunt Morel. Ac si cui displicet edita, ἀλλ' εἴ τι τῆς χρηστῆς ἐλπίδος ἴδωμεν ἡμῖν ὑπολειπόμενον, verum si quid adhuc bonae spei nobis relictum videamus, aliam ad oram libri quam potiore castigatoremque predicat, adnotavit, nempe: εἴ τι κραιπνῶμεν τῆς χρηστῆς ἐλπίδος, εἴ τι ἡμῖν ὑπολειπόμενον ἴδωμεν, imo si quid adhuc bonae spei habemus, videamus nunquid residuum sit nobis. Mox cod. Pass. ac Combef. καὶ μὴ ταυτῶν.

(35) Πρὸς τοὺς ψόφους. Ita cod. Reg. et Par. In edit. καὶ τὸς ψόφους.

(36) Alias CCXXXV. Scripta eodem tempore.

Ἐυδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμη.

εὐσθεῖαν, καὶ πολλῶν καὶ ἀνδρῶν (37) καὶ ἠθῶν ἄν περὶ γεγνησιν (πεῖρα δὲ μήτηρ συνίσσεως), ὑμεῖς δὲ ὅσον πῶλοι νεοζῳγείε, καὶ ἄρτι τῶν κατὰ θεὸν ἀγῶνων (38) ἀρχόμενοι (τὸ δὲ ἀρχόμενοι ἄταν θερμότερον, καὶ δυνάμενον (39) τῇ ζήσει τοῦ πνεύματος πολλὰ μὲν κατορθῶσαι τῶν θεόντων (40), πολλὰ δὲ διαμαρτεῖν ἐξ ἀγῶνας, τέλεισιν, γενόμενος μέχρις ἡμῶν, καὶ ὡς γέροντας ἐπιθεῖσαι, καὶ ὡς πατέρας αἰδεσθῆναι, καὶ μεστῆται (41) χρῆσασθαι τῆς πρὸς τὸν αἰδεσιμώτατον ἀδελφὸν καὶ συμπερσύτερον ἡμῶν Σακερδῶτα διαφορᾶς, πάρεστι γὰρ αὐτός· ἵνα τὰ πρὸς ἀλλήλους εὖ θέμενοι (42), καὶ τὸν ἐπίσκοπον θεραπεύετε, καὶ τὸ σκάνδαλον τῶν πολλῶν λύσετε, καὶ, τὸ μέγιστον ἀπάντων, τὸν θεὸν ἱερώσητε, μὴ πρᾶγμα τοσοῦτον καὶ ὅπως ἐνδοξον (λέγω δὲ τὴν σύμπνοιαν ὡμῶν, καὶ τὰς κατὰ θεὸν τοῦ βίου (43) συνθήκας) ὅπως ἐν βραχεὶ καταλύσητε.

ΣΙΖ· Τῷ ΑΥΤῷ (44).

CCXVII. EIDEM.

Deliberaturum se, et quid facto opus esset consulturum, rescripsisse videtur Eudocius, siquidem haec satis ostendunt Gregorii verba, quibus sequentem orditur epistolam: Post bellum auxilium... post factum consulimus Tum median inter assentationem et objurigationem viam carpens, sic in alios culpam rejicit, ut ea mihi liberet Eudocium. Imo magis ad delictum curandum, obducendamque cicatricem, quam ut suam deplorat, hortatur; etique denum offert colloquium, si ejus desiderio teneatur.

Μετὰ τὸν πόλεμον ἢ συμμαχίᾳ μετὰ τὴν ζῆλῶν ὁ κυβερνήτης (45) καὶ θεὸν βουλεύσασθαι πρότερον, εἶτα πράξει, τὴν τάξιν ἀντιστρέψαμεν (46)· μετὰ τὴν πρᾶξιν, βουλευόμεθα. Εἰ μὲν ὡς κολακίσειν ἔδει, καὶ χεῖρω ποιεῖν (47), πολλὰς ἂν εὖρον κολακείας ὁδοῦς, ὅση καὶ βῆσιν τὸ πρᾶγμα, καὶ πολλοὺς νῦν κατορθούμενον. Ἐπειδὴ δὲ (48) τὸ βλάπτειν οὐ πρὸς ἡμῶν, καὶ μάλιστα ψυχῆν ἐτι νεοτελεῖ, καὶ ἄρτι τῷ καλῷ προσβαίνουσαν, ἄκουε τάληθῃ, Ἄφελοςσος ἢ ἀρχή· καὶ κακῶς ἠγάπησάν σε οἱ θεραπεύσαντες, καὶ ὅτ' ἄλλω προσοπιεῖν τὰ ἐαυτῶν παύσαντες (49). Εἰ μὲν οὖν ἀλλὰ νῦν μεταβάλλεις (50), καὶ θεραπεύσεις τὴν ἀμαρτίαν, τάχα ἂν τις (51) ὡμῖν ἔλοιτο συνοῦλως, εἰ καὶ μόγις (52). Εἰ δ' ἐπι

A igitur nos antiquiores pietate sinus, et multorum tum virorum, tum morum experimentum fecerimus (experientia autem mater prudentia), vos vero tanquam equulei nuper jago subditi, et recens religiosa adorsi (omne autem quod incipit fervidius est, et fervore spiritus multa praestare potest eorum quae officii sunt, sed et in multis deerrare ignorantia), velis nos convenire, et ut senes honorare, et ut patres revereri, et nobis uti mediatoribus litis et dissidii cum venerando fratre et collega nostro Sacordote exorti, nam ipsemet adest: ut rebus inter vos rite compositis, et episcopum obsequio foveatis, et multorum offendiculum tollatis, et quod omnium maximum est, Deum propitium reddatis, ne tantum negotium, et tam gloriosum (concordiam vestram dico et vitae pacta ex Dei praescripto), sic parvo momento dirualis.

Post bellum auxilium: post tempestatem gubernator: et cum prius deliberandum sit, dein agendum: ordinem invertimus: post factum consulimus. Quare si adulari oporteret, et pejora facere, multas certe adulationis vias invenissem; **C** 180 quanto et facilius est negotium, et a multis nunc praestatur. Quoniam vero laedere minime ad nos pertinet, ac praesertim animum recens initium, et recens honesto se applicantem, audi, quae vera sunt. Initium a philosophia alienum: et male te cultores tui dilexerunt, etiam cum sub aliena persona res suas lusere. Si igitur saltem nunc mutatus fueris, et delictum curaveris, forte quaedam vobis cicatricis obductio eveniet, etiam si aegra.

(37) Πολλῶν καὶ ἀνδρῶν. In cod. 1405 καὶ deest.

(38) Κατὰ θεὸν ἀγῶνων. Morel.: recens certamina a Deo proposita subeuntes. Cod. Pass.: ἄρτι τὸν κατὰ θεὸν βίον ἀρχόμενοι, recens acceptam Deo vitam degentes.

(39) Θερμότερον, καὶ δυνάμενον. Cod. 2022, Θερωμότερον καὶ δυνατώτερον, δυνατούμενον.

(40) Πολλὰ μὲν κατορθῶσαι τῶν θεόντων. Morel.: Multa emendare eorum quae dirigenda sunt. Combef.: Multa felici implere exitu eorum quae officii sunt.

(41) Καὶ μεστῆται. Ita cod. Pass. et R. In edit. καὶ ὡς μεστῆται.

(42) Πρὸς ἀλλήλους εὖ θέμενοι. Cod. Pass., εὖ διαβόμενοι. Verut Morel.: Ut bene affecti et animati invicem et episcopum curetis.

(43) Κατὰ θεὸν τοῦ βίου. In cod. τοῦ βίου de-sunt.

(44) Alias CCXXIV. Scripta eodem tempore.

(45) Μετὰ τὴν ζῆλῶν ὁ κυβερνήτης. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. Haec in edit. de-sunt.

(46) Ἀντιστρέψαμεν. Morel.: evertimus. At cod. Reg. ἀνιστρέψαμεν.

(47) Χεῖρω ποιεῖν. Cod. Pass. χαροποιεῖν, επι-

tia officere. Mox id. cod. Montac. et Combef. πολλὰς ἂν εὖρον. In edit. πολλὰς μὲν εὖρον, veritlique non bene Morel.: Si adulari oportet, multas certe assentationis vias inveni. Nec melius paulo post, πολλοὺς νῦν κατορθούμενον, multis nunc recte ac feliciter institutum. Quid enim opus, recte ac feliciter, ubi spurcissimi vitii tabes notatur?

(48) Ἐπειδὴ δὲ. Ita Montac. In edit. ἐπει δὲ. At, inquit Morel., ἐπει δὲ ferri potest, ut ἐπει τοῦ· usitatus tamen ἐπειδὴ δὲ.

(49) Καὶ ὅτ' ἄλλω προσοπιεῖν τὰ ἐαυτῶν παύσαντες. Combef.: et sub aliena persona scenam suam egere. Morel.: Etiam cum sub aliena persona sua ipsorum ludibrio habuerint. Perperam Montac. pro παύσαντες proponit πράξαντες.

(50) Μεταβάλλεις. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. μεταβάλλεις. Mox, cod. Pass. θεραπεύσεις. Montac. et Morel., θεραπεύσεις. In edit. θεραπεύσεις.

(51) Τάχα ἂν τις ὡμῖν. Post Montac. recte inquit Morel., τάχα ἂν τις ἡμῖν, quaedam nobis cicatricis obductio, quia sequitur ποιοῦμαι: ἐμαυτοῦ τὰ ὡμῆρα.

(52) Εἰ καὶ μόγις. Ita cod. Reg., Pass. ac Combef. In edit. μόγις.

Quod si in iisdem cunctis, et de mala victoria magnos animos gesseris : *Acerba mea plaga est, inquit divina Scriptura, unde sanabor* ? Nam res vestras, meas esse reputo : et quamvis ita sim affectus, si colloqui tenet te desiderium, non denegabo.

CCXXVIII. EIDEM.

Eudocius acceptis superioribus litteris offensus respondit Gregorio, eique Sacerdotis amicitiam objecit, colloquium tamen a se desiderari significavit. Rescribens iterum Gregorius, amicum se Sacerdoti fatetur ; quia quidem in iis quae expostulavit, vim charitatis non deseruit, et fraternam magis instituit reprehensionem, quam odii plenam emulationem. Addit se non adeo inscitum ac temerarium esse, ut litem, priusquam utrumque audierit, disceptare atque iudicare velit. Denique si colloquium hiems impediat, Eudocium hortatur, ut in concordiam et amicitiam cum Sacerdote quanto citius redeat.

Amicus certe mihi est, fateor, et sit utinam, honestus et probus Sacerdos compresbyter, et eo magis quod te amore complectitur. Nec enim in iis quae expostulabat, vim charitatis deseruit ; verum fraternam magis reprehensionem instituebat, quam accusationem odii plenam. Non adeo tamen inscitum ac temerarium sum, ut litem disceptare ac iudicare velim, priusquam utrumque audierim (cave ne ita existimes), quippe qui per epistolam quidem, quam tu condemnas ut audiociam, nisi oscitantius et aliud agens eam legis, non tantum te perstrinxim, quantum eos qui vobis iras accendunt, et ex vestra similitate suas ipsi lucrantur delicias. Quid est igitur quod feci ? ita novaris. Equorum domitores equuleos exercent ad colores et strepitus, et loca tum declivia pronaque, tum supina et acclivia, non **181** ut exterreat, sed ut non exterreri doceant. Hoc equidem cum in animum induxissem, asperiores utique epistolam acrispi. Etenim multae philosophiae exercitationes sunt ; et Deo sit gratia, quod te non alienum a studio sapientiae inveni, nec rebus terrenis addictum, sed admodum mitem, et nostri contubernii, ex quo tum modeste scribis, tum congressum colloquiumque desideras. Si hoc igitur nobis concesseris, melius facies, teque admitemus, sic habeto, paternis oculis. Quod si aliquatenus hiems impedit, adhortatione iuterim te excipimus. Nihil praeferas etiamnum amicitiae et concordiae cum fratre Sacer-

τῶν αὐτῶν μένος (53), καὶ τῇ κακῇ νίκῃ μεγαρρονοίης (54), Ἀληθὲς ἢ πλῆρη μου, φησὶν ἡ Θεία Γραφή (55), πόθεν λισθησόμεν ; ποιοῦμαι γὰρ ἐμαυτοῦ τὰ ὑμέτερα · καίπερ δι' οὕτως ἔχον καὶ γράφων, εἰ τὴν συντυχίαν ποθεῖς, οὐκ ἀρνήσομαι.

EIII. ΤΩ ΑΥΤΩ (56).

Ἔμολ φίλος μὲν ἐστίν, ὁμολογῶ, καὶ εἴη, ὁ καλός τε καὶ ἀγαθός Σακερδὸς ὁ συμπροσβύτερος, καὶ ταύτῃ μᾶλλον (57) οἷ σου περιέχεται. Οὐδὲ γὰρ ἐν οἷς ἤτατο, τὸ φίλων ἀπέλειπε, ἀλλ' ἀδελφικὴν μᾶλλον ἐποιεῖτο μὲμνῖν ἢ κατηγορίαν φιλακαχθίμονα. Οὐ μέντοι τοσοῦτον ἀμαθέως ἔγω καὶ προσπετώς, ὥστε δίκην δικάζειν πρὶν ἀμφοτέρων ἀκούσαι (μὴ τοῦθ' ὀπολάβοις), ὅς γε καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς, ἥς κατέγνωκας ὡς θρασείας (εἰ μὴ παρρηγῶς ταύτην ἀνέγνωκας), ὅν τοσοῦτον σου κατηψάμην, ὅσον τῶν ἀναπτόντων ὑμᾶς, καὶ παρακερδαινόντων ἐκ τῆς ὑμετέρας (58) μικροφυχίας ἴδιαν ἀπόλαυσιν. Τί οὖν ἐστίν ὁ πέποιθα (59) ; Γνοίης ἂν οὕτως. Οἱ πολυδάμναι τοὺς πάλους γυμνάσουσι πρὸς τὰ χρώματα καὶ τοὺς φάρους (60), καὶ τῶν χωρίων τὰ προηγή τε καὶ ὅππια, οὐχ ἵνα πτοήσωσιν, ἀλλ' ἵνα μὴ πτοεσθῶσι διδάξουσι. Τοῦτο καὶ γὰρ διανοηθεῖς, τραχυτέραν (61) πως καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἐποιήσαμην. Πόλλ' γὰρ τὰ φιλοσοφίας γυμνάσματα · καὶ τῷ θεῷ χάρις, ὅτι σε μὴ ἀπιλόσορον εὗρον, μηδὲ τῆς ὕλης, ἀλλ' ἡμερον ἱκανῶς, καὶ τῆς ἡμετέρας αὐτῆς, ὅφ' ἥς καὶ γράψεις (62) ἐπεικώς, καὶ τὴν συντυχίαν ποθεῖς. Εἰ μὲν οὖν καὶ ταύτην ἡμῖν χαρίζου, κρεῖττον ποιεῖς, καὶ σε δεξόμεθα, εὖ ἴσθι, πατρικῶς ἔμμοασιν. Εἰ δ' ἔρα τι ὁ χειμῶν (63) ἐμποδίζει, τῇ παρανέσει τέως σε δεξιόμεθα. Μηδὲν προτιμήσης ἔτι καὶ νῦν τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν Σακερδῶτα φιλίας καὶ ὁμονοίας (ἕμολ πείσθητι), μηδ' ἄλλο τι νομίσης, ἢ πείραν εἶναι τοῦ πορροῦ τὸ γινόμενον, τῇ σῆ τι-

⁷ Jerem. x, 19.

(53) *Μένους*. Ita iidem. At Montac. *μένης*. Mallem, ait Morel., *μένος*. In ed. *μένης*.

(54) *Μεγαρρονοίης*. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef., quod est altum spirare. In edit. *μεγαλορρονοίης*.

(55) *Θεῖα Γραφή*. Ita cod. Reg., Pass., Montac., Morel. ac Combef. In edit. *βετα* deest.

(56) Alias CCXXXVI. Scripta eodem tempore.

(57) *Καὶ ταύτῃ μᾶλλον*. Morel. : et eatenus potius qua te complectitur. Mox, in cod. R. *περιέχεται* deest.

(58) *Παρακερδαινόντων ἐκ τῆς ὑμετέρας*. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. *παρὰ τῆς ἡμετέρας*, veritatis Morel. : et obiter quatenus faciunt oblationis suae ex pusillo animo nostro. Combef. : *exque vestra similitate, et per ejus occasionem facto compendio sese oblectant.*

(59) *Τι οὖν ἐστίν ὁ πέποιθα* ; Combef. : Quid est igitur quod mihi accidit ? Morel. : Quid est igitur quod me dolet ac pungit ? Sic cognium et perspicuum habebis.

(60) *Καὶ τὸς φάρους*. Ita cod., ac Morel. in not., sic etiam Gregorius ipse supra epist. cccvi, πρὸς τοὺς φάρους ἐξαγαττοντες. In edit. *καὶ τοὺς φάρους*, quod Morel. : et strepitus horrificos.

(61) *Τραχυτέραν*. Morel. : Prociorem epistolam ; et sic, inquit, exposul, ut Plinius secundus in praef. ad Titum imper. : *Questus in alia procaci epistola nostra.*

(62) *Ἐφ' ἥς καὶ γράψεις* etc. Morel. : *Sed quo et sapienter scribis et conversationem desideras*. Combef. : *Ex quo ac cujus natu tum sedate scribis atque modeste, tum colloquium desideras.*

(63) *Ἔρα τι ὁ χειμῶν*. Ita cod. et R. In edit. *ἔρα τι σε ὁ χειμῶν*. Paulo infra, post *τέως*, cod. *εὖ* restituit.

λοσοφία βασκαίνοντος. Ἄλλὰ πρὸς τὴν πρώτην περὶ ἁγίωνισαν γενναίως καὶ ἀνδρείως, ἵνα μὴ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην ποιήσῃται πάλιν (64), καὶ ἄλλας ἐξῆς, ἀλλ' ἤτημένως ἀπέβη καὶ ἠσχυμένως. Ἰσομεν γὰρ αὐτοῦ τὰ παλαιώματα (65), τῷ μακρῷ χρόνῳ τοῦτο μαθόντες, καὶ τοῖς πρὸς αὐτὸν ἀγωνίσμασι.

ΣΙΘ. ΕΛΛΑΔΙΩ (66).

Helladii de Sacerdote iudicium plurimis offendiculis erat, pioque viros, Sacerdoti impensius addictos, illatam ipsi injuriam aegre ferentes maximita afficiebat; nemo tamen erat qui se quasi murum opponeret iniuriant. Unus Gregorius, pro sua constantia, et aequitatis amore, innocentiam tueri et defendere aggressus est. Id quidem miro artificio praestant in his ad Helladium litteris; quas qui legerit, scribendarum litterarum artis antistitem agnosces qui eas scripsit.

Ὅς ποιήσομαι πρὸς σὲ λόγους, ὑπὸ εὐνοίας ποιήσομαι, ὥστε δίκαιος ἂν εἴην μέλιτα μὴ ἀκουσθῆναι παρακαλῶν (67)· εἰ δ' οὐ, ἀλλὰ (68) συγγνωσθῆναι τῆς παραίνεσός. Οὐ πολλοὶ τὴν πρᾶξιν ὁμῶν ἀποδέχονται, τὴν περὶ τῶν τιμιωτάτων ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συμπεσβύτερον Σακερῶτα (69), ὡς ἐκ διαβολῆς τινῶν (70) μᾶλλον ἢ κρίσεως οὐκίας γενημένην, οἱ τὴν μὲν ἀκολουθίαν τῶν πραγμάτων τυχόν ἀνοοοῖσι, τὸ δὲ τέλος αὐτῶ κατ' αὐτὸ θεωροῦντες οὐκ ἐπαινοῦσι. Ταῦτα μὲν οὖν αὐτῆς ἂν εἰδείης. Οὐ γὰρ ἡμῶν τὰ σὰ πολυπραγματεῖν, ὅς καὶ τοῖς ἄλλοις τὰ πρακτέα νομοθετεῖς. Ἦμεῖς δὲ παρακαλούμεν τὴν σὴν ἀγαθότητα, τὸ μὲν πρῶτον συγχερῆσαι τῷ ἀνδρὶ πᾶσαν τὴν ἐπιμέλειαν, ὣν ἐφρόντιζεν (71). Οὐδὲ γὰρ οὕτω βράδιον τι φιλοσοφῆσαι (72), κἂν ὁ καρτερικώτατος ἦ καὶ φιλοσοφώτατος, ὥστε πῶνιν τοσοῦτων καὶ συνθηλας τοσαύτης ἀποστερούμενον (73) φέρειν. Εἰ δὲ μὴ, τότε δεύτερον, τὴν μὲν τῶν πτωχῶν ἐπιμέλειαν, ὡς βούλει, διαθέσθαι, καὶ δ' ὡν (74) αὐτῶς δοκιμᾶσι, τὴν δὲ τῆς μονῆς (75) φροντίδα καὶ τῶν ἀδελφῶν, ἐπ' αὐτῆς ποιήσασθαι· καὶ μὴ λυπήσαι μὲν αὐτὸν τῆ καινοτομῆς, λυπήσαι δὲ πᾶν ἐκείνους τῆς συνθηλας ἀντεχομένους, καὶ ὥσπερ σώματα ἐνδὲ διασπασμῶν μελῶν οὐ φέροντας (76). Τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐλθόντες τινὲς αὐτῶν ἀπαδύραντο. Εἰ μὲν οὖν τί σοι καὶ ἀφ' ἐαυτοῦ ὁ ἀνήρ αἰδέσιμον ἔχειν φαίνεται (ὥσπερ οὖν ἔξιν), αὐτὸν δὲ πᾶν αἰδέσθῃται, καὶ τὴν πάλαν, καὶ τοῖς καμιάτους, τοῖς δὲ ἄλλοις (77),

(64) Δευτέραν καὶ τρίτην ποιήσῃται πάλιν.

Ita cod. Edit. habent τὴν δευτέραν ποιήσῃται, καὶ τρίτην πάλιν, quod Morel: Ne secundum adiciat et tertium quoque, et alia deinceps tentamina.

(65) Τὰ παλαιώματα. Cod. R. τὰ πλάσματα.

(66) Alias CCXVI. Scripta eodem tempore.

(67) Ἀκουσθῆναι παρακαλῶν. Vertit Morel: Maxime quidem qui dum hortor, audiat. At in notis monet legendum, qui dum hortor, monere, audiat.

(68) Ἄλλὰ deest in edit. Adiditium ex auctoritate quinque codd.

(69) Σακερῶτα, nomen proprium; nou igitur, ut Morel. vertit, presbytero, collega in sacerdotio, sed presbyterii gradu collega Sacerdote.

(70) Διαβολῆς τινῶν. Ita cod. 2022, ac Montac., qui mox pro diabolis, ut erat in edit., habet cum cod. Reg. ac Combef. oblietas. Vertit Morel: quasi calumniam quendam potius quam iusto iudicio.

(71) Ἐφρόντιζεν. Cod. Reg. ἐφρόντιζεν, quibus

dote (mibi crede), neve quod factum est aliud quidquam existimes, quam tentationem mali qui tuae philosophiae invidet. Verum ad primum tentamentum fortiter et generose decerta, ne secundum et tertium moveat certamen, et alia deinceps, sed victus abscedat et erubescens. Nam ejus luctas novimus, id longo tempore edocti, et certaminibus cum illo susceptis.

CCXIX. HELLADIO.

Quae tecum verba facturus sum, pra benevolentia faciam: quare dignus siu maxime quidem, qui audiar adhortando: sin minus, cui condonetur adhortatio. Non multi actionem vestram approbant erga venerabilissimum fratrem nostrum et comprehyterum Sacerdotem, velut ex calumnia quorundam potius quam ex proprio iudicio profectam, qui quidem rerum forsitan igitur ignorant, finem vero ipsum per se considerantes non laudant. Haec sane ipse noveris. Non enim nostrum est, res tuas curiose scrutari, qui caeteris etiam quae agenda sunt, praescribis. Caterum non probationem tuam obscramus, primum quidem ut concedas viro omnem curam eorum quibus studium atque operam impendebat. Neque enim 182 tam facile est culpiam philosophari, tametsi patientissimus sit et constantia maxime philosophica praeditus, ut tot laboribus et tali sodalitate privati se patiatur: sin minus, alterum certe, ut arbitrio tuo, et per quos ipse iudicaveris, pauperum curam geras, monasterii autem et fratrum per ipsum administrationem suscipias; nec novarum rerum institutione molestiam illi exhibeas, bisque potius sis molestus qui consuetudinem propugnant, ac tanquam unius corporis membrorum distractionem non ferunt. Nam hoc etiam nonnulli eorum qui ad nos venerunt, deplorarunt. Quocirca si tibi vir vel a semetipso venerabile quid habere videtur (ut certe aequum est), ipsum propter se reverere, et

studium et operam dedit.

(72) Φιλοσοφῆσαι. Combef.: Sic animi constantiam tenere.

(73) Ἀποστερούμενον. Montac. ἀποστερουμένους, tot laboribus et tanta consuetudine fraudatos.

(74) Καὶ δὲ ὡρ etc. Ita cod. 1405 et Montac.

In edit. καὶ deest.

(75) Τῆς μονῆς. Ita cod. Reg. Edit. τῶν μονῶν.

Non bene Morel.: sacrarium aedium, quod universalis est, aliisque vocibus Graecis exprimitur.

(76) Ἐνδὲ διασπασμῶν μελῶν οὐ φέροντας. Ita cod. ac Combef. In edit. ἐνδὲ ἢ μελῶν διασπασμῶν, quod Morel.: tantquam unum corpus vel membrum distractum non ferunt.

(77) Τοῖς τε δ' ἄλλοις etc. Vertit Morel.: tam quos secundum Deum exanilavit, piorem ac potioem aetate pietatem indicando, quam quos ad pauperum alimentum et fratrum defensionem ac subsidium pertulit.

canitium et labores, tum quos pie religioseque exantlavit, majorem quam pro ætatis ratione pietatem exhibens, tum quos impendit alendis pauperibus, fratrumque regendis collegiis. Quod si parvum hoc tibi videtur, nos saltem et nostram observationem prorsus ne despicias : et ante alia omnia, dimitte illi iram animique dolorem : quæso te, ut tanquam pater tibi filium conjungas : si qua in re morere te affecerit, quod non arbitror, hoc nobis condonans, et nihil indignum illo, ac tua lenitate, vel dicens, vel scribens de ipso ; si quid autem jam scriptum sit, remittens. Neque dolorem publicæ, quem occultare melius est, quam notum facere externis ; ut cum alia, tum etiam æquo et patienti animo ipsum esse doceas exemplo.

CCXX. EIDEM.

Benigna verbis quidem suavisque Helladii responsio fuit Gregorio, re autem molestissima, quippe quæ varia et gravissima Sacerdoti objecta fuisse crimina, vel certe invidiosæ admodum imposuisse Helladio significabat. Quibus eo minus fidem Gregorius adjungebat, quod Sacerdos, qui tum aderat, ad defendendum se probandumque omnia esse falsa et conficta paratum se esse contestabatur. Quocirca ipsam cum hac epistola ad Helladium misit, ut per se, si quid illum contristasset, sanaret ipse, eumdenque omnia ex rei veritate doceret.

Quæ ad me scripsesti, partim admodum suavia et benigna, partim ejusmodi sunt, ut quid de his dicam, non habeam, nisi quod nobis molesta sint : et jure merito, ut tibi persuadeo. Nam sive jure accusetur **183** frater noster, et compresbyter Sacerdos, quod quidem non arbitror, molestum est. Qui enim id non esset? tantam religionem, et tot ac tantos labores, tam parvo temporis momento perissee? Sive calunnia hæc fuerit ad invidentibus ipsi comparata ; et hoc acerbum, virum, cujus tibi conjuncta vitæ ratio et disciplina, hunc, quibus appetitur injuriis, abalienari. Quod igitur in præsentem rerum statu optimum et utilissimum novi consilium, hoc accipe : ipsum ad te misi fratrem, vel potius profectum deduxi, qui ipse per se quod moleste habet, sanatur sit, et omnia ex rei veritate docturus. De aliis enim ad defensionem offerendam paratum se dicit, et ad probandum alia ut falsa dolo fuisse composita. Hoc enim etiam nobis persuasit, quippe qui Dei metu sermones instituit.

(78) Καὶ τοὺς. Ita cod. 2022 etc. In edit. καὶ τῶν.

(79) Πρὸ πάντων τῶν ἄλλων. Montac. πρὸ τῶν ἄλλων, ante alia. Non recte Morel. ad personas refert, veritatem ante alios omnes. Mox, idem Morel. ἀνεξ αὐτῶν τῆν ὀργῆν καὶ λύπην, iram adversus eum ac molestiam coerce.

(80) Κρύπτειν βέλτιον. Legendum proponit Bill. κρύπτεσθαι ἄξιον, et paulo post, pro μακροθυμεῖν, μακροθυμῶντα, sed huic lectio non favent codd. nostri. nec Montac. nec Combel.

(81) Alias CCXVII. Scripta paulo post asperiores.

(82) Οὐκ ἔγω. Ita cod. Reg., Morel. ac Combel. In edit. οὐδέ ἔγω.

ὡς κατὰ θεὸν ὑπέστη, προσυτέραὶ τῆς ηλικίας τὴν εὐλάβειαν ἐπιδεικνόμενος, καὶ τοὺς (78) ἐπὶ τῇ πτωχοτροφίᾳ καὶ προστασίᾳ τῶν ἀδελφῶν. Εἰ δὲ τοῦτο μικρὸν σοὶ δοκεῖ, ἀλλ' ἡμᾶς γε καὶ τὴν ἡμετέραν προσέβαιον πάντως μὴ ἀτιμάσῃ· καὶ πρὸ πάντων τῶν ἄλλων (79), ἀνεξ αὐτῶν τῆν ὀργῆν καὶ τὴν λύπην, καὶ παρακαλῶ, καὶ ὡς πατὴρ τέκνον οικίωσαι· εἰ τι καὶ λελύπηκεν, ἔπερ οὐκ οἴομαι, τοῦτο ἡμῖν συγχωρήσῃς, καὶ μὴδὲν ἀνάξιον μὲν αὐτοῦ, ἀνάξιον δὲ τῆς σῆς ἡμερότητας ἢ ἐπίπῳ, ἢ γράβας περὶ αὐτοῦ· εἰ δὲ τι καὶ γέγραπται, λύσας. Μηδὲ τὴν λύπην δημοσιεύσῃς, ἦν κρύπτειν βέλτιον (80) ἢ γνωρίζειν τοὺς ἔξωθεν· ὡς ἂν τὰ τε ἄλλα καὶ αὐτὴν μακροθυμεῖν διδάξῃ· τῷ ὑποδείγματι.

B

ΣΚ'. Τῷ ΑΤΤῶ (81).

Ὅν ἐπέσειλας τὰ μὲν ἓξ ἡμέρα καὶ φιλόανθρωπα, τὰ δὲ οὐκ ἔγω (82) τί λέγειν, πλὴν ἡμῖν λυπηρά· καὶ μάλα εἰκότως, ὡς ἐμαυτὸν πείθῳ. Ἐπερ γὰρ δικαίως ἐγκαλεῖται ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν καὶ συμπρεσβύτερος Σακερδὸς (83), ἔπερ οὐκ οἴομαι, λυπηρόν. Πῶς γὰρ οὐ; τοσαύτην εὐλάβειαν καὶ τοσοῦτους πόρους οὕτως ἐν βραγεῖ καταλυθῆναι; Ἐπερ διαβολὴ ταῦτα ἐστὶ παρὰ τῶν φθονούτων αὐτῶ κατασκευασθεῖσα (84), καὶ τοῦτο ἀναρῶν, ὃ ἡ πολιτεία συνηπταί σοι, τούτων ἀλλοτριούσθαι ταῖς ἐπιρραῖας. Ἦν οὖν ἐν τοῖς παρούσῃ ἀρίστην γνώμην καὶ λυσitteλεστάτην ἔγνω, ταύτην ἀπέδειξε· αὐτὸν ἐπεμφῆσαι σοὶ τὸν ἀδελφόν, μέλλον δὲ ὠρμημένον πρόπρωψα (85), δι' αὐτοῦ καὶ τὸ λυπὸν θεραπεύσοντα, καὶ πάντα μετὰ ἀληθείας ἀναδιδάξοντα (86). Περὶ μὲν γὰρ τῶν ἀπολογησασθαι φησὶν ἔτοιμος εἶναι, τὰ δὲ ὡς φεῦδῃ κατασκευασθαι, δεῖται. Τοῦτο γὰρ καὶ ἡμᾶς ἔπεισεν, ὡς φέβω (87) θεοῦ τοὺς λόγους ποιούμενο·

(83) Συμπρεσβύτερος Σακερδὸς. Morel. presbyter collega.

(84) Αὐτῶ κατασκευασθεῖσα. Ita Combel. In edit. αὐτῶ de-st. Mox, καὶ τοῦτο ἀναρῶν, etc. reddidit Morel. : Id estiam infestum est, virum conversatione tibi conjunctissimum alienari injuriarum insolentia. Combel. : hunc malevolentium calunnia atque fraudibus alienari.

(85) Πρόπρωψα. Montac. et Morel. προπρωψα. Reddit Combel. ὠρμημένον πρόπρωψα, properantem et a se incitatum deduci.

(86) Ἀναδιδάξοντα. Ita Combel. In edit. ἀναδιδάξαντα.

(87) Ὅς φέβω. Montac. et Morel. ὡς ἐν φέβω.

ΕΚΑ'. ΟΜΟΦΟΝΙΩ (88).

Has litteras eo tempore datas, quo Sacerdos vexabatur, his epistolae verba patet: Suade charissimo filio nostro Sacerdoti ne despondeat animum, etc. Scripta autem epistola Homophronio, qui forte unus e primoribus ptochotrophii illius administris erat, Gregoriumque ad festi cuiusdam in eo loco celebrandi lictitiam invitatal.

Ἐπὶ τὴν σύνοδον ἡμᾶς καλεῖς· ἐγὼ δὲ ἠύχουμην ἂ ὄντως ἔχειν τοῦ σώματος, ὥστε παραίνα ὕμιν καὶ ἀντόλγητος (89), ἵνα ἴω τὸν ἱερὸν οἶκον ὕμῶν, τὸ Χριστοῦ καταγάγου, τὴν τῶν ἁγίων κλάδων βλάσαν (90), τὴν ὡς ἀληθῶς μητέρα τέκνων εὐφραίνουμένην τε καὶ εὐφραينوμένων. Ὅλα τοῦτο καὶ πέπεισμαι ἐν Κυρίῳ, καὶ διὰ τοῦτο λέγω θαρβῶν, καὶ εἴ τι (91) λυπηρὸν νῦν ἡμῖν ἀπήντηκεν, οὐ μὴ ἀποσθεσθῆ ὁ λόγος τοῦ Ἰσραὴλ, κἂν ταῖς αἰτίας τοῦ πονηροῦ ῥιπίζηται· οὐδὲ ἡ τοῦ Θεοῦ χρηστότης ἐπὶ πλείον κρυφθήσεται, ἢν κρῦπτει τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν λόγοις ἀβήτοις οἰκονομίας, ἀλλ' ἐνδοξασθήσεται μάλλον καὶ θαυμασθήσεται διὰ τῆς ὑμετέρας ὁπομοῆς καὶ τῆς μὴ κατασχουούσης ἐλιπίδος. Τοῦτο δὲ παραίνα καὶ τῷ τιμιωτάτῳ υἱῷ ἡμῶν Σακερδῶτι, μηδὲν ἄθυμην, μηδὲ ἀνάξιον ἑαυτοῦ τι πάσχειν (92), ἀλλ' οὕτω τὸν καιρὸν διαθέσθαι, ὡς φιλοσοφίας ὕλην τὰ λυπηρὰ λαβεῖν. Ἐπιθεραπεύσασθαι τὸν τιμιωτάτον ἡμῶν ἐπισκοπον· Ἐπιβουνοῦν τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα μάλιστα μὲν μὴ καταλυθῆ τὸ ἔργον ἡμῶν ὁ παρεθέμεθα ἐν Κυρίῳ, τοσοῦτον τε ἴν, καὶ οὕτω περιεθόγτον. Εἰ δὲ μὴ, τὸ γούν ἐπιεικῆς δεξιόμεν, καὶ τὸν φθόνον νικῆσομεν (93), ὡς μηδελίαν δεωκόητες καθ' ἑαυτῶν λαθῆν τοῖς πονηροῖς μεταίως (94) ἡμῖν ἐχθραλοῦσιν.

ΣΚΒ'. ΘΕΚΛΗ (95).

Irrita fuere omnia quae gessit scripsitque Gregorius, ut Sacerdotem cum Helladio in gratiam reduceret; pius enim ille presbyter inter vexationes et calumnias interit. Theclum ejus sororem hac epistola consolatur et utriusque laudes prosequitur.

Ὁρμησα μὲν καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν, καὶ ἂν ἀσθενούντος ἡμῖν τοῦ σώματος, ἐπισκεψόμενος τε ὁμοῦ, καὶ τῆς καρτερίας ἐπαινεσόμενος, ἢν ἐπὶ τῷ (96) μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ σου φιλοσοφῆς· τοῦτο γὰρ οὐκ ἀμφίβολον. Ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τίνος περιστάσεως ἐκωλύθη, ἀναγκαίως ἦλθον ἐπὶ τὰ γράμματα, καὶ συμφυλοσοφῆσαι σοι διὰ βραχείων τὰ σά. Πόθεν ὁ καλὸς Σακερδῶς ἡμῖν, ὁ γνήσιος τοῦ Θεοῦ παραστάτης καὶ νῦν καὶ πρότερον; ἐκ Θεοῦ. Ποῦ δὲ Σακερδῶς νῦν; πρὸς Θεόν· οὐκ ἀπὸ τοῦ ὑποχωρησας, εὐ οἶδα, τῷ φθόνῳ καὶ τοῖς τοῦ πονηροῦ παλαίσμασι. Πόθεν δὲ ἡμεῖς; οὐκ ἐκείθεν; ποῦ δὲ ἡμεῖς ἀναλύσομεν; οὐ πρὸς τὸν αὐτὸν δεσπότην; καὶ εἴθε μετ' Ἰση τῆς παρήσας! Τοῦ αἰτοῦ προσκυνηταί

* Psal. cxii, 9. * Psal. xxx, 20. ** Rom. v, 5.

(88) Ἄλις CCXXXVII. Scripta eodem tempore. D (89) Ἀντόλγητος. Ita cod. Reg. ac Morel. in notis. Edit. habent ἀντόλγητον.

(90) Τῶν ἁγίων κλάδων βλάσαν. In illud intendit Pauli ad Rom. xi, 16, Εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ ὁ κλάδος, si radix sancta est, etiam rami.

(91) Καὶ εἴ τι. Ita cod. Reg. ac Morel. in notis. Edit. habent εἴ τι καί.

(92) Τι πάσχειν. Ita cod. et R. In edit. τι δεσπ.

PATROL. GR. XXXVII.

CCXXI. HOMOPHRONIO.

Ad synodum nos vocas: equidem optarem ita valere corpore ut vobis interesset etiam uliro accedens, ut sacram aedem vestram viderem, Christi domicilium, sanctorum ramorum radicem, illam revera matrem filiorum laetantem * et laetantium. Hoc novi, ac persnasum habeo in Domino, et propterea dico confidens, licet quid triste nunc ac molestum nobis occurrerit, haudquamquam extinguetur lucerna Israelis, etiamsi mali ventis flabellatur: neque Dei bonitas amplius occultabitur, quam timentibus se abscondit * rationibus dispensationis arcanis, sed magis glorificabitur et admirationi erit per patientiam vestram et spem, quae non confundit **. Hoc etiam suade charissimo filio nostro Sacerdoti, ne despondeat animum, neque indignum se quidquam patiat; sed ita tempus disponat, ut tristia pro philosophia subjecto accipiat. Ad haec episcopus nostrum maxime honorandum curet; quin etiam fratres corroboret, ideo maxime ne opus nostrum quod in Domino proposuimus dissipetur, cum tanti momenti sit, et ita pervagatum. Sin minus, sequantur 184 specimen dabimus, et livorem vincemus; quippe cum nulam adversus nos ansam dederimus improbis cassum nos odio prosequentibus.

CCXXII. THECLÆ.

Equidem ipse quoque ad pietatem tuam proficisci parabam, etiamsi alioqui infirma corporis valetudine, tum ut te inviserem, tum ut tolerantiae illius nomine laudibus efferrem, quam ob heatissimo fratrem tuum adhibes: neque enim id dubium est. Quoniam autem casu quodam hoc meum iter impediendum est, ad litteras venire necesse habui, ut de tuis rebus tecum paucis philosopher. Unde, quæso, praeclarus noster Sacerdos, succurus, inquam, ille et nunc et prius Dei astes ac minister, ortum traxit? Ex Deo. Ubi autem nunc Sacerdos? Apud Deum: postquam scilicet haud libenter (hoc probe scio) livori scse ac diaboli luctis subduxit. Unde item nos ortum duximus? Annon

(93) Δεξιόμεν, καὶ τὸν φθόνον νικῆσομεν. Ita iidem codd. In edit. δεξιόμεν, καὶ τὸν φθόνον νικῆσομεν.

(94) Πονηροῖς μεταίως. Ita cod. In edit. πονηροῖ; καὶ μεταίως.

(95) Ἄλις CCH. Scripta eodem circiter tempore.

(96) Ἦν ἐπὶ τῷ. Ita cod. Reg. 1405. Alii codices ἐπὶ τῶν μακαριωτάτων ἀδελφῶν. In editis ἦν ἐν τῷ.

indidem? Quonam autem migrabimus? Annon ad eandem Dominum? atque utinam cum pari libertate ac fiducia! Eiusdem adoratores, et producti sumus, et transferemur, paucis in hac vita ærumnis ac miseris exantillatis, siquidem cum futuræ vitæ spe conferantur: ac fortasse ut per ea, quæ perpessi fuerimus, divinam gratiam intelligamus. Pater, mater, frater, antecessores; quidnam hoc est? Numerus proborum viatorum. Quid, Dei ancilla, et bonorum primitiæ, Thecla, paulo post sequetur, postquam aliquantum expectarit: tum ut illos per patientiam honore afficiat, tum ut permultis philosophiæ in ejusmodi rebus præstandæ exemplum præbeat. Quamobrem eundem Dominum laudemus, ipsiusque consilium et dispensationem laudamus, quam vulgus solet, accipimus. Hæc nostri loco nunc habe, atque in his cogitationibus versare; etiãsi aliqui meliores ac præstantiores per teipsam invenias. Quod si divino beneficio illud nobis concedatur, ut te quoque coram, omnemque eum cœtum, qui tecum est, videamus, ampliorem eis, a quo id beneficii acceperimus, gratiam habebimus.

185 CCXXIII. EIDEM.

ΣΚΓ. ΤΗ ΑΥΤῆ (6).

Epistola sequentis ad eandem Theclam hæc verba: Illud quoque considera quæsiam ob res divexamur, annon propter eos qui ex hac vita migrarunt? hæc, inquam, verba non nisi Sacerdotem qui ex hac vita migraverat, significare videntur; ideoque cum Tillemontio ad illud tempus referri et comioide hic collocari posse visa est hæc epistola. Hinc etiam liquet Theclam post fratris mortem, vexatam etiam fuisse ab ejus adversariis, qui de patrimonio pauperum male administrato forte calumniabantur; et qui, eo defuncto, Theclam sororem, ad quam hereditate fratris mortui bona devenerant, vexabant. Digna sane quæ communiaret fratris passionibus ancilla Dei, cuius hic virtutes, ut sint in exemplum, Gregorius testis oculatus exponit. Etenim quod promiserat in epistola superiori, illam imiserat, ut statim ab initio testatur. Observare jussit quod Gregorius ait, inter proposita Theclæ patientiæ momenta. Sanctorum animas res nostras sentire, gratiamque nos ab his inturos, si illatas propter illos injurias toleremus.

Cæteras epistolas quæ præterquam cum aliis bene multis incerti sunt temporis, nullam neque argumenti, neque nominis cum aliis habent affinitatem, rejectas ad calcem collocare visum est.

Doles, ut verisimile est, nobis relictis: nos autem magis, quod a tua pietate disjuncti simus. Deo tamen gratias agimus, quod usque ad te pervenerimus, neque nos suscepti laboris pœnituit. Siquidem tuæ in Christum fidei firmitatem, et laude dignam solitudinem, ac philosophicum secessum perspeximus; nempe quia ab omnibus mundi voluptatibus separata, soli Deo ac sanctis martyribus, apud quos habitas, teipsam conclusisti, ac Deo una cum charissimis filiis tuis hostiam viventem, gratamque et acceptam obtulisti, atque etiamnum offers. Hæc igitur tuis quoque molestiis solatio sint. Quandoquidem et magnus ille David in futuris illis

καὶ παρήχθημεν, καὶ μεταχθισόμεθα, ὄλιγα ἐνταῦθα κακοπαθήσαντες (97), ὡς γὰρ πρὸς τὴν ἐκείθεν ἐλπίδα· καὶ ἰσως ἴνα γυνώσκω τὴν χάριν, ἐξ ὧν ἐνταῦθα πεπόνθαμεν. Πατὴρ, μήτηρ, ἀδελφοί, οἱ προειληφότεσι τοῦτο ἔστιν; ἀριθμὸς ἁπαντητῶν ὀδοιπόρων (98). Τοῦτους ἀκολουθήσει καὶ Θέκλα μετὰ μικρὸν, ἢ τοῦ Θεοῦ δοῦλη καὶ ἀπαρχὴ τῶν καλῶν (99), ὄλιγων ὑπομείνασα· ὅσον ἐκείνους τε τιμῆσαι (1) τῇ καρτερίᾳ, καὶ πολλοὺς ὑπόδειγμα γενέσθαι τῆς περὶ ταῦτα φιλοσοφίας. Ἐπαίνωμι οὖν τὴν (2) αὐτὴν δεσποτείαν, καὶ δεχόμεθα τὴν οἰκονομίαν τῶν πολλῶν ὑψηλότερον (3). Ταῦτα ἔχει νῦν ἀνθ' ἡμῶν, καὶ τοῦτοισι σύνεσο τοὺς λογισμοὺς, εἰ καὶ κρείττους παρὰ σεαυτῆ (4) ἀνευρίσκεις. Εἰ δέ σε καὶ κατ' ὕψιν ἴδεν καταβιβασθῆμεν, μετὰ παντός τοῦ σοῦ καὶ περὶ τὸ πηρώματος, πλείων ἢ χάρις (5) τῷ εὐεργέτῃ.

per teipsam invenias. Quod si divino beneficio illud nobis concedatur, ut te quoque coram, omnemque eum cœtum, qui tecum est, videamus, ampliorem eis, a quo id beneficii acceperimus, gratiam habebimus.

Ἄλγεῖς ἀπολειφθέντων ἡμῶν (7), ὡς εἰκόσ' ἡμεῖς δὲ πλεόν ἐπὶ τῷ χωρισμῷ τῆς σῆς εὐλαβείας. Πλὴν εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ, μέχρι σοῦ φθάσαντες, καὶ οὐ μεμψόμενοι τῷ κόσμῳ. Εἰδομεν γάρ σου τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν (8) πίστεως, καὶ τὴν ἐπαίνε τὴν ἐρημίαν, καὶ τὴν φιλόσοφον ἰδασμὸν· ὅτι πάντων χωρισθεῖσα τῶν τοῦ κόσμου τερπνῶν, Θεῷ μόνῳ (9) συνέλειπας ἑαυτὴν, καὶ τοὺς ἁγίους μάρτυσιν, οἷς παροικεῖς (10), καὶ προσήγαγες τῷ Θεῷ, καὶ προσάγαες μετὰ τῶν (11) ἀγαπητῶν σου τέκνων θυσίαν ζῶσαν, εὐάριστον. Ταῦτα οὖν ἔστω σοι καὶ παρρηθία τῶν λυπηρῶν. Ἐπεὶ καὶ Δαβὶδ ὁ μέγας ἐγκρύπτει τοὺς ἐκείθεν ἀγαθοὺς, εἰς δὲ πέμπει τοὺς

(97) Κακοπαθήσαντες. Ita cod. Pass. Bill. et Combef. In edit. vitiose κακοπαθήσαντας.

(98) Ὀδοιπόρων. Ita lidem. In edit. ὀδοῖποροι.

(99) Ἀπαρχὴ τῶν καλῶν. Honorum primitiæ, inter eos præstans, primaque laude virtutum; sic Tillemont. intellexit. Quod reddidit Bill.: Virtutum primitiæ, non probandum ait Combef., nec enim matrona virtus, ut sic virtutum dicatur primitiæ.

(1) Ἐκείνους τε τιμῆσαι. Ita Combef. At cod. Pass. ἐκείνους τιμῆσαι. In edit. ἐκείνους τιμῆσαι.

(2) Ὀὐρ τῆρ. Ita cod. Reg. et Pass. In edit. οὐν γὰρ τὴν.

(3) Ὑψηλότερον. Combef. ὕψηλότερον, dispensationem sublimiorem, quam vulgus cogitat.

(4) Παρὰ σεαυτῆ. Ita cod. et Combef. In edit. παρὰ σεαυτῆν, quod Bill.: Per teipsam.

(5) Πλείων ἢ χάρις. Ita cod. Bill. ac Combef. In D edit. πλείων ἢ χάρις.

(6) Alias CCl. Scripta paulo post superiorem.

(7) Ἀπολειφθέντων ἡμῶν. Ita cod. 1405. Combef.: Absentia nostra. Edit. ὑπολειφθέντων.

(8) Τῆς εἰς Χριστόν. Ita cod. 1405 et B. 3, Bill. ac Combef. In edit. τῆς εἰς Χριστόν, et ad marginem et c.

(9) Θεῷ μόνῳ. Bill.: Cum solo Deo; et non bene, ait Combef.

(10) Οἷς παροικεῖς. Ita cod. 1405, B. 3, Bill. ac Combef. In edit. αἰς παροικεῖς.

(11) Μετὰ τῶν. Addidimus μετὰ ex cod. Par. et aliis. Poterat tamen non addi, et sic verti: Charissimorum filiorum tuorum hostiam viventem gratamque, etc.

λογισμοῦ, τὰ ἐντεῦθεν ὀδυνηρά, ὅταν λέγῃ· Ὅτι Ἐκρυψέ με ἐν σκηνῇ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κακῶν. Καὶ οὐκ ἀποτίθεται μόνον τὸ ἀλγεῖν, ὅταν μνηστῆ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ εὐφραίνεται. Ἐμνήσθη γάρ, φησὶ, τοῦ Θεοῦ (12), καὶ εὐφράσθη. Ἀλοῦσαι καὶ οἱ τῶ κόσμῳ προσετηρότες, καὶ πολλὰ πλεονα τῶν Θεῶ δουλεύοντων. Ἄλλ' ἄμισθον αὐτοῖς τὸ ἀλγεῖν· ἡμῶν δὲ καὶ τὸ (13) πάσχειν ἐμμιθον, ὅταν διὰ τὸν Θεὸν καρτερῶμεν.

Φέρε γὰρ ἀνισταθμίσωμεν τὰ λυπηρὰ τοῖς ἡδέεσι, καὶ τὰ παρόντα τοῖς μέλλουσι· καὶ οὐδὲ πολλοστὸν μέρος εὐρήσομεν ταῦτα ἐκείνων· τοσοῦτον ὑπερβάλλει τὰ χρηστότερα. Καλὸν οὖν φάρμακον ἡμῖν, ὅταν ὀδυνώμεθα, τὸ γε μεμνήσθαι (14) Θεοῦ καὶ τῶν ἐκείθεν ἐλπίδων, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ πάσχειν, ἐν θλίψει πλατύνεσθαι· καὶ μὴ (15) στενωχωρεῖσθαι τοῖς λογισμοῖς, μηδὲ ὄσπερ νέφες τῆ λύπῃ καλύπτεσθαι, ἀλλὰ τότε (16) μάλιστα τῆς ἐλπίδος ἔχεσθαι, καὶ πρὸς τὴν ἐκείθεν διαβλέπειν (17) μακαριώτερα τὴν ἀποικαιμένην τοῖς ὑπομένουσι. Μάλιστα δ' ἂν οὕτω πεισθημένοι ἔγκαρτερεῖν τοῖς δεινοῖς, καὶ ὑπὲρ τοῖς πολλοῖς εἶναι ὅταν ἀλγῶμεν, εἰ ἐνθυμηθῆμεν τι ἐπηγγελῆμεθα τῷ Θεῷ (18), καὶ τί ἔλπισαμεν ὅτε φιλοσοφία προσέδημεν (19). Πονεῖν; εὐθυμεῖν; εὐμερεῖν κατὰ τὸν βίον τοῦτον; ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων (20) θλίβεσθαι; κακοπαθεῖν; στενωχωρεῖσθαι; πάντα στίγειν, πάντα ὑπομένειν διὰ τὴν τῶν μελλόντων ἐλπίδα; ταῦτα, οἶδα, οὐκ ἐκεῖνα προσδοκῆσαμεν. Φοδοῦμαι οὖν μὴ καὶ τὰς συνθήκας τὰς πρὸς Θεὸν ψευδόμεθα, ὅταν καὶ ταῦτα ζητῶμεν ἔχειν, κακεῖνα ἐλπίζωμεν. Μὴ καταλύσωμεν (21) τὴν πραγματείαν, ἀλλ' ἐνέγκωμεν ταῦτα ὑπὲρ τοῦ τυχεῖν ἐκείνων. Ἐβλήσαν ἡμᾶς οἱ θλίψαντες (22), ἠνάσσαν οἱ μεταχωρήσαντες· ἀλλ' ἡμᾶς ἀδοῦλωτον τοῖς πάθει τὴν ψυχὴν φυλάξωμεν. Ὅστω τῶν λυπούντων κρατήσομεν (23).

at nos animum a perturbationum servitute liberum molestis superiores erimus.

Κάκεινο σκόπει διὰ τίνα (24) θλιβόμεθα. Οὐ διὰ τοῖς μεταστανταῖς; Τί δ' ἂν ποιούσης ἐκείνους χαρῆσασθαι ὀφείθημεν (25); Οὐ καρτεροῦντες; Τοῦτο

“ Psal. xxvi, 5. “ Psal. lxxvi, 4.

(12) Ἀλλὰ καὶ εὐφραίνεται. Ἐμνήσθη γάρ, φησὶ, τοῦ Θεοῦ. Hæc decrant in edit. Supplevimus ex cod. et Reg.

(13) Ἡμῶν δὲ καὶ τὸ. Sic iidem codd. In edit. καὶ deest. Mox iidem, διὰ τὸν Θεόν. In edit. τὸν deest.

(14) Τὸ γε μεμνήσθαι. Ita cod. 1405, ac Combef. In edit. τότε μεμνήσθαι.

(15) Καὶ μὴ. Ita codd. quatuor, Par., 1405, ac Combef. In edit. ἀλλὰ μοι.

(16) Ἀλλὰ τότε. Ita cod. Reg. 1405, Par. ac Combef. In edit. ἀλλὰ τότε.

(17) Διαβλέπειν. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. βλέπειν.

(18) Τί ἐπηγγελῆμεθα τῷ Θεῷ. Combef.: Quid Deo voverimus?

(19) Προσέδημεν. Ita cod. ac Combef. In edit. ποσειδαίνομεν.

A bonis, ad quæ cogitationes suas mit.it, hujus vitæ acerbitates occultat, cum ait : Quoniam abscondit me in tabernaculo suo in die malorum “. Nec vero dolores duntaxat et molestias deponit, cum Deus ipsi in animo et memoria versatur; sed etiam voluptate afficitur. Memor fui Dei, inquit, et delectatus sum “. Dolent etiam qui mundo prorsus addicti sunt, ac multo quidem amplius, quam qui Deo serviunt. At dolor ipsis mercede caret : contra dolori nostro merces sua constat, cum Dei causa tolerantiam adhibemus.

Age enim molestias cum voluptatibus, et presentia cum futuris perpendamus : ac ne minimam quidem borum partem illa esse reperiemus : usque adeo keta exsuperant. Commodum ergo phar-macum nobis fuerit, cum in dolore sumus, Deum ac futuræ vitæ spes in animum revocare, atque eodem modo, quo David, affici, hoc est, in tribulatione dilatari, non autem cogitationum angustiis premi, nec mœrore, tanquam nube, obduci, verum tum maxime spei inhærere, atque ad cœlestem beatitudinem, quæ iis, qui res 186 adversas patienti animo ferunt, recondita est, oculorum aciem intendere. Hac autem potissimum ratione adduce-mur, ut rerum acerbitates æquo animo perferamus, atque cum in dolore versamur, supra vulgus assurgamus, si quid Deo promiserimus, et quid, cum ad philosophiam accederemus, spe nobis inxerimus, cogitemus. Utrum opibus abundare, læto et bilari animo esse, atque in hac vita florere, ea contra vexari, afflictiari, premi, et propter rerum futu-rarum spem omnia perferre ac sustinere? Hæc nimirum, non autem illa, expectavimus. Quocirca vercor, ne pacta quoque cum Deo inita violemus, cum et hæc habere studemus, et illa speramus. Ne, quæso, negotiationem dissolvamus : verum hæc, ut illis potius, feramus. Afflixerunt nos affligentes ; contristaverunt nos ex humanis migrantes ;

et immunem conservemus. Ita tristibus rebus atque

Quin illud quoque considera, ob quæ direxer-mur. Annon propter eos, qui ex hac vita migra-runt? Quibusnam autem operibus videbimur illis

(20) Ἐκ τῶν ἐναντίων. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. ἐκ τοῦ ἐναντίου.

(21) Μὴ καταλύσωμεν. Bill.: Ne deleamus

(22) Οἱ θλίψαντες. Ita cod. Reg. et R. ac Combef. In edit. οἱ μισήσαντες, quod Bill.: Qui nos ini-vitios hobuerunt. Mox, ἠνάσσαν οἱ μεταχωρήσαντες. Sic iidem codd. ac Combef. At Montac. et Morel.

ἠνάσσαν ἡμᾶς οἱ μεταχωρήσαντες. Hæc in edit. de-erant. Quæ quidem duo dicta sunt in solatium ma-ironæ. Quæ illi morte sublata fuerant.

(23) Τῶν λυπούντων κρατήσομεν. Ita Combef. et Bill. qui vertit : Ita fiet ut eos qui nobis mole-tiam exhibent, superemus. In edit. κρατήσωμεν.

(24) Διὰ τίνα. Combef. διὰ τίνας, quinam sint, ob quos, etc.

(25) Χαρῆσασθαι ὀφείθημεν. Ita cod. et Combef. In edit. χαρῆσασθαι, quod Bill.: Gratiam ab iis in-

gratificari? annon forti animo susinentes? Hoc igitur in eorum gratiam faciamus: si quidem illud persuasum habeo, sanctorum animas res nostras sentire. Præter omnia, et ante omnia, illud nobiscum reputemus, absurdum et præposterum esse, cum nulla necessitas urget philosophari: in calamitatibus autem philosophiæ expertes apparere, non autem multitudini exemplum fieri, ut gratiarum actionis in rebus lætis et iucundis, ita etiam tolerantie in gravibus et acerbis. Hæc porro scribo, non ut ignorantem doceam, sed ut scientem submoneam. Deus autem consolationis, tum te a calamitatibus illæsam custodiat, tum nobis concedat, ut pietatem tuam rursus videamus, resque ipsæ nobis fidem faciant, laborem nostrum haudquam inanem et irritum fuisse, verum nos magis, quam alios, autoritatem apud te obtinere; atque, ut nos in calamitatis societatem tecum venimus, ita vicissim te nostræ cantilei, ac Dei causa susceptis laboribus debetur

CCXXIV. AFRICANO.

Cur non adent Africanum adversam causatur valetudinem. Anno 385 scripsit scripta non est hæc epistola; siquidem Nicobulus, per quem hanc Africanum scripsit Gregorius, hoc ipso anno mortuus est.

Quibusnam rebus equi maxime gaudent? non dubium quin equis. Quibus aquilæ? aquilis profecto. Graculum porro graculo asidere ipsa quoque parcemia docet. Eodem proinde modo Atticum quoque Atticis oblectari puta: et probitatis studiosam ejus amatore et antisite. Nam mihi præses nihil aliud esse videtur, quam virtutis adjutor, et vitii adversarius; sive incrementum imperium gerat, ut nos, sive id, quod gladium et lorum junctum habet. Cruorem enim tibi minime adjicemus, quippe quem virtute imperium tenere scimus, non vi cohibere, ac metu potius, quam supplicis improbus coercere; quæ quidem optimi imperil lex est. His itaque de causis magnopere quidem congressum tuum expetebam, ac nunc etiam expeto. Verum quia per adversam valetudinem id mihi consequi non licet, necessario ad litteras veni; et quod commodissimum est, te per virum amicum et familiarem ac cognatum saluto, hoc est, per charissimum mihi Nicobulum, qui et me apud te excusabit (vir autem est fide dignus, si quisquam alius, quantum quidem ipse cognosco), et per nos sese præstantie tuæ noscendum præbet.

luri sumus. Mox idem, où συγκαταρούνετες πρό οὐ καρτερούνετες, quod Bill. vertit: Annon illatas injurias tolerantis? sed perperam, cum sermo sit de dolore ex suorum obitu.

(26) Ἐξω μὲν τῆς ἀνάγκης. Ita fere epist. xxxii ad Philagrium.

(27) Καὶ ταῦτα. Ita cod. In edit. καὶ δεest.

(28) Ἰσομνησκων. Ita cod. Par. et 1405. In edit. ἀναμνησκων. Mox pro, ὁ δὲ θεὸς τῆς, etc. Cod. 1405, ὁ δὲ θεὸς πάσης.

(29) Ἡμῶν γε χαρίζομαι. Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. χαρίζαι, etc.

(30) Alias XLVI. Scripta incerto tempore; forte tamen ante ann. 385.

(31) Κολοῦν δὲ ποτὶ, etc. Hoc adagio significatur, homines ejusdem artis et conditionis vite libenter simul versari; unde illud: *Similis simi-*

οὖν αὐτοῖς χαρίζομαι· καὶ γὰρ πεθομαι τὰς τῶν ἁγίων ψυχὰς τῶν ἡμετέρων ἀσθάνεσθαι. Ἐπὶ πᾶσι, καὶ πρό πάντων, ἐκεῖνο λογιζόμεθα, ὅτι τὸν ἀτόπων ἔστιν, ἔξω μὲν τῆς ἀνάγκης (26) φιλοσοφεῖν· ἐν δὲ τοῖς πάθειν ἀφιλοσόφους φαίνεσθαι, ἀλλὰ μὴ τοῖς πολλοῖς τύπον γίνεσθαι, ὡστερ τῆς ἐν τοῖς εὐθύμοις εὐχαριστίας, οὕτω καὶ τῆς ἐν τοῖς βενοῖς καρτερίας. Καὶ ταῦτα (27) γράφω, οὐχ ὡς ἀργοῦσαν διδάσκων, ἀλλ' ὡς ἐπισταμένην ὑπομνησκων (28). Ὁ δὲ θεὸς τῆς παρακλήσεως, ὁ ἐν τῷ δαρτῶνι φιλᾷζει τοῖς πάθει, καὶ ἡμῶν γε χαρίζομαι (29) πάλιν ἰδεῖν σου τὴν εὐλάβειαν, καὶ διὰ τὸν ἔργων πισοτήναι, ὅτι ὁ κόπος ἡμῶν οὐκ εἰς κενὸν ἐγένετο, ἀλλ' ἰσμήναι τι παρὰ τοὺς πλεόντων ἄλλων· ὡς τῆς θλίψεως ἱκανωθήσασθαι, οὕτω καὶ τῆς φιλοσοφίας κοινωνῶν βαλθόντες· ὁ τάχα τῇ πολλῇ ἡμῶν ταύτῃ, καὶ τοῖς κατὰ θεὸν καμπίτοις ὁφείλεται.

ΣΚΔ'. ΑΦΡΙΚΑΝῶ (30).

Τίον Ἰπποὶ μάλιστα χαίρουσι; ὅηλον ὡς Ἰπποῖς. Ἄπειθ δὲ τίον; οὐκ ἄλλοις ἢ ἀπειθῶ. Κολοῦν δὲ ποτὶ (31) κολοῦν ἰζάνειν, καὶ τῆς προμίας ἀκούεις. Οὕτω δὲ καὶ Ἀττικὸν Ἀττικοῦ οἴου χαίρειν, καὶ τὸν καλοκαγαθίας μεταποιούμενον τῷ ταύτης ἔραστῃ καὶ προστάτῃ. Τοῦτο γὰρ (32) ὁ ἄργων εἶναι μοι φαίνεται, βοηθὸς ἀρετῆς καὶ ἀνταγωνιστῆς κακίας, κἄν τὴν ἀναίμακτον ἀρχὴν ἀρχῆν (33), καθάπερ ἡμεῖς, κἄν τὴν μετὰ ξίφους καὶ τελαμώνος. Αἴμα γὰρ οὐδὲ σοι προσθήσομεν, ἀρετῇ κρατούνη ἰσσοσκοντες, οὐ βία καθείργοντα, καὶ φόβῳ μᾶλλον ἢ ἔργῳ κολάζοντα τοὺς κακοὺς, ὅπερ τῆς ἀρίστης δρος ἀρχῆς. Διὰ δὲ ταῦτα, σφόδρα μὲν τὴς συντυχίας ἰσσοσκοντες, οὐ βία κἄν ἐπι σπουδάζεται. Οὐκ ἔχων δὲ ὅπως τοῦτο τύχοιμι διὰ τὴν ἀβρωσίαν, ἀναγκαιῶς ἦλθον ἐπι τὰ γράμματα (34), καὶ τὸ κάλλιστον, ὅτι προσθῆγγομαί σε δι' ἀνδρός (35) οἰκεῖου καὶ φίλου καὶ συγγενούς, τοῦ τιμιωτάτου πάντα ἐμοὶ Νικοβούλου, ὅς καὶ ἀπολογησεται σοι περὶ ἡμῶν (ἀξιόπιστος δὲ ὁ ἀνὴρ, εἴπερ ἄλλοις τις, ὅσα δὲ ἐμὲ γινώσκεις), καὶ δι' ἡμῶν ἐαυτὸν γνωρίσει τῇ σῇ τελειότητι.

Idem quaerit. Hoc proverbium quemadmodum et alia nonnulla ab hoc auctore usurpata, ab Erasmo in doctissimis illis Chiliadibus prætermisum est. Sic Bill. At certe vir bonus, dum hæc scriberet, dormitavit. Erasmus enim refert adagium Semper graculum assidet graculo; quin et hunc citat locum Gregorit. Errat tamen dum hæc Euzoio scripsisse Gregorium asserit.

(32) Τοῦτο γὰρ. Montac. et Morel. τοῦτῳ γὰρ.

(33) Ἀναίμακτον... ἀρχῆν. Ἡ ἀναίμακτος ἀρχὴ, ecclesiastica potestas; ἡ ἀρχὴ μετὰ ξίφους καὶ τελαμώνος; secularis. Perperam igitur legendum proponunt Montac. et Morel. καθάπερ ἡμεῖς.

(34) Ἐπι τὰ γράμματα. Ita Cod. Edit. παράγραμμα, res ipsas.

(35) Δι' ἀνδρός. Cod. διὰ τοιοῦτο ἀνδρός. Paulo infra, cod. τὰ πάντα μοι.

ΕΚΕ'. ΕΛΛΕΒΙΧΩ (36).

CCXXV. ELLEBICHO.

Dolere se significat, quod morbo prohibitus sit, quominus Ellebicho occurreret; missionem scripto dari Mamanti, filio militis, postulat.

Οία ζημιούμεθα παρά τῆς ἀρρώστιας (37)! Προσ-
δραμεῖν ἔδει καὶ περιπτύχασθαι, καὶ τῆς παλαιᾶς
ἀναμνήσαι φίλας καὶ συνηθείας. Ἐχει δὲ οὐχ οὕτως
ἡμῖν τὰ τοῦ σώματος. Διὰ τοῦτο σοὶ πρόσμην διὰ
τῶν γραμμάτων, καὶ τῆ προσήγοι διεξιούμεθα.
Ἐπὶ δὲ καὶ δωροφορεῖν ἔδει τι, τοῦτο (38) προσφέ-
ρομεν, Μάμαντα τὸν ἀναγνώστην, ὄντα μὲν ἀπὸ
στρατιώτου πατρὸς, καθιερωθέντα δὲ τῷ Θεῷ διὰ τὸν
τρόπον. Ἄφες τῷ Θεῷ καὶ ἡμῖν, ἀλλὰ μὴ συναρι-
θμήσης τοῖς πλάνησι· καὶ δὸς ἔγγραφον τὴν ἐλευθε-
ρίαν, ἵνα μὴδὲ ὑπὸ ἄλλων ἐπιηρέζηται. Δώσεις γὰρ
σεαυτῷ δεξιὰς τὰς τοῦ πολέμου καὶ τῆς στρατηγίας
ἐλπίδας. Ναὶ παρακαλῶ, τοῦτο φροντίσων. Οἷς γὰρ
τὰ μέγιστα ἐν χειρὶ, καὶ ἐν οἷς τὸ πᾶν ταλαντεύεται,
τούτους μέλιστα φροντιστέον Θεοῦ, καὶ τῆς ἐκείθεν
ἐπιχορίας.

sunt, et in quibus rerum omnium summa, tanquam
auxilium curæ esse debet.

ΕΚΓ'. ΑΝΤΕΙΩ (39).

CCXXVI. ANYSIO.

Commoda valetudine utenti Anyσιο æger ipse rescribit Gregorius.

Ἦσαν ἡμῖν παρά σου γράμματα, τὴν τε ὕγιαν (40)
δηλοῦντα, καὶ ὅτι σοὶ κατὰ νοῦν ἐξέβη τὰ τῆς ἐκδη-
μίας. Καὶ πᾶσα τῷ Θεῷ χάρις. Εἰ δὲ καὶ ἡμεῖς χροι-
μὲν τι τοιοῦτον περὶ ἡμῶν αὐτῶν ἐπιστέλλειν,
πλεῖον ἢ χάρις.

Quanto nos detrimentum morbus afficit! Accurrere
ad te oportebat, teque amplexari, ac veterem ami-
citiā et consuetudinē in memoriā tibi revo-
care. At non ea corporis valetudinē sumus. Ac
proinde per litteras te adimus, ac salutandam exci-
pimus. Quoniam autem munus quoque aliquid
offerre conveniebat, hoc offeremus, nempe Maman-
tem lectorem, qui cum militem patrem habeat,
188 Deo tamen ob morum probitatem consecratus
est. Hunc, quæso, Deo ac nobis missum fac, nec
inter erronea numerā: atque libertatem ac vaca-
tionem ei scripto consignatam tribue, ut ne ab
aliis quidem per calumniam vexetur. Sic enim
faustas quoque tibi ipsi belli atque militaris imperii
spes dabis. Te, inquam, obsecro, ut ea res
E tibi curæ sit. Nam quibus res maximæ in manu
in trutina, nutat, his potissimum Deus, ipsiusque

ΕΚΖ. ΟΥΡΣΩ (41).

CCXXVII. URSO.

Adversa minus valetudine uelatur Gregorius, cum has ad Ursam dedit (litteras, anno forsitan 382 quo scripta est epistola xcii. Ursi vellet frui charitate, sed cur ad eum non proficiscatur, causam aperit.

Ἦδὲ μὲν τὸ προσαγορεῖν τοὺς φίλους· τὸ δὲ καὶ
διὰ φίλων ἔστιν. Ὡς ἐστὶν ὁ τιμωτάτος (42) υἱὸς
ἡμῶν Ἀνύσιος, ὃς καὶ τὴν ὕγιαν ὀμᾶς ἐπαγγέλλοιται
τὴν ἡμετέραν· εἴπερ ὕγια τοῦτο ἐστὶν ἢ βραχεία
πρὸς τὸ κρεῖττον βοηθ. Καὶ περὶ ὧν ἠξιώθη (43),
κοινώσεται. Ὡς τὸ γε μέχρις ὧν (44) γενέσθαι,
ὥσπερ ἐπιζητεῖτε φιλικῶς καὶ γνησίως, καὶ τῆς ἀγά-
πης ἀπολαύσαι τῆς ἡμετέρας, ἐμοὶ μὲν ἤδιστον, εὖ
τοθι, καὶ ὅσον οὐκ ἄλλο τι τῶν σπουδαζομένων, ὡς
ἴσασιν οἷς βοῶμεν τὴν ἡμετέραν δεξιῶσιν. Εἰ δὲ καὶ
δυνατὸν, ἢ ἄλλως (45) εὐτρέπεως, ἢ σὴ δοκιμάσειε (46)
σύνεσις, μὴ πως ἀκαιρίαν καταγνοσώμεν, καὶ φορ-
τικοὶ τισὶ δόξωμεν, ὡς ἄνευ λόγου παραφάνετες καὶ

Redditæ sunt nobis tuæ litteræ, quæ te commo-
da valetudine esse, profectoremque tuam tibi ex
animi sententiā cossisse significant. Quo nomine
ingentes Deo gratias habeo. Quod si nos quoque
aliquid ejusmodi de nobis scribere possimus, majore
gratias habiturus sim.

Suave quidem est amicos salutare; suavius autem
per amicos. Quorum in numero est charissimus
filius noster Anyσιο, qui etiam de nostra sanitate
læta vobis nuntiabit: si quidem sanitas appellanda
est exigua in melius inclinatio. Ac de iis rebus
de quibus rogatus est, vobiscum communicabit.
Nam ad vos, ut amico ac sincero animo requiritis,
proficisci, ac vestra charitate frui, mihi quidem
(velim hoc credas) jucundissimum fuerit, atque
ita, ut earum rerum, quarum cupidissimi sumus,
nulla perinde, quemadmodum ii norunt, apud quos
vestram in excipiendis amicis humanitatem præsti-
camus. Num autem id fieri possit, aut etiam alio-

(36) Alias CXXIII. Scripta eodem circiter tem-
pore.

(37) Παρά τῆς ἀρρώστιας. Post ἀρρώστιας, Mon-
tac. interrogationis notam apponit.

(38) Δωροφορεῖν ἔδει τι, τοῦτο. Cod. fretus aucto-
ritate, sic legit distinguitque Combef. δωροφορεῖν
ἔδει τι τοῦτο; προσφέρειμεν Μάμαντα, quoniam autem
munus quoque offerre conveniebat: quodnam hoc erit?
offerimus Mamantem.

(39) Alias CXLIV. Scripta eodem tempore.

(40) Ὑγιαν. Ita cod. Reg. Edit. ὕγιαν.

(41) Alias CXXII. Scripta incerto tempore; forte
circa annum 382.

(42) Ὁ τιμωτάτος. Cod. et Combef. ὁ αἰδέσα-

μώτατος. Mox iidem, υἱὸς ἡμῶν. In edit. ἡμῶν
deest.

(43) Περί ὧν ἠξιώθη. Putem legendum, ait Com-
bef., ἠξιώθη, de quibus rogatus sum. Non enim
amici res, sed suas prosequitur. Mox pro κοινώσα-
ται, Montac. et Morel. κοινώθησεται. Ita etiam cod.
Reg. et R.

(44) Μέχρις ὧν. Ita cod. Reg. 1405, Par.,
Montac. et Morel. In edit. μέχρις ἡμῶν. Mox, pro
ὥσπερ, Cod. 1405 et Combef. ὥσπερ, et pro ἐπιζη-
τεῖτε, Montac. et Morel. ἐπιζητεῖται.

(45) Ἡ ἄλλως. Combef. ἢ καὶ ἄλλως.

(46) Δοκιμάσειε. Cod. 1405 et Combef. δοκι-
μάσει.

qui conveniat, prudentia tua perpendat. Verendum A ἄποδῆλου τινὸς αἰτίας. Ἐπειδὴ μὴ πεῖθωμεν (47) enim est, ne importunitatis notam subeamus, ac τοὺς πολλοὺς ὡς ἀδόλως φιλοσοφοῦμεν, καὶ πάντα δίδωμεν Θεῷ τὰ ἡμέτερα.

sine ratione ac perspicua ulla causa in conspectum prodierimus. Quandoquidem multis fidem non facimus, nos citra fucum philosophari, ac res omnes nostras Deo donare.

189 CCXXVIII. PANSOPHIO.

ΣΚΗ'. ΠΑΝΣΟΦΩ (48).

Si hujus epistolarum annum assignare non possumus, saltem affirmare licet post annum 379 scriptam esse. Cum enim in ea Gregorius Evagrium condiaconum appellet, atque etiam ad philosophiam non ignavo animo accedere scribat, post annum 379 scripta sit epistola necesse est; si quidem Evagrius idem, ut videtur, ille sit quem, mortuo Basilio, diaconum vult Baronius cum Socrate a Gregorio Nasiono ordinatum, Palladius autem verisimiliter a Gregorio Nysseno. Forte etiam post annum 381 vel 382 differri posses haec epistola, cum profectus Constantinopoli, ubi apud Nectarium ab alterutro Gregorio relictus fuerat, Evagrius ille philosophiam non tantum profiteri, sed et in ea magnos potuisset facere progressus.

Quis stirpem jam floribus abundantem non laudat? Quem non oblectat seges, cum jam ligatur, ac maturam spicam pollicetur? Quem item laetitia non afficit anima recens initiata, jam Deo ornata, et terrenas pedes excutere incipiens, ut Deo se adjungat, earumque rerum, quarum nunc umbras duntaxat cernimus, veritatem conspiciat? His nimirum de causis clarissimo fratre ac ministro nostro Evagrio majorem in modum delector, eum ad philosophiam hand ignavo animo accedentem cernens: quandoquidem philosophia quoque est sapientiae amore teneri. Quin hoc quoque nomine laetor, quod mihi tuam amicitiam conciliat; atque impensis adhuc laetabor, si plures ad nos litteras des, ac plura amicitiae signa nobis rependas.

Τίς οὐκ ἐπαίει φυτόν ἄρτι βρώον τοῖς ἀνθεοῖς; τίνα οὐκ εὐφραίνει λήθον ἄρτι δεσμοῦμενον (48) καὶ στάχυν ὤριμον ὕπαιχουόμενον; τίνα δὲ οὐ νεαυελῆς ψυχῆ, ἄρτι Θεῷ κοσμομένη, καὶ τὰς χοϊκὰς ἀποσελεσθαι πείσας ἀρχομένη. Ἰνα μετὰ Θεοῦ γένηται, καὶ τῇ τὴν ἀλήθειαν ὡν νῦν τὰς σκιὰς ὀρώμεν (50); Καίρω μὲν οὖν διὰ ταῦτα διαφερόντως τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συνδιακόνῳ ἡμῶν Εὐαγρίῳ, οὐκ ἀγεννῶς αὐτὸν ὀρών (51) φιλοσοφῆν προσβαίνοντα: ἐπειδὴ φιλοσοφία (52) καὶ τὸ σοφίας ἐρεῖν. Καίρω δὲ ὅτι μετὰ καὶ τὴν σὴν προξενεῖ φίλων, καὶ ἐτι χερῆσμαι ἐὰν ἐπιστελλῆς πλείονα, καὶ πλείονα ἡμᾶς ἀμειβοιο τοῖς τῆς φιλίας (53) γνωρισμασιν.

CCXXIX. EIDEM.

ΣΚΘ'. Τῶ ΑΥΤῶ (54).

Etsi loco remotus a Pansophio Gregorius, ipsi tamen semper propinquus amicitiae.

Quantum inter Hispanos, tantum inter nos quoque interjectum est spatium, hoc est, dierum haud paucorum iter! At amicitia etiam ea, quae inter se disjuncta et remota sunt, propinqua efficit. Festi porro symbola, quam laeta et jucunda! Quantum item illud est, quod a te vocamur, congressusque noster expetit! Quidnam igitur tibi pro his tantum optabo? talis nimirum ut sis. Quod si etiam quiddam majus dicendum est, te ipsum superes.

Ὅσον Ἰβήρων καὶ ἡμῶν τὸ μέσον, ἡμερῶν οὐκ ὀλίγων ὁδός. Ἄλλ' ἢ φίλα, καὶ τὰ διεσπαστά ποιεῖ πληροῖον. Τὰ δὲ σύμβολα τῆς ἐορτῆς ὡς ἡδέα! Τὸ δὲ τῆς κλησεως ὄσον, καὶ τὸ ποθεῖν τὴν συντυχίαν τὴν ἡμετέραν! Τί οὖν ἀντὶ τούτων ἐπεύχομαι σοι τοσούτον ἀγαθόν; εἰς τοσούτος (55). Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ (56) μείζον εἰπεῖν, αὐτὸν ὑπερβάλλω.

CCXXX. THEODOSIO VEL THEODORO.

ΣΛ'. ΘΕΟΔΟΣΙῶ ἢ ΘΕΟΔΩΡῶ (57).

Epithalamium, cum duabus sequentibus, censeari potest haec epistola, in qua de Euphemia, quem de Gregorii familia fuisse his verbis significari videtur: Nunc quoque genera copulantur, ... ut amor noster capiat incrementum.

Pictores imitatur, qui corpora prius adumrant et delineant, ac postea secunda et tertia manu addita, ea accuratius expoliant, atque coloribus

Μιμούμεθα τοὺς ζωγράφους, οἱ ταῖς σκιάς τὰ σώματα προχαρτίνοντες, δευτέρα καὶ τρίτη χειρὶ ταῦτας ἀπακριβοῦσι (58) καὶ τελειοῦσι τοῖς χρώμασι.

(47) Μὴ πεῖθωμεν. Cod. μὴ πεῖθωμεν.

(48) Alias CXII. Scripta incerto tempore; forte post ann. 379.

(49) Ἄρτι δεσμοῦμενον. Combef. : Cum jam geniculis nodis ligatur.

(50) Ὅς νῦν τὰς σκιὰς ὀρώμεν. Ita cod. 2022 ac Combef. In edit. ὡν νῦν ὀρᾷ τὰς, quarum nunc umbras cernit. Mox, pro καίρω μὲν οὖν, iidem γάρωμεν οὖν.

(51) Ὀρών. Iidem ὀρώντες.

(52) Ἐπειδὴ φιλοσοφία. Ita cod. Reg. a. l. van hel. In edit. φιλοσοφία.

(53) Τοῖς τῆς φιλίας. Ita iidem. In edit. τῆς δεστ.

(54) Alias CXIII. Scripta eodem tempore.

(55) Τοσούτον ἀγαθόν; εἰς τοσούτος. Ita cod. 1405, Montac., Morel. et Combef. in edit. τοσούτον: Ἀγαθὸς εἰς τοσούτος, quod Bill.: Quidnam igitur tibi pro his tantum optabo? Bonus utinam sis, cum talis sis. Post ταῦτος, ὡν subintelligit.

(56) Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ. Combef. εἰ δὲ ἐστὶ καὶ, quod si etiam majus dicendum est. Mox, pro ὑπερβάλλω, Combef. ὑπερβάλλω.

(57) Alias CXIV. Scripta ad summum ann. 374. — Θεοδόσιῳ ἢ Θεοδώρῳ. Cod. et Combef. Θεοδώρῳ. Reg. Θεοδόσιῳ.

(58) Ἀπακριβοῦσι. Cod. 1405, Montac., Morel. ac Combef. ἐπακριβοῦσι.

Πρὸς τί βλέπει μοι τὸ παράδειγμα; Ἦν ἡμῖν πρὸς ἄλλήλους φίλα καθαρά τε καὶ ἄδολος (πράγμα τῶν σπανίων νῦν μάλιστα, καὶ παρ' ὀλίγου εὐρισκόμενον), καὶ ταῦτην ἡμῖν ἔποιε οὕτε συγγένεια τοσοῦτον, οὕτε κοινωνία πατρίδος, οὕτε, ὅ φησιν Ὁμήρος, *ὄμηλαική ἔραταινή*, ὅσον ὁμοσπονδία, καὶ τὸ τοῖς ἀπὸ τοῖς χαίρειν ὁ μάλιστα πηγνοῦσι τὰς φίλας, καὶ βεβαιότερας ἐργάζεται. Νῦν καὶ τὰ γένη συνάπτεται (σὺν θεῷ δὲ ὁ λόγος), ἵνα τῇ φιλίᾳ προσθήκη γένηται, καὶ μᾶλλον ὤμεν (59) ἀλλήλων. Καὶ τοῦτο πραγματεύεται (60) φίλτρῳ δικαίῳ βοηθῶν ὁ θεός. Ἔχε οὖν καὶ ἡμᾶς διὰ τοῦ γλυκυτάτου υἱοῦ ἡμῶν Εὐφρημίου καὶ ἔχομεν ἡμᾶς διὰ τῆς γλυκυτάτης θυγατρὸς ὡμῶν. Τὸ δὲ ἐξῆς, οὐκ οἶδα ὑπὲρ τίνος μᾶλλον, ἢ τίνι διαλεχθῶ, ὑπὲρ τοῦ νέου τῇ ὁμετέρᾳ τιμωσίᾳ (61), ἢ τῷ νέῳ περὶ ὡμῶν. Ἐνόησα γὰρ πατρός τέκνος ὁμότιμος. Ἠλὴν ἐπεύχομαι ὡμῖν ἐπὶ παντὶ βελτίστῳ γενέσθαι τὴν συζύγιαν, καὶ οἶαν εἰκόσ, θεοῦ συναρμόζοντος. juvenem? Patris enim benevolentia par erga liberos. Cæterum id vobis opto, ut hoc matrimonium quam optime cedat, atque ita ut par est, cum Deus id copulat.

ΣΑΑ'. ΕΥΣΕΒΙΩ ΦΙΛΩ (62).

CCXXXI. EUSEBIO AMICO.

Festiva admodum est hæc epistola quamvis a viro morbo laborante scripta, Eusebio de hujus filii nuptiis; benedictione et votis solemnibus clauditur.

Εὐόπιον ἢ φιλιτάτη (63), καὶ γάμου καιρὸς, καὶ βίου κρηπίς, καὶ πατέρων εὐχαὶ πληρούμεναι. Ἡμεῖς δὲ ἄπιστοι, οὐς μάλιστα παρῆται καὶ συνεχεσθαί δικαίων ἦν. Καί τοι καὶ ὑπεσβόηην, τὸ γὰρ ἐπιτίθειν ὅπῃν τῷ ποθεῖν ἰκανὸν γὰρ εἰς ἀπάτην (64) τὸ βούλεσθαι. Καὶ πολλάκις μὲν ὀρμίσσας, πολλάκις δὲ κατοκνήσας, τέλος ἠετήθην τῆς ἀβήρωστας (65). Ἄλλοι μὲν οὖν καλεῖσθαι ἔρωτας (ἐπειδὴ γαμικῶν καὶ τὸ παίζειν), καὶ παρθένου κάλλος γραφέωσαν, καὶ νομφοῦ χάριν ἀντειρέρωσαν, καὶ βαλλέωσαν λόγους μετὰ τῶν ἀνθῶν (66) τὰς παστάδας. Ἐγὼ δὲ ὡμῖν προσάσω (67) τὸν ἐμὸν ἐπιβαλάμενον. *Εὐλογησάτω ὡμᾶς Κύριος ἐκ Σιών*, καὶ αὐτὸς ἀρμόσαι τὴν συζύγιαν, καὶ Ἰδοὺς υἱὸς τῶν υἱῶν σου, οὐ πολὺ εἰπεῖν, ὅτι καὶ κρείσσονας. Τοῦτο καὶ παρῶν ἐπιρροῆσθαι ἂν ὡμῖν, καὶ νῦν ἐπεύχομαι. Τέλλα δὲ ὡμῖν μελέτω, καὶ στεφανοῦτο πατήρ, ὡς ἤβησας. Τοῦτο γὰρ καὶ ἐφ' οὗ γάμοις παραγενόμενα, ἐτυπώσαμεν ἐκεῖνον μὲν εἶναι τοὺς στεφάνους, ἡμῶν δὲ τὰς εὐχὰς, ὅς οἶδα μὴ τόποις ὀριζομένας. præscripsimus; nempe ipsorum coronas esse, nostrum autem esse preces, quas scio locis minime definitas ac circumscriptas.

63 Psal. cxxvii, 5. 64 ibid. 6.

(59) *Μᾶλλον ὤμεν*. Pro ὤμεν Bill. proponit *ἔρωμεν*, nosque magno majori amore prosequamur.

(60) *Πραγματεύεται*. Cod. πραγματούεται, atque id agat ac moliatur Deus.

(61) *Τιμωσίᾳ*. Nonnulli codd. ac Combef. λογίωσι, ad vestram faciundiam. Moz, pro περὶ ὡμῶν, Bill. proponit ὑπὲρ ὡμῶν.

(62) Alias CLXXI. Scripta eodem forte tempore.

absolvunt. Quorsum mihi spectat hoc exemplum? Erat 190 jam inter nos pura minimeque fucata amicitia (res sane nunc præsertim rara, quæque in paucis inveniat), atque hanc nobis, non tam cognatio, et communis patria, et ut Homeri verbis utar, *amabilis ætatis æqualitas* efflicebat, quam morum similitudo, æquodque iisdem rebus gaudeamus; quod quidem amicitias maxime coagmentat, firmioresque reddit. Nunc quoque genera copulantur (faveat velim huic sermoni Deus), ut amor noster incrementum capiat, magisque alter alterius simus. Atque id agit ac molitur Deus, justo amori opem ferens. Quamobrem, et tu nos per suavissimum filium nostrum Euphemium habes: et nos item per suavissimum filiam vestram vos habemus. Quod autem sequitur, utrius potius causa, aut ad quem loquar, non novi, nempe juvenis causa ad vestram præstantiam, an vestra causa ad matrem id vobis opto, ut hoc matrimonium quam optime cedat, atque ita ut par est, cum Deus id copulat.

Evopia amatissima, et nubendi tempus, et vitæ fundamentum, et parentum vota expleta. Nos autem absumus, quos maxime adesse ac simul vota facere oportebat. Quin id quoque promiseram, siquidem cupiditati spes suberat: magnam enim ad fallendum vim habet aliquid velle. Atque ipse quidem, cum sæpe proficiat parassem, ac sæpe rursus cunctatus essem, tandem a morbo superatus sum. Alii igitur amores vocent (quandoquidem nuptiis consentaneus est lus), ac virginis pulchritudinem pingant, et sponse venustatem vicissim attollant, thalamumque ut floribus, ita sermonibus perspergant. Ego vero nuptiale meum carmen vobis accinam: *Benedicat vobis Dominus ex Sion*⁶³; atque ipse matrimonium concinet: *Et vi deas filios-filiorum tuorum*⁶⁴; pene addidi, te quoque meliores ac præstantiores. Hoc et vobis, si adessem, orassem; et nunc opto. Cætera autem vobis curæ sint, ac pater filiam vittis redimat, ut

D optavit. Hoc enim, et sicuti nuptiis interfuimus, nostrum autem esse preces, quas scio locis minime

(63) *Εὐόπιον ἢ φιλιτάτη*. Bill. *Evopia tui amores ac delicias*.

(64) *Εἰς ἀπάτην*. Cod. 2022, et R. εἰς ἀγάπην, ad amandum.

(65) *ἠετήθην τῆς ἀβήρωστας*. Combefisius: *Morbo succubui*.

(66) *Μετὰ τῶν ἀνθῶν*. Ita cod. et Combef. In edit. μετὰ τῶν ἀνθῶν.

(67) *Προσάσω*. Ita cod. 1405, ac Combef. In edit. προσάσω.

191 CCXXXII. DIOCLI.

ΣΑΒ. ΔΙΟΚΛΕΙ (68).

Ejusdem ac duae superiores argumenti haec est epistola ad Dioclem de filiae nuptiis, quibus optat ut Christianis interis ac modestis, omniaque in melius, velut aqua in vinum, convertantur. Modestia enim et composita Christianorum matrimonia esse oportet.

Etsi ad filiae nostrae nuptias minime vocati, ad sumus tamen, et festum simul agitantes, et animi alacritatem praefertentes, et vobis optima et pulcherrima quaeque optantes. Unum autem bonorum iud est, ut Christus nuptiis interis (porro ubi Christus est, modestia quaeque est), atque aqua in vinum convertatur, hoc est, ut cuncta in melius immutentur, sic nimirum, ut quae misceri nefas est, inter se minime misceantur, nec episcopi cum sannionibus copulentur, nec preces cum plausibus, nec psalmodiae cum tibicinum cantibus. Opera pretium enim est, ut, quemadmodum caetera omnia, sic etiam Christianorum nuptiae modestae et compositae sint. Modestia porro in gravitate sita est. Haec nuptiis munera offerimus: tu vero pro his obedientiam nobis repende. Generum autem, si

CCXXXIII. ABLABIO.

ΣΑΓ. ΑΒΑΒΙΩ (75).

Ablabium monet ne, dum cupit sophista esse, virtutis oblitus, nihil aliud sit quam sophista; simulque sophisticum supercilium ludice pingit.

Sophisticis amore te flagrare audio, ac mirificum quiddam existimare, graviter ac magnifice loqui, excelsam vultum praefere, alte ac sublimiter ingredi, atque ingentes tuos spiritus in Marathonem et Salaminem, illa, inquam, vestra ornamenta, tendere, nihilque aliud quam Miltiades et Cynaegros, Callimachos et Telemachos cogitare, ac denique omnibus rebus sophisticis, ac quam proxime ad conatum tuum et institutum tuum, instructum esse. Quod si igitur una cum hac re virtutis quoque nonnulla tibi ratio est, noster es, atque gloria nominisque celebritas tibi via et ordine progreditur. Sin autem nihil aliud, quam sophista es, nostramque amicitiam oblivisceris, eaque, quae de bono et honesto persaepe inter nos disseruimus, nihil aliud gravius ac molestius dicam. Illud 192 autem fertasse dictu non immeritum fuerit: scito te parumper quidem inter tibi ipsi lusui ac ludibrio fore, cum ad bonam mentem veneris. Sed id serius.

(68) Alias CKXIII. Scripta eodem forte tempore.

(69) *Κεκλήμεθα*. Ita cod. Par., Montac., Morel. ac Combef. In edit. *κεκληρώμεθα*.

(70) *Ὅδ δὲ ὁ Χριστός*. Ita quatuor codd. Regg. Edit. τοῦ ἁγίου.

(71) *Εἰς τὸ βέλτιον*. Cod. 1405 et Morel. πρὸς τὸ βέλτιον.

(72) *Κόσμος δὲ ἡ σεμνότης*. Ita cod. 2022, Morel. et Combef. In edit. vitiose *κόσμον* ἐκ τῆς σεμνότης.

(73) *Ἐπιπέθειαν*. Cod. 1405, et Montac. ἐπάθειαν.

(74) *Ἐχεις*. Forte melius *ἔχεις*.

(75) Alias CXXXI. Scripta incerto tempore. — *Ἀεταβίω*. Cod. Regg., Montac., Morel. ac Combef. *Ἐταβίω*.

(76) *Τὸ λῆμα*. Ita cod. et Combef. Legendum proponunt Montac., Morel. ac Bill. τὸ λῆμμα. Sed aliud est, ait Combef., neque hic aptum. Max, pro *ἐκείσε*, cod. Regg. et Combef. *ἐκείθεν*.

Ὅτε κεκλήμεθα (69) πρὸς τοὺς γάμους τῆς θυγατρὸς ἡμῶν, καὶ πάρασην, καὶ συνοσεράζοντες, καὶ συμπροθύμουμενοι, καὶ ἐπιευχόμενοι πᾶν ὁμῶν δὲ κάλλιστον. Ἐν ἐκ τῶν καλῶν παρεῖναι Χριστὸν τοῖς γάμοις (οὗ δὲ ὁ Χριστός (70), εὐκοσμία), καὶ τὸ γενέσθαι ὄνον τὸ ὕδωρ, τὸ ἐξ ἔστι, πάντα μεταποιηθῆναι εἰς τὸ βέλτιον (71)· ὅπως, ὡς μὴ τὰ δμικτα μίγνυσθαι, μήτε εἰς ταυτῶν ἀγειν ἐπισκόπους καὶ γελοιοποιούς, εὐχὰς καὶ κρήτους, ψαλμῶθας καὶ συναυλλας. Δεῖ γὰρ ὡσπερ τὰλλα πάντα, ὅπως καὶ τοὺς γάμους Χριστιανῶν ἔχειν τὸ εὐκοσμον· κόσμος δὲ ἡ σεμνότης (72). Ταῦτα δυσφοροῦμεν τῷ γάμῳ· εὐ δὲ ἡμῶν ἀντιδοῖς τὴν εὐπείθειαν (73). Τὸν δὲ γαμβρῶν, εἰ μὲν ἔπεται τούτους, ἔχεις (74) ὄνον· εἰ δὲ μὴ, στρατιώτην.

si his obsequitur, filium velim habeas; sin ninus.

Πυνθάνομαι σε σοφιστικῆς ἐρῆν, καὶ τὸ χρῆμα εἰ-
να θαυμάσιον ὄνον σοδαρὸν φθέγγεσθαι, μέγα βλέ-
πειν, βαδίζειν ὑψηλὸν καὶ μέγερων, τὸ λῆμα (76)
σοι φέρειν ἐκεῖσε εἰς Μαραθῶνα καὶ Σαλαμίνα, ταῦτα
δὴ τὰ ὁμέτερα καλλωπίσματα, καὶ μὲδὲν (77) ἐν-
νοεῖν, ὅτι μὴ Μιλτιάδης καὶ Κυναγιεῖρος, Καλλιμά-
χους τε καὶ Τηλέμαχος, καὶ πάντα ἐσοκευάσθαι (77)
σοφιστικῶς, καὶ ὅτι ἐγγύτατα τῆς ἐπιχειρήσεως. Εἰ
μὲν οὖν (78) μετὰ τούτου καὶ ἀρετῆς ποιῆ τινα λό-
γον, ἡμέτερος εἶ, καὶ καθ' ὅδον σοι πρόδεισι (78) τὰ
τῆς εὐλοκμητήσεως· εἰ δὲ τὸ ἔλον εἶ σοφιστῆς, καὶ
τῆς (79) ἡμετέρας ἐπιλανθάνη φιλίας, ὡν τε πρὸς
ἀλλήλους πολλάκις περὶ τοῦ καλοῦ διελέχθημεν,
ἄλλο μὲν ὁδὲν ἐρῶ δυσχερές (79). Ἐκεῖνο δὲ εἰπεῖν
ἰσως μέτριον· Ἰσθί, βραχέα μὲν παζῶν ἐν τοῖς με-
ταρῶσι, πλεῖστα δὲ ὑπὸ σεαυτοῦ παυθησόμενος; (80),
ἤνικα ἂν ἔλθῃ σοι τὸ φρονεῖν· ἀλλ' εἰς ὕστερον.

adolescentes Iusaurum; quam plurimum autem te tibi ipsi lusui ac ludibrio fore, cum ad bonam mentem veneris. Sed id serius.

(77) *Καὶ μὲδὲν*. In cod. Regg. καὶ δεστ.

(77) *Καὶ πάντα ἐσοκευάσθαι*. Ita codex et Combefisius. In edit. καὶ δεστ. Montac. et Morel. πάντα σοι ἐσοκευάσθαι.

(78) *Εἰ μὲν οὖν*. Ita cod. Regg. ac Combef.; ita etiam Montac. et Morel., qui pro μετὰ τούτου καὶ ἀρετῆς, habent μετὰ ταύτης ἀρετῆς. In edit. οὖν δεστ.

(78) *Σοὶ πρόδεισι*. Ita cod. et Combef. In edit. πρόλοι, quod Bill. : *Aique ut gloria nominisque celebritas tibi via et ordine progrediatur velim.*

(79) *Εἰ δὲ τὸ ἔλον εἶ σοφιστῆς, καὶ τῆς*, etc. Ita cod. et Combef. In edit. εἰ δὲ ἔλον εἶ σοφιστῆς, καὶ τὰ τῆς.

(79) *Ὅδὲν ἐρῶ δυσχερές*. Ita cod. Regg., Montac., Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. ἐρῶ δεστ.

(80) *Ἰπὸ σεαυτοῦ παυθησόμενος*. Ita cod. Regg. Vitiose in edit. πυχθησόμενος.

ΣΑΔ'. ΟΛΥΜΠΙΑΝΩ (80').

CCXXXIV. OLYMPIANO.

Olympianus. Juxta optimus et orator eloquentissimus, Cappadociae praefectus, librum Epistolarum Aristotelis a Gregorio accepit, quem exprocat Gregorius, significaque his litteris se recipere, ne tam in corrupti iudicis tentata a se integritas dicatur.

Τὸ πικτίον ἔπερ ἐληφας παρ' ἡμῶν, τὰς Ἀρι- A
στοτέλους Ἐπιστολάς, ἰδυνάμην μὲν μὴ ἀνακο-
μίσασθαι, ἀλλὰ παρὰ σοὶ μένειν ἔδσαι, λογίω τε
δύρων οἰκείων, καὶ φιλάς ὑπόμνημα δεξιόν. Ὡς ἂν
δὲ μὴ γραφῆν ἀπενέγκης καθ' ἡμῶν τῆς εἰς ἀρχὴν
παρανομίας καὶ ὕβρεως, ὡς καὶ ῥήτωρ (81) δεινό-
τατος καὶ δικαστὴς δριςτος, ὅτι διαφθείρειν ἐπιχει-
ροῦμεν δικαστὴν οὕτως ἀνάλωτον, καὶ παντὸς ὀφ-
θλίστρον λήμματος, ἥκνέτω πάλιν ἡμῖν ὃ δεδῶκαμεν.
Μισθὸν δὲ ζητούμεν παρὰ τῆς σῆς λογιστικῆς, ἄλλο
μὲν οὐδὲν, (τί γὰρ ἂν καὶ δοῖς ἡμῖν τὸ μὴδὲ ἔχειν
φιλοσοφουμέν;) αὐτὸ δὲ τὸ ἐπιστέλλειν· ἵνα σοὶ καὶ
περὶ λόγον ἢ τὸ τῆς ἀντιδόσεως, τῆν ἐπὶ ταῖς Ἐπι-
στολαῖς χάριν δὲ ἐπιστολῶν διαλύοντι.

ΣΑΕ'. ΑΔΑΜΑΝΤΙΩ (81').

CCXXXV. ADAMANTIO.

Rhetoricæ libros postulanti Adamantio, scribit Gregorius petendos potius sacrae Scripturæ libros utpote utiliores et aptiores. Misit tamen quos postulaverat, quotquot lineas et vires effugerunt, monetque iis enim preclare usum, si Dei metus. quem ab omnibus et ubique coli oportet, superet vanitatem. Si minus philosophicum Adamantio videatur quod pretium librorum postulet, Gregorius respondet: Tu mihi pretium solve, objectionem autem solvent pauperes.

Αἰτεῖς (82) πικτία παρ' ἡμῶν εἰς ῥητορικὴν ἀν-
ηγάσκαον (82'), ἦν ἡμεῖς κατελύσαμεν, ἐκ θεοῦ τε καὶ
διὰ θεῶν ἄνω νεύσαντες. Ἐπειδὴ ἐγρήην ποτε παύ-
σασθαι παίζοντας ἡμᾶς, καὶ τὰ μετράκιον φελλίζο-
μένους, καὶ πρὸς τὴν ἀληθινὴν ἀνακομίαν παῖθευσαι, C
καὶ δοῦναι τῷ λόγῳ τοὺς λόγους μετὰ τῶν ἄλλων, ὃ
ποτε ἐφγομεν. Κάλιον μὲν εἰ θεϊκὰς ἤγειρε βίβλους,
ἀλλὰ μὴ ταύτας· ἐπεὶ καὶ λυσιτελεστέρως σοὶ καὶ
οἰκειοτέρως ἐκείνας οὐραμεν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ χεῖρω
νικᾷ καὶ μεταπειθεῖν οὐκ ἔστιν, ἰδοὺ σοὶ καὶ τὰ
πικτία παρ' ἡμῶν ἄπερ αἰτεῖς (83), ὅσα τοὺς σῆτας
διέφυγε, καὶ τὸν καπνὸν, ὅπερ οὐ κατέκειτο, καθ-
ἄπερ τοὺς ναυτικούς τὰ πηδάλια (83') μετὰ τὸν
πλοῖον καὶ τὴν ὄραν. Σὺ δὲ μοι προσιόσενγκε τῆς
σοφιστικῆς μὴ μικρολόγως, μὴδὲ ἀμυδρῶς, ἀλλὰ
καὶ λαν ἐπιδεικτικῶς καὶ γενναίως, ἐπειδὴ καὶ
πολλοὺ ἔξιον ὅμιν οἱ Κουαλίεροι, καὶ οἱ Καλλιμα-
χοι, καὶ τὰ τρόπια Μαραθῶν τε καὶ Σαλαμῆς, ὅφ'
ῶν αὐτοὶ τε εὐδαίμονες εἶναι νομίζετε, καὶ ποιεῖν D
τοὺς νέους. Ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον παίζεσθε (84), εἰ
καὶ ἔξω τοῦ καιροῦ καὶ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως·
ἀλλ' ἐκ τῆς παλαιᾶς συνήθειας. Σὺ δὲ εἴη καὶ κτη-
σασθαι ταῦτα, καὶ χρῆσασθαι εἰς καλὸν τοῖς κτη-
θετοῖς. Χρήση δὲ οὕτω, τοῦ θεῖου φόδου νικίωντος τὴν
ματαιότητα (ὅν πᾶσι καὶ πανταχοῦ τιμητέον), ὅσον

Librum quem a nobis accepisti, quo Aristotelis
Epistolæ continentur, poteram quidem non reci-
pere, verum penes te relinquere, munus videlicet
erudito viro aptum, et commodum amicitiae moni-
mentum. Verum ne, ut orator eloquentissimus et
juxta optimus, iniquitatis et contumelie adversus
praefecturae dignitatem admittæ dicam nobis im-
pingas, quod tam integrum et incorruptum judi-
cium atque omni quaestuo sublimiorem, corrumpere
tentamus, redeat ad nos id quod dedimus. Merce-
dem autem a te, viro erudito, nullam aliam postu-
lamus, (quid enim nobis dares, quibus nihil habere
studio est?) quae hoc ipsum, ut ad nos scribas.
B Sic enim æqua tibi remuneratio erit, Epistolarum
beneficium per epistolas dissolventi.

Libros a nobis petis, ad rhetoricam repubescens,
quasi non abjecimus, cum divino instinctu ac Dei
causa in cœlum oculos ereximus. Siquidem nos
aliquando taudem finem ludendi, ac puerili more
baluatiendi facere oportebat, ut ad veram eru-
ditionem aspirare, ac Verbo sermones una cum iis
omnibus, quæ quondam habebamus, muneri dare.
Ac pulchrius quidem faceres, si divinos libros,
non autem hos peteres; quandoquidem illos quo-
que tibi utiliores atque aptiores esse seimus. Quo-
niam autem deteriora superiores partes obtinent,
nec a sententia deduci potes, en libros eos a nobis
haves, quos postulas, eos, inquam, omnes
qui lineas effugerunt fumumque supra quem siti
erant, quemadmodum nautis gubernacula post na-
vigationem ac navigandi tempus. Tu vero sophis-
tice adhibe, non minuto 193 et ignave, sed
perquam ambitiose ac fortiter: quandoquidem
audet vos quoque magno in honore ac pretio sunt
Cynægiri et Callimachi, ac Marathonis et Salami-
nis trophæa: ob quæ et felices vos ipsos esse exis-
timatis, et felicitatem adolescentibus offerre. At-
que hæc joco dicta sint, etiamsi a tempore et a
nostro instituto aliena, at ex veteri nostra consue-
tudine. Tibi autem hæc adipisci contingat, et

(80*) Alias CLXV. Scripta incerto tempore. —
Ὀλυμπιανῶ. Cod. 1405, Ὀλυμπιῶ.

(81) Ὡς καὶ ῥήτωρ. Ita iidem eodd. et alii quor-
um auctoritate deleverimus ὅ. In edit. ὡς καὶ ῥήτωρ.

(81*) Alias CXCLIX. Scripta incerto tempore.

(82) Αἰτεῖς. Ita cod., Montac., Morcl., Bill. ac
Combef. In edit. ἤγειρε.

(82*) Ἀνηγάσκων. Cod. 1405, Montac. et Morel.
ἀναβαίνων.

(83) Ἄπερ αἰτεῖς. Ita id. cod. et Combef. In
edit. ἄπερ ζητεῖς.

(83*) Τοῖς ναυτικοῖς τὰ πηδάλια. Hanc compa-
rationem ab Hesiodo mutuavit Gregorius. Vide no-
tas ad epistolam xi.

(84) Εἰς τοσοῦτον παίζεσθε. Cod. 1405 παλαί-
θω. In eo cod. deest ἡμῖν, quod habent editi Mon-
tac., Morel. et Combef. εἰς τοσοῦτον παλαίθω. In
edit. εἰς τοσοῦτον ἡμῖν παίζεσθε.

adeptis commode uti. Sic porro uteris, si Dei me-
jus (qu-m ab omnibus et ubique coli oportet) va-
nitate, quantum fieri potest, superet, etiamsi
haec non omnino excutiamus. Quod si hæc qui-
dem tibi recte dici videntur, at minime philoso-
phicum esse librorum pretium postulare: tu mihi
pauperes.

CCXXXVI. LIBANIO SOPHISTÆ.

Hæc epistola, brevissima omnium, Libanio, sophistæ famoso, ut videtur, matris nomine scripta est, cum Gregorius ejus esset auditor.

Mater patri filium misi: naturalis, inquam, ma-
ter, eloquentiæ patri. Ut igitur mihi curæ sit, tibi
curæ erit.

CCXXXVII. MACEDONIO.

Incertioris adhuc temporis sunt quam superiores, epistola quæ sequuntur. Ista ad Macedonium mera est gratiarum actio de acceptis beneficiis. Suum ipsi psaltem remittit.

Nos in beneficiis ab amicis accipiendis haudqua-
quam insaturabiles sumus, etsi tu ad beneficia
danda uberrimus et copiosissimus sis. Ac propterea
psaltem quoque, ut inter nos convenerat, ad te re-
misimus, virum cum alioqui optimum (quantum
brevis temporis spatio perspeximus), tum etiam for-
tasse tibi gratum, propter psalmodiam, Dei ac salu-
tibus memoriæ perpetuo reficautem. Quod si
rursum, cum tibi visum fuerit, atque occasio sese
obtulerit, beneficio nos complectaris, melius facies,
idque tuo erga nos amoris magis consentaneum
erit.

194 CCXXXVIII.

Consolatoria est hæc epistola ad monachos et virgines, in eodem monasterio, sine mistum esset, ut vocant, sive duplex, degentes, qui de morte abbatis contristabantur. Gratiarum actionis causam, non vero minoris esse id quod contigerat, docet Gregorius; nempe quod athleta, post præclarum certamen, ab arbitro certaminis assumptus sit et justitiæ coronam acceperit. Deinde hortatur ut defuncti virtutes, puritatem, lenitatem et humilitatem, in suis quique moribus effugant, ut ejus viva sint mortui monimenta, atque in ipsis ille reviviscat.

Pientissimæ atque omnibus rebus in Christo or-
natissimæ fraternitati, quæ est in Sannabadaæ
beati Leucadii, inter monachos et virgines, in
Christo Jesu sanctificatos, Gregorius in Domino
salutem.

Id quidem, quod Dei consilio ac providentia
contigit, prudentibus viris gratiarum actionis,
non lacrymarum materia est, nempe quod athleta post
præclarum certame quo perfunctus est, ex arca
excesserit, atque a certaminis arbitro assumptus
sit, ut justitiæ coronam acciperet, ac per eum

(85) *Σὺ μοι τὰ χρήματα.* Bill. legendum censet
χρήματα πάρεγε vel λύε, sed plana satis et elegans
locutio, etiamsi nihil addatur.

(86) Alias CCIII. Scripta incerto tempore.

(87) *Πέπομα παῖδα.* Cod. Reg. *πέπομα παῖδας.* D
(88) *Τῷ κατὰ λόγους.* Ita cod. 1405 et Combef.
In edit. τὸ κατὰ λόγους.

(89) Alias CXXIV. Scripta incerto tempore.

(90) *Περὶ τὸ πάσχειν.* Cod. Pass. *παρὶ τὸ πά-
σχειν.*

(91) *Ἀπεπέμφαμεν.* Ita cod. Reg. ac Combef.,
sicque legit Bill. In edit. ὑπέπεμφαμεν.

(92) *Φαίνηται.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit.
φανέται.

ἄνδεχεται, εἰ καὶ μὴ παντελῶς αὐτὴν ἀποσκευασ-
θεα. Εἰ δὲ σοι ταῦτα μὲν ὀρθῶς δοκεῖ λέγεσθαι, οὐ
φιλόσοφον δὲ εἶναι τὸ τιμὴν τῶν πικτικῶν αἰτεῖν
σύ μοι τὰ χρήματα (85), λύσουσι δὲ οὐ πένητες τὴν ἀν-
τίθεσιν.

pecuniam solve, objectionem autem tuam solvens

ΣΑΓ'. ΑΙΒΑΝΙΟΥ ΣΟΦΙΣΤῆ (86).

Μήτηρ πατρὶ πέπομα παῖδα (87), ἢ κατὰ φύσιν
τῷ κατὰ λόγους (88). Ὅπως οὖν υἱοὶ μελήσει, σοὶ
μελήσει.

ΣΑΖ'. ΜΑΚΕΔΟΝΙΟΥ (89).

Οὐκ ἀπληστοὶ περὶ τὸ πάσχειν (90) εὖ παρὰ τῶν
φίλων ἡμεῖς, εἰ καὶ οὐ πρὸς τὸ ποιεῖν ἄρθρος. Διὰ
τοῦτο σοὶ τὸν ψάλτην ἀπεπέμφαμεν (91) κατὰ τὰ συγ-
καίμενα, βέλτιστόν τε ἄλλως ὄντα (ὅσον ἐν βραχεῖ
χρόνῳ καταμαθεῖν), καὶ σοὶ κεχαρισμένον ἴσως διὰ
τὴν ψαλμωδίαν, ὑπόμνησιν Ἰησοῦσαν ἀπὸ Θεοῦ καὶ τῆς
σωτηρίας. Εἰ δὲ καὶ πάλιν εὐεργετήσεις ἡμᾶς,
ἦνίκα ἂν ἢ τοῦτο σοὶ φίλον, καὶ καιρὸς φαίνηται (92),
ποιήσεις ἄξιον, καὶ μᾶλλον τι τῆς σῆς τοῦτο
φιλίας.

C

ΣΑΗ' (95).

Τῇ εὐλαβεστάτῃ καὶ κατὰ πάντα (94) κικοσμη
μένῃ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητι τῇ κατὰ Σανναθα-
δάην (95) τοῦ μακαρίου Λευκαδίου, ἐν μονάζουσιν
καὶ παρθένους (96) ἡγιασμένους ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,
Γρηγόριος ἐν Κυρίῳ χαίρειν (97).

Τὸ μὲν γενόμενον κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, εὐχα-
ριστίας, οὐ θαυρῶν (98) ὑπόθεσις ἐστὶ τοῖς γε-
νοῦν ἔχουσι, τὸ ἐξωθεν (99) τοῦ σταθίου γενέσθαι
τὸν ἀόληθην μετὰ τῆς καλῆς ἀγωνίας ἧς ἠγωνίσαστο,
καὶ παραληφθῆναι παρὰ τοῦ ἀγνωσθότου, ὥστε ἀπο-
λαβεῖν τὸν τῆς δικαιοσύνης στέφανον, καὶ πλεονάσαι

(95) Alias CLXXX. Scripta incerto tempore.

(94) *Κατὰ πάντα.* Ita cod. In edit. διὰ πάντων.

(95) *Σανναθαδῆν.* Montac. *Σανναθόδα.* Ita et
Morel. qui etiam cum Combef. *Σανναθοδάην.*

(96) *Ἐν μονάζουσιν καὶ παρθένους.* Combef. :
Monachorum et virginum.

(97) *Χαίρειν.* Ita cod. Reg., Morel. et Combef.
In edit. γαίρειν.

(98) *Ἐθαρσυστίας, οὐ θαυρῶν.* Ita cod. 1405
ac Combef. At Montac. et Morel. κατὰ πάντα εὐχα-
ριστίας, οὐ θαυρῶν, omnino gratiarum actionis,
non lacrymarum. In edit. εὐχαριστίας deest.

(99) *Τὸ ἐξωθεν.* Ita cod., Morel. ac Combef. In
edit. τὸ ἐξω.

δι' αὐτοῦ τῶν τῶν (1) ἀγγέλων χορόν. Πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα χαρὰς καὶ εὐφροσύνης ἀφορμὴ (2) τοῖς πρὸς τὴν ἀλήθειαν. βλέπουσι κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον γίνεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ συνήθειαι τὶς ἐκάρτησεν ὥστε καὶ σκευρωμένους ἐπὶ τῇ μεταστάσει τῶν ἁγίων, καὶ τῆς παρὰ τῶν ἀγαπητῶν παρακλήσεως ἀξιοῦσθαι, τοῦτο εὐεκα σκυθρωπῶν μὲν τι καὶ κατηφῆς, οὕτε λαλήσει καταδεχόμεθα (3), οὕτε οὐμὴν συμβουλευόμεν ὑποσχέιν τὰς ἀκοὰς τοῖς τοιοῦτοις τῶν λόγων. Τῆν δὲ χρεωστούμενην παράκλησιν ἀποπληροῦμεν, ἐν τῷ συμβουλευοί (4) τῇ κοσμοῦντι ὕμῶν, διὰ πρὸς ἐκείνων βλέπειν, διὰ τοῦ πρὸς ἀλλήλους ὄρεσθαι. Τοῦτο γὰρ εὐχόμεθα, ἕκαστον καὶ ἐκάστην τῶν βίῳ τοῦ μακαρίου μορφωθῆναι, ὥστε ὅταν ἀλλήλους ὄρετε, πληροφωρεῖσθαι ὕμεις, ὅτι τῷ ἐκείνου χαρακτῆρι ἐναντιοῦσθε. Μορφοῦσα τὴν ζωὴν ὕμῶν τὸ ἐκείνου καθαρόν, τὸ ἀόργητον, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ ἐνεργὴς φιλοσοφία (5), τὸ δὲ πρὸς τὸν θεὸν συντεταμένην τὴν ψυχὴν ἔχειν, τὸ μὴ πρὸς τὰς ἀπάτας τοῦ βίου τοῦτο μεταωρίζεσθαι (6) ἵνα ταῦτα ἐν ἀλλήλοις (7) βλέποντες, καὶ ἐκείνου μνημόσυνον ἐν αὐτοῖς ζωγραφῆσθε, καὶ οὕτε ἐκείνος, οὕτε ἡμεῖς ἐν ἀνάσῳ γενήσῃσθε. Ἐν γὰρ τῷ ἡμετέρῳ βίῳ κάκεινος ζῶν διαπαντὸς ἐπιδειχθήσεται, καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς ἀγαθῆς πολιτείας, τῆς τοῦ θανάτου κοινωνίας ἀλλοτρίας αὐτοῦ καταστήσεται. Ἐβρωμένους ὕμεις, ψυχῇ καὶ σώματι προκόποντας (8), ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὁ Κύριος σκεπάσει (9) μεμνημένους ἡμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς

angelorum chorus augetur. Hæc, inquam, atque alia ejusmodi, iis, qui ex Evangelii præscripto, conjectos in veritatem oculos habent gaudii ac lætitiæ argumentum existunt. Quoniam autem usus quidam et consuetudo hoc obtinuit, ut ob sanctorum virorum ex hac vita discessum et moerore afficiamur, et ab iis, qui chari nobis sunt, consolationem accipiamus; eam ob causam triste quidem ac moestum aliquid, nec loqui sustinemus, nec, ut hujusmodi sermonibus aures subjiciatis, auctores vobis sumus. At vero eo, quod debemus, consolationis munere fungimur, illud scilicet vos moentes, ut per nutum vestrum conspectum semper eum ante oculos propositum habeatis. Hoc enim optamus, ut quisque et quæque ad beati illius viri vitam sese componant, ita ut, dum vos invicem conspiciatis, illud vobis persuasum sit, vos ipsius notas ac formam interni. Vestram vitam informet ipsius puritas, lenitas, humilitas, actiosa philosophia, perpetua animi ad Deum contentio, nec ad hujus vitæ fraudes suspendi ac distrahi. Sic enim fiet, ut hæc alii in aliis perspicentes ipsius monumentum in vobis ipsis effingatis, nec aut ille, aut vos in morte sitis. Nam et ille in vestra vita perpetuo vivens ostendetur, et 195 vos rursum per probam et honestam vitæ rationem a mortis commercio alienos vos redditis. Sanos vos et incolumes, atque et animo et corpore proficientes, nostrique in precibus vestris memores, in Spiritus sancti virtute Dominus protegat.

ΣΑΘ'. ΕΠΙΦΑΝΙΩ (10).

Eriphanium quemdam ad amicitia certamen, ac litteris ultro citroque mittendis dimicandum, festivo prorsus juvenem provocat senex, seque Nestore nihilo spondet ignaviosem.

Νόμῳ προκαλοῦμαι ὅμῳν, τὸν κελούοντα τιμᾶσθαι πατέρα (11), τῷ κελούοντα διδάσκεισθαι παῖδας. Νῦν μὲν οὖν (12) ἐξηγουμαι σοὶ πρὸς τὰ κάλλιστα, καὶ ὅσον δεξιὰν φιλίας δέξου τὰ γράμματα. Εἰ δὲ ἀντεπιθεῖς (13), καὶ πολλάκις τοῦτο ποιεῖν βουλευθεῖς, ἴσως ποιήσεις καὶ γέροντα αἰχμητῆν, οὐδὲν τοῦ Νέστορος ἀγενέστερον.

ΣΜ'. ΜΕΛΕΤΙΩ (14).

Non absimilis argumenti est epistola, qua Meletium, studiorum aliquando socium, ad scribendum excitat; desideriam exprobrans, suam ipse fatetur, amicamque hortatur ut litteris deinceps ostendat quid illi sua cura sit amicitia.

Ὅστε ἐδεξάμην σου γράμματα (15) κώποτε, τοσοῦτος ἐξ οὗ χρόνος ἦδη, πῶς οἶαι, ποδῶν οὕτε

(1) Δι' αὐτοῦ τῶν τῶν. Sic iidem. In edit. δι' αὐτοῦ τῶν.

(2) Ἀφορμῇ. Vocem hanc addimus ex cod. 1405, et aliis pluribus auctoritatibus.

(3) Καταδεχόμεθα. Cod. δυνάμεθα.

(4) Συμβουλευοί. Ita cod., 1405, Montac., Morel. ac Combef. In edit. συμβουλεύειν.

(5) Ἐνεργῆς φιλοσοφία. Ita codex 2022, ac Combefsius qui sic verit. hunc locum: *Sirena et acris philosophia*. Editi *ἐνεργῆς*.

(6) Μεταωρίζεσθαι. Combef.: *Nec ad ejus sæculi fraudes animis offerri ac inolescere*.

(7) Ἐν ἀλλήλοις. Ita cod. Morel. ac Combef.

CCXXXIX. ΕΡΨΑΝΙΩ.

Lege legem provocho, ea nimirum quæ filios erudire jubet, eam quæ patri honorem habere imperat. Nunc igitur ad res præclarissimas ducem me tibi præbeo: ac velut amicitia dextram litteras nostras accipe. Quod si impetum contra facias, ac sæpe id facere in animum inducas, fortasse senem quoque pugnacem reddes, Nestore nihilo ignaviosem.

CCXL. ΜΕΛΕΤΙΩ.

Tanto jam tempore nec ulla a te litteras accepi, tametsi, ut putas, id expetens: nec ipse ad

sicque legit Bill. In edit. ἐν δόλοισι.

(8) Προκόποντας. Ita cod., Morel. ac Combef. Vitiose in edit. προκόπον.

(9) Σκεπάσει. Ita cod., Morel. ac Combef. In edit. σκεπάσει.

(10) Alias CIV. Scripta incerto tempore.

(11) Τιμᾶσθαι πατέρα. Cod. 1405, et Combef. πατέρα, parentes.

(12) Νῦν μὲν οὖν. Sic iidem. In edit. οὖν deest.

(13) Ἀντεπιθεῖς. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. ἀντεπιθεῖς.

(14) Alias CXLIII. Scripta incerto tempore.

(15) Σὺ γράμματα. Montac. et Morel. σου γράμμα.

te scripsi, minime dubio quin id etiam expetentem. O ingentem cessationem ac desidiam, ne dicam stuporem! Pene quoque nobis, quantum ad somnum atinet, Arganthonius rediit: ita diu dormivimus. Ubi nobis illa sodalitas? ubi communes sermones et cœtus, et dulcis ille ac perennis fons, unde hauriebamus? Equidem ipse ac exurgo et pulverem excuto, quemadmodum Achilles equi, serius id licet (vereor enim dicere), ac setam succutio. Ne me, queso, cavillari existimes. Tu vero equid amicitiam nostram cures, et litteris tuis conspiciamur fiet.

CCXLI. ABUGRIO.

Hanc epistolam extremis vitæ Gregorii diebus scriptam constat; quippe quam scripsit cum vix tantilla vitæ scintilla suppresset, ut spirare liceret. Abugrio fuit præcator.

Fama bonorum nuntia nobis memorare non intractit, te emicare stellarum instar, qui modo in hac, modo in illa barbarica oræ parte exoriaris: nunc stipendia militaria et annuus erogando, nunc in 196 regis conspectum cum splendido ornatu procedendo, Deum precamur ut tibi fausto, prout æquum est, conatu, ad summum evadas dignitatis gradum, utque contabescenti quandoque conspicius appareas: tanta enim vitæ nobis inest scintilla, quanta ad respirationem solum sufficiat.

CCXLII. PETRO.

Germanarum Gregorii epistolarum agmen claudit hæc, quam ad Petrum scripsit. Jam enim annis, senectute morboque fractus, e vita discessurus, metu ac sollicitudine discessus laborans, imminenter mortem exspectabat.

Diurno tempore alter ab altero remoti fuimus, atque nec mutuo conspectu nobis frui, nec per litteras colloqui contigit. Verum hanc disjunctionem corporum duntaxat, ac non item animorum esse confido. Nunc autem cum occasio se offert, et pietatem tuam saluto, et vicissim a te peto, ut pro nobis, qui et senectute, et morbo, et vitæ actæ, ac discessus e vita metu ac sollicitudine laboramus, preces ad Deum adhibeas.

CCXLIII. AD EVAGRIUM MONACHUM, DE DIVINITATE.

Legitur in scholiis, Iovianum esse contra hunc λόγος ἀμφιβάλλεται. Sciendum est hunc tractatum in dubium vocari, e forte, inquit Combef., quod paulo sit intricatior, nec his luminibus nitent, quibus Gregorii reliqua. Ego potius spurium existimem, sic abesse videtur omnes Gregorii characteres. Colb. tamen maximus, nulla censura aut observatione, integrum repræsentat. — Sic D. de Coisiac in notis; Pater autem D. Clemencet in argumento sic habet. — Epistola ad Evagrium, quæ inter orationes olim 45, non

(16) *ὄντι ἐπέσταλχα*. Ita cod. 1405, et Combef. In edit. ἐπέσταλχα. Mox, καὶ αὐτῷ. Supplendum videtur, αὐτῷ Combef., καὶ αὐτῷ σοι, sicque legit Bill., qui pro αὐτῷ proponit αὐτό.

(17) *Ἀργανθώνιος*. Arganthonius, rex Tartessiorum, cui Anacreon poeta centum et quinquaginta tribuit annos; trecentos vixisse volunt alii. Mox, pro εἰς ἕκτου λόγον, Montac. et Morel. legunt εἰς ἕκτον λόγον.

(18) *Ὁ θάσος*. Ita cod. 1405 et Par., sicque legitur videtur Bill. In edit. θέσος.

(19) Alias CCXLII. Scripta in extrema vita, et forte ann. 389.

(20) *Φανῆναι ποτε τηχομένῳ*. Hanc lectionem

ἐπέσταλχα (16), πείθομαι δὲ ὅτι καὶ αὐτῷ ποθοῦντα. Ὁ τῆς ἀργίας, ἵνα μὴ εἴπω τῆς ἀναληθούς! Μικρὸν καὶ ὁ Ἀργανθώνιος (17) ἤμην εἰς ἕκτου λόγον, οὕτως ἐκαθευθῆσάμεν. Πού μὲν ὁ θάσος (18) ἤμην ἐκεῖνος; πού δὲ οἱ κοινοὶ λόγοι καὶ σύλλογοι, καὶ ἡ γλυκεία πηγὴ καὶ ἀφθονος, ἀφ' ἧς ἠρμόμεθα; Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ διανοσταίμαι, καὶ τὴν κόνιν ἀποσείομαι, κατὰ τοὺς Ἀχιλλῶος ἵππους, ὅψι γούν (ὀκνῶ γὰρ εἶπειν), καὶ τὴν χαιτὴν ἀνακείομαι. Μὴ με κωμωθεῖν ὑπολάβετε. Σὺ δὲ εἰ τι μέλει τῆς ἡμετέρας φίλας, ἐξ ὧν ἐπιστολλεῖς δηλωθήσεται.

ΣΜΑ'. ΑΒΟΥΤΡΙΠΙ (19).

Διέττειν σε ὡς τοὺς ἀστέρας, ἄλλοτε κατ' ἄλλο μέρος τῆς βαρβαρικῆς ἀνίσχοντα, νῦν μὲν σιτηρέσια στρατιωτικὰ παρέχοντα, νῦν δὲ βασιλεῖ φαινόμενον μετὰ λαμπροῦ τοῦ σχήματος, ἡ τῶν ἀγαθῶν ἀγγελος φήμη ἀγγέλλουσα ἡμῖν οὐ διαλείπει. Εὐχόμεθα δὲ τῷ θεῷ κατὰ λόγον μὲν σοὶ προλοῦσαν τὴν ἐπιχείρησιν, ἐπὶ μέγα σε προελθεῖν ἀξίωμα, καὶ φανῆναι ποτε τηχομένῳ (20). Τοσοῦτον γὰρ μέτεστον ἡμῖν τοῦ βίου, ὅσον ἀναπνεῖν μόνον.

ΣΜΒ'. ΗΕΤΡΩ (21).

Πλεστον ἐμακρόναμεν ἀπ' ἀλλήλων, μήτε κατ' ἕβην πλησιάζαντες, μήτε δι' ἐπιστολῶν ὁμιλήσαντες. Θαῤῥῶ δὲ ὅτι σωμάτων ἵστί διαστάσις, ἀλλ' οὐ πνεύματος. Ἄλλὰ νῦν ὅτι καιρὸς, καὶ παραγορεύω σοι τὴν εὐλάβειαν, καὶ προσεύχεσθαι περὶ ἡμῶν ἀξιώ, καὶ γήρῃ, καὶ νόσῳ κλυμνόντων, καὶ ἀγωνίᾳ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκδημίας (22).

ΣΜΓ'. ΗΡΟΣ ΕΥΑΓΓΙΩΝ ΜΟΝΑΧΟΝ, ΠΕΡΙ ΘΕΟΤΗΤΟΣ (23).

quæ sensus postulare videtur, proponit Combef.; levi namque mutatione sibi textus coheret. In edit. τηχομεν. Hunc locum vertit Morel.: Deum precamur ut capta tua rationi consentaneo et felici progressu ad summum dignitatis gradum promoveat, utque videaris aliquando. Nos utique tabescimus; tantum enim vita nobis vitalis est, ut spirare solum liceat.

(21) Alias CLXXXVI. Scripta extremis diebus Gregorii.

(22) Καὶ τῆς ἐκδημίας. Cod. Pass. καὶ τῆς Ἐκδημίας.

(23) Alias Oratio XLV. Dubia, vel potius supposititia. — Περὶ Θεότητος. Colb. 3 addit μαθητῶν αὐτοῦ, discipulorum suum.

genuinus, sed supposititius est fetus. Fas sit dicere cum Petavio (25') : Ut enim germanam esse non putem, cogit tunc styli dissimilitudo, tum pedestris illius ac plebeius sermo, minimeque Nazianzeni elegantiam et granditatem redolens. Tillemonius quoque hanc epistolam non esse Gregorii existimat, nec elegantissimi styli oratoris redolere, imo ineptis rationibus vocibusque ipso indignis scelerare. Observat doctus Cotel. (24), epistolam ad Evargrium Theologo tribui in ms. Regio 1789 circa finem questionum Anastasii. Verum et in editis ejusdem Anastasii questionibus Basilio eadem ascribitur, multoque etiam probabilis in ms. itidem Regio 1472, itemque Casareo apud Lambertium 706 Gregorio Nysseno tribuitur, et tanquam illius laudatur ab Euthymio, Panoplicae prima parte, titulo secundo. A Gregorio Nazianzeno scriptam hanc non esse epistolam sat cum viris doctis affirmare. [Adde quod neque Nicetas eandem orationem tanquam Nazianzeni fetum agnovisse videtur, qui eam videlicet in suis commentariis praeterierit.]

Σφόδρα τε θαυμάζω καὶ λαὸν ἐκπλήττομαι τῆς Vebementer te suspicio, ac summo opere pruden-
θηραλότητος, κ. τ. λ. B tiam tuam admiror, etc.

Vide inter opera sancti Gregorii Nysseni mox edenda.

MONITUM IN SEQUEMTEM EPISTOLAM.

(GALLAND. Vet. Patr. Biblioth., t. VI.)

197 Sequentem epistolam Basilissae inscriptam ex amplissima Venetae S. Marci bibliotheca codice LXXXI, qui S. Gregorii Nazianzeni epistolas 231 continet, eruit V. C. Antonius Bongiovanni ac Latine redditam vulgavit anno 1734 in opere cui titulus: Memorie per servire all' Istoria letteraria d'Italia, t. IV, p. 11, p. 55. Est in codice epistola 186. De cuius quidem epistolae integritate nemo, ut videtur, jure ambigat, si sermonis in primis elegantiam sententiarumque gravitatem spectet. Neque novum praeterea Basilissae nomen apud Nazianzenum. Duo enim carmina funebria prostant inter ea quae in lucem extulit Muratorius, quorum alterum in Eusebium et Basilissam, alterum in Georgium Basilissae fratrem vides exarata (carm. otim 46 et 50, nunc 121, 122, p. 1159); ni proinde haud immerito quis conjiciat Basilissam carmine a Gregorio celebratam eandem cum illa esse cui epistola haec inscribitur. Ceterum Theologus eidem fortasse Basilissae scripserit ad quam ea ipsa tempestate aliam dedit epistolam Gregorius Nyssenus.

ΣΜΑ'. ΒΑΣΙΛΙΣΣΗ

Εἰ μὴ περιττὸν τὴν πονοῦσαν ἕξειραι πρὸς πάνους, C οὐκ ὀκνήσω, τῆς κοινῆς ἕνεκεν ἀσφαλείας, ὅπως ἂν δύνωμαι, τὴν σὴν ἐπιβρόσαι προθυμίαν, οὐ κατὰ προσθήκην ἑτέρων τινῶν, ἣ ἔξῃων παραγγελμάτων, ἀλλὰ πρὸς ὑπόμνησιν τῶν ἡμῖν τε πολλῶν εἰρημῶν, καὶ σοὶ συνήθως ἐκπονομένων. Ταῦτα δὲ ἔστιν· ἄγειν τὴν ψυχὴν τῶν λυπηρῶν ἀνωτέραν τῇ περὶ τὰ κρᾶτιστα διατριβῇ, ἀποκρίνειν τῆς διανοίας πᾶν, ὅσον ἀρετῆς ἄλλοτριον, καὶ τῆς σῆς ἀνάξιον γνώμης, συνταίφειν αὐτὴν πρὸς εὐσέθειαν καὶ πᾶσαν εὐκοσμίαν, λεπτόναι τὸν νοῦν εἰς τὸ μὴδὲν μῆτε δέχεσθαι μῆτε φρονεῖν ἀνεξέταστον, κρατύνειν τὴν φρόνησιν κατὰ πάντα καιρῶν, καὶ πάντα τρόπων τῷ προσομιλεῖν ἂν ταῖς τῶν προλαβόντων ὑποθήκαις ὁσίω, προτάττειν πάσης ἀπευθείας καὶ φιλίας τὴν πρὸς τοὺς οικείοις καὶ ἕξῃους δικαιοσύνην, συνοικοῦν ἔχειν καὶ συνόμιλον πάντοτε τὴν σωφροσύνην, ἐρριζωμένην εὐλακρῶς τῇ ψυχῇ, καὶ παγίως ἰδρυμένην, μὴ συμμεταβάλλειν τὸν τρόπον ταῖς ἀνωμαλίαις τοῦ βίου καὶ μεταβολαῖς. Οὕτε γὰρ ἐν πενίᾳ τὸ φρόνημα τοῦ βίου συστέλλειν εὐπρεπῆς, οὕτε ἐν περιουσίᾳ μέγα φρονεῖν ἀσφαλές· διὸ δὴ κρᾶτιστον ἀσκεῖν ἐν μὲν τοῖς τέρπουσι τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τοῖς λυπηροῖς τὴν καρπερίαν, ἀμνημονεῖν τῆς παλαιᾶς περιουσίας, αἰτεῖν τὴν αὐτάρκειαν, στέργειν τὸ δίδόμενον, ἐπιπίζειν τὸ βέλτερον, καὶ φέρειν πρῶτος τὴν τοῦ σώματος ἀβρωσίαν, ἐπὶ μὴδὲν μεμψιμοιεῖν, μηδὲ σχετιάζειν, ἀλλ' εὐχάριστον εἶναι περὶ τὴν Πρόνοιαν, ὅση εἴη, καὶ κρῦπτειν πολλῶν τὰς αἰτίας τῶν γινόμενων, ἀλλ' οὐκ ἀμελεῖν τοῦ πρὸς ἀξίαν, πρὸς ἣν ἀποδιδοῦσα (24') λογίζου πρὶν ἐξεστειν τὸ λεκτέον,

(25') Petav. tom. I Dogm. Theol. c. 6, § 3, p. 137.

(24') Tom. III Monument. Eccles. Graec. in not., p. 550.

CCXLIV. BASILISSAE.

Ni supervacaneum videatur te vitro jam laborantem ad labores incitare, tuum in hanc rem alacere studium pro virili confirmare communis utilitatis gratia non recusabo: non alia quidem plane nova tibi monita tradens, sed ea commemorans, quae saepe diximus, in quibus exercere te maxime consuevisti. Ea sunt: animum afflictionibus superiore constituitere, magnanimis in rebus versando: secernere a mente tua quiddid in virtute sit alienum, animoque tuo prorsus indignum: temetipsam ad pietatem et moderationem omnem componere: tuam acuere mentem, ne quid amplectatur, neve quid cogitet, quod non fuerit antea bene discussum: te tuumque animum omni tempore et modis omnibus confirmare, sanctorum qui D nos praecessere, monita contemplan-do: odio et amicitiae omni praeferre justitiam aequitatemque in tuos et extraneos: temperantiam 198 incessanter colere, quae solida in animam radices agat, eique firma et fixa semper haereat: non committere, ut ad hujusce vitae vicissitudines immutationesque simul immutentur et mores. Nam cum in paupertate ac miseria frangi animum turpe est, tum rerum omnium affluentibus copiis insolenter efferri, minime tutum. Quam ob rem pulcherrimum est secundis in rebus exercere continentiam et moderationem: in adversis contra pra se ferre patientiam atque constantiam. Veteris praeterea abundantiae oblivisci decet: quater quantum victi sat esse possit; oblati acquiescere; sperare meliora; patienter ferre corporis infirmitates; nulla

(24') Ἀποδιδοῦσα. Fortasse legendum ἀποδέλ-
πουσα. BONGIOVANNI.

de re conqueri, neque dolere, sed Providentiæ, A και πρὸ τοῦ πράξει τὸ πρακτικόν· οὕτω γὰρ ὄ
 quantalacunque domum sit, gratias agere; tegere ἔ
 sæpe causas eorum, quæ fiant; minime vero ne- E
 gligas, quod tuæ dignitatis sit, ad quam fac respi- ἔ
 cias, antequam quidquam dicas aut agas. Ita enim ἔ
 fiet, ut nullius te dicti neque facti unquam poni- ἔ
 teat. Velim sic existimes te non externis indumen- ἔ
 tis decorari. Genuinas ac solidas opes habeto, pau- ἔ
 carum rerum indigentiam atque frugalitatem. So- ἔ
 lidæ quippe divitiæ non in eo sitæ sunt, quod multa ἔ
 possideas; sed in hoc, quod rebus multis non ἔ
 egeas. Hoc enim in te ipsa est; illud in rebus ἔ
 externis. Fac autem componas æquitate, mores ἔ
 modestia, linguam breviloquentia; atque ita cura, ἔ
 ut omnes caput operimentis, supercilia contractio- ἔ
 ne, oculos modesto intuitu, ora decenti sermone, ἔ
 aures honesti dumtaxat sermonis auditu; totam ἔ
 denique faciem eo colore, qui veredundiam præ se ἔ
 ferat. In omnibus autem et per omnia fac temet ἔ
 ipsam intactam custodias, uti rem pretiosam. ἔ
 Ornamentum enim mulierum proprium, eisque ἔ
 maxime conveniens est sanctimonia, castitas atque ἔ
 modestia. Delicias pulcherrimas simul et comparatu ἔ
 facillimas ducito frugalem victum; hic enim ἔ
 cum ipse per se laudabilis est, tum ad moderate ἔ
 vivendum optabilis, tum salutis maxime conferens, ἔ
 et reliquæ temperantiæ et modestiæ rectæque disciplinæ non inutilis.

MONITUM

DE SANCTI GREGORII TESTAMENTO

199-200 Prodiit primum Græce Testamentum istud anno 1583, Barnabæ Brissonii cura, lib. vii *De formulis*, pag. 760. J. vero Sirmondus, duos nactus antiquissimos Vaticanæ bibliothecæ codices, idem Testamentum Græce accuratius et Latine redditum vulgavit. Suis etiam *Annalibus* inseruit Baronius (25), ab objectionibus vindicatum, scholiisque illustratum. Sunt tamen qui dubitent an sincerum sit Gregorii monumentum. Hos inter Andreas Rivetus (25*), ex heterodoxis. « Id sane mihi mirum visum est, inquit, si illud sit Gregorii Testamentum quod theologus tantus, et vir adeo sanctus, in postremæ voluntatis testatione, ne verbo quidem attigerit vitam anteaquam, fidem et dogmata quæ docuerat, in genere saltem non confirmaverit, illo præsertim turbulentissimo tempore, neque animam suam Deo commendaverit de temporalibus suis bonis sollicitus. In quo etsi eluceat sollicitudo ejus erga pauperes non vulgaris, in tanti tamen episcopi Testamento aliud quid non injuria circumspiciet lector requisiverit. » Hactenus Rivetus. Sunt etiam ex nostris, qui an legitimum sit Testamentum dubitent. « Nullus tamen dubitandi locus, ut ait vir doctissimus Tillemontius; nullæque objiciuntur rationes, quæ non levi opera possint refutari. » Quod autem annum et diem hujus Testamenti spectat, die 31 mensis Maii anni 382 conditum fuisse videtur, cum adhuc Constantinopolitanæ Ecclesiæ præseset Gregorius, siquidem subscripsit: *Gregorius episcopus catholice Constantinopolis Ecclesiæ.*

(25) Tom. IV, p. 592, ad an. 389.

(25*) *Critic. sacr. specimen*, p. 363.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΙΣΘΝ ΤΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΜΕΤΑΓΡΑΦΗΝ ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΧΕΤΥΠΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ, ΕΝ ᾧ ΚΑΙ ΙΔΙΟΧΕΙΡΟΙ ΥΠΟΓΡΑΦΑΙ ΕΩΖΟΝΤΑΙ
ΥΠ' ΑΥΤΟΥ ΤΕ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΟΓΡΑΨΑΝΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ.

SANCTI GREGORII THEOLOGI

EXEMPLUM TESTAMENTI

DESCRIPTUM EX ARCHETYPUM EXEMPLARI, IN QUO PROPRIE MANUS SUBSCRIPTIONES EXSTANT, TAM
IPSIS QUAM TESTIUM QUI SUBSCRIPSERUNT.

Ἐπιτομή Φλαβίου Εὐχερίου καὶ Φλαβίου Εὐα- A 201 Flavio Eucherio et Flavio Evagriō, viris cla-
ργίου, τῶν Λαμπροτάτων, πρὸ μιᾶς Καλανδῶν
Ἰανουαρίων.
riusissimis, consulis, pridie Kalendas Januarias.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Κωνσταντινῶν πόλει, ζῶν καὶ φρονῶν, καὶ ὀγιεὶ γνώσει, καὶ ἐββωμένους τοὺς λογισμοὺς, διεθέμην τὴν Διαθήκην μου (26) ταύτην· ἣν καλεῖται καὶ βούλομαι εἶναι κυρία καὶ βεβαία ἐπὶ παντὸς δικαστηρίου καὶ πάσης ἐξουσίας. Ἡδὴ μὲν (26') γὰρ τὴν ἑμαυτοῦ γνώμην κατέστησα φανεράν, καὶ πᾶσάν μου τὴν οὐσίαν καθιέρωσα τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ κατὰ Ναζιανζῶν, εἰς τὴν τῶν πτωχῶν διακονίαν, τῶν ὑπὸ τὴν προσηρμημένην Ἐκκλησίαν. Διότι καὶ τρεῖς προεστηράμην πτωχοτρόφος εἶναι, κατὰ ταύτην μου τὴν προαίρεσιν· Μάρκελλον τὸν διάκονον καὶ μονάζοντα, καὶ Γρηγόριον τὸν διάκονον, τὸν ἐκ τῆς οἰκίας μου γενόμενον, καὶ Εὐστάθιον τὸν μονάζοντα, τὸν καὶ αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας μου γενόμενον. Καὶ νῦν δὲ τὴν αὐτὴν συνείδησιν τῇ ἀγίᾳ Ἐκκλησίᾳ τῇ κατὰ Ναζιανζῶν φυλάττων, ἔχομαι τῆς αὐτῆς προαιρέσεως. Ἐάν οὖν συμβῆ με τελεῖ τοῦ βίου χρῆσασθαι, ἔστω μου κληρονόμος ὁ προσηρμημένος Γρηγόριος ὁ διάκονος καὶ μονάζων, ὁ γενόμενος ἐκ τῆς οἰκίας μου, ὃν πάλαι ἠλευθέρωσα, ἐξ ὀλοκλήρου πάσης μου (27) τῆς οὐσίας, κινήτης τε καὶ ἀκινήτου, τῆς πανταχοῦ μου ὑπαρχούσης· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἑστώσάν μου ἀποκληρονόμοι. Οὕτω μέντοι, ὥστε αὐτὸν πᾶσάν μου τὴν οὐσίαν, κινήτην τε καὶ ἀκινήτου, ἀποκαταστήσαι τῇ ἀγίᾳ (28) καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ ἐν (29) Ναζιανζῶν, μὴδὲν τὸ παράπαν ἐπιεξιόμενον (30), πλην ὡς ἂν ἐν ταύτῃ τῇ Διαθήκῃ μου τίσιν ἰδικῶς καταλίπω, λεγάτω ἢ φιλοκομιέσσω χάριν· ἀλλὰ πάντα, ὡς προείπον, ἀκριβῶς ἀποσώσαι τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔχοντα τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ εἰδῶτα, ὅτι εἰς διακονίαν τῶν πτωχῶν τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας προσέταξα πᾶσάν μου τὴν οὐσίαν προσχωρήσαι, καὶ ἐπὶ τούτῃ αὐτὸν ἐνεστηράμην κληρονόμον, ὥστε εἰ αὐτοῦ τῇ Ἐκκλησίᾳ πάντα ἀπαραιεῖται ἀποσωθῆναι.

Gregorius episcopus catholicæ Constantinopolis Ecclesiæ, vivens ac prudens, sanoque iudicio, et integris animi sensibus, condidi hoc Testamentum : quod quidem jubeo et volo in quovis foro, et quavis potestate ratum ac firmum esse : jam enim mentem meam declaravi, omnemque meam substantiam catholicæ Nazianzi Ecclesiæ consecravi, ad pauperum, qui sub eadem sunt Ecclesia, ministerium. Qua etiam de causa tres juxta hanc meam voluntatem alendis pauperibus curatores institui, Marcellum diaconum et monachum, Gregorium item diaconum, qui fuit e familia mea, et Eustathium monachum, qui et ipse fuit e domo mea. Nunc vero eundem animum retinens erga sanctam Ecclesiam Nazianzenam, eodem persto in proposito. Cum igitur contigerit me ex vita decedere, hæres meo esto prædictus Gregorius diaconus et monachus, domesticus quondam meus, quem pridem manumisi; et una universa substantia mea, mobili et immobili, ubicunque ea mihi sita est. Cæteri omnes, exheredes mihi sunt. Ita quidem, ut ipse meam omnem substantiam, mobilem et immobilem, sanctæ catholicæ Nazianzi Ecclesiæ restituit, nihil penitus subducens, præterquam quæ hoc Testamento quibusdam privatim reliquero, legati aut fidei commissi gratia : sed omnia, ut prædixi, diligenter 202 servet Ecclesiæ, Dei timorem præ oculis habens, sciensque jam a me decretum, uti omnia mea illius Ecclesiæ pauperum ministerio cedant : in eamque rem se institutum hæredem, ut per ipsum Ecclesiæ omnia sine fraude conserventur.

(26) *Μοῦ.* Hæc vox deest in cod. Chig.
(26') *Ἡδὴ μὲν.* Forte cum profectus est Constantinopolim.
(27) *Πάσης μου.* Cod. Chig. πάσης μοι.

(28) *Ἄγία.* Cod. Chig. addit καί.
(29) *Ἐν* deest in cod. Chig.
(30) *Ἐπιεξιόμενον.* Cod. Chig. ὑπεξιόμενον.

Servos quoscunque vel mea voluntate, vel beatissimorum parentum meorum mandato manumisi: hos omnes nunc etiam liberos manere volo, et peculia sua ipsis absque ullo impedimento firma permanere. Volo præterea hæredem meum, Gregorium diaconum, una cum Eustathio monacho, ambos olim e domo mea, possidere prædium Arianzenum, quod ex Rhagini bonis ad nos pervenit. Gregales vero equas et oves, quotquot jam ipsis præsens dari jussi, quarumque proprietatem ipsis ac dominium tradidi, has ipsis quietas manere volo, jure domini. Per præceptionem item Gregorium diaconum, et hæredem meum, qui mihi fideliter ministravit, privato jure domini habere volo aureos numero quinquaginta. Russianæ virginis venerandæ, propinquæ meæ, certa quadam in annos singulos dari jussi, unde liberaliter vivat; quæ quidem omnia eidem, quemadmodum præscripsi, volo ac jubeo quotannis sine mora præstari. De habitatione autem tum quidem nihil propterea statui, quod nescirem ubinam ipsa degere mallet. Nunc vero, et hoc volo, quocunque ipsa loco elegerit, parari ei domum ingenuæ congruentem, ad honestam virginis habitationem: quam utique domum sine interpellatione habebit ipsa in usumfructuam, quoad vixerit: postea vero restituet Ecclesiæ. Addi præterea eidem volo puellas duas, quas ipsa elegerit: hoc nimirum pacto, ut cum ea morentur puellæ usque dum vivet: et si quidem illis ita visum fuerit, liceat ipsi libertate eas donare, sin minus, et ille quoque ad Ecclesiam pertineant. Theophilum puerum, qui mecum manet, jam manumisi. Volo autem ei nunc etiam dari legati nominæ nummos quinque. Eupraxium vero ejus fratrem liberam esse volo, eique legati nomine dari nummos aureos quinque. Volo præterea Theodosium notarium meum liberum esse, eique legati nomine dari aureos nummos quinque. Alypianam filiam meam dulcissimam (cæterarum enim Eugenias 203 et Nonnæ, exigua ratio ducenda est, uti quarum vita reprehensione non vacat) veniam mihi dare volo, quod nihil possim ipsi relinquere, quippe qui omnia jam pauperibus destinavi, aut potius beatissimis parentibus, qui ita polliciti erant, obsecutus sum; quorum voluntatem irritam reddere nec sanctum nec tutum arbitror. Quoscunque tamen ex beati fratris mei Cæsarii rebus in veste serica, aut linea, aut burichaliis supersunt, hæc ad ipsius liberos pertinere volo; et nulla in re ipsam vel sorores ipsius molestas

(31) Οὗς doest in cod. Chig.

(32) Μακαριωτάτων. Cod. Chig. μακαρίων.

(33) Ἀριανζοῖς. Cod. Chig. Ἀριανζῶ.

(34) Ἐλευθερίως. Cod. Chig. Ἐλευθερίας.

(35) Ἐν οἷῳ ἄν. Cod. Chig. ἐν οἷῳ ἂν.

(36) Τὴν μου θυγατέρα Ἀλυπιανῆν, Alypianam filiam meam. Nihil magis certum ac exploratum ex omnibus Gregorii rebus gestis videri potest, ut cum Baroulo loquar, quam ipsam perpetuam coluisse virginitatem. Filiam igitur non habuit. Sic tamen

Τοὺς οὖν οὐκείας, οὗς (31) ἠλευθέρωσα, εἴτε ἐξ ἐμῆς προαιρέσεως, εἴτε ἐξ ἐντολῶν τῶν μακαριωτάτων (32) γονέων μου, τοὺτους πάντας βούλομαι καὶ νῦν ἐπὶ ἔλευθερίας μῆναι, καὶ τὰ πεκοῦλια αὐτοῖς πάντα μῆναι βεβαίως καὶ ἀνενόηλητα. Ἐπι βούλομαι κατασχέειν τὸν κληρονόμον μου Γρηγόριον τὸν διάκονον, ἅμα τῷ μονάζοντι Εὐσταθίῳ, τοὺς γενομένους ἐκ τῆς οὐκίας μου ποτὲ, κτήμα ἐν Ἀριανζοῖς (33), τὸ ἐκ τῶν Ἐγγίνων καταλθὼν εἰς ἡμᾶς. Τὰ δὲ φορέδια, καὶ τὰ πρόβατα, ὅσα ἔδωκε αὐτῶν παρὼν ἐκλήυσα δοθῆναι, ὧν καὶ τὴν νομίην αὐτοῖς καὶ τὴν δεσποτείαν παρῖδωκα, ταῦτα μῆναι αὐτοῖς ἀνενόηλητα βούλομαι δεσποτείας δικαίῳ. Ἐπι δὲ ἐξαίρετως Γρηγόριον τὸν διάκονον καὶ κληρονόμον μου, γνησίως ὑπερηφανιά μοι, βούλομαι κατασχέειν ἰδίῳ δεσποτείας δικαίῳ χριστιανούς τὸν ἀριθμὸν πενήντα. Τῇ αἰδοσιμωτάτῃ παρθένῳ Ρουσιανῇ, τῇ συγγενεῖ μοι, ῥητὰ ἐκέλευσα καθ' ἕκαστον ἔτος διδοῦσα πρὸς τὸ ἐλευθερίως (34) αὐτῇ διαγίεν· ἅπερ βούλομαι καὶ κελύου πάντα κατὰ τὸν τύπον, ὃν προστάξα, ἀνυπερβέτως αὐτῇ διδοῦσα καθ' ἕκαστον ἔτος. Περὶ δὲ οὐκείσεως αὐτῆς, τότε μὲν οὐδὲν διαταξάμην, καὶ εἰδὼς πῶ μᾶλλον ἀρεστόν ἐστιν αὐτῇ διαγίεν· νῦν δὲ καὶ τοῦτο βούλομαι, ὥστε, ἐν οἷῳ ἂν (35) ἐπιλέξηται χωρὶς, κατασκευασθῆναι αὐτῇ οὐκίαν ἐλευθέρα πρόπουσαν, εὐσχημον διαγωγῇ παρθένου· ἥνεκερ οὐκίαν ἔξει δηλαδὴ ἀνενοήλητως εἰς χρῆσιν καὶ καρπίαν μέχρι βίου ζωῆς, μετὰ δὲ ταῦτα ἀποκαταστήσει τῇ Ἐκκλησίᾳ. Προσθεθῆναι δὲ αὐτῇ βούλομαι καὶ δύο κόρας, ἃς αὐτῇ ἐπιλέξηται, οὕτω μέντοι, ὥστε αὐτῇ παραμείναι τὰς κόρας μέχρι τοῦ τῆς ζωῆς αὐτῆς χρόνου. Καὶ εἰ μὲν αὐτάς εὐχαριστήσῃ, ἔξειται αὐτῇ ἔλευθερία αὐτάς τιμῆσαι· εἰ δὲ μὴ, καὶ αὐτάς διενεργεῖν τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ. Θεόφιλον τὸν παῖδα τὸν παραμεινοντά μοι, ἔδωκε ἠλευθέρωσα. Βούλομαι οὖν αὐτῷ καὶ νῦν δοθῆναι λεγάτου χάριν, νομισματα ε'. Εὐπράξιον δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ βούλομαι ἠλευθερον εἶναι, καὶ δοθῆναι αὐτῷ λεγάτου λόγῳ χρυσῶ νομισματα ε'. Ἐπι βούλομαι Θεοδοσίον τὸν νοτάριον μου ἠλευθερον εἶναι, δοθῆναι δὲ αὐτῷ καὶ λεγάτου λόγῳ χρυσοῦ νομισματα ε'. Τὴν γλυκυτάτην μου θυγατέρα Ἀλυπιανῆν (36) τῶν γὰρ ἄλλων, Εὐγενίας (37) τε καὶ Νόννης, ὀλίγος λόγος, ὧν καὶ ὁ βίος ἐπιληψίως ἐστὶ) βούλομαι συγγνώμην ἔχειν μοι, εἰ μηδὲν αὐτῇ καταλιπεῖν κύριος ἐγενόμην, πάντα προεπαγγελιάμενος τοῖς πτωχοῖς, μᾶλλον δὲ τοῖς μακαριωτάτοις γονεῦσιν ὑποσχόμενος ἀκολούθησας, ὧν ἀθετήσαι τὴν γνώμην οὐδ' ὄσιον, οὐδ' ἀσφαλὲς ἔγνομαι. Ὅσα μέντοι ἐκ τῶν τοῦ μακαρίου μου ἀδελφοῦ Καισαρίου πραγμάτων, ἐν ἐσθῆτι σιρικῇ ἢ λιγῇ, ἢ ἑραῖ, ἢ βουρικαλοῖς περι-

vocat Alypianam, quæ filia erat Gorgoniae sororis suæ.

(37) Τῶν γὰρ ἄλλων, Εὐγενίας, etc. Cod. Chig. Εὐγενίας, Cæterarum enim, Eugenie et Nonne, exigua ratio ducenda est. Mirum forte videri possit Gregorium turpitudinem sempternam publicis tabulis inurere affluibus suis. Sic postea Gregorius Magnus coram frequenti populo Gordianæ virginis amicæ suæ lapsam narrare veritus non fuit. Viri sancti suos, si quando impii sunt, despiciunt.

λλειπεται, ταυτα διαφerein τοις τέκνοις αυτης βου-
λομαι, και εν μηδενι, μητ' εκεινην, μητε τας αδελφας
αυτης ενοχλειν, μητε τω κληρονομω μου, μητε τη
'Εκκλησια. Μελετιος ο γαμβρος (38) μου, το κτημα
το εν 'Απηναικωσφ το εκ των Ευφημίου, ιστω κακως
κατέχων. Και υπέρ τουτου και πρότερον επείσειλα
πολλάκις τω Ευφημίου, ανανήρην αυτω καταγι-
νώσκων, ει μη το ταυτου αναρρύσαιτο. Καλ νυν μαρ-
τούραμαι πάντας και αρχοντας και αρχόμενους, οτι
αδικείται ο Ευφημιος· χρη γάρ Ευφημιω αποκατα-
στήναι το κτημα. Την ώνην του χωριου Κανοτάλων
τω αιδεσιμωτάτω υιω τω επισκοπω 'Αμφιλοχίω
αποκαταστήναι βούλομαι. 'Εστι γάρ εν τοις χαρτοις
ημών, και πάντες ισασιν, οτι και το συνάλλαγμα
έλυθη, και την τιμήν απέλαθον, και την νομήν και
δεσποτειαν του κτήματος πάλαι παρέδωκα.

Ευαγρίω τω διακόνω πολλά μοι συγκαμέντοι και
συνεκφροντίσαντι, διά πλείων εν την εννοιαν παρα-
στήσαντι χάριν ομολογώ και επί Θεου και επί
ανθρώπων. Καλ τοις μείζονσι μόν αυτών ο Θεός άμεί-
φεται· Ισα δε μηδε τα μικρά της φίλιας σύμβολα
παρ' ημών έλλειπη, βούλομαι αυτω δοθηναι κάμα-
σον (39) εν, σιγάρην εν, πάλλια β', χρυσά νομί-
σματα λ'. Όμοιος και τω γλυκυτάτω συνδικόνω
ημών Θεοδούλω τω ημών αδελφω δοθηναι βούλομαι
κάμασον εν, σιγάρην β', των εν τη πατριδι, χρυσά
νομίσματα κ' εκ του εν τη πατριδι λόγου. Ήλαφω
τω νοταρίω εύτερωσφ εντι (40), και καλώς ημεις
αναπαύσαντι δι υπερρηθησασ χρόνον, βούλομαι δοθί-
ναι κάμασον εν, σιγάρην β', πάλλια γ', σιγα-
λιώνα (41), εν τη πατριδι χρυσά νομίσματα κ'.

Ταύτων μου την διαθήκην κυριαν και βεβαιαν
ελπει βούλομαι επί παντός δικαστηριου και πάσης
έξουσιας. Εί δε και ως διαθήκη μη ισχύσειεν, εις
βούλησιν, ειτ' ούν (42) κωδικέλλων, αυτην ισχύειν
βούλομαι. Ό δ' επιχειρών αυτην ανατρέπειν, δώσει
λόγον εν ημέρα κρίσεως, και εξει τον λόγον.

Πρός τοννομα του Πατρος, και του Υιου, και του
αγιου Πνεύματος.

Γρηγόριος επίσκοπος της καθολικής 'Εκκλησίας
της εν Κωνσταντινου πολιε, αναγούς την διαθήκην,
και άρεσθεις πάσι τοις γεγραμμένους, υπέγραφα
χειρ' έμην, και ισχύειν αυτην κελίω και βούλομαι.

'Αμφιλόχιος επίσκοπος της καθολικής 'Εκκλησίας
της εν 'Ικονίω, παρών τη διαθήκη τω αιδεσιμωτάτω
επισκοπω Γρηγορίω, και παρακληθείς παρ' αυ-
του (43), υπέγραφα χειρ' έμην.

Όπτιμος επίσκοπος της κατά 'Αντιόχειαν καθο-
λικής 'Εκκλησίας, παρών διαθεθένω (44) τω αιδε-

esse, vel heredi meo, vel Ecclesie. Meletius gener
meus sciat se prædium Apenzinensium, quod Eu-
phemii fuerat, mala fide possidere: de quo qui-
dem et jam antea scripsi scripsit Euphemio, igna-
vie cum condemnans, nisi sua recuperaret. Et
nunc testor omnes magistratus, et qui sub' ma-
gistratu sunt, injuriam fieri Euphemio: oportet enim
prædium Euphemio restitui. Emptionem fundi Ca-
notalorum reverendissimo filio episcopo Amphilo-
chio redintegrari volo. Constat enim ex chartis
nostris, idque sciunt omnes, quod et solutus fue-
rit contractus, et pretium receperim, proprietate-
tenque ac dominium possessionis jam pridem tra-
diderim.

B Evagrio diacono, qui multorum mecum laborum
et curarum particeps, in multis suam mihi bene-
volentiam commendavit, gratiam habeo coram Deo
et coram hominibus. Ac majora quidem ipsi Deus
retribuet. Ne vero parva etiam amoris symbola
prætermittamus, volo ei dari camasum unum, tu-
nicam unam, pallia duo, aureos nummos triginta.
Similiter dulcissimo cœndiacono nostro et fratri
Theodulo dari volo camasum unum, tunicas duas
ex iis quæ sunt in patria, aureos viginti ex patriæ
item rationibus. Elaphio notario, qui et bene mo-
ratus est, et, quo tempore fuit in obsequio, belle
nos refocillavit, dari volo camasum unum, tunicas
duas, pallia tria, sigillionem, in patria nummos
acreos viginti.

C Hoc meum testamentum ratum ac firmum esse
volo in omni iudicio et 264 quomodocumque.
Quod si tanquam testamentum vim non habuerit,
tanquam voluntatem ipsam, seu codicillum, va-
lere volo. Qui vero ipsum evertere tentaverit, ra-
tionem reddet in die iudicii, et penam sustinebit.
In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

Gregorius episcopus catholice Constantinopolis
Ecclesie relegi testamentum, et omnia probans
subscripsi manu mea, et vim obtinere volo ac
jubeo.

Amphilochius episcopus catholice Iconii Eccle-
siae interfui testamento reverendissimi episcopi
Gregorii, et eo rogante subscripsi manu mea.

Optimus episcopus catholice Antiochenæ Eccle-
siae interfui, cum reverendissimo episcopo Gre-

(38) Γαμβρός. Vox illa ex Græco Latine reddita,
gener est, et hic est vocis hujus frequentior usus.
Verum lingua Græce peritissimi, ut Henricus Ste-
phanus, Bouleus, etc., profertur γαμβρός inter-
dum quemlibet affinem significare. Imo vero et
apud Latinos eadem est vis hujus vocis gener. Ju-
stinus, Hist. lib. xviii, virum sororis generum ap-
pellat. Itaque non proprie generum, sed Gorgonii
affinem, qui forte Eugeniam vel Nonnam Gorgoniae
sororis suae filiam uxorem duxerat, fuisse Mele-
tium existimare debemus

(39) Κάμασον. Cod. Chig. κάμοσον.

(40) Εύτερωσφ εντι. Cod. Chig. εύτερωσφ εντι.

(41) Σιγαλιώνα. De Sigillione apud Trebellum
Pollionem in Claudio fit mentio. In eo testamento
voces sunt, quibus vestimenta significantur, ut
Camosum, vel Comasum, quæ ob nimiam antiqui-
tatem inter exoticas abierunt.

(42) Είτ' ούν. Cod. Chig. ήγουν.

(43) Παρ' αυτου. Cod. Chig. οτ' αυτου.

(44) Διαθεθένω. Cod. Chig. διαθεμένω.

gorius, testamentum suum, ut supra scriptum est, disponeret, et eo rogante subscripsi manu mea.

Theodosius episcopus catholicæ Idæ Ecclesiæ præsens testamento reverendissimi episcopi Gregorii, et ab eo rogatus subscripsi manu mea.

Theodulus episcopus sanctæ catholicæ Apameæ Ecclesiæ, præsens, et cætera.

Hilarius episcopus catholicæ Isauriæ Ecclesiæ, præsens, et cætera.

Themistius episcopus sanctæ catholicæ Adrianopolis Ecclesiæ, præsens, et cætera.

Cledonius presbyter catholicæ Iconii Ecclesiæ, præsens, et cætera.

Joannes sanctissimæ Nazianzi ecclesiæ lector et notarius, exemplum divini Testamenti, quod in sanctissima ecclesia mea reconditum est, sancti et illustris ac Theologi Gregorii, exscripsi et edidi.

(45) Ἀγίας. Deest in cod. Chig.

(46) Θεμιστιος... παρών. Cod. Chig. παρῆμην ἐν τῇ διατυπώσει τοῦ αἰθεσιμωτάτου Γρηγορίου, καὶ

συμωτάτῳ Γρηγορίῳ ἐπισκόπῳ κατὰ τὰ προγεγραμμένα, καὶ παρακληθεὶς παρ' αὐτοῦ, ὑπέγραφα χειρὶ ἐμῇ.

Θεοδόσιος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἰδῆ, παρὼν τῇ διαθήκῃ τοῦ αἰθεσιμωτάτου ἐπισκόπου Γρηγορίου, καὶ παρακληθεὶς παρ' αὐτοῦ, ὑπέγραφα χειρὶ ἐμῇ.

Θεόδουλος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας (45) καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς κατὰ Ἀπάμειαν, παρὼν, καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἰλᾶριος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας; τῆς κατὰ Ἴσαυριαν, παρὼν, καὶ τὰ ἐξῆς.

Θεμιστιος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς κατὰ Ἀδριανούπολιν, παρὼν (46), καὶ τὰ ἐξῆς.

Κληδόσιος πρεσβύτερος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας; τῆς ἐν Ἰκονίῳ, παρὼν, καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἰωάννης ἀναγνώστης καὶ νοτάριος τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας Ναζιανζοῦ, πεποιητὴς τοῦ ἱεροῦ τῆς θείας διαθήκης τῆς ἀποκειμένης ἐν τῇ κατ' ἐμὲ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, τοῦ ἀγίου καὶ ἐνδόξου καὶ θεολόγου Γρηγορίου, ἐκδόδωκα.

παρκληθεὶς παρ' αὐτοῦ ὑπέγραφα χειρὶ ἐμῇ, *præsens sui in testamento reverendissimi Gregorii, et eo rogante suscripsi mea manu.*

MONITUM

DE SANCTI GREGORII POEMATIBUS.

205 Pluribus causis ad condenda poemata inductus fuit sanctus Gregorius. Præcipua hæc est, quam exponit scribens ad Cledonium (epist. cī, alias orat. lī), ut scilicet veritatem tueretur adversus Apollinaristas, qui errores suos carminum a se scriptorum ope disseminabant. Alias enarrat in poemate *de versibus suis* (libro II, sectione I, poemate 37, alias 162 apud Billium), nimirum ut pauciora scriberet, ob difficultatem in elaborandis versibus sitam; ut juvenibus gratum quoddam præberet pharmacum, illecebrosus duens ad utilia, et præceptorum molestiam arte deliniens; et ostenderet Christianos scriptores ethnicis non esse inferiores; demum ut morbis suis aliquid levamen afferret.

Omnia sancti Gregorii poemata in duos distribuimus libros: quorum primo complectimur poemata theologica; secundo autem poemata historica representamus. Liber autem prior, ubi de carminibus theologis agit, rursus in duas sectiones dividitur; quarum prima continentur poemata dogmatica, secunda vero poemata moralia. Duplicem pariter sectionem habebit liber posterior, in quo carmina historica colliguntur, ita ut in una legantur poemata quæ ad ipsum Gregorium spectant, in altera vero quæ spectant ad alios. Imo et varia hujusce libri poemata ordine chronologico, quantum licet, disponimus, prætermissis tali ordine in primi libri carminibus, quorum tempus nulla prorsus regula potest determinari.

Arduum sane et plenum laboris opus suscepit Billius, cum Græcos Gregorii versus Latinis versibus expressit: sed opus istud plus ipsi difficultatis quam lectoribus utilitatis attulit. Sæpissime enim interpres ita metri legibus fuit astrictus, ut auctoris nec verba nec etiam sententias commode redderet. Quapropter e re lectorum fore visum est, si Gregoriana poemata, a Billio metricè versa, oratione soluta verterentur. Verumtamen ne Billiana versio injusta premeretur oblivione, ipsam in inferiori margine collocari placuit. Idem factum est in quibusdam poematibus quæ a Federico Morello metricè versa fuerant. Versiones autem a Tollio et Muratorio soluta oratione compositæ, plurimis in locis emendatæ sunt.

Huc usque Benedictini, quorum monito hoc ego novus editor adjungam, me videlicet, ne tam sapienter excogitati ordinis ulla pars manca videretur, hoc laboris aggredi præsumpsisse, ut omnia carmina, quæ nondum metricè fuerant translata, metris pro meis viribus comprehensa in publicum proferrem, quanquam ad duo millia et amplius condendorum versuum numerus exsurgeret. Quæ quidem nostræ infirmitatis tentamenta indulgentius, benignè lector, accipias.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΕΠΗ.

ΒΙΒΛΟΣ Α'. ΕΠΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ.

ΤΟΜΗ Α'. ΕΠΗ ΔΟΓΜΑΤΙΚΑ.

SANCTI PATRIS NOSTRI
GREGORII THEOLOGI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

CARMINA.

LIBER I. POEMATA THEOLOGICA.

SECTIO I. POEMATA DOGMATICA.

Α'. Περὶ τοῦ Πατρὸς.

Ὅσα μὲν ὡς σχεδίστοι μακρὸν πλῆθος ἐκπαρώμεν,
ἢ τυτθαῖς πτερόγισσαι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα

Σπύδομεν, οἷσιν ἕρωρε νόος θεότητ' ἀναφαίνειν,

Ἢν οὐδ' οὐρανόισι σέβειν σθένος, ἔσσαν κοίτης,
Ἢ ἡ μεγάλης θεότητος ἕρους, κατ' ὄλακα παντός.

I. De Patre.

206-207 Scio nos exiguis cymbis magnum mare trajicere,
Parvisque pennis in caelum astris ornatum
Properare, quibuscumque fert animus Divinitatem praedieare,
Quam ne caelestes quidem, quantum par est, colere valent,
Ἢ Aut magnae Divinitatis decreta et mundi gubernaculum.

* Alias Billius Arcan. carm. 70, p. 161.

ARGUMENTUM. In isto poemate et in aliis decem subsequentibus res theologicas abstrusissimas et difficillimas de Trinitate, de Deo Patre, de Filio, de Spiritu sancto, de mundo, de Providentia, de subsistentia mente predictis, de anima, de Testamentis et adventu Christi, necnon de ipsius Incarnatione, ita pie, docte ac sublimiter prosequitur Gregorius, ut virum omni doctrina excultum, poetamque insignem

facile agnoscat.

1. Τῆ. Περὶ τοῦ Πατρὸς. Plerique codices et editti τοῦ αὐτοῦ. Vat. simpliciter Περὶ ἀρχῶν, ἢ τοι περὶ Τριᾶδος.

2 Πρὸς. Vat. ἔς.

3 Ἀναφαίνειν. Langus ἀμφαίνειν.

4 Ἐβέειν. Coisl. οὐρανόισι σέβειν.

METRICA VERSIO.

I. DE PATRE.

(Billio interprete.)

Immensum exigua pelagus sulcare carina,
Parvisque aethereum pennis volitare per aem

Aggredimur (non me fugit hoc), quicumque To-
nantis

Tendimus arcanum verbis expromere numen :
(Quod neque sat digno chorus immortalis honore
Caelicolum cumulare potest), Triadisque referre

"Εμπης δ' (οὐδὲ θεὸν γὰρ ἀρέσαστο πολλάκι δῶρον
Πλειστήρης ἀπὸ χειρὸς ὄσον φίλης ὀλέγης τε),
Τοῦνεκα βαρβαλλὸς ῥήξω λόγον. Ἄλλ' ἀπὸ τήλε
Φεύγετε, ὅστις ἀλιτρός· ἐμὲ λόγος, ἢ καθαροῖσιν,
10 ἢ ἐ καθικρομένουσιν ὅς ἔργεται· τί δὲ βέλῃσιν,
Ὅς θῆρετ, Χριστοῦ κατ' ὄψερος ἀκροῦσθαι
λαμπομένου, Μωσῆϊ νόμον τ' ἐνὶ πλάθι γράφοντος,
Αὐτίκα ῥηγγυμένουσιν ὑπὸ σκοπελοῖσι δαμιέν.
Κεῖνοι μὲν δὴ τοῖτα· καὶ ὡς ἄλογος ὡσε καχίστους
15 Ἡμετέροιο χοροῦ θεημάχων ἦτορ ἕχοντας.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὅσα τήνδε προοίμιον ἐν σείλῃσσι
Θήσομαι, ἦν τὸ πάροιθε θεόφρονες ἄνδρες ἔηκαν,
λαὺ τάρβος ἀγοντες ἀπηγῆϊ μάρτυρε μύθων,

Α Μωσῆς, Ἦστας τε (ἐπισταμένοις δ' ἀγορεύου),
20 Ἦτοι ὁ μὲν νεώπαιθα διδοῦς νόμον, ἔς δὲ λυθέντος,
Οἰρανὸς εἰσατοί, χθῶν δέχνησο ῥήματα ἑμοῖο.
Πνεῦμα θεοῦ, σὺ δ' ἐμοίγε νόον καὶ γλώσσαν ἐχειροῖς
Ἀτρακίης σάμπιγγα ἐρέθρομῶν, ὡς καὶ ἀπάντες
Τέρπωνται κατὰ θυμὸν ἐβῆ θεότητι μιγέντες.
25 Εἰς θεὸς ἐστὶν ἀναρχος, ἀνάκτιος, οὐ πέργραπτος
Ἦ τινε πρόσθεν ἔδοντι, ἢ ἔσοσμένῃ μετέπειτα,
Αἰῶν ἄμφω ἔχων, καὶ ἀπείροτος, γίεος ἐσθλοῦ
Μουνογενοῦς μεγάλιο Πατῆρ μέγας, οὐ τι παπονώθως
γίετι, τῶν ὄσα σαρκὸς, ἐπεὶ νόος. Εἰς θεὸς ἄλλος,
30 Οὐκ ἄλλος θεότητι, θεοῦ ἄλογος, οὗτος ἔκλιον
Ἐργῆς κενυμένη πάπῳλος, γίε ἀνάρχου

Sed tamen (sæpe enim Deo non placet donum
Divitis manus, quantum amica et pauperis),
Idecirco sermonem fidenter proferam. At procul
Fugite, scelesti. Sermo meus ad poros
40 Dirigitur, aut ad eos qui expurgantur. Profani autem,
Velut seræ, cum Christus e summo monte
Fulgeret, ac Moysi legem in tabulis scriberet,
Protinus sub scopulis disruptis profligentur.
Illi quidem sic latet, idem ut improbis, quos Verbum
45 E nostro castu expulit, inimicum Deo cor habentes.
Rursus ego vocem, proemii loco, tabulis
Apponam, quam olim viri a Deo afflati emisere,
Populo terrorem duro incutientes, testes verborum
Moyses et Isaias (scientibus loquar),
20 Ille legem recens structam tradens, iste, cum lex violata esset.
206-209 Audiant cæli, et terra verba mea accipiat.
Tu vero, Spiritus Dei, mentem meam et linguam excita
Veritatis tubam valde sonoram, ut omnes
Gaudeant toti Divinitati ex corde immisti.
25 Unus Deus, principii et causæ expertus, non circumscriptus
A quodquam antè existente, aut postea futuro;
Ævum circumplectens et infinitus, boni Filii
Magni Unigeniti magnus Pater, nihil eorum passus
In Filio, quæcumque carnis sunt, siquidem mens est. Unus Deus alius,
30 Non tamen alius deitate, Dei Sermo : hic illius
Vivum sigillum Patris, solus principio parentis

13 Κεῖνοι μέρ. Minus recte Billius : Atque ita
fecerunt Hebræi.
15 Θεημάχων. Coisl. θεόμαχων.
17 Ἄνδρες ἔχηαν. Plures codicēs ἔδρες ἔχον.
20 Νεώπαιθα, recens conditam. Male Billius : No-
vam legem, qua voce nonnisi lex Christi, ceu Evan-
gelium, debet appellari. Eadem λαόντες. Male edit.

λυθέντες.
24 Μιγέντες. Hoc est, ut Cyrus exponit, veritati
totius religionis assentientes, eique mente per fidem
conjuncti. BILLIUS.
27 Ἀπείροτος. Coisl. ἀπείρητος. Hesych. ἀπέ-
ρατος.

METRICA VERSIO.

Dogmata, quæ totum moderatur legibus orbem.
Sed tamen intrepido me vox erumpet ab ore,
Quandocumque et Christa non tam sunt grata fre-
quenter
Munera, quæ grava dives largitur ab arca,
Quam quæ (sit modo clara) manus pauperrima
[fundit.
Ergo procul, procul extemplo, scelera cætera,
Hinc iuge; namque mecus puras tantummodo men-
[tes
Sermo petit, vel quæ sese purgare laborant.
Quod si quisquam animo, si moribus atque profanis
Huc veniat, deusa saxorum vole peribit
Otrutus: ut quondam cum summo in vertice montis
Omnipotens claro radiaret lumine Christus,
Mothque in tabulis sanctissima jura notaret.
Atque ita fecerunt Hebræi: nosque perinde
Sacrilega v nostris submovimus agmina verbis.
Ast mihi scribendi exorsus vox illa futura est,
Quam prius, ut duram quaterent formidine gentem,

B Persancti misere viri (dum querit uterque
Quos testes sermonum habeat), Mosesque piusque
Isaias, legem ille novam cum prodidit, iste
Cum sacra Dei plebs impia jura resolvit :
Audite, atheræ sedes, iugæ excipe, terra,
Quæ dicam. Ac mihi tu, queso, cum pectore linguam,
Æneuma, move, quæ sit tanquam tuba persona veri :
Ut cunctos supero penitus cum numine junctos
Non levis ex nostro capit sermoñe voluptas.
Unicus omnino Deus est, ab origine nulla,
Causæque ignarus, quem circumscribere quidquam
Quod queat haud unquam fuit, aut quandoque futu-
[rum est :
Ævum ipse amplectens, immenso robore, nati
Unigenæ magnus genitor; quem dicere passum
Grande nefas cuiquam fuerit, dum gignit, eorum,
Quæ carnis natura capit; nam spiritus ipse est.
Unus item est alius Deus alii Sermo parentis
(Non alius deitate tamen), qui manat ab illo,
Ac viva est Patris effigies, atque unica proles.

Όλος, καὶ μόνωιο μόνωτατος, ἰσοπέριτος,
 Ὡς κεν ὁ μὲν μίμνη γενέτης ὅλος, αὐτὰρ ὄγ' Υἱὸς
 Κοσμοθέτης ναμῆς τε, Πατὴρ σθένος ἦδὲ νόημα.
 33. Ἐν Πνεύμῳ ἔξ ἀγαθολοθεοῦ θεός. Ἐφῆτε πάντες,
 Οὐδ' μὴ Πνεῦμ' ἐτύπωσεν ἔην θεότην ἀναφαίνων,
 Ἄλλ' ἢ βένθος ἔχουσι κακῶς, ἣ γλώσσαν ἀναγών,
 Ἡμῶσι, φθονορὸν τε, νοήμονος αὐτοδιδακτοῦ,
 Πηγή κευθομένη, λόγους σκοτίας ἐνὶ κόλπῳ.

B. Περὶ τοῦ Υἱοῦ.

Υἱὰ δὲ πρότιστον ἀείσομεν, αἶμα σέθεντες
 Ἡμετέρων πατέρων τὸ καθάρσιον. Ἡ γὰρ ἀνάγκη

Filius, solus ex solo, æqualis,
 Ita ut ille quidem maneat totus genitor, Filius autem
 Mundi creator et gubernator sit, Patris robur et intelligentia.
 33 Unus Spiritus ex bono Deo Deus. Absint omnes,
 Quos non signavit Spiritus, ut ipsius divinitatem prædicent,
 Quique eor habent perversum, aut linguam incestam,
 Semilucidi, et invidi, prudentes a se ipsis docti,
 Fons occultus, lucerna in tenebrosis angulis.

II. De Filio.*

Filium primo cantabimus, sanguinem venerantes
 Qui vitiorum nostrorum expiatio fuit. Necesse est enim
 Etiam mortalem auxilio venire celestibus, ob linguam
 Detrahentem divinitati, prave sentientem, sui ipsius homicidam.
 5 Nihil ante magnum Patrem erat. Omnia enim
 Intus habet. Nihil Patre majus. E Patre
 Genitum magni Dei Verbum, Filius expers temporis,
 Imago exemplaris, natura Genitori æqualis.
 Patris enim gloria est magnus Filius. Resplenduit autem,
 10 Ut solus scit Pater, et qui ex Patre resplenduit :
 Nihil enim divinitati vicinum erat ; sed tamen
 Omnibus hoc persuasum est hominibus, ut et mihi,
 Nihil fas est ex mea generatione in divinitatem conferre,
 Non fluxionem, non sectionem facdam. Ego enim

* Alias Bill. 71, pag. 161.

57 Ἄλλ' ἢ βένθος ἔχουσι κακῶς. His verbis
 eos Gregorius insectatur, qui perversam doctrinam
 colunt, et qui sanam libera voce profliteri verentur.
 II. 3 Ὁ ἁγίωσται. Nicetas exponit δόγμασι, de
 Deo et æternis decretis. Billius, angelos, inquit, potius
 acceperim. Verum quid ad angelos, ut recte
 Combefissius observat, restringere, cum primo et
 principalis personarum fidem Gregorius exponat
 et tueatur adversus linguas detrahentes Divinitati.

4 Ἀυτοπόρῳ. Vat. αυτοπόρος.
 6 Πατὴρς ὑπέρτερον οὐδέν. Sic Vat. Quæ lectio
 præferenda nobis visa est. Edit. Πατὴρς ἄπυρος
 οὐδέν, quod verit Billius : A magno pendetque Pa-
 rente, quæ quidem verba theologi facile non admi-
 serint.
 8 Γεννητόρος. Coisl. aliique plures γεννητόρ.
 Alii autem γενετήροσ.

METRICA VERSIO.

Solus et e solo planeque æqualis : ut ille
 Duntaxat Pater, hic maneat tantummodo natus :
 Mens Patris et robur, mundi moderator et auctor.
 Unus item Deus est ex summo Nusivine manans
 Spiritus. Este procul cuncti fœdæque perite,
 Vos quibus hoc medio non ille in pectore fixit,
 Pœuma Deum ut clara dicatis voce patamque.
 Sed male vel vobis sceleratum perfidia morbum
 Corda fœvent, vel lingua timet, laqueique profana.
 Ac tantum media lucebis parte, malusque
 Vos nimis exagitat livor, doctique penes vos
 Estis, et abstrusi latices, hominumque negati
 Usilus, atque sinu tenebroso tecta lucerna.

II. DE FILIO.

(Billio interprete.)

Ac primum Nati præconia sancta canemus,
 Murtiem, qua vitii macula est detersa, colentes.

B Cœlicolis etenim mortalem ferre necesse est
 Auxilium adversus linguam, quæ perfidia bello,
 Sequæ ipsam jugulans, numen cœlestæ accessit.
 Nil erat ante Patrem magnum. Nam cuncta coerct
 Complexu ille suo. A magno pendetque Parente
 Editus ex illo Sermo, qui temporis expers
 Effigiem in sese Patris exprimit undique, et illi
 Par est natura : namque inclvta gloria Patris
 Filius est, et grande decus. Fuge querere quonam
 Sit pacto genitus : soli cum prole parenti
 Cognitus hic modus est. Quis enim mortalis adesse
 Tum potuit, Triademque oculis spectare beatam ?
 Sed tamen id nulli dubium est quic sectio nulla,
 Nullaque sit supero prorsus tribuenda parenti
 Fluxio, quæ nimium spurca est, nec denique quid
 Quam,
 Quod cadat in nostros ortus, quos cæca libido
 Prægreditur. Nam si idcirco me passio tangit,

15 Οὐκ ἀπαθής γενέτωρ· καὶ γὰρ δευτέρῳ· οὐκ πα-
[θητός,
"Ὅς τις πάμπαν ἀπηκτος, ἀσώματος. Ἄν γὰρ ἀπωθεν
Ἐἴσι φύσεις, εἰ τοὺ θαύμα καὶ εἰ γεννήσεις ἄλλαι;
Εἰ χρόνος ἐστὶν ἐμὸς παρῶτερος, οὐ πρὸς Λόγῳ
Ἢ χρόνος, οὐ γενέτης ἐστὶ ἄχρονος. Ἡμεῖς ἀναρχοί,
20 Ἢτὶ Πατὴρ θεότητος ὑπέρτερον οὐκ ἑλλοπιός,
Τῆμος καὶ Πατὴρ Υἱός, ἔχων Πατέρ' ἀχρονον ἀρχήν,
Ἄς φάος ἤλλοιο μέγαν περιχαλλέα κύκλον·
Εἰ καὶ εἶδεα πάντα κατὸν μεγάλοιο Θεοιο,
"Ὅρα κε μὴ τι Πατὴρς καὶ Υἱός αἰὶν ἐόντων
25 Ἐἰ Μεσοτηγὺ στήσαντες, ἀπορήξωμεν ἀνακτα
Υἱὸν Πατὴρς ἀνακτος. Ὁ γὰρ πάρος ἐστὶ Θεοιο,
Ἡ χρόνος, ἢ ἐθέλησις, ἢ ἐμὸς τμηγῆς θεότητος.

210-211 15 Non sum sine passione genitor, sum enim compositus : at minime passio-

Qui omnino incompositus est et incorporeus. Quorum enim discrepantes sunt [bilis, Naturæ, quid mirum si et generationes illas?

Si antiquius me tempus est, non ante Verbum Tempus est, cujus genitor temporis est exers. Quando principio carens

20 Existebat Pater, nihil supra divinitatem relinquens.

Tum et Patris Filius, principium habens Patrem principii expertem,

Ut splendor magnum et præclarum solis orbem :

Quantquam exempla omnia infra magnum Deum sunt ;

Sed ne quid inter Patrem et Filium, qui semper existunt,

25 Medium statuentes, abscindamus regem

Patris regis Filium. Nam ante Deum

Tempus aut voluntas, mihi sectio est divinitatis.

Ut Deus, ut genitor, magnus est genitor. Quod si maxima

Est Patri gloria, nullam habere adorandæ deitatis causam ,

30 Non dedecus est venerandæ magni Patris soboli

Talem habere radicem. Quare Deum a Deo non arceas.

Non enim remotum a Patre nosti Filium. Voces autem

Ingenitus et generatio a Patre nequaquam divinitatis

Duplex idea sunt : finxit id aliquis : sed circa divinitatem

35 Utraque extrinsecus est. Natura autem inseparabilis est.

Sed si generationem habet Verbum, neque Pater quidquam

Carnis admittet, cum carne careat (nuquam profecto

Humana mens ita erit impia, ut id cogitet) ;

Ei Deum Filium habes, dignum genitore decus.

40 Quod si nequidquam magni Patris divinitati

Gratificans, vanumque terrorem pectori imprimens,

46 Ὅς τις. Sic Rezil plures. Coisl. δευτ. Edit.,
δς τι. Græcens interpres, δευτῆς παντελῶς ἀσύνθετος
καὶ ἀπλόους, πάντως οὐκαθάρως, qui enim omnino
compositionis est exers et simplex, prorsus est im-
possibilis.

18 Ἐμειο. Ita Hesych. Edit. ἔμειο.

19 Ἡμεῖς ἀναρχοί. Ita tres mss. Edit., ἀνάρχοι.

26 Ὁ γὰρ πάρος. Græcus interpres, ὃ γὰρ ἂν
πρὸς ὑπέρτερον ἢ τοῦ Θεοῦ, ἢ χρόνος, etc., quidquid
enim Deo antiquius fuerit aut tempus, aut voluntas,
Divinitatem separat et dividit.

A Ὅς Θεός, ὡς γενέτης, γενέτης μέγας. Εἰ δὲ μέγιστον
Πατὴρ το μὴ τιν' ἔχειν καθῆς θεότητος ἀφορμήν,
30 Ὁμοῦ ἤσαν μεγάλοιο Πατὴρς γεννήματα οὐκ ἐπὶ
Τοῦν ῥίζαν γενέτων. Τῷ μὴ Θεὸν εἶργε Θεοιο.
Οὐ γὰρ ἀπόπροθι Πατὴρς ἔγνωσ Πατὴν. Ἡ δ' ἀγέννητος
Φωνή, γέννησις τε Πατὴρς ἄπο, οὐ θεότητος
"Ἐπλετο εἶδεα δευτῶ· τίς ἐπλάσεν, ἀμφὶ δ' ἐκείνην
35 Ἄμφοτερ' ἐκτὸς ἐόντα, φύσις δ' ἀκάστος ἐμοκαγῆ
Εἰ μὲν δὴ γέννησις ἔχει Λόγος, οὐτε Πατὴρ τι
Σαρκός, σαρκίος ἐὼν ἐπιδέχεται (ὅσποτε τόσων
Ἀνθρώπων νόος ἐστὶν ἀτάσθαλος ὡστε νοῦσαι),
Καὶ Θεὸν Υἱὸν ἔχεις, γεννήτορος ἄξιον εἶχος.

40 Εἰ δ' ἐπίπρα φέρων Πατὴρς μεγάλοιο θεότητι

Μαθηθῶσις, κενὸν τε δεὸς προπιδεσσαι χαράσων,

27 Τμηγῆς. Alii τμηγῆς.

30 Ὁμοῦ ἤσαν. Vat. cum tribus aliis, οὐκ ἤσαν.

Μοχ-Θεοῦ pro Πατὴρς. Non minor gloria est Filio.

32 Ἀπόπροθι. Ita Coisl. Ibid. ἢ δ' ἀγέννητος, etc.

Græcus interpres : Ἡ γὰρ γέννησις καὶ ἡ ἀγεννη-
σις, τὸ ἀπὸ τοῦ Πατὴρς εἶναι δηλοῦσι τὸν Υἱὸν, οὐ
θεότητος σηματοῦται. Hæ voces a Patre Filium esse
ostendunt, divinitatem vero non significant.

36 Ἐχεις. Tres mss., ἔχεις.

38 Ὁμοῦ. Vat., ὡς τὸ.

39 Ἐχεις. Sic Vat. et Coisl. Edit., ἔχειν.

METRICA VERSIO.

Haud simplex quia sum, sed mente et corpore consto,
Qua jam fronte Deo tribuere passio, cum sit
Corporis et rerum, proprii quæ corporis exors?
Nam quorum sunt dissimiles longæque remotæ
Naturæ, similes quisnam horum dixerit ortus?
Si prius est tempus quam sim, prius attamen haud est
Quam Verbum, cuius Pater est sine tempore. Cum-
Nil penitus deitate sua majus priusve [que
Esset habens Genitor, Natus quoque tunc erat, atque
Principium ipse Patrem, qui tempus nescit, habebat.
Non secus ac magnum Phœbi lux ignea discum :
Sit licet exemplum divino Numine quodvis
Inferius. Nec enim debet committere quisquam,
Ut Patris ac Natî, quorum est æternus uterque,
Quidquam interjiciat medium, sobolemque nefando
Crimine dissociet, charoque a Patre secare
Audeat. Ille etenim deitatem dissecat audax,
Ante Deum, aut tempus quicumque, aut velle lecarit,

B Ac sane magnus Deus est, orbisque creator.
Quod si non ullam causam deitatis habere
Ad decus est amplum Genitori : non minus hercilo
Illustre est Nato tali fluxisse Parente,
Ducereque hinc causam. Quocirca a numine numen
Truncare, et stolidâ disjungere percito mente.
Nam neque tu sobolem nosti unquam a Patre remo-
Ingeniti porro ac geniti vocabula, quæ tu [tam.
Incassum metuis, non sunt ea verba, patescat
Quis nobis natura Dei, certisque notetur
Indiciis. Nam si species hinc bina probatur,
Dic age quis genitor fuerit, quis factor eorum?
Ast ambo circa naturam, extrinseca cum sint,
Versantur, manet enim omnino insectilis ipsa.
Quod si ortum Verbo tribuas, duo lucra sequentur,
Nam neque propterea, careat cum corpore, quid-
[quam
Admittet carnale Pater (non tam impius unquam

Τὴν μὲν ἀπαρνήσαιο, βάλῃς δ' ἐς κρίματα Χριστὸν, Ἄμφοτέρων θεότητα καθύβριτας, ὡ κινεῖσθρον,
 Τὸν μὲν Παῖδες ἄμερσας, ὁ δ' οὐ θεός, εἴπερ ἐτύχθη.
 45 Πᾶν γὰρ ὃ μὴ ποτε ἦν, αὐτῶν τὸ δέ· κἂν τι θεοῦ
 Τοῖς· μεγάλοιαι λόγῳσι μῆνοι, καὶ ἔρπετον εἴη.
 Τίς δὲ λόγος. σὲ μὲν ἔνθεν ἀφορμηθέντα, φέριστε,
 Τοῖς· Χριστοῦ παθεῖσαι θεὸν ματέπειτα γενέσθαι,
 Τὴν δ' ὑπὸ δασμᾷ φέροναι, καὶ σὺν καλῆσιν ἑμῶδουλον
 50 Δουλοτύνης γεράσειαι τιμώμενον ἀντι θεοῦ;
 Εἰ μιν ἔτευξεν ἑλπίς θεός· μέγας ἔρπετον ἐσθλὸν
 (Χαλκῆς ὡς βαισθηρα/πῶνησάμενος ἴδ' ἄμαξαν),
 Ὡς κεν ἔμ' Ἀρχεγόνοιου θεός χειρὶ κτεάτισση·
 60 Ὅδ' ἂν καὶ Χριστοῦ πῆλοι κτίσις οὐρανῖου

A 55 Πόλλῳ ἀρειωτέρῃ, κείνης λόγος εἰ περ ἐκτί:
 Οὐ κείνη Χριστοῦ. Τίς ἂν τάδε μυθήσαιτο;
 Εἰ δ' ὅτι αὐμ' ὑπέδεικτο τοῖς παθεῖσαιαι ἀρτήων,
 Τόσθεκα καὶ θεότητι μεγακλιῖ μέτρ' ἐπέθηκεται·
 Ἔλατεν ὅς σ' ἔλεγγεν; ἄμοῦ δὲ γε τέλειον ἀγγητός·
 60 Ὅστε τι γὰρ θεότητος ἀπέθεσε, καί μ' ἐτάσσειν,
 Ἥγηθρ δυσώμοισιν ἐπικυύφας παθεῖσαιαι.
 Ἦν βροτός, ἀλλὰ θεός. Δαδῷ γένος, ἀλλ' Ἄδαμιο
 Πλάσθη. Σαρκοφόρος μὲν, ἀτὰρ καὶ σώματος ἐκτός.
 Μήτρως, παρεργαφός δέ· περιέργαφος, ἀλλ' ἄμειτρητος:
 65 Καὶ φάτην μὲν ἔδεικτο, Μάγους δὲ τε ἡγεμόνευεν
 Ἄσθηρ, ἑωροφόροι δ' ἄρ' ἔβαν, καὶ γούνατ' ἑκαμίαν.
 Ὡς βροτός ἦλθ' ἐπ' ἀγῶνα, ὑπέρχεθε δ' ὡς ἀδάμαστος

Generationem neges, Christumque detrusas inter res creatas;
 Utriusque divinitati injuriam fecisti, o stolidè,
 Illum Filio spoliasti: iste vero non jam Deus, si quidem conditus.
 45 Quidquid enim aliquando non erat, res creata est, etiamsi Dei
 Magnis consiliis uneanat, et stabile futurum sit.
 Quæ autem ratio, ut tu quidem hinc ortum habens,
 Christi passionibus Deus postea fias,
 Illum vero in vincula conjicias, et tuum, pro Deo, conservum
 212-213 50 Servitutis præmiis ornatum voces?
 Si illum postea magnus Deus condidit, ut bonum instrumentum
 (Velut faber plaustris causa malleum elaborans),
 Ut me Primogeniti manu factum Deus possideat:
 Sic et Christo cælesti res creata longe
 55 Præstaret, siquidem illius causa Verbum existeret,
 Non illa Christi causa. Quis autem hæc proferat?
 Quod si quia corpus suscepit, tuis morbis opem ferens,
 Idcirco gloriose divinitati modum imponis,
 Num peccavit, qui tui misertus est? Mihi vero magis admirandus.
 60 Nam nec de divinitate quidquam amisit, et me salvum fecit,
 Medicus fetentibus inclinans se vulneribus.
 Mortalis erat, sed Deus. Davidis genus, sed Adami
 Opifex; carnem quidem gerens, sed et corporis expertus.
 Matrem habuit, sed virginem: circumscriptus, sed et immensus.
 65 Illum stabulum excepit, sed Magis dux fuit
 Stella, et dona ferentes veniunt, ac genera flexerunt.
 Ut homo venit ad certamen, sed superavit, ut insuperabilis,

44 Ἄμερσας. Sic Coisl. Male edit. ἄμερσας.
 45 Ποτε ἦν, ἀπότῳρ. Val., ποτ' ἦν, αὐτῶν, ex ipsis,
 scilicet ex verbis creatis. κτισμάτων.
 59 Ἐλατεν. Memrose edit. ἦλατεν.

63 Πλάσθη. Ita Coisl. Edit. πλάστος.
 65 Ἠγεμόνευεν. Alii ἡγεμονεῖται.
 67 Ὑπέρχεθε. Ita Coisl. et Combef. qui inter-
 pretatur ὑπερηνίκητος. Editi ὑπέρχετε.

METRICA VERSIO.

Ullus erit scelus ut tantum vel pectore verset);
 Et (dignum genitore decus) Deus insuper ipse
 Natus erit. Sin, dum patrie deitatis amore
 Adliceris nimis, atque metus tibi fingis inanes,
 Perfidas banc tollas, redigascque ad condita Christum,
 Amborum numerus stultus violabis eodem
 Crimine. Namque Patri soboles tam chara peribit:
 Ac rursus propria Natus deitate carebit,
 Si modo conditus est: nam quidquid tempore cæ-
 Hoc etiam prorsus statui inter condita debet. [pit,
 Quod vero certum ac stabile est, et temporis expertus,
 Id colito, idque Deum lingua haud trepidante vocato.
 Quæ porro bæc ratio est, ut cum per vulnera Chri-
 Atque salutiferous Deus efficiare dolores, [sit,
 Inprimere hunc contra et servili classe locare
 Non dubites, nomenque illi Dominique Deique
 Eripias, sat habens meliorem dicere servum,
 Quique gradu primas tantum mereatur in isto?
 Jam si instrumenti Genitor vice condidit ipsum
 (Non secus atque faber guavus, dum condere cur-
 [rum
 Destinavit, aut aliud quidquam, prius organa condit);
 Ut per primigenam ipsis me denique dextram
 Ediceret, Christo multis quoque partibus caset

B Condita res potior, siquidem non propter honorem
 Existerit Christi, sed contra Christus ob illam. [ces
 Quisnam autem nisi stultus, in has prorumpere vo-
 Sustineat? Quod si, quia carnem assumpserit, ut to
 Eximeret gravibus vitis, moribus levaret,
 In eriore putas idcirco sede locandam,
 Divineque gradus nature que feris pergis,
 Scilicet erravit, tua quem flexere malorum
 Agmina, quicque tulit tantis medicamina morbis.
 At contra illius magis hoc quoque nomine nomen
 Suspicio et vereor, quia nec deitatis ab ipso
 Facta ulla est prorsus jactura, mihi que salutem
 Attulit, ut facilis medicus, dum fetida tractat
 Ulcera, pallentes seseque inclinat ad ægros.
 Ipse quidem mortalis erat: verum et Deus idem;
 Davidica destirpe satus: sed qui tamen ipse
 Condidit primævum hominem; carnalis, at idem
 Carne vacans; de matre quidem, sed virginis natus.
 Inklusæque loco, sed quem mensura inquireret
 Finire. Exceptus stabulo: dum sidere verum
 Accessere Magi, flexisque haud parva deturæ
 Munera poplitibus puero. Certamina, tantquam
 Mortalis, subit: triplici sed agnæ tyrannum
 Fregit, ut indomitus. Sumpto jejuna refecit.

Πειρασθῆν τρισσοῖσι καλαισάμασιν· εἶδρα ὑπὸ στήθε, θράψῃ δὲ χιλιάδας, ὕδωρ τ' εἰς οἶνον ἀμειψέ.
 70 Λούσατο, ἀλλ' ἐκάθην ἀμαρτήδας, ἀλλ' ἐβόηθη Πνεύματι βρονταῖς φωνῆς ὑπο γῆς Ἀνάρχου·
 Ὡς βροτῆς ὕπνου δέκτου, καὶ ὡς Θεὸς εὐνάσει πόντον.
 Γούνα κάμην, παρέτοις δὲ μένος καὶ γούνατ' ἐπήξεν.
 Εὐξάτο· τίς δ' ἐσάκουσε μεταζομένου/ἀμηνήων;
 75 Ἦν θύος, ἀργερείς δὲ θυηπόλιος, ἀλλὰ Θεὸς περ.
 Ἀΐμ' ἀνέθηκε Θεῷ, κόσμον δ' ἐκάθην ἐπάντα.
 Καὶ σταυρὸς μὲν ἄειρε, πάγῃ δ' ἤλοιον ἀμαρτάς.
 Ἀλλὰ τί μοι τὰ ἕκαστα λέγαιν; νεκύσων ἐμίχθη,
 Ἔγρητο δ' ἐκ νεκύων, νεκρούς δ' ἀνέγειρε πάροθεν.
 80 Ἐκεῖνα βροτῆς πηνίς, ὄδε πλοῦτος; ἀσάρκου·

A Mh sú γε τοῖς βροτέοισι/ἀτιμάζους/θεόητηα,
 Κεῖνη δὲ χθονίη μορφήν ἐρεσούδα τεύχειν,
 Ἦν, σοί γ' εὐμένειον, μορφοῦσατο ἀβητος γῆς.

Γ. Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Θυμὲ, τί ἐθθόνεις; καὶ Πνεύματος εὐχὸς δεῖδε,
 Μῆδὲ τέμης μύθοισιν, δὲ μὴ φύσις ἐκτός ἐθθη.
 Πνεῦμα μῆγα τρομέομαι, θμώθειον, ᾧ Θεὸν ἔγνωον,
 Ὅς Θεὸς ἔστιν ἐναντία, καὶ δὲ Θεὸν ἐνόηδε τεύχει·
 5 Πανσθενὲς, αἰολόδωρον, ἀγνῆς ἑμνήμα χορτήης.
 Οὐρανίον χθονίον τε φερέσιον, ὑψιθόωκον,
 Πατρῶθεν ἐρχόμενον, θεῶν μένος, ἀποκλειεστων,
 Ὅστε Πάϊς (μοῦνος γὰρ ἐνὸς Πάϊς ἐσθλὸς ἀρίστον),

Tentatorem triplici pugna. Cibus appositus :
 Sed aluit plura millia, et aquam in vinum convertit.
 70 Baptizatus est, sed peccata expiavit, sed acclamatus est
 Spiritu tonitruī voce Filius Aeterni.
 Ut homo somnum cepit, sed, ut Deus, mare compescuit.
 Genibus fatigatus est, sed paralyticis robur et genua firmavit.
 Precatus est; sed quis infirmos precantes exaudivit?
 75 Victima fuit, sed et pontifex; sacerdos, sed tamen Deus.
 Sanguinem obtulit Deo, sed mundum universon mundavit.
 Illum crux extulit, sed clavis confixum peccatum.
 Sed quid singula recenseo? mortuos permistus est,
 Sed ex mortuis surrexit, ac multos antea mortuos suscitavit :
 80 In his humana paupertas : in hoc divitiæ incorporci.
 Ne vero in ob humana divinitati dedecus inure :
 Sed ob deitatem terrestri formæ plurimum honoris habeto.
 Quam, tui amore adductus, incorruptus Filius suscepit.

214-215 III. De Spiritu sancto.

Anime, quid moraris? Spiritus quoque gloriam canta,
 Ne sermone sciendas quod natura non dissociavit.
 Contremiscamus coram magno Spiritu, pariter Deo, per quem Deum cognovi.
 Qui Deus est manifeste, et hic me Deum efficit :
 5 Omnipotens, variorum donorum auctor, hymnorum sancti chori inceptor,
 Cælestibus terrestribusque vitam impertiens, in altis sedens.
 Ex Patre procedens, divinum robur. nulli potestati subjectus ;
 Nec Filius (unus est enim unius optimi bonus Filius),

* Alias Bill. 74, p. 167.

70 Ἄ.Λ.Γ' ἐκάθην. Ita Vat. Editi, ἀλλὰ κάθην.
 71 γῆς ἀνάρχου. Coisl., Πατρός.
 72 Καὶ ὡς Θεὸς εὐνάσει πόντον. Vat., Θεὸς δ' ὡς
 παῖς θάλασσαν.
 73 Παρέτοις. Id est, παρεπιμένοις τὰ μέλη καὶ παρ-
 ρηλελυμένοις.
 77 Σταυρὸς μὲν ἄειρε. Ita Coisl. et Hesych. Quæ
 lectio melior quam in editis, σταυρὸς μὲν ἄειρε.
 80 Βροτῆς. Sic Coisl. Editi βροτέος. Mox, ἀσάρ-

κου. Vat. ἀνάρχου. Ibid. Ἐκεῖνα. Forte, ut siet
 versus, κἀκεῖνα. Mox τοῖς deest in edit.
 81 Ἀτιμάζους. Vat. et Hesych., ἀτιμάζειν.
 III. 4 Καὶ ὅς. Ita Vat. Editi, καὶ ὡς. Legendum
 videtur ὅ.
 5 Αἰολόδωρον. Vat., ἀλιόδωρον. Ibid. ἀγνῆς ἑμ-
 νήμα χορτήης, casti laudatio chori (virginum), ange-
 lorum hominumque vitæ auctor.

METRICA VERSIO.

Membra cibo : verum numerosæ pabula turbæ
 Præbuit, et vinum liquidis expressit ab undis.
 Tinctus item est, verum maculas et crimina mundi
 Abluit, et grandi ipsius sanctissimus voce
 A Patre testata est deitas, Natusque vocatus.
 Quin, ut homo, dulci recreavit membra sopore :
 At, velut omnipotens, compescuit æguoris æstum.
 Lassos ipse pedes sensit, cum longa viarum
 Confleretur spatia : at lassis fractisque refudit
 Vin genibus, fixitque recens in corpore robur.
 Incubuit precibus : sed quid? nonne ille precan-
 Supplicibus votis attentam præbuit aurem? (tum
 Victima erat; sed et antistes, magnusque sacerdos
 Sacrificus, verum simul et Dominus. Ipse Parenti
 Obtulit hunc, quem sævi honores fudere, cruorem
 At totum obscens inlustravit sordibus oibem,
 Inque cruce est actus, verum in cruce fixa pependit
 Flosa hominum, nobisque salus hinc parta. Quid autem
 Singula commemoro? Tenebrosus spicula mortis
 Sensus : at ipse brevi jugulata morte revixit,
 Atque prius multos superas revocavit auras.

B Quidnam igitur? Nempe illa parit mortalis egestas;
 Hæc opibus tribuenda Dei, quem carne vacare
 Non dubium est. Ideoque cave ne, dum anxius herces
 Humana expendens, minus deitatis honorem.
 Quin ob eam potius mortalem extollere formam
 Esto memor, quam chara, tui dum flagrat amore,
 Ætherici assumpsit proles æterna Parentis.

III. DE SPIRITU SANCTO.

(Billio interprete.)

Mens mea, rumpe moras, etiam præconia pande
 Pneumatis, et verbis ea que natura ligavit
 Dissociare cave. Sanctus pia corda tremore
 Spiritus afficiat, qui Patri condens atque
 Est Nato, per quem mihi summi Numinis orta est
 Notitia, et qui nos divina in Numina verit.
 Omnipotens, variusque in donis, cantio cæstus
 Angelici, atque hominum, pietas quibus insita cordi
 A Patre progressus, divini robore pollens. Iest ;
 Vivificus, celsæ residens in culmine sedis,
 Arbitriique sui liber. Non Filius (absit ;
 Una etenim est superi soboles tantummodo Patris),

Ὅσ' ἀκὸς θεότητος ἀειδὸς, ἀλλ' ἠμέθεσον.

10 Ὅστις ἔν ἐν σάλιδαισι θεοπνεύστω νόμοι
Πνεύματος εὐράνιου λαβεῖν ποίεις θεότητα,
Πολλὰς μὲν πικινὰς τε τρίβους ἐν τυκοῦσας
Ὀψεται, ἣν ἐθέλοι, καὶ εἰ τι Πνεύματος ἀγνοῦ
Ἐβρυσεν ἢ κραδίη, καὶ εἰ νόος ὄψι δίδορκεν.
15 Εἰ δὲ γυμνὴν ποδῆς φωνὴν θεότητος ἔρανης,
Ἵστω μὴ πινυτὴν ποθέων λόγον. Ὅς γὰρ ἴσκει,
Μὴ πω τῆς Χριστοῦ βροτῶν πλεονεξοιο φανεῖσθαι,
Ἄχθος ἔγειν κραδίηται ἀπαυροτάτηται ἀπιστων.
Ὅσθ' ἀρχομένοισι τελειοτέρω λόγω
20 Καίρως. Τίς δ' ἀμυροῖσιν ἔτ' ἔμμαναι ἢ πυρὸς
[αὐγὰς
Διέξεν ὄλας, ἢ φωτὸς ἀπληστοτέρω κορροσεν;
Αὐτῶν, ἦν κατὰ μικρὸν ἄγηρ περιθαλάπτας αὐγὰς,

A Μὴ πως καὶ γλυκεροῦ φάους πηγὰς τε χαλιφῆς.

Ἡ, γὰρ Πατρὸς ἀνακτος ὄλην θεότητα προφαίνων
25 Πρὸθε λόγος, Χριστοῦ μέγα κλέος αὐγάζεσθε
Παύρασιν πινυτοῖσι φρασηνόμενοι/μερόπεσιν,
Ἦς καὶ Παιδὸς ἔκκετα/φαινοτέρη/ἀναφαίνων,
Πνεύματος ἀιγλήντος/ἰπήστραφεν/θεότητα.
Βαυὴ τοῖς δ' ὄπειαμψε, τὸ ἐκ πλόν τῆμιν εἰπειν.
30 Οἷς βα καὶ ἐν γλώσσηται πυρὸς μετέπειτ' ἔμε-
[ρίσθη.
Ἔμμη φέρον θεότητος, ἔτ' ἐκ χθονὸς ἔλτα Σαυτήρ.
Καὶ γὰρ πῦρ θεὸν ὄλα κακοῖς, ὡς φῶς ἀγαθοῖσιν.
Ὅστω σοι θεότητα συνήγαγεν. Εἰ δὲ τήθηκας
Γλῶν τ' οὐχ ἴλῶν τε μετῆς θεότητος ἀκούων,
35 Μύθοσι τ' ἀντιθέτοισιν ἔσποροφροῖσαι πέποιθας-
Δώσαι κἀνάδ' ἔμοιγε θεὸς λόγον αὐτὸς ἑπιπλῶν.

Nec extra divinitatem invisibilem, sed par honore.

10 Quisquis autem in tabulis divinitus inspiratae legis,

Spiritus coelestis deprehendere cupit divinitatem,

Multas quidem crebrasque vias in unum coeuntes

Perspiciet, si modo volet, et si quid Spiritus sancti

Hausit suo in corde, si mens illius acutum cernit.

15 Sed si nudam vocem amabilis divinitatis desiderat,

Sciat se rem desiderare non prudentem. Non enim conveniebat,

Cum nondum Christi divinitas plerisque hominibus manifesta esset,

Onus imponere infirmis cordibus periculosum.

Non enim tironibus perfectior doctrina

20 Tempestiva est. Quis enim debilibus adhuc oculis totam ignis

Flammam ostendat, aut lumine abundantiore satiet?

Satius est paulatim ardeentes radios adducere,

Ne forte dulcis etiam lucis angulos laedas.

Quemadmodum enim Patris regis totam divinitatem ostendens

25 Antiqua doctrina, magnum Christi decus illustrabat

Paucis prudentibus hominibus manifestum;

Ita et Filii postea divinitatem apertius declarans,

Spiritus coruscantis divinitatem splendide promulgavit.

Leviter quidem illis illuxit (Spiritus), nobis autem plerique servavit,

30 Quibus postea in linguis igneis divisus est,

Signum efferens divinitatis, postquam Servator e terra assumptus est.

Deum enim scio malis ignem esse, ut lucem bonis.

Sic tibi divinitatem collegi. Quod si stupeas,

Filium ex eadem divinitate, et non Filium audiens,

316-217 35 Contrariisque sermonibus apte contortis confidis,

Illic quoque verba mihi suggeret Deus ipse auxilio veniens,

11 Ὀθραῖστο. Sic Coisl. Editi, ὄθραῖστος.

18 Ἀπιστωρ. Incredibile, fidem excedens.

34 καὶ γὰρ πῦρ, etc. Deus ignis est, qui vitium
omne in malis absumat et adurat; lux contra bonis
ac sanctia, ut qui eis sanctitatem afferat, mentisque

eorum ebdoma illuminet. BILL.

34 Ἰδὸν τ' οὐχ Ἰδὸν τσ, Filium ac non Ἰδίον,
id est. Unigenitum et Spiritum sanctum. lb. m̄c̄.
Val. ἱγ̄c̄.

METRICA VERSIO.

Nec rursus deitate carens, ab caque remotus :
Sed Patri et Nato unigenae par prorsus honore.
Quod si quis sacris testatur fortē libellis
Hoc reperire cupit, quod sit Deus ille, ducentos
Perspiciet calles, qui concinguntur in unum,
Si volet, atque aliquid si status pectore traxit
Aetherei, viget atque animis, et cernit acutum.
Sin cupit, et vocem posse deitatis apertam, [dum
Haud satis est prudens. Nam, Christi numine non-
Humano generi patefacto, imponere pondus
Infirmis humeris aliud, quod terne requirunt,
Quisquam æquum, nisi mentis inops, hoc diceret esse?
Nam neque doctrinam pueris proponere plenam
Convenit, ut nec adhuc teneris ostendere totum
Solem oculis, nimisque illos perfundere luce.
Flammivomos etenim radios inducere sensim
Prestiterit, quam, dum plus æquo cernere gestis,
Perpetuam læsis oculis offundere cernent.

B Nam velut ante Patris totum divinis aperte
Numen pandebat sermo, contraque micabat
Gloria perpaucis Christi, qui mente valeret,
Sic etiam post, Unigenæ dum clarior orbi
Exereret numen, tamen almi parcius idem
Pneumatis, et tecta probebat imagine numen.
Namque parum antiquis fulsit, nobisque reliquit
Splendidum lumen, quibus est divisus in igne
Linguarum in formam efficit (quo sancta patebat
Ipsius deitas), tum cum Servator ab imis
Sedibus aetherae coeli remeavit ad arces.
Nam velut ille malis vindex est flamma, probrorum
Sic contra lætum est numen, dulcisque voluptas.
Ac mihi sic paucis deitas collecta superni
Pneumatis est. Quod si mirum tibi forte videtur
Ex uno gigni hunc, illum procedere Patre,
Oppositisque parat fidens contendere verbis, [bo.
Illic quoque quid dicam (dabit is mihi Christus) habe-

Ἐξ ἑνὸς ἀρχηγόνου δάμαρ καὶ Σῆθ ἐγένοντο,
 Ἡμίτωμος, εὐδόξος τε γόνος θεομοιοὶ γάμοιο·
 Οὐ τεκτῆ; τεκτός τε, βροτοὶ γε μὴν ἔσπον ὁμοίως.
 40 Τῶν σὺ μνωόμενος μύθων θεότητος ἀτίσειν,
 Πρὸσθε φέρων τῶδ' ἔνεργειν. Ἥ φύσις ἐστίν, ἀμετρον,
 Ἄκτιστον, ἀχρονον, ἑσθλόν, ἐλευθερον, ἡδ' ὁμόσε-
 [πτον,
 Εἷς θεὸς ἐν τρισσοῖς ἀμαρῦματι κόσμον ἔλισσων.
 Τόσον ἐγὼ νέος ἄλλος ἐγείρομαι, εἴτε λοστρῶ
 43 Θαπτομένου θανάτου κάλλιστος ἐ; φάος ἔλω.
 Τρισσῆ γὰρ θεότης με φασαφόρον ἐξανάτειλεν.
 Οὐ σε, κίθαροι φίλη, οὐ ψεύσομαι. Εἰ θεότητι

A Λουσαμένος θεότητα [διατηρεῖται] κραινήν,
 Λύσων ἦν... τρομέω δὲ κακοῦ μύθιο τελευτήν,
 50 Ἐκπαρῆ θείοιο χαρισματος ἡδὲ λοστρῶν.
 Εἰ μ' ἔλων ἐξεκάθηρεν, ἔλος καὶ αἰετῶς ἔμοιγε
 Ἔστι θεός. Τὸ δ' ἂν ἴσον ἔχοι βροτὸς ἔστις ἀλλοτρίος,
 Αὐτὸς ἔην θεότητα, θεοῦ γέρας, ἀνδιχα τέμινον.
 Εἰ τινα δ' ἡ παρὶ Πατρὸς ἀκούομεν, ἡ ἀγαθὸν
 55 Πνεύματος ἐν θείοιο λόγοις καὶ θεωρήσοισιν
 Ἄνδράσιν, ὡς ἴα θεοῖο τὰ δεύτερα Πατρὸς ἔχουσιν,
 Ὅδε νοεῖν κέλομαι σὲ λόγοις Σοφίης βαθυκλίπου
 Ὅς εἰς μίξαν ἀναρχον ἀνίρχεται, οὐ θεότητα
 Τέμνει, ἔθρα κεν οἶον ἔχης κράτος, οὐ πολύοισπον.

Ex uno primogenito uxor et Seth proderunt;
 Semisecta, duorum proles secundum leges matrimonii,
 Non genita, genitus, homines pariter fuerunt.
 40 Horum tu memor, cave quidquam in Divinitate spernas,
 Aut supra statuens, aut infra. Una natura est et immensa,
 Increata, expers temporis, bona, libera, pariter colenda,
 Unus Deus in tribus splendoribus mundum gubernans.
 Ab his ego novus et alius restitutor, cum lavacro,
 45 Sepulta morte, redivivus in lucem prodeco.
 Trina enim me deitas luce fulgentem reproduxit.
 Non tibi, chara expurgatio, non mentiar : si divinitate
 Ablutus, divinitatem incidam discindam,
 Sotius erat... sed perborresco mali sermonis clausulam.
 50 Spe divini muneri et lavacri repressus.
 Quod si me totum expurgavit, totus quoque mihi colendus
 Est Deus. Similia autem patiatur quisquis scelestus,
 Suam ipse divinitatem, Dei donum, seorsim scindit.
 Quod si nonnulla audimus, aut de Filio aut de bono
 55 Spiritu in divinis litteris, et divinitus inspiratis
 Hominibus, nempe eos a Deo Patre secundas habere,
 Sic te volo intelligere profundæ verba Sapientiæ :
 Ad radicem principio carentem assurgit, at divinitatem
 Non scindit, ut unum imperium habeas, non varie colendum.

37 Ἐξ ἑνὸς ἀρχηγόνου. Græcus interpres : Ἐξ
 ἑνὸς ἀνδρώπου, τοῦ ἀρχηγόνου Ἀδάμ. γυνὴ ἡ Ἐβα,
 καὶ υἱὸς Σῆθ ἐγένετο. Ἡ μὲν πλεονεξία τριπλάσια, ὁ δ'
 ἀφροτέρων γάμος θεομοιός γέννημα· ἡ μὲν οὐ γεννη-
 θέσσα, ὁ δὲ γεννηθείς· ἄμφω δὲ ὁμοίως ὑπερχον ἀν-
 θρωποι. Ex uno hominū, primigenio Adamo, nū ier
 Eva et filius Seth proderunt. Illa quidem ex costa
 secta est, iste autem utriusque Adami et Evæ fetus
 exstitit matrimonii legibus. Evæ quidem genita non
 fuit, Seth vero genitus. Ambo tamen pariter homines
 fuerunt.

47 Οὐ ψεύσομαι. Græcus interpres : Οὐ ψεύσομαι
 σε, ἄγία Τριάς, οὐ ψεύσομαι τὴν ἔμφω καθάρσιν.
 Non tibi mentiar, sancta Trinitas, non mentiar meæ
 purgationi.

49 Τρομέω δὲ. Sed ne absoletam quod dirum habe
 oratio, deterreat id spem gratiæ divini sanctitatis
 que illius, quæ per baptismum comparatur.

51 Εἰ μ' ἔλων. Forte ἔλος. Græc. int. Εἰ μ' ἔλων
 ἐκκάθηρε τρισσῆ θεότης. Si me totum expurgavit tri-
 plex deitas. Forte ἔλω.

52 Ἐχοι. Sic Coisl. cum tribus aliis. Edit., ἔχει.
 — lidem τὸ δ' ἄνισον quod forte melius : Perso-
 narum inæqualitatem admittit quisquis scelestus.
 (CAILLÉE.)

53 Ἀνδιχα. Ita Coisl. Edit., ἀνδιχα.
 59 Ὅρα κεν. Græcus int., ἴνα ἐν δοξάζῃς κράτος
 καὶ μίαν ἀρχὴν. οὐ πολύοισπον, cuius non varius,
 sed unus idemque et indivisus sit cultus.

METRICA VERSIO.

Primigeno ex uno conjux Sethusque parente
 Fluxerunt, secta ni virum femina costa,
 Jure thori Sethus. Licet autem haud illa fuisset,
 licet velut, ex Adamo genita, at nuntius uterque
 Æque erat. Hæc animo memorans tecumque revol-
 [vens,
 Ne Triadis sanctæ quidquam aspernere, caveto,
 Celsius inferiusve locans. Namque unica tantum
 Natura est, immensa, incondita, temporis expers,
 Optimaque, atque sui jure, pariterque colenda.
 In triplici radio volvens Deus unicus orbem.
 Atque ego personis prorsus novus excitor hisce,
 Tum cum rore sacro redivivus morte sepulta
 In lucem venio. Deitas nam trina fugatis
 Me clarum effecit tenebris. Non mentiar ergo,
 Non, inquam, tibi chare latex, quod pellitur omnis
 Spurcitatis sceletum. Triplici nam numine lotus,
 Si post aggrediar deitatem incidere, nonne

b Præstiterat... Sed ne peragam, tremor impedit, et
 Muneris egregii, quod ros mihi lustricus affert.
 Cumque salutifera totum me sordibus unda
 Purgarit, quidni totum quoque nunce adorem?
 Dissimile aut habeat, pietas cui sancta nefandæ
 Est odio, quique ipse suum discindere nūmen,
 Divino accepti quod munere, perlidus audei.
 Quod si de Nato, quod si de Pneumate, sacra
 Pagina, scriptoresque pii quid forte loquantur,
 Tanquam quæ supero sint inferiora Parente,
 Hoc tu, quidquid erit, prudens scilicet accipe dictum.
 Hinc etenim id demum monstratur, dacta uterque
 A Patre quod causam, non autem utriusque direm-
 [ptum
 Numen ab hoc : ut sint tibi non permulta, sed unum
 Imperium, quod non venereris dispare cultu
 Ac Trias ex unoadæ cest, trinoque ex numine rursus

60 Ἐκ μονάδος Τριάς ἐστι, καὶ ἐκ Τριάδος μονάς Ἀ Ὅτε μονὰς νῆρθμος, ἐπεὶ τρεῖσιν ἴσται· ἐν ἐσθλοῖς·
 [αὐθις, Ὅτε Τριάς πολύσεπτος, ἐπεὶ φύσις ἐστ' ἀκίσετο·
 Ἡ μονὰς ἐν θεότητι, τὰ δ' ὦν θεότης τρισάριθμη.
 75 Εἰς Θεὸς ἑστὶν ἕκαστος, ἐπὶ μόνον ἐξαγορεύς.
 Εἰς Θεὸς αὐθὶς ἀναρχος, ὅθεν πλοῦτος θεότητος,
 Ἐἴτε τριῶν τινα μνήστιν ἔχη λόγος, ὡς τὸ μὲν ἐπὶ
 τῶν τρισῶν φαῖνεν ἀετῶν κήρυγμα βροτοῖσι,
 Τῷ δὲ μοναρχεῖν ἐπὶ λαμπρία καθαινομέν,
 80 Μῆδὲ θεῶν ἀγορῆς περτώμεθα τῇ πολυαρχῇ.
 Ἴσον γὰρ πολυαρχον ἐμὸν καὶ πάμπαν ἀναρχον
 Μαρνάμενον. Διτῆς δὲ διδάσταις· ἡ δ' ἐπὶ λύσιν
 Σπεύδει. Τῷ θεότητος ἕκας πολυαρχον ἐμοιγε.
 Τρεῖς δὲ θεοῦ· καλέοιεν, ὅσους χρόνος, ἢ νόημα,

60 Ex unitate Trias, et ex Trinitate unitas.
 Non ut rivus, fons, magnus fluvius, unum sunt fluentum,
 Quod triplici modo terram altuit;
 Non ut fax rogi, quæ divisa rursus in unum cogitur;
 Non ut sermo ex mente prociens, et intus manens;
 65 Non ut ex aquis a sole agitatiss
 Fulgor circa muros tremulus, mobilis,
 Fugiens atequam accedat et accedens antequam fugiat.
 Non enim instabilis est Dei natura aut fluxa,
 Aut rursus coiens: sed firmum et stabile Deo tribuendum.
 218-219 70 Sic autem sentiens puram iustus victimam offerens.
 In tribus luminibus una natura firmatur.
 Nec unitas sine numero: in tribus enim bonis consistit;
 Nec Trinitas varie colenda: nam natura est inseparabilis.
 Unitas in divinitate: tria autem numerantur quorum est divinitas.
 75 Unus Deus est unusquisque, cum de uno loqueris.
 Rursus unus sine principio Deus, ex quo divitiæ divinitatis,
 Cum de tribus sit mentio, ita ut per hoc quidem servetur
 Trium luminum veneranda bonis omnibus prædicatio;
 Per illud autem monarchiam coruscantem celebremus,
 80 Nec deorum turba diverse rejuante oblectetur.
 Mihi enim æquale est nullius imperio multorum imperium,
 Quod secum pugnat. Pugna autem divisio est; divisio autem ad dissolutionem
 Propærat. Quare a Divinitate multiplex imperium arceo.
 Tres autem dii vocentur, quos tempus, sententia,

60 Ἐκ μονάδος Τριάς ἐστι. Ex unitate, hoc est, ex una quantum ad naturam attingit, ac singulari Deitate existit; ac rursus ex tribus personis unica Deitas completur.

66 Περὶ τριῶν. Vat. περι τριῶν.
 77 Ἐἴτε τριῶν τινα. Græcuscum int. Ἐν ἑκάστῳ τῶν τριῶν ὁπωπίσω μνήμη τις γένηται, Cum mentio fit aliquis ex tribus personis. Deus enim sunt tres simul personæ spectatae, cum ejusdem sint naturæ, et unusquisque Deus est, cum mens cogitatione separat quæ sunt inseparabilia. Ibid. ὡς τὸ μὲν ἐπὶ, etc. Græcuscum

int. Ut Trinitatis confessione trium personarum veneranda prædicatio fiat, unus autem confessione naturæ, unicum imperium Trinitatis in tribus personis celebratur.

81 Ἴσον γὰρ πολυαρχον, etc. Idem enim mihi est multorum imperium, ac nullius imperium.

81 Τρεῖς δὲ θεοῦ καλέοιεν. His verbis solvit, quod ex deorum multitudine objici poterat. Etenim si unaquæque ex tribus personis Deus nuncupata est, quid impedit quominus tres quoque dii apud nos dicantur, quemadmodum et tres angeli et tres

METRICA VERSIO.

Sancta monas, vitrel non tanquam fontis ocellus, B Fonsque ipse, atque iugens fluvius, quæ, fluxio cum Una, tanien triplici voluenter cocicta forma: [sint Non ut fax geninata rogi, quæ rursus in unum Cogitur, aut ratio, quæ mentem proslit extra, Intertque manens semper cum mente moritur: Non etiam ut radius (commotis ortus ab undis, In quas æthereus vibrat sua lumina Titan) In murum intortus, tremulousque et mobilis usque, Non prins accedens, quam deluat atque recedat, Nec prins effugiens, quam confluat, atque propinquat. Haud etenim fixa est natura, incertaque summi Numinis, aut rursus coiens, sed fixa per ævum. At vero pure sic demum in corde litabis, Si firmo tenæs animo mea dicta, fideque.

Una ergo in triplici natura est lumine fixa. [illa Nec monas est expers numeri (namque in tribus Consistit): vario nec rursus honore colenda est

Sancta Trias. Divina etenim natura secari Respuit. In Deitate monas duntaxat: in illis, Ex quibus est, rursus tria conspiciant oportet. Quisque trium Deus est unus, cum non nisi de uno Verba facis: rursus Deus unus originis expers, Unde fluunt deitatis opes, Scriptura sacra Cum tria commemorat. Triuni nos luminis illud Edocet obsequium et cultum: contraque per istud Imperium amplecti tantummodo discimus unum, Ex confusa præcui falsorum arce deorum [esse Agmina, multorum imperium: namque haud minus Credo in alium, quam si sine principe cuncta ferantur. Hinc etenim lites, ex litibus aspera pugna, Ex pugna interitus sequitur. Procul ergo beato Multorum imperium regimenque a Numine distat. Tres autem liceat (nam sunt hi tres quoque vere) Dicere cuique deos, quos mens tempusque diremit Int. r. se, aut rober varium, disparque voluitas:

85 Ἡ κρᾶτος, ἢ ἐκείνη/ἀπ' ἀλλήλων/ἐκείσεν. Ἀὐτοῦ καινοῦ ἕκαστον ἀδῆριτον οὐ ποτ' ἴδοντα.
 7ης δ' ἑρ' ἐμῆς Τριάδος ἐν μὲν σθένος, ἐν δὲ νόημα,
 Ἐν κλίος, ἐν δὲ κρᾶτος. Τῶν καὶ μονὰς ἐστιν ἀρευστος,
 Ἀρμονίη θεότητος ἢ μὲν κῆρος ἔχουσα.
 90 Τόσον ἐμοῖς φαίεσσι Τριάς σελας ἐξεκάλυψεν,
 Ἐκ περὶ ὧν θεοῦ τε πετάσματος ἐνδοθὶ νεοῦ,
 Τοῖς ὑπο κεύθε' ἄνασσα Θεοῦ φύσις. Εἰ δὲ πλεόν τε
 Ἀγγελοῖσι χαρῶσι, τόδε πλεόν ἢ Τριάς ἴστω.

Δ'. Περὶ κόσμου.

Εἰ δ' ἔγε καὶ μεγάλο θεοῦ κτίων ὕμνητοῦν,
 Δόξαις ψευδομένην ἐναντία θεοῦ ἀνάσσειν.

85 Robur, voluntas ab invicem discindit,
 Cum unusquisque nunquam secum ipse consentiat.
 Mæx autem Triadis unum est robur, una mens,
 Una gloria, unum imperium. Quare dilabi non potest unitas
 Una divinitatis harmonia magnum habens decus.
 90 Tantum lucis oculis meis Trias retexit,
 Trans pennas ac divinum intra Dei templum velamen,
 Quibus regina Dei natura obtegatur. Si quid autem plus
 Angelicis choris concessum, plus illud Trias norit.

IV. De mundo'.

Jam nunc et magni Dei opus celebremus,
 Contra falsas opiniones delitigando.
 Unus Deus; materia et formæ, quas Græcorum
 Sapientes coæternas existimant, inanis est fabula.
 5 Ac ille quidem, quas diis adiungunt, formæ venerabiles
 Non erant, sed factæ sunt, magno Deo volente.
 Quis autem materiam inquam vidit sine forma, aut sine materia
 Formam, etsi mentis evagationibus multum laboraverit?
 Non enim ego corpus reperi sine colore, aut sine corpore
 220-221 10 Colorem. Quis ea dissociavit, quæ natura in unum conjunxit?
 Sed tamen dissociemus: necum considera, si separata
 Erant omnino, quomodo in unum venerè? Aut quis ille mundus
 Stetit in duas partes omnino divisus? Sin mista erant,
 Quomodo mista sunt? Quis sine Deo miscuit? Si miscuit
 15 Deus, hunc omnium conditorum agnosce.

* Alijs Bill, 124, pag. 188.

homines, aliquæ in quibus una percipitur natura.
 Illi sane, inquit Theologus refellens hoc argumen-
 tum, dii multi dicantur, in quibus et tempus, quo
 generati sunt, diversum est, etc. At vero mæx Trini-
 tati, quæ simplex et una est, una natura et essentia,
 una vis et voluntas, etc.

87 Ἐν δὲ. Ita mas. edit., ὅν.

95 Τόδα κλίον. Horum loca Hoeschelius habet,
 forte elegantius, ἀνώτερα δ' ἢ Ἐρῆς ἴστω. (CAILLAU.)

A Εἰς Θεός· ὕλη δ' αὐτὴ καὶ εἶσα μῦθος ἀπαρῶς,
 Ἐλλήνων πινυτοῖσι νοούμενα ὡς συνάναρχα.
 5 Τῶν μὲν ὅσα πλάστουσι/θεοῦς μορφώματα σπεῖτα,
 Οὐκ ἔσαν, ἀλλὰ γέγοντο, Θεοῦ μεγάλου θλιτοῦτος.
 Τίς δ' ὕλην ποτ' ὅπωπαι ἀνέβειον, ἢ τίς ἔβλεπεν
 Μορφήν, καὶ μάλα πολλὰ νόου στροφάλιγγι μορφήσας;
 Οὐδὲ γὰρ ἀχροον εὔρον ἐγὼ δέμας, ἢ τιν' ἄσωμον
 10 Χροῦν. Τίς δὲ κρινεν ἄ μὴ φύσις, εἰς ἐν ἄγωσα;
 Ἄλλ' ἐμπης τέμνωμεν ἄβρι δὲ μοι, εἰ μὲν δμικτα
 Πάμπαν ἔην, πῶς εἰς ἐν ἐλήλυθεν, ἢ τίς οὐ κόσμος
 Ἔστακεν ἀντίχα πάντα διαμπερές; Εἰ δ' ἐπίμικτα,
 15 Πῶς μίχθη; τίς ἐμῆε Θεοῦ δίχα; εἰ δὲ κεραστής
 15 Ἔστι Θεός, τοῦτον καὶ κτιστοῦρα δέχνησο πάντων.

IV. 1 Εἰ δ' ἔγε. Ita Vat. et Coisl. Editi, et τ' ἔγε.

2 Ἀπαρῶτος. Coisl., ἠρηριότης.

8 Νόου. Coisl. νόους.

10 Ἄ μὴ φύσις, εἰς ἐν ἄγωσα. Quæ natura
 non separavit, sed in unum conjunxit. Græcorum int.,
 & μὴ φύσις ἔχουσι τιν' ἢ ταῦτα συνάναρχα.

15 Ἐστακεν. Coisl. ἐστάνα. Hesych. et Vat.
 ἐστάμεν.

METRICA VERSIO.

Quique ipsi secum nunquam ulla pace fruuntur.
 At contra postq Triadis mens, gloria, robur,
 Imperiumque uuum. Quocirca haud labilis ipsa
 Est monas, unius nexu deitatis honorem
 Maximum habens. Hæc sunt Deitas quæ sancta retexit
 Trans pennas velumque sacræ mihi sanctius ædia,
 Regia quo legitur summi natura monarchæ.
 Si quid præterea est, superis id linquo sciendum
 hæribus. At quidquid superest, Trias optima norit.

IV. DE MUNDO.

(Billio interprete.)

Te quoque, cunctipotens opus structuraque dex-
 træ,

Munde, canam, falsis coiens in prælia linguis
 Unus duntaxat Deus est: at forma gravisque
 Materies, ipsi veterum quas turba sophorum
 Esse coæternas sensit, mera verba, et inanis
 Fabula sunt. Omnes etenim, quascunque deorum

B Gentiles habuere loco, produxit in ortum
 Ac lucen ex nihilo formas divina voluntas.

Quisnam autem est, qui materiam perspexerit un-
 [quam

Informem, aut sine materia qui viderit ulla
 Formam aliquam, partes quavis versari in omne
 Ingenium, mentemque gravi torquere labore
 Insutiterit? Nec enim corpus torquere, figura
 Quod prorsus caret, potui. rursusque figuram,
 Corporea quæ mole vacet. Quisnam ergo diremit,
 Quæ natura sagax vixitque ac junxit in unum?
 Sed tamen hæc per me liceat distinguere mente.
 Dic igitur, si materies et forma dirempta
 Prorsus erant, quanam tandem ratione modoque
 Post rursus coiere simul. Dic insuper, oro,
 Quinam mundus erat, tum cum distincta jacere:t.
 Illinc materies, hinc nuda orbataque forma
 Materie. Contra si junctæ, quæro quis illas
 Junxerit absque Deo, quoniamque hæc mistio fact.

Είδος καὶ κεραμεὺς πηλῷ βάλε κύκλον ἑλισσών,
Χρυσῷ χρυσοχόος, λαοφύς οὐκ ἴθιουσι.

Δὸς πλέον ἡμετέρης τι θεῶν φέρεις, ὦ φιλόναρχε.
Ἦ γὰρ τὸ πλέον ἐστὶ σὺν εἰδοσι καυμνέουσι.

20 Νύσαστο, καὶ τὰ γέγοντο ἐνίψια· θεὰ νόησι,
Ἦ πάντων γενέτειρα πολύπλοκος. Οὐ γὰρ εἴκοι

Ζωγράφου ὡς τιν' ἰσοχὸς ἀπ' εἰδος εἶδος ἔστειρεν
Διερχόμενος προπάροισι τὰ μὴ νόος ἔγραψεν υἴος.

Καὶ σὺ, Μανγαλοῖο κακὸν σκότος, οὐ πάρος ἤες

25 Ἄκροτάτο φάος ἀνιθρήνον. Εἰ θεός ἦεν,
Οὐ σκότος. Οὐ γὰρ εἴκοι θεῶν κακὸν ἀντιφερῆζειν.

Εἰ σκότος, οὐ θεὸν οἶδας. Ὅμοφρονέει| μὲν| δόκωσπον

Μαργαμένων δὲ, τὸ κάρτος ἀρείονος. Ἰσοπαλεῖς δὲ,

A Τίς τρίτος εἰς ἐν ἔργων σοφῆ καὶ νεκρῶν ἴδων;

30 Καὶ τοῦδε θαύμα κέριστον, ἐπιπ μόνον αὐτὸν ἔχει-
[ρις,

Ἀΐθις ὁμοφρονέοντα τιθεῖς, ἐπελήσαστο χάρμης.

Ψυχὴ καὶ δέμας κίμα. Τὸ μὲν θεότητος ἀποφύδῳ

Θωτὸς ἀπειρεσίω· τὸ δὲ σκοτίης ἀπὸ βίτης

Σὸ πλάσθη. Τὰ δὲ πολλὴν ἀπόπροθεν εἰς ἐν ἀγέρας

35 Εἰ ζυθὴ φύσις εἶμι, λέω μόνον. Εἰ μέθος αἰθῆς,

Ἐμπεδος, οὐκ ἐπ' ἐγὼ πλεκτητὴ φύσις ἀμφοτέρωθεν.

Οὐ γὰρ μαργαμένων ζυθὸς γόνος, ἀλλὰ φιλεῖσταν.

Τῶος μὲν κραδίης τῆς σῆς ζόφος. Αὐτὰρ ἐμογε

Εἰς θεός ἐστιν ἀναρχος, ἀδήριτος, ἐν φάος ἐσθλὴν,

40 Ἀπλῶν τε πλεκτιῶν τε νοῦν ἑθῆνος ὀφειθῆσταν,

Formam et faber alligat luto, dum rotam versat,

Aurifex auro, lapicida suis lapidibus.

Defer Deo plus quidpiam quam menti nostrae, v' p'ncipatus infimæ.

Plus autem materia est cum formis mobilibus.

20 Cogitavit, et res formatæ existerunt. Divina cogitatio

Omnium fecunda genitrix: non enim probabile est

Deum instar pictoris ex forma simitem formam expressisse,

Dum coram intuetur, quæ mens sola non descripsisset.

Et tu, Manetis prava caligo, non eras ad initio

25 Summi luminis æmula. Nam si Deus erat,

Tenebræ non erant. Non enim probabile est malum eam Deo pugnari.

Si tenebræ erant, Deus evanescit. Absurdum quidem est ut consentiant.

Quod si pugnant, victoria erit fortioris. Sin paribus viribus,

Quis tertius in unum adducte sapientia et lites dirimet?

30 Atque id maxime mirabile, postquam horribile bellum excitasti,

Rursus consentientia ponens, oblivisceris pugna.

Animæ et corpus sum. Ita divinitatis particula

Lucis infinitæ: istud ex tenebrosa radice

Tibi conflatum est. Quæ autem procul a se distabant, in unum congregasti.

35 Si communis natura sum, salvo bellum. Sin gravis pugna,

Stabilis, nec jam sum natura ex doabus compacta.

Non enim pugnantium communis soboles, sed amantium.

Hæ sunt cordis tui tenebræ. At mihi

Unus Deus expers principii, expers litis, unum bonum lumen.

40 Simplicium et compositarum robur mentium quæ sursum feruntur,

18 Ὡ φιλόναρχε. Qui amas materias et formas principio carentes.

22 Ἐγείρεσθ. Ra Coisl. et Vat. Editi ἔγρεισθ.

26 Ἀρτίεπιπύρ. Combef.: Coaquare Deo, ex adverso opponete. Int. Græc., οὐ γὰρ ἐνδύχεται, οὐδὲ δυνατὸν, κακὸν τι ἐξισοῦσθαι θεῶ. Non enim licet, neque possibile est, aliquid nulli Deo exæquare.

27 Οὐ θεὸν οἶδας. Fortasse ἐν θεῶν, quem Deum existimas. Int. Græc.: Εἰ σκότος ἦν, οὐδέ τις γνώσκει τὸ σκότος θεῶν. Nemo tenebras cognoscit Deum.

Μοχ. ὁμοφρονέειν. Idem, ὁμοφρονέειν γὰρ τὸ σκότος τῷ φωτὶ τοῦ θεοῦ ἀπὸ τῶν τε καὶ ἀκούσιον.

29 Ἐγείρεσθ. Coisl. Vat. aliique plures, ἔγειραθ.

36 Ἐμπεδος. Vat. ἐμπεδὸν οὐδὲν ἔργα.

METRICA VERSIO.

Contigerit. Quod si Deus est qui junxerit: ipsum

Tu quoque cunctarum factorem admittere rerum

Ne dubites. Namque et sigulus, dum vascula torquet,

Quamlibet argille formam injicit, atque periti

Aurifices auro, saxis latomique perinde.

Plusquidquam, o philanarcbenimis, concede Tonanti,

Quam nostro ingenio, quam nostris artibus atque;

Plus autem est illud, vestita agitable forma

Materies; porro varia, rerumque parentes

Mente Deus tantam voluit, formaque decenti

Quidlibet ornatum confestim protulit. Instar

Non pictoris enim formas ab imagine duxit,

Propositum exemplar cernens, imitansque, quod ipsa

Sola nequivisset mens pingere. Tu quoque tetra

Pravaque ab insano caligo inducta Manete,

Nou luci adversas sedes æterna tenebras

Supremæ. Nam si Deus es, caligine prorsus

Ergo cares; sin tu contra caligo, Deumne

Dicere juro queam? Nec enim cum Numine par est

Decertare malum. Jam cum caligine luci

Non pax esse potest, non ullum fœdus amoris.

Aspera sin moveant certamina, vincat oportet

B Fortius, inter se sin denique viribus æquis

Concertent, quisnam sublati fœdera rixis

Sauciet, et vinco pugnantia jungat amico.

Quin ego demitor, quid sis cur jurgia sæva

Cum moveas, eadem rursus concordia lingis,

Dissidii velut oblitus, pugnaque prioris.

Namque ipse ex anima et crasso cum corpore con-

stitum,

Divinæ illa quidem luci tibi rivalis esse

Fingitur, hoc vero tenebras habuisse parentes.

Tunc igitur, spatii que tam sævi æssita longis,

Jungere non dubitas? Equidem pugnantibus ipse

Naturis si consto, oillum litæque molestas

Comprimo: sin pugna fenestaque jurgia dentant,

His ego naturis nequeo constare duabus.

Non etenim ex illis, quæ sunt pugnantis, sed quæ

Fœdere junctæ, potest fœdus communis oriri.

At tales vesane tei, Manichæe, tenebræ

Sunt animi. Ast usus mihi contra necesse omnino

Principii Deus est, luxque expers unica pagine

Compositis simplexque quies natura tributa est,

Mentibus irradians, superne altoque volantis,

Ὀὐρανίων χθονίων τε· ἐδ δὲ σκότος ὕστατον ἔβλεπεν, Ἄ
 98 φύσις ἐσθηκυῖα περιγυραῖος, ἡμετέρη δὲ
 Ὅτουτο πλεῖσι κακίη. Κακίη δὲ τε λύσις ἐφετμῆς,
 Ὡς νύξ ἡλιόιο ὕσις, νεότητος ἀναφωρὸν
 45 Γῆρας. Χεῖμα δ' ἐνεγκὸν ἄνω ὄρμος ἡλιόιο
 Φρικτόν. Ὅ μὲν πράσιτος· ἔν οὐρανόιοι φάεσσιν
 Ἥς ὑπεροβῆσει φάος καὶ κύδος Ὀλέσσης,
 Αἰὼν ἀπεπαθαίρει μερότων γένος. Ἐκ δ' ἄρ' ἐκείνου
 Γαῖοσσο καὶ κακίης πρώτος βροτῶς ἀνδροφόνοιο,
 50 Καὶ θανάτου, βίβλοσσαντος ἐμοὶ φλόγα ὄσει δό-
 [λοισιν.

Ἦδε μὲν ὀφειλόνοιο κακοῦ φύσις, ἧς περ ἐκείνος
 ἔστι· πατήρ. Διόη μὲν ἰδὲ κρατεροῦ σιδήρου·

Ἄωδῶν δ' αὐτοδαικτος ἐγὼ κακίην ἐφύεσσα,
 Ἐσπόμοιο φθονεροῦ παλασσομασιν ἦν διὰ μῆτιν.
 55 Κόσμο, σὺ δ' αἰ μὲν ἔης εἴμοσ Τριῶς, ἐγγύς
 [ἀνάργου
 Κῶδε, πῶς δὲ σε τέσοον ἀπόπροθι φώτες ἐθήκαν
 Χριστοφόροιο, θείων τε δαήμενοιο, ὥστε μετρεῖσθαι
 Ὀὐ μάλα πολλὴν ἀρῆθμὸν ἑλισσομῆνιόιοι/ἑνικαυτίων,
 Ἐξότε πῆξε μάγας σε Θεοῦ Λόγοιο; Εἰ δ' ἄρ' ἐπατα
 60 Πῆχθηο, φραζώμοσσο τὶ κίνυτο θεία νόησις
 (Ὀὐδὲ γάρ ἐστιν ἀπρηκτοιο ἐμοὶ Θεοιο, οὐδ' ἀτέλεστοιο),
 Πρὶν τόδε πᾶν στήναι τε καὶ εἶδοιο κοσμηθῆναι.
 Αἰῶσιν κινεοισιν ὑπέρτατοιο ἐμβασιλεύων,
 Κίνυτο κάλλεοιο ὄιο φίλην θεύμοιοσ ἀγίλην,

Sive in caelo, sive in terra. Tenebrae autem serius venerunt :
 Quae quidem non sunt natura circumscripta, sed nostrum
 Vitium. Vitium autem est solutio praecipiti,
 Ut nox est solis occasus, et juventutis infirma
 222-223 45 Senectus. Horridam hiemem adduxit solis cursus
 Australes ad auras. Qui primas habebat in luminibus caelestibus,
 Postquam sua superbia lucem et gloriam perdidit,
 Semper odio habet hominum genus. Ille autem homicida,
 Qui dolis suis flammam meam accendit,
 50 Vitium primo homini et mortem degustandam propinavit.
 Haec est vitii serius orti natura, cujus ille
 Pater est. Ac labes quidem validi ferri rubigo est :
 Ego autem vitii labem a me ipso consumptus plantavi,
 Dum obsequor dolis, quos hostis invidus vaferrimus struxit.
 55 Munde, si tunc eras, cum erat Trinitas, gloria non distans ab eo
 Qui principio caret, quomodo te tam longe removerunt
 Christiferae et rerum divinarum periti viri, ita ut metirentur
 Numerum non valde magnum elapsorum annorum
 Ex quo te comegit magnum Dei Verbum? Quod si serius
 60 Compactus es, consideremus quid cogitaverit divina cogitatio,
 (Non enim mihi Deus nihil agens, aut imperfectus)
 Antequam haec universitas staret et speciebus ornaretur.
 Saeculis vacuis summus regnator,
 Movebatur pulchritudinis suae dulcem considerans splendorem,

42 Ὀὐ φύσις ἐσθηκυῖα. Non natura subsistens.
 45 Ἐνεγκερ. Menduse ed. ἔνεκνν.
 47 Ἥς, etc. Sic Hom. *Iliad.* 1, v. 205.
 Ἦς ὑπεροβῆσει τὰς ἄρ' ἀνω ὄρμων Ὀλέσση.
 Suis superbis cito tandem animum perdet.
 48 Ἐκ δ' ἄρ' ἐκείνου. Verum ex isto homicida
 primus homo degustavit peccatum et mortem, ex eo
 qui dolis suis flammam meam accendit.
 50 Ἐμοὶ. Coisl. et Vat., ἐμῶν.

51 Ὀφειλόνοιο. Ita Coisl. Edit., ὀφειλόνοιο.
 54 Παλασσομασιν. Int. Græc.: μηχανήμασι, ἰδὲ
 προμορῆσι. Sponte mea in fraudem lapsus.
 55 Ἐγὼ. Sic plerique mss. Edit. mendose, ἐγὼ...
 Ἐγγύς ἀνάργου κῶδε. Proximos huic, qui principio
 caret, honores occupans.
 60 Φραζώμοσσο τὶ. Vat., φραζώμοσθ' ὄιο.
 64 Ὀὐ φίλην θεύμοιοσ. Sic tres Regii. Edit.,
 ὄιο.

METRICA VERSIO.

Quæque etiam hic degunt, naturas robore complens. B
 Horrida post autem sulciit caligo, nec illa
 Subsistens quidquam est, quod circumscribere pos-
 [sis :
 Sed nostro ex vitio fluxit (cum mente superba
 Impositam nobis a summo Numine legem
 Fregimus) ; haud aliter quam terræ inducere noctem
 Cernimus occubitum solis, fragilique senectam
 Dulcis ab occasu viridisque exstare juventæ,
 Atque hiemem, australes vergit dum Phoebus ad
 [auras.
 Ac sane ætherea qui primum in sede, tumorem
 Mentis ob horrendum Satanæ lucemque decusque
 Perdidit, æternis odiis savoque furore
 Humanum genus insequitur, fecitque per artes
 Ille suas, ut pestiferam male providus escam
 Ex vitium exciperet, generis qui semina nostri
 Fudit : at igniculos versuta perdidit arte
 Mortis in ingentem flammam mihi sustulit hostis.
 En quæ sit natura mali, quod serius ortum est,
 Et cujus pater est Satanæ, atque unicus fuctor.

Ac rubigo quidem labes certissima ferri est :
 Contra ego (pestiferi dum credulus obsequor hostis
 Consilii, in me invidiæ qui percutis oestro
 Exardet), vitii labem, quæ pectora rodit,
 Consemi, manibusque meis meum ipse peremi.
 At te, munde, Trias siquidem non tempore quidquam
 Exsuperat, certe a summæ Deitatis honore
 Dissitus haud procul es. Cumnam ergo et moribus at-
 [que
 Doctrina præstante viri, rerumque periti
 Sacrarum, non te tam longe ponere ab illa
 Sunt veriti, annorumque brevem subducere sum-
 [mam,
 Ex quo te primum Christus produxit in ortum.
 Quod si posterius te condidit ille, quid ante
 Quam fieres, variasque tibi Deus undique formas
 Iuderet, imperitans tam nulla in sæcla patrabat.
 Imperfectum etenim non est mihi nomen, incersque.
 Scilicet ille suæ splendorem cernere formæ
 Gaudebat, numerum suum triplicique parique
 Luce utens, soli ut notum est ipsique piisque.

65 Τρισσοφαοὺς Θεότητος ὄμιν σέλας ἰσοφέριστον,
 Ὡς μούνη Θεότητι, καὶ ὡν Θεός, ἐστ' ἀρίθμηλον.
 Κίνητο καὶ κόσμος τύπος οὗ· στήσατο λέουσιν
 Οἴειν ἐνὶ μεγάλαισι νοήμασι κοσμογόνος· νοῦς
 Ἐσομένου μετέπειτα, Θεῷ δὲ τὰ καὶ παρόντος.
 70 Πάντα Θεῷ προπάρουθεν, ἀτ' ἔσται, ὄσ' ἐγέ-
 [νοντο,
 Ὅσα τὰ νῦν παρίσιν. Ἐμὸν χρόνος ὡς κέασαι,
 Πρὸς τὰ μὲν, τὰ δ' ὅπισθε· Θεῷ δὲ τὸ εἰς ἐν ἅπαντα,
 Καὶ μεγάλης Θεότητος ἐν ἀγχοῖσιν κρατεῖται.
 Γοῦνικεν ὅσον ἔταμην ἐμὸς νόος εἰσάοιτε.
 75 Νοῦς ὠδῖνεν ἅπαντα, βῆγη δ' εἰς ὕστερον ὠδῖς,
 Ἄριος, εὔτε Θεοῦ μέγας Λόγος ἐξεκάλυψεν.

A Ἦθελε μὲν νοεῖν στήναι φύσιν, οὐρανὴν τε
 Καὶ χθονίην, πρῶτον διαυγὰ φωτὸς ἔσοπτρα,
 Τὴν μὲν ἄνω στήλουσιν, ὑποδρόστειραν ἀνακτος,
 80 Πηλαγαφῆ, μεγάλην, τὴν δ' ἐνθάδε κύδος ἔχουσαν,
 Πηγῶν θεότητα, ὅπως πλεύνουσι ἀνάσση
 Οὐρανίους, πλεύνουσι τὴν πᾶν φῶς ἀδιόδιον.
 Ἦδὲ γὰρ ἐστὶν ἀνακτος ἐμοῦ φῶς ἄλλο ὁπάειν.
 Ὅσα δὲ μὴ πάλαισα Θεῷ κτίσις ἀνιθέοιο
 85 Κύδος ἱμερούσα, φῶς καὶ κύδος ὀλέσση
 (Μέτρα φέρειν γὰρ ἄριστον, ἰάμετρηθὲ κάσιον).
 Τοῦνεκεν ἔσομένοισι φίλα φρονέων Λόγος αἰτίς
 Τῆλε βάλε Τριάδος μὲν ὅσον φῶς ἀμφιθῶκων,
 Ἀγγελικῶν τε χορῶν βροτέτην φύσιν, ἀγγελικὴν μὲν

65 Simile et æquale lumen Deitatis tripliciter lucentis,
 Ut soli Deitati et Deum colentibus manifestum est.
 Movebatur et mundi formas intuens quas instituerat
 Maguis suis cogitationibus mens mundi creatrix
 Postea futuri, sed tamen Deo presentis.
 70 Omnia eo am Deo, et quæ futura sunt, et quæ fuerunt,
 Et quæ nunc adsunt. Mibi autem tempus sic res exhibit,
 Ut aliæ priores sint, aliæ posteriores : at Deo omnia in unum
 Collecta, magnæque Deitatis sinu continentur.
 Quare quid mea mens repererit, audite.
 75 Mens parturiebat omnia, prorupitque postea partus
 Opportunus, cum illum rexit magnum Dei Verbum.
 Voluit intelligentem naturam creare, tum cœlestem,
 Tum terrestrem, primi luminis pellucida specula :
 Alteram in superis fulgentem, regis ministram,
 80 Lucis plenam, ingentem : alteram hic decus habentem :
 Effundens divinitatem, ut plurimis imperaret
 Cœlestibus, ac plurimorum esset lux beatitudinis fons.
 Hæc est enim regis mei natura, ut beatitudinis largitor sit.
 Sed ne appropinquas Deo, res creata æquale Deo
 85 Appetens decus, lumen et decus amitteret
 (Modum enim tenere optimum est : immoderatio pessima res est) ;
 Idcirco bis, qui futuri erant, benevole consulens, Verbum sublime
 Longe statuit a Trinitate, quidquid lucis est circa thronum Dei,
 Et ab angelicis choris, humanam naturam ; non tamen angelicam

71 Ἐταμην. Expouit interp. : τιθεώρηκεν, con-
 templata est.

80 Τὴν δ'. Int. Græc. : τὴν δὲ γβόνειαν.

81 Πηλαγῶν. Int. Græc. : καὶ βῆζων, καὶ χέων
 τὴν ἀγαθότητα τῆς θεότητος.

82 Πέτρ. Sic Coisl. cum aliis tribus. Edit., πλεί.

85 Ὀλέσση. Sic Vat. cum aliis tribus, et He-
 senb. Male edit., ὁπάζει. Int. Græc. : ὡς ἂν μὴ πλη-
 σιάζουσα τῷ Θεῷ ἢ κτίσι, καὶ δόξης ἰσοῦ τοῦ ἐπιθυ-

μοῦσα, τὸ ὁδῶν αὐτῇ φῶς καὶ τὴν δόξαν ἀπόλεση.
 Ne appropinquans Deo res creata, et æquale Deo de-
 cus appetens, datam sibi lumen et gloriam amitteret.

87 Ἐσομένοισι. Creandis omnibus, non tantum
 hominibus.

88 Ἀμφιθῶκωρ. Int. Græc. : φῶς περὶ τῶν θρόνων
 ἰστάμενον.

89-91 Ἀγγελικῶν.... ἐκγενομέσθα. Hic locus in
 ed. depravatus erat, decaetate unius versus,

METRICA VERSIO.

Hoc quoque præterea, quo se exerceret, habebat,
 Sancta Trias. Mundi formas namque ipsa futuri,
 Jam sibi presentis, instrabat mente beata.
 Cuncta etenim quæ jam vel præterite, vel adsunt,
 Quæque etiam exstabant, Triadi sunt prompta,
 [patentque.

Hæc etenim tempus mibi sic distincti, ut illud
 Ante sit, hoc retro ; Deus autem prorsus in unum
 Cuncta tenet, sinibusque suis collecta coerct.
 Quocirca quidquid vel meus me repperit unquam,
 Aut etiam audivit, mens parturiebat id omne
 Numinis ætherei, post autem festus in ortum
 Tempore maturo erupit, cum cuncta rexit
 Unigenus Sermo, claraque in luce locavit.
 Ac ratione quidem pollentem et mente volebat
 Condere naturam, quæ partim sedibus altis
 Deberet, et terra partim, primique referret
 (Ut speculum quod labe vacat, præstatque nitore)
 Luminis effligem, sanctæque imitamina forme :

B Sic tamen ut superæ mentes, regisque ministræ
 Undique fulgenti radiarent lumine, contra
 Hic imæ imperium et regalia sceptrâ tenerent.
 Namque suum late cupiebat fundere nomen.
 Scilicet ut plures, quibus induperaret, haberet
 Cœlicolas, pluresque sua quæ luce bearet.
 Nam Patris hæc demum superi est natura, beare.
 Ne vero Triadi res condita forte propinquans,
 Numinis æqualis correpta cupidine, lumen
 Perderet, acceptumque decus (nam qualibet in re
 Laudandus modus est, contraque ingentia damna
 Neglectus modus usque parit, pestemque), futuris
 Consultum cupiens soboles æterna Tonantis
 Idcirco angelicas divino a Numinis mentes
 Senovit procul, atque homines procul agmine
 [rursus
 Fixit ab angelico. Quanquam non tam procul ille
 Disjunctis superas mentes ; his namque ministris
 Utitur. At nostram procul a Deitate removi!

90 Οὐ μᾶλλον πολλὸν ἀνευθε παραστάτην, ἤμετέρην δὲ
 Καὶ μᾶλλον πολλὸν ἀνευθεν, ἐπεὶ χθονὸς ἐκγεγόμεσθα
 Μιχθίστης Θεότητι· ἀπὴλ δὲ τε φύσις ἀρείμων.
 Κόσμων δ' ὅς μιν ἔην προγενέστερος οὐρανὸς δι-
 [λοῦ,
 Θεοφόρων χώρημα, μόνους τε νέουσι θεῶν,
 95 Παμφαῶς, εἰς δὲ ἔπειτα Θεοῦ βροτῶς ἔθνην ἐδέουσι,
 Εὔτε θεὸς τελέθρησι, νόον καὶ σάρκα καθήρας·
 Αὐτὰρ ὃ γε θνητοῖσι πάγη θνατῶς, ἦντι' ἔμελλε
 Στήσεσθαι φαῶν τε χάρις κήρυξ τε Θεοῦ,
 Κἀλλὲρ τε μεγαθεῖ τε, καὶ εἰκόνας ἑμβασιλευμα·
 100 Πρῶτος δ' ὀσάτατός τε Θεοῦ μεγάλιοι λέγονται.

Ε'. *Περὶ Προνοίας.*

Ὅδε μὲν εὐρυθέμεθρον ἐπέχετο κέρρον ἄπειρον
 Νούς μέγας, ἐντὸς ἅπαντα φέρων, καὶ παντὸς ὑπερθεν
 Αὐτὸς ἐόν· τὶ δὲ μήχος ἀχωρήτοιο λαβέσθαι;
 Αὐτὰρ ἐπεὶ μιν ἔτευξεν, ἄγει πρώτης ὑπὸ βίης,
 ὃ Πληγῆς ὡς ὑπο βόμβῳ ἐπαιχόμενον/στροφάλαγγι,
 Κιννόμενον μεγάλαιον ἀνιήτοισι λέγουσιν.
 Οὕτε γὰρ αὐτομάτη φύσις κόσμου τοσοῦτου
 Καὶ τοῖου, τῷ μηδὲν ὁμοῖόν ἐστι νοήσαι·
 Μὴ τῶσιν αὐτομάτοισιν ἐπατρέψητε λέγονται.
 10 Τίς δὲ θέων ποτ' ἔπειπεν, ὅτ' οὐ χέρει ἐξέτα-
 [ίσουσαν;

90 Tam procul sejunxit, cujus ministerio utitur : nostram vero
 Longissime, ut qui ex terra facti sumus
 Misti Deitati ; sed simplex natura praestantior.
 Mundorum autem alter quidem antiquior, nempe caelum,
 Deo fruentium locus, solisque mentibus aspectabile,
 95 Lucis plenum, quo postea homo Dei hinc proficiscetur,
 Cum Deus factus fuerit mente et carne expurgatus.
 Alter autem mundus mortalibus compactus est mortalis, cum jam deberent
 Prodire siderum decus, et praeco Dei,
 Tum pulchritudine, tum magnitudine, et imaginis regia :
 100 Sed primus et ultimus magni Dei consilii conditi sunt.

V. *De Providentia* *

Sic igitur lata fundamenta habentem fixit immensum mundum,
 Mens magna intus omnia portans, quaque ipsa est
 Super omnia : qua autem arte teneatur, qui comprehendere non potest!
 Postquam autem eum fabricavit, sub prima illum motione,
 5 Veluti trochum, qui semel ictus in orbem torquetur,
 Dirigit magnis et immobilibus motum rationibus.
 Non enim fortuita est natura tanti mundi,
 Ac talis cui nihil simile excogitare possumus :
 Ne tantum tributeite fortuitis opinionibus.
 10 Quis domum unquam vidit, quam manus non fabricaverint ?

* Alias Bill. 75, pag. 468.

quamvis a Billio Latine redditus. Omnia restitui-
 mus ope msa. Coisl. et Vat.

95 *κόσμων*. Ex duobus juxta Gregorium, con-
 ditus mundus, hoc est, spirituali et sensibili, alter
 est antiquior, caelum nimirum aliud, non autem
 istud quod supra caput nostrum extenditur, sicut
 pellis, sed caelum novum et mundano sublimius.

98 *στήσεσθαι*. Vat. *στήσεισθαι*.
 100 *πρῶτος*. Int. Graec. *Μῆν καὶ ὁ πρῶτος καὶ*
ὁ δεύτερος κόσμος τῶς λέγοις ὑπέστησαν τοῦ μεγά-
λου Θεοῦ. *Veruntamen primus et secundus mundus*

magni Dei rationibus conditi sunt.

V. 1 *ἄπειρον*. Ita Reg. 992. Int. Graec. legit
ἄπειρον, et jungit cum sequenti νόος. Billius haec
 de duobus mundis dicta intelligit, quamvis de uno
 tantum, nempe sensibili, agatur, quem divina Pro-
 videntia regi Gregorius ostendit. Ed. *ἄπειρον*.

4 *Πληγῆς*. Vat., Coisl. et tres alii *ροπῆς*.

6 *Ἀκινήτου*. Ita Reg. 992. Ed., ἀκινήτου.

(Bill. 1630).

7 *τοσοῦτου*. Coisl. τοιοῦτου.

8 *τῷ*. Vat., ᾧ.

METRICA VERSIO.

Naturam : quoniam et terra cum Numine juncta
 Existimus ; simplex autem natura, vacansque
 Corpore compositam superat, potiorque putan-
 (da est.
 Jam duo sunt mundi, quarum est antiquior alter,
 Caelum aliud, sedesque hominum tranquilla pio-
 [rum,
 Conspectus solis noivis, atque undique clarus,
 Ad quoniam, omnem mentem, carnem quoque sordibus
 [atris
 Eluerint, virtusque illos aequavit honori
 Caelicolum, humanis aditus sedesque patebit.
 Alter at est fluxus fluxus tum denique mundus
 Conditus, Omnipotens omnem jam proferre pararet
 Et solem, lunamque, et caetera sidera caeli.
 Atque hic sole sua nobis miroque decore
 Praedicat aeterni nomen laudesque Parentis :
 Estque homini, quem nobilitat celestis imago,
 Primus et extremus, tanquam sua regia, mundus.

B V. DE PROVIDENTIA.
 (*Billio interpret.*)

Atque ita mundorum (quos nulli includere fines,
 Metiri res nulla queat) fundamenta lata
 Mens ingens mundum hunc fixit, quae cuncta co-
 [erect
 Omniaque exsuperat : siquidem quamvis arte teneri
 Ille queat, qui captum hominis procul effugit omnem.
 Postquam autem huic mundum struxit semel, in-
 [peto primo
 (Non secus ac rhombum, quem quisquam torquet
 [in orbem
 Verbere) semper eum volvit mirisque gubernat
 Consiliis. Nec enim mundi pulcherrima moles,
 Cuique aequale nihil mens ulla effingere possit,
 Aut primum temere exorta est, aut nunc quoque
 [fertur.
 Ne, rogo, tam temere vanissima verba profunde.

Τίς ναῦν, ἢ θῶεν ἄρμα; τίς ἀσπίδα καὶ τροχάλειαν;
ὄντ' ἂν τόσσον ἔμεινεν ἐπὶ χρόνον, εἴπερ ἀναρχος,
καὶ χαρὸς ἂν λήθειεν ἀνηγεμόνευτος ἔμοιγε.

Ὅστ' ἄλλον τιν' ἐοικὸς ἔχειν σημάτορα παντός,
15 "Ἡ ἐὼν δὲ μιν ἐκτελεῖν. Ὅδ' ἀστέρης ἡγεμονίας
Ἡμετέρης γενεῆς τε βίου θ' ἕμα παντός ὀπάξων,
αὐτοῖς δ' ἄσπρασιν εἰπέ τιν' οὐρανὸν ἄλλον ἐλλείπει;
καὶ τῷ δ' αὖ πάλιν ἄλλον, ἀεὶ τ' ἐπ' ἄγρῳσιν ἄγοντας;
εἰς βασιλεὺς πλεόνεσοι συνάστερος, ἢν ὁ μὲν ἐσθλός,
20 "Ὑς δὲ κακός, βήτηρ τις, ὁ δ' ἔμπορος, δὲ δ' ἄρ'
[ἀλήτης,

Τὸν δὲ φέροι θρόνος αἰπὺς ὑπέρφρονα. Ἐν δὲ τε πότνερ
καὶ πολέμῳ πλεόνεσοι ὁμῶς μέρος ἀλλογενέθλοισ.
Ἄστέρες, οὐς συνέδησαν, ὁμῶν τέλος οὐ συνέδησε.

A Κείνουσ δ' οὐδ ἐκείασσαν, ὁμῆ συνέδησις τελευτή.
25 Εἰ μὲν δὴ καθ' ἕκαστον ἔχει πρώτη τις ἀνάγκη,
Μῦθος δὲ· εἰ δ' ἄρα τῆς κρατεῖαι ἐνὺ της ὁρείων,
Τετρα τετρεσὶν ἐστιν ἕνακτα. Τίς δ' ἄρ' ὁ μίξας;
Ὅς γὰρ δὴ συνέδησε, καὶ ἦν ἐθέλειον ἔλυσεν.
Εἰ δὲ θεός, πῶς πρώτων, ὁ μοι θεός ἐξείτιναξεν;
30 Εἰ μὴ καὶ θεοὺ αὐτὸν ὄπ' ἄσπρασι σοῖσιν ἐλλείπει.
Εἰ δ' ὁ τις κρατεῖται, πῶς στήσεται; Ὁ γὰρ ὄπωπτα.
Κεῖνοι μὲν τοῖσοι λόγους θεῖν ἐκτός ἔχοιεν.
Ἡ γὰρ δὴ θεός ἐστιν, ἡ ἀστέρες ἡγεμονίης.
Αἰτάρ ἐγὼ τάδε οἶδα, θεός τάδε πάντα κυβερνᾷ,
*35 Νωμῶν ἔμβα καὶ ἔμβα θεοῦ λόγος· ἔσσα θ' ὑπερ-
[θεῖν,
"Ὅσσα τ' ἔφερβεν ἐθῆκε νοήμασι· τοῖς μὲν ἔδωκεν

226-227 Quis navem aut celerem currum? quis clypeum aut galeam?

Nec laudiu permaneret, si careret principio:

Desineret certe chorus sine ductore.

Neque alium quemquam probabile est mundi esse rectorem

45 Præter eum qui fabricavit Sed qui stellas rectrices

Nostræ generationis, ac totius simul vitæ constituit,

Ipsis stellis dic quodnam aliud cælum evolvet?

Atque isti quodnam aliud, semperque rectoribus quosnam rectores?

Rex unus idem habet sidus cum multis, quorum alius bonus est,

20 Malus alius; rhetor hic, ille mercator, alius erro;

Alium effert sublimis thronus superbientem. In mari

Ei in bello multorum eadem mors, ortus diversus.

Quos astra conjunxerant, idem finis non conjunxit.

Et quos astra dissociaverunt, mors eadem consociavit.

25 Si unumquemque prima quædam necessitas tenet,

Commentum est: si huic necessitati communis alia præstantior dominatur,

Sunt sidera sideribus contraria. Quis autem ea miscuit?

Nam qui colligavit, solvet cum voluerit.

Quod si Deus, quomodo primum, quod Deus agitavit?

30 Nisi forte et ipsum Deum tuis sideribus subjiciat.

Si nemo dominatur, quomodo stabit mundus? Non enim video.

Ac illi quidem his ratiocinationibus Deum excludunt:

Vel enim Deus moderatur, vel sidera.

Ego vero id scio: Deus hæc omnia gubernat,

35 Itægens hic et illic Dei Verbum, quæcunque supra,

Quæcunque infra collocanda judicavit, rationibus; his quidem dedit

26 Τῆς κρατεῖαι. Ita Coisl. cum aliis tribus, et
Regio 992. Ἐδ. τίς.

29 Πῶς πρώτων, ὁ μοι θεός ἐξείτιναξεν. Hæc
evidenter vera lectio, quæ astruitur ex similitudine
versus 12 carminis sequentis, ubi leguntur eadem,
iisdem ferme verbis: Εἰ μὲν θεοῦ, πῶς πρώτων, ὁ
στέφει θεός, si a Deo moventur, quomodo primum,

quod versat Deus? Benedicti male correxerant
cum Billio, supponendo ἐκτίνασσει, in quo duo
sunt errores, alter quidem sensus, alter vero metri,
ut patet; unde verterant: Quod si Deus, cur ad ex-
cultiendo Deum icitium fecisti? (CAILLAU.)

30 "Ἄσπρασι εἰσείτν. Reg. 992 οἶσιν.

36 Νοήμασι. Int. Græc. σημασι, quod ita expo-

METRICA VERSIO.

Quisnam zedes, celerem aut currum, clypeumve

[ratemve,

Aut unquam galeam vidit, quæ condita dextra

Non foret artificis? Quin nec per sæcula tanta

Mansisset, siquidem regeretur principe nullo.

Quippe nec ipse chorus, choragum si dempseris illi,

Quamlibet exiguo consistere tempore possit.

Nec vero ut mundi quisquam moderetur habenas

Convenit, hoc uno excepto, qui condidit illum

At tu qui nostræ clavum et moderamina vitæ

Sideribus tribuis, cælum quoque rursus oportet.

Inducas aliud, quod sidera temperet ista,

Atque aliud rursus, quod et hoc regat atque gu-

[bernet.

Regem unum invenias, qui non sit dispare natus

Sidere cum multis aliis, quorum improbus ille est,

Hic bonus, ille forum sequitur, mercatur at iste,

Aut victum supplex diversa per ostia querit:

Hic autem imperii sedet alta sede superbus.

Contra alios videas, dispar quibus existit ortus:

B Et tamen haud varia perierunt morte, vel undis

Abrepti simul, aut rapidi certaminis æstu.

Atque ita, quos sidus primo sociarat in ortu,

Non fatum sociavit idem, rursusque jugavit

Pallida mors, quos non sidus natale jugarat.

Quod si quemque tenent strictum fatalia vincula,

Figmentum est istud. Sin quoddam in cætera sidus

Imperium commune tenet, acetroque potitur,

Ergo sideribus contraria sidera ponis.

Illa igitur quisnam junxit? Nam qui illa ligarit,

Hic quoque confesam solvet, si forte libebit.

Si Deus est, quouam pacto primum asseris illud,

Quo nobis Deus excutitur. Nisi tu quoque nomen

Motibus imperioque astrorum subdere pergas.

Sin tenet imperium nemo, consistere mundus

Quo tandem pacto queat, incolumisque manere?

Atque Deum hoc illi sermone extrudere tentant,

(Aut etenim rector Deus est, aut sidera mundi).

Accipe jam quæ sit sententia nostra, fidesque.

Omnia Sermo Dei regit ista, hinc inde gubernans

Ἄρτιφαθὴ τροχάοντα κατ' ἡμέρας ἀντολήθην
 Ἐβραίων ἐπὶ γαλαν, ἑτεκμήραντο ἀνακτα·
 Τῆμος δ' ἄστρολόγοισιν ὀμοῦ πέσε μῆδα τέχνης.
 Ἄστρολόγων τὸν ἀνακτα σὺν οὐρανίοισι σεβόντων.
 65 Ἄλλ' οἱ μὲν περὶ ὄδον ἔθνην, ἤνεπε ἔταξε
 Χριστὸς ἀναξ, πυρόντες, ἀειδύμοιοι, ἀστυφύλιχοι,
 Ἄπλανές τε πλάνοι τε παλιμφοροί, ὡς ἐπέπουσιν,
 Ἐίτε τις ἀτροφὸς ἐστὶ πυρὸς φύσις, εἴτε τὸ σῶμα,
 Πέμπτονδ' ἢ καλοῦσαι, περιέρομον οἶμον ἔχοντες·
 70 Ἡμεῖς δ' ἡμετέρην ὄδον ἄνιμεν. Εἰς λογικῆν
 [γὰρ
 Ἐπεύδομεν, οὐρανίην τε φύσιν, καὶ δέσμοιο αἴης.

A G. Περὶ τῆς αὐτῆς.
 Ἐβροῖεν οἱ τοῦ θεοῦ ἐξηρηνημένοι,
 Καὶ μῆδ' ἐπὶ τῆν ἀφραστον εὐαρμωσταν
 Τοῦ παντὸς εἰς τιν' ἀναφέροντες αἰτίαν
 Ποητικῆν τε καὶ συνεκτικῆν ἔλων.
 5 Ἐβροῖεν οἱ θεῶν τιν' ἔσθμν εἰδότες,
 Ἡ δαιμόνων καλῶν τε καὶ κακῶν κράτος.
 Ἐβροῖεν οἱ Ἡρόνοιαν ἐξηρηνηκοτες,
 Ὅσπερ τὸ σῶζεσθ' ἐκ θεοῦ δεδοκότες·
 Ἄλλ' ἢ φορὰ νέμοντες ἀσάτω τοῦ πᾶν,
 10 Ἡ καὶ διδόντες ἀστέρων κινήμασι,
 Τοῖς πῶς, πόθεν τε, κακ' ἔντος, κινουμένοις;

Valde rutilantem, currentem per aera ex Oriente
 In terram Hebraeorum, regem natum esse conjecerunt.
 Tunc astrologorum artis solertia omnis concidit,
 Cum regem astrologi adorarent una cum caelestibus.
 65 Ac stellae quidem suam percurrunt viam, quam eis praescripsit
 Rex Christus, igneae, stare nesciae, immotae,
 Tum quae fixae, tum quae errantes et cursum reflectentes, ut narrat,
 Sive ignea quaedam sint natura, alimento non indigentes, sive quoddam
 Quantum corpus, ut vocant, circularem cursum habentes.
 70 Nos autem viam nostram sectamur. Ad rationalem enim
 Propinquamus et caelestem naturam, quamvis in terra captivi.

VI. De eodem argumento.

Pereant, qui divinum Numen negant,
 Nec hanc inenarrabilem et elegantissimam compagem
 Hujus universitatis in quamdam referunt causam
 Electricam et servatricem universorum.
 5 Pereant, qui deorum quasi quoddam examen agnoscunt,
 Vel daemonum bonorum ac malorum imperium.
 Pereant, qui Providentiam inficiantur,
 Quasi, ne a Deo serrentur, metuentes,
 230-231 Sed aut casui incerto tribuunt omnia,
 10 Aut ascribunt astrorum motibus.
 Quomodo autem, unde, et a quo moventur?

* Alias Bill. 124, p. 188.

65 Περὶ ὄδου τῆς ὁδοῦ. Sic Coisl. cum tribus aliis.
 Int. Græc. ἴδων αὐτοῖς ὄδον πορευέσθωσαν, propriam
 sibi viam percurrant.

68 Ἄτροφοι. Int. δούλος ἐστὶ.

70 Ἄνιμεν. Reg. 992 ἴομεν. Int. ἀνερχόμεθα,
 οὐ κατ' ἀνάγκην φερόμενοι, λόγῳ δὲ καὶ βουλήσιν
 κινούμενοι, οἷ καὶ λογικῆς ἔσμεν φύσεως. καὶ σῶμα
 τι προδεόμεθα. Nos autem viam nostram prose-
 quimur, non necessitate aliqua coacti, sed ratione
 moti; quippe qui naturam ratione praeditam habemus,
 licet terrenis astricis vinculis. — Ita Benedictini,
 nobis autem videtur hi duo postremi versus
 nihil aliud proponere quam elegantem quamdam

viam transeundi ad carmen, quod in editis sequetur,
 et titulum praefert De substantiis mente praeditis.
 Unde duo illa carmina male fuerunt, alio
 iambico interjecto, separata. Ordinem tamen Mau-
 rinerum reveriti, nostram sententiam timide aude-
 mus, contra ipsum interpretem Græcum, aperire.
 Tunc posset praeferi lectio edit. δέσμων, ita ut
 hic fiat sensus: Ad rationalem properamus naturam,
 sive caelestem aut anglicam, sive in terris captivam,
 aut humanam. (CALLEAU.)

71 Δέσμοιοι. Ita Reg., int. Græc. et Billius. Ed.
 δέσμων.

VI. 3 Aclav. Ita Vat. Edit. οὐόταν.

METRICA VERSIO.

Protinus hinc magnum conjectavere monarcham. B
 Tutius etiam astrologis solertia concidit artis,
 Cum Christum astrologi submitto corde pioque,
 Caelicolum gregibus sociis, colere. Sed ista,
 Quem cursum instituit rex Christus, obire sinamus
 Sidera, tam quæ fixa loco certoque ratosque
 Conducunt cursus, quam quæ raptata feruntur
 Reflexo, ut memorant, cursu, semperque vagantur.
 Ac sive est ignis, qui nulla alimenta requirat,
 Seu quantum, mos est velut ipsi dicere, corpus,
 Illic habeant iter illa aenum, et moveantur in orbem.
 Est iter, hoc omni studeamus obire labore.
 Ad naturam etenim caelestem et carne vacantem
 Tendimus, hic quamvis terrena conpede victi.

VI. DE EODEM ARGUMENTO.

(Billio interprete.)

Pereant profani, qui Deum summum negant,
 Tantamque mundi (verba quam nulla explicent)
 Concinnitatem cuiquam causæ dare,
 Quæ cuncta faciat, servet et cuncta, abnuunt.
 Pereant, deorum qui vagam turbam inferunt,
 Ac vim bonorum, vel malorum daemonum.
 Pereant, Proncæam qui negant (tanquam optini
 Ne servet ipsos cura metuentes Dei),
 Regenda sed dant casui incerto omnia,
 Aut ea reservant motioni siderum:
 Quæ quis sit ille qui movet, lubens rogem,
 Deus? Deus quod versat, an primum asseres?

Εἰ μὴ Θεοῦ, πῶς πρῶτον, ὃ στρεφει Θεός ;
 Τοῦ γὰρ πλάκοντός ἐστι καὶ μεταπλάκειν.
 Εἰ δ' οὐ Θεοῦ, πῶς στήσεται ἔξ ἀναρχίας,
 15 Ἥ καὶ μάχη τοῦ χριστοῦτος; Πῶς δ' οὐ μάχη ;
 Ἥ γὰρ προνομία ἔρις, ἀνταρσίς Θεοῦ·
 Εἰ μὴ σὺ ποιεῖς καὶ Θεὸν πεπωμένον,
 ἴθρον' ἀκοντα τὴν πλοχὴς τυραννίδα.
 Οὕτω μὲν οὕτω σφῶν ἀλάσκονται λόγοις.
 20 Ἥ μὲν δ' ἄγει μὲν εἰς Θεὸς τὸ πᾶν τότε,
 Σοφῶς ἄλλιστων καὶ πλάκων, ὡς ἂν θέλῃ,
 Τοῖς αὐτοῖς ἀποσὺ νεύμασι τε καὶ λόγοις,
 Κἂν μὴ τὰ πάντα θεβῶς στρέφειν δοκῇ.
 Πολλοὶ γε μὴν κάμνουσι καὶ σοφωτάτων,
 25 Τοῖς τῆδ' ἀνίσσις, καὶ πάλαι καὶ νῦν ἔτι.
 Τί δεῖ λέγειν ἄπαντας; ἄλλὰ μοὶ σκόπει

A Δαυὶδ τί πάσχει; τοὺς κακοῦς ἔρων καλῶς
 Πράττοντας (ὡς δοκοῦσι), σφόδρ' εὐλαγγεῖ,
 Μὴ τις φορᾷ ἔφ' ἡν φύσιν τῶν πραγμάτων,
 30 Ὡς οὐκ ἐπιστατούντος ἡμῖν οὐδένα.
 Ὁ δ' αὐτὸς οἶδε τὴν λύσιν· Τὸ γὰρ τέλος
 Πάντων σκόπει μοι, φησὶν, ὡς ἀντιστροφον.
 Ἔσπειρας· ἔχει τῆς σπορᾶς καὶ τὸν στάχυν.
 Εἰ δ' ἀγνοεῖς σὺ τοὺς λόγους, οὐ καὶ Λόγος·
 35 Οὐδὲ γὰρ, εἰ σὺ τῆς γραφῆς, καὶ ζωγράφου·
 Οὐδ' εἰ σὺ γραμμῶν, καὶ γεωμέτρης ὃ σὺ.
 Τὸ μὲν κατελιθῆς τι, τῷ δ' ἔπου σοφῶς.
 Ἔστιν λόγος καὶ τοῦτο, πισθεσθαὶ λόγῳ.
 Εἰ πάντα ἔβλα, τὸν τὸ πιστεῦσαι, λέγε.
 40 Πίστις γάρ ἐστιν ἀπράγμων συναίνεσις.
 Ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτ' ἀνοῶ σοφῶς ἴσως·

Si quidem a Deo, quomodo primum quod versat Deus?

Illius enim, qui texiit, est et retexere.

Si autem a Deo non moventur, quomodo stabunt, cum careant capite,

15 Aut pugnent contra potentiorum? quomodo namque non esset pugna?

Etenim sublata providentia, tollitur quoque Deus;

Nisi tu Deum statuis fato alligatum,

Qui ferat invite nexus tyrannidem.

Sic enim illi suismet capiuntur verbis.

20 Nobis autem unus Deus regit hanc universitatem,

Sapienter volvens et nectens, ut voluerit,

Suis ipse nutibus ac rationibus,

Quamvis non omnia recte moderari videatur.

Multi quidem torquentur etiam inter sapientissimos,

25 Ob inequalitatem rerum, tum olim, tum etiam nunc.

Quid necesse est cunctos referre? sed velim attendas,

Davidi quid acciderit. Malos cernens prospero

Rerum statu florere (ut nonnulli videntur), vehementer angitur,

Veritus ne quis casui tribuat hanc naturam rerum,

30 Ac veluti nemo sit, qui nobis praesit.

At ipsemet hunc nodum norat solvere: Finem enim

Rerum omnium considera mihi, inquit, quam sit contrarius.

Seminasti: videbis ex semine provenientem culmum.

Si tu hujus rei ignoras rationes, non eas ignorat Verbum.

35 Neque enim, si tu picturae rationes nescis, eas etiam nescit pictor.

Neque demum, si tu linearum rudis es, geometres rudis est, perinde ac tu.

Hoc quidem tu percepisti, in aliis autem acquiesce sapienter:

Rationis enim istud est, obtemperare rationi.

Si cuncta sunt perspicua, dic, obsecro, ubi sit fides.

40 Fides enim simplex est et nihil perscrutans assensus.

Ego vero illud etiam cogito, sapienter forsitan:

25 Καὶ πάλαι καὶ νῦν ἔτι. Τὴν superioribus sa-
 culis, tum isto etiam tempore.

26 Ἄκαρτας. Val. ἄπαντα.

32 Ὡς ἀντιστροφον. Quam sit contrarius. Nam
 qui delicias et voluptates pro omnem vite cursum

ampetux est, eas in morte cum acerbissimis doloribus commutat, et contra. BILLIUS. Leuv. Quam is accurate respondeat.

37 Σοφῶς. Combef. legit σοφῶς, artis peritos sequere.

METRICA VERSIO.

Nectentis etenim esse vertere id quod nexuit.
 Ne non movetur a Deo, ex anaretia
 Stabantne, pugna vel Dei? Pugna est enim.
 Nam providentem qui negat, bellum Deo
 Inferi: Deum ni forte fatalem invehis,
 Qui nexionis illibens vim sufferat.
 Suismet istos sic vides dictis capi.
 Mundum gubernat unus at nobis Deus,
 Sapienter ipse nutibus volvens suis,
 Nectensque cuncta prorsus ad libitum suum,
 Quendam putetur volvere hand recte licet.
 Multi laborant, et quidem sophi admodum
 Et nunc, et olim, disparem ob vite statum.
 Referre cunctos quid decet? Spectos velim
 David quid ipse sentiat, cernens malos

B Florere, ut ipsi judicant. Valde aestuat,
 Ne cuncta temere quispiam ferri putet,
 Nec esse quemquam, nostra qui prudens regat.
 At solvit istud ipsemet. Finem omnium
 Specta, inquit ille, quamque sit contrarius.
 Quod seminaris, certus hoc tandem metes.
 Ignota ratio si tibi est, non est Deo:
 Ignota nam si lineae est, tabulae et tibi.
 Utriusque novit hanc vel hanc tamen artificem.
 Quaedam ipse nosti: in ceteris isto sequar.
 Prudentis hoc est nam viri, Verbo obsequi.
 Si cuncta clara, die velim fides ubi.
 Simplex profectio est nam fides assensio.
 Quin illud etiam cogito, hand forsitan male.
 Non, cum ventres, ista promisi tibi,

Ὅς ταῦτα εἰσόντι σοι καθυποσχόμεν,
 Πιουτέην, ἀμεριμνέην, εὐσθενέην, ἢ εὐτεκνεῖν·
 Εὐζωΐαν δὲ καὶ τὰ προσδοκώμενα·
 45 Ὡς ἀντὶ τῶν νῦν προσδοκῆν τὰ μέγιστα.
 Πῶς οὖν δικαιοῦν, ὥσπερ ἐν συναλλαγῇ,
 Καὶ τὸ πρᾶθὲν ζητεῖν σε, καὶ τὸ χρῆμ' ἔχειν ;
 Εἰ μὴ μόνῃ σοι τοῦτο τῶν πάντων γέρας.
 Ὡς σφόδρ' ἀπληστον, καὶ ξήτησι συνεισφορᾶς !
 50 Ἥ κείνα βίβον, φίλατα', ἢ καὶ ταῦτα δός·
 Εἰ τέρ τι δεῖ σοι τὸν σὸν ἐσθάναι λόγον,
 Μήδ' ἐκτός ἐρχῆσι τῶν καλῶς συγκαίμενων.
 Πῶς οὖν, ἄν εἰποις, τοὺς πάλαι καὶ ταῦτα ἦν ;

A Ὅσῳ τὸτ' ἦν ἢ πίστις ἐβρίωμένῃ,
 55 Καὶ πίστις ἦν τὰ τῆδε τῶν νοουμένων,
 Ὅσπερ γάλακτι νηπίος ἀνδρουμένους.
 Τεκμηρίον δὲ τοῦ λόγου. Καὶ γὰρ τὸτ' ἦν
 Τὰ μὲν μέγιστα τῶν κακῶν συγγνωστά πως·
 Τὰ δ' οὐ μέγιστα τῶν κακῶν τιμητέα·
 60 Ἀντιζυγοῦσσι τῆς ἐν ἀμφοῖν ἀξίας.
 Αἱ δ' ἐκδικήσεις τῶν σοφῶν ὑπέρμετροι.
 Δαυὶδ σε ταῦτα πειθέτω, καὶ Μωϋσῆς,
 Ἐλισσεὺς τε, οὐ τρέμων μνησθῆναι·
 Ὅ μὲν κολασθεὶς ἐνδύσει τοὺς πταίσμασι,
 65 Ὅ δ' ἀντὶ μικρῶν, καὶ Θεοῦ λαβῶν θέαν·

Non ista tibi fidem amplectenti pollicitus sum,
 Scilicet opes, curarum expertem vitam, robur corporis, inclytam prolem,
 Sed vitam illam beatam et bona quæ expectantur,
 45 Et pro his presentibus sperares majora.
 Quo pacto igitur æquum sit, ut velut in contractu
 Et rem venditam requiras, et pretium præ manibus habeas ?
 Nisi tibi uni hunc præ omnibus vindices honorem.

232-233 Quam magna aviditas, et novum commercii genus !

50 Aut illa projice, vir optime, aut etiam hæc largire,
 Si quidem necesse est ut tuis stes verbis,
 Nec iis excedas quæ præclare sunt pacta.

Quomodo igitur, inquires, priscis hominibus hæc bona erant !

Nondum eo tempore fides altas satis egerat radices,
 55 Et vitæ presentis bona erant certitudo de bonis quæ intellectu conspiciuntur,
 Ac veluti pueris qui lacte vescuntur, donec vires colligant.

Planum est hujus rei argumentum. Etenim tunc erant
 Vel maxima peccata quodam modo ignoscibilia ;

Et culpæ noui maxime pœnis affliciebantur,

60 Exponso velut in bilance utriusque merito.

Vindictæ autem quædam sanctorum modum excessere.

Hoc tibi suadeat exemplum Davidis, Mosis

Et Elisæi cuius non sine horrore mentionem facio.

Ille quidem (David) pœnas dedit impares culpis,

65 Iste vero (Moyses) pro levibus graviter punitus est, qui Dei visione dignatus erat,

46 Πῶς οὖν δικαιοῦν, etc. Sic fere cap. 25 Epistoleti legitur : " Δίκαιος οὖν ἔση καὶ ἀπληστος, εἰ μὴ προέμενον ταῦτα, ἀνθ' ὧν ἐκείνα τιμράσκειται, προέμενα αὐτὰ βουλήση λαμβάνειν. Injustus eris et inexplebilis, si non numerato eo pretio, quo illa veniunt, gratis illa accipere velis.

49 Καὶ ξήτησι συνεισφορᾶς, et novæ collectæ.

52 Συγκαίμενων. Id est, ὁμολογουμένων, πεφωρημένων.

55 Καὶ πίστις ἦν τὰ, etc. Fidem ipsi faciebant de bonis quæ mente tantum percipiuntur.

59 Κακῶν. Sic ipse legit Billius et vertit : Non gravibus autem juncta laus culpis erat. Et in nota ad hunc locum : *Levia peccata honori quodammodo, inquit, et laudi dabantur. Quod quam absurdum sit, quam Gregorio et Scripturis repugnet, nemo non intelligit. Nonquam certe laudata, nonquam honori habita leguntur in Scripturis peccata, quasi Deo probante minora vitia. Mundi sunt oculi ejus, ne malum videant. Obscuri ac difficilioris hujus loci*

sensus iste est : *Tunc temporis gravissima peccata veniam aliquando consequentur ; quæ vero non admodum gravia, plectebantur, inæquali ac veluti contraria lance, appenso utrorumque merito. In ed. xalwv. Mox, τιμητέα. Vocis hujus notissima est in jure hæc acceptio. Inscrutabilis hujus Dei judicii exemplum suppeditant David et Moyses : ille quidem ob gravissima peccata leviter pœnas luit ; iste vero ob levissimum delictum promissa terra, in cujus desiderio erat, exclusus fuit.*

65 Ὅ δ' ἀντὶ μικρῶν, καὶ Θεοῦ λαβῶν θέαν. Pro levibus alter conspicit rebus Deum. Ita Billius. Leuv. Moyses autem pro re una non magna consecutus est, ut ipsum Deum aspiceret, legemque promulgaret. Nil ineptum magis, magisque a Gregorii mente alienum, quam utraque hæc versio. Plausus est vatis sensus : *David, inquit, gravioribus delictis minores pœnas dedit ; deinde prosequitur : Iste autem (Moyses) pro levioribus punitus est gravissime, eum esset vir tantus, quem suo Deo aspectu dignatus fuerat. —*

METRICA VERSIO.

Opes, quietem, robur, et prolem inclytam,
 Felix sed ævum, quæque sperantur bona,
 Majora spes ut loco præsentium.
 Estne igitur æquum, te, velut in contractibus,
 Et res habere, et venditam rem poscere ?
 Ni forte honoris vis tibi hoc uni dari.
 Nimis avidi hoc est, et novi commercii.
 Aut illa, bone vir, projice, aut hæc da quoque.
 Si stare verbis tu cupis firmis tuis,
 Nec, pacta quæ sunt commoda, his excedere.
 Ista quoque, dices, ergo cur priscis erant ?
 Fœdata nondum tunc satis fides erat :

B Fidemque certis fluxa præstabant bona ;
 Velut puellis, lacte qui vires trahunt.
 Planum hinc fit istud : tunc enim gravissimum
 Etiam solebat venia criminibus dari.
 Non gravibus autem juncta laus culpis erat.
 In utroque dispar sic erat libræ bilans.
 At vindicandis optimis viris modus
 Aberat : docent hoc David et Moses, docet
 Elisæus etiam, mente quem versans treneo.
 Culpis minores ille nam pœnas luit.
 Pro levibus alter conspicit rebus Deum,
 Capite legem, maxime et servat manum.

Νόμον τε, καὶ τοσοῦτον ἐκώσας στρατὸν·
 Ὁ δ' ἐκ βραχείας ὕβρεως καὶ νηπίοις
 Πληγὴν τοσαύτην ἀντιδοῦς παρ' ἑλπίδας.
 ἴδτω σκυώδης τρικυαυρ' ἦν καὶ νόμος.
 70 Ὅπως κάθαρσις θυσιῶν δι' αἵματος,
 Σαρκῶν τ' ἀνάγων ἀσθενῆ βαντίσματα·
 Ὁύτως ἄριστον ἢ φυγὴ τῶν χειρόνων,
 Εἰ καὶ πλεόν τι μὴ προσῆν, μικροῖς θροῖς
 Τῆς εὐσεβείας περιγραμμένης τοῖς τότε.
 75 Εἶπω τι μάλ' ὄν, ὧν ἔφη; Ἀελλέξεται.
 Οὐδ' εἰσφορὰν τοσαύτην εἶχον οὐδέπω,
 Ὅσῃν περ ἡμεῖς, τοῖς Θεοῦ παθήμασι,

A Ἄμυνέ τε τῷ σφάγνεν τοῖς ἐμοῖς κακοῖς.
 Ὅσ' ἦν τὸ κείνων πλεόν· εἰ δὲ πλεόν ἦν,
 80 Δὲς πλεόν εἶναι τῶν πόνων καὶ τὸ χρέος,
 Ἢ μὲν δ' ἔλαττον τοῖς τυχοῦσι πλείωνων.
 Ὅδ' ἀντὶ πάντων καὶ πρὸ πάντων χρῆ λέγειν·
 Μὴ σφόδρ' ἐπαίνοι τοῦ βίου τὸ εὐδομον,
 Ὁ μάλ' ὄντος τῶν δρωμένων φρονεῖν·
 85 Μὴ πως ἐμοὶ μὲν ὕψος ἦ τὸ δύσβατον,
 Ἐλ' δ' ἀμφίερημον τοῦ δρόμου τὸ εὐπετές.
 Ἐμοῦ τὸ λυπρὸν κρείσσον ἦ τὸ ὀν καλόν.
 Βοῶν ποτ' εἶδες τὸν μὲν ἐν φάτῃ μέγαν,
 Ἐπληρμένον, στίβοντα τῇ εὐσπαρίᾳ,

Qui legem acceperat et tantum servaverat exercitum.

Elisæus autem levi affectus injuria, pueris ob levem subsannationem

Tantum infixit ac inopinatum plagam.

Sic umbris involuta tunc lex erat.

70 Sic scelorum purgatio per victimarum sanguinem :

Sic immundorum leves corporum lustrationes :

Sic maxima virtus erat fuga criminum,

Etiamsi nihil præterea adesset ; adeo angustis limitibus

Pietas horum virorum erat tum circumscripta.

75 Dicamne aliquid majus his, quæ prolocutus sum ? Dicam profecto.

Nondum illi beneficium tantum erant consecuti,

Quantum nos adepti sumus Christi cruciatibus,

Et Agno illo occiso propter crimina mea.

Sic erat illorum laus major : si autem laus erat major,

80 Da quoque majus esse laborum debitum ;

Nobis vero minus qui majora accepimus beneficia

Quod autem loco omnium et ante omnia dicendum est :

234-235 Ne nimium laudes hujus vitæ prosperitatem,

Tu qui nosti majora iis, quæ videntur, sapere ;

85 Ne forte mihi aspera senita sit sublimitas,

Tibi vero utrinque periculum habeat expeditus rerum cursus.

Tristitia mea præstat felicitati tuæ.

Bovem aliquando ad præsepe vidisti ingentem,

Ferocem, nitentem corporis pinguedine,

Sic Benedictini quorum lectionem et versionem referre nobis est necessarium. Sed falsa utraque videtur. Forte ponendum est, ut in editis, versu 58, Ὁ δὲ μέγιστος τῶν καλῶν τιμητέα, et interpretandum : Virtutes non maxime honori habebantur. Deinde vertendus est cum Leuv. versu 65, in hunc modum : *Moses autem consecutus est pro meritis non magnis, ut videret Deum*, etc. Quo facto, omnia optime quadrant. Exemplum Davidis ostendit maxima peccata pennis imparibus puniri ; Moyse historia, mediocribus meritis magna conferri munera ; Elisæi vindicta, ultiones sanctorum, id est, ultiones pro sanctis a Deo intentatas, modum quasi excessisse. Videat lector et judicet. (CAILLAU.)

72 *Χειρόνων*. De idolorum cultu intelligit Leuv. ; sed latius patet hæc dicitio, et ad omnia vitia se porrigit.

79 *Ὅσ' ἦν τὸ κείνων πλεόν*. Carpit Billius Leuvenclavium, qui sic vertit : *Quamobrem illorum*

fuit conditio potior. Quoniam enim pacto eorum qui Christum adhuc exspectabant, nihilque præter umbras et figuras habebant, melior conditio esse potuisset, quam eorum qui Christo et veritate fruantur?

85 *Τὸ δύσβατον*. Evidens est vatis sensus : *Ne forte*, dicit, *dum ego per asperam semitam sublime feror, tu in facili via continua reperias pericula*. Benedictini verterunt, nescio qua ratione : *Ne forte mihi contingat sublimitas inaccessa* ; simulque in nota addiderunt : *Ad quam peringere arduum sit*. Sensus clare determinatur articulo τὸ, qui positus ante δύσβατον, indubitanter indicat hoc verbum esse phrasim subjectum, μή πως τὸ δύσβατον ἦ ἐμοὶ ὕψος. Billius ergo jure vertendum putat : *Ne forte itineris difficultas me in altum evehat*. (CAILLAU.)

87 *Ἐμοῦ τὸ λυπρὸν*. Alii : *Mea deformitas præcellit decori tuo*.

METRICA VERSIO.

Postremus autem, non gravi a pueris probro
 Affectus, ut ipso accepit poena gravi.
 Umbrosa sic tum lex erat : sic victimis
 Sita in cruentis criminum purgatio ;
 Aspersiones carnis et spurcæ leves ;
 Vitare culpam summa sic virtus (licet
 Nil plus adesset) ; parvulus tum temporis
 Pietate clausa terminis. An quidpiam
 Illis majus ipse proloquar ? Certe loquar.
 Nondum illi habebant, quale nos, munus, Dei
 Expressiones scilicet, et innoxius

B Quem fudit Agnus sanguinem ob labeas meas.
 Horum ergo major laus erat, quod si amplior,
 Majus laborum da quoque esse debitum ;
 At, plura quoniam cepimus, nobis minus.
 Quod instar autem est omnium, atque ante omnia ;
 Cursus secundos ne nimis vitæ efferas,
 Qui sapere nosti res supra, quas cernimus.
 Me forte callis arduus in altum vehit.
 Te vero facillius cursus in preceps rapit.
 Macies decori nostra præcellit tuo.
 Boumque cernis alterum in stabulo caput

90 Τραχηλιῶντα, τὸν δὲ κάτω νενευκέτα,
 ῥικνὸν, δοσεπὴ συμβόλοις γεωργίας·
 Ἐπειτα τὸν μὲν εἰς σαφῆν τηρούμενον,
 τὸν δὲ τρέφον' αὐτόν τε καὶ τὸν δεσπότην.
 Τοῦτων τίς ἐστιν εὐτυχέστερος, δοκεῖς ;
 95 Οὐχ ὁ στενός τε, καὶ ζυγῶ τετρυμμένος ;
 Ἐδῶλον. Ἄλλὰ σοὶ γε τὸ πλάτος φιλον,
 Κἂν ἢ κακόν τε καὶ κακῶ συγχεόμενον.
 Ἥ καὶ τὸν ἔγκον ὑδριώτους αἰνέσης ;
 Ἥ καὶ φρενοπλήξ ἰσχυριὲν σοι φαίνεται ;
 100 Τὸ δ' ἤδ' πάντως φάρμακον σωτήριον ;
 Πολλοὺς τὸ πικρὸν ἐξέσωσε πολλάκις·
 Τὸ δ' ἤδ' πρὸς τὸ χεῖρον ὡς τὰ πολλ' ἄγει.
 Ἰγὼ δὲ πατρὸς βάρδος οὐ σθεασμία
 Τῷ νοῦν ἔχοντι ; τῷ δὲ κακὸν ἢ χρηστότης

A 105 Οὐτ' ἐστὶν υἱός, οὔτε βάρδος πλήσεται.
 Τι δ' εἰ παλαιός, ὡς Ἰῶβ, ὑπὲρ στέφους ;
 Ἐπαθε σαυτῷ ταῦτα, καὶ βῶλον ἔσθι,
 Παρηγόρημα τοῦ πονεῖν ποιοῦμενος,
 Τῷ δ' εὐχαρίστη κτώμενος τὴν ἐλπίδα.
 110 Δούλου κακοῦ γάρ, προσγελῶντα μὲν σθε·
 τὸν δεσπότην· κλήττοντα δ' ἠγείσθαι κακόν.
 Δέον δεχέσθαι πᾶσαν οἰακος στροφήν,
 Ὡ μ' ἐκ πάλης τε καὶ ζάλης διεξάγει,
 Ἔως ἂν ἄρμοις εὐδοίαις προσορμισθῇ·
 115 Ἐπειρ γε τὴν ναῦν μὴ μάτην ἐπέζητο,
 Ἄλλ' εἰς καλὸν τε κἀπιδέξιον τέλος.

Z. Περὶ νοσῶν οὐσιῶν.

Ὅτι δ' ὑεταίο κατ' ἤμερος εὐδιώτους,

90 Cervices attollentem, contraque alium, demisso capite,
 Rugosum, deformem, quæ sunt indicia laboris in arando :
 Deinde illum quidem jugulationi reservatum,
 Istum vero nutrientem se ipsum et herum.
 Horum quis tibi felicior videtur ?
 95 Nonne macilentus et jugo attritus ?
 Id profecto perspicuum est. Verum te sagina delectat,
 Licet mala sit et ad malum compacta.
 Nunquid tumorem hydropici laudaveris ?
 An mente captus tibi fortis videtur ?
 100 An dulce prorsus pharnacum salutare est ?
 Plurimos amarum sanavit sapius ;
 Dulce autem ut plurimum est noxium.
 Annon filio virga patris est venerabilis,
 Si mente sit præditus ? Cui autem noxia est (patris) bonitaa
 105 Neque filius est, neque virga cæditur.
 Quid autem, si certas, ut Job, pro corona ?
 Accine tibi ipsi hæc, et agilior eris,
 Lenimen doloris nactus,
 Et gratiarum actione spem comparans.
 110 Mali enim est servi, arridentem colere
 Dominum ; et eundem, cum cædit, durum arbitrari.
 Decet enim ferre quamlibet gubernaculi inflexionem,
 Quo me (Deus) ex palæstra et tempestate dirigit,
 Donec ad tranquillam stationem appellat :
 115 Siquidem non frustra navem compegit,
 Sed ad bonum et felicem exitum.

VII. De substantiis mente præditis .

Qualis pluvio et sereno aere,

* Alias Bill. 75, pag. 168.

97 Συγχεόμενον. Et noziū in finem concessa.
 107 Καὶ βῶλον. Facilius ærumnas perferes.
 VII. Tit. Περὶ νοσῶν οὐσιῶν. Reg. 993, Coisl.,

Vat. Περὶ λογικῶν φυσικῶν· περὶ λογικῶν οὐσιῶν· ἦτοι περὶ δωματίων φυσικῶν.

METRICA VERSIO.

Alte offerentem, carnis et pinguetie
 Nitidum ac ferocem, pronum humi contra aterum,
 Currum, indecorum ruris ob culti notas ;
 Quorum ille, dandus potu brevi certe necel,
 Servetur, at hic seque alat, domium et suum.
 Horum videtur quis tibi felicior ?
 Nonne macilentus, et gravi pressus jugo ?
 Sagina sed te forte delectat, mala
 Sit illa quamvis, atque compacta improbe.
 Quid ? an tumorem tu probas hydropici ?
 Fortienne censes, cui furor mentem abstrahit ?
 An dulce prorsus pharnacum morbos fugat ?
 Multis amarum poculum bono fuit ;
 Persæpe contra dulce pernicem parit.
 Annon paternam filius virgam colit,
 Si mente constet ; at malum est hinc suavitas.

B Nam gnatus haud est, virga quem nunquam ferit.
 Quid, pro corona, Job velut, si dimicas ?
 Hæc si tibi ipse concinas, levaberis,
 Ac mollietur proinus labor tuus,
 Spem comparabis et bonam, grates agens.
 Qui blandientem sedulus domium colit,
 Malumque censest, cum ferit, servum hunc malum
 Dico. Decet nam, quo trahit clavus, sequi,
 Quo me ex palæstra, turbine et sævo regit,
 Donec procellis liberum in portum ferat.
 Namque ille summus artifex frustra ratem
 Haud fecit, ast in commodum finem et bonum,

VII. DE SUBSTANTIIS MENTE PRÆDITIS.

(Billio interprete.)

Ut Phœbi radius, cœlum cum forte serenum est,

Ἄνοσμένη νεφέσιν ἀποκρούσας; περρωγαῖς,
 Ἄκτις ἡελίοιο πολυχρόον Ἴριον ἔλσει,
 Ἄμφ' ἔμ μιν πάντη σελαγίζεται ἐγγύθεν αἰθήρ,
 Ἐ Κύκλοισιν πυκνοῖσι καὶ ἔκτοθε λυομένοισι·
 Τοιῇ καὶ φαέων πέλειται φύσις, ἀκροτάτοι
 Φωτὸς ἀποστειλόντος δαὶ νόας ἥσσαν αἰγαῖς.
 9 Ἦτοι ὁ μὲν πηγῇ φαέων, φάος οὐτ' ὄνομασθόν,
 Οὐδ' ἔλετόν, φεύγόν τε νόου τάχος ἑγγύς ἰόντος,
 10 Ἄλλν ὑπεκπεσθόν πάντων φρένας, ὡς κε πῶθουσι
 Τεινώμεσθα πρὸς ἕξος δαὶ νόν. Οἱ δὲ τε φῶτα
 Δεύτερα ἐκ Τριάδος βασιλῆϊον εὐχος ἔχουσης,
 Ἄγγελιοι ἀγέληντες, ἀειδῆς, ὃ ρα θῶσκον
 Ἄμφ' μέγαν βεβαῶτες, ἐπεὶ νόας εἰσὶν ἑλαφροί,

A 15 Πῦρ καὶ πνεύματα θεῖα δι' ἤθερος ὄκα θόντες
 Ἐσομένως; μεγάλῃσιν ὑποδρῆσσοσιν ἐφετμαῖς,
 Ἄπλοῖ τε, νοεροὶ τε, διαυγῆς, οὐτ' ἀπὸ ἀσκήων
 Ἐρχόμενοι (σάρκες γὰρ ἐπεὶ παγὴν αὐθὺς εὐδύνται),
 Οὐτ' ἐπὶ σάρκας ἴοντες, ἕπερ δ' ἐγένοντο μόνοντες.
 20 Ἦθελον εἰπεῖν πάμπαν ἀειρέες· ἀλλ' ἀνεγ' ἔπνον
 Καὶ μάλᾳ θερμὸν ἰόντα, νόου φάλοισιν ἔργων.
 Καὶ β' οἱ μὲν μεγάλοιο παραστάται εἰσὶ θεοῖο·
 Οἱ δ' ἄρα κόσμον ἅπαντα εἰς κρατέουσιν ἄρωγαῖς,
 Ἄλλῃν ἄλλος ἔχοντες ἐπιστάσῃσιν ἡμῶντες,
 25 Ἄνδρας τε, πτόλιός τε, καὶ ἔθνεα πάνθ' ὄρωντες,
 Καὶ λογικῶν θεῶν ἐπίστωτες ἡμεροῖσι.
 Θυμὲ, εἰ καὶ ρέξεις; τρομέει λόγος οὐράνοισι

Incurrans in nubes per repercussos circulos,
 Radius solis multicoloream format iridem
 236-237 Ac circa illum fulget undique proximus aether
 5 Variis circulis qui statim solvuntur;
 Talis est et luminum natura, summo
 Lumine minores mentes semper radiis illustrante.
 Atque illud quidem luminum fons est, lumen quod nec nominari
 Nec apprehendi potest, fugiens mentis appropinquantis celeritatem,
 10 Semper subducens se omnium mentibus, ut desideriiis
 Tendamus ad altitudinem semper novam. Illi autem sunt lumina
 Secunda, ex Triade regum decus habente,
 Angeli, splendidi, forma carentes, qui dum circa solum
 Magnum versantur, cum mentes sint agiles,
 15 Ignis et spiritus divini per aerem cito currentes,
 Alacriter magnis ministrant mandatis,
 Simpliciter, intelligentes, lucidi, neque a carne
 Ortum habentes (caro enim, quia compacta est, rursus peribit),
 Neque in carnem venientes, sed id quod facti sunt, permanentes.
 20 Addere volebam, omnino inviolabiles; sed siste equum
 Quamvis valde ferventem, eumque mentis habenis coerce
 Horum alii magno assistunt regi:
 Alii mundum univrsam suis continent auxiliis,
 Alius aliam habentes a rege praefecturam,
 25 Viros et urbes et omnes gentes inspicientes,
 Rationaliumque victimarum conscii mortalibus.
 Anime, quid facies? tremit ratio ad caelestes

2 Περρωγαῖς. Sic mss. Edit. περρωγαῖς.
 5 Ἐκτοθε. Reg. 992, ἔκτοθι.
 8 Ὁ μὲν πηγῇ. Int. Græc. ὁ μὲν γὰρ θεὸς πηγῇ
 ἴστων, ἦτοι ἀρχῇ, etc. Deus enim est fons, etc.
 10 Ἰπεκπεσθόν. Celeriore cursu antevergens.
 11 Combefs. Vide infra sect. II, poem. moral. I, in
 laudem virginitalis. Bill. 3, v. 15, ubi eadem leguntur.
 18 Ἐρχόμενοι. Vat. ἀρχόμενοι.

20 Ἦθελον εἰπεῖν, πάμπαν ἀειρέες. Vat. cum
 aliis tribus et καὶ πάμπαν. Int. ἀκλιεῖς πρὸς τὴν
 κακίαν, ad vitium inflexibiles.
 26 Θυμῶν. Fallitur Cyrus, qui hæc intelligit de
 sacrificiis quæ Deo in templis offeruntur. Moz, ἐπι-
 στωτες, qui fidelium vota et sacrificia dirigunt Deo-
 que offerunt, et ita sunt conscii testes, arbitri et ma-
 gistri.

METRICA VERSIO.

In nubem incurrens, omnique ex parte repulsus,
 Efficit ut variis distincta coloribus iris
 Protinus existat, totusque effulgeat aether
 Vicinus, crebrigue orbes nascentur, et una
 Intereant: summum caelestia lumina lumen
 Haud secus illustrat radiis, mentesque minores.
 Atque ille et lux est, et luminis omnis origo,
 Cui dare nec nomen, quem nec comprehendere
 [possis].
 Mentis enim cursum celer effugit usque propinqua;
 Scilicet ut dulci correpta cupidine semper
 Ulterius tendat, seseque extollat in altum.
 Ast ab eo, decus eximium carpente, secunda
 Lumina sunt mentes superæ, formaque carentes,
 Quæ solum stantes circum regale (leves nam
 Sunt mentes, ignisque; et pneumata dia, per altum
 Æthera præpetibus pennis volitantia), prompte
 Numinis æterni sanctissima jussa capessunt.

B His simplex natura data est, ac prædita mente.
 Nec vero aut fluxu traxerunt carnibus ortum
 (Rursus enim, fluxa constant qui carne, peribunt),
 Aut carnem assument, venientem in corpora:
 [verum
 Incolumis status ipsarum per sæcla manebit.
 Quin etiam sceleri exemptas, culpæque periculo
 Dicere gestirem: sed equus retinendus habena est,
 Sit licet ille ferox valde, calidusque feratur.
 Ac pars æthereum circumstat per sæcla nomen,
 Pronaque ad obsequium pars altera sustinet orbem,
 Auxilio servatque suo: sic scilicet, illi
 Diversa ut current, caelestia jussa sequentes,
 Illi homines, urbes isti gentesque gubernent,
 Et sacra consciant, quæ spiritualia, nobis.
 Mens, quid ages? mihi lingua pavet, quantiterquæ
 [tremore
 Ingratens superas mentes. Caligine densa

Κάλλειν ἐμβαθείας· ἄλλως δέ μοι ἀντεβόλησεν,
 Ὡς ἔγω ἢ προτέρω θεῖναι λόγον ἢ ἀναβῆναι.
 30 Ὡ· δ' ὅτε τρηχάλῃ ποταμῷ περῶν τις ὀδίτης
 Ἐξάπνης ἀνέπατο, καί ἰσχεταί ἰέμενός περ,
 Πολλά δὲ οἱ κραδίη πορφύρεται ἀμφὶ βέβρω·
 Χρεῖά θάρσος ἔπηξε, φόβος δ' ἐπέθησεν ἑρῶν·
 Πολλὰκι τερσὸν ἀειρεν' ὕδατι, πολλὰκι δ' αὖτε
 35 Χάσαστο, μαρμαμένον δὲ, φόβον νίκησεν ἀνάγκη.
 Ὡς καὶ ἔμοι θεότιτος ἀεὶδός ἔγγυς ἴοντι,
 Τάρβος μὲν καθαροὺ παραστάτας ὑψιμέδοντος
 Θεῖναι ὑπ' ἀμπλακίη, φωτὸς κακορημὸν εἶδος,
 Μή πως καὶ πλειόνεσιν ὀδὸν κακίης στορέσαιμι.
 40 Τάρβος δ' ἀπροπον ἐσθλὸν ἐμοῖς ἐπέσσι χαράζει,

A Μέσφ' ὅτε καὶ σκολιὸν τιν' ὄρῳ κακίης μεβόντα.
 Ὄντε γὰρ ἦν ἀγαθός, κακοῦ φύσει ἄμμι φρετίσαι,
 Ἢε μόνον προσφέρειν καὶ ἔχθεα οἷσι φλοίσου·
 Ὄντε μὲν ἀντιβόλων ἄναστῆναι κακώτητα
 45 Ὑστατον, ἢ καὶ ἀναρχὸν ἔχειν φύσει ὤσπερ
 [ἀνακτα.
 Ὀδὲ μοι ἀσχαλῶντι θεὸς νόον ἐμβαλεῖ τοῖον.
 Πρῶτον μὲν Θεότιτος ἀγνὴ φύσει ἀπροπος αἰαί,
 Ἄνθ' ἐνδὸς οὐ ποτε πολλὰ. Τί γὰρ θεότιτος ἄρειον
 Εἰς δ' μετακλίνουσι; τὸ δὲ πλεόν ἐνδος ἀλυγίς.
 50 Δεύτερον ἀπρόστατο φάους μεγάλοι θεράποντες,
 Ὑσσον πρῶτοτύποιο καλοῦ πλάας, ὀσατίον περ
 Αἰθῆρ ἡλιόιο. Τὸ δὲ τρίτον ἡέρες ἡμεῖς.

Ubi pervenit pulchritudines : in me incurrit caligo :
 Nec habeo quid agam : proferam sermonem, an retro cedam ?
 30 Quemadmodum asperum fluvium trajecturus viator,
 Subito resilit, et quanvis cupidus, retinetur ;
 Plurima cor ejus cogitat circa fluvium.
 Necessitas fiduciam confirmat, metus impetum reprimit.
 Saepe plantam attollit ad aquam, saepe rursus
 35 Recedit. In conflictu metum vincit necessitas.
 Sic et ego dum ad Deitatem forma carentem prope accedo,
 Metuo puri ac summi regis ministros,
 Genus lumine satiatum, peccato subjicere,
 Ne pluribus quemadmodum vitii viam sternere.
 38-39 40 Metuo etiam bonum immutabile meis verbis praedicare,
 Quandiu serpente quemdam video vitii regnatore.
 Nam nec boni erat, naturam mali in nobis plantare,
 Ac bellum et inimicitias amicis suis procreare,
 Nec aemulum vitium exoriri
 45 Posterius, aut principii expertem naturam, instar regis habere.
 Mihi autem bis in angustiis, talem Deus cogitationem iujecit.
 Primum quidem divinitatis sancta natura semper est immutabilis,
 Nec unquam pro uno multa. Quid enim divinitate praestantius,
 In quod illa mutetur? Qui autem plus admittit, illius, quod est, jacturam facit.
 50 Secundo summi luminis magi ministri,
 Tantum bono primario propinquari, quantum
 Aether soli. Tertio nos aer sumus.

29 Ὡδ' ἔγω, etc. Cyrus legit οὐδ' ἔγω τί πράξει.
 Int. οὐκ ἔγω τί πράξω, εἰπεὶν τὸν λόγον ἢ κατακλιπεῖν.
 30 Περῶν. Vai. πελάων. Int. μιλίων διαπερῶν.
 32 Πορφύρεται. Int. πολλά διαλογίζεται περὶ
 βέβρω.
 33 Χρεῖά. Coisl. χρεῖα. Cyrus ἀνάγκη.
 35 Μαρμαμένον δὲ. Subauditur φόβου καὶ ἀνάγκης.
 38 Ἀμπλακίη. Coisl. ἀμπλακίης. Mox, φωτὸς κε-
 κορημὸν εἶδος. Int. εἶδος ὑπάρχοντος πεπληρωμέ-
 νου φωτός.
 43 Ἐχθεα. Coisl. ἔχθρα. Int. ἔχθραν.

44 Ἀναστῆναι. Reg. 992, ἀναστῆσαι.
 45 Ὑστατον. Int. ὕστατον.
 47 Πρῶτον. Coisl. cum aliis tribus πρώτη.
 48 Ἄνθ' ἐνδὸς. Int. οὐ μεταβάλλουσα τὸ ἐν αὐτῆς
 εἰς πολλά.
 52 Τὸ δὲ τρίτον ἡέρες ἡμεῖς. Int. καὶ τρίτη, οἱ
 κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ πλασθέντες ἡμεῖς; καὶ τῷ νοητῷ
 ἡλίω φωτιζόμενοι, καθάπερ τῷ αἰσθητῷ ἄηρ. Tertia
 natura nos homines sumus ad imaginem Dei formati,
 intelligibilib sole illustrati, ut aer sensibilis.

METRICA VERSIO.

Obruor inceptumque ultra producere carmen
 Nec queo, nec rursus copios abruptumque versus.
 Uique parans amnem gelidum tranare viator,
 Mente licet prompta, resilit tamen ipse repente,
 Ac reprimit gressus, secumque in margine ripae
 Multa agit at volvitque animis, atque anxius haeret.
 Hinc vis exstimulat, roburque in pectore condit :
 Deiecit hinc contra pavor hinc, gressumque mo-
 [ratur.
 Saepe pedem tollit, gelidasque immittit in undas :
 Saepe pedem rursus retrahit, timidusque recedit :
 Denique vis urgens superat pellitque timorem.
 Sic ego cum Triadi sanctae informem propinquem,
 Casticolas, puri solio quae principis astant,
 Lueneque sunt saturae, vitio submittere mentes
 Pertimoo, deturque pluribus ansa ruendi
 In scelus : atque illas rursus fornido negare

B Ad mala flexibiles, vitii cum cerno parentem.
 Namque bono plantare malum non convenit, hisque,
 Quos adamat, lites atque horrida bella creare :
 Nec rursum vitii adversas inducere sedes
 Post orti, vel quod sit prorsus originis expertus,
 Haud secus ac celsi magnus dominator Olympi.
 Tandem alternatim Deus intulit haec mihi mentem.
 Prima quidem Triadis pura est natura, nec un-
 [quam
 Mobilis, ex uno quaeque in permulta secetur.
 Numine divino quid enim praestantius esse
 Omnibus in rebus quae, ut vertatur in illud?
 Nam si plus uno quis dixerit, excidit ente.
 Post illam superae mentes, lucisque ministras
 Supremae, quantum soli purissimus aether,
 Tantum etiam primae luci firmaque propinquas.
 Postrema est hominum classis, velut infimus aer.

Εἰς πάντ' ἀτροπὸς ἐστὶ θεοῦ φύσις· εἰς κακίην δὲ Ἀ
 Δύστροπος ἀγγελικῆ, καὶ τὸ τρίτον εὐστροπος ἡμεῖς,
 55 Ὅσων τῆλε θεοῦ, τόσων κακίης πλάοντες,
 Τοῦνεκεν ὁ πρῶτοςτος Ἐωσφόρος ὀβία ἀερεθεῖς
 (Ἦ γὰρ δὴ μεγάλῃ θεοῦ βασιλιεῖδα τεμῆν
 Ἥλιπετο, κύδος ἔχων περὶ αἰσίων), ὤλεσεν ἀγλήν,
 Καὶ πῆσεν ἐνθάδ' ἄτμος, ἴλον σκότος ἀντὶ θεοῦ·
 60 Καὶ κοῦφός περ ἐὼν ἠθαυαλὴν ἐπὶ γαῖαν ἔλισθεν,
 Ἐνθεν ἀπεχθαίρει πινυτόρρονας, οὐρανίης δὲ
 Εἰργει πάντας ὁδοῦ, χολοῦμενος ἦν διὰ λώδην.
 Οὐδ' ἐθέλει θεότητος, ὅθεν πῆσεν, ἄσων ἰκίσθαι
 Πλάσμα θεοῦ· ζυνήν γὰρ ἔχειν ἐπιπόθιος βροτοῖσιν
 65 Ἀμπλακίην σκοτίνην τε· τῷ ἔκβαλεν ἐκ παρα-
 βέλου,

Κύδεας ἱμερόντας ὁ βράσκων ἰσοθέου.
 Ὡς ἄρ' ἐγ' οὐρανίης ἐξ ἄντυρος ἔλθεν ἀερεθεῖ·
 Ἄλλ' οὐ μόνους ἔλισθεν, ἐπεὶ δέ μιν ὤλεσεν ὕβρις,
 Κάκπειος σὺν πλάσνεσιν, ὄσων κακίην ἐδίδαξεν
 70 Ὡς στρατὸν ἐκ Βασιλῆος ἀποβήξας τις ἀλιτρὸς),
 Βαυκαυῆ τε χοροῖο θεοφόρονος ὕψιμέδοντος,
 Καὶ πλάσσει κακοῖσιν ἔχων πῶδον ἐμβασιλεύειν.
 Ἐνθεν ἄρ' ἐδίστασθαι ἐπιγθόνιο κακότητες,
 Δαιμόνας ἀνδρομόνοιο κακοῦ βασιλῆος ὀπηδοῖ,
 75 Ἀδρανία, σκιδέντα, δυσαντεῖα γάρματα νυκτὸς,
 Ψεῦστα θ', ὕβρισται τε, διδάσκαλοι ἀμπλακιάων,
 Πλάγεται, ζυροπόται, φιλομεθίεις, ἐγρεστικωμοί,
 Κρησμολόγοι, λοξοί, φιλοδηρίεις, αἰματόντες,
 Ταρτάραιοι, μυχέντες, ἀναΐδες, ἀριγύγτες,

Ad omnia immutabilis Dei natura; in vitium
 Difficile mutatur angelica, nos tertii facile flectimur,
 55 Quantum a Deo remoti, tantum vitio propinqui.
 Quare primus Lucifer in altum elatus
 (Jam enim magni Dei regiam gloriam
 Sperabat, præcellenti decore præditus), amisit splendorem,
 Atque huc cecidit inglorius, pro Deo totus tenebræ:
 60 Et quanquam levis in humilem terram delapsus,
 Unde prudentes odit, et a cœlesti
 Deterret omnes via, iratus ob suam plagam;
 Nec patitur ut ad Deum, a quo cecidit, prope accedat
 Dei signum: communem enim cupit habere cum hominibus
 65 Nequitiam et caliginem. Hinc etiam invidus e paradiso
 Gloriæ Deo æqualis appetentes eiecit.
 At ille quidem e cœlesti abside, dum superbit, lapsus est;
 At non solus lapsus est: sed postquam illum perdidit superbia,
 Cecidit cum multis, quotquot improbos esse docuit
 70 (Veluti si exercitum a rege scelestus quis abstrahat):
 Pio summi regis choro invidens,
 Ac pluribus improbis imperandi cupidus.
 Inde pullularunt terrestria scelerum portenta,
 Dæmones, improbi et homicidæ regis pedisequi,
 75 Infirma, tenebrosa, dira noctis simulacrâ,
 240-241 Mendaces, contumeliosi, scelerum magistri,
 Errones, vini potiores, risus amatores, comessionem excitantes,
 Hæroli, tortuosi, litium amatores, cruenti,
 Tartarei, lucifugi, impudentes, præstigiatorum duces,

54 Δύστροπος ἀγγελικῆ. De prima angelorum
 creatione hæc sunt intelligenda.
 65 Τῷ ἔκβαλεν. Tres mss. Τῷ καὶ βάλεν. Bene
 quidem quoad sensum, male autem quoad metrum,
 quod prorsus deficit. Paucis litteris mutatis, stat
 versus et sensus. (CAILLAE.) Int. διὰ τοῦτο. Edit. τὸ.
 67 Ὡς. Sic Coisl. et Vat. cum aliis tribus. Edit.
 ἦς. Ibidem ἀντυχός. Int. ἀψέδον.
 75 Ἐνθεν. Int. Græc. ἐνεσθεν σὺν ἐδίστασθαι

ἐπὶ γῆς αὶ κακῶν· Hinc igitur super terram pullu-
 larunt vitia. Hinc dæmones, etc.
 77 Φιλομεθίεις. Coisl. φιλομῆδες. Ibidem ἐγρε-
 στικωμοί, ad ridendum et bibendum excitantes. Hæc
 sunt pleræque dæmonum epitheta, quod ad ea ho-
 mines impellant.
 79 Μυχέντες. Int. ἐκ μυχατάτων ἀναδόντες ἄδου.
 Ex abditissimis Orci penetralibus emergentes.

METRICA VERSIO.

Inverti Deitas prorsus nequit. Angelus ægre
 Flectitur in vitium. Facilis mortalibus autem
 Est flexus, lapsusque celer: vitioque propinquans
 Hoc mage, quo summo magis a genitore recedunt.
 Quocirca primus malesana mente tumescens
 Lucifer (eximio nam quod frueretur honore.
 Sperabat regale Dei æliumque, decusque).
 Corruit amisso vili splendore, miscerque;
 Dum Deus esse cupit, tetra caligine totus
 Obrutus est, levis atque licet, prostratus ad ima.
 Quo fit ut infestis odiis, ac fervidus ira,
 Quæ habet acceptam, quotquot prudentibus uti
 Consiliis videt, incessat, siudeatque ferentem
 Omnibus ad superas sedes præcludere callem.
 Mortales etenim propius cum numine jungi,
 Unde ipse est lapsus, non sustinet, atque tenebras
 Nihilcum, et noxas communes gessit habere.
 Ergo divinos Adamus dum querit honores,

B Præcipitem extrusit paradiso lividus hostis.
 Sic ille æthereæ, fastu dum turget, ab arce
 Corruit: at quoniam fastus gravis attulit ipsi
 Exitium, haud solus cecidit, verum agmine septus
 Ingenti, sceleris cui dux fuit atque magister.
 Nam velut averit commissum proditor agmen
 Regis ab imperio: multas sic ille cohortes
 Regis ab obsequio magni, cœtuque piorum
 Abductos ad se allexit; nam scilicet ipse
 Insuper in multos pravos cupiebat habere.
 Hinc generi humano noxæque et crimina mille
 Fluxerunt, hinc pestiferi ævoque tyranni
 Dira cohors, hinc umbrosæ spectacula noctis
 Horrida: mendaces, petulantes, atque magistri
 Cujusvis sceleris, vinique et fraudis amantes,
 Et risus, ludosque levis de nocte cientes,
 Ambigua edentes stultis oracula, pugne
 Rixarumque avidi gravium, fusique cruoris:

80 Ἐρχόμενοι καλοῦσιν/ἀπεχθαίρουσι ἄγοντες·
Νύξ, φάος, ὧς κεν ἔλωσιν, ἢ ἀμαρῶν, ἢ λοχῶντες.

Τοῖς μὲν κείνων στρατιῇ, τοῖς δὲ καὶ ἀρχῆς,
Χριστὸς ὅστις μιν ἔσχεν βίωσάσας ἰότητι,
Ἥ καὶ κόσμον ἔταυεν ἑλόν· καὶ τόνδ' ἂν ἔλεσσαν,
85 Αἰψ' ἐθέλων (χαλεπὴ δὲ Θεοῦ κοπέλοτος ἀλιξίς),
Ὅδῳ μὲν οὐδ' ἀνέτηκεν ἐλευθέρου ἔχθρῶν ἐμεῖο,
Ἄλλὰ μέσον μεθέηκεν ὁμίως ἀγαθῶν τε κακῶν τε,
Δῶκε δ' ἐπ' ἀλλήλοισι κακὸν μόνον, ὧς ὁ μὲν αἰὼν
Αἰσχος ἔχη, καὶ τῆδ', χερσίοντι περ πολιεμίζων,
90 Οἱ δ' ἀρετῇ μογόντες ἔδν κλέος αἰὼν ἔχουσιν,
Ἵς χρυσὸς, χροάνοισι/καθαίρουμοιο βίωτοιο,

80 Veniunt, cum vocantur, odere cum abducent;
Nox et lux, ut capiant, vel aperte, vel ex insidiis.

Talis quidem illorum exercitus, talisque dux:
Quem quidem Christus eodem consilio quo mundum
Universum creavit, nec prorsus delevit: perdidisset autem
85 Protinus, si voluisset (difficile enim Dei iram fugere):
Neque etiam liberum reliquit hostem meum,
Sed medium dimisit inter bonos pariter et malos;
Movitque grave bellum inter eos, ut ille quidem magnum
Etiam in hac re probrum haberet, dum certat cum debiliore,
90 Illi vero virtutis laboribus aeternam gloriam consequantur,
Velut aurum, vitæ fornacibus expurgati;
Et fortasse poenas deinceps indomitus Satan persolvat,
Materia accensa, cum ignea erit merces,
Multa prius in suis miuistris perpassus
95 Dum illi torquentur. Hoc mali parenti supplicium est.
Atque hæc quidem me de angelico lumine Spiritus edocuit
Primo et posteriore. Mensuram hic quoque invenit;
Mensura autem hæc est, Deus ipse. Quantum quis ad regem accedit,
Tantum habet lucis, quantum lucis, tantum gloriæ.

VIII. De anima*.

Anima statum est Dei, misionemque celestium
Pertulit cum terrestri, lux antro cooperta,

* Alias Bill. 76, p. 170.

80 Ἐρχόμενοι καλοῦσιν. Int. ἡμᾶς πρὸς ἡδονῆς, μισοῦσι δὲ λαβόντες.

81 Νύξ, etc. Int. ἔσπερ εἰσὶν, φανόμενοι, ἢ φῶς, ἔσπερ δοκοῦσιν, ὑποκρινόμενοι. Veniunt ut lux, quod amant, cum ad apertum aclus non trahere conantur. ut nox autem, cum per objectam virtutis speciem falsam, ad vitium callide nos alliciunt.

82 Τοῖς δὲ καὶ. Sic Reg. 992. Edit. τοῖς δὲ τε.

83 Χριστὸς ὅστις. Int. ὁ Χριστὸς δὲ καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν οὕτως ἐπέσχεν αὐτὸν, καὶ ἠφάνισεν (τοχὺος γὰρ, εἰ ἐβούλετο, τῇ παντοουργίᾳ αὐτοῦ θυνάμει ἀνελεῖν ἕκαστον). Christus autem et Deus noster neque cum repressis et penitus sustulit (poterat enim, si voluisset, omnipotentis sua virtute eum delere).

A Ἡ τάχα κεν μετέπειτα δικὰς τίσειεν ἀπειρής,
Ἔλης δ' ἀπομόνης, ὅτε ἐμπυρὸς ἔστιν ἀμειψίς,
Πολλὰ πάροθεν ἔοισιν ἐνὶ βρηστήριῳ θαυμαστέας
95 Τειρομένους· τὸ γὰρ ἔστι κακοῦ γεννητόρι τίσις.
Ταῦτα μὲν ἀγγελικῆς ἀγγίλης πέρι Πνεύμ' ἐδέδαξε
Πρώτης θ', ὀστατῆς τε. Μέτρον δὲ τε κἀνάδ' ἀνεῦρε.
Μέτρον δ' αὖ θεός ἔστιν. Ὅσον παλάτι τις ἀνακτι,
Τοσσάτιον φάος ἔστιν, ὅσον φάος, εὐχος ὁμοῖον.

H. Peri ψυχῆς.

Ψυχὴ δ' ἔστιν ἀῆμα Θεοῦ, καὶ μῆζιν ἀνέτην
Οὐρανῆν ἔχουσιον, φάος σπηλιγγι καλυφθὲν,

91 Χοδρῶσι. Sic Coisl. et Vaticanus. Mendose editi χρόνοι.

92 Δίκας τίσειεν ἀπειρής. Int. ἡ τάχα διὰ τοῦτο, καὶ ἐνα πάλαινα δίκην διῶ κατὰ τὸν αἰῶνα μέλλοντα. Et fortasse ut acrioribus suppliciis in seculo futuro afficiatur.

93 Ἔλης δ' ἀπομόνης. Forte ὕλης ἀπομόνης.

95 Κακοῦ. Sic Coisl. Mendose edit. κακῶν.

97 Πρώτης θ' ὀστατῆς τε. Primos vocal bonos angelos, ultimos vero malos.

98 Μέτρον δ' αὖ θεός. Coisl. Hesych. μέτρον αὐδὲς ἔστιν ἕσον.

VIII. 2 Σπηλιγγι. Sic Coisl. et Vat. cum tribus aliis. Edit. σπηλιγγι.

METRICA VERSIO.

Tartarei, clausique antris, sine fronte, ducesque
Præstigiatorum: veniunt cum forte vocantur:
Atque odere tamen quos ad certissima damna
Exitumque trahunt; nox sunt et lumen, aperto
Marte, vel insidiis ut nos superemur et astu.

Ac tale illorum est agmen, talis quoque princeps.
Consilio at Christus nec cum compressit eodem,
De medioque salit, quo totum condidit orbem,
Quoque illum extemplo, si vellet, perdere posset;
(Æquis enim fugiat commoti fulmina Christi?)
Nec rursus facile hosti laxavit habenas:
Verum interque malos, virtutis et inter amicos
Liquit eum medium, violentaque prælia movit.
Scilicet ut fracto gravius sit dedecus hosti,
Inferiore cadit præceptis dum victus ab hoste:
Qui vero ærumnas subeunt virtutis amore,
Ut solum rapidis purgatur in ignibus aurum,
Sic illi ardenti vitæ in fornace probati,
Iasignem obtineant pœnura in sæcula laudem.

B Postea quin etiam poenas dabit ille perennes
(Tum cum materies tandem accendetur, erique
Flamma ultrix scelerum) graviter cruciatus eorum
Ante oculos, habuit quos ad sua iussa ministros.
Namque ea poena decet culpæ scelerisque parentem.
Hæc me de primis, de posterioribus atque
Mentibus angelicis docuit sanctissimus ille
Spiritus. At vero quis sit modus alta petendi,
Ipse quoque invenit. Namque hic modus est Deus
[ipse.]

Quanto etenim Triadi proprior mens quæque superna
[est.]

Lucidior tanto est etiam: quantoque vicissim
Lucidior, tauto majori gaudet honore.

VIII. DE ANIMA.

(Billio interprete.)

Numinis est animus status, qui, cœlestis ortus,
Nexum terrena subiit cum carne jugalem,

'Αλλ' Ἐμπης θεῆ τε καὶ ἀφίθος. Οὐ γὰρ εἴκαιεν
 Εἰκόνα τὴν μεγάλου Θεοῦ λύεσθαι ἀκόσμως,
 5 Ἐρπυστήριον ὁμοία βοτοῖσι τε ἀρραδέεσσιν.
 Εἰ καὶ μιν θνητὴν γε βίησατο θεῖαις ἀμαρτάς.
 Οὔτε πυρὸς μαλεροῖο πέλει φύσις· οὐ γὰρ εἰκαῖς
 Δάπτου δαπτομένοιο πέλειν κέαρ· οὐτ' ἀποπνευστοῦ
 Ἥερος, ἢ πνευστοῦ, καὶ οὐ ποτε ἰσταμένοιο·
 10 Οὐδὲ μὲν αἱματώσσα χύσις ἐκ σάρκα θεούσα·
 Ἄλλ' οὐδ' ἀρμονίη τῶν σώματος εἰς ἐν ἴόντων.
 Οὐ γὰρ ἦν σαρκῶν τε καὶ εἰθεὸς ἀθανάτοιο
 Ἔστι φύσις. Τί δὲ πλεῖον/ἀριστέροισι κακίστων,
 Οὐδ' κράσις ἢ κακοῦς τεκτῆγατο ἢ φερσίτους;
 15 Πῶς δ' οὐ καὶ ἀλόγοισι λόγου φύσις; Ἀρμονίη γάρ

A Ἡ σαρκῶν βροτέων τε καὶ εἰθεὸς ἔστ' ἀλόγοισιν,
 Εἰκράεις δ' ἄρα πάντες ἀρεῖνες, ὡς ὅγε μῦθος.
 Κεῖνον μὲν δὴ τέλα· τὸ δ' αἰτιον, ὧν ἀπειόντων
 Ψυχὴ σώμα λέλοιπε, κέαρ τὰδε μυθήσαντο.
 20 Φορβὴ δ' οὐ ποτέ σοι κέαρ ἔπλετο, ἦς δίχα θνητῶν
 Ζῶειν πάμπαν ἄπιστον, ἐπεὶ σθένος ἔστιν ἰδρυτός.
 Οὐδα δὲ καὶ λόγον ἄλλον, ὧν οὐ ποτε δέξοι' ἔγωγε,
 Οὐδὲ γὰρ ἂν ξυνή τις ἐμολ καὶ πᾶσι μεριστῇ
 Ψυχῇ, πλαζομένη τε δι' ἡέρος. Ἄδ' ἂν ὁμοίη
 25 Πᾶσι πᾶλοι πνευστῇ τε καὶ ἔκπνοος· ἐν δ' ἄρα
 [πᾶσι.
 Πάντες, ὅσαι ζῶουσι μεταπνεύοντες, ἔκπνουν,
 Εἰ δὲ καὶ ἡέρος ἐστὶ χυτὴ φύσις ἄλλοι' ἐν ἄλλοις.

Sed tamen divina et immortalis. Non enim fas est,
 Imaginem magni Dei, non secus ac reptilia,
 5 Et pecudes mutas, solvi indecore.
 Quamvis illam mortalem reddere constum sit peccatum.
 Neque ignis fervidi natura est. Non enim credibile
 Id quod peredit, cor esse illius, quod pereditur. Neque etiam efflata
 242-243 Aeris, aut tracti, ac nunquam immobilis natura;
 10 Nec sanguineus est humor per carnem diffusus;
 Nec temperatio partium corporis in unum coeuntium:
 Non enim una carniū et formæ immortalis
 Natura est. Quid autem bonis amplius inesset quam pessimis,
 Quos temperatio malos finisset, aut optimos?
 15 Quomodo etiam non inesset pecudibus rationis natura? Temperatio enim
 Carnium mortaliū et formæ inest pecudibus.
 Qui illum beue temperati, essent omnes, ut isti ratiocinantur, boni.
 Atque alii quidem talia. Hac autem nituntur ratione: quibus abscentibus
 Anima corpus relinquit, hæc animam esse statuerunt.
 20 Nunquam alimentum animam tibi esse credidisti, sine quo mortalem
 Vivere omnino incredibile, siquidem robor est cibus.
 Novi et aliam sententiam, quam equidem non amplector.
 Non enim communis mihi et omnibus participata
 Anima, percurrrens aerem. Sic enim similis esset
 25 In omnibus tracta et efflata; atque in omnibus
 Omnes essent, quicumque spirando vivunt,
 Si quidem aeris diffusa est natura alias in aliis.

5 Ἐρπυστήριον. Sic Coisl. et alii tres. Edit. ἔρπυστήριον. Mox, βοτοῖσι. Ita legit Combef. Male edit. βοτοῖσι.

7 Μαλεροῖο. Edit. mendose, ταλεροῖο. Neque ignis, qui absumendi vim habet, anima corporis, quod absumitur, esse potest.

9 Ἰσταμένοιο. Ita Coisl. Male edit. ἰσταμένοιο.

12 Ἀθανάτοιο. Reg. 991 ἀθρόποιο.

16 Βροτέων τε καὶ. Sic codex Regius 991. Tē

deerat in editis.

17 Ἐνέκατες. Juxta hanc rationem, ut exponit Cyrus, omnes si meliores essent, qui meliori tempore ramento, ac corporum harmonia forent.

26 Μεταπνεύοντες ἔκπνουν. Leuv. Et simul expirantes morerentur.

27 Εἰ δὲ καὶ. Leuv. Quod si etiam aeris est natura, sequitur eam esse aliam in aliis.

METRICA VERSIO.

Haud secus ac lumen quod cæco obducitur antro; B
 Divinus tamen est, iustisque ignarus acerbæ.
 Non etenim, ut bruta et pecudes ratione carentes,
 Numinis effigiem procombere morte decebat;
 Mortalem hanc quamvis nitatur reddere noxa.
 Ignea porro animæ non est natura putanda.
 Confecti quis enim mentem quod conficit esse
 Crediderit? Nec item est aer; namque ipse vicissim
 Efflatur trahiturque, nec unquam immobilis hæret.
 Non etiam est toto diffusus corpore sauguis.
 Quir neque concentus, quem humorum gignit amica
 Temperies. Neque enim est eadem carnisque ani-
 [maque,
 In quam nil juris letbo est, natura. Quid autem
 Præstiterint, decorat quos virtus pulchra, scelestis,
 Si probitate graves homines, aut crimine fædos
 Temperies diversa facit? Quia hinc quoque fiet

Ut mens et ratio brutis animantibus insit.
 Bruta etenim et formæ concentum et carnis habebunt.
 Adde quod hinc etiam probiores esse necesse est,
 Corpore qui gaudent sano, recteque valente.

Atque hæc senserunt homines de monte profani,
 Scilicet ista animam statuentes esse, remota
 Quæ simul ac fuerint, mens/frigida membra relinquit.
 Atqui non illis animus cibus existit unquam,
 Quo tamen exempto, nullus, qui vivere possit,
 Esse queat: robor nam pabula sumpta tumentur.
 Quin alia est etiam nobis sententia nota,
 Quam dum luce fruar, non unquam admisero.

[Namque
 Non mihi communis mens est, quæque omnibus æque
 Secta sit, aerea quæque in regione vagatur.
 Sic etenim cunctis eadem mortalibus esset,
 Tractaque et efflata: atque omnes vitalibus auris

Εἰ δὲ μένει, τί μὲν ἔσχε, τί δ' ἐν σπλάγγχοισι τεκούσης Ἄ
 Ζῶν ἔσ', εἰ κείνη μὲ πρόσπασεν ἑκτός ἐόντα;
 30 Εἰ δὲ πλειότερον τεκίων σὺ γὰρ μητέρα βίης,
 Ψυχὰς δακτομένησιν ἑτι πλένεσσι γέρραζ.
 Οὐ πυνυῶν δδὲ μύθος, ἐτώσια παύτῃα βίβλων,
 Οἱ καὶ σώματα πολλὰ βίους προτέρουσι ἁμοια
 Ἐσθλοῖς ἤδὲ κακοῖς, ψυχῇ δδσαν αἰὲν ἀμείβεαν,
 35 Ἥ τιμὴν ἀρετῆς, ἢ ἀμπαλαχῆς τινὶ πονήν·
 Εἰμασιν ὡς τινα φῶτα/κατανθύοντες ἀκόσμως,
 Ἥ μετεκθύοντες, ἐτώσια μοχθίζοντες,
 Ἥσιος κύκλοισιν ἄλιτροτάτοιο φέροντες,
 Θῆρα, φυτόν, βροτόν, ἔρην, ἔρην, κύνα, ἰχθύν ἔτευξαν.
 40 Πολλάκι καὶ δις ἔκαστον, ἐπὶν τὸ δὲ κύκλος
 [ἀνώγει.

Μέχρι τίνος; Θηρὸς δὲ σοφοῦ λόγον ὀσποῖ' ἔσπασα,
 Οὐδὲ θάμνον λαλέουσα. Ἄελ λακέρυα κορώνη·
 Αἰεὶ δ' ἰχθύς ἀναυδὸς ὕγρην δεανήχεται ἀλμυν.
 Εἰ δὲ καὶ ὀστατὴ ψυχῆς τίσις, ὡς ἐνέπουσι
 45 Κεῖνον, τῶν δδ' ἐλεγμὸς ἐτώσιος. Εἰ μὲν ἀτάρκου,
 Θαῦμα μὲγ'. Εἰ δ' ἅμα σαρκί, τίν' ἐκ πλέωνων πυρ
 [δοῖσις;
 Καὶ τότε θαῦμα μέγιστον, ἐπεὶ πλένεσσι πῆσας
 Σώμασι, καὶ πλέωνων μὲ δαήμων ἠθάκα δεσμός.
 Πῶς τὸδε μόνον ἐλυξεν ἐμῶν φρένα, τίς μὲ παροῖθεν
 50 Εἶχε ὀσπ', τίς ἔπειτα, τίσιος θένων; οὐ γὰρ
 [ἐπλοῦται
 Ψυχὰς, ὡς θυλάκοισι, δέτης ἐμὸς. Ἥ ἄρα μακρῆς
 Καὶ τὸδ' ἄλης, λήθην μὲ παθεῖν προτιέρης βιώτῃος.

Si autem manet, quid igitur habuit mater, quid in ejus visceribus
 Vivum fuit, si me prius, cum essem foris, illa attraxit?
 30 Quod si plurium filiorum matrem esse ponas,
 Eo pluribus illam animabus, quae consumuntur, decorabis.
 Vana librorum ludibria, ac hominum nimium sapientium est opinio;
 Qui etiam in multa corpora vitae praecedenti consentanea,
 Sive bonae, sive malae, animas semper transferunt,
 35 Vel ob virtutis praemium, vel ob poenae sceleris :
 Velut hominem vestibus induentes indecore
 Aut exuentes, inanem laborem suscipientes,
 Ixionis scelestissimi rotae affigentes,
 Feram, arborem, hominem, avem, serpentem, canem, pisces fabricantur,
 40 Saepe etiam his unumquemque, cum id circulus postulaverit.
 Usquequo haec? Equidem sapientis bellae nunquam audivi ratiocinationem,
 Nec arborem loquentem. Semp̄ garrula cornix :
 Natus semper in mari humido mutus piscis.
 44-45 Quod si postrema est animae praena, ut ipsi dicunt,
 De his inutile iudicium. Nam si sine carne,
 Magnum hoc miraculum. Si cum carne, quamnam ex pluribus igni trades?
 Ac tunc maximum erit miraculum. Nam pluribus me illigasti
 Corporibus, fecitque vinculum ut multa scirem.
 Quonodo autem hoc unum meam mentem effugit, quae me prius
 50 Habuerit pellis, quae posterius, quot in corporibus interii? Non enim,
 Ut saccis, ita animabus dives, alligator meus. At profecto magnum
 Hoc erratum est, quod me oblivio prioris vitae cepert.

28 *Εἰ δὲ μένει.* Sic int. exponit: *Quod si negas eodem modo animam diffundi, ut aera, verum in uno eodemque loco permanere.*
 34 *Ἐσθλοῖς ἤδὲ.* Pythagorei, qui metempsychosim, seu animarum in alia atque alia corpora migrationem induxerunt, eas animas, quae virtutem colissent, in praestantissima quoque corpora migrare, his vero qui se vitiorum illecebris dedissent, obscenissima quoque corpora tribui docebant.
 38 *Ἥλιος.* Poetae fingunt Ixionem ob scelus ad-

missum, rotae affixum fuisse, atque in orbem perpetuo volvi et contorqueri; sic illi miseram animam ex homine in belluam et canem et serpentem, etc., postea rursus ad hominem reducunt
 41 *Ἄλογον ὀσποῖ' ἔσπασα.* *Nunquam vidi ratiocinationem.*
 45 *Ἦν δδ' ἐλεγμὸς.* *Leuv.* *Quorum hoc vanum est dogma.* *Mox,* *εἰ μὲν ἀτάρκου.* *Super. lin. ψυχῆς τίσις.*
 47 *Καὶ τότε.* *Vatic. τότε.*

METRICA VERSIO.

Ei qui pascuntur, truculentae quique dedere
 Colla neci, in cunctis essent: quod dicere stultum est.
 Namque etiam nunc hos aer, nunc rursus ad illos
 Se fundit. Quod si certis mens sedibus haeret,
 Dic age, quisnam habuit, quid item vivebat in alvo
 Materna, si me traxit cum extrinsecus essem?
 Quod si multiplicis quoque fingas esse parentem
 Hanc sobolis, magnos hercle a te carpi honores,
 Nam multis decoras animis, qui mole malorum
 Confecti intereant. Stulta haec sunt dogmata plane,
 Ludicra vanorum auctorum, qui corpora multa,
 Vel male, vel pure transacta aequalia vitae,
 Perpetuis animo vicibus mutanda dederunt,
 In sceleris poenam, vel honestae praemia vitae;
 Haud secus ac varis tectum nunc vestibus illum,
 Nunc etiam rursus spoliatum, Ixionis instar,
 Volvere cogentes vanis conatibus orbem.
 Plantam, hominem, volucrum, piscemque, ca-
 [umque, feramque,

B Carulcumque anguem fecerunt, bisque frequenter
 Quodlibet, id quando revolutus jussit orbis.
 Quantisper, quae, has voces fundetis inanes?
 Nam mihi brutiorum non vox audita soplorum est,
 Non etiam arbuti: sed semper garrula cornix,
 Semp̄ et in salso mutans natae aequore piscis.
 Quod si etiam, ut memorant, in mundi calc da-
 [tura est
 Mens scelerum poenas, frustra haec censura feretur.
 Nam si pendendas habeat sine corpore poenas,
 Hoc equidem miror: quod si cum corpore, quodnam
 Ex tot corporibus flammis ultricibus ipse
 Injicies? Quin hoc quoque miror, corpora multa
 Cum mihi tradideris, multarum meque peritum
 Fecerit hic nexus rerum, qui fiat ut unum
 Ignotum hoc mihi sit, quenam me pellis habebat
 Antea, quae deinceps? quotnam mihi corpore iuora
 Occiderint? etenim qui me cum corpore vinxit,
 Haud animis tam dives erat, quam foliibus (istud

Ἡμέτερον δ' ὄμιον φύξης περί μῦθον ἄριστον.
 Ἐνθεν ἑλὼν, τέρψην δὲ μικρὴν ἀναμφομένην ὀμῆ.
 55 Ἦν ποτε ἦν δευτὸν κόσμον ἐπέζητο νοῦ Ἀδρος αἰπῶς,
 Ἐσπόμενος μεγάλῳ νόφ Πατρὸς, οὐ πρὶν ἔδοντα.
 Εἶπεν ὅδ', ἐκτετέλειστο θσον θέλειν. Ὡς δὲ τὰ πάντα
 Κόσμος ἔην, γαίης τε καὶ οὐρανόσ ἤδὲ θάλασσα,
 Δίξτεο καὶ σοφίης ἐπίστορα μητρὸς ἀπάντων,
 60 Καὶ χθονίων βασιλῆα θεοῦδία, καὶ τῶδ' εἶπεν·
 « Ἦδη μὲν καθαροὶ καὶ ἀεζῶντες θεράποντες
 Οὐρανόσ εὐρὴν ἔχουσιν ἀγνὸν νόσ, ἀγγελοὶ ἐσθλοὶ,
 Ἰτρικπύλοι μέλποντες ἐμὸν κλέος οὔποτε λῆγον·
 Γαλαδ' ἔτι ζῶουσιν ἀγάλλεται ἀφραδέσσαι.
 65 Ἐνδὸν δ' ἀμφοτέρωθεν ἐμοὶ γένος εἶδα πῆξαι

Α Ἐθνητῶν τ' ἀθανάτων τε νοήμονα φῶτα μεσσηῖ,
 Τερπόμενόν τ' ἔργουσιν ἐμοῖς, καὶ ἔχέφρονα μύστην
 Οὐρανόσ, γαίης τε μέγα κράτος, ἀγγελον ἄλλον
 Ἐκ χθονὸς, ἐμνητήρα ἐμὸν μένον τε, νόου τε. »
 70 Ὡς ἄρ' ἔφη, καὶ μοῖραν ἑλὼν νεοπηγέος αἰης,
 Καίρεισιν ἀθανάτησιν ἐμὴν ἐστήσατο μορφήν,
 Τῆ δ' ἄρ' ἔζη ζωῆς μοιρήσατο. Ἐν γὰρ ἔφησ
 Πνεῦμα, τὸ δὴ θεότητος ἀειδὸς ἐστὶν ἀπορρώξ.
 Ἐκ δὲ χοδὸς πνοῆς τε παγὴν βροτὸς ἀθανάτου
 75 Εἰκὼν ἢ γὰρ ἀνασσα νόου φύσις ἀμφοτέρωσαι.
 Τοῦνεκα καὶ βίσιον τὸν μὲν στέργω διὰ γαίαν,
 Τοῦ δ' ἔρον ἐν στήθεσσιν ἔχω θέλειν διὰ μοῖραν.
 Ἦδε μὲν ἀρχεγόνου βροτοῦ εἶσαι. Ἀντάρ ἔσασται

Nostram audi de anima optimam doctrinam :
 Hinc incipiens, aliquid oblectamenti admiscebo sermoni.
 55 Mundum olim condidit summæ mentis sublimæ Verbum,
 Parens magni Patris consilio, antea non existentem.
 Dixit ille, et factum est quidquid volebat. Cum autem omnia creata
 Mundum ita constituissent, terra, cælum et mare,
 Quærebatur agnoscere suæ sapientiæ genitricis omnium,
 60 Et terrestrium regem Deo similem ; ac sic fatus is :
 « Jam quidem puri et semper victuri ministri
 Latam habitant cælum, mentes sanctæ, boni nuntii,
 Et hymnis perpetuis gloriam meam celebrare nunquam desinunt.
 Terra autem adhuc bruti tantum gaudet animalibus,
 65 Itaque conflatum ex duobus mihi placet genus condere,
 Mortales inter et immortales, intelligentia præditum hominem, qui medius sit,
 Oblecteturque operibus meis, prudentem investigatorem
 Cælestium, terræ magnum imperatorem, angelum alterum
 Ex terra, præconem meæ potentis et sapientiæ. »
 70 Sic dixit, et partem sumens creatæ recens terræ
 Manibus suis immortalibus, meam expressit formam ;
 Cui etiam vitam suam impertivit. In eam enim immisit
 Spiritum qui a Divinitate formæ experte fluit.
 Sic ex pulvere divinoque flatu concretus sum homo, immortalis Dei
 75 Imago ; mentis enim natura imperat utrique.
 Quamobrem vitam hanc diligo terræ causa
 Et alterius desiderium in corde habeo, divinam ob particulam.
 Talis fuit primæ creati hominis colligatio. Verum deinceps

55 Ἦν ποτε ἦν, erat aliquando tempus, etc.
 59 Δίξτεο. Hic versus et octodecim sequentes le-
 guntur sect. II, in poemate jam laudato moral. I, in
 laudem virginitalis. Bill. 3.

66 Μεσσηῖ. Reg. 991, μεσσηῖν
 74 Πάγην. Ita Reg. 991. Edit. παγή.
 75 Ἡ γὰρ ἀνασσα. Mentis enim natura utrique
 imperat, animo scilicet et corpori.

METRICA VERSIO.

Crederet si fas est), quin hic quoque maximus er-
 Dicere me vitæ memorem non esse prioris.
 Optima jam de mente fides doctrinaque nostra
 Quenam sit, breviter referam : tu sedulus audi.
 Atque ego verborum (quo carmina dulcius aures
 Nostra tuas feriant), hinc demum exordia ducam.
 Principio mundum ex nihilo produxit in ortum
 Consiliis parens æternus Sermo Tonantis.
 Dixit, et effectum est quidquid divina voluntas
 Ipsius tulit. Uti vero jam cuncta decorem
 Arceperet suum, tam cæli fervidus axis,
 Quam mare, quam tellus, sed qui sopiamque
 Nosceret, imperiumque in terra cuncta teneret,
 Dixerat adhuc, tales emisit pectore voces :
 « Jam puri omnino servi, æternumque futuri,
 Sunt mihi, qui cælos habitent sedesque beatas,
 Angelicæ ac sanctæ mentes, quibus hoc opus
 Carminibus celebrare meas in sæcula laudes.
 Quin etiam tellus animantibus exsilit illis,

Quæ ratione carent. Mihi porro condere utrinque
 Conflatum genus est cordi, mortalia quod sit
 Inter, et hæc rigidæ quæ non obnoxia morti,
 Nempe hominem instructum rationis munere, [quique
 Gaudeat et lustrans oculis quæcunque creavi,
 Contemplansque animo cælestia cuncta sagari :
 Terræque imperium teneat, sitque angelus alter,
 E terra nomenque meum dextramque potentem
 Ore pio, sopiamque canens. » Hæc ille locutus,
 Particulam terræ, quam paulo struxerat antea,
 Divinis sumpsit manibus, formamque creavit
 Protinus ipse meam, vitamque impertit illi.
 Pneuma etenim inseruit, quod numine fluxit ab
 Sic ego cælesti flatuque et pulvere terræ
 Sum concretus homo, patris immortalis imago
 Regia mens siquidem parti dominatur utrique.
 Quo fit ut hanc vitam complectar corporis ergo,
 Quod mihi terrenum est ; ac rursus vita futura
 Divinam ob partem stimulos mihi subdat amoris
 En quæ prinigeni fuerit structura parentis

Σῶμα μὲν ἐκ σαρκῶν, ψυχὴ δ' ἐπιμάγειτ' ἄστως, A
 80 Ἐκτοθεν εἰσιπίπτουσα πλάσει χόος. Οἶδεν δ' ἄλκιος
 Πῶς πρῶτόν τ' ἔπνευσα, καὶ εἰκόνα θέασαο γαίῃ
 Εἰ μὴ τόνδε λόγον τις, ἔμοις ἐπέσειον ἀρήγων,
 Θῆσαι θαρσαλέως τε, καὶ ἰσότημονος πλεόνεσσιν ·
 Ἔς καὶ σῶμα τὸ πρῶτον ἀπὸ χθονὸς ἄμμι κερασθέν,
 85 Ὑστερον ἀνδρομέτῃ ῥύσις ἐπλετο, οὐδ' ἀπολήγει
 Ἄλλοτε ἄλλον ἔχουσα βροτῶν πλαστικὴ ἀπὸ βίχης·
 Καὶ ψυχὴ πνευσθεῖσα θεοῦ παρά, κείθεν ἔπειτα
 Ἀνδρομίῳσι τύποισι συνέρχεται ἀριγένεθλος,
 Ἐπίρματος ἐκ πρώτοιο μεριζομένη πλεόνεσσι,
 90 Θνητοῖς ἐν μελέεσσιν ἀεὶ μόνον εἶδος ἔχουσα.
 Τοῦνευεν ἡγεσθῆν νοσηρὴν λαχεν. Ἦς δ' ἐνὶ τυτθοῖς
 Πνεῦμα μέγα στεῖνόν τε καὶ ἔκτροπον λαχεν αὐλοῖς,

Καὶ μάλ' ἔβριος ἀνδρῆς, ἔπην δ' εἰς χεῖρας ἔκωστα
 Εὐρύποροι, τμησάσει τελευσιότερην χθον ἡχθῆν,
 95 Ἦς ἤγ' ἀνδραλέεσσιν ἐν ἄψεσιν ἀδρανέουσα,
 Πηγγωμένους συνέλαμψε, νῶν δὲ τε παντ' ἀνέστην.
 Αὐτὰρ ἐπειθὲ τεύξεν ἐδὼν βροτῶν ἀφθιτος ὕψος,
 Ὅρα κε κῦδος ἔχρησι νῶν, καὶ γαίαν ἀμείψας
 Ἥμασιν ὑστατοῖσι θεῶν θεὸς ἔνθεν οὐδέουσι.
 100 Οὔτε μιν οὐτ' ἀνέγκαν ἐλευθερον, οὔτε τι πάμπαν
 ἄσασαο· θεὸς δὲ νόμον τε φύσει, καὶ ἐσθλὰ χαράδας
 Ἐν κραδίῃ, γυλόισιν/ἀειθαλὸς παραβέλου
 Θῆξέ μιν ἀμφιτάλαντον, ὅπῃ βέβησε δοκεύου,
 Γυμνὸν ἀτερ καλῆς τε καὶ εἵβος ἀμφιθέτου.
 105 Ζωὴ δ' οὐρανὴν πέλαται παράδεισος ἔμοιγε.
 Τοῦ ῥά μιν ἐνδὸς ἔσθηκε λόγων δρηστῆρα γεωργῶν.

Corpus a carne propagatur, anima autem immiscetur modo incognita,
 246-247 80 Extrinsecus illapsa terreno huic figmento. Novit qui miscuit.
 Quomodo et primum insufflaverit, et imaginem suam terræ alligaverit,
 Nisi quis rationem hanc, verbis meis opem ferens,
 Poniat fidenter, et sententiam secutus plurimorum:
 Quemadmodum corpus primum e terra nobis temperatum,
 85 Deinceps humanæ gentis origo fuit, nec desinit
 Alios ex aliis semper præferens homines ex prima condita radice;
 Sic quoque animam a Deo inspiratam, exinde
 Ad humanas formas accedere modo natam,
 Ex primo illo semine distributam pluribus,
 90 Humanis in membris perpetuam formam habentem.
 Propterea principatum intellectilem nacta est. Ut autem in exiguis
 Flatus magnus exiit quiddam et inconcinnum sonat tibiis,
 Etiamsi canendis peritus sit tibicen; verum si in manus venerint
 Latiores tibiæ, tunc perfectiorem edunt sonum:
 95 Sic et anima debilibus in membris debilis,
 Cum solidiora facta sunt, collucet, totamque mentem explicat.
 Postquam autem suum condidit hominem immortalis Filius,
 Ut gloria frueretur nova, et terram relinquens
 Extremis diebus, hinc ad Deum Deus pergeret,
 100 Neque ipsum reliquit plane liberum, neque etiam omnino
 Constrinxit; sed legem naturæ statuens et bona quæque infigans
 Ejus pectori, in vallibus semper florentis paradisi
 Collocavit eum utrinque libratum, quo se inclinaret exspectans,
 Nudum absque scelere et prava simulatione.
 105 Vita cælestis erat, ut mihi videtur, hic paradisos,
 In quo eum locavit, ut operaretur, et mandatum servaret.

79 Ἄστως. Combef. legit in cod. Reg. ἀστως,
 et vertit: *Admiscetur spiraculo.*
 80 Πλάσει. Ita Reg. 992. Edit. πλάσιν.
 83 θαρσαλέως. Ita Reg. 992. Edit. θαρσαλός.

94 Εὐρύποροι. Vat. εὐρύπορος.
 96 Ἀνέστην. Ita Vatic. et Coisl. Edit. ἐπέστην.
 106 Λόγων δρηστῆρα γεωργῶν. Schol. Reg. 991,
 ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν δοδεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν.

METRICA VERSIO.

Post autem in reliquis carnes ex carnibus ortum
 Ducunt: exterius mens vero illapsa latenter
 Pulveræ molis sese conjungit, ut ille
 Novit, qui primum effligit cum carne ligavit;
 Ni forte intrepidus quisquam multosque secutus,
 Hoc mea præsidio defendere verba laboret:
 Nempe quod ut corpus, quod primum e pulvere
 [fluxit,
 Post concretum in nos humanæ gentis origo
 Exstitit, ac semper prima ex radice vicissim
 Ex aliis alii nascuntur; sic quoque plane
 Mens ea, quam primum Deus inspiravit ab alto,
 Orta recens, hinc deinde coit cum corpore nuper
 Efflicto, in plures divisa ex semine primo:
 Et formam in membris mortalibus quoque tuetur.
 Idcirco imperium divino numera nacta est.
 Ast ut. habet parvum cum tibia longa foramen,
 Angustum quiddam resonat tenerisque molestum
 Auriculis ingens flatus, quantumlibet arte
 Præstantem autodum placeat tibi fingere: quod si

B Illa foraminibus latis adaptata peritum
 Autodum inveniat, sonus est tum denique plenus:
 Sic anima infirmis in membris languida primum,
 Mox cum membra suum jam collegere vigorem,
 Collucet, viresque suas jam detegit omnes.
 At quia mortales hominem cælestis ad auras
 Filius extulerat, mutatis sedibus ille
 Ut tandem splendore novo frueretur, et istinc
 Pergeret ad superum donatus Numine Numen,
 Hoc sibi proponens, non omni ex parte solum
 Vivere jure suo voluit, nec rursus eundem
 Constrictum prorsus tenuit, verum optima quæque.
 Naturæ ac medio legem cum corde nolasset,
 Protinus in viridis paradisi sede locavit
 Ancipitem (observans partem inclinaret in utram),
 Nudum etiam, et sceleris purum fraudisque malignæ.
 Ac vitæ cælestis genus paradisos, opinor,
 Ille erat, in cuius media regione parentem
 Fixerat humani generis, pia sensa probosque
 Ut coleret mentis fetus, aleretque colendo.

Ότου μιν ἀπέργε | τελειότεροιο φυτόιο
 'Εσθλοῦ τ' ἤδε κακοῦ διακρίσιν ἐνός ἔχοντος
 Τὴν τελῆν. Τελῆ γὰρ μαζομένοισιν ἀρετων,
 110 'Αλλ' οὐκ ἀρχομένοισιν· ἐπὶ τῶσιν ἐστὶ βαρεία,
 "Όσων νηπιόσιν/τελειότερη τις ἐβωθῆ.
 'Αλλ' ἐπὶ οὖν φθονεροιο παλαίσμασιν ἀνδροφόνοιο,
 Θηλυτέρωιο λόγωιο/παραιφασίης πιθήσας,
 Γεύσαστο μὲν καρποιο πρώοτος ἤδυδροιο,
 115 Δερματίνοιο δὲ γυτῶνας ἐφίσαστο οἶακα βαρεῖαν
 Νεκροφόρος (θανάτω γὰρ ἀμαρτάδα Χριστός ἔκορσεν),
 "Ἦθε μὲν δίεσος ἐκτός ἐπὶ γθόνα τῆς γένος ἦεν,
 Καὶ ζωὴν πολύμογθον ἐδέξατο. Τῷ δ' ἄρ' ἔθρηκε
 Ζῆλον ἐὼν πυρόντα φυτῷ κλητῷ ἑριτίμωι,

A 120 Μῆ τις 'Αέλιμ, ὁ πρόθε, πρώομος ἐνός ἔσται,
 Πρὶν πτόρθωιο γλυκεροιο φυγῆν διαπτρεῖαν ἰδωθῆν,
 Καὶ ζωῆς πελάσσειε φυτῷ κακοῦ· ὡς δ' ὅπ' ἀήταις
 Χειμαρίοιοι παλινόροιοι ἀλίποιοι ἦλθεν ἐπίσσω,
 Αὔθιοι δ' ἤε πνοήσιν/ελαφροτέρησι πατάσας
 125 Τόσιον, ἢ ἐρέτησι μόνωι πλέον αὐθῆς ἀνωσεν,
 "Ὡς ἡμῆιοι μεγάλοιο Θεοῦ ἀπὸ τῆς πεσόντες,
 "Ἐμπαῖον οὐκ ἀμογητῷ φίλων πλέον ἐκπαρόωμεν.
 Τοῦ πρωτογόνωιο νεόσποροιο ἤλυθεν ἀθη
 Δειλοῖσιν μερόπασσιν, ὅθεν στάχυς ἐβλάπτησε.

Θ'. Περὶ Διαθήκων καὶ Ἐπιφανείας Χριστοῦ.

Δεῦρ' ἔγε καὶ δίεσοιο νόμοιο λόγων ἐξερέσειε.

Una ei interdixit perfectiore arbore,
 Quæ boni et mali dijudicationem habebat
 Perfectam. Perfecta enim cognitio adultis est utilior
 110 Quam imperfectis: siquidem istis perinde gravis est
 Atque infantulis solidior cibus.
 Postquam autem invidi dolis homicidæ,
 Femenæ voci et consiliis obscutus,
 Gustavit suavem hunc ante tempora fructum,
 115 Pelliceæque tunica induit crassam hanc carnem,
 Morti obnoxius (morte enim peccatum Christus multavit),
 Ejectus et paradiso venit in terram e qua ortus erat,
 120 Ne quis Adamus, ut ante, præmaturus ingrediatur,
 Priusquam dulcis rami noverit vitare uoxium cibus,
 Neve ad vitæ arborem accedat quispiam malus. Sicut autem per ventos
 Hibernos coactus quis mare uavigans retro rediit,
 Rursum aut ventis mitioribus expaudens
 125 Velum, aut ope remigum, magno labore cursum conficit,
 Ita nos a magno Deo longe prolapsi,
 Rursus non sine labore charam navigationem perficimus.
 Talis semper ex recenti semine virescens supervenit calamitas
 Miseris hominibus a primo parente, unde totius iniquitatis spica germinavit.

IX. De Testamentis et Adventu Christi'.

Eia age, et utriusque legis rationem expendæ;

Alias Bill. 77, p. 175.

115 Ἐόρακα βαρεῖαν. Gregorius, ut observare juvat, non dixit simpliciter Adamum, postquam peccavit, carnem suscepisse, qui error Origenis fuit, ab Epiphano confutatus heresi 64, sed *carnem gravem*, id est, ut exponit Cyrus, *gravem et mortalem* pro pellucido ac tenuissimo corpore induit, cadaverque gestavit.

119 Ἐἤλωρ ἐὼν πυρόντα. Flammeum gladium vocat Scriptura, et cherubim nuncupat. Mox, in iisdem codicibus διαπτρεῖαν pro διαπτρεῖαν.

121 Φυγεῖν. Ita Reg. 991, et Vat. Sic legendum suspiciter fuerat Billius pro φαγῆν, quod habent editi.

126 Πεσόρτες. Cod. Sirlæus habet πλέοντες. Billius præferi πῶσόντες.

129 Στάχυς. Reg. 992 στάχυ. Schol. Reg. 994, ἢ τῆς συμπύουσι ἀόκινης στάχυς.

IX. τίτλος. Περὶ Διαθήκων. Vaticanus habet Περὶ Διαθηκῶν. Alii tres Billi palatou τὴ καὶ νέου νόμου, De lege veteri et nova.

METRICA VERSIO.

Una, quæ re.quis perfectior, arbore tantum
 Interdixit ei, plenum discrimen habebat
 Quæ recti et vitii. Namque ut conducti adultis,
 Sic teneris gravis est animis damnosæ plena
 Cognitio, firma ut pueris solet esca tenellis:
 Pestiiferi at postquam sævis insultibus hostis,
 Femenisquæ levis præbens sermonibus aures,
 Nectaræam dentes præ tempore misit in escam,
 Pelliceas vestes, hoc est grave corpus et atræ
 Subjectæ mortis, tunc induit ipse (secari
 Nam Deus immissæ voluit per spicula mortis
 Crimina, ne toto se noxa extenderet ævo):
 Atque etiam viridii confestim ejectus ab horto
 In terram infelix venit, qua traxerat ortum,
 Ac duram subitū vitam plenamque laboris.
 Quin etiam ardentem zelum Moderator Olympi
 Collocat ante fores, aditum qui pervigil omnem

B Oculum tenet, ne primi more parentis
 Ante quis huc præcox veniat, quam sumpsit escam,
 Quæ male demulcens animum consumit arbor,
 Ac vitæ ligno scelerata mente propinquet.
 At vero iufesto jactatus turbine venti
 Nauta quidem invitus cedit, ferturque retrorsum;
 Post autem passis faveant si flamma velis,
 Aut ope remigii, cursum non seguis inquit
 Conficit: haud aliter nos magno a Numine longe
 Avulsis, rursus cursum non absque labore
 Exsequimur, supercæque citi præparamus ad oras.
 Sic Adamus sceleris lethalia semina jecit,
 Ude seges tandem vitiorum ampissima nata est.

IX. DE TESTAMENTIS ET ADVENTU CHRISTI.

(Billio interprete.)

Eia age biuarum rationem expendere legum

"Ὅς τε παλαιότερος, καὶ δὲ νέος ἐξεφάνθη,
 Πρῶτοι μὲν Ἑβραίοισιν, ἐπεὶ θεὸν ὄψιμῶντα
 Πρῶτοι καὶ γνόσαντο, ἔπειτα δὲ πείρασι αἴης.
 5 Ὅ' γὰρ μαρμαμένοιαι θεὸς βροτῶν ἡγεμονεῖται
 Δόγμασι, ὡς τις ἀδὶρας ἐὼν. Λόγος ἴσρις ἀπάντων,
 Οὐδὲ παμβούλοισιν, ὃ καὶ θνητοῖσιν βνεῖδος.
 Ἄλλ' ὃδ' ἐμὸς λόγος ἐστὶ θεοῦ φιλήτονος ἀρωγῆς.
 Αυσσῆεις ὅτε πρῶτον Ἄδῃμ βάλεν ἐκ παραδείσου,
 10 Κλέφας ἀνδροφόνου φουτοῦ δηλήμονι καρπῷ,
 Ὃς στρατὸν ἡγητήρος ὀλιώτοτος αἰσχεῖ τύπων,
 Δίκετο καὶ τεκέσσαι κακὸν καὶ κῆρα φουτέσαι,
 Ἔφησας δ' οὐρανίου θεοῦ κλειφῆροσι βουλή,
 Τρέφατο ὄσοι βροτοῖο πρὸς οὐρανὸν ἀστερόντα,

A 15 Κάλλισι παμφανόσι τεθηλότα, πρὸς τε θα-
 [νότων
 Μορφᾶς, ἃς ἐτύπωσε πόθος, καὶ μῦθος ἔτιαι,
 Πιστὸς ἐν οὐ ἐξίνουσι κακοῖς, φεῖστος ἀνέλεγκτος,
 Αἰὲν ἐπερχομένουσι/ἀεξόμενος λυκάδασιν.
 Ἑβραῖον ἱερὸν ὄλον γένος, οὐχ ὑποφῆταις
 20 Ἐἶκον ὀδουρόμενοιαι /λιταζόμενοιετιν, ἀνακτος
 Μῆνιν ἀεὶ προβέρουσι. Πάρος γε μὲν ὀλλων αὐτόος.
 Οὐδὲ μὲν οὐ βασιλῆς ἐπάροσον, ἀλλ' ἀρα καὶ τῶν
 Οἱ πλόνοες κακίους, οὐδ' ἄλοια πάμπαν εἰπειπον,
 Οὐδ' ὄρέων κορυφᾶς, καὶ δαίμονας αἰματόντας.
 25 Τόνοκα καὶ μεγάλοιο θεοῦ ζηλήμονα μῆνιν
 Εἴρουσαν, ἐκ δὲ τῖναχθεν. Ὁ δ' ἀντεῖσθηλον ἔγωγε

Alia antiquior, et alia postea effulsit,
 Primum quidem Hebraeis, siquidem Deum supremum dominatorem
 Primi noverunt, post haec finibus terræ.
 5 Non enim pugnantibus Deus hominem legit
 Dogmatibus, quasi quis ignarus, cum Verbum novit omnia,
 Aut mutabilibus, quod vel ipsis mortalibus probro foret.
 Haec autem mea est sententia de providentia Dei homines diligentis.
 Postquam rabidus hostis primum hominem eiecit e paradiso,
 10 In fraudem inducens illius homicidæ arboris pestifero cibo,
 Ut qui exercitum, duce caso, perturbatum armis profligat,
 Parabat sobolii etiam mala et mortem inferre;
 Disjungens a caelesti Numine fraudulento consilio,
 Convertit oculos hominis ad stelliferum cælum
 15 Omnimoda pulchritudine splendens; adque mortuorum
 Simulacra, quæ finxit desiderium, quibus honorem tribuit fabula,
 Fidem inveniens in propriis calamitatibus, mendax quæ convinci nequit,
 Semper advenientibus crescens annis.
 Ipsa etiam Hebraeorum gens, sanctorum soboles, depravata est, nec prophetis
 20 Obtemperavit cum lacrymis monentibus, et Dei
 Iram semper proponentibus. Inno et ipsos morte affecerunt.
 250-251 Ne quidem principes Deum metuebant: nam eorum
 Pierique populo peiores, nec lucos linquebant,
 Nec uentium caedmina, nec dæmonia sauguine gaudentia.
 25 Quapropter magui Dei gravem iram
 Concitarunt, et e terra sua eieci sunt. Ego vero ingressus sum

6 Δόγμασιν, decretis, doctrinis, legibus.
 8 Ἐμὸς. Vatic. ἐμῆς. Hec n. ea est doctrina, is
 orationis scopus, circa Dei in homines benigni provi-
 dentiam, curam, opem, etc.
 11 Αἰσχρῆ. Græc. Int. κοντοῖς καὶ βλεῖσι καὶ πᾶ-
 σιν ὀπλοῖς. — Forte ἔγχεῖ, quod supponit versio.
 (CAMILLAU.)
 17 Πιστὸς ἐν οὐ ἐξίνουσι κακοῖς. Bene Billius
 idem esse scripsit, quod οὐκ ἀλλοτρίαις συμφοραῖς,

id est, propinquorum calamitatibus. Mox, φεῖστος
 ἀνέλεγκτος, mendax quæ convinci nequit, ob longam
 scilicet annorum seriem, qua huiusmodi mendacia,
 de mortuis conflictia, velut obvoluta sunt.
 18 Αἰὲν ἐπερχομένουσι. Sic infra lib. II, sect. 2,
 48, Bill. 50, v. 126, Nicobuli filii ad patrem...
 et ibid. vii, Bill. 62, v. 296.
 19 Ἑβραῖον. Ita Vatic. Edit. ἱερὸν.

METRICA VERSIO.

Jam propria, quarum illa prius, post altera fulsit: B
 Hebraeis primum, quoniam novere priores
 Æthereum numen, post autem finibus orbis.
 Non etenim adversis, velut inscius ac rudis, ille
 Quem res nulla fugit, mortalia corda gubernat
 Dogmatibus, vel quæ vario pro tempore semper
 Evariant: namque hoc etiam mortalibus ipsis
 Haud parvum attulerit labem. Quodnam ergo juva-
 [men
 Ingenti generis nostri succensus amore
 Præstiterit Deus, et quæ sit sententia nostra,
 Accipe. Pestifera postquam ferus arboris esca
 Hæctum primævum hominem deiecit ah horto
 Hostis, ut, occiso duce, qui perterrita fundit
 Agmina, sic etiam sobolem maciare parabat.
 Ergo oculos hominum divino a Numine vafis
 Artibus abripiens, ad cælum et sidera vertit;
 Atque hominum, abstulerant quos fata immitia, for-
 [mas,

Quas desiderium finxit, queis fabula honorem
 Præbuit, haudquaquam notis in casibus ægre
 Nacta fidens, et mendax, quam non convincere pos-
 [sca
 Acquirensque novas vires crescentibus annis.
 Quinetiam Hebræos inter, scelerata parentum
 Sanctorum soboles, in eandem perfida fraudem
 Incidit, obsistens prædura fronte prophetis
 (Qui lacrymis precibusque animos mollire feroces
 Tentabant, iramque Dei proponere nullo
 Tempore cessabant ipsis), et recta monentes
 Vesano afflicens crudeli morte furore.
 Quin neque terror eos, qui regia sceptrata tenebant,
 Pulsabat. Magna namque hi quoque parte nefando
 In scelere hærebant, virides nec linquere lucos,
 Aut rigidos poterant montes, aut dæmonas atro
 Sanguine gaudentes. Quo crimine Numinis iram
 Contraxere gravem, meritoque est illa repulsa
 Gens tota, inque locum confestim inductus eorum

'Ατραπιτὸν ζήλοιο ποδηγησῆν σφίσιν ἔλκων,
 Πίστιν ἐς εὐσεβεία Χριστοῦ παλίνωρα φέρεσθαι,
 Ὅψι μεταστρεφθεῖσιν, ἐπὶν κορβήσονται ἀνίης,
 30 Βασκανίη λαοὶ νεφύλοιο, ἢ διάμειψεν.
 'Αλλὰ τὰ μὲν μετόπισθ'. Οἱ δ' ὡς νόμον εἶχον ἄτιμον,
 Ὑστάτιον τοιθεῖο βροτῶν γένος ἔμμορε τιμῆς.
 Νεύμασιν ἀθανάτοιο Πατρὸς, καὶ ἔργμασι Παιδὸς·
 Χριστοῦ δὸσον βροτέων ἐνὶ σώματι κἀπτατο μοίρης
 35 Ὑβρανίης, λεύσων κακίης· ὕπο θυμοβόροιο
 Δαπτόμενον, σκολόν τε βροτῶν μετέδοτον ὄρακοντα,
 Ὅς κεν ἀναστήσειεν ἐνὶ λάχρος, οὐκ ἐτι νοῦσον
 Ἄλλοισιν ἐρήμην ἀρηγῆσιν (οὐ γὰρ ἐπαρκῆς
 Τοῖς μεγάλις παθέσεισι μικρὸν ἄκος)· ἀλλὰ κενώσας
 40 Ὅν κλέος ἀθανάτοιο Θεοῦ Πατρὸς Υἱὸς ἀμήτωρ

A Αὐτὸς καὶ ὄλα πατὴρ ἐμοὶ ἕνος υἱὸς ἐφάνθη·
 Οὐ ἕνος, ἐξ ἐμῶν γὰρ ἔδ' ἄμβροτος ἦθε βροτῶθειο
 Παρθενικίης διὰ μητρός, ἔλον μ' ἔλος ὕβρα αἰώση.
 Καὶ γὰρ ἔλος πέπτωκεν Ἄδᾶμ διὰ γυῖσιν ἀστέρην.
 45 Τοῦνεκεν ἀνδρομῶμοιο καὶ οὐ βροτέοιο νόμοιο,
 Σεμνοῖς ἐν σπλάγγχοισιν ἰαπειρογάμοιο γυναικί,
 Σαρκοθεῖς (ὡ θάμβος ἰακαιοροτάτοισιν ἄπιστοισιν!)
 Ἦθε Θεὸς ὄνητος τε, φύσις ἔδο εἰς ἐν ἀγίαιας,
 50 Τῶν μὲν κευθομένην, /στην δ' ἀμφαδίην / μερόπτεσιν·
 50 Ἄν Θεὸς ἡ μὲν ἔην, ἡ δ' ὕστατον ἤμην ἐτύθειο.
 Εἰς Θεὸς ἀμοτέρωθεν, ἐπεὶ θεότητι κεραθεῖς,
 Καὶ βροτέος ἐκ θεότητος ἀναξ καὶ Χριστοῦ ὕπστη·
 Ὅς κεν Ἄδᾶμ νέος ἄλλος ἐπιγυθνοῖσσι φραυθεῖς,
 Τὸν πάρος ἐξακέσαιο, πετάσμαι δ' ἀμφὶ καλυθεῖς

Viam, zeli ductu eos provocans
 Ad salutiferam Christi fidem amplectendam,
 Sero tandem a contumacia abductos, cum satiati fuerint calamitatibus
 30 Ortis ex concepto livore in populum juniorem ipsis subrogatum.
 Verum hæc postea. Cum igitur Hebræi vilem habuissent legem,
 Tandem hominum genus hunc sortitum est honorem,
 Nutibus æterni Patris, et operationibus Filii :
 Quidquid Christus humano corpori immiscuerat natura
 35 Cælestis, videns id pestifera malitia
 Peresum, et tortuosum hominibus imperantem draconem,
 Ut suam exsuscitaret hereditatem, non jam morbum
 Aliis commisit medicis (non enim idonea
 Gravidus morbis levis medicina); sed exiens se
 40 Sua gloria æterni Dei Patris Filius matre carens,
 Ipse et sine patre novus mihi filius visus est :
 Nec vero novus : propter me enim, cum immortalis esset, mortalis prodiit
 Ex matre virgine, totum totus ut me salvaret.
 Etenim totus cecidit Adam funesto gustu.
 45 Propterea more humano et contra humanum morem,
 Venerandis in visceribus virginis mulieris
 Incarnatus (o miraculum infirmis animis incredibile!) ,
 Venit Deus et mortalis, duas naturas in unum colligens,
 Alteram absconditam, alteram manifestam hominibus :
 50 Quarum illa Deus erat, hæc autem postremo nobis formata est.
 Unus Deus utrinque, siquidem deitati mistus,
 Et homo per deitatem rex et Christus exstitit,
 Ut novus Adamus alter mortalibus exortus,
 Veterem Adamum sanaret velamine carnis coopertus

27 Ζήλοιο ποδηγησῆν. Abjeto propter suam contumaciam Israelæ, ego vicissim fidei viam ingressus sum, quæ quidem illis est zeli directio, ac manductio ad salutiferam Christi fidem viam sternens. Nam, ut ait Apostolus, Rom. xi, 11, sed illorum delictio zelus est gentibus, ut illos amulentiur.

29 Ἐχίην κορβήσονται ἀνίης. Postquam calamitatibus, quas de gentium salute concepta invidia illis parit, satiati fuerint, etc.

32 Ὑστάτιον. Sic infra sect. II, poem. 1, vers. 137, ubi iidem versus leguntur.

37 Ἐὸν λάχρος. Τῆν ἰδίαν κληρονομίαν.

METRICA VERSIO.

Ipse fui, ut zeli ductu ad legemque fidemque
 Christi dirigerem errantes, cum scilicet illi
 Tristitia fessi, parit his quam livor iniquus
 Ob populum juvenem, ipsorum est qui sede locatus,
 Induerint meliorem animam, tandemque reversi
 Ad Christum fuerint. Verum hoc non ante futurum
 [est,
 Vergat ad interitum quam moles maxima mundi.
 Isaacidæ porro legalia solvere jura
 Cum minime horrent, nutu Patris omnipotentis
 Hoc sololes æterna homines afficit honore.
 Nam cum, divinæ quodcumque in corpore partis
 Considerat primum, funesto a crimine rodi
 Cerneret, obliquumque homini dare jura draconem,
 Ut partem ipsa suam erigeret, committere morbum
 Non jam aliis voluit medicis (nam parva medela
 Pellendis gravibus non est accommodata morbis) :
 Sed decus evacuans æterno qui Patre natus
 Matre caret, rursus mihi filius exstitit idem

B Absque parente novus : quanquam baud novus :
 [est] utique ex me
 Namque ille, et mortis qui non sub fata cadebat,
 Matre tamen fluxit mortalis virgine, totis
 Integer ut nobis certam daret ipse salutem.
 Namque et totus Adam per pabula noxia primum
 Corruit. Humanæque ideo ratione, simulque
 Humanum superante modum incarnatus, in ortum
 Et Deus et processit homo (res mira profecto,
 Quamque fide haud firma qui sunt, non credere pos-
 Nunturatusque duas simul est complexus in unum, [sint];
 Quarum lecta est una, oculis patet altera nostris.
 Semper erata Deus illa : hæc autem in fine creata est.
 Unus utrinque Deus, quoniam cum numine sancto
 Mistus homo, atque homini deitas commista vice-
 Exstitit et Christus, magni dominator et orbis, [sim,
 Scilicet antiquum novus ut mortalibus ortus
 Instauraret Adam, morbis gravibusque levaret,
 At quoniam languens, dirisque obnoxia morbis,

55 (Ὁ δὲ γὰρ ἔην χωρητὸς ἐμοὶς παθεῖσαι πάλαισαι),
Καὶ πινυτὸν δοκέοντα εἶναι σφῆλειεν ἀέλπτως,
Ὅς μὲν Ἀδάμ παλάσσοντα, Θεῷ δὲ τε ἀντίασσοντα,
Τῷ περὶ κάρτος ἐμείλεν ἕως ἄξειν κακόητος,
Τρηχέην περὶ πέτραν ἀλίεσκον ὡς τε θάλασσα.

60 Ὅς ἐφάνη, γαῖα τε καὶ οὐρανὸς ἀμφὶ γενέθλη
Σελετο. Οὐρανὴ μὲν ὕμνος κατέπειπε χορείη,
Ἄστρον δ' ἀνυλίθη Μάγους ἔδδν ἡγεμόνευε,
Δωροφόροι λάτριοι/νεγγενοὺς βασιλῆρος.

Ὀντος ἐμοὶ Χριστοῦ νόησιν λόγος ἐπὶ γενέθλης.
65 Αἰσχος δ' οὐδὲν ἔπεισιν, ἐπὶ μόνον αἰσχος
[ἁμαρτίας·
Τῷ δ' οὐκ αἰσχος ἔπεισιν, ἐπὶ λόγος αὐτὸν ἐπηξεν.

A Οὐδὲ ῥύσει βροτῆ βροτὸς ἔπλετο, ἐκ δ' ἄρα σαρκὸς,
Τῆν Πνεύμ' ἤγγισεν πρόσθεν ἀνυμῆρα μετέρα κεδνόν,
Αὐτοπαγῆς βροτὸς ἦλθε, καθήρατο δ' εἶνεκ' ἐμείο.
70 Καὶ γὰρ πάνθ' ὑπέδεκτο, νόμῳ θρηπτήρια τίνων,
Ἥ καὶ χαζομένῳ πεμπτήρια, ὡσπερ δῖω.
Αὐτὰρ ἐπεὶ μέγαλο φάους ἐριλαμπέει λυχνῷ
Κηρυχθεὶς προθέτοι γόνου, προθέτοι ἐκ μύθου,
Χριστὸν ἐμὸν βοῶντι Θεὸν μεσότη ἐν ἐρήμῳ,
75 Ἐξεφάνη, λαῶν μὲν ἔβη μέσος δὲ τ' ἀπὸ τηλοῦ,
Ὅς τε πῆλας (ζυνὸς γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρους ἀκρόχους
Ἄδας ἔην)· διῶσιν δὲ καθάρσιον ὥσπερ θνητὸς
Πνεύματος ἀένδοτο, τό μοι προτέρην ἐκάθηρ
Σαρκογενῆ κακίην, καὶ αἵματος ἡμετέροιο.

55 (Neque enim languores mei ad Deum me sinebant accedere),
Et versutum serpentem falleret præter spem,
Quasi quidem ad Adamum accessurum, Deo vero obstiturum,
252-253 Ut illi totas suæ vires illideret nequitiae,
Quemadmodum ad maximos scopulos frangitur fluctus maris.

60 Cum prodiit Christus, terra et cælum ad ortum ejus
Movebantur. Hymnos emittebat celestis chorus.
Stella ab Oriente Magis iter monstrabat
Dona ferentibus, et cultoribus recens nati regis.
Hæc mea est doctrina de novo Christi ortu.
65 Nec vero quidquam turpe hic fuit. Nihil enim turpe est præter peccatum :
Huic autem nihil fœdum fuit : quippe Verbum hunc finxit.
Neque humano ex semine homo est conditus : verum ex carne
Quam Spiritus sanctam prius fecerat, virginis matris venerandæ,
A seipso factus homo venit : purgatus est autem in mei gratiam.
70 Omnia enim suscepit, legi educationis mercedem pendens,
Aut recedenti prosecutionis munus persolvens, ut arbitrator.
Postquam magni luminis præfulgente lucerna
Nuntiatus, præcurrente ortum, præcurrente evangelicam doctrinam,
Christum Deum meum inclamante in media eremo,
75 Prodiit, medius incescit inter populos quorum alter longe remotus,
Alter prope erat (communis enim utrique populo angularis
Lapis erat), duplicemque præbuit purgationem mortalibus :
Nimirum baptismum Spiritus sancti qui pristinam delevit
Carne contractam labem, et baptismum sanguinis nostri.

55 Ὁ δὲ γὰρ ἔην. Etenim supra vires meas erat accedere ad divinitatem.

56 Καὶ πινυτὸν δοκέοντα εἶναι. Ut serpentem, qui bestiarum omnium callidissimus, conspicua humanitate inescaturo, divinitate sua tanquam homo transferret, naturam generis humani assumpsit, inquit S. Leo, ut inventor mortis diabolus per ipsam, quam vicerat, ipse vinceretur.

60 Γαῖα. Cod. Vatic. γαῖη. Mox idem, γενέθλην, pro γενέθλη, Cæli et terra movebantur, quasi gentes in obsequium pueri nascentis.

64 Ἐμοὶ. Cod. Vatic. ἐμῷ.

66 Ἐπηξεν. Scilicet est venerandæ Virginis matris utero.

69 Ἀδελφότης. Communis hoc Spiritui sancto tribuitur. Mox, καθήρατο δ' εἶνεκ' ἐμείο. Hæc Billius de Christi baptismis intelligit, repugnante Gregorio, qui, versu sequenti, exponit de legali expiatione, νόμῳ θρηπτήρια τίνων. Videtur Gregorius alludere ad hæc Luc., ii, 22, verba, et cum impleti essent dies purgationis eorum, τοῦ καθαρῶσμου αὐτῶν, Mariæ nimirum et Jesu, quam lectionem Origenes et alii plerique veteres scriptores atque etiam mss. exhibent. Porro purgationis viri nulla mentio in Legge aut Evangelio. Purgatio infantis erat oblatio et redemptio.

71 Ἥ καὶ χαζομένῳ. Veluti eo digna esset honore.

METRICA VERSIO

Numinis accessum divini ferre nequibat
Gens hominum, idcirco carnis velamine textus
Prodiit; atque etiam versutum ut falleret anguem,
Dum, velut aggreddens male cauta mente parentem
Primitivum, incidere stellas in Nomen olympi,
Nequitiaque suæ vim totam illideret ipsi;
Non secus ac rigidis fluctus franguntur inanes
Rupibus allis. Porro cum Christus in ortum
Prodiit, et tellus et cæli fulgidus axis
Intremuit. Superæ nam iudicia carmina mentes
Fundebant, et stella Magos ducebat ab ortu
Dona recens nato regi non parva ferentes.
Ortu de Christi nostra hæc doctrina secundo est.
Nec vero hic labesulla est, nam crimine delecto
Nil fœdum : vitii caret autem sordibus ille.
Nam satus est Verbo mortalis seminis expertus,

B Virginis ac matris, sanctam quam Spiritus ante
Fecerat, ex utero factorque pensaque suimet
Prodiit. Ast hominum causa lustralibus undis
Est linctus, velut et suscepti cætera cuncta :
Scilicet altrici persolvens præmia legi,
Aut ascendente deducens non sine honore.
Postquam autem ingentis lucis præclara lucerna,
Præcedens ortum, præcedens vocibus atque,
In media Christi Numen clamavit eremo,
Tum vero eluxit soboles æterna Tonantis,
Vicinumque inter populum, longeque remotum
Incessit (communis etenim gens utraque juncta
Est lapide), ac duplicem tribuit mortalibus ægræ
Baptismum, sancti nimirum Pneumatis unum
(Pristina quo vitii labes, a carne profecta,
Funditus extersa est), unum nostrique cruoris :

80 Καὶ γὰρ ἔμῳ, τὸ Χριστὸς ἐμὸς Θεὸς ἐξεκένωσε
 Ῥύσασιν ἀρχηγῶν ποθέων, κόσμιαὶ τ' ἄποιον.
 Εἰ μὲν δὲ μὴ τρεπὸς ἔην βροτῶν, ἀλλ' ἀδάμαστος,
 Οἴης καὶ μεγάλου Θεοῦ χηρῶν ἐφετμῆς.
 * Η μ' ἐκόμει τ', εἰσάσως, καὶ ἐς μέγα κῶδος ἄεξε.
 85 Νῦν δ', οὐ γὰρ με θεὸν τεύξεν Θεός, ἀλλὰ μ'
 [Ἐπετῆεν
 * Ἀμφιρεπῆ, κλετόν τε, τὸ καὶ πλεονέσιν ἐρεῖβει,
 * Ἄν ἐν καὶ λοστροῖο βροτοῖς χάρις. Ἄς γὰρ ἐλεβρον
 * Ἐβραίων ποτὲ παῖδες ὑπέκφυγον αἵματι χριστῶ,
 Τὸ φιλῆς ἐκάθρηεν, ὅτ' ὤλετο πρωτογένεθλοῖς
 90 Αἰγύπτου γενεῆ νυκτὶ μῆτ', ὡς καὶ ἔμοιγε

A Σφρηγὶς ἀλεξικακοῦ Θεοῦ τῶδε, νηπιᾶχος μὲν
 Σφρηγίς, ἀεζομῆμοισι δ' ἄκος καὶ σφρηγὶς ἀρίστη,
 Χριστοῦ φωσφόρου θεόβροτος, ὡς κεν ἀλύξας
 Βένθος ἄχος καὶ βαῖν ἀπ' ἄβυθου αἰχρῶν' ἀνασχῶν,
 95 Πρὸς ζωὴν παλινροσσην ἄγω πάσα. Καὶ γὰρ ὀδίτης
 * Ἀμπνεύσας καμάτατο, νεόσαστα γούνατ' ἔγειρες.
 Συλὸς μὲν πάντεσσιν ἀτρη, ζυλὴ δὲ τε γαῖα.
 Συλὸς δ' ὀρανοῦς εἰρός, ἀθ' ὄρια κύκλου εἰλοσσι·
 Συλὸν δ' ἀνθρώποισι σαβῶρον ἐπιλοτο λουτρῶν.

Γ. Κατὰ Ἀπολλινარიῶν, περὶ ἐνανθρωπήσεως.

Νοῦν τὴν μέγιστον ἴσμεν ἀνθρώπου φύσιν

80 Etenim mens ille est sanguis, quem Christus Deus meus effudit,
 Veteris in expiationem sceleris, mundique redemptionis pretium.
 Equidem, si non essem homo inconstans, sed immutabilis,
 Uno Dei magni opus haberem mandato,
 Quod me regeret, servaret magnoque honore afficeret.

85 Nunc autem, non me deum fecit Deus, sed me finxit
 Consilii mentisque accipitem, utrinque pendulum, et me pluribus praesidiis fulcit,
 Quorum unum lavacri gratia est hominibus collata. Quaeuadiotum enim mortem
 Hebraeorum filii olim effugerunt obliito cruce,
 Quo tincti erant postes, cum perierunt primigenii

90 Aegyptiorum fetus nocte una, sic mihi est
 Signum Dei malorum depulsoris lavacrum, infantibus quidem
 254-255 Signum, adultis autem remedium et signum optimum,
 A Christo lucis datore divinitus manans, ut emergens
 E profundo mæroris, et paululum excusso onere collum attollens,
 95 Ad vitam pedem reflectam. Etenim viator
 Qui a labore respiravit, alacrius e lassitudine recreatos pedes movet.
 Communis quidem omnibus aer, communis etiam terra,
 Commune latum cæli spatium, et anni tempestates quas axis volvit :
 Commune mortalibus salutariferum baptismum.

X. De Incarnatione, adversus Apollinarium*.

Mens suprema, ut scimus, hominis naturam

* Alias Bill. 161, p. 247.

86 Τὸ καὶ, pro διὰ τούτου, idcirco, etc.
 89 Τὸ φιλῆς ἐκάθρηεν, qui postes mundavit.
 Cod. Vatic. φιλῆς καθήραντες.
 91 Νηπιᾶχος μὲν σφρηγίς. Difficilis ille locus
 qui doctrinæ Pelagianæ de peccato originali favere
 videtur, difficilior redditur versione Billii, qui me-
 tro servens sic habet : Signum pueris tantummodo,
 ac veluti Gregorius docuerit baptismum non esse
 remedium pueris, quo deleatur peccatum, sed tan-
 tummodo signum, quo Deo consecratur, quo I olim
 Pelagianorum dogma fuit. Mollius ergo interpretari
 debuisset Billius Gregorii verba, nec addere vocem
 tantummodo, quæ Pelagiano dogmati favet, a quo
 tum Gregorius, tum ipsius interpres abhorrent.
 Comparet igitur loquitur Gregorius, vultque magis
 in adultis, quam in pueris, remediū rationem habere

baptismum, qui in pueris peccatum duntaxat origi-
 nale, in adultis autem etiam contractas propria vo-
 luntate laxes abstergit : nec vero, pace doctissimi
 Billii dixerim, idem est de omnibus ac de Gorgonia
 et similibus adultis, qui ante baptismum sic vix-
 erunt, ut jam omnem peccati reatum depulsi vide-
 rentur, quibus hoc unum supererat, ut exteriori
 baptismatis signo, Christo adjungerentur.

95 Καὶ γὰρ ὀδίτης. Eadem similitudine utitur
 Gregorius in orat. De bapt., tom. I, pag. 693, n. vii.

X. TITUL. Ἀπολλινარიῶν. Cod. Vatic. Ἀπολι-
 ναριστῶν. Item argumentum fusius pertractat Gre-
 gorius in ep. ci. 1^a ad Cleonidium, alias orat. i. —
 In Anastasii presbyteri lucubracione cui titulus :
 Patrum Doctrina de Verbi incarnatione, quam edidit
 card. Ang. Mai tom. VII Veterum Scriptorum, legi-

METRICA VERSIO.

Namque meum, fudit quem Christus, jure vocarim,
 Quo pulsus est Adami vitium, mundusque redem-
 [ptus.

Ac si equidem constans atque immutabilis essem,
 Numinis edicto tantum cælestis egerem,
 Quod me ornaret, magnoque servaret honore.

At quia divinum divina potentia non me,
 Sed dubium finxit, quique in contraria mentem
 Inclinare queam, idcirco me pluribus illa
 Præsidiiis fulsit : quorum unum est lustrica lymphæ.
 Nam velut Hebrais perfusi sanguine postes
 A pueris olim arcabant pestemque necentem,
 Una primigenii fetus cum nocte perierunt
 Aegypti, signum nobis est haud secus unda

B Lustralis : signum pueris tantummodo, verum
 Grandibus et signum simul, et medicina salubris
 Munifico a Christo manans lucisque datore :
 Mæstitiæ ut fundo emersum, duroque levatum
 Pondere, jam vitam repetam, callentem reflectam.
 Namque etiam cum quis gressu defessa quieti
 Membra dedit, posthæc alacris vestigia firmat.
 Omnibus est tellus communis, et omnibus aer,
 Omnibus et cælum, partes quoque quatuor annæ,
 Quas axis creat æthereus, dum fertur in orbem
 Lustrica communis mortalibus omnibus unda est.

X. DE INCARNATIONE, ADVERSUS APOLLINARIUM.

(Fæd. Morello interprete.)

Mentem supremam scimus humanam indolem

Πᾶσαν παγέντα, ἐκ τριῶν συγκριμένην,
 Ψυχῆς τε καὶ νοῦ καὶ πλάτους τοῦ σώματος,
 Ἄδαμ ἔλον τὸν πρόσθεν πλὴν ἁμαρτίας.
 5. Ἐπεὶ γὰρ οὖν ἐτίγνετ' ἀνθρώπος θεός,
 θεὸς τελείτ' ἀνθρώπος εἰς τιμὴν ἐμίμν·
 Ἴν' οἷς περ ἐβλήθη δ' ἔδεδωκ' ἀναπλάσας,
 Λύση τὸ κρίμα τῆς ἑλθῆς ἁμαρτίας,
 Κτείνῃ τε τὸν κτείναντα τῷ τεθνήκοντι.
 10 Ἄπλοῦς ἄνωθεν, εἶτα συμπαγείς, θεός·

A Παγείς ἔπειτα χεραὶ ταῖς θεοκτόνοις.
 Οὗτος Θεοῦ σοὶ τοῦ μεμιγμένου λόγος.
 Θεὸς μὲν ἦν ἄνωθεν, εἰς οὐ καὶ Πατήρ,
 Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τε καὶ κτίστης ἔλιος,
 15 Κρίστων χρόνον τε καὶ παθῶν καὶ σώματος.
 Ἐπεὶ δ' ἐπλήγη τῷ ἔλλει τῆς γνώσεως,
 Καὶ πᾶσαν ἡμίον τὴν φύσιν κατέπεργεν,
 Ἦ; εὐλόκωτον καὶ κατακέρτερον, ὁ φθόνος,
 Ἦ; ἀν' ἴσσει τὴν Ἐπαρσιν τοῦ φθόνου,

Totam assumpsit ex tribus constantem
 Anima, et mente et corpore,
 Totum Adamum priorem, excepto peccato.
 5 Posteaquam itaque factus est Deus homo,
 Homo Deus efficitur, quae mea est gloria,
 Ut per ea quae assumpsit, quod dederat,
 Solveret iudicium totius sceleris,
 Et occideret interfectorem per eum qui mortuus est.
 10 Simplex ab aeterno, postea compositus Deus,
 Fixus debinc cruci manibus deicidis.
 Haec de Deo tibi misto oratio.
 Deus quidem erat ab aeterno, coaevus Patri,
 Dei Verbum et creator omnium,
 15 Nec empori obnoxius, nec affectibus corporis.
 Verum postquam vulneravit ligno scientiae,
 Et totam naturam nostram pervasit diabolus,
 Ut pote fragilem et obnoxiam crimini,
 (Deus Verbum) quo retunderet superbiam inimici,

tur (p. 63) exemplar Iamborum adversus Apollinarianum quod omnino ab editis differt. Sic enim se habet :

Γρηγορίου τοῦ θεολόγου ἐκ τῶν ἐπιτῶν κατὰ Ἀπολιναρίου.

Ὅλοιτο κείνος ὀρθόδοξον ἐξ ἀνθρ
 Ὅς τὴν πρὸς ἡμᾶς τῶν Θεοῦ Λόγου κράτιν,
 Ἦν οὐ τραπέις ἐδέξατ' ἀνθρώπων λαβῶν
 Ἐψυχῶν ἔκνουσ ἐμπᾶθ' τὰ σώματος
 Ἄδαμ ἔλον τὸν πρόσθε, πλὴν ἁμαρτίας,
 Ταύτην τέμνων, ἄνου τὴν εἰσάγει θεόν,
 Ὡσπερ δεδικώς μὴ θεῷ μάχητ' ὁ νοῦς.
 Οὕτω γὰρ ἂν δεύσαιμι καὶ σαρκὸς φύσιν,
 Μᾶλλον γὰρ αὐτῆ καὶ Θεοῦ παρρωτώτα·
 Ἦ τῶν μὲν ἄλλων δεομένων σωτηρίας
 Τὸν νοῦν δ' ὀλέσθαι παντελῶς δεδεγμένον
 Ἦ οὐ μάλιστα τῷ Θεῷ μου σωστέον·
 Καὶ γὰρ μάλιστα βίβηθεν ἡ πρότος πλάσις
 Ὅ γὰρ δέδεκτο καὶ παρθε τὸν νόμον·
 Μὴ τοίνυν ἡμισίον με σωζέτω Λόγος
 Ὅλον παθόντα, μηδ' ἀτιμολόβη θεός
 Ὡς οὐχ ἔλιος λαβῶν με, πηλὸν δὲ μόνον
 Ὅ δ' ἦν πάρεδον τοῦτο καὶ προσλήθημον,
 Ψυχὴν δ' ἔκνουσ τε καὶ λόγος ἴσου τινός,
 Ὡς καὶ αἰώσωται δηλαδὴ τῷ σφ' λόγῳ.
 Καὶ ληξάντω τοιαῦτα εὐσεβῶν ἅπας.
 Ἴσον γὰρ τι παύσωσιν ἐξ ἑναντίας
 Τὸς εἰσάγουσαν ἀσπίτως υἱοῦς δύο·
 Ἦ προσκυνουμένον ἀνθ' ἑνὸς δύο θεούς,
 Ἦ τοῦτο μὴ παθῶμεν εὐλαθεύμενοι.
 Περὶ μωμεν ἔξω τοῦ Θεοῦ τὸ σύνθετον·
 Ἦν μὲν γὰρ ἡ σὰρξ οὐδὲν ἂν πάθος θεός,
 Θεοῦ δ' ἔλιος μετέσγεν ἀνθρώπου φύσις,
 Οὐχ ὡς προφήτης ἢ τις ἄλλος ἐνδέων,

Ὅς οὐ Θεοῦ μετέσγε, τῶν Θεοῦ δὲ γε,
 Ἄλλ' οὐπωθεῖς ὡσπερ αἰγὸς ἔλιος·
 Οὗτος μὲν συνέβησεν ἐκ μέσου λόγου,
 Εἰ μὴ σέβων ὡς ἐν ἀνθρώπων θεόν,
 Τὸν προσλαβόντα σὺν τε τῷ προσλήμματι,
 Τὸν ἀχρόνον τε, καὶ τὸ συμμίγες χρόνον,
 Τὸν ἐκ μόνου Πατρός τε καὶ Μητρός μόνως,
 Δύο φύσεις εἰς Χριστὸν ἔβλοσας ἕνα,
 Ἐνα Χριστὸν γιῶν τε, οὐ φύσιν μίαν.

EDIT.

2 Ἀνθρ... παγέντα. Morellus a Gregorii mente longius aberrat cum vortit : *Humanam indolem omnem struxisse tribus partibus*, quasi sermo esset de creatione hominis, cum agatur de incarnatione, qua Verbum, seu mens superna, totam humanam naturam tribus constantem partibus, sibi assumpsit, παγέντα, cum sensu reflexo.

3 Πλάτους τοῦ σώματος, crassitie corporis.

4 Πρὸ πρόσθε. Ita cod. Vatic. Edit. τό.

5 Οὐν ἐτίγνετ'. Ita Combef. Edit. οὐκ ἐγένετ', et iο margine, ἐτίγνετ'.

6 Θεός τελείτ'. Male Morel. Perficitur omnino Deus.

8 Τῆς ἄτης. God. Vatic. ἐν ἑλοῖς, in omnibus.

12 Οὗτος. Haec de Deo, qui tuam assumens naturam, tibi mistus est. Hoc Dei tibi misti Verbum.

15 Κρίστων χρόνον. Espera temporis et affectuum corporis.

16 Ἐπλήγη. Sic omnino legendum putat Combef., pro ἐπλήγη, postquam vulnerati, nempe Adamum scientiae ligno diabolus, φθόνος, qua voce solet Gregorius diabolum significare. Hinc peccat Morelli versio.

METRICA VERSIO.

Omniem ex tribus struxisse prorsus partibus,
 Et mente, et animo, et crassitate corporis.
 Priusque totum excepto Adamum crimine :
 Nam posteaquam effectus est homo Deus,
 Perficitur omnino Deus decus ad meum,
 Ut cum reflexerit data his quae assumpserat,
 Erroris omne crimine antiqui eluat,
 Caudaque caesorem, per hunc qui mortuus est.
 Simplex ab antiquo Deo, concretus hinc,

B Et postea fixus cruci manu impia.
 Haec orsa de misto Deo est oratio.
 Deus aeo ab omni, qui coaevus est Patri.
 Verbum Dei nempe et creator omnium,
 Et tempus idem corpusque et affectus habet
 Suh se : ast ubi ictus est scientiae arbore,
 Et pertulit naturae onera nostrae omnia
 (Ut livor indicio perit semper suo).
 Quo solveret livoris astum turgidum,

20 Καὶ τὴν φθαρείσαν εἰκόνα κτίσθαι πάλι,
Ἐγγίθεθ' ἡμῖν. Ἐν γὰρ ἀγγῆ παρθένῳ
Κυλισκεται τε καὶ προέρχεται Θεός.
Ὅλος Θεός τε καὶ βροτός, οὐζῶν μ' ἔλον,
Υἱὸς νοούμενος τε καὶ δρώμενος.
25 Ἀνθρωπολάτρης εἰμί σοι, σέβων ἔλον
Τὸν συντεθέντα μυστικῶς ἔμολ' Ἄδων
Αὐτὸν Θεὸν τε καὶ βροτὸν σωτήριον.
Εὐ σαρκολάτρης, εἰσάγων ἔβουν ἐμέ,
Ἄν σου τὸ κομψὸν παιθανῶς ἀντιστρέφω.
30 Ἦ τοῦτο δέξαι, φίλτατ', ἢ κάμολ' πάρες,
Εἴπερ δίκαιος τοῦ λόγου μένεις βραβεύς,
Εἰ σοι τὸ χεῖρόν ἐστιν ἐκ Θεοῦ Θεός
(Χεῖρον γὰρ ἢ σὰρξ τοῦ κατ' εἰκόνα πολὺ),
Κάμολ' τὸ κρεττοσύν' νοῦς γὰρ ἔγγιον Θεοῦ.

A 35 Ἰδὴν σοὶ γε κινδυνεύεθ' ἡμῖνος βροτός·
Ὅ μὴ προσιληθῆται γὰρ, οὐδὲ οὐζῆται.
Τί φῆς, ἀμύντωρ τοῦ Λόγου σωφρότατε,
Ὅ τοῖς τέμνουσι τὴν θεότητα διασφορῶν;
Οὐ καὶ σὺ τέμνεις τοῦ Θεοῦ τὸ σύνθετον,
40 Τὸ μὲν διδοῦς τι τῶν ἐμῶν, τὸ δ' οὐκ εἶτι,
Τὴν σάρκα κερνάων, τὸν δὲ νοῦν ἀποζέων,
Ὅσπερ θεοδικῶς τοῦτο, μὴ συνθήξῃς ἔλος;
Πῶς οὖν ὅτω τέλεια χωρήσει τὸ ἐν
Ἦ καὶ βαγγῆται τὴν δορὰν δεοδοικαμεν;
45 Ἦ τῆς ἀνοίας! νοῦν δὲ καὶ λόγον μία
Ψυχὴ δίδεκται· πῶς δ' ἔλωσ' σοι καὶ μέγα
Νοῦς, τοῦ Θεοῦ παρόντος; Εἰ δ' ἡ σὰρξ ἄνοος
Ἐξηπάτημαι. Δέριμ' ἐμὸν ψυχὴ τίνας;
Τίς ἢ Θεοῦ γέννησις ἐκ τῆς Παρθένου;

20 Et depravatam imaginem iterum crearet,
Nascitur nobis. In casta enim virgine
Concipitur et progreditur Deus,
Totus Deus et homo, me servans integrum,
Filius mente perceptus, et oculis visus.
25 Hominis cultor tibi videor, colens totum
256-257 Coagmentatum mystice mihi Verbum,
Ipsam Deum et hominem salutis auctorem.
Tu vero carnis cultor es, qui inducis me mentis expertem,
Si tuas solenter in te facietas retorqueo.
30 Aut hoc accipe, o bone, aut mihi quoque permitte,
Si quidem æquus es sermonis arbiter,
Si tibi pejus est ex Deo Deus
(Pejus enim multo est caro, quam id quod imaginem refert),
Et mihi melius. Mens enim propius ad Deum accedit.
35 Veruntamen tibi periclitatur dimidius homo;
Quod enim non est assumptum, neque servabitur.
Quid ais, vindex Verbi sapientissime,
Qui secantes divinitatem ægre fers?
Nonne et tu ipse secas Dei compositum,
40 Dando quidem ex meis quidpiam, aliud autem eripiendo,
Carneum Christo compingens, animamque ipsi adimens;
Ac veluti timeres ne totus in compositionem venires?
Quomodo igitur bina perfecta unum capiet?
Nunquid ne rumpatur cutis, veremur?
45 O stultitia! mentem et rationem una
Acceptit anima. Ubi autem omnino tibi et magna res est
Mens, Deo præsentem? Si autem caro absque mente,
Ego deceptus sum: mea cutis; cujus anima est?
Quænam Dei nativitas ex Virgine?

21 Ἐγγίθεθ'. Ita cod. Vatic. Edit. καὶ γίθεθ'.

35 Ἐμῖνος βροτός, dimidia pars hominis.

38 Διασφορῶν. Qui secantibus divinitatem infen-

40 τῶν ἐμῶν. Ita cod. Vatic. Edit. τοῖς ἐμῶς.

41 Τὴν σάρκα κερνάων. Id est, carnem a Christo assumptam concedens. mentem abradis.

METRICA VERSIO.

Lapsamque imaginem excitaret denuo,
En nascitur nobis. Pudica in virgine
Concipitur et procedit augustus Deus,
Totus Deusque homoque, servans me integrum,
Qui filius percipitur animo, et cernitur.
Cultor hominis videor tibi, totum colens
Verbum, ut mihi arcane coagmentatur hic,
Salutis auctorem hominem, et excelsum Deum.
Imo ipse cultor carnis es, qui me facias
Mentis inopem, si commode facietas
Verto tuas: aut hoc cape, aut mihi sine,
Si justus es sermonis assertor sacri.
Si pejus existit tibi, ex Deo genitus Deus
(Namque caro pejus multo quam quod imaginem
Refert), mihi at quod melius: est enim Deo

B Mens propius: atqñ tibi periclitabitur
Dimidius homo, quando nec id servabitur
Quod minime erit sumptum: quid ais, acerrime
Verbi patrono, cui graves sunt qui secant
Deitatem; et ipse non secas quod in Deo est
Compositum? ut aliquid cum meis des, hoc neges.
Carnemque temperando mentem ipsam eripis:
Ac si timeres usque ne componeres.
At quomodo unum bina perfecta caperet?
An pertimescimus cutis ne rumperet?
Quis hic furor? mentem una rationemque habet
Anima. Ast ubi omnino tibi res est magna mens,
Præsentem summo Numine? At si amens caro est,
Deceptus ego sum: mea cutis; cujus anima est?
Quænam Dei de Virgine est nativitas?

50 Πως εἰς ἐν ἦλθε τῶν διεστώτων φύσις;
 "Ἀβήρητόν ἐστιν, ὡς δ' ἔμοιγε φαίνεται,
 Μικρῷ λόγῳ μετροῦντι τὰ κρείσσον λόγου.
 Τὸ Πνεῦμ' ἐπῆλθε παρθένω καθάρσιον,
 Λόγος δ' ἑαυτῷ πῆγν' ἑνδοθεὶ βροτῶν,
 55 Ὅλου βροτοῦ θανόντος ἀντάλλαγμα' ἔλον.
 Ἐπεὶ δ' ἀμικτός ἐστι σαρκίῳ θεός,
 Ψυχὴ δὲ καὶ νοῦς ὁσον ἐν μεταχίμῳ,
 Σαρκὸς μὲν, ὡς οὐνοκοῖος, ὡς δ' ἐκίων, Θεοῦ·
 Τῷ συγγενεὶ μαγείᾳ ἢ Θεοῦ φύσις,
 60 Ἐκεῖθεν ἔσχε καὶ πάχους κοινωνίαν.
 Οὕτω τὸ θεῶσαν καὶ θεωθὲν εἰς Θεός.
 Τί οὖν πέπονθεν ἀμφοτέρ' ὡς ἐμὸς λόγος,
 Τὸ μὲν κερασθὲν τῷ πάχει, τὸ δ' ὡς πάχος

A Ἐμῶν μετασχόν, πλὴν παθῶν ἀμαρτίας,
 65 Ζητῶ τὸ αἶμα τῷ προσεβήῳ Θεοῦ;
 Εἰ μὲν πονηρῶν φεῦ, τὸ Χριστοῦ τῷ κακῷ
 Εἰ τῷ Θεῷ δὲ πῶς, ἐτέρῳ κρατούμενον
 Ἥμῶν; ἐπεὶ κρατουμέντος ἐστ' αἰὲν ἄλφρον.
 Ἥ τούτ' ἀληθές, οὐτὼν προσφέρειν Θεῷ,
 70 Ἴν' αὐτὸς ἡμᾶς, τὸ κρατούντος ἀρπάσῃ,
 Λάβῃ τε ἀντάλλαγμα τοῦ πεπτωκότος
 Τὸν Χριστόν· ὁ χρίστας γὰρ οὐχ ἀλώσιμος.
 Οὕτω φρονοῦμεν. Τοὺς τύπους δ' αἰδοῦμεθα.
 Ἐχεις τὰ τῆδε· προσκύνει τὴν Τριάδα.
 ἸΑ'. Περὶ Ἐνανθρωπήσεως.
 Νῆπιος, ὅτις ἀνακτα Θεοῦ Λόγος αἰὲν ἰόντα
 Οὐ σέβει· Ἰσοθέως Πατρὸς ἐπουρανίου.

50 Quomodo in unum convenit dissidentium natura ?

Ineffabile istud est, ut mihi videtur,

Infirmā metienti oratione, quæ quamlibet superant orationem.

Spiritus supervenit Virgini expiator,

Verbum autem sibi ipsi compegit in ipsius sinu hominem,

55 Qui totius hominis peccato mortui pretium integrum ac redemptio esset.

Cum autem caruncula misceri non possit Deus,

Anima quidem, ut carnis contubernalis, velut

Animam quidem, ut carnis contubernalis; mens vero, ut Dei imago;

Affini conjuncta est Dei natura,

60 Hinc habuit et carnis societatem.

Sic et quod deificat, et quod deificatur, unus est Deus.

Quid igitur factum utriusque est? ut assero,

Alium quidem fuit unitum crasse substantiæ; alterum vero, cum crassa substantia

Meorum fuit particeps, præter peccati affectum.

258 259 65 Quæro cui effusus sit sanguis Christi?

Si quidem malo, heu! Christiane sanguis effusus improbo?

Sin autem Deo: quomodo, alteri mancipatis

Nobis? Siquidem ejus qui dominatur, semper est redemptionis pretium.

Profecto id verum est, ipsum se offerre Deo,

70 Ut nos servitio eximat,

Et Deus accipiat, in permutationem ejus qui cecidit,

Christum. Qui enim unxit, capi non potest.

Ita sentimus. Typos autem veneramur.

Habes ista hic: adora Trinitatem.

XI. De Christi Incarnatione.

Stultus, quicumque supremum Dei Verbum, semper existens,

Non veneratur honore pari ac Patrem supercælestem.

* Alias Murat. 224.

64 Θεῶσαν. Quod deificat, id est, divinitas, θεωθὲν, quod deificatur, id est, humanitas.

65 Τὸ μὲν. Alterum quidem, id est, τὸ θεῶσαν.

Verbum ac Deitas crasse substantiæ ut uniretur.

Ibid. τὸ δ' ὡς πάχος. Alterum autem, τὸ θεωθὲν,

nempe humanitas, crassa substantia, meorum esset

particeps, ἐμῶν μετασχόν, meis esset affectibus ob-

noxia, præter peccatum.

65 Τῷ, pro τίνι.

66 Κακῷ. Ita cod. Vat. Edit. κακῶν.

67 Ἐτέρῳ κρατούμενον. Cod. Vat. ἄλλῳ, cum

alteri mancipati nos esseamus.

70 Ἥμῶς τῷ κρατουμέντος ἀρπάσῃ. Ut nos e

manibus dominantis eripiat.

75 Τοῦς τύπους δ' αἰδοῦμεθα. Videtur intelli-

gere Eucharistiam et mysteria, quæ vere typi effusi

sanguinis ac immolatio Christi mystica.

METRICA VERSIO.

Qui coaluit natura dissidentium ?

Effabile haud est, videtur quidem ut mihi,

Dum melior sermone quod potius vocibus.

In Virginem almus Spiritus purgans venit,

Verbumque fingit sibi met hominem in intimo.

Defuncti hominis hæc est redintegratio.

At quia nefas jungi Deum est caruncule :

Sed mens et anima sicut interstitia sunt,

Carnis quidem, cum contubernalis, velut,

Dei imago, natura Dei ut affini addita;

Hinc societatem crassitatis obtinet :

Sic quod Deum fecit, deificatumque idem,

Deus unus est. Quid ergo utrumque passus est ?

Ut assero, hoc mistum cuti crasse : istud, ut

Affectuum consors in eorum crassitas,

B Sine labe. Quæro cui cruor fusus Dei ?

Si quidem malo, heu! Christi cruore pessimo ?

At si Deo, qui mancipatis alteri

Nobis? utique redemptio Dominantis est.

Hoc nempe verum, se quod offerat Deo,

Ut ipse nos a detinente liberet,

Et capiat in vicem illius qui concidit,

Unctum, quia is qui unxit, capi haudquaquam potest.

Sentimus hoc modo. Reveremur ac typos.

Isthæc habes hic. Trinitatem almam cole.

XI. DE CHRISTI INCARNATIONE.

(A. B. Caillau interprete.)

Stultus, qui Verbum Patris immortale, supernum

Non simili ac Patrem pronus honore colit.

Νήπιος, ὅστις ἀναγκα λόγον βροτῶν εἶσα φανέντα
Ὅς σέβει' ἰσοθέως οὐρανόιο Λόγου.

5 Τέμνει δ' ἡ μεγάλιο Πατρός Λόγου, τῆ Λόγιο
Μορφήν ἀνδρομένην, καὶ πάχος ἡμέτερον.

*Ἦν Θεός, ἀλλ' ἐπάγη Πατρὸς Λόγος ἡμέτερος φῶς,
*Ὡς κα Θεὸν μίξην, μικτὸς εἰν χρονοῖς.

Εἰς Θεὸς ἀμφοτέρωθεν· τόσον βροτῶς, ὅσον Ἐμ' Ἐρδειν
10 Ἄντι βροτοῖο Θεοῦ. Ἰαδί, τρωτῶ; ἀνω.

Τόσον ἔχοις. Τί δ' ἔμοιγε νόον, καὶ μίξιν ἀρραστον;
Ἄμφο Θεόν, ὄνητο, στέργει μετρα λόγου.

Εἰ μὲν δὴ πεπιθαιμ, τὸ λῶτον. Εἰ δὲ μελαίνεις
Τὸν χάρτην πολλαῖς χιλιάσιν ἐπίων.

15 Δεῦρ' ἄγε, πλαξί τελεῖς ὀλιγόστιχα ταῦτα χαράζω
Γράμματ' ἐμῆ γραφίδι, ἡ μὲλαν οὐδὲν ἔχει.

Stultus, quicumque supremum Verbum humana carne hic indutum,

Pari non veneratur honore ac caeleste Verbum;

5 Separat autem, aut a magno Patre Verbum, aut a Verbo

Formam humanam et nostram crassitudinem.

Erat Deus, sed compactum est Patris Verbum noster homo,

Ut misceat nobis Deum, mistum ipsum mortalibus.

Unus Deus utrinque: tantum mortalis quantum me faciat

10 Pro mortali Deum. Propitius esto, vulneratus supra!

Tantum accipito. Quid vero mihi mentem et missionem ineffabilem (querere)?

Erga Deum, mortales, diligite mensuras sermonis.

Si igitur persnasero, hoc melius. Sin autem denigras

Chartam multis verborum millibus,

15 Eia age, tabulis tui cordis paucorum versuum has inscribam

Litteras meo stylo qui atramenti nil habet.

XII. De veris Scripturae libris*.

Divinis in Litteris semper et lingua et mente

Versare. Aut enim Deus hoc dedit laboris praemium,

Ut occultam aliquam lucem percipias, vel, quod optimum est,

Purgaris Dei sancti magnis praeceptis;

5 Vel demum ut his sollicitudinibus avoceris a rebus terrenis.

260-261 Sed ne peregrinis libris mens tna subripiatur

(Sunt enim multae ascriptitiae pravitates),

Accipe a me selectum hunc, amice, numerum.

Sunt quidem historici libri omnes duodecim

10 Antiquioris Hebraicae sapientiae:

* Alias Bill. 34, p. 98.

XI. 6 Πάχος. Ita schol. Cod. Vat. πάθος.

8 Μίξην. Addit schol. ἡμῶν.

9 Εἰς Θεὸς ἀμφοτέρωθεν· τόσον βροτῶς. Murat. pro τόσον quod habet ms. legit τόσον· melius ratione metri scripsisset vir doctissimus τόσον vel τόσα et ἀμφοτέρωθεν, ut Billius qui ita resituit hunc locum: εἰς Θεὸς ἀμφοτέρωθεν· τόσα βροτῶς. Sic autem habebatur mendose apud Hervagium: εἰς Θεὸς

ἀμφοτέρωθεν ὅσ' ἀμβροτῶς.

10 Ἄνω. Forte legendum ἀνωξ'.

XII. τίτλος. Περὶ τῶν. Cod. Vat. δοαὶ ἐνδιόθετος

βίβλιος τῆς Παλαιᾶς τε καὶ Νέας Διαθήκης.

5 Ἀπάγει. Ita duo Regg., Vat. et Coisl. Edit.

ἀπάγει.

6 Σελήνη. Cod. Reg. 990, ξελίνασ.

METRICA VERSIO.

Stultus, qui Verbum latitans sub carne, supernum B

Non colit ac Verbum pronus honore pari.

Hic magni Patris Verbum, Verbive resolvit

Humanam speciem, corporeumque lutum.

Numen erat, sed noster homo compingitur ultro,

Ut mistus nobis, misceat ipse Deum.

Unus utrinque Deus; fit homo, ut me Numine donet;

Me miserum sane vulnere, Christe, pio.

Hæc habeas. Quid enim mistam mihi querere men-
[tum?]

Terrea, Numen ubi, verba modum teneant.

Si credar, melius; sin vero sordibus atram

Verbosis chartam commaculare velis,

Eia age, verba tuo inscribam paucissima cordi,

Sepia quæ nigro nulla colore notat.

XII. DE VERIS ET GERMANIS SCRIPTURÆ LIBRIS.

(Billio interprete.)

In libris sacris linguaque et mente frequenter

Versare. Aut etenim donat Deus ista laborum

Premia, ut absconse lucis mens sedula quiddam

Conspiciat; vel certe istinc ea commoda carpit,

Ut per sancta Dei capiat præcepta dolore;

Aut, quod postremum est, animos hæc lectio rebus

Abstrahit a fluxis, studia a l meliora vocatos.

At, tua ne libris fallatur mens alienis

(Namque ascriptiti multi llsique vagantur),

Hunc habeas certum numerum, a me, lector amice.

Bissenii libri Veteris sunt l orderis, omnes

Historici. Genesis primus lber. Exodus inde

Πρωτίστη, Γένεσις, εἰς Ἐξοδός, Λευιτικόν τε.
 Ἐπειτ' Ἀριθμοί. Εἶτα Δεύτερος Νόμος.
 Ἐπειτ' Ἰησοῦς, καὶ Κριταί. Ρωθὸ ὁγδόη.
 Ἡ δ' ἐνάτη δεκάτη τε βίβλος, Πράξεις βασιλέων,
 15 Καὶ Παραλειπέμενα. Ἐσχάτων Ἐσθραν ἔχεις.
 Αἱ δὲ στιχηραὶ πέντε, ὧν πρώτη γ' Ἰώβ.
 Ἐπειτα Δαυδὸς εἶτα τρεῖς Σολομωνίαι·
 Ἐκκλησιαστής, Ἄσμα καὶ Παροιμίαι.
 Καὶ πένθ' ὁμοίως Πνεύματος προφητικοῦ.
 20 Μίαν μὲν εἰσὶν ἐς γραφῆν οἱ ὡδέκα·
 Ὀσπὲ κ' Ἀμώς, καὶ Μιχαῖς ὁ τρίτος·
 Ἐπειτ' Ἰωήλ, εἰτ' Ἰωνᾶς, Ἀθόλιας,
 Ναούμ τε, Ἀββακούμ τε, καὶ Σοφονίας,
 Ἄγγαλος, εἶτα Ζαχαρίας, Μαλαχίας.
 25 Μία μὲν οἷδε. Δευτέρα δ' Ἡσαίας.

Primus Genesis, deinde Exodus et Leviticus;
 Postea Numeri, tum Deuteronomium.
 Deinde Josue et Judices. Ruth octavus est.
 Nonus decimusque liber, res gesta Regum,
 15 Et Paralipomena; Esdras habes ultimo loco.
 Quinque versibus scripti sunt, quorum primus Job,
 Postea David, tum Salomonis tres.
 Ecclesiastes, Canticum et Proverbia.
 Similiter quinque Spiritus prophetici.
 20 Ac uno quidem continentur libri duodecim,
 Osee, et Amos, et Michaeas tertius;
 Deinde Joel, postea Jonas, Abdias,
 Nahum, Habacuc et Sophonias,
 Aggaeus, deinde Zacharias, Malachias.
 25 Uno hi continentur libro: secundo Isaias,
 Tertio qui vocatus est Jeremias ab infantia,
 Quarto Ezechiel, quinto Danielis gratia.
 Veteres quidem numeravi duos et viginti libros,
 Hebraeorum elementorum numero respondentes.
 30 Jam vero recensere et Novi Fœderis libros.
 Matthæus quidem scripsit Hebræis Christi miracula,
 Marcus Italis, Lucas Græcis,
 Joannes omnibus, præco ad cœlos usque pertingens.
 Deinde gesta sapientium apostolorum.
 35 Decem et quatuor sunt Pauli Epistolæ,
 Septem catholicæ e quibus Jacobi una,
 Duæ Petri, tres autem iterum Joannis,
 Judæ vero est septima. Habes omnes libros.
 Si quid est extra hunc numerum, non est ex germanis Scripturis.

11 Δευτικόν τε. Deest τε in pluribus.
 12 Δεύτερος Νόμος. Cod. Reg. 992, δευτερονόμιον.
 16 Πρώτης γ' Ἰώβ. Cod. Reg. 990, ἔστιν Ἰώβ.
 17 Σολομωνίαι. Ita codd. duo Regg. Ed. Σολομωνίαιαι.
 25 Μία μὲν. Codd. duo Regg. ἡ μία.
 26 Ἐκ. Codd. duo Regg. ἀπό.
 27 Δανήλου. Cod. Chig. et alii Δανήλος, alii Δανήλ.

A Ἐπειθ' ὁ κληθεὶς Ἰσραήλιας ἐκ βρέφους.
 Εἰτ' Ἰεζεκιήλ, καὶ Δανιήλου χάρις.
 Ἀρχαῖος μὲν ἔθνηκα δύο καὶ εἴκοσι βίβλους,
 Ταῖς τῶν Ἑβραίων γράμμασιιν ἀντιθέτους.
 30 Ἠθὴ δ' ἀριθμοὶ καὶ νέου μυστηρίου.
 Ματθαῖος μὲν ἔγραψεν Ἑβραῖος θαύματα Χριστοῦ·
 Μάρκος δ' Ἰταλῆ, Λουκᾶς Ἀγαθάδι·
 Πίπτι δ' Ἰωάννης, κήρυξ μέγας, οὐρανοφώτης.
 Ἐπειτα Πράξεις τῶν σοφῶν ἀποστόλων.
 35 Δέκα δὲ Παύλου ἑσπεράς τ' ἐπιστολαί.
 Ἐπιτὰ δὲ καθολικαί, ὧν, Ἰακώβου μία,
 Δύο δὲ Πέτρου, τρεῖς δ' Ἰωάννου πάλιν·
 Ἰουδα δ' ἔστιν ἐβδόμη. Πάσας ἔχεις.
 Εἰ τι δὲ τούτων ἐκτός, οὐκ ἐν γνησίαις.

28 Αρχαῖος, etc. Hunc versum a Billio in versione metrica omissum supplevimus, et descripsimus italicis.

39 Γνησίαις. Sic Regii tres, Chig., Vat. et Coisl. Edit. γνησιος. Plurimos et quidem genuinos Scripturæ libros a catalogo suo excludit, quos tamen Ecclesia veros ac legitimos esse pronuntiavit. Sed ignoscendus est error, cum hæc scriberet Gregorius, quo tempore nondum quidquam certe ea de re fuerat definitum.

METRICA VERSIO.

Leviticus, Numeri, Legis tunc scita Secundæ.
 Post Jesus, Critæ, Ruth, Regum gestaque bini
 Describunt libri. Sequitur liber ille, vocatur
 Qui Paralipomenon. Cunctorum est ultimus Esdras.
 Quinquemetricis constant, Job, David, tres Salomonis,
 Concio, et insignes Cantus, Proverbia sacra.
 Quinque prophetarum sunt libri rursus, in uno
 Bisseni vates sunt juncti, nomina quorum,
 Oseas, Amos, Michæas tertius, inde
 Joel, ac Jonas, Abdias sextus, at hunc post
 Naumque, Habbaucque octavus. Tum Sophonæus,
 Aggaeus, post Zacharias, atque ultimus horum
 Malachias. Liber hos unus collectitur omnes;
 Esaiam est alter, Jeremiam tertius autem.

B Ezechiel quarto, Daniel post ordine quinto.
 Hinc libros numerare duo datur atque viginti,
 Tot nempe Hebrææ quot sunt elementa loquelæ.
 Perge age jam Facti libros numerare Recentia.
 Mathæus Christi Hebræis miracula scripsit,
 Ausonibus Marcus, Lucas at doctus Achivis,
 Cunctis Joannes, penetrans cœlestia mente.
 Inclyta apostolicæ classis tum gesta sequuntur.
 Hinc bis septenæ literæ, quas numine Paulus
 Æthereo scripsit. Sequitur post una Jacobi
 Atque duplex Petri, tres rursus auctore beato
 Joanne; ac Judæ postremo est unica. Sunt hæc
 Omnia divina germana volumina chartæ.
 Quidquid præterea est, haud inter certa locandum

Η'. Πατριάρχαι υιοί τοῦ Ἰακώβ.

Δώδεκα δ' ἐξ Ἰακώβ πατρὸς μεγάλου πάτταρχοι·
 Ῥουβείμ, καὶ Συμεών, καὶ Λευὶ, τοὺς δ' ἐπ' Ἰούδας.
 Αὐτὰρ ἔπειτα νόβι, Δάν, Νεφθαλιμ, Γάδ τε Ἀσήρ τε·
 Αὔθις δ' εὐγενέες μνηστῶν ἀπο, Ἰσαάχαρ ἦεν,
 5 Ζαβουλών, καὶ Ἰουσήφ, καὶ πύματός Βενιαμίν.

ΙΑ'. Μάστιγες Αἰγύπτου.

Μάστιγας Αἰγύπτου κακόφρονος αἰὲν ἀρίθμει,
 Ὡς κεν ὑποτρομέης κάρτει τῷ μεγάλῳ.
 Αἶματι μὲν πρῶτιστον ὕδωρ ἐρουθαίνοτο γαίης,
 Δεύτερον αὖ πατράρχους ἔβρασαν οὐλομένους.
 5 Τὸ τρίτον αὖ, σκίψεσσιν ἀήρ καὶ γαῖα καλύφθη.

262-263 XIII. Patriarchæ filii Jacob.

Duodecim ex Jacob magno patre patriarchæ :
 Ruben, et Simeon, et Levi, insuper his Judas ;
 Postea spurii, Dan, Nephthalim, Gad et Aser ;
 Rursus nobiles ex sponsis, Issachar,
 5 Zabulon, et Joseph, et ultimus Benjamin.

XIV. Plagæ Ægypti.

Plagas impiæ Ægypti semper animo recense,
 Ut formides magnam Dei potentiam.
 Primum quidem fuit sanguine tincta aqua terræ ;
 Secundo ranas edidit perniciosas.
 5 Tertio calcibus aer et terra obducta sunt.
 Quarto cynomyia repente apparuit.
 Quinto jumenta dira lues invasit.
 Ulcera in hominum corporibus orta, sexta sunt plaga.
 Septima, pluit grando igne mista, imber insociabilis.
 10 Octava, locustis perit quicquid erat viride.
 Noua, Ægypti solum nox involvit.
 Primogenitorum autem mors decima fuit plaga.

XV. Moysis Decalogus.

Has decem leges inculpsit olim Deus in tabulis
 Lapideis. Tu vero mihi eas in corde inscribe.
 Non agnosces alium Deum, siquidem adoratio sola unius est.
 Non fabricabis tibi vanum simulacrum et mortuam imaginem.

* Alias Bill. 37, p. 99. ** Alias Bill. 35, p. 99. *** Alias Bill. 33, 56, p. 99.

XIII. TITUL. Πατριάρχαι υιοί τοῦ Ἰακώβ. Sic
 cod. Reg. 992 et Vatic. Edit. πρὸς τῶν δευκαδέκα
 Πατριάρχων.

1 Μεγάλιο πάτταρχοι. Codd. Regg. duo et Chig.
 μεγάλου πατρίρχαι.

XIV. 4 Ἐβραεω. Sup. lin. Reg. 991, ἀνέδωκεν.
 5. Σκίψεσσιν. Cod. Vat. σκίψεσσιν.

6 Κυνόμια, musca canina.

7 Αὐτρός. Ita codd. Regg. tres, Chig. et Vat.
 Edit. λογός.

9 Ἀμικτός. Int. ἀκατάμικτος. Exod. ix, 21, ἦν
 δὲ γάλαξ, καὶ τὸ πῦρ φλογίζον ἐν τῇ χαλάρῃ

XV. 1 Σέβας ὁλορ ἐνός γε. Int. ἡ τιμὴ μόνῃ τοῦ
 ἐνός.

METRICA VERSIO

XIII. PATRIARCHÆ FILII JACOB.

(Billio interprete.)

Bis senos magnus patriarchas femore Jacob
 Eduxit; primos Ruben, Simeona Levimque
 Et Judam. Tum deinde notho fluxere cubili
 Ancillis nati, Dan, Nephthalionis, Gad, Aserus.
 Post autem veris utroribus Issachar, atque
 Zabulon, et Joseph. Postremus Benjamin exit

XIV. ÆGYPTI PLAGÆ.

(Billio interprete.)

Ægypti plagas semper numerare memento,
 Ut paveas sancti roborata magna Dei.
 Flumina purpureo sunt primum tincta crnore.
 Hinc tellus ranas edidit innumeras

B Aera post ciniphes texerunt, arvaque cuncta.

Tum cynomyia ferax vis repente fuit.

Quinto quadrupes omnes mors sæva peremit :

Sexto afflixerunt ulcera Nilicolæ.

Horrida post grando cecidit, simul igneus imber.

Octava at rursum plaga locusta fuit.

Hanc plagam horribilis caligo deinde secuta est.

Ultima primigenum mors inopina fuit

XV. MOYSIS DECALOGUS.

(Billio-interprete.)

Has Patris æterni bis quinas dextera leges
 Inculpsit saxis : tu vero inscribito cordi :
 Nullum aliud tibi numen erit, nec, quem mihi debes
 Cultum, divinumque alii præstabis honorem.

5 ὅς ποτε μαψίδως μνήση μεγάλοι θεοί.
 Σάψατα πάντα φύλασσε μετάρσια καὶ σιάνενα.
 Ὁλβιος, ἦν τοκίεσσι φέρης χάριν, ἦν ἐπέοικε.
 Θεύγειν ἀνδρόφονον παλάρης ἀγος, ἀλλοτρίης τε
 Εὐνῆς, κλεπτοσύνην τε κακόφρονα, μαρτυρίαν τε
 10 Ψευδῆ, ἀλλοτριῶν τε πόθον, σπινθήρα μέρου.
 17. Εἰς τὰ θαύματα Ἠλίου τοῦ προφήτου καὶ
 Ἐλισαίου.

Τοσαῦτα θαύματ' Ἠλίου τοῦ Θεοσίτου.
 Κόραξι πρῶτον ἐτέραρη· καὶ δεύτερον
 Ἐθρέψε χήραν πλουσίως Σαραφθίαν,
 Μικροῖς ἐλαίου καὶ ἀλευροῦ λευφάνοισι·
 5 Ἦς καὶ τὸν υἱὸν ἐκ νεκρῶν φυσήμασιν
 ἤγαγεν. Ἰετόν τ' ἀνέσχευεν ἐκ θεοῦ,

A Ἐπειτ' ἀψήκε. Θυσίαν καταγνίσας
 Πυρὶ ξένην τε καὶ ξένους, εἴτ' ἤρκεσε
 Τροφῆς ἀγευστος ἡμέρας ἐν πλείοσι.
 10 Ἐφλέξεν ἀρῆην πεντηκοντάρχας δύο.
 Ἰορδάνην διήλθε μελωτῆ τερμῶν·
 Πυρὸς δ' ἀνήλθεν ἄρματι πρὸς οὐρανὸν
 Ὅμοῦ ὁράν τε καὶ χάριν Ἐλισαίῳ
 Ἄψῆκεν. Ἄθρει καὶ τὰ τούτου θαύματα·
 15 Ἰορδάνην διήλθε μελωτῆ τερμῶν.
 Πηγὰς ἔθηκεν ἀλσὶν εὐτέκνους πόλει.
 Παῖδας δ' ὄβρισταῖς θηρίοις ἀπόλεσεν
 Διψῶντι βέσματ' ἐξ Ἐδὸμ ἐπήγαγε
 Στρατῶν· γυναικὰ τε χρέτους ἐββύσατο
 20 Ἠγγαίς ἐλαίου· τῆ δὲ Σουναμίτιδι

5 Nunquam inaniter meminere magni Dei.
 Dies omnes festos celebra, sive insignes, sive minus sole mnes.
 Felix, si parentibus gratiam referas quam decet referre.
 Fuge homicidæ manus crimen, extraneique
 Cubilibs, furtum malignum, testimonium
 10 Falsum, alieni appetitionem, igniculum mortis.

264-265 XVI. *Elias et Elisæi miracula* *.

Hæc sunt miracula Elias prophætæ Thesbitæ.
 A corvis primum pastus est. Deinde
 Pavit ipse copiose viduam Sarephta,
 Ex exiguis olei et farinæ reliquiis;
 5 Cujus et filium a mortuis insufflando
 Excitavit. Pluviam contiuit verbo Dei,
 Postea demisit. Victimam postquam lustravisset
 Igne novo, et novo apparatu ac inaudito, vixit
 Cibi nihil degustans diebus plurimis.
 10 Igne interemit geminos quinquagenarios duces.
 Jordanem trajecit, aquas pallio dividens.
 Igneo curru ascendit in cælum,
 Simul vestem et gratiam Elisæo
 Reliquit. Cerne et istius miracula:
 15 Jordanem pertransiit, divisit pallio aquis.
 Fontes sale fertiles reddidit civitati.
 Pueros couiciatores ferarum morsibus necavit.
 Sitiienti aquarum rivos ex Edome duxit
 Exercitui. Viduam a creditoribus liberavit
 20 Fontibus olei. Sumanitidi liberis carenti

* Alias Bill. 154, p. 204.

Ἠρήση. Id est, pronuntiaueris nomen Dei.
 7 Τοκίεσσι. Codd. tres Regg. et alii ἐπέοικε.
 8 Ἀνδρόφονον. Ita codd. Regg. quatuor. Edit.
 ἀνδρόφονον.
 10 Ἀλλοτριῶν. Rerum alienarum cupiditas,
 mortis est fomes.
 XVI. ΤΙΤ. Εἰς τὰ θαύματα. Cod. Vatic. Θαύματα
 Ἠλίου.

8 Καὶ ἔθροισι. Quippe aquam infundi rogo Jusserat Elias. Nihilominus iguis rogam corripuit et absumpsit
 10 Πεντηκοντάρχας. Cod. Vat. πεντηκοντάρχους.
 16 Εὐτέκνους. Non solum dulces aquas ad bibendum reddidit prophæta, sed etiam fertiles, ita ut agri antea steriles, iis irrigati fontibus, fertiles evaderent.

METRICA VERSIO.

Ne statuas unquam simulacraque mortua fingas;
 Neve tui Domini lingua tere nomen inani.
 Sabbata legitima tibi sunt servanda quiete,
 Tam quæ tecta umbris, quam quæ sublimia sensu.
 Felix, si merito cultu venerere parentes.
 Ne quemquam occidas. Alieni fœdera lecti
 Ne violes. Nec te constringas crimine furti.
 Neve aliquem testis mendacibus opprime verbis.
 Nec cupidus oculis aliorum commoda lima:
 Hinc namque eternæ quæruntur pabula morti.

XVI. ELIÆ ET ELISÆI MIRACULA.

(*Billio interprete.*)

Hæc mira sanctus Elias quondam edidit.
 Hunc primo corvus aluit: ac Sareptiam
 Post ipse viduam nutrit perquam ampliter,

B Olei et farinæ reliquiis paucissimis:
 Ejusque ab arci filium extraxit siuu:
 Mox ipse cælum claudit, et pluviam negat.
 Flammas vorandam victimam plane ovibus,
 Novoque more tradit, et multos dies,
 Omnino captens pabuli nihil, exigit;
 Binosque flamma mittit ad stygem duces.
 Jordanis undas pallio immisso secat.
 Curruque vectus igneo cælum petit.
 Cum veste linquit gratiam Elisæ suam:
 Eximia cujus cerne jam miracula.
 Jordanis undas pallii tactu secat.
 Sterilesque fontes urbis educat sale.
 Juvenes ferarum morsibus necat improbos
 Sevamque trinis eximit castris sitiun.
 Per munus olei debito grandi levat
 Viduam: alterique (mira res) dat filium,

Ὄχι δὲν ἔδωκε παῖδα, κ' ἐν νεκρῶν πάλιν.
Φθορὰν τ' ἐπέσχεν ἐκ πόντος, καὶ πλείσιον
Ἦμυς λιμὸν ἐνδοσεστέρῃ τροφῇ.
Ναιμᾶν δὲ λέπρας ἐκαθάρθας τὸν Σύρον,
25 Πέμπει Γιεζεὶ τὴν νόσον· εἶτ' ἀξίνην
Ἐπλάσσε νότους ἐκ βυθῶν Ἰορδάνου·
Σύρον δὲ τοῖς ἑλκοντας ἔβριε ἀμβλύνας
Ἐδωκεν ἐχθροῖς· εἶτα τῷ στρατῷ κέρρον
Προῖτο, λεπρῶν ἔργα. Καὶ νεκρὸς νεκρῶν
30 Ἦγειρεν, ἔγγις συντεθέντων ὀστέων.

12'. Ἐπίγραμμα εἰς τὸ μαρτύριον Ἠλίου τὸ
καλούμενον Χρηεῖον.

Αὕτη, ξένη, καὶ Σαρεπτά τῆς Σιδωνίας,

Dedit filium, eumque a mortuis excitatum reddidit.
Venenum depulit ex herba (colocynthide), et plurimos
Fame laborantes refecit exigua dape.
Naaman Syrum cum a lepra mundasset,
25 Inmisit eundem Giezi morbum. Posthac securum
In altum traxit, ex imo Jordanis vado.
Syrorum, qui eum capturi venerant, oculis caliginem offundens,
Eus tradidit hostibus. Deinde exercitui cibos
Apponi jussit, leprosororum opera. Mortuus mortuum
30 Suscitavit, simul compositis ossibus.

(XVII. Epigramma in templum Elie, quod Χρηεῖον appellabatur *.

Hæc est, hospes, illa Sarepta Sidoniæ,
Hæc est turris viduæ, quæ humanissime
Dei prophetam, Eliam Thesbiten,
266-267 Cum famēs grassaretur per urbes, hospitio excepit :
5 Quæ paululum olei in cado,
Et manipulum farine duntaxat habebat in hydria occultata :
Hæc autem liberaliter tribuens hospiti,
Fontem qui pasceret familiam suam, consecuta est pro dono.
Hujus filium : Elias viventem qui paverat,
10 Eundem mortuum ad vitam revocavit e mortis tenebris ;
Et mater quæ prius flebat se filio orbatam,
Efecta est rursus parens absque partus doloribus.

XVIII. De Christi genealogia **.

Matthæus unde, quæso, uagnus, et optimus Lucas,

* Alias Bill. 26, p. 195. ** Alias Bill. 39, p. 99.

21 Κ' ἐκ. Sic legendum versus postulat. Ed. ἔκ.
24 Ἐκαθάρθας. Ita versus et contextus videntur
postulare. Edit. ἐκάθαρσε.

29 Λεπρῶν ἔργα. Hic significat miraculum liberatæ
ab obsidione Samariæ, qua eam Syri cingebant,
qui subito timore correpti divinitus immisso,
omni belli apparatu in castris relicto et annona,
noctu confugerunt ; quod primi noverunt civibusque
nuntiarunt leprosi.

XVII. ΤΙΤ. Εἰς τὸ μαρτύριον, in martyrum
ædem. Mox, γηρεῖον, vidua domus.

6 Ἰδρία κεκρυμμένος. Combef. legi Ἰδρία κε-

κρυμμένῃ. Al. Ἰδρία κεκρυμμένης. Verisimilius
Ἰδρία κεκρυμμένος.

XVIII. ΤΙΤ. Περὶ τῆς, etc. Cod. Reg. 991 addit
παρὰ τῷ Ματθαίῳ καὶ παρὰ Λουκᾶ.

1 Ματθαῖος πόθεν, εἶπε, μέγας, Λουκᾶς τίς φέ-
ριστος, etc. Sic distinximus, addita interrogatione.
Edit. Ματθαῖος πόθεν εἶπε μέγας, Λουκᾶς τίς φέρι-
στος, etc., quod ipsi Benedictini verterant : Mat-
thæus autem magnus scripsit et optimus Lucas : alium
quidem ille, etc., quod evidentissime mendosum
corrige præsumpsimus. (CAILLAU)

METRICA VERSIO.

Avidique rursus faucibus lethi extrahit.
Tum labem ab herbis pellit : et magno agmini
Pastu minacem pellit exiguo famem.
Nanaamque Syri corpus a lepra eluit,
Hac inficitque servulum. Post ascium
Ex imo in altum fluminis trahit vado.
Syriaca castra, visibus capta, hostibus
Tradit, deinde saturat appositis cibis.
Junctisque reddit mortuum vitæ ossibus.

XVII. EPIGRAMMA IN TEMPLUM ELIÆ, QUOD Χρηεῖον
APPELLABATUR.

(Billio interprete.)

Hospes, Sareptam cernis hic Sidoniæ.

B Viduæque turrim, quæ pium vatem Dei,
Cum premeret urbes aspera vindex fame,
Perquam hospitali pectore excepit domo :
Cui nil habebat vas, nisi olei paululum ;
Præter farine paululum nil hydria.
Quod cum idisset hospiti haud parca manu,
Hoc munus ipsam nutrit, et totam domum.
Hujusce natum dum esset in vivis alens,
Post luce cassum a morte revocavit statim ;
Et quæ parens, ante, orbitem luxerat,
Efecta rursus mater est, partu sine.

XVIII. DE CHRISTI GENEALOGIA.

(Billio interprete.)

Matthæus quondam scripsit, Lucasque disertus :

Τὴν μὲν δὲ, αὐτὰρ ὁ τῆνδε βίβλους ἐνέθηκε γενέθλην, Ἄ
 Αἱ Χριστὸν καταγόσιν ἀρ' αἵματος ἀρχηγόνιοι ;
 Πῶς δ' ὁ μὲν ἐν πλάσσεισιν, δδ' ἐν παύροισιν ἔληξεν ;
 5 Ἐξ αὐτοῦ μὲν ἀνακτα γένους ῥόος ἀμφοτέροισιν
 Ἄτρητος· μετέπειτα ῥέει ὄγα, ὕστατον δὲ
 Συμφέρεθ' ὡς ἐπὶ πόντον ἀπειρονα Χριστὸν ὀδεύουν.
 Ὅσι κεν ἀθρήσας, ἐμῶ δ' ἐπιπεθεο μύθῳ·
 Δαυΐδα, Σολομῶνα τε, Νάθαν τ' ἔσαν, ὃν ὁ μὲν εἴλακεν
 10 Ὡς τε ῥόν μεγαλοῦ ποταμοῦ, βασιλῆζον αἶμα·
 Αὐτὰρ δὲ εὐάγων ἐν φαινοτάσιν ὁ ἱερῆων.
 Χριστὸς δ' ἀμφότερ' ἔσκειν, ἀναξ μῆγας, ἀρχιερέυς τε.
 Τοῦνεκα Ματθαῖος μὲν ἐγράφατο πνεύματι θεῷ
 Τοῦς Σολομωνιάδας, Λουκῆς δ' ἐς Νάθαν ὕρυσεν.

15 Ἐκ δὲ δύο γενεῶν, τῆς μὲν πλεον, ἐξ ἐτέρης δὲ
 Παυρότερον τὸ ῥέεθρον ἐπελθέμεν· οὐ μέγα θαύμα.
 Οὐ μὲν παυρότερον· γενεῶν δ' οὐκ ἴσον ἀριθμῶν.
 Ὡς τὰ πρῶτα κέασθεν, ἔπειτα δὲ εἰς ἓν ἀγερθεν.
 Φράζε δὲ καὶ τὸδε μοι, πατρωνδύο πῶς ποτ' ἰωστῆρ.
 20 Τέθμον ἦν Μωϋσῆς, ἐπὶν ἀσπερμος ἦλται
 Ἐβραῖος, κάσιν ἦ τιν' ὀλωλὸτος, ἦ τινα πτόν
 Ἐγγύθεν, αἶψα ἑδάμαρτα φάτην καὶ κτήσιν ἔχοντα,
 Σπερματίνε φθιμένῳ τε γόνον καὶ οἶκον ἀέξεν,
 Ὅγχα κε μὴ νόνημος ἐν ἀνθρώποισιν ἔληται.
 25 Τοῦνεκα κρυπτόν ὑπερθε Θεοῦ βροτέου τὸδ'
 ἰάνευρον.
 Ματθᾶν ἐκ Σολομῶνος ἀγων γένος, ἡγάγετ' Ἐσθᾶν.

Aliam quidem ille, aliam vero iste libro edidit generationem,
 Quare Christum deducit a sanguine primi parentis?
 Cur autem hic plures avos numeravit circa finem, ille vero pauciores?
 5 In Davidem quidem regem generationis fluxus apud utrumque
 Indivisus est; postea fuit bifariam, postremo autem
 Una fertur in Christum, veluti in immensum mare se effundens.
 Sic considera, et meo assentire sermonei:
 Ex Davide nati sunt Salomon et Nathan, quorum ille quidem traxit,
 10 Veluti fluxum magni fluminis, regium sanguinem;
 Hic vero nobilium celeberrimorumque sacerdotum.
 Christus autem utrumque fuit, rex magnus et sacerdos.
 Itaque Matthæus enarravit, divino afflatus Spiritu,
 Salomontiadæ, Lucas vero Nathani nepotes recensuit.
 15 Ex duobus autem generatiquibus, si ex una quidem uberius, ex altera autem
 Contractius fluentem decurrat, non valde mirum est.
 Sed nec quidem contractius; generationum vero non est par numerus.
 Sic primum distractæ sunt, postea in unum convenerunt.
 Dic vero mihi, quemodo duorum patrum filius sit Joseph.
 20 Lex ea erat Moysis, si quando absque liberis mortuus fuisset
 Hebræus, ut frater mortui aut aliquis affinitate conjunctus
 Et propinquus, statim ipsius uxorem dilectam et possessionem accipiens,
 Procrearet defuncto sobolem, et domum augetet,
 Ne nomen ejus inter homines periret.
 268-269 Quare arcanum hoc de Deo homine facto Inveni:
 Nathan ex Salomone trahens originem, uxorem duxit Estham.

2 Βίβλους. Sic cod. Reg. 991. Edit. Βίβλους.
 3 Αἱ Χριστὸν. Codd. duo Regg. et Chig. αἷς. —
 Ibid. ἀρχηγόνιοι. Cod. Reg. 991, sup. lin. τοῦ πρω-
 τοπλάστου Ἀδᾶμ.
 7 Συμφέρεθ'. Sup. lin. cod. 991, συμφέρεται.
 8 Ὅσι κεν. Cod. Reg. 991, sup. lin. οὕτως.
 9 Ἐσαν. Cod. Reg. 990, ἴσαν.
 10 Ὡς τε. Sic codl. Regg. 39, 990, 992, 995,
 Chig. et Coisl. Edit. ῥόν.
 11 Ἰερῆων. Hæc Gregorii opinio repugnat Apo-

stoli verbis, qui asserit Christum de ea tribu fuisse
 de qua nullus altari præsto fuit. *Manifestum est*,
 inquit, Hebr. vii, 13 et 14, quod ex Jada ortus, in
 qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est.
 18 Ἀγερθεν. Cod. Reg. 991, sub. lin. συνδρο-
 σθησαν.
 21 Κάσιν ἦ τιν'. Codd. duo Regg. κατηγγῆν.
 Vide Casaubon. not. 26, in Luc., ad calcem Com-
 ment. Novi Testamenti Græci.
 25 Κρυπτόν. Codd. tres Regg. μικρόν.

METRICA VERSIO.

Verum non simili scripserunt ordine Christi
 Natales quibus ille Adami de sanguine fluxit.
 Cur vero plures numeraverit ille parentes,
 Hic contra, brevis numerum concludat avorum,
 Expediam. Fluxu non dispare currit uterque,
 Donec perventum est clari Davidis ad annos.
 Tramite post bifido currunt, ac denique rursus
 In Christo nostræ coeunt auctore salutis.
 Non secus ac fluvius partes dissectus in ambas,
 In mare collectis tandem devolvitur undis.
 Quod si tu nostris attentas vocibus aures
 Præbueris, verum, quod diximus, esse videbis.
 Ex Davide Nathan fluxit, Salomoneque parente,
 Quorum alter, veluti magno de flumine rivum,
 Sic traxit regale genus, acceptumque superbum:
 A patre sacrificum duxit princeps alter codem.
 At Christus simul et dignus erat, atque sacerdos.
 Ergo Matthæus, divino Numine pulsus,
 Enumerat Salomontiadæ, scriemque nepotum

B Hinc trahit: at contra Lucas, Salomone relicto,
 Arripit insignem Nathanon, Nathanique nepotes.
 Ex duplici porro genere haud mireris oportet,
 Uberioris aque si rivulus alter ab illo
 Manet, ab hoc rursus currat contractior alter.
 Quanquam si nobis recte proprieque loquentium est,
 Haudquaquam magis hic contractis labitur undis:
 Sed genus hoc tantum numero minus, amplius illud.
 Sic primo sectum genus est, ac deinde coivit.
 At quoniam pacto duplici patre fluxit Joseph
 Lex ea Mosis erat, si quem mors atra tulisset,
 Hebræa de gente satum, natisque carentem,
 Protinus ut frater, vel sanguinitate propinquus
 Uxorem exstincti capiens, cœnsumque, domumque,
 Funderet hinc sobolem, ne nulla prole relicta
 Obtrueret totum tumulus cum corpore nomen.
 Quare de Christo arcanum mihi late repertum est
 Nathans eximia Salomonis stirpe creatus,
 Esthæ junctus erat: quo circa morte perempto,

Τοῦ δ' ἄρ' ἀποφθιμένοιο, Ναθείδης ὄνομα Μελχι. Ἀ 40 Μάρτυς δ' ἄγγελος ἔμμιν, ἐπεὶ Προδρόμιου
καὶ τῶ μὲν Ἰακώβ, τῶ δ' Ἥλει γένετο παῖδας.

Ἥλει δὲ φθιμένοιο, ἐπεὶ γόνου ὄντιν' εἰπευεν,
50 Αἴψα ἔβμον τε λέχος τε Ἰακώβ οὐχ ὀμόπα-
[τρος

Δέξαιτο, καὶ τέκνον υἱὸν ἀδελφεῶν ἐσθλὸν Ἰωσήφ.
Οὕτω τοῦ μὲν ἔην, τῶ δ' ἔγραψε θεομῆς Ἰωσήφ.

Εὐαγγελιστῶν δ' ἔς μὲν εἶπε τὴν φύσιν,

Ματθαῖος, ἔς δ' ἔγραψε Λουκάς τὸν νόμον.

35 Παῦσαι ἀποχλῶν τὴν καλὴν συμμυριανίαν.

Πῶς Δαυὶδ ἐς ἀνακτα φέρει θεός, εὖτε φανῆθη

Μητέρας ἐκ βροτέης θεός ἀμύροτος; ἐκ μὲν Ἰωσήφ,

Πῶς ὄγε; παρθενικῆς γὰρ ἔην πάσις, ἐκ Μαρτίης δὲ,

Αὐτοῦτος; Μαρτάμ γὰρ ἀφ' αἵματος ἦεν Ἀρῶν.

Ἄγγελλον μέγαλο φάους θεοσεδέε' μητρὶ,

Μητέρας ἀμφοτέρας ὄγ' ἀνήγαγεν ἐς μέγαν Ἀρῶν.
Φρήτραι δ' αὖ βασιλῆος ἀμύρας, ἡ δ' ἱερῶν.

Οὐκ ἔτυμον. Φρήτραι μὲν ἦσαν εἰς αὐτὸν πολλῶν δ' αὖτε
45 Μίγνυτον. Πρόσθεν μὲν Ἀρῶν μέγαλοιο θύγατρα

Ἠγάγετ' ἐς μέγα δῶμα Ναασῶν, ἔς δ' ἀπ' Ἰούδα

Ἐκτος ἔην. Μετέπειτα δ' ἐπεὶ πόλιν ὤλεσεν ἀιγμῆ

Ἀσσυρίων, Βαβυλῶν τε τὰ σέθμα πάντα τιναξεν,

Οὐδὲ φυλῶν τῆμῶσδε διακρίδον αἶμα φυλάχθη

50 Οὕτω μὲν διὰ μητρὸς ἀνέρχεται ἐς βασιλῆας.

Ἐκ δὲ πατρὸς δοκόντος ὄπως, φράζεσθαι ἀνωγα.

Αὐτοῦστου βασιλῆος ἐπεὶ φόρος ἔγραψε πάντας

Illo autem mortuo, Nathides nomine Melchi (eam duxit);

Et illi quidem (Mathano) Jacobum, isti vero (Melchi) Heli genuit filios;

Heli autem defuncto, cum prolem non reliquisset,

50 Statim domum et uxorem illius Jacobus, non ex eodem patre natus,

Acceptit, et fratri egrægium genuit filium Josephum.

Sic istius (Jacobi) filius erat Joseph; verum illi (Heli) lex eum ascripsit.

Evangelistarum igitur alter, juxta naturam (Christi genus) narravit,

Matthæus; alter vero, Lucas, juxta legem scripsit.

35 Desine perturbare egregiam concordiam.

Quomodo ad regem David revehitur Deus, cum apparuerit

Ex matre mortali immortalis Deus? et quidem ex Joseph

Quomodo ille? Virginis enim erat filius, scilicet ex Maria

Levita. Maria enim erat ex sanguine Aaron.

40 Testis nobis est angelus; siquidem natale Præcursoris

Nuntians magnæ facis divæ parenti,

Ambas matres ad magnum revocavit Aaron.

Tribus autem regalibus et sacerdotibus impermixtæ erant.

Id verum non est. Distinctæ quidem erant tribus, sæpe tamen

45 Miscébantur. Primum quidem ex tribu magni Aaronis filium

Duxit in domum suam Naasson qui a Juda

Sextus erat. Deinde autem postquam civitatem evertit exercitus

Assyriorum, et Babylon omnia jura concussit,

Neque tribuum tunc distinctio servata est.

50 Sic quidem per matrem ad reges ascendit.

Quomodo autem ab eo, qui ejus pater videbatur, dicas velim.

Augusti imperatoris jussem, cum ceuserentur omnes,

32 Τοῦ μὲν. Cod. Reg. 990, τῶ μὲν. Mox ἴdem,
θεομῆν habet pro θεομῆς. Cod. Reg. 993 et Chig.
consentiunt.

39 Μαρτάμ γάρ. Certe si ex tribu Levi orta (li-
nea masculina) fuisset Maria, Christus ex stirpe
David satus et de tribu Juda vere dici non posset,

quod fidei et Scripturis adversatur. Vide infra v.
57, ubi Gregorius asserit Josephum et Mariam ex
eadem tribu ortos fuisse.

44 Μεγάλοιο φάους. Cod. Reg. 994, snp. ln.
μεγαλοφάνου.

47 Πόλιν. Civitatem, nempe Jerusalem.

METRICA VERSIO.

Duxit eam Melchi, Nathano sanguine cretus
Mathanus hac genuit Jacobum, Melchius Elim,
Quem rapuit nulla mors horrida prole relicta.
Ergo domum illius capit uxoremque superates
Jacobus, frater tantum maternus, eique
Josephum genuit, sic Joseph filius ejus
Verus erat: tamen hunc tribuit lex optima fratri.
Atque ita Matthæus naturam scribere Christi
Instituens, veram seriem numeravit avorum:
At Lucas populi legem ritumque notavit.
Quare ne verbis concordia scripta lacesce.

Cur genus a magno deducti Davide Christus,
Visus ut est nostro Deus immortalis in orbe,
Progrediens castæ per viscra sancta parentis?
Cur pater illius Joseph de more vocatur,
Cum non Josephus, sed sit de Virgine natus?
Ex Maria porro Levidus: namque ab Arone,
Qui Levi de stirpe fuit, genus ipsa trahebat.

B Angelus est testis: siquidem natale propinquum
Dum Præcursoris divæ narrare parenti
Pergit, ab excelso demissus vertice coeli,
Ambas ad veterem matres revocavit Aronem.
Nil porro committens tribus regalibus habebat
Cum sacra, inter se thalami nec jure coibant.
Falsum. Nam quamvis distincta erat utraque classis,
Utraque jure tamen thalami persæpe coivit.
Namque prius natam thalamo sibi junxit Aronis,
Nasson ab illustri qui sextus fluxit Iuda.
Atque iidem Assyriæ postquam manus impia ferro
Evertit Solymas, tum nec distincte certa
Servata est tribuum, generis nec sectio prisca
Sic ille ex Maria regali est sanguine cretus.
Dicit age, quo pacto Josephum habuisse parentem
Creditus est? Magnus regeret cum legitur orbem
Augustus, cunctos perscribere nomina jussit.
Ergo quisque suum patria cum nomen in urbe

"Άλλοι μὲν τ' ἄλληρον ἐν πολίεσσι γράφοντο
Πατρίαις, Δαυὶδ δὲ φίλον πῶλον αἶψα κίχανον
55 Βηθλεὲμ, ἣ κόλιποισι μέγαν ὀπιδέξαστο Χριστόν,
Ἄμφοτεροι, μνηστὴ τε φίλῃ, καὶ κεδνὸς Ἰωσήφ
Γραφόμενοι. Φηρήρης γὰρ ἱὴς ἔσαν. Ὡς' ἐνὶ φάτιγῃ
Μήτηρ παρβενικη, κόσμου τέκε παντὴς ἀνακτη.
Οὕτω καὶ διὰ πατρὸς ἀνέρχεται ἐς βασιλῆας.

60 Ἐμπαλι μὲν γενεὴν Λουκᾶς μάγας ἤγαγε μύθῳ
Εἰς Ἀδάμ ἐκ Χριστοῦ. Ἐμοὶ δ' Ἀδάμ ἦλθ' ἐπὶ Χριστόν.
Χεὶρ θεοῦ πρώτιστος Ἀδάμ γένει'. Ἐκ δ' Ἀδάμοιο
Σὴθ πῆλε. Τοῦ δ' ἄρ' Ἐνώς. Τοῦ, τέτρατος; ἦ; Καϊνάν.
Τοῦ δ' ἦν Μαλαεὶλ. Τοῦ δ' Ἰαρέδ, ὅς τέκε παῖδα
65 Κεῖνον Ἐνώχ, ὅς ζωὸς ἐς οὐρανὸν ἦλθεν ἀερθεῖς.
Τοῦδε, Μαθουσάλα ἔσκεν, ὅς υἷα γείνατο Ἀμέχ.
Ἀντάρ δ, Νῶε πατήρ. Σὴμ, Νώος υἱὸς ἐκείνου.
Ἐκ τοῦ δ' Ἀρραξὶδ, Καϊνάν, Σαλά· τοῦ δ' ἐπέπουντι
Υἱὸν Ἐβερ. Ἐβερὸς δὲ Φάλεκ πάϊς. Ἐκ δ' ἀρα Φάλεκ,
70 Ἔσχε Παγάδ. Κεῖνος δὲ Σερούχ τέκεν, ὅς τέκε
[Ναχώρ.

Α Ἄβραμ' αὐτ' ἐπὶ τοσδε, πάϊς Θάρα Ναχωρίδα.
Ἄβραμίδης δ' Ἰσαὰκ Ἰακώβ τέκεν, ὅς δ' ἔρ' Ἰούδα.
Αὐτάρ δ ἐκ Θαμάρης Φαρές τέκεν. Αὐτάρ δ, Ἐσρώμ.
Ἐσρώμ, τὸν Ἀρῆμ, ὅς τὸν Ἀμναδάμ. Ὅς δὲ Νασασίν.
75 Νασασίν δ' αὐ, Σαλμών. Σαλμών, Βοός. Ἐκ Βοός,
[Ὡθῆδ.
Ὡθῆδ δ' Ἰσσαι· τοῦ δ' ἐκ μάγας ἔπλετο Δαυὶδ.
Δαυίδης δὲ, Νάθαν, ἐς Ματθάν ἴων ἔτικτεν.
Ὅς Μαῖνάν. Μαῖνάν, Μελεάν τέκε. Ὅς δ' Ἐλιακειμ.
Ὅς τὸν Ἰωάναν. Ὅς τὸν Ἰωσήφ. Ὅς, τὸν Ἰούδα
80 Γεῖνατο. Τοῦ, Συμεών. Τοῦ, Λευί. Τοῦ ἀπο,
Ματθάν.
Τοῦδε, Ἰωρεῖμ. Τοῦ δ' Ἐλιέζερ. Τοῦδε, Ἰωσαφ.
Τοῦ δ' Ἦρ. Τοῦ δ' Ἐλμῶδ. Τοῦ δ' αὐ πάϊς ἔπλετο
[Κωσάμ.
Κωσάμ, ἐπὶ Ἀδδί. Τοῦ, Μελχι. Τοῦ δ' ἀπο, Νηρή.
Τοῦ δ' ἀπο, Σαλαθηλ, Ζοροβάβελ, Ἐρηά, Ἰωνάν,
85 Ἰούδας, Ἰωάκ. Σημεὶ τ' αὐ, Ματθίας τε,
Καὶ Μααθ, Ναργαί, καὶ Ἐσλεμ· τοῦ δ' ἀπο Ναούμ,
[Ναχώρ.

Et alii in aliis urbibus scriberentur
Patriis, charam Davidis urbem, illico petierunt
55 Bethlehem, quæ suo sinu magnum excepit Christum,
Utique, dilecta sponsa et inclytus Joseph.
Ut hic scriberentur; ex eadem enim erant tribu. Hic autem in præsepio
Mater Virgo totius mundi peperit regem.
Sic et per patrem ascendit ad reges.

60 Inverso autem ordine magnus Lucas generationem duxit
270-271 In Adam a Christo; mihi Adam in Christum venit.
Manu Dei primus Adam conditus est; ex Adamo
Seth natus est. Hujus autem filius Enos. Quartus fuit Cainan,
Hujus autem fuit Malaleel, hujus Jared qui genuit silium:
65 Is fuit Enoch qui vivus in cælum sublatus est;
Hujus vero fuit Mathusala, qui silium genuit Lamech.
Hic fuit pater Noe. Sem hujus Noe filius;
Ex isto Arphaxad, Cainan, Sala; hujus autem dicunt
Filius Heber. Heberi vero Phalec filius. Ex Phalec rursus
70 Fuit Ragab. Hic genuit Seruch, qui genuit Nachor.
Post hos rursus Abraham filius Thara Nachoridæ.
Abramides autem Isaac genuit Jacob, qui et ipse Judam.
Verum hic ex Thamar genuit Phares. Hic autem Esrom.
Esrom genuit Aram, qui Aminadam. Hic vero Naasson,
75 Naasson autem Salmon; Salmon Boos; ex Boos Obed;
Obed Jesse; ex isto magnus prodiiit David.
Ex Davide autem Nathan, qui Mathan silium genuit.
Is Mainan. Mainan genuit Melean. Hic autem Eliacim.
Is Joannam, qui Joseph. Hic Judam
80 Genuit. Hujus Simeon; hujus Levi; ex hoc autem Mathan.
Hujus Jorim; hujus Eliezer; hujus Josephus.
Hujus autem Er; hujus Elmodad; hujus filius fuit Cosam.
Ex Cosam fuit Addi; hujus Melchi; ex hoc Neri.
Ab hoc Salathiel, Zorobabel, Resa, Jonan.
85 Judas, Osoc, Semei et Mathias,
Mahat, Nagge et Elim: ex quo Nahum,

54 Πατρίαις. Cod. Reg. 990 et Coisl. πατρώις. B ab evangelistis petere licet, tum quia tota Hebraica
60 Ἐμπαλι. Hic carmen novum incipit in cod.
990, cum hoc titulo: Περὶ τῆς γενεολογίας τοῦ Χρι-
στοῦ κατὰ Λουκᾶν. Hic totam genealogiam, ut est
apud Matthæum et Lucam, versibus prosecutus est
Gregorius. « Nobis eandem, inquit Billius, carmini-
bus exprimere minime placuit, tum quia cuivis eam

B ab evangelistis petere licet, tum quia tota Hebraica
nominibus constat, a quibus vix dici potest, quan-
tum Latine musæ alhorreant. »

65 Ἡλιέζερ ἀερθεῖς. Cod. Reg. 992, ἔλθεν ἀερθεῖς.
70 Παγάδ. Cod. Reg. 992, Παγαυ.
76 Ὡθῆδ δ'. Cod. Coisl. Ὡθῆδ δῆ.
82 Ἦρ. Ita cod. Reg. 990. Edit. Etr.

METRICA VERSIO.

Scriberet, extemplo Joseph cum conjuge casta
Davidicam, in tabulas ut nomen utrumque referret
(Una etenim tribus amborum), perrexit in urbem.
Hicque orbis Dominum peperit sanctissima Virgo.
Sic etiam ad claros reges ex parte paterna
Ipse sui generis ducit primordia Christus.
Quinetiam inverso Christi genus ordine Lucas

Tradidit, a Christo incipiens, in Adamque quiescens.
Contra Matthæus, dum telam orditur camctum.
Incipiens ab Adam in Christo finivit Iesu.

(Cætera non vertit Billius, et merito. Vide notam
ad versum 60.)

Ἀμώς, Ματθαίος, καὶ Ἰωσήφ, ἧδὲ Ἰανναί·
Μελχι, καὶ Λευί, καὶ Ματθάν, Ἡλὲλ, Ἰωσήφ.

Λουκᾶς μὲν οὕτω. Πῶς δὲ Ματθαίος μέγας;

90 Ἐξ Ἀβραάμ μὲν μέχρι Δαυὶδ, ὡς ἔφη.

Ἔθεν δὲ Λουκᾶ τὴν ἱερατικὴν παραίς
Σποράν, τίθησι τοῦ γένους ἀνακτόρων.

Εἶσιν ὅ ἔσοι τε καὶ τίνας, λιλέξεται.

Δαυβης, Σολομών, Ροβοάμ, Ἀβίας τε, Ἀσά τε.

95 Τοῦ δ' Ἰωσαφάτ Ἰακίν. Ὁ δ' ἑβδόμος ἦεν Ἰωράμ.

Ὀζίας, ἧδ' Ἰωάθαμ, ἧδ' Ἀχαζ, Ἐξεκίας τε,

καὶ Μανασῆ, καὶ Ἀμώς, Ἰωσίας. Αὐτὰρ ἔπειτα

Ἰερονίας, ἀλωτὸν ἐν ἡγαγὸν ἐς Βαβυλῶνα·

Σαλαθιήλ, Ζοροβάβελ, Ἀβσιόδ, ἧδ' Ἐλιακέιμ,

100 Ἀζόρ. Τοῦδε, Σαδώκ. Τοῦ δ' Ἀγίν. Τοῦ δ' Ἠλιουδα.

Τοῦδ' Ἐλιέζερ ἔην. Τοῦ, Ματθάν. Τοῦ δὲ Ἰακώβ.

Ἰστατος, ὃς δοκίμασε πατὴρ Χριστοῦ, Ἰωσήφ.

Ammos, Mathathias, et Joseph atque Janna,
Melchi et Levi, et Mathat, Eli, Joseph.

Lucas quidem sic: quomodo verò Matthæus?

90 Ah Abraham usque ad David, ut dixi;

Hinc inde Lucæ sacerdotalem dimittens

Progeniem, texit seriem regum.

Quotquot autem, et qui sunt, narrabitur.

Davidis filius Salomon, Roboham, Abia et Asa.

95 Hujus autem Josaphat. Septimus vero fuit Joram:

Osius et Joathan et Achaz, Ezechiasque,

Et Manasses, et Amos, Josias. Postea vero

Jechonias, quem captivum in Babilionem duxere,

Salahiel, Zorobabel, Abind et Eliacin.

100 Azor, hujus autem Sadoc: hujus Achim: hujus Eliada.

Hujus Eliezer fuit; hujus Mathan; hujus Jacob;

Ultimus, qui videtur Christi pater, Joseph.

272-273 XIX. Discipuli Christi duodecim *

Duodecim Christi magni Dei discipuli,
Petrus et Andreas, Joannes et Jacobus;
Quintus erat Philippus, sextus vero Bartholomæus,
Matthæus, Thomas, Jacobus Alphaei,
5 Judas et Simon, et non nominandus alter Judas.

XX. Miracula Christi secundum Matthæum **.

Matthæus libro prodidit miracula quæcumque fecit
Christus rex mortali corpori mistus.
Primum quidem, lepræ gravem excussit morbum,
Deinde centurionis famulū firmavit membra.
5 Tertium, socrus Petri febrem exstinxit apprehensa manu.
Quartum, magnam procellam et ventos sedavit.

* Alias Bill. 38, p. 99. ** Alias Bill. 40, p. 401.

91 Λουκᾶ. Sic cod. Coisl. Male edit. Λουκᾶς. B
Mox παρὰ τὴν. Cod. Coisl. super. lin. ἔσας.

XIX. τίτ. *Μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ*. Ita codd. duo

Regg. et Vat. qui addit IB'. Edit. Περὶ τῶν δώδεκα

Ἀποστόλων.

2 Πέτρος τ. Cod. Reg. 992 Πέτρος Mox Ἰωάν-

Α

10. Μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ IB'.

Δώδεκα δ' αὖ Χριστοῦ Θεοῦ μέγαλο μαθηταί.

Πέτρος τ' Ἀνδρέας τε, Ἰωάννης τ', Ἰάκωβος.

Πέμπτος δ' ἦε Φίλιππος· ὁ δ' ἕκτος, Βαρθολομαῖος,

Ματθαῖος, Θωμᾶς τε, καὶ Ἀλφαίου Ἰάκωβος·

5 Ἰούδας τε, Σίμων τε, καὶ οὐ φανερός ἄλλος Ἰούδας.

K'. Τὰ τοῦ Χριστοῦ θαύματα κατὰ Ματθαῖον.

μαθητῆς βίβλιον τὰ θαύματα, ὀππότ' ἔρεξε

Χριστὸς ἀναξ βροτῆν σώματι κινούμενος.

Πρῶτον μὲν λεπρῶ πικρῆν ἀπεσιόισατο νοῦσον,

Εἶθ' ἐκατοντάργου παῖδός ἐπηξε μέλη.

5 Τὸ τρίτον αὖ Πέτρον ἐκυρῆς φλόγα ἔθεσε χειρῆ.

ἰ Τέταρτον, οὐέμα μέγα εὐνασε καὶ ἀνέμου.

XIX. DISCIPULI CHRISTI DUODECIM.

(Billio interprete.)

Discipulos habuit bisenos Christus Iesus.
Hi, Petrus, Andreas, Joannes, atque Jacobus,
Matthæus, Thomas, cum Juda Bartholomæus,
Alter Iacobus, post cum Simone Philippus,
Ultimus est alter, non certe fandus, Iudas.

XX. MIRACULA CHRISTI SECUNDUM MATTHÆUM, VERSIBUS ELEGIACIS.

(Billio interprete.)

Hæc quæ mortali Christus cum carne patavit,
Matthæus sacræ prodidit historię.
Depulit infirmum primum de corpore lepram;
Atque tunc famulo centurionis opem.
Inde socru Petri violenta febre levata,
Ventos et fluctus comprimit æquoreos.

Λαίμονας ἦκε σῶσαι τὸ πέμπτον, ἐν Γεργεσηνοῖς. Α

Ἐκτον, ἔην κλίην ἦρε βαρὺς μέλεισι.

Ἐβδομον, ἀφαιμένης πηγῆν σέθεν αἰμορροῦσης.

10 Ἄρχοντος θυγάτηρ ἔθροον εὔρε φάος.

Ἐννατον αὖ, τυφλοῖσι πόρην φάος. Ἐκ δ' ἑλαθέτο

Δαίμονος, οὐ λαλέον ῥῆξεν λόγον, δέκατον.

Σαββάτω ἐνδέκατον, ἤρην χέρα λύσατο θεσπῶν,

Ἵσσε δὲ δαιμονίου κ' ὄσατα, δωδέκατον.

15 Ἐκ δεκάτοισι τριτον, κοφίνους δυσκαίδεκα πλήσε,

Κάνδρον χιλιάδας πέντε ἀπὸ πέντε ἀκόλων.

Τέτατον ἐκ δέκατου δέ, κιχῆσατο νῆα πῶδισσι ·

• Τεῖς δ' ὑπέειξε μέγας πόντος ὀρνίμενος.

Πέντε δὲ καὶ δέκατον, Χαναανίας πνεῦμι' ἐδίωξε,

20 Μῆτρὶ χαριζόμενος· πολλὰ λιταζόμενῃ.

Ἐκτον καὶ δέκατον, σπυρίδας λίπον ἔπει' ἀπὸ ἑπτά

Ἄρτων, χιλιάδας τέσσαρες, ἦν τε κόρος.

Ἐπτα δὲ καὶ δέκατον, θεῖην ἠλλάξατο μορφήν,

• Στράφησ οἱσι φίλοις ἡλείου πλέου.

25 Ὀκτωκαδέκατον δέ, σεληνιαῖς ἀπὸ νούσου

• Ἦς ἰκέτευσε πατὴρ, λύσατο παῖδα φίλον.

Ἐννεακαδέκατον, φάος ἔμμασιν ἐξ Ἰερουῦς

Τυφλοῖς εἰνοδοῖς δῶκε πορευόμενος.

Εἰκοστὸν δ' αὐγάς πόρην ἔμμασι, πηρό τ' ἔκασε

30 Γούνατα, ἐξ ἱεροῦ λύματα πέντε ἰλάσα.

Θαῦμα δὲ Βηθανιῆν κῆν ποίησε μέγιστον,

• Ἐρῆν αἶψα σκεῖτη, ὡς μιν ἀκαρπον ἴεν.

Ἐκ δ' ἐχύθη σταυροῦ βαθὺ σκότος, οὐχομένοιο

Φω·δός, καὶ νηοῦ εὐρύ πῆτασμα ῥάγη.

35 Γαῖα δὲ παλιωμένη, γαίης ὑπερ ἔσχησε πέτρας,

Καὶ νέκυες τύμβους λείψαν ἀνεγρόμενοι.

Quintum, daemones in porcos misit, in terra Gerasenorum.

Sextum, eo iubente, lectum suum tulit membris captus.

Septimum, tangentis eum haemorroisae sanguinis profluvium sinit.

10 Octavum, principis filia ad lucem rediit.

Nonum, caecis restituit visum. Decimum, ejecto

Daemone, uon loquens voces reddidit.

Undecimum, Sabbato aridam manum vinclis solvit.

Duodecimum, oculis atque auribus a daemouio captos sanavit.

15 Tertium decimum, cophinos duodecim implevit

Et virorum quinque millia ex quinque panibus.

Quartum decimum, navem assecutus est pedibus ;

Illis cessit magnum mare procella agitataum.

Quintum decimum, e Chanaanae malum spiritum expulit,

20 Gratificans matri multum roganti.

Sextum decimum, septem sportas reliquerunt ex septem

Panibus quatuor millia, fuitque saturitas.

Septimum decimum, divinam immutavit formam,

Apparens amicis suis sole splendorum.

25 Octavum decimum, a lunae morbo,

Rogante patre, dilectum liberavit filium.

Nonum decimum, lumcn oculis, ex Hiericho

Egressus, caecis in via praebuit.

274-275 Vicesimum, lucem restituit oculis, sauciata sanavit

30 Genna, e templo piacula omnia ejiciens.

Miraculum autem Bethania progrediens fecit maximum,

Aridam subito ficum, cum eam sine fructu vidisset.

E cruce vero profundae fusae sunt tenebrae, deficiente

Lumine, et latum templi velum scissum est ;

35 Concussa terra, supra terram saxa scidit,

Et mortui tumulos liquerunt excitati.

14 Κ' ὄσατα. Ita Coisl. et Reg. Edit. κοῦσατα.

16 Ἀκόλων. Super. lin. ἄρτων.

17 Κιχῆσατο. Int. κατῆλαβε.

23 ἠλλάξατο. Coisl. Schol. ἤμελεν. Reg. 991,

sup. lin. ἐπέλατο, ostendit.

METRICA VERSIO.

Daemones in porcos Gerasenis mittit in arvis ;

Sustulit et lectum qui resolutus erat.

Profluvium sistit mira virtute cruentum ;

Et redit ad lucem principe nata viro.

Lucem restituit caecis, Satanaeque fugato

Mutus inassuetos edidit ore sonos.

Solvitur extemplo gravibus manus arida vinculis :

Et presso a Satanae voxque sonusque redit.

Bis senos cophinos et millia quinque virorum

Explevit quinis panibus appositis.

Hinc pedes asequitur, res nunquam audita, cari-

[nam :

Et cedit pedibus vis truculenta maris.

Solvitur hoste malo Chanaanae matre creata,

Mater ut obnixas misit ab ore preces.

Panibus ex septem turbis septena redundat

Sporta, quaterque fames mille fugata viris.

B Divinam formam assumit, solisque videtur

Lumine discipulis clarior ipse suis.

Inde piis precibus flexus lacrymisque parentis,

Lunae actum morbo liberat horribili.

His ita patris Jherichuntia moenia liquuit,

Et biuis aperit lumina clausa viris.

Mox etiam caecis abusa luce mectitur :

Et claudis pedibus fert miseratus opem.

Sed prius a sacra commercia depulsi zede,

Quaestusque impuros, sacrilegamque manum.

Bethania Solymas pergens arescere ficum

Imperat, hanc omni fruge carere videns.

Denique dum lumen moritur, eligo coorta est :

In partes velum scinditur atque duas.

Concutitur tellus, scinduntur saxa dolore :

Et linquit tumulos excita turba suos.

Hic vero, ut primum lux tertia fulsit in orbe

Αὐτὰρ ὄγε τρετάω ἐν ἡματι τύμβον ἀνοίξας,
 ἢ Αὐθις ἔλοι φίλους ἐν Γαλιλαίᾳ ἑφάνη.

ΚΑ. Τὰ Χριστοῦ θαύματα κατὰ Μάρκον.

Μάρκος δ' Αὐσονίσιος Θεοῦ τάδε θαύματ' ἔγραψε,
 Πέτρον βασιλεύον Χριστοῦ μεγάλῳ θεράποντι.
 Δαίμων καὶ πυρετὸς, καὶ λέπρα, καὶ παράλυσις
 Εἶξε λόγῳ Χριστοῦ. Μετέπειτα δὲ χεῖρ ἐτανύσθη
 5 Σερῆ· καὶ ἀνέμων λῆξεν μένος ἠδὲ θαλάσσης.
 Καὶ λεγῶν ὑπέειξε, καὶ αἰματώεσσαν ἔπαυσε
 Πιγῆν, καὶ θυγατρὶ ζωῆν πύρ' Ἰαίρειοι.
 Πέντε δ' ἄρ' ἐξ ἄρων πολλοὶ τράπεν. Ἐνθεν ἔδωκε
 Πόντον ἐπιστεῖθω. Μετέπειτα δὲ, πνεῦμ' ἐδίωξε
 10 Φοινίσσης, Τυρλοῖσι τέρας καὶ Σιδωνίσι,

Ipsa vero statim tertia die sepulcrum aperiens,
 Rursus suis amicis in Galilæa visus est.

XXI. *Miracula Christi secundum Marcum*.

Ausonius vero hæc Dei miracula scripsit Marcus,
 Petro addictus, magno Christi servo.
 Dæmon et febris, et lepra et paralysis
 Cessit verbo Christi. Deinde manus restituta est
 5 Arida, et quievit ventorum furor et maris.
 Et legio cessit, et sanguineum coercuit
 Fontem; et Jairi puellæ vitam reddidit.
 Quinque ex panibus plurimi pasti sunt. Inde vinxit
 Mare gradiens super aquas. Postea dæmonem ejecit
 10 Ex Phœnissa, insigne prodigium Tyriis et Sidoniis,
 Surdum etiam et mutum. Pavit iterum ex septem panibus
 Virorum millia; et cæcus vidit lucem. Dehinc
 Et vultu fulgorem emisit, et vinculum solvit
 Linguae, spiritum ejiciens: Bartimæusque lumen
 15 Cæcus ex Hierichonte vidit. Cum autem sine fructu
 Invenisset sicum esuriens, hanc aridam verbo reddidit.
 Cæcos autem et claudos sanavit juxta templum.

XXII. *Miracula Christi secundum Lucam*.

Græciæ vero præclara hæc Dei miracula scripsit Lucas,
 Paulo intimus, magno Christi servo.
 Dæmon et febris et lepra et paralysis
 Cessit verbo, et arida manus restituta est.
 276-277 5 Deinde Centurionis famulum deficientem roboravit,

* Alias Bill. 44, pag. 403. ** Alias Bill. 45, pag. 402.

XXI. 2 *Θαρσαλέος*. Schol. Coisl. Πέτρον ποτή-
 σιας τῷ κορυφαίῳ. Int. θαρσαλέως.

3 *Λέπρα*. Sic Clug. et Reg. 992, at sup. lin. *λέπρα*.

8 *Πέντε... τράπεζε*. Hæc omisit Billius in versione
 metrica. Edit.

16 *Νεκροῦ*. Sup. lin. *ἔγραψ*.

17 *Ἐγγύθει*. Ita Reg. 991 et Coisl. Μοῦ νηοῦ. Sic
 legendum videtur. Edit. 1650 *ἐγγύθει νεοῦ*.

XXII. 1 *Λουκάς δ' Ἑλλάδι σκράτ*. Ita codex

A *Κεφόν τ' οὐ λαλέον*. Θρέψεν πάλιν ἐπὶ ἀκλόισιν
 Ἀνδρῶν χιλιάδας; καὶ τυφλὸς βεν φάος. Εἶτα
 Καὶ μορφής ἀπέπεμφε σίλας, καὶ θεομὴν ἔλασε
 Γλώσσης, πνεῦμ' ἑλίωσις· Βαρτιμαῖος τε φάσθε
 15 Τυφλὸς ἐξ Ἑριχόντος ἐσέθρακεν. Ὅς δὲ ἔκαρπον
 ἔβρε συκῆν χατέων, νεκρὸν ἔθρεκε λόγῳ.
 Τυρλοῦς δ' αὐ χωλοῦς τε ἤσαστο ἐγγύθει νηοῦ.

ΚΒ. Τοῦ αὐτοῦ θαύματα κατὰ Λουκᾶν.

Λουκάς δ' Ἑλλάδι σεπτά Θεοῦ τάδε θαύματ' ἔγραψε,
 Πάλῳ βασιλεύον Χριστοῦ μεγάλῳ θεράποντι.
 Δαίμων καὶ πυρετὸς καὶ λέπρα καὶ παράλυσις
 Εἶξε λόγῳ· καὶ χεῖρ τείνατο κερφαλέη.
 5 Εἶθ' ἑκατοντάρχοιο λελυμένον ἤδρασε παῖδα·

Palatino-Vaticanus; quæ profecto germana est
 lectio. Editi habent *Λουκάς δ' ἔλλα δὲς ἐπτά*, quasi
 Lucas quatuordecim tantum Christi miracula de-
 scripsisset, cum Gregorius ipse plus quam viginti
 ab ipso Luca relata in medium proferat.

2 *Θαρσαλέος*. Quasi *Paulo fretus, ejusque per-
 suasu*, Lucas scripserit Evangelium.

3 *Καὶ λέπρα*. Vat. 33, καὶ ἄγρη, λέπρα λύσις τε.

4 *Λόγῳ*. Verbo vel imperio, ἐπιτάγματι.

METRICA VERSIO

Surrexit, tumulo prosiitque suo.
 Discipulisque suis Galilæa rursus in ora
 Spectandum sese non semel exhibuit.

XXI. CHRISTI MIRACULA SECUNDUM MARCUM.
 (Billio interprete.)

Marcus at Ausoniæ Christi miracula genti
 Hæc memorat, Petri nixus sermone, fideque.
 Viribus ejcitur Christi cum dæmone febris,
 Lepra cadit, paralysis abit, manus arida tensa est.
 Et furor æquoreus cum tempestate quiescit:
 Victa fugit Legio; siccatur vena cruenta.
 Tum Jairi natam mediis et faucibus oris
 Extrahit, et luci reddit caroque parenti.
 Post pelagi rabiem vinxit, sævasque per undas
 Incedit siccis pedibus. Tum deinde fugato
 Dæmone, sanatur mulier Phœnissa, dedi-
 Sidoniis grande hoc facinus, Tyriisque profanis.

B Hinc surdo et muto linguamque auresque recludia
 Leprosus rursus turbas explevit inanes
 Panibus; et cæco charissima lumina reddidit;
 Augustoque suo radios et corpore mittit.
 Et Sataua ejecto depellit vincula lingue:
 Bartimæusque etiam cæcus Jerichontis ab urbe
 Amissam lucem recipit; fructuque carentem
 Axiopotens sicum Christus sterilesce re jussit.
 Tum juxta templum cæcis claudisque medetur.

XXII. CHRISTI MIRACULA SECUNDUM LUCAM.
 (Billio interprete.)

Bis septena refert Lucas miracula Christi,
 Egregium Pauli tutus ob auxilium.
 Et febris, et dæmon, paralysis, lepraque Christo
 Cessit: et est prope mortua tensa manus.
 Centurionis adhæc famulum jam morte propinqua

Χήρη τ' ἐκ νεκῶν ἐν Ναϊμ υἷα πόρε.
 Τῆν δὲ μύρω χρίσασαν ἀγνοῦς πόδας ἤγγισε μύθῳ.
 Καὶ στήσεν ἀνέμους, καὶ λεγέονα μέγαν.
 Αἵματος ἔσχε ῥόσιν, καὶ ΐαστροιο θύγατρα
 10 Ἦγαγεν ἐς Ζοφίη. Πέντε δ' ἀρ' ἐξ ἀκείων
 Καὶ δύο ἰχθυδίων, ἐν ἐρήμῳ πέντε ποσ' ἀνδρῶν
 Θρέψεν χυλιάδας. Εἶθεος ἦκε σέλας.
 Δαιμόνα τηλεγέτοιο πικρὸν ἀποφίραθε παιδῶς,
 Καὶ τὸν ἐπὶ γλώσσης ἤμενον, ὡς δὲ πάλαι
 15 Ἐβραϊὴν στυγερῆ νοσηφ κλίναται γυναικα,
 Ναὶ μὴν καὶ ὑδέροιο ἔγχοιο ἀπασκέδαε.
 Καὶ λεπρούς ἐκάθηρε δέκα, τῶν εἰς Σαμαρείτης.
 Τυφλῶ τ' ἐξ Ἱερουσόφ φῶς ἔπερην ἐνοιδίῳ.
 Ὅσα τ' ἀποφύγοντος ἴδον σημεῖα Χριστοῦ,

A 20 Ἦδ' ὡς ἐκ νεκῶν οἷα φλοῖα φάνη.
 ΚΓ'. Τοῦ αὐτοῦ θαύματα κατὰ Ἰωάννην.
 Παῦρα δ' Ἰωάννου ἔχεις ἰσρῆ ἐνὶ βίβλῳ
 Θαύματα δὴ, πολλοὺς δὲ λόγους Χριστοιο ἀνακτος.
 Ἦν γάμος, οἰνοχοῖο δ' ἐκέρωιο ἐξ ὑδατος ὄνατος.
 5 Εἶπε, καὶ υἷος ἀνοουος ἦγιο κάμων βασιλείου.
 5 Εἶπε, λέγος δ' ἀνάκτερω, δεσφ φῶγε δεσφμ λαιτροῦ.
 Πέντε δ' ἐπειτ' ἀρτων τέλειον τέρας. Ἔθηκεν ἔδειουον
 Πόντοιο ὑπερλείονα, καὶ ἔξασάωε μαθητάς.
 Τυφλῶν δ' ἐκ γενετῆς ἴησατο, πηλὸν ἀλείψας.
 Τέτρατοιο ἤμαρ ἦγιο καὶ Αάζαρος ἔγρετο τύμβου.
 10 Αὐτῶρ δ' καὶ νεκέσσι θάνατοιο, καὶ ζῶσιον ἀναστῆς
 Χριστῶς ἀναξ ἀναπαρόνιο ὄμειλειο οἷς ἐτάροισι.

Viduaeque in urbe Naim filium ex mortuis vivum restituit.
 Mulierem unguento sanctos pedes ungentem mundavit verbo.
 Cumpescuit ventos et magnam demonum legionem
 Sanguinis sistit fluxum, et Jairo filiam
 10 Reduxit ad vitam. Ex quinque panibus
 Et duobus pisciculis in eremo quinque olim virorum
 Pavit millia. E vultu fulgorem emisit.
 Crudelent demonem ex unigenito filio ejecit,
 Et eum qui linguae insidebat; sic etiam eum qui jamdudum
 15 Mulierem Hebraeam tristi morbo curvaverat,
 Quin etiam et hydropis tumorem dispulit.
 Decem expurgavit leprosos, quorum unus Samaritanus erat :
 Caecoque ex Hiericho lucem praebuit in via posito.
 Quaecunque etiam morientis Christi miracula viderunt,
 20 Atque ut a mortuis resurgens suis amicis apparuit.

XXIII. *Miracula Christi secundum Joannem* *.

Pauca quidem reperies in sacro Joannis libro
 Miracula, plures vero Christi sermones.
 Erant nuptiae : pocillatores factum ex aqua vivum fundebant.
 Dixit, et sanus fuit, qui xeger erat, filius reguli.
 5 Dixit et lectum sustulit, qui morbi vincula aquis non exuerat.
 Deinde quinque panum fecit miraculum. Inde ambulavit
 Super mare iratum, et servavit discipulos.
 Caecum a nativitate sanavit luto ungens.
 Quartus erat dies, et Lazarus e tumulo excitatus est.
 10 Verum ipse et pro mortuis obiit, et viventibus resurgens,
 Christus rex palam cum amicis suis versabatur.

* Alias Bill. 42, pag. 102.

15 Τη τυφλοιο. Reg. 991, sup. lin. μονογενοῦς,
 hoc est juvenis, qui filius patris unicus vexabatur
 a diabolo. Vide *Iliad.* III, 175, ubi παῖδα τηλεγέ-
 τῆν ab omnibus vertitur *filium unicum*. Benedictini
 male θηλεγέτοιο, quod minime rei concordat.
 (CARRAU.)

19 Ἰδον. Ita Reg. 991. Mendose edit. 1650 ἴδον.
 20 Ἦδ' ὡς. Alt. καὶ ὡς' ex.
 XXIII. † Ἀρῆς. Reg. 991, sup. lin. εὐρήσας.
 4 Βασιλείου. Chig. βασιλικῶ.
 10 Αὐτῶρ. Deest hic versus in Reg. 992.

METRICA VERSIO.

Roborat, et natum restituit viduam.
 Post, illam egregium pedibus quam infuderat unguen,
 Abluit, offensas sustulit atque graves.
 Ventorum rabiem sedat fluctusque minaces.
 Cogitur et legio carpere victa fugam.
 Sanguineum sistit fluxum, Jairoque parente
 Prognatam mortis faucibus ille rapit.
 Hinc homines magno nutrit bonus agmine, quinque
 Panibus et geminis piscibus appositis.
 Emicat augustio rutilans e corpore fulgor :
 Et Satanam a puero cogit inire fugam,
 Ac jubet obsessa moti decedere lingua :
 Afflictumque caput femina prona levat.
 Hydropis gravidum pellit de carne tumorem :
 Leprosisque decem disculit ipse luem.
 Dum quoque vicinam tendit Jerichumtis ad urbem,
 Quaesitam caeco fert miseratus opem.
 Denique, more novo quae tum sunt edita, Christum
 Cum durae affixit perfida turba cruci.

B Utique etiam ad lucem devicta morte resurgens,
 Discipulis patuit non semel ipse suis.
 XXIII. CHRISTI MIRACULA SECUNDUM JOANNEM.
 (Billio interprete.)
 Joannes Christi miracula pauca recenset :
 At quae divino mortalibus edidit ore.
 Plurima verba refert. Primum mirabile Cana
 Vindicat, ex liquidis cum vinum exprimitur undis.
 Dixit, et extemplo curatur regia proles.
 Dixit, et ille torum tulit, haud servatus ab undis.
 Panibus hinc quinis satiat laudabile vulgus ;
 Atque per iratos figit vestigia fluctus :
 Discipulosque suos sulcit, salvosque tuetur.
 Post vero hunc curat, qui matris caecus ab alvo
 Exierat, simul ac caeno conspersit ocellos.
 Quarto a morte die devicta morte resurgit
 Lazarus. Ipse etiam pro nostro crimine Christus
 Interit, et vivis rediens ad lumina vitae,
 Saep̄ suos inter fidos versatur amicos.

ΚΑ'. Τοῦ αὐτοῦ παραβολαὶ καὶ ἀινίγματα
 Εἰ δ' ἄγε, καὶ σκοτίων ἀινίγματα ἔειρξο μύθων·
 Οἶκον ἐπὶ ψάμμου κεκλιμένον ἀβρανῆος,
 Καὶ σπόρον, ὡς ἐπὶ γαίαν ἁμαρτίας, ἤλθεν ἄνωσος·
 Καὶ σπόρον, ὃ καλῶ σπέρματα ἐχθρὰ μίγη·
 5 Καὶ δένδρον, εὐλογίαν νέπτους σπόρον· εἶτ' ἐν ἀλεῦρῳ
 Ζύμην κρυπτομένην· ὧσιον ἀγρὸν ἐστὶ
 Ἠθασαυροῖο χάριν· καὶ μαργαρίτην πολύτιμον,
 Ἐμπορὸς δὲ πάντων ἐπιπλοτὰ κτεάνων·
 Καὶ νεπέδων ἕλικουσαν ἅπαν γένος ἐξ ἄλλης ἄρκυν·
 10 Αἰρήμενόν τ' ὅμοιος πλαζόμενον πρόβατον·
 Καὶ πικρῶ θεράποντι χρόνους πέρι, πικρὸν ἄνακτα
 Καὶ πρώτους πυμάτους μισθὸν ἔχοντας ἴσον·

A Πεμπομένους δ' ὕψας ἐς ἁμαρτίων οὐδὲν ὁμοίους,
 Καὶ τοὺς κληρονομήσαν ὡσαμύνους ἀνάτηρ·
 15 Καὶ σχεδίου νομῶνι φλίην πλησαντας ἐσθητήν·
 Ἐνθεν ἀκομήτους ἐν θαλάσσει κήρας
 Καὶ κύρυν δουλοῖσι νέμωνι· οὐκ ἴσα τάλαντα·
 Ἐμπαλιν αὖ προβάτους ἰσταμένους ἐρίφους.

ΚΕ'. Παραβολαὶ Χριστοῦ κατὰ Μάρκον.

Τόσσα Χριστὸς ἔρεξε μέγας, μύθος δ' ἀγόρευσε
 Παρθλήθην· ἐπὶ γαίαν ἕνα σπόρον ὅστι ἐμοιον,
 Καὶ τὸν ζιζανίων σπέρματι συμφύεα,
 Καὶ νέπτου κληρονομήσει τε θανόνθ' ὑπὸ χειρὸν ἀθέουτος.
 5 Μάρκος μὲν δὴ τοῖα, Πέτρου φυτόν· εὐρυχόρῳ δὲ

XXIV. *Parabolæ Christi et ænigmata secundum Matthæum* *.

Eia age, obscurorum ænigmata inspicere sermonum ·
 Domum in instabili positam arena ·
 Et sementem, quomodo in terram missus similis, dissimilis prodiit ;
 Et semen bonum, cui noxia semina mixta sunt ;
 5 Et parvum sinapis granum, quod evadit in arborem ; deinde in farina
 Fermentum absconditum ; emptum agrum
 278-279 Thesauri causi ; et margaritam pretiosam
 Quam mercator emit omnibus facultatibus ;
 Et ex omni piscium genere e mari trahens rete ;
 10 Sublatam humeris errabundam ovem ;
 Et crudeli servo, ratione debiti, iratum dominum ;
 Et primis novissimos mercedem accipientes parum ;
 Missosque filios in vitem nequaquam similes ;
 Et eos qui occisum hæredem eiciunt ;
 15 Et extemporales convivas amicam sponso implentes celebritatem ;
 Inde vigiles cum facibus virgines ;
 Et dominum servis non æque dividentem talenta ;
 Et adverso ovium stantes hædos.

XXV. *Parabolæ Christi secundum Marcum* **.

Totidem Christus magnus fecit : verba vero locutus est
 Per parabolas super terram : unum semen nequaquam simile ;
 Et cum zizaniorum semente simul natum ,
 Et sinapi, et hæredem occisum manibus iniq̄nis.
 5 Marcus quidem talia, Petri alumnus ; late patenti autem

* Alias Bñl. 41, pag. 102. ** Alias Murator., 217, pag. 215.

XXIV. 5 Ὁς, προ δς.
 4 Μίγη. Reg. 990, ἐμίγη.
 6 Ἐμπορ. Reg. 991, sup. lin. πρᾶσιμον.
 16 Ἐνθεν. Reg. 992, ἐνεσθεν.
 18 Ἐμπαλιν αὖ. Val. et Chig. ἐμπαλιν τε προβά-
 τος. Reg. 991, καὶ τὸ ἀνάπαλιν, sup. lin. Int. Coisl.
 καὶ τῶν προβάτων καὶ ἐρίφων τὴν στάσιν τὴν ἀκατ-
 ἄλληλον.

XXV. Tit. *Parabolæ, etc.* Parvum illud carmen
 est majoris sine dubio fragmentum, cui deesse vi-
 dentur principium et finis. Ibi enim agitur de mi-
 raculis, sicut et de parabolis, nec solum de Lu. a
 loquitur, sed et de Marco. (CAILLAU.)
 5 Τόν. Chig. τόν.
 5 Μάρκος μὲν δὴ τοῖα. Chig. Μάρκος δὴ τοῖα.

METRICA VERSIO.

XXV. PARABOLÆ CHRISTI ET ÆNIGMATA SECUNDUM R
 MATTHÆUM.

(Bilio interprete.)

Accipe jam, siquidem juvat hoc quoque discere,
 [quidnam

Obscuro Christus tradidit eloquio :
 Fundamenta domus tenera jaciuntur arena ;
 Semen idem in varios decidit atque locos ;
 Semen item egregium, cui noxia miscuit hostis ;
 Et sinapis granum tollit in alta caput ;
 Conditur in molli fermentum insigne farina ;
 Propter thesaurum cedit ager pretio ;
 Margaritæ hinc sequitur, cujus mercator amore
 Prædia cuncta lubens vendit, opesque suas ;
 Omnigenos pisces alto trahit æquore rete ·
 Errabunda humeris tollitur atque perus ;

Crudeli servo dominus se præstat acerbum ,
 Postremis merces solvitur æqua viris ;
 Disparibus natis mandatur cura coleudæ
 Vitis : et hæredem gens scelerata necat ;
 Regia convivis impletur mensa coactis ;
 Virgineusque facies grex vigilisque gerit.
 Committit Dominus servis non æqua talenta ;
 Lava hædi, dextra parte locantur oves.

XXV. PARABOLÆ CHRISTI SECUNDUM MARCUM.

(A. B. Caillau interprete.)

Hæc Christus fecit magnus ; sed mystica fudit
 Verba : datum terræ unum semen scilicet impar,
 Quodque inter crescit fertile zizaniam ;
 Hæredemque male occisum, granumque sinapis.
 Filius hæc Petri Marcus ; Pauli sed alumnus

Ἑλλάδι Παύλου Λουκᾶς ἔγραψε τάδε ·
Δαίμων, καὶ πυρετός, καὶ ἄγρη, λήπρα, λύσις τε.

ΚΖ'. *Παράβολα κατὰ Λουκᾶν.*

Παραιμιῶν δὲ Λουκᾶς ἐμνήσθη τῶσων ·
Τοῦ θέντος ἔβραν ἀσφαλὴ πέτρης ὑπερ
Καὶ τοῦ παθόντος εἰς πλεόν, καὶ τοῦ πλόν
Στέργοντος · εἶτα τοῦ σπόρου εἰς τέσσαρας ·
5 Φύσις πεινόντος γῆς · ἔπειτ' ἰδοιπόρου
Ἀηστὰς πεινόντος. Ἐτε' ἀωρὴ πρὸς θύρας
Ἐλθὼν τις αἰτεῖ, κ' οὐ πονηρὰ λαμβάνει.
Ἀκάθαρτον εἶτα πνεῦμα δ' εἰσουλίζεταί
Ἑπτὰ ἕν ἄλλοις. Καὶ μάτην τις ἐλπίζει
10 Καρπῶν γένηθεν, ἀγνοῶν οἱ στέφεται.

Græciæ Pauli (alumnus) Lucas scripsit hæc :
Dæmon, et febris, et piscatio, lepra et paralysis.

XXVI. *Parabolæ Christi secundum Lucam.*

Harum parabolarum Lucas meminit :
Ejus qui domum stabilem extruxit supra petram,
Et qui plus accepit, plus etiam
Diligit ; deinde seminis in quatuor
5 Natura dissimiles terræ partes cadentis ; postea viatoris
In prædonum manus incidentis. Delinc intempestive ad fores
Veniens quis rogat, nec repulsam patitur.
Impurus spiritus iterum domum occupat
Cum aliis septem. Frustra quis spe uberrim
10 Frugum delectatus est, ignorans quo rapietur
E nuptiis autem revertenti vigilandum est
Ut Christo occurramus ; beneque servitio esse intendim.
Ficus sterilis stercoribus fovenda.
Sinapi, fermentum, et pauperes in nuptiis.
240-261 15 Gaudium de drachmæ inventionem et ovis ;
Pater illorum cadentem miseratus.
Deinde villicus partem debitorum remittit,
Fraudans dominum provido furto. Lazarus et dives.
Inde viduæ effugitatio impensorior.
20 Dehinc rursus Publicanus, et Pharisæi superbia ;
Minarum partitio pari numero decem servis ;
Mali coloni et interfectores domini sui.

XXVII. *Parabolæ Christi secundum omnes evangelistas.*

Vereor ne vitæ fundamentum in arena

* Alias Bill. 45, pag. 103. ** Alias Bill. 46, pag. 103.

XXVI. 6 Πεινόντος. Vat 55, πληγόντος. Ibid.
εἶτε' ἀωρὴ πρὸς θύρας. Coisl. et Chig. παρὰ καιρὸν
θύρας. Mox uterque pro ἐλθὼν habet ἐλθόντος. Sed
Coisl. snp. lin. ἐλθὼν τις.

7 Κ' οὐ πονηρὰ λαμβάνει. Et mala non recipit.
12 Χρηστέον. Chig. Χρητέον, quæ lectio non est

spernenda.

19 Ἀξίως. Ita Coisl., Regg. plures, et sup. lin.
δέσις. Edit. ἐξίως.

XXVII. 1 Δεῖδω, etc. Octo priores versus, si sex-
tum exceperis, leguntur infra, sect. 2^a, poemato II,
cui tit. *Præcepta ad virgines*, v. 371.

METRICA VERSIO.

Grægenais Lucas talia scripta dedit :
Membra soluta, febris, dæmon, piscatio, lepra.

XXVI. PARABOLÆ SECUNDUM LUCAM.
(*Bilio interprete.*)

Lucæ hæc videbis in motis parcæmiis.
In rupe prudens vir domum certam extruit.
Qui plura cepit, diligit ferventius ;
Jactumque variis spargitur semen locis.
Plagas viator accipit perquam graves.
Tum vero amici nocte qui pulsat fores,
Instantem orans obtinet quod postulat.
Dæmon fugatus in dumum, quam liquerat,
Majore rursus cum manu revertitur.
Quid gratulatur uberrim spe fructuum
Sibi sceleratus, nec miser capiti videt
Mortem imminentem ? Ex nuptiis cum rex bonis
Rediit ad nos, ne sopor nos opprimat.

B Mnis minister expleat recte suum.
Fino juvetur fructibus ficus carens.
Sinapique, fermentum, et inopes in nuptiis.
Simul ut reperta drachma, ovisque perditæ,
Magnum excitatur gaudium et plenus statim.
Lapsus parentem filius fletu movet.
Partem remittit debitorum villicus,
Dominumque furto provido fallit suum.
In morte felix Lazarus, dives miser.
Precibus fatigat iudicem vidua improbis.
Tum Publicanus et Pharisæus arrogans.
Servis minas dat dominus augendas decem.
Mali coloni filium hæredem necant.

XXVII. PARABOLÆ QUATUOR EVANGELISTARUM.
(*Bilio interprete.*)

Proh superi, quantum vereor, ne forte salutis

Ἠαλλόμενος, ποταμοῖσι καὶ ἐν ἀνέμοισι κεισασθῶ,

Ἥ σπόρος ὡς ἐπὶ γαίαν ἰὼν ἔρηρη καὶ ἀκαρπός,

Ἦκα μὲν ἀντιλαμβάνει, τήρισται δὲ αἶσος ἔοικε

Ἐ Ἠέλοιο βολῆσι τυπέλις, καὶ πῆμασι τυτθοῖς·

Ἥ με φάγοι πεπενηνά, καὶ ἐκθλίβειαν θανάθαι.

Μὴ δέ μοι ὄντωνται κακὸν σπείρον ἑγκραταμῆξη

Ζιζανίων ἀρότης τε κακῶν, καὶ βάσκακος ἔχθρός.

Μὴ δ' ἄρ' ὁμοῦ χλοάουσι βαλὼν ἐπὶ χεῖρα φυτοταῖν

10 Ἐσθλοῖς ἡδὲ κακοῖσι, πρὶν ἐν σταγύεσσιν σταθῆναι,

Χὼν ποὺ ζιζανίουςι καλὸν φυτόν ἐξολέσασαι.

Παύρων γὰρ τοιοῦτοδ νόμονα χεῖρ' ἐπιθεῖναι,

Ἐνθ' ἀρετῆ κακίᾳ τε διάνοιχα ναεταύουσαι,

Ἄγχθυροι γεγάσαι, κακὸν δ' ἐπιτελλεται ἰσθλήρ.

15 Αἰνὸ ἐν ἄλιγόν νάπτου σπόρον, ὡς ἄλιγος μὲν,

Ἀνδροῦται δὲ τάχιστα, καὶ ἐς τόσον ὕψος δόειται,

A Ὅτε καὶ ὀρνίθεσσι πλεῖν σκέπας ἡρλοῖσι.

Μάργαρε τιμῆι καὶ κύβετι, σοῦ δ' ἄρ' ἔγωγε

Κάλλεος ἱμερῶν, μέγας ἔμπορος αἰθε νουοίμην,

20 Πάντων δ' ἔσσα μοί ἐστι μέχρτις πυμάτου χιτῶ-
[νος,

Ἦνον ἀντιλάθομαι φίλον κτέαρ, ὡς κεν ἔπαπτας

Πλοῦτῳ νηχθασίαι, πεπασμένοσ ἰὸν ἀπ' ἄλλων,

Ἥ θησαυρὸν ἀγροῖο μυχός ἐνι κρυπτοῖν ἔοντα!

Ὀδα δ' ἔγῳ καὶ κόσμον ἔσω πίπτοντα σαχτήμας,

25 Ἦ Χριστοῦ βασιλῆος ἰσοδοῦρησσοντες ἔφεμασ,

Ἄνθρώπων ἀλιτῆς ἐνὶ λίνου ἄμφις ἔθηκην,

Ἦς ἀλὲς ἐξερεύουσι βυθῶν, ὄπασσαι δὲ Χριστῷ

Νηχομένους πικροῖς ἐνὶ κύμασι τοῦδε βίου.

Ἄλλ' ὄπασται κρήνης ἄλιγῳ, δαδ' ἀνδοῖχα τέμνησ,

30 Μὴ μ' ἀπὸ τῆλε βάλουσι, ἀχρήτιον οἶά περ ἰχθῶν·

Jacens, imbre, fluviis et ventis dejiciat;
Vel, ut semen in terram cadens siccam et sterilem,
Statim quidem exoriar, citissime autem arescam,
5 Solis radiis percussus, parvisque novis;
Aut me volucres odant, praefocentque spinae;
Ac ne etiam mihi dormienti malum semen intermisciat
Zizaniorum sator malorum, et invidus inimicus;
Neve simul virentibus immittens manum plantis
10 Bonis et malis, priusquam in matura sient spica,
Cum zizaniis forsitan bonum semen perdam.
Pauci enim norunt his intelligentem dextram adhibere,
Ubi virtus et vitium bipartito habitantia,
Vicia foribus nata sunt, malum autem bono innascitur.

15 Laudo parvum sinapis granum, quod parvum quidem,
Arbor fit celerrime, et in tantam altitudinem assurgit,
Ut etiam aeris avibus tectum praebet.
O margarita pretiosa, et splendida, tuae ego quidem
Pulchritudinis cupidus sum: utinam magnus mercator flam,
20 Omnibusque, quaecumque possideo, ad extremam usque tunicam,
Venalem acquiram charam possessionem, ut omnes
Divitiis superem, possidens hanc unam ceterorum pretio,
Aut thesaurum, qui in agri latebris est absconditus!
Novi autem ego et mundum intra sagenam cadentem,
25 Quem circum regis Christi subservientes jussis
Hominum piscatores, rete suum tendunt,
Ut e maris extrahant gurgitibus, Christoque exhibeant
282-283 Natantes in amaris hujus vitae fluctibus.
Quando autem delectum piscium adhibueris, et in duas partes secaveris,
30 Ne me procul abjeceris inutilem veluti piscem,

5 Βολῆσι τυπέλις. Combef. legit Βόλοι τυπέλις.
10 Σταθῆναι. Reg. 990, Coisl. et Chig. δεθῆναι.
14 Ἄγχθυροι. Coisl. sup. lin. γειτονες ὑπάρ-
χοισι. Mok. ἐπιτέλλεται. Int. Coisl. ἐπιφύεται.
18 Τιμῆι. Ita Coisl. Edit. τιμῆι.
22 Πεπασμένος. Ita Regg. 59, 990, Chig. et Coisl.

Edit. πεπασμένος.
25 Ἦ, nempe κόσμῳ.
28 Νηχομένους πικροῖς. Ita legendum videtur.
Male edit. νηχομένους δὲ.
29 Δαδ' ἀνδοῖχα. Ita Coisl. et Vat., atque ita me-
trum petit. Edit. διάνοιχα.

METRICA VERSIO.

Lævus in instabili jacens fundamen arena
Obrutus imbre cadam, fluviisque et turbine venti.
Aut, velut in siccam venientia semina terram,
Protinus ipse quidem exoriar: sed solis acutus
Percussus radiis sicer, moriarque repente.
Aut etiam placido recreanti membra sopore
Inferat impurum semen mihi lividus hostis,
Pinguia zizanium qui fundit in arva nocivum.
In proba neve prius nitens atque improba dextram
Semina, quam messem veniens clamaverit æstus,
Cum tristi folio semen laudabile perdam.
Pauci namque manus norunt adhibere peritas,
Hic ubi vicia est vitio pulcherrima virtus.
Quinetiam sinapis seuchen laudabile duco,
Quod licet exiguum primo, tamen arboris instar
Crescit, et in tantum latissima brachia fundit,

B Ut volucres in ea soleant sibi fingere nidos.
Margare mirifici pretii, mireque refulgens,
Quis det ut ipse tui magno correptus amore
Mercator bonus ille sicut, rebusque caducis
Omnibus hanc animam redimam, sedesque bestas:
Divitiisque omnes, qui vitæ luce frunntur,
Exsuperem, aut etiam defossam nactus in agro
Thesaurum, cursu properato mercet agellum?
Quinetiam mundum includens mihi nota sagena est
Quem circum, ætherei dum Regis jussa capessant
Expiscatores hominum, sua reita tendunt,
Exque trahunt fundo pelagi, traduntque Tonanti
Fluctivagæ salis nitantes gurgite vitæ.
At tu cum bina capturam parte secabis,
Ne velut insipidum, bone, me, Pater, abjice piscem:
Quin potius vasis cœlestibus injice, magno

Ἄγγεαι δ' ἔγκατάθειο/φυλασσόμενον βασιλῆϊ.
 Ἐς μεγάλην δὲ θεοῦ καλὴν ἐριθιλή' ἀλώην,
 Ἥϊος μὲν ἔβην, καὶ πάλαινα μόχθον ἀνέτην·
 Μισθὸν δ' ὄστασιαιον ἔσον, καὶ κύδος ἔχοιμι.
 35 Τίς φθόνος, εἰ μόχθοιαι πῶθον θεῶς ἀντιφε-
 [ρίζει;
 Πέμπε πατὴρ υἱῆς ἔς ἄμπελον, ὡς κομίσαιεν,
 Τὸν πρότερον, πρότερον / δ' ἄρα πρόφρων/πείθεκτο,
 Οὐ μὴν ἐξετέλεσα πατέρος πῶθον, ὡσπερ ὑπέστη.
 Αὐτὰρ ὅγ' οὐχ ὑπέδεκτο, καὶ ἐξετέλεσεν ἐφετηγῆν
 40 Ὀπλότερος. Κρείσσω μὲν ἐμοί, γλυκίωον δὲ
 [τοκῆι
 Ἄμφοτέρων, δὲ ἔδεκτο, / καὶ ἐξετέλεσεν ἐλίδωρ.
 Κληρονόμον δ' ὀλέσαιεν, ὅσοι πυρὸς, ἐκτὸς ἀλώης.
 Ἔστι γάμος, τὸν παῖδι πατὴρ φίλος ἐσθλὸς ἀρίστω
 Δαίνυσαι καρχαλιῶν / τοῦ δ' ἀντάσαιμι / γέγωγε,

A 45 Τοῦ δ' ἐγὼ ἀντάσαιμι, καὶ δὲ φίλος ἔστιν
 [ἔμοιγε!
 Μίμων δ' ἔκτοθι κείνος, οἷος πρὸ γάμου τίθηται
 Ἥ ἀγρὸν, τῆ βοῶν ζεύγος νέον, τῆ δόμαρτα.
 Μῆδ' ἐνὶ δαιτυμόνεσι γαμήλιον εἶδος ἔχουσιν,
 Εἴματ' ἔχων μυθώοντα, θεβελὸς χειρὰς τε πόδας τε,
 50 Νυμφῶνός τε γάμου τε, φίλων τ' ἀποτίλη·
 [σοιμ-
 Ἦνικα δ' αἰθόμεναις ἀγνῶν δεκάς ἐν δαίδειο
 Παρθένου ἐγρήσσοσαι, μάκοιμήτους φάεσσι
 Νυμφίον ἱμερόνετα θεῶν δοκίμωον ἀνακτα,
 Ὡς λαμπραὶ γανῶντι / ὑπαντήσασιν ἰόντι,
 55 Μῆ μ' ἐνὶ ταῖς κενεῖσι νόον, καὶ ἄφροσι βέλγῃ,
 Ἥδη που Χριστοῖο/παρεσσομένου μογεούσαις,
 Μῆδ' ὀλιγοδρανέον δαΐδιον σέλας διμασι λεύσσων,
 Ὀψὲ φάος ζωῆς ὄργον ποθειμὸν εἶλαιον·

Sed vasis injice servandum Regi.
 In magnam autem pulchram et frondosissimam Dei vineam
 Blatulinus quidem veni, et plurimum laborum pertuli;
 Mercedem vero saltem ultimis parem et gloriam habeam.
 35 Quenam invidia, si laboribus pro desiderio mercedem Deus rependit?
 Misit pater filios in vineam ut eam excolerent,
 Natu majorem, primum: ille quidem promptus jussum excepit,
 Verumtamen patris desiderium non perfecit ut pollicitus fuerat.
 Alter vero non suscepit et perfecit præceptum
 40 Junior. Melior autem mihi videtur et jucundior parenti,
 Ex amobus, qui excepit et perfecit desiderium.
 Hæredem interficiant extra vineam, quos ignis vindex vorabit.
 Sunt nuptiæ, quas dilectus filio bonus pater optimo
 Celebrat exultans; harum ego sim particeps!
 45 His utinam ego intersim, et quisquis amicus mihi est!
 Maneat autem extra, qui nuptiis præfert
 Aut villam, aut nova bouu juga, aut uxorem.
 Sed ne (mihi contingat) ut inter convivas nuptiales ornatum habentes,
 Vestes habens sordidas, vincius manusque pedesque,
 50 A thalamo sponsi, amicis et nuptiis longe excidam.
 Aut quando ardentibus casta decas cum facibus
 Virgines vigilantes, non sopitis oculis
 Sponsum amabilem Christum regem exspectabunt,
 Ut splendide rutilo occurrant venienti,
 55 Ne me cum vacuis mente et fatuis annumeres
 Jamjam Christo prope adfuturo laborantibus:
 Neve tenuem tædarum lucem oculis cernens,
 Sero luminis vitæ humidum oleum requiram:

31 Ἐγκατάθειο. Vat. 33, ἔγκατάθειο.

36 Πέμπε. Coisl. πέμπει.

43 Ἔστι γάμος. Iste versus cum viginti tribus
 a. iis subsequentiibus legitur infra, sect. 2^a. poemate
 jam laudato II, cui titulus *Præcepta ad virgines*.
 Bih. 4, vers. 378-389.

50 Πέσοιμι. Reg. 990 πείσονται.

51 Αἰθόμεναις. Ita Chig., quæ lectio melior pro
 syllabis. Ed. αἰθόμεναις. Mox ἀγνῶν δεκάς. Sic
 Reg. 990 et Coisl. Edit. ἀγνῶν. Ita et Benediclini,
 quod non potest concordare cum δεκάς, cum femi-
 neum genus habeat. (CALLIAU.)

57 Ὀλιγοδρανέον. Reg. 990 ὀλιγοδρανέων.

METRICA VERSIO.

Servandum Regi. Simul ut lucescere cœpit,
 In Domini vitem summo regnantis olympo
 Sim licet ingressus, plures tulerimque labores:
 Præmia postremo referant tamen æqua laborum.
 Namque quid invidia stimulet, si, iudice Christo,
 Corporis æquatur laudanda cupido labori?
 Ad vitis cultum natos pater ire jubeat:
 Annuerat senior, verum promissa fœellit:
 Abnuat inferior, verum meliore recepta
 Mente, sui promptus genitoris jussa peregit.
 At, nisi fallor, erit jucundior ille parenti,
 Qui simul et sese promisso obstrinxit, et omni
 Id quod promisit studio prestare laborat.
 Hæredem jugulent, quos vindex flamma peruret.
 Nati connubium celebrat pater, atque superbas
 Regalesque omnino epulas festinus adornat:
 His utinam intersim, conctisque accumbere detur,

B Queis mea chara salus. Ille excludatur ab aula,
 Qui vel agrum, geminosve boves, thalamive jugatam
 Fœdere, non epulis dubitat præponere sanctis.
 Atque etiam graviter metuo, cum cætera turba
 Connubiis digno cordecorat corpus amico,
 Ne, quia pannoso sordet mihi corpus amictu,
 Protinus abripam, manibus pedibusque revinctis,
 Et thalamo atque epulis charisque extradam amicis;
 Aut, cum casta decas, privans sua lumina somno,
 Ardentesque faces gestans, perfusaque luce
 Ætherea Christum venientem ex arce manebit,
 Ut splendens caro, sicut decet, obvia fiat,
 Adnuemer stultæ classi, tenuemque micantem
 E facibus lucem cernens jam forte propinquo
 Principis æterni gnato, languente lucerna,
 Tum sero infelix oleum vitale requiram,
 Et foribus clausis thalamo miser arcear illo,

Μηδέ με κληϊσθέντα γάμων ὤσατο θύρατρα,
 60 Ἐνθα Λόγος καθαρῆσι πόδου μεγάλοις ὑπὸ δε-
 [σμοῖς
 Μεγύνμενος κραδίας θάρσος καὶ κύδος ὀπάσει.
 Ἐκ δὲ γάμων πλῆθορος ἀναξ ἔμψ' εἰ ἐπέλθῃ,
 Ἐξαιτίνης δοκίμουσι, καὶ οὐ δοκίμουσι ἐπιστάς
 Εὐροι μ' ἐν δοκίμοις, καὶ ἀνίψουσι φρόδος
 65 Ὡς ἀγαθὸν θεράποντα, καὶ ἦπιον ἀρχομένοισι,
 Καὶ σίτου δοτήρα, λόγου στερεοῖο, φέριστον.
 Σχιζομένους τ' ἐρίφων καὶ ὄντων, ἤματι μικρῷ,
 Ἀνδρῶν εὐσιβέων τε καὶ οὐχ ὄσιων ἐκάτερθιν,
 Στήσας μὴ μ' ἐρίφους ἐναρίθμωτον, ἀλλ' ὅσους
 70 Δεξιτερῆν παρὰ χειρᾶ, μένοι τ' ἐνὶ χειροῖσι λαυφ.
 Αὐγνος δὲ τις ἐμοίγε φασερόρος ἐκτοῖο λάμποι

A Λυγνίης καθύπερθε. Καλὸν δὲ τε καὶ θεὸν οὖον
 Ἰόμεναι, δεσ πάντεσσιν ἐπίσκοπον ἔμμα τίθησκ.
 Αἰεὶ δὲ στέργουμι θεὸν πλῆον, ἐστε τε μικρὸν
 75 Εἴτ' ἀγαθὸν παρέχοι· πᾶν γὰρ καλόν. Εἰ δὲ
 [τυπῆν
 Ληϊσταῖς, μεγάλης κατιῶν ἀπὸ Χριστοπλόγος.
 Μη με λίπης χειρῶσιν ὑπ' ἀνδροφρόνοις δαρῆσαι.
 Εἰ δὲ πνεῦμ' ἐλάσεις ψυχῆς ἀπο, μὲνέτ' ἀργῆν.
 Εὐρῶν σὺν πλεόνεσσι καταβράμαι ἐχθρῆς ἐμείο.
 80 Μηδὲ συκῆν ὀλέσεας ἀχρήτων, ἀλλ' εἴτι καρπὸν
 Ἐλπεο, μὴδὲ τέμης μιν, ἀναξ· κοιμένω δὲ τ' ἐγχείρα.
 Δραχμῆν τε, πρόσβατον τε, πᾶν τ' ἀπὸ πάντ' ὀλέσαντα
 Εὐρῶν, τῆν μὲν ἐρασε, τὸ δ' οὐρασε, τὸν δ' ὑπὸ ποσσὶν
 Οἰκτρὸν ὑποστρέξαντα πατρώϊον ἐς δόμον, ὦ ναε,

Ac ne a nuptiis clausa me expellant janua,
 60 Ubi Verbum puris, arcto amoris vinculo,
 Immistum pectoribus, splendorem et gloriam tribuit.
 Verum a nuptiis revertens rex meus cum advenerit,
 Repente expectantibus et non expectantibus supervens,
 Inveniat me inter expectantes, laudetque ob timorem,
 65 Ut bonum servum, et mitem iis quibus praest.
 284-285 Et frumenti, seu verbi solidi aequum dispensatorem.
 Separatisque haedis et ovibus, die terribili
 Viris piis et impiis hinc inde,
 Ne me status cum haedis annumeratam, sed cum ovibus
 70 Ad manum dexteram, maneatque leva pessimis.
 Lucerna autem quaedam mihi splendida exterius luceat
 Desuper e candelabro. Bonum vero est quidpiam Deo soli
 Notescere, qui universa inspicientes oculos habet.
 Semper autem Deum animum magis ac magis, sive quid acerbum
 75 Sive prosperum tribuat : quidquid enim ex Deo accidit, bonum est. Si percussus fuero
 A latronibus, ex magna descendens Christi civitate,
 Ne me sinas manibus interfectoris periri.
 Si malum spiritum ex anima ejicias, non jam ultra inertem
 Inveniens me, cum pluribus invadat inimicus meus.
 80 Ne sicum perdas sterilem, sed adhuc fructum
 Spera, neque eam excidas, o rex, sed curans erige.
 Tum drachmam, et ovem, et natum, qui omnia consumpsit,
 Repetens, hanc quidem humi, illam in montibus, istum vero sub pedibus,
 Miserabiliter reversum in domum paternam, o rex,

60 Καθαρήσι. Colb. καθαροῖσι.
 62 Ἐκ δὲ γάμων. Versus qui hie B. lius Latine non reddidit, vel typographo oscitanti excidere; nos supplēvimus. (CAMILLAU.)
 64 Φόβου. Coisl. Int. εὐλαβείας.
 66 Λόγου. Coisl. Int. τοῦ λόγου τῆς χάριτος.
 71 Αὐγνος δὲ τις. Reg. 990 λόγνος δ' εἰ τις.
 72 Αὐγνίης. Sic Reg. 990 et Coisl. Edit. λυγνίης. Ibid. καλὸν δὲ τι καὶ θεῶν, etc. Coisl. sup. lin. τί ποτε. Praestat Deum solum quidpiam aliquando

nosse, qui universa intuetur, qui universis inspector oculus praebet.
 76 Ἀπὸ Χριστοπλόγος. Reg. 990 ἀπὸ, Χριστὲ, πλόγος.
 78 Ἐλάσεις. Reg. 990 ἐλάσης. Colb. ἐλάσεις. Si malum ejicias spiritum. Coisl. Int. πνεῦμᾶ ποικίρον καὶ ἀκάθαρτον.
 85 Εὐρῶν. Versus ille deest in Regg. 991 et 992.
 84 Ὡ ναε. Reg. 990, Coisl., Vat. et Chig. αἰὸς.

METRICA VERSIO.

In quo pectoribus puris committis amore
 Christus splendorem tribuit, decus atque perenne.
 Cum vero asiterit rex festa jugalia liquens,
 Insuperatus ab his, bene sed speratus ab illis,
 Inveniat sperantem me, laudetque timentem,
 Ut fidum domino famulum, famulisque benignum
 Quis frumenta manu, seu verbum, dividit aequa.
 At cum grex ovium nigris dirimetur ab hircis,
 Horrendoque die tandem consistet utriusque
 Justorum coetus perdenaque turba malorum :
 Hircorum in numerum ne me, Deus optime, quorsu,
 Pone, sed inter oves, manique adjungito dextrae.
 Lava reliquatut miseris, qui nimumis iram,
 Crinimibus meruere suis, flammisque calentes.
 Luceat exterius modio non tecta lucerna.
 Nec tamen humanos quisquam sibi quaerat honores,
 Laudarique velit ; satis est. ut cognita nostra

B Sint benefacta Deo, totum qui perspicit orbem.
 O utinam Christi magis ac magis urar amore,
 Seu hucis rerum successus, seu quid accerbi
 Miserit. Est etenim quidquid manus illa supernae
 Humano generi mittit, faustumque bonumque.
 Quod si Christolica forsam digressus ab urbe
 Vulnerer infandis manibus spoliisque latronum.
 Ne sine sacrilegis miserum procumbere dextris.
 Quod si etiam gravibus Satanæ tua gratia vincis
 Solverit hanc animum, ne rursus nactus inerteum
 Perfidus, invadat magna comitante caeterva.
 Ne sterilem sicum evulsam radicibus imis
 Perde, Pater, sed adhuc spera meliora, tuaque
 Erige labentem cura, sterilique medere.
 Tum drachmam nactus pecudemque in montibus a'ltis
 Errantem, natumque suas qui turpiter omnes
 Consumpsit fugitivus opes, in tecta paternam,

85 Αἰῶς ἀρεμῆσεως ἐν υἰάσι, θρέμμασι, δρα-
 [χμαίς.
 Μὴ δ' ἀγαθὸν βασιλῆος ἔμοις παθεῖσιν ἐόντος,
 Πρῆκτῆρ αὐτὸς ἔομι πικρὸς χρήσταις ὁμοούλοις.
 Καί τι χρεῶν κόψαιμι λαθῶν πινυτόφρονι βουλήῃ,
 Ὅς κεν χρηζῶν ποτ' ἐς ὕστερον ἄλικρ ἔχοιμι !
 90 Λάζαρος ἐνθάδ' ἔοιμι, καὶ ὕστερον ἄλλος ἀγήνωρ
 Ἐνθάδε, κίθι δ' ἄτιμος ἔχων φλόγας ἀντι κόροιο.
 Εἶην μὴ μεγάλαιχος, ἐπεὶ κακὸς εἰμι τελώνης.
 Δάκρυσιν οἶκτον ἔχοιμι, / Φαρισσαίοι δὲ πέσοιεν.
 Χήρην δ' εἶποι' ἔμετο παρὰ προθύροις μογέουσαν
 95 Ἄπρηκτον πέψαιμι, καὶ εἰ λίθον ἦ ἔριν αἰνῶν
 Ἄν' ἄρτοις φίλοιο καὶ ἰχθύος ἡδυβέρσιο
 Ἐχθρὰ φιλοφρονῶν, πάλαιμ' ἀπὸ τῆσδ' ὀρέγοιμι,

Τοῖον ἀντιτύχοιμι Θεοῦ πάρα. Εἰ δ' ἀποθήκας
 Τὰς μὲν σφρηγῆς ἔχει, τὰς δ' ἐλιπίδες ὅκα θέουσαι,
 100 Ἦδὲ με νύξ ἐλέσσει / σῖν ἀδρανέουσιν ὄνειροις.
 Οὐδὲ μὲν οὐδὲ τάλαντον, ὁ μοι Θεὸς ἐγγυδίξει
 Πλειοτέρην ἄλλοισι μετρῶν χάριν, εὐχὸμ' ἔγωγε
 Τοῦτο μένειν παλάμησιν ἐν ἡμετέρῃσιν ἀσφῆνι,
 Ἥ μὲν φυσικόλο γότου, χάριν ἰσυνέμκτον,
 105 Ἄλλ' ἔργον τ' ὀπάσσαιμι, κλέους τ' ἐπίτ' ἀντι
 [τύχοιμ'.
 Μῆδὲ δίκην τίσαιμι πικρῆν, καὶ αἰσχος ἔχοιμι.
 ΚΗ. Χειρῶν ἀπὸ Χριστοῦ κατασταλθεῖς.
 Ἦν στε Χριστὸς ἴαυεν ἐφ' ἐλκιάδος ἔμφυτον ὕπνον,
 Τετρήχει δὲ θάλασσα κυλομοτόκοισιν ἀήταις.

85 Rursus numeres inter filios, pecora et drachmas.

Ne vero, cum rex mihi debitori indulgens sit,
 Exactor ipse durus sim consersiv debitoribus.
 Atque utinam ex debito clanculum quid rescem prudenti consilio,
 Ut indigens aliquando, in posterum calamitatis levamen habeam !
 90 Lazarus hic ego sim, et postea : aliter superbus
 Hic, illic autem inglorius et flammam habens pro saturitate.
 Ne sim jactabundus, siquidem pravus sum publicanus
 Lacrymis misericordiam obtineam, Pharisei autem cadant.
 Vidnam autem si quando ad fores meas afflictam
 95 Re infecta dimiserim, ac si lapidem aut dirum serpentem
 Pro grato pane et suavi pisce,
 Inimice sentiens, hac dextra porrexerim,
 Talia a Deo recipiam. Quod si horrea
 Partim servet sigillum, partim spes, quæ cito defluunt,
 100 Hæc me nox perdat cum inanibus somniis.
 Talentum vero quod mihi Deus tribuit,
 286 287 Qui etiam plura aliis largitus est, ego deprecor,
 Ne in manibus meis maneat otiosum ;
 Aut mina nativi sermonis, gratia æqualiter divisa :
 105 Sed opus exhibeam, et gloriam pro opere recipiam ;
 Non autem acerbas solvam pœnas et probrum subeam.

XXVIII. Tempestas a Christo sedata*.

Christus olim dormiebat in navi naturali sopore,
 Sæviebat autem mare, procellam excitantibus ventis.

* Alias Bill. 104, pag. 179.

87 Χρήσταις. Ita Reg. 990. Edit. Χρηστοῖς.
 90 Λάζαρος. Lazarus hic ego sim, et in altera
 vita; alius, ut dives, etc.
 95 Εἰ λίθον. Ita Coisl. Edit. mendose οἰ. Int. ἀντ'
 ἄρτου καὶ ἰχθύος αἰτούει φίλῳ λίθον ἦ ἔριν ὀρέξαιμι,
 amico petenti panem, etc.
 99 Ἐχει. Reg. 990 et Coisl. ἔχει.

100 Ἄδρανέουσιν. Chig. ἀδρανέουσιν.
 104 Ἄρτου. Sermonis, vel naturalis rationis unam,
 pari sorte mortalibus concessum unum : singulare
 talentum et mina una. Sic quoque Hilarius. Billius
 omisit unam in sua interpretatione
 XXVIII. 1 Ἐμφυτον ὕπνον. Bill. Sopor altus.

METRICA VERSIO.

Christe, reduc, natisque iterum drachmisque, ovi-
 [lusque
 Annunere velis, primaque in sede locare.
 Cumque mihi dominus debenti plurima sese
 Præberit facilem, nomenque remiserit omne,
 Non sinat Omnipotens, ut seva mente reposcam
 Debita, queis conserva mihi est obstricta caterva.
 Atque utinam Domino prudenti debita mente
 Illuminam, et duris queram solata rebus.
 Lazarus in terris, supero sim Lazarus orbe.
 Turgeat hic alius fastu, frontemque superbam
 Tollat, et æterno vivat contemptus in ævo,
 Pro luxu flammæ subiens tormenta perennis.
 Neve meæ vanus texam præconia laudis,
 Cum villis scateam, cum sim miser ille telones :
 Sed lacrymis moveam Dominum, veniamque rogando
 Obtineam, misereque cadat Phariseus inanis.
 Quod si cassa viro foribus muliercula nostris

In vanum adjaceat, vel cum cerealia supplex
 Munera vel pisces possat, crudelis in illam
 Haud dubitem durum lapidem jactare, vel anguem,
 Non aliter mecum faciat Dominator olympi.
 Quod si nostra gravi partim sicut obdita clave
 Horrea, venturis partim nova frugibus amens
 Edificem, nox hæc meque et mea somnia perdat.
 Nec mihi, quod bonitas tribuit divina, talentum,
 (Plura licet dederit aliis) tellure profunda
 Occullem : verum sortem cum fenore reddam :
 Meque Deus magno coeli dignetur honore ;
 Non autem probrum subeam pœnasque futuras.

XXVIII. TEMPESTAS A CHRISTO SEDATA.

(Billio interprete.)

In navi quondam Christus sopor altus habebat,
 Et vesana graves turbabant æquora venti,

Δαίματι τε πλωτῆρες ἀνάγον· Ἔγρεο, Σῶτεο,
Ὀλλυμένους ἐπάμνον. Ἄναξ δ' ἐκείλευεν ἀναστᾶς
5 Ἄτρεμεῖν ἀνέμους καὶ κύματα, καὶ πῆλεν οὐτως.
Θαύματι δ' ἐφράδοντο θεοῦ φύσιν οἱ παρεόντες.

ΚΘ. Ἕγμος εἰς Θεόν.

Ἦα πάντων ἐπέκεινα· εἰ γὰρ θέμις ἄλλο σε μέλπειν;
Πῶς λόγος ὕμνησι σε; σὺ γὰρ λόγῳ οὐδενὶ ῥητόν.
Πῶς νόος ἀθρήσει σε; σὺ γὰρ νόῳ οὐδενὶ ληπτός.
Μοῦνος ἔδῶν ἀφραστός· ἐπεὶ τέκας ὅσα λαλεῖται.
5 Μοῦνος ἔδῶν ἀγνωστός· ἐπεὶ τέκας ὅσα νοεῖται.
Πάντα σε καὶ λαλῶντα, καὶ οὐ λαλῶντα λιγαίνει.
Πάντα σε καὶ νοῶντα καὶ οὐ νοῶντα γεραίρει.
Συνὸ γὰρ τε πάθει, ἔσται δ' ὠδίνες ἀπάντων

A Ἄμφι σέ· σοὶ δὲ τὰ πάντα προσεύχεται· εἰς σὲ δὲ
[πάντα]

10 Σύνθεμα σὸν νοῶντα λαλεῖ σιγώμενον ὕμνον.
Σοὶ ἐνὶ πάντα μένει· σοὶ δ' ἀθρόα πάντα δοῶζει.
Καὶ πάντων τέλος ἴσοι, καὶ εἰς, καὶ πάντα, καὶ οὐδεὶς,
Οὐχ ἔν ἔδῶν, οὐ πάντα· πανίνυμε, πῶς σε καλέσω,
Τὸν μόνον ἀκλήϊστον; Ἕπεριφερέας δὲ καλόπτερας
15 Τίς νόος οὐρανόθεος ἐσιδύεται; Ἰλαός εἴης,
Ἦα πάντων ἐπέκεινα· εἰ γὰρ θέμις ἄλλο σε μέλπειν;

A'. Ἕγμος πρὸς Θεόν.

Σὲ τὸν ἀφθιτον μονάρχην Δι' ὃν ὕμνος, δὲ ὃν αἶνος,
Ἄδς ἀνυμνῶν, ἔδς ἀείδειν, 5 Δι' ὃν Ἄγγελιον χοροῖο,
Τὸν ἀνακτα τὸν εἰσπότιν· Δι' ὃν αἰῶνες ἀπαυστοῖο,

Præ timore discipuli clamabant: Expergiscere, Servator,
Percuntibus succurre. Rex surgens imperavit
5 Ventis et mari quiescere, et ita contigit.
Hoc miraculo Dei naturam agnovērunt, qui aderant.

XXIX. Hymnus ad Deum".

O tu qui es supra omnia; quo enim alio te fas sit sermone celebrare?
Quomodo oratio te laudabit? tu enim nullis verbis efferrī potes,
Quomodo mens te aspiciet? tu enim nulla mente percipi potes.
Solutus es ineffabilis; utpote qui creasti quæcunque voce enuntiantur.
5 Solutus es qui nosci non possis; quippe creasti quicquid mente percipitur.
Omnia te prædicant, et quæ loquuntur, et quæ non loquuntur.
Omnia te mente prædita et non prædita honorant.
Commune enim desiderium, communia omnium consilia
Circa te; te omnes deprecantur: tibi cuncta
10 Quæ compositionem tuam intelligunt, tacitum concinunt hymnum.
Tibi uni omnia permanent: ad te cuncta simul festinant.
Et omnium finis es, et unus, et omnia, et nihil horum,
Non unus es, non omnia; qui omnia habes nomina, qui te appellabo,
Qui solus appellari nequis; altiora nubibus cælorum tegmina
15 Quæ mens cælestis penetrabit? propitius sis,
Qui es supra omnia, quo enim alio te nomine fas est celebrare?

XXX. Hymnus alius ad Deum".

Te immortalē monarcham,
Da celebrare, da canere
Te regem ac Dominum,

Per quem hymn-ns, per quem laus,
5 Per quem angelorum chori,
Per quem infinita sæcula,

* Alias Bill. 168, pag. 252. ** Alias Bill. 121, pag. 185.

3 Πλωτῆρες. Vectores, nautæ. Mathæus a discipulis e somno excitatum fuisse Dominum narrat.

XXIX. 6. Πάντα σε καὶ λαλῶντα, καὶ οὐ λαλῶντα λιγαίνει. Vat. hunc exhibet versiculum, qui deest in editis Græcis, licet Latine redditus.

8 Συναὶ δ' ὠδίνες ἀπάντων. Leuv.: Communes aculei res omnes erga te stimulant, tibi preces fundunt.

10 Σύνθεμα σὸν νοῶντα. Quæ compositionem tuam intelligunt, nempe quod factus sis homo. Sic exponit Combef. Male Leuv.: Nutum tuum observantia.

11 Σοὶ δ'. Ita legendum. Edit. σὺ δ'.

15 Πανίνυμε. Vat. in marg. κολύμωγε. In editis sequitur aliud poematum, quod legitur infra, lib. II, sect. 1, poem. XLVIII, alias Bill. 170.

METRICA VERSIO.

Ac trepidi nautæ clamabant: Abjice somnum,
Servator, pestemque a nobis pelle propinquam.
Tum Dominus surgens, ventisque undisque quietem
Protinus indixit: tranquillaque cuncta fuere:
Ætherei numen sic agnovere monarchæ.

XXIX. HYMNUS AD DEUM.

(Fed. Morello interprete.)

Omnia qui superas (te aliter qui fas celebrare est)?
Qui vox laudabit, nulla qui voce notaris?
Qui mens te cernet, cum te mens nulla prehendat?
Non effabilis ulli; omnīs sermōnis origo.
Ignotus solus, Pater es notioris et omnis.
Omnia quæque silent te cantant, quæque loquuntur.
Et te prædita mente et mente carentia honorant.

B Nam communis amor, communis fetus et in te
Fertur ab omnibus: omnia te venerantur, et bymnum
Cuncta tuum nomen capientia, sed tacitum dant.
In te cuncta manent: ad te simul omnia pergunt.
Es finis cunctorum; unus, cuncta, et nihil horum.
Unum cum non sis, non omnia, nomine quo te
Compellare queam sine nomine? vela polorum
Quæ mens cælestis subicit? tu propitius sis,
Omnia qui excedis; quid enim canere est aliud fas?

XXX.

HYMNUS ALIUS AD DEUM.

(Billio interprete.)

Te maximum monarcham
Da prædicare, quæso,
Te principem, Deumque,
Quem laus ob est, et hym-
[nus,
Et cætus angelorum:
Ob quem absque fine sæ-
[cula,

Δι' ὃν ἦλιος προλάμπει, 2. Δι' ὃν ἑὸς ὄρμος σελήνης, 1. Δι' ὃν ἄστρων μέγα κάλ- [λος, 10 Δι' ὃν ἄνθρωπος ὁ σε- [μνός "Ἐλαξε νοεὶν τὸ θεῖον, Λογιῶν ζῶν ὑπάρχων. Ἐὶ γὰρ ἔκτισας τὰ πάντα Παρέχων τάξιν ἑκάστω, 15 Συνέχων τε τῆ προ- [νοίᾳ. Ἀγγελέας, πέλεν ἔργων. Ὁ ἄδός σου Θεὸς Υἱός· Ὁμοούσιος γὰρ ἔστιν, Ὁμότιμος τῷ τεκόντι, 20 Ὅς ἐφῆρμωσεν τὰ [πάντα, Ἴνα πάντων βασιλεύσῃ. Περilάμβανον δὲ πάντα Ἄγιον Πνεῦμα τὸ θεῖον Προνοούμενον φυλάσσει. 25 Τριάδα ζῶσαν ἐρῶ σε, Ἐνα καὶ μόνον μονάρχην, Φύσιν ἄσπρετον, ἀναρχον, Φύσιν οὐσίας ἀφράστου, Σοφίας νοῦν ἀνέφικτον, 30 Κράτος οὐρανῶν & [πύκνιστον, Ἄτερ ἀρχῆς, ἀπέραντον, Ἀκατασκόπητον αὐγήν, Ἐφορώσαν δὲ τὰ πάντα, Βάθος οὐδὲν ἀγνοοῦσαν, 35 Ἀπὸ γῆς μέχρους [ἀβύσσου. Πᾶτερ, Δεῶς γενοῦ μοι. Διὰ παντὸς θεραπεύσει. Τὸ σέβασμα τοῦτο, δός [μοι. Τὰ δ' ἀμαρτήματα βίβον, 40 Τὸ συνειδὸς ἐκκαθαί- [ρων Ἀπὸ πάσης κακονοτίας, Ἴνα δοξάσω τὸ θεῖον Ὅσας χεῖρας ἐπαίρων· Ἴνα Χριστὸν εὐλογήσω, 45 Γόνυ κλῆπτων ἱε- [τείου Τότε προσλαβὲν με δοῦ [λον, Ὅτ' ἂν ἔλθῃ βασιλεύων. Πᾶτερ, Δεῶς γενοῦ μοι, Ἐλεον καὶ χάριν εὐρω· 50 Ὅτι δόξα καὶ χάρις [σοι Ἄχις αἰῶνος ἀμέτρου. Αἶ. Ὑμνος ἄλλος. Δόξα Θεῷ τῷ Πατρὶ, καὶ Υἱῷ πανβασιλευῖ·

- 388-389 Per quem sol lucet,
Per quem cursus lunæ,
Per quem sidereum eximia pulchritudo,
10 Per quem homo venerabilis
Consecutus est divini numinis cognitionem,
Cum sit ratione præditum animal.
Tu enim creasti omnia,
Suum attribuens ordinem cuilibet,
15 Et tua gubernans providentia.
Verbum dixisti, opus exstitit.
Verbum tuum, Deus tuusque Filius est.
Ejusdem enim nature est,
Et æqualis honore Parenti
20 Qui omnia coagmentavit,
Ut omnibus imperet.
Complectens autem omnia
Spiritus sanctus qui ipse Deus est,
Providus custodit.
25 Vivam Trinitatem te dicam
Unum atque unicum monarcham,
Naturam immutabilem, principii expertem,
Naturam essentia ineffabilis,
Sapientia mentem imperviam

XXXI. Hymnus alius*.

Gloria Deo Patri et Filio omnium dominatori :

* * Alias Toll. 15, pag. 91.

XXX. 9 Κάλλος. Vat. κλέος.
22 Περιλάμβανον. Ita Coisl. Edit. παραλαμβάνων.

30 Οὐρανῶν ἀπαιστον. Coislinianus codex οὐρανῶν, Vaticanus autem ἀπαιστον.

34 Βάθος οὐδὲν ἀγνοοῦσαν. Profundissima quæque penetrantem.

- 30 Robur cælorum inconcussum,
Absque principio, absque fine,
Nulli unquam visum lumen,
Prosipientem omnia,
Nihil vel profundissimum ignorantem
35 A terra usque ad inferos.
Pater, propitius esto mihi ;
Semper colere
Numen istud da mihi,
Peccata autem mea projice,
40 Conscientiam purgans
Ab omni mala cogitatione,
Ut dem gloriam Deo
Puras tollens manus,
Ut Christo benedicam,
45 Et genu flexo supplicem
Ut me tunc suscipiat servum suum
Quando venerit regnaturus.
Pater, propitius esto mihi,
Misericordiam et gratiam inveniam ;
50 Nam gloria et gratiarum actio tibi debetur,
In perpetua sæcula.

46 Τότς. Forsan. ὥστε. — Ita Benedictini, quod male conjectum videtur, cum nullum alium hujus carminis versum invenias sic pedem amphimacrum pro anapesto recipientem. Cæterum τότε vicem antecedentis, ut aiunt, gerit, ante δὲ ἂν, tum, ... cum. (CAILLAU.)

47 Ἐλθῃ. Coisl. Ἐθῃς.

METRICA VERSIO.

Quem lucet obque Phœ-
[bus,
Ob quem sororque currit,
Et astra pulchra cæli,
Obqueinque nosse numen
Nacit sumus supremum
Nos, contigit quibus mens.
Nam cuncta tu creasti,
Et ordienu dedisti
Cunctis, et hæc gubernas.
Locutus es, fuitque
Statio quod es locutus.
Sermo tuus Deusque
Est, natus et, tibi que
Essentia parenti
Par, ac honore prorsus.

Nil non is ordinavit,
Ut imperet quibusque.
At Spiritus coercens
Vi cuncta præpotenti,
Gubernat et tuetur.
O viva Trinitas, te
Unum canam monar-
[cham,

Origo cui nec ultra
Est, versio nec ulla :
Excedit esse cujus
Sermonis omne robur :
Sophiaque mente cujus
Nulla potest teneri :
Cæli perenne robur,
Ortu carensque fine.

B Aciemque cujus omnem
Splendor fugit supremum.
Quæ cuncta contueris,
Quam nil humi latet, nil
Et in mari profundo.
Lenis, Pater, mihi sis :
Da numen istud a me
Colatur absque fine.
Absterge quæ patravi,
Meutem meam repur-
[gans,

Ne quid mali voluet :

Ut gloriam tibi dem,
Puras tollens in altum
Tollens, canamque Chri-
[stum :
Genu petamque nixo,
Assumat ut clientem,
Ad sceptra cum redibat.
Lenis, Pater, mihi sis :
Da to mihi benignum :
Grates, decus decent
[quom

In sæcla sæculorum.

XXXI. HYMNUS ALIUS.

(A. B. Caillau interprete.)

Gloria summa Patri, summo par gloria Nato ;

Δόξα πανευφήμῳ Πνεύματι παναγίῳ.
 Ἦ Τριάς εἰς Θεός ἐστιν, ὃς ἔκτισε, πλήσέ τε πάντα,
 Οὐρανὸν οὐρανίων, γαῖαν ἐπιχθονίων·
 5 Πόντον, καὶ ποταμούς, καὶ πηγὰς πλῆσεν ἐνυδρῶν,
 Πάντα ζωογονοῦν πνεύματος ἐξ ἑσθίου·
 Ὅρα σαφῶν κτίστων πᾶσα κτίσις ὁμνήσεται,
 Τοῦ ζῆν, τοῦ τε μένειν, αἰκίων ὄντα μόνον.
 Ἦ λογικῆ δὲ μάλιστα φύσις διὰ παντός ἀείσθη.
 10 Ὡς βασιλεῖα μέγαν, ὡς ἀγαθὸν πατέρα.
 Πνεύματι, καὶ ψυχῇ, καὶ γλώττῃ, καὶ διανοίᾳ,
 Ἀδὲς καὶ ἔμολ καθαρῶς δοξολογεῖν σε, Πάτερ.

AB. Ὑμνος ἑσπερινός.

Σελῶν εὐλογοῦμεν, Χριστέ μου, ἄλγε Θεοῦ,

A Φῶς ἐκ φωτός ἀνάργου,
 Καὶ Πνεύματος ταμίᾳς,
 5 Τριττῷ φωτός εἰς
 [μίαν
 Δόξαν ἀθροισμένου·
 Ὅς ἑνωσας τὸ σκότος,
 Ὅς ὀπίσθησας τὸ φῶς,
 Ἦν ἐν φωτὶ τὰ πάντα κτί-
 [σθη,
 10 Καὶ τὴν ἑσάταν Ὀλὴν
 Στήσῃς μορφῶν εἰς κέ-
 [σμον,
 Καὶ τὴν νῦν εὐκοσμίαν·

Ἵς νοῦν ἐφρόντισας ἀνθρώ-
 [που
 Λόγῳ τε καὶ σοφίᾳ,
 15 Λαμπρότητος τῆς
 [δύο
 Καὶ κάτω θεῖς εἰκόνα,
 Ἦνα φωτὶ βλέπῃ τὸ φῶς,
 Καὶ γένηται φῶς ἄλος.
 Ἐδ φωστῆρον οὐρανὸν
 20 Κατηύγασας ποικί-
 [λους.
 Ἐν νύκτα καὶ ἡμέραν
 Ἐλλάτλας εἶχεν ἥλιος

Gloria Spiritui quam maxima laude celebrando, sanctissimo.
 Trinitas unus Deus est, qui creavit implevitque omnia,
 Caelum caelestibus, terram terrestribus,
 5 Mare et flumina, et fontes implevit aquatilibus,
 Omnia vivificans virtute proprii Spiritus :
 Ut sapientem creatorem omnis creatura laudet, 1
 Qui, quod vivat et permanent, causa est unica.
 290-291 Rationis vero compos maxime natura semper celebret,
 10 Ut regem magnum, ut bonum patrem.
 Spiritu, et mente, et lingua et cogitatione
 Da et mihi pure te laudibus cumulare, Pater.

XXXII. Hymnus vespertinus.

Tibi nunc benedicimus,
 Christe mi, Verbum Dei,
 Lumen ex lumine sine principio
 Et Spiritus sine principio,
 5 Trino lumine in nam
 Gloriam coeunte ;
 Qui solvistis tenebras,
 Qui produxisti lucem,
 Ut in luce omnia creares,
 10 Et mobilem materiam
 Sisteres, in hanc speciem mundi effingens,

* Alias Toll. 16, pag. 97.

XXXI. 10 Ὡς βασιλεῖα. Videtur hoc Gregorio familiare fuisse, ut e, addito t, produceret. Alias ὡς βασιλεῖα scribi legive potuerit. — Ita Tollius, qui forte male imputavit pravam scribendi rationem ejusdem librarii, cui scilicet indiscreta fuerint ἦ et εἰ propter absolutam ἢ soni similitudinem. (CAILLAU)

XXXII. TITUL. Ὑμνος. Chig. τοῦ αὐτοῦ λόγος ἐπιχαριστήριος.

1 Nῦν. Chig. et Coisl. καὶ.

4 Ταμίᾳς. Coisl. ταμία. Chig. Πνεῦμα τὸ ταμία. Edit. ἀνάργου, unde vix sensus rationi accommodatus educi potest; quod nos, contra Benedictinorum versionem, qui posuerant et Spiritus sine principio,

corrige prae-sumpsimus. (CAILLAU.)

16 Καὶ κάτω, etc. Benedictini haec verba vertent, quasi in textu legeretur τῆς δυο καὶ τῆς κάτω. Sed cum τῆς in secundo phrasis membro deficiat, evidentissimum est particulam καὶ non conjunctivam esse, sed expletivam, unde sensus est Deum possuisse mentem hominis etiam hic infra tanquam imaginem splendoris superni. Hinc in re tam clara non dubitavimus versionem mutare Benedictinorum, qui scripserant : Splendoris superni et inferi ponens imaginem. Id.

18 Ὁλος. Coisl. ὅλον.

METRICA VERSIO.

Summa sit et sancto gloria Spiritui.
 Unicus et trinus fecit Deus omnia, terram
 Terrenis impleus, aethera et aetherei;
 Aequor aquatilibus, fluvios fontesque replevit,
 Cuncta simul proprio Flammae vivificans,
 Ut tanto auctori laudes canat omne creatum,
 Qui vitam ordi, qui retinere dedit.
 Illa sed in primis ratio quibus alma refusit
 Regem glorificent, glorificentque patrem.
 Mente, anima, lingua necnon et corde volenti
 Da mihi, da pure te celebrare, Pater.

XXXII. HYMNUS VESPERTINUS. (A. B. Caillau interprete).
 Laudes damus tibi nunc, Coelste, Christe, Verbum,

B De luce lux ab ævo,
 Et Spiritus sequester :
 Ex luce namque trina
 Splendor refulget unus.
 A te soluta noctis
 Est umbra ; lumen a te
 Exiit, ens ut omne
 In luce conderetur,
 Et cuncta ouz moven-
 [tur
 in orbis hanc figuram
 Et ordinem venirent.
 Illumina per te

Humana mens sagaci
 Rationis est nitore,
 Superæque fulget infra
 Imago facta lucis,
 Ut luce pervideret
 Altam cœruca lucem,
 Totumque lucem esset.
 Per te polus micavit
 Vario rotundus igne
 Nox et dies vicissim
 Cedunt tenentque re-
 [gnum :

Ἔραται, νόμον τιμῶν Ἄδελφότητος καὶ φιλίας.	35 Ὡς μὴ γλώσσαν Α Καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, [ὕμνωδόν Ἄν τιμῆ, δόξα, κράτος,	50 Εἰς τοὺς αἰῶνας. [Ἀμήν.
25 Καὶ τῇ μὲν ἑπαυσεῖς [κόπους Τῆς πολυμύθου σαρκός· Τῇ δ' ἡγεiras εἰς ἔργον Καὶ πράξεις τὰς σοι ψι- [λας, Ἦνα τὸ σκότος φυγόντες 30 Φθάσωμεν εἰς ἡμέ- [ραν, Ἥμέραν τὴν μὴ νυκτὶ Τῇ συγνῇ λυομένην. Ἐν μὲν βάλους ἐλαφρῶν Ἦπνον ἐμοῖς βλεφάρους,	Ἐπὶ πολλὴ νεκροῦσθαι. Μήτ' ἀντίφωνον ἀγγέλων Πλάσμα σὸν ἠσυχάζειν. Σὺν σοὶ δὲ κοίτη εὐσεβεῖς 40 Ἐννοίας ἐταξέτω, Μηδέ τι τῶν βυπαρῶν Ἥμέρας νύξ ἐλάττη Μηδέ πάτρηνα νυκτός Ἐνύπνια θροαίτω· 45 Νοῦς δὲ καὶ σώματος [δέξα Σολ, Θεῷ, προσλαλείτω, Τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ,	ΑΓ'. <i>Εὐχαριστήριον.</i> Σολ χάρις, ὃ πάντων βασιλεῦ, πάντων δὲ ποιητά. Οὐρανὸς ἐπιλήσθη δόξης σέο, πάσά τε γαλα Σῆς σοφίης. Θεός Υἱὸς ὁ σὸς Λόγος; ἔκτιστο πάντα. Ἐν ἁγίῳ Πνεύμα ζωῆν πάντεςσι χορηγῆ. 5 Ἰλχοῖς κόσμῳ θεῖα Τριάς· Παθεῖ δ' ἡμῖν, Υἱὸς Θεοῦ κατὰ πνεῦμα, καὶ ἀνθρώπου κατὰ σάρκα, Ἦστος ἐπὶ σταυροῖο μόνον τέλεικας ἐπισπεῖν, Οἷα βροτός· τριτάτῃ δὲ πύλας Ἰλας αἰδοῦτος, Οἷα θεός· θανάτου γὰρ ἔλυσας δεσμοῖν ἀναστάς, 10 Καὶ βροτῆρ ἡγεμῆ φῶσιν ὄπασας, οἷα καὶ ἡμῶς Ζώειν ἡματα πάντα, σὲ δ' ἀμβροτον αἰὲν ἀδελῶν.

Jussisti, legem statuens
Fraternitatis et amicitiae,
25 Et illa quidem modum posuisti
Laboribus ærummosæ carnis,
Ista autem excitasti ad opus
Et negotia tibi amica,
Ut tenebras fugientes
30 Festinemus ad diem,
Diem nulla nocte
Tristi solvendam.
Tu quidem mitte levem
Somnum meis palpebris,
35 Ut ne lingua laudatrix
Longius sopita sileat.

Nen respondens angelis
Opus tuum quiescat :
Tuum autem cubile pias
40 Cogitationes deferat,
Neve quisquam sordium
Diei nox redarguat,
Neu ludibria noctis
Vana somnia perturbent ;
45 Sed mens etiam sine corpore
Te, Deus, alloquatur,
Patrem et Filium,
Et sanctum Spiritum,
Cui honor, gloria, fortitudo,
50 In secula. Amen.

292-293 XXXIII. Actio gratiarum *.

Tibi gratiæ, o rex omnium, omniumque conditor ;
Cælum plenum est gloria tua, omnique terra
Tua sapientia. Deus Filius, tuum Verbum, creavit omnia.
Tuus sanctus Spiritus vitam omnibus subministrat.
5 Propitius mundo, divina Trinitas. Propitiare et nobis,
Fili Dei secundum spiritum, et hominis secundum carneum,
Qui in cruce mortem pati sustinuisti
Ut homo, tertia vero die portas liquisti inferni
Ut Deus, mortis enim solvisti vincula resurgens,
10 Et mortali generi naturam contulisti, qua et nos
Vivamus omnes dies, teque immortalem semper canamus.

* Alias Toll. 15, pag. 95.

38 Ἦσυχάζου. Coisl. habet ἠσυχάζου.
41 Μηδέ τι. Ita Coisl. et Chig. Edit. μηδ' ἔτι.
42 Ἥμέρας. Ita Coisl. et Chig. Edit. ἡμέραν.
Max ἐλάττη pro ἐλάττη, quod habent edit.

45 Νοῦς δὲ. Coisl. νοῦς καὶ.
XXXIII. 10 Ἥμας. Sic legendum merito patet
Tollius. In edit. ὕμνων, sed male.

METRICA VERSIO.

Fratrem inter et sororem
Est blanda lex amoris.
Dulcem dat ista vitæ
Requiem laboriosæ :
Ilo sed excitamur
Ad opus tibi probatum,
Et nocte derelicta
Tendamus ad diem al-
[tum],
Nulla nigrantis umbra
Noctis diem fugandum.
Levem meis soporem
Da palpebris benignus ;
Ne, longius sopita,
Quæ lingua te celebrat,

Silentio prematur,
Nec angelis reclamans
Opus tuum quiescat.
Tuum cubile sacra
Mi cogitata portet ;
Neu crimiouosa sordes
Nox arguat diei ;
Ludibrio noctis
Me vana visa turbent.
Sed carne mens soluta
Tibi, Deus, loquatur,
Patremque Filiumque
Et Spiritum salutet,
Cui laus, honor, potestas,
Per cuncta sæcula. Fiat.

B XXXIII. GRATIARUM ACTIO.

(A. B. Caillau interprete.)

Laus tibi sit, princeps mundi, mundique Creator
Gloria cælum implet, totam sapientia terram ;
Ecce tuum Natus Verbum Deus omnia fecit ;
Spiritus ecce tuus vitam omnibus afflat ubique.
Sis bona, diva Tris, mundo ; mihi tu bonus esto,
Nate Dei juxta mentem, carnalia juxta
Nate hominis, cruce qui pendens mortalis obisti,
Inferni que Deus voluisti liquere portas,
Vincta resolvendo mortis, cum tertia lux est ;
Naturamque homini larga pietate dedisti,
Qua semper vivens, te prædicet usque perennem.

ΔΑ. Ἐυχαραστήριον β.λε.

Σὸς χάρις, ὦ πάντων βασιλεῦ, πάντων δὲ ποιητά.
 Σὸς χάρις· ἃς τὰ νοητὰ λόγῳ, τὰ θ' ὄρατὰ καλεῖσαι.
 Ἐπῆσας τ' οὐ πρὶν ἔσθαι, καὶ ἐξ ἀφανῶς κατέδειξας.
 Σὸν θρόνον ἀμείψουσιν ἀχράτοι ὑμνητῆρες,
 5 Ἐνθεν μυριάδες, καὶ χιλιάδες πάλιν ἔθην,
 Ἀγγελικῆς στρατῆς πυρροῖς χορδῆς, ἀσπιτοῖ ἀρχῆν
 Λαοὶ πρωτοκόων, καὶ λαμπρομένων χορδῆς ἄστρον·
 Πνεύματα θεσπεσίων ἀνδρῶν, φυγαὶ τε δικαίων,
 Πάντες; ὁμηγερέες, καὶ οὖν θρόνον ἀμείψοντες,
 10 Γηθοσύνη τε, φόβῳ τε διηκεκὶς αἰδῶσι
 11 Ἕμνον ἀνυμνεῖντες ἀχράτων, ἧ καὶ ἀπαυστον·
 Σὸς χάρις, ὦ πάντων βασιλεῦ, πάντων δὲ ποιητά.
 Οὗτος ἀχράτος Ἕμνος ἐπ' οὐρανίῳ χορῶτο.
 Ναὶ λόγμαι καγὼ, Πάτερ ἀσπιτε, καὶ γόνυ κάμπτω

A 15 Ἡμετέρης κραδίης, Πάτερ ἀσπιτε, καὶ νόσ
 [ἔνδον
 Πρηνῆς σου προπάροθε· κάρη δέ μοι ἐς χθόνα νεύει
 Λισσομένη· κείμαι δ' ἱκέτης, καὶ δάκρυα χεῖω.
 Οὐδὲ γὰρ δεῖός εἰμι πρὸς οὐρανὸν ἀντία λεύσσειν
 Ἄλλὰ σὺ μ' οἰκτείρεις, ἑλέως Πάτερ, Ὡσὸς ἔσσο
 20 Σὺ κινουρῶ θεράποντι· σάου δέ με χεῖρα ταύσσαις
 Ἐξ ὀνύχων θανάτου, νοήματα πάντα καθήρας.
 Μὴ μ' ἀπογυμνώσης σὺ Πνεύματος, ἀλλ' ἔτι μέλλω
 Χεῖτε μένος καὶ θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἔμοισιν·
 Ὅφρα σε καὶ κραδίη, καὶ χεῖλασι καλὸν αἰέσω.
 25 Ὅσπερ ἐμῷ γενετῆρι, σὺ θεράποντι παρέστης,
 Δὸς καὶ ἐμοὶ καθαρὸν βίοντα, καθαρὰν τε χεῖραυτήν,
 Ἐλπωρῆν τε τυχεῖν ἀγαθῶν, ἑκεῖν τε, γάρην τε·
 Πάντα δ' ἀμαλδύνει, ὅσα ἤλιτον ἐκ νεότητος,

XXXIV. *Alia gratiarum actio*.

Tibi gratiæ, o rex omnium, et omnium creator:
 Tibi gratiæ, qui intelligibilia mente et visibilia, jussu
 Creasti, cum antea non essent, et ex obscuro manifestasti.
 Tuum thronum circumstant perfecti laudatores,
 5 Hinc millia millium, et inde rursus millia multa,
 Angelici exercitus igneus chorus, incorruptus ab initio
 Populus primogenitorum, et lucentium chorus astrorum;
 Spiritus divinorum virorum, animæque justorum,
 Omnes simul congregati thronum tuum circumstantes,
 10 Lætitia et pavore iudescensiter canunt
 Hymnum accinentes perennem et incessabilem:
 Tibi gratiæ, o rex omnium, omniumque conditor.
 Hic perpetuus hymnus in cælesti choro.
 Ita supplico et ego, Pater æternæ, et genu flecto
 15 Mei cordis, Pater immortalis, et meus iutus
 Prona coram te; caput autem in terram inclino
 Tibi supplicans. Jaceo supplex et lacrimas fundo.
 Neque enim dignus sum in cælum oculos tollere.
 Sed tu mei miserere, misericordiæ Pater, propitius esto
 20 Tuo lamentanti famulo. Salva me manum extendens
 Ex unguibus mortis, sensus omnes expurgans.
 Ne me nudes tuo Spiritu, sed potius amplius
 Infunde fortitudinem et fiduciam pectoribus meis,
 Ut te et corde et labiis rite canam.
 25 Quemadmodum meo patri, tuo famulo, adjuisti,
 294 295 Da mihi et puram vitam, sanctamque mortem;
 Spirituque nancisci bonam, et misericordiam et gratiam.
 Omnia autem dele, quæcunque peccavi a juventute,

* Alias Toll. 44, pag. 95.

XXXIV. 25 Γενετῆρι, σὺ. Tollius legere mallet
 γενετῆρ' ὡς σὺ. Nobis melius videtur γενετῆρα, τῷ.
 (CAILLAE.)

28 Ἀμαλδύνει. Mallet Tollius ἀμαλδύνη, et quib-
 dem rectius. Ibidem δὸς' ἤλιτον.

METRICA VERSIO.

XXXIV. ALIA GRATIARUM ACTIO.
 (A. B. Caillau interprete.)

Laus tibi, regnator mundi, mundique Creator,
 Laus tibi, qui menti noscenda videndaque, jussu
 Fecisti, nihil educens in lumen ab umbris.
 Turba thronum æterno cætu circumdat et hymnis;
 Mille hinc, inde decem rursus stant millia, turmæ
 Flammeus angelicæ chorus, immortalis ab ævo,
 Et genitus primo populus, lucentique astra,
 Divinorum hominum mentes animæque beatæ
 Densato solium stipantes ægmine, læto
 Corde simul pavidoque tibi pia carmina fundunt,
 Perpetuamque iterant hymnum sine fine canentes:
 Laus tibi, regnator mundi, mundique Creator.
 Semper hic æthereo renovatur cantus olympo.

B Te precor ipse, Pater, supplex, flexisque fidelis
 Populibus cordis, Pater immortalis, adoro.
 Mens inter complexa pedes silet, oraque terræ
 Fixa manent; largos effundunt lumina fletus.
 Dignus enim non sum qui tollam ad sidera vultus.
 Tu miserere mei, clemens Pater, et bonus esto,
 Dum servus precor ipse tuus; tua mortis ab ungue
 Me manus eripiat; purgantur et intima mentis.
 Ne me, oro, privas divino Flame; firmet
 Sed magis infuso fiducia robore pectus,
 Ut te corde simul memori labiisque celebrem.
 Te dextrum sensit genitor, mihi dexter adesto.
 Vivere da pure, puram da occumbere mortem.
 Spes bona me recreet, recreet pia gratia mentem
 Dele cuncta, bonus princeps, quæ cæca juventus

Ὡς ἀγαθὸς βασιλεὺς· ὅτι σοὶ χάρις ἤματα πάντα,
 50 Σοὶ χάρις ἤματα πάντα, καὶ εἰς αἰῶνας ἀπαντας.

ΔΕ. Ἐπίκλησις πρὸ τῆς τῶν Γραφῶν ἀναγνώσεως.

Κλύθι, Πάτερ Χριστοῦ πανεπίσκοπος, τῶνδε λιτῶν
 ἡμετέρων· μόλην δὲ χάριζο σὺ θεράποντι
 Θεοσεβῆν. Ζαθέην γὰρ ἐς ἀτραπὴν ἴχνος ἐλαύνων
 Οὗτος, ὃς αὐτογένηθλον ἐνὶ ζωῆς Θεοῦ ἔγνω,
 5 Καὶ Χριστὸν θνητοῖσιν ἀλεξίκακον βασιλεῖα·
 Ὡς ποτ' ἐποικειτῆρας μερῶν γένος αἰνὴ παθόντων
 Πατὴρς ὄπ' ἐννοσηῖαν ἐκὼν ἠλλάξατο μορφήν.
 Γίνετο δὲ θνητὸς Θεὸς ἀφθιτος, εἰς ἕκαστ' ἄνθρωπον
 Ταρταρέων μογιόντας ὄψ' αἵματι λύσαστο δεσμών.

40 Δεῦρ' ἴθι νῦν, ἱερῆς καὶ ἀκηρασίης ἀπὸ βίβλου

Α Ὑψὴν σὴν ἀτίκαλλε θεοπνεύστοις ἐνὶ μύθοις.

Ἐνθα γὰρ ἀθρήσιας ἀληθείης θεράποντας
 Ζωῆν ἀγγελέοντας ὄπ' οὐρανομήκει φωνῆ.

ΑΓ'. Ἐνείδια.

Χριστὸν ἴδοξε, ὃς πάντα πέλεις σοῖσιν μερῶσιν
 Ἐσθλά, καὶ ἐν πάντεσσιν ὁδὸς ἰθεὶα τέτυκται,
 Ὡς πρὶ καὶ νεφέλῃ στρατὸν ἤγαγες, ὃς θ' ὄδον εὖρες
 Ἐν πελάγει τμηθέντι φίλοις, Φαραὼ δ' ἐκάλυψας,
 5 Ἄρτον δ' οὐρανὸν ἐξένοῦπασας, ἐκ δ' ἄρα πέτρης
 Ἐβλύσας ἀροστόμοιο ῥόνου, μέγα θαῦμα, ἐν ἐρήμῳ
 Δυσμενέων ἀνδρῶν στήσας μένος, εὐτε δέεσχε,
 Σταχυρὴν ὑποσκιάων, Μωυσῆς χέρας, ἄκαρ ἐμείο.
 Μήνη δ' ἠέλιος τε ὁρόμων σέθεν. Ὡς δὲ βέβηρον

Ut bonus rex : quoniam tibi gratia diebus cunctis,
 Tibi gratia diebus cunctis, et in omnia secula.

XXXV. *Precatio ante Scripturæ lectionem* *.

Audi, Pater Christi, omnia concipiens, has preces
 Meas. Cantum indulge tuo famulo
 Cælestem. Divinum enim in semitam vestigia dirigit
 Ille, qui ex se genitum in vivis Deum novit,
 5 Et Christum mortalibus malorum depulsorem regem
 Qui aliquando misertus humani generis gravia passi,
 Patris consilio volens mutavit formam,
 Et factus est mortalis, Deus immortalis, donec omnes
 Tartareis gementes per sanguinem solveret vinculis.
 10 Hinc adesto nunc, et sacro puroque ex libro
 Animam tuam sagina divinitus inspiratis sermonibus.
 Hic enim videris veritatis ministros
 Vitam annuntiaturus celesti voce.

XXXVI. *Precatio ante iter suscipiendum* **.

Christe rex, qui omnia existis tuis hominibus
 Bona, et in omnibus via recta es,
 Qui igne et nebula exercitum duxisti,
 In mari amicis scisso, Pharaonem autem aquis obruisti,
 5 Panem e cælo novum tribuisti, e petra etiam
 Prærupta scaturire fecisti aquæ fluentia in eremo, o magnum miraculum
 Hostilium turmarum potentiam fregisti, cum extenderet
 Moyses manus suas, formam exprimens crucis, quæ meum est præsidium.
 Luna et sol subsistere; atque etiam flumen

* Alias Toll. 12, pag. 93. ** Alias Bill. 54, pag. 127.

XXXV. ΤΙΤ. Ἐπίκλησις. Carmen istud præfatio-
 nis inst. r est prælegendum, inquit Tollius, seu præ-
 mittendum syntagmati Carminum heroicorum.

3 Ἐλαύνων. Mallet cum Tollio, ἐλάνοι, scilicet
 poetæ.

8 Γίνετο. Pro ἐγένετο. Sic profecto legendum

pro γέτονα, quod mendose legitur in mss.

XXXVI. 2 Ἰθεὶα. Reg. 991 sup. lin. εὐθεῖα.

5 Ὡς πρὶ. Schol. διὰ πρὸς, per ignem.

4 Τμηθέντι. Coisl. et Val. τμηθέντι.

7 Μένος. Sup. lin. τὴν δύναμιν.

METRICA VERSIO.

Heu! male deliquit. Tibi nam laus tempus in omne; B
 Tempus in omne tibi laus, laus in secula cunctis.

XXXV. *PRECATIO ANTE SCRIPTURÆ LECTIONEM.*

(A. B. Caillau interprete.)

Vota, Pater Christi, qui conspicis omnia, mitis
 Suscipe, necque tuo præbe celestia servo
 Carmina. Nam sacro figit vestigia calli
 Qui propria novit genitum virtute Tonantem,
 Et mala pellentem a mortalibus omnia Christum :
 Qui nostri sortem generis miseratus acerbam
 Patre volente volens formam mutavit, onusque,
 Immortale licet lumen, mortale recepit,
 Solveret infernis cunctos dum sanguine vinculis.
 Huc adsis : purum cape sacramentum volumen,
 Nuncque tuam divo mentem sermone sagina
 Hic etenim veri dabitur rectique ministros
 Cernere, qui pendent celesti voce salutem.

XXXVI. *PRECATIO ANTE ITER SUSCIPENDUM.*

(Billio interprete.)

Christe potens rerum, atque hominum bona cum

[cta tuorum,
 Rebus et in cunctis, qua pergant, semita recta,
 Ingens qui flamma duxisti atque ignibus agmen :
 Quique iter Isaacidis freta per ventosa dedisti,
 Nilicolum insanum mergens in gurgite regem :
 Cujus et æthere panis delapsus ab arce est
 Munere, et in vasta (facinus mirabile !) eremo
 Maxima de rigido manarunt flumina saxo :
 Cujus et hostiles infregit dextra phalanges,
 Mosc manus tendente piæ in vertice montis
 Atque crucem signante, meum qua nititur omne
 Auxilium : cujus jussu sol lunaque cursus
 Continuere suos, cessit præperantibus annis,

10 Εἶπεν ἐπιγυμνοῖσιν, ἔδός δ' ἐπὶ γαῖαν ἐτύχθη
 ῥηϊδίη, τὴν αὐτὴς ὄπισθεο καὶ κατένευσας.
 Αὐτὴς δ' οὐρανὸν οἶμον μερόπτεσσιν ἔδειξας
 Ὑστατον, ἀρχαίη δὲ νέην ἐπέμψας ἀταρπν.
 Εὔτε Θεὸς θητός τε κραθεῖς, ἐπὶ γαῖαν ὀδύσας
 15· Ἡμετέρην, αὐθις δὲ πρὸς οὐρανὸν ἔθεν ἀερθεῖς,
 Ἴξεαι ἐλδομῖνοις φάντερος, ἧ τὸ πάροθεν.
 Αὐτὴς καὶ πάλαιος ἐπέδισσο, σοὶ δὲ πόδεςσιν
 Οἶδμα πέσον, χαλεποῖσι βραζόμενον ἀνέμοισιν.
 Ἄλλὰ μάκαρ, καὶ ἐμοὶ γε συνέμπορος ἐθέθ' καλεῦνται
 20 Σήμερον, εὐδοίην δὲ πόρος, καὶ ἀγγελὸν ἐσθλὸν,
 Πομπῶν, ἀλεξητήρα, βοηθῶν, ἔσρα με πάντων
 Ἡματιῶν νυχίων τε κακῶν ἀπο τρηδῶ' ἰέργων,
 Καὶ τέλος ἐσθλὸν ὁδοὸ χαριζόμενος μογόντι,
 Οἰκοθεν ἀρτεμέοντα, καὶ οἰκαδέ μ' αὐθις ἀγίνοι

A 25 Ἡροῖσιν τε φίλους τε ὁρῶν βίον ἀμειψέουσιν,
 Ἐνθα σε νόκτα καὶ ἤμαρ ἐλεύθερος, ἀρτεμέων τε
 Λισσοίμην, κακότητος ἀμίγα σοι βίον ἔκων,
 Σοὶ τε νόον περρόντα, βίου φάος, αἰὲν αἰείρων,
 Μέσφ' ὅτε καὶ πυμάτην ξυνην ἔδῶν ἐξάνοισαιμ.
 30 Ἐς δὲ μόνην ἔλθοιμι μόγου τέλος εὐσεβέσσιν.
 Σοὶ ζῶ, σοὶ λαλέω, σοὶ δ' ἔζομαι, ὦ ἀνα Χριστέ,
 Σοὶ δ' αἶρω ποδὸς ἔχνος, ἐπεὶ σὺ με χειρὶ καλύπτεις·
 Ἄλλὰ με καὶ νῦν ἀγῶς ἐσθλὸν ἐπὶ τέρμα πορεύεις.

AZ. Ἄλλη περὶ εὐδοκίας προσευχή.

Οὐκ ἔστ' οὐδὲ ποδὸς χωρὶς σὸ ἐχνος αἶραι,
 Χριστέ ἀναξ, ὅς πάντα πέλεις σοῖσιν μερόπτεσσιν
 Ἐσθλὰ, καὶ ἐν πάντεσσιν ὁδὸς ἰθεὶα τέτυκται.
 Σοὶ πᾶντος, καὶ τῆνδε τέμνω τρίβον, ἀλλὰ μὲ πέμψουσιν

10 Cessit festinantibus Israelitis, et via facilis parata est
 Ad terram quam ipse promiseras et annueras.
 Tu denique ipse caelestem viam hominibus ostendisti,
 Veteri autem novam adjunxisti semitam,
 Quando Deus et homo simul, in terram veniens
 296-297 15 Nostram rursus aut in caelum et terra sublatus
 Venies cupientibus manifestior quam antea.
 Ipse etiam mare conscendisti, tuisque perfibus
 Tempestas concidit gravissimis commota ventis.
 O beate, et mihi comes adesto vocanti te
 20 Hodie, prosperumque iter praebes et angelum bonum
 Ducem, malorum depulsorem, adiutorem, ut me ab omnibus
 Diurnis nocturnisque malis procul removens,
 Felicemque vitae finem praestans mihi laboranti,
 E domo sanum, et domum rursus incolumem reducat
 25 Propinquis et amicis similem meae vitam agentibus,
 Ubi te nocte ac die liber et tranquillius
 Deprecor, sceleris puram tibi vitam ducens,
 Celereque ad te mentem, vitae jubar, semper attollens,
 Donec extremam et communem omnibus viam peregero,
 30 Et in domicilio venero quod piis est laboris meta.
 Tibi vivo, tibi loquor, tibi sedeo, o rex Christe,
 Tibi moveo pedum vestigia, quoniam tu me manu tegis :
 Me igitur et nunc perducas ad bonum finem itineris.

XXXVII. *Alia de prospero itinere precatio*.*

Ne unum quidem sine te possibile est pedis vestigium proferre,
 Christe rex, qui omne es tuis mortalibus
 Bonum, et in omnibus, via recta ades.
 Tibi fidens et hanc in eo viam. Sed deduc me

* Alias Murator. 155.

12 Ἀντίς δ'. Ita Vat. et Coisl. Edit. αὐτὴν δ'.
 16 Ἴξεαι. Sic Coisl. et Vat. Edit. ἴξε.
 21 Ἄγνοι. Vat. ἀγάγοι. Schol. Coisl. καθιστάνη.
 25 Ὑμῶν βίον. Ad marg. 991 τοῖς τὸν ὁμοῖον ἐμῶ

βίον ἀγνοσι. D. Gaultier legit ἐμῶν, ac vertit, *quibus vita mea chara est.*

XXXVII. TITULUS. Poematium istud sicut et sequens similia sunt iis quae in praecedenti leguntur.

METRICA VERSIO.

Pronaque promissas patuit via laetaque ad oras :
 Tu vero humanis iter ad caelestia regna
 Monstrasti, jungens veteri cum calle recentem,
 Tum cum mortalibus simul et Deus incola terrae
 Factus es, ac superas remeasti victor ad arcas,
 Hincque etiam ad cupidus venies, quam clarior ante.
 Tu mare cum pedibus premeres, mox orta procella
 Concidit, et tumidis agitata fluctibus aequor.
 Tu mihi, sancte, viae comitem te junge vocanti
 Haec luce, atque tuo sit mihi numine faustum.
 Pro duce sit, quaezso, bonus angelus : illius ipse
 Fulciar auxilio firmo : meque ille periculis
 Subducens, gravibusque malis, nocturne, dinque,
 Atque viae optatum finem tribuensque laboris,
 Incolumem inducat tectis, rursumque valentem
 Sanguinis ad socios referat, charoque sodales :
 Hic ubi perque dies omnes noctesque quietus

B Vota dabo, et vitae spatium sine crimine ducam.
 Atque ad te mentem, vitae lux fulgida, tollam,
 Donec mors cursum fragilis mihi finiat aevi.
 Atque utinam sedes perfringere detur ad illas,
 In quibus est justis requies finisque laborum.
 Vivo tibi, tibi, Christe, loquor, sedeoque, pedemque
 Tollo meum, nam tu me dextra operisque, te-
 [isqueque.
 Sit mihi meta viae, duce te, laetissima, Christe.

XXXVII. ALIA PRECATIO.

(A. B. Caillan interprete.)

Nullum ferre gradum pedis, o rex Christe, va-

Te sine, namque tuis solus mortalibus es tu
 Oanne bonum, et directa pates via semper, eunti.
 Carpo viam, fidens in te : me duc, age, quaezso,

5. Ἀσκηθῆ, καὶ πάντα πόροις, ὅσ' ἔλλεται ἦτορ,
Καί με, Ἄναξ, παλινύροσον ἄγους ἐπὶ δῶμα πενιχρὸν,
Ἐνθα σε νόκτα καὶ ἡμᾶρ ἀλεύθερος διασκοιμήν.

ΑΗ'. Ἀλλή εἰς ταῦτό προσευχή.

Ὅς πυρὶ καὶ νεφέλῃ στρατῶν ἤγαγες, ὅς δ' ὄδον εὐρέες

A Ἐν πελάγει, πῆξας κόματ' ἑλαινομήνοισ.

Ἄρτον δ' οὐρανῶθεν ὕσας ξένοις οὐ δοκέουσιν

Ἐκ δὲ πέτρης πηγῆν ἔβλυσας ἀκροτόμου.

5 Καὶ νῦν τῷ θεράποντι συνέμπορος ἐλθε καλεῦντι,

Χριστῆ, φάος μερόπων, δεξιὰ πάντα φέρων.

5 Hbesum; et omnia tribue, quæcumque desiderat cor meum,
Et me, Rex, reducem ducito ad domum pauperem,
Ubi te nocte et die liber mihi propitium reddam.

XXXVIII. *Alia precatio*.

Qui igne et nube exercitum duxisti, quique iter fecisti
In mari, conerescere faciens fluctus pulsus:
Qui cælitus novi panis pluviam fudisti nec opinantibus,
E petra autem prærupta fontem eduxisti:
5 Et nunc etiam tuo famulo te invocanti comes veni,
Christe, lumen mortalium, prospera omnia ferens.

Alias Murator. 186.

METRICA VERSIO.

Hbesum, cordisque mei vota omnia comple,
Et brevis tectis reducem me redde modestis,
Liber ubi noctu merear tua dona diuque.

XXXVIII. ALIA PRECATIO.
(A. B. Caillau interprete.)

Nube vel igne favens, sacræ qui per freta plebi

B Pandisti siccum, dñni fugiebat, iter:

Qui nova cælestis fudisti munera panis,

Larga e præcisâ rupe fluenta trabens:

Te nunc corde precor, famulo comes esto precanti,

Christe, hominum lumen, prospera cuncta ferens.

TOMH Β'. ΕΠΗ ΘΗΚΑ.

298-299 SECTIO II. CARMINA MORALIA.

A. Παρθενίης Ἐπανός.

Παρθενίην στεφανοῖσι δαναδῆσσομεν ἡμετέροισιν,
Ἐκ καθαρῆς ἠ κραδίης ἢ καθαροῦς ἢ μέλποντες ἐν
[ἕμνοισ.

• Τοῦτο γὰρ ἡμετέροιο βλοῦ ξενίτην ἐσθλόν,

C Χρυσῷ τ' ἤλεκτρον τε φαάντερον, ἢ δ' ἄλεφαντος, Τη

5 Ὅς ζωηνηχθῆσθην χαμάδις βάλει παρθένος οἴστρος,

Πρὸς θεὸν ὑψιμέμοντα νόου πτερὸν ἐνθεν ἀείρων.

Ἀρχομένου δ' ἕμνοιο συναίνοισθε μὲν ἀγνοί

Συνὸν γὰρ πάντεσσιν ἕμνος γέρας εὐαγγέσιον.

I. *In laudem virginitatis*.

Virginis coronis nostris redimire juvat,
Ex puro corde puris psallentes in hymnis.
Hoc enim vitæ nostræ præclarum est donum,
Auro et electro splendidius et ebore,
5 His in quibus terrenam vitam humi sternit virgineus ardor,
Mentis alas ad Deum in cælo regnantem hinc evehens.
Laudare autem incipiente me, congaudete, qui puri estis,
Est enim hymnus commune munus omnibus piis.

* Alias Bill. 5, p. 42.

1. ARGUMENTUM. *In hoc poemate disputat Gregorius ultra vitæ præstantior sit, cælebs, an conjugata. Quod ut magis perspicuum fiat, postquam altius laudes virginis repetitit poeta, utramque vitam inducit causam suam disceptantem. Tandem vincit castitatem. Meminit hujus poematis Hieronymus in Catalogo scriptorum illustrium, lib. 1, cap. 7, in Jovin., ubi illud vocat, ut Suidas tom. 1, pag. 628: Librum hexametro versu, virginis et nu-*

ptiarum contra se invicem disserentium.

TIT. Παρθενίης Ἐπανός. Sic melioris note codices. Alii ἔγκωμιον, vel ἔπος, vel λόγος. Alii addunt καὶ γάμου.

2 Ἐκ καθαρῆς. Ita mss. omnes. Edit. καθαρῆς.

3 Ξενίτην. In Reg. 993 sup. lin. καὶ δῶρον.

7 Συναινοῖσθε. Int. 993 συνευφρανῖσθε, congaudete.

METRICA VERSIO.

I. IN LAUDEM VIRGINITATIS.
(Billio interprete.)

Expertem thalami nostris redimire corollis
Vitam fert auium, puroque ex pectore puro
Hymnos et laudis meritos effundere versus.

PATROL. GR. XXXVII.

D Hoc etenim nostræ donum est memorabile vitæ
(Electro atque ebore et fulvo splendidius auro),
Terrenam vitam quis sternit nitidus et ardens
Virginis amor, mentes ad sidera tollens.
Laudis ad exorsum vestro mea gaudia plausu
Excipite, o puræ mentes et corpora pura.

17

Οι φανεροὶ δὲ θύρῃσιν ἐπιγράφασαυσε ἀκούσας·
 10 Εἰ δὲ τις ἀμπετάσειεν, ἀγνίζοιτο φρένα μύθη.

Παρθενή, μέγα χαιρὲς, θεοδοτε, δῶτερ ἑάνην,
 Μῆτηρ ἀπημοσύνης, Χριστοῦ λάχος, οὐρανόισι
 Κάλλεσιν ἀζυγέσσιν ἐμδύγη· ἀζύγη γὰρ,
 Πρῶτα θεός, μετέπειτα Θεοῦ χορδὸς αἰὲν ἕόντος.
 15 Ἦτοι ὁ μὲν πηγὴ φάειν, φάος οὐ· ὀνομαστὴν,
 Ὀθὸ' ἐλετών, φεγγὺν τὸ νέου τάχος ἐγγύς ἵόντος,
 Αἰὲν ὑπεκπροθέον πάντων φρένας, ὡς κε πόθοισιν
 Ἐλκώμασθα πρὸς ἕως αἰὲν νέον· οἱ δὲ τε φῶτα
 Δεύτερα ἐκ Τριάδος βασιλίῃσιν εὐχος ἔχουσης.

20 Πρώτῃ παρθένος ἐστὶν ἀγνή Τριάς. Ἐκ μὲν
 [ἀνάρχου

Πατρὸς γῆς ἀναξί, οὐτ' ἔκτοθεν ὀρημθέντος;

Invidi autem ostiis obstruite aures;

10 Aut si quis eas patefecerit, mentem expurget per ea quae dicuntur.

Virginitatis, multum salve, a Deo data, largitrix bonorum,

Mater integritatis, Christi pars, coelestibus

Pulchritudinibus conjugii expertibus compar : sunt enim conjugii expertes,

Primum quidem Deus, deinde Dei chorus sempiterni,

15 At ille quidem origo luminum, lumen quod nec nominari potest,

Nec apprehendi, fugiens animi celeritatem prope accedentis,

Omniumque mentes semper praecurrens, ut descideris,

Trahatur ad altitudinem semper novam : hi vero lumina

Secunda post Trinitatem quae regiam majestatem obtinet.

20 Prima virgo est sancta Trinitas. Filius rex ex Patre

Principii experte, neque extrinsecus producto

(Ipse enim omnibus est via et radix et principium),

Neque filium similiter ac homines generante,

Sed ut splendor ex splendore procedit. Ex Filio autem

25 Non jam filius dilectus simili gloria praeditus.

Sed manet totus Genitor, ac ipse etiam Filius tantummodo

Filius, et solus ex solo : in unum coeuntes

Cum magno Spiritu, qui ex Patre similis procedit,

300-301 Unus Deus in tribus resplendens luminibus.

30 Ac talis quidem est Triadis pura natura. Ex illa autem

Angeli splendentes, forma carentes, qui circa

Magnum thronum versantur : sunt enim mentes agiles,

Ignis et spiritus divini per aera velociter currentes,

Ac cito magna faciunt praecipia.

15 Ἦτοι ὁ μὲν πηγὴ φάειν, etc. Idem versus
 leguntur supra, sect. 1. poem. vii, vers. 8 et seqq.

16 Ὀθὸ' ἐλετόν. Ita Reg. unus. Edit. ὀθ'.

19 Ἐκ Τριάδος. Gloss. παρηγμένα τῆς ἔχουσης

τὸ κράτος τῶν πάντων βασιλείας.

21 γῆς. Ita Chig. et Reg. Edit γῆν. Mox ἔκτο-

θεν, ἀπὸ τίνος, παρ ἑτέρου, ἀν ἄλλο ποσῶν.

25 Ὀμολογῶ. Gloss. κατὰ τὴν ὁπίσταν ὁμοίαν.

27 Ὀλορ. Gloss. μόνον γῆς, nempe significat Filium

tantummodo filium esse, nec alterius filii parentem.
 Mox εἰς ἐν ἰδίῃ. Gloss. συνηγμένοι, συνελθόντες.

A (Αὐτὸς γὰρ πάντεσσιν ὁδὸς καὶ βίβλα καὶ ἀρχή),

Ὅστε πάντῃσιν ὁμοίᾳ γενιαιμένους,

Ἄλλ' ὡς ἐκ σέλαος σέλας ἔργεται. Ἐκ δ' ἀρα Πατρὸς,

25 Οὐκίτε παῖς ἀγαπητὸς ὁμοίῳ εὐχος ἐφέλιμων·

Ὅς κεν ὁ μὲν μίμηρ] γενέτης ὅλος, αὐτὰρ δ' ὄ γ' Ἰθὺς

Ὀλορ καὶ μούσιον μονώτατος· εἰς ἐν ἴοντε

Πνεύματι σὺν μεγάλῳ, ἰσὸ βᾶ πατρῶθεν εἰσιν ὁμοίον,

Εἰς θεὸν ἐν τρισσοῖσιν ἀνοιγόμενος φαέσσιν.

30 Τοίη μὲν Τριάδος καθαρὴ φύσις. Ἐκ δ' ἀρα

[κενῆς,

Ἄγγελιοι ἀγλήητες, αἰετὶς, οἱ βᾶ θῶσκον

Ἄμφι μέγαν βεβαῶτες, ἐπὶ νέος εἰσὶν ἐλαφροί,

Πῦρ καὶ πνεύματα θεὰ δ' ἤτερος ὄκα θέοντες,

Ἐσσημένως μεγάλῃσιν ὑποδοήσσοισιν ἐφετμαῖς.

METRICA VERSIO.

Namque omne. aequae laus haec pietatis alumno
 Afficit. At quisquis misero livore teneris.

Sis procul, atque aures ad nostros obstrue versus :

Aut illas si forte aliquis patefecerit, ima

Mente prius cures fœdas abstergere sordes.

Salve, virginitas, divino tradita dono,

Mater inoffensæ vitæ, bona maxima fundens,

Christi pars, et spiritibus sociata supernis,

Ignaris thalami ; nam magnus conjugis expert

Est Deus, atque Dei rutilians chorus omnipotentis.]

Luminis ille quidem fons est lumenque perenne,

Quod verbis nequit efferrî, manibus teneri.

Sed celeri cursu mentem fugit, atque propinquis

Ex oculis hominum semper subducitur, ut nos

Ad nova semper amor fastigia, sumptaque flamma

Pertrahat. Hi vero sunt proxima lumina, primo

A Triadis sanctæ lumen fulgore trahentes,

Quæ lumen splendore suo supereminet omne.

Prima Trias virgo est. Siquidem Patre natus auarcho

B Filius est : nec enim Pater ortum traxit ab illo
 (Utpote principium rerum, et vitalis origo),

More nec humano generavit semine natum :

Sed velut igniculos vidæ ex igne micantes.

At vero ex Nato non jam propignitur alter

Filius, æqualem qui Patri carpat honorem.

Nam totus manet ille Pater, manet hic quoque

[totus

Filius, ex solo solus, cum Pneumate sacro

(A Patre quod supra, similis tamen omnia Patri

Progreditur), juncti natura, nam Deus unus,

Unumque in triplici coluclit lumine nomen.

Ac talis Triadis natura est undique puræ.

Ex illa porro certissima lucis origo

Costibus angelicis : mortali lumine cerni

Qui noqueunt, sedemque Dei soliumque beatum

Cingentes (levius nil namque est mentibus illis,

Pneumata sunt etenim, flammæque per aera purum

Currentes), prompte sublimia jussa capessunt.

5
3
4

33 Τοῖσι μὲν οὐτε γάμος, οὐτ' ἄλγος, οὐ μελεδῶναί,
 Οὐ παθεῖν κλονὸς αἰνὸς ἀτάσθαλος· οὐ μελέσσι
 Σχίζοντι, οὐδὲ δόμοισιν· ὁμόφρονες ἀλλήλοισιν,
 Αὐτῶ τ' αὐτὸς ἔκαστος. Ἴη φύσις, ἔν τε νόημα,
 Εἰς πόθος ἀμφοῖν θανάτος ἑνὸς μέγαν. Οὐδὲ τι πάσι
 40 Τέρποντι, οὐτ' ἀλόγοισι, γλυκύν πόνον ἀμφι-
 [έποντες·

Οὐ πλοῦτος κείνοισιν ἐράσμιος, οὐδ' ἔσα θνητοῖς
 Γαλα φέρει κακίης | μελεδήματα. Οὐκ ἀρόσσι,
 Οὐ παλάγγη πλώουσι· ἀτερρέος εἴνεκα γαστρὸς,
 Γαστέρος ἀρχεκάκοιο· τροφὴ μία πᾶσιν ἀρίστη
 45 Δαίνυσθαι μεγάλιο θεοῦ λόγον, ἤδὲ φαεινὴν
 Ἐλκεν ἐκ Τριάδος | Σελᾶς ἄπλετον. Οὐδῖοι δὲ
 Ζώουσι καθαροῖο θεοῦ καθαροὶ θεράποντες,

35 Nulla illis nuptiae, nulla molestiae, nulla sollicitudines.
 Affectum gravi et pernicioso tumultu carent. Non membris
 Dividuntur, aut domibus: consentiunt inter se omnes,
 Ac secum ipso unusquisque. Una illis natura, una sententia,
 Unum desiderium, circa Deum regem magnum. Nec filius
 40 Delectantur, nec uxoribus, dulcem quaerentes laborem.
 Non divitiae illis amabiles, nec quaecunque mortalibus
 Terra profert nequitiae incrementa. Non arant,
 Ventris malorum originis. Unus omnibus optimus cibus.
 45 Satiari Dei magni verbo, atque lucida
 Trahere ex Triade lumen immensum. Soli
 Vivunt, puri Numinis fanuli puri,
 Simpliciter, intelligentia praediti, lucidi, qui nec a carnibus
 Ortum ducunt (carnes enim, postquam compacte sunt, peribunt);
 50 Nec in carnes venerunt, sed, quod creati sunt, permanent.
 Cum his juncta virginitas, Deo similis, expedita semita
 Ad Deum, assecla cogitationum Dei immortalis,
 Qui sapienter regit magni gubernacula mundi;
 In eoque caeleste, terrestre, magnanimum, mortale,
 55 Hominum laboriosorum sacrum genus, laudem ac decus regia.
 Nunc ergo agite, edisseram mysteria Dei veneranda,
 Et quo modo postremis virginitas temporibus affulserit.
 Fuit aliquando cum omnia nox nigra cooperiret.
 Non tunc prodibat aurorae lumen amabile, nec viam
 60 Sol inflammatam currebat ab oriente.
 Non luna cornuta apparebat, noctis decus.

33 Αὐτῶ τ' αὐτὸς. Ita Regg. 39 et 995. Edit. αὐτῶ
 αὐτῶς.

43 Ἀτερρέος. Gloss. ἀδαμάστω, ἀκόλαστω.

44 Γαστέρος ἀρχεκάκοιο. Sic infra lib. II, sect. I, poem. I, De rebus suis, vers. 283.

45 Ἀδρον. Sic duo Regg. et Chig. Edit. νόον.

46 Οὐδῖοι. Gloss. μονῖοι, ἀγαμοί.

48 Ἀπλοῖ τε. Chig. ἀγνοῖ τε. Vide supra, sect. I, poem. VII, vers. 17, etc.

51 Τοῖσι μετὰ. Gloss. μετὰ τούτοις, vel τούτοις

A Ἀπλοῖ τε, νοεροί τε, διαυγέες, οὐτ' ἀπὸ σαρκῶν
 Ἀρχόμενοι (σάρκεις γὰρ ἐπὶ πάγε, αἰθὴς ἀλοῦνται).
 50 Οὐτ' ἐπὶ σάρκας ἰόντες, ἔπερ δ' ἐγένοντο, μένον
 Τοῖσι μετὰ παρθενίῃ | θεοεικέλους, ὁμοῦ ἐτοίμη [τε.
 Πρὸς θεὸν, ἐσπομένην τε νοήμασιν Ἀθανάτοιο
 Νοημάτων μεγάλιο σοφῶς οἰκία κέσμιον·
 Ἐν δὲ καὶ οὐρανῷ | γλῶσσον, μεγαλήνορα, θνητόν,
 55 Ἀνθρώπων μογερῶν | κερὸν γένος, εὐχὸς Ἀνακτος.
 Εἰ δ' ἄγε νῦν ἐρῶ μυστήρια κενὰ θεοῖο,
 Παρθενίη τε χρόνοις ὅπως πμᾶτοισιν ἐλαμψεν.
 Ἦν ποτ' ἔην, ὅτε πάντα κελαινῇ | νύξ ἐκάλυπτεν.
 Οὐδ' ἄρ' ἔην τῶς | ἐρατὴν φάος οὐδὲ κέλευθον
 60 Ἠέλιος πυρῆσαν ἐπέσσυτο ἀντολίθην.
 Οὐ μὴν κερῆσσα φαίνεται, νυκτὸς ἀγαλμα.

μέτασιν.

52 Ἐσπομένην. Gloss. ἀκολουθοῦσα.

55 Νοημάτων. Ita fere infra, lib. II, sect. I, De rebus suis, poem. I, vers. 575.

54 Ἐν δὲ. Subauditur κόσμῳ. Μοχ μεγαλήνορα. Coisl. μεγαλήνορα.

55 Εὐχὸς Ἀνακτος. Gloss. ἔτι εἰς ἔξωκ πάντα καὶ μᾶλλον ὁ ἄνθρωπος γέγονε τοῦ θεοῦ.

60 Ἐπέσσυτο. Gloss. ἐπήρχειτο ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς.

METRICA VERSIO.

His non connubium, non cura, ægrique dolores,
 Non motus turbas miseram in corde cientes.
 Non etiam membris dirimuntur, et sedibus, omnes
 Inter se miro jungit concordia nexu.
 Idem quisque sibi: natura est omnibus una,
 Unaque mens, similique Dei rapiuntur amore.
 Nec vero gnatis charisque uxoriibus illi
 Gaudent, ac dulci exercent sua membra labore.
 Non illos inflammat opum vesana cupido,
 Nec quæcunque mali parit irritamina tellus.
 Non pelagus sulcant ratibus, nec vomere terram
 Proscindunt ventris causa, nec vomibus agris
 Primigena qui fraude mali genus omne creavit.
 Optimus hic cunctis cibus est, ut Numine summo
 Exsatiem mentem, Triadisque ex lumine lucem
 Immensam excipiant. Sunt porro conjugis omnes
 Expertes, puri regis purique ministri.
 His mens et simplex natura est, atque corusca.

B Non a carne sunt (namque omnis carnea moles
 Postquam concevit, certæ est obnoxia morti).
 Nec rursus carnem subeunt, nec corpora crassa,
 Sed tales remanent, quales sunt ante creati.
 Hujus virginitas classis, promptissima cœli
 Semita, consiliisque Dei sapientibus hærens,
 Qui clavo latum sapienter dirigit orbem,
 Humanumque genus, cœlo terraque profectum,
 Magnanimum, ærumnasque ferens, laudenque
 Principis ætherei. Sed jam mysteria magni
 Carminibus veneranda Dei nunc persequar, utque
 Candida virginitas postremis fulserit annis
 Omnia nox quondam tenebris horrenda tegetat.
 Non erat auroræ splendor, non Phœbus Eois
 Partibus exoriens currus agitabat equorum:
 Gloria nec noctis radiabat in æthere Phœbe:
 Sed confusa simul temerarius omnia motus

Πάντα δ' ἔμ' ἀλλήλοισι φορούμενα, μὲν ἀλόγητο
 Πρωτοτόνου χάσος|ζοηροῖς|βεδμημένα δεσμοῖς.
 Ἄλλὰ σὺ, Χριστὲ μάκαρ, |Πατὴρς μεγάλου φραδῆσαι
 65 Πειθόμενος τὰ ἑκαστα δέκρινας εὖ κατὰ κόσμον.
 Ἦτοι μὲν πρόωιστα φάος γένεθ', ὡς κεν ἅπαντα
 Ἔργα πλοιοι χαρίεντα φάους πλέα. Αὐτὲρ ἔπειτα
 Οὐρανὸν ἀστερέτητα κυκλώσασα, θαύμα μέγιστον,
 Ἠέλιψ μῆτη τε θαυγάει. Τόσων εἰπας,
 70 Τῷ μὲν δρ' ἠργύειεν ἐπ' ἀνθρώποισι φαείνεν
 Φωτὸς ἀπειροστοῖο ροαῖς, καὶ ὕρας ἔλιπεν·
 Τῇ δὲ κνέρας σελᾶνεν, |καὶ δεύτερον ἦμαρ ὀπάξεν.
 Τῷ δ' ὕπο γαῖαν ἔθικας ἐμὲν ἔδος, ἐν δὲ θάλασσαν
 Γαίης ἀγκάλιδεσαν ἔθισας, γῆν δὲ θαλάσση
 75 Ἰκαανὸν κόλποισι περιέβρυνον. Ὡς δὲ τὰ πάντα

A Κόσμος ἔην, γαίη τε, καὶ οὐρανός, ἤδὲ θάλασσα,
 Οὐρανὸς οὐρανόισιν ἀγαλλόμενος φαέεσσι,
 Πόντος δὲ πλωτοῖς, |παιζοῖς δὲ τε γαῖα πάλωρη.
 Ἄθρησας τότε ἔπειτα καὶ ἄρμενα πάντα νοήσας,
 80 Τέρπειτο Παιδὸς δακτοῦς δημοφρονέουσι ἐπ' ἔρ-
 [γοῖς.
 Δίξτεο καὶ σοφίης|ἐπιτότορα μητρὸς ἀπάντων,
 Καὶ χθονίων βασιλῆα θεοῦδα, καὶ τὸν εἰπεν·
 Ἦδη μὲν καθαροὶ καὶ ἀείζωοι βεράπροντες
 Οὐρανὸν εὐρὴν ἔχουσιν, ἀγνοὶ νόες, ἀγγελοὶ ἐσθλοὶ,
 85 Ὑμνοποιοὶ, μιλπόντες ἐμὲν κλέος οὐποτε λῆγον·
 Γαῖα δ' ἔτι ζώουσιν ἀγᾶλλεται ἀφραβέουσι.
 Μικτὸν ἔτ' ἀμφοτέρωθεν ἔμολ γένος εὐαδε πῆξας
 Θνητῶν τ' ἀθανάτων τε νοήμονα φῶτα μεσητῷ,

Omnia autem promiscue agitata temere errabant,
 Primi genii chaos tenebrosis constricta vinculis.
 302-303 At tu, Christe beate, Patris magni consilii
 65 Obsequens, singula praeclarissime discrevistis.
 Primum quidem facta lux est, ut omnia
 Opera jucunda essent lucis plena. Rursus deinde
 Caelum stelliferum in orbem circumgestis, maximum miraculum,
 Solis ac lunæ radiis conspicuum. His præcepisti,
 70 Illi quidem, ut diem hominibus promeret
 Lucis immensæ rivis, ac horas volveret:
 Isti vero, ut tenebras illustraret, ac diem alteram efficeret.
 Huic autem terram supposuisti sedem mean, ac mare
 Telluris ulnis colligasti, et mari terram
 75 Quam Oceani sinus circumfluunt. Sicque omnia
 Mundus erant, terra, cælum et mare,
 Cælum cælestibus ornatum luminibus,
 Pontus natatilibus, pedestribus terra immensa.
 Quod cum vidisset Pater, et apte omnia composita intellexeret,
 80 Lætatur Filii regis concordibus operibus.
 Quærebat etiam, qui sophiæ omnium matris esset conscius,
 Ac terrestrium rex Deo similis, sique locutus est:
 « Jam puri et immortales famuli
 Latum cælum incolunt, mentes sanctæ, angeli fortes,
 85 Hymnis operam dantes, ac meam nunquam deficientem gloriam celebrantes
 Terra autem hactenus mutis animalibus decoratur.
 Placet mihi mistum ex utroque genus condere,
 Hominem intelligentia præditum, mortales inter et immortales medium,

61 φραδῆσαι. Gloss. βουλαῖς.
 65 δέκρινας εὖ. Gloss. διεγώρισας καλῶς.
 70 ἠργύειαν. Int. ἠμέραν. Comb. auroram.
 73 Τῷ δ' ὕπο. Subauditur οὐρανῷ. Paulo post,
 ἐμὲν ἔδος. Ita Chig. et plerique codd. Edit. ἐμὲν πέδον.
 77 Οὐρανοῖσιν. Ita Reg. 39 et alii. Edit. οὐ-
 ρανῆσιν.
 79 Ἄθρησας. Regg. duo, ἀθροῖσας.
 81 Δίξτεο. Gloss. ἐβουλεύσατο. Max ἐπιτότορα.
 Gloss. ἐπιστήμονα. Hic versus et alii octodecim

subsequentes leguntur supra, sect. i, poem. viii,
 De anima, v. 59 et sqq.
 82 θεοῦδα. Gloss. καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ, ὁμοιον
 αὐτῷ τῷ θεῷ.
 86 Ἄφραβέουσι. Regg. duo, οὐ φρονέουσι. Gloss.
 ἀνοήτοις, ἀλόγοις.
 87 εὐαδε πῆξαι. Gloss. ἔρεισι μὲν οὖν ἔμολ καὶ
 καλὴν ἐφάνη ὑποστήσασθαι καὶ μικτὸν γένος, ἐξ ἀμ-
 φοτέρων σύνθετον.
 88 Φῶτα. Gloss. ἀνδρα μέσον.

METRICA VERSIO.

Voltebat gravibus tenebrarum vincita catenis,
 Quas chaos antiquum toto diffuderat orbe.
 At tu consilio parens, bone Christe, paterno,
 Singula sede sua recte discreta locasti.
 Conditia principio lux est, ut gratior esset
 Tota operis moles, jucundo lumine fulgens.
 Postea tornasti (facinus mirabile!) cælum,
 Perspicuum solis radiis lunæque rubentis.
 Namque illum sparsa jussisti luce per orbem
 Fulgere humano generi, cursuque notare
 Horas, atque suo distinguere tempora motu:
 Hanc itidem fuso tenebras splendore fugare,
 Et proferre diem repetita luce secundum.
 Quin jussisti etiam terram subsidere cælo,
 Finibus et terræ furibundas æquoris undas
 Junxisti, terramque mari: nam maximus illam

B Oceanus cingens gelidis circumfluit undis.
 Atque ita mundus erant bæc omnia, florida tellus,
 Et cælum, et pelagus; cælum fulgentibus astris
 Exsultans, tellus animantibus, et mare vastum
 Piscibus immensi sulcantibus æquoris undas.
 Quæ Pater excelsa postquam prospexit ab arce,
 Chari gaudebat Nati concordibus actis,
 Quærebatque aliquem, recenter qui terra sceptra,
 Nosceret ac summam sophiam, rerumque parentem.
 Talia dehinc fatur: « Jam puri ævoque perennes
 Cultores habitant excelsa palatia cæli,
 Scilicet angelici cœtus, mentesque beatæ,
 Atque meam celebrant mansuram in sæcula laudem.
 Quin etiam tellus ob bruta animantia gaudet.
 Nunc mihi confiatum genus ex utrisque creare
 Fixum animo est, hominem, rationis lumine clarum,

Τερπόμενόν τ' ἔργοισιν ἑμοῖς, καὶ ἐχέφρονα μύστην A
90 Οὐρανίων, χθονίων τε μέγα κράτος, ἄγγελον

Ἐκ χθονός, ὀμηγήτῳ τ' ἐμῶν μένων τε νόου τε.

Ἦς ἄρ' ἔφη, καὶ μοῖραν ἔδωκε νεοπηγῆος αἰῆς,
Κείρασι δαυάτησιν ἐμῇ ἐσθήσατο μορφήν.

Τῆ δ' ἄρ' ἔης ζωῆς μοιρήσατο· ἐν γὰρ ἔηκε
95 Πνεῦμα, τὸ δὴ θεότητος ἀειδὸς ἐστὶν ἀποφύξις.

Ἐκ δὲ χοῦς πνοῆς τε βροτῆς γένετ', ἀθανάτου
Εἰκῶν· ἢ γὰρ θνασσα νόου φύσις ἀμορφότερισσι.
Τοῦνεκα καὶ βλοτωντῶν μὲν στέργω διὰ γαῖαν,

Τοῦ δ' ἔρον ἐν στήθεσιν ἔγω θεῖην διὰ μοῖραν.

100 Ἀντάρ ἐπεὶ θεῶν μὲν ἐπὶ χθονὶ πλάσμα φαάνθη,
Καὶ χθονός, ἐν γούλοισιν ἀεθαλέος παραδείσου,
Τῷ δ' οὐπω τις ἀρωγῆς ὁμοῖός ἔσχε βίοιο,

Δὴ τότε μηχέτατο Λόγου τόδῃ θαύμα μέγιστον·
Τὸν βροτῶν, ὄπισθ' ἔκτεινε τοῦ στήθερα κόσμου,

105 Ἔριζαν ἐμῇ, καὶ σπέρμα πολυσχιδῆός βιότιο,
Ἄνωχα μοιρήσας· μεγάλη ζωαρκεὶ χειρὶ.

Πλευρῇ ἐκ λαγόνων μούνην ἔλε, τὴν βα γυναικα
Δειράμενος, καὶ φητρον ἐπὶ στήθερα κεράσσας,
Ἄμορφότερος ἔφραχεν ἐπ' ἀλλήλοισι φέρεσθαι·

110 Οὐ πᾶσ' οὐδ' ἐπὶ πάντας, ἔρον δ' ἐπέθηκε πό-
θοισιν,

Ἔν βα γάμον καλέουσ' ἢ ἑλης ἀμέτροιο χαλίνων,

Gaudentem meis operibus, prudentem contemplatorem
90 Cœlestium, magnamque terrestrium potestatem, angelum alterum
E terra, qui celebret mea consilia, meamque sapientiam. »

Sic dixit, et terræ recentis partem sumens,
Immortalibus manibus meam statuit formam,
Illicque de vita sua impertivit; immisit enim

95 Spiritum, qui Divinitatis incorporeæ emanatio est.
Ex terra autem et spiritu factus est homo, immortalis Dei
Imago: regina enim mentis natura in utroque.

304-305 Propterea vitam istam amo propter terram,
Alterius vero auctorem concepì propter divinam particulam.

100 Rursus postquam divinum in terra visum est et terrænum
Figmentum in vallibus semper florentis paradisi,
Cum illi nondum esset vitæ adjutor illi similis,

Tunc prudentissimi Verbi hoc maximum exstitit miraculum:
Hominem, quem sui spectatorem mundi condiderat,

105 Radicem meam et semen multifidæ vitæ,
Bifariam dividens magna manu vivifica,
Costam ex latere unicum cepit, eamque in mulierem

Edificavit, et amorem pectori immiscens
Utriusque, in mutuos complexus ferri concessit,
110 Non tamen omnibus, neque in omnes, sed modum imposuit desideriiis,
Quem vocant matrimonium, naturæ immoderate frenum;

89 Μύστην. Gloss. συνετὸν μαθητὴν, μυσταγωγόν.

90 Οὐρανίων. Nomine cœlestium, quorum cultor
est homo, divinas mentes, ac vocat, Deumque ipsam
accipit Combef. Sic ipse, inquit, postmodum Grego-
rius: μύστης τὸ θεοῦ, θεῶν τε φασινός, Dei disci-
pulus, ut et terrestrium collatum illi imperium.

91 Ἐκ χθονός. Gloss. καὶ κήρυκα ἐπίγειον τῆς
ἐμῆς δυνάμεως.

92 Νεοπηγῆος. Ita Coisl. Edit. νεοπηγῆος.

94 Τῆ δ' ἄρ' ἔης. Naturæ suæ participem fecit,
immutando spiritum qui ex incorporali Deitate
manat.

95 Ἀειδός. Gloss. ἀσωμάτου. Mox, ἀποφύξις.
Gloss. μετοχή.

98 Βλοτων. Sup. lin. βλον. Gloss.: διὰ τοῦτο τὸν
βλον στέργω τὸν σαρκικόν, ὡς ἐκ γῆς ὑποστάς, καὶ
τὸν πνευματικὸν ἔχειν ἐπιποθῶν, ὡς ἐκ θείας πνοῆς;
τὴν ὑπόστασιν εἰληφόω. Propterea vitam terrestrem
amo, quatenus et terra formatus; spiritalem autem
vitam habere cupio, quatenus ex divino spiritu natu-
ram accipi.

102 Τῷ δ'. Sic Coisl. et Reg. 39. Edit. τοῦ δ'.

104 Στήθερα. Gloss. θαστήν.

105 Σπέρμα πολυσχιδῆός βιότιο. Gloss. σπέρ-
μα παντός τοῦ κόσμου.

106 Ζωαρκεὶ. Int. ζωαρκῆ.

108 Ἐρόνησοι. Reg. 39 στήθεσσι, 990 πραπί-
δεσσι, 992 στήθεσι.

111 Καλέουσ', ἑλης. Chig. et Coisl. male καλέ-

METRICA VERSIO.

Inter mortales medium, mentesque supernas,
Qui læto nea facta animo consideret, atque
Ardua siderei discat mysteria cœli,
Terreæque imperio teneat, sitque angelus alter
E terra, mentemque ineam dextranque potentem
Laudibus assiduis celebrans, cantuque suooro. »
Hæc ait, et terræ, quam paulo struxerat antè,
Particulam quandam capiens, limumque tepentem,
Æternis manibus corpus mortale creavit,
Exiguamque suæ vitæ partem indidit illi:
Pneuma etenim infudit, quod Numine fluxit ab alto.
Sic partim terra, partim spiramine molli
Prinus homo efficitur, Patris immortalis imago.
Nam princeps mentis natura in utroque relucet.
Quo fit ut ex duplici vita mihi corporis ergo
Alterâ perplaceat: magna cupidine rursus
Propter divinam me vulneret altera partem.

B Ast ubi figmentum in terra cœleste videri,
Et viridis pulchro paradisi cœpit in hostio
(Necdum etenim similis referens vestigia formæ
Ulla erat adjunctrix vitæ, consorsque laboris).
Protinus aggreditur facinus mirabile Verbum.
Namque hominem primum, quem, latum ut cer-
neret orbem,
Cōsiderat, vitæ semen genitale, meique
Radicem generis, partes discidit in ambas,
Et tenerum costa truncans latus illius una,
Femineum mira in lucem genus edidit arte,
Ambobusque parem misceas in pectore flammam,
Jussit in amplexus inque oscula munda ferri.
Nec confusa tamen permisit corpora jungi,
Concubituque vago: sed frenum iniecit amorì
Conjugium, carnis temere immodiceque vagantis
Vinacula: ne petulans atque edrenata libido,

'Ὁς μὴ μαϊμάωσα, καὶ ἄσχετα μαργαίνουσα,
 Προσφρονέως ἀγελήδον ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντων,
 ῥήξειεν μερόπων ἠερὸν γένος ἐκ φιλόττος
 115 Ἀζυγέος, πολέμου δὲ καὶ ἀχθεα πᾶσαν ὀρίνην
 Οἴστρος ἀσημάντοις φορεῦμενος ἀφραδίην.
 Ὅφρα μὲν οὖν μῆτερα βροτῶν ἐπέδυστο γαῖα,
 120 Οὐδ' εἶχεν κόσμον ἰδὸν ὑπέρατον, ὥσπερ ἐμμελλεν,
 Ἄλλα καὶ ὁ πρῶτιστος ἀτασθαλίην ἔβησι,
 120 Βατικανῆ τε δράκοντος ἀδευκέος ἐκ παραδείσου
 Βιληθελὲς ἀνδροφρόνιο φυτόν διὰ γυῖσιν ἀλτήρην,
 Διερματίνουσι χεῖτων ἐν ἔβρισ' ἐπὶ γαῖαν
 Τόφρα δὲ καὶ δυδὲς ἦεν ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστη,
 Καὶ γάμος, ἀνδρομέης/γενεῆς φύσις, ἄκαρ ἄκέρου.

A 125 Ὁς κεν ἀπολλυμένων τε καὶ ἐρχομένων με-
 [όπισθεν
 "Ἐλκται μερόπων) τρεπτόν γένος, οἷα βέθερον,
 Ἄστατον ἐκ θανάτοι, καὶ ἰστάμενον τεκίεσσι.
 Αὐτὰρ ἐπεὶ κἀλοι τε καὶ εὐρέα παύρα γαῖης,
 Ἄντολή τε, δόσις τε, νότου ἰακευρή, βορέου τε
 130 Πλήσθεν ἐφημερίων, ἴδριν δ' ἐξέλασεν Πίδς,
 Καὶ πολλοῖσι πάρος ἱπαυέμασι πλάσμα διαμασθὲν
 Γλώσσαις τεμνομένησι, καὶ ὕσαι, καὶ πυρὸς ὄμβρος,
 Καὶ γραπτοῖο νόμοι διδάγμασιν, ἤδ' προφηταῖς,
 Οὐκ ἔθελε πρῶτης) κακίης ἀπὸ δεσμοῦ τινάζει,
 135 Ἄλλ' αἰεὶ στερεοῖσιν ἐν ἄμμασιν εἶχτο σαρκός,
 Μαχλοσύνας τε, μῆβις τε καὶ εἰδῶλοισι μεμνηδς.

Ne lascivius illa et insuperabiliter effervescens,
 Hominum libidinose in promiscuos concubitus abeuntium
 Sacrum genus, amore jugi experte, rumperet,
 115 Ac bella et odia in omnibus accenderet
 Oestrum effrenata insaniam concitatum.

Quandiu autem mater tellus hominibus indigebat,
 Nec ad summum decus, quod ei destinabatur, pervenerat,
 Sed et primus homo propria nequitia
 120 Et invidia crudelis draconis e paradiso
 Ejectus ob funestum homicidae arboris gustum,
 Pelliceis vestibus in terram suam decidit:
 Tandiu optima in hominibus existit duorum conjunctio,
 Et nuptiae, humanae generationis principium, mortis solatium:
 125 Ut morientium et postea supervenientium mutabile
 Hominum genus, veluti flumen traheretur,
 Instabile ob mortem, stabile per liberos.
 Rursus postquam tractus terrae et remotissimi termini,
 Oriens, Occidens, Austri plagae, Boreaeque
 130 Impleta sunt mortalibus, ac in vitium limus effervuit:
 Postquam multis prius animadversionibus domitum signatum,
 Linguis divisis, aquis, ignis imbribus,
 306-307 Legis scriptae documentis atque etiam prophetis,
 Noluit primae nequitiae vincula excutere,
 135 Sed semper carni astringebatur firmis nexibus,
 Lasciviis, ebrietatibus, et simulacris insaniens,

οσων, ὕλης, quod peccaret contra metrum, cum
 ὕλης habeat primam syllabam longam, ut videre
 est in Indice Homericō et in Thesaurō Morell.
 (CAILLAU.)

115 Ἐχθεα. Sic Regg., 991 et 992. Edit. ἄχθεα,
 i. j. est, ne, si petulans et effrenata libido nullo co-
 ceteretur freno, humani generis sacra consortia rump-
 erentur, atque indomita voluptas horrida moveret
 bella.

117 Ἐπέδυστο. Gloss. ἐπέδης ἦν.

118 Τὸν ὑπέρατον. Gloss. μεζύονα, nempe πλε-
 ρωμὰ τῶν ἀνθρώπων, hominum multitudinem, ut
 exponit Paraph. Reg. cod. et Combef.

119 Πρῶτιστος. Gloss. ἀνθρωπος.

120 Ἀδευκέος. Cod. 993 ἀναίδος. Gloss. χα-
 λεπού.

121 Ἀνδροφρόνιο φυτόν. Pestiferam hanc ar-
 boream ob affectum vocat, non quod natura sua
 esset exitiosa: Vidit enim Dens cuncta, quae fecerat,
 et erant valde bona (Gen. 1, 31).

122 Ἐν ἔβρισ'. Paraph. εἰς τὴν ἰδίαν κατ-
 ὠλισθε γῆν.

124 Φύσις. Reg. γύσις.

130 Πλήσθεν. Gloss. ἐπιπλήρωθσαν ἀνθρώπων,
 ὕβριν δ' ἐξέβρασαν ὁ πηλός.

135 Ἄμμασι. Gloss. ἐν δεσμοῖς κατεῖχτο.

136 Μαχλοσύνας. Gloss. πορνείας. Mox μεμη-
 νός. Clug. et duo Regg. μεμηλός.

METRICA VERSIO.

Nobis inter nos nullo discrimine junctis,
 Ex libito coitu, thalami nec lege jugato,
 Rumperet humani generis consortia sacra,
 Ac temere indomique ruens incerta voluptas
 Innumeras turbas atque horrida bella moveret.

Ergo dum generis tellus erat indiga nostri,
 Nec decus illa summo mundumque acceperat omnem,
 Atque etiam culpaque sua, saevique draconis
 Invidia, vetitum ligni exitialis ob esum,
 Infelix Adamus, paradiso pulsus ameno,
 Pellicio in terram cecidit depressus amictu:
 Tantisper quoque mollis erat conjunctio carnis
 Optima, conubiumque ferax, luctusque juvenem.
 Namque aliis morti jugulum praebentibus atræ,
 Vitalesque aliis rursus carpenibus auras,

B Vita trahebatur violenti fluminis instar,
 Labilis ob dura fatalia spicula mortis,
 Fixaque perpetuo numerosae semine proles.
 At postquam terrae gremium, finesque remoti,
 Ortusque Occiduumque latus, quaque humidus Au-
 Et Boreas latu glaciali concuit orbem, [ster
 Impletum est genere humano, vitibus nefandis
 Corporeæ carnis massæ fervescere cœnum,
 Pluribus atque modis domitum genus ante rebel-
 (Dissectis linguis, et aquis, et vindice flamma,
 Et scriptæ legis documentis, atque prophetis)
 Excuteat nequitiae renuebat vincula noxæ;
 Quin potius firmis carni complexibus hærens
 In Bacchum et Venerem simulacraque muta rucebat,
 Consilio tandem magno nutuque Parentis

*Υστάτιον τοῦτοθε φιλῶν γένος ἔμμορε τιμῆς
Ναύμασιν ἀθανάτου Πατρὸς, καὶ ἔργμασι Παιδός.

Χριστὸς, ἔσον βροτέψ' ἐνὶ σῶματι κάτετο μόρῃς
140 Οὐρανῆς, λεύσασιν ἡσυχίης ὑπο θυμοδόρου
Δαπτόμενον, σκολιῶν ἐν βροτῶν μεδίοντα δράκοντα,
Ἄς κεν ἀναστήσειεν ἐνὶ λόχῳ, οὐκέτι νοῦσον
Ἄλλοισιν ἐφέγκεν ἀρηγόσιν, (οὐ γὰρ ἐπαρκὲς
Τοῖς μεγάλοις παθέσει μικρὸν ἄκος)· ἀλλὰ κενύσας
145 Ὅν κλέος, οὐράνιός τε καὶ ἀερος οὐρανόιο
Εἰκῶν, ἀνερομοῖς τε καὶ οὐ βροτέοισι νόμοισι,
Σεμνοῖς ἐν σπλάγγουσι ἀπειρογάμοιο γυναικὸς
Σερκωθεῖς, ὃ θάμβος ἀφανροτάτοισιν ἄπιστον,
Ἦθε θεὸς θνητὸς τε, φύσει δὺο εἰς ἐν ἀγείρας,

A 150 Τὴν μὲν κευθομένην, | τὴν δ' ἀμφοδίην | μερό-
[πεσιν,
Ἄν θεὸς ἢ μὲν ἐπν, | ἢ δ' ὕστατον ἔμιν ἐτύχθη,
Τῆμος, δὲ' ἐν σπλάγγουσι μίγῃ θεὸς ἀνερομοῖται·
Εἰς θεὸς ἀμφοτέρωθεν· ἐπεὶ θεότητι κερασθεῖς,
Καὶ βροτὸς ἐκ θεότητος ἀναξ καὶ Χριστὸς ὑπέστη.
155 Καὶνὴ δ' ἐπέτο μίξις, ἐπεὶ ἡποτέρην | ἀβέρειξα.

Πρῶτον ἐγὼ πνοῆς|θεῖης λόχῳ, ὕστατον δὲ
Χριστὸς ἐμῆν ψυχὴν τε καὶ ἀψέα πάνθ' ὑπέδεκτο,
Κεῖνον Ἄδᾶμ τὸν πρόσθεν ἐλευθερον, δὲ γυμνὸς ἦεν
Ἄμπλαχίης, πρὶν ἔσιν τε ἰδεῖν, καρποῦ τε πάσασθαι
160 Καὶ θανάτου, θυμὸν δὲ νοήμασιν ἐτραφεν
[ἀπλοῖς

Tandem amicum genus hunc honorem sortitur
Patris aeterni nutibus et Filii operationibus.

Quidquid Christus humano corpori injecerat naturæ

140 Cælestis, videns id pestifera malitia peredi,

Ac obliquum draconem imperium in homines obtinere,

Ut suam exsuscitaret hæreditatem, non jam morbum

Aliis commisit medicis (non enim idonea

Gravibus morbis levis medicina); sed exuens se

145 Sua gloria cum cælestis esset, et immutabilis imago

Patris cælestis, more humano, et contra humanum morem,

Venerandis in visceribus virginis mulieris

Incaratus, o miraculum infirmis animis incredibile!

Venit Deus et mortalis, duas naturas in unum colligens,

150 Alteram absconditam, manifestam mortalibus alteram,

Quarum illa Deus erat, hæc autem postremo nobis formata est,

Tunc cum in visceribus mistus est Deus humanis:

Unus utrinque Deus: siquidem Deitati mistus

Et homo per deitatem rex et Christus exstitit.

155 Nova autem exstitit mistio, quia primam contempserit.

Primum quidem ego divini spiraculi particeps fui, ac postremo

Christus animam meam et membra omnia suscepit;

Adamum illum antea liberum, qui nudus erat

Peccati, priusquam serpentem videret, atque fructum gustaret

160 Et mortem, simplicibusque animam cogitationibus nutriebat

437 Ὑστάτιον. Hic versus et alii tredecim fere
continui, ἕτερον legitur supra, sect. 1, poem. ix,
De Testamentis et adventu Christi, vers. 52 et seqq.

150 Κευθομένην. Chig. κρυπτομένην.
155 Εἰς θεὸς ἀμφοτέρωθεν. Unus utrinque Deus;
non quod ex utraque natura sit Deus; sed quia
Deus et homo unus est Christus, ac proinde Deus.
Ita Bill., Combef. autem: Utraque natura, qua
Christus, unaque Deus ac filius.

156 Πρῶτον. Duo Regg. πρόσθεν.
158 Κεῖνον Ἄδᾶμ. Hic Benedictini supponentes
legendum esse ὡς pro ἔς, istaque verba ὡς γυμνός

ἦεν, duobus virgulis concludentes, ita verterant:
Adamum illum, qui cum nudus esset, antequam ser-
pentem videret, et de fructu gustaret, liber erat a
vitio et a morte. Nihil autem immutando, sensus
planus est et facilis; unde illorum versionem de-
serere ausi sumus propter erroris evidentiam, præ-
sertim cum clarum sit potam alludere ad hæc
verba Scripturæ: Mortem non gustabit in æternum.
Cæteros versus ita disposerant docti interpretes,
ut præter constantem ipsorum consuetudinem
omnia verba inverterent; illa ad solitum ordinem
revocare satius judicavimus. (CALLAUD.)

METRICA VERSIO.

Atque opera Natæ talem sortitur honorem.

Namque Deus quidquid ecclæste in carne locarat,

Totum pestifero lacerari crimine cernens,

Obliquumque hominum generi dare jura draconem:

Ut nos afflicto vitis miseræque jacentes

Erigeret, non jam morbi committere curam

Sustinuit medicis aliis (nam parva medela

Pellendis grayibus non est accommoda morbis),

Sed sese evacuens, licet immutabilis esset

Et cæli dominus, Patris et cælestis imago,

More hominum simul, et mortali lege revulsa,

Virginis in casto conceptus ventre puellæ,

(Res mira, infirmis animis terræque volutus

Non factura fidem!), Deus et mortalis in orbem

Venit, naturam duplicem complexus in unum.

Altera mortales hominum fugebat ocellos:

B Altera perspicuo feriebat lumina sensu.

Ille Deus sublimis erat, dominator Olympi:

Hæc nostræ causa tandem producta salutis,

Tunc cum mortali Deus est in corpore junctus,

Unus utrinque Deus. Deitati namque beate

Junctus homo, deitasque homini simul addita, Chri-
[stus.

Hæc porro ratione nova est commistio facta,

Quod prior a nobis fræde calcata fuisset.

Primum ego divinæ traxi spiracula vitæ:

Post animam Christum suscepit et omnia membra

Corporis, atque Adamum subivit, sed qualis in ortu,

Cum nondum vitis infectum pectus haberet,

Nec dulci alloquio diri serpentis et astu

Collectus, pomum, Stygiamque in viscera mortem

Misisset, supera sed incertam pasceret escam,

Ὀυρανίους, μύστας τε Θεοῦ θέλων τε φανινός.
 Τὸν μὲν ἀναπλάσσω, βροτῆν Θεὸς ἐς φύσιν ἔλθεν,
 Ὃς κεν ἀεθλεύσας τε καὶ ἐκ θανάτου φονῆα
 Νικησας, γέυσεν τε χολῆ, καὶ χεῖρας ἀθέσμου
 165 Ἥλοισι, σταυρῷ τε φυτῶν, καὶ ὕψει γαίαν,
 Πρὸς ζωὴν παλινοροσὺν Ἀδὰμ καὶ κῆδος ἀνάξῃ.
 Παίρασι δ' ἀπλώσας Περὶν δέμας, ὄν βροτὸν αὐτὸς
 Ἐκ παράτων συνάγειρε, καὶ εἰς ἓνα θήσαστο φῶτα,
 Καὶ μεγάλης θεότητος ἐν ἀγκούνησιν ἔθικαν,
 170 Αἴματι μὲν Ἀμνοῖο μολύσματα πάντα καθ-
 ἴψας,
 Οἴμου δ' οὐρανίης ἰθνητοῖς ἀγῶς ἔνθεν ἀερθεῖς.
 Ὃ Ἄνα, τίς δέ κε σέο νόον καὶ βένθος ἀνεύροι,
 Ὅς σταγόνων ὕδατο, καὶ ὅς ἀλίης φαρμάθου
 Ὀὐδὲς ἀριθμῶν ἅπαντα, καὶ ὅς ἀνέμοιο καλυθούσας;

A 175 Τίς δέ κεν αὖ γνώσαστο τεῆς, Μάκαρ, ἔχνα
 [βουλῆς,
 Ὑψιμέδων ὡς πάντ' ἐφορῆς καὶ πάντα κυβερνῆς,
 Αἰὼν ὅσα κέκευθεν ἀπειρίτος; Ἐς δέ σε τεῖνων
 Νοῦς μέρπων τυτθῶν/λεῦσαι αἰλας, οἷα τάχιστα
 Ἄστεροπῆν φεύγουσαν ἀπ' ἡέρος. Ἄλλὰ τὸδ' ἔμκης
 180 Ἀτρεικῆς, ὡς παθέσαι τεοῖς βροτῶν ἔνθεν
 [αἰετας,
 Ἐς βίον ἄλλον ἔθικας ἐλευθερον ἀντι κακοῖο.
 Πρόσθε μὲν ὀδίνεσκε βίος καὶ κόσμος ἔραζε,
 Καὶ χθονίων βασιλῆα πολὺς ἀμφοστάτο λαός,
 Οὐς μεγάλου Βασιλῆος ἀφήρησας καρδοσύνησι.
 185 Νῦν δ' ἀλινῆς κακίης Ἰχριστὸς ἀπὸ χειρὸς ἐρύσ-
 [σας,
 Ἀψ ἀνάγει πρὸς Ἄνακτα μέγαν καὶ κόσμον ἀρεῖαι.

Cœlestibus, contemplator Dei ac divinum splendidus.
 Hunc restituere volens, humanam Deum in naturam venit,
 Ut cum decertasset, et morte homicidam
 Vicisset, gustum felle, infandas manus,
 165 Clavis, cruce arborem, atque excelso terram stipite,
 Rursus ad vitam Adamum et ad gloriam revocaret.
 Ad terræ autem fines sacrum corpus expandens, hominem suum
 Ex finibus congregavit, atque in unum colligavit hominem,
 308-309 Magnaque divinitatis in ulnas deposuit,
 170 Cum sanguine Agni piacula omnia expiasset,
 Ac semitæ cœlestis dux mortalibus hinc evectus esset.
 O Rex! quis mentem tuam et profundum investiget,
 Qui guttarum pluviam, qui maris arenæ
 Numerum omnem nosti ac venti vias?
 175 Quis tui, o Beate, cognoscat vestigia consilii?
 Quomodo, in cœlo regnans, omnia inspicias, omnia gubernes,
 Quæcumque infinitum ævum occultavit? In te intendens
 Mens humana pusillum aspicit splendorem, velut celerime
 Fulgur a nebula fugiens. Illud tamen certissimum est,
 180 Hominem passionibus tuis hinc a te evectum in aliam
 Vitam esse translatum, et ipsi libertatem fuisse redditam, qui malus erat:
 Ac antea quidem in terra sæculum et mundum parturiebant,
 Et terrestrium regem populus ingens circumcingebat,
 Quem a magno Rege abstraxerat suis fraudibus.
 185 Nunc autem Christus e manibus detestabilis nequitie erutus
 Rursus ad magnum Regem et ad meliorem mundum reducit.

161 Μύστας τε. Sic duo Regg. et Combef. Edit. μύστας τε. Benedictini ita verterant ac si φανινός esset substantivum, et dixerant: *Dei discipulus ac divine contemplans*, quod contra linguæ Græcæ notitiam evidenter peccat: unde correximus sine dubitatione. (CANTLAW.)
 167 Ὅρ, Aldus junxit cum δέμας, corpus suum.
 168 Εἰς ἓνα θήσαστο φῶτα. Alludere videtur, in-

quit Bill., ad id quod ait Apostolus, Ephes. II, 15, *Christum ideo mortem pertulisse, ut duos conderet in semetipso, in unum novum hominem faciens pœnem.*
 171 Ἀερθεῖς. Sic Reg. 39 et 993. Edit. αἰετας.
 175 Ἰχνα. Reg. 39 ἔχνα.
 176 Ἰς. Reg. 993 ὅς.
 177 Ἐς. Reg. 993 εἰς.

METRICA VERSIO.

Simplicibusque cibus, meditans cœlestia, clarus
 Discipulusque Dei, divinaque sola volutans.
 Hunc renovare volens humanum Christus in ævum
 Prodiit, ut pugnans, et acerba morte latronem
 Crudem superans, et gustu felis amari
 Profiterum ligni gustum, dextrasque nefandas
 Clavis, et dulcem sancta crucis arbore plantam,
 Atque salutaris crucis alto stipite terram,
 Vitæ Adamum antiquæ reddat, licique priori.
 Quinetiam expandens sacra corporis artus
 In fines orbis, mortale ex finibus orbis
 Collegit genus, atque hominem contraxit in unum,
 Et mediis magnæ posuit deitatis in ulnis,
 Exurgans fœdas agnino sanguine labe,
 Ac scelus e medio tollens quod clauserat astra.
 Quis reperire tuæ, bone Rex, queat abdita mentis,
 Cui pluvie guttæ, cui cognosq. omnis arenæ

B Est numerus, ventique viæ? quis noscere magni
 Ardua consilii rursus vestigia possit?
 Omnipotens, qui cuncta vides, et cuncta gubernas,
 Quæcumque hic mundus claudit latissimus. In te
 Mens hominum defixa brevi splendore refulget:
 Non secus ac fulgur rapidum, quod protinus ortum
 Protinus emoritur, perstrictaque lumina linquit.
 Nec tamen hoc dubium est, quin per tua vulnera
 Reddita libertas fuerit, vitæque prioris [nobis
 Sordibus excussis, ævo meliore fruamur.
 Ac prius in terra spargebat semina mundus,
 Atque ingens mundi cingebat turba tyrannum,
 Quam vafer a magno distractam Rege tenebat
 Nunc autem fœdo vitiorum gurgite Christus
 Extractam, Regi, meliorique assertit ævo.
 Illud connubium, contra hoc mortalibus avertit
 Splendida virginitas; terræ decus illud, at ista

Καίνο γάμος μερόπσει, τὸδ' ἀζυγίη θεοειδής.

Κόσμος ὁ μὲν γαίης, ἢ δ' οὐρανόιο/ χορείης.

Ἄπνοα δ' ὡς πινάκεσσι ἀνὴρ εἰβωλα χαράσσει,

190 Βασιὼς μὲν πρῶτιστον, ἀμυδροτέρους τε τύ-
[ποισι]

Ἐξος ὑποσκάει/ πειρώμενος· αὐτὰρ ἔπειτα

Χρῶμασι παντοδαποῖσι ἐλην ἐστήσατο μορφήν·

Ἵδ' ἄρα παρθενίη/ Χριστοῦ λάχος αἰὼν ἔδντος,

Πρόσθε μὲν ἐν παύροισι φαίνεται, καὶ σκιάεσσα,

195 Μέσῳ δ' ἐτε καὶ βασιλευε νόμος, χρῶμασσι
[ἀπαυροῖς]

Φαινομένοις, κρυπτόν τ' ἄλλοις ὑπελάμπτο φέγγος.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ Χριστὸς ἀγνῆς διὰ μητρὸς δεύσας

Παρθενικῆς, ἀδέτιο, θεοειδός, ἀχράντιο

(Νόστρ' γάμου καὶ πατρὸς ἐτεὶ χρέος ἦγε νεισθαί),

200 Ἐγχεσε θεηλυτέρας, [ἔβαν δ' ἀπισίατο πικρῶν,

A Καὶ σαρκὸς δ' ἀπέπεμψε νόμος, μεγάλοις τε λόγοισι

Πνεύματι γράμμ' ὑπέειξε, καὶ ἡ χάρις ἐξέ μέσον ἤλθεν·

Ἄη τότε παρθενίη/ ἰδράξεν μερόπσει φαεινῇ,

Λυσμένη κόσμοιο, λούσασά τε κόσμον ἀπαυρόν,

205 Τοσάτιον προφέρουσα γάμου βίβωιό τε δε-
[σμών,

Ἵσάτιον ψυχῇ/ προφερεστέρη ἐπλοτο σαρκὸς,

Καὶ χθονὸς οὐρανὸς εὐρύς ὅσον βίβωιο βέοντος,

Ἐστηῶς μακάρεσσιν, ὅσον θεὸς ἀνδρῶν ἀρελων.

Κοῖ χορῆς ἀμφὶ Ἄνακτα φαεσφόρον Ἰστατ' ἀμειμψῆς

210 Οὐράνιος, γαίηθεν ἐπαιγόμενος θεὸς εἶναι,

ἘΧριστοφόρος, σταυροτο λάτρεις, κόσμοιο περίφρων,

Τεθνηῶς χθονίοισιν, ἐπουρανοῖσι μεμηλῶς,

Λαμπτήρης κόσμοιο, διαγῆλα φωτὸς ἕσπετρα,

Ὅθι θεὸν εἰσπρόσωι, καὶ ὦν θεὸς, ὅτε τε θεοῖο.

215 Δεῦρ' ἀγ', ὅσαι πλευρηθῆν ὀμφρονης, ἤδ' ἐ γάμοιο

Hoc nuptiæ hominibus, illud virginitas Deo similis præstitit.

Illæ telluris decus sunt, ista cœlestis chori.

Quemadmodum pictor inanimes tabulis imagines illinens,

190 Levibus primum et opacioribus notis

Speciem adumbrare tentat; deinde vero

Omnium colorum genere totam absolvit effigiem :

Sic virginitas, Christi pars semper existentis,

Prius quidem in paucis videbatur, et umbris abdita erat,

195 Quamdiu lex coloribus obscure apparentibus

Regnavit, et occultus splendor paucis affulsit.

At postquam Christus ex casta Matre virgine,

Jugis experte, Deo simili, incontaminata prodiens

(Necesse enim erat, ut sine nuptiis, sine patre nasceretur),

200 Sauctificavit feminas, Evamque acerbum repulit,

Et caruis leges removit, ac per Evangelii prædicationem

Spiritui cessit littera, venitque in medium gratia :

Tunc profecto virginitas mortalibus illuxit splendida,

Soluta mundo, ac mundum intimum solvens,

205 Tanto præstantior nuptiis ac vitæ vinculis,

Quanto anima præstat carne,

Et terra latum cœlum, et vita fluitante

310-311 Stabilis beatorum vita, et Deus homine.

Tunc chorus circa Regem luce circumfluentem stetit immaculatus,

210 Cœlestis, e terra properans fieri Deus,

Christifer, crucis cultor, mundi contemtor,

Mortuus terrestribus, cœlestibus deditus,

Mundi lumina, clara lucis specula,

Qui Deum contemplantur, quorum Deus est, et qui Dei sunt.

215 Eia agite, quæcunque thalamum laudatis, ac nuptiis

188 Χορείης. Sic habent tres Regg. Unus χοροῖο.
Edit. autem θεοῖο.

189 Ἄπνοα δ' ὡς. Ita schol. et hoc exigit metrum.
Edit. ὡς δ' ἄπνοα. (CAILLAU.)

191 Πειρώμενος. Sic Reg. 39, 993. Edit. τερώ-
μενος.

196 Κρυπτόν τ'. Reg. 993 κρυπτόν δ'.

198 Θεοειδός. Int. θεοειδούς.

200 Ἀπεσέλατο. Ita Chig. et duo Regg Edit.
ἀπεσέλατο.

213 Ἐσπετρα. Reg. 990 ἔσπετρα.

METRICA VERSIO.

Numinis est summi, lateque patentis Olympi.

Ut vero in tabulis pictor dum corpora fingit,

Obscuris primum ora notis levibusque figurat,

Mox formis studet omnigenos adhibere colores,

Atque opus inceptum numeris polit omnibus artis :

Sic quoque virginitas, magni pars inclyta Christi,

Ante quidem umbroso in paucis splendore micabat,

Dum lex jura daret terris, et in orbe vigeret,

Exiguus spectanda notis, paucisque liceret

Lucis ad internæ radios penetrare micantes.

At postquam Christus per casta viscera matris,

Absque patre et tædis, vitæ progressus in auras,

Lustravit muliebre genus, primamque parentem

Depulit, et carnis leges abscedere jussit,

Spirituique novo submitit littera fascæ,

B Gratiaque in medium venit : tam denique nostro

Virginitas generi præclaro lumine fulsit,

Instabilem mundum abruptens, abruptaque mundo :

Connubium tantum exsuperans, et vincula cœli

Quantum animus carni præstat, convexaque cœli

Regia tellurem superat, quantoque fugaci

Illud in æternum durans præstantius ævum est,

Quanto mortali melior Deus. Ac chorus ingens,

Carpere quem nequæ, Regem lætissimum ambit,

Cœlestis, studioque omni Deum esse laborans,

Christifer, atque crucis servus, mundique ruentis

Contemtor, tota meditans cœlestia mente,

Perspicuum lucis speculum, lux fulgida mundi :

Quique Dei, cujusque Deus, quem cernere gaudet.

Vos quibus est cordi thalamus, tædæque jugales,

Μυστίδας, ὀφεικάρηνας καὶ ὀφεικάρηνας, ἄλλήλους ἀπαλοῖσι περιβλεθέσσαι, χιτῶνας, λέξασ' ὅσα θνητοῖσι γάμος καὶ δεσμός ὀπάξει
230 Κέρεια, καὶ μετέπειτα καλέσσομεν ἄξιγα μοι-
[ρην.

Al mén toi ἐρέουσιν ἐπίτροχα φυσιώσασαι·
Κέλνυτε δ' ὧ φῖλα τέκνα γάμου, χθονίων βασιλῆος,
Ἥμεῖς, ἦσι μέμηλε γάμου καὶ δεσμοῦ βίου,
Ἄνδρομέτης γενεῆς ἢ καὶ αἵματος ἡμετέρου,
225 Ὅν Πάτρις ἀθανάτοιο Πατὴρ ἐστῆσατο θεσμῶν
Ἐξέτι τοῦ, ὅτε πρῶτον Ἀδάμ πλευρῇ συνέδησε,
Καρπῶν ἀπ' ἀνδρόσκοιο πέλειν βροθῶν, ἐκ δὲ γόνου,
Καίπερ θνητῶν ἕντα, μένειν σταχύοντα τέκνισιν,

Α Τόνδε νόμον τίουσαι, ὁμοζυγίην τ' ἐρατεινήν,
230 Ἄλλήλους συνέδημε, ἐπεὶ χόρος ἐκγενόμεσθα,
Χοῦ νόμον ἔδει θεοῦ παλαίτατον ἀμείψουσαι.
Καὶ γὰρ δὴ φύσις μὲν ὅσα λαχόν οὐρανῶν εὐρίων,
Ἄζυγέας, παθῶν τε καὶ ἀργαλείων μελεδόντων
Κρείσασονες ἡμερούσι δὲ γάμου καὶ δεσμοῦ θνητῶν.
235 Ἀμφοτέρων, πτόρθων τε φῶν, καρπῶν τ'
[ἐρατεινῶν
Ῥίζα τε καὶ βύβοιο μελῆρρονος ἐσθλὸν ἔρεσμα.
Πρῶτα θεὸς πάντων ἡγεμένης. (Καὶ Ἰαθι, Χριστέ,
Ἐὶ νόμοις καθαροῖσι παροίτερον ἢ τοπάρθων.)
Ἢ Τῷ δ' ἐπι δεσμῶν ἔρωτος, ἐπεὶ καὶ γὰρ καὶ αἰθῆρ,
240 Καὶ πόντος τεκέσσαι, γάμου δώροισι, τέθηλεν.
Ἢ δ' ἔτεδον φιλίης πάθου νόμος ὀφεικάρηνας,

Initiate estis, quæ sublimè caput oculosque procaces geritis,
Ac aurum lapidibus permistum pretiosis,
Quæque mollibus vestibus delicata membra tegitis,
Dicite quot et quanta mortalibus connubium et vinculum offerant
220 Commoda, deinde vocabimus partem jugi expertem.
Ac illæ quidem sic statim turgide loquentur :
Audite, o chara soboles connubii, terrestrium regis,
Nos, quibus curæ sunt nuptiæ et vitæ vincula,
Generationis humanæ et sanguinis nostri legem
225 Constitutam ab æterni Patris Filio,
Cum Adamum costæ primum conjunxit,
Ut fructus ex homine homo nasceretur, ac per generationem,
Quamvis mortalis esset, maneret in sobole, ut in spica :
Hanc legem et amabile conjugium magnificantes,
230 Mutuum conjunctionem sectamur, et quia e terra originem traximus,
Terræ Deique legem antiquissimam amplectimur.
Naturæ enim quæ latum cælum sortitæ sunt,
Jugi expertes sunt, ac passionibus et molestiis sollicitudinibus
Superiores : mortalibus autem connubium et vinculum utilia sunt.
235 Utrumque enim hoc habent, ut et dulcium ramorum et amabilium
Fructuum radix sint, et dulcis vitæ optimum præsidium.
Primum Deus universorum genitor (Christe, fave
Legibus tuis sanctis impensius quam olim).
Inest autem universo vinculum amoris : siquidem terra et æther
240 Et pontus sobole, quæ connubii donum est, efflorescunt.
Quod si vere palmas alticomis inest lex amoris,

216 Ὑψικάρηνας. Sic tres Regg. Edit. ὀφεικάρηνας.
218 Περιβλεθέσσαι, τοῖς μέλεσι, poetica licentia,
vox conjuncta.
219 Λέξασ'. Ita Chig., Coisl. et Reg. Edit. men-
dose δέξασ'.

225 Ἥσι. Duo Regg. αἰσι.

226 Πλευρῇ συνέδησε. Reg. 990 πλευρῆσιν
ἔδησε.

227 Ἐκ δὲ γόνου. Regg. duo ἐκ δὲ γάμου.

229 Ὁμοζυγίην. Reg. 39, et Coisl. ὁμοζυγίαν.

230 Ἀλλήλους. Tres Regg. ἀλλήλους.

232 Φύσις. Regg. 993 φύσις.

237 Καὶ Ἰαθι, Χριστέ. Hæc verba habitu sensu carere
Billio visa sunt; eaque in sua versione expungenda
judicavit. Sensu tamen non caret; his enim, ut
Combesio videtur, antecœpuit quod opponi po-
terat, nempe his matrimonii laudibus, institutæ a
Christo virginitati plurimum detrahi, quod a se
poeta repellit. In mss. sup. lin. τοῖς σοῖς νόμοις
πάλιν ἐμπροσθεν ἢ πρὸ τούτου.

239 Τῷ δ' ἔπι. Coisl. sup. lin. ἐπὶ τούτῳ δέ.

241 Φοιρίζει. Vide Plin. Hist. nat., lib. xii, c. 4.

METRICA VERSIO.

Quæ sublimè caput geritis, vultusque procaces,
Intextumque aurum gemmis, quæ mollibus artus
Vestibus integitis, prodite, et dicite primæ,
Quæ bona conjugium pariat, quæ commoda portet:
Post autem inceptæ pro se quoque dicere partem
Fas erit. Ergo illæ tumido sic ore loquentur :
Audite, o dulcis thalami charissima proles,
Qui terram imperio terrenaque cuncta gubernat.
Nos, quibus est curæ thalamus thalamicque voluptas,
Legem, quam generi humano nostroque cruori
Numinis æterni soboles sanctissima fixit
(Inde ex quo primum lateri conjunxit amico
Primigenium illum Adamum, et costæ sociavit
Nempe hominem ut prodesset homo, natosque
[adempitæ,
[creando,

D Mortalis licet ipse, tamen sibi proroget ævum,
Ut solet in viridi revirescere semen arista),
Hanc legem et thalami genialis jura colentes,
Vivimus inter nos junctim, terraque creatæ
Antiquam sequimur legem terræque Deique.
Nam mentes, quæ cælum habitant, sedesque beatas,
Conjugis expertes vivunt, motusque, gravesque
Ignorant curas. Mortali sanguine cretis
Utile conjugium est, ramorum certaque radix
Pulchrorum, dulcis vitæ columenque decusque.
Ac primum Deus est rerum generator et auctor
(Sis facilis mihi, Christe, tuas nam non nego leges
Ease magis puras motu, quam jura prioris):
Mox amor et thalamus; nam terra, et pontus, et
[æer
Munere connubii producta proles crescunt.

Μιγνυμένους θήλυν τε καὶ ἄρσενα εἰαρὸς ὤρη
Ἐρνοκόμων παλάμησι βρύειν βοτρυώδεα καρπῶν,
Εἰ δὲ καὶ ἐκ θυάδος|λιθάων λίθος εἰς ἐν λύσης
245 Τίτταται, ὡς ἐνέπουσι λίθων ἐπιτοροεσ ἀνδρες,
Ἔστι καὶ ἀφύχισσι γάμος καὶ δεσμός ἔρωτος.

Ἄλλὰ τί μοι ξείνωνφιλότης μύθων τε πόθων τε;

Δέρκεο τὰ μερόπτεσι γάμος πόρσυνεν ἐχέφρων.

Τίς σοφῆν εἰδοδαε φίλην, καὶ βένθε' ἀνεύρεν,

250 Ἔσσα χθῶν, ὄσα πόντος, ὄσ' οὐρανὸς ἐντός

[ἔργει;

Τίς πτολεσσιν ἔθηκε νόμους, καὶ τῶνδε πάροθεν

Τίς πτόλιας δ' ἀντίγειρε, καὶ ἤρετο μῆδεσι τέχνας;

Τίς πλησεν ἀγοράς|καὶ δώματα, καὶ τίς ἀγῶνας;

Τίς στρατὸν ἐν πολέμοισι, καὶ ἐν θαλίῃσι τραπέζας;

255 Τίς χορὸν ὀμνητῆρα θυώδει|λήξατο νηΐ;

Α Τίς θηρῶν κατέλυσε βίον, καὶ γαίαν ἀράσσειν,
Καὶ φυτοεργεῖν|εἰδοδίζατο, καὶ πλάγασσι
Νῆ' ἐπαφῆκε μιλαιαν ἐπιεργεμένην ἀνέμοισι;
Τίς γαίαν καὶ πόντον ὕγρη συνέθεσε κελεύθῳ
260 Νέσφι γάμου; τὰ δὲ πολλὸν ἀπόπροθεν εἰς ἐν

[ἔργει;

Καὶ τὰ μὲν ἐνθάδε, τοῖα. Τὰ δ' ὑπόθι, πολλὸν ἀρείω.

Ἄλληλοισι χέρες τε καὶ ὄβαρα καὶ πόδες ἔσμεν

Ζυζυγῆ. Διπλοῦν δὲ γάμος καὶ θναλκιν ἔθηκεν.

Χάρμα μὲ' εὐμενέσσειν, ἄγος δὲ τε δυσμενέσσει.

265 Συναὶ καὶ μελεῶναι ἐλαφρίζουσι ἀνάσ.

Συναὶ δ' εὐφροσύναι|γλυκερώτεραι ἀμφοτέρωσι.

Τερπνότερος μὲν πλοῦτος ὀμφοφροσύνη τεύκται.

Τερπνότερη πλοῦτος δ' ὀμφοφροσύνη χατέουσι.

Κλητῆς δ' ἀμφοτέρωσι σαοφροσύνης τε πόθων τε

Ut masculus et femina verno tempore maritati

Hortulanorum manu præferant fructum racemosum,

Si ex duobus lapidibus in unum coeuntibus lapis

312-313 245 Nascitur, ut asserunt qui lapidum scientiam callent,

Sunt etiam in rebus inanibus nuptiæ et vinculum amoris.

Sed quid ego externos sermones et amores persequor?

Vide, quid præsent hominibus nuptiæ prudentes.

Quis sapientiam docuit? quis profunda investigavit,

250 Quæcunque terra, quæcunque mari, quæcunque cælo includuntur?

Quis urbibus leges dedit, et ante leges

Quis urbes condidit, et artes meditando invenit?

Quis fora et domos implevit, quis palæstras?

Quis exercitum in bellis, et mensas in conviviis?

255 Quis eorum hymnorum cantorem in templo sufflitibus perfuso constituit?

Quis ferinam vivendi rationem repressit, et terram arare,

Ac plantas inserere docuit, et maribus

Novem nigram immisit ventis impetendam?

Quis sine nuptiis terram et pontum humida semita

260 Coniunxit, ac remotissima in unum devinxit?

Atque hæc quidem talia. Quæ vero sublimia, longe meliora.

Nobis invicem manus et aures et pedes sumus

Nuptiarum beneficio, quæ duplum robur afferunt,

Magnum sane amicis gaudium, et inimicis dolorem præstant.

265 Communis sollicitudo delimit molestias.

Communes iucunditates sunt utrique suaviores.

Jucundiores sunt divitiæ ex concordia.

Jucundior divitiis concordia his qui divites non sunt;

266 Clavis utrisque et castitatis et amoris

245 Μιγνυμένους. Ita tres Regg. Edit. πηγνυ-
μένους.

245 Ἐκ θυάδος. Vide eumd. Plin., lib. xxxvi,
cap. 18, et Solin., cap. 56.

252 Ἡὕγετο. Coisl. εὐρετο. Chig. εὐρατο.

253 Θυώδει. Coisl. sup. lin. ἐνταθυμιμένω.

257 Φυτοεργεῖν. Reg. 993 et Coisl. φυτοεργίζην.

258 Ἐπαφῆκε. Coisl. ἐπέφηκε. Tres Regg. ἐπ-

ἔφηκε.

262 Καὶ πόδες. Duo Regg. καὶ στένος εἶμην.

264 Χάρμα μὲ'. Alludit ad illud *Odyss.* Z, 184 :

... Πόλι' ἄλγος δυσμενέσσει,

Χάρματα δ' εὐμενέτησι.

265 Συναὶ καὶ. Reg. 39 et Coisl. συναὶ μὲν.

Regg. 990 et 993, συναὶ ἐδ.

METRICA VERSIO.

Quin, si vera ferunt, nec palma libidinis expers.

Quæ maritæ sub verni temporis horam,

Egregios tum deinde solent producere fructus.

Quod si etiam ex coitu saxorum saxa creantur,

Ut memorant, lapidum quibus est perspecta facultas,

Res quoque tangit amor rigidas, vitæque carentes.

Sed quid ego externos verbis compector amores?

Perspicæ iucundæ queenam sint munera tædæ.

Quis sophiam docuit? quis reperit abdita cuncta,

Quæ mare, quæ tellus, cœlumque volubile claudit?

Quis gravibus claris instruitur legibus urbes?

Oppida quis struxit? quis doctas attulit artes?

Quis fora, quisve domos implevit, quisve palæ-

Convivis epulas, armata bella cohorte, [stras,

Quis cœtusque, Dei præconia magna canentes?

Quis sine connubio vitam moresque ferinos

B Depulit, et docuit proscindere vomere terram?

Quis plantas serere, et navem committere ponto,

Sulcantem gelidas rapidis aquilonibus undas?

Quis mare cum terris undoso tramite vinxit,

Et multam inter se disjuncta elementa ligavit?

Ac ne præsentî tantum prodesse putetur

Conjugium vitæ, non hic sana comoda sistit.

Nam merita illius multo majora supersunt.

Præstat enim ut nobis auresque manusque vicissim

Atque pedes simus: languentes corporis artus

Roborat, ingentique hostilia corda dolore

Angit, lætitia contra diffundit amicos:

Afflicti animis communis cura medetur.

Delectatque magis communis utrumque voluptas.

Gratior in thalamo concordî copia rerum:

Rursusque in thalamo melius toleratur egestas.

270 Συζυγή, καὶ σφρηγίς ἀναγκαίης φιλότιτος.

Εἰς πύλος φίλης/σφιρηγίμας θυμὸν λαίψων.

Ἐν ποτὸν οἰκιδίτης/πηγῆς ζένοισιν ἄγευστον,

Ὅστ' ἐκτὸς προφῶν, ἴδ' ἐκτοθεν ἄλλον ἀγέλων.

Συμφυδὲς ἀρκεῖσιν, ὁμόφρονες, εὐσεβίης τε

275 Κέντρον ἐν ἀλλήλοισι πόθῳ θίγοντες ὁμοῖον.

Ὅτ' ἐγὰρ οὐδὲ θεοῖο γάμος ἀπάνευθε τίθεισιν,

Ἄλλ' ἔχεται μᾶλλον τις, ἐπεὶ καὶ μᾶλλον ἐπέγει.

Ὡ; δ' ὀλίγη μὲν νῆα μικρὸς προήσιν ἀήτης

280 Ἄλφεισι πεπαμένοισι δι' ὀιδματος ἕκα θέουσαν,

280 Ἡ χέρης πέμπουσιν ἐπειγομένην ὄπ' ἔρεμιοις,

Πολλὴν δ' οὐκ ὀλίγη/πνοή φέρει, ἀλλὰ βαρῆσαν

ἴθοντον ἐπερχομένην ἰσπεριώτερος οὐρος ἐπέγει,

Ὡς βα καὶ ἀζυγίης μὲν ἐπεὶ ζῶουσιν ἐλαφροί,

A Κουφοτέρη μεγάληο θεοῦ χατέουιν ἀρωγῆς.

285 Ὡς δ' ἄλόγου τε φιλησια κατῆρος ἀμφεβέηκε,

Καὶ τελευθῶν, τέμνει δὲ ποῦν μέγα λαίψμα βίοιο

Χραιοῖ πλειοτέρη, ἴηλεθῶν θεὸν ἀμπαγατοῦσαι.

Τοῖα γάμος, πηρὸς δε βίος φιλότιτος ἀνευθε,

Νηλῆς, ἀπροσιποτος, ἀνάσιτος, οὐρεσιποτῆς·

290 Οὐκ ἄλλαρ παθῶν, ἰὸ γήρας ἀβρανότων

Φάρμακον, ἠβάσκοντες ἐὼς τεκέσιμα τοῦτης

Ὁδ' πῆξις βίῳσι μελῆφρονος. Οὐκ ἀγορῆσι

295 Τέρποντ', οὐ θαλίσι, ἀμειδέες, ἐκτοθι κόσμου,

Ὁβ βέτου γεγάσι, καὶ οὐ στέργουσι βίοιο

295 Πίζας, οὐ μερόπεισιν ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν.

Εἰ δ' ἀρεθῆ ποθέων τις ἀτιμάξει φιλότιτα,

Ὅδ' ἀρεθῆ φιλότιτος ἀπὸπροθεν, οὐχ ὅτι μόνον

270 Connubium, ac sigillum necessariz amicizia;

Unus amicizia pullus animus saltibus delinens;

Unus domestici fontis potus, externis ingustatus,

Neque foras profluens, neque foris quemquam asciscens.

Carnibus conjuncti, animo concordēs, ac pietatis

275 Similem stimulum in se invicem amore acuentes.

Non enim a Deo connubium abducit,

Sed ei quisque magis adhaeret, quia eum magis incitat Deus.

Quemadmodum exiguum naveu exiguus ventus impellit

Velis expansis tumidos fluctus cito percurrentem,

280 Aut eam manus incitant sub remis properantem,

Ingentem vero levis aura non feret, sed cum gravis sit

Pontum ingressam fortior ventus impellit:

314-315 Ita et cœlibes, quia vivunt expediti,

Leviore magni Dei indigent auxilio.

285 At qui circa dilectam uxorem et res suas occupatur,

Et natos, ac vastum sæculi mare navigat,

Ut pluribus indigens, plus Deum colit.

Talia connubium præstat: sed vita manca sine amore,

Immitis, aspectum fugiens, sine foco, montium amans.

290 Non morborum solatium est, non infirmæ senectutis

Remedium, quo parentis in filiis suis repubescunt;

Non fulcrum vitæ mellibuz. Non conventibus

Delectantur, non conviviis, sine risu, extra mundum,

Vitæ nati snt, et non diligunt vitæ

295 Radices, nec consentaneum hominibus animum gerunt.

Quod si quis virtutem amans, jugalem anorem despicit,

Nec virtus ab amore jugali remota est, non solum

270 Σφρηγίς. Reg. 993 σφρηγίς.

271 Εἰς πύλος. Videtur Gregorius alludere ad illud Prov. v, 18, *Lætare cum muliere adolescentiaz tuæ: cœrea charissima et gratissimus hinnulus.* Ibid. φίλης. Tres Regg. et Coisl. φίλοις. Int. Coisl. τέρπων ψυχῆν φίλοισι σφιρηγίμασι, *animam oblectans gratia saltibus.*

272 Ἐν ποτῶν. Alludit quoque ad hæc verba Prov. v, 16, *In plateis aquas tuas divide: habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.*

275 Προφῶν. Duo Regg. προφῶν.

282 Ἐπέγει. Regg. 190 et Coisl. ἐλαύνει.

287 Χραιοῖ. Duo Regg. χρειῆ.

288 Πηρὸς. Coisl. sup. lin. τυφλός. Mox, ἀνευθε.

Regg. tres et Coisl. ἀνευθεν.

289 Ἀπροσιποτος. Coisl. sup. lin. ἀπροσιπότος.

295 Ἀμειδέες, morosi.

295 Πίζας, radices, principia. Mox, ὁμόφρονα.

Reg. 990 ὁμοίφρονα.

METRICA VERSIO.

Tuta pudicitiaz, Veneris quoque, clavis utriusque

Conjugium, obsignans violenti fœdus amoris.

Unus amicizia pullus, qui pectora saltu

Exhilarat, proprii sintque unica pecula fontis,

Qui nec cuiquam alii pateat, nec diffuset extra.

In thalamo concors animus, concordia membra,

Inque vices acunt solidæ pietatis anorem.

Nam neque conjugium a Christo veraque salute

Abducit: verum stimulos quoque subdit et urget.

Utque perexiguum ventus vis parvula puppim

Incitat, expansis velis maria alta secantem,

Aut etiam remis impulsus, per æquora cursu

Fertur: at ingentem non fert levis aura carinam,

Quæ nisi pergravis ventis agitata quiescit:

Sic etiam inuapti, quoniam levioribus ævum

Trajiçunt pedibus, leviore videntur egere

Numipis æterni auxilio, afflatuque minore.

B At qui consortem thalami, qui pignora chara

Curat, opesque suas, et vastum navigat æquor,

Arctius ille Deo, quia pluribus indiget, hæret.

Hæc thalamus: contra manca est sine conjugie vita,

Dura, petens montes, improvidaque, et laris expers:

Non animi morbis adhibet, senioque medelam,

Non facit ut primos vitæ renoventur ad annus,

Atque repubescant suscepta prole parentes:

Non dulcem in terra contendit flegere vitam.

Non fors delectant miseram, non prodigia mensa,

Non epulæ: verum in lacrymis luctuque pereant

Versatur, fluxique horret contagia mundi,

Et cum sit vitæ, tamen odit gaudia vitæ.

Denique cum reliquis animo non vivit eodem.

Ac ne forte thoro, virtutis amore, jugali

Abstineat quisquam, thalamo contermina virtus:

Non modo quod sanctis thalamus mortalibus olim

Πάντασι τοπάρησι γάμοι φιλόν εὐσεβέσσιν,
 Ἄλλ' ὅτι καὶ φιλόστοιχος ἐν γένος εἶσι γενέθη
 300 Καὶ Χριστοῦ παθῶν ἠεὶ πιστοτέρως, ἢ δ' ὑποφῆται,
 Πάτριάρχου, ἱερῆς, ἀεθλοφόρου, βασιλῆς,
 Παντοδαίαι ἀρετῆσι κακαομένοι. Οὐ γὰρ ἀνεχε
 Χθὼν ἀγαθοῦς, ὡς φασὶ πελώρια φῶλα γιγάντων,
 Ἄλλὰ γάμοι τελέθουσι γόνος καὶ κῆδος ἅπαντας.
 305 Τίς θεὸν ἀνθρώποισι μέγαν κρατέωνθ' ὑπέβηξε;
 Καίπερ τήλοθ' εἶσαι, νόον δ' ἐπλήξεν ἔρωτος
 ρεωτέρου, καὶ ἔνθεν ἀπήγαγεν ἐς βίον ἄλλον;
 Τίς ψυχὰς ἐκάθηνεν εἰσις μερῶσσι φασινοῖς;
 Πίστις Ἐνὼχ μετέβηκεν. Ὁ δ' ἐξ ὀδάτων ἐσάωσε
 310 Κόσμον εἰον ψυχαιεὶλόγατος καὶ σπέρμασι πλω-
 [τοῖς

A Νῦνε μέγας. Ἄβραμ δὲ πατρὸς πολλῶν τε καὶ ἐθνῶν,
 Καὶ θυοτήν Χριστοῦ παραβούμιον ὑπὸ πέδησας.
 Μωσοῦς ἤγαγε λαὸν ἀπ' Αἰγύπτου βαρεῖς
 Θυάμμαι: σὺν μεγάλοις, νόμον δ' ὑπέβηκετο πλαστῆν
 315 Ἰψόθε λαίδηρσι, θεὸν δ' ἐλεῖθρακεν ἄντην.
 Πιστὸς ἐνι προτέρωσι θυηπόλος ἔσκεν Ἄραϊον.
 Μήνη; δ' ἡλιού τε δρόμον σέθεν ἤθεε Σαμουὴλ,
 Μακρότερον θηλοῖσι φόνον καὶ κῆρα τεύχων.
 Καὶ σὺ, μάκαρ, χριστοῖσι φέρων κέρας, ἀγνε Σαμουὴλ,
 320 Δαδὶ ἐν βασιλεύσειν ἀδίδιμος ἦεν ἄπασι,
 Καὶ Σολομῶν σοφίης πρώτον κλέος. Οὐδὲ προφητῶν
 Λήσσομαι. Ἥλιαν δὲ πρὸς οὐρανὸν ἤρπασεν ἄρμα.
 Τίς δὲ νόμοιο μέσον; καὶ πνεύματος οὐχὶ τέθηπε
 Φωτὸς Ἰωάννην κρηχέα πρόδρομον ἄκρου;

Quia omnibus piis olim nuptiae placuerunt,
 Sed etiam quia prohi amoris soboles sunt
 300 Et Christi passionis testes, et prophetae,
 Patriarchae, sacerdotes, triumphales martyres, reges,
 Omnibus virtutibus ornati. Neque enim bonos
 Terra protulit, ut protulisse dicitur monstruosum gigantum genus,
 Sed nuptiarum omnes fructus sunt et decus.
 305 Quis Deum hominibus summum regem ostendit,
 Quamvis longe distitis, ac mentem amore implevit
 Divino, atque hinc in aliam vitam evertit?
 Quis hominum omnium illustrium animos expurgavit?
 Fides Enoch transtulit. Ex aquis salvum fecit
 310 Universum orbem cum paucis animabus et seminibus natantibus
 Noe magnum. Abraham pater existit urbium et nationum,
 Ac filium Christo ad aram immolandum ligavit.
 Moyses eduxit populum ex immittit Aegypto
 Magnus cum prodigiis, ac legem accepit tabulis
 315 Lapidis divinitus insculptam, Demumque coram intuitus est.
 Fidelis imprimis fuit sacerdos Aaron.
 Lunae solisque cursum colubinit optimus Jesus,
 Prolixiorem hostibus eadem et luctum parans.
 Tuque beatus, qui regibus olei cornu tulisti, sancte Samuel,
 316-317 320 David inter omnes reges celeberrimus fuit,
 Ac Salomon sapientiae praecipuum decus. Nec prophetas
 Omitam. Eliam currus in caelum rapuit.
 Quis est autem, qui medium inter legem et spiritum non admiretur
 Joannem, summi luminis caucorum praecursorem?

303 Ὅς φασὶ πελώρια. Gigantes a poetis finguntur fuisse filii Terrae et Titanis. Γηγενοὶς illos vocant Graeci.

305 Μέγας. Sic Reg. codex. Edit. μέγα.

312 Θυστήρ. Duo Regg. et Coisl. θυστήρ.

315 Ἰψόθε. Duo Regg. ἰψόθεν. Μοχ, ἄντην, coram, facie ad faciem, ut Scriptura loquitur.

316 Θυηπόλος. Reg. 990 θυηπόλος.

317 Μήνης δ' ἡλιού τε. Ita Coisl. Edit. μήνη δ' ἡλιού τε.

319 Κέρας. Cornu, seu, lenticula olei, quo reges unxit Samuel.

324 Ἐρηχέα. Duo Regg. περιηχέα.

METRICA VERSIO.

Cunctis charus erat, contempta celibe vita,
 Verum etiam thalamo quia sunt genitore creati
 Vates, sacrifici, doctores, et patriarchae,
 Laurigeri, reges, omni virtute decori.
 Non etenim egregios homines, ut vasta gigantum
 Corpora commemorant, luci dedit arida tellus:
 Omnes sunt sacrae fetusque et gloria tædæ.
 Quis generi humano Numen patefecit Olympi
 Omnipotens, supera quamvis procul absit ab arce?
 Quis mentes hominum divino implevit amore,
 Et terra abstractas tulit ad praestantius ævum?
 Quis claras animas purgavit sordibus atris?
 Alma fides pietasque ad sidera vexit Enochum.
 Noe perexigo numero et semente natante
 Mortifera orbem totum servavit ab undis.
 Inucltus Abrahamus, nimmerose gentis origo,

B Haud trepidus natus mactandum admovit ad aram.
 Quin etiam Moses miracula magna patravit,
 Dum populum æmuniis, duraque tyrannide pressum
 Extrahit, et sanctas leges, mandataque saxi
 Jura capit, Numenque adverso lumine cerat.
 Inter sacrificios veteres fulgebant Aaron.
 Et Phœbe et Phœbo cursum produxit Iesus,
 Dum sequitur fractas fusasque per arva phalanges.
 Tu quoque fides eras, Anna prognate, sacerdos,
 Et Domini christi coraque oleumque ferebas.
 Quid David? regum quo non praestantior ullus.
 Quid Salomon sophiae vertex, omnesque prophetae,
 Ardentique Elias abreptus ad æthera curru?
 Quis non espiciat veterisque novique sequestrum
 Fœderis, et qui mox ventura luce suprema,
 Nuntia leta ferens mortalibus ante cucurrit?

325 Τίς δὲ δωδεκάδα/λιεῖνών μετέπειτα μαθητῶν ;
 326 Τῆς Παύλου μένος/μεγαλήτορος σύρανοροῦτου,
 "Αλλοῦς θ' οἱ γέγασαι, καὶ οἱ νῦν εἰσὶν ἀριστοί,
 "Ἔρμα λόγου, κόσμου τε κλέος, λαοῦ τε θέμεθλα ;
 Τοῖς πάντας μερόπσει γάμος καὶ Χριστοῦ ἔθωκαν.
 330 Οὐδὲ μὲν οὐδὲ γυναῖκες ἐπ' εὐσεβῆ κομῶσαι,
 "Ἄν μέγας ἐν βίβλοιαι θεοπνεύστοισιν ἀριθμῶς,
 Νόσφι γάμου καὶ σαρκὸς εὐκλείης ἐπέθησαν.
 Εἴπω μείζονα μῦθον ἐμὴν τῶν φιλότῃτα.
 Καὶ Χριστοῦ καθαροῦ μὲν, ἀτὰρ σπλάγγουσιν ἐμίχθη
 335 "Ἀνδρομῶις, μνηστῆς δὲ διωλίθησε γυναικῶς,
 "Ἡμῶν συζυγίης/μείζας βροτέης θεότῃτε.
 "Ἐν δ' ἐπὶ πᾶσι μέγιστον ἐμὸν κράτος, ἦν κρατέωσιν
 "Ἀζυγέες, καὶ οἱ γὰρ ἐμὸν γένος, ὥσπερ ἅπαντες.

A Οὐδὲ γὰρ ἐξ ἀγάμων/γαγαμῆκτες, ἐκ δὲ γάμοιο
 340 "Ἀζυγέες. Τεκέσσιν ἀνοίγομεν, ἴσχετ' ἀγῶνα.
 Εἰ τοι μὴ πατέρες, πατέρων γε μὲν ἐξεγένεσθε.
 Τοῖα γάμος. Μιτέπειτα κατηρίωσα παρειῇ
 "Ἐν τρυχίνοῖς βράχέσσαι, καὶ ἄνεριν ἀνδραντίουσι,
 Νήλιτοῖς, αἰαλή τε, κατὰ χθονὸς ἑμματ' ἔχουσα
 345 Παρθενῇ, τυτθὸν δὲ διαστέλλουσα σὺν αἰδοῖ
 Χεῖλα, φοινίσσουσα παρθῶν αἵματι σεμνῷ,
 Κάκ κεφαλῆς ἐρύουσα σίγα κρῦπτοιο καλύπτῃρη.
 Τῆν δ' ἄρα παρπεπίθωμι ἐγὼ τοίος δ' ἐπέσασιν·
 "Ἄ τέκος Οὐρανίον, καὶ ἔνδοθι κυδέσσαι,
 350 "Ἄ μεγάλιο χοροῖσι παριστάμενι μεδέοντος
 "Υμνοπλοίοις, εἰ καὶ σε δέμας καὶ γαῖα κατῃχει,
 Δεῦρ' ἔθι, καὶ φάθι μῦθον. Ἐγὼ δὲ σέο προπάροιβεν

325 Quis duodecadem illam illustrium discipulorum,
 Quis Pauli magnanimi constantiam in caelum evecti,
 Atque alios et nunc etiam praestantissimos viros,
 Praesidium doctrinae, mundi decus, populi columnam?
 Hos omnes hominibus nuptiae et Christus dederunt.

330 Sed nec mulieres pietate ornatae,
 Quarum magnus in libris divinitus inspiratis numerus,
 Sine nuptiis et carne gloriam adeptae sunt.
 Dicam majus quidplani in honorem mei thalami.
 Christus ipse puris quidem, sed tamen visceribus mistus est
 335 Humanis, atque ex desponsata prodiit muliere,
 Dimidium conjugii humani immiscens divinitati.
 Unum autem mihi omnium longe maximum est robur, si vincant
 Caelibes; hi quoque meum genus sunt, ut alii omnes.
 Non enim ex coelibibus conjugati, sed ex nuptiis
 340 Caelibes: Sic praecipimus filiis: Pugna desistite,
 Etsi patres non esis, ex patribus geniti esis.

Talia connubium. Deinde vero subtristis facie,
 Laceris pannis, et membris infirmis,
 Absque calceis, macie confecta, oculos humi defixos habens,
 345 Virginitas, vix diducens praepudore
 Labia, vultum verecundo rubore perfusa,
 E capite silens trahit velum quo tegatur.
 Hanc ego his verbis adhortabor:
 O caelestis Patris progenies, ac intus splendida,
 350 O quae magni Regis ades choris
 Hymnos cantantibus, quamvis te corpus et terra detineant,
 Iluc ades, et verba loquere. Ego ante te

325 Δωδεκάδα. Reg. 59 δωδεκάδε. Reg. 990,
 995 δωδέκα γε.

331 "Ἄν. Mendose in edit. ὄς.

336 Βροτέης. Mss. βροτίας, et sup. lin. ἀνθρωπίνης.

338 "Ἀκατέες. Reg. 993 ἄποντες, et sup. lin. ἀπ-
 οστήσαντες.

340 "Ἀνώγομεν. Coisl. sup. lin. κελύομεν.

345 Τρυχίνοῖς. Duo Regg. τρυχίνοῖς. Mox ἀπα-
 νέουσι. Sic Reg. 990, Coisl., Herv. Edit. Paris an-
 δρανέουσι.

345 Τυτθὸν δὲ. Coisl. et Reg. 990 τυτθὸν τε.
 350 Μεγάλιο. Reg. 990 et Coisl. μεγάλιοι.

METRICA VERSIO.

Quis non discipulos Christi, adosque sequaces?
 Quis non caelipeae robur mirabile Pauli?
 Atque omnes alios, quorum clarissima virtus
 Vel prius illuxit, vel notorum tempore fulget,
 Praesidium fidei, plebis columnam, decus urbis,
 Quos omnes nobis Christus thalamusque dedere?
 Sed neque femine in sexu quocunque potentem
 Egredia pietate Deum coluere, fideque
 (Quarum non parvum numerum Scriptura recenset),
 Sunt sine conjugio tam magna laude potitae.
 Utque etiam in thalami quiddam genialis honorem
 Altius adjiciam, licet omni labe carenti,
 Attamen humano Christus se corpore junxit,
 Et desponsatae per viscera casta parentis
 Fluxit, conjugii quoque humani cum deitate
 Dimidium junxit. Sed et hic quoque maxima nobis
 Vis posita est, quod si superet pars conjugis exerts,
 Huic tamen a nobis genus et vitalis origo est.

B Non etenim ex agamis ortum traxere jugati:
 Verum illi contra nexu fluxere jugali.
 Quocirca, nati, quamprimum sistite pugnam,
 Quamquam etenim patrum minime vos nomen habetis,
 Attamen a patribus traxistis semina vitae.
 Haec ubi verba dedit, siluit pars conjuge gaudens.
 Tum maesto vultu, atque hirsutis horrida pannis,
 Infirmis membris, macie confecta, pedesque
 Nuda, solo fixis oculis, immobilis haerens,
 Virginitas, paulum diducens labra pudore,
 Purpureoque suam perfundens sanguine frontem
 E capite extracto clam sese obvelat amictu.
 Hanc igitur tali pavidam sermone cohortans
 Alloquar: O celsi proles generosa parentis,
 Interno splendore nitens, o coelibus ostans
 Angelicis, regem laudantibus usque supernum,
 In terra licet ac mortali corpore versaus:
 Iluc age, deponitoque metu sancta ora resolve.

Στήσομαι. Ἡ γὰρ ἔμοιγε θεοδότος ἤλθεσ ἀνασσα· Ἄ
Ἥλυθεσ, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἴοισ τε καὶ ἰαοσ εἰρησ.

355 Τίς με καὶ οὐκ ἐθέλουσαν ἀγει πρὸς τόνδε θάωωω;
Τίς δ' ἔργοισ μεμαυῶν ἐμὸν θεὸν ἀτραμίη τε
Τίειν, ἡματίοισ τε πόνοισ, νυχίησ τ' αἰδαίεσ,
Καὶ θακρῶων πηγήησ, καὶ εὐαγγέασσι καθαρμοίεσ,
Εἰς δῆριν καλεῖεσ κενεηη, καὶ νεῖκεα μῦθον;

360 Οὐ γὰρ ἐν ἀνθρώποισιν ἐμὸν κράτοσ, οὐδὲ λό-
[γοισιν

Εὐστροφοσ, οὐτ' ἀγοραῖεσ τιμίεσγομοισ, οὐδὲ δικαστῶων
Εὐμένειων ψήφοισιν ἀγάλλομαι, οἷσι μὲμίλε
Παῦρα μὲν εὐδικίησ, ἰπαύροισ τε, πολλὰ δ' αὖ τε
Ἐνθα καὶ ἐνθα τάλαντον ἐπικλίνουσι θέμιστοσ.

365 Ἄλλοισιν βῆτοισ τὰ τίμια. Αὐτὰρ ἔμοι γε

Α Εἰς νόμοσ, ἐν δὲ νόημοισ, κερασσαμένην φιλόητα
Πρὸς θεὸν ὑψιμένοτα φεσφάρον ἐνθεν ἰδέουιν.

Τῶν δ' ἄλλων ἀγαθῶων με τόσων φρένασ ἡμεροσ αἰρεῖ,
Οἷσ κενοῖ φρονέουσιν ἐτώσια φουσίοντεσ,

370 Ἄκά τ' ἐπερχομένοισι, καὶ ὀλλυμένοισι τάχιστα,
Ἐσάτιον καπνοῖ καὶ ἀτμίδοσ, ἤδὲ βροσίησ

Αδρησ, καὶ φαιμάθου τινασσομένοισ ἀνέμοισ
Πάντοσσ συρομένησ, ἢ ὑπερ ἄλα νηδὸσ ἀταρποῦ.

Βουλομένη κεν ἄτιμοισ ἐν ἀνθρώποισιν ἐούσα,
375 Τυτθὸν ἐν οὐρανίοισιν ἔχειν κλέοσ αἰὲν ἐούσιν

Ἡ πάντων κρατέουσα, θεοῦ πίπτειν ἀπάνευθεν.

Ἄλλ' ἔμπησ τρομέησ καὶ δεῖδια, μὴ τίεσ ἀερθείεσ,
Παρθενίησ νεότηηκτον ἐπὶ πτεροῖν αἰθέρι νομίον,

Τοῖτοδε λόγοισ ἐπὶ γαίαν ὀλισθήσεε τάχιστα.

Stabo. Mihi enim Dei donum, regina venisti :

Venisti, ac saepius adhuc venias, et propitia sis.

355 Quis me etiam nolentem ad hanc adducit sedem ?

Quis desiderantem operibus ac quieta vita Deum meum

318-319 Colere, ac diurnis laboribus, et nocturnis cantibus,

Et lacrymarum fontibus, ac sanctis expurgationibus,

Ad vanam advocat litem rixasque verborum ?

360 Non enim in hominibus meum robur est, nec verbis

Volubilis sum, nec foris immisceor, neque iudicium

Benevolorum suffragiis glorior, quibus parum cordi est

Rectum jus, ac perpaucis, ac saepe etiam

Huc et illuc iustitiae libra inclinatur.

365 Aliis vitae honores relinquo. Mihi autem

Una lex, una cogitatio, ut divino amore perfusa

Hinc ad Deum in caelo regnantem ac lucis auctorem proficiscar

Ceterorum autem bonorum tantum me desiderium tenet,

Quibus vani homines stulte inflati efferuntur,

370 Cito venientibus et celerissime pereuntibus,

Quantum fumi aut vaporis, aut fluentis

Aurae, et arenae ventis agitatae

Undique raptatae, aut semitatae navis in mari.

Malim ingloria inter homines

375 Paululum gloriae nancisci in caelestibus semper manentibus,

Quam omnibus imperans, Deo excidere.

Sed timeo et extimesco, ne quis elatior

Virginitatis recentes pennas in aere ventilans,

Istis aermonibus in terram celeriter cadat.

354 Ἰοίεσ. Sic tres Regg., Coisl. et Chig. Edit.
etc.

357 Νυχίησ τ'. Sic tres Regg. Edit. νυχίοισ τ'.

358 Πηγήησ. Duo Regg. πηγαίησ.

359 Καλεῖεσ. Ita duo Regg. et Coisl. Edit. male

καλέειν.

365 Παύροισ τε. Ita Coisl. Edit. παύροισ δὲ τε.

364 Θέμιστοσ. Coisl. sup. lin. τῆσ δίκησ.

366 Κερασσαμένηη. Coisl. sup. lin. μέλασαν. Int.

Coisl. ἐμοῖ δὲ εἰς νόμοσ, ἐν θέλημα, τὸν κρατήηρα
τῆσ πρὸς θεὸν ἀγάπησ πλήρη στήσασαν, πρὸς ἐκα-
τὸν ἐνευθεν ἐπαγγέσθατ. Mihi autem una lex, una
voluntas, ut, poculo Dei amoris cumulatō, inde ad
ipsum proficiscar.

371 Ἐσάτιοσ. Ita Reg. 39, 993. Edit. ἐσάτιοσ.

372 Τινασσομένοισ. Sic Reg. 993. Edit. τινα-
σομένησ.

METRICA VERSIO.

Ipsē tibi patronus ero : nam tu mihi sane,
Tu mihi caelesti venisti munere, diva.
Saepius atque p̄tinam venias, veniasque benigna !
Protinus haec tales emittit pectore voces :
Quis vero invitam me sedibus admovet istis ?
Quis vitae probitate Deo servire parantem,
Nocturnisque hymnis, sudoribus atque diurnis,
Atque piis lustris, lacrymarum et fonte pereant,
Atque pugnant et rixas verborum adducit inanes ?
Non apud humanos vis nostra est atque facultas.
Non lingua valeo, strepitus nec quærno forenses ;
Non animos etiam mihi gratia iudicis offert.
Iudicibus siquidem recti tenuissima cura est,
Perpaucisque viris. Nam partem in utranque scelesti
Iustae iure persaepe solent inflectere libram.
Sint aliis huius dulcissima commoda vitae :

B Haec lex una mihi, scopus hic est unus, amore
Ut corrupta Dei terris excedere possim.
Caetera, quae vane vanissima pectora turgent,
Quaeque cito veniunt, subita pereuntque ruina,
Non magis afficiunt animum, quam lumen inanis,
Quam vapor et ventus, concussaque turbine venti,
Et passim distracta effusaque mollis arena,
Atque etiam in lato puppis vestigia ponto.
Atque apud humanos ingloria vivere malim,
Inter caelestias domū sit mihi gloria quaedam
Quam terrae imperio fulgens procul arce superna
Excidere, atque Deo per saecula cuncta carere.
At vereor ne quis non firma virginitatis
Aethera percussis ala, sermonibus istis
Concidat in terram pronus, caelumque relinquat.
Quocirca ut vobis, Christo donante, periculum

580 Τοῦνεκεν εἰς μέσον ἦλθον ἐμῶν τεκέων ἐπί- Α Ὀλλυμένων. Ψυχὴ δὲ Θεοῦ κρατέοντος ἔδημα
 [χοῦρος, 395 Ἐκτοθεν εἰσιπίπτουσα πλάσι χόος. Οἶδεν ὁ
 [μίξαξ,
 Μῦθον ἀοσατηῖρα Θεοῦ σὺν χειρὶ φέρουσα.
 Μητρὶ δ' ἐμῇ τὰ πρῶτα μυθήσομαι, ὅσα' ἐπίδοικα.
 Κεῖνο μὲν ἀτρεκέως ἠμυθήσομαι, καὶ κατέλεξας,
 Συζυγίῃ χαρίεσσα, καὶ ἤνεα (ἦ γὰρ ἔγωγε
 385 Ἄρβον' ὅθεν κατέλεξες ταῖς λόγος), ὡς ἀγάμοισι
 Ῥίζα γάμος. Καὶ γὰρ τε πέλει καὶ ῥίζα καὶ ἀρχή.
 Τίς δὲ κεν ἀρνήσαιο ἀσοφρονέων γενετήρας;
 Οὐ μὴν πάντ' ἀγόρευσας ἐτήτυμα. Ἄλλα δέχοιο,
 Καὶ μήτηρ περ εὐόσα, σοφῶν καὶ ἐχέφρονα μῦθον,
 390 Καὶ μεγάλης σοφίης ἠμυστήριον ἀμφὶ γενέθλην,
 Ἦν κευθμώνες εἶδειξαν ἐμοὶ μαγάλιο Θεοῖο.
 Οὐχ ὅλα ἀνθρώποιο πατὴρ βροτῶν, ὡς ἐλέπουσιν,
 Ἄλλ' ὅσον σαρκός τε καὶ αἵματος, ἀμειότερον μὲν

580 Quare in medium prodii meorum natorum adjutrix,
 Sermonem auxiliatorem, Deo dante, afferens.
 Primum matri meæ dicam quæ conveniunt.
 Illud quidem vere elocuta est, ibique assentior (ego enim
 585 Inde incipiam, ubi tua desisti oratio), cælibum
 Radicem esse nuptias. Sunt enim et radix et principium.
 Quis cordatus genitores abneget
 Non tamen omnia vera dixisti. Sed excipe,
 Quamvis mater sis, sapientiam ac prudentem sermonem,
 590 Magnæque sapientiæ mysterium circa generationem,
 Quod mihi ex abditis magni Dei recessibus monstratum est.
 Non totius hominis homo pater est, ut dici solet,
 Sed tantum carnis et sanguinis, quorum utrumque
 Peribit. Anima autem Dei omnipotentis spiraculum est
 320-321 395 Extrinsecus incidens in terrestre figmentum. Novit qui miscuit,
 Quando primum afflavit, ac imaginem terræ miscuit.
 Testis est meorum verborum etiam amor tuus. Dionidiatus enim est,
 Non animas diligens natorum, sed tantum corpora,
 Quibus doles laborantibus, gaudesque florentibus.
 400 Plus enim patris et venerandæ matris cor
 Leves natorum suorum vulnerant ævei,
 Quam magna animarum vitia, et deteriores labes.
 Sunt enim corporum genitores, nequaquam animarum.
 Quod si te ego matrem appello, quamvis ob deteriorem partem.
 405 Quomodo his qui cælibes sunt, præstantiorem invides patrem?
 Magno ergo boninum genitori libenter cede,

381 Ἀοσατηῖρα. Sic Reg. 990. Edit. ἀοσατηῖρα.
 384 Συζυγίῃ χαρίεσσα. Combef. legit συζυγίῃ,
 et vertit, in conjugii gratiam orans, ejusque causam
 agens.
 390 Μυστήριον. Ita Coisl. et tres Regg. Edit.
 μυστήρια.
 391 Ἦν. Reg. ὄν.
 392 Ὀλου. Tres Reg. et Chig. ὄλος.

395 Πλάσι χόος. Ita Coisl. et duo Regg. Chig.
 Θεοῦ πλάσι. Edit. γός; πλάσι.
 396 Μίξαξ. Tres Regg. et Coisl. ἔδηατο. Vide
 supra, sect. 1, poem. viii, De anima, vers. 80 et 81,
 ubi eadem leguntur.
 398 Μούνα, Reg. 39 μῶνον.
 399 Θαλίθουσι. Coisl. et duo Regg. θαλόουσι.
 405 Ἠτιέοισιν. Int. τοῖ; ἀγαθοῖ; τέκνοισιν.

METRICA VERSIO.

Submoveam, vestram aggrediar defendere causam. B Immeat externe. Novit Rex ille supernus
 Ac primum dicam, quæ sunt dicenda parenti :
 Vera quidem, fateor, carnis conjunctio, narras,
 Mirificeque probò (namque hinc exordiar, unde
 Dicere cessasti), quod radix virginitatis
 Conjungit. Radix namque est et origo perennis.
 Eoquis enim sana genitoris mente negarit ?
 Aitamen hæud vere dixisti cuncta ; sed æqua
 Aure, precor, genitrix, cordatum percipe dictum,
 Ortusque in nostro sophiæ mysteria magnæ,
 Abdita cœlestis mihi quam doctrina retextit.
 Non homo totum hominem, veluti de more lo-
 [quuntur,
 Prognit : verum crassæ tantummodo carnis
 Est pater, et calidi dat semina prima cruoris :
 Utrumque gravi corruptum morte peribit.
 At anima in corpus divino condita flatu

Παρθενὴν τίουσα, θεὸν πατέρ' ἀμφιπέουσιν,
 Μητέρα μὲν δὴ τοια, καὶ ἄρκις ἐνθάδε μῦθος.
 Ἀστὴρ ἐγὼ, φίλα τέκνα θεοῦ, πάντων βασιλῆος,
 410 Τόνδε νόμον τίουσα, ὁμορροσύνῃ ἐρατεινῇ
 Πρὸς θεὸν οἶον ἔμειξα, χροὸς δ' ἀπέλειπον ἔρωτα,
 Ὅν πάϊς ἀθανάτοιο Πατρὸς ἐστῆσαι ἄνουεν,
 Ἐκγεγαῖος ἀδέτιοι, καὶ ἀφθίμοι οὐ φθινύοντος,
 Ἐξέτι τοῦ, ὅτε πρώτον Ἄδᾶμ θέτο ἐν παραδείσῳ
 415 Ἄζυγα, καὶ μετέπειτα διδοὺς νόμον ἤγγιστο
 [λαβὼν,
 Καὶ τοκετοῦς ἐκάθηρε νόμῳ, καὶ νῆδν ἔτιος
 Σώμασιν ἀγνοτάτοιςιν ἀμοιβαδίων ἱερῶν.
 Μάρτυς Ἰωάννου πατρὸς μέγας, ὅτι πάροιβε
 Σπερμῆνας φιλῶν υἱά, τὸν ἐνδοθὸ δέξατο νηοῦ,

A 420 Τὸν Χριστοῦ μεγάλοιο προάγγελον ἡμεριστοί,
 Πρὶν γε θεῶν τελέσαι μυστήρια ἡμασιν ἀγνοῖς.
 Τοῦ δὲ νόμοιο τελοῦς Χριστοῦς, μερόπειοι κερασθεῖς
 Παρθενοκῆς ἀπὸ γαστρὸς, ὅπως γάμοιο ἐς χθόνα νέουση.
 Καὶ β' ὁ μὲν ὡς ὑπέμεινε, ὁ δ' ἔγραπτο κόσμοιο ἀρείων,
 425 Καὶ μόροιο ἀρχεγόνοιο λυτῆς διὰ σαρκὸς ἐδώων,
 Ῥοιῆ τυτομῆνοιο, καὶ ὀλλυμῆνοιο γενέθλη,
 Παρθενῆ γ' ἐνέκυρσε, καὶ ὠλοτο, ὡς δτε πέτρῃ
 Ἄγγιλιῳ μέγα κύμα, καὶ ὕδατι βοσκομένη φλέξ.
 Πρὸς τὰς τίς πλοῖοιοι, καὶ ἀδρανεῖοιο νόμοιοι.
 430 Τίς δ' ἀγορῆσι γέγηθε, καὶ ὀδῶμασι, καὶ τίς
 [ἀγῶσιν,
 Οὐδὲ μῦθοιο συνέπηξαν ἐπ' ὠκυμῆροιοι ἐφέθοιοι;
 Τίς στρατῶν ἐν πολέμοιοι, καὶ ἐν θαλιῆσι τραπέζαο

Honorem habens virginitati, Deum patrem assectanti.

Ac matri quidem talia; satique hæc sit dixisse.

Rursum ego, charissimi nati Dei, omnium regis

410 Legem colens, concordiam amoris

Cum Deo solo miscui, ac terrenum amorem abjeci,

Quam legem Filii æterni Patris olim instituit,

Natus ex patre vinculi experte, incorruptibilis ex incorruptibili,

Cum primum Adamum posuit in paradiso

415 Jugi expertem, ac postea legem promulgans sanctificavit populum,

Ac partus lege expurgavit, templumque decoravit

Castis corporibus sacerdotum vices exercentium.

Testis hujus rei magnus Joannis pater, qui non prius

Genuit dilectum filium, quem intra templum accepit,

420 Magni Christi prænuntium hominibus,

Quam divina absolvisset mysteria castis diebus.

Legis autem finis Christus, hominibus mistus

Ex virginali utero, ut nuptiæ in terram vergant.

Ac illæ quidem cesserunt, mundusque præstantior illuxit,

425 Et mors quæ per carnem dissolubilem primi parentis evenerat

Homnibus fluxione nascentibus, et generatione præeuntibus,

Incrurrit in virginitatem et perit, veluti in rupem

Littoralem incidens ingens fluctus, et aquis absnupta flamma.

Ad hæc quis civitatibus et infirmis legibus,

430 Quis foro delectatur et inflationibus? Quis certaminibus

322-323 Quæ fabulæ ob juvenes immature mortuos statuerunt

Quis exercitum in bellis, et in conviviis mensas

411 Ἀπέλειπον. Sic Reg. 39. Editi ἀπέλιπον.

415 Ἄζυγα. Reg. 990 ἔλεικτον.

418 Ἰωάννου. Ita Reg. 993, Chig. et Coisl. Edit. Ἰωάννου.

421 Ταλέσαι. Tres Regg. et Coisl. τέλεισεν. Id colligit sanctus Doctor ex verbis Lucæ, qui cap. 1

de Zacharia loquens, his verbis utitur: *Et factum est; ut impleti sunt dies officii ejus, abiit in domum suam.* Bill.

427 Παρθενη γ'. Ita habent duo codices Regg. γ' deest in editis.

430 Ἀγορῆσι. Duo Regg. ἀγορασι.

METRICA VERSIO.

Virgineæ meritis vitæ jam defer honores,
 Utopote quæ superum completitur usque parentem.
 Hæc mihi sufficiat charæ dixisse parenti.

Ast ego, cœlicolæ soboles dulcissima Patris,

Hænc legem venerans, humilii tellure relicta

Tota immortalis Domini succendor amore,

Quam satus æterno genitore ac celibe Christus

Instituit, tunc cum paradisi in sede locavit

Primigenium illum Adamum, thaliami consorte ca-

[rentem,

Dehinc legem tribuens Veneris præcepit ab usu

Ut se plebs certis cohiberet tota diebus.

Quin etiam partus purgari lege recentes

Jussit, sacrificisque ornavit nobile templum,

Corpore qui puro divinum munus obihant

Pro vice quisque sua. Testis mihi prodeat ille

Zacharias; nec enim, quem sacra accepit in æde,

Luminis immensi mundo jucunda ferentem

B Nuntia, produxit natum, divini priusquam

Omnia virgineis celebrasset festa diebus.

Jam vero Christus, quo lex veniente sepulta est,

Humano generi mistus de Virgine finxit:

Vergeret ut posthac in terram uxoria vita.

Ac sic illa quidem cessit, mundusque repente

Exoriens melior terris lucescere cepit.

Et per primigeniam gradiens mors aspera carnem,

Atque homines fluido nascentes semine patrum,

Ac proleeducta linquentes lumina vitæ,

Virgineam in vitam misera iucidit, atque necatæ est

Qualis in abruptis scopulis insana procella

Incidit, aut in aquas rapidissima flamma nivales.

Quis porro latas urbes infirmaque jura,

Atque forum hetus arborum, fluctuosque feroces?

Publica quis magnis certamina laudibus effert,

Quæ propter juvenes proproata morte cadentes

Fabula confluit? quis lautæ ferula mensæ

Ἦνεσι; τίς σοφίην/κνευαρχεία, ἤτ' ἐνὶ χερσίν,
 Ἦτ' ἐν ἀραχναίοσι λόγοις καὶ πλέγμασι κείται,
 433 Αὐτοῦ τικτομένοισι, καὶ ἔχει λυομένοισι;
 Τίς δ' ἄρα τοῖσι γέγηθε, φτυσσακρίτης τε πόνοισι,
 Νηὶς τ' ὠκυάλιοι δρόμῳ κραπινοῖς ὅπ' ἀήταις;
 Ταῦτα μὲν οὐτε γάμοιο διδάγματα, τίς δ' Ἀδάμοιο
 Πίσιος ἀρχαίτης/τυτῶν μέρος, οἷον φέρπει
 440 Πιτέρων ἐμῆν δοκίμην/πακρῆς θυρῆς. Εἰ δὲ γά-
 [μοιο,
 Ἐρρέτω. Οὐ γὰρ ἔμοικε συνέμπορα πρὸς βίον ἄλλον
 Ἐνθεν ἐπιγομένη, γὰ δὲ γ' ὠκία πάντ' ἀπολείται
 Σήμερον, ἢ κόμοιο σὺν ἀστατέοντι βεῖθρον
 Ἐυστὸς γὰρ βευστὸς δικηπράξας βίσιτοιο,

A 445 Βαῖν ἐραπτόμενός τε παρατροχῶν τροχόντα.
 Εἰ δὲ σοφοῖσι γέγηθε, ἐπεὶ σθέν ἐξεγίνοντο,
 Δέξαι καὶ ἀλιτρῶν/κακίην, ὧν βίξια τέτυξαι.
 Ἦξια Κἀν, Σοδόμων τε, καὶ οὐδ' ἐκέλευ' ἐπὶ πύργῳ
 Χριστὸς ἀτασθαλόνας, Ἐβριν δ' ὧν ἔβασεν θυμῶς
 450 Οὐραν. σθέν γθὼνα πῆσαν ὁμοῦ πνεύσοισι καθήραξ.
 Τίς Φαραὶσ κακόμητιν, Ἀχὰδ θράσος, Ἀσσυρίων τε
 Πικροτάτους βασιλῆας ἐθρέφατο; τίς δὲ δικαίον
 Αἴμα πάντα μάχλοισ τε κινήμασι δόντα θυγατρῆς
 050λιον Ἡρώδην, Ἰπαιδοκτόνον, ἤδὲ φονῆρας
 455 Χριστοῦ μαρμασολῆρας, ὅσοι τ' ἐγένοντο διώκται
 Πρὸσθεν καὶ μετέπειτα, καὶ ὀστατίοισι χρόνοισι,
 Ἦν κύματων πρῶτων τε, κακῶν Βελίαο βέρεθρον,

Laudavit? quis sapientiam inanem, tum quæ in manibus,
 Tum quæ in aranearum sermonibus et tricis est posita,
 433 Simul nascentibus et in aerem evanescentibus?
 Quis his rebus gaudet, atque plantarum calendarum laboribus,
 Navisque celeris cursu sub vehementibus ventis?
 Atque hæc quidem non sunt conjugii documenta, sed Adami
 Antiquæ vindictæ pars pusilla; et per hæc subrept
 440 Plantam meam observans infandus serpens. Quod si conjugii sunt
 Valeant. Non enim me comitantur ad aliam vitam
 Hinc properantem, et beata omnia peribunt
 Hodie, vel cum mundi instabili fluente.
 Effluens enim effluentem trajicis vitam,
 445 Leviter illam tangens, et currentem prætercurrens.
 Quod si sapientibus gaudes, quia ex te geniti sunt,
 Recipe in te et malorum nequitiam, quorum radix es.
 Radix es Caini et Sodomorum, et quos divisit Christus
 Ad turrim improbe agentes, et quorum scelus exstinxit imber
 450 Cælitus terram cum omnibus spirantibus expurgans.
 Quis Pharaonem scelerum inventorem, quis Achabi audaciam et Assyriorum
 Acerbissimos reges enutrivit? Quis illum qui sanguinem
 Justum computationi et lascivis illiæ motibus tradidit,
 Scelustum Herodem, et eum qui infantes occidit, et interfectores
 455 Christi summi regis, et quotquot exstiterunt persecutores
 Ante et post, et novissimis temporibus,
 Quorum potrestem et primus, nefandum Belix barathrum,

434 Ἐρ ἀραχναίοισι λόγοις. Sermonibus rationi-
 busque contortis, quibus vis major non inest, quam
 a mearum telis.

442 Ἐπιγομένη. Sic tres Regg. Edit. ἐπιγομένη.

445 Τροχόντα. Tres Regg. τροχόντος.

453 Μάχλοισ τε. Sic Reg. 990 et Chig. qui pro
 κινήμασι quod sequitur, habet λυγίσμασι. In edit.
 deest τε.

454 Παιδοκτόν. Memoria lapsus videbitur Gre-
 gorius, si eundem esse existinaverit Herodem qui
 Joannem oltruncari, ac eum qui pueros jussit oc-

cidi: quem errorem pluribus esse familiarem observat Hieronymus, Matt. 11. Herodes enim magnus, quod jubente, infantes cæsi sunt, obierat priusquam ex Ægypto puer Jesus reverteretur. Verum nihil obstat, quominus sanctus doctor de utroque voluerit sermone facere, interponendo scilicet virgulam.

457 Δ. Ita Coisl. Edit. τῶν. Vide 2^{am} invectionem adversus Julianum imperatorem, tom. 1, pag. 155.

METRICA VERSIO.

Prædicat, et sophiæ præconia pandit inanis,
 Quæ partim in manibus, partim in sermone caduco
 Est sita, qui subito natus vanescit in auris?
 His, inquam, quisnam gaudet, plantisque serendis
 Incubat, et pelagus gessit sulcare carina?
 Non ea consubium docuit, sed parvula pars sunt
 Hujus supplicii, quo primi noxa parentis
 Judicio est multata Dei, quibus anguis acerbus
 Obrepit, plantamque meam pervertere tentat.
 Quod si consubium cuiquam hæc tribuenda videntur,
 Jam valeant, nec enim, mihi dum migrare necesse
 [est
 E vita atque hominum cætu, comitantur euntem.
 Sed quæcumque suo complexu terra coercent,
 Vel nunc, vel tandem mundo labente peribunt.
 Fluxus enim fluxæ tu trajicis æquora vitæ,
 Hanc leviter tangens celeri cursuque fluente

D Præteriens. Quod si claros probitate fideque
 Ex te progenitos gaudes, atque inde tumescis,
 Quin tu consimili vitium ratione malorum
 Accipis? horum etenim radix es, certa parensque.
 Ex te profluxitque Cain, Solomæque coloni,
 Quosque etiam aggressos sceleratam condere turrim
 Divisit Christus, quosque imber missus ab alto
 Exstinxit, terras simul atque animantia purgans.
 Quisnam vipereum Pharaonem, Achabumque fu-
 [rentem,
 Et regum Assyriæ rabiem nutritiv et iram,
 Et sævum Herodem, pueros qui cæde nefanda
 Sustulit, ac natæ lascivæ membra moventi
 Baptiste caput innocuum dedit atque cruorem?
 Quis Christi regis summi, vitæque parentis
 Carnifices, aliosque omnes, qui tempore primo,
 Qui post, quique etiam extremis crudeliter annis

Δεινὸν Ἰουλιανὸν κράτος, ψυχῶν ὀλετήρως,
 οὐ θέβεν πληγέντος, ἐπεὶ μόνον ἤρατο Χριστῷ,
 460 Θερμὸν ἔτι ζέλουσα κόνης, μέγα τάρβος ἀλι-
 [τροῖς·
 "Ἄλλους θ' οὐς περ ἔδωκε βίην γάμος, ἢδ' ἔτι δώσει,
 Ἰεῦστας, ἀνδροφόνους, ἰακωλοῦς, ἐπιόρουσ' ὀμοῦντας,
 "Ἀρπάζας ἄλλοτρῶν, ἱερίνης δηλήμονας εὐνής,
 Τίς κεν ἀριθμήσειεν; ἔπει τόδε πᾶσι πέφανται,
 465 Ὡς πλείων χρυσοῦ κόνης, πλείους δὲ κάκιστοι
 τῶν ἀγαθῶν· καὶ γὰρ τε τρέβως περὶ ὠσιν ἀνίσους.
 Τοῖς μὲν γὰρ χαβαλιῇ καὶ ἐπιτροχῆς ἔστι κακοῖσιν.
 Οἱ δ' ἀγαθοὶ τέμνουσι προσάντα. Τοῦνεκεν ἐσθλῶν
 Πλείστον, ὅσον κακῶς ἡγορεῖστέροι εἰσιν ἀριθμῷ.
 470 Εἰ μὲν δὴ λήξαις ἀγαλλομένη τεκέσσαι,

A Καὶ πηρὸν καλέουσα βίον θεότητος ἔταρον,
 Ἐτήσομεν ἐνθάδε μῦθον. Ἐχχοίς κλέος ἀμφήριστον.
 Οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὴ ἰβονέω χθονίω γενετήρι.
 Εἰ δὲ θεοῖο λαχοῦσα τὰ ἐστέρα, πρῶτα δέδορκας,
 475 Φθέγγεσθαι ἀτρεκέως ἔμην, ἀτὰρ θυμολαγία μῦθον.
 Τίς πάντων μερόπων ἰτόδ' ἐμῆστον τέκνον ἀριστον
 Ἐπερμήναι; τί δὲ μήχος ἀνάροισι υἱα φουτεύσαι;
 Εἰκόνα μὲν γράφειν τις ἀπ' εἰκόνης οὔτι φερείω,
 Καὶ πλάστῃς ἐτύπισσεν εἰκότα πλάσματα μορφαῖς,
 480 Καὶ χρυσὸν παλάμῃσιν, ὅπη νόος, ἤλαος τέχνη,
 Καὶ στάχυν ἐξ ἀγαθοῖο γεωμῆρος ἐσθλῶν ἀμῆσος
 Ἐπέρματος, οὐδ' ἀτύχῃσι τέλους πῶδος, ὅσον ἄλπει.
 Θνητῶς; δ' οὐ σάφα οἴεσ γόνου φύσιν, εἰς ὃ τι λήξει,
 Οὐ κακῶς, οὐδὲ μὲν ἐσθλῶς; ὃ δ' εὐχεται ἐσθλῶς ἀρεῖω·

Horribilis Juliani potestas, animarum perditior,
 Quo divinitus percusso (bellum enim Christo indixerat),
 460 Ejus cinis adhuc fervide ebulliens, magnus est improbis terror ;
 Atque etiam alios quos nuptiæ sæculo dederunt et dabunt,
 Mendaces, homicidas, perfidos, perjuros,
 Raptores alienarum rerum, alieni perniciem thalami,
 Quis enumeret ? Illud enim omnibus manifestum est,
 465 Copiosiorum esse auro cinerem, ac plures improbos
 Quam probos : nam et vias conficiunt diversas.
 324-325 Improbis enim proclivis est, et lata currenti :
 Boni veru præruptis gradiuntur itineribus. Ideo boni
 Tanto pluris faciendi sunt, quanto mali numero præstant.
 470 Quod si desinas de filiis gloriari,
 Et mancam appellare amicam divinitatis vitam,
 Desinam hic loqui ; habes ambiguum decus.
 Nam ne ipsa quidem invidelo terrestri parenti.
 Sed si secundo loco apud Deum posita, primum tibi arrogas,
 475 Eloquar verum quidem sermonem, sed molestum.
 Quis ex omnibus hominibus id didicit filium optimum
 Gignere ? Aut quis motus filii vitio non carentis gignendi ?
 Imaginem quidem aliquis pinxit ab imagine non deteriorem,
 Fictorque similes formis sculpsit statuas,
 480 Arsque aurum manibus ducit quocumque mens voluerit,
 Bonamque spicam ex bono semine metit
 Agricola, nec a sperato sine desiderium aberravit.
 Sed mortalis haud clare novit sobolis naturam, qualis futura sit,
 Sive bonus, sive malus sit, quanquam bonus meliora precatur,

460 Ἐτι ζέλουσα. Reg. 992 ἐπιζέλουσα. Juliani
 cadaver, inquit ad hunc locum Valesius Henric., in
 tumulto quasi ebullire videtur.
 472 Ἐχχοίς. Ita duo Regg. et Coisl. Edit. ἔχχοίς.
 Μοχ ἀμφήριστον. Reg. 992, sup. lin. ἀμφίβολον.
 475 Χθονίω. Coisl. χθονίω, terrestrium parenti.
 474 Λαχοῦσα. Aldum immerito carpit Billius,

quod reddiderit : secundas partes sortita ; sic enim
 vox ista accipienda, et accipitur a Budæo.
 476 Ἐμῆσται. Coisl. sup. lin. ἐδάχται.
 477 Μήχος. Coisl. sup. lin. μηχανή.
 479 Μορφαῖς. Ita tres Regg. Edit. μορφή.
 484 Ὁ δ' εὐχεται. Ita Coisl. et Int. εἰ καὶ ἀγα-
 θὸς ἐπαύεται ἀμείνων. Male edit. οὐδ'.

METRICA VERSIO.

Insigni pietate Deum studioque colentes
 Vexarunt? quorum in numero Julianus habendus,
 Ultime ille quidem serie, sed crimine primus,
 Haud dubium Satanæ barathrum, pestisque ani-
 [marum.
 Quo, quia sacrilegis Christi tentaverat armis
 Expugnare fidem, divino vulnere caso,
 Fervet adhuc cinis ipse, timor non parvus iniquis.
 Quis reliquos memoret, quos jam dedit atque da-
 [turum est
 Connubium mundo, mendacia verba loquentes,
 Versutos, fœdæ maculatos crimine caedis,
 Ore venenato perjurii dira vomentes,
 Raptores, thalamique alieni jura tredientes?
 Perspicuum siquidem est cunctis, quod pulvis ut
 Excedit numero, sic justos turba malorum [aurum
 Exsuperat : nec enim similis calcatur utrisque
 Semina; namque malis prona est atque undique
 Difficilis contra justis, salebrosa, molesta. [fusa :

B Quo fit ut egregios homines manus impia multum
 Exsuperet. Quod si de te sentire superbe
 Ob sobolem tandem cesses, vitamque superno
 Coniunctam regi mancam infirmamque vocare,
 Hic finem faciam; dubiam tibi carpere laudem
 Jam liceat; nec enim terreno filia patri
 Invidio. Verum si summo nata parente,
 Villa mirificis præfers, primisque secunda,
 Vera quidem tibi dicta dabo, sed acerba. Quis
 [unquam
 Hoc animo novit, justum producere natum?
 Qua rursus siquidem possit ratione creare
 Deformem vitium? ab imagine pictor eandem
 Picturam ducit : plastes non dispare forma
 Propositam reddit formam; manibusque peritis,
 Quoquo mens tolerit, tractatum ducitur aurum;
 Exque bono segetem telluris cultor opimam
 Semine ferre solet, nec spem deplorat inanem.
 Ast homini, quidnam jacta semente creabit,

485 Εἰ Παῦλός τις ἐὼν χριστοκτόνον ὡς φεύτεται,
 Ἄνναν ἢ Καϊάφανιτάταβαλον, ἢ τιν' Ἰούδαν·
 Οὐδ' εἰ τις κακίαν πεφωκὸς ὁδὸς περ' Ἰούδας,
 Ἡ Παύλου ζαθέου ἱεκελίθεσται, ἢ ὕγε Πέτρον,
 Πέτρης ἀβραγαῖος, γενεῆτης κληθεῖα λαχόντος.
 490 Οὐδὲ γὰρ εἰ φίλον ὡς φεύτεσσαι ἢ θύγατρα,
 Οἶδα πατήρ. Ὑβριν δὲ γοδὸς μόνον ἐσθεσαν ἐνήψι.
 Ἐκ δ' ἐνός ἀργεγόνουο Κάνν καὶ Ἄβελ ὑπέσταν,
 Ζηλήμιον, θυσίης τε θεουδός ἐοθλός ἀρητήρ.
 Ἰακωβαὶ δ' Ἠσαῦ τε κακός, Ἰακώβ τε φέριστος·
 495 Καὶ πλέον, ἐκ γὰρ ἐνός διδυμοῦ γόνος οὐδὲν
 ἴμοιός.
 Καὶ Σολομών τὰ πρῶτα σοφός, μετέπειτα κάκιστος,
 Ἦνικά θηλυτέρησιν ἐφωμάτησεν ἀνιράσιν.
 Ἐμπαλιν αὖ Παύλου μέγα σθένος ἀμφοτέρωθεν,

A Ὅς Χριστὸν μὲν ἀτιζεν, ἔπειτα δὲ πᾶσιν ἐφηγε,
 500 Τρέφας εἰς ἀγαθὸν ἱζήλον πυρέσσαν ἐρωήν.
 Τούτων συζυγίη δὲ τε δώσομεν; οὐδὲν ἔγωγε.
 Οὐ γὰρ ζευγυμένοις ἱκαταθύμοις ἴσεται εἰκῶν.
 Ἄλλ' ὡς τις στρεπτοῖσιν ἱανόμενος φρένα πεσοῖσι,
 Πεσοῖσι μὲν πρόηκε, τὸ δ' ἄριστον ἢ ἐκ περισοῦ
 505 Οὐ χέρες, αὐτόμαται δὲ λίθων στροφάλιγγες
 ἔνεικαν·
 Ὅς βα γάμος, τεκλιωνρότης, πινυτός τε κακός τε
 Οὐ τέκεν, ἀλλ' ἰδιθαζε βροτῶν φύσις ἢ ἐ μάθησις.
 Εἰ δ' ἔτεον ποθέσις γυνῶναι λόγον, οἱ μὲν ἄριστοι,
 Πνεύματος ἢ δὲ λόγιοι διαπλάσσοντος, ἄριστοι.
 510 Ἐπὸνθῆρ εὐσεβίης γὰρ ἐν ἀνθρώποισι κέρριπται,
 Ὅς τισιν ἐν λάσσι πυρὸς μένος. Ὅς δὲ σίδηρος,
 Κρούμασιν ἐκ λιθάων ἤχηκα σέλας, ὡς ἀπὸ θνητῶν

485 Si Paulus quis exstiterit, ignorat annon Christi interfectorem
 Generabit Annam, aut Caipham detestabilem, aut Judam quemdam.

Sic etiam vitiosissimus, qualis exstitit Judas,
 Annon divini Pauli vocabitur genitor, aut Petri
 (Illius patris quae rumpi non potest), cui commissa clavis.
 490 Nam ne illud quidem, utrum amabilem filium generaturus sit, an filiam
 Novit pater. Tantummodo carnis rabiem cubili extinxit.

Ex uno generis principe Cain et Abel prodierunt,
 Invidus, et hostis Deo grati probus immolator;
 Isaacidae autem, Esau improbus, et prestantissimus Jacob;
 495 Et quod majus est, ex uno gemella proles nulla in re similis.
 Salomon in primordiis sapiens, postea pessimus,
 Cum mulieres sectaretur scelestas.

Rursus Paulus in utramque partem plurimum potuit,
 Qui Christum probris incessebat ac postea omnibus manifestavit,
 500 Converso in optimum zelum inflammato impetu.
 Quid horum dabimus conjugio? Nihil equidem dederim.
 Non enim jugatos optata sequitur imago.

Sed quemadmodum qui animum rotatis talis oblectat,
 326-327 Talos quidem emittit, par autem aut impar
 505 Non manus induxerunt, sed fortuitae lapillorum volutationes:
 Sic nuptiae, liberorum seges, bonos aut malos
 Non gignunt, sed hi a natura hominum et doctrina instituuntur.

Si veram cupis audire rationem, optimi
 Spiritu et doctrina formante, optimi sunt.
 510 Inest hominibus occultae pietatis scintilla,
 Ut ignis ardor quibusdam lapidibus. Quemadmodum autem ferrum
 Fulgorem ex lapidibus tundendo educit, ita ex mortalibus

488 Ζαθέου. Reg. 39 ζαθέου.
 490 Φιτύσσαι. Chig. et Coisl. φεύτεσσαι.

495 Ἐκ γὰρ ἐνός. Reg. 39 ἐκ δ' ἑρ ἐνός.

METRICA VERSIO.

Non liquet, et proles quatenam natura futura est.
 Nescius est etenim, qui Paulum laudibus aequat,
 Carnificemque suo producat semine Christi,
 Aut Annam, aut Caipham, vel crimine proditoris
 Consimilem Judae, quique in scelus omne feratur.
 Rursus qui vitilis, ut proditor ille nefandus,
 Tinctum pectus habet, quis scit Paulumne beatum
 Proferet, aut Petrum gignet, petramque perennem,
 Cui fuit a Christo clavis concredita caeli?
 Nescit enim genitor natum natamne creabit:
 Sed coitu rabiem tantum restinguere carnis
 Cogitat. Ex uno siquidem fluxere parente
 Immitisque Cain, zeloque accensus Abelus,
 Grataque sacra Deo faciens, Esau scelerato,
 Et Jacob pietate gravi pater exstitit idem:
 Quodque etiam majus, quod eodem patre gemelli
 Mōribus adversis prorsus studiisque fuere.
 Quin etiam Salomon, quo non sapientior alter
 Exstiterat, tandem thalamis illectus iniquis,

B Addixit vitilis animum, virtute relicta.
 At contra Paulus Christum, quem speraverat ante,
 Postquam ardorem animi zelus laudabilis acrem
 Excepit, toto notum mox reddidit orbe.
 Horum quid thalamo tribuemos? nil ego certe.
 Non etenim in Veneris lusus et laeta ruentes
 Oscula, quam cupiunt, dulcis sectatur imago:
 Sed veluti damnoosa juvat quem tesserat, talos
 Ille quidem mittit: manus baud tamen efficit ut par
 Exeat aut impar numerus, sed forte voluit
 Id faciunt lapides inopina sorte cadentes:
 Sic neque connubii nexus sotesque probosque
 Produxit, verum docuit natura vel usus.
 Quin si vera cupis cognoscere, quisquis honesti
 Corripuit studio, rectique ardescit amore,
 Talis ab aeterno formatur Pneumate, talis
 Doctrina efficitur; pietatis namque sepulta
 In nobis scintilla latet, velut igneus ardor
 Inclusus saxi. Ut porro seipsum terendo

Εὐσεβὴν λοχῶσαν ἔγει λόγος. Οἱ δὲ κάκιστοι,
 Μάλλον συζυγίης. Ἢ γὰρ πλεόν ἐνθάδε τίχεται,
 515 Καὶ κόσμου βέροντος ἑμὸστολος ἦλος ἔραζε
 Σάρκα δέων, ψυχὴν τε κάτω βριθῶσα μολυβδῆς,
 Καὶ κλήρος τοκέσιν ἑμῶτος ἐνθάδε μίμνου.
 Ἄλλ' ἔμπης τοκέων περιδῶμεθα, μὴ τε σὺ βάζειν
 520 Τοῖς ἀγαθοῖς, βίβω τε ἀτασθαλιόνας ἔγωγε.
 Γνοίης κεν φιλόγητα Θεοῦ, σαρκῶς τε παχέης,
 Ἐκτραμμένη, κόσμου τε φύσιν καὶ τέρματα δισά.
 Εἰ γὰρ τοι καὶ μικρὸν ἀποσκευάσεις ὀπωπῆς
 Ἢ λήμην βυθώσαν, ἀπ' ἀβύσσος ἤ σὺ γ' ὀμύλην,
 525 Καὶ γλήμην πετάσεις ἐς αὐγὰς ἡέλιου

Ἡμετέρου, καθάρῳ δὲ νόμῳ λύσειας ἅπαντα,
 Δῆεις παρθενίην μὲν εἰην ἀνάθημα Θεοῦ,
 Χρυσῶ τ' ἤλεκτροῦ τε φάντερον, ἢδ' ἐλέφαντος,
 Ἐύσκοπον, εὐδιδῶσαν, ἔσπερον, ὑπέκταρον,
 530 Κούρην, παμφανδῶσαν, ἄνω χθονὸς, ἀστήρικτον
 Γαίης ἐν γυάλοισιν, ἐν ἄστει δ' εὐρυμεθέλιον
 Οὐρανίον, καὶ σαρκὸς ἀπόροθον ναυτάουσαν,
 Χειρῶν ἀμφοτέρωθεν μὴ κατέρχουσαν ἀγῆρω
 Ζωῆν, τῇ δ' ἐτέρῃ πλοῦτον καὶ κύδος ἄπαστων·
 535 Οὐχ ὡς δὴ φερέοικον ὄπ' ἔχθει ὀστρακόεντι
 Ἐλκουσαν μογερωῶς ἰσγρὴν δέμας ἔχνεσι νοσθροῖς,
 Οὐ Χριστῶ καὶ σαρκὶ μεριζομένην βασιλῆϊ,
 Οὐδέ, ὡς ἀμφιβλοῖται νόμος, καὶ χέρσον ἔχουσαν

Latentem pietatem doctrina educit. Sed pessimi tui
 Matrimonii potius sunt fetus. Nam hoc ævo magis gignit,
 515 Et mundi labentis comes clavus humi
 Carnem devincens, animamque deorsum trahens instar plumbi,
 Et hæreditas parentibus similis in filiis hic permanens.

Sed tamen parentes relinquam; nec mihi tu
 Bonos objice; et ego improbos projiciam.
 520 Aliis autem ex rebus, quanto præstantior sit virginitas,
 Perspicias, si Dei amorem et crassæ carnis
 Consideres, ac mundi naturam et duplicem finem.
 Nam si vel paululum depuleris ab oculis
 Lippitudinis sordes, aut tenebras a lumine,
 525 Et sciem intenderis in solis nostri radios,
 Ac mente pura omnia lustraveris,
 Scies virginitatem totam Deo esse consecratam,
 Auro et electro splendidiorem et ebore,
 Prudentem, serenam, pennis celerem, vertice sublimem,
 530 Levem, undique lucidam, terra celsiorem, minime fixam
 In terræ profundo, in civitate cœlesti
 Late fundata, et procul a carne degentem,
 Manuum altera amplectentem senii expertem
 Vitam, altera divitias et gloriam non desitutam;
 535 Minime verò, quasi domum suam sub testaceo pondere gestare,
 Pigris passibus corpus humidum ægre trahentem,
 Minime divisam inter Christi et carnis dominatum:
 Neque, ut amphibibus mos est, et in terra degentem,

513 Οἱ δὲ κάκιστοι. Int. Coisl. βλαστήματα.

517 Τοκέσιν. Sic tres Regg. et Coisl. qui sup.
 lin. γονεῖσι. Male in edit. τεκέσιν. Quo fit ut filii
 quasi hæreditario jure parentibus similes hic perman-
 neant. Hæc ergo Gregorii sententia, parentes glori-
 riari non debere de filiis, cum tantum malorum quam
 bonorum parentes sint.

518 Τοκέων. Combef. legit τεκτων περί δωμεθα,
 et vertit: Demus hoc nobis, ut nec tu bonos, nec ego
 malos commoremur; postea tamen legit ipse Com-
 befisius: τοκέων περιδῶμεθα. Sensus virginitatis
 hic est, inquit Billius, qui legit τοκέων. Quoniam
 vides te bonorum virorum qui ex te prognati sunt,
 laudes vindicare non posse, quin eadem ratione sce-

leratorum hominum probra in te recidere necesse sit;
 age hoc inter nos paciamur, ut nec tu bonos viros
 in medium proferas, nec ego accleratos tibi objiciam.

519 Πίγνυ τε. Reg. 993, βίβω δέ.

520 Ὀπαστόσιν. Ita Reg. 39. Edit. ἄποδον.

521 Ποχέτης. Ita duo Regg. et Coisl. Edit. βαρής.

523 Τοι. Duo Regg. τε.

525 Αεὐσείας. Ita tres Regg. Edit. λύσειας.

527 Ἀνάθημα. Reg. 992, ἀνάθημα, et sup. lin.

ἀγαλμα κοινόν.

530 Ἀσθηρίκτων. Reg. 992, ἀνισταμένην. Coisl.

sup. lin. μὴ ἰσταμένην.

531 Ἄστει δ'. Ita Regius 39, 992 et Coislinianus.

In editis deest δ'.

METRICA VERSIO.

Ferrum de rigido solet ignem extundere saxo,
 Haud aliter pietas latitans, sermone salutis
 Atrita, in medium prodit, claræque refulget.
 At qui perfricta facie scilicet omne sequuntur,
 Sunt magis conjugii; namque hoc plus gignit in ævo,
 Et mundi fragilis clavus sociusque comesque,
 Clavus humi carnem stringens, animamque deorsum
 Plumbi more trahens, atque omnis census eisdem
 Partibus ad natos hæredes morte parentum
 Delabens, vitæ nec limite longior hujus.

Verum age, sic tecum, mater veneranda, paciscar,
 Ut neque tu justos homines producere pergas,
 Ipsa nec in justos memorem; sileantur utrique.
 Ast aliis rebus facile est cognoscere quanto
 Præstat virginitas, si crassæ carnis amorem
 Atque Dei spectes, naturam si bene mundi
 Excutias, æquo duplicemque examine finem

Perpendas; nam si nubem tenebrasve molestas
 Tantillum ex oculis discusseris, atque micantes
 Ad solis radios pateant tua lumina nostrici,
 Et bene purgata lustraveris omnia mente,
 Invenies vitam thalami consorte carentem,
 Totam cœlesti, vice muneris, esse parenti
 Appensam, sacramque, electricum, aurumque nitore
 Vincentem, pennis celerem, mireque serenam,
 Prudentemque levemque, excelsam vertice, claram
 Undique, non terræ fixam, immersamque profundo.
 Ætherea sed in urbe proculque a carne manentem,
 Dextra amplectentem cœlum, vitamque senectæ
 Ignaram, levæque manu decus, atque perennes
 Divitias, non testaceo sub pondere lentis
 Passibus in morem domoportæ membra trahentem,
 Non carnis Christicæ simul mandata sequentem,
 Non, velut amphibibus mos est, in molibus undis

Καὶ μαλακοὺς ναύουσαν ἐν ὕδασι νυκτὶ καὶ ἡορῇ,
540 Ἄλλὰ Θεοῦ πέμπουσαν ἄνδρ' ἰδὼν, ἐκ δὲ Θεοῦ
Κραίσσοσι καὶ τεκνῶν γεννήμασιν ἐθβαλέουσαν,
Ἐλαρωρῇ, καθαροὺς τε νοήμασιν ἐκ καθαροῦ.

Εὐζυγίην δ' αὖ πάμπαν ἀπὸ Χριστοῦ Θεούσαν
Βράσμασιν οὐλομένοιο χόδος, κόσμου τε μερίμνας
545 Παντοίας, ἢ βραχὴν ἐφαπτομένην γε Θεοῦ.
Ἄς γὰρ ὁμοῦ λεύσσοσα κάρη δύο, ἢ πρόσωπα,
Ἦε καὶ ἐν σελίδεσσι γεγραμμένα γράμματα δισσοῦσι,
Οὐχ ὄλον ἀτρεκέως ἴστυον ἦρπασαν, ἰσμένη περ,
Ἄλλὰ τὸ μὲν κατεμάριζε, τὸ δ' ἔκφυγεν βῆν ἀρατῆν
550 Ἐκιδναμένην, ὡς οἰστρος ἐπ' ἀμωστέροισιν
[ἀφωυρὸς,
Κόσμου τε, Χριστοῦ τε, ὁ δ' ἔμπροσθεν εἰς ἕνα τείνων.
Ἦ γὰρ Χριστὸν ἔχον τις ὄλον, ἀλόγητος δάμαρτος,
Ἦ τῶν φιλόγητα χόδος, Χριστοῦ ἰλασταῖα.

A Ἦθη καὶ τιν' ὅπωπα λιθοβόλον, ἢ τιν' ἔργων
555 Ἦδριν δουρατέων, / πινυτοῦσι καὶ φράδαμον ἀν-
[δρας ·

Ἦθῆν στάθμησιν ἐπὶν διατεκμηφρονταῖς,
Ἄς φάων ἕτερον μὲν ὅπῳ βλεφάρουσιν ἔδῃσαν,
Τῷ δ' ἕτερω πέμφαντες ὄλον φάος εἰς ἐν ἀγερεθῆν,
Ἄτρεκλής ἐτύχησαν, ὁ δ' ὠμάρτησε σιδηρός ·
560 Ἄς πάθος εἰς ἐν ἰὼν, / Χριστοῦ πῶλον ἔγγυς
[ἐλαύνας,

Ἄς ποθέει ποθέοντα, καὶ εἰσφρόνωντα δέδορκεν,
Εἰσφρόνωντα δέδορκε, καὶ ἀντιτάει προσιόντι.

Ἄσπον τις ποθέει, καὶ δέρκεται, ὅσπον ὅσπον,
Τόσπον καὶ ποθέει / κύκλος ἀνελλοσσεταί ἐσθλός.

565 Τὸν μὲν ἐγὼ ποθέουσα, λῖπον βῆν, οὐδέ του-
[νάσθην

Et in mollibus aquis diu noctuque commorantem,
540 Sed Deo totum animum mittentem, et a Deo
328-329 Meliore filii sobole efflorescentem,
Spe nimirum et puris cogitationibus, a puro Deo immissis
Conjugium autem videlicet omnino a Christo aberrans,
Æstibus perniciosæ carnis, mundique innumeris
545 Sollicitudinibus, aut leviter divini aliquid attingens.
Quemadmodum enim qui duo capita aut duos vultus aspicit,
Aut scriptas in duabus tabulis litteras,
Non totam certo arripit formam, quamvis cupiat;
Sed partem apprehendit, pars altera debilem visum effugit
550 Dispersum; sic infirmus est amor divisus
Inter mundum et Christum: ille vero stabilis qui in unum tendit:
Vel enim Christum habens quis totum, contempsit uxorem,
Vel carnis amorem colens, Christi oblitus est.
Video lapidam quemque, vel operum artificem
555 Ligneorum, prudentes homines et solertes,
Cum amissum ad propositum dirigunt,
Oculorum alterum sub palpebris claudere,
Ac per alterum lucem in unum collectam immittentes,
Amissum certo assequi, nec ferrum abnegare.
560 Sic amor in unum tendens, Christo propius adjuncti,
Qui amantem amat, et respicientem respicit,
Et accedenti obviam venit.
Quantum quis amat, tantum respicit, et quantum respicit,
Tantum amat, sicutque circulus optimum peragitur.
565 Hunc ego amans, sæculum reliqui, nec potui

544 Οὐλομένοιο. Sic tres Regg. et Coisl. Edit. οὐλομένοιοι.

547 Δισσοῦσι. Sic codd. plerique. Edit. δισσοῦ.

550 Ἀφωυρὸς. Coisl. sup. ἰδ. ἀσθενής.

557 Ἐτερον μὲν. Ita duo Regg. et Coisl. In edit.

deest μέν.

559 Ἐτύχησαν. Coisl. ἐτύχησαν.

562 Εἰσφρόνωντα δέδορκε. Hæc desunt in Reg.
992, neque ea veritum quæ versu præcedenti leguntur.

METRICA VERSIO.

Degentem, atque etiam in terra, noctuque diuque,
Ardua sed penitus mittentem ad sidera mentem:
Et spe, cui prolis generatio carnea cedit,
Cœlitum invecta lætam, semperque virentem,
Ac prisni animi conceptibus, æthere ab alto
Largiter immissis, puroque a Numine fuis.
Contra connubium a Christo vel prorsus aberrat,
Æstibus abstractum carnis, variisque caduci
Immersum curis mundi: vel Numen olympi
Exiguo attingit, levibusque amplexibus urget.
Namque duplex veluti cernens caput, oraque bina,
Aut etiam geminas spectans in codice chartas,
Non totam vcre poterit comprehendere formam,
Id licet obnixe studeat, sed parte retenta,
Effugiet sparsum et tenuem pars altera visum:
Sic Christo et mundo quisquis partitur amore,
Hujus amor plane levis est et frigidus: at qui
Totam animi flammam penitus defixit in uno,

B Ille procul dubio constans et certus amator.
Namque vel ardenti Christi inflammatus amore,
Conjugis amplexus spernit lædasque jugales:
Vel Christum ex animo, carnem dum deperit, ardet.
Quætiatam lætæm exerceat, quique fabrilem
In lignis artem exercent, cum linea recta
Quæritur, exactaque opera captatur amissis.
Ex oculis unum claudunt, et lumine toto
In socium fuso, visus acieque coacta,
Recta sequente tenent durò vestigia ferro:
Sic collectos amor propius conjungit amantum
Pectora casta Deo, cupientem qui cupit, atque
Cernentem cernit, sicutque obvius advenienti.
Quem quo plus quisquam cupit, hoc magis cernit
[eumdem:
Quoque magis cernit, tanto magis expectit illum
Cernere; sicutque bonus semper convolvitur orbis.
Hunc ego deperiens presentis commoda vitæ

Ὅμως βαλεῖν ἐτέρωσε· γλυκὺς δὲ με δεσμὸς ἐρύκει A
 Κάλως ἰσχανώσων, ὃ μὲν φρένας ἔπιποισε
 Δερκομένης, ἐπ' ἑμοὶ δὲ τινάξω παμφανώοντα
 Πυρρὸν, ἄλην καλὴν τε καὶ ἀγλήσσαν ἔθηκε.
 570 Μούνος γάρ τε πόθων· καὶ κάλως αἰσάν' ἀγείρει
 Ἐξ ἔρατου ποθέοντι· ὃ δ' ἔδιδως, ὅστις ἔδεικτο.
 Ἄλλὰ σὺ καὶ πόθον ἄλλον ἐνὶ στήθεσιν ἄζεις,
 Καὶ φρονέεις, ὡς μάλλον ἐπ' οὐρανίαις πελάωσας,
 Εἶνεκα, φῆς, τεκνέων· καὶ κτήσιος ἔδε τοκῆων,
 575 Ὡς ἑλαφρῶν, ἑλαφρῶν δὲ σοφῆ πόθος ἔστιν
 [ἀκερδῆς,
 Νῆδς ὀλίγη, βαιὸς τε πόρος, καὶ κέρδος, ἑλαφρῶν

Τῶν οὐχ ἰστανμένων.] Σὺ δὲ πλόος οὗτος ἀπείρων,
 Καὶ πορθμὸν περὶ ὡσα, ἐπέυχο πομποποιεῖν
 Ἰστία κολυψάσα δὲ ὀβριμῆτος Ἴονίου.
 580 Πνοῖται ταῦτα φέρει, καὶ βέλτερον, εἰ τις ἀρείων·
 Εἰ δὲ καὶ ἀντιώσων, μικρὸς μέρως ἐνθάδε ὄνησκειν
 Ψυχῆς δὲ πλόος ἐστὶ μέγας καὶ πνεύματος ἐσθλός.
 Τῆ βα περιτρομέουσα, πλόον Χριστοῦ δέδραγμα·
 Οὐκ οἶον, πόθος δὲ καὶ εὐδαιμόνια περ ἑμπῆς
 585 Χριστὸν ἐμὸν, πόθον ἀγνὸν, ὃς ἐμπέδός ἐστι
 [ποθεύων.
 Ὅς τις δ' αὖ χατέων λυτῶσαι πρὸς χειρὰ Θεοῦ,
 Οὐ χατέων δοκίμην· καίρου πόθον αἴψα λείλοισιν.

Oculus alio convertere, meque dulce vinculum constringit
 Pulchritudinis illius cupidam, quæ meam mentem conspecta
 Admiratione percussit, ac in me splendenter excitavit
 Facem, meque totam effecit pulchram et fulgidam.
 570 Solus enim hic amor etiam pulchritudinis partem ab eo qui amatur,
 Deducit in amantem, ac beatus qui hoc donum exceperit.
 At tu alium amorem in pectore alis,
 Tibique videris propius ad cælestia accedere
 Ob natos, ut ais, et rem familiarem et parentes:
 575 Nimirum quia eorum qui leves et expediti sunt (horum autem, o sapiens, amor
 Pusilla navis est, tenuisq; cursus, et lucrum exiguum [infructuosus),
 330-331 Rerum pereuntium. Tibi vero immensa hæc navigatio,
 Et fretum trajiciens gloriaris, quasi mare trajicias
 Expansis per fluctus Adriæ velis.
 580 Ventus hæc impellit, et commode velim, si secundus fuerit:
 Sin autem adversus, non grandis casus hic mortem optetere.
 Animæ vero ingens navigatio est et a potenti spiritu.
 Hujus ego causa contremiscens, Christum arctius complexor:
 Neque id solum, sed tranquillitate perfruens, prosequor tamen
 585 Christum meum casto amore, qui stabilis est diligentibus.
 Quisquis vero indigens respicit ad manum Dei,
 Statim ac sibi videtur non indigere, projicit amorem temporis.

567 Ἰσχανώσων. Ita Reg. 39. Edit. ἰσχανώσων.
 Mox Int. ἔδειξε pro ἔπιποισε.

570 Μούνος γάρ τε πόθων. Sic duo Regg. Edit.
 μούνος γάρ ποθέων. Mox ἀγείρει. Ita duo Regg. et
 Coisl. pro ἔγειρει, quod habent edit.

575 Ἀκερδῆς. Sic tres Regg. et Chig., Coisl.
 sup. lin. τυφλὸς καὶ ἀνόητος. Schol. ἀκερδῆς καὶ
 ἀνόητος. Edit. ἀκερδῆς. Billius putat aliquem ver-
 sum hic deesse: quod ipsi in mentem venisse mi-
 ratur Combellis. Ipse sic intelligit hæc verba ὡς
 ἑλαφρῶν, ut quæ commoda vitæ solatia, liberi, pa-
 rentes, opes, sed ad hæc prospera, σοφῆ, clausi sunt
 virginis oculi. At scriptum ἀκερδῆς, et forte melius,
 inquit vir doctus, faventique sequentia.

576 Βαιὸς τε πόρος. Cod. Reg. 992, sup. lin.
 μικρὸν βεῦμα.

580 Φέρει. Tres Regg. φέρει.

582 Ψυχῆς δὲ πλόος. Coisl. ψυχῆς δ' αὖ πόθος.

587 Καίρου πόθον. Mendum hic esse putat Bil-
 lius, et pro καίρου legendum esse Χριστοῦ, sed
 immerito. Codices enim omnes habent καίρου.
 Porro quid valeat hæc vox καίρου, quæ familiaris-
 sima est Gregorio, patet. Significat eum, qui ad
 Deum angustia compulsus, oculos sustulit, ubi primum
 angustius solutus est, confestim amorem ex-
 temporaneum, qui altas nondum egit radices, ab-
 jicere. Sic Dominus in Evangelio temporalium vocat
 cum qui audit verbum et cont. nro cum gaudio acci-
 pit illud... facta autem tribulatione et persecutione
 propter verbum continuo scandalizatur (Math. xii,
 20, 21), nempe abjicit fidem. Verum hunc esse
 sensum Gregorii, his scholiastæ Coisliniani verbis
 manifestum est: Ταχέως τὸν πόθον ἀποσβέννουν,
 ὡς καίρου δημιούργημα, statim hoc desiderium ex-
 σtingνουν, ut temporis fetum.

METRICA VERSIO.

Deservi, nec quoquam alio mea lumina quivi
 Flectere, sed dulci teneor jam compe deinde vincta,
 Eximix illius correpta cupidine formæ,
 Vulnere quæ dulci mentem transfixit, et acres
 Clarasquæ in medio fudit mihi pectore flammam,
 Et totam pulchram effecit, totamque coruscam.
 Namque hic solus amor formosum reddidit amantem,
 Quodque magis mirum est, ab anato nascitur illi
 Gratia, quam quisquis susceperit, ille beatus.
 At tibi cum mediis etiam altera flamma medullis
 Inseat, tumidam tamen aures tollere frontem,
 Ut magis ad cælum accedens, sedesque beatas,
 Ob natos et opes, grandæque ætate parentes,
 Tanquam sint levia hæc: verum sapientis amores
 Non levia aspicunt, sed dura et acerba sequuntur.
 Parva ratis, parvus tractus, nec commoda magna

B Rerum, quæ pereunt nec habent durable quidquam.
 Ast immensa tibi est hujus tractio ponti.
 An freta parva secans, sinuatis te quoque velis
 Posse per Ionium pelagus ductare carinam
 Jactanter dices? hæc vento flante moventur,
 Ac tanto melius, quanto magis commodus ille
 Exstiterit: quod si fuerit contraria venti
 Flamma, non liquidius genus est grave mortis in
 [undis.

Ast animus contra longinqua per æquora fertur,
 Ingentemque exposcit opem, flatumque secundum.
 Quo fit ut huic metuens atque imo corde tremiscens,
 Arctius amplectar Christum, rebusque secundis
 Non minus hunc cupio, qui nunquam fallit amantes.
 At quem pauperies rerumque angustia cogit
 Implorare Deum, quo primum tristis egestas

Εἰ γὰρ ὀπιστεύσεις τὴν φρένα Χριστὸς ἄνωθεν,
Καὶ μεσάτην πρῶτως ἐναψύχοντι βελέμωρ,
590 Ἄμφοτέρους κεν ἔρωτας ἐποπτεύουσ' ἐκά-

[τερθεν,

Γνοίης κέντρον ἀνακτος ὅσον γλυκωτέρων ἔστι.

Τί πλέον; υἱέσσιν ἀναγλώσσουσι τοκήες

Γρακόμεναι, ἀλόγη τε πόσις, ἀλογὸς τε ἀκοίτη.

Συναὶ δ' εὐφροσύνας τε, καὶ ἀλγία καὶ μελεδῶνας

595 Κουφότεραι, σκάζονται δὲ τις βεβαῶς μέγ'
[ἔρισμα.

Αὐτὰρ ἐμοὶ τοκέες μὲν, ὅσοι καλὸν ἐξεδίδαξαν,

Παῖδες δ', ὡς εἶδαθα. Ὅμῶς ὅτιον ἐδέγμην

Χριστὸν, ὃς ἀζυγάς προσπίσσειται ἔξοχον ἄλλων,

Εἰ καὶ πᾶσι πάγη ἡ σταυρὸν εἴ' ἐπὶ πάντας ἀειρεν.

A 600 Ἡ καὶ καρχαλώσα, καὶ ἦν ἀποθμία βάλλη,

Χαίρω, καὶ με τίθητιν ἐλαφροτέρην καὶ ἀνήη,

Ἵς χρυσοὺν χόανοις καθαίρουμενον ρυπώοντα.

Σωφροσύνης δ' ἦν σοὶ γε γάμος καὶ θεομὸς ἔβριγε,

Τῆς μὲν ἐγὼν οὐ σάρκα, Ἀδῶν δ' ἐπίκουρον ἔθηκα,

605 Καὶ πόθον, ὃς κρατερόν ἄλλοτερον ἐκτός ἐθηκην,

Ἵς τις ἐλαφροτέρουσι λέων θήρεσσιν ἐπιστάς.

Σάρκες γὰρ τελέθουσι δμορφονες ἐν παθέσσει.

Τοῦνεκα καὶ τιν' ἴσασι φέρειν χάριν ἀλλήλησι.

Σὸ βέβριθε τράπεζα, τρύφος δ' ἐμὲ μικρὸν ἔθρεφεν,

610 Ἵς καὶ χιλιάδας Ἰ Χριστὸς μέγας ἐν ποτ' ἐρῆ-

[μοις.

Σὸ ποτὸν ἡμερίδων, ἴσθ δ' ἐμὸν μέθω πλοῦστον αἰεὶ,

Κρήναι, καὶ ποταμοί, καὶ φρέιατα μακρὰ νάουσι.

Nam si pectus tuum e caelo vulneret Christus,

Toque mediam refrigerante telo transfigat,

590 Amorem utrumque separatim considerans,

Videbis quanto dulcius sit regis spiculum.

Quid amplius? filiis senectutem foventibus, parentes

Rellouescunt, et uxore maritus, et uxor marito.

Communia sunt gaudia, et molestiae ac curae

595 Leuiores sunt, et claudicanti magnum praesidium qui recte graditur.

At tibi parentes sunt, quicumque uirtutem edocuerunt,

Et filii quos edocui. Comparum autem solum accepi

Christum, qui calibes praecipue complectitur.

Quamuis omnibus natus et cruceum pro omnibus sustulerit.

600 Quo quidem letabunda gaudeo, etiamsi molesta in me

Coniiciat, me etiam per maiorem allevat,

Velut aurum in fornace sordibus expurgatum.

Pudicitiae autem, quam in te matrimonium et vinculum

Coercent, non carnem ego, sed Verbum adiutorem habeo,

605 Et amorem, qui, cum dominatur, alienum eliminat,

Velut leo infirmioribus belluis superveniens.

Concordes enim sunt carnes in animi morbis:

Quare aliquam a se invicem gratiam norunt inire.

Tibi mensa dapibus onerata: frustulum me nutrit.

610 Ut millia olim magnus Christus in deserto aluit.

Tibi potum flumina suppeditant; meum merum semper copiosum est,

332-333 Fontes, flumina, putei largiter fluunt.

588 *Εἰ γὰρ ὀπιστεύσεις.* Vide infra, lib. II, sect. 2, poem. vii, ad *Nemesium*, v. 33 et seqq., ubi isti versus iterum leguntur.

592 *Γήεσσιν.* Ita postulat metrum: alioquin *υἱέσσιν*, Combef. Mox, ἀναγλώσσουσι. Duo Regg. et Coisl. ἀναγλώσσουσι.

599 *Ἐπὶ πάντας.* Sic duo Regg., Chig. et Coisl.

ἐπὶ πᾶσι. Mox, εἰδᾶσται pro ἀειρεν, quod habent edit.

600 *Βδ. Λιη.* Duo Regg. et Coisl. βάλλοισι.

605 *Ἐθρεφεν.* Reg. 39 et Coisl. ἔλαύνει.

608 *Ἀ. Λιη. λησεν.* Reg. 39 ἀλλήλησι.

612 *Κρήναι.* Sic Hom. *Iliad.* xxi, 197. Καὶ πᾶσαι κρήναι, καὶ φρέιατα μακρὰ νάουσι.

METRICA VERSIO.

Fugerit, extemplo divinum linquet amorem.
Quod si te supera Christus transfigat ab arce,
Atque salutifera penetret tua corda sagitta,
Se-junctimque duos bene contempleris amores.
Protinus agnosces quanto rex summus amantis
Dulcis exstimulet pectus, mentemque beatam.

Quid sequitur? natis senium curantibus ægrum,
Canticæ posita, rursus florere parentes
Incipiunt, uxorque viro, contraque maritus
Conjugu auxilio primos renovatur ad annos.
Communis porro magis est jucunda voluptas;
Communis curæ minus arguit, atque dolores,
Et recte gradiens titubantem fulsit amicum.
Hæc ais; at contra ipsa meos ego judico patres,
Virtutis quicumque tibi præcepta dedere.
Rursus pro natis habeo, quoscumque salutis
Instruxi monitis: denuo pro conjuge Christum.
Præ reliquis amatam qui virginitalis alumnos

B (Sit licet ob cunctos natus, crucis atque dolores
Pertulerit); qui me, licet aspera duraque mittat,
Explet lætitia, leviorum mole dolorum
Efficiens, instar vitiaii sordibus auri,
Ignea quod fornax purgat, reddiditq. nitore.
Atque pudicitia, cujus tibi septa coercent
Conjugu vinculum, Christus mihi, non caro, tutrix,
Et divinus amor superans, qui depulit omnem
Flammam aliam, ceterique fuga decedere jussit,
Non secus atque Ieris levibus leo fervidus astans.
Concordes etenim affectus motusque caduca
Corpora habent: ideoque sciunt sibi mutua ferre
Gaudia, quæ Veneris parit illecebrosa voluptas.
Differta est tibi mensa epulis: me frustula poscunt,
Per loca sola velut numerosæ millia turbe
Multa Dei quondam pavit clarissima proles.
Pocula læta tibi vitis fecunda ministrat:
At fontes fluviiq. sitim, puteique perennes

Σοὶ λιπώντα πρόσωπα, καὶ εἴματα σιγαλέοντα,
 Κόσμος ἔμολ βυπώντα κόμη, καὶ εἴματα λυπρά.
 615 Εἴμα φέρω χρυσοῖσι τινασόμενον θυσάνοισι
 Χριστὸν, ἐμῆς ψυχῆς κρικυπτόν περικαλλέα κόσμον.
 Εὐνή σοι μαλακή, καὶ δὲ ῥήγμα σάκκος ἔμογε,
 Καὶ στείβεις ἐν διαπέδῳ, καὶ δάκρυσι δευομένη χθών.
 Σοὶ τιμῆεις χρυσοῖς, ἔμολ κόνις ἡμερῶσσα.
 620 Μόσχου γαυροτέρη σὺ, κατηφιόσσα νένευκα.
 Καγγάζεις γελώσα, παρήιον οὐ ποτ' εἴωσα.
 Κόδοσι ἡμεῖροις, φέδ' ἔμῳν κλέος οὐκ ἐπὶ γαίης.
 Αὐτὰρ ἐπεὶν δὴ ταῦτα διαθήρης καὶ ἴθαι,
 "Ἄθρει καὶ τὰ γάμοιο προσάντα λάτρισι σαρκός.
 625 "Ὀνός ἐστι δάμαρτι πόσις, καὶ τοῦδε χεῖρειον

A Πολλάκις οὐδ' ἀγαθός, καὶ ὄνιος εἶναι ἀκούη
 Πολλάκι καὶ συγγεῖρη τυκτόν κακόν, οὐδ' ἀπόπειμπον.
 Εἰ μὲν γὰρ ἐσθλοὶ καὶ ἡμέτεροι, εἰς ἐν ἰόντων
 Κουρύτερος βίσιτο πλόος καὶ μικτός ἀφτης.
 630 Εἰ δὲ κακοὶ, πόνος ἐνὸν ἐπέστιος, ἔχθεις
 [ἀπαστων.
 Θήσομεν οὐτε κακοὺς, καὶ ἡμέτερον· ἀλλὰ βαρεῖα
 Πολλάκι καὶ νεόνυμφον ἐπὶ ζυγῶν ἔλυθε μοῖρη.
 Νυμφίος, εἶτα νέκυς· θάλαμος, τάφος· ἄμμιγα τερ-
 [πνοῖς
 "Ἄλγεα· μικρὸν δαίμα, παροῖτερον ἐσθλὸν ἀνιτροῦ.
 635 "Ἄλλος πυρὸν ἀνίψε γαμήλιον, ἐσθεσεν ἄλλος.
 "Ἄλλον τις δ' ὀνόμηγε πάσις πατέρ', ἄλλος ἄτεκνος

Pinguia tibi ora et magnificæ vestes :
 Meus ornatus, squallida coma, et sordida indumenta.
 615 Vestem sero aureis agitatum fimbriis,
 Christum, animæ meæ occultum et præclarissimum ornatum.
 Molle tibi cubile : stragula mea saccus est,
 Et stratum iu pavimento et lacrymis tellus madida.
 Tibi aurum in pretio, mihi cinis in delictis.
 620 Vitulo ferocior es, ego vultu demisso et tristi.
 Tu ridendo cachinnaris : ego rictum nunquam diduxi.
 Gloriam appetis : gloria mea non in hac terra est.
 Postquam hæc consideraveris, et perspexeris,
 Vide matrimonii incommoda cultores carnis prementia
 625 Venalis est maritus uxori, et quod gravius est,
 Sæpe ne probus quidem : venalis etiam uxor marito,
 Sæpe etiam odiosa : malum adscitum nec reparabile.
 Nam si boni sunt et concordēs, in unum tendentibus
 Levior quidem vitæ navigatio, mistusque ventus :
 630 Sin autem mali, intus labor domesticus, odium implacabile.
 Ponamus concordēs esse nec malos : at gravis
 Sæpe in novum conjugium venit calamitas :
 Sponsus, deinde mortuus : thalamus sepulcrum : mista iucundis
 Tristia : læta cantilena, paulo post tristis nœnia.
 635 Alius nuptialem tædam accendit, alius extinxit.
 Alium filius appellavit patrem : alius subito liberis

618 Δευομήρη. Ita Coisl. Edit. δευομένη.
 620 Γαυροτέρη. Dun Regg. γαυροτέρα.
 621 "Εἴωσα. Reg. 990 εἴωσα.
 622 ἡμεῖροις. Coisl. ἡμεῖρη.
 627 Τυκτόν. Int. αὐθαίρετόν. *Iliad.* v, 831. Dio-
 demes ita Martem designat, *adscitum malum*.
 628 Εἰς ἐν ἰόντων. Coisl. ἰόντες.
 629 Κουρύτερος βίσιτο πλόος καὶ μικτός ἀφ-
 ης. Deest in edit. hic versus, licet a Billio Latine

redditus. Hunc suppeditaverunt eodd. Chig., Coisl.
 et Reg. Chig. sup. lin. εὐκατάμικτος.
 634 "Ἐσθλὸν ἀνιτροῦ. Ita Chig. codex, cuius
 ope sanavinus mendum, ut observavit Billius,
 ἐσθλὸν ἀνιτροῦ. In his verbis nec matrum, nec sen-
 sus reperitur ; utrumque vero constat Chig. codicis
 lectione, παροῖτερον ἐσθλὸν ἀνιτροῦ, *gaudium prius*
luctu, vel gaudium ante luctum.
 636 "Ἄ. λ. τ. Reg. 992 et Coisl. ἄλλος.

METRICA VERSIO.

Nostram discutiunt, effusaque pocula præbent
 Est tibi præpinguis facies, ornataque vestis :
 Sordida cassaries decor est mihi, vitis amictus.
 Vestis, quam mire movet aurea fimbria, Christus
 Est mihi, lectum animæ decus, ornatusque refulgens.
 Te juvat in molli noctem requiescere lecto :
 At saccus mea membra tegit, mihi stragula præbet,
 Inque solo humenti lacrymis do membra sopori.
 In pretio est auri tibi vis : mihi pulvis anori.
 Est tua, quam vituli teneri, lascivia major :
 Tristis ego in terram mœrentia lumina flecto.
 Rides, atque genas solvis petulantæ cachinno :
 In mollem risum haudquamquam gena nostra soluta
 Te misera incendit famæ laudisque cupidus : [est.
 At mea non humilem querit sibi gloria terram.
 Atque animo postquam lustraveris ista sagaci,
 Perspice quanta premant servos incommoda carnis.
 Femina non parva mercatur dotē maritum,
 Quodque etiam gravius, vitiosum sæpe et inertem.

B Rursus emenda viro conjinx, nec moribus illa
 Prædita sæpe bonis, quæstia attractaque pestis,
 Pestis quam nulla liceat ratione fugare.
 Nam si concordes animis justique coirent
 Jure thori, levius sulcarent æquora vitæ,
 Nimirum duplici vento impellente carinam.
 At vitius fœdus thalamus cum fœdere jungit,
 Inmanis labor est, dolor hic præcordia rotat.
 Omnia dissidiis flagrant : nec enim inter iniquos
 Firma coire potest concordia, certus amorque.
 Aspera quærit etiam thalamus persæpe recentes
 Fata subiverunt : nunc sponsus, deinde cadaver.
 Nunc thalamus tumulus, lætis junxuntor ærbera.
 Exiguum cantum sequitur mox nœnia tristicis.
 Connubii tædas alius succendit, easdem
 Extinxit manus alterius, fœdusque jugale
 Sustulit. Hic tenera pater est a prole vocatus :
 Ille repente rogo sobolem dedit, ac sterilescit,
 Non secus ac ramus ventorum turbine fractus.

*Ἐξαπίνης, ἑρπηὶ τις ὄπως ἀνέμοιο τιναχθεῖς.
 *Ἄρτι κόρη, μετέπειτα γυνή, μετέπειτα δὲ χήρη.
 Νυκτὶ μὲν τότε πάντα, καὶ ἤματι πολλάκι μούνη.
 640 Ἐλκομένη πλοκάμους, ἰκόμενον τ' ἀπο τῆς
 [βαλοῦσα
 Νυμφίδιον, δρύπτουσα παρήτα χερσὶν ἀραιαί,
 Αἰδῶ παρθενίης ἰακροῖς παθέσσει λιπούσα,
 Αἰνόμερον καλέουσα πόσιν, καὶ οἶκον ἔρημον
 Μυρομένη, χήρην τε λήχος, καὶ πένθος ἄωρον.
 645 Σιγῆσω τοκετοῖο βέλῃ καὶ ἄχθῃα νεκρᾷ
 Μήτρης ἐν λαγόνεσσι, πικρὸν καὶ ἀμείτορα καρπῶν,
 Οὐ τεκέων, τεκέων δὲ τάφους πάρος, εἶτα τεκούσας,
 Πρεσβυτέρους τοκετοῖο μάρους, Διοχὸν τε λοχεῖν.
 Σιγῶ δ' ἠλιτόμηνα, καὶ ἔκφρονα, καὶ παράστημα,

A 650 Αἰδοῖν ἀνδρομέτης ἡγενης, καὶ παῖγνια σαρκείας.
 Ταῦτα ταλαντεύοι τις, ὅπη πλάστιγγος ἔρωθι
 Δερκόμενος, καὶ πολλῶν ἔμδρ βίος ὕψος ἀνέλκοι
 Πρὸς θεὸν ὑψιμέδοντα, πᾶσι περίφαντος ἀρίστου.
 Ἀσχεα δ' ἀλλήλων ἐπιγέσσομεν ὡς γὰρ ἔσκε
 655 Παρθενίης στόμα σεμνὸν ἐπιστολάς ἀδεικνέειν.
 Εἰ δὲ οὐ παρθενίης προφάσεις θεοσιδὲ μούνας,
 Εἰ ποῦ τις καὶ βαλὼν ἐμὴν ψυχὴν πορεύειν,
 Καὶ Χριστοῦ χιτώνα τὸν ἀσπίδον ἀσχεῖ μίξε,
 Σὺν ἀγαθῶν τὸ πρῶτον ἐν ἀμπλακίῃσι ὑποστάς,
 660 Ὁσίγματος, ἀγνοῦ τε φυγὰς μεγάλου βέτοιο
 Μνήσω δὴ καὶ ἐγὼ ἰκλοπέης πανταίσεως εὐνίης,
 Ἦν ἀλιτροὶ κλέπτουσι, θεοῦ πατέοντες ἀπειλάς.
 Τοῦτο γὰρ ἐν ἡγήτοισι κακῶν δλοώτατόν ἐστι

Orbatus, quasi ramus a vento concussus.

Modo virgo, deinde uxor, mox vidua.

Una nocte haec omnia, ac saepe una die.

640 Vellit capillos, ornatum longe a se projicit

Nuptialem : genas infirmis manibus lacerat,

Virginitatis pudorem acerbo dolore percussa deponit,

Miserum maritum vocat, et desertam domum

Lamentatur, ac viduum cubile et inmatutum suum.

645 Taceo partus dolores et onera mortua

In vulva profundo, acerbum et absque matre fructum,

Natorum non natorum tumulos, antequam sint matres,

334-335 Priores partu mortis, et partus steriles.

Taceo ante tempus nata, insana, portentosa,

650 Dedeceus humani generis, et caruis ludibria.

Hoc si quis perpendat, bilancis motum

Considerans, intelliget quanto altius vita mea pertrahat

Ad Deum in caelo regnantem, bonis omnibus laudata.

Mutua autem dedecora tacebimus : sic enim decet

655 Ut virginitatis os venerandum a conviciis abstineat.

Quod si tu divinae virginitati convicia ingeris

Eo quod aliquis paululum institutum meum dedecoraverit,

Et Christi immaculate vestri sanctitatem admiscuerit,

Præter fas amplexus id quod bonorum tuorum est primarium,

660 Seros maritus, ac magni et casti instituti fugitivus :

Ego quoque commemorabo furta contaminati cubilis,

Quæ nefarii homines, Dei contemptis minis, admittunt.

Id enim inter homines malorum perniciosissimum est

637 Ἀνέμοιο τιναχθεῖς. Regg. tres ἀνέμοιοι τα-
 νυχθεῖς.

641 Νυμφίδιον. Reg. 39 νύμφιον, al. νύμφιον.
 Coisl. νύμφιον ἰδρύπουσα.

644 Λέχος. Sic Regg. quatuor. Edit. λήχος.

647 Οὐ τεκέων, τεκέων δὲ. Ita tres Regg. et Coisl.
 Nonnulli habent τε pro δὲ. In edit. nonnullis deest
 τεκέων.

640 Ἠλιτόμηνα. Schol. τὰ πρὸ συμπληρώσεως
 τῶν μνηῶν τυκτόμενα, καὶ παράφρονα, non justo
 tempore nata, ante justos mentes nata.

656 Προφάσεις. Reg. 992 προσφάσεις.

657 Τίς. Duo Regg. τίς κε.

658 Μίξε. Ita duo Regg. et Coisl. Edit. μίξας.

661 Κλοπέης. Reg. 39 κλοπίης. Mox Coisl. et
 Reg. 993, πανταίσεως pro πανταίσεως.

METRICA VERSIO.

Nunc virgo, conjux demum, mox orba marito :

Uxo hæc saepe die, sunt nua hæc nocte frequenter.

Dilatataque comas, sponsalemque eiecit a se

Ornatum, laceratque genas, saevoque dolore

Perdita virgineum pelvis de corde pudorem,

Exstinctumque vocat miseranda morte maritum,

Desertamque domum luget, viduumque cubile

Et præmaturo sublatum funere deflet.

Nec vero partus pergam memorare dolores,

Atque onera in matrum vulvis exstincta referre,

Et tristes fructus, et fetus matre carentes,

Quæ prius est tumulus natis, ac denique mater,

Infetosque etiam fetus, partuque priores

Interitus. Taceo eductos ad lumina vitæ :

Ante diem, mentisque inopes, atque horrida monstra,

Dedeceus humani generis, ludibria carnis,

Quæ si cui vera libet pendere cære,

B Illic perspicit, quanto mea vita feratur

Altius ad regni moderantem sceptris superni,

Cunctis uota viris decorat quos inclyta virtus.

Quinetiam partis labes utriusque silbo.

Virginitatis enim decet os convicia castum

Effugere. At mihi si tentes aspergere labem,

Si quis forte meam maculavit crimine vitam,

Et probo Christi tunicam quæ nescia sordis

Janxerit, idque bonum, quo non præstantius ullum

Est tibi, complexus fuerit cum crimine fœdo,

Uxorem sero accipiens, vitæque beatam

Linquens, quæ blandæ proque furta oscula carnis :

Ipsa quoque obscenum contra memorabile cubile,

Quod furtim rapiunt calcata lege, minisque

Quas Deus intentat, nœcchorum perditæ turba.

Rebus in humanis etenim mage noxia pestis

Nulla est, nec gravius quæ molliera pectera vexet,

Πάντων, καὶ μαλεροῖο πυρὸς πλέον ἔγκατα δάπτων,
665 Ἐντέ τις ἀλλοτρή|πελάων κακομήχανος εὐνή,
Καὶ γόνον ἀμφήριστον ἔχει, καὶ ἑσάμην ἔρωτος.

Ἄλλὰ σε μὲν μοχλοῖκα ἀλάστορες οὐκὶ γάμοιο
Ἐργουσι· γαμέει δὲ καὶ δεῖ ἐνὶ φάσγαγον ἦκε
Δυσμενέος πλευρή|μοχοκτόνον, εἰσέτι λύθρου
670 Στάζων ἀνδρομόιο, καὶ δεῖ ὑπάλυξεν ἀκωκῆν.
Τῶν δὲ με τίς Χριστοῦ πόθον ἀποτρήσει θήσει
Ἀφραδέων, ψηφὸς δὲ μακρὴ βῶον εὐρύν ἐφέσει;
Οὐ θέμις, οὐδ' ἐπίκουρος, ἐπεὶ πολλὴ λυθῶν ἔστιν,
Αἰρομένων πλεόνων, πῖπτεν τινὰς (εἰ θέμις εἰπαῖν
675 Τόνδε λόγον γλώσσῃσιν ἑναντίον), ἦε γαμάζε
Μίμνειν δευδύτας, | μὴ που πετρὸν ἐς γθόνα βεύσῃ,
Οἱ μὲν γὰρ ἐσθλοί, | Χριστοῦ κλέος, οἱ δὲ κάκιστοι,

A Ὡς τε λίθον πέμποντες ἐς οὐρανὸν ἀπαράθῃσι,
Δέχονται κακίην τε καὶ ἀσχεα οἱσι καρθῆσι.
680 Ἄγγελος ἦν τοπάροθεν Ἑωσφόρος. Ἄλλὰ πᾶσιν
[τοσ.
Οὐρανοῖς παρέμμενεν ἔδν κλέος, ὡς δὲ μαθηταῖς
Οὐδὲν Ἰουδας θνεῖδος, ἐπεὶ πᾶσιν, ἀλλ' ὁ μὲν ὠκα
Ἐξ ἀρεθμοῦ λογάδων, τοῖ δ' ἴστα λευκά πετάσασα,
Καὶ πόντος τίν' ἔλασεν, ὁ δ' ἴστα λευκά πετάσασα,
685 Πλωεῖ ναυηγού|λεῦσων τάφον, ἦ ἀπὸ τύμβου
Πείσματα λυσάμενος, ἱερυμνήσια δ' ἔθνην ἀνήψε.
Μῆτηρ ἐμῆ, κέλεαι με λειπὲν βίον ὄν' ἀνόντα,
Ἦε λόγον στήσωμεν, ἐπεὶ κράτος ἐστὶ θυγατρὸς,
Κάρτος ἐμὸν, τοκέων δὲ καὶ ὡς κράτος; Εἰ δ' ἦτι μῆτηρ,
690 Παρθενίης σὺ γέγηθας, ὅσον κλέος ἐστὶν ἔμοιο;

Omnium, ac fervido igne vehementius pectora peredens,
665 Ubi quis sceleris machinator, alieno irrepens cubili,
In ambiguo habet et prolem et amoris vinculum.

Sed te mœchi et scelerati nequaquam a nuptiis
Deterrent : nubitque et qui gladium immisit lethiferum
In mœchi inimici latus, adhuc cruore
670 Stillans humano, et qui gladium effugit.
Me vero quis longe ab amore Christi removebit
Inspicientium ? num latum fluentum sistet lapillus ?
Fas id non est, neque convenit. Multo enim satius est,
Multis in altum tendentibus, nonnullos cadere (si fas est
675 Hunc sermonem linguæ haud amicum proferre), id, inquam, satius,
Quam hunc residere meuentes, ne qua in terram alia decidat.
Boni enim sunt Christi gloria : improbi autem,
Velut qui lapidem in cœlum præ insipientia jaciunt,
Nequitiam et probra propriis capitibus excipiunt.
680 Angelus fuit primo Lucifer. Sed eo lapsus,
Suum permansit cœlestibus decus, quemadmodum discipulis
Nullum Judas opprobrium cadendo intulit : sed ille quidem cito
Ex selectorum numero exclusus, undecim autem optimi permanserunt.
Hunc pontus perdidit : ille alia vela expandens
336-337 685 Navigat naufragi tumulum aspiciens, vel a tumulo
Funes solvens, quibus puppim illico alligaverat.
Jubesne, mater mea, ut vitam in cœlum ascendentem dimittam,
An vero loqui desinam, siquidem victoria mea
Victoria est filix ; et sic quoque parentum victoria ? Quod si
690 Matrem te esse virginitalis gaudes, quanta est gloria mea ?

666 Ἀμφήριστον ἔχει. Coisl. sup. lin. ἀμφί-
βολον. Duo Regg. ἔχη.
669 Πλευρήν. Coisl. et tres Regg. πλευρή.
674 Αἰρομένων. Reg. 39 sup. lin. ὑψουμένων.
675 Ἐναντίον. Coisl. sup. lin. ἑναντίων.
676 Ρεύσῃ. Reg. 992 et Coisl. νεύσῃ.

681 Παρέμμενεν. Coislinianus codex et duo Regg.
παρέμμενεν.
687 Κέλεαι. Ita Coisl. et duo Regg. Edit. κέ-
λεται.
690 Παρθενίης. Reg. 39 παρθενίη. Mox, γέγηθας.
Ita Coisl. et tres Regg. Edit. γεγηθας.

METRICA VERSIO.

Quam non legitimum lectum versutus adulter
Dum petit, et dubio fecundat semine mœcham.
An vero cum te mœchorum densa cœterva
Non teneat, lecto quin subdas colla jugali,
Imo etiam uxorem ducat, qui vindice dextra
Lethiferum mœchi demisit in illa ferrum.
Totus adhuc stillans admixta sanguine cœdis,
Quique fuga celeri minitantia spica fugit,
Me contra a Christo quorumdam insana libido
Distrabet, atque mecum de corde fugalit amorem,
Et lapis exiguis latissima flumina sistet ?
Haud decet, haud fas est ; nam multo præstat, ut
[ingens
Dum numerus levibus petit ardua sidera pennis,
Æthere labantur quidam, si dicere fas est,
Quam fixi in terra maneant, jaceantque supini,
Dum metuntur ne penna nimis subdita liquescat,
In terramque cadant, temere dum sidera querunt.
Namque homines virtute graves sunt gloria Christi :

B Contra, qui vitis animum immersere nefandis -
Non aliter quam qui conjecit in aera saxum,
Verticibus vitium capiunt sordesque malignas.
Angelus ante fuit miro splendore coruscus
Lucifer : ast illo cœlesti ex arce ruente,
Cœlitibus tamen incolumis sua gloria mansit.
Sic neque discipulis scelerati casus lude
Opprobrio fuit ; ille quidem de sede bonorum
Protinus eiectus, nigrum detrusus in orbem est :
At reliqui cursum recti tenere priorem.
Sic postquam æquorea quemdam rapere procellæ,
Vela alius pandens vento tumefacta furenti
Navigat, exstincti prospectans triste sepulchrum,
Aut etiam a tumulo puppim retinacula solvit.
Linquere mense jubes vitam sic alta petentem,
Chara parens, verbisne meis imponere finem
Incipiam, quoniam obtinuit tua filia causam ?
Vici ego, dilecti pariter vicere parentes.
Quod si, te cœlestis quia vita est orta parcente,

Οἷα ἄνεις οὐ πάντες, ὄσους κατέλεξας ἀρίστους,
 Ἐκ τοκέων, τοκέων δὲ δικαιοτέρου καὶ ἀρετίου;
 Καὶ Χριστὸς Μαρίας μὲν, ἀτὰρ πολὺ φέρτερός ἐστιν,
 Οἷα οἶον Μαρίας τε, καὶ οὗς περὶ ἀρετίας ἔχουσιν,
 695 Ἄλλὰ καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὄσους νόας ἀμφικα-
 [λύπτει.
 Καὶ στάχως ἐξ ὀλίγου μὲν, ἀτὰρ στάχως ἐβλάστησε
 Σπέρματος, ἐκ φαρμάκου δὲ μὲν Ἐξοχὸς ἐπλετο χρυσός.
 Ἡ δὲ λόγιον κορωνίς· ἐπ' ἀμφοτέρουσι βίωσιν,
 Ἄζυγῆ τε γάμῳ τε, τὴν εἰκόνα μύθος ἐφεύροι·
 700 Ὅδὲ κεν ἀβήσσιας ἐμοῦ μύθοιο τελευτήν.
 Χειμερταὶ νιφάδες, πὰ δὲ γ' ἄνεθα ελαρος ὤρη,
 Καὶ πολὴ βικυλο, τὸ δὲ σθένος ἠβώοντος.
 Ἥθη δ' ἄνεθα μὲν ἴ' ἐν χεῖματι, χειμερταὶ δὲ

A "Ἀπόθην νιφάδες ποτ' ἐν ἡματι ελαρινόσι.
 705 Καὶ πολὴν ἀνέτειλε νέος, καὶ γῆρας ἐλαφρὴν
 Ἐδραχον ἀρτιγνώσιον πολὺ σθεναρώτερον ἀνδρός.
 Ὡς ἄρα συζυγίη μὲν ἐφυ γένος, ἀζυγίη δὲ
 Χριστοῦ παρθενίης ὀμώζυγος. Ἄλλὰ καὶ ἔμπτως
 Παυράκι παρθενίη μὲν ἐπὶ γένον νεῖσσε βαρεῖα,
 710 Συζυγίη δ' ἤϊζε πρὸς οὐρανόν, ἔθνεθ ἀλλήτων
 Ἄμφο ψευδόμεναι, ἡ μὲν γάμον, ἡ δὲ κορητήν.
 Ἄλλὰ, φίλοι τοκέες τε καὶ ἀζύγες εἰσέτι κουροί,
 Μέχρι τίνος χθσαλοῖσιν ἐοικότες ἢ ἐχελώναις,
 Ἥ καὶ λοφθόμοιοι καὶ ἔκταπιδέσοι παγούροι,
 715 Ἡ δολιγῶν ὀρίων/σκολιῶς μηρύμασι γαστρός,
 Ζώοιτε στυγερῶ βεβαρηγέτες ἀγχιε σαρκός;
 Δεῦρ' ἄγε καὶ Χριστοῖο παραφασίην ἄνωτες,

Nonne audis optimos viros, quotquot recensuisti,
 Ex parentibus quidem, sed parentibus justiores et meliores fuisse?
 Ac Mariæ quidem Christus, sed Maria longe præstantior:
 Nec Maria solum et omnibus carnem gerentibus,
 695 Sed et mentibus, quascunque latum cœlum abscondit.
 Atque ex parvo quidem arista semine, sed tamen arista
 Crescit, et ex arena aurum longe præstantissimum prodit.
 Hæc erit sermonis coronis; de utraque vita,
 Virginitate et nuptiis, imaginem quamdam sermo adinveniat:
 700 Sic habebis orationis mez finem.
 Nives hiberno, flores verno tempore:
 Canities rugosi est hominis, juvenis autem robur.
 Sed tamen flores nonnunquam hiberno tempore, nives autem
 Hibernæ vernis diebus visæ sunt:
 705 Et canitiem ostendit juvenis, et senium ægile
 Vidi longe robustius juvene vix pubescente:
 Sic etiam nuptiæ quidem e terra ortæ sunt, virginitas autem
 Christi omnium regis conjux; sed tamen
 Interdum virginitas in terram decidit ponderosa,
 710 Et conjugium hinc assiluit in cœlum, dum præter spem
 Ambo mentiantur, istud quidem nuptias, illa virginitatem.
 Verum, dilecti parentes, et cælibes adhuc juvenes,
 Usquequo terrenis similes aut testudinibus,
 Aut oblique gradientibus et octo pedes habentibus cancris,
 715 Aut serpentum oblongorum tortuosis ventris tractibus,
 Vivitis odioso aggravati carnis pondere?
 Eia ægite, et Christi monitis dociles,

695 Μαρίας. Tres Regg. Μαρίας.
 699 Ἐφεύροι. Coisl. et tres Regg. ἐφεύρη.
 700 Ὅδὲ κεν. Reg. 990 Ὅδὲ γάρ.
 701 Ὄρη. Duo Regg. et Coisl. ὄρης.
 702 ἠβώοντος. Duo Regg. ἠβώωντος. Coisl.
 φέδωντος.
 709 Βαρεῖα. Ita legimus. Edit. βαρεῖαν, sed
 male.
 711 Κορητήν. Chig. et Reg. 992 κορητήν.
 712 Ἄ.λ.λ.α, φίλοι τοκέες τε καὶ ἀζύγες. Billius
 hic hæret, substituendum ratus τεκέες pro τοκέες,

eo quod subijcit inferius, ἐμπάλιν ἐξ ἀδέτοιο βίου
 πρὸς κύβη, ὡμην, quibus verbis solus inuapnot vi-
 detur compellere. Verum utrosque compellat, et ad
 æternæ vitæ munera hortatur: sic tamen ut re et
 animo, vel certe proposito, a nuptiis abstineant,
 ut Paulus I Cor. vii, 29: Qui habent uxores, tan-
 quam non habentes sint.

714 Παγούροι. Genus cancrorum est, qui octo
 pedes habent, ut scribit Plin. lib. ix, cap. 31.
 715 Μηρύμασι. Duo Regg. μυρτίμασι.
 717 Παραφασίην. Duo Regg. παραφασίης.

METRICA VERSIO.

Lætitia idcirco tanta diffunderis: inde
 Colligere est promptum quantum mea gloria major.
 Nonne vides omnes, quorum a te mentio facta est,
 Præstantes virtute viros, a conjuge vita
 Productos, superasse tamen virtute parentes?
 Christus enim, quamvis Maria de Virgine natus,
 Partibus innumeris vincit superatque parentem,
 Et quoscunque alios obvolvit carnea moles,
 Quasque tegit mentes stellantis regia cœli.
 Quin etiam tenui de semine crescit arista,
 Eximiumque aurum villi profertur arena.
 Ad summam a nobis quædam statuetur imago,
 Qua, velut in tabula, vitam pingemus utramque:
 Atque ita tu nostri finem sermonis habebis.
 Bruma nives profert, flores sunt veris æmœni:
 Dat senium rugas, vires generosa juvenus.

B Sed tamen et brumæ spectantur tempore flores,
 Atque nives gelidæ vernis quandoque diebus:
 Protulit et canos juvenes, viridemque senectam
 Vidi, et vincentem juvenilia robore membra.
 Haud aliter, quamvis sit terræ uxoria vita,
 Castaque virginitas decoretur conjuge Christo:
 Interdum tamen in terram depressa recumbit
 Virginitas, contra thalamus ferit æthera pennis.
 Utraque sic simulans, specie mentitur inani,
 Illa quidem tædas, hæc contra virginitatem.
 At vos, o patres, o virginitatis alumni,
 Quantsper tarde, quæso, testudinis instar,
 Aut velut obliqui gradientes tramite cancri,
 Aut per humum oblongi velut angues membra tra-
 [hentes,
 Obliqui depressi vivetis pondere carnis?

Κάλλος τ', ἐκλεῖτην, πλοῦτος, γένος, εἶδον, ἅπαντα Δ 750 Παρθένης. Χριστὸς δὲ διδοὺς γέρας ἀμφοτέ-
 ρισι,
 ῥίψαντες, κακότητος ἀπηνόως ἐκγόνα τερπνὰ,
 720 Ἐνθεν ἀνεγρόμενοι, ἰζῆος ἐπιδύμεν ἐλαφρῆς,
 Ἄγνότατοι καθαρῶτατοι δρόφρονες οὐρανῶτατοι,
 Ὡς κεν δὴ μεγάλοιο Θεοῦ τελεθόντες ὀνητοί,
 Γηθόσσοιο μέλωμεν ἔδρτιον ὕμνον ἀνακτι·
 Εἰς δὲ γάμον λήξαντες, ἀπ' ἀγλατῆς παραδείσου,
 725 Καὶ γὰρ πολὺμοχθον, ἃ θ' ἔσπεται ἄλλυμέ-
 ρισι,
 Ἐμπικλιν ἐξ ἀδέτοις βίου πρὸς κύδος ἔωμεν,
 Καὶ φουτῶν ἄλσος ἐσθλὸν, ἔθεν πείσον ἀρραδίησι.
 Τοια καὶ ἀζυγίη/θεοεικελος. Οἱ δὲ δικασταὶ
 Συζυγίην ποθέοντες, ὁμῶς στέφουσι κάρηνον

Τὴν μὲν δεξιτερῆ|παραστήσεται ἐγγυθὶ χειρὶ,
 Τὴν δ' ἑτέρην λατῆ, κῦδος δὲ τε καὶ τὸ μέγιστον.

Β'. Ὑποθήκαι παρθένος.

Νίκη μὲν δὴ σεῖο, καὶ δὲ μάλα σαρκὸς ἐταίρος,
 Ὡς δίκην δικάσσει. Μικρὸν δ' ἐπέσσει ἔμοισι,
 Παρθένη κυδέρσσει, καὶ ἀγλαόμητι, περιφρῶν,
 Οὐατα παρθεμένη, καὶ ἐν φρεσὶ σῆσι βαλέσθαι
 5 Μῦθον ἐμὸν. Πολιτῆς δὲ παραφασίς ἐστιν ἀρίστη.
 Μή σε νόος τρώσειεν ὑπερνεφύουσαν ἔρωσι.
 Πολλάκι γὰρ πῶσιος μὲν ἀπὸ χθονὸς ὕψος ἀειρεν,
 Ἐς χθόνα δ' ὕψος ἔθηκε. Θεῶ τὰς τέθμια κείτα,

Pulchritudinem, gloriam, divitias, genus, felicitatem, omnia
 Projicientes, crudelis nequitiae blanda germina,
 720 Hinc assurgentes, vitam expeditam ingrediamur,
 336-339 Puri cum puris caelestibus concordēs,
 Ut magni Dei assecræ facti,
 Laeti festivum hymnum regi canamus :
 Et qui in nuptias devenimus, ex pulchritudine paradisi,
 725 Et in terram ærumnosam et inberentia pervenimus mala,
 Rursus ex vita jugi experte ad gloriam perveniamus,
 Et ad bonam paradisi arborem, unde insipientia decidi.
 Hæc virginitas Deo similis. Judices autem, etsi
 Nuptiarum cupidi, corona tamen cingent caput
 730 Virginitatis. Christus autem utrique præmia largiens,
 Hanc quidem dextra manu adsciscet,
 Alteram autem læva, quod et ipsum decus maximum est.

II. Præcepta ad virgines'.

Tua est victoria, nec qui carni valde amicus est,
 Aliter judicet. Paulum autem meis verbis,
 Virgo decora, excellenti prædita ingenio, prudentissima,
 Aures accomoda, et cordi tuo manda
 5 Sermonem meum. Optima est canitiei adhortatio.
 Ne te mens vulneret ultra nubes impetu abreptam.
 Saepe enim lapsus e terra in cælum erigit,
 Et ad terram deprimit elatio. Deo autem hæc statuta lex,

* Alias Bill. 4, pag. 55

723 Γηθόσσοιο. Reg. 990 γηθόσσην. Chig. γη-
 θόσσοιο.

750 Ἄμφοτέροισι. Tres Regg. ἀμφοτέρησι.

II. ARGUMENTUM. Hoc in egregio poemate vir-
 gines salutiferis præceptis instruit. Porro ex titulo
*Græco, qui articulo feminino caret, et ex eo quod
 poeta nunc viros, nunc feminas alloquitur, conicere
 licet ad omnes utriusque sexus, qui virginitatem pro-
 fiteantur, poema pertinere.*

5 Ἀγλαόμητι. Sup. lin. Reg. 991 λαμπρὰν γνώ-
 μην ἔχουσα.

4 Βαλέσθαι. Sup. lin. in duobus Regg. ἐμβαλε.

5 Πολιτῆς δὲ παραφασίς. Ita fere lib. II, sect. 2,
 poem. v, vers. 7, Nicolubii patris ad filium.

6 Ἐρωσις. Coisl. sup. lin. ὁρμαῖς, immoderata
 desideria.

7 Ὑψος ἀειρεν. Int. εἰς ὕψος. Reg. 995 ἀείρειν.

8 Τέθμια. Sch. νόμια

METRICA VERSIO.

Huc agite, atque aures Christo præbete monenti.
 Formam, splendorem, censum, genus, omnia terræ
 Commoda, et horrendo de crimine gaudia nata,
 Pellentes procul a nobis, tendamus in altum,
 Et leve sectemur vitæ genus, atque beatis
 Costibus angelicis æqualiter adficiamur,
 Et nos conjungat puris purissimam vitæ
 Mentibus, æternum ut Regem Dominumque se-

B Tempora virginæ cingant victricis corona.
 Ac statuens etiam sua præmia Christus utrique,
 Hanc autem concederans in dextra parte locabit :
 Illam autem a læva considere parte jubebit.
 Nam nec honor levis hic, nec gloria parva putanda
 fest.

II PRÆCEPTA AD VIRGINES.

(Billio interprete.)

Lætis ipsi animis carmen solemne canamus.
 Utque in conjugium, paradisi sede beata
 Pulsi, desimus, terramque labore refertam,
 Atque ea que rigida perfucos morte sequuntur :
 Sic decus ad primum nos inubia vita reducat,
 Et nemus egregium, mihi quod recordia clausit.
 Hæc quoque virginitas divino protulit ore.
 At qui iudicio præsent, licet urat eorum
 Pectus hymen lædæque sitis, thalamicæ cupido,
 Non tamen idcirco facient, quin candida vitæ

Palma tua est, o virgo, tu est victoria certe :
 Sicque vel in nimium ardentis qui carnis amore
 Afflictor, statuet ; sed enim, clarissima virgo,
 Cordata et prudens, nostris sermonibus aures
 Arrige, quæso, tnas, medioque in pectore fige.
 Optima sunt etenim canæ præcepta senectæ.
 Motibus immo dicis ne mens elata cruento
 Vulneri te feriat, vigilant prospice cura.
 Namque hominem hæud raro casus prorexit in al-
 Ac contra foedæ est elatio causa ruina. [tum :

Εὐμένειν γοεροῖσιν, ὑπερφιάλους δὲ κολούειν.
 10 Μῆδ' ἄγε μικροῖς μέτροισι τεθῆ σταβιμῶμενος οἶμον,
 Εἴ τινα παρθρέεας ἀπὸδρῶμον, ἢ κέκαστον,
 Τέρμα πλεῖν ἀρετῆς πρὸς θεοῦ οὐ γὰρ ἀριστον
 Τῶν ἀλίγων προφέρειν. [Μέτρον δὲ σοὶ ἐστὶν ἐπετμή,
 Καὶ θεός, οὐ σὺ γ' ἀποθε, καὶ εἰ τροχαλιώτερος ἄλλων.
 15 Σκέπτεο μὴ καθυπέρβην ὄσων, ὅπως δ' ὑπερβην
 Ἔστωός, πάντων/προφερέστατος εὐχαι εἶναι.
 Οὐρανὸς εὐρύς ὑπέρθε, σὺ δ' ἐν χαμαλιόσιν ἀίρη.
 Ἐκλινοι, ὡς νεπέδεσαι καθ' ὕδατος αὐγάζονται
 Μῆνη τ', ἡλίως τε καὶ ἀστέρης. Οὐ μὲν ἄρ' οἷ γε

A 20 Κωφὰ δ' ἀληθείης ἰνδάλματα εἰσφορῶντες,
 Τέρπονθ' ὡς φωστῆροισι ἀφανιστάτοισι τύπασιν.
 Οὐ ποτε γὰρ κώτων/πλοῆς ἀλὸς ἐξαθαδόντες,
 Ἄτρεκέως λαμπτήρας ἐθήσαντο πάροθεν
 Ἥ τὰχ' ἐν ἐσκέφαντο φάος καὶ παίγνια φωτός.
 25 Ἰδ' τινές· οὐ γὰρ ἀνακτος ἐτήτυμον ἔδρανον ὕψος
 Μικρὸν ἀναθρόσκοντες, ἔχειν δοκίμοισι πᾶν ὕψος.
 Ἄλλὰ σὺ τὸν μὲν ἔμαρψας, δὲ ἔλπεο, τοῦ δ' ἐπίβαντο
 Βαθμοῖς ἐν πλεῖοσσιν, ἀεὶ τὸ πρόσθε δεδορκῶς.
 Καὶ στάσις ἐπὶ κέκαστον ἐπέγειο δ' ὡς καταμάρψων,
 30 Μάχη σε καὶ πυμάτην | ἐπὶ βαθμίδα Χριστός
 [ἀνάξει.]

Favere gementibus, superbos reprimere.

10 Ne viam tuam exiguis ponderibus librans,
 Si quem præcurras errandum aut pessimum,
 Metam id virtutis esse putes : non enim optimum est
 Paucos præcurrere. Sit tibi mensura præceptum,
 Et Deus, a quo tu longe es, etsi alios levitate superes.
 15 Considera, non quot et quantis superior, sed quot et quantis
 Inferior, omnibus te præstare gloriaris.
 Latum cælum supra te est : tu vero in infimis extolleris.
 Audivi piscibus in aquis illicere
 Lunam et solem et stellas. Et quamvis solummodo
 20 Infirma veritatis simulacra videant,
 240-341 Delectantur levissimis imaginibus, quasi essent luminaria.
 Nam cum terga nunquam extulerint extra album mare,
 Accurate luminaria non prius inspexerunt :
 Alias certe lucem et lucis ludicra dignovissent.
 25 Sic et nonnulli homines. Nam cum veram Regis altitudinem non viderint,
 Si paululum assurgant, videntur sibi omnem altitudinem consecuti.
 At tu aliud apprehendisti, aliud speres, ad aliud tende
 Pluribus gradibus, semper intuens id quod anteriis est.
 Stare pessima res est : festina ut comprehensurus,
 30 Donec te ad supremum gradum Christus perduxerit.

11 Ἀπόδρομον. Errandum, inaccessu tardiozem.
 Schol. Reg. 992 πεπαυμένον ἀπὸ τῶν δρόμων, ad
 currendum inhabilem. Hic Gregorius perstringit eos
 qui exiguo modulo ac pede se metientes, ad sce-
 leratorum hominum vitam, tanquam ad certum
 examen, vite suæ rationes exigunt, sibi que gratu-
 lantur, si a gravissimis quibusdam criminibus, quæ
 in aliis perspicunt, immunes se esse arbitrentur.
 Non est hæc libra ad quam Christianus se expen-
 dere debet, sed doctrina illa, quam nobis sequen-
 dam proposuit Deus.
 16 Ἐστῶός. Reg. 993 alique duo ἔστω ὡς. Pro
 εὐχαι Reg. 992 habet εὐχεται.
 20 Εἰσφορῶντες. Tres Regg. οἱ δ' ὄρωντες.
 21 Ἀφανιστάτοισι. Reg. 990 ἀφανιστοῖσσι.

Reg. 39 sup. lin. ἀσθενεστέροισι.
 22 Οὐ ποτε γάρ. Int. 992 οἱ τινες, quippe quæ
 haud unquam ex salis emergent fluctibus.
 25 Ἐθήσαντο. Coisl. ἐθήσαντο.
 27 Ἐν τοῦ. Ita Chig. Edit. τό, vel τι. Mox id.
 Chig. τοῖς δ', pro τοῦ δ'.
 28 Τὸ πρόσθε. Duo Regg. τὸ πρόσθεν. Videtur
 alludere ad hæc Pauli verba, Philipp. iii, 12 : Non
 quod acceperim, aut jam perfectus sim : sequor autem,
 si quomodo comprehendam, in quo et comprehensus
 sum a Christo Jesu... Unum autem quæ retro sunt,
 obliviscens, ad ea autem quæ sunt priora, extendens
 me ipsum, ad destinatum persequor.
 30 Πυμάτην. Duo Regg. πυμάτων. Mox tres
 item Regg. ἀνάξει pro ἀνάξει.

METRICA VERSIO.

Numinis lic etenim mos est, gemebunda favore
 Pectora complecti, et mentes calcare superbas.
 Neve tuam exiguo librans examine vitam,
 Si quem criminibus fodum aut errore vagantem
 Præterea, ideo esse putes virtutis in arce.
 Non etenim summa est parvos præcellere laudis.
 Sit tibi lex divina modus, sit rector olympi,
 Qui, quamvis alios cursu procedere possis,
 Te tamen immense exsuperat, retroque relinquit :
 Nec, cum te superent multi virtutis honore,
 Sic animos tollas, quasi non sit par tibi quisquam.
 Te supra excelsi latissima regio cæli :
 Tu vero inter humi fufos pronosque jacentes
 Altius assurgens, quid laude efferris inani ?
 Ut sol in nitidis Phœbeque et sidera lymphis
 Piscibus irradiant, quanquam non illa, sed umbras

B Vanaque prospiciunt veri simulacra remoti,
 Lectanturque umbris, et imagine lucis inani
 (Non etenim ex salis emersi fluctibus unquam
 Lucida cærule spectarunt sidera cæli :
 Namque alias illis esset dignoscere promptum,
 Quodnam sit verum lumen, que ludicra lucis) ;
 Haud aliter quidam, quia magni culmina Regis
 Nunquam lustrarunt oculis nec imagine mentis,
 Si paulum assurgant, fastigia laudis habere
 Summa putant. At tu complexu condita quedam
 Jau retines, quedam speres, ad cætera magno
 Tende gradum semper scandens spectansque priora.
 Stare loco mala res. Ergo torpore remoto
 Ut capias, propra : donec virtutis ad arcem,
 Supremumque gradum perveneris auspice Christo.
 Advigila, ne te Momus scelerataque lingua

Μὴ δέ σε Μῶμος ἐπιθεὶς βάλοι, καὶ γλώσσα κακίστη Α
 Ἴδιαι γὰρ μερόπεσσι οδοί, καὶ δισηθὸν οὐνείδος·
 Ἥ μὲν γὰρ τε κακῆ, καὶ ἐς τέλος Ἴσον ἄγουσα,
 35 Ἥ δ' ἀγαθῆ, καὶ τῆσδε φίλον τέλος, ὡς ἐπέαιε.
 Μῶμος δ' ἀμφοτέρησιν ἐπὶ γλώσσῃσι τί κεν ἦεν
 Φέρτερον, εἰ μούνοισιν ἐπέγραφε τοῖσι κακασταῖς;
 Νῦν δ' ἡ μὲν πάντεσσιν ὁμῶς ἀγαθοῖς τε κακοῖς τε
 Ἀΐσσα πέλει. Σὺ δέ μοι ἱεράδμων καὶ ἐπισκοπὸς εἶναί
 40 Ἀμφοτέρων, καὶ τὴν μὲν ὀπίσσω, ἣ τις ἄλλοις;
 Ἔσπεται, ὡς κακότητα φύγῃς, τὴν γλώσσα γαλέπτει.
 Τῆς δ' ἑτέρας μοι πόσσον ἔχειν δέος, ἦν ἀγαθοῖσιν
 Ἐχθρὸς ἐφοπίζει | πικρὴν κακὸς, ὅσσον ἀήτου
 Ἀγγιλαὸς πέτρῃ καὶ κύματος ἀγρυμμένου.

Μὴ τ' ἀγαθοῦ λήθειας, δ κεν στυγέωσι κάκιστοι.
 Ἔρδειν δ' εὐκλείη μὲν ἐπέαιε. Ἦν δ' ἀπέησι,
 Μὴ σέ γ' ἀνάτω | φεύστας λόγος, ἀλλ' ἴθι πρόσφρων
 Τὴν ὁδόν. Οἱ δ' ὠλοῖεν ἐπώσια, οὐδὲν ἔρωτος
 50 Θειστέρου βλάψουσιν. Ὅ δὲ φθόνος ἑμμάτα τήκοι.
 Μηδὲ σὺ γ' ἐκ Σοδόμων | περοφυγῶν, καὶ τέφραν ἀλλύεα;
 Τοῦδε βίου, θελοῦ τε πυρὸς στονώσαν ἀπειλήν,
 Εἰς Σόδομα βλάβειας, ἐπεὶ λίθος αἰτῆρα παρήσει,
 Στήλη καὶ κακίης, καὶ ἀργαλέου θανάτου.
 55 Μηδ' ἐκ μὲν Σοδόμων | κλέψῃς πύδας, ἐν πεδίοις δὲ
 Γέτοισι θεθῶναι | ἄσσον πυρὸς, ἀλλὰ τάχιστα
 Σώζεσθαι πρὸς ἄστρον, | μὴ σε πυρὸς θυμὸς ἐπίσση.

Nec te Momus a tergo feriat, linguaque pessima
 Venenum viperinum immittens in tua ornamenta.
 Sunt enim duae hominibus viae et duo probra.
 Altera quidem mala est et in similem exitum duccens :
 35 Altera autem bona, illiusque amabilis est exitus, ut par est :
 Utramque Momus ferit. Quid enim esset lingua
 Praestantius, si pessimos tantum impeteret ?
 Nunc autem pariter in omnes, sive bonos, sive malos,
 Rabiem effundit. Tu vero prudenter explora
 40 Utramque, ac illam fuge quae scelestos
 Insectatur, ut nequitiam fugias, quam lingua castigat :
 Alteram autem, cujus acerbiter in bonos
 Malus armat inimicus, tantum time, quantum
 Rupes in mari ventos et fluctus qui ad illam franguntur.
 45 Nihil unquam turpe, etsi pluribus gratum, admittit,
 Nec a lono quod pessimi oderunt, desiste.
 Res dignas laude gere ; sed si laus absit,
 Non te angat sermo mendax, sed perge alacriter
 Viam tuam. Illi autem nequidquam latent, nihil amori
 50 Divino nocent. Invidia oculos tabefaciat invidorum.
 Neque tu ex Sodomis profugus, et a cinere huius vitae,
 Luctuosisque minis divini ignis liberatus,
 Ad Sodomam respicias ; statim enim lapis figaris,
 Ac nequitiae et funestae mortis monumentum.
 55 Nec Sodomis pedes surripias, in campis autem
 342-343 Vicinis moreris prope ignem : sed celerrime
 Salutem in monte quaere, ne te igneus imber comprehendat.

31 Μὴ δέ σε Μῶμος. Vide infra, v. 246.

34 Ἴστρον. Coisl. αἰνόν.

36 Τί κεν ἦεν. Schol. Reg. 39 τί ἂν ὑπάρχοι.

39 Ἐπῶν. Sup. lin. 991 γένου.

40 Ὀπίσσω. Idem ac ἐπιστρέφου. *Eam cave, illam declina, quae scelestis est comes.*

45 Μὴτ' αἰσχροῦν. Duo Regg. μὴτ' αἰσχροῦν. Ad marginem ms. μηδὲν, δ τοῖς πλείοσι ἀπέσαι, πρά-
 ξης. Haec videntur attingere quod in Exod. cap. xxiii

legitur : *Non sequeris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquiesces sententiae, ut a vero desies.*

47 Ἦν δ' ἀπέησι. Reg. 992 ἦν δ' ἀπέη σοι.

49 Τὴν ὁδόν. Ita Coisl. Edit. τὴν δ' ὁδόν.

51 Περοφυγῶν. Reg. 39 ἐκφυγῶν.

55 Κλέψῃς, ἐπάξῃς.

56 Διθῶνται, βράδουε.

METRICA VERSIO.

A tergo incautum feriat, famamque veneno
 Inficiat, laudesque tuas, carpatque maligne.
 Namque duplex duplici vita est obnoxia probro :
 Altera criminibus gravis est, nec dispare sine
 Clauditur : egregium contra tenet altera cursum,
 Taudemque optatus, sicut decet, exitus illam
 Excipit. At Momus petulans arrodit utramque
 Dente pari. Quid enim lingua praestantius esset,
 Pectora si tantum morsu vitiosa protervo
 Impeteret? Verum nullo discrimine in omnes
 Evomit haec rabiem. Quare prudenter utramque
 Explorare tuum est, ac totis viribus illam
 Effugere, in scelera suum quae pectora virus
 Diffundit, puramque tueri a crimine mentem.
 Commodo quod linguis furialibus arma ministrat.
 Altera, qua recti laerant malus hostis amicos,
 Non magis te turbet, quam vis asperissima venti
 Aquoreos agitans scopulos, undaeque uinaces,
 Quas facile infringit petre firmissima moles.

B Nec vero turbas captans popularis amorem
 Turpe tunc admittas : nec recti desere curam,
 Sit licet hoc illis odio, quos improba vita
 Delectat ; cura quae suat dignissima laude.
 Si tamen illa tuis meritis comes esse recuset,
 Non te discraciet mendax oratio : verum
 Prompta per assuetos vestigia figito gressus :
 Quamlibet oblatrent, atque ora iupura resolvant
 (Lædere nil unquam, quod sit caeleste, valebunt),
 Ipsorumque oculos livor iustissimus urat.
 Nec vero Sodomam fugiens mundique favillas,
 Horribilesque minas labentis ab æthere flammæ,
 Ad Sodomam flectas oculos : ne forte repente
 Concrescas salis in statuam, cunctisque columna
 Publica tunc vitii prostes, tum mortis acerbe.
 Nec Sodomam liquisse fuga contentus, in arvis
 Vicinis defuge gradum, flammæque propinquis
 Sed celer in montem propera, ne te igneus imber
 Obruat, et sævos pariat mora longa dolores.

Μήτε λήν τρομεί[σαρχός φύσιν, ως ἀδάμαστον.
 Οὐ θέσθην γὰρ πάρος, ὃ ἐρίμων ἄνδρα τίθησι.
 60 Μήτε λήν σάρκεσιν ἐρείμεναι μαλακῆσι,
 Μή σε κατὰ κρημῶν φίλῃ κόρος οὐ δοκιοῖτα.
 Πρόφρων μὲν τρηχέταν ὄσι τρέβον. Εἰ δ' ἐπιβαίης,
 Σκέπτεο μὴ τις εἰσιθός, ὅπως ἐπὶ τέρμα παλάσης
 Ἄπτωτος, στεῖνον βῆ διεξέλαση πυλῶνα,
 65 Ἐνθα φάσθε κλέος τε, κακίων τ' ἄμπνευσις ἀπάν-
 Εἰ τρομείς, καλῶν ἡσπινθηρότι τυτθός ἀνάπτει, [των.
 Θάρσι· ἄμβρος ἄνωθεν καταψύξει φλόγα πολλήν,
 Εὐχαί τε, στοναχαί τε, καὶ ἡματα διακρύβοντα,
 Καὶ νύχαι μελεῶναι, ἔρωσ θ' ὅλος ἀμφὶ ἄνακτα.

A. 70 Τοια σοφοσύνης (καλὰ φάρμακα, οἷς οὐ, φῶ-
 οὐδ' εἶδωλα πόθου χρεϊοτέρου ποτὶ θθειεσι [ρειστε,
 Σῆσιν ἐνὶ πραπίθεσιν, ἀγῶν δέ τε καὶ νόον ἔξειε,
 Ὡς νῆος μεγάλου Θεοῦ καὶ Πνεύματος ἀγῆλ.
 Παρθένη, παρθένος ἔσθι καὶ οὐσαι, καὶ φαίεσαι,
 75 Καὶ γλώσση· πῶσιν γὰρ ἐπιτροχός ἐστιν ἁμαρτίας·
 Οὐατα μὲν πτερόσιν μόνοις ἐσθλοισι λόγοισιν,
 Αἰσχροίσι δὲ θύρατρα καὶ ἀφραδέεσι τετάσθω.
 Ὅρματα δ' ἐν νυμφῶσι τοῖς βλεφάροισιν ἐρύχθω
 Σώφρονα, μὴδὲ μάχλοισι κινήματα κέντρον ἔγειροι.
 80 Χαίλα δ' ἀδ, καλύκεσιν ὄμοια, δέσμα κείσθω,
 Καὶ μῦθος ποθέστω. Πόδες δ' ὑπερόπλιον ἰόντες

Nec valde perhorrescas carnis naturam, quasi domari non possit.

Non enim a Deo pavor, qui hominem vinculis constringit.

60 Nec multum carnis indulget mollibus,

Ne te in precipitia satietas imprudentem impellat.

Alacriter quidem incede asperam semitam. Quod si progrediaris,

Cave ah omni lapsu, ut ad metam accedas

Integer, et arctam introcas januam,

65 Ubi lux et gloria, et ab omnibus malis respiratio.

Si tremis, quia stipulam scintilla levis accendit,

Confide: imber e caelo refrigerabit ingentem flammam,

Precesque et gemitus, et lacrymarum diurnam,

Nocturnaque sollicitudines, et totus amor circa Regem.

70 Talia sunt castitatis praeclara remedia, quorum tu ope, optime,

Ne imagines quidem deterioris amoris unquam injicias

Cordi tuo, et puram mentem habebis,

Ut magni Dei templum et Spiritus splendor.

Virgo, auribus sis virgo, et oculis

75 Et lingua: haec enim omnia ad peccata proclivis:

Aures arrectae sint bonis tantum sermonibus,

Turpibus autem ostia et insulsis ponantur.

Casti, tanquam in thalamo, tuis sub palpebris claudantur

Oculi, nec lascivos motus exstimulent.

80 Labia, velut rosae putamina, clausa teneantur,

Ac sermo desideretur. Pedes superbe ambulantes

60 Ἐρείμεναι. Int. 992 ἐνδιδόναι.

64 Στεῖνον δὲ διεξέλαση. Sic tres Regg., sicque legendum suspicatus fuerat Billius. Edit. στανδὸν δὲ γε ἐξέλαση. Schol. διαπεράσθη. Ita Math. vii, 15: *Intrate per angustam portam.*

71 Εἶδωλα. Sic tres Regg. Edit. εἶδηλα. Ad marginem: οὐδὲ σιαδὲ πόθου τοῦ ἐλάττονός ποτ' ἐμβάλλεις.

75 Αἰγλή. Sic tres Regg. Edit. ἀγλήγη.

75 Ἐκίτροχος. Int. 992 ταχέια. Schol. ἐπάνω τούτων σου τῶν αἰσθητηρίων τρέχουσα, quod tuis hitae sensibus inoleat.

76 Πτερόστω. Tres Regg. πτερόστω.

78 Ἐν νυμφῶσι. Int. 992 παρθενοίκοις. Significat ita coercendos esse oculos ut palpebris, quasi cubiculo quodam nuptiali, teneantur. Ita Nicetas in com-

ment. Orat. *De nona Dominica*, haec verba poeticis numeris solvens: Τὰ μὲν οὖν ὀμματα οὕτω σωφρονίζεσθω, ὥστε ἐν νυμφῶσι τοῖς βλεφάροισι παρθενοίκοις θαλαμειόμενα. Ibid. Ἐρύχθω. Int. 992 ἀνακλιθῶσασιν.

79 Μάχλοισι. Ita Coisl., tres Regg. et Combef. Prave edit. μάχοις.

80 Καλύκεστω. Int. Reg. κεκαλυμμένος ὀδός.

81 Ποθέστω. Int. ἐπιθυμητικός, varus sit; Schol. Ποθέστω παρὰ τῶν ἔξωθεν ἀκούεσθαι, ὡς σιγῇ δεδουσιένος, sui audiendi desiderium faciat, quod vinculus silentio est. Hi duo versus leguntur infra, lib. ii, sect. 2^a, poem. vi, ad Olympiadem virginem nubilem, v. 84 et 85: sed in posteriori pro Virgine πόρων ἔχει τὴ, legitur ὄμοιασιν ὄμοιασιν ἐπιστῶσι.

METRICA VERSIO.

Nec tibi sit nimio carnis natura pavori,
 Tanquam illam nequeas ultra ratione domare
 (Non etenim timor hic divina manat ab arce,
 Qui mentes hominum tam dura compede necit).
 Nec rursus carni plus aequo frena relaxa:
 Ne te securum abripiat, sternatque repente.
 Durum iter et salebris infestum carpe libenter,
 Conscedensque vide, ne quid vestigia fallat:
 Ut tibi propositam pedibus contingere metam
 Destur inoffensis, perque arctam tendere portam
 Ad sedes superas: ubi gloria luxque perennis,
 Et jucunda quietas nullo interrupta dolore.
 Si metuis, stipulam quia parvulus excitat ignis,
 Pone metum, flammam ingentem tibi coelicus imber
 Sopiet, atque preces, gemitus, lacrymarumque diurnas,
 Atque graves curis noctes, totisque supernum

B Ad regem contensus amor, sedesque beatas.

Talia virginæ sunt optima pharmanca vite,
 Quæ tu nec nudas species curabis amoris
 Corporei miscere animo: sed mente pudica
 Esse laborabis, velut alti Numinis ædes,
 Pncumatis et radius supero demissus ab axe.
 Virgo, sis oculis, sis ore atque auribus ipsis
 Virgo: nam tribus his facile est decedere recto.
 Egreis tantum pateant sermonibus aures:
 Turpibus et stullis claudatur janus verbis.
 Quin etiam velut in thalamo tua lumina claudè
 Involueris devincta suis, nec motibus illa
 Lascivis stimulent vesano pectus amore.
 Uique latet rosa verna suo putamine clausa,
 Sic os vincla ferat, validisque arctetur habeis,
 Indicaturque suis proluxa silentia labris.

Ψεύσται παρθένης, καὶ ἴθματα πόρνον ἔχει τι.
 Ῥωγαλέον δὲ χεῖταινα, καὶ οὐ τρυφώνονα κάρηνα
 Αἴθεο, μὴ σπῆρον καλὰ νήματα. Μάρμαρος ἄλλην
 85 Κοσμεῖτω, καὶ χρυσοῦς ἑπαστράπτων μελέσων,
 Ὅν καὶ γραπτὰ πρόσωπα, γθόνων πλάσματα χειρῶν,
 Εἰκόνας οὐρανῆς ἰάλλοδρα, εἰκόνας αἰσχυρῆ,
 Μαγλοσύνης στήλας τε καὶ οὐ λαίλοντες ἑλεγοί,
 Κινύμενοι πίναις, / μυστήρια νυκτὸς ἐνηοῦς,
 90 Αἴσχα μαρμαίροντα, τάροι κρύπτοντες διζύν.
 Τῶν ἀπο τηλέβ' ἴσοι, παραστάτι κυθήσσα
 Κάλλει κρυπτομένων, ἰνύμφη Χριστοῦ ἀνακτος.
 Ὅματα δ' ἑμμοιαί μίση, λόγῳ λόγον, ἀγνὰ καὶ
 [ἀγνοίς.

A Μὴ ποτε μηδὲ γέλωτι γέλων, καὶ θάρσει θάρσος.
 95 Ἐκ γὰρ δὴ τοῖωνδε κακῶς μερόσσειν εἰσθεός.
 Ἄρσενα πάντ' ἀλείνει, συνείσαστον δὲ μάλιστα,
 (Μετρήδης πικρὸν ὄσωρ, καὶ πείθεο, παρθένος ἀγνή.)
 Κῆν χρυσοῖο πᾶλη καθαρώτερος, ἢ ἀδάμαντος
 Στερρότερος. Διπλοῦν γὰρ ἐπι δέος. Εἰ οὐ πέπειθα
 100 Σαρὰ τεβ, τίς πιστοῖς ἑμμορφιοῖς μελέσει,
 Μὴ σοι μὴν καθαρὸν τε καὶ ἀσπιλον ἔμμα, νόος τε,
 Φθῆν δ' ἐτέρη καῦθοι τι χῶος, καὶ πνεῦμα δίκαιο;
 Ἐκ σαρκῶν ἐπὶ πνεῦμα μετῆλυδες, ἔνθεν ἀέρθησας.
 Πῶς αὖθις σάρκασιν ὄμων βλον αἰνήσασας,
 105 Νυμφῶν ἡμερόντα τεῆς ζηλήμονα μορφῆς
 Αἰσχυνοίς, μὴ ποῦ σε κεδνῆς φιλότητος ἀμέρθη.

Mentuntur virginitatem, et hi gressus habent aliquid meretricii.
 Laceras vestes et neglecta capita
 Reverere, non pulchritudinem sericæ texturæ. Margarita
 85 Aliam ornet, ac aurum in eorum membris coruscans,
 Quarum picti vultus, manus terrestris figmenta,
 Cælesti imagine aliena, turpia simulacra,
 Lascivie monumenta, et tacita argumenta,
 Tabulæ mobiles, mysteria tranquillæ noctis,
 344-345 90 Splendida dedecora, sepulcra fetorem tegentia.
 Ab his longe recedas, virgo fortis et ornata
 Occulta pulchritudine, Christi regis sponsa.
 Oculis oculis junge, sermonem sermoni, pura puris;
 At nunquam risum risi et audaciæ audaciam:
 95 Ex his enim mala hominibus ruina.

Masculum omnem fuge, præsertim introductitum
 (Mirrhæ aqua amara, crede mihi, casta virgo),
 Etiam auro purior sit, et adamante
 Firmior. Duplex enim hic subest timor. Si tu confidis
 100 Carni tuæ, quæ fides membris simul habitantibus,
 Ne tibi quidem, cum purus sit et sine nævis oculus et mens,
 Anima autem dissona terreni aliquid occultet, et spiritum insectetur?
 A carnibus ad spiritum translata es et inde evecta:
 Quomodo rursus carnium conjunctionem laudans,
 105 Sponsam dedecoras, qui tuam captivam suam æmulatur,
 Non verita, ne quando pretiosum tibi amorem subtrahat,

83 Τρυφώνονα. Duo Regg. τρυφώνονα. Chig. τρυφώνονα. Coisl. τρυφώνονα.

86 Χορλωρ. Int. 992 χοῦλωρ.

91 Κυθήσσα. Regii codices duo, Chigianus et Coislinianus κυθήσσα.

93 Λόγῳ λόγον. Ita Coisl. Edit. λόγον λόγῳ. Mox ἀγνὰ καὶ ἀγνοίς. Tres Regg. et Coisl. ἀγνὴ, καὶ ἀγνή. Int. 992 καθαρά, καθαρά.

95 Ἐκ γὰρ δὴ. Ita duo Regg. In edit. deerat δὴ. Mox μερόσσειν. Chig. ἀνθρώποισιν.

97 Μετρήδης. Alludit ad vers. 23, cap. xv, Εκοθί. Mox καὶ πείθεο. Duo Regg. et Coisl. καὶ πείθεο.

99 Ἐπι δέος. Int. 992 ἐπιοτι δέος.

100 Τε πειπθα. Ita Chig. Edit. πιστός. Mox ἑμμορφιοῖς. Coisl. ἑμμορφιοῖς.

102 Καῦθοι. Regg. tres καῦθη. Mox iidem et Coisl. δίκαιη pro δίκαιο.

105 Ἠμερόντα. Sic tres Regg. et Coisl. Edit. ἡμερόντα.

METRICA VERSIO.

Nec vero castam te jactes esse, superbe
 Si graderis; gressus est quedam namque libido.
 Mentitur, fœdatus summi quodammodo corpus.
 Detritas etiam vestes venerare, caputque
 Deliciis vacuum et luxu, non serica fila.
 Ornentur gemmis aliis, decorentur et auro,
 Quod fulgore suo collustrat corporis artus:
 Hæc, inquam, his placeant, quarum depicta colore
 Multiplici est facies, mortaliæ arte manuce
 Condita, cœlestique ab imagine turpis imago
 Dissita, calcanti prodeus sine voce pudorem:
 Viventes tabulæ, mysteria noctis opacæ,
 Externeque nitens labes, pulchrumque sepulcrum
 Interno fetore madens et sordibus atris.
 A quibus, o virgo, Christum sortita maritum,
 Quam decor occultis decorat, quam tecta venustas,
 Esto procul, turpemque ornatum a corpore pelle.
 Luminia luminibus, verbis conjungito verba,

PATROL. GR. XXXVII.

B Pura tamen puris: non risus risibus autem,
 Audacesque animos audacibus atque protervis.
 Hinc etenim humanos vestigia lubrica fallunt.

A cunctis abscende viris, sed maxime ab illo,
 Virgo, συνείσαστον quem nos de more vocamus
 (Crede mihi, virgo, Merthæ salissimus amnis);
 Firmior ille licet sit saxo, purior auro.
 Namque duplex metus est. Si te fiducia carnis
 Edicit intrepidam, (quis enim confidere membris
 Ausit, quæ tecto semper clauduntur eodem?)
 Ne tibi pura quidem sit mens, oculique pudici,
 Sed versuta tegat quidquam mens altera carnis,
 Spirituique neget pacem dulcemque quietem.
 Ex humili ad superam migrasti corpore mentem;
 Cur rursus tenera laudans consortia carnis,
 Sacrum dedecoras Sponsam, qui teque tuamque
 Mirifice affectat formam, nec sustinet ullum
 Rivalem adjungi? nec te timor occidit ille,

19

Ἦς εἰσὶν, σκᾶζουσιν ἐπ' ἀμφοτέρωσι πόδεςσι ;
 Χριστὸν ἔχεις ἀγαπῆν, ἀπίπτουσι ἄνδρας ἔπιπτας.
 110 Τὶ χρεῖζεις ἐπίκουρον ἔχειν χατέον; ἐπίκουρου
 110 Πῶλοι μὲν πῶλοισι φίλοι, ἑλαφοὶ τ' ἐλάφοισι,
 Καὶ ψῆρες ψῆρεςσιν, ἀγῶν δὲ τε τίμος ἀγῶν.
 Ἄλλ' ἔμπης κακῶμεν ἄλαιο, μὴ σε δολώσῃ,
 Καὶ πιυτόν περ ἴοντα· σοφοὶ δὲ τε καὶ πλέον ἔχθου.
 Πολλὰς ἐξ ἀγαθοῦ κακὸν πόρουν καὶ ἰσθλοῖς.
 115 Νῦν φῶς, εἶτα σκότος, ἴενδον μέρος, εἶδαρ
 [ὑπερβεν.
 Καὶ σάβης γλυκεροῖσι, καὶ ἔλλυσι κευθομένοισι.
 Πολλὰς μὲν συνάγεται ἡμέρονας ἀλλήλοισι

A Πνεύματι, καὶ φῶς ἔλθεν, ἐπωνυμίην τέ γε σερνήν,
 Τὴν ἀγάπην καλοῦσιν, ὀπηλυθέν. Αὐτὰρ ἔπειτα
 120 Ἐκ κραδίης ἐπὶ σάρκας ἀγων ἰούσας
 [κούσας,
 Ἦ πῦρ, ἢ πυρὸς ἰσημίη λυγρὰ δίδουσι.
 Εἶ τοι μὲν πυρὸς ἰσημίον, ἀλλὰ τάχιστα
 Πλήξεις εἰσορῶντας. Ἐτοιμότεροι δὲ τε πάντες
 Εἰς κακίην τελέθουσι. Ἦος δ' ἐπὶ πρηνὲς ὀδεύει.
 125 Ἄλλὰ ἔδος, καὶ εἶμα, πράπαξά τε, ἀδρανῆ τε
 Γῆρας ἀργαλίοιο, τὸς ἦγαγεν αἰσχος ἀρωγόν.
 Χρῶσα χαλκείων/διαμείβεται, εἰ γανῶντος
 Ἄντ' βίου μικρὴν καὶ ἀεικῆ τέρψην ἐδέξω.

Ut duplici et claudicanti utroque pede?

Christum habes amicum, respice omnes viros.

Quid opus habes adjutore, cui adjutore opus est?

110 Sunt quidem pullis pulli amici, et cervi cervis,

Et sturni sturnis, et agno charus est agnus.

Sed tamen malum consultorem fuge, ne te dolo decipiat,

Quamvis prudens sis; plus enim odit sapientes.

Sæpe ex bono malum machinatur etiam probis.

115 Nunc lux, postea tenebræ; intus mors, esca superne.

Blanditur per dulcia, et per occulta perniciem affert.

Sæpe congregat unanimes inter se

Spiritu, et lux advenit, ac sub venerabili cognomine,

Quod Agapen vocant, delitescit. Rursus postea

120 Ex corde in carnes, quæ vicinæ sunt, amorem insinuans,

Aut ignem edit, aut ignis tristitia signa.

Quod si ne ignis quidem signa, ac citissime

346-347 Qui vident, a te percutiuntur. Paratiorum sunt omnes

Ad malitiam: fluentum per declive fertur.

125 At domus, et vestimentum, et mensa, et iufirmitas

Senectutis molestæ, hoc dedecus in auxilium adduxerunt

Aurea æreis permutas, si splendidæ loco

Vitæ levem et indecoram oblectationem suscipis.

406 Κεδρῆς. Edit. τιμας.

409 Ἐπίκουρον. Duo Regg. et Chig. ἐπίκουρον.

Coisl. ἐπίκουρῳ

112 Κακῶμεν. Coisl. et unus Reg. δολώμεν.

116 Γλυκεροῖσι. Duo Regg. γλυκερῆσι.

119 Ἐπωνυμίην. Ita rei turpissimæ honestissimum nomen imponebant: ἀγάπην namque charitatem significat, ac pro casto et sancto amore proprie accipitur. Hinc agapatum nomine appellabatur convivia quæ olim in Ecclesia eis claritate celebrabantur. Hoc vero loco per ἀγάπην, συνταξας illa fæda significatur, quæ non sine magna piorum omnium offensione, et ingenti Ecclesie probro monachi quidam, aut aliqui calibatum professi, feminas sibi contubernales adungebant, ac turpissimam hanc vitæ societatem ἀγάπην appellare non verebantur. Vir feminam, cum qua habitabat, agapetam, femina autem virum agapetum nominabat. De synsactis et agapetis existit doctissimi Muratorii disquisitio, in qua synsactorum et agapetarum originem repetit a temporibus Cypriani, qui habitantes cum sacris virginibus clericos arguit; canones refert conciliorum, quæ huic morbo occurrerunt, querelas virorum proborum qui voce et scriptis reclamaverunt, atque excusationes a synsactis adhibitas dissolvit. Vide *Anecdota Græca*, edita Patavii, in-4^o, an. 1709, pag. 218.

124 Ὀδύεις. Reg. 992 ὀδύεις.

125 Ἄδμος. Sic habent Regius 59, Chigianus et Coislanius. Edit. ἄμοι.

127 Χρῶσα χαλκείων. Alludit ad Homerum Glaucum, qui per vecordiam aurea arma æreis cum Diomede permutavit. *Iliad*, vi, v. 255. *Ibid.* γανῶντος. Int. 992 λαμπρομένου.

METRICA VERSIO.

Ne tandem iratus sacro te privet amore:

Utpote quam duplici conspexit poplite claudam?

Christus amore tui flagrat: ne forma virilis

Te premat, et medio sedem sibi pectore figat:

Illius auxilio quid opus tibi, dice age, qui non

Sufficit ipse sibi, sed opem conquirat amicam?

Charus equo quamvis sit equus, cervo quoque cervi,

Et sturni sturnis, et vir pius egregiusque

Egregius pietate viris: tamen ipsa caveo,

Ne te, quantumvis prudentem animoque sagacem,

Artibus atque dolis in fraudem pertrahat hostis.

Nam graviore animos bello insectatur acutos,

Exaque bono persæpe bonis mala subdolis affert.

Nunc splendet, tenebris nunc est adoptatus opacis:

Mors gravis interius, dulcissimæque esca superne;

Blanditiis mulcet, lecto perimique veneno.

B Sæpe animis et mente pares collegit in unum,

Et lucis speciem præ se tulit, atque decorum

Cognomen tum Agapes subiit: mox callidus omnem

Ex animo ad carnes vicinas flecit amorem,

Et flammam aut flammæ tristissima signa reliquit.

Utque etiam flammæ non signa impresserit ulla,

At celer ipsa tamen letali pectus eorum

Vulnere concuties, in te quia lumina torquent.

Ad vitium siquidem ferimur proclivius omnes:

Non secus ac per prona solet rapidissimus amnis.

At domus, et mensa, et vestis, tristisque senectus

Corpusque invalidum labi preteritur isiti.

Maxima cum minimis permutas, aurea ferro,

Si vitæ claro perfuse lumine parvas

Ipsa voluptates prefers minimeque decentes.

Non mihi si grandes auri douaris acervos,

Οὐδ' εἰ μοι χρυσοῖ, καὶ ἤλεκτροιο τάλαντα,
 130 Καὶ πεδία χλοάοντα καὶ εὐρέα πώεα δόξης,
 Καὶ δόμον αἰγιόχητα, καὶ Ἄλκινόιο τράπεζαν,
 Οὐδ' εἰ μοι βίον ἄλλον ἀγέηρον ἀντὶ παρόντος,
 Οὐδέ κεν ὡς λιπόχριστον ἐγὼ βίον αἰσχροῦν ἐλοιμην.
 Ἄρτος ἐμοὶ σταίνοντο, πόνον τὸ ὕδωρ ποθέοντο·
 135 Φύλλα συκῆς μ', ὡς πρόσθεν Ἄδαμ. Εὐάν τε,
 [καλύπτου
 Καὶ σήραγγας ἔχομι πετρῶν δόμον, ἢ τινα φηγοῦ
 Κευθμῶνα, σχεδόν τε βίον, καὶ θηρῶν ὁμίον·
 Ἦ τινα πᾶρ πυλαῖνα βεβλημένος, ἀχθος ἀρούρης,
 Ἄνδρῶς ὑπερφιάτου, πένης, καὶ Λάζαρος ἄλλος.
 140 Ἔλκομι ζωὴν τε λυγρὴν καὶ σώμα πονηρὸν.
 Νῦν τάδε, χάσμα δ' ἔπειτα, καὶ ἄντικτα πάντα τὰ
 ἴτερπνά.

Non si mihi auri et electri talenta,
 130 Non si virides agros et lata jugera dederis,
 Et domum residentem, et Alcinoi mensam,
 Neque etiamsi pro hac praesenti vita aliam seni expertem,
 Idecirco turpem vitam, Christi desertor, elegerim.
 Sit mihi panis arctus, pro potu aqua nequidem abundans;
 135 Folia fici me, ut olim Adamum et Evam, operiant
 Domum habeam fissuras petrarum, aut aliquam fagi
 Latebram, et vitam simplicem et feris similem:
 Aut ad aliquam januam viri arrogantis,
 Terrae pondus et pauper jacens, et alter Lazarus.
 140 Vitam tristem traham et corpus languidum.
 Nunc haec, postea sepulcrum: paenasque dabunt omnes voluptates.
 Tibi satietas, mihi dolor: paulo post omnia oblivioni dantur.
 Unum omnes sumus post tumulum, unus cinis: aequalis locus
 Servis et regibus. Quod superest, nonne infernus?
 145 Quocirca nec praesentia te bona oblectent,
 Nec valde animum hujus vitae adversa frangant.
 Nam simul cum jucundis molesta omnia relinques,
 Non ita multo post. Quid enim longum in hac mortali vita?
 Hospes sis et peregrinus in aliena terra repens:
 150 Inde te Deus suscitabit in patriam tuam,
 Postquam paulum certaveris; majus autem laboribus praemium.
 Et tu filiis charissimis, Jonadab prudentia insignis,
 Dum divitias, quibus nihil in humanis rebus praestantius, parare studes,
 Hanc eis legem et sermonem dedisti: « Filii mei, eia agite,
 155 Accipite a patre, quas nec mihi, nec ulli unquam filio tener

A Σοὶ κόρος, ἄλλος ἔμοιγε· μακρὸν, καὶ πάντα λήλαστα.
 Ἐν πάντες μετὰ τύμβον, ἢ κόνιν· Ἴσος ὁ χῶρος
 Ἀμύσει καὶ βασιλεῦσι. Τὸ δὲ πάλιν, οὐκ ἄβασ;
 145 Τοῦτα μὴτ' ἀγαθόν τι λαίνοιο παροῦσι,
 Μῆτε λην μογεροῖσιν ἄσαι φρένα τοῦδε βίου.
 Ἦ γὰρ ὁμοῦ τερπνοῖσι καὶ ἄλλοι πάντ' ἀποκλήσεις
 Οὐ μετὰ δὴν. Τί δὲ μακρὸν ἐφημεροῖσιν βίοιο;
 Σείνος δ' ἴσθι πάροικος ἐπ' ἀλλοτρίης χθονὸς ἔρπον·
 150 Ἐνὸν ἀναστήσει σε θεὸς ἐς πατρίδα αἰο,
 Μικρὸν ἀεθλεύσαντα, πόνον δὲ τε μεῖζον ἄθλον.
 Καὶ σὺ φίλος τακίεσσιν, Ἰοναδάβ ἔβουε μῆτιν,
 Ὅσον ἐπισκευδῶν τὸν ὀπέρτατον ἐν μερόπεσι,
 Τόνδε νόμον μῦθόν τ' ἐβέβηξας· « Παῖδες ἐμοῖο,
 155 Δεῦτε, πατὴρ δέξασθε τὸν οὐ πόρε πλοῦτον
 [ἔμοιγε,

130 Πώεα. Regg. uo ποίμνια, copiosos greges.
 134 Τὸ ποτόν. Ita Reg. 993. In edit. deest τό.
 137 Κευθμῶνα. Reg. 59 κευθμῶνας.
 140 Λυγρὴν. Duo Regg. λυγρὴν. Schol. 991 ἐπι-
 πονον.
 141 Χάσμα. Sup. lin. Reg. 991 et Coisl. τάφος.

Mox iidem, ἀντὶ τὰ πάντα τὰ τερπνά. Sup. lin. τε-
 μορίαν ἔχοντα. Int. Coisl. τὰ τερπνά τῶν ὀδυνῶν
 ἀντίθετα.
 142 Μικρὸν. Reg. 59 μικρόν.
 146 Μογεροῖσιν ἄσαι. Reg. unus μογεροῖς ἀνά-
 σης. Sup. lin. λύπησιν.

METRICA VERSIO.

Electrumque nitens, immensasque jugera terræ,
 Et latas vestes, et splendida tecta, simulque
 Alcinoi regis mensam, non denique vita
 Altera si detur rugosæ ignara senectæ,
 Sic tamen amplius deformem crinem vitam,
 Turpiter atque velim deserto vivere Christo.
 Exiguus mihi sit panis, sint pocula lymphæ,
 Et ficus foliis, primos velut ante parentes,
 Me tegas, et villi corpus convolvat amicum,
 Ac mihi sit quedam tecti vice concava rupes,
 Aut fagi latebræ; sit simplex vita levisque,
 Atque feris prorsus similis; vel ad atria quedam
 Divitis ipse jacens, incommoda sarcina terræ,
 Pauper et ulceribus plenus, languentia membra
 Merentemque traham vitam, luctuque refertam.
 Ista quidem in terris: post vero chasina profundum,
 Aique voluptates vindex rogus excipit omnes.
 Sis saturo tu ventre, meos dolor occupet artus:

B Omnia post paulo memori de mente recedent.
 Unum omnes erimus tumulato corpore, pulvis
 Unus, et aequalis locus est, sedesque parata
 Regibus et servis: terram properamus ad unam.
 Quocirca nec te praesentis commoda vite
 Immodice oblectent, nec rursus tristia frangant.
 Tristia quippe tibi simul et jucunda necesse est
 Linquere cuncta brevi; quid enim, mihi dicto, lon-
 [gum
 Haec mortalis habet fatigae obnoxia vita?
 Hospes est in misera peregrinus et incolata terra:
 Post vero ad patriam divina potentia sedem
 Te vehet in fragili postquam certaveris aëro:
 Praemia sunt porro longe majora labore.
 Tuque etiam, Jonadab, sublimi praedite mento
 Vitam, qua nulla est homini felicior usquam,
 Accelerans natis, hanc legem et verba dedisti:
 « O nati, quas nec genitor mihi praebuit unquam

05τ' ἄλλω ποτὲ παιδὶ πατρὸς φίλος, ἔμπεδον αἰεὶ.
 Μὴ δόμον οἰκήσητε περιγρηπτον μελέεσαι,
 Μὴ γαίην ἀρόσητε. Τί δ' ἀμπελος ἔμην θνειαρ;
 Ἐν σκηναῖς ναίετε, μέθυσά τε καὶ γλυκὺ πῶμα
 160 Μὴ ποτ' ἐφ' ὑμετέμφρασιμῶν, μὴ, τέκνα, χέοιτε,
 Ἄλλὰ Θεῷ ζῶοιτε, Θεὸν δὲ τε πλοῦτον ἔχοιτε
 Μοῦνον, δαὶ ζῶοντα, ὁμοῖον, ἀστυφέλικτον.
 Ὡς ἄρ' ἔφη· παῖδες δὲ πατρὸς ἐπέλεσαν ἰφειμήν.
 Οἶδα δ' ἐγὼ καὶ λαβὸν ὑποσηεσίης ἐπὶ γαίαν
 165 Ἰέμενον, τοῦ πρόσθε πυρὸς στύλος ἡγεμόνευε,
 Καὶ νεφέλης ἑλκοντος ἀσημάντου ἔ' ἐρήμης·
 Ὅ πόνοτος ὑπέειξε, καὶ οὐρανοῦ εἶδαρ ἔδωκε,
 Καὶ πᾶτερη βλάστησεν ὕδωρ, ὃ δ' ἐχάσσατ' ὀπίσω
 Ἐὐρὺ βέβων ποταμῶς, καὶ φίλος ἔσχεθε δίφρον,

A 170 Καὶ καλὰ μισοὶ τρῶσαιον ἀνήρ ἔσθηε ταθείασ·
 Σταυρὸν ὑποσκιάων, ἰπίστις δ' ἐπέδησεν ἀκωκάς.
 Ἥλιας δὲ κόραξι τράφη, καὶ γαίαν ἔθρεψε
 Σιδονίην τυτθῆσιν ἐνὶ φεκάδασσι βίωτο,
 06 ποτὲ γ' ἐν πενυχρῇ ἰσιπῆ ἡγόντος ἀλέουρου,
 175 Καὶ κεράμοιο βρύοντος δαὶ τῶσον ὕδρην ἑλαιον,
 Ὅσον ἀφύσατο χειρὶ φιλοδέσποιο γυναικῶς.
 Ἐβρατοὶ δὲ τε παῖδες ἔην ποθέοντες ἐδωῆην,
 Ὅφρα κε μὴ βασιλῆος ἐνὶ χρανθῶσι τραπέζῃ,
 Ἀσσυρήης καθύπερθε φλογὸς χαίροντες ἔθῃσαν.
 180 Ἐνθεν ἀναψύχοντες, ἐὰ πρὸς δώμαθ' ἔκοντο.
 Καὶ Δανιὴλ λείουσι βίφεις βορὰ μαυνομένοισι,
 Θρέψε μὲν οὐκί λόντας, ἐπεὶ χέρας ἐξεπέτασαν,
 Ἀερίην δ' ἐν χερσὶν ἐδέξατο δαίτα προφήτου.

Acquisivit pater, divitias, in omne ævum stabiles.
 Nec domos incolatis corporibus circumscriptas,
 Nec terram arenis. Quid vos juvabit vitis?
 In tabernaculis habitate; nec inebriantem, nec dulcem potum
 348-349 160 Vestro unquam gutturi nati, infundite.
 Sed Deo vivite; vobisque Deus sit thesaurus,
 Qui solus semper vivit, ac neque mutari, neque auferri potest.
 Sic ille locutus: filii vero parentis imperio parent.
 Novi ego et populum in terram promissionis
 165 Properantem, cui dux erat columna ignis antecedens,
 Et nubes deducens per desertum vestigiis carens;
 Cui cessit mare, cælumque escam dedit,
 Et petra aquam scaturivit, recessitque retrorsum
 Late fluens amnis, sol cursum inhibuit;
 170 Trophæumque vir erexit extensis manibus
 In formam crucis, fidesque hostiles gladios constrinxit.
 Elias a corvis nutritus est, et animum nutritiv
 Sidoniam parvis ad vitam sustentandam guttis,
 Nunquam deficiente in paupere arca farina,
 175 Semperque urceo tantum olei scaturicute,
 Quantum hauriebant mulieris hospitiū amantis manus.
 Hebræi pueri dum suum cibum desiderant,
 Ne regis mensa contaminarentur,
 Supra flammam Assyriam alacres conscenderunt,
 180 Inde refrigerati in domos suas redierunt.
 Daniel leonibus projectus esca furentibus,
 Non leonēs nutritiv (manus enim extenderat),
 Sed delatum per aerem manibus prophetæ prandium accepit.

153 Γαίην. Duo Regg. γαίαν.
 160 Χόραξ. Ita duo Regg. Edit. γέατο.
 164 Καὶ λαόν. Sic Reg. 990. In edit. dœrat xal.
 166 Νεφέλης ἑλκοντος. Reg. 39 νεφέλη. Reg.
 993 νεφέλην. Pro ἑλκοντος, Coisl. ἑλκοντο. Sup. lin.
 ἑλκοντες. Mox ἀσημάντου. Int. Coisl. et Reg. ἀτιβοῦς,

nullis tritum vestigiis. Ἐλκοντος in genere non con-
 cordat cum νεφέλης, nisi sit poetæ licentia.
 168 Ἐλατόρησιν. Coisl. βλοσθησιν. Int. ἑβλως.
 172 Καὶ γαίαν. Duo Regg. et Coisl. χῆραν.
 183 Ἀερίην. Duo Regg., Coisl. et Chig. ἡερίην.

METRICA VERSIO.

Nec soboli pater ullus, opes sine fine manentes,
 Percipite, ac læti cœlestia carpite regna.
 Vos primum nullis concludite corpora tectis,
 Vomere nec terram perstringite; vinea vobis
 Nulla sit, atque vicem tecti tentoria præstent.
 Nec vero dulci guttur perfunde Lyæo,
 O mea progenies, sed Regi vive supremo,
 Divitiasque omnes in eo censuque repono,
 Censum qui cunctos stabilis perdurat in annos.
 Hæc ait, atque patris nati pia jussa facessunt.
 Arva quid lascidas memorem promissa petentes:
 Quois flammæ monstravit iter nubisque columna,
 Per deserta trabens quæ nemo triverat ante;
 Quois cessit pelagus; quois dulcisa pabula cœlum,
 Duraque petra dedit latices, gelidusque retrorsum
 Territus abscessit fluvius, cursuque represso
 Longior in terris fixit sua lumina Titan?
 Et manibus tensis hostilia castra fugavit

B Unus homo, crucis in formam pia orachia fingens:
 Ac gladios ferrumque fides hostile retudit.
 Eximiumque Elias corvi pavere rapaces:
 Isque etiam viduam fractamque senilibus annis,
 Sidonia haud magnis epulis nutritiv in urbe.
 Pauper enim dulcem semper dabat arca farinam,
 Atque olei tantum pleno manabat ab utre,
 Quantum ab eo sancti detraherat hospitis atrix.
 Quid dicam Hebræos pueros alimenta eorum
 Poscentes: ne, si regis mensaque cibisque
 Impulerent ventrem, læda se labe notarent?
 Quique etiam læto Chaldæis pectore flammis
 Insiliunt, redeuntque domum non corpore læso?
 Ipse feris Daniel rabidis projectus in escam,
 Non aluit sævos lacerata carne leones:
 Sed postquam fuditque preces, palmasque tetendit,
 Aera per medium delata est esca prophætæ.
 Quinetiam æquoreus medio de pectore piscis

Σπλάγχχνον δ' ἐκ μεσάτων ἠπαρῶν ἔφατο θεῖον Ἰωνᾶν
185 Θῆρ ἄλδς, ὄσον ἔδεκτο τριήμερον. Ἦ μέγα

[θαῦμα!

Πίστις γὰρ συνέερκτο καὶ ἐν σπλάγχχνοις προφήτη.

Ἄκρις Ἰωάννου δὲ τροφή καὶ κηρίον ἦεν

Ἄγριον, ὑψιλόφων τε τρίχες ἐσθῆμα καμήλων,

Καὶ ὄσμος οὐρανὸς εὐρύς, ἐρημαῖαι τε χαμαῖνας.

190 Τίς θέλειαν ἐκόσασεν ὑπὲρ πυρός, ἢ τίς ἐδῆσε

Θηρῶν ὠμοδόρον κρατερὸν μένος; Ἦ μέγα θαῦμα!

Παρθενίη καὶ θῆρας ἐκοίμουν, οὐδ' ἐτάλασαν

Παρθενικῆς δέμας ἀγνὸν εἰς γενέσσει μήνην.

Ὁδὲ μὲν οὐδ' ἀγνῆς ἐπιλήσομαι (οὐ γὰρ φοικε),

195 Σωσάννης, εἰ καὶ μιν ὑπὸ ζυγῶν ἤγαγεν ἄνηρ,

Σωρφοσύνης ἢ τόσον ἔχεν πόθον, ὥστε φυγεύσασιν

Ἄ Χείρας ἀθεσμοτάτας, ἰψήφοις τ' ἀδικοῖσι δικαστῶν

Ἐς μόνον ἔλκομένην, ἰσθ' ὑπὲρ θανάτου σώσσει

Πνεῦμα νέου, πολλοῖο φρένας, καὶ μέθεα πυκνά

200 Ὀρθοδίκου, δεισαντος ὑπὸ σφετέρῳ λόγοισι

Πρεσβυτέρους Βαβυλῶνος, ἀλιτροτάτους, ἀθεμίτους.

Παύλου δ' αὐτὸς ἀκουσας, ὄσῃς κακότητος δαθλον,

Ὅσασιῶν μύθῳ τε καὶ ἀργαλέων μελεδῶν

Ἐν φιλοῖσι, ἐχθροῖς τε, καὶ εἰν ἄλλ, καὶ κατὰ γαῖαν

205 ἤρατο, καὶ τριτάτου πόλου πρὸς χύρον

[ἰκίθσαι,

Καὶ θείναι γλυκερήσιν ἐν ἀρχαῖσι κόσμον ἅπαντα.

Κεῖνος καὶ λυπρῶσιν ἀγάλλεται, ὅπως οὖτος

Δεξτεροῖς. Μεσότη δὲ κακῶν ἀρετὴ κατὰκειται

Ἦς ῥόδον ἐν στυγερεῖσι καὶ δέξιπαι ἀνάθειαις.

E mediis visceribus evomuit divinum Jonam

185 Fera marina, qualem triduo ante exceperat. O magnum miraculum!

Fides enim simul cum propheta in visceribus inclusa fuerat.

Acridae Joannis alimonia et mel agreste,

Vestimentum autem procerorum pili camelorum,

Domus caeli spatium, cubile tellus deserti.

190 Quis Theclam ex igne liberavit, aut quis repressit

Voracium belluarum fortem impetum? Magnum sane miraculum!

Virginitas etiam feras sopivit, nec ausae sunt

Castum virginis corpus ore suo contaminare

Neque etiam obliviscar (non enim id decet)

195 Susannae, etsi illam vir sub jugum duxit;

Haec tanto amore castitatis flagrabat, ut cum effugisset

350-351 Manus scelestas, iniqua autem iudicium sententia

Ad supplicium traberetur, eam a morte servaverit

Spiritus juvenis, mente senis, ac prudentia consilia

200 Justitiae, qui propriis ipsorum verbis constrinxit

Seniores Babytonis, nequissimos ac scelestos.

Ipse ego audivi ex Paulo quot cum malis certamina,

Quot et quantos labores ac molestas sollicitudines,

A fratribus et inimicis terra marique

205 Sustinuerit, ut in tertium caelum ascenderet,

Blandisque mundum universum retibus caperet.

Adversis ille rebus gloriatur, quantum non quisquam

Prosperis. Media autem inter mala virtus posita

Ut rosa in odiosis et acutis spinis.

183 Ἰψιλόφων. Int. Reg. 992 et Coisl. ὑψιλό-
φρων.

189 Ἐρημαῖαι. Ita tres Regg. et Chig. Edit. ἐρη-
μαῖαι.

192 Ἐτάλασαν. Int. Reg. 992 ἐτόλησαν.

193 Μήνην. Duo Regg. μήνην.

195 Σωσάννης. Tres Regg. Σουσάννης.

197 Ἐς μόνον ἔλκομένην. Reg. 59 εἰς. Coisl.
ἐργομένην.

199 Μέθεα πυκνά. Int. Reg. 991 et Coisl. βου-
λεύματα συνετά.

201 Πρεσβυτέρους. Vulgata seniores interpreta-
tur.

204 Ἐν φιλοῖσι. Ita Reg. 992 et Coisl. Edit. ἐμ-
φλοῖσι.

208 Μεσότη δὲ κακῶν ἀρετὴ κατὰκειται. Id est,
virtus aequum, ut rosa spinis, obserta. Billius a

Gregorii mente videtur abesse longius, dum vertit:

In medio malorum virtus, quasi vitiorum, hisque

Horatii verbis, ep. 18, v. 9, ahitur:

Virtus est medium vitiorum utrinque reductum.

METRICA VERSIO.

Evomuit Jonam (dictu mirabile!) qualem
Miserat in vastas fauces tribus ante diebus.
Namque fides in ventre ferae comest exstitit illi.
Melle famem agresti repulit villique locusta
Zacharia genitore satus, texitque camelis
Membra pilis, babuisset domum versatile caelum,
Atque in humo dura corpus dabat ipse sopori.

Quis Theclam necis eripuit flammæque periclo?

Quis validos unguis vinxit rabiemque ferarum?

Virginitas (o res omni mirabilis ævo!)

Virginitas fulvos potuit sopire leones!

Dente nec impuro generosus virginis artus

Ausi sunt premere, et rigido discerpere morsu!

Nec vero præclara mihi Susanna tacenda est,

Jure licet thalami fuerit sociata marito.

Vix predictæ tanto flagravat amore,

B Ut vitatam fugiens Venerem dextrasque nefandas,

Judicio injusto decretæ proxima morti,

Consilio juvenis tanto discrimine vitæ

Eruta sit, cani mentem, ingeniique sagacia,

Ore suo qui presbyteros Babytonis iniquos

Convicit, charoque orbavit lumine vitæ.

Ipse tibi Paulus longo sermone recenset,

Quot mala, quot tristes curas duroque labores

Externis pressus simul et civibus armis

Sustinuit pelago et terra: tum deinde coruscis

Tertia pervenit gaudens ad culmina caeli,

Dulcibus et totum laqueis innexuit orbem

Tristibus ille magis gessit, quam rebus optimis

Cætera turba hominum solem, flatuque secundo.

In medio porro virtus est fixa malorum,

Haud secus ac spinas inter rosa mollis acutas.

210 Τῶν οὐ νουωμένη, ἴτηρες βίον ἀγνῶν Ἄνακτι,
 Πάμπαν ἐν ἑλωρησίν ἀμείνοσι, μὴ σε δολώσῃ
 Χρεῖῳ, ἣ τε τάχιστα καὶ ἔμφορα φῶτα δαμάζει.
 Τοῦνεκα καὶ δολώμητις, ἔπει Χριστοῦ βασιλῆος
 Εἰς πείραν καθέτηκε, θεῖν βροτῶν ἄμμιγα λείσασιν
 215 Πενάοντ', ἐπέλευσε λίθους εἰς εἶβα ἀμάρτιας,
 Ὅς κεν χρῆζοντα ἐν ἄρκυσι νῆσι ἑλθῶν.
 Ἄλλὰ Θεοῦ μὴν ἄμαρτε, σὲ δὲ βροτῶν οὐλίκα σαίνει
 Ὅς βροτῶν. Ἄλλὰ Θεοῦ γὰρ πέλοις, καὶ τῆλε ἐνώκιος
 Ἐχθρῶν, ὅλη μίμνουσα Θεοῦ, καὶ σαρκὸς ὑπερθεῖν.
 220 Μηδ' ὡς ἐν πλεκτοῦ χοροῦ περιηγῆτ' κύκλω,
 Τὸν μὲν δεξιτερῆ ἰκατέχοις, ἄλλον δὲ τε λαεῖ,
 Ἴσον ἐπαπομένη καὶ σχιζομένη θεότητος,
 Ἥμισυ μὲν Χριστοῦ, τὸ δ' ἥμισυ σαρκὸς ἑοῦσα.

A Ἡ πηλαγὸς τέμνουσα θεῆ καὶ ἀπαρτῆ νῆ,
 225 Πνεύματος ἰσταμείνοιο καὶ εἶδα κυμαίνοντος,
 Ἴσχειν νηπιέθησι ταχὺν πλόον, ἣ δ' ἀπὸ γαίης
 Ἐλκεσθαι, νωβρῆν τε δι' ὀδύματος οἶμον ὀδέσειν,
 Ἄμφο ποντοπόρους καὶ περὶ ὁπότεροι οὐμοῖν.
 Μηδὲ τεῆ ζωῆ; βλάσειν ἔχενηίδα σάρκα,
 230 Ἦτε καὶ ἰεμένην ἄπερ, ὁμοῦ κατὰ νῆα πῆθῃσαν.
 Ἄλλ' ὡς τε σταίνοιο πόρου διὰ βεῖθρον ὀδέσειν
 Ροιζῆδον, μοιλοῦσι περιηγῶς ἐν κενεῶσιν
 Ὀλοκοι πλῆθοντος ὄσον χάδε, καὶ πρὸς ἀνάγτες
 Δέσμον ἄλλεται ὄκα, βιαζόμενον κατόπισθεν,
 235 Ὅς κέλοιο σέο φίλτρον ἐνὶ πραπίδεσσι τεῆσι
 Σφιγγόμενον, Χριστοῦ κατανείον ὕψι φέρουσαι,
 Ἡ καλῆν πείραν ἐπικλύζουσιν τίν' ἄρουρα.

210 Horum tu recordata, vitam Regi puram custodi,
 Freta omnino bona spe, ne te decipiat
 Egestas, quæ celerrime prudentem hominem domas.
 Quare dolorum inventor, ubi Christum regem
 Tentaturus accessit, Deum simul et hominem videns
 215 Esurientem, jussit ut lapides in cibum mutaret,
 Ut indigentem retibus suis caperet.
 Sed in Deo quidem operam luit; tibi vero homini perniciose blanditur
 Ut homini. Sed Deo adhære, et procul fuga
 Hostem, tota Dei manens, et carne superior.
 220 Neque, ut in nexæ choreæ circumnacto orbe,
 Hunc dextra teneas, illum sinistra.
 Æque contingens Deum, et ab eo divisa.
 Christo dimidium tui, dimidium carni tribuens:
 Nec mare navigans celeri et instructa nave,
 225 Flante vento et leniter undante,
 Contineas anchoris celerem ratem; vel a terra
 Retrabas, segnemque per undam viam incedas.
 Ambobus similis, navigantibus et pedibus iter agentibus:
 Nec vitæ tuæ immittas remoram carnem.
 230 Quæ etiam properantem navem detinet.
 Ac veluti angusto meatu fluentum decurrens
 Magno strepitu, plumbi rotundi in cavitatibus,
 232-233 Canali repleto, quantum continere potest, sursum fertur.
 Et constructum illico salit, vi retrorsum propulsante,
 235 Sic jubeo amorem tuum in tuis præcordiis
 Constructum, ad Christum in sublime ferri,
 Aut pulchram et pinguem irrigare terram:

211 Ἐρ ἑλωρησίν. Duo Regg. ἐν ἑλωρησίν.
 216 Χρηζοντα. Reg. 992 et lat. χρῆζοντι. Moz
 λησίν. Duo Regg. ἑληται.
 218 Βροτῶν. Ita Coisl. Edit. Θεῶν.
 226 Ἡ δ' ἀπό. Ita Reg. 39. Edit. ἣ ἀπό.
 228 Ἄμφο, etc. Hunc versum, qui non legebatur
 in versione metrica, uno e præcedentibus duobus
 vicibus iterato, supplevimus distinctimusque itali-
 cis. (CA:LLAU.)

929 Ἐχενηίδα. Reg. 991: Ἐχνης, εἶδος ἰθύος
 εἰρηται ἀπὸ τοῦ ἔχειν καὶ κρατεῖν τὴν ναῦν ἕνας
 est piscium, sic dictum, quod arreptam navem reti-
 neat, quo nomine eleganter carnem vocat Grego-
 rius: quippe corpus, veluti injectis compedibus,
 animam premit, nec eam cælum se efferre sinit.
 232 Ροιζῆδον. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. ῥι-
 ζῆδον.
 233 Ἀνάγτες. Ita Coisl. ant. Reg. ἀνωφερές.

METRICA VERSIO.

Hæc memori volvens animo, pulcherrima virgo,
 Spe comitata boua, te vitæ semper ab omni
 Parte Deo studeas puram sanctamque tueri.
 Nec, quæ etiam facilis prudentia pectora frangit
 Unquam te fallat duris in rebus egestas.
 Quippe etiam Christum dum tentat callidus hostis,
 Esurie pressum cernens, durissima saxa
 Protinus in dulces jubet illum vertere panes:
 Ut sic pestiferis laqueis involvat egentem.
 Vanus ut in Christo fuit illius impetus omnis.
 Ergo mortiferis, Christum velut ante salutis
 Auctorem, illicebis homines mulcere laborat.
 Sed te junge Deo, procul hostem pelle malignum,
 Christi tota manens, tenere nec subdita carni.
 Nec velut in lepidæ fieri solet orbe choreæ,
 Hunc dextra, hunc læva teneas, quantumque pro-
 [pinqua,
 Tantum etiam a Christo sis omnipotentæ remota,

B Et simul adducas animum carnique Deoque.
 Æquora nec celeri sulcans infida carina,
 Dum tibi flat zephyrus nec magnas excitat undas,
 Committe, ut cursum ratis anchora jacta retardet:
 Non etiam e tellure trahæ hanc, segnemque per altum
 Carpe viam, nauas similis, similique pedestri,
 Nec vitæ ipsa tuæ immittas echeuidæ carnem,
 Quæ velut injecta properantem compede puppim
 Detinet, ac tantam cogit subsistere molem.
 Ac velut angusto decurrens unda meatu
 Plumbeus ut primum lympha labente canalis
 Plenus aquas ultra nullas capit, illico vincita
 Activisque salit, vi propulsante retrorsum:
 Non secus ipse tuum, qui mente arctatur, amorem
 Te jubeo ad Christum sublatu tollere ductu,
 Aut pulchram quamdam pinguemque obducere ter-
 [ram.
 Nam si nunc atque illuc liquidas dituderis undas,

Εἰ δὲ σὺ γ' ἔνθα καὶ ἔνθα χεῖρος φαρμάβοις βαθείαις,

Ἥ πατὰ πέτρων, ἢ λειμακός, ἢ χαράβρης,

240 Ὡλέτο σοὶ βόος ἐσθλὸς ἀσύνητος, οὐδὲν δνειαρ.

Εἰ μὲν σοὶ γε πατηρῆζῶσι φίλος, δε σε φάωδε

Ἦγαγεν, ἢ μήτηρ ἰγλυκερή, καὶ φίτρον ἀμεμφές,

Εἰ σὺ κασιγνήτοισιν ἐρείδειαι εὐμένειουσιν,

Ἥ τοκέων τοκέσιον ἀρηθρίον, ἢ καὶ ἀρωγῆς

245 Δευομένοις, τοῦτοζ μὲν ὄμν βιον ἀμφαγα-

[πάζειν

Οὐ φθόνος, οὐδὲ πικρότης καὶ ἀνάριστον ἐνθάδε Μῶμος

Ἦμμα βαλεῖ, τρίζειν καὶ σάνδαλα πολλὰκι φάσκων

Ἔστι δὲ καὶ τὸ δ' δνειαρ ἐμοὶ, κακὸς ὄμματα βάλλων.

Κεῖνος μὲν βαλεῖ, τὸ δ' ἔμν κλαρ ἐμπεδον ἔσται.

250 Τῶν δ' ἔλλων μοι τῶσσον ἀλείψαισι φιλότεια,

Si autem tu hinc inde fuderis in profundas arenas,

In rupes, in prata, in torrentes,

240 Optimus perit tibi fluxus non collectus, nulla utilitas.

Si autem charus tibi vivit pater, qui te in lucem

Eduxit, aut dulcis mater et amor innoxius;

Si tu fratribus innteris benevolis,

Aut parentibus parentum anxiliatoribus, aut et ipsis auxilio

245 Indigeubus, cum his quidem communem vitam complecti

Nulla invidia: neque amarus et iuquos ob id Momus

Injiciet oculos, stridorem emittere soles dicens:

Est autem et hoc utile mihi, malus oculos conjiciens.

Ille quidem injiciet, cor autem meum firmum erit.

250 Aliorum vero mihi tanta sit cura effugere amorem.

Vel si non amicitiam, contubernium saltem periculosum

Aut confidentiam fallacem ætate florentibus malefidam

Quantum par est Christum complecti,

Firmiter illi adherendo continuis desideriis.

255 Nec vero tu glorieris habere amabilis desiderium virginitatis,

Si aliis affectibus penitus tuum pectus aperias,

Temperantia florens. Malum vero istud deterius,

Nasci ex bovo malum, invidi dæmonis fraudibus,

Non enim tam mihi connubium et opera connubii

260 Fugienda quibus Deus mortalium genus amplificat,

Quam meis vitibus querenda medela et auxilium

Virginitate. A quibus si vel diem liberam habeam,

Est mihi calibati habenda gratia. Sin autem portas

Feris aperiam, amicam sepibus aream

239 Λειμακός. Coisl. κλιμακός.

241 Φάωδε. Coisl. φάος ἐδ.

242 Ἀμεμφές. Regg. duo et Chig. ἀμειπτον.

243 Κασιγνήτοις. Int. ἀδελφοῖς.

246 Ἀνάριστον. Ita Coisl. Reg. 991 sup. lin.

ἐλκων.

247 Ἐνθάδε. Coisl. et Reg. 992 σανδάλια. Mo-

sum dicitur convicli, maledicentia ac reprehensionis deus, quem ex Nocte natum refert Hesiodus; tante libertatis fuit in reprehendendo, ut et sandalia et crepidas Veneris reprehenderet. De illius mor-

A Ἥ τοι μὴ φιλήν γε, συνυποφρήν δ' ἀλεγεινήν,

Ἥ θάρσος δολιρὸν τε καὶ εὐβαλέσειν ἀπιστον,

Ἦσάστιον Χριστοῦ περιβράσασθα ἔοικεν

Ἐμπεδον ἐμπεφυλταν ἀειζῶσαι πόθοισι.

255 Μηδὲ σὺ παρβενίξῃ μὲν ἔχειν πόθον ἱεροστόσας.

Τοῖς δ' ἄλλοις παθῆσαι τὴν φρένα πάμπαν ἀνοίγειν,

Ἐωρσοσύνη κομῶσα: κακὴν δὲ γε τοῦτο χερίων,

Τίκτεσθ' ἐξ ἀγαθοῦ κακὴν φθονεροῦ δόλοισιν.

Οὐ γὰρ τῶσσον ἐμοιγε γάμος, οὐδ' ἔργα γάμοιο

260 Φύξιμος. ὦ γε θεός Ἰθνητῶν γένος αἰὲν ἀέξει,

Ἦσσον ἐμοῖς παθῆσειν ἄκος καὶ ἄλλαρ ἀνειρῶν

Παρβενίην. Ἦν εἰ μὲν ἐλεύθερον ἤμαρ ἔχοιμι,

Ἔστι καὶ ἀζυγότης τις ἐμοὶ χάρις. Εἰ δὲ θύρετρα

θῆρεσιν ἀμπετάσσει, φιλήν φραγομίσιον ἀλήθη

ducitate passim vide apud Lucianum.

250 Ἀλείψασθαι. Ita tres Regg., Coisl. et Chig.

Edit. ἀλείψασθαι. Mox Coisl. φιλότῃ pro φιλότῃ.

251 Ἥ τοι μὴ. Coisl. εἰ τοι μὴ, et sup. lin. καὶ

εἰ μὴ.

252 Εὐθαλίσειν. Coisl. εὐβαλίσειν.

253 Ἐοικεν. Coisl. εἰκότως.

257 Κακόν. Chig. et Reg. 991 κακόν.

260 Φύξιμος. Reg. 39 φευκτός.

263 Θύρετρα. Reg. 992 θύρατρα.

METRICA VERSIO.

In rupes, in prata, in torrentes, in arenas:

Optimus haud dubie fluxus tibi, virgo peribit,

Dispersis quoniam lentus devolvitur undis.

Ætherea quamquam genitor charissimus aura

Si fruitur, qui te donavit lumine vitæ,

Aut dulcis genitrix, a crimine liber amorque,

Quinetiam fratrum si niteris ipsa favore,

Aut patris auxilio et matris, vel forte juvandi

In senio si sunt, ipsis convivere nulla

Invidia est, oculos nec ob id tibi Momus acerbos

Injiciet, soles stridorem emittere dicens:

Hoc quoque non fuerit emittitor utile, virgo,

Cum malus hostiles in te contorquet ocellos:

Invidus ille licet jaciatur, tu pectore firmo

Semper eris, nec te livor maculabit iniquus,

Nil alienus amor tibi sit, nil externa flamma.

Aut si quosdam alios casto amplexaris amore,

Saltem ne tecti jus sit commune caveto.

B Corporibusque nocens sanis Iducia fallax;

Quin potius pressis manibus complectere Christum,

Æternusque illi te jungat nexus amoris.

Nec tibi virginea quidquam clarescere laude

Proferui, vitibus habes si pectus apertum,

Virginitate tumens. Gravius scelus istud habendum

Nascitur ex virtute malum cum dæmonis astu.

Non tam etenim ut dulces thalamos nexumque juga-

lem,

Quo genus humanum Deus immortalis adauget,

Effugiam, quam ut criminibus mentique medelam

Quæram, virgineæ vitæ delector amore.

Quæ si forte meam purgaret crimine mentem,

Ægrogie de me merita est, gratesque rependo.

At si, cum validis conclusa sit area septis,

265 Εἶρξας, ἢ φραγμοῖο τὸ μὲν πυκνῶς ἀράροισι,
 Τῶν δὲ τριβῶν οὐραμὶ παρατροχάουσι δόξαις,
 Τί πλέον; ἢ γὰρ ὁμῶς θηλήσατο ἔχθρὸς ἀλώη.
 Πάντοθεν εἰσπίπτων. Καὶ γὰρ σὸ πάντα δοκεῖται,
 Ἐκτοθεν ὅτι βάλισι, καὶ ἐνδοθεν ὅτι λάθῃσιν,
 270 Ἀμφαδίην, λοχῶν τε. Τίς ἂν κακό-τηθ' ὑπ-
 [αλύξαι
 Τριβῶν, μὴ Χριστὸν ἔχων ἐπιτάφροτον αἰε;
 Μὴ μικρὸν ἐν κακίᾳ θεῖης ποτὲ μῆδὲ τὸ μικρὸν.
 Τυχοῖς ἀντίωσα, χαλεποῖσιν ὃ ποτε κύρωσις.
 Ὅσσα φέριστ' ἄλωσι, καὶ φθέγγεο ὅσα δὲ βάζεις,
 275 Λεύσσοις προσπρόνεις. Ὅφεις δ' ἐπὶ ἔργον
 [εἰλαῖνοι,

Λ Πάντα σὺν ἀλλήλοισι, τέλος, λόγος, εἶς, ἀκούη.
 Φεῦγειν σπέρμα πονηρὸν, ὅπως στάχυν ἐσθλὸν ἀγαίρη.
 Μῆδὲ σὺ μοιχιδίην κλέπτειν φιλότῃτα βίωσθ'
 Κλέπτει δ' ὅστις ἐδεκτο κακοῦ καὶ βίξαν ἐλαφρῆν
 280 Ἐκ γὰρ τοι βίξῃς γε πολύσχητοι κλαβαῖνοις
 Ἔνθα καὶ ἐνθα γέονται ἀπ' ἰκμάδος αἱματοδόστῃς,
 Καὶ τυτθὸς συνέλθῃσιν ὁπὸς μάγα χεῦμα γάλακτος,
 Καὶ ψήφῃς σταθεροῖο καθ' ὕδατος ἀίσουσα
 Ἐξαιτῆς συνέχῃσιν ὀλην περικαλλέα πηγήν,
 285 Πολλοῖσιν κύκλοισιν εἰλαυνομένην, ἀπὸ κέντρον
 Αἰὲν ἐπιφρίσσοσι, καὶ ἐκτοθὶ λυομένοισι.
 Ἰδῶθη δὲ τυπέντος ὄλον δέμας ἀμφ' ὀδύνησιν
 Ἐλκόμενον γαῖσις δ' ὀλίγη, καὶ νεκρὸς ἔγωγε.

265 Vinciens, aut sepium partem unam diligenter accommodaverim,
 Aliam vero partem aperuerim prætereuntes viatoribus,
 Quid proderit? Hostis namque simul vastavit aream
 Undique irrumpens. Etenim tua omnia observat,
 354-355 Quid exterius feriat, et quid interius rapiat,
 270 Manifeste et insidiis excipiens. Quis ejus malitiam effugiat
 Facile, nisi Christum semper adiutorem habeat?
 Nihil unquam parvum in vitio ducas, ne id quidem quod parvum est.
 Si parvis obviam ireris, nunquam in graviora incidēs.
 Quæcunque optima audieris, loquere: quæcunque vero loqueris,
 275 Spectes sedulo. Visus autem ad opus stimulet.
 Omnia hæc consociantur, finis, oratio, visus, auditus.
 Respue malum semen, ut spicam bonam colligas.
 Neque tu adulterinum fureris vitæ amorem:
 Furatur autem, quisquis vel tenuem excipit mali radicem.
 280 E radice enim plures varique rami
 Hinc inde diffunduntur ab humore sanguineo,
 Et succus exiguus condensat magnam copiam lactis,
 Et calculus tranquillam super undam impetu delapsus
 Illico totum turbat forniosam fontem,
 285 Multis orbibus agitata, e centro
 Semper erumpentibus, et extra evanescentibus.
 Inflicto vulnere curvatur totum corpus doloribus
 Inclinatum: exiguus autem cibus, et ego mortuus sum.

272 Μὴ μικρὸν ἐν τῇ κακίᾳ. Int. Coisl. μῆδὲ τὸ
 μικρὸν νομίσῃς ποτὲ. Ne id quidem quod parvum
 est in vitio, parvum esse unquam arbitreris... In Reg.
 μὴ ὀλίγον ἐν κακίᾳ μὲδάλῃς.
 274 Ὅσσα δὲ. Sic tres Regg. et Coisl. Edit.
 ἑσα δὲ.
 275 Λεύσσοις. Reg. 992 λέυσεις. Mox εἰλαῖνοις.
 Duo Regg. εἰλαῖνοι
 277 Ἀγέλης. Coisl. ἀμῆσης, metas.
 278 Μοιχιδίην. Regg. δύο μοιχιδίην.
 280 Πίξις γε. Reg. 992 βίξις τε.

281 Αἱματοδόστῃς. Cruentum humorem appellat
 Gregorius innatum libidinem, peccati fomitem. Coisl.
 et tres Regg. οὐλομένω.
 283 Ἀίσουσα. Reg. 59 αἰδύσσοισα.
 284 Συνδέχουσιν. Tres Regg. ἐδέχουσιν. Int. δετέ-
 ραζεν.
 287 Ἰδῶθη. Ἐκάμωθη, totum corpus collapsum.
 288 Γεύσις δ' ὀλίγη. Alludere videtur ad Ilud
 Jonathæ, I Reg. xiv, 43: Gustans gustavi... paulu-
 lum mellis, et ecce morior.

METRICA VERSIO.

Porta feris pateat rabidis, pateantque fenestrae:
 Aut cum parte aliqua sepes, molimine magno
 Condita, vim nullam metuat, pars altera rursus
 Tota viatrici teneatur aperta catervis:
 Quid mihi profuerit? nec enim minus area sævum
 Latronem excipiet, qui parte irrumpit ab omni,
 Et mea pervigili circumspicit omnia mente,
 Sedulus observans, quoniam mea vulnere membra
 Sauciet, externo telumque in corpore figat,
 Quidque etiam interius rapiat. Nunc sævum aperto
 Varte furit: nunc insidiis oppugnat inermem.
 Quis, nisi præsidio Christi subnixus, acerbum
 Effugiat Satanam, et turpis contagia vitæ?
 Nec vero in vitibus quidquam parvique leveisque
 Ponderis esse putes. Qui parvis obvius ibit,
 Is nunquam præcepis scelera in graviora feretur.
 Optima quæque libens audi: loquere optima cuncta,
 Quæque loquere prius spectes bene sedula; visus

B Fac te ad opus semper stimulet. Junguntur amice
 Visus et auditus, sermo hisque loquendi.
 Utque bonam messem facias, bona semina funde.
 Sed neque furivos mundi secleris amores,
 Atque fidem Christo juratam peritida fallas.
 Hanc porro fallit, sacratæque federa rumpit,
 Quisquis vel tenuem radicem criminis in se
 Excipit. Innumeros nam parvo tempore ramos
 Hinc atque hinc extenta solet diffundere radix,
 Et succo exiguo densatur copia lactis.
 Ac lapidem si quis tranquillas jactet in undas,
 Præclaros turbat latices, vitiataque colorem,
 Multiplicesque orbis summa nascuntur in uoda,
 Qui, simul ac pacatur aquæ, solvuntur inanes.
 Quinetiam parvo livescit vulnere totum
 Corpus, et ingentes subeunt cruciantque dolores.
 Exiguusque cibus mihi mortem invexit acerbam.
 Nam scelus hoc acclerum densissimaturba secuta est:

Τῆδε γὰρ ἀμάρτησαν ἀμαρτάνες, ὡς δὲ ἄριστον
 290 Αἰχμητῆ στρατὸς ἄλλος, ἐπὶν διὰ τείχος ἔλθουσιν.
 Ἀσπίδος οὐ μέγα τύμμα, δίδωσι δὲ γ' αὐτίκα πότμῳ
 Ὑπάλειψ, καὶ τερπνὸς ἀποπεινοῦσιν βλάβρος.
 Τῷ, μὴ μοι βυτώσων ἔχριν φρένα, μὴδ' ἐπὶ τυτθοῖς.
 Γαστήρ κλειθρα φέρουσα, τάχ' ἐν κακότητι φύγησι.
 295 Τὴν δ' ἄβυρον τρομῶμαι μὴ τις χοδὸς ὕβρις ἐπέλθῃ.
 Σώματι δαμναμένῳ) συνδάμναται οἰστρος ἀναυδής.
 Οἶνος παρβενικῆσι γλοῦο πλὴον ἐστὶν θνείδος,
 Θυμὸς δ' αὖ μανίης. Οἶμος δὲ τε πάντα μύροιο.
 Παρθένη, θρύπτει μοι μὴδ' ἐν βυτώσει χιτώσιν
 300 Ἔστι καὶ εὐτελής τι κακὸν, ὀρώνας λαίνειν.

A Μῆδε παρειῶν ἰσικρήμασιν ἐχθρὸν ἐγείρους.
 Αἰσχεῖ καρχαλοῖεν, ὄσας τέγος ἀκλήστον
 Χάρματι παλλομέναις. [Σοὶ δ' ὕαος ἦκα παρεῖ
 Λύσθω, τὸ δ' ἔρευθος ὑπαντίλλοιτο, τάχιστα
 305 Κλέπτον εὐφροσύνην. μίθως δ' ὀρώνας ἔρευθος.
 Φθέγγεσθαι μὲν ἔοικε θεοῦ πέρι παῖρα γυναίει,
 Τόσσον, ὅσον Τριάδος ἰσπεπτη φύσιν ἴδμεναι οἶον,
 Τρισὺν ἐν θεότητι, μίαν χάριν (οὐ γὰρ ἄμεινον
 Ἐγὼν εὐσεβίης) καὶ ῥήματα, εἰσαΐτιν δὲ
 310 Πιέλονα, καὶ τρομεραῖς ἀμφοῦ φρεσὶν εὐαγέ-
 [ως τε,
 Καὶ καθυπερθε φέρειν αἰδοῦς σκέπας. Οἱ δὲ μάχοντο

Hoc enim scelus Ingens scelorum secuta est turba, veluti cum optimum

290 Bellatorem sequitur exercitus, quando mœnia perripit.

Aspidis non grande est vulnus, dat tamen extemplo mortiferum

Soporem, et dulcis est mors expirantibus.

Quapropter ne vel levissimis mentem Inquines maculis.

Venter claustra ferens, forsitan contagia effugerit.

295 Foribus autem carenti timeo, ne qua pulveris injuria superveniat.

Corpore domito, simul domatur stimulus inverecundus

Vinum virginibus majus est probrum quam ira;

Ira vero rursus, quam insania. Via autem hæc omnia sunt mortis.

Virgo, ne fracta ac dissoluta sis in sordidis vestibus;

300 Est enim, vel in vilitate vestium aliquid mali, videntes delectare.

Neque genarum subsultibus inimicum excites.

Inhonestos tollant cachinnos, quibus est lectum patens

356-357 Gaudio sallentibus. Tibi vero benigna leniter gena

Solvatur, ruborque exoriatur, confestim

305 Furans oblectationem. Virgineus enim rubor videntibus pudorem incutit.

Pauca quidem de Deo loqui decet mulieres,

Tantum, quantum sat est ut venerandam Divinitatis naturam intelligant

Trinam in divinitate, unam gratiam (non enim melius est

Pietatis verba tacere), verum audiant

310 Plura, et utrumque tremebunda mente et sancte,

Et desuper pudoris velum ferant. Certent autem

290 Αἰχμητῆ. Sic tres Regg. et Coisl. Edit. αἰχμητῆς. Μοχ διὰ τείχος ἔλθουσιν. Benedictiuni proponunt ἔλθουσι pro ἔλθουσιν, sed sine ulla codicum auctoritate, et sine necessitate ulla, cum διὰ pertinet ad verbum sequens, διέλθουσιν. (CAILLAUD.)

291 Πότμῳ. Coisl. πότμῳ.

295 Μῆδ' ἐπὶ τυτθοῖς. Hæc jungit Combesfilius cum versu sequenti, γαστήρ κλειθρα φέρουσα, sicque interpretatur: Ne in minimis claustra respuens, ad vitium forte et libidinem proruat. Hæc, inquit, Gregorii adversus gulam, non quod expressit Bilius: Statuendus illi et in minoribus modus, ne si præter justam necessitatem habentia laxentur, quod vitii est, obrepit, ipsaque vitiorum caterva, quorum parens forsque gula. Nos secuti sumus codicem Coisl. interpretem: διὰ τοῦτο μὴδὲ μικρῆς μόλιθεν ἀνέγου βυτώσασσι τὴν ψυχὴν κλειομένη γὰρ ταχέως

ἀν φύρῃ κίωσιν.

294 Κακότητα. Ita Regg. quatuor. Edit. κακότητι.

297 Παρβενικῆσι. Int. ταῖς παρθένοις.

299 Θρύπτειο. Bill.: Ne inde supercilium tollas, quod tibi sordida vestis, quod Combesfilius non placet.

302 Αἰσχεῖ. Chig. ἀσχετα. Μοχ καρχαλοῖεν. Ita Coisl. Edit. καρχαλοῖεν.

305 Χάρματι παλλομέναις. Int. Coisl. ὑπὸ χαρᾶς ἀπαλλομέναις.

306 Γυναίει. Reg. 39 ad marg. ὅ τι δεῖ τας παρθένας περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος φθέγγεσθαι.

308 Μίαν χάριν. unam Numen.

310 Εὐαγέως. Rog. 991 εὐαγέως, et sup. lin. καθαράς.

METRICA VERSIO.

Non aliter quam cum perruptis mœnibus urbem
 Ingressit miles, sequiturque exercitus omnis.
 Aspidis hinc grande est vulnus: tamen illa soporem
 Mortiferum extemplo inducit, vacuusque dolore
 Interit, excepit qui tetrum corpore virus.
 Ergo cave, ne vel labes tenuissima mentem
 Iniciat, minimasque etiam procul abice noxas.
 Venter claustra ferens vitii contagia forsitan
 Evitare queat: sed si laxentur habentia,
 Januæque hic omnis pateat, metus imminet ingens,
 Ne furtilim obrepat carnis lascivia quædam.
 Corpore cum domito facilis Cytherea domatur.
 Vinum virginibus probrum est obscenius ira:
 Turpiter ira malum graviusque in virgine crimen,
 Quam furor in reliquis; iter hoc ad tartara ducit.
 Nec rursus quia membra tegit tibi sordida vestis,

B Inde supercilium tollas. Nam gloria vana
 Interdum tacite in viles irrepit amictus.
 Nec gena pestiferum fœdis subsultibus hostem
 Excitet. His etiam petulantibus Inque cachinnos
 Lætitiamque vagam, faciunt que corpore questum.
 At tibi solvatur leni gena candida risu,
 Purpureusque rubor confestim gaudia fallat.
 Nam qui virginea cernunt in fronte ruborem,
 His cadit exorta petulantia victa robore.

Femina pauca loqui de summo Numine debet,
 Hactenus ut Triadis naturam intelligat unam
 In tribus (hæud etenim pietatis verba tacere
 Utilius fuerit), sed pura admittat in aures:
 Atque utrumque pio faciat temeracta pavore,
 Et nivei externe velum ferat usque pudoris.
 Pugnet docta cobors, adversaque verba profundat,

Μύθους ἀντιθέτους σοφοὶ σκεδάουσι ἀπίστους.
 Μὴ σοὶ γ' ἀρπάξωτο θεὸς στυγερῆσι μερίμναις,
 Αἱ τε καὶ βῆθ' ἔθοντα θῶός ἐπὶ γαῖαν ἔχκαν,
 315 Μῆδ' ἄλλ' ἄνθρωπος φερούμενος ἔνθα καὶ ἔνθα
 Τέρματος, ὅτ' ἐν πύλῳ ἀεθλοφόρος κ' ἀδάμαστος
 Τῆλε θῆων, Χριστοῦ μέγα κλέος. Εἰ δέ σε πικρὸς
 Κλέψαιεν Βελία, πλάγυγτος νόος, ὅτι τάχιστα
 Καμπύμενος, πρὸς νόσσαν τοῖς δρόμον ἴθιν ἐπελάθων.
 320 Κερκίς σοὶ γε μέλοι, καὶ εἰρία, καὶ μελεδῶνας
 Θεοῖς ἐν λογίοις, σοφίῃ, καὶ φάσματά θεία,
 Λεπταλῆς φωνῆς ἔμφρων ἠρώς, οὐκ ἐπίδεικτος,
 * Ἦς πλεόν ἐν πραπίδασσι, μικρὸν δ' ἐπὶ χεῖρσι κείσθω.
 Πολλάκι καὶ κωφοῖσι δ' ὀσπας ἐσθόρην ἔχθρός.

A 325 Μῆδ' οὐ συζυγίην· τε καὶ ἄγθεα θηλυτέρων
 Θεσιώτεροιαι πόθοισι φυγοῦσ', ὡ πάντα σάφρων,
 Ἄλλοτρίους μεθέπειν (θαλάμοισι καὶ ἔργα γάμοιο
 Ἄντι δὲ παρθενικῆς γε, γυνὴ ζυγίη καλεῖσθαι.
 Μῆδ' ὁμοῖος ἐστὶνοῖσι παρῆσο, μῆδ' τραπέζαις.
 330 Μῆδ' ἄλλ' ἄνθρωπος φερούμενος ἔνθα καὶ ἔνθα
 Τέρματος, ὅτ' ἐν πύλῳ ἀεθλοφόρος κ' ἀδάμαστος
 Τῆλε θῆων, Χριστοῦ μέγα κλέος. Εἰ δέ σε πικρὸς
 Κλέψαιεν Βελία, πλάγυγτος νόος, ὅτι τάχιστα
 Καμπύμενος, πρὸς νόσσαν τοῖς δρόμον ἴθιν ἐπελάθων.
 320 Κερκίς σοὶ γε μέλοι, καὶ εἰρία, καὶ μελεδῶνας
 Θεοῖς ἐν λογίοις, σοφίῃ, καὶ φάσματά θεία,
 Λεπταλῆς φωνῆς ἔμφρων ἠρώς, οὐκ ἐπίδεικτος,
 * Ἦς πλεόν ἐν πραπίδασσι, μικρὸν δ' ἐπὶ χεῖρσι κείσθω.
 Πολλάκι καὶ κωφοῖσι δ' ὀσπας ἐσθόρην ἔχθρός.

Verbis oppositis viri docti fugantes haereticos.
 Ne tibi eripiat Deus molestis curis,
 Quae et alte currentem celeriter in terram detraxerunt:
 315 Neque mens vagabunda huc et illuc feratur
 Longe a scopo, ac veluti equus semper victor et indomitus
 Procul currens, o magnum Christi decus! Sin autem acerbus te
 Decipiat Bellia, spiritus fallax, quam citissime
 Flexo cursu, ad metam redeas rectum iter inieus
 320 Radius tibi curae sit, et lana, et meditatio
 In oraculis divinis, sapientia et cantica divina,
 Tenuis vocis prudens sonus, non elatus,
 Quae plus in praecordiis lateat, minus autem in labiis appareat.
 Saepe etiam surdis per aures irrepsit inimicus.
 325 Neque tu connubium et mulierum curas
 Divinioribus desideris fugiens, o sapientissima,
 Alienos secteris thalamos et opera nuptiarum,
 Ac pro virgine mulier compar voceris:
 Neque domibus externis, neque mensis assideas.
 330 Neque media inter servos et domesticos tumultus
 Verseris. Ne adulteria verba rependas pro satietate.
 Modos in hospitalitate amplectere: si quis optimus,
 Aperi prompte angustam domum: si quis e turba,
 Procul amicus sit. Tibi laudi est domus munita.
 335 Melior sine hospite, quam multis repleta hospitibus domus,
 Virginitibus. Pudor enim in magna turba peribit,
 Atque hinc splendida virginitas dedecoratur.

315 Πλάζωτο. Sic duo Regg., Cbig. et Coisl.,
 cujus int. μῆδ' ἀνάνασθαι σοὶ ὁ νόος ἀπὸ Χριστοῦ
 ἔθδ'ε κακίαι φερούμενος. Male edit. πλάζωτο.
 317 Μέγα κλέος. Coisl. μεγαχλός. Int. μεγαλόδο-
 ξου. Combessium sequimur, qui interpretatur, grande
 decus Christi, ac vult esse virginis epithetum: deinde
 approbat Billii conjecturam, qui legendum πλάζωτο
 conjecerat. — Nobis melior videretur prior lectio:
 τῆλε θῆων Χριστοῦ μεγαχλός. (CALLAU.)
 318 Κλέψαιεν. Coisl. κλέψαιε.

319 Ἐπελάθων. Coisl. ἀπελάθων.
 321 Λογίος, σοφίῃ. Reg. 990 λόγοισι σοφίῃ.
 322 Ἐπίδεικτος. Ita Coisl. et unus Reg. non in
 ostensionem compositus. Edit. ἐπίδεικτος.
 326 Πόθοισι. Frave edit. πόθοισι. Mox σάφρων.
 Coisl. et duo Regg. σάφρων. Int. σωφρονιστάτη, ὁ
 sapientissima.
 328 Ζυγίη. Duo Regg. συζυγίη.
 331 Ἄντι πόθοιο, cum satietati fueris.
 334 Ἐργιμός. Int. στυγρός, σκοτεινός.

METRICA VERSIO.

Sternat, et haereticam cogat dare terga cohortem. B
 Ne tibi curarum moles densissima Christum
 Eripiat, quae vel mentem in sublime volantem
 Detrahit, atque humilii cogit subsidere terra.
 Nec velut indomitus solet in certamine pullus
 Currere calce procul, sic in diversa feratur
 Mens tua, et a Christo procul excidat atque salute.
 Fraude tamen Belliae si mens fortasse vagetur,
 Flecte celer cursum, dubioque errore relicto,
 Protinus optatam studeas contingere metaum.
 In manibus tibi sint radii, sit candida lana,
 Inque super tibi sint divina oracula curae.
 Coelestisque etiam sapientia, cantica sancta,
 Et tenuis vocis prudens sonus, atque susurrum
 Tam leve, ut admotas haudquaquam verberet aures:
 Quod minus in labris habeat, quam pectore fixum.
 Saepe etiam in surdas hostis malus insilit aures.
 Sed neque cum taedas sis aspernata jugales,

B Et quae femineos animos incommoda vexant.
 Divinisque semel, virgo castissima, flammis
 Arseris, externos thalamos malesana sequaris,
 Et quae sunt thalamo conjuncta negotia, queras,
 Conjugis et sancta referas pro virgine nomen:
 Aut etiam assideas alienis improba tectis,
 Atque epulis, interque greges verseris inepte.
 Servorum, turbasque domus strepitusque molestos,
 Proque fame expleta verba obsequiosa rependas.
 Hospitibus porro tibi sit modus excipiendis:
 Si pietas, si quem commendat maxima virtus,
 Huic facta, ut pateant angusti limina tecti.
 Sin unus de vulgo hominum, procul hic sit amicus.
 Ducetur tibi parva domus desertaque laudi.
 Hospite praestiterit siquidem tibi, virgo, carere,
 Quam sine delectu cunctos admittere tecto.
 Nam caeco in magno facilis jactura pudoris,
 Atque hinc virginea in vita grave dedecus haeret.

Τῷ, μή μοι παράττω γαίης ἀπο πίστιν ἀγέειρεν.

Αἰθεὸ μοι πολὴν, καὶ ἔσπεο ἤθεοι κενόεις.

340 Πικρὸν γὰρ τι φέρει πολλῆ νεότητος ἐχέφρων.

Μηδὲ μὲν εὐσεβέουσα περίδρομον ἔνθα καὶ ἔνθα,

Πολύκις οὐ κατὰ κόσμον, ἄμ' ἀνδράσι κουροτέρουσι.

Σὺν πόδα δεινέειν/λερούς σπαύδοντ' ἐπὶ χώρους,

Καὶ περ τῆλ' ὄντας. Ἐφέστιός ἐστιν ἄπασι

345 Χριστὸς ἀναξ πάλων τε καὶ ἐν κραδίῃ φίλον.

[τος.

*Αἰθεὸ μοι πρόωτα θεὸν, μετέπειθ' ἱερῆα

Χριστὸν ἐπιχθόνιον, ζῶης σημάτωντορα αἰετο

*Ὁ πάλων περβόσσα, καὶ ὦ σιγῶς ὑποκείναι,

A Ὁ γῆθειν ἀνοῦσα, καὶ ὦ ρειουῶ ὑποκείναι,

350 Ὡς κεν ὑποτρομέουσα, παλίσαντος ὑπὲ φέρηται

*Ἄλλοις τῆσθαι πᾶσιν, ἐπεὶ τότε λῦτὸν ἐστὶ

Παρθενικαίς, ἢ γυμνὸν ἔχειν βίον, ἀσχεπία τε.

Αἰνῶ θηλυτέρων, / τὰς ἀρσενίας οὐδὲ ἴσασαι,

Ζῶσι δ' ἐκάς βίωτοιο, θεῶ δέ τε κρυπτά πέφανται.

355 Αἴην εὐσεβέειν, / λίην δέ τε μὴ βλαμπαίνειν.

Κύβος ἱμερούσα, τὰχ' ἀν κίβος ἐσθλὸν ὀλέσασαι,

*Ἀνδράσι τὸ περίφαντον· εἰοίτο δὲ θῆλεος αἰχλῆν.

Ζηλοῦσθαι μὲν ἄριστος, ὃ δὲ στυγέοιο κάκιστος.

Τὸ φρονέειν ἀγαθῶς/ισον, στέργειν τε κακίστου.

360 Μῆτε κακοῖς ὀρώσα γαληνώδωντας, ὄδοιο

Quare ne mihi a finibus terræ fidem quaeras.

350-359 Reverere mihi cantitem, et graves imitare mores.

340 Plus enim prodest prudens senectus quam juvenus.

Ne pietatem exerceas, huc et illuc discurrens.

Sepe etiam indecore, cum viris levissimis

Iter pedibus facere -tudens ad sacra loca

Etiā longe remota. In cujusque domo est

345 Christus rex et proximus, et in ipso corde amantis.

Venerare mihi in primis Deum, deinde sacerdotem

Christi personam in terra gerentem, vitā ducem tuā,

Cui te velox adjungas; huic tacita te submittas;

Hoc gaudeas sursum tendens, huic labens cedas,

350 Ut tremehunda rediens in altum tollaris.

Aliis omnibus mortua sis, siquidem hoc utilius est

Virginibus, quam in omnium oculis et propatulam vitam ducere.

Laulo ex virginibus, quas viri neque norunt:

Vivunt autem procul a mundo, verum Deo patent occulta.

355 Multum pietatem cole, multum autem ne extollaris.

Gloriam desiderans, cito forte veram gloriam amiseris,

Etiā in oculis hominum; pereat autem mulieris fastus.

Unice diligatur optimus, odio autem habeatur pessimus.

Invidere bonis idem est, ac amare pessimos.

360 Noc malos videns tranquillos, a via

338 Τῷ μὴ μοι. Virgines eas perstringit Gregorius, quæ sine delecto exteris omnes hospitio excipiebant; idque eo se facere causabantur, ut fidei Christianæ pietatem ipsorum doctrina alerent. (BILL.)

340 Ti. Tres Regg. te.

341 Περίδρομον. Int. περιτρίχοντα.

344 Ἐφέστιος. Tota hic doctrina alterius Gregorii, Nyssemi videlicet, epist. De peregrinatione ad Jerusalem et ad alia loca sancta. Quæ religio, ut non vana, sic parum virgini aut monacho congrua.

346 Ἄετο. Sic tres Regg. et Coisl. Edit. Tco.

348 Ἰσοκείων. Reg. 990 ὑποκείναι.

353 Θηλυτέρων. Ita Regg. quatuor. Edit. θηλυτέρων. Mox ἀρσενίας. Reg. unus ἀρσενια, quæ ne quidem virum norunt. Sed legendum foret τὰ προτάς, vel αἶ.

354 Θεῶ δὲ τε. Tres Regg. Θεῶ τῶ. Alius Θεῶ τὰ. Non displicet prima lectio Θεῶ τῶ, ὧν· Procul a mundo, vivunt Deo, cui manifesta sunt occulta.

357 Ἀνδράσι τὸ. Sic Regg. tres. Edit. τε. Coisl. τοι, cujus int. locum hunc sic exponit: ὁδὴς ἐπιθυμία, καὶ τὸ ἐν ἀνδράσιν ἐπίδεικτον ὁδὴς ἀγαθῆς ἡλεθρος, gloriam cupiens, et quod spud homines est præclarum, cito forte veram amiseris gloriam.

METRICA VERSIO.

Colligere ergo fidem caveas a finibus orbis.

Quinetiam canos hominis seniumque verere,

Et mores imitare graves. Cordata senecta

Commoda plura feret, quam stulta levisque juvenus.

Nec vero ardenti pietatis concita zelo

Cum levibus discurrere viris, obliata decori,

Adque sacras ædes procul a te perge remotas.

In cujusque domo Deus est, cunctisque propinquus,

Pectoreque in medio semper versatur amantis.

in primis venerare Deum, tum deinde sacramtum

Pontificem, in terris fungentem munere Christi:

Quo duce certa teris fluxæ vestigia vite.

Huic tu præpetibus comitem te adjungit pennis,

Huic taciturna tuum, virgo, submittit collum.

Hoc gaude alta tenens, huic labens cede doleque;

Te pavor ut rursus tractum subducant in altum.

Mortua sis cunctis aliis, velutique sepulta.

Namque hæc virginibus melius, quam ducere vitam

B Expositam eunctorum oculis fœdæque relectam.

Illam mihi mulier, quam nescit turba virilis,

Quæ procul a mundo vivit, quæque alidita Christo

Cernitur, illa mihi dignissima laude videtur.

Magna quidem tui sis pietas, præclararque virtus:

Nec tamen idcirco pietatis laudē tumescas.

Laudem etenim captans hominum famamque ca-

[ducam,

Egregiam laudem amittes nomenque perenne.

Femineo e sexu fastus tollatur inanis

Quem tu virtutis meritis fulgere videbis,

Hunc ferventer ama, et tota complectere mente:

Contra, quem vitis tinctum perspexeris, illum

Insectare odio. Non est in dispare culpa,

Qui premit invidia motus virtutis alumnos,

Quam vitio addictis qui se proficitur amicum.

Nec tranquilla malis cum prospiciat omnia, rectum

Desere iter: justos nec cum mala plurima vexant,

Ἰσχυο, μήτ' ἀγαθοῖς/φρένα δάπτει κλυμπομένοις.
 Πισσοὶ ταῦτα βλοιο, τὰ δ' ὕστατα δέριοιο πάντα.
 Χαίρειν εὐδιδῶσα τὰ δ' ἐστάμεν' οὐ σάφα οἶδας,
 Μή ποῦ τις βροτολογὸς ἐπιπνεύσειεν ἀήτης.
 365 Τολνεκεν ἢ τρομείν, | ἢ προτρομείν βίωτοιο
 Πίπτοντος δὲ κακοῖο, τῶν πόδα μύλλον ἐρείθειν,
 Εἰ δὲ καὶ εὐδρόμοιτος, ἔτι πλῆον. Εἰ γὰρ ἀριστοὶ
 Πίπτονται, ἀνόλιστον ἔχει βίον, οὐ μάλ' ἐλαφρόν.
 Ἄνθρακες εἰσι ποδῶσιν ἕπας βλοῖς, οὐ μάλ' ἐλαφροί.
 370 Καὶ κρυπτῶν παγιδῶν/αἰαὶ καθύπερθεν ὀδεύεις.
 Δείδω μὴ βίωτοιο θεμελίον ἐν φαιμάβοις
 Βαλλόμενος, εὐβρω, ποταμοῖς τ' ἀνέμοις τε κεκασθῶ,
 Ἦ σπῆρος ὡς ἐπὶ γαῖαν λῶν ξηρῆν καὶ ἄκαρπον,

Α Ὅλα μὲν ἀντιλαίμ, τάχιστα δὲ αὖθ' ἔομαι,
 375 Ἥλιος βολῆσι τυπέλ, καὶ πῆμασι τυτθολῶς.
 Μὴ δὲ μοι ὑπνώοντι κακῶν σπῆρον ἐγκαταμίξῃ
 Ζίζαντων ἀρότης τε κακῶν, καὶ βάσκανος ἔχθρος.
 Ἦνίκα δ' αἰδομένης λαγῶν δεκάς ἐν δαίθεσι
 Παρθένου ἐγγήσσοιαι ἀκοιμήτους φάεσι
 380 Νυμφῶν ἱμερόντα θεῶν ἐοικῶσιν ἄνακτα,
 Ὡς λαμπραὶ γανδῶντι ὑπαντήσωνι λόντι,
 Μή μ' ἐν ταῖς κανθησι νόν καὶ ἀφροσι θεῆς,
 Ἦῃ που Χριστοῖο παρεσσόμενου μογεούσας,
 385 Μῆδ' ὀλιγοβράντων βαλῶν σέλας ἑμμοισι λείσσοιαι
 385 Ὅψ' φάους ζωῆς/αἰγῶν ποδῶσι βλοιο.
 Μὴ δὲ μὲ κληθῆντα γάμων ὤσατο θυρετρα,

Recedas : nec bonis, mentem disercrucias, vexatis.

Hæc vitæ lusus sunt ; ultima vero omnia respice.

Gaudes modeste, dum tranquilla es : quæ eum superventura sint, non certo nosti ,
 Ne forte quis letalis procellosus spiraverit ventus.

365 Quapropter aut times presentem, imo venturam prætimeas vitam.

Cadente autem malo, pedem tuum firmius figas.

Si etiam qui recte currit [corruerit], tibi magis [cavendum]. Si eum optium

Cadunt, inoffensam vitam ducere non facile est.

Carbones pedibus tota vita est, nec multum leves ;

370 Et super latentes laqueos semper incedis.

Vereor, ne vitæ fundamentum in arena

Jaciens, imbre, fluviiis et ventis dejiciat :

360-361 Vel ut semen in terram cadens siccam et sterilem,

Statim quidem exoriar, citissime autem arescam

375 Solis radiis percussus, parvisque noxis ;

Ac ne etiam mihi dormienti malum semen intermiscat

Zizaniorum sator malorum, et invidus inimicus ;

Aut quando ardentibus casta decas cum facibus

Virgines evigilantes non sopitis oculis

380 Sponsum amabilem Christum regem expectabunt,

Ut splendide rutilo occurrant venienti,

Ne me cum mente vacuis et fatuis annumeres,

Jamjam Christo prope adfuturo laborantibus.

Neve tenuem facum lucem oculis cernens,

385 Sero inminis vitæ humidum oleum requiram :

Ac ne a nuptiis clausæ me expellant janneæ,

363 Εὐδιδῶσα. Reg. 990 εὐδιδῶσα. Mox, τὰ δ' ἐστάμεν'. Sic tres Regg., et sup. lin. ἐνεστάτωτα. Edit. τῶτ'.

365 Ἦ τρομείν. Reg. 995 οὐ τρομείν.

368 Ἀνόλιστον. Chig. et Reg. 993, ἀνόλισθον.

369 Εἰσι. Duo Regg. ἔστι. Mox, ὁ πᾶς, pro ἕπας.

371 Δείδω. Hic versus et alii triginta subsequentes iterum leguntur supra, sect. 1, poem. xxvii, v. 1-7 et v. 43-66.

379 Ἐγγήσσοιαι. Coisl. sup. lin. ἀγγησσοῦσαι.

Reg. 992 ἀγγήσσοιαι.

380 Ἀσκήσσοι. Sic Regg. quatuor, Chig. et Coisl.

Sup. lin. Reg. 992 ἐσθάζωσιν. Edit. ἐσθάζουσιν.

383 Θείης. Tres Regg. θείη. Reg. 790 sup. lin.

θῆσαι.

384 Ὀλιγοβράντων. Ita Chig. et tres Regg. Edit.

ὀλιγοβράντων. Hic versus in editis præcedentem antecedeat.

385 Ποθῶσι. Chig. ποθῶσιν.

METRICA VERSIO.

Te sævus dolor excruciet, mentemque perurat.
 Hi vitæ lusus, hæc fallax alea mundi.
 Quocirca extremos rerum vigil inspicie fines.
 Dum mare cæruleum arridet, fluctusque quiescunt,
 Lætitia modèfate tuæ ; nam forte propinqua
 Tempestas puppim quatiet, mergetque profundo.
 Aut igitur timesas instantem, virgo, procellam,
 Aut dubios casus incertaque tempora vitæ.
 Certius injusto vestigia fige cadente :
 Quod si etiam recti studium complexus et æqui
 Corruat, ipsa tuæ tanto magis prospice vitæ.
 Nam cum etiam incertis homines titubentque ca-
 [dantque,
 Ardua inoffensam res est tranucere vitam.
 Carbones pedibus vita est hæc tota molesti ;
 Per medios graderis laqueos, per mille pericis.
 Ac timor incessit mentem, ne forte salutis

B Lævus in infida jaciens fundamen arena,
 Obrutus imbre cadam fluviiisque et turbine venti
 Aut velut in siccam labentia semina terram,
 Protinus ipse quidem exoriar, sed solis acutis
 Arescam radiis tactus, moriarque repente ;
 Aut etiam placido recreanti membra sopore,
 Inserat impurum semen mihi lividus hostis.
 Pinguia qui lolium clam fundit in arva nocivum.
 Aut cum casta decas privans sua lumina somno,
 Ardentesque faces gestans, perfusaque luce,
 Ætherea Christum venientem ex arce manebit,
 Ut splendens rutilo, veluti decet, obvia fist,
 Annumeret stultæ classi, lenuèmq; micantem
 E facibus lucem cernens, jam forte propinquo
 Principis æterni gnato, languente lucerua,
 Tum sero infelix oleum vitale requiram,
 Et foribus clausis thalamo miser arccar illo,

Ἐνθα λόγος καθαρήσι, πόθου μεγάλοις ὑπὸ δεσμοῖς, A
Μιγνύμενος κραδίησι, σπλας καὶ κύδος ὑπάζει.

Ἔστι γάμος, τὸν παῖδι πατὴρ φίλος ἐσθλὸς ἀρίστω
390 Δαίνουσι καρχαλῶν, τοῦ δ' ἀντίσασμι ἐγώγε.

Τοῦ δ' ἐγὼ ἀντίσασμι, καὶ δς φίλος ἐστὶν ἔμοιγε.

Μίμνοι δ' ἔκτοθι κείνων, δς τις πρὸ γάμοιο τίθησιν

Ἥ ἀγρόν, ἢ βροῦν/ζεύγος νέον, ἢ δάμαρτα.

Μῆδ' ἐν δαυτομένουσι γαμήλιον εἶδος ἔχουσιν,

395 Εἴματ' ἔχων βυπόωντα, θελεῖς χεῖράς τε πό-
[δας τε,

Νυμφῶνός τε, φίλων τε, γάμων τ' ἀπο τῆς πείσοιμι.

Ἐκ δὲ γάμων παλινροσος ἀναξ ἐμὸς εὖτ' ἐν ἐπέλλῃ.

Ἐξαπίνης δοκίουσι καὶ οὐ δοκίουσιν ἐπιστάς,

Εὐροι μ' ἐν δοκίουσιν, καὶ αἰνήσειε φόβοιο

A 400 Ὡς ἀγαθὸν θεράποντα καὶ ἦπιο ἀρχομένουσι,
Καὶ σίτου δοτήρα, λόγου στερεοιο, δίκαιον.

Παρθενίη μὲν τοῖα πατὴρ ὡς ἠπιόμητις

Ἐκ θυμοῦ φιλέων ἐπιτέλλομαι. Ἄλλε, θύγατρεις,

Καὶ παῖδες, καὶ τέκνα, φίλων πατρὸς εἰσάσονται,

405 Εἰ ποῦ τις καὶ ἔμοιγε θεοῦ χάρις, ὥσπερ ἔλλαπα.

Μῆδ' ὡς ἠλεῖσθαι ἱπατρὸς ἀπίστη ἐφετμήν,

Μῆ, τέκνα, μὴ κείνοισιν ὁμοίον ὄκτον ἔλασθε.

Τοῖς δ' ἑλλοῖς ὀδε μῦθος. Ἀπηλεγώς δ' ἀγορεύουσι

Ἴσον ἐπ' ἀμφοτέρωσι λόγον καὶ σταθμὰ τίθειναι,

410 Ἀζυγίη τε γάμω τε. Θεὸς δ' ἐπιμάρτυρος ἔστω.

Ἵσασον παρθενίη προσηροσετέρη ἐστὶ γάμοιο,

Τόσσον παρθενίης ἀγνὸς γάμος ἀμυβίδοιο.

Τούνεκεν ἢ καθαρήν/ἀσπάζεο πάντων, ἀρίστη,

Ubi Verbum puris, arcto amoris vinculo,

Immistum pectoribus, splendorem et gloriam tribuit.

Sunt nuptiae quas dilectus filio bonus pater optimo

390 Celebrat exsultans. Harum ego sim particeps :

His utinam ego intersim, et quisquis amicus mihi est.

Maneat autem extra, qui nuptiis praefert

Aut villam, aut nova boum juga, aut uxorem.

Sed ne (mihi contingat) ut inter convivas nuptialium ornatum habentes

395 Vestes habens sordidas, vinctus manusque pedesque,

A thalamo sponsi, amicis et nuptiis longo excidam :

Verum a nuptiis revertens rex meus, cum advenerit,

Repente exspectantibus et non exspectantibus superveniens,

Inveniat me inter exspectantes, laudetque ob timorem,

400 Ut bonum servum et mitem iis quibus praesert,

Et frumenti, seu verbi solidi aequum dispensatorem.

Virginibus quidem haec, ut pater benigne consulens,

Ex animo diligens praecipio. Verum, filiae,

Et nati, et natae, dilectum patrem audite,

405 Si qua forte et mihi est Dei gratia, quemadmodum spero

Nec sicut Helidae patris contemnente datum ;

Ne, filii, ne similem illis poenam patiamini.

Ad alios vero haec oratio. Libere autem loquar,

362 363 Aequam in utrosque orationem et lancem intendens,

410 Et caelibem et connubio junctum. Deus autem testis sit.

Quanto virginitas praestantior est conjugio,

Tanto virginitate accipitis vitae castum conjugium.

Quapropter, optime, aut puram omnino amplectere

387 Καθαρήσι. Reg. 993 καθαροῖσι. Mox id.
θεομοῖς, sup. lin. δεσμοῖς.

390 Τοῦ δ' ἀντίσασμι, id est τοῦτου γάμοιο μετά-
σχοιμι.

391 Μίμνοι. Tres Regg. μίμνει. Mox ὁ τις. Duo
Regg. et Chig. ὁς τις

394 Εἴματ'. Chig. ἔματ'. Mox, id. cum tribus

Regg. γάμοιο pro γάμοιο.

397 Ἐπέλλῃ. Duo Regg. et Chig. ἐπέλλοι.

401 Λόγου. Chig. βίου. Mox στερεοιο. Duo Regg.

δικαίου. Reg. 970 φερίστου.

407 Ἐλασθε. Tres Regg. ὀλοιστε.

408 Ἀπηλεγώς. Sup. lin. ἀποτόμωσι.

METRICA VERSIO.

In quo pectoribus puris commistus amore
Christus splendorem tribuit famaque perennem.

Nati connubium celebrat pater, atque superbas

Regalesque omnino epulas festinus adornat.

His utinam intersim, cunctisque accumbere detur,

Quae mea chara salus ! Ille excludatur ab aula,

Qui villam geminosae boves, thalamumve jugalem

Non epulis stultus dubitat praeparare sanctis.

Atque etiam graviter metuo, cum caetera turba

Connubii digna thalamis quoque veste tegatur,

Ne, quia pannoso sordet mihi corpus amictu,

Protinus abripiar, manibus pedibusque revinctis,

Et thalamo atque epulis charisque excludar amicis.

Cumque meus Dominus, thalamo thalamique relictis

Delicias, tandem caelesti ex arce redibit,

Ac subito adveniens toto spectabitur orbe,

O utinam inter eos numerer, qui mente parata

Illius adventum exspectant, laudetque timorem

B Ipse meum, famulumque bonum vocet atque fidelem,

Ut qui conservare lenem facilemque catervae

Me praestet, fideique illis alimenta ministrum,

Sedulus et partes frumenti partiar aequas

Haec, veluti natis genitor charissimus, ipse

Virginibus mando : vos charum audite parentem,

Et dulces nati, et natae pulcherrima proles,

Gratia si qua mihi affugit (nam forte refuglet),

Nec velut Helidae contemnente iussa parentis :

Ne scelus horrendum non dispar poena sequatur

Nunc alios demum verbis affabor apertis,

Aequa utrisque tenens exactae pondera librae

Caelitibus, thalamique jugo quoq; colla dedere :

Ac mihi sit testis magnus moderator Olympi.

Quanto virginitas melior quam vita jugalis,

Tanto etiam dubiam praecedit virginitatem

Conjugii sancti nexus castumque cubile,

Ergo virginem vel prorsus dilige vitam,

Παρθενίη, εἰ σοὶ γε μένος, καὶ θυμὸς ἔρρωεν,
 415 Ἢε γάμον στέργειν (ὅν ὁμοίον, ὡς ἐνέουσαι,
 Δεύτερον ἐκ πρώτου καλὸν πλὴν. Ἀμφοτέρων δὲ
 Φεύγειν ἀζυγέος τε βίου, ζυγοῦ τε πρώτου,
 Μιγνύστας μέλιτι τε χολήν, καὶ βόρβορον οἴνω,
 Καὶ Σολύμοις Σαμαρείαν ἀλιτροτάτην ἱεροῖαν.
 420 Οὐδὲ γὰρ ὡσαυτ' ὀδοιο τιτανιόμενον κατόπι-
 [σθεν
 Ἄψ ἰεναί πόνος ἐστὶν ἐτώσιος, οὐδὲ τὸ τάρβος,
 Ἢε βέλος πέμνοντα μικρὸν προπαροῦσι πόδων
 Ἐφαί, μῆδ' ἐπὶ τέρμα καὶ ἐς σκοπὸν ἄκρον ἰκέσθαι.
 Οὐχ ὡς παρθενίη|Χριστῷ βασιλῆϊ προθέντα,
 425 Καὶ λογιῶν θυσίην, |ιερῆιον αἵματος ἐκτός,
 Εἰς γάμον ἀψ ἰεναί, |θωὴ μόνον, ἀλλὰ μέγιστον

A Πτώμα πλεῖ, θανάτου πείλας, πρὸς δ' αἶσχος Διηκτον,
 Τῷ ἑαλον, ὡς εἰ τις ἐπ' οὐραὸς ἀκροτόμοιο,
 Ὅφ' ἐλεῖσταις μάχοις |προσεσθῆσται χρυσοῖν ὀρούσων,
 430 Ἢ θήρησι μετέπων| γλυκερὸν πόνον, ἀπρωτί-
 [πτος
 Ἐξαπίνης ἐπὶ γαῖαν ὀλισθήσαιο πόδεσσι.
 Τίς δ' ἄλιον Σάπφειραν ἀτάσθαλον, Ἄνανίην τε,
 Κέρβεος οἱ σφετέραιο κακὸν μέρος ἠλλόξαντο,
 Οὐ τρομεῖ καὶ μικρὸν ὕποσχέσθαι τι κολοῦσιν;
 435 Καὶ γλώσσων χρυσῆν τις, ἐπεὶ νοσφίσταιο
 [λάθρη
 Ἄνδράειν ἐν προτέρωσι, παρεκνῶν ἡγεμονῆος,
 Εἰμὰ τε, χηρῆμὰ τε βαῖον, ὄλω δηλήσταιο λαῶ.
 Τόσος παρθενίης|όσιου δρόμος, ἢ χερσίων,

Virginitatem, si tibi vires sunt, et voluntas impellit,

415 Aut nuptias elige similes [virginitati], ut aiunt,
 Secundam a prima felicem tenens navigationem. Utriusque autem vitæ
 Fuge, cælibis nempe et conjugalis, speciem,
 Qua miscetur fel melli, et cænum vino,
 Et sacris Hierosolymis nefanda Samaria.
 420 Non enim sicut qui per eandem viam regreditur,
 Retro euntis inanis est labor, nec quidquam ipsi timendum:
 Aut qui parvam sagittam emittens, eam ante pedes
 Projicit, nec ac destinatum summumque scopum pertingit:
 Non sic etiam, si quis virginitatem Christo regi obtulit,
 425 Rationale sacrificium, victimam incruentam,
 Nuptias si deinceps quaesierit, jactura tantum illi, verum gravissimus
 Est casus mortis proximus, ac propterea opprobrium indelebile,
 Huic simile, ac veluti si quis e monte prærupto,
 Quem multo sudore conscendit, ut aurum efflueret,
 430 Aut venationis gratum amplexus labore, ex improvise
 Statim in terram pedibus corruerit.
 Quis vero audiens Sapphiram infelicem et Ananiam,
 Lucro qui suo malam mortem commutarunt,
 Non vereatur vel modicum quid de promisso decedere?
 435 Regulam etiam quis auream cum furtim subripuisset
 In veteri populo, inscio duce,
 Vestem et pecunie modicum, toti nocuit genti.
 Talis est qui virginitatem amplexus retro graditur, aut etiam deterior,

416 Δεύτερον ἐκ πρώτου. Quemadmodum, qui
 mari iter faciunt, cum eum quem maxime optant,
 nequeant, proximum illi tamen, quanquam non adeo
 commodum, cursum tenere conantur: ita, quibus ad
 virginitatis laudem aspirare per carnis infirmitatem
 non licet, ut si matrimonium contrahant.

418 Μιγνύστας. Reg. 39 μιγνύστας.

419 Ἰεροῖαν. Reg. 991 ἱερούσι.

420 Τιτανιόμενον. Regius 991. Coislianus sup.
 lin. Ελαόμενον. Qui, inquit, iter, quod fecerit, veluti
 relegit ac rexit, aut qui scopum, ad quem collima-
 bat, non est assecutus, nihil aliud quam operam lu-

sit. At virginis longe alia est ratio. Quisquis enim
 virginitatis, quam Deo venerat, abjecto studio, ad
 conjugatam vitam regreditur, non modo priorem
 operam lussit, sed gravissimo crimine sese obstringit.
 (BULL.)

428 Ἰεελω. Coisl. εἰελω.

430 Ἀκροτόπος. Reg. 990 ἀπρωτίποτος.

432 Ἀνανίην. Reg. 39 Ἄνανίαν.

434 Τὸ κολοῦσιν. Quam vel leviter promissa vio-
 lare: quidquam voto detrachere.

435 Καὶ γλώσσων. Vid. tom. I, pag. 626.

436 Παρεκνῶν. Præter voluntatem ducit.

METRICA VERSIO.

Si genus hoc vitæ arrides, vel, membra domare
 Si nequeas, thalamo cervicem innecte jugali.
 Utque is, qui ratibus secat æquora vasta, secundum
 Sic teneas cursum, primo et meliore negato,
 Ast fodam vitæ misturam utriusque caveto,
 Nec cænum vino, nec felli dulcicia mella,
 Nec sacris Samaram Solyms misceito nefandam.
 Non etenim ut vano torquet sua membra labore,
 Qui relegit gressus, pedibus quo triverat ante,
 Vel ferit emissa stultus loca densa sagitta,
 Aut illam ante pedes laxato projicit arcu,
 Nec, quo tendebat, tenere volitantia fixit
 Spicula: sic etiam qui Christo virginitatem,
 Spirituale velut sacrum vacuumque cruore,
 Obtulit, atque pedem referens connubia quaerit,

B Non illi hoc facinus tantum jactura futurum est,
 Sed casus gravis, et mori vicina ruina,
 Et probrum ac labes omni durabilis ævo.
 Non secus ac si quis prærupto e vertice montis,
 Quem sudore gravi reptans ascenderat, aurum
 Ut foderet, cursive feras agitaret agrestes,
 In terram subita lapsus cadat ille ruina.
 Quis porro penam Ananias Sapphiræque tremendam
 Cum legit, occultos nummos qui morte luerunt,
 Non, etiam leviter, metuut perfringere vota?
 Isque etiam in linguam effictum qui sustulit aurum,
 Vestesque, et paucos ignaro principe nummos,
 Sacrilego totam constrinxit crimine gentem.
 Virginis haud levius crimen, quæ peritâ cursum
 Egregium linquens, misere in contraria fertur.

Ἵσάσθην προφέρει βάχος ἔμπνοον. Ὡς ἀπόλοιο
 440 Συζυγή, τὴν οὐεὶ γαμήλιος ἤρμωσι θεσπεῖς,
 Ἄλλ' ὅστις ψυχὰς λαίλα προπάροισεν ἰούσας
 Ἄψ ἔρῳεῖ, ψθαμολοῖσιν ὅπως κλειόνεσιν ἀνάσσει,
 Πρῶτος ἐπ' οὐρανόσιν κλέους ἐπὶ γαίαν ἔλυσθεῖς,
 445 Ἦς ὑπεροπλήσιν ἀτιμῆς ζυγὸν ἔλκων
 445 Ἐνθάδε τοῦ περ ἀεὶ κέντρον πεφυλαγμένον

[εἶναι.

Ἦθη καὶ τοκέεσιν ἐγὼ μυθήσοιμ' ἄριστα,
 Ὃν βίος ἐν χεῖρσσι, καὶ αἰσθα, καὶ κλέος ἔσθλων
 Παρθενικῶν, πρὸς τὴν σαφῆροσι, καὶ μελεδῶνας.
 Οὐ θέμις, οὐδ' ἐπίοικε βιάζεσθαι μεγάλοιο
 450 Πλάσμα θεοῦ. Πάντες γὰρ ἐνδὸς γένου, ὅστις
 [ἀνάστων,

A Ὅστις ἀνασομοῖσιν ἔναρθημος, ὅστις ἀνολδοσ,
 Ὅστις ἐρικτήμων, ὄψθρονος, ἐς χθόνα νεύων,
 Ὅς πολλῆσι πέποθε, καὶ δε νεθήτη γέγηθε.
 Πάντες ἐνδὸς, πάντεσσι πνοῆ μιτα, εἰς ἕνα πάντες
 455 Νεύομεν. Ὡς θεὸς θεῖσσι βροτὸς ἴσος ἐτύχθη,
 Καὶ θάνε, καὶ συνέγειρε, καὶ οὐρανόμ εὐρίν ἔδωκε.
 Τῷ μὴ τις σάμρεσι φέρων χάριν ἀραράδεσσα,
 Παρθενικὴν ἀέκουσαν ἔγοι πρὸς λέκτρα καὶ εὐνήν
 Δρασομένην Χριστοιο, πῶθον βίωσαν ἄριστον,
 460 Πούλοπον ἐκ βαλδῆμης [πέτρην κοτύλησιν ἔχον
 [τα,

Ἢέ τιν' ὄρνι δοῖον ἀπ' εὐτόκτοιο καλήης.
 Ἄλλ' εἰ μὲν φιλόχριστον ἔχεις κέαρ, ἧ εἰ τὴν δεσμοῖς
 Θειοτέρους ἐνδῶσε θεὸς, κόσμου τ' ἀνάγειρε,

Quantum scilicet pars spiritualis praestat. Sic pereat
 440 Coniunctio, quam nullatenus connubialis lex instituit,
 Sed ille, qui semper animas ad recta tendentes
 Retro trahit, jacentibus ut pluribus imperet,
 Primus ab aetherea gloria in terram dejectus,
 364-365 Sua pro superbia, infamiae jugum trahens
 445 Hic, cuius stimulus semper observa.

Jam et parentibus ego praecipiam optima,
 Quorum in manibus vita, et dedecus, et gloria nobilis
 Virginum, affinibusque prudentibus et curatoribus.
 Nec fas est, nec decet vim facere magni
 450 Fignento Dei. Omnes enim unius progenies sumus, qui regnat,
 Qui subditis annumeratur, qui caret divitiis,
 Qui multa possidet, alto insidens solio, in terram vergens,
 Qui canis confidit, et qui juventute gaudet.
 Omnes ex uno, omnibus idem spiritus, ad unum omnes
 455 Tendimus. Ut autem Deus omnibus mortalis similis effectus est,
 Et mortuus est, et nos secum suscitavit et ad caelum evexit.
 Quare ne quis stolidus carni indulgens,
 Ad thalamos et cubile invitam trahat virginem,
 Quae Christum sequitur ardenti flagrans amore,
 460 Quasi polytum saxo adhaerentem [depelleret] e cavo cubiculo,
 Aut aliquam avem canoram e nido pulchre elaborato.
 Verum si Christi amicum cor habeas, aut te vinculis
 Divinioribus constrinxit Deus, mundoque sustulit,

439 Ὡς ἀπόλοιο συζυγή. Sic pereat conjunctio,
 nempe sceleratum illud sacramum virginum intro-
 ductiorumque virorum contubernium.

442 Ἐρῳεῖ. Chig. Ἐρῳεῖ.

443 Ἄπ'. Sic Coislianus et Regius 990. Edit.
 ἐπ'. Mox ἔλυσθεῖς. Regius 991 ἔλκυσθεῖς. Sup. lin.
 παραλυθεῖς, ἄλυσθεῖς.

444 Ἦς ὑπεροπλήσιν. Ita supra, sect. 1, poem.
 IV, vers. 47, De mundo. Sic apud Homerum, *Iliad.*
 I, 905.

Ἦς ὑπεροπλήσιν τὰχ' ἄν ποτε θυμὸν ἄλλοση.
 Suis superbiis cito tandem animam perdet.

445 Ἐἵνα. Ita Reg. 991. Coisl. sup. lin. γενοῦ.

448 Μελεδῶνας. Reg. μελεδωνοῖς. Sup. lin. φρον-
 τισταῖς.

455 Ἴσος ἐτύχθη. Duo Regg. ἴσον ἐτέχθη. Sup.
 lin. ἐγενήθη, natus est.

456 Συνέγειρε. Non bene *viuus*, ad vitam rediit :
 verum *conreusciavit*, et *sedere fecit in caelestibus*.
 Ephes. II, 6.

459 Βίωσαν. Duo Regg. βόωσαν, et sup. lin.
 κρᾶζουσαν, *flagranti inelamans desiderio*.

460 Πέτρην. Coisl. πέτρι.

462 Ἐχρῳεῖ. Reg. 39 ἔχρῳεῖ.

465 Ἀνάγειρε. Reg. ἀνάγειρεν.

METRICA VERSIO.

Imo etiam quanto melior res praedita vita,
 Tanto etiam furto graviori astricta tenetur.
 Ac pereat thalamus, pereat conjunctio vitae,
 Quam non lex thalami, non nububialia jura
 Sanxerunt, verum ille animas qui recta tenentes
 Invidus obtorto collo in diversa retorquet,
 Ut premat imperii majorem compede turbam.
 Primus ab aethereo ad terram splendore volutus,
 Ac tumidae mentis poenam, grave dedecus, atque
 Immortale tulit probrum; quem nocte dieque
 Observa, stimulum tibi ne defigat acerbum.
 Vos ego converso jam nunc sermone, parentes,
 Alloquar, in quorum manibus jactat arbitrioque
 Gloria virgineae vel foeda infamia prolis.
 Ac simul ad charos etiam dabo dieta propinquos,
 Et quibus aetatis commissa est cura tenellae.

B Haud decet, haud fas est magni fragmenta Parentis
 Cogere; namque omnes ab origine fluxinus una,
 Et rex, et regi qui vectigalia pendit,
 Dives, inops, altis soliis quique insidet, et qui
 Vergit humi, florensque annis, fractusque senecta:
 Omnes ejusdem soboles patris, omnibus idem
 Spiritus, ad regem cuncti properamus eundem.
 Omnibus est natus, mortem tulit omnibus aeque
 Christus, et ad vitam rediit, vitamque beatam
 Obtulit et rutili convexa palatia caeli.
 Nemo igitur stolidus vanissimis gaudia carnis
 Dum sequitur, Christi quae flagrat amore, puellam
 Invitam ad thalamos revocat, Veneremur molestam:
 Ac velut berentem saxo affixumque rigenti
 Polypon, aut volucrum tentet depellere nido.
 Quin tua si potius transiit pectora Christus,

Σησεις προφρονέως Χριστῷ περικαλλέα νέμην,
 465 Ἡ κόρον, φιλέακνος ἔπος πάρος Ἄννα Σα-
 [μουήλ.
 Σὼν καθαρῶν λαγόνων] ἱερὸν γόνον, ἔμπνοον ἱρὸν,
 Πάντων πρωτοκόων] ἱερώτερον, ἀσταχῶν τε
 Καὶ βοτρώων, ὅς κείρεν ἀπάργματα γηήνης ἐσθλός.
 Εἰ δὲ οὐ γε Χριστοῦ μέσος κοσμοῦ τε βαινεις,
 470 Ἴσον συζυγή τε καὶ ἀζυγή ζυγὸν ἔκειν,
 Ἄμφοτέρων δ' ὅσα καλά, καὶ ὅσα ἀνείσοι λέξας,
 Εὖ καὶ ἐπισταμένως, καὶ τέρματα διασά χαράξας,
 Ἔσπεο τῇ κεν κοίθερμος πόθος τῆδ' ἐπάργε,
 Τῇ μὲν δουλοσύνη, τῇ δ' οὐρανίοισι πόθοισιν.
 475 Ἦτις δ' ἄριός ἐστι γάμω, καὶ σῶφρον βουλῇ

(Καὶ δεσμὸς ἀλόγω μὲν ἀνήρ, τόκεις δὲ θυγατρί,
 Χριστοῦ δ' ἀμφοτέρωσι πάθος, φίλτερον δ' ἀγάμοισι),
 Μήτε λαλαομένην ἀνδρὸς ἀποέργαθε κόρην,
 Μήτε θεῷ παλάουσαν ἐς ἀνέρος οἶκον ἐπιείγειν,
 480 Ἄχρι καὶ ἀτρεικής, | παρῆν γε μὲν οὐ τι με-
 [γαίρω.

Εἰ δὲ γε συζυγή μὲν ἄλην φρενα χεῖρα τε δοίης,
 Καὶ σῆσεις θαλάμου τε, χοροτυπίας τε, πότους τε
 Καγχαλέων, καὶ γῆρας ἀποβύσσει μενοινή,
 Παρθενική δ' ἀπὸ σελο φυγὰς πρὸς Χριστὸν ἀνέλθοι,
 485 Ὡς τε Δίκη τοπάρουε, βοδὸς κταμένου ἀροτήρος,
 Δελτία μὴ κοίτησι θεδὸς ψήφοις ἀνίστοι
 Τῷ ὑποδάμναθ' ἅπανα γὰρ φύσει, ὡς πυρὸς κηρὸς

Offeres prompto animo formosam Christo sponsam,
 465 Aut puerum, filiorum amans, ut olim Anna Samuelem
 Sancti tui uteri sacram prolem, vivam hostiam,
 Omnibus primogenitis præstantiorem, et aristis
 Et visis, quas pius agricola primitiis carpsit.

Si vero tu medius Christum inter et mundum incedis,
 470 Æqua lance conjugium et cælibatum expendes,
 Ac utriusque quæcumque bona, et quæcumque incommoda referans
 Bene ac scienter, et geminos fines describens,
 Sequere quo fert ardens voluntas, aut auxilium præsta,
 Sive servituti [conjugali], sive cælestibus desideris.

475 Quæ vero matura est thalamo et prudenti consilio
 (Vinculum quidem uxori est vir, parentes filix,
 Utrisque autem Christi timor, amor vero inuuptis),
 Neque cupidam viri prohibe puellam;
 Neque Deo adherentem in viri domum compelle.

366-367 480 Interea, an verum sit desiderium, explorare et periculum facere non pro-
 Sin autem connubio totam mentem manumque dederis,
 Et institueris thalamos, choros, convivia,
 Lætus animo, et senium excusserit cura,
 Et virginitas a te fugitiva ad Christum accesserit,
 485 Ut quondam Astræa, cum bos arator interfectus est,
 Vereor ne Deus irascatur iudiciis iniquis,
 Cui subdita est omnis terrena natura, velut igne cera

466 Σὼν. Duo Regg. τῶν. Mox, ἱερὸν. Chig. sup.
 lin. θυσιάν.

467 Ἰερώτερον. Chig. ἱερώτατον.

468 Κείρεθ. Offerit, vel carpsit.

471 Ὅσα. Sic Coisl. et Reg. 992. Edit. ὅσα.

Mox, μέγας. Duo Regg. μέγεις

477 Φίλτερον δ' ἀγάμοισι, amoris ut inuupti te-
 nentur. Eorum animis amor inardescit

480 Ἄχρι καὶ ἀτρεικής, donec veritatem explo-
 raveris.

485 Μενοινή, cupiditas.

485 Ὡς τε Δίκη. Alludit ad Aratum, qui fingit
 Δίχην, seu Justitiam, quam Latini Astræam vocant,
 bove cæso, terras reliquisse atque in cælum avo-
 lasse. Tanta enim, ait Tullius, lib. ii *De natura*
deorum, aurea ætate utilitas percipi putabatur ex
 bobus, ut eorum visceribus vesci scelus haberetur.
 Columella in *Præfat.* lib. vi, ait olim tam capitale
 fuisse necare bovem quam civem. Plinius, lib. viii,
 cap. 45, scribit, quendam ab interfectum bovem
 actum fuisse in exsilium. *Bull.*

486 Ψήφοις ἀνίστοι. Reg. 993 ψήφοισιν ἀνίστοις.

mETRICA VERSIO.

Atque ea divino Pater immortalis amore
 Implevit, Christo ne sit grave sistere nympham,
 Aut puerum, ut quondam, gremio quem fuderat,
 [Anna,

Quo nullum numen sacratius, hostia viva
 Primigenis cunctis præstantior, omnibus visis
 Et spicis, manus agricolæ quas sedula carpit,
 Primitiis frugum dum cœli Numen adorat.

Quod si inter Christum mundique incedis amore
 Lance pari studeas utramque expendere vitam,
 Quæque bona, et quæ sint utriusque incommoda
 [partis,

Egregis verbis referens, quemque utraque finem
 Spectet: tum demum tulerit quocunque voluntas
 Illius, huc sequere, ac thalamo vel porridge dextran
 Auxilii, vel divinæ succurrat flamme.

At quæ maturis jam vitæ adoleverit annis,
 Ut vel mortali possit, vel nubere Christo

B (Ut vir eam uxori, sic natæ vincula parentes:
 Atque utrique Deum metuunt, sed virgo, timore
 Depulso, flammis cælestibus ardet in illo):
 Hanc neque connubii cupidam coltasque virilis
 Reprime: nec rursus cupientem nubere Christo,
 In thalamos compelle graves, et trade marito.
 Nec tamen impedio quin tentes nonnulli illum,
 Quamque habeat mentem, explores, faciasque peri-
 [clum.

At vero totam si tu mentemque manumque
 Connubio dederis, thalamos, epulasque, chorosque
 Instituent, animo lætus, curisque molestum
 Talibus excutiens senium, misereque fugata
 Virginitas cœlos repetat, Christoque querelas
 Deferat, ut quondam terris Astræa relicta
 In cælum rediit, cum bos est cæsus arator:
 Quam vereor ne iudicis Pater almus iniquis
 Offensus, justa facinus grave vindicet ira!

Πινόμενος. Τάρβος δὲ Θεοῦ καὶ σάρκ' ἐπίδρασεν.
 Ἔστι καὶ ὀφραίοισιν ὁμοίως ἐνθάδε λάτρως·
 490 Ἔστι καὶ ἐν θνητοῖσι νόος θεότητι πελάζων.
 Ἦλιτε δ' ὅστις ἔμιξε φύσιν σάρκεσσι σαρκων,
 Ἀγγελικῶν τε πόθων ἡκατέρως ἀνέχετ' Ἰγάντας,
 Καὶ γαῖαν ἐκάθην ἀμαρτῶν ὀφραϊνῶν.
 Ἐλλήνων τὰδε πασι, ἐπεὶ παθέσσι ἐκείνοι
 495 Ἄλκαρ, ἐμπίσαντο θεοὺς στήσασθαι ἀλιτροῦς.
 Κλέπτας, ἀνδρογύνους, μοιχοῦς, ἀλιτῆμονας ἀνδρῶν,
 Ἀνδροφόνους, τεκίων Φηλημονας, τῆδε τοκίων.
 Οὐκ ὀλον, παθεῖν δὲ καὶ αὐτῶν ἰρὰ τέλεσσαν.
 Ἄθρει δὲ πρῶτιστον ἐσ' ἐπίλετο μαργουσύης,

A 500 Ταῦρος, κύκνος, ἔρις, χρυσοῦς, κλέεις, ἔρις,
 [ἅπαντα
 Ὅσα μιν ὠκὺς ἀνωξεν ἔρις κοῦρῶς τ' ἀλαπαδῶς.
 Κεῖνοι παρθενῆν μὲν ἀτιμάζουσι ἑρανοῖν,
 Σαρκοπέδην. Κεῖνοισιν ἀπισσοσάτη γόος ἀγλή,
 Οἱ στίσι μετρείουσιν ἀτασθαλίην ἅπαντας.
 505 Οὐ καθαρῆς γλήνης δὲ κατηρέα τετραία λευσοῖν·
 Καὶ χθὼν ἐμπέδῳ ἔστιν, ἰλιγγίωσι δ' ἀπιστος.
 Ἦμὲν δ' οὐ θέμις ἔστιν ἐλεγεῖν καταχθύνειν
 Παρθενίης. Τί δ' ἀπιστόν ἐρον Χριστοῦ βασιλῆος
 Εὐνάξειν βροτέους τε πόθους καὶ σαρκῆς ἔρωδος,
 510 Ἦς πάρος αἰματόεντα βίον σθένει αἰμορούσης

Liquefacta. Timor etiam Dei carnem constrinxit.

Est caelestibus similis, qui in terris cultor est :

490 Est etiam inter mortales aivimus Divinitati appropinquans.

Peccavit, quisquis carni naturam carnis expertem miscuit,

Angelicisque desideriis fortes eduxit Gigantes,

Et terram expurgavit criminibus caelestium.

Græcorum hæc filiis : si quidem illi suis criminibus

495 Patrocinium excogitarunt, deos statuendo peccatores,

Fures, androgynos, adulteros, deceptores hominum,

Homicidas, natis crudeles, atque etiam parentibus.

Nec hoc tantum, verum etiam et ipsis criminibus sacrificia obtulerunt.

Adverte primum deorum, quot deditis fuerit flagitiosis cupiditatibus.

500 Qui tauri, oloris, serpentis, auri, mariti, volucris omnesque induit formas,

Quascunque illi jussit celer amor et puer effeminatus.

Illi quidem amabilem spernant virginitatem,

Carnis compedem. Illis incredibile sit corporis splendor,

Qui propriis omnes sordibus metuntur.

505 Oculi est non sani obscura sidera cernere ;

Et terra stabilis est, sed vertigine laborantibus infida.

Nobis autem fas non est probrum infundere

Virginitati. Quid vero incredibile, si amor Christi regis

Sopiat mortales affectus et carnis impetus,

510 Ut olim sanguineum fluxum cohibuit hæmorrhoißæ,

488 Πινόμενος. Tres Regg. τριπόμενος. Mox, καὶ σάρκ' ἐπίδρασεν. Sic tres Regg. et Chig. sup. lin. κατεπίδρασεν. Male edit. κατὰ σάρκα. Hæc ad ea, quæ sequuntur, pertinent : timor etiam Dei inauditi matrimonii causa exstitit. Quo fit ut conjux cultor Dei caelestibus similis sit, et inter mortales animus cæitati appropinquans.

492 Ἀνέχετ' Ἰγάντας. Schol. sic habet : Ὡς ἔρα ἄγγελοι ποτὶ γυναῖκα συγγέγοντο, καὶ ἐκ τῆς αὐτῶν συναρείας γίγαντες ἐγένοντο, Ὡς nempe angelorum copula procreati sunt gigantes. At si ita voluit Schol. aut Gregorinum velite putavi, errore deceptus est. Figmentum istud Græcorum esse ait ipse Gregorius. Jampridem explora fuit illa opinio,

exsulatque ab Ecclesiæ septis. COMPER.

495 Καὶ γαῖαν ἐκάθην. Quis facinorosus homines accusare, et supplicio allicere audeat, cum eorumdem criminum dii convicti teueantur?

496 Ἄλκαρ, ἐμπίσαντο. Duo Regg. et Chig. Ἄλκαρ ὅλος μήσαντο. Vide primam Invectivam in Julianum Apostatam, tom. I, p. 144; et infra, lib. II, sect. 2^a, poem. VII, vers. 92, ad Nemesium, ubi iterum leguntur isti versus.

496 Ἀνδρῶν. Duo Regg. et Chig. ἄνδρας.

499 Πρῶτιστον. Sup. lin. πρῶτον τῶν θεῶν, nempe Jovem.

504 Στίσι μετρείουσιν. Reg. 991 στήσι μετρείουσιν.

509 Ἐρωδος. Sup. lin. ἔρωδος.

METRICA VERSIO.

Cui natura omnis cedit terrena, pavensque,
 Cera velut rapidis flammis admota liquescit,
 Et mentes hominum terret, versatque tremore.
 In terris porro qui sancte Numen adorat,
 Hic similis superis, hic divum proximus ædi.
 Is vero baud dubie fœdo se crimine vinxit,
 Qui tenere carni naturam carne vacante
 Miscuit, angelicoque eduxit amore gigantes,
 Criminibusque deum purgavit atrocibus orbem.
 Hæc Græci flagant, quorum venania divos
 Condidit auctores vitii scelerumque patronos,
 Fures, androgynos, mœchbos, pestesque virorum,
 Carnifices, natos tollentes morte patrisque.
 Quodque etiam multo gravius, tempisque sacriss-
 [que

Crimina non puduit miseris ornare nefanda.
 Perspice, quam varias proles Saturnia formis

PATROL. GR. XXXVII.

B Sumpserit, iusanæ Veneri dum laaxa habenas.
 Nunc avis efficitur, nunc serpens atque maritus,
 Nunc taurus nive candidior, nunc cygnus et aurum :
 Et quascunque jubet natus Cythereide, formas
 Arripit, ac pueri quamprimum jussa facessit.
 His sane probro sit ; carnem compede stringens
 Virginitas, nullo his prorsus celebretur honore :
 Hi fieri non posse putent, ut carnea moles
 Fulgeat, expendant propriis qui sordibus omnes.
 Ast ægri est oculi nigrantia cernere colli
 Sidera ; sic tellus, quamvis immota quiescat,
 Volvitur ipsa tamen cæca vertigine captis.

At nos virgineam probris consciudere vitam
 Haud decet, et duris insontem carpere verbis.
 Quid mirum in medio si fluxu corpore Christus
 Humanos omnes pellat violentus amores,
 Sanguineum ægrotae solo velut ante repressit

Ἀλαμάνης· κλέφτης γὰρ ἐκὼν Θεός, ἡ δὲ βέβηρων
 Αὐαλή πηγῆς ἦτομος θάλεν, εὐτ' ἐμαράνθη.
 Ἦε πυρὸς, εἴφωεν τε καὶ ὕδατος; ἀργαλέων τε
 Θηρῶν, δαπτομένων/πικρὸς μελέων κερταίσι.
 515 Θυμὸς Χριστιανοῦν ὑπέριπτος, εὔτε διώκτης
 Καίρως ἐπισπέρρηθη Θεοῦ πέρι θύριν ἐγείρων.
 Οὐκ ἄβυσθος κἀνίστοι βίος, καὶ ἀνάστως αἰών;
 Εὐχαί τε, στοναχαὶ τε ἀκαμπταί; οὐ δακρύοσι
 Τήκωντ'; οὐ νυχίησι καὶ ἡμέτερον αἰδοίαις,
 520 Ἐνθεν ἀναθρώσκουσι βίον καὶ σάρκα λιπὼν-

Οὐκ ἄλγους σπιθηθῆσι πνοῆ κατερύκετ' ἔδωδης;
 Οὐ σήραγγας ἔχουσι δόμου, καὶ δέμνα πέτρην,
 Ἥ δ' ἀπαλῆς ποίας τε καὶ αὐαλέου; κλαδιῶνας;

Α Οὐ θηρὰ ναύουσι ὀμῆταισι ὀμοδόροισιν,
 525 Ἦς κεν ὑπελάκροθητα γολῆ καὶ ὀσμὰ φῶγῶνιν;
 Ἦς δ' ὄρνιν φόνικα φάτις θνήσκοντα νεάζειν
 Ἐν πυρὶ τικτόμενον, ἰππολλῶν ἔλειον μετὰ κύκλα,
 Γηραλῆτες κοινῆς ζέειν γόνων αὐτογένεθλον,
 Ἦς οἱ γε θνήσκοντες ἀέλωια τελέουσι,
 530 Δαυβίμουσι παρῆντι πύθῳ Χριστοῦ βασιλῆρος.
 Ἐν δ' ὀλιγοδρανή βρεταίαι σθένος εἰσθεβέουσι.
 Τῆσθα τις εἰσορῶν, τοῦ σπένδεται ἡθῆοισι
 Γηρόσυνος σάρκεσσιν, ἐπὶ ζέον ὀιστρος ἀρείων;
 Ἥ φύσι παμμήτειρα, σὰ δ', οὐκ ἐμὰ θαύματα λείων
 535 Ὅσα καὶ ἐν χέρσοισι καὶ ἐν πλάγασσιν ἔθγκας.
 Πύονθωνοι' ὡς πτερόσσα τραγῶν, τραγῶνος φίλοιο
 Χηρωθεῖς', ὀμῆακτρον ἔνν ποθέουσα σάφρωιν.

Quae ipsam tetigerat (Deum enim volentem furata est, et profluvii
 Squalens fons tunc vigebat, cum aruit);

368 369 Aut vim ignis, ensuante et aquae, immaniumque
 Ferarum, cum saevis lacerantur membra cornibus.

515 Animus Christianis major est, cum persecutionis

Tempus instat contra Deum bella movens.

Nonne insomnem ducunt illi et sine tecto vitam?

Nonne preces genitusque perennes edunt? Nonne lacrymis

Madent? Nonne nocturnis diurnisque hymnis

520 Illic prosiliunt vitam et corpus linquentes?

Nonne tenui victu spiritum sustentant?

Nonne pro domibus speluncas habent, et pro stratis saxum,

Vel molles herbas, aridosque ramos?

Nonne carnivoris feris contubernales habitant,

525 Ut nequitiam carnis et viscera effugiant?

Quemadmodum autem avis phoenix, ut fama est, moriens juvenescit

In igne genita, post multorum annorum circulos,

Ex veteri pulvere novam prolem se ipsa generans,

Sic illi profecto morientes semper vivi existunt,

530 Fragrantes ardenti desiderio Christi regis.

In infirmitate autem piis situm est robur.

Hæc quis perspicies, fœdus inire cum castis

Carnibus non gaudebit, cum exarserit flamma meliore?

O natura omnium parens, tua quidem, non mea miracula narro,

535 Quæcunque in terris et in mari fecisti.

Audio quod alata turtur, turtore dilecto

Viduata, conjugem suum casta ingens,

512 Εὐτ' ἐμαράνθη. Int. Coisl. ξηροποιὸς πηγῆ
 τοῦ βούματος τότε ἀνέβαλεν, ὅτε μαρμαρίαια βέειν
 ἐπαύσατο. Tum secuturiebatur, cum siccatas est: tum
 florebat, cum siccatas fluere desitit.

514 Δαυτομέτωρ. R. g. 991 addit τ. Lacerantium
 vel passive laceratis.

523 Δέμνα. Στρόματα, stragula, cubile.

525 Ὑπεκακότης, id est ὑπέκαυμα, carnis
 libidinis facem, fontitem.

526 Φόνικα. De hac ave plurimæ leguntur, lib. v

Constat. apost., apud Cyrillum Jeron. Catech. De
 resurrectione, et apud Herod. lib. ii.

531 Ἐν δ' ὀλιγοδρανή. Sic Paulus II Cor. xii,
 9: in infirmitate perficitur virtus.

532 Σπένδεται. Sup. l. n. φιλῶται. Mox ἡθῆοισι.
 Sup. lin. ἀγάμοι; ἰσοθῆοισι σάρκεσσι, cum castis
 corporibus.

533 Ζέον. Sup. lin. ἰθερμάνθη.

534 Ἥ φύσι παμμήτειρα. O rerum natura pa-
 rens, o maxime divinum. Bill. non satis caute.

METRICA VERSIO.

Profluvium tactu (namque est furata salutem
 Illa volente Deo, siccatæque vena cruoris),
 Aut gladius, undasque graves, flammæque feroces,
 Immanesque feras laniantes corpora sancta?
 Christicolis animus circum præcordia major
 Exiit infestus quodvis movet arma tyrannus,
 Persequiturque fidem Christi, belloque lacessit:
 Tum vitam insomnem ducunt tectoque carentem:
 Tum genitus lacrymæque flunt, tui vota, preces
 Tum dulces hymnos noctique diuque canentes (que,
 Sidera summa petunt, mundoque et carne relictis,
 Tum tenui victu sustentant corporis artus):
 Antra vicem tecti præbent vastaque cavernæ,
 Sirata lapis, mollesque herbæ, ramique viroris

B Expertes, sylvasque truces, atque invia querant
 Cumque feris habitant, fugientes vincula carnis.
 Ut phoenix moriens primos revirescit ad annos.
 In mediis flammis post plurima lustra renascens.
 Atque novum veteri surgit de corpore corpus:
 Ilud sicque egregie redduntur morte perennes,
 Dum pia divinis ardescunt pectora flammis.
 Corpore in afflicto sita vis poburque piorum est.
 Hæc quisquis bene perspicuit, cum corpore fœdus
 Non feriet, postquam meliore exarserit igni.
 O rerum natura parens, o maxime divinum,
 Arbitrio qui cuncta regis, miracula pandam
 Jam tua, quæ terris lucent, vastaque per æquor.
 Ut sevel est dulci turtur viduata marito,

Ὁ δέχεται πῶσιν ἄλλον ἕως καθύπερθε καλῆς.
 Ὅρνι σοφῆ! Μερῶσπεσι δ' ἀγνῶς βίος, ὅσων ἀρῆται!
 540 Οὐδὲ μὲν οὐ λακέρυζα μελάγχροος, ἀλλὰ καὶ
 Ζῶει κουργίῳ πῶθου κρηθεῖτα κορήνη, [αὐτῆ
 Πάντα πῶσιν στυγέουσα, ἐπὶν φίλον εἶναι ὀλέσση.
 Ἰγθύσι δ' εἰναλοῖσι νέμους, παύροις μὲν ἄβιστος.
 Ἄμφι γάμους, πολλοὺς δὲ σαοφροσύνης τε μέγλις,
 545 Καὶ θαλάμῳν, ἀλόγων τε. Δίκη δὲ τε κύνωδ' ἰ
 Ἄλλοι δ' οὐ πλενεύσιν ἐνδ; μογέουσι τόκοιο, [ἀνάττει.
 Ἄλλοι δ' εἰαρῆ/μῶν ἰγθῶν γένονται,
 Καὶ πλένας. Μίτρον δὲ φύσις ἐπέθηκε πῶθοισι.
 Καυρῶ δ' αὖ φιλότροπος ἐνέρος ἐστὶν ἄπασιν.
 550 Ἱερίοις ἄλλοις τε καὶ ὄσ' ἐπὶ γαῖαν ὀδεύει.

A Οὐδ' ἐκτός προχέουσιν ὄρου πῶθον, ἀλλὰ δέοντα:
 Ὅρνι μαργαίνοντες, ἐπὶν σφραξ εἰαρ ἐγέρη.
 Καὶ δ' οἱ μὲν μιν γάμοισιν ἐπαίττουσι γάμοισι,
 Τεῖς δ' ἀλογοὶ τε μέλουσι φίλοι, καὶ θεοῖς ἔρωτος.
 555 Οἰοτάκοιο δ' ἄλλοισιν ἐπάρκοιο; ἐπῆλο μίγλις.
 Ὅς νέμους, οἱ ζῶοντες γένους καὶ πάντ' ἐφράσαντο.
 Εἰ δὲ καὶ ἀφραδέσει σαοφροσύνης τε μέγλις,
 Ἰθάμα θεοῦ, σὺ δὲ σαρκῶς ἴλον νέμον οὐτε παθῆσαις,
 Ἦν ἐφίγη; Εἰκότος δὲ λόγῳ βροτῶς, ὡς κυρὶ χαλκός.
 560 Εἰ δ' οὐ σαρκῶς ἀνασσα λόγου φύσις, ὡς μ' ἐθέλω
 Εἰκῶν, τί πῶθον ἦλιν ὁμοίαιζιν μινόμεναι; [σεν.
 Εἰ τοι καὶ πλενεύσιν φύσις ἀρχετος, ἀλλὰ τὸδ' ἴσμεν,
 Πολλάκι καὶ ζῶνῆς/φύσις; κρατέουσαν ἐφετηγῆ.

Non admittit alium maritum suum supra nidum.
 O sapiens avis! mortalibus autem casta vita quanto præstantior?
 540 Quinetiam vel garrula nigricolor ipsa cornix
 Vivit, abjecto omni nuptiarum desiderio,
 Omnem maritum exosa, postquam dulcem conjugem amisit.
 Piscibus vero marinis sua lex est, paucis quidem neglecta,
 Circa nuptias, imo pluribus temperantiae cura est,
 545 Et cubilium et uxorum; justitia hic quoque regnat.
 Alii non pluribus quam uno partu laborant:
 Alii autem solo amore verno delectantur,
 Et pars major. Mensuram vero natura imposuit desideris.
 370-371 Tempus vero rursus placidi amoris est omnibus,
 550 Aeriis, marinis, et quæcumque super terram gradinatur:
 Nec ultra limites effundunt desiderium, sed indigent
 Tempestive lascivientia, ut ea ver stimulet.
 Alia quidem commistis irruunt nuptiis;
 Aliis vero dilectæ conjuges curæ sunt et lex amoris.
 553 Unius feturæ aliis sufficiens est mistio,
 Ut ferunt nonnulli, qui animalium partus et omnia considerarunt.
 Sin autem vel ratione carentibus temperantiae aliqua cura est,
 Tu signum Domini, non totam carnis legem astringens,
 Si volueris? Mortalis rationi cedit, velut æs igni.
 560 Si autem carnis domina non est rationis natura, sicut me Deum effecit
 Imago, quid amplius nobis est qui iisdem motibus agitamur?
 Quamvis autem plurium indomita sit natura, illud tamen scimus,
 Sæpe communem naturam coercet præceptum.

558 Ὁ δέχεται. Idem testatur Basilus, hom. 8
 in Hexæm.

541 Κουργίῳ. Sup. lin. ἐκ παρθενης. Quasi,
 cui virgo virgini nupsisset: tantam continentiae lau-
 dem cornicibus tribuunt, qui de avium natura per-
 tractarunt, ut extincto conjugæ, non parvo tem-
 pore, sed novem etiam ætates in summa castimonia
 viduæ perseverent. BILL.

542 Ἐνέρος. Duo Regg. ὄρνις.

546 Τόκοιο. Reg. 990. Chig. τόκοισιν.

550 Γαῖαν. Sic duo Regg. Edit. prave παταν.

551 Οὐδ' ἐκτός. Reg. 59 et 993 οὐκ. Mox, 593 φῶ-
 σιν pro πῶθον.

556 Πάρτ' ἐφράσαντο. Reg. 59 et Coisl. πάντα
 φράσαντο.

558 Ὄρνι. Coisl. οὐχί.

560 Ὅς. Duo Regg. et Coisl. ὅς.

562 Εἰ τοι. Coisl. εἰ τις.

563 Φύσις. Duo Regg. φύσεως.

METRICA VERSIO.

Extinctum gemit assidue, luctuque requirit.
 O vere sapiens volucris! Mortalibus autem
 Quanto virginitas tandem prestare putanda est?
 Garrula quin etiam cornix orbata marito
 Tristis agit vitam, cunctosque exhorret amores.
 Nec vero multi circum connubia pisces
 Finibus excedunt legum, temereque feruntur
 In Venerem: vitam sed magna ex parte pudicam
 Traducunt, thalamosque et jura uxoria curant.
 Namque etiam in magno leges viget æquore regnum.
 Sunt quibus est uno partu contenta libido:
 Sunt qui duntaxat sub verni temporis horam
 Femiæ coitu gaudent; natura modumque
 Imposuit Veneri, et rabidos frenavit amores.
 Omnibus ac rursus cœdunt tempora certa,
 Aeriis, quæque in terra versantur, et alto.
 Namque animal nullum fines excedit amoris,
 Sed tempesta simulata libidine cuncta
 In Venerem exorto turgentia vere feruntur.

B Ac quædam mistim coeunt discrimine nullo.
 Cætera legitimo coitu definit amorem
 Turba, suis rabidos sedans uxoriis ignes.
 Sunt etiam quibus est unum satis edere fetum,
 Ut scripta retulere suis, quos noscere juvit,
 Quotque et quam varios pariunt animantia fetus.
 Ergo pudicitia cum quamdam animantia curam
 Bruta gerant, tu quem summus Dominator olympi
 Omnipotente manu flexit, non compece totam
 Astringens carnem, modo sit tibi prompta voluntas?
 Sic etenim es factus, rationi ut cedere rectæ
 Non minus ipse queas, quam ferrum cedere
 [flammas.

Quod si ut me divum effecit cælestis imago,
 Non itidem tenet imperio mens optima carnem,
 Dic mihi, quid tandem nobis animalia cedunt,
 Motibus omnino si nos agitamur eisdem?
 Quanquam autem multi affectus rapiuntur in omnes:
 Communis tamen haud dubie natura frequenter

Και γὰρ ἐπὶ δέμας ἐστὶν ὁμοίον· ἀλλὰ μ' ἔθηκε
 565 Σταυρὸς ἑλόν, ἧ σάρκα φέρων προσέθησα βα-
 χριστῷ συνθανέναι γὰρ ἐλδομαι, ὡς συναερθῶ, [ρεῖται].
 Πάντα φέρων Χριστοῦ, λόγον, δέμας, ἦλον, ἔγερσιν.
 Ἄλλοις δ' αὐτομάτη/σάρκός δέμας, οὐχ ὑπ' ἔρωτος
 Θειστοῦ, τὴν ὅτι παρορροῦσιν καλοῦσιν.
 570 Ἐμπυγε μὴν γέρας ἐστὶ θεόδοτον, ὕβριος ἐκτός
 Ζώην, εὐδαιμονιά τ' ἔχειν νόον, ἧδ' ἀντακτον.
 Ἄλλοις δ' αὖ μίθου λαθρὸν ἀπὸ τῆς βροτῆς, ἄλλος ἔδωκεν,
 Τὴν ἄλλοι φιλῶσιν, ἀπέστύγουν· ἄλλος δ' αὐτῆς.
 Ἄλλοι δ' αὖ μερόπεσιν ἀπεχθῆα θυμὸν ἔχοντες,
 575 Ἐσχατιὰς ναίουσι, βροτῶν δ' ἀπο τῆς θέουσι
 Προφρονέουσι. Σὺ δ' ἀπιστον ἔχεις νόον ἀζυγέσασιν.

Nam et mihi est corpus simile : sed me vinxit
 565 Eripiens mundo crux, cui gravem ultro affixi carnem.
 Cum Christo enim mori cupio, ut simul sursum ferar,
 Omnia ferens Christi, verbum, corpus, clavum, ad vitam reditum.
 Alii sua sponte carnem doment, non ex amore
 Divino ; quod nequidem temperantia appellatur.
 570 Attamen præmium est a Deo datum, sine labe
 Vivere, tranquillamque habere mentem et immotam.
 Alius gratum horret vinum ; alius epulas,
 Quas alii amant, odit ; alius odores.
 Alii vero rursus inimicum hominibus animum habentes,
 575 Loca remotissima habitant, et ah hominibus procul fugiunt
 Alacriter. Tu autem incredulam habes mentem cœlibibus.
 Nec tamen incredibile ego crediderim. Sed specie timoris
 Fugis, connubiique malorum nunc es oblitus.
 Nonne per ignem ardentem currit, ac veluti per terram,
 580 Saliens hrevibus pedibus parva salamandra ?
 Empyrus est piscis, nec infido igne absumitur,
 Ignitus cum sit, verum ardens in medio mari effulget.
 Nonne lapis magnes mortarium ferreum trahit ?
 372-373 Nonne adamas indomitus est ? est lapis qui scintillam non edit
 585 Quamvis ferro percussus ; alius vero modica aqua infusa ignem concipit ;
 Lux autem, quam aqua elicit, protinus oleo exstinguitur.
 Cætera vero et his quæ majora sunt miracula
 Quis recenset ? Si quidem plura fas esset narrare.
 Ludit enim summa ratio omnimodis figuris

565 Προσέθησα. Duo Regg. προσέθησε.
 570 Ἰγρός. Duo Regg. ἕβριος.
 578 Τῆμος. Reg. 59 et 993 τόσων.
 580 Σαλαμάνδρη. Salamandra animal quadru-
 pes, lacertæ simile, stellatum, cauda brevi, propter
 exuberantem quandam humoris copiam, in igne

Α Οὐ μὲν ἀπιστον ἔγωγε ἵσταναι. Ἄλλ' ἐπὶ τάρβος
 Φευγείς, συζυγίης δὲ κακῶν ἐπελήσασα τῆμος.
 Οὐδὲ πυρὸς μαλαροῦ διατρέχει, ἦτοι γαίης,
 580 Σαλίρουσα χαλαροῦσι ποσὶν τυτθῶν σαλαμάνδρη ;
 Ἰγθὺς δ' Ἐμπυρὸς ἐστὶ, καὶ οὐ πυρὶ δάμνατ' ἀπίστῳ
 Ἐμπυρὸς αἰθόμενος δὲ, μίσης διαλάμπεται ἄλμης.
 Οὐδ' ἀδάμας ἀδάμαστος ; ὁ δ' οὐ σέλας ἦκε σιδήρω
 585 Θεοίνυμενος, ἄλλος ἐκ σιδήσεται ὑδάτι βαυφ.
 Ἰγδαί μὲν σέλας ἦκεν, ἀπηνάγασθ δ' ἀρ' ἐλαίω.
 Ὅσα τε δ' αὖ καὶ τῶνδε παροίτερα θαύματ' ἔσται,
 Τίς κεν ἀριθμήσειεν ; ἐπεὶ πάρα πᾶλλ' ἀγορεύειν.
 Παίξει γὰρ λόγος ἀπίης ἐν εἰθεῖσι πανοδαποῖσι

vivere dicitur. Vide Plin. lib. x, cap. 67.
 581 Ἐμπυρὸς. Nomen est ejusdam piscis flam-
 mei atque ardentis in mari vicitantis. Mox pro
 ἄλμης, Reg. 990 ἄλγς.
 588 Πάρα. Sup. lin. παρέσται. Coisl. μάλα pro
 πάρα.

METRICA VERSIO.

Vincitur, et mandata lubens divina facessit.
 Nam mihi nec corpus dispar, nec carnea moles :
 Et tamen extractum mundo crux compede firma
 Vinxit, eique meos affixi corporis artus.
 Namque ego cum Christo cupio decedere vita,
 Ut simul ad vitam redeam, simul æthera tangam,
 Cuncta ferens Christi, Verbum, carnemque caducam,
 Clavosque, et mortem, et redivivæ lumina vitæ.
 Sponte domant alii carnem, non cœlibe flamma
 Incensi ; quare nec virginitalis honore,
 Nec titulo digna est talis compressio carnis.
 Nec tamen æterni venit hoc sine nomine Patris,
 Ut quisquam Veneris fœdæque libidinis expers
 Vivat, et hoc fragili maneat tranquillus in ævo.
 Invenies etiam, qui dulcitas vina cibosque,
 Quos alii quarunt, exhorreat atque liquores.
 Sunt alii rursus, generis consortia nostri
 Qui fugiunt, hominumque odio loca sequantur.
 Ast in cœlibibus tu tantum incredulus hæres.
 Quanquam incredulitas, nisi fallit opinio mentem,

¶ Non adeo in causa est, quam quod timor occupat
 Nec memor es, thalamus quot secum incommoda
 Parvula flammigeros currit salamandra pro ignes,
 Ac velut in gelida figit vestigia terra.
 Empyrus est piscis, qui nunquam absumitur igne :
 Verum ardens medius effulget in æquoris undis.
 Nonne etiam cogit magnes assurgere ferrum ?
 Nonne adamas manet indomitus, nec viribus ullis
 Frangitur ? In saxo quædam tam dura videbis,
 Ictibus ut nequeat ferrum his extendere flammam.
 Infusus aliud lymphis cito concipit ignem :
 Quasque etiam saxo flammæ expresserit unda,
 Protinus infusus liquor has exstinguet olivi.
 Cætera de genere hoc, nam plurima dicere pro-
 Quis tandem numerare queat miracula Verbi ?
 Mens etenim sapiens ludit, speciesque creatas
 Temperat arbitrio, et toto commiscet in orbe.

590 Κιρνάς, ὡς ἐθέλει, κόρημον ἔλον ἐνθα καὶ ἐνθα.
 Πικύρα δ' ἀπὸ πλεονωνί μυθήσομαι, ὧν τὰ μὲν, αὐτὸς
 Ἔδρακον, ὧν δὲ βέλβαι! ὧν δ' οὐατα πιστὴν ἔδωκαν.
 Οὐχ εἷς μὲν ποταμοῖσι κάτω ῥόος ἐστὶν ἅπασιν ;
 Εἷς δὲ νόμος πλάγασσεν ἐπ' ἤννεσσι θεόδοισι ;
 595 Εἷς δὲ πυρὸς φλογέοντος ἄνω δρόμος ἄλμασι
 [πικυνοῖς ;
 Ἄλλ' ἔμπης ποταμὸς ποκρὴν διανήχεται ἄλμην,
 Καὶ ποταμὸς περ ἔτων οὐδ' ὕδατι μίγεται ὕδωρ.
 Ναυται δ' ἐκ πλάγους γλυκερὸν ποτὴν ὑβρέονται,
 Νῆρα βῆρ πλάσσοντες ἐπεγομῶν ποτὶ γαῖαν.
 600 Εὐβοίης δ' ἄρ' ἔπωπα θρασὺν πόρον, οὐδ' ἐπί-
 [φραστον
 Πορθῶν, ἀλλὸς κληῖδα, παλαιοῦσι βέβροχς

A Μαινόμενον. Πόντος δὲ ῥέει, καὶ βέβρον ἀνεῖται.
 Ἄκεανὸς δ' οὐχ ἔλακετ' ἀπὸ χθονός, εἴτ' ἐπὶ χέρσον
 Ἔρχετ' ἐπεγομῶσι μετασῶσων ῥοθίοιαι ;
 605 Καὶ πῶδον καὶ πόντος ἐπ' ἤϊοσι Κιμμερῶσιαι ;
 Ἄλλος δ' αὖ ῥόος εἰσι πυρὸς φλογός, εἰ ἐπὶ γαί,
 Αἰτναῖον σκοπέλων ἀπερεύγεται ὀκλὸς ἀπτοτος,
 Πῦρ ποταμὸς. Τὰ δ' ἄμικτα μίγη, Χριστοῖο θέλοντος.
 Οὐδα καὶ ἐν βροσίον ὁμοία θαύματ' ἀίεται.
 610 Ἔστω τις ἐν καρποῖσι κερασβόλος, ὡς ἐπέπο-
 [σιν,
 Ὅς μόνος, τῶν ὄσσα φύει ζεῖδωρος ἄρουρα,
 Ἐσκληχὸς καὶ ἀεγκρον ἔχων θαύμα, οὐτ' ἐνὶ γαίῃ
 Λύεται, οὐτ' ἐμβροσίαι παίεται, ἀλλὰ πέπτηεν
 Αὐαλέος, κερῶν] στερεώτερος ἤματα πάντα.

590 Vestiens commistim hinc et inde totum, ut ei placuerit, mundum.

Pauca tamen e multis referam, quorum alia ego ipse
 Vidi; aliorum autem libri, aliorum aures mihi licim deducunt.

Nonne unus fluvis omnibus dechvis cursus?

Nonne unam legem habent æquora littoribus vinciri?

595 Nonne ignis flamma sursum fertur crebris saltibus?

Verumtamen fluvis amaras permeat aquas,

Quamvis fluvis sit; nec aqua aquæ miscetur.

Nautæ autem e ponto dulcem potum hauriunt,

Nævem fluento admoventes refluenti ad terram.

600 Jam vero Euripi audacem vidi meatum, et ineffabile

Fretum, maris clavem, undis resilientibus

Furens. Pontus vero fluit, et fluentum redit.

Nonne Oceanus recedit a terra, deinde ad terram

Revertitur impellentibus irruens fluctibus?

605 Et (vicissim) terra et pontus (cernuntur) in littoribus Cimæriis?

Est alius iterum fluvis ignis flammæ, si quidem vera ferunt;

Ætnæ scopulis manat tractus incredibilis,

Ignis fluvis. Insociabilia mista sunt, Christo volente.

Novi et in parvis similia miracula proferre.

610 Est quoddam in seminibus cornu tactum, ut aiunt,

Quod solum ex omnibus, quotquot procreat vitæ datrix terra,

Rigidum et sterile habens corpus, neque in terra

Solvitur, neque imbribus pinguescit, sed rigescit,

Aridum, cornibus solidius, in omnes dies,

590 Κιρνάς. Chig. κρινάς. Mox Reg. 993 et Coisl.
 ἐόν pro ἔλον.

594 Δεδόσθαι. Regg. tres et Chig. φέρισθαι.

595 Πικυνοῖς. Reg. 993 et Chig. κούφοις.

596 Ποταμὸς. Is fluvis est Alphæus, de quo
 tom. I, pag. 787.

603 Ἄ οὐχ. Ita habent tres Regg. et Coislinianus.
 Edit. 5' οὐν.

610 Κερασβόλος. Semen est durum quod cum
 frumento et leguminibus una nascitur, colore nig-
 rum, rotundum et magnitudine grano milii par,
 quod cum aliis leguminibus coctum duritiem non
 deponit. Dictum vero inde est, quod inter semi-

nandum et arandum cornua boum tangat, et in ea
 incidat. Hinc Plato, initio lib. *De legibus*, κερα-
 σβόλον dicit hominem indoctum, contumacem, le-
 gibus non obtemperantem. Μη τοι ἐγγίγηται τῶν
 πολλῶν ἡμῶν, ὁλον κερασβόλος. *Ne quis inter nos*
existat civis aliquis seminis quod cornu tetigit, na-
turam imitans, qui adeo durus et præfatus eva-
dat, ut emolliri nequeat, sicut nec semina illa igne.

611 Ζεῖδωρος. Reg. 993 ζεῖδωρα.

612 Ἐσκληχὸς καὶ ἀεγκρον. Coisl. sup. lin.
 ἀδέλγητος. Duo Regg. ἀτηκρον.

613 Παιράται. Duo Regg. et Coisl. διαίεται, μα-
 descit.

METRICA VERSIO.

Ex multis nunc pauca tamen memoranda videntur,
 Quæ partim his oculis vidi, partim auribus ausi;
 Partim etiam monumenta fidem mihi prisca dedere.
 Annon declivi labuntur flumina cursu?
 Annon littoribus sævum constringitur æquor?
 Annon flamma levis natura fertur in altum?
 Et tamen est fluvis, qui salsas permeat undas,
 Nec quidquam miscetur aquis aqua dulcis amaris.
 At licet e pelago nautis haurire fuenta
 Dulcia, si refuam ratis admoveatur ad amnem.
 Jam vero Euboicum vidi tractumque fretamque,
 Quod furit insanis crebro redeuntibus undis:
 Unda fluit resiliuntque, et rursum versa recurrit,
 Ac modo deserta repetit citus æquora terra

B Oceanus, rapido nunc verberat impete terram:
 Cimæriaque itidem in ripa nunc humida tellus
 Cernitur, æquoreis nunc contra obducitur undis.

Est alius rursus flammis ardentibus amnis,
 Si modo vera ferunt, Ætnæo vertice manans.
 Mirum profuvium! nexu sociatur amico
 Ignis aquæ, coeunt Christi contraria jussu.
 Quin etiam in parvis eadem miracula lucent.
 Esse ferunt semen, quod solum ex omnibus illis
 Ubere quæ gremio tellus largisima fundit,
 Corpus habet rigidum, nec terra solvitur unquam,
 Imbre nec æthereo pinguet; sed tempus in omne
 Defixum siccumque manet, nec cornibus ullis
 Duritie quidquam cedit, quod scilicet ictum est

615 Οὐ τὴ κίρας βέβηκεν βροθὸς κίρας, εὖς' ἀροτῆρος
 Δεξιτερῆ προχέσθην ἐπὶ ἐς καρπὸν ἀρουραν,
 Ἐνθεν ὄγ' ἐκ κεράων καὶ οὐνομα καὶ φύσιν ἔσχεν,
 Κεῖ τέ τιν' ἄλλον ἴσασι σοφοὶ λόγον οὐ γὰρ ἔγνω.

Ταῦτα φύσις. Σὺ δ' ἄκουε καὶ ὄσ' ἐβίβαστο πέχη.

620 Ἦρες μὲν λαλοῦσιν ὁμοίον ἀνθρώποισι,
 Φωνῆς ἄλλοτρῆσι ζῆλιμονες, ἦν εἰδίδαξεν
 Εἰδὼλον ἕστολο κατ' εἰσῆπτοιο φωνῶν
 Ἦρης, κρυπταθῆναι τε λείξ ἑπα κερδαλέος φύς.
 Καὶ κέρασις κλέπτουσιν ὁμῶς ὄπα. Ὡς δ' ἐρατόχρους
 625 Ψετταχὸς ἀγκυλοχέλιος ἔσω· πλεκτοὸ ἐόμοιο,
 Ἀνδρόμιμον φώνησε, καὶ ἦπαεν ἀνδρὸς ἀκουσῆν.
 Ἦποισιν δὲ κώλιος ἀπῆροιο. ὦν καθύπερθε
 Βαίνουσι. Στυγερῆ δὲ δε' ἔλερος ἀρκτος οὐδέου,

A Ἐν δὲ δίκε; θάκουσι, δικαστῆρος ὡς τις ἐχέφρων,
 630 Ἐξομένη, νόμισε δίκε; ἰοθία τάλαντα,
 Ὡς δοκεῖ, παλάμησι, νόον δὲ φεύσαστο καὶ θῆρ.

Καὶ βροθὸς ἐξεδίδαξεν, ἃ μὴ φύσις. Ὡς δὲ λόντος;

Εἶδον ὑπὲρ νότισιο λοντοκόμον βριταρο
 Ἐξόμενον, θῆρὸς δὲ μένος ὑπεδάμνατο χεῖρ,
 635 Καὶ β' ὁ μὲν ἠνιόχευεν, ὁ δ' ἦγετο βροχάλος; θῆρ,
 Πύλας λογιῶν ἀσθμα, καὶ ὄν σαίνεσκον θνακτα.
 Ὡς δὲ καὶ ἀργυρόντα βαρὺν, μαγαλίκτη θῆρα.
 Ἦθῆς ἄγει καθύπερθε πάϊς ἄλιγῶ ὑπὸ κέντρον,
 Νωμῶν ὅδ' τε νῆα δέμας κρατεροῦ ἐλέφαντος.
 640 Τολμῆζει, ὡς πρῶτος ἐβίβαστο θῆρα δαμάσσει.
 Καὶ ζυγὸν αὐχίνῳ ὄθηκε, καὶ ἦγαγεν ἔρμα πάλωρον.
 Ἄλλὰ σὺ καὶ θῆρῆσι νέμεις πλῆον ἢ μερόπεσιν,

615 Cuius cornu tetigit bovis cornu, cum aratoris
 Dexterā in suam semen terram fundit,
 Unde istud ex cornibus et nomen et naturam habet :
 Sive aliquam aliam sapientes norunt causam ; haud quidem ego.

Hæc natura præstat. Tu vero audi, et quanta ars efficiat.

374-375 620 Sturni enim loquuntur velut homines,

Vocis æmulatores aliene, quam docuit

Visa polito in speculo figura

Sturni, furtivamque edens vocem astutus homo.

Et corvi pariter furantur vocem. Sic etiam pulchricolor

623 Psittacus adaneco ore intra plexam domum,

Humanam vocem mentitur, et hominis aurem fallit.

Equis autem sunt funes penduli, per quos

Gradiuntur. Terribilis etiam per aera ursæ incedit,

Et in iudicii sedibus, velut gravis iudex,

630 Sedens, librat recta justitiæ pondera,

Ut videtur, pedibus, mentemque bellua mentita est.

Hæc mortalis edocuit, quæ natura non (docuerat). Sic et leonis

Vidi robustum supra dorsum, leonis magistrum

Sedentem : belluæ ferociam manu domabat,

635 Et ille quidem aurigæ vices gerebat, fera autem rugiens parebat,

Pestiferum deponens flatum, snoque cauda adblandiebatur domino

Similiter autem elephantem gravem, ingentem feram,

Indus puer dorso insidens, regit exiguo stimulo,

Movens perinde ac navem corpus fortis elephantis.

640 Andax quicunque primus voluit feram domare,

Et jugum collo imposuit, et portentosum duxit currum.

Verum tu feris plus tribuis quam hominibus,

624 Ἐρατόχρους. Ὁ Ἐραμίαν χρῆσθ' ἐγών.
 627 Ἰαποσίω δὲ. Chig. ἐν ποσὶ δὲ. Duo Regg.
 et Coisl. ἐν ποσὶ δὲ. Sup. lin. ἐν τοῖς ποσὶ. Mox ἀπῆ-
 ροιο, μετῆροιο. Int. Coisl. uaxcol.

628 Δε' ἔλερος. Sic duo Regg. et Coisl. Edit. καὶ
 ἔλερος.

636 Πύλας. Sup. lin. παύσας.
 639 Κρατεροῦ. Coisl. κρατερῶν.

METRICA VERSIO.

Cornibus obduri validi bovis, arva colonus
 Dum serit, et fido Cererem committit agello.
 Atque hinc naturam cum nomine traxit eamdem :
 Ni tamen est doctis præstantior altera causa
 Nota viris, nostræ quæ fallit mentis acumen.

Hæc natura facit. Jam vero perspicue, quantum
 Ars hominum efficiat, naturæ jura resolvens.
 Sturnus enim nostras condiscit reddere voces,
 Atque aliena suo garritu verba profari,
 Quæ visa in speculo sturni depicta signa
 Edocuit, virque ingenio præclarus et arte
 Stans retro, sturnum sturnique in imagine fallens,
 Dum sua furtiva modulatur carmina voce.
 Nec minus humanum videas effingere corvos
 Eloquium, ac nostris crebro sermonibus uti.
 Sic etiam in cavea pulcher canit ore recurvo
 Psittacus, et voces hominum mentitur, et aures
 Cantu sæpe suo nostras avis improba fallit.
 Pendulus est etiam funis plerumque caballis,

B Per quem non aliter quam lato tramite terræ
 Fortia membra trahunt: liquidumque per aera fertur
 Ursæ, sedensque gravis, velut ad subsellia iudex,
 Juris, ut apparet, rectissima pondera librat
 Anteriore pede, et simulat fera bellua mentem.
 Arsque hominum docuit, quod ei natura negarat.

Quin etiam hærentem spectavi sæpe leonis
 Dorso hominem, sævamque feram manus una do-
 lisse quidem aurigæ ritu tractabat habenas : [mabat.
 At fera pestiferum linquens asperinna flatum
 Parebat, dominumque suum mellebat amice.
 Insuper horribiles ducit manus Indica bærrhoa,
 Evigisque puer stimulis mitescere cogit,
 Sessorque intrepidus validissima membra gubernat :
 Non secus ac clavo regitur latissima puppis.
 Andax qui rabiem primus mollire ferinam
 Tentavit, duroque jugum grave nectere collo,
 Nec portentosum trepidavit ducere currum.
 Ergo hominum generi vitam præferre ferinam

Εἰ Θερῶν μὲν ἔκαμψε βίη φύσιν, οὐ δ' ἀδίδακτοι
 Εἶσι καλοῦ, καὶ μῦθον ἐπιρροθὸν ἔγγυς ἔχοντες.
 645 Ἄγριε, πῶς βὰ σὺ τοσόντου ἐφουβρίζεις μεγάλοιο
 Ἰδάσμα Θεοῦ; τίς τόσόντου ἔην ἤχθηρι γενέθλιον;
 Ἄλλ' οὐ τοῖος ἔμοιγε νόος καθάρᾳ φρονέοντι·
 Ἄλλ' οὐδ' οὐρανίου τε νοήματα, καὶ δέμας ἀγνοῦς
 Ἀνδρας θηλυτέρας τε. Τὸ γὰρ πλεόν ἐν μελέεσσιν·
 650 Συναὶ δ' ἀμφοτέρουσι ἄρεται, ζυηὶ δὲ κέλειαος
 Ἐς βίον ἀπένετα. Τὸ δὲ πλεόν ἱερμένοιο.
 Πηραὶ μὲν ταῦτ' ἐπιτελλομαι οὐρανοσοιτῶν.
 Παρθενήν, οὐ δὲ μοι περικέθεο, ὡς καὶ ἐρυμνή
 Πάπποθεν, εὐ βεβαυτα, Θεῶν καὶ ἄρτος εἷς,
 655 Μάργαρος ἐν λάεσσιν, ἑωσφόρος ἐν φαείεσσιν,

A Ἐν πηγαῖσι πέλεια, ἐν ἄλασις ἔρνος ἑλαίης,
 Καὶ κρήνον ἐν πέδισσι, καὶ ἐν παλάμῃσιν γαλήνης,
 Παρθένε, κόσμον ἄπαντα, καὶ ὄντοια τερπνῆ βίου
 Ὑσαμένη, Χριστοῦ πέλας ἵστασο λαμπροῦντος,
 660 Καὶ χερσὶ χερδῶσιν, τῆς ἄγε πατάδος
 Τερπνῆς, ἡδυστοῖο, θυάδεος· ὡς κε μύροισι
 Μίξαισι οὐρανοῖσι μύρον τεόν, ἔσθα γυθείων.
 Ἀφράστοισι πέθοισι πέθοισι, καὶ κάλλιε κάλλος,
 Κρυπτόν κρυπαδίω, καὶ ἀγλήθεντι φαεινόν,
 665 Χριστόν ἔχοις μορφῆς ἱερουδέος ἐσθλὸν ἔρα-
 στήν,
 Χριστόν ἐδωτην. Χριστός δ' ἀνέφευε καλύπτρην,

Siquidem ferarum naturam vis inflexit: hi vero apti non sunt ad descendas

Res honestas, quamvis rationem adiutricem prope habebant.

645 Barbare, quomodo tu tantam facis injuriam magni

Figmento Dei? Quis tantopere suo inimicus fuit generi?

Verum non talis mihi animus est recta sapienti:

Sed novi caelestes animis, et corpore castos

Viros ac mulieres. Nam magis inter se differunt corporibus:

650 Communes autem utrisque virtutes, communis etiam via

Ad sublimem vitam. Praecellit autem qui sollicitior est.

Haec quidem mando asinibus in caelo versantium.

Tu vero mihi, o virginitas, curam gere, ut munita

Undique recte incedens Deo et perfecta sis,

376-377 655 Margarita in lapillis, lucifer in sideribus,

Inter aves columba, inter arbores ramos olivae,

Et in campis liliū, et in mari tranquillitas.

O Virgo, ornatum omnem, et quaecunque grata vitae

Abjiciens, prope splendens Christum consiste,

660 Et manu manum tenens, tum ducito intra cubiculum

Gratum, suaveolens, odoratum, ut unguentis

Misceas caelestibus unguentum tuum, hic effusus

Ineffabilibus desideriis desideria, et pulchritudini pulchritudinem,

Celatam celatae, et splendens lucidam,

665 Christum habes gloriosae formae egregium amatorem,

Christum sponsum. Christus vero aperuit tegmen capitis,

644 Ἐπιρροθόν. Edit. male ἐπιρροθόν. Cod. 991
 sup. lin. βοθρόν... μῦθον (λόγον), non tam qui auribus
 personet, quam qui mentem intus inlucinet.

651 Αἰκίηρα. Chig. et Reg. 59 ad marginem
 ἄφελόν. Coisl. int. ἄφελότατον. Ibid. πλάττω ἱερμένοιο,
 πῶς αὐτὸν εἰς ἡμᾶς ἀγάπῃσιν
 καὶ πῶσιν. In edit. et mss. sequuntur tres ver-

sus qui leguntur supra, v. 576. Delevimus eos.

655 Ἐργυρῆ Int. ἀσφαλῆς.

656 Ἐν ἄλασις. Ita Reg. 991. Coisl. sup. lin.
 ἐν ἐδούροις. Male edit. ἐν ἐλαίῃσιν.

660 Πατάδος. Ad marginem νυμφικῆς οἴκος.

665 Ἐραστήν. Duo Regg. et Chig. ἐταίρον.

METRICA VERSIO.

Non dubitas, si, cum naturam inflectat earum
 Vis hominum, labor assiduus, doctrinicae longa,
 Hi contra indociles persistent, nec flectere mentem
 Ad meliora queant, quantumvis sermo propinquus
 Insonet, et recti praecipita instillet in aures,
 Barbare, quid tantum Regis signenta superni
 Deprimis, et tanta pergis conspergere labe?
 Tamne suo generi quisquam ferus exstitit hostis?
 At mihi non animus, non est sententia talis,
 Nec cuivis alii, ratio quem recta gubernet.
 Novi ego caelestes animis et corpore puros
 Utroque in sexu multos; nam femina solum
 Robore membrorum cedit: communis utrosque
 Inflammat virtutis amor: communis utriusque
 Est via, quae celsum rectissima tendit ad ævum.
 Hicque ille est potior, cuius magis prompta voluntas
 (Haec manus, hic hominum labor improbus efficit:

B Nec memor es, thalamus quot secum incommoda

[portet].

Haec sunt caelipetæ classis quae mando propinquis).

At tu, virginitas, vigilantia adnitere curæ,

Undique praesidio septa ut sis, et pede recto

Incedas, placeasque Deo, perfectaque vivas,

Margarit in axis, atque inter sidera caeli

Lucifer, in silvis frondosae ramos olivæ,

Liliū in herbosis campis, avibusque columba,

Tranquilloque secans fluctus intissima puppis.

Virgo, mundum omnem fugitivae gaudia vitæ

Abjiciens, celeri cursu te adjungito Christo,

Et manibus complexa manus inducito letum

In thalamum, grato penitus perlusa liquore:

Ut tuus infuso caelesti eis arce liquori

Jungatur liquor, et sancto societur amori

Sanctus amor, tectusque decor mireque refulgens

Astrabat oculum plenum radiisque decorum.

Atque tuæ Christus formæ correptus amore

Te sibi desponsit, veloque a fronte remoto

Obstupet, forma cernens prestante puellam,

Sanctam, genitamat, caput in sublime ferentem:

Diffidis solum his, qui gaudent caelibe vita.
 Quanamque incredulitas, nisi fallit opinio mentem,
 Non adeo in causa est, quam quod pavor obsidet

[at tu
 lartus:]

Καὶ δάμνησεν ἰδὼν κεδνὴν περικαλλία νόμφην,
Ἐσθλὴν, μαργαρίσσαν, ἐθρόνον, ὀψικάρην,
Καὶ σε καλὴν περ εὐσαν, ἔτι χαρίσσαν ἰθρην.
670 Χριστὸς καρχαλώσαν ἐκ πρὸς εὐματ' ἀνάξει,
Καὶ θήσει σοι δαῖτα γαμήλιον ἐν μεγάλοισιν
Ἀχράντοις χοροῖσι, καὶ οὐρανίην δαίδαλιν,
Καὶ στέφει χαρίτσιν ἀειβαλέσσι κάρηνον,
Καὶ στήσει κρητήρα μεθύσματος ἡδυπόσιου,
675 Καὶ δεῖξει σοφίης μυστήρια, τῆς ἐν εὐπτρῷ
Εἰκόνας ἐνθάδ' ὀρώμεν, ἐκτύπημα φῶτα νόσι
Γυμνοτέρου. Σάρκες γὰρ ὑπολείψουσι παχέαι
Πνώματι, ἡέριαι δέ, βίον δέξονται ἀγήρω.
Ἄλλὰ, φίλοι, μέλπωμεν, ὅσους πόδος ἀγῶς ἀνακτος·
680 Ἥθεοι κούρη τε, Θεὰ γάμον οὐρανίλιως,
Λαμπάδας ἀφάμεναι, θέλου μμητματα φῶτες,

A Ἀσθέστους, νοεράς τε, ἀεὶ πλῆον ἐν καθάρσει
Πρήξουσιν ἡδὲ λόγοισι μιτιζομένας μεγάλασιν
Ἄχρη καὶ οὐρανίσι. Ἐν δ' ἰαοῦς ἡμῶν ἐπέλοις, 73 r. 25 v
685 Ἰαοῦς, ἰαοῦς ἡμῶν, ἀγῆ Τριάς, εἰς ἐν ἰαοῦς
Ἐξ ἐνός, ὀφθαλμοῖσιν ὑπαυγάζουσα φαινοῖς
Σήμερον, ὑστάτιον δὲ φανότερον, ὅταν ἑλαμψας
Εἰς θεὸς ἐκ Γενέταο δι' Ἰησοῦς τε μέγα Πνεῦμα,
Ἰσταμένης θεότητος ἐντὶ τελείῃσι τελείης.

Γ. Πρὸς παρθένους παραιτητικός.

Ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ τὸν Συρακοῦσιν μμηταί·
οὗτος γὰρ μόνος ποιητῶν βυβλικῶν τε καὶ κώ-
λικῶν ἔργουατο, ποιητικῆς ἀναλογίας καταφω-
ρήσας.

Παρθένε νόμφη Χριστοῦ, δεῖξάτε σου τὸν νομφόν

Et miratus est, insignem cernens, formaque præstantissimam sponsam,
Sanctam, margaritis ornatam, in pulchra collatam sede, ore sublimem,
Et tibi, quamvis jam pulchra sis, adhuc pulchritudinem addidit.

670 Christus exsultantem te in suas ædes ducet,

Et apponet tibi nuptiale convivium in magnis

Immaculatisque choris et cælestibus canticis,

Et tuum cinget gratis semper virentibus caput,

Et statuet craterem meri suaveolentis

675 Et pandet mysteria sapientiæ, cujus velut in speculo

Imagines hic cernimus, vera lumina mentis

Purioris. Crassa namque cedent corpora

Spiritali, aëria autem facta sortientur vitam senii expertem.

Sed, amici, canamus, quibuscunque castus est amor regis,

680 Juvenes, puellæ, Dei connubium cælestis sponsi,

Lucernas accendentes, divini incitamenta luminis,

Inexstinguibiles, intelligentes, majorem semper in puris et præclaris

Actionibus ac sermonibus flammam excitantes

Usque ad cælum. Tu vero propitia nobis adsis,

685 Propitia, propitia nobis, sancta Trinitas, in unum coiens

Ex uno, oculis subluceus splendidis

Hodie; postea autem splendidius, quibus illucescis

Unus Deus ex Genitore per Filium in magnum Spiritum,

Sita in perfectis perfecta divinitate.

378-379 III. Exhortatio ad virgines.

In hoc scripto Gregorius, ut in scholio Græco notatur, imitatus erat Syracusium. Hic enim solus poetarum
rhythmis atque colis utebatur, poeticos numeros parvi pendens.

O virgo sponsa Christi, glorifica tuum sponsum

* Alias Bill. 174, p. 299.

668 Μαργαρίσσαν. Coisl., Chig. et unus Reg. μαργαρίσσαν. Tres Regg. μαργαρίσσαν. Mox, ἐθ-
θρόνον, αὐρορæ epithetum.

672 Οὐρανίην. Reg. 39 οὐρανίην.

674 Κρητήρα. Reg. 993 κρητήρα.

678 Ἠέριαι, nempe, carnes, corpora. Benedictini verterant, caduca, et in nota addiderant: Idem intelligit Gregorius, quod alibi passim, cum ἡμέριον appellat hominem, id est, caducum, cujus vita sit unius diei. Coemssr. Forte legendum ἡμέριαι. — Nihil autem immutandum videtur, planusque est sen-

sus, nempe, corpora quæ crassa erant, postquam Spiritui cesserint, jam feri quasi aëria, et sortiri vitam senii expertem. (CAILLAU).

685 Μεγάλοισιν. Ita legitur. Edit μέγαλοισι, sed male; est enim solacismus.

688 Ἐκ Γενέταο δι' Ἰησοῦς. Modus loquendi in theologia quem secuta universa Græcia, ex Patre per Filium in magnum Spiritum: qui sit verus ordo in divinis emanationibus a Gregorio Nysseno, fratreque ipsius Basilio assertus.

III. Tr. Exhortationem hanc ad virgines Morel-

METRICA VERSIO.

Amplificetque tuæ largissima munera formæ
Dulcis amans, lætæque suas perducet ad ædes,
Inque choris sanctis, in cantibus atque supernis
Magnificis thalamicæ epulis sibi fodere jungat,
Atque venustatis cingat tua tempora serico,
Nectaris ætherei fecundæque pocula fundat,
Abditæque ostendat sophiæ mysteria summæ
(Cujus ut in speculo tenues nunc cernimus umbras),
Lumina vera animi radio cernentis aperto.
Spiritali nam tum crassissima corpora cedent,
Ac levia æternæ potentior munere vite.

At nos, o chari juvenes charæque puellæ,
Quarum sanctus amor Christi pia pectora cepit,
Connubium Patris æterni celebremus ovantes:
Atque suas omnes accensas usque lucernas

B In manibus teneant, divinæ imitamina lucis.
Quas sermo et morum ac vitæ præstantia semper
Excitet, in cælo ut lucida flamma feratur.
Tu quoque, sancta Trinitas, nobis accede benigna,
Tu bona, quæso, veni nobis, quæ semper in unum
Ex uno coiens claras hic lumine mentes
Perstringis: radios at vero splendidiore
Nobis æthereæ tandem jactabis in aula:
Quis Deus effluens unas, Genitor, Genitusque,
Spiritus atque Sacer. Deitas namque integra sese
Sistit in integræ Triadis numeroque fideque.

III. AD VIRGINES EXHORTATIO.

(Fæd. Morello interprete.)

O sponsa Christi virgo, sponsum orna tuum.

Ἄξι. Κάθ' ἑσέ σουτην ἐν λόγῳ καὶ σοφίᾳ,
 Ἔνα λαμπρὰ τῷ λαμπρῷ πάντα ζήσης τὸν αἰῶνα.
 Κρείσσων γὰρ αὐτῇ πολὺ τῆς φθαρτῆς συζύγιας.
 5 Ἐν σώματι τῆς νοερᾶς δυνάμεις ἐμψύσω
 Ἀγγελικὴν ἐπὶ γῆς μετ' ἡλῶδες πολιτεία.
 Δεσμῶδ' ἐνταυθα, καὶ λύσις, καὶ σώματ' ἐκ σωμάτων.
 Ἄνω δ' ἐκάστη μονὰς ὅποτε λυομένη.
 Οἱ πρῶτοι φέρουσι ἀκτίνα τῆς φθορᾶς Τριάδος,
 10 Πνεύματα καὶ πῦρ, λειτουργοὶ τῶν θεοῦ προσ-
 [ταγμάτων.
 Ἔγλη δὲ μείζιν ἐξεῦρεν, αἰ. βέουσα φύσις,
 Ἢ μέτρον ὥρισε θεὸς, γάμον νομοθετήσας.

A Σὺ δ' ἔργον ὤλης φυγοῦσα, τοῖς ἄνω συνηρμόσθης
 Ὡς νοῦς ἀρμόζεται νοῖ τὴν θέσαν ἀρμονίαν,
 15 Καὶ σαρκὶ πολεμοῦσα βοηθεῖς πᾶσι εἰκότι,
 Ἦνοθ' γὰρ ἔφως θεοῦ, τῷ χρίσθω συνθεβείσα,
 Ἔγλη ἐκ πάλης καὶ νίκης τὸ στέφος ἀπολάβης,
 Ἄνω θέσια καὶ τὸν γούν καλῶς ὑποταγέντα.
 Αἰνεῖσθω σοι καὶ γάμος, πρὸ γάμου δ' ἀφορτία.
 20 Γάμος συγγνώμη πάθους, ἀγνεία δὲ λαμπρότης.
 Γάμος πατὴρ ἀγίων, ἀγνεία δὲ λατρεία.
 Ταύτην καὶ τότε καιροῖς ἐτίμων τοῖς εὐθέτοις,
 Ἄλλῃ ἐν παραδείσῳ. Μωσῆς ἐν ὄρει Σινᾶ,
 Λειτουργῶν ὁ Ζαχαρίας, ὁ πατὴρ τοῦ Προδρόμου.

Semper expurga te ipsam doctrina et sapientia,
 Ut splendida cum splendido in omne vivas ævum.
 Hæc enim conjunctio mortali connubio longe præstantior est.
 5 In corpore intellectuales virtutes imitata es,
 Angelicam in terris vitam sectata.
 Sunt hic nexus, solutio, ortus corporum ex corporibus :
 In cælis autem singulæ sunt unitates, nec unquam dissolvuntur.
 His proxime illustrantur radiis puræ Trinitatis,
 10 Spiritus et ignis, ministri Dei mandatorum.
 Materia autem mistionem invenit, natura continuo fluens,
 Cui modum præscripsit Deus, matrimonii legem constituens.
 Tu vero rem materie fugies, cælestibus aptata es,
 Ut mens menti consociatur, divina quadam harmonia,
 15 Et adversus carnem pugnans auxiliaris divinæ imagini.
 Dei enim spiraculum orta es, et cum re deteriori colligata es,
 Ut per pugnam et victoriam coronam consequaris,
 In cælum transferens pulverem præclare subditum spiritui.
 Laudatur quidem tibi connubium, sed posthabenda virginitati nuptiæ.
 20 Conjugium indulgentia est libidini concessa, virginitas autem splendor.
 Thalamos pater est sanctorum : virginitas religio.
 Hanc tunc quoque colebant congruis temporibus.
 Adam in paradiso, Moses in monte Sinai,
 Ministerio fungens Zacharias pater præcursoris.

Ius Latinis versibus senariis reddidit, quamvis par-
 tibus Græcis versibus non constat. Imo in plerisque
 codicibus nullam versuum habere formam videtur.
 In Coisluniano codice quilibet versus editionis bifa-
 riam dividitur in hunc modum :

Παρθένε νυμφὲ Χριστοῦ,
 Δόξαα σου τὸν νυμφίον.

1-2 *Νυμφίον ἀελ.* Ita legendum cum Combefisio.
 Edit. *νυμφίον. Ἄελ κάθαρε.*
 3 *Πάντα ἔγης.* Sic legendum cum eodem. Edit.
 τῷ λαμπρῷ συζύγιος.
 5 *Τὰς νοερὰς δυνάμεις.* *Intelligentes virtutes, seu*
vestitates, vel ut mavult Hieronymus, fortitudines :
remotius Morel. puram mentium vim
 9 *Τριάδος.* Sic Coisl. Ita etiam legit Combefisius.
 Edit. *οὐσίας, essentia.*
 10 *Πνεύματα καὶ πῦρ, λειτουργοὶ,* etc. Coisl.
πνεύματα καὶ λειτουργία, etc.

11 Ἔγλη δὲ. *Caro autem.*
 14 *Nol' Sic Coisl. Edit. νοῦτ.*
 16 *τῷ ψέπρω.* Carni et corpori. Male Morellus :
Ligatus pessimo : corpus quippe malum non est.
 17 *Ἔνα ἐκ πάλης,* etc. Reg. ὥστε. Deinde ἀπο-
 λαβεῖν προ ἀπολάβης. Edit. ἀπολύθη.
 18 Ἔποταγέντα, scilicet τῷ πνεύματι, ut addit
 Coisl.
 20 *Συγγνώμη πάθους. Remedium aduersus incontin-*
entiam.
 21 Ἀγνεία δὲ λατρεία. *Sacer Dei cultus : Coisl.*
θεσία, castitas, victimæ, sacrificium. Male edit.
ἀγνείας.
 22 *Ταύτην καὶ τότε. Virginitatem ante Christum.*
Non bene Morel. prisca tempore.
 24 *Μωσῆς.* Adiuuat Coisl et Combef. *νόμῳ προ-*
άγων, legi admovent ac concilians, toto tempore,
quo præfuit populo Dei, eumque legis præceptis im-
buit.

METRICA VERSIO.

Te semper expurga, arteque et sapientia,
 Vivas in ævum splendida ut cum splendido :
 Connubium hoc præstat jugali vinculo.
 Imitata puram es mentium vim in corpore ;
 Vitamque sectata angeli poli in solo.
 Hic nexus est, solutio, ortus corporum :
 Sursum unitas distincta, solvi nescia :
 Primi tibi fruantur luce puræ essentiaæ :
 Flamma, ministri, faxque jussorum Dei.
 Natura misturam fluens crassa edidit ;
 Deus at marita statuit buic lege molulum :
 Materie at actum tu fugis, iuncta superis ;

B Ut iungitur mens menti in harmonia sacra ;
 Bellanæque cum carne, adjuvas imaginem.
 Nam spiritus Dei es, ligatus pessimo :
 Victoria et lucta ut coronam dent tibi ;
 Bene subdito pulvisculo erecto ad polum.
 Laudato conjugium, integrum at corpus ma-
 [gis.
 Connubium, affectus venia : micat integrum,
 Parens piorum illud, religioque integri est.
 Prisco hanc colebant castitatem tempore ;
 In consito horto Adam, in Sinæ Moses iugo :
 Pater Joannis dum ministrat Zacharias.

2) Γάμος καὶ παρθενομία ῥίζα τῆς Θεῶ εὐλῆς.
 Ἄλλ' ἔστιν ὁμῶς σαρκὸς καὶ βράματος δουλεία.
 Ὅτ' ἦν νόμος, καὶ σκία, καὶ πρόσκαιροι λατρεῖαι,
 Τότε εἶχε πρῶτα καὶ γάμος, ὡς ἔτι νηπιώδης·
 Ὅτε δ' ὑπεξῆλθε τὸ γράμμα, τὸ πνεῦμ' ἀντείσχθη.
 36 Καὶ Χριστὸς ἔκαθε σαρκί, προελθὼν ἐκ Παρ-
 [θένου,
 Τότε ἐξέλαμψεν ἀγνεία συντέμνουσα τὴν κόσμον,
 Ὅν ἐκεῖ δεῖ μεταθῆναι Χριστῷ συναελθόντι.
 Καλῶς οὐδεὶς, παρθένε, εἰς βροτ', ἄνω σῶζου·
 Μὴ πρὸς Σόδομ' ἀποβλέψῃ, μὴ στήλη παγῆς ἄλως.
 35 Μηδὲ λίαν σε σαρκὸς ἢ φύτις ἐμφοβεῖται·
 Μηδὲ θαρβήσῃς θῆαν, ὥστε πότε ἐκπλανηθῆναι.
 Σπινθήρ ἀνάπτει καίλαμην· σθένουσι δ' ὕδωρ φλόγῃ.

25 Conjugium etiam virginis radix est, Deo gratissimæ :

Sed id etiam est carnis, æstusque libidinis servitus.

Quando erat lex et umbra, atque illius temporis levis cultus,

Tunc primas habebat conjugium, ut adhibere infantile

Postquam autem subtracta est littera, et affectus in ejus locum spiritus.

30 Et Christus passus est carne, natus ex Virgine,

360 361 Tunc effulsit castitas contrahens mundum,

Quem illic migrare oportet simul cum Christo ascendente.

Præclarum inis iter, o virgo; in montem fugiens consule salutem;

Noli Sodomam respicere, ne concreas in statuam salis;

35 Neque vehementius te carnis natura terreat :

Neque confidas nimium, sic ut a via aberres aliquando.

Scintilla stipulam accendit : ignem vero exstinguit aqua.

Venerandæ castitatis habes remedia plurima :

Dei timor te obfirmet, jejunium evacuet,

40 Vigilia, preces, lacrymæ, humi cubatio,

Amor totus ad Deum graviter directus,

Qui sopiat omne desiderium alienum a rebus cælestibus.

Qui lapsus est, surgat : qui naufragium fecit, is miserationem morcat.

Tu vero feliciter naviga, expendens spei velum.

45 Qui humi serpunt, tuti non cadunt : ex his autem qui ad excelsa nituntur,

Nonnullos pennæ deficiunt : plures rectum cursum tenent.

Cecidit Lucifer, at cælum incolunt angeli :

Judas fuit proditor, undecim vero sunt sidera.

Solummodo totam te ipsam castam serva, o virgo,

50 Nec ullo modo fœdes Christi immaculatam vestem.

Oculus tuus sit pudicus, lingua virgines,

1) 2) Ἄλλ' ἔστιν ὁμῶς σαρκὸς. Sic Reg. et Coisl.

Edit. ἔστι νόμος.

27 Πρόσκαιροι λατρεῖαι. Exiles cultus et ad tempus constitui.

28 Ὅτ' ἔτι νηπιώδης. Ex parvulorum adhuc indole, illiusque comparatum. Coisl. ὡς ἐν τῇ νηπιώδης.

29 Ὅτε δ' ὑπεξῆλθε. Coisl. ἐξῆλθε. Mox, τὸ πνεῦμ' ἀντείσχθη. Combef. legit ἀντείσχθη δὲ τὸ πνεῦμα.

31 Ἐξέλαμψεν. Ita Coisl. et Combef. Edit. ἐλάμψεν.

32 Συναελθόντι. Coisl., Leuvenk. et Combef. συναελθόντα.

33 Ἄνω σῶζου. Coisl. ἀποσῶζου.

34 Μὴ πρὸς Σόδομ'. Ita fere poemate præce-

A Ἐχει φάρμακα πολλὰ τῆς σεμνῆς παρθενομίας·

Θεοῦ σε φόβος πηγνύτω, νηστεία σε κενώτω,

40 Ἀγρυπνία, προσευχὰ, δάκρυα, χαμενία,

Ἔρωσ ὁλος πρὸς Θεόν, γνησίως τεταμένος.

Πάντα κοιμίζων πόθον ἀλλότρων τῶν ἄνω.

Ὁ πᾶσιν ἐπερθεῖται ὁ νακαγῶν ἐλεεισθῶ.

Ἐν δὲ εὐπλῆει, ἥσθητο πετάσασα τῆς ἐλπίδος.

45 Οὐ τῶν κάτω τὸ πίπτειν, τῶν δ' ἄνω φορομένον·

Ὀλίγοι περροβήουσιν, οἱ πλείους δ' εὐδρομοῦσιν.

Ἐπεσεν Ἐωσφόρος, ἀλλ' οὐρανὸς ἀγγέλιον.

Ἰούδας ἦν προδότης, οἱ δ' ἔνδεκα λαμπτήρες.

Μόνον ἄληθιν σαυτὴν ἀγνήν τήρει, παρθένε.

50 Μὴ πως βυπώσῃς Χριστοῦ τὸν ἀσπίλον χιτῶνα.

Ὅμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

Ἄμμα σου σωφροσέτω, γλῶσσα παρθενεύτω,

METRICA VERSIO.

Conjugium item virginis honoris rivus est :

Lex est idem carnis, libidinis comes.

Cum lex erat cultusque adumbrati et levis,

Tunc nuptie inter prima erant, res ut roces,

At littera ut fluxit, subitque spiritus,

Christusque carne est passus, ortus Virgine,

Lux castitatis est orta, mundum contrahens,

Migrare quem illic, scandere et cum Christo opus

[est.

Virgo ambulans præclare, adi ad montem extimum,

Nec respice ad Sodomam, salis ne petra sis.

Natura carnis terreat non te nimis,

Neve nimium confide, ne solvare sis.

Scintilla cultum accendit, aqua flammam obruit.

B Remedia pro pudicitia habes plurima,

Metus Dei obfirmet, cibus vacuet levis,

Preces, vigiliae, lacrymæ, cubare humi,

Amor ad Deum directus ex animo integro,

Qui sopiat cupidinem aversam a polo.

Qui cecidit exurgat : moveat hic naufragus.

Tu naviga velo spei feliciter.

Serpunt quæ humi cadunt, supera potentium

Pennæ effluunt paucis, tenent plures iter :

Dum Lucifer cadit, tenent cælum angeli.

Judas fuit lues : at undecim, faces.

Virgo hoc age, ut casta usquequaque tota sis,

Ne polluas Christi togam purissimam.

Sit continens oculus, pudica lingua sit :

Μὴ νόσ πορνείῃ, μὴ γέλωσι / μὴ ποῦς ἀτακτα βαίνων. A
 Τὴν πιναρὴν στολήν σου, καὶ τὴν ἀόχιμηρὴν κόμηγ,
 Μῆλλον αἰδοῦμαι μαργάρων καὶ τῆς στρώων εὐκοσμίας.
 53 Καλὸν ἀνόσις ἢ αἰδώς, καὶ μέγας κόσμος ὠχρότης,
 Καὶ πλέγμα καλὸν, πάσαις ἀρεταῖς στεφανοῦσθαι.
 "Ἄλλη χρώμασι εἰκόνα τὴν Θεοῦ νοθεύεται,
 60 Κάλυπτε δὲ λάμπει ψυχῆς ἐκ Θεοῦ κοσμουμένη.
 Πίναξ ἐμφυχος σιῶν κατήγορος τῶν ἔθων.
 Ἐὖ δ' ἤς ἔχεις εὐμορφίας νεκρούσθω σοι τὸ πλεῖστον.
 60 Κάλυπτε δὲ λάμπει ψυχῆς ἐκ Θεοῦ κοσμουμένη.
 "Ὅφιν δ' ἀββένων φεῖγε, εἰ θέμις, καὶ σωφρόνων,
 Μὴ που πλῆξης, ἢ πληγῆς ἐκ μώμου τοῦ Βελία.
 "Ὅμματ' ἔμμασι μὴ δουλοῦ, μὴ δ' ἔλακε λόγων λόγω,
 Μὴ παρειὰ παρειὰς διδόντω παβήσταν.

65 Μηδὲν σοι καὶ τῇ γέλωσι / ξύλου τοῦ κατακρίτου
 Μὴ ἀεὶ ξύλου τῆς ζωῆς ὁ θεὸς ἔξω βάλῃ.
 Καὶ τοῦτο πείθου σὺ, ἀ παρθένε, μὴ συνοικεῖ προ-
 [οτάτη]
 Χριστὸν ἔχουσα νυμφίον, ζῆλοῦ σου τὴν ἀγεῖαν,
 Τί μοι, σάρκαξ φυγοῦσα, πρὸς σάρκαξ, ἐπιστρέφεις
 70 Ὅθ πάντες ἀνδρες, ἐτὴν σὴν ἀπλότητα χωροῦσιν.
 "Ὅς ῥόδον ἐν ἀκάνας, οὕτως ἐν πολλοῖς στρέφῃ.
 Καὶ ἐπέτω πονηρῶν παγῶν διαβαθνεῖς.
 "Ὅ μὲν ἐγείρει παστάδος, ἢ δ' ἐκκομιζεῖ νυμφίον,
 "Ἄλλος γίνεταί πατήρ, ἄλλος δ' ἀπαιεῖ ἀθρόνος.
 75 "Ὅσον κακὸν ὠδίνες, ἀτέλειστοι πολλοῖς;
 "Ὅσον εἰ ζῆλος σὺζυγοῦ, κλαπῆναι που φίλων;

Ne mens sit lasciva, non risus, non pes inordinate gradiatu.
 Sordidam vestem tuam, squalidamque comam,
 Pluris facio quam gemmas et sericum ornatum.
 55 Venustus flos est pudor, et ornamentum insigne pallor.
 Pulchri cincinni, omnibus virtutibus velut corona cingi.
 Alia coloribus imaginem Dei adulteret,
 Tabulata animata, index tacitus animi affectionum;
 Tu autem quam habes, formæ venustatem exstingue maxima ex pa
 60 Et fulgeas splendore animæ divinitus ornatae.
 Conspectum marium fuge, quoad licet, etiam pudicorum,
 Ne alium percutas unquam, aut percutiaris invidia Beliae.
 Oculos oculis ne captivos reddas, nec trahes sermonem sermone:
 Nec genæ genis præbeant licentiam.
 65 Nihil tibi et degustationi arboris damnatae,
 Ne te a ligno vite serpens deturbet.

362 363 Et hoc crede, virgo, non habites cum defensore,
 Tu quæ Christum habes sponsum tuæ castitatis zelotypum.
 Quid mihi, tu quæ carnem fugisti, ad ipsam revertaris?
 70 Non omnes viri tuam simplicitatem norunt,
 Sicut rosa in spinis, ita inter plurimos versaris,
 Et supra exitiosos laqueos incedis.
 Illic thalamus nuptiales excitat: illa autem sponsi funus prosequitur:
 Alius sit pater, alius subito absque liberis.
 75 Quantum dolorem afferunt, sæpe infausti, partus?
 Quanta æmulatione conjugis, ne quid amicitiae toroque nuptiali subrepat?

52 Πορνείῃ. Reg. πόρνος.
 53 Πίναξ. Ita fere legitur poemate præcedenti,
 vers. 85.
 56 Πάσαις ἀρεταῖς στεφανοῦσθαι. Coisl. ἀρεταῖ
 πᾶσαι στεφανοῦσαι. Coll. στεφανοῦσαι. Omnes te vir-
 tutes, veluti corona cingunt.
 57 "Ἄλλη χρώμασι. Combef. ἄλλος μὲν τὴν ἐκ
 Θεοῦ, alius, quam ex Deo nactus est imaginem. Ita
 fere poemate præcedenti, vers. 87.
 58 "Ἐμφυχος, σιῶν. Coisl. ἐμφυχος ἀτοχρὸς,
 expressa pictura, quasi tabula, turpis animi index
 est, internarum animi affectionum accusatrix.
 60 Κάλυπτε δὲ λάμπει. Combef. κάλλος δὲ λάμ-
 πρως, at cui Decus ornatum præstat, animi decus
 excole. Mox, κοσμουμένη. Edit. κοσμουμένη. Ita
 fere poemate præcedenti, vers. 92.
 61 "Ὅφιν δ' ἀββένων. Ita fere carm. præcedenti,
 vers. 96.
 62 Πληγῆς. Ita Coisl. Edit. πλῆγῃ. Sic poemate

præcedenti, vers. 51.
 63 "Ὅμματ'." Versus iste sic in Coisl. legitur:
 ἔμματ' ἔμμασι μὴ διδοῦ, μὴ πλέκε λόγων λόγων.
 Oculos oculis ne dederis, neque sermoni sermonem
 inseras. Si autem legas, δουλοῦ, oculos oculis
 ne captivos reddas. Sic carmine præcedenti, vers. 93.
 67 Πείθου σὺ. Coisl. πείθουσα. Mox, συνοικίῃς,
 pro συνοικεῖ.
 69 "Ἐπιστρέφεις. Coisl. ἐπιστρέφῃ. Sic carmine
 præcedenti, vers. 103.
 70 "Ἀπλότητα. Reg., Coisl. et Combef. λαμπρό-
 τητα. Sic legit Int. qui verit: Splendoris omnes
 non sunt capaces tui.
 71 "Ὅς ῥόδον. Ita fere legitur poemate præ-
 cedenti, vers. 209.
 73 "Ἢ δ' ἐκκομιζεῖ. Sic Reg. et Coisl. Edit. δὲ δὲ
 κομιζεῖ. Ita fere supra poemate 1, vers. 636 et 637.
 76 "Ὅσον. Reg. ὅσος ζῆλος σὺζυγοῦ κλαπῆναι που
 φίλων.

METRICA VERSIO.

Lasciva non mens, risus haud, nec pes salax:
 Stote tuæ sordes, comamque squalidam
 Antefero gemmis, velleribus et sericis.
 Pudor venustus flos, decus pallori inest:
 Monile virtutum omnium orbis te decens.
 Excet coloribus Dei alia imaginem,
 Tabula animata, tacitus index pectoris.
 Formæ tuæ radios retunde maxime:
 At mentis ornatae a Deo decus augeas.
 Fuge marium intuitum, pudicorum quoquo,
 Ne vulnaces quem, vulnere iave a malo.
 Ne lumina oculis inseras, voces sosis.

B Genæ genis licentiam ne impertiant:
 Cave ne edas fructum execrata ab arbore:
 Ne te anguis arbore a feraci vite agat.
 Domi patrum conubernalem ne habe;
 Christum tenes sponsum æmulum decoris tui.
 Cur fugeris cum carnem, ad hanc revertaris?
 Splendoris omnes non capaces sunt tui.
 Versaris inter plurimos, rosa in spinis.
 Incedis et laqueis super deterrimis.
 Illic excitat thalamos, virum hæc tumulo tegit.
 Illic liberos gignit; repente ille orbis est.
 Quantum dolor partus, miscr qui identidem est.

Ἐκθρέψαι δὲ καὶ παιδεύσαι, ἔπειτ' ἀνιμασθῆναι,
 Καὶ πικρὰς ἀπολαύειν τῶν πόνων ἀντιδόσεις ;
 Ἴσθι δὲ μέριμνα μίαν πρὸς Θεὸν ἀεὶ βλέπειν.
 80 Ἡ χρεῖα δ' ἔστω ἄλλη μάλα, καὶ μικρὰ σκέπη,
 Ἄφ' ἧς κείραν καὶ Χριστῷ προσήγαγεν ὁ πειράζων,
 Αἰθῶν αἰτῶν εἰς ἄριστους πεινῶντα μετατρέψαι.
 Ὅν μὴ ποθ' εἴνεκα μὲδέ τι τῶν ἀσχηρῶν ὑπομήνησ.
 Οὐ χεῖρων εἰ πετεινῶν σχεδὸν τρεφομένων.
 85 Οὐκ ἐκλείπει σοι καμψάκῃς ἐλατοῦ πιστεύουση.
 Κόραξ ἐκθρέψαι καθάπερ Ἥλιον ἐν ἐρήμῳ.
 Ὅρξθ' ἑθέλιαν ἐκ πυρὸς καὶ θηρίων φυγοῦσαν,
 Παῦλον τὸν μέγαν πεινῶντα, καὶ βιγούντα προθύμῳς,
 Ἴνα σὺ μάθῃς, παρθένε, πρὸς Θεὸν μόνον βλέπειν,
 90 Ὅς ἐν ἐρήμῳ τρέφειν οἶδε καὶ μυριάδας.

A Μαραίνεται τὸ κάλλος, ἡ δόξα παρατρέχει,
 Ὁ πλοῦτος ἄπιστον ρεύμα, τὸ δύνασθαι δ' ἄλλων.
 Ἐν δὲ τοῦ πλάου κόσμου τὰς στροφὰς ἐκφυγοῦσα,
 Εἰσπλήσθεις τὰ ἄγια τῶν ἁγίων γελῶσα,
 95 Καὶ σὺν ἀγγέλοις χορεύσεις τὴν ἀπαστων χορείαν,
 Κραίσσονα τόπον λαχοῦσα υἱῶν καὶ θυγατέρων,
 Ἄλλ', ὡ παρθένε, Χριστῶν μόνε τῃ γρηγοροῦσαι,
 Καὶ φαεινάς τὸν νομφῶν δέξασθαι τὰς λαμπάδας,
 Ἴνα συνέλθοῦσαι τὸ κάλλος τοῦ νομφῶν
 100 Ἰδῆτε, καὶ μιγῆτε τοῖς ἄνω μουσθῆρας.

Δ'. *Εἰς παρθένον.*

Ἄγνευε πᾶσι, Παρθένε, καὶ τοῖς ἑμμοισί
 Πάντων μάλιστα· μηδέ τιν' εἰσικίσθη

Quantum est educare et insituere liberos, et postmodum ab ipsis injuria affici
 Et acerbas consequi laborum remuneraciones?

Tibi autem una sit cura ad Deum semper respicere.

80 Ad vitæ necessitates sufficiant tenuis panis et angusta donus :

Quo ex pane ut Christi periculum faceret, accessit tentator,

Petens ab esuriente, ut lapides in panem mutaret :

Quorum causa, nihil unquam turpe admiseris.

Non es deterior avibus, quæ vitant utro oblati.

85 Non tibi fiducia habenti deficit olei cadus.

Corvus te nutriet, ut Eliam in eremo.

Cernis Theclam ab igne et belluis intactam effugisse,

Paulum hunc egregium, famem et frigus alaci animo perferentem,

Ut tu discas, virgo, Deum solum respicere.

90 Qui in solitudine novit alere plura hominum millia.

Marcessit formæ venustas, gloria præterit,

Divitiæ infidæ sunt et fluxæ, potentia paucorum est ;

Tu vero fallacis mundi dolus effugiens,

Ingrederere in Sancta sanctorum gaudens,

95 Et cum angelis duces choream cœlestis perennes,

Nacta potiorem sedem præ filiis et filiabus.

Verum, o virgines, Christum expectate vigilantes,

Et cum accensis sponsus excipite lucernis,

Ut simul ingressæ, sponsi pulchritudinem

100 Intueamini, et consociemini cœlestibus mysteriis.

384-385 IV. Ad virginem .

Esto casta rebus omnibus, virgo, et oculis
 Omnium maxime. Nec quemquam in domum admittas

* Alias Bill. 110, p. 182.

179 *Μέριμνα μ.α.* Coisl. *μέριμνα π.σ.α.*

81 Ἄφ' ἧς, nempe μάλας. Ita fere carmine præcedenti, vers. 214, etc.

85 *Μηδὲ τι. τῶν.* Ita Combef. et postulat incertum. Edit. *μηδὲν τῶν.*

86 *Ἐκθρέψαι.* Jes. *σε τρέφει.*

87 Ὅρξθ'. Jes. *οἶδας, nosti.* Ita fere carmine

præcedenti, vers. 190, 202.

90 Ὅς. Sic Reg. et Jes. Edit. Θεός.

95 *Στροφάς.* Ita Combef. quæ vox consoua π.σ.α. vou. Reg. et Jes. ταπεινοῦ κόσμου τρυφάς, *abjecti despicibilis mundi delicias.* Edit. τρυφάς.

94 *Εισπλήσθεις.* Ita Reg. Edit. εισπλήσθεις, *ingressa es.*

97 *Μένοντες.* Sic Coisl. Edit. μένηται.

METRICA VERSIO.

At cura quæ ne conjugis amor corrumpat ?

Dein educare et erudire, hinc despicì,

Ac præmia laborum tam acerba consequi ?

Tibi una sollicitudo videas ut Deum.

Usus potat parum cibi, arctam et casam,

Ab his periculum fecit hostis Messia:

Ut saxa panes famelicò fierent rogans.

Tu gratia istorum turpe nil commiseris.

Non pejor aviculis, quæ aluntur vilibus.

Non tibi cadus deficit olei cum fide.

Te nutriet corvus, ceu eremo olim Eliam.

Videsne Theclam ereptam ab igne et belluis ?

Paulum fameque et frigore oppressum et atacrem ?

Ut, virgo, discas hinc Deum unum cernere.

Nutrire populos in solitudine scit Deus.

B Marcet decus formæ illico, laus præterit,

Infida copia est opum, haud potestas plurimum est,

Mundi dolos cupediasque ut sperveris,

In Sancta sanctorum tu adihis lectior,

Ducesque choream perpetim una cum angelis,

Nacta potiorem quam mares locum et nurns.

Heus, virgines, Christum opperimini sedulæ,

Cum lampadibus excipite sponsum ardentibus

Ut pulchritudine ejus inspecta, in plagis

Cœlestibus, fruemini arcanis bonis.

IV. AD VIRGINEM.

(*Billio interprete.*)

Sis parte ab omni, virgo, sed potissimum
 Oculis pudica, nec virorum quempiam

Ἄνδρῶν βοήθην, μηδὲ τὸν σωφάτατον.
 Σὺ μὲν γὰρ ἀγνή, τὴν φθόνον δ' ἐγὼ λαν
 5 Δέλοικα, μὴ σε κεντρίσας δυσρημίσαι,
 Ἀωπὴ τὸν ἀγνὸν ζῆλον οὐ στέργεις βίου.
 Ὀλοῖό μοι πᾶς ὅστις ἀγνείαν αἰθεῖν,
 Τῆν τῶν ἀσάρκων ἀγγέλων παραστάντων
 Ἐννοικον αἰρήν παρβόνον. Τί δὲ πυρὸς;
 10 Κρίσιπῶν πυρὸς σὺ; πῶς δὲ τὸν καπνὸν φύγεις,
 Σαυτὸν μελαίνων τῇ κενῇ γλωσσαλίᾳ;
 Ἐνεῦθεν ἤρθης, παρβένε, καὶ ζῆς ἀνο.
 Ἄλλ' αὖ στενή σοι, καὶ ἀκέη τὸ φορτίον;
 Ὄν μὴ ποτ' αἰσχρὸν εἴνεκεν μηδὲν πάθης;
 15 Μῆδ' ἀντὶ τοῦ σοῦ προστάτου δέξῃ τινα

Α Κοινωνὸν αἰσχρῶν, καὶ βίου, κἴν ἀγνὸς ἔ,
 ἢ μή ποῦ σε Χριστὸς ὡς διπλῆν ἔξω βάλῃ.

E. Πρὸς τοὺς ἐν κοινοβίῳ μοναχοῦς.

Εἰ μὲν δὴ πλεόνεσιν ἔμῳ βίῳ αἰνήσαιεν
 Ἄνδρες ἤδ' ἡγναίκες, ἁμοροσύνης ὑπὸ δεσμοῖς,
 Ἦσαν ἀμφοῖ ἀνακτα χοροστασίης μελόνοτα,
 Ἐμπνοον, ἰσοκλειυθον, ἁμύροπον εὐχος ἔχουσαι,
 5 Ἄλιών. Οὐκ ἐθέλει γὰρ ἅπαν καλὸν οἰονόρασθαι.
 Οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἄριστον, ἢ μὴ καλοῖο προῖσχε.
 Καὶ στενή φιλίη, βαθὴ χάρις, ὡς πολὺμικτος
 Βορβορέη. Κέλομαι εἰ καὶ ἐνθάδε χάσμα μίγιστον

Virorum, ut auxiliatorem, nequidem sapientissimum.
 Tu quidem enim casta es : invidiam autem ego valde
 5 Timeo, ne te pungens quadam infamia,
 Exstinguat castam emulationem vite quam amplecteris.
 Peras mihi tu, quisquis castitatem colens,
 Carnis expertum angelorum astitem,
 Contubernalem vis habere virginem. Quid opus est igne?
 10 Tunc igne superior es? Et quomodo funum vitabis
 Temet ipsam denigrans vana hominum loquacitate?
 Hinc sublata es, virgo, et sursum vivis.
 Victus tenuis tibi et indumentum, an grave onus?
 Quorum causa, nihil unquam turpe admittas;
 15 Nec pro patrono suscipias quemdam
 Consortem turpitudinis et vite, quantumvis casta sis,
 Ne te forsitan Christus tanquam duplicem foras eiciat.

V. Ad monachos in monasterio degentes*.

Si communem pluribus vitam ament
 Viri ac mulieres, concordie sub vinculis,
 Circa propitium regem choro præsidentem,
 Una mente, uno itinere, eodem tecto gloriantes,
 5 Melius id quidem. Quidquid enim præclarum est, non amat solum videri :
 Neque enim optimum est, quod non bono præstat.
 Ac angusta amicitia, levis est gratia, ut et lutosa
 Quæ valde permista est. Volo et hic maximum chaos

* Alia Bill. 47, p. 105.

IV. 12 Ἐνεῦθεν ἤρθης. E terra subducta es, in celis vivis.

13 Ἄλλ' αὖ στενή. Id est, præter tenuem victum, et indumentum, nihil tibi curæ esse debet. Mox versus sequens reperitur poemate præcedenti, v. 83.

17 Μὴ ποῦ σε Χριστὸς ὡς διπλῆν ἔξω βάλῃ. Hunc versum Vat. suppleditat jam Græce et Latine editum a Murat. pag. 194. — Versioni metricæ addidimus illum Italicis descriptum. (CAILLAV.)

V. Τῆν Μοναχοῦς. Vox illa, inquit Combellisus, ex usu sequioris ævi obrepit. Non enim solet Gregorius sic vocare eos qui communem vitam sanctis

exercitiis ducunt, sed μεγάδης. Monachi vero illi solitarii sunt et οὐδῶνοι.

6 Προέσχε. Int. Coisl. ὑπερέχει.

7 Πλούμικτος, permista et promiscua.

8 Κέλομαι δὲ καὶ. Sic Reg. 992, qui mox pro χάσμα habet θαῦμα. Int. Coisl. Καλέω δὲ ἐν τοῖς κοινοβίοις μίγιστον χάσμα εἶναι, καὶ τείρος ὑπερ διεύρον τὰ γῆνη διακεκριμένα ἀμύροτα, ἢ σοὶ ἀπ' ἀλλήλων ἄνδρες καὶ ἡγναίκες, καὶ ὁσῶς εὐσεβῶντες ἁμοιον κίλος ἔχουσι. Volo autem in canobitis magnam esse intervallum, et quasi murum qui nitrumque sexum diversum separet, ita ut a se invicem distincti sint viri et mulieres, et sic pietatem

METRICA VERSO.

Admitte tecto, te ut juvet, sobrium licet.
 Tu namque quamvis casta sis, livor tamen
 Terret, malum ne dedecus conflet tibi,
 Zelumque vite deleat, quam amplecteris.
 Peras velim, qui, castitatem dum colis,
 Communem habere vis domum cum virgine,
 Quæ carne vacuis angelis astat. Tibi
 Flamma quid opus est? Non times flammam? Quid
 Fugiesne linguis garrulæ fumum gravem? [ast?
 Elata es istinc, virgo, sursum et victitas.
 Est offa curta, te grave et pondus premit?
 Hæc turpe propter, virgo, nil admiseris?
 Sociumque vite neminem, et turpis probri,
 Quæris patronum dum tibi, susceperis,

B Ne foris Christus, ut dolosam, respuat.

V. AD MONACHOS IN COENOBIO DECENTES.

(Billio interprete.)

Si sociam vitam sexus collaudet uterque, [quæ,
 Coniunctisque colens animis Dominumque Deum
 Una habitat, vitæque viam gradiatur eandem,
 Rectius id fuerit; nam virtus sola videri
 Abnuat : eximium merito nec jure vocandum est,
 Quod non vulchrum aliquid superat meritoque
 [probandum.

Parvaque amicitie est angustæ gratia prorsus :
 Ut contra intulenta nimis promiscua rursus.
 Ast interjectum chaos ingens esse necesse est,

Ἐσθίαν, ὡς κεν ἔπει διασταθῶν εὐσεβέστες,
 10 Ἄνδρες ἡδὲ γυναῖκες, ὁμῶν κλέος οἶον ἔχουσιν.
 Οὐδὲ γὰρ ολοβίοισι μόνον φθόνος, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον
 Παισιτέροις, πλείων τε κακοῦ μῦθος. Εἰ δὲ καὶ τοῖς
 Ναιετάσιον ἰθὺλοῖς Χριστοῦ ξυνοόμενος σφω
 Καὶ τὸ φθῶν πάντεςσι δ' ὄμωσ δέος, ὡσπερ ἔμοι γε,
 15 Δυσμενέος τε πάλης, καὶ πτώματος; οὐλομένοιο.

Γ'. *Εἰς σωφροσύνην.*

Καλὸν γάμψ διδασθαι, σωφρόνης μόνον,
 Πλείων νέμοντα τῷ Θεῷ συσαρκίας.
 Κραίσσον τὸ θεσπῶν τυγχάνειν ἐλευθέρων,
 Τὸ πᾶν νέμοντα τῷ Θεῷ καὶ τοῖς ἀνω.

Intercedere, ut illic separatim pietatem colant

10 Viri ac mulieres, ac communis tantum sit inter eos gloria.

Non enim iis tantum, qui soli vivunt, sed iis etiam magis qui cum multis,

Instat invidia, majorque mali impetus. Quod si solus

Habitare velis cum solo consuetudinem habens Christo,

386-387 Id quoque mihi est gratum; sed tamen omnibus, ut et mihi, adest timor

15 Hostilis pugnae et exitialis ruinae.

VI. *De pudicitia.*

Bonum est nuptiis ligari, modo caste,

Et plus detur Deo quam conjugio.

Melius vinculis esse liberum,

Et totum tribuere Deo, rebusque caelestibus.

8 Deus a conjugio liber est, angelorumque vita caelebs;

Crassa vero moles est connubium et plena corruptio.

Conjugium sollicitum est de compare et rebus charissimis:

Virginitati Christus curae est. Si femina cum Deo

Aequale quid habet, connubium etiam habet cum soluta vita

10 Sin autem nihil aequale, neque in vitis est ulla paritas.

Ne igitur, o parentes, opprobriis me afficiatis,

Conjugio voluptatem capientes, minime vero puritate vitae.

Connubio concedo, castitatem amplector.

At sunt, inquires, qui exciderunt: perat mihi,

15 Qui non optimos seligit, sed infirmos.

Hi enim ipsi sunt probrum, illi vero nobis decus.

Nunquid terra non aratur grandinis causa,

* Alias Bill. 78, p. 175.

colentes decus habeant commune. Inde liquet propositum Gregorii non fuisse, ut mulieres cum viris in eodem monasterio non congregarentur. Jubet solummodo eos a se invicem separari, ut eos premit invidia, et ulla mali ansa subrepat. In edit. deest δέ.

13 *Ἐννοούμερος.* Sic Coisl. Edit. ξεινοόμενος.

VI. ΤΥ. *Εἰς σωφροσύνην.* Val. *Εἰς παρθένων ἑτέραν, ad aliam virginem.*

A 5 Θεὸς μὲν ἄζυξ, ἀγγέλων τ' ἀσάρκια·
 Ἦλθ δὲ συζυγῆς τε καὶ πλήρης φθορᾶς·³

Γάμος μέριμνα συζύγου καὶ φιλάτων·

Τῇ παρθενίᾳ Χριστός. Εἰ γυνὴ Θεῷ

ἴσον φέρει τι, καὶ γάμος λυτῷ βίῳ·

10 Εἰ δ' οὐδὲν ἴσον, οὐδὲ τοῖς βίοις ἴσον.

Μὴ τοίνυν, ὦ τεχνίτες, ὑβρίζετε με,

Γάμψ περισκιστῶντες, ἀνεγίε δὲ μὴ.

Γάμψ δίδωμι, τὴν ἀγνεῖαν λαμβάνω.

Ἄλλ' εἰσὶν οἱ πεπτώκασ' ἀλλ' ἐλοῦθ μοι,

15 Μὴ τοῖς ἀρίστους ἐκλέγουν, τοὺς δ' ἀσθενεῖς.

Οἱ μὲν γὰρ αὐτοῖς ἀσχος, οἱ δ' ἡμῖν κλέος.

Γῆ δ' οὐκ ἀρούται τῆς χαλάζης εἴνεκα.

5 Ἄγγέλων τ' ἀσάρκια. Id est: Angelorum vita caelebs. Alii vertunt: Et angeli carnis sunt exper-

tes.

8 *Εἰ γυνὴ Θεῷ, id est, quantum inter Christum et*

feminam interest, tantum etiam inter conjugatam

vitam et caelibem.

13 *Γάμψ δίδωμι. Id est, conjugio utimini, per me*

licet: concedo vobis nuptias: mihi castitatem vindico.

Favet cod. Val. γάμον δίδωμι.

METRICA VERSIO.

Distincti illi ut degant ac sedibus illic,
 Sicque piam vitam simili cum laude sequantur.
 Solivagus etenim non solis livor iniquus
 Imminet, at multo magis his quos vita sodalis
 Oblectat; gravior namque istos pugna fatigat.
 Sin, nisi cum Christo, vis plane vivere solus,
 Id quoque mi gratum est; metus at communis
 [utrisque,
 Ut mihi, sit, ne hosti duro in certamine cedant,
 Praecipitesque ruant tenebrosi ad tartara Ditis.

VI. DE PUDICITIA.

(*Leuv. interprete.*)

Bonum ligari nuptiis, caste modo,
 Deoque plus des, quam toro connubii:

B At praestat esse liberum vinculis tamen,
 Deoque totum, rebus et superis, dare.
 Est numen injux, angelus non est caro:
 At conjugata labis et plena est byle.
 Et cura prolis et conjugis est nuptiis:
 At cura Christi caelibis. Si par Deo
 Est uxor, est par caelibis vitae torus.
 Sin prorsus impar, impares vitae quoque.
 Vos ergo, patres, ne probris me aspergite,
 Tiedas sequentes, non tori vitam insciam.
 Toro pudicitiam jugali do quidem,
 At puritatis caelibes carpunt decus.
 At corruerunt, dixeris, quidam. Male
 Tibi sit, legis qui debiles, non optimos.
 Illi probrum sunt nam sibi: hi nobis decus.
 Diramne propter grandinem tellus coli,

Ὅς δ' ἀμπέλων φύτευθ' ; ἢ θάλασσα δὲ
 Ὅμοιος δίδωσι πάντας ὅσπερ λαμβάνει ;
 20 Τί μοι τὰ πότρυ; κειμήλιον δ' Ἑωσφύρου
 Μὴ συγκατενόθησαν ἀγγέλων χοροί ;
 Τί δ', οὐκ Ἰούδας ἦν φρονεὶς τοῦ Δεσπότης,
 Ἄλλ' οἱ μαθηταὶ βόλα; ; Τοῦτο δ' οὐ σκοπεῖς,
 Τοῦ σπυ γάμου τὰ δευτὰ, καὶ μοιχῶν κλοπὰς.
 25 Ἐξ ὧν τὸ φιλτρον, καὶ γένος νοθεύεται.
 Ἰψῶν βράδε;ς, πὺν φθόνου δ' ἔα κάτω.
 Ἄγνευε πᾶσι, παρθένε. Χριστῶ μόνῳ
 Νύμφη, κράτει τὸ κάλλος ἐσφαγισμένον.
 Χρηστὸς μὲν ἔστιν, ἀλλὰ καὶ ζήλου πλέως.
 30 Οὐδὲν θυσεῖδης, οὐδ' ἐνοσημον ἐκφέρει.
 Ἐσθῆτι κόσμου κόσμος ἡ ἀσμία,
 Θρόνον δὲ φεῦγε, καὶ ταπεινὸν τὰς κλάσεις.

A Μὴ τὸ βλέπεσθαι τῷ βλέπειν θήραυέ μοι.
 Σώφρων βράδε;ς, καὶ ἀναστρέφῃ μόνῃ.
 35 Κλειεὶ ὡστ' κείσθαι, μηδὲ πορνεῖαι γέλω;ς
 Πλεῖστον παρειαί, καὶ γέλωτος ἔμφασις.
 Θυμὸς, μέθη, δαίμων τε παρθένους ἴσον.
 Πάντων δὲ χεῖρον πληρομὴ γαστρός χάριν.
 Εὐχαῖς τὸ κάλλος εἰκίτω κάθρουπνίας.
 40 Σύνουκον αἰροῦ μηδ' ἀδελφὸν βράδε;ς.
 Ἐμπεπύρευμα (sic) τῆς νόσου τί δεῖ βλέπειν
 Οὐδὲν τὸδ' αἰσχρὸν, πλὴν μόνῃ μητίμα χροῦ.
 Πατήρ μόνος σοι, καὶ θεὸς πιστὸς, νέα
 Ἄλλοι δὲ φευγέτωσαν, ὡς θῆρες ποτε
 45 Τὸ Σινά, πλαζίν ἐτυποῦσμένου νόμου.
 Ἄφαστος ἔστω προσφορὰ καὶ παρθένος,
 Ἡ μὲν βεβήλο;ς, ἡ δ' ἀπάντων ἐξέστιν.

Aut vinea non seritur? Nunquid mare
 In portus deducit omnes quos suscipit?
 20 Quid mihi longinqua commemorare? Num Lucifer lapsus est,
 Nunquid simul lapsi sunt angelorum chori?
 Quid autem, an non Judas fuit interemptor Domini,
 Caeteri vero discipuli ejus gloria? Hoc vero non attendis,
 Tui connubii mala, et adulterorum furta,
 25 Quibus amor et soboles adulterinis fiunt.
 Sublimis gradere, invidiam relinque deorsum.
 Pura sis rebus omnibus, virgo; Christo soli,
 Sponsa, serva tuam pulchritudinem obsignatam.
 (Christus) equidem benignus est, at idem emulatione plenus.
 30 Nihil deformae, neque indecorum effert.
 Vestem induere, cujus cultus sit esse sine cultu.
 Mollitiem fuge, deprime fractos et lascivos motus.
 Noli, ut specteris, videndo ipsa venari.
 Pudice incede, etiamsi sola tecum veriseris;
 35 Clavi aures obserantur; ne prociac sit risus:
 Pierumque genae sunt risus indicium.
 Ira, ebrietas et daemon virginibus idem sunt,
 Omnium autem res pessima est, repletio gulae gratificans.
 Venustus formae cedat precibus et pervigiliis.
 40 Contubernalem nequidem fratrem admittas facile.
 Fomitem morbi tui quid necesse est intueri?
 Nihil quidem in hoc turpe, veruntamen sola recordatio pulveris periculosa.
 Pater solus tibi, et Deus fidelis, o puella,
 Caeteri fugiant, sicut olim bestiae
 45 Montem Sina, cum lex in tabulis scriberetur.
 Intactiles sint victima et virgo,
 Illa quidem profanas, haec omnium oculis.

20 *Κειμήλιον*. Idem argumentum prosequitur Gregorius supra poem. 1, vers. 679.

25 *Νοθεύεται*. Vat. *μοιχεύεται*.

29 *Χρηστὸς*. Mendose editi. *Χριστὸς*.

31 *Ἐσθῆτι κόσμον κόσμος*. *Vesti mundanae cultus sit ipsa invenustas*. Eo loci versum aliquem desiderat Billius, ad vitium aliquod in verbis

Graecis arguit, sed immerito. Satis est subaudire ἥς, *cujus*, etc.

35 *Τῷ βλέπειν*. Ita legendum videtur. Edit. τὸ.

34 *Κἄν*. Sic melius legitur. Edit. καί.

41 *Ἐμπεπύρευμα*. Vat. *ὀπιμπύρευμα*.

42 *Χορός*. Vat. *Χρόος*.

METRICA VERSIO.

Serique vitis, desinit? Quid? littori
 Pontusne cunctos applicat, quos accipit?
 Longinqua vero quid sequor? cum Phosphoro
 Utrum angelorum sunt simul lapsi chori?
 Quid? Nonne Christi carnifex Judas erat?
 Apostoli vero decus? tui jam mala
 Tu nuptiarum cogitas, furta et tori,
 Adulteratur quis amor, et quis genus?
 Incede sursum; livor at humi corruat,
 Sis parte ab omni virgo, sis soli Deo
 Sponsa, teneasque conditum formae decus.
 Benignus ille est: restans zelo tamen.
 Deforme secum, turpe vel defert nihil.
 Carere cultu sit tibi cultus, fuge
 Est molle quidquid, et nimis fractum, neque

B Captes videndo prospicere. Gressus tuus
 Pudicus esto, degere et sola expete.
 Claudantur aures, sit prociac risus procul.
 Sat est superque vel levis risus nota.
 Par ira, Bacchus, et Satan sunt virgini.
 Pejor saturitas ventris est his omnibus.
 Cedat venustus vigiliis, precibus quaeque.
 Sociumque tecti facile nec fratrem cape.
 Spectare morbi fomitem quid attinet?
 Non est quidem hoc foedum: ast memoria sordidat
 Vel sola. Patri crede te soli, et Deo.
 Fugiant (ut olim bestiae montem Sina,
 Cum lex tabellis sculperetur) caeteri.
 Intacta sint haec, victima, et virgo: manus
 Fugiat profanas illa, visum haec omnipium.

Ἡ χρεῖα δουλοῦται σε σαρκὸς μὴ δ' ἔλως.
 Ἄν κροσβὴ τοῦ, καθάρης σοι πηγάσει,
 50 Ὑδρεία θόισσι πυθμῶν γεωργίαν.
 Ἄρτοις τρέφονται πάντα μύριος λέως.
 Πόσον οὐ μέλλον, ἢ θεοῦ παραστάτις;
 Μὴ τοίνυν ἀγὼν τόνδ' ἔχουσα νυμφίον
 Κάλλους ἀσάρκου, συζυγῆς τῆς δευτέρας.
 55 Μοχλὶ γὰρ οὗτος, οὐκ ἀνὴρ καθίσταται,
 Ζώντος τὸ φέτρον ἀνδρὸς ἐγκαρπούμενος.
 Ἡ καὶ κτησὶν προσβίβασα τῷ θεῷ σὺ γε
 Ἄποστερήσεις; καὶ Σοδόμεον φυγοῦσα πῦρ,
 Παλινδρομήσεις; μὴ λίθος παγῆς ἄλως.
 60 Χήρας σὺ πλείον, ἀλλὰ καὶ χήρας γάμο
 Ἰταύθουος, ψευθεντός ἀγνείας ἔρου.

Χρυσῆς τί γλώσσης ἐστὶν εὐτελεστερον,
 Ψάλλῃς, διδράχμου, δὴ τι τῶν ἀναστάντων;
 Ἄλλὰ κλαπέντα τὸν στρατὸν διόλιπες.
 65 Ταῦτ' οὖν ἔρωσα, παρθένε, παύθου θεῷ.

Ξ. Περὶ ἀγνείας.

Ἄρετι πᾶσα δικαιοσύνη
 Ἐνα βαθμὸν προσβιβάζει.
 Ὁ μὲν ἀλλότριος εὐνής
 Ἴσος ἄγγελος ὑπάργχει.
 5 Ὁ δὲ τ' ἐγκράτειαν ἀσκήν,
 Μετὰ παρθένου τετάχθω
 Ὁ δὲ τὸν γάμον φυλάσσων,
 Ἴσος ἐγκρατεὶ γενέσθω.

Necessitas carnis nulla te unquam in servitutem redigat.
 Si indigebis rei cujusquam, cadus tibi fontis instar fluat.
 50 Hydria dabit tibi fundi fructum.
 Panibus pascuntur quinque millia hominum,
 Quanto magis tu qui Deo asias?
 Ne igitur, cum purum hunc habeas sponsum
 Pulchritudinis incorporeae, jungaris alteri.
 55 Adulter enim ille, non tuus conjux esset,
 Viventis amorum mariti sibi vindicans.
 An tu canistrum, quod Deo obtuleris, postea
 Adimes? num tu, quae fugisti Sodomorum ignem,
 Illic recurras? abest ut in saxum salis coalescas.
 60 Tu plus es quam vidua, et tamen viduae conjugium
 Praeae obnoxium est, cum transiliuntur castitatis fines.
 Aurea quid lingua vilis est,
 Peuula, et didrachmo, ceterisque dirēptae urbis spoliis?
 Attamen, his subreptis, Hebraeorum fugatus est exercitus.
 65 Haec igitur cernens, virgo, Deo obtempera.

VII. De castitate.

Virtus omnis homines justos
 Ad unum gradum promovet.
 Qui est expers conjugalis tori
 Par est angelis.
 5 Qui continentiam in conjugio sectatur,
 390-391 Cum virginibus computetur.
 Qui conjugii leges servat,
 Par sit continenti.

* Alias Bill. 167, p. 252.

53 Τόνδ'. Edit. mendose τὸ δ'.
 54 Συζυγῆς. Edit. συζυγίς.
 61 Ψευθεντός. Derelicto castitatis proposito.
 Edit. ψευθέντος.
 65 Ψάλλῃς, διδράχμου, etc. Vat. ψάλλῃς τε, διδράχμου
 τε. Tria hic Gregorius commemorat, quae in dire-
 ptione Jericho furatus est Acham: nimirum vici-
 nam linguam, sagum et didrachmum, quod Billius
 et Leuven. non attenderunt, et locum hunc male

reddiderunt, alienum in sensum detorqueutes vo-
 cem ψάλλῃς, quae aliud nihil hic significat, quam
 penulam, sive sagum quae vestis est militaris. Vide
 supra II, 435, et tom. I, pag. 626. Mox, ἀναστάντων.
 Ita legendum pro ἀναστάντων, quod edit. habent
 mendose.

VII. Τ. Ξ. Ἄγνείας. Vat. addit σόματος.
 5 Ὁ δὲ τ' ἐγκράτειαν. Vat. δὲ ἔγ' ἐγκράτειαν.

METRICA VERSIO.

Te nulla carnis subjuget necessitas.
 Si quid requires, fontis in morem fluat
 Lecythus, farinam et hydria tibi proferet.
 Immensa quinque vescitur plebs panibus.
 Quanto magis tu maximo quae astas Deo?
 Cum sponsus ergo sit tibi hic cujus decor
 Est carnis expers, alteri jungi cave.
 Namque est adulter iste, non conjux, viri
 Ad sese amorem transferens vivi. Deo
 An tu canistrum cum semel donaveris,
 Adimes? rogam cum fueris Sodomiticum,
 Redibis? Absit; ne salis flas lapis.
 Quam vidua plus es. At torus viduas quoque
 Si castitatis iufererint votum, reas

B Facit. Quid esse vilis lingua aurea
 Possit? didrachmo quid minus? Sed haec tamen
 Subrepta totum perdere exercitum.
 Haec ergo cernens, virgo, Christo obtempera.

VII. DE CASTITATE. (Fed. Morello interprete.)

Virtus omnis ab aequis
 Gradu altero promovetur:
 Alienus hic cultus,
 Par est Dei ministris.
 Colit at qui continentem
 Vitam, esto par puellis:
 Connubiumque servans
 Similis sit abstinenti.

Μόνον ἀσκήτε το ὑψῶρον
10 Ἴνα μεζδῶνον τύχαιτε.

H. Σύγκριστις βίωρ.

Βι. Κρίναις ἀν ἤμιν, ὦ ξένη. Κριε. Κρίσις δὲ τίς ;
Βι. Βίος μάχονται. Κριε. Καλ τίνες, τίς δ' ἡ κρίσις ;
Βι. Ὁ κοσμικός τε καλ ὄσος τοῦ πνεύματος,
Πότερος ἀμείνων καλ σοροῦ; βιώσιμος ;
5 Κριε. Ὡς δὲ ἀκριστον μὲν, ἀλλ' ὅμως ἀκουστέον.
Κοσμ. Κόσμου περικώς, οἶδα καλ στέργω τάδε·
Τὸ δ' εὐσεβίς, πατρίων αἰελοθαί νόμον.
Πρ. Θεοῦ περικώς, οἶδα καλ σέβω θεόν·
Τὸ δ' εὐσεβίς, τέλειον εἰδένας οἶδας.

Saltem excolite temperantiam,
10 Ut majora dona consequamini.

VIII. Comparatio ritarum.

Vit. Judices nos, hospes. Jud. Quæ lis dirimenda?
Vit. Vitæ discipiant. Jud. Quænam illæ, et quæ discipatio?
Vit. Vita sæculi, et vita spiritus,
Ultra melior, et sapientibus eligenda?
5 Jud. Res certe difficilis ad judicandum, sed tamen audiendum.
Sæc. Ex mundo nata, novi hæc et diligo :
Pium est autem paternam legem revereri.
Spir. Ex Deo nata, novi et colo Deum :
Pium est autem perfectum nosse cultum.
10 Si, quod deterius est, tū maxime veneraris,
Aunon ego potiori jure, id quod præstantius?
Sæc. Mater mihi caro, et carni adjuncta fui,
Carnis disrupta plenitudinem desidero.
Spir. Deus pater mihi est, et cum Deo conjuncta sum,
15 Formæ, ex qua fluxi, similitudinem desidero.
Sæc. Quomodo consitisset, dic mihi, mortalium genus,
Nisi carniū conjunctio accessisset,
Divina lege et natura firmata?
Spir. Lex quidem talis existit, nunc autem solvi me illa oportet,
20 Dum ad aliam vitam præsentī præstantiorem
Propero, a vinculis et corruptela liberam.
Sæc. Quomodo ergo advenit recens vita cælebs?

* Alias Bill. 156, p. 220.

VIII. ARGUMENTUM. Hoc carmine per prosopopæiam inducuntur duæ vitæ inter se discipiantes, nempe spiritalis et mundana, quæ hospitem quandam controversiæ suæ arbitrum constituunt. Per spiritalem autem eam intelligit Gregorius, quæ colendæ pietatis studio ita prorsus addicta est, ut et a corporis voluptatibus et a congerendis vitiiis, et a bonorum amore, ac denique ab omnibus mundi illecebriis abhorreat; per mundanam autem, eam quæ et liberis operam dat, et opibus gaudet, et bonorum cupiditate afficitur, et lautiori vitæ genere delectari solet. Non autem hic spiritalis vita mundanæ ita opponitur ut nihil inter utramque faderis, nihil

commercii esse queat, quemadmodum nec inter lucam et tenebras, fidem et infideliem, sed ut vita monastica cum promiscua, quam κοσμική Græci, mundanam Latini solent appellare. Quod quidem ex judicis sententia constat, in qua jubetur hæc duæ vitæ pacem concordiamque inter se colere ac simultatem omnem abjicere.

2 Κρίσις. Vat. μάχη.

5 Ὡς. Coisl. ὦ. Bill. legisse videtur ὦ.

12 Κοί. Ita Vat. et Coisl. Edit. mendose χροί. Μοχ, σαρκὸς ποδῶ. Elegans matrimonii periphrasis. (B.H.L.)

21 Φθοράς. Coisl. πάθος.

METRICA VERSIO.

Colito unicum modestam
Laudem, assequeris alta.

VIII. COMPARATIO VITARUM.

(Billio interprete.)

Vit. Nostræ, hospes, oro, litis hic judex sede.
Jud. Lis ista quænam est? Vit. Dissident vitæ duæ.
Jud. Quæ, curque? Vit. Mundi vita, et spiritus,
Ultra præferenda sit viris prudentibus.
Jud. Non judicatu est arduum hoc: tamen audiam.
Mund. Prognata mundo, jure mundum diligo:
Leges vereri nam paternas est pium.
Spir. Deum, Deo sim cum sata, et scio, et colo:
Nescire summum nam Deum grave est nefas.

PATROL. GR. XXXVII.

B Si tam expetendum, vitius quod est, putas,
Quod præstat an non justius charum mihi?
Mund. Sum carne nata matrem, juncta et pulveri:
Addi resectam postulo carnem mihi.
Spir. Deus pater mi, meque devinxit Deo:
Formam emulari gestio, ex qua prodi.
Mund. Quonam existisset, dic, modo nostrum ge-
[nus]

Carni fuisset juncta ni conjunx caro:
Natura lexque quod superna continet
Spir. Lex id ferebat; at modo solvi est opus
Dum tendo ad ævum celsius cursu lavi,
Quod labe penitus et thori nexu caret.
Mund. Innupta quonam venit ergo post modo

21

Πρ. Ἦν μὲν σκιάδης καὶ πάλα· λάμπει δὲ νῦν,
Ἐξ οὗ Θεοῦ πάφηε Μήτηρ παρθένος.
25 Καὶ γὰρ νόμος παλαιὸς εἶπε τῷ νέῳ·
Τὸ γράμμι ἀπῆλθε, τὸ κράτος δὲ πνεύματος.
Κοσμ. Ἀζύξ δ' ἂν ἦν τις συζύγου βίου δίχα,
Ἦ τις δίκαιος; *Πρ.* Ὡς λίαν κομφῆς τις εἶ,
Πισθῶν τὸ σάρκα συνδραμεῖν καλῶν χάριν,
30 Καλοῦς μὲν ἐξέθρεψεν ἢ κακοῦς χρόνος,
Ἦθριν δὲ σαρκὸς ὁ σπορεύς ἐπίβλυσεν.
Οὐκ ἔλλο. Τὸ φρονεῖν δὲ τῷ πάθει γέλως,
Ὡς συγκάμνοντα Θεοῦ θελήματι.
Κοσμ. Τί οὖν βίη δίδωκας, ζήτεις δὲ τί;
35 *Πρ.* Κλάδους. *Κοσμ.* Ἦνα ψυγῶσιν, ἢ λατῶσιν

Α Δὸς τὴν ἔμψιν οὐ ρίζαν εἶ· Ἐχε κλάδους.
Πρ. Ἀρχαὶ γενέσθαι. Τῇ φθορᾷ δ' ἄλλος κάμω,
Τρέφω, διδάσκω, εἰτα πιθῶν ἀθροῖς
Τὸν οὐκ εἶν' ὄντα, γραπτὸν ἐν τοίχους βλέπων
40 Ἄπικνον τὸ κάλλος, οὐδὲν οὐ κινούμενον.
Κοσμ. Εὐπατριδὸς ἐγὼ τις. *Πρ.* Ἐκ ποίου γένους;
Ποῖος δ' ὁ κλάσσης; τὸν δὲ πηλὸν ἀθροῖς
Ὡς εἰς; μὴ εὐγένεια, μίμησις Θεοῦ.
Τάφος κρατεῖς οὐ καὶ νέος προσταγμάτων,
45 Ἐξ ὧν ἐγρᾶφης εὐγένης. οὐκ ἐγρᾶφης.
Κοσμ. Ἐμοὶ τὸ πλουτεῖν δυσμενεῖς βάλλει κάτω,
Φθόνῳ δὲ τῆκε τὸς κακοῦς, ποιεῖ φίλους,
Θρόνους δίδωσιν ἐν πόλει φουξῆν μέγα.
Πρ. Ἐμοὶ παντὰ μὲθ' δυσμενεῖς ἔχειν

[λάδοι;

Spir. Erat quidem olim, sed obscura, nunc vero coruscata,
Ex quo Dei apparuit virgo Mater.

25 Vetus enim lex cessit novæ:
Littera abscessit, spiritus autem viget.

Sæc. Quis cæcibus sine conjugio foret,
Aut quis justus? *Spir.* Valde lepida es,

Quæ contendis carnes concurrere ob probos viros;

30 *Ac* probos quidem et malos tempus castrivit,
Carnis autem contumeliam pater protulit.

Nihil aliud. Jactare vero se libidine ridiculum est,

Quasi cum Dei voluntate simul laboret.

Sæc. Quid igitur sæculo dedisti, aut quid quærebas?

35 *Spir.* Ramos. *Sæc.* Ut frigore pereant, aut eos turbo rapiat?

Da mihi tu radicem meam: tu vero ramos habes.

Spir. Satis est nasci; mobilibus rebus alius det operam,

Nutriens, docens, ac deinde subito lugens

Non amplius existentem, pictam ad parietem cernens

40 Inanimam pulchritudinem, Immobilem filium.

Sæc. Nobilis quædam sum. *Spir.* Ex quo genere?

Qualisque optex? an lutum ignoras

Unum esse? Nobilitas una, imitatio Dei.

Sepulcris nixa es, et novis rescriptis,

45 Per quæ scripta es, non educata, nobili.

Sæc. Mihi divitiarum inimicos sternunt,

Ac invidia urunt improbos, conciliant amicos

Thronis in urbe gloriantur donant.

Spir. Mihi vero paupertas, ut ne habeam quidem inimicos,

26 Κράτος δέ. Ita Coisl. Edit. κράτος κατ.

27 Ἀζύξ. Ita Coisl. et Val., quod idem est ac monachus. Edit. ἀβίξ.

28 Δίκαιος. Justus, pius conjugatus.

29 Σάρκα συνδραμεῖς. Id est, lepida profecto tu es, quæ fingis hominis conjugio mancipatos, tu re uxoria hoc spectare, ut liberos procreent, a quibus Deus pie sancteque colatur. Coisl. σάρκα.

31 Ἐπίβλυσεν. Vat. ἐξέβλυσεν.

33 Συγκάμνοντα. Vat. συναρπύοντα.

34 Ἐζήτεις. Ille Billius distinguit, et spiritalem

vitam inducit cui sæcularis respondet κλάδους juxta Combesium. Postea spiritalis, Ἦνα ψυγῶσι, aut frigore pereant. *Sæc.* Δὸς τὴν ἔμψιν, etc. Da mihi radicem meam. Sic clare distinguendum ait Combef. *Sæc.* Ramos, prolem, liberos. *Spir.* Ut algore intereant, aut procella auferat. *Sæc.* Da meam tu radicem, sicque ramos habeto, Ἐχε κλάδους.

35 Ἀδβοι. Coisl. λάδη.

36 Ἐχε. Ita Coisl. Edit. ἔχει.

43 Ὡς εἰς. Coisl. ὡς οἷς μὴ εὐγένεια, quippe quibus una est nobilitas.

METRICA VERSIO.

Vita? *Spir.* Erat et olim, tectior quamvis; Dei
Supremi ut autem virgo Mater existit,
Jam lucet illa, nam vetus cessit novæ
Lex legi, abivit littera: vicissim viget
Spiritus. *Mund.* An esset, vita ni conjux foret.
Cæcietus vel ullus vir prorsus? *Spir.* Lepida admo-

[dum es,

Coire dicens ob probos carnes viros.

Probos maleque nutriti tempus. Pater

Tantum obsecutus carnis est lascivæ.

Ridendus autem est qui libido animos facit,

Ut quem supremi Numinis velle adjuvet.

Mund. Quidnam ego mundo porrigis? *Spir.* Quid-

[nam ocellis?

Ramos. *Mund.* Ut algor hos necet.

B Stirpem meam da, surculos turbo auferat.

Spir. Ortam esse satis est, qui volet, labi vacet

Aliens docensque, luce post cassum gemens,

Pictum in tabella contuens, nec spiritu

Ullivo motu præditum formæ decus.

Mund. Sum stirpem clara. *Spir.* Quod genus tan-

[dem tibi,

Quinamve victor? Non lutum par omnibus?

Deum æmulatur quisquis, hic est nobilis

Vincis sepulcris, atque rescriptis novis

Queis scripta, sed non educata es, nobilis.

Mund. Hostes acerbos dejicit census militi,

Parit favores, urit invidia improbos,

Thronos dat, utque in viribus gradiarum tumens.

Spir. Mihi contra egestas hoc dat, ut caream hostibus,

50 Χαρίζετ', οἶκτος δ' ἀσφαλιέστερος φθόνου.
 Θρόνος δὲ λύτοι καὶ φίλοι καιροῦ πλόου.
 Ἄν οὖν μένωσι, κρείσσον ἤτ' ἀσάβη Θεοῦ,
 Ἥ πρῶτα πάντων τῶν ὀρωμένων ἔχειν.
 Ἥ πάντων εἶναι τῶν ὀρωμένων ἄνω.
 55 Πόλις δ' ἔχει με λαμπρὸν ἢ νοουμένην.
 Κοσμ. Τίς δ' ἀσφάλεια τῶν πένητι τοῦ βλου·
 Τείχη, πυλῶνες, μηχαναί, ξιφφοροί;
 Πν. Κάμνοντες, ὥστε μὴ τὸ σῶμ' ὑπεκκλαπῆ·
 Μόνον πέπασται τοῦτο καὶ μικρὸν βράχος.
 60 Ἄλλων ὁ λόγος, ἢ τυραννὶς ἐβρέτω.
 Ὅ φῶρ ἐχόντων· εἰς ἔμοι πλοῦτος, Θεός,
 Ὅν οὐ ποτ' οὐδέ τις ἀρπάσει κεκτημένην.
 Τὰ δ' ἄλλ' ἐχόντων ὡς φίλων, τὴν οὐσίαν

A Ἄρπαζέτωσαν τὴν ἐμὴν πᾶσαι χεῖρες.
 65 Πένητος ἀνδρὸς οὐδὲν ἀσφαλιέστερον
 Θείε σαγήνη πλοῦτος, τὴν δεξιὴν
 Τὴν αὐτὸς αὐτοῦ, ὡς φίλην ἀσπάζεται,
 Καὶ τῶν καλῶν δοῦρα οὐχ ἔμειν Θεόν,
 Ἔως ἂ κείπητ' εἰς ἔτνου πᾶσι χεῖρας
 70 Οὐ μὴ θέλει· τί φημι; θυμειοῦς ἴσως,
 Κάκειθεν ἄλλου, τὰ τροχῶν κυλιόμενα·
 Ἔμοι δ' ἄπας συνέρχετ', ἦν θάνα, βίος,
 Οὐδὲν φθόνῳ τι καὶ στραφαί; λελεθῆσαι.
 Κοσμ. Πόσον τὸ χεῖρας μὴ βλέπειν εἰς γειτόνων,
 75 Ἄλλους δ' ἐς ἡμῶν, εὐσεβεστεροῦς ἴσως.
 Πν. Πόσον τὸ χεῖρας εἰς Θεοῦ μόνον βλέπειν,
 Τοῦ καὶ διδόντος καὶ πατρικῶς αἰτουμένου,

50 *Largitur : invidia autem miseratio tutior.*
Throni vero caduci sunt et qui temporis magis amici sunt :
Atque etiamsi permaneant, satius est Deo subesse,
Quam primas in omnibus rebus aspectabilibus tenere,
Aut supra res omnes visibiles evehi.
 55 *Urbs autem illa splendidum me habest, quæ mente intelligitur.*

Sarc. Quæ autem vitæ securitas pauperi?
 Muri, vestibula, machinæ, satellites?
 Spir. Nimirum laborantes, ne furto corpus rapiatur :
 Hoc solum possidet et laceram vestem.
 60 Ad alios latro : facessat tyrannis.
 Fur invadat eos qui habent : mihi unica opes, Deus,
 Quem nemo unquam rapiet possidenti.
 Alia habeant qui eis delectantur : mea
 Abripiat bona omnis manus.
 65 Viro paupere nihil securius.
 Reti suo immolat dives : dexteram
 394-395 *Suam ipse, ut amicam osculatur,*
Et bonorum largitorem non laudat Deum,
Donec ea quæ possidet in alias incidant manus
 70 *Quas minime velit : quid dico? forte in manus inimici,*
Atque inde in alias, rotarum instar.
 Me vero, si moriar, census omnis sequitur ;
 Nihil invidiæ et vicissitudinibus relinquetur.
 Sec. Quanti illud æstimandum est, ut non in manus vicinorum inspiciamus,
 75 Sed alii in nostras, et fortasse magis pii respiciant?
 Spir. Quanti illud, ut quis in manus Dei solius respiciat,
 Qui donat et paterne imploratur ;

● *Φθόνου.* Vat. θρόνου.
 54 *Λυτοί.* Coisl. αὐτοί. *Throni vero ipsi et amici temporales sunt.*
 55 *Ἥ.* Coisl. ῥ. *Versus sequens deest in mss.*
 55 *Ἔχει.* Coisl. ἔχει.
 58 *Ὅστε μὴ τὸ σῶμ' ὑπεκκλαπῆ.* Coisl. ὑπεκκλαπῆ. Hoc ironice dictum : neque enim fures eas domos aggredi solent, in quibus nihil est quod rapere possint.

65 *Πένητος.* Sic infra, poem. xxxiii, vers. 125.
 66 *Θείε,* etc. Alludit ad hæc verba Habac. i, 16, quæ dicta sunt de rege Nabuchodonosor, quod rerum prospere gestarum gloriam viribus suis ascribat, *propriæque immolabit sagena sua, et sacrificabit reti suo.* Vide tom. I, pag. 515.
 69 *Πέση.* Coisl. πέσοι.
 75 *Στραφαί,* fraudibus.

METRICA VERSIO.

Livore porro tutior miseratio,
 Throni caduci. Tempori est amior
 Amicus : utque maneat hic, præstat Deo
 Subesse, primas ferre quam rerum omnium,
 Aut cuncta supra, quæ videntur, evehi.
 Hac demum in urbe splendeam, quam mens videt.
 Mund. Quæ vitæ egentis suppetit securitas?
 Vestibula, muri, machinæ, satellitum
 Manus laborans. Spir. Corporis furtum timens?
 Hoc namque solum vestis tum vili obinet.
 Aliis latrones imminet, vis sit procul.
 Fur petit habentes; solæ opes Deus mihi,
 Quem nemo rapiet si semel possedero.
 Id præter unum cuncta, qui volet, auferat ;

B Prædentur omnes, si velint, opes meas :
 Egente non est tutius quidemque viro.
 Dives superbus immolat reti suo,
 Velutque amica dat suæ dextræ osculum,
 Omnis datorem boni laudat Deum,
 Quousque tandem ad alterum cadant opes
 Quem nolit ipse, forte inimici in manus
 Volvantur, hincque ad alterum, rotæ in modum.
 At me sequetur census abentem meus.
 Nil vindicabunt livor et rerum vicies.
 Mund. Quanti æstimandum proximi non ex manu
 Pendere, sed eum, forte meliorem, ex mea.
 Spir. Quanti putandum est ut quis in solam Dei,
 Qui dat, paterne et poscitur, spectet manum,

Αισχρὸν δὲ μῆδεν τοῦ λαβέντι δρᾶσαι χάριν,
 Τῆν αἰμολόπτιν βέβλῆαν ἐκμιμούμενον,
 80 Τὰ μὲν κρατοῦντα, τοὺς δ' ἐρείδοντα φρένα,
 Τὰ δὲ βλέποντα οὐ καλοῖς ἐν ὄμμασι,
 Τὰ δ' ἐκτυπῶντα ταῖς ὀστέων ἐπιστῆναι,
 Ἄσλ' πλεόν πένητα τῶν ποθομένων;

Κοσμ. Οἶσαι δὲ πῶς τις δυσκόλου καιροῦ φορᾶν,

85 Μῆδεν φέρων ἔρεισμα τῆς ἀγδίας;

Πρ. Ἦρου με πῶς τις φεύειτ' εὐστοχον βέλος;

Θρηξὶ οὐ θαυρεῖτ' εὐπετῶς, οὐδ' ἐγγύθεν.

Γενοῦ στενός μοι· καὶ κακῶν φεύξῃ φορᾶν.

Δόναξ φέροι τὰ πνεύματ', ἀλλ' οὐχὶ θρόνος.

90 Ὅ μὲν γὰρ εἶκει, τὰς δ' ἀνατρέπει βᾶρος.

Κοσμ. Ἐμοὶ τρυφᾶν ἔξιστιν. Πρ. Ἄλλ' ἔμοι τρυφῆ,

Τὸ μὴ τρυφᾶν, κίρῳ τε καὶ τοῖς ἐντέροις

Α Οἰδοῦντα, καὶ νοσοῦντα πλοῦσιζ νόσῳ,

Ἵδοντα τερνῶν θρηξόρω λαίμου πέρα,

95 Τὸν νοῦν στενοῦντα τῶ πάχει τῆς Πλῶς.

Κοσμ. Ἐμοὺ τὰ πέμματα'. Πρ. Ἄρτος ἡ καρυκία,

Ἐμοὶ τὰ πῆματ', εἰς ἄλων ἄπαν γίλυο.

Οἷς τῶν τρυφῶντων ἀλμυρῶν καταπτῶς.

Κοσμ. Ὁσμὶ μύρον ἔμοιγε τέρψις, ἄσματα,

100 Χερῶν ποδῶν κροτήματ', ἐδρυθομι κλάτεις,

Ἵμοροβοθόντων ὀργάνων συμφωνία.

Πρ. Αἰνεῖς οὐ ταῦτα, ταῦτα δ' ἔστιν, οἷς κακῶς

Ἐμοιγ' ὁ πλοῦτος, ὡς κακῶν διδάσκαλος.

Κρεῖσσιν μὲν ἡμῖν ὀργάνων φαλμυροῖα

105 Ψυχῆν συναρμολοῦσα τοῖς νοσομένοις,

Μύρον δὲ παντὸς Χριστοῦς εὐδωδέστερος,

Ἦμῖν κενωθεῖς, ὡς Ἰῶση θουαδίας,

Nihilque, luci causa, turpe admittat,
 Sanguinis avidam hirundinem imitatus,

80 Ac alia quidem tenens, aliis mentem intendens,

In alia pravos injiciens oculos,

Alia effingens somniculosis spebus,

Semper pauperior, ob ea quae desiderat?

Sac. Quomodo feret quis molesti temporis impetum,

85 Nullum habens molestiae fulcrum?

Spir. Quæris a me quomodo sagittam apte vibratam quis effugiat?

Capillus non facile dividitur, ne cominus quidem.

Sis mihi in arcto, et malorum effugies impetum.

Ventos arundo sustinet, quercus vero nequaquam.

90 Illa enim cedit : hanc moles subvertit.

Sac. Mihi deliciis frui licet. Spir. At mihi deliciae sunt

Minime deliciis frui, nec satietate et visceribus

Turgere, ac morbo divite ægrotare,

Nec suave lutum ultra guttur olere,

95 Ac mentem angustam et exilem cœni pinguedine facere.

Sac. Mææ placentæ sunt. Spir. Panis, condimentum;

Mihi potus est, ex sale omnis dulcedo :

His salsuginem eorum despuo, qui delicias sectantur.

Sac. Odor unguentorum nec oblectatio, cantica,

100 Manuum pedumque strepitus, flexiones in numerum,

Consentientium instrumentorum symphonia.

Spir. Hæc tu laudas : at hæc ipsa in causa sunt, cur male

Mihi quidem sint divitiæ, ut malorum magistræ.

Prestat organis apud nos psalmodiarum cantus,

396-397 405 Animam agglutinans rebus cœlestibus.

Unguento autem omni Christus fragrantior,

Pro nobis effusus, ut nos a fetore liberaret,

85 Πλεόν πένητα. Vat. 4. πλεόν μένοντα, id est, *avarum semper pleris id facere quod expetit, quam id quo fruatur : vilescit enim nobis, quod in promptu est.*

84 Φορᾶν. Coisl. φορᾶς.

86 Ἦρου με. Vat. ἔρου με. Mox idem habet εὐστοχῶν pro εὐστοχῶν.

88 Στενός. Coisl. στένος.

96 Καρυκία. Ita Coisl. Edit. καρυκία.

97 Πόματ' ἐξ ἄλων. Ita Coisl. Edit. πέμματα, quam lectionem præfert Billius codicum auctoritati, et vertit, *panis et dapes mihi : condire solo dulce quas mihi est sale.*

98 Τρυφῶντων ἀλμυρῶν καταπτῶς. Leuv. *Deliciae viventes sale irrideo.*

99 Ἄσματα. Edit. ἄσμάτων.

METRICA VERSIO.

Amore luci turpe nec quidquam gerat,
 Avidam cernoris æmulans hirundinem,
 Quædam tenens jam, mente quædam cogitans,
 Oculisque rursus non bonis quædam intuens,
 Quædamque inani spe levis hinc sibi,
 Per expetita semper indigentior?

Mund. Qui durioris impetui sortis feret,

Habens, molesta quod levet, prorsus nihil?

Spir. Quo quis sagittam viat, exquiris modum?

Vix dissecatnr cominus licet, pilus.

Mihi robur esto : sique vitabis mala.

Ventos arundo sustinet, quos non ferunt

Quercus : quod illa cedit, has moles gravis

Evertat. Mund. Ample victio. Spir. Luxus mihi

Aroere luxum, nec cibus præter modum

B Farcire ventrem, divite et morbo premi,
 Gratumque cœnum, guttur ultra, protinus
 (Hæc, mentem stringere et crasso luto.

Mund. Dapes mææ sunt. Spir. Panis et dapes mihi :

Condire solo dulce quas mihi est sale :

Per quem ipsa salsum despuo luxum tuum

Mund. Dulces odores me juvant, et cantica,

Manuumque plausus et pedum, et motus chorus

Concine in orbem, barbyti et concors sonus.

Spir. Tune ista laudas? Ast opes hoc nomine,

Vitii ut magistas, improbandas judico

Prestat quibusvis organis psalmodia,

Ut quæ supernis rebus animam comulet ;

Omniq; Christus unguine æst fragrantior,

Effusus ob nos, ut, quo me acetul grave

Ἦς νεκρότης μ' ἔπαυσε τῆς ἀμαρτίας.

Κροτῶ δὲ χεῖρας, ἦν πέση φωνεῖς ἐμῶς.

110 Λόγον τίν' ἢ προῖεν τιν' εἰσηγούμενος

Κακῆν. Ποδῶν ἔρχησι; ἔνθεος στροφή.

Κοσμ. Τάχ' ἄν τὸδ' εἴποις, ὡς πένι καὶ ταῖς νόσοις

Ἄρχει, πλεον φέρουσα σωματων ἀκη.

Πρ. Τὸδ' οὐκ ἂν εἴποιμ'. Οὐκ ἀληθῆς γάρ λόγος·

115 Ὅ δ' ἐστ' ἀληθῆς, τοῦ καὶ λελέξεται

Πένης ἐχόντων εὐσθενέστερος πολύ.

Θεὸς δ' ἔδωκεν, ἀντανιστῶν τὴν χάριν,

Ἰσχὺν πένησιν, εὐπόρος δὲ φάρμακα·

Μοχθεῖ πένης, ἰθῶσι τὰς ὕλας κενοί,

120 Πεινῆ, ῥίγοι, συγκαίεθ' ἤλιω μέσφ

Ἄδοιπορεῖ, φορτίζεθ', βεταί, στένει·

Quo me peccati mortalitas impleverat.

Manibus plaudo, si cadat meus caruifex,

110 Cum sermonem aliquem aut actionem inducit

Malam. Pedum saltatio, immissa a Deo commotio.

Sæc. Forsan illud dixeris, paupertatem etiam in morbis

Præsidio esse, ut quæ plura ferat corporum remedia.

Spir. Nequaquam id dixerim: non enim vera oratio.

115 Sed quod verum est, id eloquar.

Pauper divitiibus longe robustior.

Deus dedit, hoc compensans beneficio paupertatem,

Vires pauperibus, divitiibus remedia.

Pauper laborat, sudoribus humores noxios exhaurit,

120 Esurit, alget, uritur sole meridiano,

Iter facit, fert onera, imbres patitur, gemit:

In tempore simplicem cibum et imparatum

Sumit, nec novit quidquam ex lenociniis

Quæ equi et deliciarum ministri

125 Ex terræ marisque comportant angulis,

Effeminatam mensam viris apponentes.

Flatus, pituita, lienis morbi, luxationes membrorum,

Giamores, gestationes, pallores, solutiones,

Divitum sunt, hi satietatis nimie fetus:

130 Ne ex iis quidem quæ habent voluptatem percipiunt;

Sed quaerunt, quibus relinquunt divitias, ac sæpe

Invident infirmioribus bene se habentibus,

Omnium inopes, felices miseri. (Tametsi suppetat)

Aurum, lapilli, variae vestes, tincti

135 Purpuræ æmula pictoris manu

111 Ποδῶν ἔρχησις, ἔνθεος στροφή. Coisl. πο-
δῶν δ' ἔρχησις ἐνθῶν στροφή.

112 Καὶ ταῖς. Deest in Coisl. καί.

117 Ἀντανιστῶν. Ἀντανιστῶν.

120 Πεινῆ. Ita Coisl. Edit. πεινῆ.

121 Φορτίζεθ'. Coisl. φρονιζέται.

127 Σπ. Ἰσχυῶς, ἐξαρθρήματα. Lienis morbi, arti-
culorum membrorumque debilitates. Ita Vat. Edit.
σπλήνος, ἐξαρθρήματων.

131 Ζητούσι θ' οἷς λείψωσι δγκορ. Querunt

Α Καίρου φρονήν ἀπλήν τε καὶ ἀσύνητον

Ἐδέξαντ', οὐδὲν οἷο μαγγανευμάτων,

Ἄν ὀλοποιῶν καὶ τρυφῆς ὑπέρβηται

125 Ἰγῆς καὶ θαλάσσης: ἐκπερὶζοῦσι μυχῶν,

Θῆλων τράπεζας ἐκτιθέμεν ἀνδράσι

Φύσαι, κατάρροι, σπλήνες, ἐξαρθρήματα,

Βοαί, φορήσεις, ἀχρότητες, ἐκλύσεις

Τῶν εὐπροσύντων τῶν κέρων οἷτοι τόκοι.

130 Οἱ μὴτ' ἔχουσι ἂν ἔχουσι ν ἔδονην,

Ζητούσι θ' οἷς λείψωσι δγκορ, πολλάκις

Ζηλοῦντες εὐεκοῦντας ἀσθενέστερους·

Πάντων ἔρημοι, δυστυχῆς; εὐδαίμονες

Χρυσὸς, λίθοι, ποικιλιατ' ἐσθήτος, βαζαί

135 Ζωογράφου τε πορφύρας ἀντιχρόου,

quomodo molem imminuant. Leuv. Investigant eo
per quæ a mole corporis, et aqua intercute liberentur.

134 Λίθοι. Coisl. λίθος. Μοχ ποικιλιατ' ἐσθήτος.

Variae vestes. acu pictæ, floridæ, tinctæ, etc. Aliiter

interpretes; Billius, *variaque ars*: Leuv. *res varie-*

gata, tinctæ vestes.

135 Πορφύρας. Ita Coisl. Edit. πορφύρα. Leuv.

Picturæ, ad vivum expressæ purpuræ, parietum,

tectorum

METRICA VERSIO.

Implevit omni parte, fetorem auferat.

Jam plaudo leta, caruifex quando meus

Cadit, scelestum facinus aut dictum mihi

Suadens. Chores sanctus est motus vice.

110 Mand. Fortasse dies, inopiam morbos quoque

Acere, plura et pharmaca ægrotis dare.

Spir. Non hoc quidem ipsa dixerim, falsum est

[enim:]

Verò quod autem consonum est, hoc eloquar.

Pauper opulento viribus longe est prior.

Deus vicissim gratiam nam conferens,

Vires cæno, divitiū dat pharmaca.

Pauper laborat, sudat, humorem improbum

Exhaurit, alget, esurit, sole uritur;

120 Incedit, onera gestat, imbre funditur,

B Gemit, capite simplices in tempore

Cibos, quæ nec illices novit dapes,

Luxus minister intimo quas e mari

Terraque sumit, et cocos solers, viris

Molles decentem feminas mensam parans.

Flatus, catarrhi, splenis et pedum dolor,

Gestationes, pallor, et solutio.

Hæc divitum sunt (hos parit fetus gula),

Quos nec voluptas ex bonis capis suis.

Ac sæpe, molens quis suam liquant, petunt,

Sanisque, quavis indiget, tamen invident,

Cunctis egentibus, divites miserrime.

Aurum, lapilli, variaque ars, et murice

Infecta vestis, pictus et paries probe,

135 Depicta tigna, calculis stratum solum,

Τόχων, ὀρόφων καὶ ψηφίδος πεδοσιτοῦς·
 Ἄργυρος, ὃ μὲν τις κρυπτός ἐν κόλποις χθόνος
 Εἰρθεῖς, ὅθεν προήλθεν, ἀξίος τάφων,
 Ὅ δ' ἐν προσθήκῃ, καὶ προαστράπτων πότοι--
 140 Ἴπποι, τάπητες, ἄρμαθ', ἄρματηλάται,
 Κύνες, κυνηγοί, θηρίων ἰχνυόμενοι·
 Καὶ ταῦτα θῆ τὰ τεργινά, δεσποίνης κακῆς,
 Γαστρῆς, πόρου τε πανόχου λαμποῦ χάρας·
 Στρώται, θυρωροί, κλιότες, κοιμητορες,
 145 Ἀνθηφόροι, βαντήρες, ἐκμαγεῖς κύκλων,
 Γαῦσαι, σκιασταί, νευμάτων ἱπισκοποι,
 Λοῦσαι, κερασαὶ δακτύλων ὑφόμεσαι,
 Κοῦραν γυναικας, ὀμμάτων ἑβόμεσσαι·
 Τύμβου τὰ πάντα πλουτοῦ, γραπτῆς χάος.

Parietes, tigna et stratum calculis solum,
 Argentum partim abditum in terre sinu
 Inclusum, unde prodit, dignum sepulcris,
 Partim in propatulo, et renidens in poculis :
 140 Equi, tapetes, currus, et curruum ductores,
 Canes, ductores canum, vestigatores beluarum ;
 Ac illæ etiam voluptates, improbi domini,
 398-399 Ventris, et meatus nihil non absorbentis gulæ causa :
 Stratores, janitores, vocatores, sopitores,
 145 Florigeri, spargentes odores, discos abluentes,
 Gustatores, umbram efficientes, nutuum observatores,
 Balneatores, pincernæ ad signum digiti sublati,
 Crine mulieres, oculorum oblectamenta :
 Sunt hæc omnia divitis sepulcri, picti pulveris.
 150 Stat vero pauper, atque etiamsi cadat
 Morbo laborans, vix tandem aut longo senio,
 Nihil negotii exhibebit amicis suis,
 Moriatur, ut leo quidem inter rugitus
 Mortuus, divitibus longe floridior.
 155 Quid superest? contumeliæ, ira, insaniam, audacia,
 Ebrietas, risus intemperantes, dicta turpia,
 Dei contemptus, consanguineorum et amicorum,
 Hæc non magis pauperibus in hærent quam divitibus :
 Divitiæ enim contumeliam, illa perniciem parit.
 160 Ille vero opprimitur, ut plurimum, nedom insolescat,
 Præsertim si Dei concurrat timor,
 Bonorum omnium fortis inagister.
 Considera breviter, unum cum altero conferens,

136 Ποδοσιτοῦς. Vat. Edit. πεδοσιτοῦς. Soli
 calculis strati.
 137 Ἄργυρος. Hic versus uno pede redundare
 videbatur Benedictinis, qui delendum proponebant
 τίς. Sed immerito, cum ἄργυρος sit dactylus, a quo
 primus pes versus informetur.
 139 Πότοις. Coisl. τοτοῖς, in ædibus.
 145 Χάρις. Forte χάριν.
 144 Στρώται. Per stratores, inquit Billius, intel-
 ligit Gregorius eos, qui mensas aut lectos, aut ali-

A 150 Ὅ δ' ἐνδοξῆς εστῆκεν, ἀνδρὶ καὶ πείθῃ
 Νόσῳ καμίῳ, μόγις ποτ' ἢ μακρῷ χρόνῳ,
 Οὐδὲν παρέξει πρῶτον τοῖς αὐτοῦ φίλοις,
 Γεθνήξειθ' ὡς λέων τις ἐν βρυχημαῖσι
 Νεκρῶς, ζαπλοῦτων πλειστον εὐανθέστερος.
 155 Τί λοιπὸν; ὕβρις, θυμῶς, ἔκστασις, θράσος,
 Μίθη, γέλωτες ἀκρατεῖς, αἰσχροὶ λόγοι,
 Θεοῦ περιφρόνησις, αἵματος, φίλων,
 Ταῦτ' οὐ πανήτων μάλλιν ἐστ' ἢ πλουσιῶν·
 Πλοῦτος γὰρ ὕβριν, ἢ δ' ἀπώλειαν φέρει.
 160 Ὅ δ' ἐκπιζέθ' ὡς τὰ πᾶσι, οὐδ' ἀφεται·
 Θεοῦ μάλιστα· ἀν συνδραμιὸν εὐδὸς τύχη.
 Καλῶν ἀπάντων παιδαγωγὸς εὐσθενῆς.
 Ἄθρει δ' ἕκαστον ἀνθ' ἑκάστου συντόμως,

quid ejusmodi sternunt. Per vocatores autem eos,
 qui apud divites hoc munere funguntur, ut heri
 nomine ad epulas certos homines invitent.

145 Παρηγεῖς. Aspersores odorum fragrantium.
 147 Κερασαὶ δακτύλων ὑφόμεσαι. Qui summa
 manu potum ministrant. Bill., Levv. temperatores
 extremis utentes digitis.
 150 Ὅ δ' ἐνδοξῆς. Ita Coisl. Edit. mendose οὐδ'
 ἐνδοξῆς.
 155 Τεθνήξειθ' ὡς. Ita Coisl. Edit. τεθνήξ' ἔθ'.

METRICA VERSIO.

Argentum et imo conditum partim sinu
 Terræ, unde fluxit, atque humo dignum tegi
 Partim redundans et micans in poculis :
 Equi, tapetes, ductor et cum curribus,
 Canes, canumque qui feras capiunt duces :
 Et quæ voluptas ventris est, heri improbi,
 Datumque nil quæ respicit prorsus, gulæ :
 Strator, vocator, janitor, sonnum ciens,
 Floresque gestans, quiq; discos abluunt
 Terguntque, gustant qui dapes, umbram ciunt,
 Spectantque nutus, qui levant, summa et manu
 Potum ministrant crine femine; omnia
 Hæc sunt sepulcri divitis, pictæque humi.
 Consistit at inops : ac licet tandem cadat,

B Aut febre, senio fractus aut longo, nihil
 Charis amicis afferet negotii.
 Instar leonis spiritum nam rugiens
 Edet, opulento floridus multo magis.
 Quid restat? Ira, temeritas, insaniam,
 Bacchus, cachinni, turpia et dicta, ac Dei,
 Gregisque chari, et sanguinis contemptio :
 Hæc cuncta longe divites prenunt magis.
 Namque insolescit dives, ac pestem binc trahit.
 Vexatur at inops sæpe, nec frontem erigit :
 Potissimum si sit comes Dei metus,
 Firmus magister omnis omnino boni.
 Collata cerne quæque jam cum singula,
 Utrique justus arbiter vite manens.

Ἄμφοιν δίκαιος τὸν βίον μένων βραβεύς,
 165 Εἰ μὴ φέροιεν σοι καὶ τὸδ' ὕβριν φαίνεται,
 Ὅσπερ πνεύτων ἐστάναι καὶ πλησίον,
 Ἥ πνεῖν τὸν αὐτὸν ἀέρα, ἢ κλιῖσιν μίαν
 Καλεῖσθ', ὁμοτέγος τε καὶ σύμπτους δοκεῖν.
 Φθονεῖς ἀρίστοι, καὶ κακοὶς οὐκίζομαι.
 170 Κακῶν γὰρ οὐδέν ἐστιν ἀβλύτερον,
 Κἄν εὐδρομῶν εἰς ἐπιστάλῃς τέλος.
 Διαπτύεις πάντας, ὡς ἄλλου Θεοῦ.
 Ἐν οἶδα πλάσμα, πάντας εἰς μίαν χρίσιν
 ἤξοντας. Ἄλλ' ἢ δευτέρα πλάσι, τρόπος.
 175 Χρηστοὶς ἐπαίρη' σωφρονίζομαι φέβω.
 Κάμπτη μογηροῖς· ἐπίσιν κουφίζομαι.
 Μένει γὰρ οὐδέν, ἀλλὰ βεῖ μακρῷ χρόνῳ.
 Νῦξ ἡμέραν ἔπαυσε, νύκτα δ' ἡμέρα·

A Χαράν ἐλ ἄπλη, καὶ τὰ τεργὰν συμφορὰν
 180 Ἔστησεν οὐκουν, ὡς παγίος, προσεκτέον.
 Σὺ δεινὸν οὐδέν, οὐδὲ τῶν ἄγαν κακῶν
 Τῷ γὰρ φρονεῖν πως τὸ τρυφεῖν ἐνίσταται.
 Ἔμοι δὲ πένθος, καὶ τὰ μικρὰ φαίνεται.
 Θεοῦ γὰρ ἀλλοτριώσις ἡ ἁμαρτία·
 185 Πῶς δ' ἂν φέρομι ζημιούμενος Θεόν;
 Σὺλ χρηστὸς ὕπνος καὶ δύο πλευρῶν θέσις.
 Ἥβεις δ' ἔνειροι τῶν ἐν ἡμέρῃ τύποι.
 Πίνεις, κυθεύεις, λαμβάνεις, παίζεις, γελᾷς.
 Ἔμοι δ' αὖτις τὸν βίου πλείστον μέρος,
 190 Κεντοῦσι γὰρ με καὶ καθεύδουσι οἱ πόνοι.
 Ἄν δ' ἀρπάσω τι μικρὸν ὕπνου, ἄκαρπῳ
 Ροβεῖ με καὶ βῆδωλα συκτὸς ἀγρία,
 Κρίσις, δικαστὴς ἄρροπος, ἔντρομος στάσις.

Utrique vitæ justus arbiter manens,
 165 Nisi id et tibi injuriosum videtur,
 Ut et prope pauperes stare,
 Aut eundem aërem spirare, aut eodem nomine
 Vocari, ejusdemque tecti et navigii consortem videri.
 Invides optimis; miseret me malorum.
 170 Malis enim nihil est miserabilius,
 Etiamsi prospero cursu in lubricum tendant.
 Despuis egenos, quasi ab alio essent Deo:
 Unum scio figmentum, omnesque idem in judicium
 Venturos. At secunda formatio, mores sunt.
 175 Effertur te res prosperæ: me timor sapere docet.
 Incurvant te res adversæ: spes me allevat.
 Nihil enim permanet, fluunt universa temporis diuturnitate.
 Nox diem fugat, et noctem dies:
 Gaudium mæror, et res jucundæ mærorem
 180 Excipiunt: his ergo, ut stabilibus, non est in hærendum.

400-401 Tibi nil grave videtur, etiam ex his quæ valde mala sunt.
 Quominus enim sapias deliciæ obstant.
 Mihi vero luctu digna, etiam quæ parva sunt, videntur.
 A Deo enim alienatio est peccatum:
 485 Quomodo feram me Deo defraudari?
 Gratus tibi somnus, et duorum laterum conjunctio.
 Dulcia somnia quibus rerum diurnarum exhibentur simulacra.
 Bibis, ludis, accipis, jocularis, rides.
 Mihi vero in somni maxima vitæ pars:
 190 Pungunt enim me etiam dormientem molestiæ.
 Si paululum autem somni arripuerō, lacrymor;
 Terrent me imagines noctis asperæ,
 Judicium, judex inexorabilis, horrenda statio:

164 Βραβεύς. Coisl. et Val. κρητός.
 167 Μίαν. Ita Coisl. Edit. male μίαν.
 173 Κρίσις. Coisl. κρῆσις.
 176 Μογηροῖς. Coisl. γορηός, et ἐλπίσι pro ἐλπί-
 σιν.
 182 Τῷ γὰρ φρονεῖν πως. Coisl. τὸ γὰρ φρονεῖν
 τῷ τρυφεῖν.
 186 Θέσις. Billius sic emendat aut emendare

videtur: δύοιν πλευρῶν θέσις.
 187 Ἥβεις. Coisl. ἡμῖς, quod error esse vide-
 tur. Ἦνειροι τῶν ἐν ἡμέρῃ τύποι, somnia namque
 sunt imagines eorum quæ interdū nobis contigerunt:
 quod quidem Gregorius alio in loco sic expressit:
 Φροντιστὸν ἡμαρτίας γὰρ ὁμοῖα φάσματα νυκτός. Ch-
 ris diurnis similia sunt noctis simulacra, lib. 11,
 sect. 1, pocul. 1, vers. 291.

METRICA VERSIO.

Ni forte iniquum tu quoque nec existimas,
 Ut quod propinqua sit cohors tibi pauperum,
 Paremque spiret aërem, nomenque idem
 Gestet, habitetque et naviget tecum simul.
 Viris honestis invidēs? miseror malos.
 Turba nocente nil enim est infelicius,
 Cursu secundo tartarum quamvis petant.
 Contemnis inopes, ut satus Deo altero?
 Figmentum at unum nosco, idem cunctis fore
 Tribunal; alia fictio, mores probi.
 Animos tibi augent læta: castigor metu.
 Te dnra curvant: spe levor, nam nil manet,
 Sed cuncta longo temporis tractu fluunt.
 Claudit diem nox: comprimit noctem dies.

B Luctum voluptas, gaudium mæror fugat:
 Figenda non his ergo mens firmis velut.
 Tibi tetra nullum crimen immitunt metum:
 Eripere luxuriam nam solet mentem bonam.
 At mihi pusillis surgit ex noxio dolor.
 Nam noxa summo distrabit nos a Deo:
 Jacturam at ipsa quo feram pacto Dei?
 Tu dulce dormis ad latus juncens latus,
 Referuntque lucis mellei somni typos.
 Bibis, aleaque lusitas, rides, capis.
 At parte vigilem maxima vitam exigo.
 Nam dormientem me labor pungit quoque.
 Ac si soporis quidpiam capiam, gemo.
 Nam spectra noctis asperæ metum afferunt.

Πηγή παρ' ἄζουο' ἔνθεν ἀσθέτου πυρός
 195 Ἐκώληξ ἐκείθεν ἐσθίων ἀπίως
 Μέσον συνειθέο, ἄγραφος κατήγορος
 θεός θεός σοι, ἦν φέρη τὰ δεξιά·
 Ἐμοὶ σεβαστός, κἀν φέρη τάναντία.
 Τὸ γάρ με κάμνειν, φάρμακον αὐτηρίας
 200 Ὅσον πιάζω, ἔρχομαι τόσω πάλας
 Θεοῦ· τὸ γάρ πάσχειν με συσφίγγει Θεῷ.
 Καὶ γὰρ στρατός διώκων εἰς τεῖχη φέρει.
 Παῖδες, γυνὴ σοὶ καὶ φίλοι παρήγοροι,
 Ἄ καὶ μεθίσταθ' ἢ μεγίστη συμφορά.
 205 Ἐμοὶ δ' ἔρεισμα καὶ παραψυχή θεός
 Πεινῶντι, καὶ βίγοντι καὶ στενωμένω.
 Ὑβρίζε, παῖε, δυσγενή, πωχὸν κάλει,
 Πάται, βιάζου, μικρὸν ὑβρίσεις χρόνον.

Α Θεῷ φέρω τὰ πάντα πρὸς ἔν καὶ βλάπω.
 210 Πέμπω λογισμέν εἰς βίον τὸν ὑστερον
 Ἐκεὶ καθίσταμ'. Οὐδὲν οἶδα τῶν κάτω.
 Οὕτω τὸ λυποῦν βραβίως ἐκλυομαι.
 Τί τ' ἄλλα; σημερον δὲ σοὶ μὲν μὴ λαβεῖν
 Τὴν ψῆφον, σὺ φορητὸν, ὡς γ' ἔμολ δοκεῖ·
 215 Οὐ γὰρ φέρει κρατούμενον τὸ κρατοῦν δαί.
 Ἴσον δ' ἔμολ λαβεῖν τε καὶ τὸ μὴ λαβεῖν.
 Ἄρκει θεός μοι, κἀν τὰ πάντ' ἄλλος φέρη,
 Τοῦτ' εὐκλεῆς μέγιστον εἰς νίκην ἔμολ.
 Κοσμ. Τί οὖν ἔαν πίσωσι τῶν ἄκρων τινές;
 220 Πρ. Τί οὖν ἔαν πίσωσι καὶ τῶν δευτέρων;
 Καὶ γὰρ κατορθοῦν ἔστιν ἄμφοι, καὶ πεισίν.
 Ἴσον πρὸς ἴσον, ἀλλ' ἐγὼ χείρους πολὺ
 Τίθωμι τοὺς πίπτοντας ἐν πρώτῳ βλάψ'

Hinc fons ebulliens ignis inextinguibilis,
 195 Illinc vermis æternum peredens :
 Media conscientia, absque scripto accusatrix.
 Deus tibi Deus est, si donet prospera :
 Mibi venerandus est, etiamsi ferat contraria.
 Nam si affligor, præsidium id salutis est.
 200 Quo magis premor, eo propius accedo
 Ad Deum : ipsa me afflictio astringit Deo.
 Insequens enim exercitus ad mœnia impellit.
 Tibi uxor, pueri et amici solatium ferunt,
 Quorum iactura maxima est calamitas.
 205 Mibi præsidium et solatiu Deum,
 Esurienti, rigenti, afflictato.
 Injuriam fac, percote, ignobilem, pauperem voca,
 Calca, vim infer, non diu injuriam facies.
 Deo offero omnia, ad quem et respicio.
 210 Emitto cogitationes in futuram vitam ;
 Illic hæreo : nihil eorum quæ infra sunt, novi.
 Sic mœnore facile liberor.
 Quid plura ? Hodie tibi non adjudicari
 Causam, res est, ut mibi videtur, intolerabilis :
 215 Non enim vinci se fert, qui semper vincit.
 Mibi autem perinde est accipere et non accipere.
 Sufficit mibi Deus, etiamsi omnia alius auferat ;
 Hæc mibi maxima est ad vincendum gloria.
 Sec. Quid igitur si summorum labuntur aliqui ?
 220 Spir. Quid si labuntur etiam ex his qui secundum gradum tenent ?
 402-403 Etenum præclare agere utrique possunt et cadere.
 Par utrinque ratio, verumtamen longe deteriores
 Existimo eos esse qui labuntur in perfectiore vita :

200 Ἰσόω. Coisl. τόσω.

209 Θεῷ. Coisl. Θεόν. Ita Vat., qui addit μοῦ,

quam lectionem sequitur Leuv. Deum meus ego
 semper gesto.

METRICA VERSIO.

Censura, iudex, statio cui comes tremor,
 Hinc fons perennis bulliens flammæ, impias
 Sine fine mentes vermis hinc morsu petens :
 Hæc inter animus conscius, scelera arguens,
 Ullo absque scripto. Tum Deus tibi est Deus
 Cum læta mittit ; hunc et in duris colo :
 Qui vincit etenim semper, is vinci dolet.
 Quo gravior angor, propius accedo ad Deum.
 Nam me supremo Nunni astringit dolor,
 Ut cogit hostis insequens ad mœnia.
 Proles, amici, sunt tibi solatio,
 Uxorque, quorum damna mors tibi parit.
 At mibi levamen atque subsidium est Deus,
 Cum frigus, aut me dura cum fames premit.
 Illud, cæde, pauperem, obscurum voca,
 Calca, opprime etiam, non diu me proteces.

B Fero cuncta summo, mente quem cerno, Deo.
 Vitam sequentem cogito, illic collocor.
 Nihil inferarum cognitum est rerum mihi.
 Nullo labore sic fugit mœror meus.
 Quid plura ? si tu forte nunc causa cadas,
 Aut fallor, istud aut feres gravissimæ :
 Qui vincit etenim semper, is vinci dolet.
 Vincam ipsa causa, vel cælum, par est mihi,
 Deum modo habeam ; reliqua, qui volet, ferat.
 Deusque famæ maximi ad palmam æstimo.
 Mund. Quid ergo summo si cadant ex ordine
 Quidam ? Spir. Quid ergo si cadant ex altero ?
 Nam labi utrique, consequi et laudem quæunt.
 Par cum par sit ; pejor at multo mihi
 Videtur is qui principe in vita cadit :
 Tam sum malis infesta ! nam quorum magis

Τοσοῦτόν εἰμι τοῖς κακοῖς ἑναντίος.
 225 Ἄν γὰρ κρατούνητον τιμώτερον κράτος,
 Τοῦτων πεσόντων πτώσις ἄβλυστερα.
 Ἐκείνο δ' αὐτῷ μὴ λογίζεσθαι βίῳ
 Εἴ τις κάκιοςτος· τῷ βίῳ γὰρ δυσμενής.
 Σκοπεῖν δ' ἐφ' αὐτῷ καὶ δοκιμάζειν τὸν τρόπον
 230 Καλῶν θ' ὁμοίως καὶ κακῶν κατ' ἄντιον,
 Καὶ μὴ τὸ μέλον ἐν ζυγῷ καταρρέπειν,
 Οὐ γὰρ ἔκκαιον, ἰσχυρὸν δὲ τὸ πλέον.
 Γνώεις δ' ἂν οὕτω τοῦν βίον δσον μέσον,
 Μὴ μοι τὸν ἄκρον τῶν ἔνων ἔππων κακῷ
 235 Ἄντιεξτάζειν, μηδὲ ποσειμοῦ βίου
 Ἄριστον ἄνδρα, τῷ κακίω τῶν ἐμῶν
 Κραττοῦς γὰρ ἂν φανεῖεν, οὐκ ἀρήσομαι.
 Εἰ δ' ἄκρον ἄκρω, καὶ κακὸν βίῳ κακῷ

Α Ἐναντίους, μάθος ἂν ὀπίσσω κρατῶ.
 240 Σκόπει κάκαίνο, βίον ἐν παντὶ χρόνῳ
 Τὸ πταίσει ὑμῖν, καὶ παρ' ἡμῖν τὸ κρατοῦν.
 Μίαν δὲ φασὶν οὐ φέρειν χελιδόνα
 Ἐαρ τὸ καλὸν, οὐδὲ γὰρ γῆρας γῆρα.
 Τί φῆς; ἄδως τὴν ψῆφον; ἢ χαίρειν ἐὼ;
 245 Κριε. Διδωμ· πῶς δ' οὐ; τρηκαῦτ' οἴσο-
 ἱμα
 Χρῆται προτιμῶν τὸν κάτω τοῦ σοῦ βίου,
 Ὅταν θεῶν βροτῶν τιν' ἰσώσω μανείε
 Εἰ δ' οὐ μανήσομ', οὐδὲ τοῦτο πείσομαι.
 Ἄλλ' ἄπιτα· λάτῳ δ' ἦν ἔχητ' εἰρηκικῶς
 250 Ἄμρω πρὸς ἀλλήλους τε καὶ θεῶν μέγαν,
 Σὺ μὲν νέμων τὰ πρῶτα τῷ πρώτῳ βίῳ,
 Σὺ δ' ὡς ἀδελφῶν δευτέρου προσλαμβάνων.

Usque adeo malis sum inimicus.
 225 Quorum enim, si vicerint, gloriosior est victoria,
 Illorum quoque, si sabantur, lapsus est miserior.
 Hoc autem postulo, ut minime imputetur vitæ generi,
 Si quis fuerit pessimus: huic enim vitæ est inimicus.
 At consideres velim et perpendas mores
 230 Bonorum pariter et malorum ex adverso:
 Nec, quod minus est, in lance deorsum vergat
 (Non enim æquum fuerit), sed præponderet, quod gravius est.
 Sic discas, quantum sit inter utramque vitam intervallum.
 Nec mihi optimum inter asinos cum equorum pessimo
 235 Contuleris, neque mundanæ vitæ
 Præstantissimum virum cum teterrimo meorum:
 Alioqui meliores tui videhantur, id non negabo.
 Verum si summum cum summo, pravum cum pravo conferas
 Ex adverso, tunc intelliges quantum antecellam.
 240 Hoc quoque perpende, quot sint quovis tempore
 Ex vobis qui cadant, ex nobis autem qui vincant.
 Una enim, ut aiunt, non facit hirundo
 Ver jucundum, nec unus senectutem pilns.
 Quid ais? dasne calculum? aut te valere sivo?
 245 *Jud.* Do. Qui enim non darem? Tunc arbitror
 Præferendam esse terrenam vitam tuæ,
 Cum, mente captus, Deo mortalem quempiam parem fecero.
 Quandiu autem sana mente fuero, id non crediderim.
 Vos vero, jam ahite: satius est ut pacem habeatis
 250 Ambæ mutuum inter vos et cum magno Deo:
 Tu quidem primas concedens primæ vitæ,
 Tu vero ut sororem hanc a te secundam amplectens.

224 Ἐναντίος. Ita Coisl. Edit. ἑναντίος.
 225 Ἄν. Coisl. et Vat. ὡς.
 230 Κατ' ἄντιον. Vat. in margine ἀνδρῶν κάτω.
 231 Καταρρέπειν. Vat. κάτω ῥέπειν.
 232 Ἰσχυρὸν δὲ. Ita Coisl. Edit. ἰσχυρὸν καὶ.
 234 Ἰππων. Coisl. et Vat. ἔππων.
 240 Ὅσον. Edit. ἴσων.

241 Ὑμῖν. Ita Coisl. Edit. ἡμῖν.
 243 Καλῶν. Coisl. τερπνῶν.
 244 Ἄδως τὴν ψῆφον; An victoriam mihi calculo tuo concedis?
 249 Ἄλωτ' ὅτ' ἦν. Præstat vos mutuum, etc.
 252 Προσλαμβάνων. Ita Coisl. Edit. προσλαμ-
 βάνων.

METRICA VERSIO.

Est palma celebris, dum decus palmæ ferunt,
 Horum ruina est, dum cadunt, quoque tristior.
 Hoc posco, generi ne imputes vitæ, malus
 Si quis sit; odit hic enim vitæ genus.
 Sed separatim tam bonorum ponderes
 Mores, malorum tum malus mores item:
 Nec vergat infra quod minus (iniquum hoc enim),
 Sed robur habeat id quod est multo amplius.
 Sic porro nosces inter has vitas duas
 Quid distet; asinum pessimo cum equo optimum
 Conferre noli: nec meorum pessimo.
 Mundana cum qui præstet in vita omnibus.
 Sic ille nauque vinceret: non id nego.
 Bouum at bono si conferas, pravo et malum,

B Quantum antecellam protinus conspexeris.
 Reputes et illud, quod grege ex nostro cadant
 Pauci, tuorum et infreqnes vincat cohors.
 At ver, ut aiunt, una hirundo non facit,
 Ut nec senectans crinis unus. Quidnam ais?
 An calculum das? aut valere te sivo?
Jud. Do vero, nam tunc inferam vitæ tuæ
 Vitam a teipsum, mente cum læsa Deo
 Æquabo summo quempiam mortalium.
 At sana donec meus erit, non hoc agam.
 Ahite: satius est erit, si mutuum
 Pacem colatis, et Deo cum maximo.
 Primas quidem tu principi vitæ dato:
 At tu ut sororum rursus hanc complectera.

Εἴ τοι τὸ πρῶτον οὐκ ἔχει, τί κωλύει
 Ἐχειν τὰ δεύτερ'; οὐδὲ τοῦτ' ἀτιμία.
 255 Οὕτως ἂν ἤμιν ἀσφαλὲς εἴη βίος.

Θ. Περὶ ἀρετῆς.

Τὴν ἀρετὴν ποθέω μὲν, ἀτὰρ τὸδε μ' οὐκ εἶδαζεν,
 Ἦτις δὴ τελέθει, καὶ ὀπίσθεν ἔξει ἔμοιγε,
 Καὶ μάλα περ ποθέοντι. Πῶθός δ' ἀτέλειστος, ἀνίη.
 Εἰ μὲν γὰρ καθαρὸς τελέθει βίος, οὐκ ἐπιμικτός
 5 Ὑδασι χειμεριόισι, χαρὰδραίοισι τ' ἀναύροις,
 Δίξην μ' ὅς μιν ἔσπευεν ἐπὶ χθονός. Ἦ γὰρ ἀνέσχε
 Βόρβορον ἐκ κρατῆς, ἢ δέξατο, σάρκα βαρεῖαν

Si primas quis non habet, quid vetat
 Quominus secundum locum teneat? Neque id ignominia afficit.
 255 Sic nobis secura erit vita.

404-405 IX. De virtute.

Virtutem quidem desidero, verum hoc non me docuit,
 Quænam illa sit, et unde contingat mihi,
 Quamvis cupidissime expetenti. Cupiditas non expleta supplicium est.
 Si purus quidem est rivus virtutis, nec immixtus
 5 Aquis hibernis, aut salebrosis torrentibus ex pluvia collectis,
 Quæro quis eam invenerit in terra. Aut enim protraxit
 Cœnum ex corde, aut suscepit, utpote gravem carnem
 Trahens, et tenebroso externe turbatus hoste
 Vitæ nostræ, ac lutulento barathro.
 10 Neque enim conveniebat, cum fluxus sim concretus,
 Ac per fluxam vitam decurro, me esse fluxionis expertem.
 Si autem non limpidus omnino est rivus, sed permixta
 Est deterioribus virtus, et concretio fœda,
 Quomodo virtus esse queat, considera. Ego enim
 15 Hinc et inde celerem mentem intra præcordia volvo.
 Frigida quidem est nivis natura et candida;
 Flava vero et calida ignis natura, nec misceantur
 Illic inter se. Ante enim eorum vis solvetur, quam commisceantur
 Virtuti autem quomodo macula superveniens imaginem dedecorat,

* Allas Bill. 59, p. 155.

253 Εἴ τοι. Forte εἴ τις.
 254 Τοῦτ' ἀτιμία. Ita Coisl. codex. Edit. τοῦ τ'
 ἀτιμίαν.

IX. ARGUMENTUM: « Eruditissimum ac contem-
 plationis plenissimum carmen De humana virtute
 hic condidit Gregorius, in quo omnem mentis elationem,
 studiumque vel sibi, vel aliis placendi ex anima
 elidit, ac contra humilitatem et modestiam ipsius
 amatoribus conciliat. » Hoc est Cypri argumentum in
 istud carmen eximium, quo certe non est aliud ullum
 inter Gregorii carmina præstantius: in eo virtutem
 generatam, ejus naturam et essentialia exponit. Quam
 infirma, imperfectaque virtus humana sit, ostendit,
 quam difficile comparatur: Dei donum esse docet,
 Dei, inquam, sine cuius ope nihil aliud sunt homines,
 nisi ludibria et viva cadavera sceleribus fetida.
 Conditum autem esse illud carmen videtur, cum adhuc
 in sede Constantinopolitana Gregorius noster

Α Ἐλκων, καὶ ζοφῶντι θαλοῦμενος ἔκτοθεν ἐχθρῶ
 Ζωῆς ἡμετέρης, καὶ Διδέοντι βεβῆρωρ.
 10 Οὐδὲ γὰρ ἦεν εὐκείος, ἐπεὶ οὕσις εἰμι παγεῖσα, β
 Καὶ βουστοῦ βίωτοιο διεκρέω, ἐμμ' ἀρεστον.
 Εἰ δ' οὐκ ἀργύρεος πάντη βίος, ἀλλ' ἐπιμικτός
 Ἔστι χειροτόμος ἀρετῆ, καὶ μίξις ἀκοσμος,
 Πῶς ἀρετῆ τελέθει, τάδε φράζω. Καὶ γὰρ ἔγωγε
 15 Τῆ καὶ τῆ νόον ὠκῖον ἐπὶ στήθεσσιν ἔλλισω.
 Ψυχρῆ μὲν χυμὸς φύσις ἐπέτω, ἀργυρῆ τε·
 Ξανθὴ δ' αὖ θερμῆ τε πυρὸς φύσις, οὐδ' ἐπιμικτὰ
 Ταῦτα πέλει. Ἐλύθη δὲ βίη πάρος, ἢ ἀνεμύχθη.
 Τῆ δ' ἀρετῆ πῶς ἀλοχὸς ἐπῆλυθεν εἰδῶν ἀτίζον,

sederet, id est circa annum 580.
 Tit. Περὶ ἀρετῆς. Sic Vat. et Reg. 992. Edit.
 εἰς ἐκτόθεν, de seipso.
 4 Ῥόος. Sup. lin. ἀρετῆ.
 6 Ἐστειμν. Coisl. et Reg. 991 sup. lin. εἶρεν,
 κατέλαβε. Μοx ἀνεσχε. Schol. ἀναβέβαια καὶ ἀνέ-
 βλωσε.
 10 Ῥόσις εἰμι παγεῖσα. Job x: Nonne sicut
 lac multasti me, et sicut caseum me coagulasti?
 11 Ἀρεστον. Schol. ἀσφατον.
 12 Ἀργύρεος. Sup. lin. ἀρετῆ.
 14 Καὶ γὰρ. Schol. καὶ γὰρ ἔγωγε πολλὰ σκοπή-
 σας οὕτω κατέλαβον. Etenim nonnullum percepi, quam-
 vis in id mentem confecerim.
 16 Ἀργυρῆ τε. Reg. ἀργυρῆ τε.
 18 Πάρος, ἢ. Schol. πρῶτον γὰρ λυθῆσεται ταῦτα
 ἢ ἀλλήλοις μίχθησεται.

METRICA VERSIO.

Si ferre primas nequeat aliquis, quid vetat,
 Quin si secundas teneat? hoc probro caret.
 Sic vita nobis tuta erit periculo.

IX. DE VIRTUTE.

(Billio interprete.)

Ipse quidem mihi tenor virtutis amore
 At nec quænam sit, nec qua ratione parari
 Possit, me docuit, quamvis mihi nil magis esset
 In votis: cruciat porro frustrata cupidio.
 Namque latex illa est purus si prorsus, et undæ
 Brumalis, torrensque parit quam turbidus, expers,
 Scire aveo quisnam in terris invenerit illam.
 Aut etenim e medio lutulento pectore cœnum
 Extulit: aut certe infelix exceptit, onustus

B Carne gravi, quemque externe sævissimus hostis
 Turbet et indicat, luteo immergatque barathro.
 Nam cum sim fluxu primum concretus, et ævum
 Percurram fluidum, non conveniebat ut in me
 Fluxio non caderet. Sin non purissima prorsus
 Est virtus aqua, sed cœno miscetur olenti,
 Qui virtus queat esse, velim tunc ipsum volutes.
 Namque animus partes noster se versat in ambas.
 Frigida nix tantum est et candida: flammaque rursus
 Tota calet, rubet atque, nec unquam in fœdus
 [amictum
 Ista coire queunt; quod si vim feceris, ante
 Miscere inter se quam possis illa, peribunt.
 Quinam ergo sceleris labes fœdissima cœse

20 Εικόνα τὴν μέγαλοθεοῦ, κακόχαρτος ἁμαρτὰς,
Εἰ ἐτεὸν θεὸς εἶμι, λάγος δὲ σὸν εὐχομαι εἶναι.

Πυνθάνομι ἄλφρειοτο καλὸν ῥόνον, ὡς διὰ πικρῆς
Ἔρχεθ' ἄλδς, μέγα θαῦμα, γλυκὺς ῥόος, οὐδ' ἐπί-
[μικτος

Ἡ λώθη τελέθει. Λώθη δὲ τε ἡμέρος ἀγλῆς,
25 Καὶ νοῦσος μελέων ἄρετης δὲ τε, ἡμέτερη νύξ.
Πολλὰκι παρὸν αἶτρα πρὸς αἰθέρα, καὶ με βαρελά
Τηκεδανὴ τε μέριμνα χαμαὶ βάλε· πολλὰκι δ' αὖτε
Αὔγασάμην θεότητος ἀγνὸν φάος, ἀλλὰ μᾶσον τι
Ἦλθε νέφος, κρύφθη δὲ σέλας μέγα, καὶ μ' ἔδιδίξεν,
30 Ὡς φύγεν ἐγγύς ἐόντα. Τίς δ' φθόνος; ἢ ποθέεσθαι
Αἶψιν ἐμοὶ ποθέει θνητοῦ νόμος, ἢ τὸ δ᾽ αἰμεινον

A Ἔστιν ἐμοί, μόχθῳ μὲν ἔλαιν, μόχθῳ δὲ φυλάξαι,
Τοῦτο γὰρ ἐμπεδόν ἐστιν, δ νοῦς κάμει. Πολλὰκι δ' αὖτε
Ἐσθλοῦ τ' ἤβη κακοῖο διάκρισιν ἐχθρὸς ἀμειρεν,
35 Ὡς θῆρ κερβάλοος τις ἐπ' ἔχυσεν ἔχνα βάλλων,
Ὡς κεν θηρητήρα καλοῦ πλάξσει δόλοισιν.

Ἄλλο τι σὰρξ μὴ ἐνωξεν ἐμοὶ φίλον, ἄλλο δ' ἔφευγῃ,
Ἄλλο θεός, φθόνος ἄλλο, χροῖος τὸ μὲν, ἄλλο τι δ' αἶον,)
Ἔρω δ', δ στυγία, καὶ ἀμειργέτηρα κακοῖσι.

40 Καὶ γελῶσιν μύρον αἰὼν ἐνὶ σπλαγγήνοισιν ἐμοῖσι,
Σαρδάνιον, κακόχαρτον, ἐπεὶ καὶ τερπνὸς εὐθεῖρος.
Νῦν χθαμαλὸς, νῦν αὖτε μετφορος ὕβριν ἀτίλχυν
Σήμερον, ὕβρισται δ' ἄρ' ἐς αἰῶνον ἄλλοι ἐν ἄλλοις
Καιροῖς, πολυπόδης τις ἐειδόμενος χροῖα πέτρας·

20 Imaginem magni Dei, malis gaudens peccatum,
Si vere Deus sum, et partem tuam me esse glorior?

Audio Alphæi pulchrum animum per amarum
Æquor suare, et quod valde mirum, dulcem servare aquam, nihilque ipsi
Corruptionis admisceri. Corruptela autem aeris est nubes :

25 Morsus corporis : virtutis autem peccatum, quod est nox nostra.

Sæpe pedem tuli in æthera, sed me gravis
Et exitiosa cura in terram dejecit; sæpe etiam
Affulsit mihi divinitatis sanctum lumen, sed media illico
Interfusa nube, subtraxit se lux magna, et dolore me confecit,
30 Ut me fugit, cum prope essem. Quæ invidia? an ut desiderio ardeam,
Perpetuo poscit hominum lex? an hoc melius
Est mihi, labore quidem comparare, labore etiam servare?

40-407 Hoc namque stabile est, in quo mens nullum laboravit. Sæpe etiam
Boni et mali delectum hostis ademit,

35 Veluti fera quædam callida, vestigiis vestigia inducens,
Ut venatorem virtutis dolo decipiat.

Aliud quid caro blandum mihi præcipit, aliud lex :
Aliud Deus, aliud livor; tempus præsens aliud, aliud æternitas :

Ago quod odi, et propriis oblector malis.
40 Rideo gravem mortem, conceptam in visceribus meis,
Risui sardonico et flagitioso, siquidem mihi mea grata est pernicies
Modo humilis, modo sublimis; a contumelia abhorrens
Hodie, eras contumeliosus : alius in aliis
Temporibus, polyplus quidam referens colorem petrae.

25 Ἠμέτερη νύξ. Schol. 991 φθορὰ ἢ παρ' ἡμῶν
ἁμαρτία. Nostra nox, nempe corruptio, peccatum
quod a nobis est.

29 Ἐδίδίξεν. Schol. λελύτηκην οὐ μετρῶς.
30 Τίς δ' φθόνος. Id est, ut Cyrus exponit, quæ-
nam causa est ut a bono excidam, nec illud conso-
quar?

32 Φυλάξαι. Ut labore partum majori studio ser-
vem.

33 Ὁ νοῦς κάμει. Schol. μετὰ πολλοῦ πόνου κατ-

έλαβε, quod mens magno labore percepit.

34 Ἄμειρεν. Ἀφελετο.

36 Πλάξσει. Αἶσι. πλάξσει. Schol. ἀποπλανήση

τῆς ἀλήθειας.

38 Χρόνος. Schol. ἢ παρούσα ζωή.

41 Σαρδάνιον. Sardonium risum ridere, inquit

Billius post Erasmus, idem est ac voluptatem ex

aliqua exitiosa re capere.

44 Ἐειδόμενος χροῖα πέτρας. Polyposes dicuntur

METRICA VERSIO.

Virtuti adjunxit, simulacrum nobile turpans
Nominis ætherci, si vere sum Deus, atque
Pars tua, summe Parens, non frustra dicitur esse?

Arcadicum memorant animum per salsa fluentem
Æquora dulciter incolentem servare, nec ullam
Ipsi immisceri labem; res mira profecto!

Ætheris at labes caligo, corporis acris
Vis morbi, mea nox virtutis denique labes.
Sæpe meus sese pes summa ad sidera lætus

Extulit : at subsiens tristis me cura repente
Stravit humi. Lumen rursus per sæpe tuenti
Nominis æterni, nubes densissima sese

Protinus iniecit medium : sese abdidit ingens
Fulgor, et ardentem fixit mihi corde dolentem
Ut mihi jam propius posito se præpete cursu

Eripuit, cepitque fugam. Cur istud? Amari
An quod a me semper cupiat, cupideque requiri
(Namque ita moris habent homines quoque)? vel
[mihi quod sit

B Utilius satiusque Deum non asequi labore
Accipere, ut captum servem studiosius? istud
Nam demum stabile est, quod mens perceperit ægre.

Sæpe mihi rursus delectum subditulos hostis
Virtutis vitiique adimens, mea lumina fallit,
Ut fera, signa pedum que : signis callida turbat

Hæc venatorem virtutis illud ut arte.
Quod blandum est molliis caro præcipit : ast Deus

[atque
Lex divina aliud, mundus diversa, malusque
Livor : et id facio quod mens mea damnat et odit,

Oblectorque malis, mortemque in pectore fixam
Rideo sardonio risu; certissima pestis
Nam mihi lætitiæ gignit. Submissus est me
Nunc nihil : elata gradior nunc mente : superbus

Nil hodie duco : cras sum tamen ipse superbus.
Tempore pro vario varios assumere mores
Non vereor nimium levis, ac sum polyplus alter,
Diversos capiens diversa ad saxa colores.

45 Δάκρυα θερμά χέων, ἢ δ' οὐ συνέρυσεν ἄμαρ-
 [τάς.
 Καὶ τὰ μὲν ἐξεκίνωσα, τὰ δ' ἔνδοθεν αὐθις ἀγέλω
 "Ἄλλαις ἀμπλακίσιν, ἄκουσ δέ τε φάρμακα βίβω.
 Σάρκεσι παρθένος εἰμι, καὶ εἰ φρεσίν, οὐ σάφα οἶδα.
 Αἰθῶς ἄμ' ἐκάλυψε, νόσος δ' ἀνένευσεν ἀναίδης,
 50 Ὀξυφαγῆς ξένιοισι κακοῖς, ἰδίῳ δέ τ' ἀφειργῆς.
 Οὐράνιος μύθοισιν, ἐπιχθόνιος πραπίδεσσιν
 Εἰμι, γαληνίδων τε, καὶ εὐδίας· εἰ δ' ἄρ' ἀήτης
 Καὶ τυτθὸς πνεύσειεν, ἀνίσταμαι οἰδαλέοισι
 Κύμασιν, οὐδ' ἀπέληξε βόθος πάρος, τῆ γενέσθαι
 55 Νηγεμῖν. Τῆμος δὲ πεσὶν χόλον, οὐ μέγα θαῦμα.
 Πολλάκι δ' εὐδρομέοντα σὺν ἐλκυσθῆσιν ἀρίσταις,
 Ἥδη καὶ μεσάτης ἀρετῆς ὑπερκετίνοντα,

Ἐξαινήνης παλινῶρον ὑπὸ προπίδεσσιν ἔθηκον,
 Ὡς τε κατὰ φαρμάκω φέρων πᾶσα λογιῶς ἐχθρός,
 60 Κλεπτομένης προπάρουθεν ὑπ' ἔχνευσι δαστα-
 [τίτουσιν
 Αὐθις ἀνέρχομαι ἔγωγε, καὶ ἔμπαιβιν ἔρχομαι ὄπισθον,
 Πλεῖον ἔτ' ἢ τοπάρουθε δυσάμμορος, αἰὲν ὀδύων,
 Αἰὲν ἔχων μέγα τάρβος, ἔθην μόγις, ὄκα δ' ἔλισθον.
 Μακρὸς μοι βίος ἐστί, καὶ οὐκ ἐθέλω βιώσειν
 65 Ἄδυσιν, ἄκος ποθέων, ἄκος δέ τε τῆλ' ἀπ' ἐμαῖο,
 Ἥμασι πλειοτέρουσι πλέον κακότητος ἀγέλωρον.
 Τούνεκεν ἡμετέρη γενεῆ τόδε δόγμα πεπύχθω·
 Πρώτη μὲν Τράδος καθαρή φύσις· αὐτὰρ ἔπειτα,
 Ἀγγελικῆ· τριτάτη δ' ἄρ' ἐγὼ βροτῶς, ἀμφιτάλαντος,
 70 Μεσσηγῆ ζωῆς τε καὶ ἀργαλείου θανάτου

45 Calidae fluunt ex oculis lacrymæ, sed non fluunt peccatum :
 Et has quidem exhausti, alias autem intus colligo
 Aliis peccatis, ac medicinæ remedia projeci.
 Corpore virgo sum; an autem et mente, haud certum habeo.
 Pudor oculos contegit, animus autem sese effert impudens;
 50 Acutum cornens in alienis vitis, in propriis vero cæcutiens.
 Cælestis sermonibus, terrenus animo
 Sum, tranquillisque et pacatus; sin autem ventus
 Vel levis flaverit, statim tumidis attollo
 Fluctibus, nec æstus ille conquiescit prius, quam redeat
 55 Serenitas. Tunc autem iram cadere non valde mirum.
 Sæpe etiam recte currentem cum spe optima,
 Et jam ultra mediam vulgaremque virtutem pertingentem,
 Subito præcipitem, ad ima dejecit pestifer inimicus;
 Ac veluti, cum quis incedit per arenam,
 60 Quæ furtim ante subduxit se vestigiis instabilibus quam figantur
 Rursus ascendo, et rursus in terram relabor,
 Magis adhuc quam antea miser, semper incedens,
 Semper magno percussus terrore, vix ascendi, cito corrouo.
 Longa mihi jam vita est, nec tamen desidero vitæ
 65 Solutionem, medicinam expetens : medicina autem longe est a me
 Utpote qui, quo plures eunt dies, eo plura contraho vitia
 Quamobrem nostro generi hoc dogma fixum esto :
 Prima quidem Trinitatis pura natura : deinde vero
 408-409 Angelica : tertia autem mortalis, quæ mea est, ambigua,
 70 Media inter vitam et acerbam mortem

49 Αἰδώς. Sic Vat., Coisl. et Reg. 991. Edit. male αἰδούς.
 50 Ὀξυφαγῆς. Hoc est, quod ait Horatius :
 Cur in amicorum vitis iam cornis acutum.
 55 Οἰδαλέοισι. Schol. ὄπισθον θάλασσα.
 54 Ἀπέληξε. Sic Vat. Edit. ἀπέρηξε. Schol. καὶ οὐ πρὶν κατέπαυσα τὴν ὄργην, πρὶν τὰ τῆς ὄργης

ἐπίδειξασθαι.
 56 Εὐδρομέοντα. Coisl., Vat., Reg. 991. Sup. ἡμ. τρίγοντα.
 58 Προπίδεσσιν. Schol. πόνον.
 66 Κακότητος. Mendose edit. κακότητας.
 69 Ἀμφιτάλαντος. Schol. ἀμφίβροχτος.

METRICA VERSIO

Effundo lacrymas : sed noxa haud effluit una ;
 Et lacrymis fusis, nova per peccata recentes
 Interne lacrymas cumulo, quæque ante, medere
 Ut morbis animæ, sumpsit medicamina, perdo.
 Corpore sum virgo, verum an quoque mente, lu-
 [git me.
 Ora pudor textit : sed mens ignara pudoris
 Sese effert. Oculos aliena ad crimina claros
 Tendo : sed ipse meo sum plane in crimine cæcus.
 Sermo mens cælum respicit : sed terra mens est.
 Nil me tranquillum magis est : at vel levis aura
 S' flarit, tumidis confestim surgo procellis ;
 Nec fera tempestas, nec fluctus ante quiescunt,
 Omnia quam ventus reddat tranquilla recedens :
 Tum vero non est iram considerare mirum.
 Sæpe etiam egregia dum spe subnixus in altum
 Efflor, ac mediæ virtutis septa volatu

B Transilio, dirus resupinum montis ad ima
 Præcipitem fundit Satanas : mihi que accidit illud,
 Quod solet huic, qui litorea dum incedit arena,
 Haud certa elusis pedibus vestigia firmat.
 Erigor ipse iterum : rursusque in terga relabor,
 Quam prius infelix magis : incedensque labore
 Perpetuo, trepidumque fovens in corde pavorem,
 Vix gradior : citus at labens sigo oscula terræ.
 Jam decursa mihi longissima tempora vitæ,
 Nec tamen hinc ego libet : quod pharmacæ morbis
 Ipse meis cupiam, procul at medicina remota est :
 Nam plus vivendo scelerum quoque crescit acervus,
 Dogna ergo humano generi hoc statuatur oportet :
 Prima quidem Triadis pura est natura beatæ ;
 Angelica banc sequitur : postrema ego, partem in
 [utramque

Ἐσπῆρας, ἐρῖθωρον ἔχων τέλος, ἀλλ' ἐπιποθοῦν,
 Εἰ καὶ μικρὸν ἔφρα κακοῦ βότοιο ὕπερτα.
 Ὡς Θεὸς γὰρ ἄνωξεν ἔμπης φρενὸς ἔμμεν' ἀεθλον.
 Κεῖνος δ' ἐστὶν ἀριστος, ὃς ἐν πλεόνεσσι κακοῖσι
 75 Βαῖα φέρει κακίης ἰνθάματα, καὶ πρὸς ἀναντες
 Σπεύδει σὺν μεγάλῳ Θεοῦ χειρὶ, θερμὸν ἔρωτα
 Τῆς ἀρετῆς φορέων, κακίης δὲ τε νῦστα διώκων.
 Ὡς τε ῥῶς ποταμοῖο βύωμενος ἄλλο ῥέθρον
 Τρηγαλέον, ὁλερὸν τε καὶ ἄγριον, εἰ δὲ μιετή,
 80 Κρῖπτων πλειότερῳ καθαρῷ ῥῶν λιυέντα·
 Ἦδ' ἀρετῆ πλεκτηῖο, τὸ δὲ πλῆον οὐραγιῶνων.
 Εἰ δὲ τις ἐνθάδ' ἔων Θεὸν ἔδρακεν, ἢ πρὸς ἀνακτα

A Ἐέραμε σάρκα βαρεῖαν ἐς οὐρανὸν ἔνθεν ἀε·ρας,
 Τοῦτο Θεοῦ γέρας ἐστὶ. Βροτοῖς δὲ τε μέτρ' ἐπα·
 κλισθω.

85 Εἰδ' ἄγε τοι καὶ τοῦτον ἐγὼ λόγον ἐν φρεσὶ
 [θῆσω,

Πῶς κεν τῆς μεγάλης ἀρετῆς ἐπὶ τέλῳν ἔκηται,
 Ἥ μόνη καθαρῷ καθαρὸν ὄρος. Οὐ μὲν ὅτω
 Ἐνθάδε. Πουλόχως γὰρ ἐπ' ἡμῶσιν ἐνθάδε γανπῶς·
 Στέργω δ', εἰ κεν ἔπειτα λίπω κακὰ δακρυέντα·
 90 Οὐκ ὅλων μεγάλῳ Θεοῦ τότε δῶρον ἐτύχθη,
 Εἰκόνα περ τίντος, ἐπεὶ καὶ οὐκ ἴστω μωνανῆς,
 Οὔτε σέο φρενὸς ὅλων, ἐπεὶ καὶ κρείσσονος ἀλλίης,

Posita, praeclarum habens finem, sed sermumosum,
 Quamvis paululum aperuerim male vitae fores,
 Sic enim iussit Deus esse mentis meae certamen.
 Ille autem optimus est, qui inter plurimos malos
 75 Levia habet sceleris simulacra, et ad superna
 Properat magni Dei auxilio, fervido amore
 Virtutis flagrans, malitiamque a tergo persequitur :
 Ac veluti fluvius aliquis vis inferens alteri sumini
 Aspero, turbido et saevo ; vel si miscetur,
 80 Occultat majore copia purae undae undam lutulentam :
 Haec est virtus hominis ; major autem virtus caelestium.
 Si quis vero, cum hic esset, Deum vidit, vel ad regem
 Evolvit, gravem hinc in caelum carnem attollens,
 Hoc Dei beneficium est. Mortalibus autem adsit modus.

85 Age vero et hunc ego sermonem tuae menti apponam,
 Quomodo ad summæ virtutis culmen pervenias,
 Quæ sola puro Deo pura est hostia. Non tamen arbitror
 In hac vita. Multiplex enim hic mentes nostras occupat fumus :
 Contentus sum, si (hoc assequor) postquam liquero sibi illa hujus vitae mala.
 90 Non Dei autem duntaxat donum est virtus,
 Imaginem suam licet magnificat, sed et tuae curæ ;
 Neque tuae voluntatis solummodo, verum et magnæ Dei potentie :

71 Ἐρῖθωρον. Int. Coisl. *ὀδιδωρον, opulentum.*

73 Ἐφρα. Sup. lin. ἀνέφρα. *De peccato originali*
 Billius intelligit ; Combelsius vero de peccatis quæ
 quæque propria voluntate admittit, et quæ felicitati
 æternæ comparandæ impedimento sunt. Pro κακοῦ
 Combelsius mallet χαλοῦ, quod sensum hunc efficeret :
Labore ac studio comparandus finis, quantumvis
vitæ probæ artes aperuerim.

75 Βαῖα φέρει κακίης ἰνθάματα, καὶ πρὸς
 [ἀναντες
 Σπεύδει σὺν μεγάλῳ Θεοῦ χειρὶ, θερμὸν ἔρωτα
 Τῆς ἀρετῆς φορέων, κακίης δὲ τε νῦστα διώκων.

Primus versus claudicabat, et gemini qui sequuntur,
 antea in editis deerant, Billius postea restituit.
 Hos versus exhibent codices Regii, Vat., Coisl. Iliid.
 ἀναντες. Reg. et Vat. sup. lin. ἀνωφερές. Coisl.
 ὄφηλόν. Bill. ἀνακτα.

77 Κακίης δὲ τε νῦστα διώκων. Quandoquidem
 fieri non potest, ut quis virtutem ab omni vitio

puram adipiscatur, optimus ille censendus est qui
 omni studio enititur, ut vitium propulset et adversetur :
 atque assequitur ut virtutis eruberantia vitium
 obscuraret et obruat : si minus efficeret possit,
 ut omni vitio aditus intercludatur, quod elegantissima
 similitudine ostendit Gregorius.

81 Ἦδ' ἀρετῆ πλεκτηῖο. Schol. αὐτῆ δὲ ἐστὶν
 ἀρετῆ ἀνθρωπίνῃ, τοῦ συνθέτου ἀνθρώπου, hæc est
 virtus humana, hominis constat ex corpore et anima.
 84 Μέτρ' ἐκκλισθω. Schol. καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ
 τῆς γνώσεως, virtutis et scientiæ.

85 Εἰ δ' ἄγε. Hic in Vat. Regisque pluribus
 aliud carmen incipit cum eodem titulo περὶ ἀρετῆς.
 Iliid. θῆσω. Schol. προσθήσω.

86 Τέλειον ἔκηται. Vat. τέρμ' ἀρετῆται.
 89 Στέργω δ'. Contentus sum, bene mecum agi
 credam, si hoc assequar, postquam hujus vitae mala
 liquero. Iliid. κακά. Schol. βλου τοῦτου.

92 Κρείσσονος ἀλλίης. Schol. τοῦ Θεοῦ δυνάμειος.

METRICA VERSIO.

Ille quidem, sed durus erit, si forte fenestras
 Vel paulum impuræ stultus recesseravo vitæ.
 Hæc etenim esse meæ vult mentis prælia Christus.
 Opus hic autem est, qui plures inter iniquos
 Paucæ gerit sceleris simulacra, Deique potenti
 Auxilio nixus convexa ad sidera tendit,
 Virtutisque ardet studio, vitiumque profanum
 Pellit et insequitur, violenti ut fluminis unda
 Undam aliam impuram extrudens, abignisque re-
 [trorsum :
 Aut etiam abscondens, si sese admisceat illa,
 Limpiditate sua fluxum majore intoscat.
 Compositi hæc versus : quod suora est, cælicolarum.

B Quod si vivus adhuc Dominum quis vidit olympi,
 Aut ad eum, in caelum sublata carne, cucurrit,
 Contigit hoc super! præclaro munere Regis.
 At modus interea mortalibus inditus esto.
 Hunc tibi quietiam sermonem in mente lo-
 [cabo :
 Quonam nempe modo virtutis tangere culmer
 Ipse queas, puro quæ sola est victima pura
 Non reor hic equidem : nam multo lumina fumo
 Caligant : actum egregie necumque putabo,
 Si mala vel saltem post tristia fata relinquam.
 Non tantum atheret, charissima sit licet illi
 Effigies, virtus continet munere Patris :

Ὡς οὐδ' ἔβης ἔμοιγε μόνη θήσαστο λευστά,
 Καὶ μάλα δερκομένη περ, ἐκὰς μεγάλου θαύματος·
 95 Αὐτὸς δ' ἔμματ' εἰσαμφε, καὶ ἔμμασιν αὐτὸς

[ἐφάνθη.

Δοιαὶ μὲν μεγάλοι Θεοῦ πρὸς κρείσσονα μοῖραι,
 Πρώτη θ' ὕστατιή τε, ἣ δέ τε καὶ παρ' ἑμοῖο.
 Κείνος δεκτὸν ἔθηκε καλοῦ, καὶ κάρτος ὑπάξει

Αὐτὸς δ' ἐν μεσότηρ σταθιθερόμος οὐ μάλ' ἐλαφρὸς
 100 Ἔρχομαι, οὐκ ἀγέραστος, ἐν ἄλλαισι κῶλα

[ταίταιναι

Χριστὸν ἔχων πνοήν, Χριστὸν σθένος, δίδων ἀγγέλων,
 Ὅς με καὶ ὠπθέντα καὶ εὐδρομόντα τίθεισι.
 Κείνου δ' ἐκτός, ἅπαντες ἐπίσια παύγνα θνητοί,
 Καὶ νέκυες ζώνοντες, ἀδούδότες ἀμπλακίησιν.

A 105 Οὐδὲ γὰρ ἤερος ἐκτός ἔβης πατώμενον ὄρνιν,
 Οὐδὲ μὲν ὕδατος ἐκτός ἀλλήρομος ἔπιτατο δελφίς.
 Ὡς οὐδὲ Χριστοῦ δίχα βροτὸς ἔχνος ἀεΐρει.
 Τῷ μὴ μοι λίην μεγαλίησο, μὴδ' ἐπιπέο

Κάρτος ἔχειν περπίδισσι, καὶ εἰ μάλα πάνσοφος
 [εἶτης.

110 Μὴδέ τιν' εἰσορῶν χθαμαλότερον ὕψος
 [ἀερθῆς.

Ὡς πάντων κρατέων, καὶ τέρματος ἄσπον ἐλαύνων.

Τέρματος ἐνδὸς ἔμενον, ὅς οὐκ ἴδε τέρμα πορείης.

Λίην μὴ τρομέειν, λίην δέ τε μὴ βλεμαίνειν.

Εἰς γῆν ὕψος ἔθηκεν, ἐς οὐρανὸν ἐλπίς ἀείρει,
 115 Καὶ β' ὑπεροπλήσει Θεὸς κοίτην μεγάλην.
 Μάρπτει τὸ μὲν χεῖρασιν, τὸ δ' ἔλπειο, τῷ δ' ὑπέκεισε·

Quam admodum nec solus oculus meus aspectabilia cernit,

Quamvis perspicacissimus, sine solis lumine :

95 Ipse enim sol oculos illustrat et oculis illucet.

Duae quidem magni Dei ad bonos actus sunt partes,

Prima et ultima : una vero mea est.

Ille me capacem efficit boni et vires suppeditat.

Ego vero in medio, velut in stadio cursor, non admodum levis

100 Gradior, non sine praemii spe, inter currendum membra protendens,

Christum habens pro afflatu, Christum pro robore, pro opibus amplissimis,

Qui mihi et perspicaces oculos et prosperos cursus praestat.

110-111 Sine ipso, omnes vana ludibria sunt mortales,

Et mortui viventes, fetidi peccatis.

105 Neque enim sine aere vidisti volentem avem,

Neque sine aqua maris cursor natavit delphinus.

Sic nec sine Christo mortalis pedem movet

Quamobrem, ne nimium gloriaris, nec tuae

Viribus mentis confidas, nisi magnopere sapiens fueris.

110 Neque aliquem videns abjectiorem, in altum attollaris,

Quasi omnibus superior, et ad metam propius accedas.

Intra metam subsistit, qui non prospexit metam curricula.

Neque nimium timeas, nec nimium confidas.

In terram superbia dejicit, in caelum spes tollit,

115 Et Deus fastus odit insolentes

Apprehende hoc manibus, istud spera, huic cease,

94 Ἐκὰς. Schol. δίχα φωτὸς ἤλασκῶ.

96 Πρὸς κρείσσονα. Schol. πρὸς τὴν ἐργασίαν.

101 Ἀγγέλων. Ita Vat. Edit. ἀγγέλων.

109 Κάρτος. Vat. ad marg. θράσος.

112 Ἴδε. Ita Bill. et postulat aeternum. Edit. ἰδε.

Coisl. εἶδε.

115 Λίην μὴ τρομέειν. Schol. Προσέχει τοῖνον μῆτε λαν φοβέσθαι, μῆτε λαν θαρβέειν. Edit. μὴν τρομέειν.

114 Ἐπίσια, etc. Sic Coisl. Edit. ὕψος. Schol. ἣ

γὰρ ἑκαρτὸς ε.ε. γῆν καθήγαγεν, ἣ ἐλπίς δὲ ἀνήγαγεν εἰς τὸν οὐρανόν. Coisl. schol. : Ἐπιπέμενον φρόνημα καθήγαγεν εἰς γῆν, ἐλπίς δὲ ἀνώγειον εἰς οὐρανόν. Combefisius intelligit huc de Christo : Qui ascendit, ipse est qui descendit, ut exaltationis viam humilitatem ostenderet.

116 Μάρπτει. Schol., τὸ μὲν λάμβανε τὸν καλὸν. Ibid. τῷ δ' ὑπέκεισε. Schol. τότε ὑπὲρ τὴν σὴν κατάληψεν νόμους, hoc captum tuum superare existima, te impurem crede.

METRICA VERSIO.

Nam tua cura etiam studiumque accedit oportet.
 Nec rursus illa tua tantummodo mente paratur :
 Majus enim robur, majorem poscit operamque.

Quippe nec ipse, licet visu praecellat, ocellus,

Sole tamen dampno, corpus spectabile cernit.

Ille etenim et nostros oculos illustrat : et idem

Post oculis sese infudit, praebatque tuendum.

Atque Dei, ut virtus homini contingere possit,

Sunt geminae partes, prima et postrema : necesse aut

A nobis unam est mediampque accedere binis.

Virtutis namque ille mihi dedit esse capacem :

Et validas idem vires nervosque ministrat.

Ast ego, ut in stadio, non sane praepete gressu,

Incedo, moveoque haud vano membra labore,

Dum Christus mihi praestat open, mihi praestat opes-

[que.

Qui facit ut cernam, cursu ferar atque secundo

Quo sine mortales vanissima ludicra cuncti,

B Quo cuncti sine viva cadavera, putrida cernis.
 Nam neque submoto volitante aethere cernis
 Pennigeras volucres : nec demptis fluctibus unquam
 Delphini aequore poterant regione natare.

Sic quoque praesidio Christi sine tollere gressum
 Haud unquam mortale genus queat. Ergo cavem-

[dum

Ne tibi plus aequo triuas, et mente superba

Viribus ipse tuis fidas, quantumlibet in te

Fulgeat insignis sapientia : neve virum quem

Inferiore gradu cernens, attollere cristas

Incipias, tanquam sublimior omnibus, atque

Virtutis metæ : metam nam constitit intra,

Virtutis quicunque viam non prorsus obivit.

Ne timeas nimum, nimium nec lumina tollas.

Detrahit in terram fastus : spes tollit ad astra.

Atque Dei in mentes semper turrit ita superbas

Hoc manibus jam carpe tuis : spera istud : at illi

Καὶ τὸ σαφροσύνης, μέτρ' ἵσμεναι ἦς βιοτήτος.
 Ἰσθὲν τι κακὸν ἔστιν ἀπ' ἑλπίδος; ἐσθλὰ τίθεσθαι,
 Καὶ μέγα θάρσος ἔχειν, ὡς εὐπέτης ἔμμεν' ἄριστον.
 120 Ἀμφοτέρως κεν ὁδοὶ κακῆν στάσιν ἐν φρεσὶ
 [θεῖης.
 Αἰετ σοὶ τὸ βέλεμνον ἐπίσκοπον ἐν χερσὶ κείσθω·
 Μηδὲν ὑπερπέμνειν Χριστοῦ μεγάλιο ἔπεμψῃς,
 Μηδὲ μὲν ἐντὸς ἄγειν· ἀλλ' ἑς σκοπέος ἀμφοτέρωθεν.
 Πολλάκι καὶ τὸ περισσὸν ἀχρήσιον, εὐτε νεώσι
 125 Κύβητος ἡμείρωντες, ὑπέριστα τοξοῦσιν.
 Ἦν μεγαλοφρονέης, μνήσω σ' ὅθεν ἔς βίον ἦλθες,
 Τίς μὲν ἔης τοπάρουθε, τίς ἐν σπλάγχχνουσιν ἐκεῖθου,
 Τίς δ' ἄρ' ἔση μετέπειτα, κόνως, καλσιτὸς ἐδωθῆ,
 Μηδὲν ἀκινδυνότατο γέρον πλέον ἐν νεκύεσσιν.

A 130 Ἦν χθαμαλοφρονέης, πλάσμα Χριστοῦ τε-
 [τυχαι,
 Καὶ πνοῆ, μοῖρῃ τε σεβάσμιος, ἐνθεν ἐπήχθης,
 Οὐράνιος, χθόνιος, τυκτὸς θεός, ἔργον ἀλλήτων,
 Τοῖς Χριστοῦ παθέσσαι ἐς ἀφθον εὐχὸς ἰδέσθαι.
 Τοῦνεκα μὴ βάρκασαι χαρίζο, μὴ τὰ περισσὰ
 135 Τοῦδε βίου φιλέειν, νηδὸν δὲ τε λήονα τεχέειν.
 Νηδὸς γὰρ μέγαλοιο Θεοῦ βροτὸς, ὄνπερ ἔτευξε
 Κινόμενος γαλήνης, ἐς οὐρανὸν αἰὲν ἰδέσθαι.
 Τὸν περ ἐγὼ κέλομαι σε θυόδεια πᾶσι φυλάσσειν
 Ἔργμασιν ἡδὲ λόγοισιν, ἀεὶ θεὸν ἐντὸς ἔχοντα,
 140 Αἰὲν ἄριστον ἰόντα, ἐτήτυμον, οὐ δοκίοντα.
 Μὴ ναῦν μιλοσπάρηρον, ἐχρῶρον, ἢ παρασῆμιος
 Κάλῃσιν ἀστράπτουσαν ἄγειν ἐπὶ νῶτα θαλάσσης·

Et hoc temperantis animi est, vitæ suæ modum cognoscere.

Par quoddam malum est, spem virtutis abjicere

Et nimiam fiduciam habere, tanquam facile sit esse optimum.

120 Utrovīs enim modo affectus fueris, perniciose in via subsistes.

Semper tibi sagitta ad scopum directa præ manibus sit :

Neque mittatur ultra magni Christi præceptum,

Nec citra; a scopo aberrabis utroque modo.

Sæpius etiam immoderatum studium inutile, cum novæ

125 Gloriæ cupidi, nimis intento arcu jaculamur.

Si superberis, in memoriam revocabo, unde in vitam veneris,

Quis esses antea, quis cum in maternis visceribus abscondereris

Quid postea futurus sis, pulvis et vermium cibus,

Nihil amplius ferens inter mortuos, quam quod infirmisssimus quisque.

130 Si nimis abjecto animo fueris, cogita te Christi figmentum esse,

Et spiramen, et augustam partem, unde compactus es,

Cœlestem et terrestrem, Deum factitium, opus immortale,

Per Christi passiones ad immortalē gloriam tendere.

Quamobrem ne carni indulgeas, nec superflua

135 Hujus vitæ diligas, sed templum præstantius ædifices.

Templum enim magni Dei est homo, quod exstruit,

Cum efferens se a terra, iu cœlum semper tendit.

112-113 Hoc igitur templum, ego velim, tu semper flagrans omnibus serva bonis

Actionibus et sermionibus, semper Deum intus possidens :

140 Semper quam optimus esse studeas re ipsa, non specie tantum ;

Ne navem misio fucatam, pulchris coloribus tinctam, aut adulterina

Pulchritudine fulgentem committas pelago hujus vitæ ;

117 Σαφροσύνης. Schol. σωφροσύνης.
 122 Ὑπερπέμνειν. Schol. ὑπερακοντίζειν.
 127 Τίς ἄρ. Coisl. et Vat. τίς δ' ἐν.
 131 Ἐπήχθης. Schol. ἐπλάσθη. Id est, partem
 hujus a quo compactus es. Id. habet σεβάσμιος, pro
 σεβάσιμος, quod habent edit. (CAMILLO.)
 132 Ἀληστον. Schol. ἀθάνατον.

133 Παθέσσειν. Schol. διὰ τῶν Χριστοῦ παθη-
 μάτων.
 135 Ἀφύονα. Schol. κρείσσονα.
 138 Θιώδεια. Sup. lin. εὐδὴ διὰ παντός.
 141 Μιλοσπάρηρον. Coisl. μιλοσπάρειον.
 142 Θαλάσσης. Schol. τοῦ βίου τούτου

METRICA VERSIO.

Cede humilis, prudentis enim est agnoscere quod te
 Humanæ modulum. Non est in dispare culpa,
 Qui bona desperat, nimium vel qui sibi, credens
 Froclive esse bonum, fidit, victus utrinque ;
 Namque ita cessabit præclarum insistere callem.
 Missilibus telis semper pete providus album,
 Non ultra citra; tendat præcepta sagitta :
 Non etiam citra; sic namque utrinque feretur
 Irrita, sæpe etenim immodicus conatus ab omni
 Dehincur fructu, vanæ dum laudis amore
 Tella, modum præter, curvato mittimus arcu.
 Quod si forte tuam damnosa superbia mentem
 Sollicitet, tum tu quisnam tibi cesserit ortus
 Esto memor, quidnam fueris prius ipse, parentis
 Quidnam cum gravida tenereris rursus in alvo,
 Denique quidnam sis post ultima fata futurus,
 Nempe cinis, tineæque cibus, nil lumine cassos
 Amplius inter habens, quam quivis paupere censu.

B Sin nimis es dejecto animo, reminiscere quod te
 In lucem extulerit Christus, quod cœlitate fiat
 Sis ortus, quod sis simul et cœlestis origo
 Terrenusque simul, factus Deus, ac memorandum
 Prorsus opus, Christi quod per tormenta cruce-
 m- que
 Ad decus æternam properes, sedesque piorum,
 Ergo nega obsequium carni, nec dilige quidquid
 Vita supervacui præsens habet, atque Tomanti
 Sedulus in mediò delubrum pectore conde.
 Namque salutifero templum tum denique Christo
 Condiurus, æthereum cum mens cita fertur ad axem,
 Istud odoratis igitur factisque tuere
 Sedulus ac dictus : et in ipso semper olympi
 Numen habe, curans ut non videare, sed ut sis
 Optimus : idque cavens, misio ne tincta carina
 Atque notho splendore nitens falsoque decore
 Ducatur rapidi gravia ad discrimina ponti :

'Αλλ' ἐσθλὴν γόφοισιν, ἐθπλοον, εὖ ἀραρυῖαν
 Χεῖρας ναυπηγῶσι, δ' ὀδματός ὄκα φέρουσαν.
 145 Πᾶς μὲν λοι προπάρθε, Θεοῦ δέ τε πάντες
 [ἔχουσα,
 Ὅς σφοδρῶς, δὲ σθεναρῶς, δὲ πλοῦσιος, δὲ τ' ἐπιθευῆς,
 Ἐρματος ἀψεύστοιο. Πρυμνήσια κείθεν ἀνήφθω
 Πᾶσιν, ἐμοὶ δὲ μέλιστα, δὲ ἴζομαι ὑψιθόκος,
 Λαθὼν ἄγων θυέσει πρὸς οὐρανὸν, ὑπὸ τῶσων ἄχθος
 150 Χριστῶν ἀτιμάζονται μελαινομέναις πραπίθεσ-
 [σιν,

Α Ὅσασιον κλέος ἐσθλὸν ἐπὶν θεότητι πελάζω.
 Καὶ γὰρ ἐὼ μέτροσι Θεοῦ καὶ μέτρα βίωσι
 Ἔσπεται, ὡς δὲ μέτροισι βίωσι καὶ μέτρα Θεοῦ.
 Ὡδ' ἄν μοι φρονέων, βίωσι ἐμπειδὸν ἐνθάδ' ἐλαύσιος
 155 Ἐνθάδε καὶ μετέπειτα Θεοῦ σὺν ἀρεταῖς
 [πομπῆ],
 Αὐθέντος σαθέντος ἐν ἡματι τοῦδε βίωσι.
 Γ. Περὶ ἀρετῆς.
 Ἐ Πολλῶν ἀκούσι, καὶ λέγοιμι μὴ μάτην,

Sed bonam clavem, navigationi aptam, optime compactam
 Manibus navium fabricatoris, fluctus rapide secantem.

145 Quilibet tendat ad perfectissima. Verum Deo omnes adhaereatis,

Et sapiens, et fortis, et dives, et pauper,
 Velut anchoræ firmissimæ. Rudentes suos illic alligent
 Omnes, ego vero potissimum, qui sedeo sublimi throno ;
 Qui plebem duco sacrificiis ad cælum, cui tantum est oneris

150 Si Christum contemnunt impuro animo,
 Quantum gloriæ et splendoris, si ad Deum accedam per virtutem.

Ut enim mensuram Dei mensura vitæ nostræ
 Sequitur, sic etiam mensuram vitæ mensura Dei.

Si ita senseris, vitam securam hinc duces,
 155 Hic et postea cum meliore Dei pompa,
 Solutus, ad lucem extremæ diæ, vitæ hujus tenebris.

X. De virtute.

Multa audio, et velim non frustra, sic enim dicere non vereor,

* Alias Bill. 155, p. 204.

145 Ἀραρυῖαν. Coisl. et Reg. 991 sup. liο. ἔρρο-
 μένην.

144 Φέρουσαν. Vat. et Coisl. θέουσαν, per fluctus
 currentem.

145 Προπάρθε. Schol. πρὸς τὰ βελτίονα.

151 Πελάζω. Schol. ἐν ἀρετῆς.

152 Μέτροισι Θεοῦ. Id est, juxta Billium : Pro
 ratione acceptæ divinitus gratiæ, id quisque curare
 debet, ut parem quoque ipsi beneficio accepto vitam
 afferat : rursus, ut Cyrus exponit, juxta vitæ men-
 suras, a Deo quoque congrenter laborum præmia
 rependantur.

154 Ὡδ' ἄν μοι, etc. Schol. Reg. 991 οὕτω οὖν
 φρονέων. βίωσι ἀσφαλῆ ἀπρόσκοπον ἐνθαῦθα ἐλαύσιος,
 καὶ ζῶν καὶ μετισταμένως, ἀγγέλων ἄγιων παράπρω-
 πόντων καὶ ὀδηγούντων σε. Si hoc animo fueris, vit-
 tam securam inoffenso decurres pede, et vivens, et
 moriens, tibi que sancti angeli comites et itineris du-
 ces erunt. Int. Coisl. ἔτε τὸ σκερὸν καὶ ζωφῶδες τοῦ
 παρόντος βίωσι τῶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης φωτὶ διαλυ-
 θήσεται. Cum tenebris hujus vitæ, extremæ diæ
 splendor dissolvit. — Verbo ἐλαύσιος vim futuri tri-
 buunt Benedictini, cum potius habeat necessario
 vim optativam ; utinam ita sentiens vitam securam
 hic ducas, etc. (CAILLAU.)

Tit. Περὶ ἀρετῆς. Hic est titulus in codice quo

usus est Billius, quem titulum, posthabitis aliis, ut
 gregorium retinuit. Aliis enim in codicibus, Coisl., etc.
 inscribi ut περὶ ταπεινοφροσύνης, σωφροσύνης, καὶ
 ἐγκρατείας, de humilitate, castitate et temperantia.

X. ARGUMENTUM. Juvencem quemdam hoc cormine
 instituit Gregorius, ostendens quantum sit optima tam
 vitæ, quam studiorum ratio ; præcipue demonstrat,
 quantum Christiana doctrina præcet ethnicæ, quan-
 toque illustriora sint in omni genere virtutum exam-
 pla nostrorum, quam philosophorum. Juvencem ad
 virtutis studium excitat, nihil omnino esse in terris
 declarans, quod cum Dei cultu conferri queat. Deinde
 orationem altius repetens, de verum creatione disserit.
 Utriusque vitæ, laudabilis et prævæ, finem ob oculos
 ponit. Tum auctoritate sibi prius et benevolentia con-
 ciliata, illud docet, eos qui sapientiæ doctrinæque
 laude apud ethnicos floruerunt, tametsi aliqui a vera
 pietate longissime abfuerint, ac cæteris etiam in re-
 bus acerrima animarum contentione inter se decer-
 tarint, hæc tamen una in re omnes consensisse, nempe
 nihil virtutis melius ac præstantius, ac deinde ad sin-
 gula virtutis genera descendens, qui apud eos in quo-
 libet genere excelluerint, narrat, sed ita tamen, ut
 illud simul ostendat, colorem potius quamquam ac li-
 neamentum distat virtutis apud eos inveniri ; soli-
 dam enim acie omnibus numeris perfectam virtu-

METRICA VERSIO.

Sed bona, sed clavis firme compacta periti
 Artificis manibus, leviterque per æquora currens.

Haud veto quia alios quivis præcurrere tentet :
 Dummodo sit nullus qui non e Numine summo
 Pendeat, et sapiens, et fortis, dives, inopsque.
 Alliget ad firmum hoc columen sidumque rudentes
 Quisque suos : ego præcipue, qui sede superba
 Considero, plebenque ad celsa palatia cæli
 Per pia sacra vebo : cuique instat pæna dolorque
 Non minor, insana superum si mente parentem
 Sprevero, quam decus egregium, nomenque perenne,
 Si turpi sine labe Deo quandoque propinquem.

B Nam vitæ mensura comes velut esse supernæ
 Certa solet : summi quoque sic mensura monarchæ
 Mensuram nostræ comitatur congrua vitæ.
 Hoc animo fuerit qui præditus, exigit ævum
 Hic tutum et placidum, meliorique agmine septus
 Postea, discussa fragilis calligine vitæ,
 Æternam superas tendet victurus ad arcem.

X. DE VIRTUTE.

(Billio interprete.)

Plerique narrant, ac velim haud inaniter :

'Αλλ' ἔργον ἐστὶ τοῦ λόγου τὸ δεξιόν.
 Εἶτ' οὖν τινὲς σε τῶν φίλων Θεοῦ νέον,
 Οἷς πάντα τηρεῖν ἐμμελὲς τὰ τῶν νέων,
 5 Διδόντα χρῆσά τοῦ βίου γνωρίσματα
 (Καὶ γὰρ λέοντ' ἔνοιε δηλοῦσθαι λόγος),
 "Ἐδωκαν ἀλλήλους τὸ θαῦμα ὑπ' ἥδονῆς,
 Εἶθ' ἡ καλῶς τὰ πάντα μηχανομένη
 Πρόνοια καὶ σοὶ βουλομένη τὰ δεξιὰ,
 10 "Ὅδον εἶδουσι τὸν λόγον τοῖς πράγμασιν,
 "Ὡς ἂν προληφθεὶς τῷ νομιζεσθαι καλῶς,
 Οἷόν τιν' ἀβραβῶνα τὴν φήμην ἔχης
 Τῆς εὐσεβείας, ἐκ Θεοῦ καλούμενος.
 Εἰκαζέτω μὲν τοῦτο ὅστις βούλεται,

A 15 "Ὁ δ' εὖν ἀκούω, τοῦτο ἔργομαι φράσω,
 "Ὅτι μέγα πρὸς ὕψος ἡ ψυχὴ βλέπει,
 Καὶ τὴν ἀμύχλην, ἣ τὸν ἐνταυθοὶ βίον
 Ἡμῶν καλύπτει πάντα κείμενον χαμαί,
 Ταύτην διασχῶν καὶ ὑπερκύβας βραχῦ,
 20 Τλόν' ὁ ὑπερβᾶς καὶ πῆδας τοῦ συνθέτου,
 "Ρίψας τῦράνους τῆς θεϊκῆς εἰκόνας,
 Δούναί σεαυτὸν τῷ Θεῷ σπουδῆν ἔχου.
 Ἦνπερ μόνῃν κείθευσιν οὐδεβαί σε χρεή,
 Πρῶτον δὲ καὶ μέγιστον ἀνθρώπου καλόν.
 25 Τί γὰρ τοσοῦτο τῶν κάτω πλανομένων,
 "Ἄλλων τε ἄλλους ὑπερῶντων παιγνίων,
 Καιροῦ τύχης τε, ὧς φασί, δωρημένων;

Sed fama egregia cum re ipsa conjuncta esse debet :
 Sive igitur te nonnulli ex amicis Dei,
 Quibus cura est omnia in juvenilibus observare, te juvenem
 5 Praeclara vitae indicia dantem videntem
 (Nam ex unguibus leonem agnosci ferunt),
 Miram hanc rem praegera gaudio sibi invicem tradiderunt,
 Sive, quae praecclare omnia gubernat,
 Providentia, quaeque tibi prospera consulit,
 10 Viam hac fama sternit ad actiones
 414-415 Ut boni viri opinione preoccupatus
 Famam habes veluti pignus quoddam
 Pietatis caelestis, vocatus a Deo ad salutem.
 Conspicit haec unusquisque, ut volet :
 15 Quod autem audio, id protinus eloquar :
 Nempe quod magnam ad celsitudinem (caeli) anima tua respiciat,
 Et caliginem, quae vitam hic nostram
 Totam obtegit bumi jacentem,
 Hanc penetrans, ac paulo te erigens,
 20 Lutinque transgrediens et corporis compedes,
 Divinae imaginis tyrannos projiciens,
 Donare teipsum Deo studeas :
 Quae quidem sola doctrinae institutio tibi existimanda,
 Primumque et maximum hominis bonum.
 25 Ecquod enim tantum eorum, quae in hac vita fluitant,
 Aliorumque alios infantium ludibriorum,
 Quae temporis atque, ut loquuntur, fortunae dona sunt ?

tem non nisi apud eos esse posse, qui verae religionis cultum profiterentur. Ad extremum a nimis curiosa divinarum rerum indagatio nos vocat, atque Deum sui cognitionem his potius tribuere, qui piis studiis ac divinarum mandatorum observationi totae se addicunt, quam his qui in subtilissimorum mysteriorum ac rerum ingenii nostri captum excedentium inquisitione defixi haerent.

2 "Αλλ' ἔργον. Verum actio esse debet famae consimilia.

5 Εἶτ' οὖν. Ita Coisl. Edit. ζουον.

4 Ἐμμελές. Coisl. ἐπιμελές.

5 Διδόντα. Coisl. διδόντας.

6 Λέοντ'. Coisl. λέοντας.

7 Ἐδωκαν. Coisl. διέδωκαν. Mox, θέαμ' pro θαῦμα'.

11 Καλός. Ita Coisl. Edit. καλῶς.

13 Ἐκ Θεοῦ καλούμενος. Ita Coisl. pietatis ad quam a Deo vocaris. Deest in edit. ἐκ Θεοῦ καλούμενος.

14 Ὅστις. Coisl. ὅ τις.

16 Ὅτι. Coisl. addit σοί. Mox ἡ ψυχὴ βλέπει. — Benedictini servaverant, ut in edit., τὴν ψυχὴν βλέπειν, rejecta in notas altera versione, quae sola potest esse legitima, cum in priori desit prorsus metrum. Hinc versionem quoque correximus, quae sic in Benedictinis se habebat : *MAGNUM tibi est, quod anima tua sursum respiciat.* CALLAU.

21 Εἰκόνας. Ita Vat. et Coisl. Male edit. εἰκόνας.

23 Σε χρεή. Deerat in edit. σε, quod suppeditavit Coisl.

METRICA VERSIO.

Sed sermo demum hic laudem habet, cui res comes. B
 Quidamque, juvenum sedulo omnia qui solent
 Inspecere, juvenem te Deo charum putant,
 Ut pulchra qui des indolis signa optima.
 Ab ungue namque noscitur, ut aiunt, leo.
 Sparsere laeti nutuo hoc miraculum.
 Prono deinde, rite moderans omnia,
 Tuisque summis commodis bene consulens,
 Per famam ad ipsas res tibi sternit viam :
 Famam antecessit ut per eximium, velut
 Pietatis babeas pignus hanc, dum coelitem
 Sic te ad salutem maximum rector vocat.
 Coniectet aut hoc scilicet quisquis volet :

Scriptura at ipse sacra quod docet, eloquar.
 Res magna certe, mente si spectes polum,
 Istudque penetres, vita quo nostra haec humi
 Prostrata tegitur, nubilum, et caliginem
 Oculosque tendens altius paulo, gravem
 Lutinque superans, compedes et corporis,
 Imaginisque Numinis summi procul
 Fugans tyrannos, te Deo studeas dare.
 Doctrina habenda est haec enim sane unica,
 Primumque nostri maximum et generis bonum.
 Quis tantus etenim fructus in rebus vagis,
 Aliisque varie ludicris infantibus,
 Donis, ut aiunt temporis caeca et dexa,

Κἄν εἰς ἐν εἴθῃ πάντα καὶ πάντων καλῶ,
 Ὡς ἔστιν, ἢ νομίζετ' ἐν λυπηρῷ βίῳ,
 30 Κέρβος τοσοῦτον, κἄν τρέχῃν ἔρουσ δοκῆς;
 Κἄν σοι τὰ Γύγου τοῦ πολυχρύσου παρῆ,
 Στρέφῃς τε πάντα τῆ τροφῆ τῆς σφενδόνης,
 Σιγῶν δυνάστης· κἄν φρονῆς τὰ Λυδίου,
 Χρυσῶ βίοντι καὶ ὁ Πέρσης σοι Κύρος
 35 Κἄτω καθέξῃθ', ὁ θρόνων ἀγῶν κράτος
 Κἄν Τροίαν ἀερεῖ τοῖς αἰδοίμοις στόλοις,
 Χαλκοῦν δὲ δήμοι καὶ πόλεις ἔχασί σε·
 Ἄγῃς δὲ τοῖς σοῖς νέμασι τὰς ἐκκλησίας,
 Πανηγυρῆς δὲ στεφάνων ἐπαξίως,
 40 Πνέξῃ δὲ θυμῶν ἐν δικαίᾳ Δημοσθένους,
 Εἴκη δὲ σοι Λυκοῦργος ἢ Σόλων νόμοις·

A Kḗn tḗn 'Omhrou móusan ἐν στέρονις ἐχῆς,
 Kḗn tḗn Plátounos glṓssoun, ἢ μιλισσῆς
 "Ἔστι τε καὶ νομίζετ' ἀνθρώπων γένει·
 45 Kḗn ταῖς ἀφύκτοις καὶ κακαῖς ποδοστράβας
 Πάντας πνέξῃς τοῖς ἐριστικοῖς λόγοις·
 Κἄν πάντ' ἔνω τε καὶ κἄτω μεταστρέφῃς,
 Πλέκων λαθυρίθους δυσαιδέους λόγους·
 Ἀριστοτέλους ἢ τιμῶν Πυρρῶντιων·
 50 Kḗn πτηνὸν ἀερεῖ Πήγασος, ἢ τοῦ Σαῦθου
 Ἀδάριδος ὀιστῆς, ὅστις ἦν, εἰ μυθικοί·
 Τούτων τί κέρβος τῆλικοῦτον, ὦν λέγω,
 Γάμου τε λαμπροῦ καὶ τραπέζης Συβαρικῆς
 Ἄλλων τε πάντων οἷς ἐπαίρονται φρονεῖς,
 55 Ὅσον τὸ ταῦτα πάντα ποιῆσαι κάτω,

Etiamsi in unum coeant omnia et omnium bona,
 Ut in hac misera vita sunt, aut esse existimantur;
 30 Ecquod, inquam, tantum erit emolumentum, etiamsi fines transgredi videaris!
 Etiamsi adsint tibi Gygis auro abundantis divitiæ,
 Veritasque omnia inversione annuli,
 Sileus tyrannus; etiamsi Lydii instar te efferas,
 Auroque circumfluentem infra te Cyrus Persa
 35 Sedeat, qui se regum dominum esse gloriabatur;
 Etiamsi Trojam expugnes celeberrimis classibus,
 Teque æreum populi et urbes habeant;
 Tuisque nutibus conciones regas,
 Ac panegyricis orationibus coronas merearis,
 40 Spireæque animum Demosthenis in iudiciis,
 Tibique Lycurgus et Solon legibus concedant;
 Etiamsi Homeri musam in præcordiis habeas,
 Ac linguam Platonis, quæ mel stillat,
 Et stillare ab omnibus hominibus existimatur:
 45 Etiamsi inevitabilibus et pravis compedibus
 Omnes, subtiliter disserendo, constringas,
 Ac omnia sus deque veritas,
 Nectens labyrinthos inextricabilibus disputationibus
 416-417 Aristotelis, aut quorundam Pyrrhonorium;
 50 Etiamsi volucrem te tollat Pegasus, aut Scythæ
 Sagitta Abaridis, quicumque ille fuerit, certe fabulosus uterque:
 Horum, quæ dixi, atque etiam splendidi matrimonii,
 Ac mensæ Sybaritanæ, eorumque omnium,
 Quibus corda efferruntur, ecquod tantum erit emolumentum,
 55 Quantum est hæc omnia parvifacere

29 Ὡς ἔστιν. Ita Coisl. Edit. ὥς.
 30 Δοκῆς. Edit. δοκῆς.
 34 Χρυσῶ βίοντι. Bill. et Leuv. hæc jungunt
 cum verbis precedentibus, φρονῆς τὰ Λυδίου, ta-
 metsi ob aurum fluxum tam temet efferas, quam Ly-
 dorum ille rex olim solebat.
 35 Καθέξῃθ'. Ita Coisl. Edit. κατέξῃθ'.
 37 Χαλκοῦν, æreum, id est, status expressum.
 41 Σοι. Ita Coisl. Edit. σοῦ.
 46 Πάντα. Ita Coisl. Edit. πάντα. Mox, ἐριστι-

κοῖς λόγοις, non male Leuv. contentiosis argumentis.
 48 Δυσαιδέοις λόγοις. Edit. δυσαιδέοις λό-
 γους.
 49 Πυρρῶντιων. Edit. mendose Πυρρῶν νέων.
 50 Πήγασος. De Pegaso et sagitta Abaridis no-
 tior est fabula, quam ut hic commemoranda sit.
 Vide tom. I, pag. 787.
 55 Ποιῆσαι κάτω. Parvi facere, vel quantum est,
 hæc omnia inferiora ducere.

METRICA VERSIO.

Coeant in unum cuncta licet, atque omnium
 Bona, quæ vel hic sunt, aut esse putant?
 Quis tantus, inquam, limites jungas licet,
 Omnesque præsto sint opes Gygis tibi,
 Veritasque, vertens annuli gemmas, omnia,
 Tacens tyrannus? quamlibet Croci in modum
 Auro intumescas; quamlibet Cyrus tibi
 Cedat, thronorum principem sibi vindicans;
 Claris tametsi classibus Trojam eruas,
 Gentesque et urbes æreum te habeant, tuo
 Ducasque nutu conciones maximas,
 Digna et coronis proferas verba, in foro
 Spireæque prorumpas in modum Demosthenis;
 Scitis Lycurgus cedat, et Solon, tuis;

Non corde Homeri musa sit quamvis tuo;
 Quamvis Platonis lingua sit, quam melleam,
 Ut est profecto, nemo non existimat;
 Pravis tametsi nexibus sophismatum
 Tenacibusque nemo sit quem non premas:
 Sursum ac deorsum torques licet omnia,
 Dum captivum nectis ambages, tibi
 Quas aut Stagira natus, aut Pyrrho dedit;
 Quamvis te in altum Pegasus, vel Abaridis
 Tollat sagitta (quæ dux sunt fabule):
 Quis tantus hisce fructus ex rebus venit
 (His adde thalamos splendidos, Sybariticis
 Mensas, et alia, quæ leves mentes tument),
 Quantum redibit, spreveris si hæc omnia,

Ψυχῆς δὲ ἐπιδίδει ἀζώωμα, καὶ πόθεν
 Ἐλθλυθε, πρὸς ἃν τε καὶ ποῖ τρεπτέα,
 Ἦεις τε ταύτης ἢ κατ' ἐλλογον φορὰ;
 Ἐπιὰ γὰρ ἔστιν, ὡς ἐγὼ τεκμαίρομαι,
 60 Ἐργῶν τε ἀκούω, θεὰ τις μεταβροῆ,
 Ἄνωθεν ἡμῖν ἔρχομένη, εἴτ' οὖν ἄλη,
 Εἴθ' ὁ πρῦτανις ταύτης κυβερνήτης τε νοῦς,
 Ἐν ἔργον αὐτῆ φυσικόν τε καὶ μόνον,
 Ἄνω φέρεσθαι καὶ συνάπτεσθαι Θεῷ,
 65 Ἀεὶ τε πάντη πρὸς τὸ συγγενὲς βλέπει,
 Ἥκιστα πάθει σώματος δουλομένη,
 Ῥέοντος εἰς γῆν καὶ καθέλκοντος κάτω,
 Τῆν τε γλυκεῖαν τῶν ὁρωμένων πλάνην
 Πέμποντος εἴσω, καὶ τὸ τῶν αἰσθησέων
 70 Σκοπιῶδες, ὑψ' οὐ μὴ Λόγῳ κρατουμένη
 Ψυχὴ ῥέουσα κατ' ὀλίγον πίπτει· κάτω·

A Ἦν δ' αὖ κρατῆται, κάνακροῦται πυκνὰ,
 Ὅσπερ χαλινῷ, τῷ Λόγῳ, τάχ' ἂν ποτε
 Ἰψύοντος αὐτῆν τοῦ Λόγου, κατὰ βραχὺ
 75 Εἰς ἱερὰν φθάσει τὴν ἄνω πάλιν,
 Ἔως λάθῃται τῶν πάλαι ποδομένουων,
 Τὸ δ' ἔστι, πᾶν κάλυμμα καὶ τὰς νῦν σκιάς
 Παραδραμοῦσα, καὶ τὰ τῆδ' αἰνίγματα,
 Ὅσον δ' ἐσπίτρος τοῦ κάλλους φαντάζεται,
 80 Βλέψῃ πρὸς αὐτὸ ε' ἀγαθὸν γυμνοῦμενον,
 Γυμνῷ τε τῷ νῷ, καὶ πλάνης σταίη ποτὶ,
 Φωτὸς κορσεθεῖο', οὐπερ ἔξῃου τυχεῖν,
 Ἐχουα' ἐκείθεν τῶν καλῶν τὸ ἔσχατον.
 Ὅ γὰρ σοφῷ τὰ πάντα ποιήσας λόγῳ,
 85 Καὶ τῆν ἄφραστον τῶν ὄλων ἄρμονίαν
 Ἀρμολάμενος τῆ τῶν ἐναντίων κράσει,
 Κόσμον τε τάξας τοῦτον ἐξ ἀκοσμίαις

Ac animæ dignitatem considerare, et unde
 Venerit, ad quem et quo reditura sit,
 Et quis illius sit secundum rationem motus?
 Nam cum sit, ut equidem arbitror,
 60 Atque ex sapientibus audio, divina quædam fluxio
 E cælo nobis adveniens, sive tota adveniat,
 Sive illius reatrix et gubernatrix mens,
 Unum illi naturale et solum opus est,
 Sursum ferri et conjungi Deo,
 65 Semperque ad id, quod cognatum est, omnino respicere,
 Corporis affectionibus minime mancipata,
 Quod in terram defluit, et ad inferiora trahit,
 Dulcemque rerum aspectabilium errorem
 Mittit intro, ac sensuum latebras,
 70 Quibus anima, quæ a Verbo non gubernatur,
 Diffuens, paulatim ad inferiora decedit.
 Quod si gubernetur, atque a Verbo frequens
 Tanquam freno coerceatur, certe aliquando
 Verbo illam in altum tollente, paulatim
 75 Ad sacram perveniet cælestem civitatem,
 Donec dudum optata consequatur,
 Id est, ut omne tegumen et hujus vitæ umbras
 Prætergrediens, et quæ hic sunt ænigmata,
 Et quidquid pulchri per specula apprehenditur,
 80 Nudum ipsum intueatur bonum
 Nuda mente, atque aberrare aliquando desinat
 Lumine satiata, quod consequi cupiebat,
 Possidens illic supremum bonorum.
 Nam qui sapiente verbo fecit omnia,
 85 Ac ineffabilem hujus universi harmoniam
 Contrariorum temperatione composuit,
 Ac mundum hunc ex inornata mole adornavit,

61 Ἐρχομένη. Sic Coisl. Edit. ἔρχεται
 62 Ὁ πρῦτανις ταύτης κυβερνήτης τε νοῦς.
 Ita Coisl. Edit. ὁ πρῦτανις καὶ κυβερνήτης.

76 Ἔως. Coisl. ὡς. Id. ἄνω πρὸς πάλαι.
 80 Βλέψῃ. Ita Coisl. Edit. βλέπει.

METRICA VERSIO.

Decusque species animæ, et unde venerit
 Hæc primum, et ad quem quoque reditura sit brevi,
 Quænamque ut ipsa tendat in portem decet?
 Divina nam cum, mens velut mea conjicit,
 Doctique narrat, ipsa sit defluxio,
 Nobisque ab alto prodeat tota æthere,
 Aut tota si ejus, mens quidem reatrix fluat,
 Hoc munus ejus unicum est ipsi insitum,
 Ad alta ferri, maximo et jungi Deo,
 Affine quodque est, cernere id semper, malis
 Affectibusque corporis non subijci,
 Quod ad ima proum deprimit mentes humi,
 Dulcensque rerum, quas videt, fraudem intima
 In corda mittit, sensuum et caliginem:
 Per quam animus, hunc ni ratio compescat, fluens,
 Paulatim ad ima labitur: sin at frequens,

B Freni tenacis instar, hunc coerceat,
 Teneatque ratio, scilicet spes est fore,
 Hac sublevatus animus ut sensim supra
 Urbis superne moenibus tandem applicet,
 Donec cupitis gaudentibus rebus fruens,
 Hoc est, ut omne tegumen, affusas modo
 Umbrasque superans prorsus, atque ænigmata,
 Pulchrique quidquid cernit in speculo velit,
 Jam mente nuda spectet ipsamet bonum
 Nudum, et vagari desinat tandem, ut prius,
 Luce saturatus expedita ferride,
 Bonum bonorum maximum illic obtinens.
 Ratione nam qui condidit cuncta optima,
 Nexuque, nulla quem queat vox eloqui,
 Res colligavit, temperans contraria,
 Mundum ordinavit huncque confusum prius,

Μεῖζον τὸ θαῦμ' ἔδειξεν ἐν ζῶον φύσει.
 Μικρὸν δ' ἄνω φιλοσοφῶ σοι λόγον.
 90 Θεὸς μὲν ἔστιν ἐκε νοῦς, εἴτ' οὐσία
 Κρείσσων τις ἄλλη, νοῦ μόνου ληπτῆ βολαίς,
 Εἰ μὲν τελείως τοῖς ἄνω, οὐδὲ Θεός,
 Ἥμῖν δ' ἀμυδρῶς, οἷς ἐπιπροσθεῖ νέφος
 Σαρκὸς παγεῖας, δυσσημένους προδηλίματος·
 95 Τέως μὲν ὄτω, τὸ πλεόν δ' ἐς ὑπερνον.
 Ἐπεὶ δ' ἀπαρχὰς τῶν λόγων ἔχει Θεός,
 Σκοπῶμεν ἕδη τὰς Θεοῦ. Ἐχει δὲ πῶς;
 Δύ' ἐστὸν ἄκρω καὶ φύσεις ἐναντία.
 Ἡ μὲν Θεοῦ τε πλησίον καὶ τιμία·
 100 Καλοῦσι γὰρ λογικῆν τε καὶ πλήρη νοῦς,
 Καλοῦσι δ' αὐτὴν ἐκ λόγου παρωνύμως,

A Oían τιν' οἶδα τὴν Θεοῦ παραστάτιν
 Ἄκρων τε δευτέρων τε τάξιν ἀγγέλων,
 Ἄνωτέρων αἰσθησῶν καὶ σωματίων,
 105 Πρώτην τε λαμπρὰν Τριάδος τῆς ἀρχικῆς.
 Ἡ δ' ἐκ Θεοῦ τε καὶ λόγου παρρωτάτη·
 Καλοῦσι δ' αὐτὴν ἄλογον γ', ὡς τοῦ λόγου
 Ἐένην, ἕσος τ' ἐν ἤχη, καὶ ἕσος λαλοῦμενος.
 Οὕτως δὲ ταῦτα χωρίσας Θεὸς Λόγος
 110 Ἦς καλλιτέχνης καὶ πλέων σοφῶς κτίσιον.
 Καὶ σύνθετόν τι ζῶον ἐξ ἁμφοῖν ἐμὲ
 Πλάττει, λόγου τε καὶ λόγου συναρμύσας,
 Ψυχῆς ἀειδοῦς, ἧ φέρου τὴν εἰκόνα
 Θεοῦ μεγίστου, κἀνοῦτου σώματος.
 115 Μίξις μὲν ἦδε πλάματος τοῦ τιμοῦ,

Maïus miraculum exhibit in animalis natura.

418-419 Paulo autem altius repetens philosophabor tibi.

90 Deus vel mens est, vel alia quædam præstantior

Essentia, quæ solius mentis acie apprehendi possit :

Utium perfecte ab iis comprehendatur, qui in cælo sunt, novit Deus ;

Nobis autem obscure, quibus astat nebula

Carnis crassæ, quæ inimicus est obex :

95 Atque ita quidem hæcenus, deinceps uberius.

Postquam autem sermonis primitias Deo dedimus,

Spectemus jam quæ a Deo sunt. Quænam eorum est ratio ?

Duæ sunt extremæ et contrariæ naturæ :

Una Deo propinqua et honorabilis :

100 Rationalem vocant, et mentis plenam,

Vocant autem eam a ratione deducto cognomine,

Qualem unum novi Deo astantem

Primorum et secundorum angelorum ordinem,

Sublimiorem sensibus et corporibus,

105 Quæ prima resplendet ex regnatura Triade.

Altera autem a Deo et a ratione remotissima :

Vocaturque rationis experta, ut a sermone aliena,

Tum illo, qui in sono consistit, tum qui loquendo exprimitur.

Cum autem Deus Verbum hæc ita se parasset,

110 Ut peritus artifex et sapienter neciens rem creatam,

Compositum me ex utroque animal quoddam

Fingit, nimirum ex ratione, et rationis experte concinnans,

Ex anima non spectabili, qua fero imaginem

Dei maximi, et ex corpore non intelligente.

115 Atque hæc quidem fuit honorabilis figmenti temperatio,

89 Φιλοσοφῶ σοι. Sic Coisl. Edit., mendose, φιλοσ
 σοφῶ σοι.

95 Τέως. Edit. mendose Θεός.

98 Δύ' ἐστὸν. Sic Coisl. Edit. ἔστων.

103 Τάξιν. Coisl. τάξις.

104 Ἄνωτέρων. Coisl. ὑψηλοτέρ'.

105 Πρώτην τε λαμπρὰν. Coisl. πρώτην τε λαμ-
 πρὰ.

106 Ἡ δ' ἐκ Θεοῦ. Coisl. ἡ δὲ γὰρ Θεοῦ τε.

108 Ὅσος τ' ἐν ἤχη. Combef. legit ἄρχος. Est
 enim, inquit, hic sermo in mente absconditus. Ibid.
 λαλούμενος. Forte νοούμενος, qui mente concipitur.
 Edit. ad marg., λόγος ἐνδιέθετος καὶ προφορικὸς.

115 Ἡ. Sic legimus. Edit. ἧς.

114 Κἀνοῦτου. Sic Plato in Timæo, Cicerone ipso
 interprete. Edit. mendose καὶ νοητοῦ.

METRICA VERSIO.

In homine majus edidit miraculum.

Sermonem at ipse ducam ut aliquanto altius,

Deus vel est mens, melius aut essentia,

Quam sola capere potest : si cœlitium

Cætera plena, novit hoc summus Deus :

At nos subobscuræ, ollicit nubes quibus,

Quam crassa et hostis objicit nobis caro :

Ac nunc quidem sic : plus quod est, in posterum.

Sermonis orsum jam Deus cum sumpserit,

Consideremus opera quænam sunt Dei.

Extrema duo sunt, res duæ contrariæ,

Quarum propinqua est altera Deo, et nobiliss

(Logicam vocant hæc, mentis et plenam undique,

(Logicam, petito nomine hoc (x τοῦ λόγου),

B Quæ præpotenti Numini astat Jugiter,

Summos et imos angelos intelligo,

Sublimiores corpore et sensu simul :

A Triade primi qui sacra luceo hauriunt.

Ratione procul est altera, procul Deo,

Brutum vocant hæc, ratio quod ab hæc exsulet.

Interna, quæque vocibus se detegit.

Hæc separasset Filium cum sic Dei.

Neciens, ut ingens artifex, res conditas,

Mox me ex dualibus construit, nempe ex eo

Quod ratio decorat, penitus et quod hæc vacat,

Ex mente dico (maximi formam Dei

Quam gesto) sensu prædita, eque corpore.

Præstantis operis talis est hæc mistio,

Ὅν κόσμον ἄλλον ὄμοι' ἐν μικρῷ μέγα.
 Ὡς ἂν δὲ, φωνὴ πλημμυρῶν καὶ τῷ καλῷ,
 Δίψη τι κάμοι τοῦ καλοῦ, ἔργον τ' ἐμὸν
 Ἥ τῷ θελῆσαι, τῆς ἄκρας ἀμοφῶν βίον
 120 Τότε δὴ προβέβας καὶ διασπείλας λόγῳ,
 Πρὸς θεοῖς βοήθην τὸν νόμον τῷ πλάσματι,
 Αὐθαίρετόν μ' ἔθηκεν ἐργάτην καλοῦ,
 Ὡς ἐκ μάχης τε καὶ πάλης στήθη φέρειν·
 Κρείσσον γάρ, ἢ ζῆν τερμάων ἐλεύθερον.
 125 Οὗτος λόγος σοι τῆς ἐμῆς συμπίπτειως.
 Ἥ δὲ στροφᾶς μὲν ἐνθάδε πλειοταῖς ἀεὶ
 Δοσεῖτ', ἄνω τε καὶ κάτω στροβουμένη,
 Μίσση πονηρῶν πραγμάτων καὶ δεξιῶν,
 Αἰ' ὧν πυροῦται καὶ δοκιμάζετ' ἀθλία,

A 150 Ὡς χρυσοῖς ἐν ἀνθαξί τοῖς καθαρμοῖς.
 Ἄλλ' ὕστερον παραθήσεθ' ὧν ἐπιπράμην
 Καρπῶς, δικαίου τοῦ θεοῦ κριτηρίου,
 Ἄγνοι θ' ἔτοιμοι τῶν βιβλίων λαβεῖν θέρος.
 Οὕτω δὲ τούτων κειμένων, ὁ μὲν νόμον
 135 Τηρῶν, θεοῦ τε μάραν ἦν εχει σέβων,
 Ἐν παντί τ' ἔργῳ καὶ λόγῳ καὶ νοῦ στροφῇ
 Ἀχραντὸς ὡς μάλιστα τ' ἠπατημένον,
 Καὶ τῷ βέρονι μῆδεν Δυσπώμενον,
 Ἐλαυν δὲ τὸν γόνυ ἐμπάλιν πρὸς οὐρανὸν,
 140 (Ἦ τοῦ μεγίστου καὶ σοφοῦ μυστηρίου!)
 Θεὸς γενέσθαι, τῶν πόνων ἔξει γέρας,
 Θεὸς θετὸς μὲν, ἀλλ' ἄκρου φωτὸς γέμων,
 Οὐ τῆδ' ἀπαρχῆς μετρίως ἐδρῶφατο.

Quod quidem mundum alterum magnum in parvo esse existimo.

Ut autem, ille luce circumfluens et bono,

Mihi etiam aliquid boni impertiat, ac meum opus

Meum sit volendo, terminos utriusque vite

120 Jam tum demonstrans et ratione discernens,

Legem adjuncticem fignento imponens,

Liberum me opificem boni constituit,

Ut per pugnam et luctam reportem coronam:

Id enim salius, quam omni lege solum vivere.

125 Hanc tibi compactionis mez rationem exposui.

Illa autem turbinibus in hac vita plurimis semper

130-131 Jactatur, dum sus deque torquetur,

Media inter adversas res et prosperas,

Quibus uritur misera et probatur,

135 Ut aurum in carbonibus expurgantibus.

Verum aliquando ab ea repossentur eorum quæ seminavimus

Fructus in justo Dei judicio,

Parataque horrea ad excipiendam lihorum segetem.

His ita constitutis, qui legem

135 Observat, et, quam habet Dei partieulam, honorat,

In omni actione, et verbo, et mentis agitatione

Intaminatus quam maxime ab eorum, qui seducti sunt, consortio,

Nec inter rerum fluxus cæno inquinatus,

Corpusque in cælum vicissim trahens

140 (O magnum et sapientis mysterium!)

Hanc laborum habebit mercedem, ut Deus fiat,

Deus quidem adoptione, sed summo plenus lumine,

Cujus hic primitias mediocriter decerpit.

116 *Ὅμοι' ἐν μικρῷ μέγα.* Prave Edit. οἶον. Cur autem hominem magnum mundum, et contra mundum hunc aspectabilem parvum appellet, vide orat. secundum in sanctum Pascha, tom. I, pag. 850.

119 *Ἥ τῷ θελῆσαι.* Sic ad oram Par. edit. emendatum reperimus, quod habetur in editis: οὕτω θέλησε, sed nullus codex laudatur. Coisl. θέλησε, et τῆς ἄκρας ἀμοφῶν βίον. Combef. legit θέλησε, et vertit: qui utriusque vite extremos fines tenet.

120 *Τότε δὴ.* Ita Coisl. Deerat. δὴ in edit.

133 *Βίβλων.* Eorum messes, quæ in libris scripta

sunt, eorum quæ gessimus, quorum Deo reddenda est ratio. Forte scribendum foret βίων.

137 *Τ' ἠπατημένων.* Ita Coisl. Edit. τῶν πατομένων.

138 *Ἰλυσπώμενος.* Ita Coisl. Edit. Δυσπώμενος

140 *Ἦ.* Ita Vat. et Coisl. Edit. ὧς.

141 *Ἐξει γέρας.* Sic Billii conjecturam secuti et Comb. legitur pro ἔξει ἔρας. Vide. tom. I, pag. 386, orat. in laudem Aithanasi, ubi hæc luculentissime tractantur.

143 *Τῆδ' ἀπαρχῆς.* Sic Coisl. Edit. ἀπαρχῆς.

METRICA VERSIO.

Novum ipse mundum quam vocem magnum in brevi. B

Ut autem abundans lumine, et plenus bono,

Boni daret mi quidpiam, metereum ut meum

Opus, utriusque limites vite indicans,

Ratione et illos tum prius determinans,

Hominique legis insuper jungens opem,

Studium reliquit sic boni mihi liberum,

Ut dimicando consequar palmæ decus.

Hoc namque melius, vita quam expers limitum.

Hæc structio ratio, summa est hæc mez.

At ipsa crebro, donec in terris sumus,

Sorsum deorsum vertitur, fluctus velut,

Læta inter anceps, aspera et quæ sensibus,

Per quæ probatur misera, si que purior,

Ut aurum in igne purius reddi solet.

Post autem eorum, sevinus quæ nos, segetes

Tandem exigetur lancibus justis Dei,

Messemque vite prompta sunt capere horrea.

Cum talia hæc sint, quisquis observat sacras

Leges, Deique, quam tenet, partem colit,

Dictoque in omni, reque item, et mente insuper,

A proterendis integer rebus manet,

Ab eoque, semper quod fluit, negat abripi,

Verum ipse contra pulverem in cælum trahit,

(O scitum et ingens admodum mysterium!)

Laborum habebit præmium hoc, ut sit Deus,

Factus quidem ipse, lumine at summo affluens,

Gustavit id quod leviter hic tantuminodo.

Ὅστις δὲ δεσμοῦ πρὸς τὸ χεῖρον καὶ πλοκῆς
 143 Νέουσας, ὀμόσπονδός τε τοῖς κάτω φανείς,
 δούλης τε σαρκὸς καὶ λέουσι προσφιλῆς,
 Τὴν θέλαν εὐγένειαν ὑβρίζει βίῳ,
 Κἄν ὡς μάλιστα εὐδρομῆ τοῖς δαστάτοις,
 Κούφοις ὄνειροις καὶ σκιαῖς γαυρούμενος,
 150 Πλουτῶν, τρυφῶν τε καὶ θρόνοις ἐπηρμένος,
 Φεῦ τῷ ταλάντου τῶν ἐκείθεν μαστίγων!
 Ἡ τῶν κακῶν τὸ πρῶτον ἐκ Θεοῦ πεσὼν.
 Ταῦτ' οὖν ἀκούων καὶ πεπεισμένος σὺ γε,
 Τὴν δεξιὰν βάδιζε, τὴν φαύλην δ' ἔα,
 155 Εἰ μοί τι πείθῃ γηροῖν παραίνετη.
 Αἶψον δὲ πείθεσθ' οἶδα, καὶ δέξῃ λόγον.
 Τριῶν γὰρ ὄντων, ὡς λέγουσιν οἱ πάλαι,

A Οἷς τὸν ἀγαθὸν σύμβουλον ἐπιλῶσαι χρεῖον,
 Ἐμπειρίας τε, φιλίας τε, καὶ παρήρσις,
 160 Τοῦτων ἂν ὁδὸν ἡμῖν εὐρῆς ἐνδείξ.
 Ἐμπειρίας μὲν εἰς τοσοῦτον ἤλασα,
 Ὅσον περ εἰκὸς τοὺς πονήσαντας μακρὰ
 Χρόνῳ τε πολλῷ προσλαλήσαντας σοφῶν
 Βίβλοις, θεοπνεύστων τε δογμάτων λόγους,
 165 Πηγῇ γλυκαῖα σώφροσι τ' ἀρυσίμῳ,
 Ὡν καὶ βάθος τι μικρὸν ἐξηντήσαμεν.
 Τοῦ δευτέρου δ' ὦν εἶπον, εὐνοίας λέγω.
 Πίστις μεγίστη· ταῦτα γὰρ σοι βούλομαι
 Ἐμπερὶ μου, φιλία τε, παρήρσις,
 170 Ἦνικα λογισμῶν κινδύνους συνείδραμον
 Πικρὰς θαλάσσης, οἷς συνήχθην πρὸς Θεόν·

At qui ad deteriorem colligationis et nexus partem
 145 Inclinans, et cum rebus inferioribus foederatus,
 Carnisque servus, et iis quæ fluunt, amicus,
 Divinam cognationem vita dedecorat,
 Etiam in iis, quæ instabilia sunt, cursum habeat optatissimum,
 Levibus somniis et umbris superbiens,
 150 Dives, delicatus et thronis elatus;
 Heu pondus flagellorum illic ei inligendorum!
 Quatenus malorum maximum est Dei jacturam facere.

Hæc igitur audiens, iisque assentiens,
 Dextram viam incede, pravam relinque,
 155 Si quid mihi obsequeris germano monitori.
 Satius autem esse obsequi scio, et verba me suscipe.
 Nam cum tria sint, ut antiqui dicunt,
 Quibus probum consiliarium instructum esse decet,
 Experientia, amor et libertas,
 160 Horum mihi nullum deesse reperies.
 Ac in experientia quidem tantos habeo progressus,
 Quantos par est eos, qui longos labores sustinuerunt,
 Diuque collocti sunt cum sapientum libris,
 Et cum doctrinæ divinitus inspiratæ litteris,
 165 422-423 Qui fons est dulcissimus a prudentibus viris hauriendus,
 Ex quibus aliquid in profundo latens hausimus.
 Alterius autem, quæ dixi, nempe amoris,
 Maximum argumentum accipe. Cupio enim tibi omnia,
 Amice, quæ prius me ipse admonui,
 170 Tum, cum ratiocinationes occurrerunt cum periculis
 Acerbi maris, quibus ad Deum adductus sum :

145 Ὅμόσπονδός τε. Ita Coisl. Edit. ὀμόσπονδός
 τε τοῖς κάτω. Cum rebus terrenis consors cineris.
 148 Κἄν ὡς. Ita Coisl. Edit. κ' ὡς.
 151 Φεῦ, etc. Id est, heu quam gravibus pænis in
 altera vita plectetur! Bill. heu quanta moles verberum
 hunc illic manet!
 152 Ἡ τῶν κακῶν τὸ πρῶτον. Coisl. εἰ τῶν κα-
 κῶν μὲν. Ibid. πεσὼν. Ita Coisl. a Deo excedere.
 Edit. πεσὼν.
 160 Ἐβρίζει ἐνδείξ. Coisl. εὐροῖς ἐλλείπον.

163 Χρόνῳ τε παλῶ. Deerat in edit. πολλῷ,
 quod Coisl. suppeditavit.
 164 Λόγους. Ita Coisl. Edit. λόγους.
 166 Μακρὸν. Coisl. κρυπτόν.
 169 Παρήρσις. Quæ mihi ipse persuasi, præ-
 scripsit.
 170 Κινδύνους. Ita Coisl. Edit. κινδύνους.
 171 Οἷς συνήχθη. Ita Coisl. Edit. ἧς συν-
 ἤχθη.

METRICA VERSIO.

In pejus at qui vinculi et nexus nuit,
 Rebusque sese mancipans totum inferis,
 Carnisque servus, perditæ et fluxa expetens,
 Generis superni moribus turpat decus,
 Felix sit ipse rebus in fluxis licet,
 Leves se ob umbras ciferens et somnia,
 Ob luxum opesque tumidos, et celsos thronos,
 Heu quanta moles verberum hunc illic manet!
 Quorum supremum est, deici a summo Deo.
 Hæc ergo tu nunc audiens, atque his fidem
 Adhibens, relicto carpe iter rectum improbo,
 Momenti amice pareas si quid mihi;
 Parere porro melius: et certe audies.
 Nam terna cum sint, ut vetus sensit cohors,

B Pollere debet optimus monitor quibus,
 Rerum usus ingens, charitas, os liberum,
 In me requires prorsus ex tribus nihil:
 Namque usus in me tantus est, quantum decet
 Hunc obtinere, qui labores plurimos
 Haussit, diuque volvit auctores bonos,
 Sacrosque trivitt sedula libros manu,
 Qui dulcis est fons, mentibus castis patens,
 Ex quibus profundis quidpiam est haustum mihi.
 Jam charitatem, cui secundas præbui,
 Testatur istud: hæc enim opto nunc tibi,
 O cære juvenis, quæ mihi suasi prius,
 Cum recta coit mens freti periculis,
 Junxere passum gravia quæ me Deo.

Φόβος γὰρ ἀρχὴ πολλὰκις σωτηρίας.
 Παρρησίας δὲ μὴ λάθῃς πειρᾶν ποτε,
 Μῆτι' οὐν ἐμῆς γε, μήτε τούτων σὺ ξένων·
 175 Ἄλλ' οὐδὲ λήψῃ τοὺς ἐμοὺς πεισθεὶς λόγους·
 Ἔσῃ γὰρ ἀκνών, οὐ φόβῳ ἐπάξιος.
 Ἐπεὶ δὲ ταῦτα, θεοῦ μοι σαυτὸν δίδου,
 Ἄδς, καὶ θεῶν δώσωμεν, ὃν λήψῃ δοθεὶς.
 Φύσις γὰρ αὐτῇ τοῦ δειδόντος γίνεταί.
 180 Ἐκοπῶν δ' ἂν οὕτω τῆς ἀληθείας τύχους.
 Εἰσὶ δὲ τινες καὶ παρ' Ἑλλησι σοφοί,
 Οὐ μὴν σοφοί γε· πῶς ἂν εἰποιμεν σοφοὺς
 Τοὺς τὴν κρατίστην φύσιν ἤγηροχότας,
 Θεὸν, τὸ πάντων αἰτίων πρῶτον καλῶν ;
 185 Οὐ καὶ φύσις γε τοὺς φρονοῦσι πρόξενος,

Ἄ Τάξις θ' ὁρωμένῳν τε καὶ νοουμένων·
 Τοὺς δ' ἢ τελεῖως ἐκβαλόντας τοῦ λόγου
 Τὸ θεῖον, ἢ πρόνοιαν ἐξηροχότας,
 Ἥ μέτρα θέντας, μὴ κάμοι σῶζων θεός.
 190 Ὅν οἱ μὴ βῆαι χρώμενοι διδασκάλῳ,
 Ἄστροις ἔδεικναι τοὺς ὁμοδοῦλοις τὸ κράτος,
 Οἷς πάντ' ἀγούσιν, ἡγμένοι λίαν κακῶς·
 Ἄλλοι δὲ προσεκύνησαν ἀσχη κνωδάλῳ,
 Πλέον πεσόντες· οἱ δὲ δαιμόνιον σκιάς,
 195 Μύθους τ' ἀνεῦρον τῶν παθῶν συνηγούρους,
 Στήλας τ' ἔβηντο τῆς ἀνοίας ἀξίας,
 Ἰδρύμαθ' ὕλης, καὶ χερδὸς παίγματα.
 Τίς οὖν τοσούτων ἄσφορος, ὡς τούτους σοφοὺς
 Θέσθαι ; Ὅμως ἔστωσαν, εἰ δοκεῖ, σοφοί.

Sæpe enim timor, initium salutis.
 Libertatem vero ne unquam experiaris,
 Neque meam prorsus, neque horum qui tibi extranei sunt :
 175 Sed nec experieris, si meis pareas sermonibus :
 Eris enim laudibus, non vituperis dignus.
 Cum igitur hæc ita sint, da teipsum mihi,
 Da, et Deo te dabimus, quem datus accipies.
 Hæc enim dantis natura est.
 180 Veritatem autem assequeris, si res ita consideres.
 Sunt quidam et apud Græcos sapientes,
 Non tamen sapientes : quomodo enim sapientes dixerimus,
 Qui præstantissimam naturam non noverunt,
 Deum, primam omnium bonorum causam,
 185 Quem ipsa etiam natura cordatis monstrat.
 Et ordo eorum quæ videntur, quæque intelliguntur ?
 Sed vel omnino excludunt a doctrina sua
 Divinitatem, vel providentiam negant,
 Aut terminis circumscribunt, ne laboret servando Deus.
 190 Horum alii, visu utentes magistro,
 Astris dederunt conservis dominatum,
 Per quæ omnia gubernant, ipsi pessime gubernati :
 Alii adoraverunt dedecora reptilium,
 Turpius lapsi : alii vero dæmonum mbras,
 195 Et fabulas invenerunt patronas vitiorum,
 Ac monumenta statuerunt sua digna stultitia,
 Statuas ex materia, et manus opera.
 Quis igitur adeo insipiens, ut hos sapientes
 Judicet ? Sint tamen, si ita videtur, sapientes :

172 Φόβος, etc. Hic versus a Billio prætermisus erat, sed illum supplevimus in versione metrica, italicisq; notavimus. CAPELLA.
 175 Λόγους. Ita Coisl. Edit. λόγους.
 178. Ὅν. Ita Coisl. Edit. φ Ibid. Θεῶ. In edit. male Θεῶ γε, quo deficit metrum.
 187 Τοὺς δ' ἢ τελεῖως. Coisl. ἀλλ' ἢ παντελῶς.
 188 Ἐξηροχότας. Sic Coisl. Edit. ἐξηροχότας.

189 Σῶζων. Ita Coisl. Edit. σώζειν, quasi veritas essent ne defatigaretur Deus, omnia regendo et conservando.
 190 Διδασκάλῳ. Ita Coisl. Edit. διδασκάλων.
 191 Ἐβῶκεν. Ita Coisl. Edit. ἔβωκεν.
 195 Αἰσχρῇ κνωδάλῳ. Ita Coisl. et Vat. turpissimas bestias, ut Ægyptii crocodilos. Edit. αἰσχρῇ κρότων.

METRICA VERSIO.

Nam sæpe fit salutis principium timor.
 Fiduciam autem sentias nunquam meam,
 Ex hisve, qui sunt exteri tibi, ullius :
 Nec, obsequiare si mihi, unquam senties.
 Nam laude dignis sic eris, non at probro.
 Hæc ergo cum ita sint, des mihi te velim ;
 Deoque dabimus, cui datus sumas eum.
 Natura dantis talis est enim Dei.
 Verum assequeris porro, sic considerans.
 Sunt quidam et inter Ethnicos sophi viri,
 Quanquam sophos quis dicat hos jure optimo,
 Qui rebus id quod præminet longe omnibus,
 Deum, bonorum principem causam, haud sciunt,
 Natura quem vel ipsa cordatos docet,

B Ordoque rerum, quæque in aspectum cadunt
 Mentemque ? sed vel snbuovent prorsus Deum,
 Vel regimen ejus pernegant omne, aut modum
 Statuunt, laboret ne nimis servans Deus.
 Visum magistrum pars enim tantum sequens,
 Subjecti astris cuncta, conservis licet :
 Nilque esse quod non hæc regant, male censuit.
 Pars lapsa gravibus, bestias vilissimas
 Coluit, vel umbras dæmonum atque fabulas
 Excogitavit, vitia ut obtegeret sua :
 Dignas columnas statuit et vercordia,
 Simulacra varia facta materia et manu.
 Quis ergo tantum desipit, ut istos sophos
 Appellet ? at sint hi tamen, si vis, sophi.

200 Τούτους ἄν εὐροῖς τοῖς μὲν ἄλλοις δόγματι
 Ἄσυνθέτους τε καὶ διεστωδῆς τισι
 Τοῖς περὶ νοητῶν καὶ ὁρωμένων λόγοις,
 Θεοῦ προνοίας, ἰδεῶν ᾗ ἐκμαρμένης,
 Ἵτης ἀπαύρου, συνθέσεώς τε σωμάτων,
 205 Ψυχῆς, νοῦς τε καὶ πλάνης αἰσθησέων·
 Ἐξ ὧν Στοῶν τε καὶ προσώπων ὁρρούς,
 Ἀκαθάρμια τε καὶ πλοκαὶ Πυρρῶνιων,
 Ἐκφέεις, ἐφέξεις, τεχνικῶν ληρήματα·
 Ἄσυνθέτους μὲν ταῦτα, πάντα δ' ἐξ Ἰσου
 210 Ἐπαινέτας δὲ τοῦ καλοῦ καὶ σύμφρονας,
 Οὐδὲν τιθέντας τῆς ἀρετῆς ἀνώτερον,
 Κἂν μυρίαῖς ἰδρωῖσι καὶ πολλοῖς πόνοις
 Χρόνῳ τε μακρῷ τυγχάνη κρατουμένη.
 Μεμνήσομαι δὲ, δείγματος χάριν, τινῶν,

200 Reperies eos alii quidem in dogmatibus
 Incompositos, et dissentientes in quibusdam
 Disputationibus de iis quæ intelliguntur et videntur,
 205 De Dei providentia, de ideis, de fato,
 De materia infinita, de conformatione corporum,
 205 De anima et mente, et sensuum deceptione:
 Ex his Porticus et vultuum supercilia,
 Academiae et trica Pyrrhonorum,
 Speculationes, inhibitiones assensus, artificum deliria.
 Atque in his quidem cum dissideant, omnes tamen æque
 210 Laudatores sunt virtutis, et consentiunt,
 Nihil virtuti præponentes,
 Etiamsi immensis sudoribus, multisque laboribus,
 Ac longo tempore parabilis sit.
 Nonnullos autem exempli causa commemorabo,
 215 Ut hinc etiam, quicquid res sit virtus, cognoscas, veluti
 Rosas in spinis, ut dicitur, colligens.
 Dum ab infidelibus, quæ bona sunt, doceris.
 Quisignorat Synopensem illum canem?
 Is (quid necesse est alia dicere) tenuis
 220 Adeo et parvus in victu erat,
 Et quidem à seipso sibi præscriptam, non à Deo acceptam
 Legem observans, nec adductus spe ulla,
 Ut rem unam possideret, nempe baculum,
 Ac domum sub dño, in medio civitatis,
 225 Dolium versatile, quo tegebatur a vi ventorum,
 Quod quidem ei domibus auro tectis erat
 Pretiosius. Cibus autem nec præparatus, nec elaboratus.
 Crates similiter, cum divitiis altiore
 Se præberet, ac opes suas pecori pascendas reliquisset,

203 Ἰδεῶν ᾗ. Vat. ἰδεῶν θ'.
 204 Συνθέσεώς τε σωμάτων. Coisl. et Vat. δέσιν
 εἶναι σωμάτων. Sic videtur legitis Leuv., de eo quod
 sineculum quoddam sit corporum.
 205 Νοῦς vs. Coisl. νοῦς τε.
 206 Ἐξ ὧν. Ex quibus προσώπων ὁρρούς, elata
 supercilia, fastus præstantiorum rirorum, persona-

A 215 Ὡς ἄν μᾶθης κἀνθέδα τὴν ἀρετὴν, ὅσα
 Ἵδ' ἐξ ἀκανθῶν, ὡς λέγουσι, συλλέγων,
 Ἐκ τῶν ἀπίστων μανθάνων τὰ κρείσσονα.
 Τίς οὐκ ἀκούει τὸν Σινωπέα τὸν κύνα;
 Οὗτος, (τὶ τᾶλλα χρῆ λέγειν;) ἀλλ' εὐτελής
 220 Οὗτος τις ἦν, καὶ μέτρον τὰ τοῦ βίου,
 Καὶ ταῦθ' ἐαυτῷ νομοθετῶν, οὐκ ἐκ Θεοῦ
 Νόμον φυλάττων, οὐδ' ἐπ' ἐλπεί τισίν,
 Ἵστ' εἶχεν ἐν μὲν κτῆμα, τὴν βακτηρίαν,
 Οἶκον δ' ὑπαίθρον ἐν μέσῳ τοῦ ἄστεως,
 225 Στραπτῶν πῖθον φαύγοντα πνευμάτων βλας,
 Ὅς ἦν ἐκείνῳ δωμάτων χροσωρόφων
 Κρείσσων· τροφῆ τε στέλειος, οὐ πονουμένη.
 Κράτης δ' ὁμοίως χρημάτων ὑπεριτιθεῖς
 Αὐτῶν, μεθεῖς τε μὲν ὀδοτον τὴν οὐσαν,

rum dignitate, gradu, scientia insignium.
 208 Ληρήματα. Ita Coisl. Edit. ληρημάτων.
 211 Ἀνώτερον. Coisl. ἀνωτέρου.
 215 Κἀνθέδα. Ita Coisl. Edit. κἀνταῦθα. Max
 δση pro ὅσα.
 221 Ἐαυτῷ νομοθετῶν. Ita Coisl. Edit. ἐαυτῶν
 νομοθετῶν.

METRICA VERSIO.

Hos discrepare cæteris reus quidem
 Cernas, gravique congrui certamine,
 De rebus, aut quas oculus, aut animus videt,
 Fatove, formis, atque providentia,
 Hyle, quibusque nostra consent corpora,
 Animaque, mente, et sensuum fallacia,
 Stoa unde fluxit, vultuum et fastus gravis,
 Academicæque, vincula et Pyrrhonia,
 Nugæque acutæ, quæ nihil certo asserunt.
 Hos rebus, inquam, dissidere cæteris
 Videas: at omnes ore concordi bonum
 Laudare, quidquam celsius nec ducere
 Virtute: multis hæc licet sudoribus
 Paratur, atque temporis tractu baud brevi.
 Dictisque constet ut fides, quosdam tibi

B Producam, ut inde, quanta res virtus, scias,
 Rosas, ut aiunt, colligens ex semibus.
 Bona nempe discens quæpiam vel ab ethnicis.
 Quis non, Synope quem tui, novit canem?
 Hic (quid necesse est cætera ut recenseam?)
 Tam tenuis, ac tam parvus in vita sua
 Erat, (idque sibi cum lex foret, non à Dei
 Jussa sequeretur, spes nec ulla præmii)
 Ut baculus esset ipsi opum loco omnium,
 Proque domo haberet urbis in medio cadum
 Versatilem, huncque, fugeret ut ventos graves:
 Quem præferat ædibus pulcherrimis.
 Quin victus illi tenuis, et cura vacans.
 Crates eodem negligens opes modo,
 Pascenda linquens bestiiis sua prædia,

250 Ὡς ἄν κακίας υπηρέτην καὶ σωμάτων,
 Ἄρθεῖς ὑπὲρ βοῦσῶ, μεγάλῳ κηρύγματι
 Ἄειπεν αὐτὴν, ὡς ἐν Ὀλυμπίᾳ μέση,
 Τὸ θαυμασιὸν δὴ τοῦτο καὶ βωόμενος·
 « Ἐλευθεροὶ Κράτητα Θηβαίων Κράτης· »
 255 Δουλείαν εἰδὼς τὸ κρατεῖσθαι χρημάτων.
 Φασὶν τὴν αὐτὴν (ὡς τινες δ', ἄλλον τινά
 Τῶν φιλοσοφούντων ἐξ Ἰσῶ φρονήματος),
 Πλέοντα, τοῦ κλύδωνος ἀγριουμένου,
 Ἐπειτα φόβῳ τῆς νεῶς βαρουμένης,
 240 Ῥίπτειν προθύμως εἰς βυθὸν τὰ χρήματα,
 Τοῦτον δ' ἐπειπεῖν ἔξιν μνήμης λόγῳ·
 « Εὐχ', ὦ Τύχη, μὴ τῶν καλῶν διδάσκαλε,
 Ὡς εἰς τρίβωνα βῆδῶς συστέλλομαι ! »
 Ἄλλος παρήκεν οὐσίαν τοῖς ἐκ γένους.

A 245 Ἄλλος δ' ὑπερβᾶς ταῦτα, ὡς ἀνθρώπινα,
 Ἄπανθ' ὄσ' εἶχεν εἰς μίαν βυλῶν τινα
 Χρυσὴν συνελὼν, ἔπειτ' ἀναχθεὶς εἰς ἅλα,
 Βυθῷ εἶδουσι τὴν ἀλαζόνα πλάνην,
 Μὴ εἶν γὰρ ἔλλω προφενεὶν τὸ μὴ καλόν.
 250 Καὶ τοῦτ' ἐπαίνῳ. Τῶν τις ἀργαίων κυνῶν
 Βασιλεῖ προσελθὼν ἤξειτο τροφῆς τυχεῖν,
 Εἶτ' ἐνέσθης ὢν, εἶπε καὶ πειρώμενος·
 Τοῦ δ' εἶπε τιμῆ γ', εἶπε καὶ πείρα τινί,
 Πλὴν χρυσοῦ τάλαντον ἐκ προστάγματος
 255 Δόντος προθύμως, οὐ μὲν ἀρνεῖται λαβεῖν·
 Λαβῶν δ' ἐν βίβει τοῦ δεδωκότος αὐτίκα
 Ἄρτον κριάμενος τοῦ τάλαντου· « Τόνδ', ἔφη,
 Λαβεῖν ἐχρήξων, οὐ τὸν ἀδρωτον τύπον. »
 Ταῦτ' οὖν μὲν ἴσα τοῖς ἑμοῖς νόμοις σχεδόν,

250 Ut nequitiae administras ac corporum,
 Aram ascendens, magno praeconio
 Seipsum, ut in media Olympia, renuntiavit,
 Mirabile illud dictum proclamans :
 « Crates Cratetem Thebeum libertate donat ; »
 255 Servitutum esse ducens amorem pecuniae.
 Eundem narrat (quanquam alium nonnulli
 Philosophorum, sed pari animi magnitudine),
 Cum navigaret, mari effervescente,
 Ac deinde navis pondere gravaretur,
 240 Libenter projecisse in profundum pecuniam suam,
 426-427 Ac memorabilia haec verba adjecisse :
 « Euge, Fortuna, virtutis mihi magistra,
 Quam facile ad pallium contrahor ! »
 Alius bona sua propinquis reliquit.
 245 Alius haec, ut humana, superans,
 Sua omnia in unam quamdam colligens
 Auream massam, deinde in altum proventus,
 Profundo tradidit fastus et erroris materiam.
 Non enim oportere (aiebat) alteri conciliare id quod bonum non est.
 250 Illud etiam laudo. Quidam ex antiquis canibus
 Accedens ad regem postulabat cibum,
 Sive inopia coactus, sive ut regis periculum faceret.
 Rex autem sive honoris causa, sive experimenti cujusdam,
 Auri talentum prompto animo imperat
 255 Dari : quod ille minime accipere abnegat ;
 Sed cum accepisset, statim in ejus qui dederat oculis
 Panem emit talenti pretio : « Hoc, inquiens,
 Indigebam, non fastu, qui comedi non potest. »
 Haec igitur meis pene legibus aequalia,

253 Ἀὐτὸ καὶ. Deest in edit. καὶ, quod Vat.
 et Coisl. suppeditarunt. Legimus βωόμενος, quamvis
 Coisl. et edit. habeant βωόμενον.
 246 Ἄπανθ' ὄσ' εἶχεν. Ita Vat. Edit. ἄπανθ' ὄσ'
 εἶχεν.

249 Ἄλλω. Ita Coisl. Mendose edit. ἄλλω.
 252 Εἶτ' ἐνέσθης ὢν. Ita Vat. Edit. εἶτ' οὖν δεδ-
 μένος.
 253 Τιμῆ γ'. Ita Vat. Coisl. τιμῆ. Edit. τιμῆς.
 257 Τόνδ' ἔφη. Coisl. et Vat. τοῦτ' ἔφη.

METRICA VERSIO.

Tanquam nimstra criminum et libidinum,
 Scandens in aram, maximo praeconio
 Mirum illud atque vocibus celebre omnium,
 Media in Olympo victor ut, de se extulit,
 « Crates Cratetem liberat Thebis satum : »
 Servile censens, opibus addici nimis.
 Quin idem, ut aiunt, alter aut, quidam ut putant
 Sed mente certe praeditus non dispari,
 Cum navigaret aspero quondam mari,
 Nimisque pressa mercibus navis fureit,
 Opes libenter in fretum jecit suas :
 Hoc laude dignum maxima dictum efferens,
 « Bene est : magistran te mihi praebes boni,
 Fortuna ; vile ad pallium redigor libens. »
 Opes propinquis alter at liqui suas.

B Humana veluti, rursus haec superans adhue
 Alter, et in unam colligens massam auream
 Sua cuncta, mox et vectus in mare altius,
 Imo superbum gurgiti errorem dedit :
 Non esse dandum dicitans malum alteri.
 Collaudo et illud : Cum vetus quidam canis
 A rege peteret pabulum, vel quod fame
 Premeretur, aut hoc principem tentans modo,
 Atque ille, honoris gratia, aut tentans eum,
 Hilari talentum porrigi mente aureum
 Juberet, istud accipit, sed principe
 Spectante panem mox emit toto unicum
 Auri talento : verbaque haec statim addidit :
 « Pane indigebam, non typho qui non alii. »
 Haud ista multum legibus sunt a meis

269 Οἱ με περὸσσιν εἰς βίον τε καὶ φύσιν
Μιτηγῶν, ἐφημερίῳ τε κ' ἀσπέρῳ τροφῇ,
Κρίνων τε κάλλιε εὐ' μά' ἤμφερισμένων,
Ἵψαῖς ἀτέχνους ἐγγυῶνται μοι σκέπην,
Εἰ πρὸς μόνον βλάπτωμι τὸν μέγαν Θεόν.
265 Ἄλλ' εἴ τι χρῆ με καὶ ξέσαι τὰ τῶν βίων,
Ὡς ἂν δοκοῖην μὴ μάτην ταῦθ' ἱστορεῖν,
Οἱ μὲν τιμῶντες χρημάτων ἀκρίστῳαν,
Βίον τ' ἐλεύθερον τε καὶ δεσμών ἄνω,
Πρῶτον μὲν οὐ καλῶς τὸ καλὸν μετήσαν·
270 Πλεῖον γάρ ἦν ἔνδειξις, ἢ καλοῦ πόθος.
Ἦ τί ποτ' ἔδει βιωῶν τε καὶ κηρυγμάτων;
Ἐπειτα γαστρὸς ἥθοναίς ἐφέσασιν,
Ὡς ἂν τινες φεύγοντες οὐ πλοῦτου κόρον,

A Tās φρονιδαίς δὲ καὶ πόνουσ τῆς κτήσεως,
275 Τροφῆς δ' ἀφορμῆν τὸ ἀπορεῖν ποιοῦμενοι.
Δηλοῦσι σφραμοῖσιν ἄρτα κριθῖνοι
Ἵψεξιόντες, καὶ τραγηδίας ἐπι,
Ἵν ἔν τι καὶ τὸδ' εὐστέχως ἐστρημένον·
« Ὡ ἐξέτε, τυράννοις ἐκ ποδῶν μεβίστασο, »
280 Σέρεις τε φεύγουσ' ἐκ μέσων ἡδυσμάτων,
Ὅφον πενήτων, ἀφθονὸς τε γῆς χάρις.
Ἦμιν δ' ἀνεπίδεικτον μὲν εἰ τι τῶν καλῶν,
Οἷς πρῶτόν ἐστι μηδὲ τὴν εὐδύνομον
Τὰ δεξιὰ κινήματ' εἰδέναι σαφῶς.
285 Ἦ δ' ἐγκράτεια μαρτυρεῖ τὸ ἔνθεον.
Καλὸν Κλεάνθους τὸ φρέαρ, καὶ Σωκράτους
Τὸ ζῆν πενήτρως· τὰλλα δ' ὡς ἀσχημονα 1

260 Quae me quibusdam aliis efferunt a. vitam et naturam
Volucrum, invento in diem et non seminato cibo,
Et hiliorum pulchritudine, quae admodum splendide vestita sunt,
Texturis sine arte vestimentum mihi pollicentur,
Si ad solum respiciam magnum Deum.

265 Sed si me oportet et mores discutere,
Ut ne videar haec frustra narrare,
Hi quidem qui paupertatem in pretio habent,
Vitamque liberam et vinculis altiore,
Primo quidem non recte rectum secuti sunt;
270 Major enim erat ostentatio, quam studium virtutis.
Quid enim opus erat aris et praecoliis?
Deinde vero voluptatibus ventris indulgebant,
Ut qui fugerent, non divitiarum satietatem,
Sed sollicitudines et labores possessionis,
275 Et penuriam in deliciarum copia verterent.
Demonstrant id placenter panes hordeacei
Loco cedentes, et tragœdiae verba,
Inter quae illud etiam apposite dictum,
« Hospes, tyrannus protinus cedito, »
280 Cicnorumque mediis ex eduliiis profugum,
428-429 Pauperum obsonium, et copiosae telluris opes.
Nobis autem nefas in lucem proferre, si quid praeculare egerimus,
Quibus primum est, ut ne sinistra quidem
Dextrae motus clare perspicat.

285 Est etiam castitas divinae aspirationis argumentum.
Praeclarus Cleanthis puteus, et Socratis
Vita paupertas; caetera vero quam turpia!

261 Κ' ἀσπέρῳ. Coisl. x' ἀπύρῳ. Edit. male καὶ ἀσπέρῳ.

262 Κάλλιε. Ita Coisl. Vat. κάλλος. Edit. κάλλη.

265 Ξέσαι. Ita Coisl. Edit. ζῆσαι.

268 Δεσμών ἄνω. A vinculis immunem, liberam.

274 Φρονιδαίς δὲ. Ita Coisl. Edit. τε.

275 Τροφῆς δ' ἀφορμῆν. Inopiae praestium sua-
vitas viventer.

279 Ὡ ἐξέτε. Hospes, etc. Versus est Euripidis
ex tragœdia quae Phœnissæ inscribitur. Hunc ver-
sum Diogenes non infestive usurpavit, cum, in
praedio quodam, pane hordeaceo vesceretur. Al-
lata namque placenta, hordeaceum panem abji-

ciens, ait: « Hospes, tyrannus procul cedito, »
hordeaceum panem per hospitem, placentiam au-
tem per tyrannos intelligens.

280 Σέρεις τε. Ita Coisl. Edit. σέρην τε.

281 Ἀφθονὸς τε γῆς χάρις. Quam gratiam af-
fatim terra praebet. Bill. legit: ἀφθονὸς στέγης χά-
ρις. Favet col. Vat. carens invidia tecti gratia.

282 Ἀνεπίδεικτον. Vat. ἀναπόδεικτον.

286 Κλεάνθους τὸ φρέαρ. Cleanthes, cum sum-
ma inopia premeretur, noctu aquam in hortis bau-
riebat: unde appellatur φρεάντης· interdiu autem
litterarum studii operam dabat.

METRICA VERSIO.

Remota, quae me per cibum partum in diem,
Nec seminatum, subvehunt ad alitum
Vitam, atque aperta lilia insignem in modum,
Sine arte quamvis, unde mihi non defore
Vestem fides lit, si Deum spectem unicum.

At ponderare siquidem exacte decet
Vitas (referre haec ne puter frustra omnia),
Quois cura egestas existit, quois liberam
Nullis strictam vinculis vitam sequi,
Primum secuti rem bonam non sunt bene:
Mage nam movebat gloria hos, quam amor boni.
Nam quid erat aris, quidque opus praeconiis?
Laxasse ventri frenam quin ipso liquet:
Ut qui minime opes serio fugerent, opum

B Curas sed acres, ac labores anxios,
Essetque luxus his seges, penuria.
Monstrant placenta hoc, panis et cibarius
Subductus, atque carmina ex tragœdia.
Quorum istud unum est editum scite admodum,
« Hospes, tyrannus cede quamprimum via: »
Medisque fugiens intybum ex eduliiis,
Inopum esca, tecti gratia invidia carens:
Nos contra ab omni re proba omnem glorie
Auram fugamus: ut quibus nil sit prius,
Quam ne sinistra, dextra quid faciat, sciat.
Jam si meretur continens animus decus,
Pulcher Cleanthis puteus, et inops Socratis
Vita. Indecora caetera at quam sint, vide:

Οὐ Χαρμίδα τε καὶ σκέπη τριβώνων,
 Ὑψ' ἤς τὰ θέλα τοῖς νέοις ὁ γεννάδας
 290 Σύνῃν. Μόνοι γὰρ οἱ καλοὶ νοήμονες.
 Μηδὲς ἔρωτι σωμάτων θηρεύεται
 Τὸ κάλλος. Ὡς εἰλοτο τοῖα σκέμματα
 Χωρὶς τὰ Μυσίων καὶ Λυδῶν ὄρηματα.
 Ἀλκμαίονος ἐκ τὴς τῶδ' αἰνέσις ποτὲ,
 295 Ὅς πρῶτ' Ἀθηναίων τὸν ἀυδὶμω φέρων
 Ἀνὴρ γένει τε καὶ κράτει πένων μέγα,
 Τσοῦτον ὠφθη χρημάτων ἡττώμενος,
 Ὅσον περ εἰδὸς ἦν φανῆναι κρείττονα;
 Κροίσου γὰρ αὐτὸν πλεῖστοι δεξιούμενου,

A 300 Ὡν ἔν, ταμεῖα χρυσοῦ ἅπαντα προβαίς,
 Ὅς ἂν δυνάστης τῇ τύχῃ μέγα φρονῶν,
 Ἐχειν ἐκέλευσεν ὅσον δύνατο ψηγημάτων
 Πλήσας ἐκ κόλπους, καὶ γνάθους, καὶ τὴν κόμην
 θέας χρυσόπασσον (τῆς ἀμετρίας ὄση 1)
 305 Προῆλθε Λυδοῦς πλούσιος γελώμενος.
 Τί δ' ὁ Πλάτων σοι, καίπερ ὢν σοφώτατος
 Ἀνδρῶν; Τί δ' Ἀριστιππος; τὸν ἥϊστον λέγω
 Τί δ' ὁ χαρτίης Σπύσιππος, ὥσπερ ὀμοίαι;
 Ὅ μὲν καπήλου δυστυχῆς ἔξῃ βίον,
 310 Πόνους διαντλῶν κέρβεσιν θαλαττίους
 Ἐλαιον ἦν ὁ φόρτος. Οὕτω τοῦτ' Ἴσως

Charmidae, et tegumen palliorum,
 Sub quo præclarus philosophus de rebus divinis cum juvenibus
 290 Colloquebatur. Soli enim pulchri intelligentia præditi.
 Nemo corporum amore, virtutem
 Venetur. Percant ejusmodi speculationes:
 Sint separati Mysorum et Lydiorum termini.
 Jam vero illud Alcmaeonis quis laudaverit,
 295 Viri inter Athenienses, quorum magna celebritas, primarii,
 Ac de genere et auctoritate multum se effeceris,
 Qui tanto se inferiorem pecuniæ exhibuit,
 Quanto illum par erat altioreni videri?
 Nam cum illum Croesus pluribus donis ornasset,
 300 Inter quæ illud exstitit, ut omnem auri thesaurum ei proferens,
 Utpote regnator fortuna elatus,
 Tantum juberet auferre ex ramentis, quantum posset,
 Is et sinum et buccas implens, et comam
 Gerens inauratam, o quanta immoderatio.
 305 Prodiit coram Lydis dives irrisus.
 Quid autem Plato tibi, quamvis sapientissimus
 Hominum? Quid Aristippus? lepidissimum illum dico.
 Quid festivus Speusippus, ut equidem opinor?
 Horum unus canponis infelicis vitam ducebat,
 310 Labores exantians ad lucra marinos.
 Oleum erat sarcina. Sed forte nondum

288 *Οὐ Χαρμίδα τε.* Illic *καίπεραστίας* Socratem
 insimulat Gregorius. Nonnulla sunt in dialogo
 Platonis inscripto *Charmides*, quæ hujus sceleris
 purum non fuisse hunc philosophum producit, a
 quo nihilominus enim alius et suis discipulis, Xeno-
 phon, vindicat. Vide *Memorabilium* lib. I, cap. 11,
 n. 16. Ibid. *σκέπη*, Coisl. *σκέπη τριβώνων*.

289 *Ὑψ' ἤς.* Coisl. et Vat. *ὕψ' ὄς*.
 290 *Μόνοι γὰρ οἱ καλοὶ.* Salse hoc loco, ait Bil-
 lius, Socratem perstringit, ut qui ea de causa cum
 præstanti forma adolescentibus consuetudinem ha-
 beret, quod scilicet si soli mentis acumine atque
 intelligendi facultate pollerent, qui egregia forma
 præditi erant.

292 *Κάλλος.* Vat. *καλόν*.
 295 *Μυσῶν.* Edit. mendose *Μῆρων*. Vide infra
 lib. II, sect. 4, carm. XI, *De vita sua*, vers. 1240.
 Hoc utitur eo loci proverbio Gregorius, ut ostendat

inter honestam docendi rationem, atque impudi-
 cum amorem, quo flagrabat Socrates, plurimum
 interesse.

294 *Ἀλκμαίονος.* Coisl. Τίς δ' Ἀλκμαίονος τοῦτ'
 ἐπαίνεσαι ποτὲ.

296 *Πένων.* Sic Coisl. et Vat. Edit. *πένων*.

300 *Ταμεῖα.* Coisl. et Vat. *ἐν ταμεῖν χρυσοῦ*
πάντα.

301 *Τῇ τύχῃ.* Coisl. *τῆς τύχης*.

302 *Ἐκέλευσεν ὅσον.* Coisl. *ἐκέλευσ' ὅσον*.

304 *Τῆς.* Ita Coisl. Edit. mendose *τῆν*.

308 *Τί δ' ὁ χαρτίης.* Suspicatur, nec immerito,
 Billius hunc versum glossema quoddam esse, quod
 postea in textum irreperit: loquitur enim subinde
 de Platone et Aristippo, nec ullum de Speusippo
 verbum facit.

310 *Θαλαττίους.* Coisl. *θαλασσίους*.

311 *Ἐλαιον ἦν φόρτος.* Oleum hinc inde vehet.

METRICA VERSIO

Et Charmides, et pallii velum exteri,
 Sub quo docebat puberum pulchrum gregem
 Divina; soli pulchri enim ingenio valent.
 At nemo amore corporum, quod est bonum
 Capiet: utinamque scemmata hæc intercidant.
 Mysos Lydosque meta sit quæ separat.
 Illud quis autem laudet utquam Alcmaeonis,
 Qui cum suorum civium esset maximus,
 Et stirpe clara generis, et potentia,
 Tam sædo amore victus est pecuniæ,
 Quam vinci ab illo par erat fluxas opes?
 Nanque ipsi, honores præter alios plurimos,

B Cum Croesus auri maximam vim ostenderet,
 Ut rex beata sorte non parum tumens,
 Effere quantum posset omnino jubens,
 Tunc ille buccas, et sinum implens et comam
 Auro (cupido quanta, quam præpostera!)
 Lydis cæchinum prodiit summum moventis.
 Plato quid autem, quamlibet doctissimus?
 Festivus ille quidnam Aristippus? Quid et
 Speusippus ille lepidus, ut existimo?
 Plato victabat, ut solet miser institor,
 Ferens labores æquoris studio lucri.
 Oleum ferebat scilicet: at hoc dixeris

Ἐρεῖς ἀπληστον, καὶ πενίξ τε προσνέμις.
 Τὸ δὲ τραπέζας προσκυνεῖν τυραννικῆς
 Πλάτωνα· φεῦ λόγων τε καὶ σεμνῶν πόνων!
 315 Ἐὼ λέγειν πράσιν τε καὶ οὐχὶ πράσιν,
 Εἰ μὴ Πλάτωνι τις Αἰθῦς τῆς Ἑλλάδος
 Ἦθη γ' ἀμείνων, καὶ μικροῦ τιμήματος
 Δόξαν τε καὶ Πλάτωνος ἀνεῖται λόγους.

Τοῦ δ' ἐκ Κυρήνης, μέγα μὴ ἡ παρήρησι·
 320 Ὅμως δ' ἔμμεξε τῷ ἐλευθερῷ τρυφήν,
 Βλάπτων τὸ καλὸν ἄλμυρῷ τῷ ὄγγματι.
 Μύρων γάρ ἔζων, συμποτῶν κατέπνεε·
 Τὸ δ' εὐχάριστον τοῦ τρόπου καὶ στωμύλον
 Ὀδῆγον εἶχε λημμάτων. Οὕτω ποτὲ

A 325 Στολὴν γυναικῶν, Ἀρχελαῶ τοῦ σοφοῦ,
 Οὐκ οἶδ' ἔπως τε καὶ δι' ἦν τὴν αἰτίαν,
 Δωροσυμένου, Πλάτων μὲν οὐ προσήκατο,
 Ἰαμβόν εἰπὼν καιρίων ἐξ Εὐριπίδου·
 « Οὐκ ἔνδυναίμην θῆλον ἐνδύναϊ στολῆν. »
 330 Ὁ δ', ὡς τὸ δόρυμ' ἔβλεν εἰς αὐτοῦ χέρας,
 Φέροντος ἀνδρός, καὶ προθύμως λαμβάνει,
 Καὶ τὴν ἰάμβου κομψότητα ἱαμβίῳ
 Βάλλει, τὸδ' εἰπὼν· « Καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασι
 Οἶσα' ἦγε σώφρων, οὐ διαφθάρσεται. »
 335 Ὁ δ' αὐτὸς Ἀρχελαῶς, ὡς φασσὶν, ποτὲ
 Λαθεῖν θελήσασσός τι τοῦ Σοφοκλέους,
 Εὐριπίδῃ δίδωσι τῷ σοφωτάτῳ,

Id dices inexplebilem avaritiam, aut paupertatem aliquid concedes.

Sed quod mensas tyrannicas colebat
 Plato: heu libros et præclaros labores!

315 Mito auctionem, imo ne auctionem quidem,
 Nisi Libyus quidam Platoni Græcia
 Meliorem ac benigniorem se exhibuisset, et parvo pretio
 Gloriam et Platonis libros emisset.

Cyrenensis autem magna quidem exstitit dicendi libertas;

320 Sed tamen libertati luxum miscuit,
 Bonum ledens salsamentaria doctrina.
 Olenus enim unguenta compotores perfolabat.
 Morum autem urbanitas et dicacitas

Via illi erant ad captanda munera. Sic aliquando

325 Vestem muliebrem, sapiente Archelao,
 Nescio quomodo, aut quam ob causam,
 Donante, Plato quidem illam non accepit,
 Iambum ex Euripide proferens opportune.

« Haud feminarum vestibus possim indui. »
 330 Ille vero, ut munus in ejus manns venit,
 Ab aliquo allatum, protinus libens cepit,
 At iambi leporem iambico telo

Percussit his verbis: « Non enim in Bacchi orgiis,
 Si casta mulier exstitit, vitabitur. »

335 Idem Archelaus, ut narrant, cum aliquando
 Aliquid ab eo vellet accipere Sophocles,
 Donavit id Euripidi sapientissimo,

315 Τὸ δὲ τραπέζας. Sit ita sane, quod Plato
 vituperio dignus non sit, ob vectum in Ægyptum
 mercatura causa oleum; an vero in tali viro re-
 prehensione dignum non est, quod in Siciliam ad
 Dionysium juniorem se contulerit cupidiarum
 amore? quod certe philosophum dedecbat, qui
 scriptis victus tenuitatem profitebatur.

314 Φεῦ λόγων. Ita habent codd. Coisl. et Vat.
 Prave edit. λόγων.

315 Ἐὼ λέγειν πράσιν τε. Quædam exponenda
 sunt, ut intelligatur hic locus. Plato e Sicilia re-
 diens, ad Æginas insulam appulsus, ad quam ac-
 cedere Atheniensium capitale erat, maximum vitæ
 discrimen adiit. Tandem quidam Afer, Amicetis,
 meliorem se tota exhibens Græcia, que ab Ægine-
 tis de redimendo Platone nullatenus laborabat,

eum atque ipso famam et doctrinam viginti aut
 triginta minis coemit.

316 Εἰ μὴ Πλάτωνι τις Αἰθῦς τῆς Ἑλλάδος.
 Sic legendum, ut sensus et metrum constet. Edit.
 Et μὴ Αἰθῦς τις τῆς Πλάτωνος Ἑλλάδος.

321 Βάλλει. Vat. βάπτων. Ἄλμυρῷ. Salsam-
 entariam Aristippi doctrinam appellat, quod ipse
 voluptatis assertor erat.

329 Θῆλυον. Ita Coisl. Edit. θήλειον. Versus hic
 est Euripidis in *Bacchis* 854. Vide Laertium in *Vita*
 Aristippi.

334 Οὐσα' ἦγε. Sic Vat. et Coisl. Edit. male οὐχ
 οὐ ἦγε.

336 Θελήσασσός τι τοῦ. Coisl. et Vat. ἐθέλησασ-
 τός γε τοῦ.

METRICA VERSIO.

Non criminandum: dasque inopiæ quidpiam.
 Mensas Platonem sed sequi tyrannicas,
 Turpe, et labores atque doctriam indecens:
 Mito auctionem, que nec habuisset locum,
 Ni præstitisset Græcia sese Africus
 Benigniorum; namque paucis nummulis
 Platonem emit gloriam ac scientiam.

Fiducia oris magna Aristippo fuit:
 Sed juncta nimium luxui foelo tamen.
 Lesusque misto dogmate est falso bonum.
 Nam combibones, unguine ipse perlitus,
 Affabat; atque comitas morum, et sales
 Huic muniebant maximum ad questum viam.

B Sic Archelao rege quodam tempore
 Vestem offerente femina dignam (haud scio
 Qua mente munus istud), hanc quidem Plato
 Rejecit, illud proferens Euripidis:
 « Non feminarum vestibus queam indui. »
 Hic autem, ut ejus munus in manus idem,
 Ferente quodam, venit, hoc statim accipit,
 Versum et rependit versus lepidi alterum,
 Hæc dicta fundens: « Non enim in Bacchi Orgiis
 Matriona casta labis aliquid contrahet. »
 Idem Archelaus, ni ferunt, cum posceret
 Sophocles ab illo quidpiam, hoc Euripidi
 Dedit erudito protinus, verba hæc loquens:

Τοσαῦτ' ἐπειπὼν· « Σὺ μὲν ἄξιος δοκεῖς

Ζητεῖν ἔμοιγε, λαμβάνειν δ' Εὐριπίδης· »

340 Δαικνὺς ὄπερ ἄριστον εὐγενὴς τρέπος.

Τάξας δὲ τοῖς Ἕλλησι τοὺς πόρους ποτὲ

Ἵ Οὐραμάρχου, καὶ ἄλλα τῶν πρώτων καινῶν

Ἐν δημαγωγίαις τε καὶ στρατηγίαις,

Τοσοῦτον ὠφθη χρημάτων ἀντίτερος,

345 Ἄσθ' (ὅτι μὲν ἔσχε τοιοῦτ' ἐκ τῆς πράξεως,

Δίκαιος ὢν τε καὶ καλοῦμένος εἰς ἔτι,

Ἐκὼν παρῆσθαι) τὰς δὲ παλαιὰς ἢ πόλεις

Ἐκδοῦσα τιμᾷ χρήμασι πέναν καλῆν,

Αὐτὸν τ' ἔθαψεν, οὐκ ἔχονθ' ὄθεν ταψῆ.

350 Οὐκ ἂν παρῆθαιμ' οὐδὲ τὰ Ῥωμαίων καλά

Ἦς μὴ παλαιότες ἰσχυροῦσθαι μόνους.

Πύρρου κρατήσας ἐν μάχῃ Φαβρίκιος,

A Ἦν δὲ στρατηγὸς τῶν περιελέπτων ἄγαν,

Καὶ τοσοῦτ' ἐνίκαι μάλλον· ὡς γὰρ εἰς στενωπὸν

355 Ἵ Πύρρος ἦλθεν ἐλπίδων, ἐπειράθη

Χρυσοῦ ταλάντοις τὸν στρατηγὸν ἀρπάσαι·

Ἵ Οὐ δ' οὐκ ἐδέξατ', ἀλλ' ὄμως ἴσπευστο.

Ἐπεὶ δ' ὁ Πύρρος, ὡς λέγουσ', εἰρηνικῶς

360 Παύειν πρὸς αὐτὸν, τῶν ἐνόπιων θηρίων

Ἦνα τῶν ἐλεφάντων ὑπερφυῶν τε καὶ μέγαν,

Οὕτω κατ' ἔβην οἱ τέως ἐγνωσμένοι.

Ἐβείθε· βίηδ' ὑπερφανεῖσθαι ἄθροως

Οὕτ' ἐπτόθη, καὶ τόδ' εἶπεν ἰθαῦς.

« Οὐ μ' οὐτε χρυσὸς εἶλεν, οὐτε θηρίον. »

365 Ἄρκαϊά τ' ἴσπευστο, καὶ τάδε μέτρον πέρας,

Ἦς ἂν τις εἴποι χρημάτων καταφρονῶν.

Μήτ' οὖν ἐκείνα προσέχουτ' ἐλ μὴ καλὰ

Tantum adjiciens : « Tu quidem dignus mihi

Videris qui petas, Euripides autem qui accipiat ; »

340 His indicans esse quid præstantissimum generosos mores.

Is qui tributa Græcis aliquando exarsuavit

Lysimachi filius, aliasque inter principes enituit,

In rebus publicis agendis ac militaribus expeditionibus,

Ita pecunia visus est altior, ut

345 (Ac illum quidem nomen ex agendi ratione habuisse,

Ut qui justus fuerit, et justus hactenus vocetur,

Libens omitto), ut civitas ære publico et illius filias

Collocaverit, præclaræ paupertati honorem habens,

Et ipsum sepeliret, non habentem unde sepeliretur.

350 Neque etiam Romanorum præteribo res præclare gestas,

Ne priscis tantum inniter exemplis.

Pyrrhum vicerat in prælio Fabricius,

432-433 Vir inter præcipuos duces insignis.

Sed his, quæ dicam, clarius vicit. Nam cum in arcetum

355 Pyrrhi spes reductæ essent, aggressus est

Auri talentis ducem rapere ;

At ille non accepit, sedus tamen pepigit.

Ludens, cum Pyrrhus, ut ferunt, pacificos ei

Ludos exhiberet, ex armatis belluis

360 Unam, nempe elephantem, insigni magnitudine,

Nunquam hactenus ab eo visu cognitam

Monstravit : at subito apparente proboscide,

Neque exterritus est, et placide dixit :

« Neque me aurum vicit, neque bellua. »

365 Hæc quidem satis multa, atque etiam supra modum ;

Idque quisquis pecuniæ contemptor est, aut negaverit :

Ne igitur ista amplectans non belle dicta

340 Ὀπερ ἄριστον. Ita Coisl. et Vat. Edit. ἀρ-
σπου.

349 Ἐθαψεν. Ita Coisl. Edit. ἔθαψαν.

352 Φαβρίκιος. Coisl. Φαβορτικός.

355 Ἐπειράθη. Ita Vat. et Coisl. Edit. ἐπαράθη.

356 Ἀρπάσαι. Rapere, animum ducis pellicere.

360 Ἦνα τῶν. Coisl. Εἶθε τὸν ἐλέφανθ' ὑπερφυῶν

τε καὶ μέγαν. Sic videtur legisse Leuv., qui vertit :

Cum Pyrrhus, ut aiunt, amice cum eo jocans, anim-
adverteret eum, etc.

361 Ἐγνωσμένοι. Ita Coisl. Edit. ἀγνωσμένοι.

365 Μέτρον. Coisl. et Vat. μετρίον.

366 Ἦς. Ita Coisl. Leuv. legisse videtur ἂν, ut

in editis ; vertit namque, quæ dicere quis possit,

opes ac pecunias contemnens.

METRICA VERSIO.

« Dignus videris tu quidem, qui postules :

Qui capiat autem, dignus est Euripides : »

Hinc, morum honestas quanta sit res, judicans.

Quin Lysimachi filius, qui Græciæ

Tributa quondam sicerat, vir eminens

Bella, domique rebus in forensibus,

Nummorum amore tam fuit sublimior,

At (mitto Justi nomen hinc quod retulit

Adhucque gestat) ipsius natus viris

Urbis collocarit, de suo penuriam

Præclaram honestas : atque eum ære publico

Humarit, ipsi quod nihil prorsus foret.

Nec præteribo decora magnorum Ausonum

Exemplis, ne me prisca solum fulciant.

Fabricius armis vicerat Pyrrhum, agminis

B Ductor Latini nobilis, rursum hunc magis

Hac arte superat. Pyrrhus etenim spes suas

Pressas in arcetum conspicans, studuit ducem

Surripere, munus maximum ipsi deferens.

At hic rejectis : pepigit inducias tamen.

Ut Pyrrhus autem per jocum, velut ferunt,

Elephanta quemdam corporis vastissimi

Monstravit, armis undique instructum (haud prius

Fabricius hocce viderat monstri genus),

Sic ut probosis subita sese ostenderet :

Non tremit, hilariter verba sed fronte hæc dedit :

« Nec me ante nummi, nec modo vicit fera. »

Satis ista nobis dicta sunt, et plus satis,

De despiciendis opibus. Ergo ne probeat

Illa parum honesta quispiam, ex priscis libris

Βίβλων πλαισιῶν, ὄραθ', αἷς ἐνετραφῆς·

Ἐὰ με κερδαίνοντα κεκλησθῆαι κακόν.

370 Κρίσσουν γὰρ ἢ αἰθένα τοὺς θεῶν νόμους

Πένητα ναίειν, δόξαν ἠμποληκότα.

Μὴ μοι γένος γένεζε, μάλα μοι γένος.

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι τιμωτάτα.

Πένητος ἀνδρὸς οὐδὲν ἀβλιώτερον.

375 Ἄνευ δὲ χαλκοῦ, φοβὸς οὐ μαντεύεται.

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ·

Ἦ γὰρ πεφικὸς ἐσθλὸς, οὐκ ἔχει βίον,

Ἦ δυσγενῆς ὢν, πλοῦσιαν ἀροῖ πλάκα.

Πῶς γὰρ καλεῖς δυσδαίμονα, τὸν πένητα μὲν,

380 Πολλῶ δ' ἔχοντα πλοῦσιώτερον τρέπον;

Δυσδαίμον ὄντως τὸ φρονεῖν οὕτω κακίως.

A Ταῦτ' οὖν ἅπαντα φεύγε τοὺς τ' εἰρηκότας,

Ἐφ' ἄλλο τούτοις ἐμπερές τι ἐν λόγῳ.

Καὶ ταῦτ' ἐπαίνει τὸν σοφῶς εἰρημένον·

385 Ὅτ' ἐκ ποηροῦ πράγματος κέρδος λάβῃ,

Τοῦ δαστυχεῖν νόμιζε ἀβραβῶν' ἔχειν.

Μὴ πάντιθεν κέρδαινε, σαυτὸν αἰσχύνων·

Τὸ μὴ δικαίως εὐτυχεῖν, οὐκ ἐφθόν.

Μὴ Πλοῦτον εἴπῃς, οὐχὶ θαυμάζω θεῶν,

390 Ὅν καὶ κάκιστος βαβίλις ἐκτίσαστο.

Πένης μὲν ἔστι, τὸν τρέπον δὲ πλοῦσιος.

Σοφὸν πένητα μᾶλλον, ἢ Μίδα κακόν.

Ἀγρεῖ δὲ μοι Θεόγνις ὡς λῆρον πλατύν,

Κρημνοὺς προτιμῶν τῆς ἀπορίας καὶ βυθοῦς,

395 Κακίως τε Κύρῳ νομοθετῶν εἰς χρήματα.

In antiquis libris, quibus innutritus es, o bone,

Sine me lucra facientem vocari improbum :

370 Id enim satius, quam colentem leges deorum

Pauperem degere, gloriam ambientem.

Ne mihi genus proferas : offa mihi genus.

Pecunia hominibus maxime venerabilis.

Homine egeno nihil miserabilis.

375 Sine aere Apollo non vaticinatur.

Nemo est qui ab omni parte sit beatus,

Vel enim egregiis ortus parentibus, caret opibus,

Vel gente non clarus divitem arat campum.

Quomodo ergo miserabilem eum vocas, qui pauper quidem est,

380 Sed moribus praeditus est longe ditissimis ?

Vere miserum est tam prave sentire.

Haec igitur omnia effuge, et eos qui ea cōstitierunt,

Et si quid aliud his consonum libris.

Atque etiam haec lauda sapienter dicta :

385 Cum ex re prava lucrum feceris,

Scito te pignus infelicis vitae habere.

Ne lucreris undequeque, teipsum dedecorans :

Injusta prosperitas non caret metu,

Ne Plutum appelles : non ego admiror deum,

390 Quem facillime teterrimus possidet.

434-435 Pauper quidem est, sed moribus dives.

Pauperem sapientem malo quam improbum Midam.

Delirat mihi Theognis insiguitur,

Barathra preferens egestati et abyssos,

395 Pravasque de pecunia leges Cyro praescribens.

369 Ἐὰ με κερδαίνοντα. Versiculi hi, inquit Billius, ex variis poetis corrogati sunt; quibus postea ad paupertatis commendationem alios nox subnectit.

370 Κρίσσουν. Leuv. ita reddit : Nam longe id praestat, atque si leges deorum colens, in paupertate cum gloria degerem.

374 Μὴ μοι γένος γένεζε. Arbitratur Billius γενεζεν esse vocem effictam ad irridendam generis mobilitatem. Vat. ἔνεζε, ne meum genus deprimas.

380 Πολλῶ. Ita Coisl. Edit. πολλῶν.

385 Ὅτ' ἐκ. Vat. οὐκ ἐκ.

389 Μη Πλοῦτον εἴπῃς. Noli Plutum, id est, aitem appellare, etc.

394 Κρημνοῦς. Alludit Gregorius ad haec Theognidis :

Χρῆ περὶν φεύγοντα, καὶ εἰς μεγακῆετα πότον
Ῥίπτειν, καὶ πέτρων, Κύρῳ, κατ' ἠμιόβειων.

Oportet eum, qui inopiam fugit, in vastum mare se projicere, aut e praeruptis scopulis se dare praecipitem.

METRICA VERSIO

Desumpta, juvenis quae manu volvit frequens,

Sine me vocari, dummodo lucrer, malum :

Id namque praestat, quam colentem caelitem

Leges egere, gloria hinc dum quaeritur.

Genus mihi ne profer : offa mi genus.

Res nulla censu charior mortalibus.

Miserum indigente nil magis fingi potest.

Responsa Phœbus, aera si desint, negat.

Nemo beatus rebus est in omnibus.

Nam vel probis vir moribus victu caret :

Vel, stirpe cum sit sordida, censu affluit.

Miserum vocandum nam quilibet ipse existimas

Opibus carentem, divitem sed moribus ?

Miser est profecto, quisquis haec sentit male.

B Haec ergo cuncta cum suis auctoribus,

Aliudque si quid tale sit dictum, fuge.

Et ista lauda : dicta sunt enim probe.

Ex non honesta cum capis re commodum,

Calamitatis, hoc scias, arrham tenes.

Res undequeque lucra fac : verere te.

Pavore iniqua non caret felicitas.

Plutum quid inquis ? Non ego admiror deum,

Haud aere apisci quem queat vel pessimus.

Pauper quidem ille : moribus dives tamen.

Sophos egentes malo, quam Midas malos.

Delirat autem maxime Theognides,

Diram antepōnit cum necem penuriae,

Cyroque sancit improbas leges opum.

Ὅμηρε καὶ σὺ, πῶς τοσοῦτον ἀτάκῃ
 Πράγματι νέμεις, ὥστε φράσαι που τῶν ἐπῶν,
 Ὅπηδόν εἶναι τὴν ἀρετὴν τῶν χρημάτων;
 Φησὶν· Τὸδ' εἶπον αὐτὸς, οὐχ οὕτως ἔχω,
 400 Γελῶν δὲ τοῦ· ἔχοντα; οὕτως ἀβέλως.
 Οὐ γὰρ δοκεῖ σοι τὴν θάλασσαν ἐκφυγῶν
 Ὀδυσσεὺς ἐκεῖνος, οὐ καὶ πᾶσι δόλιμα,
 Ὑφθαί; ἀλήτης τῇ βασιλίδι γυμνός,
 Καταδέσας δὲ τῷ λόγῳ τὴν παρθένον,
 405 Φαίλαξ ἔ· αὐτοῦ ἀξίος πλείστου φανεός,
 εἶναι προδήλιος τῆς ἀρετῆς ἐγκώμιος;
 Τὸν μῦθον αἰὼν τὸν Φρύγιον, ὅς εἰ ἔχει·
 Μίδα γὰρ αἰτήσαντι πάντα χρυσίου
 Πλήρη γενέσθαι, τῆς ἀμετρίας δίχτυ

A 410 Θεός διδουσιν ὄνπερ ἡεῖου τυχεῖν·
 Ὁ χρυσὸς ἦν ἀβρωτος· ὅς δ' εἶχεν, νέκυς.
 Τί μοι ἔξων μῦθον τε καὶ διαταγμάτων;
 Αὐτοῦς ἀκόπει μοι τοὺς ἐμοὺς ἦδη νόμους.
 Ἔμοι γένος μὲν ἔστι τὸ πρῶτον καλόν,
 415 Οὔπερ προήλθον, καὶ πρὸς δ' περὶ βίον,
 Δεσμῶν ἐμαυτὸν ἐκλύειν πειρώμενος.
 Ἥ δ' ἐκ μελῶν τε καὶ φθορᾶς ὀρμημένη,
 Νεκρῶν τε λαμπρῶν καὶ πάλα ἀσποπτότων,
 Ἦν δὴ καλοῦσαι εὐγένειαν οἱ κάτω,
 420 Κόπρου βροῦσης οὐδὲν εὐγενεστέρα.
 Πατρὸς δὲ σωματῶν μὲν οὐκ ἐλευθέρα,
 Φόρων τε δούλη, καὶ κακίως τετυμμένη
 Κόλοπος θαλάσσης καὶ νάπαις περιγράφος,

Et tu, Homere, quomodo tantum instabili rei
 Tribus, ut dicas alicubi carminum,
 Pedissequam pecunie esse virtutem?
 Sed, ait, non ideo dixi, quod sic ipse sentirem,
 400 Sed ut eos irriderem, qui tam misere sentiunt.
 Nonne enim fateberis profugum ex mari
 Ulysses illum, qui tot exercitatus laboribus,
 Errabundus, et nudus regie filie visus est,
 Ac reverentiam sibi a virgine sermone suo conciliavit,
 405 Ipsisque Phaeacibus summo in pretio fuit,
 Manifestum esse virtutis praerogium?
 Laudo fabulam Phrygiam, quae praeclarissima est.
 Nam cum precatus esset Midas, ut auro totus
 Impleretur, immoderationis poenam
 410 Deus constituit, ut consequeretur quod rogabat:
 Aurum non poterat comedi: qui autem habebat enectus est.
 Sed quid mihi opus est peregrinis fabulis et doctrinis?
 Ipse jam necum meas leges considera.
 Genus mihi quidem est primum illud bonum,
 415 Unde processi, et ad quod vitam erigo,
 Vinculis memet ipsam satagens exsolvere.
 Quae autem ex membris et corruptela orta est,
 Et ex illustribus defunctis dudumque putrefactis,
 Nobilitas, ut terreni homines vocant,
 420 Haec fimo diffluente nihilo praestantior.
 Corporum autem patria minime libera est,
 Sed tributis subdita, ac non bene secta
 Finibus maris et silvis circumscripta,

398 Ὅπηδόν εἶναι τὴν ἀρετὴν. Memoria hic lapsam esse Gregorium putat Billius, nec ab Homero dicta, sed ab Hesiodo, lib. cui tit. *Opera et dies*.

Et δὲ κερ ἐργάζῃ, τάχα σε ἐπλώσει ἀεργός
 Πλουτοῦντα· πλοῦτῳ δ' ἀρετὴ καὶ κύδος ἀρηθεῖ.
 Si sedulus fueris, forsann invidet tibi piger locu-

pleti; divitiarum pedissequae sunt virtus et gloria.

400 Γελῶν. Ita Coisl. et Vat. Edit. γεῶν.

406 Τῆς ἀρετῆς ἐγκώμιος. Quod eo loci Gregorius ascribit Ulyssis virtuti, eloquentiae ejusdem tribuit infra, lib. II, sect. 2, v. 208.

410 Δίδουσι. Coisl. et Vat. τῖθουσι.

415 Οὔπερ. Coisl. et Vat. ἕθεν.

METRICA VERSIO.

Homere, qui fit ut rei fluxae admodum
 Tribus et ipse tantum, opum ut quodam loco
 Pronuntiaris esse virtutem aeternam?
 Dixi quidem, inquit: non tamen sic sentiens,
 Videns, sed illos, sentium qui tam male.
 Nam nonne Ulysses, qui tot armorum tulit,
 Cum saevientis impetum effugit freti,
 Nudusque, inopsque regia est a virgine
 Conspectus, hancque vocibus flexit suis,
 Phaeacibusque maximo in pretio existit,
 Virtutis esse splendidi laudem putas?
 Fabella quin haec est Phrygum pulcherrima.
 Nam cum petisset cuncta mutari sibi
 Midas in aurum, quo male cupidinis

B Supplicia lueret, annuit votis deus.
 Sic habuit aurum: sed miser periit fame.
 Figmenta sed quid atque praercepta externa
 Propono? leges jam velim spectes meas.
 Stirps clari generis est mihi princeps bonum.
 Quo sum ortus, ad quod subveho vitam meam
 Studens molestis vinculis me exsolvere.
 At nobile illud, terrei ut vocant, genus,
 A labe, nexu et corporum quod profuit,
 Clarisque quondam mortuis et putridis,
 Fluente fimo neutiquam est magis nobile.
 Rursusque patria corporum laud est libera.
 Gravidus tributis subdita, et scissa improbe,
 Finita silvis, sinibus et vasti maris,

Πολλοὺς ἀμείβουσι δάδλους οὐκίτηρας,
 425 Αὐτὴ γε μήτηρ καὶ τάφος γεννημάτων,
 Κόπτουσα τοὺς κόπτοντας. Ὡ δίκη, δίκη
 Τοῦ πρωτοπλάστου γεούσως τε καὶ πλάνης!
 Ἥ δ' ἀντὶ ταύτης τοῖς σοφοῖς ζητούμενη
 Πρὸς ἦν βλέποντες ἐνθάδ' οὐ ριζοῦμεθα,
 450 Ὅσπερ πόα τι ἐπ' ὀδάτων ἔχουμένη,
 Πατεῖ ἀτέρμων εὐγενῶν σπυριωμάτων,
 Κρατουμένη τε τοῖς κατοικοῖς εἰς ἀεί,
 Ζώντων τε μήτηρ, καὶ μόνων ἀλλοτρία,
 Χορὸς τ' ἀπαντα Χριστὸν ὑμνούντων μέγαν,
 435 Πανήγυρις τε πρωτοκόων γεγραμμένον
 Ἐν οὐρανὸς βίβλος τε ταῖς αἰωνίοις.

Mutationem sæpe patiens miserorum incolarum,
 425 Eadem mater et tumulus sobolis suæ,
 Tundens tundentes. O vindicta, o vindicta
 Primi parentis gustus et seductionis!
 At quæ istius loco a sapientibus queritur,
 436-437 Quamque hic intuentes non fluctuamus,
 450 Velut herba aquis innatans,
 Terminis caret præ latitudine egreriorum tabernaculorum,
 Et ab incolis in æternum possidetur,
 Mater viventium, et a laboribus aliena,
 Chorus eorum qui magnum Christum indesinenter celebrant,
 435 Cœtus primogenitorum descriptorum
 In cœlis ac libris æternis.
 Gloriam etiam laudo in cœlis mihi repositam,
 Pondus justissimum bonum nimime mendax.
 Terrena autem ventus est, et vanorum hominum vana gratia:
 440 Ac ea quidem, quæ justæ est, nihil prorsus addit;
 Quæ vera non vera, in damnum convertitur.
 Videri enim de vero multum detrahit.
 Divitiæ fluitantes et ebrietatis plenæ sunt,
 Oculis captæ et errabundæ,
 445 Quæ multos inflant, et vane fortunam infundunt:
 Ventris tumor quidam ex aqua intercute.
 Aliis obrepat remedium illud morbidum,
 Temporis et invidiæ ludibrium pretiosum.
 Mihi vero divitiæ pretiosæ, permanentes,

424 Ἀμείβουσι. Ita Coisl. Edit. ἀμείβουσιν.
 426 Κόπτουσα τοὺς κόπτοντας. Tundens scilicet
 post mortem eos, a quibus, dum viverent, calcata est.
 429 Ριζοῦμεθα. Vat. et Coisl. ριζοῦμεθα. Non
 hic radices mittimus, haud secus ac herba fluctibus
 innatans.
 431 Πατεῖ ἀτέρμων. Ita Coisl. et Vat. Vastis-
 sima, nullis circumscripta terminis. Mendose edit.
 πλατεῖα τέρμων.
 432 Τοῖς κατοικοῖς. Vat. et Coisl. τοῖς ἀπαξ οὐ-
 κήσασσι.
 434 Χορὸς τ' ἀπαντα. Ita Coisl. Edit. χορὸς τὰ

πάντα.
 436 Ταῖς. Coisl. τοῖς.
 442 Τὸ γὰρ δοκεῖν. Videri enim quod non sumus,
 multum detrahit, quominus simus id quod videmur.
 Opinio multum veritati detrahit.
 444. Ὅσπερ πηρὸς. Oculis captus Phrygius, ab Ari-
 stophane inducitur, eo quod, nulla proborum homi-
 num habita ratione, divitiis indignissimis largitur.
 445 Ἀντ' αὐτὸν τύχηρ. Ita Coisl. et Vat. Edit. in-
 digne ἀτλῶν.
 448 Καιροῦ φρόνον τε παίγιον τιμώμενον.
 Deerat hic versus in editis, Coisl. suppedavit

METRICA VERSIO.

Subinde mutans incolas miserrimos:
 Eadem parensque sobolis, et tumulus simul,
 Eosque tundens, a quibus tuæ est prius.
 Quam primi acerbè plectitur gustus patris!
 Illius ast hæc quam sopher exquirunt loco,
 In quam intuentes nequiquam hic reptabimur:
 (Ut herba fluvii innatans), nullòs habet
 Quinno fines: domibus eximius viget.
 Semper colonis obinetur a suis.
 Viventium est mater, laborum libera:
 Horum, Deum qui jugiter laudant, locus:
 Decusque celebris agminis primo sati,
 Cœlestis ille quod tenet scriptum liber.

B Jam laudo, sursum quod mihi situm est, decus,
 Rectam illam amissim, necium falsi bonum,
 Mondana namque gloria, est ventus levis.
 Ac justa vero ne pium adjungit quidem:
 At falsa damnum maximum secum trahit.
 Putare quippe, plurimum de re eripit.
 Rursus fluentes, ebriæ, cæcæ, vagæ
 Opes, tumorem plurimis quæ contrahunt,
 Vanæque fortunam hauriunt, intercuti
 Similesque prorsus sunt aquæ, alteros petant:
 Medicina morbi plena, ludus temporis,
 Invidiæ et atræ: sint licet pretio haud levi.
 At census est his amplius et stabilis mihi,

450 Ἐστὺς, δουλός, κτημάτων ἀνώτατος,
 Μηδὲν πεπάζθαι πλὴν Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων.
 Ἄπαντα μὲν γὰρ οὐκ ἂν, εἰ βούλοιο τίς,
 Κτήσασθαι, οὐδ' ἐκτέθαισ' οὐκ οὐκ ἀκρι νῦν·
 Πάντων δ' ἔστιν ἀβρόχως καταφρονεῖν,
 455 Κρεττω τοὺς πάντων τοῦτον εἶναι τὸν τρόπον.
 Ἄλλοι φάλαγγας τασσέσκουσιν ἐπιλιθῶν,
 Πλείων τοὺς πασχέτωσαν, ὧν ὄρασι κακῶν,
 Βάλλοντες, οὐμώζοντες, ἀστάτους ῥοπαίς
 Ἄγγωμαλοῦντες, αἰμάτων ἰνούμενοι
 460 Πλούτου τῶν ἄγκων, ἢ τυραννίδος κράτος.
 Ἄλλοι δὲ γῆς τοὺς καὶ θαλάττης ἀγρίας
 Κόλιπος μετροῦντων, ἔμποροι δυσθαμίμονες.
 Ἄλλα δίκαις τοὺς καὶ νόμοις ἀντιστρέφουσιν
 Σπουδῇ πλεόντων, λημμάτων μικρῶν χάριν·

450 Stabiles, furibus non obnoxia, possessionum præstantissimæ

Nihil possidere, præter Deum et cælestia.

Nemo est qui omnia, etiamsi velit,

Possideat, neque hactenus quisquam possedit.

At licet omnia simul contemnere,

455 Omnibusque esse hoc modo celsiorem.

Ordinent alii militum phalagas,

Ac plura patientur, quam inferunt mala,

Ferientes, ejulantes, ancipiti Marte

Decertantes, sanguine ementes

460 Divitiarum molem aliquam, aut tyrannidis potestatem.

Alii terræ ferique maris

Sinus metiantur, mercatores miseri.

Alii iudicia et contrarias leges

Sedulo innectant, parvi lucri gratia :

465 Mibi vero Christus omnibus emendus est,

Ac pauperem crucem opulente fero,

438-439 Postquam ea quæ rodit tinea, et instar culorum volvuntur, proiecti.

Christi primam legem primæ deliciae exceperunt ;

Ac Edeni et paradisi plantis floridus

470 Et fons in quatuor sectus principia :

Non aurum erat, non electrum, non argentum,

Non nitentium et pellucidorum lapidum gratia,

Quæ terra largitur his qui humi defixi sunt ;

Solis at pomis abundanter nutrebat

475 Cultorem Dei et divinarum deliciarum.

Atque hic etiam modus voluptati præscriptus :

Ligno enim cognitionis contrariorum prohibebat ;

Quæ lex minus servata omnibus me spoliarit,

Ac terræ miseris matris meæ me addixit.

450 Ἀσπίλος, κτημάτων ἀνώτατος. Ita Coisl. Edit. ἀσπίλος, κτημάτων ἀνώτερος. Vat. πωμάτων ἀνώτατος.

457 Πλείων. Coisl. πλείω. Mox, ὄρασι pro ὄρασι.

467 Πεττευμάτων. Vat. τῶν πεττεμάτων. Optima loquendi ratio, qua significat Gregorius omnia huiusce vite bona esse fortuita, et alex in modum

singulis fere diebus in diversum mutari.

468 Τοῦτου. Hujus prima lex, primæ deliciae.

471 Ἡλεκτρον. Ita Coisl. Edit. Ἡλεκτρον.

476 Ἡδονῇ μετροῦμενος. Ita Coisl. Edit. ἡδονῆς μετροῦμενος.

477 Ἐναντίων. Contrarium, id est, boni et mali.

METRICA VERSIO.

Fines nec ullos, nec graves casus timens,
 Nil possidere, nisi Deum, et cæli bona.
 Nam nemo prorsus omnia adipisci potest,
 Nec est adeptus hactenus, cuncta at simul
 Quin spernat, et sic rebus omnino omnibus
 Exsistat ipse celsior, nihil vetat.

Alii phalanges instruant ad prælium,
 Subeantque plura, quam inferant ipsi, mala,
 Dum vulnerant nunc, nunc gemunt ob vulnera,
 Dubioque Marte dimicant, et quasdam opes
 Emunt cruro, robur aut tyrannidis :
 Terræque, sævi et æquoris miser sinus
 Mercator obeat, maximos quæstus sequens :
 Leges et alter, juraque adversaria,
 Dum lucra captat parva, nectat sedulus.

PATROL. GR. XXXVII.

B Mibi est emendus rebus est cunctis Deus,
 Et crux, egentem quam fero opulente, obterens
 Quod tinea rodit, et cubi instar volvitur.
 Hujus fuit lex prima, primum gaudium,
 Eden, hortus ille dulcibus plantis virens,
 Fonsque in quaternos fluminum sectus sinus.
 Argenteum et aurum non erat tunc temporis,
 Non tunc nitentes gemmule, et pellucidae,
 Quæ cuncta tellus porrigit fixis humi :
 Verum colonus Numinis solo famem
 Pellebat esu fructuum dulcissimo.
 Atque hic voluptas limites etiam suos
 Habebat, arbor vetita nam scientiæ
 Erat, esa quæ nos omnibus orbos bonis
 Terræ parentis tradidit laboribus.

23

480 Ὅν εἰς, τὸ πλεον τῶν ἀναγκαίων ἔχειν
Μηδὲν τε μέτρον ἐδίδει τῆς κτήσεως,
Κακοῦ τὸ χεῖρον φάρμακον ποιουμένους,
Διψόντας αὐτῷ τῷ ποτῷ καυσουμένους.
Ἐξ οὗ, τί γίνεθ', ὡς παράδοξον, σκόπει,
485 Ἄσι πίνεσθαι τῷ λιπόντι κτωμένους,
Τέρψιν δὲ τοῦ κτηθέντος οὐ δύνασθ' ἔχειν,
Τῷ μὴ παρόντι· καὶ γὰρ ἐκτεχρεῖ φρένας.
Πρῶτος μὲν οὗτος ἐτελοῦς ζωῆς νόμος,
Ἔστιν δ' ἐκαίτος·δεύτερος. Τὸν Ἄβραάμ,
490 Τὸν πατριάρχην, τὸν θεόπτην τὸν μέγαν,
Ὁκου, γένους τε, πατρὶδος ἐξελεύσας,
Ὅ τῶν μεγίστων οἰκονόμος μυστηρίων,
Εἰς γῆν μετήγαγ' εὐκόλως ἄλλοτριαν,

A Ζένον, πάροικον, ἄστεγον, πλανώμενον.
495 Ἦστος γὰρ εἶπκεν ἐλπίδων τῶν μειζόνων·
Ἄρτον δ' Ἰακώβ καὶ σκέτην ἦξει μόνον,
Ἄρτων ποταμῶν ποτ' εἰς μέσσην, ὥστερ λόγος,
Εἰ καὶ πολυθρέμμων ἐπάνειον ἕστερον,
Μισθὸν δικαίων ἐρόμενος οὐτὸν πόνων.
500 Καὶ τοῦτο δ' εἶπκεν εὖ ἔχει πρὸς οἷς ἔφη·
Μωσῆς δε' εἶπον τοῦ γρόφου μόνος μόνῃ
Θεῷ προσωμίληται, καὶ πλαστὴν νόμον
Διπλοῦν ἐδέξαθ', ἢ λεῶν ἦγε μέγαν·
Τότε οὖν μερίζων ἦν κατέσχεον ἐκ Θεοῦ,
505 Ἄλλοις μὲν ἄλλην γῆν ἐμέτρησε ξένῃ
Υἱοῖς δὲ Ἄελι κληρὸν οὐ νέμει μόνος.
Κληρὸς γὰρ αὐτοῖς ὁ κράτιστος, ἦν θεός.

480 Horum una est, plus quam necessitas requirat, habere,
Nec modum ullum possessionum agnoscere,
Malo pejorem dum facimus medicinam,
Sitientesque ipso potu astuamus.
Ex quo quid fiat, quamque mirum sit, considera :

485 Per id quod deest, semper sumus pauperes in opibus,
Neque ex acquisitis voluptatem ullam percipere possumus,
Propter id quod non adest : hoc enim mentem labefacit.

Atque illa quidem prima existit vitæ simplicis lex,

Hæc autem secunda. Abrahamum

490 Patriarcham, magnum Dei contemplatorem,

Domo, genere, patria extractum,

Qui maximorum dispensator est mysteryorum,

In terram haud invitum transtulit extraneam,

Hospitem, inquilinum, sine tecto, errabundum.

495 Illum enim fides spei majoris trahabat,

Panem Jacob et vestes tantummodo petebat,

Profectus aliquando in Mesopotamiam, ut refert Scriptura,

Quamquam postea dives pecoribus rediit,

Iustam hanc mercedem laborum adeptus.

500 Atque illud etiam his, quæ dixi, æquum est addere :

Quando Moses intra caliginem solus cum solo

Collocutus est Deo, ac lapidibus insculptam legem

Duplicem accepit, qua magnum regebat populum :

Tunc dividens terram, quam a Deo datam tenebant,

440-441 505 Aliis quidem aliam emensus est extraneam terram,

Solis autem filiis Levi nullam partem distribuit.

Pars enim illis orantissima erat Deus.

482 Ποιουμένους. Ita Coisl. Edit. ποιουμένους.

485 Αὐτῷ τῷ. Ita Coisl. Edit. εἶπον τῷ. Mox καυ-
σουμένους; combustas.

485 Τῷ λιπόντι κτωμένους. Coisl. λειπόντι τηκο-
μένωνους.

486 Τοῦ κτηθέντος. Coisl. τῶν κτηθέντων.

495 Ἐλίκεν. Vat. et Coisl. ἔγγεν.

499 Μισθὸν δικαίων ἐρόμενος οὗτος πόνων.
Coisl. μισθὸν δικαίων ἐρόμενος τούτων. Vat. etiam
ἐρόμενος. — Benedictini post edit. servaverunt ve-
cem οὗτων, quæ Græco idiomati extranea videtur ;
dicitur enim τούτων, non vero οὗτων. Furie legendum
foret οὕτως, sic justam mercedem, etc.

METRICA VERSIO.

Quorum unus est hic, plus habere scilicet,
Quam sit necesse, scire nec census modum :
Morboque sic est pharmacum nocentius.
Ilic porro, quam res mira contingat, vide :
Ut nempe major surgat ex potu sitis,
Per idque miseri, quo carent, penuria
Semper laborent, gaudium nec sentiant
Ob parta ; nam quod deficit, mentem premit.

Atque ista vitæ prima lex est pauperis.

At hæc secunda : summa qui mysteria
Dispensat, egit, patriarcha ut maximus,
Inspector atque Nominis summi, domum,
Patriasque sedes, cum propinquis omnibus,
Linquens, obiret exteras terras, vagus,

B Carensque tecto, dissitas longe ; fides
Trahelat etenim, spesque majoris boni.
Jacob poposcit, pane dempto et vestibus,
Nihil, interamnam se fuga ad terram ferens :
Dives tametsi post domum reverterit,
Æquum laboris præmium id nactus sui.
Quin ad priora commode hoc jungi potest :
Moses receptus montis in caliginem,
Solutus locutus cum Deo est, legem ac duplam
Accepit, agmen duceret qua maximum.
Tunc ergo terram partiens datam a Deo,
Aliis quidem aliam mensus est partem soli ;
Levi sed ortis ipse nil solis dedit,
Quod pars eorum præpotens esset Deus.

Ἰωνὰδ δὲ παῖσιν εἰσάγων ποτὲ
 Ἄκτησαν τε καὶ τὸν ὑψηλὸν βίον
 510 (Ἦδει γὰρ, ἦδει φιλοσοφεῖν, καίπερ τότε
 Οὐδὲ πένιας πω κειμήνης ἐν θαύματι)·
 Τὰδ' εἶπε, πατὴρ, λαν ὡς χρηστοῦ λόγον·
 « Ἡ παῖδες, οἶον ὑμῖν, ὡς ἔβαν πατὴρ
 Κληρὸν πορίζω, οἶον ὅστω τις πατὴρ
 515 Παῖσιν δέδωκεν, οὐδ' ὅς εὐπορώτατος·
 Φεύγοιτε πάντα κληρὸν, εἴλουτον βίον
 Ἔχετε, δεσμῶ μηδὲν κρατούμενοι.
 Ἐκηνάς μὲν οὐκατέ', οὐκίας κινουμένας·
 Τέμνοι δὲ γῆν ἄλλος τις· ἄμπελος δὲ γε
 520 Τοῦτιρ φευταῖσθ', ὄντιν' ὡς εὐφρανεῖ·
 Ὑμῖν δ' ἄνοιος, ἔγκρατης ἔστω βίος.

A Ὅδ' ἂν βιοῦντες, ἀσφαλῶς ζώοιτε μοι. »
 Ὅτος μὲν ὄν τοιούτος. Ἥλιον δὲ ποῦ
 θήσοιμεν, ὃν Κάρμηλος ἔκρεφεν μέγας;
 525 Κόραξι γεμάρβῳ τε, γῆς ἐκ διψάδος;
 Ὅς ὢν πένης τε καὶ πενήτων ἔσχατος,
 Ἴσθη τυράννιος ὀρετοῦς, βέλθρων βάθη·
 Πῦρ εἴλαεν ἔχθροῦς καὶ θυσίας ἐξ οὐρανοῦ.
 Χήρας ἐπήγαγε βαλίβας στενῆς τροφῆς,
 530 Τρέφων τρεφούσας πλουτοῦς ὁ ἐνδής·
 Νεκροῦς δ' ἀνέστη, μισθὸν εὐσεβοῦς σκέπη,
 Πυρὸς τ' ἀνήγεθ' ἄρματα πρὸς οὐρανόν.
 Ἐλισσαίου τε κληρὸς, ὃς παρ' Ἥλιου,
 Χάρις τε καὶ τὸ κλεινὸν ἐξ ἔθους δέρος.
 535 Ὅδε πρὸ γαστρὸς ἱερὸς. Ἡ τοῦ θαύματος!

Jonadab filii præscribens olim
 Nil possidere, vitamque sublimem ducere
 510 (Sciebat enim, sciebat philosophari, quamvis tunc
 Paupertas nondum admirationem moveret),
 Hanc ad illos habuit, ut optimus pater, orationem :
 « O filii, unam vobis, ut valde copiosam
 Hæreditatem trado, qualem nondum ullus pater
 515 Filii dedit, ne ditissimus quidem :
 Possessionem omnem fugite ; liberam vitam
 Ducite, nullo prorsus vinculo constricti.
 Tabernacula habitate, mobiles domos.
 Terram scindat alius : vinea autem
 520 Ab eo plantetur, quem vinum delectat.
 Vobis autem vini expers continens sit vita.
 Sic namque viventes secure vixeritis, nati. »
 Sic igitur ille. Etiam autem ubi
 Collocabimus, quem magnus aluit Carmeus,
 525 Per corvos et torrentem, sitiente terra ?
 Is pauper et pauperum ultimus,
 Compressit tyrannis pluvias et ima fluminum,
 Ignem e cælo devocavit in inimicos et victimas.
 Viduis fudit guttulas arcti cibi
 530 Pauper copiose eas alens a quibus alebatur.
 Mortuos suscitavit in mercedem pii hospitii,
 Ac igneo curru in cælum evectus est.
 Elisæo hæreditas ab Elia venit,
 Gratiaque et præclarum ex alto pallium.
 535 Iste, ante partum sacer. O rem mirabilem !

508 Ἰωνὰδδ. Ita Coisl. Edit. Ἰωνὰδάμ. Ita fere
 supra *Carm.* II, vers. 152, etc.
 512 Ὅς χρηστοῦ λόγον. Vat. et Coisl. ὡς λαν
 χρηστοῦς λόγους.
 522 Ζώοιτε. Coisl. ζώητε.
 523 Ὅτος μὲν ὄν τοιούτος. Ille igitur talis fuit
 forte melius ὄτως : sic igitur ille. Coisl. et Vat.
 μὲν δὴ.
 524 Ἐθήσοιμεν. Coisl. θήσομεν. Mox, Κάρμηλος.
 Billius pro Carmelo, scripsit *torrentem* : Gregorius

memoria lapsus est. Nam a corvis pastus est Elias,
 non in Carmelo, sed in torrente Carith. Verum id
 Billio fas erat observare, atque etiam debebat, quod
 est interpretis officium : at verba Gregorii non erant
 mutanda.

525 Ἰῆς ἐκ διψάδος. Coisl. γῆς ἐκδιψάματος.
 527 Τυράννος. Coisl. τυράννιος.
 529 Ἐπήγαγε. Vat. ἐπήγε.
 534 Κλεινόν. Coisl. καλόν. Mox, Vat. δέρος pro
 δέρος. Vide supra sect. I, *Carm.* XVI.

METRICA VERSIO.

Rechabus etiam filii vitam indigam
 Celsamque suadens (quippe jam norat genus
 Vitæ altioris persequi : in pretio licet
 Tum nondum egestas esset, ac miraculo),
 Hæc verba patre protulit digna optimo :
 « Qualem ipse vobis, filii, quam divitem
 Hæreditatem porrigo ! qualem haud pater
 Donavit ullus, ne quidem censu affluens.
 Nil possidete ; liberum ævum ducite,
 Nullo retenti vinculo ; in tentoriis
 Habitare : vobis mobiles sint hæ domus
 Proscindat alius quispiam terræ solum,
 Vitesque plantet, quem juvat Bacchi liquor.
 At vita vobis sit meri prorsum inscia.

B Vitæ exigetis tuto sic, nati, dies. »
 Ac talis ille. Quo loco ponam Etiam,
 Quem perque corvos, perque torrentem Deus
 Alebat, arens dum siti tellus foret ?
 Qui, pauper etsi, pauperum et pauperrimus,
 Fluxus tyrannis imbrium pressat tamen,
 Hostibus ab alto et victimis flammam extudit,
 Viduisque fudit guttulas arcti cibi,
 Alens alentem largiter vir indigus,
 Traxitque ab orco mortuos pro præmio
 Hospitiū : ad astra raptus est curru igneo.
 Hæreditatem quid Elisei proferam,
 Delapsam ab alto gratiam cum pallio ?
 Quid ante ventrem, mira res ! sacrum Deo ?

Πάντως ἀκούεις τὸν Σαμουὴλ τὸν μέγαν,
 Ὃν μητρὸς εὐχὴ τῷ Θεῷ προσήγαγεν·
 Εἰ μὴ λαν τολμηρὸν εἰπεῖν τοῦτό γε·
 Οὐδ' αὐτὸν εἶχεν ἐκ βρέφους Θεῷ δοθείς.
 540 Τίς ἦν παλαιῆς καὶ νέας μεταχίμιον
 Θεοῦ διαθηκῶν, ὡς οὐκίς καὶ σώματος.
 Τὴν μὲν κατεργῶν, τῆς δ' ἀνογῶν εἰσόδους;
 Τίς φωτὸς ἄκρου προτρέχων λυχνὸς μέγας;
 Τίς ἐν γεννητοῖς πρῶτος, ἢ μάρτυς Θεός;
 545 Ἐρημὸν ζῶει, καὶ ξένην εἶχε τροφήν·
 Καμῆλιον δ' ἔσθημα δέρματος στροφῆ
 Ἐσφίγγει· Ἐγραφε τὸν Ἰωάννην Λόγος,
 Ὃς οὐδὲ διπλοῦν εἶπασε κεκτῆσθαι βράχος.

Magnum sine dubio intelligis Samuelem,
 Quem matris votum Deo tradidit :
 Nisi forte id dictu audacius est :
 Neque illum habuit mater : infans Deo traditus.
 540 Quis inter vetus et novum Dei testamentum
 Intermedius, velut inter umbram et corpus,
 Illud quidem claudens, hujus aditum aperiens?
 542-543 Quis summam lucem præcurrans magna lampas?
 Quis inter eos, qui nati sunt, Deo teste, primus?
 545 Eremum incolabat, ac novo utebatur cibo :
 Vestis illi ex cameli pili, pellicea zona
 Stringebatur : Joannem his verbis depinxit Christus,
 Qui ne laceram quidem vestem sinit possidere duplicem.
 Quid illum eloquar, qui ex arte victum
 550 Parabat, Paulum? quid eum, qui solis ex lupinis delicias
 Degustabat, Petrum, magnum utrumque apostolum :
 Qui mundum universum intra Dei retia
 Immiserunt : qui manibus fuderunt multas
 Divitias pauperibus, donis opulentiæ cumulati?
 555 Alii cymbas reliquerunt cognatis,
 Vocati a Deo ad meliorem piscatum.
 Optimis enim sermonibus ducebantur
 Christi, qui pauper factus est, et crassam hanc induit carnem,
 Cum esset mens maxima, et prima mentis progenies ;
 560 Ac pauperes instituens verbi nuntios,
 Comitum eis dedit solam fidem,

539 Οὐδ' αὐτὸν εἶχε. Ita Coisl. Edit. 56' αὐτὸν
 εἶχε. Qua lectione vitiosa decepti interpretes, a
 Gregorii mente aberrarunt. Sic Leuvenki. *Conti-*
nuit ille se primis ab annis. Bill. ineptam minus sen-
 tentiam efficit : *Deum autem habebat ille.*

540 *Mstralχμων.* Sic Coisl. et Vat. Edit. *μεσάλ-*
χιμων.

542 *Κατεργῶν.* Coisl. et Vat. *καταργῶν,* τῆς δ'
 ἀνογῶν εἰσόδους. *Vetus abolens, novo autem aditum*
patefaciens.

547 Ἐγραφε τὸν Ἰωάννην Λόγος. *Joannem de-*
pinxit Verbum Christum qui, etc. — Contra sensum
 peccavit Billius, referendo vocem εἰς ad Joannem,

Ἄ Τι δ' ἂν τις εἴποι πρὸς τὸν ἐκ τέχνης τροφήν
 550 Παῦλον πορίζοντι; ἢ τὸν ἐκ θέρμων μόνων
 Τρυφῶντα Πέτρον, τοὺς μεγάλους ἀποστόλους
 Ὅτι πάντα κόσμον δικτύων εἶσα Θεοῦ
 Ἐθηκάν· ὡν αἱ χεῖρες ἔρθεον πολλῶν
 Πλοῦτον πένθει πλουσίως δωρουμένων ;
 555 Ἄλλοι παρήκταν συγγενεῖν ἀλειάδας,
 Καλούμενοι Θεῷ πρὸς ἀλείαν κρεῖττονα.
 Λόγους γὰρ ἦσαν τοῖς ἀρίστοις ἡγμένοι
 Χριστοῦ, ὅς ἐπώγευσε καὶ σαρκὸς πάχος,
 Νοῦς ὡν μέγιστος, καὶ νοῦς πρώτη φύσις·
 560 Πτωχοῦς δὲ τάξας τοῦ λόγου διαγγέλουσ,
 Συνέμπορον δίδωσι τὴν πίστιν μόνῃ,

cum referri debeat ad Verbum Christum. Melius
 vertisset : *Baptista depictus a Verbo sic fuit,*
quod, etc. CAILLAU.

548 *Εἰλωσε.* Coisl. *eta.*

554 *Πλουσίως δωρουμένων.* Coisl. *πλουσίων δω-*
ρουμένων. Sic videtur legisse Leuv. qui vertit : *Do-*
nantibus eas locupletibus. Combef. *δωρούμενον. Pau-*
peribus abundanter datas. — Vox *δωρουμένων* seu-
 sum habere solet activum, non passivum, unde me-
 lius verteretur, *dona dantes opulenta.* CAILLAU.

555 *Συγγενεῖσι.* Vat. ad marg. *συγγόνος. Μοχ,*
 idem *ἀλειάδας.*

560 *Τὸν Λόγον.* Coisl. *τῷ λόγῳ.*

METRICA VERSIO.

Samuelem, opinor, accipis, magnum virum :
 Votum parentis quem Deo summo obtulit,
 Audacter ipse forte ni dico hoc nimis :
 Deum autem habebat ille, ei a puero datus.
 Quis erat sequester fœderis prisci et novi,
 Umbræque velut et corporis confinium,
 Illud coercens, rursus huic pandens fores?
 Lucerna summi luminis qui prævia?
 Quis inter homines teste supremo Deo?
 Sola incolabat hic loca, huic victus novus,
 Vestis camelus, zonæ erat-pellis leo :
 Baptista nobis pictus est his versibus,
 Qui nec sinebat quempiam vestes duas
 Habere. Paulum quid loquar, victum sibi

B Manibus parantem? quid Petrum, cuius cibus
 Erant lupini? maximos apostolos,
 Quorum labore totus est orbis Dei
 Clausus sagena : maxime quorum e manu
 Opes fluebant, indignis datæ ampliter.
 Pars alia cymbas liquit agnatis suas,
 Ad rete traheret hos Deus cum ditius.
 Christi instituti namque erant dictis probis,
 Qui prima cum esset, maxima et meus omnium,
 Crassitima egenæ carnis excepti tamen.
 Legisset inopes cumque præcones sacri
 Sermonis, his dat unicam comitem fidem :
 Nudis, quibus non esset æs, non calcei,
 Non pera, nec opes, maximum mysterium

Γυμνοίς, ἀχάλκοις, πῆραν οὐκ ἐξημμένους,
 Ἄσανδάλοισ τε καὶ ἀπάροισ, μυστήριον
 Ὀλῆς ἐπιτρέφας τῆς νέας οἰκουμένης,
 565 Καὶ μηδὲ βάρδον ἐν χειροῖσι τῶν ἔχειν,
 Ὡς πίστις εἴη τοῦ λόγου τὸ εἰσθενές.
 Ὅρα τὸ μείζον οὐδὲ τῶν νέων μαθεῖν
 Χρῆζοντι, πῶς ἂν τοῦ τελείου τις τύχοι,
 Ἄλλω τὸ ἄκρον, ἢ μόνω περιγράφει,
 570 Τῶν δὲν ἅπαντα τοῖς πένησι σοκρῆσαι,
 Σταυρὸν ἐπ' ὤμων τῶν μέγαν φέρειν ἀεὶ,
 Αὐτῶν δ' ἔπεισαι τοῖς κάτω νεκρούμενον,
 Ἐπερ ποδοῖη καὶ συνυφούσθαι θεῶν.
 Οὕτω τελειοὶ καὶ τελίνας εἰσοδῶ

A 575 Πάντα προθύμως τῶ θεῶν δωρουμένων·
 Καὶ πεῖθεται Ζακχαῖος, δὲ πλουτῶν κακῶς,
 Οἴκτω πενήτων τῶν τε ἡδικημένων
 Πλουτεῖ τὸ πένεσθαι, καὶ ῥῆπου καθαίρεται.
 Εἰεν τὰ μὲν δὴ χρημάτων οὕτως ἔχει.
 580 Τῆς δ' ἐγκρατείας μικρὰ μὲν τὰ τῶν πάλαι
 Σοφῶν παρ' Ἑλλησσι τε καὶ τῶν βαρβάρων.
 Καὶ βαρβάρους γὰρ τῆς ἀρετῆς ἦν τις λόγος.
 Τί χρῆ δ' ἂν ἡμῶν οἴα καὶ ὅσα γράφειν ;
 Πᾶσιν γάρ ἐστι περιφανῆ καὶ γνώριμα.
 585 Ἦκουσα τοῦτο τῆς σοφῆς τραγῳδίας·
 « Γαστρός δὲ περὶ πᾶσαν ἡλίαν κρατεῖν .
 Μόνῃ γάρ ὧν πέπονθεν οὐκ ἔχει χάριν.

Nudis, sine aere, sine pera,
 Sine sandaliis, sine censu, mysterium
 Totius novi committens mundi ;
 565 Ac ne baculum quidem manibus gestare sinens,
 Ut fides esset verbi robur.
 Majus quidpiam inspicere : ne juveni quidem disce
 Cupienti, quomodo ad summum quis perveniat,
 Alio vel solo perfectionem circumscribit,
 570 Ut scilicet omnia pauperibus distribuat,
 Magnamque semper crucem humeris ferat,
 Ac rebus terrenis mortuos ipsum sequatur,
 Si etiam cum Deo in altum tolli cupiat.
 Sic et introiens lustrat publicanos,
 575 Qui Deo omnia libenter tradunt.
 Persuadeat id Zachæus ille, qui cum male ditatus esset
 Miserans pauperes, et eos quos læserat,
 Paupertate ditescit, et a sordibus expurgatur.
 Atque hæc quidem dicta sint de divitiis
 580 De continentia autem perpauca ab antiquis
 Sapientibus, tum apud Græcos, tum apud barbaros suppeditantur.
 Nam et barbaris virtus aliquo in pretio fuit.
 Nostra autem, quæ et quanta sint, quid attinet describere ?
 Sunt enim manifesta omnibus et nota.
 585 Audivi illud sapientis tragædiæ :
 « Ventris conare habenas omnes tenere .
 Solus enim eorum, quæ de illo merueris, gratiam non habet.

562 Πῆραν οὐκ ἐξημμένους. Peram non habentibus alligatam.

564 Ἐπιτρέφας. Ita Vat. Edit. ἐπιστρέφας.

565 Καὶ μηδὲ βάρδον. Vat. μὴ βάρδον αὐτοῦς.

566 Εἰσθενές. Vat. ἀσθενές, quam lectionem præfert Billius; verum bene minus juxta Combefisium : eo quippe loci commendatur efficacia et robur, cui nimirum astipulatur virtus divina, nulla que alia suppetunt adminicula.

568 Τῶν τύχοι. Ita Vat. Edit. κατατύχοι.

575 Τῶ θεῶ δωρουμένων. Coisl. τοῦ θεοῦ δωρουμένου

576 Καὶ πεῖθεται. Coisl. et Vat. πείθει Ζακχαῖο; ἐκείνος.

578 Πλουτεῖ τὸ πένεσθαι. Paupertate divitiis consequitur.

579 Εἰεν τὰ, etc. Hæc dicta sunt : quod quidem ad opes spectat, ita res se habent.

581 Καὶ τῶν. Prave in editis καὶ γῆ.

584 Περιφανῆ. Vat. ἐμφανῆ.

586 Γαστρός δὲ. Erat hic versus in monostichis Græcorum sententiis, ac Chareti tributur a Stobæo, sermone 16 De continentia. BILL.

METRICA VERSIO.

Totius orbis in manus tradens novi :
 Nec ferre baculum vel levem hos sinens manu :
 Infirmitas ut dogmati astrueret fidem.
 Quod majus audi : postulanti, quo modo
 Perfectus esse possit, adolescentulo,
 Virtutis arcem finit haud ipse altera
 Ulla re, egenis cuncta quam si protinus
 Dispergat, humeris semper et gestet crucem,
 Ipsumque, rebus mortuos terræ omnibus,
 Sequatur, aveat cum Deo si subvehit.
 Sic et telonas lustrat ingressu suo,
 Dantes libenter Nunini summo omnia.

B Testis Zachæus, qui malis dives modis,
 Miserans egentes postea, et quos læserat.
 Pauper opulente redditus, labem expiat,
 Atque ista sunt dicta de censu mihi.
 Ac continentis pectoris Græcos apud
 Exempla quedam suppetunt, et barbaros.
 Et barbaris nam cura virtutis fuit.
 Quot nostra vero, quantaque, hic perscribere
 Quid est necesse, clara cum sint omnibus ?
 Hæc eruditæ verba sint tragædiæ :
 « Omnes habenas ventris ipse contine. »
 Est namque doni solus accepti immemor.

Ἐν πληρομονῇ τοι Κύπρις, ἐν πενῶσι δ' ὄσ.
 Χαλεπὰ γαστήρ λεπτόν οὐ τίθει νόον.
 590 Πληρώσαι δέβρην κηρίων ἢ τ' ἀλείψων,
 Οὐδὲν βιοτοῖσι ταῦτα γαστρός ἐν μυροῖς.
 Πίβω δ' ἐπανελεῖν ἐκρήνιον, τίς χάρις;
 Γαστήρ δ' ἀναλτος εὖρε καὶ νεῶν ὁρόμους·
 Ἄλλους δ' ἐπ' ἄλλους ἐμμανεῖς ἐξώπιισεν.
 595 Ἄπαντα δ' ἔρπειν εἰς βυθὸν τὰ τίμα
 Τῶν γαστριμάργων ὄψα, μὴ δὲ σὶτ' ἔτι
 Τῶν εὐταλεστάτων, λήθης ἐξ ἐνός,
 Ὅρθως λέγει που Κερκυδᾶς ὁ φιλιτατος,
 Τέλος τρυφόντων, αὐτῶς ἐσθίων ἄλας,
 600 Αὐτῆς τρυφῆς ἔθ' ἄμυρον καταπτύων.
 Τίς δ' οὐκ ἐπαίνει τὸν τρυφῶντι τῷ νέψ

Α Φύσαντα· ε Παῦσαι προσθεῖς σου ταῖς πείδας,
 Ἐξαγριῶν τε τὸ σπαράσσον θηρίον. »
 Κάκεινο δ' οἶον Σαυικῶν τῶν φιλιτάτων;
 605 Ἡ; ἄλλος ἄλλω σαρκίῳ τις προσλαλιῶν
 « Τί σοι χρεωστώ, φησὶν, ἄβλιον ἄερος;
 Φαγεῖν; μέγιστον, ἄρτος ἐνδεῶς δοθεῖς.
 Πτεῖν; ὕδωρ σοι δώσομεν, καὶ ὀξίνην.
 Οὐ ταῦτα μ' αἰτεῖς τὰ τρυφῆς; δὲ καὶ κόρον,
 610 Κροσταλλίνων τε ἀβρότητ' ἐκτωμάτων.
 Ἄλαν ἐτοιμῶς δώσομέν γ', ἀλλ' ἀγχόνην. »
 Ταῦτ' οὐκ ἀμείνω τῶν πάλα βλακευμάτων
 Σαρδαναπάλου τοῦ Νίνου, ἕξ ἔν ποτα
 Πλούτω τε λαμπρῶς καὶ τρυφῇ διεσφορῶς,
 615 Ἐβούλεθ' αὐτῶ καὶ γάρνου μάλισταρον

In satietate Cypris, at non in esurientibus.
 Pinguis venter subtilem sensum non parit.
 590 Melle autem pellem implere, an farina,
 Nihil hæc differunt in ventris penetralibus.
 Dolio infundere diffluenti quid juvat?
 Venter inexplebilis invenit etiam navium cursus,
 Aliosque in alios furentes armavit.
 595 Pretiosissimos quosque cibos, ubi irrepere
 In gurgitem belluonum, non jam cibos esse
 Vel vilissimos, unico ex lebate,
 Recte dixit alicubi lepidissimus Cercidas,
 Finem luxuriosorum, ipse sale victitans,
 600 Ac ipsius luxuriæ salsamenta respuens.
 Quis non laudaret eum, qui juveni luxurie diffluenti
 Dixit: « Desine tuis adjicere compedibus,
 Ac belluam dilanantem irritare. »
 Illud vero quale est jucundissimorum Stoicorum?
 605 Carnem quis alloquens ut alius alium:
 « Quid tibi debeo, inquit, misera cutis?
 Cibum? maximum donum est panis parce datus
 Potum? aquam tibi dabimus et acetum.
 At non hoc respicias, sed delicias et satietatem
 610 Et crystallinorum poculorum elegantiam.
 Libentissime dabimus, sed restem. »
 Annon hæc meliora sunt, quam antiqua luxuries
 Sardanapali a Nino prognati, qui cum esset
 Divitiis splendidus, et deliciis corruptus,
 615 Optabat ut sibi etiam grue longius

588 Ἐν πληρομονῇ τοι. Ita Coisl. et Vat. Men-
 dose in edit. πληρομονῆταις.

589 Πάχσια. Ita fere infra carm. xxxiii, vers.
 36, etc.

590 Πληρώσαι... ἢ τ'. Sic legendum, et ita le-
 gisse videntur Bill. et Leuv. Edit. πληρούται... etc'.

592 Ἐπανελεῖν. Benedictini male *haurire*, pro
infundere, quod sensui directe repugnat. CAILLAU.

593 Νεῶν. Coisl. νέον ὁρόμον, novum cursum. Sic
 Leuv.

598 Δέγει. Coisl. λέγων.

599 Ἄλας. Coisl. ἄλα.

600 Αὐτῆς τρυφῆς ἔθ'. Coisl. τρυφῆς τε αὐτῆς.

602 Ταῖς πέδας. Ita Coisl. Edit. τὰς πείδας.

609 Οὐ ταῦτα μ' αἰτεῖς. Coisl. οὐ ταῦτα ἀπαιτεῖς.

611 Ἄλλ' ἀγχόνην. Vide intra lib. II, sect. I,
 poem. LXXXI, v. 98, etc., ubi Gregorius eandem
 loquendi formam usurpat.

613 Σαρδαναπάλοῦ. Hæc Aristoteles non Sar-
 danapalo, sed Philexeni tribuit.

615 Μάλισταρον. Coisl. et Vat. μάλισταρον.

METRICA VERSIO.

In ventre pleno Cypris est, non in fame.
 Subtilem obesus venter haud mentem parit.
 Ventrem farina, melle vel dulci impleas,
 In ventris imo differet prorsus nihil.
 Cado effluentis quid juvat te infundere?
 At turco venter navibus cursum dedit,
 Hominesque rabido Marte commisit ferus.
 Cunctasque in imum gurgitem labi dapes,
 Charas gulosis, non dapes tamen amplius,
 Lebate veluti quopiam ex vilissimo,
 Dixit profecto Cercidas scite admodum,
 Finem belluonum, cum sale ipse viveret,
 Ipsumque luxum conspuens, salsum velut.
 Quis non probarit, debito quod luxui

B Quandoque dixit quispiam: « Ne adaugeas
 Vincula tua, sævam et belluam magis asperes. »
 Quale autem et illud, quod suam carnem alloquens
 Stoicus, ut alter alterum, dixit: « Tibi
 Quid, misera pellis, debeo? Te ut nutriam?
 Abunde panis frustulum est. Potum petis?
 Aquam aut acetum dabimus, ut pellas sitim.
 At ista forte non petis, verum dapes
 Gratas palato, pocula et dulcis meri?
 Non ista, restim sed tibi lubens dabo. »
 Nonne ista longe præferenda luxui
 Sardanapali, splendidus qui copias
 Opum, maloque perditus luxu, grua
 Optabat esse longius guttur sibi,

Δαιμόν γενέσθαι, ἤθονες μακρὰς χάριν ;
 Ὡ θεεὶ Δαβὶδ, σοὶ δὲ δειψῶντι φέρταρ
 Γῆς ἀλλοφύλων καὶ ποτὶν κρατούμενων,
 Ἐπεὶ δὲ αἰμάτων τε καὶ μάχης τιτὲς
 620 Ὑπηρετοῦντο τῷ πόθῳ, χερσὶν λαβῶν
 Ἔσπεισας ὕδωρ οὐ γὰρ ἐξ ἀλλοτριῶν
 Κακῶν ἐδέξω τὸν ὄν ἐκπληῖραι πόθον.
 Εἰ δ' ἀγγέλων τις ἄρτος, ἢ Λόγου τροφή
 (Ἀσώματων φύσιν γὰρ οὐ σῶμα τρέφει),
 625 Ὅσοι παρ' ἡμῖν ἀγγέλων ζῶσιν βίον,
 Σπινθήρσι μικροῖς τοῦ βίου κρατούμενοι !
 Καὶ τοῦτ' ἄκοντες, δόξατος θεοῦ χάριν
 Δεῖ γὰρ δεδέσθαι, μέχρις ἐκλύσῃ Θεός.

Ἐὼ τὰ βέλων καὶ τὰ τὸν πάλαι λέγειν.

630 Ὅσοι καθάρσι τωμάτων θεοῦμενοι,

A Τροφῆς ἀγευστοὶ ἡμέρας καὶ πλείονας
 Διήλθον, ὥσπερ σωμάτων ἐλευθεροί,
 Πυρὸς δ' ἀπειλήν, καὶ λέοντων χάματα
 Ἦνεγκαν, ὥστε μὴ βέβηλον ἐν ἐξῆ
 635 Τροφῆν προσέσθαι βαρβάρων προστάγματι.
 Ἄφ' οὐ δὲ Χριστῷ συμπλακεὶς ὁ θυσιμηνεῖ
 Ἀπῆλθε, σαρκὸς εὐγενοῦς ἡτητημένος,
 Ἐκ τετταράκοντ' ἀντίας νυχθημέρων,
 Ἦς μᾶλλον αἰσχύνοντο τῆς πείρας σφαλεῖς,
 640 Νόμος προήλθε τῆς φιλῆς κακώσεως
 Ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ὦ σοφοῦ παλαίσματος !
 Καὶ τῶν ἀναιμῶν ἐνθέων τε θυμάτων,
 Ἄ πᾶς ὁ κόσμος καλλιερεῖ τῷ Δεσπότῃ,
 Θύοντες, οὐ μέσους τε τῷ πάλαι νόμῳ,
 645 Οὐδ' ἄρνας, οὐδ' ἐξῶθεν εἰσφορὰν τινα

Guttur daretur, quo prolixior esset voluptas ?
 O divinos David, cum siliente te, ad potum
 Terræ Philistinorum et potum perventum esset,
 646-647 Quia per sanguinem et pugnam nonnulli
 620 Ministraverant desiderio tuo, manibus acceptam
 Libasti aquam : non enim ferebas aliorum
 Incommodo sitim tuam expleri.
 Quod si angelorum panis quidam est, nempe Verbi cibus
 (Incorpoream enim naturam non alit corporalis cibus),
 625 Quam multi apud nos angelorum vitam ducunt,
 Parvis vitæ scintillis consistentes !
 Idque non libenter, sed propter divinum decretum :
 Vincunt enim esse oportet, donec Deus solvat.
 Mitto sacræ historiæ et veterum exempla.
 630 Quotquot corporum expurgatione dii facti,
 Ciborum jejuni plures dies
 Traduxerunt, quasi a corporibus liberi essent ;
 Ignisque minas et leonum ora
 Pertulerunt, ne profanum in aliena terra
 635 Cibum sumerent barbaro præcepto.
 Ex quo autem cum Christo luctatus inimicus
 Abscessit, a carne nobili victus,
 Quæ per dies et noctes quadraginta nil gustaverat,
 Ut cum puderet magis inanis tentamenti,
 640 Prodiit lex voluntariæ corporis afflictionis
 In certaminibus, o sapientem luctam !
 Et incruentarum ac divinarum victimarum,
 Quas totus orbis immolat Domino,
 Sacrificantes, non vitulos, ut in antiqua lege,
 645 Neque arietes, neque extrinsecus aliquam oblationem

617 Σοὶ δὲ δειψῶντι, etc. Cum sitires et optares
 aquam cisternæ Bethlehem, quam occupabant Philistini, et potum penes te haberes, etc.

635 Βαρβάρων. Coisl. βαρβάρων.

638 Ἐκ τετταράκοντ' ἀντίας. Per quadraginta

dierum ac noctium jejunium.

639 Συμπελεῖς. Tentationis spe frustratum.

641 Ἐν τοῖς ἀγῶσιν. In certaminibus. Non male
 Leuv. In pietatis exercitiis.

644 Τῷ πάλαι. Ita Coisl. Edit. τῶν.

METRICA VERSIO.

Ut ne voluptas fluere ipsi tam cito ?
 Jessæ, sed tu, cum sitires, atque aquam
 Ex agro haberes hostium, quoniam haud sine
 Cruore quædam tulerat hanc turba, obsequens
 Cupiditati regis, laticem statim
 Libasti, et uoda militum parta malo
 Explere vota veritus es, sitim et tuam.
 Quod si angelorum panis est Verbi cibus
 (Nam carne vacuus non alit mentes caro),
 Quam multi apud nos angeli vitam exigunt,
 Tenesque vitæ spiritus tantum trahunt :
 Nec id libenter, sed Dei ut jussa explerent !
 Vincunt esse oportet, usque dum solvat Deus.
 Antiqua silico, quæque commemorant libri,
 Caterva quanta, corporum purgamine

B Divina facta, duxerit multos dies
 Impasta, tanquam corpore omnino carens :
 Minas et ignis, oraque leonum horrida
 Tulerit, profanis cetera in terra cibus
 Ne vesceretur, barbari jussu impi.
 Cum Christo at ex quo Stygius hostis prælio
 Congressus, abiit victus a carne inclyta,
 Jejuna denos quæ dies quater egerat,
 Quo major illum spe pudor lusu angere.,
 Lex in palæstris prodiit jejunio
 Carnis prementæ, o callidum pugne genus !
 Atque incruentæ victimæ, et sanctissimæ.
 Dominoque totus orbis æthero immolat,
 Non vitulum, ut olim, non arietem, aut extercam
 Oblationem quampiam, plenam haud satis

Τὼν οὐ τελείων (πᾶν γὰρ διαγοῖν ἐνδέξαι),
 Αὐτοὶ δ' ἑαυτῶν τῆσιν ἐμμέτρῳ τρυφή,
 Τὸ μὴ τρυφᾶν τρυφῶντες, ὡς ζήτης τρυφῆς!
 Ναοὺς καθαίρειν τῷ Θεῷ περιώμενοι,
 650 Ἄγρυπνίας τε παννύχους θ' ὑμνηδίας,
 Ἐκδημίας τε τοῦ νοῦς πρὸς νοῦν μέγαν,
 Ζῶντες τοσοῦτον ἐν σκαλαῖς καὶ γράμμασιν
 Ὅσον τὰ κρυπτὰ τοῖς ὀρωμινοῖς λαθεῖν.
 Ἐντεῦθεν οἱ μὲν δέσμον σαρκὸς πάχος
 655 Θέντες σιδήρου, τὸν κόρον κατέσβεσαν
 Οἱ δὲ ζῶφω τε καὶ στενοῖς οὐκίσμασιν
 Ἡ βήγμασι κλειθεῖντες ἀγρίων πετρῶν,
 Πλάθην ἐπέσχον τῶν πλάνων αἰσθήσεων.
 Ἄλλοι δ' ἐρημίας τε καὶ θηρῶν νάπαις,

A 660 Τὴν θηριώδη τοῦ φυγεῖν ἀμαρτίαν,
 Αὐτοῖς ἔδωκαν, ἐκφυλον ζῶντες βίον,
 Τοῦθ' ὁ βέλπουσι κόπον εἰδότες μόνον.
 Ἐάκου τις ἄλλος, καὶ σποδῶ, καὶ θακρύσιος
 Ἐβλυσεν οἶκτον, καὶ χαμευνίας πόφω,
 665 Στάσει τε νυκτῶν ἡμερῶν τε πλειόνων,
 Μηγῶν τε, τοῦτου μείζον· εἰ δ' εἰποιμ' ἐτών,
 Ἄπιστον οἶμαι, πλήν μοι πιστὸν λίαν,
 Ὅσοι τ' ἐπότται τῶν φιλῶν τοῦ θαύματος.
 Πίστις γὰρ ἐστήλωσε καὶ φόβος Θεοῦ,
 670 Τὸν νοῦν πρῶτον ἀρπάσας τῶν σωμάτων.
 Ξένων δ' ἀκούση καὶ ποτοῦ καὶ στίβου·
 Ὅφον, σποδόν τε καὶ δάκρυον μεμιγμένον,
 Ἄναρτον, ὡς ἄνυδρον οἱ δ' ἄλλοι βίον.

Haud perfectam (imperfectum enim quidquid rationis expers),
 Sed ipsi suam ipsorum demenso cibo tabefactionem,
 Deliciis carere pro deliciis habentes, o novas delicias!
 Templi Deo expurgare nitentes,
 650 Vigiliis, nocturnis psalmodum cantibus,
 Ac mentis ad magnam mentem migrationibus,
 Eatenus in umbris et imaginibus viventes,
 Quatenus abdita ex his, quæ videntur, percipiant.
 Hinc alii vincam corporis molem
 655 Sub ferro tenentes, cupiditatem exstinxerunt:
 Alii autem tenebris et angustiis habitationibus,
 Aut fissuris inclusi silvestrium petrarum,
 Labem represserunt noxiorum sensuum.
 660-669 Alii autem desertis et ferarum saltibus,
 660 Ut ferinum fugerent peccatum,
 Seipos tradiderunt, vitam non humanam ducentes,
 Præter id quod vident, nihil ex mundo cognitum habentes.
 Alius sacco, et cinere, et lacrymis
 Miserationem movit et chameunie labore,
 665 Et multarum noctium ac dierum statione,
 Et mensium, quod majus est: quod si dixero annorum,
 Incredibile id erit, opinor, at mihi valde credibile,
 Iisque amicis, quicumque miraculi spectatores fuerunt.
 Fidem enim illos et Dei metus quasi cippus fixerat,
 670 Mentem ante tempus abstrahens corporibus.
 Inusitatos audi et potus et cibos:
 Pro obsonio cinerem cum lacrymis mistum,
 Sine pane, quemadmodum et alii sine aqua.

646 Τῶν οὐ τελείων. Eorum quæ non sunt perfectæ.

647 Αὐτοὶ δ' ἑαυτῶν. Id est, ipsi suum corpus inedia, cibi parcitate absumentes, tabefacientes.

653 Ὅσον τὰ κρυπτὰ. Quatenus ex rebus sensibilibus ad rerum insensibilium et proinde abditarum cognitionem valeant assurgere.

655 Σιδήρου. Ita Vat. Edit. σιδήρου. Ferro vincientes carnem.

661 Ἐκφυλον ζῶντες βίον. Ab omni hominum commercio vitam agentes ita remotam, ut, præter eam

terra partem in quo degunt, nullum alium agnoscant mundum.

666 Μηγῶν τε, τοῦτου μείζον· εἰ δ' εἰποιμ' ἐτών. Ita Coisl. et Vat. Edit. μηγῶν τὸ μείζον· εἰ δὲ εἰποιμ' χρόνων.

667 Οἶμαι. Ita Coisl. et Vat. Edit. εἶναι.

671 Ἐξένων δ'. Ita Coisl. Edit. ξένων δ'. Versus iste et duo qui proxime sequuntur, in duobus codicibus vidit Bill., desunt. nec ad sensum magnopere facere ipsi videntur.

675 Οἱ δ' ἄλλοι. Coisl. ἄλλων. Vat. ἄλλων.

METRICA VERSIO.

(Perfectione nam carent bruta omnia),
 Sed quisque tabem corporis: pro luxu habens
 Carere lautis dapibus, o luxum novum!
 Purgare templum sedulo nitens Deo,
 Totas in hymnis dum vigil noctes agit,
 Ac mente magnam migrat ad mentem, hactenus
 Vivens in umbris levibus, et spectris, per hæc,
 Quæ cernit oculus, capiat ut res abditas.
 Hinc pars, catenis corpus astringens suum,
 Exstinxit omnem funditus petulantiam.
 Pars domibus arcis, quasque sol nunquam videt,
 Vel clausa quodam rupis exæcæ cavo,
 Damnus repressit, quod vagi sensus ferunt.
 Loca sola, quos et incolunt saltus fera:

B Scelus ut ferinum fugeret, hauri tardo pede
 Pars petit, ævi transiens novum genus,
 Mundum sciens hoc, quod videt, tantummodo.
 Est cui cinisque, saccus et, cum lacrymis.
 Humique captus somnus inflexit Deum,
 Statio et dierum plurimorum et noctium.
 Et mentium etiam: siquidem annos dixero;
 Non credet ingens agmen: at credam tamen.
 Credentique poriter, mira res visa hæc quibus.
 Figebat illos nam fides, Dei et metus,
 Animum ante tempus abstrahens a corpore.
 Haud usitatum prandium quin audies,
 Cineri calentes lacrymas mistas simul.
 Sine pane sunt qui vixerint, aqua et sine.

"Α μοι δοκοῦσι καὶ φυσικῶς νικῆν νόμους,
675 Ζήλου φέροντος ἄκρις ἐκτόπων ὁδῶν.
Τὶ ταῦτα; Τοῦ Λεῦ δὲ σὺ θαυμάζεις κόρας,
Τὰς τῶν Ἀθηνῶν προσφραγείας ἀσμένως,
Μενουκίως τε τὴν προθύμον εἰσφορὰν,
Θηδῶν ὑπερβάνοντος ὡς αἴση πάλιν·
680 Κλεομβρότου τε τοῦ σοφοῦ τὸ τίμιον
Πήδημ' ἀφ' ὕψους, ὡς ἀπέλθοι σώματος·
Ἐπεὶ Πλάτωνος τῷ περὶ ψυχῆς λόγῳ
Πεισθεῖς, φρωτὶ λύσεως κατεσχέθη.
Λέγεις Ἐπικτήτου τε τὸ κλασθὲν σκέλος,
685 Πρὶν ἢ τι βῆξαι βῆμα δούλου τῆς βίας·
Εἶναι γάρ, εἶναι τ' ἀνδρὸς, ὡς ἀκούομεν,
Τὸ σῶμα δούλου, τὸν τρόπον δ' ἐλεύθερον·

A Πισμὸν τ' ἐν δῆμῳ τῶν Ἀναξάρχου χειρῶν,
Ὡς οὐ παρόντος, καὶ κελεύοντος σφοδρῶς
690 Πίσσειν τὸν αὐτοῦ θύλακον, αὐτὸν γὰρ μένειν
Ἄπιστον, ὅστις ἐστίν, οὐχ ὁρῶμενον·
Καὶ Σωκράτους τῷ κύνῃσιον, φιλοτησίαν
Ξένην τοσοῦτον ἡδέως ἐσπωμένην.
Σὺ ταῦτ' ἐπαινεῖς; καὶ τι κατῷ, πλὴν δον
695 Ἐν τοῖς ἀφύκτοις ἦσαν ἀνδρείου κακοῖς·
Τοῖς γὰρ θέλουσιν οὐχ ὅρι σωτηρίαν.
Ἐντεῦθεν ἐλθὲ πρὸς πάλιν τὴν ἔνθεον
Ἐμὼν ἀλλητῶν, καὶ σε δεινῶτα φόβος,
Τούτων ἀκούοντα τε καὶ μεμνημένον·
700 Οἷσις δόσις τε κινδύνους ἠύξισαμεν
Χριστοῦ τὸ σεπτὸν καὶ νέον μυστήριον,

Quæ quidem mihi videntur naturæ leges superare,
675 Ferrare usque ad inusitatas vias ferente.
Sed quidnam hæc? Tu Lei admiraris puellas,
Libenter pro Athenis maciatas,
Et Menæcii voluntariam devotionem
Pro Thebis mortui, ut urbem servaret,
680 Et sapientis Cleombroti præclarum
Ex alto saltum, ut corpore abscederet,
Postea quam Platonis de anima libro
Perculsus, amore dissolutionis correptus est.
Narras Epicteti fractum crus, antequam
685 Vox ulla, doloris vi cogente, erumperet.
Erat enim hujus hominis, ut discimus,
Servum corpus, mores autem ingenui.
Contusas etiam in mortario Anaxarchi manus,
Quasi ille non adesset; imo cum juberet vehementer
690 Contundi saccum suum: se enim manere
Intactum, ut qui oculis, quis sit, non cernatur.
Socratis etiam cicutam, ejusque miram
Propinationem, tam libenter a se haustam.
Hæc tu laudas? ac ipse etiam laudo; sed tamen
695 In malis inevitabilibus fortes fuere;
Neque enim salutem volentibus relictam video.
450-451 Hinc te transfer ad certamen divinum
Athletarum meorum, et contremisce,
Hæc audiens et in memoriam revocas,
700 Quot et quantis periculis obeundis auxerimus
Christi venerabile ac novum mysterium,

674 Δοκοῦσι. Coisl. δοκεῖ καὶ. Vat. ἐμοὶ δοκεῖ.
675 Ἐκτόπων. Ad inauditas usque vias rationes,
absonas. ἔξοτραμμένων. Hesych... Suid.
677 Προσφραγείας. Ita Coisl. et Vat. Leos, Or-
phei filius, ut Atticam universam gravissima fame
levaret, tres filias virgines mactandas tradidit,
quod hoc unum depellendo morbo remedium ora-
culo ostensum esset. In cujus beneficii memoriam
monumentum ab Atheniensibus erectum est, quod
Leochorium appellarunt. Edit. προσφραγείας.

678 Μενουκίως. Vid. tom. I, pag. 109.
687 Τὸ σῶμα δοῦλου. Non Epicteti ipsius, ut In-
terpretatur Billius, hæc sunt verba, sed de illo dicta.
692 Φιλοτησίαν. Philotesia est, sit Billius, amica
quædam ad libendum invitatio. Novam autem So-
cratis philotesiam vocat, eo quod Socrates cicutæ
poculum libitatus dixisse feratur: Propino pul-
chro Critia, qui quidem in eum fuerat teterrimus,
ut scribit Tullius.
693 Τοσοῦτον. Ita Coisl. Edit. τοσοῦτων.

METRICA VERSIO.

Natura leges habet adversas licet,
Zelo ferente prorsus insuetam ad vitam.
Quidnam hæc? Lei tu filias laude evehis,
Subiere quæ pro gente Cecropia necem;
Seque offerentem non pigro morti pede.
Thebis salutem quo daret, Menæceum:
Cleombrotumque, sponte qui, dum corpore
Exire gestis, se dedit præcepit neqi,
Postquam Platonis quopiam inductus libro,
Amore mortis captus est magno illico.
Crus fractum Epicteto insuper narras prius,
Quam vi doloris ederet verbum indecens.
Namque asserebat ille, sic accipimus,
Servum esse corpus, liberam ac mentem suam.

B Tusas recenset tu quoque Anaxarchi manus,
Ut si abfuisset, namque utrem suum acriter
Tundi jubebat; quippe se illesum interim
Manere: nec enim, quis sit, oculis conspicit.
Laudas cicutam Socratis, philotesiam
Isolitam, ab illo pectore exhaustam impigro?
Tunc ista laudas? laudo et ego; verum in malis.
Quæ non dabatur fugere, constantes erant;
Nam spes salutis nulla erat, vellent licet.
Hinc ad palaestram transeas sacram vetim
Pugilum meorum: teque corripit tremor,
Hæc audientem, et mente volentem, quibus
Quantisque fortes auximus periculis
Christi vrendum ac novum mysterium:

Οἱ τοῦ καλεῖσθ' ἔκαθεν ἠξιώμενοι.
 Πολλοὺς γὰρ ἡμῖν πολλάκις τε τοῦ φθόνου
 Ζέσαντος ἐχθροὺς καὶ διώκτας τοῦ λόγου,
 705 Θυμὸν πνέοντα, θήρας ἡγριωμένους,
 Οὐ πόσῳ ἡμεῖς εἰζάμεν καιροῦ ρηταίς.
 Ἄλλ' εἴ τι καὶ ῥάθυμον εἰρήνη προσῆν,
 Εἴ τις κακὸς καὶ πάλαι ὄν ἐτύχαιεν,
 Ἐνταῦθα πάντες ἐστομώθημεν Θεῷ.
 710 Ζῆλῳ δὲ πυκνωθέντες ἐμπύρω, ὁράσας
 Ἐχθρῶν δεδῆγμεθ', εὐκλειῶς ἠτῶμενοι.
 Οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἡδέως σωτηρίαν
 Κομίζεθ', ὡς ἡμεῖς γε κινδύνους καλοῦς.
 Τίς πῦρ, ζήνη, βάραθρα, λιμὸν, ἀγγώνην,
 715 Θήρας φονώντας, ὡς τρυφήν εἰδέξαστο;

Α Στρεβλώματ', ἐξαρθρώματ', ὁμμάτων σθέσεις,
 Ζέσεις, σπαργμοὺς, καὶ μελῶν λακίματα,
 Κρυμοὺς, βυθοὺς, ζόφους τε καὶ κρημνίσματα,
 Χρόνου τε μακροῦ ποικίλην τραγῳδίαν;
 720 Ὁ καὶ κακῶν χεῖριστον, εἰδέσσι φράσαι.
 Ἡ μὲν γὰρ ἀκμὴ τοῦ κακοῦ, λύσις χρημάτων.
 Τὸ προσδοκῆν δ' αἰεὶ τι, πάσχειν ἔστι δαί,
 Θνήσκειν τε πολλοὺς ἀνθ' ἑνὸς μικροῦς μέρους.
 Ἐὖ λέγειν φυγὰς τε καὶ τὰς χρημάτων
 725 Ἄλλοτριώσεις, καὶ τὸ ταῦτ' ἐν ὄψεσιν
 Ἀνδρῶν, γυναικῶν, ἡλίκων, τέκνων, φίλων,
 Πάσχειν, ἃ κάμπτει καὶ τὴν ἀλκιμώτατον.
 Καὶ ταῦθ' ὑπὲρ τοῦ; συλλαβῆς ἰσως μίδς.
 Τί τοῦτ' φημι συλλαβῆς; καὶ νεύματος

Qui ab eo nomen, quo appellamur, consecuti sumus.

Nam cum multos nobis ac saepe invidia

Incendisset inimicos et persecutores doctrinae,

705 Irram spirantes, belluas eseratas,

Nunquam cessimus temporum momentis.

Sed si quid negligentiae pax habuit,

Aut si quis aliunde timidus fuit,

Hic omnes obfirmati sumus Deo,

710 Studioque ardenti consolidati, impetum

Hostium excepimus, praecclare victi.

Neque enim quisquam tam libens salutem

Accipit, quam nos praeclara pericula.

Quis ignem, gladius, barathra, famem, restem,

715 Belluas crudeles, ut delicias suscepit?

Quis tormenta, luxationes membrorum, oculorum extinctiones,

Ollas ferventes, dilacerationes, membrorum discriptiones,

Frigora, foveas, tenebras et praecipitia,

Longique temporis variam tragediam?

720 Quod quidem malorum maximum est, scientibus loquor;

Nam mali summa vis, solutio est timoris.

Semper autem aliquid exspectare, semper est pati,

Ac multas pro una crudeles mortes obire.

Mitto exsilia et bonorum

725 Publicationes; atque haec in oculis

Virorum, conjugum, aequalium, filiorum, amicorum,

Pati, quod quidem vel fortissimum incurvat.

Atque haec, qua de causa? Pro una forsitan syllaba;

Sed quid dico syllabam? cum vel nutus

706 Καροῦ ροπαῖς. *Voluntati, nutibus eorum qui
 rerum potiebantur, tyrannis.*

710 Πυκνωθέντες ἐμπύρω. Ita Coisl. Edit. mendose πυρωθέντες ἐν πύρω.

717 Ζέσεις. *Liquidum plumbum.*

720 Εἰδέσσι. Ita habet Coisilianus codex. Edit. autem mendose εἰ δόσει.

721 Ἀκμὴ τοῦ κακοῦ. Merito Gregorius censet

meliores esse mortem quamlibet acerbam, quam diuturnas calamitates.

728 Ὑπὲρ τῆς. Sic Vat. Edit. ὑπὲρ τῆς. *Atque haec quidem pro una syllaba.*

729 Φημι. Coisl. et Vat. εἶπον. Ibid. καὶ γνόματος. *Imo propter nutum, per abnegationem male salutem consulentem.*

METRICA VERSIO.

Nomen etiam unde trahere nobis contigit.
 Persaepe nam cum livor in nos plurimos
 Hostes furentes, persequentes et fidem,
 Trucibusque similes belluis commoverit,
 Non turbulento tempori unquam cessimus.
 Quin pax habebat languidi si quidpiam,
 Aut si quis alias moribus pravis erat,
 Hic cuncti ad unum pectus obfirmavimus,
 Atque solidati flammæ zelo, hostium
 Tollimus furorem, splendide et victi sumus.
 Nemo salutem nam capit lubentius,
 Pericula quam nos, vera laus quibus comes,
 Quis ignem et enses, barathra quis, crucem, faucem,
 Sævasque, luxus instar, excepit feræ,

B Tormenta, et artus sedibus visus suis,
 Oculosque raptos, membra laniata undique,
 Frigoraque, tenebras, corpora in præceptis data,
 Longique variam, quo uihil, gnaris loquor,
 Est gravior animo, temporis tragediam?
 Ardor doloris nam metum mox eximit.
 Timere vero semper, est semper pati,
 Mortesque ferre plurimas loco unius.
 Exsilia mitto dicere, ablatas opes,
 Atque hæc virorum, conjugum, sodalium,
 Charæque saepe prolis in conspectibus:
 Quæ corda flectunt saepe, vel fortissima.
 Atque ista curram? Syllabæ causa unice.
 Quid dico causa syllabæ? nutus levis,

730 Ἐνός, κακῶς αἰζόντος, ἐξ ἀνήσειος.

Θεὸς γάρ ἐστιν ἐν βραχείῳ τὸ κείμενον·

Ἦν περ προδοῦσιν, ἄλλον οὐκ ἐστιν λαβεῖν.

Τὶ δεῖ λόγῳ μοι πλειόνων; ἄρον κύβητ

Τὴν θῆν, ἄβρει τὴν ἑλγν οὐκουμένην

735 Ὅσῃν κατέσχε νῦν λόγος σωτήριος,

Δήσας Θεῷ τε καὶ πάθει μεμιγμένος,

Μίξιν ζήτην τε καὶ Θεοῦ πόρρω νόμον·

Ταύτην καταστράπτουσιν ὄσπερ ἀστέρες

Σχεδόν τι πᾶσαν αἰθρῖος ἀγᾶσμαισιν,

740 Ὑψωρόφοις ὀρόνοις τε καὶ διδάγμασιν,

Ἀθροισμασὶν τε καὶ δρόμοις πανεστίοις,

Ἰμφοβίαις τε τῶν πόνων ἐπαξίαις,

A OI τοῦ σφαιζόντος εὐκλείεις νικηφόροι.

Τοσοῦτον δ' ἐστὶν τῆς ἀλλήσειος σέβας,

745 Ὡς καὶ κοινὴν βραχέϊον, ἣ τι λείψανον

Ἐστῶν παλαιῶν, ἣ τριχῶν μικρῶν μέρος,

Ἢ καὶ βακώματ', ἣ τι καὶ βαντισμάτων

Σημείον, ἀρκεῖν εἰς ἴσου τιμὴν ποτε.

Καὶ κλήσιν ἔγγων, ἐστὶν ὡν ἀλείψανον,

750 Τόποις δοθεῖσαν ἀπ' ἴσου τοῦ μάρτυρος,

Ἰσχύν τ' ἴσῃ λαβοῦσαν, ὡ τοῦ θαύματος!

Σῶζεν γὰρ οἶμαι καὶ τὸ μεμνηθῆαι μόνον.

Τὶ δ' εἰ λέγοιμι καὶ νόσον καὶ δαιμόνον

Κάβαρον ἐνθέν ἀπιστον, ἀγχι σημάτων,

755 Ἄ σωματων ποτ' ἔξαιόθη τιμῶν,

750 Unicus malam neganti salutem conciliet.

Quod enim agitur, ut verbo dicam, Deus est,

Quem qui prodiderunt, alium consequi non possunt.

Quid pluribus verbis opus est? tolle undique

Oculos, intuerе orbem universum,

755 452-453 Quem nunc occupat salutaris doctrina,

Postquam eum colligavit Deo et passioni,

Quæ mistio nova est, et a Dei legibus abhorrens;

Hunc orbem illustrant, velut astra,

Pene universum splendidis fulgoribus,

740 Excelsisque thronis, et doctrinæ institutionibus,

Costibusque et frequentissimis concursibus,

Ac hymnorum cantibus, qui laboribus digni sunt,

Illius qui occisus est inclyti martyres.

Tanta autem est suscepti certaminis veneratio,

745 Ut minutus pulvis, aut reliquiæ

Veterum ossium, aut exigua capillorum particula,

Aut panni, aut sanguinis aliquid aspersione

Signatum, sufficiant nonnumquam ad totius cultum.

Scio nomen sine reliquiis inditum esse

750 Nonnullis locis, totius martyris loco,

Vimque eandem habuisse, o miraculum!

Saluti eniui est, opinor, vel tantum reminisci.

Quid si dixerim a morbis et dæmonibus

Expurgatam incredibilem inde profectam, cuius vis ad usque sepulcra,

755 Quæ aliquando venerandis dignata sunt corporibus,

731 Θεὸς γάρ ἐστιν, Deus est enim, ut paucis
dicam, id quod nobis propositum est.

736 Διήσας. Vincens Deo et passioni Christo scilicet, qui Deus est et idem homo, per cuius divinitatem et passionem salus nobis collata est. Hunc esse Gregorii sensum probat quod sequitur: quæ mistio nova, etc. Leuv. Deo et morbo; hoc est, inquit in nota, auxiliodivino et humana infirmitati. Nam robur meum, inquit, in infirmitate perficitur. Ex scholio Græco.

739 Αἰθρῖος ἀγᾶσμαισιν. Ita Coisl. Edit. αἰθρῖος τε βήμασιν. Quod sic exponit Combef. Ejusmodi sacrariis quæ serenam referunt colum... Locus est altaris, inquit, et Sancta sanctorum, ubi res sacra peragitur; quasi æthereis. Addit Combef.

jungendum ὑψωρόφοις εὐμ-βήμασιν quæ sic alte fastigiata Christiani rerum potentes, tanti sacrificii religione ambitione extruxerunt.

741 Ἀρόμοις πανεστίοις. Ad quot totæ familiæ, genus omne et ætas confluabant.

744 Ἀλείψανος. Ita Coisl. et Val. Edit. ἀλη-θελας. — Hinc Billius male: Venerationi tamque magna est veritas, quod correctum Italicis distinxi-mus. CAILLAV.

749 Κλήσιν ἔγγων, ἐστὶν ὡν ἀλείψανον. Ita Coisl. Leuv. ita legisse videtur. Edit. κλήσιν, ἐστὶν ἄπρον τὸ λείψανον.

751 Ἰσχύν τ' ἴσῃ. Ita Coisl. Edit. τὴν ἰσχύν ἴσῃν.

METRICA VERSIO.

Deum abnegantis, consulat vitæ ut male.
De quo agitur etenim, multa ne dicam, est Deus:
Quem cum negaro, consequi haud licet alterum.

Quid plura? visus tolle per gyrum tuos,

Orbemque totum cerne, quantum nunc tenet

Ille occupatum sermo, quo venit salus,

Nos per Deumque, perque cruciatum ligans,

Mistura mira, legibus procul et Dei.

Hunc pene totum clara per sacraria,

Thronos et altos, perque doctrinam piam,

Cœtusque, sanctæ plebis et cursus leves,

Dignasque laudes maximis laboribus,

Fulgore complent, siderum in morum, illius,

B Mactatus est qui, martyres clarissimi.

Quin fulget almi tanta laus certaminis,

Exiguus etiam pulvis ut, vel ossium

Particula veterum quæpiam, aut paulum cœnæ,

Vestevæ, sparsi aut sanguinis quædam notæ,

Cultum parem habeant, atque corpus integrum

Locisque nomen martyris solum inditum

Novi quibusdam, martyris loco integri,

Habuisse prorsus vim parem (o miraculum)!

Memnisse nam vel martyrum solum, ut reor,

Affert salutem. Quid letes ac dæmones?

Mirum hinc fugatos in modum recenseam?

Quin et sepulcra, sacra, ubi olim corpora

Ἄντιστατούτων πνευμάτων ἐπιδρομαίς ;
 Τοιαῦτα ἀθλητῶν τῶν ἐμῶν τὰ θαύματα.
 Πίσαν δέ μοι σὺ καὶ κόνιν τὴν Δελφικὴν
 Αἰχμαίς, Νεμέαν τε καὶ πῖνυν τὴν Ἰσθμίαν·
 760 Δι' ὧν Ἐφηβοὶ δυστυχεῖς ἔσχον κλέος,
 Ἄθλων τιθέντες μικρὰ καὶ μικρῶν γέρα,
 Πυγμαίς, πάλης τε καὶ δρόμου, καὶ ἀλμάτων,
 Ἄ μήτε νικᾶν, μήτε νικᾶσθαι μέγα.
 Οὐ γὰρ θεὸς τῷ ἄλλοι, ἢ σωτηρία,
 765 Ἦς τοῖς ἐμοῖς νόμοις τε καὶ παλαίσμασι,
 Τυχεῖν τε δόξης τῆς ἄνω καὶ στεμμάτων.
 Ἐπεὶ δὲ τὴν ἀνδρείαν ἐν τούτοις ἴδεις,
 (Ἦν καὶ μμεῖσθαί ταίς καὶ ἡμέραν πάλας
 Πρὸς τὴν διώκτην τοῦ βᾶθους καὶ λάθριον,
 770 Κλέπτοντα δεινῶς ταῖς πλάναις ἀισθήσεαι,
 Κρῆστιόν ἐστι καὶ λίαν σωτηρίον),

A Δεῦρο σκόπει μοι καὶ τὰ τῆς αἰνουμένης
 Ἥμιν μάλιστα σωφροσύνης. Ἔχει δέ μοι.
 Εἰσὶν μὲν, εἰσι καὶ παρ' Ἑλλήσιν τινας
 775 Ταύτης ἔρασταί καὶ πάλαί καὶ νῦν ἐτι.
 Οὐ γὰρ ἀπιστήσω γε τοῖς θρῦλλουμένοις·
 Φθόνος γὰρ οὐδεὶς σωφρονεῖν καὶ τοῖς ἔξωτος.
 Ξενοκράτην λέγουσιν, ὡς πόρνης τινὸς
 Οἱ προσφειλῆς ἐκ τινῶν περιωμῶν,
 780 (Καὶ γὰρ καθεύδων νυκτὸς), ἦνικ' ἤθετο,
 Οὐτ' ἐπιτόθη τῷ ξένῳ τῆς ὕδρευς,
 Οὐτ' ἐξανέστη, ἢ φυγεῖν ἠλέησεν·
 Ἄμφω γὰρ εἶναι δεύτερα Ξενοκράτους·
 Οὕτω δ' ἀκίνητός τε καὶ ἀπρωτός ἦν.
 785 Ὅστ' ἐκφυγοῦσαν ἀσμένως βοᾶν· Ἔτι με
 Νεκρῶ παρενύσαντες ἠπατήσατε ;
 Ἐπίκουρος ἦδονθ' ἐν ἡγωνίζετο

Obsistentia dæmonum incurisibus?

Talia sunt meorum athletarum uiracula,
 Tu vero Pisan mihi et pulverem Delphicum
 Jactas, et Nemæam, et pinum Isthmiam,
 760 Per quæ misera iuventus gloriam acquirebat,
 Vitium certaminum uilia referens præmia,
 Pugillationis, luctæ, cursus, saltuum,
 In quibus nec vincere magnum est, nec uinci.
 Non enim præmii loco propositus est Deus, aut salus,
 765 Ut in meis legitus et præliis,
 Ac gloriæ cælestis et coronarum adeptio.
 Sed quia fortitudinem in his spectasti
 (Quam quidem imitari in quotidianis præliis
 Contra persecutorem internum et occultum,
 770 Qui nos misere decipit fallacibus sensibus,
 Optimum est et admodum salutare),
 Nunc cæ mihi considera, quæ spectant ad laudatam
 454-455 Nobis maxime casitatem. Sic autem se habent.
 Fuerunt quidem et apud Græcos nonnulli
 775 Huius virtutis olim, et nunc etiam amatores.
 Non enim his, quæ dictitantur, fidem detrahā ;
 Nec, si casti sint, etiam extranei, inuidebimus.
 Xenocratem ferunt, cum meretrix quædam
 Ei noctu dormienti inmissa esset,
 780 Quorundam tentamento, ubi id persensit,
 Neque territum fuisse novitate injuriæ,
 Nec surrexisse, aut fugere dignatum fuisse :
 Utrumque enim esse indignum Xenocrate :
 Sic autem invictus et invulnerabilis fuit,
 785 Ut illa fugiens festive clamaret :
 « Cur mortuo me copulantes decepistis ? »
 Epicurus voluptatem quidem contendebat

758 Πίσαν δέ. Vide tom. I, pag. 450.
 767 Ἀνδρείαν. Coisl. ἀνδρίαν. Mox Coisl. et
 Vat. ἔγνω pro ἴδεις.

770 Πλάνους. Melius πλάναις vel πλάνης.
 780 Καὶ γὰρ. Coisl. sup. lin. ἦν.
 786 Παρενύσαντες. Coisl. παρενύσαντες.

METRICA VERSIO.

Jacere, pravos spiritus pellunt procul.
 Hæc mira pugiles in dies patrant mei.
 Tu vero Pisan, Delphicum tu pulverem,
 Nemæaque jacta, et Isthmiam pinam insuper.
 Per quæ juvenus misera quondam claruit,
 Statuens palæstris præmium exiguis leve,
 Pugnaeque, luctæ, cursibusque, et saltibus :
 Magnum in quibus nec vincere est, nec cedere.
 Nam nec salus hic præmium, nec est Deus.
 Ut est palæstris in mois, superum est quibus
 Deus, et coronas colligunt sancti viri.
 Spectatum in hisce robat est postquam tibi
 (Quod et æmulari commodum offert maximum,
 Pugnis in illis, quas dies per singulos
 Inimicus, inna cordis exagitans, movet,
 Subripere sensus per vagos mentem studens),

B Jam castitatem, laudibus quæ amplissimis
 Præsertim apud nos floret, attente inspicæ.
 Hanc expetentes quidem etiam apud ethnicos
 Olim fuerunt, nec modo desunt adhuc :
 Nec enim asserenti detrahā famæ fidem.
 Namque esse castos exteros quoque nil vetat.
 Quondam quibus dedito Xenocrati,
 Subito a quibusdam est, hunc virum tentantibus,
 Admota meretrix : quod statim ut sensit, neque
 Adeo insolenti motus est injuria
 Nec exsiluit illico, ac cepit fugam,
 Neutrum decere judicans Xenocratem :
 Immotus at tam, vulnere et liber stetit,
 Ut illa fugiens diceret : « Cur fraus mihi
 Est facta, dum me copulantes mortuo ? »
 Epicurus autem præmium æruuntæ militi

Εἶναι τὸν ἄθλον τῶν ἐμῶν πονουμένων,
 Εἰς ἣν τελευτῆ πάντα τ' ἀνθρώπων καλά.
 790 Ὡς ἂν δὲ μὴ δόξαιεν ἠδονῆ τινι
 Ταύτην ἐπαινεῖν, κοσμίως καὶ σωφρόνως
 Ἐξῆ, βοηθῶν ἐκ τρόπου τῷ δόγματι.
 Οὐδ' ὁ Πολέμων ἐμοὶ γε συγρησέσται ·
 Καὶ γὰρ τὸ θαύμα τῶν ἄγαν λαλουμένων.
 795 Ἐν μὲν τὸ πρόσθεν οὗτος οὐκ ἐν σώφροσι,
 Καὶ λαν αἰσχρὸς ἠδονῶν ὑπέρητης ·
 Ἐπεὶ δ' ἔρωτι τοῦ καλοῦ κατεσχέθη,
 Σύμβουλον εὐράν, οὐκ ἔχω δ' εἰπεῖν τίνα,
 Εἴτ' οὖν σοφόν τιν', εἴθ' ἑαυτὸν, ἀθρόως,
 800 Τοσοῦτον ὠφθη τῶν παθῶν ἀνώτερος,
 Ὡσθ' ἐν τι θήσασ τῶν ἐκείνου θαυμαίων.
 Ἐταῖραν εἰσεκάλες τίς ἀκρατῆς νέος ·

A Ἡ δ' ὡς πωλῶνος ἤϊθε, φασί, πλησιον,
 Τῆς δ' ἦν προκύπτων Πολέμων ἐν εἰκόνι,
 805 Ταύτην ἰδοῦσα, φασί, καὶ γὰρ ἦν σεβασμία.
 Ἀπῆλθεν εὐθύς καὶ θέας ἤτημένῃ,
 Ὡς ζῶντ' ἐπαισχυνθεῖσα τὸν γεγραμμένον.
 Καὶ τοῦτο πολλοὶς οἶδα τῶν λαλουμένων
 Δίον ἀνέπειν, φασί, καὶ μάλ' ἠδύ τι
 810 (Τοῦτον λέγω Δίωνα, οὐ πῶλις λόγος),
 Καὶ τοῦτ' ἐκστρόφησε τῶν τις ἀστειῶν ·
 Τόνδ', ὡς εἶδε γυναῖκα τὴν αὐτοῦ, φράσαι·
 « Τί τοῦτο; οὐ γὰρ ἐφρασάς μοι τὴν νότον, »
 Καὶ τὴν σὺν ἄρκω· « Τοῦτο πάντων ἀφρένων,
 815 Εἰπέιν, τὸ σύμπτωμ' ὤμνην, οὐ σοῦ μόνου. »
 Τοσοῦτον ἀνδρῶν καὶ φίλων ἀποστατεῖν·
 Ὅ γὰρ λόγος, δῆλωμα τοῦ σημεῖου τρόπου.

Præmium esse laborum neorum :
 Atque huc tendere quidquid hominibus inest boni.
 790 Sed ne videretur voluptatis quodam amore,
 Voluptatem laudare, honeste et caste
 Vivebat, doctrinam moribus commendans.
 Neque etiam a me Polemo prætermittetur :
 Res enim mira est, et plurimum decantata,
 795 Ac prius ille quidem parum pudicus erat,
 Turpisque valde voluptatum servus ;
 Sed postquam boni amore correptus est,
 Nactus consiliarium, quemnam illum dicere nequeo,
 Utrum sapientem aliquem, an seipsum, subito
 800 Ita libidinum suarum victor apparuit,
 Ut ex his quæ in eo mira sunt unum aliquid narrare libeat.
 Meretricem accersivit juvenis intemperans :
 Illa autem, ubi ad atrium, utarrant, prope accessit,
 Prominentem Polemonis imaginem,
 805 Quæ venerabilis erat, conspicata,
 Statim ipso visu superata, abiit,
 Ut vivum reverita eum, qui pictus erat.
 Hoc etiam scio multorum ore celebrari :
 Spirabat Dion halitu non valde suavi
 810 (Dionem illum dico, de quo multus est sermo),
 Atque hoc illi exprobravit quidam ex civibus :
 Is autem, ut vidit uxorem, dixit ei :
 456-457 « Quidnam hoc? non eum mihi vitium indicasti. »
 At illa cum iurejurando : « Omnibus id, inquit,
 815 Viris inesse vitium putabam, non tibi soli. »
 Adeo se a viris et ab amicis removerat ;
 Sunt enim hæc verba indicium castæ indolis.

788 Πονουμένων. Vat. ποιημάτων.
 792 Ἐξῆ. Ita Coisl. et Vat. Mendose edit. Εξω.
 794 Λαλουμένων. Vat. θρολλομένων.
 796 Καὶ λαν αἰσχρὸς. Ita Coisl. Edit. καὶ σοφὸς
 ἔρα γε.

804 Προκύπτων. Coisl. et Vat. ὑπερκύπτων. De
 quo prospectabat pictura expressus Polemon; quam
 conspiciens, erat namque venerabilis.
 809 Ζῶντ'. Mendose edit. ζῶτ'.
 812 Εἶδε. Ita Coisl. Edit. ἰδεῖν.

METRICA VERSIO.

Statuebat omnis gaudium : hucque tendere
 Aiebat, homines quidquid efficiunt boni.
 Ac ne putaret quispiam hunc ob gaudia
 Id facere, honesta vita erat. Sic dogmati
 Opem ferebat castitas morum improbo.
 Polemo nec ipse dignus est silentio.
 Sermone celebre est omnium namque hoc quoque.
 Erat impudicus moribus primo admodum,
 Libidinumque servus; at postquam est boni
 Amore captus (nescio an suo ipsius
 Sensus sit usus, an sophi cuiuspiam),
 Statim suarum sic facies libidinum
 Exstinxit omnes, istud ex miraculis
 Ut ejus unum prosequi haud verbis graver.
 Scortum vocarat quispiam juvenis salax,

B Ut ergo meretrix atrium tetigit domus,
 Polemona pictum prominentem conspicans
 (Ore venerando namque erat, perquam et gravi),
 Superata solo retulit visu pedem.
 Pictum perinde verita, luce ut præditum.
 Quin istud etiam plurimum in lingua est situm :
 Dion olebat, ut ferunt, haud suaviter
 (Huic dico fama nohilem). Huic cum quispiam
 Hoc exprobrasset, conjungit ut primum suam
 Vidit : « Quid ? inquit, cur meum morbum mihi
 Non indicasti ? » Tum, deos testes vocans,
 Respondit illa : « Sic olere masculos
 Omnes putabam. » Tam procul cunctis viris,
 Proculque amicis, ipsa se removerat !
 Nam castitatem maximam hic sermo indicat.

Τίς δ' οὐκ ἔπαινεῖ τῶν Ἀλεξάνδρου τόδα ;
 Ὅς τὰς Δαρείου παῖδας ὡς ἠτηγμένου
 820 Εἰς χεῖρας εἶλεν· εὐπρεπεῖς δ' εἶναι μαθὼν,
 Εἰς ἔξην οὐκ ἐδέξατ'· εἶναι γὰρ κακοῦ,
 Ἐν ἄνδρων κρατῆρασθ' ἦσαν· εἶναι παρθένων.
 Ταῦτ' ἐστὶ τῶν ἐμῶν μὴν οὐδὲν πῆσιον·
 Ὅμως δ' ἔπαινεῖ· καὶ πόθεν; λευκὴν ἰδεῖν
 825 Μορφὴν ἐν Αἰθίοφιν, ἤλικη χάρις.
 Ἡ καὶ θαλάσσης ἐν μέσῳ νόμα γλυκὺ!
 Ὄς δ' ἐν πονηροῖς καὶ κακοῖς διδάγμασιν,
 Ἐχειν τι σῶφρον, ἢ μεγίστου θαύματος.
 Ὡν γὰρ σεβάσματα· ἐστὶν ἐμπασθέστατα,
 830 Τοῦτοις ἐν πάσῃν δολαδίῃ καὶ τήμῳ.
 Καὶ γὰρ θεῶν τιν', οὐ τὸ πάθος, προλοταται,

A Κακῶν βοηθῶν τοῦ κακοῦ κεχηρημένος.
 Τίνων ἔρωτες, εἰπέ μοι, καὶ ἀρῆτων;
 Δεῖ γὰρ πλὴν τι τοὺς θεοὺς ὁμῶν ἔχειν.
 835 Τίνων Φρυγίσκοι μείρακες καὶ συμποταί,
 Ἡμιστοῦ νέκταρ οἰνοχοῦντες ἐκλύτους;
 Αἰσχύνονται γὰρ τοῖς Διὸς μυστηρίαις.
 Τίνων, γάμων κλοπαί τε καὶ δεσμῶν ὕβρεις;
 Θέατρον αἰσχρὸν καὶ γέλωσ κακὸν ἠμένους.
 840 Πῶς πάντα ποιοῦσ' αἱ γυναῖκες τὸν Δ.α.
 Ταῦρον, κεραυτὸν, κύκνον, ἄνδρα, θηρίον,
 Χρυσὸν, δράκοντα, τὰς ἔρωτος ἐκστάσεις,
 Τὸν ἵππῶν τε καὶ κακίστων μῆστορα;
 Τίς ἠδυνὸν δέσποιναν ἠγείταται θεῶν,
 845 Βωμοῦς τ' ἔγειρει καὶ ναοὺς παθῆμασι;

Quis non illud, inter alia, Alexandri laudet ?
 Is, cum filiae Darii, quem vicerat,
 820 In ejus manus venissent, ubi pulchras esse didicit,
 Noluit eas coram se introduci: pravi enim esse hominis
 Vinci a puellis, postquam viros superavit.
 Haec ad meas res haud prope accedunt:
 Sed tamen laudo. Cur hoc? quia albam cernere
 825 Formam in Aethiopibus, quam jucundum,
 Aut dulcem in medio mari scatoriginem!
 Sic etiam inter prava vivendi praecipia,
 Casti aliquid habere, res est maxime mirabilis.
 Quorum enim dii libidinosissimi,
 830 His profecto prave affici etiam honestum est.
 Nam qui sic afficitur, deorum aliquem vitii sui patronum constituit,
 Malum adiutorem mali asciscens.
 Quorumnam amores, dic mihi, etiam in masculos arserunt?
 Decet enim, ut plus aliquid, quam vos, dii habeant.
 835 Quorum Phrygii juvenes et convivae,
 Suavissimum nectar dissolute fundentes?
 Pudet enim me Jovis mysteriorum.
 Quorumnam existitire furta connubii et vinculorum ignominiae?
 Turpe spectaculum et risus his qui vocati fuerant.
 840 Quomodo Jovem mulieres in omnia commutant,
 Taurum, fulmen, cygnum, virum, feram,
 Aurum, draconem, amoris aestu abreptum,
 Summum ac rerum pessimiarum consiliarium?
 Quis voluptatum dominam existimat deam,
 845 Arasque et templa statuit vitiiis?

818 Τόδα. Ita Coisl. Edit. τότα.
 821 Εἰς ἔξην οὐκ ἐδέξατ', εἶναι γὰρ κακοῦ. Ita
 Coisl. et Vat. Deerat hic versus in edit.
 831 Θεῶν τιν', οὐ τὸ πάθος. Ita Coisl. et Vat.
 Edit. Θεῶν τινος.
 832 Κεχηρημένος. Ita Vat. et Coisl. Edit. κεχηρ-
 μένος.

839 Κεκλημένους. Ita Coisl. Edit. mendose, κε-
 κλημένης.
 841 Κύκνον. Sic Vat. Male edit. κύκλον. Vide
 supra carm. ii. vers. 499, et infra lib. ii. sect. ii.
 carm. vii. vers. 92.
 842 Ἐκστάσεις. Ita Vat. et Coisl., insanias, fu-
 rores. Edit. ἐκστάσις.
 843 Τὸν ἵππῶν. Ita Jovem appellat Homerus.

METRICA VERSIO.

Magni quis illud non Alexandri probet,
 Qui rege natas Persico, quem vicerat,
 Tenens, venustas audiens esse, abnuit
 Ipsas videre: turpe nimirum ratus
 Vinci a puellis, Marte prostratis viris.
 Quanquam haec remota longius sit a meis,
 Tamen ipse laudo. Cur ita? albam cernere
 Aethiopes inter plurimum formam juvat,
 Dulcisque lymphae paululum in medio mari:
 Praecipia sic et improba inter, quodpiam
 Habere casti, maxime nimirum arbitror.
 Libidinosam quibus sumit numina,
 Ab his libido plurimi fit scilicet.
 Nam quisque numen criminis praescis cui

B Statuit, nefandae pravam opem quaerens rei.
 Quorumnam amores, dic mihi, etiam masculi?
 Vobis deus nam plus habere quid decet.
 Quorum Phryges sunt, die item, adolescentuli,
 Qui dulce nectar dissolute porrigunt?
 Mysteriorum nam Jovis me suppedet.
 Quorum jugalis furta thalami, et vineula,
 Foedum theatrum, risus accitis deis?
 In cuncta qui fit feminae ut vertant Jovem
 (Fit taurus, aurum, fit draco, cygnus, fera,
 Vir, fulmen, et amor quidquid insanus jubet).
 Summum, atque gravium criminum hercle conscium?
 Deum esse dominam quis voluptatum putat?
 Arasque vitiiis maxima et templa exstruit?

Τῶν δὲ νύκτες, νυκτὸς ὄντως ἄξια,
 Σεμνῶς ἀτίμων συμβόλοις τιμώμεναι;
 Ἰθύφαλλοι τε καὶ Φαλλοί, γέλως μέσος,
 Θεὸν νέον μινυόντες ἐν τοῖς πλάσμασιν·
 850 Ἄ καὶ λεγόντων ἐγκαλύπτεισθ' ἦν πρότερον,
 Ἐρμαφρόδιτος, Πάνες, ἀσχημῶν γόνος·
 Θεοὶ τραγοσκλαίει τε καὶ τράγοι τρόπον,
 Παρ' οἷς γάμων χορεύεται καὶ παρθένος·
 (Δεῖ γὰρ γάμου τι πάσχειν, εἰ καὶ μὴ γάμου).
 855 Παρ' οἷς γαμίζουσι αἱ καλά τὰς οὐ κα-

[Δε,

A Συνεισαφένουσαι προῖκα, πορνεῖας πόρον.
 Ἡ ἀλαχρότης δὲ δαιμόνων τιμὴ τινος,
 Ὅς μὴδὲ τὸ φιλόδηρον εὐσχημον μένει.
 Ἐντεῦθεν ἴσχειν ἀλαχρὰ τὴν παρρησίαν,
 860 Πόρνης τέγη μισώμαθ', ὕβρις ἔννομος.
 Ταῖς σφῶν δ' ἑταίραις τὴν Ἀφροδίτην οἱ σοφοὶ
 Μορφοῦσιν, ὡς θεοῖτο τῷ σφραγματι·
 Καὶ Φειδία τὰ παιδικὰ ἐν τῷ δακτύλῳ
 Τῆς παρθένου γραφέντα· « Παντάρχης καλός. »
 865 Ἐντεῦθεν ὡς ἀνδρῖαι καὶ στρατηγῖαι
 Λαμπρὰ γραφαῖς τε καὶ κρήταις καὶ συγγραφαῖς,

Quorum illæ noctes, nocte prorsus dignæ,
 Religiose turpium rerum signis decoratæ?
 Ithyphalli, Phalloi, et risus interjectus,
 Cum deum juvenem suis miscent figmentis,
 850 Quæ omnia occultari deceret:
 458-459 Hermaphroditî, Panes, obscena soboles,
 Dii hircinos pedes habentes, et ipsi hirci moribus,
 Apud quos nuptiarum chorus ducunt virgines;
 (Oporet enim ut connubii quidpiam subeant virgines, quamvis connubium non sit);
 855 Apud quos venustæ elocant invenustas,
 Afferentes pro dote scortationis pretium.
 Hæc etiam turpitudine honos est dæmonum alicuius,
 Ut ne humanitas quidem honesta maneat.
 Hinc turpitudine nacta est libertatem,
 860 Prostibulum præmia, scelus lege permissum.
 Suorum etiam scortorum forna Venerem callidi pictores
 Effingunt, ut hac arte ipsis divinitatem conciliant.
 Et Phidias amores suos in annulo
 Virginis (Minervæ) scripsit his verbis: « Pantarches formosus. »
 865 Hinc ut res præclare gestæ et bellicæ
 Celebrantur picturis, plausibus et historiæ monumentis,

846 Νύκτες. Ita Coisl. et Vat. Intelligit *Thesmo-*
phoria, seu *Cerealia* festa in honorem *Cereris*. Edit.
 νυκτὸς.

850 Ἄ καὶ λεγόντων ἐγκαλύπτεισθ' ἦν. Ita Coisl.
 et Benedictini, sed mendose; legendum enim patet,
 vel ἄ καὶ λεγόντων ἐγκαλύπτεισθ' ἦν, vel ἄ μὴ λε-
 γόντων ἐγκαλύπτεισθ' ἦν. CAILLAU. — Edit. ὅν καὶ
 ἐγκαλύπτεισθαι. Combef. ὅν καὶ. *Qua quidem vel*
audita pudorem incutere debent. Leuv.

851 Πάνες. Leuv. legit πάντες, non recte.

852 Θεοί. Ita Coisl. Edit. Θεταί.

854 Εἰ καὶ μὴ γάμου. *Quamvis non connubii,*
nampe, spurcitarum, non legitimi thalami.

856 Πόρνη. Ita Coisl. Mendose edit. πόρων. Bil-
 lius putat hic a Gregorio designari Assyrios, apud
 quos olim virgines maturæ viro, in publicum pro-
 ductæ, singulis annis venales iis proponebantur,
 qui uxores ducere vellent; primo pulcherrimæ quæ-
 que vendebantur, et ea pecunia, quæ ex pulchrioribus
 venditis collecta fuerat, aliæ connubio loca-
 bantur. Joau. Bobemus, lib. II, *De moribus gentium*,
 cap. 3.

857 Ἡ ἀλαχρότης. Coisl. ἡ χρηστότης, et sup.
 lin.. ut edit., quæ lectio si placet, benignitas ea
 intelligenda est, qua pecunia stupro quæsitâ defor-

mes elocabant.

858 Ὅς μὴδὲ τὸ. Ita Coisl. Edit. ὡς μὴ τὸ. Ibid.
 εὐσχημον. Ita Coisl. Edit. ἀσχημον.

859 Παρρησίαν. Ita Coisl. Edit. παρρησίας.

860 Πόρνης τέγη. Coisl. πόρνης τε γαίαν. Com-
 bef. τέγη, seu στήγη, prostibula. Ἰγέρυς ἔννομος,
 scortatio lege confirmata.

862 Μορφοῦσαι. Ita Praxiteles, ut ex Possidio
 refert Cæsius Alexandrinus in *Adhortatione ad*
gentes, Cnidia Veneris imaginem construens, fecit
 eam forma similem Cratinæ quam amabat, ut ad-
 orarent miseri amicum Praxiteles. Ita pictores olim
 ad pulchritudinem cuiusdam meretricis Venerem
 effingebant.

863 Καὶ Φειδία. Phidias Atheniensis in annulo
 Jovis Olympii, ut scribit Clemens Alexandrinus
 (non Minervæ), pusionis sui nomen scrip-it.

864 Παντάρχης καλός. Ita Coisl. Edit. πάντ'
 ἀρχαί. Combef. πάντ' ἀρχαί καλός ἐντεῦθεν, quod
 sic exponit: hinc (ea arte) præclare durante omnia.

865 Ἀνδρῖαι καὶ στρατηγῖαι. Ita Coisl. Edit.
 ἀνδρῖαι, στρατηγῖαι.

866 Λαμπρὰ. Ita Vat. et Coisl. Sic etiam Bil-
 lius in nota scripsit se reposuisse pro λαμπραῖς,
 quod tamen legitur in edit. Paris.

METRICA VERSIO.

Quorum oro, noctes, quas nigrae noctes decent,
 Fœdorum houeste symbolis turpissimis
 Cultæ: veretra et rigida, risus maximus?
 (Numinibus aliis nam novum adjungunt deum,
 Cujus pudorem nomen et solum incutit.)
 Hermaphroditî, Panes, obscenus satus;
 Dii pedibus hirci, moribusque hirci simul.
 Connubii apud quos virgines ducunt choros
 (Subire thalami quidpiam quoque virgines
 Debent), veuustæ et invenustas elocant,
 Stupri afferentes præmium dotis loco.

B Coliturque dæmon fœditate hac quispiam,
 Houesta maneat ne quidem ut benignitas.
 Hinc turpitude reperit licentiam,
 Prostibula, pretium; lege permissum hinc scelus.
 Scortique formam callidus pictor sui
 Dat Veneri, ut arte feminam hac reddat deam.
 Sic pusionis Phidias in annulo
 Scripsit Minervæ subdolos nomen sui.
 Hinc, bellicorum gesta præclara ut ducum
 Pinguntur, atque litteris prodi solent;

Ἦς καὶ τὸ κοινὸν κάλλος. Ἄθρει μοι τόσας
 Πέρνας ναοὺς τε καὶ θεοὺς τιμιωμένας,
 Εὐφρώ, Φρύνην, Λαίανον ἐν τῷ θηρίῳ,
 870 (Σεμνὸν γὰρ ἦν καὶ τοιοῦτ' ἐν ναοῖς μέσοις),
 Τὴν Ἑλλάδος δέσποιναν, ἧς πολὺς λόγος,
 Ἐξ Ἰγκάρων φαρμακείαν αἰσχρὸν Λαίδα,
 Ἄλλας τε πολλὰς, οὐ γὰρ ἀξίῳ λόγῳ.
 Τοῦτων μὲν οὖν, βέλτεστε, ὡς περ εὐφύης
 875 Ἀργυρογνώμων, εἴ τι μὲν καλὸν, εἴχου·
 Ἄπεκλέγου δ' ἀ μὴ σε ποιεῖ βελτίω·
 Τοῖς σοῖς δὲ πᾶσι προστρέχων διδάγμασι,
 Τύποις τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σωφρόνων·
 Ἦν ἐλπὶς ἐστὶ καὶ θεὸς διδάσκαλος,
 880 Κρείσσους νόμοις γράροντες ὧν ἡ χεὶρ γράφει.

A Ἡμεῖς γὰρ ἔσμεν οἱ, τὸ μοιχεύειν κακὸν
 Ἄλλων τιθέντων καὶ κολάζοντων νόμῳ,
 Αὐτοὶ τὸ τοῦτο μίζον εἰσηγούμενοι,
 Μὴ δ' ἐμβλέπειν αἰσχρῶς τε καὶ παθητικῶς,
 885 Εἰς ἐν τιθέντες τῷ τέλει τὴν αἰτίαν,
 Ἦς τῷ φρονεῖν τὸν χῶρον, παρ' οὐ φόνος.
 Ὅρκου θ' ἐτοιμότητα τῇ ψευδορκίᾳ·
 Ἦν γὰρ κακὸν τι χωρὶς οὐ γενήσεται,
 Ταῦτ' οὐκ εἰόντες, καὶ τὰ δευτὰ φερούμεν.
 890 Οὕτως ἐμοὶ τὸ σωφρόν ἐστιν ἀσφαλές
 Ἐξ οὐ πολὺς μοι καὶ χορδὴ τῶν παρθένων,
 Ζητῆν ἄσκαρον ἀγγέλων μιμούμενος,
 Θεοῦ τε τοῦ συνόντος αὐτῷ καὶ μόνου.
 Ὅθεν τί γίνετ'; Ἐς βίον τὸν δεύτερον

Sic propalam posta pulchritudo. Vide mihi tam multas
 Meretrices aris et cultu deorum decoratas,
 Euphro, Phrynem, Leenam in bellue forma,
 870 (Venerandum enim erat horum nomen mediis in templis),
 Et Græciæ dominatricem, de qua tam multus sermo,
 Ex Hyccaris ortam scdam Laidem,
 Aliasque plurimas quas recensere non dignor.
 Ex his quidem, vir optime, tanquam egregius
 875 Argenti explorator, si quid boni fuerit, suscipe:
 Relega autem, quæ te meliorem non faciunt;
 Et ad tua omnia accurre vivendi præcepta,
 Et ad exempla pudicorum virorum et mulierum,
 Quorum spes et Deus sunt magistri,
 880 Quique leges meliores scribunt, quam quæ manus scribit.
 Nos enim, cum adulterium malum esse
 Alii statuunt, ac lege puniunt,
 Nos majus quidpiam præcipimus,
 Ne aspiciere quidem turpiter et libidinose,
 460-461 885 Æqualem ducentes fini causam,
 Homicidio iracundiam, ex qua homicidium,
 Et præceps jurejurandum perjurio.
 Nam dum illa, sine quibus malum aliquod non fiet,
 Non permittimus, ipsa crimina effugimus.
 890 Sic mihi castitas in tuto est,
 Unde mihi frequens virginum chorus,
 Qui carnis experiem vitam angelorum imitatur,
 Ac Dei ipsius, qui huic choro ac solus quidem adest.
 Quid hinc fit? ut ad vitam æternam

867 Ἄθρει μοι. Ita Coisl. Edit. ἄθροι μοι.
 869 Ἐν τῷ θηρίῳ. Ita Vat. et Coisl., qui sup.
 kn. φ τὰ θηρία. Edit. ἀγὼν θηρίων. Leena, mere-
 trix Atheniensis, Harmodii amica (de qua Athe-
 næus, lib. xiii, cap. 24), sub Veneris forma in tem-
 plic depicta erat. Combef. αὐτὸν vel ἄγον θηρίων.
 872 Λαίδα. Hæc erat scortum ex Hyccaris, Si-
 cilix oppido, ortum, et sic apud Athen. ejusd. lib.
 eod. cap.

Roboris invicti atque animi sit Græcia quanvis,

Victa tamen formæ paruit illa sua;
 Laidis.
 878 Τύποις. Ita Coisl. Edit. τύπος.
 885 Εἰς ἐν τιθέντες. Coisl. et Vat. ἰσχυ-
 ρα ἀγῶνα; que tamen non sic accipienda sunt,
 ut paria crimina esse credamus, eodem et iram,
 adulterium et turpem aspectum, perjurium et jura-
 mentum, sed æque a Christo prohibeantur.
 886 Ἦς τῷ. Vat. ὡς κατ.
 892 Ἄσκαρον. Ita Coisl. Edit. ἀσάρκων.

METRICA VERSIO.

Sic prostituta forma. Tot scorta inspicere,
 Quis structa templa, quis honor divum datus,
 Euphro, Leenam belluæ in forma, Phrynem
 (Erat enim et ipsi novum in templis honor),
 Atque dominantem Græciæ ortam ex Hyccaris
 Fantasque de qua sermo, scdam Laidem:
 Aliasque multas, eloqui quas me piget.
 Horum ergo, quisquis es bonus mensarius,
 Si quid probandum est, accipe; at per que nequis
 Probitatis aliquid consequi, cuncta improba.
 Divitiæ at omne sequere doctrine genus,
 Imitans pudicos, et viros, et feminas,
 Magistra quis spes, et Deus: qui scilicet
 Meliora scribunt scita, quam scribat manus.

B Nos namque, reliqui sola cum mala censeant
 Stupra esse, penis istud et plectant scelus,
 Progredimur ultra, legibusq; edicimus,
 Ne spectet oculo feminam quisquam improbo;
 Causamque fini jungimus, cædi velut
 Iram, ira siquidem cædis est tandem parens,
 Orcum et frequentem nectimus perjurio.
 Etenim hæc vitantes, sine quibus nihil mali
 Exoritur, ipsa crimina in fugam damus.
 Sic tuta nobis castitas. Hinc virginum
 Habemus agmen maximum, quod se æmulum
 Vitæ angelorum, regis et summi exhibet,
 Qui degit una hoc cum choro, et solus quidem.
 Quid hinc fit? ævum confluent ad alterum

895 Ἄπαντα συβρέειν, καὶ ποθεῖν μετάστασιν
 Δεσμῶν λυθέντα καὶ νόμων γαμηλίω,
 Ἐξ οὗ με Χριστὸς, παρθένου μητρὸς τόκος
 Φανείς, νόμοις καινοῖσι ποιεῖ παρθένον.
 Ἐπεὶ γὰρ ἤλθον εἰς βίον καὶ δέσμιος,
 900 Ὅρσει τὰ βευστά καὶ φθορᾶ τὰ τῆς φθορᾶς
 Ἐνώμαι βιασθεῖς, ὡς μάθω τὰ κρείσσονα
 Ἐκ τῶν ὁρωμένων τε καὶ πλανουμένων·
 Χαίρων ἐπανάγων πρὸς Θεὸν τὴν εἰκόνα,
 Ἐλευθέρω τε καὶ ἀσυνδέτω βίῳ,
 905 Μηδὲν λαλοῦντος τῆς ἐμῆς ἴχνος δορᾶς,
 Ἄσπόν τιν' ἄλλον ἐν βίῳ φουσόμενον.
 Ὅλος θ' ἔλω τε τῷ Θεῷ κινούμενος,
 Πολλῶν μετ' ἄλλων γνησίων συνεμπόρων

A Οἱ πρὸς μόνην βλέποντες ἦν ἐπιζόμεν
 910 Ζωὴν, ἀνήκαν οὐ κόμας οὐδ' οὐσίας
 Θεῷ, παρ' οὐ τὰ πάντα, ὧν ἔχουσι δὲ
 Τὸ πρῶτον, ἀγνίαν τε καὶ ἀσυχρίαν.
 Πλήθοντα καὶ στίλβοντα τοῖς ἔνδοις καλοῖς,
 915 Ἄ παρθένου τιμῶσι μέχρ' αἵματος.
 Τί σοι λέγοιμ' ἂν θεόκλαν; ἦ τὴν, ἦ τινὰς,
 Ὅσα θεῷ τὸ κάλλος ἐσφραγισμένον
 Τηρεῖν θέλουσαι, κινῶντος προσέδραμον;
 Τὸ δ' οὖν ἀεὶ πᾶσιν τε γνωριμώτατον,
 920 Ὅρᾶς ἀγρόπνουσ' παρθένων φαλμυδίας
 Ἀνδρῶν, γυναικῶν, φύσεως λελητημένων·
 Οἶων θ' ὅσων τε, καὶ ὅσων θεουμένων!

895 Confluant omnia, atque hinc migrare cupiant,
 Vinculis soluta, et legibus nuptialibus :
 Ex quo scilicet me Christus, virginis matris proles
 Apparens, virginem novis legibus efficit.
 Nam cum vincetus in hanc vitam venerim,
 900 Atque ex fluxivae quae fluxa sunt, ex corruptione quae sunt corruptionis
 Noscere coactus sum, ut discam meliora
 Ex spectabilibus ac vagis et incertis,
 Gaudens reduco ad Deum imaginem,
 Liberaque et vinculis soluta vita,
 905 Nullum relinquens pellis meae vestigium,
 Velut alium quemdam utrem in vita inflatum,
 Totus cum toto Deo communico,
 Cum pluribus aliis vitae germanis sociis,
 Qui ad eam solam respicientes quam speramus
 910 Vitam, non comas aut opes dicarunt
 Deo, a quo omnia, sed quod habent
 Praecipuum, castitatem et sine carne vitam.
 Hi Nazarenorum recentium sunt cœtus,
 Abundantes et coruscantes internis diebus,
 915 Quae virgines usque ad sanguinem in pretio habent
 Quid tibi Theclam enarrem ? aut illam, aut alias,
 Quaecunque Deo pulchritudinem obsignatam
 Servare cupientes, etiam pericula libenter susceperunt ?
 Sed, quod semper ac omnibus notissimum est,
 920 Cernis insomnes virginum psalmodias
 Virorum ac mulierum naturæ obliutorum ;
 Quot et qualium ! quam ad divinitatem accedentium !

900 Τὰ βευστά. Ita Coisl. Edit. τ' ἀρευστα.
 Leuv. De fluxione fluxa, de interitu obnoxia inter-
 itui cognoscere cogor, ut, etc.

904 Ἐλευθέρω. Per liberam vinculisque solutam
 vitam.

907 Ὅλος θ'. Coisl. ὅλος θ'. Vat. pro ἔλω quod
 sequitur, ελω. Mox κινούμενος. Forte melius κινού-
 μενος, quod meteo non obstat, licet hoc dicant
 Benedictini. CAILLAU.

910 Κόμας. Ita legendum, versu postulante;

alludit enim ad Nazarenos Veteris Testamenti, qui
 comam suam Deo consecrabant.

916 Ἡ τὴν. Ita Coisl., aut illam, aut alias. Edit.
 ἦ τιν'.

918 Τηρεῖν. Coisl. et Vat. τηρεῖν ἐδέξαν' εὐκό-
 λως καὶ κινδύνους.

920 Παρθένων. Ita Coisl. et Vat. Edit. πρὸς
 Θεόν.

922 Ὅσον. Coisl. ὅσων θεουμένων, quotquot ad
 divinitatem accedunt.

METRICA VERSIO.

Ut cuncta prorsus, hincque migrare expetant,
 Thalami soluta legibus et vinculis,
 Ex quo parente Christus ortus Virgine,
 Me per recentes virginem leges facit.
 Nam quando in ævum prodii, et vincetus quidem,
 Per fluxa, fluxa, perque labem noscere
 Coactus hæc quæ subjacent labi, et neci.
 Meliora discam ut per vaga, et quæ cernimus,
 Attollo mente lætus effligem ad Deum,
 Per jugatam, liberum et vitæ genus :
 Nullam relinquens pellis hic notam meæ,
 Inflatum ut utrem quempiam in vita, a Deo
 Sed incitatus unico, cum plurimis
 Aliis comitibus optimis sanctæ viæ ;

B Vitam intuentes jugiter qui cœlitem
 Christo dicarunt, non comam, aut opes suas,
 Sed castitatem corporis, cui nil habent
 Quod comparari possit in bonis suis.
 Hos Nazarenos dico, qui novo agmine
 Omnes abundant conditis intus bonis,
 Quæ sanctæ honorant virgines usque ad necem.
 Quid Theclam, et omnes cæteras narrem tibi,
 Quæ dum Tonanti conditam formam student
 Servare, vitæ maxima in discrimina
 Venere ? Sed, quod omnibus notissimum,
 Nocturne cernis ut canat laudes Deo
 Naturæ uterque sexus oblitus suæ ?
 Quot, quamque sancti ? cernis angelicum chorum,

Σύμψωνον, ἀντίφωνον ἀγγέλων στάσι
 Δισσῆν, ἄνω τε καὶ κάτω τεταγμένην,
 925 Θείας ὁμωθῶν ἀξίας καὶ φύσεως;
 Ὅτω μὲν οὖν ἀγνεῖα σοὶ τιμητέα,
 Λόγως τοσοῦτος καὶ τόπος, πρὸς οὓς βλέπων,
 "Αἰνίξε σαυτὸν, ὡς Θεοῦ δέξῃ νόμους
 Φρονήσεως δὲ πάντα μὲν τὰ τοῦ λόγου.
 930 Τί γὰρ φρονήσεως ὄχη τῶν αἰνουμένων;
 Πρῶτον δὲ καὶ μέγιστον, εἰδέναι Θεόν,
 "Ἐργῷ λόγῳ τε γησιῶς τιμώμενον·
 Πηγὴ γὰρ αὐτῆ ἀπὸ καὶ σωτηρία.
 Θεὸς νοεῖται μὲν τισιν, εἰ καὶ μετρίως·
 935 "Υπ' οὐδενὸς δὲ φράζ'ετ', οὐδ' ἀκούεται,

A Ὅσον πᾶρ ἐστὶ, κἀν τις οἴηται λῆαν.
 Παρεμπέπει γὰρ, ὡς ἀγλῆς, τῷ σκέμματι.
 "Αἶ τι τῶν ἐμῶν τε καὶ δρομῶν·
 "Ὅπερ ὑπερβᾶς συγγένωμαι τῷ Θεῷ,
 940 "Ὡ; καὶ κρατῆσαι καὶ πεπεῖσθαι τοῦτ' ἔχειν
 "Ὅπερ λαθεῖν ἐσπαυθόν, οὐ κἀμῶν ἐτι.
 Θεὸν τὸ μὴ σέβειν μὲν ἐστ' ὀλοώτατον,
 Μῆδ' αἰτίαν τιν' εἰδέναι πρῶτον ἔλων,
 "Ἐξ ἧς τὰ πάντα καὶ προήλθε καὶ μένει,
 945 Τάξει τ' ἀφάρστυν καὶ λόγῳ τηρούμενα.
 "Ὁ δ' ἐστὶν ὀλεσθ' εἰδέναι, βλάβη φρονῶν,
 Πλὴν εἰ καθ' ὕδατων τις ἤλιου σταῖν
 Βλέπων, νομίζοι προσβλέπειν τὸν ἥλιον·

462-463 Concinentem et angelis respondentem chorum

Duplicem, in caelo et in terra ordinatum,
 925 Divinae laudatorem majestatis et naturae?
 Sic igitur tibi castitas colenda
 Has ob rationes, et exempla, quae quidem considerans,
 Expurga te ipsum, ut Dei leges accipias.
 Ad prudentiam autem attingent quaecunque sunt rationis.
 930 Quid enim sine prudentia laudabile?
 Ac illud quidem primum et maximum est, Deum noscere,
 Opere ac sermone illum sincere colendo:
 Haec enim omnia fons et salus omnibus sunt.
 De Deo quidem cogitant nonnulli, etsi mediocriter:
 935 De illo autem, quantus est, nemo dicendo explicat,
 Aut audit, etiamsi in hoc multum quis sibi tribuat.
 Considerationi enim interdicta, velut nebula,
 Semper aliquid meorum et eorum quae videntur;
 Quod quidem superans conjungat cum Deo,
 940 Ut teneam ac certus sim me habere
 Quod apprehendero conabar, nihil amplius laborans.
 Deum non colere res est miserissima,
 Nec nosse primam aliquam omnium causam,
 Ex quo omnia prodire et permanent,
 945 Ordine non enarrabili et ratione conservata.
 Quod autem sit (Deus) scire sibi videri, vulnus est mentis,
 Nisi quis forte solis umbram in aquis
 Intuens, solem intueri sibi videatur,

925 Σύμψωνον. Concinentem et respondentem angelicum chorum, aut simul, aut alternis vicibus canentem angelicum chorum.

926 Μὲν οὖν. Coisl. μὲν ἡ.

928 Ἀγνίξε σαυτὸν. Alludit ad Israelitas quibus, antequam legem acciperent, divinitus mandatum est, ut sese biduo sanctificarent, ac vestimentorum suorum labe abstergerent, ut habetur Exodi xix. BILL.

929 Τὰ τοῦ λόγου. Quaecunque sunt rationis. Billius, quae cuncta diximus, nempe virtutum exempla, quae in medium attulimus. Combef. Prudentiae sunt, prudentia nituntur, quaecunque doctrinae Christianae (ex Evangelii norma) sunt. Id enim λόγος, sic absoluit.

55 "Υπ' οὐδενός. Alludit ad Mercurium Trismegistum, qui Deum quidem cogitari quosque suos posse ait, at oratione explicari nullo modo posse. BILL. In eadem est sententia Plato.

937 Παρομπέπει. Ita Coisl. et Vat. Edit. παρομπέπει.

939 Ὅπερ ὑπερβᾶς. Ita Coisl. Edit. ὅπως. Billius ὅπως ὑπερβᾶς. Quae sunt verba pii hominis gementis ob res corporales, quae ipsius menti in divina contemplatione defixae se ingerunt.

940 Κρατῆσαι. Ita Coisl. Edit. κρατεῖσθαι.

942 Ὀλοώτατον. Coisl. et Vat. ἀλλωτάτων.

944 Ἐξ ἧς. Ita Coisl. Edit. ἐξῆς.

METRICA VERSIO.

Qui nunc simul, novis vicibus alternis canit,
 Partim deorsum positus, et partim supra,
 Sine fine summi concinens laudes Patris?
 Sic est colenda corporis tibi castitas
 Per ista dicta, per typos, quos intuens,
 Ut scita capias Numinis, mentem expia.
 Prudentiae autem sunt quidem quae diximus
 Cuncta; haec remota quidam enim laudabile?
 At minus ejus maximum, nosse est Deum,
 Hunc ore colere, rebus, et non subdole.
 Est namque fons hic omnibus, certa et salus.
 Hunc cogitare quispiam exigue potest;
 A idire sed non, quantus est, nec eloqui.

B Quantumlibet, vane sibi hoc persuadeat.
 Ut nebula semper hic enim se interjicit
 Aliquid meorum, visui et quae subiacent.
 Superare quis det hoc mihi, ut jungat Deo,
 Certusque jam sim, quod bono hoc vere fruatur,
 Quod capere avebam, non laborans amplius?
 Miser est profecto quisquis haud colit Deum,
 Nescitque quamdam principem causam omnium,
 Quae procreavit omnia, et miro ordine
 Miraque sophia servet haec quae condidit.
 At scire quid sit, qui putat, mente exidit,
 Atque est perinde, solis ut si quis videns
 Umbras in undis, hunc putet secernere;

Ἦ καὶ πολὺν κἀλλος ἐκπεληγμένος,
 950 Τὸν δεσπότην οἴστο τῶν ἔνδον βλέπων.
 Ἄλλος μὲν ἄλλου καὶ ποῦς σοφώτερος,
 Ὅς πλεῖον αὐγῆς ἔστασε, πλεῖω βλέπων·
 Κάτω δ' ὁμοῦς ἅπαντες ἀξίας Θεοῦ,
 Ὅν φῶς καλύπτει, οὐ σκότος προσηταί.
 955 Ἦν καὶ ζῶον τέμνη τις, ἀνταστράπτεται
 Τοῦ φωτὸς ἄκρου δευτέρῳ προβλήματι.
 Διπλοῦν δ' ὑπερχειν οὐ μάλ' εὐπετὸς σκέπας
 Ὅς πάντα πληροὶ καὶ ἄνω παντὸς μένει,
 Ὅς νοῦν σοφίζει, καὶ νοῦς φεύγει βολῆς,
 960 Ἐλκων ἀεὶ με πρὸς ὕψος ὑπεκδρομεῖ.
 Θέν μάλιστα καὶ νοῦν μὲν καὶ σέβειν,
 Δεικνύς τὸ φέτρον ἐν ζῶσει τῶν ἐντολῶν.

Aut vestibuli pulchritudinem admirans,
 950 Arbitretur dominum eorum, quae intus sunt, cernere.

Alius quidem alio quadam ex parte sapientior,
 Qui plus lucis traxit, plura intuens;
 At omnes pariter infra dignitatem Dei,
 Quem lux abscondit, cui tenebrae praecunt.

955 Si quis tenebras secet, fulguratur
 Summi luminis secundo velamine.
 Duplex autem velum penetrare non admodum facile est,
 Qui cuncta replet et supra omnia manet,

964-965 Qui mentem illustrat et mentis fugit conatus,
 960 Trahens ut semper in altum praetercurrit.

Deum maxime cogita et cole,
 Ostendens amorem fervida mandatorum observatione.
 Querere autem quid sit, nec ubique, nec semper convenit,
 Nec facile cuivis ea de re mentem tuam aperire.

965 Aliquid de Deo dicatur et quidem cum timore.

Aliquid etiam intus sit repositum, et sola mente
 Colatur absconditum, sine strepitu, honore affectum.

Alicui auris aperiatur, si quae doceat oratio.

Minus enim auris quam lingua periculum asfert.

970 Quod autem superest, rogemus ut discamus quidpiam perspicue

Soluta crassitate corporis. At nunc quantum potes,

Expurgare te ipsum et innovare cures splendida vita.

Sic enim Deum apprehendes mente conceptum.

Deum ad suum templum accurrere, omnium est vox.

975 Puri namque purum esse debet habitaculum.

Ratiocinationes parum conferunt ad cognitionem Dei.

950 Οἴστο τῶν ἔνδον. Leuv. videtur legisse τὸν ἔνδον, Perum ipsum intra aedes abditum intueri se arbitretur.

952 Πλεῖω. Coisl. πλεῖον.

954 Οὐ σκότος προσηταί. Ante quem stant tenebrae. Priori versiculi parte alludat ad illud psal. ciii: Amictus lumine sicut vestimento; posteriore autem ad illud psal. xvi: Posuit tenebras latibulum suum.

955 Ἦν καὶ. Ita Coisl. Edit. ἦ καὶ.

956 Προβλήματι. Ita Coisl. Conjectura emendaverat Billius.

959 Βολῆς, radios.

960 Ὑπεκδρομεῖ. Coisl. et Vat. ταῖς ὑπεκδρο-

A Ζητεῖν δ' ὅστις, μηδὲ πάντη, μηδ' ἀεὶ,
 Μῆτε προχείρως πᾶσι γυμνοῦν τὸν λόγον.
 965 Τὸ μὲν λεγέσθω τοῦ Θεοῦ καὶ οὐν φέβω·
 Τὸ δ' ἔνδον ἔστω κειμένον, καὶ νῦν μόνω
 Σέβοτο κρυπτόν, ἀφόφως τιμώμενον.
 Τῷ δ' οὐς ἀνοίγοιτ', ἣν διδασχὰ τις λόγος,
 Ἦστον γὰρ οὐς, ἣ γλῶττα κίνδονον φέρει.
 970 Τὸ δ' ὕστερον δεοίμθ' ἐκμαθεῖν σαροῦς,
 Λυθέντος ἡμῶν τοῦ πάχους· νῦν δ', ὡς σθένος,
 Σαυτὴν καθαίρειν καὶ νεοῦν λαμπρῶ βίω·
 Δέξῃ γὰρ οὕτω καὶ θεὸν νοοῦμενον.
 Ναῦ θεὸν δὲ προστρέχειν ἅπας λόγος·
 975 Ἄγνου γὰρ ἄγνός ἐστιν οὐκ ἐκτῆριον.
 Οἱ μὲν λογισμοὶ μικρὸν εἰς γῶνθον Θεοῦ

males. — Ita Benedictini; sed metrum prorsus de-

licit, cum ὕψος sit trochaeus, et non iambus, ut

requiritur. Forte legendum foret: Ἐλκων ἀεὶ με

ταῖς πρὸς ὕψος ὑπεκδρομαῖς. CAILLAU.

961 Θεὸν μάλιστα. Coisl. Θεὸν νοῦν μὲν ὡς μα-

λιστα, καὶ σέβειν. Ad marg. ut in edit.

966 Μόνω. Ita Coisl et Vat. Edit. μόνον.

968 Τῷ δ' οὐς. Coisl. τὸ δ' οὐς.

969 Ἦστον. Ita Coisl. Edit. ἦστον.

970 Τὸ δ' ὕστερον. postremo.

975 Δέξῃ. Ita Coisl. Edit. δέξει.

974 Ναῦ θεὸν δὲ προστρέχειν. Ita Vat. Edit.

θεὸν δὲ νῦν καὶ, etc. Coisl. ναῦ δὲ θεὸν.

METRICA VERSIO.

Valdeque mirans atrium pulchrae domus,
 Dominum videre credat idcirco adium.
 Praecedat alter alterum sophia licet,
 Qui nempe lucis plus trahit, plura intuens,
 Infra Dei omnes dignitatem sunt tamen:
 Quem lumen operit, ante quem fusus nigror;
 Tenebrasque si quis dissecet, velo statim
 Summi secundo luminis perstringitur.
 Non facile porro scinditur velum duplex.
 Qui cuncta cernens altior cunctis manet,
 Docensque mentem, mentis aspectum fugit:
 Trahens in altum dum celer se proripit.
 Deum quidem tu cogita, et cole maxime,
 Philtrum, obsequendo legibus, monstrans tuum:

B At parce, quid sit ipse, ubique quaerere,
 Semperque, cunctis verba nec fundas levis.
 Quiddam loquaris de Deo, idque cum metu
 Quiddam sit intus conditum, strepitu sine
 Clausum, quod ima mente persanctae colas.
 Ad aliud aures arrigas, si quis docet.
 Auris pericli, lingua quam, minus parit.
 Quod restat, ora planius post ut scias
 Soluta mole corporis; nunc te expia,
 Sancteque vivens innova quantum potes.
 Sic namque, quem mens concipit, sumes Deum
 Ad purum is autem concito accurrat gradu
 Puri domus nam purus est; summi Dei
 Ad notionem ratio non multum facit.

Λόγῳ γάρ ἐστι πᾶς λόγος ἀντίστατος.
 Στερετὴν δὲ πίστιν οὐμὸς οὐκ ἔχει λόγος.
 Τὸ δ' ἐξέχεσθαι τοῦ λαλουμένου μέγα.
 980 Ὅς μὲν γὰρ ἠγάπησε, καὶ στεργθήσεται.
 Ὅς δ' ἠγάπηται, καὶ θουκοῦ λαμβάνει.
 Ὅς δ' ἐστίν, οὐκ ἐνεσσι μὴ φῶς τυγχάνειν.
 Φωτὸς δὲ πρῶτον αὐτὸ γινώσκειν τὸ φῶς.
 Οὕτω τὸ φῶς πρὸς πρῶτον καὶ γινώσκειν.
 985 Ἡδ' ἐστ' ἀμείνων εἰς ἀλήθειαν τρέβος,
 Τῆς ἐν λόγῳ τε καὶ στεροφαῖς τιμωμένης.
 Ὅ δ' οὖν ἐπικοῦν, τοῦτο καὶ δηλώσομεν.
 Ἄναρχον, Ἄρχη, Πνεῦμα, Τριάς τιμᾶ,
 Ἄνακτιον, γεννητὸν, ἐκποροῦσιμον.
 990 Πατὴρ τὸ μὲν τὸ δ' Υἱός, αὐτὸς καὶ Λόγος.

A Τὸ δ' οὐ μὲν Υἱός, Πνεῦμα δ' οὐσίας μᾶς.
 Εἷς ἐκ τριῶν Θεός τε καὶ κοινὸν αἶψα.
 Οἷς καὶ τὸ θνητὸν τῆς πλοκῆς ἐκλύομαι.
 Ταῦτ' ἦν αἰθερῆς μοι καὶ κρατῆς, σεμνῶ βίω
 995 Ῥήθας ἄπασαν τὴν κάτω πλοῦν ζῆλῳ,
 Λόγῳ τ' ἀληθεῖ καὶ μᾶται τῶν πλασματῶν
 Ἄνω τε τάξῃ, καὶ γένοιό μου πλέον,
 Ὅς ἂν τούτοις πλείονος παδῶστας.

IA. Πρὸς κόσμον διαλογισμός.

Ἐρώτ. Δικάζομαι σοι, κόσμε. Τίς, πόθεν πάρεαι,
 Πρῶτον διδάξον, καὶ ὅποι καταστρέφεις.
 Ροιζεῖς δὲ πὸς με κύκλος ὡς μύρμηκ' ἄγων;
 Ἄπεκρ. Οὐκ οὐδ' ἔθεν προῆλθον, ἐκ Θεοῦ δὲ γε.

Cuius enim rationi est ratio opposita.
 Flexilem autem fidem mea non admittit doctrina:
 Verum haerere revelatis, quiddam est maximum.
 980 Qui enim dilexerit, et ipse diligitur:
 Qui autem dilectus fuerit, is Deum hospitem accipit.
 Ubiqueque Deus est, non potest lux non esse.
 Porro lucis pars prima est cognoscere lucem.
 Sic amor nobis conciliat cognitionem;
 985 Eaque longe melior ad veritatem via,
 Quam quae in disputationibus et argutiis versatur, estque in pretio.
 Quod igitur percipi potest, id tibi manifestabimus.
 Principii expers, Principium, Spiritus, Trinitas veneranda,
 Expers causae, Genitus, Procedens.
 990 Primus Pater est; secundus Filius, idem et Verbum:
 Tertius vero non quidem Filius, Spiritus autem ejusdem essentiae.
 Unus ex tribus (personis) Deus, et communis cultus,
 Quibus mortali nexu exuor.
 Haec si religiose colas et teneas, honesta vita
 995 ~~466-467~~ Abjiciens omnem terrene vitae tempestatem,
 Per doctrinam veram et odium fabularum
 Sursum eleveris, atque utinam me altius,
 Ut majorem consequaris libertatem.

XI. *Dialogus cum mundo* *.

Interr. Litem moveo tibi, munde. Quis et unde sis,
 Primum doceto, et ad quem finem tendas.
 Cur me impetu volvis instar circuli, quasi forniculam?
Respons. Non novi unde processerim, at certe a Deo.

* Alias Bill. 101, pag. 179.

977 Λόγῳ γάρ. Huic simile est id quod ait infra
 in Tetrast., carm. cxxiii, vers. 42: Λόγῳ παλαί
 πᾶς λόγος.

978 Οὐμὸς. Ita habet Vaticanus codex, quasi ὁ
 ἰμὸς. Edit. ὁ ὄμῶς.

979 Τὸ δ' ἐξέχεσθαι. Haerere nudae fidei simplici
 assensu, missa argumentorum contentione. Billius,
 haerere Numini.

982 Τυγχάνειν. Vat. λαμβάνειν. Is non potest non
 esse lucis particeps.

988 Ἄναρχον. Ita Coisl. et Vat. Edit. ἀναρχος.
 Mox Coisl. μὴ Τριάς.

990 Αἰθερῆς. Coisl. οἴος, unicus.

991 Οὐδῶς μᾶς, unus substantia.

992 Καὶ κοινὸν οἶψα. Commune Numen.

993 Ἐκλύομαι. Hoc est, in quorum nomine ba-
 ptizor.

994 Σεμνῶ. Vat. λαμπρῶ.

997 Μοῦ. Ita Coisl. Edit. μοῦ.

METRICA VERSIO.

Nam ratio quaevis alteram pugnans habet.
 Doctrina at horret flexilem fidem mea.
 Haerere vero Numini est res maxima.
 Nam diligitur, qui Deum dilexerit.
 Dilictus autem hunc hospitem interne capit.
 Ubiqueque porro sit Deus, lux est quoque.
 Pars prima porro lucis est, lucem ut scias.
 Sic notionem charitas nobis parit.
 Estque ista multo melior ad verum via,
 Quam sermo scitus, et levis argutie.
 Nunc jam, potest quod percipi, exponam brevi.
 Anarchus, Arche, Spiritus, sacra Trinitas:
 Causa carens, et Genitus, atque Prodiens.
 Pater ille: Natus rursus hic, Verbumque item:
 Spiritus at alter: unus substantiae

B Deus unus, idem et cultus omnino in tribus
 Mortale per quos exuo vinculum. Colas
 Tu si ista, teneas et proba vita, procul
 Hujusce vitae turbinem pellens, fide
 Veraque, et odio fabularum turpium,
 Sursum locaberis: utinam meque altius,
 Fiducia inde major ut surgat tibi.

XI. SERMO INCIPIENS CUM MUNDO.

(Billio interprete.)

Interr. Lis, munde, tecum est nunc mihi. Primum
 [doce

Quis ortus, et quis terminus tandem tibi?
 Me quique volvis, orbis ut forniculam?
Respons. Processerim unde, nescio: certe ex Deo.

5 Καταστρέφω δ' εἰς κρείσσον. Οὐ βροῦξ δὲ σε,

'Ἄλλ' αὐτὸς ὢν ἄκοσμος, ὀβριζέεις ἐμὲ.

Ἐρ. Πῶς οὖν σὺ μὲν πέπηγας, ἄστατος δ' ἐγώ·

'Ἀπ. Ἐγὼ μὲν ἐκτός εἰμι, καὶ τίς ἡ χάρις·

Σὺ δ' ὢν θελητής, εἰ ὀθείεις, ἔχεις πλόον.

10 Ἐρ. Καλῶς· τὰ δ' ἐκτός τίς φέρει; Ἄπ. Τί

[γὰρ καχόν;

Ἦν τὰ δ' ἐπὶ τοῖς καλοῖς σωτηρίας.

Ἐρ. Ἦ κρείσσον αὐτὸν αἰτιάσθ'; Ἄπ. Οὕτως ἔχει.

15 Περὶ τοῦ ἐπικυρίου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Κόσμε φῶ, οὐ φέλε πάντα, τί μ' ὡς τροχὸς ἄμφι-

[έλικτος,

Ῥοιζήδων φορέεις ἀντιπορευόμενον,

Α Μύρμηχ' ὡς ὀλίγον, μικρὴν φορὰν ἀρχαλῶντα;

Ἔμπα γε μὴν φορέεις τόσσον ἴοντα, τόσσος.

5 Οἶδα μὲν ὡς θεόθεν σὺ θεοῦ κλέος. Ἄλλα καὶ αὐτὸς

Χριστοῦ χειρὶ πάτην, πλεεκτός ἀπ' ἀμφοτέρων,

Ὀβρανίον χθονίων τε. Τὸ μὲν δέμας ἐνδὲν ἐτύχθη·

Ψυχὴ δ' αὐτοῦ μεγάλου ἐστὶν ἔθιμα νόου.

Ἄλλα καὶ ὡς πολλοῖσιν ἐλαύνομαι ἔνθα καὶ ἔνθα

10 Πήμῃσιν ἐξ ἐμέθεν, πῆμασι δυσμενέος.

Δελφί; δ' ὡς ἐπὶ γέρονος ἀλλόδρομος, τῆρι θνητῷ.

Κόσμη, παρήθλον ἐγώ, λαβὴν ἄκρωτον ἄγους.

15 Περὶ τοῦ αὐτοῦ.

Ἄλλήλους μὲν ἐγώ τε καὶ ὁ χρόνος, ὡς πεπετηῶ

Ἦ νέες ἐν πάλαι; ἀντιπαρερχόμεθα,

5 Desino autem in melius. Non te volvo,

Sed tu incitus probro me afficis.

Int. Quomodo igitur tu quidem fixus es, ego vero instabilis sum?

Resp. Ego quidem extra sum: sed quantum est hæc gratia?

Tu vero tui compos, si vis, habes amplius.

10 Int. Bene; at externa quis gubernat? Resp. Quid in eis est mali?

Sunt hæc optimis hominibus salutis materies.

Int. Num præstat, ut se quisque culpet? Resp. Sic est.

XII. De naturæ humanæ fragilitate.

Amice munde, non tamen omnino amice, cur me, ut turbo versatilis,

Violenter raptas in contraria euntem,

Velut parvam formicam, jactatione acerba dolentem?

Me talem abripis, cum tantus ego sim et tu talis.

5 Equidem scio ex Deo te Dei gloriam esse. Sed et ipse

Christi factus sum manu, ex duobus conflatus.

Cælestibus et terrenis. Ac corpus quidem hinc formatum:

Anima autem magnæ spiraculum est mentis.

Sed tamen plurimis jactor huc et illuc

10 Ærumnis a me ipso, ærumnis ab hoste.

Velut delphin in terra, mari assuetus, in aere morior.

Munde, ego præterit; populum invulneratum transiit.

468-469 XIII. De eodem argumento.

Novis vicem, ego et tempus, velut aves

Aut naves in mari præterimus;

* Alias Bill. 25, pag. 95. ** Alias Bill. 26, pag. 95.

XI. 7 Ἄστατος. Instabilis, mutationi obnoxius.

8 Ἐκτός εἰμι. Id est, corpus, quod solummodo agatur, moveatur, cujus laus nulla sit; τὸ ἐντός, anima, qua homo θελητής, voluntate præditus, agens libere.

10 Τὰ δ' ἐκτός. Corpora autem quis agit?

11 Τὰ δ' ἐπὶ. Sic Vat. Edit. τότ', et ad marg. τὸ δ'.

XII 4. Τόσσον. Coisl. sup. lin. τοσοῦτον ἔνθα, τοσοῦτος ἴων. Me, cum tantus sim, tu ipse tantus rapis. Quibus verbis suam præ mundo præstantiam

declarat, et sequentibus confirmat. Non certe, ut Billius et eum secutus doctus Gaultier, tantillum tantus. In prima editione Billius, pro tantillum, verterat tantum, atque etiam observat in nota, hominem a Gregorio non μικρὸν κόσμον, ut eum Democritus appellat, sed μέγαν κόσμον appellari.

11 Ἀλλόδρομος. Maris cursor, maris incolæ. Aristotelis, lib. viii, cap. 2. De hist. anim., delphinum diutius in terra vivere posse scribit, quod spirandi facultate sit præditus.

METRICA VERSIO.

In melius autem desinam; nec volvo te:

Inmundum at tu me probro contra afficis.

Int. Quinam ergo, queso, fixus es, non ast ego?

Resp. Extra quidem ipse sum: quantum est hæc gra-
[tia?

At, velle cum sit, amplius, si vis, habes.

Int. Externa vero quis veluit? Resp. Quod hæc ma-
[lum?

Sunt hæc salutis optimis viris seges.

Int. Ut me ergo culpam præstat? Resp. Istud scilli-
[cet.

XIII. DE NATURÆ HUMANÆ FRAGILITATE.

(Billio interprete.)

Dic mihi, munde fugax, quid me ut versatilis orbis
Vi trahis, adversam dum tibi carpo viam,

B Formicam velut exiguam, quam motio torquet?

Tantillum tantus me tamen ipse trahis.

Tu certe divinum opus es, tu gloria: at ipse

Sum quoque opus Christi, textas et ex superis,

Et simul ex imis; hinc ortum nam mihi corpus:

Mens autem est flatus Numinis ætherei.

Casibus inuoveris tamen hinc ego factor et illiuc,

Quos ego, quoque mihi vis inimica parit.

Aereque amissa morior delphinus ut unda.

Præterit: populum, munde, rege incolumentem.

XIII. DE EODEM ARGUMENTO.

(Billio interprete.)

Ut volucres, celeresque per æquora lata carinæ,
Mundum ego, me mundus præterit instabilis.

Ἐπαθὸς οὐδὲν ἔχοντες· ὁ δ' ἤμπλακον, ὡ παραβρέξει, Ἄ Καὶ γὰρ πως φίλων τὸδε φάρμακον ἐν παθέεσσι,
 Ἄλλὰ μένει ζωῆς τοῦτο μογηρότατον.
 5 Οὐδ' ὁ τι εὐβοῖα ἔχει, ζῆσαι πλέον, ἢ ἐλυθῆναι·
 5 Αἴθραι δ' ἐπιθύριζον ἄμ' ὀρθέεσσι ἀοιδοῖς,
 Τάρβος ἐπ' ἀμφοτέροισ· ὧδὸς δὲ φράσῃ μοι.
 Καλὸν ἀπ' ἀκριμῶνον κῶμα χαρίζομαι,
 Ζωὴ μοι πολύμοχθος ἀμαρτάνων. Εἰ δὲ θάνομι,
 Καὶ μᾶλα περ θυμῷ κεκαφῆσσι. Οἱ δ' ἀπὸ δένδρων
 Αἰ αἶ, τῶν προτέρων οὐδὲν ἔκτος παθέων.
 Στηθόμελει, λιγυροί, ἡλιόιο φλοῖς,
 Εἰ ζωὴ τὸδε σοι τεκμαίρεται, ἧς τόσον ἄχθος,
 Τέτιγγες λαλαγεύοντες ἔδον κατεφῶνον ἔλκος.
 10 Οὐδὲ τὸ λυθῆναι λύσιν ἔχει καμάτων,
 10 Πᾶρ δ' ὕδωρ ψυχρὸν ἐγγυῆς ἐκλυῖς πόδας,
 Κρημνὸς δ' ἀμφοτέρωθε. Τί βέβημεν; ἦ τὸδ' ἄριστον,
 Τῶς ἐχόμεν κρατερῶς ἀλγεῶς, ὡς ἐχόμεν.
 Λεύσσειεν πρὸς σὲ μόνον, σὴν τ' ἀγανοφροσύνην.
 Τῶν μὲν ἄρ' οὐκ ἀλέγξον, ἐπεί νόσος, εὖτε πικασθεῖ,
 Ἄλγεσιν, οὐκ ἔθελει τέρψιμος ἀντίειναι.
 15 Αὐτὸς δὲ, στροφάλεγγιν ἔλασσομένοιο νόσου,
 15 Τοῖν ἀντιπάλων ἔθρην ἔχων ἐπῶν·

Id. *Περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.*

Χθιζὸς ἔμοις ἀγέεσσι τετραμμένος, οἷος ἀπ' ἄλλων
 Ἥμην ἐν σκυρῷ ἔδοσε, θυμὸν ἔδων.

Nihil stabile habentes : quod autem peccavi, non praeteribit,
 Sed manet; quod quidem in vita molestissimum.
 5 Nec quid optem habeo, diutius vivere, an solvi :
 Pavor utrinque. Sic autem mecum considera.
 Vita mihi valde peccatis molesta. Quod si moriar,
 Heu, heu ! priorum nulla iam malorum medela ;
 Si hoc tibi portendit vita, cujus tantum est onus,
 10 Nec solvi quidem solutio est molestiarum :
 Sed utrinque praecipitium. Quid faciemus ? Illud profecto optimum,
 Ad te solum, Deus optime, et tuam misericordiam respicere

XIV. *De humana natura.*

Heri meis molestiis confectus, solus ab omnibus
 Sedebam in umbroso nemore, animum peredens.
 Amo enim hanc medicinam in mœrore,
 Animum ipse meum tacitus alloqui.
 5 Stridebant auras una cum canoris volucribus :
 Dulci ex ramis arborum concentu oblectabant
 Quamvis valde afflictum : ex arboribus autem
 Mulliter modulantes, sonora, solis amica,
 Cicadae cantibus totum nemus personabant.
 10 Unda etiam frigida pedes prope alluebat
 Leniter fluens per roscidum nemus. At ego,
 Sicut prius, vehementi dolore afflictebar.
 Nihil ista curabam. Nam mens, ubi ingruunt
 Dolores, non libenter oblectamenta suscipit.
 15 Ipse autem, cum turbinibus mens circumageretur
 Hanc contrariorum dictorum pugnam instituebam :

* Alias Bill. 14, pag. 86.

XIII. 11 *Τί βέβημεν* ; ἦ, Val. τί ῥέβομαι ; ἦ.
 XIV. 1 *Χθιζὸς*. Duo Regg. et Coisl. χθιζόν.
 5 *Αἴθραι δ' ἐπιθύριζον*. Susurrabant, resonabant.
 7 *Κεκαφῆσσι*. Comb. κεκρυφῆσσι.
 8 *Στηθόμελει*. Sic Regg. 59, 990, 991, 992,
 993, Vat. et Coisl. qui sup. lin. τῷ στήθει μελί-

ζοντες. Edit. στηθόμελει.
 10 *Ἐγγυῆς ἐκλυῖς*. Reg. 990 ἐγγυῆς κλύει.
 12 *Τῶς*. Val. τῶσ'. Al. ὡς. Mox, pro κρατερῶς,
 Reg. 992 κραταίως. Idem ἀνίης pro ἀλγεῶς. Reg.
 991 κραταῶς ὡς, ἐχόμεν ἀνίης
 16 *Ἐχωρ*. Duo Regg. ἔχων.

METRICA VERSIO.

At non praetereunt, sed stant, quaecumque patriavi : B
 Quo nihil in vita tristius esse potest.
 Quidque optem haud habeo, vitamve an funera ; parte
 Namque ab utraque gravis concutit ossa tenerr.
 Vita mihi noxas cumulat : rursumque medela est,
 Si moriar, vitis omnis adempta meis.
 Hoc mihi portendit si vita onerosa, labores
 Nec rursum solvit vita soluta meos.
 Quid faciam? hoc unum superest mihi scilicet, ut tu,
 Rex bone, sis oculos jugiter ante meos,

XIV. DE HUMANA NATURA.

(*Billio interprete.*)

In nemus umbriferum, confectus corda dolore,

Solus ego besterna luce profectus eram.
 Namque meos luctus levat haec medicina, dolorque,
 Cum tacitus necum colloquor ipse, cadit.
 Aura susurrabat tenuis, volucresque canoræ
 Fundebant avido guttore mille sonos.
 Quin etiam cantu circum nemus omne sonabat,
 Quem rauca ex viridi fronde cicada dabat.
 Denique per tacitam labens sine murmure sitivam,
 Tingebat nostros frigida lymphæ pedes.
 Ast ego, læta licet, prorsus nihil ista morabar :
 Tantus amor luctus pectore fixus erat!
 Nam cum mens querulo semel esse obsessa dolcē,
 Ad læta conclusas tunc habet illa fores.
 In partes variasque animum distractus, et illic
 Iluc quoque, me versans talia dicta dabam :

Τίς γυνόμην, τίς δ' εἰμὶ, τί δ' ἔσομαι; Οὐ σάφα οἶδα. Α
 • Οὐδὲ μὲν ὅστις ἐμοῦ πλειότερος σοφίην.
 Ἄλλ' αὐτὸς νεφέλη κεκαλυμμένος ἔνθα καὶ ἔνθα,
 • 20 Πλάζομαι οὐδὲν ἔγωγε, οὐδ' ὕψα, ὧν ποθέω.
 Πάντες γὰρ χθαμαλοὶ καὶ ἀλήμενοι, οἷσι παγαίη;
 Σαρκῆς ἐπικρέματα κωανήν νεφέλη.
 Κεῖνος δ' ἔστιν ἐμῷ σοφώτερος, ὅς πλέον ἄλλων
 ἠπκαφεν ἤς κραδίης ψεύδος ἐτοιμολόγων.
 25 Εἰμὶ. Φράξτε τί τοῦτο; Τὸ μὲν κερήμεθ' ἐμῷ
 Ἄλλο δὲ νῦν τελέθω, ἄλλ' ἔσομ', εἴ γ' ἔσομαι.
 Ἐμπεδον οὐδὲν ἔγωγε βῶος θολεροῦ ποταμοῦ
 Αἰὲν ἐπερχόμενος, ἔσταθς οὐδὲν ἔγωγε.
 Γίπτε με τῶνδ' ἐρέεις; τί δέ σοι πλέον εἰμὶ, οἶδαξον.

30 Καὶ νῦν τῆδε μένων, δέρεχο μὴ σε φύγω.
 Ὅστις εἰς δὲν τοπάροισι, βῶον ποταμοῦ περὶσοίς
 Ἐμπαῖνι, οὔτε βροτὸν βῆσαι, δὲν τοπάρος.
 Ἦν πάρος ἐν χροί πατρός, ἔπειτά μ' ἔδέξατο μήτηρ,
 Σὺνδ' ἄμφοτέρων. Ἐνθὲν ἔπειτα κρέας
 35 Ἄκριτον, ἄβροτον, αἰσχος ἀνείδεον, οὔτε λόγους,
 Ὅστις νόου μετέχον, μητέρα τύμβον ἔγωγε.
 Αἰς ταρέας, ζῶντες ἐπὶ φθορᾷ. Ἦν γὰρ ἰδεύω
 Ζωὴν, τὴν δ' ὄρους τῶν ἐτέων διαπάνην.
 Ἡ μοι γῆρας ἔχενεν ὀλοῖτον. Εἰ δὲ με κείθι
 40 Αἰὼν οὐ φθίνουθεν δέξεται, οἶα φάτις,
 Φράξέ μοι ἡ ζωὴ μὲν ἔχῃ μέρων, ἡ δὲ τελευτῆ
 Ζωὴ σοὶ γε πέλῃ, Ἐμπαῖνι ἡ δοκείας.

Quis fuerim, quis sim, quid futurus sim, non clare perspicio,

Sed nec aliquis, qui me sapientia superet.

Sed ipse nebula coopertus huc et illuc

20 Erro, nihil habens, nequidem per somnium, eorum quae cupio.

370-471 Omnes enim abjecti et errabundi sumus, quibus crasse
 Carnis incumbit coerulea nebula.

Ille autem me sapientior, qui praeter caeteris

Ejecit e corde suo loquax mendacium.

25 Sum. Quid hoc? quae: pars quidem jam a me effluxit.

Aliud nunc sum: aliud autem ero, si quid ero.

Nihil firmum et certum: ego unda sum turbidi fluminis,

Semper progrediens, nihil habens stabile.

Quid me horum esse dices? quid tibi amplius sim, edoce.

30 Et nunc hic manens, ne effugiam, vide.

Nec bis, quam ante trajecisti, undam fluminis trajicies,

Nec rursus eundem, ac prius, hominem videbis.

Eram prius in carne patris: postea excepit me mater

Communem utriusque. Inde postea carnis

35 Moles indigesta, non homo, sed informis foeditas, nec rationis,

Nec mentis particeps, matrem habens pro tumulo.

Bis sepelimur. Vivimus in corruptione. Quoi enim percurro

Vitam, hanc video annorum esse impedimentum,

Ut quae mihi invexerit perniciosam senectutem. Quod si me illic

40 Aevum immortale excipiet, ut oraculis constat,

Vide an non vita mortem habeat, mors autem

Vita tibi sit, aliter atque opinaris.

19 Ἀπότ. Tres Regg., Coisl. et Vatic. αὔτως.
 Coisl. sup. lin. μέτην.

20 Πλάζομαι οὐδὲν ἔγωγε. Aveo enim Deum cognoscere: nec tamen sapientiae ipsius perspicendae facultas ulla est. Dixi: Sapiens elliciar, at illa (sapientia) longius recessit a me magis quam erat (Eccle. vii, 24).

22 Κωανήν. Coisl. sup. lin. μέλαινα σκοτία.

23 Ὅς πλέον. Tres Regg. et Coisl. δὲν πλέον.

24 ἠπκαφεν. Sup. lin. Coisl. ἠπάτησεν. Mox ἐτοιμολόγων. Int. ταχυλόγων. Combef. legit ἐτοιμολόγων, et vertit: Decepit cordis eius falsa opinio, rationem relictens rerum originis. Gaultey: Qui praeter caeteris praecipuum sui cordis errorem sefellit. Hoc propositum Gregorii videtur, ut Ecclesiasticus sententiam

explanat, qui cuncta vanitate vanitatum, et spiritus praesumptionem appellat.

26 Ἄλλ' ἔσομ'. Sic legitur Benedictini, ut patet ex versione, licet hanc in textu emendationem praetermiserint. CAILLAU.

28 Ἐπερχόμενος. Ita quatuor Regg. et Coisl. Edit. ἐπερχόμενος.

37 Αἰς ταρέας. Bis sepelimur, primo quidem in utero matris, qui est instar tumuli, deinde in terra post mortem. Ita carin. seq., vers. 133, Ἐκ τύμβου θόρων ἐπὶ τύμβον ἰδεύω. E tumulo ad tumulum rapide feror.

42 Πέλη. Tres Regg. et Coisl. πείλο. Mox ἔμπαῖνι. Int. τούναντιον.

METRICA VERSIO.

Quis prius ipse fui, quis sum, quis eroque, nec ipse
 Novi, nec sophia me quoque laude prior.

Sed vapor huc illuc, caligine tectus opaca,

Nil horum, quae mens nostra reperita, habens.

Nam quibus impendit carnis densissima nubes,

Sunt humiles omnes, sunt inopesque vagi.

Ac magis hic sapiens, quem veri conceptu inane

Decipit, et promptum fundere verba, magis.

Sum. Quid, quae? Mei jam pars effluxit: at istud

Sum nunc: atque aliud post ero, si modo ero.

Nil ego sum firmi, rapidi sed fluminis instar

Volvor, et instabilis semper ad ima fluo.

E tribus his quidnam potius sim, dic age: teque,

Illic quamvis positus, conspice ne fugiam.

Quas semel, haud iterum fluvii transieris un-
 [das:]

Qui semel, haud iterum conspicietur homo.

In patre ante fui: cepit me postea mater:

Ex utroque simul post caro factus ego.

Non homo, sed labes informis, muta, carensque

Mente: mihi tumuli mater et instar erat.

Sic duo mi tumuli, vivoque in funera: quodque

Vita oboeo, annorum certa ruina mihi est.

Hinc mihi canities fusa est: post funera vero

Sic mihi, quam memorant, vita perennis erit.

Dispice num vita haec mors sit tibi, mors quoque

Vita: secus quamvis forsitan ipse putes.

Οὐδὲν ἔφην. Τί κακοὶ δαμάζομαι, ὡς τι πεπιγός; Α
 Τοῦτο γὰρ ἡμερίων ἀτροπὴν ἔστι μόνον.
 45 Συμφυεῖς, ἀστυφελικτον, ἀγήραον. Ἐξέτε κολπῶν
 Μητρὸς ἐλισσθήσας πρῶτον ἀφῆκα δάκρυ.
 Ὅσαστις, οἷος τι συναντήσασθαί ἐμελλον
 Πήμασι, δακρυχέων πρὶν βίωσιον θίγω!
 Χάριον μὲν τιν' ἄθρον ἀκούομεν, ὡς ποτε Κρήτην,
 50 Καί τινα καὶ κρυερῶν ἀλλοτρίην παράδωκ.
 Θνητῶν δ' οὐ ποτέ τις τόδ' ἐπέωξάτο, ὡς ἀλάμαστος
 Τοῦδε βίου στυγερῶν ἔνθεν ἀπῆλε μόγων.
 Ἀδρανῆ, πενή τε, τόκος, μόρος, ἔχθος, ἀλιτροί,
 Θῆρες ἄλλε, γαίης, ἀλγεα, πάντα βλος.
 55 Πήματα μὲν καὶ πάμπαν ἀτερπέα πόλλ' ἐνόησα,

Τῶν δ' ἀγαθῶν οὐδὲν πάμπαν ἀμοιον ἔχους,
 Ἐξέτι τοῦ, ἔτε μοι πικρὴν ἐπομόρξατο ποινήν
 Γεύσις τ' οὐλομένη, καὶ φθόνος ἀντιπάλου.
 Σοὶ μὲν ἔθ, σάρξ, τοῖα δυσκαθῆτι, εὐμενεῖσι
 60 Ἐχθρῶν, καὶ πολέμου οὐποτε λυομένην,
 Θηρὶ πικρὸν σαίνοντι, περὶ ψύχοντι, τὸ θαῦμα!
 Θαῦμα μέγ', εἴ ποτ' ἐμὸν γ' ὑστατον εὐμενεῖσι.
 Ψυχῇ, σοὶ δ' ἄρ' ἔπειτα λελέξεταί ὅσα' ἐπέοικε.
 Τίς, πόθεν, ἢ τί πέλας; τίς δέ σε νεκροφύρον
 65 Θήκατο, καὶ στυγερεῖσι πίδαξι ἐνέδησε βίωσι,
 Ἐς χθόνα βριθομένην πάντοσε; Πῶς ἐμίγη
 Πνεῦμα πάχει, σαρξὶν δὲ νόος, καὶ ἀχθεὶ κούφῃ;
 Ταῦτα γὰρ ἀλλήλοισι μάρναται ἀντιθέτω.

Nihil sum. Cur ergo malis premor, ut firmum aliquid?

Hoc autem solum est in hominibus non varium et inconstans,

45 Sed innatum, inseparabile, non senescens. Ex quo matris

Elapsus sinu, primam effudi lacrymam,

In quot et quantas incursumus eram

Calamitates, illacrymans antequam vitam attingerem!

Regionem quamdam feris carere audivimus, ut olim Cretam,

50 Aliquam etiam a frigidis nivibus liberam:

At mortalium nullus unquam gloriatus est, quod expers

Tristium hujus vite molestiarum hinc discederet.

Morbus, paupertas, partus, mors, inimicitiae, iuprobi,

Ferae maris et terrae, dolores, omnia haec vita sunt.

55 Mala multa novi omnino expertia laetitia,

At bonum nullum omnino expers maestitia,

Ex quo mihi acerbam inussit poenam

Perniciosus gustus et iuinici invidia.

472-473 Haec tibi, caro, dicta sint, non facile sanabili, blando

60 Hosti, a bello nunquam desistenti,

ere crudeliter blandienti, igni, res mira, refrigeranti:

Valde mirabor, si vere mihi amica tandem aliquando fueris.

Anima, tibi deinceps dicentur, quae conveniunt.

Quae et unde, quidnam es? quis te mortuum circumferre

65 Jussit, et molestis vitae vinculis alligavit

Vergentem semper ad terram? Quomodo mista es

Crasso, quae spiritus es, et carni mens, et oneri levis?

Haec etiam pugnant inter se adversis frontibus.

51 Ἐπεόξατο. Int. ἐπεκαλύφατο.

56 Οὐδὲν πάμπαν. Reg. 995 πάμπαν οὐδὲν.

57 Ἐπομόρξατο. Reg. 992 ἐπομόρξατο.

61 Θηρὶ πικρὸν σαίνοντι, περὶ ψύχοντι, τὸ θαῦμα. Sic in Reg. 39, aliisque duobus codicibus legitur. In edit. viliosus θηρὶ ψυχρῶν.

62 Εὐμενεῖσι. Sic duo Regg. et Coisl. Edit. εὐμενεῖσι. Totum hunc locum Int. Coisl. exponit quemadmodum a nobis est redditus. Σοὶ μὲν οὖν, ὡ σάρξ, ταῦτα· θηρῶν ἡμερον ἡμοῦ καὶ ἀτίθαστον, φίλον καὶ πολέμιον, ἀσπονδόν, ἐν ταύτῳ πικραθῶς καὶ ἀνάψυχρον, ὃ καὶ θαυμάσιον, καὶ ὡς ἀληθῶς ὑπερβαύμαστον, εἴ ποτέ μοι καὶ ὑστατον διατιθεῖς

εὐμενεῖσι. Tibi igitur, o caro, talia; bellua mansuetata simul et aspera, amica et infesta, implacabilis, in eodem amaritudinem afferens et refrigerationem, quod miram est, et mirandum prosum, si unquam mihi amica fueris. — Ac belluae, inquit Bill., per apposite comparari potest, adulatore quidem mulcenti, ceterum non sine magno dolore interdum mordenti.

64 Ἢ τί... Duo Regg. et τι. Max, νεκροφύρον. Sic animam appellat, quae sublata, corpus nihil aliud est quam cadaver.

66 Βριθομένην. Int. βαρουμενήν.

METRICA VERSIO.

Nil sum; cur ergo tanquam firmissima quaedam

Res, adeo saevis opprimor usque malis?

Namque homini hoc tantum firmum est, expersque

[senectae,

Inde ex quo nascens fletibus ora rigat:

Per lacrymas testans, quas vitae in limine fundit,

Quotnam illum maneat agmina dura mali.

Est regio, ut quondam Cretae, ignara ferarum,

Est alia liberatae nescia terra nivis:

At vacua adversis quod vitae tempora rebus

Clauserit, haud quisquam dicere jure queat.

Morbus, pauperies, partus, mors, hostis, iuicui:

Quasque ferac etiam terra vel aquor alii.

Ac nullis sociata bonis mala plurima vidi:

At bona nulla, quibus non mala juncta forent:

B Inde ex quo ultrices poenas mihi pestifer esus

Attulit, et saevi demonis invidia.

Ista tibi sint dicta, caro, medicabilis aegre,

Hostis blanda, omni tempore bella gerens:

Ac fera damnose mulcens, et frigidus ignis.

Quae, mihi si faveas, res nova prorsus erit.

Eia age! Mens; nam te nunc alloquar, atque ca

[dicam,

Quae fore uarratu non aliena puto.

Quidnam es, o mea mens? et quis tibi contigit ortus?

Atque cadaver olens quis tibi ferre dedit?

Quis solidis vite astrinxit gravibusque catenis,

Pendentem assidue lumina fixa solo;

Ut crasso status, carni mens juncta, levisque es

Duro oneri? Pugna est nam gravis inter ea.

Εἰ μὲν δὴ σάρκεσιν ὀμόσπορος ἐς βίον ἤλθες,

70 Ὡ μοι συζυγίης τηλέθην οὐλομένης!

Εἰκίον εἰμι θεοῖο, καὶ ἀσχετος υἱὸς ἐτύχθην·

Αἰδέομαι τιμῆς μητέρα μαρτυροσύνης.

Ῥεύσεις γὰρ μ' ἐφύτευσεν, ὁ δ' ἐφθιτο· νῦν βροτός·

[αὐθις

Ὁὐ βροτός, ἀλλὰ κόνις· ἐπιπέδες ὕσταταίαι.

75 Εἰ δὲ σὺ γ' οὐρανίη, τίς, θένε; ποθέοντα διδάξον.

Εἰ μὲν ἄγχι θεοῦ καὶ λόγος, ὡς φρονεῖς,

Ῥίθον ἀτασθαλίην, καὶ πείθεμαι. Οὐ γὰρ εἶκα

Τοῦ καθαροῦ ῥυπαρήν ἐμμεναί, οὐδ' ὀλίγον.

Ὁὐδὲ γὰρ ἡελίοιο λόγος σκότος, οὐδὲ πονηροῦ

80 Πνεύματος ἀγλήεν ἔκγονον ἐξέφθην.

Πῶς δ' ὀλοοῦ Βελάιο τινάγμαισι τόσσον εὐαῶνῃ,

Quod si cum carnibus sata in vitam venisti,
70 Heu! conjunctionem mihi jampridem perniciosam!

Imago Dei sum, et turpitudinis filius factus sum:

Pudori mihi est, mater decoris cupiditas.

Fluxus me genuit: is corruptus est: nunc homo: rursus

Non homo, sed cinis: hæc spes extremæ.

75 Quod si cælestis es, quænam et unde? scire aventem doce.

Si status Dei es, ejusque hæreditas, ut sentis,

Projice vitium, et credam: non enim convenit

Eam quæ ex puro est orta, vel leviter sordidam esse.

Non enim a sole caligo oritur, nec mali

80 Spiritus fetus apparuit splendidus.

Quomodo nefarii Belizæ tantis impulsibus agitaris,

Quamvis divino spiritui mista sis?

Nam si tantum habens adiutorem in terram vergis,

Heu! meram et perniciosam tuam malitiam!

85 Sin autem mihi ex Deo non es, quæ tua natura? valde prolecto metuo

Ne inani gloria inflatus sim.

Figmentum Dei, paradisi, Eden, gloria, spes, præceptum,

Imber mundi extinctior, imber igneus:

Tum postea lex, scriptum remedium: rursus tandem

90 Christus formam suam nostræ immiscuit,

Ut morbis meis patiens Deus auxilium ferat

Meque demum eliciat forma sua humana.

476-475 Sed tamen indomitum habeo animum, ac in ferrum,

lustrar apri, furore mei ipsius homicida, ruo.

72 Αἰδέομαι. Pudet me honoris mei matrem, hoc est, imaginis divinæ, petulantem et impudicam carnis libidinem dicere vel cogitare.

76 Ἀδχοῦ. Hæreditas: si a Deo data es, si Dei manus, etc.

87 Πλάσμα Θεοῦ. Adjumenta et beneficia Dei erga hominem enumerat. Primum paradisi in Eden plantavit; deinde hanc ei primam gloriam infudit, ut ad imaginem suam eum conderet. Tum adjumenti causa mandatum ei imposuit, cujus observationi immortalitatis consequende spes promittebatur. Quin etiam, cum a mandato recessisset, ne sic quidem omni ope destitutum reliquit; verum pluribus disciplinæ generibus, tam publicis quam privatis, impietates et flagitia eorum, quibus

A Καὶ περ ἐπουρανίῳ Πνεύματι κερναμένη;

Εἰ γὰρ τοῖον ἔχουσα βοηθόον ἐς χθόνα νεύεις,

Αἶ αἶ τῆς ἀκράτου σῆς ὀλοῦς κακίης!

85 Εἰ δ' οὐ μοι θεόθεν σὺ, τίς ἡ φύσις; ἢ μέγα τάρβος,

Μὴ ποτε μαμφέλιον κίβητ φροῦσω.

Πλάσμα Θεοῦ, παρβάσιος, Ἔδειμ, κίβος, ἐλλός,

[ἐφετηίη,

Ὅμηρος ὁ κοσμοκλέτης, θυμῶρος ὁ πυρσοπίλος,

Αὐτὰρ ἔπειτα νόμος, γραπτὸν ἄκος· αὐτὰρ ἔπειτα

90 Χριστὸς ἔην μορφήν ἡμετέρη κερύσας,

Ὡς ἐν ἐμοῖς παθέσιον παθὼν θεός, ἄκωρ ὀπάω,

Καὶ με θεὸν τελέσθω εἰδὲ τῷ βροτῶν.

Ἄλλ' ἔμπης δάμαστρον ἔχω μένος, ἐς δὲ σιδηρόν

Αὐτοφῶνῳ μανίη στυβόμεν, ὥστε σὺς

nefarie offēdebatur, juste vindicans, sic paulatim

eos ad agnitionem sui instituit; atque undis quidem obrutum orbem exitio tradidit: fulminibus autem Sodomitarum execrandam libidinem oppressit, urbesque in cinerem redegit. Postea aliud medicinæ genus, hoc est, scripta lex per Moysen inducta est; ac denique remedium omnium valentissimum ac præstantissimum, summæque bonitatis plenum, ipse in plenitudine temporum, a sinu paterno nimis excedens unigenitus Filius, divinam naturam humanæ copulavit, totus tunc personaliter arcano modo unitus, quo nimirum Deus impassibilis manens humana parte perpetuens, passionibus meis mederetur. BILL.

94 Ἀδοτόρῳφ. Coisl. Int. et Reg. 991 ἀλληλοφόνῳ.

METRICA VERSIO.

Si vitæ, cum carne simul sata, prodis in auras:

Quam procul est nexu pestifer iste mihi!

Numinis effugies sum labe exorta: decusque,

Proh pudor! exitium fœda libido parit.

Corruptum semen me gignit: nunc homo, rursus

Non homo, sed spes est ultima nostra cinis.

Sin tu cælestis: quinam tibi, dic, precor, ortus?

Si pars, ut sentis, status et ipsa Dei es,

Crimina dum pellas, credam id: namque edita puro

Quæ sit, eam cuncta labe carere decet.

Nam neque sol tenebras edit, nec pneumate pravo

Spiritus exoritur splendidus atque bonus.

Qui rabidus porro tam te quatit hostis et urget,

Spiritus athereus cum sit ab axe tibi?

B Namque quæ nixa licet tali si vergis ad ima,

Heu! quanta est vitii copia visque tui!

Si non orta Deo es, tibi quæ natura? Verendum

Est animos inflet ne mihi vanus honor.

Plasma Dei, paradisi, Eden, spes, gloria, lex-

[que,

Mundum imber delens, igneus imber item.

Legibus a scriptis demum est medicina petita:

Atque Deo Genitus demique factus homo:

Ut patiens nostris ferret medicamina morbis,

Sanctaque nos faceret numina, factus homo.

Sed tamen indomitum est robur mihi: nec secus

[atque

Trux aper, in ferrum concitus ipse ruo

05 Τίπε' αγαθὸν βίοτιο; Θεοῦ φάος; 'Αλλ' ἄρα καὶ Α
[τοῦ
ἔργει με φθονερῆ καὶ συγερῆ σκοτίῃ.
Οὐδὲν πλέον ἔμοιγε. Τί δ' οὐ πλέον ἐστὶ κακοίσι;
Ἄθε γάρ ἴσον ἔχον, καὶ μάλα περ μογῶν!
Κεῖμ' ὀλιγοβραβεῖν· τάρος δέ με θεῶν ἔκαμψε·
100 Τέτρομ' ἡματῆας φροντίσι καὶ νοχταῖς.
Οὗτος ὁ βρισάχην με καὶ ὕπνου ὤσαν ὀπίσω,
Ἄδξ ἐπίθη. Σὺ δέ μοι δειμᾶτα πάντα λέγε,
Τάρταρον ἑρδέντα, περιφλεγθόνας, ἑμάσθλας,
δαίμονας, ὃ ψυχῶν πράκτορες ἡμετέρων.
105 Μῦθος ἅπαντα κακοίσι, τὸ δ' ἐν ποσὶ μῦθον
[ἄριστον·

Οὐδὲν ἐπιστρέφεται τῆς βασιάνου κακίῃ.
Λύσιον ἦν ἀλιτρεῖσιν ἐς ὕστερον ἔμμεν' ἄντα,
Ἥ ἐμὲ νῦν κακίης πῆμασιν ἀσχαλαῖν.
'Αλλὰ τί μοι, βροστέων τί δέ μοι τόσον ἔλιγε' αἰῖδα γε,
110 Ἥμετέρης γενεῆς πᾶσιν ἔπασιν ἄγος.
06 μοι χθῆον ἀνίκατος, ἅλα κλονόουσι ἀπται
'Ὅραι δ' ἀλλήλαις εἶξαν ἐπισσόμεναι.
Νῦξ ἡμᾶρ κατέπαυσε, τὸ δ' ἤγλωστον ἔτρα χεῖμα
'Ἀστρασιν ἤλιος, ἡελίω δὲ νέφος
115 Κάλλος ἀπτιμάλδουε, παλλίως δὲ σιλήγη·
Ἀὐτὰρ δ' ἡμυφανῆς οὐρανὸς ἀστερόεις·
Καὶ σὺ ποτ' ἀγγελικοῖσιν, Ἐωσφόρος, ἦτοθα χοροῖσι,
; Βάσκανε, νῦν δ' ἔπασε ἀλοχρὸς ἀπ' οὐράνιον

95 *Equod vitæ bonum? Dei lux? sed ab illa
Arcent me invidæ et odio dignæ tenebræ.
Nulla ad me utilitas redit. Equod est in quo non me superent mali.
Utinam enim illis æqualis essem, quamvis valde laboraus!
Jaceo languidus: metus me divinus percussit:
100 Conficior diurnis ac nocturnis sollicitudinibus.
Ille me superbus supinum impulit retro,
Et calcibus protrivit. Tu vero mihi narra omnia metuenda,
Nigrum Tartarum, igneos Phlegethones, flagella
Dæmones animarum nostrarum carnifices.
105 Fabula omnia improbis, et quod ante pedes positum, id optimum.
Nihil profecto mutatur propter tormenta improbitas.
Satius esset improbos in posterum esse impunitos,
Quam me nunc nequitias pœnas deflere.
Sed quid mihi, quid tantopere necesse est mortalium ærumnas cavere?
110 Generis nostri omnibus mala sunt communia.
Non mihi terra immobilis est: mare agitant venti:
Horæ sibi invicem cedunt depulse:
Nox diei finem affert: ærem obscurat tempestas:
Sol astris, soli nebula
115 Decorem auferunt: reviviscit autem luna:
Cœlum stelliferum dimidia sui parte apparet.
Et tu aliquando angelicis choris intereras, Lucifer
Invide, nunc autem probrum e cœlis cecidisti.*

95 Καὶ τοῦ. Reg. 992 καὶ τό.
97 Οὐδὲν κλειον ἔμοιγε. Id est, nihilo melius
mihi est (ob virtutis studium) quam aliis; imo me-
liora omnia impiis eveniunt. Easdem querelas de
impiorum prosperitate in viris sanctis, in Davide
et prophetis passim reperies.
101 Βρισάχην. Super lin. Coisl. μεγάλαιος.
Forte ὀφάχην, erecta cervicæ.
105 Περιφλεγθόνας. Ita tres Regg. Int. περι-
φλεγοῦ ποταμούς. Coisl. sup. lin. ποταμούς τοῦ ἄδου.
Edit. περιφλεγθόνας.
106 Ἐπιστρέφεται. Reg. 991, sup. lin. ἀισχύνε-
ται, et ad marg. φροντίζει.
107 Ἄντα. Coisl. sup. lin. ἀτιμώρητα. Int. Coisl.
βλεπὼν ἦν τοῖς ἀμαρτωλοῖς τὰς ἐκείθεν τιμωρίας
διαφυγεῖν, ἢ ἐμὲ νῦν ἀσχαλαῖν καὶ ἀνίστασθαι κακοῖς.
Melius esset peccatoribus avi futuri pœnas effugere,

B *quam me nunc molestiis et ærumnis confictari. Bil-
lus hoc velle Gregorium putat: Multo melius actum
iri cum peccatoribus, si in hac vita, quam brevi finem
habitura est, cum ipso multas acerbitates perferrent,
quam ut ad æternas pœnas reservarentur. Malle
priorem Billii interpretationem: Tametsi impii et
nefarii homines de hujus vitæ prosperitate sibi gra-
tulentur, me contra miserum existimare soleant, qui
multis in vitæ curriculo calamitatibus officiar; te-
vera tamen præstabilis est magisque expetendum
in hac vita extruciri, quam scelerum pœnas in æ-
tera ævo expendere.
111 Ἄλα. Ita tres Regg., Coisl. et Chig. Edit.
mendose ἀλλὰ.
112 Ὅρα. Horæ. Potest etiam intelligi de anni
partibus.*

METRICA VERSIO.

Quodnam hujusce bonum vitæ est? lux; dira ta-
[men me
Caligo, invidiæ plenaque, pellit ab hac.
Plus ego nil habeo: quid non malus amplius autem?
Namque utinam saltem pars foret æqua mihi!
Oppressus jaceo: divinus me timor angit,
Conficior curis nocte dieque miser.
Me sternit, pedibusque terit vir quisque super-
[bus,
Segnisque; ac mihi tu, quæ metuenda, refer.
Tartara nigra nimis, Phlegethones, verbera dira,
Dæmonas obscenæ carnificæque animæ.
Cuncta mali hæc ridet, et amat præsentia tantum;

C *Non curat pœnas gens scelerata noxas.
Ut ilius prævis esset post funera pœnas
Non dare, quam pœnas hic dare me sceleris.
Ast hominum quid ego, quid nostræ incommoda gentis
Colligo? Res plane nulla dolore vacat.
Non terra intrepida est, quatitur sed turbine venti,
Inque vicem cedunt tempora prompta sibi.
Nox tegit atra dicem, tempestas æthera fuscet:
Astrorum obscurat sol radiansque decus.
Sol tegitur nebulis, redivagat luna resurgit:
Dimidiaque polus parte sui latitat.
Angelicos etiam cœtus, tu Lucifer, inter
Qui fueras, supra lapsus es arce miser.*

Ἐπιπέτα Πάρις μέγας, αὐτὰρ ἔπειτα
 Πνεῦμα Θεοῦ μεγάλου, βάλλετ' ἐπισβολαίαι.
 Ποι στήσεις με φέρουσα κακοπραβῆς ἔνθε, μέριμνα;
 ἴστασο. Πάντα Θεοῦ δεύτερα. Ἐκε λόγῳ.
 125 Θὸ δὲ με μαφιδίω τεύξεν Θεός. Ἐμπαλιν ᾠδῆς
 Ἰσταμαι ἡμετέρης τοῦτ' ἀλιγοφρενίης.
 Νῦν ζῶρος, αὐτὰρ ἔπειτα λόγος, καὶ πάντα νοήσεις,
 Ἡ Θεὸν εἰσοφρῶν ἢ περὶ δαπτόμενος
 Ὡς μοι ταῦτ' ἐπάειπε φίλος νόος, ἄλλος ἔπεισεν.
 130 Ὅψι δ' ἀπὸ σκιεροῦ ἄλλος οἰκᾷδ' ἔβην,
 Ἄλλοτε μὲν γελῶν ἐπεφρόρονα, ἄλλοτε δ' αὖτε
 Κῆρ ἔχει ἀμύμων, μαρμαμένο νοῦ.
 Ἐπιπέτα Πάρις μέγας, αὐτὰρ ἔπειτα
 Πνεῦμα Θεοῦ μεγάλου, βάλλετ' ἐπισβολαίαι.
 Ποι στήσεις με φέρουσα κακοπραβῆς ἔνθε, μέριμνα;
 ἴστασο. Πάντα Θεοῦ δεύτερα. Ἐκε λόγῳ.
 125 Θὸ δὲ με μαφιδίω τεύξεν Θεός. Ἐμπαλιν ᾠδῆς
 Ἰσταμαι ἡμετέρης τοῦτ' ἀλιγοφρενίης.
 Νῦν ζῶρος, αὐτὰρ ἔπειτα λόγος, καὶ πάντα νοήσεις,
 Ἡ Θεὸν εἰσοφρῶν ἢ περὶ δαπτόμενος
 Ὡς μοι ταῦτ' ἐπάειπε φίλος νόος, ἄλλος ἔπεισεν.
 130 Ὅψι δ' ἀπὸ σκιεροῦ ἄλλος οἰκᾷδ' ἔβην,
 Ἄλλοτε μὲν γελῶν ἐπεφρόρονα, ἄλλοτε δ' αὖτε
 Κῆρ ἔχει ἀμύμων, μαρμαμένο νοῦ.

Propitia mihi sis, Trinitas, venerandum regnum : ne tu quidem

120 Linguam hominum insipientium effugisti.

Primo Pater, deinde magnus Filius, tum postremo

Spiritus magni Dei, conviciis impugnatur.

Quo me tandem hinc abreptum feres, inconsulta sollicitudo?

Desine. Deo omnia inferiora. Cede verbo.

125 Non me frustra Deus formavit. Hic jam carmen

Retexo : hæc pusillo animo nostro tribuenda sunt.

Nunc tenebræ : rursus postea ratio, et omnia perspicies,

Aut Deum videns, aut igne cruciatus.

476 477 Postquam hæc mihi cecinit amica mens, dolorem concoci.

30 Sic sero e nemore umbroso domum rediit,

Nunc quidem me irridens, quod aliter scnsissem : nunc rursus

Cor mœrore macerans, mente secum pugnante.

XX. De exterioris hominis vilitate.

Quis natus sum? quis sum? quis abhinc non longe futurus sum?

Ubi statures magnum tuum figmentum, o Immortalis!

Si quid tamen magnum est, ut equidem arbitror, cum nihil simus,

Frustra supercilium homines tollimus.

5 Si id tantum simus, quod plerisque apparet,

Amisita vita, nihil amplius habebō.

Vitulus e matris suæ utero exsilit,

Et saltat, et dulcia premit ubera.

Triennis jugum subit, et pondus planstri trahit,

10 Cervicemque magnam collari inserit.

Hinnulus varia pelle, ubi ex alio cecidit,

Statim matris suæ pedi pedem jungit,

* Alias Bill. 45, pag. 88.

125 Ποι. Schol. Ποῦ με φέρουσα στήσεις, ὡ κά-
 χιστα βουλευομένη μέριμνα; ἀναῦθα στήθη. His ver-
 bia velut suam temeritatem reprimit, quod ausus
 sit Trinitatem, quæ ab omni injuria immunis est,
 in earum rerum classem adjungere, quæ variis in-
 commodis atque injuriis pateat. Ibid. κακοπραβῆς.
 Reg. 991. Coisl. sup. lin. κακὸβουλε. Μοκ ἔνθε. Duo
 Regg. et Coisl. ἔνθα.

125 Ἐμπαλιν ᾠδῆς ἴσταμαι. Int. Coisl. παρα-
 φρονῶν λαλῶ τῶν πρώην ἐρημένων ἀντίρροπα.

ARGUMENTUM. Postquam superiore carmine, inquit
 Cyrus in argumento hujus carminis, de humana
 natura ea, quæ convenire videbantur, exposuit Gre-
 gorius, nunc armatas et vilitates, ac miserias, quæ
 eam comitantur, enumerat atque exaggerat, sicque
 arrogantiam hominum, fastum et insolentiam com-
 primit. *Esse remis tita Gregorii temporibus conditum
 videtur hoc carmen.*

5 Ὅψιν ἔδρατες. Reg. 990 et Chig. ἔδρατες.

METRICA VERSIO.

Quod dicam, rogo, sancta Trias, ignosce : pepercit B

Hæretici prorsus nec fera lingua tibi.

Ante Pater rabidæ sensit convicia lingue :

Post Genitore satius, Spiritus atque sacer.

Quo tandem, vesana, feres me, cura? gradum jam

Siste. Deo cedunt omnia, cede λόγῳ.

Me Deus haud frustra fecit; mea verba retexo.

Stulta nimis sunt hæc, quæ mihi dicta prius.

Nunc tenebræ, post hæc ratio, tumque omnia nosces,

Perpetiens flamma, conspiciensve Deum.

Hoc mea conceptum coxit sermone dolorem

Mens mihi; sic redii, luce cadente, domum :

Nunc secus affectos ridens, nunc pectora luctu

Confectus, pugnas mente cieute graves.

XV. DE EXTERNI HOMINIS VILITATE, AC PRESENTIUM

RERUM VANITATE.

(Billio interprete.)

Quis prius ipse fui? quis sum, quis mox ero, magnum

Figmentum ipse feres quo, bone Christe, tuum?

Si modo quid magni est : namque, ut roor ipse, su-

perbum,

Nil cum sit, frustra tollit in alta caput :

Si tantum hoc esset quod cernitur, ac periturum

Post vitam banc nullas prorsus haberet opes.

Namque utero excessit vitulus simul atque parentis,

Saltat, et impatiens ubera plena premit :

Cervicemque jugo, cum tres pervenit ad annos,

Subjicit, et magno plaustra labore trahit.

Maternaque etiam quam primum exivit ab alvo

Hinnulus, huic jungit protinus ipse pedem.

Φεύγει δ' ὠμόβροτος τε κύναις, καὶ ἔκπον ἐλαφρῶν,
 Καὶ λήχμης πυκινῆς κεύθεται ἐν λαγόσιν.
 15 Ἄρκτοι δ', οὐλομένους τε σωὸν γένος, ἤδ' ἐλέοντας,
 Τίγρις τ' ἠνεμίαις, παρβαλλών τε μίνος,
 Αὐτίκα φρίξεν ἔθειραν ἐπὶν κε σιδήρον ἰσθαί,
 Φρίξεν, καὶ κρατερὸς ἔειπ' ἐπὶ θηρολάτας.
 Ἄρτι δέ τ' ἄπτερος ἦναι, ἐθπτερος οὐ μετὰ θηρῶν,
 20 Ἦέρα δ' αὖτε πολλὸν ὑπερθε δόμου.
 Σουθὴ δ' αὖτε μέλισσα λίπε σπέος, οἶκον ἔτευξεν
 Ἄντιθετον, γλυκεροῦ πλῆθος γόνου δόμου.
 Πάντα δέ τ' ἐφαρὸς ἔστιν ἐνδὸς πόνος, αὐτομάτῃ δὲ
 Πᾶσι τροφῇ, γαίης δαίτα χαρίζομένης.
 25 Οὐ πόντον τέμνουσιν ἀπηγέα, οὐκ ἄρρουσιν,
 Οὐ ταμίαι κείνοις, οὐδὲ κυπελλοφόροι.

Ἄ Καὶ πτερῶν ὄρνιν εἶραφε ταχύν, καὶ δγκαια θήρα,
 Βασί πονησαμένους, φροντίς ἐπηματή.
 15 Ἄς δὲ μάγας καὶ θήρα τὸν ἔκτατον, ὥστερ ἄκουσα,
 30 Λάφας, δαιτὸς ἔης λείψαν' ἀποσυγγέει.
 Ἄλλοτε μὲν δαίσαθ' ἐτερήμαρος, ἄλλοτε δ' αὐτε
 Λάφε πόντον, βριαρῶς γαστέρι μέτρα φέρων.
 Τοσσάτιον κείνοισιν ἀμοχθότερος βίος ἐστί·
 Πέτηρ καὶ κλαδεῶν, οἶκος δαὶ σγέλιος
 35 Ἄρτεμέες, κρατεροί, περικαλλέες· ἦν δὲ δαμάσση
 Νούσος, ἀπενηθείς δίκαιμον ἀσθμα λίπον.
 Οὐ γοεροῖς μελέεσσι περισταθῶν, ἄλλοθεν ἄλλος,
 Μύροντ', οὐδὲ ψοῖαι κέρασαν ἀπο πλοκάμους.
 Εἶπω μείζονα μῦθον· ἀταρβέες ἐνθάδ' ἔδιοντο,
 40 Οὐδὲν ὕποτρομέει θήρ κακὸν, εὔτε θάνη.

Fugitque crudivoros canes et velocem equum,
 Atque in densi nemoris latebris absconditur.
 15 Ursi, et truculentorum aprorum genitus, leones,
 Tigris ventos assequens, et pardorum vis,
 Statim ac ferrum vident, horrent arrigentes jubam
 Horrent ac in fortes insiliunt venatores.
 Avis primum implumis, deinde non multo post pennis instructa,
 20 Aerem secat supra nidum evecta.
 Apis flava, relicto specu, domum struit
 Quadratam, eamque dulci fetu implet.
 Sunt autem hæc omnia unius veris labor, ac sua sponte
 Nascitur iis cibus, terra dapes suppeditante :
 25 Non pontum immitem secant, non arant ;
 Nulli illis promicondi, nulli pincernæ :
 Celerem avem penna nutrit, et feram valles,
 Levis illis labor, diurna sollicitudo.
 Magnus leo etiam feram, quam occidit, postquam, ut audivi,
 30 Dilaniavit, cibi sui reliquias aversatur.
 Interdum alternis diebus cibum sumit,
 Alternis aquam, fortiter ventri modum imponens :
 478-479 Adeo illis non laboriosa vita est :
 Petra et rami domus sunt semper paratæ.
 35 Sani, robusti, pulchri : si domuerit
 Morbus, sine luctu validum spiritum relinquunt.
 Non lugubri carmine circumstantes, aliunde alius,
 Lamentantur, nec crines vellunt amici.
 Eloquar majus quidpiam : impavidi hic pereunt,
 40 Nec malum ullum expavescit fera, cum moritur.

20 Ἦέρα. Sic tres Regg. et Coisl. Edit. ἡέρα.
 21 Σουθὴ. Reg. 39, ad marg., ξανθὴ.
 22 Ἄντιθετορ. Int. Coisl. ἐξ ἀντιθέτων πλευρῶν,
 ex oppositis lateribus.
 25 Τέμνουσιν. Sic Coisl. cum tribus Regiis.
 Edit. τέμνουσι. Mox, pro ἄρρουσιν, quod sequitur,
 Regg. plures habent ἄρρουσιν.
 30 Κυπελλοφόροι. Coisl. Int. ποτηροφόροι.
 29 θήρα. Tres Regg., Coisl. et Val. θήρας.

30 Ἀδάφας. Leviter degustata. Combef.
 33 Ἀμοχθότερος βίος. Coisl. πόνος, et sup. lin.
 βίος. Int. τοσσάτιον κείνους ὁ πόνος ἐστὶν ἐλαφρότερος,
 καὶ ὁ βίος ἀμοχθότερος.
 35 Ἄρτεμέες. Duo Regg. ἀρτεμέεις.
 36 Ἀπενηθείς. Edit. νηπενθείς. Ut stet metrum,
 legendum forsitan esset ἀπενήθους, nisi supponatur
 duas fieri syllabas ex diphthongā εἶς. CAILLAV.
 40 Οὐδέν. Sic Coisl. et tres Regg. Edit. κούδέν.

METRICA VERSIO.

Crudivorosque canes, et equos fugit alite cursu,
 Se nemoris densi proripit inque sinum.
 At truculentus aper, pardusque, ursusque, leoque,
 Et tigris, vento non levitate minor,
 Ut ferri cernunt aciem, juba protinus ipsis
 Horret, in hostilem prosiiliuntque manum.
 Quin avis implumis primum, mox prædita pennis,
 Ætheris immensi læta per alta volat.
 Anro rursus apis coudit sibi tecta relicto,
 Adversamque implet sedula melle domum.
 Ille evecta unius veris labor. Omnibus autem
 Perfacilem tellus sponte dat alma cibum.
 Æquora nec sulcant, nec scindunt arva, nec illis
 Pocula fert quisquau, suppeditatque cibos.

B Pennæ avibus, silvæque feris alimenta ministrant :
 Hos labor exiguus, cura diurna tenet.
 Ac leo cum præda ventrem exsaturavit, ut ajunt,
 Cœnæ reliquias horret adire suæ.
 Alternis sumitque cibos persæpe diebus,
 Alternis (ventri sic moderatur) aquam.
 Usque adeo minus his dura est atque aspera [vital]
 Pro domibus ramos, antraque semper habent.
 Intrepidi, fortes, pulchri ; si morbus eosdem
 Imprimat, haud tristes mors inanimata rapit.
 Non alii atque alii lugubria carmina fundunt :
 Non sibi moesta comam vellit amica cœvors :
 Denique, quod majus, pereunt formidinis omnibus
 Expertes ; fera nil mortua namque timet.

"Ἄθροι καὶ μερῶν δαίδν γένος, ὡς καὶ τὸδ' εἶπες, A 55
 "Ἡ ρ' ἐτεὸν μερῶν οὐδὲν ἀκιδνότερον,
 "Ροιῆς μὲν γένος εἶμι, μόγη δὲ με γέινωτο μήτηρ.
 "Ἐδρέφθην πολλοὶς καὶ συγεροῖς καμάτοις.
 45 "Ἄγκλις ἔχεν μήτηρ με, γλυκύν πόνον· αὐτὰρ ἔπειτα
 Γαῖαν ἐπεξέδη, ἀλαγει τεύρομνος.
 "Ἐνθεν ἔδην τετρακόλις ἐπ' οὐδοῦ. "Ἐνθεν ἀέρθην
 "Ἰθμασιν ἐν τρομεροῖς, ἀναπτόμνος παλάμασι.
 "Ἐνθεν νοῦν ὑπέλαμνον ἀνεπίδοτος ἔχουσι φωνῆς
 50 "Ἐνθεν δ' αὖ μύθων δάκρυα ὄρ' ἤγεμόσιν.
 Εἰκοσῆς συνάγειρα μένος, καὶ πῆμασι πολλοῖς
 Πρόσθεν ὑπηντίασα, ὡς τις ἀεθλοφόρος.
 "Ἄλλα μὲν ἔσονται μοι γε· τὰ δ' ἔρχετο, τοῖς δὲ μογήσει,
 Εἰς δὲδ', ἐμὴ ψυχῇ, ἔσθι, περῶσα βίω,

Ἰλλόν ἀποστῶτατον, βίον ἄγριον, οὐδὲν θαλάσσης,
 Τῆ καὶ τῆ πυκνοῖς πνεύμασι βρασοόμενον.
 Πολλὰ μὲν ἀφραδῆρι τινάσσομαι· ἄλλα δὲ δαίμων
 Ζωῆς ἡμετέρης ἤγαγεν ἀνείπαλος.
 Εἰ γάρ κεν ὄσα τερπνά καὶ οὐπῶσα λυγρὰ βίω
 60 "Ἀνταλαντεύοις, μέσσα τάλαν" ἔριον,
 Πολλὸν κεν βρόθουσα κακῶν ἐπὶ γαίαν ἔκοιτο
 Πλάστογι, ἢ δ' ἀγαθῶν, ἐμπαλιν ὤρι θέσι.
 Ἀήρις, πόντος, ἀρουρα, μόγος, λιχίτορες ἄνδρες,
 Κιτήσις, δασμογράφοι, πράκτορες, εὐρυβάσι,
 65 "Ἰγῆτες, βίβλοι τε, δικαστοῖοι, ἀρχὸς ἀλιτρῶς,
 Πάντα τὰδ' ἐστὶ βίω παίγνια λευγαλίου.
 Δέρκεο καὶ ὄσα τερπνά· κέρως, βάρος, ἄσμα, γέλωτες,
 Τύμβος ἀεὶ πλήρης μυδαλέων νεκίων,

Insipie hominum miserum genus, ut dicas,
 Certe hominibus nihil debilius.
 Fluxus quidem sum proles: magno labore me genuit mater.
 Nutritus sum multis gravibusque laboribus.
 45 Ulnis gestavit me mater, onus dulce: deinde
 Terram radebam doloribus confectus.
 Postea ingrediebar solo ut quadrupes. Tum erectus steti,
 Vestigiis vacillantibus, furtim nixus alienis manibus.
 Inde mens sublucere cœpit signis incondite vocis.
 50 Post hæc lacrymas fudi sub liberalium artium magistris.
 Vicesimo ætatis anno vires collegi, atque in multas calamitates
 Obvias incidi, ut quidam pugil.
 Alia quidem me premunt: hæc effluxere: aliis autem vexaberis,
 Id bene scito, anima mea, trajiciens hanc vitam,
 55 Tractum infidissimum, fluxum ferum, æstum maris,
 Hinc atque hinc frequentibus ventis ferventem.
 Multum quidem stultitia exagitor: sed alia dæmon
 Vitæ nostræ hostis mala atulit.
 Etenim si omnia bona, omniaque vitæ mala
 60 Appenderis, æqua examina trahens,
 Multum certe præponderans malorum lanx ad terram verget,
 Contra vero bonorum lanx sursum feretur.
 Pugna, mare, terra, labor, prædones viri,
 Possessio, tributis scribæ, exactores, clamosi præcones,
 65 Illutores, libri, iudices, princeps homo scelestus,
 Omnia hæc miseræ hujus vitæ sunt ludibria.
 Inspice et quæ jucunda: saturitas, gravitas corporis, cantus, risus
 Sepulchrum fetidis semper refertum cadaveribus,

42 "Ἡ ρ' ἐτεὸν μερῶν. Alludit ad istud Homeri
Odys. vii, 12:
 Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα κρέσει ἀνθρώποιο,
 Πάντων ὄσα τε γαῖαν ἐπιπνέει τε καὶ ἔραει.
 Nullum infirmius homine alii terra
 Ex omnibus quæ in orbe spirant et serpunt.
 43 "Ροιῆς μὲν γένος. Tres Regg., Chig. et Vat.
 ροιῆς ἔχονος. Carin. præc. vers. 75, βέουσι γὰρ μ'
 ἐφ' ὄψεσιν.
 50 Μύθων δάκρυα. Schol. Ἐπειτα λόγων ἤγεμό-
 σιν πιστευθεῖς, ἐδάκρυσα πλήγεις. Post hæc artium

liberalium magistris traditus, flevi verberibus cæsus.
 61 Πόλλιν. Sic duo Regg. et Coisl. Edit. πολλῶν.
 63 Μόγος. Sic Regg. 39, 990, 993, Chig., Coisl.
 et Vat. Edit. μόρος.
 65 Δικαστοῖοι. Vat., Coisl. et Reg. 990, δικασ-
 πῶος.
 68 Τύμβος. Hæc Cyrus intelligit de magnificorum
 exstructione sepulcorum; Billius vero de aquilicula
 cibus distento; vel de externo splendore, sub quo
 persæpe impurissima et flagitiosissima vita dehi-
 tescit. Alludit ad sepulcra dealbata, de quibus Do-

METRICA VERSIO.

Jam nostrum mihi cerne genus, dicesque profecto: B
 Debile gente hominum nil magis esse queat.
 Fluxus me genuit, mater me protulit ægre:
 Nutriti ingenti cumque labore diu.
 Ulnis me primum gestavit (dulce onus), at post
 Non sine tormento pes mihi rasit humum.
 Tellurem hinc quadrupes trivi: mox corpore lecto
 Expandi tremulis gressibus ipse manus.
 Oscure ostendit vox hinc incondita mentem:
 im fletu exscruit post duce sermo suam.
 Quina quater firmum robur mihi contulit æstas,
 Ac pugilia duri plurima more tuli.
 Altera nunc patior: fluxerunt altera: vita
 Altera trajiciens, meus, freta sæva, ferens.

Nam velut adversum studeo transmittere flumen:
 Atque maris fluctus, quos gravis aura quatit.
 Ac mea me multum exagitat dementia: rursum
 Multa vehit dæmon, qui mihi bella movet.
 Nam si cum lætis perpendas tristia vitæ,
 Ac libræ lances æquas utrasque trabas:
 Procinus in terram verget depressa malorum
 Lanx: jucunda tenens rursus at alta plect.
 Pugna, mare, et tellus, durus labor, atque iaronas:
 Tristia quique gravi voce tributa legunt:
 Causidici, libri, præfectus, præses iniquus:
 Hæc secum infelix ludicra vita trahit.
 Dulcia jam numera: ingluvies, et cantica, risus,
 Urna nitens fœditæ necna cadaveribus:

Ἔθνα, γαμος, γάμος ἄλλος, ἐπὶν ὁ πρόσθεν Α
[δληται,
70 Μοιχοί, μοιχολέται, παῖδες ὑποπτον ἄχος,
Κάλλος φιλτρον ἀπιστον, ἀκάρθρον κακὸν αἶσχος,
Φροντίδες εὐτεκνής, ἄλγεια δυστεκνής,
Πλοῦτος καὶ πενία δισσὸν κακὸν, ὕβρις, ἀνία,
Σφαῖρα νέων παλάμαις ἀναποπεμπομένη.
75 Ταῦτ' οὖν εισσώων, φρένα δάπτουμαι, εἰ τις ἄριστον
ὀφείται, ἢ τὸ κακὸν πλείον ἀριστότερον.
Οὐ διακρύεις ἄων ὅπως ἄλγεια καὶ προτέροισιν;
Οὐκ οἶδ' εἰ διακρύσεις, ἢ γελᾶσεις ἄων.
Ἄμφω καὶ πινυτοῖσιν ἐφηρμοσε ταῦτα πάροιβεν

80 Τῷ μὲν κλαυθμῶς ἔην κἀνθάδε, τῷ δὲ γέλως,
Ἦς Τρώες καὶ Ἀχαιοὶ ἐπ' ἀλλήλοισι θορόντες,
ἄφρον ἀλλήλους εἵνεκα πορνιβίου.
Κομῆτες τ' ἐμάχοντο καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι,
Ἄμφι σὺς κεφαλῆ, θρηξί τε χοιρεΐδας.
85 Αἰακίδαί μὲν δαῖσμα, θάνον γε μὲν, ὅς μὲν ἐτ'
[εχθροὶς
Μαινομένη παλαμῆ, αὐτὰρ ο μαχλοσύνη.
Ἄμφιτρωνιάδαο μῆγα κλέος ἀλλὰ δαμῶσθη
Ἐἴματι σαρκοφάγῳ κείνος ὁ παντολέτης.
Κῦροί τε Κροῖοί τε κακὸν μόνον οὐχ ὑπάλυξαν,
90 Οὐδὲ μὲν ἡμέτεροι χεῖρον ἄνακτες ἔσοι.

480-481 Sponsalia, nuptiæ, aliæ nuptiæ, si primæ solvantur,
70 Aulierei, adulterorum interfectores, filii suspectus dolor (parentum)
Pulchritudo, amor infidus; expers timoris malum, deformitas;
Cura egregiæ prolis, dolor de improba;
Divitiarum et paupertas, duplex malum, insolentia, mæror,
Pila juvenum manibus utrinque retorta.
75 Hæc igitur inspicens mente discrucior, si quis optimum
Existinat, quod plus habet mali quam boni.
Nonne inges audiens quot fuerint mala priscis hominibus?
Nequidem scio, an audiens lacrymaturus, an risurus sis.
Hæc quidem olim et duobus sapientibus convicere:
80 Uni quidem hæc omnia loctus, alteri vero risus erant,
(Cogitantibus) quomodo Trojani et Græci alteri in alteros ruentes
Sese mutuo truncarent propter meretriculam.
Curetes quoque pugnabant et Ætoli bellicosi
De apri capite, setisque porcinis.
85 Æacidæ formosissimi periere, alter ipse hostes
Furibunda manu, alter vero incontinentia.
(Herculis) Amphitryoniadæ magna est gloria; attamen domitus est
Veste viruleuta omnium monstrorum demitor.
Cyrus et Croesus triste fatum non effugerunt.
90 Nec nostri quidem, qui heri imperatores erant.

minus loquitur in Evangelio, quæ extrinsecus pulchra apparent, cum intus pleua sint ossibus uortuorum (Matth. xxiii, 25).

70 Ἰσοκροτὸν ἄχος. Semper enim in suspitione versantur ac metuunt parentes, ne quid mali accidat filiis. Ita Cyrus. Potest etiam, inquit Billius, hæc suspicio ad parentum xelotyriam, qua fit ut nonnunquam metuant ne alienos liberos pro suis alant.

75 Ὑβρις, ἀνία. Insolentia ad divitias, mæror ad paupertatem refertur a Cyro.

74 Ἀναποπεμπομένη. Missa, remissa.

76 Ὁ. Chig. ὡς. Mox Vat. pro ἀριστότερον habet ἀριστέρον.

77 Ὅπως. Regg. duo, Chig. et Vat. ὅσ'.

81 Θορόντες. Regg. duo θορόντες.

85 Κοιμήτες. Hic versus ex Homero sumptus est, Iliad. ix, 525, ubi uarrat Phoenix, quomodo circa apri Calydonii caput inter Curetes et Ætoli

gravissimum prælium commissum fuit. BILL.

85 Αἰακίδαί. Coisl. Int. Αἰάκου ἀπόγονοι, Æaci nepotes. Non semel Homerus, ut bene Suidas observat, Æacida vocat Achillem. Billius de Agamemnone, quem Gregorius, lapsus memoria, ut putat, Æacidem appellat, exponit. Minime vero probabile est, Gregorium in libris et historiis Græcorum versatissimum, hic lapsus memoria, atque Agamemnonem cogitasse et errore Æacidem vocasse. D. Gaultier censet Gregorium de duobus Aiacibus, altero Telamonis, altero Oilei filio loqui. De posteriori, cujus meminuit Virgilius, Æneid. lib. i, v. 40, Gregorius videtur verba facere.

87 Ἀμφιτρωνιάδαο. Sic duo Regg. et Chig. Hercules, cum Nessi sanguine tinctam vestem induisset, totus statim exarsit, miscerique interit. Trag. Senec., Hercules furens. Edit. Ἀμφιτρωνιάδαο.

91 Ἀστυς. Chig. ἀστυς.

METRICA VERSIO.

Dos, hymen, exincta repetitaque læda priore:
Mœchus, qui mœchi sanguine tingit humum.
Edita progenies turbat cruciatque parentem:
Ipsiusque animum suscipio premit.
Infidum illicitum decor est; ignobilis autem
Forma malum est, omni quod caret usque
[metu].
In cura est, soboles quem fecit pulchra parentem:
Qui genuit pravos, hunc dolor acris habet.
Fastium divitiarum, mærorem gignit egestas:
Sphærule quæ pueris mittitur atque redit.
Hæc igitur cernens, crucior, vita optima cuiquam
Si censetur, habet quæ mala plura bonis
Non læs quæ passi veteres quoque sunt mala? Risu

B Dignane sint, lacrymis an magis, addubites.
Olim namque soplis quadrarunt ista duobus.
Illi felix, at huic omnia risus erant
Horrida miscabant certamina, sequæ necabant
Argivi, atque Phrygum, pro meretrice, phalanx.
Aspera Curetes Ætolis bella movebant,
Pro capite, agrestis crinibus atque feræ.
Æacidæ celebres: sese tamen ille peremit
Vesanus: mœchi est cæsus at iste manna.
Herculis est ingens nomen: nam cuncta doma-
bat;
Carnivoris perit vestibus ille tamen
Aspera non Cyrus, non Croesus Parca pepercit:
Hisque etiæ, nuper sub quibus orbis erat.

Καί σε, δρακοντιάδῃ, μένος ἀσχετε, ὄλεσεν οἶνος,
 Ἦνικ', Ἀλέξανδρε, γαίαν ἐπήλυδες ὄλην.
 Τί πλέον ἐν φθιμένοισιν; ἦ κόνις, ὄστ' αἰ μούνα,
 Ἦρωσ' Ἀτρείδης, Ἦρος ἀλγιστόβροτος.
 95 Κωνσταντίνους ἀναξ, θεράπρον ἑμὸς ὄστις ἄνολος,
 Ὅστις ἐρικτιμῶν· ἐν πλέον ἐστὶ τάφος.
 Καὶ τὰ μὲν ἐνόηδε, τοῖα· τὰ δ' ἄλλοθι, τίς κεν ἐνίσποι·
 Ὅππῶσα τοῖς ἀδίκους ὄστατον ἦμαρ ἀγει,
 Πῦρ βρομέον, σκότος αἰνόν, ἀπότροβι φωτὸς ἑοῦσι
 100 Σκόληξ, ἡμετέρης μνήσις ἀεὶ κακίης.
 Λώϊον, εἰ βίσιον πύλας, κακί, μὴ σὺ πέρησας,
 Εἰ δ' ἐπέρησας, ἄλος, θήρσειν Ἴσα, λύθης,
 Ἦ ὅτε κἀνάδ' ἔχεις τόσσ' ἄλγεα, καὶ μετόπισθεν
 Πονή χειροτέρῃ τῶν ἔσα ἐνάδ' ἔχεις.
 105 Πῶ μοι πρωτογόνου μέγα κλέος; ὄλετ'
 ἔδωδῃ.

A Πῶ Σολομῶν πινυτός, ἀλλὰ γυναιξὶ δάμη.
 Πῶ δὲ δουραχάδος συναρπῆμος ἦν, ὄτ' Ἰούδα;
 Κέρδεος ἀν' ὀλίγου ἀμφεχούθ' σκοτίην.
 Χριστὸ ἀναξ, λητομαί σε, κακίων ἄρκος αὐτίκ' ὀπάζεις,
 110 Ἐνθὲν ἀναστήσας σὺ θεράποντι, μάκαρ.
 Ἐν μόνον ἀνθρώποισι καλὸν καὶ ἐμπέδον ἔστιν,
 Ἐπίβες οὐρανίαι, τοῖς ὄλγῳ τι πνέου.
 Τῶν δ' ἄλλων ἀγαθῶν πούλις κόρος. Ὅσσ' ἐπὶ γαίης
 Σῦρετ', ἐφημερίαις πάντα λιπεῖν ποθεῖν·
 115 Πάτρην, ἀλλοδαπῆν τε, θρόνους, καὶ ἀπύθρονον
 ἑύχοσ,
 Ἐγγύθιν, ἀλλοτρίους, εὐσεβίας, κακίους,
 Ἀμφαβίους, λοχόνοντας, ἀθάσκανον ἕμμα φέροντας,
 Αὐτοφῶν κακίῃ ἐνοθεὶ τροχούμεους.
 Ἄλλοις τερπνὰ βίσι· ἐγὼ δὲ πρόφρων ὀπαλῶξ.
 120 Οἱμοὶ τοῦδε βίου πῆμασι μακροτέρου!

Te quoque, Anguigena, insuperabili robore, perdidit vinum,
 Alexander, cum universum orbem peragrasses.
 Quodnam discrimen inter mortuos? idem pulvis, ossa sola,
 Heros Agamemnon et Irus qui polenta pascebatur.
 95 Constantinus imperator, et famulus meus; quisquis pauper,
 Quisquis multa possidens: unum solum secernit sepulchrum.
 Et quidem res in hac vita tales: quales vero in altera, quis dixerit?
 Quanta mala iniquis dies extremus sit adducturus,
 Ignis crepitans, graves tenebrae, longe a luce constitutus
 100 Vermis, nostrae sempiterna recordatio malitiae.
 Melius (tibi fuisset) improbe, si vitae portas ingressus non esses,
 Vel si ingressus, totus, perinde ac ferae, interiisses,
 Quam, cum hic tantos dolores habes, postea etiam
 Majores dare poenas his quas hic dedisti.
 105 Ubi tibi primi parentis magna gloria? esca perit.
 Ubi Salomon tam sapiens? a mulieribus superatus est.
 Ubi ille qui duodecim apostolis connumeratus erat, Judas?
 Exiguum ob lucrum circumfusus est tenebris.
 Christe rex, oro te, malorum medicinam protinus praebes,
 110 Inde sublato famulo tuo, benignus.
 Unum tantum hominibus bonum et stabile est,
 Spes caelestes, quibus paululum spiro.
 Aliorum vero bonorum magnum mihi fastidium. Quaecunque in terra
 Volvuntur, hominibus omnia relinquere cupio:
 115 Patriam, externam regionem, thronos, spretique throni gloriam,
 Propinquos, alienos, pios, malos,
 Apertos, insidiantes, vacuos invidia oculis ferentes,
 Sui ipsius earnifice malitia, livore intus contabescentes.
 Aliis vitae voluptates sint: ego vero libens eas relinquo.
 120 Heu mihi, cui praerærumnis vita est longior!

96 Ἐν πλέον ἐστὶ τάφος. Ita Reg. 39. Sup.
 lin. Coisl. Ἐν πλέον ὑπάρχει τάφος. Magnificentior
 namque divitibus exstruitur tumulus, ut Coisl. inf.
 exponit: Ἐν ἐν τούτοις τὸ πλέον τάφος μεγαλοπρε-
 πέστερος. Edit. εἰς πλεονασμὸν τάφος.
 102 Εἰ δ' ἐπέρησας. Val. et δὲ πέρησας.

103 Ἦ ὅτε. Sic duo Regg. et Chig. Edit. ἦ ὅτε.
 106 Πῶ. Sic Reg. 990 et Chig. Edit. οὐ.
 117 Ἀμφαβίους, λοχώνοντας. Apertos et occultos
 insidiantes.
 118 Ἀποφῶν. Sic appellat invidiam, quia invi-
 dum ipsum concitit.

METRICA VERSIO.

Te quoque, Alexander, copia grassate per orbem
 Perdidit inmodici victis sumpta meri.
 Inter defunctos quidnam est discriminis? ossa:
 Et cineres Iri, Tantalidisque pares.
 Par Constantino famulus meus, hic ego tantum
 Excipio tumultum; dives, inopsque pares.
 Atque hic ista quidem: ast alio quæ condit in ævo
 Ultima lux pravos, quis memorare queat?
 Horrida flamma, gravis caligo, a luce remotis
 Vernis, qui memores criminis esse facit.
 Non natum esse tibi melius, scelerate, fuisset,
 At natum protursu more perire feræ,
 Quam mala tot passum in terris, sævosque dolores,
 Post graviora iterum tantum in omne pati;
 Laus ubi primigenæ? decus illud perdidit esca.
 Doctus ubi Salomon? femina vicit eum.

B Ille ubi, legatos quondam inter census, Iudas?
 Exiguo lumen perdidit ære miser.
 Hinc me, Christe pater, educ jam, quæso, malisque,
 Quæis crucior, medicam protinus affer opem.
 Unum homini est, certumque bonum, fixumque, beata
 Vita, animus cuius languet amore meus.
 Cætera quæ terra volvuntur, nil moror ipse
 Amplius; humanis linquere cuncta libet:
 Externas simul et terras, patriosque penates,
 Atque thronos, spretæ sedis et omne decus:
 Externos, consanguineos: probitatis amantes,
 Et qui præcipites in scelus omne ruunt:
 Perspicuos, lectos: vacuos livore maligno,
 Quosque imo rodit pectore livor edax.
 Laeta habeant alii vitæ: fugiam ipse libenter.
 Quam gravibus longa est hæc mihi vita malis!

Μέχρι τίνος κόποισι παρέξομαι; ὡς ἄπαν ἐσθλὸν
 Ζωῆς ἡμετέρας, διστομὸς ἐστὶ χάρις,
 Διέξασθαι, βίβαι τε μετρούμενον ἡμᾶρ ἐπ' ἡμᾶρ.
 Βαῖνδ λαίμῃς ἔχει, τέλλαι δὲ πάντ' ἀμάρη.
 125 Χείμα πάλιν, θέρος αὖθις, ἀμοιβᾶδων εἶαρ
 [ὀκώρη,
 Ἡματα καὶ νύκτες, φάσματα δισὰ βίω.
 Θῆρανός, αἶα, θάλασσα, νεώτερον οὐδὲν ἔμοιγε,
 050 ὅσα πηκτὰ πλεῖ, οὐδ' ἄ περιτρέπεται·
 Τῶν κόρος. Ἄλλον ἔμοιγε βίω καὶ κόσμον ὁπάσας·
 130 Τῷ μογέων, πρόφρων πῆματα πάντα φέρω.
 Αἰ θάνον, εὐτέ με μητρὸς ἐνὶ σπλάγγουσι ἐδησας,
 Εὐθὺς ἔμοι σκοτιῇ δάκρυον ἐρχομένῃ!
 Τίς βίος; ἐκ τύμβοιο θορῶν, ἐπὶ τύμβον ὀδεῖω·

A Ἐκ ἐτ' ἀφομοί, πυρὶ θάβομ' ἀπληγέως.
 135 Αὐτὸ δ' ὅσον ἐνεῖω, ποταμοῦ βόος ὡκα θένοντος,
 Αἰὲν ἀπαρχομένου, ἐρχομένου τ' ὅπιθεν,
 Ἐσταθὺς οὐδὲν ἔχοντος· ἔλον κόνις, ἕμματ' ἔματο
 Βάλλου', ὡς κε Θεοῦ τῆλε πῶσω φαῖων,
 Τογχοῦ δ' ἀμαφᾶνων, καὶ ἀλομένων ἐνθα καὶ ἐνθα,
 140 Ζωῆς τῆς μεγάλῃς ἐκτιδ; ἔχομι πάδα.
 Τολμῆσω τινὰ μῦθον ἐτήτυμον, ὡς βρ Θεοῦ
 Παίγνιόν ἐστι βροτῶς, τῶν ἐν, ὅσα πάλαιων.
 Ἄλλο πρόσωπον ὑπερβην, ὃ χεῖρ κάμην· ἦν δ' ἀρ'
 [ἀερθῆ.
 Ἄζομαι, ἐξαπίνης ἐξεφάνην ἔπερος.
 145 Τοῖος ἄπασι μερόπων δειλῶν βίος, οἷσι μέμληεν
 Ἑλλπὸς ὀνειρατῆ. Ταῦτ' ἔχει· εἰς ἄλγτων.

Quousque stercoribus tenebor? vere profecto omnia
 Vitæ nostræ bona ancipitem habent voluptatem
 Accipere et rejicere demensum, unoquoque die.
 Parum quid habet guttur, cætera vero omnia cloaca.
 125 Hiems iterum, æstas rursus, vicissim ver, autumnus,
 Dies et noctes, bina vitæ simulacra.
 Cælum, terra, mare, nihil mihi prorsus novum :
 Nec quæ fixa sunt (sidera), nec quæ circumferuntur :
 Horum mihi satietas. Aliam mihi vitam, et mundum tribue,
 130 Cui laborans, libenter omnes molestias patiar.
 Utinam mortuus fuisset, quando me matris in visceribus colligasti,
 Et statim mihi tenebræ lacrymas fundere incipienti.
 Quæ vita? e tumulto exsilens ad tumultum curro ;
 Et tumulo autem, igne tumulabor sævissimo.
 135 Hoc autem ipsum, quod spero, veluti cursus fluvii rapide currentis,
 Semper effluentis, retroque influentis,
 Nihil stabile habentis : nihil est quam pulvis oculos meos
 Feriens, ut procul a Dei splendore excidam,
 Parietes atrectans, et huc illucque oberrans,
 140 A magna illa vita pedem retraham.
 Audebo verbum aliquod verax dicere; certe Dei
 Ludibrium est homo unum ex iis, quæ in urbibus celebrantur.
 145-155 Alia quædam externa est larva, quam manus elaboravit; sin autem detrahatur,
 Rubore suffundor, alius repente cum appaream.
 145 Talis universa miserorum hominum vita, quibus curæ sunt
 Spes somniis similes. His fruimini ad breve tempus.

121 Παρέξομαι. Coisl. cum pluribus Regg. παρ-
 ἔξομαι, et sup. lin. παρακάθημαι. *Stercoribus, cibis
 ingerendis et egerendis assiduous sum.*
 122 Διστομὸς χάρις. Id est, inquit Bill. in notis,
*anceps voluptas, quod intelligit de cibis quos nunc
 accipimus, nunc vicissim per alvum egerimus.*
 124 Ἀμάρη. Id est, postquam gustus nonnulla
 voluptate titillatus fuerit, reliqua omnia in eam corporis
 partem voluntur, quæ educendis fæcibus a
 natura destinata est. Bill.
 126 Φάσματα δισὰ βίω. His verbis brevissime
 et luculentissime vitæ vanitatem describit, et cum ait
 nos etiam interdum perinde ac noctu in somnis re-

rum umbras amplecti
 131 Αἰ ὀνάρω. Ita Job x, 18. *Quare de vulva edu-
 xisti me? Qui utinam consumptus essem, ne oculus
 me videret!*
 134 Πυρὶ θάβομαι. *Loquitur in persona peccato-
 ris, pomas peccatorum poti mortem subitari.*
 136 Ὁκίθερ. Coisl. sup. lin. πάλιν.
 142 Παίγνιον. Plato, lib. i et vii, *De legibus*, ap-
 pellant hominem παίγνιον θεῶν, quod præcitate di-
 cimus fuisse ait Synesius, orat. *De Provid.* Ad illud
 alludit Gregorius.
 143 Ἐπερβην. Coisl. Int. ἐξώτερον.

METRICA VERSIO

Quantisper tandem finis hærebo? Voluptas,
 Sunt equidem vitæ commoda cuncta biceps.
 Quavis accipimus luce ejicimusque : cloaca
 Cætera, cum guttur paucula cepit, babet.
 Bruma, calens æstas, ver, autumnusque vicissim :
 Spectra duo vitæ nos simul atque dies.
 Cælum, æquor, telluremque; novum nihil est mihi
 [prorsus;
 Non quæ sunt motu prædita, quæque carent.
 Nil moror hæc : alium mihi da, rex optime, mundum,
 Propter quem hic prompto tot mala corde fero.
 Atque utinam matris me mors rapuisset in alvo!
 Nam tenebræ nato mox mihi fietus erat.
 Quæ vita hæc! Tumulum a tumulo peto rursus; et ignis

B Post tumulum rursus me tumulabit edax.
 Idque ipsum est quod vivo velut rapidissimum amnis :
 Qui sursum exorians semper ad ima fluit
 Nam magis haud stabilis vita hæc, quæ pulveris in-
 [star
 Me tenebrat, Christi fax mihi ne rutilet :
 Mœnia sed palpans vagor huc illucque, proculque
 Ter miser æthereis sedibus ipse cadam
 Ludus homo (posita verum formidine dicam)
 Numinis est, qualis luditor orbis frequens.
 Larva tegit faciem, qua dempta protinus alter
 Repertior, subitus tingit et ora rubor.
 Talis vita hominum est, quos spes delectat inanis.
 Ad tempus teneant, queis lubet, ista breve.

Ἀσπάρ ἐγὼ Χριστοῦ διεδραγμένος, οὐ ποτε λήξω,
 Ἀσπῶν τοῦδε βίου λυόμενος χθόνιου.
 Καὶ γὰρ διπλὸς εἰμὶ· τὸ μὴ βίβας ἔνθεν ἐτύχθη·
 150 Τούνεκα καὶ νεύει πρὸς χθόνα τὴν ἰδίην.
 Ψυχὴ δ' ἔστιν ἄμμα Θεοῦ, καὶ κρείσσονα μοῖρην
 Αἰὲν ἄγαν ποθεῖ τῶν ὑπερουρανίων.
 Ὡς πηγῆς βίος ἔστιν ἐπιβόρομος, αἰθέριον δὲ
 Πῦρ ὁδὸν οἶδε μὴν ἀτροπὸν· ἄλλετ' ἄνω.
 155 Ὡς μέγας ἐστὶ βροτῶς, καὶ ἀγγελος· ἦν ἀπ-

[αἰτίας,

Ὡσπερ ὄφις, στικτοῦ γήραος, ἔνθεν ἐστὶ.
 Ὡ πάλλεσθ', ἰερῆς· ἐγὼ θάνατον· Ὡ καὶ ἀλιτροὶ
 Γαίτωνος, οὐκέτι με φρῖζετε, ὡς τὸ πάρος.

Αὐτοῖς μὲν μέγαν οἶκον ἀεὶ ζῶντος Ἄνακτος
 160 Φράσσετε· αὐτὰρ ἐγὼ πάντα λιπὼν, ἐν ἔχῳ,
 Σταυρὸν ἐμῆς ζωῆς φανὸν στυλόν. Ἦν δ' ἄρ' ἀερθῶ
 Ἐνθεν, καὶ θεῶν ἀφορ' ἔπουρανίω,
 Τοῖς φθόνος οὐ πλάτει, τυκτὸν κακὸν, εἰ θέμις εἰπαῖν,
 Πηγάκα καὶ φρονηρῶν ἀφθονος εὐξομ' ὑπερ.

IC. *Περὶ τῶν τοῦ βίου ὁδῶν.*

Τίς, πῶθεν ἐς βίον ἦλθον; ἐπεὶ δὲ με γὰρ καθέξει,
 Τίς πάλιν ἐκ κόνιος ἔσομ' ἀνιστάμενος;
 Πῆ δὲ φέρων στήσει με Θεὸς μέγας; ἦ βα σαώσει
 Ἐνθεν ἀναστῆσας εὐδίων ἐς λιμένα;

Ego vero Christum amplexus, nunquam desistam
 A terrenis hujus vitæ vinculis me exuere.
 Etenim duplex sum. Hoc quidem corpus a terra conditum est;
 150 Quare vergit ad terram sibi propriam.
 Anima autem est flatus Dei, et meliorem partem
 Semper valde desiderat cælestium bonorum.
 Sic fontis quidem cursus declivis est, ardens autem
 Ignis, qui viam unicam certamque novit, sursum assilit.
 155 Sic magnus est homo, imo angelus; si prosiliens,
 Quemadmodum serpens, deposita senectute, inde sursum tendat.
 Exultate, o sacerdotes. Ego mortuus sum. O et vos celsi
 Vicini, jam non me pertimescitis, ut antea:
 Vobis quidem ipsis magnam semper viventis Regis domum
 160 Asserite: ast ego omnia relinquens, unam habeo
 Crucem, meæ vitæ lucidam columnam. Siu autem sublatius fero
 Hinc, et sacrificia cælestia attingam,
 Quibus non appropinquat invidia, fabricatum malum, si ita loqui liceat
 Quandoquidem et pro invidis invidiæ expers deprecabor.

XVI. *De vitæ itineribus.*

Quis sum? unde in vitam veni? postquam autem me terra detinebit,
 Quis rursus ex pulvere ad vitam rediturus?
 Ubinam me collocabit magnus Deus? An me servabit
 Inde suscitans tranquillum in portum?

* Alias Bill. 16, pag. 90.

147 Ὁδὸς ποταμοῦ λήξω. Male Billius refert hæc verba
 et sequentia ad ævum futurum. Proflitetur quippe
 Gregorius mortales suis deliciis permittendo, se
 Christo semper adhæsurum, imo et terrenæ vitæ
 vincula, quoad licebit, in hac etiam vita jamjam
 exuturum.

150 Ἰδιήρ. Duo Regg. ἰδιῶν.

154 Μίσηρ. Tres Regg. μίαν.

158 Ἰα. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. tet.

163 Φρῖζετε. Regg. plures et Coisl. φρῖζετε. Alii
 φρῖζατε.159 Οἶκον. Ita magno consensu codices, nec au-
 diendus Billius, qui legit οἶκτον.

161 Φανόν. Chig. φανόν.

163 Τυκτὸν κακόν. Ita in cod. cardinalis Sirloti

legit Bill., et eam lectionem adhibemus; frigida
 enim sunt hæc verba, et θέμις εἰπαῖν, si legatur
 ut in edit. χρυστὸν κακόν, quia nempe non magnum
 fuit dicere invidiam occultum malum, ut postea sub-
 jiciendum sit, si ita loqui liceat. Cum autem Gre-
 gorios invidiam vocat fabricatum malum, id est,
 cujus sibi met faber est invidiosus, jure ac merito,
 ob locutionis novitatem, potuit addere, si ita loqui
 liceat. Sic mors nuncupatur apud Homerum, *Iliad.*
 v, 853.

XVI. Tit. *Περὶ τῶν τοῦ, etc.* Ita Reg. 993; alter
 vero, nempe 992, hunc habet titulum: *Περὶ τῆς*
τῶν παρόντων ματαιότητος, De præsentis vitæ re-
rum vanitate.

2 Ἀνιστάμενος. Ai. ἀνιστάμενος.

METRICA VERSIO.

Ast ego complectar mansura in sæcna Christum
 Cum fuerint vitæ vincula rupta mihi.
 Namque duplex ego sum; terra mihi corpus obor-

[tum est:

Unde etiam ad propriam debile verget humum.
 Numinis ad flatus mens est: ideoque supernis,
 Quæ potiora, bonis expedit usque frui.

Sic nempe in pronum fons labitur: ignis in ardens
 Unam duntaxat novit ad alta viam.

Magnus homo est, imo novus angelus: ipse senecta
 Si posita, ut serpens, sidera summa petat.

De actu actus est; saltate, sacri, saltate, propinqui:
 Non jam vos quatiet terror, ut ante, meus.

Divinam vobis veniam præcluditis ipsi:
 At crux, abjectis omnibus, una mihi est.

PATROL. GR. XXXVII.

B Clara columna meæ quæ vitæ est: hincque solutus,
 Ætheream faciam lætus in æde sacrum.
 Quo non invidiæ labes occulta propinquat,
 Factum, uti hac liceat si mihi voce, malum.
 Proque illis ego nunc vacuus livore precabor,
 Qui sævo invidiæ me modo dente petunt.

XVI. DE VITÆ ITINERIBUS.

(Billio interprete.)

Excunde in lucem veni? terraque sepultus,
 Ex cinere exiguo quis redivivus ero?
 Neque ubinam statuet magnus Deus? Anne periclis
 Extractum in caeli littora tuta feret?

5 Πολλὰ μὲν βέβητο πολυτλήτου κέλευθοι,
 Ἄλλη δ' ἄλλοις πῆμασι συμéρεται.
 Κούδεν ἐν ἀνθρώποισι καλὸν, κακίτητος ἔμικτον.
 Αἶθε δὲ μὴ τὰ λυγρὰ πλεονα μοῖραν ἔχεν!
 Ὅ πλοῦτος μὲν ἔπιστος, ὃ δὲ θρόνοι, ὄφρσι οὐραῖων
 10 Ἄρχεσθαι δὲ μόγος, ἢ πενίη δὲ πείθω.
 Κάλως δ' ἀστεροπῆς, τυτθὴ χάρις, ἢ νεότης δὲ,
 Βράσμα χρόνου· πολιτὴ, λυγρὰ λύσις βίβητο.
 Οἱ δὲ λόγα περλέντες· ἄθρ, κλέος· αἶμα παλαιὸν
 Εὐγενέται, βίωμη καὶ σὺδ' ἀγροτέρω.
 15 Ὑβριστὴς δὲ κόρος· δεσμός, γάμος· εὐτεκνίη δὲ,
 Φρονίτις ἀναγκαίη· δυστεκνίη δὲ, νόσος.
 Αἱ δ' ἀγοραὶ, κακίτης μελετήματα· ἡρεμίη δὲ,
 Ἀδραϊή· τέχνη, τῶν χαμᾶλ ἐχόμενων.
 Στενὴ δ' ἄλλοτρή μᾶζα. Τὸ δὲ γαῖαν ἀρῶσσει,

5 Multæ quidem vitæ hujus ærumnosæ sunt viæ,
 Aliæ autem aliis calamitatibus implicatur,
 Nullumque apud homines bonum, quod malo non sit mistum.
 Atque utinam mala majorem partem non haberent!
 Opes sunt infidæ, solum fastus somniis similis,
 10 Esse sub imperio grave est, paupertas pedica.
 Pulchritudo autem instar fulguris, levis gratia; juvenus
 Fervor temporis; senectus vitæ occasus.
 486-487 Sermones vero alati: gloria, aer: vetus sanguis,
 Nobilitas: robur, feri etiam est apri.
 15 Procax est satietas: conjugium, vinculum: liberorum copia,
 Cura necessaria: orbitas, morbus.
 Forum, malitiæ exercitatio: quies,
 Imbecillitas: artes, abjectorum hominum.
 Angustus est alienus panis. Terram arare
 20 Labor. Navigantium major pars in inferno.
 Patria tellus, proprium barathrum; extera, opprobrium.
 Omnia, quæ hic sunt, labor mortalibus: omnia risus,
 Lanugo, umbra, spectrum, ros, flatus, volatus, vapor, somnium,
 Æstus maris, torrens, navis vestigium, aura, pulvis;
 25 Orbis semper volubilis, similia omnia volvens,
 Constans, rotans, interiens, fixus,
 Temporibus, diebus, noctibus, laboribus, mortibus, ærumnis,
 Voluptatibus, morbis, calamitatibus, prosperis successibus.
 Hoc autem tuæ, parens Verbum, est sapientiæ, ut instabilia
 30 Omnia sint, quo stabilium amorem habeamus.
 Omnia animi pennis perlustravi, quæcunque vetera,
 Quæcunque nova: mortalibus vero nihil est imbecillius.

6 Ἄ. 1. 1η. Ita quatuor Regg. et Coisl. Edit. Ἐλλος.
 8 Αἶθε. Ita Reg. cod. et Coisl. Edit. εἶθε.
 15 Περλέντες. Eo quod pennarum instar quam
 occissime fluant ac dilabantur.
 16 Κόρος accipi potest pro amplissima quadam
 prosperitate, quæ impie Deum læcessendi occasio-
 nem iis præbet, qui ea ut neciunt. Bill.
 19 Στενὴ. Elegans proverbium de iis qui duriore
 fortuna conflictantur, quique alienis admitti men-

A 20 Μόγος. Ποντοπόρων τὸ πλεόν εἰν ἀθήη.
 Ἡ πάτηρ δὲ, βέρεθρον ἐόν· ζενίη δὲ τ' εὐειδος.
 Πάντα μόγος θνητοῖς τάνοδὸς· πάντα γέλως,
 Χνοῦς, σκιά, φάσμα, δρόσος, πνοή, περὲν, ἀτμός,
 [δυστερος,
 ἠέδμα, βόος, νηὶς ἔχνοιον, αὔρα, κόνις,
 25 Κύκλος ἀειδήνητος, ὁμοία πάντα κυλιέων,
 Ἐστρώς, τροχῶν, λυόμενος, πάγος,
 Ὅραις, ἤμασι, νοτῆ, βίνους, θανάτοισιν, ἀνίαις,
 Τερπωλῆσι, νόσοις, πτώμασιν, εὐδρομίαις.
 Καὶ τὸδε σῆς, γενέτωρ, σοφίης, λόγος, ἀστατέοντα
 30 Πάντα πλεῖν, στασίμων ὡς κεν ἔχωμεν ἔρον.
 Πάντα νόου περιγέσσειν ἐπέδραμον, ὅσα παλαιὰ,
 Ὅσα νέα· θνητῶν δ' οὐδὲν ἀκινδύτερον.

sis, hospitibus suis cito fastidium pariant.
 21 Ἐόν. Int. Eion. Optimus quisque in patria
 contemnitur sæpissime et obliteratur, viciorum
 nempe invidia proditorum. Cypus.
 24 Ἰγχιον. Ita tres Regg. et Coislianus. Edit.
 mendose Ἰγχιον.
 29 Γενέτωρ. Coisl. et duo Regg. γενέτωρ.
 32 Ἀκινδύτερον. Int. ἀσθενέστερον. Vid. Carm.
 præcedenti, vers. 42.

METRICA VERSIO.

Multa vita vias habet ærumnosa, viarum
 Cunctarumque suo nulla dolore caret.
 Nec bona sunt hic ulla malis non mista: bonorum
 Atque utinam non pars cederet ipsa malis!
 Divitiæ infidæ, solum quoque fastus inanis:
 Vincula, pauperies, atque subesse labor.
 Fulgure fortuna brevis magis est, æstusque juvena
 Temporis, et vitæ meta senecta gravis.
 Sermones celeres: decus, aer: robur, aprorum:
 Et veteri constat sanguine nobilitas.
 Inghivies petulans: vinculum, connubia: cura est,
 Si bona sit, morbus, si mala, progenies:
 Discitur inque foro vitium, tranquillaque vita
 Invalida est: artes vitia corda decant.
 Angusta est. offa alterius: labor arva secare:
 Per mare quot currunt, pene tot orcus habet.

B Patria cuique sua barathrum, terra extera probrum:
 Cuncta homini hic risus, cuncta laborum gravis,
 Lanugo, spectrum, ros, et levis umbra, vaporque,
 Flumineus fluxus, fluctus et æquoreus:
 Somnia, fluctivagæ navis vestigiæ, ventus,
 Penna celer, volitans pulvis, et aura levis:
 Circulus, æquali qui motu cuncta volutat,
 Constans atque rotans, fixus et interiens.
 Namque anni partes volvit, noctesque diesque,
 Duræque, mostitias, terribilemque æccm.
 Et morbos, casusque graves: ac rursum æmœna
 Gaudia, et optatæ prospera sortis habet.
 Nil autem hic firmum providit Christus ut esset:
 Quo tua firmorum pectora tangat amor.
 Cuncta ego perlustravi animo nova, præcæque vetum
 Par nihil esse homini debilitate potest.

Ἐν μόνον ἀνθρώποισι καλὸν καὶ ἐμπεδόν ἐστιν,
 Ἐνθὲν ἀφορμᾶσθαι, σταυρὸν ἀειρομένους·
 35 Δάκρυά τε, σποαχὰ τε, νόος θέλοισι μεμηλώς,
 Ἐλπίς, καὶ Τράδος λάμψις ἔπουρανής
 Μηγυμένης καθαροῦ, χροὸς λύσις ἀφραδέουτος,
 Εἰκόνας ἀφθεορῆ, τὴν λόγου θεόθεν·
 Ζῶειεν τ' ἀλλότριον ζωῆς βίον, ἀντὶ δὲ κόσμου
 40 Κόσμον ἀμειβομένους, ἄχθαι πάντα φέρειν.

17. Διαφόρων βίων μακαρισμοί.

Ἵλιος, ὅστις ἔρημον ἔχει βίον, οὐδ' ἐπίμικτον
 Τοῖς χαμαὶ ἔρχομένοις, ἀλλ' ἔθεσσε νόον.
 Ὁλιος, ὃς πολλοῖσι μεμιγμένους, οὐκ ἐπὶ πολλοῖς

Unum solum hominibus bonum ac firmum est,
 Hinc erumpere tollendo crucem; lacrymæ,
 35 Gemitus, mens rerum divinarum studiosa,
 Spes, et cælestis splendor Trinitatis,
 Quæ puris mentibus miscetur, insanis pulveris abdicatio,
 Inconruptio imaginis, quam divinitus accepimus;
 Ducere vitam alienam ab hac vita, cum mundo altero
 40 Mundum hunc commutantes, omnia aspera tolerare.

XVII. Variorum vitæ generum beatitudines.

Beatus, qui in solitudine degit, nec permiscetur
 Cum his, qui humi gradiuntur, sed mentem ad Deum erigit.
 Beatus, qui pluribus permiscitus, non cum pluribus
 Circumagitur, sed Deo totum cor transmittit.
 400-409 5 Beatus, qui cunctis suis possessionibus Christum emit,
 Unicamque possessionem habet crucem, quam altius gestat.
 Beatus, qui iustis suis possessionibus imperans,
 Divinam indigentibus manum porrigit.
 Felix beatorum colibum vita, qui Deitati
 40 Puræ propinquat, carne exuti.
 Beatus, qui, postquam matrimonii legibus paululum cessit,
 Majorem amoris partem Christo donat.
 Beatus, qui populi principatum gerens, sanctis,
 Magnisque sacrificiis Christum hominibus conciliat.
 45 Beatus qui cum ex ovili sit, ad cælestis
 Christi locum alios ducit, ovium perfectissima.

* Alias Bill. 17. pag. 91.

37 Ἀφραδέουτος. Reg. 991, sup. lin. μωραλ-
 νοτος.
 40 Ἀμειβομένους. Reg. 991 sup. lin. παρερχο-
 μένους.

ARGUMENTUM. Postquam Gregorius res humanas
 extenuavit, miserisque esse ostendit, atque omnes
 hujus mundi voluptates, ex quibus carnalis affectus
 robur colligit, ut Deo resistat, arrogantique effera-
 tur, tanquam incertas ac mutabiles depressit ac sug-
 gillavit, jam his versibus evangelicæ prædicationis
 legis capita spiritalitæ affectus nunquam intermo-
 raturam gloriam, ut vires, indicat: eodem nimirum
 sensu, atque iisdem vocibus cum Christo, beatos eos
 bonisque plenos prædicans, qui in virtute vivunt, aut

victuri sunt. Quos quidem Christus in Evangelii ini-
 tio beatos esse pronuntiat. Bill. ex Cyro.

XVII. 2 Ἐθέσσε. Mentem divinam reddit per
 purissima desideria et colloquia cum Deo.
 3 Ἐπὶ. Vat. ἐπὶ.
 7 Κετίρεσσιν. Ita tres Regg. Coisl. et Chig. Edit.
 κτείνουσιν.

45 Λαοίσι. Vat. λαοῖσι.
 45 Ἐών. Reg. 992. ἐόν. Coisl. Int. μακάριος καὶ
 ὅστις ταυτοῦ ποιμνῆς πρόβατον καὶ τέκνον πνευματικῶν
 διδασκαλικῆς ἀγωγῆς εἰς Χριστοῦ χώραν ἀναγαγόν.
 Præterea pro ὠρανίσι duo Regg. habent ἐν προνό-
 μοισι. Scilicet, aliis iter ad Christum, exemplo, pic-
 tate, consiliis ostendit, aliisque præit ad pascua,

METRICA VERSIO.

Unum illi, verumque bonum, certumque putan-
 dum est,
 Ut levis hinc et abeat, perferat atque crucem:
 Et ruat in sanctos gemitus, divinaque curet,
 Huic, puris gaudens, irradiatæ Trias:
 Carnalem affectum ut solvat: quamque hausi-
 mus ipsi
 Cælitus effligit, servet ut incolumem:
 Uique novam degat vitam, mundumque ruentem
 Cum stabili mutans, aspera cuncta ferat.

XVII. VARIORUM VITÆ GENERUM BEATITUDINES.
 (Billio interprete.)

Felix, a mundo abstractus, qui vivit eremo

B In rigida, et mentem tollit ad astra suam.
 Felix, qui multis junctus, non plurima versans
 Distrabitur, pectus sed dedit omne Deo.
 Felix, qui Christum fortunis omnibus emit:
 Cunctorumque crucem, quam gerit, instar habet.
 Felix, qui puris opibus dominatur: amicam
 Pauperibusque libens porrigit usque manum.
 Felix virgineus chorus est, qui carne repulsa
 Non procut a summo Numine purus abest.
 Felix, qui paulum thalamo, tædæque jugali
 Concedens, tribuit plus lumen ipse Deo.
 Felix, qui plebem imperio dum rite gubernat,
 Humanis placat per pia sacra Deum.
 Felix, qui primos inter numerandus ovibus
 Christicolæ, tacitus se tenet inter oves.

"Ὀλβιος, ὃς καθαροῦ νόου μεγάλῃσιν ἔρωσι,
 Οὐρανίων φαῶν δέρεται ἀγλαίῃν.
 "Ὀλβιος, ὃς χεῖροισι πολυκμήτοιαν Ἄνακτα
 20 Τίσι, καὶ πολλοῖς ἐστὶ νόμος βέτου.
 Πάντα τὰδ' οὐρανίων πληρώματα ἐπέτο ληνῶν,
 Αἱ καρποῦ ψυχῶν δέκεται ἡμέτερον,
 Ἄλλῃν ἀλλοίης ἀρετῆς ἐπὶ χῶραν ἀγούσης.
 Πολλὰ γὰρ πολλῶν εἰσι μοναὶ βύτων.
 25 "Ὀλβιος, ὃν πτωχὸν πάλθεν μέγα Πνεῦμ' ἀνέδειξεν
 "Ὅστις ἔχει ζῶην ἐνθάδε πινθαλίῃν.
 "Ὅστις ἔπουραντὶς αἰὲν ἀκόρετος ἔδωδῃς,
 "Ὅστις ἐνηεῖη κληρονόμος μεγάλων.
 "Ὅς σπλάγγνοισιν ἑοῖσι θεοῦ μέγαν οἶκτον ἐφέλικε,
 30 Εἰρήνης τε φίλος, καὶ καθαρὸς κραδίην.

A "Ὅς πολλὰ Χριστοῦ μεγαλοῦς ἐνεκ' ἀνέτη
 Ἄλγεα, καὶ μεγάλου κύδους ἀντάσει.
 Τούτων, ἦν ἐθέλεις, τάμεν τρέβον. Εἰ μὲν ἀπάσαι,
 Αἰῶν· εἰ δ' ὀλίγας, δεύτερον· εἰ δὲ μόνην
 35 Ἐξέσχα, καὶ τὸ φίλον. Σταθμὴ γε μὲν ἄξια πάσι.
 Τοῖσι τελειοτέροις, τοῖσι τε μειοτέροις.
 Καὶ ῥαδὸν οὐκ εὐκοσμον ἔχεν βίον, ἀλλ' ἄρα καὶ τὴν
 Κλεινὴν ἀκροτάτην θῆκε φιλοζενίην.
 Ἐκ δὲ μόνης πλέων ἔσχε Φαρισσαίου τελώνης
 40 Τῆς ἠθαλοπροσόνης, τοῦ μὲγ' ἀειρομένου.
 Βέλτερον δ' ἔσχε, καὶ βέλτερον· ἀλλ' ἐπίμικτος
 Κόσμον, καὶ χθονίην, χειρτερὴν δυάδος
 Σώφρονος. Ἀκτεάνων αἰπίς βίος οὐραειροφύτων·
 Ἄλλα τύφος καὶ τοῖς πολλοῖσι θῆκε κάτω.

Beatus, qui puræ mentis egregiis motibus
 Cælestium luminum splendorem intuetur.
 Beatus, qui laboriosis manibus Regem
 20 Colit, ac multis vitæ norma est.
 Sunt hæc omnia plenitudo cælestium torcularium,
 Quæ fructum animarum nostrarum recipiunt,
 Alia in alium locum ducente virtute:
 Variæ enim sunt variis vitæ generibus mansiones.
 25 Beatus, quem vitiorum pauperem Spiritus magnus effecit,
 Qui vitam hic ducit luctuosam,
 Qui cælestis cibi semper insatiabilis est:
 Qui lenitate sua magnorum hæres est honorum:
 Qui misericordia sua magnam Dei misericordiam attrahit,
 30 Qui pacem amat, qui puro corde est.
 Qui multas ob Christum, cujus magna est gloria, pertulit
 Molestias, magnamque gloriam consequetur.
 Horum, quam volueris, viam tere. Quod si omnes,
 Id melius; si paucas, secundo id loco erit; si unicum
 35 Egregie, erit quoque gratum. Merces omnibus digna,
 Tum perfectioribus, tum inferioribus.
 Rahab minus honestam ducebat vitam: sed et illam
 Illustrem fecit summus hospitalis amor.
 Una re Pharisæum superabat publicanus,
 40 Humilitate, hominem valde se effertentem.
 Melior vita cælebs, melior certe: sed permista
 Mundo, et terrestri, inferior est conjugio
 490-491 Casto. Monticularum nihil possidentium vita sublimis:
 Sed et huc sæpe superbia dejecit.

cum sæpe pastores, pravo exemplo, et moribus
 Dei opus destruant. Nihilominus cum editis legi-
 mus tōv. Videtur enim Gregorius loqui de iis qui
 sunt in Ecclesia, nullaque potiuntur auctoritate.
 25 Ἄλλῃν ἀλλοίης ἀρετῆς ἐπιχώραν ἀγούσης.
 Ita Vat. Chig. tres Regg. et Coisl. Male edit. ἀρετῆν.
 30 Ὁρ. Ita Regg. plures et Coisl. Quem vitiorum
 pauperem, id est, paucioribus minimisque laboran-
 tem, non tamen ab omnibus prorsus immunem, ut

Billius exponit. Edit. ὃς. Quam lectionem sequitur
 D. Gaultier, vertitque, qui magnam et excelsum ani-
 mum, perturbationum inopem ostendit, etc.
 35 Ἐθέλεις. Reg. 990 ἐθέλης.
 37 Ὅνκ εὐκοσμορ. Ita Vat. et Coisl. In editis
 deest ὅνκ.
 45 Ἀκτεάνων. De monachis recte intelligit
 Cyrus.

METRICA VERSIO.

Felix, qui puræ subvectus acumine mentis,
 Prospicit æthereæ lumina sancta domus.
 Felix, qui Christum manibus non segnīs honorat,
 Multisque est vitæ regula lexque pie.
 Horreæ siderei complenti hæc omnia cæli:
 Quis, peperit quas mens, excipiunt opes.
 Diversis diversa bonos nam sedibus infert
 Virtus: ac vitæ mansio cuique sua est.
 Felix cujus inops mens criminis omnis et expers:
 Qui vitæ in luctu tempora cuncta terit.
 Cælestes quique ore avido suspirat ad escas:
 Mite cor innumeras cinique recondit opes.
 Quique aliis facilis, Dominum sibi flectit Olympi.
 Quem pax, quem cordis munditiesque juvat.
 Denique pro Christo patitur qui multa libenter:

B Æternum in cælo carpet ob idque decus.
 Quam malle, hac perge via; si triveris omnes,
 Id melius. Multas? laudis id eximie.
 Unam? dum summas, parvum id quoque: præmia
 [magnis
 Sunt tamen, et parvis digna parata viris.
 Et Rahab, haud castis pollebat moribus: ipsi
 Laus tamen hospitii sparsit in ore decus.
 Et quis non tumidus Pharisæi more telones
 Exstitit, hoc uno nomine plura tulit.
 Virginitas thalamo melior: sed dedita mundo
 Si fuerit, luxus junctaque, pejor erit.
 Monticola: atque inopis monachi cellissima vita
 [est
 Stravit at huc fastus sæpe superbus humi.

45 Οὐ γὰρ ἔην ἀρετὴν ἄλλοις μετρέοντες ἀριστοί,

* Ἀκριτον ἐν κραδίῳ ἕψος ἔχουσιν ὅτε.

Πολλὰκι καὶ ζέονται νόσφ, πύλοισιν ὁμοῖα

Θερμοτέροις, νόσφες τῆλε φέρουσι πύλα.

Τούνεκεν ἢ πεπεργετοῖν ἀέτρεο πάμπαν ἐλαφραῖς,

50 Ἦε κάτω μίμνον, ἀσφαλῆος τροχάειν,

Μὴ που βροθούνη αἰεο πετρὸν ἐς χθόνα νεύση,

Μὴ δὲ πέσῃς ἀρθείης πτωπ' ἐλεεινότητοσιν.

Νηὺς ὀλίγη γόμοφοισιν ἀρηραμένη πικινούσῃ,

Φόρτον ἀγει μεγάλης πλείονα τῆς ἀδέτου.

55 Ἐστεινὴ μὲν πυλῶνος ὁδὸς θελοῖο τέτυκται,

Πολλὰ δ' ἀτραπιτοὶ ἐς μίαν ἐρχόμεναι.

Οἱ μὲν τὴν προίφεν, ὅσοις φύσις ἐνθάδε νεύει,

Οἱ δ' ἐτέρην, στενίης μούνον ἀραπέτομει.

A Ὅστε μὴ πάντεσιν ὁμῶς φίλον ἔπλετ' ἐδωδῆ,

60 Ὅστε Χριστιανοὶ εἰς βλὸς ἀρμόδιος.

Δάκρυα πᾶσιν ἀριστον, ἀπυνὴν τε, πόνοι τε,

Καὶ λύσαν παθέων ἀργαλίον κατέχην,

Αἰχμάζειν τε κόρον, Χριστοῦ θ' ὑπὸ χεῖρα κραταῖην

Κεῖσθαι, καὶ τρομέειν ἡμᾶρ ἐπερχόμενον.

65 Εἰ δ' ἄκριθν τελῶς τοῖς τρέβον, οὐκείτ' θνητός,

* Ἄλλὰ τίς οὐρανίων. Γρηγορίου νόμοι.

III. Περὶ ζωῆς ἀνθρωπίνης.

* Ὁ χεὺς, ὁ πηλὸς, ἢ παλαιοτροφὸς κόνις. *Manuel P. G.!*

Τῆ γῆ γὰρ ἡ γῆ συμβιβάζεται πάλιν,

Καὶ σπαργανούται τῷ γεώδει σπαργάνῳ,

Καὶ χεὺς πάλιν πρόσειεν ὥσπερ ἡ κόνις,

45 Non enim virtutem suam cum aliis prestantissimis metientes
Temerarium corde factum nonnunquam concipiunt.

Sæpe etiam fervida mente, velut pulli

Calidiores, procul a meta pedem ferunt.

Quare aut pennis erigere omnino levibus,

50 Aut infra manens securus curre,

Ne gravi pondere penna tua in terram decidat,

Neve in altum sublatus lapsu tristissimo cadas.

Parva navis quæ pluribus compacta clavus est,

Gravius fert onus, quam magna, cuius laxæ sunt compages.

55 Arcta quidem divinorum atriorum via,

Sed multæ in unum tendunt semitæ.

Alii hanc percurret, quotquot natura illuc præpendunt;

Alii aliam, modo arctam consequantur.

Non una omnibus esca similiter placet,

60 Nec Christianis unum convenit vitæ genus.

Lacrymæ omnibus optimæ sunt, vigiliæ, labores,

Et vitiosorum affectuum rabiem compescere,

Satiætatemque comprimere, et sub potenti manu Christi

Jacere, diemque venturum expavescere.

65 Si summam perfecte viam inaccessis, non jam mortalis es,

Sed caelestium aliquis. Hæ sunt Gregorii leges.

XVIII. De vita humana*.

Pulvis, lutum, in pristinum statum revolutus pulvis.

Terræ enim terra jungitur rursus,

Et involvitur terrenis fasciis:

Et pulvis iterum prodit, instar cineris,

* Alias Bill. 103, pag. 479.

59 Μη. Duo Regg. et Chig. 14.

66 Οὐρανίων. Ita Reg. 59. Coisl. Int. Ἄλλα τις
χρηματιζομένη οὐρανίου. Male edit. οὐρανίων. Ibid.
νόμοι. Reg. 990 et Chig. νόμοις. Coisl. sup. lin. vo-

μοσεσίαις. Int. ταῦτα Γρηγορίου θεοπέλασμα. Edit.
male νόμοι.

XVIII. 2 Τῆ γῆ γῆ. Ita Combes. et edit. ad
marg. In textu deest γῆ.

METRICA VERSIO.

Nam dum non aliis, decorat quos maxima virtus,

Se confert; temere sæpius alta potit:

Ferventique animo currens, atque impete maguo,

Metam ultra fertur, more ferocis equi.

Quare vel levibus cinctus pete sidera pennis,

Vel tutam infirmus carpe per ima viam:

Ne nimio in terram vergat tibi pondere penna,

Ac misere, dum tu tenlis ad alta, cadas.

Parvula, quæ densis clavus compacta carina est,

Quam male nixa ratis maxima, plura gerit.

Arcta quidem æternas cœli via ducit ad aedes;

Tendit ad banc unam semita multa tamen.

Ergo alii hanc teneant, ita quos natura paravit:

Illam alii: ast arctum nemo relinquat iter.

Non una esca placet mortalibus omnibus: omni

B Congrua Christicolæ vita nec una viro.

Utilis est cunctis fletus, labor, excubiæque,

Imperio affectus atque tenere feros:

Et tumidum ventrem compescere, sequæ Tonanti

Subjicere, extremum perque timere diem.

Si suum exacte teneas iter, haud homo jamtu

Es mihi, verum aliquis de grege cœlicolum.

XVIII. DE VITA HUMANA.

(Billio interprete.)

Pulvis, lutumque, rursus et pulvisculus,

Nam terra terræ jungitur, et involvitur,

Tanquam quibusdam fasciis, terra gravi,

Rursumque pulvis prodit, instar pulveris.

5 Ἦν ἢ βραία συστροφή τῶν πνευμάτων
 Πρὸς ἕφος ἐξάφρουσα συστῆλξει κάτω.
 Οὕτω γὰρ ἡμῶν τὸν πολυτροπον βίον
 Αἱ τῶν πονηρῶν πνευμάτων καταγίλεις
 Πρὸς ἕφος ἐξάφρουσι καὶ δόξαν νόθον·
 10 Αὐθις δὲ χόρις κἀταίσι καὶ μένει κάτω,
 Ἐως ὃ τοῦ κτίσαντος ἀρμόση λόγος
 Τῶν συνδεθέντων τὴν ἀναγκαίαν λύσιν.
 Νῦν δὲ προκίψας, ὥσπερ ἐκ τινος βάθους,
 Ὁ χόρις ὃ θελεῖ πνευματικῆς εἰκότι,
 15 Καὶ τὰς γεώδεις ἐκδοῖ τραγῳδίας,
 Καὶ τὸν γελῶν δοκοῦντα θαυροῦσι βίον.

10'. *Περὶ τῆς αὐτῆς.*

Τροχὸς τίς ἔστιν ἀστάτως πεπηγμένος,

5 *Quem vehemens impetus ventorum
 In altum cum sustulit, mittit deorsum.
 Sic enim nostram instabilem vitam
 Malorum spirituum procellæ
 In sublime efferunt, et ad adulterinam evehunt gloriam:
 10 Posthac autem, ut pulvis labitur et humi manet,
 Donec Creatoris vox dissociata
 Rursus simul coagmentaverit, mortemque solverit.
 492-493 Nunc autem prospiciens, velut e quadam specu,
 Pulvis, cui spiritus divinam inspiravit imaginem,
 15 Terrenas clamore jactat tragœdias,
 Et diffluentem falso risu deflet vitam.*

XIX. *De eodem argumento*.*

Rota est instabiliter fixa
 Brevis hæc et multiplex vita.
 Sursum movetur, et trahitur deorsum.
 Non stat enim, quamvis videatur fixa.
 5 Fugiens tenetur, et manens effugit.
 Saltat plerumque, nec tamen effugere potest.
 Trahit ac retrahit motu suo stationem,
 Adeo ut nihil sit vita, si velis describere,
 Quam fumus, aut somnium, aut flos herbæ.

XX. *De desiderio**.*

Grave est omne desiderium. Si autem desiderium sit chari capitis,
 Duplex est dolor. Si vero puellæ,
 Triplex stimulus. Si præstanti forma,
 Major adhuc dolor. Si animum ad nuptias appulerat,
 5 Igais intus depascit animum.

* *Alias Bill. 67, pag. 455. ** Alias Bill. 445, pag. 181.*

11 Ἐως ὃ τοῦ κτιστῆρος, etc. Imperfecta vide-
 tur Benedictinorum versio, qui melius ad verbum
 vertissent: *Donec Creatoris vox ad harmoniam re-
 vocaverit rursus consociatorum necessariam dissolu-*

tionem. GAILLARD.

XIX. 8 *Διαγράφων. Reg. 1277 διαγράφο. Alius
 διαγράφει.*

METRICA VERSIO.

Quem vis in altum sustulit cum turbinis
 Sævique venti, deprimit mox: in modum
 Sic namque nostram mobilem vitam parem
 Mali procellæ spiritus alio efferunt,
 Adulterinamque evehunt ad gloriam:
 Ac pulvis infra labitur rursum, et manet
 Humi, creantis vox potens donec Dei
 Soluta morte vinxerit rursus simul.
 At nunc ut alta de specu sese exerens
 Pulvis (Dei cui spiritum forma indidit)
 Terræ molestas clamitat tragœdias,
 Falsoque risu diffuens ævum gemit.

XIX. DE EODEM ARGUMENTO.

(*Billio interprete.*)

Hæc parva, varia est, vita par est turbinis,
 Simul movetur, fixus est et qui simul.

B Sursum movetur, ac deorsum volvitur.
 Fixum esse quamvis nam putes, non stat tamen.
 Fugiens tenetur, et manens rursum fugit:
 Multumque saltat, sed fugere nequit tamen:
 Trahiturque motu, retrahit et statum suum.
 Nil ergo vita est, si velis describere,
 Quam fumus, herbæ flos vel, aut insomnium.

XX. DE DESIDERIO.

(*Billio interprete.*)

Omnis cupido torquet: at duplex malum,
 Desideratur cum caput charum; triplex,
 Puella si sit; ore si pulcherrimo,
 Malum ingravescit; ambias si nuptias,
 Urit medullas tum dolor sævissimus.

KA'. *Περὶ θανάτου φιλουμένων.*

Πικρὸν τάφος πᾶς· ἂν δὲ καὶ τέκνον τάφος,
 Διπλοῦν τὸ κακὸν. Εἰ δ' ἀρισταῖοι πάλιν,
 Ἥ συμφορὰ πύρ. Εἰ δὲ νυμφίοι νέοι,
 Ἥ καρδία βράγῃσι τῶν γεννητόρων.

KB'. *Περὶ φίλων τῶν μὴ καλῶν.*

Δεινὸν τὸ πάσχειν. Ἄν δὲ καὶ φίλων ὕπο,
 Ὡς χείρον. Ἄν δὲ καὶ λαθραῖοι δέηματα,
 Τοῦτ' οὐ φορητὸν. Ἄν δὲ καὶ πιστῶν ὕπο,
 Ἐπίσχεσι. Ἄν δὲ καὶ Θεοῦ παραστάτων,
 Ἐ Πόλτις πρᾶπηται; πῶς φύγη κακῶν φορᾶν;

A

KI'. *Εἰς τὸ αὐτό.*

Δεινὸν τὸ λυποῦν. Ἄν δὲ καὶ λυπηὶ φίλος,
 Ἄνδραποδοῦδες. Ἄν δὲ καὶ δάκρυ λάθρα,
 Ὡς θηριώδες. Ἄν δὲ καὶ γυνὴ λάλος,
 Δαίμων σύνοικος. Ἄν δὲ καὶ δικασπῶλος,
 Ἐ Χρῆτα κεραυνῶν. Ἄν δὲ καὶ θυρηπῶλος,
 Ἄκουσι, Χριστᾷ, καὶ δικάζε τὴν δίκην.

KΔ'. *Πρὸς πολυέρκους διδλόγους.*

A. Ὅρκου τί χείρον; Οὐδὲν, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος.
 B. Πῶς τοῦτ' ἐλέγγεις; ἐπέ μοι.
 A. Αἰῶν προδῆλός καὶ σαφειστάτος λόγος.
 B. Τίσι; δὶδαξον.

XXI. *De morte charorum.*

Triste est omne funus. Si autem filii sit funus,
 Duplex fit dolor. Si praeterea egregius fuerit puer,
 Dolor est instar ignis: si novus sit maritus,
 Rumpitur cor parentum.

XXII. *De falsis amicis.*

Molestum est pati. Si autem ab amicis,
 Pejus est. Quod si etiam clandestinis morsibus,
 Id intolerandum. Si et a fidelibus,
 Sustine. Si denique ab iis, qui Deo astant,
 Quo quis se vertat? Qui fugiat malorum impetum?

494 495 XXIII. *De eodem argumento.*

Acerba est laesio. At si laedat amicus,
 Id servile. Si autem mordeat clanculum,
 Hoc belluinum. Si vero femina garrula,
 Domesticus est daemon. Si judex,
 Opus est tonitru. Denum si sacrorum minister,
 Audi, Christe, et causam judica.

XXIV. *Dialogus adversus eos qui frequenter jurant.*

A. Juramento quid pejus est? Nihil, mea quidem sententia.
 B. Quomodo id demonstras? Dic mihi.
 A. Valde manifestis et evidentissimis rationibus.
 B. Quibusnam? edoce.

*Alias Bill. 116, pag. 181. ** Alias Bill. 117, pag. 182. *** Alias Bill. 118, pag. 182. **** Alias Bill. 157, pag. 224.

XXII. 4 Ἐπίσχεσι. Combef. Ἐπαισχέσι, quae lectio sensum Gregorii melius videtur exprimere.

ARGUMENTUM. Gregorius noster, ut pravam jurandi consuetudinem coerceret, initio, quam magnum crimen sit perjurium ostendit. Deo enim contumeliam inferit, quisquis pejerat, imo prorsus abnegat et amittit. Perjurio porro per improbam jurandi consuetudinem viam munitur asserit. Quapropter ne precipites in perjurium ruamus, cavendum in primis juramentum monet: nec vero cur nobis jurandi necessitas injiciatur, modo illud studio et cura sit, ut animum probis moribus excultum et ornatum habeamus: probis enim viris, etiam injuratis, majorem haberi fi-

dem, quam improbis et sceleratis, etiam interposito jurejurando. Docet praeterea, quae detestanda praeceteris sint juramenta, nempe ea, quae cum divini nominis usurpatione conjuncta sunt. Diluit quod obijci poterat, scilicet Deum et sanctum Paulum in sacra Scriptura jnrantes inveniri, atque etiam veteri lege minime interdictum fuisse juramentum. Denique, cum Gregorii aetate, multi serius baptismum susciperent, ideoque factitios jurarent, rati baptismi deleri quidquid hac in re deliquissent, ut alia omnia; id quidem concedit Theologus, sed peccandi consuetudinem, qua animus imbutus et inustus est, baptismi sacramento aboleri negat.

METRICA VERSIO.

XXI. DE MORTE CHARORUM.

(Billio interprete.)

Est funus omne triste; funus filii
 Geminat dolorem; si probus rursus, dolor
 Cor urit imum; si statim post nuptias,
 Tum cor parentum rumpitur luctu gravi.

XXI. DE FALSIS AMICIS.

(Billio interprete.)

Pati molestum est; sed magis, si, quos amas,
 Nocere tentent; clanculum si mordcant,
 Hoc non ferendum. Si fidei qui praediti,
 Id pejus. At si Numinis summi astites,
 Quo jam recedes, tot mala et vites, miser?

B

XXIII. DE EODEM ARGUMENTO.

(Billio interprete.)

Omnis molesta est laesio. At si laeserit
 Amicus, istud foedius; si mordeat
 Clam, belluinum hoc. At loquax si femina,
 Est daemon hospes. Judicis si qui gerit
 Partes, opus tum fulmine est. At si sacer,
 Sis, Christe, cauae, te rogo, judex mee.

XXIV. DIALOGUS ADVERSUS EOS QUI FREQUENTER JURANT.

(Billio interprete.)

A. Quid pejus horco? Nil quidem est, ut sentio
 B. Hoc unde monstres, dic mihi.
 A. Firmis profecto et lucidis rationibus.
 B. Cedo, quibusnam?

- 5 A. Τούτοις. Ἀπόκριται δὴ, καὶ σκεψώμεθα.
B. Λέγ', εἰ λέγεις τι, φιλτατε
- A. Πάντων τι μείζον ὄδας ἢν ἐπίστασαι;
B. Τίνων ἐρωτᾷς;
- A. Πάντων, δρομέων τι καὶ νοουμένων.
10 B. Θεοῦ τι μείζον οὐ νοῶ.
- A. Ὁρθῶς λέγεις μὲν, οὐχ ἔ' ὀρθῶς ἑρόμεν.
B. Ἐχρῆν δὲ δὴ πῶς;
- A. Οὐκ ἔστι μείζον· οὐδὲ γὰρ συγκρίνεται.
Οὐ γὰρ σαφέ' σοι; B. Καὶ πάνυ.
- 15 A. Τί οὖν μέγιστον πυνθάνεσθ' ἐχρῆν ἴσως;
B. Οὕτω νομίζω.
- A. Καὶ τοῦτο δ' ἂν λέγοιτο ἐκ συγκρίσεως.
B. Οὐκ οἶμαι· πῶς λέγεις;

5 A. His. Responde, et consideremus.

B. Dic, si quid habes, amice.

A. Omnibus quæ nosti, an majus aliquid esse scis?

B. Quibusnam de rebus interrogas

A. De omnibus quæ videntur, et quæ intelliguntur:

10 B. Deo nihil majus novi.

A. Recte quidem dicis: ego autem non recte interrogavi.

B. Quomodo ergo oportuisset?

A. Non est majus quidquam Deo, neque enim comparatur.

Annon tibi id liquet? B. Profecto liquet.

15 A. Ergo decuit forsitan querere, quid sit maximum?

B. Sic credo.

A. Et hoc dicatur ex comparatione.

B. Non credo. Quomodo dicis?

A. Nihil maximum est inter ea, quæ non sunt ejusdem naturæ:

20 Deo autem quid simile natura?

B. Nihil. A. Alioquin Deus diceretur.

B. Prout dixeris, assentiar.

A. Quid autem ex omnibus est quod comparari non possit? B. Deus.

Ita dicemus, ut videtur.

25 A. Sed quid? annon adorandus, et quidem solus, omni naturæ?

B. Solus adorandus, recte dicis.

496-497 A. Sed an adorandum simul et injuria aliquid adficiendum?

B. Quomodo non miscenda miscerimus?

A. Consideremus enim an jusjurandum honorem afferat,

30 Minime vero injuriam;

Si non adsit periculum perjuriæ,

Tunc honorem et cultum deferet.

Vocatum est, veluti tutus quidam mediator,

Nam mediator est.

XXIV. 14 Σοι. Ita Combef. Edit. μοι.

21 Λεγέσθω. Aliter igitur est loquendum de Deo.

Bill., quod verborum interpretationi repugnat.

27 Καὶ τι. Forsan ἐστὶ. CAILLAU.

32 Ὁδῶς δρ. Sic Coisl. Edit. οὕτω γὰρ δν.

33 Ὡς τις μεσίτης ἀσφαλῆς καλούμενος,

A A. Οὐδὲν μέγιστόν ἐστι μὴ τῶν συμφυῶν·

20 Θεοῦ δὲ τί συμφυῶς;

B. Οὐδὲν γὰρ. Λεγέσθω τοιγαροῦν ἄλλως; Θεός.

B Ὅπως λέγεις ἂν εἰμαι.

A. Τί τῶν ἀπάντων τ' οὐδὲ συγκριτός; B. Θεός.

Ἐρούμεν οὕτως, ὡς δοκεῖ.

25 A. Τί δ' οὐ σεβαστόν, καὶ μόνον, πάσῃ φύσει;

B. Μόνον σεβαστόν, εὐ λέγεις.

A. Ἦ καὶ σεβαστόν καὶ τι καὶ ὑβριστόν;

B. Καὶ πῶς ἄμικτα μίζομεν;

A. Καὶ γὰρ σκοπούμεν ἄρκος εἰ τιμῆν φέρει,

30 Ἄλλ' οὐδέ γ' ὑβρίν·

Εἰ μὴ γ' ὑπέρχει κίνδυνος ψευδορκίας,

Ὅπως ἂν εἶχε καὶ σέβας·

Ἦς τις μεσίτης ἀσφαλῆς; καλούμενος,

Καὶ γὰρ μεσίτης.

Καὶ γὰρ μεσίτης.

Καὶ γὰρ μεσίτης.

Καὶ γὰρ μεσίτης.

Καὶ γὰρ μεσίτης.

METRICA VERSIO.

A. His. Sciscitanti tu velim respondeas.

B. Dic, si quid iste præsto habes.

A. Quidnam esse majus omnibus rebus putas?

B. Rebus quibusnam?

A. Et quæ videntur, cedit et visus quibus.

B. Majus Tonante nil reor.

A. Recte quidem tu: non bene ast ego sciscitor.

B. Quidnam ergo decuit?

A. Non ille major: namque conferri nequit.

Nonne tibi clarum hoc? B. Maxime.

A. Fors ergo decuit querere, quid est maximum?

B. Sic ipse credo.

A. Ac comparandi dicitur quoque hoc modo.

B. Haud credo; quod ais, explica.

B A. Natura quorum dispar est, nil maximum.

Quid par Tonanti?

B. Nil. A. Aliter igitur est loquendum de Deo.

B. Probabo quidquid dixeris.

A. Quid comparari non potest solum? B. Deus.

Ut vis, loquemur sic enim.

A. Annon colendus solus est ab omnibus?

B. Sane colendus solus est.

A. Simulne cultu dignus et probro est simul?

B. Immista quisnam miscet?

A. Consideremus horcus an decus ferat,

Non turpe probum:

Fædi periculum nî foret perjuriæ,

Laus huic inesset et decus;

Juris vocaretur sequester ut tenax,

Namque et sequester.

35 Νῦν δὲ σκόπει (μὴ τὸ πρῶγμα καὶ ποὶ φέρει.

B. Σχεδὸν μὲν οἶδα, πλὴν λέγε.

A. Ζητῶ τιν' εἰκό τὸ λόγου σαφεστάτην.

B. Τίς δ' ἂν γένοιτο;

A. Πέτραν τιν' εἶδες ἐκ λόφου κινουμένην;

40 B. Καὶ πόλλαις γε πῶς γὰρ οὐ;

A. Ποῖς τε πολλῶ σφραδονιμένην κάτω;

B. Πολλῶ φόβῳ τε.

A. Ἢ καὶ τὸ δ' εἶδες βλάβως ἱσταμένην;

B. Εἰ μὴ τις ἄλλος, οὐκ ἐγώ.

45 Αὐτὴν γὰρ ὠθοῦσ' ἡ πέτρα, κρείττων χερσός.

A. Λέγεις ἀληθῆ;

Τὸ δ' αὐτὸ πάσχω, κἄν ἐγὼ κατατρέχω.

*Ποῖος φέρεί με πρὸς βίαν·

A Μένειν δ' ἀπαρχῆς κάρη ῥῆστον καὶ λίθον.

50 B. Ῥῆστον τί δ' οὐκ ἔχει;

A. Τοῦτω κακὸν μὲν ἐστὶ καὶ πᾶν προσφερές

Μάλιστα δ' ὄρκος, οἴομαι.

Τὸ πῶς δ', ἀκουσον. Ἡδονὴ τῶ πράγματι

Πολλὴ πρόσσειν.

55 Εἴτ' ἂν τύχη τις εἰς συμπάθειαν πεισὼν,

Τί γίνετ'; οὐκ ἀνείργεται,

*Ὡς ἀν ἔλθῃ πρὸς κατάχρημον βάθος.

B. Λέγεις τί κρημνόν;

A. Κρημνὸν μέγιστός ἐστιν ἡ ψευδορῖα.

60 B. Τὸ πῶς, μάθοιμ' ἂν ἠδέως.

Πολλοὶ γὰρ οὐδ' ἴσασι πῶς ἐστὶ κακόν.

*Ἔστι δὲ δὴ πῶς;

35 Nunc autem mihi rem considera, et quo ferat.

B. Fere intelligo, sed tamen dic.

A. Quaero nitidissimam aliquam sermonis imaginem.

B. Quenam autem erit illa?

A. Petram vidisti aliquando ex monte ruentem?

40 B. Ac saepe id quidem. Cur non enim?

A. Ac magno impetu ad ima, quasi funda rotatam?

B. Et cum magno tremore.

A. Num aliquando ipsam vidisti facile sisti?

B. Nisi quis alius viderit, ego non vidi.

45 Seipsam enim impellens petra fortior est manu.

A. Recte dicis.

Idem mihi accidit, cum ad inferiora curro:

Efferit me impetus violenter.

Manere autem ab initio, et me, et lapidem, res facillima.

50 B. Quid hic autem non facillimum?

A. Huic imagini malum omne persimile,

Præcipue vero jusjurandum, ut mihi videtur.

Quomodo istud, audi. Inest huic rei

Multum voluptatis.

55 Deinde si quis in consuetudinem inciderit,

Quid sit non cohibetur,

Donec in profundum gurgitem pervenerit.

B. Quem dicis gurgitem?

A. Gurgitem maximus est perjurium.

60 B. Quomodo id fiat, libenter didicerim.

Multi enim ne norunt quidem quomodo id sit malum.

Quonam autem modo malum est?

56 *λέγε*. Ita legendum videtur. In edit. quibusdam λέγε, in aliis deest.

47 Τὸ δ' αὐτὸ πάσχω, κἄν ἐγὼ κατατρέχω. Sic Coisl. Dimidium versiculi in editis desideratur.

48 *Μέ*. Ita Combef. Edit. σί.

52 *Μάλισσα*, etc. Male hos versus divinos præbebant editi, quos secuti sunt incaute Benedictini. Eos ad ordinem verum reduximus admittendo le-

ctionem Coislitanam πρόσσειν. Multis ipsuper peccat versio metrica tum quoad sensum, tum quoad typographiam, tum quoad versusum divisionem, quæ omnia correctum italicis distincta. CAILLAU.

54 *Πρόσειται*. Ita Coisl. Edit. ἔστιν.

55 *Εἰς συμπάθειαν*. Qui affectum induerit quam necessitudine. Συνήθειαν, consuetudine.

56 *Ἀνείργεται*. Ita Coisl. Edit. ἀπείργεται.

METRICA VERSIO.

Nunc jam ista quonam res ferat, quaeso, vide.

B. Jam pene nosco. A. Sed tamen

Sermonis aliquid postulo exemplum tui.

B. Quodnam sit illud?

A. Petram cadentem monte vidisti edito?

B. Ego ista vidi, nec semel.

A. Quanta ruens ad ima voluitur impetus?

B. Quanto et tremore?

A. An facile quæ se sistere visa est tibi?

B. Mihi non: an alii nescio,

Nam petra sese concitans, vincit manum.

A. Tu vera dicis:

Hæc et mihi accidere; ad ima cum feror,

Me citior abripit impetus.

B Facile at manere primum erat meque et petram.

B. Perfacile sane.

A. Huic cuncta petrae paria cum sint crimina,

Tum maxime horcus, ut puto.

Qui fiat hoc, audi. Certe huic inest rei

Grandis voluptas.

At senel ut horco quispiam assuevit, quid hinc

Contingit? haud jam sistitur,

Quoad in profundum gurgitem præceps ruat.

B. Quis gurgis hic est?

A. Non gurgis ullus major est perjurio.

B. Id scire quid sit, mihi placet.

Horcus malum nam quale sit, multos laetæ.

Hoc ergo pande.

A. Οὐ τὴν ἑαυτοῦ πολλὰκις σωτηρίαν
Ὁμώμοκέ τις; B. Καὶ μάλα.
65 A. Τί οὖν; Δέδοικα μὴ τι τῶν κακῶν δράσας,
Τι καὶ κακωθῆ·

Μέσσην τέως τέθεικα τὴν σωτηρίαν,
Τὴν αὐτὸς αὐτοῦ δηλαδὴ,
Ἵπαι· ἐξολόθαι, εἰ τύχοι ψευθῆ λέγων.

70 B. Οὕτω δοκεῖ μοι.

A. Τοῦτ' οὖν λογιζομαι, κἄν θεὸν ποτ' ὀμύσσης.
B. Τὸ ποῖον, ὡς ἂν εἰδῶ;

A. Μέσον τέθεικας τὸν θεὸν τῆς πίστεως.
B. Μέσον· τί δ' ἄλλο;

75 A. Φυλάσσειτ' εὐσχοῦνται, λύεται δὲ μὴ,
Ἵσσην ἐφ' ἡμῖν. B. Εὖ λέγεις.

A. Annon saepe per suam ipsius salutem
Juravit aliquis? B. Certe saepius.

498-499 65 A. Quid igitur? Dum metuit, ne quid admittens mali,

Malo et ipse afficiatur,

Mediam interposuit salutem,

Suam ipsius videlicet,

Ut pereat, si falsum dixisse inveniatur.

70 B. Sic mihi videtur.

A. Hoc igitur considera, si quando per Deum jures.

B. Quale illud est, ut intelligam?

A. Mediatorem posuisti Deum fidei tue.

B. Mediatorem sane. Quid enim aliud?

75 A. Servatur recte juranti; solvitur, si non recte,

Quantum in nobis est. B. Recte dicis.

A. Sed non servare, dic mihi, quid tibi videtur?

B. Negationem esse arbitror.

A. Negatio ergo est perjurium.

80 B. Nihil aliud profecto est.

A. Negatione autem quid pejus dicere queas?

B. Haud equidem invenio.

A. Res est igitur omnium pessima, perjurium.

Ut pluribus demonstratum est.

85 B. Quomodo ergo illud fugiamus? A. Mores aptos habeamus

Ad faciendam fidem. B. Magnum dicis.

A. Minus enim opus est jurejurando viris probis.

B. Minus illud idem ipse puto, ac minime.

A. Sed mores testis loco consistunt.

90 B. Sic enim se res habet.

A. Ecquod lucrum his qui saepe jurant? Dic mihi.

B. Risus. Quid aliud adjicies?

B. Οὐκ ἔστιν εὐραϊν.

A. Πάντων ἄρ' ἔστι χειρὸν ἢ ψευδορκία.

Quatuor isti versiculi in edit. desiderabantur. Ex
cod. Coisl. descripti sunt. — Versibus expressos
italicis distinguimus. CAILLAU.

91 *Ἐπέ μοι*. Ita Coisl. In edit. deest μοι.

92 *Γέλως*, etc. Iste versiculus deest in Coisl.

METRICA VERSIO.

A. Annon salutem per suam quisquam frequens
Juravit? B. Istud quis neget?

A. Quid ergo? metuit ne quid admittens mali,
Patiatur etiam?

Mediam salutem statuit inter se et Deum.

Suam salutem scilicet:

Ut pereat ipse, falsa si verba efferat.

B. Sic mihi videtur.

A. Hoc ergo reputa, si Deum jures quoque.

B. Expone quidnam hoc, ut sciam.

A. Fidei hunc, polo qui regnat alto, intercolas.

B. Ipsum profecto.

A. Servatur ergo vera juranti: secundum,

Si falsa. B. Recte tu quidem.

B. A. At non tueri, quale tu crimen putas?

B. Negationem,

A. Negat ergo summum, falsa qui jurat, Deum.

B. Certe negavit. A. At tibi

Negatione pejus esse quid potest?

B. Nil, credo, pejus.

A. Res ergo pessima omnium est perjurium,

Ut jam probatum est pluribus.

B. Fuga ergo tanti quæ mali? A. Mores probi.

B. Magnamque dicis.

A. Horco minus opus est enim probis viris.

B. Minus; immo plane non opus.

A. Mores honesti tunc locum testis tenent.

B. Sic quippe res est.

A. Quidnam ille fructus, saepe qui jurat, refert?

B. Risum. Quid aliud insuper?

A. Νῆδ' ἔν λέγωσιν οὖν τι καὶ πιστὸν, δοκεῖν.

B. Κάμολ' ἄρεσκει.

95 A. Φέρ' οὖν, ἐμὸ πείσθητι. B. Καὶ μάλιστα μέν.

A. Τοῖς τοῦ λογισμοῦ φαρμάκοις

Πᾶσαν κάτασχε τὴν νόσον. Πολλοὶ δὲ δὴ

Ἄν ἴσμεν ἡμεῖς

Καὶ μειζόνων ἐκράτησαν ἢ βούλομαι.

100 B. Τίνων λέγεις δὴ μειζόνων;

A. Θυμοῦ, φθόνου τε, πληρομονῆς, τῶν πληρομονῆς.

B. Πῶς ταῦτα μείζω;

A. Πλείων βρεξίς. Ἄν δ' βρεξίς ἔντονος,

Μείζων κάθεξις. B. Πᾶς λόγος.

105 Eί δ' οὐ καθεκτὴν τὴν νόσον τέως ἔχεις,

Τί δεῖ γενέσθαι;

A. Τῷ γοῦν ἀεὶ, καὶ μείζω, καὶ παντὸς πέρι,

Ἵρκους πληθύνειν, φεύγέ μοι.

B. Πότε' οὖν, τίνας τε, καὶ τίνων εἰδώς χάριν;

110 A. Ὀσσης ἀνάγκης.

B. Ἔστω. Τίνος δὲ δὴ, προστίθει; A. Κινδύνων

Ἐλευθερώσων δὴ τινος.

B. Χρηττόν γε. A. Ἢ σεαυτὸν αἰσχρὰς αἰτίας

Ἐλευθερῶν γε.

115 Ἵρκος δὲ μὴ σοὶ χρημάτων κέρδος φέροι.

Λίαν γὰρ αἰσχρὸν φαίνεται.

B. Λίαν. A. Πρόχειρον ἐγκαλεῖν ψευδορκίαν

Τούτων τι μᾶλλον;

Πλείους κακοὶ γὰρ εἰσιν εἰς τὰ χρήματα.

120 B. Πλείους· τίς οὐ συνήθηται;

A. Καὶ τοῖς σοφισταῖς τοῦτ' ἔδογματιζέτα.

B. Τί οὖν μέγ' ἡμῖν;

A. Ut etiamsi aliquid veri dicant, dicere non videantur.

B. Mihi quoque ita placet.

95 A. Age igitur, obsequere mihi. B. Ac libentissime quidem.

A. Rationis medicamentis

Morbum omnem comprime. Multi autem

Quos novi,

Etiam majora (vitia) quam nunc volo, vicerunt.

100 B. Quanam majora dicis?

A. Iram, invidiam, gulam, et quæ ex gula.

B. Quomodo hæc majora?

A. Vehementior horum appetitus. Quorum autem vehemens appetitus,

Ea difficilius reprimere. B. Certa res.

105 500-501 Sed si morbo hactenus insanabili laboras,

Quid facienum?

A. Semper, et vehementius, et de re qualibet

Caveas jusjurandum multiplicare.

B. Quandonam ergo, et quale, et quam ob causam, concedis jusjurandum?

110 A. Ubi adest necessitas.

B. Sit sane: sed quæ necessitas, adde. A. Ut periculis

Liberes aliquem.

B. Optimum id sane. A. Vel ut te ipsum turpi crimine

Exsolvas.

115 Sed ne tibi ex jurejurando pecuniæ lucrum accedat.

Id enim videtur admodum turpe.

B. Admodum. A. Ac proclive est perjurii accusari

Istos præsertim.

Plures enim sunt mali causa pecuniæ.

120 B. Plures sane. Quis non assentiat?

A. Atque id sophistæ autumabant.

B. Quid igitur magni a nobis sit?

401 Πληρομονῆς, τῶν πληρομονῆς. Coisl. πληρομονῆς, τῶν πλησίον.

403 Ἐντονος. Coisl. εἰτονος.

407 Μείζω. Coisl. μείζοσι.

408 Ὀρκους πληθύνειν. Coisl. ὄρκους πληθύνεσθαι. — In utroque casu deficit metrum, cum prima syllaba πλη, quæ deberet esse brevis, male

producat. CAILLAU.

111 Τίνος. Coisl. τίνων.

115 Σοί. Ita Coisl. Edit. μοι.

116 Ἐγκαλεῖν. Coisl. ἐγκαλεῖσθαι.

119 Κακοὶ γὰρ. Ita Coisl. In edit. deest γὰρ.

120 Πλείους. Ita Coisl. Deest in edit.

METRICA VERSIO.

A. Ut vera nec cum dicat, inveniat fidem.

B. Mihi sic videtur.

A. Ergo mouenti pareas. B. Perquam libens.

A. Rationis ipse pharmacis

Omnino morbum comprime; a multis viris,

Quos ipse novi,

Majora quoque sunt victa, quam de quo loquor.

B. Majora quænam nunc ais?

A. Invidiam, et iras, et gulam, et quæ sunt gulæ.

B. Majora quænam hæc?

A. Cupido major; quæ quis ardentem cupit.

Hæc retinet arcæ. B. Res ita est.

Comprime morbus si tamen nondum potes,

Quidnam est agendum?

B. A. Jurare saltem semper et grandissime,

Omni de re, diluge.

B. Quando igitur horci gratiam nobis facis?

A. Tum cum necesse est.

B. Quando at necesse est, adice. A. Ex periculis

Magnis ut aliquos extrahas?

B. Recte. A. Vel ut te crimine exsolvas gravi,

Tum quoque licebit.

Jurare quæstus absit at causa mihi:

Hoc turpe scilicet nimis.

B. Nimis. A. Quis autem talis haud perjurii

Prompte arguatur.

Plures enim sunt improbi iu pecuniis.

B. Nemo id negarit.

A. Etiam a sophistis traditum hoc olim fuit.

B. Quid ergo grande, si pares?

A. Οὐδὲν τὸ μιμεῖσθαι, εἰ δὲ καὶ φαινομένη
Χείρους, τὸδ' αἰσχρὸν καὶ μάλα.

135 B. Ὅρκους δὲ δὴ μάλιστα φευκτέον τίνας;
A. Εὐδελόν ἐστι.

B. Πλὴν σοῦ γ' ἀκούειν ἀσφαλές. A. Τούτους λέγω
Ὅσοι γε φρικωδέστεροι.

B. Δέδοικας εἰπεῖν; A. Ὅσοι ἂν μνήμην Θεοῦ
150 ἔχουσιν ἀπώλως.

B. Γραφῶν δὲ δὴ τί, καὶ πάθους, καὶ προσφορᾶς;
A. Καὶ ταῦτ' ὁμοίως μυστικά.

B. Ἡμῖν δὲ δὴ μάλιστα τῶν ἐγχεωρίων·
A. Καὶ διακρύω γε.

135 Τὸ γὰρ σύνθηες καὶ νόμος καθίσταται.
Πλὴν πάνθ' ἄνωτ' ἀπὸ τῶ λέγῃ.

A B. Τίν' οὖν λλοῖπας ὄρκον; A. Εἶθε μηδένα,
Μὴ δ' ἦν τις ἄλλος.

B. Εἰ μὴ γυναικία, τέκνα, τὴν σωτηρίαν,
140 Ζωὴν, ἀπένθητον βίον.

A. Ἀρα τὸδ' ἐστίν, ἀλλ' ὅμως ὄρκος δοκεῖ.
B. Καὶ γὰρ δοκεῖτω

Ταῦθ', οἷ τε καὶ πληγέντες οὐκ ὀλέθωμεν·
Ψυχῆς γὰρ οὐκ κίνδυνος·

145 Ἦν ἐξολόβηαι, παντελῆς ἐστὶ μέρος.

A. Ὁρθῶς ἔχει σοι.

Σοὶ δ' εἰς ἅπαντα, τῆ ζέσει τῆς καρδίας,
Θεός, τράπεζα, φιλίατα,

Σταυρός, γυνή, τὸ θεῖον αἷμα, αἷμα σὸν,
150 Γῆ καὶ θάλασσα,

Ὅ πρῶτον ἤνεργ' ἡ κακῆ προθυμία,
Τῷ σὺ φθορεῖ κινούμενον·

A. Nihil sanc magni, si eos imitemur. Sed si videamur
Deteriores, erit id turpissimum.

125 B. Quænam autem juramenta maxime fugienda?
A. Manifesta res est.

B. Sed tamen ex te audire tutius erit. A. Illa dico
Quæcunque horribiliora.

B. Enarrare metuis? A. Quotquot Deum
150 Simpliciter memorant.

B. Quid si Scripturas, aut passionem, aut sacrificium?
A. Sunt hæc pariter arcana et mystica.

B. At nobis (juramenta) inter præcipuas loci consuetudines.
A. Est ita, idque desse.

135 Nam consuetudo etiam legis obtinet locum:
Sed tamen omnia ratione vinci possunt.

B. Quodnam ergo jusjurandum concedis? A. Utinam nullum!
Neque aliud prorsus esset.

B. Quidni per uxorem, filios, salutem,
140 Vitam, prosperos eventus?

A. Sunt hæc imprecationes. Sed tamen jusjurandum videntur.
B. Ac sane videantur talia.

Illis etsi lædimur, non tamen perimus.

Nondum animæ periculum,

502-503 145 Quam quidem perire, perfectus est interitus.
A. Recte hæc tibi se habent.

Tibi vero ad omnia quæ accidunt, æstu cordis,

Deus, mensa, res charissimæ,

Crux, uxor, divinus sanguis, sanguis tuus,

150 Terra et mare,

Quidquid primum mala cupiditas protulit,

Corruptore tuo incitante, adhibentur,

23 *Et δὲ καὶ. Ita legendum. In edit. deest. cl.*

129 Ὅσοι δὲ. Edit. τοὺς ὄσοι, unde claudicat
versus, et deinde ἔχουσι πρὸ ἔχουσι. CAILLAU.

140 Ἀπερθήσων. Vitam ætæris expertem.

143 *Οἷ τε. Ita habet Coisl. codex οἷς τε καὶ.
Forte legendum foret οἷος τε καὶ.*

METRICA VERSIO.

A. Nil grande, si pares; locum at tenebimus
Victi minorem turpiter.

B. At fugere quosnam maxime horcos convenit?
A. Id est apertum.

B. Audire at ahs te tutius. A. Hos intelligo,
Qui tetriores cæteris.

B. Times referre? A. Quotquot alti Numinis
Sumpserit nomen.

B. Quid Scripta sacra, passio, atque oblatio?
A. Sunt sane et ista mystica.

B. Jurare tamen hæc, nos apud, mos est fro-
[quens.

A. Est: idque ploro.

Mos quippe longis obtinet legis locum.

At ratio nil non efficit.

B. B. Horcum ergo quemnam liqueris? A. Nullum
[velium:

Nec exstet alius.

B. Quid si salutem, filios, sociam et thori,
Vitamque jurem prosperam?

A. Sic imprecari, ast habet id horci typum.

B. Habet, fatemur.

Sed ictus ipse sim licet, tamen haud perii;

Menti periculum nondum enim est:

Omnino quam qui perdidit, insier occidit.

A. Recte istud inquis.

Ad cuncta sed tu fervidus juras Deum

Mensamque, chara et pignora,

Crucem, Deique sanguinem, et simul tuum,

Terram, fretumque,

Quidquid libido pestilens primum tulit,

Agitante pravo dæmone,

Ὅς καὶ γλυκεῖαν τῆν νόσον ποιεῖ δοκεῖν,
ἢ τῆς ἀνοίας!

155 Ὅσπερ χεοὶ τε χρυσοὶ ἐκ γλωσσαλγίας.
B. Ἐχει γὰρ οὕτως, ὡς λέγεις.

A. Ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλοις κύματ' ἐξεγείρεται,
Θυμοῦ πνέοντος.

Ἰσως, ἰσως δὲ χρημάτων ἰσως πόθου·
160 Πλεῖστα γὰρ εἰσιν αἱ πάγαι.

Οὐ τὸν χεθόντα δεῖν δρῶν οὐδετα.
B. Οὐκ οὐδετα γάρ.

A. Τῶ δ' ἐμμένοντι, φεῦ τάλας! συμπνίγεται.
B. Ὅσπερ γραφεύς εἰ τοῦ πίδακος.

165 A. Πέθειν νομίζει τῶ ἀπειθεῖσθαι πλεόν,
Ἄν μὴ νοηθῇ.

A Τί δεῖ λόγων σοι πλείωνων, ἄν εἰς κρατῆ;
B. Μόγθος περισσὸς δηλαδῆ.

A. Ὅρκων δὲ τί δεῖ πλείωνων, ἄν εἰς κρατῆ;
170 B. Οὐκ ὁμοίαι γε.

A. Τὸ πλῆθος οὐκ γνώρισμα τῆς οὐ πίστεως.
B. Οὐκ ἔστιν ἄλλως, εὐ λέγεις.

A. Ἢ μὲθ' ὧν οὐκ ἠμύνειν, ἢ εἴπου τινά.
B. Τοῦτ' ἦν ἄριστον.

175 A. Εἰς ἄν τρέπεται, καὶ τὸ πᾶν τραπήσεται.
B. Καλοῦ γε τοῦ σοφισματος!

A. Εἶποι τίς ἄν, τὸ πλῆθος ὡς πιστεύεται;
B. Νομίζεθ' οὕτως.

A. Ἢ καὶ κόνιν συνθεῖς αὐ ποιεῖς χρυσοῖν;
180 B. Τίς δ' ἄλλος, ἢ τίς ἢ φύσις;

A. Ἐκ πλείωνων δὲ, τίς λόγος, ἀπιστουμένων
Πίστιν γενέσθαι;

Qui etiam efficit, ut dulcis morbus videatur,
O vesaniam!

155 Quasi aurum ex linguae prurigne profundat.
B. Ita se res habet, ut dicis.

A. Alii autem ex aliis fluctibus excitantur,
Ira spirante:

Forsitan, forsitan pecuniae amore:

160 Sunt enim plurimi laquei.

Non grave illi videtur iurandum quod effudit.

B. Non sane videtur.

A. Sed ab eo quod intus manet, heu miser! suffocatur.

B. Veluti pictor es hujus morbi.

165 A. Fidem sibi adhiberi putat, cum denegatur maxime,

Si non intelligatur.

Quid opus est pluribus rationibus, si una vicerit?

B. Labor videlicet supervacaneus.

A. Juramentis quid pluribus opus est, si unum vicerit?

170 B. Haud equidem arbitrator.

A. Multitudo igitur iudicium est fidem denegari.

B. Non aliter se res habet, recte dicis.

A. Vel igitur omnino non jurare, vel saltem raro.

B. Id quidem esset optimum.

175 A. Unum si violetur (juramentum), omnia violantur.

B. O appositam rationem!

A. Forte quis dixerit multitudini fidem adjungi.

B. Sic equidem arbitrantur.

A. Nunquid tu pulverem congerens aurum efficis?

180 B. Quis vero alius, quaeve natura?

A. Quae ratio esse potest, ut ex pluribus, quae fide carent,

Fides obtineatur?

152 Τῶ σῶ φθορῶ. *Corruptore tuo, id est, diabolo.*

155 Χεοὶ re. Sic legendum videtur. Edit. χέοντι.

166 Ἄν μὴ νοηθῇ. *Si non intelligatur. Quod si*

rabie actus, nec satis sui compos, alia ex aliis iuramenta eromit. *Combes.* Bill. omisit. Coisl. pro μὴ habet μοί. Sic legit Leuv. *Denique si rem recte considero.*

METRICA VERSIO

Dulcem videri qui tibi morbum facit,
O stoliditatem!

Ut si loquaci gutture aurum fundites.

B. Ita est ut ipse nuntias.

A. Fluctus, subinde sed novi surgunt, furens
Cum spirat ira,

Vel forte saeva cum sitis pecuniae.

Permulta nam sunt retia.

Quem fundit horcum, tunc enim haud ducit gravem.

B. Non ducit equidem.

A. Sed suffocatur, pectore hunc si presserit.

B. Morbi peritus pictor es.

A. Fidem arrogari tunc sibi magis putat,
Cum nemo credit

B Cum sermo vincit unus, an multis opus?

B. Labor hic inanis scilicet.

A. Horcus si vincat unicus, quid pluribus

Opus est? B. Opus nil.

A. Horci ergo plures, non tibi credi iudicant.

B. Ut loqueris ita se res habet.

A. Horcos vel omnes igitur aut multos fuge.

B. Sapienter istud.

A. Unus cadat nam si irritus, cuncti cadent.

B. Recte quidem tu disputas.

A. Horcis babetur, dixeris, multis fides.

B. Sic arbitrantur.

A. Junctone multo pulvere hinc aurum facis?

B. Natura prorsus hoc vetat.

A. Ex pluribusne, cuncta quae careant fide,

Fidem obtinebis?

- B.** Οὐδέεις, ἔμοι γε φαίνεται. **A.** Παύσεις ποτὲ
Πλούτου κακίτου βέλτιον;
185 Οὐκ οὖν ὁμῆ τὰ πάντα, οὐδὲ πάντοτε,
Ἐσθῆν, κυβεύου,
Πλέων, δαείων, δυστροχῶν, εὐημερῶν,
Ἄπεμπολῶν, τὶ πτώμενος,
Χαίρων, στενάζων, ἐν φίλοις, ἐν συμπόταις,
190 Ἐμῶν τὸν ὄρκον,
Ὅς οἱ τροφῆς τε καὶ ποτῶς πεπληρωμένοι.
B. Πολλῆς τὸ πρᾶγμα συμφορᾶς.
A. Ἄλλ' οὐδὲ πάντων εἴνευ', ὡς ἀλώσιμος,
Ἐπὶν κρατηθῆς
195 Ἐργου, λόγου, σκιάς τε καὶ τυραννίδος.
B. Ὅς γοῦν τὰ πολλὰ φαίνεται.

- A.** Τὰ πάνθ' ὄβριζεις, καὶ θεὸν καὶ πράγματα.
B. Πῶς δὴ τὰ πάντα;
A. Εἰς ἐν τὰ πάντα συνθεῖς, οὐκ ὄντ' ἴσα.
200 Σπάρτος τὸδ' ἔστιν ἡλιας.
Ti δ' ; οὐχί, φησεις, καὶ θεός ποτ' ὀμνύων
Εὐρίσκειθ' ἡμῶν,
Ὅς αἱ Γραφαὶ γοῦν; Ἥ τι καὶ κρείσσον θεοῦ;
B. Τὶ κρείσσον οὐχ εὐρίσκειται.
205 **A.** Εἰ δ' ὄντι κρείσσον, οὐδ' ἂν ὀμνύοι ποτέ.
B. Πῶς ὄν λέγουσι;
A. Λέγει τι, τοῦτο δ' ὄρκος ἐστὶ τοῦ θεοῦ
B. Πῶς ὄν καθ' ἑαυτοῦ λέγεται;
A. Πῶς; οὐδ' ἂν εἴη παντελῶς, εἰ ψεύδεται;
210 **B.** Φρικτὸν λέγεις τι.

B. Nulla, ut mihi videtur. **A.** Relinquesne tandem aliquando

Malas divitias, quod est melius?

504-505 185 Noli ergo vel quævis juramenta, usurpare, vel semper,
Edens, ludens,

Navigans, iter faciens, si male cesserit, si bene,

Vendens, aliquid acquirens,

Gaudens, ingemiscens, inter amicos, inter convivas,

190 Vomens jusjurandum

Veluti qui cibo et potu repleti sunt.

B. Res valde calamitosa.

A. Nec vero quibusvis de causis (jures), quasi qui reus agendus sis,

Si victus fueris,

195 Operis, sermonis, umbræque et violentiæ.

B. Certe velut plerumque fieri videtur.

A. In omnia contumeliosus es in Deum et res creatas.

B. Quomodo vero omnia?

A. In unum omnia nectens, quamvis non sint æqualia.

200 Sparteæ hæc est, ceu plexa junco habens.

Quid autem? Nonne, inquires, et Deum aliquando jurasse

Invenimus?

Sic Scripturæ tradunt. Quid autem Deo melius?

B. Haud quidquam melius invenitur.

205 **A.** Si autem non est quidquam melius, nunquam jurat.

B. Quomodo ergo tradunt (Scripturæ Deum jurare?)

A. Cum aliquid dicit, id juramentum est Dei.

B. Qui igitur per se ipsum jurare dicitur?

A. Qui? Deus omnino non foret, si mentiretur?

210 **B.** Horrendum quid narras.

184 *Βέλτιον.* Edit. addunt: μὴδὲν ἔχειν. Hæc autem desunt in Coisl., servaverunt vero Benedictini, qui verterunt: *Desinesne tandem aliquando ex malis divitis nihil melius habere?* Sed servatis his verbis μὴδὲν ἔχειν, nulla remanet metri forma; his autem cum Coisliliano codice rejectis, fit cum metro patens sensus, quem in textu expressimus. CAILLAU.

186 *Ἐσθῶν*, etc. Hic plena in edit. metrorum confusio, quam a Benedictinis non coordinatam ad ordinem reduximus. CAILLAU.

194 *Ἐπὶν κρατηθῆς.* Leuv. *Tanquam qui deprehendi possis, si conviciaris, vel ipsa re, vel verbis,*

vel umbra quadam, vel per vim.

200 *Σπάρτος τὸδ' ἔστιν ἡλιας.* Adagium quoddam istud est, inquit Combef., quo nexum fragilem, seu leve argumentum esse ostendit poeta, qui suos versus crebro adagis condire solet. *Leuv Hæc freni tui regula esse debet, quæ vetat ne in juramentis, quæ non sunt paria, divina cum humanis, inter quæ incomparabile quoddam est discrimen componat.* Bill. videtur legisse ἀνοτάς. *Dementis hæc est uerbo.* Quod nec satis ad mentem Gregorii, nec metrum patitur.

201 *Ὀβρί.* Ita Coisl. Edit. οὐ.

METRICA VERSIO.

B. Non ego: nec ullus. **A.** Provide num desines

Tandem malas quærens opes?

Nec ergo jures cuncta, nec semper, puta

Ludens, edensve,

Miser, beatus, navigans, carpens iter,

Vendens, emensque plurima,

Gaudens, gemiscens, in epulis horcum vomens,

Interque amicos,

Ut qui lyæo, dapibus et multis tument.

B. Hæc misera res est admodum.

A. Ob cuncta nec item, captus ut si sis statim,

Cum scraio vel res,

B. Vel umbra, vel vis dura te convicerit.

B. Plerumque certe, ut cernitur.

A. In cuncta probra fundis, in res ac Deum.

B. In cuncta quinam?

A. Tunc cuncta in unum nectis haud æqualia.

Dementis est hæc nexio.

Quid? inquis: annon maximus jurat Deus?

Scriptura certe

Id tradit. Estne quidpiam melius Deo?

Nil melius existit uspiam.

Nunquam ergo jurat. **B.** Cur sacræ ergo Litte. æ

Testantur istud?

A. Cum dicit aliquid, horcus id summi est Dei.

B. Cur vota per se concepit?

A. Φύσις γάρ ἐστι καὶ τὸ ἀφευθεῖν Θεοῦ·
Ὀὐκ ἔστιν ὅστις ἀντερεῖ.

B. Τί ἔ' ἢ Παλαιά; A. Οὐ τὸν ἔρχον καλύεις,
Ζητεῖ δ' ἀληθῆ.

215 Καὶ γὰρ φρονεῖεν τηρικαυτῆ ἦν ἔνομον,
Νῦν δ' οὐδὲ παύειν. B. Τοῦ χάριν;

A. Τὸθ' ἢ τελευτῆ τῶν κακῶν ἐκρίνετο,
Νῦν καὶ τὸ κινεῖν.

B. Οὕτω δοκεῖ μοι. Καὶ γὰρ ἤλθ' ἐπὶ πλέον.

220 A. Ἦστ' οὐδ' ὀμειται σωφρονῶν.

B. Τί οὖν; δέδωκας ἔστιν οἷς, ὡς νηπίοις,
Τροφῆς τὰ πρῶτα,

Ὅς ἂν λάβωσι καὶ τροφήν τὴν ὑστερον;

A. Ὅρθως γε καὶ σωφράτα.

A 225 B. Καὶ Παῦλος ὄμνυ, φασι. A. Τίς τὸθ' εἶπ᾽
[σοι;

Ὅς λήρος ἦν τις!

B. Ἐ Μάρτυς Θεός μοι, καὶ, « Θεός τὸθ' ἱστορεῖ, »

Ταυτ' οὐκ ἦν ἔρχου; A. Καὶ τίνος;

Πιστωσίς ἐστι τοῖς τοσοῦτοις ἀβραγῆς;

230 B. Ἐμοὶ δὲ δόσεις;

A. Καὶ πάντα μοι γένοιτο Παῦλος εἰς σθένος.

Σταθμῆ δικαία τοῦτό γε.

B. Θυμὸς τι λήξῃ; A. Εὐγε, τηρικαυτα θῆ,
Ἐπάν τι συμβῆ.

235 Ἄπλοῦν κακῶν τι χεῖρον, ἢ εἰσὶτον δοκεῖ;
Ὅσον τὸθ' ἐστὶ·

Τὸ δ' οὐ προκληθέντ' ἀθρόως ἔρχυ πασεῖν.

Τί φαίνεται σοι; B. Νάλ φθόνος.

A. Natura quidem Dei est, quod non mentiatu r :

Nemo est qui negaverit.

B. Quid autem lex vetus? A. Jusjurandum non prohibet,

Sed querit veritatem.

215 Eleum occidere tunc temporis erat lege permissum :

Nunc autem, nequidem licet ferire. B. Quam ob causam?

A. Tunc perpetratio sceleris iudicio plectebatur :

Nunc autem, etiam id quod movet ad crimen.

B. Sic mihi videtur. Etenim lex nova tendit ad perfectius.

220 A. Quamobrem non jurabit sapiens.

B. Quid igitur? num largiris quibusdam tanquam infantibus,

Primum cibum,

506-507 Ut etiam capiant escam firmiorem?

A. Recte quidem et sapientissime.

225 B. Atqui Paulus juravit, inquam. A. Quis hoc tibi dixit?

Quam nugator is fuit!

B. « Testis mihi Deus est, » et : « Deus scit, »

Nonne hæc sunt juramentum? A. Quod?

Nihil aliud sunt quam asseveratio tantis rebus nixa, ut sit inviolabilis.

230 B. Mihi vero idemne concedes?

A. Utinam mihi omnino fias Paulus in virtute!

Regula sane justa est.

B. Iracundia quid accipiet? A. Optime tum scilicet,

Cum aliquid acciderit.

235 Simplexne malum tibi majus, quam duplex, videtur?

Quale istud est :

Ut si nemine impellente in juramentum sponte incidas.

Quid tibi videtur? B. Quasi primum scelus.

215 Καὶ γὰρ φρονεῖεν. Nempe eo sensu, quod
iudex sententiam proferret, ut ipse subinde exponit.

216 Οὐδὲ παύειν. Ne leviusculam injuriam inferre,
ne quidem irasci.

219 Ἠλθ' ἐπὶ πλέον. Coisl. ἤλθε τὸ πλέον.

223 Τὴν ὑστερον, posteriorem.

228 Ταυτ' οὐκ ἦν ἔρχου. Ita Coisl. Nonne hæc
ad juramentum pertinent? In Edit. ταυτ' οὖν οὐκ, etc.

230 Δόσεις. Ita Coisl. Edit. δόσει.

235 Θυμὸς τι λήξῃ. Iracundia etiam aliquando
accipiet. Aliquid etiam dabis. Mox δῆ. Coisl. δελ.

234 Ἐπάν. Ita Coisl. Mendose edit. ἀπάν.

235 Δοκεῖ. Coisl. δοκεῖν.

238 Νάλ φθόνος. Ita Coisl. Edit. καὶ φθόνος. Hoc
nomine sæpius diabolus appellat Gregorius, quod
ejus invidia mors et omne malum subintraverit.

METRICA VERSIO.

A. Omnino non est, falsa si potest loqui.

B. Horrenda narras.

A. Natura namque est Numinis, verum eloqui.

Est nemo qui negaverit.

B. Quid at vetus lex? A. Illa non horcum vetat,

Sed vera quarit.

Namque et vetabat illa cædem admittere :

Hæc et ferire. B. Cur ita?

A. Plecti solebat criminum tunc exitus :

Nunc etiam origo.

B. Sic mihi videtur; hæc se enim ultra porrigit.

A. Horcum ergo fugiet qui sapit.

B. Ergo quibusdam porrigis, pueris velut,

Lac ebibendum,

Quo firmiores capere post cibos queant?

A. Sapienter istud porrigo.

B B. At Paulus etiam jurat. A. Id qui dixerit,

Vanum hunc putato.

B. « Testis Deus » qui, « Novit hoc summus

[Deus, »

Nonne horcus hæc sunt? A. Neququam.

Sed firma rebus maximis assertio.

B. Idem mihi dabis?

A. Ad cuncta magni sis velim Pauli æmulus.

Est recta sane hæc regula.

B. Quidnam ira capiet? A. Optime tum scilicet,

Cum quid erit ortum.

Simplexne gravius, an duplex censes malum?

Cujusmodi hoc est :

Quid, sponte in horcum si cadas non concitus?

B. Immane crimen istud est.

A. Τι δ', ἐν προκλήθει, ἄλλο χεῖρον εἰργάσω;

240 B. Τοῦτ' αὐτὸ δὴ ποῦ.

Ei δ' εἰς ἀγνοίας; A. Μείον. Ἄλλ' ὀπυύθουος,
Ἵν ἦν τὸ κίνημ' ἐξ ἑμοῦ.

B. Eι δ' οὐκ ἄκων μὲν, κινδύνων δ' ἐλευθερῶν;

A. Ἄλλος δότω τις.

245 B. Eι δ' ἐγγράφοι τις, ἔρπον οὐκ ὀμυμωκός;

A. Τι οὖν τὸ γράμμα βούλεται;

Χειρόγραφον δὲ τῶν θεσμῶν δεσμεῖ πλέον.

B. Eι δ' εἰς ἀνάγκης;

A. Πῶς οὐ τέθηγκ'; ἐχρῆν δὲ πρόσθεν καὶ θανεῖν.

250 B. Eι δ' οὐ Γραφῶν προκειμένων;

A. Σάλλε τὸ σεπτὸν, ἢ θεὸς χαρίζεται;

B. Ἄπλον τὸδ' ἐστί.

A. Φοδῆ τὸ δέρμα, τὸν θεὸν δ' ἐγὼ πλέον.

A B. Πολλοὶ συνήθης ἡ νόσος.

255 A. Πολλοὶ τὸδ' ἐστίν· οἷον εἰ τις δεσπότην

Παῖον, ἀτιμῶν,

Τὸν δεῦλον ἦ ἀφείτω, ἢ τιμῶν θέλοι.

B. Πολλὴ γὰρ τῆς ἀτιμίας!

A. Ἡ καὶ βασιλικὸς εἰκόνα σώζωτό τις,

260 Ἄυτὸν καθαιρῶν.

B. Ἐχει μὲν οὕτω. Τοῦτο προστίθει δ' εἰ,

Ἐπερ τι λείπει τῶν λόγῳ.

A. Ἡ γλῶσσα ὀμῶμογ', ἢ δὲ φρην ἀνώμοτος

Πολλοὶ λέγουσιν.

265 Ἄπαντα πρόσθεν, ἢ ἔρκος, σοφίζεται.

Μηδὲς πλανήσω μηδῶλος.

Ἵρκος μὲν ἐστίν, ἢ δὲ διπλόη νόσος

Κακὴν πρόεσσι!

A. Quid autem, si provocatus, gravius aliquid feceris?

240 B. Idem malum est, ut prius.

Quid si ex ignorantia? A. Minus quidem malum. Verum reus sum,

Eorum quorum motus ex me oritur.

B. Quid si, non equidem invitus, sed ad liberandum a periculo?

A. Alius quis concedat.

245 B. Sin autem quis scripserit, juramentum ore non proferens?

A. Quid igitur hæc sibi vult scriptura?

Porro scriptura vinculis constringit arctius.

B. Si autem ex necessitate?

A. Quomodo mortem non appetit? Oportebat enim potius mori.

250 B. Quid si non presentibus sacris libris?

A. An codex veneratiouem, au Deus præstat?

B. Id manifestum est.

A. Membranam times; Deum ego magis.

B. Pluribus frequens est hic morbus.

255 A. Multis et istud est; ac veluti si quis herum

Verberans et ignominia adiciens,

Servum aut missum faciat, aut etiam venerari velit.

B. O insignem contumeliam!

A. Vel si quis regiam imaginem servet,

260 Regem ipsum throno dejiciens.

508 509 B. Sic est equidem. Hoc autem adhuc velim adjicias,

Si quid superest dicendum.

A. Lingua juravit, sed mens est injurata:

Hoc multi dirtitant.

265 Quidvis potius quam juramentum subdole excusatur.

Nemo sibi fraudem fieri ullatenus patiat.

Juramentum quidem est, addita autem fraude quantum

Mali accedit!

244 Ἄλλος δότω τις. *Alius concedat.* Significat se id nou concedere, non tamen prohibere quominus alter concedat. Supra, vers. 111 et 112, videtur illud permittere.

251 τὸ σεπτὸν. Ita Coisl. et Vat. Edit. τὰ σεπτὰ. Mox, Vat. in marg. χαρίζεται pro χαρίζεται.

253 δέρμα, pellem. Vat. in marg. βίβλον.

257 Ἡ τιμῶν. Ita Coisl. Edit. τιμῶν.

259 βασιλικῶς. Ita Coisl. Edit. βασιλειον.

263 Ἡ δὲ. Ita Vat. Edit. ἢ καὶ. Hic versus est Euripidis a Marco Tullio sic redditus: *Juravi lingua, mentem injuratum gero.*

METRICA VERSIO.

A. Quid gravius aliquid concitus si feceris?

B. Perinde crimen.

Quid si inscienter? A. Id minus, sed si tamen

Sit motus ex me, sum reus.

B. Si non coactus, sed fugans periculum?

A. Concedat alter.

B. Quid, si quis horcum scribat, haud ore efferat?

A. Scriptura quid vult hæc sibi?

Vincta minus arte non ligant quam syngraphæ.

B. Quid si coactus?

A. Mortem ante decuit perpati. B. Quid si sacrum

Nou proferat quis codicem?

A. Venerationem datne codex, an Deus?

B. Id est apertum.

A. Pellem vereris: plus ego multo Deum.

B. Multis frequens est morbus hic.

A. Multis idemque est istud, ut si verberans

Spernensque dominum,

Dimittat aliquis servulum, aut etiam colat.

B. Est istud ingens dedecus.

A. Statuam velut si principis servans, throno

Deturbet ipsum.

B. Sic est ut inquis. At velim adjungas adhuc

Si quid supersit dicere.

A. Horcum profudit lingua, multi hoc dirtitant,

At non itum mens.

Fraudem sed horcum respuit supra omnia.

Sibi nemo fucum facitet.

Est istud horcus; juncta fraus et accidens, male

Quantum addit ultra?

B. Σκοπῶ. Τί ἔ' ὄρκος; A. Τῶν δεδογμένων ὁ νοῦς. A

270 B. Ἐπριξί' ἀκούων οἷς λέγεις.

A. Λέγεις μὲν. Ὀπωσ' εἶδα πρὶν παίξαι μάθω.

Πίστις γὰρ ἔργον.

Φρίσσοιαι μὲν τοι καὶ σῆς παρατίκτα,

Συδὲ βοῶντος. B. Ὄδ' ἔχει.

275 A. Ἄλλ' οὐ μὲγ' οὐδέν. Εἰ δὲ καρδίας λόγο-
"Ἀφαίτ", ἔπεινῶ.

B. Τί ἔ'; οὐ τὸ λουτρὸν ἐστὶ μοι καθάσσειν;

A. Ἔστι. Σκόπει δέ. B. Τί σκοπῶ;

A. Θό τὸν τρόπον πάντως γε, τῶν ἔ' ἐπταισμένων

280 B. Τρόπου δέ, πῶς ἔν;

A. Οὕτω μόνως ἔν, ἦν τι καὶ προεκπλύνῃ.

B. Νοῦ. A. Φόδος γὰρ τοῦ πρῶσω·

Πολλῶν δὲ συγχώρησις οὐ τιμητέα.

B. Considero. Quid vero est juramentum? A. Forum, quæ visa sunt, sensus.

270 B. Horresco audiens quæ dicis.

A. Id quidem ais. Sed tamen non credam, priusquam experientia didicero.

Fidem enim facit opus.

Horrescunt enim statim sues,

Uno sue clamante. B. Est ita.

275 A. Neque vero id mirum est; sed si cor oratio

Tangat, id laudo.

B. Quid autem? an non lavacrum mihi est lustrale?

A. Est quidem. Sed considera. B. Quid considerem?

A. Non mores abstergit penitus lavacrum, sed lapsus.

280 B. Morum autem quomodo fit lustratio?

A. Ita duntaxat fiet, si quid tu quoque ante lavacrum abstergas.

B. Intelligo. A. Timor enim in posterum esse debet:

Plurimorum autem venia non magni facienda.

B. Quomodo hoc quis dixerit?

285 A. Ne forte opus sit secundo lavacro.

B. Quale autem est istud? indica.

A. Est lavacrum diuturnarum lacrymarum et corporis afflictationum.

B. Ne mihi contingat.

A. Periculosum est facilius abicere donum.

290 B. Tabulæ istæ sunt Dei.

A. Dei sane sunt tabulæ. Tu vero eas inscribito

Cordis tui tabulis.

Visne scire hanc esse diaboli luctam

Tuæ invidentis prosperitati?

295 B. Dicens mihi proderis; nam graviter afflictor.

A. Audi. B. Loquere.

A. Audivi te dicentem, non sine lacrymis.

B. Quidnam, obsecro? non negabo.

269 Τῶν δεδογμένων ὁ νοῦς. Rerum statutarum
sensus, intelligentia. Lev. Nihil aliud certe, quam
ipsa mens earum rerum, quas statuimus.

270 Ἐπριξί'. Ita Coisl. Edit. ἔφ'ετ'.

277 Καθάρσιον. Expurgatorium.

281 Μόνως. Ita Coisl. Edit. μόνος. Mox ἦν pro

ἦν, et προεκπλύναι pro προεκπλύνῃ.

285 Πολλῶν. Multorum autem malorum, scilicet

venia, non ideo pluris facienda quod multa con-
dentur.

284 Πῶς. Coisl. et Vat. πῶς. Quisvis hoc dixerit.
Lev. sic legit: Nam cateroquin eo quisque confu-
geret.

292 Τῆς σῆς. Ita Coisl. Edit. τοῖς σοῖς.

295 Τοῦ φθόνου. Invidiæ. Diabolum intelligit.

METRICA VERSIO.

B. Quid horcus? A. Horcus, est statute mens rei. B

B. Horresco, verba hæc audiens.

A. Horrere credam. fecerit cum res fidem,

Nam res fides est.

Clamante porco, namque porcorum illico

Horrescit agmen. B. Est ita.

A. Sed non id ingens; pectus, at laudo, meus

Si sermo tangat.

B. Quid? Non lavacrum crimina abstergit mihi?

A. Ita est; sed istud cogita.

Commissa tergit balneum, haud mores item.

B. Quinam ergo mores?

A. Sic nempe, si quid tu quoque abstergas prius.

B. Teneo. A. Futuri nam metus.

Nec vero laudem venia malorum obtinet.

B. Nemo id negabit.

A. Sit opus secundo ne tibi purgamine.

B. Quid sit istud, indica.

A. Est fetus ingens, carnis est afflictio.

B. Hoc absit a me.

A. Ahicere donum promptius perquam est grave.

B. Tabulæ istæ magni sunt Dei.

A. Sunt ista sane, cordis at tabulis tui

Inscribito gnavus.

Vis scire quod sit demonis lucta hæc mali,

Tuis dolentis commodis?

B. Dicens jvababis: nam modis multis petor.

A. Audi. B. Profare.

A. Non absque lacrymis audii cum diceres

B. Quid? non negabo

Δ. Ὡς ἦν ποτ' εἰπόντων ὄντων λόγον τύχῳ,

300 Ὅρκον δὲ μὴ θῶ,

Ὡς οὐ τελετοῖς τοῖς λόγοις αἰσχύνομαι.

B. Τοῦτ' ἔστ' ἐκεῖνο ἐμφανῶς.

A. Τὸ λεῖπον αὐτὸς προσεβήθης σὺ τῷ λόγῳ

Τόδ' ἐστὶν ὄρκος,

305 Κακὸν πληρωμα τῆς δευτῆς φλογός.

Πλάτων δὲ ποιεῖ καὶ τόδε

Ὡς μὴ θεόν τιν' ὀμνῶναι τερῶν σέβας.

B. Εὐ οὐδ' ὁ φήσεις.

A. Ἦν τις πλάτανος, καθ' ἧς ὄμνυ καὶ μόνης,

310 Ἄλλ' οὐδὲ ταύτης εὐστόχως.

Ἄλλ' οὐδὲν ἦ τὸν, τίνα δ', οὐ προσῆν ἔτι.

A. Τί τοῦτο δ' ἐστὶν

Ὅρκου σκιά τις, Ἐμφασίς τ' ἀνόνημος.

B. Ἄνορκος ὄρκος. Ὡς ζένον!

315. A. Μὰ τὸ δαιμόνιον οἱ σοφοί. B. Πανορξία
Τοῦτ' ἐστὶν φθῆ.

A. Πέρας τόδ' ἔστω τοῦ λόγου. B. Διψῶντά με
λεῖψεν ἀπειλεῖς ὡς τάχος.

A. Εἰ μὲν τοι μικρὸν ὄρκος εἶναι σοι δοκεῖ,
320 Τοῦτ' οὐκ ἐπαυῶ.

Eἰ δ' ἐστὶν, ὡσπερ ἐστὶ, τῶν φρικτῶν λῆαν,
Κάγω τι τολμῶ τῶν καλῶν.

Αὐτὸν γὰρ σοὶ τὸν ὄρκον, ὄρκους ἐκτρέπου.

B. Ἐνεὶς τὸ νίκος.

A. Si forte quidpiam dixerim, quidquid illud sit,

300 Juramentum vero non proferam,

510-511 Ut minus perfecti hujus sermonis me pudet.

B. Hoc ipsum est plane.

A. Quod superest, ipse tu adicias dictis.

Istud autem est juramentum,

305 Mala consummatio exitialis flammæ.

Plato autem id agebat,

Ne per quempiam deum juraret, religiose cavens.

B. Novi quid dicturus sis.

A. Erat platanus quædam, per quam solam jurabat,

310 Sed neque ipsam recte.

Scilicet intelligebat aliquid (per quod jurabat), sed quid illud esset, non addebat.

Quid autem istud est?

Juramenti umbra quædam, significatio experti nominis.

B. Absque jurejurando jusjurandum. O res nova!

315 A. Per dæmonium jurabant sapientes. B. Universum juramentum

Jam istud est.

A. Verum esto nostræ finis orationis. B. Sitienti mihi

Minaris citam discessionem.

A. Si juramentum parvi momenti res tibi esse videtur,

320 Id non laudo.

Si vero est, ut re ipsa est, in numero rerum valde horribilium,

Ego quoque audebo quid præclarum dicere.

Per ipsum ego te juramentum obtestor, juramenta devota.

B. Victoriam tulisti.

299 Ὅρκων τὸν λόγον τύχῳ. Ita Coisl. Vat. τὰ
γὰρ, quo modo legisse videtur Bill.

300 θῶ. Ita Coisl. Edit. ὄψ.

302 Τοῦτ' ἔστ' ἐκεῖνο ἐμφανῶς. Sic vertit Bill.:
Affectus hercle hic est mihi. Profano hæreticorum
more, juramentum adhibet in interpretatione car-
minis quo Gregorius quælibet juramenta, etiam
Christiano usu vel abusu usurpata, totis viribus
oppugnat et profligat.

305 Προσεβήθης. Coisl. προσεβήθης τῷ λόγῳ.

305 Πληρωμα. Deficere videtur metrum, nisi li-
centia poetæ admittatur. CALLAU.

307 Ὀμνῶναι. Coisl. ὀμνῶναι.

309 Ὅμνυ. Coisl. ἔπομνυ.

311 Ἄλλ' οὐδὲν ἦ. Coisl. ἄλλ' οὐδὲν ἦ τὸν ὄντως,
δι' οὐ.

315 Μὰ τὸ δαιμόνιον. Ita Coisl. In edit. deest
μὰ. Per fortunam jurabant sapientes. Leuv. jungit
cum ὡς ζένον, ut philosophi per genium peregrinum
et ignotum jurabant. Ibid. Πανορξία, universum jura-
mentum, per quælibet res jurare, per omnia numina.

317 Πέρας τόδ' ἔστω. Ita Coisl. Edit. πέρας
δ' ἔστω.—Usque ad finem fere semper in editis con-
funditur metrum, quod in ordinem reduximus,
quamvis a Benedictinis omissum. CALLAU.

323 Τὸν ὄρκον. Ita Coisl. In edit. deest τὸν.

METRICA VERSIO.

A. Si forte dixi quidpiam, quod non statim
Comitetur horcus,

Sermonis hujus me pudet, pleni ut minus.

B. Affectus hercle est mihi.

A. Quod ergo superest adicias dictis tuis.

Est autem id horcus,

Horribiliis explet qui statim flammæ impetum.

Est hic Platoni mos quoque.

Nam dum, Deum ne quempiam juret, cavet.

B. Novi quid aias.

A. Platanum per aliquam jurat, et tantum per hanc:

Quin nec per ipsam commode.

Platanum ille namque jurat, at quamnam, tacet.

B. Quid istud autem est?

Horcis umbra quædam, nomine et specie carens.

B. Anorcus horcus, quam novum!

A. Horcus sophorum, dæmonium erat. B. Quidlibet

Jurare jam istud est.

A. Ut dicta claudam... B. Tam cito, laborantem

Siti, minaris linquere: [adhuc

A. Jurare, parvum si quid esse existimas,

Id non probatim.

Horrenda sin res horcus est verissime,

Audax profabor quidpiam:

Horcum per ipsum, te rogo, horcos effuge

B. Paluanum tulisti.

325 A. Εἰ τοῦτ' ἔχοιμι, Ἄριστέ μου, σὲ δοξάζω
 Τὴν θαυματουργίαν, ὡς παρὸς.
 Πάντες δ' ὁμοφροθεύοντες ἐπιφωμεν τάδε,
 Ἄμην, γένοτο.

ΚΕ. Κατὰ θυμοῦ.

Θυμῷ χολοῦμαι τῷ συνοίκῳ δαίμονι,
 Οὗτος δίκαιος τῶν χθόνιων ἐμοὶ μόνος,
 Εἰ δεῖ τε καὶ πάσχειν γε τῶν εὐωθότων.
 Ἐπαί γάρ ὄρκου τῷ λόγῳ κατεφύομαι,
 5 Σιγῆς φέροντες καρπὸν ἄξιον λόγου·
 Πάμπαν τιν' ὄρκου ρίζαν εἰδότες χθόν,
 Πολλὰς σὺν ἑλλαις, αἷς τὸ θεῖον φέεται.

325 A. Si hanc referam, Christe mi, laudem tibi dabo
 Rerum mirabilium effectori, ut olim.
 Omnes autem consurgentes vocibus dicamus,
 Amen, fiat.

XXV. Adversus iram.

Ἔρ' irascor domestico daemone,
 Hæc sola ex omnibus, mihi licita est bilis,
 Si necesse est me quidpiam pati ex iis, quæ sunt in usu.
 Nam quando juramentum oratione nostra jam repressimus,
 512-513 5 Silentii præclarum consecuti fructum,
 Omnino quamdam juramenti radicem esse bilem scientes,
 Inter alias plurimas, ex quibus malum hoc nascitur,
 Acerbissimam et nigerrimam;
 Hanc etiam, Deo dante, evellemus,
 10 Excidentes, quantum fieri poterit, acie verbi.
 Primum autem obsecro, ne quis succenseat orationi.
 Sic namque effrenis est morbus eorum qui moderari sibi nesciunt,
 Ut efferantur sæpius vel adversus umbras,
 Atque etiam adversus germanos monitores,
 15 Nec vero decet molle quidquam profari,
 Cum tantum malum orationi meæ propositum sit.
 Verum, ac veluti cum ignis feram evomit flammam,
 Salit, ardet succussionibus
 Plurimis, sursum fertur vivo quodam impetu,

* Alias Bill. 158, p. 229

XXV. ARGUMENTUM. Acrioni genere dicendi in hoc poemate utitur Gregorius, atque iram insectando, iræ, ut ait, irascitur, quæ sola sibi ipsi ira licita videtur. Crediderim hanc eandem iram sibi licitam existimasse Billium adversus Leuwenclaium, qui carmen istud interpretatus est: adeo acerba et mordaci censura ejus interpretationem, et ipsum interpretem carpit in notis, nota 9: « Non tam nullius frontis hominem Leuwenclaium esse existimo, ut hoc loco, cum versionem nostram legerit, non erubescat. » Et nota 18: « Nulla est tam exigua salebra, ad quam Germanus interpres non offendat, sive hoc nimis festinationi, sive ingenii tarditati tribuendum sit. » Et nota 50: « Hic plane delirat Lew.; neque enim in tot tamque sædis erroribus militiori verbo uti possum. » Verum his omissis ad Gregorii poemam redeo: in eo primum, quid veteres philosophi de ira senserint, ex-

ponit; deinde docet quid faciendum sit, cum iracundia jam sumum quemdam, propinqua flammæ nutritione, excitare incipit. Mox irati hominis vultum, affectusque omnes mira verborum copia exprimit. Exempla virorum sanctorum, atque ipsius Christi, et nonnullorum etiam Ethnicorum, qui mansuetudinibus laude floruerunt, proponit: objectionibus nonnullis respondit.

5 *Εἰ δεῖ τε.* Coisl. sup. lin. μέ. 5 Σιγῆς. Ita Coisl. et Vat. Edit. σιγῆν. Hoc ideo dicit, quod poema istud, ut et superior, eo conditum sit tempore, quo sibi silentium indixerat. 6 *Εἰδότες.* Vat. εἰδόντες. 10 *Λόγου τομῆ.* Sic postulat metrum. Edit. τοῦ λόγου. 11 *Ἀκτῶ.* Ita Coisl. et Vat. Edit. αὐτῶ.

METRICA VERSIO.

A. Si uactus hanc sum, Christe mi, laus sit tibi. B
 Qui mira, ut olim, nunc facis:
 Nos autem, in unum vocibus junctis, Amen
 Dicamus omnes.

XXV. ADVERSUS IRAM.
 (Billio interprete.)

Irascor iræ, daemone intus condito.
 Nam justa sola hæc bilis est ex omnibus,
 Si quid necesse est perperit quod mos ferat.
 Nam quando nos jam carmine boretum pressimus,
 Tulimisque fructum hunc maximum silentii,
 Illud scientes, ira quod radix fiet

B Hæci (alia præter, ex quibus malum hoc fluit),
 Radix agrestis maxime, et nigra admodum;
 Hanc quoque, favente Numine, amputabimus,
 Mucrone verbi, quatenus vires ferent.
 Ac poscō primum sermo ne quemquam meus
 Irritet. Est nam tanta vis morbi istius,
 Ut sæpe ad umbras contrahat flammam leves,
 Infestus et sit optimis monitoribus.
 Nec vero quidquam proloqui molle addecat,
 De peste cum sit sermo tam dira mihi:
 Verum ignis instar, qui vorax flammam excitat,
 Salitque et ardet, et quatit queque obvia,
 Fluitatque sursum sævus animato impetu,

23 Ἀβόρωσ ἀεὶ τὰ πρόθεον οἰκειομένην,
 Ἰδαίω, κύνιν πέμποντασ εὐνάσαι βίῃ·
 Ἡ θῆρα λόχμησ ἐκφάνετασ συσελοῦ,
 Φρίσσοντα, πῦρ βλέποντα, ἐξαφρούμενον,
 Μάχησ ἐρώντα, καὶ φόνον καὶ πτωμάτων,
 25 Λόχμασ, κυνηγίοσ, σφενδόνησ καταχμάτασ
 Ἰαωσ ἄν οὕτω τοῦ πάθουσ γενοίμεθα
 Κρείσσουσ, θεοῦ διδόνουσ, ἢ τι μετρίωσ
 Ἐχολίμεν. Οὐδέ τοῦτο τῶν μικρῶν ἐμοί,
 Κακοῦ μεγίστου καὶ τις ἐνδοσισ μικρῶ,
 30 Ὡσ τοίσ βαρείοσ ἐκ νόσου στενωμένοισ.
 Μικροῦ δ' ἄνωθεν τῆν νόσον σκεψώμεθα,
 Ἦτισ, πόθεν τε καὶ ὅπωσ φυλακτέα,
 Ἄνδρῶν παλαιῶν συλλογῶσ σκοποῦμενοσ,

A Ὅσοι διασκέφαντο πραγματέων φύσει.
 35 Εἰσίν μὲν οἱ λέγουσιν αἵματος ζῆσιν,
 Τοῦ γεγυνοῦντοσ καρδίῃ, τῆν ἔκστασιν·
 Ὅσοι νέμουσι τῆν νόσον τῷ σώματι,
 Ὡσπερ τὰ πολλὰ τῶν παθῶν ἄλλοσ τισίν.
 Ἄλλοι δ' ὄρεξιν εἶπον ἀνεπιλήξεωσ
 40 (Ψυχῇ διδόντεσ τῆν βλάβην, οὐ σώματι).
 Ὅργην δὲ τῆν ὀρῶσασ· εἰ δ' ἔδον μῆνει
 Λογῶσα, τοῦτο μνησικαχίαν τυγχάνει
 Ὅσοισ δ' ἔδοξεν ἡ νόσοσ τοῦ συνθέτου,
 Ζῆσιν μὲν εἶπον αἵματοσ, τῆν δ' αἰτίαν,
 45 Ὅρεξιν εἶπαν, συντιθέτεσ καὶ λόγον.
 Ταῦθ' ὡσ ἔχει μὲν, οὐχὶ νῦν σκοπητέον.
 Ἐκαίνο μὲν τοι καὶ λῆαν τῶν γυωρμῶν,

20 Largiter obvia quaeque corripit,
 Aquam et pulverem injicientes, flammam vi sopire conatur;
 Aut feram ex densa et umbrosa prodeuntem sylvā,
 Fremmentem, igneos oculos ostentantem, spumantem,
 Inhiantem pugnae, caedibus, cadaveribus,
 25 Debellamus lanceis, canibus, fundis;
 Sic fortassis pravam hanc animi affectionem
 Superabimus, Deo dante, aut certe mitiorem
 Experiemur. Neque enim quid parvum mihi videtur
 Maximi mali remissio quamvis exigua,
 30 Velut his qui gravi morbo laborant.

Paulo altius morbum hunc consideremus;
 Quis sit, unde nascatur, et quomodo cavendus,
 Priscorum virorum sententias inspicientes,
 Quicumque indagarunt rerum naturas.
 35 Sicut enim dicunt aetium sanguinis,
 Qui cordi vicinus est, esse iracundiam:
 Scilicet hi tribuunt morbum hunc corpori,
 Quemadmodum pleraque morborum genera aliis quibusdam causis.
 Alii dicunt esse desiderium vindictae.
 40 (Animae tribuentes hoc vitium, non corpori),
 Iram, cum erumpit; sin autem intus manet,
 Insidias meditans, acceptarum injuriarum memoriam vocant.
 Qui vero existimant morbum esse compositi,
 Aetium quidem dixerunt sanguinis, causam vero
 514-515 45 Esse desiderium vindictae, compositam etiam rationem, seu definitionem,
 An ita se res habeant, non jam investigandum. [edentes.
 Illud quidem omnibus notissimum est,

21 Ἐνδάσαι. Ita Coisl. et Vat. Edit. mendose
 ἐννάσαι.
 22 Ἐκφάνετασ. Ita Coisl. Edit. ἐκφάντασμα.
 24 Πτωμάτων. Cadaveribus, quod Billius minus
 recte vertit, lapsus.
 25 Κυνηγίοσ. Canibus venaticis, venatoribus.
 31 Μικροῦ. Coisl. et Vat. μικρόν.
 42 Λοχῶσα. Vat. χολῶσα.
 45 Ἐντιθέτεσ. Billius sic vertit: Cui cupiditas
 causam praebet, et ratio simul, ac veluti ratio ter-

tium quid ad cupiditatem ulciscendi in ira accedat,
 et quasi vera ira non sit, nisi ratio adsit comes.
 Quod profecto alienum est a mente Gregorii et
 sapientium quorum opinionem exponit; illi scilicet
 tribuentes iram compositi ex corpore et anima,
 tam corporis quam animae compositam etiam defini-
 tionem afferebant, ut et compositi est affectio. Id
 sensit Germanus interpres, quem carpit Billius,
 sed reddere volenti deluerunt verba philosophica

METRICA VERSIO.

A fronte et ipsi quidquid est, semper rapit,
 Hanc premere, jacto pulvere, et jactis aquis,
 Aut nemore denso belluam egressam velut,
 Quae spumat, oculos igneos volvit, fremit,
 Pugnamque, lapsus, et necesse rabida expetit,
 Conficere fundis, lanceis, ferri icibus.
 Sic nam queamus frangere hoc forsitan malum,
 Donante Christo, mitius vel hoc premi.
 Non parva porro nec levis res est mihi,
 Vel parva vitii maximi remissio,
 Velut his, gravis quos obsidet morbi dolor.
 Examinemus morbum at hunc paulo altius,
 Et quisnam, et unde, quoque fugiendus modo,
 Considerantes prisca quid sensit cohors,

B Cui nosse rerum cura naturas fuit.
 Pars astantem sanguinem pectus prope,
 Subitum esse dixit impetum iracundiae:
 Hunc nempe tribuens corpori morbum unico,
 Permulta ut aliis genera morborum solet.
 Pars referendi dixit hanc cupidinem
 (Animae imputant hi noxiam hanc, non corpori):
 Iramque vocitant, cum ruit: sin at, malum
 Meditans, latescit, μνησικαχίαν nominant.
 At qui utriusque partis hunc morbum putant,
 Aetium cruoris dicitant, sed cui tamen
 Cupido causam praebet, ratio et simul.
 Sed qualia haec sint, hujus haud est temporis
 Displicere: at istud omnibus certe liquet,

Ἦς νοῦς ἀπάντων ἡγεμών· ἔν σύμμαχον
 Δέδωκεν ἡμῖν κατὰ παθῶν ὁ Δεσπότης.
 50 Ἦς οὖν χαλάζης οἱ ὄμοιο σκεπάσματα,
 Θάμνοι δὲ κρημῶν, καὶ βυθῶν ἐρείσματα,
 Τελεχὴ δὲ τοῖς φεγγύουσιν ἐκ μάχης τινός·
 Οὕτω λογισμὸς πρὸς χλοῦν παρουσιάν.
 Ἦταν καπνίζῃ τὸ φλέγον τὴν σὴν φέρνα,
 55 Πρὶν πῦρ ἀνάψαι, καὶ βρυσθῆναι φλόγα,
 Ἦταν ποτ' ἀσθὴν πνεύματος κινουμένου,
 Εὐθύς Θεῷ πλάκῃσι, καὶ τόνδ' ἔνοον
 Ἦς σοῦ προσεστῶθ', ὧν τε κινῆ, μάρτυρα,
 Αἰδοῖ φέβῃ τε τὴν φορὰν τοῦ πράγματος
 60 Ἐπίσχεσ, ἀχρὶς ἡ νόσος παρήγορος.
 Εὐθύς βόησον τῶν μαθητῶν ῥήματα·
 Ἐπιστάτα, κλύδων με θεῶν ἀμφέπει. »

A Τίναθον ὑπνον, καὶ σὸν ἐξώσεις χλοῦν,
 Ἔως λογισμοῦ καὶ φρενῶν ἐπικρατεῖς,
 65 Ἦν πρῶτόν ἐστιν ἡ νόσος κατάλαιος·
 Ἔως χαλινῶν, ἱπποσὺς ὡς δυσήνιος,
 Οὕτω δακῶν ὀδοῦσιν ἔρχετ' εὐδρομος,
 Πνέων ὄρμον τε καὶ φάραγγα, καὶ βῆθη,
 Θυμῷ σκοτώσας ὀμμάτων ὀδηγίαν.
 70 Ἐῖθον γάρ ἐστιν ἀρχόμενον δῆλα λογῷ,
 Ἦ πρῶτον ἀρπάσαντα κατασχεῖν βίη.
 Αἰτέος γάρ αὐτὸν ἐκκαῖον οὐχ ἴσταται,
 Ἔως λογισμῶν κρημνίσῃ τὸν ἱππότην.
 Ἐπειτὰ μοι, τὸ αἰσχρὸν ἤλικον, σκόπει,
 75 Οὐκ οὐκ τίθησι τὸν κακῶς πεπληγῶτα.
 Τῶν μὲν γάρ ἄλλων αἰ νόσοι καὶ λάθροι,
 Ἔρωσ, φθόνος, λύπη τε καὶ μῖσος κακῶν·

Quod omnium mens sit gubernatrix, quam auxiliatricem
 Dedit nobis Dominus adversus cupiditates.
 50 Quemadmodum ergo a dira grandine tecta nos defendunt,
 Stipites a præcipitiis, a lapsu fulera,
 Mœnia etiam protegent fugientes e prælio;
 Sic ratio adversus iram præsentem.
 Cum ergo jam fumum edit, quod exurit mentem tuam,
 55 Priusquam ignis accendatur, et flamma excitetur,
 Ubi primum senseris spiritus perturbationem,
 Statim conglutinare Deo, atque illum cogitans
 Velut patronum tuum, et motuum, quibus agitaris, testem,
 Pudore et timore impetum rei
 60 Siste, donec morbus est remedii capax.
 Cito clama, utens discipulorum verbis:
 « Magister, tempestas me vehemens involvit. »
 Exeute somnum, et tuam expelles bilem,
 Dum rationis et mentis es compos,
 65 Quis primum morbus ille submersas obruit·
 Dum nondum, velut equus contumax
 Frenum mordens dentibus, fertur concito pede,
 Cursum spirans, saltusque et voragine,
 Offusa per iram caligine oculis viæ ducibus.
 70 Facilius enim est nascentem compescere ratione,
 Quam cum te jam abrupuerit, vi continere.
 Ipsa enim sese inflammare non absistit,
 Donec rationem præcipitem egerit sessorem.
 Deinde mihi, quanta iræ sit foeditas, considera,
 75 Qualemque reddat furore male percitum.
 Etenim cæterorum quidem morbi sunt occulti,
 Amor, invidia, tristitia, odium malum:

52 Τοῖς. Ita Coisl. Edit. τῆς, apud quos versu-
 culus hic præcedenti præponitur.
 53 Χόλου παρουσίας. Iræ præsentiam.
 56 Πνεύματος κινουμένου. Spiritum moveri sen-
 seris.
 58 Κινῆ. Coisl. κινῆ.
 62 Ἐπιστάτα. Ita lib. II, sect. I, carm. LXIX,

vers. 1.
 65 Ἐξώσεις. Coisl. ἐκώσεις στόλον, et ipsam na-
 rem servabis.
 64 Ἐπικρατεῖς. Billius putat legendum ἔτι κρα-
 τεῖς.
 69 Ὀδηγίαν. Coisl. ποδηγίαν.
 73 Λογισμῶν. Ita Coisl. Edit. λογισμῶν.

METRICA VERSIO.

Quod mens gubernat cuncta, quam sociam Deus
 Adversus animi turbidos motus dedit.
 Ut ergo diras grandines arcens domus,
 Pugnaque victis mœnia salutem ferunt,
 Lapsusque frutes in gravi prætant opem,
 Sic ratio, præsens ira cum turbas movet.
 Cum fumat id quod pectus exurit tuum,
 Ignem priusquam pariat, et flammam excitet,
 Statim ut moveri conspicis ventum asperum,
 Regi supremo junge te, atque hunc cogitans,
 Ut præsidemque, bilis et testem tuæ,
 Pudore siste cum metu juncto impetum,
 Consilia donec morbus admittit proba.
 Apostolorum protinus clama in modum,
 « Magister, atrox turbo me miserum quatit. »

B Propelle somnum; sic tuam bilem exiges,
 Dum mentis ipse compos es, quam fervidi
 Torrentis instar morbus hic primam obruit:
 Dumque illa nondum, contumax equus velut,
 Frenum momordit, concito et fertur pede,
 Cursusque spirat præter et scopulos nihil,
 Hebetante visus bile, qui corpus regunt.
 Ratione primo nam premes hanc oculis,
 Abreptus ipse quam queas hanc sistere.
 Namque incitare non prius se desinit,
 Quam mentis equitem de statu dejecerit.
 Jam foeditatem, quanta sit, quæso, vide,
 Qualemque reddat ira, cui plagam intulit.
 Nam cæterorum tectus est morbus quoque,
 Amor, odiumque, mœror, et livor malus.

Τῶν δὲ φαίνοντ' οὐδ' ὄλωσ, ἢ τι βραχί,
 Ἄλλ' ἔνθον εἶσιν αἰ νόσοι κατάχεται.
 80 Τυχὸν γὰρ ἐκτάκειεν ἐν βάθει φρενός,
 Πρὶν καὶ γενέσθαι τοῖς ἄριστον ἔκφανείς.
 Κέρδος δὲ λαθάνουσα καὶ δυσπραγία.
 Θυμὸς δ' ὄλον γυμνὸν τε καὶ ἔθλον κακόν,
 Εἰκῶν προκύπτουσι' ὄχ' ἐκόντος σώματος.
 85 Εἰ σοὶ τις ὤπται τῶν ἀλόγων τῷ πάθει,
 Οἶδας σαφῶς ὃ φημι, καὶ γράψαι λόγος.
 Ἔσοπτρον ἔχρην ἐστάναι χολωμένοις,
 Ὡς ἂν βλέποντες, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν ὕβριν
 Μικρὸν χαλῶεν, τοῦ πάθους ἔξ ὄψεως.
 90 Κατηγόρησι σιγῶντι κάμπουνας φρένα.
 Ἢ καὶ τόδ' ἔστι, καυτὸς ὕβριστης ὃ σός,

A Ἐν ᾧ κατόψει σαυτὸν, εἰ σολήν ἄγοις.
 Πῶθος γὰρ ὅς ἐν, κοινὰ καὶ συμπτόματτα.
 Ὑφαιμον ὄμμα, καὶ θέσεις διάστροφοι,
 95 Τρίχες στυδαίς, καὶ γένους διάδροχοι,
 Ὅχρὰ παρτιά, νεκρότητος ἔμφασις
 Ἄλλων ἐρυθρὰ, καὶ μολεδούδης τιτῶν
 Ὅπως ἂν, οἶμαι, καὶ τινα χρισῶς τύχοι
 Ὅ μανυόδης καὶ κάκιστος ζωγράφος
 100 Ἀδύχην διοιδῶν, ἐγκυλούμεναι φλέβες,
 Πνοή λόγον κῆπουσα καὶ πυκνουμένη.
 Λυσώδες ἄσθη, καὶ φράσγμ' ἀσημονοῦν,
 Μυκτὴρ πλατύς τε καὶ πνεύον ὄλην ὕβριν.
 Κρότος τε χειρῶν, καὶ ποδῶν ἐξάλματα,
 105 Κύψεις, στροφαί, γέλωτες, ἰερῶτες, κῆποι

In nonnullis etiam non apparet omnino, aut saltem parum,
 Sed intus morbi continentur.

80 Forsitan enim ante liquescent in intimo corde,

Quam fiant insipientibus conspicui.

Lucro apponenda est occulta calamitas.

516-517 Ira autem nudum penitus et manifestum est malum,

Imago prospectans invito corpore.

85 Si tibi quis visus est aliquando hoc captus morbo,

Intelligis plane quod dico, et quod pinget oratio.

Speculum oporteret exhiberi iratis,

Ut illud videntes, saltem violentiæ suæ

Aliquid remitterent, morbi imagine conspecta,

90 Accusatori muto flectentes mentem.

Imo etiam speculum statuit ille ipse, qui tibi est injuriæ auctor,

In quo temetipsum considerabis, si vacat.

Morbus enim quibus idem est, communia etiam sunt symptomata.

Crudelis aspectus, oculi distorti,

95 Crines aprini, et barba madida,

Pallidæ genæ, morticini instar,

Aliorum rubentes, plumbeæ quorundam,

Prout, arbitror, aliquem hoc vel illo colore infecerit

Furibundus et sceleratissimus pictor.

100 Cervix inflata, rotundæ venæ,

Halius sermonem interrumpens, et creber,

Rabiosus anhelitus, fremitus indecorus,

Latae nares, et omnem spirantes injuriam,

Manuumque plausus, et pedum desultationes,

105 Incurva, contorta membra, risus, sudores, labores.

82 Κέρδος δὲ λαθάνουσα, etc. Majorem enim
 ea vitia nobis pudorem afferunt, quæ ab aliis
 agnoscuntur, quam quorum nos soli conscii sumus.

85 Γυμνόν... κακόν. Sic infra, lib. II, sect. I,
 carn. XLV, vers. 47.

89 Χαλῶεν. Coisl. γολῶεν.

91 Ἔστη. Coisl. ἔστῃ. Imo tibi est speculum.
 Ibid. Ὅ σός. Mendose editi σός. Scilicet vult Gre-
 gorius nos ab inimicis nostris documenta capere;

hoc est, ut eorum qui per iram nos contumelia af-
 ficiunt, vultus atque ora intueamur, quo, perspecta
 eorum deformitate, ab ejusmodi deformitate revo-
 ceamur.

92 Εἰ σολήν ἄγοις. Ita legit Billius. Coisl. εἰ
 γολήν. Edit. male ἄγοις.

94 Καὶ θέσεις. Situs, nempe oculatorum.

95 Καὶ γένους. Ita Coisl. Edit. γένος.

100 Ἐγκυλούμεναι. Ita Coisl. Edit. ἀγκυλούμεναι.

METRICA VERSIO.

A In quibusdam pressa sic morbi lnes
 Tenetur, ut non prorsus, aut exstet parum.
 Ac forte citius intimo in cordis sinu
 Liquescet, hominum visibus quam se exserat.
 Occulta porro commoda est calamitas.
 A I ira nudum penitus et clarum est malum,
 Invito imago corpore alte promens.
 Si visus aliquis captus hoc morbo est tibi,
 Quod dico nosti : pingere et nunc hoc libet.
 Prostaret utinam fervidus ira gravi
 Speculum, ut videntes dedecus, probrum et suum,
 Hujuscæ morbi quidpiam hinc remitterent,
 Taciteque carpi flexiles mentes darent.
 Quin hoc statutum est. nempe violator tuus,

B In quo ipse tete, si vacat, cernas licet.
 Morbi paris nam paria sunt symptomata
 Vultus cruentus, luminum inversus situs,
 Crines aprini, barba madida, et pallidæ
 Genæ, esse quales morte confectis solent.
 Aliis rubentes, sunt quibus plumbo pares ;
 Hunc nam colorem nunc, et hunc rursus genis
 Furibundum indit pictor et prorsum inprobis,
 Inflata cervix, venulæ incurvæ, frequens
 Ac verba scindens spiritus, et anhelitus
 Rabidum quid efflans, fremitus omnino indecor,
 Latusque nasus, et minas spirans graves,
 Manuumque plausus, et pedum saltatio,
 Inflexiones, risus, et sudor, gravis

Τίνος κοπούντος; οὐδένος, πλὴν δαίμονος.

Νεύσεις ἄνω τε καὶ κάτω, λόγου δίχα,

Γνάθῳ φουόμεναί τε καὶ φοφούμεναι,

Ἄς δὴ τις ἄλλος; παιομένη τε δακτύλοις

110 Ἢ χεῖρ ἄπιλλει, καὶ ψόφῳ προοίμιον.

Καὶ τὰ πῖ τούτοις τίς παραστήσει λόγος;

Ἰγῆρις, ἀραγμῆς, ἀσπρότης, ψευδορκία,

Γλώσσης ζεούσης ἀψήλη βαντίσματα,

Οἶον θάλασσα, ἐξαγκίζούσης πέτρας.

115 Λέγει κακὸν τὸ μὲν τι, τοῦδ' ὄρμηγν ἔχει,

Τῷδε στενοῦται, καὶ παραντίξ' ἀγνοεῖ.

Καὶ τοῖς παρούσιν ἡμεροῦσι δυσφορεῖ-

Ζητεῖ τὰ πάντα συνδουεῖσθαι τῷ κλένῳ.

Αἰτεῖ κεραινοῦς, γίνετ' ἀστραπφόρος,

A 120 Αὐτῷ μένοντι δυσχεραίνει τῷ πόλῳ.

Τὸ μὲν τι ποιεῖ τῶν κακῶν, τῷ δ' ἐστὶν

Τὸν νοῦν. Φρονεῖ γὰρ, ὡς θράσας ἂ βούλευται.

Κτείνει, διώκει, πυρπολεῖ. Τούτων δὲ τί;

Ὅστω τυφλὸν τι καὶ μάταιον ἢ ζῆσι!

125 Ἄφρωνός ἐστιν, ἀσθενής, βροχλάτης,

Ῥήτωρ, Μίλων, τύραννος ἡμῖν ἄρθρος.

Ὁ δυσγενής τε καὶ πένης, τὸν εὐγενή,

Τὸν εὐπαροῦντα, δυσγενέστατον καλεῖ,

Πένητα· δουλομορρον, ἢ λώβῃ βροτῶν,

130 Τὸν ἄνθος ὤρας· δυσκλεῖ τὸν εὐκλεῖ,

Ὁ μὴδ' ὅς ἐστι, μὴθ' ὄθεν, λέγειν ἔχων.

Οὐκ οἶδα κλαυθμῶς, ἢ γέλωτος τὸ δρομιμον.

Πᾶν ὄπλον ἐστὶ τῷ γέλωι, καὶ μὴ παρὸν.

Quo laborante? nemine, præter dæmonium.

Nutus sursum et deorsum, absque ratione,

Buccæ tumentes et sonantes,

Velut trita area; percussa digitis

110 Manus munitatur, et tumultuum est exordium.

Quæ autem post hæc sequuntur, quis exprimat sermo?

Maledicta, pulsatio, turpitudine, perjuria,

Uberes fervidae linguæ respersiones,

Instar maris, cum scopulos, quibus alliditur, spuma conspergit.

115 Quædam profert convicia, alia proferre nititur,

Aliis coangustatur, et statim ignorat.

Et si astantes quietos viderit, fert moleste;

Vellet omnia secum tumultuari.

Poscit tonitrua, fulgurat;

120 Ipsi, quod in sua sede permaneat, succenset celo.

518-519 Aliud quid mali perpetrat, alio pascit

Mentem. Effert enim sese, ac veluti jam fecerit quod cupit.

Occidit, persequitur, exurit. Horum autem quid agit?

Usque adeo cæca res est et vana (iracæ mentis) æstus!

125 Elinguis fit, infirmus, bubulcus,

Qui prius nobis erat orator, Milo, tyrannus.

Ignobilis et inops, nobilem

Et divitem appellat ignobilissimum

Et pauperem; vilem servum, foedissimum hominum,

130 Præstanti forma decorum; infamem eum, qui bene audit, vocat

Is qui nec quis sit, nec unde, fari queat.

Haud scio an fletu, an risu dignum sit quod agitur.

Quidlibet pro armis est iracundiæ, quamvis non adsit.

106 Κοπούντος. Coisl. σκοπούντος.

107 Λόγῳ δίχα, absque verbo.

109 Ἄ.λω. Ita Vat. Edit. Ἐλλως. Coisl. Ἐλλως.

Melior sane lectio Vat. Confert enim Gregorius son-

nitum eum, quem buccæ hominis ira inflammatai

emittunt, cum eo sono qui ob frumenti trituranam ex

area editur. Nam, ut interpres annotat in his ver-

bis, lib. v, *Iliad.*, vers. 499 :

Ἄς δ' ἄγνας ἄνεμος φορτὴς ἱερὰς κατ' ἄλω.ς,

Et sicut ventus paleas differt sacras per areas,

locus in quo triticum teritur, ac fruges a palea se-

cernuntur, ἄλω.ς et ἄλω.ς appellari solet.

114 θάλασσα. Coisl. θάλασσα.

128 Καλεῖ. Ita Coisl. Edit. καλεῖς.

130 Τὸν ἄρθρος. Coisl. τό.

METRICA VERSIO.

Et lassitudo (solus hanc dæmon parit),

Nutus deorsum stolidus, et sursum simul;

Buccæ tumentes, instar et tritæ aræ

Sonitum excitantes; ictaque digitis manus

Munitatur, atque strepitus est præludium.

Jam, quæ sequuntur, versibus quibus exprimam?

Maledicta, pulsus, feditas, perjuria,

Aspersiones fervidae linguæ uberes,

Spumescit ut cum rupilibus illius mare.

Jam probra quædam præicit, quædam parat,

Aliisque rursus premitur, ac nascit statim,

Et, si quietos videat astantes, dolet.

Tumultuari cuncta nam secum cupit,

Tonitrua poscit, fulgurat, firmus sua

· B Quod maneat etiam sede, succenset polo.

Aliud malorum jam patrat, mentem altero

Pascit, cupito ut exsecuto se efferens.

Persequitur, urit, opprimit: quid horum agens?

Tam cæca res est mentis iratæ calor!

Repente mutus, debilis, ductor boum,

Fit ille, rhetor qui prius, rex, et Milo.

Obscurus et inops, pauperem atque ignobilem

Appellat hunc, qui dives est, clara et domo:

Præstante forma præditum, foedum vocat

Fœlus supra omnes: splendidum infamem asserit

Is, qui nec unde, nec quis est, fari queat.

Istudne lacrymis digner, an risu, haud scio.

Teli instar iræ cuncta sunt, absint licet.

Πιθηκός ἐστι, καὶ Τυφώεις γίνεται.

135 Ἀποστρέφει τὴν χεῖρα, κυρτὸ δακτύλου,

Ζητεῖ λόφον τιν', ἢ τὸν Αἰτναῖον πάγον,

Ὡ; σφενδονήσων καὶ μακρὰν βία χερῶς

Ὅμοι βέλος τε καὶ τάρον τῷ δυσμενεῖ.

Τί πῦρ ἐρέξει τὴν ὕβριν, χάλιαζα τίς;

140 Ὅταν κενώσῃ τῶν λόγων τὰς σφενδόνας,

Αἱ χεῖρες εὐθύς, ἀγγέμαχος προσβολαί,

Μάχη βία τε, καὶ κρατεῖ τοῦ δυσμενοῦς,

Ὁ δυστυχέστερός τε καὶ κρατούμενος.

Ἦταν γὰρ οὐδὰ τὸ κρατεῖν ἐν χεῖροσι.

145 Ταῦτ' οὐχὶ δαίμων; καὶ πέρα, πλήν πτώματος.

Καὶ πτώματ' εἶδον ἔστιν ὧν δοκουμεῖνον,

Ὅταν φέρονται τῇ φορῇ τοῦ πνεύματος.

A Ταῦτ' οὐκ ἀλλοτριώσις ἐνθόλως Θεοῦ;

Πῶς δ' οὐ; Θεοῦ γὰρ τὸ πρῶτον καὶ ἡμέρον,

150 Οὐ καθυβρίζειν οὐ καλὸν τὴν εἰκόνα,

Μορφήν ἐπεισάγοντας ἀγνοουμένην.

Οὐδὲν τοσοῦτον ἤμῃν ἢ ἐμπληξία,

Ὅπως τοσοῦτον αἰ νόσοι τῶν σωμάτων.

Ταῦτ' οὐχ ἐκόντων, ἀλλὰ δυστυχῶν πάθῃ,

155 Εἰ καὶ πονηρὰ, καὶ παροῖσι δάκνομαι

(Τὸ γὰρ παρὸν πως τοῖς κακουμένοις πλέον)

Οἰκτου τε μᾶλλον ἢ κατάρας δεῖτον.

Καὶ τῶν κακῶν τὸ δῆλον ἀσφαλέστερον

Τὸ δ' οὐ δοκοῦσι προσπεσόν, λυμναίεται.

160 Μέθῃ κακῶν μὲν πῶς γὰρ οὐ; τίς δ' ἀντιεῖ;

Καὶ τοῦθ' ἐκόντων· οἱ γὰρ ὧν ἐστ' αἰτίον

Simia est, et sit Typhoeus.

135 Contorquet manum, curvat digitos,

Quærit montem quempiam, aut Ætneam rupem,

Quasi vibraturus longissime vi dexteræ

Simul et telum et sepulcrum hosti.

Quis ignis coerceat hanc petulantiam, aut quæ grando?

140 Postea quam exhausti (furor) verborum fundas,

Statim manus cominus pugnant, fit congressio,

Pugna, vi res agitur, et hostem superat

Qui infelicior ipse et victus est.

Nam cum vinci puto, qui vincit in malis.

145 Nonne hæc demon efficit? Imo plus quam demon, præter ruinam.

Ruinam etiam vidi quorundam succussorum,

Cum ferrentur impetu spiritus.

Hæc nonne manifeste est abalienatio a Deo?

Ei qui nun esset? Deus enim mansuetus et lenis est,

150 Cujus non bonum est vitare inaginem,

Formam inducendo incognitam.

Nibil tale nobis est insaniam,

Nibil tale nobis morbi corporum

Hæc enim non volentium, sed infelicio mala sunt,

155 Quamvis molesta, neque, cum adsunt, mordcant

(Præsens enim malum his, qui eo laborant, omnium gravissimum videtur),

Idque commiserationem potius, quam execrationem meretur.

Ei inter mala, id quod manifestum est tutius est:

520-521 Quod autem incautus accidit, profligat.

160 Ebrietas malum quidem est, et qui non sit? quis contraxerit?

Illud est etiam voluntarium: nam qui, quorum sit causa malorum,

134 Γίνεται. Coisl. γίνεται.

145 Ταῦτ' οὐχὶ δαίμων. Hominem iracundiæ ardore desagravatem demoni comparat: imo etiam, excepto lapsu, pejorem eo esse asserit. Basilus cum homini a demone obsesso similem esse scribit, in hom. adversus irascentes. BILL.

148 Ἐνθόλως. Vat. ἐνθόλως.

149 Θεοῦ γὰρ τὸ πρῶτον. Dei enim peculiaris est lenitas et mansuetudo.

156 Τὸ γὰρ παρὸν. Pulchra sententia, quam ipsemet Gregorius in orat. De plaga grandinis ad hunc modum exprimit: Καθάρει ἐν τοῖς νοσήμασι τὸ λυτῶν δὲλ πάθος τοῦ μὴ παρήκτος ἀναπαύσατον. Non secus atque in morbis, calamitas præsens semper molestior est, quam ea, quæ procul abest. Vide tom. I, pag. 304.

159 Αὐμναίεται. Labefactat, magis lædit.

METRICA VERSIO.

Gigas videri, simius cum sit, studet.

Manum ipse torquet, curvat et digitos suos,

Quæritne montem quempiam, aut Ætneam alteram,

Jaculetur hanc ut vi manus longissime,

Hostique telum quæ sit, et tunulus simul.

Quis ignis, aut quæ reprimet hoc grando malum?

Ut fudit autem tela verborum furor,

Manus sequuntur, resque geritur cominus,

Ac sævum initur prælium, atque hostem suum

Devincit is qui victus est, miser et magis:

Victum, in malis qui vicerit, nam judicio.

Hæc nonne demon, plusque, si casum extimas?

Quin et cadentes contigit quosdam mihi

Videre, ferret impetus cum hos spiritus.

B Hæc nonne dirimunt maximo plane a Deo?

Est namque placidus, lenis est summus Pater

Turpare cujus regiam effligem haud decet,

Formam inserentes exteram loco illius.

Nil tale nobis, tale nil insaniam,

Nil tale morbi corporum. Infelicio

Mala quippe sunt hæc, non item volentium

Quamvis molesta, meque, cum adsunt, mordcant,

Gravior videri nam dolor præsens solet.

Nec tam execranda, digna quam luctu pio.

Quin, clara quæ sunt, tuta sunt mala hæc magis,

Incauto ad id quod accidit pestem parit.

Damuanda res est, quis neget? temulentia.

Est nam volentis. Quisquis etenim, cum sciat,

Οὐκ ἀγνοοῦντες, ἀλλ' ὁμῶς ἠγνώμονοι,
 Αὐτοὶ προθύμως τοῦ κακοῦ γεννητορες.
 Ἄλλ' οὐν ἐκεῖ μὲν τοῦ κακοῦ τὸ δυσχερὲς,
 165 Γέλως, ὃν εἰς ἔπαυσιν ἕνωος αὐτίκα.
 Θυμοῦ δ' ὑπερκλύσαντος, εἰ χεῖρον, λέγε,
 Τι τῶν ἀπάντων οἶδας, ἢ τι φάρμακον;
 Ἄλλοις μὲν ἔστιν εἰς φρένας πᾶσῶν θεός·
 Θυμὸς δὲ πρῶτον τῷ θεῷ φράσσει θύρας,
 170 Ἄπαξ ὑπεργῶν ἢ δ' ὑπόμνησις Θεοῦ,
 Χεῖρον συνάπτει καὶ θεὸν ταῖς ἕβρεσιν.
 Αὐτῷ λίθους ποτ' εἶδον, ὡ δεινὸν πάθους!
 Ῥιπτομένους, κόνιν τε καὶ πικροὺς λόγους.
 Τῷ ποῦ, τίσι τε καὶ ὅπως ἀλωσήμεν;
 175 Νόμοι παρωθούνται, οὐ διεγώσθη φίλος,
 Ἐχθρὸς, πατήρ, γυνή τε, συγγενεῖς, ἴσα.

A Μῖα φραξ ἅπαντα, χεῖμαρβροῦ δ' ἐνός.
 Ἦν καὶ τις ἐνοσθῆ, τὸν χόλον μεθεβλυσεν
 Εἰς αὐτὸν, ὥσπερ θηρίον φορήμασιν,
 180 Αὐτὸς τε χρῆζει συμμάχων δ' σύμμαχος.
 Τοῦτοις μὲν οὐν μάλιστα κάμπτεσθαι λόγους·
 Οὐ γὰρ δεήση κλειόνων, ἀν εὖ φρονήσῃ.
 Εἰ δ' ἔστ' ἐπιθύης χρεῖα σοὶ καὶ μείζονας,
 Βίους σκόπει μοι τῶν πάλαι καὶ τῶν νέων,
 185 Ὅσοι ποτ' ἔαγον ἐκ τρόπου παρρησίαν,
 Τίνες μάλιστα προσφιλίστατοι θεῷ
 Τί πρῶτον, ἢ μέγιστον ἐξεσηκηότες,
 Μωσῆς ἐκεῖνος, Ἄαρὸν, οἱ φίλτατοι,
 Δαυὶδ, Σαμουὴλ, εἴτα Πέτρος ὑστερον;
 190 Οἱ μὲν γε μαστιγάζεσαν Αἰγύπτου τόσσας
 Πληγαῖς ἀσωφρονιστον εἶχον ἀλλ' ὁμῶς

Non ignorantes, nihilominus se vinci patiuntur,
 Ipsi manifeste mali sunt auctores.
 Verumtamen hic quidem mali atrocitas
 165 Desinit in risum. Nimirum ebrietatem unicus sopor illico pellit.
 Ira autem effervescente, an quidquam sit pejus, ede
 Ex omnibus quæ nosti, et quod sit remedium.
 Aliis quidem vitis remedium est, illapsus animis Deus.
 Ira autem primum Deo occludit fores,
 170 Ubi gravior exstat. Si Dei mentio fiat,
 Pejor evadit, Deum ipsum jungit conviciis.
 In eum lapides vidi aliquando, proh nefarium scelus!
 Qui jaceret et pulverem et atrocia verba.
 Ubi, quæso, a quibus, et qua arte expugnari queat?
 75 Leges proficiuntur, non dignoscitur amicus,
 Hostis, pater, uxor, cognati pares sunt.
 Eodem omnia impetu, eodem omnia torrente rapiuntur.
 Si autem quis obsistat, bilem atrahit
 In seipsum, ut bellua cietur edito strepito:
 180 Et ipse indiget ope, qui opem ferre volebat.
 His ergo maxime flecti par est verbis;
 Nec enim pluribus opus crit, si sapias.
 Sin autem adhuc carmine indiges efficaciori,
 Vitas inspicere mihi veterum ac recentium,
 185 Quicumque olim consecuti sunt moribus auctoritatem.
 Quinam præcipue fuerunt charissimi Deo,
 Quam primum, quam maxime virtutem excoluerunt,
 Moyses ille et Aaron erant Deo dilectissimi,
 David, Samuel, deinde longo post tempore Petrus?
 190 Illi quidem castigatam Ægyptum tot
 Plagis insipientiorem experiebantur; nihilominus tamen

162 Ἄγροοῦντες. Ita Coisl. et Vat. Edit. ἀγνοοῦντες.
 165 Γεννητορες, parentes.
 168 Ἄλλοις. Ita Coisl. Edit. prave ἀλλ' οἷς. Ibid.

περὶ. Coisl. περὶ.
 174 Τῷ ποῦ. Ita Coisl. Edit. τὸ ποῦ.
 183 Εἰ δ' ἔστ'. Ita Coisl. Edit. εἰ δὲστ'.

METRICA VERSIO.

Quantum malorum conflit, hinc cedit tamen,
 Censendus hujus hic mali certe est pater.
 Illic at omne clauditur risu tamen
 Malum, quod unus protinus sistet sopor.
 Ferrente at ira quod gravius usquam malum
 Cognoris, ede, pharmacum et quodnam mali?
 Medicamen aliis est Deus menti obvisus.
 Ast ira primum Numini occludit fores,
 Cum gravior exstat. Si Deum quis proferat,
 Malum ingravescit; jungit hunc conviciis.
 Vidi ipse, saxa, pulverem, et verba aspera
 Qui jaceret in eum, proh scelus nefarium!
 Nulla arte, nullo qui modo vinci potest.
 Jura obtinentur, non amicus noscitur,
 Non hostis: uxor, genitor, affines, idem.

B Fert cuncta torrens, impetus cuncta unicus.
 Reprimere tentes? In caput bilem tuum
 Trahes, furentem ut belluam sono edito.
 Atque indigebis ipse, opem ferens, ope.
 His ira flecti maxime verbis potest;
 Nec enim indigebis pluribus, siquidem sapias.
 Sin accinenda plura sunt adhuc tibi,
 Veterumque vitas inspicere et recentium,
 Auctoritatem queis decus morum attulit.
 Quinam fuerunt maxime chari Deo?
 Virtus culta quæ prius, vel maxime?
 Moses, Aaron, par Deo charissimum,
 Davidque, Samuel, posteris annis Petrus.
 Frustra intulissent cum tot illi Ægyptiis
 Plagas, gerebant leniter sese tamen,

Φειδοὶ προσήγονθ' ὡς τὸ Φαραὼ θράσος,
 "Ἐως ἐπακλύσθησαν ἐκ τῆς ὕβρεως,
 Οἷς μὴ τὸ μακρόθυμον ἤνεγκεν αἰδῆς,
 193 Ὡς ἂν μάθωσι πάντες αἰδεῖσθαι τόδε.
 Κρεῖσσον θρασύν γὰρ ἢ πρῶτον περιφρονεῖν.
 Αἰνῶ Σαμουὴλ, ὅς πῶθ' ὕβριν δυσφορῶν,
 Ῥήξαντος αὐτῷ τὴν διπλοδα τοῦ Σαούλ,
 Ἐτε' ἀξιωθεῖς, ὡς γε συγγνώμην ἔχειν,
 200 Ἄφηξεν εὐθὺς τῷ λόγῳ τὴν αἰτίαν.
 Τοῦτο τε δ' ἂν γένοιτο ἡμερώτερον;
 Δαυὶδ ὑπομνήσθητι, καὶ τῶν κρουμάτων,
 Ἐξ ὧν πονηροῦ πνεύματος Σαούλ ποτε

A Ἠλευθέρωσεν εἴτε' ἀγνώμονος τυχῶν,
 203 Φεύγων, ἄλυνον τὸν περὶ ψυχῆς ὄρθμον,
 Δοθέντος αὐτῷ τοῦ Σαούλ ἐφελαστο
 (Καὶ τοῦτο δ' ἴστε), καὶ μόγις σσσωμένος.
 Ἡ διπλοδα γνώρισμα τῆς ἐξουσίας
 Κεκαρμένη, φακὸς δὲ τοῦ κράτους κλαπέας.
 210 Τί δαί λέγειν τὴν υἱὸν ὡς ἠθέσασθαι,
 Τὸν πατροφόντην, καὶ τύραννον ἀρραπῆ;
 Ὅπου γ' ἐκεῖνον καὶ κλέει τεθνηκότα,
 Θρήνοισ τε πολλοῖς ἀνακαλεῖ καὶ γόοις,
 Τὸν μνηστῆν τε τοῦ πάθους ἀμύνεται,
 215 Ὅσπερ λαθῶν τιν' ἐχθρῶν, οὐκ εὐάγγελον;

Leniter se gerebant erga ferocem Pharaonem,
 Donec aquis absorpti sunt ob petulantiam,
 Quibus diuturna lenitas non instillaverat religionem,
 195 Ut discernant omnes hanc vereri;
 Praestat enim audacem, quam mitem spernere.
 Laudo Samuelem, qui aliquando contumeliam moleste perpessus,
 Lacerante ipsius pallium Saule,
 522-523 Deinde rogatus ut veniam daret,
 200 Condonavit statim roganti culpam.
 Hoc porro quid mitius?

In memoriam revoca David et citrae pulsationes,
 Quibus a malo spiritu Saulem olim
 Litteravit. Deinde ingratum expertus,
 205 Fugiens, vagus, sollicitus in magno vitae discrimine,
 Tradito in manus suas Sauli pepercit
 (Hoc sane nostis), idque vix ipse aeci ereptus.
 Discissa vestis, indicium est Saulem fuisse in Davidis potestate,
 Et lenticula, quae ad caput erat, surrepta.
 210 Quid necesse est referre, quomodo filium toleraverit
 Parricidam et tyrannum perfidum?
 Quomodo et hunc mortuum desleverit,
 Multisque lacrymis et ejulatibus inclamaverit,
 Atque etiam nuntium caedis morte affecerit,
 215 Velut hostem habens, non ut laeta nuntiantem?

192 Φειδοὶ προσήγονθ'. *Manuetos se exhibebant, parebant Pharaonis audaciae.*

195 Αἰδεῖσθαι. *Ut discernant omnes vereri, id est, non abuti virorum sanctorum lenitate.*

204 Ἐτε'. Ita Coisl. Edit. επ'.

205 Δρόμων. Coisl. τρέμων.

209 Φακὸς τε, etc. Bis in manus Davidis incidisse Saulem narrat Scriptura: primo cum David praecidit oram ejus chlamidis (*I Reg. xxiv, 5*); deinde cum tulit hastam et scyphum aquae, qui erat ad caput Saulis dormientis (*I Reg. xxvi, 12*). Καὶ ἔλαβε Δαυὶδ τὸ ἄρμα, καὶ τὴν φακὸν τοῦ ὕδατος ἀπὸ προσκεφαλῆς αὐτοῦ. Ita Septuaginta: *Et accepit David lanceam et lentem armam a cervicali ejus.* Utriusque historiae meminit Gregorius. Itaque φακὸς τε τοῦ κράτους, intelligendus juxta Scripturam scyphus aquae, qui erat ad caput Saulis cum ad cervicem, pro more regum atque imperatorum: non vero

galea, ut male hactenus reddiderunt interpretes. Nec felicius vertit Billius, *pars galeae*. Ut enim concedamus κράτος significare galeam, sacer tamen non aliud intelligere sinit per φακὸς, quam scyphum aquae qui erat ad caput Saulis, ut in Valgata legitur. Forte etiam in Gregorio non legendum esset κράτους, sed κράνου, quod, teste Eustathio, significat caput. Grammatici tradunt neutrum esse φακὸς, at masculini generis est apud Septuaginta, unde hanc vocem exscripsit Gregorius.

215 Ἀνυκαλεῖ. Coisl. ἐγκαλεῖται, qui mox, λόγους pro γόοις.

214 Ἀμύνεται. Hic memoria lapsus videtur Gregorius ut et infra, lib. ii, sect. ii, *car. iii, ad Vitalicianum*, v. 324. David quidem nuntios mortis Saulis et Isboseth jussit interfici: at nihil tale gesit cum ei nuntiata est mors Absalom: imo non nuntiata est, sed sciscitando didicit.

METRICA VERSIO.

Animos feroces regis ut sic flecterent:
 Donec superba gens aquis est obruta,
 Quae lenitatem temperat nimis insolens:
 Hanc ut vereri quilibet jam disceret.
 Placido ferocem tutius nam spreveris.
 Laudo Samuelem, maximum per dedecus
 A rege vestem qui dolens ruptam sibi,
 Simul atque veniam petit illi, non moram
 Injecit ullam, quin ei remitteret.
 Hoc porro quidnam mitius fingi queat?
 David, et hujus veniat in mentem chelys,
 Quae liberavit spiritu quondam improbo

B Saulem. Huncque posthac nactus ingratum nimis
 Mœrens, vagusque, maximo in discrimine,
 Ipsi pepercit, in manus sibi tradito
 (Hoc nostis), idque vix nigra ereptus neci.
 Discissa vestis, parscue galeae clanculum
 Surrepta, facilis signum erat potentiae.
 Quid referam ut ipse parricidam filium,
 Regnum occupantem perfidie, lenis tulit?
 Hunc namque et orco morte demissum dolet,
 Multisque lacrymis plurimo et fletu vocat.
 Faustumque non ut nuntium, leti indicem.
 Sed saevum ut hostem protinus morte afficit.

Ἡ γὰρ φύσις ἔμπροσθε τῶν ἐγκλημάτων
Ἔστη, λαβούσα τὸν πρόπον συνηγορῶν
Ἦς καὶ προσάντη τῆς στρατῶν κατασταθείς,
Μικροῦ γενέσθαι τοῦ κράτους ἀλλότριος.
220 Τί δ' ; οὐ τὸν ὀρίστην Σεμεὶ ἐκαρτέρει.
Δύσφημον ἄνα τῆ κλειε τῆς εἰσόδου ;
Πέτρου δὲ ἔδρα τοῦ σοφοῦ θεαύμακα,
Ἦς μακροθύμως καὶ λίαν νεανικῶς
Ἦνεγκε Παύλου τὴν καλὴν παρήσσαν
225 (Καὶ ταῦτ' ἐν ἄσπει τηλικούτω καὶ τόσσοις
Ἐπαινέταις τε καὶ μαθηταῖς τοῦ λόγου),
Ἦς συντρέπεζος οὐ καλῶς ἦν ἔθνεσιν,
Εἰ καὶ τὸδ' ἦρετ' ὠφελήσεν τὸν λόγον.
Ἦν γὰρ τὸ κινῶν καὶ μόνον Θεοῦ φόβος,

A 230 Ἡ τοῦ λόγου τ' ἑλλαμψίς ἐκ κηρύγματος.
Οὐκ ἄν παρελθοίμ' οὐδὲ τὸ Στεφάνου καλῶν,
Ἦν οἷδ' ἀπαρχὴν μαρτύρων καὶ θυμάτων.
Αἰθεὶς ἐχόννυτ'· ἀλλ' ἔμω, τοῦ θαύματος !
Μέσος λιθασμοῦ, φθόγγος ἐξηκούετο,
235 Αὐτὸς τε συγχώρησεν, ὡς εὐεργέταις,
Διδούς λιθασταῖς, τὸν Θεὸν τ' αἰτούμενος.
Ταῦτ' οὐ προδήλιος τῆς Θεοῦ τυπώσεως,
Καὶ τῶν ἐκείνου καὶ παθῶν καὶ δογμάτων,
Ἦς ἂν Θεὸς τε καὶ κεραυνῶν ἐσπότης,
240 Ἦς ἀμὸνδς ἦγετ' εἰς σαγῆν ἀφανίαν ;
Ἐμπυσμάτων τε καὶ βραπισμάτων ὄσων
Ἦνεσχετ' ! ἄκρις ὠτίου πεπληγῆτος
Τὸ χροστὸν οἷδε Μάλχος. Οὐκ ἐκραύγασεν

Nam natura ipsa ante crimina
Stabat, assumens animi lenitatem vice patroni.
Qua quidem agendi ratione ab ipso avertit exercitum,
Ut parum abfuerit, quin regno exciderit.
220 Quid? Nonne maledicum Semei pertulit,
Qui inaspiratus occurrit celebratam in urbem relictis?

Petrum etiam virum sapientissimum miror,
Qui tam placida mente, et tam forti pectore
Tulit Pauli egregiam dicendi libertatem
225 (Et quidem in tanta urbe, totque inter
Laudatores et discipulos doctrine),
Quod non recte comederet cum gentilibus,
Quamvis id arbitraretur profuturum fidei.
Quod enim ad id movebat, solum erat Dei timor,
230 Et Evangelii illustratio, per prædicationem.
Nec vero prætermittam Stephani virtutem,
Quem agnosco primitias martyrum ac victimarum
524-525 Lapidibus obruebatur, et tamen, o prodigium!
Inter saxa vox ejus audiebatur,
235 Qua ipse veniam, tanquam de se bene meritis,
Condonabat lapidantibus, et Deum deprecabatur.
Annon hæc manifeste sunt æmulatio Christi exempli,
Et ipsius cruciatuum ac doctrinæ,
Qui cum Deus esset, ac fulminum dominus,
240 Tanquam agnus sine voce ducebatur ad necem?
Quot sputa, et quot pugnos
Pertulit! Nec minus, aure læsa,
Benignitatem ipsius expertus est Malchus. Non clamavit

217 Τρόπος. Animi lenitatem. Bill. male factum.
221 Δύσφημος. Quasi convicia illa quibus Davi-
dem Semei laceraverat, celebri regis in Hierosoly-
mam reditui forent omen sinistrum.
224 Παρήσσαν. Liberam reprehensionem.
227 Συντρέπεζος οὐ καλῶς. Bill. : Quod vesce-
retur improbe. Quod quidem durius. Videtur hic Gre-
gorius a Scripturæ mente discedere. Non enim Pau-
lus reprehendit Petrum, quod male communi mensa

cum gentilibus uteretur, sed quod ab iis se subdu-
xerit metu Judæorum, qui supervenerant, ne illis
esset offendiculo, hincque gentilibus majori offen-
diculo foret. Excidit forte unus et alter versiculus.
235 Μέσος λιθασμοῦ. In media lapidatione.
245 Οὐκ ἐκραύγασεν. Alludit ad hæc verba Isa.
xlii, 2 : Non clamabit, neque accipiet personam, nec
audietur vox ejus fortis. Calamum quasatum non
conteret, et limum fumigans non exstinguet.

METRICA VERSIO.

Natura quippe stabat ante crimina,
Instar patroni factum habens firmissimi :
Sic, militari graviter offensa ut manu,
Hinc pene regni culmine exciderit sui.
Quid? Nonne Semei pertulit convicia,
Male ominantis splendido regressui?
Petrum ipse iniris laudibus sane effero,
Qui mente placida, pectore et magno admodum,
Fortique Pauli liberam vocem tulit
(Atque hoc in urbe maxima, et laudantium,
Fidei magister quis erat, magno in grege),
Quod vesceretur improbe cum Gentibus :
Fidei quod istud crederet fore commodum.
Nam quod movebat, solum erat metus Dei,

B Verbique sacri fulgor ex præconio.
Nec præterite couvenit Stephani decus,
Qui victimarum et martyrum auspex exstitit.
Saxis peribat : et tamen, quid tam ovum?
Inter fœbat saxa vox sancti viri,
Per quam ipse, meritis optime ut de se, hostibus
Parcebat, et pro his Numinis supplex erat.
An hæc aperte non gerunt Christi typpum,
Tormenta et ejus, dogmata et sacerrima?
Qui cum Deusque, fulminum et dominus foret,
Sine voce ductus instar est agni ad necem,
Et sputa fœda, et plurimos colaphos tulit.
Benignitatem sensit, at Malchus tamen
Vel usque ad aurem. Clamor ab illo, indicans

Ἐνδεικτικὸν τι καὶ γέμον παρρησίας
 245 Οὐδ' εἰρήξεν τι. Τὴν κακίαν θεβλασμένον,
 Ἄκλαστον ἔσχε. Τὴν φρενὸς κουφὴν φλόγα
 Ἐδέσσειν λέγει μὴν, ὅς τε χρῆστος φείδεται,
 Ὡς ἀν κρατῆσιν τῆ πρᾶξ το συγγενέ.
 Τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα τοοῦ δεσπότη.
 250 Οὐς, ἀν τι πάσχοις, ἀντισηκώσεις τὰ σῶ,
 Κἀν πάνθ' ὕποστης, τὸ πλέον κλειψίματα.
 Ἐπερ τὸ πάσχειν κρίνεται πρὸς ἀξίαν.
 Ἄρκει τὰδ' ἡμῖν εὐγενῆ παιδεύματα,
 Πλακίων νόμοι τε καὶ τρόποι τῶν ἐξ ἄρους,
 255 Εἰ δεῖ τι τοῦτοις προστεθῆναι καὶ νόθον;
 Καὶ χεῖρον οὐδέν' ὥς τι κἀν τοῖς χεῖροσι
 Τῶν κρείσσωνων τε καὶ φίλων δρεψώμεθα.
 Ἄν γὰρ κρατεῖν καὶ σφόδρα, οὐ σφόδρ' αἰνέτων,
 Τούτων κρατεῖσθαι καὶ λῆαν, πόσον κακόν!

Α 260 Μερνήσομαι δὲ καὶ τιῶν, καὶ συντόμως.
 Παῖτιν ἐμελλεν ὁ Σαγαυρίτης τινα,
 Λαθῶν ἐπ' αἰσχροῖς καὶ κακοῖς ἐγκλήμασι·
 Θυμοῦ δ' ἐπεισελθόντος ἤνικ' ἤσθετο,
 Ἐστὴ παλαίον τῆ πάθει, ὡς δυσμνεῖ.
 265 Μικρὸν δ' ἐπισχῶν, εἶπεν (ὡ σοροῦ λόγου!)
 «Καὶνὸν πέπονθας. Προστάτην ἔρχεαι χλόν·
 Εἰ μὴ γὰρ ὄρηγ, κἀν δαρεῖς ἀπὸ πλάτης.
 Νῦν δ' αἰσχρὸν ἦν μοι τῆ κακῆ πλῆττειν κακῶν,
 Κρατεῖν τε δούλου τοῦ πάθους ἠσώμενον.»
 270 Οὕτως ἐκείνος. Τὸν δ' Ἀλέξανδρον λόγος,
 Εἰπόντος αὐτῷ Παρμενίωνος ποτε,
 Πῶλον τίν' ἐξελόντι τῶν Ἑλληγιέτων,
 Εἶθ' ὁ δρᾶσαι χρῆ πολλὰκις σκοπομένην,
 Ὡς, ἔπερ ἦν ἐκείνος, οὐκ ἐφέεσαστο·
 275 «Ἄλλ' οὐδ' ἔγωγ' ἀν, ἔπερ ἦν, φάναι, σῶγε.

In ostentationem sui, et in signum libertatis;

245 Neque litigavit. Criminibus contritum
 Infractum servavit. Mentis exilem flammam
 Exstincturum se quidem minatur, sed benignus parcit,
 Ut nos subigat sua lenitate.

Talia ac tanta sunt exempla Domini tui,
 250 Quibuscum, quae forte pateris, si conferas,
 Atque etiamsi omnia perferas, plurimum deerit:
 Si quidem cruciatus pensatur ex ejus qui patitur dignitate.

Sufficiuntne nobis nobiles institutiones,
 Tabularum leges et mores e sacro monte?
 255 An his aliquid addendum est, etiam nothum?
 Nihil inde pejus acciderit, sic etiam forte ex pejoribus
 Quidpiam boni ac utilis decerpserimus.

Quos enim valde superare non magnopere laudandum est,
 Ab his multum superari, quantum est malum!
 260 Memorabo autem nonnullos, et quidem breviter.
 Cedere parabat (Aristoteles) Stagiritis quempiam
 Deprehensum in turpibus pravisque facinoribus.

Cum autem iram supervenientem sensisset,
 Substitit, et illam impugnavit velut hostem,
 265 Paululumque moratus, ait (o praeclearum dictum!).

«Novum quid expertus es. Patronam babes bilem;
 Nisi enim ira me invasisset, caesus abisses:
 Nunc autem turpe esset mihi, cum malus sim, cedere malum,
 Et coercere servum, cum ipse iracundia victus sim.»

270 Haec ille. Alexandrum autem narrant,
 Parmenione illi dicente aliquando,
 Cum quamdam urbem Graecorum expugnasset,

526 527 Et quid facto opus esset, saepius deliberaret,
 De, si foret Alexander, nihil parciturum,
 275 Respondisse: «Neque ego parcerem, si essem Parmenio.

245 Οὐδ' εἰρήξεν τι. Edit. οὐδ' εἰρήξεν τι.

248 Τὸ συγγενέ. Cognatam sibi gentem.

255 Εἰ δεῖ. Forte ἦ.

265 Ἐπεισελθόντος. Ita Coisl. Edit. ἐπεισελθόντος.

265 Ἐπερ. Cicero, in lib. *De senect.*, dictum hoc
 Archita Tarantino, non Aristotelei tribuit.

METRICA VERSIO.

Auctoritatem maximam, non exit.
 Non litigavit. Criminum quassam agmine
 Non fregit. Atque fumigantem exstinguere
 Mentem minatur is quidem, at non id facit:
 Quo lenitate nos trahat summa hac sua.
 Exempla Domini tanta sunt tot et tui.
 Quibus quid ipse perferens, tua conferes?
 Ut cuncta subeas, plurimum deerit tamen;
 Ad dignitatem passio si extenditur.

Doctrina nobis sufficit haec nobilis,
 Petita tabulis a sacris montis sacri?
 An potius aliquid addere his nothi addect?
 Sic forte melius. Quidpiam ex pejoribus
 Ita nam legemus forte, quod mentes juvet.
 Quos namque valde vincere, haud magnum est decus,
 Superari ab ipsis plurimum quantum est malum!

B Memorabo porro pauculos, et hos brevi.
 Quemdam parabat urbe Stagira editus
 Otium ferire, crimine arreptum in gravi;
 Ut sensit autem bile se subita rapi,
 Adversus illum dicentis stetit illico,
 Paulum et moratus, dixit: O dictum elegans!
 «Nova res, patrona contigit bilis tibi.
 Caesus abisses, liber hac si nunc forem.
 At turpe nunc est, si malum cadat malus,
 Iraque victus servulum coereat.»

Sic ille. Rursus magnum Alexandrum ferunt,
 Parmenione quamdam forte cum ipsi diceret,
 Capta urbe quadam Graeciae, quid facto opus,
 Deliberanti saepius: «Si rex forem,
 Nihil misertus oppidum aequarem solo:
 Aequarem et ipse, reitult, si tu forem.

Σοὶ μὲν γὰρ ἔστιν ὀμώτης, τὸ δὲ πρῶτον
 Ἔμῳ, φυγεῖν τε τὴν πόλιν τοὺς κινδύνους. »
 Κάκεινο δ' ὄσον, ὡς ἑταίῳν ἄξιον;
 Ἐλοιβέριε τις τὸν μέγαν Περικλέα,
 280 Πολλοῖς ἐλαύνωσι καὶ κακοῖς ὀνειδέσει
 (τῶν οὐδὲ τιμῶν τις), ἄχρισ ἑσπέρας.
 Ὁ δ' ἤσυχῃ τὴν ὕβριν, ὡς τιμὴν, φέρων,
 Τέλος καμύοντα καὶ βαβίλον· οὐκ ἔαθε
 Προβλεψέμε λύχνη, τὸν χόλον τ' ἀπέσβεσεν.
 285 Ἄλλος δ' ὕβριστον, πλουσίας ἐφ' ὕβρισι
 Πρὸς θένε' ἀπειλήν· « Ὡς ὀλοίμην παγκάκως,
 Εἰ μὴ κακὸν κακῶς σε κτείναιμι σθένων. »
 Τοῦτοῖς ἀμείβεθ' ὡς φιλανθρώπος λόγος·
 « Κάγῳ γ' ὀλοίμην, εἰ σε μὴ θεῖην φθιόν. »
 290 Κωνσταντίων δὲ (καὶ γὰρ εἰπεῖν ἄξιον·
 Ὡς μὴ τὰ πόσθεν τυγχάνῃ λόγου μόνῃ,

A Περιφρονῆτέ θ' ὄνπερ αὐτοὶ μάρτυρες),
 Φασὶ ποτ' εἰπεῖν ἄξιον μνήμης λόγον
 Τίς δ' ἦν; ἐκείνων τῶν τις ἐν τέλει ποτὲ,
 295 Παρώξυν' ἤμην, οὐ φέρων τιμωμένους
 Τιμαῖς τοσαύταις (καὶ γὰρ εὐσεβέστατος,
 Εἰ πέρ τις ἄλλος βασιλέων, ὧν ἴσμεν, ἦν)·
 Πολλοῖς δ' ἐπαίτων καὶ τινα τοιοῦτον λόγον·
 « Τί τῆ; μέλειστος ἐστὶν ἡμερώτερον;
 300 Ἄλλ' οὐδ' ἐκείνη τῶν τραγῳγῶνων φεῖδεται·
 Ἴηκουσι· « Πῶς οὐκ οἶδας, ὧ βέλτεστο σὺ,
 Ὡς οὐδ' ἐκείνη κέντρον ἐστὶν ἀσφαλές;
 Παῖτε μὲν, αὐτὴ δ' εὐθέως ἀπόλλυται. »
 Τοσαῦτ' ἔχεις σὺ τοῦ πάθους τὰ φάρμακα,
 305 Πάντων δὲ μεζῶν, ὧν ἔστην, τὴν ἐντολήν,
 Ἢ μὴδὲ τὸν πλῆθυστονά ὑβρίζειν ἔβ.
 « Οὐ γὰρ φονεύσεις, » τοῖς πάλαι τεταγμένον·

Tibi quidem placet crudelitas; lenitas autem
 Mihi, et urbem eximi periculis. »
 Jam vero et istud quale, et quom dignum landibus?
 Conviciis laceesbat quispiam magnum Periclem,
 280 Multis exagitans ac turpibus probris
 (Isque non alicujus pretii homo), usque ad vesperam.
 Pericles autem placide probra, ac veluti laudes perpessus,
 Tandem fatigatum conviciatorem, et repetentem domum
 Deduxit cum facula, et sic iram exstinxit.
 285 Alius conviciatori, qui amplis maledictis
 Addiderat minas his verbis: « Disperem pessime,
 Ni te malum male interficiam, si possim, »
 His respondit tam humanis verbis:
 « Et ego disperem, ni te mihi fecero amicum. »
 290 Constantium autem (hoc enim juvat referre,
 Ne vetera, digna quæ narrentur sola,
 Contemnenda autem vobis videantur ea, quorum estis testes),
 Aiant aliquando protulisse dignum memoria verbum.
 Quodnam autem illud? Quidam in amplissimo dignitatis gradu locatus
 295 Illum inflammabat contra nos, inique ferens nos decorari
 Tantis honoribus (etenim religiosissimus erat,
 Ut si quis alius imperatorum, quos novimus);
 Ac plurima fatus, tale quidpiam subjunxit:
 « Quid ape est mihius?
 300 Verumtamen illa favos eximentibus non parcit. »
 Is audivit: « An ignoras, vir optime,
 Quod nequidem api stimulus sit securus?
 Ferit enim, sed ipsa statim perit. »
 Talia habes tu morbi remedia,
 305 Omnium autem, quæ dixi, maximum, Dei legem,
 Quæ nequidem percutientem verbis laceesere sinit.
 « Non enim occides, » lex illa antiquis erat sancita.

276 Sol. Coisl. σή.

286 Παγκάκως. Coisl. παγκάλως.

292 Περιφρονῆτέ θ' ὦν. Coisl. autem codex habet περιφρονῆτα θ' ὦν

296 Καὶ γὰρ εὐσεβέστατος. Vid. tom. I, argum.

in orat. 4 et 5, § 12.

306 Ἰβρίσεν. Verbis laceesere. Non bene Bill. ferire.

307 Τεταγμένον. Ita Coisl. Edit. τεταγμένον.

METRICA VERSIO.

Sævitia namque te decet, me lenitas,
 Eximere et urbem, Marte ne cadat effero. »
 Jam quale et istud, landibus dignum et quibus?
 Magnum Periclem plurimisque omni probris
 Quidam obruebat, gravibus et conviciis,
 Plebeius isque, per diem fere integrum.
 At ille probra tacitus, ut laudes, ferens,
 Lassum, domumque jam revertentem, face
 Deduxit. Iram sustulit sic illius.
 Rursus alter illum, qui minas has junxerat
 Post mille probra: « Funditus peream, malum
 Ni te necaro pessime, vires habens: »
 Remuneratur blandus his dictis statim:
 « Et ipse peream, ni te amicum fecero. »
 Constantium autem (nam referre hoc convenit,
 Ne vetera sola digna quæ verbis putet,

B Testata vobis quæque sunt, parvi æstimes),
 Verbum extulisse memoria dignum ferunt.
 Quodnam hoc? Eum in nos principem cum quispiam
 Quondam incitaret, non ferens nos consequi
 Tantos honores (namque erat pius admodum
 Ut si quis alius principum, quos novimus),
 At multa fatus, tale quid mox subderet:
 « Animalne fingi mihius potest ape?
 Atqui legentes pungit hæc favos tamen: »
 Audivit: « Hocne te fugit, vir optime,
 Stimulus nec ipsi quod valet periculo?
 Namque ipsa pungit, sed statim quoque interit. »
 En quanta morbi suppetant tibi pharmaca.
 Ac majora istis omnibus lex est Dei,
 Hunc quæ ferire nec sinit, qui te ferit.
 Priscis erat lex ista: « Ne cadem inferas. »

Ἐὼ μὴδὲ χολούσθαι ἔστιν ἐνεταγμένον,
 Μὴ τοί γε παίειν, μήτε δὴ τοιμῶν φόνον.
 310 Τὸ πρῶτον εἰργων, οὐκ εἴ τ' ἐ δεύτερον
 Τὸ σπέρμ' ἀναρῶν, τὸν στάχυν κεκόλυκε.
 Τ' μὴδ' ὄρῃν κάκιστα, μακιστὰς τομῆ.
 Τὸ μὴδ' ἠμύνειν, φάρμακον ψευδορκίας.
 Τὸ μὴδὲ θυμοῖσθ', ἀσφάλεια πρὸς φόνον.
 315 Ἐκπίπει γὰρ οὕτω· θυμὸς ἐκπίπτει λόγον,
 Λόγος δὲ πληγῆν, ἣ δὲ πληγῆ τραύματα·
 Ἐκ τραυμάτων δὲ τὸν φόνον γινώσκωμεν.
 Θυμὸς πατὴρ πέφνηκε τοῦ πικροῦ φόνου.
 Τοῦ μὴ φονεύσαι τίς ποτ' ἤνεγκε γέρας ;
 320 Τὸ μὴδὲ θυμοῖσθ' ἐστὶ τῶν αἰνουμένων·
 Τοῦ μὲν γ' ὁ μισθός, ἣ φυγὴ τοῦ κινδύνου·
 Τοῦτου ἔ' ἀμοιβή, γῆς μέρος τῆς τιμίας.
 Ἄκουε Χριστοῦ, τοῖς πράξις ἃ βούλεται

A Ἐν τοῖς μακαρισμοῖς, οἷς ἀπρημιθήσατο,
 325 Τὰ μέτρ' ὀρίζων τῶν ἐκείθεν ἐλπιδων.
 Τοῦτου γάρνι σοι καὶ νόμος τοιοῦς γράφει.
 Πατὴρ παρειάν; πῶς δὲ τὴν ἄλλην εἶξ
 Ἄκαρπον; εἰ μὴν οὐχ ἔκοῦσ', οὕτω μέγα
 Πέπονθε, μελίζον δ', ἦν θέληξ, τὴ λείπεται·
 330 Καὶ τὴν ἔκοῦσαν πρόσθε, ὡς ἐμπαθὸς ἦ.
 Χιτώνα γυμνοῖ; προστίθει καὶ δεύτερον,
 Ἔσθημ' ἂν ἦ σοι καὶ τρίτον, γυμνωσάτω
 Τοῦτων ἔχεις τὸ κέρδος, ἂν πρὸς θεῷ.
 Ἄν λοβορῶμεθ', εὐλογώμεν τοὺς κακοῦς·
 335 Ἄν ἐκπιτώμεθ', ἐκ θεοῦ τιμῆν ἔχειν
 Ἐπεύδομεν. Ἐκδιωκόμεθ'; οὐκ αἰ θεοῦ;
 Τοῦτ' οὐκ ἀφαιρετὸν γε τῶν πάντων μόνον.
 Ἄν τις καταρῆται, σὺ προσεύγου τοῦδ' ὑπερ.
 Δράσειν ἀπειλεῖ; ἀνταπειλεῖ καρτερεῖν.

Tibi vero, ut nequidem irascaris, præceptum est,
 Nedum ferire licitum sit, aut cædem committere.
 310 Qui primum vetat, non permittit secundum.
 Qui semeu avellit, quominus spica oriatur, impedit.
 Qui male intueri mulierem prohibet, adulterium præcidit.
 328-329 Omnino non jurare, remedium est perjurii ;
 Non irasci, cautio est contra cædem.
 315 Sic namque reputes : ira producit sermonem·
 Sermo autem ictus, ictus vulnera ;
 Ex vulneribus autem mortem inferri novimus.
 Itaque iracundia parens est acerbæ cædis.
 Quis unquam, eo quod non occiderit, tulit præmium ?
 320 Non irasci autem, res est laudabilis ;
 Et hujus merces est fuga periculi,
 Illius præmium, terræ pars pretiosæ.
 Audi Christum ; mitibus quid promittat
 Inter felicitates, quas recenset,
 325 Mensuras definiens rerum in altera vita sperandarum.
 Propterea tibi tales dat leges.
 Cæditur tibi maxilla, quomodo alteram sinis
 Esse fructus expertem ? si quidem invite, nihil profecto magnum
 Præstitit. Majus autem, si velis, aliquid restat.
 330 Etiam volentem præbe, ut mercedem consequatur.
 Tunicam quis tollit ? adde et alteram
 Vestem : si adsit tibi tertia, eam exue.
 Ex his habebis lucrum, si ea reliqueris Deo.
 Si maledictis impetitur, bene precemur malis,
 335 Si despiciamur, a Deo honorem consequi
 Studeamus. Si persecutionibus vexamur, nunquid a Deo divellimur ?
 Id unum est ex omnibus, quod nobis adimi non potest.
 Si diras tibi quis imprecetur, adhibe Deo preces pro eo.
 Mali quidpiam minatur se facturum ? minare te tolerandum

321 Τοῦ μὲν γ' ὁ μισθός. Hic versus excidit Billio,
 forte typographo. Hunc supplevimus, posteriore
 correcto, et italicis utroque distinximus. CAILLAU.

325 Βούλεται. Quid largiri velit, mitibus quam
 bene velit.
 330 Ἐκδιωκόμεθ'. Fugamur nunquid et a Deo ?

METRICA VERSIO.

At tibi nec ira corrip in quemquam licet :
 Nedum ferire, cædere ac multo minus.
 Qui prima prohibet, posteris nil dat loci.
 Spicamque, semen qui necat, simul impedit.
 Stuprum amputabis, feminam haud spectans male.
 Ne jura, habebis pharmacum perjurio.
 Facsat ira, cautio ad cædem hoc erit.
 Sic namque reputes : Ira sermonem parit,
 Ictusque sermo, vulnera ictus afferunt :
 Cædem quod autem vulnera accersant, liquet.
 Sic ira cædis horridæ certa est parens.
 Quis haud patratur præmium cædis tulit ?
 At vacuus ira maximam laudem obtinet.
 Merces prioris est periculi fuga ;
 Alterius autem terra dives præmium.
 Audi quid ipse mitibus Christus velit,

B Felicitates supputans, summa et bona,
 Quæ sperat illic sancta gens, definiens.
 Ob ista tales dat tibi leges quomque :
 Mala feriris, alteram curnam sinis
 Carere fructu ? passa si nolens id est,
 Laus parva : majus restat aliquid, si velis.
 Hanc sponte jauge, præmium tu certum feras.
 Tunicam quis auferit ? Pallium quoque adice,
 Si tibi sit, ac te tertia veste exuas.
 Hæc si Tonanti liqueris, fructus manet.
 Si jactet in te vir malus probra, hinc bene
 Precare : si te conspuat, honorem a Deo
 Capta. Fugat te ? non autem rex cœlitum,
 Qui solus adimi rebus ex cunctis nequit.
 Si te exsecratur quispiam, causa ipsius
 Ora. Minatur multa ? minitare hæc pati.

340 Ἔργων ἔχειται; σὴ πρᾶξις ἢ εὐπραξία.
 Δύο γὰρ οὕτω τὰ κράτιστα κερδανεῖς·
 Αὐτός τ' ἄριστος τοῦ νόμου φύλαξ ἔσθι,
 Κάκεινον ἔξεις τῷ πρᾶμ τῷ σὺ πρᾶον,
 Ἐχθρὸν μαθητὴν, οἷς κρατεῖ νικώμενον.
 345 Ὅρξ;· μάλιστα μὲν σε μὴ χολᾶν θέλει·
 Τοῦτο γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ ἀσφαλίστατον·
 Εἰ δ' οὖν, προλίειν ἐσπέρας τὴν ἔκστασιν
 Δύεσθ' ἐπ' ὄργῃ μὴ θέγῃ τὸν ἥλιον·
 350 Εἴτ' οὖν, δεῖ ἐκτὸς ἠμέμων πέμπε βολάς,
 Δύει γὰρ οὗτος τοῖς πεπληγῶσι φρένας,
 Ὅς τοῖς ἀρίστοις καὶ καλοῖς ἐκλάμπεται,
 Πλεῖον τὸ λάμπειν τοῖς βλέπουσιν ἐνδοῦς.
 Τί δ'; οὐ φύσις δέδωκε, φησὶ, τὸν ἥλιον;
 355 Καὶ τὸ κρατεῖν γε τοῦ χόλου. Λόγον δὲ τίς;

A Τίς δ' εὖφιν, ἢ τίς χεῖρας, ἢ ποδῶν βάσιν;
 Θεὸς τὰ πάντα καὶ φύσις, πλὴν εἰς καλόν.
 Σὲ δ' οὐκ ἐπαινῶ μὴ καλῶς κεχρημένον.
 Οὕτως ἔχει καὶ τ' ἄλλα τῆς ψυχῆς πάθη.
 360 Δωρήματα· ἐστὶν ἐκ Θεοῦ, κινούμενα
 Λόγου ποδηγία τε καὶ στρατηγία.
 Ζήλου μὲν ἔπιλον θυμὸς ἐμμέτρως πνεῖον·
 Πόθου δὲ χωρὶς οὐχ ἀλώσιμος Θεός.
 Αοιγεμὸν οἶδα τῶν καλῶν διδάσκαλον.
 365 Εἰ δ' εἰς τὰ χεῖρω ταῦτα τὴν ῥοπήν ἔχοι,
 Ὅ μὲν χέων ὕβριν τε καὶ μοχθηρίαν,
 Ὅ δ' εἰς κακίας ἡδονὰς οἰστροηλατῶν,
 Ὅ δ' οὐ κατάγῃ ταῦτα, καὶ πλοκάς στρέφον,
 Οὕτω τὰ καλά γίνεταί τοῦ φθορέως.
 370 Θεοῦ δὲ δῶρον οὐ καλὸν κακῷ φέρεται.
 Θεὸν δ' ἀκούον ἐν Γραφαῖς χολούμενον,

340 *Facinus committit? tuum opus sit beneficentia.*

Duo enim sic maxima commoda percipies;

Ipse praestantissimus legis custos eris,

Ex hunc habebis mansuetudine tua mitem,

Jam discipulum ex hoste, iis, per quae vincit, superato.

345 *Vides quid rei sit? summo opere ne irascaris, studeto.*

Hoc enim est tutissimum;

Aut si irascaris, deponere ante vesperam furorem;

Nec sinas condere se in ira tua solem,

Sive istum, qui extra oculos nostros mittit radios,

350 *Sive illum, qui intus sapientibus lucret.*

Is enim occidit stultis et vulneratis mentibus,

Contra vero optimis et honestis fulget,

350-531 *Vehementius ut fulgeant cernentibus tribuens.*

Quid igitur? non natura, dicit aliquis, dedit bilem?

355 *Verum et dedit illam domare. Quis enim rationem dedit?*

Quis etiam visum? quis manus? quis pedum incessum?

Deus dedit haec omnia et natura, sed ut in bonum iis utamur.

Te autem non laudo, qui male uteris.

Sic se habent et aliae mentis affectiones.

360 *Dona sunt, cum moventur*

Ratione, quae eas, ut dux, regit, iisque imperat.

Zeli quidem armatura est iracundia moderate spirans;

Sed absque amore Deus apprehendi non potest.

Rationem scio rerum bonarum esse magistram.

365 *Si autem in deteriora tria haec propendeant,*

Iracundia quidem fundens injuriam et nequitiam,

Amor vero ad flagitiosas cupiditates quasi ostro stimulans,

Et ratio haec non coerceat, sed et dolos nectat,

Sic quae sunt bona, fiunt daemones.

370 *Dei donum cum malo miscere non est bonum.*

Deum autem cum legis in Scripturis iratum,

343 Ἐξείς τῷ πρᾶμ τῷ σὺ. Ita Coisl. Edit. Δ-
 ξεις τῷ πρᾶμ, τὸ σὺν πρᾶον, *efficies tuum et mitem*
ex hoste discipulum, victorem et victum.

361 Ποδηγία, μοχ, στρατηγία. Ita Coisl. Edit.
 κοδηγία... στρατηγία.

365 Οὐχ ἀλώσιμος. *Exorari, quasi expugnari non*
potest Deus absque amore, quo uno nobis conciliatur.

369 Τὸ φθορέως. *Corruptoris, daemones.*
 370 Φέρεται. Coisl. φέρειν.

METRICA VERSIO.

Exsequitur ista? fac bene: hoc tuum est opus.
 Hinc bina carpes commoda, haecque maxima.
 Namque ipse legis optimus custos eris:
 Placidumque reddes placidus hanc et discipulum
 Ex hoste, dentem, quod ferat palmam, manus.
 Summe studeto, bile ne pectus tuum
 Laboret, hoc nam longe erit tutissimum:
 Aut certe ut ante vesperam furor occidat.
 Ne sol in ira se tua condat, cave,
 Sive ille, radios qui foras mittit suos,
 Sive ille, radiat qui probis intus viris.
 Namque ipse stultis occidit: contra bonis
 Cupidisque honesti lucret, ac cernentibus
 Hoc tribuit, ipsi ut fulgeant vehementius.
 Natura bilem non dedit? forte inquires.
 At et hanc domare. Quis tibi mentem dedit?

B Quis rursus oculos, quis manus, gressum et pedum?
 Natura cuncta haec, et Deus; sed in bonum.
 At rebus his te non bene utentem improbo:
 Sic mentis aliis res habet se motibus.
 Dominantis alto munera haec sunt optima
 Cum ratio rectora ducit haec, atque imperat.
 Moderata zelo bilis arma porrigit:
 Amor eximatur, non potest Numen capi.
 Ratio magistra est ad bonum quodvis prohibi
 In pejus autem si tria haec propendeant,
 Illincque bilis impotens fundat scelus,
 Amorque rursum stimulet ad mala gaudia,
 Nec ratio stringat ista, sed nectat dolos,
 Haec arte fiunt daemones, quae sunt bona.
 Inficere munus at Dei haud decet malo.
 Ira moveri porro cum legis Deum,

Ἡ πάραδιν τιν', ἢ παροιστρῶσαν πίδω
 Ἄρκτον, ζέοντα ἐκ μέθης καὶ κραϊπάλης,
 Ἡ καὶ μάχαιραν τοῖς κακοῖς στυλομένην.
 375 Μὴ τοῦτο ποιοῦ τοῦ πάθους παρήγορον
 Ὅφ' προσπλακείς· ζητεῖς γὰρ οὐ λύσιν κακοῦ
 Καλῶς ἄκουε, μὴ κακῶς, τοῦ πράγματος.
 Πάσχει γὰρ οὐδὲν ὄν ἐγὼ πάσχει θεός.
 Μὴ τις τοῦτ' εἴπη· καὶ γὰρ οὐδ' ἐξίσταται
 380 Ἀτόσ ποθ' αὐτόν. Ταῦτα γὰρ τοῦ συνθέτου,
 Καὶ τῶν μάχεσθαι ἤρξάντων ἐκ πλεονοῦ.
 Ὅ δ' ἐστὶ, τοῦτ' εὐδῆλον, ἀτρεπτος φύσις.
 Πῶς ὄν τυποῦται ταῦτα; τῆς τροπῆς νόμοις.
 Πῶς; δευματοῦσαι τῶν ἀπλουστέρων φρένας,
 385 Ἄσπερ τὰ πολλὰ τῶν λόγῳ δηλουμένων.

A Ἀντιστροφῆν νόει γὰρ, καὶ τὸ πᾶν ἔχεις.
 Ἐπεὶ γὰρ αὐτοὶ πλήσσομεν χολοῦμενοι,
 Χολῶν τὸ πλήσσον τοὺς κακοὺς ἐγρόψαμεν.
 Ὡς ἔβην, ὦτα, χεῖρας ἐξευρήκαμεν,
 390 Ὡς χρώμεθ' αὐτοῖ, τῷ θεῷ δευκαότες,
 Ἐπὴν τὸ τούτων, ὡς δοκεῖ, ἐργάζεται.
 Ἐπειτ' ἀκούεις τοὺς κακοὺς, οὐ τοὺς καλοὺς,
 Ὅργῃ θεοῦ πάσχειν τι καὶ δίκης νόμοις·
 Ὅ σὸς; εἰ θυμὸς οὐ μέτρος δρίζεται.
 395 Πάντας δ' ἰσοῦς τίθησι. Μὴ τοίνυν λέγε
 Ὡς ἐκ θεοῦ σοι, καὶ θεοῦ τὸ σὸν πάθος.
 Ἡ καὶ φρονεῖς σὺ γ' ὡς θεὸν μιμούμενος;
 Ζήλωσον. ἀλλὰ τὴν νόσον γ' αἰρατὸς δίδου.
 Εἰ που δ' ἀνέγκυς εὐσεβῶν ἀνδρῶν χόλου.

Vel esse tanquam pardalim, aut percitam desiderio
 Ursam, vel ferventem temulentia quadam et crapula.
 Vel gladium malis fulgentem.

375 Ne hoc afferas in defensionem morbi
 Quo laboras; nam hoc pacto non quaeris depulsionem mali.
 Recte intellige, non sinistre, rem.
 Nihil enim horum, quæ patior, patitur Deus.
 Ne quisquam hoc dicat. Non enim unquam
 380 Deus extra se est. Hæc sunt compositorum,
 Et eorum quæ pugnandi initium fecere jamdudum.
 Ille vero est, ut patet, expertus mutationis natura.
 Quomodo igitur hæc tribuuntur Deo? per metaphoram.
 Qua ratione? ut timore percellantur simplicium mentes,
 385 Quemadmodum pleraque eorum quæ oratione exponuntur.
 Antistrophem enim cogita, et rem totam habes.
 Quoniam enim ipsi cædimus irati,
 Irasci quoque Deum, cum plecti malos, scripsimus.
 Sic oculos, aures, manus ipsi effinximus,
 390 Ea quibus ipsi utimur, Deo dantes,
 392-533 Cum tale quidpiam, ut videtur, facit.
 Præterea audis malos non item bonos,
 Ex ira Dei pati aliquid, et justitiæ legibus;
 Tua autem ira metris non concluditur;
 395 Unnes pares facit. Ne ergo dixeris,
 Ex Deo tibi, et Dei esse tuum affectum.
 Num te jactitas Dei esse æmulatorem?
 Æmulare sane, sed morbum tuum ventis trade.
 Quod si alicubi legisti virorum piorum iras,

376 Ὅφ' προσπλακείς. Ita Coisl. Bill. legit ἀνα-
 πλάσεις, quam vocem non reperit, sed ipse fabri-
 cavit ex varia lectione exemplaris Romani, quod ha-
 bet mendose προσιπλάσης, et sup. lin. ἀναπλ., ac
 sic exponit... Commenta, inquit, et obtentus quos-
 dam, non mali depulsionem quaeris; quod a Gre-
 gorii mente non abhorret.

382 Ὅ δ' ἐστὶ. Ita Coisl. Jam Billius emendaverat,
 graviterque Leuvenklaium reprehendit, qui
 legit, οὐδ' ἐστὶ, pravamque lectionem scœntis vertit,
 vel, ut cum Billio loquar, pervertit hunc locum.

385 Τῆς τροπῆς νόμοις. Tropice et figurate.

384 Δευματοῦσαι. Ad incutiendum simplicioribus
 timorem.

386 Ἀντιστροφῆν νόει γὰρ, καὶ. Ita Coisl.; deest
 γὰρ in editis, et claudicat versiculus. Antistrophem
 autem vocat Gregorius, cum Deo ea tribuimus quæ
 ipsi non conveniunt, sed nobis: ut, quia irati ali-
 quem cædimus, Deum quoque proinde irasci dica-
 mus, cum de aliquo supplicium sunit. Ibid. ἔχεις,
 habes, id est, intelligis.

395 Πάντας δ'. Ita Coisl. In edit. deest δ'.

METRICA VERSIO.

Pardumque, amoris percitam aut cæstro velut
 Ursam, vel ipsam fervidum multo mero,
 Gladium aut micantem, sontibus qui sit minax,
 Ilinc ne favorem compars morbo tuo.
 Hoc nam tueris, non lugas, pacto malum.
 Item non sinistre, sed bono sensu accipe.
 Quæ patior, horum nil Deus prorsum subit:
 Hoc nemo dicat. Non enim a se cœlitum
 Rex exit unquam. Compositis hæc congruunt,
 Cœpere dudum quæque jam bello premi.
 Ast ille, quis non hoc videt, verti nequit.
 Quinam ergo dantur hæc Deo? tropico modo,
 Mentis ut ipse terreat mage simplices
 Multa velut ex his, tropica quæ dicta indicant.

B Antistrophem fac cogites: et totum habes.
 Nam bile quoniam conciti aliquem cædimus,
 Iram proinde, cum ferit, damus Deo.
 Sic visum, et aures, sic manus huic finximus,
 Dantes supremo Numini hæc, quibus utimur,
 Horum, ut videtur, quidpiam cum facit.
 Audis deinde, non bonos, verum improbos,
 Ira Tonantis, legibusque, aliquid pati:
 In bile vero nullus est modus tuæ:
 Exæquat omnes. Ergo caveas dicere
 Quod morbus iste sit tibi ex Deo, et Dei.
 Num te Tonantis jactitas esse æmulum?
 Sis sane: at auras in leves morbum abijce.
 Iras piorum sin legas forte uspiam,

400 Πάντα; δικαίους εὔρας. Οἶμαι δ' οὐ χόλους,
 Κακῶς; δὲ πληγὰς ἐνόκως κινουμένας.
 Οὐπω γάρ ἦν ἐκείνους ἡ πληγὴ κακὴν
 Πληγαὶ δ' ἐκείνους σφόδρα συμφορώτατον,
 Χρῆζουσι πολλῆς τοῦ βίου καθάρσεως,
 405 Ῥάμμου σίδηρον ὄξιν ἐκκαλουμένης,
 Νόμου τε πρόσθεν, καὶ πρὶν ἰσχύσαι νόμον
 Οὐπω τελεῖως τοῖς τότ' ἐβρίζοιμένον.
 Οὕτω μὲν οὖν σὺ τὴν νόσον κατασβέσεις,
 Τούτοις τε σαυτὸν ἐκμαλάσσων τοῖς λόγοις,
 410 Ὡς οἱ κατεπρόντες ἀσπίδων γένους.
 Οἴσεις δὲ δὴ πῶς; τούτο γάρ σοι δεύτερον.
 Μὴ που, πυρὸς πῦρ ἐκαχί χόλου χόλος·
 ἴσον γάρ ἐστιν αὐτὸν ἐβρασθαι κακοῦ,

400 Omnes justas reperisti. Credo etiam non iras,
 Sed pœnas fuisse malis juste inflictas.
 Nondum enim erat illis plaga res mala,
 Imo plagæ his erant utilissimæ,
 Ut pote indigentibus magna vitæ expurgatione,
 405 Spina virgam ferream provocante
 Ante legem, et prius quam vim haberet lex,
 Quæ nondum perfecte in hominibus hujus temporis radices egerat.
 Sic igitur tu morbum exstingues,
 His te ipsum molliens rationibus,
 410 Ac veluti qui excantant aspides.

Quomodo autem tu feres injuriam? id namque præterea spectandam:
 Ne forte quemadmodum ignis ignem accendit, sic bilis bilem excitat.
 Perinde est enim, si quis incipiat malum,
 Aut si cum alio commoto ipse male afficiatur.
 415 Primo quidem statim ad Deum confugas
 Orans, ut diram exterat grandinem,
 Nobisque parcat, qui neminem læsurus;
 Cruce quamprimum signatus
 Quam omnia metuunt et tremunt, qua semper
 420 Adversus omnes tutatrice scio me usum esse;
 Deinde præpara te ad certamen
 Contra eum qui hanc bilem movet, non contra iratum,
 Ut affectum superare queas armatus;
 Nam qui paratus non est, nequit resistere.
 425 Instructus autem armis, vincere potest.
 Sed quid est vincere? vinci te æquo animo ferre.
 Tertium, ne te ipsum maximis dignum reputes,

402 Οὐπω γάρ. Tunc enim cedere aliquem res non erat mala.

404 Χρῆζουσι πολλῆς. Coisl. πολλῆς δεομένοις.

409 Τούτοις τε σαυτὸν. Ita Coisl. qui κατεπρόντες, excantando. Edit. τούτοις δὲ αὐτὸν ἐκμαλάσσων.

412 Χόλου χόλος. Ita habet Coislinianus codex. Edit. autem legum χόλου γόλον.

416 Ἐκτρέψαι κακῶς. Forte κακῆν. Coisl. ἐκτρέψαι. Vat. κἀλῶν.

A Ἄλλω τε κινηθέντι συμπαθεῖν κακῶς.
 415 Πρῶτον μὲν εὐθὺς πρὸς Θεὸν κατατρέχων,
 Αἰτῶν τε τὴν χάλασιν ἐκτρέψαι κακῶς,
 Ἡμῶν δὲ φειθεῖσθ' οὐδὲν ἡδικοῦστων·
 Σταυρῷ τε σημειούμενος παραιτικά,
 Ὅν πάντα φέρσει καὶ τρέμει, ἢ πάντοτε
 420 Πρὸς πάντα σὶδα προστάτη κεκρημένος·
 Ἐπειτα σαυτὸν εὐτρέπιζων πρὸς πάλιν
 Τοῦ τὸν χόλον κινούντος οὐ χολουμένου,
 Ὡς ἂν κρατήσης τοῦ πάθους ὀπλιτισμένος.
 Τὸ μὲν γάρ οὐχ ἔτοιμον οὐδ' ἀνθίσταται·
 425 Ὅ δ' ἤτρεπίζεται, τούτο καὶ νικᾶν σθένει.
 Τὸ δὲ κρατεῖν τί; τὸ κρατούμενον φέρειν
 Τρίτον σαυτὸν μὴ μεγίστων ἀξίων,

422 Τοῦ τόν. Id est, contra diabolum, qui iram accendit. Ita Coisl. Edit. τούτον. Μοχ. οὐ χολουμένον. Ita Coisl. Male editi, οὐκ ὀλουμένου.

424 Οὐχ ἔτοιμον. Ita Coisl. et Vat. In edit. dees οὐχ.

425 Ὅ δ' ἤτρεπίζεται. Ita Coisl. Edit. ὁ δ' εὐτρέπισται.

427 Ἀξίων. Coisl. et Vat. ἄξιον.

METRICA VERSIO.

Nullas iniquas tu leges : iras nec has,
 Plagas malis sed potius inflictas vocem,
 Nec plaga nondum res erat illis mala,
 Quin plena potius commodis. Nam maxime
 Ipsis indigebat erinimum purgamine,
 Ac provocabat spineus ferrum frutem,
 Et ante legem, dumque adhuc lex languida
 Esset, nec alte fixa satis in cordibus.
 Sic ipse morbum facilis exstingues gravem,
 Si pectus hisce muleas dictis tuum,
 Sævas ut hilaris aspides cantus solet.
 At bilis (id nam sequitur) æstum qui feres,
 Ne flamma bilis excitet bilis facem?
 Malum inchoare nam parem culpam arbitror,
 Alterius iræ seque præbere ænulum.

ΠΑΡΟΛ. Γ. Α. XXXVII.

B Primo ad supremum concitus Numen fuge,
 Ab eoque posse, grandinem ut diram exterat,
 Facilisque tibi sit, neminem qui læseris.
 Signare mox te sis memor sancta cruce,
 Quam cuncta metuunt, ac tremunt : qua præside
 Adversus omnes semper usum me scio.
 Post autem in illum ut dimices te compara,
 Non quem ira præceps commovet, sed qui hanc
 [moveret :
 Ut septus armis vincere hunc morbum queas.
 Namque imparatus quisquis est, resistere
 Nequit : paratos at manet palmæ decus.
 Quid ferre palmam est? cedere æquo pectore.
 Tertium erit, ut te maximis dignum laud pu-
 [tes,

27

Ειδὸς ὅπως προήλθες, ἢ καταστρέφεις·
 Ὡς μὴ ταρασῆ το παρ' ἀξίαν πνέειν.
 430 Τὸ γὰρ ταπεινὸν καὶ φέρει νικώμενον.
 Οὐ κάμπτεται δι-τὸ σφόδρ' ἐξηγωνιόμενον.
 Σποδὸν δὲ, καὶ γῆν, καὶ σικιδᾶν καλουμένους·
 Αἰτούς ὕψ' αὐτῶν οἶδα τοὺς Θεῶν φίλους,
 Ὡς ἂν τι συστῆλλωσι τῆς ἐπάρασως.
 435 Ἐὖ δ', ὡς ἄριστος, τὰς ὕβρεις ἀπαξιοῖς;
 Μὴ καὶ δικαῖς ὀφλῆς γε τοῦ φρονήματος.
 Πῶς δ' ἂν παθῶν ἔργω τι τῶν οὐχ ἠθέλων
 Στέρησαι, δεσ οὐδὲ ῥήματ' εὐπεσῶς φέρεις;
 Τέταρτον, εἰδὸς οὐδὲν ὄντα τὸν βίον,
 440 Ἄλλ' οὐδὲ κριτῆς ἀπλανεῖς τῶν πραγμάτων
 Ἄπαντας ὄντας τῶν καλῶν ἢ μὴ καλῶν·
 Στροβοῦμενον δὲ καὶ περιπλανώμενον

A Τὸ πλεον ἡμῶν, ὡ γὰρ, ἐν τοῖς πλεόσι.
 Ἄ μὲν γὰρ ἡμῖν ἀτοχρὰ οὐχὶ καὶ Λόγω·
 445 Ἄ δ' οὐκ ἔμοιγε, ταῦτα τῷ Λόγῳ τυχόν.
 Ἐν ἐστὶ πάντως ἀτοχρὸν, ἢ μοχθηρία,
 Τὸ δοξάριον διὰ τοῦτο, καὶ τὸ εἴσορον,
 Ἡ τ' εὐγένεια, παιδίων ἀθύρματα.
 Ὁσθ' οἷς μὲν ἀχθομ', ἐντροφῆν ἐχρήν ἴσως·
 450 Οἷς δ' ὀφροῦσθαι, καὶ ταπεινούσθαι πλεόν,
 Ἡ νῦν ἐπαίρομ' οὐ καλῶς φουσόμενος.
 Πέμπτον, λογισμῶν μείζονα χρησιμέα.
 Ὁ τῶ γόλω ζέων τε καὶ τυφλοῦμενος,
 455 Οὐδὲν πρὸς ἑμᾶς· εἰ δ' ἀλθ'θεύει λέγων,
 Ἐμαυτὸν ἠδίκηκα, καὶ τί μέφομαι
 Τὸν ἐκλαλήσανθ' ἢ πρὶν ἦν κεκρομμένα;

Noscens unde prodieris, et quo reversurus,
 534-535 Ne turberis, altiores, quam pro dignitate, spiritus gerens.

450 Qui enim humilis est, vinci se patitur;
 Non flectitur autem, qui valde est tumidus.
 Cinerem, terram, umbram appellare
 Sese ipsos scio viros Deo acceptos,
 Et non nihil comprimant elationem.
 455 Tu autem, velut præstantissimus, ferre injurias recusas?
 Cave ne luas poenas tuæ superbiae.
 Quo pacto perpessus re ipsa aliquid ingratum
 Libenter sustineres, qui nequidem verba fers patienter?
 Quartum, scias nihil esse hanc vitam,
 440 Nec omnes esse rectos iudices
 Rerum bonarum et malarum:
 Decipi autem, versari et errore circumagi
 Maximam partem nostrum, o bone, in rebus plerisque.
 Quæ enim nobis sunt turpia, non item Verbo sunt turpia;
 445 Quæ autem mihi non sunt, talia forte sunt Verbo.
 Una res omnino turpis, pravitas,
 Gloriola hæc tenuis, et opulencia,
 Ipsaque inbillitas, puerorum ludicra,
 Itaque, quibus crucior, iis forte lætandum esset;
 450 Quibus vero insolens, animum demittere potius deberem,
 Quam efferrî, sicut nunc non bene inflatus sum.
 Quinto, ratiocinatione firmiori utamur.
 Si nihil veri est in iis quæ pro'ert
 Is qui bile fervet et est excaecatus,
 455 Nihil ad nos attingit: sin autem vera sunt quæ dicit
 Memet ipse læsi, et quid reprehendo eum
 Qui prodit, quæ prius erant abscondita?

428 Ἡ καταστρέφεις. Coisl. οἷ.
 429 Παρ' ἀξίαν πνέειν. Coisl. παρ' ἀξίαν πλεόν.
 433 Ὑψ' αὐτῶν. Ita Coisl. Edit. ὑπ' αὐτῶν.
 434 Ὡς ἂν τι. Coisl. ὡς ἂν σε, ut tuam super-
 biam retundant.
 435 Τὰς ὕβρεις. Mendose edit. τὰς ὕβρεις.

444 Οὐχὶ καὶ Λόγω. Non item Verbo, nempe
 Deo. Bill. et Leuv. rationi.
 446 Ἐν ἔστω. Ita Coisl. Bill. ex conjectura
 emendaverat.
 457 Τὸν ἐκλαλήσανθ' ἄ. Ita Coisl. Edit. men-
 dose τὸν καλέσανθ' ἄ.

METRICA VERSIO.

Noscens et ortus quis tuus, quisque exitus:
 Turberis ut ne, spiritus altos gerens.
 Summissus æqua mente nam vinci feret:
 At tumida fastu mens gravi flecti negat.
 Terramque et umbram, et pulverem sese vocant,
 Quos rex Olympi maxime charos habet:
 Elationis nonnihil quo sic premant.
 Ac tu recusas, optimus velut, probra?
 Hujuse fastus ne luas poenas, vide.
 Qui porro, rebus læsus, hoc æquus ferens,
 Molestia cum tu verba tam graviter feras?
 Quarto, esse vitam prorsus hanc credas nihil,
 Rectos nec omnes esse rerum iudicos,
 Quas vel probare convenit, vel carpere:
 Errare sed nos decipi turpi a-lmodum,

B Ex parte magna, rebus in quatuor plurimis.
 Nam fœda quæ nos ducimus, ratio hand item:
 Ac pulchra quæ nos, ipsa fortasse improbat.
 Una, una vere fœda res, est pravitas.
 Gloriola vero hæc tenuis, et inoles opuin,
 Splendorque generis, ludus est pueros decens
 Quibus ergo crucior, forte lætandum his erat:
 Quibus insolens, par erat mage dejici
 Ob ista, quam nunc improbe mente effero.
 Quinto, alius sic cogites tecum velim:
 Si falsa sunt hæc cuncta, quæ de me evomit,
 Qui bile fervet, lumine et mentis caret,
 Nil me ista tangunt. Vera sin autem objicit,
 Meme ipse læsi. Curram ei succenseam,
 Enuntiavit probra qui prius audita?

Χίλος φυλάσσειν πίστιν οὐκ ἐπίσταται
 Ὅς γὰρ καθίσταται οὐδ' ἀληθὲς πολλακίς,
 460 Πῶς ἂν κατάσχοι μοι χίλος μυστήριον;
 Ἐπειτ' ἐκαίνο σωφρονήσεις ἐνοσῶν,
 Ὡς εἰ μὲν οὐδὲν ἔστιν ἡ ζέσις κακῶν,
 Οὐδ' ἐγκαλεῖν δίκαιον· εἰ δ' ἔστι κακῶν,
 Ὡς ἔστι, καὶ σοὶ φαίνεται, μὴ αἰσχρὸν ἢ
 465 Πάσχειν, δ' τοῦ πάχοντος εἰ κατήγορος.
 Καὶ μὴ τὸν ἐγθρόν λαμβάνειν παρανέτην;
 Εἴτ' εἰ μὲν ἔστι πρόθεον οὐκ αἰνούμενος
 Οὖτος, ὁ νῦν ζέων τε καὶ πνέων θράσος,
 Καὶ νῦν προδήλιος ἀντὶ σοῦ μεμρῆσεται.
 470 Εἰ δ' ἂν καλῶν τις, οὐ σὺ δόξεις σωφρονεῖν.
 Πρὸς γὰρ τὸ κρείσσον ἢ ῥοπή τῶν πλειόνων.
 Ἄλλ' εὐ πέπονθε; πλείον ἐγκληθήσεται.

A Ἄλλ' ἠδίκησέ σ'; αὐτὸν οὐ δράσεις κακῶς.
 Ἄλλὰ σχεθήσεται; ἂν δὲ πλείον ἐκμανῆ.
 475 Ἄλλὰ προήρξαι; ἀλλὰ κλασθήτω τάχος.
 Τῷ σὺ λόγῳ τε καὶ τρόπῳ περιετραπέε,
 Ὅσπερ τι κύμα λυθὲν ἐν χέρῳ τάχος,
 Ἢ καὶ ζάλη τις οὐκ ἔχουσι ἀντίστασιν.
 Ὑβρις τὰδ' ἔστιν; ὕβρις, ἣν συνεκπέτη.
 480 Ἢ καὶ νοσοσὶν ἀντιδοιοδρησομεν;
 Τῶν δαιμονίωντων οὐ φέρεις τὴν ἐνστασιν;
 Τοῦτων λέγω δὴ τῶν ὑλακτούτων βία.
 Τοῦς ἔκφρονος δὲ καὶ δεινῶς μεμρῆσται;
 Ἄν εὐ φρονῆς γε· τοῦς μεθυπλήγας δ' ἔτι,
 485 Ὅν τὴν φρόνησιν ἡ μέθη κατέκλυσε.
 Τί δ' εἰ κύων σοὶ προσδράμοι λύσσης γέμουσι;
 Τί δ' ἂν κάμηλος φυσικῆς ἐξ ὕβρεως

Iracundia fidem servare nescit:
 Quæ enim objicit sæpe quod verum non est,
 460 Qui fiat ut servet mihi iracundia secretum?
 Deinde moderatior fies, hæc tecum recogitans;
 Si quidem ira non est malum,
 Neque iratum reprehendere æquum est; si autem est malum,
 Ut est re ipsa, ac tibi videtur, nonne turpe est
 465 Eodem vitio laborare, quo laborantem alium reprehendis,
 Nec hostem habere instar monitoris?
 Præterea, si antea non erat laudabilis
 Is, qui nunc ira fervet, et spirat audaciam,
 536-537 Etiam nunc manifeste vituperabitur, tu vero minime.
 537 Sin autem vir bonus est, tu non videberis sapiens:
 In meliorem enim partem propendit pars major.
 Verum bene de illo meritis sum, inquires: hinc magis culpabitur.
 At injuria te affecit: cave ne tu vicissim officias improbe.
 At coerceritur: forte majori furore corripietur.
 475 At ille cœpit: fac ut cito frangatur
 Verbis tuis et moribus blandis immutatus,
 Quemadmodum fluctus ad terram frangitur illico,
 Aus procella, quod non habet quod ipsi renitatur.
 At probra hæc sunt: probra sane, si simul cadas,
 480 An ægrotis mutua ingeremus convicia?
 Nonne agitatorum a dæmone toleras furorem?
 Horum dico, qui vi coacti latrant.
 Non fers insanens, et graviter furentes?
 Fers certe, si sapiis; temulentos etiam
 485 Quorum rationem christas obruit.
 Quid si canis accurrat furiosus?
 Quid si camelus naturali petulantia

459 Ἀληθές, Ita legendum. Edit. ἀληθής.
 460 Χίλος. Coisl. χίλον.
 470 Δόξεις. Ita Coisl. Edit. δόξης.
 475 Ἠδίκησέ σ'; αὐτὸν οὐ δράσεις κακῶς. Ita
 Coisl. Edit. ἠδίκησε; αὐτός.

476 Τῷ σὺ λόγῳ τε. Ita Coisl. et Vat. Decrat in
 editis τῷ σὺ, et uno pede claudicalat versus.
 477 Τάχος. Coisl. πρώως. Vat. in marg. ieniter.
 481 Ἐνστασιν. Ita Coisl. Edit. ἐκστασιν.

METRICA VERSIO.

Servare bilis impotens nescit fidem.
 Persæpe nam quæ falsa proloquitur libens,
 Occulta quonam comprimat tandem modo?
 Hoc præter ista cogitans, moderatior
 Redderis. Ira si malum non est, ea
 Captam improbare non deceat. Sin est malum,
 Et est, et esse judicas, quid turpis,
 Quam, quem tu in alio carpis, hoc morbo affici.
 Nec ipso ab hoste capere consilium tuo?
 Huc adde, quod si non prius laudabilis
 Erat hic, modo qui fervet, et spirat ferox,
 Nunc etiam aperte dedecus, non tu, feret.
 Sin autem honestus, improbus videberis.
 Præstantiori pars enim major favet.
 Jugratus in me est; gravius hinc notabitur.

B At læsit hic me: tu cave hunc lædas item.
 At reprimitur: forsitan hinc crescat furor.
 At cœpit ille: protinus verbis tuis
 Frangatur, atque moribus blandissimis,
 Solutus instar fluctuum ad terram illico,
 Aut ut procella, cum nihil renititur.
 At probra sunt hæc: probra, si cadas simul,
 Ægrosne probris mutuis ipse impetes?
 Annon furentes pateris hos, qui dæmone
 Agitantur, ac vi perciti horrendum latrant?
 Quid? mente captos non feres? certe feres,
 Si mentis ipse es integræ. Quid ebrios,
 Quorum Lyæi nimia vis mentem obruit?
 Quid, rabidus ad te forte si currat canis?
 Quid? si camelus quispiam ferox tonet

Βροντώσα λαϊμῶ, καὶχέν' ἐκτεινούσά σοι,
 Στήση παλαιῶν; ἢ τὸ φεύγειν σῶφρονος;
 496 Τί δ' εἰ σε πόρνη τοῖς ἑαυτῆς αἰσχεῖσι
 Βάλλει; σύνηθές ἐστι γὰρ πόρνας τόδε,
 Αἷς ἐστι δεινὸν αἰσχος, αἰσχος εἰδέναι,
 Τέχνην ἐχούσαις μηδὲν αἰσγύνεσθ' ὄλωσ.
 Ὅ δ' ἐκ Σινόπης προσῶν ταῖς ἐκ στέγους,
 495 Ὑβρίζει ταύτας, ὡς λόγος· τί μνώμενος;
 Φέρειν τὰς ὕβρεις εὐκλῶς ταῖς ὕβρεισι.
 Ταῦτ' ἐνοῶν οὐ τὰς ὕβρεις ἀτιμάσαις.
 Εἴπω τι καὶ τεχνικὸν, οὐ μὴν ἄξιον
 Τοῖς τὸ πρῶον τιμῶσιν· ἀλλ' ὅμως ἐρῶ.
 500 Σθεστέριον γὰρ ἐστὶ τῆς ἀτάξιας.
 Πύκτας ποῖ· εἶδες; ὡς τὸ πρῶτον ἡ στάσις
 Τούτοις ἀγώνισμ' ἐστίν, ὕψηλὴν λαβεῖν;

A Οὐ γὰρ μικρὸν τι τῶ κρατεῖν συνασφέρει.
 Οὕτω δέλησον αὐτὸς ἦν λῶον λαβεῖν.
 505 Ἡ δ' ἐστὶ τὸν λυσοῦντα βάλλειν πατριότις.
 Γέλως μέγιστον ὄπλον εἰς ὀργῆς μάχην.
 Ὡς οἱ κεινὴν πέμποντες ἀθληταί; χέρα
 Ὅρμηματι σφοδρῶ τε καὶ μεμηνῶτι
 Κάμνουσι πλεῖον τῶν πονούτων σωμάτων
 510 (Κράτημα τ' οὐκ ἐντιμον ἰσχύος κλάσις)·
 Οὕτως δὲ ὑβρίζει μὴ χολούμενον τινα,
 Ἄλλ' ἐκγελῶντα τὴν μάχην, ἀλγεῖ πλεον.
 Τὸ δ' ἀντιπίπτον καὶ τιν' ἔδοξεν φέρεται.
 Πλεῖον γὰρ ὕλη τῶ χόλου καθίσταται,
 515 Ἄλαν γλυκίαι τε καὶ ἀπάλστων πράγματι.
 Ἐκεῖνό σοι γένοτο τῆς βουλῆς τέλος.
 Τί τὸ πρῶον μάλιστα τῶν ὄντων; Θεός.

Tonet gutture, et cervicem erigat tibi,
 Stabiscne contra eum dimicans? nonne sapientis est fugere?
 490 Quid autem si te scortum propriis turpitudinibus
 Petat? hæc enim consuetudo est meretriculis,
 Quibus magnus est pudor pudore afflicti,
 Utpote quæ artem unam habeant nullatenus erubescere.
 Sinopensis philosophus, accedens ad fornicem,
 495 Convicia scortis ingerebat, ut ferunt. Quid consequi cupiebat?
 Ut pati facile contumelias disceret contumeliis.
 Hæc tu consideraus, convicia despicias.
 Dicam aliquid artificiosum, haud equidem dignum
 His, qui lenitatem in pretio habent, verumtamen dicam:
 500 Id enim extinguere potest molestiam.
 Pugilesne aliquando vidisti? quo pacto primum de loco
 Ipsi est certamen, singulis superiorem occupare conantibus?
 Non enim parvi hoc est ad victoriam momenti.
 Sic tu studeas locum opportuniorem capere.
 505 Is autem est, ut hominem iram furentem ludicris dietariis petas.
 Risus enim fortissima est armatura in praelio adversus iram.
 538-539 Quemadmodum ii, qui inaniter mittunt in athletas manum,
 Impetu vehementi et furibundo
 Delatigantur magis, quam laborantia corpora,
 510 (Prehensio nimirum inscita vires frangit);
 Sic qui conviciis lacessit quempiam, qui non irascitur,
 Imo qui ridet pugnam, multo magis dolet.
 Nam cum ipsi repugnatur, id gaudium quoddam parit.
 Ueberior enim materia iræ suppeditatur,
 515 Quæ admodum dulcis et insatiabilis res est.
 Is tibi sit nostri consilii finis.
 Quid in rerum natura est mitissimum? Deus.

492 Αἰσχος. Hoc loco, inquit Billius, non tam turpitudinem ipsam, quam pudorem ex turpitudine conceptum significat.

505 Ἡ δ' ἐστι. Coisl. εἰ δ' ἐστι.
 508 Μεμηνῶτι. Coisl. μαινομένῳ.

METRICA VERSIO.

Guttur, tibi que tendat infestum caput?
 Stabiscne pugnans? nonne qui sapit, fugit?
 Quid si suis te fœda meretrix impetat?
 Probris? id etenim moris est meretriculis,
 Pudore quibus est afflicti magnus pudor,
 Ut quis sit arti neutiquam erubescere.
 Civis Sinopes fornicem adiens, turpibus
 Scorta impetebat vocibus: quid moliens?
 Per probra probra disceret facile ut pati.
 Hæc mente volvens negliges convicia.
 Aliquidne dicam callidum? non id quidem
 Placidis quadrabit mentibus: dicam attamen.
 Hoc mentis etenim lædium extinguit grave.
 Pugilesne cernis, studium ut his hoc sit prius,
 Uter altiore figet in loco pedem.

B Haud namque parvum pondus ad palmam hoc habet.
 Sic altiore consequi gradum stude,
 Hoc est ut ira torridum jocus petas.
 Adversus iram nam joco nil fortius.
 Inanem ut is qui mittit in pugilem manum,
 Magnoque fertur impetu, et totus furit,
 Hoc, cui laborant membra, lassatur magis
 (Inscita vires nam quatit prehensio),
 Sic qui lacessit placidum et ira liberum,
 Ridentem et atrox prælium, magis dolet.
 At qui repugnat, gaudium quoddam parit,
 Materia quippe surgit hinc iræ amplior,
 Quæ dulcis est res, atque saturari negat.
 Extrema nostri hæc clausula hortatus erit:
 Quid rebus exstat mitius cunctis? Deus.

Τίς δ' ἡ χολώδης φύσις; ὁ βροτοκτόνος.
 Ὅργην γέ τοι γίνωσκε καὶ καλούμενον,
 530 Πρὸς αἷς καλεῖται κλήσει πονηρίας.
 Τούτων ἑκείν τιν' ἦν θάλας μολίαν σύγε·
 Ἄμφω γὰρ οὐκ ἔνεστι. Καὶ τοῦτο σκόπει·
 Τίς μὲν γέλᾳται, τίς δὲ τὸν αἰνούμενον;
 Μικρὸν γὰρ οὐδὲ τοῦτο τοῖς σκοπούμενοις.
 525 Τὸ λοιπὸν, ἐρχίζω σε τῶν κακῶν φίλον,
 Τὴν δυσμενῆ συνήγορον καὶ προστάτην,
 Οἰδοῦντα καὶ διδοῦντα ταῖς ἄθου πύλαις,
 Εἶξα Θεῷ τε καὶ Λόγῳ τὸ σήμερον,
 Θυμῆ, ζέαις, πληρωμα τῷ βροτοκτόνου,
 530 Ἀλοχοῦ προσώπου ἐμπανῆς, φρενῶν ζάλη,

A Μέθη μύψ, κρημνιστῆ, ταρταρηφόρε.
 Ἡ πνευμάτων ἰσχυρῶν, κακῶν σύνθετον,
 Δεσμούς διασπῶν καὶ πίδαξ σὺν ἄμμασιν,
 Χριστός σε βούλεθ', ὅν τὸ πᾶν τὸδ' οὐ φέρει,
 535 Αὐτός φέρει δ' ὀλεθρὸν ἀπαίστως τὸ πᾶν,
 Νωμῶν βροτῶν καὶ τῶν ἀγγέλων βίον,
 Ὅς καὶ πονηρῶν πνευμάτων λύσει φέρει
 Παθῶν τε, τοῖς καλοῦσιν αὐτὸν ἔκτανός,
 Οὐδὲ σε βούλετ' ἔνθεν ὡς τάχος φυγεῖν·
 540 Τῶν σῶν σῶν πλήρωσον εἰσελθῶν βάθη·
 Δέξονθ' ἑτοίμως εἰς βυθὸν πεσοῦμενον.
 Ἡμῶν δ' ἀπόσπου τῶν Θεῶν μεμηλότων.
 Καὶ ταῦτα αἰγῆς· οἱ δὲ λύσαντες λόγον,

Quid autem iracunda natura? Hominum carnifex.
 Irām vero hunc (dæmonem) scito esse appellatum
 520 Inter cæteras, quas habet, appellationes malitiæ.
 Horum elige, quam volueris, partem;
 Nam utramque simul non potes habere. Hoc quoque considera:
 Quis irrideatur, quis laudibus celebretur?
 Neque enim leve istud est æquis rerum æstimatoribus.
 525 Cæterum adjuro te malorum amicam,
 Inimicam patronam et tutatricem,
 Infantem et tradentem inferni portis,
 Ut cedas Deo et Verbo hodie,
 Ira, fervor, domicilium ejus, qui hominem interfecit,
 530 Turpitude vultus manifesta, mentium perturbatio,
 Ebrietas stimulatix, præcipitatix, ad tartarum ferens.
 Spirituum legio, animæ et corporis labes,
 Vincula rumpens et pedicas una cum nexibus,
 Vult te Christus, quem universum istud ferre non potest,
 535 Qui ipse clavo gubernat inoffenso universitatem hanc,
 Regens hominum et angelorum vitam,
 Quique a pravis spiritibus liberat
 Et a cupiditatibus, eos qui ipsum continuo implorant,
 Christus, inquam, te vult hinc confestim fugere:
 540 Porcorum tuorum profunditates ingrediens reple:
 Excipient prompte in mare ruentem.
 A nobis vero abstine, qui Deo curæ sumus.
 540 541 Et hæc silentii: vos autem, qui meam solvistis orationem,

518 Βροτοκτόνος. Dæmonem intelligit.
 519 Ὅργην. Hunc, id est, dæmonem: his verbis arbitratur Billius hunc Ephes. ii, 3, locum significari: erantus natura filii iræ, quamquam alio sensu dici possint filii iræ, qui sempiterna Dei ira sunt digni.

525 Τῶν κακῶν. Coisl. τῶν κακῶν. Sic legit Leuv., qui vertit *malam amicam*.

526 Προστάτην. *Inimicam adjutricem* appellat iracundiam Gregorius, eo quod auxilium illud, quod nobis injuria quæpiam affectis præbet, salutem nostræ noxium sit et exitiosum.

527 Οἰδοῦντα καὶ διδοῦντα. Coisl. ἰδόντα καὶ δίδοντα.

528 Λόγῳ τῷ. Coisl. λόγῳ τῷ, verbo: Leuv. *hodie meæ orationi*. Billius: *his meis sermonibus*. Mallin, *Verbo*, cujus Gregorius judicium opponit hu-

mano judicio, vel Evangelium, seu doctrinam Christianam. Alludit forsā ad istud Hebr. xiii, 8, *Jesus Christus heri et hodie*.

529 Πλήρωμα, id est, τοῦ δαιμονίου πεπληρωμένος, ut Elias interpretatur in orat. quadam ubi Gregorius vocat Arium πλήρωμα τοῦ δαιμονίου.

530 Προσώπου. Coisl. προσώπου.

532 Πνευμάτων ἰσχυρῶν. Alludit ad Lucæ viii, 30. Mox, κακῶν σύνθετον. *Compositum malum* appellat, quod homini composito ex corpore et anima noceat tam in corpore quam in anima.

533 Πίδαξ. Ita Coisl. Male edit. πίδαξ.

534 Νωμῶν. Ita Coisl. Edit. νομῶν.

541 Δέξονθ'. Ita Coisl. Edit. δέξοντ'.

542 Τῶν. Ita Coisl. Edit. τῷ.

543 Σιγῆς. Silentii quod sibi indixerat, tempore conditum hoc carmen significat.

METRICA VERSIO.

Quis fervet ira? Carnifex mortalium.
 Namque et vocatur ira, præter cætera,
 Quæ fecit illi nomina ingens pravitas.
 Harum tu utramvis partium partem elige:
 Utramque nec enim fas tibi. Hoc quoque cogita:
 Quis rideatur, quis sit in laude omnium?
 Recte æstimanti nam nec hoc sane leve.
 Quid restat? o quæ es agmini chara improbo,
 Simul inimica præses, adjutrix simul,
 Tumesque, et orco tradis, ut celas Deo
 Te adjuro, cedas his meis sermonibus.
 O ira, fervor, dæmonis domus horridi,
 Manifesta vultus macula, turbo mentium,

B Crapula, et asile, tartari ad iacus ferens,
 Horrenda legio, multiplex labes mali,
 Et vincula rumpens, et pedum nexus graves:
 Te Christus, hic quem cueta non simul ferunt,
 At ipse clavo cuncta ferti lapsus citra,
 Hominumque vitam, colitum et mentes regens:
 Qui spiritusque, si quis hunc precibus vocet,
 Prævos, et animi præpotens morbos fugat:
 Te Christus, inquam, fugere confestim hinc jubet.
 Porcorum in alvum te tuorum conjice:
 Capiet ruentem grex libens hic in mare.
 At parce nobis, qui Deo curæ sumus.
 Et hæc silentis. Ora qui mea solvisti,

Ἐὶ μὲν τοι τούτων ἔξιν φθέγγασθ' ἔπος,
545 Φθέγγασθε κάμοι· εἰ δὲ σιγῆς, οὐκ ἔμοι.
Καὶ ὧτα δῆσω τοῖς λόγους, ὥσπερ λόγον.

Κ.Γ'. Εἰς εὐγενῆ δύστροπον.

Αἵματος ἐξ ἀγαθῶν τις, ἅπαν κακῶν, ἀνδρὶ γένος· μὲν
Οὐ τῶν εὐπατέρων, τὰλλα δὲ θαυμασίων,
Προῦφερε τοῖς προγόνους. Καὶ ὅς μάλ' ἦδ' ὑβλάττας,
Ἐπεὶ λόγον μνήμης ἔξιν, ὡς ἔ Τὸ γένος
5 Ἔστιν οὐκ ἔμοιγε, γένει δὲ σὺ. ὦ Τούτο φύλασσε
Ἵς μὴ τῆς ἀρετῆς ἄλλο τι πρόσθεν ἄγως.
Εἰ σοῦ τις τὸ δυσειδὲς ἐκέρτομεν, ἢ τὸ δυσώδες,
Ἐπας ἄν, ὡς ἔ Ὁ πατὴρ ἦν καλῶς, ἡ μὲρτινους;
Ἐὶ εἰ σὲ τις ὡς δειλὸν ἐπέσκωπτεν, καὶ ἀνανδρον·

Α 10 ἔ Ὡ; πρόγονοι πολλὰς εἶλον ἐλυμπίαδας; ὦ
Οὐτω, εἰ σε κακῶν τις ἐλέγχει καὶ ἀνδρῶν,
Μὴ μοι τοὺς πατέρας, μηδὲ τὰ νεκρὰ λέγε.
Χρυσόδετον κίθαρην τις ἔχων, ἔκραζε κάκιστον.
Ἄλλος ἄπ' εἰκαίρης εὐγενὲς ἦκε μέλος.
15 Τίς τούτων, ὦ λῆσσε, ἀμείνων σοι καθαριστῆς;
Ἵς σώσει τεχνικός κρούμασιν ἄρμονιας.
Ἄλλὰ σὺ χρυσῶν μὲν πατέρων ἔφρα, ὡς σε λέγουσιν,
Αὐτὸς δ' οὐκ ἀγαθός. Εἶτα μέγα φρονεῖς;
Τούτῳ γέ σοι λαμπρὸν γένος ἐστίν, οἱ προπάλοι
20 Νεκροὶ, καὶ μύθων πλάσματα, καὶ γραφαῖς;
Παίξεις. Πρὸς οὐ δ' ἔγωγε βλέπω μόνον, εἰ δίκαιός
τι] Ἦ κακός. Ἦ δ' ἀρχῆ, πῶλός ἅπαντες ἴσος.

Si quidem his dignum proferatis verbum,
545 Proferte et mihi; sin autem silentio dignum, nec mihi proferte.
Aures etiam ligabo sermonibus, ut vocem ligavi.

XXVI, In nobilem male moratum'.

Quidam ex nobili sanguine, omnino malus, homini genere quidem
Non claro, cætera vero admirabili,
Proferebat majores, et ille perquam suaviter ardens,
Reddidit verbum memoria dignum: « Genus
5 Est mihi probro, tu vero generi. » Hoc dictum serva,
Ne virtuti aliud quidpiam anteponas.
Si tibi quis oris deformitatem exprobraret, vel odoris fetorem,
Diceresne: « Pater meus erat formosus, et suavissime olens? »
Si vero te quis, ut timidum irrideret et ignavum,
10 (An diceres): « Majores mei plures olympicas palmas reportarunt? »
Sic, si quis te malum ostendat et stultum,
Ne mihi parentes et cadavera laudes.
Auream citharam qui habens, pulsavit pessime,
Alius e vulgari egregiam reddidit modulationem.
15 Uter horum, o bone, melior tibi videtur citharæodus?
Ille qui cruditis pulsibus servat concentum.
Ergo tu aureis quidem parentibus natus es, ut de te aiunt,
Ipse vero non bonus; postea magnos spiritus geris?
Hoc splendidum tibi genus est, proavi
20 Mortui, fabulosa et anilia commenta?
Jocaris. In te ego respicio solum, justusne sis
An malus? Prima origo, lutum idem omnes sumus,

* Alias Bill. 53, pag. 126.

544 Ἐὶ μὲν τοι. Coisl. εἰ μὲν τι.
545 Οὐκ ἔμοι. Ita Coisl. Edit. οὐ κάμοι.
XXVI. 2 θαυμασίων. Coisl. θαυμασίων.
6 Ἄγως. Coisl. ἔγως.
7 Ἐκέρτομεν. Coisl. et Herv. ἐκέρτομησεν.
11 Ὀδτω. Coisl. ὀδτω.

14 Εἰκαίρης. Coisl. εἰκαίρης.
19 Τούτῳ γε. Ita Coisl. In edit. deest γε, qui et
λαμπρὸν σοι.
20 Γραφίδες. Coisl. sup. lin. γραφίδα.
22 Ἴσος. Coisl. ἴσως.

METRICA VERSIO.

Si, quod sit his par, quidpiam loquamini,
Et mihi loquimini: sin minus, non et mihi.
Ligabo et aures vocibus, vocem velut.

XXVI. IN DIVITEM MALE MORATUM.

(Billio interprete.)

Nobilis, at gravibus vitis adpertos, honesto,
Non tamen illustri, commemorabat avos.
Risit ad hæc alter, sciteque hoc retulit: « Ut mi
Dedecori genus est, sic quoque tu generi. »
Hoc memori condas animo, repetasque subinde:
Ut virtute tibi nil prius esse queat,
Quod si te salibus quisquam probrisque læcessat,
Quod tibi cum facie sit quoque fœdus odor:
An dicēs: « Genitor præstabat, odorque,

B 7 Quem dabat è toto corpore, gratus erat? »
An multas, dices, timidus si forte voceris,
Inbellisque, atavus vicit Olympiadas?
Sic quoque, si quis te nequam stolidumque vocarit,
Ne mihi, quos rapuit mors fera, profer avos.
Pulchra rodes modulos dedit uni barbitus: uni
Vilis at egregios edidit icta sonos.
Dic mihi quis fidicen melior censendus eorum?
Annon qui docta barbiton arte ferit?
Ergo animos tollis, quod, sis fiet improbus ipse,
Diceris auratis patribus ipse sanus?
An tibi nobilitas sunt prisca cadavera, fieti
Sermones, et quos garrula fundit anus?
Ludis. Ego at tantum specto (par omnibus orius
Argilla est etenim), sis bonus anæ malus.

Ἄρματα πάντες ὄμοια, φυσιόμοιθ' οἱ μετέωροι, Α

Πλούτη καὶ δόξη, καὶ πατριὰ μεγάλαις.

23 Ὅστε τί μοι τὰ περιστά, πατήρ, γένος; Ὅστε με
[μῦθοι

Τέρπουσ', οὐτε τάροι. Ἄλλ', ἀγαθὲ, οὐ βλέπω.

Εἰς γούς πάντες, ἐνδὸς πλάστου γένος. Ἡ δὲ τυραννίς

Εἰς δύο τὰ θνητῶν ἔρχεται, οὐχὶ φύσις.

Δούλος ἔμοι πᾶς σκλαίος· ἐλευθέρος, ὅστις ἄριστος.

50 Εἰ δὲ σὺ τύρον ἔχεις, τοῦτο τί πρὸς τὸ γένος;

Ἡμίνοι; τί πατήρ ποθ' ὁ κἀνθων ἐστὶν θνεῖδος;

Οὐδέν. Τίς δέ τ' ἔνοις ὄξια παρ' ἡμίονων;

Οἱ δ' ἀποτὶ τρίκουσι, καὶ οὐ; βίπτουσι νεοσσούς.

Ἄστε τί μοι πατέρασ. αὐτῶν ἀφείλ, σὺ λίγεις;

51 Κρεῖσσον ἄριστον ἰδὸτα κκαθὸν γένος, ἤ ἐ κάκιστον

Ἐμμεναι εὐγενέτην· καὶ βῆδον ἄκ τραχίος

Ἐβλάστησε φυτοῖ, βῆδον γε μὲν. Εἰ δ' ἀπὸ γαίης

Ἥθεος ἀκανθ' ἀπαλλῆς, τοῦ πυρὸς ἀξίος εἶ.

Πῶς σὺ κάκιστος ἔων, τόσσον φρονεῖς προγόνουσι,

40 Ἡ κἀνθων μολικᾶ, ἔκπιον ὑφὸς ἔχων;

KZ. Περὶ τοῦ αὐτοῦ.

Εἰ σοι πύθρον εἰς λέοντα σκυῖσσας

Σπουδῇ προύτηγον, ἄρ' ἂν ἤβλεσθης ἰδών;

Καὶ πῶς; τί δ' εἰ σοι κύκνος ἠγωνίετο

Δοκεῖν ὁ πάντ' ἀσχιχάτος ἕρνηθων κόρυξ;

5 Χρωσθεὶς τὸ λευκόν; ἢ γελῶτος ἦν πλέον;

Ἐμοιγε φαίνεται. Εἰ δ' ὁ θυσαγενῆ; τρέπον

Φρύσασσε' εὐγένειαν, αἰδεσθήσομαι;

Οὐ δὴ γὰρ εἰκό τὴν γεγραμμένην πλέον

Τῆς τοῦ πνεόντος ἀνδρός, εἰ καὶ λάμπεται

40 Ἄλλοι γραφέσθων· ὁ τρέπος δ' ἐμοὶ γένος.

Polle cuncti eadem induti; inflamur autem, tumidi

Opius, et gloria, et illustri patria.

23 Itaque quid mihi haec inania jactas, patrem, genus? Neque me fabulæ,

Delectant, neque tumuli. Verum te unum, o bone, inspicio.

Unus pulvis omnes. unius fictoris genus: tyrannus autem,

Non natura, in duas partes mortalium res secuit.

Servus mihi est omnis malus: liber quisquis optimus,

30 Sin autem tu fastu tumes, quid ad hoc genus?

Mulis quodnam pater, qui asinus est, affert opprobrium?

Nullum. Quæ vero asinis gloria est a mulis?

542 543 Aquilæ etiam, quos procreant, projiciunt pullos.

Itaque, quid mihi parentes, te ipso omissis, laudas?

5 Præstat optimum esse ex ignobili genere natum, quam pessimum

Esse ex nobili ortum: et rosa ex aspera

Nascitur spina, rosa tamen est. Si autem tu e molli

Terra existis spina, igne dignus es.

Quomodo tu, cum pessimus sis, tantopere gloriaris majoribus,

40 O asine molarie, equi fastum habens?

XXVII. De eodem argumento'.

Si tibi simiam in leonis habitu sedulo

Effulgens offerrem, num timeres illum conspicens?

Et qui timeres? quid autem, si tibi cygnus conetur

Videri omnium fœdissimus volucrum corvus,

5 Ascito colore albo? nonne magis ridienlus esset?

Mihi profecto videtur. Si autem ignobilis moribus,

Jactet nobilitatem, num reverbor?

Minime: neque enim par est pictam imaginem plus

Revereri, quam spirantem virum, licet illa splendeat.

10 Alii pingantur; mores mihi sunt genus.

* Alias Bill. 465, pag. 251.

33 Πλατῶναι νεοσσούς. Eas, scilicet, qui degeneres sunt neque solem irretitoris oculis possunt inuerti.

36 Τραχίος. Ita Coisl. Male edit. ταχίος.

37 Ρόβος γε μὲν. Ita Coisl. Melius pro metro,

quam in edit. βῆδον μὲν.

XXVII. 1 Εἰ σοι πύθρον. Ita fere infra, carm. xxxiii, vers. 96.

10 Γραφέσθων. Alii pingantur, id est, sint nobiles pictura, fucate, etc.

METRICA VERSIO.

Omnibus est eadem pellis: nos patria, opesque,

Nos tamen et tumidos reddit inane decus.

Vana quid ergo refers, patriam, genus? haud

[mihi ficta,

Haud mihi busta placent. Temet ego inspicio.

Omnibus est idem pulvis, fictorque: tyrannus,

Non natura, homines scidit in ista duo.

Qui malus, hic servus: quisquis bonus, hic mihi liber.

Quid facit ad clarum mens nimis alta genus?

Quod probrum est multis asino fluxisse parente?

Quod mulos asinis est genuisse decus?

Quin parit, at fetus nido Jovis eicit ales:

Ergo te misso quid mihi promiss avos?

Esse probus malum, quamvis ignobilis ortu,

Quam claros, vitilis plenus, habere patres.

Ex spinis etenim rosa nascitur: ignibus at tu

B Dignus es, e molli spina creatus humo.

Cur caput instar equi molitor sustollis aselle,

Obque atavos, cum sis improbus ipse, tumes?

XXVII. DE EODEM ARGUMENTO.

(Dillio interprete.)

Si simiam leonis instar sedulo

Fictum tibi offerrem; vererisne tu

Dum cernis hoc? Qui? si videri odor tibi

Contenderet corvus avium fœdissimus,

Candore tinctus, dignus hic risu magis

Mihi videretur. Si item quis moribus

Ignobilis, se nobilem jactet palam,

Anne reverbor? atqui imaginem minus,

Quam spiritu afflatum virum, est timere par,

Eius illa luceat. Ergo pingantur alii:

ἴτι ταῦτα, καί τι πάσχει, ὡ θνητὸν γένος;
Ἴππος μὲν οὐδὲς, ὅστις οὐχ ἵππος φύσει,
Οὐδ' ἄρνις, ὅστις οὐ πτερῶ κυφίζεται.
Βούν δ' εἰσιδὼν τις εἶπε, Δελφίς τοῦτό γε;
15 Ὅπερ δ' ἱκαστὸν ἔστι, καὶ γνωρίζεται.

Δύο δὲ ταῦτα τῆς βίου κωμωδίας.
Κατηστέριται ζῶον ἐν γῆ κείμενον,
Καὶ γράμματα ποιεῖ τὸν κάκιστον εὐγενῆ.
Ἴππον τιν' ὄντη τὸν καλὸν τε καὶ ταχύν,
20 Ἡ τὸν κακὸν μὲν, ἐκ γένους δὲ γνωρίζου;
Τὸν καλὸν, οἶδα. Τοὺς κύνες δ', οὐ τοὺς ταχεῖς;
Οὕτω. Τί δ', οὐχ ἅπαντα τὸν αὐτὸν τρόπον;
Τὰ πάνθ' ὁμοίως. Σὺ δὲ μοι κάκιστος ὢν,

A Καλεῖς σεαυτὸν εὐγενῆ; Ἀηρεῖς μάτην.
25 Ἡ σπάρτος ὄρθον δεξιᾶτω, καὶ πειθόμεναι.
Σὺ δυσγενῆ με, κἂν ἐλεύθερον, καλεῖς.
Ἐγὼ γελῶ σου τὴν ὠσον, εἰ κάκιστος ὢν
Οἶε καλῶμεν τῷ γένει τὸ δύστροπον.
Ὁ πλοῦτος ἔκριν' εὐγενεῖς, οὐχ ὁ τρόπος,
30 Τυχόν γε τοὺς ἀρ' ὢν σὺ. Θεὸς καὶ τὸν τρόπον.
Τί τοῦτο πρὸς σὲ τὸν κάκιστον εὐγενῆ;
Τὸν εὐγενῆ μὲν, δυσγενῆ δὲ τῷ τρόπῳ,
Νεκρὸν νομίζω τῶν καλῶν ἑδωδῶτα.
Μί' εὐγένεια, τὸν τρόπον χρηστὸν φέρειν.

KH. Κατὰ πλουτούντων. ♪
Φεῦ, φεῦ, ὄσων γέμουσιν οἱ κακοὶ κακῶν!

Quid hoc? et quid accidit, o mortale genus?
Equus quidem nullus dicitur, qui equus non sit natura,
Neque avis ulla, quæ pennis non feratur.
Bovem intuens, quis dixerit, Delphinus hic est?
15 Quod autem unumquodque est, dignoscitur.
Duo ista vitæ hujus sunt comædiæ.
Ad stellas fertur animal humi jacens;
Et scriptum edictum facit vel pessimum nobilem.
An equum emis bonum et velocem?
20 An vitiosum quidem, sed genere celebrem?
Mavis bonum, id scio. Canes etiam, num itidem veloces?
Sic est. Quid autem, nonne omnia eodem modo?
Omnia prorsus. Tu vero qui pessimus es,
Dicis teipsum nobilem: frustra nugaris.
25 Norma te rectum comprobet et assentior.
Tu me ignobilem, etsi liberum, appellas.
Ego autem rideo morbum tuum, qui, cum pessimus sis,
Existimas te occultaturum nobilitate pravos mores.
30 Fortassis hos ipsos ex quibus ortus es. Pone et probitatem:
Quid hoc ad te, pessimum nobilem?
Nobilem quidem virum, ignobilem autem moribus,
Mortuum arbitror, cui fetida sunt optima inguentia.
Sola nobilitas est morum probitas.

XXVIII. *Adversus opum amantes*.

Heu! heu! quantis abundant mali malis!

* *Alias Bill. 159, pag. 237.*

11 Ἰθνητόν. Vat. Ἰθνητόν.
16 Τῆς βίου κωμωδίας. Duo hæc nobis exhibet
hujus vitæ comædia.

17 Κατηστέριται. Ad sidera elatum.
24 Σεαυτόν. Vat. ἑαυτόν.
30 Ὁδωδῶτα, qui quod spectat ad honesti recti-
que jura fetet.

34 Μί' εὐγένεια. Vat. μί' εὐδία.
ARGUMENTUM. Divites hoc nomine exagitat Grego-
rius, quod cum gravissimo morbo laborent, tamen

freneticorum in modum ægros se esse nesciant, ac
proinde ne remedia quidem ulla quaerant. Deinde ca-
lumnias et subdolas artes describit per quas ad am-
pliores oves aspirant, quoque pacto ex alienis cala-
mitatibus commodam suam comparare soleant. Summa
etiam miseriam et stoliditatem eos notat, qui ob avari-
tiam tot labores suscipiant, opes suas ignotis for-
tasse,

XXVIII. 1 Ὅσων. Ita Coisl. Edit. ὄων.

METRICA VERSIO.

Mores genus mihi sunt. Quid hic? quid accidit,
Humana gens, vobis? equus non est, nisi
Natura equus fuerit; neque avis est, quæ haud volat.
Cernens bovem, quis dixerit, delphinus hic
Et quidquid est quodcumque, tale noscitur.
Hæc bina vitæ exhibent comædiam.
Stellis notatur animal in terris situm;
Et littera facit nobilem vel pessimum.
Annon emis pulcherrimæque pernicemque equum,
An calcitronem, nobili e genere satum?
Mavis bonum, sat scio. Canesque celerrimos?
(Quid, nonne par ratio est in aliis omnibus?
Cuncta pariter se habent: at ipse pessimus
Cum sis, vocas te nobilem: frustra id facis.

B Funiculus esse rectum comprobet? credam illico.
Tu, liberum quamvis, me ignobilem vocas?
Morbum tuum, quod improbus sis, rideo,
Celsæ vitia nobilitate autumas:
Fecere nobiles opes, sed non boni
Mores, avos forte an tuos: finge et modos:
Quid nobilis sed pessime, hoc ad te attinet?
Patre nobilem utique, moribusque ignobilem,
Duceo esse mortuum, cui honestas fetida est.
Nam vera nobilitas bonos mores colit.

XXVIII. ADVERSUS OPUM AMANTES.

(Billio interprete.)

Prob, proh! abundant improbi quibus malis,

Ἄλλ' οὐδὲ τοῦτ' ἴσασιν οἱ τρισάβλοι,
 Ὄς ἐν τῇ καλῇ λάβοιεν εἰς σωτηρίαν,
 Λόγον τιν', ἢ σύμβουλον, ἢ μνήμην Θεοῦ·
 5 Ἄ πάντας φάρμακ' ἔστι τοῖς πεπληγμένοις.
 Ἄλλ' εὐθενοῦσιν, ὡς δοκοῦσι. Οἰκτροῦ πάθους!
 Ὄ; οἱ παραπληγῆς τε καὶ μεμηνότες,
 Ἰσχὺν νομίζουσι τὴν νόσον καὶ τῶν φρενῶν.
 Ἰπταντ', ἀρούσιν, ἀπτεροι, βοῶν ὄχα.
 10 Βοηδρομοῦσι, ἢ φάλαγγ' ὄ' οὐ πλησίον·
 Πλέουσι οὐ πλέοντες, ἀβλοῦσιν μόνοι,
 Πλουτοῦσι, βασιλεύουσι, νικῶσι δίκασ.
 Ἄπαντα ταῦτα τῆς νόσου. Πείθει δὲ τις;
 Κακὸν τι λήψῃ πρόσθεν, ἢ πίσσις λέγων,

A 13 Ὄς φαρμάκων χρῆζουσι τῆς ἀβρωστίας.
 Τίς γὰρ, νομίζων μὴ νοσεῖν, ἀλλ' εὐθενοῖν,
 Ἢ φαρμακεύει, ἢ ζητεῖ σωτηρίαν;
 Τοῦτ' ἔστι τοῦ νοσοῦντος, ἀλλὰ μετρῶς.
 Ὅστις δὲ τὸν δίκαιον οἶεται νοσεῖν,
 20 Πότ' ἀν δέχεται τοῦ πάθους παρηγορίαν;
 Πλουτεῖς· βιάζῃ γαυροῖν σοι μεθένα.
 Ζητεῖς ἔχειν δρουραν· ἢ δὲ πλησίον
 Ὅσ' οὐ τὸ πρόγμα συμφορὰ. Χρῆσ' οὐ μόνοι
 Τῆν ὕψην εἶναι. Δεινὸν, εἰ τὸ σῶμα σοι
 25 Κόπτεται. Ἢλος ὀμμάτων τὸ τοῦ πλά;
 Ὄς εἶθε καὶ γένοιτο. Ἢ γὰρ ἀν τυχόν
 Ἐστῆς ἀεὶ τὸ πλεον ἑκαρπούμενος,

Sed neque id norunt homines ter miseri,
 Ut aliquantulum saltem consulant saluti,
 Doctrinam assumendo, aut consiliarium, aut recordationem Dei:
 5 Quae omnia sunt remedia vulneratis.
 Verum sanos se esse arbitrantur. O miserabilem morbum!
 Ac veluti mente capti et furiosi,
 Pro mentis robore suum ducunt morbum.
 Volant, arant, absque penis et bobus.
 10 Sublato clamore innuunt, quasi ad pugnam, cum nulla phalanx prope sit.
 Navigant non navigantes, praerantur absque hostibus,
 Abundant opibus, regnant, causas obtinent.
 Omnia haec sunt morbi effectus. Vis suadere aliquid?
 Mali quidpiam reportabis, prius quam persuades dicendo,
 15 Eis opus esse remediis ad curandam aegritudinem.
 Equis enim ratus se non aegrotare, sed valere,
 Aut remedia adhibet, aut quaerit salutem?
 Istud est aegri, sed mediocriter.
 Quisquis autem hominem justum putat aegrotare,
 20 Equando eum admisit morbi sui medicum?
 Divitiis abundas; vim adhibes, ut nemo sit tibi vicinus.
 Quaeris agrum habere, qui proximus est,
 Nec tuus: magna haec est calamitas. Oportet tui solius
 Prospectum esse. Grave est, si corpus tibi
 25 Pulsetur. Clavus oculis tuis est tibi res proximi.
 Atque utinam esset! sic enim forsitan
 546-547 Desisteres semper magis ac magis depascere,

tasse, aut etiam hostibus relicti. Midae insuper et d'ipadi ob inexplebilem opum cupiditatem eos confert. optaque ut idem ipsis usu veniat, quod iis olim, qui magna in posterum diem asservabant. Quoniam autem hoc avaritiae suae praeterece consueverant, multos quoque summa virtute atque sanctitate viros opibus studuisse, distinguenda esse tempora docet. Majora enim et sublimiora a nobis requiri, quam ab iis qui legem tantum magistratam habebant, ac veluti pueri lacte duntaxat utebantur: atque in hoc loco exponendo et exornando mirificum artificem exhibet, dum in eos invehiunt, qui cum omnibus vitii deformati essent, bonorum virorum exemplis hinc inde corrigatis, obtentum aliquem et patrocinium suis criminibus quaerebant. P. stea eos ad beneficentiae studium excitat, ita tamen ut de suo largiantur. Quod si hoc ab ipsis impetrari nequeat, saltem ut rapinis et la-

trocinis suis modum finemque constituent. Id enim quo facilius persuadent, mortem ipsis ac divinum tribunal, et sempiternos impiorum cruciatus ad memoriam revocant. Postremo cum D. Paulo eos omnes idolorum cultores esse pronuntiat, qui totos se in divitiarum amore ac cultu defixerunt. BILL.

10 Βοηδρομοῦσι. Vociferantes currunt.
 11 Πλέουσι οὐ πλέοντες. Ita Coisl. Edit. οὐ πλέουσι.
 15 Πείθει δὲ τις. Ita Coisl. Edit. πείθει δὲ τις.
 Billius putat legendum πείθεις.
 22 Ζητεῖς ἔχειν. Coisl. ζητεῖς, ἔχειν, quaeris agrum, cum jam habes. Ita legit et verit Leuv.: Sed ager proximus non est tuus.
 27 Ἐστῆς. Ita Coisl. Edit. ἔστω.

METRICA VERSIO.

Istud tametsi nesciant! nam quidpiam
 Cupidi salutis sumerent certe suae;
 Monitoris, inquam, verba, memoriam et Dei,
 Quae vulneratae pharmacum menti ferunt.
 Sanos et ipsi se putant. Morbum gravem!
 Non aliter atque, quaeis* furor mentem abstulit,
 Magnum esse robur mentium morbum putant.
 Pennis carentes bobus et, volant, arant:
 Opem, propinqua cum phalanx non sit, ferunt:
 Non navigantes atque: sine hostibus
 Certant, abundant, inperant, litem obtinent.
 Haec cuncta morbus efficit. Si quid mones,
 Patieris aliquid ante, quam hoes adduxeris,

B Ut indigere pharmacis se existiment.
 Quisnam, valentem se putans, vel pharmacum
 Adhibet, salutis vel gerit curam suae?
 Est istud aegri, non tamen praeter modum.
 Aegrum esse justus: quisquis at censeat virum,
 Equando morbi sumpserit medicum hunc sui?
 Es dives: ut sit nemo vicinus tibi,
 Studes: agerque cum tibi sit, haud proximum
 Tuum esse cladem ducis. Aspectum deceat
 Tuum esse tantum: corpus ac tundi tibi
 Grave est: propinqui visus est clavus tuo.
 Atque esset utinam! Si enim forte in dies
 Vurare plura fervidus desisteres,

Ἄς φλοῦ τις, ἢ χειμαρῶς, ἢ λοιμοῦ νότος,
 Μέσου κρατοῦντος οὐδένης. Ὡς μοι δοκί;
 30 Οὐδ' ἦντινόν διησιν οὐδέ σὸν ἔχειν,
 Εἰ μὴ τι προσγένοντο τῶν ποθομένων.
 Εἶθ' ἢ συναργὸς τῆς χειρὸς συκοφαντία.
 Ὑβρισμ'· ἔγω χρηστὴν σε, πράκτορ' εὐθέως,
 Στρέβλαι, τὰ δεσμά· φεῖδεται τοῦ σώματος
 35 Ὁ πένης· δίδωσι πάντα, σωθῆναι θέλων.
 Εὐφυχὸς ἔστιν, οὐχ ἐκὼν, ἐν εὐς ἔχει.
 «Τί δ'· οὐ πολιτείας οὐ καὶ ναυαρχίας
 Ὑπεύθυνος· οὐ δ' οὐχὶ τοῦ ληστοῦ φίλος·»
 Λέγει τὸν οὐκ ἐνδ', ὡς φοβήσας κερδαίνεν.
 40 «Ὁ βοῦς δὲ σοι πῶς τοῖς ἐμοῖς ἐνδύορσεν;
 Ἥ δ' ὄβρις, εἰπέ· Μεῖζον ἔδρουχῆσατο,
 Πένητος ὢν, καὶ ταῦτα ὡς μάχης ἔρων,

Ἄ Ἡ καὶ νενήχη'. Ἡ δὲ τῶν δένδρων σκία
 Ὑπερκύπτουσα τοῖς ἐμοῖς λυμναίνεται.
 45 Ὁ παῖς δὲ σου προσήθε τῷ μῦθῳ χωρῆρ.
 Ἐπίσχε, ἢ τοῦτο δράσκειν μαρτύρεται.
 Οὕτως ἀπῆθε βοῦς, ὁ παῖς, τὸ κηπίον.
 Ταῦθ' ἢ τυραννίς. Ἄν δὲ καὶ σφοδρὸς κακὸς
 Τύχη τις ὢν, τὸ πλάσμα παιθανώτερον.
 50 Ἄλλους ἀνεῖργει (σῆμα προστάτου λαβῶν).
 Ποιεῖν κακὸν τι, καὶ σκέπει δουλούμενος.
 Ἐπειτα θινῶθ', ὡς λέων ζῶου τινὸς
 Θῆρας διώξας, οὐ φιλανθρωπεύεται,
 Ἄλλ' αὐτὸς αὐτῷ θῆραν ὡς βῆστην ἔχει.
 55 Τί κίμωνθ'· ἀπόλου ἔστιν, ἀρκείθ' οἷς ἔχεις.
 Τῆς δ' οὐ μετρητῆς κτήσεως μέγας πόνος.
 Μάχαι, δίκαι, σοφίμωνθ', αἰ ψευδορκίαι

Velut flamma quaedam, aut torrens, aut pestis morbus,
 Nullo obsistente medio. Sic mihi videris
 30 Nequidem utilitatis quidpiam ex opibus tuis capere,
 Nisi quid accedat ex iis quae cupis.

Deinde adiutrix manus est calumnia.

Damni aliquid accepi? ades creditor, innox exactor,
 Tormenta, vincla; parcit corpori suo

35 Pauper: dat omnia, salvus evadere volens.

Liberalis est, quamvis nolens, in iis quae possidet.

« Quid autem? nou tibi administratae reipublicae, aut navalis imperii

Reddenda est ratio? non tu huius praedonis es amicus? »

Nomenque fingit ejus, qui nusquam est, ut metum injiciens lucrum faciat.

40 « Cur bos tuus meos boves laesit?

Quantum illa laesio, dicitur? — Majorem edidit mugitum,

Cum sit bos pauperis, idque quasi pugnam expetens,

Aut etiam vicit. Arborum tuarum umbra

Prominens arboribus meis nocet.

45 Puer tuus venit in praedium meum.

Cedito; aut id facere voluisse testimoniumis comprobatur. »

Sic amittitur puer, bos, hortulus.

Haec ipsa tyrannis est. Sin autem improbus homo

Versutus sit, argumentum adhibet callidius.

50 Alios vetat (defensoris personam assumens),

Facere mali quidpiam, ac dum defendit, in servitutem redigit.

Deinde devorat ut leo, qui cum a bestia quadam

Alias feras propulsat, non benignitate id praestat,

Sed ipse sibi, ut paratam facile praedam habeat.

55 Quid defatigatur homo? Unum quid simplex est, iis esse contentum quae habes,

Verum in acquirendo modum nescire magnus est labor:

Dissidia, lites, fallaciae, perjuriam;

33 Ἐγω χρηστὴν. Habeo te creditorem. Mox
 πράκτορ', exactorem. Coisl. πράκτωρ.
 37 Ὀύ. Coisl. οὐχί, quod metro nocet.
 38 Οὐχί. Ita Coisl., et postulat metrum. Edit. ού.
 39 Λέγει τὸν οὐκ ἐνδ'. Eum appellat qui non est.
 Combellissius inallet λέγεις. Mox, ὡς φοβήσας κερ-
 δαίνεν. Coisl. κερδαίνει, sic metum injiciens lucrum

facit.

46 Ἐπίσχε, exspecta. Billius minus bene: *Hic*

cedis: acres aut statim jactat minas.

51 Σκέπει. Coisl. σκέπη.

56 Μέγας πόνος. Coisl. καὶ τίς πόνος! *Quantus*

labor, quot dissidia, etc.

METRICA VERSIO.

Ut flamma, torrens ut rapax, pestis velut,
 Nitenente nullo prorsus. Ac nullum ex tuis
 Opibus videris consequi fructum mihi.
 Accedat horum, quae cupis, nisi quiupiam.

Post manus opem fert sedulam calumnia,

Si laedor, es tu creditor: mox carnifex,

Tormenta, vincla, corpori parcit suo

Pauper: salutis cuncta dat causa: bonus

Est liberalis in suis, sponte haud licet.

« Quid? functionis publicae non est rens,

Navarchiaeque? non faves praedonibus? »

Nomenque fingit, ut metu injecto lucrum

Capit. « Quid? annon bos tuus laesit meos? —

Qui, queso, laesit? — Alius, cum pauperis

Bos hominis esset, mugit, pugnam expetens,

B Aut vicit etiam. Praeter hoc umbra arborum

Nostris tuarum prominens noxam parit;

Tuusque venit praedium in nostrum puer. »

Hic cedis: acres aut statim jactat minas.

Sic bos puerque perditur, sic hortulus.

Hec vis aperta. Si malus sit callidus,

Fabellam tunc haec luditur speciosus.

Specie patroni vindicatur ab injuria

Miserum: sibi que subicit, dum protegit:

Voratque post hunc, ut leo, qui a bestia

Feras cruentas submovet, non ducitur

Benignitate, sed parat praedam sibi.

Quid te fatigas? vivere contentum sno

Est facile: at ingens, non modum nosse, est labor,

Dissidia, lites, eam dolis perjuriam.

Εἰ μὴδ' ἄλλο, φρονιτιδὲς, ὡσπερ ζῳφοί,
 Τούτοις αἰεὶ τι προσέφεροσ' ἀλλότριον.
 60 Οὐδ' εἰ τραπέζης ἀέλιωμ' ἔχουσ ἰσον,
 Ἄπληστος ἦσθα, καὶ βαρὺς τοῖς συμπόταις,
 Πάντων ἀμέτρως χερσὶν ἐμφορούμενος,
 Ἐπῆρασάν σε; Μή τι δὴ τῆς κτήσεως;
 Ὡς τό γ' ἀπληστον πανταχοῦ βδελυκτόν.
 63 Σοὶ δ' οὐχὶ φαίνεται ἔγκυκλυμῶν φρένας.
 Τὸ μὲν γὰρ ἔστι, τοῦ δ' ἔρξῃ, τὸ δ' ἤλπισας.
 Τοῦ δ' εἰσὶν οἱ προμνήστορες καὶ μαστοροτοί,
 Ὡς εἰσὶν ἄλλοι τῆς νόσου τῶν σωμάτων.
 Σέβεις δὲ χρυσόν. Ἥ δὲ σῆτῶν βρώματα
 70 Ἐσθῆς τέθλαται. Τῶν δὲ σιτίων αἰεὶ

Α Πλήρης. Καπηλεύεις δὲ τὰς ἀκαίριαις.
 Οἱ μὲν στένουσαι, τοὺς δ' ἔχουσιν ἐλιπίεις.
 Κούφον γὰρ ἔστιν ἐλπίς ἡμέρας θναρ.
 Τούς μὲν σφραγίζεις, τοὺς δ' ἀνοήτως εὐστόχως
 75 Ὅπως δ' ἂν, οἶμαι, καὶ τὰ τοῦ καιροῦ βῆμ.
 Φεῦ, φεῦ, πενήτων συλλέγεις τὰς συμφοράς,
 Ἄλλοτριαν κάκωσιν ἐκκαρπούμενος,
 Ἄλλην θρουραν τὸ στενὸν ποιοῦμενος!
 Τίς ταῦτα; καὶ τίνας σὺ; καὶ θαρβῶν πῶθεν;
 80 Ὅν ἢ παρούσα νύξ ἰσως ἔξει νεκρὸν,
 Μίσων ἀναρπάξασα τῶν ποθυομένων.
 Ὡς ἔστι δεινὸν, καὶ τὰ πάντα πλουτίως
 Ἄλλων δίδόντων, σώματ', οὐσίαις, θεῶ

Et si nihil aliud, sollicitudines, velut nebulae,
 His hominibus semper proponunt res alienas.
 60 Et quidem, si parem mensae dignitatem obtinens,
 Insatiabilis esses et molestus convivis,
 Quaelihet immodice manibus ingerens,
 Num laudarent te? Nunquid et in paradisi opibus?
 Inexplebilis enim cupiditas ubique abominanda.
 63 Tibi autem non ita videtur, istud cupis, aliud speras.
 Hoc quidem iam possides, istud cupis, aliud speras,
 Ad aliud occupandum tibi praesto sunt conciliatores et lenones,
 Quenadmodum alii sunt libidinis corporum ministri.
 Anrum collis. Tinearum esca
 70 Vestes recondite sunt. Granaria semper
 Plena tritico. Abuteris in questum tuum difficilibus temporibus.
 Alii gemunt, alii sperant (penuria se levandos):
 Spes enim est leve dici somnium,
 Horrea partim obsignas, partim recondis solerti consilio,
 75 Habita, ut opinor, ratione temporis.
 Heu! heu! pauperum colligis calamitates,
 Ex aliorum miseriis fructum percipiens,
 Et ex angustia alium tibi efformans agrum!
 Quis ista? Quibus ex causis? Unde tantum habes fiduciae?
 80 Tu quem praesens nox forsitan habitura est mortuum,
 E mediis avellens te opibus concupitis.
 Quam grave est, quod cum omnia large
 Caeteri dent, corpora, facultates, Deo

59 Ἄλλότριον. Res alienas proponunt, scilicet ut accendant cupiditatem.

61 Ἄπληστος. Ita Coisl. Edit. ἀπληστος.
 62 Ἐμφορούμενος. Combef. ita versus hunc exponit: Cui praeter nimia voracitate omnium vix sufficerent manus, qua lege in conviviis solent, ut cuique optum videtur, a convivatore, seu alio, de hujus nutu, dupes apponi.

63 Μή τι δὴ τῆς κτήσεως. Ita reddit Billius: In opibus multo minus.

70 Τῶν δὲ σιτίων. Ad verbum, plenus semper granariis, qui multa habet horrea tritico plena:

unde sequitur, alia obsignas, alia recludis, habita ratione temporis, ut carius vendas. Σιτίων, a voce σιτών, σιτώω, agr frumentarius, sive etiam horreum tritico plenum, non a σιτώνης, frumenti emptor, ut non recte Billius existimavit.

72 Οἱ μὲν στένουσι. Alii gemunt, pauperes nimirum fame laborantes. Ibid. Τούς δ'. Ita Coisl. Edit. τοὺς δ'. Alii sperant, inde penuria se levandos.

75 Κούφον. Spes leve diei somnium: quandoquidem per divitum usuras famem semper premuntur.

80 Ὅν ἢ. Ita Luc. xi, 20.

METRICA VERSIO.

Utque alia non sint, at nigrae curae tamen
 Aliena semper his soleat proponere.
 At dignitatem si parem mensae obtinens,
 Immodicus esses, et gravis sodalibus,
 Concunctis gulose faciens ventrem citius,
 Non te probarint: in opibus multo minus.
 Odiosa ubique res enim nimia est fames.
 At non videtur obruta mente hoc tibi?
 Quidam tenes jam, quiddam aves, quiddam levi
 Spe fingis; aliud turba lenonium tibi
 Captant, ut alii feminam ad stuprum solent.
 Vincaris aurum. Conditas vestes habes
 Tineis edendas. Tritici emptor plurimus

B Te circum. At ipse vertis in questum famem.
 Quidam ingemiscunt: spes tenet contra alteros.
 Spes nam diurnum somnium est perquam leve.
 Partim recludis horrea, et parum obstruis,
 Annonae ut esse plurimum aut paulum vides.
 Proh, proh! egentium demetis casus graves,
 Aliena questus in tuos vertens mala,
 Agrunquae faciens asperam novum famem!
 Quis tu ista, causis et quibus fidens, facis,
 Habitura quem nox forsitan est haec mortuum,
 A concupitis illico avulsam bonis?
 Indigna res est, cuncta cum donant Deo
 Alii libenter, corpora, et totas opes,

Παρ' οὐ τὰ πάντα, οὐ ζητεῖν ἔχειν δέον.

83 Ὡς ἂν λάθῃς τι; δεινὰ θεσaurίσματα,
 Ὅγκον τραπέζης, καὶ στενοῦ λαμοῦ χάριν,
 Εἰς ὃν τὰ πάντα συντρέχει φρονίσματα,
 Ὀβσημα γαστρὸς, τὴν κόρου τ' ἀβρωσίαν
 (Ὅστοι γὰρ εἰσι οἱ τόκοι τῆς πλησμονῆς),
 90 Ὅκουσ περιτοῦς, καὶ κενούς τῷ πλεόνι,
 Χρυσωφόρους τε, πλαξί τε σιλιδομένους,
 Παῖδας γυναικῶν εἰδοσι κοσμομένους,
 Σκιάσματα, ψυκτήρας, ἐκμηθίσματα,
 Συνφθίας τε καὶ κρότους ὀμορρόθους,
 95 Ἵψ' ὦν τὸ κάλλος φθιβεῖται τῆς εἰκόνας,
 Λαμπρὸν φυσᾶσθαι καὶ μέγιστον ἐν πόλει
 Ὑψαγενοῦντα, καὶ θρόνων αὐχεῖν κράτος,

A θρόνους, φθόου πάλασμα καὶ τυραννίδος.
 Ἄλλος γὰρ ἄλλον οὐκ ἐφ' φρονεῖν μέγα,
 100 Ὑπερφέρων τε καὶ πλεόν γαιουρούμενος,
 Ὅσπερ δράκοντος ἐπιβρέθουσαι φωλίδες.
 Εἶεν· τὶ λοιπὸν ἐστὶ σοι τῶν τιμῶν,
 Θρύψις γυναικῶν ἐν λίθοις καὶ χρυσίῳ,
 Διαπλόκος τε καὶ πλοκή; ἀλλοτριός;
 105 Δεσμοὶ τε χειρῶν καὶ ποδῶν, τετραπὼν βάρος,
 Ἐξ ὧν τὸ κάλλος οὐ καλῶς σπουδάζεται,
 Πολλοῖς ἀρσάσκην ἀβρέμων ἀσκούμενον;
 Τί δ' ἄλλο; παῖδας εὐπρόουσι λιπεῖν ἰσως,
 Καὶ τῆς πατροφᾶς ὑβρεως ἐπιστάτας;
 110 Ἦν ἔν τε τοῦτων, εἰ συνήντων ἰλιπίδες.
 Νῦν δ' οὐδὲ χεῖν τις οἶδεν, οἱ λυθῆσεται,

A quo omnia (profecta sunt), tu parandis opibus studeas?

85 Ut quid consequaris? malos thesauros,
 Onus mensae, et angusti gutturis gaudium,
 In quod omnes concurrunt sollicitudines,
 Ventris tumorem, et satiety languorem
 (Hi namque sunt fetus repletionis),
 90 Domos superfluas, et vacuas magna ex parte,
 Aureo tecto et tabulis micantes,
 Pueros femineis vultibus ornatos,
 Umbracula, vasa refrigeratoria, temulentas comotationes,
 Conventus et plausus consonos,
 95 Quibus corrumpitur pulchritudo divinx imagnis;
 Splendidum quid et maximum spirare in urbe,
 Cervicem tollendo, et thronorum jactare potestatem,
 Thronos, qui lacte causa sunt, livoris et tyrannidum.
 Alius enim alium non patitur se efferre magnifice,
 100 Dum ipse se effert, et magis superbit.
 Quemadmodum draconis squamæ alix super alias incumbunt.

Sit ita: quid præterea tibi est in pretio?

550-551 Deliciae mulierum in auro et gemmis
 Vel simul connexis, vel non consortis?
 105 Catenæ manuum et pedum, gratum pondus,
 Quibus pulchritudo non pulchre excolitur,
 Pluribus placere viris gestiens?
 Quid adhuc? an forte liberos divites relinquere,
 Et paterni dedecoris præsidēs?
 110 Essent hæc aliquid, si responderent spes.
 Nunc autem, nequidem novit quis terram, ubi dissolvetur,

84 Ἐχειν δέον. Pro δέον legit Bill. πλεόν, ut sit
 sensus, rem sane indignam et gravem esse, cum alii
 omnes etiam facultates suas Deo dono dent, avarus
 tamen a pia hac largitione tantum abesse, ut etiam
 plura quam habent, habere studeat.

85 Δεινὰ θεσaurίσματα. Leuv. miro thesauros.

86 Ὅγκον τραπέζης. Onustas dapibus mensas.

87 Φρονίσματα. Vat. in marg. φορτίσματα.

93 Ψυκτήρας. Vasa potoria majora interpretatur
 ductor Thesauri: præterea intelligi possunt loca es-
 densa et opaca.

96 Ἐν πόλει. Ita Coisl. Male edit. ἐκ.

99 Φρονεῖν. Coisl. φρονεῖν.

101 Φωλίδες. Coisl. φωλίδες.

111 Χεῖν, etc. Nequidem novit quis locum ubi
 corpus suum dissolvendum sit, ubi moriturus sit.

METRICA VERSIO.

Tu plura contra pectore insano expetas.
 Ut consequaris ipse thesauros malos,
 Mensas onustas, gaudium arcti gutturis
 Breve, in quod omnes confluent curæ simul,
 Ventris tumorem noxium, et vomitum gravem
 (Hos nam saturitis corporis fetus habet),
 Domos superbas, parte vacuas maxima,
 Tecto micantes aureo, et tabulis item,
 Comptosque pueros femine prorsus modo,
 Umbrosa densi nemoris, et nimum meri,
 Cantusque lætos consonis canu plausibus,
 Imago dia queis decus perdit suam;
 Spirare in urbe maximum quiddam, et caput
 Efferre, primos ob thronos se attollere,

B Thronos quibuscumq livor et vis dimicant.
 Namque alter alte surgere haud sinit alterum,
 Dum se ipse in altum tollit, et tumet magis,
 Squamæ ut draconis mutuo in sese induunt.
 Quid rursus apud te maximo in pretio viget?
 An feminarum luxus in pellicudis
 Gemmis, et auro, sive nexis, sive non?
 Manuum pedumque vincula, onus gratissimum,
 Per quæ venustas queritur pulchro haud modo,
 Multis placere masculis prave studens?
 An forte genitor divites relinquere,
 Opnmque, luxus et paterni præsidēs?
 Horum cset aliquid, vota si succederent.
 At nunc nec ulli mortis est notus locus,

008' οἱ πρόβησθ' ἢ βλάβη τῆς κτήσεως.
 Σὺ μὲν ποιεῖς τε μακρὰ, κάγρυπνεῖς ἰσως,
 Νύκτας συνάπτων ἡμέρας ἐν φροντίσιν,
 145 Ὡς πλεον εἶναι τι στενὸν τῆς τέρψεως·
 Τοκογλυφαῖς τε καὶ τρέφεις τόκους τόκους,
 Ἐν δακτύλοις τε τοὺς τόκους ἀεὶ φέρεις.
 Τὰδ' οὕτε σὺ φιλᾷσσετ', οὐθ' οἷς ἠλιπίσας·
 Ἄλλ' ἔστιν, ὡν πῆρ ἔστι, καὶ ξένων τυχόν.
 120 Ἀσπαστὸν ἦν ἄν· νῦν δ' ἰσως καὶ δυσμενῶν,
 Οἷ σου κατηγοροῦσι καὶ τῶν σὺν καλῶν,
 Οὐς οὐποτ' ἤξιωσας οὐδὲ κλάσματος.
 Τοῦτων τυχόν τις τῶν κακῶς πεπονηθῶτων,
 Ὅς ἤρδεν ἀλμυρῶ σε τῷ ποτίσματι,
 125 Οἶκόν τε τῶν ὄν, ἐν γόοις καὶ δάκρυσιν,

A Οὗτος τραφῆσθ' ἐν πόνοις ἀλλοτρίοις,
 Ἄλεκτροῦν παχὺς τε καὶ βλέπων ἄνω,
 Πόλλ' οὐκ ἐπαίων τῶν γε νῦν τυπομένων·
 Ὅς οὐδὲ ἔρπον, εἰ τύχοι, διακλάσει.
 130 Τῷ κληρονομῆ σου τῶν κενῶν φαντασμάτων.
 Πρὸς ταῦτα, εἰ τε περινοεῖς, προσλάμβανε.
 Στράβλου, βιάζου, μῆδὲν ἐλλείπης κακῶν,
 Γῆς καὶ θαλάσσης ἐξερευνάσθω βάθῃ.
 Ξεῖν, ὃ δὴ λέγουσι, καὶ νεκρῶν τρίχας,
 135 Θύειν σαγήνην, προσκυκεῖν τὴν δεξιάν,
 Ἢ σοι τοσοῦτον χρυσὸν συνήγαγεν.
 Ἄπαντα ποιού τοῦ λαθεῖν κατώτερα,
 Ἐχθροῦς, φίλους τε, συγγενεῖς, εὐεργέτας.
 Οὐδὲν διοίσει ταῦτα τῇ ἀμυπότητι,

Nec quorsum evenient injustæ facultates.
 Tu quidem laboras plurimum, et vigilas forsitan,
 Noces conjungens diebus in sollicitudinibus,
 145 Sic ut majus sit tædium quam voluptas;
 Et feneraris, et alis usuras usuris:
 In digitis fenus (quo res tua crescit) semper gestas.
 Hæc autem nec tibi servantur, nec quibus sperabas:
 Verum erunt, quibus erunt, et forte extraneis,
 120 Quod quidem et gratum esset; nam ad ipsos forte pervenient hostes,
 Qui te reprehendunt et tuas opes,
 Quos nunquam dignatus es panis frustulo.
 Horum forte aliquis, qui a te male habiti sunt,
 Qui irrigabat salso te poculo,
 125 Et domum tuam, in fletibus et lacrymis,
 Hic vescetur bonis alieno labore partis,
 Gallusque pinguis et spectans sursum,
 Plurima non probans, quæ nunc designas;
 Qui forte ne quidem frustum panis franget
 130 Ei quem fingis hæredem inanibus consiliis.
 Ad hæc, si quid cogitas, acquire.
 Torquere, vim adhibe, nihil intactum relinque mali,
 Terræ et maris perscrutare profunditates.
 Rade, ut aiunt, et mortuorum capillos,
 135 Fac reti sacrificium, adora dexteram,
 Quæ tibi tantam auri copiam comparavit.
 Omnia habendi desiderio postponas,
 Inimicos, amicos, cognatos, bene meritos.
 Nihil hæc differunt ab Euripo,

112 Τῆς κτήσεως. Ita Coisl. In edit. deest τῆς.
 117 Τόκους. Coisl. πόρους.
 119 Ἄλλ' ἔστιν ὡς πῆρ ἔστι. Ita Coisl. Billius ex
 conjectura emendaverat.
 120 Ἀσπαστὸν ἦν ἄν. Idque optandum esset;
 nunc autem forte ad ipsos hostes.
 121 Παχὺς τε. Coisl. πλατὺς τε.
 128 Τυπομένων. Quæ nunc designas, vel status,
 præcipis, Bill.: Quæ nunc sculpis. Leuv.: Quæ nunc
 sculpuntur.

130 Τῶν κενῶν φαντασμάτων. Quem vana spe
 ductus, habiturum te hæredem sperabat dives, ina-
 nium duntaxat imaginationum hæredem vocat Gre-
 gorius.
 131 Προσλάμβανε. Insuper adijunge.
 135 Προσκυκεῖν. Coisl. προσκυκεῖ. Vide supra,
 carm. viii. De comparatione rituum, vers. 68.
 139 Διοίσει. Ita Coisl. Edit. διοίσαι. Mox, τῇ ἀμ-
 πότητι, ab æstu maris reciproco.

METRICA VERSIO.

Nec quonam lituræ sint opes tandem improbæ.
 Longos labores tu quidem forsitan capis,
 Vigilasque curis anxius noctu et diu,
 Sic ut voluptas sit minor, quam tædia.
 Tu feneraris, fenera usuris alis,
 Dignisque semper fecerum summam geris:
 At ista servas, nec tibi, nec quis putas:
 Verum quibusnam? forsitanne extraneis?
 Bene res haberet: gravibus at forte hostibus,
 Qui teque carpunt, et tuum luxum simul,
 Dignatus es quos frustulo nunquam unico.
 Horum aliquis, abs te læsus sæpius,
 Salso irrigabat poculo qui te, ac tuam
 Domum, calentes fletuum effundens globos,

B Sudore partis vivet alieno bonis:
 Pinguisque gallus, et caput sursum ferens,
 Permulta quæ nunc sculpis, haudquaquam probans:
 Qui forte panis ne quidem hæc frustum dabit,
 Quem mente vana fingis hæredem tibi.
 Ad ista, si quid cogitas, junge insuper.
 Torquere, vim adhibe, nil mali intactum sino:
 Terræ profundos excute ac maris sinus.
 Vel mortuorum deseca, ut dicunt, comas:
 Reti sacrum fac, dextram adora, quæ tibi
 Tantum auri, opunque copiam tantam tulit.
 Postpone lucris omnia, propinquos tuos,
 Hostes, amicos, deque te meritos bene.
 O. nino nihil hæc different ab Euripis,

140 Ἡ καὶ Χαρυβδα τῆ βοροῦσιν τοῖς στέλους.
Μικρὸν τι καὶ ὁ πλοῦτος ἐκβλήσθησεται,
Ὅσπερ κόρου τις φέρτος εἰς ἄνω βυεῖς.
Μικρὸν μενῶ τι, καὶ προσέρχου' ἡ δίκη,
Κρεῖσσον μὲν, εἰ νῦν· εἰ δὲ μὴ γ', εἰς ὕστερον.
145 Καλῶς πένεσθαι κρεῖσσον, ἢ πλοῦτεῖν κακῶς,
Ταπεινὸν εἶναι μάλλον, ἢ φουάμενον,
Εὐεξίαν δοκοῦντα τὴν ἀβρυστίαν.
Ἡ πάντ' ἔδει σοι χρυσόν, ὡς Μίδης ποτὲ
Φασί, γενέσθαι, ὡς τὰ Μίδου καὶ πάθους,
150 Ἐχων δίκαιον λιμὸν ἐξ εὐχῆς κακῆς,
Διφάς τίς ἐστι τῶν ἐχθρῶν γενῶν,
Τούτων, ὅσ' ἡ ἔρημος Αἰγύπτου φέρει.
Ταύτης τὸ τύμμα οἶον, ἡ κλῆσις λέγει.

A Τὸ θῆριον γὰρ τοῦ πάθους ἐπόνυμον.
155 Πῖνον διέβλυθ', ὅς τὸν ἰὼν ἔσπασεν·
Εὐρόν τι βεῖθρον, χαλδὸν ἐμπασῶν ἕλος,
Ἐως τὸν εἰσω φέρτον ἐκρήξῃ πόσω.
Ἐμοῦ δὲ τὸ ζῆν καὶ τὸ δίφως ἐσέθῃ.
Ὅκ οἶσθα ταῦτο, φίλιτα', αὐδ' ἀκίρατος,
160 Πι' ἄρτον ἴσεν οὐρανὸς λαῖ ποσι,
Περῶντι τὴν ἔρημον ἐκδὸς ἀτροφον,
Δύρον δαψίλες, ὡς Θεοῦ, καὶ θῆσονος;
Ἄλλ' οὐν ἔκετο τοῖς ἀμέτροις καὶ δίκτ.
Ἐποιζεν εὐθὺς τὸ πλῆον· μέτρον γὰρ ἦν
165 Ἡ γρεία τοῦ θωρήματος. Τοῦτ' οὐν ἀεὶ
Πάσχειν ἕκαστον τῶν ἀδίκων ἰδοῖον,
Ψοφεῖν ποθοῦντας, ἢ συνζεῖν οἷς κακῶς

140 Aut a Charybdi, quæ absorbet classes.

552-553 Brevi futurum est ut opes istas evomas,

Ac veluti quoddam satietatis onus sursum fluitans.

Paululum exspectabo, et advenies vindex iustitia,

Utilius quidem, si in hac vita; sin autem, in altera.

145 Honestè pauperem esse præstat, quam male divitiis abundare,

Humilem esse melius est, quam superbia inflatum,

Qui pro integrâ valetudine ducit morbum.

Opportebat sane omnia tibi aurum fieri, quod Mida o'im

Contigisse ferunt, ut eadem ac Mida, perperiaris,

150 Æqua laborans fame ob improbum votum.

Dipsas est quoddam viperarum genus,

Ex his, quas fert solitudo Ægypti.

Hujus ictus qualis sit, nomen declarat.

Animal enim ex morbo, quem parit, nomen consecutum est.

155 Bibendo perit, quisquis hujus venenum hausit;

Si reperit fluentem, inhiando prosilit totus,

Quousque internum pondus potu dirumpat.

Ita simul cum vita sitis extinguitur.

Non nosti hoc, amicissime, nec audisti aliquando,

160 Ut panem pluit cœlum populo olim

Iter facienti per desertum, ut par est, cibus carens,

Largum munus, utpote Dei, et sine invidia?

Verumtamen tunc proposita erat avidioribus prœna,

Fetebat illico, quod nimium erat; modus enim

165 Muneris erat necessitas. Hoc itaque semper

Contingere cuilibet injusto æquum esset,

Ut vel creparent desiderantes, vel simul feterent cum iis quæ male

141 Ἐκβλήσθησεται. Ita Coisl. Alludit ad istud
Job xx, 15: *Dirivias, quas deoravit, evomet; et*
Prov. xxiii, 8, *Cibus, quos comederas, evomes.* Edit.
ἐκβλήσθησεται.

144 Εἰ νῦν. Si nunc, sin minus in posterum.

145 Καλῶς πένεσθαι. Ita fere infra carn. xxxiii,
v. 115.

154 Ἐπόνυμον. Ejusdem nominis ac morbus.

157 Ἐκρήξῃ. Ita Coisl. Edit. ἐκρήξει.

162 Δύρον. Deest hic versus in Coisl. nec inter-
pretatus est Billius. — Supplementum, et Italiis dis-
iunximus. (CARLEAD.)

167 Ψοφεῖν ποθοῦντας. Vel. desiderius str-
perent. Ibid. συνζεῖν. Ita Coisl. Edit. συνζεῖν.

METRICA VERSIO.

Aut a Charybde rabida, quæ classes vorat.

Brevi futurum est ut vomas istas opes,

Immodica ventris sarcina ut solet vomî.

Ventura vindex criminum vis est brevi,

Aut hic, quod esset melius, aut in posterum.

Pauperiem honestam malo quam pravas opes,

Atque humilia esse, quam tumens fastu gravi,

Pro sanitate deputans morbum integrâ.

Ut Mida, in aurum sic tibi verti omnia

Sane decebat: par tibi pœna ut foret.

Iustam obtinenti non probo ex voto famem.

Est viperarum quodpiam dipsas genus,

Quas solitudo Phariæ complures alit.

Ac vulnus ejus quale sit, nomen docet.

B Huic namque morbus, quem parit, nomen dedit.

Perit bibendo, quisquis hac ictus fuit,

Aquis repertis, totus in eas ruens,

Quousque nimio turgidus potu crepet.

Vita cadente sæva sic cadit sitis.

Nunquamne ad aures venit hoc, quæso, tuas,

Fusum esse quondam cœlitus panem agmini,

Deserta quod per sicca carpebat viam,

Largum a Deo, carens et invidia datum?

At constituta pœna erat cupidis nimis;

Quod plus, olebat illico. Nam muneris

Modus necessitas erat. Id ergo pati

Homines iniquos scilicet justum foret,

Ut vel creparent, opibus aut cum pessimo

Ἐχουσιν. Οὕτως ἂν μόνως ἦταν σχετοί.
 Τι δ' εὖ τὸ σῶμα τοῖς θέλουσιν ἐνδίδως;
 170 Τι δ' οὐχὶ καὶ λήσταρχον ἀσπάσῃ βίον,
 Τογχορυχεῖς τε καὶ θεογλιζεῖς τάρφους,
 Εἰ σοὶ τὸ πλουτεῖν καὶ μόνον σπουδάζεται,
 Τοῦ πῶς δ', ὄθεν τε, μηδὲ εἰς ἄλλου λόγος;
 Κάλλους μὲν εἶναι μέτρον, εἶναι δ' ἔφεως,
 175 Δρόμου, σθένους τε καὶ μελῶν, καὶ ἄλματων,
 Λόγων τε, μόθων τ' ἔργον οὐχ ἀρπάγματος·
 Ἐτῆσι δὲ μηδὲν μέτρον· ἀλλ' ἔχειν ξένον
 Τὰ τοῦ καμόντος καὶ καλῶς κικηγμένου,
 Ἥ καὶ πατρίων κληρῶν εὖ δεδεγμένου·

A 180 Καὶ τοῦτ' ἐς μικρὰν ἔστιν οἷς βίου πνοήν,
 Τὸν οὐδ' ἔχοντα γινώσκιν ὧν κέκτητ' ἴσως.
 Μὴ σοὶ μόνῃ εὐθήσεται ἡ οἰκουμένη;
 Κἂν ταῦτα δώμην, οὐτε καὶ λειψθήσεται;
 Τι οὖν δράσει; σὺ σπουδάζεις καὶ ταῦτ' ἔχειν;
 185 Ἄεὶ μογήσεις, τῷ λείποντι γὰρ πένης.
 Ἄλλὰ σχεθήσῃ; τοῦτο καὶ νῦν δοξάτω.
 Τῶν σὺν ἔχεις θυγιν· εἰ δ' ἀμειπτοῖς εἶ,
 Ἴβν τὸδ' ἴσθι προστιθεῖς οἷς νῦν ἔχεις,
 Καὶ φιλῶς ἀκάνθαις, ὃ προσέρχεται κακῶς,
 190 Οἷς δ' ἂν προσέβη, ταῦτα καὶ συνδύλαιτα.
 Ἦ; οὐ μαρταίνει δίσταν ἐξ ἄλλης ποτὴν,

Possident. Sic duntaxat possent compesci.
 Quidni autem corpus tuum cuiuis permittis?
 170 Quidni et latronum amplecteris vivendi genus?
 Quidni muros effodis, et tumulos diripis,
 Si tu in id unum, ut dives fias, incumbis,
 Quibus modis, et unde acquiras opes, nihil curans?
 Pulchritudini statuitur modus, et visui,
 175 Et cursibus, et robori, et cantilenis, et choreis,
 Et sermonibus, et laboribus; non violentia opus est.
 Divitiarum autem nullus est modus: verum habet extraneus
 Facultates ejus qui desudavit, et honeste eas comparavit,
 554-555 Aut etiam paternam hereditatem, quam legitime accepit;
 180 Atque his fruitur ad exiguum vite tempus,
 Qui nequidem forsitan novit bona quae possidet.
 Nunquid tibi unus dabitur orbis?
 Sed ut illum demus, annon aliquid relinquetur?
 Quid igitur facies? tunc satages illud etiam acquirere?
 185 Semper laborabis, ob id quod restat, pauper.
 An tandem tibi modum statues? quin id jam nunc tibi faciendum decernito?
 Facultatum tuarum habes fruitionem; si autem insatiabilis es,
 Venenum scito te addere iis quae possides,
 Et instar flammæ spinas corripientis est quidquid accedit injuste,
 190 Et quibus admovetur, hæc simul absumuntur.
 Quemadmodum non exstinguit sitim salsa potio,

69 Οὐ τὸ σῶμα, etc. Billius hæc per aculeatam ironiam dicta a Gregorio observat.

170 Οὐχὶ καὶ λήσταρχον. Hunc versum Billius non reddidit, nec Leuv. — Supplevimus, et Italicis distingnimus. (CAILLAU.)

175 Ὁλωσ λόγος. Coisl. εἰος, nulla ratione habita.

176 Μόθων τ'. Ita Coisl., quæ vox interpretatione separatur ab his quæ sequuntur, ἔργον οὐχ ἀρπάγματος, non opus est violentia; id est, id fit sponte, absque ulla vi; siquidem defatigatio efficit, ut his rebus modum imponamus. Edit. μόθων. — Unde contra sensum simul et contra metrum verterat Billius: Verbisque, labor est quidem, non vis rapax. Correctum quoad utrumque versum Italicis distingnimus. (CAILLAU.)

180 Τοῦτ' ἐς μικρὰν. Ita Vat. Edit. τοῦτο μικρὰν. — Sic Benedictini, qui, ut sensui faveant, metro prorsus nocent, ut cuilibet manifestum est. (CAILLAU.)

183 Κἂν ταῦτα δώμην. Superiori versu οἰκουμένη non in genere pro toto terrarum orbe accipiendus est (alioqui nihil acquirendum superesset), sed duntaxat pro iis terræ partibus quæ ab hominibus incoluntur. BILL.

184 Τι οὖν δράσεις. Ita Coisl. Edit. τι γούν, etc. — Sic correxerunt Benedictini, licet editorum lectio metro magis faveat. (CAILLAU.)

185 Τῷ λείποντι. Ita fere supra carm. viii, vers. 83.

189 Ἀκάνθαις, δ. Ita Coisl. Edit. ἀπάνθ', mendose: quod mendum corrigere tentavit Billius, sed frustra: nisi quod observat recte, divitiis iniquis artibus comparatas, instat flammæ corripientis et absumentis quidquid admovetur, etiam honestis rationibus quæstis opibus perniciem afferre.

190 Προσέβη. Coisl. et Vat. συνέβη.

191 Ἐξ ἄλλης. Haustus e mari potus.

METRICA VERSIO.

Partis olerent. Unum id illos sisteret.
 Quin ipse corpus obijcis cuiuis tuum?
 Quin et latronum deligis vitæ genus?
 Sepulcra quin tu diripis, tecta effodis?
 Opibus struendis siquidem omnino studes,
 Nec unde curans, nec quibus prorsus modis.
 Figere decori, visui, atque robori
 Modum, choreis, cantilenis, cursibus,
 Verbis, labori; non opus violentia.
 At non modus opum est ultius, his sed exterus
 Fruitur, labore parta quæ alius maximo
 Tenebat, aut quæ liquerat moriens pater.

B His fruitur, inquam, pauculos sæpe ad dies,
 Qui forte nec quæ possidet novit bona.
 Orbisne dabitur totus hic soli tibi?
 Ut demus ipsum, nonnihil restat tamen.
 Quid ergo facies? addere hæc satages quoque,
 Semper laborans, pauper ob restantia?
 Cohibebis at te? quin idem nunc jam placet?
 Fructus tuorum te juvat. Nescis modum?
 Opibus venenum, quas habes, addis miser,
 Instarque flammæ est quidquid injuste advenit.
 Quodcumque tangit, id statim simul interit.
 Ut un' a salsa fervidam haud fugat sitim,

Οὐδ' ἕως ἐμμένουσα τῷ ποθομένῳ
 Τὸ φίλτερον, ἀλλὰ διπλασίως ἐξάπτεται·
 Ὅστω τὸ ληφθὲν τοῖς ἀπληστοῖς φάρμακον,
 195 Ἄει καθίσταται εἰς θρεψίν πλείονων.
 Γνώμην ἔδωκε ἄν τοῖς ἀπραγμοεστέροις,
 Ἥ τοῖς πόνησι, συμφορᾶται ἐν τοῖς κακοῖς,
 Ὡς θηραὶ βρῶσιν, ἢ χοῦς τοῖς δαίμοσιν,
 Ἄς προσφέρουσιν οἱ γὰρ δευσαδαίμονες,
 200 Εἰ, τοῦτ' ἔχοντων, ἡρμυῖν ἐμῆλλομεν.
 Ὅδ' ἄν τι καὶ πέντητος ὀδὸν τ' ἦν ἔχειν,
 Ἄει τρέμοντας τῶν κακῶν καὶ τὰς σκιάς.
 Νῦν δ' οἶδα πάντων φάρμακον, κλῆν τῶν κακῶν·
 Αἰμοῦ βλαῖτα, πληγμοῦν δὲ ἐνδεξέ,
 205 Ὑδρωπος ἢ κένωσις, ὀφθαλμοῦ σκῆτος,
 Πένθος λογισμὸς ἢ φίλος, λύπητος χροῖος·

Nec aspectus defixus in rem desideratam
 Amorem, sed duplo magis accenditur,
 Sic sumptum ab hominibus insatiabilibus medicamentum,
 195 Semper excitat ad appetitionem plurium.
 Id consilii darem libenter iis, qui tranquilliore vita sunt,
 Aut inopibus, dare quidpiam improbis,
 Ut feris escam et libamina demonibus,
 Quæ offerunt superstitioni,
 200 Si tali munere tranquillitatem consecuti essemus.
 Sic fieri potest, ut ipsi etiam aliquid pauperes haberent,
 Qui semper reformidant vel ipsas improborum umbras.
 Nunc autem scio ad omnia esse remedia, præterquam ad improbos.
 Famis remedium est cibus; repletionis, inedia;
 205 Aquæ intercutis, evacuatio; oculi, caligo;
 Luctus, ratio vel amicus; doloris, tempus;
 Tempestate jactatis, fax aut litus conspectum:
 Laboribus, inactio; improbis autem nullum,
 Præter Deum et poenam, et plagas:
 210 Imo nequidem poenam sentiunt improbi.
 Etenim satietas ipsam quoque poenam contemnit.
 Caliginem offundit mentibus ille improborum cooperatores,
 Æreum reddit dorsum, ut indomitus prorsus,
 Velut incus ferro, homo afflictioni fiat.
 215 Ad exempla protinus currunt.
 Quid hoc, o Christe, quomodo concessisti improbis
 556-557 Præstantissimorum quorundam hominum offensiones,
 Ut quoddam vitii suis inveniant effugium?
 Bonum quidem nemo, quamvis amplum, considerat:
 220 Malum vero, ut libet parvum, est loco tabulae
 Stultissimis et improbissimis hominibus.

196 Τοῖς ἀπραγμοεστέροις. Ἰς qui vita tranquilliore frui volunt.
 197 Ἥ τοῖς. Ita Coisl. Edit. ἦτος.
 200 Τοῦτ' ἔχοντων. Si, postquam hæc haberent.
 204 Αἰμοῦ. Coisl. λοιμοῦ.

A Τοῖς δυσποιοῦσι, πυρᾶς ἢ λήμην φανίς,
 Κόποις, ἀλεῖμμα· τοῖς πονηροῖς δ' οὐδὲ ἐν,
 Πλὴν τοῦ Θεοῦ τε καὶ δικῆς καὶ τραπεμάτων·
 210 Ἄλλ' οὐδὲ ταύτης αἰσθάνονθ' οἱ δευσαδαίμ.
 Ἥ πλησμονὴ γὰρ καὶ δικῆς καταφαροῦει.
 Ζόφω καλύπτει τὰς φρένας ὁ συνεργάτης,
 Χαλκοὶ τὸ νῦτον, ὡς ἀνίλατος σαρκῶς,
 Ἄκμων σιδήρω, τῇ κακώσει γί' ἔται.
 215 Πρὸς τὰ παραδείγματα εὐθέως ἀνατρέχει.
 Τί τοῦτο, Χριστέ; πῶς δέδωκας τοῖς κακοῖς
 Τὰ τῶν ἀρίστων ἔστιν ὧν προσκρούσματα,
 Ὡς ἄν τιν' εὐρίσκουσι τοῦ τρόπου φυγῆς;
 Καλὸν μὲν οὐδέτις, καὶ πλεον, λογίζεται,
 220 Κακὸν δὲ, καὶ μικρὸν τι, γίνεται πίνιας
 Τοῖς ἀπραγμοεστέροις τε καὶ κακωτέροις.

212 Συνεργάτης. Operis socius, diabolus.
 213 Τὸ νῦτον. Coisl. τὰ νῦτα.
 215 Ἀνατρέχει. Ita Coisl. Edit. τρέχει.
 219 Καλόν. Virtutem quidem nemo quamvis insignem, etc.

METRICA VERSIO.

Nec flammam amoris fixus in amatam diu
 Visus, sed inde surgit hæc duplo altior:
 Cepero sic quod, nimia quos opum tenet
 Cupido, virus plurium est sitim afferens.
 Avidos quietis, vel quibus desunt opes,
 Libens monerem, quidpiam ut darent malis,
 Feris ut escam, demonum aut turbæ impia
 Libamina, superstitioni quæ demens colit,
 Si certa nobis munere hoc esset quies.
 Sic aliquid etenim forte haberent pauperes,
 Unbram improborum fide qui nullo tremunt.
 Ad cuncta nunc est pharmacum, at non improbis.
 Saturo medetur inedia, et victus fami,
 Inanitio aquæ intercuti, lemis nigros,
 Ratio aut amicus luctui, molestia

B Tempus, procellis visa fax aut littora,
 Oleumque fessis: improbos at nil juvat,
 Præter Tonantem, vulnera et penas graves.
 Quanquam hæc ipsas pestilens sentit cohors.
 Obesitas nam vindicem quoque Numinis
 Vim spernit: animos genius et cæcæ malus.
 Dorsum ille reddit æreum, ut, ferro velut
 Incus, domari non queant mille ictibus.
 Exempla veterum protinus multa afferunt.
 O Christe, quidnam hoc? improbis lapsus viris
 Cur optimorum, quæso, sunt abs te dati,
 Quo fugere possent perditis in moribus?
 Insigne nemo cum bonum consideret,
 Vitii tamen nil tam leve est, quin improbis
 Stultisque tabulae sit loco, hæc ut expriment.

Καλὸς σίδηρος, κηρὸς ἐν τοῖς χεῖρασι
 Εἶσι, τὸ χεῖρον βλάβει τυποῦμενον.
 « Οὐ σωζρονῶ· τί δ' ; ἄλλος οὐχ εὐρίσκειται
 225 Τοῦτοτος ; » Οἶμοι ! καὶ σοφῶν λέξει τινά.
 « Κεῖνῳ· τί δ' ; οὐλὴ κἀνάδ' εὐρεθῆσεται
 Τῶν τις παλαιῶν, ἢ νέων ; Πλουτὸ κακῶς·
 Ἐβνη δὲ τ' ἄλλος καὶ πόλεις ἐκτίσασα.
 Ὅρκου δὲ τις οὐκ ὀδεν ἄρησις πόσον
 230 Χείρων ; » Ἐπειτ' ἔκτισε ἐπλάσθη τιδὸς,
 Εἰς συγκάλυψιν τραυμάτων ἱλασσόνων.
 Πρὸς ταῦτα καὶ τι μυθολογήσαι σοι θέλω,
 Εἰ δὲ τι παλῖεν ἐν μέσῳ τῶν συμφροῶν,
 Μῦθον πρέποντα τοιοῦτο τοῖς σοφισμασι.
 235 Τὴν γλαυκὴν ἐπέσκαπτε τις· ἦδ' ἐφύγγαν
 Τῶν σκωμμάτων ἕκαστον εὐστόχῃ λόγῳ·

A « Ὅσον κάρηνον ! — Τοῦ Διὸς δὲ πηλίκον ! —
 Ἡ γλαυκότης δὲ ! — Τοῦτο τῆς Γλαυκοπίδος. —
 Φθέγγη δὴσχηον. — Ἡ δὲ κίττα καὶ τῶ ζόν. —
 240 Τὸ λεπτόπουν πῶς ; — Ψῆρ δὲ σοι τί φαίνεται ; »
 Ἐπει δὲ πάντα διέδρασε βλάβει,
 Ἐνὶ κρατεῖται, καὶ σοφῆ περ οὐσ' ὄμω.
 « Ἄλλ', ὡ σοφῆ, ἀκόρητον, ὡς τοῦτεον μὲν ἐν
 Ἐνὶ πρόσεσι, σοὶ δ' ἄπαντα καὶ λαν·
 245 Γλαυκῆ, δὴσχηος, λεπτόπους, βαρῦκρανος
 Τοῦτοις ἀπῆλθεν ἐντραπεῖσ' ἡ φιλιότη.
 Σὺ δ' οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ κἀν μῦθῳ πολῦ
 Ἔστι τις ὄρνις σῆς φρενὸς σοφώτερος.
 Ἐνδ' ἀτὰ πάντα· τοῦτό σου τὸ δυσχερές.
 250 Ὡς ἐν μὲν ἀρπασθέντα, καὶ ποὺ δεῦτερο
 Πταῖσαι τι, καὶ μακρόν τι, συγγνώμην ἔχει.

Ad res honestas ferrei, ad turpissimas cerei
 Sunt, facile in pejorem partem conformati.
 « Non sum pudicus: annon alius reperitur
 225 Talis? » Hei mihi! et sapientium proferet quempiam.
 « Homicida sum: quid autem? nonne et hic invenitur
 Quis ex antiquis hominibus aut novis? Facio rem mala ratione:
 Nonne alter et gentes et urbes sic acquisivit?
 (Juro:) juramento autem quis nesciat, quantum abnegatio
 230 Sit deterior? » Deinde fingitur abnegatio cuiuspiam,
 In tegumentum vulnere minorum.
 In hanc rem, quamdam narrare fabulam tibi volo,
 Si quid decet ludere mediis in malis,
 Fabulam, inquam, convenientem hisce versutiis.
 235 Noctuum quis irridebat, illa autem propulsabat
 Cavillationum unamquamque ingeniosis verbis.
 « Quantum tibi caput est! — Jovi quanto majus? —
 Quam cæruleus ocolorum color! — Hic Palladis color est. —
 Cantas horride. — Pica adhuc horridius. —
 240 Quam exiles pedes! — Quid tibi videtur sturnus? »
 Cum autem omnia depulisset facile,
 Uno superatur, quamvis sapiens esset.
 « O sapiens (dixit ille), considera quod horum duntaxat unum
 Cuique est vitium, tibi autem omnia, et quidem insigniter;
 245 Cæsia es, sonans horride, tenui pede, grandi capite. »
 Ad hæc discessit multo rubore suffusa.
 Tu vero nequidem hoc; sed etiam in fabula
 Est avis quædam longe, quam tu sis, sapientior.
 Tibi uni omnia sunt vitia: hoc tuum est malum.
 250 Semel quidem per mentis subreptionem, aut etiam iterum
 Peccatum aliquod, modo exiguum, admittere, venia dignom est.

225 Οἶμοι. Coisl. ἦ μοι καί, etc.
 227 Πλουτὸ κακῶς. Coisl. πλουτῶν.
 229 Ὅρκου δὲ τις οὐκ ὀδεν. Ita Coisl. Edit. ὄρ-
 κων. — Hic evidenter deest aliquid, nisi legendum sit
 ὄρκω δὲ· τις οὐκ ὀδεν, etc. CAILLAU.
 257 Ὅσον κάρηνον! Quam grande, quantum tibi

caput! Billius quale collum, quod noctuæ non con-
 venit cuius breve est collum.
 243 Ὡ σοφῆ. Edit. ὡς.
 247 Σὺ δ' οὐδὲ τοῦτο. Tu vero nequidem hoc, hoc
 est, nequidem pudore afficeris.
 251 Πταῖσαι τι. Ita Coisl. Edit. πταῖσαντι.

METRICA VERSIO.

Ad honesta ferrum, cera sunt ad turpia,
 Facile exprimentes quidquid est dignum probro.
 « Non sum pudicus: talis annon quispiam
 Reperitur alter? » ac probum aliquem proferet.
 « Perimo: quid? annon hic quoque existet reus
 Veterum aut recentum quispiam? Ditor male:
 Gentes et urbes alius adjunxit sibi.
 Juro: quid? annon gravior est negatio? »
 Statimque linget qui idem abjuraverit,
 Leviora tegere quo queat sic crimina.
 Adversus ista fabulam quamdam libet
 Referre, si quid ludere in malis decet,
 Quæ quadret istis optime versutiis.
 Ridebat aliquis noctuum; scite ast ea
 Verbisque acutis scormmata fugabat procul.

PATROL. GR. XXXVII.

B « Heu quale collum! — Majus est multo Jovi. —
 Glaucedo quanta est! — Et Minerva cæsia. —
 Insuave cantas. — Pica longe insuavius. —
 Pedesque tenues quam tibi! — Sturno magis. »
 At cuncta facili repulit ut negotio,
 Superatur uno, quamlibet scita admodum.
 « Specta (ille dixit), o sagax, quod unicum
 Est cuique vitium: cuncta sed valde tibi.
 Colla alia, glauca, stridula, et tenui pede. »
 Ad hæc pudescens illa discessit statim.
 At tu nec istud: volucris scita in fabula
 Multo, ipse quam sis, cernitur sapientior,
 Te vitia fodant omnia: hoc tuum est malum.
 Peccare namque, mentis abreptæ impetu,
 Semel iterumque nonnihl, venia laud caret;

28

Δώσω τι μικρὸν καὶ σκόπη τοῦ σώματος.
 Τὸ παντελῶς ἀπαιτητὸν ἐν θεῷ μόνῳ
 Τὸ δ' ἐκ προνοίας, καὶ φρονούντα τῷ κακῷ,
 255 Καὶ πολλὰκις τε καὶ κακῶν τα μελιχῶν
 Πραΐων, ἀναισχυντοῦντα καὶ γελώμενον,
 Καὶ μὲθ' ἐπιτήρας σωφρονίζεσθαι θέλειν,
 Αἴς καὶ τὰ πάντα δὸλι' ἐκπαίδεύεται,
 Γυμνῇ δὲ χωρεῖν τῇ κεφαλῇ πρὸς κινδύνους,
 260 Τοῦτ' ἔστιν ἡ δεινὴ τε καὶ κακὴ νόσος.
 Τὰ σὰ σκόπει σὺ, καὶ τὰ προστεταγμένα,
 Τί πρακτέον σοι, καὶ τί σοι μὴ πρακτέον.
 Καιροῦ δ' ἐκείνα καὶ τύπου σκόπει τίνος;
 Ἡ πίστις ἤρχεθ' ὡσπερ οὖν νότις νηπίος
 265 Ἐβεί ποδηγίας τε καὶ λεπτής τροφῆς·

A Τοῦτ' ἦν δ καὶ πταίωσι συγγνώμης μετῆν
 Σοὶ δ' οὐκ ἔσ' ἔστι, τοῦ λόγου πεπληγμένου,
 Καὶ πολλὰ Χριστοῦ σοὶς κακοῖς πεπονήτους
 Ἄλλ' ἡ τίσις μανεῖ σε τῶν ἐπτασιμένων·
 270 Ἐπτασιμένων τί φημι; τῶν νῦν δρωμένων
 Ἔχει δὲ πολλὰς κἀνάθ' ἡ δικὴ λαβὰς
 (Ὅπως λέγω σοι τὰς ἐκεῖθεν ἐπιτίδας)·
 Οἶκος, γυνή σοι, παῖδες, εἰ τι φιλεῖταιν,
 Εἴπερ μανεῖς σὺ γ' ἀλλὰ τοῦτος δεξιός,
 275 Ἡ κῆσις αὐτῆ, τὸ τρυφῆν παρῆρησι,
 Τὸ σῶμα πάντων ἔσχατον. Ταῦτ' οὖν ἔγω
 Ζωῆς τοσοῦτον φόρον, ἀσφαλῶς πλέε.
 Τί δ'; οὐχὶ καὶ σοι καὶ νόσοι καὶ συμφοραὶ;
 Πένης τε καὶ δοικῆς ἐστὶ σοι βίος

Dabo etiam quidpiam parvum caligini corporis.
 Omnino enim non impingere est Dei solius.
 Verum consulto, et gloriantem etiam de malo,
 255 Et saepius, et vel maxima peccata
 Perpetrare, et impudentem esse, licet irrisum,
 558-559 Et nequidem plagis ad frugem revocari velle,
 Quibus miserrime quique erudiuntur,
 Nudo etiam capite ferri in pericula,
 260 Istud est gravis et noxius morbus.
 Tua tu considera, et quae praecepta sint,
 Quid agendum tibi, et quid tibi agendum nou sit.
 Cujus autem illa temporis perspice, et cujus fuerint typi.
 Fides oriebatur. Itaque velut parvulus
 265 Opus erat manuductione et tenui cibo:
 Haec erat causa, cur cadentibus venia dabatur.
 Tibi autem non perinde est, cum plena jam sit fides,
 Et plurima pro peccatis tuis Christus pertulerit
 Sed te manet vindicta eorum quae perpetrasti.
 270 Quae perpetrasti? quid dico? imo eorum quae nunc perpetras.
 Habet autem plurimas hic iustitia occasiones
 (Necdum dico quae te manent hinc digressum spes):
 Tibi domus, uxor, filii, et quidquid charissimum est,
 Modo tamen ipsis fueris commodus,
 275 Ipsae opes, et deliciarum libera facultas,
 Corpus ipsum denique. Haec igitur habens
 Vita tautum pondus, caute naviga.
 Quid autem? (inquis) nonne tibi et morbi et calamitates accidunt?
 Inopsque et tecto carens vita?

265 Τύπου σκόπει τίνος. Cujus ritus ac forma.
 264 Ἐρχεθ'. Fides incipiebat, expectabatur. Hic
 Gregorius occurrit objectionibus ex Veteri Testa-
 mento petitae easque dissolvit.
 267 Σοὶ δ' οὐκ. Ita Coisl. Edit. οὐ δ' οὐκ.
 268 Σοὶς. Ita Coisl. Edit. σοὶς.
 274 Εἴπερ μενείεις σὺ γ'. Ita Coisl. Billius sic
 emendat, aut emendare sibi videtur locum, quem
 depravatum arbitratur: ὁπαρμένης σὺ γ', ἀλλὰ τού-
 τοις δεξιός, quae quidem me non intelligere fateor,

et sic vertit: *superbus es quidem, his ac commodus.*
 Certe nihil necesse est textum immutare, qui rec-
 tum satis exhibet sensum. *Si tamen his ipse commo-
 dus existiteris: si bene illis usus fueris, si quae tua
 in eos humanitas.*
 278 *Ti δ'; οὐχί,* etc. Verba haec sunt divitis mor-
 bos et res adversas objicientis.
 279 *Πένης* etc. Leuv. ita reddit: *Cur non et ipse
 vitam inopem et extorrem agis?*

METRICA VERSIO.

Ut demus aliquid corporis caligini:
 Nam solus omnino liber est culpae Deus.
 At destinata mente cum peccas, malo
 Et gloriaris, et frequens, et maxima
 Committis, irrisuque frontem perfricas,
 Plagas nec ullis effici melior cupis,
 Quae arduiter quisque vel miserrimus,
 Nudoque capite ferris in pericula;
 Hoc vero morbus est malus, perquam et gravis.
 Tete ipse specta, quidque lex a te exigat,
 Quid facere, quid non, debeas. Specta quoque
 Sint cujus illa temporis, cujus typi.
 Ortum trahebat tunc fides: ut parvulus
 Opus ergo tenui victu erat, ductu et manus;
 Ob idque venia danda tunc lapsis erat.

B Tibi non perinde, plena jam cum sit fides,
 Christusque multa tulerit ob noxas tuas.
 Verum ob patrata poena te vindex manet:
 Quid ob patrata dico? ob haec, quae nunc patras.
 Et captiones hic habet multas Deus
 (Necdum, in futurum quae manent, tibi pro-
 [fero]);
 Tibi domus, uxor, filii, si quid tibi
 Charum est (superbus es quidem, his ac commodus),
 Opes et ipse, luxus, et fiducia,
 Et corpus ipsum denique. Haec habens, onus
 Tantumque vite, moneo caute naviges.
 Quid? (inquis) annon tibi quoque et morbi, et
 [graves]
 Casus, inopsque vita? non tecto cares?

280 Πάλιν πλέκη σὺ τοῖς ἄλλοις κακοῖς·
 Τί σοι τόδ' ἐστὶ κάμν διςτυγχήματα,
 Ὃς ἂν καλέσαις αὐτός; Ἡ σὺ καὶ πονῶν,
 Ἥλιγεις ἂν ἦτον, συγκάμνοντος τοῦ πέλας
 Ἐπειτ' ἀκουσον, ὡς οὐ πάσχειν οὐκ ἴσον·
 285 Τούτων τὰ μὲν δέδρακα, οὐ πόνονδ' ἐγώ
 Τὸ γὰρ πένεσθαι καὶ πλανᾶσθ' ἐκουσίως
 Ποθῶ, τὸ δεσμῶν τυγχάνειν ἐλευθερός,
 Μὴδ' ἐνόηδ' εἶναι τὴν ἐμὴν κατοικίαν.
 Σοὶ ταῦτα φιλταί', ἀλλ' ἐμοὶ τάναντία.
 290 Παῦσαι λόντι μέτρα κέρκωτος; φέρων.
 Ταῦτ' οὖν νομίζεις συμφοράς; ὦ συμφοράς!
 Τοῖς δ' ἀγθομαί μὲν (καὶ γὰρ οὐκ ἀνήσομαι,
 Ἐχω τι κἀγὼ τοῦ χροῦ καὶ τοῦ ξύλου,

280 Rursus artificiose exagitas aliena mala.

Quid ad te meæ calamitates,
 Quemadmodum ipse appellas? nunquid tu morbo correptus
 Doleres minus, si eodem morbo laboraret proximus?
 Præterea audi, quod ipsum pati nequaquam par sit.

285 Horum alia quidem feci, non passus sum ego.

Nam inops esse et vagari sponte mea
 Cupio, et vinculis esse liberum,
 Nec in hac vita fixam esse meam habitationem.

Tibi hæc chara sunt, mihi vero contraria.

290 Noli leonem metiri ex simia.

Hæc ergo arbitraris esse calamitates? o calamitates!

Quibusdam equidem angor (id enim non negabo:

560-561 Habeo quippe aliquid terræ et ligni,

Ei noxiæ, quæ inde nata est, voluptatis, homo cum sim);

295 Verumtamen perfero, et tolero quæ patior.

Cruciatu meus præstat robori tuo.

Quin etiam hoc una simul consideremus:

Ambo affligimur: verum tibi vitiorum

Pæna est, id quod pateris; ipsi mores te accusant,

300 Acerbumque et accuratum, quod intra te est, tribunal.

Mihi vero ærumna est quedam purgatio

Vel levioris fuliginis: needum dico

Explorationem quamdam esse et luctam, hanc adversitatem,

Ut vincendo assequar coronam.

305 Quid ista? quænam tibi ex his verbis redit utilitas?

Medico nemo mentis compos illudit;

Vel sic inscius morbo periret.

280 Πάλιν πλέκη. Hæc est responsio Gregorii.

282 Καλέσαις. Ita Coisl. et Vat. Edit. καλέσαι.

285 Τούτων τὰ μὲν. Res adversas ita dividit

Gregorius ut quasdam hoc nomine appellandas

esse neget, cum voluntariæ sint, ut paupertatem,

et ex aliis locis in alia loca oberrationem; in aliis

autem, ut corporis doloribus, patientiam adhibeat.

287 Ποθῶ. Coisl. πείθω. Mox, sup. lin. τῷ δε-

σμῶν, pro τῷ δεσμῶν.

290 Παύσαι, etc. Hoc proverbium, inquit Billius,

non ineleganter usurpari solet de iis qui propterea

quod ipsi in voluptatibus et deliciis summum bo-

A Καὶ τῆς ἐκείθεν ἔβουλης, ἄνθρωπος ὢν.)

295 Ἄλλ' οὖν φέρω τε καὶ στέγω πάσγων τόδε.

Ἐμοῦ τὸ πάσχειν κρείσσον ἢ σοῦ τὸ σθένειν.

Ἐπειτα τοῦτο συνδιασκησόμεθα.

Ἄμφω κακούμεθ'· ἀλλὰ σοὶ μὲν τοῦ τρόπου

Δίκην τὸ πάσχειν· ὁ τρόπος κατήγορος,

300 Τὸ πικρὸν ἔνδον καὶ σαφὲς κριτήριον.

Ἐμοὶ δέ τις κάθαρσις ἢ μοχθηρία,

Καὶ τῆς τυχοσύνης αἰθάλης· οὕτω λέγω

Πεῖραν τιν' εἶναι καὶ πάλιν τὸ δυσχερὲς,

Ὃς ἂν κρατήσῃς καὶ τύχοιμι τοῦ στέφους.

305 Τί ταῦτα; τίς σοι τὸνδ' ἐνησις τῶν λόγων;

Ἰατρὸν οὐδέεις εὖ φρονῶν σοφίζεται·

Ἡ λήσθη' οὕτω τῇ νόσῳ διασφαρεῖς.

num ponunt, optimos viros, ob præsentis vitæ labores et calamitates, miseros et infelices dicunt.

291 Ὁ συμφοράς. Ita Billius emendavit. Edit. ὡς συμφοράς.

295 Στέγω πάσγων τόδε. Coisl. στέω πάσγων τόδε. Al. στέρω, amplector, acquiesco itis quæ patior.

299 Ὁ τρόπος κατήγορος. Ipsi mores tui sunt accusatores.

305 Τί ταῦτα. Ita Coisl. Edit. τίς.

306 Ἰατρὸν. Ita Coisl. Edit. ἰατρῶν.

METRICA VERSIO.

Aliena rursus sævus exagitas mala.

Nostræ quid te miseræ? sic nam vocas

Quæ dura patior. Tune correptus febrî,

Levius doleres, alterum ægotum videns?

Audi deinde: dispar est ipsum pati.

Horum ipse quædam passus haud sum, sed iubens

Feci. Vagari nam libet, censu libet

Carere: liber vinculis nam sum omnibus,

Nec ulla sedes uspiam hic fixa est mihi.

Tibi chara sunt hæc? at mihi contraria.

Ne tu leonem metiare ex simia.

Calamitates hæc putas? Sortem gravem!

Angor quibusdam rursus (haud negavero,

Mihi quippe limi, cum sim homo, pars est quoque,

B Lignique, et illine gaudii orti noxi),

Toleranter ista pectore at ferro tamen.

Cruciatu iste robori præstat tuo.

Mecum istud etiam tu, velim, consideres.

Vexamur ambo: criminum sed tu luis

Pænas: aperte hoc arguunt mores tui,

Sævum tribunal mentis, et clarum admodum.

Ærumna contra nonnihîl mea crimina,

Fuliginemque vel levem expurgat meam.

Quin forte lætæ est instar hæc molestia,

Ut, hoste victo, nobilem palmam assequar.

Quid ista? quisnam fructus ex verbis tibi?

Nemo medenti, præditus mente integra,

Illudit: aut sic semet imprudens necat.

Δύω νοσήματ', ἢ καταφρονεῖν Θεοῦ,
 Ἥ συμπιγνέντα τοῖς κακοῖς, ἀπ' ἔλπίδος
 310 Ἐχειν τὸ χρεῖστόν. Ἄλλ' ἔμην δέξαι λόγον.
 Τούτων πάθοις οὐ μῆδέτερον· ἴσον κακὸν
 Περιφρόνησις, ἀπόηυσις ἔλπίδος.
 Κριτὴς μὲν ἔστιν, ἀλλὰ καὶ πατὴρ Θεός·
 Δέδοικας ὡς κρῖνοντα, ὡς χρῆσθ' εἰ γε
 315 Θάρρησον· εἰπέ τὴν νόσον, σωτηρίαν
 Αἴτει, δίδου τε δάκρυον τοῖς τραύμασι.
 Δὸς καὶ πένθη, τοῖς καλοῖς σου προστάταις,
 Οἱ πλουσίως χαρίζονθ' ὄνπερ χρῆζομεν
 Ἥμεῖς, τὸν οἶκτον ἐκ Θεοῦ τὰς τ' ἔλπίδας·
 320 Δὸς δ', εἰ δίδως, τῶν σῶν τι· τοῖς ἀλλοτρίοις
 Μῆτε τράπεζαν μῆτε τὸν πτωχὸν σκέπειν.

A Ὁ μὲν γάρ ἐστι πλάσμα τῆς τοῦ Θεοῦ χειρὸς,
 Ὅστ' οὐκ ἀτιμος· ἢ ἐκ καὶ σεβασμία.
 Μῆ μοι τὸ θεῖον ὡς δικαστὴν δόλιον
 325 Ὑπόσταμα, μὴ καὶ σοὶ πλὴον γολύοσταται.
 Κλέπτειν διδάσκεις τὸν κλοπῆς ἀναίρετῆν;
 Εἰ μὲν σε πείθω, κρείσσον· εἰ δὲ μὴδέπω,
 Τὸ γοῦν τυραννεῖν ἐφ' ἑαυτοῦ στήθεσιν ποτε
 (Κόρος δὲ πάντων καὶ καλῶν καὶ χερθόνων)·
 330 Καὶ τοῦτο τῶν σῶν αἰνέω· τοῖς γὰρ κακοῖς
 Μέγιστον ἔστι καὶ στάσις πονηρίας.
 Εἰ μὲν δέχηι τοῦτ'· εἰ δὲ μὴ, σὲ μὲν τάφου
 Μνήσω, τὸ πάντων τῶν κακῶν ἔστιν ἑρέα,
 Ὅτι πᾶσιν ἔξεις ἴσα, καὶν Ἡρακλείους
 335 Στήλας παρέβης, καὶ πύλας τὰς Κασπίας,

Duo hic sunt morbi, aut Deum contemnere,
 Aut obrutum malis omnem boni spem
 310 Abjicere. Tu vero meum excipe consilium.
 Neutrum tibi contingat. Par malum est
 Contemptus Dei et desperatio.
 Judex quidem est, verum et pater Deus;
 Ut judicantem metuis, ut bono
 315 Confide; expone morbum; salutem
 Posce; da lacrymas vulneribus tuis.
 Da etiam pauperibus, velut bonis patronis,
 Qui affatim largiuntur, quibus indigemus
 Nos, scilicet Dei commiserationem et bonas spes.
 320 Da porro, si das, ex tuis; nec alienis ex rebus
 Mensam exhibeas, aut pauperem tegas.
 Pauper enim est signum manus Dei,
 Ideoque non contemnendus: mensa autem venerabilis est.
 Ne tu Numini tanquam malo judici
 325 Corruptelam moliri velis, ne tibi magis irascatur.
 Subripere doces eum, qui furtum prohibet?
 Si te persuadeam, id quidem melius; sin minus autem,
 Saltem tyrannidem exercere tandem aliquando desine
 (Satietas enim est rerum omnium tum bonarum, tum malarum);
 330 Et hoc equidem in te laudabo; improbis enim
 362-363 Maximum quoddam est desistere de pravitate.
 Si hoc admittis (bene est); sin minus, tumultum
 Tibi in mentem revocabo, qui omnium malorum est finis;
 Quem habebis communem cum omnibus, etiamsi Hercules
 335 Columnas prætergredereris, et ultra portas Caspias,

308 Δύω. Ita Coisl. Edit. δίο.

309 Ἡ συμπιγνέντα. Coisl. συμπηγνέντα.

321 Τράπεζαν. Billius vertit *excipere mensam*, a -
 que in notis censet intelligendum esse sacram Eucharistiam, eo quod postea dicitur *σεβασμία*. Hic tamen Gregorius non nisi de mensa hospitibus exhibita, quæ quominus *ipsa venerabilis* appelletur, nihil profecto vetat, loqui videtur. Ibid. τὸν πτω-

χον σκέπειν. Coisl. τῷ πτωχῷ σκεπήν. Combef. τῆν πτωχῶν σκεπήν.

324 Μῆ μοι τὸ θεῖον, etc. Eum, qui post multas opes scelerate partas, aliquid in pius usus erogat, tanquam hinc scelerum impunitatem empturus, huic pulchre comparat qui iudicem pecunia corrumpere molitur. Bill.

334 Ὅτι πᾶσιν. Ita Coisl. Edit. ὄν.

METRICA VERSIO.

Morbis duplex hic, vel Deum contemnere,
 Malis vel omnia obrutum cunctas procul
 Spes eflugare. Monita sed nostra excipe.
 Neutrum tibi ex his accidat. Pari in malo
 Hæret, Deum qui tenet, et qui spem abjicit.
 Est ille iudex: est item dulcis pater.
 Ut judicantem metuis? at benignitas
 Te firmet. Ecquid docent, expone, ac pte
 Supplex salutem? lacryma ob plagas tuas;
 Egenibus da, præsidis qui sunt tui,
 Qui largiantur affatim, quæ sit opus,
 Nobis bonas spes, criminum veniam a Deo.
 Da porro, si das, de tuo: nec vel sacram
 Mensam, nec inopes opibus ereptis tege

B Regis supremi fictus est pauper manu,
 Ob idque pretii maximi: hæc venerabilis.
 Nec tu Tonantem, iudicem ut pravum, stude
 Surripere, fiat ne tibi hinc infensor.
 Surripere num tu, furta qui vetat, doces?
 Flexere si te hæc, pulchre habet: sin at minus,
 Quandoque saltem rapere, quæso, et male;
 (Rei saturitas omnis est, bonæ et malæ)
 Hoc quoque tuorum laudibus tollam: improbis
 Nam magna laus est a malo desistere.
 Si flecto, pulchre est: sin minus, busti tui
 Te submonebo (finis id cunctis malis),
 Quod par habebis omnibus, licet Hercules
 Superes columnas, Caspias portas licet,

Τὰ τῶν συνοικῶν κτώμενος καὶ γειτονῶν·
 Ὅν ἄλλος, ὄσμι', ἐξέλει τοῦ σοῦ τρόπου,
 Τὸ λοξὰ βαίνειν ἐκ πορείας σῆς ἔχων,
 -Χείρων μαθητῆς τοῦ σοφοῦ διδασκάλου·
 340 Καὶ τῆς ἀπεικτικῆς τοῖς πονηροῖς ἡμέρας,
 Καθ' ἣν ζῶφοι τε καὶ φλόγες, καὶ τάρταροι,
 Εἰσπραγξίνουσι τῶν κακῶν τῶν ἐνθάδε,
 Τῆν εἰκόνα ζητούντες ἐγκεχωσμένην
 Ταῖς τοῦ δρώσαντος καὶ πολυτρόπου πάγαις,
 345 Γεῦοντος ἡμᾶς τῆς κακότητος ἡδονῆς.
 Ἐγὼ δ' ὅπως φύγοιμι τὴν μοχθηρίαν
 Ζητῶ, τίσι πτεροῖς τε καὶ τίσι βυβοῖς
 Γῆς ἢ θαλάσσης, ἢ τίσι σοφισμασιν,
 Εἰς ποῖον ἐλθὼν τέρμα τῆς οἰκουμένης,
 350 Τίνα ζῶφον πρόβλημα ἢ νέφος λαθῶν,

Α ἰσοαις τὸ ἔπειον ἐκθεραπεύσας λιταῖς;
 Ὅς ταῦτα τρία πανταχοῦ, χρόνος, πῦρος,
 Ἄμαρτίας τε τῆς κακῆς ῥάστη τύχη·
 Στήσω νόμον τῶν θεῶν. Οὗτός ἐστι εἰς;
 355 Ἡβλεις ἀμείβετ' ἐκ πολέμων· τῆ γὰρ φυγῆ
 Τινὲς λαλεῖσιν, εἶπε τοῖς ἀποστόλοις,
 Ὅταν διωθῆθ' ὁ κρατῶν πάντων Θεός,
 Πάσας ἀμείψω μέχρις ἐσχάτου πυρός,
 Φεύγων πονηρῶν ἀσχετοῦς ἐπιδρομάς.
 360 Ἐκεῖ μὲν ἔξει καὶ ἄκοντας ἢ δίκην.
 Οὐδὲν διοχλήσουσι ταῖς ἀνω μοναῖς,
 Οὐδ' ἐκβαλοῦσι τοὺς πένητας, ὡς γε νῦν,
 Κάκειθεν· εἶπου καὶ δεήσανται τυχῶν
 Οἴκτου βραχέως ῥανίδος εἰς φύξιν φλογός.
 365 Ὁ πλουσίος σε πειθέτω καὶ Λάζαρος·

Facultates concivium possidens et vicinorum,
 Quem alius, ut arbitror, disperdet, iisdem ac tu, moribus præditus,
 Oblique gradi ex tuo incessu consecutus,
 Pejor discipulus vafri magistri.
 340 (Revocabo etiam) horrendam malis tristemque diem
 In qua tenebræ, flammæ, et tartarus,
 Vindices malorum, quæcumque hic commisimus,
 Imaginem Dei quærentes penitus deletam et obrutam
 Draconis subdoli fraudibus,
 345 Qui gustandam nobis præbuit pessimam voluptatem.
 Ego vero quo pacto effugere possim banc nequitiam
 Quæro, quibus aliis, et quibus profunditatibus
 Terræ et maris, aut quibus sophismatibus,
 In quam secedens partem orbis terrarum,
 350 Quam calliginem pro tegmine aut nubem assamens,
 Quibus Numen exorans precibus?
 Hæc tria ubique versantur, tempus, locus,
 Peccatque pravi facillima occasio;
 Statuam mihi divinam legem. Quænam illa est?
 355 E civitate in civitatem fugite: etenim, in quas fugere possitis, urbes
 Quædam supererunt, dixit Christus apostolis,
 Quando exigitur dominator omnium Deus.
 Omnes obibo usque ad extremum ignem,
 Fugiens improborum intolerabiles impetus.
 360 Illic quidem eos tenebit vel invitos ultio divina.
 Non jam perturbabunt cælestes mansiones,
 Nec inde pauperes expellent, ut nunc ejiciunt,
 His in terris; quin etiam ab ipsis petent forsitan
 Commiserationis exiguum guttam ad refrigerationem flammarum.
 365 Dives hoc tibi persuadeat, et Lazarus;

340 Τοῖς πονηροῖς. Ita Coisl. Edit. τῆς πονηρίας.
 345 Ἐγκεχωσμένην. Vat. ἐγκεχωσμένην.
 356 Λελεῖσιν. Ita legendum videtur cum Billio. Editi. λαλεῖσιν. Vide Matth. x, 23.
 357 Διωθῆθ'. Ita legitimus, Billii conjecturam probantes. Coisl. διώκηθ'. Edit. διωθῆθ'. Tunc expellitur

Deus, cum ipsius doctrina, et qui eam colunt aut prædicant, excitantur.
 359 Ἀσχετοῦς. Ita Coisl. Editi mendose ἐσχάτους.
 364 Εἰς φύξιν. Ita Vat., quæ lectio multum ardet. Edit. φύξιν.

METRICA VERSIO.

Conciviumque, proxima et bona colligens:
 Quod, opinor, alter diruet, ritu tuo
 Obliqua figens (sic soles) vestigia,
 Vafri magistri discipulus nocentior.
 Horrendum et illum rursus objiciam diem,
 In quo tenebræ, flammæque est, et tartarus,
 Quis vindicatur quidquid hic commisimus,
 Et per quæ imago quaeritur, plane obruta
 Astus per anguis subdoli: per gaudia
 Qui nos inescans pessima, in casses trahit.
 At ipse quonam crimina effugiam modo,
 Quibusque pennis, quaerito, et quo gurgite
 Terræ marisque, vel quibus sophismatis,
 Orbisve quemnam limitem extremum petens,
 Qua nube, quæ me tegens caligine,

B Quibusve precibus cælitum exorans Patrem?
 Ubique terna hæc sunt enim, tempus, locus,
 Noxæque promptæ facilis et contagio:
 Legi Dei parebo. Quid vero hæc jubet?
 Ex urbe in urbem pergite; fugæ siquidem
 Quædam supererunt (dixit hoc Christus subis)
 Procul exigitur cum poli rector Deus.
 Omnes obibo, donec ignis ultimus
 Adsit, malorum ne graves subeam impetus.
 Illic habebit ultio hos, nolint licet.
 Non jam molesti sedibus superis erunt,
 Inopes nec illinc, at modo, expellent foras.
 Quin forte ab ipsis guttulam exiguum petent
 Ardor levare nonnihili flammæ ut queat.
 Hoc dives ille, Lazarus teque hoc docet:

Ὁ μὲν μόνου διδοῦς γε τοῦ τρυφῆν δίνας,
 Ἄλλου κἀμνοντος καὶ τροφῆ καὶ τραύμασιν,
 (Ὅθι γὰρ οὖν κἀκεῖνος, ὡς σὺ, Δάζαρον)·

370 Πέρας λόγου. Δέχου δὲ σὺν τρυφῆ λόγον.

Πολλῶν κακῶν ἔντων τε καὶ καλουμένων,
 Εἰδωλολάτρης οὗτος εἰρηται μόνος,
 (Ὅ τῶν κακῶν μέγιστόν ἐστιν ἐν βίῳ),
 Ὅς οὐδὲν ἰδεῖν, ἢ λογίζεσθαι, πλέον·

375 Ὅς καὶ τόδ' ἂν τάχιστα τῇ νόσῳ παθῶν

Εἰ κειρὸς εἴθι τῷ πάθει καρπὸν φέρων,

Τι καὶ Χαμῶς βδέλυγμα τὸν πλοῦτον αἰδῶν.

Ῥέψωμεν οὖν, βέψωμεν εἰδώλων τύπους,

Α Μόνον θεὸν αἰδόντες, δὴ γινώσκωμεν.

ΚΘ. Κατὰ γυναικῶν καλλωπιζομένων.

Μὴ κεφαλὰς πυρροῦτε νόθους πλοκάμοισι, γυναῖκες,
 θρύπτουσαι μαλακοῦς ἀχιμένας ἐκ σκοπέλων,

Μηδὲ θεοῦ μορφῆς ἐπαλείφετε χρώμασιν αλοχρόε,
 Ὅστε πρόσωποιον, κοῦχι πρόσωπα, φέρειν.

5 Ὅδὲ γὰρ ἀσκαπία κεφαλῆν θέμις ἀνδρῶν γυναικᾶ

Φαίνειν, ἢ χρυσοῦ σφιγγομένων πλοκάμων,

Ἢ ἐ κόμης ἀδέτοιτο κατομαδῶν ἔνθα καὶ ἔνθα

Ἐκτριψῶς ἀπαλῶν μαινάδος ἐξ ἀνέμων.

Ὅδὲ λόγον καθύπερθε φέρειν κορυβθεσιν ὁμοῖον,

10 Τηλεφανῆ σκοπῆν ἀνδράσι λαμπομένην,

Ille quidem ob delicatam duntaxat vitam dans pœnas,
 Cum Lazarus affligeretur ex inopia cibi et ulceribus
 (Propulsabat enim ille Lazarum, ut tu nunc pauperes);

Iste vero, quod æquo animo calamitates tulerit, honore affectus.

370 Sed finis sit orationi. Tu autem accipe cum tremore extremum hoc verbum.

564-565 Cum multi sint et appellentur improbi,

Idololatra ille dictus est solus:

(Quod malum est maximum in hominum vita),

Qui nihil aliud novit, quam pecuniam numerare;

375 Propterea quod facile, qui hoc morbo laborat,

Si tempus occurrerit cupiditati lucrum afferens,

Vel ipsum Chamos idololum, Plutum adoret.

Projiciamus igitur, projiciamus fictorum numinum simulacra,

Solum Deum venerantes, quem agnoscimus.

XXIX. Adversus mulieres se nimis ornantes*.

Nolite capita tollere instar turrium, adulteris criuibus. o mulieres,

Lascive infectentes mollia colla escopulis,

Nec Dei formas inungite fœdis coloribus;

Sic ut non jam facies, sed larvas gestetis.

5 Neque enim nudum caput fas viro mulierem

Ostendere, dum aut auro stringuntur crines,

Aut coma soluta humeris hinc inde

Involitat, instar Mœnadis, mollibus ventis agitata,

Neque cristam superne ferre licet galeis similem,

10 Procul conspicuam speculam viris collucentem,

* Allas Bill. 64, pag. 147.

369 Τιμώμενος. Ita Coisl. Edit. τιμώμενος.

370 Πέρας. Ita Coisl. Edit. πέρα.

375 Ὅ. Ita Coisl. Edit. ὅ.

574 Ἀχιζέσθαι. Ita Coisl. Edit. λογίζεσθαι. Billius: Præter aurum nil scit, aut nil cogitat.

377 Χαμῶς βδέλυγμα τὸν πλοῦτον. Hæret hic Billius et fatetur se ex Gregorii scriptis colligere non potuisse, cur potissimum Gregorius Plutum Chamos vocet. Verum, si minus ex ejus scriptis, saltem ex libro Judicum xi, 24, id colligere possimus, ubi Jephthe regi Ammon bellum moventi, et veluti sua repenti, quæ Amorrhæorum fuerant, eisq; Israelitæ, Deo auctore, abstulerant, sic respondet: Ὅχι ἂ κληρονομήσει σε Χαμῶς, ὁ θεός σου.

αὐτὰ κληρονομήσεις... Nonne quæcumque possidenda dederit tibi Chamos, deus tuus, hæc possidebis? Sic etiam Hebraeum. Ilis patet, quemadmodum apud Græcos Plutus opum et possessionum arbiter censebatur, sic apud Moabitæ fuisse Chamos, adeoque licuisse Gregorio ad avaros et raptores transferre.

XXIX. Α Πυρροῦτες. Schol. Coisl., ὄφουτε πύργου ἔκην.

2 Ἐκ σκοπέλων. Quæ ipsæ sint scopuli, et juvenum spectantium certa naufragia. Coisl.

6 Φαίνεσθαι. Sup. lin. ἔκνεύειν.

10 Ἐκοπῆν. Ita habent codd. Regii 992, 995 et Coisl. Edit. σκοπῆν.

METRICA VERSIO.

Quorum ille pœnas unicum ob luxum dedit,
 Premeretur alter cum fame et mole ulcerum
 (Pellebat enim Lazarum, ut tu pauperes);
 Ille contra bonorem, cuncta quod ferret, tulit.

Hoc tremulus audi, quod loco dicam ultimo.

Multi licet sint, et vocentur, improbi,

Idololatra dictus est solus tamen

(Quo nullum in ævo gravius est usquam scelus),

Qui præter aurum nil scit, aut nil cogitat:

Facturus ut qui hoc facile sit, morbum ob suum,

Si tempus astet quidpiam lucri afferens,

Vel execrandum quod Chamos Plutum colat.

Pellamus ergo fœda simulacra, et Deum

B Solum colamus, nosse quem nobis datum.

XXIX. ADVERSUS MULIERES SE NIMIS ORNANTES.

(Fœd. Morello interprete.)

Crinibus acitis capiti fastigia vestro

Ne aditte, conspicua ut mollia colla sient

Neve Dei formas pictura inducite fœda,

Ut jam non facies, larva sed ora notet;

Femineum caput illicite est nudare, virorum

In costu, seu auro cesarie implicita:

Sive comæ huc illuc agitate, et pone vagantes,

Perque leves auras Mœnadis instar eant.

Femina nec cristam galeæ instar vertice gestet,

Nempc viris lætè ut splendeat hæc specula.

Ἥδ' ἴλιου μαλακῶ διαυγάζουσαν ἔθειραν
 Κρυπτήν, ἀμπαδίην, τήνδε μεταπίδην,
 Σανθὸν ἀπαστρέπτουσαν, ὅση κρήδεμον ἄλυξεν,
 Ὅς δοκεῖν παλάμης ἔργα ποησαμένης·
 15 Ἐντε τὸν οὐχ ὀρόντων διδάσκαλον, ἀπνοον εἰκόλ
 Μορφῆς, σιασαμένη, κάλλος ἐκίθη γράφεισ.
 Κάλλος δ' εἰ μὲν ἔδωκε φύσιν, μὴ κρύπτει' ἀλοφίη,
 Ἄλλ' οἷος καθαρὸν ἀνδράσιν ὑμέτερος
 Ἔωσσε, κάλλοτρίφ' μῆδ' ὄμματα λήνα φέρουσαι·
 20 Ὅμμασι γὰρ κραδίη ἴσπεται οὐχ ὄσοις·
 Εἰ δ' οὐ γεινομένησι συνέσπετο, δεύτερον αἰσχος
 Φεύγετε, ἐκ χειρῶν κάλλος ἐφαλόμεναι·
 Κάλλος, δ' γὰρ φέροι, καὶ ὄνόν ἐστι γυναιξί

*Aut molli pellicidam lino cæsarium,
 Occultam, simul et perspicuam, froutem supra reuictam,
 Flauum quiddam coruscantem, qua parte velo non obtegitur,
 Ut videantur opera manu elaborata;*
 15 Quippe quæ cæcum magistrum, exanime simulacrum
 Formæ tibi proponens, illic pulchritudinem quasi penicillo ducis.
 Pulchritudinem autem, si quidem dedit naturam, nolite occultare pigmentis,
 Sed solis puram maritis vestris
 Servate, nec aliis quibusquam procaces oculos injicite :
 20 Oculos enim cor nefarios sequitur :
 Sin autem vobis negavit natura formæ elegantiam, secundam deformitatem
 Fugite, pulchritudinem manibus comparatam :
 Pulchritudinem, quam terra producit, quæ venditur a matieribus
 Trivialibus, quam obolis vendunt paucis.
 26 567 25 Pulchritudinem, quæ abstersa in terram fluit : quæ ad risum
 Consistere non potest, si soluerit lætitia effusior genas,
 Et lacrymarum rivulus proditur, et udo sudore
 Metu excusso, et guttis soluitur exiguis.
 Quæ uero antea splendida erat, grateque quodam prædita nitore geua
 50 Risum magnum movet, subito bicolora apparet,
 Subatra, caudata. O nigricolor, minioque fucata,
 Quomodo potes retinere pulchritudineum, quæ tam facile proditur et deletur ?
 Hæc immobilibus stans linquenda : tibi uero
 Forma quæsita pigmentis non conuenit, quæ multis soluitur casibus.
 55 Hoc diuinæ fabricæ corpus, illud manufactum : illud antiquum,
 Hoc nouum. Pratum dicas duplices flores ferens,

12 *Μεταπίδην*. Sup. lin. ἄλλην δὲ κατὰ τῆς
 ἔφωσ.
 13 *Κρήδεμον*. Coisl. int. τὸ σουδάριον.
 14 *Ἄπνοον*. Male edit. ἄπλοον.
 16 *Γράφεισ*. Coisl. et duo Regii γράφεισ. In uno
 cod. Colb. legitur ὅτε, pro εἴτε, στιχασμένην pro
 στιχασμένη, et γράφειν pro γράφεισ, quæ lectio plan-
 nus efficit sensum : *Neque cæcum magistrum, inane
 simulacrum formæ tibi proponens, hinc pulchritudi-
 nem quasi penicillo ducas.*
 17 *Μὴ κρύπτει*. Sic Chig. et Coisl. Edit. μὴ
 κρύπτει.
 19 *Κάλλοτρίφ' μῆδ' ὄμματα*. Sic Chig. et Reg.
 995. Edit. μῆδ' ἀλλοτρίφ.
 20 *Οὐχ ὄσοις*. Ita Chig., Reg. 990. Sup. lin. τοῖς
 ἀέκοις. Edit. οὐχ ὄσοις.
 22 *Ἐφαλόμεναι*. Schol. 991 χειροποίητον.
 24 *Περνομένησ*. Int. πεπρασκομένησ.

A Πανδήμοις, ἔβολῶν περνομένησ διλίων
 25 Κάλλος, δ' ρυπτόμενον χιμάδις βέει· οὐδὲ γέλωτε
 Ἴστατ', ἐπὴν λύση χάρμα παρειῶν ἄλην,
 Καὶ θακρῶν ὀχέοισιν ἐλέγχεται, ἰκαλῆμ' τε
 Δείματι, καὶ ψεκάδος λύεται ἐξ ὀλίγγη.
 Ἥ δὲ πάρος στίβουσα, καὶ ἡ χαρίεσσα παρῆσ,
 30 Χάρμα μὲν' ἐξῆπνίης διχρῶσ ἐξῆφανη,
 Περκῆν, μαρμαρέοσσα. Μελέγχροσ, μιλοπάρρη,
 Πῶς δύνασαι κατέστην κάλλος ἐλεγχόμενον ;
 Ταῦτ' οὐ κινούμεοισιν ἀγάλασαι· σοὶ δ' ἀφορητῆ
 Μορφῆ, καὶ πολλοῖσ λυομένη πάθεισ.
 35 Τοῦτο Θεοῦ ἔμμασ ἐστί, γερὸσ τὸδ· τοῦτο παλαιόν,
 Τοῦτο νέον. Λειμῶν ἄνθεσ δισὸσ φέρων,

25 *Ῥυπτόμενον*. Ms. ρυπτόμενον, et sup. lin.
 πλυόμενον.
 27 *Ὀχέοισιν*. Int. βέμμασι πλατύνεται. Mox,
 ὕρπολοφ φέβη.
 31 *Μαρμαρέοσσα*. Sup. lin. 991, λευκή. Mox
 schol. ὡ μελέγχροσ.
 32 *Ἐλεγχόμενον*. Chig. sup. lin., ἐνελεγχόμενον.
 33 *Οὐ κινόμεοισιν*. Int., ἀκίνητοις. *Hæc linquen-
 da mortuis stans, tibi uero non conuenient quæ non
 est immobilis, sed formam multis dissolubilis.*
 Ibid. Σὺ δ' ἀφορητῆ. Ita exigui sensus. Coisl. et
 Combef. σοὶ δ' οὐ φορητῆ, cui repugnat metrum.
 Edit. σοὶ δὲ φορητῆ. Reg. 991, sup. lin. περιφορητῆ.
 — Metricam uersionem hic capiat qui potuerit.
 Duo sequentes uersus adeo contra sensum peccant,
 ut mutationem expositularent, quam italicis
 distinctam inferius reperies. CILLIAC.

METRICA VERSIO.

*Ac vel lucentem lino redimire capillum,
 Occultum aut clarum summa pro ora nefas :
 Flauum fulgentem, simul ac velamen abegit,
 Ut palmæ constet munus id artificis :
 Cum cæcumdoctorem, atque exanimem simulacrum
 Formæ constituens, hinc decus assequitur.
 Si formam natura dedit, ne inducite fuco,
 Sed facite ut solis pura sit illa uiris :
 Neve oculos auidos alium iaculamini in illum :
 Nam cor non caste lumina subsequitur.
 Si minus est uobis formæ concessa uenustas,
 Nec deforme decus conciliate manu :
 Quod tellus profert decus, et uenale lupis est*

B Et scortis, nummis exiguisque emitur.
 Hic decor abstersus per humum fluit, atque manero
 In risu nescit, quando soluta gena est.
 Eluitor, quoties lacrymarum funditur imber ;
 Hunc madidiusque metus, stillaque parua abigit.
 Inde prius fulget gena quæ gratissima uisui,
 Discolor apparet, res bene ridicula,
 Fusca et maruorea. O mini male tincta colore,
 Qui retinere potes quod decus arguitur ?
 Hæc non sponte sua signis salientibus adsunt :
 Extera forma modis soluitur innumeris.
 Numinis hæc uisus, illis manus ; uetus illa figura,
 Hæc noua ; seu pratum fert varias uolias,

Τερπνών τε στυγεῖραν τε ἀμοιβαίς, ἤ τις ἐσθῆς
 Ἄμφιχρος ζώναις πλετοῖσι λειομένη.
 Τούνεκεν ἢ φεύγειν γραπτὸν δίμας, ἢ φυλάσσειν,
 40 Μῆδ' ἐπιλωθῆντι εἶδος ἄλλακ' ἔχειν.
 Ἰστὸν Πηνελόπης, τὸν νύξ λύει, ἤμαρ ὕφανεν·
 Ἐνδοθὶ τὴν Ἐκάθην, ἔκδοθι τὴν Ἐλένην.
 Εἰ μὲν δὴ μῆγός τι λαθεῖν πόσιν, οὐ μὲν ἀνεκτον,
 Εἶδος ἀποκρούπειν θεϊότερον βροτέφ.
 45 Μὴ σε θεός τοιοῦτον ἀμελήηται γαλεπήνας·
 Τίς, πόθεν ὁ πλάστης; ἔρρε μοι, ἄλλοτρή.
 Ὅσ' ἔγραφα, κύων, ἀλλ' ἔπασσα εἰκόσ' ἔμοι·
 Πῶς εἰβωλον ἔχω εἶδος ἀντὶ φίλου;

Jucundos et ingratos vicissim : aut quamdam vestem
 Bicolorem pluribus zonis tractam.

Quapropter aut fuge fucatum corpus, aut conserva,
 40 Nec turpe formæ adjumentum adsciscas.

Telam Penelopes, quam nox solvebat, dies texeoat;

(Id quidem agis) interne Hecubam, externe Helenam refers.

Etiam aliquo modo latere maritum posses, haud tamen ferendum

Te formam occultare divinam mortali,

45 Ne te Deus his verbis alloquatur indignatus :

« Quisquis, undenam est tuus factor? Hinc abi, mulier aliena.

Non te depixit, o impudentissima, sed finxi imaginem mei.

Quomodo igitur idolum habeo pro chara imagine? »

At tamen huic morbo non nihil indulgeamus. Sin autem, manifesta

50 Velut tabula pictorum, formam formæ superjectam habens,

Statuam turpitudinis noveris te conspicuam mortalibus excitare,

Formam quam tu pingis vivam, viribus ingenii.

Adonidis hortus est tua venustas cito marcescens,

Polypi color, litteræ in arena conscriptæ.

55 Quomodo tu, quæ graculi formam habes (quandoquidem graculum

Alienis ornatum plumis ostendens fabula,

Rursus his nudatam protulit ridiculum), quomodo, inquam, non curas

Summum dedecus, cum perierit tua pulchritudo?

568-569 An vero spes est constantem hanc tibi futuram venustatem? brevi certe

60 Perspicies ex adulterina pulchritudine quantus sit dolor.

37 Ἄμοιβαίς. Sup. lin. ἐκβάδοχος. Mox, ἐσθῆς, ἱμάτιον ὄψρου.

40 Ἄλλακ'. Schol. βοήθημα.

41 Ἰστὸν Πηνελόπης. Penelopes telam retexere, est inanem operam sumere, et rursus destruere quod edfeceris : proverbium natum ex Homero qui *Odys.* II, 94, fingit Penelopem Ulyssis uxorem procos eam urgentes hac conditione delussisse, ut tum se promitteret nupturam, ubi telam, quam habebat in manibus abscessisset. Quam conditionem, postea quam illi accepissent, mulier astuta, quod interdu texuisset, id noctu retexere cepit :

Ἐσθα καὶ ἡματιῆ μὲν ὕφανεν ἄμαρ ἰστὸν,
 Νύκτα δ' ἀλλόεσκεν, ἐπὶν θαλάσ παραθέειτο.

Hoc proverbium usurpat Plato in *Phædone*, et Tull. *Acad. quest.* lib. II.

42 Ἐκάθην. Int. σύφρονα. Mox, Ἐλένην. Int. κόρηνην.

46 Ἐρρε. Sup. lin., φείρου.

47 Κύων. Sup. lin., ὠ ἀναϊδέστατα.

A Ἄλλ' ἔμπης νοῦσφ in παρήσομεν. Εἰ δ', ἀρίθην
 50 Ἐστὶ πίνασε γραφῶν εἶδος ἐπ' εἶδος ἔχων,
 Στήλην ἀλοεος ἰσθὶ βροταῖς περιφανὸν ἔχειρειν
 Μορφήν, ἦν οὐ γράφεις ἔμπησον ἀλλὰ νοῦσφ.
 Κῆπος Ἀδώνιδος ἦδε τῆ χάρις ὠλεστικάρτος.
 Πουλύποδος χροσθ, γράμματ' ἐπὶ φαμάθων.
 55 Πῶς δὲ οὐγ' εἶδος ἔχουσα κολοῖτον (εἰ γε κολοῖτον
 Εὔπετρον ἄλλοτρίοις ἀνθεσι μύθος ἔχων,
 Αἰθίς γυμνὸν ἔθηκε γελοῖτον), οὐκ ἀλεγιζεῖς
 Αἰσχεος ὕστατιοῦ, κάλλεος ἄλλυμένου.
 Ἐληθ' ὁ ἀστυφελίτων ἔχειν γάνος; οὐ μετὰ θῆρῶν
 60 Ὅφει ἀλλοτρίου κάλλεος ὄσον ἔχος.

49 Ἀρίθην. Ita Coisl. et Chig. Edit. ἀρίθην. Mallem ἀρίθην.
 51 Ἐχειρειν. Chig. ἔχειρεῖς.
 52 Ἄλλ' ἰδοῦ. Sic legendum : sensus postulat ; et certe schol. non legit Ἀλκινόου, ut in editis, quippe qui supra Ἀλκινίδου scripsit ταῖς ἰδίαις χερσὶ, propriis manibus.
 53 Κῆπος Ἀδώνιδος. Edit. male κῆπος. Ad marg. 991 scribitur : Ἐπὶ τῶν ἰώρων, καὶ ὀλιγοχρονίων, καὶ μὴ ἐβρῆζόμενων. Nimirum proverbium est de rebus leviculis, parum frugiferis, brevenque habitibus voluptatem, radices non habentibus. Vide Erasim. *Ibid.* Ἐλεστικάρτος. Sup. lin. Coisl., καρπὸς ἀποβάλλουσα, ἀπολλυμένη.
 54 Πουλύποδος χροσθ. Polypi color, et litteræ in arena descriptæ, proverbialia sunt de rebus stultis. Hæc aptissime transfert ad fucatum mulieris pulchritudinem.
 55 Κολοῖτον. Quod de graculo Æsopus in fabulis, hoc de cornicula scribit Horatius, epist. 3, lib. I.

METRICA VERSIO.

Jucundas mistas inamœnis : vestis et instar,
 Cui variz zonz sunt, variusque color.

Idcirco pictum corpus fugito, atque caveto :

Sperne hoc probrosum subsidium decoris ;

Telam Penelopes luce orsam, nocte retexam :

Nempe Hecuba est intus, sed foris est Helena.

Quod si ulla est ratio ut lateas virum, at hoc pote
 [nou est

Mortali divinam occultare effugium ;

Ne Deus infensus te dicis increpet istis :

« Quisnam, unde hic factor? vade, aliena mihi?

Te haud pinxi, canis; est a me nca condita imago :

Cur pro furva illa das simulacra mihi? »

B Attamen huic morbo veniam damus. At manifesta
 [est,

Picta tabella alium mox aliumque notans.

Claram ignominiz forma stabilire coluamam

Crede tua, vivam quam facis ingenio.

Hortus Adonidis ista venusta, fructibus obstans,

Polypus omnicolor, littera et in sabulo.

Fabula nota, avis ut furtivo munere gaudens

Pennarum, risum conciet alitibus.

Mox ubi nudatur specie illa. Cur tibi gratum est

Dedecus extremum, pestiferumque decus?

An sperare queas peritura hæc gaudia nunquam?

Quam grave sit cernes uox decus haud proprium.

Πυνθάνομαι ὡς τε φέριστον ἔχει πλάσις, ἦν ποτε γῆρας
 ῥικνώσῃ μορφήν, τὴν πάρος ἀνοσφόρον·
 Τῆμος δὲ ἄγραφός ἐστι μελῶν πλάσις, ὡς πυρξικαυ-
 [στον
 Λείπεσθαι σαρκῶν λείψανον ἐκ κοινῆς·
 65 Ὅψε μετακλαίειν δὲ μελῶν δόλον, εὖτε πύθηκον
 ῥυσίαν ἐν πυκναιῶς ὡσεὶ τὸ λειπόμενον.
 Τοίη φευδομένον μελέων χάρις. Ἄλλα, φερίστη,
 Νῦν στήσον μορφῆς ἔκτυπον, ὡς τὸ πάρος.
 Ἄτρεκές σὺ μὲν ἔγωγε ὀδομαι· ἀλλὰ πολὺ πρὶν
 70 Μηδὲνα μτ' ἀνδρῶν εὖξαι ἄμματ' ἔχειν,
 Ὅφ σε πάρος κλήϊζον, ἐπ' ἄμματα δ' εἶχον ἔτοιμα
 Τῇ καὶ τῇ σοβαροῦς ἴσμαιι κινυμένην.
 Καὶ τὸ, γέλω, ἀνδρῶν λήθειν γένος ἰσχανώσσα,

Μύστας σῆς μορφῆς ἄνδρας ἐπισπάσας.
 75 Ἄνδρες γὰρ τρέψαντε τὰ φάρμακα, οἷς σὺ γέγηθας,
 Ληϊσταὶ μεγάρων, τέκτονες ἦς μανίης,
 Ταῦτ' οὐ σωφροσύνης τὰ σοφίσματα, μαχλοσύνης δέ.
 Πᾶν γὰρ ὃ τεχνάζῃ ἄβρεσι, μαχλοσύνη.
 Φασὶ ταῦ μεγάλαυον, ἐπὶν περικυκλῶν ἐγείρη
 80 Αὐχένα κυρτώσας χρύσσον, ἀστερούεις,
 Κλάζειν θηλυτέρας φιλοτήσας. Εἰ δὲ σὺ μορφήν
 Οὐ σφρηγύσῃς γράφεις ἄμμασι, θαύμα μ' ἔχει.
 Εἰ μὲν γὰρ πόσις σου ἔχεις πόθον, ὡς σὸν ἐκείνος,
 Ἐξέτι τοῦ, δὲ ἔρων σ' ἤγαγε πρὸς θαλάμους
 85 Κοιροῖδην θαλθούσων, ἔχεις χάριν· εἰ δὲ σὺ γ' ἄλλον
 Ὅμμασι ἀνανέεις, τοῦτο πόσις στυγέει.
 Ἐούθειν λώϊόν ἐστι βελῶν χάριν οἷσι δόμοισι,
 Ἥδ' φευδομένην οὐχ ὅσως προφέρειν.

Si vera audio, hoc commodi habet fucus, postquam senectus
 Rugis contraxerit formam prius florentem:
 Tunc cum jam membris pigmenta non adhibentur, velut igni adustas
 Relinquit carnis reliquias e cinere;
 65 Tum sero deplorat membrorum fraudem, cum simiam
 Rugis densissimis propulerit id quod superest.
 Talis commentitia membrorum venustas. At nunc, o præstantissima,
 Statue formæ simulacrum, ut antea.
 Sincerum haud equidem ego putem: ac certe priusquam faciem admoneas
 70 Neminem ex iis viris optabis oculos habere.
 Qui te antea laudibus efferebant, et oculos habebant in te defixos
 Huc et illuc superbis gressibus procedentem.
 Et hoc ridiculum est, te hominum genus latere velle,
 Quæ mystas tuæ formæ viros adscivisti.
 75 Viri enim contriverunt hæc pharmaca, quibus delectaris,
 Magnarum prædones domorum, artifices suæ insanie.
 Hæc pudicitiz artificia non sunt, sed lasciviz.
 Quidquid enim struis in gratiam virorum, libidinem promit.
 Ferunt pavonem superbum, cum circulum efficit,
 80 Aureum intorquens collum, pennis gemmantibus
 Clangore suo feminas ad venerem invitare. Si autem tu formam
 Non pingis, ut lascivis placeas oculis, hoc admiror.
 Si enim mariti desiderio flagras, ut tui ille
 Jam inde ex quo te sibi matrimonio sociavit
 85 Puellam florentem, id gratum. Si autem aliorum
 Oculis placere studes, hoc maritus odit.
 Occultare melius est membrorum elegantiam in suis ædibus,
 Quam commentitiam nefario proferre.

60 Κάλλιστος. Chig. et Coisl. κώδεος.
 65 Μελῶν δόλον. Χάριν, elegantiam. Ibid. Πύθη-
 κων. Simiam propulerit, id est, evertitiam pulchritu-
 dinem.
 68 Ἐγείρω. Ἐγείρω, ironice.
 69 Ἄλλὰ πολὺ πρὶν. Prius crederem te optare
 ut nemo ex iis viris oculos habeat.
 75 Λήθω. Chig. λήθω.
 76 Τέκτονες ἦς μανίης. Ipsi enim sibi laqueos
 quibus capiuntur parant, dum pigmenta conficiunt,

quibus elegantiores reddantur mulieres.
 78 Τεχνάζω. Ita duo Regg., Coisl. et Chig. Edit.
 τεχνάζω.
 79 Ταῦ. Chig. et Coisl. ταῶν.
 80 Ἀστερούεις. Stellis micans.
 84 Ὅτ' ἔρων σ' ἤγαγε. Reg. 991, Coisl., Chig
 ἐξέτι τοῦ ὅτε σε ἤγαγε. In thalamum admisit.
 87 Βελῶν. Uterque interpres legit μελῶν. Cf.
 vers. 63. Edit.

METRICA VERSIO.

Audio quid prosit medicamen, quando senectus
 Contraxit faciem floribus ante parem:
 Cum non inficiunt vultus pigmenta, supersunt
 Corporis ambrustæ reliquie e cinere.
 Desere at serum est fraudem medicaminis hujus,
 Cum densis rugis simia conficitur.
 Talis mendacis decoris stat gratia. Quare
 Siste oris speculum quale prius fuerat.
 Haud ego crediderim verum: sed vota tua essent
 Cunctis nulla viris lumina in ore fore;
 His qui te quondam celebrabant, teque ferebant
 Ante oculos incesso atque gradu tumido.
 At quod ridiculum est, generi hoc celare virorum

B Contendens, mystas hos trahis ad faciem.
 Pharmaca namque viri triverunt quæ tibi cordi,
 Prædones domuum, nequitizque fabri.
 Hoc lenocinii est commentum, haud sobrietatis:
 Namque est flagitium quod struis arte viris.
 Pavonem memorant præ fastu cum explicat alas
 Gemmantes, collum et stellifer aureolum,
 Clangore ad se accire suo Venerem. Ipsa colorem
 Si non ob molles, miror, amas oculos.
 Estne viri desiderium tibi nutum et ardens,
 Ex quo te a prima virginie duxit amans?
 In thalamum geniale habuisti gratiam: at idem
 Vir te odit, si aliis luminibus placeas.
 Occultare domi est satius quæ in corpore notes,
 Quam non rite foras prodere fictitias.

Τῆ μὲν γὰρ πόσις ἐστὶν ἐπάρκιος· ἢ δ' ἐπὶ πολλοῖς Α
 90 Ἰστανται, ὡς τε λίνον Ἰταμένον ἀγέλη.
 Τέρπη τερομένη, καὶ ἀμείβεται ὄφιν ὀπωπῆ,
 Ἀδάρ ἐπειτα γέλωσ, καὶ λόγος ἀντιθετος,
 Κλεπτόμενοι τὸ πρῶτον, ἐπειτα δὲ θάρσος ἔχοντες.
 Μήχεται μοι τα πρῶτα φθέγγε, γλώσσα λάλε.
 95 Ἄλλὰ τὸδ' ἀπερκέως μυθίζομαι, οὐδὲν ἀκιντρον
 Τῶν ὅσα θηλυτέρας παίζεται ἀμφὶ νέος.
 Πάντα γὰρ ἀλλήλοισιν ἀμ' ἴστανται, ὥστε σίθηρος,
 Ὅν μάγνης ἐρύει, ἄλλον ὅπ' ἄλλον ἔγων.
 Ὡς ὄρελον ψευθοῖσι καὶ φύκεισιν, ἀντὶ γυναικῶν,
 100 Ἐπίθειν, καὶ λιπαρῶς, ἀνέρος ἀπραδείας,
 Οἱ τόσον αἰσχρὸς ἔχοντες ἐν ὀφθαλμοῖσι συνοικον,
 Τέρπωνται κακίῃ, ἀχλὺν ἔρρασαμένοι·

Nativa tua pulchritudo marito sufficit : commentitia vero pluribus
 90 Prostat, ut rete volatiliū gregi.
 Delectabit te ille quem delectas, et reddes aspectum aspectui ;
 Deinde risus et mutuum colloquium,
 Furtivum id primo, postea accedit audacia.
 Ne mihi jam, quæ deinceps sequuntur, loquaris, lingua garrula :
 95 Sed hoc vere dicam, nihil sine aculeo
 Ex omnibus quæ mulieres joco dicunt aut faciunt cum juvenibus.
 570-571 Omnia enim inter se coherent, ut ferrum
 Quod magne trahit, permulta deinceps rapit.
 Atque utinam cerussa et fūco, loco mulierum,
 100 Remiderent, et quidem abunde, viri stolidi,
 Qui tantam turpitudinem habentes ob oculos contubernalem,
 Vitio delectantur, caligine circumfusi ;
 Alias quidem insectantur diceris sapientia illustres,
 Ipsi vero in propriis obscenitatibus sunt porci :
 105 Aut forsan et in tenebrosas haras deciderent,
 Inclusi Circes unctionibus feriparis,
 Qui non oderunt hujusmodi fūcos, imo igni quasi aridam materiam.
 Injucium, quam extrahere satius esset quam inferre.
 Alium enim alius vir ornatu mulierum
 110 Vincere, et insipientia primas habere gestit.
 Saepe etiam facultatibus egentes, ut excitent
 Fastum uxorum suarum, maximos suscipiunt labores.
 Inimico nunquam suum porrexisti gladium, neque torrenti
 Tuas in segetes facilem aperuisti viam.
 115 Pandoram ferunt, igne a consumente furtim sublato,
 Pœnam mortalibus ultricem advenisse

89 Ἐπάρκιος. Sic habent edit. Reg. 991, ἐπάρ-
 κιος. Mox, ἢ δ' ἐπὶ. Ita pariter idem Reg. 991, 992
 et Coisl. Edit. et δ'.

91 Τέρπη τερομένη. Int. Coisl. τέρπη καὶ ἀντι-
 τέρπεις, delectaris et delectas.

95 Οὐδὲν ἀκιντρον. Nihil quod non pungat, quod
 non vulnere.

98 Ὅρ. Ita duo Regg. et Coisl. Edit. οὐ. Mox,
 ἔγων. Sic Reg. 990, Coisl. et Cbig. Edit. ἔγωγ. Aliud
 super aliud scelus.

103 Φαειράς. Int. Coisl. βάλλουσι μὲν λουδοραῖς
 σωφρονας γυναῖκας. Injuriis lacessunt sapientes mu-
 lieres.

106 Κίρκης χρίσμασι θηροτόκοις. Circe venefi-

ciis suis Ulyssis socios in suos mutavit. Sic lasciva
 muliercula fūco ac pigmentis suis ita maritos de-
 mentant ut pene hominum exuisse naturam, et
 belluinam induisse videantur.
 110 Νικῶς. Int. Coisl. ὑπερβάλλει.
 115 Πανδώραν. Pandora puella nomen est apud
 Hesiodum, sic dicta, quod dii omnes donum aliquod
 in eam contulissent. Hanc, ob celestem ignem a
 Prometheo surreptum, e caelo in terram demissam
 fuisse fingit poeta, ut homines philtis suis ac fūcis
 in exitium impelleret. Hæc enim sunt de ea Jovis
 verba :
 Ἐὸ δέ τοι ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν, ᾧ κεν ἄπαντες
 Τέρπωνται κατὰ θυμὸν ἐν μόνον ἀμφαγαπῶντας.

METRICA VERSIO.

Forma tua et nativa viram juvat ; at si eadem ambit
 Multos, rete gregi tenditur ut volucrum.
 Ille placet tibi cui ipsa places, cernisque tuentem,
 Obstatum risus, sermoque persequitur.
 Hoc furtim primum, mox hinc fiducia surgit :
 Ne ulterius pergas, garrula lingua, cave.
 Hoc tandem elaborare, quod non jocus ullus
 Fœmine in cœtu est, qui stimulo careat.
 Cuncta etenim sibi inhærescunt, velut ordine ferrum,
 Quod traxit magnes, ferrea quæque rapit.
 Quam vellem cerussa homines, fūcoque vitent,
 Qui sic desipiunt, et muliebres secus !
 Nempe oculis tantum cum dedecus obversetur,
 Induti vitiorum exsiliunt nebula ;

Nec cessant cultas dictis incessere acerbis :
 At porci remanent dedecore in proprio ;
 Deciderint in haras tales duntaxat opacas,
 Vincit Circeis, unguibusque feris.
 Non etenim odere hæc, alimenta sed arida in ignes
 Conjiciunt, quæ esset subtrahere his melius.
 Ille illum ornatu uxoris vitæ vincere semper,
 Nec quisquam cuiquam cedere stultitia ;
 Saepaque cum indigeant opibus, quo attollere possint
 Uxorum fastum, majus opusque movent.
 Atqui hosti gladium non das, torrentis et undis
 In segetes proprias haud iter ipse facis.
 Post ignem æthereo subductum culmine, fertur
 Pandorau venisse huc grave supplicium,

Ἄντι πυρός πῦρ ἄλλο, καλοῦ κακόν, ὡς κε φλέγησι Α
 Καὶ πλεόν, ἀσκήσται κάλλιαι δαιδαλέοις
 Δειπνομας, ἄλλο τι δ' ἄλλον ἐπικλοπον εἰς ἐν ἀγοντας.
 120 Συμπερτην ἀπάτην ἀνδράσιν ἐμπελάσασαι,
 Δειπνολόχη, δολέσσων, ἀναίεθα, μειλιχόμυθον,
 Τερπυλὴν ὄλην, δαλὴν ἀεφυλέγεια.
 Οὐ μὲν δὴ μύθοις ἐπιπεθῆμαι · εἰ δὲ καλεῖσαι,
 Μὴ σὺ γε Πανδῶρη γίνοιτο δαιδαλέη.
 125 Πανδῶρης γένος εἰδὼν ἀναίεδες · ἀλλὰ σὺ Χριστοῦ
 Εἰκὼν, σωφροσύνη λάμπει καὶ πραπίσει.
 Ἄλλος δ' οὐκέτι μύθος, ἐμῶν δ' ἐπίων ἐπάκουσον,
 Οὗς σοι θειοτάτων φθέγγομαι ἐκ λογίων.
 Οὐκ ἄταις καὶ πρόσθε τὸν πατέρ' ὡς ἀπάτησεν
 150 Ἄνδρῶν φουτοῦ εὐχρῶς ἀγλαῖη

Ἦπαφεν, εὐθαλέος τε ἀπαρ βάλειν ἐκ παραδείσου,
 Δυσμενέος τὲ δόλος, παρφασίη τ' ἀλόχου.
 Οὗτός σοι νόμος ἐστὶ πατρίδος ἐξέτι κείνου,
 Μὴ ποτ' ἐπ' εὐχρῶη θάρσος ἔχειν, θύγατερ.
 135 Πᾶν μὲν κάλλος ἐμοί, βασι γάρας, εἶαρ εὐκαιε,
 Καὶ χειμῶν κρυερὸς ὤλεσεν ἐξαπίνην.
 Ἦ νοῦσος μιν ἔκαμψεν ἀώριον, ἢ χρόνος αἰθῆς
 Ὀλεσε, τρηκεδανῶν κύκλα φέρων ἐτέων.
 Τοῦτο δὲ καὶ πλεόν ἐστὶ γελῶσιον · ὁδὲν ἀκοσμον
 140 Εἶδος ἔχουσα γυνή, καὶ πατεῖ δανάην,
 Δισχεῖ κιδιώσασα. Τὸ δ' αἰσχίον (ὡς ἐνέπουσιν
 Ἰβριες, οὐ γὰρ ἐγώ, τῆσδε κακορραφίης),
 Συνὴν νοῦσον ἔχουσι, καὶ ἀλλήλας ἐθέλουσι
 Κεῦθειν. Τίποτε νόσου τῆσδε χειρότερον;

Pro igne, ignem alium, scilicet pro bono malum, et quo inflammaretur.

Magis, eam instruxisse omni pulchritudinis genere

Deos, suas certatim illecebras in unum confereutes :

120 Tum vero confertam hominibus fraudem invexisse,

Epulis insidiantem, versutam, impudentem, dulciloquam.

Oblectamentum perniciosum, facem semper ardentem.

Haud quidem fabulis crediderim : verumtamen, si volueris,

Ne tu fias Pandora versipellis.

125 Paudora: filiae sunt omnes procaces mulierculae ; sed tu Christi

Imago, sapientia splendeas et prudentia.

Verum jam omisissis fabulis, verba mea audi,

Quae tibi divinis depromam ex oraculis.

Non audisti quomodo olim tuum parentem in fraudem impulerit

150 Homicidae arboris color nitidus ?

Decepit hunc, et e virenti subito extrusit paradiso

Fraus inimici, et consilium uxoris.

572-573 Haec tibi lex est paterna ex illo tempore,

Ne unquam pulchritudini confidas, o filia.

135 Omnem quidem pulchritudinem mihi, gratum sed breve ver avertit,

Et hiems aspera exstinguit confestim :

Aut eam morbus frangit praemature, aut tempus grave

Delet, edacium orbem volvens annorum.

stud autem magis est ridiculum : novit se deformem

140 Speciem habere mulier, et calcat Danaen,

Quamvis deformis gloriaudo. Quod vero turpius est (ut aiunt,

Periti hujus artificii, neque enim id exploratum mihi est),

Communi morbo laborant, et se mutuo volunt

Celare. Quid morbo hoc pejus est ?

Pro igne dabo tibi gratam pestem, qua omnes

Delectentur suam ipsorum moriem amantes.

Commode itaque Gregorius Pandora comparat mulieres

fucatas et unguentis delibutas. Hujusmodi Pandora egregia est descriptio Proverb. vii.

123 *Εἰ δὲ κελεύεις.* Int. Coisl. et βούλει, μὴ γίνου.

128 *Οὗς.* Non concordat cum genere substantivi neutri ἐπίων.

131 *Ἦπαφεν.* Sic Coisl. et Reg. 994. Male edit. ἦπαφεν.

133 *Σολ.* Ita Coisl. et Cmg. Edit. *μολ.*

134 *Μὴ ποτ' ἐπ'.* Coisl. *μὴ ποτ' ἐν.*

137 *Ἄδριαν.* Chig. *ἀδριαν.*

139 *Οἴβερ.* *Sua sibi conscia deformitatis.*

140 *Πατεῖ δανάην.* *Ipsam Danaen forma praestantissimam aspernatur.* Schol., καὶ τῶν φύσει

εὐειδῶν κατακαυχάται.

142 *Οὐ γὰρ ἐγώ.* Int. Coisl. *Ἐμπαφος.* Mox Reg.

990, *κακορραφίης.*

METRICA VERSIO.

Ignem alium pro igne, atque malum pro commodo B

[et aequo :

Ureret utque magis, hanc genii oecorant :

Artibus inque unum collata fraude dolosis,

Admovere viris decipulam omnigenam :

Insidiantem epulis, blamdam, sine fronte, loqua-

[cem,

Ardentem torrem, laetitiam nocuam.

Credulus haud ego sum fabellis : credere si vis,

Ne Pandoram actu fingito multiplici.

Pandora genus haec perficitur fronte, sed heus tu

Mente tua Christum et sobrietate refer.

Fabula nulla modo est : mea nunc age dicta capesse ;

Quae tibi ab oraculis eloquar aetheriis.

Numquamne audisti pater ut decipit Adamus

Sit tuus in pomi pestiferi decore ?

Hunc lusit viridique cito ejecit paradiso

Hostilis dotus, et conjugis alloquium.

Hinc tibi ab antiquo lex est praescripta parente.

Ne credas formae, filia chara, tuz.

Omne decus fragile est, veris quod protulit hora.

Momentoque brevi bruma peremit atrox.

Morbus et ante diem fregit, tempusque volucro

Messuit, annos quod corripit innumeris.

Haec etiam mulier digna est majore cacinnio,

Quae novit se informem, et gerit ut Danaen,

Dedecore exultans. At turpius hoc memoratur

Expertis (nec enim id mens mea callet opus) ;

Vexantur morbo communi : seque latere

Invicem amant : morbo hoc quid, rogo, deterius ?

- 145 Τέκτων τέκτονος ἔργον ἐπίσταται, ἔβρις ἀοιδὸς Ἄ
 Ἴβριν ἀδοῦσόντης, φῶρα δὲ φῶρ ἔδῃ.
 Ἄλλ' αἰ γ' οὐκ ἐθέλουσι τα περ νοῦσι, νοσῆσαι.
 Ἡ β' ἔτεδν, κακῆ δμματα πηρὰ φέρει.
 Ὅτ' δ' ἄνδρες εἶουσι τὰ περ γελῶσι πρόσωπα,
 150 Τερπόμενοι χροιαῖς κινυμένων πινάκων.
 Ὅτι τῶσον πινάκεσιν εἶομαι, ὅσον ἐπ' ἀνδρῶν
 θυμῷ, τοῦ τελείβει χρώματα μαρτυρίη.
 Πυνθάνομ' ὡς κενεῖν, καὶ ἀνείδον, ὑστεροφωνον
 Ἴγῷ τις ποθεῖν, πλάζεθ' ὄπιρ σκοπέλων
 155 Καὶ μορφῆς τις ἄης ποτ' ἐράσσατο, καὶ κατ'
 [πηγῆς
 Ἴλατ' ἐπ' εἰδῶμ κἀλλεος οὐλομένου.

145 Faber fabri opus scit, peritus cantor

Peritum musicae, furem fur novit.

Ille vero noluit, quae in aliis deprehendunt, in se deprehendi.

Certe verissimum est istud; vitium oculis caecitatem affert.

Sic viri honorant, quas rident, facies,

150 Oblectantes se coloribus vivarum tabularum.

Neque eos tam tabulis delectari puto, quam virorum

Ingenio, cujus colores sunt testes.

Audio quod vanae, informis, posterius resonantis

Echus quidam amore captus, erraverit per scopulos;

155 Et formam quis suam deperit, et in fontem

Insiitit ad amplexandum simulacrum exitiosae pulchritudinis.

Alia autem rursus pulchra fluminis insano amore prosequatur fluente,

Insaniebat, nec a dilectis discedebat ripis:

Lambebat aquam, manibus hauriebat, spumam arripiebat;

160 Verum nec sic igneum cessabat desiderium.

Tam caeca res est amor et praepostera. Non ergo valde mirum,

Si quem et tu juvenum de mente deturbasti,

Colore nitens, molliter vestita, roseis digitis, excelso capite,

Nec unum duntaxat, sed quotquot sunt, quorum causa faciem pingis.

165 Credo id quod narratur: taurum insignis pictor elusit arte sua,

Coloribus depingens ligneam currum

(Novus amor! ad inanitas formas viva animantia currunt);

Quandoquidem et tu juvenibus par molita es caelus.

574-575 Orpheus ferus flectebat, tu autem viros, quibus similis

170 Brutis est animus, et insanus feminarum amor.

- 148 Πηρὰ φέρει. Colb. παραφέρει.
 149 Τὰ περ. Al. ἀπερ γελῶσι.
 152 Τοῦ. Sic Coisl. Edit. τῷ. Mox, χρώματα.
 Reg. 990 δμματα.
 154 Ἴγῷ τι ποθεῖν. Narrat Ovidius, lib. III
Metam., quemadmodum Echo Narcissi amore correpta fuerit; verum quis ipsam Echo deperierit, non indicat. Ibid. πλάζεθ'. Chig. πλάζεσθαι.
 155 Τις. Ita Coisl. Male edit. τῆς. Sic etiam infra, lib. II, sect. II, carm. III, vers. 52.
 156 Ἴλατ'. Al. ἕλατ'.
 162 Καὶ σὺ νέων. Chig. συνέτων. Reg. 990 πινύτων.
 164 Οὐχ ἔρα. Chig., Coisl. οὐχ ἔδος, ἄλλα τόσον ὄσασιαισι.

165 Myronis juvenca, *Anthol. epigr. 4.*

167 Ἐσνός. Legendum forte ευνός, inquit Bil

lius, ut praecedenti distychi ratio reddatur, negatque Gregorius uirandum si taurus praestantia artis deceptus in pictam juveneam impetum fecerit: hoc enim ipsi commune est ac stultis viris, qui fucatae formae elegantia inescati in lulentantam fraudem incidunt. Sed nihil immutandum videtur. De quodam Parrhasio pictore etiam commemoratur, quod arte sua sic ad vivum uvae expresserit, ut aves ad eas, tanquam ad veras uvas advolarint. Mox, βαίνει. Reg. 991 βαίνεν.
 168 Μήσαο. Ita duo Regg., Chig. et Coisl. Edit. μησαίο.

METRICA VERSIO.

Scit munus fabri faber, et furem aspicit alter:

Notus cantori est qui bonus est canere.

Ille noluit alias quod habent in pectore scire:

Nimirum vitium lumina caeca facit.

Ficta viri pariter derident ora coluntque,

Quos tabulae vitae, quos recreatae color.

Non tamen in tabulis vis est, sed mente virorum,

Est cujus color hic testis et iudicium.

Quondam aliquis vanae, informis, resonabilis Echus

Errabat, fama est, captus amore vago:

Ardebat suam spectatam in fonte figuram

Alter, cui exitium forma venusta dedit.

B Et desiderio quaedam insanibat aquarum

Fluminis, et ripas linquere non poterat:

Lambit aquam, palmas haurit, spumamque perhendit,

Haudque extinctus aquis igneus ille furor.

Sic ferus est et caecus amor. Mirabile non est,

Si juvenem mentis de statione moves,

Hac facie, hoc cultu, his digitis, cervicique recta,

Non unum, sed tot quam varius color est

Credo equidem artificem olim decepisse juvenem,

Qui vaccam et trabibus fixerat egregram.

Idem amor in furcas spirantia corpora iuertes

Pellit, quo fabricas talia puberibus.

Orpheus ille ferus persuasit, tuque viros, quos

Par brutis animus, vitaeque amore furens.

Εἰ τοὶ μὴ σάρκεσσι χαρίζεαι, ἀντὶ δὲ σαρκῶν
 Ὅμμασι, καὶ τὸ, νόσος κερήρ φιλότης.
 Ἄλλ' ἄπρωτος ἄη· ναὶ πείβομαι, οὐδὲ τὸδ' ἐσθλὸν
 Ἔστιν ἔμολ κανεῆς δόξαν ἔχειν κακίης.

175 Ὡς δ' ἂν καὶ πολλῆσι νόμον γράφειας ἀκο-
 [σμον,

Καὶ πινυτή παρ' εὐσῶ. Εὐδρόμον ἦ κακίη.
 Ἄλλων μὲν βυπόπυατα βίον τεχνάσματα κεῦθειν,
 Σολ δὲ σαφροσύνην καὶ τι μέλαν φορέειν.

Εἰ γὰρ σάφρονές εἰσιν ἐπανθέες, οὐ ποτ' ἂν ἄλλας
 180 Πείσαις θηλυτέρας σάφρονα θυμὸν ἔχειν.

Μῦθος δ' ἡμετέροιο νόμου, μηδ' ἔμματα βάλλειν
 Ἔδωκ' ἐπ' ἀλλοτρίην, μοιχιδοῖσι πόθοις.

Ἀρχὴ γὰρ φιλότῳ ἀναϊδὸς ἕβης ἀναϊδῆς,
 Τῆν κεν ἀνήρ φεύγων, καὶ κακότητα φύγοι.

A 185 Πῶς δὲ σὺ τόσσον ἔρωτος ἐπ' ἀνδράσι κεισθὲν
 [ἄουσα,

Λυσιαγαμιο, γύναι, τῆλε μένεις κακίης,
 Εἰ δ' ἄγε, σὸλ καὶ μύθον εὐκίκατα μυθολογήσω

Δίσοισιν ὑμετέροις. Ἡ πολλὴ δὲ λάλον.

Ἄκριτον ἦν τοπάρουθε βροτῶν γένος, ὅς τε φέριετος,
 190 Ὅς τε χειρότερος, ὡς φάτις ὠγγυγῆ.

Πολλοὶ μὲν δοκείσκον ἀνάσσειν, ὅντες ἀρτοστοι,
 Πολλοὶ δ' αὖτ' ἀγαθοὶ, ἔμπαιλιν ἀφραδίαις.

Κῦδος ἀτιμωτάτοισιν, ἀτιμῆ δὲ τ' ἀρίστοις
 Ἔσπετο, οὐτε δίση τῶν δ' ἐπαμειβομένων.

195 Ἄλλ' οὐ λήθειν ἀνακτα θεὸν κακίη μεδέουσα
 Ὁψὲ δ' ἀλαστήσας τῶν ἐτεπειν ἔπος·

Οὐ θέμις ἐστ' ἀγαθῶσιν ἄμὸν κλέος ἧδὲ κακοῖσιν
 Ἔμμεναι, ὧδ' ἂν εἰσι πλειοτέρη κακίη.

Si autem non ut carnis libidini obsequaris (fuo uteris), sed carnis loco

Oculis; et hoc scito, morbus est aerius amor.

At ab omni vulnere tuta es: equidem credo; sed neque id pulchrum

Mihi videtur, inanis suspicionem habere vitii.

175 Sic enim plerisque mulieribus legem institues inhonestam,

Quamlibet alioqui prudens sis. Facilis cursus ad vitium.

Aliarum est sordes vitæ arte occultare:

Tibi vero castitatem obducere est vel levem criminis notam ferre.

Nam si castæ mulieres nitida sunt facie, nunquam aliis

180 Persuaseris mulieribus, ut pudicitiam amplectantur.

Præceptum est legis nostræ, neque oculos concitare

In uxorem alienam adulterinis desideriis.

Origo namque impudentis amoris est impudens aspectus,

Quem qui fugerit, vitium quoque fugiet.

185 Quomodo ergo tu tantum amoris cestum viris exhibens,

Ab adulterii, o mulier, crimine procul esse potes?

Verum age, tibi fabulam congruentem referam

Turpitudini vestræ. Senectus loquax est.

Confusum olim erat mortalium genus; et qui optimus,

190 Et qui pessimus, nullo discrimine erant, ut fama fert antiqua.

Multi quidem videbantur nefarii, quamvis essent optimi,

Multi contra boni (habebantur), licet stulti et vecordes.

Gloria abjectissimos, contemptus præstantissimos

Sequebatur, utrisque haud æquam mercedem accipientibus.

195 At non latuit Deum regem vitium latius dominans,

Et tandem indignatus, istud protulit verbum:

«Haud æquum est bonis parem et malis

Esse gloriam: sic enim magis augetur vitium.

172 Ὅμμασι. Oculis: scilicet, ut a viris conspiciaris.

178 Σολ δὲ σαφροσύνην. Legendum nonnullis videtur σαφροσύνην. Tua vero castitas sit ut et pulli aliquid ferat. Favet Int. Coisl. σὺ δὲ σαφροσύνην ἀμπέγου καὶ μέλαν ἱμάτιον, tu vero castitatem indues, necnon et nigrum vestimentum.

182 Ἀλλοτρίην. Ita Chig. et Reg. 990. Edit.

ἀλλότριον. Mox Coisl. μοιχιδοῖσι. Edit. μοιχα-δοῖσι.

185 Ἀναϊδὸς. Chig. ἀπηνόος

190 Ὀγγυγῆ. Sup. lin. Coisl. ἀρχαία.

196 Τοῖσιν. Colb. τοῦτο.

197 Ὁμόν. Sic Reg. 992 et Coisl. Edit. male ἔμόν. Mox Chig. κακίστος pro κακοῖσιν.

METRICA VERSIO.

Ut nil corporibus tribuas, satis sed ocellis,

Non expers morbi est hic amor aerius.

At nulli te ictus penetrant: concedo; sed illud

Non probo, cum vitii fama laborat inops.

Deinde nocens multis exemplo, et lege inhonesta,

Sis prudens licet. At lubrica res vitium est.

Est aliarum, spurcitiem vitæ obtegere arte:

Atram at ferre notam, vita modesta tibi est.

Nam in cute si curanda operata est turba pudica,

Vix aliis superest cura pudicitie.

Præceptum legis nostræ est non flectere ocellis

Feminam in externam, mens ut adultera sit.

Sunt lascivi oculi fœdi primordia amoris,

Quos si quis vitet, crimen ita effugiet.

B Tn quando ostentare viris cestum illicem amoris

Gaudes, qui pura es crimine adulterii?

Verum age, narremus fabellam, congrua quæ sit

Opprobriis vestris. Namque senecta loquax.

Indistinctum hominum quondam genus existit aiunt,

Nec virtutis erat, nec vitii ulla nota.

Plerosque infandos, qui præstarent pietate,

Credebant rectos, queis mala mens inerat.

Indignos decus ornabat, sed dedecus æquos

Præstantesque viros, sortibus inmeritis.

Rex orbis vitium vidit late dominari,

Cum genuitque gravi talia verba tulit:

«Haud fas est eadem statuatur gloria rectis

Et pravus: vitium cresceret usque nimis.

Τούνεκα τοῖσιν ἐγὼ σημήϊον ἐσθλὸν ὀπάσω,

200 Ὅφρ' εὖ γνώσκῃς, δε κακός, δε τ' ἀγαθός.

Ἦς εἰπὼν ἐρέθηκεν παρῆτα τοῖς ἀγαθοῖσιν,

Αἴμ' ὑπὸ δέρμα χίας, αἰσχεῖος ὀρτυμένου·

Θηλυτέρας δὲ μάλιστα, ἐπεὶ καὶ εἶδος ἀραιὰ

Καὶ κραδίην ἀπαλαί, πλείον ὑπεσκέδασε·

205 Τοῖς δὲ κακοῖσιν ἐπήξει, καὶ ἄτροπον ἔνδον ἔθηκε

Τούνεκα οὐδ' ὀλίγον αἰσχεῖσι συμφέρεται.

Τῶν σὺ μοι ἦ εὐσσα, πολύχρος· οὐ γὰρ ἔρευθος

Αἰθέρι', εἰ καὶ μοι τόσσον ὑπερθε φέρεις.

Τούτο γὰρ ἐστὶν ἔρευθος ἀναίδης ἀνερεύθου

210 Ἐχγονον, ὃ κλιζεὶ θυμὸς ὃ πρὶν Σοδόμου.

Μὴ γράψῃς τὸ πρόσωπον, ἀτάσθαλε, μηδὲ δολώσης

Σὺν χροῶ. Κάλως ἐμοὶ μούνον, ὃ δῶκε φύσις.

A Καὶ γὰρ πλοῦτος ἐμοὶ παρῶός ἐστιν ἀρείων

Τοῦ δ' ἂν ἐμὴ παλάμη οὐχ ὀπίσσω συνάγει,

215 Καὶ τυτθός περ ἐὼν, παλὺ πλείονος. Ἦς δὲ γυναικῶν

Ἐτέρῳ κουριδίην, οὐχὶ δὲ μοιχιδίην·

Καὶ γραπτῶν παιδῶν πολὺ φέρτερος, οὐς ἐφύτευσα,

Καὶ περ ἀρειοτέρων, οἳ γε χερειότεροι.

Τῶν σὺ μνωμένη τήρει δέμας, οἷον ἐτύχθη,

220 Μῆδ' ἐθέλειν δοκέειν ἀνθ' ἐτέρης ἐτέρης.

Καὶ τοῖς μὲν κρῖνοιαι γόνον Ἰήνοιο βέλτροις,

Καὶ χρυσοῦ καθαροῦ ἀνθρακίς εἰσι κρῖσις.

Σὺν δὲ σάφρονα θυμὸν ἀκαλλεῖ κάλλιαι μορφῆς

Ἐσταθῶμι'. Ἀσβολοῖς μὲν σε γράφοι Βελίας·

225 Ἢ γὰρ τέτραν ἔθηκαν ὀλην, ἧ καπνὸν ἔχευε,

Τόσσον ἀεικίσινας τέρψις ἀντι τόσης.

Quapropter his ego praeclarum signum impono,

200 Ut perspicue cognoscatur, quis bonus, quis vero malus sit.)

Sic fatus, rubore tinxit genas bonorum,

Sanguinem sub pelle fundens, cum turpitudine insurgeret :

Mulieribus autem praecipue, quoniam cute rarior

Et molli pectore sunt, plus pudoris suffudit.

205 Malis vero densavit sanguinem, immotumque intus tenuit.

Quocirca nec miime ob turpitudinem erubescunt.

576-577 Ex quibus una tu mihi est, variis tincta coloribus ; non enim rubore

Tuo moveor, quamlibet copiosum supra faciem exhibeas.

Rubor cuim ille est impudentiae, quae erubescere nescit,

210 Proles quam obruit pristinus imber Sodomorum.

Ne pingas faciem, o improba mulier, neque fuce inficias

Cutem tuam. Pulchritudo sola mihi est illa, quam dedit natura.

Etenim divitiarum mihi paternarum sunt excellentiores

his quas manus mea non legitime colligit,

215 Et licet exiguae sint, multo abundantioribus. Sic ego mulierem

Diligo, quam virginem duxi uxorem, non adulteram :

Sic etiam pictis filius multo meliores sunt ii, quos genui,

Quamvis picti elegantiores, isti vero imbecilliores videantur.

Horum tu memor, serva corpus tuum, quale conditum est,

220 Nec videri velis alia pro alia.

Celtae quidem explorant foetus Rheni fluentis,

Atque auri puritatis ignis est iudex.

Tui vero pudicitiam animi incompta pulchritudine formae

Expendo. Fuliginosus ne te pingat Belial

225 Aut enim in cinerem rediget totam, aut fumum offundet,

Tantum deformans pro exigua volupiate.

202 Αἰσχεῖος ὀρτυμένου. Cum turpe quid accusaverit, turpi prosiliente motu..., re turpi objecta.

206 Αἰσχεῖσι. Cod. male αἰσχεῖσιν. Mox συμφέρεται. Nequidem parum commoventur.

207 Τῶν σὺ μοι ἦ εὐσσα. Chig., Coisl. et Reg.

990 ἔρευθεῖσα. Ubique deficit metrum.

209 Ἀνερεύθου. Sic Colb. Coisl. sup. lin. τῆς

μη ἐρυθρώσης. Edit. ἀνερεύθου.

215 Γυναικῶν. Int. Coisl. γυναῖκα παρενεχθῆν.

221 Καὶ τοῖς μέρ. Vide infra, lib. ii, sect. ii,

carm. iv, Nicolubli filii ad patrem, vers. 145

224 Ἀσβολοῖς. Chig. ἀσβολοῖς.

226 Ἀεικίσινας. Καρυβρίσας. Mox τόσης. Coisl. μικρῶς.

METRICA VERSIO.

Idecirco his ego praebedo signum manifestum,

Hinc bene quis malus, ut noveris, atque bonus.)

Sic fatus, fuso sub pelle cruce, proborum

Moxque pudore orto, tincta rubore gena est.

Feminea in facie praesertim ; sub cute rara,

Et corde in molli, sic rubor exoritur.

Frigidus at pravis circum praecordia sanguis

Hæsit, et ascendit nullus ad ora rubor.

Unam te ex illis statuo, quæ tincta colore

Es vario : nec enim est mi rubor ille pudor.

Infandæ proles rubor iste libidinis exstat,

Quem Sodomorum ardens obruerat pluvia.

Ne pingas faciem, infelix, neve infice fuce ;

Quod natura dedit, solum adamo decus hoc.

Pluris opes facio a patribus mihi jure relictas,

Quam gazas partas artibus illicitis :

Exiguum licet, est pretiosius. Ut mihi conjux

Chara est legitima et criminis absque nota :

Et natis mihi adoptatis melioribus, illi,

Quos genui imbelles, sunt magis in pretio.

Hinc corpus servare tuum sine labe memento :

Quod sisque esse velis, nec videre alia.

Nam Celtæ explorant natos in feminis undis,

Atque auri puri judicium ignis habet.

Pendo pudicum animum non culto corpora hujus

Ornata. Ne ater te inficiat Belial ;

Verteret in cineres quia te, vel nomina fumo

Spargeret, hac pensans gaudia vana vice.

Non aurum geminis intextom lumine suavi

Perstringens oculos nobilibus pretio est :

Ὁὐ χρυσὸς λιθάσσει διάπλοκος ἕμματα βάλλον
 Αὐγαῖς ἡφραίς, τίμιος εὐγενέτιος·
 Δειροπέδη στῆθεσι περίτροχος, οἷας ἀτίζων
 230 Ἄχθει μαργαρέμ ἀμφιπερικραδῶν·
 Ὀδὲ ὄσος ἀμφι κάρηνον ὑπέρτατος, οὐ πολύχρυσος
 Ἐσθῆς, λεπταλέων διαβάλα ἔργα μίτων,
 Πορφύρεα, χρύσεια, διαλαμπία, σιγαλόεντα,
 Οὐδὲ παρειῶν φάρμακα λευγαλέα,
 235 Κόσμος θηλυτέραις· οὐ χεῖρα πορφυρέντα,
 Οὐ γραπτῶν βλεφάρων ὄρην ὑπερθε φέροντα
 Κωανήν, εἰεράς τε κόρας ἔντοσθεν ἔλλισειν,
 Οὐκ ὅτι θρυπτομένη εὐμνένης οὖσας ἄγειν,
 Ὀδὲ χέρας τε πῶδας τε φίλιμ καὶ ἡδέϊ δεσμῷ

Non aurum gemmis intextum oculos perstringens
 Splendore suo, mulieribus pretiosum nobilibus;
 Non collare pectus ambiens, aurem deprimens
 230 Sarcina gemmea circum vibrans;
 Non id omne quo summum caput ornatur, non anro abundans
 Vestis; non opera tenuissimis elegantior elaborata filia,
 Purpurea, aurea, pellucida, eximia arte confecta,
 Neque genarum pigmenta pernicioosa,
 235 Ornatum conferunt mulieribus; non etiam labra purpurea:
 Non pictarum palpebrarum supercilium atollere
 Cæruleum, humentesque pupillas intus volvere,
 Non voce blanda benevolam aurem allucere,
 Non manus et pedes amico gratoque vinculo
 240 Aureo stringens, servilem gloriam habere;
 Neque mollibus unguentis tuum corpus aut caput
 Inungere (circum cadavera currunt vultures);
 Neque ore tuo inusitatam escam,
 Mandere, movens hinc inde geum,
 578-579 245 Ac veluti sapientes feminas contempnens: non ex dentibus
 Atque humido ore spumam emittere.
 Nec vero lepticarum fulgore glorieris
 Formam tuam per bipatentes elegantes fenestras,
 Conspiciens spectantes: ne extollaris ob servorum
 250 Multitudinem et ancillarum quæ tui imagines sunt pectoris.
 Ut enim veris nuntix sunt hirundines, flores fructuum,
 Sic dominæ morum ancillæ: et hoc diligenter expende.

228 Αὐγαῖς ἡφραίς. Splendoribus aeris.
 230 Ἀμφιπερικραδῶν. Sup. lin. περιεσίων, περικρινῶν.
 231 Ὁὐ πολύχρυσος. Coisl. et Chig. οὐδὲ πολύχρυσος.
 237 Κωανήν. Schol. μιλανίαν. Μοκ, εἰεράς, καθύγρους. Denium ἔλλισειν, περιστρέφειν.
 240 Δούλιον εὐχος ἔχειν. Ut enim mancipia ferreis catenis constringuntur, sic hujusmodi mulierculæ catenis, licet aureis, corpus suum constringunt.
 242 Ἀμφιπέπονσι. Schol. περιτρέχουσι. Non satis perspicio, inquit Billius, quam recte convenient hæc verba cum his quæ præcedunt, hoc tamen mihi significare videtur Gregorius unguenta non vivo-

A 240 Χρυσῷ σφειγγομένην, δούλιον εὐχος ἔχειν, Οὐδὲ μύριος μαλακοῖσι τῶν δέμας, ἢ κάρηνον Χρῆσθαι (νεκροῦς ἀμφιπέπονσι γύπες)· Μηδὲ μὲν ἐν στομάτεσι τοῖς ἄβροτον ἔδωδην Μαλθάσσειν, δονέουσα· Ἐνθα καὶ ἔνθα γέννυ, 245 Ὅσα περιφρονέουσα σαφρόνας· ἐκ δ' ἄρ' ἔδόντων Πέμπειν καὶ διερίων ἄβρον ἀπὸ στομάτων. Μηδὲ ἔφρων σταροῦσθιν ἀγάλλω, μὴ παραφαίνεται Εἶδος ἀπὸ σχιστῶν διαβαλέων διδύρων, Δερκομένην λεύσσοντας· ἀείρω μὴ θεραπόνητον 250 Πληθῦν, μὴ ἑμῶσις εἰκόσι σῆς κραδίης. Ἐλαρος ἀγγελοὶ εἰσι γελιδόνες, ἄθος ὄπῳρης, Δεσποίνης ἑμῶσι· καὶ τὸδε φράζετέ μοι.

rum, sed mortuorum potius corporibus adhiberi solita.

243 Ἀβροτων ἔδωδην. Moris erat hoc quoque ascivis mulieribus, ut cienda salive causa vel lignum aliquod, vel aliquid hujusmodi dentibus premerent, credo ut humoris illius emissionem vegetius os redderetur. Ad hunc igitur morem excitandum ita hæc describit quasi de equis verba faceret. Equorum enim proprium est ἄβροτον ἔδωδην μαλθάσσειν, ronger son frein, ac maxillas huc illic deloquerere, spumante ore emittere.

250 Μὴ ἑμῶσις εἰκόσι. Eleganter vocat dominarum suarum imagines ancillas, quod tales esse soleant ancillæ quales dominæ.

METRICA VERSIO.

Non collare suum auro ornans, et gemmea pendens B
 Sarcina ab auricula, quam premit atque quatit:
 Aurea non capitis redimicula, vestis et auro
 Dives, subtilis raraq̄ue fila operis,
 Et Tyrio, et fulvo, et nitido splendore decora:
 Non pigmenta ipsis exitiosa genis,
 Feminæque decorant genus: haud lita purpura labris
 Nec pictæ palpebræ alta supercilia.
 Humida nec pupilla intus revoluta, nec auræ
 Illecebris capiens blandula fractaque vox.
 Scilicet aureolis vinctis palmasque pedesque

Stringens, captivo tum frueris decore:
 Mollibus et caput unguentis pollingere corpus
 Quid prodest? (vultur nempe cadaver amat)
 At quo sine cibum insulsum premis ore terisque,
 Et mentum, utramque exagitas genam?
 An contemnis eas quibus est stola vitæque honesta?
 Dum spumam ore udo dentibus atque ties.
 Hæc ne te capiant, neque lecticæ nitor ingens,
 Nec juvet inserere os per bifores speculas,
 Neve greges famulorum te atollant, nequo turba
 Ancillarum, quæ est cordis imago tui.
 Nuntius ut flos est fructus, ut veris hirundo
 Nuntia: sic famula est indicium dominæ.

Τῶνδε γὰρ εἰ καὶ ἕκαστον ἀκοσμίη τις ἐλαφρῆ,
Πάντα γ' ἄμ' ἀλλήλοις ἐμπεδός ἐστι μέρος.

235 Ἄνθος ἐν ἐστὶ γυναιξὶν ἐράσμων, ἐσθλῶν
[ἔρεθος,

Αἰδώς. Τοῦτο γράφει ζωγράφος ἡμέτερος.

Δάσσομεν, εἰ ποθέεις, καὶ δευτέρων ὄχρον ἐφέλικος
Κάλλει σὺ, Χριστοῦ τηχομένη καμάτος,

Εὐχαίς τε στοναχαῖς τε καὶ ἡμασι νεξί τ' ἀδύνοις·
260 Ταῦτα καὶ ἀζυγιῶν φάρμακα, καὶ ζυγιῶν.

Χρώματα μὲν τοίχοισι παρήσομεν, ἡδὲ γυναιξὶ
Ταῖς, ὅπως λύσῃ βόρβορος ἐστὶ νέων.

Κεῖναι καὶ σκιρτῶν ἀναΐδα καὶ γελῶν,
Ἥμιν δ' οὐδ' ὄραν μαχλόδας ἐστὶ θέμις.

265 Ὁ τρόπος ἐστὶ γυναιξὶ τὸ τιμῶν, οὐκαθε μί-
[μειν

A Πλεῖστα, καὶ θεοὺς προσάλλειν λογίσι,
Ἰσθῶ τ' ἡλακάτη τε· τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γυναικῶν
Δμωαῖς ἔργα νέμειν, δμῶς ἀλευμέναι,
Χεῖλαι δεσμὰ φέρειν, καὶ δμῶσιν ἡδὲ παρειαῖς,
270 Μήδὲ πόδα προθύρων πολλὰς ἐκτός ἔχειν·
Χαίρειν θηλυτέρῃσι σαφροσιν, ἀνδρὶ δὲ μούνω,
Τῷ μίτρῃ θεόθεν λύσσα παρβενικτῆν.
Καὶ τῷ μέτρᾳ φέρειν σύ γε θάρσος, ὡς κεν ἀπά-
[ζοις

Πίστιν, ἔτι ἐξίνων τῆλε μένεει φαθῶν.

275 Τίς πρῶτος χρόιτος θεοῦ πλάσιν; ὡς ἀπόλοιο /
Πρῶτος ἀναΐτην χρώμασιν ἐγκεράσας.

Ὅς δ' ἐπὶ ἀρνευτήρας ἀναΐδας, ἀνδρῆς ἀνανδρῶς,
Εἰδῶλον μορφοῖς ἔνδοσι κευθομένης

Ἐκτοθεν ἐστῆσαντο, τὰ δ' ἐσπεταί, ἔσσ' ἐπέοικεν
280 Ἄλματα, καὶ λιγυρῶν αἰσχρὰ λύσις μελών,

Horum enim, licet unumquodque dedecus afferat leve,

Omnia simul collecta certa sunt perniciēs.

255 Decor unicus in mulieribus est amabilis, bonus rubor,
Scilicet pudor, quem pingit pictor noster.

Dabimus, si velis, et alterum; pallorem asciscas

Pulchritudini tuæ. Christi tabescens laboribus,

Precibus, suspiriis, diurnis nocturnisque vigiliis:

260 Hæc innuptis pigmenta sunt et nuptis.

Colores itaque muris relinquamus atque etiam mulieribus

His, quarum cœnum in rabiem agit juvenes.

Illæ sane saltem impudenter et rideant:

Nobis autem nec intueri meretrices fas est.

265 Mores sunt molierum ornamentum, domi manere

Fuso ac lanæ operam dare; hoc namque munus est feminarum

Ancillis opera partiri, servos vitare,

Labilis catenas injicere, et oculis atque etiam genis

270 Nec pedem extra limina frequentare efferre;

Oblectari mulieribus pudicis, viroque solo

Cui zonam a Deo datam solvisti virgineam.

Quin et huic tu licentiæ modum impone, ut ipsi facias

Fidem, te ab alienis abhorreere oculis (et amoribus).

275 Quis primus pinxit Dei signum? sic perat

Qui primus impudentiam coloribus immiscuit.

Quemadmodum autem urinatores impudentes, virorum nomine indigni,

Simulacrum formæ intus abscondite

Extrinsecus exhibent, deinde sequuntur quæ conveniunt

280 Saltationes et stridorum turpis solutio membrorum,

272 Μίτρην. Reg. 990 et Coisl. μήτρην, et sup.
lin. ζώνην. Coisl. lat., τῷ ἐκ παρβενικτῆς συνοικί-
σαντι.

276 Ἀναΐδην. Ita Coisl. Edit. ἀναΐδην.

278 Εἰδῶλον. Id est, larva primum faciem obti-
gunt.

279 Ὅσσ' ἐπέοικεν. Quæ conveniunt inhonestæ
rei.

METRICA VERSIQ

Hæc meditanda tibi. Levis ut cujusque sit error,

Cuncta simul prava hæc exitium parant.

Unus amabilis in mulieribus est color et flos,

Eque pudore rubor: pinxit eum ipse Deus.

Si cupis, alterum item dabimus. Tua pallor ad ora

Accedat Christi tabida vulneribus,

Et gemitu, et precibus, noctis lucisque labore:

Hæc uxoribus et pharmaca virginibus.

Ergo age, picturæ muris linquamus honorem,

Atque his queis rabies spurcitas est juvenum.

Turpiter et saltare his et ridere licebit,

Nobis vel meretricem intuitum esse, nefas.

Mores sunt gemmæ muliebres, atque manere

Ædibus, oraculis colloqui et æthricis.

B Pense operam dare, tum percurrere pectine

Servos vitare, et dare frenâ orique genisque, [lanam

Promovisse stium limine vixque pedem,

Matronis gaudere probis, castisque puellis,

Atque viro, junctus qui tibi jure thoro est:

Huicque modum audendi inenique imponere certum,

Unde tibi invisos esse probes alios.

Quis primus signum Dei orsus pingere, abegit

Pigmentisque pudorem? is male disperat.

Ut fœdi urinatores, haud nomine digni

Nempe viri, larvata efflicte ora tegunt:

Obsceni gestus modo, saltus deinde sequuntur,

Turpibus et gratis membra soluta modis.

'Ανδράσιν ἀφραδέσιον ἐδόξα, ὡς ἄρα καὶ γέ,
 Ἐσάμεναι μορφήν ἔκτοθεν ἀλλοτρίην,
 Κωμικῶν, οὐχ ἱερὸν αἰδοῦς σκέπας, ἔνθεν ἔπειτα
 Κίνυνται μορφῆς ἄξια δαδάλειν.
 285 Τῇ περιμοχθίζουσι θύραι, κληίδες, ἑσπυρα,
 Φάρμακα, φαρμακίδες, ἀερονονοὶδὲ τέγος.
 Ταῦτ' εἰδογραφίης κενναυχῆος ἀκομίτης δὲ
 Οὐδὲν ἀμοχθότερον σάφρονος ἀγλαίτης.
 Εἰ δὲ σὺ κἀλλεὶ τόσον ἐπιπλάστῳ βλεμμαίνεις,
 290 Οὐ ποτ' ἂν ἀπλάστῳ σάφρονι θυμὸν ἔχης.
 Ἐσῶρη εἶδος ἔκτεθεν ἐράσμων· ἀλλὰ τί κείνης
 Ἔργον ἀριπρεπίης; ἔθνος ἔμεινε δλον.
 Γράψε ποτ' ἕμματα πόρνης Ἰεζάβελ ἀγρεθθυμος,
 Λοῦσέ γε μὴν πόρνας αἵματι πορνιδίῳ. [πόρνας

A 295 Ἐοὶ δ' οὐτ' ἔργον ἔνακτος ἐλεῖν χρίον, οὐτ' ἐνὶ
 Μοῖραν ἔχεις· τῆ μοι φείβο σαφροσύνης.
 Οὐ τρομέεις ἰερίης ὑποκλίνοσα κάρηνον,
 Σκηνήν ἀμειβέτοισ εἰδοσι λαμπρομένην;
 Οὐδὲ χέρεις φρίσσοσαι, ἐπὶν ἐξ μύστων ἔδωθῃ
 300 Τείνεις, αἷς σὺ γράφεις πένθιμον ἀγλατήν;
 Πῶς δὲ σὺ γ' ἀθλοφόροισιν, θοοσι ἴσται χορείην
 Λαδὸς πασσοῦθῃ, τίμων αἶμα σέδων,
 Εἶδος ἄγεις πολλῶν θελκτήριον, ὡς ἀγορή τις
 Πληθὺν ἐφελκόμενῃ ἐν μασάτῳ πολλῶν,
 305 Ἥ θηρῶν δεικτῆριον ὁμοίᾳ, τοὶ προφύροισιν
 Ἐρπυστάς σκοτεινὸν δευκαλοῖσι λαγώνων;
 Ἄλλὰ, γύναι, μύθοις ἐπιπέθο ἡμετέρουσι,
 Μὴ σε νόος τρέσῃ χεῖρας ἐπ' εἶδος ἄγων.

Hominibus stultis placentia; sic utique illæ
 Induta formæ externe alienam,
 Scenicam, non sacrum pudoris velamen, exinde postea
 Moventur, ut forma dignum est fucata.
 580-581 Hæc laborant fores, claves, specula,
 Pigmenta, pictrices, nec timoris est expers lectam.
 Hæc incommoda offert pictura inanis formæ: incompta autem
 Nihil minus laboriosum est pudica pulchritudine.
 Si vero tu ob ascititiam venustatem tautopere insolescis,
 290 Nunquam erga eum qui fucam aversatur, pudicum amorem habebis.
 Esther quidem formam composuit ad amorem concitandum; sed quis hujus
 Fructus fuit pulchritudinis? totius gentis salus.
 Pinxit olim oculos fornicaria et ferox Jezabel:
 Verum perdidit meretrices crnore meretricio.
 295 Tibi autem neque opus est regis iram sedare, neque inter meretrices
 Partem habes: quare parce pudicitia tue.
 Non pertimescis sacerdotes, dum submittis caput,
 Larvam velut quendam oppositis inter se formis lucentem?
 Non horrescut manus, cum ad mysticam escam
 300 Eas extendis, quibus tu pingis luctuosam pulchritudinem?
 Quomodo vero tu martyribus, quibus instituit choreas
 Populus agminatim, pretiosum sanguinem veneratus,
 Faciem geris multos inescantem, velut forum quoddam
 Populares atrahens in medio urbium;
 305 Aut ferarum ostensoribus similis, qui proferunt
 Serpentes et tenebrosi trepidi cubilibus?
 At tu, mulier, sermonibus obtempera nostris;
 Ne te mens vulneret, manus ad faciem ducens.

282 Ἐσάμεναι. Ita Coisl. et duo Regg. Edit.
 ἐσάμεναι.
 290 Ἐχης. Reg. 191 ἔγος.
 292 Ἐθνος ἔμεινε δλον. Schol., διεσώθη, gens
 tota servata est.
 294 Ἀκούε γε. Vult forsitan Gregorius impiam
 Jezabelem, cum jubente Jehu præcipitata est, ca-
 dendo impudens eos suum oculosque suos cruen-
 tasse. Alludit enim ad id quod dictum olim de impu-
 dente homine, cum non habere in oculis κόρας,
 sed πόρνας, κόρη namque etiam significat puellam.
 Combef. πόρνας accipit pro πορνείας, ταῖς σκорта-

tiones meretricio crnore.
 299 Ἐξ μύστων ἔδωθῃ. Id est, sacram Eucna-
 risticam, quam olim fideles suismet manibus accipie-
 bant.
 303 Ὡς ἀγορή τις. Muller circumforanea, ἀγο-
 ραία.
 304 Πληθύν. Ita Reg. 890 et Coisl. Edit. πλῆθυν.
 305 Δεικτῆριον. Reg. 990, δεικτῆριον ἰπποδου θη-
 ροδύκτου, incantatori a serpente percussio similis.
 306 Ἐρπυστάς. Reg. 890 et Coisl. ἐρπυστάς.
 308 Μὴ σε νόος τρέσῃ. Int. Coisl. μή σε πλῆθη
 λογισμῶν πειθὼν βεπαίρειν χεῖρας εἰς τοικίλαν μορ-

METRICA VERSIO.

Non aliter lasciva cohors sua cum exiit ora,
 Personam et formæ fictitias induerit,
 Quæque decent scenam, haud casti indumenta pu-
 [doris,
 Par sequitur formæ motio, nempe salax.
 His valvæ strepitant, claves, specula atque colores,
 Pictrices, nec eo tecta tremore carent.
 Hæc formæ pictura trahit damna: at decor artis
 Expers, incompta et forma, labore vacat.
 Quod si fucato placet indulgere nitori,
 Fucum aversantem haud mente coles placida.
 Forma fuit peramona Esther. Sed quis fuit oris
 Fructus formosi? gentis amica salus.
 Jezabel at meretrix oculis fera pinxit, et inde
 Lumina polluto tincta cruce tulit.

B At tibi non opus est regem placare, nec inter
 Scorta jaces: ut sit vita pudica vide.
 Sacrificisne caput non horres subjicere illud,
 Larvæ instar, formis oppositis nitidum?
 Non horrent palmas quas liba ad mystica tendis,
 Et quis depingis triste et inane decus?
 Jam cum martyribus Christi statuatur æthetis,
 A populo choreæ, ut vulnera sancta colat:
 Vulgus inescantem faciem gerere, o scelus, au-
 [des?
 Non secus atque forum quod media urbe patet:
 Aut illis par, qui proferre cubilibus angues,
 Ostentare feras et tenebrisque solent.
 Ne monitis, mulier, nostris parere recuses,
 Nec temeraria mens ducat ad ora manus,

Μὴ σὺ γε, μὴ κείνησιν ὀμύπλοος, ὧ τάκος, εἴης,
 310 Μὴ σὺ γε συμφορᾶμων, μὴδὲ συνοροφίη·
 Ἄλλησιν τὰ περισσά· σὺ δ' ἄξειο χεῖλαισιν ἀνδρῶν
 Καὶ κληρομένην. Τοῦτο γυναίξιν κλέος.
 Εἰ μὲν σοὶ γε βίος πανελύθερος ἐπέλετο δεσμῶν,
 Χριστῷ ζῶε μόνῃ, πάντ' ἀποστισαμένη,
 315 Παρθένος αἰγλήεσσα, περίφρων, ἀγλαόμητις,
 Νυμφίον ἤς κραδίης ἀγνῶν ἔχουσα Λόγον.
 Εἰ δέ σέ γε πλευρῆς εἶλεν πύθος, ἤς ἐκείσθης,
 Μούνην γε πλευρῆν ἀμφιπέπειν φίλῃν,
 Ἐσθλὸν φίλτρον ἔχουσα, ἐλευθερον ἀντὶ κακοῦ·
 320 Τοῖς δ' ἄλλοις πάθεισιν, μὴδ' ἄναρ ἀντίαζν.
 Καὶ σὺ θεοῦ μεγάλου παραστάτι, οὐδὲ σὺ λήθεις,
 Ἦν ποτε τῆρ θραμαλῶ θῆλῷ τι συγκράτησθ.
 Ἔστι καὶ ἐν βυβλώσιν ποδ' εἶμασι θρύψις ἀσεμνος,

Ne tu quidem, ne cum talibus mulieribus naviges, o filia,
 310 Ne tu consilii socia sis, neque contubernalis.
 Aliis supervacanea relinque; tu autem erubescere vel ore virorum
 Celebrari. Hæc est mulierum gloria.
 Si tibi vita penitus libera sit a matrimonii vinculis,
 Uni Christo vive, omnibus excussis,
 315 Virgo splendida, prudens, clara consilio,
 Sponsum animæ tuæ immaculatum habens Verbum.
 Sin autem te lateris cepit desiderium, et quo secta es,
 Unicum saltem illud latus dilectum complectere,
 Laudabilem fovens amorem, liberum pro malo:
 320 Aliis autem affectibus, ne quidem per somnium indulge.
 At tu, virgo, quæ magno Deo astas, nec tu latebis,
 Si unquam humili vitæ generi muliebri quid miscueris.
562-563 Sunt aliquando in sordidis vestibus delicia inhonestæ;
 Est et gravitas in mollibus. Norunt non pauci.
 525 Ruga tibi turpior est, id certo scias, quam maxima
 Vulnere in mundo viventibus. Reverere professionem.
 Neque enim in sordidis macula perinde atque
 In puris apparet vestibus et unius coloris.
 Hæc si tibi persuadeam, prodero; sin autem faciem
 330 Obfirmes (per me licet), fulgeas duplo amplius, si cupis,
 Auro et electro, et argento et ebore:
 Hæc ego largior mulieribus novi ornatus studiosis.
 Columna quidem parata est, ego autem hæc verba inculpam:
 Huc veniat quisquis voluerit, et pulchritudine oblectetur.

XXX. Versus iambici acrostichi secundum omnes alphabeti litteras sic dispositi, ut quilibet iambicus in adhortationem aliquam desinat*.

Principium rerum omnium et finem Deum tibi propono.

* Alias Bill. 122, pag 186.

φῆν. Ne te ulla ratio variam formam suadeat inducere. Combefisius probat Billii conjecturam, μὴ σε νέος, ne juvenis vulnus infligat, manus in ora injiciens.

326 Κορροβίωρ. Mss. κοροβίωρ.

332 Νεοκαλλιγράφους Schol. τοῖς νεωστὶ κάλ-

λος γράφουσι. Istitis novis elegantiae pictricibus.

XXX. Τῆρ. Σελῶν, etc. Primus hoc carmen edit Leuvenclaus, et sic reddidit, ut et iambici versus Latini singuli Græcis respondeant, et aliquam Latini quoque alphabeti rationem habuerit interpres.

METRICA VERSIO.

Ne comptis cum illis in eadem nave vebaris,
 Nec cole tecta eadem: consilium neque des.
 Linque aliis vana: at labiis vereare virorum
 Commendari etiam. Hoc femineum decus est.
 At, siquidem vinclo non es sociata jugali,
 Christo vive uni, cæteraque excutito,
 Insignis virgo probitate et dotibus amnis,
 Verbum pro sponso cordis habensque sui.
 At si te costas, a qua es secta, cupidō virilis,
 Corripit, unum illud sit tua cura latus.
 Laudatum foveas purumque fideliter ignem,
 Nullaque vis scasus flectat et umbra tuos.
 At tu, virgo, Deo quæ astas, non, crede, latebis,
 Si vesti abjectæ molle quid addideris.
 Luxuria interdum vestitus sordibus hæret,
 Munditiis gravitas. Pluribus idque patet.

B Ast gravior ruga est in te, quam vulnere quævis
 Mundi cultorum: nescias ne fueris.
 Atris in pammis macula haud apparet, ut albis
 Vestibus et puris quas color unus amat.
 His si parucris monitis, tibi proderit: at si
 Obfirmes faciem: fas magis ut niteas
 Argentoque, auroque, electroque, atque elebanto:
 Hæc ego pigmenti largior artificii.
 Ecce columna patet, lubet huic inscribere versum:
 Huc, decore optato quo potiaris, ades.

XXX. VERSUS IAMBICI ACROSTICHI, SECUNDUM OMNES ALPHABETI LITTERAS SIC DISPOSITI, UT QUIBET IAMBICUS IN ADHORTATIONEM ALIQUAM DESINAT.

(Leu. interprete.)

Agendorum initium sit et finis Deus.

βίου τὸ κέρδος, ἐκιοῖον καθ' ἡμέραν.
 Γίνωσκε πάντα τῶν καλῶν τὰ δράματα.
 Διὰ τὴν πένεσσαι, χεῖρον δ' εὐπορεῖν κακῶς.
 Ἐξ Εὐεργετῶν νόμιζε μιμεῖσθαι θεῖν.
 Ζήτηε θεοῦ σοὶ χρησιμότερα χρηστὸς ὢν.
 Ἡ σὰρξ κρατεῖσθαι καὶ δαμαζέσθαι καλῶς.
 θυμὸν χαλίνου, μὴ φρονεῖν ἔξω πέτρης.
 Ἰότη μὲν ἄμα, γλώσσα δὲ σπάμην ἔχοι.
 10 Κλέεις ὡσεὶ κείσθω, μὴδὲ πορνεύσει γέλως.
 Λύχνος βίου σοὶ παντὸς ἡγήσθαι λόγος.
 Μὴ σοὶ τὸ εἶναι τῷ δοκεῖν ὑποβρέοι.
 Νόει τὰ πάντα, πράσσει δ' ἃ πράσσειν θέμις.
 Ξένον σεαυτὸν ἴσθι, καὶ τίμα ζήνους.

A 15 Ὅτ' εὐποροῖς, μάλιστα μέμνησο ζήλους.
 Πάντ' εὐχαρίστως δεῖ εἰλεσθαι τὰκ θεοῦ.
 Ῥάβδος δικαίου πλεῖον, ἢ τιμὴ κακοῦ.
 Σοφῶν θύρας ἔκτριβε, πλουσιῶν δὲ μὴ
 Τὸ μικρὸν οὐ μικρὸν, ἔταν ἐκέρρη μέγα.
 20 Ὑβριν χαλίνου, καὶ μέγας ἐστὶ σοφός.
 Φύλασσε σεαυτὸν, πτώμα δ' ἄλλου μὴ γέλα.
 Χάρεις φθονοῦσθαι, τὸ φθονεῖν δ' αἰσχρὸς μέγα.
 Ψυχὴ θύοιτο μύλλον ἢ τὸ πᾶν θεῷ.
 Ὅτι τίς φυλάξει ταῦτα, καὶ σωθήσεται;
 ΛΑ'. Γνώμαι διστιχοί.
 Γυμνὸς ὄλος βίτουο τάμοις ἄλα, μηδὲ βαρεῖα
 Ναῦς ἐπὶ πόντον ἴσι, αὐτίκα δυσσομένη.

Vitæ lucrum est mori singulis diebus.
 Nosce omnia egreriorum virorum præclara facta.
 Grave est egere, pejus divitem esse improbe.
 5 Benefaciens crede te esse imitatore Dei.
 Concilia tibi Dei misericordiam, ipse misericordiam adhibendo.
 Caro coercatur, et pulchre dometur.
 Iram refrena, ne de mentis statu excidas.
 Cobibe oculos, lingua normam habeat.
 10 Sera aures claudantur, nec lasciviat risus.
 Lumen et dux totius vitæ: tibi sit ratio.
 Ne tibi vana specie decepto res ipsa effluat.
 Nosce omnia; sed age tantum quæ fas est agere.
 Peregrinum te esse scito, et honora peregrinos.
 15 Cum prosperam habes navigationem, tunc maxime memento tempestatis.
 Omnia cum gratiarum actione accipiendi sunt a Deo.
 Virga justî potior est quam gratia mali.
 Sapientum limina tere, non vero locupletum.
 Res parva parva non est, cum magnum aliquid offert
 20 Libidinem refrena, et eris maximo sapiens.
 Cave tibi ipsi, nec alterius lapsum rideas.
 Gloria est invideri, invidere autem maximum est delectus.
 584-585 Animus Deo mactetur potius, quam alia qualibet victima.
 U quis hæc servabit, et ipse salvabitur?

XXXI. *Distichæ sententiæ*.

Nudus totus vitæ sulca pelagus, nec nimis onusta
 Navis tua mari se committat, mox demergenda.

* Alias Bill. 63. pag. 146.

3 Πάντα. Reg. 1227, πίντων.
 40 Πορνείας. Reg. 1227, πορνειῶν.
 42 Ὑποβρέοι. Reg. 1227, ὑποβρέη.
 46 Δει. Reg. 1227, γρη.
 17 Ῥάβδος, etc. Alludere videtur Gregorius ad
 Illud psal. cxi, 5: *Corripiet me justus in misericordia
 et increpabit me, oleum autem peccatoris non im-*
pinguet caput meum. Ibid. πλεῖον. Reg. 1227, κρατεῖσθω.
 19 Ἐκέρρη. Reg. 1227, ἐκέρρη.
 20 Ὑβριν. Reg. 1227, ὑβριν μικρὸν κρατοῦντα
 φρασσάται μέγα. — Versus 21 in versione metrica
 peccat. (GAILLARD.)

XXXI. Tit. in Vat. idem est ac in editis: Coisl.
 Γνώμαι παραινεσητικὰ ὡν ἡ ἀρσροτυχίς ἴδε. Porro
 ἀρσροτυχίς, genus est carminis, in quo primæ sin-

gularum versuum litteræ aliquid nomen vel sententiam efficiunt. Sic in isto carmine, ex primis conjunctis versus litteris hæc fere duo pentametra efficiuntur:

*Γνώμαι Γρηγορίου. Διστιχοὶ εὐεργετῆ,
 Ἐσθλὸν ἀνθρώπου νέους, καὶ χάρις ἐξοδῆ.
 Sententiæ Gregorii, distichæ venustas,
 Utilis iusis juvenibus, munus postremum.*

Alter tit.: Διστιχοί. Sic Coisl., Reg. 993. Edit. Διστιχοί. Ἐσθλόν. Sic. Vat. et Coisl. Edit. καλόν.
 1 Βαρεῖα. Sic Coisl. Edit. βαρεῖος.
 2 Ναῦς. Edit. νῆος. Ibid. loc. Sic Reg. 993. Edit. ἴσι. Mox Reg. 992, 993 et Coisl. δυσσομένη pro δυσσομένη.

METRICA VERSIO.

Bona lucra vitæ quotidie mori.
 Cognoscere hominum facta egreriorum stude.
 Durum est egere: pejus divitem esse improbe.
 Eris si beneficus, imitaberis Deum.
 Fac sis benignus, ut benignum habeas Deum.
 Geras cave carni noxam, sed eam doma.
 Habenis retine iram, ne te occupet furor.
 Inhibeto visum, quedam lingua norma sit.
 Clavem auribus obde, risum lascivium fuge.
 Lucerna sit ratio vitæ tibi totius.
 Missam fac opinionem remque amplectere.
 Noscenda cuncta putato: sed quæ fas age.
 Omnem exhibe hospiti honorem, cum hospes ipse
 [sis.]

B Procella timeri cursu debet prospero.
 Quæcunque dat Deus, animo grato accipe.
 Res virga justî potior est, quam honos mali.
 Sapientum nabi fores, non locupletum tere.
 Tibine pusillum est, unde quid ingens provenit?
 Vir magnus esse potes frenans petulantiam.
 Probe tibi cave, alterius lapsum baud riseris.
 Gratum invidi, at invidere ingens probum.
 Præstat animum quam cætera offerri Deo.
 O quam beatus, quisquis hæc servaverit!

XXXI. *DISTICHÆ SENTENTIÆ.*

(Billio interprete.)

Nudus ara vitæ pelagus, nec onusta carina
 In mare, ne pereas, te dato fluctivagum.

Ὅς αἰεὶ κρυερόιο περιστάτος θανάτιο
Μνώσο, καὶ θανάτου ἤσσησος ἀντάσσει.
5 Αἰεὶ νῆν ἔγειρε Θεῷ νόον, ὡς κεν ἀνάκτα,
Ἰερὺμ' ἄλλον, ἐχῆς ἐνόδοι σῆς κραθῆς.
Γνώθι σαυτὸν, ἀρίστη, πόθεν καὶ ὅστις ἐτύχθης,
Ῥεῖά κεν ὤδε τύχης κἀλλεος ἀρχετύπου.
Ἡμῶρ ἐπ' ἡμῶρ δειε σὲ· κινῶνδεται ὅστις ἐλαφρός·
10 Γνώμη δ' εὐπαγέος ἡμῶρ θλυτον ἔχει.
Ὅστις ἀπερχομένοι καὶ ἐρχομένοι πέποιθε,
Ῥεῦματι πιστεύει ὅς ποτε ἰσταμένῳ.
Ἰσην ἐμοὶ κακὸν ἔστι βίος καὶ μῦθος ἀλιτρός·
Ὅσπότερόν κεν ἔχοις, καὶ θατέριο τούχοις.

A 15 Ὑβρις ἀναγνον ἰόνα παρεστάμεται θυέσει·
Δεινότερον νεκῶν λείψανα πάντα σέθειν.
Ἰστασο μὴ ποθ' ἔδοιο καλῶν· κακὸν ἐς βυθὸν ἔρπειν
Σοὶ σάσις, ὅστις ἔθης ἐκτοῖ σῆς καθῆς.
Τυφλὸς ὄρων, ἐς ἔης κακίας οὐκ ἔσεται θλυτρον·
20 Ἰγνια μαστεύειν θηρὸς, ἀκρον φαίλων.
Χρῆζων ἐπ' παθέσειν ἀκίστορος, ἦν κακὰ κεύθης,
Οὐ ποτε σηπαδῶνα φεύξει ἀργαλέην·
Ἐς λόγος, ἔργον ἐμετο. Ὅς οὐ καλὸν ἔργον ἔρεξεν,
Εὐεπῆν ἐχέτω σύμμαχον ἀμφίβητον.
25 Ὑβριστὴς κόμος ἐστίν. Ἐγῶ δέ εἰς βούλομ', ἀρίστη,
Ἔργον ἔχειν, ψυχῆς πῆξιν ἀειστρηφῆος,

Tanquam semper praesentem frigidam mortem

Intuere, et mors levior accidit.

5 Semper templum Deo mentem exstrue, ut regem,

Tanquam imaginem incorpoream, habes in pectore tuo.

Nosce teipsum, optime, unde et quis sis :

Facile enim sic assequeris pulchritudinem archetypam.

Dies ad diem te transmittit : voluitur quisquis est levis :

10 Vir autem constans animo perpetuum diem habet.

Quisquis venientibus et recedentibus confidit,

Flumini confidit nunquam consistenti,

Par mihi videtur malum, vita et oratio scelerata :

Utramvis habueris, alteram habebis.

15 Flagitiosum est impurum astare sacrificiis :

Flagitiosius omnes mortuorum reliquias venerari.

Nunquam subsistas in via virtutis : in vitii cuius voragine relaberis

Si subliteris, tu qui excessisti e vitio.

Videns caecus est, qui vitii sui non videt exitum :

20 Vestigia feræ indagare, perspicacium est oculorum.

Cum indigeas cura medici, si vitia celaveris,

Nunquam putredinem effugies exitialem.

Tuus sermo, opus meum. Qui non præclarum opus susceperit,

Præclaram orationem habeat adjutricem oppositam.

25 Proxæ est satietas. Ego autem volo te, optime,

Opus habere, quo consistat animus perpetuo volubilis,

3 Κρυερόιο. Schol. Coisl. ψυχροῦ.

4 Ἡσσορος. Reg. 992, κρείσσορος.

6 Ἰερὺμ'. Int. ἀγαλμα. Ibid. ἐχῆς. Reg. 993, ἔχοις.

8 Τύχης. Reg. 993, τύχοις.

9 Κινῶνδεται ὅστις ἐλαφρός. Billius et Gaultier referunt hæc verba, *levissime voluitur ad diem*. Sed genus pugnat : opponit sane Gregorius eum qui levis est ac inconstans, ἐλαφρός, illi qui habet animum constantia fultum, εὐπαγέος γνώμη.

11 Ἀπερχομένοι. Schol. ἀνθρωπῖνοι; πράγμασι, *rebus humanis*.

16 Νεκῶν λείψανα. De falsis diis hæc accipienda sunt, inquit Billius; neque enim hic habent quod irridant heretici. Tantum enim ab eo abest Gregorius ut eum honorem, qui sanctorum corporum reliquias a pilis hominibus haberi solet, exagrandum putet, ut Cypriani cineres innumera miracula edere solitas esse scribat : Ἄπαντα θύναται Κυριαίου καὶ κόνις μετὰ πίστει, id est, ut ex-

ponit Nicetas, *Omnia potest vel ipsa Cypriani cinis, si quis cum fide accedat*. Vide ea de re tom. I, pag. 449, num. 18.

17 Ἰστασο μὴ ποθ' ἔδοιο. Schol. μὴ σῆθι τῆς ἐπ' ἀρετῆν ἰδοῦ. Schol. 991, τὸ γὰρ ἐστάναι τοῦ καλοῦ, εἰς βυθὸν ἐστὶ φέρεσθαι, ἐστὶν ἔρπειν. *In vitii enim voragine relabi, idem est ac subsistere tibi*, etc. Edit. Istaτο.

19 Τυφλὸς. Ita Coisl. et Regii duo, Schol. Coisl. : τυφλὸν ἐκεῖνον ἔγωγε φημι, καὶ ἐτ' ἰλιαν ὄρῃ. Edit. τυφλόν.

21 Χρῆζων δῆ. Vat. et Coisl. χρῆζων, omisso δῆ. Mox, κεύθης. Reg. 993 κεύθεις.

23 Ἐς λόγος. Int. Coisl. σὺ λόγον ἔχεις τὸν ἐξωθεν· ἐμοὶ δὲ τὸ ἐργον μάλλον θαυμάζεται.

24 Σύμμαχος. Int. Coisl. συνήγορον. Schol. 990 πολυέστορον.

26 Ἀειστρηφῆος. Schol. Coisl. ἀεὶ κινήτου, *quo animus semper volubilis firmetur in bono, πρός καλόν*.

METRICA VERSIO.

Fac tibi mors nunquam memori de mente recedat :
Mors tibi sic veniens haud gravis hostis erit.
Ita status in medio tibi pectore corporis experts
Sic Deus ; huic templum construe mente tua.
Te noscas, et quæ tibi sit cælestis origo :
Sic facilis venies ad decus archetypum.
Ad lucem lux te ducit ; voluntur inanes,
At constanti animo stat sine nocte dies.
Fidere quæ veniunt rebus, fugiantque vicissim,
Fluminis est rapidis fidere semper aquis.
Par mihi sermo malus, sceleratæque vita : duorum
Alteruter tibi sit, mox comes alter erit.

B Sacrificare grave est non pura mente, sed omnis
Defuncti peccat qui colit ossa, magis.
In recto ne fuge gradum. Qui crimine licto
Insistit, vitii rursus ad sua redit.
Nil videt is, qui non cernit quo crimina ducunt
Qui loca trita feræ prospicit, ille videt.
Cum medicum poscant tua vulnera, si tegis illa,
Pestiferam saniem tui prohibere queat.
Sic tibi sermo bonus, mihi contra innoxia vita :
Ambigam a verbis quærat iniquus opem.
Ingluvies petulans. Tu vero totus in hoc sis,
Perpetua ut menti suppetat esca tua.

Πλουτεῖν δ' αὖ θεότητα μόνη, καὶ κόσμον ἅπαντα, Ἄ Ἰσον ἀρχαίους νήμασιν αἰὲν ἔχειν.
 Πάντα μὲν ἀνθρώπων, ἀλλότρια τοῦδε βίωσι·
 30 Ἡ δ' ἀρετὴ βροτέη, τοῦτο μόνον βιοτῆ.
 Αἰετὲ δέ, πάσι θεοῦ βοῆ λόγος ἀφιδόμηγες,
 Ἐπιῦδες ἐπὶ Τριάδος γένεισι ἑπουρανῆς.
 Θέσθε νόον, βίωτῶ μὲν δούσι γάμος ἀγνός ἔδῃσι,
 Ἀηνοὶ οὐρανίους πλεῖσινα καρπὸν ἔγειν.
 35 Ὅσσαι δ' ἂν μέγαλο θεοῦ λόγος ἀγκάξασθε,
 Νύμφαι παρθενικαί, πάντα θεῶν προσάγειν.
 Αἴγλη παμφανώσα μονότροπος, ἀλλ' ἀπὸ κόσμου
 Θυμὸν ἔχειν, σαρκῶν τῆλόθεν ἰσάμεναι.
 Ὑβρις πιστεῖν ἔχειν ἐν χρώμασι, μὴ κραδίῃσι·
 40 Ῥεῖά κεν ἔκλυτ' εἶσι. Βένθος ἔμοι γε φίλον.

Μῆτε δικαιοσύνην τίν' ἀκαμίπια, μῆτε φρόνησιν
 Ἀγκυλοδέσσαν ἔχειν. Μέτρον ἄριστον ἔπαι.
 Νομισθῶσι καὶ θάρσος, καὶ τὴν θράσος, οὐ κράτος ἔσται·
 Ἔστι σαφροσύνης καὶ τὴν γαλήνην ἔχειν
 45 Ὀφείναι ἐν λογίσι θεοῦ νόον αἰὲν, ἄριστον·
 Ἔβρις ἑπουρανίον δὲ ἂν εἰς νομίμων.
 Ἐπιῦδες μὲν εἶναι ἄριστος· ἀφάνθων, οἷσιν ἄριστον·
 Καὶ κακίην τέρπειον, δυσκλίεις ἐστὶ κλέος.
 Αἰσχρὸν, ἄριστον ἔδεται, συνήγορον ἔμμεν' ἀλιτρῶν·
 50 Ἰσον, καὶ κακίης πόν πῶδα ἐντός ἔχειν.
 Χρυσὸς μὲν γόνοιαι δαμάζεται, ἀλγιστὸν δ' ἐσθλός·
 Ἄλλος ἀπρημοσύνης πολλῶσι κουφότερον.
 Ῥεῖά κεν ἀρήσασται θεὸν μέγαν, ἔς γενετήρα·
 Ἰσθὶ δὲ καὶ γενέτην ὡς πατέρ' εὐσεβίης.

Ditescere solo Deo, et mundum universum
 Similem araneorum telis semper existimare.
 50 Omnia quidem, quae sunt hujus mundi, ab hac vita aliena sunt :

30 Virtus autem hominum, haec sola vita.
 Venite ergo, clamat omnibus Verbum Dei sapientissimum,
 Properate ad excelsae Trinitatis cognitionem.
 Ponite in hoc animum, quotquot vitae sanctum conjugium alligavit,
 Ut torcularibus caelestibus ampliorem fructum inferatis ;
 35 Quaecumque autem rursus magni Dei Verbum complexae estis,
 Sponsae virgines, omnia Deo offerite.
 Splendor praeclarus est monachus ; verum a mundo
 Animum abducat, et a corpore procul stet.
 Contumelia est fidem habere fictam, non in corde :
 40 Facile eluitur fucus. Quod imo pectore infixum est, mihi placet.
 Nec justitiam inflexibilem, neque prudentiam
 Callidam habeas. Modus optimus est in omnibus.
 Rege animi confidentiam ; alioqui temeritas, non fortitudo erit :
 Est temperantiae aliquid serenitatis praese ferre.
 45 Aperire divinis oraculis mentem assidue, optimum est :
 Peritus caelestium sic fies legum.
 Optimum esse contendere : displicere, quibus optimum est displicere :
 Malis placere turpis est gloria.
 Turpe est eum, qui optimus est, patronum esse nefariorum :
 50 Idem est ac si intra vitium pedem ipse habeas.
 Aurum quidem fornace exploratur, calamitatibus vir bonus :
 Dolor incolumitate saepe levior.
 Facile Deum magnum ille abjuraverit, qui abjurat patrem :
 Agnosce vero genitorem tuum, tanquam patrem tuae pietatis.

29 Πάντα μὲν. Schol., τὰ τοῦ κόσμου τούτου ἀλ-
 λότρια τῶν ἀνθρώπων.
 30 Ἀρετὴ βροτέη. Sic Reg. 994, et Int. ἀρετὴ
 ἀνθρωπινή, αὐτῆ μόνῃ βίῳ ἐστὶ. Coisl. μόνῃ δὲ
 ἀρετῆ βίῳ ἡμῶν ὑπάγει.
 31 Δεῦτε. Reg. 983 ἔλθετε. Vat. δεῦρ' ἔτε.
 ἀφιδόμηγες, incorrupti consilii.
 32 Ἐπιῦδες ἐπὶ. Ita Reg. 993. Coisl. et Vat.,
 Edit. οὐαύσει.
 37 Μονότροπος. Qui solitariam vitam ducit.
 38 Ἰσάμεναι. Int. ἰσάσθαι.
 39 Ὑβρις. Versus iste, et qui proxime sequitur,

desunt in Reg. 993.
 43 Νομισθῶσι. Vat. νομισθῶ. Schol. κυβερνή-
 σθαι. Ibid. κράτος. Schol. ὄξει.
 45 Λογίσι θεοῦ. Ita Vat. Edit. λογίσι ἐόν.
 47 Ἀγάνθων. Schol. ἀπαρτίσθαι. Combef. legit
 ἐπαρτίσθαι, ita qui sunt optimi, placere stude.
 51 Δαμάζεται. Schol. δοκιμάζεται.
 52 Ἀπρημοσύνης. Schol. ἀπαθείας.
 54 Ὡς πατέρ'. Ita Reg. 994. Schol. Scito autem
 pietatis magistrum, ut patrem tibi colendum esse. Ita
 edit. deest ὡς, et legitur πατέρα.

METRICA VERSIO.

Sit tibi pro cunctis opibus Deus. At bona mundi
 Semper arachneae staminis instar habe.
 Quae tenet hic mundus, cuncta haec aliena putato :
 Virtus, hanc habeas si modo, sola tua est.
 Noscendam ad Triadem (sermo divinus ad omnes
 Inclamat) celeri mox properate gradu.
 Vos thalamus mundo quos junxit, in horrea fru-
 ctum
 Majorem superae tendite ferre domus.
 At vitam amplexus Christi quaecumque secuta
 Virgines collitis, vos date cuncta Deo.
 Eximius splendor virgo est, modo carnibus ipsa
 Stet procul, ac mundo sit quocumque mente procul.
 Non fucus simulanda fides, sed corde tenenda est :
 Eluitur fucus. Pectoris ima peto.

B Nec tibi jus rigidum, tibi nec prudentia rursus
 Subdola sit. Melius nil queat esse modo.
 Fortis in audacem migrat moderamine dempto :
 Jucundique aliquid castus habere potest.
 Mens tua divinis pateat sermonibus : ut sic
 Noscas quae supra sanxit ab arce Deus.
 Esse bonus cura : pravis ne quere placere.
 Gloria nam foeda est, velle placere malis.
 Turpe bono est praevius sese proferre patronum :
 Nec minus id quam si pessimus ipse foret.
 Vir probus adversis tentatur, ut ignibus aureum
 Saepe levis magis est prosperitate dolor.
 Qui patrem, idem etiam Christum, mihi recit.
 [negarit .
 Qui tibi dux fidei est, hunc quoque nosce patrem.

55 Ἐγες ἔθουσι ἅπαντα ἄληθς τὰ σὰ μὲδ τάφοισιν· A

Ἐξ ἡ τιμῆ, θεξίν οὐνομ· ἔγειν.

Σείνουσ ἡμεβαπῶν περιρῖθω, ἔξωγα δ' αὔτε

ἢ τὰδε πάντα λίπον, ἀδρανέων νεκῶν.

Αεῦρ' ἄγε, κόμον ἅπαντα καὶ ἄχθεα τῆδ' ἀπο-
[λείψας,

60 Ἵστῖον ἐς ζωὴν οὐράνιην πέτασον.

Πάντα μὲν αἰὲν ἄριστα θεσπεπές ἔργα τελεῖσθω,

ἢ δ' Ἐτριάς πάντων ἔξωγα σοὶ μελέτω.

AB. Γνωμικὰ Δόγματα.

Ἀρχῆς καλῆς κἀλλίστου εἶναι καὶ τέλος,

Ἡρθῶς δοκοῦσιν οἱ ὄροι τῶν πραγμάτων.

Ἀρχὴ καλὴν τίκτουσα τοῖς βροτοῖς πέρας,

Βίω κἀβαρῆς ἐνθῶς ἀσκουμένη.

5 Λόγους περιρωθεῖς, μὴ περῶν ἐξω πέτου

Περῶν γὰρ οὐδὲ πτηνὸν ἵπταται δίχα.

Γνώσις βροτοῖς μέγιστον ἐν βίῳ κλέος·

Κᾶπον δὲ αὔτη τοῖς κακῶς κεχρημένους.

Κενὴ σε δόξα μὲθόλις συναρπάση·

55 Vermes comedunt omnia; ne ergo relinquo opes tuas sepulcris:

Honorificum tumulo incisum eulogium, præclarum famam habere.

Hospitiis nostratibus parce, maxime autem

Infirmis mortuis, qui hæc omnia liquerunt.

Ergo age, mundum omnem, omnesque molestias hic abiciens

60 Vela ad vitam cælestem pande.

Omnia quidem semper optima, ut Deo dignum est, opera exsequere,

Trinitas autem præ omnibus maxime tibi curæ sit.

568-569 XXXII. *Alie generis ejusdem sententia*·

Præclari principii præclarum esse etiam finem,

Recte probant exitus rerum.

Porro principium, quod egregium parit hominibus finem,

Vitæ puritas est pio studio exulta.

5 Verborum pennis fretus, ne sine pennis vola;

Nam siue pennis neque avis volat.

Scientia hominibus maxima in hac vita est gloria;

Malum vero ipsa est maximum iis qui male utuntur.

Inanis ne te gloriæ cupiditas ullo modo abripiat;

* *Alias Bill. 65, pag. 146.*

55 *Δίληθς*. Reg. 991 *λίποισ*.

56 *Ἐξοδίη*. Schol. *ἐπιτάφιος*.

58 *Ἀδρανέων νεκῶν*. Non dubitat Combef. quin Gregorius his verbis pauperes monachos intelligat, quos passim his nominibus appellat.

61 *θεσπεπές*. Vat. *θεσπεπές*, quam lectionem sequitur Cyrus et exponit, *τοῖς θεοῖς θεωρήμασιν τεθραμμένε, divinis contemplationibus educate.*

Sequitur aliud carmen confectum ex variis Gregorii locis, nullo ordine, nulla ratione congestis. Exstat apud Hervag. Græce et Latine; apud Leuv. Latine tantum. Illud omisimus.

XXXII. Tit. *Γνωμικὰ*. Ita duo Regg. In alio hic est titulus: *Τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γρηγορίου γνωμικὰ δίστοιχοι*. Alius addit, *περὶ ἀγνείας*. Carmen istud bis in cod. Reg. 1277 descriptum legitur pag. 225, et 240. Varius in utroque versuum ordo, variaeque sunt lectiones ab editis plurimum discrepantes, maxime pag. 240. Quanvis plures desint versus in utroque, in altero tamen, nempe 240, quatuor reperiuntur tetrasticha, quæ in Billiana editione hu-

jus carminis frustra quaesieris. Sed unum reperies seorsim editum Græce et Latine, pag. 256, ad calcem tetrastichorum; alia autem duo Latine tantum ad calcem editionis Morellianæ, pag. 508. Quartum nullibi apparet.

2 *Ὁρθῶς δοκοῦσιν*. Combef. vertit: *Rite sentiendum suadent rationes rerum*; ego mallem *recte sentientibus*, ut alius et quidem planior efficiatur sensus hujusmodi: *Peccata vel recte facta regulis morum, non rerum eventus, metienda*; quam totidem pene verbis sententiam Tullius expressit de oratore.

3 *Ἀρχὴ καλὴν*, etc. Duo Regii: *ἀρχὴ καλὴ σοι παντὸς ἔργου καὶ τέλους*. Omnis tibi operis principium donum et finis. Pro *τέλους*, alter codex *τέλος*.

5 *Λόγους*, *Rationum pennis*, etc. Tillen.

6 *Ὁδὲ*. Reg. *οὐδὲν*, quod quidem significantius: *nulla avis*.

7 *Βροτοῖς*. Ita Reg. 1277. Edit. *βροτῶν*.

8 *Αὔτη*. Reg. 1277 *ταύτη*. Alii duo Regg. *ὅτι γ' αὔτη*

METRICA VERSIO.

Cuncta vorant tineæ: nec tu tua linque sepulcris: B

Egregium est funus nonnen habere bonum.

Hospitiis parcat tua vox nostratibus, bisque

Præsertim, quibus est ultima clausa dies.

Hæc age, cum mundo mundi quoque pondera lin-
[quens,

Protinus ad superas carhasa pande domos.

Nullo cum strepitu semper, quæ recta, facesse:

Eximiaz at curæ sit tibi sancta Trias.

XXXII. ALIE EJUSDEM GENERIS SENTENTIAE.

(*Billio interprete.*)

Quod cœpta felix exitus claudat bona,

Rerum ipse finis monstrat hoc certissime.

Origo, lætum quæ parit mortalibus

Finem, est honestæ culta vitæ puritas.

Doctrina pennæ sicut tibi: pennis sine

(Avis nec istud nam potest) ne provoles.

Doctrina summum gignit in vita decus:

Damnosa vero est, si quis hæc abutitur.

Nunquam te inanis gloriæ sitis premit:

10 Καὶ γὰρ πανούργων τοῦτο τοῖς ἀπλοστέροις.

Εὐ δῶν φύλαττε αὐτὸν ἐν τούτῳ μένειν·

Ταχὺς γὰρ ἔστι πρὸς τὸ χεῖρον ὁ ἄρμος.

Γέλωσ κρατεῖσθω, καὶ θυμὸς λάβοι πέρας·

Ἄργῶς δὲ παντάπασιν εἰρησθῶ λόγος.

415 Θεὸν φόβου πρόωστα, καὶ γονεὺς εἴμα,

Ἱερεὶς ἐπαίνας, πρεσβύτας σεπτῶς ἔχε.

Υἱὸν δίκαια πατὴρ μηδὲν λέγειν,

Θεσμὸς θ' ὀρᾷ, καὶ πρὸ θεσμῶν ἡ φύσις.

Ὅσα πρὸς ἄλλου μὴ παθεῖν αὐτὸς θέλει,

20 Τοιαῦτα καὶ σὺ μηδὲ ἔργῳ ἄλλω θέλε.

Ὅδ' δεῖν ὀργὴ θεὰ τῶν ἐργασμένων·

Καὶ γὰρ δικαίαι τῶν ὁμοίων ἡ δίχη.

A Καλὴ σοφὰ στάζουσι ἥλιότους λόγους·

Φάρυγξ δὲ πικρὸς ἐξερεύγεται μάχας.

25 Ἰατὴρα γλυκασμῶ γλῶσσα βλύζει στωμίῳ·

Ῥήσεις δὲ φαύλας ἄκρτον γεννᾷ στόμα.

† Φλοῖα φιλοῦσι καὶ ἅ τοις φίλοις φιλᾷ·

Ἐχθροὶ δὲ φαυλίζουσι ἀσχερῶς τοὺς φίλους.

Πτωχοῦς φίλους λάθουσι πλουσίων θύραι·

30 Ἀλλὰ δὲ λαμπραὶ, πλουσίων ἀεὶ φιλᾷ.

† Ἰδωρ, ποτὸν φέριστον, εὐκρατοὶ φρένας·

Θολοὶ δὲ τὸν νοῦν συλλαβοῦσα κραϊπάλη,

Ὅχι οὐδὲν ἄνος σωφρονίζει τὴν φύσιν,

Κινεῖ δὲ μᾶλλον ἥδονας παροξύνων.

55 Νοῦν λεπτὸν ἔγχος ἐκδιώκει γαστέρος·

10 Etenim callide inadiatur simplicioribus.

Cum bene agis, serva teipsum, ut in hoc permanes;

Celer namque est ad vitium cursus.

Risus coereatur, et ira capiat finem:

Otiosus autem penitus arceatur sermo.

15 Deum time in primis, parentes cole,

Sacerdotes lauda, senes reverere.

Ne filius cum patre quoquo modo expostulet,

Lex vetat, et ante leges natura.

Quæ ab alio tolerare ipse non vis,

20 Ea et tu ne facere alteri velis.

Non gravis ira esse debet iis qui gravia perpetrarunt;

Etenim rependit similia ultrix iustitia.

Labia sapientia stillant dulcissimos sermones;

Cuttur autem amarum eructat pugnas.

25 Fluente dulcediois facunda diffundit lingua:

Sermones autem malos expers iudicii os gignit.

Amici amant quæ suis amicis sunt chara;

Inimici autem contemnunt turpiter amicos.

Pauperibus amicis clause sunt divitum fores.

30 Luculentæ autem aulae divitibus semper sunt amicæ.

590-591 Aqua, potio optima, sobriam efficit mentem:

Turbat autem animum corriprensus crapula.

Non novit vinum moderari naturam,

Subvertit potius voluptates irritans.

35 Mentis subtilitatem obruit crassities ventris:

11 Εὐ δῶν. Duo Regg. et Combef. Ἐδρῶν. Mox, μένειν. Reg. 1277. μένε.

12 Πρὸς τὸ χεῖρον, etc. Sic et supra, carm. κκix, vers. 176, εὐδρόμων κακῆ, et inter ea quæ edidit Tollius carm. ii, nunc lxxvii, lib. ii, sect. 2, vers. 37: Πολὺς γὰρ ἔστιν εἰς τὸ χεῖρον ὁ ἄρμος, κἂν μηδὲν κινούντος. *Plurima enim est in pejus propensio, etiam nemine impellente.*

16 Ἱερεῖς. Combef. ἱερεῖρας ἀνεῖ. *Doctores lauda.* Mox, πρεσβύτας. Reg. 177. γῆρας.

17 Δίκαια. *Ne filius cum patre iudicio contendat.*

18 Θεσμὸς θ' ὀρᾷ. Combef. ex uno Reg. cod. Θεὸς θ' ὀρᾷ. Sic ex antiquissimo cod. Leuv., quæ lectio ipsi melior videtur: *Deus statuit, et natura ante legem.*

19 Ἀπόξ. Ita Reg. 1277. Edit. Δωξ.

21 Ἐργασμένους. Reg. 1277 ὀργισμένους, qui

vehementius exarsere.

22 Τοῖς ὁμοίως. Reg. 1277 τοῖς ὁμοίως.

27 Καὶ ἅ τοις φίλοις. Reg. 1277 τοῖς φίλοις ἄκρ.

In Aldinis emendationibus λαλοῦσι pro φιλοῦσι.

28 Ἀσχερῶς. Reg. 1277, ἔχθρον. Alius ἔχθρως.

29 Λάθουσι. Ita Reg. 1277. Edit. λάθωσι.

30 Ἀλλὰ δὲ λαμπραὶ. Ita Reg. 1277. Edit. λαμπραὶ δὲ ἀλλὰ.

31 Φέριστον. Reg. 1277, ἀριστον. Ibid. εὐκρατοὶ

φρένας. Combef. ex Reg. ἔγκρατοι φρένας, quod probat et vertit: *Mens sobria et temperans, nec improbat εὐκρατοι φρένας.* Aldus secundis curis, εὐκρατοι φρένας et εὐκρτοι φρένας.

34 Ἡδονὰς. Combef. ex duobus Regg. ἡδοναῖς, et vertit, *libidinis irritans.*

35 Νοῦν λεπτὸν ἔγχος. Sic Reg. 1277. Combef.

et Toll. in carm. ad Episc. not. in vers. 579, nunc

METRICA VERSIO.

Namque illa vafre simplices mentes capit.

Vivens honeste, persistit ut virtus, stude:

Est namque cursus in malum celerrimus.

Compesce risum, meutis æstum comprime:

Atque otiosus frena verbis injice.

Deum extimesce: quis satus pie hos cole,

Senes honora, præsules lauda sacros.

Ne cum parente litiget proles suo,

Natura primo, post eam leges vetant.

Quod fers inique ab altero fieri tibi,

Instud cavendum est alteri ne facites.

Grave quid patrantem non grave est iram pati:

Æquas rependit nam malis pœnas Deus.

B Prudentis ore verba manant dulcisa:

At os amarum nil nisi pugnas vomit.

Faceta liugua verba fundit melicia:

Procaeci at ore pessimæ voces fluunt.

Amant amici quæ placent his quos amant:

Hostes amicos turpiter spernunt suos.

Egenti amico divitis clausæ fores:

At copiosis splendide semper patent.

Menti tuende nil aqua præstantius

At prorsus illam turbat orta crapula.

Frenare necit impetus carnis merum:

Imo hinc voluptas excitatur noxia

Ventris tumorem mens procul tenuis fugat:

Τάνατια γὰρ τοῖς ἐναντίοις μάχη.

Κρείσσων τροφή σύμμετρος εὐπορουμένη,

Ἡ δειπνός ἀβρός, ὃν ἐπιλασέ τις τ' ὕναρ.

Ἰδουτοῖσι μωροὶ τοῖς ὀνειράσι πλόν,

40 Ἡ χρημάτων ἄβυσσος οἱ κεκτημένοι.

Κεῖσσαν ἄπαις, ἢ μωρὰ χρεῖν ἔχονα.

Ὅ μὲν γὰρ ἄπαις, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ κακοί.

† Παντὶ βροτῷ θνήσκοντι πάσα γῆ τάφος.

Πᾶν γὰρ εἰς τὴν γῆν, γῆ τε καὶ εἰς γῆν πάλιν.

45 Ποικῆν ἀμέλγει, εἰ θέλει, καὶ τοὺς τράγους.

Ἄλλ' ἀντὶ γάλακτος, αἰμάτων τηγάζεσαι.

Ἡ οὖς ἐποκτεῖουσα δειπνοποιᾷ,

Α Ὄψε τραπέζης τοὺς ὄρους μὴ συγγέειν.

Βίαζε καὶ σὺ τοὺς ἀτάκτους, μὴ λυεῖν

50 Τάξιν προπόδη καὶ νόμιος ἡρμοσμένην.

Νόμιος φυλάττων, τοὺς φόβους ἔξω βάλοις.

Φόβον γὰρ ἔξω παρὸ τῶν νόμων φύλαξ.

Κύβερνος ἴθμιν φεῦδεται τρικυμίας,

Καὶ δεινὰ πάντα νοὺς σοφῆς φέρων φρένας.

55 Ζωῆς ἀρίστης μὴ φέρνει τάναντια.

Καὶ γὰρ πρόδηλος τοῖς κακίοις ἡ δίκη.

Μέγιστος ἀκμων οὐ φοβεῖται τοὺς κτύπους,

Καὶ νοὺς ἐγέφρων πᾶσαν ἔλκουσαν βίαν.

Φύλλων λαγωῦς ἐκφοβοῦσιν οἱ φόφοι,

Contraria enim contrariis adversantur.

Melior est cibus mediocris, modo suppetat,

Quam cœna delicata, quam sibi quis in somnis finxit.

Stulti per somnum affluunt majoribus divitiis.

40 Quam qui inmensam pecuniarum vim possident.

Felicior est qui caret liberis, quam qui stultus procreavit filios :

Ille equidem absque liberis est, hi vero multi ac mali.

Cuius homini morientis quilibet terra est sepulcrum :

Quidquid enim ex terra ortum est, terra est, et in terram redibit.

45 Pastor mulget, si velit, etiam hircos :

Verum pro lacte sanguinis fontem exprimet.

Sus inspectans epulas parantem,

Novi mensæ terminos non confundere.

Coerce et tu tamerarios, ut discant non evertere

50 Ordinem decorum et legibus institutum.

Qui leges custodiendas suscepisti, timorem foras mitte :

Sine metu enim esse debet legum custos.

Gubernator peritus vitabit tempestates :

Sic gravia omnia animus viri prudentis :

55 Vitæ optimæ nihil admittas quod contrarium sit :

Etenim manifesta est in sceleratos animadversio.

Incus maxima non pertimescit ictus :

Sic nec mens sapiens vinum quancunque trahentem.

Lepores exterrunt foliorum strepitus :

lib. II, sect. I, carm. XII. Sic etiam legitur in Aldinis emendationibus, cui concinit iste versus 589, carm. X, supra, *De virtute* : Πάσις γαστήρ λεπτόν οὐ τίκει νόον, Πίγκις neuter subtilem sensum non parit. Edit. νοὺς λεπτός ἔχων.

36 Γὰρ τοῖς. Reg. 1277, γὰρ που. Mox, μάχα: πρὸ μάχη.

37 Κρείσσων. Reg. 1277, κρείσσων.

42 Ἄπαις. Reg. 1277, Leuv., Combef., Land., Ahl. οὖς, σοίλα.

45 Εἰ θέλει, καὶ τοὺς τράγους. Reg. 1277 et Ald. καὶ τράγους, ἐπερ θέλει. Proverbium quo admonemur videndum esse in quorum gratiam labores suscipiamus, ne pro speratis uvis, nihil præter labruscas colligamus.

46 Αἰμάτων πηγὰς ὄσει. Reg., Combef. et Leuv. αἰμάτων ροὴ βλύσει.

47 Ἡ οὖς ἐποκτεῖουσα. Quid hæc significant, non satis liquet. Combef. ex Reg. μετριοπομπέουσα δειπνοποιᾷ, et vertit : *Moderato sumptu fastuose cœnæ apparatus*. In Regii codicis margine οὖς ἐποκτεῖουσα in cod. Leuv. ἡ μετριοπομπέουσα

δειπνοποιᾷ, quod sic exponit scholiastes : Ἡ δειπνοποιᾷ μετρίαν ἢ τοὺς σύμμετρον ἔχουσα τὴν πομπήν, ἔχουσι τὴν τὴν ἀνωλόμωτον διάθεσιν. Itaque verborum sensus erit, inquit Leuv. : *Apparatus cœnæ modicum, minimeque sumptuosus, mensa fines non confundere*.

50 Τάξιν, etc. Reg. 60 et Combef. τάξεις προπόδεως, καὶ νόμιος ἡρμοσμένας.

51 Νόμιος. Ita duo Regg. et Combef. Edit. νόμον. Ibid. βάλοις. Ita duo Regg. Edit. βάλης.

52 Φόβων. Reg. et alii φόβου. Mox, του νόμου φύλαξ pro τῶν νόμων.

56 Τοῖς κακίοις ἡ δίκη. Sic duo Regg. et Combef. Leuv. legit κακίους, quod habet in ora cod. Bill. Edit. τῆς κακίας ἡ πάλιν.

57 Ἀκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς κτύπους. Sic Reg. 60, Combef., Leuv. Proverbium de firmo homine atque constanti, adversaque et gravia omnia forti animo perferente. Edit. οὐ πταίεται τοὺς φόβους.

58 Ἐλκουσαν βίαν. Sic Reg. et Leuv. Combef. legit : ἐκουσαν βίαν, vinum omnem cedentem. Edit. ἐκρούει βλάβην, detrimentum extrahit.

METRICA VERSIO.

Adversa nam se mutuis bellis petunt.

Moderata præstant, suppetant dnm, pabula,

Quam cœna pinguis, ficta per somnos leves.

Vir mente læta dormiens est ditior,

Quam qui peramplos aggeres opum tenet.

Orbini esse præstat, improbos quam gignere :

Est orbis ille : multi at hi sunt et mali.

Omnis sepulcrum mortuo est tellus. Homo

Nam quidquid ortum est, humns est et, et huc redit.

Mulgebit hircos, si velit, pastor quoque :

Slerum at cruorem lactis exprimet loco.

Imunda quantavis sus, tamen cœnam videns,

B Turbare mensæ terminos semper fugit.

Sic immodestos coge non dissolvere

Honestum et æquis legibus nixum ordinem

Legem tuendo projecis metum foras :

Nam legis extra est pallidum custos metum.

Fugiet quitus turbinem ductor ratis :

Itemque prudens cuncta mens pericula.

Adversum honesto mente nil versas tua :

Nam pœna foedis crimina certa est comes.

Ut spernit ingens stridulus incens sonos,

Sic pellit omnes mens sagax injuriis.

Sonus pavorem frondium ut lepusculis

60 Ἄνδρας δ' ἀνάδρους αἰ σκαλι τῶν πραγμάτων. /
 +Μισῶ πένητα πλουσίῳ δουρούμενον,
 Ὡς τῷ λέγοντι τοῦ τρέφειν λελησμένῳ.
 * Ῥήτωρ ποιηρὸς τοῦ νόμου λυμάλνεται ·
 Ἄγνος δὲ ῤήτωρ, εὐκρατὸς ἁρμονία.
 65 Γελοῖσιν οἱ πλουτοῦτας ὄραντων ζῳγους,
 Ἀστὴν γελῶσι τὴν Θεοῦ τιμορίαν.
 Νόμοις περιδραμεῖται πρὸς εὐθερίαν,
 Ὁ μὴ νόμου φύλαξιν ἐνδύνομος φέρων.
 Πέφυκε τοῖς πένητι μὴ φρονεῖν μέγα ·
 70 Τοῖς πλουσίσι γὰρ οὐδὲ φρονεῖς τοῦ βίου.
 Παῖδευε μωροῦς, ὡς ἐρικτὸν τῆ φύσει ·
 Ἐξουσι γὰρ ποὺ καὶ φρένας παρ' ἑλπίδα.

Πλήτην σίδηρος ἐκτροφεὶ καὶ τοὺς ἄλλους ·
 Ἐκλήρξαι δὲ μάστιγι παιδαγωγεῖ καρλίαν.
 75 Ἄ δυσμενεῖς φοβοῦσι τῶν ἄλλων πλέον,
 Ὁ σταυρὸς καὶ βαπτισμοῦ ἡ κοινωνία.
 Ὅρκους κάκιστον διδόναι καὶ λαμβάναι,
 Ἵσως γὰρ ἄμωρ προσκέρουκα τῆ δίξει.
 Αἰῶνα θησαυρίζεις τὸν ἔξω τέλους ·
 80 Οὗτος γὰρ ἐκλήροισ καὶ πρὸ τοῦ τέλους.
 Μὴ δὴ φιλῆς τὸν δίδου, εὐ λύσει χρόνος ·
 Ἄ γὰρ χρόνος δόμησας, καὶ λύσει χρόνος.
 Αἰσχρὴν γυναικὸς ἄρσεν ἦθος ἐκφέρειν ·
 Ταῖς κοσμίαις γὰρ τάξις ἡ αἰδώς ἐννή.
 85 Κάταντες ἐστιν ἴδουσι τοῖς χρωμένους,

60 Sic homines ignavos umbræ rerum.
 Odi pauperem divitiū donantem,
 Ut odi donantem viro sermones serenti, cui cibus deest.

592 593 Orator improbus leges labefaciat :
 Bonus vero orator concinna est harmonia.

65 Rident divites pupillorum exprobrationes,
 Ipsam rident Dei vindictam.

Legibus involvetur ad suam ipsius perniciem,
 Qui legem non legitime sancit.

Natura comparatum est pauperibus, ut non magnifice de se sentiant ;

70 Divitibus autem, neque cura est, unde vivant.

Erudi stultos, quantum licet per indolem :

Habebunt enim fortasse prudentiam præter spem.

Ferrum percussum accendit lapides :

Aspera autem virga instruit eor.

75 Quæ inimici metuunt, plus quam alia omnia,
 Crux et baptismi communicatio.

Jusjurandum dare et accipere pessimum est :

Æque enim utroque offenderis justitiam.

Ævum thesauriza sompiternum :

80 Istius enim vitæ thesauri nos deserunt ante mortem

Ne diligas opes, quas delet tempus :

Quod enim extruxit tempus, etiam evertet tempus.

Turpe est mulieribus masculos mores proferre .

Honestis enim ordo communis est pudor.

85 Proclivis est voluptas voluptati indulgentibus,

60 Ἄνδρας δ' ἀνάδρους. Regg. duo et Combef.
 καὶ ἀνδρ' ἀνάδρους.

62 Ὡς τῷ λέγοντι. Combef. ex Reg. ὡς τὸν λέγοντα τοῦ τρέφειν λελησμένον. Ut eum qui pollicitus est, et tamen alendi officio deest. Nec minus eum qui bona quidem verba dat, interim tamen egentem alere obliuiscitur.

64 Ἄρρωστια. Langus ἀρρωστια, recta administratio est, vel ut Langus, bene administrat integer rempublicam.

65 Φόρους. Reg. τόχην, sortem.

70 Τοῦ βίου. Unde vivant; quippe quibus omnia abunde suppetunt, nec labore. nec sollicitudine opus est, ut sibi victum parent, quo fit ut facile animis offerantur. Forte legendum Θεοῦ, minime curant de Deo.

75 Ἄ δυσμενεῖς φοβοῦσι τῶν ἄλλων πλέον,

Ὁ στήνερὸς καὶ βαπτισμοῦ ἡ κοινωνία.

Hi duo versus qui desunt in editis, in cod. 1277 reperiantur. — Illos in versione metrica supplēvimus et Italicis distinctimus. (GAILLARD.)

77 Διδόναι. Leuv. καὶ νέμειν.

78 Προσκέρουκα. Leuv. προσκέρουκα. Al. προσκέρουκόντες. Combef. προσκέρουμένη δίξει.

79 Αἰῶνα. Ita Reg. 1277. Edit. εἰς αἰῶνα.

81 Μὴ δὴ φιλῆς. Reg. 1277, μὴ σπεῦδε πλουτεῖν ἢ βραχὺς λύει χρόνος. Ἄ γὰρ χρόνος τέθεικεν, ἀπὸ τοῦ καὶ φθερεῖ, φθίνει.

84 Ἐννή. Ita legendum videtur. Edit. ἔξη. Mallem αἰδωσύνη pro αἰδώς ἐννή. Leuv. Cod. ταῖς κοσμίαις γὰρ τάξις ἡ οὐδὲ ἔξη. Si hoc. ait ἔξηνη εἶναι τὴν τῶν ἀρρένων, peregrinos esse mulieribus virorum mores.

METRICA VERSIO.

Excitat, inertes umbra sic rerum quatit.

Egentem et odi dona qui dat diviti,

Sic et loquentem, qui tamen cibum negat.

Rhetor scelestus legibus pestem parit :

At nil probato rhetore est concinnius.

Casum orphanorum dives in risum trahit,

Et quas minatur improbis poenas Deus.

Tormenta pendet legibus gravissima,

Qui legem iniquam subsidii induxerit.

Sentire de se pauperes alte haud solent :

At cura vita nulla tangit divites.)

Natura quantum concipit, stultos doce :

Fortasse mentem nam homin sic induent.

B Percussus ignem concipit ferro silex :

Durum eruditur pectus acri verberē.

Hec sunt profani quæ reformidant magis,

Cruz et salubris unda baptismi sacra.

Sive ipse jures, possimum, sive alterum

Jurare cogas, jus utrinque læditur.

Opes in ævum conde finis nescium :

Hæc namque nos et ante finem deserunt.

Felicitatem sperne, quam delet dies :

Quod excitat nam dies, tandem ruet.

Præferre mores feminis turpe est mares :

Probas pudore namque nil magis decet.

Hæc est voluptas impetu primo fluens :

Καὶ ὡς πρόσειαι, ὀχεταὶ λίθου δεικνύει.

Οὐδὲς ὑγείας πλούτος ἀλγοῦσι πλέον·

Σοφῶς δὲ ταύτην ἢ φύσις βροτῶν θέλει.

Ἦχος θαλάσσης, ἀνδρὸς ἄφρονος λόγοι·

90 Βρῆθοντες ἀνάγ, οὐ παινοῦσι χλόας

Πείθουσι δῶρα καὶ σοφοῦ παραβλέπειν

Βροτοῖς δὲ θήρα χρυσῶς, ὡς πτηνῶν πάγῃ.

Γῆρας λῶπαί τίκτουσι καὶ πρὸ τῶν χρόνων·

* Ἄ γὰρ τρέπος καθάβειν, οὐ στήσει χρόνος.

95 Πλοῦτος τάχιστα τῶν κακῶν ὑπηρέτης·

Καὶ γὰρ πρόχειρον εἰς κακοῦργίαν κράτος.

† Οὐκ ἔστιν οὐδὲν κτήμα βέλτιον φίλου.

‡ Πονηρὸν ἄνδρα μηδέποτε κτήση φίλον.

Τάξις τιμᾶσθ, καὶ προηγεῖσθ κράτους·

A 100 Κρατος γὰρ αὐτῆ καὶ κράτους ἀεὶ φύλαξ.

Νοῦς ἐμμέριμος σὺς βιβρώσκων ὄστια·

Θάλλει δὲ σῶμα φροντίδας παρατρέχων.

Οὐδὲς κόρος πέφυκε σωφρόνως ἔχειν·

Καὶ γὰρ τὸ πῦρ εἰωθε ταῖς ὕλαις θέειν.

105 Οἶνος πάθος ἐγεραῖς ἐκλειοπέτος·

† Γῆ γὰρ εἰσέρουσα ῥόννουσι φλόγα.

Φεύγουσιν ὀργὰς οἱ δίκας δεδοκότες·

Θυμὸν γὰρ ἐξάπτουσι πολλάκις δίκαι.

Δεινὸν πόνους κάμνοντι· προσθεῖαι πόνους·

110 Ἄλλ' οὖν πόνους ἐπαυσε πολλάκις πόνος.

* Ἄλλοι μὲν ἔλλων τοὺς πόνους δεδοκότες,

† Ἄλλοις ὀρῶνται κενδυεῦσθ πόνους.

Δόξης ἀεὶ φρόντιζε τῆς αἰωνίου·

Ei ut accedit, illico cadit instar lapidis.

Nulla divitiæ agris sanitate potiores sunt :

Sapienter hanc natura mortalium cupit.

Sonitus maris, viri stulti sunt sermones :

90 Preuunt littora, non pingua reddunt prata.

Munera efficiunt, ut sapientes hallucinentur :

Hominiibus aurum est laqueus, ut auidibus pedica.

Senectutem mæiores pariunt, etiam ante tempus ;

Quæ enim mores prostraverunt, non restituit tempus.

95 Censu celerrimus est malorum minister ;

Etenim prompta est ad flagitium potentia.

594-595 Non est ulla possessio præstantior amico :

Improbum hominem nunquam habes amicum.

Ordo colatur et præponatur robori ;

100 Robur namque ipse est et roboris semper custos.

Mens sollicita, timea est corrodens ossa ;

Viget corpus curas effugiens.

Satietas nulla conducit ad temperantiam ;

Etenim ignis solet ad ligna currere.

105 Vinum libidinem excitat languentem ;

Materia enim subjecta flammæ vires addit.

Fugitunt iras qui lites timent :

Iram enim accendunt sæpius lites.

Durum est laboribus veatio labores addere

110 Verumtamen labores sæpe sedavit labor.

Sunt qui aliorum labores timent ;

Aliis tamen videntur laboribus periculose conflictari

Perpetuam sempiternæ gloriæ curam habe ;

86 Ὅς πρόσειαι. Combef. ὥσπερ ἔστιν... ὡς δὲ.

88 Σοφῶς. Leuv. σοφῶς. Mox βροτῶν. Ita Regg.

100, Leuv. et Combef. Edit. ἀεὶ.

90 Χλόας. Sic mss. Male edit. χλόας.

91 Πείθουσι. Alludit ad hæc verba Eccli. 12, 31,

Kenia et bona exerceant oculos iudicium.

95 Πλοῦτος τάχιστα. Leuv. cod. πλοῦτος κά-

στος ἐν κακοῖς ὑπηρέτης.

98 Μηδέποτε. Leuv. edit. metrum. Edit. μηδέ ποτε.

99 Τάξις. Reg. 1277, πρᾶξις.

105 Οὐδὲς κόρος. Id est, satiatis libidinem ex-

citat.

106 Ῥόννουσι. Reg. 1277, ῥωννύει.

110 Πόνους. Reg. 1277, πόνου.

METRIKA VERSIO.

Ut venit ipsa, lahitur velut lapis.

Haud sanitate census est agris prior :

Natura iure semper hanc valde expetit.

Haud sermo stulti dispar est maris sono :

Ripas adimplet, prata sed nihil iuvat.

Vel mente cæcæ præditus munus bona :

Quod rete avibus est, munus hoc mortalibus.

Diem ante mæror ellicit gravis senes ;

Nam atrata tempus moribus non eriget.

Census minister est malis celerrimus :

Nam prompta res est ad scelus potentia.

Nil unquam amico conferendum duxerit :

At nunquam amicum iuuxerit malum tibi.

Ordo colatur, robori et sit pro duce :

B Nam robor ipse est, roboris custos quoque.

Tinea est, medullas quæ coquit, mens anxia :

Curas edaces quod fugit, corpus viget.

Castum esse nescit obrutum corpus cibis.

Ad ligna nempe flamma currit fervida.

Vinum jaacentes excitat libidines :

Ut flamma lignis robor admotis capit.

Lites furorem quis movent, iras fugant :

Lites furorem sæpe nam gignunt gravem.

Labore fessis sarcinam est grave addere :

Labor laborem sæpe compressit tamen.

Alterius borret qui labores anxios,

Aliis patere cornitur periculis.

Curæ perenne sit decus semper tibi :

Ἡ γὰρ παροῦσα ψεύδεται καθήμεραν.
 † 115 Οὐδεις μετ' ὀργῆς ἀσφαλῶς βουλευταί·
 Τὰ γὰρ μετ' ὀργῆς οὐδέποτε βουλήν ἔχει.
 Δεινὸν δράκοντες, καὶ κακοῦργον ἀσπίδες·
 Διπλὴ γυναικὶς δεινότης ἐν θηρίοις.
 Πειθουσι γυμνὰ τοὺς ὀρώντας ὄστρα,
 120 Ὡς οὐδὲν ἡμῖν προσφεύει τῶν ἐνθάδε.
 Εἰ λοξὰ μὴ βάλουσι καρκίνων γόνου,
 II: Ἴραν λάβωσι μητρικῶν βασιμάτων.
 Δώσεις προδῆλιος ἐκδιόζων τὴν φύσιν,
 Καλοὺς μαθητὰς ἐκ κακῶν διδασκάλων.
 125 Κόσμηι σεαυτὸν τοῖς καλοῖς τεκμηρίοις.
 Καὶ μὴ πένητος ὄρφανου καταφρίνει.

Α→ Θεοῦ δίδόντος, οὐδὲν ἰσχύει φθόνος.
 † Καὶ μὴ δίδόντος, οὐδὲν ἰσχύει κόπος.
 Τίττεις, ἔχιδνα· μὴ φοβοῦ τὰς ὠδῖνας·
 130 Ἐχεις λαβοῦσα μητρικῶν πείραν τόκου.
 Οὐδεις ἀρσενεὺς ἐκ προδῆλου δειλίας·
 Νίκα γὰρ εἰσπράττουσι τὰς εὐφημίας.
 Ἀνὴρ ὑπνώδης, εὐρέτης ὀνειράτων·
 Μύστις γὰρ ὕπνος φασμάτων, οὐ πραγμάτων.
 135 Ἐλάβη πείθειν μὴ θέλοντας ἡ βία,
 Ἄγχει γὰρ αὐτὴ καὶ γίγαντας πολλάκις.
 Δῆμον σφαλέντος, πὰς ἀγύρτης ἀρχεται·
 Δῆμος δὲ πάντη τῶν καλῶν ἀταξία.
 Ἔργον πάρεργον οὐδαμῶς ἔργον λέγω·

Nam praesens fallit quotidie.

115 Nemo iratus secure deliberat;

Quae enim cum ira geruntur, consilio carent.

Horrendi dracones, et subdola: aspidēs:

Duplicem mulier habet malitiam utriusque ferae.

Suadeunt nuda spectantes ossa,

120 Nihil nobis proprium esse in hac vita.

An oblique non gradiantur cancrorum fetus,

Experimentum capere licet maternis ex incessibus.

Dabis procul dubio, si vim attuleris naturae,

Bonos discipulos ex malis magistris.

125 Exorna teipsum praeclearis dotibus,

Nec pauperem orphanum contemne.

Deo dante, nihil potest livor;

Ei eo non dante, nihil potest labor.

Paris, vipera; non time partus labores

130 Sumptum habes materni experimentum partus.

Nemo bellica laude floret, qui aperte ignavus est

Victoriae enim exigunt laudationes.

596-597 Vir somnolentus inventor est somniorum:

Somnus enim simulacra rerum exhibet, non res ipsas.

135 Solet persuadere etiam nolentes violentia:

Cogit namque ipsa sapius gigantes.

Populo decepto, quisvis circulator dominatur:

Populus autem omnino est bonorum confusio.

Opus praeposterum, nullatenus opus voco:

121 Μὴ βάλουσι, etc. Ita Reg. cod Edit., προσβαλοῦσι. Vix fieri potest, inquit Billius, ut ii quibus mali vitæ magistri contigerunt, non ipsi quoque mali et flagitiosi existant: unde illud: *mali cersi, malum ovum.*

129 Τίττεις, etc. Schol.: Τίττει ἔχιδνα μὴ φοβοῦσα τὰς ὠδῖνας. Juxta Billium his verbis ostendit Gregorius non esse quod quisquam queratur, si eodem modo alii cum ipso agant, quo ipse cum aliis prius egit: ut si quis eodem supplicio, quo alios afflicere solebat, postea excrucietur.

137 Δῆμον σφαλέντος. Reg. 1277, δῆμων στα-

λέντων. Billius vertit ἀρχεται, incipit, et cum nullus sit sensus, putat legendum fortasse ἔρχεται. Sed nihil mutandum: ἀρχεται idem significat ac ἔρχεται, quod Homericum est, inquit Combef., sensumque optimum efficit: *Seducta plebe, quisvis circulator praest, quisvis nebulo auctoritati usurpat.* Nulla etiam difficultas in verbis sequentibus, quæ multum torsere Billium. Δῆμος καλῶν ἀταξία, *plebs bonorum confusio, eorum scilicet, quibus credita est respublica.* Nec necesse mutare καλῶν, legendo κακῶν, ut Billio placet.

METRICA VERSIO.

Hoc namque praesens quolibet fallit die.

Consilia nemo recta commotus capit:

Consulta nec sunt, ira quis adjungitur.

Sævi dracones; callidae sunt aspidēs:

Est feminarum vis duplex inter feras.

Dum conspiciamur ossa nuda carnis,

Hic esse nobis discimus certum nihil.

Incessus an sit curvus baud cancro satis,

Discant parentis istud ex incessibus.

Natura si vim sentiat tuam, ex malis

Bonos magistris discipulos certe dabis.

Orna quidem te rebus excellentibus.

Orbos egentes non tamen sperne insolens.

B Donante Christo, nil malus livor potest:

Non dante Christo, nil labor noster potest.

Partus dolores ne pavescat vipera:

Partum parentis experitur sic sæ.

Fert nemo palmam, quem tenet turpis metus:

Nam sola laudes exigit victoria.

Vir somnolentus sola reperit somnia:

Nam somnus haud res, visa sed tamen docet.

Vix permovere dura nolentes solet:

Ipsis et affert nam manus gigantibus.

Errante plebe, circulator mox subit:

Plebs at bonorum prorsus est confusio.

Opus, quod ad rem nil facit, non est opus:

140 Τὸ γὰρ πάρεργον καὶ καταφρονήσιον.

Ἡ πρὸς τὰ νεκρὰ τῶν χαμαιριφῶν μὴ
Τάξις τιμᾶται τῶν κυνῶν ἠβροισμένων.

— Χρυσοῦ λαλοῦντος, πᾶς ἀπρακτεῖω λόγος,
Πείθειν γὰρ οἶδε, κἢν πέφυκεν μὴ λέγειν.

145 Ἐξουσι καὶ νῦν τὰ πρὸς εἰρήνην φέρειν,
Οἱ πρὸς τὰ βυσσὰ τοῦ βίου μεμηγύετες.

ΔΓ'. Γνωμολογία τετραστιχοῦ.

Ἐπίγραμμα τῶν σ.χ.ων.

140 Quæ enim ad rem non faciunt, spernenda sunt.

Ad mortua humi projectorum cadavera

Laudatur ordo canum collectorum.

Auro loquente, omnis desinat oratio ;

Persuadet enim aurum, quamvis vocem nullam edat.

145 Licebit etiam illis nunc pacis commodo frui,

Qui caducorum hujus vitæ bonorum insana cupiditate flagrant.

XXXIII. Tetrastichæ sententiæ.

Epigramma in sequentes versus.

Gregorii labor sum, tetrastichamque methodum servo,

Sententiis spiritualibus, monumentum sapientie.

Actionem præponas, an contemplationem?

Contemplatio perfectorum est, actio multorum.

Ambæ quidem sunt laudabiles et amicæ ;

Tu vero ad quam aptus es, ad hanc potius animum appelle.

5 Quæstionem proposuit mihi quidam ex spiritualibus :

Si expurgeris, respondi. Sed castitatem colo.

Si expurgeris ; nunc opus est expurgationibus.

Unguentum sordido vasculo non committitur.

Nec obsiste, nec cede omni sermone ;

10 Sed quem perspectum habes, et quantum, et quomodo expedit.

*Alias Bill. 69, pag. 156.

140 Τὸ γὰρ πάρεργον. Sic Reg. 1277. Edit. τῶν
γὰρ παρήργων.

142 Τῶν κυνῶν ἠβροισμένων. Hic hæret Billius,
et quid sibi velit Gregorius se non intelligere fa-
tetur vir doctus. Credo equidem cum Combelsio
canes collectos invidiam potentium turbam signifi-
care, qui in subjectos irruunt, eosque opprimunt.
Præterea notum est canes circa cadavera collectos
ordinem servare.

143 Πᾶς ἀπρακτεῖω λόγος. Ita Reg. 1277. Leuv.
ἀπρακτεῖται. Edit. ἀπας ἀπρακτος, etc.

145 Ἐξουσι, etc. Derisorie videlicet loquitur
Gregorius.

147 Σερωμηνήν, κλινήν, δάκρυα, θάνατον, χριστόν,
λοῦε, βρέχε, στάλας, πρόσβλετα, τρίψε.
Stratum, cubile, lacrymas, mortem, judicium,
Lava, irriga, stilla, prospice, time.
His duobus versibus terminatur in cod. 1277.

Α Γρηγορίου λόγος εἶμι, τετραστιχὴν δὲ φυλάττω,
Γνώμαις πνευματικαῖς μεμηγύουσαν σοφίης.

Πρᾶξιν προτιμήσιας, ἢ θεωρίαν ;

Ἵψις τελείων ἔργων, ἢ δὲ πλειόνων ;

Ἄμφο μὲν εἰσι δεξιά τε καὶ φθία ;

Σὺ δὲ πρὸς ἣν πέφυκας, ἐκπέτου πλέον.

5 Ἥρετό μὲ τις πρόβλημα τῶν ἐκ πνεύματος.

Ἦν ἐκρυπτοῦς, εἶπον. Ἄλλὰ σωφρονῶ.

Ἦν ἐκρυπτοῦς. Νῦν δὲ δεῖ καθαροῦν.

Μύρον δοχείω σαφρῶν οὐ πιστεύεται.

Μήτ' ἀντίτεινα πᾶσι, μήθ' ἴπου λόγους,

10 Ἄλλ' οἷς ἐπίστη, καὶ ὄσον, καὶ πηγήσῃ.

XXXIII. Τῆν τοῦ αὐτοῦ γνωμολογία, etc. Sic
etiam Coisl. τοῦ αὐτοῦ τετραστιχὰ, et e regione ἐπι-
γραφή τοῦ αὐτοῦ εἰς ταῦτα, quæ omnia rubricis sunt
picta. In Reg. τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου
ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ θεολόγου,
γνομαι τετραστιχοί.

1 Πρᾶξιν... ἢ θεωρίαν. Id est *canonicam vitam*
et eremiticam, ut Nicolaus diaconus exponit, πρα-
κτικὴν, τὴν ἐν κοινῶν διαγωγὴν, et θεωρητικὴν, τὴν
ἐν ἡσυχίᾳ καὶ καθ' ἑαυτῶν.

5 Τῶν ἐκ. Αἱ. τῶν τοῦ.

6 Ἦν ἐκρυπτοῦς. Scilicet *justa Gregorium vitam*
puritas scientiam debet antecere. Mox σωφρονῶ. Coisl.
Reg., Ambr., Cass. σωφρονεῖς. Reg. 1277., σωφρονεῖς.

8 Μύρον δοχείω. Sic Horat. *Sincerum est nisi*
vas, quodcumque infundis, acescit. (Epist. l. II, v.
54.) Et Christus ipse (Matt. ix) vetat ne vinum
novum in veteres utres mittatur. Legendum forte
δοχείω σαφρῶ.

METRICA VERSIO.

Nam despiciendum, quidquid ad rem non facit.

Est laude dignus ordo quem canes tenent,

Ad membra cum se colligunt jacientium.

Auro loquente, sermo nil prorsus potest :

Hoc namque mentes permovet, mutum licet

Licebit illis pace nunc dulci frui,

Qui luxa vitæ perditæ nimis ambiunt.

XXXIII. TETRASTICHÆ SENTENTIÆ.

(Billio interprete.)

Quæ præferenda est, actio an theoria?

B Hæc est adultæ mentis, illa plurimum.

Ambæ tamen sunt laudibus dignissimæ.

Ad quam aptiorem te vides, hanc arripe.

Quidam explicari quid sibi quisiverat

Sublimioris. Purus, inquam, sis prius.

At mente consto. Sordibus verum scates.

Unguentum olenti vasculo non creditur.

Nec cede cunctis, nec resiste vocibus.

Fæc ante noscas : tunc modum et tempus tene.

Θεοῦ δὲ μᾶλλον ἐξέχου, ἢ προστάται.

Ἀδῶν παλαίει πᾶς λόγος, βίη δὲ τίς;

Ἢ μὴ δίδασκεν, ἢ διδάσκειν τῷ τρόπῳ.

Μὴ τῇ μὲν ἔλαιον, τῇ δ' ἀπωθεῖσθαι χεροῖν.

15 Ἔπτον δεήσῃ τοῦ λέγειν, πράττων δ' εἰ

Γραφεὺς διδάσκει τοὺς πλῆθον τοῖς ἐκτύποις.

Ἵμῖν λέγου μάλιστα τοῖς τοῦ βήματος,

Ὁφθαλμοὶ εἶναι μὴ σκότους πεπλησμένον,

Μὴ καὶ πρῶθεοι τοῦ κακοῦ φανώμεθα.

20 Εἰ γὰρ τὸ φῶς τοιοῦτον, τὸ σκότος πόσος;

Ἄφωτον ἔργον χρεῖστος ἀπράκτου λόγου.

Βίου μὲν οὐδὲς πάσῃ ὁμώθη δίχα·

Ἀδῶν δὲ πολλοὶ τοῦ καλοῦ φθορῶμενον.

A Οὐ γὰρ λαλοῦντων, εὖ βιοῦντων δ' ἡ χάρις.

25 Δῶρον Θεῷ κάλλιστόν ἐστιν ὁ τρόπος.

Κἂν πάντ' ἐνέγκῃς, οὐδὲν ὀσείεις ἄξιον.

Ἦ καὶ πένης δίδωσι, τοῦτο πρόσφερε.

Μίσθωμα πόρνης ἀγνὸς οὐ μερίζεται.

Μηδὲν ποτ' εὗξῃ, μηδὲ τῶν μικρῶν, Θεῷ.

30 Θεοῦ γὰρ ἐστὶ, πρὶν λαθεῖν. Τί οὖν λέγω;

Κλέπτεις τὰ σαυτοῦ μὴ διδοῦς. Καινοῦ χρέους!

Ἄνασις σε παύσεται, Σάπφειρά τε.

† Πανήγυριν νόμιζε τότε τὸν βίον.

Ἦν πραγματεύσῃ, κέρδος. Ἀντάλλαγμα γὰρ

35 Μικρῶν τὰ μελῶ, καὶ βέρον' αἰτίων.

Ἦν δ' αὖ παρέλθῃ, καιρὸν ἄλλον οὐκ ἔχεις.

Ex Deo potius pendens, quam eum defendas.

Sermoni adversatur omnis sermo, at vitæ quis?

598-599 Vel non doce, vel doce moribus.

Ne altera trabas, altera repellas manu.

15 Minus opus erit verbis, si feceris quæ docet:

Pictor imaginibus plurimum docet.

Vobis dico maxime, qui præsidetis,

Non sitis oculus tenebrarum plenus,

Ne etiam vitii præsidēs videamur.

20 Si enim talis lux, quales erunt tenebræ?

Opus sine verbo præstat verbo sine opere.

Nemo unquam sine vita altius sublatus est,

Multi sine sermone disertō;

Non enim loquentium, sed bene viventium est gratia.

25 Donum Deo optimum sunt mores.

Etiamsi omnia offeras, nihil dignum offeras.

Quod dat pauper, hoc tu offer

Mercedem meretricis sanctus non accipit.

Nihil unquam Deo, ne parvum quidem voveas.

30 Dei enim est, antequam accipiat. Quid igitur dico?

Furaris, quæ tua sunt, si non reddas. O novum debitum!

Id tibi persuadeant Ananias et Sapphira.

Nundinas esse hanc vitam existima.

Si negotiatus fueris, lucrum facies. Commutantur enim

35 Majora parvis, et fluentia æternis.

Si autem nundinæ præterierint, aliud tempus non habes.

11 Μᾶλλον. Duo Regil κλειῶν. Deo magis obsequium impende, quam patrocinium. Hic Gaullyer mallet legere pro ἐξέχου, ἐνέχου, adhære. Eo loci Gregorius non improbat eos qui religionis Christianæ doctrinam adversus hæreticos strenue tuendam susceperunt; sed eos tantum admonet ut non tam eruditione sua disputandique subtilitate atque acrimonia nitantur, quam ex Deo, ipsiusque ope pendeant. BILIVS.

12 Ἀδῶν, etc. Ita supra carm. x, vers. 977. Mox βίη δὲ τίς; Id est quis vitæ præclaræ adversetur?

16 Τοῖς ἐκτύποις. Nicetas, τοῖς ὑποδείγμασι τῶν ἀρτυροῦσαν, plus pingendo quam loquendo pictor docet.

20 Τοιοῦτον. Coisl. τοσοῦτον. Ita Matth. vi, 23.

28 Μίσθωμα πόρνης. Hoc est, Deus munus ab impuro et scelerato animo proficiens aversatur, ut et psalm. xlix, 16, non patitur ab homine iniquo laudes suas prædicari. Alludit autem hoc loco Gregorius ad illud Deuter. xxxii, 18, Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis in domo Domini tui, etc.

29 Μηδὲν ποτ' εὗξῃ. Nonnihil obscuro hæc sententia. Sic exponit et intelligi potest: nihil unquam retinendum, ne parvum quidem, quod Deo voverimus. Nihil Deo vovendum, quod non summa fide reddatur, utpote cui omnia sunt, etiam ante votum. Hanc esse mentem, propositum Ananias et Sapphiræ exemplum demonstrat.

30 Θεοῦ. Ambr. αὐτοῦ.

METRICA VERSIO.

Nec tam tueri, quam sequi cura Deum.

Adversa verbis verba sunt: vitæ nihil.

Vel ne doceto, vel doceto moribus:

Ille trabas me ne manu, pellas at hæc.

Erit loquendum, si probe vivas, minus:

Sermone non tam, quam manu pictor docet.

Cavete, queso, maxime vos, præsules

Ne lumen omni prorsus orbem lumine,

Vitiique tantum, non boni, sitis duces.

Si tale lumen, quantus est tandem nigror?

Infecta verba muta vincit actio.

Nemo absque vita magnus unquam vir fuit,

At absque verbis plurimi mulcentibus.

B Namque est agentis, non loquentis gratia.

Virtute nullum gratius donum Deo.

Quidvis licet des, nil tamen dignum feres.

Hoc offer ergo, quod queat pauper dare.

Meretricis horret purus ille præmium.

Nil pollicere, sit licet parvum, Deo

Nam munus ante jam Dei est, quam sumperit.

Fur es tuorum, (o debiti genus novum!

Nisi des. Docent hoc Sapphira et vir perfidus.

Hanc esse vitam nundinas credas velim.

Negotiari si scias, lucrum feras,

Caduca mutans commodis perennibus.

Post tempus istud, alterum non suppetet.

Πολὺς μὲν ἔστιν ὁ προκειμένος ἔρμος·
 Πλεῖον δ' ὁ μισθός. Μὴ βλέπων τὸ πᾶν ἅμα,
 Τοῦ παντός ἐκότης. Καὶ πλείος οὐ πᾶν ἅμα·
 40 Καὶ τοῦτο πείρα πολλὰκις τοῦ δυσμενοῦς.
 (Μὴ σφόδρα θαρρῆν, μὴδ' ἀπαλπίσειν ἄγαν.)
 Τὸ μὲν γὰρ ἐκλύει σε, τὴν δ' ἀνατρέπη.
 Τὸ μὲν κατέρθει, τοῦ δ' ἔργου τῆσδ' οὐ φθόνος.
 Οὐχ ὡς οὐοῦ τὸ λείπον ἄχρηστοί πόνου.
 45 Μὴ θερμὸν ἄπτειν, ἐμμένειν δ' οἷς ἂν κρήνης·
 Κρεῖσσον προκόπτειν, ἢ αὐ κόπτειν τοῦ καλοῦ.
 Καὶ γὰρ κακοῖς καλοῦμεν, οὐχὶ τοὺς κάτω,
 Τοὺς δ', ἰνίχ' ὀφθαλοῦσι, πέπτοντας μέγα.
 Σπυῖθρ ἀνάπτει καὶ βραχὺς πολλὴν ὠλόγα,

A 50 Καὶ σπέρμ' ἐγίνθη πολλὰκις διώλεσε.
 Τοῦτ' οὖν ὄρον, ἐκκλίνε καὶ μικρὸν βλάθω·
 Μικρὸν μὲν ἔστιν, εἰς δὲ μείζον ἔρχεται.
 Ἐρεῖνα αὐτὸν πλείον, ἢ τὰ τῶν πέλας·
 Τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς κερθάνεις, τὸ δ' οἱ πέλας.
 55 Κρεῖσσον λογισμὸς πράξειον, ἢ χρημάτων·
 Τὰ μὲν γὰρ ἔστι φθορὰς, τὰ δὲ ἴσταται.
 Ὁ νοῦς δὲ σοι καμνέτω τυπόμενος
 Θείοις νοήμασι τε καὶ βίου λόγιοις.
 Γνώσῃς δὲ φείδου καὶ γὰρ εὐκολεῖτερα
 60 Ἐλάπτειν· τὸ κέρδος δ' ἦσσον εὐ κινουμένης.
 Ὅψις συνέρπασέ με, πῶν ἄλλ' ἐσχέθην·
 Εἴθελον οὐκ ἔσθησα τῆς ἀμαρτίας.

Ingens quidem tibi propositus cursus :

Sed major est merces. Cave ne simul totum intuas,

Totum amittas. Neque enim totum simul navigas :

40 Atque id sæpe est tentatio inimici.

Ne nimium confidas, nec nimium desperes.

Istud enim te debilitat, alio subverteris.

Aliud absolute, in alterum incumbere : hujus nulla sit invidia.

Non enim quod viæ reliquum est, irritum reddit laborem.

45 Ne calidius assilias ; sed persta in his quæ tibi statuta sunt :

Præstat proficere, quam boni quidquam detrabere.

60-601 Etenim malos vocamus, non eos qui infra resident,

Sed eos qui, cum altius conscenderint, graviter ruunt.

Vel levis scintilla ingentem flammam accendit :

50 Et viperæ semen sæpe mortem infert.

Hæc cum videas, vel parvam viæ labem evita :

Parva quidem est, sed crescendo fit major.

Scrutare potius teipsum quam res alienas :

Illud enim tibi, hoc aliis prodest.

55 Præstat inire rationem actionum, quam pecuniarum :

Hæc enim corrumpuntur, illa vero permanent.

Continuus tibi labor sit, ut mens tua informetur

Divinis cogitationibus et salutaribus monitis.

Sed parce lingue : hæc enim proclivior ad lædendum :

60 Minorem etiam utilitatem ferit, quamvis egregie moveatur.

Aspectus me abripuit ; sed tamen me cohibui :

Imaginem peccati non efflinxi.

38 Μὴ βλέπων. Ita Reg. 1277. Edit. μὴ βλέπεν.
 45 Τοῦδ' οὐ φθόνος. Locus difficilis : non malo
 Leuv., nihil moreris : id est, nihil istud te moretur,
 si abis. Altiora te ne capias, ne zeles, ne invidias ;
 ac si ea minime consecutus es, invidia adversus eos
 qui consecuti sunt, ne tabeas. Combef. : Hujus
 nulla invidia. Nihil interest, modo viæ reliquum haud
 cassum reddat. Nicetas : Invidia Deo nulla est, quin
 consequaris. Gregorii mens hæc esse videtur, ut
 animo non concidamus, nec spem omnem salutis
 abijciamus, si numerus omnes virtutis explere ne-
 queamus, quandoquidem mediocri etiam virtute
 præditis in cælo sua est etiam sedes parata. Non
 eadem ratio est eorum qui ad salutem contendunt,
 ac eorum qui iter aliquod faciunt : his enim nisi ad
 locum, quo ire sibi proponunt, pervenerint, irritus
 est omnis labor ; sed non item iis, qui in honesta
 vivendi ratione versantur atque ascensiones in

corde suo disponent. Nec enim, si supremum vir-
 tutis apicem non attingerint, propterea animo debent
 concidere, perinde ac laborum suorum nullus omni-
 no fructus futurus sit.

48 Ἐνίχ'. Ambr. cod. ὄταν. Reg. 1277, εἴτεν.

50 Ἐπέμμ'. Ambr. σπάρραγμα. Nicetas ita legit,
 ut patet ex ejus commentario : ὡς περ σπάρραγμα
 τῆς ἐγίνθης ; quemadmodum tenuis viperæ morsus.

54 Τὸ μέρ... τὸ δ'. Reg. 1277, τὸ μὲν... τὴν δ'.

56 Φθορὰς. Sic Coisl. et Regg. duo. Edit. vero
 φορὰς. Favent Ambr. et Cass.

58 Βίωv. Viæ rationibus, doctrina, Scripturarum
 meditationibus, etc.

60 Τὸ κέρδος δ' ἦσσον. Ambr., Cass. ἦσσον. Ejus
 minor utilitas, etiam cum recte movetur.

61 Ἐσχέθην. Sic habent duo Regg. Alii vero,
 edit. ἐσχέθη.

METRICA VERSIO.

Est cursus ingens, qui tibi proponitur :
 At ampla merces. Ne simul totum videns,
 Totum relinquas. Non maris totas simul
 Transmittis undas. Hostis est sibi hic dolus.
 Ne fide multum, nec nimis spem projice.
 Mens languet illic, prorsus dinc everitur.
 Hoc fac, tene illud ; si nequis porro, hoc viæ
 Cassum haud laborem, quo tibi restat, facit.
 Præcepta agas nil : coapta sed ne deseres.
 Proficere præstat, quam boni quid scindere.
 Manens deorsum nam malum non dicitur,
 Ad ima sed qui, celsius vectus, ruat.
 Scintilla magnas parvas flamas excitat :

B Ac viperinum semen haud raro necat,
 Ob idque noxam, quantibet parvam, fuge.
 Nam parva primum sit licet, crescit tamen.
 Te potius ipsum, quam propinquos excute.
 Lucrum tibi illud, proximas istud feret.
 Numerare præstat acta, quam vastas opes.
 Nam semper præta acta permanent, opes fluunt.
 Divina menti sensus fuge sedulus :
 Semperque viæ sculpta sit sermionibus.
 At parce lingue : nam nocet promptissime :
 Minusque prodest, cum celer fundit sonos.
 Visus quidem me cepit : at repressus est,
 In mente forma picta, nec noxa est mea.

Εἰδωλον ἔσθη· πρῆξιν ἐκπεφύγαμεν.

Βαθμολ τῶδ' εἰσι τῆς πάλης τοῦ δυσμενοῦς.

65 Κηρῶ τὰ ἔστα φράσαι πρὸς φαύλους λόγους,

Ἐθῶν τε τερπνῶν ἐκμελῆ λυγρίματα·

Τοῖς δ' αὖ καλοῖς τε κάγαθοῖς ἀεὶ εἶδου.

Κίπαιν, ἀκούσαι, καὶ θρῆσαι, μικρὸν μέσον.

Μὴ λαν ὁσμῶν ἐκλύου θηλύσμασιν,

70 Ἄφης τε λείθηται, μὴδὲ γύσσαι.

Τί ἂν ποι' ἀνδρῆσαιο τῶνδ' ἤττώμενος.

Χωρὶς γυναικῶν χαρῆρένων ἤδύσματα.

Δὲς, εἴπε γαστήρ. Ἦν λαβοῦσα σφρονήης,

Δῶσω προθύμως. Ἦν δὲ τοῖς κάτω εἶδες,

75 Κόπρον λάβοις μὲν, ἀλλ' ὅμως μὴ πλουσάν.

Εἰ ε' οὖν κατάσχου, δύσσομεν καὶ πλουσάν.

Ἰδῶς γέλωτος εὐ φρονούσιν ἄξιος,

Α Μάλιστα μὲν πᾶς, τὸν πλεόν δ' οὐ πορνικῶς.

Γέλως ἀτακτος ἐκφέρει καὶ δάκρυον.

80 Κρείσσον κατηγῆς ἔθος, ἢ τεθρομμένον.

Κάλλος νόμικε τὴν φρενῶν εὐκοσμίαν,

Οὐχ ὁ γράφουσι χεῖρες, ἢ λυεὶ χρόνος,

Ἵφει δ' ἔπερ νοῦ ἀσφρονος γυωρίζεται·

Ἄσχος δ' ἐμοῖος τὴν φρενῶν ἀκοσμίαν.

85 Λύπαι προσήλθον, ἤθουλα, θάρρη, φέβοι,

Πλούτος, πενία, δόξα, δύσκλεια, θρήνοι·

Ἰτίωσαν, ὡς θέλουσιν. Οὐδὲν ἄπτεται

Τῶν οὐ μενόντων ἀνδρῶς εὐ βεθγκότος.

Ἰψὸ βίω τὸ πλεῖον, ἢ φρονήματι·

90 Ὅ μὲν βίωσι σε, τῷ δὲ καὶ πίπτεις μέγα.

Τεύξη δὲ τούτου, μὴ μικροῖς μετρούμενος.

Κἂν πλείστον ἀρθῆς, εἰ κάτω τῆς ἐντολῆς.

Perstitit imago : at actionem effugi.

Hi sunt gradus certaminis cum inimico.

65 Cera aures obstrue adversus pravos sermones

Et mollium cautilenarum dissolutas flexiones :

Honestis autem et bonis semper illas aperi.

Dicere, audire, et facere, parvo distant intervallo.

Nou te valde dissolvant odores effeminati,

70 Mollesque tactus, vel etiam gustus.

Quid unquam viriliter ages, his superatus.

Discrepant mulierum et virorum oblectamenta.

Da, inquit venter. Si accepto temperans sis,

Dabo libenter. Sed si inferius tradas,

75 Stercus accipias quidem, sed non copiosum :

Sed si retineas, dabimus et copiosum.

Risus risu dignus est cordatis,

Ac maxime quidem risus omnis, sed præcipue meretricius.

Risus immoderatus etiam lacrymas elicit.

80 Mores subtristes præstant dissolutis.

Pulchritudinem existima mentis ornatum,

Nou quam manus pingunt, aut tempus dissolvit,

602 603 Sed quæ mentis pudicæ oculis dignoscitur

Similiter deformitatem existima mentem inornatam.

85 Molestiæ venerunt, voluptates, fiducia, timores,

Divitiæ, paupertas, gloria, defecus, throni :

Fluant, ut volent. Nihil ex iis

Quæ transeunt, tangit virum constantem.

Attolle te vita potius quam cogitatione :

90 Illa enim te deum efficit : ista autem graviter cades.

Hoc autem consequeris, si te parvis non meliariis :

Et si alius sublatus fueris, infra præceptum es.

63 Πρῆξιν. Sic Regg. duo et Cass. Edit. πειραν.

66 Λυγρίματα. Ita duo Regg., Ambr. et Cass.

Edit. omnes, λιγύσματα.

69 Λαν. Reg. 1277, σφόδρα. Ibidem, θηλύσμα-

σιν, quibus effeminatur animus.

76 Κατάσχου. Reg. 993, Ambr. et Reg. 1277,

κατάσχου.

79 Ἐκφέρει καὶ δάκρυον. Ambr., Coislin., duo

Regg., συλλέγει καὶ δάκρυα.

82 Οὐχ ὁ. Ita Coisl. : quæ lectio melior videtur.

Edit., οὐχ ἦν.

83 Ὅφει δ' ἔπερ νοῦ. Ambros., εἰς δὲ πόρ-

νοῦ.

88 Ἐὐ βεθγκότος. Alius habet εὐ βεδωκότος, et

sup. lin., βεθγκότος.

METRICA VERSIO.

Imago picta est? Facinus at vitavimus.

His gradibus hostis subdolos nos impetit.

Occlude verbis turpibus cora tuas

Aures, sonisque cantum mollissimis.

Pateant honestis semper at sermonibus :

Audire, fari, facere, non distant procul.

Cavendum odores ne nimis te effeminent,

Tactusque molliis, gutturi et dulcis sapor.

Ab hisce victus, quid viro dignum geres?

Sua est voluptas feminis, sua et viris.

Da, venter inquit. Perlubens sane, modo

Sis castus. At si paritibus des infimis,

Habebis a me sterces, idque parcius.

Ac temperanti largus præbebitur.

Risum meretur quilibet, sanos apud,

B Risus, procaque maxime et meretricius.

Fietum immodestus haud levem risus parit.

Tristem esse præstat, quam solutis moribus.

Verum decorem mentis ornatum puta,

Non quem manus vel pingit, aut delet dies,

Oculus pudicæ mentis ast quem perspicit :

Deformitatem rursus at mores malos.

Mæror, voluptas, terror, et fiducia,

Opes, egestas, gloria, ac infamia

Venere, sedesque editæ? Ut volunt, fluant :

Firmum caduca nulla res tangit virum.

Sit alta vita : non item alti spiritus :

Illud beabit, misere at hoc te deprimet.

Id fiet, haud te parvulis si conferas :

Altus licet sis, te supra lex est tamen.

† Δόξαν θίωκε, μήτε πᾶσαν, μήτ' ἄγαν·
 Κρεῖσσον γὰρ εἶναι τοῦ δοκεῖν. Εἰ δ' ἄμετρος εἶ,
 95 Μὴ τὴν κενὴν θήρσει, μήτε τὴν νέαν.
 Τί γὰρ παθήσῃ κέρδος, ἢν δοκῇ λάων;
 Αἶνει μὲν ἄλλον, μὴ φρονεῖ δ' ἀνούμενος·
 Καὶ γὰρ δέος σε τῶν ἐπαίνων ὑστερεῖν.
 Μηδ' ἄλλον εὐδοξίαν, πρὶν γε τῆ περὶ μάθης,
 100 Μὴ πως κακοῦ φανέντος, αἰσχύνῃν ἐβλήσῃ.
 (— Κακῶς ἀκούειν κρεῖσσον, ἢ λέγειν κακῶς.)
 Ὅταν κροθῇ τις ἄλλον εἰς κωμωδίαν
 Ὡς εὐφρανῶν σε, σαυτὸν ἐγκλιθεὶς δόκει.
 Ὅδ' ἂν μάλιστα δυσχεραίνεις τῷ λόγῳ.
 105 Μηδὲν μέγ' εἴπῃς εὐπλοῦν πρὸ πεισματος.
 Πολλοὶ πρὸς ὄρμον εὐπλοῦν ἔδω σκάφος·

A Πολλοὶ προσωμίσθησαν ἐκ τρικυμίας.
 Μὲ ἀσφάλεια μὴ ὀνειδίζετον τύχας.
 Κρεῖσσον καλῶς βιούντα, καὶ πονούμενον,
 110 Παρῆρησάζεσθαι τι πρὸς τὸν Δεσπότην,
 Ἥ μὴ καλοῖς θάλλοντ' ἀπαιτεῖσθαι δικτην·
 Εἰ καὶ τὰ πάντα σὺν λόγῳ πορεύεται.
 Προὔτ' τὰ πάντα, καὶ θεὸν κηῖσαι μόνον·
 Εἰ γὰρ μεριστῆς χρημάτων ἄλλοτρῶν.
 115 Εἰ δ' οὐ θέλεις τὰ πάντα, ὅς τὰ πλεονα.
 Εἰ δ' οὐδὲ τοῦτο, τοὺς περὶ τοῖς εὐσέβει.
 Καλόν τι σητῶν ἀρπάσαι καὶ τοῦ φθόνου,
 Χριστὸν χρεώσσην μᾶλλον, ἢ τὰ πάντ' ἔχειν,
 Ὅς καὶ βασιλεῖαν κλῆματος χαρίζεται·
 120 Χριστὸν σκέπεις τρέφεις τε, τὸν πτωχὸν τρέφων.

Gloriam perseguere, non omnem, nec vehementer:
 Melius est enim esse, quam videri. Quod si immoderatus es,
 95 Non vanaa venare, neque juvenilem.
 Quid enim simiæ prodest, si videatur leo?
 Lauda quidem alium, at laudatus ne superbias
 Nam metuendum est ne laudibus non respondeas.
 Sed nec alium statim laudaveris, antequam experientia noveris,
 100 Ne, si malus deprehendatur, id tibi sit pudori.
 Præstat male audire, quam male dicere.
 Quando quis alium in fabulæ loco proposuerit,
 Quasi te oblectaturus, teipsum derideri existima.
 Sic enim maxime indignaberis oratione.
 105 Prosperè navigans, ne gloriaris antequam portum attingeris.
 Multis ad portum feliciter navigans submersa est navis:
 Multi post tempestatem ad portum appulerunt.
 Una est securitas, aliis calamitates non exprobrare.
 Præstat bene viventem et malis afflictum,
 110 Aliquid fiducie apud Dominum obtinere,
 Quam bonis non florentem penas persolvere:
 Quanquam omnia ratione gubernentur.
 Projice omnia, et Deum posside solum.
 Es enim dispensator alienarum opum.
 115 Si non vis omnia, da majorem partem:
 Si nec id quidem, iis quæ superfluum, pietatem exerce.
 Præclarum est aliquid verbis et invidiæ eripere,
 Christum debitorem potius habere, quam omnia possidere,
 604-605 Qui pro frusto panis regnum largitur:
 120 Christum operis et alis, cum pauperem nutris.

98 Δόξ. Coisl., εἶον.
 99 Μάθης. Coisl., μάθεις.
 100 Μὴ πως. Ambr., μὴ που.
 105 Ἐγκλιθεὶς. Ita duo Regg., Ambr. et Cass.
 Edit., ἐκλιθεὶς.
 104 Δυσχεραίνεις. Ita Coislina., qui etiam habet
 τῶν λόγων pro τῷ λόγῳ. Edit., δυσχεραίνεις.
 107 Προσωμίσθησαν. Ita Coisl. et Reg. 1277.
 Edit., προσωμίσθησαν.
 111 Ἥ μὴ καλοῖς. Combef., quam cum rebus se-

cundis floreas, penas non dare. Leuv., quam rebus
 non bonis florentem officii supplicio, quod a Grego-
 rii mente aberrat. Combef. secundis curis: quam
 cum virtutibus minime nitescas, etc. Ita fere Gauliyer,
 quam virtutis flore carentem penas pendere.
 112 Εἰ καὶ. Coislina., ἢ καὶ. Certe omnia ratione
 gubernantur.
 114 Χρημάτων. Ambr., χρημάτων.
 117 Σητῶν. Ita duo Regg. et Coislina. Edit., σι-
 τῶν, quod Bill. de rubigine intellexit.

METRICA VERSIO.

Famam nec omnem, nec nimis queras velim:
 Probum esse præstat, quam videri. Sin modum
 Horras, inane tu, novam et, saltem fuge.
 Leonem haberi simiam quid juverit?
 Lauda quidem alium: ne tume ad laudes tuas.
 Impar verendum est namque ne sis laudibus.
 Nec ante laudes alterum, quam noveris.
 Ne mox rubescas, improbe si se gerat.
 Audire malis proba, quam ipse dicere.
 Cum quis cavillis alterum petit, tibi
 Placere credens, te putes ipsum peti.
 Sic displicebit plurimum sermo hic tibi.
 Ne te ante jaetes, quam sit in portu ratis.
 Periere multi jam propinqui littori:

B Vado appulere, turbine acti, plurimi.
 Mala exprobrare nemini, certa est salus.
 Bene viticantem, tristibus pressum et malis,
 Sermone præstat libero affari Deum,
 Noxis onustum quam graves penas dare.
 Ratione quamvis optima quidvis suat.
 Depelle cuncta: sint opes solus tibi
 Christus. Tuse, quas porrigis, non sunt opes.
 Si cuncta non vis, maximam partem dato.
 Si ne hoc quidem vis, quæ redundat, ergo.
 Livori et atra deme quid rubigini:
 Ac debitorem præfer omnibus Deum.
 Frusto rependit sceptrum qui cælestia:
 Alis tegisque, pauperes pasces, Deum.

Πένης προσήλθεν, εἰς ἀπήλθε μὴ τυχῶν
Δέδοικα, Χριστέ, μὴ κἀγὼ τῆς σῆς χερρῶς
Χρηζῶν, ἀπέλθοιμι ἐνδοξῆς, ἐμοὶς νόμοις.

Ὁ γὰρ τις οὐ δέδωκε, μηδ' ἐπιζέτω.
125 Πέντης ἀνδρὸς οὐδὲν ἀσφαλῆστερον.

Πρὸς τὸν Θεὸν νένευκε, καὶ μόνον βλέπει.
Σὺ δ' ἀγκαλίζου· καὶ γὰρ ἀετὸς, ὡς λόγος,
Πολλὸς καλεῖ λεπτὸν ὄρνιν ἀμφρότερον.

Κρεῖσσον πένια μὴ δικαίαις κτήσεως·
130 Καὶ γὰρ νόσος γε τῆς κακῆς εὐεξίας.
Λιμῶ μὲν οὐ τις βλάβη διαφθάρῃ·
Τοῖς δ' αὖ κακίστοις πότμος ἢ μοχθῆρα.
Τὶ δεσπότης, ἢ δούλος, ἢ φαῦλη τομῆ;

Α Εἰς πᾶσι πλάστης, εἰς νόμος, κρίσις μα.

135 Ὑπηρετούμενος δὲ σύνδουλον βλέπει.

Ὅταν δὲ λυθῆς, τιμωτέρος φανείης.

Οἱ δ' οἰκταί τι, καὶ μάλιθ' ὄσοι Θεοῦ;

Μὴ φευγέτωσαν εὐνοεῖν τοῖς δεσπότηταις.

(= Ἐλευθέρου καὶ δούλου ὁ τῆρος γράμει.)

140 Καὶ Χριστὸς ἔσθη δούλος, ἀλλ' ἤλευθέρου.

Κακὸς δ' ἀκούων ἀταχύνου, μὴ δυσγενῆς.

Γένος γὰρ εἰσιν οἱ πάλαι σεσηπότες.

Γένους προάρχειν κρεῖσσον, ἢ λυεῖν γένος,

Ὅς καλὸν εἶναι, ἢ καλῶν πεφυκέναι.

145 Θεοῦ μόνου, θείων τε ἀπλήστως ἔχειν,

Ὅς τοῖς λαβοῦσι καὶ πλεόν χαρίζεται,

Pauper accessit, deinde abiit spe frustratus :

Metuo, Christe, ne et ego dextera tua ,

Indigens, recedam vacuus, secundum legem meam.

Quod enim quis negavit, id se accepturum non speret.

125 Paupere viro nihil securius.

Ad Deum auum se convertit, eumque solum respicit.

Tu vero hunc complectere ; nam et aquila, ut ferunt,

Nido assidua tenellos fetus fovet.

Melior est paupertas injusta possessione,

130 Ut et morbus mala incolumitate.

Fame quidem vix quisquam absumptus est :

Selestis autem hominibus mors est improbitas.

Quid dominus, quid servus, nisi mala divisio ?

Unus omnibus conditor, una lex, unum iudicium.

135 Dum tibi ministratur, conservum intueri.

Sic, cum corporis vinculis solutus fueris, honorabilior apparebis.

Servi autem quid, ac præcipue qui Dei servi sunt ?

Non refugiant servitutem heris benevolam exhibere.

Liberum et servum efficiunt mores.

140 Christus visus est servus, at ipse liberator erat.

Pudeat te, si malus audias, non vero si ignobilis

Genus enim sunt, qui jamdudum putruerunt.

Præstat generis caput esse, quam genus solvere,

Ut et bonum esse, quam ex bonis ortum.

145 Dei solius rerumque divinarum insatiabilis esto,

Qui accipientibus etiam plus largitur.

125 Ἐμοῖς νόμοις. Græcus int., ex credulitatis
lege quam secutus sum, abeam ipse nihil consecutus :
ut quæ nihil, dederim nihil ipse accipiam.

127 Ἄετός. Sic omnes mss. præter. Ambr. et
Cass. qui, ut Paris. edit. habent αἰετός.

132 Πότμος. Coisl., Ambr. Coisl., θάνατος.

133 Ἡ φαῦλη. Sic Coisl. Edit., ἡ φαῦλη. Eadem
sententia occurrit infra lib. II, sect. 1, carm. 4, De
rebus suis, vers. 80 et seqq.

135 Ὑπηρετούμενος, etc. Hervag., Lang., Reg.
6, ὑπερρετοῦ μὲν, ὡς σύνδουλον βλέπει. Reg. 992, βλέ-
που. Leuv., Ministro quidem utere, sed eum ut con-
servum accipiens.

136 Ὅταν δὲ λυθῆς, τιμωτέρος φανείης. Ita le-
gitimus cum Hervag. et Gaul. Edit., ὅταν λυθῆς, φά-
νητι τιμωτέρος.

137 Μάλιθ' ὄσοι. Ita Regg. 993, 1277, Coislini-
annus et Cassinensis. Edit., μάλιστα ol. In codice
Ambr. alius ordo versuum lujus tetrastichi ; sic in-
cipit : Ἐλευθέρου, deinde ol δ' οἰκταί.

141 Κακός. Sic Regg. 993, Coisl., Ambros. et
Cass. Edit., κακός.

142 Γένος. Coisl., γένους γὰρ ἦσαν. Generis
enim origo ab his qui jam pridem computruerunt.
Idem argumentum fere prosequitur supra carm.
xxvi et xxvii.

144 Καλῶν. Coisl., καλῶν.

145 Θεοῦ μόνου. Reg. 993, θείων ἀπλήστως καὶ
θεοῦ μόνου ἔχου, rerum divinarum insatiabilis esto,
et Dei solius. Coisl., Θεοῦ μόνου, θείων τε δεῖ ἀπλή-
στως ἔχειν.

METRICA VERSIO.

Accessit ad me pauper : at frustra tamen ?
Christe, eximesco, ne tuam quaerens opem,
Abeam, vicissim prorsus abs te nil ferens.
Nam quod negat quis alteri, frustra petet.
Opibus carenti nil viro securius.
Spes ille totas in Deo fixas tenet :
At tu foveto ; namque pullos, ut ferunt,
Aquila tenellos grandis in nido fovet.
Melior egestas improbe parvis bonis,
Ut sanitas morbus haud laudabilis,
Vix unquam acerba sustulit quemquam fames :
At certa crimen improbis mors est viris.
Quid servus, aut berus ? Mala est hæc sectio.

PATROL. GR. XXXVII.

B Est fletor unus, una lex, iudex quoque.
Sic ergo servus, servus ut cernas tuos.
Aliis, solutus corpore, ut praestes vide.
Servi quid autem, maxime qui sunt pii ?
Dominis amice serviant illi suis.
Servos herosque vita sola faciat.
Servivit, at nos Christus exemit iugo.
Malum vocari turpe, non ignobitem.
Sunt namque pridem putridæ carnes genus.
Enus auspicari praestat, id quam solvere :
Ut esse pulchrum, quam satum pulchro patre.
Deo, et supernis rebus haud unquam satur
Esto : dat illis plura qui jam sumpserunt.

30

Διψῶν τὸ διψᾶσθ', ἀφθόνως δαί βέλων
 Ἐν τοῖς δὲ λοιποῖς καὶ φέρειν ἡσώμενος.
 Μὴ πάντα νικᾶν, μὴ δ' ἀεὶ, σπουδὴν ἔχει·
 150 Καλῶς κρατεῖσθαι κρείσσον, ἢ νικᾶν κακῶς.
 Καὶ γὰρ παλαιστῆς οὐχ ὁ κείμενος κάτω,
 Πάντως κρατεῖται, πολλὰκις δ' ὑπέρτερος.
 Καὶ ζῆμιου τι τοῦτο κέρδος πολλάκις,
 Ὅσπερ καθαίρειν φυτόν εἰς εὐκαρπία.
 155 Εἰ δ' οὐ καλῶς τι προστίθῃς ὅς νῦν ἔχεις,
 Ὑπὲρ φέρεις πῦρ, ἢ νόσον τῷ σώματι.
 Εἰ μὴν ἔβλεπες τῷ Θεῷ τιμωρίας,
 Μὴδ' αὐτὸς ἔσθι τοῖς ἔθροισι συμπάθῃς.
 Εἰ δ' οἶδας ἔθλων, καὶ πεδύχρησον τὸ πρῶτον.
 160 Ὀκτωρ γὰρ οἶκτος καὶ Θεῷ σταθμίζεται.

A Ὅταν ποθ' ἕδρις ἐκκάη τὴν σὴν φρένα,
 Μνήσθητι Χριστοῦ, τῶν ε' ἐκείνου τραυμάτων,
 Πόση τε μάρα ταῦτα τῶν τοῦ Δεσπότου.
 Ὡς δ' ἂν τὸ λυποῦν, ὥσπερ ἕδατι, σβῆσαις.
 * 165 Ἔρωσ, μέθη, ζῆλος τε καὶ δαίμων, ἔσθ'·
 Οἷς ἂν προσέλθῃ, τὸ φρονεῖν ἐπέκλυτε.
 Τῆξις, προσευχῇ, δάκρυον, τὰ φάρμακα.
 Ἡδ' ἰατρεία τῶν ἐμῶν νοσημάτων.
 Ὅρκον δὲ φύγε πάντα. Πῶς οὖν πείσομαι;
 170 Λόγω, τρέπω τε τὸν λόγον πιστοῦμαι·
 Ἀρνησίς ἐστι τοῦ Θεοῦ ψευδοκρία.
 Τί δαί Θεοῦ σοι; τὸν τρέπον μέσον τίθει.
 Τί χρηστότητος δόγμα συντομώτερον;
 Τοιοῦτος ἔσθι τοῖς φίλοις καὶ τοῖς τιλάς,

Sitiens sitiiri, largiter semper fluens;
 In cæteris vero, superari non sit molestum.
 Nec omnia, nec semper vincere studeas:
 150 Præclare enim vinci præstat, quam male vincere
 Non enim pugil, qui humi jacet,
 Semper vincitur, sed sæpe superior est.
 606-607 Detrimentum aliquod patiare: id enim sæpe lucrum est,
 Ut arborem putare, quo fecundior sit:
 155 Quod si quid non belle adicis iis quæ nunc habes,
 Materię igneus fers, aut morbum corpori.
 Si nullam Deo pœnam debes,
 Nec ipse in debitores misericors sis:
 Verum si debiti tibi conscius es, prior ipse clementia utere.
 160 Miserationi enim misratio etiam apud Deum rependitur.
 Si quando injuria accenderit mentem tuam,
 Memento Christi, ejusque vulnerum,
 Et quantula pars hæc sint eorum quæ Dominus passus est.
 Sic enim dolorem, velut aqua, exstinxeris.
 165 Amor, ebrietas, livor, et dæmon, æqualia;
 Quibus supervenerint, eorum mentem subvertunt.
 Jejunium, precatio, lacrymæ sunt remedia:
 Hæc est meorum medicina morborum.
 Omne jusjurandum fuge. Quomodo ergo persuadebimus?
 170 Verbis, et moribus qui verbis fidem faciunt.
 Abnegatio Dei est falsum juramentum.
 Quid tibi opus est Deum nominare? mores interpone.
 Ecquod benignitate præceptum brevius?
 Talis esto tuis amicis et proximis,

147 Διψῶν τὸ διψᾶσθ'. Coislîn., διψῶντα διψᾶων. Hoc est, vehementer cupiens se ab hominibus inquiri, non propter semetipsum, sed quod hujusmodi inquisitionis mortalibus salus comparatur. Ita tom. I, p. 715.

148 Φέρειν. Coisl., δαί φέρειν, et sup. lin., ἡσώμενον.

152 Ὑπέρτερος. Reg. 990, ὑπέρτατος. Coislîn., Reg. 1277 et Cass., ὑπέρθετος.

157 Ὁρῆσις. Coisl., ἡρῆσις.
 160 Καὶ Θεῷ. Sic Reg. 993, Cass., Coisl. Edit., τῷ Θεῷ. Comb., οἶκτον καὶ Θεῷ.
 162 Τῶν ε'. Sic Reg. 1277, 993, Ambr. et Cass. Edit., τῶν.
 170 Πιστοῦμαι. Tres Regg., πιστούμενοι, fidem facientes. Ita fere supra carm. xxiv, vers. 81.
 171 Θεοῦ. Ambr., Λόγω, Verbi.
 172 Τί δαί Θεοῦ; Reg. 1277, τι εἰς;

METRICA VERSIO.

Sitiens sitiiri, largus et cunctis fluens;
 Vinci at moleste ne feras in cæteris.
 Non obtinere cuncta, nec semper, stude.
 Bene vinci ames plus, improbe quam vincere
 Athleta nam non vincitur, quisquis jacet
 Humi: sed hostem sæpe qui stratum tenet.
 Amitte quiddam quæstus: si hinc frequens redit,
 Putata ut arbos reddatur: hincior.
 Quod si quid addas improbe partis bonis,
 Ligno facem fers, corpori morbum paris.
 Pœnæ nihil si vindicæ debes Deo,
 Nec debitori lenis ipse sis tuo.
 Debere sin te non negas, ignoscito.
 Veniam rependit nam Deus clementiæ.

B Cum tu dolore læsus ardes maximo,
 Christi memor sis vulnerum, pars et quota
 Sint hæc dolorum, quos herus tulit tuus.
 Sic nempe, ut uadis obrutus, inceror perit.
 Vinum, libido, livor, et dæmon, parces.
 Hos mente privant, quos tenet. His tu proce
 Medere, fuis lacrymis, jejuniis.
 Medela morbis hæc enim certa est meis.
 Jurare noli. Quo fides fiet modo?
 Sermoue, vita et, quæ fidem verbis struat,
 Qui falsa jurat, prorsus is negat Deum.
 Sit vita testis (quid Deo est opus?) tibi.
 Benignitatis dogma quod contractius?
 Quales apud te proximos esse expetis,

175 Οὓς σκαυτῶ τοῦσδε τυγχάνειν πάθει·

Καὶ συντομώτερόν τι, τὴ Χριστοῦ θέσθι.

Πιστοῦ φίλου νόμιζε μὲν δξιν,

Ἐν οὐ κρατῆρ ἔδειξε, καιροῦ δὲ ζάλῃ·

Ἄς οὐ χαρίζετ' ἢ μόνον τὸ συμφέρον.

180 Ἐχθρας ἄρους γίνωσκε, φίλως δὲ μή.

Τέλλα βλέπων ὀφθαλμῶς, αὐτὸν οὐ βλέπει,

Ἄλλ' οὐδὲ τέλλα, ἦν ἄγαν ληρῶν τύχη.

Τούτου χάριν σύμβουλον εἰς ἅπαντ' ἔχειν

Καὶ γὰρ χερὸς χειρ, καὶ ποδὸς ποὺς ἔνδεξῃ.

185 Εἰ τοῖς καλοῖς ἔποιο νοουθετούμενος,

Οὐκ ἐντραπήσῃ τοῖς κακοῖς γελώμενος.

Ἵταν ποτ' αἰσχροῦ ἐννοῆς, νόμιζέ σοι

Πολλοὺς παρῆναι, καὶ σκαυτὸν ἐντρέπου.

A Ἄπει προτίμα τοὺς καλοὺς τῶν μὴ καλῶν·

190 Κακοῖς ὀμιλῶν, καὶ κακῶς πάντως ἔση·

Κακοῦ παρ' ἀνδρὸς μὴ ποτε χρηστὸν πάθῃς.

Ζητεῖ γὰρ ὧν βεβίωκε συγγνώμην ἔχειν.

Ἐγὼ τι κέρδος ἐκλέγῃ καὶ ὀυμενοῦς.

Τὰς γὰρ λαβὰς φεύγοντας, ἀσφαλετέροισ

195 Εἶναι παραινῶ, καὶ τὸ πικρὸν φάρμακον

Ἵμους δίδοικα, καὶ τὸ ἴδῃ μίσημα.

Καλοῖς ὀμιλῶν, τοὺς κακοῖς περιτρῶναι·

Κἂν τοσοῦ κείσθῃ, τοῦ παθεῖν μὲν, χάρις·

Ἄς ἂν καλοῖς καὶ τοῦσδε ποιήσης χρῆν.

200 Τῷ μακροθύμῳ χρηστότης καλὴ δόσις.

Πᾶσιν μὲν ἴσθι χρηστὸς, εἰ τοῦτο σθένος,

Πλέον δὲ τοῖς ἔγγιστα. Τοῦ χάριν λέγω;

175 Quales illos erga teipsum vis esse :

Et habes quid compendiosius, Christi passiones.

Fideli amico nihil par esse existima,

Quem non pocula probaverunt, sed tempus periculosum;

Qui nihil gratificatur, nisi tantum quod sit utile.

180 Inimicitiam modum agnosce, amicitiam autem minime.

Cætera videntes oculus, se non videt,

Sed nec cætera, si valde lipus sit.

Quapropter consiliarium ad omnia habe :

Nam et manu manus, et pede pes indiget.

185 Si bonos sequaris admonitus,

Fudori tibi non erit a malis irrideri.

Si quando turpis cogitatio subeat, existima

Adesse tibi multos, et teipsum reverere.

Bonos semper præpone non bonis.

190 Si cum malis frequens sis, eris profecto et ipse malus.

608-609 A malo homine nunquam beneficium accipias.

Quærit enim eorum, quæ perpetravit, veniam consequi.

Ego lucri aliquid ab adversario colligo.

Ansas enim reprehensionis fugientes, securiores

195 Esse adhortor, et acerbam medicinam

Tamen perhorresco, et suavem reprehendo.

Bonos remunera, malos despice :

Tuum hoc in illos sit beneficium ut nihil mali patientur;

Sic illos tempore bonos efficias.

200 Patienti homini præclarum donum est lenitas.

Benignus esto omnibus, si potes,

Maxime autem proximis. Cur ita loquor?

180 Φιλίας. Sic Reg. 993, Hervag. et Langus.

Edit., εὐνοίας.

185 Ἐχθρῶν. Ambr., ἔχθ.

186 Κακοῖς. Coisl., καλοῖς. Quam sanis consi-

lis consequutus, ut illorum dicerilis non sis obno-

xius.

190 Κακοῖς δ'. Ita mss. omnes. In editis deest δ'.

196 Ἰδῶ. Reg. 993, γλυκύ.

198 Κἂν τοῖσδε κείσθῃ. Ita mss. omnes et editi

praeter Par. ann. 1575. Varia est hujus loci inter-

pretatio. Alia Leuvenclaii, alia Billii, alia Com-

bef. Int. Græcus : Καὶ τοῖσδε κείσθῃ χάρις, τοῦ μὴ

δὲν παθεῖν, ut nihil eorum injuria moveare : qua leni-
tate illorum malitiam expugnes. Nicolaus : Habendam
gratiam malis et perversis hominibus, cum ab iis
nihil mali nobis acciderit. Καὶ τοῦτο γὰρ μεγάλη
ἐστὶν εὐχαριστία, τὸ μὴ παθεῖν τινα βλάβην παρὰ
τοῦ κακοῦ καὶ βλαπτικοῦ ἀνθρώπου. Magna siquidem
habende gratie materies est, si a nocente et im-
probo homine nihil quis damni accipiat.

199 Ποιήσεις. Reg. 993, ποιήσεις. Ambr., ποιή-
σεις.

201 Χρηστὸς. Nicolaus, φιλόδημος, ἐπιεικής,
καὶ ὀφέλιμος.

METRICA VERSIO.

Sis talis ipsis. Sin adhuc quiddam petis

Brevius, habeto dura Christi vulnera.

Fidis amicis nil puta præstantius,

Quos casus asper extulit, non pocula :

Qui profutura consulunt, non quæ placent.

Sit finis iræ, nesciat finem favor.

Oculus tætetur cætera, ad se non videt :

Ac ne quidem cætera, nimis si cæcutit.

Ergo monitere rebus in cunctis habe :

Manus requirit nam manum, pes et pedem.

Probos monentes audiens, hisque obsequens,

Post non rubesces, cum mali te riserint.

Cum turpe versas mente quid, multos tibi

Adesse cense, te verere et ipsemet.

B Præpone semper improbis viros probos.

Nam si frequens sis cum malis, eris malus.

Ne munus unquam de manu sumas mali.

Veniam suorum nam petit sis criminum.

Ego hoste ab ipso contumodum quoddam lego.

Hinc namque vivo cautius, ne me queat

Is criminari. Verum acerbum pharmacum

Simul expavesco, et dulcibus succenseo.

Probis repende : sperne quos mates vides.

Sit hoc et illis munus abs te, quod nihil

Luant acerbis. Sic eos reddes bonos.

Est namque leni munus amplum finitas.

Cunctis benignus sis quidem, quantum potes :

Verum propinquis amplius. Cur hæc loquor ?

Τίς ἂν σε πιστεύσειε τοῖς ἕξοις καλῶν

Ἔναι τὸν οὐ δίκαιον οἷς ὀφείλεται ;

205 Τί πάντα τὸν δύστηνον αὐτώμεθα

Ἐχθρὸν, δειδόντας τῷ βίῳ ἐξουσίαν ;

Μέμφου σεαυτὸν, ἢ τὸ πᾶν, ἢ τὸ πλεόν.

Τὸ πῦρ παρ' ἡμῶν, ἢ ἔξω τῆς φαντάσεως.

Μὴ σφόδρ' ἔπεισαι πατριῶς ἐνουπίων ·

210 Μῆδ' εὐπίσητον εἰς ἅπαντ' ἔχειν φρένα ·

Μῆδ' ἐπιπερὺ μοι δεξιῶς φαντάσασθαι.

Ἀλόγος τὰδ' ἐστὶ πολλάκις τοῦ θυσιμενοῦς.

Ἐπίης προκαίσθω δεξιὸς πανθὸς τέλους ·

Εἰ γὰρ συνεργὸς ἐστὶ τις τοῦ χεῖρονος,

A 215 Πῶς οὐ καλοῦ δίκαιον εἶναι καὶ πλεόν ;

Οὐ γὰρ φέρω γε τῷ κακῷ νικίμενος.

Ἦγοῦ τύχης φρόνησιν ἀσφαλεστέραν ·

Ἦ μὲν γὰρ ἐστὶ πραγμάτων κούφη φορὰ,

Ἦ δ' ὀλακισμός. Μῆδ' ἐν παιδείᾳ μένος.

220 Νόμιζε κρείσσον, ἢ μὴν κεκτῆμένον.

Τὸ δραστηρὸν δεικνύει μὴ τῷ ὄρνθι κακῶς,

Τῷ δ' εὐ τὶ ποιεῖν, εἰ θέλει εἶναι θεός.

Τῶδ' ἐστὶν ἀνδρὸς εἰδότης τὸ συγγενέος.

Κτείνει ἐξ ἄβυστου καὶ τρυγῶν καὶ σκορπίου.

225 Ἀλαχρὸν νέον γέροντος ἀσθενέστερον

Εἶναι, γέροντα δ' ἀφρονέστερον νέου.

Quis te crediderit bonum esse extrancis,
Si iustitiam non colas erga eos quibus debetur ?

205 Cur in omnibus miserum causamur

Inimicum, cui nostra vivendi ratione potestatem damus ?

Culpa te ipsum, vel in omnibus, vel magna ex parte.

Ignis a nobis est, flamma autem ab excitante Spiritu.

Nec valde secteris ludibria somniorum ;

210 Nec pavidam ad omnia mentem habebas ;

Nec mihi inferis faustis imaginibus.

Insidiae haec sunt saepe inimici.

Præluceat spes laudabili omni exitu ;

215 Quanto magis par est, eam boni auxiliatricem esse ?

Non enim fero me a malo vinci.

Fortuna prudentiam existima tutiorem ;

Illa enim rerum levis est impetus,

Ista gubernatrix. Nec quidquam doctrina

220 Melius esse ducas, quæ sola vere pertinet ad possidentes.

Potentiam tuam ostende, non male faciendo,

Sed bene faciendo, si vis esse deus.

Hoc est viri scientis genus suum.

Necat autem facile et pastinaca et scorpium.

610-611 225 Turpe est juvenem esse infirmiore

Esse, senemque juvene insipientiore.

205 Τίς ἂν σε πιστεύσειε. Ita fere infra, lib. II, sect. II, carm. III, ad Vitalianum, vers. 75 :

Πῶς σε, πάτερ, ζήτων τις ἐνθάδε φῶτα δοκῆσι

Τοσαύτων τεκέεται γολῶμενον ;

Quomodo te, pater, quis erga extraneos lenem existi-

(met

Tantopere irascentem filius ?

204 Ὁφείλεται. Tillem. legit ὀφείλεται.

208 Πνεύματος. Male Leuv. et Ald. venti. Recte

int. Græcus, τοῦ πνεύματος ἐστὶ τοῦ πονηροῦ, ἔγγον

τοῦ διαβόλου.

209 Μὴ σφόδρ'. Gregorius vetat sectari somniorum ludibria. Multos enim errare fecerunt somnia et exciderunt sperantes in illis. Sic infra lib. II, sect. 2, carm. 4, vers. 291 :

Φροντίων ἡμετέρας γὰρ ὀμοῖα φάσματα νοκτός.

Cogitationibus diei similes enim sunt visiones noctis.

214 Μῆδ' ἐπιπερὺ. Nec attollaris, nec te efferas.

214 Εἰ γὰρ συνεργός. Non male Langus : Quanto magis tandem adjuvat Deus bonas res ?

218 Κούφη. Reg. 993 κούφος, temerarius est impetu.

220 Ἦ μόνη κεκτῆμένον. Quæ sola illorum est qui eam possident. Nicet. ἢ μόνη κεκτῆμένον. Collib. ἢ μόνη κεκτῆμένον. Reg. 995 ἢ μόνη κεκτῆμένον.

Mendose Cass. ἢ μόνη, et Ambr. ἢ μόνη.

224 Τρυγῶν καὶ σκορπίου. Huic simile est illud quod Cicero Tuscul. 5, de Theodoro refert, qui Lysimacho mortem ipsi munitanti : Magnum,

inquit, effecisti, si cantharidis vim consecutus es ; vel, ut refert Seneca, lib. De tranquillitate vitæ.

Habes cur tibi placeas : hemina sanguinis in tua potestate est. Et sane multo difficilius est, ac proinde præcarius prodesse, quam nocere ; unde graviter quidem olim, cum eversam a Philippo Macedonum regem Olymthum esset nuntiatum : At hercle, inquit,

multis annis talem urbem non exstruit.

METRICA VERSIO.

Quis credat unquam te bonum externis fore,

Tuis iniquum siquidem te præbeas ?

Quid culpam in hostem semper ipsi vertimus,

Cum nostra præsent robur ipsi crimina ?

Te criminare prosum, aut certe magis.

Ignis tuus nam, flamma vero æternis.

- Ne somniorum ludicris fidem nimis

Accommodaris : cuncta nec te trearent.

Nec læta rursus visa te tollant nimis.

Laqueos frequenter hos parat dæmon tibi.

Spes læta semper acta præcedat tua.

Nam nequiores cum juvet, quanto magis

B Hæc adjuvari convenit probum virum ?

Nec enim ferendum est ut malo cedat bonum.

Est sorte cæca tutior prudentia,

Namque illa rerum est impetus tantum levis :

Hæc clavus. At nil literis tibi sit prius,

Quas possidentes unicas opes habent.

Aliis nocendo robur haud monstra tuum :

Bene sed merendo, si Deum sequi cupis.

Est ejus istud, qui suum norit genus.

Facile ut necarint et trygon et scorpion.

Utrumque turpe, cum senes est infirmior

Juvenis, eoque stultior rursus senex.

Ὁμῶς ὁ μὲν καθ' ἑώραν ἔπει πάνσοφος·
Τὸν δὲ κράτιστον καὶ πρὸ ἑώρας σωφρονεῖν.

Ἄει μὲν ἐργάζοιο τὴν σωτηρίαν·

230 Καίρῳ δὲ δὴ μάστιγα, ἢ βίου λυσίς.

Τὸ γῆρας ἦλθεν· ἔξοδον κήρυξ βοᾷ.

Πᾶς εὐτρεπέζου· πησίον γὰρ ἡ κρίσις.

Πέρασ λόγου, διαστὶ τις ἀννησις Θεῶν,

Ἔργῳ, λόγῳ τε. Μὴ κλαπῆς, περισκόπει

235 (Ἄει διώκη λαθροῖς καλαίμασι),

Μὴ πως δεηθῆς ἐσχάτων καθαροῖν.

ΛΔ'. Ὅροι παχυμερεῖς.

Θεὸς μὲν ἐστὶν οὐσία, πρῶτον καλόν.

A Κόσμος δὲ, βουσιῶν καὶ νοουμένων δέσις.

Τὸ δ' εἶν' ἕκαστον τοῖον ἢ τοῖον, φύσις.

Φύσις δ' αἰὼλος, ἀγγελος, πρώτη κτίσις.

5 Οἱ δ' ἐκτραπέντες τοῦ καλοῦ εἶ· δαίμονες*

Ἐν πρώτῳ ἐστίν, ὅς ποτ' ἦν Ἐωσφόρος,

Σκότους διυσιδούς εὐρέτης καὶ προσιτάτης.

Ἰλὴ δὲ μορφῶν ἔδρα, δευτέρα κτίσις.

Ἰλῆς δὲ κάλλος, εἶδος ἐκμορφουμένης.

10 Ὅρος δὲ βουσιῶν καὶ νοουμένων, πόλος.

Ἄστρων δὲ φύσις, πῦρ κίχλην περιδύρομον.

Φῶς δ' ἐστὶ λάμψις ἐκ πυρὸς, ψυχῆ λόγος.

Σκότος δὲ διασίον, λάμψεως διαστῆς λύσις.

Αἰών, διάστημα· ἀχρόνως αἰεὶ βέον,

Ergo ille juxta ætatem sapientia excellat :

Huic vero optimum est et ante tempus sapere.

Semper quidem salutem operare ;

230 Tempus autem maxime, cum instat vitæ finis.

Senectus advenit : exitum præco clamat.

Quilibet præparet se : prope enim judicium.

Finis sermonis : dupl x Dei abnegatio,

Opere et verbo. Ne subripiaris, circumspice

235 (Semper appetaris oculis dimicationibus),

Ne forte indigeas extremis lustrationibus.

XXXIV. Definitiones minus exactæ*.

Deus est ens substantiale, primum bonum.

Mundus autem rerum fluxarum et mente præditarum connexio.

Esse hoc vel illo modo, istud est uniuscujusque natura.

Natura materiæ expers est angelus, prima creatura.

5 Qui exciderunt a bono, quid sunt? Dæmones,

Quorum princeps est, qui olim erat Lucifer,

Caliginis deformis inventor et amistes.

Materia est formarum sedes, secunda creatura.

Materiæ autem pulchritudo est forma rei expressæ.

10 Limes rerum fluxarum et quæ mente percipiuntur, est cælum.

Siderum natura est ignis qui in orbem vóbitur.

Lux est splendor ex igne, menti lux ratio.

Tenebræ duplices, splendoris duplicis dissipatio.

Ævum, intervallum absque tempore semper fluens,

* Alias Mill. 437, pag. 198.

228 Τὸν δὲ. Duo Regg. et Comb. τῷ δὲ.

231 Ἐξοδῳ. Coisl. et Reg. 995, ἔξοδῳ.

232 Εὐτρεπέζου. Sic uss. omnes. Edit. ἐκτραπέζου.

234 Κλαπῆς. Reg. 1277 τραπέζης.

235 Διώκη. Herv. et duo Regg. διώκει.

XXXIV. Tit. Ὅροι παχυμερεῖς. Coisl. et Vat. τοῦ αὐτοῦ. Parum exacta, vel simplices.

1 Obedia. Videlicet, Deus qui omnibus esse præstat et quasi ipsum esse substantiale, cujus effluxus

est et umbra, quidquid est.

2 Ἐνσιῶν καὶ, etc. Coisl. λευσιῶν. Quæ oculis cernuntur et quæ mente percipiuntur.

9 Ἰλῆς δὲ κάλλος, etc. Hic versus in Coisl. deest.

10 Ἐνσιῶν. Coisl. λευσιῶν.

12 Ἐκ πυρὸς. Al. ἐκ πυρῶς.

13 Διαστῆς. Coisl. διαστῆ.

14 Διάστημα. Sic Coisl. Male edit. διάτημα.

METRICA VERSIO.

Ergo ille, ut zetas postulat, prudentia
Excellat : ast hic ante canos sit sophus.

Semper salutis tui quidem stude tuæ,

Potissimum autem sub diem vitæ ultimam.

Venit senectus : exitum præco canit.

Parentur omnes : imminet judex Deus.

Binis negatur (finis hic) modis Deus :

Sermone, vita : sedulus fraudem cave

(Nam Marte tecto jugiter laccesseris),

Lustris opus sit ne tibi novissimis.

XXXIV. DEFINITIONES MINUS EXACTÆ.

(Bilio interprete.)] [num.

Deus ensque primum est omnium, et primum bo-

B Quæ fluxa, mundus ; quæque mens cernit, te-
[nct.]

Quod quidque tale aut tale, naturam voco

Natura simplex angelus, primum satus.

Qui deviarunt a bono, quid? dæmones,

Princeps et horum, Lucifer, qui quondam erat,

Inventor atræ præsul et caliginis.

Materia formis est basis, post condita.

Induere formam, certus est illi decor.

Rebus caducis limes et firmis, polus.

Quid astra? flamma, circuli cursum tenens.

Lux splendor ardens, ratio lux mentis mez.

Tenebræque duplices, lucis abcessus duplex.

Ævum, quod absque tempore assidue fluit.

15 Χρόνος δὲ, μέτρον ἡλίου κινήσεως.
 Γῆ, πῆξις ὕλης τῆς πᾶσι κυκλομένης.
 Πῦρ δὲ, φλέγουσα καὶ ῥέουσα ἄνω φύσις.
 Ὑδωρ δὲ, ρευομένη καὶ καταβρόχος φύσις.
 Κενὸν δ' ἀὴρ πλήρωμα καὶ πνευστή φύσις.
 20 Ἄνθρωπος εἶμι, πλάσμα καὶ εἰκὼν Θεοῦ.
 Τὸ σῶμα δ' ὕλη, καὶ διαστατὸν πάχος.
 Στοιχείον ἐστὶ σώματος πρώτον μέρος.
 Ψυχὴ δὲ, φύσις ζωτική, φέρουσα τε·
 Λόγος δὲ καὶ νοῦς τῆ γ' ἐμῆ συνεκράθη.
 25 Ζωὴ δὲ, σώματος τε καὶ ψυχῆς δέσις,
 Ὡς θάνατον εἶναι, τῶν δὲ τὴν διάστασιν.
 Νοῦς δ' ἐστὶν ἕξις ἔθνος, οὐ περιγραφος.
 Νοῦ δ' ἔργον, ἡ νόησις, ἐκτύπωμά τε.
 Λόγος δ' ἔρευνα τῶν νοῦς τυπωμάτων,

A 30 Ὅν ἐκλαλήσεις ὀργάνους φωνητικοῦς.
 Αἰσθησίς ἐστιν εἰσοχὴ τῆς ἐκθέθεν.
 Μνήμη, κάθεξις τῶν νοῦς τυπωμάτων.
 Αἴσθη δὲ, μνήμη ἐκβολή. Αἴσθησις δὲ γε
 Μνήμη τις αἰθερῆ, ἣν ἀνάμνησιν λέγουσιν.
 35 Βούλησιν οἶδα, νοῦ ῥοπήν καὶ συνδρομήν
 Τῶν δὲσ' ἐφ' ἡμῶν· τάλλα δ' οὐ θελήτέα.
 Ἡ δ' οἷ ὅλω κινήσει, ἐξουσιώτης.
 Τὴν σύντονον δὲ καὶ προσθυμῶν λέγω·
 Τὸ δὲ ἀκούσιον, βουλῆσεως τυραννίδα.
 40 Λογιισμόν οἶδα πραγμάτων διαίρεσιν.
 Πόθος δ' ὄρεξις ἡ καλῶν ἢ μὴ καλῶν.
 Ἔρωσις δὲ θερμὸς δυσκαθεκτός τε πόθος.
 θυμὸς μὲν ἐστὶν ἀβρόχος ἕξις φρενῶν·
 Ὑψηλὴ δὲ θυμὸς ἐμμένων. Ὅ δ' εἰς κακῶν

15 Tempus autem mensura solis motus.
 Terra, compacta materia, quam polus ambit.
 Ignis, urendi vim habens et sursum tendens est natura.
 Aqua fluida est natura et deorsum vergens.
 Aer vacui est repletio et spirabilis fluxio.
 20 Homo sum, figmentum et imago Dei.
 Corpus, materia et separabilis crassities.
 Elementum, corporis cujusque prima pars.
 612-613 Anima autem vitalis natura, vitam sustentans.
 Ratio et intelligentia mihi commista est.
 25 Vita, corporis et animæ connexio.
 Quomodo mors est utriusque separatio.
 Mens est oculus internus, non circumscriptus.
 Mentis opus est cogitatio, et rerum expressio.
 Ratio est investigatio mentis conceptuum,
 30 Quam proferes per vocis organa.
 Sensus est exceptorium quoddam rerum externarum.
 Memoria retinet mentis impressiones.
 Oblivio, memoriæ amissio est. Oblivionis autem
 Memoria quædam est rursus, quam reminiscantiam dico.
 35 Voluntatem scio esse mentis inclinationem et concursum
 Earum rerum, quæ penes nos sunt: cætera non sunt voluntaria.
 Facultas me, quo velim, movendi, est liberum meum arbitrium.
 Si acris ac vehemens sit, alacritatem appello:
 Involuntarium autem, tyrannidem voluntatis.
 40 Ratiocinationem novi esse rerum divisionem.
 Desiderium est appetitio rerum vel bonarum vel malarum.
 Amor est ardens et effrenatus desiderium.
 Furor quidem est subitus animi fervor:
 Ira vero furor permanens. Si ob malum acceptum

21 Καὶ διαστατὸν πάχος. Combef., crassa moles, suis constans dimensionibus. Billius, materia quam subit dimensio.

25 Φέρουσα τε. Quæ tenet et fert, vitam scilicet. Ita Combef.

21 Τῆ γ' ἐμῆ, nempe ψυχῆ. Sic Coisl. Edit. ἐμολ.

27 Ὁδὲ περιγραφος. Vat. ἀπερίγραφος.

30 Ὅν ἐκλαλήσεις, etc. Hic versus et duo sequentes desiderantur in Coisl.

39 Τὸ δὲ ἀκούσιον. Vat. non habet τὸ δὲ.

43 Ἄβροχος. Vat. ἀβρόα.

44 Ὅ δ' εἰς κακῶν. Qui servat memoriam, ut nocet et insidietur: similtas, rancor.

METRICA VERSIO.

Mensura motus tempus est, quem sol facit.
 Tellus stabilitas est hylæ: hanc ambit polus.
 Natura flagrans ignis est, sursum fluens.
 Vergens deorsum fluida natura est aqua.
 Aer inane replet, et spirans fluit.
 Figmentum, imago et nobilis Dei, est homo.
 Materia corpus, quam subit dimensio.
 Elementa nostri prima pars sunt corporis.
 Natura vita prædita, anima dicitur:
 At ratio mensque cum mea se copulant.
 Quid vita? carnis, mentis, et nexus tenax,
 Ut mors ab hisce rebus est divisio.
 Mens, visus intus terminum nullum sciens.
 Illic cogitare munus est et fingere.
 Quæ linxit illa, ratio vestigat sagax,

B Quam vocis ipse proferes per organa.
 Externa sensus excipit. Mentis notas
 Memoria retinet, ac bona servat ille.
 Oblivio ipsam pellit: hanc rursus eiecit
 Memoria quædam (vulgo reminisci vocant)
 Mentis, voluntas motus est, concursus et
 Rerum penes nos quæ sita, tantummodo.
 Quo volo moveri, liberum arbitrium voco:
 Alacritatem, magna si sit acritas.
 Patitur voluntas, si trahor, tyrannidem.
 Rerum λογισμὸς commoda est divisio.
 Boni appetitus aut mali, cupiditas.
 Amor, cupidio fervida et freni inscia.
 Mentem repente fervor incendens, furor.
 Ira diuturnus est furor. Sed oui insidet

45 Μνήμων, λογῶν τε, μνησικαχία τυγχάνει.
 Πάβειν δὲ λύπης οὐδα μακροθυμίαν·
 Τὸ δὲ πρὸς ὕβριν ἤρεμον, ἀοργήσιαν,
 Ἐν δὲ πρᾶττα τοῖς πάλα καλεῖν ἔθος.
 Ἔξιν δὲ καλῶν, τὴν ἀρετὴν νόμιζέ μοι,
 50 Τῶν δ' αὖ κακίστων, τὴν ἐναντίαν νόσον·
 Τὴν μὲν Θεοῦ δόξημα, τὴν δ' ἐφεύρασιν.
 Κάλως δὲ παντός ἐστιν ἀαρμυστία,
 Αἴσχος δὲ, κάλλους ὕβρις, ὡς ἐμὲς λόγος.
 Ἄνδρᾶ δ' ἔστι πρὸς τὰ θεῖα στεφρότης
 55 Θράσος δὲ, θάρσος πρὸς τὰ μὴ τολμητέα.
 Δειλία δὲ, συστολή τις εἰς τολμητέα.
 Ἡ σωφροσύνη δ' ἐπικράτησις ἡδονῶν·
 Ἦταν δὲ τούτων, τὴν ἀσέλγειαν λέγω.

A Δικαιοσύνη δὲ, μὴ πλεον ζῆτεῖν ἔχειν·
 60 Τῆς δ' ἰσότητος ἔκθεσις, τοῦτ' ἀδικία.
 Φρόνησις ἐστὶ πραγμάτων ἐμπειρία.
 Σοφία νομίσθηται δὲ τῶν ὄντων θέα.
 Ἡ δ' ἀπόλητος ἔξις τις ἀργὴ πρὸς κακόν.
 Ἡ διπλόη δὲ, τοῦ ἐρότου κακοουργία.
 65 Ἡ δ' ἡδονῆ, ψυχῆς τις ἐστὶ λεϊότης·
 Αὐπὴ δὲ, θηγγὺς καρδίης καὶ σύχρυσος.
 Φρονεῖς δ' ἐλιγγός, ἡ μέριμα τὸ πλεόν.
 Σκέψις, λογισμῶν ἀντιθεσις εἰς πρακτέα.
 Κρίσις δὲ πῆξις τῶν νοδῶν βουλευμάτων·
 70 Τρίψιν δὲ τούτων οὐδα τὴν ἀκχθίαν.
 Φθόνος δὲ τῆξις εὐροοῦντων τῶν πέλας.
 Ἡ βασκανία δὲ καὶ βλάβη διὰ φθόνου.

45 Memor sit, et insidias struat, est injuriarum recordatio.
 Concoctionem doloris scio esse longanimitatem.
 Si quis contumeliosi affectus placidus sit, est irae vacuitas,
 Quam antiqui mansuetudinem appellare solebant.
 Habitum rerum bonarum esse virtutem existima;
 50 Rerum autem vitiosarum, contrarium esse morbum:
 Illa quidem Dei donum est, iste quid inventitium.
 Rei cujusque pulchritudo est concinnitas,
 Deformitas autem, pulchritudinis depravatio. Haec mea sententia.
 Fortitudo est in rebus periculosis animi constantia.
 55 Audacia autem est confidentia, ubi non est audendum.
 Timiditas est quaedam animi contractio in rebus audendis.
 Temperantia est expugnatio voluptatum:
 isdem superari, intemperantiam appello.
 Justitia, non querere ut plus habeas, quam tibi debeatur:
 60 Aequalitatis lineas transilire, injustitia est.
 614-615 Prudentia est rerum experientia.
 Sapientia censeatur rerum, ut sunt, contemplatio.
 Simplicitas habitus est iners ad malum.
 Versutia, morum perversitas.
 65 Voluptas, mentis quaedam est mollities.
 Tristitia est morsus cordis et confusio.
 Cura animum volvit et versat, sollicitudo adhuc magis
 Consideratio conflictus est rationum de rebus agendis:
 Judicium, firmitas mentis deliberationum.
 70 Haec abjicere, scio esse incuriam et inertiam.
 Invidia tabes animi est de rebus secundis vicinorum.
 Fascinatio, detriumentum quod inferitur per invidiam.

45 Μνήμων. Vat. μνήμη. Mox Coisl. μνησικα-
 χος pro μνησικαχία.
 51 Τὴν μέρ. *Illā quidem, nempe, virtus: iste,
 morbus contrarius.*
 59 Μὴ πλεόν, etc. Minus recte Billius, non plus
 ceteris requirere.
 62 Τῶν ὄντων θέα. *Rerum earum quae vere sunt,
 ac divinarum contemplatio.*

66 Δηγγός. Sic Coisl. et Vat. Sic legit Billius,
 quamvis editi habeant θεγγός, quod praefert
 Combef.

68 Ἀντιθεσις εἰς πρακτέα. Billius in hunc lo-
 cum: *Videat lector, inquit, an forte commodior
 haec lectio futura sit, σκέψις λογισμῶν, ἢ τὴν πρᾶξις
 πρακτέων.* Hanc fere lectionem suppeditat Vati-
 canus codex, in quo legitur, ἀντίπραξις πρακτέων.

METRICA VERSIO.

Menti dolosus, μνησικαχία dicitur.
 Longanimitas est cocio molestia.
 Ἀοργήσια, cum tenet laesum quies,
 Quam lenitatem dicere olim nos erat.
 Virtus, bonorum firmus est habitus: mali
 Habitusque rursus, morbus adversarius.
 Dei illa donum est: at mala hic inventio.
 Decor, rei omnīs elegans concinnitas:
 Contra decoris est probrum deformitas.
 Jam fortitudo, robur in periculis.
 Ast, ubi opus haud est, fidere, est audacia.
 Audenda quisquis defugit, premitur metu.
 Est temperantis, laeta quae sunt, vincere:
 Libidinosi rursus, his succumbere.

B Justitia, non plus ceteris requirere:
 Ab aequitate digredi, est iniquitas.
 Rerum peritus, dicitur prudens: sophus
 At censeatur, mente qui res conspiciat.
 Simplex vocatur quisquis ad malum est piger:
 Versutus autem, moribus quisquis duplex.
 Laetitia quidnam? mentis est diffusio;
 Tristitia, cordis morsus, et turbatio.
 At cura mentem volvit, anxietas magis.
 Pugna rationum, σκέψις est, nunquid geres.
 Consulta mentis firmat at sententia.
 Haec qui repellit, huic inest incuria.
 Livor secundis proximi rebus dolet.
 Βασκανία plus est: nam nocet quantum potest.

Τῶν δ' αὖ κακίστων μίμψις, αἰνετὸν πάθος
 Αἰδώς δὲ συστολή τις ἐστ' ἀσχούς φόβος.
 75 Αἰδούς δὲ περιερόνησις, ἢ ἱταμότης.
 Σπουδή δὲ, σύστασις τις εἰς προκείμενα.
 Αἰσὺν δὲ ταύτης οἶδα τὴν βαθυμίαν.
 Ὁ δ' ἄκνος ἐστὶ πρὸς τι δυσκίνητος.
 Ζῆλος δ' ὁ μὲν μίμησις, ὁ δ' ἀνά τις.
 80 Φύτρον κλαπέτος, εἰς ξένον ποθοῦμενον,
 Καλοῦσι δ' αὐτὴν ἤρηστυπίαν ὁ πάλοι.
 Ἄλαζονεῖαν, ἔγκον οἶα καρδίας.
 Τύφος δ', ἀναψίν, ἣν ἐγείρει κούφότης.
 Ὑπερήφανος δ' ἔμοικε καὶ φανητίας.
 85 Τὴν δ' αὐθάδεια, αὐταρέσκεια λέγου.
 Ταπεινοφροσύνη, μὴ φρονεῖν ἐπάξιον.

A Ταύτης δόκησις ἐστὶν ἡ εἰρωνεία.
 Ἐλευθερία δὲ χρημάτων ἀπλή δόσις.
 Τούτων λάφυρον οἶδα τὴν ἀουτίαν.
 90 Ἀνελευθερίαν δὲ φημι τὴν φειδωλίαν.
 Μεγαλοπρέπεια δ' ἐστὶν ἔργων λαμπρότης.
 Μικροπρέπεια, τὸ φρονεῖν μικροῖς μέγα.
 Μεγαλόφρονος, τὸ πάντα αὐτεπίως φέρειν.
 Τὸ δ' οὐδὲ μικρὰ, τοῦτο μικροφυλίας.
 95 Φιλοτιμί' ἐστὶ μέτρος τιμῆς πάθος.
 Ἡ χαυνότης δὲ, καὶ πέρα τοῦ μετρίου.
 Κενών δ' ἔρεξιν ἰσθὶ κενοδοξίαν.
 Δόξιν, τὸ τοῖον ἡμῶν, ἢ τοῖον δοκεῖν.
 Ἄλλη δὲ δόξα, πραγμάτων φαντάσματα.
 100 Ὑβρις μὲν ἐστὶ δυσμενοῦς οὐκ εὐμενῆς

Pessimorum objurgatio, laudabilis est affectus.
 Pudor, contractio quaedam est animi, turpitudinis meta.
 75 Pudoris contemptus impudentia est.
 Diligentia est vehemens studium in proposita.
 Hujus defectum scio esse ignaviam.
 Pigritia est, cum quis ad aliquid ægre movetur.
 Zelus, alius imitatio est, alius dolor.
 80 Cum vis amoris transfertur in extraneum valde concupitum,
 Zelotypiam appellabant veteres.
 Jactantia tumor est cordis.
 Fastus inflammatio est, quam excitat levitas.
 Superbus est mihi, qui cupit apparere.
 85 Arrogantiam appello, cum quis nimium sibi placet.
 Humilitas est minus digne de scipso sentire.
 Hujus simulatio est hypocrisis.
 Liberalitas pecuniarum est simplex largitio.
 Earum dissipationem scio esse prodigiam.
 90 Iliberalitatem voco parcimoniam.
 Magnificentia est operum splendor.
 Extremi ingenii est ob parva alte sapere.
 Viri magnanimi est omnia facile tolerare.
 At ne parva quidem ferre, pusillanimitatis est.
 95 Ambitio est moderata honoris cupiditas.
 Insolentia autem excedit modum.
 Rerum vanarum appetitionem, scito esse vanam opinionem.
 Gloriam vero vanam, talem nobis aut talem videri.
 616-617 Alia vero gloria, rerum phantasmata.
 100 Contumelia quidem est inimici minime grata

73 Πάθος. Affectus, commotio.
 74 Ἐστ' ἀσχούς. Ita Coisl. Edit. ἐπ'.
 83 Ἀναψίν, ἦρ. Forte ἄναρσιν, elationem.
 Coisl. ἔν.
 84 Φανητίας. Ostentator.
 85 Αὐταρέσκεια. Ingenii sibi blandientis vanam
 oblectationem.
 86 Μὴ φρονεῖν ἐπάξιον. Modestus etiam de se
 sentire, quam merita ferant. Ita Combef. qui addit :

Idque si retinenda vox, ἐπάξιον. Nam ipsi non dis-
 plicet ἀπάξιον. Non indigne ac aliter quam ferant
 merita sentire. Nec enim, inquit, fulso sentis humi-
 lia, cum se deprimit, nihilque suum, Dei totum
 agnoscit quod in se virtutis.

87 Εἰρωνεία. Hypocrisis, irrisio.
 99 Ἄλλη δὲ δόξα. Hic triplex hujus vocis
 δόξα, est acceptio, 1^a eorum quæ non sunt, existimatio,
 2^a inanis rumor, 3^a rerum phantasmatio.

METRICA VERSIO.

Recte movetur, quisquis objurgat malos.
 Probi timore contrahit mentem pudor.
 Effrons, pudore dicitur quisquis caret.
 Proposita cum quis urget, id studium voco :
 Studiumque contra si luges, ignaviam.
 Pigritia quidnam est? torpor ad quiddam gravis.
 Zelus imitamen, inxeror aut est quispiam.
 Cum vis amoris, exterior furtime petit,
 Zelotypiam istud dicere antiqui soleant.
 Ἄλαζονεῖα, mentis est vanus tumor.
 Levitate nata fastus est elatio.
 Superbus est, qui conspicit a cunctis amat.
 Est αὐθάδεια, cum nimis sibi quis placet.
 De se humilis ille est qui minus digne aestimat.

B Qui fingit humilem, premitur hic hypocrisis
 Est liberalis, æra qui dat alteri :
 At cuncta si quis dilapidat, est prodigus :
 Iliberalis parvus est, nimis et tenax.
 Magnificus est qui splendidis rebus studet :
 Ob parva sed qui timidus est, μικροπρεπής.
 Magnanimus est qui cuncta faciliis sustinet :
 Nec parva ferre, uentis est pusillitas.
 Ambitio, modica laudis est tantum sitis ;
 Immodica vero, χαυνότης dici solet.
 Cenodoxus autem, gloriæ vanæ appetens.
 Δόξα aut, videtur tale quod, tale aut tibi.
 At δόξα rerum dispar est et imaginum.
 Molestus hostis sermo, contumelia

Πράξις, λόγος τε. Αισθόρος δ' αἰσθη φέρει.
 Μίμψις δ' ἀτιμώρητος ἐκ φθίου φόγος.
 Κατηγορία δ' ἐγκλημα τῶν κολαστῶν.
 Ἡ δ' οὐκ ἀληθῆς γίνεται, συκοφαντία.
 105 Ἡ λάθριος δὲ, διαβολή σοι κλητέα.
 Μίμψις ἀνεύθυνός τις, ἢ βλασφημία.
 Κακῆγορος δ', ἐς πᾶσιν ὀπλίζει στόμα.
 Ἀστειότης μὲν, φαιδρότης ἐν συλλόγῳ.
 Ἡ δ' εὐτραπέλια, φαιδρότης ἔξω λόγου.
 110 Λόγου δὲ μορφή ἐστιν ἡ ἀχρηστία.
 Γέλως, παρειὰς βράσμα, παλμὸς καρδιάς.
 Ὄνου δ' ἀμετρον χρῆσιν ἐπέτ' τὴν μέθην,
 Τὰ δ' ἐκ μέθης ὀρέσματα, ἢ παρονία.
 Ἡ κραυγὴ δ' ἔωλος ὕβρις ἐκ μέθης.

A 115 Φόνος δ' ὁ μὲν τις σωματίων, ὁ δ' εἰκόνας.
 Ἄμφορ δὲ λύσις τῆς φθίης ἀρμονίας.
 Πορνεία καὶ μοιχεία, ἢ μὲν σωματίων
 Ἐάνων κλοπή τις, ἢ δὲ τις καὶ δαιμόνων.
 Ὅταν θεοῦ τὸ φέικρον εἰς ἐχθροῦς πίση.
 120 Εἰδωλολάτρης δ' ὅς σθεῖαι καὶ χρυσίων.
 Εἰ δ' ὠφέλεια, κέρδος εἰς ψυχὴν λαθεῖν,
 Βλάβη, τὸ ταύτην ζημιῶσαι, γίνεται.
 Ἐλεος μὲν ἐστὶ συμπαθία συμφορᾶς.
 Οἶκτος δὲ κ' εὐ τι τὸν πεπονθότα δράσαι.
 125 Ἐξίς δὲ ποικίλη πρὸς τὰ πράγματα, ὁ τρόπος.
 Ἦθος δὲ πλάσμα τοῦ τρόπου κατηγοροῦ.
 Διδασκαλία, τύποις ἔργῳ καὶ λόγῳ.
 Λόγος δ' ἀριστέος ἐστὶ φαρμακείος κακῶν.

Actio vel oratio. Maledicus convicia ingerit.
 Objurgatio autem amici innoxia est reprehensio.
 Criminatio est accusatio rerum puniendarum.
 Si falsa sit (accusatio), sycophantia est;
 105 Si clandestina, calumnia tibi appellanda est.
 Reprehensio non fulta probationibus, blasphemia.
 Maledicus autem ille est, qui contra omnes os suum armat.
 Comitas est hilaritas in colloquio.
 Dicacitas autem est hilaritas extra rationem.
 110 Sermonis stultitia ejus est inutilitas.
 Risus genarum est impulsus, subsultatio cordis.
 Vini immodicum usum voca temulentiam,
 Ex temulentia autem natas injurias debacchationem.
 Crapula vero, petulantia est profecta ex pridiana ebrietate.
 115 Cædes alia est corporum, alia divinæ imaginis;
 Utraque autem dissolutio charæ concinnitatis.
 Scortatio et adulterium, alia sunt corporum
 Alienorum quasi quædam furta, alia dæmonum;
 Cum scilicet amor Dei ad ejus hostes transferatur.
 120 Idolorum cultor est quisquis colit aurum.
 Si utilitas est, lucrum in animam redundans facere,
 Jactura est, cum damnatum aliquid ei affertur.
 Misericordia est naturalis affectus in alienis calamitatibus :
 Misericordia autem, etiam eum, qui calamitatem passus est, juvare.
 125 Habitus talis vel talis erga res, cujusque est indoles.
 Mores vero signentur sunt, quo designatur indoles.
 Doctrina aliorum est informatio opere et sermone.
 Sermo autem optimus est remedium vitiorum ;

106 Ἀνεύθυνος. Combef. legendum censet ἀνεύθυνος. « Adduci non possum, inquit, ut ita Gregorius blasphemiam dixerit, quasi quam quis impune evomat, et non potius ἀνεύθυνον, quæ sit pœna obnoxia. » Ἀνεύθυνος autem exponi potest, non discussa, non examinata. Ceterum alio sensu et accuratius solet accipi vox ista, *blasphemia*.
 118 Δαιμόνων. Cum quis dæmonibus servare et obsequi potius quam Deo studet. Quod in Scriptu-

ris *fornicatio* et *fornicari* appellatur, *Jod. ii, 17 : Fornicantes cum diis alienis ;* *I Paralip. v. 25 : Fornicati sunt post deos ;* et *Psal. lxxii, 27 : Qui fornicantur abs te.*

126 Ἦθος et τρόπος, voces sunt affines, inquit Combef., vultque Gregorius, quod consuetudo ple-rumque indolent moresque firmet, et ita nos ad aliquid habeamus, ut assueti sumus.

METRICA VERSIO.

Est, actioque probra fert convicium.
 Querela amici lenis est reprehensio.
 At crimen, horum est, lex quilibet pœnau irrogat.
 Conficta si sint crimina, est sycophantia.
 Id si latenter, tum vocem calumniæ.
 Impune cum quis carpit, est βλασφημία.
 Maledicus autem est, ore qui cunctos petit.
 In colloquendo suavitas est comitas.
 Rationis expers hilaritas, dicacitas.
 Stultitia vero, sermo cum vane fluit.
 Risus genarum est æstus : hic pectus micat.
 Usus lyæi nimis est temulentia.
 Exorta vino probra, debacchatio.
 Crapula, proterve post merum si te geras.

Est una cædes corporis, animi altera :
 Per utramque dulcis solvitur connexio.
 Scruprum duplex est, atque adulterium duplex.
 Subripitur uno corpus : ad mens altero.
 119 Quoties ad hostes Numinis philtum cadit.
 Idololâtras, qui colunt aurum, voca.
 Cum nostra lucrum mens facit, tum hoc utile,
 Jactura mentis cum sit, hoc malum puta.
 Ἐλεος, dolore est afflicti ob casus graves :
 Οἶκτος, dolori hoc addere, ut miserum juves.
 Est certus ad res habitus, hunc τῶσπον vocant.
 Figmentum at ἦθος rursus est, index τῶσπον.
 Doctrina rebus instruit, dictis quoque.
 Est improborum pharmacum sermo optimus :

Ὁ δ' οὐκ ἄριστος, καὶ καλῶν ἀναίρετης.
 150 Ἐκείνῳ νοητῶν, τὴν θεωρίαν νόει.
 Πρᾶξις δ' ἐνέργειά τις εἰς τὰ πρακτέα.
 Ἔξις μὲν ἐστὶ ποιότης τις ἐπιμονῶν.
 Τόκον δὲ ταύτης, τὴν ἐνέργειαν λέγω.
 Τέχνη μὲν ἐστὶ σύνταγμα· ἐξ ἐμπειρίας·
 155 Ἔξις δ' ἄλυτος, ἣν ἐπιστήμην λέγω.
 Ὁ μὴ χάριν τοῦ, τάλλα δὲ αὐτοῦ, τέλος.
 Σκοπὸς δὲ δι' τὴν, ἣ τέλει σπουδάζεται.
 Δέησις οὖν, τὴν ἀφίτην ἐνδεδῶν·
 Τὴν δὲ προσευχὴν ἰσθὶ τῶν ἀμεινόντων·
 140 Εὐχὴν δ' ὑπόσχεσιν τιν' ἐξιλιάματος·
 Τὸ δ' ἐξόλασμα, δῶρον εἰς τιμὴν φέρον.
 Ἐπαίνος ἐστὶν εὐ τῶν ἐμῶν φράσαι.
 Αἶνος δ' Ἐπαίνος εἰς θεὸν σεβάζμιος.

A Ὁ δ' ὕμνος, αἶνος ἐμμελῆς, ὡς ὀλομαι.
 145 Ψαλμὸς σὺν ψῆθ' γίγνεται φαλμυθία.
 Τὰ θνητὰ φάσκειν, ὡς ἔχει, ἀφειθία·
 Ὡς δ' οὐκ ἔχει, φεῦδος. Καὶ τοῦ λόγου μάχῃ
 Λόγον προσάπτει, οὐ τι χεῖρον τῷ βίῳ·
 Ὅρκος δὲ δι' πίστωσις ἐμμελῶν θεῶν.
 150 Τοῦτο οὖν δὲ τήρησις τις ἢ εὐορκία.
 Θρησκείαν οἶδα καὶ τὸ δαιμόνιον σεβας.
 Ἡ δ' εὐσέβεια, προσκύνησις τῆς Τριάδος.
 Ἀρνησις ἐστὶν, ἐν τῶν τριῶν κάτω
 Βαλεῖν, θεοῦ τε μὴ σέβειν συμφύτων.
 155 Πίστις δὲ διττὴ· ἢ μὲν ἐκ λόγου βίας,
 Ἡ καὶ δικαία· ἢ δ' ἐπιτομος συνδρομῆ.
 Λόγος γάρ ἐστιν ὁ πρότερος τοῦ λόγου.
 Ἐπιτομὴ δ' ἀπόντος πράγματος συνουσία.

At qui malus est, etiam virtutes perimit.

150 Considerationem rerum, quæ mente percipiuntur, theoriam intellige.

Actio efficacitas quedam est ad res agendas.

Habitus est qualitas quedam permanens.

Sobolem illius, efficacitatem appello.

Ars est collectio disciplinarum longo usu parata.

155 Habitus qui dissolvi nequit, hunc scientiam appello.

Quod alicujus gratia non fit, sed alia propter ipsum, id pro fine habendum.

618-619 Scopus vero illud est, cui finis dirigitur.

Rogationem credito esse petitionem rerum quæ desunt :

Precationem autem scito esse postulationem rerum præstantiorum :

140 Et votum esse promissionem expiationis :

Expiatio est munus ad honoris exhibitionem spectans.

Laudatio est aliquid ex meis prædicare.

Laus vero est laudatio religiosa ad Deum pertinens.

Hymnus est laus modulata, ut opinor.

145 Psalmus cum cantu est melodia.

Res dicere, ut se habent, veritas est :

Aliter vero, ac se habent, dicere, mendacium est. Verborum pugna,

Contentio est in verbis, qua quid pejus in vita?

Jurjurandum est testificatio fidei, interposito Deo,

150 Quæ si servetur, justum est juramentum.

Religionis vocabulum, scio etiam dici de cultu dæmonium.

Pietas autem est adoratio Trinitatis.

Negatio vero est vel unam ex tribus personis in inferiorum ordinem

Dejicere, et non colere unitatem divinæ naturæ.

155 Fides duplex est : altera quidem, ex vi verbi,

Quæ et justa est : altera est facilis assensio.

Verbum enim præses est verbi.

Spes autem est cum re absente copulatio.

156 Τοῦ, τάλλα δὲ αὐτοῦ, τέλος. Sic prorsus
 legentium. Editi. τοῦδ', ἀλλὰ τοῦδ', ἐπὶ τέλος.

157 Ἡ τέλει σπουδάζεται. Quo quisque sine stu-
 det, quo consilio.

158 Ἐνδεδῶν. Rerum necessarium.

140 Ἐξιλιάματος. Pollicitationem muneris pla-
 catori.

142 Τε τῶν ἐμῶν. Rerum et actionum humana-
 rum prædicatio.

148 Λόγον προσάπτει, nempe φάσκειν, adversas
 sermones eloqui. Val. λόγος προσάπτεις.

155 Ἐκ λόγου βίας. Ex vi verbi, id est, vi ora-
 tionis persuadens.

157 Λόγο· ῥάο. Verbum enim præses est verbi,

METRICA VERSIO.

At pravus infert vel probis viris necem.

Æterna quæ sunt, dispici theoriam.

Ad res gerendas actus est quidam actio.

Habitus quid autem? qualitas fixa et tenax.

Quis partus ejus? actus est, hoc assero.

Ars est, quod usu quisquam longo capit.

At firmus habitus dicitur scientia.

Quo cuncta tendunt cætera, id finem voco.

Qua quisque finire studet, dic hoc scopum.

Δείσις est, hæc petere, quæ desunt tibi.

Meliora spectat, quam προσευχὴν dicimus.

Εὐχὴν, voces cum quidpiam, ut places Deum.

At ἐξόλασμα, munus in honorem ferens.

Ἐπαίνος est, si quidpiam laudas mei :

Αἶνος, supremum laude si regem affleis.

B Modulata laus est ὕμνος, ut quidem arbitror.

Cum cantione psalmus est psalmodia.

Rem qualis ipsa est, eloqui, hoc est veritas :

At qualis haud est, falsitas. Λογομαχία

Est sermo pugna : quo nihil funestius.

Jurare, dicti sistere est testem Deum.

Si vera jures, istud est εὐορκία.

Θρησκεία cultus dæmonum quoque dicitur.

At εὐσέβεια Triadis est cultus sacræ.

Negator, unum quisquis ex tribus locat

Deorsum, eandem nec colit substantiam.

Fides, vel est quam sermo robustus parit

(Et ista justa est), facilis aut assensio.

Sermonis etenim præses est Sermo. Rei

Procul at remotæ firma spes ut copulatio.

Ἄσιν δὲ ταύτης, τὴν ἀπόγνωσιν λέγω.
 160 Συμφύχταν δὲ τὴν ἀγάπην ὀρίζομαι,
 τὴν πρὸς θεὸν δὲ, καὶ δῶν θεώσεως.
 Μίσος δ' ἀποτροφὴ τις, ἐχθρας ἐργάτις.
 Ὑπόκρισις δὲ, λανθάνουσα πικρία.
 Τιμὴ δὲ τοῦ Πλάσαντος, ἀνθρώπων φιλεῖν.
 165 Τοῦ πτωχίσσαντος δ' αὐτὸν, ἢ πτωχῶν σχέσις.
 Φιλῶντος δ' ὅς οἶδεν αὐτὸς ὡν ξένος.
 Βίω γαλήνῃ δ' ἔστιν, εἰρήνῃ φιλῆ.
 Ψυχῆς δὲ καὶ μάστιγα, λύφῃσις παθῶν.
 Ἡ δ' ἐχθρα μοι δύσωνα καὶ διάστασις.
 170 Ἐχθρα δὲ καὶ πόλεμος, εὐρέτης κακῶν.
 Ἄγνισμός ἐστιν ἢ θεοῦ συνουσία.

A Βέβηλον οὐο καὶ βέβλυμ' ἄμαρτιαν.
 Κάθαρις ἐστὶν Ἐκπλῆσις μολυσμάτων.
 Μολυσμὸν οἶδα καὶ τύπωσιν τῶν κακῶν.
 175 Γάμος μὲν ἐστὶν ἔννομος σαρκῶν θέσις.
 Ἡ παρνευία δ' ἔκθασις τοῦ σώματος.
 Οὗτος μοναστήρ, ὅς θεῶν ζῆ καὶ μόνῃ.
 Μονὴ δὲ μοι, σύνταγμα πρὸς σωτηρίαν.
 Ἄμαρτ' ἐστὶ τοῦ καλοῦ παρεκτροπή,
 180 Ὅ μὴ φύσις τε καὶ νόμος χαρίζεται.
 Νόμος μὲν ἐστὶν ἐθνικός πρακτῶν ἔθος.
 Ἡ δ' ἐντολὴ μοι διαπύτου παρεγγυή.
 Παρανομ' ἐστὶν ἐν νόμῳ πονηρία.
 Ἄνομον οἶδα τὴν νόμων ἐλευθέραν.

Hujus amissionem, desperationem appello.
 160 Arcam animorum conjunctionem, charitatem definio,
 Eam, quæ est erga Deum, ad consequendam divinitatem.
 Odium aversatio quædam est inimicitie effectrix.
 Hypocrosis autem est latens acerbitas.
 Honos Creatoris est, hominem diligere :
 165 Honos est ejus qui se ipse pauperem fecit, erga pauperes affectio.
 Hospitalitatis studiosus est, qui se ipse novit esse hospitem.
 Vitæ tranquillitas est pax gratissima :
 Mentis vero maxime est affectionum sedatio.
 Inimicitia mihi est malevolentia et dissensio ;
 170 Inimicitia quoque et bellum, inventrix malorum.
 Sanctitas est cum Deo conversatio.
 Profanum existima et execrabile peccatum.
 Lustratio est alutatio inquinamentorum.
 Inquinamentum scio esse ipsam animo mali informationem.
 620-621 175 Matrimonium est legitima corporum conjunctio.
 Virginitas est egressio e corpore.
 Monachus is est, qui Deo vivit et soli.
 Monasterium mihi videtur causa salutis collecta multitudo.
 Peccatum est a bono exorbitatio,
 180 Quod nec natura, nec lex indulget.
 Lex est iusta rerum agendarum definita linea.
 Mandatum autem Domini est præceptio.
 Transgressio legis est in legem iniquitas.
 Inimunitatem a lege scio legibus non esse astrictam.

scilicet doctrinæ fidei, cui se immisceat, lunenque fidei in mentibus ascendat, atque omni firmius ratione sibi eas subjiciat. Frustra enim vox doctoris auribus excipitur, nisi Deus cor audientis misericorditer aperiat.

164 Πλάσαντος. Sic emendavit Billius, ut sensus constet. Versus etiam qui sequitur, exigit, in quo poeta ad illud Prov. x, 18, alludit : *Honorat Deum, qui pauperis miseretur.*

167 Εἰρήνῃ. Val. εἰρήνης φιλῆ. Amica pacis.

170 Εὐρέτης. Val. Ἐπευρέτης.

172 Ἄμαρτιαν. Val. ἄμαρτίας.

177 Μόνῃ. Et soli. Billius videtur legisse νόμῳ,

qui vertit *legi* : quod certe monachus a viro fidei non secernit, qui legi et Deo servire debet.

180 Ὅ μὴ. Billius legit *ἄμαρ* et refert ad καλοῦ, sed nullius codicis auctoritate nititur.

184 Ἄνομια. Videtur respicere ad illud Pauli I Cor. ix, 21 : *Τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος, qui sine lege est, hunc scio liberum esse a legibus.* Billius vero in suo codice legit *ἐνόμων*, et putat Gregorium alludere ad id quod est apud Paulum, nimirum, pios viros, atque omnibus virtutibus expolitos, legi minime subjectos esse, propterea quod libenter, non autem gravatim, et tanquam vi adacti, divinas leges exsequantur.

METRICA VERSIO.

Hanc frangit autem tetra desperatio.
 Concors voluntas, charitas, amor ac Dei,
 Ad summa certam sidera ostendit viam.
 Aversio odium est, hinc simulatas nascitur.
 Occultum at odium die quid est? hypocrosis.
 Fictorem honorat quisquis hominem diligit :
 Inopemque factum sponte, quisquis pauperes.
 Quid hospitalis? hospitem qui se putat.
 Tranquillus ævum, si studes paci, exiges.
 Serena mens est, motibus sævis carens.
 Quidam simulatas? improba est dissensio.
 Bellum et simulatas nil mali non excitant.
 Quid sanctitas est? cum Deo consuescere.

B Quidnam profanum, quidque sacrilegum? scelus.
 Quidnam piamen? sordium est detersio.
 Conspureat autem vel typus solus mali.
 Legitima thalamus corporum est connexio.
 At vita cælebs, egredi est a corpore.
 Quid monachus? est qui vivit et legi et Deo.
 Μόνῃ, salutis quæ studet soli cohors.
 Quid, quæso, noxa est? a bono deflexio,
 Natura mihi quod porrigit, lex et Dei.
 Lex, quæ gerenda necne sint, dicitur mihi.
 Mandatum at est quod Dominus indixit meus.
 In lege quod fit improbe, est iniquitas.
 Legum soluta est vinculis at æquitas.

185 Ἰουδαϊσμός ἐστίν, ὁ πρῶτος νόμος·
 Ὁ δεύτερος δὲ, τοῦ πάθους μυστήριον.
 Ὁ μὲν σκιάδης, δαιμόνων ἀναίρετής·
 Ὁ δὲ τρανὴς τε καὶ λύτης αἰνεγμάτων.
 Χριστοῦ δ' ἐνανθρώπησις, ἅλλ' μου πλάσις,
 190 Θεοῦ παθόντος σαρκίως ἐμῷ πάθει,
 Ὅς πάντα πᾶσιν ἀνέδειξε τοῖς ἐμοῖς.
 Ἐκ μὲν γυναικὸς ἦλθεν, εἰς Ἐβας χάριν·
 Ἐκ Παρθένου δὲ· καὶ γὰρ ἐκ Πατρὸς μόνου
 τὸ πρῶτον, ἀζῆξ ἀζύγων. Ἡ δ' ἀπογραφὴ
 195 Τῆς θείας αἰθῆς ἐγγραφῆς εἶχε τύπον.
 Ἡ σπαργάνωσις, ἀντὶ τῆς γυμνώσεως.
 Φόνης δὲ παιδων, νηπίων ἄριστος τύπων.
 Ἄστηρ τρέχων δὲ, προσκύνησις χτισίως.
 Μάναι δὲ προστρέγοντες, ἐθνῶν εἰσοδός.

A 200 Τὸ λούτρον ἦν καθάρισις ὑδάτων ἐμῶν.
 Τὸ Πνεῦμα συγγένεια μαρτυρουμένη.
 Ἄλειψις ἡ νηστεία πρὸς ἔχθρῳ πάλιν.
 Ἡ πείρα δ' ἦν ἔρευνα τῆς Θεοῦ πλοσῆς.
 Στέφος δ' ἀκανθῶν, ἐνδύσις τε πορφύρας,
 205 Ἐχθροῦ κράτους σύλησις ἐκ παλαίσματων.
 Τρόπαιον ὁ σταυρὸς δὲ τοῦ ξύλου ξύλον.
 Ἥλοι δὲ πῆξις τῆς ἐμῆς ἁμαρτίας.
 Εἶσαι δὲ πάντα ταῖν χερσῶν ἀπολυομένην.
 Γεύσαι δὲ γεύσις ἡ χολῆς ἀνείστατος.
 210 Ἀησιῶν δ' ὁ μὲν σῶστος πιστεύσας, Ἄδάμ·
 Ὁ δ' ἦν ποτηρὸς, καίπερ ἐσταυρωμένος.
 Πένθος δὲ τοῦ παθόντος ἔκταλον σκότος·
 Πετρῶν δὲ ῥήξις, τῶν πετρῶν ὑπέρμαχος·
 Νεκρῶν δ' ἔγερσις, εἰσοδός τε εἰς πόλιν,

185 Iudaismus est prima ex :
 Secunda autem, Christi passionum mysterium.
 Prima quidem umbris involuta, demoniorum cultus erat exstirpatis,
 Altera vero lucida et solutrix ænigmatum.
 Christi autem incarnatio, alia est hominis formatio,
 190 Deo carnaliter perperso, ob peccatum meum,
 Qui omnia pro omnibus meis reddidit.
 Ex femina quidem prodiit in Evæ gratiam :
 Ex Virgine autem : etenim ex Patre solo
 Prius prodiit : ex injugatis ipse injugatus. Orbis autem descriptio
 195 Divinæ rursus inscriptionis figuram gerebat.
 Fasciis involutus est, ob pristinam nuditatem.
 Cædes parvulorum puerilium signabat abolitionem figurarum.
 Sidus currens, adoratum a creaturis Numen :
 Magi accurrentes, gentilium ingressus.
 200 Baptisma ipsius erat purgatio aquarum mearum.
 Spiritus divinæ cognitionis testimonium.
 Jejunium, unctio ante pugnam cum hoste.
 Tentatio erat exploratio divinæ unionis.
 Corona spinæ, indumentum purpureum,
 205 Inimici potestatis exspoliatio per luctationes.
 Trophæum veteris ligni, crucis lignum.
 Clavi, confixio mei peccati.
 Complectitur omnia manibus explicatis.
 Gustus (pomi) gustu fellis compensatur.
 210 Ex latronibus alter credens salutem consecutus est : Adamus erat :
 Alter vero manebat sceleratus, quanvis cruci affixus.
 Luctus quidam Christi patientis erant tenebræ ad horam sextam factæ,
 622-623 Petrarum fissura, petrarum propugnatrix :
 Mortuorum ad vitam reditus, et ingressus in urbem

191 Ὅς πάντα πᾶσιν. Inobedientiam obedientia
 expiavit : turpes meas voluptates crudelissimis cru-
 ciatibus.

205 Τῆς Θεοῦ πλοσῆς. Divine unionis, copu-
 lationis cum Deo, exploratio, an esset Deus qui a
 jejunio esuriret. Billus : Divini amoris specimen est

tentatio.

212 Πένθος δὲ τοῦ παθόντος. Luctus ob Christum
 patientem tenebræ, quasi sole lugente Christum in
 cruce pendente.

215 Τῶν πετρῶν ὑπέρμαχος. Petrarum propu-
 gnatrix, saxorum cordium.

METRICA VERSIO.

Judaismus prima lex : Christi crucis
 Lex at secunda dicitur mysterium.
 Umbrosa prima, demonum cultum opprimit :
 Secunda clara, veteris et dubia explicans.
 Humanitas Christi mea est refectio,
 Cum carne passus est Deus noxam ob meam,
 Qui cuncta cunctis pro meis sua reddidit :
 Evæ in favorem femina natus quidem,
 At virgine tamen, ut prius solo ex Patre :
 Injugibus injux. Orbis at descriptio,
 Typum gerebat coelitis. Quin fasciis
 Ob nuditatem voluit involvi meam.
 Nex parvulorum signat extinctos typos.
 Currente stella, condita Tonantem colunt.
 Cursus Magorum gentium ingressum indicat.

B Baptismus undas ipsius purgat meas.
 Aequalis ipsi Spiritus testis venit.
 Ut cum hoste pugnet, ungitur jejunio.
 Divini amoris specimen est tentatio.
 Corona spinis texta, purpurea et clamys,
 Hostile lucta spoliat imperium gravi.
 Crux est triumphus, arbor augusta, arboris.
 Clavi, meorum criminum confixio.
 Cuncta explicatis manibus ipse ambit suis :
 Fellis medetur gustui gustus malo.
 Unus latronum salvus ob fidem est, Adam :
 Manet alter, etiam fixus in cruce, improbus.
 Caligo passum luget : ac pro saxeis
 Ruptura lapidum, cordibus pugnas init.
 At cum resurgunt mortui, atque urbem petunt,

215 Ἡ τῶν θανόντων εἰς ἄνω μετὰστασις.
 Πλευρὰς δὲ ρεῦσαν αἷμα καὶ ὕδωρ ἅμα,
 Τὸ δισσὸν ἦν βάπτισμα, λούτρου καὶ πάθους,
 Ὅταν διώκτης κίνδυνον καρδὸς φέρῃ.
 Ἡ νεκρότης δὲ, τῆς ἑμῆς ἀναρῆσις.
 220 Ἡ δ' ἐκ νεκρῶν ἔγερσις, ἐξ ἧδὸς λύσις.
 Ἡ δ' εἰς ἄνω πορεία καὶ μ' ἄνω φέρει.
 Καὶ τὰπὶ τοῦτους, δεῦρ' μοι, σκεψώμεθα.
 Λαὸς μὲν ἐστὶ σύνταγμ' εἰς Θεοῦ σέβας.
 Ναὸς δὲ λαοῦ σπῆτων ἀνευθετῆριον.
 225 Θεῷ δὲ δῶρον, θυσία καθαράσι.
 Δῶρων δοχοτὸν ἀγνόν, ἡ θεηδόχος

215 Eorum qui obierant, in cœlum translatio.
 E latere manans sanguis et aqua simul,
 Duplex est baptisma, aliud lavacri, aliud sanguinis,
 Cum infestum tempus periculum offert,
 Mors ipsius mortis meæ est abolitio.
 220 Ejus resurrectio mea est ab inferno liberatio.
 In cœlum ascensus me quoque sursum evelit.
 Quæ præterea supersunt, age, consideremus.
 Populus est collectio hominum ad Dei cultum.
 Templum autem venerandum populi sacrarium.
 225 Deo munus oblatum sunt victimæ iusticiæ.
 Munerum venerandum receptaculum est Deum suscipiens
 Mensa. Sacerdotium est sanctificatio animarum,
 Deo conjungens hominem et homini Deum.
 Mysterium ineffabile quoddam est religiosum.
 230 Charisma scio esse divinum Spiritus donum.
 Denuntiationem rerum abditarum prophetiam appello;
 Evangelium vero, prædicationem novæ salutis;
 Apostolicum munus quod suppetias venit Evangelio;
 Institutionem puerorum de doctrina, catechesin;
 235 Penitentiam, ad meliora conversionem;
 Exorcismum, dæmonum expulsionem.
 Baptismus est secundæ vitæ sigillum.
 Oblationes, Dei incarnationis,

220 Ἡ δ' ἐκ νεκρῶν. Sic habet codex Vaticanus.
 Editi autem ἡ δὲ νεκρῶν.

226 Θεηδόχος. Deum suscipiens. Aliter θεηδόχος,
 quæ victimam capiat. Aptissima vox utraque ad si-
 gnificandam Eucharistiam, de qua hic Gregorius.
 Sic Billius acriter carpit Leuvenclium, hæreticum
 hominem, qui totum hunc Gregorii locum deprava-
 vit, et mala fide reddidit. Primo quidem θυσίας
 καθαράτους, nota ad marginem apposita, preces si-
 gnificare callide innuit, quamvis Missæ sacrificium
 his verbis designari manifestum sit. Deinde vero
 θεηδόχον τράπεζαν interpretatur, mensam quæ suf-
 ficit illos continet; cum vel mediocriter eruditi
 norint θεηδόχον idem esse ac θυσίας δεχομένην.
 Misso ergo hoc veteratore, agnoscamus et dicamus
 cum Gregorio dona esse iustitiam sacrificia, hoc est
 corpus et sanguinem Christi in Missa, et horum do-
 norum receptaculum esse mensam θεηδόχον, id est
 sacrificia capientem, aut potius θεηδόχον, id est sus-
 cipientem Deum.

229 Σέβας. Religiosum Bill. Cultus arcanus Dei,

Α Τράπεζα. Ἱερουσὴν δὲ ἀγνισμὸς φρενῶν,
 Θεῷ φέρων ἄνθρωπον, ἀνθρώπῳ θεόν·
 Μυστήριον μὲν ἐστὶν ἀβήρητον σέβας·
 230 Χάρισμα δ' οἶδα Πνεύματος θεῖαν δόξαν.
 Κήρυγμα δὲ ἄδηλον, τὴν προφητείαν λέγω·
 Εὐαγγέλιον δὲ, τῆς νέας σωτηρίας·
 Ἀποστολὴν δὲ, συμμαχίαν κηρύγματος·
 Λόγος δὲ γνώστιν, τὴν κατήχησιν, νέος·
 231 Τὴν δὲ μετόνοιαν, πρὸς τὰ κρείσσονα στροφὴν·
 Ἐξόρκισιν δὲ, δαιμόνων ἐξαιρέσιν.
 Τὸ λούτρῳ ἐστὶ δευτέρου βίου σφραγίς.
 Αὐτὴ προσφορά δὲ, τῆς Θεοῦ σαρκώσεως,

res sacra.

235 Κηρύγματος. Hoc verbum absolute dictum,
 de Evangelio accipitur.

238 Τὴν δὲ. Vat., καὶ τὴν μετόνοιαν στροφὴν εἰς
 κρείσσονα.

238 Αὐτὴ προσφορά. Altaris oblationes nihil aliud
 sunt, quam quod nos Missæ nomine intelligimus;
 hoc est sacrificium illud, quæ sacerdos Deo Patri
 corpus et sanguinem Christi offert. Προσφορά nam-
 que a verbo προσφέρω manat: quod quidem, cum
 absolute ponitur, idem est ac λειτουργεῖν, et λει-
 ουργεῖν, et, ut Latini loquuntur, sacris operari, sa-
 cra facere. Vult igitur Gregorius Missarum obla-
 tiones hoc nobis conferre, ut Christi incarnationis,
 ejusque cruciatus communicationem, quemalio-
 dum ipse loquitur infra lib. ii, sect. 1, capm. 1,
 vers. 49 et 50:

Οὐκ ἔτι μὲν θέουσαν ἀγνοῖς ἐπι χεῖρας αἰρέω,
 τοῖς μεγάλαις Χριστοῦ μυχνομένοις πάθειν.
 Non jam amplius ad sancta sacrificia manus attollo,
 Magnis Christi admistus passionibus.

METRICA VERSIO.

Ad supera, quos mors presserat, migrant loca.
 E latere manans sanguis et latex aque,
 Baptisma genitum est, hoc aque, illud sanguinis,
 Cum me periculis tempus infestum obicit.
 At mortis ejus mors est extinctio.
 Me nigro ab orco, redditus vitæ, eripit.
 Ad supera tendens me quoque in cœlum vehit.
 Jam, quæ sequuntur, tu velim consideres.
 Λαὸς, coactum est agmen ad cultum Dei,
 Ναὸς, locus ubi sordibus plebs se expiat,
 Donum Tonanti iusticiæ sunt victimæ.
 Quæ dona sedes excipit, mensa est sacra.

B Mentis sacerdos purgat, et sanctas facit,
 Hominem Deoque populans, homini et Deum.
 Mysterium quid? cultus arcanus Dei.
 Charisma sancti Spiritus donum est sacrum:
 Obscura cum quis prædicat, prophetia.
 Novam salutem sermo fert evangelus:
 At concionem missio sacram juvat.
 Doctrina pueris tradita est catechesis.
 Metanœa, cum quis corrigit vitam improbam.
 Pelluntur ad cum dæmones, exorcisis.
 Signum, secundæ balneum est vitæ sacrum.
 Oblationes, carnis assumptæ a Deo,

Παθημάτων τε τῶν Θεοῦ κοινωνία.
 240 Σημεῖόν ἐστι θαυμά γ' οὐκ εἰθιμῆμον.
 Πυρὸς δὲ γλώσσαι, Πνεύματος ἐνθμία.
 Ὁ ψυχικὸς δ' ἀθρῶτος, οὐδέποτε καλός·
 Ὁ σαρκικὸς δὲ, καὶ λαν πάθους φίλος·
 Ὁ πνευματικὸς δ', οὐ μακρὸν τοῦ πνεύματος.
 245 Τίς δ' Ἀντίχριστος; πλήρες τοῦ θηρίου,
 Ἄνηρ δυνάστης. Ἡ ἀπόστασις δὲ τίς;
 Ὁ παγκράτιστος ἀρτίως ἀποστάτης,
 Ἡ τε κρατούσα νῦν Θεοῦ διαίρεσις·
 Μεθ' ἣν ὁ Χριστὸς αἰθίς ἐν δόξῃ Πατρὸς,
 250 Ὅσον φανῆναι σῶμα τοῖς θεοκτόνοις.
 Μεθ' ἣν ἀνάστασις, ἡ δέξις τοῦ συνθέτου·
 Μεθ' ἣν τὸ συμπέρασμα, τῶν ἔντων λύσις·
 Ἔστι δὲ βῆ τις πρὸς τὸ κρεῖσσον ἀλλαγῆ·

A Μεθ' ἣν κρίσις τε καὶ φθός. Τίς δ' ἡ κρίσις;
 255 Οἰκείον ἔδον τοῦ συνειδήτου βάρους,
 Ἡ κουφότης, νόμου τε πρὸς βίον σταθμῆ.
 Μικαρίότης δ' ἔμοιγε ἡ εὐχέλια.
 Τίς δ' ἡ βασιλεία; τοῦ Θεοῦ θεωρία.
 Σὺν ἀγγέλοις τε δόξα καὶ ὑμνήδια.
 260 Σκότος δὲ τοῖς κακίστοις, ἐκ Θεοῦ πρᾶξι·
 Σκώληξ δὲ, πῦρ τε, τῆξις ὑλικοῦ πάθους.
 Εἰ δ' ἄλλο τοῦδε κρεῖσσον, οὐκ ἔξω Θεοῦ.
 Τύχη δὲ, καὶ πρόνοια, καὶ εἰμαρμένη·
 Ἡ μὲν, τὸ συμβᾶν αὐτομάτως, λόγου εἶγα·
 265 Ἡ δ', οὐρακισμὸς, ὃ φέρει τὸ πᾶν θεός·
 Ἡ δ', εἰρήμυς, οἶμα, τῶν Θεῶν τυποουμένη.
 Ταῦτ' ἔστιν ἡμῖν ἐκτύπως ὀρίσματα.

Et eorum, quæ passus est Deus, sunt participatio.

240 Signum est res mira et insueta.

Ignis lingua, Spiritus presentia.

Animalis homo est qui nondum bonus est;

Carnalis autem, qui valde cupiditatus est deditus;

Spiritualis demum, qui non longe abest a spiritu.

245 Quis est Antichristus? plena veneno bellus,

Homo potens. Quid etiam defectio?

246 247 Longe sceleratissimus nuper vigens apostata,

Et quæ nunc dominatur Dei divisio;

Post quam Christus iterum venit in gloria Patris,

250 Monstraturus corpus suum deicidis;

Dehinc resurrectio, quæ est nova corporis et animæ conjunctio;

Post quam consummatio, universitatis dissolutio;

Est autem illa quedam in melius immutatio;

Postea iudicium et metus. Quid vero iudicium?

255 Proprium, cuius intus sibi quisque conscius est, onus,

Vel levitas, et legis ad vitam exactio.

Felicitas, ut opinor, est beata vita.

Quid vero regnum cælestè? Dei contemplatio,

Cum angelis communis gloria, et laudum divinarum celebratio.

260 Tenebræ autem improbis, Deo excidere;

Vermis, ignis, carnalis libidinis eliquatio.

Si quid eo melius est, non est extra Deum.

Supersunt, fortuna, providentia, fatum:

Fortuna est quidquid fortuito accidit, absque ratione;

265 Providentia est clavus quo hanc universitatem regit Deus;

Fatum denique est certus ordo, ut arbitror, Dei decretorum.

Hæc sunt nobis quedam delineationes.

247 Ἀποστάτης. Arium significat, a quo scissa divinitas: vel Julianum Apostatam, quo nomine eum appellat. — Forte utrumque, si legas ἥτε, aut, CAILLAU.

256 Νόμον τε πρὸς βίον σταθμῆ. Et vitæ ad trutinam legis inquisitio.

261 Πάθους. Al., πάχους. Crassa molis assumptio.

266 Εἰρήμυς. Ordo, series Dei decretorum.

267 Ἐκτύπως. Ad specimen casu, exarata rerum definitiones.

METRICA VERSIO.

Horumque, passus quæ Deus, perceptio.
 Res mira signum est, præter et morem incidens.
 Presentem at ignis Spiritum linguæ indicant.
 Animalis autem quisquis est, nondum est probus.
 Carnalis ille est, vitia quem fœda obsident.
 At spiritualis eumius carnem fugit.
 Quid Antichristus? bellua venenum vomens,
 Vir opibus amplius. Quid item defectio?
 Apostata ille pessimus, nuper vigens,
 Dominatur et quæ nunc Dei divisio:
 Post quam in paterna gloria Christus polo
 Veniet, videndus corpore a theoctonis;
 Post quam resurgunt corpora, atque animis suis
 Jungentur. At tunc expletio, solvens omnia:
 Meliore cuncta quæ tamen vertet statu.

B Censura tunc, et tunc metus corda oblerens:
 Censura mentes conscias intus gravans,
 Levansve, trutinam legis et vitæ simul.
 Felicitas quid? Vivere beatum. Quid et
 Cælestè regnum? Visio summi Dei,
 Et cum beatis gloria huic dare angelis.
 Caligo quidam est improbis? lah! a Deo.
 Materiam et ignis, vermis et, crassam liquant.
 Quod si quid hoc est melius, haud extra est Deum.
 Quid sors, pronæa, quidnam item fatum tibi?
 Quodcumque casu contigit, sors id mihi:
 Pronæa clavus, cuncta quo regit Deus;
 Fatumque, rerum nexus, æternus Pater
 Quas sculpsit. Hi sunt termini nostri breves.

ΑΕ'. *Eis periar φιλσόφου*

Χαίρεις, τρυφών, σύ τῆ νόσῳ, εἴτ' εὐπορεῖς;
 Ἔχεις κακὸν μὲν, φάρμακον δὲ τῆς νόσου.
 Ἄλλος πένθῃ μὲν, ἐγκρατής δέ· τρισμάκαρ
 Ὅς οὐτε δεινόν, οὐτε φάρμακον ἔχει.
 Ὅταν πλοῦσιον μὲν, τῶν παθῶν δὲ ἥσσανα,
 Τότε προτιμῶ τοῦ πένθῃτος καὶ σοφοῦ,
 Ὅταν τὸν ἰσχύοντα παραπληξίῃ
 Τοῦ μὴ νοσοῦντος, ἀσθενεστέρου δὲ γε.

ΑΓ'. *Περὶ τῆς αὐτέης.*

Ἔστω τις νοσερὸς χαλεπῶς, καὶ πολλὰ πορίζων
 Φάρμακα τοῖς πάθει· ἄλλος ὑγιεινότετος,
 Φάρμακον οὐδὲν ἔχων· πότερον τούτων μακαρίζεις;

Α Τὸν β' εὐεκτούοντα (οἷδ' ὅτι καὶ γὰρ ἄσπας).
 Ὅσῳ τὸν χρῆζοντ' ἄλιγων, κἂν σφόδρα πένηται,
 Πρὸς τοῦ πλουσιόντος χρήμασι καὶ πάθει.

ΑΖ'. *Eis τὴν ὑπερομιήν.*

Ὅταν τιν' εὖρησ εὐπαθοῦντα τῶν κακῶν,
 Γίνωσκε τούτον τῷ τέλει τηρούμενον.
 Ὅταν καλὸν τιν' ἐν κακοῖς, καθάρσιν
 Τῆν ἄλψιν ἴσθι· δεῖ γὰρ, εἴ τι καὶ μικρὸν
 Ὅς ἴλιος ἐφέλκει, τοῦτο βυφθῆναι πόνους,
 Ὅς μῆδὲν εἰς πύρωσιν εἴθῃ τῶν κακῶν·
 Ἥ παῖραν εἶναι καὶ ἀπλῆν τοῦ δυσμενοῦς,
 Θεοῦ διτόντος, ὡς ἀναβρήθῃς μάγας.
 Ἰὼδ τε ταῦτα πεσθέτω νικηφόρος.

XXXV. *De philosophica paupertate.*

An letaris, tu qui delicias sectaris, in morbo, quod dives sis?
 Malo quidem laboras: sed est tibi remedium morbi.
 Alius contra pauper est, sed temperans: ter felix ille,
 Qui nec ullum malum, nec remedium mali habet.
 Si divitem quidem, cupiditatibus autem victum,
 Tunc praeparam pauperi et sapienti,
 Cum praetulero robustum ex dementia
 Homini qui morbo non laborat, minus autem fortis est.

XXXVI. *De eodem argumento.*

Esto quis gravior morbidus, et multa comparans
 Pharmaca suis morbis: alter sanissimus,
 626-627 Pharmacum nullum habens; utrum beatum dixeris?
 Bene valentem (scio omnes ita dicturos);
 Si sic indigentem paucis, quamvis valde pauperem (felicem praedicabis),
 Pro divite opibus et malis.

XXXVII. *De patientia.*

Cum repereris improborum aliquem prospere utentem rebus,
 Scito illum extremo reservatum iudicio.
 Cum probum aliquem videris afflictum, lustrationem
 Hanc esse afflictionem scito; oportet enim, si quid etiam exiguum
 Si casu contractum sit, hoc purgari per molestias,
 Ut nihil malorum ignis incendio servetur;
 Aut tentationem esse et luctam inimici,
 Deo praestante, ut victor renuntietur.
 Job haec tibi persuadeat victoriam adeptus.

* Alias Bill. 430, p. 196. ** Alias Murator. 200, pag. 496. *** Alias Murator. 400, pag. 472.

XXXVII. 3 Ὅταν καλὸν τιν' ἐν κακοῖς. Ita Val.
 Edjt., ὅταν τιν' ἐν κακοῖς τῶν καλῶν.

6, 7 Ὅς μῆδέν. . . τοῦ δυσμενοῦς. Geminus
 hos versus, qui desiderantur in edit. Par., Leuv.
 agnoverat in sua, et Latine reddiderat. Id quo qui-
 dem non possum quin mirer et laudem hominis hæ-
 retici bonam fidem, qui ipse profert, agnoscitque
 Gregorii verba, quæ errorem suum de igne purga-
 torio, vel, ut ipsis verbo utar, igne exploratorio,

penitus subvertunt, et Ecclesie doctrinam mire
 confirmant: sic hos versus reddidit Leuv.: *Ut ne
 quid mali supersit exploratorio purgandum igne, vel
 Deo concedente, periculum de nobis fieri necesse est,
 et cum adversario luctandum, ut quis magna renun-
 tietur. Dubium non est quin Gregorius ad verba
 Apost. I Cor. II, 13, alludat: Uniuscujusque opus
 quale sit, ignis probabit.*

METRICA VERSIO.

XXXV. DE PHILOSOPHICA PAUPERTATE.

(Billio interprete.)

Letaris, æger, cuncta quod tibi suppetant?
 Medicamen, hunc quo lenias morbum, est tibi.
 Felix at alter: pauper est, sed continens,
 Cui nec malum ullum, pharmacum nec est mali.
 Ipse opibus amplum, citissime sed omni obrutum,
 Tunc anteponam pauperi et probo viro,
 Cum, quem furoris reddidit fortem impetus,
 Praetulero sano, sed minus forti tamen.

XXXVI. DE EODEM ARGUMENTO.

(A. B. Caillau interprete.)

Esto quis ægrotus graviter, morbisque requirat
 Pharmaca multa suis: nulla sed alter habens

B Pharmaca sit sanus: quem dixeris esse beatum?

Qui valet, exclamas: clamat et omnis homo.
 Indiget his paucis, pauper licet: ille sed auro
 Affluit atque malis: hic tibi primus erit.

XXXVII. DE PATIENTIA.

(A. B. Caillau interprete.)

Si prosper occurrat forsani tibi malus,
 Hunc crede servatum doluisse sententia:
 Sin justus in malis, dolores hos puta
 Lustrationem; si quid est enim, licet
 Parvum, tui super, decet molestiis
 Purgari, in ignes ut mali cadat nihil;
 Tentantis aut duram esse luctam demonis,
 Deique donum, victor ut nitent magis.
 Job ista suadeat triumphator tibi.

AR. *Εἰς τὴν αὐτὴν.*

Εἰ τις ἐὼν κακῆς στυγερῶν τέκος ἐνθα τίθηλας,
Ταῖς πυμάταις βεσάνους ἰσθι φυλασσόμενος,
Εἰ τις ἄριστος ἐὼν κύρσας τραχέος βίδτου,
Ὡς χρυσοῦς χρῶνους ἰσθι καθαυρόμενος *
5 Ἥ φθονεροῦ πάλῃ κάμνον δίμας, ἄλλος ἰὼδ τις,
Ὡς κεν ἀεθλήσας στέμμα νικῆς φορέας.
Τῷ μῆτ' εὐθαλίῃν τέρπου φρένα, μῆτε μόγοισι
Κάμπτεο χρυστοφόρῳ πάντα φέρων κραδίη.

ΛΘ. *Εἰς τὴν γῆν καὶ φρόνησιν.*

* Ἐρησέ τις που τῶν φιλοχρῶσων τάδε *

A ε Ἰέλω τύχης σταλαγμῶν, ἢ φρενῶν πῖθον. »
Πρὸς ὃν τις ἀντέφρας τῶν φιλοφρῶνων *
ε * Πανὶς φρενῶν μοι μάλλον, ἢ βυθὸς τύχης. »

M. *Εἰς τῶν ἀνθρώπων ματαιότητα.*

Οἱ τοὺς ἀραχνῶν ἐκμιμούμενοι μίτους,
Καὶ τοὺς ἀραυροῖς ἐντροφῶντες τοῦ βίου,
Ἰστωσαν ὡς ἐλλήπτα καὶ ἀβραῖς πέλει
Τὰ τεργνὰ πάντα τοῦ ἀραχνῶδους βίου.
5 Οἱ τοὺς θρόνους ἔχοντες ἀραισμένους,
Καὶ ταῖς ρεούσαις ἐξοχαῖς ἐπηρμένους,
Σκοπεῖτε τὴν ἀφαικτον ἐσχάτως δίκην,
Ὡς οὐδὲν αὐτὴν οὐδαμῶς παραδράμοι.

XXXVIII. *De eodem argumento* *.

Si quis existens malitiæ miserum germen hic flores,
Extremis suppliciis scito te servatum
Si quis optimus existens incidisti in durum vitam,
Tanquam aurum in fusoriis scias te purgari :
5 Aut si ob invidi luctam æger es corpore, alterum Job esse (scias),
Ut cum certaveris, coronam victoriae æferas.
Quare neque prosperis animum oblecta, neque adversis
Frangaris, Christiano omnia ferens corde.

XXXIX. *De fortuna et providentia* **.

Dicebat olim avarus quispiam hæc verba :
ε Malo fortunæ guttam, quam mentis dolium. »
Ad quem sic respondit sapiens :
ε Gutta mentis mihi potior quam dolium fortunæ. »

628-629. XL. *De rerum humanarum vanitate* ***.

Qui araneorum imitantur fila
Et cito marcentibus delectantur rebus vitæ,
Sciant quam facile in auras ferantur ac dissipentur
Quæcumque placent in vita telis araneorum simili.
5 Qui thronos tenetis splendentes
Et ob fluxas dignitates elati estis,
Considerate inevitabilem extremam ultionem,
Ut nihil ipsam ullo modo possit effugere.

* Alias Murator. 195, pag. 170. ** Alias Bill. 68, pag. 156. *** Alias Bill. Latine tantum, p. 308.

XXXVIII. 8 *Χρυστοφόρῳ* . . . *κραδίη*. Mss. *Χρυστοφόρῳ* . . . *κραδίης*. Ibidem *φέρων*, forte *φέρων*, ac sic vertendum : *Christiani cordis est omnia perferre*.

XL. ARGUMENTUM. *Brevissimum hoc poema Latine*

tantum existit apud Billium, ad calcem carminum Græcorum.
Nuquam Græce fuit editum. Textus Græcus, qui sequitur, e cod. Reg. 1277 desumptus est.

METRICA VERSIO.

XXXVIII. DE EODEM ARGUMENTO.

(A. B. Caillau interprete.)

Si quis forte mali flores hoc germen in orbe,
Te tormenta manent ultima, crede mihi.
Si vitæ duro cecidisti in tramite justus,
Aurum te, credas, excoquit ignea vis :
Factus es aut Jobus membris languentibus alter,
Dæmonis ut victor præmia larga feras.
Ne letis jubiles rebus, neque casibus unquam
Cede malis, patiens omnia corde pio.

XXXIX. DE FORTUNA ET PRUDENTIA.

(Billio interprete.)

Avarus olim quispiam hoc dixit : ε Bonæ

ε Mihi gutta sortis est prior mentis caelo. »
Ad quem hoc rejecit quispiam prudentium .
ε Mihi gutta mentis est prior sortis mari. »

XL. DE RERUM HUMANARUM VANITATE.

(A. B. Caillau interprete.)

Qui fila deducunt araneæ velut,
Brevisque gaudet marcidis vitæ bonis,
Atlantibus rapi facile ventis sciant,
Quæ vita in hæc placent araneis pari.
Vos qui tenetis luce fulgentes thronos,
Fluxa superbi dignitatum gloria,
Videte pœnas ultionis ultimas,
Quas fingere nullis artibus potest homo.

BIBΛΟΣ Β'. ΕΠΗ ΙΣΤΟΡΙΚΑ.

ΤΟΜΗ Α'. ΠΕΡΙ ΕΑΥΤΟΥ.

LIBER II. POEMATA HISTORICA.

SECTIO I. DE SEIPSO.

Α'. Περὶ τῶν καθ' ἑαυτόν.

Χριστὴ ἀναξ, δεσφαναὶ ποτ' ἀειρομένης καλᾶμηνι
 Σταυροτύποις Μωσῆος ἐπ' οὐρεὶ σοῦ θεράποντος,
 Ἐκλίνας Ἀμαλῆκ ὄλον σθένος· δεσ τε ταθείσας
 Χείρσιν ἐν βόθρῳ Δανιὴλ ὑπο, δεσινὰ λέοντων
 Ἐ Χάσματα, καὶ φρικτὰς ὄνυχων ἐπέδησας ἀνωκάς·

Α Ὅν διὰ καὶ μεγάλου ἀπὸ κήτειος ἔνθορ' Ἴωνας
 Εξάμμενος, καὶ χείρας ἐνὶ σπλάγγισσι ταύσας·
 Ἐν φλογὶ δ' Ἀσσυρίῃ ἔροσθρὸν νέφος ἀμφεκάλυψε
 Θαρσαλέου τρεῖς παῖδας, ἐπεὶ χείρας ἐξεπέτασαν·
 10 Ὅς ποθ' ἔλην ζεύουσαν ὕπερ ἄλα περὶ δὲ οὐρα,
 Κύματα καὶ ἀνέμῳ μόνος ἦνασας, ὡς κε μαθητὰς

630-631 I. De rebus suis.

Rex Christe, qui, pura olim manus famulo tuo Mose
 In modum crucis extollente in monte,
 Vertisti Amalecis perniciosum robur, quique extensis
 Manibus in fovea a Daniele dira leonum
 5 Ora et horribiles unguium acies compressisti:
 Per quem etiam Jonas ex ingenti ceto exsilivit.
 Postquam oravit et manus in visceribus tetendit:
 Et in flamma Assyriæ nubes roscida circumdedit
 Magnanimos tres pueros, qui manus expanderant:
 10 Quique aliquando mare intumescens pedibus calcans
 Fluctus et ventorum violentiam sedasti, ut discipulos

• Scriptum an. 371. — Alias Bill. 2, pag. 31.

I. ARGUMENTUM. Hoc in egregio poemate communem mortalium sortem, suamque ipsius maxime miseratur Gregorius, qui, contemptis opibus, conjugio, et vitæ illecebriis omnibus, Satanæ tamen insidias ac tela penitus effugere non potuerit; imo viatoris instar illius, qui ab Jerusalem in Jericho descendebat, gratia Christi quasi veste spoliatus, impositisque plagis æmivivus jaceret; ac quod bonum erat, cernere vix posset, aut certe desiderare. Tum elegantissima omnium similitudine, platano pinosæ perenni fronde veronanti se comparat, quam exundans hieme fluvius dum alluit, ipsum labe factis sensim omnibus retinaculis in præcepta veluti suspensum primum exponit, extrinsecusque ac tenuissimis radicibus adhuc hærentem funditus mox abrupens, in medios detrahit vortices, et magno in cautes fragore protrudit; ubi frequentissimo imbre ac perpetua colluvie computrescens, ignobile lignum tandem in littore jacet. Unde cum Jeremia optans capiti suo aquam, et oculis fontem lacrymarum, ut maculas suas eluati, ad solitudinem vehem-

mentius aspirat. In ea tamen pugnas de fide, a Macedonianis forsitan excitatas solitariis, inveniri significat, charitatemque ac pacem nomine tantum reitineri.

Scriptum est hoc poema anno 371. Ezstat apud Bill. n. 2, pag. 31.

Tr. Περὶ τῶν καθ' ἑαυτόν. Titulum hunc suppeditarunt Regii codices. Edit., Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐπισκόπου Ναζιανζίου περὶ καθ' ἑαυτὸν ἐπη, δι' ὧν παροξύνει λαληθῶς τιμὰς πρὸς τὸν ἐν Χριστῷ βίον. Primitias carminum Gregorii appellat scholiastes poema istud et proœmium, vice præcis, in quo de omnibus, quæ in vita contingunt, disserit, et enarrat heroico carmine omnia quorum ipse in vita sua periculum fecit. Προοίμιον ἐν σχηματι εὐχῆς, ἐν ᾧ φιλοσοφεῖ περὶ ὧν τῶν ἐν τῷ βίῳ διηγέεται δι' ὧν κατὰ πάσαν αὐτοῦ τὴν ζωὴν περιελάττει. Δι' ἐπιῶν προοίμιον.

8 Ἀποστροφὴ. Coisl., ἁροσέω.

METRICA VERSIO.

I. DE REBUS SUIS.

(Billio interprete.)

Christe Deus, qui castra Amalec sævasque cohortes
 Fregisti, turpique fugæ lethoque didisti,
 Dum tuus extentas Moses ad sidera palmas,
 Signantesque crucem, sublimi in monte levasset:
 Qui, tendente manus etiam Daniele propheta
 In fovea, borrendos nngues atque ora leonum

PATROL. Gu. XXXVII.

B Vinxisti, rabidum pellens de cordæ furorem:
 Per quem etiam magi Jonas et faucibus imis
 Exsilii cæti, postquam pia vota processerunt
 Concepti, mediisque manus in ventre tendenti;
 Roscidæque egregios juvenes nubecula texti,
 Assyria in flamma tendentes brachia sursum:
 Quique etiam quondam ferventes æquoris unda
 Calcasti, ventosque graves fluctusque feroces
 Sedasti, dum discipulos sidente periculo

31

Ἐκ πελάγους ἐρύσειας ἄνθρωποις ὕπ' ἀήταις·
 Πολλοὺς δ' αὖ ψυχὰς τε καὶ αἶψα λύσασιν νοῦσων,
 Ὅσα θεός, κρανθεὶς δὲ βροτῶν, θνητοῖσιν ἐμίχθη·
 15 Ἄνω μὲν ἦες ἄνωθε, τὸ δ' ὕστατον ἄμμι φαίνθη,
 Ὅς με θεὸν τελέσειας, ἐπει βροτῶν αὐτῶν ἐτύχη·
 Ὅδε μάκαρ καὶ ἐμὸς θεὸς Δαός ἐδέξαι καλεῖται·
 Ἐλθ' ἐπὶ χεῖρα φέρων θεὸς Δαός, ὡς με σώσῃς
 Ἐν πολέμῳ, καὶ θηροῖ, καὶ ἐν φύγῃ, καὶ ἀνέμοισι
 20 Τετράμενον, καὶ μούνον ἐς οὐρανὸν ἄμμι φέροντα.
 Καὶ γὰρ εἴ θῆρες τε καὶ ἄγριον οἶμα θαλάσσης,
 Καὶ ἤρις στονόσσα, καὶ αἰθόμενον πυρὸς ὄρη,
 Πάντα κακοὶ τελέθουσι βλοὺ δηλήμονες ἄνδρες,
 Οἱ ἢ θεὸν φιλόνας ἀπεχθαίρουσι μάστιγα,

A 25 Ὅτε δίκην τρομέοντας ἐσώτερον ἀντίβωσαν,
 Ὅτε βροτῶν ἀλέγοντες, ἴσοι συγκύουσαν ἀλιτρῶν.
 Τὼν μ' ἀποείργαθ, Χριστέ, καὶ ἐνδοκῆως με φύλαττε
 Ἄμφις ἔχων παρὰ γαστροῦ ταλαῖ, καὶ κῆδεα λυγρὰ
 Σείο, Ἄναξ, θεράπωντος ἑκάς βάλε, μηδὲ βαρεῖαι
 30 Μέρμηρα δονοῖεν ἐμὸν νόον, ἃς ὅδε κόσμος.
 Καὶ κόσμου μάδων δειλοῖς μερόπεσσι λυγροῖς,
 Δάπτων, οἷα σίδηρον ἴδς, θεοειδέα μορφήν
 Ἐνδοθί, συμφορὰ τε τίθεις χροῖν κρείσσονα μοῖρην,
 Ὅς μὴ χροῖν ἐρύσειεν ἄνω βρῖθον' ἄλλ' γαῖαν
 35 Ψυχῇ· γοῦς δὲ βέλοιο ψυχῆν περὶ σπασσαν Ἐραζα
 Δύσμορον, Πυθέσσει ἐν ἔργμασι σαρκωθεῖσαν.
 Δοῦαι γὰρ τε πύλαι θνητοῖς στυγεροῦ θανάτου.

Ex mari erueres vento agitato;
 Qui rursus multorum animos et corpora morte liberasti,
 Ὑπόποτε qui Deus, ac homo factus, mortalibus permisti es,
 15 Quorum quidem alterum in principio fuisti; alterum postremo nobis apparuisti,
 Ut me dum perliceret, postquam ipse homo factus es;
 Huc adsis etiam mihi invocanti, beate et misericors Deus
 Huc adsis manum prætendens, misericors Deus, ut salvum me facis
 In bello, et inter feras, et ventos, et flammās,
 20 Oppressum, ac oculos tantum in cælum tollentem.
 Nam et ferae et atrox maris tumor,
 Et bellum lamentabile, et ignis ardentis impetus,
 Omnia hæc sunt improbi homines, vitæ perniciēs,
 Qui præcipue oderunt Dei amatores,
 632-633 25 Nec futurum aliquando iudicium contremiscunt,
 Nec rationem habent hominum, quinque improbos odio habent.
 Ab his me arce, Christe, neque indesinenter custodi
 Circumdans alis tuis, ac diras ærumnas
 Longe a tuo famulo, Rex, propelle, nec graves
 30 Curæ agitant mentem meam, quas hic mundus
 Et mundi princeps miseris hominibus suscitāt,
 Intus, ut ferrum ærugo, formam Deo similem
 Rodens, ac terræ agglutinans meliorem partem,
 Ne corpus, quod in terram vergit, sursum efferat
 35 Anima, sed potius corpus animam alis instructam, humi dejiciat
 Infelicem, carneamque luteis actionibus factam.
 Duæ namque sunt mortis javuæ miseris mortalibus.

12 Ἀήταις. Ita Coislin. Mendose in editis, ἀήταις.

13 Ἄψα. Glos., μίλη.

14 Κρανθεὶς. Coislin., κρηθεὶς. Sup. .ii., γε- νόμενος.

17 Ὅδε μάκαρ, etc. Nonnulli codices ante hunc versum, sicut et editi, istum exhibent, Ὅδε μάκαρ καὶ ἐμὸς θεὸς Δαός, ὡς με σώσῃς· alii vero non eum agnoscunt. Ipsum omnisim, ne fœdam cum duobus sequentibus tautologiam exhiberet.

21 Καὶ γὰρ. Reg. unus, καὶ γὰρ. Ea quæ supra

de Amalecitis, leonibus, ceto, fornace ignis, et mari floctibus agitato cocinerat Gregorius, ad propositum accommodat. BILL.

22 Αἰθόμενον. Reg., αἰθομένην.

24 Οἱ ἴα. Coisl., οἱ τε.

28 Κῆδεα. Ita Coisl. et sup. lin., βλάδας χαλεπάς. Edit., κῦδεα.

30 Μέρμηρα. Sup. lin., Reg. 991, 992, μέρμηρα.

34 Βρῖθον'. Schol., βαρῖνοντα.

36 Ἐνδοθεῖον ἐν ἔργμασιν. Terrenis actionibus, vel terrenis studiis, affectibus.

METRICA VERSIO.

Extrahis, horrendi jactatos turbine venti:
 Quique etiam multorum animas et corpora morbis
 Solvisti (tam cuncta potes terraque marique);
 Mortalis vero factus, mortalibus ægris
 Junctus es; et cujus deitas antiquior omni
 Temporis est spatio, tandem cum corpore nobis
 Visus es, ut miseris vitæ immortalis honori
 Assereres, postquam corpus mortale substi:
 Sic quoque tu facilis nosiræ, bone Christe, salutis,
 Sic quoque tu facilis venias, bone Christe, vocanti;
 Sic protende manum, Deus optime, meque periculo
 Eripe, tum bello atque feris, tum turbine sævo
 Ventorum et flammis hostilibus undique pressum.
 Ac solum in cælos animumque oculosque ferentem.
 Namque et ductus atrox, et lamentabile bellum,
 Immanesque fere, furibundas et impetus ignis,
 Sunt scelerati homines, vitæ certissima pestis,
 Qui claros virtute viros, Numenque colentes

B Æthereum persancte, odio insectantur acerbō,
 Nec gravis horrentes ævi tormenta futuri,
 Nec quidquam voces hominum vultuose verentes,
 Qui mersum vitilis animum aversantur. Ab istis,
 Christe, tuum famulum remove, salvumque tuere,
 Mollibus amplectens alis, animique molestat
 Ærumnas procul a nobis depelle benignus.
 Nec gravius nostram perturbent agmina mentem
 Curarum, quas hic mundus, mundique tyrannus,
 Excitat innumeras miseris mortalibus, intus
 Divinam effligem rodens (absurme ferrum
 Scabra velut rubigo solet), meliorem laborans
 Pars ut humi fœde coalescat, sicque recurvum
 Non animum sursum corpus trahat atque supernis
 Addeat rebus, verum sublime petentem
 Terra animam sternat miseram, studiisque cœdici
 Ac limo infectis tam turpi labe notatam.
 Ut pro pneumatica jam crassa et carnea fiat.

Καί β' οἱ μὲν κακίης βολερὴν φρεσὶν ἔνδοθι πηγήν
 Τίκτουσιν, τοῖς αἰὲν ἀτάσθαλα ἔργα μέμλε,
 40 Καὶ δέμας, ὄβριστης τε κόρος, καὶ μήδεα λυγρὰ·
 Οἱ σφραῖς ἐτρύνοντες ὑπερβολὴν ἐς ἅπασαν,
 Τέρποντ' ἀμπλακίη, σφέτερον μὲρον ἀμφαγαπιῶντες·
 ~~~~~  
 Οἱ δὲ θεὸν καθαρῶσι νόου λεύσσοντας ὀσσωπαῖς,  
 Καὶ κόσμου στυγέροντες ἀναϊδέος ἔκγονον ὄβριν,  
 45 Λυτροῦ ἐκὰς ζῶσιν βίτου σκιοειδέϊ σαρκί,  
 Καὶ γαῖαν παύουσι ἐλαφροτέροισι πόδεσσι,  
 Ἐσπόμενοι καλέουσι θεῶν, ἀλ' πνεύματι κύφου,  
 Μύσται κρυπτομένης ζωῆς Χριστοῦ ἀνακτος,  
 Ὅς κεν λαμπόμενης, πῶς' ἐς ὕστερον ἀστράψουσιν.  
 50 Ἄλλὰ καὶ ὡς βίτου κακαῖς πεύρονται ἀνάσθαις

Α Χρεοὶ ἀναγκαίη, καὶ ἔκδοθι μυρία δαίμων  
 Λυσσῆεις κακοεργῆς ἐμψιστο κέντρα μύροιο,  
 Ἐσθλῶ λυγρὸν ἔλεθρον, δε' ἀντίθια πτολιμῆζων  
 55 Κάζεται. Τότον γὰρ δε' ἀνδράσι λοίγην ὄφραίνε,  
 Οἶον δε' εἶδοι χαλκός, δε' ἔχθουσι κῆρα φέρησιν,  
 Οἱ ζῶην ποθέοντες, ἐνὶ σπλάγγουσι εἰλεθρον  
 Ἐλρυσαν ἀπροδῆ, σφέτερον μὲρον ἀμφοχανόντες.  
 Ὡ; καὶ ἐμοὶ δολόμεντις, ἐπεὶ ζῶσον ὄντα μιν ἔγνω,  
 60 Ἐσομόνοισι χροά καλὸν, ἐπήλυθε φωνὴ ἰοικῶς,  
 Αἴκεν πως ἀρεθὴν ποθέων, κακίη πελάσαιμι,  
 Κλεπτομένου πρὸς ἔλεθρον ἐλαφροτέροιο νόου.  
 Οὐ με γάμος δ' ἐπέθησε, βίου βῆος, δε τε μέγιστον

Alii enim nequitiae turbidum fontem animo  
 Parturiunt, quibus semper curae sunt scelestae actiones,  
 40 Et corpus, et prona ad injuriam satietas, et acerba consilia :  
 Qui semetipsos excitantes ad omnem praetergressionem,  
 Delectantur scelere, propriam mortem diligentes ;  
 Alii pure mentis oculis Deum conspicientes,  
 Et superbiam, mundi impudentis sobolem, odio habentes,  
 45 Procul a contaminato saeculo vivunt in carne instar umbræ transeunt,  
 Et terram calcant pedibus levioribus,  
 Vocantemque Deum sequentes, et spiritu expediti,  
 Discipuli occultæ regis Christi vitæ,  
 Ut cum illa affuisset, ipsi tandem aliquando splendescant.  
 50 Sed tamen malis vitæ punguntur spinis  
 Ob usus necessarios, et extrinsecus innumeros dæmon  
 Rabidus et maleficus mortis aculeos excogitavit,  
 Heu ! miseris mortalibus, ac specie sarpe abscondit  
 Præclara funestam pestem, cum aperte pugnans  
 55 Vincitur. Talem enim hominibus perniciem contexit,  
 Qualem æs sub esca, cum necem infert piscibus,  
 Qui, vitam optantes, visceribus letum  
 Trahunt improvisum, propriam mortem vorantes.  
 Sic et mihi dolosus, postquam cum tenebris horridum agnovi,  
 60 Præclara veste indutus, supervenit luci similis,  
 634-635 Ut dum virtutem concupisco, nequitia: appropinquem ,  
 Subrepta ad mortem leviori mente.

Non me nuptiæ ligaverunt, vitæ fluxus, quod maximum

40 Λυγρὰ. Regii plerique et Coisl., πικρὰ.  
 48 Μύσται. Reg. 991, sup. lin., μυσταγωγοί.  
 50 Ὅς βίτου κακαῖς πεύρονται. Cod. Chig.  
 habet : στέρονται ἀνάσθαι, πρᾶσε seruntur spinæ.  
 Unus e Regiis habet etiam ἀνάσθαι.  
 51 Χρεοὶ ἀναγκαίη. Duo Regg. χρεῖη. Chig.  
 χρεοὶ ἀνάγκη.  
 52 Κέρτρα. Schol. βέλγ.

55 Ἐσπόμενοι. Ita Coisl. et sup. lin. φῶ, et  
 Schol. al. ἔσπόμενοι. Edit. ἀσπόμενοι, parum de se  
 sollicitis, incantis.  
 60 Φωνή. In Coisl. sup. lin. ἀνδρῖ. Verum hic  
 φῶς, lucem, non homiuni significat. Alludit enim  
 ad istud Apost. II Cor. xi, 14 : Satanæ se transfu-  
 gurat in angelum lucis.  
 63 Ὅβ με. Reg. 992, ὄβτε.

#### METRICA VERSIO.

Namque duplex homini potest atræ janua mortis. B  
 Sunt etenim vitii qui fœdum in pectore fontem  
 Producant, quibus est scelus atque injuria cordi,  
 Quis gula, quis lasciva caro, quis perditâ curæ  
 Consilia, et sese qui turpiter in genus omne  
 Extimulant sceleris, tantoque furore tenentur,  
 Ut juvet æterna miseris occumbere morte.  
 Ast alii contra purgata mente videntes  
 Numinis excelsi radium, mundique fugacis  
 Exosi sobolem, cui nonem dira libido,  
 Umbroso procul a mundana corpore vita  
 Ævum agitant, pedibusque premunt levioribus or-  
 [bem :  
 Celestem Dominum divina voce trahentem,  
 Atque sacrum Flamen mira levitate sequentes,  
 Vitæ cultores abstrusæ in principe Christo :  
 Ut postquam illa suæ radios effundere lucis  
 Cœperit, ipsi etiam rutilo fulgore nitescant.  
 Sic tamen et vitæ spinis lacerantur eorum

Pectora, quippe quibus victum curare necesse,  
 Cunctaque dependæ quæ sunt accommodata vitæ,  
 Quin etiam valet innumeros extrinsecus hostias,  
 Humano generi stimulos excogitat acres,  
 Quis animam perimat, specie persæpe decora  
 Exitium occultans, quoties fornicat apertos  
 Conflictus, nec perspicuo contendere Marte  
 Audet. Talem etenim prorsus mortalibus ipse  
 Perniciem textit, qualem circumlitus esca  
 Hamus squamigeris pestem cum piscibus affert :  
 Pectore qui medio, cupidum pabula querunt,  
 Æs curvum traxere, sumoque hausere repente  
 Interitum. Ilaud omnino aliter savissimus hostias,  
 Hunc quia, dum solita graditur caligine tectus,  
 Protinus agnosco, venit ad me candidis ipsa  
 Luce magis : nempe ut casto dum captus amore  
 Virtutem sequor, in vitium pestemque propinquam,  
 Et mortis barathrum, mens inconsulta feratur,  
 Non me connubium strinxit (defluxio vitæ),

Δευμών ἐπ' ἀνθρώπους ὕλη βάλαν, ἀχθεος ἀρχήν·  
 65 Οὐδ' εἶλεν σπέρων καλά νήματα, οὐδὲ τράπεζαν  
 Ἥγάσθην λιπαρῆν, πολυξανθέα γαστέρα βόσκων,  
 Μαχλοσύνης μήτ' ἔτραν ἀτάσθαλον· οὐδὲ δόμοισι  
 Ναίειν ἐν μεγάλοισι καὶ ἀιγλήεσσι φίλησα·  
 Οὐ μούσης ἀταλῆς ἐν κρομμυασι θυμὸν ἰάνθη·  
 70 Οὐδὲ μύρων μαλακῆ με διέδραμε θήλυς ἀτυμή.  
 Ἄλλων δ' αὖ χρυσὸς τε καὶ ἀργυρὸς, οἱ φίλοντες  
 Νηρέθμοις κτεάτεσσι ἐπαζόμενοι μαλεδαίνειν,  
 Βαυῆν τέρψην ἔχουσι, πολλὸν πόνον. Αὐτὰρ ἔμοιγε  
 Μάζα φίλη, γλυκὺ δ' ἔβον, ἔλες, σχεδὴ δὲ τράπεζα·  
 75 Νηρέλιον δ' ἐπὶ τοῖσιν ὕδωρ ποτόν· ὄλτος ἀριστος  
 Πλοῦτος ἔμοι, καὶ Χριστὸς ἐμὸν νόον αἰὲν ἀείρων.

Α Οὐ γῆς πυροφόρου γυῖαι, καὶ βίσαα καλά,  
 Οὐδὲ βοῶν ἀγέλαι, καὶ πώα πῖνα μύλων,  
 Οὐδὲ φίλοι θεράποντες, ἐμὸν γένος, οὐς βα τυραννῆς  
 80 Ἔσχισεν ἀργαίῃ, καὶ ὄνομα θήκατο δισσὸν  
 Εὐγενέας θυμῶς τε, μήτ' ἠθὼν ἐκγεγαυῆτας,  
 Ἥ ἠθὼν, ἢ θεολο. Νόμος δὲ ἐπίσκει' ἀλιτρῶς.  
 Οὐδὲ τί μοι χρεῖν ποιεῖς δικτα βούσης,  
 Ἄνδρομέτῃ τιμῆς, καὶ κύβεος ἀλλυμένοιο.  
 85 Οὐ μέγα πὰρ βασιλῆος ἔχειν γέρας ἐνδοθεν αὐτῆς,  
 Οὐδὲ δίκης με θρόνων ποδ' ἔλεν πόθος, ὅστιν ἔμμιλλον  
 Κλεινὸς ἐπεδῆρσεν ὑπὲρ ὀφρύας ὕψος ἀείρων·  
 Οὐδὲ μέγ' ἐν πόλεισσι ἔχειν σθένος, ἢ πολιτῆτας,  
 Τερπόμενον ψεύσῃσι καὶ ἀβρανεῖσσι ὄνειροις

Vinculum hominibus a materia injectam, molestiarum initium .

65 Nec me sericorum staminum cepit pulchritudo, nec mensam  
 Miratus sum pinguem, inplexibilem ventrem pascens,  
 Lascivæ sceleratam matrem : hec domos  
 Habitare ingentes et renidentes amavi ;  
 Nec musicæ teneris sonis animum demulsi ;  
 70 Nec unguentorum mollis me et effeminatus perfudit vapor.  
 Aliorum sint aurum et argentum, qui dum amant,  
 Innumeris opibus insidentes, solliciti esse,  
 Levem habent voluptatem, ac laborem plurimum. Rursus mihi  
 Maza placet, cibusque jucundus, sales, mensa sine apparatu :  
 75 Ad hæc vero sobrius potus, aqua : hæc mihi sunt optime  
 Divitiæ, et Christus meam semper meumque erigens.  
 Non fertilis terræ jugera, et pulchra nemora,  
 Nec boum armenta, nec pingues ovium greges,  
 Nec servi placent, meum genus, quos tyrannis  
 80 Divisit antiqua, et nomen duplex imposuit,  
 Ingenuos et servos, ex una terra genitos,  
 Sive terra, sive Deo. Improbæ autem lex subsequuta est.  
 Sed nec aura indigeo celerrime evanescente,  
 Humanis honoribus, et pereunte gloria :  
 85 Non a rege magna præmia in aula consequi,  
 Non forensium me unquam amor thronorum cepit,  
 Quibus gloriose insidens supercilium altius attollerem :  
 Nec in civitatibus, atque inter cives magna pollere auctoritate  
 Gaudentem mendacibus et inanibus somniis

64 Ὑλη. Chig. et Regii plures ὕλης.

74 Μάζα. Reg. 992, sup. lin. ἀτελής ἀριστος.

77 Πυροφόρου. Coisl. et Regii plures πυροφόροιο. Quæ multum fertilis frumentum producit.

79 Οὐδὲ φίλων. Non male Chig., οὐδὲ φίλων.

82 Ἐπίσκει. Coisl. ἐπίσκει. Chig. ἐπισπῆτο. Censet Gregorius tyrannide invectam esse distinctionem inter ingenuos et servos ex eadem terra

natos, sive terra, sive Deo natos, et nomen duplex  
 impositum, ac postea legem improbam subsequutam  
 esse. Hæc distinctio postquam originalis est sequela ;  
 neque invaluisse si prætoræns noster suam  
 primigenam servasset justitiam, quemadmodum in  
 sede beatorum locum non habebit.

87 Ὑπὲρ ὀφρύας. Coisl. et Reg. 991 et 992, ἄνω τὰς ὀφρύας εἰς ὕψος.

#### METRICA VERSIO.

Quo nullum gravius mortalibus intulit unquam  
 Materies vinculum primæva, onerisque molesti  
 Principium : nec me pellexit serica vestis.  
 Nec vero impensis convivæ facta superbis  
 Suspexi, variisque cibis differta, voraci  
 Indulgens ventri : quibus extiosus libido  
 Gignitur et fœdi Veneris nascuntur amores.  
 Nec magnas habitare domos, et splendida tecta,  
 Nec jucunda meam demulsiit musica mentem :  
 Nec mea femine maderunt membra liquore.  
 Quin aliis etiam nummos aurique reliqui  
 Pondera, queis dulces est amicos consumere curis,  
 Immensus fixos opibus : brevis atque voluptas  
 Ærummas multas comites habet. At mihi cordi  
 Est panis rigidus, mihi grata obsonia præbet  
 Sal purum, simplex nulloque instructa labore  
 Mensa, dein latices mihi sobria pocula fundunt.  
 Hæc mihi divitiæ summæ, Christusque salutis  
 Auctor, qui nostras vehit ad sublimia mentes

B Sidera ; frugiferæ non pingua jugera terræ,  
 Non nemus umbriferum, non grex pinguedine curvus,  
 Non tardorum armenta boum, non magna caterva  
 Servorum mihi congenerum, quos præca tyrannis  
 Dissecuit, nomenque duplex infanda creavit,  
 Ingenuos servosque, pari tellure profectos,  
 Aut æque signimenta Dei ; sed iniqua secuta  
 Lex hominum juris fregit ædifica supremi.

Nec vero laudes hominum famamque caducam,  
 Quæ levibus ventis citius dilabitur, unquam  
 Appetii, nec Cæsarea sublimis in aula  
 Insigni florere gradu, judæque forensi  
 Splendidus in solo residere, et corpore majus  
 Ferre supercilium, ac latas poliere per urbes  
 Imperio, et reliquos præcellere robore cives,  
 Somnia vana sequens (quæ nunquam firma subinde  
 Nunc hos, nunc alios adeunt, præterque recedunt),  
 Flumina vel manibus præterlabentia carpens,  
 Aut umbram tanquam solidam arripiens, digitosque

90 "Ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον ἰούσιν, ἀρπυ-αίμενοι δ' ὀμοίω·  
 "Ἡ παλάμαις μάρπτουσα παρασσοντα βέθερα,  
 "Ἡ σκιάν ἐν χεῖρασιν ἔχειν, ἢ ἄχλιν ἀφάσσειν.  
 Τοῖη γὰρ μερόπιον γενεή, τοῖος δὲ καὶ ἔθωσ,  
 "Ὡδὸς ἀφαιρούταίσι ἐμοῖος ἔχεται νηὸς,  
 95 Πρὸσθε χαρασσομένοι καὶ ἄλλυμένοιισιν ἐπι-  
 [σθεν.  
 Μοῦνον ἐμὸν φίλον ἔσκε λόγον κλέωσ, οὐδὲ συνάγειραν  
 "Ἄνταλῆ τε δούσι τε καὶ "Κ)δάωσ εὐγὸσ "Ἀθῆνασ.  
 Τοῖσ ἐπι πᾶλλ' ἐμῆγησα πᾶλιν χρόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖσ  
 Πηγηνάσ ἐν βασιπέφ Χριστοῦ προπάρουθεν ἔθηκα  
 100 Ἐξζαντασ μεγάλωιο θηοῦ λόγφ, δὲ βᾶ καλύπτει  
 Πάντα φρονέσ βροτῆσ στερρεπὸν πολυειδέα μῦθον.  
 "Ἄλλὰ τὰ μὲν ὑπάλυξα, τὸ δ' οὐ φρόγον ἔχθωσ ἐπιστων

Δυσμενέωσ λοχώντωσ ἐν ευμενέοντι προσώπφ.  
 Ἐξερέω δ' ἀναφανθὸν ἐμῆν πάντασσι δίζύν·  
 105 "Ὡσ κέν τις σχολωῖο νοήματα θηρὸσ ἀλύθη.  
 "Ὡπῆην τοκέεσι παρήμενοσ, ὡ δνα Χριστῆ,  
 Γῆραλ τε στυγερῶ καὶ πίνειτε τερομένοισιν.  
 Οἷσ μούνοσ τοκέων περιλείπομαι, ἐλπῆσ ἀμυδρῆ,  
 Λαμπάδωσ ἐκ μεγάλησ τυτθὸν σελασ οὐκέτ' εἰούσ.  
 110 Σολ, μάκαρ, ἦδὲ νόμοισιτεοῖσ κεχαρισμένα βέζειν,  
 "Ὡσ θνητοῖσ ἐπίκουρον ἔχειν σθένωσ ὑλασ θπασασ.  
 Καὶ τρομεροῖσ ὄτε βᾶκτερον ὑπὸ μαλέεσιν ἐρεῖθειν.  
 Καὶ γὰρ δὴ πάντων περιώσιον, οἱ σε τίουσι,  
 Εὐσεβῆ τε μέλουσι, καὶ ἀργαλέωσ βίωτοιο  
 115 Πῆματ' ἀλευόμενοι, πρυμνήσια σῶσιαν ἀνήφαν  
 "Ἀχράντοισ θεομοισ. Σὺ δὲ σπιαι τέρμα καὶ ἀρχῆ.

90 Alias ad alium transeuntibus, similiterque avolantibus;  
 Aut manibus prehendentem proumpentia lumina,  
 Aut umbram manibus arripientem, aut tenebras attractantem.  
 Tale etenim est hominum genus, talis est felicitas,  
 Felicitas levissimis navis similima vestigiis,  
 95 Quae dum anterius signantur, posterius delentur.  
 Unum mihi in amoribus fuit, litterarum decus, quas mihi compararunt  
 636-637 Oriens, et Occidens, et Graeciae ornamentum Athenae.  
 In his diu multumque laboravi; sed et illas  
 Pronas coram Cbristo demisi et humi affixi  
 100 Cedentes magni Dei sermone, qui longe superat  
 Omnem humanae mentis mutabilem et varium sermouem.  
 Sed haec quidem effugi; illud autem non effugi, odium perfidum  
 Inimici insidiantis aub benevoloe vultu.  
 Dicam aperte meas omnibus aermunas,  
 105 Ut quisque sinuosa ferax consilia evitet.  
 Putabam me parentibus assidentem, rex Christe,  
 Tristi senecta et luctu afflictis,  
 Quibus solus natorum supersum, spes infirma,  
 Ex magna lampade, quae jam nulla est, minutum lumen,  
 110 Tibi, Beate, et legibus tuis pergratum facere,  
 Qui mortalibus dedisti, ut in natis adjumentum haberent,  
 Ac tremulos artus hoc baculo sustentarent.  
 Namque illi, praee omnibus qui te colunt,  
 Pietatem curant, et infelicis vitae  
 115 Naufragia vitantes, rudentes suos affixerunt  
 Intaminatis tuis legibus. Tu vero illis et finis et principium.

92 "Ἡ σκιάν. Ante hunc versum alius in editis  
 legitur, nempe "Ἡ σκιάν, ὡσ στερρεην, ἐπὶ τ' ἀχλύϊ  
 χεῖρασ ἰέντα. Quorum versuum, cum alteruter esset  
 delendus, illum delere maluimus, qui in cod. Coisl.,  
 et in interpretatione, et in scholio, et in uno e  
 Regis deerat.  
 96 Ὀδὲ συνάγειραν. Schol. Coisl. Οὐσ μοι συν-  
 ἤβροισαν.  
 100 Λογφ. Coisl. λόγου. Schol. 992 habet in textu

λόγου et sup lin. λόγφ.  
 102 Ἄλλὰ τὰ μέρ. Coisl. sup. lin. ἀλλὰ ταῦτα-  
 μὲν δ προεπὸν ἐξέφυγον. Schol. ἀλλὰ τὰ μὲν προ-  
 εισημένα ἀπέφυγον. Sic in Regg. 991, 992.  
 111 "Ὡσ θηροῖσ. Ita Coisl. Edit. ὡσ.  
 112 Ἐπὸ. Coisl. ὄπατ.  
 115 "Ἀλευόμενοι. Chig. et Coisl. ἀλευόμενοι.  
 Sch. ἐκολίαντες.

METRICA VERSIO.

In nebulam stulte mittens, uil praeter inanem  
 Umbram completi manibus, nubemque fugacem.  
 Tale etenim genus est hominum, talis quoque mundi  
 Prosperitas, curvae referens vestigia puppis,  
 Ante impressa quidem, verum delata retrorsum.  
 Sola meum ardenti pectus stimulavit amore  
 Doctrina, Argolicae quam gloria gentis Athenae  
 Quaesivere mihi, solisque occasus et ortus:  
 In qua multum operae posui, durosque labores  
 Tempore non parvo subii, sed et hanc quoque Christi  
 Ante pedes humilem prouaque jacere coegi,  
 Divino verbo cedentem, quod sinuosa  
 Et varia humanae mentis tegit omnia verba.  
 Ista quidem fugi, sed non hostilia fugi  
 Spicula quae Satanas vibrat, mentitus amicum.  
 Atque ego jam nostros casus, et tristia facta

B Eloquar, ut quisvis impuri daemouis astus  
 Pervigil agnoscat, consulte et noxia vitet.  
 Dum latus assidue cingens utriusque parentis  
 Fungere officio nati, seuioque foreverem  
 Afflictos luctuque gravi, quibus ipse superstes  
 Sum tribus ex natis, spes imbecilla, velutque  
 Parvulus ex magno fomes splendore relictus,  
 Pergratum tibi, summe Deus, praestare putabam  
 Officium, legique tuae, mortalibus agris  
 Qui natos tribus semis solamen acerbi,  
 Ut tanquam baculo trepidantia corpora firmant.  
 Ex cucltis etenim, qui te metuuntque coluntque.  
 Hi summo studio pietatis munera curant:  
 Vitantes hujus miseranda pericula vitae,  
 Ad tua contorsere suos praeccepta rudentes,  
 Teque et principium ducunt, metamque beatam.

Ἦ μὲν ἄρ' ἐκ πατέρων θεοτερπεία πίστιν ἔχουσα,  
 Σειρήν χρυσαίην περιβάλλετο παίσιν ἑοίσιν  
 Ἄρσενα θυμὸν ἔχουσα ἐν εἰδεί θηλυτέρων,  
 120 Τόσον ἔραπτομένη γαίης, κόσμου τ' ἀλέχουσα,  
 Ὅσον ἐς οὐρανὴν ζωὴν ὠσαυθαί ἅπαντα  
 Τόνδε βίον, κοῦφῃ δὲ πρὸς αἰθέρα ταροῦν ἀείραι.  
 Αὐτὰρ ὅγ' ἀγριέλαιος ὄν' εἰδούσις πάρος ἦεν  
 Ζώνων, ἀλλ' ἐπάγῃ καλῆς ὑπὸ πυθμέν' ἐλαίης,  
 125 Καὶ τόσον εὐγενέος ῥίζης χάδεν, ὥστε καλιύφαι  
 Δένδρεα, καὶ πολλοὺς κορῆσαι μελιτῆδ' ἐκάρπῳ·  
 Ἄμφοτερον πάλιος τε νόον, πόλιός τε κάρηνον,  
 Μελίτιχος, ἔβουπτης, Μωσῆς νόος, ἣ τις Ἄραρῶν,  
 130 Μασσηγύς μερόπων τε καὶ οὐρανίου Θεοῦ  
 Ἔστῆκός, καθαρὸς τε τελέσμαιαι καὶ θυέσσιν  
 Ἡμέτεροι, οἳά τε θυεὶ νόος εὐδοθεὶν ἄγνός,

A ἄνητους, ἀθάνατον τε θεὸν μέγαν εἰς ἐν ἀγείρων.  
 Τοῦτο πατρὸς ἐγὼ καὶ μητέρος, ὅσιν ἐρίζειν  
 Οὐ θέμις, ἀλλ' ἄλλοισι δ' ἐρίζεμεν οὐ τε μεταίρω.  
 135 Τοῦς μὲν ἐγὼ κοιμῶν τε καὶ ἀμείρων μο-  
 [γένοντας,  
 Ἐλπωρῆσιν ἰθαλοπὸν ἐμὸν νόον, ὡς τι φέριστον  
 Ἐκτελέων φύσιός τε φέρων χρέος. Ἦν δ' ἄρα κενὸν  
 Ἄτρεικός, ὡς ἀλλοτροῖς πλείη ὁδός ἐστι βερέθρων,  
 Ὡς ποτε δὴ καὶ ἔμοι κακὸν ἤλυθεν ἐξ ἀγαθοῦ.  
 140 Καὶ γὰρ δὴ πυκιναί με καὶ ἀργαλαί μελεδῶνες  
 Βοσκόμεναι ψυχῆν τε καὶ ἄψα νόκτα καὶ ἤμαρ,  
 Οὐρανθένε κατὰ γουσιν ἐπὶ χθόνα μητέρ' ἐμοῦ.  
 Πρῶτον μὲν ὀμώσασιν ἀνασάσμεν, ὅσιν ὀλέθρου  
 Δίκτυον! οἱ πικροῦς μὲν δαί στυγέουσιν ἀνακτας,  
 145 Τοῦς δ' ἱεροῦς πατέουσιν ἀναιδέες, οὐτε κακοῦσιν

At hæc quidem cum a patribus fidem Deo gratam accepisset,  
 Aurca hac catena natos suos cinxit,  
 Masculum gerens animum in forma feminea,  
 120 Tantum attingens terræ, tantumque de mundo sollicita,  
 Quantum ut in cœlestem vitam protrudat omnes  
 Suas opes, agilisque in cœlum gressus erigat.  
 Ille vero priscis oleaster sub simulacris  
 Degebat, sed penitus in præclaram olivam insitus est,  
 125 Tantumque ex generosa radice hausit, ut tegetet  
 Arboreis, et multos satiaret mellito fructu;  
 Canus mente, canus et capite,  
 Mellitus, blandiloquus, Moses novus, alter Aaron,  
 Medius inter homines et cœlestem Deum  
 130 Stans, ac puris mysteriis et victimis  
 Nostris, tum etiam illis, quas intus sancta mens immolat,  
 Mortales, et immortalem magnum Deum in usum coniungens.  
 Tali ego patre et matre, quibuscum alios comparare  
 Nefas est, sed quos inter se comparari non veto;  
 135 Atque illos quidem observans et fovens laborantem,  
 Spebus delinebam animum meum, ut optimum aliquid  
 Adimplens, et imposito fungens a natura officio. Illud autem  
 Certo constat, barathris reſertam esse improborum viam,  
 Quandoquidem mihi etiam ex bono malum evenit.  
 140 Nam multæ me et moleste sollicitudines  
 Quæ mentem ac membra die ac nocte rodunt,  
 È cœlo deprimunt in terram matrem meam.  
 Primum quidem servis imperare, quale exitii  
 Rete! qui acerbos dominos semper oderunt,  
 145 Pios autem conculcant impudenter, nec malis

120 Τόσον, et versu seq. ὄσον. Ita Chig. Edit.  
 ὄσον... τόσον.

124 Πυθμέν'. Sup. lin. Reg. Cod. ῥίζαν.

128 Μελίτιχος. Regg. 991, 992, μελιτῆρος. Mox.  
 ἣ τις Ἄραρῶν Reg. Cod. et τις, et sup. lin. ἣ ἄλ-  
 λος τις.

130 Ἔστῆκός. Coisl. ἐστῆκός.

137 φέρων. Sic Reg. 39. Edit. φέρω. Reg. 991  
 sup. lin. ἐκδοῦς.

139 Ὡς ποτε. Ita Reg. 992. Sup. lin. 994, ἦνίκα,  
 ὅτε. Edit. ὅποτε.

140 Καὶ γὰρ δὴ. Sic Reg. 991 et Chig. Deest  
 δὴ in editis; sed postulat uerum.

#### METRICA VERSIO.

Ilia quidem a patribus fidei pia semina ducens,  
 Natorum aurata devinxit colla catena,  
 Feminea iu forma mentemque animumque virilem  
 Gestans, ac terram fluxique negotia mundi  
 Hactenus attingens, ut cœlo provida cunctas  
 Ferret opes, et summa levis volitaret ad astra.  
 At pater ante quidem fœde simulacra colebat.  
 Insitus at pulchræ post hæc oleaster olivæ,  
 Tantum de pingui radice accepit, ut altas  
 Obtegeret cedros, mellitaque pabula mitis,  
 Pabula, quæ saturant animos, et ad æthera tollunt,  
 Porrigeret, tum mente, senex, tum ve tice canus:  
 Lenis, dulciloquus, Moses novus, alter Aaron,  
 Mortales inter medius Numenque supremum,  
 Perque preces puras, et per solemnia sacra,  
 Atque ea, quæ peragit sibi mens bene conscia, certo  
 Fœdere amicitias jungens hominesque Deumque.  
 Hæc mihi stirps generis, vitam hi luce[m]que dedere,

B Cum quibus haud fas est quemquam exæquare, sed  
 De palma inter se tantæ contendere laudis  
 Nil vetat. Hos igitur depressos mole laborum  
 Sollicitus curans, spem lætam corde fovebam,  
 Ut pote præclaro perfungens munere, jura  
 Naturæque sua exsolvens, sed scilicet illud  
 Verum est, quod barathris tota est via plena ma-  
 lorum:  
 Quandoquidem officium nobis laudabile noxam  
 Attulit, infaustumque habuit res optima finem.  
 Difficiles etenim curæ denouque ruentes  
 Agnue, rodentes animum resolutaque membra,  
 Me totum in terram, de qua mortale creatum  
 Est genus, assidue volunt misereque fatigant.  
 Nam primum imperio famulos constringere, qualis  
 Exitii laqueus? homines qui semper acerbos  
 Oderunt, contraque pios calcare proterva

Ἕπιοι, οὐτ' ἀγαθοὶ εὐπειθέες· ἀμφοτέροις δὲ  
 Κέντρα γόλου πνείοντες ὑπὲρ νόον. Αὐτὰρ ἔπειτα  
 Κεῖσιν τ' ἀμφιπέπιν, καὶ Καίσαρος ἄχος ἐπ' ὤμων  
 Αἰὼν ἔχειν, κρατερὴν τε φέρειν πρηκτῆρος ὀμοκλήν  
 150 (Δασυμὲς γὰρ μερόπασσιν ἐλαΐθερον ἔμαρ ἀτίζει  
 Ἐσπόμενος κτάεσσι, πῶδ' ὃ' ἐπὶ χεῖλασι κέεται),  
 Ἄμφι τε πλῆθυσσος ἀγορῆς θρόνον, ἤδ' ἑοκάουκ  
 Ἰψήλοος, θνητῆσι δικαστολήσιν μέλοντας  
 Στρωφασθαι, ῥήτραις τε φέρειν κλόνον ἀντιπάλουσι,  
 155 Ἥδ' ἔνῳμον στρεπυτῆσιν ἐν ἄρκουσι δίλγεα  
 [πάσχειν,  
 Ἐνθα μῶδος τε πόνοσ τε, κακοὶ δὲ τε πλείον ἔχουσι  
 Ἐσθλῶν, οἱ δὲ ἔνῳμον ἐπιτάφθοδοι, ἀμφοτέροισιν

A Ἦνοι· ἦν δὲ κακίς τις ἔχοι πλέον, οὗτος ἄριστος.  
 Τίς κεν ψεύδεα πολλὰ, δολοπλοκίας τ' ἀλέοιο  
 160 Νόσφι Θεοῦ, τοίος δε μετ' ἀνδράσιν; Ἢ γὰρ  
 [ἀνάγκη  
 Προτροπᾶδην φεύγοντα κακοὶς ἀπὸ πάντα νινάξαι,  
 Ἥδ' καὶ ἀμλακίησι μελαίνεσθαι φίλον ἦτορ·  
 Ὡς τε παρὸς μαλεροῖο κακῆι πλάσσοντας ἀτύμη,  
 Ἢ σπυρὸς, ἤδ' καπνοῦ σημητῖα λυγρὰ φέροντας.  
 165 Ἄλλὰ τὰ μὲν x' ἐπεικτά. Τῶδ' ἀγιον ἔλικος  
 [ἔμοι γε,  
 Ὅσασ κασιγνήτοιο βλον ἀπὸ τόνδε λιπόντο,  
 Ἐτλήν, καὶ παθέειν ἐτι γ' ἔλπομαι. Οἱ γὰρ ἀέλπτοις  
 Πήμασιν ἐμπελάσαντες, ἀρεῖασι οὐ δοκῶσι.

Placidi, nec bonis dociles; in utrosque autem  
 Bilis aculeos spirant ultra modum. Deinde vero  
 Rem familiarem administrare, et Caesaris pondus humeris  
 Semper sustinere, ac duram audire exactoris vocem  
 150 (Tributum enim liberos dies hominum dedecorat  
 Comes possessionum, et labia vinculo constringit);  
 Circa frequentis fori tumultum, ac sedes  
 Excelsas, miseris litibus sollicitos  
 Versari, et sermonum delitigantium strepitu obtundi  
 155 Ac legum volubilibus laqueis molestiam pati,  
 Ubi pugnae, et labores, ac malis plus tribuitur  
 Quam bonis, ipsique legum arbitri utrisque  
 Venais; et si improbus ditior sit, is optimus est.  
 Quis tot mendacia et tortuosas fraudes vitaverit  
 160 Absque Deo, et cum talibus hominibus? uam necesse est  
 Aut rapide fugientem malis omnia projicere,  
 Aut dulcia corda delictis infuscari;  
 Velut ille, qui fervidi ignis noxio appropinquans fumo,  
 Aut ignis, aut fumi tristitia signa referunt.  
 165 Atque haec quidem tolerabilia. Tristius autem mihi ulcus,  
 Quaecumque fratre ex hac vita sublato  
 Passus sum, et ad huc passurum spero. Nam qui insperatas  
 In ærunnas inciderunt, meliora non exspectant.

147 Ἰατὴρ γόου. Id est, ira stimulos utrisque  
 spirantes, quibus vis mentis impar sit, quasi ad iram  
 provocantes, sic ut sana mente vel constantem deji-  
 ciant. COMBESIIUS.  
 140 Πρηκτῆρος. Alludit ad illud Job xxxix, 8 :  
 Clamorem exactoris non audit.  
 151 Πῶδ' ὃ' ἐπὶ. Sic Coisl. et Reg. 992. Edit.  
 πῶδ' ἔπν.  
 154 Ῥήτραις. Coisl. ῥήτρης, non male, si legetur  
 etiam ἀντιπάλου.  
 157 Ἐκτεράφθοδοι. Sup. lin. 992 βοηθῶν, legum  
 defensores.  
 158 Ἐχοι πλέον. Quamvis praeclare stet hæc  
 sententia, legitur tamen in pluribus veteribus codi-  
 cibus, ἔσι πλέον. Schol. Coisl. οὗτος ἄριστος, ἂν

ἐν κακῆι πλεονεκτοῦ τὸν ἕτερον, is optimus, qui  
 alium malitia superaverit.  
 159 δολοπλοκίας. Chig. et ex Regg. unus δολο-  
 πλακίας. Edit. male δολοπλοκίας.  
 160 Νόσφι Θεοῦ. Reg. 991 ad marg. χωρὶς Θεοῦ  
 ἀντιφύεως, ἔηλον ὅτι καὶ συμμαχίας.  
 165 Πελάσσοντας. Ita Coisl. et duo Regg. Edit.  
 πλάσσοντας.  
 164 Φέροντας. Chig. φέρονται.  
 167 Παθέειν ἐτι γ'. Chig., Coisl. et unus Regius,  
 παθεῖν γ' ἐτι.  
 168 Ἀρσίονα οὐ δοκῶσι. Seneca in Thyest.  
 Proprium hoc miseris sequitur vitium :  
 Nunquam rebna credere latis;  
 Redeat felix fortuna licet,  
 Tamen afflictos gaudere piget.

## METRICA VERSIO.

Audent, nec pravus placidi, nec iussa honorum  
 Expientes, verum mælesano in utrosque furore  
 Ardentes, odiumque animis immane gerentes.  
 Altera jam sequitur patriorum cura bonorum,  
 Quodque mihi semper manibus perferre necesse est  
 Cæsareum pondus, vocemque tributa legentis  
 Audire horribano (collatio namque tributi  
 Libera permagno conturbat corda dolore  
 Divitias comitans, ac linguae vincula necit);  
 Tum circa turbas animum versare forenses,  
 Litibus atque dies miseris impendere totos,  
 Oppositisque graves dictis nuscere tumultus,  
 Ac legum implicitum laqueis mala plurima ferre.  
 Illic labor, hic infesta acribus, hic sæpe malorum  
 Causa bonam superat : qui vero legibus esse

B Prasidio debent, horum venalis utrisque  
 Et prævio est addicta fides; ita, sit modo dives,  
 Improbus est meliore loco, victorque recedit.  
 Quisnam inter tales homines, nisi Numinis adsit  
 Gratia, tot fraudes, quis tot mendacia vitet?  
 Aut etenim volucris fuga suscipiatur oportet,  
 Omnia liquanturque malis : aut pectora clara  
 Multiplici errorum foedari labe necesse est :  
 Ut qui se flammæ fumus junxere vaporis,  
 Aut flammæ aut fumi referunt in corpore signa.  
 Verum hæc perferri possint. At acrius illa  
 Urnat, et gravius faciunt in pectore vulnus,  
 Quæ tulimus, fratrem postquam mors dira peremit  
 Cæsarium, atque etiam post hæc perferre timemus.  
 Nam quos præter spem res afflixere sinistra,

Τοῦ μὲν ἐγὼ ζῶντος, ἔχον κλέος οἶον ἀπ' ἄλλων.  
 170 Οὐ γὰρ ἐμᾶς ποτε πλοῦτος ἔλε φρένας, οὐδέ τις  
 ἰδέσθην παλάμῳ. ἑώρα ἔθκατο δαίμων.  
 Ἄλγεα ἔδ, στοναχὰς τε, ἐπεί θάνα, μόνος ἐδέμην.  
 Χρήματα δ' ὅσα ἐπίπαστο, τὰ μὲν λάβε γαῖα χανοῦσα,  
 Νικαίῃ βραμοῖσιν δὲ ἤριπεν· ἄλλα δ' ἄλιτρῶν  
 Ἄρπαγθην παλάμῳ. ἑώρα ἔθκατο δαίμων.  
 175 Αὐτὸς δὲ κρυφθεὶς μόνον ἐκρυγεν, οὐρανίῳ  
 Χεῖρα Θεοῦ τανύσαντος ὑπὲρ τέρας, ἐνθάπερ ἦεν.  
 Ὁ μοι Καίσαρι οὐ Πάρος γε μὲν ἐν βασιλείῳ  
 Ἄσθρ ὡς τις ἑλαμπες ἐσπαρῶρος, ὄνομα σεμνόν,  
 Ἄκρα φέρων σοφίης τε καὶ ἤθεος ἱμερόντος,  
 180 Καὶ πολλοὺς σθεναροὺς τε φλοῖας κομῶν ἐτά-  
 ρισται.

A Πολλοὺς μὲν μαγερῶν ἄκος εἴρωα πόμασι νοῦσαν  
 Πολλοὺς δ' αὖ πενήθς λύσιν ὄπασαας, ἀσιμα ἔβζων.  
 Νῦν δὲ θανόν, πολλοὺς κόρεσας κύνας, οἱ μ' ὄλαουσι  
 Πάντοθεν ἑσταμένῳ· πῆθν δὲ μοι οὐτις ἀρήγει.  
 185 Παῦροι δ' αὖ φιλέουσι ἄμοια εὐαμενέεσσι.  
 Πρὶν τι λαβεῖν τίουσιν, ἀτὰρ στυγέουσι λαθόντες.  
 Ὡς θρυβὸς ὑφαέμοιο, βλαῖς ἀνέμιον ἐριπούσης,  
 Κλῶνας ἀπαρπάζουσι περιστάθν ἄλλοθεν ἄλλος,  
 Ἥ μεγάλῃν, φραγμοῖο διαβρασθέντος, ἀλῆθν  
 190 Νηλεῖος τρυγῶσι πατραρχάοντες ὀδῶνται,  
 Καὶ θρυμῶθεν μονόφορος ἐπὶ δηλήσται· ὀδῶνται·  
 Αὐτὰρ ἐμοὶ πόνος ἐστὶν ἀγάστονος. Ὀυτε κορέσσαι  
 Πάντας ἐτι σθένος ἐστὶν ἐμῆς χερῶς, οὐδ' ἀπερίκειν.  
 Ἐξ οὐ γὰρ πρόμιστον ἀποτιμῆας βίβωσι

640-641 Ac illo quidem vivente, maximo eram in pretio.  
 170 Non enim unquam mentem meam ceperunt divitiæ aut alta dignitas.  
 Et macerore et gemitus, postquam ille mortuus est, solus excepi.  
 Quidquid autem habuit pecuniæ, partim cepit terra dehiscens,  
 Cum Nicæa excussa corruit: cætera improborum  
 Rapacibus manibus prædam dæmon posuit.  
 175 Ipse vero abditus mortem effugit, cælesti  
 Manum Deo super domum, ubi erat ille, extendente.  
 O mi Caesari! Prius quidem in aula  
 Velut astrum lucidum fulgebam, nomen venerabile,  
 Primas ferens sapientiæ et morum amabilium,  
 180 Multorumque et potentium sodalium amicitiiis florens.  
 Multis quidem corporibus remedia tristium invenisti morborum;  
 Multis etiam paupertatis solutionem, præclare faciens, præbuisi:  
 Nunc autem mortuus satiasti canes, qui me allatrant  
 Undique instantes; propinquorum autem nemo mihi in auxilium venit.  
 185 Nonnulli autem similiter ac inimici diligunt.  
 Colunt, antequam accipiant; ubi accepere, oderunt.  
 Quemadmodum excelsa quæruo ventorum impetu dejecta,  
 Ramos diripiunt circumstantes alii aliunde,  
 Aut magnam, maceria effracta, vincam  
 190 Crudeliter vindemiant prætereuntes,  
 Eamque e silvis aper suo læsit dente:  
 Rursus mihi labor est molestissimus. Nec jam satiari  
 Omnes manus mea valet, neque arcere.  
 Nam ex quo primum a sæculo avulsam

169 *Olor δὲ ἄλλωρ. Ea eram claritate, quam ex  
 alto nancisci licet, qua extrinsecus provenit.*  
 170 *Ἄλγῃ. Coisl. sup. lin. ισχύς δυνατείας, ve-  
 bur potestatis.*  
 175 *Νικαίῃ. Ita habet codex Coislianus, et Schol.*  
*Ἄσθρ vero Νικαίῃς.*  
 177 *Βασιλείῳ. Coisl., Schol., Chig. et Reg.,*  
*unus βασιλῆος.*  
 180 *Σθεναροῖς. Reg. 992 σθεναροῖς*

181 *Ἐώρα. Chig. εἴρωα.*  
 184 *Πῆθν. Sup. lin. συγγενῶν.*  
 187 *Ἀνέμιον ἐριπούσης. Sic Coisl. ejusque in-  
 terpres. Chig. et unus e Regiis. Edit. ἀνέμοιο ἐ-  
 πούσης.*  
 190 *Τρυγῶσι παραρχάοντες. Ita Coisl. et  
 Reg. 39. Edit. τρυγῶσι παραρχάοντες. Reg. 991,*  
*sup. lin. πολυτέ-  
 νακτος.*

## METRICA VERSIO.

Vix meliora sibi promittere tempora possunt.  
 Nominis eximii, dum viveret ille, fruebar  
 Splendore. Haud etenim nummorum insana cupido  
 Me tenuit, visque ulla animum pellexit amore.  
 Ast illo extincto gemitus tristisque dolores  
 Excepi solus. Nam quas quæverat ille  
 Divitias, partim tellus Nicæa debescens  
 Exhaustit, partim manibus fortuna scelestis  
 In prædam dedit. Ipse autem fera spicula mortis  
 Vitavit. tecti coopertus membra ruina,  
 Auxilii dextram Christo tendente superne.  
 O mihi Caesarii charum et venerabile nomen!  
 Qui prius ut rutilum fulgebam sidus in aula,  
 Primam doctrinæ laudem vitæque probate  
 Et morum referens, multisque ornatus amicis:  
 Multorum ipse quidem solvisti corpora morbis,  
 Ac pietate tua multorum tristis egestas  
 Pulsa est. At vero satiasti lumine cassus  
 Multorum ora cænum, qui me latratibus urgent

B Undique cingentes miserum: nec ferre propinqui  
 Auxilium fracto curarum mole laborant.  
 Nec mihi se multi veros testantur amicos,  
 Hostibus haud multo meliores. Namque priusquam  
 Accipiant, magno me complectuntur honore:  
 Verum odii virus, simul ut cepere, profundunt.  
 Non secus ac magne quercus, quam pereulit in-  
 gens  
 Vis boreæ, quivis festinat tollere ramos:  
 Utque jaect culta penitus cum diruta vitis  
 Maceris, parci gravidis jam nemo racemis:  
 Atque etiam banc truculentus aper, sociumque per-  
 osus,  
 E nemore egrediens populatur dente recurvo.  
 At mihi luctifidus labor est, satiare nec ultra  
 Omnes jam valeo, nec pellicere viribus ullis.  
 Namque ex quo primum a mundo fallace re-  
 vulsau  
 Ipse salutiferis animam conjungere cœpi



195 Ψυχὴν οὐρανίοισι νοήμασι μίξα φαεινοῖς,  
 Καί με φέρων νόος αἰτίος ἀπόπροθι σαρκὸς ἔθηκεν,  
 Ἐνθεν ἀναστῆσας, σκηρὴν δέ με κρήνη μυχοῖσιν  
 Οὐρανῆς, Τριάδος δὲ φάος περιθλάψεν ὀπωπᾶς  
 Ἡμετέρας, τῆς οὐ τι φαίντερον εἰσενόησθαι,  
 200 Ὑψέθρονος, ἕξινος τε σείλας καὶ ἀπραστοῦ εἰσητοῦ,  
 Ἡ τ' ἀρχὴ πάντεσσιν, ὅσα χρόνος ὕψιθεν εἰργει·  
 Ἐκ τοῦ δὴ κόσμου τ' ἔθανον, καὶ κόσμος ἔμοι γε·  
 Καὶ νέκυς ἔμπροσθ' εἰμι, τὸ δὲ σθένος ὅσον οὐρανῶν  
 Ζωὴ δ' ἄλλοθι μοι, στενάχω δ' ὑπὸ σαρκὶ παχέῃ,  
 205 Τῆν βασιλοῦ καλέουσι νόου ζῆρον. Ἰσχανῶ δὲ,  
 Τῆσδε λυθεῖς βιοτῆς τε καὶ ἔθνος ἀχλοῦστος,  
 Καὶ χαμαὶ ἐρχομένων, πλαζόντων πλαζομένων τε,  
 Ἐσταδ' εἰσοράαν καθαρώτερον, οὐκέτ' ἀμυδροῖς

A Μίγδην εἰδώλοισι πεφυρμένα, ὡς τοπάρουθεν,  
 210 Οἷς τε καὶ ἄξυνάτοιο νόου πλάζονται ὀπωπᾶι,  
 Αἰτήν δ' ἀτρεκήν καθαροῦ νόος ἔμματα λείψουσιν.  
 Ἄλλὰ τὰ μὲν μετόπισθε· τὰ δ' ἐνθάδε κατὰς εἰμοῦ,  
 Ἡ κόνης, οἱ βύσσιοι μέγαν βίον ἠλλάξαντο,  
 Ὑψήρων χθονίοις, καὶ ἔμπεδον ἄλλυμμένοιο.  
 215 Τούνεκα μοι καὶ πάντες ἐπέχρασαν, οὐδ' ἐθέλουσι  
 Ἐκείσεσθαι, σπεύδοντες ἐτοιμοτάτην ἐπὶ θήρην.  
 Αἱ δ' αἶ Καισάρως δὲ λυτῆρ' ἰκόνες, ὅστις ἔμοιο  
 Ὅχλου ἄπαντ' ἀπέεργε, διδοῦς ἅπαν ἄχθος ἀλεύσκεν,  
 Τίτων ὡς ὅπου τις ἀδελφεὸν ἄλλος ἔτισεν,  
 220 Αἰδόμενος θ' ὡς εἰ τις ἐὼν πατέρ' ἀμφογαπᾶ-  
 ζῶν.  
 Αὐτὰρ ἐγὼν οὐ τόσσον δῶρομαι, οὐ βύσσιοι

195 Animam caelestibus ac lucidis cogitationibus immersi,

Neque excelsa mens hinc sublata a carne

Separavit, ac tabernaculi caelestis penetralibus

Abscondit, Triadisque lumen oculis meis

Affulsit, qua nihil lucidius cogito, quae alto sedet

200 In throno, et communem ac non inenarrabilem splendorem emittit,

Quae omnibus principium est, quaequocumque tempus a caelestibus dirimit :

Tempore ex illo mortuus sum mundo, et mihi mundus :

Et mortuus sum spirans, et vires similes somnisi :

Vita autem alibi mihi est, et sub ponderosa carne ingemisco,

205 Quam sapientes vocant mentis tenebras. Concupisco autem

Ab hac vita solutus, et ab obtusiore visu,

Et ab hominibus bumi gradientibus, decipientibus et deceptis,

Stantia intueri purius, nec jam obscuris

Promiscue simulacris, ut prius, infuscata,

210 Quibus vel acutissimae mentis acies decipitur,

Sed ipsam veritatem purae mentis oculis conspiciere.

Atque haec quidem posterius : praesentia vero fumus sordidus

Aut cinis sunt iis qui hac vita magnam vitam commutarunt,

Sublimem terrestri, et stabilem pereuntes.

215 Idcirco omnes in me irruerunt, nec volunt

Recedere, paratissimam ad praedam properantes.

Heu ! heu ! Caesarius tristis cinis, qui a me

Tumultum omnem arcebat, et onere omni levabat,

Tantum mihi honoris habens, quantum nemo unquam fratri suo,

220 Tantum reverentiae, quantum quis dilecto patri.

Sed ego non tantum lamentor dissipatas opes,

201 Ἐργει. Sic Chig. et Regg. unus. Coisl. Ἐψο·  
 ἔεργει. Edit. ἔργει.

205 Ἰσχανῶ. Consentiant omnes codices in hac  
 voce. Edit. ἰσχανῶν.

208 Ἐσταδ'. Observat Billius vocem hanc in  
 plurali neutro, non in masculino esse accipiendam,  
 ut rebus fluxis opponatur.

209 Πεφυρμένα. Sic codices. Edit. πεφυρμένον.

215 Ἡ κόνης. Chig. alique codices, ἡ κόνης βύ-  
 σσιοιο. At cum editis consentiunt Coisl. ejusque in-

terpres, ac ipse etiam Schol., cujus haec sunt : κόνης·  
 λεγόμεναι τοῖς ἀλλαζομένοις βίου βίον.

217 Καισάρως δὲ. Chig. Καισάριος λυτῆρ' ἰκόνες.  
 Mox ὅστις ἔμοιο. Ita Reg. 39, Coisl. et alii. Edit.  
 ἔμοιο.

218 Ἄπαντ' ἀπέεργε. Sic plures codices accu-  
 ratius quam edit., ἀπέεργε.

220 Ὡς εἰ τις. Coisl. atque unus e Regis ὅ  
 ὅστις. Ea me observantia, qua nemo patrem colit.

221 Οὐ βύσσιοι σκιδραμένον. Illic bene observat

#### METRICA VERSIO.

Consiliis, tota meditans caelestia mente,  
 Illaque subvectum procul hinc a carne locavit,  
 Ac me caelestis scenae penetralibus inis  
 Addidit, atque oculis lumen mirabile nostris  
 Fulsit adoranda Triadis, praetiaris omni  
 Lumine, quae radiis illustrat communibus orbem,  
 Omnibus et rebus, dirimit quae tempus ab arce  
 Aetherea, vitae fons et natalis origo est :  
 Tempore ab hoc mundo sum mortuus, et mihi

[mundus;

Viribus infirmis ego sum, vivumque cadaver ;  
 Vita mihi est alibi : verum sub corpore crasso,  
 Quod mentis tenebras sapientum turba vocavit,  
 Illacrymo, et gemitus imo de pectore duco,  
 Atque hujus cupio laxatus compede vitae,  
 Et visu nebuloso, et humi reptante solutus  
 Cœtu hominum, qui falluntur falluntque vicissim,

B Purius aeterna oculis res tangere, non jam,  
 Ut prius, obscura confusus imagine rerum ;  
 Qua vel falluntur peracutae lumina mentis :  
 Sed purae mentis verum ipsum lumine cernens.  
 Ast haec posterius : nunc autem fumus inanis  
 Hi sunt et pulvis tenuis, quicquidem caduca  
 Hanc vitam atque humilem commutaverat futura,  
 Quae certa est, et in omne manet durabilis ævum.  
 Idcirco me nunc animis hostilibus omnes  
 Ter niserum sine fine premunt, ac praepete cursu  
 Objectam velut ad praedam facilem feruntur.  
 Heu ! heu ! Caesarius, tristis pulvisculus, omnes  
 Qui turbas a me arcebat, curasque fugabat,  
 Qui mihi, dum vitae dono frueretur, honoris  
 Tantum habuit, quantum nec fratri detulit ullus,  
 Neque instar chari tibi cohibuit parentis.  
 At mihi non tanta est legendi causa, quod omnis

Σκιδναμένου, τὸν ξυὸν ἔχειν ἐπιθήσα πανηροῖς,  
 Οἶά τε καυθὸς ἐὼν ἐπιδήμιος ἐνόηδ' ἀλήτης,  
 Ἐς χέρα δ' ὕψιστου ὄρων δώτερον ἔκων  
 225 Οὐ πάει θνητοῖσιν ἀπεχθεὸς εἰνεκα λώθης,  
 Ἦτε καὶ ἤπιον ἄνδρα χόλιω πίμπλησι τάχιστα·  
 Οὔτε κασιγνήτων, οὐ μοι τάρος ἀμφικαλύπτει,  
 Ἄκουμάρους, πάντεσσι ἐπιγυθονοῖσιν ἀγνητοῖς,  
 Ὅσσοι ἐμὴν ψυχὴν ὀλοφύρομαι, ὡς τις ἄνασσαν  
 230 Καλὴν τε μεγάλην τε καὶ εὐγενέου βασιλῆων,  
 Εἰσπορῶν στήθασι δλυκτοπέδαις μογέουσαν,  
 Ἦν δορὶ δυσμενέοντες ἔλον, χαλεπῇ δ' ἐνέθησαν  
 Δουλοσύνη, καὶ στυγὰ κατὰ χθονὸς ὄμματ' ἔρεθι.  
 Τοῖα πάθον τοῖόνδ' ἄρ' ἔχω κατακάρθρον ἔλικος.  
 235 Ἀρχαῖη φάτις ἔστιν, ὅτ' ἐγγριμψήσιν ὀδόντα

A Πικρὸς ἔχτι κακοεργὸν ἐπ' ἀνέρι, λογιὸν ἔλικος  
 Μοῦνοις τόνδ' ἐθέλειν ἀγορευέμεν, οἷσιν ὁμοῖον  
 Λυγρὸς ἔχτι πυρρῆσι χόλιω ἐνομῶρξατο λογιόν·  
 Τὸν γὰρ δὴ καὶ μόνον ἐπίστασθαι κακὸν ἄλλος,  
 240 Ὡς καὶ ἐγὼ κείνοισιν ἐμὸν πόνον ἐξαγορεύσω,  
 Οἷσιν ξυνοῖς ἔρωσι, ξυνοῖν κακῶν, ἄλλος ὁμοῖον.  
 Μοῦνοι γὰρ κεν ἔμοιο φίλιω διεξάτατο μῦθον,  
 Καὶ γοερῆς κραθίης μυστήρια γνοῖεν ἀριστα,  
 Οἱ σταυροῦ ποθέοντες ἐπιμαθὸν ἄσθος ἀείρουσι,  
 245 Καὶ μεγάλου Βασιλῆος ἐν ἔρκεισι μοῖραν ἔχον-  
 τας,  
 Εὐδοίην στέργουσι, καὶ οἰκτεῖρουσι παρόντων  
 Τοῖς δ' ἄλλοις κεν ἔομαι γέλιω ἐμὰ κήδεα βάζων,  
 Ὅν πίστις κραθίην ἀκρην ἐχάραξεν ἐλαφρῆ,

Quas cum pauperibus communes habere optabam,  
 Uiripot et ipse advena hic et erro,  
 In manum Altissimi respiciens bonorum largiorem :  
 225 Nec tantum ob invisam omnibus mortalibus injuriam,  
 Quae etiam mansuetum hominem ira implet promptissime ;  
 Nec fratrum causa, quos nunc mihi sepulcrum tegit,  
 Inmatura morte abreptos, omnibus hominibus uiribiles,  
 Quantum animam meam defleo, velut si quis gravibus  
 230 Et insolubilibus catenis dolentem viderit pulchram,  
 Et maguam, et ex generosis regibus ortam reginam,  
 Quae armis ab hostibus capta, et molestae astricta  
 Servituti, tristes oculos in terram deligit.  
 Talia passus sum ; tale ulcus intra cor gero.  
 235 Antiquus sermo est, si cui immiserit dcutem  
 Maleficum acerbus serpens, eum perniciosum ulcus  
 Iis solis narrare velle quibus similem  
 Dirus serpens inflammato veneno iussit perniciem ;  
 240 Huc enim, et quidem soli cognitum esse malum dolorem.  
 Sic etiam ego illis ærumnam meam edisseram,  
 Quibus omnibus amor, commune malum, similis dolor.  
 Soli enim hi dicta meae amice exceperint,  
 Et mœsti cordis optime mysteria noverint,  
 Qui crucis pondus humeris attollere cupientes,  
 245 Ac partem in magni Regis septis habentes,  
 Rectam viam deligunt, et lapsos miserantur.  
 Aliis vero risus mala mea referens exstiterim,  
 Quorum levissima fides summa cordis impressit,

Bilius non vitam, sed facultates et opes, quae post  
 Caesaris mortem ab iis qui imperatorii fisci curam  
 gerebant, direpte fuerant, significari. Quod autem  
 sequitur, τὸν ξυὸν, idem est ac si dixisset τὸν κοινόν.  
 224 Δώτερον. Haec lectio, quam duo Regii et  
 Coisl. suppeditarunt, potior visa est quam vulgata,  
 δώτερον, magisque sapit Homerum, quem saepe  
 Gregorius imitatur. Hinc tollenda particula γε, quae  
 abundat in edit.

229 Ὡς τις ἄνασσαν. Sic habent Regii 991,  
 992, necnon et Coislinius ejusque interpres,  
 Schol. Chig. Edit. autem ὡς τιν ἄνασσαν.  
 236 Λογιὸν ἔλικος. Sic mss. Edit. λογιόν.  
 237 Ὅσιν ὁμοῖον. Adagium est quo significa-  
 mus dulcissimum esse eam consolationem, quae ab  
 eo proficiscitur, qui ipsam calamitatis affectus  
 est quibus ille quiesu consolatur. BILL.

#### METRICA VERSIO.

Census diripit, manibus dispersus iniquis,  
 Quem cum pauperibus communem semper habere  
 Optavi, velut ipse etiam mendicis et exsul,  
 Advenaque in terra, porrectriceque bonorum  
 Numinis ad dextram supplex mea lumina tollens :  
 Non etiam nobis quia saeva injuria facta est,  
 Quae solet et faciles animos turbare dolore :  
 Non quia praeceleri facto mors aspera fratres  
 Sustulit, egregios fratres, quosque omnibus aequae  
 Reddidit fama celebres pulcherrima virtus :  
 Quantum animae doleo fatum miserabile nostrae,  
 Quam velut illustrem dominam, formaque decora  
 Conspiciam, et claris regum natalibus ortam,  
 Aspicio gravibus vincitum oppressamque catenis,  
 Quam manus hostilium bello superavit et armis,  
 Servitioque tenet moerentem, et lumina terrae  
 Figentem lacrymis stillantia. Talia namque  
 Sum passus, talemque premo sub corde dolorem.

B Injecto quemquam, ut dicunt, si dente momordit  
 Cœruleus serpens, vulnusque infixit acerbum  
 Non aliis cupit ille suos memorare dolores,  
 Quam quibus est etiam fuscum a serpente venenum :  
 Nos etenim tanti uestro vim nosse doloris.  
 Haud secus his uoluerim hunc commemorare la-  
 [borem  
 Fert animus, quibus idem amor est, eademque cu-  
 [pido,  
 Consimilisque dolor. Namque hi dumtaxat amico  
 Excipient mea verba animo, cordisque gementis.  
 Optima cognoscent mysteria. qui cupientes  
 Dulce suis humeris pondus plenumque salute  
 Ferre crucis, partemque iu magni Regis habentes  
 Cœlitibus septis, simul ipsi tramite recto  
 Pergunt, atque pio miserantur corde cadentes.  
 Quippe aliis risum, referens mea fata, moverem,  
 Quorum extrinca fide leviter sunt corpora tincta,

Οὐδὲ διὰ σπλάγγων ἦλθ' ἡμερος ὄψις Ἄνακτος·  
 250 Ζῶσι δ' ἐνόησε μοῖνον ἐρημέτρια φρονέοντες.  
 Ἄλλ' οἱ μὲν φθινόβοται, ἐπὶ πάντεσσιν ὁμοίως  
 Γῶσσαν ἐροπίζουσιν, ἐτοιμότητον βέλος, ἄλλοις  
 Ἐσθλοῖς, τῆδ' ἀκακοῖσιν. Ἐγὼ γέ μὲν οὐτι γόοιο  
 Λήξω, πρὶν σπονδῆσαι ὑπεκρυγέειν κακότητα,  
 255 Καὶ μάργας παθεῖσαι νόου κληῖδ' ἐπιθεῖναι,  
 Οἷς νῦν πάντα θύρετρα πικρῶς Σατὰν ἐξεπέτασσε,  
 Πρόσθεν ἐεργόμενοις, δέ' ἔσκαπε χεῖρ με θεοῖο,  
 Οὐδ' εἶχε κακίη πρόφασιν πείλας, ἧ βὰ τάχιστα  
 Ἄπειται, ὡς καλὰ μῆρις γέ πυρὸς μένος ἔγγυς ἐούσσι,  
 260 Ἄχρη καὶ εἴ ἀνέμωιο πρὸς ἤερα πυρὸς ἀερόη.  
 Ὅς ἔφελον κρημοῖσι, καὶ ὄρεται, καὶ σκοπέλοισι  
 Κρύψαι τῶνδε πάροισιν ἐμὸν δέμας ἧ κεν ἅπαντα  
 Τότῃ βίον, βίον τε φυγὸν σαρκὸς τε μερμήνας,

Α Χριστὸν ὄλον φορέεσκον ἐν φρεσίν, ὡς ἀπ' ἔμλων  
 265 Ναιετάων, οἷω τε θεῶν νόον ἀγνὸν αἰείρων·  
 Μίσω' ὅτε καὶ κούφησι σὺν ἐλπίσι τέκμαρ ἐπισκων.  
 Ὀφελον ἄλλὰ πάθος με φιλῶν κατέρυκε τοκίων,  
 Ἐλκων, οἷα τάλαντον ἐπὶ χθόνα· οὐτι πάθος γέ  
 Τόσσον, ὅσον μωλὸν τε καὶ ἔγκρατα πάντα δαΐζων  
 270 Οἴκτος, ὅτις παθῶν ἀνανωτάτος ἐστιν ἀπάν-  
 [των,  
 Οἴκτος μὲν πολίτης θεοειδῶς, οἴκτος ἀνίης,  
 Οἴκτος ἀπαίδης, οἴκτος δέ τε καὶ περὶ παιδός,  
 Ἥ βὰ περιτρομέουσι, γλυκύν πόνον αἶψιν ἔχοντες,  
 Ὀφθαλμὸν βίοντος, καὶ ἀλγεῖν ἀσφαλῶντα.  
 275 Ἥ βίβλοι τοπάρουθε μιλῶν, τῶν Πνεύμ' ἐγα-  
 [ραξεν  
 Εὐαγγέλιον γλώσσησι, καὶ ἐνδοθὶ γράμματος ἐσθλοῦ

Nec in viscera vividus amor Regis penetravit;  
 250 Sic autem vivunt, ut caduca tantum sapiant.  
 Sed illi quidem pereant, quippe qui linguam, paratissimum  
 Telum, in omnes alios similiter exacuunt,  
 Sive bonos, sive malos. Ego autem gemere non cessabo,  
 Quin prius luctuosam effugerim pravitatem,  
 255 Et protervis mentis affectibus clavem imposuerim,  
 Quibus nunc valvas omnes scelestus Satan aperuit  
 Antea cohibitis, cum me tegeret Dei manus.  
 Nec occasionem propinquam haberet malitia, quæ citissime  
 Invadit, velut ignis ardens stipulam vicinam,  
 260 Donec etiam a vento flamma in aerem tollatur.  
 Utinam præruptis locis et montibus et scopulis  
 Ante hos eventus meum corpus abdidissem: sic enim omne  
 sæculum, ac sæculi carnisque sollicitudines fugiens,  
 Totum Christum portarem corde, solus ab aliis  
 265 Habitans, solique Deo puram mentem attollens,  
 Donec cum spe levi diem extremum claudam.  
 Utinam! Sed amor me tenuit parentum,  
 Instar ponderis in terram trahens: nec tamen tantum  
 Amor, quantum medullas et interiora omnia peredens  
 270 Miseratio, omnium animi motuum suavissimus,  
 Miseratio canitiei Deo similis, miseratio mæroris,  
 Miseratio orbitatis, miseratio et quod circa natum  
 Contremiscant, dulci sollicitudine semper prosequentes,  
 Oculum vitæ suæ et molestiis suis dolentem,  
 275 Cujus cura autem erat libri, quos Spiritus exaravit  
 Sanctorum linguis, et intra præclaram litteram

256 Οἷς γῶν. Ita Chig. Edit. τοῖς νῦν.  
 262 Τῶν δὲ πάροισιν. Reg. 992, sup. lin. πρὸ  
 νοῦτων. Mox ἧ κεν ἅπαντα. In his interpretandis  
 vocibus secuti sumus interp. et schol. cod. Coisl.  
 266 Κούφησι σὺν ἐλπίσι. Int. Coisl. Ὑψηλαῖς

καὶ ἐλαφραῖς σὺν ἐλπίσι. Schol. μετὰ χρησῶν τῶν  
 ἐλπίτων. Mox. Ἐπισκων. Sic Reg. 992. Edit. ἐπίσκων.  
 270 Ἀγανώρατος. Sup. lin. in Reg. 30, καθαρ-  
 ωτάτος, purissimus.  
 275 Ἥ βὰ. Sic mss. Edit. male ὡς βὰ.

## METRICA VERSIO.

Intima nec validus circum præcordia Christi  
 Fervet amor, fluxæ verum omnia tempora vitæ  
 Vanis impendunt rebus studiosque caducis.  
 Sed pereant, quoniam nullo discrimine in omnes  
 Linguam acunt, telum quo non est promptius  
 [ullum  
 Rebus in humanis. At ego indulgere dolori  
 Non prius abistam, quam me fuga concita turpi  
 Eripiat vitio, fœdissime affectibus ipse  
 Clavem animi imponam, quibus omnes perfidus  
 [hostis  
 Undique nunc valvas scelerata mente reclusit,  
 Ante minus patulas, certo mihi cum Deus esset  
 Præsidio, segetem nec haberet noxa propinquam,  
 Quam, velut adnotat stipulam rapidissimus ignis,  
 Protinus invadit, ventoque agitata tumentis  
 Crescit, et ingentem sustollit ad æthera flammam.  
 O utinam ante, meos scopulis immanibus artus

B Præruptisque locis texissem et montibus altis!  
 Nam vitæ, et cura vitæ carnisque relicta,  
 Toto animo Christum ferrem, semotus ab omni  
 Cœtu hominum, vacuumque vehens a crimine men-  
 [tem  
 Ad cœlum et cœli Dominum, quod ultima tandem  
 Mors bene speranti spatium mihi clauderet ævi.  
 Rectius hoc equidem fuerat: sed dulce parentum  
 Me desiderium tenuit, visque acris amoris  
 Haud secus ac plumbum depressit, humique locavit.  
 Nec vero tam pressit amor, quam viscera cuncta  
 Rodens, et medium scindens miseratum pectus,  
 Passio cunctarum dulcissima. Namque movebat  
 Me luctus gravis, et natis orbata senectus,  
 Sollicitusque timor, gelidos qui concutit artus,  
 Dum mihi perpetuo metuunt, dulcemque laboreta  
 Suscipiunt, ac me statuunt pro lumine vitæ,  
 Ærumnis gravibus pressum licet, atque gemencetæ,

Πνεύματος ἀσπράττουσα χάρις, καὶ κρυπτὸν ὄνειρα Α  
 Οἴοισιν καθαροῖσι φαινόμενον μερόπτεσιν  
 Εὐχαί τε στοναχαί τε φίλαι, καὶ νόκτες δῦνοι,  
 280 Ἀγγελικοὶ τε χοροί, ψαλμοὶ Θεοῦ οὐ γ' ἐρέ-  
 [θουσι,  
 Ἰστάμενοι, ψυχὰς τε Θεῷ πέμποντες ἐν ὕμνοις,  
 Πολλῶν ἐκ στομάτων ξυνήν ὅσα γυρίουτες  
 Γαστρὸς δ' ἀρχεκάκιο μέγος, καὶ μέτρα γλιωτός,  
 Γλωσσῆς δ' ἀτρεμῆ τε καὶ ὀμματος, τῆδε χλοίο  
 285 Μαινομένοιο χαλιδά. Λόγος δ' ἐσφιγγεν ἀλήτην  
 Πάντοσε παπταίνοντα, νόον γ' ἐπὶ δ' ἐστρεφε Χριστῷ  
 Ἐπίσιν οὐρανίηται. Λόγος δ' ἐπὶ πᾶσιν ἐκείτο  
 Εἰκὼν ἔργον πρὸς Ἀναστα. Θεὸς δ' ἐπιτέρεται ἔρωϊ.

Ἄντ' ἐέ μοι κτεάνων τε καὶ ἀργαλέων ὀρυμαγδῶν,  
 290 Οἱ με καὶ ἐννυχίοισι κακοῖς ἐρέθουσιν ὄνειροις  
 (Φροντίσιν ἡμετέρας γὰρ ὁμοία φάσματα νυκτός),  
 Ἦεν ἐν ὀφθαλμοῖσι Θεοῦ σέλας, εὐσεβέων τε  
 Ψυχῶν παμφανόουσα χοροστασίη τε κλέος τε.  
 Νῦν δὲ δὴ ἐξ ἀπόλλωλε κειμήλια πάντ' ἀπ' ἐμοῦ  
 295 Ψυχῆς, ἣ τοπάρουθεν ὁμιλεε ἀρίστοις,  
 Οἶος δ' ἐν τῷδε ἔμαινε πλόος, καὶ εἰλος ἀλεπτον.  
 Τούνεκεν αἰδέω. Τὸ δ' ἐσσύρον οὐ σάφα οἶδα,  
 Εἴ με Θεὸς παλινροσον ἐς ἦθεα τὰ πρὶν ἀνάξει  
 Λύσας ἐξ ἀχέων, ἀπὸ δ' ἀχθεα πάντα τινάξας,  
 300 Ἢτὲ πάρος μεσάτοισιν ἐν ἄλγεσιν ἔνθεν ἐλάσει,  
 Πρὶν γ' αἰθῆρην ἰδέειν, πρὶν γ' Ἐλασι φάρμακα θείαια.

### 646-647 Spiritus refulgens gratia, occultaque utilitas

Solis manifesta puris hominibus :  
 Cui preces et gemitus placebant, et noctes insomnes,  
 280 Angelicique chori, qui psalmis Deum sicutunt,  
 Stantes, animasque Deo in hymnis attollunt,  
 Multorumque ex ore communem vocem concinnantes ;  
 Ventris autem malorum fontis labor, risusque moderatio,  
 Linguae et oculorum quies, ac ira  
 285 Insanientis frena. Ratio autem astringebat errabundam  
 Et quoquoersum respicientem mentem, et ac Christum verbebat  
 Spebus caelestibus. Ratio in omnibus aderat  
 Imaginem ducens ad Regem. Deo autem gratus hic cordis motus.  
 Possessionum vero loco et molestorum tumultuum,  
 290 Qui me nocturnis ac malis somniis stimulant  
 (Diurnis enim curis similia sunt noctis visa),  
 Fulgebant oculis Dei splendor, et piarum  
 Animarum illustris chorus et decus.  
 Nunc autem thesauri omnes diffugerunt a uea  
 295 Anima, quae prius optimis quibusque rebus florebat,  
 Ac solum intus remansit desiderium, et dolor sine spe.  
 Propterea gemo. Crastinum autem haud clare novi,  
 Utrum me Deus rursus in antiquos mores restituit,  
 Solvens curas, et omnia onera excutiens,  
 300 An potius hinc mediis in aerumnis, antequam  
 Diluculum aspiciam, antequam ulceribus remedia apponam,

280 Ἐρέθουσιν. Int. Coisl. τιμῶσιν. Schol. γε-  
 παρουσιν. Reg. 991, sup. lin. ἐγείρουσιν. *Monachos*  
*intelligit et describit*, inquit Billius.

285 Γαστρὸς δ' ἀρχεκάκιο. Nam ex esu inter-  
 dicti illius pomi mala omnia nobis profluxerunt :  
 ventrem malorum auctorem saepius appellat Grego-  
 rius. Sic supra, lib. 1, sect. 2, carm. 1, vers. 44 ;  
 et infra, sect. 2, carm. 1, vers. 216.

284 Γλωσσῆς δ' ἀτρεμῆ. Ita codices magno con-  
 sensu. Edit. ἀτρεμῆ γλωσσῆς δ'.

287 Πάντοσε παπταίνοντα. Reg. πάνην ἐπαπαλ-  
 νοντα.

288 Ἐπιτέρεται. Regg. 992 et alii ἐπιτέρεται.  
 289 Κρεάτωρ τε. Sic Reg. 991. In editis deest τε.

295 Ὁμιλεε πᾶσιν ἀρίστοις. Schol. Coisl. ἐκόμα  
 πᾶσιν καὶ ἑθελον ἀγαθῶς.

296 Ἀελλετο. Int. Coisl. ἀπροσδόκητον, *praeter*  
*spem* : cui etiam interpretationi favet Schol. et  
 Reg. 991, qui habet sup. lin. ἀπροσδόκητον.

300 Ἐλάσει. Reg. 992 ἐλάσει.

### METRICA VERSIO.

Ut pote jucundae cui sacra volumina curae  
 Ante forent, summum quae Numen in ore piorum  
 Sculptis, et egregii puro sub cortice scripti  
 Gratia fulgorem diffundens Pneumatis almi,  
 Utilitasque latens, quam soli cernere possunt  
 Qui bene purgarint generosae lumina mentis ;  
 Noctesque insomnes gratiae, luctuosae, precesque,  
 Angelicique chori, rigido qui corpore laudes  
 Decantant Patris aethera qui regnat in arce,  
 In colloquio animis volitant, dum caustica fundunt,  
 Diversisque eadem modulantur carmina linguis :  
 Tum ventris labor, auctoris fontisque malorum,  
 Atque oculi linguaeque quies, moderatio risus,  
 Et rabies irae, freno compressa tenaci.  
 Quin etiam ratio temere indomiteque vagantem  
 Et passim aspectantem animum stringebat habena,  
 Mentemque ad Christum revocabat spe melioris  
 Allectam vitae, caelique cupidine tactam.

B Omnibus instabat moderatrix sedula membris  
 Divinam ratio tollens ad sidera formam,  
 Et Domino sistens, cui jucundissimis iste  
 Cordis motus erat, supera ad convexa volantis ;  
 Ac pro magnificis opibus, miseroque tumultu,  
 Qui me nocte etiam per inania somnia vexat  
 (Visa etenim curas referunt nocturna diurnas)  
 Divinus nostris splendor radiabat oculis,  
 Fulgidaque extimii virtus et gloria cunctis.  
 Omnis at illa animae, consortia sancta bonorum  
 Sectari solitae, perit pretiosa supellex ;  
 Nec quidquam misero mansit nisi sola cupido,  
 Ac me praeter spem crucians aerumma ; calentes  
 Hinc fundo lacrymas, dubius timidusque futuri,  
 Pristina mense iterum referret Dominator otyum-pi  
 Ad studia, expellens curas onus atque molestum,  
 An prius in mediis me fluctibus ipse malorum  
 Extrahet hinc, caelo quam nubila cernere possim

Δύσμορον ἱμερόντα φάσος πυμάτην μετὰ νόκτα,  
 Τῆμος δούρομένοισιν ἐτώσια τίς κεν ἀμύναι.  
 Ἔνθα δ' ἄκος μερόπεσαι, τὰ δ' ὕστατα θέσμια πάντα.  
 305 Ἦθη μοι πολίεν τε κάρη, καὶ ἄφρα βικνὰ  
 Ἐκλήνθη βιότου πρὸς ἕσπερον ἀλγύνεντος.  
 Ἄλλ' ὅσῳ τοῖνδε τοσούτε δι' ἄλγος ἀνέλην  
 Οὐδ' ὅτε μαινομένοιαι κορυσοσέμον ἀνέμοισι  
 Γαίης ἐκ Φαρίας ἐπ' Ἀχαΐδα, πόντον ἔστεμον  
 310 Ἄντολήν Ταύρου, σὺν ἐρήγασι μάλιστα  
 Ναῦται, χειμῶνος, παῖροι δὲ τε πείσματ' ἔλισσαν.  
 Ἔνθα δ' ἐγὼ νόκτας τε καὶ ἤματα ἔβουσι πάντα  
 Νῆος ἐνὶ πρύμνῃ κείμην, θεὸν ὑψέμβοντα  
 Κιολήστων λήψαι. Τὸ δ' ἄφρα κῦμ' ἐπὶ νῆα

A 315 Ὀρεσιν ἢ σκοπέλοισιν ὄμοιον ἔνθα καὶ ἔνθα  
 Πολλὸν δ' ἐνός ἐπιπτε. Τινάσσοτο δ' ἄρμενα πάντα,  
 Ἐξέτα συρίζοντος ἐπὶ προτόνοιον αἴτου.  
 Αἰθήρ δ' ἐν νεφέεσσι μελαινετο, καὶ στροπερῆσι  
 Λάμπητο, καὶ λακταραῖς περιόγγυτο πάντοσε φωναῖς.  
 320 Τῆμος ἑμαυτὸν ἔδωκα θεῷ, καὶ πόντον ἄλωξα  
 Ἄγρουν ἐμαίεσσαι ὑποσχεσῆσαι πεσόντα.  
 Οὐδ' ὅτε παλλομένης γε θεμελίαι σάετο πάντα  
 Ἑλλάδος εὐρύχροτο, κακοῦ δ' οὐ φαίνετ' ἀρωγῆ·  
 Αὐτὴρ ἐγὼ προμέσσοι, ἐπὶ φυχῆν ἀτέλειστον  
 325 Ἐἶχον ἐπ' οὐρανίω χαρίσματος, εὖτε λοστρῶ  
 Ἐλακεται ἀνθρώποισι χάρις καὶ Πνεύματος ἀγλή.  
 Οὐδ' ὅτε νοῦσος ἐπλήσεν ἑμὸν στόμα βέβηματι λάδρη,

Miserum revocat lucis cupidum in profunda nocte,  
 Cum lamentantibus frustra quis auxiliatur.  
 Hic enim medicina est hominibus, sed extrema vinculis constricta omnia.  
 305 Jam mihi canum est caput, et rugosa membra  
 Declinant in tristis vitæ vesperam.

Sed nondum talem tantumque pertuli dolorem;  
 Nec cum furentibus agitatam ventis  
 Ex terra Pharia in Achaiam, mare sulcarem  
 310 In ortu Tauri hiemalis, quem horrescunt maxime  
 Nautæ, ac pauci tunc solvunt retinacula:  
 Tunc ego noctes et dies omnino viginti  
 648-649 In navis puppi jacebam, Deum in cælo regnantem  
 Precibus vocans. Spumabat autem fluctus in navim  
 315 Hinc et illinc, montibus scopulisque similis;  
 Plurimus autem intus cadebat. Agitabantur vela omnia,  
 Acute in rudentes vento sibilante,  
 Æther nebulis infuscabatur, et fulguribus  
 Rutilabat, et magnis undique frangebatur clamoribus.  
 320 Tum memetipsum Deo tradidi, et pontum ferocem  
 Effugi sanctis propositis dejectum.  
 Nec, cum commotæ quaterentur fundamenta omnia  
 Latæ Græciæ, nec mali auxilium appareret;  
 Tunc ego tremebam, quia animam habebam nondum  
 325 Cælesti dono initiatam per lavacrum,  
 Per quod excipiunt homines gratiam et Spiritus splendorem.  
 Nec cum morbus implevit os meum fædo humore,

302 Ἰμερόντα. Unus ex Regiis ἱμερόντα.  
 306 Ἀλγύνεντος. Ita codices plerique. Edit. ἀλγύνεντος.  
 308 Κορυσοσέμον. Editi addunt γ', quod in mss. non apparet, sed quod favet metro.  
 309 Γαίης ἐκ Φαρίας. Cum ex Alexandria Græciam peteret; Phariam vocat, eo quod insula Phario Alexandria vicina est. Mox ἔστεμον. Reg. 39 et Chig. ἔστεμον.  
 313 Ἐπὶ. Sic mss. Edit. ἐπὶ.  
 314 Τὸ δ'. Male edit. τῷ δ'. Ejusdem tempesta-

tis altera legitur descriptio n. ra carm. xi, De Vita sua, vers. 126 et seqq.

317 Προτόνοιον. Reg. 992 interpretatur τοῖς ἐν τῷ ἰαίῳ στοίνοισι.

322 Παλλομένης γε. Duo codices Regii et Chig παλλομένης γε.

327 Πνεύματι. Ita habet oedex Coislinianus longe melius quam alii codices necnon et editi, qui habent πνεύματι. Interpres Coislinianus et Reg. 992, sup. lin. περιεφῶ.

#### METRICA VERSIO.

Depulsa, ulceribusque meis adhibere medelam,  
 Ter miserum, lucis cupidum post tempora noctis  
 Postrema, cum jam nemo succurrere possit  
 Flentibus. Hic etenim nobis est prompta medela:  
 Post autem clausa est omnis medicina salutis.  
 Jam mihi jam canum caput est, rugosaque membra  
 Tristis ad occasum vitæ jam prona feruntur.  
 Sed nondum talem subili tantumque laborem:  
 Non quando sævis agitatam flatibus æquor  
 Sulcabam, ex Pharia litus tellure Pelasgum  
 Nave petens fragili, Tauri brumalis in ortu,  
 Tauri, qui tanto natarum corda pavore  
 Afficit, ut rarus retinacula solvere nouta  
 Audeat, infidoque ratem committere ponto.  
 Noctibus hic denis ego bis, totidemque diebus,  
 Supplice voce rogans Numen cælestis, jacebam  
 Ad puppim exanimis. Latus autem in utrumque carinæ

B Æquorei fluctus spumam rabiemque vomebant,  
 Montibus aut scopulis similes, ingensque cadebat  
 Vis undarum in eam, sed et omnia vela moveri  
 Conspiceres, vento in duros stridentem rudentes.  
 Jam vero nebulæ tetra caligine cælum  
 Fuscabant, crebrisque etiam fulguribus æther  
 Splendebat, validis clamoribus undique ruptus:  
 Tum me donavi Christo, pelagique periculum  
 Vitavi, sanctis precibus votisque repulsum.  
 Non cum lata gravi quateretur Græcia motu,  
 Ulla nec auxilii jam spes aliquid pateret;  
 At tremor horribilis gelidos invaserat artus.  
 Noudum etenim sacro baptisate pectus habebam  
 Tinctum, in quo trahebatur lustrali gratia lympha,  
 Mirusque excipitur splendor, quem Spiritus affert.  
 Nec mihi cum fauces quondam vis aspera morbi  
 Implesset valido fluxu, sævoque dolore

Καὶ πνοιῆς στείνωε πόρους, ζωῆς τε κελεύθους.  
 530 Ὅστι' ἀφραίνονται νόῳ λυγὸν ἀμφὲς ἔλξας,  
 Αἱματόδεντα δ' ἔθρακα. Φάος δ' ἐμὸν, οἶα φωνῆς,  
 Ὡλετο, ἀρπυλαίην δὲ πικρὴν μέγα πένης ἔτετεμν.  
 Οὐδὲ θεῶν παλάμῃσιν ἐμαῖς ἀνέτεμψα θυρήν  
 Πνεύματος, ὅστι πάρος γε, πρὶν ἔκλυσα δάκρυσι πῆμα.  
 535 Ψαύειν μὴ καθάρῃ γὰρ ἀγνοῦ κακὸν, ὡς πυ-

[ρόεντος

Ἄδρανές ἐμμα φέρειν κατεναντιὸν ἡέλιου.  
 Ἄλλα τε πόλλ' ἐμῳγήσα· τίς ἂν τάδε μυθήσαιτο,  
 Οἷς με θεὸς τείρουσ τε καὶ εὐμένειον ἐκάτεσσεν ;  
 Ἄλλ' ὅσπῳ τοιοῦτοε κακοῖς πάρος ἀντεβόλησα,  
 340 Οἷοισι πυμάτοισιν ἐμῇ ἐνέκυρσε τέλεινα  
 Ψυχῇ· καὶ ποθέει ποτ' ἐλευθέρων ἦμαρ ἰδέσθαι  
 Πάντ' ἀποδυσσμένη, γυμνῇ φλόεας ὡς κε φύγησι,

A Καὶ κόσμου κρατεροῦ λαβὰς, καὶ χάσμα πέλωρον  
 Ἄμφιγαυεῖν μεμαῖτος ἐαῖς γενέσσει δράκοντος,  
 345 Ὅν κε λάθῃ. Βελήη γὰρ ἐμὸς νόος ἐστὶν ἐδότης.  
 Τίς δύσει κεφαλήη πηγῆς ῥόνῃ ἢ βλεφάρουσιν,  
 Ὡς δακρῶν δχετοδοι μολύσματα πάντα καθήρω,  
 Κλαύσας ὡς ἐπέταυεν ἀμαρτάδας (ἢ γὰρ ἀριστον  
 Δάκρυν ἐστὶ βροτοσιν ἄκος, ψυχὰς τε μελαίναις,  
 350 Καὶ κόνας αἰθαλόεσσα, καὶ ἐν χθονὶ σάκος  
 [ἐρυμνός];

Ἄς τις ἐμ' εἰσέρων τρομέη, καὶ φέρτερος εἴη,  
 Φεύγων Αἰγύπτου μελαν πέδον, ἔργα τε πικρά,  
 Καὶ Φαραῶν βασιλῆα, πάτρην δ' ἐπὶ θείαν ὀδεύη,  
 Μηδὲ μένη Βαβυλῶνος ἐπὶ κραναῆς πεδίοισι  
 355 Δουριαλῆς, ἔχθησι παρεδόμενος ποταμοῖο,  
 Ὡδῆς ἔργα πάντα παρακλίνας ἀτίνακτα  
 Δακρυόεις, σπεύδῃ δ' ἱερῆς ἐπὶ τέρματα γαίης,

Et spirationis meatus, ac vitæ vias arctavit.  
 Nec cum insipiente animo vimen huc et illuc torquens,  
 350 Imprudens palpebræ rotundum angulum punxit,  
 Ac cruentum reddidi. Tunc lumen meum, ut homicidæ,  
 Evanuit, et errorem amarum luctus ingens consocutus est.  
 Nec manibus meis Deo obtuli victimam  
 Spiritus, non prius profecto, quam lacrymis labem eluissem.  
 355 Et enim, qui purus non est, nefas sanctum tangere, ut  
 infirmum oculum in ardentem solem intendere.  
 Multa alia pertuli : quis ea edisserat  
 Quibus me Deus et conterens et favens vocavit ?  
 Sed nondum hactenus in tanta incidi mala.  
 340 Quanta postremo misera mea experta est  
 Anima, quæ liberum aliquando diem intueri cupit,  
 Omnibus sese exuens, ut nulla flammæ effugiat,  
 Et mundi potentis laqueos et os immane  
 Draconis, qui maxillis suis vorare gestit  
 345 Quemcunque cepit. Belizæ enim edulium est anima mea.  
 Quis det capiti fontis fluentum, et palpebris,  
 Ut lacrymarum rivis sordes omnes eluam,  
 Lugens, ut decet, peccata (sunt enim optimæ  
 Lacrymæ hominibus remedium, animabusque infuscatis,  
 350 Et cinis fuliginosus, et humi saccus asperimus) ?  
 650-651 Ut qui me viderit, contremiscat, et melior fiat,  
 Fugiens Ægypti nigrum solum, et acerba opera,  
 Et regem Pharaonem, et divinam in patriam proficiscatur,  
 Nec maneat Babylonis duræ in campis  
 355 Captivus, ripisque assidens fluminis,  
 Ac cantus instrumenta omnia suspendens intacta  
 Lacrymetur, sed in fines properet sacræ terræ,

353 Ἐμαῖς. Sic melioris notæ codices, Chig.,  
 Coisl. Reg. 59. Edit. ἐμῆς.  
 535 Καθάρῃ. Chig. Coisl. καθαρῶς.

345 Λαβὰς. Coisl. int. παγίδας.  
 354 Κραναῆς. Sic mss. Edit. κραναῖος.

## METRICA VERSIO.

Opprimeret vitæque vias auræque meatus.  
 Non etiam tunc cum malesana vimina mente  
 Intorquens, oculi punxi temerarius hircum :  
 Ac subitus fluxit sanguis, luxque occidit omnis ;  
 Non secus atque illi, qui cædis crimine dextram  
 Polluit ; erratum luctusque excepit acerbus :  
 Nec prius aggredior manibus transmittere sacrum  
 Spirituale Deo, lacrymisy quam noxa soluta est.  
 Non etenim impuro tutum est contingere purum,  
 Non magis atque hebetes oculos obvertere soli.  
 Plurima præterea subii. Quis carmina cuncta  
 Commemorare queat, quis me vexansque favensque  
 Ad se divinum Numen persæpe vocavit ?

Sed nondum tales incurvare procellæ,  
 Quam quas infelix animus tulit haud ita dudum,  
 Et quibus exsolvi misere expetit, omnia prompte  
 Abjiciens, nudus queat ut vitare minacis  
 Vini flammæ, mundique manus, fancesque draco-

[luis,

B In nos qui rabidum gestit defigere dentem :  
 Pabula nam Belizæ mea mens dulcissima præbet.  
 Quis capiti latices tribuet, quis lumina nostro,  
 Ut maculas omnes lacrymarum fonte repurgem ?  
 Luctibus assiduis, ut convenit, horrida plangens  
 Crinina (namque animæ vitiorum sordibus atræ  
 Munere nulla Dei melior concessa medela est,  
 Quam fletus, tristisque cinis, saccique prementis  
 Asperitas), ut si quisquam sua fixerit in me  
 Lumina, confestim gelido terrore tremiscat,  
 Et rapidum studiis melioribus exigat ævum,  
 Ægyptum nigram fugiens, durosque labores.  
 Et truces iterum regis, grossusque beatam  
 Conferat ad patriam, nec bello captus et armis  
 Exsulet hostili miserabilis exsul in ora,  
 Et sedeat rigæ lacrymaus in margine ripæ,  
 Organa de manibus ponens, salicique propinquæ  
 Appendens, filibus nec mollia carmina iungens.  
 Quin potius servile jugum, quod colla premebat,

Δούλιον Ἀσσυρίης φυγὸν ζῦγον, ὃς πρὶν ἔστερε,  
Καὶ νηοῦ μεγάλου θεμελίῳ χερσὶ βάλθηται.

360 Τὴν μὲν ἐγὼ πανάποτος ἐπεί λιπον, οὐποτ'  
[Ἐλθε]

Ἰμερίων. Καλεπὸν δὲ πάθος κατὰ γῆρας ἔγευε,  
Καὶ κύπτιοι ποτὶ γαίαν, ἐν ἄρσει πένθος ἔδειξεν,  
Ἀζόμενος θνητῶς τε καὶ ἀθάνατον Βασιλῆα,  
Ἐίμασι τε κραδίη τε κατηφύων, καὶ ἀναυδός,  
365 Ἐλκων οἶκτον Ἀνακτος ἰδύζῃ, ὃς χθαμαλοῖσιν  
Εὐμενέων πάντεςσι ὑπερβυλίουσιν ἄθερίζει·  
Οἶον δ' ἐξ ἱερῆς Σολύμων κατιόντα πόλιος  
Ἰερικοῦσιν πτωλίθρον ἐπὶ κλυτὸν, ὡς ἐνόησαι,  
Φῶρες ἀδηλῆσαντο κακοὶ λοχουμένους ὀδύτην,  
370 Οἱ μὲν τὸν πληγῆσιν ἀεικλιθεὶς τεμόντες,  
Εἰματά τ' ἐκδύσαντες ἅ μιν σάπτε, νηλεῖ θυμῷ

Ἀ Λεῖψαν ἀποφύγοντα· θεοῦ δ' ἐνεκέρσαν ὄδεται  
Λευτῆς ἱεραῦς τε, λιπον τὲ ἐ νηλεῖ θυμῷ.  
Καὶ ποτὶ Σαμαρείων τις ἐπληθυν, ὃς σφ' ἐλέηρε.  
375 Καὶ μιν ἄγων κατέδησε, καὶ ἔλειπε φάρμακ'  
[Ἐλείπε,

Καὶ μισθὸν κοιμένοι· τέρας μέγα, πῶς Σαμαρείτης  
Τόνδ' ἐσιδὼν ἐλέηρεν, ὃν οὐκ ἐλέησαν ἄριστοι!  
Οὐ γὰρ ἐγὼ σάφα οἶδα τί κούεται εἰκόνα τῆδε,  
Οἷα θεοῦ σφῆρι μυστήρια ἀμφοικαλύπτει.

380 Καὶ τὰ μὲν ἰλῆκοι. Τοιοῦς δ' ἐγὼ ἀντεβόλησα  
Πῆμασι· καὶ μ' ἐδάϊξεν ὁμῶς ψυχῆσι μεγάλῳ  
Ληϊστῆς βύθου κενῆς καταβάνα πάλῃος,  
Καὶ Χριστοῦ μ' ἀπίθουσε χάριτι, καὶ γυμνὸν ἔθηκεν,  
Ἵσπερ Ἀδάμ τοπρῶσε γῶς καὶ πτώσιος ἀρχῆν,  
385 Ὅν γεύσις καθέηκεν ἐπὶ χθόνα, τῆς γένος ἦεν.

Servile ex Assyria fugiens jugum, quo prius conterebatur,  
Et magni templi fundamenta manibus faciat.  
360 Hanc ego miserimus postquam reliqui, nondum  
Cessavi desiderare. Vebemens autem affectio senium mihi infudit,  
Et in terram vergo, luctum in praecordiis alens,  
Reveritus mortales, et immortalem Regem,  
Veste et corde demissus, et voce carens,  
365 Miserationem Regis infelici statu trahens, qui omnibus  
Humi jacentibus favens, superbos respuit;  
Qualem ex sacra Solymorum urbe descendentem  
In inelytum, ut ferunt, Jerichuntis oppidum  
Improbi latrones kaserunt in insidiis viatorem,  
370 Eumque plagis indignis conscissum,  
Et vestibus quae illum tegebant exutum, crudeliter  
Deficientem reliquerunt: mox occurrerunt viatores  
Levita et sacerdos, qui eum inhumaniter praeterierunt.  
At Samaritanus quidam supervenit, qui illius miserus est,  
375 Eumque assumens ligavit, et vulneribus remedia reliquit,  
Et mercedem curanti; magnum prodigium, quomodo Samarita  
Hunc ut vidit, miseratus est, quem optimi non sunt miserati!  
Non enim perspicue novi quid hac imagine occultetur,  
Quia Deus in sua sapientia recondat mysteria.

380 Ac de his quidem, Deus mihi propitius sit. Tales autem sunt in qua incurro  
Calamitates: ac me similiter discerpit invidens animabus  
Latro, saeculi ex inelyta descendente urbe,  
Meque Christi gratia exuit, et nudum reliquit,  
Ut olim Adamum pulveris et casus initium,  
385 Quem gustus depressit in terram, ex qua ortus erat.

358 Δούλιον. Unus e Regiis δούριον.

360 Οὐποτ'. Sic Regg. 992. Male edit. οὐπω τ'.

375 Αἴλιον τὸ ἔ. Habet Regius 992 λιπον καὶ μιν,  
sed deficit metrum.

374 Ἐλέηρε. Duo ex Regiis ἐλέησε.

380 Καὶ τὰ μὲν ἰλῆκοι. Reg. 991 ἰλῆκη, et sup.

lin. ἐν εὐμενείᾳ ἔστω. Interp. quoque Coisl., καὶ  
ταῦτα μὲν ἐν εὐμενείᾳ ἔστω. Schol. καὶ τὰ μὲν  
συγγυμνοῖη.

384 Χῶς καὶ πτώσιος ἀρχῆν. Adamum humani  
generis et ruinæ principium: ex quo scilicet omnes  
homines originem et peccatum trahunt.

#### METRICA VERSIO.

Effugiens sacras properet contingere sedes,  
Rursus et excisi faciat fundamina templi.  
Quam semel ut terram fato graviore reliqui,  
Nulla dies abiit, qua non ardentibus ipsam  
Votis expetere: canosque haec tanta cupido  
Infudit capiti, praezuraturaque senectam  
Invexit: vultumque solo demitto, gravique  
Conficior luctu, verocore hominesque Deumque,  
Squalidus et fletu madidus, vocemque coerens,  
Ut lacrymis placidum reddam mihi Numen olympi.  
Namque humiles oculis genitor sanctissimus aequi  
Aspicit, elatos spernit fastuque tumentes.  
Ac velut e Solymis, ut sacra oracula pandunt,  
Dum nimis incautus tendit Jerichunta viator,  
Lucidit in sacros adversa sorte latrones,  
Quem toto innumeris confossus corpore telis  
Prostravit sclerata manus, vestemque jacenti,  
Abstulit, et dira nudum firitate reliquit.  
Mox iter hac fecit levites, atque sacerdos:

B Est tamen (o duros animos!) ab utroque relictus.  
Ast ut Samaritae pertransiit accola terrae,  
Illius extemplo casum miseratus acerbum,  
Vulnera saeva ligat facilis, proferoque caballo  
Impositum in villam duxit, fuditque medellam  
Ulcibus, curamque aegri pretiumque reliquit  
Discedens famulo. Quid tan mirabile, quam quod  
Flexit Samaricum, qui non virtutis alumpno  
Flexerat? Haud etenim, quidnam ista recondat  
[imago

Assequor, externo siquidem velamine multa  
Numinis abscondit sapientia magna superni.  
Haud mihi disparibus misero procumbere fati  
Contigit, ac sacra venienti nuper ab urbe  
Invidus ille latro, coelum vitamque percunne  
Claudere qui nobis ardet, saxissima fecit  
Vulnera, quaeque Deus dederat, crudelis ademit:  
Non secus atque Adamo, lutei qui corporis auctor  
Exstitit et casus, vetita qui ex arbore poma

'Αλλά μ', Ἀναξ, ἑλάειρε, καὶ ἐξ θανάτου σώσωσον, Ἄ Ὀν λείψαν ἱερῆς, ἐπεὶ μογέον' ἐνόησαν.

Ἐλικά ε' εὖ κατὰρξον, ἄγων ἐπὶ πάντοκον οἶκον,  
 Αὐθις δ' εἰς ἱερῆ πέμπους πόλιν ἀρτεμύοντα,  
 300 Ἐμπεδον ἔνθα μένομι, κακούς δ' ἀπὸ φώρας  
 ἱέρους,

Καὶ τρίβον ἀργαλήν, καὶ τραυματα, καὶ παροδίας  
 Νηλέα θυμὸν ἔχοντα, ἐπ' εὐσεβίῃ κομῶντα.

Πυνθάνομ' ὡς δύο φῶτα, μέγα πνεῖον Φαρισαῖος,  
 Αὐθις δ' ἐπεὶ πάντων προφερέσαστο, ἤξει τελώνης  
 305 Κέρδεσιν οὐχ ὀσάσει τετρυμνός ἐνδοθεν ἤτορ,  
 Εἰς ἱερὸν ἀναδάντες· ὁ μὲν τὰ Ἐκαστ' ἀγόρευε  
 Νηστειαὶ δεκάτας τε νόμον, παρμύτρει δ' αὐτὸν  
 Ἀνδράσι γε προτέοισι, λόγος δ' ἀθέοιζε τελώνην·

Αὐτὰρ ὁ λακρυχέων καὶ στήθεα χειρὶ πατάσσων,  
 400 Οὐδ' ἄντην μεγάλου Θεοῦ θρόνον οὐρανὸν εὐρίην  
 Εἰσορόων, λείψων δὲ κατ' ὀδοὺς ἑμμαισι δούλοισι,  
 Τηλόθεν ἰσθηκίης δὲ λιτάζετο· « Ἦλαος εἰης,  
 Ἰαθι σὺ θεράποντι, βοῶν, βρβήοντι κακοσίην.  
 Οὐ νόμος, οὐ δεκάται με, καὶ ἔργματα καλὰ σώσεις.  
 405 Οὐδ' ὄγ' ἐπισβολέων ψεύστης. Καὶ νῆν ἐγὼ γε  
 Διδόμ' ὅτι πόδεςσιν ἐπιπλάων δόισιι.  
 Σὴ δὲ χάρις, σὸς δ' οἶκτος ἔμοι στάζει βεβήλα,  
 Ἦν μούνην δειλοσίην, Ἀναξ, πόρες ἔλιπ' ἀλιτροῖς. »  
 Ἦς φάσαν· ἀμφοτέρων δὲ Θεὸς κλίε, καὶ β' ἔλεηεν  
 410 Ὀν μογέον' ἐνόησεν, ὑπερμύοντα δ' ἄπισυν.  
 Ἦς ἴδεν, ὡς ἔδικασας, ἔμοι, Θεέ, θάρσος ὀπάων.  
 Οὗτος ἐγὼ σοι κείνος ὁ πάγκακός εἰμι τελώνης·

Sed mei, Rex, miserere, et ex morte saluum me fac,  
 Quem reliquerunt sacerdotes, cum laborantem viderent,  
 352-353 Vulnere apte alliga, deducens in domum hospitalem,  
 Rursusque incolumem in sacram mittas civitatem,  
 390 Ubi firmiter maneam, et improbos fures arceas,  
 Ac viam scelestam, et vulnera, et viatores  
 Crudelē animam habentes, dum de pietate gloriantur.  
 Didici duos homines : magna spirantem Pharisæum,  
 Quasi omnium esset apud Deum præstantissimus, et publicanum  
 395 Ob lucra non sancta intus corde contritum,  
 In templum ascendisse; atque ille quidem singula enumerabat,  
 Legis jejunia et decimas, seque adæquabat  
 Viris antiquis, et verbis publicanum spernebat.  
 Hic rursus lacrymas fundens et pectus manibus percutens,  
 400 Nec adversum magni Dei sedem latum coelnu  
 Aspiciens, sed serviles oculos desigens in pavementum,  
 Procul stans precabatur : « Propitius sis,  
 Propitiare famulo tuo, inclamans, malis oppresso ;  
 Non lex, non me decimæ, non præclare facta saluum facient.  
 405 Nec iste fuligine aspergens me, mendax est. Atque equidem templum  
 Vereturor pedibus non sanctis tangere.  
 Quam tua gratia, tua in me profanum stillet miseratione,  
 Sed solam spem, Rex, miseris peccatoribus præbes. »  
 Sic locuti sunt, ac utrumque Deus audivit, ac eum miseratus est  
 410 Quem vidit afflictum, superbum autem desepxit.  
 Sic vidisti, sic judicasti, Deus, fiduciam mihi largiens.  
 Ego tibi sum scelestus ille publicanus;

394 Ἦς γε Θεῷ. Sic Schol. et e Regiis unus, accuratius quam edit. δς γε, qui, etc. Neque enim Pharisæus ille, ut ait Billius, primas pietatis partes apud Deum tenebat, a quo rejectus est ob superbiam; sed ita cristas attollebat quasi nemo ad ipsius virtutem animique præstantiam accederet.  
 396 Εἰς ἱερὸν ἀναδάντες. Sic mss. Edit. ἱερὸν εἰσαναδάντες. Reg. 992, ἀναδάντε.

398 Ἀνδράσι γε. Chig. ἀνδράσι τε. Mox λόγος. Chig. et unus e Regiis λόγος.  
 402 Ἐργηκός δὲ λιτάζετο. Sic codices antiqui nonnulli. Edit. ἰσθηκίης δὲ λιτάζετο. — Forte melius, cum servetur augmentum. (CAILLAU.)  
 404 Καλ. Ita Reg. 992. Edit. οὐκ.  
 411 Ὀπάων. Schol. θαρβέην παρεσκεύασας, fiduciam mihi præbisti.

## METRICA VERSIO.

Dum legit, in terram cecidit, qua traxerat ortum.  
 At nunc, summe Parens, animæ miserere precantis.  
 Eripe me nigre morti, quem mole dolorum  
 Oppressum nitida gravium sacer ordo reliquit.  
 Vulnera rite liga festinus, ad hospita ducens  
 Tecta : sacram redeam teque auspice rursus ad ur-  
 [bem]  
 Viribus incolumis, maneamque tibi fixus in ævum.  
 Submoveasque malos fures, callemeque molestum,  
 Vulneraque, et fictos homines, subque ordine sacro  
 Et recti specie crudelia eorda gerentes.  
 Ascendisse duos sacrata volumina quondam  
 in templum narrant homines : quorum alter inani  
 Furgebat fastu, tanquam ipso charior esset  
 Nemo Deo, nemo melior nec sanctor usquam ;  
 Ille pharisæus erat : lucra ast ob iniqua dolore  
 Saucia corda gerens alter luctuque jacebat.  
 Ille quidem inhiatus meritorum ex ordine summam  
 Subducens, legis decimas, jejunia crebra

B Jactabat, priscisve viris de laude movebat  
 Certamen, tumido calcans sermone telonen.  
 Hic autem lacrymans feriebāt pectora palmis.  
 Nec vero in cœlum, sedem Patris altitonantis,  
 Spectabat, verum in terram servilia figens  
 Lumina, stansque procul fundebat pectore vocem  
 « Parce tuo famulo, Deus optime, parce roganti.  
 Aspice me faciliis, noxarum mole gravatum.  
 Non lex, non decimæ, non me benefacta tueri,  
 Ac dulcem misero poterunt afferre salutem.  
 Ficta nec in nostrum caput hic convicia torsit.  
 Quin etiam impuris pedibus contingere templum  
 Hoc vercor. Sed me ipse, Pater lenissime, serva,  
 Inque hominem stillet tua gratia sancta profanum,  
 Quæ spes una malis a te donata refulget. »  
 Talia dicentes audit Deus, ac miseratur  
 Quem videt afflictum luctu, spernitque superbum.  
 Hos, Pater, aspiciens confestim tale tulisti  
 Judicium : hineque mihi læta est fiducia nata.



Ὅς δὲ βαρυστενάχω, ποχὴν δ' ἐπιέλοιμ' ἄρωγην.  
 Λίσσομαι, εἴ ποτε δὲ σε πτήρῃ, καὶ πότνια μήτηρ  
 415 Δάκρυσι, καὶ σπονάχῃσι, καὶ εὐχολήσιν ἔτισαν,  
 Ἥ τι νῆα τὸ κτεάνων τυτθὴν ἀπὸ μοῖραν ἔνειμαν,  
 Ἥ θυσίαις καθάρῃσι καὶ εὐαγγέσαις γέγραυαν  
 (Ὅ γὰρ ἐγὼ ποτε σὸς ἐπάξιον οὐδὲ ἔρεξα),  
 Τῶν μνήσαι, καὶ διαλαλεῖ· κακὰς δ' ἀπόπεμπε με-  
 [ρίμνας·

420 Μῆδέ με συμπίλθειαν εἰς πρόθοισιν ἀκναθαί,  
 Μῆδ' ἄρ' ἐπιγύμνονον θεῖον ὄδῳ ἀψ' ἐρύσειαν,  
 Ἄλκαρ ἐμὸν, πέμπους δέ μ' ἀπῆμονα. Σὺς γὰρ ἔγωγε  
 Λάτρης, ὅν δὲ λάγος. Σὺ δέ μοι θεὸς ὅλος ἀνωθεν.  
 Σὺ δέ μ' ἀπὸ σπλάγγων μήτηρ ἀνέθηκε φέρουσα,  
 425 Ἥματι τῷ, ὅτε κούρον εἰς ἐπὶ γούνασι θείναι  
 Παῖδα ποθεῖς ἱερῆς Ἄννης ἐμμίχζατο φωνήν·

A « Κούρον ἐγὼ μὲν ἴσοιμι, σὺ δ' ἔρκρος ἐντός ἐτέργεις,  
 Χριστὲ ἀναξ, ὠδὸς ἐμῆς ἐρηθλιὰ καρπὸν. »  
 Εἶπε· θεὸς δ' ἐπένευσας, ὃ δ' ἔσπετο θεὸς ἄνευρος  
 430 Ὅνομα μητρὶ φέρων, μετέπειτα δὲ κούρον  
 [ἔδωκας.

Ἥ δέ με σὺς ἱεροῖσι νέον ἀνέθηκε Σαρμὴλ,  
 Εἴ ποτ' ἔην. Νῦν δ' αὐτ' ἐναρθιμῶς εἰμι βεβήλοισ  
 Ἥλαί σου θεράποντος ἀγακλέος υἱεὶ μάργου,  
 Οἱ θυσίαις καθάρῃσιν ἐπέχραον ἄφρονι θυμῷ,  
 435 Χερσὶν ἐραπτόμοιοι θεῶν λήγῃσι λειψῶν·  
 Τοῦνεκα καὶ χαλεπῆς κύρσαν βίωσιον τελευτῆς.  
 Ἄλλ' ἤγ' ἐλπωρῆσιν ἀμείνοισι μοῖραν ἔνειμε  
 Σὺλ τεκνέων, Βίθλοισι δ' ἐμάς χέρας ἤγνισαι θείας,  
 Καὶ μ' ἀγαπαζομένην, τοῖφ προσεφάνει μύθη·  
 440 « Ἥθῃ τις φίλον υἷα θεόδοτον ἤγαγε βωμῶ,

Ac, quam graviter ingemisco, par spero auxilium.

Precor, si quando te pater, et veneranda mater,

415 Lacrymis, et gemitibus, et precibus coluerunt,

Aut parvam bonorum partem obtulerunt,

Aut victimis puris et sanctis munerati sunt

(Nondum enim quidquam egi, quod te dignum sit),

Horum recordare, et auxilium fer; malas autem pelle sollicitudines :

420 Nec me una cum suis surculis suffocent spinæ,

Nec properantem in via divina inhibeat,

Sed me, robur meum, illesum dimitte. Tuus enim sum

Cultor, tua hæreditas. Tu mihi solus Deus ab initio.

Tibi me ab utero mater offerens consecravit,

654-655 425 Quo die masculam prolem genibus imponere

Cupiens, sanctæ Annæ vocem imitata est.

« Filium quidem ego habeam : tu vero intra septum tuum retineas,

Rex Christe, partus mei florentem fructum. »

Dixit illa : tu vero, Deus, annuisti, secutumque est somnium divinum,

430 Quo nomen meum matri ferebatur, ac deinde filium dedisti.

Ille autem tuis me sacris novum consecravit Samuelem,

Si quando Samuel fui. Nunc autem profanis annumeror

Heli illustris famuli tui protervis filiis,

Qui insipiente animo puras victimas contaminarunt,

435 Avidas manus sacris lebetibus injicientes ;

Quapropter funestum vitæ finem experti sunt ;

At illa meliori spe fulta partem tibi obtulit

Filiorum, sacris libris meas consecravit manus

Meque amantem complexens tali allocuta est sormone :

440 « Jam charum filium aliquis divinitus datum, bonum optimus,

421 Ἐρύσειαν. Ita antiqui codices, Reg. 39.  
 Chig., Coisl. Edit. : ἐρύσειαν.

429 Ἐπένευσας. Chig. et duo Regg. ἐπένευσεν.  
 Cum editis consentiunt Coisl. et Int. et Schol.

435 Θεράπωντος. Reg. 992 θεραπευτοῦ.

434 Ἐπέχραον. Int. Coisl. ἐπέδαμον. Schol. ἐπ-  
 ἐπῆδον.

#### METRICA VERSIO.

Sum miser, hoc fateor, sum pessimus ille telones ; B  
 Consiniiles edo gemitus, similemque medelam  
 Exspecto, nomenclæ tuam, Pater optime, supplex  
 Obtestor, si te quondam materque paterque  
 Supplicibus votis sancte colere pisque  
 Fletibus, aut quadam donarunt parte bonorum,  
 Aut etiam pura et sancta tibi mente litarunt  
 (Nunquam etenim quidquam te dignum fecimus ipsi),  
 Sis memor, ac fer open, curasque averte nocentes,  
 Nec meae mortificæ constringant guttura sentes,  
 Aut iter ad superum tendentem forte morentur ;  
 Quin potius, mea certa, Deus, tutela salusque,  
 Illesum me mitte, precor : siquidem ipse tuus sum,  
 Te colo, te veneror, mihi tu, Deus, unus ab ipsis  
 Liminibus vitæ. Nam me tibi vovit ab alvo  
 Chara parens, tunc cum successa cupidine prolis,  
 Annam imitans tales emisit pectore voces :  
 « Da mihi tu, queso, Dominator maxime, natum :

Ædibus inque tuis omnes tibi serviet annos. »  
 Dixerat, et precibus flexus de nocte parenti  
 Designas nomen pueri : prolesque secuta est.  
 At vero illa tuis me protinus, ut Samuelem,  
 Adlaxit templis, Samuelem si tamen unquam  
 Moribus expressi : nam nunc ego dispare sorte  
 Conferri Heliidis videor mihi posse profanis,  
 Qui nimium fœda ingluvie sanctissima sacra,  
 Et stolido oblatas temerabant pectore carnes :  
 Divinosque avidis manibus tractare lebetes  
 Ausi, lucifida clauserunt lumina morte.  
 At mea spem genitrix meliorem corde fovebat,  
 Cum te natorum donavit parte suorum.  
 Namque manus nostras divinis sedula libris  
 Lustrabat, corpusque etiam complexa tenellum  
 Talia verba dabat : « Jam vir clarissimus olim  
 Exstitit, intrepidus qui sanctam duxit ad aram  
 (Res mira !) acceptum divino munere natum

Σπεύδοντ' ἐς θυσίην ἱερήν, ἐσθλὸν ἄριστος,  
Σάβρας ὀπίσθου γόνου, μέζαν τε γενέθλις,  
Ἦν ἔλπις ἐχάρασεν, ὀποσχοσάη τε θεοῖο.  
Ἄδράμ ἦν ἱερεὺς, ἀμύδ' δέ τε κιδύμιος Ἰσαάκ  
445 Αὐτὰρ ἐγὼ ζῶντα σε θεῶν γέρας, ὡσπερ ὀπέστην,  
Δωροῦμαι. Σὺ δέ μοι μητρὸς τελέσεαις ἔλλειψ',  
Ἦ τέκον εὐχαμένη σε, καὶ εὐχομαι εἶναι ἄριστον.  
Τούτων ἐγὼ σοι πλοῦτον, ἐμὸν τέκος, ἐσθλὸν ὀπάξω  
Ἐνθάδε καὶ μετέπειτα. Τὰ ὕστατα πολλὸν ἀρεῖται. »

450 Μητρὸς μὲν πῶτος ὄστος. Ἐγὼ δ' ὑπέβειξα πό-  
[θοισι

Παῖς ἔ' εἶν, ἀπαλή δὲ νέην ὑπέβλετο μορφήν  
Εὐσεβίης ψυχῆ· σφρηγίς δ' ἐφυλάσσετο Χριστοῦ

Properantem, ut sacra victima ferret, ad aram adduxit,

Saræ tardiparæ prolem, radicemque gentris,

Quam spes sculpsit, et Dei promissio.

Sacerdos erat Abraham, victima inclytus Isaac :

445 Nunc te ego vivum Deo munus, ut promisi,

Offero. Tu vero matris spem adimple,

Quæ te precibus peperit, et, ut optimus sis, precor.

Hæc tibi divitias, fili mi, præclaras trao

Nunc et in posterum. Quæ autem postrema, longe meliora. »

450 Matris meæ tale desiderium fuit. Ego autem illius desiderio obtemperavi

Adhuc puer, ac tenera novam suscepit formam

Pietatis anima : sigillum autem reservabatur Christi

Nutritus, qui manifeste cum servò suo loquebatur,

Ac me castitati amicæ alligavit et carnem frenavit,

455 Flagrantemque inspiravit sapientiæ divinæ amorem,

Et vitæ cælibis, quæ vitæ futuræ præludium est,

Nec costa indiget corpus suum adamante,

Blandisque verbis ad acerbum gustum perducente,

Sed Deo emittit castum desiderium, neque uxorem inter

450 Ex Christum dividit eum qui totus ex Deo genitus est.

656-657 Hæc me vita per angustam et difficilem viam

Trabeus migliore ductu tenuem ad portam

Non multis perviam, Deo deum adducti a terra

Factum non factò, et ex morte immortalem.

465 Quin etiam socium corpus, simul cum magni Dei imagine

441 Σπεύδοντ' ἐς θυσίην. Reg. 992, σπεύδοντα  
θυσίαν.

452 Σφρηγίς. Ita Coisl. alique veteres plerique  
codices. Edit. σφρηγίς. Scholiastes eo loco non in-  
telligit baptismum, sed impressam mentique in-  
sculptam Gregorii pietatis formam. Τὴν ἐνσημανθί-  
σαν ἐφύλαξε σφραγίδα Χριστοῦ νεύμασι. Mirum in  
puero sic instituto et a talibus parentibus tandiu  
baptisma dilatum.

456 Καὶ μετὰ τοῦ ἔλεος. Vita monastica, Chri-  
stiana scilicet philosophia. Nec satis Billius, vita  
quæ conjugii experia ducitur. Non enim hæc tota est  
vita monastica, quam semper Gregorius in animo  
habuit, quam laudat frequenter, et quam profusum  
esse, tum ex eo loco, tum ex aliis pluribus  
constat.

A Νεύμασιν, ὅς δ' ἀναφανθὸν ὄμιλλεν ᾧ θεράποντι,  
Σωφροσύνη δέ μ' ἔθηκε φίλη, καὶ σάρκα πέθουσε,  
455 Καὶ μοναχοῦ βίωτος, βίου μέλλοντος ἀπαρχήν,  
Πλευρᾶς οὐ χατέοντος ἐνν δέμας ἀμαγαπίωσης,  
Ῥήμοισι θ' αἰμυλοῖσι πικρὴν ἐπὶ γέουσι ἀγούσης,  
Ἄλλὰ θεῶν πέμπτονος ἀγνὸν πῶτον, οὐδὲ γυναικί  
460 Καὶ Χριστῶν πέμπτονος ἔλον θεοῦ ἐκγεγαῶτα.  
Ἵς με διὰ στενῆς τε καὶ ἀρχαλῆς ἐπὶ λεπτῇ  
Τείνωσιν ἀτραπίτοιο πύλην σὺν ἀρείοισι πομπῇ,  
Ὅβει βατῆν πολλοῖσι, θεῶν θεὸν ἦγ' ἀπὸ γαίης  
Τυκτὸν οὐ γεγαῶτι, καὶ ἀπθίτον ἐκ θανάτοιο.  
465 Εἰκόνη σὺν μεγάλῳ θεοῦ, καὶ σὺμ' ἐπαρωγὸν

460 Καὶ Χριστῶν πέμπτονος. Id est, quæ animum  
hominis dividit ita ut partim Christo, partim uxori  
serviat. Alludit ad Apost. verba, I Cor. vii, 35 :  
Qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt  
mundi, quomodo placeat uxori, et divinus est.

462 Τείνωσιν. Int. Coisl. Ἐκων. Schol. διατιθά-  
ζων. Non male legeretur τείνωντ'. Mox σὺν ἀρείοις  
πομπῇ, χρῆται ὁδηγία. Videtur Gregorius respi-  
cere ad periculum paulo ante memoratum, quod in  
conjugio ex mulieris blanditiis nascitur. Hinc tu-  
tiores apponit ductores quorum consiliis in cœnobio  
uti licet.

463 Ἦγ'. Sup. lin. Reg. 991 ἦγαγε.

464 Γεγαῶτι. Ita Reg. 991, Coisl., Chig. et alii  
codices. Male edit. γεγαῶτα.

#### METRICA VERSIO.

Currentem ad cædem, sacrum laudabile, charam  
Tardiparæ sobolem Saræ, generisque potentis  
Radicem, quam spes sculpsit, promissaque magni  
Numinis. Abrahamus porro grave munus obihat  
Sacrificti, pecudisque vicem præstabat Isachus.  
Ast ego te vivum Christo, charissime, munus  
Offero, natæ, fidem servans, promissaque reddens.  
Tu facito ut charæ solvas pia vota parentis :  
Quæ te concepi precibus, quæque optimus ut sis,  
Mortuus utque tuis nil sit purgatus, opto.  
Hos tibi præclaros, et nunc et postea, census  
Porrigo ; sunt autem multo meliora futura. »  
Hoc genitricis erat votum. Cu protnus ipse  
Cedendum, in tenera quamvis ætate, putavi  
Ac nova mollem animum pietatis forma notavit  
Munere quin etiam Christi me lymphâ manebat

B Purifica, alloquio famulum dignantis aperto :  
Meque pudicitiae adjuncti, carnique catenam  
Injecit, sophiæque ardentis afflavit amore  
Cælestis, vitæque hujus, quæ conjugis expers  
Ducitur, æterni referens preludia sæcli,  
Nec costam querit, proprium quæ blandula corpus  
Lactat, et illecebriæ damnosam ducit ad escam,  
Sed superi Regis castro exardescit amore,  
Nec totum Christi dextra omnipotentis creatum  
Partitur Christo, thalami sociæque jugalis.  
Qui me per strictum callem plenumque laboris  
Ducit ad angustam salebrosam tramite portam,  
Quam non multi adeunt humano sanguine creti :  
Atque adeo præcelsa deum me ducit ad astra,  
Factum non factus, nigraque ex morte perennem.  
Cui supra effligit, socum un quoque corpus, ut atrum

Ἐλακων, οἷα μάγνησσα λίθος αἰθωνα σιθρον.  
 "Ὁ μοι ἐγών! Ὁ λυγρὰ καὶ ἀντικτα ἔργα παθοῦσα  
 Ψυχῇ! Ἢ θνητοὶ κενεαυχεῖς! ὡς ἐπέον γε  
 Λεπταλαίαις ἀβρῖνοι τοῖσδε, οἱ γενόμεθα,  
 470 Ἢ καὶ Εὐρίπῳ παλιμπλάγκτοις ἔρωαίς  
 Στραφόμεσθ' ἐπὶ γαίαν ἐπίσσαι φασιδώντες.  
 Κοῦδὲν ἐν ἀνθρώποισιν ὁμοῖον ἐς τέλος ἔστιν,  
 Οὐδ' ἄκακόν, οὐδὲ μὲν ἐσθλόν. Ὅδοι δ' ἀγχιταίαι ἔασιν.  
 Οὐδ' ὁ κακὸς τὸ γε οὐδὲν ἐς ὕστατον, ὅππότε λήξει,  
 475 Οὐτ' ἐσθλοῖς ἀσπετὴ μὲναι ἔμπεδον, ἀλλὰ κο-  
 [λοῦσαι,  
 "Ὡς τάρβος κακίην, ἀρετὴν φθόνος. Ἀμφοτέροις δὲ  
 Κάμπτουσθ' ἡμερίων Χριστὸς γ' ἐκλειυσα γενέθλην,  
 "Ὡς κεν ἄνω νεύομεν ἐν θόνοισι εἰσέρχοντες.  
 Κείνος δ' ἐστὶν ἀριστος ἐς θείην ὁδὸν ἔλκει,

A 480 Οὐδὲ μεταστρέφεται Σοδόμων ἐπὶ τέρων ἐρή-  
 [μην,  
 "Ἦν διὰ μαργοςύνην ξειρω πυρὶ θρωθέντων.  
 Φεύγει δ' ἐσομένης ἐς βροσ, πάτρης δὲ λήθηται,  
 Μὴ μῦθος καὶ ἰδῆς ἀδὸς μετόπισθε λίπηται.  
 Μάρτυς ἐγὼ παθέσασιν ἐμαῖς βροτέης κακότητος,  
 485 Παῖς μὲν ἔων, ὅτε τυτθὸν ἐνὶ στήθεσι νόημα,  
 Οὐω δὴ σκιδέντι λόγῳ, καὶ φθεοὶ κενούσῃ  
 Ἐσπόμενος, προσέβαινον ἄνω λάμποντι θοώκῃ,  
 Ἰγνεσιν ἀπλανέσασιν ἰὼν βασιλῆτον οἶμον.  
 Νῦν δ' ὅτε μῦθον ἀγεται, βίω δ' ἐπὶ τέρμαθ' ἴκανω,  
 490 Οἷα μεθυπλανέεσαι τάλας ποσὶ δόχημα βαίνω.  
 Καὶ με ταλαιάνει σκολοῦ μῦθος ἐρηπητήρος,  
 Λάθρα καὶ ἀμφοβίην κλέπτων φρένας ἐσθλὰ νοέσας.  
 "Ἄλλοτε μὲν τε θεῶ τείνω νόον, ἄλλοτε δ' αὐτε

πλ

Trahit, velut a lapide magnete candens ferrum trahitur.  
 Heu miser! heu læsa tristibus et puniendis operibus  
 Anima! o vani mortales! quam vere  
 Tenuibus auris similes, qui geniti sumus,  
 470 Aut alternantibus Euripi motibus,  
 Volutamur in terra inanibus rebus inflati.  
 Nihil apud homines stabile usque in finem est;  
 Non bonum, non malum. Sunt autem vicina hæc viæ:  
 Nec malus novit quem supremum finem halâturus sit,  
 475 Nec bonis virtus immobilis manet, sed imminuit,  
 Ut metus vitium, ita virtutem invidia. Utraque  
 Incurvari hominum vitam Christus voluit,  
 Ut rursum erigamur ipsis potentiam intuentes.  
 Ille autem optimus, qui rectam carpit viam,  
 480 Nec convertitur ad desertum Sodomorum cinerem,  
 Quæ ob suam libidinem novo igne combustæ sunt,  
 Fugitque citissime in montem, et patriæ obliviscitur,  
 Ne fabula et lapis salis posteris fiat.  
 Testis ego ex his, quæ passus sum, humanæ malitiæ.  
 485 Puer eram, quo tempore exiguus in pectore sensus,  
 Sed tamen cum umbratilem solum rationem et prudens mores  
 Sequerer, progrediebar ad sedem in cælo resplendentem,  
 Vestigiis non errantibus regiam viam carpens.  
 Nunc autem postquam doctrinam collegi, et ad vitæ finem accedo,  
 490 Veluti pedibus vino titubantibus oblique gradior miser,  
 Meque deprimit tortuosi pugna serpentis,  
 Clam et aperte mentes bonis cogitationibus intentas subripiens;  
 Interdum autem Deo mentem intendo. Rursus alias

466 Αἰθωνα. Int. λαμπρὸν, περιουρομένον.  
 467 Ἀντικτα. Int. ἀντίποινα, τιμωρίας ἄξια. Schol.  
 πρῶτος ἀντίθετα.  
 469 Ὁ γενόμεθα. Int. οἱ ἐγενήθημεν.  
 472 Κοῦδὲν ἐν. Deest in editis ἐν  
 474 Ἐς ὕστατον. Sic duo Regg. Edit. ὕστερον.

Mox Chig. et alii, ὅππότε pro ὅππότε quod habent editi  
 486 Οἶω. Schol. μόνω.  
 489 Μύθος. Int. et Schol. doctrinam intelligunt.  
 491 Ταλαίεσαι. Reg. 991 sup. lin. μεταστρέφεται.  
 492 Κλέπτων. Chig. et Reg. unus κάρπιω

METRICA VERSIO.

Magneti ferrum vis indita, tollit in altum.  
 Heu miser! heu quam pestiferis, graviterque  
 [luendis  
 Mens mea criminibus læsa est! heu gloria inani  
 Perfusum mortale genus fastuque protervo!  
 Quam vere levibus conferri possumus auris,  
 Quam sumus Euripo similes! namque illius instar  
 Volvimur in terra vano splendore tumentes.  
 Nec res ulla manet stabilis mortalibus usquam;  
 Non virtus, non improbitas: callesque propinqui  
 Inter se existunt, ut nec qui crimine mentem  
 Polluit, hoc certo norit, quisnam exitus ipsam  
 Exspectet, nec qui studium amplexantur honesti,  
 Virtutem fixam teneant certamque futuri.  
 Utque metus vitium pellit, sic livor iniquus  
 Virtutem exagitat. Voluit nam Christus utroque  
 Incurvari homines: ut non superabile robur  
 Ipsius aspiciens, sursum tua lumina tollas.

B Optimus is vero est, graditur qui tramite recto,  
 Nec caput ad Sodoma fumantia tecta retorquet,  
 Quam celerata novo populata est igne libido:  
 Sed prope fuit in montem, patriosque penates  
 Ejicit ex animo, ne posthac fabula vulgi  
 Linqnatur, & fatque salis non mobile saxum.  
 Ac per me casusque meos dignoscere promptum est,  
 Quam nostrum genus in vitium proclive feratur.  
 Nam qui jucunda primævo in flore juventa,  
 Cum levis in molli versatur pectore sensus  
 Umbrosa solum ratione, et moribus utens  
 Egregius ducibus, sublimia tecta petebam,  
 Certa in regali figens vestigia calle;  
 Nunc cum collecta est ratio, jamque ipse senectæ  
 Ad metam accessi, miser heu, velut ebrius erro,  
 Ac sæva obliquis pugna me deprimit anguis,  
 Et recte consultâ rapit furtimque palanque.  
 Interdum mea mens ad Regem fertur olympi:

Ἐλκομαι ἐς κόσμον κακῆν χύσιν, οὐκ ὀλίγην δὲ  
 495 Μοίραν ἐμῆς ψυχῆς λωδῆσατο κόσμος ἀπίρων.  
 Αὐτὰρ ἐγών, εἰ καί με κάκη ἐκάλυψε μέλαινα,  
 Καὶ θυνοερὸν προπάροικεν ἴδν γένε ἐχθρὸς ἐμεῖο,  
 Σηπίη ὡς ἐμόσῳα καθ' ὕδατος, ἀλλὰ καὶ ἐμῆς  
 Τόσσον ἐτ' εἰσορῶν καὶ δέρομαι, ὅσον ἄριστα  
 500 Ἴδμεναι, ὅστις ἐὼν, καὶ οἱ ποθέων ἀνορούσαι,  
 Οἱ κέμαι δύστηνος, ὅσον τ' ἐπὶ γαίῃα εἰσθῶν.  
 Ἥ καὶ γῆς ὑπένερθε ἐς εὐρύδεντα βέρεθρα.  
 Οὔτε παραφασίην, ἰαίνωμαι, οὔτε λόγοισι  
 Κλέπτομαι, οἱ παθέσιον ἀργήνοες, οὔτε μέτροισιν  
 505 Ἄλλοτρήης κακίης ἐπιτέρομαι, ὡς τις ἄριστος.  
 Τίς γὰρ τεμνομένοισι χάρη, μούσοισι σιδήρω  
 Ἄλλων τεμνομένων ὄρανα χαλεπώτερον ἄλγος;  
 Ἥ τί κακοῖσιν θνηταρ ἀτασθαλίησι χερσῶν;

Ἐσθλοῦ μὲν γὰρ κέν τις ἀρετῆνος ἐσθλῶς ἐπαύροι  
 510 Ὡ; δὲ κακῶς. Καὶ γὰρ τις ὄρων τυφλοῖσιν θνηταρ.  
 Τέρπεσθαι δὲ κακοῖσι, τελειοτέρης κακότητος.  
 Εἰ δὲ τις θνητὰ κακίστον ὀλεται ἔμμεν ἄριστον.  
 Ἄγθος ἐμοῖ, καὶ κρυπτήρ ἐπὶ στήθεσιν ὀδυρμός.  
 Κρεῖσσον ἄριστον ἰόντα δοκεῖν κακῶν, ἤτ' κακίστον  
 515 Κύδος ἔχοντ' ἀγαθῶν, τάφον φεύσθην μερό-  
 [πεσσιν  
 Ἐμμεναι, ὅς μυθῶσι νεκροῖς ἐντοσθεν δόδιός,  
 Ἐκτοσθεν ἀστράπτει κονή καὶ χρώμασι τερπνός.  
 Ὅμμα μέγα τρομέωμεν, δ καὶ γαίης ὑπένερθε  
 Λεύσοσι, καὶ πόντοισι μέγαν βυθὸν, ὅσα τε καῦθει  
 520 Νούς μερόπων. Τέμνει δ' οὐδὲν χρόνος, ἀλλὰ  
 [πάρεσι  
 Πάντα θεῶν. Πῶς κέν τις ἔδν κακῶν ἀμφοικαύποισι;

Trahor in mundi malam confusionem, nec parvam  
 495 Mentis meae partem laest mundus immensus.  
 Kursus ego, etsi me nigra cooperuit nequitia,  
 658-659 Ac in me atrum venenum hostis antea effudit,  
 Instar sepiae in aquam vomentis, sed tamen  
 Tantum adhuc video et perspicio, quantum ut optime  
 500 Sciam quis sim, et quo cupiens assilire,  
 Ubi miser jaceam, et quomodo in terram delapsus sim,  
 Vel etiam in lata infra terram barathra.  
 Nec solatiis foveor, nec verbis  
 Subripior vitiorum adiutoribus, nec mensuris  
 505 Alienae improbitatis delector, quasi optimus quidam sim.  
 Quae enim agris, dum ferro caeluntur, oblectatio,  
 Aliorum, qui incisionem patiuntur, molestiorem cernere dolorem?  
 Aut quae malis utilitas ex sceleribus deteriorum?  
 Nam probus vir ex alio meliore utilitatem percipiat,  
 510 Sic etiam et improbus. Nam qui vident, caecis auxiliantur.  
 Malis autem delectari est perfectioris malitiae.  
 Quod si quis, cum pessimus sim, optimum me esse putat,  
 Unus id mihi est, et occultus in pectore dolor.  
 Salius est, cum optimus sis, ut malus videaris, quam ut pessimus  
 515 Laudem habens viri boni, sepulcrum sis hominibus  
 Mendax, quod intus mortuis putridis fetens,  
 Extrinsicus renidet calce et jucundis coloribus.  
 Magnum oculum tremamus, qui et subter terram  
 Intuetur, et magnum ponti abyssum, et quaecumque abscondit  
 520 Mens hominum. Nihil autem incidit tempus, sed adsunt  
 Deo omnia. Quomodo suum quis malum occultet?

495 Ἀπειρω. Schol. μέγας. Edit. male ἀπορων.  
 496 Κόρη. Int. Reg. cod. 991, κακία.  
 503 Παραφασίησιν. Ita ex Reg. 991, 39, et  
 Coisl. Ewemendatum quod erat in editis παραφασίησιν.

519 Μέγαν βυθόν. Coisl. μέγα βυθόν.  
 520 Τέμνει δ' οὐδὲν χρόνος. Tempus apud Deum  
 nihil secat, nec futurum a praeterito dirimit. Apud  
 eum enim omnia sunt praesentia. BULL.

## METRICA VERSIO.

Interdum in mundum devexo pondere vergit,  
 A quo animae graviter laesa est pars maxima nostrae.  
 Sed licet improbitas me totum obtexerit atra,  
 Atque in me nigrum virus diffuderit hostis,  
 Sepia caruleas vomitu voluit inficere undas:  
 Hactenus incolumis tamen est mihi visus, ut istud  
 Cognoscam, unde satius, quoniamque ascendere  
 [tentans,  
 Infelix ubinam jaceam, tellure profunda,  
 Aut etiam subter terras in faucibus orci.  
 Nec vero illa meum recreant solatiâ mentem,  
 Verbaque deliciunt, quae turpes subdola motus  
 Auxilium vitiumque juvant, pravoque favore.  
 Grandia nec cernens aliorum crimina laetor,  
 Excelsa tanquam ipse sedens virtutis in arce.  
 Quid juvat aegrotum ferro dum membra secantur,  
 Cernere quos gravius cruciet vis aspera ferri?

B Quid juvat obstrictum vitis sceleratior alter?  
 Nam bonus ex meliore queat decerpere fructum,  
 Non secus atque malus. Si quidem qui cernit  
 [aperte  
 Utilis esse potest oculorum lumine capto.  
 At gaudere malis scelus est immane ferumque,  
 Quod si cum fœdis vitis tamen optimus esse  
 Nonnullis video, doleo, tacitusque gemisco.  
 Malum, cum recto studeam, vitiosus haberi,  
 Quam vitio addictus, justis clarescere fama,  
 Mendaxque ignaris mortalibus esse sepulcrum,  
 Quod licet interno sentiatia corpora claudat,  
 Calce tamen nitet externa, grateque colore.  
 Ille oculus nostras gelida formidine mentes  
 Concutiat, radiis qui pallida tartara lustrat,  
 Qui fundum pelagi mentisque arcana tuetur,  
 Nilque secat tempus, verum presentia summo

Ἦματι δ' ὄστατι πῶς κεύσομαι ἡμάς αὐτοῦς;  
 Ἦ τίς ἀλεξήσει; πῶς λήσομαι ἕμμα Θεοῦ,  
 Ἦλίκαι πῦρ κρήνησι καθάρσιον ἔργματα πάντων,  
 525 Βοσκάμενον κακίης κούρην φύσιν αὐαλήνη τε.  
 Τὴν μὲν ἐγὼ τρομέω καὶ δεῖδα νύκτα καὶ ἡμαρ,  
 Εἰσορῶν ψυχὴν θεῶν πύτωσαν ἔραζε,  
 Καὶ χόος ἄσπον ἰούσαν, ἐν ἐκφυγέειν μενάεινον.  
 Ὡς δ' ὅτε χειμῆριο παρ' ἔχθησιν ποταμοῖο,  
 530 Ἦ πῶτον ἢ πλατέανιστον ἐπιπτανὸν κομώσαν,  
 Ῥηγνόμενος βίξῃσι βόος δηλήσατο γέιτων·  
 Τῆς δὴ τοι πρῶτον μὲν ὑπέχματα πάντα τίναζε,  
 Καὶ κρημνῷ μιν ἔβηκεν ἐπιθρον, αὐτὰρ ἔπειτα  
 Βαίσι βίξῃσιν ἐρυκομένην προθέλυμον,  
 535 Κρημνοῦ ἀπορρήξας μεσάτας ἐνὶ κάβθαλε δίναις,

A Καὶ μιν ἄγων μεγάλῳ πατάγῳ πέτρῃσιν ἔδωκεν·  
 Ἐνθα δὲ μιν ἕμβρος καὶ ἀφυσγεῖς αἰὲν ἔρειβον  
 Σέφαν, ἀτιμώτατον δὲ τρύφος παρὰ χειρῶσι κείται.  
 Ὡς καὶ ἐμὴν ψυχὴν Χριστῷ θαλέθουσαν ἔνακτι,  
 540 Λάθρος ἐπαίστων χαμάδις βάλειν ἐπὶ θρόνῳ ἀτεί-  
 [ρης,  
 Ἦς πλείστον μὲν ἔλεσσε, μικρὸν δὲ τι λείψανον  
 [αὐτῶς  
 Πλάζεται ἐνθα καὶ ἐνθα. Θεοῦ γέ μιν αἰδῖς ἐγείρει,  
 Ὡς βα καὶ οὐδὲν ἔόντας ἐπέηκα, καὶ μετέπειτα  
 Ανομέτους πῆξει τε καὶ ἐς βίον ἄλλον ἐρίσσει,  
 545 Ἦ πυρὸς, ἢ Θεοῦ φασσάρου ἀντίασονται.  
 Εἰ δὲ Θεοῦ, καὶ ἀπαντας ἐσύστηρον; Ἄλλοτε καίσθη.  
 Χριστὲ ἄναξ, εἰ καὶ με νεκρὸν καὶ ἀνάκτιδα φῶτες

Supremo autem in die, ubi nosmetipsos abscondemus?  
 Aut quis auxiliabitur? Quomodo latebimus oculo Dei,  
 Cum ignis purgatorius omnium opera iudicabit,  
 525 Depascens malitiae levem et aridam naturam?  
 Hanc ego diem horresco, et die ac nocte metuo,  
 Cernens animam a Deo delapsam in terram,  
 Et prope a pulvere euntem, quem fugere avebam.  
 Velut cum hiberni ad ripas fluminis,  
 530 Aut pinum, aut platanum perenni coma ornatam  
 Vicina erumpens unda radicibus laedit;  
 Ac primum quidem omnia illius retinacula quatit,  
 Illamque in praecipitium vergentem tenet, ac rursus  
 Levibus haerentem radicibus funditis  
 660 661 535 Abruptam in medius praecipitii vortices detrudit,  
 Et prope magno strepitu trabens in cautes impingit;  
 Ubi illam imber et colluvies semper incumbens  
 Putrefaciunt, ac inhonestus in litore truncus jacet.  
 Sic et meam animam Christo regi florentem  
 540 Violenter irruens humi stravit hostis indomitus,  
 Cujus maxima quidem pars perit, leves autem adhuc illius reliquias  
 Huc et illuc errant. Dei autem est illam rursus erigere,  
 Qui nos, cum nihil essemus, compegit, ac postea  
 Dissolutos compinget, et in aliam vitam resinitet,  
 545 Aut ignem, aut Deum lucis auctorem sortitos  
 Quod si Deum, an omnes aliquando? id alio servetur.  
 Christe rex, etsi mortuum me et infernum hominem

525 *Λήσομαι.* Duo Regg. λήσομαι.  
 525 *Κούρη.* Reg. unus κούρον.  
 526 *Τῆρ.* Suppl. ἡμέραν.  
 530 *Ἐπιπτανόν.* Int. Coisl. πάνυ κομώσαν.  
 Schol. θάλλουσαν ἱκανῶς.  
 532 *ὑπέχματα.* Unus e Regg. ὑπέργματα.  
 537 *ἀφυσγεῖς.* Ita Reg. 39, 991, et Coisl. Men-  
 dose edit. ἀφυσγεῖς. Cod. 993, βόρβορος. Mox αἰὲν  
 ἐρείβων. Sup. lin. 991, συνεχῶς προσπίπτων. Cod.  
 993, ἀτηκῶς.  
 540 *Ἄεσις.* Int. 992 et 993 ἀκαταπόνητος.

Schol. ἀπηγῆς.  
 541 *Πλείστον.* Regii plures et Coisl. πλείον. Mox  
 αὐτως. Forte αὐτῆς. Coisl. ἀπλόος. Schol. μάτην.  
 542 *Θεοῦ.* Sic Coisl. ejusque interpres, necnon  
 schol. Reg. 991. Hæc lectio præferenda nobis visa  
 est editis, in quibus legitur Θεός.  
 546 *Εἰ δὲ Θεοῦ, καὶ ἀπαντας ἐσύστηρον;* An  
 vero etiam omnes Deo postmodum posituri sint? Qui-  
 bus Origenianum errorem perstringit Gregorius.  
 Origenes namque sibi finxerat damnatos aliquando  
 ad vitam revocandos.

## METRICA VERSIO.

Cuncta Deo. Quam porro sua crimina quisquam  
 Contere arte queat? quisnam locus ille patebit,  
 Quo nos extrema trepidantes luce tegamur?  
 Quis feret auxilium? quis magni lumina Regis  
 Fallet, cum rerum purgatrix flamma datura est  
 Judicium, turpis vitii siccamque levemque  
 Naturam absumens, et fedas crimine mentes?  
 Me lux illa gravi noctesque diesque tremore  
 Afficit, æthereo cum mentem a Patre fluentem  
 In terram video, et nigro cum pulvere jungi,  
 Quem fugere iutentis conatibus ipse parabam.  
 Ac velut hibernis fluvius cum lumina crescent,  
 Aut pinum, aut platanum vernantem fronde perenni,  
 Vicinis illis terit radicibus unda:  
 Ac primum illius retinacula cuncta revellit,  
 Cogitque in præceps pendentem inflectere ramos,  
 Mox etiam nimis exigua radice retentam

Funditus abruptum, medioque in vertice fuscum  
 Protinus in cautes impellit et aspera saxa.  
 Hic illam tum colluvies, tum plurimum imber  
 Inficit, ad ripamque jacet sine nomine truncus.  
 Sic quoque nostram animam, quæ Christo lecta  
 [virebat,  
 Impete pestifero vesanus percutit astitis.  
 Et misera, jam nunc majori ex parte peremptæ,  
 Reliquiæ tenues errant, passimque vagantur.  
 Quas utinam clari summus Regnator olympi  
 Excitet, ex nihilo qui nos effinxit, et idem  
 Extinctos rursus finget, vitæque secunde  
 Asseret, aut flammis ardentibus excruciantos,  
 Aut percepturos æternæ gaudia vite.  
 Sintne omnes autem celestis luce beandi?  
 Affirmare meum non est; tibi, Christe, relinquo.  
 Magne Deus, quanquam me gens inimica lacessens

Δυσμενέας καλέουσι, λάβρη δ' επιμυχιζουσι,  
 Κτυμνίαις κεφαλῆσιν ἐμὴν γελώντες δίζυν,  
 550 Μή με λίπης χειρῶσιν ὄν' ἀντιέρισι δαμῆναι·  
 Πρῶτα μὲν οὐρανῆσιν ἐν ἐλίπται αὐθις ἐρεθίσι,  
 Καί μοι σθενυμένῳ τυτθῆν στάζειας εἰλαίου  
 Ἰκμάδα, διψαλέῳ λύκῳ φωστῆρος ἀρωγὴν,  
 Ἦς κεν ἐγειρομένοιο πυρὸς, παλιόχρητον Εὐθῆ  
 555 Θῶς ἀναθλήσασιν, ζωῆς δὲ τύχημι φαιενῆς.  
 Δεύτερον ἄχθε πάντα δίδοις ἀνέμοιο θυέλλαις,  
 Ῥίψας ἐξ ἐμῶν (πνοὴν δ' ὀπάσειας ἐλαφρῆν),  
 Οἷσιν ἔδην ἐδάμασσας ἐμὸν κέαρ· εἶτε με τιχρῆς  
 Τινύμενος κακῆς, εἴτ' ἀλγεῖσιν, οἷά τε πῶλον  
 560 Παντοίοιαι ἐδρῆμοισι καὶ ἡλιβάτοισι δαμάζων·

Inimici vocant, et clam naso suo suspendunt,  
 Capitis motu meam irridentes ærumnam,  
 550 Ne sinas me sub inanibus hostilibus domari:  
 Sed primum quidem cœlesti spe animum fulcias,  
 Ac mihi qui extinguo, pusillam stilles olei  
 Guttam, quæ sienti lampadi ad lumen auxilietur,  
 Ut igne excitato, revocata redeat  
 555 Lux reflouescens, ac lucidam vitam nanciscar.  
 Deinde vero onera omnia tradas venti procellis,  
 Et arceas a me (spiritum autem præbeas levem),  
 Quibus cor meum abunde exercitasti: sive me ob acerbam  
 Puniens malitiam, sive doloribus, veluti pullum  
 560 Variis et arduis cursibus domans,  
 Sive mentis meæ fastum aliquem cohibens, qui facile  
 Innascitur piis, quotquot sunt levi animo,  
 Qui malis ex bono Deo superbiam arripiunt:  
 Sive mecum volens, Verbum servator, malis  
 565 Erudire mortales, ut vitæ oderint pravitatem,  
 Ut minime stantis, ac omnibus incommoda inferentis,  
 Bonis ac malis, atque ad aliam vitam properent,  
 Quæ stabilis est et immobilis, et probis melior.

Atque hæc quidem in magnis sapientiæ thesauris sunt posita,  
 570 Quæcumque vitæ instabilis admonitiones mortalibus ferunt,  
**662-663** Sive bona sint, sive mala: quod autem ad Verbum spectat, præstantissima  
 Quamvis pieraque mentis nostræ crassitiem fugiant. [omnia]

550 Ἀντιέρισι. Sic codices Regg. 39, 992, necnon et Coislinianus, quorum opo erratum editorum emendavimus in quibus legitur ἀντιέρισι.

553 Φωστῆρος. Reg. 991 sup. lin. φωτός.

558 Ἄδην. Int. Coisl. ἀδρόως. Schol. ἄγαν.

559 Τινύμενος. Coisl. τινύμενος. Ibid. οἷά τε πῶλον. Ita Coisl. Edit. ὡς δε.

560 Ἠλιβάτοισι. Int. ὀφῆλοις τόποις. Schol. χωρὶς ἀνάπτειν.

563 Ἐξ ἀγαθοῦ Θεοῦ. Nempe, qui ex benignitate et patientia Dei, peccandi et superbiendi ansam arripiunt, ut schol. ὡς τινος ἐξ ἀγαθοῦ Θεοῦ χρεοστευμένου, καὶ μακροθυμοῦντος, τύφον κακὸν ὑφάρπαζουσι.

569 Μεγάλοις. Coisl. et Int., μεγάλῃς.

A Eite tin' ὄγον ἐμῆς ἰσχνον φρενὸς, δε ρά τάχιστα  
 Φύταις εὐσεβέσσιν, ὅσοι νόον εἰσὶν ἐλαφρὸν,  
 Οἱ κακὸν ἐξ ἀγαθοῦ Θεοῦ τύφον ἀρπάζουσιν·  
 Εἶτε κακοὶ ἐθελων, οὔτερ ἄλγε, ἡμετέροισι  
 565 Παιδεῦσαι θνητοῦς, βίτου στυγέειν κακότητα  
 Ὡς οὐχ ἰσταμένου, πᾶσιν δ' ἐπὶ πῆματ' ἄγοντος,  
 Ἐσθλοῖς ἔδω κακοῖσι, βίον δ' ἐπὶ ἄλλον ἐπέγειν,  
 Ἐμπεδον, ἀστυφελικτον, ἀρετιῶν τ' εὐσεβέσσιν.  
 Ἄλλὰ τὰ μὲν σοφῆς μεγάλοις ἐνὶ βένθεσι κείτας,  
 570 Ὅσσα φέρει στρεπτοῖο βίου παιδεύματα θνη-  
 [τοῖς,  
 Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεα· Λόγῳ δὲ τε πάντα φέριστα,  
 Κῆν πλείω φέρῃσι νόου πάχος ἡμετέροιο.

571 Λόγῳ δὲ τε πάντα φέριστα. Quod autem ad Verbum spectat, præstantissima. Variæ a variis hic locus intelligitur. Nobis vero, ut sic interpretemur, interpres et schol. codicis Coisl. præbuere. Combef. Λόγῳ accipit pro summa ratione, seu ordine diviæ sapientiæ, quo omnia procedunt ac disponuntur. Λόγῳ hic pro Filio Dei accipio, inquit Billius, ut sit sensus: Quamvis nos rebus prosperis bonorum nomen tribuamus, adversis contra malorum, tamen apud Deum utraque optima sunt, quippe quæ optima ratione mortalibus a Deo immittantur.

572 Πάχος. Unus e Regg. τάχος. Sic supra, lib. i. sect. II. carm. 1, In laudem virginitalis, vers. 16, legitur de Deo, quod sit φάος φεγγῶν νόου τάχος ἐγγύς ἰόντος.

#### METRICA VERSIO.

Infirmum exanimemque vocat, motoque latenter  
 Vertice prosequitur sævo mala nostra cachinno:  
 Ne sinito hostili victum procumbere dextra,  
 Sed spe cœlesti primum mea pectora fulci.  
 Ac, ne deficiat mea lux, alimenta ministra,  
 Humentisque olei nonnullum infunde liquorem.  
 Qui lychno auxilium sienti præbeat, ut lux  
 Accenso igne mihi jamjam reditiva recurat,  
 Et fruar æternæ præclaro lumine vite.  
 Tum vero ærumnas a nobis discute tristes,  
 Ventisque in latum pelagus committe ferendas:  
 Atque auras concede levæ. Sat namque malorum  
 Pectoris ipse mei domuisti mole tumorem,  
 Scu vindex meritis multans meae crimina pœnis,  
 Scu vult indomitum variis durisque caballum

B Cursibus, ingentique dolorum examine frangens;  
 Seu fastum reprimens, hominis pietatis amicos  
 Qui facile invadit, mentis gravitate carentes,  
 Quæis bonitas divina mali est occasio fastus:  
 Seu documenta volens per tot mala proderè nostrâ,  
 Ut cuncti vitam vitæque adversa perosi,  
 Et dubios casus atque infortunia justis  
 Injustisque simul venientia, præcepte cursu,  
 Æternum meliusque piis properemus ad ævum.

Verum hæc diviæ sophiæ sunt abditâ fundo,  
 Quæ fluxi documenta ferunt mortalibus ævi,  
 Tam bona quam mala. Sunt Verbo tamen optima  
 [cuncta,

Quamlibet effugiant mentis quamplurima nostræ  
 Crassitiem. Nam tu clavum scitissimus orbis

Νωμῆς δ' ἔνθα καὶ ἔνθα σοφῶς οἶητα κόσμου,  
 Οἷσιν ἑλαινόμενοι τρηχὺ σπλάγγεσσι κακῆσι  
 575 Λαῖτμα μὲν ἔκπερῶμαι ἀπιστοτάτου βίουτο.  
 Αὐτὰρ ἐγὼ μογέων, καὶ πῆμασι παντοδαποῖσι  
 Τειρόμενος, κάμπτω σοι γούνατα. Πέμψον ἔμῳινε  
 Δακτύλῳ ἱκαλῆν ἔξηρην φλογὶ Ἀδάρων ὄνα  
 Γλῶσσαν ἀνασφύζοντα, χάος δὲ με μηκέτ' ἐρύκοι,  
 580 Μηδ' Ἀβραὰμ· μεγάλων κλῶπων ἀποτηλῶθι  
 [βάλλοι

Πλοῖσιον ἐν παθέσει. Τῆν δ' ἐπὶ χεῖρα κραταίην  
 Πέμψεις, ἀχέων δὲ πόρος ἄκος, εἰς δὲ με πάντα  
 Θαύματα καὶ τεράτων δειξάεις σθένος, ὡς τοπάρουθεν.  
 Εἰπέ, καὶ αἰματώσεσσι ῥύσις λήξει τάχιστα.  
 585 Εἰπέ, καὶ ἐκμήνετε σὺν ἀγέλῃν λεγεῶνος  
 Πνεῦμα, καὶ ἐν πελάγεσσι πῶσι, χάζετο δ' ἔμοιο.  
 Καὶ λέπρην ἑλάσειας ἀτερπεία· καὶ φῶς ἔλθοι

Α Ὅμμασιν οὐχ ὀρώσει, καὶ οὐατα φθόγγον ἀκούει·  
 Καὶ ξηρὴν ταυόσιας ἐμὴν χεῖρα, θεομὰ τε γλώσσης  
 590 Ῥήξεις, στήσας δὲ ποδῶν βάσιν ἀβρανέουσαν.  
 Ἐκ δ' ἄρτου κορέσας ὄλιγου· σπορέσας δὲ θάλασσαν  
 Δειμαλήν· σπράψας δὲ φαάντερον ἡέλοιο.  
 Πήξεις δὲ μέλη βεβαρητότα, ἐκ νεκῶν δὲ  
 Ἀυθις ἀνασφύσειας ὀδύβια· μηδέ μ' ἀκαρπον,  
 595 Ὅλα συκὴν τοπάρουθεν, ἰδῶν, ξηρὸν τελέσειας.  
 Ἄλλος μὲν τ' ἄλλοισιν ἀρηγόσι, Χριστέ, πέποθεν,  
 Αἶματι, καὶ τέφρῃ, καὶ ὄφρῳ σήμερον οὐστῃ.  
 Ὅτ' ἄλλοι χατέουσιν ἀρηγῆνος οὐτιδανότα·  
 Σὺ δ' ἄρ' ἐγὼ μόνῳ, Βασιλεύτατε, μόνος ἐλείφθην,  
 600 Ὅς πάντων κρατέεις, καὶ μοι σθένος ἔσσι  
 [μέγιστον.

Ὅ μ' ἄλοχος κομέουσα δυσάλθεα κήδεα λύσει.  
 Ἦ τε καὶ ἀσφαλῶντα παρηγορήσιν λαίνας·

Moves autem sapienter hinc et illinc mundi gubernacula  
 Quibus abacti a malis scopulis, asperum  
 575 Vitae incertissimae magnum mare trajicimus.  
 Rursus ego laborans et omnibus ærumnis  
 Contritus, tibi flecto genua. Mitte mihi  
 Lazarum, qui digito humenti aridam flamma cito  
 Linguam refrigeret, nec me chaos colibeat,  
 580 Nec Abraham longe a magno sinu projiciat  
 Divitem patientem. Sed fortem tuam manum  
 Mitte, et dolum fer remedium, ac in me omnia  
 Miracula, et prodigiorum virtutem, ut olim, osteude.  
 Dic, et celerissime fluxus sanguineus desinat.  
 585 Dic, et porcorum gregem in furorem agat legionis  
 Spiritus, et in mare cadat, et a me recedat.  
 Lepram tristem remove; lumen accedat  
 Oculis cæcis, et aures sonum audiant:  
 Aridam manum meam extende, et vincula linguæ  
 590 Rumpes, et pedum firma gressum debilem.  
 Ex modico pane satia; sternæ mare  
 Terribile; splendidus sole corusca  
 Fige membra ingravescentia, et ex mortuis  
 Rursus suscita fetentem; nec me infructuosum,  
 595 Postquam, veluti ficum, videris, arefacias.  
 Alius quidem aliis adjutoribus, Christe, confidit,  
 Sanguine, et cinere, et supercilio in diem permanente.  
 Alii alio indigent adjutorio infirmo.  
 Tibi vero soli, Rex omnium, solus relictus sum,  
 600 Qui omnium dominaris, mihi que maximum robur es.  
 Non me uxor fovens molestis sollicitudinibus solvet.  
 Aut afflictum dulcibus alloquiis definiet:

578 Φλογὶ Ἀδάρων. Sic emendavimus ex scol.  
 cod. Coisl. vitiosam lectionem codicum aliorum et  
 editorum qui habent φλόγα.

579 Μηκέτ' ἐρύκοι. Coisl., μὴ κατερυκοί.  
 581 Πλοῖσιον ἐν παθέσει. ærumnis locupletem.  
 Μοκ ἐπὶ χεῖρα. Reg. sup. lin. ἐπ' ἐμῆ.

583 Δειξάεις. Unus e Regg. δείξεις.  
 586 Δ' ἔμοιο. Ita Reg. 991. Edit. δ' ἔμοιο.  
 590 Ἀβρανέουσαν. Reg. sup. lin. ἀβρανεούσαν.  
 Edit. male ἀβανέουσαν.  
 597 Ὅφρῳ σήμερον οὐστῃ. Id est, fastui brevis-  
 sime duraturo.

## METRICA VERSIO.

Hinc illincque regis, quo gens mortalis abacta  
 A scopulis, vitæ malefidis trajicit undas.  
 Ast ego jam gravium confectus mole dolorum,  
 Te genibus flexis supplic obtestor, ut ad me  
 Latatum extemplo veniat, flammisque calentes  
 Leniat humenti digito, nec chasmate vasto  
 Ulterius teneat, sinibusque excludat amentis  
 Abrahami, ærumnis locuples pœnaque perenni.  
 Quin potius mihi mitte manum, tristesque dolores  
 Ipse salutifera quamprimum pelle medela,  
 Frisqueque nunc in me facilis miracula profer.  
 Dic, et sistatur profluxio fœda cruoris:  
 Et grege porcorum stimulus furialibus aeto  
 Proruat in pelagus legio, procul atque facessat.  
 Excute deformem lepram, cæcisque recurat  
 Lux oculis, rursusque meas vox intret in aures.

B Arentesque extende manus, et vincula lingue  
 Solve, pedumque malos firma, Rex maxime, gressus;  
 Pane perexiguo satia, compesce tremendos  
 Æquoris irati fluctus, et sole nitente  
 Tu mihi splendidus radia, corpusque recurvum  
 Erige, seientenque reduc ad lumina vita.  
 Nec veluti sterilem jubeas arescere ficum.  
 Præsidiiis aliis alii, Deus optime, fidunt,  
 Et genere et cinere exiguo, fastuque fugaci,  
 Aut alias quasdam spes amplectuntur inanes.  
 At soli tibi solus ego sum, Christe, relictus,  
 Imperio qui cuncta tenes: in te mihi robur  
 Omne situm est, in te fiducia tota salutis.  
 Nou animi curas depulset sedula cojus,  
 Que vel inærentem dulci sermone marium  
 Obluctare potest: nec chara gestio prole,

Ὅδῃ φίλους παίδεσσιν ἀγάλλομαι, οἷς ὑπὸ γῆρας  
 ὕρθουται, νεαρῶσιν ὅπ' ἔγχεσιν αὐθις ὀδέου·  
 605 Οὐδὲ κασιγνήτοις ἐπιτέρομαι, οὐδ' ἐτάροισι.  
 Τοῖς μὲν γὰρ στεγερὸς μόρος ἤρπασεν· οἱ δὲ φιλεῦντες  
 Νηνεμίην, ἐτάρων ἄλγην φρίκα τρομάσσει  
 Κεῖνην τερωπῆν οἴην ἔχον, ὡς δὲ πηγῆν  
 Διψαλήν ψυχρὴν ἑλαρος σχεδόν, ἀνδράς ἀρίστους,  
 610 Χριστοφόρους, ζῶντας ἐπὶ θβόν, σαρκὸς ὑπερ-  
 [θεν,  
 Πνεύματος ἀένωιο φίλους, καὶ λάτριας ἐσθλοῦς,  
 Ἄζυγάς, κόσμου περιφρονάς. Ἄλλὰ καὶ αὐτοὶ  
 Μαρνάμενοι περὶ σοῦ διακριθὲν ἔνθα καὶ ἔνθα  
 Ἰστανται, ζῆλος δὲ Θεοῦ λύσε θεσμῶν ἀθέσμως,  
 615 Ἀρμονίην τ' ἀγάπης, ἧς σὺνομα μόνον ἐλείφθη.

A Ὡς δ' ἔτε τίς τε λόντα λιπῶν ἄρκτω πελάσει  
 Μαινομένη, καὶ τήνδ᾽ φυγῶν ἐς δῶμα πίεσση  
 Ἄσπαστος, καὶ χεῖρα ἔην πρὸς τοῖχον ἔρειση,  
 Ἐνθεν δ' ἐκπροθορῶν μιν ὄρις τύψησιν ἀλπτως·  
 620 Ὡς καὶ ἐμοὶ πολλοῖσιν ἐλαυνομένη καθέσσειν,  
 Ὅδῃν ἄκος καμάτω, τὸ δ' ἄλιον, ὃ ττὶ κεν εὔρω.  
 Πάντῃ δ' ἀθήσας τε καὶ ἐν πάντεσσι μογήσας,  
 Ἐκ σθέν, εἰς σὲ, μάκαρ, λεύσω πάλιν, δίκαιρ ἔμοιο,  
 Παντοκράτωρ, ἀγένητε, καὶ ἀρχῆ, καὶ πάτερ ἀρχῆς,  
 625 Υἱὸς ἀθανάτου, φάος μέγα φωτὸς ἁμοίου,  
 Ἐξ ἐνδῶ εἰς ἐν ἰόντος ἀτεκμάρτους λόγουσιν·  
 Υἱὸς Θεοῦ, σοφῆς, βασιλεῦ, λόγῃ, ἀτρεχῆ τε,  
 Εἰκῶν ἀρχετύπου, φύσις γεννήτορος ἴση,  
 Ποιμῆν, ἀμνῆ, θύς τε, Θεῆ, βροτῆ, ἀρχιερεῦ τε·

Non charis filii gloriator, a quibus senectus erigitur,  
 Et juvenilibus vestigiis rursam progreditur :

605 Nec cognatis delector, nec amicis :

Illos enim invisā mors rapuit : isti autem amici

664 665 Quietis, ad minimum amicorum pavorem contremiscunt.

Hanc unam habui oblectationem, velut fontē

Frigido appropinquans cervā sitiens, optimos viros

610 Christiferos, viventes in terra, supra carnem,

Spiritus aeterni amicos, et bonos cultores,

Caelibes, mundi contemptores. Sed et illi

Decertantes de te adversis frontibus hinc et illinc

Stant, et studium partium legem Dei solvit haud legitime,

615 Et concordiam charitatis, cujus nomen solum relictum est.

Velut si quis relicto leone in ursam incurrat

Furcentem, atque hanc fugiens in domum incidat

Laetus, et manum muro sustentet,

Atque hinc prosiens cum inopinato serpens percutiat :

620 Sic mihi multis agitato perturbationibus

Nullum laboris remedium, et quidquid invenero, id molestius est.

Postquam autem undequaque cicumspecti, et in omnibus laboravi,

Ex te, in te, beate, rursus intueor, robur meum,

Omnipotens, ingenite, principium, et Pater principii,

625 Filii immortalis, magnum lumen similis luminis,

Ex uno in unum, modo non enarrabili prodeuntis :

Fili Dei, sapientia, rex, verbum, veritas,

Imago exemplaris, natura Genitori aequalis,

Pastor, agne, victima, Deus, homo, pontifex ;

606 Ἐρπασεν. Chig. ἔλασεν.

608 Κεῖνην. Ita Coisl. et Chig. Edit. ζεῖνην.

611 Ἀερώσιο. Coisl. ἀένωσιο.

612 Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ. Hic carpit monachos de Christo decertantes, qui acriori zelo et concordiam

et charitatem solvebant.

614 Ζῆλος. Int. Coisl. φθόνος. Melius schol. ὁ περὶ Θεοῦ φθόνος.

618 Πελάσειε. Coisl. παλάστει.

#### METRICA VERSIO.

Qua subnixā velut primos renovatur ad annos,  
 Nec tremulo terram pulsat pede curva senectus.  
 Sed neque germanis, nec jam delector amicis :  
 Namque illos tristi rapuit mors horrida fato ;  
 Hos autem, caelo ventorum turbine puro  
 Gaudentes, simul atque levis licet, aura sodales  
 Concutit adversae sortis, tum protinus horror  
 Afficit, et pavides gelidus tremor obsidet artus.  
 Ut vero confecta siti cum cervā propinqua est  
 Fontis aquae gelidae, sic nobis una voluptas  
 Haec erat, eximia nimirum laude coruscī  
 Et virtute graves homines, Christumque ferentes,  
 Altius in terra viventes corpore crasso,  
 Aeternum flamen sincera mente colentes,  
 Conjugis expertes, contemptoresque caduci  
 Fluxarum mundi rerum. Sed et hi quoque de te  
 Hinc atque hinc stantes pugnant, et Marte nefando  
 Contendant : legemque Dei perfringit iniquus  
 Livor, amicitiae felicia vincula solvens,  
 Cujus nil vobis superest nisi nomen inane.

B Ut si quis saevam cupiens vitare leonem,  
 Unguibus occurrat furibunda protinus ursae,  
 Atque illam rursus fugiens, aedescque libenter  
 Ingressus, paries dum languida brachia firmat,  
 Praeter spem infelix diro feriatur ab angue :  
 Sic mihi, cum variis agiter-quatiarque procellis,  
 Nulla tamen miseris sanat medicina labores.  
 Imo etiam quidquid postremum occurrerit illud  
 Intima pervellit graviori corda dolore.  
 Undique porro oculos versans, inque omnibus a te  
 Afflictus rursum, Deus, ad te lumina tollo,  
 In quo praesidiū spes est mihi tota reposita.  
 O qui cuncta potes, nullo generate, nec ullum  
 Principium agnoscent, qui Principium genitū  
 Aeternum natum, lucis similis jubar ingens,  
 Ex uno arcana ratione fluentis ad unum :  
 Nate Dei, Verbum, rex, et sapientia, veri  
 Auctor, et archetypum referens, Patriae potenti  
 Naturae aequalis, praecellens, pastor, et agnus,  
 Mortalisque, Deusque, et victima pura, sacerdos :



030 Πνεῦμά θ' ὁ πατρὸς θένεται, νόου φάος ἡμετέροιο,  
Ἐρχόμενον καθαροῖσι, θεὸν δὲ τε φῶτα τίθητιν  
Ἰλαθί, καὶ μοι ἔπασον ἐπιπλομένους ἄναιαυτος,  
Ἐνθάδε καὶ μετέπειτα εἰρη θεότητι μεγένετα,  
Γηθόσουν ὕμνος σε διενεκέεσαι γεναίρειν.

B. Ὅρκιοι Γρηγορίου.

Ἄμωσα τὸν Λόγον αὐτὸν, ὃ μοι θεός ἐστι μέγιστος,  
Ἐξ ἀρχῆς ἀρχῆ, Πατὴρ ἀπ' ἀθανάτου,  
Εἰκὼν ἀρχετύπου, φῶτος γεννήτορος Ἰση,  
Ὅς φθάσε καὶ μερόπων ἐς βίον οὐρανόθεν ·  
5 Ἄμωσα, μήτε γὰρ γε νόον μέγαν, ἐχθρὰ νοήσας,

630 Tum Spiritus, qui ex Patre procedit, lumeu mentis nostræ,  
Ac puris illabitur, et deum hominem facit :  
Miserere, mihi que concede volentibus annis,  
Hic et in futurum toti deitati permistum  
Hymnis te perpetuis gaudemus celebrare.

H. Gregorii iusjurandum .

Juravi Verbum ipsum, quod mihi maximus est Deus,  
Ex principio principium, ab immortalis Patre,  
Imago exemplaris, natura Genitori æqualis,  
Qui e cælo ad hominum vitam descendit :

666-667 5 Juravi me, nec mente magnam mentem, impia cogitando,  
Abjecturum, nec Verbum verbo inimico.

Si Triadis lucidæ deitatem discindam,  
Temporum molestorum momentis obsequens :

Si meam unquam mentem magna sedes vulneraverit,  
10 Aut aliorum cupiditati inanum adjutricem adnoveam :

Si Deo antepōnam hominem adjutorem,  
Petræ invalidæ rudentes innectens :

Si unquam, Deo prospera largiente, animum elatum geram,  
Aut rursus infirmum, in mala incurrens :

15 Si litem dirimam ab æquitatis norma aliquantulum deflectendo,  
Si supercilium plus a me honoris habeat, quam sanctitas ;

Si malos videns pace perfuerentes, ac bonorum scopulos,  
Gressus a dextra semita declinavero :

\* Scriptum an. 372. — Alias Bill. 18 pag. 92.

634 Γηθόσυνον. Sic mss. Edit. γηθόσυνος. —  
Forte melius ob puritatem metri, quod aliter claudicat. CAILLAV.

H. ANCHURANTUM. In isto poemate, Gregorius vitæ suæ legem ac regulam tradit : votaque, quibus Deo se obstrinxit, tanquam doctrinæ suæ sigillum, atque evangelicæ vitæ rationis confirmationem nobis proponit : Juravi, et statui custodire judicia justitiæ tuæ, psal. cxviii, 406.

TR. Ὅρκιοι, etc. Reg. 992, τοῦ αὐτοῦ ἔρος θεολογίας, Reg. Med. ἐπος βίου, ἢ περὶ τῆς ἐλευτοῦ ἀρετῆς, vitæ regula, sive de sua ipsius virtute.

2 Ἐξ ἀρχῆς ἀρχῆ. Billius verit, ortus ab ortu, quod minus theologicæ consonum, si verba potius quam mentem interpretis spectes.

3 Ἰση. Bene Int. ἢ αὐτῆ, natura eadem. Ita

A ῥίπειν, μήτε λόγῳ τὸν Λόγον ἀλλοτρίῳ.

Εἰ Τριάδος θεότητα διατηξάμε φαινής,

Ἐσπέμενος, καίρων νεύματι ἀντιπάλων ·

Εἰ δ' ἔβρη μεγάλα εἰρη θεότητι ἐμὸν νόον οἰσφρέσειεν,

10 Ἢ ἐ πῶθ δοίην ἀλλοτρίῳ παλάμην ·

Εἰ δὲ θεοῦ προπάροιθε βροτὸν θέμην ἐπίκουρον,

Πέτρης ἠπεδανῆς πείσματ' ἀναψάμενος ·

Εἰ δὲ ποτ' ἐσθλά φέροντος ἀγήγορα θυμὸν ἔχομι,

Ἢ κακοῦς κύρσας, ἔμπαλιν ἀβανταί ·

15 Εἰ δὲ δίκην δικάσαιμι παρακλίνας τὸ θέμιτος,

Εἰ δὲ λάβοι τιμὴν ὄφρω ἐπερθ' ὄσιων ·

Εἰ δὲ κακοῦς ὄρων τὴν γαληνίδωντας ὁδοῦ

Σταίην ἐξιστρέψῃ, ἢ ἀγαθὸν σκοπέλους ·

630 Tum Spiritus, qui ex Patre procedit, lumeu mentis nostræ,

Ac puris illabitur, et deum hominem facit :

Miserere, mihi que concede volentibus annis,

Hic et in futurum toti deitati permistum

Hymnis te perpetuis gaudemus celebrare.

H. Gregorii iusjurandum .

Juravi Verbum ipsum, quod mihi maximus est Deus,

Ex principio principium, ab immortalis Patre,

Imago exemplaris, natura Genitori æqualis,

Qui e cælo ad hominum vitam descendit :

666-667 5 Juravi me, nec mente magnam mentem, impia cogitando,

Abjecturum, nec Verbum verbo inimico.

Si Triadis lucidæ deitatem discindam,

Temporum molestorum momentis obsequens :

Si meam unquam mentem magna sedes vulneraverit,

10 Aut aliorum cupiditati inanum adjutricem adnoveam :

Si Deo antepōnam hominem adjutorem,

Petræ invalidæ rudentes innectens :

Si unquam, Deo prospera largiente, animum elatum geram,

Aut rursus infirmum, in mala incurrens :

15 Si litem dirimam ab æquitatis norma aliquantulum deflectendo,

Si supercilium plus a me honoris habeat, quam sanctitas ;

Si malos videns pace perfuerentes, ac bonorum scopulos,

Gressus a dextra semita declinavero :

carm. præced. vers. 628.

5. Νόον μέγαν. Pollicitus fuerat Gregorius operam se daturum, ut nunquam mente seu cogitatione, Deum Patrem, qui vobis appellatur, offenderet. Nunc de sermone locuturus, studio sibi ferre pollicetur, ne in Verbi offensionem incurrat. Male Billius utitur ista voce rursus ut versum expleat, quasi Gregorius non semper coluisset, quod est absurdum. — Non legitime carpi videtur Billius, cum vocis rursus sensus ille sit, quod non magis Verbum offenderet velit, quam Patrem. CAILLAV.

6 Λόγῳ... ἀλλοτρίῳ, sermone alieno.

13 Ἐσθλά φέροντος. Subaud. Θεοῦ.

15 Δίκην. Cōisl. et Reg. 990, δίκας.

17 ὄφρων. Sup. lin. Cōisl. εἰσπρόβων.

18 Σκοπέλους. Calamitates bonorum intelligit.

METRICA VERSIO.

Spiritus a summo procedens Patre, tenebras  
Mentibus a nostris pellens, et pectora pura  
Ingrediens, homini et tribuens deitatis honorem,  
Sis faciliâ misero, nec non vertentibus annis  
Da, precor, ut reliquo mortalis tempore vitæ  
Atque etiam tota posthæc deitate coruscans,  
Perpetuo laudum celebrem te carmine lætus.

II. GREGORII IUSJURANDUM.

(Billio interprete.)

Verbum iuravi, mihi qui Deus ortus ab ortu,  
Atque immortalis qui Genitore satus ;  
Archetypi effigies, par et natura paternæ,  
Qui supero ad nostrum venit ab æae genus :

B Quod mea nec mentem mens abjectura supremam  
Discident rursus nec mea verba Λόγον : [est,  
Si Triadis claræ subeat mihi acindere Nomen,  
Dum nutum adversi temporis ipse sequor :  
Si mentem exstimulet sedes mihi celsa, vel illos,  
Quos agitat sedis dura cupido, juvem :  
Ante Dei humanum auxilium si forte locarim,  
Invalidæ et petræ sit mea nexa ratia  
Læta ferente Deo si mens sit turbida fastu,  
Rebus in adversis rursus at illa cadat :  
Si iudex æquum pervertam jusque, superbis  
Plus tribuens, gravibus quam pietate viris.  
Prospera pravorum cernens, scopulosque bonorum,  
Si linquam dextrum non bene sanus iter ·

Ei φθόνος ἐκτῆξεν ἐμὴν φρένα· εἰ γελᾶσαιμι  
 20 Πνῶμα καὶ οὐχ ὄσιον, ὡς πόδα πηγῶν ἔχων·  
 Eὶ δὲ χόλιμ πληθύνοντι πέσοι νόος, εἰ δ' ἀχάλιος  
 Γλῶσσα θέσι, μάχλον τ' ἔμμη φέροι κραδίη·  
 Eὶ δέ τιν' ἐχθαίροισι μάτην, εἰ δ' ἐχθρὸν ἔμετο  
 Τισαίμην δολίως, τὴ καὶ ἀμφαδίην·  
 25 Eὶ κενεὴν πέμψαιμι δόμῳ ἀπο χεῖρα πένητος,  
 Eὶ φρένα διψαλέην οὐρανόσιμῳ λόγῳ·  
 \*Ἄλλημ Χριστὸς εἰσι πλῆον θλαος, αὐτὰρ ἔμετο  
 Τούς ἀκρι καὶ πολίης αἶρα φέροι καμᾶτους.  
 Τοῖσδε νόμοισιν ἔδησα ἐμὸν βλον. Eὶ δὲ πόθοιο  
 30 Ἐς τέλος ἰκοίμην, Ἀφῆτις, σεο χάρις.

A

Γ. Ἐνοβία Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐν σοὶ μὲν ἡμερούμεν, ὦ Θεοῦ Ἀδελφῶ,  
 Μένοντες οἴκοι· σοὶ δ' ἀνάπομεν σχολήν.  
 Σὴ μὲν καθέδρα, σὴ δ' ἔγερσις, καὶ στάσις,  
 Σὴ δ' αὖ πορεία, σοὶ δὲ καὶ νῦν νεύματιν  
 5 Εὐθόποροῦμεν. Ἄλλὰ μοὶ τιν' ἀγγέλιον  
 Πέμποσι ὀδηγῶν, θεζῶν παραστάτην,  
 Ὅς με στήλω πυρός τε καὶ νεφροῦ ἄστο,  
 Τέμνοι δὲ πόντον, βεῖθρα δ' ἰσάτη λόγῳ,  
 Τρέφοι δ' ἀνωθεν καὶ κάτωθεν πλουσίως.  
 10 Σταυρὸς δὲ χερσίν ἐκτυπούμενος θράσος  
 Ἐχθροῦ καταεργοί· μὲν ἔν ἡμέρᾳ μέτῃ

Si livore mens mea tabescat : si risero  
 20 Lapsus eorum, etiam qui sancti non sint, quasi firmo sim pede ;  
 Si tumescente ira mens ceciderit : si freni expers  
 Lingua excurret, corque lascivos oculos intendat ;  
 Si quem odio nequidquam habuero, si meum inimicum  
 Ulciscar dolo aut aperte :  
 25 Si vacuam a domo mea dimisero manum pauperis,  
 Si mentem siti caelestis verbi laborantem,  
 Aliis potius indulgeat Christus, ac meos labores  
 Etiam usque ad canitiem susceptos ventus auferat.  
 His legibus obstrinxi vitam meam. Si vero desiderii  
 30 Compos fuero, o Immortalis, tibi gratia erit habenda.

## III. Itinerarium Constantinopolitanum

In te quiescimus, o Dei Verbum,  
 Manentes domi ; tibi referimus otium.  
 Tua est sessio, tua exsurrectio, tua statio,  
 Tua rursus profectio, tuis et nunc auspiciis  
 5 Viam inimus. Sed mihi aliquem angelum  
 Mitte ducem viae, faustum custodem,  
 Qui me columna ignis et nubis ducat,  
 Dividat mare, flumina sistat verbo,  
 668 669 Nutriet cibo caelesti et infero largietur.  
 10 Crux autem manibus signata audaciam  
 Inimici frangat : neque in die media

\* Scriptum an. 379. — Alias Toll. 17, pag. 99 ; et Murat. 194, pag. 177.

22 Θεολ. Sic et mss. Edit. mendose Θεώ.

27 Ἐμοῖο. Ita Reg. 991. Edit. ἔμετο.

30 Ἐς. Reg 993, εἰς.

III. ARGUMENTUM. Gregorii Constantinopoli proficiscentis est istud poema. Excusum fuit etiam a Muratori, p. 177. Sic autem habet vir eruditus : post carmen olim LIV, nunc LXXVI, lib. 1, sect. 1, inter poemata dogmatica, quod inscribitur ἐνοβία, seu sancti Gregorii profecturi precatio, jam typis editum, hæc subiiciuntur in Ambr. codice. Ea vero lucubrasse videtur poeta sacer, cum a cathedra Constantinopolitana qua se abdicaverat, ad solitudinem ruris paterni sese contulerat. Sic Muratorius.

3 Καθέδρα. Id est, per te sedemus, surgimus, stamus.

4 Νεύματιν. Sic Murat. Edit. βεύματιν.

8 Ἰσάτη. Murat. ex cod. Mediolan. ἰσάτῃ.

10 Σταυρός. Venerabile signum crucis, quo Christi sectatores germani se nanu quotidie mununt, diabolum fugare posse, vetustissima est traditio. Ejus institutio ab apostolis ipsis proficisci videtur : cujus rei ac ritus exempla pete a Gretsero in amplissimo opere De sancta cruce, a Bossio, etc. Ita Murat. Audiamus nunc Tolleum, cujus auctoritas in hæc re maximi sane momenti videbitur : « Sic enim, ait, semper sensit sancta mater Ecclesia ; quare noster inveciva priorum in Julianum, illum apparitione demonis perterritum munisse se signo crucis refert. » Vid. tom. 1, pag. 102.

## METRICA VERSIO.

Si me .avor edat, si casu læter iniqui,  
 Non secus ac firmo steti mea vita gradu :  
 Si mentem sternat sævus furor, ac sine freno  
 Si mea lingua, oculus sit meus atque proca :  
 Si mihi quisquam odio sit frustra, ulciscar et ho-  
 Perspicue, aut tectis fraudibus, ipse meum : stem  
 Si vacuis a me manibus discedat egenus,  
 Coelestesque petis qui sitibundus aquas :  
 Sit clemens aliis Christus facilisque ; labores  
 Fruge mihi vacuos at levis aura ferat.  
 Legibus his devinxi animum. Complevero vota  
 Si pia, Christe, tui muneris istud erit.

B

## III. ITINERARIUM CONSTANTINOPOLITANUM.

(A. B. Caillau interprete.)

In te quiescimus, Dei Verbum Patris,  
 Domi manentes ; otium tibi damus.  
 Tibi sedemus, surgimus rursus tibi,  
 Stamus tibi et movemur : auspiciis viam  
 Nunc carpinus tuis. Sed angelum ducem  
 Emitte cursus atque custodem mei,  
 Qui me columna nubis atque ignis tegat,  
 Dividat æquor, voce sistat flumina,  
 Ciboque me pascat superno et infero.  
 Frangat manu signata crux audactam

Καύσων φλέγοι με, μηδὲ νύξ φόβον φέροι.  
 Την δὲ τραχείαν καὶ προσάντη μοι τρίβον  
 Λείαν τιθείης, εὐπορὴν τε σὺ λάτρη,  
 15 Ὡς πολλάκις με καὶ τὸ πρὶν χειρὶ σκέπων  
 Ἰῆς καὶ θαλάσσης ἐξέσσεας κινδύνων,  
 Νέσων τε δεινῶν, δυσμενῶν τε πραγμάτων.  
 Ὡς δεξιῶς ἅπαντα, καὶ κατ' ἐπιπέδας,  
 Πράξαντες, αἰσῶν τε τῆς ἔδου τέλος  
 20 Εὐρόντες, αὐθὶς πρὸς φίλους καὶ συγγενεῖς  
 Παλινδραμῶμεν, ἀμνησῶνιν ἀμνηνοί.  
 Φανέντες οἴκοι, καὶ πόνων πεπαυμένοι.  
 Σὲ προσκυνούμεν, τῆς τελευταίας ἔδου  
 Χρηζόντες εὐμενοῦς τε καὶ βέστης τυχεῖν.

A Δ'. *Εἰς αὐτόν.*  
 Τριάς λαλοῦτο, καὶ καταρτίζει λόγον  
 Ἄλλος τις, ὄσπερ ἄξιος. Θρόνον δ' ἐγὼ  
 Εἶξω. Θεῶν γὰρ προσλαλῶν οὐ παύσομαι.  
 Ε'. *Πρὸς τὸν Ἀναστασίας λαόν.*  
 Ποθῶ, ποθῶ σε, φιλτατ', οὐκ ἀρνῶσομαι·  
 Ποθῶ λόγων γέννημα τῶν ἐμῶν τέκων,  
 Ἀναστασίας ὡς καὶ τῆς ἐμοῦ φίλης,  
 Ἥ την πάλαι θανοῦσάν ἐν νεκροῖς λόγους  
 5 Ἦστο τιν παλαιῶν ἐξανέστησεν νότις·  
 Ὅθεν προελθὼν οὐμὸς, ὡς σπινθῆρ, λόγους,  
 Πίσας κατέσχε φωτὶ τὰς Ἐκκλησίας.

*Æstus urat me, neque nox timorem afferat.  
 Asperam autem et difficilem mihi semitam  
 Planam facias, et facilem tuo famulo,  
 15 Ut sæpe me jam antea manu tegens,  
 Terræ et maris eripuisti periculis,  
 Et morbis gravibus, et rebus difficilibus,  
 Ut feliciter omnibus et pro spe  
 Peractis, prosperumque vix finem  
 20 Nacti, rursus ad amicos et cognatos  
 Revertamur, læti lætos  
 Domi revisentes, et laborum liberi.  
 Te supplices adoramus, postremum iter  
 Efflagantes, ut placidum et facile consequamur.*

IV. *De seipso*.

Trinitas prædicetur, et munus docendi suscipit  
 Alius quispiam, qui sit dignus. Thronis autem ego  
 Cedo. Cum Deo enim loqui non cessabo.

V. *Ad plebem Anastasiæ*\*\*.

Desidero, desidero te, charissima, non negabo :  
 Desidero te, fructum et sobolem sermonum meorum,  
 Plebs dilectæ mihi Anastasiæ,  
 Quæ mortuam jam dudum mortiferis sermonibus  
 5 Fidem antiquam resuscitavit novis :  
 Unde prodians meus, velut scintilla, sermo,  
 Omnes implevit lumine Ecclesias.

Alias Toll. 49, pag. 104; et Murat. 191, pag. 175. \*\* Scriptum an. 381. — Alias Toll. 9, pag. 91.

IV. Tr. Tres isti versus male inserti carmini xix, apud Tollium, pag. 104, habentur etiam apud Murator. n. 191, p. 175.

1 Λαλοῦτο. Ita Murat. Toll. λαλεῖτω. Forte legendum λαλεῖσθε. Μοχ καταρτίζει λόγον. Murat., καταρτίζει λέων. Hæc, inquit, Nazianzenus cecinitisse videtur, cum sedi Constantinopolitanæ renuntiavit, ut episcoporum et populi compesceret tumultus. Hi versus subjecti erant in ms. quo usus est Tollius, vi carmini, unde eos carmini xix ab ioso edito inserere sibi visum fuit, quod hæc car-

mina ternis singula versibus constarint, quanquam nec hunc iis commodum esse locum fateatur.

V. ARGUMENTUM. In desiderio Anastasiæ charissimæ se esse testatur Gregorius.

2 Τῶν ἐμῶν τέκων. Non dubitat Tollius quin legendum sit τέκος, ut sit ὁ λάς τέκος τῆς Ἀναστασίας et γέννημα τῶν λόγων.

4 Ἐν νεκροῖς λόγους. Mortiferam Arianorum, qui Constantinopoli diu grassati fuerant, doctrinam significat.

## METRICA VERSIO.

Hostis; nec ardens lucis urat me calor,  
 Nec mihi timores umbra noctis afferat.  
 Si duriores asperique tramites,  
 Tu redde planos, servo et obvius tuo,  
 Ut sæpe jam prius manu me protegens,  
 Terræ, freti, languoris et periculis,  
 Remumque acerbis liberasti casibus,  
 Omnibus ut exactis, spei jam composites  
 Tandemque nacti prosperum finem viæ,  
 Rursus caterve proximoque redditi  
 Turbisque amicorum, laborum liberi,  
 Cum gaudio lætos revisamus domi.  
 Te deprecamur supplices, iter ultimum  
 Ut dulcere nobis et quietum præbeas.

## IV. DE SEIPSO.

(A. B. Caillau interprete.)

Trias canatur, atque verba dirigit  
 Alter quis, et dignus. Libens thronis ego  
 Cedam, Deoque colloqui non desinam.

V. AD PLEBEM ANASTASIÆ.

(A. B. Caillau interprete.)

Te volo, volo te, non nego, charissima,  
 Te volo, loquelæ germen et sobolem meæ,  
 Anastasiæ grata plebs dulcissima,  
 Quæ jam malignis mortuam verbis diu  
 Fidem resuscitavit antiquam novis :  
 Unde meus, ut scintilla, sermo prodians  
 Ecclesias omnes replevit lumine.

Τίς σου τὸ κάλλος, τίς θρόνος ἐμοῦς ἔχει ;  
 Πῶς εἴμ' ἄτεκνος, ζῶσι δ' οἱ παῖδες; Πάτερ,  
 10 Σὺ δόξα, κἀν τὸυδε χεῖρον συμπέσοι.  
 ἴσως καλῶς τὴν ἐμὴν παρῆρησαν.  
 Τίς ἐκθόσσει γνησίως τὸ σὺν, Τριάς;

Γ'. Πρὸς τοὺς αὐτοὺς.

Εἰὼν ὁδοὶ πενθοῦσαι, τὸν νόμου λάτρη  
 Λαθὴν ποθοῦσαι ἡμέρας ἑορτίσας.  
 Πενθῶ δ' ἔγωγε λαθὸν οὐχ ὀρώμενον  
 Ἐμοῦς βέοντα πρὸς λόγους, ὡς ἦν ποτε  
 5 Κωνσταντινουπόλις τε καὶ ζένων ὄσον  
 Ἐνδημον, οἷς ἤστραπτεν ἡ φῶλη Τριάς.  
 Καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ὡς λέων βρυχώμενος

Α Μακρὰ στενάξω. Τῶν δ' ἐμῶν τέκνων τυχὴν  
 Ἄλλοι κατασκιρῶσι, πιθανοῖς λόγοις  
 40 Συναρπάζοντες. Εἰ γὰρ ἔλθοι μοι σθενος,  
 Ὡς πρὶν, Τριάς, σὺν, καὶ βρυχησαίμην πάλιν  
 Ἐν σοὶ, τὰχ' ἂν τι θῆρες εἴξαιεν πάλιν.  
 Ζ'. Πρὸς τοὺς ἀπίλους ἐξετήριον.

Οἱ συνθῦται, τέθηκα τῷ φθόνῳ μόγις.  
 Ἐῶα λήξει καὶ δόσις, φθόνος τ' ἐμὸς  
 Ἐχθροῖς, φίλοις ἀπῆλθον· εὐφημησάτε.  
 Πλὴν ἐξετήριον τι πᾶσι φθέγγομαι.  
 5 Ἄν ἄλλον εὐρητ' ἄντ' ἐμοῦ, τιμῆσατε.  
 Τὸ σπεῖτον ἡμῖν Πνεῦμα, τῷ συνηγορῶ.  
 Νῦν δ' οὐκέτ' εἰμὶ τῆς μάχης μεταλύχμον.

Quis tuam pulchritudinem, quis meas sedes habet?  
 Quomodo sum sine liberis, dum liberi vivunt? Pater,  
 10 Tibi gloria, etiamsi quid pejus contigerit.  
 Fortasse plectis meam libertatem.  
 Quis rite prædicabit tuam veritatem, o Trinitas?

670-671 VI. Ad eosdem'.

Vix Sion lugent, legis cultorem  
 Populum desiderantes diebus festis.  
 Lugeo et ego ipse, populum non conspici  
 Ad meos confluentem sermones, ut olim solebat  
 5 Et Constantinopolis, et peregrinorum quidquid  
 Degebat, quibus affulgēbat amica Trinitas.  
 Et nunc ego, ut leo rugiens,  
 Multum gemo. Meos autem liberos forsitan  
 Alii insultant, persuasibilibus verbis  
 10 Abripientes. Si autem redeat mihi robur,  
 Ut olim, Trinitas, tuum, et rugiam iterum  
 In te, cito ferē rursus cesserit.

VII. Vale ad inimicos dictum'.

Sacrorum socii, vix livori mortuus sum.  
 Desinent oriens occidentisque, et livor meus  
 Inimicis et amicis: discessi: plaudite.  
 Verum omnibus quempiam discessus hymnum canam.  
 5 Si alium pro me reperistis, huic honorem habete.  
 Venerabilis mihi spiritus, cujus partes sustineo.  
 Jam non amplius pugnantibus sum interjectus.

Scriptum an. 381. — Alias Toll. 10, pag. 91.

9 Πῶς εἴμ' ἄτεκνος, etc. Sic cum reverentia Benedictionis debita melius vertendum. Ipsi autem ita fuerant interpretati cum Tollio: *Quomodo sum sine liberis? Vivuntne liberi, Pater? Tibi gloria*, etc. CAILLAU.

11 Παρῆρησαν. Hac voce utitur Gregorius infra carm. xi, *De vita sua*, vers. 1658, et carm. xxx, vers. 15, etc.

VI. 10 Συναρπάζοντες. Florentinus prior συναρπάζοντες.

VII. ARGUMENTUM. Constantinopoli discessurus,

Scriptum an. 381. — Alias Bill. 164, pag. 251.

nondum electo successore, Gregorius episcopus extramuram affatur.

2 Δόσις. Ita Vat. qui etiam λήξις pro λήξει. Edit. ἔφα λήξει καὶ δόσις, cessi oriens occidenti.

4 Ἐξετήριον. Vat. deletio τῶν, φθέγγομαι λόγον.

6 Τὸ σπεῖτον. Si jungas cum τιμῆσατε, possis interpretari: *Colite venerandum Spiritum, ejus defensorem constituendo, eum eligendo qui ejus divinitatis sit defensor*. Mox συνηγορῶ. Male edit. συνηγορῶ.

METRICA VERSIO.

Quis decus habet tuum, quis et sedes meas?  
 Quo sum modo orbis, filius viventibus?  
 Laus tibi, Pater, pejus quid accidat licet.  
 Fortasse castigas nimis me liberum.  
 Quis rite prædicabit esse tuum, Trias.

VI. AD EOSDEM.

(A. B. Caillau interprete.)

Sion vix lugent, adactam legibus  
 Plebem requirentes diebus in sacris;  
 Et ipse lugeo, viros non conspici  
 Ad me loquentem confluentes, ut prius  
 Civēs et exteri solebant incolæ,  
 Quibus nitēbat fulgidum Triadis iubar.

B Et nunc ego multum queror, velut leo  
 Qui rugit. Eheu! liberos forsān meos  
 Quidam impetunt, verbisque teutant dulebiscis  
 Abripere. Quod si robur ut quondam mihi,  
 Trias, tuum reddatur, in te et rugiam  
 Rursus, tremantes cesserint subito feræ.

VII. VALE AD INIMICOS DICTUM.  
 (F. d. Morello interprete.)

Socii sacrorum, mortuus livori ego  
 Vix sum. Occident Eoa, livor et meus  
 Charis et inimicis; obii: favete mi.  
 Duntaxat egressus melos canam omnibus:  
 Si reperistis quempiam mei vice,  
 Colite verendum Spiritum nobis suo  
 Patrono: ego haud sum prælii medium amplus.

## B. Πρὸς τοὺς φθοροῦντας

Τριάς, σάου με· καὶ πάλιν καλῶ, Τριάς.  
 Σὲ γὰρ προφαίνων ἡμπολησάμην φθόνον.  
 Λαὸς, νόμοι, τράπεζα, βήματα, θρόνοι,  
 Λόγοι τ' ἀληθῶν δογματῶν συνήγοροι.  
 5 Πῶς ταῦτα, καὶ τί ταῦτα; καὶ πῶθεν βέων  
 Ταῖς τοῦ Θεοῦ μου τοῦ κρατίστου Πνεύματος  
 Ῥοαῖς, ξένον τε λαὸν ἐντρέφων καλῶς,  
 Ἐπειτα σάρκας ἐκτακαὶς ἀλλήμασι  
 Πολλοὺς ἀπῆλθον; καὶ σκοποὶ. κροτήσατε.  
 10 Τέβνηχ' ὅ τ' ἄρβον, ὅ τε πεινώντες λόγον.  
 Εἰ μὲν τι τούτων ἀντιδύσας, Χριστέ μου,  
 Μέγ' ἀντιδύεις· εἰ δὲ μή, καὶ τῶν χάρις.

## A

## Θ. Πρὸς τοὺς αὐτοῦς.

Μετῆλθον, ἦλθον, ἔρχομαι· μίξις μ' ἔχει  
 Τρέμου χαρᾶς τε· τοῦ μὲν ἐτάξω βάθος,  
 Μήτι χρεωστῶ, Χριστέ μου· πλὴν ἔρχομαι  
 Ζῶον διωχθὲν ἐν βίῳ, μάλιστα δὴ  
 5 Ἐχθροὺς φλοῖς τε, συνθῶταις, ἀντιστάταις  
 Τὰς σὰς πεσεῖν εἰς χεῖρας αἰρετώτερον,  
 Ἥ τῆδε μυχθεῖν τοῖς φθόνου παλαίσμασι.  
 Τῶν μὲν καλῶν γὰρ οὐδὲν ἐλιπίζειν ἔχω.  
 Τοῖς δ' αὖ κακίοις συνθανεῖν κέρφος μέγα  
 10 Χαίροιτε, γαστριζοῦσθε, τοῖς ἐνυπνοῖς  
 Μεγαρνεύετε· μικρὰ νὰρ χαρήσατε.  
 Κἀγὼ μετέσχον τῆς πλάτης· ἀλλ' ὄλομαι.

## VIII. In invidios.

Trinitas, salva me, et iterum clamo, Trinitas.  
 Te enim prædicans, comparavi invidiam.  
 Populus, leges, mensa, suggestus, throni,  
 Sermonesque verorum dogmatum testes.  
 5 Qui hæc, et quid hæc? et unde fluens  
 Dei mei potentissimi Spiritus  
 Rivis, extraneumque populum pulchre nutriens,  
 Postea carnes tabefactus laboribus  
 Plurimis ahii? O speculatores, plaudite.  
 10 Peritit et qui rigavit, et qui appetebant sermonem.  
 672-673 Si quid horum retribuas præmium, Christe mi,  
 Magnam quid retribuas: sin minus, et id erit gratum.

## IX. In eosdem\*.

Transii, veni, venio; admistio me tenet  
 Timoris et gaudii. Pectoris mei scrutor profundum,  
 Nunquid tibi debeam, mi Christe; verumtamen venio  
 Animal vexatum in vita, maxime autem  
 5 Ab inimicis et amicis, collegis et adversariis.  
 Tuas incidisse in manus satius est,  
 Quam hisce conflictari invidiæ luctationibus.  
 Nihil enim jam quod sperem boni, habeo.  
 His vero pessimis commori lucrum inagnum.  
 10 Valet, indulgete ventri, vanis somniis  
 Magnifice sentite. Paululum enim gaudebitis.  
 Et ego particeps fui erroris. Sed discedo.

\* Scriptum an. 581. — Atlas Foll. 4, pag. 85. \*\* Scriptum an. 381. — Alias Toll. pag. 89.

VIII. 2 Ἡμπολησάμην. Ad marginem προσ-  
 κτησάμην.

3 Τράπεζα. Id est mensa sacra.  
 7 Ἐνόν τε λαόν. Populum Constantinopolitana-  
 num.

9 Ὁ σκοποὶ Hæc ad eos dirigit qui ejus dicta  
 factaque omnia observabant.

10 Πεινώντες. Ita habet Coislinianus codex. Editi  
 autem, πεινώτες.

IX. 5 Ἀντιστάταις. Arianis et Apollinaristis

quos habuit inensissimos: nisi potius de episco-  
 pis invidis et adversantibus accipiendum sit, qui  
 mox de invidiæ παλαίσμασιν agit. TOLL.

10 Γαστριζοῦσθε. Gregorius valde in cibis absti-  
 nens fuit, et solo pane cum sale pro obsonio con-  
 tentus. Vide infra, carm. LXXXVIII, vers. 120. Hæc  
 vita tam austera non placuit episcopis aliis, et  
 hinc ira.

11 Μικρὰ γὰρ χαρήσατε. Non diu gaudebitis.

## METRICA VERSIO.

## VIII. IN INVIDIOS.

(A. B. Caillau interprete.)

Salva, Trias, me, rursus inclamo, Trias.  
 Te namque laudans suscitavi lividos:  
 Plebs ipsa, leges, mensa, suggestus, throni  
 Testantur, et veri loquelæ dogmatis.  
 Quomodo, quis hæc? et undenam mei  
 Rivis Dei suens potentis Spiritus,  
 Pulchreque gentem nutriens extraneam,  
 Deinde carnes plurimis laboribus  
 Exesus ahii O curiosi, plaudite.  
 Peritit rigans, et verba querentes bona.  
 Tu si quod horum, Christe mi, das præmium,  
 Des grande; sin minus, placebit et datum.

## B

## IX. IN EOSDEM.

(A. B. Caillau interprete.)

Pertransii, veni, venio; me gaudium  
 Tenet. timoræ mistis; ima pectoris,  
 Mi Christe, scrutor, num tibi quid debeam:  
 Ecce tamen adsum multa passus, maxime  
 Ab hostibus amicisque, ab adversariis  
 Et comministris. Sed manus juvat in tuas  
 Incidere, luctas quam malignas perpeti.  
 Speranda namque nulla permanent bona.  
 At grande lucrum pessimis his commori.  
 Valet, jam, favete ventri, insonniis  
 Gaudeat vanis; gaudium fluat breve.  
 Erroris ipse particeps quondam fui;  
 Sed nunc remitto nuntram cunctis libens.

- Γ. Πρὸς τοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἱερέας, Α Ἄλλον δ' αὖ μόχθοισιν ἐμοῖς Ἐπι θυμῶν ταῖναινε,  
 Ἀρθένην' ἐξαπίνης θύκων ἐπ' ἀλλότριον,  
 15 Οὐ μὲν θεός τ' ἐπέθηκε, Θεοῦ τ' ἀγαθοῦ θεράποντες;  
 Ταῦτα νόσος στυγερῆ, ταῦτα Θεοῦ θέραπα,  
 Ὁ δὲ ἄθριν σπονδύσσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἔχοντες,  
 Χριστὸν ἔναξ, σὺ μοι ταῦτα νοῦσι φίλα.  
 Οὐ γὰρ ἴης γενόμεν μοιρῆς θρασυῖς ἀσπιδωτῆς,  
 20 Οὐδ' ἔθελον Χριστῷ ἄλλο τι πρόθεσ φέρον.  
 Ἄμπλακίη δ' οἶτι μὲν ὁμοίον ἤμπλακον ἄλλοις,  
 Μὲδ' ὡς νηῦς ὄληγ φορτίζε συμμέρομαι.  
 Ὡς καὶ κουρονόισιν ἀπέχθομαι, σὶ δ' ἀνέγκαν  
 ἔθημα τὸδ' οὐχ ὁσιως καιροθέοισι φιλίας.  
 25 Ἄλλὰ τὰ μὲν λήθης κεύθοι βυβός. Αὐτὰρ ἐγωγῶς  
 Ἔνθεν ἀφορμηθεῖς, τέρφομαι ἀτρεμίη,

X. Ad Constantinopolitanos sacerdotes, et ipsam urbem.

- O qui victimas offertis incruentas, sacerdotes,  
 Magnæque unitatis in Trinitate cultores,  
 O leges, o imperatores pietate florentes!  
 O Constantini magni sedes inclita!  
 5 Nova Roma, tanto præstans urbibus,  
 Quanto terra cælum stelliferum præstat:  
 Vos nobiles inclamabo; qualia mihi molita est  
 Invidia? quomodo me procul a sacris filiis expulit,  
 Postquam diu decertavi, ac cœlesti doctrina lumen  
 10 Attuli, et fluente ex petra eduxi?  
 Quæ æquitas, ut labores et terrores sustineam  
 Pro civitate, quam ad pietatem formare incipiebam,  
 Alius autem laboribus meis animum suum demulceat,  
 Repente abreptus in alienam sedem,  
 15 In quam a Deo et a bonis Dei famulis evectus fueram?  
 Hæc mihi morbus permolestus; hæc Dei famuli,  
 Qui lacrymabili dissidio inter se litigantes,  
 Rex Christe, hæc in me non amice consulerunt.  
 674-675 Non enim unius partis audax bellator exstiti,  
 20 Nec Christo potius quidquam habere volui.  
 Delictum meum est, quod idem, ac aliqui nou deliqui,  
 Nec me, ut cymba, navi onerariæ adjungo.  
 Sic etiam invisus sum et levibus animis, qui sedem hæc  
 Nefarie tradiderunt temporis amicis.  
 25 Sed hæc quidem oblivionis obruat abyssus. Ego autem  
 Hinc profectus, tranquilla vita lætabor.

\* Scriptum an. 381. — Aias Bill. 13, pag. 85.

X. ΤΙΤ. Πρὸς τοὺς, etc. Hunc titulum plures Regii codices præferunt: Bill. reddiderat ἱερέας, episcopos, quasi plures unius civitatis sint (piscopi. 1 *Θυσίας*, etc. Sic infra carm. xvii, vers. 1. 7 *Ἐργερέας*. Sic tres Regg. et Coisl. Edit. εὐσιβέας. 12 *Χαρασσομένου*. Int. *αἰχασαμένου*. 18 *Φιλία*. Reg. 892, *φίλιος*. 22 *Φορτίζε*. Reg. 993, *φροντίζε*. Non bene Billius: *nec pugnam ingenti cum rate cymba geram*.

24 *Καιροθέοισι*. Tres Regg. et Coisl. sup. lin. *καιροτρέουσι*. Coisl. int.: *οἱ δὲ τὸ βῆμα τοῦτο καιροῦ φίλιος οὐ καλῶς ἀνέθηκαν φέροντες*. Hesych. *καιροθέοισι* vocem interpretatur *victoribus*. Eleganter *καιροθέοισι* appellat Gregorius eos qui ad tempora suam fidem accommodant, ac veluti pro Deo habent. Carpij autem clerum Constantinopolitanum, qui Ægyptiis, novisque episcopis, quorum auctoritas ad horam fuit, manus dedit, ut in Gregorii locum suliceretur Nectarius.

METRICA VERSIO.

X. AD CONSTANTINOPOLITANOS SACERDOTES, ET IPSAM B  
URBEM.

(Billio interprete.)

O qui sacra Deo offertis non tincta cruce,  
 Unum in personis qui colitisque tribus:  
 O leges, o sceptrigeri, pietate gravesque,  
 Urbs Constantino quæ patre clara viges:  
 Roma nova, et tanto reliquis quæ præteris urbes,  
 Quam cælum terram vincit et exsuperat:  
 Vos miser inclamo; quibus, heu! me livor iniquus  
 Affecit damnis, a-pulit atque procul  
 Sancta a prole, -dium postquam pia dogmata sevi,  
 Et latices puros aspera petra dedit!  
 Ærumnas an cum tulerim tremulosque pavores,

Urbs fidei primas dum capit ampla notas,  
 Gaudeat ut nostris alter sudoribus, æquum est,  
 Impositus sedi, jure vetante, meæ  
 In qua me Christus, Christi famulique locarunt?  
 Morbus id, et famuli mi pepererit Dei,  
 Qui sese alterius odiis et Marte petentes,  
 A me aversa nimis pectora quisque gerunt.  
 Næmque audax neutri volui me adjungere partii,  
 Nec quidquam Domino præposuisse meo:  
 Peccatumque meum est, peccata aliena quod odi,  
 Nec pugnam ingenti cum rate cymba gero.  
 Sic me odere leves, sacratæ sedis apertas  
 Quævis placuit servis temporis esse foras.  
 Ast hæc alta velim tumulent oblivia. Læta  
 Hinc autem egrediens ipse quiete fruar:

Πάνθ' ἄμβυξις, βασιλεία, καὶ ἄσπετα, καὶ ἱερῆας  
 Ἀσπασίως προφυγάν, ὡς πάθειν τοπάρως,  
 Εὔτε θεός μ' ἐκάλεισε καὶ ἐνυχοῖσιν ὄνειροις,  
 30 Καὶ πόντου κρημερῷ δειμμασιν ἀργαλίως.  
 Τοῦνεκα καγγαλῶν φθόνον ἐκφυγον, ἐκ μεγάλου δὲ  
 Χειματος, ἐν σταθερῷ πείσμα βάλον ἰμένοι,  
 Ἐνθα νόου καθαροῖσι νοήμασι θυμὸν ἀείρων,  
 Θύσω καὶ στήν, ὡς τοπάρωθε λόγον.  
 35 Οὕτως Γρηγορίου λόγος, τὸν θρέψατο γαῖα  
 Καππαδοκῶν, Χριστῷ πάντ' ἀποδυσάμενον.

IA. *Περὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον.*

Τὸ τοῦ λόγου βούλημα, τῶν ἐμῶν κακῶν

A Ἐξιστορήσαι τὴν ὁδὸν, εἴτ' οὖν δεξιῶν.  
 Οἱ μὲν γὰρ οὕτως, οἱ δ' ἐκείνως φαῖεν ἄν,  
 Ὅπως ἂν, οἶμαι, τῆς ῥοπῆς ὦσιν τυτες.  
 5 Οὐ γὰρ τὸ βούλεσθ', ἀσφαλὲς κρητήριον.  
 Παῖξαι δὲ μέτρον τῆς ἀνίας φάρμακον,  
 Παθεῖμα καὶ γλύκασμα τοῖς νέοις ἄμα,  
 Τερπνὸν παρηγόρημα. Περὶ δ' ὀμάς λόγος,  
 Τούτ' ἦν εἶδ' ἡμῶν, ἀλλὰ νῦν ἀλλοτρίους,  
 10 Ὅσοι δ' ὀμοδοιοῦντες, εἴτε τις νόθος.  
 Πάντες γὰρ ἡμῖν εὐμενεῖς μεμυκῶσιν.  
 Ἄνδρες, τὸ κλεινὸν ἔμμα τῆς οἰκουμένης,  
 Ἦλ κόσμον οἰκεῖθ', ὡς ὄρω, τὸν δευτέρον,  
 15 Ἐῆς καὶ θαλάττης κόσμον ἠμφιεσμένοι,

Cunctis simul, aula et urbibus, et sacerdotibus  
 Sponte relictis, ut olim optabam  
 Cum me Dens et nocturnis vocavit somniis,  
 30 Et maris horrendi molestis terroribus.  
 Idcirco letitia exsultans invidiam fugi, atque ex magna  
 Tempestate in stabili portu rudentem fixi,  
 Ubi puris mentis cogitationibus animum evehens,  
 Etiam silentium, instar victimae, ut antea sermonem, offeram.  
 35 Gregorii haec verba sunt, quem aluit terra  
 Cappadocum, quique pro Christo omnibus se abdicavit.

XI. *De vita sua.*

Scripti scopus est mearum adversarum,  
 Vel, si ita velis, prosperarum cursum texere,  
 Hoc enim quidam dixerint, illud alii,  
 Prout quisque, ut opinor, animum inclinaverit.  
 5 Non enim voluntas, tuta iudicandi regula.  
 Versus autem ludendo, mœroris medicina est,  
 Institutio simul et jucunditas juvenibus,  
 Oblectans adhortatio. Vos autem alloquor,  
 Qui mei quondam fuisistis, nunc autem alterius,  
 10 Quicumque eandem tenetis fidem, sive quis spurius.  
 Nobis enim omnes benevoli silentibus.  
 O viri, inclutum orbis lumen.  
 Mundum incolentes, ut video, alterum,  
 Terræ marisque ornamentis induti.

\* Scriptum an. 381. — Alias Bill. 1, pag. 1.

28 *Πόθειν*. Sic Coisl. et Reg. 990. Edit. πο-  
 θέων.

36 Ἀποδυσάμενον. Int. ἀγωνισάμενον.

XI ARGUMENTUM. Carmen istud omnium, quotquot  
 condidit Gregorius, longissimum, et quod vitæ va-  
 rios eventus describit, tunc videtur condidisse, cum,  
 abdicata sede Constantinopolitana, liber discessit.  
 Illud enim non nisi usque ad sedis abdicationem pro-  
 sequitur, nec prosecutus est, nisi carmen editum a  
 Tolle, eis ἑαυτὸν καὶ περὶ τῶν ἐπισκόπων, de se  
 ipso et adversus episcopos, istius appendicem esse

existimemus, quod a vero certe non abhorret.

XI. 2 Ἐξιστορήσαι. Vat. ἐξιστορεῖσθαι.

4 Τῆς ῥοπῆς. Coisl. καὶ ῥοπῆς.

6 Παῖξαι. Et ad marg. ἐλευθεριάξει, liberat.

11 Μεμυκῶσιν. Ea vox idem significat quod τεθη-  
 κῶσιν, mortuus. Sic enim Gregorius, cum, a publico  
 munere remotus, abdita vitam ageret, se ipsum  
 appellat, nimirum in solitudine, quae iu tumultu  
 jam conditum.

13 Οἰκεῖθ'. Vat. οἰκεῖσθ'.

METRICA VERSIO.

Cuncta simul, mystas aulasque atque oppida linquens B  
 Prompto animo, ut memini nec cupiisse prius,  
 Tunc cum visa Deus me per nocturna vocavit,  
 Horrida cærulei perque pericla maris.  
 Lætus ego invidiam fugi, gravibusque procellis  
 Ereptum jam me litorea fida tenent.  
 Hic ubi sustollens animum, velut ante canebat  
 Voce Deum, tacita sic quoque mente canam.  
 Gregorii hic sermo, qui Christi ductus amore  
 Haud gravis abiecit quidquid habebat opum.

XI. DE VITA SUA.

(Billio interprete.)

Libet sinistras res meas perscribere :

Libet secundas, forsitan ut quidem vocent.  
 Hi namque lætas dixerint, illi at graves :  
 Ut cuique sese flexerit sententia ;  
 Nec enim voluntas integra est iudex satis.  
 Jam, mentis atra nubilum versus iugat,  
 Juvenesque lætos reddit, et simul docet,  
 Mulcetque pectus suaviter. Vos alloquor  
 Non jam meus nunc, at tamen quondam meos :  
 Tam qui orthodoxi, quam notha est eorum si-  
 [des].  
 Jam quisque placidus est enim mihi mortuo.  
 Totius orbis, o viri, lux splendida,  
 Mundi secundis cernimus quos incolas,  
 Terræ induisti qui decus, quique æquoris,

15 Ῥώμη νεουργῆς, εὐγενῶν ἄλλων ἔδος,  
Κωνσταντινῶς πόλις τε καὶ στήλη κράτους·  
Ἄκουσάτ', ἄνδρες, ἄνδρός ἀφειδεστάτου,  
καὶ πάλαι μοχθῆσαντος ἐν πολλαῖς στροφαῖς,  
Ἐξ ὧν ὑπάργει καὶ τὸ γυγνώσκων πλέον.

20 Κέκμηκε πάντα, καὶ τὰ καλὰ τῶν χρόνων  
Κέκμηκεν· οὐδὲν ἤ στενὸν τὸ λείψανον,  
Ὡς γῆς συρείσης ὑπὲν λαθρῶν φορῆ,  
Κάχληρές εἰσι οἱ λειψιμῶνοι μόνον.  
Οὐπω μὲν' οὐδὲν, εἰ τὰ τῶν πολλῶν λέγω,  
25 Ὅτι μὴδὲ τὸ πρὶν ἦσαν ἐν τάξει καλῶν,  
Βοσκηματώδεις καὶ κάτω νενευκότες.  
Ἡμεῖς δ' ὁ θεῶς καὶ τραχὺς χαραδρῶν·  
Ἡμῶν τὸ σύστημα· Ἐκλυτον, θρηγνῶν λέγω,  
Ἵσοι καθήμεβ' οὐ καλῶς ὠφέλιμοι,

15 Roma nova, nobilium aliorum sedes,  
Urbs Constantinii, et imperii columna:

676 677 Audite, viri, virum a mendacio alienissimum,  
Ac multa passum multis in vicissitudinibus,  
Ex quibus multa cognoscere contingit.

20 Concidere omnia; etiam honesta tempore  
Collapsa sunt, nihilque aut parum superest,  
Vetui cum tellus raptatur imbrum vehementium impetu,  
Nihil præter lapillos relinquitur.  
Nondum magni quidquam, si de multis loquor,

25 Qui ne prius quidem bonorum ordini ascripti erant,  
Pecudibus similis ac deorsum vergentes.  
Nos vehemens ille sumus et asper torrens:

Noster ordo dissolutus est, fens dico;  
30 Quicumque sedemus non belle in excelso throno,  
30 Populi præsidēs, virtutis magistri,  
Quibus impositum est animas divino pabulo alere,  
Ipsi vero fame laborantes; medicī morborum,  
Mortui scæcentes quamplurimis mortis;  
Viarum duces sane præruptarum,  
35 Quas nec præuenio, nec eundo triverunt:  
Quos minime sectari, præceptum et brevissimum,  
Ac salutis latissimum documentum:  
Quorum thronus accusator est morum,  
Ac cancelli non vitas dividunt, sed supercilia.

40 Unde autem adductus sim, ut hæc litteris mandarem  
(Non enim libet multa nequidquam congerere),  
Audiant omnes, et qui nunc, et qui in posterum.  
Paulo autem altius meos eventus  
Necesse est repetere, etiam prolixum esse oportet

15 Ἐθγενῶν ἄλλων. Patricios Constantinopolitana  
nos intelligit, quos Romanis opponit.

16 Ἐκλυτον. Sic Vat. et ed. l. ad marg. Textus male  
habet στήλη.

A 30 Ἄσοι πρόεδροι, τοῦ καλοῦ διδάσκαλο,  
Ψυχὰς τρέφειν λαχόντες ἐνθὲν τροφῇ,  
Αὐτοὶ δὲ λιμνῶντοντες· ἱατροὶ παθῶν,  
Νεκροὶ βρῖοντες ἀφθόνοι νοσῆμασι·  
Τρίβων ὀδύγολ τῶν ἐπικρήμων ἱσως,  
35 Ἄς οὐπο' ὠδήγησαν, οὐδ' ὠδεύκασαν·  
Ὅς μὴδ' ἔπασθαι ὄμμα συντομώτατον,  
Σωτηρίας διδαγμά τ' εὐστοχώτατον·

Ἵσον τὸ βῆμα τοῦ τρόπου κατήγορον,  
Κιγκλὸς διεργουσα οὐ βίους, ἀλλ' ἐφύρας.  
40 Ἐξ ὧν δ' ὑπήχθη ταῦτα δοῦναι τῷ λόγῳ  
(οὐ γὰρ φλοῖον μοι πολλὰ βαφροῦνί μᾶτην),  
Ἄκουσάτω πᾶς, ὅτε τε νῦν, ὅς δ' ὑστερον.  
Μικρὸν δ' ἄνωθεν τὰς ἐμὰς περιστάσεις  
Ἐλπὲν ἀνάγκη, κἂν δέη μακρογορεῖν,

27 Ἡμεῖς δ' ὁ. Ita Vat. et Coisl. Edit. Ἡμεῖς ὁ.

28 Ἐκλυτον. Ita Coisl. Edit. minus bene Ἐκ-  
πλυτον, lotus, et ad marg. καθαρὸν, purus. Verum-  
tamen Ἐκπλυτον verti posset, decolor.

#### METRICA VERSIO.

Nova Roma, sedes atque nobilium altera,  
Columna regni, quam pater Constantii  
Struxit; loquentem, vos precor, verissima  
Audite, quique rebus in variis tulit  
Permulta, crescit ex quibus scientia.  
Periere cuncta temporis tractu bona,  
Periere. Nil jam restat, aut certe parum:  
Ut magna cum vis imbrum terram abstulit,  
Præter lapillos restat haud quidquam amplius.  
Nec mira res est, si loquar sic de levi  
Vulgo, bonorum quod nec in cætu prius  
Erat, sed instar pecudis afflixum solo.  
Non ille torrens, ille torrens nos sumus,  
Ordoque noster dissolutus, fens loquor:  
Qui considemus haud bene altis in thronis,

B Boni magistri, plebis atque antistes,  
Animos alentes pabulo sacro, fame  
Cum nos premamur: admoventes pharmaca  
Ægris, scæcentes nos tamen modo ulcerum:  
Duces viarum, lubricarum forsitan,  
Quas nunquam obire contingit ductoribus:  
Quos ambulantes non sequi, dogma est breve,  
Quo quis salutem commode curet suam:  
Quorumque mores arguit sacrarium,  
Septumque, fastus, non item vitas scænas.  
Ad ista porro verba quid me induxerit  
(Nam multa non me dicere incassum juvat),  
Qui nuncque vivunt, audiant, et posteri  
Repetam at oportet altius paulo meos  
Casus, futurus hinc licet sit longior



45 Τοῦ μὴ καθ' ἡμῶν ἰσχύσαι φευθεὶς λόγους.  
 Οἱ γὰρ κακοὶ φιλοῦσιν, ὡν θρώσιν κακούς,  
 Εἰς τοὺς παθόντας ἐκτρέπαι τὰς αἰτίας,  
 Ὡς ἂν κακῶσι καὶ πλέον τοῖς φεύσμασιν,  
 Αὐτοὺς δ' ὑπεκλίωσω τῶν ἐγκλημάτων.  
 50 Ἔστω δὲ τοῦτο τοῦ λόγου προοίμιον.  
 Ἦν μοι πατήρ καλὸς τε καγαθὸς σφόδρα,  
 Γηραιὸς, ἀπλοῦς τὸν τρόπον, στάθμη βίου,  
 Πάτερρχος ὄντως Ἀβραάμ τισ δευτέρως,  
 Ὦν, οὐ δοκῶν, ἀριστος, οὐ τὸν νῦν τρόπον.  
 55 Πλάνης τοπρόσθεν, ὑστερον Χριστοῦ φίλος,  
 Ἐπειτα ποιητὴν, ποιημένον δὲ τι κράτος.  
 Μήτηρ θ', ἢν' εἶπω συντόμως, ἑμβύζιος  
 Ἀνδρὸς τοσούτου, καὶ τάλαντον ἀβρεπῆς,  
 Ἐξ εὐσεβῶν τοπρόσθεν, εὐσεβεστέρα,

A 60 Θῆλος τὸ σῶμα, τὸν τρόπον δ' ἀνδρὸς πέρα.  
 Ἄμφω λάλημα κοινὸν ἐξ ἰσοῦ βίη.  
 Τῷ τοῦτο δῆλον; πῶς τεκμηριῶ λόγον,  
 Αὐτὴν ἐπάξω, ὡν περ εἶπον, μάρτυρα  
 Ἐμὴν τακούσαν, τῆς ἀληθείας στίμα,  
 65 Κρύφαί τι μᾶλλον τῶν φανῶν ἐπισταμένη,  
 Ἥ τῶν ἀδῆλων κομπάσι δόξης χάριν.  
 Φόδος γὰρ ἦγεν, δε μέγας διδάσκαλος.  
 Αὐτὴ ποθοῦσα παιδὸς ἀβρεπὸς γόνον  
 Ἰδεῖν ἐν οἴκῳ, πρῶτῳ γ' ὃν πολλοὺς φίλον  
 70 Θεῷ προσομιλήσει, καὶ δεῖται πῶθου  
 Τυχεῖν ἔπει δ' ἦν δυσκάθεκτος τὴν φρένα,  
 Δῶρον δίδωσκον ἔν περ ἤξλου λαβεῖν,  
 Καὶ τὴν δόσιν φθάουσα τῇ προθυμίᾳ  
 Καὶ τοίνυν εὐχῆς οὐχ ἀμαρτάνει φιλήσ,

45 Ne contra me valeant mendacia.  
 Amant enim improbi malorum, quæ ab ipsis sunt,  
 In eos qui patiuntur detorquere causas,  
 Ut et mendaciis plus nocent,  
 Et se ipsos exsolvant crimine.  
 50 Hoc autem esto sermonis exordium.  
 Erat mihi pater præclarus ac probus valde,  
 Senex, moribus simplex, vitæ norma,  
 Vere Abraham alter patriarcha,  
 Qui erat, non qui videretur, bonus, ut nunc fit :  
 55 Primum errabundus, postea Christi amicus,  
 Deinde pastor, ac pastorum columnen.  
 678-679 Mater autem, ut breviter dicam, conjux  
 Tanti viri, ac æqualis ponderis,  
 Ex piis pridem, ac ipsa magis pia,  
 60 Corpore femina, moribus supra viros.  
 Erat uterque in ore omnium æqualiter vitæ integritate.  
 Quodnam est hujus rei argumentum? quomodo sermonem probabo?  
 Ipsam adducam eorum, quæ dixi, testem  
 Meam parentem, veritatis os,  
 65 Cui mos erat apertum potius aliquid abscondere,  
 Quam absconditum jactare glorie causa.  
 Metu enim divino ducebatur, qui magnus magister est.  
 Cum cuperet masculam prolem  
 Domi videre, quæ res optata plurimis,  
 70 Deum allocuta est, atque ut desiderii compos esset,  
 Oravit; cumque vix mentis impetum contineret,  
 Quem sibi dari petebat, hunc dono dedit,  
 Animi ardore ipsam antevergens donum :  
 Atque illa quidem grata prece non frustrata est,

49 Ἰσχυθῆσθαι. Coisl. ὑπεκλίωσι.  
 50 Ἔστω. Val. ἔστι.  
 55 Πλάνης τὸ πρόσθεν. Gregorii pater in Hy-  
 pistarum errore diu versatus fuerat.  
 65 Φανῶν. Coisl. et Comb. φανερόν.  
 69 Πρῶτῳ γ' ἢν. Edil. πρῶτῳ ἔθν.  
 72 Ὅρ. περ. Comb. οὐ πο. Ita I Reg. 1, 10 et 11,

Anna Elcanæ uxor, cum esset amaro animo, oravit  
 ad Dominum fens largiter, et votum tenuit, dicens :  
 Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem  
 famule tuæ, et recordatus mei fueris, nec oblitus an-  
 cillæ tuæ, dederisque servæ tuæ sexum virilem, dabo  
 cum Domino omnibus diebus vitæ ejus, etc. Voti au-  
 tem compos Samuellem peperit.

## METRICA VERSIO.

Sermo, innocentem falsa ne verba obruant.  
 Est quippe mos hic improbis, ut conferant  
 Causam suorum criminum in læsos, eis  
 Per facta nocent ut magis mendacia,  
 In seque jacta diluant sic crimina.  
 Sermone autem sit hic hoc primordium.  
 Erat pater mi vir probus valde, senex,  
 Simplexque, vitæ regula et certissima,  
 Patriarchus alter Abraham : non tam studens  
 Fama esse, quam re vir bonus, contra atque nunc.  
 Primum erro, Christi cultor at post fervidus,  
 Exinde pastor, ordinis decus et sui.  
 Itemque mater, ut brevi dicam, tori  
 Consortie tali digna, nec minor viro :  
 Prognata sanctis, sæncior parentibus,

B Sexu mulier, at moribus supra viros.  
 Uterque pariter omnium in linguis situs.  
 Hoc undè monstem si quis ex me postulet,  
 Ipsam citabo protinus dici mei  
 Testem parentem, uero qua veracior :  
 Ut quæ sileret clara potius omnibus,  
 Quam quid referret abditis, laudem aucupans.  
 Magnus magister namque erat dux huic timor.  
 Cupiebat illa masculum fetum domi  
 Spectare, magna ut pars cupit mortalium.  
 Deum ergo supplex orat ut vota expleat.  
 Atque ut negabat impetus freno regi,  
 Quem postulabat, hunc statim donat Deo,  
 Alacritate mentis id donum occupans.  
 Nec vero id ejus irritum votum fuit,

75 Ἄλλ' ἦκεν αὐτῇ θεξίν προσέμιον,  
 Ὅψις, σκιδν φέρουσα τῶν αιτουμένων.  
 Ἐμὸν γὰρ εἶδος ἐμφανῶς παρίσταται,  
 Καὶ κλήσις· ἡδ' ἦν ἔργον ἡ νυκτὸς χάρις.  
 Ἐγὼ γὰρ αὐτοὺς γένοιμ', εἰ μὲν ἄξιος  
 80 Εὐχῆς, τὸ δῶρον τοῦ δεδωκότος Θεοῦ :  
 Εἰ δ' ὦν ἀπευκτός, τῆς ἐμῆς ἀμαρτίας.  
 Οὕτω μὲν οὖν παρήλθον εἰς τοῦτον βίον,  
 Πηλῶ κερασθεὶς, πρὸ τάλας! καὶ συνθέσι,  
 Ὑψ' ὦν κρατούμεθ', ἢ κρατούμεν ὦν μόγις·  
 85 Πλὴν παντὸς ἀρραβῶνα καλλίστου λαβῶν  
 Τὴν γένναν αὐτῆν· οὐ γὰρ ἀγαριστέην θέμις.  
 Ὡς δ' ἦκον, εὐθύς γίνομαι ἀλλότριος,  
 Ἄλλοτρίωσιν τὴν καλὴν. Τῷ γὰρ θεῷ

A Παρισταμ' ὡς ἀμῶν τις, ἢ μύσχος φίλος,  
 90 Θῦμ' εὐγενὲς τε καὶ λόγῳ τιμώμενον,  
 Ὅκνεῖ γὰρ εἰπεῖν, ὡς Σαμουὴλ τις νέος,  
 Πλὴν εἰ βλάποιμι πρὸς πόθον δεδωκόταν.  
 Τραπέλις δ' ἐν ἄπαισι τοῖς καλοῖσι ἐκ σπαργάνων  
 (Τύποις γὰρ εἶχον τοὺς ἀρίστους οἰκοθεν),  
 95 Ἥθη τιν' αἰδῶ τοῦ γέροντος ἐλάμβανον,  
 Καὶ μοι τὸ μικρὸν, ὥσπερ ἐκ νέφους νέφος,  
 Συνήγεθ' ἡ τοῦ κρεσσόνος προθυμία.  
 Πρόσω δ' Ἰδαῖον, συντρέχοντος καὶ λόγου,  
 Βίβλων τ' ἔχαρον ταῖς Θεοῦ συνηγόροις,  
 100 Ἀνδρῶν δ' ὀμίλου τοὺς ἀρίστους τὸν τρέπον.  
 Τοιαῦτα μὲν δὴ ταῦτα· τάπειπτα δὲ  
 Οὐκ οἶδ' ὅποιαν τοῦ λόγου τέμω τρέθον.

75 Sed et oblatum faustum proœmium,  
 Visio, umbram ferens eorum quæ petebat.  
 Mea enim illi facies perspicue monstrata est,  
 Et nomen; ac res fuit noctis gratia.  
 Nam ego nascor illis, si quidem dignus  
 80 Prece, donum id Dei, qui me illis dedit;  
 Sin contra, peccato id meo tribuendum.  
 Sic igitur veni in hanc vitam  
 Limo concretus, heu miser! et coagmentatione,  
 Quibus parcimus, aut ægre dominamur.  
 85 Sed tamen boni omnis pignus accipi  
 Ipsum ortum; ingratum enim esse non licet.  
 Ut in luceu editus sum, statim alienor  
 Præclara alienatione. Nam Deo  
 Offeror, ut agnus quidam, aut gratus vitulus,  
 90 Victimam nobilis et ratione prædita,  
 Non enim ausim dicere, ut novus quidem Samuel,  
 Nisi votum eorum qui dederunt, considerem.  
 Nutritus autem ab incunabulis in optimis quibusque institutus  
 (Habebam enim domi præclarissima exempla),  
 95 Jam gravitatem quamdam senectutis assumebam,  
 Mibique paulatim, ut ex nube nubes,  
 Crescebat eorum, quæ præstantiora sunt, amor.  
 Progrediebar ætate, simulque crescebat ratio,  
 Librisque gaudebam Dei causam defendentibus:  
 100 Eramque frequens cum viris optimæ vitæ:  
 Atque hæc quidem se ita habuerunt. De reliquis autem  
 Haud scio, quam sequar orationis viam.

78 Ἥθη ἦν ἔργον. Quasi diceret: Non vanum  
 erat hoc somnium; sed quali forma ei apparueram,  
 tali natus sum, et tale mihi nomen inditum est, quale  
 in somnis fuerat imperatum.  
 79 Γένοιμ'. Ita legitimus. Edit. γίνωμ', sed male,  
 quia metrum deficit.  
 86 Ὁὐ γὰρ. Sic locum emendavimus, ope cod.  
 Coisl. Edit. οὐκ ἀγαριστέην.  
 95 Ἥθη τιν' αἰδῶ τοῦ γέροντος. Id est jam senilis  
 gravitatis aliquid præferēbam. Bill. Combef. pro γέ-  
 ρως, scriptum fuisse a Gregorio γίνους putat, ali-

qua gravitatis parentum, quos domi, τύποις ἀρί-  
 στούς, optima virtutis exempla sibi fuisse gratulatur.  
 96 Καὶ μοι τὸ μικρὸν. Ita legit Combef. et post-  
 ulat metrum: Parva ex nube nubes. Edit. καὶ μοι  
 ἐκ κατὰ μικρὸν.  
 99 Συνηγόροις. Sic libros eos vocat quibus di-  
 vina majestas ab impiorum calumniis assertit, et  
 pietatis Christianæ patrocinium suscipitur. Vox ead-  
 dem recurrit, vers. 608 et 675.  
 100 Δ' ὀμίλου. Vat. δ' ὀμίλου, quod metro vi-  
 detur repugnare.

## METRICA VERSIO.

Sed venit ipsi commodum præludium,  
 Visio, petitæ deferens umbram rei.  
 Facies aperte nostra nam se illi objicit,  
 Nomenque, quodque viderat, res hoc erat.  
 Nam nascor ipsis; si quidem dignus meæ  
 Votis parentis, munus hoc summi est Dei:  
 Sin contra, id hercle crimen est prorsus meum.  
 Sic vitam in istam prædit infelix, luto  
 Effictus, atque corpori junctus gravi.  
 A quo vel ipse vincor, aut vix exeo  
 Victor: sed omnis cum tamen pignus boni  
 Hunc ceperim ortum, gratiam agnoscam decet.  
 Vix natus autem, juris alieni statim  
 Fio, idque pulchre. Nam Deo sistor, velut

B Vitulus, vel agnus, victima et pernobilis,  
 Ratione pollens. Non enim fari audeo  
 Samuelis instar, vota ni spectem, et pium  
 Studium superno dantium me Numini.  
 Sic educatus inde jam a cunis bene  
 (Exempla babebam nam domi sane optima),  
 Gravitatis aliquid præferēbam jam senum,  
 Studiumque recti corde paulatim in meo  
 Crescebat, ut nubes solent ex nubibus.  
 Ætate crescens porro, ratione ac simul,  
 Libros legebam, qui Dei causæ favent,  
 Libens, probisque cum viris frequens eram.  
 Ac dicta sint hæc bacteris: nunc, quam sequar  
 Orationis viam, mens ambigit.

Κρύψω τὰ σαύμαθ' οἷς με προδρεψεν Θεός,  
 Ἀρχὴν ἀρίστην τὴν προθυμίαν λαθών  
 105 (Ὅτω γὰρ εἶκειν οἶδεν εἰς σωτηρίαν),  
 Ἥ θῶ προθύμως ἐκλαλήσας εἰς μέσον;  
 Τὸ μὲν γὰρ ἀχάριστον, τὸ δ' οὐκ ἔξω τύφου.  
 Σιγῶν ἄμεινον. Ἀρκάσει τό μ' εἰδέναι,  
 Μὴ καὶ μάχεσθαι τῷ λόγῳ τὰ νῦν δοκῆ.  
 110 Πλείστον δέοντα τῆς τότε προθυμίας.  
 Ὅ δ' οὖν ἀνάγκη, γνωρίσω τοὺς πλείοσιν.  
 Ἄχρους παρεῖδ', τῶν λόγων δ' ἔρωσ ἐμὲ  
 Θερμῶς τις εἶχε. Καὶ γὰρ ἐξήτουν λόγους  
 Δούναι βοηθοῦς τοῖς νόθοις τοῖς γησιῶσι.  
 115 Ὡς μήτ' ἐπαίρουθ' οἱ μαθόντες οὐδὲ ἐν,  
 Πλὴν τῆς ματαίας καὶ κενῆς εὐγλωττίας,  
 Τῆς ἐν φόροις τε καὶ λάρυγγι χειμένης,

Α Μήτ' ἐνδοιομην πλεκτάνας σοφισμάτων.  
 Ἐκεῖνο δ' οὐποτ' εἰς ἐμὴν ἦλθε φρένα,  
 120 Πρὸσω τι θεῖναι τῶν ἐμῶν παιδευμάτων.  
 Ὅπερ δὲ πάσχει θερμότης ἀεὶ νέων,  
 Ὅρμαϊς ἀτάκτως εὐκλόως βριζίεται,  
 Ὡς πῦλος ἦτων εἰς ὄρθους, θυμοῦ πλέως,  
 Πέπονθα τοῦτο. Τῆς γὰρ ὥρας παντελῶς  
 125 Ἐξω, θαλάσσης οὐκέθ' ἡμερομένης,  
 Ταύρου τιν' οὐρανὸν οὐκ ἀκίνδυνον φασὶν  
 Οἱ ταῦτα δεῖνοι, πλεῦν θράσους, ἀλλ' οὐ φρενός·  
 Τότε οὖν Ἀλεξάνδρειαν ἐκλιπὼν ἐγὼ  
 (Κἀνθένδε γάρ τι τῶν λόγων ἐβραψάμην),  
 130 Ἄρας ἔεμνον Πόντον εἰθύς Ἑλλάδος,  
 Κύπρου τὰ πλειερά· καὶ στάσις τῶν πνευμάτων  
 Ἐβραζε τὴν ναῦν, καὶ τὰ πάντ' ἦν νόε μα,

Tegamne mira, per quæ ductor mihi Deus extitit,  
 Optimum inilium sumens ardorem meum  
 105 (Sic enim novit trahere ad salutem);  
 An libens in medium enarrando proferam?  
 Illud enim ingratum, hoc autem haud extra fastum:  
 Silere satius. Satis enim erit ut mihi nota sint,  
 Ne etiam pugnare cum oratione praesentia videantur,  
 110 Ab eo, qui tum erat, ardore distantia longissime.  
 Quod ergo necesse est, notum id faciam plurimis.  
 Genæ absque lanigine, jamque me litterarum amor  
 Vehemens tenebat. Quærebam enim veris  
 Litteris adiutrices dare eas, quæ falsæ sunt,  
 115 Ne sese efficerent, qui nihil aliud didicerant  
 Præter vanum et inane eloquium,  
 In strepitibus et gutturibus situm,  
 Nec ego implicarer nexibus sophismatum.  
 Illud autem nunquam mihi in mentem venit  
 120 Præferre quidquam institutis meis.  
 Sed quod semper experitur juvenum fervor,  
 Ut motibus inordinatis facile ventiletur,  
 Velut animosus in cursum saliens pullus,  
 Id mihi evenit. Nam omnino extra  
 125 Tempus, pacato nondum mari,  
 Cum Tauri quandam periculo nondum carere caudam  
 Dicunt peritii harum rerum, ac navigare temerarii esse, non prudentis,  
 Tunc ego, Alexandria relicta  
 (Illic enim aliquid doctriuzæ decerpseram),  
 130 Solvens navigabam versus Græciam,  
 Cypri latus legebam, tumque ventorum impetus  
 Navem æstuando impulit, ac omnia una nox erant,

103 Προδρεψεν. Coisl. προῦπεμψεν, premissit.

109 Δοκῆ. Ita Coisl. Edit. male δοκείν.

110 Τῆς. Ita Coisl. Edit. male τοῖς.

115 Οὐδὲ ἐν. Ita Coisl. Male edit. οὐδὲν ἐν.

125 Ἄρων. Ita Vat. et Coisl. Edit. male ἄρων.

126 Ταύρου τιν' οὐρανόν. Hibernum Tauri ortum intelligit qui est circa medium Novembrem, quo tempore periculosissimæ tempestates oriri solent. Combef. legit τὴν οὐρανόν.

128 Τότε. Ita Vat. et Coisl. Edit. male ποτ'.

#### METRICA VERSIO.

Tegamne mira, queis Deus, cernens meam  
 Cupiditatem, subdidit calcari mihi  
 (Namque ad salutem sic piæ mentes trahit),  
 An illa potius eloquar? gratæ parum  
 Est mentis illud: sursum hoc fastum sapit.  
 Tacere præstat; sufficit quod hæc sciam,  
 Præsens repugnet vita ne dictis meis,  
 Fervore ab illo dissita ut nimis procul.  
 At, quod necesse est, verbis jam persequar.  
 Lanugo nondum texerat genas: tamen  
 Me litterarum ceperat fervens amor,  
 Veris studentem per nothas succurrere:  
 Ne se superbe jactarent, qui nihil  
 Norunt inanem præter eloquentiam,  
 In gutture sitam, et dulcis vocum sonis,

Neve implicarer nexibus sophismatum.  
 Præferre quippe litteris aliquid sacris,  
 In pectus absit venerit ut unquam meum.  
 Quod autem ephelis fervidis ferre accidit  
 (Præceptis eorum semper est namque impetus,  
 Non aliter atque pullus ad cursus salit  
 Ferox), idem mi contigit. Nam incommode  
 Prorsum, efferato jam mari, cum scilicet  
 Taurina cauda (sic solent docti loqui),  
 Affert periculum, fluctibus nec, qui sapit,  
 Se credit, urbe tunc Alexandriæ pedem  
 Movens (et illic quidpiam nam carperam  
 Doctrinæ), Athenas nave tendebam, latus  
 Ac jam legebam Cyprium, cum turbinis  
 Puppis repente vis quatit, noxque omnia

Ἰῆ, πόντος, αἰθήρ, ουρανὸς ζοφούμενος·  
 Βρονταὶ δ' ἐπύχθουν ἀστραπῶν τινάγμασι.  
 135 Κάλαι δ' ἐρχόμεναι ἰστίων πλινθουμένων.  
 Ἐκλίεναι ἰστέος, οὐρανὸν δ' οὐδὲν σθένος·  
 Βία γὰρ ἠρπάσσοντο χειρὸς αὐχένες.  
 Πλήρες δ' ὑπερτοχοῦντος ὕδατος σκάφος.  
 Ποῆ δὲ συμμιγῆς τε καὶ θρήνων πλῆως  
 140 Ναυτῶν, κελυσσῶν, δεσποτῶν, ἐπιβάτων,  
 Χριστὸν καλοῦντων ἐκ μιᾶς συμφωνίας,  
 Καὶ τῶν, ὅσοι τοπρέδον ἡγνῶν Θεῶν·  
 Ὅ γὰρ φόβος διδάγμα καριώτερον.  
 Ὅ δ' ἦν ἀπάντων σχελιώτατον κακῶν,  
 145 Ἄνυδρος ἢ ναῦς· εὐθύ γὰρ στροβουμένης

A Νεὺς, βαγεῖσα σπείρα· ἐν βοθρῷ σκάφη,  
 Ἥ τὸν γλυκύν θησαυρὸν εἶχε ὕδατος.  
 Λιμοῦ δ' ἀγὼν ἦν, καὶ ζάλης, καὶ πνευμάτων  
 Νεκρῶς γενέσθαι. Τοῦδε μὲν λίσιν Θεός  
 150 Πέμπται ταχίαι. Ἐμποροὶ γὰρ Φοινίκης  
 Ἄφνω φανέντες, καὶ περ ὄντες ἐν ὄρεσιν,  
 Λιταῖς μαθόντες τὸ σθενὲν τοῦ κινδύνου,  
 Κοντῶν λεισμοῖς καὶ χειρῶν ἀράγμασι  
 Νέων σπριγγόντες (καὶ γὰρ ἦσαν εὐσθενεῖς),  
 155 Σώζουσι ἡμᾶς ποτειῶς ἤδη νεκρῶς,  
 Ὡς ἐκ θαλάσσης ἐκλιπόντας ἰχθύας.  
 Ἥ λαμπάλα θηήσκουσα οὐκ ὄσσης τροφῆς.  
 Ὅ δ' ἤγγριούτο καὶ πλῆον βρυχούμενης

662-663 Terra, pontus, æther, cælum tenebris suffusum ;

Tonitrua resonabant fulgurum vibrationibus.

135 Stridebunt rudentes velis tumentibus.

Nutabat malus, nec clavi ulla firmitas :

Vi enim rapiebatur e manibus.

Navis implebatur aquis latera superantibus.

Clamor promiscuus et lamentabilis exaudivatur

140 Nautarum, hortatorum, magistrorum et vectorum,

Christum una voce invocantium,

Atque eorum etiam, qui Deum antea non noverant :

Est enim metus doctrina valde opportuna.

Sed quod omnium malorum erat maxime luctuosum,

145 Navis sine aqua : statim enim ac distorti cœpiit

Navis, disrupta spargitur in profundo scapha,

Quæ dulcem thesaurum aquæ ferebat.

Certatim et famæ, et æstus, et venti

Mortem nobis intentabant. Sed solutionem Deus

150 Promptam misit. Nam mercatores Phœnices

Subito apparentes, etsi metu non carerent,

Ubi ex precibus cognoverunt quantis in angustiis periclitaremur,

Conatorum fulcris et manuum conatibus

Navim adstringentes (erant enim robustissimi),

155 Servant nos mortuos jam marinos,

Velut pisces extra mare deliquim patientes,

Aut lampadem, quæ, deficiente alimento, exstinguitur.

At mare sæviebat, majorique nugitū

157 Βία γάρ. Impetu enim colla manu excutieban-  
 tur.

138 Ὑπερτοχοῦντος ὕδατος. Combef. legit  
 ὑπερτοχοῦντος, et vertit : *Aqua altiore muro obcin-  
 genis navim et obvolens.* Vide supra, carm. I hujus  
 sectionis, vers. 340, ubi legitur alia ejusdem  
 tempestatis descriptio.

140 Ἐπιβάτων. Ita Val. et edit. ad marg. Male  
 in textu ἐπιβάτων. Combef. ex conjectura sic legit  
 δεσποτῶν ἐπιβάτων, id est qui Christi (Domini) com-  
 potes essent, opponit Gregorius his, qui antea non  
 noverant, τὸ πρόσθεν ἡγνῶν Θεῶν. Communis cla-  
 mor omnium nautarum, Christianorum, Christum  
 invocantium, eorum etiam qui Deum antea non  
 nossent.

145 Ὅ γὰρ φόβος. Ita fere supra vers. 67.

146 Νεὺς, βαγεῖσα. Ita legitimus : et hic locus,  
 qui valde obscurus erat, planus fit. Edit. νεὺς βἀ-  
 γεῖσα.

154 Νέων σπριγγόντες. Ita legitimus. Edit. autem  
 νέων φυγόντες, de quo ita Billius : « Annotat Græ-  
 cæ scholasticæ in quibusdam libris reperiri pro  
 σπριγγόντες, quod procul dubio mendosum est, σπρι-  
 γόντες, quæ quidem lectio parum mihi arridet.  
 Itaque multo libentius legerem νεὺς τυγόντες, ut  
 hoc velit Gregorius, humanissimos illos mercatores  
 remigii labore navim eam, qui ipse vehebatur, as-  
 secutos tandem esse, atque aquæ dulcis inopia mox  
 perituris salutarem opem attulisse. » Sic Billius.  
 Benedictini maluerunt σφιγγόντες, quod favet sen-  
 tentiæ, quanquam peccare videtur metrum. CALL.

#### METRICA VERSIO.

Involvit una : non bumus, non et fretum  
 Ætherve cerni, vel potest cœlum. Strepunt  
 Permistæ densis fulgtris tonitrua ;  
 Strident rudentes, vela dum ventis tument  
 Malusque nutat : nec juvat quidquam manu  
 Clavum tenere ; nam statim vis hunc rapit.  
 Impletur unda puppis : omnes clamitant,  
 Omnes ad unum flentibus genas rigant :  
 Jamctique Christum voce gemebunda vocant,  
 Etiam Tonantem qui prius non noverant.  
 Metus magister est enim longe optimus.  
 Jam, quod malorum maximum, nulla in rat.  
 Erat aqua dulcis. Nam statim turbo ferus

B Aquam uno cum vasculo vulcem mari  
 Dederat profundo. Sic sitis nos et famæ,  
 Sic turbo sævus, sic graves nobis necem  
 Ventii parabant. At Deus nos hoc malo  
 Nihil moratus eximit. Nam Punicæ  
 Quidam insitiores, in gravi licet metu  
 Essent et ipsi, cognito discrimine  
 Nostro, assecuti remiges nostram ratem  
 (Firmis erant nam viribus), nos liberant,  
 Marina pene nisi cadavera,  
 Pisces ut, nuda cum arenâ salsa, vel ut  
 Dempso lucerna pabulo mox occidens.  
 Ast æquor in nos se tamen magis ac magis

Πόντος καθ' ἡμῶν ἡμέραις ἐν πλειστοῖσι,  
 160 Οὐδ' οἱ πλείομαι εἰδότην πολλὰς στεροφαί,  
 Οὐτε τίν' ὀρώτων ἐκ Θεοῦ σωτηρίαν.  
 Πάντων δὲ τὸν κοινὸν θάνατον δεδοκίκτων,  
 Ὅς κρυπτός ἦν, ἔμοιγε φρικτωδέστερος.  
 Καθαρίων γάρ, ὡς θεοῦ μὲθ' ὀδύτων  
 165 Ἠλλοτριούμην ὕδασι ξηνοκτόνους.  
 Τοῦτ' ἦν ὀδυρμὸς, τοῦτ' ἔμοιγε συμφορὰ.  
 Τοῦτον βολὰς ἔπεμπον, ἐκτείνων χεῖρας,  
 Ὑπερκετυπούσας κυμάτων πολὺν ῥόθον,  
 Ῥήξας χεῖνά, κείμενος πρηγῆς τάλας.  
 170 Ὅ δ' ἔστιν οὐ πιστὸν μὲν, ἀφελυξὸς δ' ἄγαν,  
 Πάντες παρέντες τὴν ἑαυτῶν συμφορὰν,  
 Ἐμοὶ συνήγον ἐκδοῦς ἐκκηρίους,  
 Πλωτῆρες εὐσεβούντες ἐν κοινοῖς κακοῖς,  
 Οὕτω συνήλθον τοῖς ἑμοῖς παθήμασι.

A 1:5 Εὐ καὶ τότε ἦστα, Χριστε, μοῦ σωτῆρ μέγας,  
 Καὶ νῦν ἐλευθερῶν με κυμάτων βίου.  
 Ἐπεὶ γὰρ οὐδὲν ἐλπίδος χρηστῆς ὄπῃν,  
 Οὐ νῆσος, οὐκ ἤπειρος, οὐκ ὄρων ἄκρα,  
 Οὐ πυρσὸς, οὐ πλωτῆρασι ἀστέρες σκοποί,  
 180 Οὐ μικρὸν, οὐ μεζῖόν τι τῶν ὀρωμένων,  
 Τί μηχανῶμαι; τίς πόρος τῶν δυσχερῶν;  
 Πάντων ἀπογνοῖς τῶν κάτω, πρὸς οὐ βλέπω,  
 Ζωή, πνοή μου, φῶς, κράτος, σωτηρία,  
 Φοβὸν, πατάσων, μειδιῶν, λόμενος,  
 185 Πλέκων τὴν χρηστὸν τοῖς ἐναντίοις ἀεὶ.  
 Πάντων δ' ὀπομησίας σε τῶν πρὶν θαυμάτων,  
 Ὡς τὴν μεγίστην χεῖρά σου γυωρίζομαι,  
 Πόντου βαγίντος, Ἰσραὴλ ἀδελυκῆτος,  
 Χειρῶν ἐπάροισι δυσμενῶν ἠετημένως,  
 190 Αἰγυπτίων μάλιστα ἐκτετριμμένως

Fremebat in nos multis diebus,  
 160 Cum nec sciremus, quo nos tot turbines ferrent,  
 Nec ulla nobis a Deo ostenderetur solus.  
 Cunctis autem communem mortem metuentibus,  
 Ego illam, quæ occulta est, magis perborrescebam.  
 Nam a lustralibus, quibus Dei flumens, undis  
 165 Arcebant me undæ hospitiæ peremptrices.  
 Hoc erat lamentatio, hoc meæ calamitas.  
 Ob hoc clamores emittebam, extendens manus,  
 Quorum sonitus vehementem fluctuum stridorem superabat.  
 Scissa vestis erat, pronus jacebam miser.  
 170 Quod autem credibile non est, sed tamen certissimum,  
 684 685 Omnes omissa sua ipsorum calamitate,  
 In unum jungebant clamorosas precesiones,  
 Pii in communibus malis navigatores:  
 Adeo condolebat ærumnis meis!

175 Tu vero tunc etiam fuisti, Christe, magnus mihi salvator,  
 Qui et nunc liberas me a sæculi fluctibus.  
 Cum enim nihil subesset bonæ spei,  
 Non insula, non continens, non montium juga,  
 Non fax, non astra, nautis viarum duces,  
 180 Non parvum quidquam magnumve in tuis quæ cernuntur,  
 Quid comminiscor? et quis molestiarum exitus?  
 Desperans de omnibus infimis rebus, ad te respicio,  
 Vita mea, respiratio, lumen, robor, salus,  
 Terrens, percutiens, blandiens, sanans,  
 185 Benigna semper innectens contrariis.  
 Memorabam tibi antiqua omnia mirabilia,  
 Ex quibus maximam tuam manuum prædicamus,  
 Per mare discissum gradientem Israelæm,  
 190 Ægyptios flagellis contritos,

165 Ἠλλοτριούμην. Mirum quod vir eximie pietatis, nondum suscepto baptismate, hujusmodi peregrinationem adorsus fuerit: neque minus mirandum, quod ad undam maris non confugerit, ut la-

bes primigenia deleteretur

179 Πυρσός. Vat. κύρτος, turris. Max σκοποί. Edit. ad marg. σημεῖα, signa.

#### METRICA VERSIO.

Exasperabat, idque per multos dies.  
 Nec jam liquebat tenderet quoniam ratis,  
 Nec se salutis ulla pandebat via.  
 Communis autem cæteros cum mors gravi  
 Pavore quateret, tecta me tamen acris  
 Terrebant. Undis nam miser tum lustricis  
 Arcebat, undas ob peremptrices maris.  
 Lacrymas ciebat hoc mihi, luctum et gravem.  
 Hinc clamitabam squalidus, tendens manus,  
 Maris strepentes fluctibus sublimius;  
 Ruptis jacebam vestibus pronus solo.  
 Quod vixque credas, est tamen plenum fide,  
 Nautarum omissis queque propriis cladibus,  
 Gemeunda votis vota jungebat meis,  
 Pietate ductus in malis communibus.  
 Tantis tenebat bos meo ex casu dolor!

B Tum mihi fuisti, Christe mi, dulcis salus,  
 Qui me procellis nunc quoque ævi liberas.  
 Nam cum bonæ nil jam spei reliquum foret,  
 Non insulæ, non terra, non juga montium,  
 Non fax, nec ullum sidus ostendens iter,  
 Nil denique ex his omnibus, quæ cernimus,  
 Quid comminiscor? et mali quinquam exitus?  
 Diffusus irosis omnibus rebus, Deus,  
 Te specto, vita, lux, salus, robor meum,  
 Qui nunc minaris, aut feris, nunc blandiens  
 Sanas, molestis inserens lætas vices,  
 Miraculorum et omnium te submonens,  
 Tua dextra nobis quis potens sese indicat,  
 Scissum per æquor ductur dum plebs tua,  
 Manibusque tensis in fugam hostis vertitur,  
 Phariamque flagrum multiplex gentem exterit,

Αὐτοῖς στρατάρχαις, τῆς κτίσεως δουλουμένης,  
 Σάλπιγγι τειχῶν καὶ δρόμῳ παρθουμένων.  
 Προσβίεις τε τὰ μὰ τοὺς πάλαι βουμένους·  
 Σὺς, εἶπον, εἰ μὴ καὶ τοῖσιν καὶ νῦν ἐτι·  
 195 Σὺ δὲς με λήψῃ, κτήμα τῶν σοι τιμῶν,  
 Γῆς καὶ θαλάσσης δῶρον, ἐξηγνισμένον  
 Εὐχῇ τε μητρὸς καὶ φόβος ἐξαιτίας.  
 Σὺ δὲ ζήσομαι, εἰ φύγοιμι δίσδον κίνδυνον.  
 Σὺ ζημώσῃ λατρίν, εἰ προσοίμῃ με.  
 200 Καὶ νῦν μαθητὴς ἐν σέλω. Τίναςσέ μοι  
 Τὸν ὕπνον, ἢ πέψουε, καὶ στήτω φόβος.  
 Τοῦτ' εἶπον· ἡ δ' Ἐλῆξε πνευματῶν στάσις,  
 Πίπτες δὲ πόντος, ἡ δὲ ναῦς ἐθθύπλους.  
 Καὶ τοῦτο δ' ἔστιν ἐμπόρευμα τῆς ἐπιχῆς  
 205 Εὐχῆς. Τὸ γὰρ πλῆρωμα τῆς νεῶς ἄπαν  
 Ἀπῆλθον εὐσεβοῦντες εἰς Χριστὸν μέγαν,

A Διπλὴν λαβόντες ἐκ Θεοῦ σωτηρίαν.  
 Ῥόδον δ' ὑπερβαλόντες, μικρὸν ὕστερον  
 εἰς Αἰγινήτην ὄρμον (Αἰγίναϊα γὰρ  
 210 Ἡ ναῦς) πλέοντες ὄβριμα καθήραμεν.  
 Ἔπειτ' Ἀθήναι, καὶ λόγοι. Τάχαίσε δὲ  
 Ἄλλοι λεγόντων, ὡς μὲν ἐν φόβῳ Θεοῦ  
 Ἄνεστράφημεν, πρῶτα τὰ πρῶτ' εἰδόντων·  
 Ὡς δ' ἐν νέων ἀκμῇ τε καὶ φροσῇ θράσους  
 215 Ἄλλων σὺν ἄλλαις φρατραίαις οἰστρουμένῳ  
 Οὐτὼ διεξήκειμεν ἥσυχον βίον  
 (Πηγῇ τις, οἶμαι, πόντιος καθ' ὀδάτων  
 Γλυκεῖα πικρῶν, ὡσπερ οὖν πιστεύεται),  
 066 Ἐλκόμενοι πρὸς τῶν φερόντων εἰς βλάβην,  
 220 Ἐλκόντες αὐτοὶ τ' εἰς τὰ κρείσσου τοῦς φίλους.  
 Καὶ γὰρ με καὶ τοῦτ' εὐ παροίχεται θεός·  
 Συνῆψεν ἀνδρὶ τῷ σωματοτάῳ φέρων,

Cum ipsis ducibus, creaturam in servitutem redactam,  
 Muros tubis et cursu vastatos,  
 Mea etiam addebam his quae olim celebrata sunt.  
 « Tuus sum, aiebam, et antea et nunc quoque ;  
 195 Tu his me accipies, possessionem tibi pretiosissimam,  
 Terrae marisque donum, et matris  
 Proce, et gravissimis terroribus dedicatum.  
 Tibi vivam, si duplex effugero periculum.  
 Tu cultorem amittes, si me proicias.  
 200 Etiam nunc discipulus turbine agitur. Excute ergo  
 Somnum, aut gradere, et stet metus. »  
 Haec dixi, et cessavit ventorum furor,  
 Concidit pontus, ac navis recta navigat.  
 Atque illud etiam exstitit emolumentum mox  
 205 Precis. Cœtus omnis, quem navis vehebat,  
 Pie in magnum Christum affectus abiit,  
 Duplicem a Deo accipiens salutem.  
 Rhodum autem prætergressi, paulo post  
 Ad Æginæum portum (Æginæa enim  
 210 Navis) secundis navigantes ventis appulimus.  
 Dehinc Athenæ et littoræ. Quid autem hic egerimus,  
 Loquantur alii; quomodo in timore Dei  
 686-687 Vixerimus, primi inter eos qui prima cognosceant :  
 Quomodo in juventutis flore et audaciæ æstu,  
 215 Cum alii aliis sodalibus juncti insanirent,  
 Tranquillam illic vitam traduxerimus  
 (Ceu fons quidam, puto, marinus inter aquas  
 Amaras dulcis, ut vulgo creditur) ;  
 Neque ab aliis tracti, qui perniciem ferunt,  
 220 Sed ipsi potius trahentes amicos ad optima quæque.  
 Namque et hoc beneficium a Deo accepti :  
 Duxit me et conjunxit cum viro sapientissimo,

213 Πρῶτα τὰ πρῶτ'. Edit. ad marg. πρῶτα θυ-  
 τες ἡγουν πρόσχημα τῶν εἰδόντων τὰ πρῶτα, ἤτοι τὰ

Χριστιανῶν, primi, id est præstantissimi eorum quæ  
 prima noverant, doctrinam scilicet Christianorum.

## METRICA VERSIO.

Ducesque belli, conditas res servitus  
 Tenet, tubisque mœnia et cursu ruunt :  
 Advens et hisce mira, quæ in me feceras :  
 « Bis, inqueiebam, sum tuus, nunc et prius ;  
 Bis sumar abs te, non levis possessio,  
 Æquore dicatum munus et terra tibi,  
 Voto parentis, et metu gravissimo.  
 Duplex periculum, te colam, si fugero.  
 Sin me perire siveris, cultor tibi  
 Peribit. En me turbo discipulum tuum  
 Jactat. Soporem pelle, vel gradiens metum  
 Compesce. » Vix hæc dixeram, cum protinus  
 Cadunt procellæ, fertur in rectum ratis.  
 Accessit obiter hoc mææ lucrum precī.  
 Nam quos vehebat hæc ratis, Christi ad fidem  
 Omnes remota conferunt sese mora,

Duplicem salutem cœlitus nacti ex Deo.  
 B Transnavigata mox Rhodo, non post diu  
 Ad Æginæum litus (hinc enim ratis  
 Erat) secundis flatibus pervenimus.  
 Dehinc Athenæ, ac littoræ. Hic quæ gessimus  
 Exponat alter, ut Dei in sancto metu  
 Vixerimus, inter principes primi viros :  
 Juvenesque ut inter fervidos audacia,  
 Insanientes cum suis gregalibus,  
 Duxerimus illic nos dies placidissime  
 (Ceu flumen illud, ut ferunt, quod labitur  
 Salsum per æquor, nec trahit salsuginem) ;  
 Non obsequentes ad malum trahentibus,  
 Verum trahentes ad bonum charum gregem.  
 Mihi namque dederat insuper donum hoc Deu.  
 Me singularis junxerat sapientiæ

Μόνω βίον τε καὶ λόγον πάντων ἔνω.  
 Τις οὗτος; ἢ γνώσασθε βραδύς λαν·  
 225 Βασιλείος ἦν, τὸ μὲν' ὄφελος τοῦ νῦν βίου.  
 Τοῦτον λόγου τε καὶ στίχου, καὶ σκευμάτων  
 Κοινωνὸν εἶχον, εἰ τι δεῖ καὶ κομπάσαι,  
 Συναρῶς ἤμεν οὐκ ἄστυμος Ἑλλάδι.  
 Τὰ πάντα μὲν δὴ κοινὰ, καὶ ψυχῇ μία,  
 230 Δυσὶν δέουσα συμπάτων εἰδάσασιν.  
 Ὅδ' εἰς ἐν ἡμᾶς διακροφόντως ἤγαγε,  
 Τοῦτ' ἦν· Θεὸς τε καὶ πόθος τῶν κραισσόνων.  
 Ἐξ οὗ γὰρ εἰς τοσοῦτο θάρρους ἤλθομεν,  
 Ὅσ' ἐκλαλήσαι καὶ τὰ καρδίας βάθη,  
 235 Πλέον συνεστρέγγιχθῆμεν ἀλλήλοισ πόθω.  
 Τὸ γὰρ ὁμῆγωνμον πιστὸν εἰς συμφύταν.

Qui unus et vita et eloquio supereminet omnes.  
 Quis ille? certe perfacile cognoscetis.  
 225 Basilius erat, aevi nostri magnum adiumentum.  
 Hunc et litterarum, et tecti, et consiliorum  
 Socium habebam, ac si quid gloriari decet,  
 Par quoddam eramus, non obscurum in Graecia.  
 Communia erant omnia: mens una  
 230 Duorum colligans corporum discrepantiam.  
 Quod autem nos in unum praecipue conjunxit,  
 Illud erat: Deus, et rerum praestantiorum amor.  
 Ex quo enim ad tantam fiduciam pervenimus,  
 Ut etiam eloqueremur cordis abdita,  
 235 Arctiori inter nos amore constricti sumus.  
 Est enim studiorum consensio ad conglutinationem.  
 Quid supererat? Patria et vitae institutum.

Jam enim multum temporis in litteris contritus erat:  
 Jam fere trigessimum aevum attigeram.  
 240 Illic agnovi, quantum in nos amorem,  
 Quantamque de nobis opinionem haberent discipuli.  
 Aderat tempus, aderat magnus labor.  
 Opus erat complexibus ac tristibus verbis,  
 Ad valedicendum idoneis, ac recordationis incitamentis.  
 245 Ac Basilio quidem vix ac ne vix quidem, sed tamen cedunt,  
 Cum multas discessus causas proferret.  
 Mihi vero etiam nunc sunt lacrymae,  
 Cum recordeo turbationis, quae tunc accidit.  
 Omnes cingunt me ex improviso,  
 250 Ignoti, familiares, aequales, magistri,

223 Βίον τε καὶ λόγον. Vat. βίω τε καὶ λόγω.

225 Βασιλείος ἦν, τό. Edit. male Βασιλέως. Benedictini senserant delenda esse haec verba ἦν τό, quibus deletis, non stat, sed deficit metrum, quod omnino valet illis merito retentis. Nam primus pes duas syllabas habet breves longae praenissas, secundus longam brevi subjectam, tertius tres breves, quartus iambum, quintus spondaem, et sextus, ut requiritur, iambum alterum. Ut admitteretur autem Maurinorum opinio, supponendum esset secundam Βασιλέως syllabam esse longam, et pri-

A Τί λοιπόν; ἢ πατρίς τε καὶ βίου τύπος.

Καὶ γὰρ πολὺς τέτριπτο τοῖς λόγοις χρόνος·  
 Ἥδη τριακοντὸν μοι σχεδὸν τοῦτ' ἦν ἔτος.  
 240 Ἐνταῦθ' ἐπέγνω οἶον εἰς ἡμᾶς πόθον,  
 Οἷαν τε δόξαν εἶχον οἱ συμπαίστορες.  
 Παρῆν ὁ καιρὸς, καὶ παρῆν πολὺς πόθος.  
 Ἔξει περιπλοκῶν τε καὶ στυγῶν λόγων  
 Τῶν ἐξοδίων, μνήμης τ' ἐμπυρευμάτων.  
 245 Τῶ μὲν βίᾳ τε καὶ μόγις, εἴξαν δ' ὄμως,  
 Εἰπόντι πολλὰς αἰτίας τῆς ἐξόδου.  
 Ἔμοι δὲ καὶ νῦν προτρέχει τὸ δάκρυον  
 Τῆς τρικαυτῆς συγχύσεως μεμνημένῳ.  
 Πάντες περιστάσεις με σὺν πολλῶ τάχει,  
 250 Ἔνοι, συνήθειαι, ἤλικαι, διδάσκαλοι,

mam ὄφελος pariter producendam esse, cum utraque brevis sit. (CAILLAV).

235 Συνεστρέγγιχθῆμεν. Coisl. συνεστρέγγιχθῆμεν.

237 Ἡ πατρίς. Tempus jam erat, ut nos in patriam reverteremur, ac certum nobis vitae genus constitueremus. BILL.

241 Οἷαν τε δόξαν. Vat. οἷας τε δόξας.

244 Μνήμης τ'. Ita Coisl. Edit. οἱ μνήστις. — Sic Benedictini, sed non satis bene, cum metrum prorsus deficiat, sexto pede iambum non habente. (CAILLAV).

#### METRICA VERSIO.

Viro, anteibat quique vita et litteris  
 Omnes. Quis iste? Notum erit vobis brevi.  
 Basilius, aevi maximum nostri bonum.  
 Hic litterarum socius et tecti mihi  
 Erat. Uique paulum gloriæ, siquidem hoc licet,  
 Par quoddam eramus splendidum Graecus apud.  
 Nil proprium utrique, cuncta sed communia:  
 Nobis ligabat una mens corpus duplex.  
 Nil nos at aequè junxit, ut cultus Dei;  
 Praestantiorum fervida et cupiditas.  
 Huc namque postquam venimus fiduciae,  
 Ut ima cordis alteri alter prederet,  
 Hinc firmiori vinculo nexi sumus.  
 Nam par voluntas arctius mentes ligat.

B Quid jam supererat? Patria, et vitae genus.  
 Nam tempus ingens fluxerat jam in litteris;  
 Triginta et annos pene tunc exegeram.  
 Hic, esset in nos quinam amor sodalium,  
 Opinioque, comperi certa fide.  
 Aderat dies jam, magnus et labor simul:  
 Amplexibusque, tristibusque in exitu  
 Verbis opus erat, quæ amoris flammam capit.  
 Socio quidem cessare, nolentes licet,  
 Multa afferenti, cogere quæ excedere.  
 At mihi etiamnum lacrymae ex oculis sunt,  
 Turbationis illius dum sum memor,  
 Namque universa me cœbra æqualium  
 Cingens, magistri, cogniti, ignoti mihi,

Ἵρκους, ὀδυρμαῖς, καὶ τι μεγύνεται βίας  
 (Τὸ γὰρ φίλειν ἔπειθε τολμῆν καὶ τόλμῃ),  
 Ἄπριξ κατεῖχον· μηδ', ἂν εἰ γένοιτό τι,  
 Πέμψειν λόγοντας ἔθνεσ' οὐδὲ γὰρ πρότερον  
 255 Ἡμῶν Ἀθήνας ἔκπεσιν τὰς τιμὰς,  
 Ὡς δὴ λόγων δώσοντας ἐκ ψήφου κράτος·  
 Ἔως Ἐκαμψαν (καὶ γὰρ ἦν ἄρδης μόνης  
 ἄρδης τοσοῦτος ἀντιθῆναι καὶ λόγοις),  
 Ἄ μὴν τελείως· καὶ γὰρ ἀνέθλιπον πατρίς,  
 260 Πίστει κρατούσα τῶν ὕψ' ἤλιον σχεδόν,  
 Ἐν ἧ φιλοσοφείν τῶν καλῶν ἐφαίνετο,  
 Γονεῖς τε γῆρρα καὶ χρόνῳ κεκμηχότες.  
 Ἔς' ὅν Ἀθήνας μικρὸν ἐμμεῖνας χρόνον  
 Ἐκλεῖψα μικροῦ λάθρα τὴν ἐκδημίαν·

688 689 Adjurant, lamentantur, vis etiam aliquid admiscunt

(Amor enim suadebat, ut id etiam auderent),  
 Violenter detinent; nec quidquid acciderit,  
 Inde dimissuros dicunt; neque enim decere  
 255 Ut mei damnum faciant venerabiles Athenæ,  
 Cui litterarum principatum suffragio suo delaturi sunt;  
 Tandem inflectunt me (sola enim quercus  
 Talibus lamentis restitisset et verbis);

Nou tamen plene: retraherat enim patria,  
 260 Fide omnium, quæ sub sole sunt, pene princeps,  
 In qua philosophari præclarum videbatur,  
 Tunc etiam parentes senectute et annis ingravescentes.

Cum igitur Athenis brevi adhuc tempore mansissem,  
 Protectionem suffragatus sum pene clam:  
 265 Veni: eloquii specimen dedi, nonnullorum morbo  
 Obscure sum, qui id a me, veluti debitum quoddam, repetebam.  
 Non enim plausus et strepitus curabam,  
 Nec molles et contortas declamationes

Quibus gaudent sophistæ in juvenum cœtibus.  
 270 Illud enim philosophari ab initio statueram,  
 Ut Deo projicerem, et alia omnia, et facundia laboros,  
 Velut qui agros pecudibus pascendos reliquerunt,  
 Vel aurum congesserunt in maris profundum.

Sed, ut dixi, amicis saltavi.  
 275 Hæc certaminum veluti præludia fuerunt,  
 Aut prævia initiatio majoribus mysteriis.  
 Opus erat deinceps virilibus consiliis.  
 Intus amicos in consilium voco,

254 Πέμψειν. Vat. πέμψειν.

255 Ἡμῶν Ἀθήνας ἔκπεσιν, ut nos amitterent  
 Athenæ, nobis destituerentur.

256 Ἐκράτορ. Litterarum principatum Gregorie  
 ferunt, non tantum ut eloquentiam doceat, sed ut  
 etiam inter eos quasi princeps sedeat.

265 Τὴν τῶν ὕψ' ἤλιον. Sic appellat nonnullorum  
 cupiditatem, qui ejus gloriæ studiosi hoc ab eo po-  
 stulabant, ut in patriam reversus publicum aliquod  
 doctrinæ suæ ac facundia specimen ederet.

272 Μηλοδότους τὰς οὐσίας. Ita edit. Coisl.  
 male sustulit, τὰς, qua sublata voce metrum pro-  
 nans deficit, quanquam in contrarium senserint Be-

A 265 Ἠλιον· λόγους ἔδειξα, τὴν τινῶν νόσον  
 Ἐπιλησ' ἀπαιτοῦντων με τοῦθ', ὡς τι χρέος.  
 Οὐ γὰρ κρῶτον ἔμοιγε καὶ ψφῶν λόγος,  
 Οὐδὲ βλακευμάτων τε καὶ λυγισμάτων,  
 Οἷς οἱ σοφοὶ χαίρουσιν ἐν πλήθει νέων.  
 270 Πρώτων δὲ τοῦτο φιλοσοφῆσαι προθέμην,  
 Ἐφαί θεῶν καὶ τέλλω, καὶ πόνους λόγων,  
 Ὡς οἱ παρέντες μηλοδότους τὰς οὐσίας,  
 Ἡ χρυσὸν ἀβροσιασantes εἰς ἀλίης βυθός.  
 Ἄλλ' ὥσπερ εἶπον, τοῖς φίλοις ὠρηγιάματα.  
 275 Ταῦτ' ἦν ἀγώνων ὥσπερ ἐγγυμνάσματα,  
 Ἡ καὶ προτέλεια μειζόνων μυστηρίων.  
 Ἔδει δὲ λοιπὸν ἀνδρῶν βουλευμάτων.  
 Ἐνδον καθίζω τῶν φίλων κριτήριον,

medicini, cum verbum μηλοδότους secundam et  
 tertiam syllabam breves habeat. Vide quid infra  
 pag. 692 dicimus de anapesto in quarto pede.  
 (CAILLAV). — Alludit ad Cratetem, qui opes suas pe-  
 coribus pascendas reliquit, hiberenter suam pe-  
 cuniam in mare projecit. Vide supra, lib. 1, sec. 1.  
 2, carm. x, vers. 229 et 240.

274 Ὄρηγιάματα. Edit. ad marg. πέπαιχα ἐν  
 σπουδῇ, ἴσκι parumper.

275 Ταῦτ'. Vat. τοῦτ'.

276 Προτέλεια. Ita Vat. et Coisl. Edit. προπό-  
 λεια, propylæa.

#### METRICA VERSIO.

Precibus, querelis, vi quoque admista simul  
 (Suadebat id amor), mordicus me detinent,  
 Atque exundi mihi potestatem negant,  
 Neque enim decere dicunt nos perdere  
 Doctas Athenas, ac simul facundia  
 Mibi principatum calculus spondent suis.  
 Quid multa? Flector (sola nam tot lacrymis  
 Verbisque quercus restitisset); nec tamen  
 Omnino. Nam me patrium contra solum  
 Traheret, omnes eminentes gentes fide,  
 Pulchrum ubi putabam me piis studiis dare,  
 Annisque uterque fractus et senio parens.

Quocirca Athenis immoratus paululum,  
 Subduco furtim pene me, ac repeto domum,

B Facundiaque do specimen, bis obsequens,  
 Hoc qui exigebat, debitum quoddam velut.  
 Nam nulla cura me tenebat plausuum,  
 Nec garridius molliter cupiditas,  
 Juvenum in cæteris quæ sophistas afficit.  
 Atque institutum est hoc mihi primum, Deo,  
 Ut quævis alia, sic studia facundia  
 Projicere, ut agros pecudibus quidem suos  
 Liquere, ab aliis sunt opes jactæ in mare.  
 Ast hoc amicis, ut prius dixi, dabam.  
 Præclusiones seriæ pugnae hæc erant,  
 Atque altiora limen ad mysteria.  
 Consilia digna proceret cum jam viro  
 Ætas, amicos consulo, mentis meæ



Ἐμῶν λογισμῶν γησίωσιν παρανετῶν.  
 280 Σπέρμβος κατεχε τὴν ἐμὴν δεινὸς φρένα,  
 Τὸ κρείσσον ἐκζητούστος ἐν τοῖς κρείσσοσι.  
 Τὸ μὲν τὰ σαρκὸς εἰς βυθὸς βίβαι, πάλαι  
 Δεδογμένον τ' ἦν, καὶ τὸτ' ἤρεσκε πλέον.  
 Αὐτῶν δὲ μοι σκοποῦνται τῶν θεῶν ἔδω  
 285 Οὐ βῆσεν εὐρεῖν τὴν ἀμείνω καὶ λείαν.  
 Ἄλλων γὰρ εἶνεκ' ἄλλο καλὸν ἢ κακὸν  
 Ἐφαίνεθ', ὥσπερ πολλὰχὺ τῶν πρακτέων.  
 Τοιοῦτο τοῦμὲν, ὡς τιμὴ προσεκάσαι·  
 Μακρὰν τιν' ὄσον ἐνοῶν ἐκδημίαν·  
 290 Πλοῦν μὲν περεύγεται, καὶ πόνοος θαλασσίους,  
 Ὅδῶν δὲ ἀνίχνευον ἢ τις εὐπορωτέρα.  
 Ἦσαν εἶχον ἐν λόγῳ τῶν Θεοσβίτην,  
 Καὶ τὸν μέγαν Κάρμηλον, ἢ ξένην τροφήν,

A Τοῦ Προδρόμου τὸ κτήμα τὴν ἐρημίαν,  
 295 Παῖδων Ἰωνὰδὸς τὸν ἀσκευὸν βίον·  
 Θεῶν τε Βίβλων αὐθις ἐκράτει πόθος,  
 Καὶ Πνεύματος φῶς ἐν λόγῳ θεωρεῖα,  
 Πρᾶγμα' οὐκ ἐρήμους ἔργον, οὐδ' ἠσυχίας·  
 Ἔως ἐπ' ἄμφοσιν πολλὰκις μετακλιθεῖς,  
 300 Τέλος διατεῖν τοῖς πόθοσι τοῦτον τρόπον,  
 Καὶ τὴν πλάνην ἔστησα τοῦ νοῦ μετρίως.  
 Ὅρων γὰρ οὐδὲ μὲν πρακτικὸς τέρπει βίος,  
 Ἄλλοις μὲν ὄντας χρησίμους τῶν ἐν μέσῳ,  
 Αὐτοῖς δ' ἀχρηστούς καὶ κακοῖς στροβουμένους,  
 305 Ἐξ ὧν τὸν λείον ἤθος ἐκκαυμαίνεται·  
 Τοῦς δ' ἐκείδῃς ὄντας εὐσταθεῖς μὲν πως πλείον,  
 Καὶ πρὸς Θεὸν βλέποντας ἡσύχην νοῦ,  
 Αὐτοῖς μόνους δὲ χρησίμους φίλτρῳ στενῶ,

*Mearum cogitationum sinceros monitores.*

280 *Delinebat autem meam mentem vehemens turbo,*  
*Cum inter ea quæ præstantiora sunt, id quod præstantius est, quæserem.*  
*Ac ea quidem, quæ carnis sunt, in profundum projicere,*  
*Dudum statutum erat, tuncque placebat magia.*  
*Consideranti autem mihi ipsas vias, quæ ad Deum ducunt,*  
 285 *Quænam melior sit et plana, non facile erat invenire.*  
*Aliud enim, aliorum habita ratione, bonum aut malum*  
*Videbatur, ut sæpe fit, ubi quid agendum est.*  
*Res meæ, ut eas alicui assimilem exemplo, sic se habebant :*  
 290 *Longam veluti quamdam peregrinationem meditabar ;*  
*Navigationem quidem effugeram et maris labores,*  
*Sed vestigabam quænam expeditior esset via.*

*Magni faciebam Eliam Theobiten,*  
*Ac inçlytum Carmelum, et cibum insolitum,*  
*Desertum Præcursoris possessionem,*  
 295 *Filiorum Jonadab vitam sine apparatu ;*  
*Sed me rursus tenebat sacrorum Librorum amor,*  
*Ac Spiritus lumen in consideranda Scriptura,*  
*Res cum deserto et quiete non conveniens :*  
*Donec in utramque partem sæpe delatus,*  
 300 *Tandem inter desideria mea sic litem dirimo,*  
*Satisque mentis agitationem cohibui.*  
*Videns enim quos actiosa delectat vita,*  
*Eos aliis quidem utiles esse, his nempe qui in sæculo vivunt,*  
*Sibi autem inutilis, ac malis agitari,*  
 305 *Ex quibus placidi mores concutiuntur :*  
*Eos autem qui vale sæculo dixerunt, stabiliores quidem esse,*  
*Ac in Deum placida mente respicere,*  
*At sibi solis prodesse angusta charitate,*

297 Ἐν λόγῳ θεωρεῖα. In doctrinæ fideique contemplatione, eruditia Scripturarum contemplatione. *Commsr.*

298 Πρᾶγμα'. Gregorium et Basilium in solitudine Scripturarum studio incubuisse constat : de con-

tentioso igitur studio Scripturarum censendus est loqui Gregorius, cum ait, rem esse quæ cum deserto non conveniat.

308 Φίλτρῳ στενῶ. *Angusta charitate, nulla scilicet aliorum, sed sui tantum cura occupati.*

#### METRICA VERSIO.

Agitationum quæ fruar monitoribus.  
 Animum premebat nam gravis turbo meum,  
 Dum quæro primas in bonis quidnam ferat.  
 Ac jam quidem pridem steterat, haud me dare  
 Carni : placebat idque tum multo magis.  
 Ac cogitanti de viis gratis Deo,  
 Præstantiorem non erat promptum mihi  
 Reperire. Namque, rebus in multis velut,  
 Aliquid habebant commodi atque incommodi  
 Ambo : utque nostrum comparem cuidam rei  
 Statum, volutans mente iter longissimum,  
 Maris labores providus defugeram ;  
 Scrutabar autem prior quænam via  
 Esset. Subibat Elias menti meæ,  
 Carmelus ejus, et novum victus genus,

B Et solitudo ; Prodromi dulces opes,  
 Ac vita simplex filiorum Jonadab.  
 Contra sacrorum me sitis Volu minum  
 Trahebat, hincque prodians lux Spiritus :  
 Ad quod profecto sola non quadrant loca.  
 Utramque porro flexus in partem diu,  
 Hoc ipse litem transigo tandem modo,  
 Animique fluctus comprimo. Namque hos videns,  
 Rebus gerendis quos juvat se addicere,  
 Aliis quidem esse commodos, non at sibi,  
 Versentur ut qui gravibus in tumultibus,  
 Mentis quietem qui, velut fluctus, movent :  
 At qui foris sunt, hos quidem tranquillius  
 Vivere, Deumque mente placida cernere,  
 Ast esse solis utiles sibi, asperam

Και ζώντας ἑξαλλόν τε καὶ τραχὺν βίον,  
310 Μέσσην τὴν ἤλθον ἀζύγων καὶ μεγάλων,  
Τῶν μὲν τὸ σύννον, τῶν δὲ τὸ χρηστὸν φέρων.

Προσῆν δὲ μάλιστ' ἀκαίριος τῶν τιμῶν,  
Λέγω δὲ τοὺς φάσαντας, οἷς ὑπέχρεως.  
Τούτων τὸ γῆρας (καὶ γὰρ εὐσεβέστατον,  
315 Γονεῦσι πρῶτῃ ἐκ Θεοῦ τιμὴν νέμειν,  
Ἐξ ὧν ὑπάρχει καὶ τὸ γινώσκειν Θεῖον)  
Ἐβαλπον, ἐστῆριζον ἐκ παντὸς σθένους·  
Ἐχειραγύουον, ὡς ἑμαυτῶν δεξιὸν  
Θεῖναι τὸ γῆρας, γῆρας θεοῦμενος.  
320 Θερίζομεν γὰρ οὐδ' ἀπὸ καὶ σπείρομεν.  
Τούτ' ἦν μέρος μοι φιλοσοφου παιδείσεως,  
Τὸ μὴ δοκεῖν τὸν πρῶτον ἐκπονεῖν βίον,  
Εἶναι δὲ μᾶλλον, ἢ δοκεῖν, Θεῶν φίλον·

Α Στέργειν μὲν οὖν δεῖν φρόνη καὶ πρακτικῶς,  
325 Ὅσοι ληλόγησ' ἐκ Θεοῦ τιμὴν ταῖα,  
Λαοὺς ἄγοντας ἐνθέοις τελέμαται.  
Πλείων δ' ἔμ' εἶχε τῶν μοναστικῶν πόδος,  
Καὶ περ δοκοῦντα συντεταχῆται πλείοσι·  
Τρῶπων γὰρ εἶναι τὴν μονήν, οὐ σομάτων.  
330 Τὸ βῆμα δ' ἦν μοι σπῆντον, ἀλλ' ἐσπῆνται  
Πρόβρωθεν, ὡς φῶς ἤλιον τῶν ὄψεων  
Ταῖς ἀσθενούσαις. Πάντ' ἄν ἤλπισα πλέον  
Ἥ τοῦτο δέξασθ', ἐν πολλαῖς στροφαῖς βίου.  
Μηδὲν μὲγ' εἰπῆς συντόμως, ἀνθρωπος ὢν.  
335 Ἄελ' κολοῦει τὰς ἐπάρεσεις ὁ φθόνος.  
Μηδὲν λάθῃς ἔξωθεν, τάμψ' δὲ σκόπιε.  
Ὀβτο φρονοῦντι δεινὸς ἐμπίπτει κλέος  
Ὅ γὰρ πατήρ με, καὶ περ ἀκριβέστατα

Vitamque insolitam et asperam traducere,  
310 Mediam inter utrosque viam inco,  
Meditari ut hi, prodesse ut illi, statuens.  
Huc accedebat majus quidpiam, gratia hominum venerabilium,  
Eos dico qui me genuerant, et quibus debitor eram.  
Illorum senectutem ( id enim maxime pium est  
315 Parentibus primum honorem, ex Dei praescripto, deferre,  
Per quos illud etiam contigit, ut nosceremus Deum ),  
Horum, inquam, senium fovebam, firmabam totis viribus :  
Manu ducebam, ut mihi prosperam  
Pararem senectutem, dum me senectutis miseret.  
320 Talia enim metimus, qualia seminavimus.  
Haec pars erat philosophiae meae,  
Non videri primariae vitae labores exantlare,  
Magisque esse, quam videri, Deo amicum :  
Diligendos quidem putabam etiam actuosos,  
325 Quotquot a Deo honorem aliquem sortiti  
Populos regunt divinis mysteriis.  
692-693 Sed major me tenebat vitae monasticae amor,  
Quamvis viderer inter multos versari ;  
Morum enim esse monasticam vitam, non corporum.  
330 Thronus autem episcopalis erat mihi venerabilis  
Procul, velut solis lux oculis  
Infirmioribus. Quidvis potius speravi  
In variis vitae vicissitudinibus, quam id me accepturum.  
Nihil magni asseras temere, cum homo sis.  
335 Ea semper deprimit invidia, quae alte assurgunt.  
Ne aliunde exempla sumas, sed mea spectes.  
Ita sentienti gravis incidit tempestas.  
Mens pater, quamvis accuratissime

310 Μεγάλων. Ita edit. in marg. Male in textu  
μεγάλων.

315 Ἐκ Θεοῦ. Ex Dei praescripto. Ita Benedi-  
ctini, qui forsan melius cum Billio vertissent pri-  
mum post Deum. (CAILLAT)

321 Παίδευσως. Ita Vat. et edit. in marg. Ita.e

in textu παιδείσεων.

322 Πρῶτος ἐκπονεῖν βίον. Hoc primum mihi  
cura ac studio fuit, ut quamvis τῶν ἀσκητῶν, hoc  
est eorum, qui totos sese ad Dei cultum contulerunt,  
more viverem, operam darem, ne quisquam hoc sci-  
ret, solo nimirum Deo contentus. BILL.

#### METRICA VERSIO.

Vitamque, nimis et segregem traducere :  
Media inter illos haecque procedo via,  
Meditans ut isti, commodum illorum emulans.  
Suberatque, causa gravior, ut parentibus  
Cultum exhiberem, non piger, quem debeo.  
Horum senectam (nam quid est magis pium,  
Quam primum honorem post Deum satoribus  
Praeferre, per quos nos quoque Deum noscimus?)  
Meis fovebam sedulus pro viribus.  
Hanc fulciebam, commodum tibi mihi redderem  
Luminibus, senectam languidam ipsorum fovens.  
Nam quale semcn, talis est messis quoque.  
Vitaeque sanctae pars erat res haec mihi,  
Ut ne viderer principem vitam sequi,  
Potius sed essem, quam viderer, Numioi

B Gratus. Colendos ac quosque rebar quoque  
Rebus gerendis deditos, quosque ex Deo  
Honorem adepti sacra per mysteria  
Plebem gubernant : atamen monachos magis  
Exosculabar, pluribus mistus licet.  
Nam vita monachum, non locus solus, facit.  
Angusta quaedam res erat sacer mihi  
Thronus, remoto sed procul, Phœbi ut jubar  
Luminibus ægris. Omnia putabam prius  
Fore, quam tot ævi sumerem hunc in fluctibus.  
Magni loquere nil levius, cum sis homo.  
Semper superbos improbus livor premit.  
Exempla longe ne petas : me conspice.  
Sic sentientem turbo me sævus rapit.  
Nam genitor, etsi mens ei notissima

Γνώμην γενώσκων τὴν ἐμὴν, οὐκ οἶδ' ἔθεν,  
 340 Ἴσως δὲ φίλτρῳ πατρικῷ κινούμενος  
 (Δεινὸν δὲ φίλτρον ἐστὶ σὺν γ' ἔξουσίᾳ),  
 Ὅς ἂν κατάσχοι ταῖς πέδας τοῦ Πνεύματος,  
 Ὃν τ' εἶχε τιμήσεται τοῖς ἀμείνοισι,  
 Κάμπτει βιαίως εἰς θρόνων τοὺς δευτέρους.  
 345 Οὕτω μὲν οὖν ἤλγησα τῇ τυραννίδι  
 (Ὅστω γὰρ ἄλλως τοῦτο καλεῖν ἰσχύω,  
 Καί μοι τὸ θεῖον Πνεῦμα συγγενεσκέτω  
 οὕτως ἔχοντι). ὥστε πάντων ἀθρόως,  
 Φθῶν, φουάντων, πατριῶς, γένους λυθείς,  
 350 Ὡ; οἱ μύωπι τῶν βῶν πεπληγότες,  
 Εἰς Πόντον ἦλθον, τῆς ἀνίας φάρμακον  
 Θῆσων ἔμαυτῷ τῶν φθῶν τὸν ἔθνεον.  
 Ἐκεῖ γὰρ ἤσκει τὴν Θεοῦ συνοσταν

A Néφει καλυφθείς, ὡς σοφῶν τις τῶν πάλαι·  
 355 Βασίλειος οὗτος ἦν, ὁ νῦν μετ' ἀγγέλου.  
 Τοῦτω τὸ λυτοῦν ἐξεμάλθασσον φρενός.  
 Ἐπεὶ δ' ὁ μὲν γῆρα τε κάμνον καὶ πῶθρ  
 Ἐβείτο πολλά παιδὸς ὁ χρηστὸς πατήρ,  
 Τιμὴν παρασχέιν ταῖς τελευταῖαις πνοαῖς,  
 360 Ἐμοὶ δ' ἔπεσσαν ὁ χρόνος τὴν συμφορὰν,  
 Ὅς μήποτ' ἔγρην, αὐθις ἐς βιβὸν τρέγω,  
 Δείσας στεναγμῶν πατρικῶν κινήματων,  
 Μὴ μοι τὸ φίλτρον εἰς κατάραν ἐκπέσῃ·  
 Τοιοῦτὸν ἐστὶν ἀπλότης ὥρησιμὴν.  
 365 Μικρὸν μέσον τι, καὶ πάλιν τρικυμία,  
 Οὐκ ἐστὶν εἰπέιν ὅσον ἀγρωστέρα.  
 Οὐδὲν δὲ χεῖρον πάντα γνωρίζται φίλοις.  
 Ἄρχῃν τιν' ἔπραττ' οὐμὸς ἀδελφὸς κοσμητῆν·

Sententiam meam nosceret, nescio unde,  
 340 At forte, paterno amore permotus  
 (Magnam enim habet vim amor cum potestate conjunctus),  
 Ut me constringeret vinculis Spiritus,  
 Et quod habebat praestantius, eo me decoraret,  
 Incurvat violenter, ut secundas sedes teneam.  
 345 Tantus ergo dolor mihi inustus tyrannide  
 (Nondum enim alio nomine hoc appellare possum,  
 Mihique Spiritus divinus ignoscat  
 Sic affecto), ut omnibus subito  
 Amicis, parentibus, patria, cognatis solutus,  
 350 Velut boves asili spiculo puncti,  
 In Pontum venerim, maeroris remedium  
 Conciliaturus mihi, amicum Deo plenum.  
 Illic enim exercebat contubernium cum Deo,  
 Nube coopertus, ut antiquus ille sapiens:  
 355 Basilus is erat, qui nunc cum angelis est.  
 Per hunc molestiam animi deliniebam.  
 Sed cum senio laborans et desiderio mei,  
 Multa cum prece rogaret filium optimus parens,  
 Ut honorem exhiberem extremis habitibus,  
 360 Cumque mihi tempus calamitatem coqueret,  
 Quod quidem nunquam oportuisset, rursus in profundum curro,  
 Veritus gemitum paternae commotionis,  
 Ne mihi amor in maledictionem excideret;  
 Ejusmodi est simplicitas ira percita.  
 365 Paulum effluxit temporis, et rursum tempestas,  
 Quae quanto acerbior fuerit, non facile dictu est.  
 694-695 Sed nihil nocebit omnia amicis enarrare.  
 Munus quoddam exercebat frater meus saculare,

346 Τοῦτο καλεῖν. Ita Vat. Edit. τοῦτ' ὀνομά-  
 ζειν, sed male, quia metrum deficit. — Sic Bene-  
 dictini, qui mendum alio modo correxisse viden-  
 tur, cum prior verbi καλεῖν syllaba brevis sit: nisi  
 forte tresyllabas in hoc verbo admisierint dividendo  
 ultimam diphthongam. Forte melius servaretur le-  
 ctio editorum, cum anapæstom iambis non prorsus

repugnare etiam in sedibus legitimis notaverim.  
 Scal. et Arnal. p. 176, ut videre est apud Morell.  
 Thesaur. pag. 9, sect. 4, not. v. Forte melius τοῦτ'  
 γε καλεῖν. (CAILLAV).

354 Σοφῶν τις τῶν πάλαι. Moyses.

362 Κινήματων. Edit. ad marg. μηνιμάτων, in-  
 dignationis.

#### METRICA VERSIO.

Mea esset, unde motus haud equidem scio,  
 Amor paternus forsan hunc induxerat  
 (Amor at, potestas cui comes, vim maximam  
 habet), ut catenis Spiritus me astringeret,  
 Daretque honores, quos habebat maximos,  
 Per vim secundis collocat me in sedibus.  
 Quæ mihi tyrannis tam gravis menti fuit  
 (Hanc rem vocare non enim possum secus:  
 Ignoscat autem sancta Mens, quæso, id mihi),  
 Ut mox sodales, mox parentes et meos,  
 Mox et propinquos deserens, patrium et larem,  
 In sevo asili spiculo puncti boves,  
 In Pontum abirem, pellerem ut curas graves,  
 Luctusque, amici meliore amplexu fruens:  
 Degebat illic maximo qui cum Deo,

B Moses ut olim, nube sub densa latens.  
 Erat hic Basilus, qui modo inter angelos  
 Vivit: levabat tædium hic mentis meæ.  
 At cum senectæ quassus, et cupidine  
 Nostræ, rogaret me parens obnixius,  
 Ut me propinqui jam neci miseresceret,  
 Ac coctus esset jam necis tandem dolor,  
 Quod contigisse haud debuit, rursus in mare  
 Feror, parentis anxios gemitus timens,  
 Amoris in me ne loco diras preces  
 Conciperet, ut fit, cum furit benignitas  
 Contempta. Paulo post caput rursus nova  
 Procella multo sævior nostrum petit.  
 Hanc quin amicis indicem, nihil vetat.  
 Munus gerebat publicum quoddam meus

Ἄδελφός οὐμός! ὦ κάκισθ', ἕσον σθένεις!  
 370 Ἥθ' ἦν ταμίειον πίστις. Ἐν δ' ἀρχῇ μέση  
 Θνήσκει, κυνῶν δὲ πλήθος ἐξανίσταται  
 Τοῖς τοῦ θανόντος χρήμασι καὶ λευφάνοις.  
 Πάντ' ἐσπάρασσον οὐκίεται, ξένοι, φίλοι.  
 Τίς γὰρ πεσοῦσός οὐ ἐυλεύεται δρυός;  
 375 Ἐγὼ δ' ἕσον μὲν ἦξεν εἰς ἐμὸν λόγον,  
 Οἴσποτ' ἂν ἔλειπα πραγμάτων ἐπιδρομάς·  
 Πιτῆν γάρ εἰμι βιβλίως μετάρσιον.  
 Ὅμως δ' ἀνάγκη πάντα τῷ καλῷ πατρὶ  
 Συνδιαφέρειν, καὶ χρηστὰ καὶ τάναντία,  
 380 Κοινωνῶν ἔντα πραγμάτων, οὐ χρημάτων.  
 Ὡς δ' οἱ βόσιν τοιρῶτον ἐμπειρηγότες,  
 Ἄπαξ ἄλισθησαντες, εἰς κρημνοῦ βάθος,  
 Πίπτουσιν, οὐκέτ' ἄντες αὐτῶν ἐγκρατεῖς,

A Οὗτος ἔμοιγε τῶν κακῶν γεγεμένω,  
 385 Ἄλλοις ἐπ' ἄλλο δεινὸν ἐξηγγέρετο.  
 Ἦκέν ποθ' ἤμιν (τῶν μέσῳ σιγήσομαι,  
 Τοῦ μὴ δοκεῖν βλάσφημον ἐκφέρειν λόγον  
 Κατ' ἀνδρός, ἐν νῦν εὐλογῶν ἐπαυσάμην),  
 Ἄλλ' ἦξεν ἡμῖν τῶν φίλων ὁ φίλατος  
 390 Βασίλειος (οἱ μοι τῶν λόγων! ἐρῶ δ' ὄμως)  
 Ἄλλος πατῆρ μοι φορτικώτερος πολὺ.  
 Τὸν μὲν γὰρ ἐχρῆν καὶ τυραννοῦντα στέγειν·  
 Τὸν δ' οὐκ ἀνάγκη, τῆς ἑταιρίας χάριν  
 Βλάβην φερούσης, οὐκ ἀπαλλαγῆν κακῶν.  
 395 Οὐκ οἶδ' ἔμαυτοῦ τὰς ἀμαρτίας πλεόν,  
 Αἱ πολλὰ δὴ με πολλὰς δεδήχαι,  
 Μέμφομι', ὑπερζήλοντος ὡς ἀελ νέου  
 Τοῦ συμπεσόντος, ἧ σε τῆς ἐπάσσεως,

Frater meus! O nequissime, quam potens es!  
 370 Erat autem thesaurorum custos. Medio autem in munere  
 Moritur, canumque multitudo assilit  
 In defuncti pecuniam, et quidquid reliquerat.  
 Omnia dilacerant famuli, extranei, amici.  
 Quis enim, collapsa quercu, non sibi ligna comparat?  
 375 Ego autem, quantum ad me attinet,  
 Nunquam timuissem negotiorum incursiones:  
 Avis enim sum facile avolans.  
 Sed tamen necesse erat omnia cum præclaro patre  
 Sustinere, et prospera et adversa,  
 380 Participemque negotiorum, non pecunie.  
 Quæsi modum autem, qui statim fixerunt gradum.  
 Semel labantes, in præcipitii fundum  
 Incidunt, sui jam non compotes,  
 Sic mihi, postquam mala degustavi,  
 385 Aliæ ex aliis molestiæ extortæ sunt.  
 Venit quondam nobis (media prætermitto,  
 Ne videar crimen inferre  
 Viro, quem modo laudibus extuli),  
 Sed venit nobis omnium amicissimus,  
 390 Basilius (o quid dicturus sum? dicam tamen),  
 Alius mihi pater longe durior.  
 Illum enim ferre oportebat, etiamsi tyrannidem exerceret:  
 Istius autem ferendi necessitatem non imponebat  
 Amicitia damnum ferens, non liberaus a malis.  
 395 Nescio an mea potius peccata,  
 Quæ multum me ac sæpe momorderunt,  
 Incuseni (effervescit semper ut recens  
 Id quod accidit); an tuam elationem,

374 *Τί γὰρ πεσοῦσός.* Ita sup. carm. 1, *De rebus suis.* v. 18, etc.

386 *Τὰν μέσῳ.* De Basilio, postquam episcopus creatus est, loquitur.

388 *Ὅρ νῦν εὐλογῶν ἐπαυσάμην.* Hæc verba inuuntur carmen istud statim post funebrem Basilii orationem conditum fuisse.

390 *Βασίλειος.* Ita Vat. Edit. Βασίλειος.

397 *Ὡς ἀελ.* Ita Coisl. Edit. male ὡσαύτ. Conceptum ex Sasimensi episcopatu dolorem significat Gregorius: cujus doloris cicatricem nulla temporis longinquitas obdixit: imo semper tanquam recens in ipsius pectore ferrebat.

#### METRICA VERSIO.

Germanus. O quæ vis tua est, nequissime!  
 Quæstorem agebat: inque medio munere  
 Excedit ævo. Tum canum vis maxima  
 In mortui nummos rahida, et censusi ruat.  
 Lacerant amici cuncta, servi, extranei.  
 Quis enim cadente ligna non quercu rapit?  
 Quantum attinebat ad meas res scilicet,  
 Negotiorum non timebam sarcinas.  
 Volueris enim sum facile in altum provolans.  
 Sed me decebat patre cum dulci meo  
 Tam lata ferre, quam vices rerum asperas,  
 Atque esse socium, non opum, at molestiæ.  
 Sed, ut gradum qui fixerit primo, senel  
 Labante gressu, fertur in præceps statim,  
 Noc se tenere jam potest: hunc in modum,

B Gustare dura contigit postquam mihi,  
 Urui subinde sunt novi casus mihi.  
 Accessit ad nos (media nam silentio  
 Premam, virum ne criminari existimer,  
 Quem laude summa proxime in colun tuli),  
 Accessit, inquam, maxime charus mihi  
 Basilius (o quid narro? sed dicam tamen),  
 Alius parente durior multo pater.  
 Ferendus ille namque erat, dum cogeret,  
 Non hic, sodali dum suo damnum invehit,  
 Calamitatum non levamen tristium.  
 Meisue noxis imputare hoc debeam,  
 Pueræ pectus quæ meum jam æripuit,  
 Ignoro (vultus semper hoc quippe, ut recens,  
 Fervescit), an te, summe vir, potius noxam,

'Ανδρῶν ἄριστε, ἦν δέδωκεν ὁ θρόνος.  
 400 Ὡς τῶν γε λοιπῶν εἶνεχ', ἤλικων λόγων,  
 Τάχ' οὐδ' ἂν αὐτὸς ἤξιους ὑπερβύσειν·  
 Ὑσικου τοπρόσθεν, ὧ φέριστ', οὐδ' ἤξιους·  
 Εἰ δ' ἤξιους, τυχόν σε τῶν εὐ εἰδῶτων  
 Ἄμφω, κατέσχευεν ἂν τις ἐγγύωμον κριτής.  
 405 Τί οὖν πέποιθας; πῶς τοσοῦτον ἀθρόως  
 Ἐρβήμας ἡμᾶς; ὡς δλοῖτ' ἐκ τοῦ βίου  
 Νόμος φίλας οὕτω σεβόσσης τοὺς φίλους.  
 Ἀδόντες ἤμεν ἐγθῆς, ἀλλὰ σήμερον  
 Πίθηξ ἔγωγε· σοὶ δὲ μικρὸν καὶ λῶον.  
 410 Εἰ τοί γε πάντας φθέγγουμ' ὑψηλὸν λόγον,  
 Οὕτως ἑώρας τοὺς φίλους, οὐ χρῆν γ' ἐμεῖ,  
 Ὅον καὶ φίλων ἐμπροσθεν ἤγες ἦν ὅτε,  
 Πρὶν ἢ ὑπερνεφῶν τὰ πάντ' ἔχειν κάτω.

A Τί, θυμῆ, βράζεις; εἶργε τὸν πῶλον βίη.  
 415 Πρὸς νύσσαν αὐθῆς οἱ λόγοι. Ἐκεῖνος ἦν  
 Ψεύστης ἔμοιγε, τᾶλλα δ' ἀψευδέστατος,  
 Ὅς μου λέγοντος ταῦτ' ἀκούσας πολλάκις,  
 Ὡς νῦν μὲν διστά πάντα, κἂν χειρῶ πέση,  
 Εἰ δ' ἐκλίποιεν οἱ τεκόντες τὸν βίον,  
 420 Κἄμολ τὰ πράγματα' ἐκλιπεῖν ἅπας λόγος,  
 Ὡς ἂν τι κερδάναιμι τῆς ἀνεστίου  
 Ζωῆς, πολίτης βῆσά γ' ἂν πανθὸς τόπου.  
 Ταῦτ' οὖν ἀκούων, καὶ συναίνων τῷ λόγῳ,  
 Ὅμως βιάζετ' εἰς ἐπισκοπῆς θρόνον  
 425 Αὐτὸς, πατήρ τε, δὲς με τοῦτο πτερινόσας.  
 Μή πο παραχθῆς, πρὶν ἂν ἐκμάθῃς τὸ πᾶν.  
 Εἰ πλεῖστον ἐσκέψαντο δυσμανεῖς χρόνον,  
 Ὅπως ἀτιμάσαιεν, οὐκ ἔλλον τινά

Virorum optime, quam tibi afflavit thronus.  
 400 Nam cæteris in rebus, in æqualibus studiis,  
 Forsan ne ipse quidem te existimasses præcellere:  
 Ac profecto antea, o præstantissime, non existimabas;  
 Aut si existimasses, fortasse ex his qui probe nocerant  
 Ambos, te repressisset æquus aliquis iudex.  
 696-697 405 Quid igitur passus es? Quomodo tantopere nos subito  
 Projecisti? Utinam peccat ex vita  
 Lex amicitie sic amicos honorantis.  
 Hæri leones eramus, sed hodie  
 Simius ego; tibi vero parva res est etiam leo.  
 410 Quod si omnes (magna eloquar voce)  
 Sic amicos spectares, exceptum me oportuit,  
 Quem amicus omnibus aliquando anteponebas,  
 Antequam in altum sublatus omnia infra te haberes.  
 Anima, quid effervesces? Equum vi comprime.  
 415 Sed rursus ad metam oratio. Erat ille  
 Mihi mendax: cætera autem a mendacio alienissimus,  
 Qui cum sæpe dicentem me audisset,  
 Omnia quidem nunc mihi tolerabilia esse, etiamsi pejora accidant,  
 Sed si vitam parentes relinquunt,  
 420 Certissimum mihi esse negotia relinquere,  
 Ut fructum aliquem percipiam ex vita  
 Foco carente, non iuvit eujnslibet loci civis;  
 Hæc cum audiret, et iudicio suo comprobaret,  
 Vim tamen infert ad episcopatus sedem  
 425 Ipse et pater, qui in hoc me iterum supplantavit.  
 Non prius turberis quam audieris omnia.  
 Si perditu deliberassent inimici,  
 Quomodo me dedecorarent, non aliam putō

400 Ἑλικὼν λόγων. His verbis significat studia  
 literarum, quibus communem cum Basilio operam  
 navaverat. Sic infra sect. 2, carm. 1, ad Hellenium,  
 vers. 297, rogat eum ut patriam revercatur et ἑλικῶν

μῦθον, æqualem doctrinam.

409 Σοὶ δὲ. Ita Coisl. Male edit. σὸ δὲ.  
 413 Πρὶν ἢ. Ita legimus. Edit. male ἤς.  
 414 Τί, θυμῆ. Ita Coisl. Edit. male θυμῆ, τέ.

### METRICA VERSIO.

Tuumque astum, quem tibi invexit thronus.  
 Nam, sede dempta, cuncta si spectes, mihi  
 Nec forte velles ipse te præponere,  
 Ut nec volebas antehac, vir optime;  
 Idque ambientem, credo, iudex quispiam,  
 Qui nosset ambos, te tamen compesceret.  
 Contemptiois ergo quæ tanta fuit  
 Repente causa? Charitas hæc funditus  
 Peccat, amicos intimos quæ se colit.  
 Hæri leones nos eramus; simius  
 At ipse nunc sum, tu fere ast contra leo.  
 Sublime quiddam proferam: reliquos licet  
 Sic tu sodales cerneres; non me tamen  
 Decebat, olim cæteris charum magis,  
 Ante extulisset editus quam te thronus.

B Quid, anime, ferves? fac equum vi reprimas.  
 At sermo tendat rursus ad metam. Fuit  
 Iu me ipse mendax: cætera at verissimus.  
 Qui sæpe vocem hanc ore de nostro legens,  
 Animo ferenda cuncta nunc æquo mihi,  
 At si parentes cluderent vitæ dies,  
 Negotiorum liquerem ut molem, fore,  
 Quo ferre fructum quempiam vitæ foco  
 Possem carentis, civis in quovis loco:  
 Hæc cum audisset sæpius, dicta et mea  
 Probaret, ipse me tamen vi præsumem  
 Facit, atque fallens rursus hic natum pater.  
 Quod restat audi, nec tumultus excita.  
 Si cogitassent perditu inimici mei,  
 Quanam arte parere dedecus possent mihi,

Εὔρετε ἂν αὐτοὺς ὀλοῖ· ἢ τὸν νῦν τρέπον.

430 Ποθεὶς ἀκούσαι; Πάντες ἂν ἐρούσῃ σοι,

Ἵσοις τὸ πρῆγμ' Ἰδοῦς τῶν ὄκ ἀίστων.

Ἐγὼ μὲν ὅσον ἐμπάρεσχον τῷ φίλῳ

Ἐμαντῶν, οἶδε Πόντος, οἶδε καὶ πόλις

Καίσαρῶν, καὶ πάντες οἱ κοινὸι φίλοι.

435 Μικροπρεπὲς γὰρ ταῦτ' ὀνειδίξειν ἐμὲ.

Τὸν μὲν γὰρ εὖ παθόντα μεμνήσθαι πρέπει

Ἵν' εὖ πέποιθε, τὸν δρᾶσαντα δ' οὐδαμῶς

Ἵδ' οἷος ἡμῖν, πεσθέντα τὰ πράγματα.

Σταθμὸς τίς ἐστιν ἐν μέσῳ λεωφόρῳ

440 Τῆς Καππαδοκῶν, δε στήλῃ· εἰς τρισσὴν ὁδόν,

Ἄνυδρος, ἀγλῶς, οἶδ' ὄλιω ἀλεύθερος,

Ἀεινῶς ἀπυκτῶν καὶ στενῶν κωμῶδιον.

A Κόνις τὰ πάντα, καὶ φόροι, καὶ ἔργατα,  
θρήνοι, στεναγμοὶ, πράκτορες, σπέρβλα, πίδαί,  
445 Λαός δ' ὅσοι ζῆνοι τε καὶ πλανώμενοι.  
Αὕτη Σασίμων τῶν ἐμῶν ἐκκλησία.

Τούτους μ' ὁ πενήτηντα χωρετικόνους

Στενοῦμενος δέδωκε· τῆς εὐφυχίας!

Καὶ ταῦτ', ἴν', ἀρπάζοντος ἄλλου πρὸς βίαν,

450 Περικρατήσῃ τὴν καθέβραν καινίας.

Ἵμεις γὰρ αὐτῷ τῶν ἀρηλίων φίλων

Τὰ πρῶτα· καὶ γὰρ ἤμεν ἀκριμοὶ ποτε,

Καὶ δεῖνόν οὐδὲν τραύματ' ἠλόγημένα.

Πρὸς τοὺς γὰρ ἄλλους οἷς ἀπεριβησάμεν,

455 Οὐδ' ἦν ἀναιμαρτῆι τοῦ θρόνου κρατεῖν·

Μεταγχεῖον γὰρ ἀντεπικτόπων ὄδο

Quam istam, illos inventuros viam.

430 Vis audire? Narrabunt tibi omnes

Quicumque rem minime congruam iudicaverunt.

Equidem qualem præbuerim amico

Me ipsum, novit Pontus, novit et civitas

Cæsariensium, et omnes amici communes.

435 Sed hæc exprobrare indecorum foret.

Nam qui beneficia accepit, eum memorem esse decet

Eorum quæ illi benefacta sunt, minime vero eum qui fecit.

Ille vero qualis in me fuerit, res ipsæ persuadeant.

Statio quædam est in medio pervulgatæ viæ

440 In terra Cappadocum, quæ scinditur in triplicem viam,

Sine aqua, sine virore, nihil habens liberale,

Horridus valde et angustus pagus.

Omnia hic pulvis et strepitus, et currus,

Lamenta, ejulatus, exactores, tormenta, compedes,

445 Populus vero, quotquot peregrini et erronei.

Hæc erat Sasimorum meorum ecclesia.

His me dedit, qui quinquaginta chorepiscopos habens

Non satis locuples erat: o munificentiam!

Atque idcirco etiam, ut, per viam rapiente altero,

450 Victor esset, novam cathedram instituens.

Ego enim inter bellicosos illius amicos

Primas obtinebam: strenuus enim aliquando fui,

Nec molesti quidquam habent benedicta vulnera.

Nam præter incommoda a me enarrata,

455 Nec poterat quidem sine sanguine sedes teneri;

Erat enim confinium duorum inter se certantium

429 Ἦ τόν. Itā habet Coislinianus codex. Male autem edit. et τόν.

431 Ἀίστωρ. Vat. ὄλιω, sanctam.

439 Σταθμός. In Sasimorum oppido, ad publicos usus disposita erant vehicula.

443 Καὶ ἄρματα. Itā Vat. Minus bene edit. σὺν ἄρμασι, cum curribus.

447 Χωρεπικόνους. Rurales decanos intelligit, inter quos divisa erat amplissima Basilii diocesis.

448 Στενοῦμερος. Itā edit. et Benedictini in ver-

sione. Forte melius στενοῦμενος, *prævalens*, *robortatus*. (GAILLARD). — Ibid. τῆς εὐφυχίας. Val. τῆς εὐτυχίας, o prosperitatem!

449 Ἵν' ἀρπάζοντος ἄλλου. Significat Gregorius se a Basilio creatum episcopum, ut vile oppidulum istud tueretur adversus Anthyum qui vi illud arripere conabatur. Vide supra epist. XLVII et seq. pag. 42, et seq.

455 Καὶ δεῖνόν. Alludit ad lapides quibus impetit fuit Constantinopoli.

#### METRICA VERSIO.

Hunc unum opinor hos reperturos modum.

Audire geas? Dicit hoc quisvis tibi

Ex his, quibus res est parum visa hæc decens.

Ut me erga amicum gesserim omni tempore,

Et Pontus, et urbs Cæsaris novit probe,

Et qui utriusque sese amicos prædicant.

Hæc exprobrare non enim nos hæc decet.

Benefacta namque, quisquis accepit, libens

Meminisse debet, qui dedit non ast item.

At qualis in nos ille, res ipsa indicet.

In rogiæ medio viæ est vicus situs,

Qui scindit in tres se vias, Iymphis carens,

Exorsus viroris, libero indignus viro,

Arctumque prorsus oppidum, triste et nimis.

B Hic cuncta strepitus, pulvis hic cum curribus,

Lamenta, fletus, carnifex, et compedes,

Tormenta: civis hospites hic, et vagi.

Erat hæc meorum Sasimorum ecclesia.

His, liberalis scilicet vir, me dedit,

Denos haberet quinquies cum antistites

Sub se: et quidem, vi vindicante ut altero,

Victor maneret, erigens sedem hanc nove.

Nam nos amicos martios quondam sibi

Putabat (ut et strenuus quondam fui):

Benedicta non est conquerendum ac vulnera.

At præter alia, dicta nunc quæ sunt mihi,

Thorum haud licbat consequi sine sanguine.

Namque æmulatorum præsulum confinium

Ταῦτ' ἦν, συνεβράχην τε δεινός τις μόθος,  
 Οὐ δημιουργός τις τομῆ τῆς πατρίδος, —  
 Δύω πόλεις τάξασα μικρῶν μητέρας.  
 460 Ψυχὰ πρόφρασις, τὸ δ' ἔστιν ἡ φιλαρχία·  
 Ὀκνῶ γὰρ εἰπαῖν, οἱ πόροι τε καὶ φόροι,  
 Ἐξ ὧν δοκεῖται πᾶς ὁ κόσμος ἀθλίως.  
 Τί σὺν με ποιεῖν, πρὸς θεοῦ, δίκαιον ἦν;  
 Ἐτέρησιν; Δέχσασθαι τῶν κακῶν τὰς ἐμβολὰς,  
 465 Βάλλεσθ' ἀμῶρ; Συμπνίγεσθαι βορβόρῳ;  
 Μηδ' ἐνθα θεῖον εὐπορεῖν γῆρας τόδε,  
 Ἄει βιαίως ἐκ σκέπης ἀποθιμνον;  
 Μηδ' ἄρτον ἔξων τῷ ἔξῳ διακλάσαι,  
 Πένης πένητα λαθὲν εὐθύνει λαχῶν,  
 470 Ἄν μὲν κατορθώσομαι μηδ' ἐν βλέπων,  
 Ἄν δ' αἱ πόλεις ἔχουσιν εὐπορῶν κακῶν,

A Τρυγῶν ἀκάνθας, οὐκ ἀπανθίζων ῥόδα,  
 Τὰ δεινὰ γυμνὰ τῶν καλῶν καρπούμενος;  
 Ἄλλην ἀπαίται μ', ἦν θέλης, εὐφύλιον,  
 475 Τῆν δὲ πρότερον τοῖς ἐμοῦ σοφωτέρος.  
 Τοιαῦτ' Ἀθῆναι, καὶ πόνοι κοινὸν λόγῳ,  
 Ὅμοσετόγος τε καὶ συνέστιος βίος,  
 Νοῦς εἰς ἐν ἀμφοῖν, οὐ δύω, θαῦμα Ἑλλάδος,  
 Καὶ θεσιαί, κόσμον μὲν ὡς πόρῳ βαλεῖν,  
 480 Αὐτοῦς δὲ κοινὸν τῷ θεῷ γῆσαι βίον,  
 Λόγους τε δοῦναι τῷ μόνῳ σοφῷ λόγῳ.  
 Δισεκδασταί πάντα, ἔρριπται γαμαί,  
 Αὔραι φέρουσι τὰς παλαιὰς ἐλπίδας.  
 Ποῦ τις κλωνηθῆ; Θῆρες, οὐ δέξασθ' ἐμ;  
 485 Παρ' οἷς τὸ πιστὸν πλεῖον, ὡς γ' ἐμοὶ δοκεῖ.  
 Ἔσθον μὲν οὕτω ταῦτα, συντόμως φράσαι.

Episcoporum, ac grave quoddam exarserat bellum,  
 Cujus causa sectio patriæ,  
 Duas urbes parvarum matres instituens.  
 460 Animæ prætextus erant, sed revera dominationis amor:  
 Vereor enim dicere, reditus et tributa,  
 Quibus misere totus agitur mundus.  
 Quid igitur, per Deum, facere me æquum fuit?  
 Contentum esse? Malorum excipere incursus?  
 465 Ense feriri, suffocari luto?  
 Nec habere ubi hoc senium colloceam,  
 Dum semper e tecto per vim exturbor?  
 Nec panem habiturus, quem hospiti frangam,  
 Pauper pauperem populum regendum sortilus,  
 470 Nihil prorsus videns, quod præclare possim exsequi:  
 Malis abundans, quæ in urbibus occurrunt:  
 Vindemians spinas, non rosas legens,  
 Mala bonorum expertia carpens?  
 Aliam a me exposce, si voles, magnanimitatem,  
 475 Atque hanc propone his qui me sapientiores sunt.  
 Talia Athenæ pepererunt, et communis litterarum labores,  
 Ejusdemque tecti et mensæ consors vita  
 Mens una, non duæ in amboibus, res mira visa Græciæ,  
 Dataeque dextræ, mundum ut procul rejiceremus,  
 480 Deoque simul viveremus  
 Ac litteras dicaremus soli sapienti Verbo.  
 Dissipata sunt omnia, humi projecta sunt,  
 700-701 Spes antiquas venti auferunt.  
 Quo quis fugiat? feræ, non me excipietis?  
 485 Apud quas plus fidei, ut mihi quidem videtur.  
 Atque hæc quidem ita se habebant, ut brevier enarrare potui.

458 Τομῆ τῆς πατρίδος. Nimirum Cappadociæ  
 in duas provincias divisio. Urbes duæ præfectæ  
 minoribus erant, Caesarea et Thyana. Huic Anthy-  
 mus, illi Basilium præerat.  
 460 Ψυχὰ. Comb. legit in cod. Reg. ψυχρά, fri-  
 gida occasio, atque prætextus, provinciæ illa sæ-  
 culari jure dissecta, qua nihil necesse convelli  
 ecclesiarum jura.

465 Βάλλεσθ' ἀμῶρ. Comb. vertit *intempestive,*  
*male questia occasione, peti telis.*  
 472 Ἀπανθίζων. Ita Reg. unus et Coisl. Edit.  
 male ἀπανθίζων, spinosas reddens: quibus verbis  
 significat Gregorius mala tantum nullis permista  
 bonis sibi expectanda Sasimis.  
 479 Δεξιά. Reg. unus sup. lin. ὑποσχέσεις προ-  
 missiones.

## METRICA VERSIO.

Erat hoc duorum: pugnaque haud certe levis,  
 Sectura patriæ quam inæc secum attulit,  
 Urbes minorum dum duas matres facit.  
 Prætextebatur mentium salsus: tamen  
 Erat ambitio, ne dicam opes et copias,  
 Quibus agitur mundus hic tristem in modum.  
 Quid facere, quæso per Deum, par hic erat?  
 Retinere sedem? Tam graves ferre impetus?  
 Tellis feriri? Sordido immergi luto?  
 Cum nec ubi senium ponerem locus foret,  
 Tectis subinde sed meis extruderer:  
 Nec panem haberem, quem ministrarem hospiti,  
 Ut rector ipse pauperis pauper gregis;  
 Nec, quid labore consequi possem meo,  
 Viderem, abundans urbicis tamen malis,

B Metensque sentes, non rosas dulces legens,  
 Et nuda cunctis commodis carpens mala?  
 Exposce, si vis, roboris genus alterum  
 A me: offer istud præditis sapientia  
 Majore. Athenæ talia, et communia  
 Studia, domusque, mensaque ac tantum unica  
 Mens in duobus, quæ stupebat Græcia,  
 Dataeque dextræ de relinquendo fuga  
 Mundo, ut superno viveremus Numini,  
 Verbo dicantes quas opes facundia  
 Nobis parasset. Lapsa sunt hæc omnia,  
 Veteresque nostras spes leves auræ ferunt.  
 Quo pergat aliquis? An truces ad belluas?  
 Major, ut opinor, in quibus lucret fides.  
 Sic res habebat ista se, ut dicam brevi.

Ἐπει δ' ἐκάμωθη, οὐ φρόνημα', ἀλλ' αὐχένα,  
 Τι φῶ; Πόθεν δὲ τὴν ἐμὴν ὠδινά σοι  
 Πάσαν παραστήσεται; Κέντρα μοι πάλιν,  
 490 Πάλιν φυγὰς τις καὶ δρομαίος εἰς δρος,  
 Κλέπτων φίλην διαίταν, ἐντρυφήμ' ἐμὴν.  
 Τι μοι τὸ κέρδος; Οὐ γὰρ εὐτονος φυγὰς  
 Ἦν, ὡς εἴκοι. Πάντα δ' εἰδὸς καρτερεῖν.  
 Ἐν τοῦτ' ἀγενής, πατρός οὐ φέρω χόλον.  
 495 Πρῶτον μὲν οὖν ἀγῶνα ποιεῖται πατήρ,  
 Ἐνδρῶσαι με Σασίμοις· ὡς δ' ἠσθάνει,  
 Ὁ δεύτερος πλοῦς, ἀλλὰ μὴ κάτω μένειν,  
 Αὐτῷ δὲ συμπονοῦντα (καὶ γὰρ ἦν βαρὺς  
 Ταῖς σαρξίν ἦδη), συνακαφρίζει τοὺς πόνους,  
 500 Χαίρας προτεινών, τῆσδε τῆς γενειάδος

A Ἀπτόμενος, οἷος πρὸς μὲ χράμενος λόγους;  
 « Πατήρ σε λίσσεθ', οὐδὲν ἢ φιλεῖται,  
 — Πατήρ ὁ πρόσβος τὸν νέον, τὸν οὐδέτην  
 Ὁ δεσπότης φύσει τε καὶ διὰ τοῦ νόμου.  
 505 Οὐ χρυσὸν αἰτῶ σ', οὐ λίθους, οὐδ' ἄργυρον,  
 Οὐ γῆς ἀρούρας, τέκνον, οὐδ' ἕσα τρυφῆς.  
 Ζητῶ σ' Ἀαρῶν καὶ Σαμουὴλ πλησίον  
 Θεῖναι, Θεῷ τε τιμίον παραστήτην.  
 Ὁ δούς ἔχει σε· τέκνον, μὴ μ' ἀτιμάσῃς.  
 510 Ὡς Πάω γε τοῦ μόνου τύχης Πατρός.  
 Καλὸν τὸ ἀτην', εἰ δὲ μὴ γε, πατρικόν.  
 Οὕτω τοσοῦτον ἐκμεμέτρηχας βίον,  
 Ὅσος διήλθε θυσιῶν ἐμῶν χρόνος.  
 Δός τὴν χάριν, δός· ἢ τάφη μ' ἄλλος δόσω·

Postquam autem incurvatus sum, non mente, sed cervice,  
 Quid dicam, aut unde dolore meum tibi  
 Omnem aperiam? Stimuli rursus mihi.  
 490 Rursus fugitivus quidam et cursor in montem,  
 Surripiens amicum vitæ genus, delicias meas.  
 Sed quid sum lucratus? Non enim constans fugitivus  
 Eram, ut apparet. Sed cum omnia perferre sciam,  
 In hoc uno ignavus sum: patris iram non fero.  
 495 Primam quidem hanc dimicationem aggreditur pater,  
 Ut me Sasimis stabiliat; sed cum minus valeret,  
 Secunda navigatio, ut non infra maneam,  
 Sed cum eo laborans (erat enim jam gravis  
 Corpore), labores illius allevem,  
 500 Manus tendens, atque hanc barbam  
 Tangens, qualibus me compellat verbis?  
 « Pater te precatur, filiorum charissime,  
 Juvenem pater senex, famulum  
 Dominus natura et lege duplici.  
 505 Non aurum a te peto, non lapides, non argentum,  
 Non arva, filii, nec quicquid ad delicias attinet.  
 Quæro Aaroni te et Samueli proximum  
 Ponere, Deoque pretiosum astantem famulum.  
 Qui dedit, habet te; filii, ne me dedecore afficias,  
 510 Ut propitius sit tibi solus Pater;  
 Præclara petitio: sin minus, certe paterna.  
 Nondum tantam emensus es vitam,  
 Quantum mihi effluxit sacrificiorum tempus.  
 Concede mihi hanc gratiam, concede; aut me alius sepulcro mandet:

494 Ἀγενής. Ita Coisl. male edit. ἀγενής.  
 501 Οἷος. Proh! qualibus mittitur verbis! Schol.  
 δηλονότι μεγάλως.  
 510 Τύχης. Coisl. τύχης, ut propitius sit tibi so-  
 lus Pater.  
 512 Ὅσω τοσοῦτον. Versus iste, et qui proxime  
 sequitur, difficiles habent explicatos, quos tamen  
 sic possis expedire. Theologus vitæ tranquillæ et  
 solitudinis amore abreptus, sacerdotii labores et  
 sollicitudines refugebat. Gregorius vero pater a  
 filio citius bos labores recusari obijcit, cum ipse

nondum illos subire detrectet, qui tot annos in iis  
 vitam egerat: adeoque otia immerito filium quæ-  
 rere, quæ patri potiori jure repetere liceret. Hinc  
 ipsum sic alloquitur: Nondum tot annos sacerdotii  
 laboribus impendisti, quot ego offerendis sacrificiis  
 impendi, ut jam in otia tua velis recedere. Sic  
 dissolvitur gravissima difficultas circa annum quo  
 natus est Gregorius, nec absurda Boilandistarum  
 opinio admittitur. Vide, tom. I, *Vitam sancti Gre-  
 gorii*, n. 19 et 20.

## METRICA VERSIO.

Cervix ut autem est flexa, non animus mihi,  
 Quid dicam, et omnem quo tibi pacto meum  
 Pandam dolorem? Pungor hic rursus, fugam  
 Conscisco rursus, ac celer montem peto,  
 Dulcisque furtim persequor vitæ genus.  
 Quid juvit hoc me? Non enim constans eram  
 Profugus; in aliis rebus at firmus licet,  
 Ignavus hic sum: patris baud iram fero.  
 Ac primo tentat Sasinis me figere.  
 Quod cum negarem pertinax, cursum alterum  
 Tenet, rogatque, sede ne maneam infima,  
 Sed collaborem (namque erat gravis admodum  
 Ætate), pondus et levem promptus suum:  
 Manusque tendit, ac meam barbam simul

B Capessit, ad me vocibusque his utitur:  
 « O chare filii, te pater supplex rogat,  
 Senex vigentem, dominus et famulum suum.  
 Natura nam te, et lex duplex subdit mihi.  
 Non posco nummos, non lapides fulgidos,  
 Agrosve, mollis quidquid et luxus jubet.  
 Cupio te Aroni jungerè, atque Anna sato,  
 Ut præpotenti semper assistas Deo.  
 Te, qui dedit, habet; nate, ne spernas patrem.  
 Sic solus ille sit tibi facilis Pater;  
 Honestæ posco: sin minus, pater petit.  
 Nondum tot anni sunt tui, quot jam in sacris  
 Mihi sunt peracti victimis; da quod peto.  
 Da, quæso, corpus alter aut inhuet meum.



515 Ταύτην ὀρίζω τῆς ἀπειθείας δίκην.  
 Δὲς τὰς βραχέας ἡμέρας τῆν λειψάνην.  
 Τὰ δ' εἰσάπειτα σοὶ φίλους βουλευτέα. »  
 Ἐπαὶ δ' ἤκουσα ταῦτα, καὶ ψυχῇ βάρους  
 Μικρὸν διέσχευ, ὥσπερ ἥλιος νέφους,  
 520 Τί γίγνεται; ποὶ τὰμὰ καταστρέφει πάθην·  
 Ἐνουθέτησ' ἐμανυῖν, ὡς οὐδὲν βλάβος,  
 Ἔως καθέδρας, πατρός ἐκπλήσσει πάθον.  
 Οὐ γὰρ καθέξει τοῦτ', ἔφην, ἄκοντά με,  
 Ὅν ὅτε κήρυγμα, σὸθ' ὑπόσχεται κρατεῖ.  
 525 Οὕτως ἀνήγαγέ με νικησας φόβος.  
 Ἐπαὶ δ' ὑπεξῆλθον μὲν οἱ γονεῖς βίου,  
 Κλήρον λαχόντες, εἰς οὐ ἔσπευδον πάλαι.  
 Ἐγὼ δ' ἐλειφθὲν, οὐ καλῶς ἐλεύθερος,  
 Τῆς μὲν δοθείσης οὐδ' ἔλωσ' Ἐκκλησίας

A 550 Προσηφάτην, οὐδ' ὅσον λατρείαν μίαν  
 Θεῷ προσενεγκεῖν, ἢ συνεῦξασθαι λαψ̄,  
 Ἥ χεῖρα θεῖναι κληρικῶν ἐνὶ γέ τω·  
 Τῆς πατρικῆς δὲ (καὶ γὰρ οὐκ ἀνέσταν,  
 Ὅρκοῦντες, ἐμπύπτοντες εὐλαδῶν τινες,  
 555 Πολλῶν ἀνάγων μνηστῶντες ἐξόδους).  
 Χρόνον βραχὺν μὲν, ὡς ξένος ἀλλοτρίας.  
 Ἔσχον τιν' ἐμμέλειαν, οὐκ ἀρνήσομαι·  
 Τοῦτ' αὐτὸ φάσκον τοῖς ἐπισκόποις θεῖ,  
 Αἰτῶν τε δῶρον ἐκ βάθους τῆς καρδίας,  
 540 Στῆσαι τιν' ἀνδρα τῶν πολλοῖσιν σκοπῶν,  
 Αἰζῶν ἀληθῶς, ἐν μὲν ὡς ὅπως τινά  
 Εὐληφῶς εἶην γνωρίζω κηρύγματι·  
 Τὸ δεῦτερον δ' αὖ, ὡς πάλαι δεδογμένον  
 Εἶη, φυγεῖν με καὶ φίλους καὶ πράγματα.

515 Hanc statuo negati obsequii poenam.  
 Da paucos dies reliquitis meis.  
 Postea, ut lubet, tibi consules. »  
 Postquam hæc audivi, ac mens mea molestiæ pondus  
 Paulatim depulit, ut sol nubem:  
 520 Quid sit? et quem mea mala exitum habent?  
 702-703 Mihi ipse persuasi nihil damni futurum mihi,  
 Si patris desiderium, cathedræ tenus explerem.  
 Non enim id me, aiebam, detinebit invitum,  
 Quem nec promulgatio, nec promissio astringit.  
 525 Sic me provexit vixitrix formido.  
 Postquam autem e vita excesserunt parentes,  
 Hæreditatem sortiti ad quam dudum properabant,  
 Ac ego relictus sum, non commode liber,  
 Datam quidem mihi ecclesiam nullo prorsus modo  
 530 Tetigi, ne ita quidem ut vel unum sacrificium  
 Deo offerrem, vel precarer cum populo,  
 Vel manum clericorum uni alicui imponerem.  
 Quod autem ad paternam (neque enim dimiserunt me,  
 Adjurantes, urgentes piorum nonnulli,  
 535 Multorum etiam improborum molitiones indicantes),  
 Brevi tempore illius, ut hospes alienæ,  
 Curam aliquam gessi, non negalo;  
 Idque ipsum semper episcopis declarabam,  
 Atque hoc beneficium petebam ex intimo corde,  
 540 Ut aliquem oppido episcopum præponerent,  
 Duo vere asseverans: unum quidem, nondum me ullam  
 Ecclesiam accepisse publica prædicatione:  
 Alterum autem, jamdudum mihi statutum  
 Esse, et amicos et negotia fugere.

525 Ἀνήγαγεν. Billius male vertit, *reduxit*; ad-  
 erat enim Theologus, quem alloquebatur: pater, *bar-*  
*bam ipsius tenens*. Edit. ἀνήγαγε.

530 *Miser*. Coisl. *μόνην, solam*. Significare vult  
 se nunquam ritu solemniori, qualem expetit digni-

tas episcopalis, divinis mysteriis functum fuisse  
 neque enim verisimile est, virum tam pium a cele  
 brando Missæ sacrificio abstinuisse.

532 *Κληρικῶν*. Vat. *κληρικῶν, clericorum*.  
 537 *Ἐμμέλειαν*. Vat. et Coisl. *ἐπιμέλειαν*.

## METRICA VERSIO.

Hac ipse culpam pervicax poena luas.  
 Parvum hocce tempus da mihi, ejus breve est  
 Quod restat: ac post, ut lubet, tibi consule. »  
 Hæc cum audissem, jamque, sol nubem velut,  
 Mens depulisset nonnihil pondus grave,  
 Quid sit? Meorum et quæ malorum clausula?  
 Sic cogitavi, nil mihi hinc damni fore,  
 Adusque solum vota si explerem patris.  
 Nec enim, inquebam, me reluctantem ista res  
 Stringet, liget me nulla cum promissio.  
 Sic me reduxit obtinens palmam timor.  
 Ast ut parentes, ultimo functi die,  
 Tenere sedes expetitas perdidit,  
 Liber relictus sumque plane incommode,  
 Datam quidem mihi Sasimenscum Ecclesiam

B Non attingi, sic ut sacrum nec unicum  
 Illic obirem, jungerem aut preces meas  
 Cum plebe, cuiquam vel manus imponerem:  
 Paternæ at ædis (quod p̄i quidam viri  
 Nullum obsecrandi me sibi statuerent modum,  
 Turbæ et profanæ nuntiarent exitus).  
 Ut hospitem alienæ, brevi me tempore  
 Gessisse curam non nego. Quin hoc sacro  
 Non desinebam dicere gregi præsulum,  
 Magni hoc ab ipsis muneris poscens loco,  
 Episcopum quemdam oppido ut præponerent  
 Illudque vere dicitans, nullam mihi  
 Datam esse sedem publico præconio;  
 Ac rursus istud, pectori jam olim meo  
 Sedisse, amicos linquere et negotia.

545 Ὡς δ' οὐκ ἔπειθον, τοὺς μὲν ἐκ πολλοῦ πάθου Α  
Κρατεῖν θέλοντας, τοὺς δ' ἰσως ὑπέσφρονας,  
Πρῶτον μὲν ἦλθον εἰς Σελεύκειαν φυγὰς,  
Τὸν παρθενῶνα τῆς δευτέρου κόρης  
Θεόκλας. Τάχ' ἂν πισθεῖν ἀλλ' οὕτω, λέγων,  
550 Χρόνῳ καμόντες ἦλιας δοῦναι τι·  
Καὶ μοι διῆλθεν οὐ βραχὺς τῆδε χρόνος.  
Ἐπεὶ δ' ἐπιστάς τοις ἡμοῖς αὐθις κακοῖς,  
Ἄν μὲν ἐνόμιζον εὐρον οὐδὲ ἔν καλῶν,  
Ἄν δ' ἐκπεφεύγειν πραγμάτων, πολὺ στίφος,  
555 Ὑπερφανέντων ὥσπερ ἐκ προθεσμίας.  
Ἐνταῦθα δὴ μοι τοῦ λόγου τὸ σύντονον  
Ἐρῶ δ', ἃ λέξω, καίπερ εὐ ἐγνωκόσιν,  
Ἴν' ἡμᾶς οὐκ ἔχοντες, ἀλλὰ τὴν λόγον  
Ἐχῆτε τούτων, τῆς ἄλιας φάρμακον,

560 Ἐγθρόλις θειδαίς, μαρτυρίαν δὲ τὰς φίλους  
Ἄν ἠδικήμεθ' οὐδὲν ἠδικηκότας.  
Αὐο μὲν οὐ δέδωκεν ἥλιος φάσις,  
Δισσὰς δὲ Ῥώμας, τῆς ἄτης οἰκουμένης  
Λαμπτήρας, ἀρχαῖόν τε καὶ νέον κράτος,  
565 Τόσον διασφρόντας ἀλλήλων, ἔσον  
Τὴν μὲν προλάμπειν ἥλιου, τὴν δ' ἐσπέρας  
Κάλλι δὲ κάλλος ἀντανάσσειν συζύγας.  
Τούτων δὲ πίστις, ἢ μὲν ἦν ἐκ πλείονος,  
Καὶ νῦν ἔτ' ἔστιν εὐδρόμος, τὴν ἐσπέραν  
570 Πᾶσαν δέουσα τῷ σωτηρίῳ λόγῳ,  
Καθὼς δίκαιον τὴν πρόδρον τῶν ὄλων,  
Ἄλην αἰδοῦσαν τὴν Θεοῦ συμφωνίαν·  
Ἢ δ' ἦν τοπρόσθεν ὀρθόπους, νῦν δ' οὐκίτη  
(Ταύτην λέγω δὴ τὴν ἐμὴν, εἰτ' οὐκ ἐμὴν),

545 Sed cum non persuaderem, eo quod aliqui magno studio moti  
Tenere me velent, alii forte fastidiosi essent,  
Primum quidem Seleuciam veni fugitivus,  
In monasterium inelytae virginis  
Theclae. Sic forsan, aiebam, ab eis impetrabitur  
550 Tempore lassatis, ut gubernacula alicui tradant.  
Atque illic non parum traduxi temporis.  
Sed postquam in mea rursus incurri mala,  
Bonorum, quae speraveram, nullum prorsus inveni,  
Negotiorum autem, quae effugeram, agmen ingens,  
555 Velut ex composito supervenit.  
Erit hic mihi contentior oratio.  
Dicam autem, quae dicturus sum, etsi probe scientiliu.,  
Ut, qui me non habetis, saltem hoc carmen  
Habeatis molestiae remedium,  
560 Inimicis opprobrium, amicis testimonium  
**704-705** Injuriarum, quas passus sum, quamvis nullam fecerim.  
Uos quidem natura non dedit soles,  
Duas at Romas, totius terrarum orbis  
Lumina, antiquam potestatem et novam,  
565 Tantum inter sese differentes, quantum  
Illa quidem Orienti praelucet, haec autem Occidenti.  
At pulchritudo pulchritudinem paribus ponderibus aequat.  
Quod spectat ad illorum fidem, vetus quidem jamdudum,  
Atque etiam nunc recte currit, Occidentem  
570 Totum devinciens salutari doctrina,  
Quemadmodum par est, ut quae universis praesidet,  
Totam colat Dei concordiam:  
Nova autem antea stabat rectis pedibus, non vero nequaquam  
(illam dico neam, quae nunc nou mea),

535 *Ὀὐδὲ ἔν.* Ita edit., et quidem ita legendum  
metri causa. Beuedicini male *οὐδ' ἔν.* (CARLAE).  
572 *Συμφωνίαν.* Vult Gregorius Occidentales  
propterea quod integram Trinitatis fidem servarent,  
ac tres personas pari honore ac cultu prosequen-  
rentur, idcirco divino beneficio hoc quoque con-

secutos, ut summa pace ac concordia fruerentur.  
Sic enim contrario modo in orat. ad Arianos de  
barbaris Thraciam vastantibus, Deo ita injurias  
Trinitati illatas ulciscente, loquens ait: οὐδ' ἢ Τριὰς  
λυομένη συνέστησεν, quos *Trinitas soluta conjunxit*.  
Vide tom. I, pag. 604, n. 2.

## METRICA VERSIO.

Cum non moverent haec eos, vel quod mei  
Amor hos teneret, vel quod hos fastus gravis,  
Primum fuga me confero Seleuciam,  
Ubi virgo Thecla sanum habet celebre admodum:  
Sic forte, dicens, temporis fessi mora,  
Tradent habenas cuiquam. Hoc speraus fore,  
Illic peregi tempus hand sane breve.  
Reversus ast ut rursus ad clades meas,  
Nil repperi horum, finxerat quae mens mihi,  
Fugisse sed quae me putabam, haec agmie  
Oborta magno comperi uogotia.  
Hic sermo noster nunc erit contentior:  
Atque ad scientes proforam haec, ut qui modo  
Nobis caretis, hoc tamen carmen meum  
Habeatis ipsi, quod levet molestias,

B Infamet hostes, praedicet charis mihi  
Sim quanta passus, neminem cum laeserim.  
Natura binos hand quidem soles dedit:  
Dedit ipsa binas attanen, mundi faces,  
Romas, vetustam scilicet Romam, ac novam:  
Hoc discrepantes invicem, quod, qua cadit  
Sol, illa fulget, fulget haec qua se exserit.  
Par utriusque pulchritudo, par decus.  
Fides verstat recta erat jam antiquitus,  
Et recta perstat nunc item, nexu pio,  
Quodcumque labens sol videt, devinciens:  
Ut universi praesidem mundi decet,  
Totam colit quae Numinis concordiam:  
Nova vero quondam (de mea, jam non mea,  
Nunc sermo nobis) rectipes erat in fide,

575 Ἄλλ' ἐν βοῦθος ἔκειτο τῆς ἀπολείας.  
 Ἐξ οὗ τὸ κούφον ἄστυ καὶ πλήρες κακῶν  
 Πάντων Ἀλεξάνδρεια, θερμότης ἄνου, ἰ  
 Ἐπιμύ' Ἀρειὸν τὸ βέβλυμ' ἔρημιας,  
 Ὅς πρῶτος εἶπεν· Ἡ Τριάς οὐ σεπτεία, ἰ  
 580 Ὅρουσ' ὅ' ἔθηνεν ἀξίας φῶσαι μὴ,  
 Τερμῶν ἄνωσος τῆν ἄμείστον οὐσίαν,  
 Ἐως κατεμῆθημεν εἰς πολλὰς ὁδοῦς.  
 Ὅμως δὲ καίπερ ἀβλυωτάτη πόλις  
 Οὕτως ἔχουσα, καὶ τὸν ἐκ χρόνου νόμον  
 585 (Ἐθος γὰρ ἐγχνονίζον εἰς νόμον τελεί),  
 Θανοῦσά τ' οἰκτρὸν ἐξ ἀπιστίας μέρου,  
 Εἰσὶ τι μικρὸν ζωτικῆς σπέρμα πνοῆς,  
 Ψυχᾶς τελείας τῶν λόγων τῆς πίστεως,  
 Ἀσὸν βραχύν μὲν, τῶ θεῷ δὲ πλείονα,

A 590 Ὅς οὐκ ἀριθμεῖ πλῆθος, ἀλλὰ καρδίας,  
 Πιστὸν φῶτευμα, κλήμα τιμωτάτου·  
 Τούτους (ἔδοξαμεν γὰρ ἐν θεῷ τινος  
 εἶναι βίω τε καὶ λόγῳ τῶν γνωρίμων,  
 Καίπερ ἀεὶ ζήσαντες ἄγροικον βίον)  
 595 Ἐπιμύην ἡμᾶς ἢ χάρις τοῦ Πνεύματος,  
 Πολλῶν καλούστων ποιμένων καὶ θεμιμάτων  
 Λαοῦ βοηθοῦ καὶ λόγου συλλήπτου,  
 Ὅς ἂν καταψύξαιμεν εὐσεβεῖ ῥοῇ  
 Ψυχᾶς ἀνύδρου καὶ χλοαζούσας ἔτι,  
 600 Τροπῇ τ' ἐλαίου συγκραθῆν λύχνῳ τὸ φῶς·  
 Γλώσσαι δὲ λάθρο καὶ πολύστροφοι πλοκαί,  
 Ἐξ ὧν τὸ γ' ἀπλοῦν οὐχεται τῆς πίστεως,  
 Ἴστοι τ' ἀράχνης, σαθρὰ δεσμοπύθρα,  
 Τὰ κούφα συνδέοντες, ἰσχυροὶ γέλω,

575 Sed in profundo jacebat perditionis,  
 Ex quo levis civitas, et malis referta  
 Omnibus Alexandria, fervor insanus,  
 Emisit Arium abominationem desolationis,  
 Qui primus dixit : « Trinitas non colenda. »  
 580 Gradusque dignitatis posuit naturæ uni,  
 Secans inæqualiter essentialiam quæ scindi non potest,  
 Unde discissi in plures vias sumus.  
 Sed tamen quamvis miserrima civitas  
 Ita se haberet, longi temporis lege  
 585 (Mos enim inveteratus pro lege censetur),  
 In luctuosam ex incredulitate mortem lapsa,  
 Habebat exiguum aliquid vitalis spirationis semen,  
 Animas doctrina fidei integras,  
 Populum pusillum quidem, sed majore apud Deum numero,  
 590 Qui non numerat multitudinem, sed corda,  
 Fidelem plantationem, palmitem maximi pretii.  
 Ad bos (videbamur enim in Deo  
 Et vita et doctrina conspicui,  
 Quamvis semper vitam agrestem duxissemus),  
 595 Ad hos, inquam, gratia Spiritus, multis advocantibus  
 Et pastoribus, et ovibus, nos misit  
 Populi adiutores et doctrinæ defensores,  
 Ut refrigeraremus pio fluente  
 706-707 Animas siti arentes, et aliquid adhuc habentes viriditatis,  
 600 Ac olei nutrimento lumen in lucerna coalesceret ;  
 Atque ut lingue procaces et tortuosæ tricæ,  
 Ex quibus fidei simplicitas evanescit,  
 Teles araneorum, carceres putridi,  
 Levibus vinculum, fortibus risus,

377 *Θερμότης ἄνου. Dementi furors fervida.*  
 580 *Ὅρουσ' ὅ' ἔθηνεν ἀξίας. Fœdissimo errore*  
 labitur Leuvenclaus qui versum hunc sic reddidit :  
*Eam unius naturæ inclusit finibus ; non errasset*  
 certe Arius si docuisset Trinitatem unius esse na-  
 turæ.

583 *Ὅμως δὲ. Ita Vat. Edit. ἄνωσος γε.*  
 586 *Μόρον. Mendose edit. μόνρον.*  
 591 *Κλήμα. Ita Coisl. Edit. minus bene λαίμμα,*  
*reliquias.*  
 594 *Καίπερ. Ita habet Vaticanus codex. Editi*  
 autem male καὶ πως.

## METRICA VERSIO.

At non item post, mersa sed letho gravi :  
 Ex quo laborans urbs Alexandri nota  
 Levitatis, omni criminum genere obruta.  
 Sine mente fervens, Arium infandum tulit.  
 Primus colendam Trinitatem qui negans,  
 Gradus honoris ausus est prescribere  
 Substantiæ uni, simplicem hand æque secans,  
 Donec vias in plurimas secti sumus.  
 Sed misera quamvis civitas ob hunc statum,  
 Habesque legem temporis beneficio  
 (Nam mos vetustus obtinet legis locum),  
 Per hæresimque mortua infelicitèr,  
 Adhuc habebat seminis quiddam tamen  
 Vitalis, hoc est integras mentes fidei,  
 Paucas quidem illas numero, at ingentes Deo,

B Meutes recenset qui pius, non agmina,  
 Plantas fideles, reliquias summi pretii.  
 Ad hos (quod esse crederemur in Deo,  
 Sermone, vita et, nobiles, quamvis fere  
 Semper secuti rusticum vitæ genus) ]  
 Me misit almus Spiritus vocantibus  
 De plebe multis, atque item pastoribus :  
 Plebem ut juvarem, pro fide arma sumerem,  
 Piis fluentis aridas mentes siti,  
 Adhucque virides primulum, perfunderem,  
 Oleique pastu lychnum ut lumen suum  
 Servaret, atque perfidæ lingue, vafri  
 Nexusque, per quos disperit simplex fides,  
 Araneæque fila, carcer flaccidus,  
 Quæ levia stringunt, fortibus risum movent,

605 Ἐργοὶν ἢ λυθεῖεν ἐν στερεοῖς λόγοις,  
 Οἱ τ' ἐμπροσθέντες ἐκφύγοιεν τοὺς βροχούς.  
 Οὕτω μὲν ἦλθον οὐχ ἔκων, ἀλλ' ἀνδράσι  
 Κλαπέρι βιαίοις, ὡς λόγου συνήγορος.  
 610 Καὶ γὰρ τις ἐβρούλλετο καὶ συνήλικας  
 Ἐπισκόπων, νέηλον αἰρεῖται, λόγου  
 Ἐπιστηγόντων τὰς φιλίας Ἐκκλησιαίς,  
 Ὅς τὴν πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ Λόγου κράσιν,  
 Ἦν οὐ τραπέσι ἐδέξατο, ἀνθρωποῦ λαθὼν  
 Ἐμψυχον, ἐννοῦν, ἐκπαθῆ δὲ σώματος,  
 615 Ἄδᾶμ ἔδων τὸν πρόσθε, πλὴν ἁμαρτίας,  
 Ταύτην τεμῶν, ἄνουσι τιν' εἰσάγει Θεὸν,  
 Ὅσπερ δεδοικῶς μὴ Θεῷ μάχηθ' ὁ νοῦς,  
 (Οὕτω γὰρ ἂν δεῖσταιμι καὶ σαρκὸς φύσιν,

A Μᾶλλον γὰρ αὐτὴ καὶ Θεοῦ παρρωτώτω) ·  
 620 Ἥ τῶν μὲν ἄλλων δεομένων σιωτηρίας,  
 Τὴν νοῦν δ' ἄλεισθαι παντελῶς δεδοικμένου,  
 Ὅς καὶ μάστιγι δάκυσθεν ἐν πρώτου πλάσει ·  
 Νῶ γὰρ δέδεκτο καὶ παρεῖθε τὸν νόμον.  
 625 Ὁ δ' ἦν τὸ παρῖθον, τοῦτο καὶ προσεγγίζω.  
 Μὴ τοῖνον ἡμισύν με σωζέτω Λόγος,  
 Ὅλον παθόντα, μὴδ' ἀτιμώστω Θεός,  
 Ὅς οὐχ ἔδων λαθὼν με, πλὴν πλὴν μόνου,  
 Ψυχὴν ἄνουσι τε καὶ ἀλόγου ζωῶ τινός,  
 630 Ὅ καὶ σέσωσται δηλαδὴ τῷ σὺ λόγγῳ.  
 Καὶ ληξάτω τοιαῦτα πᾶς τις εὐσεβῶν ·  
 Ἴσον τι γὰρ πταίσουσι ἐξ ἐναντίας

605 Disrumpentur, aut solverentur solidis sermonibus,  
 Et qui in laqueos incidierant, evaderent.

Sic veni, non libens, sed ab hominibus  
 Vim inferentibus subductus, ut fidem delenderem.

Nam et rumores spargebantur de conventu quodam

610 Episcoporum, novam hæresim

Inducentium in amicas Ecclesias, nempe doctrinam

Quæ hæc nobiscum Dei Verbi permissionem

Quam minime mutatum suscepti, hominem assumens

Animatum, mente præditum, patientem ea quæ sunt corpi.

615 Totum priorem Adam, excepto peccato,  
 Hanc secans, Deum quemdam mente carentem inducit,

Quasi metuat, ne mens cum Deo pugnet

(Sic etiam carnis natura metum mihi offerret,

Nam ipsa magis a Deo et longissime remota est);

620 Aut quasi cæteris indigentibus salute,  
 Statutum sit mentem omnino perire,

Quam præcipue a Deo meo par est servari,

Ut quæ præcipue in primi hominis natura lapsa sit;

Mente enim accepit et contempsit legem.

625 Quod autem contempsit, id et assumi debuit.

Ne me igitur dididium servet Deus,

Qui totus læsus sum, nec dedecore afficiatur Deus,

Quasi non totum me assumpserit, sed lutum tantummodo

Animam rationis expertem, animam bruti cujusdam animalis,

630 Quod quidem ex tua doctrina ipsum quoque servatum est.

Talia desinat, quisquis pietatem colit :

Idem enim contrario errore peccant,

607 Ἄνδρες. Hos homines quos sibi vim attulisse scribit, non alios esse arbitramur, quam Basilium, Eustathium, etc.

610 Λόγος. Ita legitur, et hic locus qui valde obscurus erat, planus sit. Edit. λόγος.

618 Οὕτω γὰρ. Quasi vero hoc non sit metuendum magis in carne, quæ a Deo longissime distat : vel quasi salute cæteris indigentibus, mentem funditus perire decretum sit. Idem argumentum trahit epist. ci et seq. ad Cledonium, pag. 83 et 93, alias orat. LI et LII.

620 Δεομένων. Ita Coisl. Edit. male δεομένων. Nam deficit metrum, nisi duæ primæ vocis hujus

syllabæ breves sint ad conficiendum cum præcedenti dactylum. Male Benedictini supponunt duas primas syllabas in diphthongum esse coagmentandas, cum dactylum admittatur legitime in tercio pede. (VAILLANT).

624 Νῶ γὰρ. Ita legitur. Edit. male νῦν, nunc.

624 Νῶ γὰρ. Val. et Coisl. φ γὰρ, hæc enim.

625 Ὁ δ' ἦν τὸ παρῖθον. Ita legendum, si metro et generi consulatur.

626 Ἐμψυχον. Sic Coisl. Edit. ἡμψυχον.

628 Πλὴν πλὴν. Coisl. πλὴν ἄ.

630 Ὁ. Quod, nempe ζωῶν ζωῶν.

631 Πᾶς τις εὐσεβῶν. Coisl. εὐσεβῶν ἅπας.

#### METRICA VERSIO.

Dirumpentur vocibus firmissimis,  
 Lapsisque liber exitus sese daret.

Sic sum profectus, sponte non certe mea,

Verum coactus, ut fitem de euderem.

Nam rumor etiam sparserat, synodum fore

Episcoporum, qui novum introducerent

Falsumque dogma, cuius auctor pestilens,

Cum carne nostra copulam Verbi Dei

(Quam cepit, idem permanens, cum factus est

homo, mente constans, et animo, atque corpore

Patibilis, Adamus, crinimæ excepto, integer),

Secans, carentem mente confingit Deum,

Vetus extimescens, cum Deo ne mens gerat

Rixas (tamen) la sed pari fuerit modo

B Caro. Namque distat a Deo multo magis;

Aut quasi statutum sit Deo, ut cum cætera

Egeant salute, funditus pereat tamen

Mens, quæ salutis indiget præ cæteris.

Primus parens nam lapsus est hac maxime,

Temendo legem, mente quam susceperat.

Assumi at istud debuit, quod temperat.

Non inchoate servet ergo me Deus,

Omnino læsum : dedecus me contrahat,

Ut qui integrum haud me, sed lutum modo sumptis sit

(Animam carentem mente, brutis et paren)

Quod et salute dogma si verum est tuum,

Donarit. Absint a piis isthæc prociil :

E. rone quippe labitur non dispari,

Τοὺς εἰσάγουσιν ἀσκόπως υἱοὺς θεοῦ,  
 Τὸν ἐκ θεοῦ τε καὶ τὸν ἐκ τῆς Παρθένου ·  
 635 Οἱ τὴν κάτω τέμνοντες εὐαρμοστίαν,  
 Οἱ μὲν ξιόντες, οἱ δὲ διπλοῦντες κακῶς.  
 Εἰ γὰρ δύο, δέδοικα μὴ ἐν τῶν δύο,  
 Ἥ προσκυνοῦμεν ἀνθ' ἐνὸς δύο θεοῦς,  
 Ἥ τοῦτο μὴ πάθωμεν εὐλαβοῦμενοι,  
 640 Πέμπωμεν ἔξω τοῦ θεοῦ τὸ σύνθετον.  
 Ἄν μὲν γὰρ ἡ σὰρξ, οὐδὲν ἂν πάθοι θεός.  
 Θεοῦ δ' ὄλου μετέσχεν ἀνθρώπου φύσις,  
 Οὐχ ὡς προφήτης, ἢ τις ἄλλος ἐνθάθεν,  
 Ὅς οὐ θεοῦ μετέσχε, τῶν θεοῦ δὲ γὰρ ·  
 645 Ἄλλ' οὐσαιθεῖς, ὥσπερ αὐγαῖς ἥλιος.  
 Οἷτοι μὲν οὖν ἔβροτον ἐκ μέσου λόγου,  
 Εἰ μὴ σέβοιεν, ὡς ἐν, ἀνθρώπων θεῶν,

A Τὸν προσλαβόντα σὺν γε τῷ προσλήμματι,  
 Τὸν ἀχρονὸν τε καὶ τὸ συμμιγῆς χρόνῳ,  
 650 Τὸν ἐκ μόνου Πατρὸς τε καὶ μητρὸς μόνῃ;  
 Δύο φύσεις εἰς Χριστὸν ἐλθούσας ἔνα.  
 Τὰ δ' ἡμέτερα πῶς τιν' ἔσχε τὸν τρόπον;  
 Πολλοὺς συνηγάθημεν ἐλθόντες κακοῖς.  
 Πρῶτον μὲν ἐξέλεσε καθ' ἡμῶν ἡ πόλις,  
 655 Ὡς εἰσαγόντων ἀνθ' ἐνὸς πλειοῦς θεοῦς.  
 Θαυμαστὸν οὐδὲν ἦσαν εὖτως ἡγμένοι,  
 Ἄσ' ἀγνοεῖν παντάπασιν εὐσεβῆ λόγον,  
 Πῶς ἡ Μονὰς τριάξθε', ἡ Τριάς πάλιν  
 Ἐνέξτε', ἀμφοῖν ἐνθάθεν νοουμένη.  
 660 Καὶ πρὸς γε τοὺς πάσχουσι δήμοις ἔλκεται.  
 Ὡς τῷ τότε σφῶν προστάτῃ καὶ ποιμένι  
 Οἴκτον λαβόντι, τοῦ πάθους ὑπέρμαχον,

Ac qui duos inconsiderate filios inducunt,  
 Alterum ex Deo, alterum ex Virgine :  
 635 Utrique peractam in terris præclaram conjunctionem secant,  
 Hi quidem detrahentes, isti autem prave duplicantes.  
 708-709 Nam si duo, vereor ex duobus alterutrum,  
 Ne duos pro uno adoremus deos,  
 Aut si cavemus ne in hoc erratum incidamus,  
 640 Removeamus a Deo id quod compositum est.  
 Nam quæ carni accidunt, nihil eorum patitur Deus.  
 Dei autem totius particeps facta hominis natura,  
 Non ut vir propheta, aut aliquis alius a Deo afflatus.  
 Qui non Dei, sed eorum quæ Dei sunt, particeps fuit,  
 645 Sed (deitate) substantialiter inbuta est, ut sol radiis.  
 Hi igitur lacessant e medio sermone,  
 Si non, ut unum, colant hominem Deum,  
 Eum qui assumpsit, et quod assumptum est,  
 Eum qui tempore caret, et quod cum tempore compositum est;  
 650 Eum, qui ex solo Patre et ex sola matre,  
 Duas naturas in unum Christum coeuntes.  
 Mæx autem res quomodo se habuerunt?  
 Postquam adveni, in multa incidi mala.  
 Primum quidem efferbuit contra me eivitas,  
 655 Quasi inducerem pro uno, multos deos.  
 Nihil mirum : sic enim edocti erant,  
 Ut ignorarent omnino plani doctrinam,  
 Quomodo Veritas trina sit, et Trinitas rursus  
 Una : in utroque, ut Deo convenit, intellecta.  
 660 Ac iis quidem, quibus male est, populus favet,  
 Ut tunc suo præsidii et pastoris  
 Misericordiam experienti ultricem eorum, quæ patiebatur,

635 Τῆν κάτω τέμνοντες εὐαρμοστίαν. Sub-

jectæ qui naturæ et inferioris concinnitatem secant.

637 Εἰ γὰρ. Coisl. ἢ γὰρ.

640 Σύνθετον. Quod est compositum, nempe Christum, qui Deus et homo est. Ipse quippe est, qui a divinitate non est arcendus, in quo inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter. Coloss. ii, 9. Non

bene Billius vertit, partibus quod non caret : neque enim in Christo deitas partis habet rationem, quæ sonat quid imperfectum.

652 Ἠμέτερα. Ita Coisl. Edit. minus bene, ἡμε-  
 δαπά.

662 Λαβόντι. Ita Coisl. Edit. male λαβόντες.

#### METRICA VERSIO.

Concinnitatem hanc inferam quisquis secat,  
 Inducit ut qui filios stulte duos,  
 Quorum Dei sit unus, alter Virginis ;  
 Abradit ille, duplicat contra hic male.  
 Nam si duo sunt, vereor ex his alterum,  
 Ne vel colamus unius Numen locum  
 Duplex : vel, istud dum fugimus, ipsi a Deo  
 Procul arceamus partibus quod non caret.  
 Quæ namque carni, non Deo summo accidunt.  
 Humana porro particeps facta est Dei  
 Natura prorsus, non velut vir quispiam  
 Sanctus, Dei non velutque, rerum at Dei :  
 Imbuta verum, sol velut radiis suis.  
 Abeant at isti protinus pestem in malam,  
 Hominem Deum ni sic colant, ut rem unicam,

B Numenque sumens, quodque sumptum a Nomin  
 Ni sempiternum, tempore et quod subjacet :  
 Ni Patre solo, Virgine et sola satum.  
 Natura quippe coit in Christo duplex.  
 At qui mecum tunc fuit rerum status?  
 Ingressus urbem plurimis jactor malis.  
 Exarsit in me tota primum civitas,  
 Multos perinde ac si deos inducerem.  
 Mirum nec est hoc; instituti sic erant,  
 Ignota prorsus ut quibus fides pia  
 Esset, modoque trina quonam est Unitas,  
 Atque una rursus Trinitas : si quidem pie  
 Intelligentur hæc duo; plebsque insuper  
 Læsis favore suevit, ut tum præsul  
 Sui, vicem ejus graviter infaustam ferens :

Δῆμος τοσοῦτος καὶ φρονήματος πλέως,  
 Ὡ μὴ κινῆν πάντ' ἐσχάτος προσῆν φόνος.  
 665 Λίθους παρήσω τῆν ἔμην πανδασίαν,  
 Ὡν ἐν τι μέμφοιμ'· οὐ γὰρ ἦσαν εὐστοχοί,  
 Τούτων τυχεύτες, ὧν τυχεῖν κενὸς φόνος.  
 Ἐπειθ' ὑπάρχοις, ὡς φρονεῖς, εἰσηγόμεν,  
 Βλέπουσιν ὀφθάλμῳ τι καὶ μεταίρουσιν,  
 670 Οἷς εἰς νόμος τὸν δῆμον ὠκνὸν ἔχειν,  
 Ὅ δεῖνόν οὐδὲν πάποτε· οὐδ' εἰργασμένοσ.  
 Οὐδ' ἐνοήσας, ὡς μαθητῆς τοῦ λόγου.  
 Καί μοι παρέστη τοῦ λόγου συνήγορος  
 Χριστὸς βοηθῶν τῷ πνηγάρῳ λόγῳ,  
 675 Ὅς καὶ λέοντων οἶδεν ἐκασάειν ἔτνοσ,  
 Καὶ πῦρ θροάειν εἰς ἀναμυχτὴν νέουσ,

A Κῆτος δὲ ποιεῖν εὐσεβῶν εὐκτήριον.  
 Οὐτάς μ' ἐδέξατ' ἐν ἔνερῳ κρητηρίῳ.  
 Ἐπειτα δεῖνός τῶν ἐμῶν οἶδει φόνος,  
 680 Εἰς Παῦλον ἐλκόντων με κ' Ἀπολλῶ τινα,  
 Τοὺς μήτε σαρκοβέντας ἡμῖν πάποτε,  
 Μῆτε ἐχθράνας αἷμα τιμῶν πάθουσ.  
 Ἄφ' ὧν καλοῦμεθ', οὐχὶ τοῦ σεσωκέτοσ;  
 Οἷς συνδονεῖται πάντα καὶ συσσελεται,  
 685 Ὅσ εὐθρομοῦσθες τὰλλα τῆς Ἐκκλησίας.  
 Πῶσ δ' ἐν ποτ' ἦ ναὺσ, ἦ πόλισ, πῶσ δ' ἐν στρατέσ,  
 Ἡ καὶ χοροῦ πλήρωμα, πῶσ οἶκος φίλοσ  
 Ἐκατῆ, πλῆον τὸ βλέπτον, ἢ κρατοῦν ἔχουσ;  
 Τοῦτ' οὖν ἔπασχε τῆνίγ' ὁ Χριστοῦ λέωσ.  
 690 Πῆλν γὰρ πατήνασ καὶ τυχεῖν παρήσασ,

Populus tantus et animi plenus,  
 Cui non omnia vincere extremum foret dedecus.  
 665 Lapidem omittam delicias meas,  
 De quibus id unum queror, quod non recte collimaverint,  
 Ea ferientes, quae ferire inanis est caedes.  
 Tandem praefectis sistor, ut homicida,  
 Alto et sublato supercilio intuentibus,  
 670 Quibus una lex est populum habere propitium :  
 His sistor, qui nihil unquam noxii feceram,  
 Nec cogitaveram, utpote Evangelii discipulus.  
 At mihi astitit doctrinae defensor  
 Christus, opem ferens sermone illius causam agenti,  
 675 Qui novit etiam a leonibus salvos facere peregrinos,  
 Et ignem in rorem vertere ad refrigerationem juvenum,  
 710-711 Ac cetero efficere sanctorum oratorium.  
 Is mihi decus addidit in iudicio extraneo.  
 Deinde vehemens meorum intumescit livor,  
 680 Ad Paulum trahentium me et ad quemdam Apollo,  
 Qui nec carnem unquam pro nobis susceperunt,  
 Nec sanguinem fuderunt pretiosae passionis.  
 Ab his nomen nobis adhaeret, non ab eo qui salvos facit ?  
 Ab his exagitantur et concutiuntur omnia,  
 685 Quasi Ecclesia in aliis rebus prosperum cursum teneret.  
 Quomodo autem, aut navis, aut urbs, aut exercitus,  
 Aut chori caelus, aut domus amica  
 Consistat, si quod laedit, uberius sit quam quod conservat ?  
 Hoc igitur tunc patiebatur Christi populus.  
 690 Nam antequam firmaretur et libertatem assequeretur,

675 Ἐτνοῦσ. Ita Coisl. Edit. male ἔτνοσ.  
 679 Τῶν ἐμῶν. Quos hic suos appellat Gregorius, hi profecto discernendi sunt ab Arianis, a quibus et lapidibus petitus et ad tribunal fuerat raptatus. Horum alii videntur fervidi fuisse Catholici, alii ambigui, rerumque suarum, quam fidei studiores. Primi Paulino vel Meletio addicti erant, ac eo nomine extra suspicionem Arianæ perfidiae. Non enim hoc loco Pautus et Apollo significant, ut opinatus est Billius, sectarum anteignanos, a quibus ii qui ipsorum erroribus favebant, nomen ducere malebant quam a Christo. Nunquam suos Gregorius

B Arianos appellasset, ac indecora proors et Gregorio indigna eorum, quae de se Paulus, de Petro et de Apollo dixit, ad haereticos detestabilis accomodatio. Nullum autem hac ætate dissidium novimus praeter Antiochenum, quo tota Ecclesia perturbata fuerit. Catholice autem sentiebant utrique, sive qui Meletio, sive qui Paulino favebant, nec modo ab Arianis sunt distinguendi, sed etiam ab iis, quorum hic Gregorius pingit vitia.  
 685 Ὅσ εὐθρομοῦσθες. Quasi alias secundae res Ecclesiae forent, quasi non essent res multo majoris momenti.

## METRICA VERSIO.

Plebs tanta, et animis plena, non in omnibus  
 Superare rebus quae probrum ingens duceret.  
 Imbres tacebo saxeo, epulas meas,  
 Vanos fuisse quod queror tantummodo,  
 Haec asserctos, assequi quae nihil juvat,  
 Necem nec infert. Post, velut sciarus,  
 Vultu superbo praeditos ad praesides,  
 Quisque una studio lex erat plebi obsequi,  
 Trahor ipse, scelceris qui nihil patraveram,  
 Nec cogitaram, discipulum Christi ut decet.  
 Ac tum patronus astitit Christus mihi,  
 Ferens patroni non piger dictis opem :  
 Rabidam leonum qui potest vim frangere,  
 Juvenum in favorem reddere ignem roscidum,

Cetum, piorum vertere in sacram domum.  
 Hic me ad tribunal insolens clarum facit.  
 Post at meorum me premit livor gravis,  
 Ad quemdam Apollo me manu trahentium,  
 Paulumque, quis nec sumpta sit pro me caro,  
 Nec fusus unquam sanguis, a quibus tamen  
 Vocamur, ac non a salutis vindice :  
 Qui cuncta turbant, cuncta convellunt, quasi  
 Alias secundae res forent Ecclesiae.  
 Qui porro navis, civitas, exercitus,  
 Chorusve possit aut domus consistere,  
 In qua quod obit plus inest, quam quod juvat ?  
 Hoc accidebat tum pio Christi gregi.  
 Nam nondum adeptus liberam fiduciam,

Πρὶν ἐκλυθῆναι σπαργάνων τῶν παιδικῶν,  
 Οὕτω ταλειῶς τὴν βάσιν ἔρηραιμένος,  
 Ἐκόπτετ', ἐβρίπτετο, ἑσπαράσαστο  
 Ἐν ἔβρει τεκόντων εὐγενῆς τόκος,  
 695 Ἄτεκνιαν πεινώσι τὴν ἐμὴν λύκει·  
 Οὐ γὰρ φορητὸν ἄνδρα τὸν πενέστατον,  
 Ἔρικόν, κάτω νεύοντα, καὶ δυσέμονα,  
 Γαστρὸς χαλινός, δάκρυσι τετρακότα,  
 Φόβῳ τε τοῦ μέλλοντος, ὡς δ' ἄλλων κακοῖς,  
 700 Οὐδ' εὐφρῶς ἔχοντα τῆς προσόψεως,  
 Ἐόνον, πλανήτην, γῆς σκότῳ κεκρυμμένον,  
 Τῶν εὐσθενοῦντων καὶ καλῶν πλεον φέρειν.  
 Ἐχεδὸν γὰρ αὐτῶν ταῦτά γ' ἔηκούετο·  
 ε ἑωπαύομεν, σὺ δ' οὐχί· τιμῶμεν θρόνους,

A 705 Σὺ δ' εὐλάθειαν ἄρτουςίς ἡμῖν φιλαι,  
 Σοὶ δ' εὐτέλεια, καὶ τροφῆς ἔσθων ἕλας,  
 Τῆς ὀρρυθούσης ἀμυρῶν καταπτύεις,  
 Δουλούομεν καιροῖς τε καὶ λαῶν πόθοις,  
 Ἄσι δίδοντες τῷ πένοντι τὸ σκάφος,  
 710 Χαμαιλεόντων καὶ τρέπον πολυπόδων  
 Πολλὰς τιθέντες τοῖς λόγοις ἀει χροῖας.  
 Ἄκμων σὺ δ' ἦς ἀνήλατος, τῆς ὀρρυῖος·  
 Ἦσπερ μίᾳ γε πίστεως ὄσσης ἀει,  
 Στενὸς τὸ δόγμα τῆς ἀθλητικῆς σφύρα,  
 715 Σκαῖν βαδίζων πάντοτε λόγου τρίβον.  
 Πόθεν δέ σοι, βέλτιστα, καὶ γλώσση λάλη  
 Τὸν λαὸν ἔλκειν, τοὺς δὲ βάλλειν εὐστόχως  
 Κακῶς φρονούντας ἐν πολυσχεδί πλάνῃ,

Antequam solveretur infantiae fasciis,  
 Nondum perfecte gressibus innixus,  
 Tundebatur, raptabatur, discerpebatur,  
 In oculis parentum generosa proles,  
 695 Ab esurientibus in meam orbitatem lupis;  
 Neque enim tolerabile esse putabant hominem pauperrimum,  
 Rugosum, ad terram vergentem, veste vili,  
 Ventris frenis, lacrymis tabescentem,  
 Metuque futuri, ut et aliorum malis,  
 700 Ac ne eleganti quidem vultu preditum,  
 Hospitem, errabundum, terrae tenebris abditum,  
 Plus honorari quam fortes et pulchros.

Propemodum enim ex eis haec audiebam:  
 ε Adulamur, tu vero nequaquam: thronos colimus,  
 705 Tu vero pietatem: nobis grata sunt condimenta,  
 Tibi vero frugalitas: et dum delicato sale vicittas,  
 Superbarum deliciarum salsuginem despuis.  
 Servimus temporibus et populorum desideris,  
 Semper ratem objicientes vento afflanti,  
 710 Chamaeleonum instar et polypodum,  
 Varios illinentes sermonibus semper colores.  
 Tu vero incus nobis es indomita, o supercilium!  
 712-713 Quasi una sit semper fides.  
 Valde in arctum cogis veritatis doctrinam,  
 715 Stolidi Scripturae semper incedens via.  
 Unde autem et nunc tibi, vlr optime, ut lingua prociaci  
 Populum trahas, et eos recta ferias  
 Qui prave sentiunt in sectis disparibus,

695 Ἄτεκνιαν πεινώσι. A cupidis nostrae orbitatis lupis.

699 Ἄλλων. Ita Coisl. Edit. male ἄλλοις.

700 Εὐφρῶς. Ita Coisl. Male edit. ἐμφρῶς.

704 Γῆς σκότῳ κεκρυμμένον. Obscura ortum patria.

706 Καὶ τροφῆς ἔσθων ἕλας. Toll. legendum putat, καὶ τροφῆ ἔσθειν ἕλας. Vide Carn. seq., not. in vers. 56.

709 Ἄσι δίδοντας. Ut quisque ventus fiat, ad eum fidei nostrae navim obvertimus. Si Ariani rerum po-

siuntur, Ariani sumus: si Macedoniani, ad eorum partes nos ipsi confugimus.

712 Ἄκμων σὺ δ' ἦς ἀνήλατος. Edit. ad marg. σὺ δ' ἡμῖν ἄκμων ἀνήλατος, sed male, quia metrum deficeret.

715 Πάντοτε. Ita Coisl. Edit. male πάντα τοῦ. Omnia ad Scripturae sacrae auctoritatem exigi volebat Gregorius. Concionatores autem, qui populo adulabantur, praecipuas humanae rationi partes dabant.

718 Ἐν πολυσχεδί πλάνῃ. Errore multiplici.

#### METRICA VERSIO.

Nondum solutus fasciis puerilibus,  
 Firmisque terram gressibus nondum premens,  
 Raptatur, atque tunditur, discerpitur  
 Parentum ob ora nobilibus partus lupis,  
 Mez orbitatis fervida evastis siti.  
 Nec enim ferebant pauperem plane virum,  
 Rugis aratum, visibus fixis dumī,  
 Vilique veste, tabidum sietu et fame,  
 Metu et futuri, caeterisque etiam malis,  
 Nec eleganti preditum vultu, hospitem,  
 Vagumque, tenebris horridis terrae abditum,  
 Plus, quam decoros, ferre, quam fortes viros.  
 Ab his fluebat sermo nam talis fere:  
 « Blandimur, haud tu; nos thronos colimus, pi-  
 u

B Tu sanctitatem. Nos juvant dulces cibi:  
 Te victus asper. Vicittas et dum sale,  
 Luxus superbi despicias salsuginem.  
 Servimus ipsi temporis et cupidini  
 Plebis, ratemque prospero vento damus,  
 Chamaeleonis instar ac polypodis,  
 Varios colores indimus sermonibus.  
 Tu fortis incus, o gravem fastum tuum!  
 Tanquam una tantum debeat semper fides  
 Vigere, fidei regulas stricto premis,  
 Stolide per omnes semitas verbi ambulans.  
 Quid quod loquacis pertrahis linguæ sono  
 Plebem? quod illos, impie qui sentiunt,  
 Varieque aberrant, impetis tam dextere,

Διπλοῦν τι· ὄντα τοῖς φίλοις, καὶ τοῖς ξένοις,  
 720 Τοῖς μὲν ἴθλων μάγνητα, τοῖς δὲ σφενδόνην ;  
 Ταῦτ' εἰ μὲν οὐκ ἐσθ', ὥσπερ οὐκ ἔστι, κακὰ,  
 Τί δυσχεραίνεις, ὡς τι πάχων ἔκτοπον ;  
 Εἰ δ' ἔστι, καὶ σοὶ τοῦτο φαίνεται μόνῃ,  
 Κρίνον δίκαιος, ὡς Θεοῦ παραστάτης,  
 725 Ξαίνει με τὴν πάλοντα· τὸν λαὸν δ' ἔα,  
 Ὃς οὐδὲν ἔδικριεν ἡ, στέργων ἐμὲ,  
 Ἦτημένος τε τῶν ἐμῶν διαγαμάτων.  
 Τὰ πρῶτα μὲν δὴ καὶ φέρειν οἶός τε ἦν·  
 Εἰ γὰρ με καὶ τὸ κατὸν ἐπτόει βραχί,  
 730 Ὃς ἀθρόως τις ὡς ἐμπέσων φόφος,  
 Ἦ τοῖς ἀπείρους ἀσπραπῆς αὐγῆς τάχος,  
 Ἄλλ' ἦν ἔκ' ἀπλήθ, καὶ φέρειν οἶός τε σθένων,  
 Ἦ τ' ἐλάτ, ὅσα πραγμάτων ἐλευθέρων,

A Τοῦ μὴ πάλιν μοι ταυτὸ συμπεσεῖν πάθος,  
 735 Ἐπειθε βῆρον διαφέρειν τὴν συμφορὰν.  
 Ἄ δ' ἦλθεν ἡμῖν αἴθρις ἐκ τούτων κακὰ,  
 Ὃ πῶς ἂν ἐκφράσαιμι τοὺς ἐμοῖς πόνησιν ;  
 Ὃ τῶν κακῶν ποριστῆ, δαίμον βέβαιαν,  
 Πῶς ἴσχυσας τοσούτων ἐπελήθσαι κακῶν ;  
 740 Οὐχ αἰμά μ', οὐδὲ βάρταχος, οὐ σκνιπὸν νέφος,  
 Οὐδὲ κυνέμια, οὔτε τις κτηνῶν φοβρά,  
 Οὐ φλυκτίς, οὐ χάλαξ, οὐκ ἀκρις, οὐ σκότος,  
 Οὐ πρωτοστόκων διαθερός, ἔσχατον κακῶν,  
 Ἐκαμίαν ἡμᾶς (ταῦτα γὰρ τῶν ἀγρίων  
 745 Αἰγυπτίων μάστιγες ἐκδοόμεναι),  
 Καὶ πρὸς γ' ἐροθρᾶς κύμα συγκλιεῖσαν λεῶν.  
 Ἦς δ' ὡσεν ἡμᾶς ; κουφότης Αἰγυπτίων.  
 Ὃς δ' ὡσεν, εἰπὲν ἄξιον· στήλη γὰρ ἂν

Ita ut duplex sis quodam modo amicis et extraneis,

720 Illis lapis magnes, istis autem funda ?

Atque hæc quidem si non sunt, ut profecto non sunt, mala,

Quid moleste fers, quasi absurdum aliquid patiaris ?

Sin mala sunt, idque tibi videtur soli,

Iuste judica, ut minister adstans Deo ;

725 Me cæde, qui deliqui, populum autem dimitte

Qui nihil peccavit, nisi quod me diligit,

Et documentis meis convictus est.

Ac prima quidem ferre poteram ;

Etsi rei novitas me paululum turbaret,

730 Veluti subito incidens auribus strepitus,

Aut inexpertis celeritas fulguris cœscantis :

Adhuc tamen eram expertus vulneris, et ferre omnia valebam,

Ac spes me liberatum iri, nec unquam

Fore, ut ideam in malum incurrerem.

735 Suadebat ut facilius molestiam perferrem ;

Quæ vero rursus mihi ex his orta sunt mala,

Labores meos quomodo enarrem ?

O malorum inventor, dæmon invidæ,

Quomodo valuisti tantum adimplere malum ?

740 Non me sanguis, non ranæ, non culicum nubes,

Non cynomyia, non pecorum lues,

Non pustulæ, non grando, non locustæ, non tenebræ,

Non primogenitorum interitus, ultimum malorum,

Flexerunt me (hæc enim crudelium

745 Decantata Ægyptiorum exstiterunt flagella),

Non tandem maris Rubri fluctus, quo populus intercludebatur.

Quid nos igitur in fraudem impulit ? Levitas Ægyptiorum.

Quomodo autem impulerit, operæ pretium dicere : coluina enim

... κακῶς. Ita Vat. et Coisl. Edit. male χάλαξ, sed ad marg. χάλαξ. Ibid. οὐ σκότος. Ita legitimus ; male edit. οὔτε, quia metrum deficit. — Sic Benedictini ; sed metri defectus non legitime resarcitur, cum spontaneum quartum pedem, iambi loco, occupet. (CALLAUS).

743 Κακῶν. Ita Coisl. Edit. minus bene κακῶν.

746 Συγκλιεῖσαν λεῶν. Hæc verba non ad Ægyptios, sed ad Israelitas referenda sunt, qui, ut putabat Pharaon, hinc deserto, hinc mari Rubro ita conclusi erant, ut ex ipsis manibus eripi nullo modo possent. Iunvunt tamen Ægyptios fuisse maris ejusdem aquis obrutos.

#### METRICA VERSIO.

Præbens amicis disparem te atque exters ?

Tu quippe funda es hostibus, magnes tuis.

Hæc prorsus omni pura sunt si crimine

Ut sunt, quid inde ringeris, læsus velut ?

Sin improbanda, solus et censes, probus

Sis, quæso, iudex, astitem ut par est Dei.

Me plebe missa cæde ; nam populus nihil

Peccavit aliud, maximo quam quod mei

Amore flagrat, et docentem amplectitur.

Atque ista prima ferre poteram ; nam licet

Turbaret animum nonnihil novitas rei,

Tanquam repente verberans aures sonus,

Vel subitus oculos fulguris splendor rudes :

At læsus baud dum cuncta tolerabam tamca :

Posthæcque jam me tale passurum nihil

B Rebus secundis, læta spes mihi pollicens,

Hanc ferre suasit æquum molem mali.

At quos deinceps pertuli casus miser,

Et quos labores, qui queam digne eloqui ?

Auctor malorum dæmon, ah ! tantum nefas

Percipere quinam pravitas quivit tua ?

Non sanguis, aut ranæ, vel ægumen culicum,

Muscæ aut canina, dira vel pecudum lues,

Non pustulæ, grando, locustæ, nox nigra,

Non prima soboles cæsa, prostratum malum,

Nos perculerunt (hæc erant crudelium

Ægyptiorum flagra, quæ cuncti canunt),

Rubrum nec æquor, clausa quo plebs est pig.

Quid ergo ? Levitas Pharia me in fraudem impulit

Qui porro, dicam : dedecus, ut hinc improbis,



Αὐτῇ γίνονται τῶν κακῶν αἰωνία.

750 Ἦν τις ποῦ ἦμῖν ἐν πόλει θηλυθρίας,  
Αἰγύπτου φάντασμα, λυσσώδες κακόν,  
Κύνων, κυνίσκος, ἀμφόδοσ ὑπέρητης,  
Ἄρης, ἀφωνὸν πῆμα, κητώδες τέρας,  
Ξανθός, μελάνθριξ, οὐλος, ἀπλοῦς τὴν τρίχα·  
755 Τὰ μὲν παλαιά, τὰ δ' ἄρτιως εὐρημένα·  
Τέχνη γὰρ ἐστὶ δημιουργὸς δευτέρα.  
Πλείστον γυναικῶν ἔργον, εἴτ' οὖν ἀρβένων,  
Χρυσῶν ἕλλασσεν τὴν φιλόσοφον σοφῆν.  
Τὰ τῶν γυναικῶν ἐν προσώποις φάρμακα  
760 Σοφοὶ φερόντων· εἰς τί γὰρ μόναι σοφαί  
Τὴν ἀπρεπῆ τε καὶ κακὴν εὐμορφίαν,  
Ἢ πρόγραμμ' ἐστὶ καὶ σωπιῶν τοῦ τρόπου,

Hæc erit malorum nostrorum quæ semper stabit.

750 Fuit nobis aliquando in urbe effeminatus,

714-715 Ægyptium spectrum, rabidum malum,

Canis, cynicus, triviorum famulus,

Mars, muta perniciēs, cetosum monstrum,

Flavus simul et nigros habens capillos, crispatus et simplex coma;

755 Atque hæc quidem partim antiqva, partim recens inventa:

Est enim ars opifex altera.

Maximum opus est mulierum, sive etiam marium,

Auream volvere philosophicam sisoen.

Muliebria in vultu pigmenta

760 Ferant sapientes: cur enim solarum fit sapientium

Indecora et improba formæ venustas,

Quæ tabula est, vel tacendo, mores indicans,

Quasi suares ipsi non habeant Maximos?

Monstravit id tonsio, quod hactenus latuerat:

765 Hæc mira didicimus ab hodiernis sapientibus:

Duplicem quemdam esse naturam et speciem;

Et utriusque generis misere participem esse,

Mulierum quoad comam, virorum quoad baculum.

His se jactabat, quasi aliquid esse in urbe videretur,

770 Humeros inumbrans caris semper cincinnis,

Cogitationes suas tradens comitoris crinibus,

Scientiam omnem in corpore gerens.

Is cum multas percurrisset, ut audimus,

Vias perversas (quæ autem et qualis sint, alii investigent,

775 Non enim mihi omnia inquirere vacat:

Sed tamen multis magistratum libris consignatæ sunt);

754 *Μελάνθριξ*. Flavos et nigros habens capillos, flava nigraque mistim *casarie*.

755 *Εὐρημένα*. Coisl. *εὐρημένα*. Hos colores partim antiquitus habebat, partim artificij quodam sibi recens comparaverat. BILL.

758 *Σισών*. Sisoen est quedam tonsuræ species, qua utuntur Phaselitæ in Cilicia: Casaub. in *Sueton.*, p. 108. Exstat eadem vox apud septuaginta Interpretes, *Levit.* xix. 27.

765 *Καὶ ἀρβένων*. Ita Coisl. Edit. minus bene τῶν ἀρβένων. Exstat infra aliud *Carm.* xli, adversus eundem Maximum vel alium ejusdem nominis.

764 Ἢ *κουρά*. Ridet Gregorius Maximum qui

A Ἦς οὐκ ἔχόντων Μαξίμους καὶ ἀρβένων;

Ἢ *κουρά* τοῦτ' ἔθειξεν λαυθάνον τέως

765 Τοιαῦτα θαύμαθ' ἦμῖν ἐκ τῶν νῦν σοφῶν,

Διπλοῦν τιν' εἶναι τὴν φύσιν, τὸ σχῆμά τε, —

Ἄμφοιν μερῶν ἐν τοῖν γενοῖν τριστάθλους,

Κόμην γυναικῖν, ἀνδράσι βακτηρίαν.

Ἐξ ὧν ἐκόπηκα, ὡς τι τῇ πόλει δοκῶν,

770 Ἄμους σκιάζων βοστρύχους ἀπὸ φλοῖας,

Πέμπτων λογιμοῦς σφενδονομῆνας κόμας,

Πᾶσαν φέρων παιδεύσειν ἐν τῷ σώματι.

Πολλὰς διελθὼν οὗτος, ὡς ἀκοῶμεν,

Ἵδοῦς πύληρας (ὅς τιςιν δ' ἄλλοις μέλοι,

775 Οὐ γὰρ τὰ πάντ' ἐμοίγε δὴ ζητεῖν σχολῇ·

Βίβλια δ' ὅμως φέρουσι ἀρχόντων ἔσα),

primum muliebrem ornatum adhibendo, comamque nutriendo, mulierem potius quam philosophum præ se tolerat, postea autem ut virum se exhiberet, sedemque Constantinopolitanam invaderet, comam deposuerat. Igitur virum recte Billius carpit Germanum interpretem, quod vocem *κουρά* *deton-sam comam* reddiderit. Vide infra, v. 915.

765 *Θαύμαθ' ἦμῖν*. Vat. et alii *codd.*, etiam edit. ad marg. *θαύμαθ' εἶδον*.

774 *Ἄ' ἄλλοις μέλοι*. Edit. *δ' ἄλλους*, forsitan amanuensis incuria.

775 *Σχολῇ*. Coisl. *θέμῃ*, *licet*. Innuere videtur actiones quibus pœnæ a legibus infligebantur.

#### METRICA VERSIO.

Delebit unquam quod dies nulla, inprimam.

Effeminatus nos apud quidam fuit,  
Ægyptium spectrum, malum rabidum, canis,  
Cynicus, viarum servulus, Mars horridus,  
Ac muta labes, cetus immanissimus,  
Flavus, nigerque, crispus ac simplex coma.  
Vetus illa nempe, rursus at ipsi hæc recens  
Inventa; quippe ars est creatrix altera:  
Qua distinctur femine multum ac mares,  
Philosophicam dum atque auream volunt comam.  
Cur namque facie non sophi quoque, ut *σφῆρα*,  
Gestare possint pharmaca muliebria,  
Decus invenustum atque improbum, quod vel silens,  
Cuiusque mores prodit, et clare indicat.

B Sic esse maribus perditum jam Maximum.

Coma, licet haud dum cognitum, tum prodidit.

Hæc philosophi nunc exhibent miracula,

Natura ut idem sit duplex, gestu quoque,

Misere et utrique dividat se sexui,

Vros bacillo, feminas referens coma.

Jactabat his se, clarus ut cives apud,

Humeros inumbrans usque cincinnis suos,

Solum comendibus cogitans de crinibus,

Doctrinam et omnem corpore in solo gerens.

Grassatur iste per vias, multas malas,

Ut fama jactat quærat has quisquis volet.

Nam cuncta nobis non vacat perquirere:  
Libris feruntur præsidium multis tamen).

Ταύτη τελευταίων ἐγκαθίσταται πόλις.  
 Οὐδὲν γὰρ εἶχε βρώμα τῶν εὐθεσίων·  
 780 Ὁξὺ βλέπων δέ, καὶ σωφῶς ἀσφράμιμος  
 780 (Σοφὸν γὰρ ἔστι καὶ τὸ πικρῶς συνθετὸν,  
 Τὸ δ' ἔστιν ἡμᾶς τῆς καθέδρας ἐκβαλεῖν,  
 Τοὺς οὖν ἔχοντας, οὐδ' ἄλλως τιμωμένους,  
 Πλὴν τοῦ φυλάττει καὶ καταρτίζει λαῶν),  
 Σοφώτερον δέ. Καὶ γὰρ οὐ διὰ ξένων,  
 785 Αὐτῶν δ' ἀπ' ἡμῶν συμπλέκει τὸ δρᾶμ' ὄλον,  
 Ἐάν σοφιστῆς τῶν κακῶν καὶ συνθέτης,  
 Τῶν ταῦτ' ἀθήσων καὶ πλοσῆς πάντη ξένων,  
 Ἄλλην δὲ τιμᾶν δεινότητ' εἰθισμένων.  
 Εἰπεὶν σοφὸν τι, καὶ λέγοντα θαυμάσαι,  
 790 Βίβλων τε θεῶν ἐκλάγειν τῆν καρδίαν.  
 Καίνων τε' εἰπεῖν ἐν κακοῖς λόγον θέλω.

A Ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν πᾶν εἶναι δι' ἑρῶν,  
 Ἡ τὸν κακῶν ἀπειρον, ἢ τὸν ποικίλον.  
 Ἦττον γὰρ ἐδλάπτων' ἄν ἐκ τινῶν τινας,  
 795 Ἄντιζυγούτων ἢ συσεστώτων ἑρῶτων.  
 Νῦν δ' εἶσι θήρα τῶν κακῶν οἱ βελτίους.  
 Τίς ἢ τοσαύτη σύγκυσις τοῦ πλάσματος!  
 Ὅς σφέδρ' ἀνίσως ἐξύγημεν ἐκ Θεοῦ!  
 Τίς τὸν κάκιστον εἶφαται τῶν μετρίων  
 800 Δολοῦντα, συμπλέκοντα, μηχανώμενον.  
 Κλέπτωνθ' ἑαυτὸν μυρίαις ἀεὶ στροφαῖς;  
 Τὸ μὲν γὰρ εὐκίνητον εἰς μοχθηρίαν  
 Τηρεῖ τὰ πάντα, καὶ βλέπει τὰ καίρια·  
 805 Ἐὶς εἰς καλὸν πρόχειρον, εἰς ὑπόψαν  
 805 Τῶν χειρῶν ἀργῶν τε καὶ νοθεῖς φύ.  
 Οὕτως ἀλάσκετ' εὐχερῶς ἡ χρηστότης.

Tandem in hac urbe considet.

Nihil enim ei suppetebat ex solitiis cibariis :

Sed acute cernens et sapienter ofuscians

790 (Sapiens enim dicatur etiam quod improbe conflatum est,

Nempe ut me ex cathedra depelleret,

Qui nec illam tenebam, nec alio honore auctus fueram,

Nisi ut custodirem et renovarem populum),

in hoc autem sapientior. Nam nequaquam per extraneos,

785 Sed per memetipsum totam struxit fabulam,

Ut malorum inventor et compositor,

Per eum qui horum insolitus erat, et a fraude omnino alienus,

Atque aliud solertiae genus colere solebat,

716-717 Nempe sapienter aliquid dicere, aut dicentem admirari,

790 Divinarum Scripturarum cor edisserere.

Novum aliquid in malis eloqui libet.

Oportebat ut eadem in omnibus esset indoles,

Aut vitiorum experta, aut versuta.

Minus enim laederentur alii ab aliis,

795 Si dissentirent aut consentirent mores.

Nunc autem malorum praeda sunt boni :

O quae confusio naturae nostrae!

O quam inaequaliter a Deo conjuncti sumus!

Quis bonus pessimum hominem persentiat,

800 Dum dolos versat, fraudes struit, machinatur,

Seque ipsum surripit innumeris semper artibus?

Quod enim facile ad improbitatem movetur,

Observat omnia, perspicit opportunitates :

Quod autem ad virtutem propendet, ad suspicionem

805 Deteriorum natura pigrum et tardum est.

Sic capitur nullo negotio probitas.

779 Σοφῶς. Edit. ad marg. καλῶς, bene.

790 Τῆν καρδίαν. Arcana.

792 Αὐτόν. Ita Vat. et Coisl. Edit. male αὐτῶν.

793 Ἡ τόν. Ita Vat. et Coisl. Edit. male ἢ τῶν.

796 Θῆρα. Vat. θῆρα.

801 Κλέπτωνθ' ἑαυτόν. Qui miris modis id agit,  
 ut probitatis cuiusdam iugo improbitatem suam te-  
 gat. Bill.

804 Καλόρ. Coisl. sup. lin. ἀρετήν, virtutem.

#### METRICA VERSIO.

Hac urbe tandem considet, quod iam cibos  
 Hos non haberet, quos prius consueverat.  
 Acutus autem cum esset, ac mire sagax  
 (Sic nam vocetur, improbe quod struxerat  
 Saepeque, solito scilicet me ut pelleret,  
 Cui nec thronus erat, ultra nec alia dignitas,  
 Instructor essem quam quod et custos gregis),  
 Sagaxior in hoc exstitit, per exteros  
 Quod non, sed utens memet, hunc struxit dolum,  
 Scelerum ut peritus artifex, harum rudi  
 Rerum, atque fraudis prorsus omnis nescio,  
 Solertiaeque qui genus di-par colo,  
 Sapienter aliquid dicere, loquentem alterum  
 Suspensere, mentem legere sacri codicis.  
 Libet profari quid uovum in tantis malis,

B Debebat esse tota gens mortalium,  
 Aut sceleris expers, multiplex aut et vafra.  
 Sic laederent nam minus iusti a malis,  
 Si dissiderent aut coirent moribus.  
 At praeda nunc sunt improbis recti viri.  
 Quae tanta nostri generis est confusio?  
 Proh! quam Deus nos dispari junxit modo!  
 Quis deprehendet pessimum vir optimus,  
 Fraudis dolosque dum struit, dumque artibus  
 Se mille, mores ac suos vafre occulit.  
 Nam quisquis omne facilis in crimen ruit,  
 Observat ille sedulus cuncta, et notat  
 Graviora quaeque : promptus est at qui ad bonum  
 Ad suspicandum sequis est aliquid mali.  
 Sic saepe fraudi noxiae bonitas patet.

Πῶς τοῦτο ποιεῖ, καὶ σκοπεῖθ', ὡς παικίλιω.

Αἰγύπτιον τιν' ἄλλον ἔβρι Πρωτέα.

Τῶν εὐνοούντων γίνεται καὶ τῶν σφόδρα

810 Πιστῶν. Τίς οὕτως ὡς ἔμοιγε Μάξιμος,

Στέγης, τραπέζης, δογματῶν, βουλευμάτων

Κοινωνός; Οὐδὲν μέγα· καὶ γὰρ τίς ἦν μέγα,

Κύων ὀλακτῶν ἔθθεν τοὺς κακόφρονας,

Καὶ τῶν ἐμῶν πρῶτος ἀνέτης λόγων.

815 Ὅμοῦ δὲ ταῦτα, καὶ τῶν ἐν βήματι

Λαθῶν νόσημα, λείμμα τῆς πρώτης νόσου.

Τὸ δ' ἦν ἀπαυτος ζῆλος, ἐμφυτον κακόν.

Ὡς ῥιθίως γὰρ κάμπτεται πονηρία.

Τούτοις βραβεῖον ἀνίσως, αὐτῷ φίλιως,

A 820 Ἄσπ' ἀνεργεῖ· χρώμενος τῆς πικρίας,

Πρώτῳ τε δευτέρῳ τε ἀνθρωποκτόνοις,

Μόγις ποτ' ἐξέβηξεν ἀσπίδος τόκον.

Ὁ πρῶτος ἦν Βελίαρ, ἀγγελὸς ποτε·

Ὁ δεύτερος δὲ, τοῦδε λαοῦ πρεσβύτης,

825 Τὸν νοῦν τὴν μάλλον, ἢ τὸ σῶμα βάρβαρος,

Ἦσ' οὐ παροφθεις, οὐδὲν ἐκμελὲς παθῶν,

Γὰ πρῶτ' ἔχων τιμῆς τε καὶ θρόνον ἀεὶ

(Ἄκουε, Χριστέ, καὶ δίκης ἔμμ' ἀπλανέ;

Εἰ δὲ καλεῖν ἐνταῦθα Χριστὸν ἄξιον),

830 Μίσος πονηρῶν καὶ κακώτροπον ἀδρώς

Ἦθινεν. Οἱ μοι! πῶς ἀποκλαύσω; Σκότος

Αἰθρία λαμπρὰ, καὶ τὸ συντεθὲν κακόν

Quomodo id exsequatur, et quam versute, considera.

Alterum videbis, Ægyptium Proteum.

Amicorum unus fuit, et eorum qui maxime

810 Fidi sunt. Quis mihi erat sicut Maximus,

Tecti, mensæ, doctrinæ, consiliorum

Particeps? Nil mirum: erat enim magnus

Canis allatrans scilicet contra prave sentientes,

Ac mearum orationum fervidus laudator.

815 Interea quemdam eorum, qui in sacro erant ordine,

Morbum contraxit, reliquias morbi prioris.

Is autem erat implacabilis livor, insitum malum.

Non enim facile hæcitur improbitas.

Hos inter iudex inæquabilis, ut ipsi tubebat,

820 Duobus utens acerbitatis suæ adiutoribus,

Quorum alter primas homicidii, alter secundas ferebat,

Vix tandem erupit aspidis fetum.

Horum primus erat Belial, olim angelus:

Alter autem populi presbyter,

825 Mente magis quam corpore barbarus,

Qui nec contemptus, nec molesti quidquam passus,

718-719 Ac primas honoris et sedium semper tenens

(Audi, Christe, qui justitiæ oculus es, erroris nescius,

Si tamen Christum hoc loco vocare decet),

830 Odium nefarium et improbum subito

Parturit. Hei mihi! quomodo lucebo? In tenebras vertitur

Splendida serenitas, et conflatum malum

810 Ὀδῶς. Ita Coislinianus codex. Editi autem male hic ὄδῶς.

816 Νόσημα. Invidiam significat quam quorundam sacri ordinis virorum esse dicit, quia ipsos tales in se expertus fuerat. Primus morbus superbia est, quæ apostatas angelos e cælo, et generis nostri principes et paradiso deturbavit: reliquias autem hujus morbi, invidia. Nam cum superbi illæ mentes ex beatissima illa sede ad Tartarum præcipientes cecidissent, boninum felicitatis statum invadere cœperunt: *Invidia enim diaboli mors introiit in orbem terrarum* (Sap. II, 24). Nec vero solum in angelis apostatis, sed etiam in hominibus, λείμμα τῆς πρώτης νόσου dici potest invidia. Cain enim

fratri suo invidens ipsum nequiter interemit.

819 Ἄνθρωπος. In hoc versu mendum supervsit, quod facile corrigi non potest, cum hoc adverbium habeat primam brevem, et secundam longam, ut videre est supra vers. 798. Emendat qui potuerit. (CAILLAU).

822 Ἐξέβηξεν ἀσπίδος τόκον. Gregorius al-ludit ad hunc locum Isaie LIX, 5: Ἦὰ ἀσπίδων ἐβήξεν, ὅσα ἀσπίδων frerunt. BILL.

831 Σκότος αἰθρία λαμπρὰ. Id est, qui, ut presbyter, lucidus esse debebat, iuxta illud: *Vos estis lux mundi* (Matth. V, 14), totus tenebrosus est. BILL.

#### METRICA VERSIO.

Quam porro vafre rem gerat, quæso, aspice.

Pharium videbis Proteum quemdam novum.

Amicus ille fit mihi, sic ut fide

lu me anteiret Maximus cunctos viros.

Mensæ, domusque, dogmatum hunc et consilii

Consortem habebam. Namque erat magnus canis,

Acri latratu perfidam turbam petens,

Mirisque nostra laudibus verba efferens.

Ac præter istud, ordinis quemdam sacri

Morbum, reliquias principis morbi, capit.

Erat perennis livor hic, malum insitum.

Vix namque hæc pravitatis unquam potest.

His, ut libebat, arbitrum sese exhibens,

B Et ab his duobus sævus homicidias opem

Miseram ille poscens ad scelus teterrimum,

Quandoque tandem protulit fetum aspidis.

Primus erat horum Lucifer, quondam angelus;

Secundus autem presbyter nostri gregis,

Magis ipse mente barbarus, quam corpore,

Qui spretus a me, et læsus haud unquam prius,

Honoris semper ac throni primas tenens

(Audi ista, Christe, juris et lux haud vaga,

Adhibere Christi nomen hic si convenit),

Odium scelestum ac perfidum in me parturit.

Lacrymis quibusnam id prosequar? Caligine

Serenus æther inficitur, atque id malum

Πόρρωθεν ἦλθεν ἡμῖν, Αἰγύπτου νέφος.  
 Κατάσκοποι μὲν πρῶτον, οὗς τῆς ἐγκρίτου  
 835 Ἰθῆς Ἰσραὴλ ποτ' ἐξέπειμ' ὁ γεννάδας,  
 Πλὴν οὐκ Ἰησοῦς, οὐδὲ Κάλεθ οἱ σοφοί·  
 Ἄλλ' εἰ τις ὕβρις ἐν νείοις καὶ πρεσβύταις,  
 Ἄμμων, Ἀπάμμων, Ἄρποκραῖς, Στίππας, Ῥόδων,  
 Ἄνουβις, Ἐρμάνουβις, Αἰγύπτου θεοί,  
 840 Πιθόχόμορφοι καὶ κυνίδεις δαίμονες,  
 Δύστηνα ναυταρίδια καὶ παράφθορα,  
 Εἴδωνα, μικροῦ κέρματος πολλοὺς θεοὺς  
 Ῥῆστε ἂν προβάητα, ἐπικρῆσαν πλείονες.  
 Ἐπειτα μικρὸν ὕστερον οἱ πεπομφότες  
 845 Τοῦτους, στρατηγὸς τῆς φάλαγγος ὄξει,  
 Ἥ, τῶν κυνῶν εἰπεῖν τι προσφιέστερον,  
 Οἱ ποιμένες. Πλὴν γὰρ οὐδὲν φθέγγομαι

A (Καίπερ σφαδᾶζων ἔνδοθεν πολλοῖς λόγοις,  
 Ὅσπερ τις ἀσὸς δέσμιος, γλεύκεος ζέων,  
 850 Ἥ καὶ φουστῆρ' γάλακτος γέμων πνοῆς),  
 Αἰθὼι τε τοῦ πέμψαντος, εἰ καὶ κουφόνους,  
 Αὐτῶν τ' ἐκείνων, οἷς τι συγγνώμης ταχὺν  
 Μετῆν, ὕποσπαθειὸν ἐξ ἀγροικίας,  
 Ὅποι φέροιεν οἱ κακοὶ κινουμένοις,  
 855 Οὐ; ἐνάδ' ἡμῖν ἐρημούργησε φθόνος.  
 Σοφοί, τὸ πρόβλημ' εἴπατ'. Οὐκ ἔμοιγε γὰρ  
 Τοῦτ' εὐσύνοπτον, πλὴν τις εἰ φράξις σοφῶν·  
 Πῶς Πέτρος αὐτοῦς, ὁ βραθεὺς τῶν ποιμένων,  
 Πρῶτον μὲν ἡμᾶς ἐγκαχίστα γράμμασιν  
 860 Οὕτω προθέλως διπλότ' ἐλευθέρους,  
 Ὅ; αὐτὰ πείσει τὰ πρὸς ἡμᾶς γράμματα,  
 Καὶ συμβόλοις ἐτίμα τῆς ἰδρύσεως·

Venit nobis e longinquis locis, nubes Ægyptia.  
 Primum quidem exploratores venerunt, sicut in electam  
 835 Terram Israel olim missi sunt a magno illo viro,  
 Excepto quod non Josue et Caleb sapientes viri:  
 Sed si qua labes in juvenibus et senibus,  
 Ammon, Apammam, Harpocras, Stippas, Rhodon,  
 Anubis, Hermanubis, Ægyptiorum dii,  
 840 Simiarum formæ, canini dæmones,  
 Nautæ miseri et corrupti,  
 Parvo pretio venales qui minuti nummali causa  
 Plures deos, si plures essent, vendidissent.

Paulo post veniunt, qui hos miserunt,  
 845 Duces phalangis digni,  
 Vel, ut canibus aliquid convenientius dicam,  
 Pastores. Nihil enim amplius eloquar  
 (Etsi intus exagitor pluribus verbis,  
 Velut uter clausus, musto effervescoens,  
 850 Aut follis abeneus aere plenus),  
 Ut honorem habeam ei qui misit, etsi mente levis fuit,  
 Tum ipsis illis, qui forte aliqua excusationis via  
 Non carent, abstracti ob incitiam,  
 Ac sese moventes, quo ferrent improbi,  
 855 Quos hic nobis peperit invidia.  
 Sapientes, quæstionem explanate. Noa enim id mihi  
 Facile perspicuum, nisi quis sapientium explicet:  
 Quomodo Petrus ipse, pastorum arbiter,  
 Præmo quidem me litteris tam manifeste  
 860 A versutia alienis, ut ipsæ suadebant  
 Missæ ad nos litteræ, in sede constituit,  
 Ac signis sedis confirmatæ decoravit,

834 Οὗς τῆς ἐγκρίτου τῆς, etc. Alludit ad exploratores quos in terram Israel misit olim Moyses. Isti de quibus agit, ex Ægypto missi sunt a Petro Alexandrino præsule, ut Constantinopolitanam Ecclesiam explorarent. Primum directi fuerunt a viro nautæ, qui Constantinopolim quo frumenta vehebant, appuli, pietatis ac catholicæ fidei specie divertere ad Gregorium: is præclaro sermone ipsos

excepit. Nautas serenti sunt episcopi, qui Maximum

in sede Constantinopolitana collocare tentaverunt.  
 841 Παράφθορα. Vat. et edit. ad marg. παράφορα, insani.

848 Σφαδᾶζων. Significat a se vix posse reprimi linguam suam, penè in verba erumpentem.

854 Ὅποι. Coisl. ὅπη

859 Πρώτορ. Vat. et Coisl. πρώτῃ.

#### METRICA VERSIO.

A nube Pharia prodiit nobis procul.  
 Primum quidem catascopi, quos inclutus  
 Vir ille lecta misit e terra Israel,  
 Non Josue, aut Calebis, insignes viri,  
 Juvenum senuumque sed nimis petulans chorus,  
 Ammon, Apammmon, Harpocras, Stippas, Rhodon,  
 Anubis, Hermanubis, Ægypti dei,  
 Canina forma, et simiarum dæmones,  
 Nautæ miselli, pretio et exiguo emptiles,  
 Ærisque causa qui levis multos deos,  
 Majore numero si forent, admitterent.

Venere posthac, miserant nos qui prius,  
 Digni phalange scilicet tali duces,  
 Vel optiones, canibus hæc nam vox magis  
 Est apta. Dicam non enim quidquam amplius

B (Intus tametsi mole verborum premar,  
 Non aliter atque feribimus musto cadus,  
 Clausus, vel auris æreus follis tumens),  
 Dabo hoc ei, qui misit hos, quamvis levi,  
 Atque hismetipsis, venia queis forsau dari  
 Nonnulla possit, utpote ex incitiam  
 Lapsis, secutis atque duntaxat malos,  
 Quos peperit isthic livor infestus mihi.  
 Hanc quæstionem pandite, o docti viri,  
 Mihi involutam, si quis hæc sophus explicet:  
 Qui Petrus ipse, præsulum illorum arbiter,  
 Prins quidem nos litteris clarissimis,  
 Fucoque vacuis, litteræ ut ipse fidem  
 Facient, sacrato fixerit nos in throno,  
 Dignatus atque nomine sit autistitis:

Νῦν δ' ἦκεν ἡμῖν νεφρός ἀντί παρθένου·  
 Ταῦτ' οὐ πρόδηλα, ταῦτα δειψὸν ἔρμηνεύς.  
 865 Ὄφθη εἰ τοῦτον σκηρικώτερον ποτε,  
 Πολλῶν ποιηρῶν ἐν βίῳ πεπαισμένον;  
 Ὀφθῆσεται δὲ τ' ἄλλο παιγνικώτερον.  
 Οἶνον τις εἶπε συμπίτης πάντων κρατεῖν,  
 Ἄλλος γυναῖκα, τὴν δ' ἀλφειαν σοφός.  
 870 Ἐγὼ δ' ἂν εἶπον χρυσὸν, ὡς ἔχει κράτος.  
 Τοῦτ' αἰ πάντα βελθίως πεσούετα.  
 Οὐπω τὸ δεῖνόν, εἰ τὰ τοῦ κόσμου μόνα  
 Πλέον παρ' ἡμῖν λοχίει τοῦ Πνεύματος.  
 Πόθεν δ' ὁ χρυσὸς τῷ κυνί; ζητητέον.  
 875 Πρεσβύτερον ἐκ Θάσσου τιν' ἦκον; ἐνθάδε  
 Χρυσὸν φέροντα τῆς ἐκείτ' ἐκκλησίας,  
 Ἐφ' ἣν πρῆσθαι Προκονησίας πλάκας,

A Τούτων δὲ σήμας καὶ λαβὸν συμπράκτορα,  
 Πολλοὶ τε δῆσας ἐλπῖσιν τὸν δόλον  
 880 (οἱ γὰρ κακοὶ τάχιστα μίγνυνται κακοῖς),  
 Τὸν χρυσὸν εἶχεν εἰς ἅπανθ' ὑπέρητην,  
 Πιστὸν συνεργόν, γῆσιον συνέμπορον.  
 Τεκμήριον δέ· καὶ γὰρ οἱ πρόην ἐμὲ  
 Σεβόντες, ὡς ἀχρηστον, ἀχρηστον φίλον  
 885 Περιφρονοῦσι φιλιτατοί, καὶ βελθίως  
 Κλίνουσι πρὸς τὸ χεῖρον, ὡς ῥοπή ζυγοῦ.  
 Νῦξ ἦν· ἐγὼ δ' ἔκαμνον· οἱ δ', ὡσπερ λύκαι.  
 Κλέπται φανέντες ἀθρόως μάνθρας ἔσω,  
 Πολλοὺς ἔχοντες μισθίους ἐκ τοῦ στόλου,  
 890 Ἐξ ὧν Ἀλεξάνδρεια βῆσ' ἀνάπτεται  
 (καὶ γὰρ συνεπιπύουσι τῷ στόλῳ σαφῶς),  
 Κεῖραι προθυμοῦν' εἰς κατέβραν τὸν κύνα,

Nunc autem nobis virginis loco hinnulus prodit :

Hæc clara non sunt, hæc egent interprete.

720-721 865 Quid visum unquam scenis convenientius,

Quamvis multa improbe in vita lusa fuerint?

Aliud videbitur dignius quod in scenam promatur.

Vinum, compotator quidam dixit, omnibus dominari,

Alius mulierem, veritatem sapiens.

870 Aurum ego dixerim principatum tenere.

Auro facile omnia huc et illuc jactantur.

Nec mirum est quippe, si ea, quæ mundi sunt,

Plus apud nos valeant quam quæ Spiritus.

Sed unde aurum caui? inquirendum est.

875 Presbyter quidam e Thasso huc venerat,

Aurum ferens ecclesie quæ illic est,

Quo tabulas Proconscias emeret;

Hunc blandiendo adortus, ac socium actionum assumens,

Multisque spebus miserum vinciens

880 (Mal enim cum malis facile miscentur),

Auro potitur ad omnia ministro,

Fidoque adjutore et genuino negotiorum consorte.

Id inde perspicitur. Nam qui me antea

Colebant, ut inutilem et auro carentem amicum

885 Spernunt amicissimi, ac facile

Inclinant ad pejora, ut lanx in statera.

Nox erat : ego ægotabam : illi vero, ut lupi,

Furtim ingressi subito intra ovile,

Multos habentes ex classe conductos mercede,

890 A quibus facile incenditur Alexandria

(Irrunt enim aperte cum classe),

Tondere canem in cathedra alacriter aggreduntur,

863 *Νεφρός*. Edit. ad marg. : Αἰνύττεται δὲ τὸν  
 Ἐλαφὸν ὃν ἀντί τῆς Ἰσχυρείας ἐν Αὐλίδι Ἰθυσεν ὁ  
 Ἀγαμέμνων, Significat cervum quem pro Ipligamia  
 in Aulide immolavit Agamemnon.

866 *Ποιηρῶς*. Ita Coisl. Male edit. ποιηρῶ. Ibid.  
 πεπαισμένον. Vat. πεκατημένον.

871 *Πεσούετα*. Huc et illuc jactantur, id est,  
 quasi talorum jactibus versantur.

877 *Πλάκας*. Edit. ad marg. μαρμαροῦς, mer-  
 moreas. Proconesia marmora albi sunt coloris :  
 porro Proconesia una est e Sporadiis insulis.

878 *Τούτων δὲ σήμας*. Ita edit. ad marg. In textu  
 περισσῶς, sed male, quia metrum deficit. Mox συμ-  
 πράκτορα. Ita legitimus. Edit. male συμπράκτορας.

891 *Συνεπιπύουσι τῷ στόλῳ σαφῶς*. Edit. ad  
 marg. οἱ Ἀλεξανδρεῖς, Alexandrini. Missi Alexan-

#### METRICA VERSIO.

Nunc venit autem virginis cervus loco?

Hæc clara non sunt, hæc egent interprete.

Visum quid unquam dignius scena fuit,

Permulta quamvis lusa sint valde improba?

Aliud videbis, ludicrum quod sit magis.

Vinum assererat quispiam omnia vincere,

At feminam alter : tertius palmam dabat

Vero. Dedissem robor ast ego maximum

Auro, arbitrato cuncta quod verit suo.

Sed quod caduca pluris ipsi ducimus,

Ad Pneuma quam quæ pertinet, minus est grave.

Aurum videndum undenam venit cani.

E Thasso in urbe. n forte quidam presbyter

Appulerat, aurum publicum secum ferens,

Tabulas ut emeret ædis ad cultum sacræ.

B Hunc voce blanda delivit, juvenibus

Quibusdam et amplis spebus astrictum tenens

(Nocens nocenti nam statim se copulat),

Auro potitur, atque hoc ministro utitur

Ad cuncta, certamque hinc opem querit sibi.

Id hinc liquebit. Turba nam, quæ me prius

Colebat, eadem me modo ad nil utilem,

Caream quod auro, censet, ac nihil æstimat :

In pejus atque flectitur, lanx ut libere.

Nox erat, et ager ipse eram, cum isti, velut

Caulam introgressi concili rabie lupi,

Nautas habentes plurimos, pecunia

Partos, facile Alexandriam qui incendere

Solent (eos nam junxit irrupens cohors

Secum), locare in sede detonsum canem

Πρὶν ἢ τι λαῶ, πρὶν κτεῖσσι Ἐκκλησίας,  
 εἰρὴν ἤμῃν αὐτοῖς, ὡς κωστ γούν, γνωρίσασι.  
 895 Οὕτω φασὶ καὶ ταῦτα προσεταγαμένοι.  
 Οὕτως Ἀλεξάνδρεια τιμὰ τοὺς πόνουσ.  
 Οὕτω δικάσαι τις ἤμῃν ἄλλοις εὐμενῆς.  
 Ἦν ἄρθρος. Ὁ κληῖρος δὲ (καὶ γὰρ ἐγγύθεν  
 ἦσαν) ἀνήφθη, καὶ τάχιστα τὸν λόγον ἰ  
 900 Ἄλλῃ δίδωσιν ἄλλοις. Εἴτ' ἐγείρεται  
 Φλόξ λαμπρὰ λαῶν· ὧ πόσον τῶν ἐν τέλει,  
 Ἐλάσων ξένων δὲ σωφρόνων καὶ νόθων!  
 Οὐκ ἦν γὰρ ἴσως ἰο μέρμηρ τοῖς τότε,  
 Τοιαῦθ' ὄρωντες ἐπάχηρα τῶν πόνων.  
 905 Τί μακρὰ τείνω; ἐκ μὲν ἡμῶν ἀπέεικα  
 Χωροῦσιν ὄρηθ', τοῦ σκοποῦ τῆ μὴ τυχεῖν  
 Ἀλγούντες. Ἡ δ' ἄν μὴ μάτην ὦσι κακοί,

A Τὸ λοιπὸν ἐκπληροῦσι τῆ σκητῆ τέλος.  
 Εἰς γὰρ χοραυλοῦ λυπρὸν οἰκητήριον  
 910 Ἀχθέντες οἱ σεμνοὶ τε καὶ θεῶ φίλοι,  
 Λαῶν τ' ἔχοντες τῶν ἀποβλήτων τιμὰς,  
 Κυνῶν τυποῦσι τὸν κάκιστον ποιμένα  
 Κεῖραντες, οὐ δέσαντες, οὐδὲ σὺν βίᾳ.  
 Κύων γὰρ ἦν πρόθυμος εἰς τὰ κρείσσονα.  
 915 Τομῆ δ' ὑπῆλθε βοστροχὸς εὐφορβίους,  
 Λύσουσ' ἀμύχθως τὸν πολλὴν χειρῶν πόνον,  
 Τοσοῦτον αὐτῶ καὶ μόνον δεδοικυῖα,  
 Ὅσον γυρνώσεια τὸ τριχῶν μωστήριον,  
 Τριχῶν ἐν αἵς ἔκειτο τὸ σθένεισ ἅπανα,  
 920 Ὅσπερ λέγουσι τῷ κριτῇ Σαμψὼν ποτε;  
 Ὅν ἡ κόμη προδοκεῖν ἐξυρημένη,  
 Τριχῶν ἄνωρον κάμεφοβόρου θέρους,

Antequam populo, antequam praepositis Ecclesiae,  
 Antequam nobis ipsis, saltem ut canibus, rem indicassent.  
 895 Id etiam se in mandatis accepisse dicebant.  
 Sic Alexandria laboribus honorem impertitur.  
 Sic de vobis justa statnat aliquis alius vobis favens.  
 Diluculum erat, clerusque (nam prope  
 Habitabant) exarsit, ac celerrime rem  
 900 Alter alteri narrat. Deinde excitatur  
 Incendium valde splendens, multis nobilibus  
 Confluentibus, multis hospitibus, multisque spuris.  
 722-723 Nemo enim erat, qui non ob haec a furis accensus esset,  
 Cum talia cernerent laborum praemia.  
 905 Quid multis moror? a nobis abscedunt,  
 Non sine ira, quod a proposito aberrassent,  
 Dolentes. Sed ne frustra improbi essent,  
 Quod scenae deerat absolvunt.  
 Nam in choraulae sordidam domum  
 910 Ingressi graves homines, et Deo amici,  
 Plebis vice habentes nonnullos viros perditissimos,  
 Canum nequissimum ordinant pastorem,  
 Tonsum quidem, sed non ligatum, neque coactum.  
 Erat enim canis fervidus ad praestantiora quaeque.  
 915 Sectio autem adhibita cinnicinis diu cultis,  
 Ac sine labore solvens longum manuum laborem,  
 Hoc et quidem unum illi attulit,  
 Ut nudaret crinium mysterium,  
 Crinium in quibus robur omne positum erat,  
 920 Ut de iudice olim Samsone narratur,  
 Quem coma prodidit resecta,  
 Intempestiva et a ventis laesa messis crinium,

dris episcopi ad eam tumultuariam ordinationem  
 Irriunt cum natarum turba. Edit. in marg. pro  
 σαφῶς habent σοφοί, sapientes, sed male.

901 Τῶν ἐν τέλει. Qui erant ordinis senatorii,  
 vel magistratuum infulis illustres.

902 Καὶ νόθων. Infidelibus et haereticis.

908 Τῆ σκητῆ. Edit. in marg. τῆ δράματι, dra-  
 mati.

914 Λαῶν τ' ἔχοντες. Ita Coisl. Edit. male λαῶ.  
 Hinc intelligitur inagnum populi frequentiam legiti-  
 timis ordinationibus olim adfuisse.

915 Εὐφορβίους. Bene et copiose nutritis. Vati-  
 canus autem codex et editi habent in margine εὐ-  
 φοράς, copiosis

921 Ἐξυρημένη. Ita Coisl. Edit. minus bene  
 ἐξηρημένη, ablata.

#### METRICA VERSIO.

Nituntur, antequam gregi ac primoribus  
 Hoc indicassent, aut mihi, saltem ut cani.  
 Sic imperatum nam sibi ipsi dicitant.  
 Sanctos labores illa sic urbs aestimet.  
 Sic ergo faveat alter his iudex velim.  
 Ut iuxit autem, clerus (etenim proxime  
 Habitabat) ira fremdet: ac celerrime  
 Disseminatur ista res. Tum maxima  
 Hinc flamma surgit. Nam magistratus statim  
 Multi, exterique conflunt, etiam nothi.  
 Ob hoc furebant nam scelus cuncti, mihi  
 Pendi laborum praemia haec cum cernerent.  
 Quid multa? Referunt illico e templo pedem,  
 Illud dolentes maxime, cepta irrita  
 Cessisse. Verum ne mali incassum forent,

B Explere pergunt, deerat quod fabulae.  
 Namque in choraulae sordidam ingressi domum,  
 Graves, superbo et Numinis chari viri,  
 Ac quosdam habentes faece de vulgi infima,  
 Canem resecta praesulum signant coma  
 Nequissimum, haud vi, nec ligatum. Nam canis  
 Ad summa quaeque promptus ac fervens erat.  
 Subiitque cinnos sectio cultos diu,  
 Manuum laborem non brevem solvens brevi:  
 Unumque munus huic ferens, quod crinium  
 Nudavit ejus abditum mysterium,  
 Qui robur ejus, unica ac vires erant:  
 Samsoni ut olim contigit, quem proci-  
 dit resectus hostibus crispis auis,  
 Messis capillis tempore perincommodo,

Ἄς τις γυνή τετιμηκεν εἰς ἐχθρῶν χάριν.  
 Ποιμὴν δὲ δευγθεὶς ἐκ κυνῶν, ἐκ ποιμένων  
 925 Πάλιν κύων πέφηνε τῆς ἀτιμίας!  
 Κύων ἔρημος, μήτε τῆς κόμης ἔτι  
 Φέρον τὸ κάλλος, μήτε τὴν ποιμνὴν στρέφων·  
 Αὔθις μακέλλον δότειος ἐπιτρέπων.  
 Δράσεις δὲ θή τι τὴν καλὴν κόμην; πάλιν  
 930 Θράψεις φιλεργῶν; ἢ μενεὶς τολών γέλωσ;  
 Ἄμφω γὰρ αἰσχρὰ, καὶ τι τοῖν θυοῖν μέσση  
 Οὐκ ἔστιν εὐρεῖν οὐδέ ἓν, πλὴν ἀγγόντης.  
 Θήσεις δὲ ποῦ μοι τὰς τρίχας, πέμψεις δὲ ποῦ;  
 Σκηναῖς θεάτρων, εἰπέ μοι, ἢ παρθένους;  
 935 Τίσι δὲ τούτων αὐθις; ἢ Κορινθίαις  
 Ταῖς σαῖς; μεθ' ὧν τὰ θεῖα ἐξήσχοῦ ποτε  
 Μόνος, μόναις τε πανσφόρος κοινοῦμενος,

A Ἄνθ' ὧν σε θήσω μάλλον οὐρανοῦ κύνα.  
 Εὐθὺς μὲν ὄν τοσοῦτον ἤλγησεν πόλις  
 940 Τοῖς τρηκαῦτα συμβεβηκόσι κακοῖς,  
 Ὅσ' ἐπύριοντο πάντες· ἐξέχυθ' ἄσπας  
 Λόγους ἀπείρους τοῦ βίου κατηγορούς,  
 Θυμοῦ φέροντος ἢ φρένας συνεκρούτους.  
 Ἄλλος τι δ' ἄλλο ἠράνιζεν εἰς ἐνός  
 945 Κακοῦ τελείου πάντοθεν συμφανίας.  
 Ὅσπερ γὰρ ἓν τοῖς σώμασι συνίσταται  
 Πάθῃ τὰ μικρὰ ταῖς μεγάλαις ἀρρώστιάς,  
 Κάν ἡρεμούντα τῷ σθένει τέως τύχῃ·  
 Ὅστωσ ἐκείνου πάντα τὰ πρόσθεν κακὰ  
 950 Ἐστηλίτευσεν ἢ τελευταία στάσις.  
 Ἄλλ' οὐκ ἐμοῦ γε ταῦτ' ἂν ἐξέλθοι ποτὶ  
 Ἴσασιν οἱ λέγοντας. Ἐνδάνω δ' ἐγὼ,

Quos mulier rescuit in hostium gratiam.  
 Pastor autem declaratus ex cane, rursus ex pastore  
 925 Canis apparuit: o ignominiam!  
 Canis orbatus, nec jam comae  
 Venustate ornatus, nec regens gregem:  
 Rursus macellorum ossibus accurrens.  
 Quid jam facies de eximia coma? rursus  
 930 Nutries studiose? an manebis risus et fabula?  
 Utrumque enim turpe, nec duorum medium  
 Unum prorsus reperire est, praeter restem.  
 Ubi collocabis crines, et quo mittes?  
 Scenis theatrorum, dic mihi, an virginibus?  
 935 Quibus autem virginibus? an Corinthiis  
 Tuis? quibuscumq; mysteria peragebas quondam,  
 Solus cum solis sapienter communicans:  
 Quam ob causam te potius coeli canem colloca-bo.  
 Statim tanto dolore percussa est civitas,  
 940 Ob ea quae acciderant mala,  
 Ut frenderent omnes: fundebat quisque  
 Acerba verba vitam et mores incusantia,  
 724-725 Ira effereute quidquid mens conceperat.  
 Alius aliam symbolam afferebat ad unius  
 945 Perfecti improbi concordem undique descriptionem.  
 Quemadmodum enim in corporibus consociantur  
 Leves infirmitates gravibus morbis,  
 Quamvis antea, vigente robore, quiescerent;  
 Sic illius omnes praeteritas improbitates  
 950 In lucem protulit extrema seditio.  
 Sed nunquam mihi continget, ut ea proferam;  
 Nota sibi narrantibus. Ego labra mordeo,

944 Ἐξέχυθ'. Coisl. ἐξέχυθ'.

946 Ὅσπερ. Hic sensus est: Quemadmodum in humano corpore istud accidere consuevit, ut, exorto gravi quodam morbo, alii leviores, qui prius, dum firma erat valetudo, nihil inferebant molestiae, ad

eum se adjungant: ita ingens illud Maximi scelus fuit, ut multa ejus superiora delicta, quae oblivione quasi sepulta erant, sinui ipsi ab irata plebe objicerentur.

952 Ἴσασιν. Ita Vat. Edit. male Ἴσασιν.

#### METRICA VERSIO

Quos uxor, hosti dum favet, scidit mala.  
 Ut factus autem pastor est canis improbus,  
 Ex opilione fit canis rursus, (o grave  
 Probrum!) canisque solus; et pulchro carens  
 Jam crine, sacrum nec tamen moderans gregem:  
 Ad ossa rursus seque jam confert fori.  
 At quid venustus nunc ages de crinibus?  
 Alesne rursus? An sic manens ridebere?  
 Utrumque turpe: resae nec dempta, potest  
 Quidquam inveniri tertium. Quin tu comam  
 Ubinau locabis? aut eam quonam feres?  
 An ad theatra? vel potius ad virginis?  
 Quas rursus istas? an tuas Corinthias,  
 Studiis quibuscum tu sacris quondam dabas  
 Operam, remotis arbitris cum bis dissercus.

B Ob quae vocem te potius aetherium canem.  
 Certe ob patratum tunc scelus tantum dolor  
 Invasit urbem, nemo non ut tuum foret,  
 Qui non fueret, ac multa in ipsum effunderet  
 Acerba, vitam quae illius proscriberent:  
 Ira effereute quidquid animus fluxerat.  
 Hic illud, aliud ille promebat, mali  
 Quo pingeretur unius perversitas  
 Insignis. Ut enim corporis noxae leves  
 Gravibus coire febrium morbis solent.  
 Quamvis quiete, dum vigens robur foret:  
 Sic ejus omnes pristinas scelerum notas  
 Seditio clarum traxit in lucem ultima.  
 At ista ut unquam proferam, avertat Deus:  
 Norunt loquentes. Ipse vero ob pristina

Τῶν πρόσθεν αἰδοί, καίπερ ἠδικημένος.  
 Τί οὖν; οὐ τοῦτον οὐ γὰρ εἰχες ἐν ψυλαῖς,  
 955 Καὶ τῶν μεγίστων ἡξίους ἐγκωμίων;  
 Τάχ' ἂν τις ἀπαντήσῃαι τῶν ταύτ' εἰδότεον,  
 Καὶ τὴν τὸτ' εὐχέρεαι αἰτιωμένον,  
 Ἐφ' ἧς ἐτίμων καὶ κυνῶν τοὺς χεῖρονας.  
 Ἄγριοιαν ἠγγόσηαι μισοῦς ἀξίαν·  
 960 Ἐξηπατήθηαι ὡς Ἀδάμ γεύσει κακῆ.  
 Ἐρατοῦ ἦν τὸ πικρὸν εἰς ὄψιν ἕλλον.  
 Τὸ σχῆμά μ' ἠπάτησε τῆς ὀρωμένης  
 Ἄχρι προσώπου πίστειαι καὶ βῆμάτων.  
 Πιστοῦ γὰρ ἀνδρὸς αἰδὲν εὐπειθέστερον,  
 965 Πρὸς εὐλάθειαι βραδίαι ὀρωμμένον  
 Ἦ ὄσαν, ἢ δοκῶσαν. Ἦ χρῆστοῦ πάθους!  
 Ὁ βούλειαι γὰρ, τοῦθ' ἕκαστος οἰεταί.

A Τί χρῆ με ποιεῖν; εἴπατ', ὡ σοφώτατος.  
 Τί δ' ἂν τις ὁμῶν ἄλλο τι πρᾶξαι δοκεῖ,  
 970 Οὕτως εἰαι στενῆς τε τῆς Ἐκκλησίας  
 Οὕσης τὸτ', ὡς τε καὶ τῆς καλῆς αὐλλᾶγειν;  
 Ἐξουσίαι γὰρ οὐ τοσαύτην ὁ στενός,  
 Ὅσην δίδουαι καιρὸς ὁ πλάτους γέμων.  
 Μέγιστον ἦν μοι, καὶ πατῶν αὐτῆν κύναι  
 975 Ἐμῆν, αἰδῶν τε Χριστὸν ἀνθ' Ἡρακλέος.  
 Τοῦ δ' ἦν τε μαῖζον· τὴν ἐπ' ἀλαχιστοῦ φογῆν,  
 Πίστιν πεποτῆχ', ὡς θεοῦ πάστων χάριν.  
 Μαστιγίας ἦν, ἀλλ' ἔμοι νικηφόρος.  
 Εἰ τοῦτο δεῖνόν, ὄλθα πολλὰ πῶλλᾶσαι  
 980 Τοιαῦθ' ἀμαρτῶν. Ἄρα συγγνώστῃ μοι  
 Ἄνδρες δικασταί, τῆς καλῆς ἀμαρτίας.  
 Ἦν μὲν κάκιστος, ἀλλ' ἐτίμων ὡς καλόν.

Reveritus praeerita, licet injuria affectus.

Quid igitur? Non tu hunc heri habebas in amicorum

955 Et maximis dignum aestimabas praeconiis?

Sic enim forte occurret aliquis ex his qui ista norunt,

Ac meam facilitatem vituperant, per quam

Honorem dabam vel pessimis canibus.

Ignorantione laboravi, adio digna:

960 Deceptus sum, ut Adam, malo gustu.

Pulchrum erat visu amarum illud lignum.

Species decept me apparentis

Facie et verbis fidei.

Fideli enim viro mihi magis credulum,

965 Quem pietas facile commovet,

Seu vera, seu apparens. O probum vitium!

Quod enim optat, hoc quisque credit.

Quid me oportuerit facere? Dicite, sapientissimi:

Quid aliud quisque vestrum facturum se fuisse putat,

970 Cum adhuc tam angusta esset Ecclesia

Illo tempore, ut aliquid vel de stipulis colligendum esset?

Potestatem enim non tantam tempus

Molestum largitur, quantam commodissimum.

Maximum quidpiam mihi erat, etiam canis caulam meam

975 Terens, ac Christum loco Herculis colens.

Huc accedit aliquid gravius: fugam ob turpissima,

Fidem finxit, quasi Dei causa passus.

Erat verbero, at mihi in praelio victor

Id si malum est, scio me multa saepe

980 Ejusmodi peccasse. Ignoscatis certe

726-727 Mihi, iudices, praeclarum peccatum,

Erat ille quidem nequissimus, sed colebam ut bonum.

989 Δοκεῖ. Κοισλ. δοκεῖ.

972 Ἐξουσίαι. Ut Gregorius observat, pastor non tanta in gregem sibi commissum uti potest auctoritate, cum Ecclesiae res adverso statu sunt, quam cum leto ac prospero; ac proinde ad multa conivere interdum cogitur, et multa tolerare, quae,

si commodiora essent tempora, minime toleraret.

978 Μαστιγίας. Qui criminum suorum poenas de-derat, eum hominem, opinione deceptus, martyren praedicabam. Hic Gregorius recantat laudes quibus Maximum extulerat in oratione in laudem Hieronis philosophi. Vide tom. I, pag. 454.

#### METRICA VERSIO.

Compressa labra mordeo, laesus licet.

Quid igitur? Annon charus hic nuper tibi?

Non nunc ferebas laudibus summis prius?

Fortasse dicet quispiam, haec qui sciet,

Ac facilitatem vertat hanc mihi crimini.

Per quam colebam pessimos etiam canes.

Culpanda prorsus haec mea ignorantio.

Me gustus, Adamum ut, traxit in fraudem improbus.

Visu decorum lignum erat, re non item.

Fidei fecit larva me: lucum mihi

Focere verba subdolo corde edita.

Viro fideli nam mihi magis credulum

Qui se libenter ad pios confert viros.

Aut esse tales quos putat; vitium probum!

Nam facile quisque, quod cupit, credit quoque.

B Quid erat agendum dici e, o sciti viri,

Aliudne quiddam cuiquam vestrum placet,

Angusta cum tam foret adhuc Ecclesia,

Stipulas ut ipse cogeret quoque legere.

Namque arcta tantam non ferunt licentiam,

Quam lata quae sunt tempora, et late fluunt.

Magni aestimabam, quod canis caulam meam

Terret, locoque coleret Alcidae Dei

Natum. Hocque majus, quod fugam ob noxas graves

Velabat, ut si pro Deo hanc passus foret.

Qui vapularat ut nocens, hunc martyrem

Falso arbitrabar. Si grave est hoc, talia

Frequens patravi. Iudices, ignoscite,

Culpaque veniam, quaeso, praecare date.

Erat scelestus: at colebam hunc ut bonum.



Ἡ φθέγγομαι τε καὶ νεανικώτερον.  
 Ἰδοῦ προτείνω τὴν ἀκαιρον καὶ ἄλιον  
 985 Γλώσσαν· ὁ θέλων ἀνηλεῶς ἐκτεμνέτω.  
 Τί δ' οὐχὶ τέτμηγε; ἢ δοκεῖ σοὶ καὶ σφόδρα,  
 Ἥ μακρὰ σιγῆ, καὶ πλέον σιγήσεται,  
 Ἵπως δίκας τίνοσα τῆς ἀκαιρίας,  
 Ὡς ἂν μίθῃ μὴ πᾶσιν εἶναι δεξιὰ.  
 990 Κάκεινο δ' ὄϊον; προστεθήτω γὰρ μόνον·  
 ὄντως ἀσυλλόγιστον ἢ πονηρία.  
 Ὅν γὰρ τὸ χρυσὸν οὐκ ἐποίησ' ἡμερον,  
 Τί δ' ἂν δράσειεν ἄλλο τῶν πάντων ποτέ;  
 ὄντως γὰρ, ὄντως ἐστὶν ἢ τιμὴ ψόγος.  
 995 Τούτου εἰ φήσεις τὸν τρόπον; κακὸν μέγα.  
 Ταῦτ' εἰ μὲν ἐστὶ πιστὰ, μὴ ζήτει πλέον.  
 Εἰ δ' οὐκ ἀληθῆ, μηδὲ τὰ ἀρσθενέου δέχου.

A Τούτων τί ἂν γένοιτο δυσμαχώτερον;  
 Ὅστω μὲν ἔθεν ἐλάβη κακὸς κακίως,  
 1000 Εἰπεὶν δ' ἀληθὲς μᾶλλον, ὡς κακὸς καλῶς.  
 Ἐπεὶ δὲ φύλιος βαρβάρων κακὸν φέρων  
 Ἄναξ ἔβωσ, εἶχεν ὀρηγῆταιρον  
 Θεσσαλλονικῆν, τῆνικαῦτα τί πλέκει  
 Κύων ὁ παγκάκιστος, ἄθραι μοι πάλιν.  
 1005 Ἄρας τὸ σαρραπῶδες Αἰγύπτου σείρωσ,  
 (Ἄγω δὲ τοὺς κείραντας αὐτὸν ἀπρεπῶς.)  
 Ὡς τὴν καθέδραν βασιλικῆν προστάγματι  
 Πήξων ἑαυτῷ, τῷ στρατοπέδῳ προστρέχει·  
 Κάκειθεν αὐτῷ, ὡς κύων, ἀποφρίφεις·  
 1010 Ὅργη τε πολλῇ καὶ ὄρκους φρικώδεις  
 (Ὅστω γὰρ ἦν τὰ ὤτα διατεθεὶς κακίως  
 Οὐδεὶς καθ' ἡμῶν, ἀλλ' εἴτ' εἶχον ὄγυις),

Profecto eloquar aliquid audacius.

Ecce linguam promo præposteram et loquacem.  
 985 Hanc, qui volet, amputet immisericorditer.  
 Sed an non amputata est? Tibi quidem id persuasissimum,  
 Quæ jam dudum silet, et diutius silebit!  
 Pœnas forsitan solvens, quod præpostere locuta sit,  
 Ut jam discat non omnibus favere.  
 990 Illud autem quale est? Hoc enim tantum addatur:  
 Rationis expertus vere est improbitas.  
 Quem enim lenitas mansuetum non fecit,  
 Quid ei unquam alia res præstiterit?  
 Vere enim, vere honor non differt improprio.  
 995 Mores illius quid esse dices? Magnum malum.  
 Hæc si certa sunt, nihil amplius quæras.  
 Sin autem non vera, nec pristinis habeas fidem.  
 His quid possit esse inexpugnabilis?  
 Sic malus ille hinc male tractatus ejectus est,  
 1000 Vel, ut verius dicam, bene ut malus.  
 Sed cum barbaris gentibus bellum illaturus  
 Rex Orientis præsidium suum habebat  
 Thessalonice, tunc quid moliat  
 Canis teterrimus, rursum mihi considera.  
 1005 Sumens feculentum illum Ægyptiorum manipulum  
 (Hos dico, qui eum totonderant indecore),  
 Ut cathedram regio mandato  
 Sibi ipsi firmaret, accurrit ad castra:  
 Sed inde rursus, ut canis, ejectus  
 1010 Cum plurima indignatione, minisque horrendis  
 (Nondum enim cujusquam aures contra nos  
 Male erant affectæ, sed adhuc erant integræ),

1002 Ἄναξ ἔβωσ. Theodosius. Ad marg. Edit. ὁ Θεοδοσίος βασιλεῦς.

1011 Ὅστω γὰρ ἦν. Non enim ad id usque temporis ullæ de me calumnice aures cujusquam occu-

paverant: nondum animi exulcerati, ac proinde nec in iis fictum crimen adhibere poterat. In editis ad marg. Χορεὸς. Μοχ κα' ἡμῶν. Male edit. ὄμων.

#### METRICA VERSIO.

Veniam negatis? Quidpiam audax proferam.  
 En promo linguam garrulam et præposteram;  
 Mentè efferata scindat hanc quisquis volet.  
 Quid? Nonne secta est? Id quidem censes. Diu  
 Nam jam silesit, ac silebit longius,  
 Loquacitatis hanc suæ præquam luens,  
 Ut discat ipsa grata non esse omnibus.  
 Quare illud autem? Liceat hoc unum addere.  
 Est bruta certe pravitas, excors, hebes.  
 Mollire nam quem quivit haud benignitas,  
 Quid molliorem reddere hunc unquam queat?  
 Sic quippe magnus in dedecus honor vertiatur.  
 Quid ergo mores istius? Magnum malum  
 Hæc certa si sunt, amplius quæras nihil.  
 Sin falsa, nec tu pristinis fidem arroga.

B His cogitari firmius quidnam queat?  
 Sic urbe tandem pulsus est malus male.  
 Aut si loquendum verius, malus bene.  
 Orientis at cum, barbaris cladem ferens,  
 Thessalonice scepteriger, velut aggerem,  
 Teneret, illic ac foret, rursum vide  
 Hic molliatur pessimus quidnam canis.  
 Hanc feculentam sumit Ægypti manum  
 (Hos dico, sæde qui comam ipsi demperant),  
 Atque, ut cathedram principis jussu sibi  
 Firmare possit; tendit ad castra incitus.  
 Illincque rursum pulsus, ut fœdus canis,  
 Ira astuante principe, et minas graves  
 Jactante (nondum repererat calumnice  
 Cujusquam in aures: integri sed erant adhuc),

Εἰς τὴν Ἀλεξανδορίαν αὖθις φθέρεται·  
 Ὅρθως γὰρ ποῖον τοῦτο καὶ μόνον σοφῶς.  
 1015 Πέτρῳ γὰρ, ᾧ δίσχιστος ἡ γραφὴς ποτ' ἦν,  
 Πάντα γράφονται ρηθῆναι τάναντία,  
 Μισοφορικὸν ἐν τῶν ἀνεστῶτων ἔχων,  
 Ἐμφύεται, καὶ πόν γέροντ' ἀποστενοί,  
 Ἢ τοῦτον αἰτῶν, ὄνταρ ἤλπισε θρόνον,  
 1020 Ἢ τοῦ παρόντος μὴ μεθίσσασθαι λεγών,  
 Ἐως ὑπάρχου τὴν κινουμένην φλόγα,  
 Μὴ ταῖς παλαιαῖς προστεθῆ τι συμφοραῖς,  
 Ὡς εἰδὸς ἦν, βεβαίαντος, ἔξω πέμπεται.  
 Καὶ νῦν δοκεῖ μὲν ἤρματιν, δέος δέ μοι  
 1025 Μὴ πῶς τὸ δεινὸν καὶ χαλᾶζης ἔγκυον  
 Νέφος, συνεισθῆν ἐκ βλαστοῦ πνεύματος,  
 Τοῖς οὐ δοκοῦσι τὴν χάλαζαν ἐκχέη.

A Οὐ μὴ ποτ' ἤρματιν γὰρ ἡ μοχθηρία.  
 Οὐδὲν φρονήσαι, κἀν σχεθῆ παραυτίκα.  
 1030 Τοιαῦτα φιλοσοφοῦσιν οἱ νυνὶ κύνες,  
 Κύνες δ' ὀλάκεται, τοῦτο καὶ μόνον κύνες.  
 Τι Διογένης τοιοῦτον, ἢ Ἀντισθένης;  
 Τι δὲ πρὸς ὁμάς ὁ Κράτης; διάπτει  
 Τοῖς Περιπατικῶς Πλάτωνος· οὐδὲν ἡ Στοά.  
 1035 Ὡ Σώκρατες, τὰ πρῶτα μέχρι νῦν φέρεται.  
 Φθέγγωμ' ἐγὼ τι πιστότερον τῆς Πυθίας.  
 Ἀνδρῶν ἀπάντων Μάξιμος σοφώτατος.  
 Ἐγὼ δὲ κληπαθῆς μὲν, εἰ καὶ τις βροτῶν,  
 Ἢμην τ' ἀπ' ἀρχῆς, εἰμί τε πλέον κανῶν,  
 1040 Πόνους μὲν ἐκ γῆς, κινδύνους δὲ ποντίους  
 Ἐξ ὧν ἐσώθη, καὶ χάρις πολλὴ φόβος.  
 Οὔτοι δειδῶσάι με τοῖς ἄνω σοφῶς,

In urbem Alexandriam rursus infert pestem;  
 Recte id quidem ac solum sapienter faciens.  
 1015 Petrum enim, cui aliquando bifidus stylus  
 Erat, facile omnia scribenti contraria,  
 Secum habens conductam mercede hominum turmam foco carentium,  
 Aggreditur, et senem in angustias conjicit,  
 Aut thronum illum petens, quem speraverat,  
 1020 Aut presentem dimissurum se negans,  
 728-729 Donec praefecto metuente, ut par erat,  
 Ne flamma accensa antiquis calamitibus  
 Novam aliquam adjiciat, foras pellitur.  
 Ac nunc quidem videtur quiescere, sed metuo  
 1025 Ne gravis et feta grandine  
 Nubes, violento agitata vento,  
 Effundat in imprudentes grandinem.  
 Nunquam enim quiescit improbitas.  
 Non sapient, etiamsi in praesens cohibeatur.  
 1030 Sic enim philosophantur hodierni canes,  
 Canes latrantes, et in hoc tantum canes.  
 Quid simile Diogenes, aut Antisthenes?  
 Quid ad vos Crates? Despue  
 Scholam Platonis; nihil Porticus.  
 1035 O Socrates, hactenus primas habuisti.  
 Eloquentior ego aliquid Pythia certius.  
 Hominum omnium Maximus sapientissimus.  
 Ego laboriosus, si quis mortalium,  
 Eram ab initio, sumque nunc magis  
 1040 Ob labores in terra et pericula in mari,  
 Ex quibus servatus sum, gratiamque multam habeo terroribus.  
 Hi me addixerunt rebus caelestibus sapienter

1018 Ἐμφύεται. Edit. ad marg. ἐκφύεται.  
 1025 Μὴ πῶς. Ita Coisl. Edit. μὴ πῶς.  
 1033 Ἦμας. Edit. ἡμας...  
 1036 Φθέγγωμ'. Sic Coisl. Edit. φθέγγωμ'.— Forte  
 licentia usus, scripserat φθέγγωμ' Gregorius, ut  
 sciret metrum, quod, brevi admissa in secunda syl-

laba, prorsus deficit. CAILLAU.  
 1038 Τληπαθῆς. Sic Coisl. Edit. κληπαθῆς. Si  
 quis alius laborum et molestiarum patiens.  
 1042 Σοφῶς. Sic Val. Edit. σοφῶς. Gregorius in  
 epist. ad Caesarium: Qui ante pericula mundi eram,  
 post pericula Deo nos ipsos addicimus.

## METRICA VERSIO.

Rursus ipse sese contulit Alexandriam;  
 Sapienter istud scilicet, recte et satis.  
 Nam Petrum, erat cui bifidus aliquando stylus  
 Ut qui exararet re levis contrarias,  
 Vaga cohorte cinctus (hos conduxerat),  
 Aggreditur, atque non parum angustat senem,  
 Poscens, vel illam, finxerat quam spe sibi,  
 Sætem, vel ejus in throno sese minans  
 Sessurum: hyperclus donec, banc, ut par erat,  
 Flammam expavescons, vetera ne ad mala quidpiam  
 Adjungeretur, urbis buuc pepulit solo.  
 Ac nunc videtur hic quidem quiescere:  
 At est verendum, ne gravi quæ grandine  
 Est feta nubes, aspero vento incita  
 In non putantes grandinem effundat suavit.

B Nec enim quieti pravitas unquam studet.  
 Nil peusi habebit, nunc licet vis hunc premat  
 Sic philosophantur temporis nostri canes,  
 Canes latrantes, nomine hoc solo canes  
 Quid tale Sinopes civis, aut Antisthenes?  
 Quid tale Thebis editus quondam Crates?  
 Scholas Platonis despue: nil est Stoa.  
 Jam ferre primas, Socrates, nunc desinis.  
 Ego vate Pythi certius quiddam loquar,  
 Par laude nullus Maximo sapientiæ.  
 Tolerare casus aut licet doctus graves,  
 Ut si quis alter, tum prius, tum nunc magis,  
 Per tot labores, tot graves casus, maria,  
 Quis sum exsolutus (gratiam ac periculis  
 Habeo: dederunt unamque me caelestibus

Πάντων ὑπερκύφανα τῶν πλανωμένων.  
 Ὅμως δὲ τὴν τότ' οὐ φέρων ἀτιμίαν,  
 1045 Καὶ τῆς ἀφοριμῆς ἀσμένως δεδραγμένως,  
 Ὡς τὸν κάκιστον ἠσθόμεν κακαρμένον,  
 Πάντων μὲν ἡμῶν τῶν φίλων ἔγκαιμενων,  
 Οἱ καὶ με φρουρὰς εἶχον εἰσω λαθρίου,  
 Τηρούντας ὁρμαῖς, ἐξόδοις, ἀναστροφαῖς.  
 1050 Πάντων δ' ὀρώων τὴν πάλιν τῶν δυσμενῶν,  
 Οἱ τὴν τομὴν φροντο τοῦ λόγου λύσιν.  
 Ταῦτ' οὖν ὀρών τε καὶ φέρειν οὐ καρτερῶν,  
 Ἄνδρός τι πάσχω (καὶ γὰρ οὐκ ἀνήσομαι),  
 Ἄπλουστέρο τι μᾶλλον, ἢ σφωυτέρο.  
 1055 Πρύμναν γὰρ, ὡς λέγουσι, κρούοι' αὐτίκα,  
 Οὐκ αὐμαθῶς μὲν. Οὐ γὰρ ἄν τις ἥσθετο.

A Nūn δ' ἐξιτηρὸς τις ἐββάγη λόγος,  
 Ἐξέπεμψα πατριῶν σπλάγγων πόνου.  
 Ὅλην φυλάσσοιθ', ἦν δέδωκα, Τριάδα,  
 1060 Τέκνοις ποθεινοῖς εὐπορώτατος πατρὸς.  
 Καὶ τῶν ἐμῶν μέμνησθε, φίλιτατοι, πόνου.  
 Λαὸς δ' ἐπαῖθ' τοῦτον ἤκουσεν λόγον,  
 Τῶν δυσκαθέκτων ἐκδοθησαντὸς τινοῦ,  
 Ἄνιστος' εὐθὺς, ὥσπερ ἐκ καπνοῦ βλας  
 1065 Ἐσμός μελισσῶν, καὶ βοῶς ἐκμαφεται.  
 Ἄνδρες, γυναικες, παρθένου, νεανίας.  
 Παῖδες, γέροντες, εὐγενεῖς, οὐκ εὐγενεῖς,  
 Ἄρχοντες, ἡμερούνητες ἐκ στρατοῦ τινης,  
 Ζῶν ἕκαστος ἴσον ὀργῇ καὶ πόθῳ,  
 1070 Ὅργη κατ' ἐχθρῶν, καὶ πόθῳ τοῦ ποιμένος.

Caput efferentem super omnia incerta et vaga.

Sed tamen non ferens illatam tunc injuriam,

1045 Atque occasionem libenter arripiens

Ubi nequissimum tonsum esse persensi,

Cum mihi amici omnes instarent,

Qui me intra latentem custodiam obsessum quodam modo tenebant,

Meosque motus, atque itus et reditus custodiebant et observabant;

1050 Cumque inimici omnes pugnam hanc ceruerent,

Ac dissensionem doctrinæ ruinam fore crederent;

Hæc igitur cum viderem, nec ferre possem,

Homini aliquid patior (non enim negabo),

Simplicis magis quam sapientis.

1055 Puppim enim statim, ut dicitur, retro impello,

Non perire quidem. Nemo enim sensisset.

Nunc autem discessus nuntia erupit quædam oratio,

Quam paternorum viscerum conatu emisi:

730-731 « Totam custodite, quam tradidi, Triadem

1060 Filiis amantissimis beatissimus pater,

Meorumque memineritis, charissimi, laborum. »

Hæc dicta ut audivit populus,

Uno ex calidioribus exclamante,

Protinus exurgit, velut ex fumi violentia

1065 Examem apum, et clamoribus insanit;

Viri, mulieres, virgines, juvenes,

Pueri, seues, nobiles, ignobiles,

Magistratus, et emeriti quidam milites,

Bulliens quisque ira æque ac desiderio,

1070 Ira adversus inimicos, et desiderio pastoris.

1049 Ὅρμαϊς. Videtur legeudum ὁρμαῖς, ἐξόδοις, ἀναστροφαῖς.

1050 Πάλην. Coisl. πάλην.

1051 Τομὴν. Coisl. τόλην, facitas.

1055 Πρύμναν γάρ. Proverbiū est de iis qui consilium in contrarium mutant.

1059 Φυλάσσοιθ'. Coisl. φυλάσσετ'. Edit. in margine, δὲ ἦν φυλάσσοιθ'.

1065 Τῶν δυσκαθέκτων. Ex iis qui difficulter cohiberi possunt.

1068 Ἐκ στρατοῦ τινης. Billius ignorare se testatur, cur Leuv. verterit, emeriti milites: hunc tamen et nos secuti, ita vertendam duximus vocem, ἡμερούνητες, quæ ad milites pertinet, eosque depositis armis quiescere, et rude donatos in otia tuta recessisse significat, adeoque emeritos fuisse milites.

#### METRICA VERSIO.

Caput efferentem res supra mundi vagas),  
 Illud tamen tunc haud ferens ego dedecus,  
 Ansamque rapiens pectore hanc promptissimo,  
 Criuem ut resectum pessimo sensi viro,  
 Omnes amici ciugerent eum me simul,  
 Tacitasque pro me figerent custodias,  
 Gressus ad omnes ac mihi præsto forent,  
 Hostesque pugnam hanc cernerent læti, pæ  
 Quod schisma fidei crederent labem fore:  
 Hæc ipse cernens, ac ferens mœste admodum,  
 Admitto quiddam (non enim negaverim),  
 Prudente non tam, simplice quam dignum viro.  
 Impello puppim nam retro, ut dici solet,  
 Sed imperite. Scisset hoc mortalium

B Nam nemo. Nunc at de exitu fluxit mihi  
 Quiddam, paternis editum ex præcordiis:  
 « Servate totam Trinitatem, filii,  
 Quam copiosus tradidi vobis parens,  
 Memores laboris sitis et semper mei. »  
 Hæc verba simul ac audivit plebs, illico  
 Effrensus altum quispiam questum dedit,  
 Populusque surgit, agmen ut fumo solet  
 Apum, furitque maximis clamoribus  
 Uterque sexus, virgines, juveniculi,  
 Pueri, senesque, nobiles, ignobiles,  
 Vita quieti, prasides, ac militum  
 Nonnulli: amore quilibet et ira æstuans:  
 Iratus hosti, præsullem exposcens suum.

'Αλλ' οὐκ ἐμὸν γὰρ τῆ βίβ κάμψαι γόνυ,  
 Οὐδ' ἀσπάσασθαι τὴν ἀθεσμον ἔβρσιν,  
 Ὅς οὐδὲ τὴν ἔνθεσμον ἠγακασμένους.

"Ἄλλην τρέπονται τοῦ πόθου ταύτην ὁδόν.

4075 Ὅρκοις τε πολλοῖς καὶ λιταῖς κεχρημένοι,

Τὸ γούν παρῖναι καὶ βοῆθῆν ἤξιον,  
 Καὶ μὴ προσέσθαι τοῖς λύκοις τὸ ποίμνιον.

Πῶς ἂν δουλίμην καρτερεῖν τὸ δάκρυον;  
 Ἀναστασία, ναῦν ὀ τιμωτάτος,

4080 Ἥ πίστιν ἐξήγειρας ἐν γῆ κειμένην,  
 Κιβωτὲ Νῦε, τὴν ἐπίκλυτον μόνῃ

Κόσμου φυγοῦσα, καὶ φέρουσα δεύτερον  
 Κόσμον τὸν ἑρβόδοξον ἐν τοῖς σπέρμασι·

Σοὶ μὲν πολλὸς καὶ πάντοθεν προσεῖ λέως,

A 1085 Ὡς τοῦ μεγίστου κινήτων ἑσθηκός,  
 Ἥμῶν γενέσθαι τὸ κρατεῖν, ἢ τοῦ πόθου;

Ἐγὼ δ' ἄρκωνος ἐν μέσῳ, σκίτους γέμων,  
 Οὐδ' ὡς καταστειλαίμι τὰς φωνὰς ἔχων,

Οὐδ' ὡς ὑποσχοίμην τι τῶν αἰτουμένων.  
 1090 Τὸ μὲν γὰρ οὐκ ὁλόν τε, τῷ δ' ὀπίην φόβος.

"Ἐθλιβεν ἀγχιμὸς, σώματα' ἦν διάθρογα.  
 Φωνὰς δ' ἔλειπον αἱ γυναῖκες ἐν φόβῳ,

Καὶ τῶν, ὅσα μάλιστα εἰεν μητέρας.  
 Παῖδων ἑδουρμολ· ἐνδεδοῦκαί δ' ἤμερα.

1095 Ὅμῳ δ' ἑκαστος μὴ πρὶν ἐνδύσειεν πόνων,  
 Κἂν ἐνταφῆναι τῷ νεφ' δέη καλῶς,

Ἥ τῶν ποθομένων τιν' ἐκβελεῖν λόγων,  
 Οἷόν τις εἰπαῖν ἐξεβιάσθη τῷ πόνῳ.

At non meum est genu violentiæ flectere,  
 Nec sedem suscipere non legitime collatam,  
 Qui ne legitimam quidem suscipere sum coactus.

Vertunt se in aliam implendi desiderii viam.

4075 Pluribus me adiurant et precantur,  
 Orant ut saltem maneam et feram auxilium,  
 Nec lupis ovile tradam.

Quomodo possem lacrymas tenere?

Anastasia, templorum maxime venerabile,

4080 Quæ jacentem humi fidem exsuscitasti,  
 Arca Noe, quæ diluvium mundi

Sola effugisti, et alterum portasti

In seminibus nondum orthodoxum;

Multus ad te et undique confluit populus,

4085 Ut in maximo instante periculo,  
 Egone vincerem, an desiderium?

Equidem in medio eram, mutus et tenebris plenus,

Nec voces reprimere valens,

Nec polliceri quidquam ex postulatis.

4090 Alterum enim fieri non poterat; alteri inerat metus.

Premebat æstus, sudor e corporibus manabat.

Vox deficiebat mulieribus metu percussis,

Præcipue vero, quæ matres erant.

Puerorum ejulatus audiebantur: deficiebat dies.

4095 Jurabat quisque non prius se quieturum,

Etiamsi in templo præclare sepeliri oporteret,

732 733 Quam optatam aliquam vocem extorsisset,

Qualem quis proferre cogitur delassatus.

4075 Ὅς οὐδὲ τὴν ἔνθεσμον, etc. Qui nulla ratione passus sum in ea me collocari quam acquissimo jure obtinere poteram. CΛΑΝΘ.

1084 Προσσεῖ. Coisl. ἐπιβρεῖ.

1086 Ἥμῶν γενέσθαι τὸ κρατεῖν, ἢ τοῦ πόθου. Id est, num victor ipse essem repugnando populi desiderio, an populus vinceret, me ipsius desiderio cedente.

1092 Φωνὰς δ' ἔλειπον. Coisl. φωνὰς δ' ἔλειπον. Leuv. Voces meus causa emittebant mulieres. Bil-

lius quoque: Silere nimis feminas prohibet timor. Neuter videtur sensum Gregorii reddere, siquidem metus vocem solet præcludere. Ego crediderim absolutam esse sententiam, qua Late Gregorius matri se comparat. Feminis in metu voces deficiunt, his maxime, quæ matres sunt.

1097 Λόγῳ. Vat. λόγῳ. Quin votis aliquam vocem consonam edidisset.

1098 Ἐξεβιάσθη. Ita habent editi. Vaticanus autem codex ἐξεβιάσθη.

#### METRICA VERSIO.

At non decebat me genu ad vim flectere,  
 Nec capere sedem rite non mihi traditam,  
 Qui rite quondam traditam tamen abnuī.

Cupiditatis alteram carpunt viam,

Summasque mecum precibus et votis agunt,  
 Saltem ut manerem, promptus his præstans opem,  
 Gregemque trucibus ne lupis addicerem.

Quoniam hic tenere lacrymas possem modo?

Οὐδ' ἔστιν ἀδες, æδιμνυκε Anastasis

Princeps, fides qua se jacens humo extulit,

O arca Noe, sola funesis aquis

Erepta, mundumque alterum iu parva gerens

Semente, recta præditum et sana fide,

Ad te quidem tum maximo plebs agmine

B Fluxit: periclo res erat nam maximo,  
 Egone, an eorum vinceret cupiditas.

In medio at ipse mutus ac prorsum stupens,

Nec premere poteram quas dabant voces, neque,

Quod postulabam, hoc eis promittere.

Fieri nequibat illud: huic suberat metus.

Æstu premente sudor e membris fluit.

Silere nimis feminas prohibet timor.

Matres potissimum: ejulant pueri quoque.

Vergebat autem jam dies in vesperam.

Jurare quisque non sibi prius fore

Quietem, in æde quamlibet letum usura

Ipsos maneret, ad preces vota et sna

Quin annuissem, voxque ab aliquo hæc exit:

Θεῦ τῆς ἀκοῆς! ἢ μὴ τὸτ' εὐθύς ἐφράγη;  
 1100 « Συνεκβαλεῖς γάρ, εἶπε, σαυτῷ Τριάδα »  
 Ἔως φοβηθεὶς μὴ τις ἐκβῆ κίνδυνος,  
 Ὅρκον μὲν οὐδ' ὡς (καὶ γὰρ εἰμ' ἀνώμοτος,  
 Ἦν ἐν Θεῷ κἀγὼ τι κομπᾶω μικρὸν,  
 Ἐξ οὗ λείουμαι Πνεύματος χαρίσματος),  
 1105 Λόγον δ' ἔβωκα τῷ τέρπῳ πιστούμενον,  
 Μενεῖν ἕως φανῶσι τῶν σκοπῶν τινες  
 (Καὶ γὰρ τὸτ' ἠλπίζοντο), προσδοκῶν τότε  
 Λύσειν ἑμαυτὸν φρονιτῶν ἀλλοτρῶν.  
 Οὕτω διεκρίθημεν ἀλλήλων μόγις,  
 1110 Νικῶντες ἄμφω τῇ σκιᾷ τῆς ἐλπίδος·  
 Οἱ μὲν γάρ, ὡς ἔχοντες ἡμᾶς ἐφρόνου,  
 Ἐγὼ δὲ μικρὸν ὡς μενῶν ἔτι χρόνον.  
 Ἦν ταῦτα. Θεὸς δ' αὖθις ἤστραπτε λόγος,  
 Τάχιστα πικνωθέντος, ὥσπερ ἐρκιου,  
 1115 Ἦ καὶ φάλαγγος, τοῦ πεπονητότος μέρους,

A Τάχει στρατηγίας τε καὶ πλῆθει χερῶν.  
 Οἱ γὰρ τοπρόθεν ἐλαμοῖο τῶν δογμάτων,  
 Καὶ τοῦτ' ἔχοντες εἰς τὸ συγκρίσθαι μόνον,  
 Ὅρῶντες ὁ Ἐπαρχον, ἔστραπτον πλόον.  
 1120 Τοὺς μὲν γὰρ ἤγεν ἡ Τριάς λαλουμένη,  
 Μακρὸν τιν' ἀποδημοῦσα τοῦ λόγου χρόνον  
 (Ὅκνῶ γὰρ εἰπεῖν, ὡς πάλαι τεθαμμένῃ).  
 Τὸ πατρικὸν κήρυγμα, καὶ προσήλυτον.  
 Ἦν γὰρ ποτ', εἶτ' Ἐληξεν, εἶτ' ἤϊθεν πάλιν,  
 1125 Τῆν ἐκ τάρων ἀνάστασιν πιστουμένην.  
 Τοῖς δ' ἦν λόγος τις τῶν ἐμῶν ἰσως λόγων·  
 Οἱ δ' ὡς ἀλλοτῇ καρτερῷ προσέτρεχον,  
 Οἱ δ' ὡς ἑαυτῶν ἔργον εἶχον ἀσμένως.  
 Οἱ μὲν, πύθεσθε ταῦτα τῶν εὐ εἰδῶτων.  
 1130 Οἱ δ', ἐκδηγήσασθε τοῖς οὐκ εἰδῶσι  
 (Ἐπταρ τινὲς τοσοῦτον ὁμῶν μακρόθεν,  
 Ἦ τῆς κρατούσης νῦν Ἰταλῶν ἐξουσίας)

Heu auditum l' cur non subito tunc obturata est utraque auris ?

1100 « Tecum enim, inquit aliquis, ejicies Triadem. »

Tandem metuens ne quid oriretur periculi,

Ne sic quidem jurejurando (injuratus enim sum,

Ut et ego in Deo paululum gloriar,

Ex quo ablutus sum Spiritus gratia),

1105 Sed verbis promisi, quibus mores faciebant fidem,

Mansurum me donec prodirent episcopi nonnulli

(Tunc enim exspectabantur), sperans fore

Ut me ipse tunc ex alienis curis solverem.

Sic inter nos vix dijudicata lis,

1110 Utrinque victores umbra spei;

Illi quidem ut me habentes gestiebant,

Ego autem, ut non diu adhuc mansurus.

Sic se res habebant. Dei autem rursus coruscabat sermo,

Citissime redintegrata, instar aggeris,

1115 Aut phalangis, parte quæ passa fuerat,

Celeritate ducis, et manuum multitudinæ.

Nam qui antea dogmatum vinculis astricti erant,

Atque id unum causæ habebant, cur nobiscum sederent,

Cum cernerent qualia paterer, magis amabant.

1120 Hos enim ducebat Trinitas prædicata,

Quæ longo quidem tempore non prædicabatur

(Vereor enim ut olim sepultam dicere),

Patria doctrina simul et advena.

Erat enim aliquando, deinde desit, postea rediit,

1125 Resurrectionis ex sepulcris confirmans fidem.

Alii forsân sermones meos aliquo in pretio habebant.

Hi ad me, ut ad fortem athletam, accurrebant.

Isti libenter me, ut suum ipsorum opus, retinebant.

Vos autem, alii quidem hæc discite ab iis qui probe sciunt,

1130 Alii autem narrate nescientibus

(Si qui tantum a vobis remoti sunt,

Aut ab ea, quæ nunc Italos regit, potestate),

1118 Συγκρίσθαι. Ita Coisl. Mendose edit. συγκρίσθαι.

#### METRICA VERSIO.

(Heu clausa quin tunc utraque est auris mihi)!

« Tu Trinitatem nunc, pater, tecum ejicies. »

Tandem extimescens ne quid hinc dureret mali,

Ne sic quidem juro (haud enim mihi contigit

Jurare, paulum ut gloriæ summo in Deo,

Lustratus ex quo gratia sum Spiritus),

Sermene at ipsis, vita cui faceret fidem,

Haud me exiturum spondeo, donec Scopi

Quidam venirent (spes erat mox adfore),

Dulcem quietem certo tum mihi pollicens.

Sic separati vix sumus tandem invicem,

Utrinque parva spe tenus victoria.

Nam gestiebat plebs, velut campos mei :

At ipse rursus ut recessurus brevi.

Sic res habebat, sermo rutilabat Dei,

Redintegrata parte quam celerrime

Læsa, phalangis instar, aut rupi aggeris,

B Ducis arte, junctis plurimisque operis simul.

Doctrina nam quos vinxerat nostra antehac,

Ob idque tantum qui mihi se adjunxerant,

Adversa propter, his eram jam cherior.

Hos attrabebat prædicata Trinitas,

Ab urbe nimium quæ diu exsulaverat

(Pridem sepultam dicere hanc non audeo),

Doctrina, simul et advena, et patris solii.

Namque ante florens, lapsa post, rursum redit,

Fidem secundæ scilicet vitæ astruens.

Illos movebat forte sermonis lepos.

Alii favebant militi ut firmissimo :

Accitus alii forte quod ab ipsis forem.

Qui nescit ista, querat ex his qui sciunt

Cui nota sunt hæc, pendat ignarus velum

(Si tam remoti quippiam a vobis jacent,

Aut ab Itatorum floridis scepttris modo) :

Ὡς ἂν λαληθῆ ταῦτα καὶ τοῖς ὕστερον,  
 Ὡς ἄλλο τῶν καινῶν τι τοῦ βίου κακῶν,  
 1135 Ὅνπερ μάταιος ὀλιγὸς ἡμερῶν φέρει,  
 Πλεῖον τὸ χεῖρον ἐμπλέκων τῷ χρεῖστον.  
 Οὕτω λέγω τὸν ὀρθὸν ἐν πίστει λέων,  
 Τὸν τῆς ἡμῆς ὀδίνος ἐλεγνῆ τόκον·  
 Ὅδῃ ἔστιν εἰπεῖν, οὐδένασ περηνότος  
 1140 Τῶν συμφοροῦντων, τῷ παρόντι προστρέχειν,  
 Αἰμοῦ βοηθῶν τὸν λόγον ποιομῆνους,  
 Ἥ φασὶ μικρῷ τοῖς ἄγαν σκοτούμενους.  
 Τί δ' ἂν τις εἴποι τῶν ἔθνων τῆς πίστεως,  
 1145 Ὅπως ἔχαρον τῷ λόγῳ, μεμνημένους;  
 Πολλὰ μὲν εἰσι αἱ παρεξέσοι λαὸν  
 Τῆς ἀπλανοῦς τε καὶ τεταγμένης ὁδοῦ,

Ἄ Πᾶσαι φέροσαι πρὸς βυθοῦς ἀπυλίας,  
 Εἰς ἃς διεΐλαν ὁ φθορεῖς τῆν εἰκόνα,  
 1150 Ὡς ἂν παρεξοσίν τιν' ἐντεῦθεν λάθῃ,  
 Γνώμας τεμῶν, οὐ γλώσσας, ὡς πάλα θεός.  
 Ἐντεῦθεν εἰσι αἱ νόσοι τῶν δογματῶν·  
 Οἱ θεοὶ οὐδὲν εἰδότες ἢ φορᾶν μόνην,  
 Ἐφ' ἧς γενέσθαι καὶ φέρεσθαι πᾶν τόδε·  
 1155 Οἱ πλῆθος εἰσαγόντες, ἀνθ' ἐνός, θεῶν,  
 Καὶ τοῖς ἑαυτῶν προπεσόντες πλάσμασιν·  
 Οἱ τῆν πρόνοιαν μὴ δίδόντες τοῖς κάτω,  
 Καὶ πάντα συντιθέντες ἀστερων πολικαῖς·  
 Ὅσοι τε λαὸς ἕντες ἔκκρτος Θεοῦ  
 1160 Τὸν Υἱὸν ἐσταύρωσαν εἰς τιμῆν Πατρός·  
 Ὅσοι τε μικροὶ εὐσεβεῖς ἐντάλμασιν  
 Οἱ τ' ἀγγέλους, καὶ πνεύματα, καὶ ἀνάστασιν,

Ut et posteris hæc innolescant,  
 Ut unus aliquid ex novis vitæ malis,  
 1135 Quæ dierum vana series affert,  
 Plura male immiscens bonis.

734-735 Nondum loquor de recto in fide populo,  
 Generoso fetu quem parturivi,  
 Quos dicere licet, cum nemo apparet  
 1140 Ex orthodoxis, ad me, ut veni, accurrisse,  
 Velut siti laborantes ad occurrentem humorem,  
 Ut fami suæ opem meo sermone ferrent,  
 Aut densis tenebris obvolutos ad tenue lumen.  
 Quid autem de his, qui a fide alieni, quis dixerit,  
 1145 Si meminert, quomodo meo sermone gauderent?  
 Multæ quidem sunt a vera et ordinata  
 Mirum in modum aberrantes viæ,  
 Cunctæ in profundum perditionis ferentes,  
 In quas divisit corruptor imaginem (Dei),  
 1150 Ut inde irrepenti occasionem arripiat,  
 Sententias secans, non linguas, ut olim Deus.

Inde exorti dogmatum morbi :  
 (Inde) qui divinum nihil norunt, nisi unicam motionem,  
 Qua gigni et ferri dicunt hæc omnia ;  
 1155 Qui deorum, pro uno, multitudinem inducunt,  
 Et ante opera manuum suarum procumbunt :  
 Qui providentiam rebus inferioribus denegant,  
 Et omnia astrorum nexibus gubernant :  
 Et qui, cum populus essent electus Dei,  
 1160 Filium crucifixerunt in honorem Patris :  
 Quotquot etiam minutis pii sunt præceptis :  
 Qui angelos et spiritus, et resurrectionem,

1136 Ἐμπλέκων. Sic Coisl. Edit. ἐκπλέκων.  
 1140 Τῶν συμφοροῦντων. Ex orthodoxis, scilicet pastoribus.  
 1150 Ἀδελφ. Coisl. λάθῃ.  
 1155 Οἱ θεῖον, etc. Edit. ad marg. οἱ νοσοῦντες ἀστέροισι.  
 1155 Οἱ πλῆθος. Edit. ad marg. οἱ πολυθεῖα προσ-

κείμενοι.

1157 Οἱ τῆν πρόνοιαν. Edit. ad marg. οἱ ἠθελογύριοι.

1158 Καὶ πάντα συντιθέντες. Edit. ad marg. οἱ γενεθλιαλογοῦντες.

1162 Πνεύματα. Vat. πνεῦμα.

#### METRICA VERSIO.

Ut hæc loquantur posteris quoque, haud secus  
 Atque aliud ullum plurimis vitæ ex malis  
 Mirisque, longa quæ trahit secum dies,  
 Mali ampliores copulans molem bono.  
 De plebe norunt, prædita fide integra,  
 Mentisque nostræ nobili fetu, loquor :  
 Quæ, cum orthodoxum neminem præsto alterum  
 Haberet, ad me concito accurrit gradu,  
 Tenens ad undas torridi ad sæva siti,  
 Tenebrisque pressi lumen ad parvum solent,  
 Nostris levaret ut gravem verbis famem.  
 Quid de remotis a pia dicam fide?  
 Quantum affereret gaudium his sermo meus?  
 A calle recto mille digressus patenti,  
 Qui pariter omnes Tartarum ad nigrum ferunt :

B Corruptor in quo sævus effligem Dei  
 Divulsit, ut sic subdole, quis irrepert,  
 Nancisceretur rimulam, mentes secans,  
 Non, sicut olim, noxiis linguas Deus.  
 Fluxere morbi dogmatum hinc varii et graves.  
 Hinc, prorsus unus est quibus casus Deus,  
 Hocque exoriri dicitant cuncta et regi :  
 Hinc qui deorum maximam turbam invehunt,  
 Ac rebus a se conditis curvant genu :  
 Hinc inferis qui consuli rebus negant,  
 Nexuque cuncta siderum texti volunt ;  
 Selecta quique natio cum essent Dei,  
 Natum necarunt per crucem in cultum Patris :  
 Mandata quique parva servantes, pii  
 Volunt haberi : spiritusque atque angelos

Οἱ τε προφητῶν γράμματα ἐξαυνοῦμενοι·  
 Χριστὸν θ' ἔσαι αἰθούσαι ἐν νόμου σκιαῖς·  
 1165 Οἱ τὸν Βυθὸν Σιγῆν τε προχρόνους φύσεις  
 Τιμῶντες, Αἰωνὰς τε τοὺς θηλάραςνας,  
 Σίμωνος υἱοὶ τοῦ μάγου· ὧν φύματα,  
 Οἱ συνυθίνοντες τὴν Θεότης' ἐκ γραμμάτων  
 Οἱ τὴν Παλαιὰν καὶ Νέαν δύο θεοὺς  
 1170 Νεψύματες, αὐστηρῶς τε κάθαυτάτω·  
 Οἱ τρεῖς φύσεις τιθέντες οὐ κινουμένας,  
 ἢ, πνεύματος, χάρις τε, τὴν τ' ἀμφοῖν μέτρην·  
 Οἱ τῷ Μανοῦ χαίροντες ἀρχικῶς σκότῳ  
 Οἱ Μωντανοῦ τὸ πνεῦμα τιμῶντες κακῶς·  
 1175 Οἱ Ναυατοῦ κενὴν Ἐπαρῶν ὄρητος  
 Οἱ τῆς ἀρεστοῦ Τριάδος οὐ κειράται,  
 Οἱ τῆς ἀτμήτου φύσεως διαίρεται·

Α Ἀυθὺς δὲ τούτων ὡςπερ ἐξ ὕδρας μιᾶς  
 Πολλῶν φυνέτων δυσσεβείας ἀχέτων,  
 1180 Ὅ τῃ κείται τὸ Πνεῦμα συνυθίνεις μόνον,  
 Ὅ καὶ τὸν Ἰῶν προστιθείς τῷ Πνεύματι·  
 Οἱ τ' εἰσάγοντες ἤλικα Καίσαρος θεῶν·  
 Οἱ τὴν δόκῃσιν εἰσάγοντες ἐκτόπως·  
 Οἱ δεῦτερον λέγοντες Ἰῶν δὴν κάτω·  
 1185 Οἱ μὴ τέλειον τὸν σεωασμένον, ἀλλ' ἄνου.  
 Αὐτὰς γὰρ εἰσιν, ὡς τύπῳ φράσαι, τομαὶ  
 Τῆς ὀρθότητος, ἐκτόπων τε μητέρας.  
 Τούτων τίς ἦν οὕτως ἀκίνητος τότε,  
 Ὡς μὴ τὸ οὖς γε τοῖς ἐμοῖς κλίνοιεν λόγους;  
 1190 Τοὺς μὲν γὰρ ἦρει τὸ κράτος τῶν δογματῶν,  
 Οἱ δ' ἡμερούτων τῷ τρόπῳ τῆς λέξεως,  
 Οὐ γὰρ μετ' Ἐχθρας οὐδὲ λουδῶρας πλῆον

Quique prophetarum scripturas abnegant :  
 Qui Christum colunt in umbris legis :  
 1165 Qui Bythum et Sigen aeternas naturas  
 Venerantur, et Aones masculo-feminas,  
 Filii Simonis magi ; quorum surculi,  
 Qui Deitatem componunt ex litteris :  
 Qui Vetus et Novum Testamentum duobus diis  
 1170 Ascribunt, austero et optimo :  
 Qui tres naturas statuunt immobiles,  
 Spiritus naturam et terræ, et mediam inter ambas :  
 Qui Manetis gaudent dominantibus tenebris :  
 Qui Montani spiritum nefande honorant.  
 736-737 1175 Aut Novati vanam supercilii elationem :  
 Qui incorruptibilem Trinitatem nefarie contrahunt,  
 Aut naturam non separabilem dividunt :  
 Rursus ex istis, velut ex una hydra,  
 Cum prodierint multa impietatis capita,  
 1180 Qui creatis in rebus solum numeravit Spiritum,  
 Et qui ipsum etiam Filium adjiciunt Spiritui :  
 Qui æqualem ætate Cæsari inducunt Deum ;  
 Qui carnem apparentem stolidè fingunt ;  
 Qui secundum Filium dicunt eum qui in inferioribus natus est :  
 1185 Qui perfectum non fuisse dicunt id quod salvatum est, sed mente caruisse.  
 Hæc sunt, ut summam dicam, sectiones  
 Rectæ fidei, et absurdarum opinionum matres.  
 Horum quis unquam ita pertinax fuit,  
 Ut non meis aures inclinaret sermonibus ?  
 1190 Hos quidem rapiebat vis dogmatum,  
 Illos lenibat modus dicendi.  
 Non enim odium significando, et conviciando magis

1165 Οἱ τὸν Βυθόν. Vide tom. I, pag. 614, ubi Gregorius idem prosequitur argumentum.

1175 Ἀρχικῶς σκότῳ. Qui tenebras rerum principium putant.

1185 Ἐσωσμένον. Combef. legit σαωκός, ἀλλ' ἄνου, qui salutem præstitit. sed præstat accura-

tissimum Gregorii de his rebus loquendi morem servare. Hic Apollinaristas impugnat, Christum, qui homo factus est, ut homines salvaret, perfectum hominem fuisse negantes, sed mentis expertem asserentes.

1188 Τούτων. Hic versus deest in Coisl.

#### METRICA VERSIO.

Reditumque vitæ qui negant, vatum et libros ;  
 Christumque in umbris qui colunt legalibus ;  
 Sigen, Bythumque, qui, perennes ut deos,  
 Venerantur, Aonesque masculo-feminas ;  
 Magi Simeonis filii quibus sati,  
 Divinitatem qui struunt ex litteris :  
 Hinc, qui Vetusque Fœdus, et Novum, deis  
 Tribuunt duobus, scilicet duro et bono ;  
 Natura queis fixa statuitur triplex,  
 Terrena, quæque spiritus, media ultima :  
 Hinc, qui Manetis principes tenebras amant ;  
 Hinc, qui nefandum pneuma Montani colunt :  
 Fastus Novati quique dant sese æmulos :  
 Hinc Trinitatem qui sacram male contrahunt,  
 Scindi negantem quique naturam secant :

B Ac rursus ex his, unica ex hydra velut  
 Erroris orta capita sunt multa impil :  
 Hic nam creatum Spiritum tantum asserit,  
 Natum ille rursus copulat cum Spiritu ;  
 Est qui coævum Cæsari statuat Deum :  
 Carnisæ veræ qui loco speciem inferat ;  
 Est qui secundum Filium, nempe inferum,  
 Inducat, est qui mentis expertem asserat.  
 Hæc namque fidei, breviter ut dicam, integræ  
 Sunt sectiones, nubbili erroris duces.  
 Horum quis adeo firmus ac tenax erat,  
 Aures meis quin subleret verbis suas ?  
 Hos pertrahabat dogmatum ignis firmitas,  
 Flectebat illos ratio docendi mea.  
 Nec enim per odium, perque contumeliam,

Ἡ κηδεμονικῶς τοὺς λόγους προφήγοι,  
 Ἄλγουντες, οὐ παλοντες, οὐδ' ἐπηρμένοι  
 1195 Καίρῳ βέοντι καὶ πλάτῃ, καθὼς τενες.  
 Τίς γὰρ λόγῳ τε καὶ κράτει κοινωνία ;  
 Οὐδὲ πρόβλημα τὸ θράσος ποιούμενοι  
 Τῆς ἀλογίας· θεῖνος γὰρ ἔνερχον τόδε  
 Καὶ σηπιδες, τὸ μέλαν ἐκ βέθους ἔμειν,  
 1200 Ὡς τοὺς ἀλέγρους ἐκιδράκτειν τῷ ζῳφῷ.  
 Ἄλλ' ἡμέρως τε τοῖς λόγοις καὶ προσφῶρος  
 Ἐντυγχάνοντες, ὡς λόγου συνήγοροι  
 Τοῦ συμπαθοῦς τε καὶ πᾶρου καὶ μεδένα  
 Πήσσοντος· ἐξ οὗ καὶ τὸ νικῶσαι λόγος,  
 1205 Καὶ τὸ κρατεῖν δὲ τιμωτέρον πολλῷ,

Α Πειθοὶ βίαζ τῷ θεῷ προσκτώμενοι.  
 Τοιαῦτα πλαξί ταίς ἐμαίς ἐνεγράφη.  
 Ἄλλος τις ὄστος τῆς ἐμῆς παιδεύσεως  
 Νόμος, σορῶς τε καὶ καλῶς γεγραμμένος.  
 1210 Μὴ μίαν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας εἶδέναι,  
 Τὴν εὐκολὸν τε καὶ κακῆν γλωσσάγλιαν.  
 Μῆδ' ἐν θεάτρους, καὶ φόροις, καὶ συμπτώαις  
 Ὅμοῦ γελώντας, ἄσματοι χαυνούμενους,  
 Πρὶν καὶ πλουθῆναι γλώσσαν ἐξ ἀλογῶν λόγων,  
 1215 Μῆδ' ἐν βεβήλοις ὡσι καὶ Χριστοῦ ἔξνομς  
 Ῥίπτειν ἀρετῶς τῶν λόγων τοὺς μυστικῶς,  
 Παίζοντας ἐν τοῖς καλὸν πόνῳ θηρωμένους·  
 Ἄλλ' ἐντολαίς μὲν ὡς μάλιστα εὐσεβεῖν

Quam sollicitè et anxie, verba faciebam,  
 Dolens, non plagas infligens, neque efferebar  
 1195 Prosperis rebus et incertis, ut nonnulli.  
 Quid enim orationi et imperio commune?  
 Nec audacia velum mihi erat  
 Inscitiæ; id enim valde artificiosum est,  
 Et septie simile, atramentum ex imo vomere,  
 1200 Ut per tenebras redargui non possis.  
 Sed leniter verbis et convenienter  
 Compellabam, ut verbi defensor  
 Misericordis et mansueti, ac neminem  
 Percutientis: ex quo fit ut vinci congruum sit rationi,  
 1205 Et multo præclarior sit vincere,  
 Dum quis vi persuasionis acquiritur Deo.  
 Hæc meis inscripta erant tabulis.

Hæc etiam alia existit insitutionis meæ  
 Lex sapienter et præclare scripta:  
 1210 Non unam hanc pietatis viam nosse  
 738-739 Facilem et pravam linguæ pruriginem,  
 Nec in theatris, foris, et conviviis  
 Simul ridentes, cantilenas emolitos,  
 Ante expurgatam a turpibus verbis linguam,  
 1215 In profanas aures et a Christo alienas  
 Loquaciter mysticos sermones jacere,  
 Ludendo in iis, quorum vel inquisitio laboriosa;  
 Sed maxime in mandatis observandis pietatem colere,

1195 Καίρῳ βέοντι. Id est, ob fluxam fallacem-  
 que prosperitatem, et quia catholicus imperator re-  
 quibat.

1196 Ἀλόγῳ. Possis etiam reddere: Quid commune  
 habet verbi divini prædicatio cum potestate impera-  
 toria?

1204 Ἀλόγῳ. Editi habent ad marginem λόγῳ,  
 sed perperam.

1208 Ἄλλοι, etc. Id est, alia insuper in docendo  
 regula mihi recte proposita erat. Cavebam videli-  
 cet, ne quos insituebam, ulla sibi ratione persua-  
 deri sinerent, optimam se tunc pietatis ac zeli sui  
 demonstrandi viam ingressuros, quando facili gar-  
 rulitate et improba loquendi prurigine, in theatris,  
 in viis publicis, in compositationibus, in risum et  
 cantilenas effusi, etiam antequam linguam suam

ab obscenorum sermonum sordibus ac turpitudine  
 purum facissent, in profanas hominum impiorum  
 et adhuc a Christo alienas aures præcipua maxi-  
 maque religionis nostræ, arcana temere novissent  
 immittere, sic quasi ludere ea ostendendæ, quorum  
 recta intelligentia non nisi magno labore acquiritur;  
 sed tunc recte demum agere se existimarent,  
 si omne suum studium in legum divinarum obser-  
 vatione ponerent, si pauperes alerent, si peregrinos  
 susciperent, si morbos acerent, si psalmodiæ  
 insisterent. CARPUS. apud Bollandistas, 9 Maii,  
 pag. 446.

1212 Φόροις. Ita legitur. Billius legendum putat  
 πόροις, ut edit. ad marg. Male in textu φόροις.

1218 Ἄλλοιτα εὐσεβεῖν. Ita Coisl. Edit. male  
 εὐσεβεῖν.

#### METRICA VERSIO.

Studio at juvandi, verba promebam, dolens,  
 Non vulnus infligens: nec, ut quidam solent,  
 Animos in altum, prosperum ubi tempus, ferens,  
 (Commune sceptris nam quid est verbo et Dei?)  
 Audaciaque inscitiam velans meam,  
 Hoc quippe scitum est, sepius ac proprium,  
 Nigramentem ab imo vomere succum pectore,  
 Ut tela fugias hostis in tenebris tui.  
 Sed voce blanda commodaque utens, decet  
 Christi ut patronum, mente qui placidissimum  
 Miserratur ægros, neminem et durus ferit.  
 Ex quo fit illud, cedere ut laudem ferat,  
 Rursumque multo pulchrius sit vincere,

B Suasu Tonanti quispiam dum acquiritur.  
 Perscripta tabulis hæc erant plane in meis.

Aliam in docendo rursus hanc legem tui  
 Recte exaratum: dum meam plebem instruo,  
 Uvan salutis esse ne credat viam,  
 Hanc nempe facilem et improbam pruriginem  
 Linguæ, in theatria nec, vel in conviviis,  
 Ridens simul, fœdisque mollis cautivus  
 Non expiatis turpibus verbis prius  
 Labris, in aures ethnicas atque impias  
 Arcana temere deguata unquam jactitet,  
 Ludens in his que vix labor quoque percipit:  
 Parere jussis sed Dei quam maxime



Πτωχοτροφούντα, ξενοδοχούντα, ταῖς νόσας  
 1220 Ἀρκεύοντα, καρτερούντα καὶ φαρμαδίας,  
 Εὐχάς, στεναγμούς, ἄδραστοι, χαμευνίας,  
 Γαστρὸς πεισμοί, ἀγγέλων ἀσθήσεων,  
 Θυμοῦ, γλωτῶς, χεῖλέων εὐταξίᾳ,  
 Τὴν σάρκα κοιμίζοντα πνεύματος κράτει.  
 1225 Πολλὰ γὰρ εἰσι αὐ σωτηρίας ὁδοί,  
 Πᾶσαι φέρουσαι πρὸς Θεοῦ κοινωνίαν·  
 Ἄς χρῆ σ' ὀδεύειν, οὐ μόνην τὴν ἐν λόγῳ.  
 Λόγος γὰρ ἀρκεῖ καὶ φίλης τῆς πίστεως,  
 Μεθ' ἧς ἀτεχνῶς τὸ πᾶν οὐκ εἰ Θεός.  
 1230 Εἰ δ' εἰς σοφοῦς ἔπιπτεν ἡ πίστις μόνον,  
 Θεοῦ παρ' ἡμῖν οὐδὲν ἦν πενίστερον.  
 Ἄλλ' εἰ φιλόλογός τις, ἡ ζήλου πᾶλως,

A Καὶ δεῖνόν ἐσσι μὴ βυθίζεται λόγος  
 ('Ανθρώπινον γὰρ εὐχόμεσι κίναυθᾶ σοι),  
 1235 Ἀλλεῖ μὲν, ἐν φόβῳ δὲ, μὴδὲ πάντοτε,  
 ἤ Μη πάντα, μὴδ' ἐν πᾶσι, μὴδὲ πανταχοῦ.  
 Ἄλλ' ἔστιν οἷς, ἔσον τε, καὶ πού, καὶ πότε.  
 Καίρως δὲ παντός, ὡς ἀκούεις, πράγματος·  
 Μέτρον τ' ἀριστον, τῶν σοφῶν ἐνὸς λόγος.  
 1240 Χωρὶς τὰ Μουσῶν καὶ Φρυγῶν ὀρίσματα  
 Χωρὶς τὰ τῶν Ἐξωθεν, οἷ τ' ἐμοὶ λόγοι.  
 Τῶν μὲν γὰρ εἰσι εἰς ἐπίδειξιν οἱ λόγοι  
 Ἐν μερακίσκων συλλόγοις, καὶ πλάσμασι.  
 Ἐν οἷς μὲν οὐδὲν ἀτυχεῖν ἦ τυγχάνειν.  
 1245 Σκιάς, σκιάς γὰρ οὐδὲν ἀσθενέστερον.  
 Ἡμῖν δ' (ἀληθεύειν γὰρ ἔστιν ὁ σκοπὸς)

Pauperes alendo, hospites suscipiendo, morbis  
 1220 Medendo, perseverando in psalmodiis,  
 Precibus, gemitibus, lacrymis, humi cubationibus,  
 Gulam frenando, sensus coercendo,  
 Iræ, risus, labiorum moderatione,  
 Carnem domando spiritus robore.  
 1225 Sunt enim multæ salutis viæ,  
 Omnes quæ ducunt ad conjunctionem cum Deo;  
 Has terere te oportet, non eam solum quæ in sermone sita est.  
 Sufficit enim simplicis fidei sermo,  
 Per quam profecto plurimos salvat Deus.  
 1230 Quod si in solos sapientes fides caderet,  
 Nihil Deo apud nos esset pauperius.  
 Sed si loquendi cupidus es, ac studio fervidus,  
 Tibique molestum est, si verba non fluant  
 (humanum enim tibi etiam hic aliquid precor),  
 1235 Loquere, sed in tremore, nec semper,  
 Nec omnia, nec apud omnes, nec ubique,  
 Sed apud quos, et quantum decet, et ubi, et quando.  
 Tempus autem est, ut audis, cujuslibet rei;  
 Modus est res optima, ut dixit unus e sapientibus.  
 1240 Separati Mysorum et Phrygum fines:  
 Separati extraneorum sermones et uci:  
 Horum enim spectant ad ostentationem sermones  
 In juvenum cœsibus, et fictis rebus,  
 In quibus parvi refert, utrum bene succedat an male.  
 1245 Umbra enim, umbra nihil est imbecillius.  
 Nobis autem (vera enim dicere propositum est),

1227 *Χρῆ σ'*. Ita Vat. et Coisl. Edit. *χρῆ δ'*.

1229 *Ἀτεχνῶς*. *Profecto, vere*. Aliter *ἀτεχνῶς*, id est, nullo majori artificio ad majorem fidelium partem salvandam utitur Deus, quam simplici fide, quæ mysteria tenet, nec ea curiose scrutatur.  
 1240 *Χωρὶς τὰ Μουσῶν*, etc. Proverbium inde natum, quod Mysorum et Phrygum fines definire arduum esset, eo quod hi populi non satis stabiliter tutati sint sedes suas, sed subinde aliunde alio depulsi terminos incertos reddiderint. Adagio li-

cebit uti, inquit Erasmus, de rebus toto genere inter se dissidentibus, veluti si quis longe aliud spectare philosophum, aliud oratorem significans dicat: *Χωρὶς τὰ Μουσῶν καὶ Φρυγῶν ὀρίσματα*, aut de hominibus inter quos nihil convenit, nihilque commune intercedit, ut apud Euripidem Achilles: *Χωρὶς τὰ μὲν x' Ἀγαμέμνονος*, id est, *separatae sunt meæ res a bonis Agamemnonis*. Hoc proverbium sæpe recurrit apud Gregorium.

#### METRICA VERSIO.

Studeat, egentes, hospites, morbis graves  
 Curans, alensque, fixus in cantu sacro,  
 Precibus, gemitibus, lacrymis, chameunitis,  
 Ventrem atque sensus comprimens, iram et truce[m],  
 Risumque, labris sedulo indicens modum,  
 Atque imperante spiritu caruam domans.  
 Multæ salutis nam patent nobis viæ,  
 Quarum unaquaque rege dat summo frui.  
 Has, non sitam in sermone duntaxat, tere.  
 Nam sermo fidei simplicis tibi sufficit,  
 Cum qua salutem magna pars hominum capit.  
 In eruditos nam fides solum viros  
 Si caderet, esset nil Deo dives minus,  
 Quod si loquendi cupidus es, zelo et calens,

B Miserumque ducis nil tibi sermo fluat  
 (Hic opto namque quidpiam humani tibi),  
 Loquere sane, sed timens, non jugiter,  
 Ne cuncta, cunctos non apud, passim neque:  
 Sed quando, quantum, quo loco, quibus et decet.  
 Cunctis, ut audis, tempus est rebus suum:  
 Quidamque dixit vir sopsus, modum optimum.  
 Phrygum et Mysorum dispare sunt termini  
 Sic exterorum dispar est sermo meo.  
 Juvenum catervas inter ipsi gloriam  
 Captant: meræque fabulæ cuncta, in quibus  
 Scopum assequaris, an secus, parvi interest.  
 Cur istud? umbra nil enim imbecillius.  
 Nobis at (est quis veritas solus scopus),

Οὕτως ἔχειν, ἢ μὴ, περιδεῖς τὸν λόγον.

Ἐὐδὲ γὰρ ἀμφιέριμος, ἥς ἔξω πασεῖν

Πασεῖν προδήλιος ἐστὶν εἰς ἔθου πύλας.

1250 Ὅθεν μάλιστα τοὺς λόγους φυλακτέον,

Τὰ μὲν λέγοντας, τὸν δ' ἀκούοντας σοφῶς·

Ἔστι δ' ὅτ' ἐκχωροῦντας ἀμφοῖν ἐξίστη,

Στάθμη δικαία, τῷ φόβῳ, κατηρμένους.

Ἦττον γὰρ οὖς, ἢ γλώσσα, κίνδυνον φέρει·

1255 Ἦττον δ' ἀκοῆς, τὸ καλ' φουγῆν ἐκ τοῦ μέσου.

Τί δεῖ σε νάρκης ἀφάμενον νεκροῖν φρένα;

Ἦ πλησιάζειν ἀσθματι λυσσάντος κυνός;

Οὕτω μαθόντες ἐκ γραφικῶν θεσπισμάτων,

Οὐς ἐπάφρημεν πρὶν συναχθῆναι φρένα·

1260 Οὕτως ἀγοντες καὶ πολλὰς καὶ ἔξωτος,

Ἦδη γεωργῶν ἤμεν ἐν τοῖς πλουτοῖς,

A Εἰ καὶ συνακτὸν οὐχ ὀμοῦ τοῦμὸν θέρος.

Τοῖς μὲν γὰρ ἀρει τῶν ἀκανθῶν ἡρέμον·

Οἱ δ' ὀμαλίζονθ', οὐς δ' ἐδάλλετο σπέρρος,

1265 Οἱ δ' ἐν γάλακτι, τῶν δ' ὑπὲρ γῆς ἢ φθῆ,

Οἱ δ' ἐγλάσων, οἱ δ' ἐλασμοῦντο σάταξ,

Οἱ δ' ἡδρόνοντο, οἱ δὲ λευκοὶ πρὸς θέρος·

Ἄλωσ τιν' εἶχε, τοῖς δὲ θημῶν τις φίλος·

Οἱ δ' ἐκκρίνοντο, οἱ δὲ τῶν στίων ἔστω,

1270 Οἱ δ' ἦσαν ἄρτος, τῆς γεωργίας πέρας,

Ἄρτος γεωργῶν τὸν χαμόνα μὴ τρέφων

Νῦν, τοῖς δὲ μηδὲν ἐχέαντας ἰκμάδος.

Ἐβουλόμην ἐνταῦθα στήσαι τὸν λόγον,

Καὶ μηδὲν εἰπεῖν τῶν ἀναξίτων λόγων.

1275 Νῦν δ' οὐκ εἶ μὲ τὰ πρόσω τῶν πραγμάτων·

Ἦν τὰ μὲν ἦλθε δεξιῶς, τὰ δ' ἀγνοῦ

Periculosum valde est hoc vel illo loqui modo.

Via enim utrinque prærupta est, ex qua cadere,

740-741 Cadere manifeste est in portas inferi.

1250 Quare maxima circa sermones adhibenda est cautio.

Hæc quidem dicendo, illa autem audiendo sapienter,

Interdum autem æque ab utroque recedendo,

Dum justa statera, nempe metu, utimur.

Minus enim periculi auris affert, quam lingua;

1255 Minus etiam periculi est fugere e medio quam audire.

Quid juvat, torpedinem tangendo, necem animæ inferre?

Aut prope accedere ad halitum rabidi canis?

Sic institutus Scripturarum oraculis

In quibus inuitus sum, antequam adulta ratio esset,

1260 Atque ita regens populares et extraneos,

Jam numerabar inter locupletēs agricolas,

Quamvis messis mea simul collecta non esset.

Alios enim a spinis recens expurgaveram:

Alii autem æquabantur, in alios injiciebantur semen;

1265 Ili in lacte, isti e terra prodibant:

Alii erant in herba, alii spicæ ligabantur:

Alii adollescabant, alii ad messem albi:

Nonnullos habebat area, alios gratus acervus:

Pars ventilabatur, pars intus cum tritico,

1270 Alii panis erant, qui finis est agriculturæ;

Panis minime nunc alens agricolam

Qui laboravit, sed eos qui nullo sudore spersi sunt.

Volebam hic dicendi lineam facere,

Nec quidquam proferre eorum, quæ sermone indigna sunt.

1275 Sed id non sinunt, quæ deinceps evenerunt,

Quorum nonnulla quidem prospere evenerunt alia vero nescio

1247 Περιδεῖς. *Periculosum est*, id est, plurimum interest, utrum hoc an alio modo quidpiam tradatur. Rationem affert Gregorius, cur christianis multo major cura et sollicitudo suscipienda sit, cum sermonem ac disputationem habere parant, quam ethnici.

1251 Σοφῶς. *Vat. σοφῶς.*

1259 Ἐπάφρημεν. *Edit. ἐσπάφρημεν.*

1263 Ἠρόμουν. *Ita legitimus. Edit. male ἡμέρουν.*

1269 Ἐκκρίνοντο. *Coisl. ἐκρίνοντο.*

1276 Ὠν. *Ita Vat. Edit. ὦνταρ, sed deficit me-*

*trum.*

#### METRICA VERSIO.

Vel sic vel aliter, plurimum refert loqui.

Præcepta iter nam, quo statim ut quisque excidit,

Idem profecto Tartari ad portas cadit.

Quo cautiores esse nos hic addeceat:

Audire quædam, rursus at quædam loqui,

Interdum utrisque pariter his abastere,

Æque ad bilancis instar adhibentes metum.

Auris periculi nam minus lingua parit:

Atque auræ rursus tutior nullo est fuga.

Necare tacta quid opus est torpedine

Mentem, aut furenti quid cani te jungere?

Sic institutus litteris sauctis, quibus

Addicta mens est rudilus ex annis mea,

Regeusque cives, exterosque hunc in modum,

Erant colonos ipse jam inter divites:

B Messis tametsi nostra non esset simul

Collecta. Pars nam solvitur spinis adhuc:

Æquantur alii: suscipit pars semina:

In lacte pars est: pars humo se surrigit:

Pars est in herba: spica pars est: ac suum

Pars robur auget: candidi ad messem alteri:

In area hi sunt: bos acervus continet:

Pars ventilatur: triticum parit at manent:

Ac panis alii, suis agricolæ ultimus,

Panis, colonum nou alens jam nunc suum,

Verum hos, laboris a quibus sumptum est nihil.

Hic terminare carmen hoc vellem meum,

Nihilque dictu quod sit indignum, eloqui.

Sed, quæ sequuntur, id facere non me sinunt,

Cessere partim lacta quæ, partim had scio

Τί χρῆ λέγειν μοι, καὶ τίνη μοῖρα προσέμεναι,  
 Τίνας δ' ἔπαινεῖν. Τούτων ἔχοντων τρέπον  
 Ἥμιον, ἐφίστατ' ἀθρόος αὐτοκράτωρ  
 1280 Ἐκ τῆς Μακεδνῆς, βαρβάρων στήσας νέφος,  
 Πλήθει τε πολλῇ καὶ θράσει τεθηγμένον,  
 Ἄνθρωπος οὐ κακὸς μὲν, εἰς πίστιν θεοῦ  
 Ὅσον κρατῆσαι τὰς ἀπλουτέρας φύσεις,  
 Καὶ τῆς Τριάδος ὑπερρώως ἠγεώμενος·  
 1285 (Ἐπὶ λέγων γὰρ οὗτος ἔστι καὶ πάντων λόγος,  
 Στεφρῶς ἐφ' ἕρας ἀσφαλῶς βεβηκότων·)  
 Οὐ μὴν τοσοῦτος τῇ ζήσει τοῦ πνεύματος,  
 Ὡς ἀντιῶσαι τοῖς παρελθοῦσι τὰ νῦν,  
 Καίρω τὰ καιροῦ πταίσματ' ἐξιώμενος·  
 1290 Ἢ τῆν ζήσειν μὲν ἴσως, οὐκ ἴσως δὲ γε,

A Τί φῶ; εὐ θάρσος, ἢ θράσος; διδάξατε.  
 Ἵσως δ' ἄμενον τὸ προμήθειαν καλεῖν.  
 Οὐ γὰρ κατεργεῖται, ἀλλὰ πείθειν, ἔνομον  
 εἶναι νομίζω, καὶ πρὸς ἡμῶν τι πόλον,  
 1295 Αὐτῶν τ' ἐκείνων, οὐς θεῶ προσέξομεν.  
 Τὸ μὴ γὰρ ἀκούσιον, κρατούμενον βίαν,  
 Ὅσαρ βέλος νευρῶ τε καὶ χειρὶ δεῖν,  
 Ἢ ρεύμ' ἐν ἐλαφ' πάντοθεν στενούμενον,  
 Καιροῦ δοθέντος, τὴν βίαν περριονεῖ.  
 1300 Τὸ δ' ἐκούσιον, βέβαιον εἰς πάντα χρόνον,  
 Δεσμός ἀλύτοις τῶν πόθων ἐσργμένον.  
 Ταῦτ' ἐνοῶν, ἔμοι γε τὸν φόβον δοκᾷ  
 Τέως κατασχῶν, πάντας ἔλακιν ἡμέρας,  
 Προβελς τὸ βούλεσθ', ἐγγραφον πειθοῦς νόμον.

Quomodo appellare me oporteat, et cui parti tribuere,  
 Et quos laudare. Cum is esset rerum status  
 Nosstrarum, advenit subito imperator  
 1280 Ex Macedonia, post repressas nubes barbarorum  
 Magna multitudine et audacia praesidentium,  
 Vir non malus, quantum ad continendas  
 In Dei fide animas simpliciores,  
 • Ac Triadi majorem in modum addictus  
 1285 (Is enim cordis sermo est, ac omnium  
 Qui stabili sedi tuto insident);  
 742-743 Sed non is tamen qui fervore spiritus  
 Praeteritis praesentia vicissim aequaret,  
 Tempore ruinas temporis sanans:  
 1290 Aut si fervore his rebus par erat, non tamen par,  
 Quid dicam? fiducia, an audacia? vos docete.  
 Fortasse satius prudentiam vocare.  
 Non enim cogere, sed persuadere, legitimum  
 Esse arbitror, ac nobis utilem,  
 1295 Ipsisque illis, quos Deo adducimus.  
 Quod enim non voluntarium est, id cum vi retineatur,  
 Veluti telum nervo et manibus constrictum,  
 Aut amnis in cursu undique arcuatus,  
 Ubi datum fuerit tempus, vim contemnit.  
 1300 Quod autem voluntarium est, firmum est in omne tempus,  
 Vinculis amoris non solubilibus constrictum.  
 Haec dum considerat, mihi quidem videtur metum  
 Haecenus cohibens, omnes leniter trahere,  
 Voluntarium proponens, ut inscriptam persuasionis legem.

1277 *Mol.* Coisl. *μῆ*.  
 1278 *Τρόπον*. Ita legitimus. Edit. τὸν τρόπον, sed male; nam versus metrum deficit.  
 1285 *Ἐπὶ λέγων γὰρ οὗτος*. Hoc est: Serio hoc atque ex intimo corde dico, dicuntque item omnes, qui snpra petram firmam sili sunt (Catholici). Ita Billius, cui non placet Leuencilii interpretatio: *Cujusmodi esse corda debent omnium; quam tamen versionem secuti sunt Bollandista: Quo sane modo omnes si debent esse affecti qui firmo fundamento salutem suam innitii volunt.*

1288 *Ἀντιῶσαι*. Hoc est, ut eam in haereticos asperitatem exhiberet, quam priores imperatores Ariani, Constantius et Valens in catholicos exercuerant: vel ut ad veterem statum revocaret praesentia, et quae temporum iniquitate collapsa erant, in pristinum splendorem restitueret.  
 1299 *Καιροῦ δοθέντος*. Coisl. *λυθέντος*.  
 1301 *Ἐσργμένον*. Ita Coisl. Edit. *ἐσργμένον*.  
 1302 *δοκᾷ*. Sic Coisl. Edit. *δοκᾷ*.  
 1304 *Προβελς*. Vat. *προβελς*.

METRICA VERSIO

Quid dicam, et haec cui debeam parti dare,  
 Quos laude ferre. Dum statu nos hoc sumus,  
 En imperator advenit nobis repens,  
 Terra ex Macedonia, Marte domitis barbaris,  
 Stimularat ingens quos manus, et ingens furor:  
 Minime quidem ille vir malus quantum ad fidem,  
 Tenere mentes posset ut qui simplices,  
 Triadisque sancta: cultor esset maximus  
 (Sic quippe et ipse sentio, et cuncti asserunt,  
 Qui sede stabili tuto amant insistere);  
 Fervore sed non praeditus tanto tamen,  
 Aequaret ut cum pristinis praesentia,  
 Sanaret atque temporis mala tempore:  
 Fervore vel si par crat, non par erat,

B Fiducianae pectoris, an audacia  
 Dicam? Vocare praestat hoc prudentiam.  
 Suadere quippe est aequius, quam cogere,  
 Magisque nobis convenit, et illis item  
 Sociare summo nitimur quos Numini.  
 Nam quod coactus, perque vim, quisquam facit,  
 Nervis: ut arcus vinctus, et firma manu,  
 Aut cursus amnis undique arcuatus, statim,  
 Datur ut facultas, pristinam vim despiciat.  
 At sponte quod fit, durat in cunctis dies,  
 Amoris ut quod vinculum stringat tenax.  
 Haec ille, opinor, cogitans, nulli gravem  
 Metum inferebat, leniter cunctos trahens,  
 Cujusque mentem liberam lege et sinens.

1305 Ὡς δ' οὖν ἐπέστη δαίμονος τρισσομένους,  
 Ἄ μὲν τετιμῆμαι με, τῇ πρώτῃ θῆρα,  
 Οἷς τ' εἶπεν, οἷς τ' ἤκουσαν εὐμνήστιστατα,  
 Τί χρῆ λέγειν με; καὶ γὰρ ἀλοχόνης γέμον  
 Εἰ τηλόκος φρονεῖν δοκοῖν τηλόκιος,  
 1310 Ἢ τίμων τοῦτ' ἐστὶ καὶ μόνον, θεός.  
 Τὸ δ' οὖν πέρας· εἰ δάσωσι, ψηθεῖ, πόν νεῶν  
 Θεός δι' ἡμῶν σοί· τε καὶ τοῖς σοῖς πόνους· )  
 Φωνὴν ἀπιστον πρὶν προελθεῖν εἰς τέλος.  
 Οὕτως γὰρ ἦσαν ἡ πόλις κατακράτος  
 1315 Ἐστῶτες, ἢ πολλή τε καὶ δευὴν ζῆσις,  
 Ὡς μῆδ', ἀν εἰ τι τῶν ἀηδῶν συμπίπτουσι,  
 Ἐξόντες, ἀλλ' ἔβροντες ὄντα κερύτρου·  
 Εἰ δὲ καὶ αὐ βιάζοντο, ἀλλὰ τὸν τραχῶν χόλον

Ἄ Ἡμῖν ἐπαρησούντες, ὧν ῥῆστον κρατεῖν.  
 1320 Ὁ μὲν τὸδ' εἶπεν· ἐμὲ δὲ συμμάχης τρόμου  
 Παλμός τις εἶχεν ἡδονῆς. Ὁ Χριστέ μου,  
 Ὅς οἷς πέπονθας εἰς τὸ πάσαιεν ἐκκαλιῆ,  
 Ἐδ καὶ τὸδ' ἤσθα τῶν ἐμῶν πόνων βραθείς,  
 Καὶ νῦν γενού μοι τῶν κακῶν παρήγορος.  
 1325 Παρῆν ἔ καιρός. Τὸν νεῶν δ' εἶχε στρατός  
 Σιγηφόρος, μελλόροις ἐκτεταγμένος.  
 Ὁ δ' ἀντεψέει δημῶν οἰδαίνων ἵπας,  
 Ψάμμος θαλασσῶν, ἢ νηφός, ἢ κυμάτων  
 Κινήματ', ὄργῃ καὶ λυταῖς μεμηγμένους,  
 1330 Ὀργῇ καθ' ἡμᾶς, πρὸς δὲ τὸ κράτος λυταῖς.  
 Πλήρεις ὄδοι, ὄδρομοι, πλατεῖαι, πᾶς τόπος·  
 Διούρορα, τριούρορα νεούτων κάτω

1305 Ut igitur cupidus accessit ad sibi cupidissimos,  
 Quanto me affecerit honore, primo conspectu,  
 Tum de iis quae dixit, tum de iis quae perhumaniter audivit,  
 Quid me attinget dicere? esset enim probrosum,  
 Si, talis cum sim, talibus rebus gloriarer;  
 1310 Cui illud, ac solum quidem, in pretio est, nempe Deus.  
 Is finis existit: « Dat, inquit, templum  
 Deus per nos tibi et laboribus tuis; »  
 Vocem haud credibilem antequam ad finem perducta res esset.  
 Sic enim civitas pro viribus  
 1315 Insistebat, tantusque et tam fervidus civium impetus,  
 Ut, etiamsi quid iis molesti accidisset, -  
 Cessuri non essent, sed quod tenebant, retenturi:  
 Rursum, si vis iis inferretur, haud dubium quin aspera  
 In nos ira erumperet, quos pervincere erat perfacile.  
 1320 Atque haec quidem ille dixit: me autem permistus tremore  
 Motus laetitiae tenebat. O Christe mi,  
 Qui per ea, quae passus es, ad patientium nos excitas,  
 Tunc meorum etiam fuisti arbiter laborum,  
 Nunc autem sis mihi in malis solatium.  
 744-745 1325 Aderat tempus. Templum autem obtinebat exercitus  
 Armatus, ordinatus in sacris aedibus.  
 Populus contra stabat, totus tumens,  
 Ut arena maris, aut nix, aut fluctuum  
 Agitatio, ira et precibus permistim,  
 1330 Ira adversum me, precibus erga imperatorem.  
 Plena erant viae, hippodromi, platea, omnis locus:  
 Secundae et tertiae contignationes plene spectantibus deorsum,

1305 Ἄσμερος. Vat. δαίμονος.  
 1309 Τηλόκος. Coisl. τηλοκότος ὧν. Billius,  
 tam senex: malim: cum talis sim moribus, eam  
 olim professus philosophiam et glorie contemptum,  
 unum, omnibus posthabitis, in pretio Deum habens.  
 Sic ipse Gregorius exponit.  
 1311 Τὸν νεῶν. Nempse majorem ecclesiam, se-  
 dem episcopi.  
 1317 Ἄνταρ. Sic legendum profecto, non ὤσπαρ,  
 ut in editis.  
 1318 Τραχῶν. Edit. βραχῶν. Facile Gregorium  
 occidi posse Ariani existimabant.

1320 Ὁ μὲν τὸδ' εἶπεν. Nempse: *Da tibi Deus hoc templum per nos.* Quae vero se-  
 quantur, verba non sunt imperatoris, quamvis ea  
 ipsi tribuat vir doctissimus  
 1325 Σιγηφόρος, μελλόροις ἐκτεταγμένος. Ita  
 legitur, insidente codice Coisiano qui habet Σιγη-  
 φόρος τε λάβοροις ἐκτεταγμένος. Sic illustratur hic  
 locus qui antea obscurus erat. Edit. Σιγηφόρος, καὶ  
 λάβοροις ἐκτεταγμένος. — Ita Benedictini; sed deficit  
 metrum, cum quartus pes spondeum habeat iambū  
 loco. CAILLAU.  
 1330 Καθ' ἡμᾶς. Vat. καθ' ἡμῶν.

METRICA VERSIO.

Ut ergo cupidus venit ad cupidos sui,  
 Complexus ut me sit statim, quae dixerit,  
 Quae pertubenti rursus aure acceperit,  
 Quid est necesse dicere? Pudendum foret,  
 Si gloriarer tam senex ob talia,  
 Qui cuncta parvi deputo praeter Deum.  
 Tandem ista fatir: « Dat tibi per nos Deus  
 Nunc hocce templum, dat tuis laboribus: »  
 Vocem, peracta re nisi, supra fidem.  
 Sic namque stabat civitas plena impetu,  
 Animisque fervens, ut licet grave quidpiam  
 Illinc veniret, nulla cessuros throno  
 Spes prorsus esset, sed retenturos cum:  
 Sin cogarentur, impetum in me, vincere

B Quem facile possent, esse facturos brevem.  
 Haec ille dixit: Gaudio at junctus metus  
 Tum me tenebat. Christe mi, qui per tuam  
 Crucem ferendas ad crucea nos excitas,  
 Et tunc labori praemium nostro dabas,  
 Solumen et sis nunc meum in tantis malis.  
 Jam tempus aderat, militum et vis maxima  
 Templum obtinebat, bellicos enses gerens.  
 Faciebat omnis impetum contra tumens  
 Populus, arena ut, nix vel, aut fluctus maris,  
 Utens et ira, precibus et blandis simul,  
 Iratus in nos, principi supplex. Erant  
 Plena viae, domique, pleni omnes loci,  
 Plena domusque tum viris tum feminis,

Ἄνδρῶν, γυναικῶν, νηπίων, παλαιάτων·

Πόνου, στεναγμῶ, δάκρυα, βρυχήματα,

1335 Ἐκίων ἄλντος ἄστος κατακράτος.

Ἐγὼ δ' ὁ γεννάδας τε καὶ στρατηλάτης,

Καὶ ταῦτ' ἐν ἀβύσσουσι καὶ λελυμένων,

Μικρὰ πνέοντι τῷδ' μου τῷ σαρκίῳ,

Μέσος στρατηγῷ καὶ στρατῷ, βιάτων ἄνω,

1340 Ἦεν βοηθῷ χρώμενος ἤ ἑλπίδι.

Ἔως κατίστην εἰς νεῶν, οὐκ οἷδ' ὄπως.

Κάκεινο δ' εἶπεν ἄξιον· πολλοὺς τε γὰρ

Ἔβοζεν εἶναι τῶν τότε κρείσσον λόγου,

1345 Ἐν ταῖς μεγίσταις τὸ πλέον καιρῶν ῥοαῖς.

Ἐγὼ δ' ἄπιστων ταῖς λέγουσιν οὐκ ἔχω,

Καὶ τοι προσάντης τοῖς ἔθνοις, εἴπερ τις, ὦν.

A Τοῦ γὰρ προχείρως πάντα πιστεύειν θέλει,

Χεῖρον, τὸ πᾶσιν ἀντιτάθειν ἐξίτη.

1350 Τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ κουφότης, τὸ δὲ θράσος.

Τι γοῶν τὸ θαῦμα; Βίβλα, κηρύσσοις βίῳ,

Τοῦ μὴ λαθεῖν τοὺς ὑστερον τὸση χάριν.

Ἦν ὄρθρος, ἡ δ' ἔπαυε νύξ ἄλην πόλιν,

1355 Ἦκιστα καιρῷ πρῶγμα τῷ τότε πρέπον.

Φυλακτρον γὰρ οὐδὲν, ὡς πανήγυρις.

Ἦ καὶ παρεῖχε τοῖς μὲν ἔχθροισι ἥδονην,

Ἦς δυσφοροῦντος τοῦ θεοῦ τοῖς δρωμένοις,

Ἦ μὲν δ' ἄνταν ἐν φρεσὶ κεχυρμμένη.

1360 Ἐπεὶ δ' ἐγὼ τε καὶ τὸ πορφύρα κράτος

Κηγάλλοδος ἤμεν τῆς σεβασμῆς, ἔσω,

Πάντων τ' ἐπήρηθ' ἠμῶν συμμιγῆς αἵνος θεοῦ

Viris, mulieribus, parvulis, senibus;

Dolores, gemitus, lacrymæ, rugitus,

1335 Imago captæ per vim civitatis.

Ego vero strenuus ille et dux exercitus,

Idque in infirmo et fatiscente,

Parum spirante hoc meo corpusculo,

1340 Medius inter imperatorem et exercitum, sursum respiciens,

Idque ibam adjutrice utens spe,

Donec in templo constitutus sum, nescio quo pacto.

Illud autem dictu dignum: multis enim

Qui tunc aderat visum est omni sermone majus,

Nihil temere evenire existimantibus,

1345 In maximis præsertim temporum conversionibus.

Ego autem fidem denegare dicentibus non possum,

Quamvis difficilis et morosus sim, circa res miras, si quis alius.

Pejus enim est omnibus æque obsistere,

Quam facile omnia velle credere.

1350 Istud enim levitas est, hoc audacia.

Ecquod igitur prodigium? Liber, prædica sæculo,

Ne posteros lateat tanta gratia.

Erat diluculum, sed totam urbem nox tegebat,

Nube circum solis subeunte,

1355 Res minime temporis illi conveniens.

Nihil enim aeris serenitatem sic amat, ut publica celebritas.

Atque id quidem inimicis lætitiæ affererat,

Quasi Deo displicerent, quæ forebatur,

Nobis vero secretum animi dolorem.

1360 Postquam autem ego et purpuræ potestas

Intra venerandos cancellos fuimus,

Omniumque ex ore sublata laus Dei promiscua

1340 Τῇ ἑλπίδι. Ita Coisl. Edit. ταῖς ἑλπίσι.

1347 Καὶ τοι προσάντης. Hoc vult Gregorius, ait Billius, se iis qui hoc dicunt, fidem abrogare non posse, quamvis alioqui ea mente sit, ut ex iis rebus quæ præter consuetudinem contingunt, ad aliquid conjectandum non facile adducatur.

1351 Βίβλας, κηρύσσοις. Prædica, liber, sæculo.

Quid autem miri contigerit, non tacet narratio, ne tantæ gratiæ ignorantia laboret posteritas. CARON.

1352 Τοῦς. Coisl. τοῖς.

1360 Πορφύρα κράτος. Id est, imperator.

#### METRICA VERSIO.

Ætate quassis, parvulis spectantibus;

Gemitus, dolores, lacrymæ, clamor gravis,

1340 Imago capti bellico insultu oppidi.

Ego vero fortis ille dux ac strenuus

(Ægro tametsi corpore essen ac debili,

Spirante quiddam languidum ac fere mortuum)

Inter ducem mediis, et inter milites,

1345 Ibam bona spe fultus, et sursum videns,

In æde donec collocor: quinam haud scio.

Nec hoc tacendum censeo. Nam plurimis

Sermone majus istud esse visum viris

1350 Temere evenire qui nihil prorsus putant,

Potissimumque rebus in gravissimis.

1355 Quis abrogare vix ego possum fidem,

Insucta quamvis respiciam, si quispiam.

B Nam cuncta promptè credere, minus est malum,

Quam si quis æque denegat cunctis fidem.

1345 Levitatis illud: offerri hoc est pectoris.

Quidnam ergo miri contigit? Narra, liber:

1350 Ignota ne sit posteris hæc gratia.

Diluxerat jam: nox at urbem presserat,

1355 Subeunte Phœbi circumulum nube horrida,

Aliena certe temporis quæ res erat.

Nil namque festi sic amant cœtus, dies

1360 Ut claritate præditos; hinc hostibus

Mens læta (tanquam grata non esset Deo

1365 Res cœpta), nobis abditus contra dolor.

1370 Princeps ut autem, nosque, cancellos sacros

Intravimus, cunctique summi Numinis

Cœpere laudes caure, voce et maxima

Καλουμένου, ροη τε καὶ χειρῶν τάσις,  
 Τοσοῦτον ἐξέλαμψεν ἡλιου σέλας,  
 1365 Νέφους μαγνέτος τῷ Θεῷ προσάγματι,  
 Ὡς πάντα μὲν τὸν οἶκον ἀστραπηφόρον  
 Εὐθὺς γενέσθαι, τὸν πρὶν ἐστυγνασμένον,  
 Καὶ τῆς παλαῆς εἰκόνα σκηπῆς λαβεῖν  
 Ἀπαντας, ἣν ἔκρυπτε λαμπρότης Θεοῦ,  
 1370 Εἶδος δὲ πᾶσιν αἰθρίδασι καὶ φρένας.  
 Κἀνταῦθα θάρσους ἐνδραμόντος τῆ θέης,  
 Ἡμᾶς βοᾶσθαι πανορθεὶ ζητοῦμενας,  
 Ὡς τοῖς παρῶσι τοῦδε λείποντος μόνου,  
 Πρῶτέν τε καὶ μέγιστον ἐκ πρώτου κράτους  
 1375 Τοῦτ' ἂν γενέσθαι πρὸ θρόνων πόλει γέρας,

A Ἡμᾶς δοθῆναι τοῖς θρόνοις τοῦ ἁγίου  
 Ταῦτ' ἦν ἀπ' ἀνδρῶν ἐν τέλει, καὶ τῶν κάτω,  
 Πάντων ἀπ' Ἰσοῦ τοῦ λόγου ποδουμένων.  
 Ταῦτ' ἐκ γυναικῶν ὄφθην βοῶμενα,  
 1380 Πέρα σχεδὸν τι τοῦ γυναικῆ κοσμοῦ.  
 Βρονθὴ τις ἦν ἄπιστος ἀντικλιωμένη,  
 Ἐως ἐγὼ τιν' ἐξαναστήσας θρόνων  
 Ἐνεδρον οὐκ ἐμολ γάρ ἦν φωνῆς τόπος,  
 Συνωσμένῃ τε καὶ δέει κεκμητότῃ  
 1385 Γλώσσης τῶδ' εἶπον ῥήματ' ἐξ ἄλλοτρίας  
 « Ἐπίσχεθ', οὔτοι, τὴν βοήν ἐπίσχετε.  
 Καίρῳ γάρ ἐστι πάντως εὐχαριστίας  
 Ὁ νῦν· ὁ δ' εἰσπίπτετα καὶ τῶν μειζόνων. »

Invocati, ac clamor, et manuum extensio,  
 Tantis affulsit solis splendor,  
 746-747 1365 Nube jussu Dei dissipata,  
 Ut omnis ædes fulgoribus cœrusca  
 Statim feret, quæ prius tenebris horrida fuerat,  
 Ac veteris imaginem tabernaculi induerent  
 Omnes, quod Dei claritas tegebát,  
 1370 Omniumque vultus et mentes serenitas occuparet.  
 Tum vero fiducia ad spectaculum accedente,  
 Totis viribus petentes nos clamant,  
 Quasi id unum præsentibus deesset,  
 Primumque ac maximum a prima potestate  
 1375 Manus hoc urbi thronis gratius futurum,  
 Si me thronis civitatis concederet.  
 Hæc viri dignitate præditi, hæc vulgus,  
 Cum æquali omnes sermonis mei desiderio tenerentur.  
 Hæc mulieres e sublimi clamabant  
 1580 Pene ultra decorum muliebri.  
 Tonitru quoddam incredibile refringebatur,  
 Donec meo rogatu unus ex collegis sua  
 Sede surgeret; non enim vocem contentius emittere  
 Valebam, compressus et metu laborans.  
 1385 Sed hæc verba alterius lingua pronuntiavi:  
 « Cohibete clamorem, o viri, cohibete.  
 Nunc enim omnino agendarum gratiarum  
 Hoc tempus est. Etiam majorum deinceps erit tempus. »

1368 Καὶ τῆς παλαῆς. *Quin et imaginem nobis  
 exhiberet veteris illius tabernaculi, quod Dei quon-  
 dam ipsius splendor et gloria palam replevit.* CAR-  
 DON. apud Boll.

1371 Θάρσους. Edit. ad marg. καὶ θάρσους. *Mox  
 ἐνδραμόντος.* Edit. ἐκδραμόντος, sed male. Vult  
 enim auctor ex illo repentino splendore Catholicos  
 omnes ingentem lætitiã concepisce, contractaque  
 ex hujusmodi spectaculo fiducia, statim magnis clamoribus  
 poposcisse, ut Ecclesie præficeretur Grego-  
 riorum, quod unum presentibus deerat.

1375 Ἡρὸ θρόνων. Edit. ad marg. τῶν πατριαρ-

χῶν. Dederat Catholicis Theodosius ecclesias; sed  
 petebant ut his ecclesiis episcopum daret Grego-  
 rium, quod postremum munus priori majus existi-  
 massent, ipsique gratius foret. Billius immerito  
 respicit πατριαρχῶν.

1376 Τοῖς θρόνοις. Edit. ad marg. τῆ ἐξουσίᾳ.

1378 Τοῦ λόγου ποδουμένων. Edit. ad marg. τοῦ  
 πόθου ἰσοῦμένων.

1387 Πάντως. Coisl. παντός. Ita edit. ad marg.

1388 Καὶ τῶν μειζόνων. Cardon. apud Bollan-  
 dist. *Suus deinde rei, quam petitis, perficiendæ erit  
 locus.*

#### METRICA VERSIO.

Tensisque palmis ipsius opem exposcere:  
 Tantum repente splenduit solis jubar,  
 Jussu Tonantis nubè perrupta, illico  
 Ut ante tristis velut ac mœrens, domus  
 Fulgore visus omnium perstringeret:  
 Imaginemque veteris arcæ sumerent  
 Omnes, tegebát quam Dei ingens claritas:  
 Fugeretque mentis nubilum et vultus simul.  
 Spectata quæ res cum piam plebem metu  
 Solvissset, altis vocibus me postulat,  
 Hoc præter, ut si tempori nil deforet.  
 Primum hocque, summum et principis munus fore,  
 Quod anteponat civitas ipsis thronis,

B Si civitatis ipse me dederit thronis.  
 Hoc dignitate præditi, hoc vulgus petit.  
 Hoc vota tendunt, nemine excepto, omnium.  
 Clamore magno femine hoc etiam petunt,  
 Sic ut decori pene legem excederent.  
 Res hæc refracto par erat tonitruo.  
 Hic sede quemdam jubeo collegam sua  
 Exsurgere; loqui non enim poteram, niuis  
 Compressus, atque territus magno metu:  
 Ejusque plebem voce sic ipse alloquor.  
 « Hunc premitte, queso, premitte, clamorem, o viri.  
 Nunc sunt agenda gratiæ summo Deo:  
 Majora quæ sunt, his erit tempus suum. »

Λαός δ' ἐπεβρόθησεν ὡς ἐφθεγγάμην.  
 1390 Πᾶσι γάρ ἐστι προσφιλές τὸ μέτριον.  
 Αὐτός δ' ἀπῆλθεν ἀνέσας ἀυτοκράτωρ.  
 Ὅστω μὲν οὐτος σὺλλογος καταστρέφεται,  
 Τοσοῦτον ἡμᾶς ἐκροβήσας καὶ μόνον,  
 Ὅσον γυμνωθὲν ἐν ξίφος, πάλιν ἔσω  
 1395 Πιστεῖν, θράσος τε συντεμεῖν θερμοῦ λεῶ.  
 Τὰ δ' ἔνθεν οὐκ' οἷός' ὡς προσάξω τὸν λόγον,  
 Ἐχοντα καὶ τιν' ἔρχον ἐν τοῖς πράγμασι.  
 Τίς συγγραφεὺς μοι τῷ λόγῳ δόη πέρας;  
 Αἰσχύνομαι γὰρ ταῖς ἡμαῖς εὐφημίαις,  
 1400 Κἂν ἄλλος εὖ λέγῃ με. Τοῦτ' ἐμὸς νόμος.

A Ὅμως δὲ λέξω μετριάξω ὡς σθένος.  
 Ἦν ἔνθεν ἡ πόλις δὲ τὸ φράγμα μὲν  
 Κάτω βελήχται, τοῦ ναοῦ κραυνομένη·  
 Ὅμως δ' ὀπισθενάξεν, ὡς γίγας, φάσι,  
 1405 Βληθεῖς κεραυνῷ πρόσθεν Αἰτναίου πάγῃ,  
 Καπνὸν τε καὶ πῦρ ἐκ βάθους ἤρειυετο·  
 Τί γούνη ποιεῖν, πρὸς θεοῦ, θεκαῖον ἦν;  
 Διόξασθ' ἡμᾶς, εἰπαθ', οἱ νῦν ἐντελεῖς,  
 Ὡ μερακίσκων σὺλλογος τῶν ἀθλίων,  
 1410 Ὅς τὸ πρῶτον μὲν ἀδρανὲς λογίζεσται,  
 Τὸ δ' ἔμμανές τε καὶ κάκιστον, ἀνδρικόνη·  
 Ὡσεῖν ἐλαύνειν, ἀγροῦν, ἀναφλέγειν,

Populus admurmuravit his quae dixeram.  
 1390 Omnibus enim amica est modestia.  
 Ipse etiam haec laudans imperator discessit.  
 Hic igitur exstitit huius concionis exitus,  
 Qui nos in hoc uno tantum exterruit,  
 Quantum terrene potuit nudatus ensis unus ac rursus intro  
 1395 Conditus, compresso populi calidioris impetu.  
 Haud scio quibus verbis enarrem quae secuta sunt,  
 Grande aliquid in rebus habentia.  
 Quis scriptor hoc mihi opus absolvat?  
 Pudorem enim mihi incutiunt laudes meae,  
 1400 Quasvis ab alio lauder. Hoc mihi in legis loco est.  
 748-749 Dicam tamen, quam potero moderatissime.  
 Eram intus; urbs autem ferociam suam  
 Deposuerat, templo occupato;  
 Sed tamen ingemiscebat, ut gigas ille fertur,  
 1405 Qui fulmine ictus olim in monte Aetna  
 Fumum et ignem e profundo evomebat.  
 Quid igitur nunc, per Deum, facere aequum erat?  
 Docete nos, dicite, qui nunc rigidi estis,  
 O juvenum caetus miserorum:  
 1410 Quibus quod lenis est, imbecillum videtur,  
 Et virile, quod furiosum et pessimum:  
 Utrum pulsare, expellere, efferare, incendere aequum erat,

1389 Ἐπεβρόθησεν. Obstrepuit, obmurmuravit  
 ac strepitu comprobavit. Sic Hesychius, et Euripid.  
 Hecub. 553.

1393 Ἐκροβήσας. Forte ἐκροβήσασαι

1394 Ὅστω γυμνωθὲν ἐν ξίφος. De eo juvene  
 hoc expovit Graecus scholiastes, qui ad Gregorium  
 necandum ab Arianis subornatus est: sic enim legi-  
 tur in editis ad marg. ὡς αὐτός ὁ γυμνωσας ὕστε-  
 ρον πρὸς τὸν μέγαν ἐξείπεν, quod Billio parum arri-  
 det. Hunc enim ensam a quodam potius imperato-  
 ris satellite nudatum fuisse arbitratur, ad comprime-  
 dum popularem impetum et audaciam. Aliter  
 censet Combefisius. Vide infra, vers. 1464.

1395 Λεῶ. Coisl. νέου.

1397 Ἐχοντα καὶ τιν' ἔρχον. Cum ingentem re-  
 rum ac negotiorum molem secum trahant. Edit. ad  
 marg. μέγθος ὡς δοκεῖν ἐπιβρονα.

1405 Τοῦ ναοῦ κραυνομένη. Aede sacra a me  
 occupata.

1405 Πρόσθεν Αἰτναίου. Cardon. apud Bolland.:

Ac monte Aetneo percussus.

1408 Ἐντελεῖς. Billius vocem hanc contendit  
 significare in eo loco, ἀκριβοδικαίους, eos qui in  
 acceptis injuriis ulciscendis severos se ac rigidos  
 praebent, nec iis, a quibus laesi sunt, de summo jure  
 quidquam remitti volunt. Quam interpretationem  
 alius Gregorii ipsius verbis in orat. coram ci. epi-  
 scopis habita probat, ubi de iis injuriis, quibus or-  
 thodoxi ab haereticis affecti fuerunt, loquens Gre-  
 gorius, atque ab iis vindicandis abstinere se decla-  
 rans, haec addit: Αἴαν γὰρ εἶπεν ἐντελεῖς καὶ δικαιοὶ  
 περὶ τὴν ἀντιδοσιν, hoc est, ut illic expovit Nicetas,  
 ἀκριβεῖς, μηδὲν τῆς δικαίας ἀντιδοσεως ἀφιέντες,  
 severi, nihil de summo jure remittentes. Vide tom. I,  
 pag. 765.

1410 Ἀδρανὲς. Edit. ad marg. ἀνανδρῶν. Mox  
 λογίζεσται, ad marg. νομιζεσται.

1411 Ἐμμανές τε. Ita Coisl., quae lectio prae-  
 ferenda editis ἔμμανές. Mox κάκιστον. Edit. ad marg.  
 μνηστικῶν, ὀργίλων

### METRICA VERSIO

Haec verba plansi maximo plebs excipit.  
 Amica namque est omnibus modestia.  
 Abiitque princeps maxima haec laude efferens.  
 Hic concionis exitus tandem fuit.  
 Hoc solum in nno qui metum nobis tulit,  
 Quod ensis unus strictus est, ac conditus  
 Statim, et repressus impetus vulgi ferox.  
 Nunc, quae sequuntur, haerere quonam modo  
 Narrabo, rerum hic magna nam moles subest.  
 Nostro quis addet ultimam scriptor manum  
 Operi? Meorum quippe me laudum pudet,  
 Licet alter etiam me canat. Mos hic meus.

B Dicam tamen, modestia utens maxima.  
 Templum tenebam: civitas antem, licet  
 Aede occupata pristinae ferociam  
 Liquisset, imo pectore gemebat tamen,  
 Gigasque ut ille pressus Aetnaeis rogis,  
 Ructabat imis partibus fumum gravem,  
 Ignemque. Quidnam hic, per Deum, par erat  
 Facere? Docete, praesules rigidi modo,  
 Juvenumque misera sorte concilium, quibus  
 Languor videtur esse mortum lenitas,  
 Contraque robur saeva vindictae sitis:  
 Protrudere hostes? efferare? incendere?

Καὶρῷ τ' ἀπλήστως χρωμένους καὶ τῷ κράτει ;  
 Ἡ φαρμακευτὴν φαρμάκους σωτηρίας ;  
 1415 Δύω γὰρ οὕτω καλὰ κερδαίνων παρῆν,  
 Αὐτούς τε ποιεῖν μετρίους τῷ μετρίῳ,  
 Ἡμῶς τε ἔδειξαν καὶ τὸ φίλον λαμβάνειν.  
 Τοῦτ' ἦν εἰκατον, τοῦτο καὶ φανήσομαι  
 Ἄσ' τε ποιῶν, καὶ τόθ' ὡς μάλιστα ἔνῃν.

1420 Πρῶτον μὲν, ὡς δέδεικται μὴ καιροῦ φορᾶ  
 Νέμων τὸ πλεον, ἢ κράτει τῷ τοῦ Θεοῦ,  
 Τί νοουθετοῦμαι τῷ καλῷ παρανέτῃ,  
 Ἐγὼν λόγον σύμβουλον ἀσφαλίστατον ;  
 Πάντων σεβόντων τὴν ἄβρην τῶν ἐν τέλει,  
 1425 Τοῦτων μάλιστα τοὺς ἴσῳ παραστάτας,  
 Οἱ πάντ' ἄνδρες τᾶλλα, πλὴν εἰς χρήματα.

A Τί δ' ἄν εἴς εἴποι, πῶς τε καὶ τέχναις ὄσαι,  
 Αὐτοῖς πῶδ' βασιλικὸς προσκειμένων,  
 Κατηγορούντων, λαμβανόντων ἐκτόπως,  
 1430 Τῆς εὐσεβείας ἐμφορουμένων κακῶς,  
 Ἄσχημονούτων, ὡς γε συντόμως φράσαι·  
 Μόνος ποθεῖσθαι μᾶλλον, ἢ μισεῖσθ' ἔγνων,  
 Καὶ τῷ σπανίῳ τὸ σεμνὸν ἡμπολησάμην,  
 Θεῷ ταπειλὰ καὶ καθάρσαι προσένειμον,  
 1435 Τῶν δὲ κρατούντων τὰς θύρας ἄλλοις εἰδοῦς.  
 Ἐπειτα τοὺς μὲν ἠπορημένους βλέπων  
 Ἐξ' οἷς συνηθεσάν σφισιν ἡδαικράτες,  
 Τοὺς δ' εὖ παθεῖν χρεζόντας, ὡς εἰκοῦς, πάλιν,  
 Τοὺς μὲν τ' ἀπῆχα τὸν φόβον, τοὺς δ' ὀφέλουσιν,  
 1440 Ἄλλοις κατ' ἄλλην χρεῖαν, ὡς ἦν μοι σθέ. α.

Tempore insolenter et immoderate abutentes et potestate

An mederi salutaribus remediis?

1415 Sic enim duo lucrari bona poteram,

Ut et eos moderatione moderatos facerem,

Et ipse gloriam et amorem consequerem.

Hoc justum erat, hoc palam et aperte

Semper faciam, fecique tum, maxime quam potui.

1420 Primum quidem, ut ostenderem me temporis mutationi

Non plus tribuere quam Dei potentia;

Quid consilii a praclaro hortatore accipio,

Rationem habens tutissimum consiliarium?

Cum omnes colerent supercilium potentium,

1425 Ac eorum praecipue, qui intra cubiculum astant ministri,

Homines ad omnia iuertes, praeterquam ad pecuniam,

Quis dicat quomodo et quot artibus

Affixi haerent regis ianuis,

Accusarent, inhoneste sumerent,

1430 Pietatis quaestu sese nequiter implerent,

Ac indecore, ut breviter dicam, se gererent;

Solus desiderari potius, quam odio haberi, malui,

Et raritate venerationem mihi conciliavi,

Deo, ut plurimum, ac mentis expurgationi deditus,

1435 Potentium januas aliis concedens.

Deinde vero cum alios viderem anxios

**750-751** Ob ea in me commissa, quorum sibi conscii erant,

Alios rursus mea, ut verisimile est, beneficentia indigentes,

Illis quidem metum abstuli, hos vero iuvabam,

1440 Alia alios in indigentia, quantum poteram.

1413 Ἀπλήστως, στα Coisl. Quin vera sit lectio, nullum dubium, inquit Billius; frequens enim est Gregorio haec locutio: ἀπλήστως χρῆσθαι, pro *abusi, insolenter et immoderate uti*. In prima *adversus Julianum Apostatam* invectiva, tom. 1, pag. 121, de Alexandrinis loquens, sic ait: Οἱ ἀμέτρως χρησάμενοι τῷ καιρῷ, et sub finem secundae invective, *ibid.*, pag. 172: Μη ἀπλήστως χρῆσώμεθα τῷ καιρῷ. Edit. ἀπλήστως.

1419 Ἄσ' τε. Coisl. ἄσ' τε.

1425 Ἐγὼν λόγον. Coisl. λόγον δ' ἔγνων

1430 Τῆς εὐσεβείας. Item est, inquit Billius, τῆς εὐσεβείας ἐμφορεῖσθαι, quod τῆς εὐσεβείας ἀπλήστως χρῆσθαι. Notat enim eos qui fidei catholicae praetextu aulicis se venditabant, eorumque favore ad inimicorum suorum detrimentum ac perniciem abutebantur.

1435 Τὸ σεμνόν. Edit. in marg. κοσμοῦτητα. Mor ἡμπολησάμην, conciliavi. Edit. in marg. ἐπέριβανα.

#### METRICA VERSIO.

Nimisq; abuti temporis licentia?

An his mederi pharmacis salubribus?

Hinc nam redibat commodum duplex mihi:

Modestum ipsos dum traho ad modestiam,

Simulq; amore dum colligo, et clarum decus.

Erat istud aequum scilicet: quapropter hoc

Ei facio semper sedulo, et tum maxime.

Primum, secundo cursum rerum dare

Ne plus viderer, caelū quam robori,

Quid ratio, monitrix quae mihi est certissima,

Hic dicat, et quid hic gerendum praecipit?

Cum nullus esset, aulicos qui principes

Nou coleret, ac praeter caeteris cubiculi

Famulos, inertes (dumo opes) ad otinia,

B Modisque miris artibusq; ad regiae

Aulae nitentes semper haereret fores,

Laceraret alios, sumeret foedum in modum,

Abuteretur pessime recta fide,

Seque indecore gereret, ut loquar brevi;

Desiderari malui, quam odium mei

Movere: raro et prodiens peperi mihi

Venerationem, Numini summo vacans

Ac mihi, potentium caeteris linquens fores.

Exinde cernens anxios quosdam metu,

In me scelestae multa qui patravérant,

Opis indigentes rursus ad quosdam meae,

Illis pavorem sustuli, hos pro viribus

Juvi, ferebat commodum et eujuslibet.



Ἐν δ' ἐξ ἀπάντων δειγματος λέγω χάριν.  
 Ἐνδον ποθ' ἠθύραχον ἐξ ἀβροστίας.  
 Ἦρκετο γάρ, ἦρκετο συνδραμοῦσα τοῖς πόνοις.  
 Ταῦτ' ἐτρυφώμεν, ὡς δοκεῖ τοῖς βασιλείοις.  
 1445 Οὕτως ἔχοντος, ἀβρώδης δῆμου τινὸς  
 Ἐπεισάσαι, σὺν δὲ τοῖς νεανίας,  
 Ὀχρὸς, κομήτης, πενθικῶς ἐσταλμένος.  
 Ἐμοῦ δ' ἐπιστρέφαντος ἐκ κλήνης πύδας  
 Οὕτω τι μικρὸν, οἶα τὰ προυυμένον.  
 1450 Οἱ μὲν θεῶν τε καὶ βασιλέων, ἄς ἦν φῖλον,  
 Φωνὰς ἀφέντες εὐχαρίστους ἀφθόνως,  
 Ὡς τὴν παρούσαν ἡμέραν δεδωκόσιν,  
 Ἥμας τ' ἐπαινεύσαντες ἔστιν οἷς λόγοις,

A Ἀπῆλθον. Ὅς δὲ τοῖς ἑμοῖς ἀφνω ποθὶ  
 1455 Πρῶσφις, ἱκέτης, ἀφνωος, ἐκπληκτὸς τις ἦν.  
 Ἐμοῦ δὲ, εἰς τε καὶ πόθεν, χρῆζεις δ' ὄπου  
 Λέγοντος, οὐδὲν τι πόλον ἢ μελῶς βοᾷ.  
 Ὀμορξεν, ἐπένεαξεν, ἢ σφίγξει χεροῖν  
 Πέλων. Ὑπείσθη τι κάμωι δάκρυον.  
 1460 Βίλξ δ' ἀποσταθθέντος (οὗ γὰρ ἦν λόγῳ),  
 Τῶν τις παρόντων· «Ὀῦτος, » εἶπεν, «ὁ σφαγῆς  
 Σοῦ, τοῦτο φῶς βλέποντος ἐκ Θεοῦ σκέτης,  
 Ἐκίον πάρεται, δῆμιος συνειδότης,  
 Φονεὺς εὐγνώμων, εὐγενὴς κατήγορος,  
 1465 Τὸ δάκρυον δίδωσι τιμὴν αἵματος.  
 Ταῦτ' εἶπεν· ἐκλάσθην δὲ τοῖς λόγοις ἐγὼ,

Unnam ex omnibus exempli causa narrabo.  
 Domi aliquando conquiescebam morbo detentus,  
 Qui laborum perpetuus comes erat adjunctus.  
 Hæc deliciarum causa agebam, ut placet invidis.  
 1445 Cum sic me haberem, subito de plebe quidam  
 Introeunt, et cum illis juvenis  
 Pallidus, longis capillis, lugubri ornatus.  
 Cum autem psululum pedes e cubili  
 Extraxissem, ut solent, qui territi sunt,  
 1450 Illi quidem Deo et regi, ut ipsis placebat,  
 Voces emiserunt, quibus gratias uberrime agebant,  
 Quod præsentem diem utriusque dono cernerent,  
 Cumque me quoque nonnullis verbis laudassent,  
 Abierunt. At ille meis subito pedibus  
 1455 Inbærens, supplex, mutus et attonitus quidam erat.  
 Me autem quis, et unde, et cuius rei indiges,  
 Rogante, nihil amplius flebat, nisi major vociferatio.  
 Plorabat, ingemiscebat, magisque stringebantur  
 Manus. Mibi quoque lacrymæ subibant.  
 1460 Cum autem vi abstractus fuisset, nam verbis non poterat,  
 Quidam ex præsentibus, « Ille, inquit, intersector  
 Tuus, qui lumen Dei beneficio cernis,  
 Sponte adest, suæ ipsius conscientie tortor,  
 Homicida facinus agnoscens, generosus accusator,  
 1465 Lacrymas dat sanguinis pretium. »  
 Hæc ille : at ipse fractus sum his verbis,

1443 Ἦρκετο γάρ, ἦρκετο συνδραμοῦσα. Cum la-  
 boribus concursens, ex ipsis ortus, et perpetuus comes.  
 1444 Ἐτρυφώμεν. Id est, morbum fingebamus.  
 1449 Τὰ προυυμένον. Val. τὰ προυυμένα.  
 1454 Ὅς δὲ. Ita Vaticanus codex. Edit, ὡς δὲ,  
 sed in margine δὲ.  
 1458 Ἡ σφίγξει. Billius, suasque pressius stringit  
 manus. Ego mallem, stringit manus meas. Id quidem  
 Græca sonare videntur : et certe id est sup-  
 plicis habitus, qualis ille de quo agitur, qui a Gre-  
 gorii complexu vix avelli poterat, nec nisi per vim  
 avulsus est.  
 1462 Τοῦτο. Ita Val. Edit. τοῦ τό.  
 1463 Δῆμιος. Schol. κολαστής.  
 1464 Ἐγγνώμων. Sic legendum videtur. Edit.

ἐγγνώμων. Ita et Cardon. apud Bolland. Vertit enim,  
 impius homicida. Nihil obstat censet Combefisius,  
 quominus is sicarius idem credatur ac ille qui in  
 celebri conventu gladium eduxit, et statim condidit ;  
 sive ille fuerit ex militari cohorte imperatorem sti-  
 pante, quæ Billii est opinio, seu potius, ex fremen-  
 tum Arianorum grege, ut putat Combefisius, qui  
 gladium eduxerat, necare Gregorium cogitans, aut  
 tumultum excitare, sed postmodum crimine do-  
 lens, veniam petiit. — Benedictini legunt εὐγνώ-  
 μων, sed evidenter male, cum deficiat metrum,  
 quod prorsus sit integrum retenta cum editis lectione  
 quæ habet ἀγγνώμων, homicida imprudens, aut im-  
 pius, sed penitentia adductus, ut sui fiat accusator.  
 (GAILLARD.)

## METRICA VERSIO.

Pro mille vobis unicum exemplum afferam.  
 Urgente morbo cum domi quiescerem :  
 Comes meorum nam laborum venerat,  
 Id invidiorum turba delicias licet  
 Vocet ; introire plebe de quosdam intueor  
 Repente : juvenis cum quibus pallens erat,  
 Comaque longa, squalidus et vestibus.  
 Hic et cubili cum pedes ego nonnihil  
 Statim extulisssem, territi velut solent,  
 Illi Deoque ac principii actis gratiis,  
 Ut meus ferebat, maximis, quod hunc diem  
 Utriusque dono cernerent, atque in meam  
 Laudem quibusdam vocibus simul editis,

PATR. GR. XXXVII.

Abeunt. At ille fixus ad nostros pedes,  
 Sine voce supplex, et metu torpens erat.  
 B Ac me, quis esset, undenam, et quid posceret,  
 Rogante, multo tum magis clamat, gemit,  
 Plorat, suasque pressius stringit manus :  
 Sic ut moveret lacrymas nobis quoque.  
 Avulsus hinc vi, non enim voce, ut iuit,  
 Hæc dixit aliquis : « Carnifex hic est tuus.  
 Ope namque summi Numinis tunc vides.  
 Hinc sponte venit, pectoris tortor sui,  
 Homicida pravus, crimen ingenue fatens.  
 Pretium cruoris porrigit fletus tibi. »  
 Hæc ille. At ipse, talibus fractus sonis,

36

Φωνὴν δ' ἀφῆκα τοῦ κακοῦ λυτῆριον·  
 ε θεός σε σώξῃσι· τὸν σεσωσμένον δ' ἐμὲ  
 Χρηστὸν φανῆται τῷ σγαγεῖ γ' οὐδὲν μέγα.  
 1470 Ἐμὸν πεποικῆκέ σε τὸ θράσος. Σκόπει  
 Ὅπως ἐμοὶ τε καὶ θεῷ γένη πρόβιον. »  
 Ταῦτ' εἶπον· ἡ πόλις δὲ (οὐ γὰρ λανθάνει  
 Τι κρείττον οὐδὲν) εὐθὺς ἐκμαλάσσεται,  
 Ὅσπερ σίδηρος ἐμπύρους κινίμασι.  
 1475 Τὸ δ' ἐκ τοσοῦτων χρημάτων θρυλλουμένων,  
 Ὅν οἱ μέγιστοι τῶν ἄλλης οἰκουμένης  
 Ναῶν ἔθραυρίζον ἐκ παντός χρόνου,  
 Καίμηλιν τε καὶ πάρων τῶν πάντοθεν,  
 Οὐδ' ὄντινον λογισμῶν ἐν τοῖς γράμμασιν  
 1480 Εὐρόντα τῶν πρὶν προστατῶν Ἐκκλησίας,

A Ote' en ταμίαις τοῖς, ἐν οἷς τὰ πράγματα,  
 Στέρξαι, ξένον τε μηδὲλος λαθεῖν τινα,  
 Ὅς μοι παρήμον καὶ παρῶζον ἔτινα,  
 Τοῦτων λογιστῆν ὕβρι εἰς μυστηρίου·  
 1485 Πόσον δοκεῖ σοι; ὦν γὰρ ἔσχε τις μόνων,  
 Οὐ ὧν λαθεῖν δίκαιον, ἐσθ' ὑπεύθυνος.  
 Ταῦθ' ὅστις ἦντων χρημάτων, καὶ μέμερατα·  
 Ὅστις δὲ κρείσσων, καὶ λίαν προσδέξεται.  
 Πᾶσι γὰρ ὁμοῦ τῆς ἀπληστίας κακῆς,  
 1490 Ἀπληστον εἶναι χεῖρον ἐν τοῖς πνεύματος.  
 Εἰ πάντες οὕτως ἐφρόνου εἰς χρήματα,  
 Οὐκ ἐν ποτ' οὐδὲν τοῖον ἐν ἐκκλησίαις  
 Πλήρωμ' ἀνευρεῖν (οὐ φρονεῖ γὰρ τῆς ἐμῆς)·  
 Λέγω δ' ὅσον λειτουργῶν, ἐγγίζον θεῷ.

Ac vocem emisi, qua illum culpa libero:  
 « Servet te Deus; me autem qui servatus sum,  
 Lenem videri in sicarium, non magna res est.  
 1470 Meum te fecit audacia. Vide  
 Quomodo et me et Deo dignus fias. »  
 Hæc d'xi; civitas autem (non enim latet  
 Præclari quidpiam) statim emollitur,  
 Ut ferrum ignis violentia

752-753 1475 Cum autem nec tantæ, ut fama erat, pecunie  
 Quam maxima totius orbis templa  
 Ex omni tempore asservaverant,  
 Nec suppellectilis et undique affluentium reddituum,  
 Illam prorsus rationem in commentariis  
 1480 Reperissem præcedentium Ecclesiæ præsulum,  
 Nec apud quæstores qui pecunias asservant,  
 Contentus sui, nec extra eum prorsus ulium,  
 Ut hortabantur et incitabant nonnulli,  
 Horum administratorem in ministerii probum, adscivi.  
 1485 Quale id tibi videtur? nam eorum tantum, quæ quis habet,  
 Non eorum quæ illum æquum erat accipere, rationem reddere tenetur.  
 Hæc quisquis pecunia inferior est, etiam culpabit;  
 At quisquis altior, etiam atque etiam libentissime admittet.  
 Nam cum inhonesta sit omnibus avaritia,  
 1490 Avarum esse deterius est in his quæ sunt spiritus.  
 Si omnes ita affecti essent erga pecuniam,  
 Nunquam tanta posset in ecclesiis  
 Plenitudo inveniri (id enim haud mihi probatur);  
 Quidquid ministrorum et Deo astantium intelligo.

1470 Πεποικῆκε. Ita Coisl. Edit. πεποικῆκε.  
 1477 Ναῶν. Ita Coisl. Prave edit. ναοῖς.  
 1482 Ἐέρον. Possis intelligere de sæcularibus  
 iudicibus, ad quorum tribunal reos de rationibus  
 reddendis traducere noluit Gregorius, ut quidam  
 suadebant.  
 1487 Ἐττων χρημάτων. Ita Coisl.inianus codex et  
 Vaticanus. Edit. γραμμάτων, pecuniæ inferior, id  
 est, qui pecuniæ amore vincitur.  
 1490 Ἐν τοῖς πνεύματι. Cum in rebus quidem  
 omnibus improbanda merito sit inextrepabilis quædam

habendi cupiditas, tum vero maxime in iis quæ spiri-  
 tum et divina spectant.

1492 Τοῖον ἐν. Coisl. τοιοῦτον ἦν. Vat. ἦ.  
 1495 Πλήρωμ'. Ita Coisl. Edit. πλήρωμ', labes,  
 noxa, non tantæ labes in Ecclesiis inest, ut  
 sed in marg. πλήρωμα. Schol. addit: ἰσχυρῶς τὸ δῶ-  
 ρον, οὐχ ἡμῶν προτέρημα, τὸν δοκοῦντα τύπον κο-  
 λάζει. Quibus verbis Gregorii mentem exprimit,  
 qui cum dixisset se pecunias despiceret, plus quam  
 sacrorum hominum vulgus, se ipse corrigi, nec  
 per jactantiam id a se dictum ostendit. cum istud

## METRICA VERSIO.

Hæc dicta, noxa solvo quis ipsum, extuli.  
 « Servet Deus te; cum salutem acceperim,  
 Præbere facilem me decet sicario.  
 Meum scelus te reddidit: tu jam vide,  
 Ut neque dignum præbeas teipsum, et Deo. »  
 Hæc ipse dixi; civitas autem statim  
 (Fulcri latere nam nihil prorsus potest),  
 Mollitur, igne fervido ut ferrum solet.  
 Quid de tot opibus, quis nihil celebris,  
 Dicam, universæ maximi terræ viri  
 Quas ævo ab omni struxerant templis sacris?  
 De totque vasis, totque item preventibus,  
 Quorum ipse cum nec calculum nancisceret  
 In pristinorum præsulum usquam litteris,

B Nec rursus illum noscere ex quæstoribus  
 Possem, acquievi; nec, licet multi viri  
 Aliter moverent, exterum, in mysterii  
 Probrum, vocandum censui bono ad calculos?  
 Quanti astimas hoc? quisque enim est obnoxius  
 Ob habita tantum, non que habere dehuit.  
 Addictus opibus quisquis est, hæc improbat:  
 Probat ut qui liber est harum siti.  
 Nam læda cum sit rebus in cunctis opum  
 Cupido, multo est foedior tamen in sacris.  
 Si de opibus esses par meæ mens omnium  
 Non tanta habes esset in Christi domo  
 (Hanc explicare pectoris nec enim est mei).  
 Loquor ministris de sacris, et qui Deo

1495 Καὶ τοῦτο δ' ἦν θρόλλημα τῶν ἐναντίων,  
 Μῆδ' ἄν πολῶσι τὸν λεῖον ἐξαρκέσαι,  
 Τὸν πρὶν μερισθένθ', ἦνικ' ἤμεν ἐνδεδίξ.  
 Τοσοῦτον ἤμεν πᾶσαν ἠτέλιονμένοι,  
 Ὅν νῦν νεῶ τε καὶ νεῶν πληρώματα.  
 1500 Ταῦθ' ἡμῖν ἰσοποδάδεθ', ὡς ἄν μὴ λέγω  
 Πτωχῶν, μοναστῶν, παρθένων τῶν ἐν νεοῖς,  
 Ξένων, παροίκων, δεσμιῶν ἐπιστάτας,  
 Ὑαλμυθῶν τε, θακρῶν τε παννύχων,  
 Ἄνδρῶν, γυναικῶν σεμνότητ' ἀσκουμένων,  
 1505 Ἄλλα σὺν οἷς ἀγάλλετ' εὐτάκτοις Θεός.  
 Ἄλλ' οὐ γὰρ ἠσούραζεν ὁ φθορεὶς φθόρος,  
 Ὅ κ' ἀνθ' ἄλλοισι, ἢ φανός, ἢ λαθρίως·

A Ἀρχὴν κακῶν μοι τὸ κρατεῖν ἐπιστάγει.  
 Ὅσον γὰρ ἦν ἔξω, Αἰγύπτου δίχα,  
 1510 Λαῶν πρόεδρον, ἕχρι Ῥώμης δευτέρας,  
 Γῆς καὶ θαλάττης ἐκ μυχῶν ἐσωτάτων,  
 Κινηθὲν, οὐκ οἷδ' οἷς ται θεοῦ λόγος,  
 Συνέρχεθ', ὡς κήζοντες εὐσεβῆ λόγον.  
 Ὅν ἦν ἀνήρ πρόεδρος εὐσεβέστατος,  
 1515 Ἄπλοῦς, ἀτεχνος τὸν τρόπον, Θεοῦ γέμων,  
 Βλέπων γαλήνην, θάραξ αἰδοῦ σύγκρατον  
 Βάλλων ὄρωσι, Πνεύματος γεώργιον.  
 Τίς ἠγγήσε τούτων, ἂν δηλοῖ λόγος,  
 Τῆς Ἀντιοχείων προστάτην Ἐκκλησίας,  
 1520 Τὸν ἐνθ' ἕπερ κέκλητο, καὶ καλούμενον

1495 Atque is etiam rumor spargebatur ab adversariis,  
 Populum satis frequentem non fore, ut vel vestibula impleret,  
 Qui prius divisus erat, dum pauperes essemus;  
 Adeo omnibus eramus contemptui,  
 Qui nunc et templa et templorum plenitudinem possidemus.  
 1500 Haec nobis studio habebantur, ut nihil dicam de iis  
 Qui pauperibus, monachis, virginibus in templis degentibus,  
 Peregrinis, hospitibus, victis praerant,  
 In psalmodum cantibus, et nocturnis lacrymis.  
 Et viris, ac mulieribus continentiam profitentibus,  
 1505 Aliisque omnibus, quae rite constituta placent Deo.  
 Sed corruptrix invidia, neque enim quiescit,  
 Quae omnia expugnat, aperte, aut clam,  
 Fecit ut princeps locus initium esset malorum meorum.  
 Quidquid enim in Oriente, excepta Aegypto,  
 1510 Populis praesidet, usque ad Romam alteram,  
 754-755 Ex terra et maris remotissimis angulis,  
 Exiitum, quibus Dei consilii, haud scio,  
 Coeunt, ut stabiliant pietatis doctrinam.  
 His praerat vir piissimus,  
 1515 Simplex moribus, sine arte, Deo plenus,  
 Vultu placidus, fiduciam pudori conjunctam  
 Cernentibus exhibens, Spiritus cultus.  
 Quis ignorat eum, quem verba mea indicant,  
 Antiochens praesidem Ecclesiae,  
 1520 Qui erat id quod vocabatur, et quod vocabatur

Dei donum esse fateatur, Θεοῦ τὸ δῶρον, non vero  
 sibi atque mentis praestantiae tribuendum. Hanc  
 scholasticæ expositionem respicit Billius: optimam  
 putat Combefisius, cui tamen non displicet altera  
 lectio, scilicet πλήρωμα, quam sic reddidit: *Nullus  
 talis coitus occurreret, λέγω δὲ, in iis, inquam, qui  
 ministri sunt et Deo appropinquant: sic nimirum,  
 pecuniis insatiabilis.* Verba sunt Combefisii.

1498 *Ἡτέλιονμένοι.* Coisl. εὐτελιονμένοι.

1499 *Νεῶ.* Coisl. νεοί τε. *Μοx πληρώματα.* *Pleni-  
 tudinem, id est, numerosissimam plebem, quæ tem-  
 pla replet. Alii πληρώματα, templorum opes inter-  
 pretantur.*

1501 *Τὸν ἐν νεοῖς.* Combef. interpretatur *juve-  
 num, quorum praecipue habendum est cura.*

1507 *Ἐπιστάτας.* Horum omnium curam sibi  
 impendere significat Gregorius, Paulum imitatus,  
 ubi apostolicos labores suos et sollicitudines com-  
 memorat.

1507 *Φανός.* Coisl. φανερός, sed contra metrum.  
 1513 *Ἀδύρον.* Ita edit. ad marg. sicut legendum  
 crederim: in textu ὄρων, Billiusque vertit, *fr-  
 met ut thronum mihi.* Non bene addidit mihi. Epi-  
 scopi namque convenerant ut catholicum episco-  
 pum constituerent, non magis Gregorium quam  
 alium quemlibet, ut expressit Gregorius prebyter:  
 Ἀρχιερεῖα καταστήσαι τῇ βασιλείᾳ πιστόν. Vide  
 tou. I. p. cliv (col. 296, C).

1517 *Πνεύματος γεώργιον.* Omnibus donis Spi-  
 ritus sancti excultus.

#### METRICA VERSIO.

Summo propinquant. Dicitabant hoc quoque  
 Hostes, replendis atris fore imparē  
 Plebem, prius quæ secta erat, cum pauperes  
 Essemus, adeo vilis me nil erat,  
 Qui post habebam templa conferta undique.  
 Haec studia nostra tunc erant: ne pauperes,  
 Monachosque referam, virginum et sanctos choros,  
 Victos, peregrinos (quibus praefecran  
 Quosdam) nec hymnos, noctis et fletus vagæ,  
 Studioque honesti deditos cum feminis  
 Viros, atque, rite quis factis Deus  
 Exsultat. At non poterat hic quiescere  
 Carpens aperte livor, aut tectē; omnia.

B Mala auspicatur hic mihi celso a throno.  
 Nam quidquid Ortus praesulum, Aegyptum citra,  
 Habebat, usque ad inclitum Romam novam,  
 Terræ nrisque ex intimis recessibus,  
 Quo concitatus cœlitus pacto, haud scio,  
 Coit repente, firmet ut thronum mihi,  
 Quos inter unus vir erat pius admodum,  
 Simplex, apertis moribus, plenus Deo,  
 Placidusque vultu, fortis et pudens simul,  
 Segetem vel ipso Spiritus viri indicans.  
 Quis, nostra quem vox signat, ignorat virum,  
 Antiochiæ urbis praesulem? In quo nomini  
 Res congruebat, rursus ac nomen rei:

"Ο ἦν; Μέλινος γὰρ καὶ τρόπος καὶ τοῦνομα.  
 "Ὅς πῶλλ' ἀνέτη Πνεύματος θείου χάριν  
 (Εἰ καὶ ξένη τι μικρὸν ἐκλάτρη χερὶ),  
 Ἀγῶσι λαμπροῖς τὴν χάριν ἀποζέου.

1525 Οὗτοί μ' ἐνδιούρουσι τοὺς σεμνοὺς θρόνους  
 Βούοντα καὶ στένοντα, πλὴν δι' ἐν μόνον  
 οὐ σφέρερ' ἄκοντα. Τοῦτο μαρτύρει, Λόγε.  
 Τί τοῦτο; τάληθες γὰρ οὐ κρύπτειν θέμις.  
 Ὁμην ματαίως καρδίᾳ φαντάμασι  
 1530 (Τὸ γὰρ θέλει πρόχειρον εἶς τὴν ἐλπίδα,  
 Καὶ πάντα βῆστα τῇ ζήσει τοῦ πνεύματος,  
 Κἀγὼ τις ἄλλως εἰς τὰ τοιαῦθ' ὕψινους) ·  
 Εἰ τὸ κράτος λάβοιμι τοῦτε τοῦ θρόνου  
 (Πολλὴν βοήθην γὰρ καὶ τὸ φαίνεσθ' εἰσφέρει),

A 1535 Ὅσπερ χορευτὴς ἐν μέσῳ δυοῖν χοροῖν,  
 Ἄμφω πρὸς αὐτὸν συνειθεὶς τοὺς πλησίον,  
 Τῆ μὲν τὸν ἔθενεν, τῆ δὲ τὸν, χοροῦ νόμῳ,  
 Εἰς ἐν συνάξειν τοὺς διεστώτας κακίως,  
 Πῶς δ' οὐ κάκιστα, καὶ διακρῶν πλουσίαν  
 1540 Θρήνων τε πολλῶν καὶ σπαραγμῶν ἄξιως,  
 Οὐκ τις ὅπου τὸν πάλαι, ἢ τὸν νέου,  
 Ἐπ' οὐδένος ποτ' ἀναρῶν ἐσθήσατο,  
 Πολλῶν κακῶν πολλοῖς τε συμπεπωκότων,  
 1545 Ὅδ' ἦν ἀπαντες βδοῦσ' Ἰσαήλ σποράν,  
 1545 Ὅν Χριστοφόρτης ἐξελεγκήσεν φθόνος.  
 Οἱ γὰρ πρόεδροι καὶ λαοῦ διδάσκαλοι,  
 Οἱ Πνεύματος δοῦτῆρες, ὧν σωτήριος  
 Θρόνων ἀπ' ἄκρων ἐξερεῦγεται λόγος,

Hoc erat? mellis enim et mores et nomen.  
 Multa passus est divini Spiritus causa,  
 Et si illum extranea manus pene aliquo in re surripuit,  
 Splendidis certaminibus gratiam excolens.  
 1525 Illi me stabiliunt veneranda in sede  
 Clamantem et gementem, sed tamen unicum ob causam  
 Non valde invitum. Testare hoc, o Verbum.  
 Quenam illa? verum enim nefas celare.  
 Putabam ego vana cordis spe  
 1530 (Quod enim cupimus, ad id sperandum proclives sumus,  
 Facillimaque omnia fervore spiritus,  
 Ac ego alioqui ad res ejusmodi magno sum animo);  
 Putabam ego, si potestatem hujus sedis acciperem  
 (Plurimum enim ponderis ipsa dignitas conciliat),  
 1535 Fore ut, quemadmodum choragus in medio duorum chororum,  
 Ambos sibi proximos secum conjungit,  
 Hinc illum, istinc alterum, ita ritu chori  
 In unum conjungerem eos qui male dissidebant,  
 Cur non dicam, pessime, et digno uberrimis lacrymis  
 1540 Multisque lamentis, et dilacerationibus modo,  
 Qualia nondum quisquam aut veterum aut recentium  
 In ulla re luctuosa edidit,  
 Quamvis multa mala multis acciderint,  
 Ne excepta quidem illa decantata omnibus Israelis dispersione,  
 1545 Quem Cbristicida ventilavit livor.  
 Nam praesides et populi ductores,  
 Spiritus datores, qui salutis verba  
 Ex altis sedibus emittunt,

1525 *Εἰ καὶ ξένη*. Meletius Arianorum fraude circumventus in eorum castris aliquantisper militavit.

1529 *Ματαίως*. Ita Vat. et Coisl. Edit. *ματαίως*.

1534 *Πολίτην ῥοπήν*. Multum quippe apud homines publicus ille splendor et apparatus habet momenti.

1536 *Τὸς ἀπόκτορ*. Coisl. τοῖς. Pulchra similitudo a choreuta ducta, qui ex duobus distinctis choris unum efficit, dum altera manu unum, altera item alterum sibi adnectens, hac ratione ipsos quoque inter se copulat; *ad eundem enim modum, in-*

*quit, spem habebam fore, ut si Constantinopolitanum thronum admitterem, Orientales cum Occidentalibus conciliarem.* Erat enim tunc inter eos dissidium, cum propter alia quaedam, tum etiam propter Antiochenam sedem. Paulino enim Damasus papa favebat, Meletio autem Orientales.

1545 *Ὁν Χριστοφόρτης*. Id est, qui ob illatam Messiae mortem justissima supplicii Numini ira toto orbe disjectus est. Mox φθόνος. Edit. χόλος.

1548 *Ἀπ' ἄκρων*. Sic Vat. et Coisl. Edit. ἐπ' ἄκρων.

#### METRICA VERSIO

Nam nomen illi melleum, et mores erant.  
 Qui gravia multa Spiritum ob sanctum tulit,  
 Externa quamvis tempore hunc quondam manus  
 Deceperit, claris palaestris gratiam  
 Poliens. Sacris me collocat hi in sedibus,  
 Flecent, gementem; nomine hoc uno tamen  
 Non prorsus agra mente; tu testis Deus;  
 Quonam hoc? Nefas nam premere verum est hic mihi.  
 Putabam, inanes spes fovens in pectore  
 (Proclivis ad spem semper est cupiditas,  
 Mentique nil non fervidae pronum, ac ego  
 In rebus altam talibus mentem gero);  
 Sic principatum sedis hunc caperem, fore  
 (Et ipsa magna pompa nam vires habet),

B More ut choreutæ, qui duos inter choros  
 Positus, utrinque proximum sibi copulat,  
 Hinc unum et illic alterum, ritu chori,  
 Tenens, amico federe ipse astringerem  
 Male dissidentes, imo vero pessime,  
 Digneque multis lacrymis et sletibus,  
 Quales nec olim, nec recens quisquam edidit  
 Athens, ob ullos sortis adversæ impetus,  
 Mala multa quamvis plurimis evenerint:  
 Dispersionem proferas licet Israel,  
 Quem Cbristicida perdidit prorsus furor.  
 Etenim magistri plebis atque antistes,  
 Sancti datores Spiritus, et qui thronis  
 Fundunt ab altis verba queis paritur salus,

11 πᾶσι κηρύσσοντες εἰρήνην ἀεὶ,  
 1350 Φωναῖς πλατείαις ἐν μέσσις ἐκκλησίαις,  
 Τοσοῦτον ἐμάνησαν ἀλλήλους πικρῶς,  
 Ὅσ' ἐκβοῶντες, συλλέγοντες συμμάχους,  
 Κατηγοροῦντες καὶ κατηγορούμενοι,  
 Πηδῶντες, ἐκδημιῶντες ἐν πηδήμασι,  
 1353 Διαρπάζοντες ὁδὸς τύχῃ τοις προφθάσας,  
 Λύσση φιλαρχίας τε καὶ μοναρχίας,  
 (Πῶς ἐκβοῶσα ταῦτα καὶ εἰσι λόγους;)  
 Ἐβήθησαν ἤδη τὴν ἑλὴν ἀνομήνην,  
 Ὅ ἢ πρόσθεν εἶπον, ἥνικ' ἤρχόμεν λόγου.  
 1360 Ἀήξεις δ' ἔφα καὶ δούσις λόγου πλεόν  
 Τομῆ νομίζετ', ἢ τόπων καὶ κλιμάτων.

A Τὰ μὲν γὰρ ἦναι, οὐκ ἄκριτοι, ἀλλ' οὖν μέσοι·  
 Οἱ δ' οὐδὲν ἔστιν, ἢ ἔστιν' ἔβρωγέτας,  
 Οὐκ εὐσεβίαν (τοῦτ' ἀνευρίσκει χιλοῖς,  
 1365 Ἐεούτης ἐτοιμος), τὴν δ' ὑπὲρ θρόνον ἔριν.  
 Τὶ τοῦτο φάσκω τοὺς σκοποῦς; οὐ τοὺς σκοποῦς  
 Τοσοῦτον (ἄμφω καὶ γὰρ οἶδα μετρίως),  
 Ἐβρας φουώσας τὴν ἀνημμένην φλόγα,  
 1370 Τὰ σφῶν τίθεντας εὐ καλῶς ἐν τοῖς φλοῖσι,  
 Εἴπερ καλῶς τοῦτ' ἔστιν, οὐ λίαν κακῶς.  
 Τοῦτων τι καγὼ τῶν κακῶν ἀποδύμην.  
 Ἐπεὶ γάρ, ὅν μὲν ἀρετίως ἐπὶνεσα  
 Τῆς Ἀντιοχείων προστάτην Ἐκκλησίας,

756-757 Qui pacem omnibus semper prædicant,

1350 Plena et clara voce in mediis ecclesiis,  
 Tanto in se invicem fervore exarserunt,  
 Ut vociferantes, colligentes belli socios,  
 Accusantes et accusati,  
 Saltantes et saltibus extra se abrepti,  
 1353 Rapientes quem quisque antevertit,  
 Rabida dominatus et monarchie cupidine  
 (Quomodo hæc vociferabor, et quibus verbis?)  
 Jam totum orbem terrarum diruperunt,  
 Id, quod prius dixi, cum initium scribendi facerem.  
 1360 Pars autem orientalis et occidentalis, doctrinæ magis  
 Sectio existimatur, quam locorum et climatum.  
 Illa enim uniuntur, si minus extremis, saltem mediis;  
 Istos vero nihil est, quod vinciat discissos,  
 Non propter pietatem (prætexit hanc iracundia,  
 1365 Mendax paratus), sed propter contentionem de thronis.  
 Sed cur id conjicio in episcopos? non in episcopos  
 Tantum (uterque enim mihi satis cognitus),  
 Quantum in amborum principatus improbos defensores:  
 Hi, ut auræ, perflant accensam flammam,  
 1370 Ac rebus suis in anicorum causa præclare consulunt:  
 Si tamen præclare id fit, ac non potius teterrime.  
 Me quoque horum malorum aliqua pars utiliter attingit:  
 Postquam enim modo laudatus  
 Antiochena: Ecclesie antistes,

1351 Ἐμάνησαν. Coisl. ἐπεμάνησαν.

1352 Πηδῶντες. Val. et Coisl. διδόντες. Edit. ad marg. ἔκτασιν τοῦ καθεστῆτος πάχοντες.

1360 Λόγου κλιόν τομῆ. Doctrinæ fideique divisio existimatur, quod tamen vanam simulationem esse Gregorius asserit, totamque littem de sedibus; dum Roma et Occidentales, in rebus ecclesiasticis, primæ sedis privilegio et constantia in servanda recta fide, jus sibi ordinationem Meletii ab Arianis factam abrogandi vindicabant: Orientales autem sui quoque juris tenaces reclamabant et obtinebantur. Forte etiam λόγου, ac si legeretur λογισμῶ, non male reddideris, animorum magis divisio.

1362 Τὰ μὲν γὰρ. Loca siquidem inter se distantia, interjectis tamen locis mutuum quodam modo conjunctionem retinent: at homines, ubi a mutua

concordia recesserint, nullum amplius vinculum conjungere potest.

1364 Εὐσεβείας. Val. εὐσεβείας. Mox ἀνευρίσκει. Coisl. ἂν εὐρίσκει.

1366 Τοὺς σκοποῦς. Nempe Paulinum et Meletium, quos sibi notos probosque testatur Gregorius; verum culpæ eorum defensores, qui ipsorum partem præpostere favent, quos appellat σπουδαρχίας. Bella nutriunt, excitatam flammam magis ac magis accendunt, suisque privatis commodis consulunt.

1368 Ὅσον περ, etc. Edit. ad marg. τῶν μέρων· οἰκοθεν γὰρ τῷ περ τῆς φιλαρχίας φιλεγόμενοι, τοὺς σπουδαρχίας φιλαρχίαις εἰς τελείονα φιλαρχίαν ἐξάπτονται ἔπον.

1370 Εὐ καλῶς. Edit. ad marg. εὐ κακῶς.

#### METRICA VERSIO.

Cunctisque pacem jugiter qui prædicant,  
 In æde media vocibus clarissimis,  
 Tanto furore se petunt ipsi invicem,  
 Tumultuando, contrahendo copias,  
 Carpendo sese mutuo lingua efferas,  
 Saliendo, mentis ut solent sanæ impotes,  
 Prædando quos quis ante prædari queat,  
 Rabida iuperandi dum tenet mentem sitis,  
 Quinam ista, verbis et quibus, digne eloquar?  
 Orbem universum prorsus ut divulserint,  
 Velut, auspicando Carmen hoc, dixi prius,  
 Ortumque nunc jam et hesperum scindit magis  
 Ardens simulatas, quam loci, vel climata.

B Namque illa, si non finis, at media uniunt:  
 At hoc ligare vinculum nullum potest.  
 Non causa pietas (bilis hoc excogitat,  
 Ad mentiuendo prona), sed lis ob thronos.  
 Quidnam hoc vocarum? Præsules? Non præsules  
 Tantum (est uterque cognitus nam sat mihi),  
 Utrique quantum qui favent præpostere,  
 Auræque perflant instar accensum rogam,  
 Charos et inter commode sibi consulunt.  
 Quid dico vero commode? Imo incommode.  
 Malis et hisce perfrui mihi contigit,  
 Ut namque præsul, quem modo laude extuli,  
 Antiochicæ urbis, plenus annis, qui cadunt

1475 Πλήρης μετρητῶν τῶν τ' ἀμετρήτων ἐτῶν,  
 Πόλλ', ὡς ἀκούω, συμβατικά παραινεῖσας,  
 Ἄ πρόβην ἐξηκούει' ἐκλαλῶν φθίσις,  
 Ἐνθεν μετῆλθε πρὸς χορὸν τῶν ἀγγέλων,  
 Πομπῆ τε θεῖα καὶ γύσει τοῦ ἁπτεως  
 1480 Τὸ δ' ὡς μάλιστα δηχθέντος, ὡσερ λόγος,  
 Πρὸς τὴν ἑαυτοῦ στέλλεται παροικίαν,  
 Καλὸν τι θεσαύρισμα τοῖς ἐργασίαι·  
 Βουλὴ δὲ προκίεθ' ἡμῖν οὐ βουλευτέα,  
 Ἦν οἱ στασιώδεις καὶ κακοὶ συνεκρότουσι,  
 1485 Σπουδῆν ἔχοντες ἀναστασθῆναι τινα  
 Ἠρόδερον ἄλλον τῷ τῶς μονοθρόνῳ.

A Πολλοὶ δ' ἐκινήθησαν ἐξ ἀμορῶν λόγος  
 Εἰρηγικοί τε καὶ φέροντες εἰς κακὸν  
 Τότ' εἶπον αὐτὸς ὡσερ φέροντες λόγους  
 1490 Εἶναι τ' ἀρίστους, καὶ κακῶν λυτρίους.  
 « Οὐ μοι δοκεῖτε ταυτὰ γινώσκαι, φίλοι,  
 Ἄπαντες, οὐδ', ὅν νῦν χάριν βουλευτέον,  
 Ταῦθ' ἡμῖν ἔχαι ἀξιώσαντες λόγους,  
 Πλεῖστον δὲ μέτρον τοῦ θέοντος ἐκτεσεῖν.  
 1495 Ἔμην μὲν ἔστιν ἁπτεως ἐνὸς λόγος,  
 Καὶ τοῦθ' ἔπος μάχοιο νυνὶ καὶ πάλιν·  
 Ὅ γὰρ σκοπὸς τοῦτ' ἔστιν, ὅν σπουδάζετε,  
 Χειρὸς τε δεῖσθε τῆς ἐμῆς συλλήπτορος·

1475 Plenus dierum et eorum qui numerari possunt, et eorum qui non possunt,  
 Pluribus verbis, ut audio, ad concordiam hortatus,  
 Quæ prius ex eo cum amicis colloquente audita fuerant,  
 Hinc transit ad chorum angelorum,  
 Pompaque divina, et concursus totius civitatis  
 1480 Tunc quam maxime, ut fertur, dolentis,  
 In suam ipsius ecclesiam deportatus est,  
 Præclarus sane thesaurus his qui noverunt :  
**758-759** Tum vero deliberatio nobis proposita est minime deliberanda,  
 Quam turbulenti et improbi conflabant,  
 1485 Cum id studio haberent ut opponerent aliquem  
 Alium antistitem ei qui solus tunc sedebat.  
 Ac multi quidem ex utraque parte habiti sermones,  
 Tum pacifici, tum perniciem ferentes :  
 Tum ipse ea verba lecti, quæ mihi videbantur  
 1490 Optima esse, et malis depellendis apposita.  
 « Non mihi videmini omnes eadem, amici,  
 Perspicere, et quorum nunc causa deliberandum est,  
 Ea ne sermone quidem digna existimare,  
 Sed quam longissime a recti tramite aberrare.  
 1495 A vobis quidem unius civitatis ratio habetur,  
 Idque, ut etiam bello magis ardeat.  
 Hic enim scopus est, quem studio habetis,  
 Ac meam desideratis adjutricem manum :

1475 Μετρητῶν τῶν, etc. Per annos in mensura cadentes fragilis huius vitæ spatia significat : per eos autem qui mensura laudquaquam subdiciuntur, id omne quod cum laude atque ex virtute quispiam in hac vita gesserit. Ita Billius qui pluribus locis Gregorii ex Oratiouibus in Athanasium et in Gorgonium suam sororem confirmat interpretationem.

1476 Ὡς ἀκούω. Edit. ad marg. Οὐ γὰρ παρῆν ὁ μέγας θνήσκοντι τῷ Μελετίῳ. Non enim aderat magnus Gregorius, cum e viciis excessit Meletius. Μοι συμβατικά. Ita legendum cum Coisl., etsi deficiat metrum. Edit. συμβατά.—Ita Benedictini ; sed metrum minime deficit, cum syllabæ tres breves in quarto pedo possint admitti. (CALLAUD.)

1480 Δηχθέντος. Coisl. δεχθέντος, quam lectionem profecto Billius prætulisset, si quis codex favisset. Namque ipsi commodior videtur : sic enim

sensus esset, inquit, nunquam majorem populi concursum fuisse, quam in Meletii funere. Quod sane versu præcedenti confirmatur, πομπῆ τε θεῖα καὶ γύσει τοῦ ἁπτεως.

1486 Μονοθρόνῳ. Paulino, qui supererat. Narrat Nicephorus, lib. xi. cap. 3, quomodo plebs Antiochie, diversa in studio et duos antistites, Meletium et Paulinum distracta, fuerit ad concordiam reducta. Statuam quippe fuit ut, uno defuncto, alter qui sup restet foret, in illius locum succederet.

1493 Ἀξιώσαντες λόγους. Id est, περὶ τούτων λόγους ποιησόμενοι. Non hæc, inquit, venitis, ut de his rebus, de quibus consilium capiendum est, verbi faciat. Existimatis enim de Antiocheni duxtaxe-episcopatu nunc agi, cum id potius agendum sit, ut orbem universum ad concordiam reducantur.

1494 Ἐκτεσεῖν. Coisl. ἀμαρτανεῖν.

1495 Ἐρός. Ita Coisl. Edit. τινός.

#### METRICA VERSIO.

In tempus, et qui temporis non subjacent,  
 Post multa monita, pax erat quorum scopus,  
 Quæ prius amicis dixerat frequens suis,  
 Hinc angelorum raptus ad cætus fuit,  
 Pompaque magna, et urbis accursu, gravi  
 Tum maxime dolore percussæ, ut ferunt,  
 Ecclesiamque vectus est post ad suam,  
 Thesaurus ingens hoc bonum agnoscentibus :  
 De non movenda re statui ceptum est agi,  
 Quam turbulenti scilicet urgebant viri,  
 Hoc molientes improbi, ut tunc unico  
 Opponeretur præsulis præsul movus.

B Dictis utrinque plurimis, quæ tenderent,  
 Ad fœdus illinc, iurgium hinc ad postilens,  
 Tunc ipse voces hæc dedi, quas utiles  
 Aptasque rebar esse solvendis malis.  
 « Vestras, amice, dispares sententias  
 Conspectio, vosque, de quibus par est agi,  
 Sermone non hæc terere, sed longissime  
 A mente recta dissitis esse ac vagos.  
 Nam cura vobis urbis est tantum unius,  
 Istudque, nunc ut ardeat bello magis.  
 Nam vestra tendunt studia nunc huc omnia :  
 Ad hoc favorem cupitis et nostræ manus

Ἔμοι δὲ μειζρόνων τε καὶ πηρεστώτων.  
 1610 Ὅρατε τοῦτον ἐννὸν μέγαν τῆς γῆς κύκλον,  
 Ὅς ἐσπράγισται αἵματος τοῦ τιμίου  
 Ῥοαίς, Θεοῦ παθόντος ἀνθρώπου τύπον,  
 Τιμὴν δ' αὐτὸν ῥύσιον δεδωκότος,  
 Ἄλλοις τε πολλοῖς θύμασι καὶ δευτέροις·  
 1605 Οὕτως δυνάται δυοὶ θύμεν ἄγγελους·  
 Ἄλλ' οὐδ' ἐκεῖνοι (φθέγγου' ἀλγύνοντες λόγον)  
 Τιμῆς τοσαύτης ἄξιον. Τούναντίον  
 Ὅσαυ πᾶρ εἰσιν ἄγγελοι, τόσων πλέον  
 Οὐκ ἄξιον μάχης τε καὶ πῶν χειρόνων·  
 1610 Εἴπερ τὸ κρείσσον ἄξιον καὶ κρείσσων.  
 Ἔως μὲν οὖν ἦν ἐν μέσῳ θεοὺς σκοπέω,

A Οὐδ' ἦν σαφές πω, πῶς ποῦ' οἱ τῆς ἐσπείρας  
 Τὸν ἄνδρα δέξοντ', ἠγγραιμένοι τέως,  
 Συγγνωστών ἦν πως καὶ τὸ λυπεῖν μετρέως  
 1615 Τοῖς, ὡς λέγουσι, τῶν νόμων ἀμύνητορας.  
 Ἄνῃρ τε γὰρ πρῶτος εἰς ὄργης φάρμακον·  
 Τό τ' ἄγνοεῖν μέγιστον εἰς παρρησίαν.  
 «Νῦν δ' (οὐ γὰρ ἔστιν οὐδέ εἰς σάδος, Θεοῦ  
 Ἀνότος γαλήνην τοῖς αὐτοῦ πράγμασι)  
 1620 Τί φημι χρεῖναι; καὶ δέξασθ' ἔμοῦ λόγον,  
 Λόγον προμηθεῖ, τῶν νέων σοφώτερον.  
 Οἱ γὰρ γέροντες ἐδ' ζέον γ' οὐ παύομεν·  
 Κενῆς γὰρ ἔστιν ἦτονος εὐκλείας αἰεί.  
 Θρόνος κρατεῖσθω τῷ κρατοῦντι νῦν τέως.

Ego autem majora, et quibus nihil deerit, mihi propouo.

1600 Aspicite magnum hunc terrarum orbem  
 Signatum pretiosi sanguinis  
 Rivis, Deo sub hominis forma passo,  
 Qui semet ipsum obtulit pretium libertatis,  
 Signatum, et aliis multis minoribus victimis:  
 1605 Ponamus hunc ob duos angelos perturbari;  
 Sed nec illi (vocem dolentis enuntiat)  
 Tanto honore digni sunt. Quin potius,  
 Quateus angeli sunt, multo magis  
 Digni non sunt bello et rebus deterioribus;  
 1610 Siquidem quod praestantius, dignum est rebus praestantioribus.  
 Quandiu quidem in medio erat divinus ille episcopus,  
 Ac nondum perspicuum erat, quomodo Occidentales  
 Virum exciperent, qui bactenus irati fuerant,  
 Ignoscenda res erat quodammodo aliquid molestiae  
 1615 Exhibere bis, ut ipsi dicunt, legum defensoribus.  
 Vir enim lenis iracundiae remedium est:  
 Et ignoratio plurimum valet ad fiduciam.

«Nunc autem (neque enim ulla prorsus est procella, Deo

760-761 Dante pacem suis operibus)  
 1620 Quid faciendum mihi videtur? Excipite sermonem meum,  
 Sermonei providum, juvenibus sapienterem.  
 Nos enim senes, id quod fervidum, non hactenus.  
 Est enim semper inanis gloriae cupidum.  
 Thronum stabiliatu ei, qui illum modo obtinet.

1599 Ἔμοι δέ. Edit. in marg. λόγος ἐστὶ, quae voces saltem subaudiendae. Mox πηρεστώτων. Coisl. πληρεστέων. Schol. θελας ἐννοίας πεπληρωμένων τελειώτων.

1602 Τύπον. Edit. ad marg. μορφήν.

1605 Ῥοαίον. Pretium redemptionis.

1604 Θύμασι. Ita edit. ad marg. Sic legendum profecto, non θαύμασι, ipsius Gregorii auctoritate constat, infra carm. xiii, vers. 36, ad episcopos, ubi, facta prius mentione Christi sanguinis, addit: Ἄλλα τε πολλὰ θύματα. Martyres appellat secundas victimas. Praeterea absurde Gregorius dixisset aliis multis miraculis, cum nullius miraculi mentionem fecisset.

1609 Οὐκ ἄξιον μάχης. Id est, quin potius, cum

angelorum appellatione gaudeant, illos decebat, ut a praesulis et contentionibus, aliisque malis suscitandis essent alieni. Nam quo quis majores obtinet dignitates, eo quoque meliora sint ejus consilia, et actiones necesse est.

1616 Τῶν νόμων ἀμύνητορας. Vindices legum; Canones ecclesiasticos intelligit, quibus Occidentales Meletii consecrationem ab Arianis factam pro irrita habendam esse contendebant.

1616 Ἄνῃρ τε γὰρ πρῶτος. Alludit ad haec verba Eccli. vi, 16, φίλος πιστός φάρμακον ζωῆς, amicus fidelis, medicamentum vitae et immortalitatis.

1623 Κενῆς. Coisl. κινήσης.

1624 Νῦν τέως. Coisl. νῦν τέως.

#### METRICA VERSIO.

At ampliorum cura me rerum tenet.  
 Lustrate mentis lumine hunc terrae ambitum,  
 Signatus est qui sanguinis carissimi  
 Rivis (sub hominis saeva perpasso Deo  
 Forma, salute pro mea qui se obtulit),  
 Aliisque multis victimis minoribus.  
 Fingamus hunc quod angeli turbent duo;  
 Digni nec illi sunt tamen (dolens loquar),  
 Plouere tanto. Quin potius hoc nomine,  
 Quod angelorum nomen habcant, hoc magis  
 Horrere pugnas hos decet, res et malas;  
 Praestantiorum quippe res melior decet.  
 Ac praesul ille dum sacer adhuc viveret,

B Necdum liqueret, gratus besperis scopis  
 Esset futurus, necne, tum ira percitis,  
 Dignum venia erat, vindices, ut se vocant,  
 Legum, et patronos quapiam molestia  
 Afficere. Lenis vir enim irae est pharmacum;  
 Fiduciamque maximam ignoratio  
 Conciliat. At nunc (turbo jam non est enim  
 Ultus, placida sed Numinis dono omnia),  
 Audite quidnam sentiam, verba et mea  
 Excipite, juvenum verba quae sophia eminent.  
 Nam non movebit fervidus sermo senum.  
 Illi quippe inani gloriae semper student.  
 Thronum retineat qui tenuit ad hunc diem.

1625 Τὶ θεῖον, ἂν τι καὶ μικρὸν πλεῖον χρόνον  
 Τὸν ἄνδρα πενήθσωμεν, ὡς πάλαι νόμος ;  
 Ἐπειτα δώσει τὴν λύσιν τοῦ πράγματος  
 Τὸ γῆρας, ἢ κοινή τε παντὸς τοῦ γένους  
 Ἄναγκαία τε καὶ καλὴ προθεσμία.  
 1630 Ὁ μὲν θανὼν οὐχίσειθ' οἱ ποθεῖ πάλας,  
 Δέσων θεῶν τὸ πνεῦμα τῶν δεδωκότων.  
 Ἡμεῖς δὲ τρικυαῖτα ἐκ συμφυλίας  
 Λαοῦ τε παντὸς καὶ σοφῶν ἐπισκόπων,  
 Ὁρόν τιν' ἄλλον δώσωμεν σὺν Πνεύματι.  
 1635 ε' Ὅδ' ἂν γένοιτο τῶν κακῶν λύσις μία.  
 Ἡ γὰρ, τὸ μείζον, προσλαβεῖν καὶ τὸ ξένον  
 (Ξένον γὰρ ἔστιν, ὡς ὄρεθ, νῦν ἢ δούσις),  
 Ἡ δεύτερος πλοῦς, συμφρονήσῃα τὴν πόλιν,  
 Λαὸν τοσοῦτον καὶ χρόνῳ κεκμηκότα.

1625 Quid enim grave est, si etiam paulo diutius  
 Virum lugeamus, ut olim in lege?  
 Deinde vero solutionem rei afferet  
 Senectus, et communis omni generi  
 Necessarius ac præclarus terminus.  
 1630 Ac ille quidem moriens abibat, quo dudum desiderat  
 Dans Deo spiritum a quo accepit.  
 Nos autem tunc ex communi consensu  
 Populi totius et sapientium episcoporum,  
 Sed aliquem alium dabimus, favente Spiritu.  
 1635 ε' Sic nobis eveniet unica malorum solutio.  
 Vel enim, id quod majus est, eveniet, extraneos etiam nobis adjungemus  
 (Occidens est enim, ut video, nunc Occidens),  
 Vel altera hæc erit navigatio, ut concors sit civitas,  
 Populus immensus et longo defessus tempore.  
 1640 Stet sero tandem, stet mundi procella.  
 Misereat nos et eorum qui nunc scissi sunt,  
 Et eorum quibus noxius imminet, et posterorum.  
 Ne quis velit, quis futurus sit exitus, discernere,  
 Si hæc temporis diuturnitate vineant.  
 1645 In summo discrimine est, utrum adhuc salvum sit,  
 Sanctum dogma nostrum et venerabile,  
 An esse desinat seditione dissolutum.  
 Quemadmodum enim colorum vitium,  
 Pictorum vitium esse dicitur, minus recte,  
 1650 Aut discipulorum mores, magistrorum esse mores :  
 Sic cum malus est, qui initiatur, quanto magis  
 Qui initiat, probrum erit mysterii?  
 Paululum viucamur, ut adipiscamur  
 Majorem victoriam, et Deo servemur,

1638 Ἡ δεύτερος πλοῦς. Ita supra vers. 497.  
 1643 Μὴ τις θελήσῃ. Ne forte aliquis existat qui,  
 si in longius hæc tempora protrahantur, velit cognoscere  
 quo ista tandem omnia evasura sint. In id  
 scilicet periculi pulcherrima nostræ sanctissimæque  
 religio modo delapsa est, ut vel omnino firma maneat  
 et vegeta, vel per intestinas discordias pereat.  
 CARD. N.

Quid hoc nocebit, paulo si diutius  
 Nos lugeamus hunc virum, mos ut vetus  
 Ferrebat? Ætas post dabit cetera exitum  
 Rebus secundum, quique morales manent  
 Omnes caduca: terminus vitæ bonus.  
 Abibat ille, morte, quo pridem cupit,  
 Functus, datori spiritum reddens Deo.  
 Plebsque tum nos scilicet concordibus  
 Antistitumque calculus prudentium,  
 Alium favente Spiritu dabimus throno.  
 ε' Sic forte præsens opprimi poterit malum,  
 Vel enim licebit exteris assumere  
 (Nunc, ut videtur, exterus enim est Occidens),  
 Aut cursus alter hic erit, ut urbs maxima,  
 Longaque fessa jam colat pacem mora,

A 1640 Στήθε ποτ' ὄψε, κοσμηκὸς στήθε σάλος.  
 Οἴκτον λάβωμεν τῶν τε νῦν ἐσχισμένων,  
 Τῶν τ' ἐγγύθι ὄντων τοῦ πάθους, τῶν θ' ὕστερον.  
 Μὴ τις θελήσῃ, ποι προθήσεται, μαθεῖν,  
 Εἰ ταῦτα νικήσειεν ἐν μακρῷ χρόνῳ.  
 1645 Ἐπὶ ξυροῦ βέβηκεν, ἢ σώζεσθ' ἔτι  
 Τὸ σεμνὸν ἡμῶν δόγμα καὶ σεβάσμιον,  
 Ἡ μηκέτ' εἶναι τῇ στάσει διαφθρῶν.  
 Ὅσπερ γὰρ ἢ τῶν χρωμάτων μοχθηρία  
 Τοῦ ζωγράφου νομίζετ', οὕκ ὀρθῶν λόγῳ,  
 1650 Ἡ τῶν μαθητῶν ὁ τρόπος, διδασκάλων  
 Οὕτως ὁ μύστης ὢν κακός, πόσῳ πλεόν  
 Ὁ μουσαγωγὸς ὕβρις εἰς μυστήριον ;  
 Μικρὸν τε νικήθωμεν, ὥστε προλαβεῖν  
 Νίκην τε μείζω, καὶ τὸ σωθῆναι θεῶν,

1648 Ὅσπερ γὰρ ἢ τῶν χρωμάτων. Quemadmodum  
 colorum vitia pictoribus hæc æque, et mali  
 discipulorum mores istis solent magistris imputari,  
 sic etiam, cum Christiani et præsertim antistites turpiter  
 se gerunt, hoc in christianæ religionis probrum  
 cedit.

1652 Ὑβρις εἰς μυστήριον. Ita fere supra vers.  
 1481, ὕβριν εἰς μυστήριον.

#### METRICA VERSIO.

B Orbis procellis sit modus tandem rogo.  
 Miserecat horum, queso, nos, qui schismate  
 Cecidere, qui que jam labant, et posterum.  
 Ne concupiscat quispiam nosse, exitus  
 Quis sit futurus, tempus hæc si roboret.  
 In hoc periclo sancta jam nostra est sita  
 Fides, vel ut sit salva adhuc, et floreat,  
 Vel factiones ut per has prorsus cadat.  
 Vitium colorum nam velut pigmentibus  
 Solet imputari, quamlibet recte minus,  
 Mores magistris aut male discuntium :  
 Sic christianus improbus, potissimum  
 Si sit sacerdos, afficit probrò fidem.  
 Cedamus ipsi paululum, palma amplior  
 Hinc ut paretur, usque servemur Deo,



1635 Κόσμον τε σῶσαι τὸν κακῶς δλωλῶτα.

Οὗτοι τὸ νικῆν δόξαν ἐν πᾶσι φέροι.

Καλῶς στέρισθαι κρείσσον, ἢ κακῶς ἔχειν.

Ταυτ' οἶδεν ἡ Τριάς τε, καὶ τὸ σὺν λίθοις

Κήρυγμα λαμπρὸν τῆς ἐπιγῆς παρρησίας.

1660 Ὁ καὶ μ' ἔβηκε τοὺς κακοὺς ἐπίφθονον.

« Εἰρηθ' ἀπλῶς τε καὶ δικαίως σήμερον,

Ἄσπερ συνύλασιν οἶδα τοὺς σκοποῦμαινοις.

Εἰ δ' οἶεται τις τὸν κακῶν ἢ πρὸς γάρην

Λέγειν τὰδ' ἡμᾶς, αὐτὸς ἠγορασμένος

1665 (Εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν ἔμποροι τῶν ἐγκρίτων

Χρυσῶ γέμοντες, καὶ προθυμίας ἰσῆς),

Ἢ τι σκοπεῖν οὐκ εἶλον, ὡς πολλοὺς νόμοις,

Αὐτὸς τεχνάζων λαυθάνειν ἐν τοῖς κακοῖς,

Α Ἢ τὸ κρατεῖν ἐντεῦθεν αὐτῷ μνώμενος,

1670 Δότω τὸ κρίνειν τῷ τελευταίῳ κυρῷ.

Ἢμῖν δὲ συγχωρήσασ' ἄβρονον βίον,

Τὸν ἀκλεῆ μὲν, ἀλλ' ὅμως ἀκίνδυνον.

Καθ' ἑσμ' ἐλθῶν, οἱ κακῶν ἐρημία.

Κρείσσον γὰρ ἢ τοὺς πηλοῖον μεμυγμένον,

1675 Μῆτ' ἄλλον ἔλαυν πρὸς τὸ βολῆμα' ἰσχύειν,

Μῆτ' αὐτὸν ἄλλοις συμφέρεσθ', οὐ μὴ λόγος.

Δεῦρ', ὅστις οἶδε τὸν θρόνον, προσδαινέτω

Πολλοὺς ἀμείψαι δ' ἀξίους τε καὶ κακοὺς.

Πρὸς ταῦτα βουλευέσθε. Εἰρηται λόγος.»

1680 Ταῦτ' εἶπον· οἱ δ' ἔκρωζον ἄλλος ἄλλοθεν,

Δῆμος κολοῦν ἐς ἐν ἐσχευασμένους,

Τύρβη νέων τις, καινὴ ἐργαστήριον,

1655 Mundumque misere perditum servemus.

Nequaquam vincere gloriosum est in omnibus.

762-763 Praclare spoliari satius est, quam prave possidere.

Novit hæc Trinitas, et petita lapidibus

Splendida prædicatio a me libere suscepta,

1660 Quæ malorum in me invidiam concitavit.

« Dicta hodie hæc sunt simpliciter et juste,

Quæ propositis rebus visa sunt conducere.

Si quis autem existimet improbus, aut ad gratiam

Hæc me dixisse, cum ipse emptus sit

1665 ( Sunt enim, sunt emptores præsulum,

Auro abundantes, nec minus cupiditate ),

Aut res proprias spectare, quæ multorum norma est,

Cum ipse exerceat artem latitandi in malis,

Aut inde mihi ipsi potestatem aucupari,

1670 Rem judicandam relinquat extremo igni.

Nobis autem concedite expertem throni vitam,

Ingloriam illam quidem, sed tamen non periculosam.

Illic sededo, ubi ab improbis solitudo.

Melius id quam proximis permistum,

1675 Nec alios trahere in meam sententiam posse,

Nec aliis assentiri, ubi ratio vetat

Huc accedat, quisquis novit quid sit thronus :

Multorum ille faciet mutationem et dignorum et malorum.

De his deliberate. Absoluta oratio. »

1680 Hæc dixi : illi autem clamitabant undique,

Populus graculorum in unum coactus,

Turba quædam juvenum, nova officina,

1664 Τὰδ'. Ita Coisl. Edit. τῶδ'.

1665 Ἐγκρίτων. Hac voce *selectiores quosque præ-*  
*sales* significari putat Billius, et carpit Leuven-

claium, qui *judices exponit*.

1670 Τῷ τελευταίῳ κυρῷ. Ita carm. seq. edito a  
Tollio, vers. 11.

1674 Ἢ τοῖς πηλοῖον. Quam ut reliquis per-

mistum hominibus vitam agens, nec eos in senten-

tiam meam ipse pertrahere, nec in eorum consilia  
ac voluntates descendere, ubi vetat ratio. Tria in  
hoc versiculo Leuvenclaii errata redarguit Bill.,  
not. 156.

1677 Ὅστις οἶδε. Hæc ad illos dicta qui de Pau-

lino inique sentiebant. Quippe vir sanctus a pluri-

bus male audiebat. Porro Gregorius monet nihil in  
iis mirum videri debere : nec, utiamsi dignus non  
sit, idcirco negligendam pacem : siquidem ea est  
honorum vicissitudo, ut nunc bonis, nunc malis  
conferantur.

1678 Πολλοὺς ἀμείψαι. Edit. ad marg. πολλοὺς  
ἀμείψαι δ' ἀξίους τε καὶ κακοὺς προστάτας ἦν βού-  
ληθε. Sic et Greg. tom. 1, orat. xxxiii, pag. 665,  
καθῆρα τιμῶν, ... καὶ πολλοὺς εὐσεβεῖς ἀμείψασα  
κερέας... O cathedra pretiosa..., quæque multos pios  
sacerdotes commutasti!

1680 Ἐκρωζον. Mallet Combef. ἐκλωζον, quæ  
propria graculorum vox.

1682 Καινόν. Vat. et edit. ad marg. καινόν.

#### METRICA VERSIO.

Servemus atque perditum orbem pessime.

Superare non fert rebus in cunctis decus :

Rapique satius duco, quam raptis frui,

Hæc novit alma Trinitas, vacuæ metu

Hæc conciones comprobant nostræ, licet

Saxis petitæ : livor unde in me improbus

Exarsit. Hæc sunt dicta simpliciter mihi,

Iusteque, plane sentio quæ in rem fore.

Quod si malorum quispiam hæc in gratiam

Loqui putat nos, ære cum sit ipsemet

Emptus (profecto sunt enim, qui præsules

Mercentur, auro turgidi, et studio pari),

Spectare vel quæ sunt mea, ut multi solent,

Latere studeat ipse cum in noxiis suis,

B Aut aucupetur hinc opes quasdam sibi,

Id judicandum linquat extremo rogo.

At mihi cœrentem vos throno concedito

Vitam, periculo liberam, etsi ingloriam

Illic sededo, nulla ubi sedes malis.

Hoc namque præstat, cæsteris quam ut miscer,

Meamque nec eos flectere in scæntiam

Possim, nec illos rebus in pravis sequi.

Huc huc, thronum qui novit, accedat citus.

Mutabit ille dispares multos viros.

De rebus istis, ut lubet, decernite. »

Illic ora pressi. Clamitant illi undique,

Ut graculorum turba rem unam moliens,

Juvenum caterva, quam tabernam dices,

Λαλαλὴ κόνη σύρουσα, πνευμάτων στάσις,  
 Οὐδ' οὐδ' ἂν ἤξισαι τῶν τις ἐντέλων  
 1685 Φέδω τε θεῖοι καὶ θρόνοι δοῦναι λόγον  
 Ἄτακτα παφλάζουσιν, ἢ σφρηκῶν δίκην  
 Ἄττουσιν εὐθὺ τῶν προσώπων ἀβρώς·  
 Τοῖς δ' ἠκολούθουν ἡ σεμνὴ γερούσια·  
 Τσαυτ' ἀπειθῶν σωφρονίζεν τοὺς νέους.  
 1690 Καὶ τὸν λογιζομέν, ὡς ἐπιανετός, σκόπει.  
 Δεῖν γὰρ συνάλλασθ' ἤλω τὰ πράγματα,  
 Ἐντεῦθεν ἀρχὴν λαμβάνονθ', ὅθεν θεός  
 Ἐλαμψεν ἡμῖν σαρκασκῶν προβλήματι.  
 Τί γούν; Μάθωμεν μὴ σέβειν περιεργασίας,  
 1695 Χριστοῦ δὲ σάρκα παντός ἡμῶν τοῦ γένους

A Θεοῦ ἀπαρχὴν. Εἰ δ' ἐντεῦθεν ἤρξατο,  
 Εἶποι τάχ' ἂν τις, ἔνθα πλείον τὸ θρόσος,  
 Ὃς βράβειος ἐνταῦθα καὶ θανοῦμενος,  
 Ἐκ τοῦδ' ἔγερσις, ἐκ δὲ τοῦ σωτηρία.  
 1700 Τοὺς ταῦτα δοξάζοντας οὐκ εἶκαι ἐγρήν  
 Τοῖς, ὡσπερ εἶπον, εὐμαθῶς ἐγνωκόσιν;  
 Ἐξ οὐ δὲ τὰλλα δῆλον ὡς ὑψίπρονες.  
 Κἀκεῖνο δ' οἶον; τὴν γλυκείαν καὶ καλὴν  
 Πηγὴν παλαιὰς πίστεως, ἢ Τριάδος  
 1705 Εἰς ἐν συνῆγε τὴν σεβάσμιον οὔσιν,  
 Ἦς ἦν ποθ' ἢ Νίκαα φροντιστήριον,  
 Ταύτην ἑώρων ἀμυραῖς ἐπιβροαῖς  
 Τῶν ἀμφιβέξων ἀδύλωσ θουλουμένην,

Turbo pulverem trahens, ventorum pugna,  
 Quibuscum ne dignetur quidem quisquam perfectus  
 1685 Timore divino ac pastorali munere colloqui  
 Inepte garrulentibus, aut vesparum instar  
 Sublico assilientibus recta in faciem:  
 Atque hos secutus est senum venerabilis cœtus:  
 Tantum aberat, ut castigarent juvenes!  
 1690 At eorum ratiocinatio, quam laudanda si., consider.  
 Debere enim cum sole res nostras congruere,  
 Quæ inde initium sumpserunt, unde Deus  
 764-765 Illuxit nobis carne indutus.  
 Quid igitur? Discamus non curare annuos cardines,  
 1695 Sed Christi carnem totius nostri generis  
 Primitias esse credamus. Quod si illinc ortus est,  
 Dicit fortasse aliquis, orta est ubi major audacia,  
 Ut facile etiam ibi morti traderetur,  
 Ex qua resurrectio, et ex resurrectione cœtus:  
 1700 Eos qui hæc opinabantur, nonne oportebat cedere  
 His qui, ut tum dixi, rem accurate perspectam habebant?  
 Ex quo manifestum est eos cœtera superbos esse.  
 Illud autem quale est? dulce et præclarum  
 Fontem antiquæ fidei, quæ Triadis  
 1705 In unum conjunxit adorandam naturam,  
 Cujusque schola aliquando exstitit Nicæa,  
 Illic videbam salsis inflexibus eorum  
 Qui partem in utramque opinantur, misere turbatum,

1684 Ἐντελών. Edit. mendose ἐντολών.  
 1685 Καὶ θρόνος. Edit. ad marg. καὶ χρόνος, non male, et ætate. Μοξ δοῦναι λόγον, id est, ἀξιῶσαι λόγον, dignari aliquem sermonem.  
 1691 Δεῖν γάρ. Ridet Gregorius adolescentulorum episcoporum argumentum, quo contendebant solis habendam esse rationem in sua cum Occidentibus controversia, atque adeo præcipuum Orientalibus auctoritatem esse ascribendam, eo quod Christus humana carne indutus in Oriente primum illuxisset.  
 1694 Περιεργασίας. Schol. καιροῦ μεταβολῆς καὶ ἀρχόντων δελήματα. Non bene Billius aliquæ scholasticæ secuti vertunt, verum vices ac temporum vicissitudines; cum hic anni cardines sint intelligendi, unde sol cursum et annum incipit. Vide

Petav., lib. 1, pag. 11, cap. 1, De ratione temporum.  
 1696 Ἀπαρχήν. Alludit ad ἀρχήν, quod scilicet non a mundo, et a cardinibus cœli, sed a Christo principium et principatus peti debeat. Solut ille princeps communis omnium et pastor est.  
 1701 Ἐδυμαθῶς. Vat. ἀμαθῶς. Schol. etiam notat in quibusdam codicibus sic legi, sed sensus aperto respuit. Μοξ ἐγνωκόσιν. Schol. διαγνωσκούσιν.  
 1702 Ἐξ οὐ καί. Vat. ἐξ οὐ καί. Μοξ ὑψίπρονες. Bill. ἀγχνῶς exponit, et censet hæc a Gregorio ironice dicta: *Illic liquet*, inquit Gregorius, *quam in cæteris rebus acuta mente sint, cum hic tam perspicaces et ingeniosos se præbuerint*. Schol. *superbos interpretatur*: ἐκ τούτου δὲ δῆλον, ὡς τ' ἕλλα τετυφωμένοι, *quæ quidem interpretatio*, inquit Billius, *minime improbanda*.

## METRICA VERSIO.

Trabensque turbo pulverem, ventū æmuli:  
 Dignatus esset cum quibus nemo, metu  
 Sancto thronoque præditus, quidquam loqui:  
 Præpostere ut qui funderent verba, et velut  
 Vespe insilirent conquito in frontem impetu;  
 At hos secutus est tamen cœtus senum,  
 Motus juventæ fervidos quos par erat  
 Frenare. Ratio porro quam scita, aspice.  
 Debere nostras nempe res solem sequi,  
 Ortum hinc trabentes, unde regnator possit,  
 Nobis, amictus carne, primum splenduit.  
 Quid ergo? Rerum haud cotere discamus vices,  
 In carne Christi generis at mortalium

B Libamen omnis esse statuamus pie.  
 Si traxit ortum hinc (quispiam auda dixerit),  
 Hinc traxit, hic ut facile dedendus neci:  
 Rediviva vita fluxit hinc, ex qua salus.  
 Hæc sentientes nonne, jam ut dixi supra,  
 Cessisse decuit relictum momentibus?  
 Unde liquet horum quam sit alta in cæteris  
 Mens. Illud autem quale, quod fontem optimum  
 Fidei vetustæ, Trinitatem quæ sacram  
 Pia colligebat unicum in substantiam,  
 Cujus Nicæa civitas schola exstitit  
 Quondam, videbam turbidum miserum in modum,  
 Horum, dubia queis est fides, salsis aquis:

Οὐ ταῦτα δοξάζουσιν, οἷς χάρει κράτος,  
 1710 Μῆσοι μὲν ὄντες, ἀσμενιτῶν ἔσι μῆσοι,  
 Καὶ μὴ προβήλως κλήσεως ἐναντίας,  
 Ἐπίσκοποι νῦν μαυθάνοντες τὸν Θεόν,  
 Διδάσκαλος ἄθες, καὶ μαθηταὶ σήμερον,  
 Τελειοποιοὶ, καὶ τέλειοι δεύτερον,  
 1715 Ἄδῶν καταρτίζοντες, οἷ τὰ σπῶν κακὰ,  
 Οὐκ οἷδ' ὅπως μὲν, ἐκλαλοῦσι δ' οὖν ὄμως,  
 Καὶ ταῦτα χωρὶς θαυμάζοντες· ὁ καὶ ξένον,  
 Ἄδακρυς ἐκλάλητες ἀβήρωσθημάτων!  
 Οὗτοι μὲν ὄντων. Δούλα καιρῶ γάρ φασι  
 1720 Τὰ πάντα. Τοῦ παίζειν δὲ τίς μελῶν τρυφή;  
 Ὅ μὴ πόνῳ τε κτητῶν, ὡς τὰ πᾶσι ἔχει,  
 Μῆγε ἄλλοθεν ποριστῶν, ἀλλ' οὐδ' ὄντων.

A Ἡμεῖς δὲ πῶς ποῦ' οἱ φιανθῶρωποι λαν;  
 Προβήκαμεν κήρυγμα πρὸς ἐν βημάτων·  
 1725 Πᾶσι βοῶμεν· «Ὅ; θέλει, δεῦρ' εἰστω,  
 Κἄν διατροφῆς τις ἢ πολύστροφος τύχη·  
 Πανήγυρις ἔσθηκεν. Ἀπίτω μὲδεις  
 Ἀπραγμάτευτος· ἂν μεταστροφῆ κῆδος  
 (Καιροῦ γὰρ οὐδὲν ἔστιν εἰστροφώτερον),  
 1730 Ἐχεις τὸ τεχνώδριον, ἀνάδραμε πάλιν.  
 Οὐκ εὐμαθῆς πίστει τὸ προσεῖσθαι μῆ,  
 Βίων δὲ πολλὰς εἰδέναι διεξόδους.  
 Ἐξ οὗ τί γίνεθ'; Ἡ πολύπλοκος πάλαι  
 Εἰκῶν ἐν ὑπνοῖς· χρυσοῦς, ἐξῆς ἀργυροῦ.  
 1735 Χαλκῶς, σιδηροῦ, δοτρακὸν τὰ πρὸς πόδας.  
 Ἰδέεσθαι μὴ τὰ πάντα λικρήνῃ ληθός.

Qui ea sentiunt, quae placent potestati,  
 1710 Medii quidem, quasquam praecclare agitur, si medii,  
 Ac non manifeste adversis partibus addicti,  
 Episcopi nunc discentes Deum,  
 Heri magistri, et hodie discipuli,  
 Initiantes, et deinde initiati:  
 1715 Qui dum populum docent sua ipsorum mala,  
 Nescio quo pacto, sed certe tamen, enarrant,  
 Idque sine lacrymis. Res mira,  
 Morbi sine lacrymis enarrati!  
 Atque illi quidem sic. Tempori enim servire aiunt  
 1720 Omnia. Quae autem majores deliciae quam ludificari?  
 Quod quidem nec labore acquiritur, ut pleraque se habent,  
 Nec aliunde parabile est, sed ne venale quidem.  
 Nos autem quid tunc egimus, qui vade humani sumus?  
 Proposimus voce praecconis ante tribunalia:  
 1725 Omnibus clamamus: «Qui vult, huc introeat,  
 Eitamsi bis se aut pluries in contraria verterit.  
 Instanti nundinae. Nemo abeat  
 Nihil operatus. Quod si veritatur alea  
 768-767 (Tempore enim nihil mutabilis),  
 1730 Habes articulam: rursus recurte.  
 Periti non est uni affluxum esse fidei,  
 Vitae autem varios habere exitus.»  
 Ex quo quid fit? Multiformis illa quondam  
 Imago in somnis. Aurum, deinde argentum,  
 1735 Aes, ferrum, testa in pedibus.  
 Vereor ne omnia ventilet lapis.

1709 Οὐ ταῦτα. Ita Coisl. Prave in editis si. Schol. καὶ μᾶλλον εἰ βοήθη χριστὸν ἐκ βασιλείων οἱ τὰ τῆς ἀρετῆς κρατούνοντες.

1710 Ἀσμενιτῶν. Edit. ad marg. ἀγαπητῶν.

1713 *Marthorores, discentes.* Videtur hic Gregorius carpere Nectarium, qui cum adhuc catechumenus esset, ad episcopatum evectus est. Vide Tillem., pag. 44, et Tollium, carm. seq., vers. 550.

1719 *Καιρῶ.* Vat. καιροῦ.

1723 Ἡμεῖς. Edit. ad marg. οἱ τῆς ὀρθοδόξου μοίρας. Postquam carpsit Nectarium qui, nullis laboribus ante susceptis, episcopus creatus est, atque

*Amphidoxos, politico* nimirum carpit etiam orthodoxos, qui tam leviter hujusmodi homines ad sublimissimas evehunt dignitates. Nos autem, quid tunc egimus? Nos illucros non pati solemus videmus, sed etiam allicere, et quasi praecconis votum invitare.

1726 *Διςτροφός.* Eitamsi bis aut pluries fidem mutaverit.

1730 *Ἀνάδραμα.* Ita Coisl., Vat. Edit. Ἐκδραμα, et in marg. ἐξίθι.

1732 *Blur δὲ.* Alius semper atque alius, pro rerum ac temporum varietate, tenendus est modus.

#### METRICA VERSIO.

Hanc qui tument, quam tenet princeps, fidem:  
 Mediique sunt, si se tamen medie gerunt,  
 Ac non aperte dogmati hostili favent,  
 Episcopi, nunc primo qui discunt Deum·  
 Heri magistri, discipuli hodierno die.  
 Alios initiant, post initiantur nove.  
 Moderantur alios, qui sua ipsi crimina,  
 Quonam modo ignoro, sed exponunt tamen:  
 Idque absque metu. Mira res, siccis genis  
 Narrare morbos quempiam tristes suos!  
 Haec ratio eorum. Tempori namque omnia  
 Servire dicunt, nilque lusu dulcius  
 Usquam esse. Lusus saepe namque hoc obtinet,  
 Quod nec labore, nec potest nummis eni.

B Benignitate at maxima usi nos sumus.  
 Praecconis ore limen ad sacrarii  
 Alloquimur omnes: «Intret huc, quisquis vult,  
 Eidem licet bis, pluries aut verterit.  
 Nunc nundinarum tempus est; quaestu sine  
 Nullus recedat: versa erit quando alea  
 (Mutationem facile nam tempus capit),  
 Artem ipse cautes: protinus rursus exeat.  
 Prudentis haud est unice se addicere  
 Fidei, sed hincque plurimos hincque exitus  
 Habere.» Quid hinc? Somnii spectrum vetus  
 Fit illud, aurum, candidum argentum, quod as  
 Ferrumque sequitur, infirmisque in partibus  
 Testa. Extimesco, cuncta ne frangat lapis.

Μωαβίταις κ' Ἀμμωνίταις, οἷς οὐ πάλαι,  
 Νῦν εἰσιτητόν ἐστιν εἰς Ἐκκλησίαν.  
 Ἐδ' οὐκ ἐπήνευ ταῦτα τοιπρόθεν; λέγε.  
 1740 Τῶν συλλόγων δὲ τίς παρ' εἶχε τὸ κράτος;  
 Οἱ συλλογοὶ μὲν ἦσαν, ὧν ἦσαν τότε;  
 ('Ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν αὐθις, οἷς ἀισχύνομαι.)  
 Ἦσαν δὲ πάντων, ἰσον εἰπεῖν οὐδένης.  
 Ἀναρχία γὰρ ἐστὶν ἡ πλεισταρχία.  
 1745 Ἐμοῦ δὲ καλῶς ἡ νόσος προστάτη,  
 Ἥ μ' εἶργεν οἶκον πολλὰ δὴ καὶ πολλάκις,  
 Πρὸς ἐν μόνον βλέποντα, τὴν ἐκδημίαν,  
 Ἥ πᾶσαν εἶχε τῶν κακῶν ἀπαλλαγὴν.  
 Ὅ δ' οὖν παρέστη, τοῦτο καὶ κεῖσθω νόμος.  
 1750 Τινὲς μὲν ἦσαν, οἱ βίαι μὲν καὶ μόγις,

A Ἄλλ' οὖν συνήθον, οἷς τι μετῆν παρήγοσις,  
 Ὅτοις ἔργονα τοῦ κακοῦ συνήγορος,  
 Τῆ διπλόη κλαπέσει τῶν διδαγμάτων,  
 Τό τ' ἐν μέσῳ κηρύγμα εἰσεβῶσις ἔχον,  
 1755 Τόκος τεκόντων παντελῶς ἀλλότριος.  
 Τὸν συρφετὸν δὲ τὸν πολὺν Χριστιανῶν  
 Τότε προσήσομαι ἡνίκ' ἂν καὶ βέρθορον  
 Εὐσθία μῆτη τις ἀχράντου μύρου.  
 Ἐῶν κακοῦ γὰρ ἡ καλοῦ μετουσία.  
 1760 Τοῦτος ὁ καινόδοξος οὐκ ἠρέσκατο  
 (Ὅστω καλοῦσι τοὺς προμηθεῖς οἱ θρασεῖς),  
 Ἄλλ' οὐδ' ἐκείνῳ τῶ προμηθεῖ. Γίνετ' οὖν  
 Ὅ Λῶτ' ἐκεῖνος, χ' ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ·  
 Ὅ μὲν βαδίζει τῆν, ἔναντιαν δ' ὄδε,

Moabit et Ammonitis, quod olim nefas erat,  
 Nunc aditus patet in Ecclesiam.  
 Tu vero, nonne haec antea laudabas? dicito.  
 1740 Quis tunc praerat conventibus?  
 Ipsi vero conventus quales, et quorum erant?  
 (Piget iterum dicere, quo erubescere debeam :)  
 Omnium illi erant, id est nullius :  
 Est enim plurimorum principatus, nullius principatus.  
 1745 Me autem morbus commode tutatus est,  
 Qui domi diu ac saepe detinebat,  
 Id unum mihi proponentem, recessum,  
 Qui omneum habebat malum liberationem.  
 Quod ergo statutum mihi fuit, legis id habeat locum.  
 1750 Nonnulli quidem vix ac ne vix quidem,  
 Sed tamen conveniebant, quibus nonnihil erat libertatis :  
 His praesidio erat mali ignorantio,  
 Cum suum iis faceret doctrinae simulatio,  
 Ac pia esset, quae palam fiebat, praedicatione.  
 1755 Partus omnino dissimilis suis genitoribus.  
 Multam autem illam colluviem eorum qui Christum quaestui habent,  
 Tunc admittam, cum etiam cenam aliquis  
 Fragrantiae intaminati unguenti permiscuerit.  
 Mali namque facilius quam boni communicatio.  
 1760 His non placebat nova sentiens  
 (Sic vocant providos tenerarii);  
 Sed nec illi provido. Idem sit iugur  
 (Quod) Lot ille et patriarcha Abraham (fecerunt),  
 Hac ille via, contraria alter abscessit,

1745 Προστάτη. Coisl. προστάται. Commode  
 secum tunc actum fuisse ait, quod aevi  
 esset, ne huiusmodi conventibus interesset.

1751 Οἷς τι μετῆν. Coisl. οἷς τι μοι.

1755 Κλαπέσι. In fraudem abductis ambiguo ver-  
 borum sensu.

1754 Κήρυγμα. Edit. ad marg. τὸ δημοσιὰ κηρυ-  
 τόμιον.

1755 Τόκος τεκόντων. Tacite hoc subindicare  
 videtur, quosdam eorum, qui tum publico praeco-  
 nio fidei orthodoxam assererant, aliud in pectore sen-  
 sisse, atque quo maiore cum auctoritate ipsum e

throno dejicere possent, rectam doctrinam, a qua  
 mens eorum aliena erat, praese tulisse. BILL.

1759 Ἐῶν. Coisl. ἔζων. Mali facilius quam boni  
 conventuati.

1760 Καινόδοξος. Ita edit. et quidem recte pro-  
 pter metrum. Coisl. et Vat. codices, quos secuti  
 fuerant Benedictini, καινόδοξος, *vane gloria amator*,  
 sed deficit metrum. (CALLAG.)

1765 Χ' ὁ. Addidimus ex Coisl. ut non deficiat  
 metrum.

1764 Ἐναντίας δ' ὄδε. Coisl. ὁ δὲ τῆν ἔναντίας

#### METRICA VERSIO

Nunc Moabit, nunc satis licet Ammonis  
 Intrare templum, quod nefas olim, sacrum.  
 Quid non probabas haec prius? Jam dicito.  
 Quis imperabat publicis conventibus?  
 Coetus erant qui, quorum erat tum temporis?  
 (Haec quippe, quorum me pudet, rursus piget  
 Effari), erant, sed omnium, hoc est nullius.  
 Cum namque plures imperant, nemo imperat.  
 At praesidebat commode morbus mihi,  
 Me saepe, multo et tempore, includens domi:  
 Animo intuentem praeter excessum nihil,  
 In quo malorum spes erat finem fore.  
 Visum quod autem est, legis hoc tenet locum.  
 Coerere quidam, non tamen mente impigra,

B Sed illibenti. Quis quaeas ignoscere.  
 Erat his patrona nam mali ignorantio  
 In fraudem adactis dogmatum versutia,  
 Fideique rectae splendorem praeco-  
 nium, Omnino fetus discolor patris suis.  
 Turbam sed illum, quaestui quae Christum habet,  
 Tum denique admiscero, lutum cum quispiam  
 Suaviter olenti iunxerit nardo grave.  
 Malum facilius, quam bonum, transfunditur.  
 His non placebat scilicet nova sentiens  
 (Sic providentes, nam vocant tenerarii),  
 Nec rursus illi provido. Sic Abraham,  
 Ac Lot quod olim, tunc idem pene accidit.  
 Hoc ille calle graditur, hic autem altero:

1765 Ὡς μὴ στενοῦσαι τῷ πλάτει τῆς κτήσεως.

Τὶ δεῖ λέγειν, ὅσους τε καὶ οἷος λόγους

Ταύτην ἐπιείρων τὴν πόλιν οἱ φιλῆται

Τὰ πρῶτα μὲν δίδόντες, αἰτούντες δὲ γε

Τὶ γνήσιον, θεῖ! Γρηγόριον τὸν γνήσιον,

1770 Οἱ γνήσιοι μὲν, εἰς δὲ σύμφορον κακῶν·

Τόδ' ἔστιν, εἰς ἅπαντα συναργούντ' ἔχειν.

Πῶς εἰς ἅπαντα; τίς δ' ἐναντίσθη τόσον,

Ὡς πῆθος ἄξει πρὸς τί μ', οὐ θεὸς Λόγος;

Πρόσθεν βύθισε! εἰς ἄνω πηγῶν φύσις,

1775 Καὶ πῦρ δάδουσι τὴν ἐναντίαν φορὰν,

Ἥ τι προδύσω τῆς ἐμῆς σωτηρίας.

Ἐνευθεν ἐξέκλεπτον ἐκ μέσου πόδα.

Δῆλον δέ· καὶ γὰρ οἶκον ἀντηλαξάμην,

Α Ἐλκων ἑμαυτὸν ἐκ βυθῶν ἐκκλησίας,

1780 Πόρθω κακῶν τε καὶ λόγων καὶ συλλόγων.

Πλὴν ὅσα καταστίνάζον οἱ προσκεκλιμένοι!

Λαοὺ μάλιστα, ὡς τὰ πάντων μὴ λέγω

Βούντες ἐκέτευον, εἰς θεὸν χέρας

Αἰρώντες, ὀρχίζοντες, ὡς τεθηγκῶτα

1785 Πενθοῦντες ἦδη. Τοῦ πάθους! τῶν δακρῶν!

Πῶς ἦν ἐνεγκεῖν ταῦτα; καὶ τίνας φρενός;

Ἥμᾶς ἀφήσεις τὸν σὸν, ὡς ἡκούομεν,

Στάχυν, στενὸν ποτ', εὐχομὸν δὲ νῦν θέρος·

Λαὸν δὲ τὸν προσήλυτον, τὸν μὲν θύρας

1790 Ταῖς σαῖς προσεστώθ', οἷς ἀνοῖξαι δεῖ μόνον

Τὸνδ' ἐνθὸν ἦδη, τὸν δὲ θηραυτὸν ζέων,

Τίσι προήσῃ; τίς σὸν ἐκθρέψει τόκον;

1765 Ne opum multitudine arctarentur.

Quid attinet dicere, quot et qualibus sermonibus

768-769 Hanc tentaverint canitiam viri amicissimi?

Concedentes quidem quæ præcipua sunt, sed petentes

Fidelitatem, eheu! a fidei Gregorio.

1770 Fideles il i quidem, sed conspirando in malis:

Uno verbo, ut ad omnia adiutorem me haberent, petentes.

Quomodo ad omnia? quis tam inania finxit,

Multitudinem mihi ad aliquid, non Deus Verbum ducens futurum?

Ante effluit retrorsum fontium natura,

1775 Ignisque contrario motu feretur,

Quam quidquam meæ prodam salutis.

Tunc incepti pedem e medio subducere;

Idque non obscurum fuit; nam et domum commutavi

Extrahens me ipse a profundo ecclesie,

1780 Procul a malis sermonibus et conventibus.

Sed interiori quantos gemitus edebant, qui mihi adhaerebant!

E plebe maxime, ne omnes recenseam,

Clamantes supplicabatur, ad Deum manus

Tollentes, adjurantes, ut mortuum

1785 Jam desentes. O dolore! o lacrymas!

Ferri hæc quomodo possent et cuius animi esset?

« Nos derelinques, tuam, aiebant,

Spicam, aliquando angustam, nunc uberem segetem.

Populum quem advicisti, tuis foribus

1790 Astantem, cui aperire tantum oportet,

Eam qui jam intus est, venatorem etiam extraneorum,

Quibus dimittes? quis tuum enutriet fetum?

1769 Τὶ γνήσιον. Sic legendum. Male edit. γνήσιον.

1770 Οἱ γνήσιοι. Ironia est: Boni, inquit, illi scilicet ac fidei amici. fidei, inquam, in rebus sceleratis ac nefariis, hoc a me contendebant, ut ipsis omnibus in rebus obsequeretur.

1775 Πρὸς τί μ'. Ita Coisl. Prave edit. una voce πρόστιμ'. Sic locum emendandum conjiciebat Billius, ea unica voce tres efficiendo. Leuv. vertit ἄξει πρόστιμ', vincet. Schol. exponit πρόστιμ', τὸ ἐπιχειρῶν, τὸν μισθόν. Quisnam adeo deliberavit, ut ei

in mentem venire posset me, ulla in re, vulgi potius gratiam et favorem, quam Dei vitam ac voluntatem secuturum.

1778 Ἀρτηλαξάμην. Scholiastes exponit, εἰς ναὸν τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

1780 Προσκεικλιμένοι. Schol. προσκοιτιούμενοι.

1785 Τοῦ πάθους. Schol. ὁ τοῦ πάθους, ὁ τῶν δακρῶν, ὡς εὐλοῦμαθα.

1792 Προήσῃ. Val. προήσας.

#### METRICA VERSIO.

Utrumque premeret ne gravis moles opum.

Quid me necesse est dicere, quibus vocibus

Ab his amicis nostra canities fuit

Teutata? Cum illi cederent primas mihi,

Aliquid petentes proh! fide summa viri

A fido amico, sed fide summa in malis:

Nempe ut juvarem rebus hoc in omnibus.

In omnibusne? Finxit hoc quisnam sibi,

Turbam quod ipse sequer, haud Gnatum Dei?

Natura sursum fontium tendet prius,

Partesque ad imas flamma labetur vorax,

Quam quid salutis perdidit prodam meæ.

Eximere cepti hinc ipse de medio pedem;

Domoque migro de mea in domum alteram,

B Ecclesie me turgido ponto extrahens,

Malisque verbis et malis coaventibus:

Quamquam, favebant qui mihi, gemitus darent.

Potissimum de plebe, taceam et cæteros.

Orabat illa clamitans, summum ad Deum

Manusque tollens, ac meam obtestans fidem,

Ut mortuum jam flebat. O lacrymas graves!

Cujus fuisset mentis hæc ferre omnia?

« Segestenne nunc tu (sic vocabamur) tuam

Linques: prius quæ parva erat, florens modo,

Proselytosque, qui tuas stant ad fores,

Pandatur utque jaus expectant, quibus

Vel intus esse jam datum est, vel qui exteris

Captant. Quibusnam deseres? fetum tuum

Τὸς σοὺς πόνοους τιμήσου, οἷς προσεβήρης·  
 Ἰδὲ τῆς πνοῆς τὸ λεῖπον ἡμῖν καὶ Θεῷ.  
 1795 Ναδς γενέσθω σοῦ βίου πεμπτήριος.  
 Ταῦτ' ἦν κλάσις μὲν, ἀλλ' ὄμως ἑκατέρου.  
 Μικρόν τι καὶ εἶδουσι τὴν λύσιν Θεός.  
 Ἦλθον γὰρ, ἦλθον ἐξαπίνης κεκλιμένοι,  
 Ὡς δὴ τι συνολοστοντες εἰρήνης σκοπῷ,  
 1800 Αἰγύπτιοι τε καὶ Μακαδόνας, ἐργάται  
 Τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων τε καὶ μυστηρίων,  
 Φυσῶντες ἡμῖν ἐσπερίων τε καὶ τραχύ.  
 Τοῖς δ' ἀντεπιθεὶ δῆμος ἠλιοφρόνων·  
 Κάπροι δ' ὅπως θήγοντες ἀγρίαν γένυν  
 1805 (Ὡς ἂν μεμψομαί τι τῆς τραγῳδίας),

A Lozōn blépontes, ἐμπύροις τοῖς ὄμμασι,  
 Συνήπτον. Ἐν πολλοῖς δὲ τοῖς κινουμένοις  
 Θυμοῦ τὸ πλεόν, ἢ λόγου κινήμασι,  
 Καὶ τῶν ἐμῶν τι πικρότατον ἐσκόπου,  
 1810 Νόμους στρέφοντες τοὺς πάσαι ταθηκότας,  
 Ὅν πλεστον ἦμεν καὶ σαφῶς ἐλεύθεροι·  
 Οὐ μὴν πρὸς ἔχθραν τὴν ἐμῆν, οὐδὲ θρόνον  
 Σπαύδοντες ἄλλοις, οὐδαμῶς· ἕσον πόνῳ  
 Τῶν ἐθρονιστῶν τῶν ἐμῶν, ὡς γοῖν ἐμῇ  
 1815 Σαρῶς ἔπειθον λαθροῖς δηλώμασι.  
 Οὐ γὰρ φορητὸν τὴν ὕβριν σφῶν εἶδέναι,  
 Ὅση παλαιά, καὶ νέαις ἐν πράγμασι.  
 Ἐγὼ τῶς μὲν, ὡσερ ἱπποῦ δέσμιος,

Tuos honora labores, qui te labefecerunt ;  
 Da vitæ reliquum nobis et Deo.  
 1795 Sit hoc templum vitæ tuæ clausula. »  
 Atque his quidem inflectebat, sed tamen perstabam.  
 At paulo post solutionem dat Deus.  
 Venere enim, venero, subito vocati  
 Ut pacis proposito aliquid operæ navarent,  
 1800 Ægyptii et Macedones, operarii  
 Legum et mysteriorum Dei,  
 Flatum nobis occidentalem et asperum emittentes ;  
 Quos contra stabat orientalium populus ;  
 Horridos autem dentes, instar aprorum, exacuentes ,  
 770-771 1805 ( Ut de tragedia aliquid delibem ) ,  
 Torve inuentes , scintillantibus oculis ,  
 Congrediebantur. Inter autem multas disceptationes ,  
 Quas iracundia magis quam ratio commovit ,  
 De meis etiam rebus acerbissime aliquid arripuerunt ,  
 1810 Dum leges obrudunt dudum defunctas ,  
 A quibus maxima ex parte , et manifeste liberi eramus ;  
 Non mei odio illi quidem , nec quod throum  
 Aliis molirentur : sed potius ut incommodarent  
 His qui me in sedem collocaverant : id quod mihi  
 1815 Aperte suadebant per secretos indices .  
 Non enim sibi tolerabiles injurias videri ,  
 Et quæ antiquiores , et quas recentibus factis acceperant .  
 Ego interea , velut equus inclusus ,

1795 Προσεβήρης. Vat. προστάτης.  
 1796 Κλάσις. Schol. τοῦτοις ἑκατόμην μὲν.  
 His commovebat.  
 1802 Φυσῶντες. His verbis Occidentales acerbitatis et insolentiæ notat, quemadmodum Basilius, et δὲ ἡμῖν δυτικῆς ὁρῆος; at contra Orientalibus levitas ab Occidentalibus semper est objecta. Sic quæque ora, inquit Billius, suos patitur manes.  
 1804 Ὅπως. Coislinianus codex super lineam scriptum habet ὄμως.  
 1810 Νόμους στρέφοντες. Nimirum improbi et seditiosi juvenes contra Gregorium objiciebant canones, quibus sancitum erat ne quis episcopus ex una in aliam ecclesiam transferretur; ac propterea

fas non esse ut Constantinopolitanam sedem teneret, qui Sasimorum atque Nazianzi sedes jam tenuisset. Hanc legem longo jam tempore antiquatam ait Gregorius, imo etiam viguisset lex illa, liber ab ea erat Theologus, qui nec Sasimorum nec Nazianzi proprie episcopus fuit, ut pluribus demonstrat eam.  
 1815 Ἄλλοις. Coisl. ἄλλῳ Μοχ ἐθρονιστῶν.  
 Coisl. θρονιστῶν.  
 1818 ὡσερ ἱπποῦ. Hæc similitudo ab Homero desumpta est, Iliad. vi, vers. 506. Eadem similitudine utitur Gregorius in orat. funebri S. Basilii, tom. I, p. 790.

METRICA VERSIO.

Quis pascet ? Ingens te tunc sœclat labor.  
 Nobis, Deoque, da quod est vitæ super.  
 Mittat sepnicro corpus hoc sedes tuum. »  
 Hæc connumerem me licet, firmus tamen  
 Stabam. Dat autem post brevi Deus exitum.  
 Veniunt repente nam vocati, fœderi  
 Ut sciencio jungerent vires suas,  
 Ægyptique Macedonesque. operarii  
 Mysteriorum seduli, et legum Dei,  
 Inhabitantes hesperium in nos et grave.  
 Adversa stabat his tumens Phœbo phalanx ·  
 Ergo exacuti dentibus tanquam sues  
 ( Libet imitari nonnihil tragediam ),

B Torvoque vultu, flammisque oculis, manus  
 Cœcut, et inter mûlta, sermo de quibus  
 Est motus, ira, mente non stata, exitus,  
 Exasperabant aspere in me quidpiam,  
 Volvendo leges mortuas pridem, a quibus  
 Eramus ipsi liberi dubio procul :  
 Odium quidem non tam mei, vel ut in throno  
 Alium locarent, quam dolorem ut inurerent  
 Aliquem his, throno me fixerant qui in præsui.  
 Saltem remotis hoc mihi interdum arbitris  
 Ipsi asserabant. Non enim nec pristinas  
 Se ferre posse, nec novas injurias.  
 Ast ipse, tanquam clausus in stabulis equus

Καίπερ κακοῖς τε καὶ νόσῳ τετραμμένος,  
 1820 Ἐνὸν κροαίνων οὐκ ἐπαυσάμην πόδας,  
 Καὶ δοῦλον ἐχρημέτιζον ἐκ δεσμιῶν βίας,  
 Ποθῶν νομάς τε τήν τ' ἐμὴν ἔρημιαν.  
 Ἐπαὶ δὲ κινεῖν, δὲ προεῖπον, ἤξιον  
 1825 Ἐρρήξα δεσμὰ, τήν τ' ἀφορμὴν ἀσμένως  
 1825 (Οὐκ ἂν πείσαιμι τοὺς φιλάρχους οὐποτε,  
 Εὐθιγλὸν ἔστι, πλὴν ἀληθὲς) ἤρπασα.  
 Καίρως γὰρ ἦν μοι, καὶ παρελθὼν εἰς μέσους,  
 Τάδ' εἶπον· εἰ Ἄνδρες, οὐκ συνήγαγεν θεός,  
 Ὅς ἂν τι βουλευσάσθε τῶν θεῶν φιλῶν,  
 1830 Τὸ μὲν καθ' ἡμᾶς δευτέρου κείσθω λόγῳ  
 (Μικρὸν γὰρ, ὡς γὰρ πρὸς τοσοῦτον σὺλλονον,  
 Ὅπως ποθ' ἔξει, κἂν μάτην αἰρώμεθα)  
 Ὑμεῖς δὲ πρὸς τι μεῖζον ὑπόψιτε φρένα.

A Eīs ἐν γένεσθε, συνδέθητε ὀφέ γούν.  
 1835 Ἔως τίνος γελώμεθ' ὡς ἀήμεροι,  
 Καὶ τοῦτο μανθάνοντες ἂν, πνέειν μάτην;  
 ἴστε προθύμως δεξιὰς κοινωνίας.  
 Ἐγὼ δ' Ἰουδᾶς ὁ προφήτης γίνομαι.  
 Δίδωμι' ἐμαυτὸν τῆς νεῖος αὐτηρίας,  
 1840 Καίπερ κλύθωνος τυγχάνων ἀναίτιος.  
 Ἄραντες ἡμᾶς βίβατε κλήρω φορᾶ.  
 Κητός με δέξεται ἐκ βυθῶν φιλόθεον.  
 Ἐντεῦθεν ἀρξασθ' ὁμοιοεῖν· ὀδεύετε  
 Πρὸς πάντ' ἐρεξῆς. Οὐτός εὐρυχωρίας  
 1845 Τόπος καλεῖσθω. Τοῦμὲν οὕτως εὐκλείε.  
 Ἄν μέγχις ἡμῶν στήτε, τοῦτ' ἐπιτιμᾶν  
 Μόνον τίθημι, καὶ θρόνον ὑπερμαχεῖν.  
 Ἄν οὕτως φρονήτ', οὐδὲν ἔσται δυσχερές.

Quamvis et malis, et morbo alitrus essem,  
 1820 Intus pulsare terram non cessabam,  
 Et serviliter hinniebam ob vinculorum violentiam,  
 Desiderans pascua ac meam solitudinem.  
 Sed postquam ea, quae dixi, movere instituerunt,  
 Puppi vincula, et occasionem libenter arripui  
 1825 (Nunquam sane id persuaserim his, qui principatum amant,  
 Manifesta res est, sed tamen vera dico),  
 Tempus enim nactus eram, et in medium prodians  
 Haec dixi: « O viri quos hic congregavit Deus,  
 Ut aliquid, quod Deo gratum sit, statuatis,  
 1830 Quae quidem ad me spectant, parvi pendite  
 (Parvi enim interest, quantum ad tantum cœtum,  
 Quo tandem se habeant res meæ modo, ac frustra superbiorem),  
 Vos autem ad majus quidpiam animum erigite.  
 In unum venistis: sero tandem colliganini.  
 1835 Usquequo irridebimur ut inhumani,  
 Ac unum id ediscentes, pugnam spirare  
 Date alacriter communionis dexteras.  
 Ego Jonas propheta ero.  
 Trado me ipse ad salutem navis,  
 1840 Quamvis procellæ nulla in me causa residet.  
 Sublatum me sortis exitu projicite.  
 Cetus hospitalis me ex profundo excipiet.  
 772-773 Hinc incipite unanimes esse: procedite  
 Ad omnia deinceps. Latitudinis  
 1845 Locus hic vocetur. Gloria hæc erit mea.  
 Sin ad me usque perstetis, id unum  
 Mulctam esse, et pugnam pro thronis existium.  
 Si ita sentiat, nihil erit difficile.

1825 *Ὀὐκ ἂν πείσαιμι. Nunquam nominibus dommandi cupidus persuaserim, me hanc episcopatus deponendi occasionem libenter arripuisse.*

1844 *Ἐδρυχωρίας. Alludit ad illud Genes. xxvi, ubi cum Isaac post multos puteos effossos, de quibus inter ipsam et Palæstinis rixa orta fuerat, aliam tandem fodisset, de quo nihil jurgii excita-*

tum fuisset, proinde latitudinem eum nuncupavit. BALL.

1846-7 *Τοῦτ' ἐπιτιμᾶν μόνον τίθημι καὶ θρόνον ὑπερμαχεῖν. Sic Coisl. Edit. vero, τοῦτ' ἀπείτα νόμον τίθημι καὶ νόμον ὑπερμαχεῖν. Schol. καὶ θρόνον.*

1848 *Δυσχερές. Nihil erit difficile, vel nihil erit molestum, quod cum sequentibus apprimè quadiat.*

## METRICA VERSIO.

Licet malisque quassus, et morbo gravi,  
 Ferite pedibus hactenus cupidus solum  
 Non desinebam, vinclaque ob, serviliter  
 Hinnire, ruris pascuum soli expetens.  
 Movere at ista cepit ut primum hæc cohors,  
 Effringo vincla, traditamque ansam libens  
 Arripio (non hoc, sat liquet, persuaserim  
 Cupidis honorum, sed tamen vere loquor);  
 Tempusque nactus commodum, in medio effero  
 Hæc dicta cœtu: « Vos, viri, quos hic Deus,  
 Grata statuatis ut suo que Numini  
 Junxit, videte postero de me loco.  
 Quid namque de me, cœtus hic si maximus  
 Consideretur, fat, haud magni interest.  
 Erigite mentes altius vestras precor:

B Coite in nnum, vos amor tandem liget.  
 Quousque, sævi ut, et truces, ridebimur,  
 Præterque pugnas, omnium ut rerum inccii.  
 Dextras amici fœderis date invicem.  
 Ego vero Jonæ facinus excelsum æmulor.  
 Me pro salute do libens nostræ ratis,  
 Licet excitati turbinis causa haud siem.  
 Nos sorte captos mergite insano mari.  
 Nos hospitalis cœtus excipiet. Sic hoc  
 Concordiæ vobis initium: pergit  
 Ad cuncta deinceps alia. Latitudinis  
 Locus hic vocetur. Splendor hinc surget mihi.  
 Si stetis in me, dedecus statuum id meum.  
 Legem ipse figo: sit ratus legum vigor.  
 Hæc mente sitis: non erit quidquam arduum

ὄδ' ἔθρονίσθη δαρμανός, καὶ νῦν ἐκὼν  
 1850 Ἄπειμι, παῖθι καὶ τὸ σῶμ' οὕτως ἔχον.  
 Μίαν χρεωστώ κεκρότην' ἔχει θεός.  
 Ἄλλ', ὦ Τριάς μου, σὺ προκλήθαι μόνης·  
 Γλώσσαν τίν' ἔξεις εὐμαθῆ συνήγορον,  
 Εἰ δ' οὖν ἐλευθέραν τε καὶ ζήλου πλέαν;  
 1855 Ἐβήρωσε καὶ μέμνησθε τῶν ἐμῶν πόνων.  
 Ταῦτ' εἶπον· οἱ δ' ἠκολαζόν· ἔξῃεν δ' ἔγω·  
 Μίσος γὰρ εἶς τε καὶ τίνος καταφρίδας·  
 Χαρὰς, τὸ παῦλαν τῶν πόνων λαβεῖν τινα·  
 Λύτης, τὸ λαὸν ἀγνοεῖν ἢ κείσεται.  
 1860 Τίς δ' οὐ σπαράσσει ὄρρανούμενος τέκνον;  
 Ἐγὼ μὲν οὕτως· οἱ δ' ἴσασι καὶ θεός,  
 Εἰ μὴ τι πλεῖον τοῦ μέσου τὸ λάρδιον,

Ἄ Νέων ελεθρος, καὶ σπλάδες, λόχοι βάθος·  
 Ἄλλοι λέγουσι ταῦτα, σιγήσω δ' ἔγω.  
 1865 Οὐ γὰρ σχολή μοι πλεκτά γινώσκειν κκκλ,  
 Τὴν ἀπλότητα καρδίας ἀσκομμένω,  
 Ἐξ ἧς τὸ αὐξέσθ', οὐ μόνου πᾶς μοι λόγος.  
 Ὅμως τὸδ' οἶδα· πλεῖον, ἢ καλιῶς ἔχει,  
 Ἄγων τετρίτην' εὐκόλῳ συνανίσεις.  
 — 1870 Τοιαῦτα πατρις τοῖς φίλοις χαρίζεται.  
 Οὕτως ἔχοντα ταῦτα. Πῶς δὲ τὰ κράτους;  
 Ἐκυσί; ἐκλήθη; ἠψάμην τῆς δεξιᾶς;  
 Ἰκεστὸς προσήγαγόν τινας λόγους;  
 Ἄλλους δὲ πρόσθεσις ἐκ φίλων προουσιτήσῃην,  
 1875 Τῶν ἐν τέλει μάλιστα, τοῖς μοι φιλετήροις;  
 Χρυσὸν δ' ἔρευσα, τὸν δυνάστην τὸν μέγαν,

Non libenter in sede collocatus sum, et nunc libens  
 1850 Abscedo; quod quidem mihi et corpus ita affectum suadet.  
 Unam mortem debeo; hæc in Dei manu sita est.  
 Sed, o Trias mea, de te sola sollicitus sum,  
 Ecquam habitura sis linguam tuæ defensionis idoneam,  
 Aut saltem liberam et zelo flagrantem?

1855 Valete, et meminertis laborum meorum.  
 Hæc dixi: illi vero animis fatiscabant: ego autem discessi  
 Medius inter gaudium et quamdam mœstitiam:  
 Gaudens, quod aliquam a laboribus requiem acciperem:  
 Mœrens, quod nescirem, quis esset futurus populi status.  
 1860 Quis autem non dilaceretur filiis orbatus?  
 Atque ego quidem sic; illi autem sciunt, et Deus,  
 Annon plura in tenebris quam in luce versentur,  
 Annon pernicies juvenum, et corruptelæ, et altæ mentis insidiæ:  
 Alii hæc dicunt: ego vero tacebo.  
 1865 Non enim mihi otium est pravas et occultas hominum molitiones scrutandi,  
 Qui simplicitatem cordis excolo,  
 Ex qua salus: quod solum mihi cure est.  
 Sed tamen hoc scio: ultra id quod decet,  
 Subito decoraverunt me facillime assensiones.  
 1870 Talia amicis patria gratificatur.  
 Atque hæc quidem se habebant. Sed quid cum Imperatore?  
 An procubui? an pedibus cecidi, dextramque apprehendi?  
 An supplicibus verbis usus sum?  
 An alios ex amicis precatores mihi paravi,  
 1875 Præsertim ex proceribus, quibus carior eram?  
 Num aurum effudi, magnum illum dominatorem,

1851 Ἐχει θεός. Censet Tollius legendum esse  
 potius ἔγω. Vide carn. seq. not. in vers. 856.  
 1856 Ἐκλαζόν. Labascabant, animis flectebantur,  
 ac deficiebant. Billius, claudicabant, vox parum  
 commoda.  
 1862 Τοῦ μέσου. Schol. φανεροῦ. Μοχ λάρδιον.  
 Schol. χειρὸν μόνον.  
 1865 Νέων. Juvenum: at si legamus νεῶν cum  
 aliis, vertendum navium. Utraque lectio defendi po-  
 test, inquit Billius; juxta banc posteriorem, Gre-  
 gorius simulatam eorum mentem, a quibus episco-  
 patu dejectus est, comparat latentibus sub undis

scopolis, qui plerumque nec opinantibus nautis  
 exitium afferunt.

1868 Ὅμως τὸδ' οἶδα· πλεῖον. Nihilominus ho-  
 rum plus scio quam expedit, vel, hoc novi, citius  
 quam deceret, et facilius assensum præbisse, cum  
 pacis concordiaque causa libenti animo episcopatu  
 me cessurum dixissem. Boni illi episcopi eo me ho-  
 nore allecerunt, ut statim, quod dixeram, compro-  
 barent, mibique episcopatum abrogarent. Gallice:  
*Ils m'ont soudain pris au mot.* Bull. not. 164, pag.  
 1315.

## METRICA VERSIO.

Cepi illibenter hunc thronum: nunc at libens  
 Excedo. Corpus me quoque hoc facere admonet.  
 Unam ipse mortem debeo: banc habet Deus.  
 Tu sola curam, Trinitas, affers mihi;  
 Quæ docta Numen lingua defendet tuum,  
 Timore saltem libera et zelo æstuans?  
 Valete: vobis nec meus labor excidat.  
 Hæc dixi: at illi claudicabant: interim  
 Excedo, partim lætus, ac partim dolens:  
 Lætus, laborum quod quies contingeret;  
 Mœrens, statu quo plebs foret, minime sciens.  
 Orbatus etenim prole quis non luceat?  
 Sic ipse. At illos, plusne quid reconditi  
 Hic sit, quam aperti, non fugit, non et Deum:

B Scopuli latentes, navium exitium grave.  
 Hæc nempe quidam dicitant: taceo ast ego.  
 Nam nosse scelera subdola haud nobis vacat,  
 Quis pura semper cuncta simplicitas fuit,  
 Mater salutis, una quæ curæ est mihi.  
 Ast istud est mihi cognitum, et nimium quidem:  
 Facilis repente cœtus assensit mihi.  
 Hoc muneratur patria, quos amat, modo.  
 Sic ista. Quinam at me gero cum Principe?  
 Genibus flexis dextram attingo ipsius?  
 Vocesne quasdam supplices ipsi offero?  
 Aliosne mitto, qui me ope ac precibus juvent,  
 Proceresque præter cæteros, charum quibus  
 Me scirem? An aurum fundo, quod multum potest,



Χρηζών τοσούτου μη πεσῖν ἔξω θρόνου ;  
 Ἄλλων τὰδ' ἔστω τῶν λίαν πολυστρέφων.  
 Ἐγὼ δ', ὡς εἶχον, προστρέχων ἀλουργῶ,  
 1880 Πάλλων παρόντων καὶ τὰδε σκοπούμενων  
 «Κάτῳ τιν', εἶπον, ὦ Βασιλεῦ, αἰτῶ χάριν  
 Γῆν σὴν, μεγαλόδωρε, παντεξουσίαν.  
 Οὐ χρυσὸν αἰτῶ σ', οὐ πλάκας περιχρόους  
 Οὐδὲ τραπέζης μουσικῆς σκεπάσματα,  
 1885 Οὐ πρὸς γένους τιν' ὕψος ἀρχικὸν λαθεῖν  
 Ἥ σοί γ', ἄριστε, πλησίον παραστατεῖν.  
 Ταῦτ' ἔστιν ἔλλων, ὡς μικρὰ σπουδάζεται.  
 Ἐγὼ δ' ἑμαυτὸν ἀξίῳ καὶ μειζόνων.  
 Ἐν μοι δοθήτω, μικρὸν εἴξαι τῷ φθόνῳ.  
 1890 Θρόνους ποθῶμεν, ἀλλὰ πῆρβῶθεν, σέθεν  
 Κέκμηρα πᾶσι καὶ φίλοις μισούμενος,

A Τῷ μὴ δύνασθαι πρὸς τι, πλὴν Θεοῦ, βλάπτει.  
 Τοῦτους ἀπαίτει τὴν φιλίην συμφωνίαν,  
 Τὰ δ' ὅπλα βεβήτωσαν, ἀλλὰ σὴν χάριν,  
 1895 Εἰ μὴ φόβῳ Θεοῦ τε καὶ τιμωρίας.  
 Ἐτήσον τρέπαιον τῆς ἀνατιμάτου μάχης,  
 Ὅς βαρβάρων Ἰσησίας ἀτρεπτον θρόσος.  
 Ταῦτην δ' ἀπαίτει (τὴν πολὺν δεικνύς θ' ἔμα,  
 Καὶ τοὺς ἰδρύσας, οὐς ἐρεῦσαμεν Θεῷ),  
 1900 Τὸ χαρτερεῖν πάσχουσαν εἰς κόσμου χάριν.  
 Οἴσθ' ὡς ἄκουσα καὶ θρόνον μ' ἐνέδρουσαν.»  
 Ταῦτ' ἐκρῶτει μὲν ἐν μέσσις Αὐτοκράτωρ,  
 Κροτοῦσι δ' ἄλλοι, καὶ λαμβάνω τὴν χάριν,  
 Μόγισ μὲν, ὡς λέγουσι, λαμβάνω δ' ὅμως.  
 1905 Τί δευτέρον μοι τῷ κακῷ φρονιζέται ;  
 Πείθειν ἅπαντας πρὸς τὰδ' εὐδῶρος ἔχειν,

Mea Interesse ducens tanta sede non excidere ?

Hæc aliis relinquo hominibus valde versutis.

775-775 Ego autem, ut me habebam, accuro ad purpuram,

1880 Multis presentibus, atque hæc spectantibus :

Atque hæc dico : « Unum aliquid, o rex munificentissime,

A summa tua potestate impetrare postulo.

Non aurum a te peto, non tabulas nitentes,

Non mensæ mysticæ tectoria,

1885 Non ut propinquorum aliquis sublimi dignitate ornetur,

Aut tibi, princeps optime, propius astet.

Hæc aliorum sunt, qui parva in amoribus habent.

Ego vero me ipse majoribus rebus dignum iudico.

Unum mihi detur, paululum invidiæ cedere.

1890 Thronos equidem aveo, sed procul, colere.

Delassatus sum odio omnibus ac ipsis etiam amicis esse,

Quia non possum ad aliud quidquam, quam ad Deum respicere.

Ab his postula amicam reconcordiam,

Atque ut arma projiciant in tuam gratiam,

1895 Si minus Dei et supplicii metu.

Erige tropæum incruentæ pugnæ,

Qui barbarorum compressisti indomitam ferociam.

Ab hæc autem canitie (canitiem simul ostendebam

Et effusus pro Deo sudores),

1900 Reposce, ut mundi causa constanter patiarur :

Nosti ut invitum me etiam in sede collocarunt. »

His quidem applaudebat coram omnibus imperator.

Applaudunt et alii, et mihi annuitur ;

Non facile id quidem, ut narrat, sed tamen annuitur.

1905 Quid deinde in his malis mihi curæ est ?

Suadere omnibus, ut hæc æquo animo ferant,

1879 Προστρέχων. Coisl. προσδραμών. Quod autem ait, ὡς εἶχον, ut me habebam, id est, ne deposito quidem habitu sacro, quo in conciliis et mysteriis utebantur præsules, ita ut cum pallio et imperatorem adierit, et navem conscenderit, quod hominem præ gaudio sui non compotem ostendit.

1882 Μεγαλόδωρε. Coisl. μεγαλόδωρον.

1898 Ταύτην δ'. Sic Coisl. In editis deest δ'.

Ibid. πάλιν. Scholiastes πάλιν. Mox δεικνύς θ'.

ἔμα. Sic Coislinaus et Vaticanus habent codices.

Editii autem δεικνύς ἔμα.

1901 Ἐνέδρουσαν. Ita Coisl. Edit. ἐνέδρουσας.

#### METRICA VERSIO.

Dum, sede celsa ne cadam, satago anxius ?  
 Varius levisque quis animus, hæc facititer.  
 At ipse propero conferens me ad principem  
 Gressu, ista dixi plurimis astantibus :  
 « Ego quoque quiddam, præpotens princeps, manu  
 Ac liberali prædite, a te postulo.  
 Tabulas nitentes non peto, non fulgidum  
 Aurum, sacramque vela quæ mensam tegant ;  
 Non et propinquis posco præturas meis,  
 Aut, summe princeps, ut tuum cingant latus.  
 Hos ista, studio sunt quibus parva, addeceat.  
 Majoribus me causeo dignum bonis.  
 Hoc detur unum, paululum ut cedam invidiis.  
 Thronos aveimus colere, sed longe siti.  
 Odio nimis jam sum diu charis quoque,

PATROL Gr. XXXVII.

B Spectare possim quod nihil præter Deum.  
 Poscas ab illis, fœdus ut sanctum colant,  
 Atque arma ponant, gratiam saltem in tuam,  
 Si non Tonantis hoc voluit, pœnæ et metu.  
 Pugnæ incruentæ nobilium palmam feras,  
 Quo barbarorum concidit sævus furor  
 Pugnante ; posce hæc ( hic ego canos meos  
 Monstro, et labores, quos Deo donavimus ),  
 Ut ferre mundi gratia quiddam hand neget.  
 Invitus, hoc scis, in throno abs te sum situs. »  
 His imperator vocibus plausum dedit,  
 Atque pariter : cedit ac votis meis  
 Ille, hand libenter, ut ferunt, cedit tamen.  
 Quid jam, mederer ut malo, post hæc ago ?  
 Hæc ferre placide quemlibet moueo et rogo ?

37

Μηδ' ἐκτρέφῃλον μὴδὲν ἔνοσιν ὄλωσ  
 Φιλίτρῳ τε τοῦμῃ καὶ χόλῳ μοχθηρίας.  
 Ἐθάλλον, ἦνον, τοὺς κακοὺς συνεκρότουν  
 1910 Τὸ βῆμα, τοὺς ἐξοῦθι, τοὺς ποίμνης κτίλους,  
 Ὅσον παλαιὸν καὶ ὅσον προσήλυτον,  
 Τοῦ πατρὸς οὐ φέρον γε τὴν ἐρημίαν,  
 Ἐπισκόπων τε τοὺς ἴλαν πεπληγῆτας.  
 Πολλοὶ γὰρ ὡς ἴσθοντο τοῦ βουλευμάτος,  
 1915 Φεύγοντες ἤχονθ' ὡς κεραυνίους βολὰς,  
 Βύσαντες ὄτα καὶ κροτήσαντες χέρας,  
 Ὡς τὴν γε εἶεν μήπτ' εἰσαῖεν τόδε,  
 Ἄλλον τιν' ὀφωθέντα τοῖς ἐμῶν θρόνοις.  
 Πέρας λόγου· πάρεμι νεκρὸς ἔμπνοος.  
 1920 Ἦττημένος (τοῦ θαύματος!) στεφηφόρος,  
 Ἐχων θεὸν τε καὶ φίλους τοὺς ἐνθέους

A Ἄντι θρόνου τε καὶ κενῷ φρυδάματος.  
 Ὑβρίζετ', εὐθυμεῖτε, πάλλεσθ', ὦ σοφοί,  
 Ὡδὴν τίθεσθε τὰς ἐμὰς διασπραξίας  
 1925 Ἐν συλλόγοις τε, καὶ πότοις, καὶ βήμασι.  
 Κοκκύζετ' ἀλεκτόρειον, ὡς νικηφόροι,  
 Ἀγκῶσι πλευρὰς ἐγκροτοῦντες, ἄρβιοι,  
 Ὑψαυχοῦντες ἐν μέσοις τοῖς ἄφροσιν.  
 Ἐνὸς θέλοντος πάντες ἐκρατήσατε·  
 1930 Εἰ μὲν θέλοντος, τοῦ φθόνου! καὶ τοῦδ' ἡ·  
 Στερεῖτε κομπάζοντες, ὡς ἀπωσμένου·  
 Εἰ δ' οὐ θέλοντος, ἐντρέπεσθε τοὺς κακοὺς,  
 Χθὲς ἐνθρονιστὰ καὶ διώκται σήμερον.  
 Ταῦτ' ἐκφυγῶν, τί; στήσομαι σὺν ἀγγέλῳ.  
 1935 Ἐμοῦ δ', ὅπως ἔχει, τίς οὐ βιάσει βίον.  
 Ἄλλ' οὐδ' ἔνησι. Συσταλήσομαι Θεῷ.

Nec quidquam vehementins omnino cogitent,  
 Mei amore et inprohibitatis odio.  
 Palpabam, laudabam, cum improhis conciliabam  
 1910 Sacrarium, extraneos, gregis duces,  
 Quidquid antiquum et quidquid recens ascitum,  
 Non ferens sibi patrem avelli,  
 Et ex episcopis eos qui valde perculti erant.  
 Multi enim, ubi sensere quid consilii caperetur,  
 1915 Velut ictum fulmineum fugientes abibant,  
 Auribus obstructis, manibusque comptosis,  
 Ut nunquam oculis suis rem talem spectarent;  
 Quemlibet alium in meam sedem evectum.  
 776 777 Finis sermonis : adsum mortuus spirans :  
 1920 Victus (rem miram!) coram redimitus,  
 Habes Deum et amicos Deo plenos  
 Vice throni et inanis strepitus.

Exprobrate, gaudete, exsilite, o sapientes,  
 In cantilenam vertite res meas adversas,  
 1925 In conventibus, in conviviis, in sacrariis,  
 Cantate, ut victores, gallorum in modum,  
 Cubitis latera pulsantes, erecti,  
 Verticem tollentes in medio insipientium.  
 Unum volentem omnes vicistis;  
 1930 Si quidem volentem, o invidia! hac me quoque laude  
 Spoliatis, gloriantes quasi ejectus fuerim :  
 Quod si nolentem, pudeat vos malorum,  
 Hæc in me in sede collocantes, hodie persecutores.  
 Hæc fugienti quid fiet? stabo cum angelis.  
 1935 Meam autem, ut se habet, vitam nemo lædet,  
 Sed nec juvabit. Contractus cum Deo versabor.

1910 Κεῖλους. Schol. ἤγεμόνας.  
 1921 Φίλους. Ita Coisl. Edit. φίλων.  
 1925 Πάλλεσθ'. Sic Coisl. Edit. καὶ πάλλεσθ'.  
 1925 Πότοις. Sic legitur cum schol. et arbitramur  
 Gregorium ad hæc psalmi lxxviii, 13, verba  
 alludere : *In me psallebant qui bibebant vinum.*  
 Edit. πότοις.  
 1926 Κοκκύζετ'. Sic Coisl. qui etiam habet ἀλεκ-

τόρειον pro ἀλεκτόρειον, et περικροτοῦντες pro ἐγκρο-  
 τοῦντες.

1930 Εἰ μὲν θέλοντος, etc. Ita fere infra carm.  
 xiv, vers. 26. Ibid. τοῦ φθόνου! Subaudiendum est  
 ὡ ante τοῦ.

1931 Ἀπωσμένου. Val. ἀπωσμένου.  
 1934 Ταῦτ' ἐκφυγῶν, τί; Coisl. ταῦτ' ἐκφυγῶν  
 γε. Hæc autem effugiens, stabo cum angelis.

#### METRICA VERSIO.

Nec cogitare contumax quidquam, mei  
 Amore, et ira concitum adversus malos.  
 Foveo, vobisque laudibus, applaudo malis,  
 Ac præsidetque, et exteris, gregis et duces,  
 Veteresque solor, solor et simul advenas,  
 Ægre ferentes abstrahi patrem sibi :  
 Antistitesque, carperat quos binc dolor.  
 Plerique siquidem capta consilia ut statim  
 Sensere, fugiunt illico, ictum ut fulminis,  
 Aurem obstruentes, atque ferientes manus,  
 Tam triste ne ipsi cernerent spectaculum,  
 Alium insidentem scilicet nostris thronis.  
 Vivum cadaver (finis hic verbis erit),  
 Autum, atque mire victus et victor simul :  
 Deumque amicos et Deo charos habens

B Fastus inanis et throni celsi loco.  
 Jactate probra; et gaudio, o sciti viri,  
 Nunc exsilite, canite res duras meas,  
 In castibus, sacrariis, inter dapes.  
 Ut laureati canite, gallorum in modum,  
 Cubitque pulsant latera, colla et turgida  
 Surrigite, mentis inter exsortes bonæ.  
 Uno voleute contigit palma omnibus :  
 Siquidem volente, quantus hic furor, quod hoc,  
 Dum me rejectum dicitis, rapitis mihi :  
 Sin ad coactio, quin pudet vos criminis?  
 Hæc locastis in throno, nunc pellitis.  
 Hinc porro fugiens, quidnam agam? Inter cœtes  
 Degam. Meam jam nemo vitam læserit,  
 Ut nec juvabit. Colligam me uni Deo.

Γλώσσα δὲ μοι βεβύωσαν, ὡς αὔραι κεναί.  
 Καὶ τῶν κέρως μοι, πολλὰ μὲν δυσφημίας  
 Βληθέντι, πολλὰ δ' ἐβόχους εὐφημίας.  
 1940 Ζηρῶ τιν' οὐκ εἶν ἐκ κακῶν ἐρημίαν,  
 Οὐδ' μοι τὸ θεῖον νῦν μόνον ζητούμενον,  
 Ἐλπὶς τε κοίφῃ τῶν ἔνω, γηροτρόφος.  
 Ἐκκλησιαίς δὲ τι δόσομεν; τὸ δάκρυον.  
 Εἰς τοῦτο γάρ με καὶ συνήγαγεν Θεός,  
 1945 Πολλαῖς ἔλιπσων τὴν ἐμὴν ζωὴν στροφαίς.  
 Ἦ ποὶ προβήσεται; Ἐλπὶ μοι, Θεοῦ Λόγε·  
 Εἰς τὴν ἄσειστον εὐχομαι κατοικίαν,  
 Ἐνθα Τριάς μου καὶ τὸ σύγκρατον οὐραίας,

A Ἦς νῦν ἀμυδραὶ ταῖς σιαλαῖς ὑφούμεθα.

IB. Εἰς ἑαυτὸν καὶ περὶ ἐπισκόπων.

Ἦσως μὲν ἐχρῆν, ὡς κακούμενον φέρειν  
 Ταῖς τοῦ παθόντος ἐντεταλαῖς τυπούμενον,  
 Οὐκω παθόντα καρτερεῖν καὶ τὸν λόγον,  
 Ὡς, ἂν πλεῖως ὤμεν ἠγωνισμένον,  
 5 Καὶ μετῶν ἐλπίζωμεν ἐντελέστερον.  
 Ἦν γὰρ τέλειος μύθος, ἐντελέστερος·  
 Ἦν δ' οὐ τέλειος, καὶ τὸ ἄθλον ἐλλιπέος.  
 Ὡς ἂν δὲ μὴ δέξαιεν οἱ κακοὶ κρατεῖν  
 Τὰ πάντα, μὴδ' ἤ λείως αὐτοῖς ὁ δρόμος,

Linguae autem mihi, ut inanes auræ effluant.  
 Horum me satietas capit, sæpe conviciis  
 Petitum, sæpe exiniis præconiis.  
 1940 Quæro aliquam ab improbis solitudinem incolere.  
 Ubi mihi Deus mente sola inquisitus,  
 Spesque dulcis cœlestium, senectotus nutrix.  
 Ecclesiis autem quid dabimus? Lacrymas.  
 Ad hoc enim me redegit Deus,  
 1945 Vitam meam permultis involvens vicissitudinibus.  
 Quoniam autem perveniet? Sic mihi, Dei Verbum.  
 Precor ut in inconcussam illam habitationem (perveniat),  
 Ubi Trias mea et unicum illud lumen,  
 Cujus obscuris umbris nunc exaltamur.

778-779 XII. De se ipso et de episcopis'.

Debebam fortasse, ut patienter, cum mihi fieret injuria, pertuli,  
 Illius qui passus est, præceptis obsequens,  
 Ita, postquam facta est, etiam verba coercere,  
 Ut, perfectum certamen si sustinuero,  
 5 Mercedem etiam magis perfectam expectem.  
 Est enim perfectior merces, quorum perfectus labor :  
 Quorum autem perfectus labor non est, præmium etiam imperfectum.  
 Sed ne videantur mali superare omnia,  
 Ac ne levis sit iis et expeditus cursus,

\* Scriptum an. 381. — Alias Toll. 1, pag. 4.

1948 Σύγκρατον. Schol. συμπῶδες, ὁμάκρατον.  
 1949 Ἀμυδραίς. Ita legimus, ut habetur in niarg.  
 Edit. ἀμυδρῶς.

XII. ARGUMENTUM. Poema istud videtur esse appendix et continuatio præcedentis, quod de vita sua conscripsit Gregorius, ita ut unum velut opus censi possit, imò debeat. Nihil in isto legitur, neque de Agyptiis, neque de iis quæ Constantinopoli in concilio gesta fuerant; nihil de imperatore, nihil de iis quæ gesserit. Nimirum hæc fuisse narrata fuerant in priori carmine De vita sua. Eu profecto non omisisset, si injuriis adhuc recentibus, calumiam sumpsisset, et ab hoc poemate initium doloris enarrandi fecisset. Unum deerat præcedenti; nempe nec malorum quæ ipsi evenerant, causam, nec quæ huic vitio adhibenda erant remedia, prosecutus fuerat; id quidem exsequitur in præsentī. Utrumque opus scriptum paulo

post reditum. Sunt quibus in isto carmine videntur nimis acer Gregorius, et ultra legem tendere opus. Nos inter Tollius. Vide infra, not. in vers. 1.

1 Ἦσως μὲν ἐχρῆν. Verum hoc, inquit Tollius; estque in hisce vir sanctissimus aliquid humani passus: optimi quidem consilii atque voluntatis, sed inferendis injuriis aliquanto, quam oportebat, mollior, minusque a conviciis et acerbitate, quæ Christianum dedecet, temperans. Sed hæc ejus imbecillitas ceteris ipsius præstantissimis donanda virtutibus est ac meritis; cogitandumque nimis quam difficile esse, cum homo natus sis, hominem exuere. Ita Tollius, sed vide not. I, Præfat., ubi retunditur nimia Tollii in sanctum doctorem acerbitas.

7 Ἐλλιπέος. Designat Gregorius mercedem mancam, quæ de Purgatorio potest intelligi.

METRICA VERSIO.

At linguae inanes jaro fluant, auræ velnt.  
 Harum satur sum, sæpe, nunc gravibus probris  
 Affectus ipse, maximis nunc laudibus.  
 Loca sola quæro, pervia haud quæ sint malis,  
 Ubi mente sola sedulum quæram Deum,  
 Dulcisque colli spes meos canos alet.  
 Ecclesiis at quid dabo? Fletus dabo.  
 Iluc namque rector coelitus me computat,  
 Dum vicibus ævum plurimis versat meum.  
 Quod, Christe, quæso, pande, ubi mihi desinet?  
 Certè ad ruinæ nesciam, ut spero, domum:  
 Ubi mea, luce fulgurans una, est Trias, dum

B Exigua cujus umbra nos effert modo.

XII. DE SEIPSO ET ADVERSUS EPISCOPOS.

(A. B. Caillau interprete.)

Fortasse, passi dira jussis obsequens,  
 Ut prava patiens pertuli mundi mala,  
 Sic et tenebra verba passus delui,  
 Fidelis ut perfecta bella sustinens,  
 Perfectus queam referre præmium.  
 Perfecta merces, quando perfectus labor:  
 Si desit at labor, deest et præmium.  
 Sed vincere malos cuncta ne credas male,  
 Nec cursus his sit expeditus et levis,

10 Ἀντιστατούντος ὁδῶνδ', τὸ μὲν πέρας  
 Τοῦτων παρῆσω τῷ τελευταίῳ πυρὶ,  
 Ὅ πᾶν' ἔλλγχει καὶ καθαίρει σὺν θίσῃ,  
 Κᾶν λανθάνωμεν ἐνθάδε πλοκαῖς τισί.  
 Αὐτὸς δὲ μικρῷ τοῖς ἑμοῖς λόγῳ πλῆξῃ  
 15 Φωνεῖς· φωνεῖς γὰρ οἱ κρίνοντε· ἔκτοπα,  
 Ψυχῶν ἄβῶν ἐκχόνοντες αἵματα,  
 Πάντων, ὅσους ἐπλάττον, οὐς φρονόμουν.  
 Ἐρῶ δ' ἅ λέξω, μηδὲν εὐλαστούμενος  
 Τὸ λοδοροῦσθαι, πρῶτ' ἀπηγορευμένον  
 20 Ἰδῶν μὲν, ἐμοὶ δὲ καὶ πλείον μισούμενον.  
 Οὐ γὰρ ὄνομαστὶ τοῖς λόγοις ποιητοίμαι,

10 Nemine resistente, finem quidem  
 Illorum dimittam extremo igni,  
 Qui cuncta explorat et juste expurgat,  
 Etiamsi hic lateamus quibusdam integumentis.  
 Ipse vero leni sermone meos feriam

15 Homicidas : homicidae enim sunt qui perversa reddunt judicia,  
 Animarum innocentium effundentes sanguinem,  
 Omnium certe, quoscunque formavi, quos rexi.  
 Dicam autem, quae dicturus sum, haud metuens ne  
 In convicia dilabar, rem omnibus quidem  
 20 Prohibitam, mihi vero etiam maxime invisam.  
 Non enim nominibus appellandis sermones instituum,  
 Ne in lucem videar proferre, quae par est abscondere.  
 Sed nec mea oratione omnes aequae complectar,  
 Ne mihi adeo lingua evagetur.

25 Novi enim multos de quibus vel optima debent praedicari.

Sed si quis est inter malos, aut supra malos,  
 Ipse tunc arripiatur et dometur;  
 Secabit quod deterius est, gladius sermonis :  
 Et quid hoc? ostendat : si meam orationem oppugnes,  
 30 Tui ipsius manifestus apparebis accusator.

780-781 Sic igitur res meae : feriat me qui volet :  
 Jampridem lapidibus aptus et habilis sum.  
 Leoni fide, Pardalis animal mansuetum.

11 Τελυτα.φ πυρὶ. Sic carm. praec. vers. 1670 :  
 Ἄδω τοὶ κρίνειν τῷ τελευταίῳ πυρὶ, Rem dijudican-  
 dam relinquit extremo igni. Ignem illum indicat, de  
 quo Apost. I Cor. II, 15 : Verum perfecti Christiani  
 est deprecari potius, quam imprecare supplicia et poe-  
 nas. Ita Tollius, qui genuinum auctoris nostri sensum  
 non videtur assecutus. Verba quippe sancti Gregorii  
 id unum significant se ab ullo iudicio contra suos  
 adversarios proferendo abstinere. Quantum vero  
 ab omni imprecatione alienus fuerit vir plissimus,  
 liquet satis ex his quae leguntur infra, carm. XI, ab  
 ipso edito, nunc xxxi huius secti., vers. 3 et 4 :

Εἰ δ' οὐ δίκαιω, προσδοχῶ δῖμος θεός·  
 Οὐδὲν γὰρ ὁμῶν οὐδὲ ὡς καθέξομαι.

Sin autem injuste, occipiat tamen Deus,  
 Nihil enim contra vos vel sic imprecor.

13 Κᾶν. Ita Coisl. Edit. ἄν. Ibid. πλοκαῖς τισί.  
 Dolis quibus ipsum irriterentur. Vide carmine praecedi-  
 enti, vers. 1862, etc.

15 Φωνεῖς. Ita fere Optatus Milevitanus, lib. II :  
 Vos vitium facitis homicidium. Latro jugulans dat  
 de morte compendium.

A Τῷ μὴ δοκεῖν ἔλλγχει, ἢ κρύπτειν χρεών.

Ἄλλ' οὐδὲ πάντων ἐξ ἰσῆς μεμνήσομαι,  
 Μὴ μοι τοσούτον ἐκδρομήσοιε στόμα.

25 Πολλοὺς γὰρ οἶδα καὶ λόγου τοῦ κρείσσοτος.

Ἄλλ' ὅστις ἐν κακοῖς τε, καὶ κακῶν πέρα,  
 Αὐτὸς κρατεῖσθω, καὶ δαμαζέσθω τὰ νῦν.

Τεμεῖ τὸ χειρὸν ἢ μάχαιρα τοῦ λόγου.

Τι τοῦτο; δέξῃς· ἂν μάχῃ πρὸς τὸν λόγον,

30 Αὐτοῦ προθύλως ἐκτρανῆς κατήγορος.

Τὸ δ' οὐν ἐμὸν τοιοῦτο· βαλλέτω με πᾶς·

Πάρρωθεν εἴμη τοῖς λίθοις ἥρσομοσῶν.

Θάρρει λέοντι. Πάρδαλις τῶν ἡμέρων.

#### METRICA VERSIO.

Dum nullus obstat, exitum illorum quidem  
 Ignis reservabo ultimis ardoribus,  
 Qui cuncta rimat, purgat aequus et omnia,  
 Fossibus umbra hic contegi quaedam licet.  
 At ipse feriam lenitor, qui me necat  
 Necant enim omnes improbe qui iudicant,  
 Ausi innocentum sanguinem profundere,  
 Quos nempe nostra fluxit et rexit manus.  
 Loquar loquenda, nec timebo ne ruidam  
 In probra, factum quod nefas est omnibus,  
 Sed quo videtur nil iniquius mihi.  
 Nec jam malignus ipea dicam nom.na,

B Ne prava pandam, condenda quae sunt magis.  
 Imo neque cunctos voce carпам livida,  
 Ne nostra nimium lingua discurrat vaga.  
 Namque scio multos optima dignos nota.  
 Sed qui malos est inter aut supra malos,  
 Ille rapiatur et jugo subdet caput ;  
 Verbi secabit ensus id quod peius est.  
 Quid hoc? Aperies ; si meum oppugnes loqui,  
 Clare apparebis ipse te pandens reum.  
 Sic res meae ; me feriat omnis qui volet ;  
 Pridem petrarum ferre perdidici plagas.  
 Fidas leoni ; pardalis mitis fera.

Ἄσπις τάχ' ἔν σε καὶ φέγος δεδιόκητα.  
 35 Ἐν ἑκτρέπου μοι, τοὺς κακοὺς ἐπισκοποῦς,  
 Μηδὲν φοβηθεὶς τοῦ θρόνου τὴν ἀξίαν.  
 Πάντων τὸ ἔφος, οὐχὶ πάντων δ' ἡ χάρις.  
 Τὸ κώδιον πάριθε, τὸν λόχον βλέπετα.  
 Μὴ τοὺς λόγους με πείθῃ, τοὺς δὲ πράγμασι.  
 40 Μισῶ διδάγμαθ', οἷς ἔναντος βίος.  
 Τὰ χρώματ' ἀνῶν τοῦ τάπου, βέλῳττομαι  
 Τὴν ἔνδον ὀδμήν τῶν σεσπτότων μελῶν.  
 Πῶς ταῦτα; καὶ τί ταῦτα; πῶς λόγους ἀεὶ  
 Κινῶν ἀμείβους, οὐχὶ καὶ νῦν εὐστομεῖς;  
 45 Ἄλγουντός ἐστιν, ἔξερευγεσθαι πάθος  
 Θεῶν, φίλων, γονεῦσι, γέστοις, ξένοις,  
 Εἰ δ' οὖν, χρέων τε καὶ βίῳ τοὺς ὑστερον.

Aspis exterritum te forsan etiam fugiet.  
 35 Unum mihi caveto, malos episcopos,  
 Nihil reveritus solii dignitatem.  
 Omnium superior locus, at non omnium gratia.  
 Pellem præteri, lupum inspicere.  
 Ne me verbis suadeas, sed factis.  
 40 Odi doctrinas quibus vita est contraria.  
 Colores laudans sepulcri, abominor  
 Interiorem odorem putrefactorum membrorum,  
 Quomodo hæc? quid sibi volunt? quomodo qui optima quæque  
 Semper eloqueris, non etiam nunc benedicis?  
 45 Dolentis est dolorem suum effundere  
 Deo, amicis, parentibus, vicinis, hospitibus,  
 Sin minus, saltem tempori et sæculo quam deinceps eruat.  
 Paulo autem altius repetam sermoneum.  
 Nemo prorsus dicat eos, qui laborant, fructum in hac vita  
 50 Percipere. Ludificatur quisquis hoc sentit.  
 Omnia in nocte et tenebris versantur.  
 Alios enim igne probat, alios in caligine collocat Deus,  
 Donec ignis hæc omnia collustret.  
 Alius quidem laboriosam exantlavit vitam,  
 55 Gemens, expers somni, lacrymis tabefaciens membra,  
 Humique cubans, et arcto utens cibo,  
 Mente sollicitus in divinis Scripturis scrutandis,  
 Sequæ ipsam interioribus flagellis semper atterens.  
 Quid prætermisit, aut quid fecit quod non deceat?  
 60 Alius juventutis oblectamenta carpsit,  
 Lusit, cantavit, ventris implevit morbum,

A Μικρὸν δ' ἀνοῖστον τὸν λόγον πορρωτέρω.  
 Μηδεὶς ποτ' εἴπη τοὺς πονηροὺς τι πλέον  
 30 Ἐνταῦθεν εἶπαι. Παλῶθ', ὅς φρονεῖ τάδε.  
 Ἄπαντ' ἐν νυκτὶ καὶ ζόφῳ πορεύεται.  
 Τοὺς μὲν πυροὶ γὰρ, τοὺς δ' ἐπιζοφοὶ θεός,  
 Ἔως τὸ πῦρ ἀπαντα φωτίζει τάδε.  
 Ἄλλος μὲν ἐξηγάγησε μοχλοῦν βίον,  
 55 Στένων, ἀτυπνῶν, δάκρυον τήκων μελῆ,  
 Χαμενίᾳ τε καὶ τροφῇ στενούμενος,  
 Καὶ νοῦ μερμηναῖς, ἐν θεοστυπτοῖσι Γραφαῖς.  
 Μόστιξί θ' αὐτὸν ταῖς ἑσῶ θάτων ἀεὶ.  
 Τί μοι παρεῖται; μὴ δέον τί τ' ἔδρασα;  
 60 Ἄλλος τὰ τερπνὰ τῶν νέων ἐδρέφατο,  
 Ἔπαιξεν, ἦδε, γαστροῖς ἐπλήσεν νόστον,

— 38 Τὸ κώδιον. Sic arm. seq. vers. 162:  
 Διπλὸς ἐστὶν ἕκαστος, εἷς λόχον ἀμφικαλύπτων.  
 Duplex quisque est, ovis lupum cooperiens.  
 41 Τὰ χρώματ'. Sic Matth. xxi, 27.  
 45 Ἄλγουντός ἐστιν. Ita arm. seq. vers. 26:  
 Φάρμακον ἄλγος ἐστὶ καὶ ἤρι μῦθον ἐνδοξῶν.  
 Doloris medicina est vel aeri verba facere.  
 47 Τοὺς ὑστερον. Posteris, posteritati.  
 53 Φωτίζει. Ita Coisl. Edit. φωτίζει. Ignis scilicet

et ille Purgatorius, de quo supra vers. 44, ὁ πᾶντ' ἐλέγγει. Sic et infra, vers. 380, πύρωσις, de examine ignis.

54 Ἄλλος. Se ipsum innuit Gregorius. Quod attinet ad vitæ purioris austeritatem, prævit ipse suus, non secus ac docuit. Vide arm. præc. vers. 1220, etc.

59 Τί τ'. Ita Coisl. Edit. τί δ'.

60 Ἄλλος. Vide arm. præc. vers. 214, etc.

#### METRICA VERSIO.

Te fugiet aspis sæpe territum tremens.  
 Unum caveto; non probos episcopos,  
 Decus sacrati grande nil pendens throni.  
 Omnibus apex, at omnibus non gratia;  
 Omittite pellem, sed lupum caute inspicite.  
 Nou ore tantum me, sed actu suadeas;  
 Præcepta nolo, vita queis non consonat.  
 Tumuli colores laudo, sed fœditatem  
 Mens horret intus corporis iam putridi.  
 Hæc quomodo? Quid hæc? Locutus optima  
 Huc usque, quomodo profaris non bona.  
 Dolentis est eum dolorem fundere  
 Deo, comitibus, proximis, parentibus,  
 Hospitibus, aut saltem futuro tempori.

B Narranda repetam facta, nunc paulo altius.  
 Non qui laborat, hic habere præmium  
 Dicitur; ista fallitur qui cogitat.  
 Versantur in nocte et tenebris omnia;  
 Hos urit, illos deficit in umbras Deus,  
 Dum vindicæ ignis cuncta luce detegat.  
 Hic in labore trahit improbos dies,  
 Insomnis et gemens, fatigans sedulis  
 Membra lacrymis, cubans humi, pastus cibo  
 Paupere, sacratas usque rimans Litteras,  
 Et se flagellis semper intus atterens.  
 A me quid omissum? Quid egi non decens?  
 Alter juventæ blanda carpsit gaudia;  
 Cantavit et lusit; gulæ implevit fœtrem,

Πάσαις ἐφῆκεν ἠθναίς, ἀλοθῆσαι  
 Κλειθρ' οὐκ ἔθηκε, πάλος ἠλιας ἀτερ.  
 Κίεταται τὸν μὲν συμφορὰ κατέβραμον·  
 65 Οὐ συμφορὰ μὲν· οὐ γὰρ ἀπτεται σωφῶν  
 Τῶνδ' ἐνθάδ' οὐδὲν, ὡς δοκεῖ τοῖς πλείουσιν  
 Ὑψ' ὧν ἀλείται καὶ τὸ φαίνεσθαι σοφῶν.  
 Ὅ δ' εὐδρομῶν ἀπαντα, καὶ τὸδ' εὐδρομεῖ,  
 Κράτατος εἶναι τὴν ἀρετὴν νομίζεται.  
 70 Λόγου δὲ μάρτυς αὐτῆς, ἕς λέγει τάδε.  
 Ἄνω καθήμενόν με τῶν δρωμένων,  
 Καὶ νοῦν μόνος μετρίντα τοῖς νοουμένοις,  
 Ῥήματα δόξαν, κτήσιον, ἐπιπίδας, λόγους,  
 Τὸ μὴ τρυφῆν τρυφόντα, καὶ μόξῃ στενῆ  
 75 Βίον γλυκαίνονθ', ὕδρευς ἐλευθέρων,  
 Ἢ πάντα δεῖ σε προσδοκῆν, κἄν ἦς σοφός).

Α Παρ' ἐπιπίδας τις τῶν καλῶν ἀποσπάσας  
 Ἐκδήμον ἤγαγε· δοτις, οὐκ ἔχω λέγειν.  
 Εἶτ' οὖν τὸ θεῖον Πνεῦμα, εἶθ' ἄμαρτάδες,  
 80 Ὡς ἂν δεκάς τίσιμαί τῆς ἐπαύσεως;  
 Τὸ δ' οὖν πρόδηλον, σὺλλογοί τε ποιμένων  
 Καὶ λαὸς ὀρθόδοξος, ἀλλ' οὐπω πλάτῃς,  
 Ἄρα πρὸς αὐτὰς ἡλίου μικρὸν βλέπων  
 Ὡς ἂν τις εἶθαι τῶ λόγῳ παρήρησα,  
 85 Μικρὸν τ' ἀναπνεύσωσι τῶν κύκλῳ κακῶν,  
 Ἀλλῶν τε γλωσσῶν, καὶ πολυσχιδοῦς πλάτης,  
 Ὑψ' ὧν ἔκαμον οὐκ ἔχοντές τε σκέπης,  
 Οἷόν τι τερπνὸν ἐν μέσῳ βῆτων ῥόδον,  
 Ἥ τις μελίαντα ῥάξ ἐν ἄωρῳ βότρυϊ,  
 90 Οὕτω μὲν οὖν ἐπήλθον εὐσεβῆς ἕνεος,  
 Ὅρκους τε καμφθείς, καὶ λιταῖς πολυτέρπικας,

Omnibus indulsit voluptatibus, sensibus  
 Clastra non imposuit, pullus absque freno :  
 Hunc rursus calamitates aggressæ sunt,  
 65 Quamquam non calamitates ; nam sapientes non tangit  
 Terrenum quidquam, ut multi opinantur,  
 Qui in causa sunt, cur qui sapiens est, esse non existimetur.  
 Ille prospero in omnibus utens cursu, hoc etiam consequitur  
 70 Hujus sermonis testis ipse est, qui hæc dicit.  
 Sedebam supra ea, quæ oculis videntur,  
 Mentemque his solis, quæ intelliguntur, miscebam ;  
 Projeceram gloriam, possessiones, spes, litteras ;  
 Deliciæ erant deliciis carere ; arcto pane  
 75 Vita dulcescebat ; liber eram ab injuriis  
 (Nil certe est, quod non tibi expectandum sit, etiamsi sapiens sis) ;  
 Cum me præter spem aliquis ab his avulsus bonis  
 Peregre duxit : quis ille sit, baud debeo dicere.  
 Divinusne Spiritus, an peccata mea,  
 80 Ut suscepti honoris pœnas darem ?  
 Causa autem manifesta existere, conventus pastorum,  
 Et populus orthodoxus, sed nondum late diffusus,  
 Recens radios solis paululum intusitus. (His propositum  
 Fuit) ut aliqua doctrinæ libertas accederet,  
 85 Paulinunque respirent a circumfusus malis,  
 Et a loquacibus linguis ac multiplici errore,  
 Sub quibus fatiscabant, nihil habentes presidii,  
 Velut suavis aliqua in medio ruborum rosa,  
 Aut niger aliquis acinus in racemo necdum maturo.  
 90 Sic igitur adveni religiosus hospes,  
 Obtestationibus permotus, variisque precibus,

67 Ὑψ' ὧν ἀλείται. Leuv. Qui perfectum sapien-  
 tem non ex opinione constituunt.  
 70 Ἀδρόξ. Ipsemet Gregorius.  
 71 Ἄνω, etc. Vide infra carm. xix, vers. 41.  
 74 Τὸ μὴ. Tollius legendum putat τῶ μὴ.  
 77 Τίς. Basilium intelligit, qui eum Sasimorum  
 episcopum creaverat.  
 79 Εἶτ' οὖν. Ita carm. præced. vers. 385.

80 Ἐπαύσεως, elationis.  
 85 Κύκλῳ. Tollius legit κυκλῶν, et conventus  
 Arianorum et Apollinarianorum significari putat.  
 86 Ἀλλῶν τε, etc. Vide carm. præced., vers. 113  
 et 601.  
 88 Οἷόν τι. Suavissima et elegantissima compa-  
 ratio, qua nescit Tollius, an delicatior venustiorve  
 dari possit.

## METRICA VERSIO.

Hæsit voluptati, atque pessulum, carens  
 Pullus capistris, sensibus non obdidit.  
 Hunc damna rursus obruere tristia,  
 Quæ damna non sunt ; namque non tangit solum  
 Terrenum quidquid, sentiunt ut plurimi,  
 Quibus fit ut solum, solum non audiat.  
 Ille bene currens semper, et in hoc optime  
 Currit, quod excellens videtur moribus.  
 Sermonis ipse testis, ista qui loquor.  
 Ponebar ipse res super visibiles,  
 Mentem supernis inserens negotiis.  
 Projeceram spes, gloriam, bona, litteras,  
 Gaudens carere gaudiis ; levis cibus,  
 Nec vita tristis : liber a probris eram  
 (Nulla tibi non speranda, quamquam sis solum) ;

B Me quando præter spem aliquis his privum bo  
 Duxit peregre : quis sit ille ? Non licet  
 Referre. Sauctus Spiritus, an error meus,  
 Ut dignitatis penam adeptæ redderem ?  
 Hæc certa ; me impulere pastorum chori  
 Manusque plebis orthodoxæ rarior,  
 Solis recenter paululum intuens liberum ;  
 Verbum ut sonare posset undique jubarum,  
 Gravibus daretur a malis paulum quies,  
 Diffugeret error, lingua cessaret loquax ;  
 Sub quælis fatiscabant, juvante nemine,  
 Ut verna duris in rubis rosa, vel nigra  
 Adhuc acerbo bacca pendens a botro.  
 Sic ergo, sic vere hospes adveni pius,  
 Votis coactus, et preces multas sequens,

Δὶς ἀντιθέηναι τῶν λίαν καταφρονῶν.

Ἐπεὶ δ' ἐπῆλθον, Κακπάδοςσαν γῆν λιπὼν,  
Ἥ πίστειας ἔρεσιμα τοῖς πᾶσιν δοκεῖ,  
95 Οὐ λαὸν, οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων ἔμοι  
(Ταυτ' ἐστὶν ἐχθρῶν πλάσματα, ψευδεῖς λόγοι,  
Φθόσου καλύμματ' ἀστόχως εὐρημένα),  
Ἵμας ἔρεσθαι τάπλοισι βούλομαι·  
Ἵμεῖς γὰρ ὅτε μάρτυρες μόχθου ἔμῳν.  
100 Τί σκαῖον, ἢ πρόσαντες, ἢ βλάβην φέρον,  
Ἥ εἰπον, ἢ ἔπραξα τοῦτ' ἔτος τρίτον;  
Πλὴν ἔν γε τοῦτο, τῶν κακῶν ἐπεισάμην,  
Ἵγ' ὦν λιθασθεῖς εἰσόδου προοίμιον  
Ἐκατέρησα. Καὶ γὰρ εὐσεβέστερον  
105 Παθόντα τὰ Χριστοῦ με ὅτω καὶ φέρειν.

Quibus reluctari hominum fuisset arrogantium.

Postquam autem adveni, terra Cappadocum relicta,  
Quæ fidei propugnaculum omnibus videtur,  
95 Non plebe, aut re quæpiam cui obstrictus essem  
(Sunt hæc inimicorum signenta et mendacia,  
Invidiæ tectoria, imperite inventa),  
Quid postea consecutum sit, scire ex vobis volo:  
Vos enim testes laborum meorum  
100 Quid sinistrum, aut durum, aut damnosum,  
Dixi, aut feci toto hoc triennio?  
Nisi unum illud quod improbis peperci,  
A. quibus lapidatus primo ingressu  
Patienter tuli. Magis enim pium,  
105 Patientem me ea, quæ Christus passus est, eodem animo perferre.  
Vides, quæ Deo offerant pauperes.  
784-785 Atque id quidem crimini, si libet, tribuatur.  
Vermis est ossium, ut quidam dixit, acrior ad sentiendum  
Animus. Atque id quidem rebus meis declaratum.  
110 Corpus æreum mihi sollicitudinibus tabefactum  
Jam ad terram vergit: aliud autem quod dem, non habeo,  
Plura debens, quam ut offerendo ea quæ omnium sunt dissolvam.  
Quidnam quis faciat debili amico conjunctus?  
Sed redeundum est ad institutum ab initio sermonem.  
115 Vocatus sum, firmavi plebem in medio luporum,  
Sitientem gregem irrigavi sermonibus,  
Fidem seminavi radices in Deo agentem,  
Triadis lumen effudi iis, qui prius in tenebris jacebant.  
Eram succus quidam lacteus, pharmacum .

92 Καταφρόνων. Ita Coisl. Edit. κακοφρόνων.  
93 Κακπάδοςσαν γῆν. Id est Κακπαδόκων, Cap-  
padocum terra.  
95 Οὐ λαὸν, οὐδὲν. Coisl. οὐ λατῶν οὐδὲν. Ita  
carm. præced. vers. 524 et 529.  
96 Ψευδεῖς λόγοι. Ibid. vers. 45.  
97 Ἀστόχως. Imperite. Interpres εὐστόχως le-  
gisse videtur; vertit enim ingeniose: præferret Tol-  
lius infelicitur, quod scilicet calumnia nimis aperta  
et inepta esset in re tam nota.  
108 Ἐγὼ μὲν. Leuv. Vermem habet ossium, in-  
quit, ille qui tristitia patitur. Supra lib. i, sect. 2,

carm. xxxi, vers. 191, sic habet: Νοῦς ἐμμέριμος,  
στῆς βυθρῶσκων ὅσῃτα. Mens sollicita linea est corro-  
dens ossa; et infra carm. xii, vers. 63: Ἰός δὲ τε  
ἀνδρὶ μέριμνα. Est autem æreus sollicitudo homini.  
115 Κέκλυμι. Interpres legit κέκλυχι, et vertit  
laboravi. Vide infra carm. xv, vers. 13.  
116 Πολύμηνη ἀνδροῦν. Ita carm. præced. vers. 598.  
117 Ἐσπαιρα πλοῦτον. Elegantiissime similitudi-  
nem hanc exsecutus est ibid., vers. 1261, etc.  
118 Τριάδ' ἐλαμφά. Hic Gregorii nostri consula-  
tus est, inquit mordax Tollius, et defensa adversus  
Caitilimam patria. Vide infra carm. xv, vers. 9, 4 .

#### METRICA VERSIO.

Quibus reluctari esset arrogantia.

Ut arva veni Cappadociæ deserens,  
Quæ fulcra fidei nunc videntur omnibus,  
Non plebis agmen, vel necesse quidpiam  
(Hæc hostium signenta sunt mendacia,  
Livoris imperita vela perdit),  
Quid deinde factum fuerit, a vobis volo  
Discere, laboris usque nostri testibus.  
Quid triste, quæ sinistra, quid damnum ferens  
Dixi, vel egi hoc omne per triennium,  
Nisi illud unum quod peperci non probis,  
Quorum cruentas primo ab ingressu petras  
Perferre novi? Hoc scilicet magis pium  
Christo paria perpassus, et pariter pati.

B Vides, egentes quanta præbeant Deo.

Vertatur illud, si videtur, crimini.  
Mens quæ movetur, dixit unum, acrior,  
Est vermis ossium; hoc patet rebus meis.  
Mi corpus æreum dolore perditum  
Jam vergit ad terram. Nihil quod dem, est super,  
Heu! plura debens, cuncta profundam licet.  
Quid aget connexus debili comiti comes?  
Sermonis at cœpti prius repetam caput.  
Plebem vocatus a veris texti lupis,  
Verbo irrigavi fervidam gregis sitim,  
Sevi piam quæ crescit in Deo fidem;  
Sitis in umbra Triadis effudi jubar,  
In lacte succus quidam eram, atque pharmacum

120 Παιδοῦς βία· καὶ τοὺς μὲν ἤδη θεσμίους,  
 Τοὺς δ' ἔγγυς εἶχον, οἱ δ' ἔμμελλον αὐτίκα.  
 Πῶσον δὲ θυμὸς ἐκλίθη, τὸ πρὶν ζῆον,  
 Καὶ φεικτρον ἤδη τῷ λόγῳ συνεκράθη·  
 Ἐλπίς δὲ παντός, καὶ ῥοπή τις μετρία.  
 125 Ῥώμης τὸδ' οὐδὲν ἴστυ τῆς εὐδαίμονος,  
 Καὶ τῆς μάλιστα φημι τὸ πρῶτον γένος,  
 Οἷ μ' ἤζησαν καὶ λόγου τυχόν τινος,  
 Παρ' οὗς πλέον, καὶ μικρὸν εὐδοκίας ἔχειν,  
 Ἢ πρῶτ' ἐν ἄλλοις τιμίου παντός φέρειν·  
 130 Καὶ γὰρ τοσοῦτον εἶσι πάντων χρεῖσσονας!  
 Ὀσφοί μὲ καὶ παρόντα εἶχον ἐν λόγῳ,  
 Καὶ νῦν ἀπόντος αἰτιῶνται τοὺς κακούχους.

120 Suadebe vehementia ; atque alios jam constrinxeram,  
 Alii prope aderant, alii mox erant adfuturi.  
 Omnium autem animus flectebatur, qui prius aestuabat,  
 Jamque amorem sibi doctrina conciliaverat :  
 Spes autem totius assurgebat ex modica propensione.  
 125 Novit id Roma civitas beata,  
 Ac li praesertim qui principatum in ea tenent,  
 Qui me fortasse aliquo in loco ac numero habebant.  
 Praestat autem apud eos vel paululum existimationis,  
 Quam alibi omnium rerum, quae in honore sunt, primas consequi ;  
 130 Adeo omnes longe superant !  
 Hi me et praesentem habebant in pretio ;  
 Et nunc, quod absim, improbos causantur  
 Nihil enim amplius praestare poterant,  
 Nec ipse quidquam petebam. O civitas, civitas !  
 135 Ut aliquid etiam tragice exclamem.

Sed praecleari ac probi collegae mei,  
 Invidia rupti (nostis Thrasonidas,  
 Non enim fert doctrinam agrestis indoles),  
 Atque adjuvicem capientes infirmitatem meam,  
 140 Quam quidem, ut laborum meorum fructum revereri debebant,  
 Qui pro Deo vel paulum laborassent ;  
 Tum etiam illud causantes, quod tantae sedis potestatem  
 786-787 in amoribus, discisso inter decertantes orbe, non haberem.  
 Haec igitur arripientes, accedente etiam daemouis praesidio,  
 145 Illinc me laeto animo amicissimi homines ablegarunt,

120 Παιδοῦς βία. Vi persuasionis. Sic edit., et est  
 vera lectio. Coisl. παιδοῦς βίας, sed male, cum  
 deficiat metrum, quamquam in carm. praeced. vers.  
 1206, legatur παιδοῦ βία. Benedictini prave admi-  
 rant Coislinianam versionem, quam correximus.

CAPELLAU.

124 Ἐλπίς δὲ παντός. Idem de toto populo lice-  
 bat sperare, qui paululum in Gregorium propendebat.  
 125 Ῥώμης. Carm. praeced. vers. 15 et 16 sic ait :

Ῥώμη νεουργῆς, εὐγενῶν ἄλλον ἔδος,  
 Κωνσταντινίου πόλις τε, καὶ στήλη κρατοῦς.

Roma nova, nobilitium aliorum sedes,  
 Urbis Constantini, et imperii columna.

126 Τὸ πρῶτον γένος. Theodosium putat Tollius  
 hic innui imperatorem, a quo se honorifice exce-

A Πῶσον γὰρ οὐδὲν εἶχον, ἢ τοῦτο, ὑρασα.,  
 Οὐδ' αὐτὸς ἤστυ οὐδέν. Ὡ πόλις, πόλις,  
 135 Ἴν' ἐκόησα καὶ τὴ καὶ τραγηδικόν.  
 Ἄλλ' οἱ καλοὶ τε κάγαθοι συμφοίμοιες  
 Φθόνῳ βαγίντες (ἴστε τοὺς Θρασωνίδας·  
 Οὐ γὰρ φέροι παλθευσιν ἢ ἀγροικία),  
 Καὶ τὴν ἐμὴν λαβόντες ἔκτρονον πόνον  
 140 Ἀβρωστίαν συνεργόν, ἦν αἰδέοσθ' ἔσ-  
 Τοὺς καὶ τὴ μικρὸν τῷ θεῷ κακμηκότας,  
 Τὸ τε θρόνον τοσοῦτου μὴ στέργειν κράτος,  
 Κόσμου βαγίντος ἐν μάχῃ μεταχμῖμ.  
 Ταῦτ' οὖν λαβόντες σὺν ῥοπή τῷ δαίμονος  
 145 Προῦπερμῶν ἔθενε ἀσμηνῶς οἱ φίλατο,

plum tractatumque refert Theologus, carm. praed., vers. 1505, etc.

134 Ὡ πόλις. Ita Sophocl. in *Oedip. Col.*, ὦ γάμοι, γάμοι. Exclamations istius modi tragicis sunt familiares.

137 Θρασωνίδας. Arrogantes, temerarios.

142 Στέργειν κράτος. Quod tantae sedis dignitatem non amarem. Gregorius enim sic allocutus fuerat episcopos carm. praec., vers. 1671 : Ἦμῶν δὲ συγχωρήσατ' ἄθρονον εἶον, nobis autem concedite expertem throni vitam, quibus verbis significabat se malle vitam privatam agere, quam sedem Constantinopolitanam occupare : hinc eum e sede sua expellere cupientes causabantur eum, fracto corpore, tanto oneri ferendo imparum esse, atque etiam eo liberari cupere.

144 Σὺν ῥοπή τῷ δαίμονος. Male interpres, cum favente Numine.

#### METRICA VERSIO.

Viva suada. Jamque quosdam strinxeram ;  
 Hi propius aderant, adfuturi illi cito.  
 Cedebat omnium, prius mens exastuans ;  
 Jamque sibi amorem verba conciliaverant ;  
 Spes totius erat, vel levis propensio  
 Hoc Roma cognovit, beata civitas,  
 Ejusque, dico, uxime primum genus,  
 Quod forte me nonnulli habebat in loco,  
 Laudis ubi parvum praestat assequi gradum,  
 Quam primo apud alios honore perfrui ;  
 Tanto hi priores caeteris sunt iudices !  
 Hi me colebant, quando praesens adfui,  
 Et nunc, quod absim, crimini vertunt malis.

B Nil amplius enim praeter hoc poterant dare,  
 Nil et petebam. O civitas, o civitas !  
 Ut ipse quidquam more tragico disseram.

Sed inelyti probique collegae mei,  
 Livore rupti (nostis et Thrasonidas,  
 Doctrinam enim non fert agrestis indoles),  
 Meoque suffulti, laborum filio,  
 Langore, quem decebat ab istis colli,  
 Qui pro Deo vel pauca fecissent viris ;  
 Illudque causantes potestas quod throni  
 Non mihi placeret, orbe rupto ad praesulium ;  
 Haec ergo sumentes, juvante daemone,  
 Hinc me libenter expulerunt opāmi,



Ὅσπερ τιν' ὄγκον ἐκ νεῶς βαρουμένης  
 ῥήξαντες, Ἦν γὰρ φέρους εὐφρονῶν κακοίς.  
 Ἐπειτ' ἀρούσι χεῖρας, ὡς ἀγνοί, θεῶ,  
 Καὶ δῶρα πῆμους' ἐκ φρονός καθάρσια,  
 150 Καὶ λαὸν ἀγνώστους μυστικοῖς λόγους,  
 Οἱ καμ' ἐπεμῖαν ἔθεν ἐκ πονηρίας,  
 Οὐ σφόδρ' ἔκοντα. Καὶ γὰρ ἦν αἰσχος μέγα,  
 Τούτων τιν' εἶναι τῶν καπῆλων πίστειος.  
 Ἦν οἱ μὲν βντες ἔκγονοι φορογράφων,  
 155 Οὐδὲν φρονούντες τοῦ παρεγγράφειν πλῆον,  
 Οἱ δ' ἐκ τραπέζης, τῶν τ' ἐκείσ' ἀγαλμάτων,  
 Οἱ δ' ἐξ ἀρότρων, ἤλκω κεκαυμένοι,  
 Οἱ δ' ἐκ ἐκείλλης καὶ σμινύθης πανημεροῦ  
 Ἄλλοι δὲ κύων, ἢ στρατῶν λειοπότας,

A 160 Ἄντιλον πνέοντες, ἢ τὸ σῶμ' ἐστιγμένοι,  
 Λαοὺ κυβερνήται τε, καὶ στρατηλάται  
 Πεφῆνας' οὐκ εἴξουσι καὶ μικρὸν ποτε  
 Ἄλλοι δὲ τεχνῶν ἐμπύρων τῆν ἀσβόλην  
 Οἴπω τελεῖου σαρκὸς ἐκνενημμένοι  
 165 Μαστιγία τε, καὶ μυλῶνων ἄξιοι,  
 Πρὶν καὶ τὸ τίμημ' εἰσενεγκεῖν δεσπόταις,  
 Μικρὰν τιν' ἂν εἴρωσι παύλαν τῶν πόνων,  
 Ἐπειθ' ὑπερμαζῶσι, καὶ δῆμον τύνας  
 Κλέξαντες, ἢ πείσαντες, ἢ τυραννικῶς,  
 170 Ἄνω τρέχουσι, κἀνάθοι πρὸς οὐρανόν,  
 Πόλον στρέφοντες, οὐ τὸν ἐκ κόπρον ἐτι,  
 Οὐδ' ἐξόπισθεν, ὡς τὸ πρὶν, νενευκότες,  
 Αὐτῶν δ' ἔχτιν δοκοῦντες τῶν ἄνω κράτος,

Veluti onus quoddam ex gravata nave projicientes.  
 Eram enim improbis oneri recta sentiens.  
 Postea manus attolent Deo, ut puri ac sancti,  
 Et dona pie offerent expiatoria,  
 150 Populumque verbis mysticis sanctificabunt,  
 Qui me illic demiserunt improbe,  
 Non valde invitum. Erat enim magnum dedecus  
 Inter hos numerari fidei cauponos.  
 Horum alii nepotes eorum, qui scribæ erant tributorum,  
 155 Nihil magis studio habentes, quam ut falsa in rationes referrent ;  
 Alii a mensa et a status, quæ illic sunt, venerant,  
 Alii ab aratris, perusti sole,  
 Alii a ligone vel bidente nunquam feriante ;  
 Alii remis aut exercitu relictis,  
 160 Sentinam redolentes, aut fœdum cicatricibus corpus habent ;  
 Adeo insolentes ut populi gubernatoribus, aut militum ducibus  
 Nunquam videantur ulla in re concessuri ;  
 Alii ab artium ignem tractantium fuligine  
 Nondum plene abluti carne,  
 165 Verberones et pistrinis digni,  
 Qui antequam pretium dominis suis persolverint,  
 Si quam reperiant laborum requiem,  
 Statim lascivium, et ex plebe aliquos  
 Subripientes, aut suadentes, aut tyrannide prementes,  
 170 Sursum currunt, ut crabrones in cœlum,  
 Axem vertentes non jam luteum,  
 Nec capite, ut antea, in terram demisso,  
 Videntur sibi etiam cœlestium imperium tenere,

149 Καὶ δῶρα. Id est, oblationes facient, et preces ad Deum pro salute populi.

151 Ἐκ πορνείας. Improbe. Interpres minus recte, procul ut essem a malitia.

153 Καπῆλων κίττωες. Quippe qui a Maximo corrupti fuerant, quoque carin. præc., vers. 1756, Χρυστεπέρους appellat.

155 Τοῦ παρεγγράφειν. Id est, plus quam oportet, in libros rationum inferre, vel quod ad summam vectigalis impositi, vel quod ad nomina hominum qui descriptione tributorum non continentur.

157 Οἱ δ' ἐξ ἀρότρων. Ita carm. seq., vers. 100, etc.

160 Τὸ σῶμ' ἐστιγμένοι. Dei Martis hi stigmatae fuisse, quibus corpus plurimis cicatricibus in bellis ac præliis, veluti notis, compunctum. Toz.

162 Πεφῆνας'. Sic Coisl. Edit. πειφῆν'. Mox εἴξουσι, quod metri causa positum videtur, sed male. In mss. prima manu scriptum videtur εἴξοντες. — Forte legerunt Benedictini κυβερνήτας... στρατηλάταις, quod tamen non innotuit in notis. C. A. LLAU.

170 Κἀνάθοι πρὸς οὐρανόν. Nota fabula est scarabæi in Jovis sinum volantis, unde excussa post aquilæ ova. Vide Erasmi. Chil. tertie centuria vii.

#### METRICA VERSIO.

Ut ex gravata nave jactantes onus :  
 Nam pondus improbis eram bene sentiens.  
 Hi postea, ut puri, Deo tollent manus,  
 Et dona ritu lustrico offerent pia,  
 Plebemque verbis consecrabunt mysticis,  
 Qui me nefasti hinc expulerunt exsulens,  
 Nec prorsus invitum. Nihil enim turpius,  
 Quam fidei iniquo adesse cauponum choro.  
 Horum hi nepotes qui tributa colligunt,  
 Nil prius habentes, falsa quam rescribere ;  
 Illi a figuris atque mensa venerant ;  
 Quidam ex aratris, solis exusti face,  
 Quidam a ligone vel bidente non pigro ;  
 Sunt qui relictis navibus vel præliis,

B Sentinam olent, aut membra fœde sancii,  
 Nulli videntur militum aut plebis duci  
 Cedere parati ob mentis insolentiam ;  
 Ab ignearum illi artium fuliginæ,  
 Non fœda prorsus membra sordibus abluti,  
 Ceu verberones, atque pistrinis pares,  
 Qui debito nondum, ut decet, dominis dato,  
 Si quid labori forte detur otium,  
 Lascivium, vulgigue captantes viros  
 Dolo, suasionè, vel tyrannide,  
 Sursum volant, petuntque crabrones polum,  
 Non jam rotantes ex luto amplius globum,  
 Nec ad solum demissi, ut antea, caput,  
 Tenere cœli principatum judicant,

Ἄριστέρᾳ λαλοῦντες, οὐδὲ τοὺς πόδας  
 175 Αὐτῶν ἀριθμεῖν εἰδότες, ἢ τὰς χεῖρας,  
 Ἄλλ' οὐ κάκιστα ταῦτα, οὐδ' ἐπισκοπῆς,  
 Ἢ λῶστε; μὴ τοσοῦτον ἀρχαίως φρονεῖν,  
 Ὡς τηλικούτου πρόβημα τιμωθεῖαι κακῶς,  
 Μήδ' εἰ λίαν μοι τὸ χθαμαλὸν σπουδάζεται·  
 180 Οὐ γὰρ κάκιστον ἡ ἐπισκοπῆ. Χρεῖων  
 Πάντως τιν' εἶναι τῶν δ' ἀρίστων, ἐκλέγω.  
 Τὸν πρώτων· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ μὴ τὸν ἔσχοντο·  
 Ἐπερ νομίζεσθαι εἰ δεῖ μου τὸν λόγον,  
 Καὶ νῦν μάλιστα ἐν ζάῃ γλωσσαλγίας,  
 185 Καὶ τῶν μεγίστων ἀστέων, καὶ συλλόγων,  
 Ὅν καὶ μενόντων ἀσφαλῶς, κέρδος πλεόν,  
 Καὶ μὴ μενόντων, ἢ βλάβη πληρύτερα·  
 Ὅν δὴ χάριν σοι τοὺς καλοὺς ἐκλεκτέον.

A Mōlis γὰρ ἂν τις τῶν μέσων οὕτω τύχοι,  
 190 Εἰ σφόδρ' ἀγωνίζοιτο, τοὺς καλοὺς κρατεῖν.  
 Οὕτω γινώσκων, γινώμονος ἀφειδεστάτου.  
 Ἄλλ' οἱ τελῶναι, χ' ἀλιεῖς, ἤξουσί μοι  
 Εὐαγγελιστοῖ, καὶ πένητες ἐν λόγῳ,  
 Κόσμον σαγγευόσαντες εὐτελεῖ λόγῳ,  
 195 Καὶ τοὺς σοφοὺς λαβόντας εἶσαι δικτύων,  
 Ὅς ἂν τὸ θαῦμα μετῶν ἢ τὸ τοῦ λόγου.  
 Καὶ γὰρ πρόχειρον τοῦτο τοῖς πολλοῖς λέγειν,  
 Πρὸς οὐδὲ βραχύς μοι καὶ σαφὲς ἔβαν λόγος.  
 Δός μοι τὸ πιστὸν τῶν ἀποστόλων ἐνός,  
 200 Ἄγαλκων εἶναι, πῆραν οὐκ ἐξηγμένον,  
 Ἀραβῶν, ἡμίγυμνον, ὡς δ' ἀσανδαῖον,  
 Ἐφήμερον, πλουτοῦντα ἐλπίας μόνας,  
 Μήδ' εὐπροσηγορῶν τιν' εἰς ὄξαν λόγου,

Inepta effluentes, ac ne suos quidem

175 Pedes aut manus numerare docti.

Annon haec deterrima sunt, episcopatu indigna,

O bone? Non ita antiqui homines simus,

Ut male de re tanti momenti iudicemus,

Etsi valde mihi arripit id quod humile est :

180 Non enim pessima res episcopatus. Sed cum oporteat

**788-789** Omnino aliquem eligi inter optimos, eligo

Primum; sin minus, saltem non ultimum.

Si qua meae sententia habenda ratio,

In hoc praesertim linguarum puritientium aestu,

185 Et maximarum civitatum et conventuum,

Quibus in toto manentibus, summa utilitas percipitur,

Nou manentibus gravissimum detrimentum,

Haec propter eligendi tibi sunt boni.

Vix enim aliquis mediocrium obtinebit:

190 Etiamsi vehementer contendat, ut bonos superet.

Ita sentire iudicis est a mendacio remotissimi.

Sed occurrent mihi publicani et piscatores,

Evangelistae, homines eruditione pauperes,

Qui mundum simplici sermone irretierunt,

195 Ac sapientes retribus suis exceperunt,

Ut eo majus sit doctrinae miraculum.

Id enim dictu proclive permultis,

Quos contra brevis mihi, et perspicua admodum responsio.

Da mihi fidem unius apostoli,

200 Da qui sine aere sit, nec peram suspensam habeat,

Sine baculo, seminudus, utpote sine sandaliis

In diem vivens, sola spe dives,

Qui nec affabilitate laudem religioni quaerit,

174 Οὐδὲ τοὺς πόδας. Elegans in homines indoctos adagium.

177 Ἀρχαίως φρονεῖν. Oī ἀρχαῖοι, veteres, simpliciore: unde illud, homo antiqua virtute et fide.

182 Τὸν πρώτων. Inter praestantissimos primas tenentem. Mox ἔσχοντο. Maximum hic tangit, inquit

Tollius, sibi improbe suffectum.

185 Τὸν μεγίστων ἀστέων. Constantinopoli et Antiochia: ubi tum temporis gravissimae erant contentiones animorumque concertationes de successore Meletii.

#### METRICA VERSIO.

Inepta proferentes, nec suos quidem

Pedes periti computare vel manus.

Non prava sunt haec, bone vir, atque episcopis

Indigna? Mens non tam senesca, ut malum

De nobili hoc gradu feramus calculum,

Valde licet humilis status placeat mihi.

Non prava res est dignitas episcopi :

Sed cum legere sit inter optimos opus,

Primum eligo, vel ad minus non ultimum.

Si nostra quidquam mens valet, nunc maxime

I.ouacitatis inter aestus garrulae,

Et civitatum coetuumque grandium,

Tute quibus manentibus, multum lucri,

Sed non manentibus, grave sit incommodum,

Hinc semper a te seligantur integri

B Vix obtinebit ille qui mediocris est,

Valde licet contendat, ut vincat bonos :

Haec cogitare iudicem verum notat.

Mi sed aderunt opum aucupes vel piscium

Evangelistae, pauperesque spiritu,

Ceper qui mundum loquela simplici,

Sophosque retribus prehenderunt suis,

Ut clarius verbi inde sit miraculum.

Hoc scilicet proclive dictu plurimis,

Ad quos simul clara et brevis responsio.

Detur mihi, precor, fides apostoli :

Detur vir aere pauper, absque pendula

Pera, absque baculo, seminudus, uttoote

Sandaliis orbatu; in diem trabat

Vitam; unice spe dives; haud affabilis

Τοῦ μὴ δοκεῖν θωπεῖαν ἰσχύειν πλῆον,  
 205 Μῆδ' ἀσχαλεῖσθαι πρὸς λόγους ἀλλοτρύου.  
 Τούτων τις ἔστω, καὶ τὰ πάντα δέξομαι,  
 Ἄσθογγον, αἰσχρὸν, δυσγενῆ, βοηλάτην.  
 Ὅ γὰρ ἔρπτος κάλυμμα τῆς μοχθηρίας.  
 Τούτων τις εἴης, χ' ἀλιεῖος βατράχου,  
 210 Ἐπαῖτα εὐσομένε σε ἀγγέλων χοροῖς.  
 Ἐν οὖν τι δός μοι· μὴ καθήρως δαιμόνων;  
 Μὴ λεπτρὸν ἐξέλω, μὴ νεκρὸν τάφου;  
 Μελῶν τε πῆξιν μὴ λάβοι παρεϊμένος;  
 Θές τῷ κάμνοντι χεῖρα, καὶ στήτω νόσος.  
 215 Οὔτω με πάσεις τοῦ λόγου καταφρονεῖν.  
 Εἰ δ' ἐκ δυοῖν σοι τοῦ ἐνὸς συγκαίμενον,

Α Ἐπαῖτε τοῦ τε, καὶ κατηγορουμένου,  
 Τὸ μὲν λογίζῃ, τὸ δὲ παρατρέχεις ἐκὼν,  
 Κλέπτεις κακούργως τὴν ὁμοίωσιν σφάρα.  
 220 Μαθησὸς ἦν τελώνης, ἀλλὰ τίμιος,  
 Οὐχ ὡς τελώνης, ὡς δὲ Πνεύματος γέμων.  
 Πέτρος μαθητῶν ἄερος, ἀλλὰ Πέτρος ἦν,  
 Οὐχ ὡς σαγηνεύς, ἀλλ' ὅτι ζήλου πύδος.  
 Πείθει με τιμῆν καὶ τὸ δίκτυον ὁ ἔρπτος.  
 225 Σοῦ δ' ἐκτρέπομαι, κἄν τι τῶν σεμνῶν φέρης.  
 Τοῦτ' ἔστιν ἡ πάγη τε, καὶ τὸ θήρατρον.  
 Γραφεύς τις εἰς ὃ τὰς καλὰς μιμούμενος  
 Μορφᾶς ἐν ἄλλοις καὶ σπαράγμασιν μόνους.  
 Ἢ πᾶν τὸ κάλλος γράφω, ἢ τὸ πᾶν πάρες.

Ne adulatio videatur efficacior,  
 205 Nec otium terat in colloquiis non sui ministerii.  
 Talem se quis exhibeat, et omnia approbo,  
 Linguae nostrae ignarum, deformem, ignobilem, bubulcum;  
 Hos enim omnes naevos probitas et mores tegunt.  
 Horum si unus sis, et ranas pisceris,  
 210 Postea dabimus te angelorum choris.  
 Unum igitur aliquid mihi concede. Num a daemoniis expurgas?  
 Num lepra infectum liberas? et mortuum lumulo excitas?  
 An membrorum firmitatem per te accipit paralyticus?  
 Impone manum aegro, et stet morbus.  
 215 Ita mihi suadebis, ut doctrinam contemnam.  
 Sed si cum una res constet ex duobus,  
 Quorum alterum laudabile, alterum vituperabile,  
 Illud recenses, istud praetercurris libens,  
 790-791 Comparationem instituis admodum subdole.  
 220 Matthaeus erat publicanus, sed venerabilis,  
 Non ut publicanus, sed ut Spiritu plenus.  
 Petrus discipulorum caput, sed Petrus erat,  
 Non ut piscator, sed ut fidei studio flagrans.  
 Suadent mihi mores, ut vel rete venerer.  
 225 Te vero aversor, etiamsi quid praecularum praeter te feras,  
 Quod aliud mihi est quam laqueus et pedica.  
 Pictor quidam est qui pulchras imitatur  
 Formas in vitiligine et rimis tantum.  
 Aut quidavid pulchrum est pingere, aut totum abijce.

205 Πρὸς λόγους ἀλλοτρύου. Nec tempus terat  
 in alienis doctrinis praedicandis.  
 208 Τῆς μοχθηρίας. Μοχθηρία, in hoc loco nihil  
 aliud designare videtur, quam infelicitatem sor-  
 desque humilium natalium et opificiorum.  
 209 Ἀλιεῖος. Non potuit quidquam aptius ven-  
 ustiusque in eos dici, qui se inani gloria cum pi-  
 scatoribus apostolis comparabant. Nam et ranæ in  
 palati delicias hamis capiuntur et reticulis: estque  
 hoc puerorum aut rusticorum munus, qui piscato-  
 rum ea propter affectare non ansint. TOLL.  
 210 Ἀγγέλων χοροῖς. Ἄγγελοι hic apostoli sunt,  
 Evangelii nuntii et praecones.  
 217 Ἐπαῖτε τοῦ. Miracula faciendi potestatis.  
 Ibid. κατηγορουμένου, incompti, tenuisque sermonis,  
 infantia in dicendo.

222 Πέτρος ἦν. Sed petra Ecclesiae erat.  
 225 Κἄν τι τῶν σεμνῶν φέρης. Pallium nigrum,  
 inquit Tollius. Etenim decipit frons prima multos.  
 Capitur scilicet populus exteriore sanctitatis spe-  
 cie, vestitu et gestibus blandiente. Τὰ σεμνὰ igitur  
 illa sunt quae gravitatem habent, aut praefertim  
 praesertim religionis.  
 226 Ἢ πάγη. Simulatio scilicet illa gravitatis,  
 sanctitatisque, qua vulgus circumveniri solet.  
 227 Γραφεύς τις εἰς ὃ. Ita legimus, Tollii con-  
 iecturam probantes. Edit. γραφεύς τις εἴμι.  
 228 Ἐν ἄλλοις. Ludit hic, facteque hypocritas  
 illos perstringit, qui infantiam snam exemplo de-  
 fendebant apostolorum. Pictoribus igitur illos com-  
 parat, vitia tantum corporis exteriora penicillo ex-  
 primere guaris, cujusmodi sunt vitiligine et lepra,

## METRICA VERSIO.

In gloriam verbi, loqui ne blandius  
 Vanisque dictis arguatur ludere.  
 Hic talis adsit, et nihil non approbo:  
 Sic nescius linguae, genere, forma carens,  
 Bubulcus; omnem contigit probitas notam.  
 Si fueris ita, pasceris et ranas licet,  
 Mox angelorum te assecum dabimus choris.  
 Unum mihi da. Num propellis daemones?  
 Purgasne lepram, morte raptos excitas?  
 Siccisne robur vinque reddis artibus?  
 Aegro manus impone, morbus et avolet;  
 Sic me scientiam docelbis spernere.  
 Sit una res constans duabus partibus;

B Hinc aequa sit laus, inde justum dedecus;  
 Hoc si recenses, illud omittis libens,  
 Mi similitudinem dolose suggeris.  
 Matthaeus a mensa exit, ac venerabilis,  
 Non exiens inde, at repletus Spiritu.  
 Apostolis Petrus caput, sed erat Petrus,  
 Non rete mittens, sed tegeus zelo fidem:  
 Me rete venerari suadet probitas.  
 Sed te repello, vel ferentem quid boni,  
 Quod est latentis abditus laquei dolus  
 Tu pictor es quidam, decoras exprimens  
 in carne formas lacera, et in vitiligine.  
 Vel omne pulchrum pingere, vel totum abijce.

230 Κάκεινο δ' εἶπα, πῶς ἀπαιδέυτους καλεῖς,  
 Γοιούτοι ὦν λόγοι τε, καὶ συγγράμματα,  
 Ἐν κάμνομεν νοῆσαι καὶ μικρὸν λάθος,  
 Οἱ τοῖς λόγοις ἄνωθεν ἐνεθραμμένοι·  
 235 Ὡς μετὰ πάντα τυγχάνει πονημάτων  
 Γνώσσης τε πάσης, καὶ φρονεῖς εὐμαθεστέρας,  
 Καρπὸν φεροῦσας, ὕψος ἐξήγησεν;  
 Πόθεν βασιλεῖς, καὶ πόλεις, καὶ συλλόγους,  
 Κατηγοροῦντας, εὐθύνοντας ἐν λόγοις,  
 240 Πρὸ βημάτων τε, καὶ θεάτρους ἐν μέσσοις,  
 Σοφοῖς, νομικοῖς, Ἕλληνας ὠφρωμένους,  
 Δημηγοροῦντας, εὐστομοῦντας καιρία,  
 Ἐπειθον, ἐξήλεγχον ἐν παρήρησι,

A Et mē λόγου μεταχρον, οὐ εἰς βίβλους;  
 245 Ἴσως ἂν εἶπες, ἐν βροτῇ τοῦ Πνεύματος,  
 Λέγων ἀληθῆς· ἀλλὰ τοῦτεῦθεν σκοπεῖ.  
 Σὺ δ' οὐ μέτεσι Πνεύματος; καὶ μὴ φρονεῖς  
 Τοῦτω μάλιστα. Πῶς φρονεῖς οὖν τοῦ λόγου  
 Τοῖς τοῦτον ἐκζητοῦσιν; ἀλλ' ἦτοι μάτην  
 250 Δίδως σὺ τοῦτο τῇ φύσει τοῦ Πνεύματος,  
 Καὶ τοῖς δικαίοις τῶ μὲν, ἐμπνεῖν τὸν λόγον,  
 Τοῖς δ' ἐμπνεῖσθαι, ἢ πεφάνησαν σοφοί.  
 Ὅπως ἀφύκτως ἐνδὲρ τοῖς σοῖς λόγοις,  
 Ἄ ταῦτα λαλῶν σύγε προθύμως, καὶ μόνον,  
 255 Ἄ μὴ λαλεῖσθαι κρείσσον, ἀλλ' ἐνδόν μύθει.  
 Ἄφρων οἶδα πνεῦμα τῶν ἐναντίων·  
 Καὶ τοῦτο σιγῆν κρείσσον, ἢ λαλεῖν κακῶς.

230 *Ilud etiam dicitis, quomodo rudes et imperitos voces,*  
*Quorum ii existant libri, eaque scripta,*  
*In quibus vel exilium obscuritatem intelligere, laboris pretium ducimus,*  
*Nos qui jamdudum in literis innutriti sumus;*  
*In quibus illustrandis tot rursus libri et labores suscepi,*  
 235 *Ut plena sint omnia lucubrationibus*  
*Linguae omnis, et acutorum ingeniorum,*  
*Fructum sublimi enarratione ferentium?*  
*Quomodo reges, et urbes, et ceterus*  
*Accusatores suos, et magna dicendi facultate valentes*  
 240 *Pro tribunaliibus, et mediis in theatris,*  
*Sapientes, legum peritos, Graecos superbia tumentes,*  
*Ipsi orationem coram populo habentes, opportune disertis,*  
*Persuasissent, ac libere loquendo convicissent,*  
*Si doctrinae, quam eis denegas, participes non fuissent?*  
 245 *Dices forsitan, id praesidio Spiritus factum,*  
*Vera dicens; sed quid inde sequatur, vide.*  
*Annon tu particeps Spiritus? Atqui maxime*  
*Hoc ipso te effers. Quomodo ergo invides sermonem*  
*His qui illum exquirunt? Sed profecto frustra*  
 250 *Id tribus naturae Spiritus,*  
*Et justis: illi quidem, ut inspiret sermonem,*  
*His autem ut inspiratione id accipiant, unde sapientes visi sunt.*  
*Sic inevitabiliter verbis tuis implicaris,*  
*Qui ea libenter ac solummodo dicis,*  
 792-793 *255 Quae satius erat non proferri, sed intus manere.*  
*Mutum esse scio spiritum adversariorum;*  
*Atque illum quidem tacere satius est, quam prave loqui.*

quae culem rimis inarant, albisque squamulis obducunt (et hanc speciem exteriorem ironice *pulchram* appellat); ceterum purum integrumque et *vera pulchrum* corpus exhibere non valentibus.

231 *Τοιοῦτοι ὦν.* Ita edit. et quidem recte. Coisl. ὦν τοιοῦτοι, et quidem male, cum deficiat metrum. GAILLARD.

232 *Ἀδόξ.* Τὸ λάθος, hic est, quod in maximarum graviorum copia, velut leviculum, aliud agentes effugit. Coisl. βάθος.

233 *Ἄρωθερ.* Sic Coisl. Edit. ἄρωθεν.

235 *Μετὰ.* Sic Coisl. Meandose edit. ὡς μὲν τὰ.

238 *Πόθεν βασιλεῖς.* Videtur alludere ad gesta

apostolorum, maxime Pauli coram rege Agrippa.

242 *Δημηγοροῦντες.* Ita Coisl. Mox εὐστομοῦντες. Sic etiam legisse videtur Lrv., quod non displicet Tollio. Sed mutare noluit contra idem codicis. Nos vero auctoritate codicis Coislisiani immutavimus. Edit. δημηγοροῦντας... εὐστομοῦντας.

245 *Ἐρ βροτῇ.* Coisl. ἐν βροτῇ.

255 *Ἄ μὴ λαλεῖσθαι.* Catumnas, scilicet, quibus sanctissimos viros impetis, cum eos inscitiae arguis, quia ipse plenus es: qui, ut puteris sapere, caelum vituperas. TOLL.

256 *Ἄφρων.* Alludit ad mutum, cui Christus, ejecto demone, loquelam reddidit (Math. ix, 32).

#### METRICA VERSIO

Quomodo, precor, rudes et indoctos voces,  
 Quorum haec supersunt scripta, necnon codices,  
 In quibus laborem ducimus vel exiles  
 Umbras subire, nos perit literis;  
 In quos libri tanti, atque tanti grandis labor,  
 Ut cuncta rursus lucubrationibus  
 Sint plena linguae nobilisque spiritus,  
 Quae, plurimos sermone fructus afferunt.  
 Et quomodo ceterus, duces et oppida,  
 Litae inferentes, et loqui non incertos.  
 Aut in theatro, aut ante sedes iudicum,  
 Soppbos, peritos juris, et superbia  
 Graecos tumentes, hi locuti publice  
 Diserta, tempestiva, fortia, libera,

B Suasere, doctrina indigentes, quam negas?  
 Fortasse dicis: Fecit illa Spiritus;  
 Nec falsa dicis. Sed quid hinc sequitur, precor?  
 Non particeps tu Spiritus? Et maxime  
 Hoc tu superbis. Quomodo verbum invides  
 His qui requirunt illud? At tu Flamini  
 Id gestis incassum referre, vel probis:  
 Hoc Flamini, verbum quod adest mentibus,  
 Probis, quod, unde sunt sophi, flatum bauriant.  
 Sic implicaris tu tuis sermouibus  
 Necessae, qui libenter haec solum profers,  
 Quae non loqui, sed abdere melius foret.  
 Multum esse novi spiritum adversantium,  
 Quam satius est tacere, quam prave loqui.

Τῶν μὲν λύεις τὴν γλῶσσαν, ὦ Θεοῦ Λόγε,  
 Ὅσοι λαλοῦσιν ἔνδικα, τῶν δὲ καὶ βάρει,  
 260 Ὅσοι φουστῶν ἀσπίδων συρρίγματα,  
 Πάμποσι τ' ἰὺν ἔνδοθεν ἀδελφοκτόνων.

Ὅτω μὲν οὖν σύ· τίς δ' ἀπαιδέτου λόγος  
 Ἄλλος γένοιτ' ἄν; ὡς δὲ τ' ἀληθὲς ἔχει,  
 Φρονεῖν τ' ἄμενον, συντόμως ἐγὼ φράσω.

265 Ἦσάν ποτ', ἦσαν εὐμαθεῖς, εἴπερ τινες,  
 Οὐκ εὐμαθεῖς δὲ τὸν εὐπρεπῆ πάντως λόγον.

Ἐχει γὰρ οὕτως· διττὸς ἦμῖν πᾶς λόγος,  
 Αἰξίεις τε, καὶ νοῦς· αἱ μὲν, ὅσον ἔκθοθεν  
 Ἐσθῆμι, ὁ δ' ἔνδοσιν οἴμα ἡμμεσμένων.  
 270 Καὶ τοῖς μὲν ἄμφω καλὰ, τοῖς δὲ θάτερον·  
 Ἢ αἰσχροῦν αἰδῆς, ὡς μᾶθῃς, ἢ φύσις.

A Ἥμῖν δὲ, τοῦ μὲν ἐκτὸς οὐ πολὺς λόγος,  
 Ὅπως ποθ' ἔξει· τοῦ δ' ἔσω λίαν πολὺς.

Ἐν νῦν γὰρ ἔστιν ἡμῖν ἡ σωτηρία,  
 275 Πλὴν ἐκλαλουμένων τε, καὶ δηλουμένων. —

Πηγῆς τί κέρβος ἐστὶν ἐμπειραγμένης;  
 Τί δ' ἠλιακῆς ἀκτίνας, ἦν κρύπτει νέφος;

Τοιοῦτόν ἐστι νοῦς σφῆς σιγώμενος,  
 Ὄσον ῥόδου τὸ κάλλος, ὃ κάλλιψ σκάπει

280 Οὐκ εὐπρεπῆς· τὸ τερπνὸν ἐκφαίνει δ', ὅτι·  
 Αἰραῖς βαγεῖσά τὸν τόκον θεατρῶσιν.

Εἰ δ' ἦν ἀεὶ τὸ κάλλος ἔσκαπαμένον,

Οὐδ' ἄν τις ἦρος ἦν χάρις τοῦ τιμίου.

Ὅσῳ πλὴν ζητοῦμεν, ὡς οὕτω λαλεῖν,  
 285 Ὡς οἱ δοκοῦσιν εὐτελεῖς τὰ τοῦ λόγου.

At illorum solve linguam, o Dei Verbum,  
 Quicumque legitima proferunt; illorum autem etiam aggrava  
 260 Quicumque inflant aspidom sibila.  
 Et venenum fratricidam corde emittunt.

Sic tu igitur, et quis indocti sermo  
 Alius esse possit? quomodo autem veritas se habeat,  
 Et quid sentire satius sit, breviter ego edisseram.

265 Fuere olim, fuere periti, si quipiam alii,  
 Non tamen periti splendide omnino eloquentiæ.

Sic enim se res habet. Duplex nobis est sermo,  
 Dictiones et sententiæ. Illæ quidem velut exterior  
 Sunt amictus: ista ut corpus interius quod vestitur.

270 Ac alii quidem in utroque laudem merentur, alii in alterutro:

Aut rursus vitiosa est, ut institutio, ita et natura.  
 Nobis autem exterioris sermonis non magna est cura,  
 Quo tandem modo se habeat; at interioris plurimum gerimus.

In sententiâ enim sita nobis est salus:  
 275 Sed tamen in sententiâ quæ profertur et declaratur.  
 Quæ fontis obstructi utilitas?

Quæ radii solaris, quem abscondit nubes?

Tale quidpiam est sapiens sententiâ quæ tacetur.

Qualis est rosæ pulchritudo quam folliculus tegit

280 Non decorus: suam tamen suavitatem profert,  
 Cum zephyris rupta, fetum educit in lucem.

Sed si semper id quod pulchrum est tegetur,

Nulla jam esset veris, quod tanti facimus, gratia.

Nihil amplius querimus, nisi ut ita loquaris,

285 Ut ii qui sermone simplices existimantur.

265 *Εὐμαθεῖς*. Id est, prophetæ olim et apostoli  
 fuere eruditi, omni doctrina sacra imbuiti, at non  
 omnino ea facundia, eaque splendida eloquentia,  
 qua oratores censentur.

266 *Πάντως*. Sic in Coisl. scriptum videtur. Edit.  
 πάντως.

269 *Ἐσθῆμι*. Mentem verbis amicti, ut corpus  
 vestimentis, ait Synesius de Providentiâ. Mox ὁ δ'  
 ἔνδοσιν. Leu. ita vertit: Hæc vero internum est ali-  
 quid simile corpori, quod amictu vestitur.

271 *Ἢ αἰσχροῦν αἰδῆς*. Tollius legendum vult  
 εἶν' αἰσχροῦν, nec male.

275 *Πλὴν ἐκλαλουμένων*. Scire tuum nihil est,  
 nisi te scire hoc sciat alter. TOLL.

279 *Ὁ κάλλιψ*. Ita Coisl. Edit. et.

281 *Θεατρῶσιν*. Cum in calathum funditur orbis,  
 et lata rubentium foliorum panditur ambitio, ut  
 ait D. Hieron. ad Pamnochium.

282 *Εἰ δ' ἦν ἀεὶ*. Ita Coisl. Versus hic caudicat  
 in editis, uno pede brevior, quod mirum non obser-  
 vasse Tollium.

285 *Ὡς οἱ*. Sic Tollius emendandum iudicav.,  
 quod in cod. legitur ὅσοι.

#### METRICA VERSIO.

Tu solve linguas, optimi o Verbum Dei,  
 Recte loquentium, sed illorum aggrava  
 Qui sibila inflant aspidum, et de pectore  
 Lethale fratribus profundunt pharmacum.

Sic ergo tu; nam quis viri sermo rudis  
 Diversus esset? Quæ sit autem veritas,  
 Quidve melius sis creditu, brevis eloquar.

Fuere quondam cæteros super, viri

Fuere docti, nec tamen tam splendide

Facundiæ periti. Habet se res ita.

Nobis duplex est sermo: verba scilicet

Sententiæque: vestis hæc velut externa,

Ista velut internum quod induitur corpus.

His competunt ambo, sed alterutrum alteris;

B Improbave rursus mens et institutio.

Nos verba certe externa parvi dominus

Quo se modo habeant, plurimi vero intima.

Sententiæ nobis salutem conferunt.

Quæ profertur et palam emissæ sônant.

Quod fontis obstructi, precor, erit commodium?

Est tale quiddam quæ latet sententiâ,

Qualis rosæ fulgor, rudis quem contegit

Folliculus; at terris olet suaviter,

Cum rupta zephyris jam suum emittit decus.

Sed lecta semper si venustas permanet,

Nulla amplius erit læta vris gratia.

Hoc petimus, ut loquaris illorum modo,

Sermone qui videntur esse sioplices;

Εἰ δ' οὖν, παρτοῦ τὰς ἐκαίνων ἐμφάσεις.  
 Αὐγῆς ποθὺ τι καὶ μέρος τῆς σῆς λαβεῖν.  
 Εἰ μὲν γὰρ οὐδὲν εἶσιν οἱ γεγραμμένοι  
 Λόγοι, τοσούτων πῶς ἐπαιζόμεν χρόνον  
 290 Ἥ πῶς θαλάσσης ψάμμον ἠριθμῶν μάνην,  
 Νύκτας συνάπτεων ἡμέραις ἐν τοῖς πόντοις,  
 Ὅς ἂν τις ἔλθοι εἰς γε βυτίδας λόγος;  
 Εἰ δ' εἶσιν, ὡσπερ εἶσιν, εὐ γεγραμμένοι,  
 Μὴ δῶς ἀράχναις πῶν δικαίων τοὺς πόντους  
 295 Πέζευέ μοι τὴν λέξιν, ἀγροικιστόματι,  
 Οὐδὲν διολοσῶ· οὐδὰ καὶ βαίνειν κάτω.  
 Λιτὴ τράπεζα πολλὰς μοι φιλέτερα  
 Τῆς ὀψοποιῶν χειρὸν λέησκαμένης.  
 Ἐσθῆς δ' ὁμοίως· ὡς δὲ κάλλος εὐπρεπέως,

A 300 Οὐχ ὁ γράφουσι χεῖρες, ἢ φῶδες δ' ἔχει.  
 Ὅ νῶς ἀνεῖται, καὶ τὸδ' ἡμῖν ἀρκεῖται.  
 Οὐδὲν τὸ κομψόν, τοῖς θέλουσι δῶσομαι.  
 Μὴ μοι τὰ Σέξτου, μηδὲ Πύρρωνος πλάκα·  
 Χρυσίππου ἔρρει, μακρὰν ὁ Σταγειρίτης.  
 305 Μηδὲ Πλάτωνος στέργε τὴν εὐγλωττίαν.  
 Ῥίψον τὸ κάλλος, ἐν τὰ δόγματ' ἀποστρέφῃ.  
 Ἐμπροσθερὶ τῆ εὐτελεῖα τοῦ λόγου·  
 Ἥμῖν ἀρέσκεις, κλῆ ἀπαυδύτως λαλήσῃ.  
 Δίδαξον ἡμᾶς, ὡς θέλεις, δίδαξαι δὲ,  
 310 Τίς ἢ Τριάς μοι, πῶς ἐκίχεται θεός,  
 Καὶ τέμνεται· αὐθις, ἐν σέβας, φύσις μία,  
 Μονὰς, Τριάς τε, ἀγγέλιον δὲ τίς φύσις,  
 Κόσμου τε διόσου, καὶ προνοίας ἐνδοχου,

Sin minus, mentis illorum illustrationes exhibe.  
 Tui enim splendoris velim aliquem igniculum excipere.  
 Quod si nihil sunt mandatae scriptis  
 Doctrinae, quomodo tandiu operam lusi?  
 290 Quomodo maris nequidquam arenam numeravi,  
 794-795 Noctes diebus jungens laborando,  
 Ut aliquam saltem in rugis doctrinam assequer? **794-795**  
 Quod si sunt, ut sunt profecto, praecclare scriptae,  
 Ne des araneis justorum labores.  
 295 Utere pedestri sermone, utere agrresti,  
 Litem non movebo: scio et ipse humi serpere.  
 Tenuis mensa saepe mihi anicio,  
 Quam quae manibus coquorum exculata.  
 Vestis similiter: quemadmodum et venustas decora,  
 300 Non quam manus pinxerunt, sed quam habet natura.  
 Sententia assurgat, atque id nobis satis erit.  
 Nihil est elegantia: dabitur id volentibus.  
 Noli mihi Sexti et Pyrrhonis tricas nectere  
 Valeat Chrysippus, procul sit Stagiritis;  
 305 Sed nec Platonis ditigas praecclarum dicendi genus.  
 Projice eorum ornamenta, quorum aversaris doctrinam.  
 Philosophare in sermonis simplicitate;  
 Nobis placebis, etiamsi loquaris imperite.  
 Doce nos, ut voles, sed tamen doce.  
 310 Quae mea sit Trinitas, quomodo uniatu Deus,  
 Ac rursus distinguatur, una res adoranda, una natura,  
 Unitas et Trinitas, angelorum quae natura,  
 Duplicisque mundi, ac justae providentiae,

286 Ἐμφάσεις. Illustrationes, divinam illumina-  
 nandi facultatem, qua veluti caelestes radios men-  
 tibus nostris immittit.

290 Θαλάσσης ψάμμον. Vide adagiographos.

294 Μὴ δῶς ἀράχναις. Id est, ne ita despicias  
 eorum scripta, ut quasi pulvere et situ digna vi-  
 leantur, sicut quae neglecta araneorum telis oppleri  
 solent. Notum est illud, Nam tui catulli plenus est  
 sacculus aranearum. TOLL.

295 Πέζευε. Utere humi serpente stylo: non exigo  
 a te sublimem elatumque faciundiam. Id.

296 Βαίψερ κάτω. Scio et ipse me demittere.

299 Ὅς δὲ κάλλος εὐπρεπέως. Cicero in Perfect.

orat., cap. 15: Fucati medicamenta candoris et ru-  
 bris omnia repellentur; elegantia modo et munditia  
 remanebit.

305 Μὴ μοι τὰ Σέξτου. Gravissima est Gregorii  
 nostri querela, orat. in Athan., de iis qui obscuras  
 illa: subtiliter disputandi artes in Ecclesiam inve-  
 hebant. Vide tom. I, pag. 593.

306 Τὸ κάλλος. Venustatem orationis eorum, etc.  
 307 Ἐμπροσθερὶ. Tracta mihi res alta specula-  
 tione perestigandas, cujusmodi sunt praecipua et  
 obscurissima theologia, seu philosophiae sacrae myste-  
 ria, sive ea quae paulo post memorat dogmata.

311 Ἐν σέβας. Unum nomen.

#### METRICA VERSIO.

Sin minus, eorum mentis exhibeas faciem.  
 Splendoris assequi jubar velim tui.  
 Si verba chartis scripta censentur nihil,  
 Qui tandiu ludendo tempus perdidit?  
 Qui supputavi calculos frustra maris,  
 Labore longos noctibus jungens dies,  
 Atlesset ut rugis aliqua scientia?  
 Si pulchra vero scripta, ut est certum, nitent,  
 Ne des araneis bonorum codices.  
 Loquendo sis pedes, vel ore rusticus,  
 Pacem tenebo: et mihi gradus humiles placent.  
 Est mea mensa tenuis saepe dulcior mihi,  
 Quam quae perita pinguis instruitur manu.  
 Talis et amictus: sic venustus est lepor,  
 Natura quem dat, non manu qui pingitux.

B Sententia assurgat: satis nobis erit.  
 Nihil venustas: id damus volentibus.  
 Non nec te Sexti, neve Pyrrhonis sinus;  
 Chrysippus abeat, sit procul Stagiritis;  
 Sed nec Platonis ditigas faciundiam.  
 Abjice leporem, quorum abhorres dogmata.  
 Sermone simplici velis fieri sophus;  
 Nobis placebis inde, rusticus licet.  
 Doce, velut libebit, sed tamen doce,  
 Quae sit mihi Trias, quo modo unitus Deus,  
 Distinctus et simul, licet substantia  
 Sit una Numenque, Unitas et Trinitas:  
 Natura quae sit angelis, quae duplicis  
 Sit ordo mundi, quaeve providentia

Κἀν πολλὰ μὴ δίκαια τοῖς πλεστοῖς δοκῆ·  
 315 Φυχῆς τε, σώματος τε τίς λόγος, νόμος  
 Ἠρώτου τε, δευτέρου τε· σάρκωσις δὲ τίς  
 Τοῦ καλ νοητῶν πλεστον ἐξεστηκότος·  
 Καὶ τῶν ἀνίσων μίξις εἰς ὄξαν μίαν,  
 Νέκρωσις εἰς ἔγερσιν, οὐρανὸς πάλιν,  
 320 Ἀνάστασις δὲ, καὶ χρίσις τίνος λόγου,  
 Ἥ τίς δικαιοῖς, τίς δ' ἀμαρτωλοῖς βίος·  
 Πῶς βεῖ τὰ πάντα, φάσκε μοι, ποῦ δ' ἴσταται  
 Εἰ σοὶ τὸ τοῦτων ἐκρανώθη Πνεύματι,  
 Τὸ σύμπαν, εἴτε καλ μῶσως, εἴτ' ἐνδεῶς,  
 325 Ὅσον κεχώρηχ' ἡ κάθαρσις σῆς φρενός.  
 Μὴ με στερήσης· εἰ δὲ πάντη τυωλὸς εἰ

A Τί χειραγωγεῖς μὴ βλέπων; Ὁ τοῦ σκότου,  
 Τῷ μὴ βλέποντι χρωμένον διδασκάλω,  
 Ὡς εἰς βόθρον πέσαισι ἀγνοίας ἄμα!  
 330 Ὅσοι μὲν οὕτως· οἱ δὲ καλ ἦσσαν κακῶν  
 Ἀγνοια γάρ κακῶν μὲν, ἀλλ' ἦσσαν κακῶν.  
 Τί δ' ἂν τις εἴποι, καλ κακῶν μεμνημένους;  
 Εἰσὶν γάρ, εἰσὶν ἀβλιώτεροί τινες,  
 Δύστην, ἀπαυετὰ τοῦ βίου κυβεύματα,  
 335 Τῆν ἴστιν ἀμφιβέβητοι, καίρων νόμων,  
 Οὐ τοὺς θεοῦ σέβοντες, εὐρίπιοι λόγων  
 Παλιφροσύντες, ἢ κλάδων μετακλίσεις,  
 Θῶπες γυναικῶν, τερπνὰ δηλητήρια,  
 Μικροῖς λέοντες, τοῖς κρατούσι δ' αὐ κύνες,

Quamvis multa non justa plurimis videantur :  
 315 Animæ corporisque quæ ratio, item legum  
 Primæ ac secundæ : quæ illius incarnatio  
 Qui longe superat quæcumque intelligitur :  
 Quæ rerum inæqualium in unam gloriam permistio,  
 Mors ad resurrectionem, cælum rursus,  
 320 Resurrectionis ac iudicii quænam ratio,  
 Aut quæ iustis et malis vita :  
 Quomodo stant omnia, dic mihi, et tibi consistant ;  
 Si quid horum tibi Spiritus perspicue rexit,  
 Sive totum, sive mediocriter, sive paululum.  
 325 Quantum pura ad capiendum exstitit anima tua.  
 Ne me defraudes ; quod si omnino cæcus es .  
 Cur manu ducis non videns ? o tenebras cæcorum  
 Non vidente utentium magistro,  
 796-797 Ut in foveam simul cadant ignorantis !  
 330 Atque ita quidem illi. Sed isti tamen minus malum sunt.  
 Ignoratio enim malum quidem est, sed minus malum.  
 Quid autem quis dixerit, si improborum fiat mentio ?  
 Sunt enim, sunt nefarii quidam,  
 Misera et abominanda vitæ ludibria,  
 335 In fide alternantes, temporum leges,  
 Non Dei colentes, Euripi doctrinæ,  
 Hinc illinc fluctuantes, ramorum flexus,  
 Adulatores mulierum, dulcia venena,  
 Parvis leones, potentibus canes,

314 Κἀν πολλὰ μὴ δίκαια. Vide supra lib. 1, sect. 1, carm. vi, vers. 20, etc.

328 Τῷ μὴ βλέποντι. Mss. τῶν μὴ βλέπόντων.

334 Τοῦ βίου κυβεύματα. Tesserarum in hac vita jactus : qui perquam varii et inconstantes sunt, διὰ τὸ εὐστροφον, non secus ac fortuna domino. Martialis in Aphoretis :

Cum steterit nullus vultu tibi talis eodem.

Vide infra carm. xxxi, vers. 57 et 58.

335 Ἀμφιβέβητοι. Ambigui. Loquitur de episcopis qui modo Arianorum, modo Catholicorum partes sequebantur pro ratione temporum. Sic carm. præc., vers. 708, etc., episcopos dicentes inducit :

Δουλεύομεν καιροῖς τε καλ λαῶν πθόσι,  
 Ἄελ διδόντες τῷ πνένοντι τὸ σκάφος.

Serenus temporibus, et populorum desideriiis,  
 Semper ratem objicientes vento afflanti.

336 Ἐβριπιοί. Εὐρίπιοι· ἀνθρώπος, vir inconstans, fide, moribus inæqualis.

337 Κλάδων μετακλίσεις. Id est, qui tam facili ab omni fortuna, quam rami a ventis moventur. Sic infra, carm. xvii, vers. 19 :

Κλινόμενοι καιροῖσι, δόναξ πολύκαρπος ἄηταις.  
 Temporibus serviens, arundo plurimum ventis agitata.

339 Μικροῖς λέοντες. Sic carm. seq., vers. 81 :

Ὅπως ἐρισθενέων χθαμαλοῖ, χθαμαλοῖσι λέοντες.  
 Adulatores potentium demissi, demissisque leones.

#### METRICA VERSIO.

Justa, licet injusta videantur plurima ;  
 Quid mens, quid et corpus, quid et vetusta lex,  
 Quid et recentior, quid incarnatio  
 Creata longe cuncta superantis Dei :  
 Qui res in unum dispares coeunt decus,  
 Mors et resurgens vita, rursus et potus ;  
 Qui iudicandi suscitentur mortui,  
 Quæ vita sit futura iustis, quæ malis :  
 Qui cuncta consistant, precor, vel qui sit : nt :  
 Si quid tibi istorum rexit Spiritus,  
 Multumve, paululumve, seu mediocriter,  
 Ut puritati mentis assequi datum,  
 Fraudare noli. Si profecto cæcus es,

B Cur non videns ducis manu ? O caliginem  
 Doctore nou vidente prave utentium,  
 Ut simul in imperitiæ foveam cadant !  
 Sic illi. At illi sunt minus certe malum :  
 Nescire quamquam sit malum, malum est minus.  
 Quid, si malorum vera fiat mentio ?  
 Sunt namque, sunt nefarii quidam viri,  
 Impura nimum sæculi ludibria,  
 Circa ðdem incerti, colentes temporum,  
 Sed non Dei præcepta, doctrinæ Euripi,  
 Undæ usque mobiles, vagi usque palmitum  
 Flexus, anantes feminarum, dulcia  
 Venena, parvis nunc leones, nunc canes

340 Πάσης πρᾶξις εὐφραδὲς ἔχουμένης,  
 Θύρας κρατούντων ἐκτρέφοντες, οὐ σοφῶν,  
 Τὸ πρὸς χάριν τιμῶντες, οὐ τὸ συμφέρον,  
 Ὅς ἂν κακοῦ ποιῶσι καὶ τοὺς πλησίον.  
 Εἶπω τι τούτων καὶ σοφῶν, κελύεσθε;  
 345 Ὅς μὲν τις εὐγένειαν, ἢ δ' εὐγλωττίαν,  
 Πλουτὸν τις ἄλλος, ἢς δὲ κομπάζει γένος.  
 Οἱ δ' οὐκ ἔχοντες, ἐξ ὅτου δόξουσι τε,  
 Ποιοῦσιν αὐτοῦς γνωρίμων ποιητῶν.  
 Σοφῶν δὲ καὶ τὸ· οὐ γὰρ εἰδότες λόγων,  
 350 Γλώσσαν ἔδωσαν τῶν λαλιωτέρων ὁμῶς.  
 Εἰ δ' ἦν τις ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν ἔρις,  
 Καὶ ταῦτ' ἂν ἡμῶν ἐξεκόφατ', ὧ σοφοί!

A Ταῦτ' οὐ πρόβηλος ὕβρις; οὐ βλάβη σαφῆς;  
 Τούτων ἀνέστηται τίς; ὧ μυστήριον!  
 355 Ἦδη σχεδόν τι τῆς εἰης οἰκουμένης,  
 Οἷαν λαβόντες ἐκ Θεοῦ σωτηρίαν,  
 Ὅς σφόδρα χράμεθ' ἀναξίτοις τοῖς προστάταις!  
 Βοήσομ' οὐ ψευδῆ μὲν, οὐχ ἥδιστα δέ.  
 Σκηπὴ τις (ὁμοί!) παίζει' εὐπρεπεστέρα·  
 360 Νῦν τὰ προσωπεῖα, τὰ πρόσωπα δ' ὕστερον.  
 Αἰσχρὸν μὲν εἰπεῖν, ὡς ἔχει, φράσω δ' ὁμῶς.  
 Ταχθέντες εἶναι τοῦ καλοῦ διδάσκαλοι,  
 Κακῶν ἀπάντων ἑσάρη ἐργαστήριον,  
 Σιγῇ βουόντες, κἂν δοκῶμεν μὴ λέγειν·  
 365 Ἐ Πρέερος ἢ κακία· ποιεῖται μὴδὲ εἰς·

340 Cujuslibet mense odori venatores,  
 Janus potentium terentes, non sapientium,  
 Id quod gratiam conciliat, plura facientes, quam quod prodest,  
 Ut et proximos faciant improbos.  
 Vultis illorum sapientiae specimen aliquod proferam:  
 345 Est qui ingenuitatem suam jactet, ille facundiam,  
 Alius divitias, hic genus suum.  
 Hi autem cum non habeant ex quo aliquid videri possint,  
 Nobilitant se improbitate.  
 Illud etiam sit ab eis sapienter; cum loqui nesciant,  
 350 Linguam pariter ligarunt disertiorum.  
 Quod si qua esset cum oculis ac manibus contentio,  
 Haec quoque a nobis amputassetis, o sapientes!  
 Annon haec manifesta injuria? annon apertum damnum?  
 Quis haec ferat? o mysterium!  
 355 Quamvis jam fere per totum orbem terrarum  
 Miram a Domino salutem acceperimus,  
 Quam valde indignis utimur episcopis!  
 Vociferabor non falsa quidem, sed tamen non jucundisima.  
 Scena quaedam, hei mihi agitur speciosior:  
 360 Hactenus larvæ, deinceps persouæ.  
 Pudet me dicere quomodo se res nostræ habeant; dicam tamen.  
 Ordinati ut virtutis doctores simus,  
 798-799 Malorum omnium sumus officina,  
 Facite clamantes, etsi eloqui non videamur:  
 365 Ἐ Nequitia primas obtinet, laboret nemo:

340 Ἰχθυόμορος. Hesychius: Ἰχθυεῖται, οἱ νῦν  
 ἰχθυόμορος λεγόμενοι. Aliud est ichneumon, animal-  
 culum Aegyptiacum crocodilo inimicissimum, ejus-  
 que somnos explorans. Hi sunt cœnipetæ, laudi-  
 cœni, cœnarum venatores. TOLL.

348 Ποιοῦσιν αὐτοῦς γνωρίμων. Famosos sese  
 reddunt nequitia.

349 Λόγον. Edit. λόγων.

350 Ὁμῶς. Coisl. νόμω.

354 Ὁ μυστήριον! Sic Coisl. Edit. ὁ μυστήριον.

357 Ὅς σφόδρα. In quos totum carmen sequens  
 et alia scripsit Gregorius. Ibid. ἀναξίτοις. Vide  
 tom. I, pag. 390.

359 Ὀμοί. Coisl. ὁμοί.

360 Νῦν τὰ προσωπεῖα. Sic supra lib. I, sect. 2,  
 carm. cxix, vers. 4, de feminis ambitiosius compl. a.

Ἄστε προσωπεῖον, κ' οὐχὶ πρόσωπα φέρειν.  
 Sic ut jam non facies, sed larvas gestetis.

361 Αἰσχρὸν μὲν εἰπεῖν. Coisl. αἰσχρόν' εἰπεῖν  
 ὡς ἔχεις, ἥσω δ' ὁμῶς. Tamen me, quo te modo ha-  
 beas dicere, canam tamen.

364 Σιγῇ βουόντες. Tale illud Ciceronis in Quint  
 Cæciliam, cap. 6: *Etiamsi taceant, satis dicunt*  
 Sic supra, lib. I, sect. 2, carm. II, vers. 88, su-  
 catæ facies dicuntur,

Μαλοσύνης στήλαι τε καὶ οὐ λαλέοντες Ελεγοί,  
 Lascivis monumenta et tacita argumenta.

#### METRICA VERSIO.

Magnis, venantes uaribus apertis dapes;  
 Qui non sophorum, sed potentum januas  
 Terunt, legentes quod placet, non quod prodest,  
 Ut proximos mali improbe faciant malos.  
 Vis specimen afferam quod existant sophi?  
 Facundiam unus jactat, alter indoleu;  
 Exaltat hic opes, ille præclarum genus.  
 Hi uil habentes unde laudari queant,  
 Se nobiles reddunt malignis artibus.  
 Artem notate: cum loqui non calleant,  
 Loquentium diserta lingua comprimunt.  
 Si surget contra manus et lumina  
 Bellum, o sophi, secunda vobis hæc forent.

B Non evidens damnum, et potens injuria?  
 Quis ista sustinebit? O mysterium!  
 Jam quasi per omnes orbis immensi plagas  
 Tantis salutis spes habentes ex Deo,  
 Quam prorsus indignos tenemus præsulis!  
 Non falsa clamabo, licet non dulcia.  
 Heu! scena quaedam luditur spectabilis;  
 Nunc larvæ inanes, ora posthac propria.  
 Hæc me loqui pudet, sed hæc loquar tamen.  
 Jubemur omnis esse doctoris boni,  
 Sumusque cunctorum malorum officina.  
 Clamore tacito, non loquentes dicimus:  
 Ἐ Primas facies tenet; relinquatur labor;



Κακοὶ γίνεσθε, τοῦτο συντομώτατον,  
Καὶ λήρον· ἢ δὲ πρᾶξις ἴσταται νόμος.  
Μόλις γὰρ ἄν τις ἐκ βίας διδασκάλων  
Νεύσειεν εἰς τὸ κρείσσον· εἰ δ' ἔχοι τυπον  
570 Μοχθηρὸν, ἥλω. Ῥοῦς κατὰ πρανοῦς τρέχων.

Τὸ δ' ἄκτιον. Βολαὶς μὲν ἤλιου φατοί  
Κρίνειν νεοτῶν ἕβην ἀετὸν πανοσφύς·  
Ἐξ ὧν νόθον μὲν, καὶ τὸ μὴ, γινώσκειται·  
Καὶ τὸν μὲν ἐξέβριψε, τοῦδ' ἔστι πατήρ.  
375 Ἡμεῖς δὲ πάντας βραβείω καθίζομεν,  
Ἐάν μόνον θέλωσι, λαοῦ προσητάς,  
Οὐδὲν σκοπούμεν τῶν νέων, ἢ τῶν πάλαι,  
Οὐ πρᾶξιν, οὐ λόγον τιν', οὐ συνουσίαν,  
Οὐδ' ὅσον ἦρον γυνόρισα νομισματός,  
380 Οὐδὲ χρόνον πύρωσιν ἐνδ' αἰετιγμένους,

A Ἄλλ' αὐτὸθεν φανέντας ἀξίους θρόνων.  
Εἰ γὰρ τὸδ' ἴσμεν, ὡς τὸν ἐξελεγεμένον  
Χεῖρω τίθησιν, ὡς τὰ πᾶσι, ἔξουσια,  
Τίς ἂν προβόλοις' εὐφρονῶν, ἂν ἀγνοεῖ;  
385 Καὶ εἰ τοσοῦτο τὴν ἐμὴν ἔργον μόνην  
Ψυχὴν κυβερνᾶν ἐν βίῳ τρικυμίας,  
Πῶς παντὶ δώσει αὐχένια λαοῦ τόσου,  
Πλὴν εἰ καταβῶσαι τὸ σκάφος σπουδῆν ἔχεις;  
Πόθεν λίθος μὲν δυσπρόσοιτοι τῶν καλῶν,  
390 Καὶ γῆς ἀρώματ' οὐ τόπον παντός φέρειν,  
Ἴππος δ' ὁ μὲν κάκιστος ἐν μέσῳ πολὺς,  
Τὸν δ' εὐγενῆ τρέφουσι οἰκοὶ πλουσίων·  
Ὅ δὲ προέδρος βραβείω εὐρίσκειται,  
Μηδὲν ποιηθεὶς, πρόσφατος τὴν ἀξίαν;  
395 Ἡ τῆς ταχέως τῶν τρέπων μεταπορογῆς!

Improbi estote, maxime id compendiarium est,  
Et melius: ipsa autem facta legis loco sunt.  
Vix enim quis magistrorum conatibus  
Inclinat in meliora; sed si habeat exemplar  
370 Vitiosum, captus est. Rivus est per declivia decurrens.

Causam accipe. Solis, ut ferunt, radiis  
Pulorum oculos aquila valde sapienter probat:  
Ex quibus quid spurium sit, quid non, dignoscat.  
Atque hunc projicit, illius est parens.  
375 Nos autem facile quoslibet constituimus,  
Si tantum voluerint, populi antistites;  
Nihil considerantes, non recentia, non antiqua,  
Non actionem, non sermonem ulam, non conversationem,  
Nec tantum morantes, quantum oporteat ad dignoscendum numismatis sonum,  
380 Eos qui non fuerunt tempore, et igne probati,  
Subito judicamus esse dignos thronis.  
Quod si id sciremus cum, qui electus est,  
Potentia plerumque deteriore fieri,  
Quis cordatus eum, quem non novit, eligeret?  
385 Quod si tantum opus est meam mentem  
Solam gubernare in his vitæ fluctibus,  
Quomodo cuiuslibet trades tantæ plebis gubernacula,  
Nisi id studio habeas, ut demergatur navis?  
Cur, cum lapides pretiosos non facile parabiles sint,  
390 Nec omnis terræ locus aromata ferat,  
Cur, cum equorum pessimorum copia in præputulo sit,  
Generosos autem divitum domus nutriaunt,  
Antistes facile reperitur, nullo  
Præparatus labore, subito factus ad dignitatem?  
395 O celerem morum mutationem!

386 Κακοὶ γίνεσθε. Sic Coisl. Edit. κακὸν γίνεσθαί.  
374 Καὶ τὸν μὲν ἐξέβριψε, τοῦδ' ἔστι πατήρ. Hic  
versus deest apud Tollium, quamvis Latine redditus.  
377 Τὸν πάλαι. Oὐ πάλαι hic prisci non sunt,  
sed qui iam diu fuere catholici Christiani. TOLL.  
381 Ἄξιους. Sed qui ipsi sibi thronis digni vi-  
dentur.

382 Τὸδ'. Coisl. τὸν.  
388 Πλὴν εἰ καταβῶσαι. Ita Coisl. Sic etiam  
legit interpres: sed et defendi potest vulgata, πλεῖν  
ἢ καταβῶσαι, inquit Tollius, ut sit interrogatio  
nota post τόσου, et tum vertendum: *navigarems an  
demergi naveam mavis?*  
394 Μηδὲν πορηθεὶς. In Maximum hæc dicta

## METRICA VERSIO.

Estote perversi; itur hac brevis via  
Ac melius; ipsa facta legis sunt loco.  
Nam vix juvante vergat aliquis in bonum  
Doctore; si malum cadat sed in typum,  
Capitur, velutque rivus in præceps ruit.  
Hæc causa. Radiis splendidi solis, ferunt,  
Prudentem oculos aquila pullorum probat,  
Ut inde quid verum sit, aut quid spurium  
Agnoscat: hoc repellit, illius est parens.  
Sed nos tremendo quoslibet facile throno,  
Velint modo ipsi, præsumes imponimus,  
Non ponderantes quod recens, aut quod vetus,  
Non verba, non facta, neque vivendi modum,  
Nec quo numismatis queat nosci sonus.  
Nondum probatos igne temporis, statim

B Episcopali sede dignos credimus.  
Si cauta mens putaret impostum throno  
In pejus ire sæpius potentia,  
Quis sauis ignotum vocaret calculo?  
Si tantus est meam regere mentem labor  
Hujus minacis inter undas sæculi,  
Qui grande vulgi cuiuslibet regimen dabis  
Ni subter undas obrui naveam velis?  
Cur, cum lapilli non ubique fulgeant,  
Cum campus omnis non aroma proferat,  
Cum cuncta pessimis scaturiant equis,  
Magnæque solum nutriaunt fortes domus,  
Labore nullo præsumem reperit manus,  
Non arte perfectum sacra, sed muneri  
Statim apparatus. O promptior conversio!

Πασιῶν κούσματ'· ἐν κούβαις τὰ τοῦ Θεοῦ :

Ἦ κομικὸν πρόσωπον, ἀθρόως τεθῆν

Τῶν εὐτελεστάτων τε καὶ μικρῶν ἐνί,

Πέφηνεν ἡμῖν ὅπως εὐσεβῆς νέος.

400 Πολλή τις ὄντως ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος,

Εἴγ' ἐν προφήταις καὶ Σαούλ ὁ φίλατος.

Χθῆς ἤστα μίμων καὶ θεάτρων ἐν μέσῳ

(Τὰ δ' ἐκ θεάτρων ἄλλος ἐξετάζεται),

Νῦν αὐτὸς ἡμῖν ἡ ξένη θεωρεῖα.

405 Πρώην φιλίππος, καὶ Θεῶν πέμπων κόνιν,

Ἦς ἄλλος εὐχὰς, ἢ νοήματ' εὐσεβῆ.

Τὸ δ' αἰκίον, πίπτων τις ἀρματηλάτης,

Ἦ τις τὰ δεύτερ' ἴππος ἐν θρόνῳ φέρων·

Ἴππων δ' ἀήρ σοι κούφος ἀντετύπτετο,

A 410 Ἦς ἐκ φρενῶν πασιῶν καὶ μεμνηστῆ·

Νῦν εὐσταλῆς τις καὶ βλέπων αἰδῶ μόνην,

Πλὴν εἰ λαθῶν που πρὸς τὸ ἀρχαῖον δράματος,

Ἦ· λοξὸς, οἶμαι, πτόρθος ἐκφυγὼν βίαν

Χειρὸς καταθύουσαν εἰς ταυτὸν τρέχει.

415 Χθῆς ῥητορεύων τὰς δίκας ἀπυμπόδις,

Στρέφρων ἔνω τε καὶ κάτω τὰ τῶν νόμων,

Ἐξ ὧν ἀπόλλυς, οὐς ἔσωκεν ἡ δίκη,

Ἐτάθην δίκαια χρώμενος τῷ πλεονί·

Νῦν μοι εἰκαστῆς, καὶ δανιήλ τις ἀθρόως.

420 Χθῆς μοι δικάζων σὺν ἔξτε γυμνουμένῳ,

Τὸ βῆμ' ἐπολεῖς ἔνομον ληστήριον,

Κλέπτων, τυραννῶν, καὶ πρὸ πάντων τοῦς νόμους·

Ἦ· ἡμερὸς μοι σήμερον! Οὐδ' ἐσθιῆτά τις

Alearum jactus est: in cubis sunt res divinæ :

Vel larva comica subito imponitur

Uni alicui ex villisimis et parvis.

Nobis hic apparet novus pietatis cultor.

400 **MOLTA** Siquidem inter prophetas etiam Saul dilectissimus.

Heri versaberis in medio mimorum et theatrorum

(Quæ post spectacula inquirat alius),

Nunc ipse nobis novum es spectaculum.

405 Nuper equorum amator, et Deo pulverem mittens.

Ut preces alius et piæ cogitationes ;

Illud autem causa est ; auriga quidam cecidit,

Aut equus in cursu secundas habuit ;

Te autem levis equorum aer reverberabat,

410 Ut mente excussus et furentem :

Nunc autem recte compositus es, solumque vultu præfers pudorem,

Nisi forte clam ad pristinum recurras,

Ut ramus, opinor, incurvus, ubi effugit manus

Vim corrigentem, ad eandem formam redit.

415 Heri orator jura vendebas,

Leges deque torquens.

Quibus eos perdebas, quos justitia servabat,

Regula justa utens plus dantis manu :

Nunc mihi iudex, et quidam subito Daniel.

420 Heri jus dicens nudato cum ense,

Tribunal efficiebas legitimum latrocinium,

Furans, vim faciens, ipsis præsertim legibus :

Quam blandus es ac comis hodie ! Ne vestem quidem

sunt, qui rerum erat divinarum imperitissimus.

TOLL. Vide tom. I, pag. 15.

396 Ἐν κούβαις. Vide supra, vers. 354.

399 Εὐσεβῆς νέος. Subito factus homo religiosus.

400 Τοῦ Πνεύματος. Coisl. θαύματος.

405 Τὰ δ' ἐκ θεάτρων. Quæ vero post theatragesseris.

406 Καὶ Θεῶν πέμπων. Non potuit acerbus quid-

quam dici, nec urbanus. TOLL.

407 Τὸ δ' αἰκίον. Causa, scilicet, mutationis, in-

quit interpret.

410 Ἦς ἐκ φρενῶν. Qui Pythii Apollinis afflan-

tur aura, mente excidunt. Huic equorum auram

comparat Gregorius, quæ illum monte, ut aurigam

curru, excussit. TOLL.

412 Πλὴν εἰ λαθῶν.

Naturam expellas furca, tamen usque recurret.

HORAT. Epist. I, x, 24.

Venusta vero est illa natura, cui vis facta, cum

ramo comparatio. TOLL. Ibid. τὸ supplevit Coisl.,

deerat in edit.

418 Ἐτάθην δίκαια. Ita Coisl. Edit. δικάτω. Iro-

nicæ, inquit Tollius, qui legendum arbitratur δικάτω

pro δικάτω. Amussii, seu regula, justii usus plus dan-

tis manu.

#### METRICA VERSIO.

Est jactus aleæ, in cubis sunt res Dei :

Imponitur vix larva subito comica

Ex parvulis uni vel ex villisimis ;

Nobis sacerorum hic cultor apparet novus.

Non pauca sanè Spiritus est gratia,

Cum sit prophetas inter et cbarus Saul.

405 Hæ theatris assidebas comicus

(Quæ facta post scenam, requirant cæteri),

Nunc ipse nobis es novum spectaculum.

Amans equos, semper Deoque pulverem

Mittens, ut alius vota, vel sanctas preces.

Vis scire causam ? Cecidit in præcepis datus

Auriga, vel currendo non primas tulit

Equus. Ast equorum aer movebatur levis

B Mente tibi capto, vel furore percito ;

Sed nunc pudorem fingis ore et moribus,

Nisi priore clam recurras ad statum :

Sic flexus, opinor, ramus ut fugit manus

Vim corrigentem, pristinum redit in locum.

Fandi peritus jura vendebas heri

Orator, instituta legum destruens,

Quos æquitas servabat, hos perdens male,

Plus dantis æqua lance causam ponderans :

Nunc mihi repente judicas, Daniel novus.

Sententias heri ense nudato ferens,

Tribunal in legale vertebas scelus,

Furans, et insultans vel ipsis legibus.

Quam nunc bonus comisque ! Ne vestes quidem

Οὕτως ἀμείβει βραβίως, ὡς σὺ τρέπον.  
 425 Χθῆ, ἐν χορευταῖς ἐστρέφου θηλυδραίας,  
 Γάμων δὲ κήρυξ ἦσθα Λυδαίς ἐν μέσσις,  
 Ῥῥᾶς λυγίζων, καὶ πόσις γαυρούμενος·  
 Νῦν σωφρονιστῆς παρθένων καὶ συζύγων·  
 Ὡς σου τὸ καλὸν ὑποπτον ἐκ τοῦ πρὶν τρόπου!  
 430 Σίμων Μάγος γῆς, σήμερον Πέτρος Σίμων.  
 Θεὺ τοῦ τάχους ἦν, ἀνὴρ ἀλώπεκος λέων!  
 Σὺ δ' εἰπέ μοι, βέλτεστε, καὶ πράκτωρ φόρων,  
 Ἥ καὶ στρατοῦ τιν' ἐκλειοπέδης ἄξιαν,  
 Πόθων πένης ὦν, εἰθ' ὑπερβαλὼν Κύρον  
 435 Τὸν Μῆδον, ἢ τὸν Κροῖσον, ἢ Μίδα πόντος,  
 Πλήρη τὸν οἶκον θακρῶν κακτρομέων,  
 Μετῆλθες εἰς τὸ βῆμα, καὶ κρατεῖς θρόνου,

A Ἐπιστα πάντα συλλαβὸν εἶχει βραβί;  
 Τέλος, τυραννῶν καὶ θεοῦ μυστήρια,  
 440 Οἷς οὐδὲ θαρρῆν προσδιδέπειν ἐχρήν ἴσως  
 Τοὺς μὴ λαὸν πόρρωθεν ἠντροπεριαιμένους;  
 Τὸ λουτρόν, ἢ κάθαρσις ἐξημιμῆ σε;  
 Μείνον· φανήτω· καὶ εἰ σοι φρονήσοιμεν;  
 Ἐμὸν τὸ κέρδος· τῷ χρόνῳ εἰ ὅς μόνον·  
 445 Αἰτῷ σε μικρὸν τοῦ πόθου προθεσμίαν.  
 Εἰ δὲ καθαρθεὶς σήμερον ἐώρη θεοῦ,  
 Βρῦεις τὸν αὐτὸν βόρβορον ἐκ βραθυμίας,  
 Πηγῆς μενούσης, ἢ βρῦει τὰ πρὶν κακλ  
 (Ἥ γὰρ πλύσις κάθαρσις οὐ πάντως τρόπου,  
 450 Τῶν δ' ἐκαμέντων ἐκ τρόπου βλαστῶματων),  
 Σαφῶς τὸ ἴσθι, πένθιμος ἢ σωτηρία.

Tam facile quis mutet quam tu mores.  
 425 Hæri inter saltatores versabar is effeminatus,  
 Ac nuptiarum cras præco medias inter Lydias,  
 Cantilenas contorquens, ac computationibus superbiens:  
 Nunc autem moderator es virginum ac maritos habentium,  
 Quam suspecta virtus tua ex præteritis moribus!  
 430 Hæri Simon Magus; hodie Simon Petrus.  
 Heu, celeritatem! heu, vulpis loco, leonem!  
 Tu vero, dic mihi, o bone, qui tributorum exactor fuisti,  
 Aut militarem aliquam dignitatem reliquisti,  
 Cur, cum pauper esses, postea superasti Cyrum  
 435 Medum, aut Croesum, aut Midam redivitibus;  
 Refertam domum lacrymis possides;  
 Trausisti ad sacrarium, et thronum possides;  
 Deinde omnia per vim occupata retines?  
 402-803 Tandem et in Dei mysteria tyrannidem exerces,  
 440 Quæ forsitan ne respicere quidem audere fas erat  
 His qui non multo ante præparati fuerant  
 At lavacrum, vel expurgatio te immutavit?  
 Exspecta; manifestum id fiat; et cur tibi invidiamus?  
 Id mihi placet: tantum tempori des aliquid.  
 445 Peto a te modicam desiderii dilationem.  
 Sed si expurgatus hodie Dei dono,  
 Scaturis idem cœnum per segnitiam,  
 Manente fonte, ex quo pristina fluunt mala  
 (Est enim lavacrum expurgatio, non ipsorum prorsus habitum),  
 450 Sed eorum, quæ pullularunt ex moribus, germinum),  
 Scito id perspicue: luctuosa est salus tua.

426 Ἐχρονξ. Coisl. χέραξ.

427 Ατγ'ἄωρ. Verbum hoc turpem quamdam et inhonestam in cantu, gestuque mollitiem significat.

TOLL. Coisl. λιγύζων.

432 Πράκτωρ. Ita Coisl. Edit. πράκτορος.

434 Ὑπερβαλὼν. Coisl. ὑπερβαλλων.

456 Θακρῶν. Id est, spoliis et bonis quæ vi do-  
 loque cum multis possidentium lacrymis in domum  
 tuam congestisti. TOLL.

457 Θρόνον. Coisl. θρόνους.

444 Αἰαν πόρρωθεν. Multo ante, id est, diuturno  
 tempore.

444 Ἐμὸν τὸ κέρδος. Id mihi placet, id est, sic  
 me juveris. Ita Toll. qui respuit versionem Leuv.  
 quæ sic habet: *Meo consecutus es hoc commodo*,  
 Sic infra, vers. 502.

445 Τοῦ πάθου. Coisl. τῷ χρόνῳ.

446 Εἰ δὲ καθαρθεὶς. Coisl. εἰ δ' ἐκκαθαρθείς.

#### METRICA VERSIO.<sup>1</sup>

Sic mutas aliquis, ac agendi tu modum.  
 Hæri movebas perditos saltans choros,  
 Præco thalami impurisquæ Lydiis comes,  
 Pudenda cantans, teque jactans potibus:  
 Nunc virginum greges et uxorum regis,  
 Quam dubia virtus pristinis fit moribus!  
 Hæri Simon Magus, Petrus hodie Simon.  
 Heu, promptius factum! heu, loco vulpis, leo!  
 Dic, boue, mihi, tributa quondam colligens,  
 Aut dignitate luctus olim bellica,  
 Cur ante pauper deinde congestis Cyrum,  
 Croesumque vicisti, Midamve cupis;  
 Mæstis refertam possidens lacrymis domum,  
 Ad sæpta transisti, thronum victor tenes,

B Et cuncta per vim raptâ sedulus occupas?  
 In ipsa demum sacra baccharis Dei,  
 Quæ vel tueri grande forsitan nefas,  
 Non ante multo præparatis tempore.  
 Certe lavacrum te vel expurgatio  
 Mutavit. Exspecta: probetur res; tibi  
 Cur invidendum? Sic mihi placet. Locum,  
 Des tempori tantum. Cupido pendeat  
 Dilata. Sed si gratia prorsus Dei,  
 Idem scaturis cœnum per scordiam,  
 Manente fonte, prima qui genuit mala  
 (Lavacrum enim non abluit mores, sed hæc  
 Quæ prava produxere mores germina),  
 Certum hoc habeto; luctuosa tibi salus,

"Ὅσω τὸ πρὶν μὲν δεξιά τ' ἄρξαις·

Νῦν δ' οὐδὲ τοῦτο. Ἐν χάρισμ' ἐνὸς Θεοῦ.

"Ἔστω δὲ μὴ κακὸς τις· ἀρξίσει τότε;

455 Καὶ κηρὸν οὖν στέργωμεν, δεῖ τύπους πάλας

Τοῖς σπρὶν λεανθείς, τοὺς καλοὺς μετεγγραφή.

Γενοῦ Ζαχαῖος· τοὶ μὲν ἤδικημένοι

Μὴ πλεῖον, αὐτὸ τὸ κεφάλαιον, εἰ δοκεῖ,

Μόνον κατὰ θεῖον· οὐ γὰρ φέρεις τὸ τοῦ νόμου·

460 Τοῖς δ' αὖ πένθην εἰσένευγ', ὅσον θέλεις,

Καὶ τότε Χριστὸν ἐπιτάσεις ἀξίως.

Εἰ δ' ἔνθον ἔντων τῶν σκίλων, ἦν μικρὰ δοῦς

Πένθην, οἷα τυγχάνειν ἐλευθερος,

Τὸ θεῖον ἡμῖν πέπρατ', εἰ θέμις λέγειν·

465 Πῶς γὰρ δίκαιον, τὴν βλάβην μὲν τὴν ἐμὴν

A "Ἄλυτον εἶναι, σοὶ δὲ τὸ χάρισμ' ἔχειν,

Τὸ μὴ δίκαιος δοῦναι σε τῶν τοιμημάτων;

"Ἐχεις χάρισμα; τῶν δ' ἀλλοτρῶν γενοῦ;

Πόρρωθεν· οὕτως ἢ κάθαρσις παντελῆς.

470 Εἰ δ', ἦνέξ' ἦσθα τοῦ χαρισματος μέσος,

Ἐἶχες τὰ μὴ σά, μηδὲ πάντ' ἐξελθόνου,

"Ὀκνῶ τὸ ἐξῆς, παντὶ δ' ὁλομαι σαφές.

Ζῆτες χάρισμα· νῦν γὰρ οὐδ' ὀφείλειτν,

Κἀν ὁ θρόνος σε λίαν ὑψηλὸν φέρη.

475 "Ὅν ἤδικηκαμεν γὰρ, οὐχ ὧν πταίομεν,

Τὸ λουτρὸν ἐξάλειψις. Ὅστε παντελῶς

Σαυτὸν καθαίρουσι, ἀλλὰ νῦν μὴ γέλῳ,

"Ἄλλους καθαίρουσι αὐτὸς ἐπιλωμένος·

Εἰ μὴ μόνῳ σοὶ τοῦτο ἐκ Θεοῦ γέρας,

Nam prius quidem fausta spes auherant :

Nunc vero ne id quidem. Una est Dei gratia.

Sit autem aliquis non malus; an id sufficiat?

455 Ac ceram quidem amamus, cui postquam figuræ jam dudum prius

Impressæ mollior deletæ sunt, præclaræ imprimuntur.

Fias Zachæus, ac iis, quos defraudasti,

Non plus, sed ipsam tantum sortem, si libet,

Restitue; non enim poteris ferre quod lege præscribitur :

460 Pauperibus autem tribue, quantum uoles,

Et tunc Christum convivio digne excipies.

Sed si intus manentibus spoliis, aut pauca largiendo

Pauperibus, putas te esse liberum,

Divinum nomen venale nobis est, si fas id dicere.

465 Quomodo enim æquum sit, ut meum quidem damnum

Minime solutum sit, in te autem gratia haec vim habeat,

Ut pœnas facinorum non solvas?

Habes gratiam? ab his autem, quæ aliorum sunt,

Longe remotus sis: sic integra erit expurgatio.

470 Sed si tum, cum gratia tibi conferebatur,

Habebas non tua, nec omnino ablutus es,

Vereor dicere quod restat, sed cunctibus apertum esse puto.

Quære gratiam: nunc enim te debitorem novi,

Quamvis thronus valde te in altum extulerit.

475 Eorum enim quæ peccavimus, non eorum quæ peccavimus

Lavacrum deletio est. Quapropter te ipsum

**804-805** Omnino expurga, nec committe ut ridearis,

Dum alios expurgas maculosus ipse :

Nisi tibi soli hoc a Deo concessum sit privilegium,

455 Ἐν χάρισμα. Una gratia, scilicet, baptisma, quod non repetitur.

455 Ὅς. Coisl. ῥ.

456 Μετεγγραφή. Coisl. μετεγγράφης. Tollius legendum putat μετεγγραφείς.

458 Κεφάλαιον. Ipsam saltem summam quam eripisti.

459 Τὸ τοῦ νόμου. Quod lege præscriptum, qua-

druplum reddere.

464 Πέπρατ'. Leuv. Ipso Numine ad quæstionem abuteris; mavult Tollius: Omnis de Deo, ejusque justitia, spes nobis abiit. Actum est de divina justitia.

467 Τὸ. Coisl. τῷ.

475 Οὐχ ὧν πταίομεν. Id est, non eorum quæ deinceps post baptisma perpetravimus.

#### METRICA VERSIO.

Namque prius aderat læta spes, sed nunc quidem B Defecit; unum est unius donum Dei.

Non sit malus quis; hocne sufficiens erit?

Hanc ceram amamus, quæ figuris pristinis

Prævisque demptis, pulchrioribus suscipit.

Fias Zachæus, et vultu capitis dolo

Non plus, sed ipsam redde sortem, si libet;

Non poteris etenim ferre quod lex præcipit.

Pauperibus autem da benignus, quod velis,

Christumque mensis dignus excipias tuis.

Sed si reserans cuncta, pauca conferens

Pauperibus, evadere putas te liberum,

Venalis est nobis, loqui si fas, Deus.

Quid namque justè, si meum minime scelus

Solvatur, at tanta tibi sit vis gratiæ,

Ut non tuorum criminum poenam luas.

Est gratia tibi? Sis procul fratrum a bonis;

Nam puritas erit tibi sic integra.

Si factus autem gratiarum particeps

Nou prorsus ablutus, poteris non tuis,

Cætera loqui piget; sed omnis percipit.

Require gratiam: licet enim te thronus

Sublime tollat, debitis, scio, subiacet.

Peccata quondam, non recenter edita

Purgat lavacrum. Temet ergo sordibus

Absterge cunctis, et cachinnis præcave,

Dum sordidatus ipse sordes diluax,

Ni tale tibi datum sit unj præmiuim,

480 Ὅς ἂ γράφει χεῖρ βασιλέως πρὸς χάριν,  
 Τὸ καὶ προσκαταεισθαί σε τῆς τυραννίδος·  
 Εἰ δ' οὐδὲ τὸ λουτρὸν ἐκαθαίρει παντελῶς  
 Τοῖς, ὡς περ εἶπον, τὴν χάριν διεδεγεμένους  
 (θεὸν γὰρ οὐτος· οὐδὲ εἰς σοφίζεται,  
 485 Τὸν συνδέοντα καὶ σοφοῦς σοφωτέρους),  
 Τίς ἂν καθῆται τῶν μετὰ χρίσιν κακῶν  
 Τοῖς αὖθις ἐγχεσθέντας ἴλιος βδέει,  
 Καὶ τῆς ἀνωθεν εἰκόνας τὴν ἀέλαν  
 Καθυβρίσαντας ἐρεπύτων ἢ θηρίων  
 490 Μορφαῖς, ἀφ' ἧν ποιοῦμεθα ζηλουμένους;  
 Πλάστης γὰρ ἄλλος ὁ τρόπος καθίσταται,  
 Ὅν ἔργον ἐκρίθει τε καὶ πόρρω βαλεῖν.  
 Οὐδὲν γὰρ ἐστὶ δεύτερον καθάρσιον.

480 Velut ea quæ regia manu ad gratiam scribuntur,  
 Ut etiam de tyrannide lauderis.  
 Quod si nec lavacrum eos omnino expurgat,  
 Qui gratiam ita, ut dixi, susceperunt  
 (Deo enim nullus unquam verba dedit,  
 485 Qui sapientes etiam sapientius constringit),  
 Quis a malis post unctionem admissis eos expurget,  
 Qui rursus cæni profundo contaminati sunt,  
 Ac celestis imaginis dignitatem  
 Dedecorant reptilium aut ferarum  
 490 Formis, quarum ad exemplum imitando fingimur?  
 Est enim habitus fictor alter,  
 Quem difficile est eradicare et procul abjicere.  
 Nulla enim superest alia lustratio.  
 Semel generatus sum, deinde a Deo regeneratus sum:  
 495 Forsitan in aliam postremo cingam  
 Formam, benefico expiatus igne.  
 Nunc autem nullum novi remedium præter lacrymas,  
 Quibus quidem vulnera, quanquam non facile, obducuntur,  
 Sed tamen cicatrices manent, et equidem arbitrator,  
 500 Priorum pessimorum vulnerum accusationes.  
 Si quis autem est qui plus etiam Deo confidat,  
 Id mihi placet: tantum probet id quod assertit.  
 Sed forte quis dixerit, episcoporum manus,  
 Et promulgationem, quæ palam fit, et quas, ut indigni,  
 505 Voces proferimus, esse lavacri gratiam,  
 Expiationem attribuentes vocationi,  
 Ac Spiritui, scilicet qui tyrannidem exercuit,

481 Τὸ καὶ προσκαταεισθαί. Ita vertit Leuv.  
 Ut præter ipsam tyrannidem, qua pœnas omnes re-  
 spuit, etiam laudem merearis.

487 Ἐγχεσθέντας. Coisl. ἐγχεσθέντας.

495 Τῷ ἄλλῳ. Sic Coisl. Edit. τὴν ἄλλην.

496 Φιλοτέρας. Coisl. φιλανθρώπων. Vide supra, vers. 41.

497 Ἰλλήν ἑαυτῶν. Tertullianus De penitentia, cap. vi: Peccator ante veniam desistere se debet, quia tempus penitentia idem quod periculi et timoris. Absolutionem tamen confessio præcedebat, quam sequebatur conscientia purgatio sacrificio et manu sacerdotis, ut est apud Cyprianum De lapsis. TOLL.

## METRICA VERSIO.

Manuque regis scripta sicut gratia,  
 Tyrannus ut lauderis ob veritum nefas.  
 Si nec lavacrum prorsus illos abluat,  
 Qui gratiam, ut dixi, receperunt prius  
 (Argutis enim Deus non fallitur,  
 Qui fallit argutos, caput et argutus);  
 Quis a patris post caput inunctum malis,  
 Rursus profundo purget immundus luto,  
 Quam polluerunt grande coelestis decus  
 Typi, ferarum pelle vel reptantium,  
 Quarum ad rudem zelaudo formam fingimur.  
 Nam mentis affectus creator alter est,  
 Quem magnus avulsam labor repellere.  
 Nam rursus alia non manet lustratio.

A Ἄπαξ γεγέννημ', εἰτ' ἀνεπλάσθη Θεῷ·  
 495 Τυχὸν εἰν' ἄλλην ὕστερον πλασθήσομαι  
 Πλάσιν, καθαρθεὶς τῷ φιλοτέρας πυρ.  
 Νῦν δ' οὐδὲν οἶδα φάρμακον, πλὴν ἑαυτῶν,  
 Ἐξ ἧν συνοῦλωσις μὲν ἔρχεται μάστις,  
 Οὐλαὶ δ' ἑμῶς μένουσιν, ὡς ἐμὸς λόγος,  
 500 Τῶν πρὶν κακίστων τραυματίων καθήγορος.  
 Εἰ δ' ἐστίν, ὅστις καὶ πῶλον θαρρῆται Θεῷ,  
 Ἐμὸν τὸ κέρδος· πιθεῖτω μόνον λέγων.  
 Εἴποι τάχ' ἂν τις, ὡς ἐπισκοπῶν χεῖρας,  
 Τό τ' ἐν μέσῳ κήρυγμα, λουτροῦ τις χάρις,  
 505 Ἄς τ' ἐκδοῦμεν, ὡς ἀνάξιοι, μέσας  
 Φωνάς, διδόντες τὴν κάθαρσιν τῇ κλίσει,  
 Καὶ τῷ τυραννήσαντι δῆθεν Πνεύματι,

505 Χέρως. Alludit ad ea quæ in sacrorum ministrorum consecratione observabantur: qui consecrandus erat, prius publico præconio in ecclesia denuntiabatur: postea manus ab episcopis imponebantur.

505 Ὅς ἀνάξιοι. Qui consecrabantur, indignos se esse profitebantur.

506 Τῷ κλίσει. Forte melius inclinationi, genuflexioni; genibus enim flexis qui consecrabatur, impositionem manuum accipiebat.

507 Τυραννήσαντι. Invicta vi animos moventi Spiritui. Videtur ironice dictum.

B Semel creatus, dein reformatus Deo,  
 Fortasse tandem formam versus in alteram  
 Fingar, benignis expiatus ignibus.  
 Nunc quæ medela, curato, ni vis fletuum,  
 Restat, quibus quærento haud facile plagæ?  
 Adhuc tamen manent cicatrices, quibus  
 Accepta male quondam arguuntur vulnera.  
 Quod si quis autem est qui magis fidat Deo,  
 Lucrum hoc mihi; tantum probet quod assertit.  
 Fortasse quidam præsulum dicet manus,  
 Plebisque calculum lavacri gratiam,  
 Mediasque voces quas parum digni edimus,  
 Suffragis dantes piamen publicis,  
 Vinque adherenti Flamini tyrannicam

Κρίσει δικαίων καὶ σοφῶν ἐπισκόπων·  
 ὅς θάτερον ὁμαί τοῦ μύσουσ τι λαμβάνειν,  
 510 Ἡ τῆς ταυτῶν λαμπρότητος προσνέμειν.  
 Ῥῥον κακοῦ γὰρ ἢ καλοῦ μετουσία·  
 Γνώση δ' ἐκείθεν, ὡς ἀληθεύει λόγος.  
 Κρέας γὰρ εἰ ψάσειεν ἡγιασμένον  
 Πιστοῦ, Μιχαίας φησίν, ἢ βρωτοῦ τινος,  
 515 Οὐκ ἂν ποθ' ἀγνίσκειν, οὐ φαῦσαν τύχου·  
 Ἐκ τῶν δ' ἀνάγκων ἀγὰρ κοινωθήσεται.  
 Ταῦτ' οὖν ὁ θεὸς Παῦλος εὐ πεπεισμένος,  
 Ἐν οἷς τυκοῖ Τιμόθεον εἰς Ἐπιστολῆς,  
 Νόμον τίθεισι, μὴ προχειρῶς τὰς χεῖρας  
 520 Ἄγειν ἐπ' ἄλλον, μηδὲ κοινοῦσθαι τρόπον·  
 Ἄρκειν γὰρ ἤμιν φέρτον οὐκείων κακῶν.

Judicio justorum ac sapientium episcoporum.  
 Sed potius futurum arbitror, ut piaculi aliquid trahant,  
 510 Quam ut de suo ipsorum splendore impertiant.  
 Facilior est enim mali communicatio quam boni.  
 Quam id verum sit, inde cognosces.

806-807 Nam si caro sanctificata tetigerit  
 Potum, inquit Michæas, aut cibum quemdam,  
 515 Nunquam sanctificabit, id quod tetigerit :  
 At impuris, quæ pura sunt, contaminabuntur.  
 Hoc igitur divinus Paulus persuasissimum habens,  
 Inter ea, quibus Timotheum informat in Epistola,  
 Legem ei præscribit, ne facile manus  
 520 Imponat alteri, ejusque moribus contamiuetur ;  
 Satis enim esse nobis pondus priorum malorum .

Sed esto : sit hoc etiam tibi, si voles, lavacrum.  
 Quis spondeat mores, sine temporis intervallo,  
 Quod ostendat gratia abstersos ex imo fuisse,  
 525 Nec tantum superficiæ, veluti iis quæ herhis tinguntur,  
 Inesse splendorem, cujus pulchritudo facile eluitur ?  
 Sed esto : sit etiam id perfecta expiatio.  
 Immutavit te gradus : angelum video.  
 Id igitur fidelis, et qui meas leges colit,  
 530 Dahit libenter, præcepto morem gerens.  
 Extraneus autem nulla re alia, nisi boua fama,  
 Scit bonum fidei diducare :  
 Qui, cum vitiorum suorum nullum consideret,  
 Tuorum acerhus est accusator.  
 535 Huic, dicit, quomodo suadebimus, ut aliam admittat opinionem,

511 Ῥῥον. Ita carm. præc., vers. 1759.

514 Μιχαίας. Non Michææ, sed Aggæi, verba hæc sunt, quod miror non observatum fuisse (Agg. II, 13, 14) : Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, et tetigerit de summitate ejus panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum, nunquid sanctificabitur ? Respondentes sacerdotes dixerunt : Non. Et dixit Aggæus : Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, nunquid contaminabitur ? Et responderunt sacerdotes et dixerunt :

A Ἐστω δὲ λουτρὸν, εἰ δοκεῖ, καὶ τοῦτό σοι.  
 Τίς ἐγγυδαί τὸν τρόπον, χρόνου δίχα,  
 Δεικνύντος, ὡς ἔσμηξε καὶ βάθος χάριτος,  
 525 Ἄλλ' οὐκ ἐπιπολήσ, ὡς βαφῆ τις ἐκ πάσας  
 Ἡ λαμπρότης, ἥς καὶ τὸ καλὸν ἐκπύλων ;  
 Ἐστω δὲ καὶ τοῦθ' ἢ κάθαρσις πανταλῆς·  
 Ὁ βαθμὸς ἡμεῖσιν οὐκ ἐγγέλον βλάπτει.  
 Τοῦτ' οὖν ὁ πιστὸς, καὶ σέθεν ἐμοῦς νόμου,  
 530 Δώσει προθύμως, ἐνδοξοῦ τῷ δόγματι.  
 Ὁ δ' ἐκτὸς οὐδέν' οἶδε, πλην εὐδοξίας,  
 Ὅρον τίθεσθαι τοῦ καλοῦ τῆς πίστεως·  
 Ὅς τῶν μὲν αὐτοῦ μηδὲ ἐν λογίζεσται,  
 Τῶν σὺν δὲ πικρὸς ἴσεται κατήγορος·  
 535 Πῶς τοῦτον, εἰπέ, πείσομεν δόξαν λαβεῖν

Contaminabitur.

516 Ἄγγ. Coisl. lav.  
 520 Μηδὲ κοινωῦσθαι. Manus cito nemini impo-  
 sueris, neque communicaveris peccatis alienis. (Tim.  
 v, 22.)

525 Ὁ βαθμὸς. Coisl. οὐ βαθμὸς. Gradus ille,  
 episcopalis dignitas est : ἀγγελος autem angelicus  
 puritatis hominem hic significat.

531 Ὁ δ' ἐκτὸς, id est gentilis et hæretici.  
 535 Ὅς. Ita Coisl. Edit. ὡς.

#### METRICA VERSIO.

Justa sophorum præsumptis sententia.  
 Sed hoc futurum credo, quoddam ut sordium  
 ipsi magis trahant, suum quam dent jubar.  
 Serpit etenim malum facilius quam bonum.  
 Quam vera sint hæc, inde nosces plenius.  
 Audi Michææ verba : Si quemdam cibum  
 Purgata, dicit, tangat, aut potum caro,  
 Non pura reddet illa contactu sui ;  
 At pura polluentur impuris simul.  
 Hoc divus ergo Paulus apprime sciens,  
 Inter ea quæ per scripta Timotheum docet,  
 Vetat, prælata lege, ne cito manum  
 Imponat, externisque participet malis.  
 Satis suorum cuique pondus criminum.

B Sed esto : tibi sit hoc lavacrum, si velis.  
 Quæ sponso morum, absque lapsu temporis  
 Quod inuncto ablutus revelet gratia,  
 Nec, tincta velut herbis, limitibus desuper  
 Splendore, facile cujus elinitur decus.  
 Sed esto : tibi sit integra expiatio.  
 Mutatus es gradu : ecce miror angelum.  
 Huius fidelis, qui meas leges colit,  
 Dahit libenter, dogmati morem ferens.  
 Sed qui foris sunt, non, nisi fama bona,  
 Cognoscere fidei bonæ meritum sciunt,  
 Qui non videntes propria cæci crimina,  
 Tuos acerba voce lapsus arguunt.  
 Qua poterimus talem, precor, sententiam

Ἄλλην, παρ' ἣν δεδούκαμεν τῷ πρὶν βίῳ;  
 Πῶς γλώσσαν ἐμφράξομεν, ἢ τίσιν λόγοις;  
 Περιερανεῖν γὰρ οὐδὲ τοῦτ' ἐμῶν νόμων,  
 Οἱ πάντοθεν ἔξουσιν, οἳ ἀγαλμά τι,  
 540 Τὸν προσητάτην, ὡς μὲ τι τοῦ λαοῦ βλάβη.  
 Καὶ τοῦτ' ἀφήσω, τὴν χάριν δόξῃ κρατεῖν.  
 Πάντες τεθήκασι σ', οὐδ' ὁ μῦθος ἀπεται.  
 Εὐθὺς μετ' Ἑλίαν σὺ τῷ σεμνῷ λόγῳ.  
 Μῶς ἂν ἄπαιρος κἀμαθὴς θῶα κἀθῆ  
 545 Τῶν ἐκπονουμένων τε καὶ ποθουμένων  
 Πολλοῖς; τέθηπά γ', εἴγε σοι ποθουμένων.  
 Τὸ γὰρ φρόνημα οὐδὲ μὴ μαθεῖν ἐξ,  
 Πείθοντά μὴ προσόντα βλάβος ἔχειν.

A Ἄλλ' οὐχὶ τοῦτο· ἀλλ' ἐκεῖνο πῶς φύγη,  
 550 Ὅμοι μαθητῆς καὶ διδάσκαλος δοκεῖ,  
 Θήγοντα θήγων, ὡς δδόντας τῶν αὐῶν,  
 Δέον διδάσκειν ἐκμαθόντα τοὺς νόμους·  
 Τίς ἢ ποσαῖτη σύγχυσις τοῦ πράγματος;  
 Πῶθεν τὸ δόγμα' εὐωνον οἴτω γίγνεται;  
 555 Πόκτης μὲν οὐδαίς, δοτὴς οὐ τὸ πρὶν χεῖρα  
 Προσβάλλει, οὐδ' ἐσκέψαι' εὐκαιρον στάσιν.  
 Οὐδὲ σταθείς μὴ τῷ πῶδε προγομνάσας.  
 Αἰολοῦς δὲ τίς ποτ' εὐφρονῶν ἀσέθημερον  
 Τέτρακην, ἐξήρακται, ἠγνώσαστο;  
 560 Γραφεύς δὲ τίς ποτ' ἄπαιρος ἠκούσθη ποτὲ,  
 Μὴ πολλὰ μίξας χρωμάτων μορφώματα;

Præter eam, quam ei priore vita injecimus?

Quomodo linguam coercebimus, aut quibus vrbis.  
 Hæc omnia aspernari, non meis consonum legibus,  
 Quæ præsidem undique, veluti simulacrum quoddam,  
 540 Expoliant, ne quid detrimenti populus accipiat.

Sed illud etiam concedam, fama fortiorem esse gratiam.  
 Mirantur te omnes, nec te Momus quidem audet tangere.  
 Proximus tu post Eliam, si præclara tua ratiocinatio valeat.  
 Quomodo ergo superiore in loco sedes, cum inscius et ignarus sis

545 Eorum quæ elaborantur et expectantur  
 A multis? Quæ quidem mirarer, si a te expectarentur.

Animi enim elatio nec sinit ediscere,  
 Facile suadens ea te habere quibus cares.

546-549 Sed hoc tibi vitium non est. At illud quomodo effugies,

550 Ne simul discipulus et magister videaris,  
 Acutem acuens, ut suum dentes,

Cum docere deceat, postquam leges didiceris?  
 Quæ tanta rerum confusio?

Unde adeo viluit doctrina?

555 Nullus quidem pugil, qui non prius manum  
 Censeruerit, ac opportunum certamen spectaverit;  
 Nec cursor in stadio, qui non prius pedes exercuerit.

Quis unquam sanus eodem die tibias

Secuit, adornavit, decertavit?

560 Quis summus pictor unquam auditus est,  
 Qui non multas miscuerit colorum species?

538 Ἐμῶν νόμων. Ut supra, vers. 529, αἰῶν  
 ἐμῶν νόμων. Νόμος hic disciplinam et institutum  
 vitæ a Gregorio sibi suisque præscriptum significat;  
 alias et de religione Gregorii, seu vera de sacris  
 sententia accipi possit. Arrianorum aliorumque  
 pravæ dogmatibus opposita, qui hic extranei, sive  
 οἱ ἑτεροῦς nominantur, ut antea gentiles et Judæi non  
 credentes in Jesum Christum. TOLL.

540 Βλάβη. Ita Coisl. Edit. λάθη. Ne quid habeat  
 de plebe: nihilominus interpres vertit: Ne quid  
 sit quod populo detrimentum afferat.

541 Τῆν χάριν. Coisl. σῆν.

542 Σ', οὐδ' ὁ μῦθος. Ita edit. Coisl. σ', οὐ  
 μῦθος. Qua lectione versus constare nequit. Tol-  
 lius mallet ἀπαιτίας, sed deficeret metrum. Bene-  
 dictini admiserant Coislinianam lectionem, sed

male, ratione metri, cum quartus pes habeat spon-  
 dum; unde præferenda videtur editorum lectio.  
 CAPELLA.

547 Οὐδέ. Ita Coisl. Edit. male οὐδέ.

549 Φύγη. Coisl. φύγες.

552 Ἐκμαθόντα. Quippe necesse est, ut prius  
 didicerit, qui alios dociturus est.

554 Δόγμα. Sic Coisl. et metrum petit. Edit.  
 δόγμα. Mox εὐωνον. Tam vili pretio comparari posse  
 putavit.

556 Προβάλλει. Coisl. προβαλεν. Mox στά-  
 σιν. Id est, opportunam, commodam ad certamen  
 stationem elegerit.

557 Σταθείς μὴ τῷ. Ita Coisl. Edit. οὐδὲ στα-  
 θεῖς μήπω τῷ, quod metro repugnat.

558 Αἰολοῦς. Coisl. αἰοῦ.

#### METRICA VERSIO.

Mutare, moribus prioribus inditam?  
 Frenare verbis nra quis tandem modus?  
 Contemptus hic legi meæ non consonat,  
 Quæ præsidem, quoddam velut signum, undique  
 Rite expolit, ne plerumquid accipiat mali.

At cedo: fama fortior sit gratia.

Mirantur omnes te; nec audet tangere

Momus. Statim post Eliam, tibi si fides,

Incedis. Alto qui rudis sedes loco,

Votique multorum et laboris nescius?

Sperata sed mirarer a te talia.

Namque tumor animi nil sinit perdiscere,

Te faciliter tenere suadens, queis cares.

B At non ita est; sed quo modo vitabis hoc

Ne te docentem simul et edoctum geras,

Acuminans acuminantem, uti suum

Dentes, peritum quem deceret tradere

Præcepta. Rerum tanta quæ confusio?

Qui facta tantum vilis est scientia?

Nullus quidem pugil, nisi prius manum

Conserat, et opportuna spectet prælia;

Nec cursor ultus, ni pedes exercceat.

Uno die quis sanus anquam tibias

Secans, adornavit, et ægonem contulit?

Quis summus unquam pictor auditus fuit,

Quin plurimum genus colorum misceat?

Ἐρρητόρευσον δ', ἡ νόσους τίς φλάσσει,  
 Πρὸ πλειόνων λόγων τε καὶ νοσημάτων ;  
 Μικροῦ γ' ἂν ἦσαν αἱ τέχναι τιμήματος,  
 565 Εἰ τῷ θλίβει ὑπῆρχε τὸ κτᾶσθαι μόνον.

Τὸν δὲ πρόσθρον δεξιὰ καλεῖσθαι μόνον  
 εἶναι καλὸν τε κἀγαθὸν παρανοήματα.  
 Καὶ τοῦτ' ἐκεῖνο : « Πρᾶξις ἐστὶν ἡ φάσις. »  
 Χριστὸς καλεῖται, καὶ κτίσις παριστάται.  
 570 Καὶ τοῦτο σὺν. Πᾶς δὲ οὐ βλέπων κάτω  
 τοῦτον μόνοντα τοῦ Θεοῦ παριστάτην,  
 Ὑψαυγενεὶς τε καὶ θρόνων στέργεις κράτος,  
 Ἄλλ' ὠχρὸν φράσεις, οὐδ' ἐπιτέρμευς θρόνοις,  
 Μὴ βοῦς ἐλαυνης κρείσσονας βοηλάτου ;  
 575 Σκόπει γὰρ οὕτως, εἰ σχολὴ σοὶ καὶ βλέπειν.

Quis rhetor exstitit, quis medicus,  
 Ante plurimas orationes et morbos ?  
 Exigui enim essent artes pretii,  
 565 Si tantum volenti adesset possessio.  
 Antistes vero satis est, ut imperetur  
 Bonus esse statim ac probus :  
 Atque illud ipsum est proverbium : « Dictum factum. »  
 Christus jubet, et astat creata res.  
 570 Atque id quidem silebo. Tu vero quomodo videns inferius  
 Manentem hunc Dei cultorem,  
 Cervicem attollis, et throni potestatem expetis,  
 Ac non perhorrescis et contremiscis in throno,  
 Ne boves agas bubulco meliores ?  
 575 Sic autem considera, si tibi vel considerandi otium est.  
 iste humi cubat et pulvere erosus  
 Ac carnes tabefecit vigiliis,  
 Psalmodiisque, et noctes diesque stando,  
 Et mentis ad Deum ex crassa mole peregrinationibus.  
 580 Cur enim sepulcro tota inferatur caro,  
 Ut vermibus copiosior sit esca,  
 Quos gignit ac nutrit genitos ?  
 Idem lacrymarum fontibus diluit maculas,  
 Si qua illi vel exigua e luto hujus vitæ  
 810-811 585 Inspersa fuerit, quo quilibet, etiam si sapiens sit, impetitur ;  
 Carniumque notis est signatus honorandis  
 Exarescentium prece et inultis laboribus,  
 Quibus antiqua me gustatio atriviv  
 In terram humilem matrem reversum,

562 Ἐρρητόρευσον. Coisl. ἔρρητόρευσον.  
 563 Πρὸ πλειόνων. Qui non plurimas orationes  
 habuerit, plurimosque morbos curaverit.  
 565 Τὸ κτᾶσθαι μόνον. Coisl. τῷ κτᾶσθαι μόνον,  
 αἱ ζελα voluntas ad eas comparandas sufficeret.  
 568 Φάσις. Male edit. φάσις.  
 576 Οὐτος χαμῆνης. Carpit proterve Gregorium  
 Tollius his verbis : Non potest, inquit, sui obli-  
 visci vir optimus, in nimium φλαυτός, et hinc quæ  
 commemorare passim non cessat, ut olim Tullius in  
 consulari suo, partum depulsæ extinctionæ Catilina-  
 riæ conjurationis decus, gloriolæ ac jactantia in-  
 strumentis nimis ἐπιτέρμενος.

A Οὗτος χαμῆνης, καὶ κόμει βεβρωμένος,  
 Καὶ σάρκας ἐξέτηξεν ἀγρυνιαίαις,  
 Ψαλμοῖσιν τε καὶ στάσει νυχθημέρῳ,  
 Καὶ νοῦ πρὸς ὑφοῖς ἐκ πάχους ἐκδημαίαις.  
 580 Τί γὰρ τάφος δαίν εἰσέρπειν τε χροῖν ἄλον,  
 Σκόληξί τ' εἶναι διαψύλαστῆραν τροφήν,  
 Γεννώνται, καὶ τρέφονται τοὺς γεννωμένους ;  
 Καὶ διακρῶν ἐσμιξε πηγαῖς τοὺς ἀπλοῦς,  
 Εἰ ποῦ τιν' εἶχε καὶ βραχίων βαντίσμοισιν,  
 585 Οὐς βάλλεθ' ὄσους καὶ σφοδρὸν πηλῶ βλαῦ.  
 Τύπος τε σαρκῶν ἐσφράγισται τιμαῖς  
 Ἐσκληρότερον εὐχῆ τε καὶ πολλοῖς πόνοις,  
 Οἷς ἡ παλαιὰ γαστρὶς ἐτέρωχσασέ με  
 Εἰς γῆν στραφέντα τὴν ταπεινὴν μητέρα,

579 Ἐκ πάχους. E mole corporis : corpus enim  
 mentem degravat, ut ait supra lib. 1, sect. 2, carm.  
 xxxi, vers. 35 :  
 Νοῦν λεπτόν βυκος ἐκδιέπει γαστέρος.  
 Mentis subtilitatem obruit crassities ventris.  
 Ergo omnis sanctorum cura finit, ut corpus exte-  
 nuarent. Toll.  
 586 Τύπος δὲ σαρκῶν. Intelligit Tollius genus  
 callum, aut vestigia catenæ ferreae carni impressa.  
 588 Γεύσις. Gustationem pomi in paradiso in-  
 nuit, unde nobis laborum omnium origo.  
 589 Τὴν ταπεινὴν. Ita Coisl. Edit. καὶ ταπεινὴν.

## METRICA VERSIO.

Quis medicus unquam quisve rhetor exst'it,  
 Orationes ante vel moltas febres ?  
 Artes enim non ponderis magni forent,  
 Si tibi daretur, modo velis, possessio.  
 Antistitem vero juberi sufficit  
 Bonum esse protinus probumque moribus :  
 Proverbium est hoc : « Fit statim quod dicitur. »  
 Christus jubet ; creata res jam prodit.  
 Et id silebo : quomodo sed tu videns  
 Infra manentem hunc qui colit sanete Deum,  
 Tollis caput, thronique honores expetis,  
 Nec contremiscis, nec perhorres in throno,  
 Ne forte meliores bubulco agas boves.  
 Rem cerno necum, si vacat tibi cernere.

B Ille cubat humi corrosus atro pulvere,  
 Carnesque tabefecit insomnis manens,  
 Canensque psalmos, stansque noctes ac dies,  
 Et altius molem super crassam volans.  
 Cur nempe tumulto tota mergatur caro,  
 Ut copiosior sit esca vermibus,  
 Quos gignit ipsa putris et genitos alit ?  
 Ille lacrymarum fonte sordes diluit,  
 Si qua leves habebat asperas sibi,  
 Fœdatur omnis ut luto vitæ sephus ;  
 Signatur et notis honestis carnum,  
 Quæ precibus arent, vel labore sedulo,  
 Quo me vetus cootrivit heu ! gustatio,  
 Terræ reversum matris hemiles in sinus,



590 Ἦρξει τε, πείνῃ, καὶ στενοῖς βραχίμασι,  
 Ποθῶν λαβεῖν ἐνδύμα τὴν ἀφθαρσίαν,  
 Καὶ γαστρὸς ὕβριν ἐνδειε καθύβρισε  
 Τροφῆ, τὸ θνήσκειν μνώμενος καθ' ἡμέραν.  
 Τροφήν γὰρ οὐδὲν ἀγγέλων ἀπλήν Θεόν.  
 595 Οὗτος πένης νῦν, ἢ ὅτι ζάπλουτος ἦν·  
 Ἄλλ' ἐκβολὴν ἔσπερξε, καὶ κοῦρος πλείε,  
 Ἦρξας πένην, οὐ βουδῶ, τὸ φροτῖον.  
 Οὗτος φρωγῶν πόλειε τε καὶ ἔμμου κρότους,  
 Καὶ τὴν ζάλην, ἢ πάντα τὰν μέσῃ στρέφει,  
 600 Τοῦ νοῦ τὸ κάλλος τῷ Θεῷ συνήρμοσε,  
 Μόνος τὰ θεῖα καὶ μόνῃ κοινοῦμένος.  
 Οὗτος τὸ καλὸν σῶμα (πῶς γὰρ οὐ καλὸν

A Τὸ τῶν ἀρίστων) μαργάρος συνέκλεισε,  
 Δεσμοῖς σιδηροῖς, λαθρίῳ κοσμηματι,  
 605 Σφίγγας ἑαυτὸν οὐδὲν ἡδικηκότα,  
 Ὡς μήποθ' ὑβρίσειεν ὢν ἐλευθέρος,  
 Καὶ συνδέων ἀσθήσιν αὐτὴν τὴν πλάτην.  
 Τοῦτω τὸ Πνεῦμ' ἔδειξε γράμματος βάθη,  
 Λύσαν τὰ πολλὸν ἐσφραγισμένα φρεσὶ.  
 610 Τοιαῦτα κάλλη καὶ σὺ μοι φράξῃε τὰ σ·  
 Οἶκος, γυνὴ σφριγγάσα, τεχνίων ὄδῳ,  
 Κῆτις, κελυσταί, πράκτορες, βολαί, δίκαι,  
 Ἄπαντα μεστὰ φροντίδων καὶ πραγμάτων.  
 Τράπεζα φλεγμαίνουσα τῶν δοξείμων  
 615 Ταῖς ὀφιοποιῶν καὶ κερασμάτων πλοκαῖς,

590 Frigore etiam et fame, atque arctis et laceris vestibus,  
 Avens immortalitatis indumentum accipere,  
 Ac ventris petulantiam parco reprimit  
 Cibo, mortem in memoriam quotidie revocans.  
 Cibum enim angelorum non alium novit nisi Deum.  
 595 Hic pauper nunc est : olim autem valde dives erat :  
 Sed exonerationem amavit, et levis navigat,  
 Postquam onus pauperibus, non profundo projectit.  
 Iste fugiens urbes, et populi strepitus,  
 Atque æstum illum, quo omnia quæ videmus, agitantur,  
 600 Mentis pulchritudinem Deo affixit,  
 Solus, et cum solo divina tractans.  
 Alius præclarum corpus (quomodo enim non præclarum  
 Id quod optimorum est ?) unionibus conclusit,  
 Nempe ferreis catenis, occulto ornamento,  
 605 Se ipse, nullius malefacti reum  
 Constringens, nequando, si liber sit, insolescat,  
 Ligansque sensus qui ipsum in errorem impellunt.  
 Huic spiritus reterit abdita litteræ,  
 Solvens quæ multorum mentibus obsignata sunt.  
 610 Talia et tu mihi ornamenta tua edisserere :  
 Domus, uxor lascivens, naturam institutio,  
 Possessio, servorum præfecti, exactores, clamores, lites,  
 Plena omnia curis et negotiis.  
 Mensa turgescens celeberrimorum  
 615 Coquorum et temperaturarum artibus,

595 Μνώμενος. Ita Coisl. Mortem in memoriam  
 revocans. Edit. μνώμενος, metro repugnante. In-  
 terpres inepte : *Quotidie cibum unum petens, nimi-  
 rum mortem.* Tollius utcunque correxit his verbis :

*Et carnis petulantiam inopia contudit cibi,  
 Quotidie mortem amulatus abstinentia.*

597 Ἦρξας. Tacite philosophum Cratetem, vel  
 alium, ut quidam volunt, carpere videtur, qui opes  
 in mare abiecit, demergere illas, quam ab iis se  
 demergi, malle dicitantibus. Potuisset enim in ege-  
 nos multe sapientias illas distribuere. TOLL. Vide  
 supra lib. 1, sect. 2, carm. xvii, vers. 236.

600 Συνήρμοσε. Coisl. προήρμοσε.

604 Δεσμοῖς σιδηροῖς. Tantum religio potuit  
 suadere malorum. Ita Tollius, qui nihilominus paulo

supra fatetur omnem sanctorum curam fuisse ut  
 corpus extenuarent.

607 Ἀσθήσιν αὐτῶ. Ita Coisl. Edit. ἀσθήσιν  
 αὐτῶν. Tollius vult legendum ἀσθήσειον αὐτοῦ πλά-  
 νην. Nec male.

608 Ἔδειξε. Sic legendum videtur eum inter-  
 prete pro ἐγγεῖ. Nec displicet Tollio, qui sequentia  
 nihilominus ita corrigiit : ἔδειξε γραμμάτων βάθη  
 λύσαντι πολλῶν ἐσφραγισμένα φρεσὶ. Ultima in  
 ἐσφραγισμένα producta oh sequentes consonantes.  
 Quod si cui τὸ ἐγγεῖ magis arriserit, pro τοῦτω  
 τοῦτον reponendum erit. Ita TOLL., qui textum tan-  
 toperè non immutasset, si legisset in cod. Coisl.  
 versus sequenti λύσαν τὰ, pro λύσαντα, ut in editis.

614 Τράπεζα. Coisl. τραπέζουσα. Mox δοξείμων  
 pro ἰδοξείμων, et quidem bene propter sensum.

#### METRICA VERSIO.

Frigore, fame, scissis et arctis vestibus,  
 Eternitatis tunicam avens assumere,  
 Parcoque compescit proterviam cibo  
 Ventris, sepulcri nempe quotidie memor.  
 Escam angelorum novit unice Deum.  
 Hic pauper hodie; ditior quondam fuit.  
 Sed levis, auans projectionem, navigat,  
 In pauperes, non in mare, emittens onus.  
 Urbes hic et plebis refugium murmur,  
 Æstumque cuncta qui movet terrestria,  
 Dotes venustas mentis applicuit Deo  
 Solus, supernis usque cum solo vacans.  
 Pulchrum ille corpus (nempe cur non pulchrum erit

B Quod optimorum est ?) strinxit unionibus,  
 Ferri catenis, abditis ornatibus,  
 Se criminis nullius inæctens reum,  
 Ne quando liber, insolesceret se gerat,  
 Et deviantes sensuum cursus ligans,  
 Huic spiritus reterit abdita litteræ,  
 Occulta solvens plurimorum mentibus.  
 Ostendo tales tu mihi ornatus tuos.  
 Donus, proterva sponsa, naturam visæ,  
 Opes, duces, tributa, voces, jurgia,  
 Curis repleta cuncta vel negotiis.  
 Mensa pretiosis usque turgescens cibus,  
 Necnon coquorum temperatis artibus,

Ἦς καὶ θαλάσσης καρποφορούντων ἐντέροις  
(Ἐξ ὧν ὁ νοῦς βαπτίζεται, οὐδ' ἔχει πλάτος),  
Μύροις, γέλωσι, φαλμακῶν συνουλαίαις,  
Οἷς κυμβάλων δει καὶ ποδῶν φερμημάτων.  
620 Ἄλλοι δὲ λύσεως ἐμπλεοὶ τῆς τυμφύτου,  
Νοσοῦντες, εἰδαιθόμενοι ἐπιθυμημένοι  
Γυναῖξιν, ἀρετὴν νυμφίαι, τὸ μέτρον,  
Ὀβρω λύσαντες πασάδας γαμύλλαις,  
Ἡ καὶ πόθους συζώντως ἀξίους ἔτι,  
625 Πρὶν καὶ παριάν, ἀνδρικῶν κοσμήματι,  
Θρεῖξιν καλύψαι, παντελῶς ἀρτίχνοισι,  
Νέοι τὸ σῶμα, τὸν τρόπον νεώτεροι,  
Ἡ καὶ παλαιῶν ἡμερῶν, πλήρεις κακῶν  
Ἐπειτ' ἀσάρκων εἰσι τέκνων προστάται,  
630 Ἄ πνεῦμα τίττει σαρκὸς ἐξενωμένον.

- Α Τίμην πάθη μαθόντες, οἷς πεπόνθασαι,  
Εὐνήγοροι σῶν ἐν κακοῖς ἀλλοτρίαις.  
Διδόντες, ὡσπερ λαμβάνουσι, ἔξουσιαν.  
Οὔτοι μὲν οὕτως· καὶ τάχ' ἂν καὶ βέλτεροις  
635 Αὐτῶν γενόμενοι, κωλύονται τοῖς θρόνοις.  
Τὸ γὰρ κρατεῖν τὸν ἀφρονα ποιεῖ χεῖρονα.  
Ὁ δ' ἔγκρατης ἔσθηκεν ἡτιμωμένος,  
Κάτω νενευκῶς, πρὸς θεὸν μόνον βλείπων,  
Στέργων μαθητοῦ χάριαν, οὐ μὲθ' ἀξίους  
640 Ἰσως μαθητῆς, οὔτοι δ' νῦν διδάσκαλος.  
Εἶπερ τὸ κρατεῖν οὐ τόπω γυμνάζεται.  
Τοιαῦτ' ἐν ἡμῖν ἰσχύειν τὸν βέσκανον!  
Οὔτω σοφίζεται εὐστόχος πονηρία,  
Ἵταν δὴ μὲν τιν', ἢ πάλιν πληθεῖ βέλῃ.  
645 Πρὸς οἷς ἐκάστου περὶ πάτα, καὶ σύντομον

Quæ maris et terræ fructus intestinis afferunt  
(Quibus mens ita demergitur, ut explicandi se spatium non habeat);  
Unguenta, risus, cantilenarum concentus,  
Qui cymbala et pedum strepitus requirunt.  
620 Alii insito libidinis oestro pleni,  
812-813 Morbo hoc laborantes, turgent, residentes  
Mulieribus, recens sponsi, ut moderate loquar,  
Nondum apertis thalamis nuptialibus,  
Vel etiam cum suis innuptis amoribus adhuc degentes.  
625 Priusquam genæ, virili ornamento,  
Pili vestitæ sint, in prima prorsus lanugine,  
Corpore juvenes, sed magis moribus,  
Vel etiam antiquis diebus pleni, sed malis;  
Postea filiorum non carnalium præsidēs fiunt,  
630 Quos spiritus expers carnis parit.  
Honorare discunt pravos affectiones, ex his quas experti sunt,  
Sui ipsorum in alienis malis patrōni,  
Licentiam dantes ac vicissim accipientes.  
Atque ita quidem illi: quanquam forte meliores  
635 Fierent, sed obstant throni.  
Insipientem enim potestas efficit deteriorem.  
Qui vero continentia præditus est, permanet honoris expers,  
Oculis in terram defixis, solum Deum respiciens,  
Amans discipuli locum, cujus ne dignus quidem  
640 Est discipulus iste, qui nunc magister est.  
Siquidem potestas loco non dijudicatur.  
Tantum apud nos posse invidum!  
Sic insidiatur apte structis nequitias,  
Cum populum aliquem, aut urbem vult percutere.  
645 Præter eas tentationes, quas cuique infert, compendiarium

620 Ἄλλοι. Ita Coisl. Edit. Ἕλλη.  
624 Ὀβρωσιντες. Coisl. οὐδὲν ἔοντες. Interpret  
videtur ita legisse, qui iungens οὐδὲν cum νοσοῦν-  
τες, vertit: Morbo nullo laborantes.  
628 Ἡ καὶ παλαιῶν. Tullio videtur obscurior  
Leuvenclai versio, et ipse reddit: Quin potius ne-  
quitia senes, scleretur pleni.

631 Τίμην πάθη. Divus Hieronym. adversus Joannem  
Hierosolymitanum: Natura hominum prena  
est ad clementiam; et in alieno peccato sui quisque  
miseretur. TOLL.

634 Οὔτως. Coisl. οὕτω.  
642 Τὸν βέσκανον. Diabolum.

## METRICA VERSIO.

Quos terra fructus, vel fretum stomacho ferunt  
(Quis emergitur mens, nec locum motus habet);  
Unguenta, risus, cantilenarum soni,  
Qui cymbala, strepitusque deposcunt pedum.  
Libidinis alii calentes ignibus,  
Ægri, atque turgidi, niteates feminis,  
Sponsi recentes, ut loquens teneam modum,  
Nondum reclusa nuptiali janna,  
Adhuc vel innuptis amoribus dati,  
Prius decore quam virili sint genæ  
Pilius vestitæ, nova lanugine,  
Corpore quidem, sed moribus juvenes magis,  
Annis vel antiquis repleti, sed malis.  
Non carne natis deinde præsertim filiiis,  
Quos carnis expers spiritus vitæ parit.

B Quæ prava sunt passi, colenda computant,  
Patrocinant sibi malis in exteris,  
Licentiam dantes, ut accipiant datam.  
Tales quidem illi; forte sed puri magis  
Evaderent, ni splendor obstaret throni.  
Nam pejor insanus fit ex potentia.  
Honoris expers sed continens præmet Deum,  
Fixis hñmi oculis, nil videns peratrum Deum,  
Discipuli amans locum, videtur cui minor  
Discipulus ille, qui magistrum se gerit:  
Siquidem potestas non loco cognoscitur.  
Ergone malignus tanta nos inter potest!  
Sic perfidis dolos struit versutis,  
Cum præparat plebem vel urbem perdere.  
Non quemque solum tentat, at brevem magis

Νόμον δίδωσι ποιηρίας τὸν προστάτην·  
 Ἐπειτα χαλκὸς χρυσοῦν ἡμιεασμένον,  
 Ἥ καὶ χαμαιλέοντος ἑκστασις χροῶς,  
 Πάγων, κατηφῆς ἦθος, ἀλγίνος κλάσις,  
 650 Φωνὴ βραχεία, πιστὸς ἑσκαυασμένος,  
 Νυθρὸν βάδισμα, πάγχα, πλήν φρενὸς, σοφῶς,  
 Τὸ πρῶτον ἐν πρώτοις ἐ τῶν νοῦν καλῶν,  
 Ἐποῦδ τὸ σεπτὸν, ἢ Σαμουὴλ διπλοῖς,  
 Σκιμπος ταπεινός, οὐδ' ἔλωσ δεσμούμενος,  
 655 Τὰ πρὸς κάρηνον παρθένων κοσμήματα  
 Αἴψω περισφίγγων ἐ καὶ σακαοῦμενος,  
 Τὰ πρόσθεν εὐχῆς σύμβολα προκείμενα.

A Πῶς μὴ ἐὶ ῥήμα ῥήμα τῶν ἐμοῦ ξένων;  
 Οὐκ ἂν δυναμένη μὴ ἐ καὶ θυμοῦ φέρειν  
 660 Κύδευμ'. Ἐπισχεῖς, ἢ κρυψῆν, ἢ τὰς τρίχας.  
 Τί καὶ τὰ μὴ σά, καὶ τὰ σὰ ζήτεις ἔχειν;  
 Χωρὶς τὰ Μυσοῦν καὶ Φρυγῶν ὄρισματα.  
 Χωρὶς τὰ Μεββάς καὶ Σιλωὰμ βέρυματα.  
 Τὰ μὲν γὰρ οὐδὲ γευστέ· τῶν δὲ καὶ νόστι  
 665 Ἥτάντο πρῶτον ἀγγέλω κενουμένων.  
 Διπλοῦν φυταίεις ἀμπελώνα, δισοῦ δὲ  
 Σπείρεις· τὸ δ' ἔνδυμ' ἐκ θυοῦν ὄφασμένων·  
 Τὰ δ' οὐχ ἔμοζουγούνητα συζυγῆ τέθεις.  
 Ἄπηγῶρευτο δ', εἴπερ οἶσθα, τῶ νόμῳ

Legem nequitiae instituit praesulem :  
 Tum vero aes auro vestitum,  
 Aut coloris, ad exemplum chamaeleonis, mutatio,  
 Barba, vultus subtristis, colli inflexio,  
 650 Tenuis vox, fidelis fabrefactus,  
 Lentus incessus, in omnibus, praeter mentem, sapiens,  
 Quod quidem primum est inter prima hujus saeculi pulchra ;  
 Venerandum ephod, et Samuelis diplois,  
 Lectus humilis, neque omnino revinctus,  
 655 Caput virginum ornamento  
 Lineo constringens, et in morem sacci componens,  
 614-615 A fronte orationis indicia praefrens.  
 Quo pacto non proferam verbum aliquod, mihi alioqui insolens ?  
 Haud equidem possim, nedum irae ferre  
 660 Ludibrium. Aut abstinere ab his deliciis, aut capillos exire.  
 Cur et quae tua non sunt, et quae tua habere quaeris ?  
 Separati Mysorum et Phrygum fines.  
 Separati Merræ et Siloæ fluentia.  
 Illa enim non gustanda : ista vero etiam morbos  
 665 Vincere ab angelo prius mota.  
 Duplicem plantas vineam, duplicia  
 Seminas ; indumentum tuum ex duobus est contextum :  
 Quae copulanda non sunt, uni iugo submittis.  
 Erat interdictum, si nosti, a lege,

649 Πάγων. Non pictor elegantius hypocritam descriperit. TOLL.

650 Πιστός. Putat Tollius hic aliquid laterè vitii. Series enim efficit ad severitatem exterioris habitus aliud quid requirit. Forte χιτών ἑσκαυασμένος, sed defecit metrum.

652 Τὸ πρῶτον. Quod quidem, id est, quae sapientia. Tollius putat hunc versum ad sequentem potius referendum, quam ad antecedentem vocem sapientiae, et ideo sic vertit : Quodque in his, quae nunc pulchra habentur, primum est, ephod venerandum, id est, episcopalis dignitatis insignia, quae nunc omnium auribus oculisque pulcherrima rerum videntur.

654 Σκιμπος. Int. Scipionem, minus recte : melius, lectus, vel sella humilis.

655 Κοσμήματα. Coisl. κοσμήματα. Tollius retinet κοσμήματα.

656 Αἴψω. Coisl. αὐτός, et sic videtur legisse interpres : Valde constringens. Toll. αἴψω, a λινούς,

estque lineum reticulum, quo virgines capillos colligebant.

657 Τὰ πρόσθετα. Exterius precatationis signa omnibus proposita.

658 Πῶς μὴ ἐὶ ῥήμα ῥήμα. Sic carm. seq., vers. 19.

660 Ἡ κρυψῆν. Τρυφή hic Tollio stictam illam modestiae speciem, vel etiam nigram tunicam sibi hinc videtur, cui Maximus, quem hic tacite perstringi prolixioribus liquet e capillis, ἐνδυσθῶν πετρο. Non enim coma istius modi philosopho conveniebat Christiano : unde et carm. praec. ea ipsi ablata dicitur, cum ad sedem Constantinopolitanam aspiraret. Vide infra, vers. 686.

662 Χωρὶς τὰ. Frequens hujusce adagii usus apud Gregorium.

663 Τὰ Μεββάς. Mara fons aquae amarae, Exod. xv, 23.

666 Διπλοῦν. Vide Deut. xxiii.

#### METRICA VERSIO.

Nequitiae legem statuit antistitem.  
 Tunc apparenti aes fulget auro mentiens,  
 Vel et chamaeleontis incertus color ;  
 Tunc barba, tristis vultus, inflexum caput,  
 Submissa vox, fidelis arte conditus,  
 Pes lentus, animum praeter omnino sopus,  
 Primum quod inter prima nunc fulget bona :  
 Ephod verendum, sacra Samuelis toga,  
 Humilis nec omni parte vestitus torus ;  
 Lineo coronans virginum frontem levi,  
 Rudisque sacci more componens caput,  
 Precationis signa vultu praefrens.

B Qui non loquar verbum, insolens quamquam mihi ?  
 Nec ista possum ferre, nec ludibrium  
 Irrae. Voluptatem repellas aut comam.  
 Cur vis habere quod tuum, et quod non tuum ?  
 Sunt limites Phrygum atque Mysorum procul ;  
 Fluenta Merræ vel Siloæ differunt.  
 Non hæc quidem gustanda ; sed motis prius  
 Istis ab angelo recedebat dolor.  
 Vineam seris tu duplicem ; duplex jacies  
 Semen : duobus tunica confatur tua.  
 Non copulanda subligas uni iugo.  
 A lege, quæ uores abhorret duplices,

670 Τὸ πλεῖτον, ἐκκλίναντι τὸν δισσὸν τρόπον  
 "Ἄλλος γυναικῶν κάσμος, ἄλλος ἀρρένων.  
 Ἄλλο κολοῦν ὕψος, ἄλλο δ' αἰετῶν·  
 Αἰσχροὶ μέγιστον μίμησις ἐν μικροῖς λαν·  
 Μικροπραπές γάρ. Οἱ φαρὰ φαρμακοὶ  
 675 Σαφρῶς αἱ πεύθουσιν ἱστοροῦμενοι.  
 Ἄλλ' εἰ τις εἶναι τῶν σοφῶν ἐπιστάσας,  
 Μὴ μοι μόνην τὴν βάρδον εἰς ὅριν τρέπειν·  
 Ζητῶ τὰ πάντα, κ' εἶναι τὸν μέγαν Ἀαρῶν·  
 Εἰ δ' ἐντέταξαι σὺν μάγους Ἀγυπτίων,  
 680 Εἰ καλὸν, ἐξάσκησον εὐθέως ὄλον·  
 Ὅσδεῖς φθόνος σοι τῆς καλῆς μιμήσεως·  
 Εἰ φαῦλον, ἐκτός στήθε· φεῖσαι τῶν ἐμῶν·  
 Ἐμὸν γὰρ ἐσθί, κἀν ὑποκρίνη σοφῶς.

A Ἀποστερεῖς με καὶ σὺ τὴν μίαν ἀνδρά.   
 685 Μοιγεύεται τὸ σῆμα. Τίς Νάθαν φράσει;  
 Ἔφη τὸ φαῖν προδραμῶν χιτῶνιον,  
 Εἰ ποὺ λαβοίμη· καὶ γὰρ ἐν τούτοις ποτὲ  
 Τρυφάτε, ὥσπερ βρωμάτων ἐν χειροσιν,  
 Ὅταν πάθῃτε πλησμονὴν ἐν τιμῶς.  
 690 Ἔφησ' ἡ καὶ σὺ τὸν ἐμῶν, ἐν του λάβῃ  
 Τῶν μαλθακωτέρων τε καὶ νόθων ἐμοί.  
 Τούτων τί ἐν γένετο ἐνδικώτερον;  
 Ἔστω λάβαν τὰ λευκά· τὰπίσημα δὲ  
 Τοῦ πολλὰ μαθῆσαντός ἐστι ποιμένος,  
 695 Νυξίν παγέντος, ἤλλῃ κεκαυμένου.  
 Αἰσχροῦν μὲν οὖν αἰσχιστον ἡ τρόπου πλάσις·  
 Ὅμως φύλασσε, καὶ μ' ἐπαυτηνὴν ἔχει.

670 Id quod duplex est, duplicem animum aversante.  
 Alius ornatus mulierum, alius virorum.  
 Alia graculorum sublimitas, alia aquilarum :  
 Turpis est magnorum in valde parvis imitatio.  
 Id enim indecorum est ; atque id tibi Pharaonis venefici  
 675 Clare persuadebunt, si illorum historiam noveris.  
 Si inter sapientes numerari studeas,  
 Ne mihi solam virgam in serpentem vertas ;  
 Quæro omnia, atque ut in omnibus magnus sis Aaron ;  
 Si vero magis Aegyptiis ascriptus es,  
 680 Totum protinus exsequere, si id præclarum est ;  
 Nullam subibis invidiam ob eximiam imitationem :  
 Sin autem malum, foris sta ; his quæ mea sunt, parce ;  
 Memm enim esse scias, etiamsi solerter imitaveris.  
 Spolias me tu unica ove.  
 685 Vestis adulteratur. Quis Nathan arguet ?  
 Accurrens dilacerabo nigrum indumentum,  
 Si vos apprehendam : nam et hæc vobis interdum  
 In deliciis sunt, velut viliores cibi,  
 Cum vos cepit chariorum satietas.  
 690 Mea et tu lacera, si quid arripias  
 Quod mollius sit, ac mihi spurium.  
 His quid esse possit æquius ?  
 816-817 Hæbeat Laban quæ alba sunt ; sint autem maculosa  
 Illius pastoris, qui multos labores exantlavit,  
 695 Ac nocte obriguat, et per diem sole adustus est.  
 Turpium quidem turpissimum est, murum simulatio ;  
 Sed tamen id custodi, et me laudatorem habebis.

670 Τὸν δισσὸν τρόπον. Coisl. τῶν δισσῶν.  
 673 Αἰσχροῦ. Coisl. ἀσῶν. Sic infra carm. xxxix  
 in suos versus, vers. 105.  
 675 Αἰσχροῦ. Sic et inops. potentem dum vult  
 imitari perit : apud Phædrum lib. 1, De rana bovis  
 imitari magnitudinem cupiente TOLL.  
 679 Ἐνν μάγους. Coisl. τοῖς μεγάλοις.  
 682 Ἐκτός στήθε. Extra cancellos consisto, id  
 est, ne tibi episcopalem dignitatem arroges. Ibid.  
 φεῖσαι τῶν ἐμῶν, id est, ἔρπος ἡμετέρου. Vide  
 carm. seq., vers. 11, ubi de caucellis his ab impu-

dentibus hominibus, passim sacram sedem inva-  
 dentibus, perruptis ac violatis fusius agit. TOLL.  
 688 Ἐν. Coisl. τοῖς.  
 694 Ποιέτρος. Jacob. Gen. xxxi, 40.  
 696 Αἰσχροῦ. Inter turpia turpissimum est mo-  
 rum simulatio ; hypocritis malorum pessima. Vide  
 Juven. in impudicos philosophos. TOLL.  
 697 Ὅμως φύλασσε. Scilicet τὴν τρόπον πλάσις.  
 Persiate in illa simulatione, ut si non caste, saltem  
 caute.

## METRICA VERSIO.

Nosti, duplex est quidquid interdicitur.  
 Alter virorum cultus, alter femine ;  
 Alter aquilæ volatus, alter graculi.  
 Quod grande, valde parva fingunt turpiter.  
 Hoc nempe non decet ; probabant hoc Magi  
 Pharaonis illustres sacris annalibus.  
 Quod si reponi in studeas inter sophos,  
 Mutare solum virgam in anguem ne velis ;  
 Ut magnus in cunctis Aaron sis, peto :  
 Si cum magis locum tenes Aegyptiis,  
 Exsequere totum protinus, si sit bonum ;  
 Nullus imitantem pulchra carpit invidus.  
 Records, si malum, foras. Parceas meis :  
 Sunt namque mea, licet dolose finxeris ;

B Me pauperem unica malus spolia ove.  
 Adulteratur vestis. Hoc quis arguet  
 Nathan ? Nigrum accurrens secabo pallium,  
 Si vos prehendam ; namque vos hæc sæpius  
 Gustatis ultro, viliores ut cibos,  
 Cum chariorum vos saturatis ceperit.  
 Discerpe quod memm est, fortasse mollius  
 Inveneri si quid mihi que spurium.  
 Istis enim quid esse possit æquius ?  
 Hæbeat Laban candida ; pecus sit discolor  
 Pastoris anxios labores qui tulit,  
 Radiis adustus solis, et noctis gelu.  
 Nam turpinum est turpissimum, simulatio  
 Morum : tene id tamen ; tuique præco sum.

Nūn δ' οἶόν ἐστι τοῦτο, καὶ τῷ προσφερέε ;  
 Ἄρ' ἐστι καὶ παλαιὰ τι τερπνὴ πλάσματι  
 700 Σπουδῆς μεταξύ· καὶ γέλωε ἐν δακρύοις.  
 Γαλῆν καθίζει μῦθος εἰσω πασιδάδος·  
 Νύμφη γὰρ εἶκε, νομφικῶς ἐσταλάμην·  
 Ἔθνα, κρότοι, γέλωτες, ἦν λαμπρὸς γάμος.  
 Ἢ δ' ὡς ἔαν μὴν διατρέχοντι ἐν τῷ μέσῳ,  
 705 Νύμφη μὲν ἦν, γαλῆ δέ· τῷ φανέντι γὰρ  
 Ἐπιδραμοῦσα δειπνοὺς εἶπεν, οὐ γάμον.  
 Τοιοῦτός ἐστι πᾶς νόθος διδάσκαλος.  
 Τὸ γὰρ περικῆς οὐ διατέλεε μεθίσταται.  
 Ἄλλ' εὐστροφὸς τις οὗτος ἐν τοῖς πράγμασιν,  
 710 Ὅν οὐκ ἐπιανείε, ἐπιελίεε τε προστάτης

A Τρίβων παλαιῶν καὶ νέων κινήματων·  
 Ὅ δ' εὐσεθῆς μὲν, χρησίμος δ' αὐτῷ μόνῳ.  
 Τίς ταῦτα φησιν; ὡς λίαν κακότροπος!  
 Οὐδέεις γὰρ ἐστιν, ὅστις αὐτῷ εἴη μόνῳ,  
 715 Οὐτ' οὐν καλῶν τις, εἴτε μὴ τῶν χειρόνων.  
 Ἄλλ' ὡσπερ οὗτος, οὐ τύχοι σπᾶσας, ἀπὸ  
 Ἐθνώσεως μετέσχευε, ἢ θυσιώσεως,  
 Οὕτω τάχιστα τοῖς πέλας ποιούμεθα,  
 Καλοῖς μὲν ἦσσαν, τοῖς κακοῖς δὲ καὶ λίαν.  
 720 Μᾶλλον γὰρ εὐμμήτηρον ἢ πονηρία.  
 Εἰ δ' οὗτος ἤμῃν καὶ πρόεδρος ὦν τύχοι,  
 Εἰ μὲν κάκιστος καὶ πονηρία πλέως,  
 Τοῦτ' ἐσθ' ὁ καὶ νῦν, ῥάμνον ἄρχων τῶν ξύλων·

Nunc autem quale illud est, et cui simile?  
 Licet profecto jucunda quadam fabella ludere  
 700 Etiam in re seria: locus est risui in lacrymis.  
 Felem collocat fabula in thalamo nuptiali.  
 Erat enim sponsae similis, et, instar sponsae, ornata:  
 Aderant munera sponsalia, plausus, risus; splendidae erant nuptiae.  
 Illa autem, ut vidit murem transcurrentem in medium,  
 705 Sponsa quidem erat, sed felis. Nam in conspectum  
 Murem irruens, cenam habuit, non nuptias.  
 Talis est spurius quisque doctor.  
 Quod enim natura insitum est, non facile mutatur.  
 At iste, quem non laudas, mira est in negotiis  
 710 Agilitate, absolutissimusque praeses  
 Viarum antiquarum, et recentium motuum.  
 Alter autem pius quidem est, sed sibi utilis soli.  
 Quis haec ait? quam is est improbus!  
 Nam nemo est, qui sibi soli vivat,  
 715 Sive ex bonorum sit numero, sive ex malorum.  
 Sed quemadmodum aer iste, quidquid traxerit,  
 Illius fragrantiae fit, aut fetoris participes,  
 Sic celerrime exemplis proximorum fingimur,  
 Bonorum quidem minus, et malorum ut plurimum.  
 720 Facilius enim imitabilis nequitia.  
 Quod si is nobis antistes fuerit,  
 Qui pessimus sit et nequitiae plenus,  
 Id nunc etiam fieri videmus, ut rhamnus lignis imperet;

699 Ἄρ' ἐστι. Sic supra lib. 1, sect. 2, carm.  
 viii, vers. 232, etc.  
 702 Νύμφη γὰρ εἶκε. Sic legendum videtur.  
 Edit. εἶγε. et Coisl. νόμφη.  
 708 Τὸ γὰρ περικῆς.  
 Naturam expellas furca, tamen usque recurret.  
 HORAT. Epist. I, x, 24.  
 710 Ἐπιελίεε. Omnibus numeris absolutus. Coisl.  
 ἐπυλίεε. Ita legit Leuvenclausius, legis antistes.  
 711 Τρίβων παλαιῶν. Viarum antiquarum; id  
 est, novit hic artes animos tractandi, prout hoc  
 vel illo modo moventur, tam veterum, seu Catho-  
 licorum, quam novorum, id est haereticorum, Aria-  
 norum et Apollinaristarum, qui recentiores sunt:  
 sic infra, vers. 759. TOLL.

712 Ὅ δ' εὐσεθῆς μὲν. Scilicet Gregorius noster  
 quem ut nimis praefractum et severum ferre non  
 poterant. TOLL.  
 716 Ἄλλ' ὡσπερ οὗτος. Vide tom. I, pag. 17.  
 718 Οὕτω τάχιστα. Τὸ ποιούμεθα a ποιῶ hic  
 derivatur, id est, eadem qualitate imbuis, similem  
 reddo, efformo, effingo. In primis hoc in aere locum  
 obtinet. TOLL.  
 720 Μᾶλλον γὰρ. Sic et supra vers. 511, et lib.  
 1, sect. 2, carm. ii, vers. 123, etc.  
 721 Τύχοι. Coisl. τύχους.  
 723 Ῥάμνον. Aludii Gregorius ad illud Jud. ix,  
 15: Egredietur ignis de rhamno, et devoret cedros  
 Libani.

## METRICA VERSIO.

Hoc quale nunc est, quæve comparatio?  
 In seriis hic fabulam gratam licet  
 Miscere: risui vel in lacrymis locus.  
 In nuptiale ponitur fecte torum  
 Sponsæ figuram felis et cultum gerens;  
 Plausus, cachinni, dona; splendet nuptiae.  
 Currente vero mure forsitan per domum,  
 Uxor quidem, sed felis, in prædam statim  
 Insiliit, habetque prandium, non nuptias.  
 Talis videtur quisque doctor spurius.  
 Mutatur ægre quidquid innatum viget.  
 At iste quem non prædicas, negotiis  
 Versatur agilis, et peritus dirigit

B Motus vetustos, et novae praeses vias.  
 Est sanctus alter, at sibi soli utilis.  
 Quis ista dicit? quam malus! quam perditus!  
 Non est enim, qui vivat unice sibi.  
 Sit vel bonus inter, vel inter improbos.  
 Sed sicut aer iste, quidquid traxerit,  
 Fetoris aut fragrantiae fit participes,  
 Sic proximorum moribus cito fingimur,  
 Bonis quidem minus, malis ut plurimum.  
 Ad instar eteum flectimur noxæ magis.  
 Si talis imponatur antistes gregi,  
 Qui sit pisculis repletus pessimis,  
 Est cæteras rhamnus gubernans arborea;

Εἰ δὲ κράτιστος, αἶθις ἐν στήλῃ πυρὸς  
 725 Ἴγουμενὸν πορεύετ' Ἰσραὴλ μάγας  
 Πρὸς ἦν ἅπαντες σπαύδοιεν γῆν ἐλπίδος,  
 Κἄν μὴ κυκλῶν τις, μηδ' ἄγοραῖος ὦν τύχου,  
 Πρωτεύς σοφιστὴς εἰς κλοπὰς μορφημάτων,  
 Ἥ καὶ Μελάμπος, ἧ τις ἄλλος ἄστατος,  
 730 Ἦσαν τὰ πάντα ῥῥῆθλις τυπούμενος,  
 Πρὸς τὴν ἀπάντων ἀθρόαν καταστροφήν.  
 Πῶς οὖν ἐχρησταν, εἰπέ μοι, τούτων καλεῖς,  
 Πρὸς ἐν βλέποντες βελτίους γενοίμεθ' ἄν;  
 Ἥ πῶς ἄριστον προστάτην καὶ δεξιόν,  
 735 Πρὸς ἐν βλέπων σὺ, τοὺς ἔμοῦς διακνύεις;  
 Τὸ τοῖς περιετὴν καὶ πρόσαντες τοῖς σοφοῖς·

A Τὸ δ' εὐγενὲς μάλιστα πθανώτατον.  
 Ἐκαίνος εἴης, ὡς σου φρήν, οὗτος δ' ἐγώ.  
 Ἥ καὶ γραφῆν ἄριστος οὗτός σοι δοκεῖ.  
 740 Οὐχ ὅς γράφει κινούμεν' ἀπόλοις χρώμασι,  
 Ζεῦξίς τις, ἢ Πολύκλητος, ἢ τις Εὐφράνωρ,  
 Ἄλλ' ὅς μὲν ἀνθραξίς τε καὶ παντασχοῖος  
 Βαφαῖς ἄμορφα σώματ' ἐξεργάζεται,  
 Ἦν Καλλιμάχος, καὶ Κάλαϊς ἦσθη, ὡς δοκῶ,  
 745 Μόγις γράφοντες εἰκόνας τῶν εἰκότων;  
 Τοιούτος ἐστὶ πᾶς ἀνὴρ πολύτροπος.  
 Ταῦτ' οὖν ὄρων ἔκαμνες εὐρεῖν ποιμένα.  
 Ὡς μικρὸν ἐσπούδακας! ἐγκαλύπτουμαι.  
 Ὡσπερ λογιστὴν ἐσκόπεις τὸν προστάτην.

Quod si optimus, rursus columna ignis  
 725 Præeunte, magnus Israel proficiscitur,  
 Ad quam omnes properamus terram spei,  
 Quamvis non sit in circulis et in foro multum versatus,  
 Proteus sophista ad furtivas formarum mutationes,  
 818-819 Aut etiam Melampus, aut alius instabilis,  
 730 Facile se ad omnes formas effluens,  
 Quæcunque evenerit subita rerum mutatio.  
 Quomodo ergo, dic mihi, inutilem illum vocas,  
 In quem intuentes erimus meliores?  
 Aut quomodo optimum et gnarum antistitem,  
 735 Ad quem tu respiciens, meos despis?   
 Nimia profecto garrulitas odiosa est sapientibus;  
 Ingenua autem oratio ad persuadendum apposita.  
 Sis ille tu, ut tuus fert animus, ego hic ero.  
 An pictorum tibi præstantissimus ille videtur,  
 740 Non qui viva pingit simplicibus coloribus,  
 Ut Zeuxis quidam, aut Polycletus, aut Euphranor,  
 Sed qui floridis et nusquam umbris  
 Coloribus informia exprimit corpora,  
 Quales Callimachus et Calais fuerunt, ut mihi quidem videtur,  
 745 Qui vix imagines imaginum effliciebant?  
 Talis est omnis homo versutus.  
 Hæc si considerares, in inveniendō antistite laborem susciperes.  
 At quam parum laborasti! erubescō.  
 Veluti ratiocinatorem esse antistitem existimares.

727 *Κυκλῶν*. Sic Coisl. et Leuvenclaus, probatque Tollius. Edit. *κυκλῶν, turbulentus*.

729 *Μελάμπος*. Qui et ipse in varias se figuras mutare uoverat, ut in fabulis est. TOLL.

730 *Ἦσαν τὰ πάντα*. Ita carm. præced., vers. 710.

736 *Τὸ τοῖς*. Coisl. *τί τοῖς*. Quid? Num nimia garrulitas, quæ sapientibus est odiosa, an vero ingenua oratio ad persuadendum magis idonea tibi videtur? Vide infra, vers. 765, etc. TOLL.

738 *Σὺ φρήν*. Coisl. *σὺ*. Suspiscatur et quidem recte Tollius legendum *ἐκτόνος ἐστὶ*, ὡς σὺ φῆς, sicut *ille qualem eum prædicās*.

742 *Παντασχοῖος*. Apricus coloribus. Leuv.

743 *Ἄμορφα*. Anima carentia, quæ corporis for-

ma est et vita, quæ destituuntur εἰκόνας τῶν εἰκότων. TOLL. Coisl. *ἀμόρφα σώματ' ἐργάζεται*.

744 *Καλλιμάχος*. Vide, si vis, Plinium in *Historia naturali*, ubi fusc de pictoribus tractat et disserit.

746 *Πολύτροπος*. Protei instar mutabilis, nunquam idem, chameleon passim colores mutans, ut paulo ante dixit. TOLL.

748 *Ἐγκαλύπτουμαι*. Quod solebant illi facere qui pudore adiciebantur. TOLL.

749 *Ὡσπερ λογιστὴν*. Id est, qui tantum curam generis redituum Ecclesie: cuiusmodi homines astutos et valeros esse oportet, ut supra, vers. 709, *εὐστρόφους ἐν τοῖς πράγμασι*.

#### METRICA VERSIO.

Sed si bonus adost, rursus ad lucem novæ  
 Ignis columnæ, vadit ingens Israel,  
 Ad quam citati pergitur terram spei,  
 Licet in foro vel circulis non sit frequens,  
 Proteus sophista formam ad omnem mobilis,  
 Melampus alter, alter aut instabilis,  
 Mutatus alternas figuras induens,  
 Cum subita rerum venerit conversio,  
 Qui, dic mihi, virum voces inutilem,  
 Quo quisque viso fit statim præstantior?  
 Gnarumve dicis optimumque præulem,  
 Quem tu videns, repente nostros despis?  
 Nam nimia displicet loquacitas sopho,

B Simplex sed est loquela suadendi potens.  
 Hunc esse cœtendo, ille sis tu, si velis,  
 An tibi videtur esse pictor inclutus,  
 Non qui colore viva pingit simplici,  
 Polycletus, aut Euphranor, aut Zeuxis novus;  
 Qui floridis vero, nec umbriosis quidem  
 Informe corpus exprimit coloribus,  
 Callimachus alter et Calais, int sentio,  
 Qui vix imagines dabant imaginum?  
 Talis profecto qui ibet vir callidus.  
 Hæc cogitans, labore multo quæres  
 Antistitem. Sed pro pudor! Quæ tarditas!  
 Ratiocinatorem esse credis præulem,

750 Κόπρων μέλει σοι, μιτζόνων δ' ἐμοὶ λόγος.

Ἐν ἔστω τοῦδ' ἔργον ἱερῆος, καὶ μόνων,

Ψυχὰς καθαίρειν ἐν βίῃ τε καὶ λόγῳ,

Ἄνω φέροντα ἐνθόσις κινήμασι,

Γαληθὸν, ὕψιόν τε, τὰς θάλας μόνας

755 Ἀκηλιότους ἐφασίαις τυπομένον,

Ἄσπερ κάτοπρον ἔνδοθεν μορφοῦμενον·

Ἄγνάς τε πέμπειν προσφορὰς ὑπὲρ τέκνων,

Ἔως ἂν αὐτοῖς προσφορὰν καταρτίσῃ.

Τὰ δ' ἄλλ' ἀρεσίῳ τοῖς τὰδ' ἐντελεστέροις.

760 Οὕτως ἂν ἡμῖν ἀσφαλῶς ἔχοι βίος.

Ἐπεὶ δέ σοι μέγιστον ἡ παρήρσις,

Ἔστω μὲν· οὐδ' ἐμογε φαίνεται βραχὺ,

A Εἰ σὺν λόγῳ τε χρώμεθα, καὶ μετρώς.

Ἵμως ἄκουσον, ὡς ἔχει· τοῦ γὰρ σοφοῦ

765 Πλέον τὸ σιγῆν, ἢ τὸ σὺν περιτρέχειν.

Καὶ σοῦ μὲν ἔστι καὶ τὸ θάρσος, ὡς θράσος·

Τοῦ δ' εὐγένεια καὶ τὸ συντελεῖν λόγον.

Εἰ ποῦ δὲ καρδὸς ἐμπόσις παρήρσις,

Ἵφεις μαχητὴν τὸν πῆσον, καὶ πηλίκος

770 Ἐστὶ κατορθῶν, τηνικαῦτα γνωρίσεις.

Γνώσῃ, τί κέρωψ, καὶ τί βραχῆσαι λέων,

Ἵταν τὸ μὲν σὺν ἐκπύτῃ' ἀθροῦσινον,

Κάμπτοντος εἰς γῆν τοῦ κακοῦ συνεδόντος,

Ἵ δ' ὦν ἀληπτος λαμβάνηται βέλως.

775 Τρόπου γὰρ οὐδὲν ἔστι πιθανώτερον.

750 *Stercora tibi sunt curae: ego majora curo.*

*Unum opus sit sacerdotis, et solum.*

*Ut vita et doctrina animas expurget*

*Sursum ferendo divinis motionibus,*

*Tranquillus, mente sublimis, ac caelestibus tantum*

*755 Sine macula illustrationibus informatus,*

*Veluti speculum, cui intus formae imprimuntur;*

*Puras etiam pro filiis oblationes offerat,*

*Donec eos munus offerendum perficiat.*

*Cetera autem, iis, qui ea tractare idonei sunt, relinquuntur.*

*760 Sic sane vita nostra secure traducatur.*

*Sed quia permagnum tibi quiddam videtur dicendi libertas,*

*Esto sane; nec ego illam parvi-facio,*

*Si cum ratione et modo illam usurpemus.*

*Audi tamen quomodo se res habeat: sapientis*

*765 Praestat silentium tua illa evagatione.*

*Tibi conscientia idem est ac temeritas:*

*Sua vero illum ingenua verecundia ad finem sermonis faciendum impellit.*

*Sin autem tempus contigerit libertatis,*

*Videbimus eum, qui mitis est, insignem esse praediatorem, et quantum*

*770 Praevaleat, qui ex animo rem agit, tandem senties.*

*Nosces quid sit simia blandiens, et quid leo rugiens,*

*Quando humana tua expuget eloquentia,*

*Deiciente in terram mala conscientia,*

*Et cum is, qui irreprensibilis est, facile accipietur.*

*775 Moribus enim nihil ad persuadendum efficacius.*

751 Ἐν ἔστω τοῦδ' ἔργον. Sic Coisl. Edit. ἐν ἔργον ἔστιν τοῦ.

753 Φέροντα. Ita Coisl. Edit. φάνατα.

758 Προσφορὰν. Divinam oblationem perficiat: sic Tollius, qui προσφορὰς interpretatur de oblationibus et sacrificiis precum pro populo, qui τέχνα episcopi. Προσφέρειν vero, inquit, de sacrificio Missae dicitur. Sic et noster carm. praec. vers. 530, 531: Οὐδ' ὅσον λατρίαν μίαν θεῷ προσενεγαίν, Ne ita quidem, ut vel unum sacrificium Deo offerrem.

763 Et. Coisl. ἢ.

764 ώμως. Coisl. Ἵμως δ'. Μοχ τοῦ γὰρ σοφοῦ. Sic infra, carm. xiv, vers. 41, 42.

765 Πλέον. Coisl. πλέον. Μοχ ἢ τὸ σὺν περιτρέχειν, id est, inani volubilitate verborum huc illuc evagari. Sic Platoni ἡ περιτρέγουσα ἔταιρα, vulgaris amicitia est, epist. vii. TOLL.

766 Θάρσος, ὡς θάρσος. Θάρσος, in bonis fiducia: θράσος, in malis rebus audacia. TOLL.

768 Παρήρσις. Quo dicendi libertate utendum sit.

769 Πηλίκος. Coisl. πηλίκον ἔστιν ὁ κατορθῶν, 771 Γνώσῃ, τί κέρωψ. Sic supra lib. i, sect. 2, carm. xxviii, vers. 290:

Πῶσαι λέοντι μέτρα κέρωπος φέρωιν.

Noli leonem metiri ex simia.

772 Τὸ μὲν σὺν. Leuvenclaus legit τὸ μέσον.

### METRICA VERSIO.

Stercus tibi, majora sunt curae mihi.

Opus sacerdotis, sit unum, moribus

Sanctoque verbo pura reddere pectora,

Mentes piis ferendo sursum motibus:

Tranquillus, animo celsus, ac caelestium

Formatus almis luminum splendoribus,

Speculum vehit, formas quod intus suscipit,

Munus etiam pro filiis purum offerat,

Dum munus ipsos offerendum praeparat.

Idoneis tractanda dentur caetera.

Sic nostra sane vita tuto transeat.

Sed verba magni cum tibi sint libera,

Esto quidem; nec illa parvi pendimus,

B Si ratio, si modus loquentem dirigat.

Audi tamen, precor, rei statum; sophus

Silendo plus, quam tu vagando, praevaleat,

Tibi temeritas est loco fiducia;

Tacere novit ille prae modestia.

Si libere tempus loquendi venerit

Bellator insignis aderit, qui mitis est,

Quantumque valeat strenuum cor senties.

Quid simia agnosces, leo vel rugiens,

Cum conspuetur tua levis facundia,

Humi mala sternente conscientia,

Cumque facile acceptus erit expers criminis,

Nil moribus enim suadet efficacius,

Ὅπως Ἐλαττον κἀνάθ' ὁ τριβων ἔχει·  
 Ὅμως δὲ λαμπρὸς ἐν μέσσοις καθέζεται,  
 Ἄλλοτρίαν τράπεζαν ἐκκαρπούμενος,  
 Περιφρονῶν ἄπαντας, ὡς ἀμείλιμα,  
 780 Τόσούτων, ὅσων αὐτὸς περιφρονήτεός.  
 Ἐν τοῦτ' ἔχων φράγμα λαμπρὸν τὴν πόλιν,  
 Ἐφ' ᾧ σε δεῖ καὶ μᾶλλον ἀλλυθῆαι κακούς.  
 Πλείους γὰρ οὕτω δημιουργεῖς τοὺς κακούς.  
 Κάνθων δὲ εἰς ποτ' ἀστικῶν ἄλλου πλείον·  
 785 Κάνθωνος ἐξήτησιν ἀγροίκου φέρειν;  
 Ἄλλ' ἔστιν, ὡσπερ ἔστι, κἂν οἰκὴ πόλιν.  
 Τί ταῦτα; πῶς μὴ ταῦτα συμπράττη κακοῖς;  
 Πῶς δ' εὐδρομοῦσι μὴ σαφῆς βλαβὸς ᾔη;  
 Πάσχουσι γὰρ τι καὶ σοφοὶ τῶν οὐ σοφῶν,

A 790 Ὅταν κακοῖς μὲν εὐροῦν τὰ πράγματα,  
 Λυπρὸν δ' ἔχουσιν οἱ κατορθοῦντες βίον.  
 Ἦ τοῦτ' ἄριστον, ὡσπερ ἐν ζῳῆ τινὶ  
 Πάντα στρεφούση, μικρὸν ἐκδιόκταντά τε,  
 Πάντων ἄνω τε καὶ κάτω δοουμένων,  
 795 Ἐν ἀσφαλείᾳ τὰς βροχίας ἡμέρας  
 Θέσθαι, τὸ γῆρας δ' ἐν καλῷ στήσαι τέλει.  
 Θρόνους μὲν οὖν ἔχοιτε, καὶ τυραννίδας,  
 Ἵμεῖς, ἐπεὶ καὶ πρότα ταῦθ' ὑμῖν δοαί·  
 Χαίροιτε, ὑβρίζοιτε, πατριάρχας·  
 800 Κληροῦσθε. Κόσμος ὑμῖν εἰκέτω μάγας·  
 Τόπους ἀμείβοιτ' ἐκ τόπων· τοὺς μὲν κάτω  
 Βάλλοιτε, τοὺς δ' ὑψοῦτε· ταῦθ' ὑμῖν φέλα,  
 Χωρεῖτ'· ἐγὼ δὲ συστραφήσομαι θεῷ,

Sic et in hac parte veterator succumbit;  
 Verumtamen inter alios insignis sedet,  
 Aliena mensa fruens,  
 Despiciens omnes, velut abortus,  
 780 Tantum, quantum ipse despiciendus est,  
 Unum hoc habens, quo se jactet, inclytam civitatem,  
 Qua ipsa de causa tibi male pereundum est.  
 Plures enim sic efficit malos.

Asinus autem quis unquam urbanus pluris alio  
 785 Asino, qui rure degit, fieri voluit?  
 Asinus enim semper est asinus, quamvis in urbe habitat.  
 Ut quid hæc? quomodo ista pro impiis non faciant?  
 Quomodo autem viris probis non certa pernicies sit?  
 Patiuntur enim quidquam sapientes, quod non est sapientium,  
 790 Cum malis secunda res fluunt,  
 Et virtutem excolentes tristem agunt vitam.  
 Optimum sane illud est, tanquam in tempestate,  
 Quæ omnia perturbat, paululum deflectendo,  
 Dum omnia sus deque volvuntur,  
 795 In tuto paucos dies  
 Collocare, et senectuti tranquillum finem statuere.  
 Thronos quidem igitur habete, et tyrannides,  
 Vos, siquidem hæc vobis prima esse videntur.  
 Valet, insolentes estote, in patriarchatus  
 800 Sortes mittite. Magnus hic mundus vobis cedat,  
 Ex aliis in alias sedes migrate; hos dejicite,  
 Hos attollite. Hæc vobis grata sunt.  
 822-823 Pergite: ego ad Deum convertar,

776 Ὅπως. Sic et in hac parte orator tuus, rei periculum faciens, superabitur.

778 Ἄλλοτρίαν. Nempe Ecclesie Constantinopolitanæ quam invaserat, fructus carpens.

780 Τόσούτων. ἄνω. Tanto omnes, velut abortus, habens contempti, quanto ipse habendus est.

788 Εὐδρομοῦσι. Recto virtutis tramite gradientibus. Sic enim interpretandum.

799 Χαίροιτε. Ita supra, lib. 1, sect. 2, carm. xv, vers. 457, 458.

801 Τόπους ἀμείβοιτ'. Id est, me vobis licet episcopatus mutare, et ex una in aliam urbem transire; licet id mihi vitio verteritis, νόμος στρέφοντες, ut carm. præced. De Vita sua ait τοὺς πάλας τεθνηχότας, veluti canonibus prohibendum. Non ego tam severe vobiscum agam, cum hæc leges exoleverint. Ibid. τοὺς μὲν κάτω, ut me et Paulinum; extollite vero Nectarium et Flavianum.

803 Ἐγὼ δὲ συστραφήσομαι. Vide carm. præc., vers. 1042 et 1040.

#### METRICA VERSIO.

Sic ista et in parte veterator deficit;  
 Insignis autem cæteros inter sedet  
 Lauto apparatu non suæ mensæ fruens;  
 Omnes, abortivos velut, facies nihil,  
 Quantum meretur ipse villis despici,  
 Cui nulla clarum præter urbem gloria,  
 Fatalis unde casus impendit tibi.  
 Sic nempe plures improbus facis improbos.  
 Quis unquam asellus civitates incolens  
 Quæsiit asello pluris esse rustico?  
 Est semper id quod est, et urbis incola.  
 Quid ista? Quomodo malos non adjuvant?  
 Qui non fit inde certa pernicies bonis?  
 Patiuntur unum non sobororum qui sophi,

B Dum rebus improbi fruuntur prosperis,  
 Tristisque vitæ pertrahunt recti dies.  
 Hoc optimum certe, velut quando furit  
 Procella vertens cuncta, cunctaque fluctibus  
 Sus deque strident mota, flexu parvulo  
 Servare paucos in loco tuto dies,  
 Latumque canis crinibus finem dare.  
 Thronos habete, vel tyrannidis decus,  
 Præclara vobis ista quando comparent.  
 Valet, date vos probra, sortem mittite  
 In solia. Vobis cedat orbis maximus,  
 Mutate sedes; alteris stratis humi,  
 Tollantur alteri. Ista vobis grata sunt,  
 Vos ite; me delectat amplecti Deum,



Ἦ ζῶ, πνέω τε καὶ πρὸς ὃν βλέπω μόνω,  
 805 Ἦ πρὶν γενέσθαι μ' ἢ τεκοῦσ' ἴπέσχετο,  
 Ἦ κίνδυνοὶ τε συνήσαν, καὶ νυκτῶν χάρις.  
 Τοῦτῳ τε θύσω νοῦ καθαρὰ κινήματα,  
 Ἦς γούν ἐπικτόν, προσλαλῶν μόνῳ μόνος.  
 Ταῦτα πρὸς ὑμᾶς τοὺς κακοὺς ὑπὲρ καλῶν,  
 810 Ὡς εἰ τις ἀχθεθ', εἶπεν, ὃν ζητεῖ, λόγος.  
 Τὰ δ' ἄλλα ἐκείθεν, ὧ φίλοι, λελέσεται.  
 Ἠλὴν ἐξιτηρίων τιν', εἰ δοκεῖ, λόγον,  
 Βραχύν μιν, ἀλλὰ χρῆσιμον, δέξασθε μου,  
 Ἦς οἱ πατρίδας λαμβάνοντες ἐν σέλει  
 815 Φωνὰς, ἐπισκῆψεις τε μνήμης ἀξίας.  
 Μισθ' ἄς λόγος τις οὐκέτ' ἐξακούεται,

A Ἦ καὶ πλῶν μένουσιν ἐν βῆθει φρονέω.  
 Ἄλλον τιν' εἰ λάβοιτε Γρηγόριον, φίλοι,  
 Φειδοσθε μάλλον· εἰ δὲ μή, τὸ δεύτερον,  
 820 Εἴητε καλοὶ κάγαθοὶ τοῖς πλησίον,  
 Ὑμῖν τε αὐτοῖς, οἱ τέως ὀμώφρονες,  
 Ἔως κραταίστε τοῖς ἴσοις παθῆμασιν.  
 Ἦν τ' αὐτὸς ἐσπούδαζον εἰρήνην, ἀεὶ  
 Ἐστέργοντ', ἀφέντες τὰς ἰβίας ἀρρώστιας,  
 825 Ὑψ' ὦν τὸ κοινὸν ἐκταράσσετε ἄβυσσιν.  
 Κἀγὼ παρῆσω τοῦμιν, εἴτε τι πλῶν  
 Ἄλλον φρονοῦμεν, εἴτε μ' ὁ μακρὸς χρόνος  
 Ποιεῖ τραχύν τε καὶ τὰ πλείω δούτροπον,  
 Εἴτ' οὖν πεπληγῶς ἐκ μέθης τὸν νοῦν μόνος

Cui vivo et spiro, ad quem unum respicio,  
 805 Cui, priusquam nascerer, mea me mater promisit,  
 Cui pericula me devinxerunt, et noctium gratia.  
 Illi consecrabo animi puros motus,  
 Quantum fieri poterit, solus cum solo colloquens.  
 Hæc ad vos improbos pro bonis :  
 810 His si quis offendatur, invenit, quem querit, oratio.  
 Cætera autem inde digressis, amici, dicentur.  
 Interea velut quamdam discedentis, si videtur, orationem.  
 Breve quidem, sed utilem, accipite,  
 Tanquam paternas excipientes extremas  
 815 Voces, et admonitiones memoria dignas :  
 Post quas nullus sermo amplius auditur,  
 Quo et magis hæreant in ima mente.  
 Alium quempiam si acceperitis Gregorium, amici,  
 Parcite magis ; si minus, alterum hoc superest .  
 820 Estote honesti et boni erga proximos,  
 Et erga vosmet ipsos, qui eatenus concordēs estis,  
 Quatenus parentis huiusmodi cupiditatibus.  
 Pacem, cuius ego studiosus fui, semper  
 Diligite, dimittentēs alter alteri infirmitates,  
 825 Quibus orbis misere perturbatur :  
 Et ego dimittam quod in me peccatum est, sive quid amplius  
 Aliis sapiamus, sive me grandis ætas  
 Filicet asperum et in plerisque morosum,  
 Sive ex temulentia mente læsus solus,

806 Ἦ κίνδυνοι. Tempestatis scilicet, ut fuse eodem carmine exponit. Ibid. νυκτῶν χάρις. Ad casitatis amorem in somniis excitatum se fuisse narrat Gregorius infra carm. xlv. vers. 229.

807 Τοῦτῳ τε θύσω νοῦ. Coisi. τοῦτῳ τε θύσω μοῦ.  
 808 Ταῦτα πρὸς ὑμᾶς. Ad presbiteros hæc dicuntur, de quibus fuse agit infra carm. xxx. v. 83, etc.

810 Ὡς εἰ τις. Coisi. ὧς ὁ ἔστις.

811 Ἐκείθεν. Inde digressis, id est, in alia vita.

818 Ἄλλον τιν'. His verbis patet nondum Nectarium Constantinopolitanæ Ecclesiæ designatum fuisse antistitem, cum hæc caneret Gregorius. Sic et supra carm. vii. vers. 5 et 6 :

Ἄν ἄλλον εὐρηγ' ἀντ' ἐμοῦ, τιμήσαστε.  
 Τὸ σεπτὸν ἡμῖν Πνεῦμα τῷ συνηγορῶ.

Si alium pro me reperistis, huic honorem habete.  
 Venerabilis mihi Spiritus, cuius portes sustineo

825 Ἦν τ' αὐτῶς. Qua de re infra, carm. xv. vers. 35. Exsequitur autem id fusius carm. præc., cum in Paulini causa, post Meletii mortem, episcopi mirifice inter se contenderent, aliumque alii contra Gregorii sententiam Antiochiæ episcopum substituerent. Vide supra carm. x. ad Constantinopolitanos sacerdotes, ubi, quod ueteri se parti vel Orientalium, vel Occidentalium adjungere voluisset, per invidiam sede sua se expulsus queritur. TOLL.

825 Ὑψ' ὦν τὸ κοινόν. De eorum dissidiis orbem terrarum incenditibus agit infra carm. xvi.

829 Εἴτ' οὖν πεπληγῶς. Familiare hoc non

#### METRICA VERSIO.

Cui spiro, solum lumen ad quem dirigo,  
 Cui nasciturum sancta me vocit parens,  
 Cui me periculum vinxit, et nocuit favor.  
 Huic pura sacrans quo moventur spiritu,  
 Solum alloquar ego solus, in quantum licet.  
 Hæc dicta vobis, improbi, sicut pro bonis :  
 Si cui molesta verba, quem quarunt, habent.  
 Dicentur hinc sumptis, amici, cætera.  
 Sicut absentis has loquelas, si placet,  
 Breves quidem, sed utiles capescite,  
 Tanquam paternas colligentes ultimum  
 Non tæbe voces destruendas temporis,  
 Post quas nihil quod audiat jam manet :

PATROL. GR. XXXVII.

B Quo magis in imis stent repositæ mentibus.  
 Gregorius alter forte si quis obivus,  
 Parcite magis ; sin aliter, hoc unum manet,  
 In vos benigni, velut et erga proximos  
 Estote, qui lovetis hanc concordiam,  
 Quæ turpiter vestræ favet luxuriæ.  
 Hoc semper, a me pacis optatum bonum,  
 Amate ; nulla jam memoria sit super,  
 Quibus misere turbatur orbis, criminum.  
 Libens remitto damna, sive cæteros  
 Vincam sagacitate, sive grandior  
 Nos reddat ætas moribus nimis asperos,  
 Seu mente solus læsus ex vino nimis

39

830 Μέθη τετρωσθαί τούς δόλονος οιομαί.  
 Νομίζεσθ', ὡς βούλεσθε. Πλήν μέμνησθέ μου  
 Τοῦ πολλά μοχθήσαντος ἐν φίλων τρόποις,  
 Καλὸν δ' ἔχοντος τὸν λογιμὸν προστάτην,  
 Το τ' ἐκλύον με τῶν κακῶν γήρας τόδε.  
 835 Οὐτω τάχ' ἄν μοι τῶν φίλων σπείσαιτο τίς,  
 Πάλης θανούσης, ἢ φόδου συνέχεται.

II. *Εἰς ἐπισκόπου.*

Ἦ θυσίας πέμποντες ἀναμάρτους, ἱερῆς!  
 Ἦ φυγῶν ταμίαι μακαροῦδες! Ἦ μεγάλο  
 Πάσμα Θεοῦ χεῖρισαν ἐν ἡμετέροις φέροντες!  
 Ἦ θεὸν ἀνθρώποισι μέγ' ἔσχον εἰς ἐν ἄγοντες!

830 Obrutos vino abstemius arbitror.  
 Statuite, ut vobis libuerit. Verum mei memores estote,  
 Qui multa passus sum in amicorum moribus,  
 Præclaram vero patronam habens rationem,  
 Atque hanc ipsam senectutem, quæ me bis solvit malis;  
 835 Ita forsitan mihi amicorum quispiam reconciliabitur,  
 Exstincta lucta, quam invidia comitatur.

824-825 XIII. *Ad episcopos.*

O qui victimas emittitis incruentas, sacerdotes!  
 O animarum custodes inclyti! O qui magni Dei  
 Figmentum manibus vestris gestatis!  
 O qui hominibus summam Dei majestatem conciliatis!  
 O mundi fundamenta, vitæ lumen, columenque doctrinæ,  
 Initiatores lucidæ et æternæ vitæ,  
 Christiferi, solis optimis insidentes,  
 Sublimes, theatris gaudentes speciosis,  
 Scenobata, pedibus innixi ligneis,  
 16 Leniter hiscentes in personis alienis,  
 In his autem, quæ interioris pietatis sunt, similes omnibus!  
 Vos quidem, ledite, ut et luditis non decenter,  
 Grandia loquimini, valde futilia agite.  
 Equidem etiam! malum me et exitiosum virum  
 15 Omnes simul existimetis, longeuæ a vestro choro  
 Removeatis, ferientes citissimis telis,  
 Apertis, et quod magis vobis placet, occultis;

\* Scriptum an. 381. — Alias Bill. 12, p. 81.

ebriis modo, ut sobrii sibi ipsi videantur, aliosque  
 vino madidos et bene potos existiment, sed et  
 ietero laborantibus, qui cum ipsi flavo colore suffi-  
 ciat sint, cæteros omnes eodem infectos videre sibi  
 videntur.

836 Πάλης θανούσης. Exstincto jam de sede  
 Constantinopolitana dissidio quæ invidiæ materia  
 fuerat: seu potius civiltiter jam mortuo vestro, cui  
 invidichatis, Gregorio. Vide carm. præc., vers.  
 1481. TOLL.

XIII. ΤΥΡ. *Εἰς*. Tres Regg. Πρξ.

A 5 Ἦ κόσμοιο θέμεθλα, βλου πάος, ἔρμα λόγιοιο,  
 Μυστοπόλοιο ζωῆς ἀτελευτήτοιο φαεινῆς,  
 Χριστοφόροιο, θύκοιο ἐνεδρωκόντες ἀρίστοιο,  
 Ἰψηλοιο, θεάτροιο γεγηθότες εὐκρεπέεσσι,  
 Σκηνοβάται, κώλοιοιο ἐφεσταότες φυλοιοιοιοιο,  
 10 Ἀδρανέιοιο χάσκοντες ἐν ἀλλοτριόιοιο προσώποιοιο,  
 Εὐσεβήτις δσα δ' ἐνδοιο, ὁμοιοιο πᾶσιοιο ἔχοντες!  
 Ἰμεῖοιο μὲν παίζοιοτε, τὰ περ καὶ παίζετ' ἀεικῶοιο,  
 Καὶ σοβαρὸν φεγγέιοιοθε, τὰ δ' ἐρθετε ὡς μάλ' ἔλαφρα  
 Αὐτὰρ ἐγὼν, εἰ καὶ με κακὸν καὶ ἀνάροιοιο ἀνδρα  
 15 Πάντες ὁμοῦ θεῖοιοτε, χοροῦ δ' ἀπο τῆλε δίοιοιοθε  
 Ἰμετέροιο, βῆλλοιοιοτε ἐπασσυνέροιοιοιο δίοιοιοτε,  
 Ἀμφαβόιοιο, κρυπτοῖοιο τε, τὸ περ καὶ φιλεροιοιο ὀμῖν

4 Ἀναμάρτους. Absque suo sanguine. Ita su-  
 pra, carm. x, vers 4.

5 Πάσμα Θεοῦ. Qui homines a Deo conditos gu-  
 bernatis.

4 Μέγ' ἔσχον. Munus omnium longe præstantis  
 animæ.

6 Μυστοπόλοιο. Int. μυσταγωγῶν.

9 Σκηνοβάται. Qui prodeunt in scenam. Ibid.  
 κώλοιοιο, gröllis. Nonnius. Gallicæ échasses.

10 Χάσκοντες. Coisl. sup. lin. χαίροντες.

13 Ἐρθετε. Vat. ἐρδοιτε.

METRICA VERSIO.

Vino obrutos arbitrer esse sobrios.  
 Pro velle siat res: sitis at memoris mei,  
 Heu! sæpe charorum probati moribus,  
 Gaudentis et sensu patronorum loco,  
 Tantisque senio liberante me malis.  
 Sic dabit amicis forte mi quis gratiam,  
 Cedente lucta, cui manet liquor comes.

XIII. AD EPISCOPOS.

(Billio interprete.)

O qui sacra Deo offertis non tincta crimore,  
 Clari custodes animarum, qui que Tonantis  
 Figmentum manibus regitis mirabile vestris,  
 Quique Deum humano generi sociatis in unum,

B Lux vitæ, fidei columen, fundamina mundi,  
 Doctores vitæ, nullo que clauditur ævo,  
 Christiferi, solis præclaris quique sedetis  
 Sublimes, pulchris qui gaudetis theatris,  
 Scenigradi, ligno factis stantes pedibusque,  
 Sub larva hiscentes pietatis debile quiddam,  
 At reliquis imo similes in pectore prorsus!  
 Ludite, si vultis, quæ fade luditis ipsi,  
 Et gravibus verbis contraria cuncta patrate.  
 Ast ego, quamvis a vobis in classe nocentum  
 Collocaer, ac vestra procul arceat ipse caterva,  
 Infelixque petar densis sine fine sagittis,  
 Perspicuis, tectis, vobis uam gratius istud;

Ἴλλ' ἔμπης τὰ με θυμὸς ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει,  
 Ἰθὺέβομαι, οὐκ ἐθέλων μὲν, ἀτὰρ λόγον ἐκτοθεὶ ῥήξω  
 20 Ψυχῆς, ὡς ἔτε κύμα βιώμενον ἐνδοθὶ λάθρων  
 Πνεύματι, καὶ σφραγίσας ὀπιστρέχον, οὐκ ἐπίσπτα  
 Καγγιλάξει, καὶ ποῦ τι διεκρίπτεται διαπέθοιο,  
 Ῥηγνυμένης ὠδῶνος ἀνὰ στόμα. Τοιαῦτά πέπονθα.  
 Οὐ δύναμαι χαδέϊεν ἐνδοθὶ χόλον· ἀλλὰ δέχεσθε,  
 25 Εἴ τινα καὶ βακθυμον ἐρῶ λόγον, υἱὸν ἀνίης.  
 Φάρμακον εὐχεῖς ἔστι καὶ ἔφερα μῦθον ἐπισπεῖν.  
 Σῶμα μέγα Χριστοῦ, τὸ τιμὸν εὐχὸς ἀνακτος,  
 Λαὸς ὅλης γαίης βασιλῆος, ἔθνος ἀπιστων,  
 Ἦν ἔδ' ἔην. Νῦν αὖτε Θεοῦ κτέρα ἔνθα καὶ ἔνθα  
 30 Σαίεται, οἷά τε κύμα πολυσημαφάγου θαλάσσης,

A Hic quondam clamoribus persuasus aeneas,  
 Laus est, quae deus hinc ab op' orationis vocat,  
 Kydos enim dicitur in spelunca cavernosa,  
 35 Cal mixta mercede, thesaurusque in angustis,  
 35 Cal mixta in unum eduxit parva dæmas, aëma te theon  
 P' risonem hinc metere, cunctis hinc, illa te multa  
 Thymata, tunc metepetae logon sperantia dacta.  
 Cal gylkerpo thanato pichos hinc dicitur dacta,  
 "O; ke logy tiosoi Adgon theon, aëmati d' aëma.  
 40 Tis donat tunc sōma; tunc tunc tunc dicitur hinc;  
 P' hinc dicitur tunc sōma; tunc tunc tunc dicitur hinc;  
 P' hinc dicitur tunc sōma; tunc tunc tunc dicitur hinc;  
 P' hinc dicitur tunc sōma; tunc tunc tunc dicitur hinc;  
 P' hinc dicitur tunc sōma; tunc tunc tunc dicitur hinc;

Sed tamen quæ me animus incitat et jubet,  
 Eloquar, non libens quidem, sed sermonem erumpam  
 20 Extra animum, velut cum fluctus intus a vento violenti  
 Coactus, et fissuras subiens, occultum edit  
 Strepitum, ac alicunde e solo exsilit,  
 Per rupti sinus aperturam. Sic ego affectus sum,  
 Dolorem intus continere non possum : sed accipite,  
 25 Si quem animorum mordacem, doloris filium, sermonem proferam.  
 Doloris medicina est, vel aeri verba facere.

Magnum Christi corpus, eximium Regis decus,  
 Populus, totius orbis princeps, gens præstantissima  
 Erat olim. Nunc vero Dei possessio hic et illic  
 30 Concutitur, velut fluctus vehementer strepentis maris,  
 Aut arbor ventis validis agitata.  
 Populus ille, cui Deus venit a cœlesti solo,  
 326-327 Gloriam suam in mortalibus visceribus evacuens,  
 Ac hominibus mistus est, Deus homo in unum collectus,  
 35 Moriensque magnum pretium dedit corpus suum, et sanguinem  
 Divinum fudit nostræ nequitiae piaculum, ac multas alias adiecit  
 Victimam, eos qui, post illum, verbum omnibus seminarunt,  
 Et dulcem mortem ab acerba manu experti sunt,  
 Ut verbo Verbum Deum honorarent, et sanguine sanguinem.  
 40 Quis hoc corpus quatit? unde mihi tantum opus?  
 Quomodo aper solitarius meam populatus est vineam?  
 Quomodo non illius tantum splendorem cooperuit?  
 Rabidus, maleficus, qui hominibus invidet,

20 Κύμα. Tres Regg. βέμα. Mox ἔνδοθι. Sic tres Regg. Edit. ἐκτοθεῖ.  
 22 Καγγιλάξει. Coislinianus codex habet sup. lin. βράζει. Schol. λέγει ἐπὶ τῆν τῶν θεμιῶν δάτων ἀνέδον. Eruptionem aquarum calidarum dicitur esse violenta illa compressione fiat.

23 Ῥηγνυμένης ὠδῶνος. Cum aqua illa latens in visceribus terræ, velut infans intra matris viscera, hinc subito erumpit.

24 Δέχεσθε. Vat. δέχοσθε.

28 Ἐθνος ἀπιστων. Minus recte Billius, gens incredula; vox enim illa ἀπιστων non incredulitatem, sed incredibilem præstantiam significat : quo sensu passim a Gregorio usurpatur : maxime autem illic,

ubi Constantinopolitanam Ecclesiam, quæ olim florentissima fuerat, cum eadem confert Ecclesia, misere tunc fœdata, et ab hæreticis occupata. Int. Coisl. περιφαντος καὶ μέγιστος, quod expositionem nostram egregie confutrat. Billius recte primis curis, gens præstantissima.

29 Ἦν ἔδ' ἔην. Olim, jam pridem; ita clarissimus Salvinus, ut notat Muratorius in epigrama in Carterio, olim 39, nunc xxv, vers. 10.

37 Θύματα. Vat. θάματα.

38 Ἀντιδοσάρτα. Chig. ἀντιδοσάρτα.

39 Ὁς κε. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. ὅς κε. 40 Ἀχθος. Regg. tres et Vat. αχθος. Cod. 924, sup. lin. δνείδος.

## METRICA VERSIO

Attamen hæc dicam quæ mens mihi dicere nostra  
 Imperat, invitus licet hæc, non mente libenti,  
 Ut cum fluctus atrox horrendi turbine venti  
 Externe impulsus, cæcæ subiensque cavernas,  
 Æstuat occulte, quiddam tamen exilit illinc  
 Interdum, angustoque antrorum erumpit ob ore.  
 Talia nam patitur : nec jam retinere potestas  
 Ulla mihi est animi motus, iramque fremetentem.  
 Parce si quid ego merenti pectore dicam,  
 Quod vestros animos feriat. Medicina doloris  
 Est etenim miserum verbis efferre dolorem.  
 Ingens corpus erat Christi, Dominique Deique  
 Gloria, plebs orbis princeps, incredula quondam  
 Natio : nunc autem hinc quatitur possessio summi  
 Numinis, binque graves fluctus velut æquoris alti,  
 Aut stirps, quæ validis impellitur undique ventis.

B Plebs hæc, a superis ad quam Moderator olympi  
 Sedibus accessit, mortali in viscere summum  
 Evacuans decus ipse suum : mortalibus ac se  
 Mortalis simul atque Deus conjunctus in unum,  
 Atque ingens pretium tolerata morte pepudit,  
 Fudit et hunc, vitii quo labe pulsa, cruorem,  
 Atque alios multos, quos post chorus ille profudit,  
 Qui cunctis fidei sparsit pia semina veræ,  
 Dulcemque oppesit per plurima vulnera mortem,  
 Ut Verbum coleret verbo, atque cruce eruoem  
 Quis quatit hoc corpus? Quæ tanti causa doloris  
 Est mihi? Quo pacto vitis populatus honorem  
 Est nostræ furibundus aper? Quæ tanta repente  
 Tam claram obduxit laudem caligo, decusque?  
 Scilicet ille furens rabie, versutus et hostis  
 Vesanisque in nos odii accensus et ira,

Ἐξέτι τοῦ ὅτε πρῶτον Ἀδάμ βάλεν ἐκ παραδείσου, A  
 45 Ζωῆς τ' ἀθανάτου, κλέψας δηλήμιον καρπῷ,  
 Καὶ πολλοὺς κρατεροὺς τε τινάγμασιν αἰν ἀτάξυν,  
 Οὐ σθένεν, ὡς ποδίσταν, ὅλον γένος, οἷσι δήλοισι  
 Γυνῆ βαλέειν (σπινθήρ δὲ λόγος, καὶ πυρὸς ἀερθεῖς,  
 Πᾶσαν ἐπέθραμε γαλαν ἀόλιμος, οἱ δὲ διώται  
 50 Καὶ πλεόν ἐσθίρησαν ἀεθλοφόροιαι παγίντας),  
 Δεύτερον εὐρατο μίχως ἐπίσκοπον. Ὡς στρατὸν ἔγνω  
 Καρτερῶν, ἡγητήρων διόλιον ἐμβαλεν ἔχθος.  
 Καὶ γάρ, ἀγοῦ πίπτοντος, ὅλος στρατὸς ἐς χθόνα νεύει.  
 Ποντοπόρον δὲ τε νῆα κακὸς πρήνιζεν ἀήτης,  
 55 Ἡ σκοπέλοιον ἐλαξε, κυβερνητήρος ἀτερθεν.  
 Ὡς δὲ δόμου τε, πόλιος τε, χόρους, βόας, ἄρματα, παῦ

Βλάψεν ἀϊβραῖη σημάττορος. Εἰδοῖσι μῦθος  
 Ἥμετέρην κακίην, ὅποσοι λαοὶ πρέδερσι.  
 Πρόσθε μὲν ἀνδροφόνουσι φυγῆς πτολιέθρα τέταχι  
 60 Καὶ χυρῶς τις ἔην ἀποπομπαιοῖσι θύεσσι,  
 Καὶ τις καὶ πικρῆς καὶ αἵματος ὑστατοῖσι  
 Ἥμασιν, οἱ Χριστοῦ κακὸφρονες ἐξεκένωσαν  
 Μισθὸν ἀτιμήτοιο κακῶν καὶ τυτθῶν ἔχοντες,  
 Οὐ τι μὲν ἐξ ἀέκοντος, ἐπεὶ θεὸς ἔστιν ἀληπτος  
 65 Χείρασιν, εὐτ' ἐθλίψην ἄταρ γε μὲν ἐξεκένωσαν.  
 Νῦν δ' ἔνα χύρον Ἰσασιν ἀτασθαλίης τε μέρου τε  
 Πάντες, θεοὶ ξεινοὶ τε καὶ ἔρκος ἡμετέροιο,  
 Τὸ σεπτὸν τοπάραιθε σοφῶν ἔθος, ἔρκος ἀρίστων,  
 Βῆμα τὸδ' ἀγγελικῆσι χροστοαίτησι τεθῆλός,

Ex quo primum Adam eiecit e paradiso  
 45 Et vita aeterna, exitioso fructu decipiens,  
 Hic cum multis et validis semper assultibus concuteret,  
 Nec posset, ut cupiebat, universum genus dolis suis  
 Humi sternere (nam verbi scintilla et fax in altum sublata  
 Totum orbem gloriose percurrit, et persecutores  
 50 Robur addiderunt iis, quos martyrum triumpho firmaverant),  
 Secundam invenit furtivam machinationem. Ut vidit exercitum  
 Viribus pollentem, ducibus injectis exitiosum odium.  
 Nam, duce cadente, totus exercitus in terram vergit.  
 Mare secantem carinam sine gubernatore noxius venis  
 55 Praecipitem dedit, aut scopulis illisam fregit.  
 Sic etiam domos, urbes, choros, boves, currus, greges  
 Lassit inscitia rectoris. Haec dicta sunt iis quibus perspecta est  
 Pravitas nostra, quicunque plebi praesunt.  
 Homicidias olim per fugii urbes dispositae erant,  
 60 Et ager quidam erat emissariis victimis;  
 Existit etiam postremis diebus ager aliquis acerbitalis  
 Et sanguinis, ubi Christi contemptiores, pravum et exiguum  
 Illius, qui supra pretium est, pretium habentes, effuderunt,  
 Non invito quidem Christo; Deus quippe apprehendi non potest  
 65 Manibus, nisi ita voluerit; sed tamen effuderunt.  
 Nunc autem unum norunt omnes improbitatis et mortis  
 Locum, quicunque extranei, et ex nostro ovili,  
 Venerandum olim sapientum sedem, septum optimorum,  
 828-829 Sacrarium angelicis choris florens,

54 Εὐρατο. Duo Regg. et Coisl. εὐρετο.  
 56 Ἄρματα, παῦ. Regius codex 992 ἄρματα  
 πῶων, greges ovium.  
 57 Ἀϊβραῖη. Ita Coisl. Edit. αἰβρη.  
 59 Τῆτακτο. Reg. 995 τέτακτο. Habebant olim  
 Iudaei civitates ad quas homicidae per fugiebant.  
 Erat etiam rejectitiis victimis suus locus constitu-  
 tus, ut hircio emissario desertum: at nunc episco-  
 palis sedes sceleratorum omnium ac perditorum  
 hominum sedes est. Bill.  
 61 Πικρῆς καὶ αἵματος. Ager acerbitalis et san-

guinis. Agrum illum intelligit, qui triginta argenteis,  
 quos impii sacerdotes Iudae pro nefario proditionis  
 premio persolverunt, in sepulchrum peregrinorum  
 emptus fuit. Bill. Langus vero allegorice, imo  
 inepte haec interpretatur, quem castigat et refellit  
 Billius.

62 OI. Sic Regg. 990 et Coisl. Edit. δ. Ibid. κακὸ-  
 φρονες, scelerati homines: duo Regg. et Coisl. κακὸ-  
 φρονες.

69 Βῆμα. Deerat hic versus in versione metrica,  
 quod italicis distinctum supplivimus. CALLIAU.

## METRICA VERSIO.

Inde ex quo primum paradisi sede beata,  
 Pestifero elusum fructu, vitaeque perenni  
 Deputat infelicem Adamum, cum tempore in omni  
 Innumerisque modis nos exagitantem premensque,  
 Mortalem arte sua prorsus tamen ipse nequiret,  
 Id licet ardentem cuperet, prosternere gentem:  
 Quin potius fidei igniculus, sublataeque in altum  
 Fax Verbi totum celebris percurreret orbem  
 (Namque etiam hostilis furor, atque inmania quaeque  
 Supplicia addiderant animis nova nostris,  
 Tormentisque fides gravibus mage fulta vigeat),  
 Confestim arte alia est usus. Firmissima vidit  
 Ut castra, invictasque acies, funesta dolosus  
 Ille odia injectis ducibus rixasque furentes.  
 Nam labente cadit totum duce protinus agmen:  
 Ac facile evertit vacuum rectore carinam,  
 Aut saevi alidit scopulis vis aspera ventis:  
 Atque domos, urbesque etiam, currusque, chorosque,  
 Lanigerosque greges, armenta pinguis perdit,

B Qui regere haec nescit. Loquor his quibus agnita  
 Improbis, populi imperium quicunque tenemus,  
 Ante quidem, caedem qui commisisset, habebat,  
 In quibus exigeret profugus vitam, oppida quaedam.  
 Certus erat sacris etiam, quae prisca solebat  
 Lex removere, locus: certus locus atque cruoris  
 Christi postremo quem fudit tempore vecors  
 Ac scelerata manus, pretium parvumque malum-  
 Ejus tabens, est qui pretio sublimior omni:  
 Non tamen inviti (volentem quippe tenere  
 Hand manus ulla queat Dominum), sed sponte ca-  
 At contra omnes hunc, se nostri, sive profani,  
 Sedem unam vitii norunt et mortis acerbae,  
 Hanc, quae doctorum sedes erat ante virorum,  
 Et gravium pietate hominum, vitaeque probatae,  
 Angelicis choris florens insigne sacellum,

70 Κιγλίδα τήν μεσατήν κόσμον δύο, τοῦδε μένοντος, Ἄ  
 Τοῦ τε παρπταμένοιο, θεῶν θρον, ἡμερίων τε.  
 Ἦν δετ ἦν. Νῦν αὖτε γελῶσιν, ἦντα πᾶσιν  
 Ἐνδὲ ἀδληστοῦ θύρῃς ἄβρομο, ὡς δοκέω μοι  
 Κήρυκος βοῶντος ἐνὶ μεσάτοιαν ἀκούειν.

75 Ἄδευρ' ἴθ' ἔσαι κακῆς ἐπιθήτορες, ἀσχεα φωτῶν,  
 Γάτορες, εὐρατέοντες, ἀναιδῆς, ὀφρυόντες,  
 Ζωροπάται, πλάγχατα, φιλοχέρτομα, ἀβροχίτωνες,  
 Ψεῦστα ἴθ' ὄβριστα τε, θεῶς ἐπιτορκον ὁμοῦντες,  
 Δημοβόρα, κρεάτεσσιν ἐπ' ἄλλοτροισιν ἀάπτου  
 80 Βάλλοντες παλάμας, φθονεροί, δολόντες, ἄπιστοι,

70 Cancellus, qui inter duos mundos interjecti sunt, alterum in se nemem,  
 Alterum avolantem, et deorum limites et hominum  
 Haec olim. Nunc autem, quod ridiculum est, omnibus patet  
 Introitus, janua non clausa, ut videor mihi  
 Praeconem in medio clamantem audire :

75 • Huc accedite, quotquot pravitatem profitemini, dedecus hominum,  
 Heliuones, elatae cervices, impudentes, superbi,  
 Meri potores, erronei, contumeliosi, mollibus vestiti,  
 Mendaces, petulantes, cito falsum jurantes,  
 Populi voratores, in alienas possessiones rapaces  
 80 Injicientes manus, invidi, dolosi, infidi,  
 Adulatores potentium demissi, demissisque leones,  
 Ambigni, volubilis temporis mancipia,  
 Polypi in fabulis celebrati propter colorem,  
 Recens matrimonio juncti, ferventes, adhuc lanuginem ferentes,  
 85 Fures certe naturalis ignis, in oculis flagrantes  
 Tenebroso amore, cum apertum fugeritis,  
 Ignari caelestium, recens illuminati, fuliginosus,  
 Cum spiritu coruscante concurrente malitia.  
 Huc accedite confidentes, latum omnibus paratum est solium.  
 90 Huc accedite, juveniles manibus inclinate cervices  
 Libenter omnibus; etiam iis, qui non capiunt, tenduntur.

70 Μεσατήν κόσμον. Ita duo Regg., Coisl. et  
 Vat. Edit. male μεσάτην. Juxta Billium per can-  
 cellos illos quibus laici a clericis dirimuntur, Grego-  
 rius vult innuere distinctionem mundi hujus  
 fluxi ac perituri, et alterius certi ac sempiterni.  
 Langum hic iterum carpit Billius, quippe qui haec  
 de Sanctae Sophiae templo dicta putat a Gregorio,  
 quae de omnibus temporis generatim dicit.

74 Παρπταμένοιο. Ita duo Regii codices et Coisl.  
 Edit. περιπταμένοιο. Mox θεῶν, deorum: sacerdotes  
 intelligit.

75 Ἄδευρ' ἴθ'. Tota haec oratio, inquit Billius,  
 amarulentis constat ironiis. Fingit enim se sceleratissimos  
 quosque ad capessendos episcopatus invitare,  
 cum tamen hujusmodi homines a tanti muneris  
 susceptione quam longissime avertere con-  
 netur.

79 Ἀάπτου, ἀδληστοῦ, ἀπροστοῦ. Quas  
 nemo ferat, nocentissimas.

82 Ἀμφίβοιο. Coisl. sup. lin. παλμβολοι, insta-  
 biles. Iliid. πολυτρέπτου. Coisl. et Vat. πολυτρέπτου.

Θῦπες ερισθενῶν χθαμαλοί, χθαμαλοὶ λέοντες,  
 Ἄμφεθοι, καιροὶ πολυτρέπτου θεράποντες,  
 Πουλύποδες πέτρῃσιν ἀειδόμενοι χροά μύθη,  
 Ἀρτίγαμοι, ζέλοντες, ἐτι χροάδων τούλων,  
 \* 85 Ἦ κλέπτου φυσικοῦ πυρὸς, φαέσσιν ἔχοντες  
 Ἠερῆην φιλότρητα, δε' ἀμφαθῆν ἀλέησθε,  
 Νήϊδες ὀβρανῶν, νεολαμπέες, αἰθαλόνητες,  
 Πνεύματι αἰγλήθει συνερχομένη κακότητος.  
 Δεῦρ' ἴτε θαρσαλοὶ, πᾶσι θρόνος εὐρὺς ἱετομο.  
 90 Δεῦρ' ἴτε, δεξιτερῆσι νέους κλίνοντες τένοντες  
 Ἰδοὶ προφρονέως, καὶ μὴ ποθέουσι τέτανται.

83 Ἀειδόμενοι μύθη. Celebrati in fabulis. Bene-  
 dictini male polypi in petris colorem imitantes, ubi  
 vox μύθη prorsus omittitur; et in notis ἀειδόμενοι,  
 sermones mutantes, nunc haec, nunc illa loquentes, ut  
 polypus haerens petris solet colores mutare. CAILLAU.

84 Ἀρτίγαμοι. Id est, episcopi recens creati.

85 Ἦ κλέπτου. Ita Coisl. et Reg. 990. Forsan allu-  
 dit ad Promethae fabulam qui a poeisis ignem cae-  
 lestem surripuisse, et hominibus attulisse, fingitur.  
 Eos videtur notare, qui licet ab ipso libidinis opere  
 abstineant, animo tamen flagitium admittere se  
 procacibus oculis ostendunt.

87 Νήϊδες, seu ἀπειροί, rudes caelestium. Langus  
 ineptissime Naiades superum. Iliid. νεολαμπέες, re-  
 cens illuminati, sive baptizati: forsan Nectarium  
 hic notat, qui nequidem erat baptizatus, cum epi-  
 scopus Constantinopolitanus fuit designatus.

91 Τέτανται. Tenduntur nempe δεξιτερῆσι, manus  
 ordinantium, quas cuius nullo discrimine impon-  
 nat. Billius: Sponte sua cunctis cervix, etc., quae  
 versio a Gregorio mente et verbis prorsus aliena est.

#### METRICA VERSIO.

Hos quoque, qui mundos dirimunt, quorum effluit B  
 [alter,

Alter at usque viget, stabilisque in saecula durat,  
 Divosque atque homines discludunt limite certo,  
 Cancellus. Talis nimirum erat hic locus olim :

At nunc ridiculus contra, discrimine nullo  
 Cum quisque haud clausis irrupit ad intima  
 [portis,

Ut mihi jam medio in caetu ingentique corona  
 Stans praeco haec alta videatur dicere voce :

• Huc agite, o quoscumque juvat turpissima vita,  
 Probra hominum, ventres, lata cervice, pudoris.  
 Expertes, fastu tumidi, vinoque madaentes,  
 Errones, molli contacti veste, dicaces,  
 Osoreis veri, petulantes, falsa libenter  
 Jurantes, quibus est infelix praeda popellus,

Raptores, infidi homines, quos livor iniquus  
 Conficit, oblectantque doli fraudesque malignae,  
 Turpiter excelsi blandi, abjectisque leones,  
 Ambigui, ac fictis animis, et temporis usque  
 Mancipia, et nunc haec, nunc rursum adversa lo-  
 [quentes,

Polypus ad petras solet ut mutare colores;  
 Connubio nuper juncti, fervente juvenia,  
 Nativae aut flammæ fures, ob lunina habentes  
 Obscuram Venereum, cum declinat is apertam,  
 Caelestis sophiaequae rudes quicunque, recensens  
 Donati splendore, velut fuligine tincti.  
 Dum simul ingreditur vitium cum Flamine claro.  
 Huc agite, intrepidi, latus thronus excipit omnes.  
 Huc agite, et juvenile manu dimittite collum.  
 Sponte sua cunctis cervix nam tensa regensque

Μάννα πάλιν, ξένος ἕρμος· ἅπας κίλοιποι λέγοιτε, A  
 Ὅς πλέον, ὅς τ' ἐπεδύεξ, ἴην χάριν. Εἰ δ' ἐθέλοιτε,  
 Μηδ' ἀγίου φειδοσθε θεοῦδός ἡμάτος ἀργού.  
 95 Ἦ τάχα καὶ παλάμησιν ἐν ἀπλήματοσιν πύθοιτο.  
 Συνὸς μὲν πάντεσσιν ἀήρ, ξυηὶ δὲ τε γαῖα,  
 Συνὸς δ' οὐρανὸς εὐρύς, ἃ τ' οὐρανὸς ἄρμασι φαίνει,  
 Συηὶ δ' αὖ πόντος χάρις, ξυηὶ τε θάλασσα.  
 Θαύμα μὲν, οὐδὲ Σαοὺλ χάριτος ξένος, ἀλλ' ὑποφθής.  
 100 Μὴ τέ τις οὐν ἀρόστηρ, μὴ τέκτων, μὴ σκυτοεργός,  
 Μὴ θήρην μεθέπων, μὴ τ' ἔμπυρον ἔργον ἐλαύνων,  
 Τῆλε μένοι, μὴ δ' ἄλλον ἔχοι σημάτορα θέλον.  
 Κρεῖσσον γὰρ κρατέειν, ἢ κρατέοντι πιθέσθαι.  
 Ἄλλ' ὁ μὲν ἐκ χειρῶν πλέκων μέγαν, ὅς δ' ἄρ' ἐπέτην

Ἐνθάδ' ἴοι, θεῖην δὲ περιβλήσασθε τράπεζαν,  
 Σπεινόμενος, στεινούντες. Ὅ δ' ἄκλιμος ἄλλον ἐλαύνει,  
 Πολλὰκι καὶ τ' ἀριστον, ἐπιθρόσαντα θρόνοισι,  
 Γηραῖον, σάρκισσι τετριμμένον, οὐρανοφοῖτην,  
 110 Κόσμον ἀτιμάζοντα, Θεοῦ μετὰ μοῖραν ἔχοντα,  
 Καὶ νέκυν ἐν ζωῶσι, θρηπτόλον ἐσθλὸν Ἄνακτος.  
 Εἰκὸς μὲν τις ἔγραψεν ἀπ' εὐκόσμου ἀρχετύπου,  
 Σησαμέμος προπάροισι, πῖνας δ' ὑπεδέξατο μοσσην  
 Ἵμας δ' εἰσέρων τις, ἐναντίον σιμον ὀδαίου.  
 115 Καὶ τότε μούνονδνειαρ ἀπ' ὕμετέρης κακότητος. ἃ  
 Κήρυξ μὲν δὴ τοῖα βρεῖπτος. Αὐτὰρ ἔργωγε  
 Δείδια μὲν Μωσῶσι; ἀγακλῆος οἶον ἀκούσα,

Rursus manna, imber novus; quisque sinu colligat:  
 Si quis minus, si quis amplius, unum et idem donatio. Quod si libet,  
 Ne sancto quidem diei, parcite, ad exemplum Dei, quieto.  
 95 Fortē etiam in manibus insatiabilibus putrescat.  
 Communis omnibus aer, communis terra.  
 Commune latum cœlum, et que cœlum omnibus exhibet,  
 Communis etiam maris utilitas, et communis throni.  
 Miraculum magnum, nec Saul quidem a gratia alienus, sed propheta.  
 100 Non igitur arator ullus, non faber, non sutor,  
 Non venationi deditus, non igneum opus tractans  
 Procul maneat, neque alium habeat divinum ductorem.  
 830-831 Præstat enim imperare, quam imperanti parere.  
 Sed hic quidem a manibus magnam securim, ille stivam  
 105 Projiciens, iste pellem, alius jacula, alius forcipem,  
 Huc accedat: et circa divinam mensam conferti estote,  
 Pressi et promentes. Qui fortis est alium pellat,  
 Sæpe etiam præstantissimum, quique in thronis exsudavit,  
 Senem, carnibus contritum, qui in cœlo versatur,  
 110 Mundi contemporem, cujus pars cum Deo,  
 Mortuum inter vivos, optimum Regis sacerdotem.  
 Imaginem quis pinxit de imagine primaria,  
 Quam ante oculos statuit, ac formam tabula excepit:  
 Vos autem qui viderit, contrariam carpat viam.  
 115 Hæc una ex vestra nequitia utilitas.  
 Atque hæc quidem præco vocalis dixerit. Ego autem  
 Timeo id quod de inclyto Moyse audivi,

95 Ἴην χάριν. Unum aonium. Edit. minus bene,  
 ἴην χάριν, mea munera.  
 103 Πιθέσθαι. Reg. 990 et Coisl. πιθέσθαι.  
 105 Ὅς ἐπέδρα. Duo Regg. ὅς δ' ὄρα.  
 112 Εἰκό. Coisl. εἰκόνα. Nihil aculeatus acer-  
 biusque hæc collatione, inquit Billius in notis, dici  
 potest. Paucis enim verbis, quanta esset multorum  
 sui temporis episcoporum improbitas luculenter  
 exponit. Nam si is qui vitam eorum intuetur, con-  
 traria omnino via incedere debeat, nemini dubium  
 esse potest, quin turpissima et flagitiosissima sit  
 eorum vitæ ratio. Fabius figuram hanc *ratiocina-*  
*tionem* vocal. Atque utinam, pergit Billius, tota  
 hæc oratio non in nostra quoque tempora quadra-

ret! Hic autem profecto locum habet illud Horatii:  
*Tantulus a labris sitiens fugientia caput*  
*Flumina; quid rides? mutato nomine de te*  
*Fabula narratur....*  
 Felicitior sane ætas nostra que præsules Ecclesie  
 Gallicane: tam graviter non potuit inculpate, ne-  
 quidem priusquam persecutionis adversus eos to-  
 tumque clerum sæculo xviii pene elapso exortæ  
 ignis nimium descevisset, eosque mirum in modum  
 expurgasset.  
 114 Ὀμορ. Ita Reg. 993 et Vat. Edit. ὁμορ.  
 116 Βρεῖπτος. Sic duo Regg. et Coisl. Male edit.  
 βρεῖπτος.  
 117 Ἀγακλῆος. Ita duo Regg. et Coisl. Edit.

## METRICA VERSIO.

Prominet, et rursum ex alto piunt æthere manna. B Quisque premens obnixæ alium, pressusque vicis-  
 Quisque sinu condat, legat hic minus, amplius ille. [sui].  
 Si libeat vobis, nec sanctæ parcite luci,  
 In qua lex Domini mortalibus otia fecit.  
 Forte etiam in manibus cibis hic putrescet avaris.  
 Omnibus est tellus communis, et omnibus æther;  
 Quoniam est cœlum, convexaque sidera cœli:  
 Omnibus commune est cunctis æquorque, thronique.  
 Ipse Saul etiam præstat, res mira, prophetam.  
 Ergo nec structor, nec cum sutore colonus,  
 Nec faber, atque feris trucibus qui retia tendit,  
 Sitt procul, atque alio contentus præsule vivat.  
 Jura dare est satius, quam danti jura subesse.  
 Sed posita hic prospere stiva, posita ille securi,  
 Pelle alter, jaculis alius, vel forcipe curva,  
 Huc agite, ad sacram et vosuict contrudite mensam,

Ἦς μούσους νεφέλης εἰσω θεὸν ἔβρακεν ἄντην,  
 Τοὺς δ' ἄλλους ἐκλείουσι ὑπὸ προπόδεσι μόνοντας,  
 120 Ἄγνοιάτους ἀγνοῖσιν ἐν εἴμαισι καὶ τρομέοντας  
 Μούνης εἰσαΐεν θεῆς ὄψος. Οὐ γὰρ ἄμεινον  
 Οὐδ' αὐτοῖς θήρσαι πατεῖν πέδον οὐρανόιο,  
 Μῆ καὶ βηγνυμένοιισιν ὑπὸ σκοπέλοισι ἐμμεῖεν.  
 Δείδια δ' αὐ παίδων Ἄραρῶν μόνον, οἳ βα θυηλὰς  
 125 Θόντες ἐπὶ ξέλινοιο πυρὸς, ξείνως καὶ ἔλοντο  
 Λύστικα, καὶ θυέων χώρος θανάτοιο τελέστη,  
 Καὶ πατέρες περ ἔόντες Ἄραρῶν μεγάλιοιο, δάμασθεν.  
 Ὡς δὲ καὶ ἠλιέθσαν ἐπέχραε λυγρὸς ἑλεθρος,  
 ἠλιέθαις, ἔτι μάργον ἔχον νόον. Ἢ γὰρ ἑβαλλῶν  
 130 Οὐχ ἱερὰς παλάμας ἱερῶν καθύπερθε λειθῆτων.  
 Οὐδέ μὲν οὐδ' ἠλιὰ χόλον ἔκφυγεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν

Α Οὐχ ὅση γαστήρ παίδων ἐχάλεψε δίκαιον  
 Καὶ περ διὰ βρῖσαντα οὐνεβλοῖς ἐπέεσσιν.  
 Εἰ δὲ τόση τοῖσιν ἀμαρτία μῆνις ἐπιστίν,  
 135 Ὅσατις δόος ἐστίν ἐπὶ πλεόνεσσι κακοῖσι 1  
 Καὶ οὐ, κίβωτῶν ἀνασσαν, ὅς ἤθρασε χειρὶ βεβήλω  
 Κλινομένην, θάνατον ἀλφα. Θεοῦ δὲ τε νῆν ἔθρακε  
 Ἄψαστον παλάμησιν, ἐρείσματα τάχθεσι τοῖσιν.  
 Τοῦνεκεν ἀλάτω, πίπτω δ' ὑπὸ σείο πέδισσι,  
 140 Χριστὲ ἀναξ, μὴ μοι τις ἀπανθήσειεν ἀνί  
 Καζόμενῳ. Κέκμηκα λύκοις δηλήμοισι ποιμνῆς,  
 Ποιμέσι μαρνάμενος δερὸν χρόνον. Ἐκ μελέων δὲ  
 ῥικῶν ἐπτατο θυμὸς, ἀναπνέω δ' ὄλιγον τι  
 Τειρόμενος καμάτοισι, καὶ ἀσχεσιν ἡμετέροισιν.  
 145 Ὡν, οἱ μὲν θάκων ἱερῶν πέρι δῆρην ἔχοντες,

Qui solus intra nubem Deam coram vidit,  
 Ceteros autem jussit ad radicem manentes,  
 120 Puros in puris vestibus et trementes  
 Solum Dei vocem audire. Non enim tutum erat,  
 Vel ipsis feris solum Dei caelestis calcare,  
 Ne sub disruptis scopulis perirent.  
 Timeo et filiorum Aaronis mortem, qui victimas  
 125 Imponentes igni insolito, insolitum et ipi letum subito  
 Subiere, ac victimarum locus eorum uorte consecratus,  
 Et quamvis filii essent magni Aaronis, percussi sunt.  
 Sic et filios Heli funestus oppressit interitus,  
 Filios Heli, quoniam voracem habebant mentem. Injiciebant enim  
 130 Manus profanas sacris lebetibus.  
 Neque vero Heli iram effugit, sed et illum,  
 Cum justus esset, filiorum venter non sanctus perdidit,  
 Quamvis objurgatoris verbis non pepercisset.  
 Sin autem talibus culpis talis ira iustis,  
 135 Quanto magis metuenda est in uberioribus malis!  
 Te quoque, regina arca, qui sustentavit manu profana  
 Nutantem, protinus perit. Dei vero templum servabatur  
 Intactum manibus exteriora murorum praesidia.  
 132-133 Idcirco ingemisco et tuis pedibus accedo,  
 140 Rex Christe, ne qua mihi occurrat calamitas  
 In meo recessu. Lassatus sum cum lupis gregem vastantibus,  
 Pastoribus diu decertans. E membris autem  
 Curvis evolavit animus, ac paululum respiro  
 Fractus laboribus et probris nostris.  
 145 Quorum alii de sacris thronis litigantes,

ἀργαλέος. Μοχ ἄκουσα. Sic tres Regg. Chig., et  
 Vat. Edit. ἔκουσα.

125 *Ξείνοιο*. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. ξένιο.

134 *Τόση*. Sic Tres Regg. et Coisl. Edit. τόσοι.

136 *Ἀνασσαν*. Eo quod Dei simulacrum, et in  
 ea residens Deus cōtebatur.

141 *Καζόμενῳ*. Coisl. sup. lin. ἀναχωροῦντι.

142 *Ποιμέσι μαρνάμενος*. Cum lupis et pasto-  
 ribus decertando se fatigatum esse ait Gregorius,  
 id est, cum haereticis et illis episcopis, qui invidio  
 et infenso in eum animo erant. Ita Gregorius in  
 oratione habita coram episcopis c. l. t. 1, pag. 702.

143 *Θυμὸς*. Int. Reg. 992, ψυχή.

#### METRICA VERSIO.

Ipsē etenim solus, penetrata nube, Tonantem  
 Conspexit : reliquos autem radicibus imis  
 Montis, et in puro lustratos jussit amictu  
 Solum audire Dei tremebundo pectore vocem :  
 Nam ne impune quidem bobusque ovibusque futurum,  
 Sed promptum exitum, parceret quod saxea moles,  
 Si qua Dei sanctum tetigisset bestia montem.  
 Quinetiam sancti proles me terret Aronis,  
 Quae, quia non solitum sacris admoverat ignem,  
 Protinus insolita jacuit quocumq; morte precepta,  
 Sacrorumque loens mortis locus exstitit idem :  
 Nec pater a natīs pestem depellere quivit.  
 Quinetiam Helidas horrenda morte profana  
 Sustulit ingluviēs, quod non dubitasset uterque  
 Ollis inpuras sacris immittere dextrās.  
 At neque divinam effugit pater optinūm iram,

B Sed justum oppressit natorum venter iniquus,  
 Quamlibet hos gravibus solitum perstringere verbis.  
 Quod si tantā levis noxas est ira secuta,  
 Qualis erit, queso, cum quis mala pura patrarit?  
 Jam qui suppositis arcam sustollere palmis  
 Labentem studeit, mox est dimissus in orbem.  
 Atque etiam externus paries faciebat ut esset  
 Intacta omnino supremi Numinis aedes.  
 Ergo oro, et prono quaso te corpore, Christe,  
 Ne qua recedentem noxa me infortunata vexent.  
 Deficiunt vires miserum, dum praelia longa  
 Consuro cumque lupis, et cum pastoribus ipsis.  
 Curva animus volucris seculo jam meubra reliquit,  
 Ac quiddam exiguum spiro, tum mole laborum  
 Fractus, tum vitius nostris, probrisque pendens.  
 Pars etenim, sedes ob sacras bella gerentes,

Ἄντια κυμαίνοντες, ἐπασσύνεροι κακοὶ  
 Βαλλόμενοι, βάλλοντες, ἀτερείς εἰσὶ μαχηταί,  
 Εἰρήνην βούοντες, ἐπ' αἵμασι κυδύοντες.  
 Ὡς θυελὸν Γεθθαὶν ἀναπλήσασιν ἀνήην,  
 150 Ἐνλίκον ἐβήθησαν, ἐπ' ἔδρῃ τσίον ἔχοντες.  
 Οἱ δ' ἄρα τοὶ ἐκείρθη μεριζόμενοι, κλονέουσι  
 Ἄνυλλήν τε δύσιν τε, θεὸς δ' ἐς σάρκας ἔληξεν,  
 Ἄν ἀπο μαρναμένου καὶ ὄνομα καὶ μῦθος ἄλλος·  
 Παῦλος ἑμὸς, Πέτρος δὲ τῆς, κείνου δὲ τ' Ἀπολλῶς  
 155 Εἰσὶ θεοί. Χριστὸς δὲ μάτην φλοῖτι πέπταται.  
 Οὐ γὰρ ἀπὸ Χριστοῦ καλεῦμεθα, ἐκ μερίτων δὲ,  
 Κείνου καὶ χαίροισι καὶ αἵματι κῦδος ἔχοντες.  
 Ὅσους ἔρωσ φάσασιν ἐπιχθλῦσον ἡμετέροισιν,

A Ἡ δόξης κενῆς, ἢ κτήσις, ἢ φθόνος αἰνός,  
 160 Τηκεάνος, κακόχαρτος, ἐναίστιμον ἄλλος ἔχουσι!  
 Καὶ πρόφασιν Τριάς ἐστι, τὸ δ' ἀτρεκέλ, ἔχθος ἀπιστον.  
 Διπλός ἐστὶν ἕκαστος, εἰς λύκον ἀμεικαλύπτων,  
 Καὶ χαλῆς λοχθὸν πακρὴν νεπέδοισιν ἔδωδιν.  
 Τοῖα μὲν ἡγγετίρας· ὁ δ' ἔσεται ἐγγυθε λαθς,  
 165 Πρόφρονες ἐς κακίην, καὶ ἡγήτορες ἀνευθεν.  
 Οὐδέ τις ἐστ' ἀγαθὸς διάκριτις, οὐδέ κακοί,  
 Οὐ παντῆς πολιτῆς, οὐκ ἀφραδὸς νεύτητος,  
 Οὐ μογεροῦ βίωτος θεουδέος, οὐ μαλακοί.  
 Εἰς νόμος ἐστὶ, κάκιστον ἔχειν πλέον. Ὡς ἀπίστοιο  
 170 Κείνος ἀνὴρ, ὅς πρῶτος ἀνήγαγεν ἐνθάδ' ἀλειτρούς.  
 Αὐτῶν κῆμος εἶσι, αὐτῶν θεός, ὅσα τ' ἀρίστως

Invenim invadentes, continuis malis  
 Percussi et percipientes, indomiti sunt pugnatores,  
 Pacem clamitantes, de sanguine superbientes.  
 Utinam Gethæorum morbum, justum et sedē insitum,  
 150 Experiantur, in sede pœnas luentes.  
 Alii vero inter utrosque divisi commovent  
 Orientem et Occidentem, Deusque in carnes desit,  
 A quibus pugnantibus et nomen et bellum atit:  
 Mihi Paulus, tibi vero Petrus, isti Apollo  
 155 Dii sunt. Christus autem frustra clavī transfixus est.  
 Non enim a Christo nomen habemus, sed ab hominibus,  
 Quamvis illius manibus et sanguine hanc gloriam habeamus.  
 Adeo amor oculos obnubilavit nostros  
 Aut vanæ gloriæ, aut possessionum, aut vehemens invidia,  
 160 Tafefaciens, malis gaudens, justus odor bis qui hoc vitio laborant!  
 Præteritas Trinitas est: revera autem odium implacabile.  
 Duplex quisque est, ovis lupum cooperiens,  
 Et æs piscibus funestam ex insidiis objiciens escam.  
 Talia quidem duces: populus autem prope sequitur,  
 165 Qui libens in vitium fertur, etiam sine ductore;  
 Nec ullum probi discrimen et improbi,  
 Prudentis canitiei, et insipientis juventutis;  
 Non vitæ ad exemplum Dei laboriosæ, et mollis.  
 Una lex est, ut pessimus plus habeat. Percat  
 170 Ille vir qui primus scelestos huc introduxit.  
 Illorum sit mundus, illorum Deus, et quæcumque optimos

148 Ἐπ' αἵμασι. Int. Reg. 992, ἐπὶ φόνος.  
 149 Γεθθαίαν ἀναπλήσασιν ἀνήην. Forte ἀνα-  
 πλήσασιν. Γεθθαί, ob captam Dei arcam, in secre-  
 tiorī natium parte percussi fuerant, ut habetur  
 I Reg. v. Vult igitur Gregorius, ait Billius, nullo  
 modo congruentius in eos, qui summas dignitates  
 Ecclesie tanto studio prosequerentur, animadverti  
 posse, quam si, ob adeo impotentem et effrenam  
 thronorum cupiditatem, eadem que Gethai pœnam  
 plecterentur, et pro sedibus indigne occupatis, in  
 sede, hoc est in ano plecterentur. Vulgatum est

enim illud Scripturæ, per quæ quis peccat, per hæc  
 et puniatur.

152 θεός δ' ἐς σάρκας ἔληξεν. Deus in carnes  
 desit: in homines. Gen. vi, 3: Non permanebit  
 spiritus meus in homine, quia caro est. Billius, Deo  
 relicto ad carnem devoluntur.

156 Καλεῦμεθα. Chig. καλούμεθα.

158 Ἰόσος. Reg. τόσος.

161 Ἐχθος ἀπιστων. Odium incredibile, quale  
 existimari non potest. Reg. 990 ἄχθος.

165 Καὶ χαλῆς, etc. Hic versus deest in cod. Chig.

#### METRICA VERSIO.

Exagitant sese, ut fluctus, feriuntque vicissim,  
 Nec sitis hos ardens pugnandi deserit unquam,  
 Pacem clamantes, captantes sanguine laudem.  
 Ac Gethæo utinam morbo premerentur, ut æquum est,  
 Pœnas ob sedem meritas in sede luentes.  
 Ast alii rursus studia in contraria scissi,  
 Quaque locum oritur Phœbus, quaque occidit, orbem  
 Concutiunt: Deus in carnes ac desinit illis;  
 A quibus et nomen sumit sibi mobile vulgus,  
 Et pugnae rabiem. Paulum pro numine duco.  
 Tu Petrum, at illi rursus Deus alter Apollo.  
 In cruce sic frustra Christus cum sanguine vitam  
 Fudit. Ab humanis etenim jam nomen habemus,  
 Non autem a Christo, cujus tum sanguine sacro,  
 Tum manibus nobis decus est et gloria parta.  
 Tanta animos nostros caligine cæcus havoris

B Circumfudit amor, vel opum malesana cupido,  
 Vel livor justo crucians mala corda dolore!  
 Atque malo veneranda Trias preteritur isti:  
 Sed revera animos stimulat damnosa simulas.  
 Quisque tegit mentes sub ovina pelle lupinus,  
 Ac velut æs pisces objecta intercepti esca.  
 Scilicet ista duces facti: plebesque sequuntur,  
 In vitium promptæ, dux quamvis nullus adcesset.  
 Recti delectus nullus vitinque profani,  
 Nullus cordati senii, stolidæque juventæ  
 Nullus divinx vitæ luxurique luentes.  
 Lex hæc una viget, quo quis sit peior, ut idem  
 Commodo vula ferat, plures et carpat honores.  
 Ille velim misera procumbat morte, scelestis  
 Primus ad has quisquis tribuit conscendere sedes.  
 Delicias habebant ipsi mundique, Deumque,



Ἔσπετα ὀστατίοισιν ἐν ἤμασιν ἀμφιτάλαντα ·  
 Οἱ δ' ἀγαθοὶ μογέοισιν ἐτώσια. Τότα δικασταῖς  
 Ἐσαθεν ἡμετέροισι. Δίκη φυγὰς ἔνθεν ἀπέλθοι.  
 175 Ἐν δ' ἄσα πάντα πέλοι, Χριστὸς, βροτῶς, ἥλιος,  
 [ἀστήρ,  
 Φῶς, σκότος, ἀγγελὸς ἐσθλός, Ἐωσφόρος οὐκέτι λάμ-  
 [πων.  
 Πέτρῳ δ' ἴσα φέροιο θεοκτόνος Ἰσκαριώτης,  
 Καὶ Σολύμοις ἱεροσὴν ἀνιτροτάτη Σαμάρεια.  
 ἴσα δ' ἔχοι χροσὸς τε καὶ ἄργυρος, ἦδ' εἰδηρος,  
 180 Μάργαρας ὀκρυοῦντι λίθῳ, πηγαῖς δὲ χαράδραι·  
 Πάντα δ' ἄμ' ἀλλήλοισι πεφυρμένα εἰς ἐν ἄγιοιο.  
 Ὅς ποτ' ἔην, ἔτ' ἄκοσμος ἔην πρωτόκτιστος ἔλη,  
 Κόσμον ἔτ' ὀδίνουσα διακριθὼν οὐ βεβαῶτα.

Manent in novissimis diebus remunerationes:

Boni vero frustra laborent. Talia iudicibus

Placere nostris. Profuga hinc iustitia abeat.

834-835 175 Unum vero sint omnia, Christus, homo, sol, stella,

Lumen, tenebrae, bonus angelus, Lucifer non jam splendens.

Petro aequa ferat deicida Iscariotes,

Sacrisque Solymis scelestissima Samaria.

Aequa autem habeant, aurum et argentum, atque etiam ferrum,

180 Margarita et asperum saxum, fontes et voragine.

Omnia simul permista in unum colligantur,

Velut olim erat, cum indigesta primo creata esset materia,

Mundum adhuc parturiens nondum distincte firmatum.

Moabit is olim in magnum templum aditus non patebat,

185 Neque Ammonitis, quia innocuo exercitui male fecerant.

Alios autem iis annumeravit Jesus, qui aquam et ligna

Ferebant, quia ipsum deceperant.

Hæc malis. Levi autem magni progenies honore est affecta.

Illi enim cælestis tabernaculi cura commissa;

190 Ab his ordinabantur sacrificia, et locus, et labor.

Alii aliis operibus manus admovebant,

Quæcumque intra templum, et extra, administrantes.

Atque illi quidem talibus legibus pro virtute pugnant:

Nos autem vitio præmia posuimus. O mortem!

195 Quis hæc deplorat lugendi peritissimus cantor?

Sistite, amici: desinamus nequitia lassati;

Tandem aliquando sanctis Deus colatur victimis.

172 Ἀμφιτάλαντα. Tres Regg., Coisl. et Vat.  
 ἀντιτάλαντα. Coisl. sup. lin. ἀντιῶρα. Ejusdem in-  
 terpres ἀποκαίμενα τοῖς δικαίῳ ἀγαθῶ.

179 Χροσὸς τε. Tres Regg. et Chig. χαλκός τε.  
 182 Ὅτ' ἄκοσμος. Sic Regg. plerique et Coisl.  
 qui sup. lin. habet ἄτακτος. Edit. ἔτε κόσμος. —  
 Μοχ πρωτόκτιστος. Sic legitur, sed deficere videtur  
 metrum, cum penultima ægre possit esse brevis.  
 Forte scripserat Gregorius πρωτόκτιστος. CAILLAU.

185 Ἦκαρον. Reg. 991, sup. lin. ἐλόρησαν.

186 Ἄλλους δέ. Reg. 992 ἄλλους.

187 Ἐξαπέτησαν. Coisl. sup. lin. ἠπατήσαν.

190 Ὅρον θεῶν. Coisl. sup. lin. ὄραμοι, καὶ

τόπου καὶ πόνου διακρισῶς, et loci et laboris discrimen. Atque etiam hic lex præscripta erat de sacrificiis, de templo, de labore: tunc etiam ordo sacrificiorum erat, locique et laboris discrimen.

#### METRICA VERSIO

Ei quæcumque manet justos post fata voluptas:  
 At iusti vano crucient sua membra dolore.  
 Improbæ iudicibus placet hæc sententia nostris.  
 Exsulet hinc Astræa procul. Sint cuncta simulque,  
 Cibus, homo, lumen, tenebræ, sol, stella, bonus  
 Angelus, et nullo qui jam dat Lucifer ignes. [que  
 Aequa ferat Petro Christi mactator ludas:  
 Aequa ferat Solymis Samaritis perfida sanctis.  
 Argenti præsumi ferrique æqueitur et auri;  
 Sint unum rivi et fons, adamasque lapisque.  
 Denique cuncta simul rursus jungantur, ut olim,  
 Tunc cum mundus erat rudis indigestaque moles.  
 Ammon non licuit quoadum Moaboque creatis  
 (Scilicet Isacidum intulerant mala plurima castris),  
 Intima divini contingere limina templi.

B Rursus aquis alios Jesus lignisque gerendis  
 Addixit, fucum factum sibi questus ab illis.  
 At contra magno Levitæ in honore fuere.  
 Namque illis commissa fuit venerabilis arca;  
 Atque etiam his certus sacrorumque atque laboris  
 Ordo erat; hic etenim hoc, illud tractabat at ille:  
 Atque ita tum templi curabant intima, tum quæ  
 Extima. Sic illi virtutum rite colebant:  
 At contra (o miseram mortem!) nos præmia turpi  
 Constituisse juvat vitio. Quisnam ista peritus  
 Lugendi vates, ut tanta tragedia poscit,  
 Deplorare queat? Jam, queso, sistite, amici,  
 Sistite jam, queso, rabiem, tandemque laboris  
 Sit modus et finis, quo nos scelus usque fatigat;  
 Tandem aliquando Deo pia grataque sacra feramus.

Εἰ μὲν δὴ πεπθόμεν, ὀνησόμεθ'· εἰ δὲ καλύπτει A  
 Μῦθον ἔμην πολιτῆν τε νέον θράσος, τῆ κοιλιῶν  
 200 Οὐλον ἐπακρόζοντες ἐμολ νέφος ἀφραδίης,  
 Μαρτύροι· ἀθανάτου Θεοῦ γέρας, καὶ τὸ κελαινὸν  
 Ἥμαρ, ὃ τὴν κοῦφην πυρὶ βόσκειται ἕστατον ὕλην,  
 Οὐ μὲν ἐγὼ κείνοιαν ἠμέθρονας, οὐδ' ἠμερογῆς,  
 Οὐδέ τι συμφράδμων, οὐ σύμπλοος, οὐ συνοδίτης.  
 205 Ἄλλ' οἱ μὲν παρόψεν ἔην ὁδὸν· αὐτὰρ ἔγωγε  
 Ζητῶ Νῶε κειστών, ὅπως μέρων αἰὼν ἀλύξω.  
 Αὐτὰρ ἔπειτα φύγοιμι, κακῶν ἄπο τῆλθδι μίμων,  
 Καὶ Σοδόμων πυρέντα πικρὸν καὶ ἀθέσφατον ἔμβρον,  
 Ἐν ὅδ' ἑσπεῖς ἔχει πλῆγκτην νέον ἔνδον ἀγείρας,

Si persuasero, utile id mihi; si vero superet  
 Orationem meam et canitiem juvenum audacia, aut graculorum  
 200 Nubes mihi sinistrum quid insipientia sua crocicans,  
 Testor Dei immortalis manum et horribilem  
 Illum diem, qui levem omnem materiam extremo igne depascet,  
 Non ego illis aut throni particeps, aut operum,  
 Aut consiliorum, non navigationis aut viae comes.  
 205 Sed illi quidem iter suum absolvant: ego vero  
 Quaero arcam Noe, ut funestam mortem effugiam.  
 Fugiam postea, procul ab improbis manens,  
 Sodomorum ignem amaram et infandum iuhrem,  
 Quorum hoc vinculum tenet errandam mentem intus colligens,  
 210 Intra totus spectans, ridens vitæ procellas,  
 Quæ etiam sapientium ora pulvere maculant,  
 Semper præcordis sensa divina sculpens,  
 236 237 Malis non permista, perspicua, luci appropinquans  
 Trinitatæ deitatis, ferventibus desiderijs,  
 215 Propitium immortalis Dei ad tribunal accedam:  
 Hic autem omnia manifesta, æqua lance  
 Tunc in manibus omnia ponderantis justi iudicis.

XIV. De seipso et adversus invidos acrostichum carmen.

Gregorii antistitis ludicra et gemitus.

Voluptatem capite, quibus id gratum est, ex malis nostris.

Scriptum an. 381. — Alias Bill. 425, pag. 187.

198 Καλύπτει. Schol. Coisl. νικᾷ θράσος· νεωτέρων  
 πολλῶν καὶ λόγον ἔμφρονα, καὶ νέφος κρατεῖ  
 κοιλιῶν ἐπακρόζον καὶ θυροδὸν ἀσύνετα.

200 Οὐλον. Int. τὸ πικρὸν, φοβερόν. Mox νέφος.  
 Coisl. sup. lin. πλῆθος.

206 Αἰσός. Tres Regg. ὕγρον. Reg. 991, sup.  
 lin. γαλεπόν.

209 Ἄρ. Scilicet ut, procul ab impijs recedens,  
 eorum utar consuetudine, qui mentem ac veluti  
 compedibus adstrictam colligerent, atque ipse totus  
 intra collectus, etc. — Ita Benedictini. Mallem ego  
 vertere: Ab iis rebus, quas habet hoc vitæ vinculum,  
 errandam, id est subtractam mentem intus colligens.  
 CAMELAI.

XIV. Tyr. Carminis hujus titulus in Regio 1927  
 dividitur in duas partes, quarum prima hæc est  
 ἀρροστικῆς, et duo versus, Γρηγορίου ἱερέως etc.

A 210 Εἶσω πᾶς ὁρῶν, γελῶν βίδοιο θυέλλας,  
 Αἰ βᾶ τε καὶ πινοῦν ἀλοχρεῖς κοινοὺς πρόσμοια,  
 Αἰεὶ τε πραπίθεσαι νοήματα θεῖα χαράσων,  
 Χείροισι οὐκ ἐπιμικτα, διαγύλα, φρενὶ πλάζων  
 Τρισσοφαοῦς θεότητος, ἐπιεργόμενοι πάθοισιν  
 215 Ἰασον ἀθανάτου Θεοῦ πρὸς ἄκρον ἰκοιμην·  
 Ἔγθα τε πάντ' ἀναφανῶ, τὸ δὲ πλῆθον ἰσοτάλαντον  
 Τῆμος δὲ ἐν χείρεσσι Θεοῦ ζυγὸν ὀρθοδόχιοι.  
 Δ'. Εἰς ἑαυτὸν, καὶ πρὸς τοὺς φθονοῦντας, ἢ δὲ  
 ἀρροστικῆς οὕτως.

Γρηγορίου ἱερέως ἀρροστικῆς τε στοναχῆς τε.  
 Τέρπεισθ', οἷσι φίλον, πῆμασιν ἡμετέροις.

Altera autem τῷ αὐτῷ εἰς ἑαυτὸν, καὶ πρὸς τοὺς  
 φθονοῦντας, et alii duo versus sequuntur Ἐγεί  
 τι, etc. Leuvenclaus edidit hoc carmen Græce et  
 Latine, imo cum duplici versione Latina, stricta  
 scilicet et soluta oratione. Summæ et capitales co-  
 jusque versus litteræ in Græco efficiunt hoc ἐστο-  
 χον, Γρηγορίου, etc., ut in præfixo titulo. Quod  
 quidem in Latina versione imitatus est Leuven-  
 claus, ita ut summæ cujusque versus Latini litteræ  
 geminos hos efficiant versus, quos suæ versioni  
 præfixit.

Gregorii lusus hi præsulis et gemitus hi:

Quævis visum, damnis pascite corda meis.

Hoc facere noluit Billius in sua versione, ut videtur  
 infra. Deploret in hoc carmine Gregorius sui tem-  
 poris dissidia et contentiones, quas cum extinguere

METRICA VERSIO.

Si mea dicta queant animos inflectere vestros,  
 Id satius fuerit: sin deteriora valeant  
 Consilia, et juvenum præcepce audacia nostros  
 Sermones, instar nebule, oliteget atque senectam,  
 Obstrepet et sanctis monitis, ut garrula cornix,  
 Æterni testor patris dextramque, diemque  
 Qui gravibus flammis paleas exuret inanes,  
 Quod socrum his non me jungam nec sede, nec  
 Consilioque comes nec cro terraque marique [a. tis,  
 Qua vitæ cæpere via, hac insistere pergant:  
 Ast ego, qua mortis fugiam tristissima fata,  
 Noe arcam quaero. Post ut procul ipse remotus,  
 Quæis Sodoma exarsit vitem divinitus imbres:  
 Ac meatus a nuando rebus mundique reducens,

B Interiora vigil spectem, vitæque procellas,  
 Quæ prudentem etiam maculant deformiter ora,  
 Insequar ebusu risu, divinaque sensa,  
 Claraque nec permista malis in pectore figens,  
 Ac studiis Triadi ferventibus usque propinquans,  
 Numinis ad summi veniam tandem ipse tribunal;  
 Hic ubi cuncta liquent, æquas judexque bilances  
 Christus habens manibus, mortalia ponderat acta.

XIV. PE SEIPSO ET ADVERSUS INVIDOS ACROSTICHUM  
 CARMEN.

(Pillio interprete.)

Ludicra Gregorii gemitusque antistitis hic sunt,  
 Qui volet, huic risum tot mala nostra ferant.

Ἔχει τι κομψὸν ἡμῶν ἢ ληρωδία.  
 Ἐκ τῶν λάμπων ἄλλο μέτρον τίκεται.  
 Ἀκροστίχους πρόσελλε, καὶ γνώση σαφῶς  
 Γέρω μὲν εἰμι, καὶ κακῶν πολλῶν ἴσως.  
 Ῥυτίς γάρ ἐστι πραγμάτων ἐμπειρία,  
 Ἥ δὲ φρόνησις ὡς τὰ πᾶν ἐργάζεται.  
 Γῆρας δὲ τοῦ μὲν οὐδέπω τόσον κακόν,  
 5 Ὅσον τόνων, εἰσέειδεν ἐν μακρῷ χρόνῳ.  
 Ῥῆστον δ' ἂν εἴη καὶ μαθεῖν βραχέϊ λόγῳ.  
 Ἰστάντ' ἀθέσμως ἀντίω λαοῦ πρόμοι,  
 Ὅπλοισι χόλω τε καὶ φθῶνι πεφραγμένοι,  
 Ὑδρε: ζέοντες, ἀγρίου πυρός διχην,  
 10 Ἰστανθ' ὀλη δὲ συσχιδῆς οἰκουμένη.

A Ἐγὼ δ' ὁ κομψός (οὐ γὰρ ἐφρόνου μικρά),  
 Ῥῆδον μὲν εἶχον οὐδαμῶς πᾶσηςαι κακούς·  
 (Ἥ παντός ἂν τὸδ', ἴσται, καὶ νῦν ἐπείραμην\*)  
 Ὅ δ' ἦν, ἐπραττον· εἰχόμεν ἄμφοιν λίθων,  
 15 Σωτήρα τὸν ἀκρόγωνον ἐκμιμούμενος.  
 Ἄλλ', ὡς λέουσιν ἢ συσι πεφρικόσι  
 Θυμὸν διαίτων, ἐν μέσῳ συρῆξέως,  
 Ὑδριν τε οὐκ ἐπαυσα, καὶ συνετρίβην.  
 Ῥῆον παθεῖν γάρ, ἢ τῶν καλῶν δράσαι.  
 20 Μάρτυς μὲν, ἀκμῆ τοῦ παθεῖν κάμων πλῆον  
 Ἀπὸ πλάγην τάχιστα διασσοῦ κινδύνου.  
 Τῆν δ' ὕδριν οὐκ ἐνεστιν εὐπετῶς φέρειν,  
 Ἄει παρούσαν ἡμέραν μαχιστάτην

Continet quid non illepidum frivolum hoc carmen nostrum.  
 Ex versibus iambicis aliud carmen nascitur. Ad primas versuum  
 Litteras accede, et intelliges perspicue.

Senex quidem sum, et malorum multorum gnarus.

Ruga enim est rerum experientia,

Quae prudentiam ut plurimum confert.

Senectus autem mea non tantum malum,

5 Quantum nunc, vidit in longo tempore,

Facillimum autem fuerit id cognoscere brevi oratione.

Pugnant nefarie oppositi populorum principes,

Armis iraque et invidia stipati,

Petulantia ferventes, immitis instar ignis;

10 Pugnant, et totus divisus est orbis.

Ego vero scitus (neque enim parva sapiebam),

Virga quidem nullatenus poteram ferire malos.

(Nam hoc quovis pretio, ut ipsi nostis, etiam nunc emissem);

Quod autem penes me erat, faciebam: tenebam utrumque lapidem,

15 Servatorem, qui lapis est angularis, imitatus.

Sed, ac veluti si quis leonum aprorumque frementium

Iracundiam moderari velit, in medio conflictu,

Petulantiam non repressi, et ipse contritus sum.

Facilius enim est pati, quam boni aliquis facere.

20 Equidem martyr si essem, per immanes cruciatum

Liberarer celerrime altero periculo.

At facile non est aequo animo ferre injuriam,

**838-839** Quae semper adest longissimo tempore.

voluisset, adeo nihil profecit, ut in eorum potius offensam et odium ob hanc causam incurreret, ab eisque de Constantinopolitana sede per summam injuriam dejectos sit.

7 Ἀρτίω. Reg. 1227 ἀντίω.

9 Πυρός. Leuv. ad marg. θηρός, crudelis instar fera.

11 Μικρά. Reg. 1227 μέγα.

14 Εἰχόμεν ἄμφοιν λίθων. Binis lapidibus habebam, ut, quasi medius lapis, Orientem et Occidentem in negotio Antiocheno disidentes ad concordiam revocarem.

19 Καλῶν. Quippe facilius laedimur, quam boni

aliquid facimus. Reg. 1227 καλῶν.

20 Ἀκμῆ τοῦ παθεῖν. Equidem si mihi martyrio defungi contigerat, hoc solatium habere, quod cruenta ac celeris mortis beneficio, novis deinceps cruciatibus liberarer, nec jam diuturnioribus supplicii locus relinqueretur. Haec hujus vocis, ἀκμῆ τοῦ παθεῖν, vis, quam ignorasse videtur Leuvenclaus, qui hunc locum sic reddidit: Ejus rei testis ipse sum, qui dum maxime affligerer, magis etiam laborans, tandem celerissime utroque periculo sum liberatus. Haec prorsus a Gregorio mente aliena.

21 Διασσοῦ. Id est δευτέρου.

25 Ἡμέρων. Reg. 1227 αἰτίων.

### METRICA VERSIO.

Scitum quid hisce scilicet nugis inest.

Namque ex iambis alterum prodit genus.

Acrosticha ista perlege, et liquido scias.

Senex quidem sum, plurimum et non nescius

Vitae malorum. Ruga nam rerum parit

Usum, unde saepe nascitur prudentia.

At nostra longo temporis cursu malum

Haud tale vidit, quale nunc, aetas gravis.

Nuscas ut istud, haud opus longa mora.

Pugnant nefande principes plebis sacri;

Hos livor ater, saevus hos armat furor,

Hos torret, ignis ut rapax ferocia:

Pugnant et orbis scinditur totus simul.

B At scitus ipse, spiritusque altos gerens,

Ferire virga nequitium poteram malos

(Id namque pretio maxime emissum libens);

Verum angularis aemulus Christi, duos

Lapides tenebam; fas erat solum hoc mihi.

Ast, ut leones ac truces apros studens

Lenire, pugnas et graves compescere,

Obtritus ipse sum miser, nec profui.

Prodesse namque est, quam pati, magis arduum.

Martyr subire si dolores horridos,

Duplici periclo me statim mors solveret.

At ferre non est prorsus res injuriam,

Quae semper urget. Semper est longum nimis.

Ταῦθ' ὅστις οὐκ ἐπίσταται, οὐδ' ἡμῶν πέλας.

25 Ἐν ἔργον αὐτοῖς, αἱ καθ' ἡμῶν διπλάσι  
Στήνωσαν εἰς ἐν. Εἰ μὲν ἐξέστην θρόνων,  
Τούτου τί μέλρον; εἰ δ' ἀπαβλήρηθην ἄκων,  
Οἱ ταῦτα τοιμησαντες οἶον ἄξιοι;

Νῦν ἐνθρονίζομαι, ἄβρον δ' ἀπθρόνος.  
30 Ἄρ' ἂν τις εὐροῖ τοῦδε καὶ ψευθεὶ λόγον;  
Χριστῆ, φράσαι τοι μὲν τι τῶν ἐν καρδίᾳ.  
Ἄγῳσι βασιλεύουσι καὶ λίθοις ἐμοῖς·  
Ἵσως τὸ Πνεῦμα βάλλεται, φέρω σαφῶς,  
Τὸ Πνεῦμα (ἀκούσασθε), ὡς θεός, πάλιν λέγω.  
35 Ἐμοὶ θεός σὺ, καὶ τρίτον βοῶ, θεός  
Γούτ' ἐστὶ. Βάλλειτ', εὐστοχεῖτε τοῖς λίθοις.

A Ἔστην' ἀτρεπτος τῆς ἀληθείας σκοπός,  
Ῥοίζων λόγων τε καὶ βελῶν διαπτύων.  
Πατήρ μὲν ἡμῶν βίβας καὶ τηγῆ καλῶν  
40 Ἐκ τοῦδε φῶς γεννηθέν, Υἱὸς καὶ Λόγος,  
Σφράγιον ἀνάρχου· Πνεῦμα τ' ἄχρονος φῶσις·  
θεός, θεός μου, καὶ θεός, τρισηθ' ἑμῶν.  
Οὐκ ἔστιν ὅς με ταῦτα κωλύσει λέγειν.  
Ἰστω Τριάς μου· καρπὸς οὐ τρέφει λόγον.  
45 Ἐσίτοιτο πάντα· μὴ τρέποιτ' ἐμοὶ θεός.  
Ἴσον γὰρ ἐν τι, καὶ τὸ πᾶν ἀτιμῶσαι.  
Φωνὴν ἔχω, πόλις σὺ καὶ λαμπροῦς θρόνος.  
Ἵστημι γλώσσαν· (ὦ καλῆς τυραννίδος!)  
Λάμπροισι λυχνος λυχνίας ὑπερβαίνει.

Hæc si quis ignorat, nec certe noster est vicinus.

25 Quod unum ipsis est in usu, suas contra me fraudes

Omnes in unum colligant. Si lubens cessi throno,  
Hoc quid majus est? Si autem dejectus sum invitus,  
Qui hæc ausi sunt, quid merentur?

Hodie in sede constituor, cras ejicior.

30 Nam quis hujus rei vel fictam protulerit causam?

Christe, ausim quid dicere, quod latet in corde.

Certaminibus invident et saxis meis;

Fortasse etiam Spiritus impetitur, dicam aperte,

Spiritus (audite), ut Deus, iterum dico.

35 Tu mihi Deus, tertio clamabo, Deus  
Ille est. Petite nos, recta dirigite lapides.

So immobilis veritatis scopus;

Streptum verborum ac telorum nihil curo.

Pater quidem nobis radix est et fons bonorum:

40 Ex eo genita lux, Filius scilicet, qui et Verbum,

Stigillum ejus qui principio caret; et Spiritus, temporis expers natura;

Deus, Deus meus, et Deus, trina unitas.

Non est qui prohibere possit, quominus hæc loquar.

Testem appello Trinitatem: nunquam tempus mea immutabit verba.

45 Concutiantur omnia; at nunquam mihi evertatur Deus.

Par crimen est unum, vel totam Trinitatem ignominia afficere.

Vocem habeo, tu vero urbes et splendidas sedes.

Coerceo linguam (quam præclara illa tyrannis!)

Splendeam velut lucerna supra candelabrum posita;

25 Ἐν ἔργον. Sic Reg. 1227. Recte Billius sic legendum putavit; cuius conjecturam Reg. codex confirmat. *Unum eis in usu contra nos fraudes, etc.* Edit. ἐν ἐνέργειαι.

26 Εἰ μὲν ἐξέστην. Ita fere supra, carm. xi, vers. 1950.

35 Ἵσως τὸ Πνεῦμα βάλλεται. Fortasse Spiritus petitur. Hoc est, fortasse hac de causa oppugnetur et exagitor, quia Spiritus sancti, cui isti bellum indixerant, divinitatem assero et prædico. BILL. *Mox φέρω.* Ita legitur cum Combef. Edit. φέρον. Leuv. vertit: *Ac mihi Spiritus etiam petitur, cui hæc omnia accidunt.*

45 Ἐσίτοιτο. Reg. 1227, σείτοθ' ἄπαντα.

48 Ἵστημι γλώσσαν. Billius: Hæc ex adversariorum persona: que autem postea parenthesis includuntur, Gregorii sunt, eorum minas irridentis. Rursum hæc verba: λάμπροισι λυχνος, adversario rum sciat, licet aliter existimet Leuvenclaus, altas dignitatum sedes jactantium: quibus illud postea opponit vir sanctus, in altera vita novos thronos fore (alludens scilicet ad illud Dan. vii. 9: *Aspiciebant, et ecce throni positi sunt*), Deumque unicuique pro merito honores et dignitates distributurum esse.

#### METRICA VERSIO.

Qui nescit ista, prorsus hic degit procul.

Fraudes dolique (solum eis quod est opus),

Jungantur in me. Si lubens cessi throno,

Quid majus est hoc? Pulsus at si sum illibens,

Qua non luendum tam grave est pœna scelus?

In sede statutor hac die: cras hinc cado.

Proferre causam quis, licet fictam, queat?

O Christe, taciti quidpiam andax offeram.

Urunt palæstræ lividos, saxa et mea.

Fortasse petitur Spiritus: aperte loquar,

Iterumque dicam, Spiritus, tanquam Deus.

Nobis Deus tu: ter loquar, nobis Deus

Hoc est: ferite jam metum saxis cauti.

B Immotus asto dogmatis veri scopus,

Nec verba curans hostium, nec spicula.

Radix bonorum, purus et fons est Pater:

Hoc genita lux est Filius, Verbum Patris,

Sigillum Anarchi, tempore carens Spiritus.

Deus, mihi Deus, ac Deus, trina unitas.

Prohibere non est qui queat sic me loqui.

Non dicta vertet tempus: id noscat Trias.

Sors cuncta quatiat dura, non vertat Deum.

Par crimen unum spernere est, atque omnia.

Vocem habeo, at urbes et thronos tu splendidos.

Linguam ipse sisto (pulchra vis hæc scilicet!)

Lucerna celso splendeam fixa in loco;

50 Ὀλην καταστράπτουμι τὴν οἰκουμένην.  
 Νῦν ταῦτα· μικρὸν ὑστερον καινοὶ θρόνοι,  
 Πρώτων τε δευτέρων τε τάξις ἔνομος.  
 Ἥ δεινὸν ἦν ἀν' ἡ τῆδε δυσπραξία,  
 Μὴ τοῦ Θεοῦ σπέρματος ὑστεροὶ κούβους.  
 55 Ἀπαξιώ τοῖς τῆδε προσελθῶσι καλοῖς,  
 Ἐπένθη σὺ κόσμῳ τῶδε, τῷ Θεῷ δ' ἐγώ,  
 Ἴν' εὐκόλως φέρομαι τὰς ἀνάδας.  
 Νῦξ πάντα κρύπτει, ἡμέρα φωτίζεται.  
 Ἥ πολλ' ἐμύθησ', ἀλλ' ἔμωσ οὐκ ἀξία  
 60 Μισθῶν, ἔσοι μένουσι τοὺς Θεῷ φίλους.  
 Ἐπρίξεται Ἡσαίας, ἀλλ' ἑκατέρηρι  
 Τὸ πῦρ ἰδεξιοῦτο τοὺς τρεῖς ἐν ξένη.

▲ Ἐρρίπτο θηροὶν ὁ Δανὴλ ὤσπερ φίλος.  
 Ρώμη δὲ Παῦλος καὶ Πέτρος νικηφόροι.  
 65 Ὁ Πρόδρομος δ' οὐ θύμα τῆς παρήγορας;  
 ἴσασιν, ὡς τέθηκα. Ἄς δ' ἐγώ, Πάτερ,  
 Ἐός εἰμι, κἄν με χεῖροισι στροβέην θέλοις.  
 IE. Εἰς ἑαυτὸν μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινῆ  
 πύλως ἐκπέσομαι.  
 Ἐρχομαι ἐκ βίοτου λιπῶν μέγα λατμα θαλάσσης,  
 Τῆ καὶ τῆ χαλεποῖς πνεύμασι βρασσομένου.  
 Ἐρχομαι ἔχων δο' ἔρεξα, καὶ δο' ἐμύθησ' ἀπολείψας.  
 Τοῖς μὲν ὑποτρομέων, τοῖσι δὲ γρηθύσανος.  
 5 Οὐδὲν τερπνὸν ἔλειψα, τόκων πῶθεν ἀκαχομένην·  
 Τοῖσι μὲν οὐκ ἐθέλων, τοῖς δ' ἐθέλων ἐδάμην.

50 Totum fulgore meo collustrem orbem.  
 Hæc quidem nunc : paulo post novi erunt throni,  
 Primorum ac secundorum ordo legitimus.  
 Aliter gravis esset in hac vita infelicitas,  
 Nisi Deus postea inverteret talos.  
 55 Dedignor me vitæ hujus addicere bonis.  
 Tu sædus inis cum mundo isto, ego autem cum Deo,  
 Ut æquo animo perferam vitæ hujus molestias.  
 Nox omnia abscondit, dies in lucem profert.  
 Multos sane labores pertuli ; nec tamen digni sunt  
 60 Præmiis, quæ manent homines Deo acceptos.  
 840-841 Dissecabatur Isaias, sed constanter ferebat.  
 Ignis excepit tres juvenes in peregrino solo.  
 Objiciebatur feris Daniel tanquam amicis  
 Romæ Paulus et Petrus victoriam reportarunt.  
 65 Nonne præcursor Domini occisus est ob verum dicendi libertatem ?  
 Norunt me mortuum esse. Ego vero, mi Pater,  
 Tuis sum, licet me gravioribus adhuc velis alligere.

XV. De seipso post reditum ex urbe Constantinopolitana\*.

Venio linquens vitæ hujus, ceu magnos fluctus maris  
 Hinc inde gravissimis ventis agitato.  
 Venio habens quæ perpetravi, et quæ cum labore gessi relinquens :  
 His quidem pertimescens, istis vero gaudens.  
 5 Nihil jucundum reliqui, cuius desiderio excurcit :  
 Ab aliis quidem nolens, ab aliis volens victus sum.

\* Scriptum an. 331. — Alias Bill. 53, p. 134.

55 Ἡρ δν. Reg. 1227 ἀν ἦν.  
 55 Καλοῖς. Reg. 1227 κακοῖς.  
 56 Ἐπένθη. Reg. 1227 σπένθη. Leuv. Tu temet  
 huic mundo, quasi quoddam sacrificium, offer ; ego  
 me Deo consecrabo.  
 60 Ὅσοι. Sic mss. Edit. ἔσον. Sic apostolus  
 Paulus Rom. vii, 18  
 62 Ἐν ξένη. Ita Vat. Edit. ἐν ζένη.  
 63 Ἐρρίπτο. Vat. θηροῖν ὡς φίλος ὁ Δανὴλ.  
 67 Ἐός. Ita Bill. ex conjectura : nec aberravit

vir doctus. Regius enim 1227 habet σός pro σός, quod est in editis. Mox θέλοις pro θέλη.

XV. 1 Ἐρχομαι. Scholiastes 991, ἐξέρχομαι ἀπὸ τοῦ βίου τούτου τοῦ πολυμαγέστου, egredior ex hac vita quæ multis exagitatur certaminibus.

6 Τοῖσι μὲν. Schol. Τοῖς μὲν γὰρ τοῦ βίου κακοῖς καὶ μὴ θέλων ἐνέπεισον· τοῖς δὲ ὑπὲρ ἀρετῆς ἀγῶσιν ἐθέλων ὑπέκλυσα. In hujus vitæ mala non volens incidi ; labores vero pro virtute libenter suscepi.

METRICA VERSIO.

Fulgore totum compleam mundum meo.  
 Nunc ista paulo post erunt novi throni,  
 Ac dignitatis ordo justus disparis.  
 Grave aliter esset rebus hic duris premi,  
 Nisi summus olim verteret talos Deus.  
 Hæcere fluxæ commodis vitæ abnuo.  
 Tu mundo, at ipse cupidus adjungor Deo :  
 Molesta facili sufferam ut mente omnia.  
 Nox cuncta velat, lumen his affert dies :  
 Multos labores pertuli, sed præmiiis  
 Non comparandos, quæ Deo charas manent.  
 Vates secari maxime ferre tulit.  
 Excepit ignis tres edax juveneculus ;  
 Ferisque Daniel factus est ut mitibus :

B Paulus Petrusque lauream Roma ferunt.  
 Præambulonem dat neci vox libera.  
 Obii ipse, norunt istud : ac tuus tamen  
 Sum, Pater, adhuc me gravius alligis licet.

XV. DE SEIPSO POST REDITUM EX URBE CONSTANTINO-  
 POLITANA.

(Billio interprete.)

Æquore jam venio vitæ, trubicibus relictis  
 Fluctibus, hinc ventus quos gravis hincque movet.  
 Quæ feci, hæc habeo : quæ sudavi, illa reliqui :  
 Lætus ob hæc, trenulum pectus ob illa gerens.  
 Dulce nihil liqui, quod mesto corde relinquam :  
 Cessi invita aliis mente, libente aliis.

- Ὅσον ἔμοι κτάρ ἔσκειν ἑράσμιον, ὅσος ἀπ' ἄλλων A Καλ πόνοι κραταλοῦσι λόγοι. Τὸ δε φάσαντο, [αἱ αἱ]
- Πλοῦτος, θαλπωρῆ λημοσύνη καμάτων,
- Τῆς μεγάλης Τριάδος ζυῖον σέλας, ἣν ἀναφαίνων,  
10 Ἄχρι καὶ ἀλλοδαπῶν ἤλιθον εὐπατριδῶν·
- Οὐ μὴν πάμπαν ἔσρωτος, ἐπὶν λάσσιον ἐδέχθην,  
Ἵς τις ἀλιτήμων. Σῆ, Τριάς, ἦδε χάρις.
- Ἔμπαγε μὴν ἀνέφνην, καὶ ὡς κύκλον περὶ κέντρον  
Πάντας ἑπορνούμην ῥήμασιν εὐσεβῆς.
- 15 Ἦν δρόμος, ἀλλὰ μ' ἔπεμψε φθόνος καὶ νοῦσος [ὀπίσσω,  
Πολλὰ μάλ' αἰσθητῶν δαίμωνι μεμφόμενον,
- Ἵσσις ἐμῆς ὀδῆος ἀγῶν τόκον ἐξενάφειν,  
Ἄρτιπαγῆ, ζωῆς ἑστατῆ' ἐν προθύροις.
- Ἦ δ' ἔρ' ἐμὴ Τριάς αὐθις ἀπὸ στομάτων ἀθεμίστων  
20 Τέμνεται, ἐν τ' ἀγοραῖς, ἐν τε χοροστασίαις,

Sola mihi possessio erat grata, sole præ cæteris  
Divitiæ, fomentum oblivionem laborum inducens,  
Magnæ Trinitatis communis splendor; quam ego exponens,  
10 Usque ad exteros etiam porrexi patricios:  
Non tamen omnino illesus; siquidem lapidibus exceptus sum,  
Veluti quis facinorosus. Tua vero, o Trinitas, hæc est gratia.  
Verumtamen annuntiavi, et veluti circulus circa centrum,  
Omnes circumagebam verbis pietatis.  
15 Fervebat opus, sed me simul invidia et morbus egerunt retro,  
Plurimum invido nimium succensentem dæmoni,  
Qui partus mei sanctum fetum excussit,  
Recens compactum, vitæ stantem in vestibulo.  
Mea vero Trinitas rursus ab oribus nefandis  
20 Scinditur, et in foro, et in choris,  
Ac meretricii vincunt sermones. Gladio, heu! heu!  
Quis Phinees scortum hoc transiget scorticida manu  
Zelator ex animo et nomine, aut quis suppetias feret  
Dogmatibus Hebræis inique conculcatis  
25 Moyses, et percutiens Ægyptiacam quam primum doctrinam,  
Apud magnum populum magnam comparabit gloriam?  
**842-843** Quis totam divinitatem cogitationibus suis capiet,  
Nihil subtrahens ex magna Trinitate?  
Aut quis mente prudenti et validissimis argumentis,  
30 Adversariorum insanam doctrinam proligaret?  
Quis autem belli tempore inflexibilem fidem servabit,  
Immobilis stans inter dominantium varietates?  
Nec, velut Euripi multivagi fluentium,  
Hanc (fidem) inclinet modo in hanc, modo in illam partem deflectens?

8 Λημοσύνη. Sic Vat. Edit. λημοσύνης.  
9 Ἀναφαίνων. Schol. ἀναδεικνύων.  
14 Ἐπορνούμην. Schol. ἑσπεύδων.  
15 Ἦν δρόμος. Id scholasticæ de cunctilandæ  
pacis studio intelligit. Mox φθόνος. Ita Vat. Edit.  
τῶνος.

24 Ἐβραλοῖς. Vat. Ἐβραίων.  
30 Θυμὸν. Reg. 991. sup. lin. τὴν μάχην.  
32 Κάρασιον. Sup. lin. ἐσποικίαις. In mutabili-  
bus dominationibus, imperiis.  
35 Πέθερον. Cuisl. βέρεθρον.

## METRICA VERSIO.

Me sole mihi divitiæ, solumque levamen  
Curarum, et requies sola laboris erat,  
Nempe jubar Triadis, quam monstrans dissita longe  
Arva libens adii, nobilitique choros.  
Non tamen omnino incolumis; namque ipse petitus  
Sum saxis. Tibi sit gratia, sancta Trias.  
Monstravi tamen hæc, verbis pietatis et omnes  
Tornabam, ut cum cui circulus efficitur.  
Cursus erat: sed me repulit morbusque laborque,  
Multum incusantem dæmonis invidiam,  
Qui teneros fetus nostros excussit, in ipso  
Cum starent vitæ limine jan superce.  
Atque meam Triadem rursum scelerata caterva  
Dissecat inque foris, dissecat inque choris,

B Ac doctrina viget petulans. Quis pereitus ira  
Hanc feret, sancta confodietque manu?  
Nominis quis Phinees et re zelator? Inique  
Percussæ fidei quis feret ultor opem?  
Quis Moses, Phario figens in dogmate telum,  
In populo magno grande decusque ferens?  
Quis totam in media deitate mente locabit,  
Nil Triadi minuens, nil adimensque sacre?  
Aut prudenti animo contraria dicta refellet,  
Et verbis, insit vis quibus ampla satiet?  
Tempore quis varioque fidem retinebit eandem,  
Stabit et haud firmis firmus in imperiis:  
Nec velut Euripi una means remeansque subinde,  
Verget in hanc partem, verget in hancque levis?

35 Τίς δὲ μῶνον κρυδενάτ' ἔρισθενῶν ἱερῶν  
 Στήσει, τοὺς φίλους εἰς ἔν ἄγων προμάχους;  
 Τοῦ μὲν ἐμοὶ πόθος ἦεν, ἐπεὶ θεὸς ὤδε καλεῖται,  
 Χριστὸς ἄκος μερῶν οἰοὶ νόμοις παθῶν,  
 Οἷς σταυρῷ συνέδησον ὁμῶς ἀγαθοῦς τε κακοῦς τε,  
 40 Ὅστις ἀνακτορῆς τῆλθεν, ὅς τε πλάσ-  
 Τοῦνεκα κατ' ἄλλος ἐστὶν ἐπ' ἀμφοτέρους ἀκρῶνους,  
 Λαοὺς εἰς ἔν ἄγων ἀρμονίῃ φίλης.  
 \*Ἴν πῶθος· οἱ δὲ με πρῶθεν ἀπεχθήραντες ἄπισαν,  
 Οὐ τιν' ἐμῆς αἰῶν θέντο παραφασίας.  
 45 Ἄφθε δὲ μοι Τριάς ἦεν ἀθήριτος, ἦν βελέσσει  
 Βάλλουσαν πυκινούς! Ὁ Τριάς, ἴσχε μῶνον·  
 Μηδέ μ' ἀθήρσειε κακὸς φθόνος, ἀλλὰ μάγοισι

A  
 ἄδς τέλος ἡμετέρους ἐσθλῶν, ἀεζομένη.  
 Κλεινὸν Ἀναστασίας χαίρους ἔδος, ἧ βα θανούσαν  
 50 Πῶστιν ἔθραξ ἄνω αἰθῆς ἐμοῖσι λόγοις.  
 Σίτο μὲν οὐδέ θανὸν ἐπιλήσομαι, ἀλλ' ἄμ' ἀρίστους  
 Στήσομι, ὕπερ τεκνῶν λισσόμενος Τριάδα.  
 IG. Ἐνύπτιον περὶ τῆς Ἀναστασίας ἐκκλησίας,  
 ἦν ἐπήλατο ἐν Κωνσταντινῶν πόλει.  
 Εἶδον δὴ γλυκὺν ὕπνον· Ἀναστασίαν δὲ τ' ὄνειρος  
 Στήσον ἐμοῖσι φέρων ἡματιοῖσι πόδις·  
 \*Ἡ πρώτη λόγον αἰπὺν ἐν προπόδεσσι μένοντα  
 Ἔγαγεν ἐς κορυφὴν οὐραοῦ ἀροτάτην·  
 5 Τοῦνεκ' Ἀναστασίαν μὲν ἐπικήρῃσιν καλέουσι  
 Νῆον, ἐμῆς παλάμης ἔργον ἀριδοπούου.

35 Quis vero bellum horridum decertantium sacerdotum  
 Comprimat, pacem componens inter charitatis propugnatores?  
 Hujus quidem rei mihi desiderium inerat, quando quidem Deus sic jubet,  
 Christus medicus hominum suis suppliciorum legibus,  
 Quibus in cruce simul colligavit bonos et malos,  
 40 Et qui a regno Dei longe, et qui prope erant.  
 Quapropter et lapis est utrisque angularis,  
 Ambos in unum colligans populos compage amicitiae.  
 Hoc, inquam, mihi erat desiderium; sed qui me antea oderant, spreverunt,  
 Nec ullam mei rationem habuerunt consilii.  
 45 Atque utinam belli experta esset mea Trinitas, quam coebris  
 Petunt telis! O Trinitas, siste bellum;  
 Nec me jam torvis oculis malus livor aspiat, sed laboribus  
 Da finem prosperum meis, plurimum ore praedicata.  
 Tu vero, incluta vale Anastasiae sedes, quae exstinctam  
 50 Fidem revocasti per meas sermones.  
 Tui, nequidem mortuus, obliviscar, sed simul cum praestantissimis  
 Statuam, pro filiis meis supplicans Trinitati.  
 XVI. Somnium de Anastasiae ecclesia, quam in urbe Constantini exstruxit\*.  
 Carpebam dulcem somnum: Anastasiam autem somnium  
 Ante oculos meos statuebat, diurnis meis illam exhibens desideria.  
 Haec prima sublimem doctrinam ad radices sedentem  
 Perduxit ad montis cacumen altissimi;  
 5 Unde Anastasiam cognomine vocant,  
 Hoc templum, laboriosae manus meae opus insigne.

Scriptum an. 381. — Alias Bill. 10, pag. 78.

35 Ἐρισθενῶν. Schol. 992 πολεμικῶν. Coisl  
 φιλομάχων.  
 38 Οἰοὶ νόμοις παθῶν. Christus passionis suae  
 legibus hoc sanxit. Schol. τοῖς ἰσίοις παθῆμασι.  
 40 Ὅστις. Alludit ad haec Pauli verba, Ephes. II,  
 17: Εὐαγγελιστάρις ὧβις pacem, qui longe iustis,  
 et pacem his qui prope.  
 42 Ἀρμονίῃ φίλης. Sic mss. Edit. ἀρμονίῃ.  
 47 Μηδέ μ' ἀθήρσειε κακὸς φθόνος. Edit. μηδὲν  
 ἀθήρσειε κακὸς μῶθος. Billius legit θρώσειε: nos  
 vero legimus ἀθήρσειε cum melioris notae codicibus,  
 Reg. 991, Coisl. atque etiam interpretes Graecos  
 secuti. Primi quidem Coisl., καὶ μηκρῆτι με φθόνος  
 ὁ κάκιστος; λοῖστῃ ἀθήρσειεν ἄμασι, etc., nec jam

me pessimus livor torris oculis aspiat, etc.; et  
 Reg. 991, μηδέ με παραβλήτῃ φθόνος ὁ κάκιστος,  
 ἀλλ' αὐξομένη ἔδς τοῖς ἐμοῖσι πόνοις τέλος χρῆστον.  
 Nec jam sinistre me livor improbus intueatur, sed  
 plurimum ore praedicata faustum meis laboribus finire  
 largire.

48 Ἀεζομένη. Aliter, Gregem amplificans.  
 XVI. Tit. Reg. 992: Τοῦ αὐτοῦ ἀεζ τῆρ ἐκκλη-  
 σίας, Ἀναστασίας, ἦν ἐπήλατο ἐν Κωνσταντινῶν  
 πόλει. Eiusdem in ecclesia Anastasiam quam in  
 urbe Constantini exstruxit  
 3 Λόγον αἰπὺν. Ἰγῆλόν, Sublimem doctrinam,  
 fidem. Combefisius. Μοχ προποδέσσει. Dno Regg.  
 πραπίδσει, et sup. lin. διανολεί.

#### METRICA VERSIO.

Bella sacerdotum quisnam ferialia sistet,  
 Inque unum proceres junget amicitiae?  
 Hoc ego cum cuperem, namque imperat hoc quoque  
 [Christus,  
 Nostra suis franget qui mala supplicis,  
 Quis simul innocuos vinxit turbaeque nocentum,  
 Quisque procul regno, vel prope quisquis erat:  
 Unde etiam est utrisque lapis summangulus ipse,  
 Qui populos arcta necit amicitia;  
 In me odis illi prius exarsere, nec ulla  
 Consilio fuit his credere cura meo.  
 Atque utinam pugnae Trias experta esset! et ipsa  
 Nam petitur telis. Praelia siste, Trias;  
 Nec quemquam bellum grave vulneret: ipsa labores

η Provehe sed crescens, o veneranda, meos.  
 Tuque fidem exstinctam quae per me verba vocasti  
 Ad lucem, valeas, dulcis Anastasia.  
 Te neque morte jacens tamen obliviscar: et inter  
 Eximias statuam, pro grege vota ferens.

XVI. INSONNIUM DE ANASTASIAE ECCLESIA, QUAM IN  
 URBE CONSTANTINI EKSTRUXIT.  
 (Billio interprete.)

Somno ego me dulci dederam, cum luce cupita  
 Ante meos oculos venit Anastasia:  
 Haerentem quae prima fidem radicibus imis  
 Montis ad excelsi culmina summa tulit.  
 Unde etiam templum, manus haec quod sedula finxit,  
 Hinc traxit sanctae nomen Anastasiae.

Ἐξεσθαι δοκέεσκον ὑπέρβρονος, οὐχ ὑπέροφρος,  
 Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἕναρ εἶον ἀνηγορήν  
 Οἱ δὲ μοι ἀμφοτέρωθεν ὑπεβρίδοντο γεραιοί,  
 10 Ποίμνης ἡγεμόνες, ἔγκριτος ἡλικίη.  
 Οἱ δ' ἄρ' ὑπερβροσσηρὲς ἐν εἰμασι παμφανώουσι  
 Ἔστασαν, ἀγγελικῆς εἰκόνης ἀγλαΐης.  
 Ἀσπί δ' οἱ μὲν ἔχοντο περιστάθων, ὥστε μέλισσαι,  
 Κιγκλίδος ἦν γὰρ ἀγὼν ἀσσοτέρω κελάσαι.  
 15 Οἱ δ' ἱεροῖς προβύροισι περιστεινόντο βρόντες,  
 Οἴασιν ἤδὲ ποσὶν ἱσθίον ἐπαιγόμενοι.  
 Ἄλλους δ' αὖτε ἀγοραὶ τε πολυσχιδέες θ' ἄμ' ἀγυαί,  
 Ποσὶ κροαινόμεναι, πέμπτον ἐμοῖσι λόγους.  
 Αἱ δ' ἄρ' ἀπ' ὀφθῶν τεγέτων εὐκοσμὸν ἀκουήν  
 20 Ἄγυαὶ παρθενικαὶ κλῖνον ἄμ' ἐσθλογάμοις.

A Καὶ τότε νυκτὸς ἄθυρμα · διακριθὼν ἴσαστο λαὸς  
 Μῦθων ἡμετέρων εἰσαίνειν ποθέων.  
 Ὅς μὲν δὴ χθαμαλὸν καὶ ἐπιβροχὸν ἦτε μῦθον ·  
 Οὐδ' ἄνω νεύειν ἤθελεν, οὐδ' ἔδασθαι ·  
 25 Αὐτὰρ ὄγ' ὑψιθέοντα καὶ εὐστορογόν, οἷσι μεμῆλες  
 Βένθε' ἀνωγεινὴν ἀμφοτέρης σοφίης,  
 Σείνης θ' ἡμετέρης τε. Βοῆ δ' ἐκἀτέρων ὀρώρει  
 Ἐκωμόμενο λόγου μαρναμένοισι πάθοις.  
 Αὐτὰρ ἐποὶ στομάτων Τριάς ἔβρεεν ἡ μονόειπτος  
 30 Λαμπρόμηνε τρισσοῖς κάλλισιν οἰομένοις,  
 Φωνῇ τε σιδηρῇ, καὶ πνεύματος αἰθρομένοιο  
 Οἴσματι, καὶ μῦθων δῖμασιν ἀντιπάλων.  
 Καὶ β' οἱ μὲν κάλλοντο, καὶ ἦσαν, οἱ δὲ σιωπῇ  
 Θάμβεον, οἱ δὲ λόγῳ τρύζον ἐβ', οἱ δὲ νόψ,

844-845 Sedere mihi videbar solio elatus, sed non supercilio :

Nam ne in somnio quidem grandia sectabar.  
 Sub me autem ex utraque parte sedebant presbyteri  
 10 Ovilis duces, ætas selecta.  
 Ministri in vestibus valde splendidis  
 Stabant, angelicæ imago claritatis.  
 Plebs partim effusa erat, instar apum, circa  
 Cancellos : certatim enim studebant propius accedere :  
 15 Alii sacris foribus arctabantur affluentes,  
 Auribus æque ac pedibus proferantes.  
 Alios plateæ, et quæ in multas partes scinduntur viæ  
 Pedibus calcatæ ad meos emittebant sermones.  
 E tectis altis verecundas aures  
 20 Inclinant castæ virgines simul cum gravibus matronis.  
 Atque id quidem noctis erat ludus : non uno affectus modo stabat  
 Populus, qui meos audire sermones volebat.  
 Alii simplicem et facile currentem orationem postulabant :  
 Non enim sursum respicere volebant, nec didicerant :  
 25 Alii vero sublimem et vibrantem, ii nimirum, quibus curæ erat  
 Abdita utriusque sapientiæ investigare,  
 Extraneæ et nostræ. Clamor autem utrinque erumpibat,  
 Distracta pugnantibus inter se studiis oratione.  
 Mihi vero ex ore fnebat sola adoranda Trinitas  
 30 Triplici coruscans clarissima pulchritudine,  
 Voce vehementi, et animi ardentis impetu.  
 Non sine incurisibus in contraria dogmata.  
 Atque hi quidem commovebantur et laudabant : illi silentio  
 Admirabantur : alii verbis stridebant, alii mente,

8 Ὅραρ. Int. κατ' ἕναρ, neque in somno colui  
 superbiam.  
 9 Γεραιοί. Sic duo Regg. et Coisl. Edit. γερατοί.  
 10 Ἐγκριτος. Sic mss. Edit. ἔγκριτος.  
 11 Παμφανώουσι. Reg. 990, et Chig. πιαφα-  
 νόωντες.  
 14 Κιγκλίδος. Sic Reg. 890, Chig. et Coisl. Edit.  
 κικλίδος. Hisce cancelli plebs a concionatore,  
 vel etiam a sacerdotum choro arcebat.  
 17 Πολυσχιδέες, multiples vici.  
 21 Ἄθυρμα. Reg. 990 ἄθροισμα.

23 Kal. Sic habet Codex Reg. 992 et Coisl.  
 Editi autem γάρ.  
 32 Καὶ μῦθων. Et cum insectatione contrariorum  
 dogmatum.  
 34 Θάμβεον. Coisl. snp. lin. ἐπελήθησαντο, stu-  
 πεbant, mirabantur. Fidei hostes concionantem Gre-  
 gorium audientes, triplici modo afficiebantur. Alii  
 animo solo murmabant : alii verbis etiam in-  
 dignationem testabantur : alii denique aperte re-  
 pugnant. BULL.

#### METRICA VERSIO.

Sede alta, haud alta considere mente videbar,  
 Nam neque per somnum mente superbus eram.  
 Presbyterique graves sellis utrinque sedebant  
 Demissis, ætas lecta, ducesque gregia.  
 Vestibus in niveis at stabat turba sinistra,  
 Splendorem referens agminis angelici.  
 Plebs vero propius cupiens accedere, partim  
 Circa suggestum fusa erat instar apum :  
 Pars sese veniens ad limina sacra premebat,  
 Auribus approperans, approperansque pede.  
 Multifidoque vici, foraque omnia, rursus  
 Miuebant alios ad mea dicta greges.  
 Denique virginei cœtus, matronæ et honestæ,  
 E tectis anres ad mea verba dabant.

B Atque hic ludus erat noctis : cupidusque popellus  
 Vocis erat nostræ, dispere sed studio.  
 Pars etenim sermonem humilem facilemque petebat  
 Tollere quod nollet lumen ad alta suum.  
 Alto gauderet rursus pars altera, curæ est  
 Cui duplicis sophiæ sensa profunda sequi,  
 Extraneæ ac nostræ. Clamor resonabat utrinque,  
 Dnm traheret voces æmula vota meas.  
 At divina mihi cupido Trijs ore fnebat.  
 Unum quæ in trino lumine nmen habet.  
 Atque hanc, et firma voce, et fervente canebam  
 Pectore, vi magna dogmata falsa premens.  
 Laudabant alii : pars mirabunda siebat :  
 Stridula pars verbis una erat, una animo ;



35 Θνησκοῦσης ὤδινος ἀναυδός, οἱ δὲ μάχοντο  
 Οἶα καθισταμένοι κύματος ἐξ ἀνέμων.  
 Πάντας δ' εὐεπὴν κατακτείναν, εὐφραδίας τε  
 Καὶ μύθων ἱερῶν Ἰβρινας εὐσεβῶν,  
 Ἡμετέρους τε νόδους τε, καὶ οἱ μάλ' αἰθλοὶ μάνδρης  
 40 Τίλημονας εἰκόλιον λάτριες ἀφανῶν.  
 Ὡς δὲ βότρυς λαρῆσιν ὑπ' ἀκτίναςσι μελαγχθεῖς,  
 Οὐτ' ἔμψαξ καθαρῶς ἡρέμια λυόμενος,  
 06θ' ὄλος ὠριός ἐστι, τὸ μὲν μέλας, ἄλλο δ' ἐρυθρός,  
 "Ἄλλο δ' ἄρ' αἰθαλόεις, ἔμψαξα δ' ἄλλο ἔχει.  
 45 Ὡς οἱ θεράωντο πεπαιωμένης κακότητος,  
 Ἦδη καὶ ληνοὺς γῆθεον εὐρυτεραίσι.  
 Ταῦτ' ἔχον· ἐκ δὲ μοι ὕπνον ἀπὸ βλεφάρων ἐτίναξε  
 Γῆρως ἀλακρυθύνων, τῷ δ' ἄμ' Ἀναστασίαν.

A Φάσμα δὲ φάσματος εἶχον ἐπὶ χρόνον, αὐτὰρ ἔπειτα  
 50 Καὶ τὸ φύγε κραδίην ἦρα μαραινόμενον  
 Μοῦνον δ' ἄλιος ἔμεινεν ἔμοι, καὶ γῆρας ἀνγρόν.  
 "Ὁ μοι ἐμῆς Τριάδος! ὦ μοι ἐμῶν τεκνίων!  
 Ὡ φθόνε, τίπερ μ' ἔοργας; ἔχεις τόσον· ἄλλο χέριον  
 Μή τι βάλῃς ἐπ' ἐμῷ θυσανεῖ βίβω.  
 55 Ἦ μὲν δὴ πολλοῖσιν ἀγαλλομένη μεγάλως τε  
 Κάλλασι θαυδαλόεις ἡ βασιλεῖα πόλις,  
 Νηοῖς οὐρανοῖσιν ἀγίλλεται ἔξοχον ἄλλων,  
 Νηοῖς, τοῖς ποτ' ἐμοῖς, νῦν γε μὲν ἄλλοτρίοις·  
 Ἔν τοις καὶ μεγάλαιον ἔδο· Χριστοῦ μαθητῶν,  
 60 Πλευραῖς σταυροτύποις, τέτραχα τεμνόμενον.  
 Ἄλλ' οὐ τόσους ἔμοιγε πόθος καὶ ἄλιος ἐκείνων,  
 Ὅσους Ἀναστασίας, Βηθλεὲμ ὀστατίης.

35 Mortuo sine voce conatu: alii pugnabant  
 Instar fluctus a ventis agitati.  
 Omnes autem facundia demulcebat, disertos  
 Et sacrorum pietatis dogmatum peritos,  
 Nostros et externos, et qui remotissimi ab ovili,  
 40 Miseri cultores infirmorum simulacrorum.  
 Queniamodum racemus calidis sub radiis infuscatus  
 Neque omnino acerba est uva sensim maturescens,  
 Neque omnino maturus est, sed partim niger, partim rubescens,  
 Atque aliud seminigrum, aliud acerbum;  
 346-347 45 Sic illi decertabant, dum excoqueretur pravitas,  
 Prælisque latioribus jam gaudebam.  
 Atque equidem sic habebam: mihi autem somnum ex palpebris excusavit  
 Cantus gallorum, simul atque Anastasiam.  
 Simulacrum autem simulacri aliquandiu retinui; sed postea  
 50 Ex corde evanuit leniter marcescens,  
 Mihique nihil superfuit præter dolorem et tristem senectam.  
 O mea Trinitas! o filii mei!  
 O invidia, quid in me patrasti? Jam tot et tanta habes: ne quid pejus  
 Inferas meæ miserabili vitæ.  
 55 Multis quidem ornata magnisque  
 Dædaleis monumentis regia civitas,  
 Templis cœlestibus supra alias gloriatur,  
 Templis aliquando meis, nunc alienis:  
 Inter quæ magnifica ædes Christi discipulorum,  
 60 Lateribus formam crucis habeatibus, in quatuor partes divisa.  
 Sed ea non tantum mihi desiderium et dolorem incutiant,  
 Quantum Anastasia, novissima Betlehem.

35 Θνησκοῦσης ὤδινος ἀναυδός. Emoriente  
 loquendi cupiditate, atque, ut ita dicam, prurigine.  
 41 Μελαγχθεῖς. Reg. 990 μαλαχθεῖς.  
 44 Ἄλλο ἔχει. Tres Regg. et Coisl. ἄλλος, et  
 sup. lin. ἄλλο ἄλλο γ'.  
 47 Ταῦτ' ἔχον. Sic se res habebat.  
 51 Ἀνγρόν. Coisl. sup. lin. λυπηρόν, ἀνταρόν.  
 53 Ἐγχεῖς. Reg. 990 ἔγχις.  
 60 Σταυροτύποις. Sic Reg. 990, et Coisl. La-  
 teribus cruciformibus quadrifariam sectum. Ita

nostræ basilicæ forma sua solent crucem referre,  
 et in quatuor partes distingui. Edit. σταυροτύπος.  
 Ibidem τεμνόμενον. Duo Regg. κομύμενον.  
 62 Βηθλεὲμ ὀστατίης. Quasi Verbo in ea fidelium  
 mentibus postremo concepto et nato. Combef. ita et  
 Gaultier. Sic autem, inquit Billius, Anastasia tem-  
 plum appellat, quia ut Christus in Bethleem natus  
 est, sic etiam salutifera ipsius doctrina ab hereti-  
 cis oppressa ac velut extincta, in Anastasia æde,  
 Gregorii labore ac industria, in lucem revocata est.

## METRICA VERSIO.

Denique pugnabant alii: nec dispar erat res,  
 Quam cum stante oritur sæva procella noto.  
 Eloquium at cunctos mulcebat, sive disertos,  
 Seu gnaros rerum quas sacra scripta docent:  
 Nostros atque nothos, et qui, procul a grege nostro,  
 Numina ter miseri robore cassa colunt.  
 Tacta velut Phœbi radiis ardentibus uva,  
 Nec partium cocta est, nec peracerba manet:  
 Sed prorsum nigra est, partim quoque tincta rubore;  
 Partim ἔμψαξ rursus, parte subatra alia:  
 Sic hi, dum vitium coqueretur, bella ciebant,  
 Prælaque lætus eram jam mage lata videns.  
 Hæc ego: sed galli somnum mihi cantus adenit,  
 Cumque sopore simul dempsit Anastasiam.

B Ac spectrum spectri quodam mihi tempore mansit:  
 Post etiam hæc locuit pectus inane fuga,  
 Ac mihi duntaxat mansit dolor atque senectus.  
 Heu mea sancta Tris! Heu mea progenies!  
 Quid mihi fecisti, livor? Jam tanta tulisti,  
 Ne misero immittas asperiora precor.  
 Dotibus ampla quidem multis urbs regia gestit,  
 Multaque, decus visu sint speciosa, tenet.  
 At summum quæc ipsius sunt maxima templa,  
 Templa ego quæ quondam, nunc alienus habet  
 Inter quæ, quod quadruplici crucibusque notato  
 Est latero, eximie fulget apostolicum.  
 Ast ob ea haud tantum cruciat me pectora mœror,  
 Quantum ob ereptam vexat Anastasiam.

Ἥ μὴν πόλλ' ἐμίγησα καὶ εἰν ἄλλ, καὶ κατὰ γαίαν, A  
 Ἐχθροῖς, καὶ φίλοις, ποιμέσιν, ἦδ' ἰούκοις,  
 65 Νούσῳ τε στυγερῇ, καὶ γήραϊ καμπυλῶντι·  
 Οὐτὶ δὲ πρόσθεν ἔμοι τοῖον ἐπῆλθεν ἄχος.  
 Οὐ πόσον Ἀσσυρίων δὲ ἤγετο τηλόθι πάτερης  
 Λαδὸς δουριαλῆς, νῆδον ἔκλαυσε μέγα,  
 Οὐδὲ μὲν οὐδὲ κειθῶν, δὲ ἄλλοφρονισιν ἐμίγηθ'·  
 70 Οὐτ' Ἰακώβ' τοπαῖρος ὑπὸ κλαπίνα φιδῶν·  
 Οὐδὲ λῖς ἡυγένειος ἐπακτήρησσι δαμνίας  
 Ἐκύμους, οὐδ' ἀγέλην βοῦκόλοσ ἀλυμένην·  
 Οὐδὲ φιλοξείνοιο ἀντοῦ καθύπερθε καλήην  
 Ὅρνις ἀρεὶς ἀέκων, οὐ πολὺπος θαλάμην,  
 75 Ὅσσον ἐγὼ νεώτερικον δούρομαι εἰσέτι καὶ νῦν  
 Νῆδον, ὅν ἄλλοσ ἔχει καρπὸν ἐμῶν καμμάτων.  
 Εἴ ποτε αἰσὸ λάθοιτο ἐμὸν κέαρ, εἴτε τι γλώσσα

Πρόσθε φέροι παρ' ἐμοί, Χριστὸς; ἐμοί λάθοι.  
 Πολλάκι καὶ μεγάλων θυέων δίχα, ἦδὲ πρᾶπέτης  
 80 Λαδὸν Ἀναστασίας ἤγησα τίτλε μύμων,  
 Στήσας ἐν πρᾶπιδισιν ἀσώματων ἐνδοθι νῆδον,  
 Δάκρυ ἐπισπένδων φάσμασι θεοτέροις.  
 Ἀζύγες, ὕμνοπλοὶ τε, χοροστασῆαι τ' ἐρατῖναι  
 Σέτων, ἡμεδαπῶν, ἐξ ὅπου ἀντιθέτου,  
 85 Χῆρα τ' ὄρφανικόλ τε, ἀλῆμονες, ἀδραυόντες,  
 Λεύσσαντες πρὸς ἐμὰς, ὥστε Θεοῦ, παλάμασ,  
 Οἴκοι τε γλυκεροί, γηροτέρησσι, οὐ ποτ' ἔγωγ  
 Λήσμοι, οὐδ' ἰθὺλιων, ὕμετέρησ φίλησ.  
 Εἰ δὲ τί ποτ καὶ ἐμοί πολυτήτοιο λείπειται  
 90 Μνήσῃτε ἐν ὕμετέροις, ἦδὲ χάρις Τριάδοσ.  
 Πολλοὶ γὰρ καιροῖσιν ἐπιβροτοὺν ἤτορ ἔχουσιν.  
 Ἐν δὲ μόνεισ αἰδῶσ ἑμμασι κουπετέρωσ.

Multa mihi terra marique acciderunt molesta,  
 Ab inimicis, amicis, pastoribus, lupis,  
 65 A tristis morbo et incurva senectute :  
 Sed nunquam hactenus tantum dolorem acerpi.  
 Non sic in Assyriam cum procul a patria duceietur  
 Populus captivus magnum deflevit templum,  
 Neque etiam arcam, cum Philistæis immista est :  
 70 Non Jacob antea surreptum dilectum filium :  
 Non Iezra generosa occisos a venatoribus  
 Catulos, non gregem bubulcus exstinctum :  
 Non hospitali arbori superstructum nidum  
 Avis relinquens invita, non polypus thalamum,  
 75 Quantum ego recens structum lamentor ciannum  
 Templum, quod alter habet, fructum laborum meorum.  
 Si quando tui obliviscatur cor meum, si quid lingua  
 Tibi anteponat apud me, Christus mei obliviscatur.  
 Sæpe etiam sine magnis sacrificiis, sine mea  
 80 Populum Anastasiæ lustravi longe degens,  
 Statuens in corde meo incorporeum intus templum,  
 Lacrymasque inter visa divina profundens.  
 849-849 Virgines, cantores, chorique amabiles  
 Exterorum, et nostrorum alternis psallentes,  
 85 Viduae, orphani, pauperes, infirmi,  
 Qui ad meas, tanquam ad Dei, manus respicietis,  
 Dulcesque domos, senum nutrices, nunquam ego  
 Vestri obliviscar, etiamsi velim, amoris.  
 Quod si et mei, qui tanta passus sum, aliqua superest  
 90 Inter vos recordatio, hoc Triadis beneficium est.  
 Multi enim cor habent ex temporibus suspensum.  
 Ac levium hominum pudor in solis oculis residet.

69 Ἐμίγηθ'. Quando a Philistæis capta est arca.  
 71 Οὐδὲ λῖς. Ita Reg. 993. Edit. οὐ λῖς, ubi  
 deficit metrum.

79 Ἡδὲ. Reg. 990, ἦδ.

84 Ἐξ ἑπὸς ἀντιθέτου. Ex diversis linguis, Com-  
 bef. Interpr. 992, φωνῆσ ἀντικειμένων.

90 Ἡδὲ χάρις. Id est : Pro eo beneficio magnas  
 Trinitati gratias habeo.

92 Αἰδῶσ, etc. Ita et infra, sect. 2, carm. vii,  
 ad Nemesium, vers. 318. Vulgatum proverbium,  
 inquit Billius, Pudor in oculis : alio tamen sensu  
 hoc utitur Gregorius, ac multi solent. Quod enim

#### METRICA VERSIO.

Multa quidem pærsæpe tuli terraque marique,  
 Hostes, ac nostri, dum mihi bella movent,  
 Dum lupus, et pastor, morbosusq; et curva senecta :  
 Ac nondum tantus contudit ossa dolor.  
 Non ita Chaldaeos cum plebs traheret ad oras,  
 Deflevit Solymæ tecta sacra Deo ;  
 Non ita, cum sanctam cepisset barbarus arcam ;  
 Surrepta Isacides non ita prole prius :  
 Non ita deflevit catulos læ sæva preemptos,  
 Exstinctum pastor non ita morte pecus :  
 Non ita flevit avis dejectum ex arbore nidum,  
 Pullosque implumes ; non polypus thalamum :  
 Quantum ego ploro recens exstructum nunc quo-  
 [ que templum :  
 Quod nunc alter habet, semina nostra metens.  
 Si mea mens non te memoret, si lingua prius quid

B Proferat, haud Christus sit memora ipse mei,  
 Sæpe etiam absque sacris, mensa procul, atque  
 [ remotus,  
 Lustravi nostræ vulgus Anastasiæ :  
 Mente mihi fingens delubrum corporis expert  
 Mæstaque perfundens flentibus ora meis.  
 Virgineos cœtus, cantores, agmina clara  
 Nostrorum, et tellus quos peregrina tulit ;  
 Pupilli et viduæ, atque vagi, infirmique, manusque  
 Cercenates nostras, non secus atque Dei :  
 Atque domus dulces, canæ altricisque senectæ,  
 Vestri, nec cupiens, immemor esse queam.  
 Quod si forte mei mentes oblitio vestras  
 Non prorsus teneat, gratia sit Triadl.  
 Multi namque sumum pectus ad tempora pectus :  
 In levium est solis luninibusque pudor.

Καὶνὸ γὰρ μὴν ποθέω, σεπτὴ Τριάς, αἰὲν ἀλυστος  
 Ψυχαῖς ἀρτυρούσις σεῖο μένοι θεύτης.

95 Καίρετε, ὦ βασιλῆες, ἐμῶν παθῶν ἐπαρωγοί·  
 Καίρε μοι, ἀντολή καὶ δούσι μαράμηναι·

Καίρετέ μοι, ιερῆς, ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες·  
 Καίρε, πρόεδρε τύφε· χαίρε, πόλις μεγάλη.

Αὐτὰρ ἐγὼ χθονίων μὴν ὑπέρτερός εἰμι θούκων,  
 100 Ἰμεῖρω δὲ μέντοι κύδεος ἀθανάτου.

Ἴλλά σάω με, σάω με, φιλῆ Τριάς· ὑστάτιον δὲ  
 Ὀμόμειθ', οὐκ ἐπ' ἀγνῆς θύκως Ἀναστασίας.

Γρηγορίου γῆος οὗτος Ἀναστασίην ποθέοντος,  
 Τῆς ποτὲ μιν φθενηρῆ νόστισιν ἀδρανῆ.

A 17. *Περὶ τῶν τοῦ βίου διαφορῶν, καὶ κατὰ  
 ψευδαιρέτων.*

Ζωγράφος ἐστὶν ἄριστος, ὅς ἐν πινάκισι χαράσσει

Μορφὰς ἀτρεκέας, ἐμπνοα θερμοκίνας·

Οὐχ ὅς χρώματα πολλὰ καὶ εὐχρα μὰψ ἐπιμίξαι,

Λεϊμῶνα γραπτῶν δείκνυσιν ἐκ πινάκων.

5 Νῆα δὲ ποτιστόρειαν ἐπήνεσα, οὐ παρασήμοις

Κάλλειον, οὐ πρόμνης ἐνθεσι λαμπομένην·

Ἄλλ' ἦν ναυπηγοῦ χέρες γόμοισιν ἄριστα

Δύσαν ἠεξάμεναι κύμασι θαρσαλέην.

Καὶ στρατός ἐστιν ἄριστος, ἀρήϊος ἀγὰ καλοῦ,

10 Καὶ δόμος ἀγλήχεις δευτερος εὐπαγέος.

Ἵς δὲ βίον βροτέων. Ὁ μὲν ἀμβροτος, ὃν τινα Χριστῶ

Τάρβος ἀγει, πλεκτηῖς ἀλλότριον κακίης,

Illud autem opto, veneranda Trias, ut semper fixa ac nunquam obliuiscenda

Animabus recens generatis tua maneat deitas.

95 Valetē, o reges, meis in ærumnis adiutores :

Valetē, Oriens et Occidens, invicem decertantes :

Valetē, sacerdotes, in invicem incurrentes :

Vale, dominator fastus ; vale, magna civitas.

Terrestribus equidem excelsior sum thronis,

100 Ac solius gloriæ immortalis cupidus.

Sed salva me, salva, chara Trinitas : postremo

Videbimus, ubi pura sit sedes Anastasiæ.

Gregorii hic gemitus Anastasiam desiderantis,

Ex qua illum aliquando invida imbecillitas expulit.

XVII. *De diversis vitæ generibus, et adversus falsos episcopos.*

Pictor optimus est, qui tabulis exprimit

Sinceras formas, et quasi vivum quiddam intuentes ;

Non qui varios et pulchros colores nequidquam miscens

Pratum pictum ostendit ex tabulis.

5 Navem euntē in mare laudo, non quæ insignibus

Ornamentis, aut puppis floribus cõruscet ;

Sed quam artificis manus clavis optime

Compactam fluctibus tutam commiserit.

Præstantissimus exercitus est, non qui pulcher, sed qui bellicosus,

10 Et domus renidens firmiter structæ concedit.

Sic se habent hominum vitæ. Alia est immortalis, quam ad Christum

Timor adducit, subdolæ expertem pravitatis,

\* Scriptum an. 581. — Alias Bill. 11, pag. 79.

sit, pudorem in levium oculis situm esse, non hoc  
 vult, cum in hujusmodi hominibus elucere ; in  
 nullis enim minus elucet. Verum hoc significare  
 intendit, homines levitate ac inconstantia laboran-  
 tes, simul atque amici eis eorum oculis excesserint,  
 amorem omnem et benevolentiam ex animis ejicere  
 solere.

93 \*Α.Ιηστος. Duo Regg. Δηπατε.

102 Ἀναστασίας. Reg. 990 Ἀναστασίας. Ἰσθη  
 postea Ἀναστασία.

XVII. ΤΙΤ. Περὶ τῶν τοῦ, etc. Hunc titulum plu-  
 res Regii codices exhibent. Cõisil. et alii solum-  
 modo εἰς ἐπισκόπους.

9 Ἐστὶν ἄριστος ἀρῆτος. Sic Cõisil. et Vat. In  
 Paris. edit. deest ἀριστος...

11 Ἀμβροτος, incorrupta, purissima.

#### METRICA VERSIO.

At precor, o veneranda Trias, de mentibus nunquam B

Ne teneris Numen possit abire tuum.

Qui mala jvistis, o reges, nostra, valetē :

Vos quoque pugnantes Ortus et Occubitus ;

Pontifices, geritis qui mutua bella, valetē :

Urbs mihi, cum fastu præside, magna, vale.

Terrenis solis ego sum sublimior, atque

Cœlestis famæ me rapit unus amor.

At me, sancta Trias, conserva ; postque video

Puræ ubi sit sedes inclyta Anastasiæ.

Gregorii hic luctus, mœsta dum mente requirit,

Illum qua pepulit livor, Anastasiam.

XVII. DE DIVERSIS VITÆ GENERIBUS, ET ADVERSUS  
 FALSOS EPISCOPOS.

(Billio interprete.)

Optimus est pictor, veras vivumque tuentes

Qui scite formas exprimit in tabulis :

Non qui multiplices frustra variosque colores

Miscens, ante oculos florida prata locat.

Hanc ego laudo ratem, non quæ depicta venuste est

Et vario in puppi tincta colore micat :

Artificis sed quæ manibus constructa periti,

Per mare, per fluctus non timet ire graves.

Agminibus pulchris annon Mavoria præstant ?

Nou nitidæ firmæ est anteferenda domus ?

Sic duplices vitæ. Vita est hæc optima, Christum

Quæ metuens sequitur, crimen et omne fugit

Ἐμπεδον, ἀστυφίλικτον, ἀπενθήα. Ὅς δὲ κάκιστος, Ἄ  
 Ἐνδοθεν ἀδρανέων, ἔκτοθε κάρτος ἔχων,  
 15 Ἐκύμωρον, φρενοπλήξιν ἄμολτον, οἷσιν ἅπαντα  
 Δινηθέντα πάλαι ἀστατάσσει νόον.  
 Τόσος καὶ Χριστοῦ μεγακλέος ἀργήτης  
 Θυμῆς. Ὁ μὲν βροτέου λάτρης ἀειθενέος,  
 Κλινώμενος καιραῖσι, δόναξ πολυκαμπτος ἀέταις,  
 20 Παντοῦς κακίης οὐκ ἄκος, ἀλλὰ τύπος  
 Αὐτὰρ ὃ γε τρομαρβῆσι καὶ εὐαγέτων παλάμησι  
 Δῶρον ἄγει, Χριστοῦ σαρκὶ χαρίζομενος,  
 Καὶ μεγάλους παθέσσειν, ἄπερ θεὸς ἐνθάδ' ἀνέτειλ,  
 Τύσιον ἀρχεγόνων ἡμετέρων παθέων ·  
 25 Ὁ ζῶει μούρω καὶ τέρεται · ᾧ βα καδέει  
 Θυμὸν ἀπὸ χθονίων ἐνθεν ἀνιστάμενος.

**850-851** Stabilem, insuperabilem, luctu carentem. Alia pessima est,

Intus infirma, exterius robore praedita,  
 15 Quod cito perit, et simile est mente capis, quibus omnia  
 Tanquam turbine circumaguntur, cum ipsi mente instabiles sint.  
 Talis est et Christi, cujus magna est gloria, sacerdotibus  
 Animus. Hic hominis praepotentis cultor,  
 Temporibus serviens, arundo plurimum ventis agitata,  
 20 Vitii omnis non remedium, sed exemplar.  
 Rursus ille tremulis et sanctis manibus  
 Donum offert, Christi carne reconciliatus,  
 Magnisque suppliciis, quae Deus hic pertulit,  
 Ut nos a malis, quae ab initio generis patipar, liberaret.  
 25 Huic soli vivit et gaudet: hujus causa abstrahit  
 Animum a terrestribus hinc assurgens.  
 Humanis autem bonis non magis animum adjungit, aut malis  
 Flectitur, quam rigidus lapis adamantinus;  
 Neque etiam divitias curat, aut magnas sedes,  
 30 Aut gloriam humanam, quae ultra hanc vitam non trahitur:  
 Nec regia indutus magnanimitatis leonis pelle,  
 Vulpinam intus servitutem abscondit,  
 Mortuorum vorator, dolosus, improbus, alius ipse aliis rebus,  
 In variis nequitiae oronis speciebus latens.  
 35 Sed mentem puris cogitationibus semper augens,  
 Jam caelestem etiam Trinitatem attingit,  
 Cujus imaginem in suo corde impressit,  
 Unam in tribus luminibus gloriam considerans,  
 Ac populum puris sacrificiis ad Dei similitudinem informans,  
 40 Tandem animae victimas incruentas offert.

15 Ἀστυφίλικτον. Ἀμετακινήτων.

17 Ἀργήτης. Vat. ἀρτήτης.

18 Ἀειθενέος. Mallet εὐθενέος, ni repugnaret  
 metrum. Deo siquidem soli convenit primum, cujus  
 aeterna est potentia; minime vero homini, cujus  
 potestas caduca semper et temporaria est. Possit  
 etiam ex ipso Gregorio interpretari, ἐπιθενέος. Sic  
 supra carm. xiii, vers. 84, δυνίης ἐπιθενέων ap-  
 pellat adulatores qui viris potentibus blandiuntur.

23 Μεγάλος. Ita Vat. et Coisl. Edit. μεγάλος.

24 Τύσιον. Vat. λίσον.

27 Ἀνθρώπων ὁ ἀγαθοῖσι διδοῖ φρένα. Homi-

nibus probis mentem tradit, sese addicit, malis au-  
 tem, etc.

30 Ἐνθάδε συμπομπάς. Int. Coisl. χάμα. Humi  
 reptantem.

32 Δουλοσύνην. Dolum, fraudem vulpinam. Leo-  
 ninam pellem praestendere, idem est quod aperte vi  
 grassari; vulpinam autem praetexere, idem est quod  
 astu reu gerere. Alludit ad Lysandri verba dicitantis,  
 ad fraudem confugiendum esse, cum aperta vis  
 nihil proficeret. BULLIUS.

35 Νεκροπόρος. Hoc est, funebribus epulis dominus  
 libenter operam, cum interim praecipua sua officia  
 nihil curat.

#### METRICA VERSIO.

Ac firma et luctus experts manet: altera prava,  
 Debilis interius, robore nixa foris;  
 Robore nixa brevi, dementibus assimillisque,  
 Qui verti instabiles omnia mente putant.  
 Sacrificia Christi mens et sententia talis.  
 Hic etenim humanum robur opesque colit,  
 Temporibus cedens, ut arundo agitatilis auris:  
 Exemplum vitii, non medicina malis.  
 At tremulis alter manibus dat dona pilsque,  
 Dum Christi carni sedulos obsequitur,  
 Et gravibus poenis, quas hic, ut mole malorum  
 Nos veterum dura solverat, ille tulit:  
 Cui soli vivit, quo solo gaudet, et ob quem  
 Distractum hinc animum tollit ad astra levis.

B Atque viris sanctis totum se addicit et haeret:  
 Utque adamas nullis frangitur ipse malis.  
 Ingentes non curat opes subbelliaque alta:  
 Non, quod mortale est, serpit humique decus.  
 Non hic magnanimiti contactus pelle leonis,  
 Vulpinam occultat pectore servitium,  
 Improbus, astutus, varius, sua crimina technis  
 Mille tegens, pasces seque cadaveribus.  
 Sed pura concitis increscens mente diebus,  
 Jam venerandum etiam pertigit ad Triadem,  
 In medio cuius sculptis sibi pectore formam,  
 Unum dum triplici cernit in igne decus.  
 Divinam et plebem reddens per sacra verenda,  
 Tandem animum nactat sacrificatque suum.

Τῶν μὲν ἐγὼ ποθέων εἶς ἔμμενα (οὐκ ἐπικίωσω),  
 Ἥδη καὶ προθύρου ἐνδοῦ ταρῆον ἔχων,  
 Ὡς Ἴσον ἀσφαλα ἔργα, κακορραφίην τ' ἀλεγεινήν,  
 Ἄψ ἀναχασσάμενος ἐκτός ἔθνηκα πῶδα,  
 45 Ἢ μὴν πᾶλλ' ἐμάθησα καὶ εἰν ἄλλοισιν ἀπίστοις,  
 Ὅταν ἐνὶ γλώσσης ἤχοις ἔθ' ἡμετέρης.  
 Ἄδες ἔμοι, κείνων δὲ Τριάς, θεότης νεώτητος·  
 Τοιοῖς ἀλλήλους ἐξενίσταμεν ἐπινοοῖς.  
 Ἄλλα καὶ ὡς ὑπέειπα, λιπῶν λόγον οὐκέτ' ἄπιστον,  
 50 Πάντοθεν ἡμετέροις κύμασι βαλλόμενος.  
 Κεῖμ' ἐπίβαιν', ἐπίβαινε, κατὰ φῶδον. Ἢ τάχα δὴ σε  
 Σχῆσω, καὶ πυμάτους παίρασι κευθόμενος,  
 Καὶ θηρὸς ζοφεροῖσιν ἐνὶ σπλάγχθοισιν ἐερχθεῖς,  
 Κ' ἵτεος εἰναλλοῦ, ὡς ποτ' Ἴωνεῖς ἔδου.

Horum ego unus esse cum cuperem (non enim celabo),  
 Cumque jam in atris vestigia posuissem,  
 Ut vidi nefanda facta, ac malorum miserant machinationem,  
 Retrorsum abscedens, pedem extra retuli.

45 Ac profecto multa etiam passus sum ab aliis infidelibus,  
 Quorum aures adhuc mea voce personant.

Lapides mihi, illorum Trinitas fuit, Deitas recens firmata:  
 His nos invicem donis munerati sumus.

50 Undique iis, quos nostri morebant fluctibus jactatus.  
 Jaceo; insurge, insurge, livor improbe. Te profecto

Reprimam, etiamsi extremis in finibus lateam,  
 Etiamsi ten-brosis feræ visceribus includar,

Ceti maritimi, ut olim Jonas in eis inclusus est,  
 55 Corpus quidem in visceribus; mens vero liberis motibus

Ibit quo volet, etsi clausa.  
 Hoc unum ex bonis liberum est, nec cohiberi

Aut auferri potest, mens ad Christum evecta.  
 Non jam mortalis regis conviva, ut antea,

60 Erit Gregorius, utri suo aliquid indulgens jucundi,  
 Accumbens in mediis magnatibus, vultu demisso, tacens,

Sine flatu respirans, serviliter epulans.  
 Non me sede honorabit iudex, aut æquali,

Aut humiliori, modum spiritui imponens.  
 65 Nec manus homicidas osculabor, nec barbam

Apprehendam, ut minutum aliquod beneficium consequar:  
 Neque ad festum convivium, aut natale, aut funebre,

Aut nuptiale, cum pluribus currens,

54 Παντοδαπῶς. Coisl. et Vat. παντοδαπῆς.

45 Ἀπίστοις. Hæreticis.

47 Ἄδες ἔμοι. Int. Coisl. Καὶ μοι μὲν ἴθων βολαὶ εἰς ἀμοιβήν, κείνων δὲ θεότης νεώτῃ λαβοῦσα βεβαίωσεν. Ad ipsos pro mercede lapidibus ego sum petitus: apud ipsos per me divinitas confirmata. Ad hæreticos enim Gregorius saxis est petitus in urbe Constantinopolitana, ut in ipsius Vita legitur.

49 Ἀπιστοῦ. Ἀπιστοῦμένου.

50 Ἠμετέροις. Nostris: ab iis; scilicet, qui eandem nobiscum fidem profitebantur.

52 Σχῆσω. Ἐσχῶ.

56 Ἐερχόμενος. Sic Coisl. et Reg. 992. Edit.

55 Ὡμα μὲν ἐν σπλάγχθοισι νόος δ' ἀδέσποτος ἐρωαίς  
 βήσεται, οἱ κ' ἐθέλει, καὶ περ ἐεργόμενος.  
 Τοῦτ' ἀγαθὸν μόνον ἔσται ἐλευθεριον, ὅτε καθεκτόν,  
 Ὅσθ' ἔλειπν, Χριστῷ νόος ἀναερίβημος.  
 Οὐ θνητοῦ βασιλέως ὁμοιωτός, ὡς τοπάρουθεν,  
 60 Γρηγόριος, θυλάκιον ἤρα φέρων ὄλιγην,  
 Κεῖμενος ἐν μέσσοισι, κατηφιῶν καὶ ἀναυδός,  
 Ἄπνοιον ἄσθημα φέρων, δοῦλῃα θανόμενος.  
 Οὐχ ἔδρη τίσει με δικαστῆλος, τὲ συνέδριον,  
 Ἥε χαμαιπατέτ', πνεύματι μέτρα νέμων.  
 65 Οὐδὲ χέρας φονίους προσπιύομαι, εὐδὲ γενέλιον  
 Δράζομαι, ὥστ' ὄλιγης ἀντιτυχεῖν χάριτος·  
 Οὐδ' ἐερῆν ἐπὶ βαίτα, γενέθλιον, τὲ θανόντος.  
 Ἢ τινα νομφεβίην σὺν πλεόνεσσι θέων,

ἐργόμενος, ubi deficit metrum, et ipsa Græcitas.  
 60 Θυλάκιον. Alludit ad Anaxarchi philosophi dictum, qui cum, ut sapius jam diximus, in pila saxea, ferreis malleis, jubente Cypriorum tyranno, contunderetur: *Tunde, inquit, Anaxarchi ὄυλάκων corpus significans, nam Anaxarchum non tundeis.*  
 62 Δανύόμενος. Int. Coisl. δουλοπρεπῶς εὐνοῦμένου.  
 65 Συνέδριον. Vat. συνέδριον. Mox πνεύματι, etc.: bene Billius, ut fastum ipse deprimit meum.  
 65 Φονίους. Vat. φονίους.  
 67 Γενέθλιον. Baronius id de Martyrum nataliis intelligit.

#### METRICA VERSIO.

Horum ego cum cuperem numeros augere (fatebor B  
 Istud enim), atque intra limina jam ipse forem:  
 Ut varias vidi fraudes atque improba facta,  
 Pectore commotus terga repente dedi:  
 Quin etiam hæreticos inter, quos uunc quoque nostra  
 Vox ferit auriculari, purissima dura tuli.  
 Saxa mea, illorum fuit at Trias. Hanc ego fixi  
 Cordibus, hi contra saxa dedere mihi.  
 At quoque sic cessi, jam certum dogma relinqueas,  
 Undique jactatus fluctibus innumeris.  
 Jam jaceo: insulta, livor uoquissime. Sistam  
 Te forte extremis abditus orbis agris,  
 Ant etiam æquorei tenebrosi pectore celi  
 Inclusus, Jonas ut prius ante fuit.

Pectore corpus erit clausum: sed libera curret  
 Mens mea, quam nemo, qui remoretur, erit.  
 Libera mens eteum est, quæ vixit ad æthera sese,  
 Talisque, hanc ut vis carpere nulla queat.  
 Non jam Gregorius mensis accumbere regum  
 Adjicet, follis comoda pauca ferens,  
 In medio cœtu positus, tristisque silensque,  
 Vix spraus, ritu mancipii epulans:  
 Non etiam iudex æqua me sede locabit,  
 Aut humilis, ut fastum deprimat ipse meum:  
 Non jam sanguineis ego palmis oscula jungam,  
 Nec barbam, ut quiddam consequar, accipiam.  
 Non epulum natale adiecas cum pluribus, aut quod  
 Fucereum est, vel quod conubiale, petens,

Πάντα τὰ μὲν γναθμοῖσιν ἐλώρια, τὰ δ' ἄρ' ὀπηδοῖς  
 70 Θήσομαι, ἀρπαλέαις Βριαρέω παλάμαις·  
 Ὀψὶ δὲ φορτίδ' ἄγων, τάφον ἔμπνοον, ἀφ' ἐπὶ δῶμα  
 Ἐλῶ, τὴν μογερῆν γαστέρα τεύρομενος,  
 Ἄσθμα κέρου φέρων, ἄλλην ἐπὶ δακτα παχεῖην  
 Σπεύδων, πρὶν προτέρῃν ὕβριν ἀποσκευάσαι.  
 75 Οὐδέ μὲν οὐδέ πρόεδρος εἶναι ἱεροῖς ἐνὶ χώροις,  
 Ἥ μόνος, ἢ πλεόνων εἰς ἔν ἀγειρομένων,  
 Φθέγγομαι οὐσαι τεργνὰ, τὰ Πνεύματος ἔκθοις ῥήψας,  
 Ὅς κεν εἰμι πρόφρων, φίλτρον ἔχων πλεόνων,  
 Τερπόμενός τε κρῖτοισι, καὶ ἐν θεάτροισι χορευῶν,  
 80 Κρημβοβάτης ἑπίων ἀντακουροστομένων,  
 Ἄθλοφόροισιν ἑμοῖα, πολυγνάμμοισι τε λώβαις,  
 Ἥ καὶ μαινομένους ἀντίπαλ' ἠνέχοις·

A Οὐ χόλον αἰχμάσας, οὐ σώματος αἰθομένοιο  
 Λύσαν ἐπιφύξας, οὐ χέρα μαινομένην  
 85 Πᾶσιν ἐπ' ἄλλοτρίοισι, λόγου θεσμοῖσι πεδῆσας,  
 Οὐ ψευδῆ κραδίης δόξαν ἀποσκευάσας,  
 Οὐ τύφον οὐδ' αἰδανότα διδάγμασιν ἐς χθόνα ῥήψας  
 Οὐ πηγὰς δακρῶν δάκρουν ἐκαλέσας,  
 Ἄλλ' ἐν φάρμακον αἶδον ἔχων, θηρήτορα τιμῆς  
 90 Θυμῶν, καὶ θανάτου φάρμακον ἀτρεκέως.  
 Οὐδέ τί που συνόδοισιν ἐμόθρονο ἐσομαι ἔγωγος  
 Χηρῶν ἢ γερῶνων ἀκρίτα μαρναμένων·  
 Ἐνθ' ἔρις, ἔνθα μῦθος τε καὶ ἀλοχα κρυπτὰ πάροισιν  
 Εἰς ἕνα δυσμενῶν χώρον ἀγειρόμενα.  
 95 Τῶνδε γὰρ εἶνεα· ἔγωγος μέτρος χθαμαλοῖσι κᾶθημα  
 Ἥτρως παθῶν, αὐτὸς ἄνοσος εἶναι.

Prædam omnem partim buccis meis, partim famulis

70 Tradam, rapacibus Briarei manibus;  
 Ac sero sarcinam, tumultu spirantem, gerens, rursus in domum  
 Traham, lassato ventre vexatus,  
 Ægre ob satietatem respirans, sed tamen ad aliud pingue convivium  
 Propereus, antequam prior crapula dissipata sit.

75 Neque etiam sacris in locis, aut solus,  
 Aut cum pluribus in unum convenientibus præses,  
 Eloquar grata auribus, quæ Spiritus sunt, foras projiciens,  
 Ut prudenter me geram, plurimorum amorem alliciens,  
 Gaudensque plausibus, et in theatris tripudians.

80 Funambulus in sermonibus invicem pugnantibus,  
 Pugilum imitator, et mille inflexionum dedecoris,  
 Aut furentium contra se invicem aurigarum;  
 Non iram jaculis figens, non æstantis corporis  
 Rabiem refrigerans, non manum in aliena

85 Omnia furentem doctrinæ vinculis constringens,  
 Non falsam ex cordibus opinionem evellens,  
 85a 85b Non fastum intumescens docendo ad terram prosternens,  
 Non fontibus lacrymarum lacrimas excitans,  
 Sed unum habens grave pharmacum, venatorem honoris

90 Animum, vere mortiferum pharmacum.  
 Non jam ego in synodis sedeo, collega  
 Anserum et gruum inconsiderate decertantium :

Hic rixa, hic bellum, et probra prius latentia  
 In unum congregantur dissidentium locum.  
 95 Equidem propter ea sedeo inter plebeios  
 Medicus morborum, ipse morbis carens.

71 Ὀψὲ δὲ φορτίδ'. Comb. legit οὐδέ δὲ φορτίδ',  
 ac sic vertit: *Nec qui navem referam, vivum sepul-*  
*crum gestans, crapula languidum atque obtrium*  
*ventrem domum reducam ac traham.*

75 Ἐών. Vat. ἰών.  
 81 Πολυγνάμμοισι τε λώβαις. Coisl. ὕβροισι.  
*Multis suggillatis plagis ac vicibus.*

85 Οὐ χόλον. Recte Billius ex conjectura emenda-  
 vit quod prave in Ald. legebatur οὐχ ἰδον. Con-

jecturam Billii codices confirmant.

92 Χηρῶν ἢ γερῶνων. Concilia gruum et an-  
 serum vocat ea, in quibus nihil recte, nihil gravi-  
 ter gerebatur, sed confusis pugnantium inter se  
 hominum clamoribus omnia perstrepebant. Talia  
 erant pleraque hujus temporis concilia particu-  
 laria, in quibus Ariarii episcopi concilii Nicæni  
 auctoritatem infringere conabantur. Vide epist. ad  
 Procopium.

#### METRICA VERSIO.

Cuneta ego partim dentē prædam, partimque rapaci  
 B Servorum turbæ diripiēda dabo,  
 Atque domum sero repetam, venterque sepulcri,  
 Et vino et dapibus languidus, instar erit,  
 Vitalesque satur potero vix carpere flatus :  
 Cœnam aliam crudus persequar ipse tamen.  
 Nec cum præsideam sacris in sedibus ipse,  
 Vel solus, vel cum pluribus, illa loquar,  
 Quæ non Pneuma oleant, verum illabantur in aures  
 Mollia, permultis charus ut esse queam ;  
 Plausibus et gaudens, mediis saltansque theatris,  
 Funigradus vocum, quæ fera bella gerant ;  
 Not. secus ac pugiles, qui collictantur, et illi,  
 Certam currus quos agitare juvat ;  
 Non iram exstinguens, rabidi nec corporis æstus,

Non præcepta cæca pectus avaritia  
 Constringens vinculis, ratio quæ recta ministrat ;  
 Non falsum ex animo discutiensque decus :  
 Non verbis vanum pellens de corde tumorem,  
 Non lacrymas lacrymis eliciensque meis :  
 Sed medicamen habens unum grave, pectus hono-  
 [ris

Percupidum, ac vere pharmacum exiti.  
 Non ego cum gruibus, non asneribus sedeo  
 In synodis, quæ se marte furentē pelunt.  
 Hic rixa, hic fera pugna, priusque abscondita pro-  
 [bra,

Quæ ferale odium parte ab utraque parit.  
 Propter eos abjecta etenim me sedeo locavi,  
 Ægris ut sanus pharmaca ferre queam.

Οὐ γὰρ ἐμῆς πολίτης παίζειν, καὶ λᾶτριν δεϊκῶς

Ἔμμεναι ἀντὶ θρόνων, ὧν πέρι μαρνάμενοι  
Σχίζονται, καὶ κλισμονθλον τέμνουσιν ἀθέσμως.

100 Ἄ! αἶ τῶν μεγάλων ἡμετέρων ἀγέλων!

Ταῦτα μὲν, οἷσι φίλων, καὶ κερκυάπων κράτος εἶη·

Αὐτὰρ ἐγὼ Χριστοῦ πλήσομαι ἀτρεμῆων.

Εἰ δὲ καθὼν λαοὶ θεόβροντος ἦναι βίβαι,

Ἰστίωσαν κερκαλα τῶν ἀποσισημένων,

105 Ὅφρα κεν, ὡς θοδὸν Ἰκνον, ἀποπτυστήρα χαλιῶν,

Θυμὸς ἄγχι κρημνοῖς, ἢ σκοπέλαισι φέρων.

Εὐχομαι, ὡς κεν ἅπαντα θεῶν φίλα τοσοδε μεμῆλοι,

Εἰ δὲ χειρότερα, τῆλῶθεν οὐατ' ἔχων.

A III. Πρὸς τοὺς εὐνοῦντας.

Ἐξ οὗ θεῶν προσήλον ἐκλειπὸν βίον,

Πολλαῖς στροβοῦμαι καὶ κακαῖς τρικυμαῖς·

Ἀντιπνέει γὰρ ὁ φθόνος, πόρρω θεοῦ

Βαλεῖν θέλων με, καὶ λαβεῖν ὀμόσκοτον.

5 Πόθεν φίλοι μοι δυσμενεῖς, καλὸν κακοί;

Ἐν εἰσι πάντες ἐξ Ἰσου δρώντες κακῶς·

Πόθεν λόγον τοσοῦτον ἐκθῆμον φέρων

Πῶλοι τοσαύτη, καὶ τί πλείον κερδάνας,

Ἦν οὐδα πρῶτην τῶν ἄψ' ἡλίου βολῶν,

10 Ἄσθην νόσῳ τε καὶ κακοῖς παραστάται;

Πύρωσις, οἶμαι, τοῦτο, καὶ στέργω· μόνον

Ἀδέης τύχοιμι, Χριστῆ, σῆς τῆς ἀφθόου.

Non enim meæ cantitæ est iudicari, et indecoram

Servitutem subire pro thronis, de quibus certantes

Scinduntur, et totum orbem per fas et nefas scindunt.

100 Heu! heu! quantis malis premimur!

Atque hæc quidem eorum sint, quibus placent, et cercopum sit potestas:

Ego quietus Christo implebor.

Quod si nefas est populi Deum colentis gubernacula abjicere,

Viderint id eorum duces, qui nos excusserunt,

105 Ut, quemadmodum equum velocem et freni impatientem,

Animi impetus abripiens in præcipitia aut scopulos ferat.

Precor, ut curæ illis sint, quæcumque Deo placent,

Aut si deteriora, procul aures habeam.

#### XVIII. In invidios.

Ex quo ad Deum accessi relinquens vitam,

Multis jactor et gravibus tempestatibus:

Contra spirat enim invidia, procul a Deo

Fellere volens me, et in eandem rapere tenebras.

5 Unde amici mihi infesti, et boni evasere mali?

Unum sunt omnes pariter agentes prave.

Unde sermonem tantum e longinquo ferens

Urbi tantæ, et quid amplius lucrificans,

Quam novi omnium primam, quæ sunt sub solis radiis,

10 Premor morbo et malis, quæ me torquent?

Probatio, arbitror, hoc mihi est, et acquiesco: tantum

Tua, Christe, fruar gloria, invidia carente.

\* Scriptum an. 381. — Atlas Toll. 3, pag. 82.

104 *Κερκυάπων*. Cercopes vocat astutos et veterinarianæ consilium improbitatis episcopos, qui artibus suis et dolis omnia perturbabant concilia. BILL. Ἄγορὰ κερκυάπων, *cercopum catus*, de conciliabulo dicitur. ERASM. in Chitlad.

104 Ἰστοῦσαρ. Reg. 992 Ἰστοῦσαρ. Coisl. sup. lin. γινωσκέτωσαν.

XVIII. 2 *Πολλαῖς στροβοῦμαι*. Ita in duobus legitur codicibus Florentinis, id est, *versor, circumagor*: unde et *στρόβιλος, procellæ, fluctus, tempestates, quibus naves in alto jactantur*. TOLL.

3 Ἄψ' ἡλίου. Id est, *urbium orientaliūm*. Con-

stantinopolis autem Romæ, quæ Occidentis caput, opponitur. TOLL.

11 *Πύρωσις*. Ignis purgans, ut ille fornacis, quo metallæ ab immunditiis expurgantur. Tollius fateor Patrum nonnullis veteris Ecclesiæ credidisse peccata post mortem hujusmodi igne exuri: asserit autem immerito cæteros et in primis D. Augustinum aliter sensisse.

12 *Τῆς ἀφθόου*. Simpliciter hic et prout prima vocis est significatio accipitur, opponiturque invidiosæ sedi Constantinopolitanæ; alias plerumque copiam abundantiamque indicat.

#### METRICA VERSIO.

Non etenim est nostri senii nunc ludere, ser- B

[yvm

Proque sacris hominum turpiter esse thronis,  
Pro quibus a scissis totus discinditur orbis.

Heu quanta est nostri vis gravitatis mali!

Qui volit hæc faciat, cercopum sitque potestas:

At mea gaudebit mens requieta Deo.

Quod si Christicolam mens crimen grave linquere

[plebem,

Viderit hæc, quæ me depunit urbe, cohors:

Instar equi excussus ut devia currat habens

In scopulos, necis et sit sibi causa suæ.

Opto ego sint ipsis curæ, quæ grata Tonanti:

Sin mala, sint aures hinc procul opto meæ.

#### XVIII. IN INVIDIOS.

(A. B. Caillau interprete.)

Ex quo datus Deo reliqui sæculum

Jactor feris, heu! sæpe tempestatibus:

Flat namque contra livor, a Deo procul

Expulsus isdem mergere tenebris volens;

Me cur amicum odere? Cur boni mali?

Unum quid omnes sunt agentes improbe.

Qui tanta tantæ verba longinquis ferens

Urbi, omnium nitente sub solis rota

Clarissimæ, quid et lucratus amplius,

Morbo premor malisquæ me torquentibus?

Ignem probor; acquiesco. Fac modo tua,

Livoris expers, Christe, gloria fruar.

10. Σχελιαστικὸν ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ παθῶν.

Πολλὰκι Χριστὸν ἄνακτα κακοῦς μογιῶν μεγάλουσι  
 Ἰννοσάμην· καὶ γὰρ τις ἄναξ θεράπωντος ἔνεικε  
 Δούλιον ἐν στομάτεσσι λαλεῖμενον ἡμέμα τρυσηῖν,  
 Ὡς δὲ πατὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀφρονος υἱὸς ἔλοι  
 5 Πολλὰκι ἀμφαθίων ἐπίων θράσος ἤχ' ὑπέδεκτο,  
 Τοῦνεκα καὶ σὺ λόγουσι ἐμοῖς, θεῶς, ὁσος εἶης,  
 Ὅς τοι ἀκηχεμένη καρδίη, ἀγανώτατε, πέμψει.  
 Βαυδὸν ἄσος παθέουσι ἀρευρομένη φρενὸς ὠδῆς.  
 Χριστὲ ἄναξ, εἰ τόσους με κακοῖς διέπερας ἄνωθεν,  
 10 Ἐξότε μητρὸς εἰσθον ἐμῆς ἐπὶ μητέρα γαῖαν;  
 Εἰ μὴ καὶ λαγόνουσι ἐνὶ σκοτεινῇ πέδησας,

A Τίπτε τόσους ἀγέεσαι, καὶ εἰν ἄλλ, καὶ κατὰ γαῖαν.  
 Ἐχθροῖσιν τε φίλοις τε καὶ ἡγεμόνεσι κακίστοις,  
 Ζείνοις, ἡμεδαποῖς τε καὶ ἀμφαθῶν, ἢ λοχῶσαι,  
 15 Μύθοις τ' ἀνυθέτοις, καὶ λαϊνέαις νεφάρεσι  
 Βέβλημαι; τίς ἅπαντα διακαρῶν ἐξαγορεύουσι;  
 Μοῦνος ἐγὼ πάντασιν ἀδελφίμος, οὐδ' ἐπὶ μύθοις,  
 Ὅς' ἐπὶ κάρτει χειρὸς ἔχων περιώσιον ἄλλον,  
 Ἄλγεα δὲ στοναχῆς τε περιστάθων, ὡστε λόντα  
 20 Πάντοθεν ἀμφυλόουσι κακοὶ κύνες, οἰκτρὸν ἄεσμα,  
 Ἄντολήν τε ὄψει τε. Τάχ' ἂν ποτε καὶ τὸ γένουσι,  
 Ἢ τις ἀνήρ θαλίης λῶν φρένα, ἢ τις ὀδίτης,  
 Ἢ τις εὐκρέκτω κηθάρῃ ἐπὶ δάκτυλα βάλλων,  
 Φθόγγουσι οὐ λαλέουσι, ἐμῶν ἀχέων ἄριστης,

### 856-857 XIX. *Querela de suis calamitatibus*.

Sæpe Christum regem magnis laborans malis  
 Querendo compellavi; rex enim aliquando famuli tulit  
 Servile murmur ore leniter pronuntiatum,  
 Quemadmodum et bonus pater etiam insipientis filii sui  
 5 Sæpe manifestam verborum audaciam leniter excepit;  
 Et tu ergo verbis meis, Deus, propitius sis,  
 Quæ tibi cor dolens, rex maxime, effundit.  
 Paululum ærumnis medetur dolor mentis erumpens.  
 Rex Christe, cur me tantis jamdudum oppressisti malis,  
 10 Ex quo e matre delapsus sum in terram matrem?  
 Si non me in tenebroso matris utero detinuisti,  
 Cur tot molestiis, et in mari, et in terra,  
 Ab inimicis, ab amicis, a pessimis presidibus,  
 Ab extraneis, a nostratibus, aperte et ex insidiis,  
 15 Cur sermonibus adversariorum et lapideis nivibus  
 Jactatus sum? Quis cuncta distinet edisserat?  
 Solutus ego omnium fama celebratus sum, non facundia,  
 Non manus robore alios superans;  
 Sed circumdantibus me molestiis et doloribus, velut leonem  
 20 Undique circum latrant mali canes, trisitis sum cantilena  
 Orienti et Occidenti; forte etiam illud aliquando eveniet,  
 Ut convivis atiquis animum exultans, aut quis vistor,  
 Aut quis citharam canoram digitis pulsans,  
 Sonis non distinctis, mearum ærumnarum narrator,

Scriptum an. 382. — Alias Bill. 6, pag. 73.

XIX. Τῆς Reg. 993. Τοῦ αὐτοῦ εἰς αὐτὸν μετὰ  
 τὴν ἐπάνοδον. Ejusdem de se ipso post reditum,  
 profecto ab urbe Constantinopolitana.  
 2 Ἐσπάρτορος. Duo Regg. ἑσπάρωντα, et sup. lin.  
 ἄουλον.  
 5 Ἀμφαθίων. Reg. 990 ἀμφαθίων. Reg. 992 ἀμ-  
 φασίων.  
 8 Βαυδὸν ἄσος. Sic supra Carm. XIII, vers. 26.

10 Ὀλισθον. Sic duo Regg. et Coisl. Edit. ελε-  
 σθος.  
 13 Ἐχθροῖσιν τε. Ita Vat. Duo Regg. ἐχθροῖς  
 καὶ φίλοις. Sic supra Carm. XVI, vers. 63 et 64.  
 18 Ὅς' ἐπὶ. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. οὐδ'.  
 Μοχ περιώσιον. Coisl. περιώσιος.  
 22 Ἢ τις. Coisl. εἰ τις.  
 25 Ἐυκρέκτω. Vat. εὐρέκτω.

### METRICA VERSIO.

#### XIX. QUERELA DE SUIS CALAMITATIBUS.

(Billio interprete.)

Sæpe, fateror enim, in mentem mihi venit iniqua  
 Carpere voce Deum. Namque et servile frequenter  
 Murmur fert dominus tacito de pectore manans;  
 Durius et si quis soboles fortasse locuta est,  
 Fert pater æquo animo, nec juxta exæstat ira.  
 Ergo etiam nostras facili, precor, aure querelas  
 Accipe, quæ mœrens animus sævoque dolore  
 Obrutus, æthereum tibi, rex bone, mittit ad axenam.  
 Eructare suos quædam est medicina dolores.  
 Quid me tani dura, Deus optime, mole malorum  
 Vexasti, inde ex quo charæ genitricis ab alvo  
 Fusus ad humanas veni spiraminis vitæ?  
 Non etenim referam quod me caligine densa  
 Pressisti in matris gremio, durisque catenis.  
 Cur terra et pelago tot dura infestaque rerum  
 Spicula vibrarunt in me simul hostica turba.

B Quosque mihi sanctum fœdus sociarat amoris,  
 Aique ducum scelerata manus stimulat furorē?  
 Cur et nostrates, et gens longinqua, palamque  
 Et furtim, jacunt in me adversaria verba,  
 Ac miseranda petunt saxorum grandine membra?  
 Quis cuncta exacte referat, vivoque colore  
 Exprimat, ut tanto non cedant verba dolori?  
 Omnibus uno ego notus, non arte loquendi,  
 Nec quia corpore reliquos ego robore vincam;  
 Sed me nobilitant gemitus, tristesque dolores.  
 Ac velut horrendum latratibus usque leonem,  
 Undique me rabido morsu petit impia turba,  
 Quaque oritur Titan, quaque ignea subtrahit orbi  
 Lumina. Quinetiam quondam reor esse futurum,  
 Ut quis contractæ rugas et seria mentis  
 Discutiens epulis, vel iter fortasse cupessens,  
 Vel citharæ pulsu curarum nubiâ pellens,  
 Fataque nostra canens muta tristissima voce,  
 Gregorii nomen memoret: Diocæsariensis,



25 Γρηγορίου μνήσαιο, τὸν ἔτραφε Καππαδοκίαισιν  
 Ἡ Διοκαισαρίων ἀλίγη πτόλις. Ἄλλ' ἐπίμοχθον  
 Ἄλλοις πλοῦτον θρασίας ἀπειρίτων· υἱάς ἄλλοις  
 Ἐσθλοῦς· κάλλιμος ἄλλοις, δ' ἄλκιμος, δς δ' ἀγορητής.  
 Αὐτὴρ ἔμοι κλέος ἐστίν ἐπ' ἄλγεσιν· εἰς δέ με πάντας  
 30 Σὺ γάρ γλυκερῆς παλάμης πικρῶς ἐκένωσας διστοῦς.  
 Ἄλλος ἴσθ νέος εἰμ'· τὸ δ' ἀτιον οὐκέθ' ὁμοῖον.  
 Οὐ γὰρ ἀθλεύουσά μ' ἔγεις, μάκαρ, ὡς τιν' ἄριστον  
 Ἄνετον ἀθλητήρος ἀπήνευς, ἀλλὰ πεποῦθός,  
 Ὡς κεν ἄριστέουσιν γέρας καὶ κῦδος ὁπάσσης.  
 35 Ὅπως τόσσος ἔγωγ', οὐδ' ἀλγεαὶ κῦδος ἔπεισι.

A Ποιῆν δ' ἀμπλακίης τίνω τάδε. Τίς δέ θ' ἀμαρτάς  
 Δίξην· ἐν πλεόνεσσιν, ὃ σοι πλεόν ἄχθεται ἄλλων.  
 Ἐξερῶ πάντεσσιν, ὃ μοι νόος ἐνὸς ἔργε·  
 Ἥ τάχα κεν δρόφιεν ἀμαρτάδα μῦθος ἀναυτός.  
 40 Ἰδιῶτην, ὅτε δὴ σε φίλον λάχος ὄλον ἐδέχτην,  
 Πάντ' ἄμειος βίωτοιο ἀφυσγετὸν εἰς ἅλα βίβας,  
 Καὶ νόον ὀφειδιόαντα τετὴ θεόττη πελάζων,  
 Σαρκὸς νόσσην ἔθηγα, νόμος δέ μοι ἡγεμόνευ·  
 Πάντων μὲν κράτειεν, πάντων δ' ὑπερ αἰθέρα τέμνειν  
 45 Χρυσείαις πετρύγεσι· τὸ μοι φθόνον αἰὼν ἔγειρε,  
 Καὶ με κακοῖς ἐπέθησεν, ἀφυσκοτάτησ' ἴ' ἀνίας.

25 Gregorii memor sit, quem enutrivit Cappadocibus  
 Diocæsares, non magna civitas. Sed operosas quidem  
 Aliis divitias ingentès largitus es : aliis filios  
 Egregios : pulcher alius : fortis ille : hic concionator.  
 Mihi autem decus est in ærumnis ; atque in me omnes  
 30 Quavis manus tuæ amaras exhaustis sagittas.  
 Novus Job ego sum ; at non jam causa similis.  
 Non enim me certaturum mittis, beate, veluti fortissimum quemdam  
 Crudelis athleta adversarium, viribus meis confidens,  
 35 858-859 Ut vincenti præmium et gloriam largiaris.  
 35 Nondum tantus ego, nec habent ærumnæ meæ gloriam.  
 Poenam vero peccati hanc persolvo. Quoddam autem delicta  
 Tibi inter multa magis alijs displiceat, inquiri.  
 Dicam omnibus id quod mens intus includit :  
 Fortasse enim peccati vulnus exulceret vox submissa.  
 40 Mihi videbar, cum te solum in dilectæ hæreditatis loco amplectens sum,  
 Simul omnia vitæ commoda, quasi sordes, in mare projiciens.  
 Mentemque excelsam tuæ ditati admoveas,  
 A carne separavi, durumque legem sequubar ;  
 (Putabam) me omnia superaturum, ac supra omnes aerem secaturum  
 45 Aureis pennis : id autem mihi vehementem invidiam collegit ;  
 Meque malis alligavit, et inevitabilibus molestiis.

26 Πτόλις. Vat. πόλις.

30 Σὺς. Vat. τῆς.

35 Ἀπήνεος. Ita duo Regg., Coisl. et Vat.  
 Edit. ἀπήνεος. Mox ἀλλὰ πεποῦθός. Hæc interpretatur  
 Billius, tanquam verba Gregorii de se ipso  
 loquentis ac suis viribus confidentis : Viribus ipse  
 meis fultus ; verum a Gregorii mente longius ab-  
 errat. Queritur nimium se a Deo non in arenam  
 mitti, tanquam fortem athletam cum crudeli ad-  
 versario congressurum, aut quasi athletæ, quem mil-  
 tit, fortitudinis securus sit, quem coronâ donaturus,  
 ac victorem renuntiaturos sit. Hunc esse ver-  
 borum Gregorii sensum fidem facit Int. Coisl. : Οὐ  
 γὰρ ὡς ἀθλητὴν με κράτιστον πέμπεις ἐπὶ στάδιον,  
 ὡ ἀθλόβητα μακάριε, τῶ ἀνταγωνιστῆ συμπλακυσό-  
 μενον, ὡς τῆ δυνάμει θαρρῶν τοῦ παλαίνοντος, ἵνα  
 σπαρανώσῃ; καὶ ἀνασπυρῆς νικησαντά.

37 Ἀχθεται. Unus Reg. ἔχθεται.

38 Ἐργε. Reg. 990 et Coisl. ἔργει.

39 Ἀρῶφιεν. Ita duo Regg., Coisl. et Vat., quæ

lectio melior quam χρῶφιεν, videtur, licet eam  
 Billius mendosam suspiciat. Is enim sensus est :  
 Forsitan tacitus sermo recrudescere fecerit peccatum.  
 Quod Int. Coisl. confirmat : Ἥ γὰρ ἂν λόγος οὐκ  
 ἐκλαλοῦμενος τὴν ἀμαρτίαν πλεόν ἀναξάνειεν.

41 Ἀφυσγετόν. Ita Cbigr. et Coisl. Edit. male  
 ἀφυσγετόν. Reg. unus sup. lin. συρφετόν. Sic in-  
 terpretatur Hesychius et Eustathius in Iliad. xi,  
 vers. 495, ubi hæc leguntur :

.... Παλλῆρ δέ τ' ἀφυσγετόν εἰς ἅλα βάλλει.

42 Πελάζων. Vat. πλάσας.

43 Νόμος. Ita Chig. Edit. λόγος cum Coisl. Lit-  
 teras ducem habebam ; eorum ductu agebar, ut om-  
 nibus palmam præfererem, aureisque pennis supra  
 omnes aera secarem.

44 Τέμνειν. Reg. 992 valet.

45 Ἀνός. Ita duo Regg., Vat., Coisl. et sup. lin.  
 δεινός. Edit. αἰέν.

46 Κακοῖς ἐπέθησεν. Vat. κακοῖς ἐνέος ἀφυσκο-  
 τῆσιν ἀνίας.

#### METRICA VERSIO.

Urbs quem Cappadocum populis hæud nutriti ingens,  
 Sunt quibus immensus tribus bonus æris acer-  
 vos ;  
 Sunt quibus insignem sobolem, formæque nitorem,  
 Nonnullis decus eloqui, vacuumque timore  
 Pectus : at ipse mihi nomen famamque parasi  
 Ob vitæ ærumnas obque ægina sæva malorum,  
 Atque omnes in me fixit tua dextra sagittas.  
 Mors quidem Jobi crucior, sed distare causa,  
 Non etenim clari ejuisdam militis instar,  
 Viribus ipse meis fultus, cum dæmone sævo  
 Luctor, ut egregie postquam certavero, palmam  
 Des mihi, succingasque caput victricæ corona.  
 Nondum ego sum tantus, nec gloria tanta dolores

B Consequitur. Verum scelerum me pendere pœnas  
 Sentio. Quod vere scelus est ex omnibus istud,  
 Quod te præ reliquis tam dura concitat ira ?  
 Jam resemgam arcantum, quod mens altissima claud.  
 Crimina namque tegit, tacita qui voce fatetur.  
 Cum tibi me totum addidi, penitusque dicavi,  
 Cunctaque presentis calcavi commoda vitæ,  
 Excelsamque tibi-tollens ad sidera mentem,  
 Carnis ab illecebris nexuque et amore removi ;  
 Cumque animum regebat ratio, doctrinæque sacra  
 Omnes ipse mihi longe superare, capuque  
 Altius in superas sedes efferre videbar.  
 Quæ res invidiam peperit mihi, damnaque multa  
 Ærumnasque graves, queis nulla exsolvere ment

Ἐν κλέος ὄφρα' αἶρε, κλέος δὲ σὸν ἐς χθὸν' ἔθικεν.  
 Αἰὲν ἀγνηορήσιν, ἔναε, κοπέεις μεγάλας.  
 Κεῖνὸ γε μὴν ἄλυτε, καὶ ἑσομένοισι γράφοιτε,  
 50 Λαοὶ θ' ἠγεμόνες τε, ἀπεχθές, εὐμένεις τε,  
 Πατὴρς ἑμοῦ μέγαλοιο φίλον θρόνον οὐκ ἄδέρξα·  
 Οὐκ ἔστ' οὐδ' ἑπέοικε, Θεοῦ θεσμοῖσι παλαίειν.  
 Κεῖνῃ θεσμῶς ἔδωκεν· ἐγὼ δὲ τε χειρὶ γεραιῇ  
 Χεῖρα νέην ὑπέριστα, πατὴρς θ' ὑπέπειθα λιγῆσι.  
 55 Πατὴρς ἑμοῦ, τὸν ἔτισε, καὶ δὲ μάλα τηλέθι μάνορῃς  
 Ἄζόμενος πολέην τε καὶ ἤλικα πνεύματος ἀγλήν.  
 Αὐτὰρ ἐπεὶ ζωῆς σμάντορος καὶ τὸδ' ἔαδεν  
 Ἡμετέρης, ἄλλοις με Λόγον καὶ Πνεῦμ' ἀναφήνας,

Ἔσεινος, τρηχάλοισιν, ἀκανθοφοροῖσιν θρούραϊς,  
 60 Βαθὶ μὲν ψεκάς εἰμι, πολὺν δὲ τε λαὸν ἐπήρα.  
 Καὶ τὸδε γ' αὐθις ἔαδε παλμῶρον ἐνθάδε πέμψαι  
 Νούσῳ τε σύνηρῃ, καὶ ἀργαλείας μελεδώναις  
 Τηχθέντ' ἐξαπίνης. Ἰὸς δὲ τε ἀνδρὶ μέριμνα.  
 Βαῖν δὲ χρόνον ἔσκον ἑμοῖς μελέεσσιν ἀρηγῶν,  
 65 Ποιμενικῇ σύρηγῃ, βοηθῶν ἐσθλὸν ὀπάσασαι,  
 Μή τις ἑμοῖς μῆλοισιν ἀσημάντοισιν ἐπιελθῶν  
 Ἐχθρὸς, ἔην πλῆσειεν ἀναίθεα γαστέρα φορβῆς.  
 Αὐτὰρ ἐπεὶ θεόντο ἀγῶι, θεόντο δὲ λαοὶ  
 Ἡγεμόνος τε ποθῆ, καὶ θήρσειν οὐλομένοισιν,  
 70 Οἱ Θεὸν ἀνδρομένοισιν ἐνὶ σπλάγγνοισι παγένας,

Tua me gloria in altum extulit, tua gloria in terram depressit.  
 Magnis semper audacis, rex, succenses.  
 Illud quidem audite et posteris scribite,  
 50 Populi et presules, inimici et amici,  
 Magni patris mei dilectam sedem non contempsi:  
 Nec licet, nec convenit Dei legibus repugnare.  
 Lex illi sedem tribuit: ego vero secili manu  
 Manum juvenilem supposui, ac patris precibus cessi,  
 55 Patria mei, quem veneratur etiam qui ab ovili longissime remotus,  
 Reveritus cantitem, et parem spiritus splendorem.  
 Rursus postquam vitæ nostræ moderatori  
 Placuit, ut aliis Verbum et Spiritum prædicarem,  
 Extraneis, asperis, et spinas ferentibus terris,  
 60 Parva equidem gutta sum, sed tamen magnum populum irrigavi.  
 Illud autem rursus placuit, ut me subito revertente huc mitteret,  
 Tristi morbo et molestia sollicitudinibus  
 Confectum. Est autem ærogo sollicitudo homini.  
 Aliquandiu membris meis opem tuli,  
 65 Pastoritiam fistulam, egregium adjutorem donans,  
 Ne quis ovibus meis doce carentibus supervenireus  
 Hostis, impudentem ventrem impletet pabulo.  
 860-861 Cum autem commoverentur duces, commoverentur et populi  
 Præsidis desiderio, et crudeles ob feras,  
 70 Qui Deum in humanis visceribus formatum

51 Οὐκ ἄδέρξα. Non contempsi. Billius, reclamante Gregorio, qui se nunquam paternam sedem sprevisse testatur, vertit: Ipse recusavi sedem, sprevisque paternam.

55 Ἐτίσε. Ita trās Regg. et Coisl. Edit. ἔτισα.

57 Ζωῆς σμάντορος. Non alius, ut arbitror, quam Basilus, a quo ad episcopatum compulsus fuerat, ut Patri opem ferret. Cujus etiam consilio et hortatu Constantinopolim se contulit, patre tum mortuo.

58 Καὶ. Sic Coisl. Prave edit. γάρ.

59 Ἐστῶντες. Extraneis, nempe Constantinopolitanis. Billius, ad ignotas gentes, quasi ad Æthiopas et Indos.

63 Τηχθέντ'. Sic tres Regg., Vat. et Coisl. Edit.

τεχθέντ'.

64 Ἐμοῖς μελέεσσιν. Int. Coisl., τοῖς ἑμοῖς τέκνοις ὑπερβήσασαι, juvenis filiiis meis operam impendit.

65 Ποιμενικῇ σύρηγῃ. Διδασκαλικῇ φωνῇ. Ipse docendo, pastorisque munus ad tempus implendo. Male profecto Billius: Insigni pastore dato. Hæc nimirum spectant tempus, quo intermissa ea pastoralis cura ob ægritudinem, ad eam demum episcoporum plebisque murmuræ compulsus est, donec tandem illum ecclesiæ episcopum præficerent, quod necdum contigisse evidenter patet, cum Gregorius hæc canebat.

66 Ἐμοῖς μῆλοισιν. Suas oves vocat, quas ipsi pater commendaverat.

#### METRICA VERSIO.

Arte quo. Sic me tua gloria vexit in altum,  
 Atque eadem rursus me gloria traxit ab alto.  
 Nanque tua in mentes semper furit ira superbas.  
 At vero, et mihi qui cupitis bene, quique malignum  
 In me animum geritis, quid dicam, attendite, quæso,  
 Et semel acceptum fides committite chartis,  
 Omnis ut hoc ætas noscat ventura nepotum.  
 Ipse recusavi sedem sprevisque paternam.  
 Haud etenim fas est divina infringere jura.  
 Illi lex sedem vribuit, plebemque regendam:  
 Ast ego grandævæ juvenilia brachia palmis  
 Supposui, jusseque patris precibusque putavi  
 Cædendum, eximie quem non ego solus anavi,  
 Et colui, sed et ille etiam distabat ovili  
 Qui procul a nostro, seniumque paræque sene-

B Splendorem venerans animæ radiosque micantes.  
 Ast ubi, qui nostræ moderatur tempora vitæ,  
 Jussit, ut e patria Christum regione, sacrumque  
 Flamen ad ignotas gentes sp-nosaque ferrem  
 Arva, licet tenuis pluvias sin guttula, magnum,  
 Auxiliante Deo, populum tamen ipse rigavi.  
 At vero ad patrias idem remeare penates  
 Me voluit, morbis natum curisque molestis.  
 Cura homini porro crux et letale venenum est.  
 Exigue fessos recreavi non corporis artus,  
 Insigni pastore dato, ne præpule cassas  
 Aggrederetur oves quisquam, raptasque voraret.  
 At postquam plebisque duces, plebsque ipsa moveri  
 Cœpit, et incertis animis nutare fideque,  
 Ob desiderium ducis, insultumque ferarum,  
 Quæ Christo intacta nato de ventre parentis

Ἐκνοον ἤτορ ἔχουσι νόου δίχα μορφύσαστες,  
 Πολλοὶ μὲν τρύχισσκον ἐμοῖς παθέεσκον ἀπιστοί,  
 Καί μ' ὑπεροπλήσει θεοῦδέα λαβὴν ἀτίθειν,  
 Ἥ φάσαν, ἧ νόος εἶχε. Θεῶν γ' ἐμὸν δίχως ἐφαινον.  
 75 Πολλοὶ δ' αὖ νυχλοῖσιν ἐμὲ κρύνεσκον οὐνετροίς,  
 Ζευγύρατος ὧν πόθος ἦεν, ἀθύρματα πολλὰ χαρά-  
 [σων·

Ἥ Θεὸς ἐξεκάλυπτεν, ἐμολ τέλος ἐσθλὸν ὀπάων,  
 Ὅφρα κε μὴ χυλεπῆσι σύν ἐλωφρησί θαμείην,  
 Ἐξοδὴν κακότητα ἐφρασάμενος βίωτοο.  
 80 Τοῦνεκεν αὐχέν' ἔκαμψα, τήην δ' ὑπὸ χεῖρα κρα-  
 [ταίην  
 Ἀέσιμος ἔρχομαι ἔγωγε· δίχη δ' ἄλλοισι μεμῆλο.  
 Οὐδὲν θνεταρ ἐμοῖα δικαζομένης βίωτοςος.

A Τῇ νῦν, Χριστέ, φέροις με, ὅποι φίλον. Ἄλγεαί κάμ-  
 [φθην.

Κητελαῖς λαθέσσι τετρυμένους ἐμὲ προφήτη.  
 85 Σοὶ παρέχῃ ζωῆς τότε λείψανον. Ἄλλ' ἐλέαιρε  
 Μικρὸν ἐτι πνεύοντα. Τί μ' ἄλγεαί τόσσον ἐλαύνεις;  
 Οὐδ' ἀγαθοῖσι μόνον θάνας, Θεός, εὖτ' ἐπὶ γαῖαν  
 Ἥλυθες (ἧ μέγα θαῦμα, Θεὸς βροτῶς αἵματι βάλων  
 Ψυχὰς ἡμετέρας καὶ σώματα), ὅστε κακίωτος  
 90 Μόνος ἐγώ. Πολλοῖσι χερεῖοσι κύδος ἔπασσας.  
 Τρεῖς βίβλοισι τήσι μεγακλέες εἰσὶ τελώναι,  
 Ματθαῖος τε μέγας, νηῶ τ' ἐν δάκρυα λείψας,  
 Ζαχαρίας τ' ἐπὶ τοῖσιν· ὁ τέτρατος αὐτὸς ἔοιμι.  
 Τρεῖς δ' ἄρα λουσιμελεῖς, ὁ τε λέκτριος, ὅς τ' ἐπὶ πηγῆ,  
 95 Ἦν τε πνεῦμ' ἐπέδησεν· ὁ τέτρατος αὐτὸς ἔοιμι.

Mente destituunt, cum ipsi cor habeant sine mente,  
 Multi submurmurabant meis non creduli mortis,  
 Ac populum, qui est ad Dei imaginem, superbe a me contemni,  
 Aut dicebant, aut cogitabant. Meum equidem dolorem Deo apcriebam;  
 75 Multi etiam de me judicabant ex nocturnis somniis,  
 Quorum pictor erat desiderium, ludibria multa effingens;  
 Vel Deus hæc illis relegebat, finem mihi præclarum concedens,  
 Ut ne molestis spelus domarer,  
 Luctuosum vitæ nactus exitum.  
 80 Quæ propter cervicem demisi, ac potentem tuam sub manna  
 Captivus confugio, aliis esto iudicii cura.  
 Nulla mihi utilitas e iudiciis de mea vita prolatis.  
 Nunc igitur, Christe, deducas me, quo placebit. ærumnis victus sum.  
 Sum propheta in ceteri visceribus obrutus.  
 85 Tibi offero has vitæ reliquias. Miserere  
 Paululum adhuc spirantis. Cur me doloribus tantopere exagitas?  
 Non solis bonis mortuus es, Deus, cum in terras  
 Venisti (grande miraculum, Deus homo sanguine aspergens  
 Animas nostras et corpora), neque pessimus  
 90 Solus ego sum. Multis peioribus gloriam tribuisti.  
 Tres in libris tuis celebres sunt publicani,  
 Magnus Mattheus, et qui in templo lacrymas fudit,  
 Post hos Zachæus; quartus ego sim.  
 Tres paralytici, et qui in lecto, et qui ad fontem,  
 95 Et quam spiritus ligaverat: quartus ego sim.

75 Ὑπεροπλήσει. Coisl. ὑπεροπλήσει.

74 Θεῶν γ' ἐμὸν. Ita legendum; edit. Θεῶν γε μὲν.  
 Πυδ. ἔφαινον. Sic duo Regg. et Coisl. Edit. ἐφαινον.  
 78 Χαλεπῆσι. Coisl. Int. ἐὰν μὴ πονηραῖς ἐλ-  
 πίσι συναποθάνοιμι, βίου κακὸν ἐπιφερόμενος ἐξ-  
 ὀδισι.

81 Δίχη δ' ἄλλοισι. Int. Coisl., Ἄλλα δὲ τὰ βίω  
 μοι δικαζέτωσαν, καὶ ἡ τούτων ἔρευνα μελέτω τοῖς  
 φιλοπράγμασιν. Οὐδὲν ἐκ τῆς τοιαύτης ποιηπρα-  
 γμοσύνης ἐμολ τὸ ὄρελος.

86 Μικρὸν. Duo Regg. νεκρὸν.

94 Πηγῆ. Reg. 990 πηγῆν.

#### METRICA VERSIO.

Amentes mentem eripiunt, mancumque relinquunt; B Reliquias miseræ tenues tibi porrigo vitæ.  
 Pars hominum nostris omnino incredula morbis  
 Usque meo tacitum lacerabat murmuræ nomen,  
 Neque pium nimio populum continere fastu  
 Censebat, si nou verbis jactabat apertis.  
 At cernit nostrous, qui cernit cuncta, dolores.  
 Judicium de me rursus pars magna ferebat,  
 Somnia vana sequens, que cuique insana cupido  
 Finxerat, ut perosque solet componere ludos:  
 Aut Deus hoc etiam relegebat, dum mihi lætum  
 Ōstentat finem, ne spes tristissima mentem  
 Conficeret, siquidem postremo ætatis in actu  
 Me quoque dura nimis premerent incommoda rerum.  
 Ergo demissa supplex cervicem potentem,  
 Christo, tuam subeo dextram, captivæque tendo  
 Brachia. Jus aliis esto vindictæque cura.  
 Nil ego iudicium mundi moror atque tribunal.  
 Quocirca me sancta ferat tua. Christe, voluntas,  
 Quo me cunque feret nullo cum murmuræ pergam.  
 En cernis quanto miser obruar ipse dolore,  
 Vatis ego ritu premor imo pectore cæti.

Reliquias miseræ tenues tibi porrigo vitæ.  
 At miserere, precor, fatisque urgentia tela  
 Comprime. Quid tanta me vexas mole dolorum?  
 Non etenim bis solis, quibus est charissima virtus,  
 Christe, saluti ferum fudisti in morte cruorem,  
 (Tempore quo summa cæli delapsus ab arce  
 Venisti in terras, junctus, mirabile dictu!  
 Humanæ carni Deus immortalis, et omnes  
 Corporis atque animæ detergens sanguine labes);  
 Nec mea criminibus sola est mens tincta nefandis:  
 Quippe aliis multis, scelorum quoque sarcina major  
 Curvabat, veniam facilis laudemque dedisti.  
 Tres sacra commemorat claros doctrina telonas,  
 Mattheum, Zachæum, et qui pia viola precesque  
 Fundebat lacrymis divina oppressus in æde:  
 His me, sancto, velis, Genitor, subjungere quar  
 tum.  
 Corpora tres rursus resoluta habuisse leguntur,  
 Qui miser in lecto, prope fontem quique jacebat,  
 Atque ea, quam misere vinctam afflictamque tenebat  
 Spiritus: his me jungit, Pater sanctissime, quarum.

Τρεῖς δὲ σοι ἐκ νεκρῶν Ἰσραήλου, ὡς γὰρ ἄνωγας· Ἄ ὦ Κῆρυξ γενέσθαι, καὶ λαὸν καθαρῶσαι·  
 Ἄρχοντας θυγάτηρ, χήρης πάρις, ἐκ δὲ τάφου  
 Λάζαρος ἡμιδίκτος· ὁ τέτρατος αὐτῶν ἔομι.  
 Καὶ νῦν φόρμαξ' ἔχομι' ἰδυνήφρατα, καὶ μετέπειτα  
 100 Ζωὴν ἄτροπον, ἐσθλὴ, τεῶν μέγα κῦδει γαίω.  
 Ποίμνης ἡγεμόνευσα θεόφρονος· Εἰ δὲ λυθεῖν,  
 Ποιμένος οὐδε τύχοιεν ἀρείονος· εἰ δ' ἄρ' ὁμοίου,  
 Ἥσσανος ἐν παθῆσαι, μακάριστε· οὐ γὰρ ἔοικε  
 Τὸν νοσῶντων ἐλατῆρα κακοῖς ἀγέεσαι παλαίειν.

K. *Noscentes eucha pro Christi.*

Ἠξῶν με, Χριστέ· πῶς ἐλύθη σὸς λάτεις;  
 Ὑμνωδὸς ἀργαί γλώσσα. Πῶς φέρεις τόδε;  
 Ἄλλ' ἄρρωσάν με, μὴ πρόψ τὸν νόον θύτην.  
 Ποῦδὲ πάλιν στήναί τε καὶ σωτηρίας

Tres ex mortuis lumen, jubante te, viderunt:  
 Principis filia, viduae filius, et ex sepulcro  
 Lazarus semesus: quartus ego sim.  
 Et nunc remedia habeam dolorem pellentia, et postea  
 100 Vitam immutabilem, tua, bone, gloria multum exultans.  
 Gregem rexi Dei cultorem. Ubi dissolutus fuero,  
 Pastorem illi sortiantur meliorem: aut si similem,  
 962-963 Saltem ærnmnis inferiorem, o beate; non enim couenit  
 Morborum depulsorem-cum malis doloribus decertare.

XX. *Oratio ad Christum in morbo.*

Consolida me, Christe: quomodo dissolutus est cultor tuus?  
 Quæ te celebrabat, otiosa est lingua. Quomodo id sinis?  
 Verum stabilias me, nec rejicias tuum sacerdotem.  
 Cupio rursum stare, et salutis  
 5 Esse præco, et populum purgare:  
 Te robor meum obscuro, ne me deseras.  
 Si te unquam in tempestate prodidi, jaciatur iterum.

XXI. *In diabolum.*

Eripe, eripe me, o Immortalis,  
 Ex aliena manu:  
 Nec operibus afflicter malis,  
 Nec Pharao me vexet,  
 5 Neque me captiuum possideat,  
 Christe, tuus aduersarius,  
 Et in Babylonem ducat asperam,

Vulneribus contritum.  
 In templo autem maneam tuo  
 10 Stabilia, hymnos canens;  
 Neque me igneus Sodomorum  
 Imber desuper feriat.  
 Manu autem potenti umbra,  
 Mala omnia avertens.

\* Scriptum an. 382. — Alias BHL. 109, 110, pag. 180. \*\* Scriptum an. 382. — Alias Toll. pag. 101.

96 *Ἐδρακον*. Reg. 890 Ἐδραμον.  
 100 *Τεῶν*. Ita legendum. Edit. male *Θεῶν*. Ibid.  
*γαίω*. Ita fere *Ἰλιάδ.* 1, vers. 405.

XX. 2. *Φέρεις*. Ita legendum. Edit. *φέρετ*.  
 XXI. 4 *Φαραώ*. Pharao hic spiritalis est, ut et  
 mox Babylon, quam miror eur *κραναίην* appellet,

cum tam facilis ad eam sit aditus. Ita TOLL. Nihil  
 tamen mirum: quantumvis enim facilis sit aditus  
 ad Babylonem, nihilominus aspera est, ratione  
 seruitutis qua premuntur ii qui in eam addu-  
 cuntur.

METRICA VERSIO.

Denique tres vitæ functos ad lumina vitæ  
 Vox tua restituit, nigroque extorsit averno.  
 Prima resurrexit Jairo prognata parente,  
 Tum viduæ proies, tumulo postremo opaco  
 Fetidus, et media consumpsit parte, repente  
 Lazarus exsiliit: tribus his me jungit quartum.  
 Atque et nunc dulci medicamine pelle dolores,  
 Et vitæ expleto cursu mihi certius ævum  
 Annue, inque hilarem semper tua gloria seruat.  
 Me duce plebe habuit fidei bona pabula saue.  
 Nunc si corporeo mens nostra et carcere migret,  
 Præsele, Christe, vestim posthac meliore fruatur.  
 Quod si non dabitur melior, Deus optime, saltem  
 Ille minus duris rerum jactetur in undis.  
 Nam qui alios gravibus morbis purgare laborat,  
 Non decet hunc hominem gravibus languescere mor-  
 [bis.]

XX. ORATIO AD CRISTUM IN MORBO.  
 (Baltho interprete.)

Me, Chris'te, arma: qui tuus cultor jactet?

B-am lingua cessat, te canens: cur hoc sinis?  
 Ac firmitati reddo me: nec me, tibi,  
 Qui sacra supplic offero, prodas velim.  
 Redire vires expeto, præconium  
 Salutis ut obeam, ac Deo plebem explem.  
 Ne, Christe (robur nam meum es), me deseras.  
 Si te in procellis prodidi, rursus petar.

XXI. IN DIABOLUM.

(A. B. Caillau interprete.)

Eripe ab hoste, precor, Nec duram in Babylona  
 [sanulum, [trahat  
 Eripe, morte carens, Criminibus domitum.  
 Sed morer ade tua sta-  
 [opera, [bilis,  
 Non Pharao noceat, Cantica pulchra canens.  
 E cæto neque me quatiat  
 Ignæ vis Sodomæ; Mi-  
 [subigat] invalida sed adesto manu,  
 Qui tibi bella movet: Cunctaque pelle mala.

KB. *Ἰκτιήριον.*

Χριστέ, φάος μερόπων, πυρβει στυλε Γρηγορίου  
 Ψυχῆ, πλαζομένη πικρῆς βύτου δι' ἔρημης,  
 Σχῆς Φαραὼ κακομήτιν, ἀναίθεας ἐργοῦντας·  
 Καὶ πηλοῦ μ' ἀδέτιο, καὶ Αἰγύπτου βαρείης  
 5 Ἐξερύσαις, πληγῆσιν ἀκακλήρι δαμάσασα  
 Δυσμενέας, λείην δὲ πόρος ὄδον. Ἦν δὲ κίχων  
 Ἐγθρὸς ἐπισπέρχων, οὐ δὲ μοι καὶ πόντον ἐρυθρὸν  
 Τμήξειας, στερεῆν δὲ διεκπερῶμι θάλασσαν,  
 Σπεύδων ἐς χθόνα διαν, ἑμὸν λάχος, ὤσπερ ὑπέστη·  
 10 Καὶ ποταμούς στήσας ἀπέπρονας, ἀλλοφύλων τε  
 Κλίνας θούριον ἔγχος, ἀγάστονον. Εἰ δ' ἐπιβαίην  
 Γῆς ἱερῆς, μέλιθ' σε διηγεκίεσσιν ἐν ὕμνοις.  
 Χριστέ ἀναστρέψαι με σαρκὸς ἐν ἀρσυναι ταῖσθ' ἐνέδησας;  
 Τίττε βίω κρυόνει, καὶ Διδόνει βαρβέρω,

A 15 Εἰ ἐτεὸν θεὸς εἰμι, λάχος δὲ σὸν, ὤσπερ ἔκουσας;  
 Ἐκ μὲν μοι μέλιθ' σθένος ὄλετο, οὐ δὲ τί γούνα  
 Ἔσπεται· ἀλλὰ μ' εἴουσε χρόνος, καὶ νοῦσος ἀνεγρή,  
 Τηκεδῶν τε μέρμηνα, φίλοι τ' ἄφιλα φρονόντες.  
 Εἴκειν δ' οὐκ ἐθέλουσιν ἀμαρτάνες, ἀλλ' εἶσι μέλιθον  
 20 Στεῖφλον δ' ἀδρανόντα, κύνας δ' ὡς πῦκα λαγῶν,  
 Ἥ κεμῶδ' ἄμφι ἔχουσι, λαλιόμνοι κορέσασθαι.  
 Ἥ στήσον κακότητα καὶ Παιθί, ἧ μ' ὑπόδειξαι  
 Δηρὸν ἀτλήουσαν, καὶ ἀλγῆσαι μέτρον ἐπέστω,  
 Ἥ λήθης νέφος ἐσθλὸν ἑμὰς φρένας ἀμφικλύπει.

KI'. *Εἰς τὴν ἀναχώρησιν.*

Ἄλλοι μὲν εὐκλοοῦσι τῶν θεῶν φίλων,  
 Ἄλλοι δὲ δυσπλοῦστον οὐδὲν χειρόν.  
 Τίς οἶδε τούτων τοῦς λόγους, πλὴν σοῦ, Λόγα;  
 Μὴ τοῦ βαδίζειν εὐκολώτερον τρίβον,

XXII. *Carmen supplex*."

Christe, lumen hominum, qui columna es ignita Gregorii  
 Animæ, per triste hujus vitæ desertum vaganti,  
 Cohibe Pharaonem meditantem, impudentes operum exactores :  
 Mæque a luto ad compingendum difficili, et ab Ægypto gravi  
 5 Erue, plagis foedissimis domans  
 Inimicos, facilenque para viam. Quod si me assecutus fuerit  
 Hostis persequens, tu vero mihi etiam mare Rubrum  
 Scinde, et solidum trajiciam æquor,  
 Propereus ad terram divinam, meam hæreditatem, ut promisisti ;  
 10 Siste immensa flumina, et alienigenarum  
 Sterne feroces gladios, gemituum causam. Quod si ascendero  
 Ad terram sacram, laudabo te hymnis percussibus?  
 864-865 Christe rex, cur me hisce carnis reibus iligasti?  
 Cur vitæ asperæ, et luto-so barathro,  
 15 Si vere deus sum, hæreditas tua, ut audivi?  
 Ex membris mihi robur abscessit, nec jam me genua  
 Sequuntur. Sed dissolvit me tempus et tristis morbus,  
 Et tabefaciens sollicitudo, et amici non amica sentientes.  
 Cedere autem nolunt peccata, sed adhuc magis  
 20 Premunt viribus desitutum, ac veluti canes timidum leporem  
 Aut damam circumdant, sese satiari appetentes.  
 Vel improbitatem comprime et miserere, vel me suscipe  
 Dudum decertantem, et doloribus modum impone,  
 Vel meam mentem obliuionis fausta nebulæ obtegat.

XXIII. *In secessionem*."

Alii ex hominibus Deo acceptis, prospera utuntur navigatione,  
 Alii autem adversa, quamvis nulla re inferiores.  
 Quis hujus novit causas, præter te, o Verbum?  
 Num incedere per salebrosam et asperam viam,

\* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 50, pag. 97.

\*\* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 113, pag. 181.

XXII. 6 *Κίχων*. Int. καταλόγῳ.

23 *Ἀεθλεύουσα*. Regg. 59 et 990 ἀεθλεύουσα.

13 *Χριστέ*. Hic aliud incipit carm. in Reg. 59.

## METRICA VERSIO.

## XXII. CARMEN SUPPLEX.

(*Billio interprete.*)

Christe hominum lumen, mentique ignita columna,  
 Mortalis vitæ loca per deserta vaganti,  
 Tu Pharinu regem, et præfectos siste furantes,  
 Mæque luto, Ægyptoque gravi, bonus extrahæ, diris  
 Hostes afficiens plagis : iter ac mihi planum  
 Da facilis. Quod si me vis inimica sequatur,  
 Tu mihi, tu Rubrum pelagus discinde potenti,  
 Christe, manu, ut siccis transmittam gressibus  
 1 aquor,  
 Ad terram properans, cuius promissio certa.  
 Immensus amnes cohibe : gladiosque micantes,  
 Quos in me stringunt hostilia castra, retunde.  
 Si sacram attingero terram sedesque beatas,  
 Perpetuo ipse tuum celebrabo carmine Numen.  
 Cur carnî laqueis tu me, Pater, impicivisti,

B Cur vitæ miseræ, cur cœnosoque barathro,  
 Si deus, et vere tua portio dicitur esse?  
 Ex membris perit robur mihi : crura labascunt :  
 Infregit me morbus atrox, et mœsta senectus,  
 Ex cura, atque odio qui me insectantur amici.  
 Nec tamen improbitas cedit, verum acrius illa  
 Instat adhuc, trepidus ut lepori cervoque canum via,  
 Exsaturare famæ cupiens ; tu siste benignus  
 Ærumnas facièsque, aut post certamina longa  
 Excipe me, quæso : modus atque doloribus adsit.  
 Aut nostram obducant nebulosa obliuia meatum.

## XXIII. IN SECESSIONEM.

(*Billio interprete.*)

Quidam secundis navigant ventis pii  
 Quidam sinistris, non licet minus prohi.  
 Cur fiat istud, Christe, præter te quæst  
 Quis scire? Numque calle præstat arduo,

3 Τὸ τὴν προσάντη καὶ τραχείαν ἢ πλεον;  
 Ὅμως δ' ἔγωγε τοῦμὴν, ὡς ἔγω, φράσω.  
 Κρείσσον μὲν δίψω, καὶ τρέχειν, καὶ πρὸς καλὸν.  
 Εἰ δ' οὐκ ἔνεστι, τοὺς πότους ἀσπάζομαι  
 Πρὸ τῆς ἀδέξου καὶ κατῆς σπηριας.  
 10 Ὡς πολλὰ ἐὼ δεῖ καὶ με πρὸς θεὸν φέρειν,  
 Κάμνοντα σαρκί, πραγμάτων τ' ἐπιβρομαίς.  
 Τί χρὴ παθεῖν με μὴ τυχόντ' ἀμολὸν φίλων;  
 Σκεύαζε σαυτὸν ὡς τάχος, πρὸς οὐρανὸν  
 Ψυχὴν πτερώσας τῷ λόγῳ τὴν τιμὴν.  
 15 Μηδὲν περισσὸν, ἀλλὰ πᾶν βίβας βάρος  
 Βίου ματαίου, καὶ κακῶν τῶν ἐνθάδε.  
 Ἐγὼ τραπέζης μυστικῆς παραστάτης·  
 Ἐγὼ καθαίρω λαόν, ἐν σοι προσφέρω,

A Ἐν τοῖς ἀνάμοις καὶ τελείois δόγμασι.  
 20 Ὡ λαμπρότης βλώζουσα, καὶ πηγὴ φάου,  
 Ὡς αὐτὸς οἶδα, δέσμενος καθαρισίω,  
 Δεινὸν καθαίρειν βορβόρου μολύσματα.  
 Σκοπεῖτε καὶ τρέμωτε, λαῶν ποιμένες.  
 ΚΑ'. *Εὐχὴ ἐωθινή.*  
 Ὅρθρος δίλωμι τῷ θεῷ μου δεξιὰς,  
 Μηδὲν σκοτώδες ἢ ἑράπειν ἢ αἰνέσαι,  
 Ἄλλ' ὡς μέλειτά σοι θύσαι τὴν ἡμέραν,  
 Μέλιον ἄσιτος, καὶ παθὼν αὐτοκράτωρ.  
 5 Αἰσχύνομαι τὸ γῆρας, ἐν κάκιστος ὢ,  
 Καὶ τὴν τράπεζαν ἕξ παραστάτης ἐγώ.  
 Ὅρμη μὲν αὐτῇ, Χριστέ μου· σὺ δ' εὐδου.

5 Quam per faciliorem sit utilius?  
 Verumtamen ego quid ipse sentiam, eloquar.  
 Præstat quidem utrumque, et currere, et commode currere.  
 Sin autem utrumque non licet, labores amplector  
 Præ turpi et mala salute.  
 10 Plurima sane mihi pro Deo ferenda sunt,  
 Pati corpore, variisque rerum casibus.  
 Quidnam agendum mihi, qui non assequor utrumque quod cupio?  
 Para te ipsam protinus, pretiosam  
 In cœlum animam ratione, quasi pennis erigens.  
 15 Nihil supervacuum posside, sed projice onnem sarcinam  
 Inanis hujus vitæ, et malorum quæ hic sunt.  
 Ego mensæ mysticæ adsto;  
 Ego lustrò populum quem tibi offero,  
 In incruentis et perfectis doctrinis.  
 20 O splendor scaturiens, et fons lucis,  
 Ut ipse novi, qui lustrationis indigeo,  
 Difficile est purgare cœni inquinamenta.  
 Id considerate et pavete, populorum pastores.

#### 866-867 XXIV. *Precatio matutina.*

Mano porrigo Deo meo dextras, pollicitus  
 Nihil pravum aut facturum aut approbaturum,  
 Sed potissimum hunc tibi consecraturum diem,  
 Manendo inconcussa mente, et affectibus imperando.  
 5 Incutit mihi pudorem senectus, ne malus sim,  
 Et mensa cui assisto;  
 Voluntas hæc quidem mea est, Christe mi; tu prosperum da exitum.

• Scriptum an. 382. — Alias Bill. 83, pag. 476.

XXIII. 13. *Σκεύαζε*. Cæteri versus hujus poematis iterum leguntur in editis, pag. 197.

22 *Δεινὸν καθαίρειν βορβόρου*. Versus perelegans, inquit Billius, quo demonstratur quanto in periculo versentur, qui animarum curam indigne suscipiunt, et cum ipsi omni vitiorum genere delibuti atque contaminati sint, alienarum tamen macularum purgatores se profitentur, ac medicorum minus impudenter usurpant, ipsi ulceribus scattentes.

XXIV. ΤΙΤ. *Εὐχὴ ἐωθινή*. Vat. πρὸς ἐαυτὸν,

ἐπαναζούσης τῆς ἡμέρας. *Ad eundem [serpsum], die dilucescente.* Ad marg. *εὐχὴ ἐωθινή*.

3 *Θύσαι*. Combef. ex Reg. *θύσαι*.

4 *Ἀσιτος*. Ita Vat. Edit. male *δστατος*. Duo Regg. *δσιτος*.

6 *Τράπεζαν*, etc. Billius vertit: *Fungor munere in qua præsulis*; quod nec habet textus græcus, nec temporis convenit, quo Gregorius carmen hoc scripsit, cum, excusso pastoralis munere, senex privatus sibi vivebat.

#### METRICA VERSIO.

Quam per viarum prona gressum figere?  
 Tamen quod ipse sentio, dicam brevi.  
 Utrumque præstat, currere, et percommode:  
 Si non utrumque mi licet, turpem et malam  
 Pono salutem dura post et aspera.  
 Me namque multa ferre Christo convenit,  
 Patique multa carne, rerum et casibus.  
 Miser ego quidnam fatiscit, cum non queam  
 Utrumque apisci? Protinus te compara,  
 Ratioque mentem tollat in cœlum tuam.  
 Nil, quod redundet, posside, sed sarcinas  
 Inanis hujus et mæle vitæ abice.  
 Ego adsto mensæ mysticæ, plebemque ego  
 Furgo, incruenta quam tibi per dogmata

B Et plena prorsus, offero flexo pede.  
 O lux perennis, lucis et fons unice,  
 Quantum ipse novi, cum quoque est hustris opus,  
 Furgare sordes est luti gravissimum.  
 Hoc cogitantes tremite, sacri præsulis.

XXIV. *PRÆCATIO MATUTINA.*

(*Billio interprete.*)

Hoc mane voto me Deo devotio,  
 Quod nec malum quid efferam laude, aut geram,  
 Illi immolabo sed diem hunc quam maxime,  
 Firmum tenens me, et imperans affectibus.  
 Pudet senectæ, moribus si sim malis,  
 Mensæque, fungor munere in qua præsulis.  
 Hæc est voluntas, Christe: da lætum exitum.

ΚΕ. Πρὸς ἐσπέραν θρήνος.

Ἐφευγάμη σε, τὴν ἀλήθειαν, Δόγῃ,  
 Σὺ τὴν παρούσαν ἡμέραν καθαγνίσας.  
 Οὐ πάντα φωτεινὸν με νύξ ἐδέξατο.  
 Ἥ μὴν προσηξάμηνην τε καὶ τοῦτ' ὄφρηνη·  
 5 Ἄλλ' ἔστιν οὐ μοι καὶ προσέπταται πόνος.  
 Ζόφος γὰρ ἦλθε βάσκανος σωτηρίας.  
 Λάμπους τὸ φῶς μοι, Χριστέ, καὶ πάλιν φανεῖς.

ΚΖ. Δέησις πρὸς Χριστὸν τῇ ἐκατέρῳ.

Ἐζημιώμαι, Χριστέ, τὴν χθὲς ἡμέραν.  
 Χόλος προσήλθε, καί μ' ἔκλεψεν ἄθροον.  
 Τὴν σήμερον λάβοιμι φωτὸς ἡμέραν.

Α Μέννησι αὐτοῦ· μὴ λάθῃς Θεὸν βλέπων.

5 Ὁμώμοχα· μένησι τοῦ σωτηρίας.

ΚΖ. Θρήνος.

Αἱ αἶ τῶν παθῶν! Τίπτε' ἤλιτον; ἢ ἄρα μούνος  
 Σὼν καθαρῶν θεῶν ἄπτομαι οὐχ ὀσίως;  
 Ἥ με πυρός παθέσαι, καθάρσι, ἢ τύφον ἄλλων  
 ἴσχεις, ἢ με φέρεις γυμνὸν ἐπ' ἀντιπάλῳ;  
 5 Ταῦτα μὲν αὐτός, ἀναξ, νομᾷς, Δόγε. Αὐτὰρ ἔγωγος  
 Βαῖν ὑπὲρ γαίης ἄσθμα φέρω πύματον.  
 Δάκρυα πάντ' ἐκένωσα, γόος δέ μοι ἔργον ἐτύχθη.  
 Μέχρι τίνος παλάμαις κείμεθ' ἐν ἀσεβέσι;  
 Ἄλλὰ, μάκαρ, στήσόν με, καὶ εἰ κακῶν, ἀλλ' ἱερῆς,  
 10 Μὴ τις ὀλισθήσῃ πῆμασιν ἡμετέροις.

XXV. *Precatio vespertina*.\*

Fefelli te, qui veritas es, o Verbum,  
 Cum tibi hanc diem consecravi.  
 Non omni ex parte purum me nox excepit.  
 Equidem id precatus sum, et fore putabam:  
 5 Verum alicubi offenderunt pedes.  
 Caligo enim venit, quae invidet saluti.  
 Luceas mihi, Christe, qui lux es, iterum illucens.

XXVI. *Precatio postridiana*\*\*.

Periit mihi, Christe, hesternus dies.  
 Ira obrepit, et me subito furctim abstulit.  
 Fac ut hodiernus sit mihi lucis dies.  
 Memineris tui ipsius (Gregori); ne obliviscaris Deum intueri.  
 5 Jurejurando te astrinxisti; memor esto salutis.

XXVII. *Luctus*\*\*.

Heu, heu! quae patior! Quid deliqui? num ego solus  
 Pura tua sacrificia non sancte tango?  
 An me malis, ut igne, Dens purissime, expurgas? an aliorum fastum  
 Reprimis? an me nudum incitas in hostem?  
 5 Haec quidem ipse, rex Verbum, gubernas. Ego antem  
 Levem super terram et extremum spiritum duco.  
 863-869 Lacrymam omnem exhausi, gemitusque mihi operis loco exstitit.  
 Usquequo manibus impiorum tenebimur?  
 Sed me, beate, confirma, etsi malum, certe sacerdotem,  
 10 Ne quis meis calamitatibus corruat.

\* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 84, pag. 176.

\*\* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 29, p. 97.

\*\* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 85, pag. 177.

XXV. Τίτ. Θρήνος. Tres Regg. ὕμνος.

4 Προσηξάμηνη. *Votis expetieram.*

6 Ζόφος. *Caligo, caliginosus hostis.* Reg. φθόνος.

Ad marg. ζόφος.

XXVI. Τίτ. Πρὸς Χριστὸν. Reg. πρὸς Θεόν.

2 Ἐκλεψεν. Reg. ἐβλάψεν. Vat. pro ἄθροον habet ἄθροος.

4 Μέννησι. In edit. huic versui praestet titulus  
 Eis ταυτὸν. In Vat. sequuntur isti duo versus sine

ulla divisione. Ibid. Θεὸν βλέπων. Reg. βλέπειν Θεόν.  
*Cave obliviscaris oculos in Deum ferre.* Al. βλέπει  
 Θεός, *Deus intuetur.* Ita habet Leuvenclaus.

XXVII. 1. Ἠλιτορ. Sic Vat. et Coisl. Edit. men-  
 dose ἤλιτον.

8 Ἀσεβέων. Coisl. εὐσεβέων, quae lectio si admit-  
 tatur, intelligenda est de catholicis episcopis quos  
 adversarios expertus erat.

METRICA VERSIO.

XXV. *PRÆCATIO VESPERTINA.*

(*Billio interprete.*)

Fidem fefelli, Veritas, tibi datam,  
 O Christe, pactus hunc diem sacram tibi.  
 Accepit haud me lucidum nox undique,  
 Licet id precatus, arbitratus et fore.  
 At in quibusdam lapsus est mihi pes tamen.  
 Venit saluti nam mese hostis invidens.  
 At, Christe, rursus luceat mi lux tua.

XXVI. *PRÆCATIO POSTRIDIANA.*

(*Billio interprete.*)

Hesternus, Christe, perditus est dies mihi.  
 Obrepit ira, protinus neque abstulit.  
 Sit, queso, lucis haec dies mihi dies.

B Tui memor sis: ne Deus fallat tuos  
 Oculos. Salutis usque sis memor tuæ.

XXVII. *LUCTUS.*

(*Billio interprete.*)

Heu miseros casus! quodnam scelus Ipse patravi?  
 Solus an indigne facito sacra, Deus?  
 Mene per ærumnas purgas, fastumque aliorum  
 Reprimis, ad pugnas instruis aut pugilem?  
 Ista quidem tu Rex, sapienter, Christe, gubernas:  
 At mihi jam morti proxima membra jacent.  
 Omnes effudi lacrymas, sine fine gemisco.  
 An sceleratorum sub pede semper ero?  
 At fulci me, queso, malum licet, at tibi mystam:  
 Ne quis, conspiciens tot mala nostra, cadat.

Ὡστε εὐχος ἔμοιγε, καὶ ἄλγεα σαρκὸς ὄλιτο.

Ὅχετ' Ἀναστασίη, λῆγε καὶ, ἀμπλακίη.

Αἶ ἀ δάκρυά μοι καταλείβεται, ἔσθθεν ἦτορ

Παχνοῦται· δειπλῆ νοῦσον ἔπισχε, ἀναξ·

15 Νοῦσον ἔπισχε, ἀναξ, διολύλαμεν. Ἥϊρα μόνῃ

Ὀϊκτος ἀπεκλείσθη σὺ λάτρι Γρηγορίῳ;

Τέτρομαί πολλοῖσι κακοῖς καὶ ἄλγεσι σαρκὸς·

Σοὶ δέ, Χριστέ, χάρις, δε με πυρᾶς πάθεισι.

Ἦ στήσον κακότητα, καὶ Διαθι σὺ θεράποντι,

20 Ἦ τὸ δίδοι θυμῷ τλήμονι πάντα φέρειν.

KH. *Ελεγιακόν.*

Ὀλίτος ὄστις ἀσπαρχν ἔχει βίον, οὐδ' ἐπίμικτον

Εἰκόνι τῇ μεγάλῃ βέρβορον ἀμφέθετο.

Recessit a me gloria; recedant et carnis dolores.

Periit Anastasia: cede etiam, improbitas.

Heu! heu! lacrymæ mihi profuunt, cor intus

Constringitur; duplicem, rex, depelle morbum:

15 Morbum depelle, rex, aut perimus. An ergo soli

Misericordia clausa est cultori tuo Gregorio?

Læsus sum multis malis et carnis doloribus:

Tibi, Christe, gratia, qui me his, quæ patior, expurgas.

Aut improbitatem reprime, et miserere fauulo tuo,

20 Aut da omnia constanti animo ferre.

XXVIII. *Carmen elegiacum*.\*

Felix quisquis cœlibem ducit vitam, nec admisto

Imaginem cœlestem circumfudit cœno.

Raro signidem (caro) cœlestibus sensis paret, et invita:

Plurimum autem obsistit, et caligo est mentis.

5 Si fluxu natus sum, quid me immortalibus æquas?

Si divini status sum spiritus, quid me luto devinctum esse,

Christe, pateris? senectus quidem instat, et membra sunt infirma:

Ipsum adhuc carno rabida bellum movet

Palam, aut insidiatur; et hoc gravius est, quando ministrum

10 Cœlestium victimarum impurum reddidit.

Adjuro te, per magnam Dei potentiam, per nigrum

Diem improborum, desiste bello.

XXIX. *De patientia*\*\*.

Quando quidem me insectaris morbo laborantem,

pauca hæc verba audi, et doctrinam accipe.

\* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 111, pag. 180.

\*\* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 407, p. 180.

17, 18 *Τέτρομαί... κινθόν.* Hi versus qui desunt in editis, leguntur in Vat. et Coisl.

18 *Φέρει.* Leguntur etiam in Coisl. et uno Regio septem alii versus, quos edidit Murat. pag. 216.

Vide infra, carm. LXXXIV.

XXVIII. 1 *Ἀσπαρχν.* Angelicam vitam, carnali libidine peram.

4 *Πέλορα δ' ἀντίει.* Ita Reg. 992 et Vat. Male edit. αὐτάει. Mox νόου. Reg. 992, βίον.

5 *Εἰ βόλης.* Ita Vat. Edit. βόιχῆς.

7 *Καὶ ἀγὲρ' ἀκινδρά.* Vat. ὀμασ' ἀκινδρά, et sup

lin. βήματα ἀσθενῆ.

8 *Ἦ δ' ἔρι.* Edit. et δ' ἔρι.

9 *Ἦ δ' ἄλιον ὀπαός.* Sic legendum est. Edit.

autem ἔσπετο.

10 *Παρέχει.* Al. παρέχη.

11 *Θεοῖο.* Int. τοῦ οὐτο μέγα.

12 *Μαργουσύνης.* Int. μαγίνης.

METRICA VERSIO.

Gloria mi periit: peccat quoque corporis angor.

Perdidi Anastasiam: cesset et improbitas.

Heu! lacrymis nadeo, pectusque dolore tumescit;

Tu morbum duplicem, rex bone, siste, precor.

Siste, precor, morbum, aut perii, rex maxime; soli

An clausa est venie janua Gregorio?

Aut mihi te præbe facilem, mala tauta coercens:

Aut præbe, ut firmo pectore cuncta feram.

XXVIII. ELEGIAICUM.

(*Billio interprete.*)

Carne vacat quisquis, felix hic vivit, imago

Cujus et haud crasso cœlica juncta luto est.

Cœlestibus sensis nam raro invitatque paret:

Sæpius obsistit, contenebratque animum.

B Fluxus me genuit: quid me immortalibus æquas?

Æthereus status si mihi, Christe, luto

Cur ego sum vincetus? Senium urget, membraque

[languent.]

Quod si carnis adhuc sentio bella mæse,

Insidiasque graves, magis hoc grave, si facit illa

Impuro ut faciam pectore sacra Deo.

Per Christum te adjuro, diem nigrumque malignis,

Bella prociis misero parce movere mihi.

XXIX. DE PATIENTIA.

(*Billio interprete.*)

Me quando sævis obrutum morbis petis,

Mca dicta paucis accipe, et doctrinam habe.



Ἐμοὶ τὸ κάμειν κρείσσον, ἢ σοὶ τὸ σθένειν.  
Ἐγὼ μὲν οὐδὰ τῆ ὠσφ πυρούμενος,  
5 Καίπερ καθαίρειν τοὺς κακοὺς τεταγμένος,  
Κἀν ἢ τι μάλ' ὄν τοῦ πάθους μυστήριον.  
Φροεῖν γὰρ οὐτω λήθον, ἢ ῥυπάννῃ τι  
βλάπτειν ἑμαυτὸν ἐν κενῷ φρυδάγματι.  
Σὺ δ' ὄν κάκιστος, οὐδ' ἐπίστη τὴν νόσον.  
10 Ἦ πόλλ' ἔδει σε δάκρυα στείλαι Θεῷ,  
Ἦν ἐκτέμης σου τὴν νόσον, πρὶν ἂν θάνηθαι.  
Εἰ γὰρ τὸ φῶς τοιοῦτο, τὸ σκότος πόσον;

A. Elic. εαυτόν.  
Ἦ πολλὰ, πολλὰ γίνεσθαι  
Μακρῷ θῆω βροτοῖς.  
Τλητὸν δ' ἄπαντ' ὄκειν φέ-  
[ροι  
βιον στέρφον Θεῷ.  
5 Ἐγὼ γὰρ, ἄς μὲν ἔσθον  
[ἐν  
Σένη πῆλει πάλας,  
Λόγω πεσόντι σύμμαχον  
Γλώσσαν φέρων ἑμῆν,  
Ἄλλους λέγοντας ἀνέσω.  
10 Πόλλοι λέγουσι δὲ,  
Ξένοι, φίλοι τε πίσταως  
Ἐμοὶ σεβασμίας.  
Ὅδὲν γὰρ οὕτως οὐποτε  
Ἦν ἔσσετε γῆν  
15 Ἦν Πνεύματος πάρο-  
[στα  
Θεοῦ βουμένου.  
Ἦ καὶ προσάντη τοῖς φί-  
[λοις  
Τέθεικεν, ὀδύμεν.

Morbo laborare mihi utilius, quam tibi valere.  
Ego enim scio me morbo, tanquam igne probari,  
5 Licet mundandi improbos mihi munus concessum sit,  
Aut etiam majus quoddam fuerit hujus morbi mysterium.  
670-671 Ita enim arbitrari praestat, quam ut sordibus scatus  
Laxam me inani jactantia.

Tu vero cum pessimus sis, nequidem tuum agnoscis morbum;  
10 Plurimas certe oporteret te lacrymas libare Deo,  
Ut excinderes morbum tuum, priusquam moriaris.  
Si enim talis est lux tua, tenebrae quantae sunt?

## XXX. De se ipso.

Μulta sane, multa eveniunt  
Per longam vitam mortalibus.  
olerandum autem quidquid mittit  
Vitam regens Deus.  
5 Namque ego, quas habui  
In extera civitate pugnas,  
Doctrinae ruenti adiutricem  
Meam praebens linguam,  
Quisquis dixerit, laudabo.

10 Multi autem dicunt  
Inimici, et amici fidei  
Mihi religiose colenda.  
Nihil enim sic unquam  
Totam commovit terram,  
15 Ut libertas, qua Spiritus  
Palam Deus praedicatur:  
Quod et invisum me amicis  
Effecit, id scimus.

Scriptum an. 382. — Alias Bill. 160, pag. 245.

XXX. ARGUMENTUM. Relicta Constantinopoli, qua in urbe multas gravesque molestias perpessus fuerat, Gregorius in patriam reversus, velut in portu placido, novas procellas offendit. Ecclesia Nazianzena adhuc pastore destituta erat. Nihil non operæ et studii omisit, ut vir quidam pius huic Ecclesiae praeficiatur: verum obstitere plurimi; quorum alii amicos se praeferentes, latenter, alii aperte adversabantur. Dolet Ecclesiam patris sui laboribus suisque excultam, ab haereticis, nimirum Eunomianis et Apollinaristis, infici et devastari. Queritur vicinos quosdam episcopos, dum omnia Naziansi usque adeo turbabantur, nullam laboranti Ecclesiae operam ferre, sed otiosos se praebere spectatores, imo capere voluptatem et superbiam. Quos monet, ut perpetuam incolumitatem sibi non polliceantur, remque suam esse cogitent, cum paries proximus ardeat. Futurum aliquando quempiam praenuntiat, qui verborum suorum recordetur, cum nihil aliud supererit, quam inanis dolor. Tandem

concludit poema, non ut ait Leuvenclaus, acri cum admonitione, sed Christum alloquendo, et omnia se libenter admissurum profitendo, modo ipsi benignus maneat.

XXX. Τῆς. Εἰς εαυτόν. Vat. addit: διάφορον τὸ μέτρον. Coisl. ad marg. τοῦτο μέτρον διαφορὸν ἐστὶ.

2 Βίω. Ita Coisl. et Vat. Edit. χρώω.

5 Φέροι. Coisl. φέρω.

6 Πάλας. Edit. πάλα.

13 Ὅδδεν, etc. Nihil unquam sic omnem commovit terram. His verbis significat Gregorius mirabilem Constantinopoli factam mutationem, cum in ea urbe, quae metropolis et propugnaculum erat Macedoniae, Spiritus sancti divinitas, ipsius Gregorii opera singularique animi fortitudine, publice praedicata est.

17 Ἦ καὶ προσάντη τοῖς φίλοις. Billius: Ob id quae me liquit favor chari mei gregis. Non loquitur Gregorius de grege, qui totus ab ipso pendebat,

## METRICA VERSIO.

Ægrum esse melius est mihi, quam sit tibi  
Valere. Morbo nam piari me scio,  
Licet piandos improbos ausceperim,  
Ac forte morbi majus est mysterium  
Sed arbitrari praestat id, quam sordibus  
Tinctum quibusdam, noxie transgrecre.  
At tu, scelestae, nec tuum morbum vides.  
Nam si videres, lacrymas fundens graves,  
Deum obsecrares, ut tibi radicius  
Morbum amputaret ante vitae terminum.  
Si namque lumen tale, quid tandem nigror?

II. XXX. DE SEIPSO.  
(Billio interprete.)  
Permulta certe plurimi Multi canunt, scio,  
Secum trahunt dies: Tam qui fidem rectam  
At ferre quæ mittit Deus, [colunt.  
Vitam regens, decet. Quam quisquis exte-  
Namque ipse quos in [rus.  
[extero Nam talis orbis motio  
Casus solo tuli, Nunquam, reor, fuit,  
Verbis ruentem dum fi- Quam sanctus est cum  
[dem [Spiritus  
Gnavus juvo meis, Dictus Deus palam.  
Laudabo quisquis conci- Ob idque me liquit favor  
[net. Chari mihi gregis.

Καὶ σοί, Μάκαρ, πλεῖστη  
 20 Καλῆς ἀτιμίας.  
 Ἰαυτῆς γὰρ εὐκλεότερον  
 Τι ἂν πάθος βροτός;  
 Ἄ εἴ ἐνόσῃ εἶρον οἱ δο  
 [χαίρ,  
 Ἄντῳ φρέσσι φίλοις,  
 25 Ὡς ἀν μῆθωσι εὐκάλοισ  
 Φέρον φθόνου πάλας.  
 Θεοὺ μὲν ἦν λόγος πάλα  
 Κῶλιτος, ὡς Θεοῦ.  
 Πάντα προφήτην τίμων  
 30 Ἐάνους μόνους δοκεῖν,

Α Καὶ τὸν γὰρ, ἐκλειοπέτος  
 Ὑρθού λόγου σχεδόν,  
 45 Ὑπεξέλαψε τῷ ἔλιωρ  
 Μέγας πατήρ ἐμοῦ,  
 Ὅλης ὄλων τῆς Τριάδος  
 Λάτρην καταστήσας.  
 Τοῦτον καίμων' ἀναρχίτ,  
 50 Νῆων ὤκτιν' ἐν βοῦδοίς  
 Ἐρημον οὐλοκοτρόφου,  
 Στραθειόμονος ἰάλην  
 Κακῶν μεγίστων, ἤθειλον  
 (Αἰθαζέτω με πᾶς,  
 55 Ὡς ἐκ παλαιού τοῖς λ  
 [βοῖς

Tui vero, Beate, maximas grates ago

20 Pro tam praecura ignominia.

Etenim quid illa gloriosius

Contingere potest homini?

Quae autem hic reperi praeter expectationem,

ipse narrabo amicis,

25 Ut discant aequo animo

Ferre invidiae luctas.

Deus quidem protulit verbum

Pulcherrimum, quatenus Deus,

Quemlibet prophetam honore dignum

30 Apud solos exteros videri,

Eum autem qui notus est, in nullo pretio

Pierumque esse.

Ego vero istud, et aliquid amplius,

Insigniter expertus sum.

35 Cum enim vavissem, peregrinaze

Linqueas sedem terrae,

Et solum patrium lubens,

Dulcemque plebem

Ut vidi, statim menti occurrit

40 Arca, quae sola

Edugit inundationem

Qua mundus iuste perit.

Hanc enim (plebem), cum defecisset

mireque afflictabatur, cum sic publice Spiritus sancti divinitatem assereret, sed de quibusdam episcopis, aliisque e clero parum catholicis, a quibus sede sua pulsus est.

30 Μόνους. Ita Coisl. Edit. νόμιας. Intelligit haec Christi verba, Luc. iv, 24: *Nemo propheta acceptus est in patria sua.*

31 Ἰνῶρμον δέ. Edit. γνώμων δ', ubi deficit metrum.

32 Πο. l. id. Coisl. τὰ πολλά, sed deficit metrum

Pene vera doctrina,

872-873 45 Servavit ligno

Magnus pater meus,

Totius totam Trinitatis

Cultricem reddens.

Hanc laborantem absque praesule,

50 Velut navem in alto.

Carentem gubernatore,

Jactatam tempestate

Maximorum malorum, volebam

(Lapidibus me petat, quisquis volet,

55 Utpote jam olim saxis

Egregie exceptum)

Extrahere, inquam, e gurgite volebam

Gubernatoris manu.

Quem ventis noveram

60 Egregie resistere posse,

Quamvis recens quaestorium

Munus accepisset.

Id equidem volebam; at invidia,

Quae adversaria est bonis

65 Obstigit tuis, quae recte

Apprime decreta fuerant.

Primum quidem hi qui secundos

Thronos tenent

33 Ἐγὼ δέ. Coisl. addit καί.

35 Ἰνῶρμον. Coisl. ἐξῶρμον.

39 Ὡς εἶδον, ὡχ'. Coisl. ὡς μ'.

42 Καλῶς. Combef. legendum putat κακῶς.

43 Καὶ τὸν γὰρ ἐκλειοπέτος. Nempse, τὸν λαόν.

Ita Coisl. Edit. καὶ τὴν γὰρ.

45 Ὑπεξέλαψε. Ita Coisl. Substituit nonfragrio

ope ligni. Edit. ὑπέκλεψε, ubi deficit metrum.

48 Καταστῆσας. Coisl. καταστῆσας.

57 Ὅσαι βοῦδοῦ. Coisl. et Vat. ὡσαι βοῦδόν.

#### METRICA VERSIO.

Oh tale grates dedecus,  
 Pendo, Deus, tibi.  
 Quod namque ferre quis-  
 [piam  
 Majus quest decus?  
 At nactus hic quae sum  
 [haud putans,  
 Cohors sciet favens:  
 Ut ferre discat leniter  
 Livoris impetus.  
 Olim Deus pulcherrime  
 Dixit, velut Deus,  
 Quod quilibet vates fere  
 Sit charus ext-eris,  
 Contraque saepe flat ut  
 Spernatur a suis.

Istud mihi nunc contigit, B  
 Quiddamque durius.  
 Nam cum relictis exteris  
 Reversus urbibus,  
 Plebeoque dulcem et pa-  
 [trium  
 Vidi solum lubens,  
 Haec arca menti protinus  
 Occurrit, una quae  
 Edugit has undas, quibus  
 Est mundus obrutus.  
 Et hanc enim, pene ob-  
 [ruta  
 Prorsus pia fide,  
 Servavit excellens, ope  
 Ligni, pater meus:

Dum Trinitatis integra  
 Hanc ille reddidit  
 Cultricem. At ipse praе-  
 [sule  
 Cassam, velut ratem  
 Rectore vacuum, turbine  
 Pressam gravi admo-  
 [dum.  
 Malis studebam e maxi-  
 [mism  
 (Quisquis volet, petat  
 Saxis me, ut olim, com-  
 [mode  
 Compactus ipse sum),  
 Imoque trahere per ma-  
 [num

Rectoris optimi,  
 Quem posse noram flu-  
 [ctibus  
 Probe resistere:  
 Munus licet quaestori-  
 [rium  
 Subisset hic recena.  
 Haec expetebam: livor  
 [ai  
 Infestus optimis,  
 His constituta quae  
 [bene,  
 Malignus obstigit.  
 Primum, secundos om-  
 [nent  
 Templi sacri thronos,

Ἀσὺ πρόεδροι πρεσβύτει,  
 70 Σεμνή γεροσσία,  
 Περήνασ' ἤμιν οὐ καλοί.  
 Τίς ἤλπισε τόδε;  
 Οἱ μὲν γὰρ αἰδοῦσι λευφάνῳ  
 Βραχίλ κρατούμενοι,  
 75 Διωσάματοι καὶ δέχτροι,  
 Χετώνες ὡς τινες,  
 Ἐκδύς περὶς ἡμῶν, ἐνδοθεν  
 Καυδὸς πεπηγότες,  
 Οἷς καὶ χάρις τοῦ λαυθά-  
 νειν,  
 80 Ὡς ἀφρονας, θέλειν.  
 Ἢ γὰρ πρόδηλος δουλεία

Κεῖρων ἀτιμίαις.  
 Οἱ δ' οὐλάθρα δυσμενεῖς,  
 Ἄλλ' ἐκπανεῖς ἔσαν,  
 85 Ἐρρυθρῶντες, εἰ κακοί  
 Δοκτοῖν ἐτέλειε.  
 Ὡσαρκώδεσσαι, καὶ θεοῦ  
 Περφρονες σαφῶς,  
 Βελαγεγῶρ σέβοντες, οὐ  
 90 Τὸν ἔνθα Δεσπότην.  
 Ποῦ δὲ τράπεζα μυστικῆ;  
 Καλῶς δεκαζέτω.  
 Ποῦ δ' ἄρτος, ἢ ποῦ χεῖρες,  
 [αὐ

Νώμῃσα ἤνιαν),  
 Περφρονεῖν διδασκάλου  
 Νόμους τε καὶ λόγους.  
 Ταῦτ' ἦν ἔτι σθένος μοι καὶ  
 110 Πάσχοντι καρτερεῖν.  
 Τὸ γὰρ παθεῖν ὡς πλεῖστα  
 [τοῦ  
 φέρειν διδάσκαλον.  
 Ὅ δ' ἐξέτηξε καρδίαν  
 Μάλιστα τὴν ἐμην,  
 115 Ἐκ μ' ἠπάτησαν οἱ  
 [σοφοί  
 Ἀπῶν ἐπίσκοποι,  
 Λόγω μὲν ἄντες ἐν φιλίαις,  
 Ψήφου τε τῆς ἐμῆς

Populi præfecti seniores,  
 70 Venerandi magistratus,  
 Non fuerunt nobis benevoli.  
 Quis hoc futurum credidisset?  
 Alii quidem pudore quodam  
 Exiguo continebantur,  
 75 Duobus corporibus aptæ et bicolores  
 Velut tunicæ quædam,  
 In speciem pro nobis, intus vero  
 Male affecti erant.  
 Quibus etiam habenda est gratia, quod latere,  
 80 Velut ignari rerum, voluerint.  
 Manifesta enim servitus  
 Pejor est ignominia.  
 Alii autem non clam infesti fuere,  
 Sed manifesti admodum,  
 85 Erubescentes, si mali  
 (Inter malos) minus videantur  
 O carnis adoratores, et Dei  
 Manifeste contemptores,  
 Beelphegor colentes, pro eo  
 90 Qui verus est Deus!  
 Ubi sacra est mensa?  
 Recte disciplet.  
 Ubi panis, ubi manus, quæ

71 Περήνασ'. Edit. περήνασι, ubi deficit me-  
 trum. Ibid., οὐ καλοί. Coisl. οἱ καλοί. Benigni nobis  
 fuere.

78 Πεκρηγῶτες. Coisl. περηγῶτες.

82 Χεῖρων ἀτιμίαις. Hoc vult, ait Billius, turpius  
 esse assentiri et blandiri ficto animo, quam aperte  
 odiasse et contempserit. Major enim sit injuria, si cui  
 obsequeris, quem odieris.

83 Οἱ δ' οὐ. Mancus est ille versus, una deficiente  
 syllaba; forte legendum est δ' οὐχί. CAILLAU.

87 Σαρκολάτραι. Apollinaristas intelligit. Vide  
 epist. 1 ad Cledonium, et supra lib. 1, sect. 1, carm.  
 x vers. 28.

## METRICA VERSIO.

Senatus ille splendidus,  
 Plebique præsidens,  
 In me fuerunt haud boni.  
 Quis credidisset hoc?  
 Quosdam tenebat parvu-  
 lus  
 Adhuc enim pudor,  
 His vestibus non dispa-  
 res,  
 Color quibus duplex.  
 Hi fronte pro nobis erant,  
 At corde non item.  
 Hostiaudo, dementes velut  
 Latere quod student.  
 Nam pejor est, quam de-  
 [decus,

Aperta servitus.  
 Infesta pars at altera  
 Erat palam mihi.  
 Parvum videri nam pudor  
 His improbos erat.  
 O sarcolarata, spernitus  
 Qui colicum patrem,  
 Heroque pro vero datis  
 Cultum Beelphegor,  
 Ubi sacra mensa est? In-  
 [tegre  
 Sancteque judicet.  
 Ubi panis, at hæc sunt  
 [manus,  
 Quæ Spiritum sacrum

B Traxere vobis? Vos quo-  
 Calcate gratiam. [que  
 Hic solvo plebem crimi-  
 [ne.  
 Mirum quid est enim  
 Hæc si patret, cum præ-  
 [sules  
 Sit nacta tam malos?  
 Vix namque præfectos  
 [habens  
 Probos, esset proba.  
 Quanquam istud haud,  
 [nati mei,  
 Hausistis a patre  
 (Parumper externam li-  
 [cet

Plebem ipse rexerim),  
 Leges magistri dieta-  
 [que ut  
 Spernatis improbe.  
 Perferre sed quiddam ta-  
 [men  
 Hæc dura fortiter  
 Nam ferre discit aspera,  
 Qui multa pertulit.  
 Quod vero cordis intimos  
 Rosit sinus mei,  
 Episcoporum me manus  
 Decepit inscium.  
 Verbis favebant nam  
 [mihi,  
 Mcoque calculo,

Spiritum atraxerant  
 95 Super capita vestra? Delicias facite,  
 Improbi, gratiam.  
 Populum non reprehendam.  
 Quid enim mirum est,  
 Populum, cui tales sunt præsules,  
 100 Sic delinquere?  
 Vix enim, qui doctores  
 Probos habent, boni sunt.  
 Verumtamen non hæc vos, o filii,  
 Ego unquam docui  
 105 (Licet exiguo tempore  
 Alienas rexerim habenas),  
 Contemnere magistri  
 Et leges et doctrinam.  
 874-875 Hæc tunc mihi erant vires,  
 110 Ferenti ad tolerandum.  
 Etiam dura perferre ut plurimum  
 Patientiam docet.  
 Quod autem tabefecit cor  
 Maxime meum,  
 115 Istud est, quoma me deceperint sapientes  
 Populorum præsules,  
 Verbis præferentes se amicos  
 Ac addictos meæ sententia,

89 Οὐ, etc. Non eum, qui verus est Dominus.  
 93 Ἢ ποῦ χεῖρες. Ubi manus, etc. His verbis si-  
 gnificat iis, quos alloquitur, ut minime, ad rite  
 manus non fuisse impositas, quibus Spiritum san-  
 ctum acciperent.

95 Ὁρθώματα. Delicias facite; in deliciis vertitis  
 gratiam sacerdotii. Billius legit nullius codicis au-  
 ctoritate, τρώματα, calate.

96 Κακοί. Coisl. καὶ

106 Ἐπιτροί. Ita Coisl. -am Billius pro ἤνικα  
 emendaverat, sed nullius auctoritate codicis.

110 Πάσχοντι. Ita Coisl. Male edit. πάσχοντε.  
 117 Λόγω. Coisl. λόγῳ.

|                           |                           |                          |                           |
|---------------------------|---------------------------|--------------------------|---------------------------|
| Ὡς ἀρβήπους τε καὶ φηλῆς, | Εἰ ταῦτα λόγνοι, καὶ τὸ   | 445 Τὰ πῆλα δῆλα καὶ σα- | Ἦν εἶσι καὶ νέαι πλάκας   |
| 140 Ἐπερ τινός, λόγφ,     | [φῶς,                     | [φῆ,                     | 160 Κακῶς γεγραμμέ-       |
| Ἐργφ δ' ἔπου νενευκότες,  | Ἐκόπει σὺ τὸ σκότος.      | Κόσμφ προκεταμένα,       | [ναί.                     |
| Ἀγγειν τὸδ' οὐκ ἔμῶν.     | 135 Δις ἐμπέπαιγμαί, τοῦ- | Ὡς ἐν τῷ χρώμα γούν μνη  | Οἱ τὸν θεόν μου τὸν μέγαν |
| Πληρ ἠπατήθην, ὦ Τριάς    | [το καὶ                   | Τοῦ πρόθε σώματος,       | Οὐκ ἐνδοκῆς τομαῖς        |
| Ἐμοὶ λαλουμένη,           | Παθῶν ἐπίσταμαι,          | Ἦδη παρεμῖνον τε, καὶ    | Τέμνουσιν· οἷμοι! τῆν     |
| 125 Ὡ βήματ', ὦ λίσασμά-  | Ἐπερ τι κάμοι τοῦ φρο-    | 150 Πεσότος ἀθλίως.      | [μίαν                     |
| [των                      | [νεῖν                     | Εἰ ταῦτ' ἀρεσά τῷ λόγφ,  | Πάντων ἐπερβόλην          |
| Τε καὶ πόνων ἔλων,        | Μέταστιν ἐκ θεοῦ.         | Διόξατ', ὦ σοφοί.        | 165 Ἄνω τιθέντες, καὶ     |
| Ὀδς ἐκ νέας ἀσκήσεως      | Ἄλλ' ἐνδοκῶν ἠνεγκα (τίς  | Ἐμοὶ γάρ οὐκ ἀρεσά, καὶ  | [μέσον.                   |
| Διήνωσ' εἰς τόδε!         | 140 Τῶδ' οἶδεν ἡ θεός;),  | Ἄζαν δοκαὶ κακά.         | Κάτω τε τὸ τρίτον.        |
| Ἵλωλε πίστις εἰς θεόν,    | θεοῦ τὸ χρηστῶν, εἰ θέμις | 155 Ἐντεῦθεν, ὡσπερ τει- | Τέμνουσι δ', ὡς θεόν μου, |
| 130 Ὡλωλε δ' ἐκ βροτῶν.   | Φράσαι, μμούμενος.        | [χίου                    | [καὶ                      |
| Πῶ τις μεταστῆ, καὶ τί-   | Μῆτ' οὐδ' ἀκούειν, μῆθ'   | Ῥαγέντος, ἡ ῥόου,        | θεοῦ μέγαν βροτον,        |
| [νων                      | [όρφην                    | Ἄπαρ κακῶν εἰσερρήν      | Ἄνου τιθέντες, ὡς ἄνου    |
| Γένηται πλησίον;          | Ἵλωλεσ δοκῶ μόνος         | Ἐζών λόγων σπορεύς       | 170 Ἄδμῃ πεπρωκότες,      |

Ut inconcessa et gratæ,  
 120 Si quis alia uspiam; verbo,  
 Reipsa autem, quo spectarint,  
 Dicere meum non est.  
 Verumtamen deceptus sum, o Trinitas  
 A me prædicata!  
 125 O sacraaria! o lapidationes!  
 O labores omnes,  
 Quos a prima exercitatione  
 Huc usque pertuli!  
 Perit fides in Deum,  
 130 Perit ex hominibus.  
 Quo quis se conferat? in quibus  
 Jungat se socium?  
 Si hæc sunt lucernæ et lumen,  
 Vide tu quid sit caligo.  
 135 Bis delusus sum, id est  
 Expertus scio;  
 Siquidem et mihi quidpiam prudentiæ  
 Concessum est a Deo.  
 Verum me ipse mordens pertuli (quis  
 140 Hoc novit præter Deum?)  
 Dei benignitatem, si fas est  
 Dicere, imitatus.  
 Hæc nec audire, nec cernere  
 Penitus solus videor,

129 Πιστις εἰς θεόν. Fides divina.  
 130 Ἐκ βροτῶν. Fides ex hominibus, id est, fides  
 humana, ut altero versu dixerat, divinam.  
 144 Δοκῶ. Coisil. δοκῶν. Hinc certe insignis quæ-  
 dam Gregorii probitas elucet, qui contumelias sibi  
 illatas tacite ferre mavult, quam ut eas pervulgando  
 ansam ullam cuiuspiam porrigit de ecclesiasticæ  
 ordine sinistre existimandi. BILL.  
 143 Πρόθε σώματος. Prioris corporis, id est,

145 Quæ omnibus notæ et perspicua sunt,  
 Et mundo exposita,  
 Ut saltem color maneat  
 Prioris corporis  
 Jam dissoluti  
 150 Et dilabentis misere.  
 Hæc si consentanea Evangelio,  
 Docete, viri sapientes,  
 Mihi enim non talia, imo  
 Videntur pessima.  
 155 Dehinc, ac veluti muro  
 Rupto, aut quodam flumine,  
 Quilibet malorum effluxit  
 Ac peregrinorum dogmatum sator:  
 Ex quibus etiam sunt recentes tabulæ  
 160 Nefarie scriptæ.  
 Hi Deum meum maguor  
 Iniquis sectionibus  
 Discindunt: hei mihi! usum aliquid  
 Omnium præstantissimum  
 165 Summo loco collocantes, deinde medium,  
 Et inferiori loco tertium,  
 Quemadmodum autem secant Deum meum,  
 Sic et Dei eximiam humanitatem,  
 Mentis expertem hanc facientes, quæ si absque mente  
 170 Adamus lapsus fuerit,

ejus quod ante erat Ecclesie corpus.  
 162 Ὡ σοφοί. Hic perstringit presbyteros, quos  
 Nazianzi adversarios habebat, quorum nequitia  
 contingerat, ut Apollinaristæ in Ecclesia Nazianzena  
 grassarentur.  
 169 Ἄνου τιθέντες. Negabant Apollinaristæ  
 mentem a Christo assumptam fuisse, quod illius  
 locum suppleret divinitas, ut hæretici sentiebant.

## METRICA VERSIQ.

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Firmo velis. Justoque, si<br>Quis alter uspiam.<br>Re quonam tenderent,<br>Non est meum loqui.<br>Deceptus at sum, Trini-<br>[tas,<br>Quam semper eloquor.<br>O saxa cum sacraariis!<br>O et labor meus,<br>Primis ab annis quem tuli<br>Huc usque maximum!<br>Perit fides erga Deum,<br>Et funditus quidem.<br>Quo conferat se quis<br>[piam,<br>Jungatque se quibus? | Hæc si lucernæ, et lumi-<br>[na,<br>Caligo quid, vide.<br>Bis esse lulum me scis:<br>Passus, licet, scio.<br>Nani mentis et quiddam<br>[Deus<br>Summus dedit mihi.<br>Verum labris morsis tuli<br>(Hoc scit Deus), Dei<br>Benignitatem, si loqui<br>Sit fas mihi, sequens.<br>Ego ergo solus non putor<br>Audire, cernere et<br>Que clara cunctis, et<br>Que spectat orbis hic: | B Serventur ut saltem<br>[notæ<br>Colorque corporis,<br>Quod dissolutum cerni-<br>[mus,<br>Lapsusque perlitte.<br>Hæc æqua si vos creditis,<br>Sophi, docete me.<br>Iniqua namque esse ar-<br>[bitror,<br>Planeque pessima.<br>Rupto dehinc muro velut,<br>Quodamve flumine,<br>Fluxit novorum dogma-<br>[tum<br>Quivis sator malus, | Tabulæ recentes hinc<br>[quoque<br>Scriptæ nefarie,<br>Hi nempe qui magnum<br>[impie<br>Deum meum secant,<br>Ac Numen illud, celsius<br>Quod rebus omnibus,<br>Prima, secunda, tertia,<br>Proh! sede collocant<br>Hominemque discindunt<br>[Dci<br>Sicut Deum meum<br>Mentem negantes, mens<br>[Adæ<br>Nou lapsa sit velut: |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

Ἦ, μὴ τελεῖως τῷ πάθει  
Σωθῶ, δεδοικότες.  
ἢ ῥῆ γὰρ τὸ δέρμα μου μό-  
[νον  
Τυχῆν σωτηρίας,  
175 Τὰ δ' ἄλλ' ἄτιμα τυγ-  
[χάνειν  
Θεῷ παρεμμένα.  
Ἄν καὶ τὸδ' ἐστὶ δεύτερος  
(Ὁὐκ οὐδ' ἔθεν, καὶ τίς.)  
Ἰουδαϊσμός, χιλίων  
180 Ἦ τῶν ληρήματα,  
Ἑλληνικῆς ἀμειλίματα

Μέθης τε καὶ πλάνης· Α  
Οἱ καὶ τὸ καλὸν ποίμνιον,  
Ὡς περ λύκοι βαρεῖς,  
185 Ἐπειπεσόντες, νη-  
[λεῖος  
Ἐρημῶν ποίμνους  
Κλέπτουσι, ἀρπάζουσι  
[εἰς  
Πόνον ψυχῆς ἐμῆς·  
Ὅς, καίπερ ἄλλου ποι-  
[μνίου  
190 Βακτηρίαν λαθόν,  
Ὅμως ἀσώμα, πατρικῶν

Ὅρων μάγων λύσιν.  
Πῶς δ' οὐχί; καὶ τίς με-  
τρῶς  
Τούτ' ἂν πάθοι φρονῶν,  
195 Ὅ γὰρ τίς ἄρῃ, τίς  
[ῆ λιθός  
Μόνον μ' ἐθάρφατο.  
Υεύστης μὲν εἶην καὶ κα  
[χίος  
Ἐρῶ δ' ἔμους λόγον.  
Ὅδ' αὐτὸς, οἶδα, τῆς νόσου  
200 Μένεις ἐλεύθερος,  
Ὅ νῦν ἐπορρως τοῖς ἐμοῖς

Κακοῖς, ὧ φιλτατε,  
Κἂν ἀσφαλῶς βεβηκέναι  
Καὶ καρῶς δοκῆς.  
205 Πῦρ γείτων ὄν, καὶ τῆ  
[πέλας  
Ἄπιστον οἰκία.  
Κέδρος τινάσσεται, πίτυς  
Τρόπον τίν' ἀσφαλῆς;  
Πόρρωθεν εἴργε τῆν μᾶ-  
[χην,  
210 Εἰ μὴ πέλας ποθεῖς.  
Μεμνήσεται τις τῶν ἐμῶν  
Τούτων λόγων ποτῆ,

Aut ne integram ejus cruciatibus  
Salutem consequar, extimescentes.  
Necesse est enim, ut pellis mea sola  
Consequatur salutem,  
876-877 175 Cætera autem prorsus sint ingloria,  
Utpote a Deo neglecta.  
Quæ inter hoc reperitur, alter nempo  
(Undenam, ignoro, et quis)  
Judaismus et mille  
180 Annorum nugæ,  
Ethnicæ abortus  
Temulentia et erroris:  
Qui etiam formosum gregem,  
Velut lupi truces,  
185 Invadentes, crudeliter  
Destitutum pastore  
Dolo abducunt et diripiunt,  
Non sine dolore animæ meæ;  
Qui tametsi alterius gregis  
190 Pedum susceperim,  
Tamen morore afflicto, paternorum

176 *Παρεμμένα. Rejecta, non assumpta.*  
179 *Ἰουδαϊσμός.* Apollinaristas notat qui præter  
heresim illam, qua Christo mentem adimebant, al-  
terum quoque inebere Judaismum et Chilianarum  
errorem renovare conabantur. Quod quidem Gre-  
gorius expressis verbis in secunda contra Apollina-  
rium epist., pag. 93, docet: Ἐνεῦθεν αὐτοῖς ὁ δεύ-  
τερος Ἰουδαϊσμός ὤρμηται, καὶ ἡ χιλιότης καὶ λη-  
ρωδὴς ἐν τῷ παραδείσῳ τρυφῆ, etc. *Hinc enim illis*  
*secundum Judaismum manavit, et delira mille anno-*  
*rum in paradiso voluptas, etc.*  
195 *Τίς.* Sic legendum propter Græcismum, sed  
male propter metrum quod deficit. Edit. juxta me-  
trum, non juxta lingue regulas τ. *CAILLAU.*  
199 *Ὅδ' αὐτὸς. Neque tu ipse, etc.* Vicinum  
quemdam alloquitur episcopum, qui Nazianzenam  
Ecclesiam turbari sus deque ferri, et Apollinaristas  
grassari conspiciens, non modo nihil opis ad pro-  
pulsandum malum afferebat, verum etiam lætitia

Conspiciens laborum dissolutionem.  
Quidni enim? et quis æquo animo  
Hæc ferat, qui mente præditus sit?  
195 Non enim quercus aliqua, vel rupes  
Me solum aluit.  
Mendax quidem videar, aut improbus,  
Dicam tamen verbum:  
Neque tu ipse, id scio, a morbo  
200 Mancus immunis.  
Tu, inquam, qui modo superciliosus es in meis  
Malis, o amicissime;  
Quamvis tuto consistere  
Et oportune tibi videaris.  
205 Ignis vicinus est, et proxima  
Insida res est domui.  
Cedrus quassatur; pinus  
Quonam modo secura?  
Longius arceas pugnam,  
210 Nisi propinquam desideras.  
Recordabitur quispiam verborum  
Horumque meorum quando,

afflicto. Hunc vir sanctus admonet, periculum  
esse, ne lues, quæ Nazianzi grassabatur, finitimæ  
urbes invadat, et populetur.  
203 *Ἀσφαλῶς βεβηκέναι. Firmo te gradu stare.*  
205 *Πῦρ γείτων ὄν, καὶ τῆ πέλας ἀπιστον οἰκία.* Ha  
Coisl. Billius in codice Sirtetano legit: Πύρ-  
γει τὸν νοῦν, καὶ τῆ πέλας ἀπιστον οἰκία. Cui mederi  
sibi visus est legendo: πύργοι δοιοῦνται, ἢ πέλας  
δοιστον οἰκία; *Turres labant, et proxima domus*  
*non labat?* vel etiam: *turres concutiuntur, et pro-*  
*pinqua domus immota erit?* Haud equidem malum  
hæc lectio sensum efficit. Verum longe meliorem  
suppeditat codex Coisl. et optime sententiam Gre-  
gorii explicat. Quod perinde est ac si dixisset cum  
Horatio:  
*Nunc tua res agitur, paries cum proximus ardet.*  
Atque idipsum est, teste Billio, quod intendit Gre-  
gorius.

## METRICA VERSIO.

Aut extimescant plena ne  
Datur salus mihi.  
Nani scilicet pelli salus  
Debetur unice:  
Spemenda vero cætera,  
Non sumpta Numini.  
Judaismus præter hæc  
(Haud undenam scio),  
Annosque mille, nil qui-  
[bus  
Nugæ magis, docent,  
Ocientem abortum crapi-  
[lam

Erroris ethnici.  
Gregemque præclarum  
[insuper  
Tanquam lupi truces,  
Sævo ruentes impetu,  
Pastore privatum  
Raptant dolore non  
[sine  
Cordis gravi mei:  
Alius tametsi qui gregis  
Acceperim pedum,  
Tandem labores mæreo  
Solvi patris mei.

B Æque quis hæc enim fe-  
[rat  
Vel mente præditus?  
Hand namque solum nu-  
[trit  
Me quercus aut lapis.  
Mendax ego, vir et malus,  
Istud loquar tamen.  
Ne tu quidem morbo ma-  
[nes  
Hoc liber, id scio,  
Amice, qui nunc ob me  
Es insolens mala:

Grado licet firmissimo  
Te stare censeas.  
Turres labant, et proxi-  
[ma  
Domus non labat?  
Quatitroue cedrus: quo-  
[modo  
Pinus nihil timet?  
Pugnam propinquam ni-  
[cupis,  
Hanc pelle longius.  
Versabit olim pectore,  
Quæ dico, quispiam.

Ἄτ' οὐδὲν ἔσται πλέον, ἢ Μικρὸν τι, καὶ παρήλο- A  
 Τὸ δάκνεισθαι μάτην. [μεν  
 215 Πλὴν νῦν ἐμοὶ περιζέει Τὸ τοῦ βίου τραγύ.  
 Πόλις κλύδων κακῶν. Κάκεισε δ' οἶα; χρηστά  
 Ἦ χερσὶν οἴσεις, Χριστέ [μοι,  
 [μου; Κἂν ἢ λαν κακά.  
 Πυροὶς δὲ τί πλέον; 225 Οὐ ἄρ τις κάκει δα-  
 Πάντα προθύμως δέξομαι, [πλόη·  
 220 Πλὴν ὧας πέλιος. Μόνη γὰρ ἀπόδότης.

AA'. Πόθος τοῦ θανάτου.

Δις, οἶδα τοῦτο, φεῖ! δις ἐπερυσμένους·  
 Εἰ μὴν δικαίως, προσδέχοι' ὑμᾶς θεός·  
 Εἰ δ' οὐ δικαίως, προσδέχοι' ἔμους θεός·

Cum nihil supererit  
 Quam morderi inaniter.  
 215 Interea circa me fervet  
 Gravis malorum tempestas.  
 Quid durius impones, Christe mi?  
 Quo igne purgabis amplius?  
 Omnia libenter accipiam,

XXXI. *Desiderium mortis*·

Bis, id scio, heu! bis deceptus sum a vobis:  
 Si quidem iuste, admittat vos Deus;  
 278-279 Sin autem iniuste, accipiat tamen Deus.  
 Neque enim vel sic quidquam vobis imprecabor.  
 5 Verumtamen vires deficiunt, et expeto finem malorum.  
 Præsentium quidem omnium rerum satur sum,  
 Opum, paupertatis, iucundarum rerum, injucundarum,  
 Gloriæ, infamiz, inimicorum, amicorum;  
 Absentium autem cupio gustum capere.  
 10 Finis hic orationis; audacter loquar, sed audias verbum:  
 Si nihil sum, mi Christe, quid me linxisti?  
 Si in pretio tibi sum, cur tot malis premor?

XXXII. *De vitæ hujus vanitate atque incertitudine, communique omnium fine*·

Optarem vel columba patulis alis volans, vel hirundo  
 Esse, ut vitam mortalium fugiam, vel aliquam solitudinem

\* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 423, pag. 197, et Toll. 41, pag. 93.

\*\* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 7, pag. 75.

214 Ἦ τὸ δάκνεισθαι μάτην. *Quam inanis dolor.*

215 Πλὴν νῦν ἐμοὶ περιζέει  
 Πόλις κλύδων κακῶν

Hos versiculos qui deerrat in editis suppedavit  
 Coisl.

225 Τίς κάκει διεπλόη. Coisl. τι διπλῶν.

XXXI. TIT. Ἄλλο. *Horace versum Græcum archetypum*, inquit Billius, *neque ex Italicis neque ex Germanis bibliothecis erursè potuimus*. Tollius, *carm. xi, post Lambecium Græce dedit et Latine etiam reddidit.*

1 Δις ἐπερυσμένους. Πτερυζέειν in lucta est, cum pes subtrahitur, et ita adversarius dejicitur in

Οὐδὲν γὰρ ὑμῶν οὐδὲ ὡς καθέξομαι.  
 5 Πλὴν ἐκλόικτα, καὶ ποθὼ λύσιν κακῶν.  
 Τῶν μὲν παρόντων ἐμὴ πάντων ἐμπλοῆς,  
 Πόθου, πενίας, χαρμῶν, οὐ χαρμονίῳ,  
 Δόξης, ἀτιμίας τε, δυσμενῶν, φθίν·  
 10 δ' οὐ παρόντων εὐχόμεαι περὶαν λαθεῖν.  
 40 Πέρας λόγῳ· τολμῶ δὲ, καὶ δέχου λόγῳ·  
 Εἰ μὴδὲν εἶμι, Χριστέ μου, τίς ἢ πλάσις;  
 Εἰ τίμιας σοι, πῶς τόσους κλύδομαι;

AB'. *Περὶ τῆς τοῦ βίου ματαιότητος καὶ ἀπιστίας, καὶ κοινῆς πάντων τέλειος.*

Ἦθελον ἢ πλεία ταυόπτερος, ἢ χελιδὼν  
 Ἔμμενα, ὡς κε φύγοιμι βροτῶν βίον, ἢ τιν' ἔρημον

220 Modo placidus mihi sis.  
 Paululum quid superest, et prætergressi sumus  
 Hujus vitæ asperitatem.  
 Istic autem qualia? prospera erunt mihi,  
 Etiamsi forent valde mala.  
 225 Non enim ulla hic erit duplicitas,  
 Sed sola simplicitas.

terram. Bis autem se deceptum ait Gregorius, primus Constantinopoli, deinde Nazianzi, cum illic episcopum Eulalium constituere vellet, quem ipsi probare videbantur, revera autem omni arte repellent. Vide epist. LXXXIX, ad *Basorium Coloniæ episcopum*, pag. 77, et *carin. præced.*, vers. 135.

3 Προσδέχοι' ἔμους θεός. Deerat vox ultima in cod. bibliothecæ Cæsareæ, et Lambecio. Tollius ex conjectura addidit.

XXXII. TIT. *Καὶ ἀπιστίας*. Deest in Reg. 992. *All. Reg. περὶ τῆς ἐπιτελείας τοῦ ἐκτός ἀνθρώπου, de exteriori hominis vilitate.*

1 Ταυόπτερος. Coisl. sup. lin. ταχύπτερος.

METRICA VERSIO.

Restabit at tum nil nisi  
 Fructu carens dolor.  
 Quid, Christe, mittes du-  
 [rius?  
 Purgabis amplius?  
 Placidus modo sis, nil  
 [erit  
 Quod non feram lu-  
 [bens.

Paulum moræ: vitæ aspe- B  
 [ra  
 Transacta tunc erunt.  
 Quid post? Secunda cun-  
 [cta mi,  
 Perquam licet mala.  
 Illic enim nihil duplex,  
 Nec ulla fraus erit.

Nil imprecari nam libet vobis mali.  
 Fractus malorum cæterum finem expeto.  
 Omnino rerum sum satur præsentium,  
 Census, inopiz, gaudii, molestiz,  
 Famæ, dedecoris, hostium, et chari gregis.  
 Jam capere gustum cupio rerum absentium.  
 Audacter istud eloquar, parcas velim.  
 Si, Christe, nil sum, quæ tua est hæc fictio?  
 Sin charus ipse sum tibi, cur tam premor?

XXXI. *DESIDERIUM MORTIS.*

(*Billio interprete.*)

Bis, non latet me, fucus est factus mihi:  
 Si jure, magnus vos velim assumat Deus:  
 Sia autem inique, sic quoque assumat tamen.

XXXII. DE HUIUS VITÆ VANITATE, ATQUE INCERTITUDE,  
 COMMUNIQUE OMNIUM FINE.  
 (*Billio interprete.*)

O utinam vel hirundo forem, similisve columbæ,  
 Labilis ut fugerem miseranda pericula vitæ:

Ναιετάειν θήρσιν ἑμέστιος (οἱ γὰρ ἔσσι  
 πιστότεροι μερόπων), καὶ ἡμάτιον βίον ἔλκειν,  
 5 Νῆπενθῆ, νήπιον, ἀκηδέα· ἐν τῷ δ' ἄθρον  
 Μοῦνον ἔχειν, θεότητος ἴσριν νόον, ὠρανοφορτῆν,  
 Ὡς κε γαληνῶντι βίῳ φάος αἰὲν ἀγέριον.  
 Ἦ τιнос ἡερίης σκοπιῆς καθύπερθεν ἀερθεῖς,  
 Βρονταῶν πάντῃσιν ἐπιβρονοῖσιν ἄσω·  
 10 Ἄνθρωποι θνητοί, ῥοιῆς γένος, οὐδὲν ὄντες,  
 Οἱ θανάτῳ ζῶντες, ἐτώσια φουσιώμεν,  
 Μέχρι τίνος ψεύστρι καὶ ἡματιοῖσιν ὄνειροις  
 Παιζόμενοι, παίζοντες, ἐπὶ χθονὶ μὲν ἀλάγησθε;  
 Ἄθρει δὴ προπίθεται τῆας, ἐπὶ πάντας ὀδύουσ·  
 15 Ὡς καὶ ἐγὼ· δὴ γὰρ με θεός μέγαν ἴσριν ἔθρην  
 Ἐσθλῶν τε, στυγρῶν τε, νόος δ' ἐπὶ πάντα φορεῖται.

Α Οὗτος ἐγὼ θαερός τε καὶ δίκαιος, εὖχος ἑταίρων,  
 Ὑψιθεῖας, μελέσσειν ἐριζώοισι τεθνήσκ.  
 Οὗτος κάλλιμος ἦεν, εὐσφῆρος, ἕμματα πάντων  
 20 Ἔλκων, ἐταρος ἄνθος ἐν ἀνδράσιν. Οὗτος ἀγῶσι  
 Κύδιμος· ἔντεσι οὗτος Ἀρῆιος· οὗτος ἄριστος  
 Θηροφόνων σταβίοισι, καὶ ὄρεσι κάρτος ἐγειρών.  
 Οὗτος δ' αὖ θάλλῃσι καὶ εὐκλήθῃσι μεμνήσκ,  
 Γαίῃ, καὶ πελάγεσσι, καὶ ἔξει γαστέρα φέρθων,  
 25 Νῦν βικῆς, καὶ ἀναλκῆς (ἀπήθησεν γὰρ ἅπαντα)  
 Γῆρας ἔθῃ, τὸ δὲ κάλλος ἀπέπτατο· νεκρὰ τὰ γαστρῶς.  
 Βαῖν ἔτ' ἐν μερόπῃσσι· τὸ δὲ πλεον, εἰν ἄδῃα.  
 Οὗτος δ' αὖ μούβιος πνεῖων μέγα παντοπαλοῖσιν·  
 Οὗτος δ' εὐγενέτης τύμβους φρονέων μεγάλαιοισιν,  
 30 Ἦ δόλοισι ὀλίγησι νεόγραφον αἶμα λολογῶς.

Incolere, feris convictor (sunt enim ille  
 Fideliores quam homines), et brevem vitam trahere  
 5 Sine luctu, sine ærumnis, sine sollicitudine; atque hoc unum tantummodo  
 Dissimile feris habere, mentem Dei gnaram, in celo assidue versantem,  
 Ut tumultus experte vita, lumen æternum acquirere.  
 Vellem etiam aeriam supra speculam evectus  
 Instar tonitruī omnibus hominibus clamare :  
 10 Homines mortales, fluidi seminis genus, qui nihil sumus,  
 Qui mortuī viventes, insanibus inflamur,  
 Usquequo mendaciis et diurnis somniis  
 Illusi, illudentes, in terra huc et illuc erratis ?  
 Corde tuo considera, omnes percurrens,  
 15 Ut et ego : nam me Deus magnum speculatorem posuit  
 Eorum quæ præclara sunt, et eorum quæ odiosa, ac meas per omnia fertur.  
 Erat ille validus et fortis, sodalium decus,  
 Superbe gradiens, membris vividis efflorescens.  
 Pulcher hic erat, luce resplendens ut lucifer, omnium oculos  
 20 Trahens, flos veris inter viros. Alius certaminibus  
 Illustris : armis iste martius : hic præstantissimus  
 In venatorum stadiis, et in montibus vires depromens.  
 Ille conviviis et comessationibus deditus,  
 Terra, et mari, et aere ventrem pascens .  
 25 Nunc autem rugosus et imbecillus : defluerunt enim omnia :  
 Senectus subit ; avolvit pulchritudo ; mortua, quæ ventris sunt.  
 Paululum adhuc inter homines, majori parte in inferis.  
 Hic omni scientiarum genere intumescit :  
 Nobilis ille magnificis sepulcris gloriatur,  
 30 Aut recens inscriptam parvis tabulis nobilitatem sortitus est.

4 Πιστότεροι. Reg. 990 πιστότατοι.

7 Ἄγιστρον. Sic duo Regg. et Coisl. Edit. ἀγείρον.

13 Ἀλάγησθε. Sic Regg. 991, Coisl. et Chig. Edit. ἀλλάγησθε.

15 Μέγαν. Reg. 990 et 993 μέγας.

18 Τεθνήσκ. Tres Regg., Chig. et Vat. πεπηγῶς, πεπηγμένος.

25 Ἀπήθησεν. Ita Reg. 990. Defluerunt, defluere. Edit. ἀπήθησε.

27 Βαῖν ἔτ'. Reg. 990. Chig. βαῖν ε'. Ibid. εἰν ἄδῃα, subaud. τόπῳ vel δόμῳ.

#### METRICA VERSIO.

Aut ego deserto versarer solus in antro,  
 Cumque feris agerem, quidquid mihi suppetit ævi  
 (Namque fides major, quam sit mortalibus, his est),  
 Inque diem traherem vitam, quæ nescia luctus,  
 Nescia curarum et pœnæ miserabilis esset :  
 Dum tamen hoc uno prestarem nomine brutis,  
 Quod mentem æternæ gnaram deitatis haberem,  
 Summaque contemptis tendentem ad sidera terris·  
 Tranquilla ut vita lucem radiosque preennes  
 Colligerem : speculamque adeo subvectus in altam,  
 Voce gravis cunctis mortalibus ista sonarem :  
 Mortales homines, humenti semine creti,  
 Cum nihil omnino sitis, mortuæque profunda  
 Viventes, fastu mentes infletis inani,  
 Semperne in vanis rerum et mendacibus umbris  
 Falsi, fallentes, incassum errabitis, illic  
 In terris illucque. Animo nam dispice cunctos,  
 More meo ; nam magna mihi rerumque bonarum  
 Lavaturumque, Deo donante, periticia parta est·  
 Mens porro facili defertur ad omnia motu.

Viribus eximii erat ille, et flore juventa  
 Conspicuis, sociique gregis columenque, decusque  
 Altigradus, valido membrorum robore florens.  
 Luciferum hic rursus formæ referebat honore,  
 Cunctorumque oculos ad se mentesque trahebat  
 Inque viris id erat, quod ver in partibus anni.  
 Hic bello horrendum Mavortem æquabat et armis,  
 Ille palæstrites clarus, venatibus alter  
 Nobilis, atque feras doctus prostrernere ferro,  
 Festivis epulis alius dapibusque vacabat,  
 Indomito quaerens et ab æquore pabula ventri,  
 Et celo et terra, servus genique gulæque.  
 Nunc strata vires, vultuum quoque ruga senilem  
 Turpis arat, celeri fluxerunt omnia cursu.  
 Accessit senium, diffugit grata venustas,  
 Atque voluptates carnis, paulumque moratur  
 Jam superos apud, at majori ex parte sub orci  
 Imperio est, mortique caput submisit acerba.  
 Hic rursus varia doctrinae laude tumescit.  
 Hic generis splendore sui, magisque sepulcris,

Οὗτος καρτερώμενις, ἐν πολλοῖσι μέγιστος,  
 Πανδήμους στομάτῃσι βρώμενος· οὗτος ἄμετρον  
 Πλοῦτον, τὸν μὲν ἔχων, τὸν δὲ φροῖν ἔχον ἀέξων.  
 Οὗτος δ' ὑψιφρόνῳ δίεχθι πλάστιγγι γέγρηθεν.  
 35 Οὗτος δ' αἱματόνευι ῥάκει, δεσμῶν τε καρφῶν  
 Γαίης κάρτος ἔχων, καὶ οὐρανὸν αὐτὸν ἀτίξει  
 θνητῆς, ἐν οὐ θνητῆσι μετῆρος ἐπιπυρῆσι.  
 Νῦν τὰδε, μικρὸν ἔπειτα κόνις, καὶ πάντες ὅμοιοι,  
 Ἀμῶες, σκηπτοφῶροι, θῆτες, πλοῦτων κοιβάωντες·  
 40 Εἰς ζῆρος, εἰς δὲ δόμος· πόσον πλῆον φρυδέσσαι,  
 Ὅσον κλεινότερο γόου, τύμβου τε τυχῆσαι,  
 Οὐνομά τ' ἐν λάεσι λιπεῖν ἐπιχθῆδιον οἰκτροῦς·  
 Ὅψέ μὲν, ἔμπα δὲ πᾶσιν ἴσον θνητῶσι τάλαντον.

Consiliis ille praestans, ac primas in civitatibus tenens,  
 Publica omnium voce decantatus: hic immensas  
 Divitias partim possidens, partim animo amplians.  
 Hic iustitia in excelso loco sedentis hinc delectatur.  
 35 Hic sanguineo panno et capitis redimiculo  
 Orbis imperium gerens, caelum ipsum aspernatur,  
 Mortalis inmortabilibus spebus sublatus.

Haec quidem nunc; paulo post cinis, ac omnes similes,  
 Servi, sceptrigeri, mercenarii, divitiis resplendentes;  
 40 Una caligo, una domus: hac una re praestans superbi,  
 Quod insigniorem luctum et tumulum consequuntur,  
 Ac funebre nomen in tristibus lapidibus relinquunt:  
 Sero quidem, sed tamen aequale omnibus mortis talentum.  
 Ossa omnes infirma, putrefacta, nuda capita.  
 45 Desiit fastus. Paupertatem autem labor reliquit: morbus indeprehensus,  
 Odium, improbitas, plura habendi cupido, injuria insuperabilis,  
 Omnia cum morientibus mortua sunt, omnia silent,  
 Donec simul cum resurgentibus, illinc redeant.

Haec igitur perspicientes, meis parce verbis,  
 50 Filii mei: filii enim estis, quatenus plus attraxi spiritus.  
 Eia agite, mundum omnem, et quaecunque hic fluitant,  
 Projicientes, nequitias terreni regis,  
 Raptoris alienorum, perniciosi homicidae,  
 Divitias, gloriam, sedes, nobilitatem, bona incerta,  
 55 Celsissime fugiamus in caelum, ubi multi

33 Τὸν δὲ. Vat. τὸν δ' ἐν.  
 35 Αἱματόνευι. Id est, πορφυρέω, πορφύρα. Hic  
 purpura et diademate, etc.  
 37 Θνητῆσι. Reg. 990 et Coisl. θνητοῖσι.  
 39 Θῆτες. Int. et Coisl. sup. lin. μισθωτοί.  
 44 Σουφρόνα. Sup. lin. κρηφόντα, κρηφόντα.  
 45 Ἄιστος. Coisl. sup. lin. ἀφανής. Jam nec ul-  
 tus morbus, nec, etc.

A Ὅστέα πάντες ἀραορά, οσηφῶτα, γυμνά κάρηνα.  
 45 Ἀῆθες τύφος. Πενήν δὲ μόγος λίπε· νοῦσος δίετος,  
 Ἐχθος, ἀτασθαλίη, πλεόντων πόθος, ἔθρις ἀτειρῆς  
 Πάντ' ἔθανε φθιμένοισιν ὁμοῦ, καὶ πάντα μέμυκεν,  
 Ἄχρις ἂν ἐγρομένοισι συνέμπορα ἔνθεν ἔκτειται  
 Ταῦτ' οὖν εισορῶντες, ἡμοῖς πελθεσθ' ἐπέεσαι,  
 50 Παῖδες ἡμοῖ (παῖδες γάρ, ὅσον πλῆον εφρουσα πνεῦ-  
 [μα],  
 Δεῦρ' ἀγε, κόσμον ἀπαντα, καὶ ὀπτόσα τῆδ' ἀλάλητα,  
 Ῥήφαντες, κακότητας ἐπιχθονίου βασιλῆος,  
 Ἄρπαγος ἀλλοτριῶν, δηλήμονος ἀνδροφρόνῳ,  
 Πλοῦτον, εὐκλείην, θάκουος, γένος, ἔλδον ἔπιστον,  
 55 Προτροπάθην φεύγωμεν ἐς οὐρανόν, ἧχί τε πολλὰ

46 Ἔθρις ἀτειρῆς. Nec gravis contumelia, etc.  
 48 Ἄχρις. Duo Regg. et Chig. μέχρις.  
 50 Ὅσον. Vat., Reg. 999, εἰρ. Coisl. Int. καθό-  
 σον. Quatenus ditius vixi, ut qui hunc caeli spiritum  
 ditius hauserim.  
 51 Τῆδ'. Ita Reg. 990 et Vat. Coisl. sup. lin. ἐν-  
 ταῦθα. Edit. τῶδ'.  
 52 Κακότητας. Vat. κακότητα.

## METRICA VERSIO.

Exiguo aut nactus diplomate nobilitatem.  
 Consilii primas media tenet alter in urbe,  
 Illiusque omnes una praeconia voce  
 Concelebrant. Alius stulto inflammatus amore  
 Condit opes, animoque augendis instat acervis.  
 Huic juvat excelso solio dare iura sedentem,  
 Atque utrinque pari causis expendere lance.  
 Sanguineo hic rursus panno et cervice revincta,  
 Imperio totum moderans et legibus orbem,  
 Ipsa quoque excelsi contemnit culmina caeli,  
 Ac spes mortalis male sana mente perennes  
 Concipit et veluti cuncto sibi plaudit honore.  
 Haec modo: post autem tenuis pulvisculus omnes,  
 Omnes sorte pari, servique et sceptrā ferentes,  
 Pauperes quos dura premit, quos copia rerum  
 Effert. Nos omnes eadem caligo domusque  
 Excipiet. Nec plus quidquam est in morte superbis,  
 Quam mage quod celebri luctu celebrantur eorum  
 Funera, magnificentique magis tegit ossa sepulcrum,  
 Nominaque in gravibus saxis incisa relinquunt.  
 Et quanquam sero: tandem tamen omnibus una  
 Sors jacet. Ut mortii pensum est fatale tributum

B Ossa infirma sumus cuncti, putredine foeda,  
 Et capita horrenda aspectu, spoliataque carne.  
 Jam cessat fastus; jam tristem ærumma laborum  
 Pauperiem linquit; jam nec febris ulia dolore,  
 Nec sævum auditur crimen, nec foeda simulas,  
 Nec gravis improbitas, nec habendi plura cupido.  
 Omnia nobiscum mors obruit, omnia claudit,  
 Donec nos aliud tandem comitentur ad ævum,  
 Credita coegerit cum reddere corpora tellus.  
 Haec ita cum se habeant, voces audite momentis,  
 O mea progenies; natos nōm dicere possum  
 Jure meo, quoniam spatium mihi longius ævi  
 Decursum est, foribusque meis mors atra propin-  
 quat.  
 Huc agite, hunc mundum, quæque hinc incerta f.-  
 [runtur  
 Calcantes, fraudesque malas, quas nequire gaudet  
 Terrenus princeps, rapens aliena, cruento  
 Vulnere qui nostro generi pestemque necemque  
 Invenit; celeri vulgi praeconia cursu  
 Linguentes, fastum generis, subsellia magna,  
 Cuiusque opibus vanis infidæ prospera vitæ.



Κάλλια μαρμαίροντα φάος περί τρισσὴν ἀφραστον. Α Πόνυ τετράρμματα, πραγμάτων τ' ἐπιδουραϊς.  
 Οὐκον πατῶν οὐχ ἐκὼν ἐδεξάμην.  
 10 Ἐπει δ' ὑπέστην, εἶδον ἐσεδαμαμένον.  
 Φόλοι μ' ἐκαμψάν, νοῦστος ἐτρέχασέ με.  
 Λίθοις ἐδέχθην ὡς τις ἄλλο; ἀνόσει.  
 Λαοῦ κεχήμεν', ᾧ τὸ Πνεῦμ' ἐνέβρουσε  
 Τέκνον τὰ μὲν λλοῖπα, τῶν δ' ἀπέζυγγη,  
 15 Τοῖς δ' οὐ τετίμημ'. Ὁ πατὴρ παναθλοῦ!  
 Οἱ συνθῆται μοι δυσμενεῖς ἐχθρῶν πέτρα,  
 Οὐδὲ τράπεζαν μουστικῆν δεδοικότες,  
 Εἰ μὴ τί γ' ἄλλο, καὶ πόνουσ τοὺς εἰς τόδε,  
 Οὐδ' καὶ πονηροῖς· πολλὰκις τιμᾶν ἔθος·  
 20 Ὅσο' ὕβρευσ δόξαν τιν' ἐξώμωμοι·  
 Ἄλλ' ἐν πόνοντες, τῆν ἔμην ἀτιμᾶν.

ΑΓ. Πρὸς Χριστόν.

Ὁμοὶ κέκμηκα, Χριστέ μου, πνοῆ βροτῶν!  
 Ὁμοὶ μάχης τε καὶ ζάλης τοῦ συζύγου!  
 Ὁμοὶ μακρὰς ζωῆς τε καὶ παροικίας,  
 Τῶν τ' ἐνδοθεν, τῶν τ' ἐκτοθεν παλαισμάτων,  
 5 Ἐγὼ ὄν τὸ κάλλος φθείρεται τῆς εἰκόνας!  
 Τίς δρῦς τοσαύτην πνευμάτων φέρεσι βίαν;  
 Τίς ναῦς τοσοῦτος κύμασι συνεβράγγη;

Splendores coruscant circa trinum lumen non enarrabile.  
 Caeteri vero tessaris similes huc et illuc  
 Procumbant, et tesserarum motibus delectentur;  
 882-883 Aut densis tenebris oculos suffusos habentes,  
 60 Muros palpantes, in se invicem incurrant.

XXXIII. Ad Christum\*.

Hei mihi! defatigatus sum, mi Christe, vita mortalium!  
 Hei mihi! quam luctam et tempestatem a compare perpassus sum!  
 O diurnam vitam et incolatam!  
 O interna et externa certamina,  
 5 Quibus corrumpitur pulchritudo divinae imaginis!  
 Quae quercus tantam vim ventorum ferat?  
 Quae navis tantis cum fluctibus est conflictata?  
 Labore fractus sum, et negotiorum incurisibus.  
 Domus paternae curam invitus suscepi.  
 10 Postquam ad eam accessi, vidi directam.  
 Amici me flexere, morbus me absumpsit.  
 Lapidibus exceptus sum, ut alius quis floribus.  
 Privatus sum populo, cui Spiritus me praefecerat.  
 E filiis alios reliqui, ab aliis separatus sum,  
 15 Alii spreverunt me. O patrem miserrimum!  
 Collegae in ministerio infesti mihi sunt plus quam inimici,  
 Neque mensam mysticam reveriti,  
 Si nihil aliud, nec labores hactenus exantlatos,  
 Quos etiam improbi in pretio habere solent:  
 20 Nec contumeliae mihi factae existimationi mederi curant;  
 Imo unum hoc spirant, dedecus meum.

\* Scriptum au. 382. — Alias Bill. 135, pag. 197.

59 Σκοτόμασαν. Reg. 990, Vat. et Coisl. σκοτο-  
 μήσαν.

60 Ἐπ' ἀλλήλοισι δ' ἴσασθ. Sic Regg. tres, Chig.  
 et Coisl. Edit. ἐπ' ἀλλήλοισιν ἴσασθ.

XXXIII. 2 Τοῦ συνύγου. Corpus intelligit.

13 Ἐνέβρουσε. Ita Vat. Edit. ἐνέβρουσα. Cui Spiritus  
 divinitatem asseruit.

21 Ἀτυμᾶν. Sequitur in editis aliud carmen tri-  
 bus constans versibus, qui infra leguntur, carn.  
 xxi, Bill. 95.

METRICA VERSIO.

Empyreas sedes, aeternaque regna petamus,  
 Plurima ubi sanctae Triadis praestantius omni  
 Eloquio lumen clarissima lumina cingunt.  
 Caetera turba hominum talorum more voluta  
 Huc illucque cadat, damnosaque gaudia captet,  
 Aut circumfusis oculis caligine densa,  
 Quærat iter, muros orbitaque lumine palpet.

XXXIII. AD CHRISTUM.

(Billio interprete.)

Hec quassa sinistra, Christe mi, vis concidit!  
 Hec quas procellas excitat corpus mihi!  
 Hec quam incolatus se meus longe extulit!  
 Quæ patior intus, quæ foris certamina,  
 Imago supra quævis suum perdit decus!

B An quercus unquam pertulit ventos pares?  
 Ullane tot unquam pertulit fluctus raris?  
 Labore fractus langueo, et negotiis.  
 Curam paternæ non libens subii domus.  
 Hanc ut subivi, perditam vidi illico.  
 Flexere amici, morbus afflixit gravis.  
 Saxis petitus sum miser, quasi floribus.  
 Hac piebe careo, quam dedit mihi Spiritus.  
 Natos reliqui, vel relictus ipse sum,  
 Aut spreus ab eis. O patrem miserrimum!  
 Infestiores hostibus sunt praesules,  
 Qui nec venerunt mysticam mensam, neque  
 Quos ego labores hactenus multos tuli,  
 Persæpe flectunt qui tamen vel pessimis;  
 Famae mederi nec malæ quidquam student;  
 Unum sed istud, dedecus spirant meum.

ΑΔ'. Εἰς τὴν ἐν ταῖς ἡσυχταῖς σιωπῆν.  
 Ἰσογο, γλώσσα φιλῆ· οὐδὲ μοι, γραφῆς, ἔγγραφε σιγῆς  
 ῤήματα, καὶ φθέγγου ἄρμασι τὰ κραδίης.  
 Ἦνίκα σάρκας ἔθρασε, Θεοῦ βροτείους παθεῖσαι  
 Μύστιν ἄγων θυσίην, ὡς κε θάνω βιότῳ,  
 Ἔ ἤμασι τεσσαράκοντα, νόμοις Χριστοῦ βασιλῆος,  
 Ἐτεε καθαιρομένοις σωμασιν ἔσπετ' ἄκος.  
 Πρῶτα μὲν ἀτρεμίη νόον ἤδρασα, ὁλος ἀπ' ἄλλων  
 Ναιετάων, ἀχέων ἀγλιν ἑρεσσόμενος,  
 Εἶσω πᾶς ἐταλεῖς, φρένας ἀκλόπος· ἀντάρ ἔπεστα

A 10 Ἄνδρῶν εὐαγέων δόγμασιν ἐσπόμενος,  
 Χαλεπὰ θῆκα θύρετρα. Τὸ δ' αἴτιον, ὡς κε μάθομαι  
 Μύθων μέτρα φέρειν, παντὶς ἐπακράτειν.  
 Καὶ γάρ τις πλεόνεσσιν ἐπ' ἀνδράσι θούρον ἀείρων  
 Ἐγχοῖς, παυροτέρους ῥηθίως θαμάσει,  
 15 Καὶ πτερόεντα βέλεμα δε εὐσκοπα τηλόδε βάλλοι,  
 Ὄσποτε βούζειται ἄσποπον ἀσσοτέρω.  
 Νῆμα δὲ ποιοτόπειαν, ἐτήν μέγα λαίμα περιήση,  
 Ἠέμπειν θαροαλέων βαυῶν ὑπὲρ λιμένων.  
 Ὅς μὲν γὰρ μικρῶν κρατεῖται, μεγάλων δὲ τηλῶν  
 20 Εἰ ποθ' ὑπερσχησῆαι, καὶ μάλα πεο ποθέων·

## XXXIV. In silentium jejunii.

Comprime te, lingua chara; tu vero, calame, conscribe silentii

Verba, et loquere oculis cordis consilia.

Cum carnem adstrinxit, Dei mortalibus cruciatibus

Mysticum agens sacrificium, ut moreretur huic vitæ,

5 Diebus quadraginta, ex lege Christi regis,

Cum purgatis corporibus accedit medicina,

884-885 Primo quidem quiete mentem firmavi, solus a cæteris hominibus

Habitans, dolorum nube amictus,

Intra totus collectus, mente immotus: deinde vero

10 Virorum piorum præceptis obsequens,

Labris fores opposui. Hæc autem fuit causa, ut dicerem

Verbis modum imponere, ab omnibus me abstinens.

Etenim qui contra plures homines furentem vibraverit

Hastam, pauciores facile superabit,

15 Et qui celerem sagittam procul mittens scopum attigerit,

Nunquam a scopo aberrabit colligans propius.

Navam autem mare secantem, cum magna æquora trajecerit,

Impellet quis confidenter in parvos portus.

Nam qui parva superat, incertum est an magna

20 Sit superaturus, etiamsi vehementer cupiat:

\* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 55, pag. 128.

XXXIV. ARGUMENTUM. Toto Quadragesima tempore anni 382 silentium sibi imposuerat Gregorius in honorem Passionis Christi, carnem excrucians, præscriptamque sibi legem accurate servavit, ut toto hoc tempore ne verbum quidem protulerit a die vice-sima septima Februarii usque ad diem decimam septimam Aprilis. Cum istud silentium præter consuetudinem et singulare videretur pluribus, imo et a multis culparetur, Gregorius qui id ioverat, hoc carmine vitæ suæ rationem reddidit. Nimirum cum præ atale ac valetudine, solitis per id tempus afflictationibus ævira in corpus suum, et carnem excruciare inedia, vigiliis, jejuniis, ciliciis, chameuniis, cæterisque asperioris vitæ generibus, quæ a piis hominibus domando corpori adhibentur, non liceret, constituit per totum Quadragesima tempus, quod apud Cappadocas septem constabat hebdomadibus, domi se continere, per id tempus stricti silentii lege sibi præscripta. Itaque hoc carmine silentii causas exponit, quantaque mala a lingua orientur, docet, ut ad eam frendendum excitemur.

TIT. Ἐν ταῖς ἡσυχταῖς. Sic Coislinianus codex et Vaticanus. Edit. ἐν ἡσυχταῖς.

1 Ἰσογο. Int. Coisl. παῦσαι.

2 Τὰ κραδίης. Coisl. Int. βουλήματα, oculis cordis consilia: nimirum cordis consilia scripto manifestantur.

4 Μύστιν ἄγων. Coisl. Int. μυστικὴν τελῶν, mysticum sacrificium offerens: hoc est, in honorem Passionis Christi carnem excrucians.

7 Ἀτρεμίη. Mss. ἀτρεμίη.

8 Ἀχέων ἀγλιν ἀρεσσόμενος. Combef. dolorum sedata caligine: nec Billii interpretationem probat, qui vertit: animi cumque dolore dies. Billio tamen favet Coisl. qui sup. lin. ἐνδουσαίμενος.

9 Ἐταλεῖς. Vat. ἐταλῶς. Int. Coisl. συστραφεῖς, conversus. Mox ἀκλόπος. Schol. Coisl. ἀκλόνητος.

11 Θῆκα θύρετρα. Vat. θύρετρ' ἔθρα.

12 Ἐπακράτειν. Vat. ἐπακράτειν. Schol. ἵνα πείσω τοὺς ἄλλους σιγῆν τῷ ἀρεστότητι τῆς σιωπῆς.

15 Εὐσκοπα τηλόδε. Vat. εὐστοχα τηλόδε.

18 Θαροαλέων βαυῶν. Sic Reg. 992 et Coisl. sup. lin. ῥαυῶν τοῦ. Coisl. Int. ἀκινδυνώτερον. Edit. pro βαυῶν habent βαυῶν. Carminis lex id quidem petit: sensus vero βαυῶν — Forte, βαυῶν ὑπὲρ λιμένα. GAILLAC.

## METRICA VERSIO.

## XXXIV. IN SILENTIUM JEJUNII.

(Billio interprete.)

Lingua, sile: mutam at vocem, mea penna, tabellis  
 Scribe, oculisque animi concine censa tui.  
 Cum carnem astrinxit, cupiensque occumbere mundo,  
 Supplicis Christi mystica sacra tuli,  
 Quadraginta, ferunt Christi ut mandata, diebus,  
 Purgatæ carni cum medicina venit:  
 Id primum studui, mentem stabilire quiete,  
 Solus agens, animi cumque dolore, dies,  
 Totam huro mentem referens cogensque: piorum

B Post autem ut sequer dogmata sancta virum  
 Portam ori apposui. Si causam quaeris, ut omni  
 Parte silens discam voce tenere modum.  
 Nam quisquis multis ferro protraverit hostes,  
 Haud ægri exiguum fuderit ille manum:  
 Atque scopum quisquis ferit eminus, hujus inanis  
 Haud unquam propius missa sagitta volat:  
 Denique quam duxit spatiosa per æquora nauta,  
 Ducere non metuet per freta parva portus.  
 Parva etenim si quis superat, majorane possit  
 Vincere non certum est, id licet ipse velit.

Ὅς δὲ μέγα προφέρει, τὸς ἀριφραδὲς, ὡς ἀρα τυτθῶν  
 Ἔξει βηθίως, εὐτε θέλῃσι, κράτος.  
 Τοῦνεκα πάμπαν ἔθησα λόγου μένος. Ἡ γὰρ ἑοικτα  
 Μηκέθ' ὑποβλάζων μῦθον ἑμῶν στομάτων.  
 25 Ὡς οὐδὲν γλώσσης θλιωτέρον ἔστι βροτοῖσιν·  
 ἴππος δαὶ προθέων, ὄπλον ἐτοιμότητων.  
 Λιούσει μὲν τίς ἅπαντα; τὰ δ' ἐν ποσὶ χεῖρες ἔχουσι  
 Βαὶά μάλ', οὐδὲ πόδες γαίαν ἐπῆλθον ὄλην.  
 Μόχθος ἀνδροφόνους, μοχλοὶ δὲ τε καὶ τρομῆουσι  
 30 Λύσαντες ἔην, κλέπταις ἡμᾶρ ἀπεκυτότατον,  
 Πλοῦτος δ' οὐ κἀμόρητος· ἔχῃ τὸ μὲν, ὤλεσα δ' ἄλλο,  
 Τόσσα περισφίγγων, ὅσα ῥόν παλάμη.  
 Νῆες, ἔδοιτορῆ ληστορεσ· ἄλλος ἀπληστοσ,  
 Ὅρματα πικρὰ φέρων ἄλλοτρηῖος κτεάνοις.

35 Τόσσα φιλοχρῆσαισι προσανεία πῶσιν ἔπεισι,  
 Μόχθος χειροτέροις, μόχθος ἀρειοτέροις.  
 Γλώσσαν δ' οὐδὲν ἔρυσεν ἐπιγομένη ἐπὶ μῦθον,  
 Οὐ βροτὸς, οὐ νεπέτης, οὐ ῥόος, οὐ σκόπελος.  
 Ἐγγυὸς ὁ τοξευτῆς· τὴν δ' ἐπι πικρὸς ἔιστος·  
 40 Νευρὴ κύκλον ἔχει, δάκτυλον ἐν γλυφίστι.  
 Νοῦς ἀφῆκε βέλεμνα· τὰ δ' ἔπειτα, πάντα δὲ βάλλει,  
 Οὐρανίους, θεόνους, ζῶντας, ἐπισσομένους,  
 Ὅσοι μιν δοκῶσι, καὶ οὐ δοκῶντας, ὁμοίως  
 Ἐσθλοὺς ἢβὴ κακοὺς, θυσιμνέας, φίλους,  
 45 Τηλόθεν, ἐγγυὸς ἔοντας· ἀπόσκοπον οὐδὲν ἔστω.  
 Τῆν δὲ τις αἰχμάλων, πρῶτα φέροι σοφίης.  
 Πολλὰ μὲν αἰσχροὶ μάχλοισιν ἐρεύγεται, ὡς καὶ γέλοιοσ  
 Αὐτὸς ἔων, ἄλλοις βράσμα γέλωτοσ ἔτη.

Qui autem in magnis excellit, manifestum est fore ut in parvis

Facile, cum voluerit, excellat.

acirco penitus constrinxi vim orationis. Sic enim speravi

Jam non exundaturum sermonem ex ore meo.

25 Nihil certe lingua perniciosius est hominibus,

Equus est semper præcurrrens, telum paratissimum,

Quis videt omnia? quæ vero ad pedes sunt, manus tenent,

Eaque paucissima, neque pedes terram peragrurunt universam.

Labor sicariis plurimus, adulteri reformidant

30 Rabiem suam, furibus dies est horrori.

Divitiæ non sunt sine labore: habeo partem, perdidit alteram,

Tantum constringens, quantum quis aquæ prehendam manu.

Nivibus et terra iter agentibus prædones imminet; alius insatiabilis

Oculus acerbos coniciens in alienas opes.

35 Tanta omnes auri cupidus incommoda circumvenient:

Suus labor est pessimis, suus labor optimis.

Nihil autem cohibet linguam loqui propterantem,

Non homo, non nix, non torrens, non scopulus.

Prope est sagittarius; in arcu autem letalis sagitta:

40 Nervus orbem agit, digitus in creua.

ens emisit sagittas: illæ volant, omniaque percutiunt,

Cœlestes, terrenos, viventes, posteros,

366 367 Quotquot ab illa cavent, et qui non cavent, pariter

Bonos et malos, amicos et inimicos,

45 Extraneos et proximos: nihil est quod non feriat linguæ sagitta.

Hanc qui domuerit, primas feret sapientiæ.

Multa quidem fœda eructat libidinis, ut, ridiculus

Ipsæ cum sit, aliis procacem risum moveat

25 Ὡς. Schol. ἔνωτος.

26 Ὅσῳ λόγῳ ἐτοιμότερον. Sic Idem Gregorius apud Murat. epigr. 205, nunc xvi, lib. ii, sect. ii, vers. 12.

27 Λιούσει μὲν τίς. Sup. lin. ἀν τι. Οὐδέ τις θεωρεῖ ἅπαντα, nemo videt omnia.

29 Ἀνδροφόνους. Sic Vat. Edit. ἀνδροφόνουσι, ubi deficit metrum. Schol. πόλις. Ibid. τρομῆουσι. Sic Coisl. Billius jam recte emendaverat ex conjectura. Edit. τρομῆουσι. — Forte legendum μόχθος δ', ob legem quantitatis. CALLIAU.

37 Οὐδὲν ἔρυσεν. Vat. οὐτις ἔρυσεν.

39 Τοξευτῆς. Ita Vat. Reg. 991, τοξευτῆρ. Schol: Coisl. τὸ τόξον τεινέ, ἐπὶ ταῖς γλυφίστι δὲ τὰ δάκτυλα.

40 Δάκτυλον. Ita Vat. Coisl. δάκτυλ' ἐπὶ γλυφίστι.

43 Μῆρ. Sic Coisl. Edit. μῆν.

45 Ἀπόσκοπον. Schol. τῷ τῆς γλώττης βέλει οὐδὲν ἀπόβλητον.

48 Αὐτὸς ἔων, ἄλλοις. Sic Vat. Edit. αὐτὸς δ', ἀνθρώποις, etc.

#### METRICA VERSIO.

At non est dubium, quin is qui maxima vicit,  
 Vincere perfacili parva labore queat.  
 Ergo etiam arcta meis injecti vincula verbis,  
 Ne posthac nimia garrulitate cadam.  
 Ac certe lingua nihil exitiæ usquam est;  
 Cursor equus semper, tela parata nimis.  
 Omnia nemo videt: vicinaque sola prehendit  
 Nostra manus, totam nec pes olivit humum.  
 Non homicida labore caret, mœchumque libido  
 Territat: est odio furibus atque dies.  
 Est labor in censu: teneo anitioque vicissim,  
 Ut cui compressa stringitur unda manu.  
 Æquoræum terrænum et iter, prædorque cruentus,  
 Invidiæque ardens alter amator opum.

B Hæc auri cupidus incommoda cuncta fatigant:  
 Ærummas insons denique sonsque ferunt.  
 At linguam nemo propterantem ad verba repressit,  
 Non nix, non scopulus, non homo, non luvius.  
 In promptu jaculator, in arcu ævæ sagitta:  
 Circulum et in crena nervus adactus habet.  
 Quas animus misit, volitant ferientque sagittæ  
 Vivos, victuros, cum superisque homines,  
 Hæc æque incautos et cautos atque, amicos  
 Vulture hostes, pravos vulnérat atque bonos:  
 Vicinos, procul et positos, ac denique nil non.  
 Qui domat hanc, sophiæ culmina prima tenet.  
 Hæc Veneri addictis ructat foedissima multa,  
 Risum aliis risu dignus ut ipse ferat;

Παλλόμενος, πάλλων τε, καὶ εἰκόνα θεῖαν ἀτίζων.  
 50 Πολλὰ δὲ τῶν κρυπτῶν ὄλασιν ἐξέρπει.  
 Ἰ οὐλάκι δ' αὖτε χλοῖο θυσαοῦς ἀγχιον ἀφρὸν  
 Ἐκτὸς ἀποσκεδάει, πᾶσαν ἐπισβολήν.  
 Πολλάκι δ' αὖ λόγων ἐφέρει χάριν ἐνόδο θυμῷ,  
 Καὶ κραδίης ἐτέρης χεῖλεσιν ἄλλα φέρει,  
 55 Ψευδέα θ', αἰμιλίους τε λόγους, ἀνδροκτασίας τε.  
 Τίς κεν ἄπαντα λέγοι, τόνδ' ἔσα λυπρὰ πτελεῖ;  
 Ἐχθρὸν ἔθηκ' ἔβλοκα δόμον δόμου, ἄσται δ' ἄστυ  
 Ἀτύχαι, μηδὲν ἔδωκε γλώσσα πονησαμένη,  
 ἄημον κοιρανέοντι, ἀνασομένοισιν ἀνακτα,  
 60 Ἦς σπινθήρ καλάμης ἔκα βηπυζομένης.  
 Σύμπλοον, υἷα, τοκῆα, χάσιν, φιλον, εὖνεν, ἀκοίτην,  
 Πάντας ἐκ' ἀλλήλοισι ὤπλοισι ῥηθῆως.

Α Τὸν κακὸν, ἐσθλὸν ἔθηκε, τὸν ἑμπαλιν ὄλεσεν ἐσθλὸν,  
 Τοῦτ' ἀνέξουε πάλλιν· τίς δύναιθ' ὅσα λόγος;  
 65 Βαθὴ μὲν γλώσσῃ ἐστίν, ἀτὰρ σθένος οὐδέτι τόσσον  
 Αἰθ' ἔραλε θηθήσκει αὐτίκα τοῖσι κακοῖσι!  
 Πᾶσαν μὲν δὴ γλώσσα πτελεῖ κακὸν ἀπαρδέσσων,  
 Ἐξοχα δ' αὖ μύσταις οὐρανίης θυσίης.  
 Ὅργανόν εἰμι θεοῦ, καὶ εὐρέκτους μελέτεσσιν  
 70 Ὑμὸν ἄνακτι φέρω, τῷ πᾶν ὑποτρομέει.  
 Μέλωπ' οὐ Τροίην, οὐκ εὐπλοον οἶά τις Ἄργῳ,  
 Οὐδὲ σὺς κεφαλῆν, οὐ πολὺν Ἡρακλῆα,  
 Οὐ γῆς εὐρέα κύκλα ὅπως παλάγεσσιν ἄρηεν,  
 Οὐκ αὐγάς λιθάκων, οὐ δρόμον οὐρανίων·  
 75 Οὐδὲ πῶθων μέλωπ' μανίην, καὶ κάλλος ἐπὶ φθῶν  
 Οἷσι λῆρη μαλακὸν κρούειτ' ἀπὸ προτέρων

Exagitatus et exagitans, atque imaginem divinam dedecorans.

50 Plurima autem, quae silenda essent, auribus evomit.

Saepe etiam irae vehementis feram spumam

Extra diffundit, omne conviciorum genus.

Saepe rursus benevolentiam praefert, insidians intus animo,

Et cordis alterius labris alia promit,

55 Et mendacia, blandosque sermones, et caedes.

Quis omnia dixerit mala quae ex ea fluunt?

Inimicam efficit, si velit, domum domui, civitatem civitati,

Illico ac nullo labore lingua;

Populum etiam principi, subditis regem,

60 Ut scintilla in stipula subito ventilata.

Socium vis, filium, patrem, fratrem, amicum, uxorem, maritum,

Omnes intra se armavit facile.

Malum bonum iudicavit, et rursus perdidit probum,

Atque hoc rexit iterum: quis possit, quod sermo?

65 Parva quidem lingua est, verumtamen nihil tantam habet potestatem.

Utinam periret stultus iniquus loquentibus!

Omnibus certe exitiosa est lingua stultis,

Maxime vero ministris coestis sacrificii.

Organum Dei sum, et bene modulatis carminibus

70 Laudes cano regis, quem omnia pertimescunt.

Canto autem, non ut aliqui, Trojam, non velivolam Argo,

Neque apri caput, non celebrem Herculem,

Non quomodo latissimus terrae orbis mari coagmentatus fuerit,

Non gemmarum splendorem, non cursum siderum;

75 Non furentes canto amores, et egregiam formam juvenum,

Quibus molliter resonabat lyra priorum poetarum.

49 Ἀτίζων. Sic Coisl., Vat. et Reg. 992. Edit. ἀτίζων.

50 Κρύπτων. Schol. κρύπτεσθαι ἀξίων.

52 Ἐπισβολήν. Sup. lín. βλασημάτων.

54 Καὶ κραδίης ἐτέρης. Idem est ac aliud clausum in pectore, aliud promptum in lingua habere. Sall. Catil. 7.

56 Ἀνακρῶ. Vat. et Coisl. λυγρῶ.

59 Κοιρανέοντι. Sic Coisl. Edit. κοιρανέοντα.

61 Σύμπλοον. Schol. Coisl. συνέμπορον.

64 Ἀνέξουε. Coisl. ἀνάτεξε. Schol. ἀνεσκούσας.

66 Αἰθ' ἔραλε. Schol. Coisl. Regiique 994, et

992, εἴθε νεπέκρωτο (γλώσσα) τοῖς ἀδικα λέγουσι.

70 Τῷ πᾶν ὑποτρομέει. Schol. ὑποτάσσεται. Cui omnia subdita sunt: cui quodlibet contriviscit.

71 Ἄργῳ. Argo navis ea fuit qua Jason ad veltus aureum rapiendum cum multis clarissimis viris vectus est. Unde etiam Argonautae dicti.

72 Σὺς κεφαλῆν. Intelligit Aprum Caledonium. Ibid. πολὺν Ἡρακλῆα. Schol. μέγαν παρ' Ἕλλησι Ἡρακλῆν, celeberrimū apud Graecos Herculem. Coisl. Int. Ἡρακλῆος ἀξίον.

73 Εὐρέα κύκλα. Schol. τὰ πλάτη καὶ τὰ πέλατα.

76 Προτέρων. Schol. τοῖς πάλαι.

#### METRICA VERSIO.

Vibratus vibrans, simulacrum nobile turpans  
 Numinis. Auribus haec plurima tecta vomit.  
 Saepe etiam sexcenta levis maledicta profundit,  
 Quae, veluti spumam, proficit ira gravis.  
 Aut rursum ficto blandissima pectore satur  
 Atque aliud labris, mente aliudque gerit.  
 Blanditiis plenas voces, mendacia, fraudes,  
 Dicere quis linguae cuncta venena queat?  
 Illa domos domibus committit, et urbibus urbes  
 Protinus, id nullo cumque labore facit;  
 Committit populum regi, dominumque subactis,  
 Ut stipulam incedit mox levis igniculus.  
 Illa ratis socios, fratres, natoque patresque,  
 Illa viros armat, participesque thori.

B Illa malum iusontem reddit, justumque nocentem;  
 Rursus id invertit: quis, rogo, tanta potest?  
 Lingua quidem parva est, at viribus omnia vincit.  
 O utinam illa malis protinus occideret!  
 Porro cum stultis fraudem ferat omnibus illa,  
 Est mage sacrificis exitiosa tamen.  
 Sum lyra supremi Regis, modulisque canoris  
 Huic cano, qui tremulo cuncta pavore quatit.  
 Non Trojam cano, nec celerem, quidam velut, Argon  
 Non caput aprium, aut Amphitryoniadem:  
 Non etiam aequorei tellus aptetur ut undis,  
 Non supra ut currant, non lapidum radios.  
 Non cano vesanos igues, juvenumque decorem,  
 Pulsata ut quidam uoluerit ante lyra.

Μέλπω δ' ὀψιμρόδοτα Θεὸν μέγαν, ἰδέ φρασινῆ·  
 Εἰς ἐν ἀγερομένης λαμψίν ἐμης Τριάδος,  
 Ἄγγελικῶν τε χορῶν μεγάλους ἔρηχλάς ὕμνου  
 80 Πλησίων ἐστασῶν, ἐξ ὅπως ἀντιθέτου  
 Κόσμου δ' ἄρμονίην, καὶ κρείσσονα τῆς παρεούσης,  
 Ἦν δοκέοι, πάντων εἰς ἐν ἐπιγομένον  
 Καὶ Χριστοῦ παθέων κλάος ἄρθρον, οἷς μ' ἐθέλωσεν,  
 Ἀνδρομένη μορφήν οὐρανίην κεράσας.  
 85 Μέλπω μῆζεν ἐμήν. Οὐ γὰρ φανὸν ἔργον εὐχέθη  
 Ἔργον, ὅπως πλέχθην θνητὸς ἔπουρανίος.  
 Μέλπω δ' ἀνθρώποισι Θεοῦ νόμον, ὅσα τε κόσμου  
 Ἔργματα, καὶ βουλὰς, καὶ τέλος ἀμφοτέρων·  
 Ὅφρα τὰ μὲν κεύθῃς σφῆσι φροσὶ, τῶν δ' ἀπὸ τῆλε  
 90 Φεύγῃς, καὶ τρομέτῃς ἡμᾶρ ἐπερχόμενον.  
 Τόσων γλώσσων ἔγω, κιάθην· φράσῃσ', ἱερῆς,

A Μὴ τε παρακρέξῃ ἔκτροπον ἄρμονίης.  
 Γλώσσων καὶ θεύσσειν ἀγρήν ἀγνοίαι φυλάξῃ,  
 Οἷων Ἄνακτα μέγαν εἰς ἐν ἄγω χθονίοις.  
 95 Οὐ γὰρ ἀπ' ἄλλοτρῆς γλώσσης, χραντοῦ τε νόμου  
 Πέμψοι τῷ καθαρῷ ζωοφρόνιο θεσφῆν.  
 Εἰς πόρος οὐ γλυκερὸν τε ῥόον καὶ πικρὸν ἀνήσει,  
 Εἴματα πορφυρῆ βέρβορος ἀλλέτριον.  
 Καὶ πῦρ ξείνον ἄλαστο θυηκόλου ἐν προτεροισι  
 100 Παῖδας, μὴ καθαρῶς ἀπομένους θουίης.  
 Τῆν δ' ἱερὴν ποί', ἀκουσα, Θεοῦ μεγάλου κιωτῶν,  
 Ἄς καὶ κλινομένη κτείνε τὸν ἀψάμενον.  
 Ταῦτ' αἰνῶς τρομέοι, καὶ δειδα, μὴ τε πάθοιμι,  
 Μὴ καθαρῶς καθαρῆς ἀπτόμενος Τριάδος.  
 105 Αἰθε δὲ καὶ νόον ἦεν ἀτάσθαλον, ἀστατίοντα  
 Τῇ καὶ τῇ, πολλοὺς οἶμασι μαϊδίους

Canto autem summum regem Deum, et splendide  
 In unum colligat fulgorem mæze Trinitatis,  
 Angelicorumque chororum præclaros et sonoros cantus,  
 80 Qui propius stant, et certatim vocibus Deum celebrant;  
 888-889 Canto etiam mundi concentum, et præstantiorem præsentii,  
 Quem expecto, omnibus ad unum finem properantibus.  
 Cano Christi passionum gloriam immortalæ, quibus me deum effecit,  
 Humanam formam cælesti admiscens.  
 85 Cano misturam meam. Non enim verbis exprimi potest, quæ mea sit fabrica,  
 Nempe quomodo mortalis adscitus sim celestibus.  
 Canto hominibus legem Dei, et omnia mundi  
 Facinora, et consilia, et finem rei utriusque;  
 Ut alia condas in tuis præcordiis, ab aliis autem longe  
 90 Fugias, et timeas diem adventantem.  
 Tot rerum linguam habeo, ut citharam modulatricem . videte, sacerdotes,  
 Ne quid personet absonum a concentu.  
 Linguam equidem puris puram sacrificiis servabo,  
 Quibus magnum Regem concilio mortalibus.  
 95 Neque enim aliena lingua, pollutaque mente  
 Offeram purissimo Deo vivificantem hostiam.  
 Unus fons non dulcem simul et amarum aquam emittit,  
 A veste purpurea alienum est cœnum.  
 Ignis alienus sacerdotis perdidit olium  
 100 Filios, qui pure non attrahant sacrificium.  
 Imo sacra, ut audivi, magni Dei olim arca  
 Occidit eum, qui inclinatam eam tetigerat.  
 His magnopere perturbor, et vereor ne quid mihi accidat  
 Non pure puram attingenti Trinitatem.  
 105 Atque utinam mentem liceret insipientem, vagantem  
 Hæc atque illic, multis ac frustraneis conatibus,

80 Πλησίων ἐστασῶν. Coisl. Int. οἱ δὲ πλησίων ἑστασῶι τῆς μακάρως Θεότητος, qui beatae Trinitati propius assistunt.

85 Μῆζεν ἐμήν. Int. Coisl. ὅπως συνεπλάσθη θνητὸς ὁμοῦ καὶ ἀθάνατος, quomodo mortalis simul et immortalis conditus sum. Ibid. οὐ γὰρ φανόν. Schol.

οὐ γὰρ μικρὸν ἐπλάσεν ἔργον χλεπτόν εὐρεῖν καὶ ἀμύχανον ἀνερωμήνυτον γὰρ δυνο; ἐγὼ δὲ δημιουργητῆ  
 88 Βουλὰς. Vat. bouial.  
 98 Εἴματα. Sic miss. Male edit. αἵματα.  
 99 Θυηκόλου. Coisl. θυηκόλου.  
 106 Οἶμασι. Sic habet Coislunianæ bibliothecæ co

## METRICA VERSIO.

Sed mihi supremus Dominus cantatur, in unum  
 Quæque cōit Nunnen ter veneranda Trias :  
 Angelicæ chori, qui stat prope, carmina læta,  
 Hymnicæ alterna quæ canit ille vice ;  
 Harmonia et mundi præsens, meliorque futura,  
 Quam spero, junget cum ultima cuncta dies :  
 Atque crucis Christi decus admirabile, qua ue  
 Carne deum juncta cum deitate facit.  
 Ac meæ præterea canitur mihi mistio. Namque  
 Miro opere humanus jungor olympicis.  
 Denique divinas cano, factaque mundi,  
 Quæque pios maneat præmia, quæque malos :  
 Virtuti ut studeas, atque omnia crimina vites,  
 Ac tua iudicii contemtor ossa timor.  
 Hæc mea lingua can t. Vos, o sacra turba, cavete  
 Ne male concinuum det lyra vestra sonum.

B Ora ego serrabo puris non sordida sacris,  
 Quis nostrum supero cum Patre jungo genus.  
 Non aliena cœnium lingua, nec mente profana,  
 Vivificum puro labis obibo sacrum.  
 Fons idem haud dulces et amaras proferet undas :  
 Purpureæ vesti res aliena lutum.  
 Sacrificoque sates olim nova flamma necavit,  
 Haud pura faceret quod sacra dia manus.  
 Qui quondam labentem etiam qui contigit arcam,  
 Præcipiti ad Stygias est nece raptus aquas.  
 Hæc ego cum notum, metno ne sordibus ater,  
 Contingens Triadis numina morte cadam.  
 Atque utinam et mentem instabilem, nimiumque va-  
 [gantem,  
 In varias, nulla fruge sequente, vias,

Κάμπειν τέρματος ἄσσον, ἐπὶ στρατηγῆρι γαλινῷ,  
 Ἥ κάμπαν κατέειν ἄλλοπον ἐν κραδίῃ  
 Μᾶλλον καὶ Χριστοῖο μεγακλέος ἄσσον ἐλαύνων,  
 110 Ἀδάμπετο μαρμαρυγαῖς τοῦ μεγάλιο φάουσι  
 Νῦν δ' ὁ μὲν οὐδε θέσση τελεία κακῶν ἐνδοθε μίμνον,  
 Κλῆν ἀπὸ τῆλε Θεοῦ τυτθὸν ὀδοικλανῆ.  
 Οὐδὲ γὰρ εἰ πέτρῃσιν ἐστρομένη στεγανῆσιν,  
 Ἐνδοθε καχλάζοι φάλλε πυρρός, ἢ ῥόος,  
 115 Ἥ λόχμην πυκνὴν δηλήσατο, ἦ τιν' ἄλιω·  
 Ζώει δ' ἡμιθανῆς ἐνδοθε κευθομένη.  
 Μῦθος δ' αὖ γλώσσης πολυχέος εὖτ' ἀπορούση,  
 Ἄσχετα μαργαίνει μηκέτ' ἀνατροχάων.  
 Ὡς δ' ὅτε τις λαζοῖο φύην πτόρθου παλάμησιν  
 120 Ἥκα μετακλίνων ἐμπάλι γυρὸν ἀγει,

A Δύτάρ ὄγ' ὡς μιν ελεῖται, βῆη χερὸς ἑρθῖος ἐσθη,  
 Μηκέτ' ἐπὶ προσέρην κλονόμενος κακίην·  
 Ὡς καὶ ἐγὼ μῦθοιο μὲν εὐτροχάλοιο ἐρωήν  
 Δερχόμενος στάθμης ἔκδοθι καὶ κανόνος·  
 125 (Καὶ γὰρ μοι βίος ἦεν, ὄτ' ἦν λόγος), εἶρον ἀρι-  
 Φάρμακον· ἔσχον δλον ὕψινον κραδίη, [στον ἀρι-  
 Ὡς καὶ μᾶθῃ τὰ τε φαντά, τὰ τ' οὐ φατά γλώσσα φη  
 Δέξαιθ' ἔλην σιγῆν, δέξεται εὐεπίην. [λάσσειν·  
 Τοῦ παντός μιν ἄμερσα· τὸ μέτρον οὐκέτ' ἀτίσει.  
 130 Οὐτός δ' αὖ καίσεθ' τοῖς ἀμέτροις νόμος.  
 Ἥ μέγα καὶ τὸδ' ὄνειαρ, ὄτ' ὄντιονα κατοίσχη  
 Μῦθον, κρουομένης ἔκδοθι σῆς κραδίης.  
 Μῦθον βαμναμένον συνδάμναται οὐδμα χέλιο·  
 Οὐ μὲν ῥηθίως, ἔμπα γε μὴν δαμάσει.

Flectere propius ad metam, adhibito quodam freno,  
 Aut omnino retinere in corde ab omni fraude tutam!  
 Utinam et potius ad Christum gloriosum proxime accedeas,  
 110 Colluceret fulgoribus magui luminis!  
 Nunc autem haec quidem non tantum perpetrat mali intus manens,  
 Quamvis paululum procul a Deo aberret.  
 Neque enim si saxis compressa firmissimis  
 Intus aestuet flamma ignis, vel fluvisis,  
 115 Aut densam sylvam populatur, aut aliquam aream:  
 Vivit autem media ex parte mortuus, intus absconditus.  
 At sermo simul atque e garrula lingua eruperit,  
 Supra modum furit, nec jam revertitur.  
 120-121 Itaque, velut cum quis obliquum natura ramum manibus  
 130 Paulatim inflectens in contrariam partem curvat,  
 Simul atque illum dimisit, vi manus rectus stat,  
 Nec jam in pristinum revertitur vitium:  
 Sic et ego praecipitis sermonis impetum  
 Conspicens excedere modum et regulam  
 125 (Elenim mihi quondam tota vita erat in sermone), inveni optimum  
 Remedium; scilicet compressi totum sermonem excelso pectore,  
 Ut discat lingua, quae dicenda, et quae non dicenda sint, discernere:  
 Didicit omnino silere, discet recte loqui.  
 Omni eam eloquio privavi; non jam amplius modum aspernabitur.  
 130 Haec semper lex constituta sit immodice loquentibus.  
 Profecto magna est haec utilitas, si erumpentem cohibeas  
 Sermonem, concitato exterius tuo pectore.  
 Represso sermone, simul aestus irae sedatur;  
 Non quidem facile, sed tamen sedabis;

dex. Apud interpretem vero legitur κινήμασι. Edit. ημασι. Scholiastes autem ἀφροσύνητα, ἀτάκτους ὁρμαῖς καὶ ματαίους κινουμένην.

107 Τέρματος ἄσσον. Schol. ἀθελείας ἐγγύς.  
 115 Εἰ πέτρῃσιν. Mss. ἐν πέτρῃσιν.  
 115 Ἥ τιν' ἄλιω. Vat. ἦ τινα λίμνην. Coisl.  
 Int. ἦ γῆν ἀμπαλόφρονον.  
 117 Πολυχέος. Sic Coisl. Edit. πολυχέος. Schol. πολλόλογου, ἀμέτρος.

123 Ὡς καὶ ἐγὼ. Ita Coisl. Bene Billius ex conjectura emendaverat.

127 Μάθη. Vat. μάθοι. Μοχ τὰ τ' οὐ φατά. Mss. τὰ τ' οὐ φάντα.

131 Ὀδύροτα. Sup. lin. Reg. 991, ὀρμῶντα.

132 Κρουομένης. Schol. ὄψοσης αὐτὸν ἐξω τῆς σῆς καρδίης.

#### METRICA VERSIO.

Ad metam injecta revocare liceret babena,  
 Aut etiam prorsus corde tenere meo.  
 Nam Christo si juncta foret, splendore micaret  
 Illo, qui magno clarus ab igne venit.  
 Sed tamen haud tantum damni, dum clausa tenetur,  
 Efficit, a Christo sit procul illa licet.  
 Nam neque, si firmis petris solidisque retenta  
 Perserat interne flamma, vel udda minax,  
 Aut densum nemus, aut vastas plena foras: verum  
 Intus didimia mortua parit, latet.  
 Ac simul ut sermo patulo manavit ab ore,  
 Jam furit, ac nulla post revocatur ope.  
 Curvum ergo ut ramum cultor dum corrigat agri,  
 Hunc sensim ipse latus torquet in oppositum:

B Atque ita, vi cessante, manet dum denique rectus,  
 Nec prius in vitium degenerare solet:  
 Impete sic ego cum ferri mea verba viderem  
 Ulterius, ferret quam modus atque canon  
 (Sermo etenim quondam mihi vita erat), omnia verba  
 Suppressi. Haec vitio certa medela fuit:  
 Scilicet ut discat, quae fanda infandaque, lingua,  
 Quaeque silet prorsus nuum, lona verba loqui  
 Compressa est omnino, modum jam lingua tenebit.  
 Haec lex immodicis fixa sit usque viris.  
 Utile quatinus frenum compescere linguam,  
 Cum gravior pectus conciat ira tuum.  
 Nam lingua domita, ductus quoque concidit irae;  
 Non equidem prompte, concidit ille tamen.

135 Ἦν γάρ σφ' οἰδαλέον τε καὶ ἄγρια μαργαίνοντα  
 Ἄγχις ἀσφαλῶν, ὄθριν ἀποσκιδνάσεις.  
 Ἠγεμόνος φθιμέναο, φάλαγξ παθέων ὑπέειξεν·  
 Ὄδ' ἂν ἀναπνεύσεις ἀργαλέοιο σόλου.  
 Πάντα τῶδ' ἠγεσῆς Χριστοῦ μεγάλοιο ἀνακτος,  
 140 Αὐτὰρ ἔπειτα νόον οὐρακὸς ἡμετέρου.  
 Εἰ γὰρ μὴ τὸν ἔχεις ἰθὺντορα, οὐτε τι σιγῆς,  
 Οὐτε τι καρτερῆς μελίκονος ἔστ' ὄφελος·  
 Καὶ λίμνης στόμα λεπτὸν, ἐπὶν παλάμῃσιν ἔρυσας,  
 Αὔθις ἀποβῆξεις, ἀθρόον ἐκπορρέσει.  
 145 Ἀλλὰ λόγος κέλεται σε φαδνάντος, ἔνθεν ἀριστε,  
 Ἀρξάμενον, πάντων ὄδμα κακῶν κατέχειν.  
 Ταῦτά τοι ἡμετέρης μελοδμήματα, φιλιταε, σιγῆς·  
 Ἐκ παλάμης λαλέω, νόον ὕποδεξαμένης.

Οὗτος ἐμὸς πλοῦς ἐστὶ· σὺ δ' ἔς πλοῦν ἄλλον ἐπειγε.  
 150 Ἄλλος ἀπ' ἄλλοιο πνεύματος ὄρμον ἔχοι.  
 Εἰ δ' ἄγε, καὶ λόγον ἄλλον ἕμης ἄτοιτε σιωπῆς,  
 Ὅστις ἀπεχθαίρων, ὅς τε φίλα φρονέων.  
 Ἦν ὅτε κάρτος ἔχεσκον ἐν ἠθίοισι μέγιστον,  
 Καὶ με Χριστὸς ἀναξ ἔγγεν ἐπ' ἀντιπάλῳ,  
 155 Στερρότερόν ἄδμαντος ἐνὶ φρεσὶ πίστιν ἔγοντα,  
 Τεύχεσι τε κρατεροῦς πάντοθε φραζάμενον,  
 Θεοῖο μὲν λογιόσιν ἐμὸν νόον ἄγρον ἔτευξα,  
 Γράμματος ἐξ ἱεροῦ Πνεῦμ' ἀναμαζάμενος,  
 Οἷς βίβλων τοπάρουθε πικρὴν ἐξέπτυν ἄλμην,  
 160 Κάλλος ἐπιπλάτοισι χρώμασι λαμπόμενον  
 Σάρκα δ' ἐμὴν ζέουσσαν, ἐπεὶ νεότητι τεθῆλο,  
 Πολλοὺς καὶ πυκνοὺς ἔξεν ἐν καρμάτοισι.

135 Si enim ipsum tumentem et effrenate insanientem

Comprimas iratus, vitium ipsum dissipabis.

Duce extincto, agmen perturbationum cedet.

Sic autem respiraveris a gravi procella.

Hæc omnia periclitantur ductu Christi magni regis,

140 Deinde clavo mentis nostræ

Si enim hunc non habueris rectorem, nulla neque silentii,

Neque abstinentiæ etiam majoris utilitas:

Et stagni os angustum, si, postquam manibus illud obduxisti,

Iterum aperies, exundans effluet.

145 Verum jubet Verbum Dei clarissimum, te hinc, optime,

Incipientem, omnium fluctus vitiorum cohibere.

Hæc nostri meditationes, o charissime, silentii;

Calamo eloquor, qui mentis cogitationes excipit.

Hæc mea navigatio est: tu vero aliam navigationem inees.

150 Alius alio vento portum capiat.

Eia agite, et aliam mei causam audite silentii,

Qui inimicum animum geritis, et qui amicum.

Fuit quondam tempus, cum inter æquales excellerem maxime,

Ac me Christum rex educebat contra adversarium.

155 Firmiorem adamante in animo fidem habebam

Armis fortibus undique septus eram.

892-893 Divinis quidem oraculis meam mentem puram armavi,

Et sacris Litteris Spiritum hauriens,

Quibus primo librorum profanorum amaram expui sanguinem,

160 Pulchritudinem fictis coloribus nitentem.

Carnem vero meam æstantem, cum juventute floreret,

Multis et crebris attrivi laboribus.

135 Οἰδαλέον vs. Vat. οἰδαλόνα.

136 Ἄγχις. Vaticanus codex ἄγχιος. Mox ἀσφα-  
 λῶν. Schol. ὀργιζόμενος.

137 Φάλαγξ. Sic Reg. 991, et Int. Coisl. Edit.  
 ἀναξ.

139 Πάντα τῶδ'. Sup. lin. κατορθοῦνται. Schol.  
 ἀνεργεῖται.

143 Στόμα λεπτόν. Schol. στενώστατον.

144 Ἀποβῆξεις. Coisl. et Vat. ἀποβῆξαις. Mox  
 ἐκπορρέει, id est, nisi frenum linguæ injeceris, idem  
 tibi continget ac illi qui angustum stagni os manu  
 clausum atque obstructum rursus aperit; statim  
 namque confertim aqua omnis effluit.

149 Οὗτος ἐμὸς. Vat. οὗτος ἐοι πλοῦς ἄμυν. Hæc  
 nobis sit navigatio. Mox ἐπειγε. Sic 991. Coisl. ἐπι-  
 γειν. Vat. ἐπειγαι. Edit. ἐπειγῆ.

154 Εἰ δ' ἄγε. Hic in Reg. 991, Coisl., Vat. ali-  
 que pluribus dividitur, seu potius aliud carmen de  
 eodem argumento inscribitur, ἄλλα περὶ τοῦ αὐτοῦ.

152 Φίλα φρονέων. Schol. λόγου φίλος.

153 Ἐν ἠθίοισι. Schol. ἐν τοῖς ἀνακαίμενοις τῷ  
 Θεῷ.

156 Τεύχεσι. Sup. lin. ὄφελος.

157 Ἐρευστα. Schol. καθόπλιτα.

162 Πυκνοῖς. Reg. 991, πυκνοῖς. Schol. συνεχ-  
 σι. Idem, κατέρχων.

#### METRICA VERSIO

Nam tu si tumidam linguam rabidoque furentem  
 Impete coustringas, ira molesta cadet.  
 Extincto ductore fugam gravis ira capessit:  
 Ac cito compositis fluctibus unda stilet.  
 Ista quidem Christi ductum auxiliiumque requirunt:  
 Quæ clavum teneat post quoque mentis egent.  
 Nam nisi dux hæc sit, nec labra silentia quidquam,  
 Nec vitæ asperitas, utilitatis habet.  
 Atque angusta manu si clausuris ora paludis,  
 Ac rursum reseres, protinus illa fluet.  
 Ast hinc te, bone vir, Sermo clarissimus orsum,  
 Fluctum omnis vitii sistere libet jubet.  
 Cur sileat mea lingua, tibi, charissime, causam  
 Exposui: atque manu pectus habente loquor.

D Hic meus est cursus, dispar tibi cursus, et alter  
 Vento alio pulsus littora fida peti.  
 Eia age, nunc rationem aliam cur ipse silescam,  
 Accipe, chara mihi, quæque inimica, cohors.  
 Robore tui quondam juvenilia membra vigeat,  
 Inque hostem pugnae me dabat Omnipotens,  
 Cordè fidem medio magne firmam adamante gerentem,  
 Instructumque armis undique prævaliois.  
 Lustravi sanctis animum sermonibus, bausto  
 Flamme, versarem dum sacra scripta manu:  
 Quorum ope, qua libris inerat salsugo profanis,  
 Hanc vomui, fornae fictitiumque decus  
 Ac fervens etiam corpus, floreante juventa,  
 Pluribus edomuit, contudit atque labor.

- Γαστρι μὲν ὄβριον ἔπαυσα κέρου, καὶ γέιτονα λύσσαον, Ἄ Γλώσσαον ἔχον ἀδάμαστον, ἔδλωλον, ἧ με τόσοισι  
 Ὅμμα δ' ἐνὶ βλεφάρου πῆξα σαορροσύνη.  
 165 Βρῦξα γόλυ, καὶ δῆσα μέλη, καὶ κλαῦσα γέλωτα.  
 Πάνθ' ὑπόκειε Λόγῳ· πάντ' ἔθανεν τὰ πάρος.  
 Γαίη, κοίτος ἔμοι· πλευρῶν ἄκος, εἴματα λυπρά·  
 Φάρμακον/ἀγρυπνητής, χῆρος ἔμῳν δακρύων.  
 Ἥμασι νῦτον ἔκαμψα, καὶ θύμον παννυχίοισι  
 170 Στηλώθην, βροτέης ἔκνοος εὐπαθίης.  
 Ταῦτα πάρος· σάρκας γὰρ ἐπέλειον, αἰσι μέμλεον  
 Οὐρανίης ἀνόθου φῶτα μέγαν κατέγειν.  
 Καὶ κτεάνων βαρῶν ἔγκον ἀπέπτυσσα, ὡς κεν ἀερθῶ  
 Κούφος, ἀποσκιδνάσας πρὸς θεὸν ἄχθος ἔπαν.  
 175 Νῦν δ' ἔτε νοῦσος ἔχει με πικρῆ, καὶ γήρας ἔκαμψα  
 Ἥλιον ἐπ' ἀλλοτρίῳ τήνδῃ δουραθίην, [ψεν,  
 Πῆμασι, τοῦ φθονεροῦ δίκαιον ἀεὶ παλάμαις.  
 Οὔτε τιδὸς θόδοισιν ἐπέεραμον· οὐτ' ἀπὸ γαίης  
 180 Ἥλασα πατρίης, οὐ δῶλον ἔφρασαμην.  
 Οὐ γλώσσαον ἐτρέφα ἔκπεσῶλον, οὔτε τὴν ῥέξα  
 Ἥμετέρων θυέων ἔκνομον· οἶδε Λόγος.  
 Οὐ δόκωτον, οὐδέ μὲν ἔδωλον, ἐπεὶ καὶ πᾶσι νεμεσῶ,  
 Λαῶν ἡγεμόσιν τοῖα κλιζομένοις·  
 185 Ἄν νῦν ἦσσα θάλασσα, καὶ εὐρέα πείρατα γαίης  
 Πέπληθε, ὄνομερὸν πένθος ἐμῆς κραθίης.  
 Ἄλλὰ λόγος μ' ἐγάλεφεν ἀτάσθαλος· οὐ μὲν ἔγωγς  
 Πρὸςθε τὸδ' ὠτόμη, ἀλλ' ἐγάλεφεν ὄμοις  
 Πῆσά μ' ἔθηγε φλοίστον ἐπιφθονον. Ἄ φθόνος, καὶ σὺ  
 190 Ἐξ ἔμθεν τὴν λότης. Ἰσχοε, γλώσσα φίλη·

Ventri quidem vitium satietatis sustuli, et vicinam rabiem,

Oculos meos palpebris infixi temperantia.

165 Iram cohibui, membra devinxi, et risum deploravi.

Omnia Christo subdita sunt: cuncta priora enecta;

Terra, mihi lectus fuit; carnis medicina vestis aspera;

Vigiliarum remedium adhibui; terra lacrymis meis maduit.

Per diena corpus domabam, hymnis tota nocte defixus,

170 Ut columna stabam, nequidem mente humanam admittens voluptatem.

Hæc prius: fervebat enim caro, cui curæ est

A cœlesti ascensu magnam hominem prohibere,

Et facultatum grave pondus abieci, ut ferar

Expeditus ad Deum, omni excusso onere.

175 Nunc vero, cum amarus me vexat morbus, et senium curvat,

Incidi in hanc aliam calamitatem,

Linguam habens indomitam, promptam ad loquendum, quæ tantis

Malis, invidi me semper tradidit manibus.

Neque cujusquam sedes invasi, neque e patria

180 Expulsi quemquam, nec fraudem struxi.

Non linguam inimisi contumeliosam: nec quidquam admisi

Nostris sacrificiis indignum: novit Verbum Christus.

Nec præfectum, nec quemquam alium læsi, siquidem omnibus succenseo

Populorum duceibus, de quibus talia prædicantur:

185 Quorum nunc totum mare et lati fines terre

Pleni sunt: quod acerbum dolorem inurit meo pectori.

Verum improbus sermo mihi nocuit; nec equidem ego

Primum id existimabam: sed tamen mihi nocuit.

Omnium mihi conflavit amicorum invidiam. O livor, tu quoque

190 A me aliquando accipias. Comprime te, lingua dilecta;

163 Γαστέρα ὄβριον. Int. Coisl. καὶ τὴν ἐξ αὐ-  
 τῆς γενομένην μανίαν.

164 Σαορροσύνη. Temperantia anxilia.

165 Βρῦξα γόλυ. Ita Vat. et Coisl. Schol. ὠργί-  
 σθην κατὰ θυμοῦ, ἐνεβρίμια. Edit. βρῦξα γόλων.

166 Πάντ' ἔθανεν. Schol. νεύκρωται.

167 Πλευρῶν ἄκος. Ita legitimus cum domino  
 Gaultier. Edit. ἄκος. Nihilominus Schol. εἰς λύπην

πλευρῶν. Mox εἰς φάρμακον. Ilud. εἴματα λυπρά.  
 Sic Coisl. Edit. ἤματα. Billius præfert εἴματα, eique

senis videtur postulare, nec non quæ sequuntur,  
 168 Χῆρος ἐμῶν δακρύων. Id est, lacrymis meis

stratum meum rigavi.

169 Νῶτον. Sic Coisl. Edit. νότα. Schol. ἐδά-  
 μασα.

176 Ἄλλοτρη. Reg. 991, ἀλλοτρίην.

183 Οὐ σκοπὸν. Schol. ἐπισκοπον ἐβλαφάμην.  
 Mox ἐπεὶ, etc. Schol. Ἐπεὶ καὶ ἔνωπον πάντων τῶν

ἡγεμόνων παρρησιάζομαι τὴν ἀλήθειαν, τῶν τὰ τοιαῦτα καθ' ἡμῶν φημιζόντων. Quando quidem coram

omnibus populi præfæctis libere et ingenuè de iis, quæ  
 de nobis prædicantur, veritatem dico.

187 Λόγος. Vat. λόγος.

#### METRICA VERSIO.

- Ingluvies compressa mihi est, rabiesque propinqua; B Namque mihi effrenis lingua est, et garrula: per quam  
 Pupisque infixit lumina castus amor. Livor me innumeris afficit usque malis.  
 Fregi iram, membra et vinxi, fleveque cachinnum, Nullus in solum insilui, tellure nec ullum.  
 Omnia mortua sunt, quæ mihi clara prius. Ejeci patria: fraus neque culta mihi:  
 Lectus humusque fuit, laterum dolo, asper amictus: Vipereo nullum mordax ego dente petivi.  
 Et pepulit somnos imber ab ore cadens. Nec quidquam feci, quod sacra nona vetent.  
 Luce laborabam, divinas nocte canebam. Non ego pastorem læsi, non de grege quemquam:  
 Laudes, hesititæ necia membra gerens. Namque etiam in populi ferveo hile duces,  
 Ante quidem hæc: fervebat enim caro prava, moratur De quibus hæc rumor jactat, quis plenaque terra est,  
 Quæ mentem ad superas domos studet ire domos. Et mare, quæque mihi setibus ora rigant,  
 Quin et opum nolem abjeci: mea pondere ut omni Sed fraudi mihi sermo nullus fuit; laud prius ipsa.  
 Libera mens ceteri tendat ad astra gradat. Hoc arbitrabor, sed fuit ille tamen.  
 At nunc, cum morbo crucior, tristisque senecta, Invidiam ebaræ peperit mihi namque cohortis.  
 Damni aliud misera jam fero sortis genus. Livor, id a nobis accipe. Lingua, sile;



Βαῖν δ' ἴσχετο, γλῶσσα· τόδ' ἐς τέλος οὐ τε πέδησω. A 203 Ἄλλα γε δὴ φθόνον ἴσχε, βροτῶν ἄκος, ἐκ δέ με  
 Οὐ πόσον ἐξ ἐμῆθεν λήθεθ' ὁ μισολόγος. [πικρῆ  
 Πυνθάνοι' ὡς Σαμίων τις ἀναξ φθόνον ὡς ἀρέσαστο,  
 Δείσας εὐθρομῆν, μήσαστο τοῖον ἄχος.  
 195 Πόρκην, ὃν φιλέσασκε, πατρίων ἐμβαλε πόντῳ·  
 Τὸν δ' ὑποδείξαντον ἰχθύν, ἔδησε λίθον·  
 Ἰχθυόβολος μὲν ἔνακτι, ὁ δ' ὕπασσεν ὦ θεράποντι  
 Τὴν ἀλίην· πόρκης δ' ἰχθύος ἐν λαβῆσιν.  
 Ἰχθύν μὲν γαστήρ ὑπεδέξατο, χεῖρ δέ τε πόρκην·  
 200 Θαύμα μίγ'· οὐδ' ἐθέλων εὐρατο κείνος ἄχος.  
 Ὡ; καὶ ἐγώ· μύθος γὰρ ἐμῷ φθόνος ἄγριον αἰεὶ  
 Ὅρμα φέρει· σιγῆς βένθος ἔπασπασάμην.  
 Τόσπον ἐμοὶ Σαμίω· τόδ' αἰρών οὐ σάφα οἶδα,  
 Εἰ κακὸν ἢ καλὸν ἀντιάσσει τέλος.

Γνωστῶν ξερόσας, σὴν ἐπὶ λάμπην θοῖσι·

Ἐνθα σε σὺν φαέεσσι ἀειζώοισι γεραίρων,

Μέλιφοι' ἀπὸ στομάτων ἤχον ἐναρμόνων.

Δέγνυσο καὶ τὰδε χερσὶν ἑναυδέα, ὡς μὲν ἴχοιτι

210 Ἡμετέρης σιγῆς μνημόσυνον λαλῶν.

AE. Ἄλλο.

Τεῖχη, πολῶνες, κλειθρα, συγκλειστέ μ'·

Μή τις παρελθὼν ἢ λόγος φῶρ, ἢ βλος

Κλέψῃ λαθὼν τι τῶν ἐμῶν κειμηλίων,

Ἢ καὶ τύραννος ἀρπάσῃ βίβη χερσός.

5 Θεὸς τὸ θησαύρισμα, καὶ θεοῦ φόβος,

Parumper comprime te, lingua; non enim te perpetuo vinctam tenebo.

Non tantum a me consequetur (livor) litterarum osor.

894-895 Audivi quemdam Samiorum regem, ut invidiam placaret,

Veritum fortunæ cursum, talem sibi doloris materiam excogitasse:

195 Annulum paternum, quem diligebat, projecit in mare:

Piscem, qui cum exceperat, rete ligavit:

Piscator regi, rex vero tradidit coquo suo

Piscem: annulum autem in piscis visceribus repertus est.

Venter quidem piscem, manus vero recepit annulum:

200 Quod mirum valde; ac, sic ille nec, quam volebat, invenit molestiam.

Sic et ego: in meos enim sermones, cum infestus livor semper

Oculus ferret, altum silentium traxi.

Hæc mihi ex Samio utilitas; deinceps autem compertum non hab

An malus, an bonus contingat finis.

205 Verum, tu livorem comprime, hominum medice (Christe), meque ex amaris

Linguis liberatum ad tuum splendorem perducito:

Ubi te cum luminibus immortalibus adorans,

Concinam ore sonum modulatum.

Accipe vero has manus meæ tacitas litteras, ut habeas

210 Nostri silentii monumentum vocale.

XXXV. De eodem argumento'.

Muri, portæ, claustra, concludite me,

Ne quid subrepens, aut sermo furax, aut vita

Furetur clam quidpiam mei thesauri,

Aut tyrannus rapial violenta manu.

5 Deus thesaurus meus est, et Dei timor,

Scriptum an. 382. — Alias Toll. 8, pag. 89.

192 Μισολόγος. Litterarum osor, vel osor Christi.

Schol. μισόγιστος.

194 Δείσας. Sic Coisl. Edit. δείσας. Ibid. ἄχος.

Alii ἄκος, remedium. Vide infra, sect. II, carm. III,

ad Vitiatianum, vers. 45.

196 Λίθον. Vat. λίθον.

200. Οὐδ' ἐθέλων. Schol.: Οὐδέ λυπηθῆναι θέλων

βασιλεὺς Σαμίων ἐλύπητο. Neque rex, quam volebat,

invenit molestiam.

202 Σιγῆς βένθος. Sup. lin. ἄγριον σιγῆν.

205 Σαμίω. Sic Coisl. Reg. 991, sup. lin. τοσού-

τον ἀπὸ τοῦ Σαμίου ὠφέλημα. Mendose edit. Σαμίως.

204 Εἰ κακόν, etc. An malus, etc. Polycrates, rex Samiorum, tandem ignominiosa morte perit. Gregorius, qui eum imitatus est, premendo sermonem, qui ipsi hominum invidiam confuaverat, addit incertum esse, an sibi quemadmodum Polycrati, calamitosus vitæ finis futurus sit. Certe nihil tale contigit.

205 Ἄκος. Ita Coisl. Sup. lin. ἰατρός, et Schol. ὡς λόγος, τῶν ἀνθρώπων μέγα φάρμακον. Edit. nonnulli ἄκος.

206 Σῆν. Ita Coisl. Male edit. σὺν.

#### METRICA VERSIO.

Paulum, lingua, sile: non vincta tenere semper. B

Misologo tantum non dabo munus enim.

Prospera rex Samius metuens, hanc reperit artem,

Livorem ut placidum redderet ipse sibi.

Ingeniis pretii lapidem conjecit in undas:

Hoc capto, piscis cetia jacta subit.

Piscator regi piscem dat, rexque ministro;

Annulus in medio pectore piscis erat.

Ventre capit piscem, dextra capit atque monile:

Molestiam potuit nec reperire, volens.

Sic mihi quod livor semper mea verba malignus

Infesto spectet lunine, labra silent.

Hactenus ipse imitor Samium. Quisnam exitus autem

Continget tandem? non mihi scire datum est.

At preme livorem, et scleratis eripe linguis,

Ad tua me rapiens lucida tecta: Deus.

Hic ubi, cum sancta et semper radiante caterva,

Promam festivos letus ab ore sonos.

Hæc cape, muta manus tibi quæ dedit, ut moni-

[mentum

Non mutum mutæ vocis habere queas.

XXXV. DE EODEM ARGUMENTO.

(A. B. Caillau interprete.)

Me claustra, muri, janus, concludite,

Ne sermo furax, vita vel clam subrepens,

Latens thesauri quidpiam tollat me,

Rapace vel tyrannus invadat manu.

Thesaurus est Deus mihi, et Dei timor,

Ἐλπίς τε κούφίζουσα τὰς ἀρετίας ·  
 Αἱ πολλὰ πολλὰ δὲ με καὶ παρ' ἄξιαν  
 Δεδήχασίν τε καὶ σπαράξουσιν πλέον,  
 Ἦν μὴ σὺ τοῖς κέρκυβιν ἡρεμεῖν φράτῃς.  
 10 Καίπερ δὲ πάσχων δευῖν, καὶ δευῖνν πέρα,  
 Τοῦθ' ἔν δέδοικα, μὴ τι τοῖς πολλοῖς κακοῖς  
 Κεῖρων γενοίμην· καὶ τὸ γὰρ βιάπται φρένας.

ΛΓ'. Ἄλλο.

Φθέγγουσι' ἄπαντες· εὐδρομεῖτε τοῖς λόγοις·  
 Στροφὰς πλέουτε· ἰσχύουσι' ἀραγίους  
 Δεσμεῖν τὰ κοῦφα, καὶ περιπλανώμενα.  
 Βρονταῖε βύρσαις· ἀστραπαῖς ἔλλυχνίους  
 5 Πέμποτε· ἐγὼ ἔησα καὶ πάντῃ λόγον.

Et spes leniens molestias,  
 Quæ multæ multum sane me et immerentem  
 Momorderunt, et discerpent amplius,  
 Si non tu simiis quiescere jubeas.  
 10 Quamvis autem dura patiens et plus quam dura,  
 Hoc unum timeo, ne multis malis  
 Pejor flam : hoc enim ledit mentes.

XXXVI. De eodem argumento\*.

Loquimini, omnes; feliciter currat sermo vester;  
 Strophas nectite; potentes estote aranearum telis  
 896 897 Innectere levia et errabunda.  
 Tonate pellibus; fulgura lucernarum  
 5 Jaculamini: ego ligavi omnino vocem.  
 Satiatè vos, o speculatores, et tu, invidia.  
 Intus loquar, mentem Dei mysteriis  
 Informans, maculisque et vagis sensibus  
 Detergens, speculum Verbo exhibebo,  
 10 Donec perfectas imagines intus recipiat.  
 Et hæc silentii litteræ. Si autem tu nolis  
 Pluribus me loqui, Mens magna, quid oportet facere?

XXXVII. De eodem argumento\*\*.

Neque me peccatum rapuit, uec ulla lex  
 A liberis et a laboribus meis avulsit.  
 Trinitas hoc scit, quam prædicavi populo,  
 Scintillam accendens antea absconditam.  
 5 Invidia autem, et linguam ligarunt sapientes.

\* Scriptum an. 582. — Alias Toll. 5, p. 85. \*\* Scriptum an. 582. — Alias Toll. 6, pag. 87.

XXXV. 9 Κέρκυβιν. Simiis; quippe qui gestibus,  
 vestitu, et exteriore specie episcopus referrent, cum  
 revera nil minus essent.

XXXVI. 4 Βρονταῖε βύρσαις. Facetum sane hoc.  
 Inflatæ pelles et vesicæ, si capitibus, ut fit inter  
 ludendum, a pueris incutiantur, hombum edunt :  
 sed ad vera tonitrua ejusdem efficacitæ sunt, atque  
 aranearum tela, catenis ferreis comparata. TOLL.

7 Ἐγὼ εἶπον λαλῶσω. Alludit hic Theologus ad vetus  
 illud de Aspensio citharistæ dictum, qui omnia intus

canere dicebatur. TOLL.

8 Πλάνωρ αἰσθήσεων. Vide tom. I, pag. 14,  
 508 et 514.

9 Τῷ Λόγῳ. Verbo, vel forte rationi.

XXXVII. 5 Φθόνος δὲ, καὶ γλώσσην. Mallet Tol-  
 lius φθόνος δὲ γλώσσην ἐμὴν ἔησαν, καὶ σοφοί, nisi  
 quis potius legendum putarit : φθόνῳ δὲ γλώσσην  
 μου ἔησαν οἱ σοφοί. Invidia vero hæc orta a gloria,  
 quam Gregorio lapidatio, de qua mox, contulerat.  
 TOLL.

METRICA VERSIO.

Et blanda spes duros dolores liniens,  
 Qui non merentem plurimi me plurimis  
 Punxere telis, meque discerpent magis,  
 Nisi ut quiescant simi tu jusseris.  
 Sed aspera licet patiar, et plus quam aspera,  
 Hoc vereor unum, ne malis multis ego  
 Sin pejor : unum namque mentes vulnerat.

XXEVI. DE EODEM ARGUMENTO.

(A. B. Caillaud interprete.)

Date verba, cuncti; sermo currat prospere :  
 Ligatè nodos, et potentes nexibus  
 Aranearum incerta vanaque stringite.  
 Tonate pellibus : corusca fulgura  
 Projicite; vox ligata prorsus est mihi.

B Saturate vos, o curiosi, o lividi.  
 Intus loquar, mentem Dei mysteriis  
 Formans, situque et sensibus tergens vagis  
 Speculi nitorem proferam Verbo Dei,  
 Donec fideles suscipiat imagines.  
 Hæc litteræ silentii. Si me loqui,  
 Mens summa, nolis pluribus, quid nunc agam ?

XXIVII. DE EODEM ARGUMENTO.

(Eodem interprete.)

Nec ulla me culpa rapuit, nec ulla lex  
 Avulsit a natis vel a laboribus.  
 Hoc novit a me prædicata Trinitas,  
 In urbe scintillam excitante conditam.  
 Livoris hoc : liuguanque vinxerunt sophi.

Τὶ γὰρ, μάταιε, καίπερ ἔσκατισμένος  
 Νόσῳ βαρεῖα, τόσον ἤγερας κλέος ;  
 Οὐκ οἶσθ', ὅσον νῦν τῶν ἀπαιδευτῶν κράτος,  
 Οὐς συγγενὲς θράσος τε καὶ μοχθηρία ;  
 10 Χορεύετε', εὐδωροῦμετε, δυσσεβῆς ἄπας.  
 Βάλλοιτε, τοξοῦσθε μὴ πεφραγμένους.  
 Σιγὴ βαθεῖα· Γρηγόριος πορρωτάτω.

ΑΡ. Ὑμνος εἰς Χριστὸν μετὰ τὴν σιωπὴν, ἢ ἐν τῷ  
 Πάσχα.

Χριστὸν ἀναξ, σε πρῶτον, ἐπεὶ λόγον ἤβρι δῶκα,  
 Ἀγνοῦν κατέχων, φθέγγου' ἀπὸ στομάτων,  
 Ἄγνωτάτου ἱερῆος ἀγνὸν θῦος, εἰ θέμις εἶπαίν,  
 Τόνδε λόγον προχέων ἡμετέροιο νόου.

5 Πατροπαῖς, μέγαλόιο νόου λόγε, φέρτερε μύθοιο,

Quid enim, stulte, quamvis obnubilatus  
 Morbo gravi, tantam excitasti famam?  
 Non noveras quanta nunc indoctorum potentia,  
 Quibus cognata audacia et improbitas?  
 10 Exultate, feliciter agite, quotquot impii estis.  
 Mittite lapides, sagittis petite inermes.  
 Altum silentium; Gregorius abest longissime.

XXXVIII. Hymnus ad Christum post silentium, in Paschate'.

Christe rex, te primum, quando quidem sermonem in aerem emisi

Diu retentum, ore eloquar,  
 Sanctissimi sacerdotis sanctum sacrificium, si fas est dicere,  
 Hunc sermonem profundens meæ mentis.

5 O Patris lux, magnæ mentis Verbum, præstantius quovis sermone,

Summæ lucis lux summa, unigenite Fili,  
 Imago æterni Patris, et sigillum principio parentis,  
 Cum Spiritu magno collucens, late regnans,

Sæculorum finis, gloriosissime, opum dator,

10 Sublimi throno sedens, celestis, omnipotens, anbelitus mentis,

898 899 Rector mundi, auctor vite, opifex omnium

Quæ sunt, et quæ futura sunt. Tibi enim omnia existunt,

Qui mundi fundamenta, et quæcunque sunt, te volente,

Vinciens administras nutibus immutabilibus.

15 Per te enim, o rex, sol ille sublimis astra obscurat,

Orbem igneum snpereminens, ut tu mentes beatas.

Per te vivit et occidit alternis vicibus, lumen noctis,

Luna, rursus pleno lumine lucens revertitur.

\* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 56, pag. 131.

6 Ἐσκατισμένος. Elegans hæc translatio est.  
 Morbi namque corporis et animæ lumen obnubilant,  
 et homines luci publicæ subtrahunt. TOTL.

11 Ἐδ. Lloise. Vide supra, carm. XII, v. 31, etc.  
 XXXVIII. ΤΙΤ. Ὑμνος. Sic Reg. 992 et Coisl.

Edit. ὕμνοιο.

2 Ἀγνοῦν. Schol. ἐπιπλοῦ.

6 Φωτὸς τ'. Val. φωτὸς ἀτ'. Mox ἀκρον. Sup. lin.  
 κθαβαρν.

8 Ἐβρυμέδων. Sic Vat. et Coisl. Schol. παντο-  
 κράτωρ. Edit. εὐρυμέδων.

9 Πελύρημα. Schol. τῆδος. Int. Coisl. τὴν αἰῶνα  
 περιέχων.

10 Πανσθενές. Sup. lin. ἰσχυρότατον πνεῦμα.

Schol. παντοῦργον πνεῦμα, νοῦς.

15 Σολ. Schol. παρὰ σολ.

16 Νόας. Schol. οὐρανίας δυνάμεις.

### METRICA VERSIO.

Quid namque morbo obnubilatus tam gravi,  
 Insaue, tantam suscitasti gloriam?  
 Non insciorum noveras potentiam,  
 Cognata quis audacia et malignitas.  
 Gaudete, quotquot impii, bene currite.  
 Saxis inermes et sagittis cædite.  
 Altum silentium; proenl Gregorius.

XXXVIII. HYMNUS AD CHRISTUM POST SILENTIUM, IN  
 PASCHATE.

(Billio interprete.)

Pressa diu quoniam nunc tandem labra resolvit,  
 Maxime, te primum vox mea, Christe, canet;  
 Sacrifici puri, si fas est dicere, pura

B Victima de nostro pectore sermo fluet.  
 O magnæ mentis Verbum, præstantius omni  
 Eloquio, lumen luminis, Unigena;  
 Æterni Patris effigies, certumque sigillum,  
 Pneumate cum magno luce micansque pari,  
 Ævi auctor, fama celebris, donator opumque;  
 Hallitus et mentis, alithrone, omnipotens;  
 Conditor, atque dator vite, moderator et orbis,  
 Nam tua sunt curæ subdita quæque tuis;  
 Tramite qui recto lati fundamina mundi,  
 Atque tuo nutu cuncta ligata geris:  
 Tu facis ut Phœbi lux aurea contegat astra,  
 Sidera sic, mentes tu velut, exsuperans.  
 Tu facis ut noctis lumen vivatque cadatque,  
 Detque suum rursus luna novata jubar.

Σὺ δὲ ζωφόρος τε κύλιος καὶ μέτρα χορηγίης.

20 Ὅραις μέτρα φέρεις ἦμα κίρναμένας.

Ἀπλιανέες τε πλάνοι τε παλιμπορον ἀποσυντες

Ἄστέρες ἠγαθέης εἰσὶ λόγος σοφίης.

Σὺν φάος εἰσὶν ἅπαντες, ὅσοι νόες οὐρανίωνες

Μέλποισι Τριάδος δόξαν ἐπουρανίης.

25 Σὺν βροτῶς αὐ κλέος ἐστίν, ἃν ἀγγελοῦ ἐνθάδ' ἔθηκας

Ἵμνοπόλιον τῆς σῆς, ὧ φάος, ἀγλαΐης.

Ἄμβροτέ μοι βροτέε τε, παλιγγενέες, ὕψος ἄσπερον,

Ἰσάτιον θνητῶν πέηματα σαρκοφόρε,

Σὺ δὲ ζῷ, σοὶ λαλέω, σοὶ δ' ἔμψνός εἰμι θυρή.

50 Ἡ μόνη κτεάνων λαίπετ' ἀπ' ἡμετέρων.

Σοὶ καὶ γλώσσαν ἔθησα, καὶ ὅσασι μῦθον ἔλωσα.

Λίσσεσμαι ἀλλὰ πόρος ἄμφοτερ' εὐαγέως.

A Φθίγξομαι, ἄσπ' ἐπέοικεν· ἂ δ' οὐ θέμις, οὐδέ νοήσω.

Ἦρῶσιν μαργάρεον, βίβρορον ὠσάμενος,

35 Χρυσὸν ἀπὸ φαμάθου, ῥόθον κρνασῆς ἀπ' ἀκάνθης·

Λέξομαι ἀπ' ἀσταχίου στόν, ἀφελὸς καλδήμη.

Ταῦτά σοι ἡμετέροιο θαλάσσια, Χριστῆ, πόνου

Γλώσσει ἀπερευρομένη πρῶτον ἀνήθηξ' ἔπος.

Ἐήμερον ἐκ νεκίου Χριστῶς μέγας, οἷοι· ἐμψύθη,

40 Ἐγγετο, καὶ θανάτου κέντρον ἀπεσκέδασε,

Καὶ ζοφερόσις πλεῖωνας ἀμειδίτου ἄδαο

Ἦρῆσιν, καὶ ψυχαίς δάκεν ἐλευθερίην.

Ἐήμερον ἐκ τύμβου θορίν, μερόπασσι φανθή,

Οἷς γένεθ', οἷσι θάνεν, οἷς ἔγρετ' ἐκ νεκίου,

45 Ἄς κε παλιγγενέες τε καὶ ἐκ θανάτου φυγόντες,

Σοὶ συναστρόμεσθ' ἔνθεν ἀνερχομένη.

Per te signifer orbis, et moderata ratio choreæ cælestis.

20 Anni partibus modum præscribit benigne temperatis.

Fixa etiam, et errantia retro gradientia

Sidera, admirabilem tuam prædicant sapientiam.

Tua lux sunt omnes quæcumque animæ cælestes

Decantant Trinitatis gloriam cælestis.

25 Tua enim est gloria homo, quem angelum in hoc mundo constituisti,

Præcœtæm tui, o clarissimum lumen, splendoris.

O immortalis, immortalis propter me, iterum genite, celsitudo incorporea,

Qui postremo ad expianda hominum peccata carnem assumpisti,

Tibi vivo, tibi loquor, tibi viva sum hostia,

30 Quæ sola ex facultatibus meis linquitur.

Tibi et linguam constrinxi, et nunc auribus sermonem aperui :

Sed præsta, obsecro, ut utrumque pie faciam.

Loquar quæ decent ; quæ autem nefas est, nequidem cogitem.

Effundam margaritam, cœnum depellens.

35 Aurum ex arena, rosam ex aspera spina,

Legam ex aristis triticum, abiciens stipulam.

Has tibi nostri, Christe, primitias laboris,

Lingua primum eructans obtulit sermonem.

Hodie Christus Dominus ex mortuis, quibus admistus est,

40 Surrexit, et mortis aculeum dissipavit,

Et tenebrosas portas inamœni tartari

Perrupit, et animis libertatem dedit.

Hodie e tumulo prosiliens, hominibus apparuit,

Quibus natus est, quibus mortuus, quibus surrexit a mortuis,

45 Ut regenerati et a morte profugit,

Una tecum hinc in cœlum ascendente sustollamur.

19 *Ζωφόρος*. Græci sic appellant zodiacum, qui obliquus est circulus, et duodecim signa cælestia continet. Mox *μέτρα χορηγίης*. Schol. *μέτρα κινήσεως, constans motus.*

22 *Εἰσὶ λόγος σοφίης*. Iut. Coisl. *ἔργον τῆς σῆς σοφίης, τὰς αὐτῆς οὐκ ἐπιπένησεν*. Schol. *εἰσὶ βίης σοφίης λόγοις τε καὶ θέλημασι. Sunt verbis et voluntate divinae τὰς sapientiae.* Sup. lin. *βουλήματι, consilio.*

25 *Ἐνθάδ'*. Sup. lin. ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ.

27 *Βροτέε τε*. Id est βροτοειδές. Mox *παλιγγενέες*.

Schol. *δὲ' ἐπὶ δεύτερον γεννηθείς.*

28 *Πήμασι*. Schol. *πλημμελήμασι.*

29 *Ἐμπνοός*. Sup. lin. *ἐμψύχος θυσιῶν.*

32 *Πόρος*. Sup. lin. *δύσως γενέσθαι ὄσως.*

36 *Λέξομαι*. Sic Coisl. Schol. *λήξομαι. Nonnulli edit. λέξομαι.*

37 *Θαλάσσια*. Schol. *χαρίστημα.*

39 *Ἐήμερον*. Hic in codice Coisliniano novum incipit carmen.

#### METRICA VERSIO.

Tu facis ut partes moderetur signifer anni,

Tempora temporibus consocietique novis.

Quin etiam in stellis sapientia mira refulget,

Tam fixis, quam quas cernimus ire vagas.

Lux tua sunt omnes, habitant quæ sidera, mentes,

Ac Triadis laudes quæ sine fine canunt.

Gloria rursus homo tuæ, qui velut angelus abs te

Hic situs est, decus ut cantet et ipse tuum.

Æthere, ac rursum mortalis : corporis experts,

Atque hominum causa post quoque factus homo :

Vivo, loquorquæ tibi, tibi sum, bone, victima viva,

Omnibus ex opibus sola relicta meis.

Pressa tibi est mea lingua, tibi mea lingua soluta :

Da, precor, ut sancte cedat utrumque mihi.

B Quæ decet, ista loquar : quæ non, nec peccare voluam.

Depulso fundam margarata chara luto,

Vernantemque rosam et spinis, aurumque ab arena,

Et spicis missa farra legam stipulam.

Has tibi primitias nostri, bone Christe, laboris,

Obtulit hæc primum carmina lingua tibi.

Hæc es, Christe, die levibus revocatus ab umbri.

Atque retudisti splendida dira necia.

Horrendas hæc lucæ fores tua rupit averni

Dextera : libertas est animisque data.

Visus es humanis hodie redivivus : ob illos

Nam satus es, passus, redditus et superis

Ut sursum nati, redivivique astra petamus,

Atque Patris tecum regna beata tui.

Ἐήμερον αἰγλήεις σε μέγας χορδὸς ἀμφιγέτηθεν  
 Ἄγγελικῶς, μέλιτων ὕμνον ἐπιστέφειον.  
 Ἐήμερον ἦχον ἔπνευσας, μωμικῶτα χεῖλαι σιγῇ  
 50 Ἀύσας, ἀλλὰ μ' ἔχεις ὀμπόσπον κιθάρην.  
 Νῦν νόον ἔνδοσ ἐρεξα, λόγῳ Ἀδόν· αὐτὰρ ἔπειτα  
 Ἐρέω καὶ μεγάλῳ Πνεύματι, ἦν ἐθέλη.

ΛΘ'. Εἰς τὰ ἔμμετρα.

Πολλοὺς ὄρων γράφοντας ἐν τῷ νῦν βίῳ  
 Λόγους ἀμέτρους, καὶ βρόντας εὐκόλως,  
 Καὶ πλεστον ἐκτρέβοντας ἐν πόνοις χρόνον,  
 Ὅν κέρβος οὐδὲν ἢ κενὴ γλωσσολογία·  
 5 Ἄλλ' οὖν γράφοντας καὶ λίαν τυραννικῶς,  
 Ὅς μεστὰ πάντα τυγχάνειν ληρημάτων,

Α Ψαμμοῦ θαλασσῶν ἢ σκνιπῶν Αἰγυπτίων·  
 Πάντων μὲν ἀν ἔθεισθα καὶ γνώμην μίαν  
 Ταύτην ἔθωκα, πάντα βίβαντας λόγον,  
 40 Ἀδῶν ἔχεσθαι τῶν θεοσπνεύστων μόνον,  
 Ὅς τοὺς ζάλην φεύγοντας ἔρμων εὐδίων.  
 Εἰ γὰρ τοσαύτας Αἰ Γραφαὶ δεδούκασι  
 Λαθάς, τὸ Πνεῦμα, τοῦτι σοι σοφώτερον,  
 Ὅς καὶ τὸδ' εἶναι πανθὸς ὀρμητηριον  
 45 Λόγου ματαίου τοὺς κακῶς ὀρμωμένους.  
 Πότ' ἀν γράφων τῷ, τοὺς κάτω νοήμασιν  
 Ἄναμφιλέτους, ὧ' τὴν ἐκτείναις λόγους;  
 Ἐπεὶ δὲ τοῦτο παντελῶς ἀμήχανον,  
 Κόσμου βαγέντος εἰς τόσας διαστάσεις,  
 20 Πάντων τ' ἔρεισμα τῆς αὐτῶν ἐκτροπῆς

Hodie magnus et splendidus chorus circa te oblectatur  
 Angelicus, cantando carmen epinivium.

900-901 Hodie sonum edidi, clausa diu silentio labra  
 50 Solvens; sed jam me habes instar citharæ ad celebrandas laudes tuas.  
 Menti mentem intus innotavi, Verbo verbum; postea autem  
 Sacrificabo et magno Spiritui, si voluerit.

XXXIX In suos versus.

Plurimos cernens condere hac ætate  
 Nullis astricta numeris scripta, et leniter fluentia,  
 Multumque temporis his impendere operibus,  
 Quorum nullus est fructus, quam vana garrulitas:  
 5 Imo cernens eos scribere admodum proaciter,  
 Plenaque omnia esse rebus nugatoriis,  
 Arena maris, aut muscis Ægyptiis:  
 Omnium quidem suavissime consilium unum  
 Hoc dedi, ut abjecto quolibet sermone,  
 10 Solis a Deo afflatis Scripturis incumberent,  
 Ut ii, qui tempestatem fugiunt, in tranquillam se recipiant stationem.  
 Nam si tot Scripturæ præbent ansas,  
 Illud est, quod tibi, divine Spiritus, visum sapientius,  
 Ut sit cujusvis propugnaculum  
 15 Vanæ doctrinæ his, qui sinistro animo concitantur.  
 Quandonam tu scribens, terrenæ sapientiæ cogitationibus  
 Firmas afferes, o bone vir, rationes?  
 Quoniam vero id prorsus impossibile,  
 Cum orbis scinlatur tot in contrarias partes,  
 20 Omnesque fundamentum sui diverticuli

\* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 162, pag. 248.

48 Μέλιτων ὕμνον ἐπιστέφειον. Scholiastes interpretatur, ὕμνον ἐπινικιον φῶν.

50 Ἐχεις. Cois. ἔχεις.

51 Ἐρεξα. Schol. ἔθωσα.

52 Ἐρέω. Schol. ἔθωσω.

XXXIX. 2 Ἀμέτρους. Scripta nullis astricta numeris intelligit Gregorius, quibus suos opponit sermones ἔμμετρους.

6 Ὅς μεστὰ. Sic Vat. Edit. ὡς μετά.

8 Μίαν. Vat. τίνα.

9 Πάντα βίβαντας. Ita Vat. Edit. πάντ' ἀποβίβας. Consilium hoc amplexus sum, ut omnem sermonem abiciens, solis divinitus afflatis Scripturis incumberem.

10 Μόνον. Vat. μόνων.

14 Ὀρμητήριον. Hæc vera Gregorii sententia est, qui alibi passim exagitat sua introductam ætate, quasi ex Scripturis λογομαχῶν, subtileque dialecticau simplici subrogatam fidei.

16 Πότ' ἄν. Vat. πῶς.

#### METRICA VERSIO.

Te chorus angelicus luce hac lætusque micansque  
 Victorem cinxit, læta trophæa canens.  
 Hac luce insonni, compressaque labra resolvi;  
 Ac vice me citharæ, te celebrantis, habes.  
 Mente prius mentem recini: verbo cano Verbum;  
 Postmodo Pneauma sacrum, si volet, ipse canam.

XXXIX. IN SUOS VERSUS.

(Fed. Morello interprete.)

Plerosque cernens scribere hoc in sæculo  
 Opera innumera perleniter fluentia,  
 Et plurimum huic tempus labori impendere,  
 Quorum est lucellum inane maledicentiæ:  
 Atque insolenter edere hos scripta admodum,

B Nugas pararent ut meras sudoribus,  
 Ægyptias muscas, arenasve æquoris:  
 Suavissime omium hæc stetit sententia,  
 Ut quolibet sermone contempto incumberem  
 A Numine afflatis voluminibus modo;  
 Ut expetit portus, procellas qui fugit.  
 Nam si tot ac tantas sacra eloquia exhibent  
 Ansas, tibi hic est Spiritus prudentior,  
 Ut sit refugium proximum hoc cujuslibet  
 Vanæ loquelæ, his qui incitati sunt male.  
 Quando exarans tu cogitationibus  
 Serpentibus humi, expanderes ratos sonos?  
 At cum arduum et difficile prorsus hoc aiet,  
 Ubi muodus in dissidia tot conscinditur,  
 Cum omnes basin diverticuli habeant sui,

Τούτους ἔχόντων τοὺς λόγους συμπροστάτας ·  
 Ἄλλην μετῆλθον τῶν λόγων ταύτην ὁδὸν,  
 Εἰ μὴ καλὴν γε, εἰ δὲ μὴ γ', ἐμοὶ φθῆναι·  
 Μέτροις τι δοῦναι τῶν ἐμῶν ποιημάτων.  
 25 Οὐχ, ὡς ἂν οἰηθεῖεν αἱ πολλοὶ βροτῶν,  
 Τῶν πάντα ῥέστων, ὄξαν ἐκακροῦμένους  
 Κενῆν, ὃ δὴ λέγεται. Τούναντι μὲν οὖν  
 Τρέχοντας οἷα τοὺς ἐμοὺς, οὕτω γράφειν,  
 Ἄνθρωπαρῆσκειν μάλλον· οἱ γὰρ κλειότες  
 30 Τοῖς σφῶν μέτροις μετροῦσι καὶ τὰ τῶν πέλας  
 Ὅψε προτιμῶν τοῦτο τῶν θεῶν πόνων·  
 Μὴ μοι τοσοῦτον ἐκπίσει Θεοῦ λόγος!  
 Τί οὖν πέποιθα, τοῦτ' ἴσως θαυμάσεται.  
 Πρῶτον μὲν ἤβλησα, τοὺς ἄλλους καριῶν,

A 35 Οὕτω πεδῆσαι τὴν ἐμὴν ἀμετρίαν·  
 Ὃς ἂν γράφωιν γε, ἀλλὰ μὴ πολλὰ γράφω,  
 Καριῶν τὸ μέτρον. Δεύτερον δὲ τοῖς νέοις,  
 Καὶ τῶν ἑοσι μάλιστα χαίρουσι λόγους,  
 Ὅσπερ τι τερπνὸν τοῦτο δοῦναι φάρμακον,  
 40 Πειθοῦς ἀγωγὸν εἰς τὰ χρησιμώτερα,  
 Τέχην γλυκαῶσαι τὸ πικρὸν τῶν ἐντολῶν.  
 Φοβεῖ δ' ἀνίστασθαι τε καὶ νευρᾶς τόνοσ·  
 Εἰ πως θέλεισ καὶ τοῦτο· εἰ μὴ τι πλῆον,  
 Ἄνε' ἄσμάτων σοι ταῦτα καὶ λυρισμάτων.  
 45 Παίξειν δέδωκα, εἰ τι καὶ παίξειν θέλεισ,  
 Μὴ τις βλάβη σοι πρὸς τὸ καλὸν συλωμένω.  
 Τρίτον πεπονηθὺς οἶδα· πρᾶγμα μὲν τυχὼν  
 Μικροπρεπέσ τι, πλὴν πέποιθ'· οὐδ' ἐν λόγους

Pos habeant sermones, qui praesidio sint :  
 Ad aliam me contuli, hanc nimirum, sermonum viam,  
 Honestam quidem, vel si minus saltem mihi gratam ;  
 Ut versibus aliquid impenderem laboris ;  
 25 Haud equidem, ut fortasse videbitur plerisque mortalium,  
 Per omnia facilius ac levissimorum, ad gloriam comparandam  
 Inanem, quod dici solet. Contra quidem  
 Scio eos, qui mea vellicant, dicere, quod ita scribam,  
 Me magis hominum auram captare ; nam plerique  
 30 Suis ipsorum actibus meliuntur acta proximi :  
 302-303 Neque id praefereus sacris laboribus :  
 Ne mihi tantopere excidat Dei verbum !  
 Quid ergo consilii habui, id forsitan mirabimini.  
 Primum quidem volui, cum in aliis operam posuissem,  
 35 Sic meam frenare intemperantiam ;  
 Ut si scriberem, saltem non multa exararem,  
 Difficultate elaborandi carminis. Deinde volui juvenibus,  
 Hisque maxime qui sermonibus delectantur,  
 Veluti quoddam gratum praebere pharmacum,  
 40 Illecebrosus ducens ad utiliora,  
 Arte deliniens acerbitatem mandatorum.  
 Amat etiam tensa remitti chorda :  
 Si quo modo velis hoc (probare) : si nihil quidquam amplius,  
 Pro cantilenis tibi haec erunt et strepitibus.  
 45 Ludum praebui, si ludus tibi placet,  
 Ne quid damni tibi accidat honesta quaerenti.  
 Tertio me affectum scio ; res quidem fortassis  
 Parva videri possit ; verumtamen affectus sum ; nequidem vim dicendi

21 Συμπροστάτας. Vat. οὖν προστάταις.  
 26 Τῶν πάντα ῥέστων. Haec jungimus cum βρο-  
 τῶν. Morel. non recte junxit cum ὄξαν.  
 32 Moc. Ita Vat. Edit. μοῦ.  
 33 Θαυμάσεται. Ita Vat. Edit. θαυμάζεται.  
 35 Ἄμετρίαν. Sic optime Vat., lingua fluxum.  
 Edit. ἀμαρτίαν.  
 37 Καριῶν. Vat. λαβῶν.

46 Τὸ καλόν. Ita Vat., quae vera est lectio. Ne  
 quid damni contingat, dum honesta sectaris, ad id  
 quod honestum est venis. Aliiter συλωμένω, spo-  
 liato, nudato, scilicet laesa pietate, morumque in-  
 tegrityte, lectione profanorum carminum : ut si quis  
 iis delectetur, eaque potius legat, in quibus aliquid  
 honestati morum fideique adversum occurrit. Edit.  
 mendose καλῶ.

## METRICA VERSIO.

Haec genera sermonum, quasi adjuvantia :  
 Equidem aliud suscepti iter sermonibus,  
 Honestum opinor, sin minus, gratum mihi,  
 Laboris ut mei darent aliquid versibus ;  
 Non, ut putarent plurimum mortalium,  
 Quo gloriam e facillimis adipiscerent  
 Vanam, ut solet dici : sed e contrario  
 Novi mea utique vellicantes dicere,  
 Me scribere, ut placere queam vulgo magis :  
 Aliena meliuntur acta nam aliqui suis.  
 Nec praefereus istud sacris laboribus.  
 Ah! ne excidat tantum Deus mente a mea !  
 Affectus ergo ut sim, illud admiramini.  
 Primum laborans id operam pro aliis dedi,

B Ligare peccatum meum quo possem ita ;  
 Ut si luberet scribere, haud conscriberem  
 Multa, elaborans carmen. Inde in gratiam  
 Juvenum, atque eorum verba quae juvant bona,  
 Hoc suave volui remedium tibi dare,  
 Suadere illicent, atque maxime snut commoda,  
 Mandata quae urgent arte, sic deliniens.  
 Interdum amat remittit chordae tonus ;  
 Si quae velis modo hoc probare, uec amplius  
 Quaeris, loco cantus iura strepitusque erunt.  
 Tibi haec dedi ad ludum, tibi ullus si placet :  
 Ne noxa quae subeat honestate viduum.  
 Affectus id sum tertio, ut res forsitan  
 Pusilla videatur, tamen meipsam afficit ;

Πλέον δίδωμι τοῖς ἔξωτος ἡμῶν ἔχειν·  
 50 Τοῦτοῖς λέγω δὴ τοῖς κεχωρημένοις λόγοις  
 Εἰ καὶ τὸ κάλλος ἡμῖν ἐν θεωρίᾳ.  
 Ὑμῖν μὲν οὖν δὴ τοῖς σοφοῖς ἐπαίσαμεν.  
 Ἔστω τις ἡμῖν καὶ χάρις λέοντος.  
 Τέταρτον εὗρον τῇ νόσῳ πονούμενος  
 55 Παρηγόρημα τοῦτο, κύκνος ὡς γέρων,  
 Ἁλεῖν ἐκρυπῶ τὰ πτερώων σφύγματα,  
 Οὐ θρήνην, ἀλλ' ὕμνον τιν' ἐξέτηριον.  
 Πρὸς ταῦτα νῦν γινώσκω ἡμῖν, οἱ σοφοί,  
 Τῶν ἔνδον. Εἰ δ' ἤτησθε, τῶν αὐτῶν λόγων  
 60 Πλείστον τὸ χρέμα· καὶ τὰ παίζοντων λόγοι,  
 Χωρεῖτε· μακρὸν δ' οὐδὲν οὐδ' ὑπὲρ κέρων,

A Ἄλλ' οὐδ' ἀχρηστον, ὡς ἐγὼμαι πανταλῶς.  
 Αὐτοὶ διδάξουσ' οἱ λόγοι θελοντά σε.  
 Τὰ μὲν γὰρ ἐστὶ τῶν ἡμῶν, τὰ δ' ἔκτοθεν.  
 65 Ἡ τῶν καλῶν ἔπαινος, ἢ κακῶν φόβος,  
 Ἡ δόγματ', ἢ γνώμη τις, ἢ τομὰ λόγων,  
 Μνήμην ἔχουσαι τῇ δέσει τοῦ γράμματος.  
 Εἰ μικρὰ ταῦτα, οὐ τέλει τὰ μέγιστα.  
 Μέτρον κακίξει· εἰκότως, ἀμετρον ὄν,  
 70 Ἰαμβοποδὸς, συγγράφων ἀμελώματα.  
 Τίς γὰρ βλέποντα, μὴ βλέπων, ἐγνώρισεν;  
 Ἡ τίς τρέχοντι, μὴ τρέχων, συνέβραμε;  
 Πλὴν οὐ λείηθα, δ' φέγεις, ἄνοούμενος.  
 Ὅ γὰρ κακίξει, τοῦτο σοι σπουδάζεται,

Majorem, quam nos, infideles habere concesserim:  
 50 De ornato illo loquor et florido dicendi genere,  
 Quanquam nobis orationis venustas sit in spiritali intelligentia.  
 Vobis quidem igitur, ut sapientibus lusimus.  
 Nobis autem sit gratia leonis.  
 Quarto inveni morbo gravatus  
 55 Solatium istud, venit odor senex,  
 Loqui mihi ipsi alarum sibilis,  
 Non lugubrem cantum, sed canticum in discessu.  
 In his modo intelligitis, viri sapientes,  
 Intimos animi sensus. Si autem ceditis, ipsorum sermonum  
 60 Potissimum res est: et quæ ludentium sunt, sermones  
 Procedite: nihil vero longum, nihil supra satietatem,  
 Nihil etiam inutile, ut ego prorsus arbitror.  
 Ipsi docebunt te sermones volentem.  
 Alia quidem ex meis sunt: alia autem ex profanis;  
 65 Aut bonorum laus, aut malorum reprehensio,  
 Vel doctrina, vel opinio, vel breves sententiae,  
 904-905 Quæ in memoria facile insideant viuculo literæ.  
 Si hæc parva sunt, tu edice meliora.  
 Modos carpis: recte quidem, utpote rudis versuum,  
 70 Iamborum scriptor, conscribens miseris versus.  
 Quis enim videntem, non videns, agnoverit?  
 Aut quis currenti, non eurrens, concurrat?  
 Verum non lates, quod reprehendis, ipse aucupans.  
 Quod enim improbas, hoc tibi curæ est,

49 Πλέον. Non plus aliquid fatebor infideles, quam nos habere.  
 50 Κεχωρημένοις. Id est videlicet pictis floridisque sermonibus.  
 51 Εἰ καί, etc. Morel.: Quamvis quod est, pulchrum sit ob oculos suum; quod qui potest capere capiat.  
 55 Ὑμῖν. Val. ἡμῶν καὶ χάρις λέοντος, scilicet ut postremi devotorem.  
 58 Γινώσκω ἡμῖν, οἱ σοφοί. Aliter: Ignoscite nobis, vos qui sagaces estis ad perspicendum intimos animi sensus.  
 59 Εἰ δ' ἤτησθε, τῶν. Aliter: Sin vincimini ipsi sermonibus.

60 Πλείστον τὸ χρέμα. Aliter: Res mira.  
 61 Χωρεῖτε. Procedite, capite, facete, vox militaris, inquit Combefisius, usu trita honis auctoribus. Morel. valete: quæ quidem est altera vocis χωρεῖτε acceptio, verum hic parum commoda.  
 64 Τῶν ἡμῶν. Ex Scripturis.  
 66 Ἡ γνώμη. Aut consilium, aut opinio.  
 67 Μνήμην ἔχουσαι τῇ δέσει. Memoriae commoda ex stricta oratione.  
 73 Οὐ λείηθα. Non lates: nempe perspicuum est te aucupari, quod reprehendis. Non bene Morel.: Haud latet te.  
 74 Σοὶ σπουδάζεται. In hoc operam confers, huc rei incumbis.

## METRICA VERSIO.

Neque exterius melius loqui quam nos puto,  
 Hoc genere sermonis colorati aio,  
 Quamvis quod est, pulchrum sit ob oculos suum.  
 Vobis at ipsi lusimus sapientibus.  
 Nobis sit, ut ferunt, leonis gratia.  
 Quartum, ægritudini meæ solatium  
 Istud labore inveni, odor velut senex,  
 Loquens mihi alarum canoris sibilis,  
 Non lugubrem cantum, sed egressu editum.  
 Ergo, eruditi in intimis, cognoscite  
 Nobis ad hæc: sin ceditis devicti in his  
 Sermonibus, res, eloquia ludentium  
 Valete; nil longum, atque satietatem supra,

B Nihilque inutile, seu reor. Prorsus quidem ipsa edocebunt dicta te spontaneum.  
 Namque e meis hæc sunt; at illa extrinsecus;  
 Reprehensio malorum, honestorumve laus:  
 Opinio aut sententia, aut tractatum  
 Segmenta memorabilia vinctis literis.  
 Hæc parva si sunt, perfice his majora tu.  
 Carpis modos, et jure, careas cum modo,  
 Abortiones exarans, iambicus.  
 Nam quis videntem, non videns, agnoverit?  
 Aut cursitanti haud cursitans occurrerit?  
 Verum haud latet te, quando emis, quod deprimis:  
 Sed enim tibi est cordi, quod explodis modo,

75 Καὶ σφόδρ' ἀμέτρον, τὸ γράφειν ποιήματα.  
 "Ὅτ' ἂν δ' ἐλέγχῃς, πίστις ἀντιεισέρχεται,  
 Καὶ πεζὺς ἡμῖν ναυαγῶν ὁ φίλιτατος.  
 Τοιαῦτα τεχνάσασθε, ὁμείεις οἱ σοφοί.  
 Ταῦτ' οὐ πρόδηλον ψευδὸς, οὐχὶ διεπλόη;  
 80 Πήθηκος ἡμῖν ἀρίτως, λέων δὲ νῦν.  
 Οὕτως ἀλίσκετ' εὐπειτὺς ὁδὸς ἔρω.  
 Πλὴν ἴσθι πολλὰ καὶ Γραφαῖς μετρούμενα,  
 Ὡς οἱ σοφοὶ λέγουσιν Ἐβραίων γένους.  
 Εἰ μὴ μέτρον σοὶ καὶ τὰ νεύρων κρούματα,  
 85 Ὡς οἱ πάλαι προῆδον ἐμμελεῖς λόγους,  
 Τὸ τερπνὸν, οἶμαι, τοῦ καλοῦ ποιούμενοι  
 Ὀχημα, καὶ τυπούντες ἐκ μελῶν τρόπους.  
 Σαοὺλ σε τοῦτο πεισάτω, καὶ πνεύματος  
 Ἐλευθερωθεὶς τοῖς τρώποις τῆς κινύρας.

A 90 Τίς οὖν βλάβη σοι, τοὺς νέους δι' ἡδονῆς  
 Σεμνῆς ἀγεσθαί τε πρὸς Θεοῦ κοινωνίας,  
 Οὐ γὰρ φέρουσι ἀθρόαν μετὰστασι.  
 Νῦν μὲν τις ἴστω μῆξις εὐγενεστέρῃ.  
 Πῆξιν δ' ἔταν τὸ καλὸν ἐν χρόνῳ λάβῃ,  
 95 Ὑποπτάσαστες, ὡς ἑρσιματ' ἀψίδων,  
 Τὸ κομψόν, αὐτὸ τάχαθ' ἠν φιλάζομεν.  
 Τοῦτο τί ἂν γένοιτο χρησιμώτερον;  
 Σὺ δ' οὐ τὰ βῆα τῷ γλυκεῖ παρατρέχεις,  
 Ὡ σμελῆ, καὶ σύνορρον καὶ συνηγμένε;  
 100 Τί οὖν κακίσεις τὴν ἐμὴν εὐμετρίαν,  
 Τὸς σοῖς μέτροις σταθμώμενος τὰ τῶν πλάς;  
 Χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὄρισματα  
 Χωρὶς κολοίων κ' ἀετῶν ὑψώματα.

75 Et valde inconcinne, condere poemata.  
 Cum autem reprehenderis, fides vicissim subit,  
 Et pedes nobis naufragus lepidissimus.  
 Talia excogitate, vos sapientes.  
 Hæc nonne manifestum mendacium, nonne duplicis animi versutia?  
 80 Simia modo nobis, nunc autem leo.  
 Sic facile capitur gloriæ desiderium.  
 Verum scito plurima etiam in Scripturis esse metro expressa,  
 Ut ferunt docti ex Hebræorum gente.  
 Si tibi metrum non videatur fidium pulsationes,  
 85 Ut veteres decantabant concinnos sermones,  
 Jucundum, arbitror, adhibendo, tanquam recti  
 Vehiculum, et modulis informando mores,  
 Saul id tibi persuadeat, a maligno spiritu  
 Liberatus modulis citharæ.  
 90 Quidnam igitur incommodi tibi videtur, si juvenes per oblectationem  
 Honestam ducantur ad Dei societatem?  
 Non enim ferunt subitam mutationem.  
 Nunc quidem statuatur quoddam temperamentum liberalius.  
 Postquam vero bonum tempore firmatum fuerit,  
 95 Subducentes, velut ex fornicibus fulcimen,  
 Quod est leporis, bonum ipsum servabimus.  
 Quod isto potest esse utilius?  
 Tu vero cibos nonne condis dulcedine,  
 Vir rigide, superbo et contracto supercilio?  
 100 Quid ergo culpas meam in condendis versibus industriam,  
 Tuis modulis perpendens res proximi?  
 Seorsum sunt Mysorum et Phrygum limites;  
 Seorsum graculorum et aquilarum sublimitates.

75 Ἀμέτρον. Illepidè, nulla gratia poetica.  
 76 Πίστις ἀντιεισέρχεται. Combells.: Excusanda  
 per ejus simplicitatem incutia.  
 77 Πεζὺς ἡμῖν ναυαγῶν. Scilicet ita humilis  
 stricta orationis, ut ad solutam propius accedat.  
 79 Οὐχὶ διεπλόη. Versutia. Inepte Morel.: Non  
 tunica duplex.

94 Πῆξιν. Firmitatem, cum bonum per tempus  
 habuerit.  
 96 Τὸ κομψόν. Quod est deliciarum, oblectamenti  
 poetici.  
 102 Χωρὶς τὰ Μυσῶν, etc. Adagium quod sæpe  
 recurrit apud Gregorium.  
 103 Χωρὶς κολοίων, etc. Perstringit quempiam

## METRICA VERSIO.

Absque modulis cito exarare poemata.  
 Cum reprehendis, tum invicem prodit fides,  
 Nobisque naufragus pedes charissimus.  
 Excogitate talia, o docti et cati.  
 Non tunica duplex, lucidum et mendacium est?  
 Hic simia est modo, et nunc est leo.  
 Sic carpitur amor gloriæ facillime.  
 Scito tamen permulta Scriptis in sacris  
 Expressa metris, docti ut Hebræi probant.  
 Nisi si metrum non duxeris pulsus fidis:  
 Ut dicta prisca concinerent consona,  
 Jucunditatem dum, ut reor, facerent rei  
 Vehiculum honestæ, et ex modis mores bonos.  
 Saul tibi hoc persuadeat, qui a spiritu  
 Est liberatus Davidis modulis lyre.

B Cui incommodo tibi est, si honesta gratia  
 Juvenes eant communionem ad Numinis?  
 Mutationem nam repentinam haud ferunt:  
 Nunc liberalior benigniorque lex  
 Condatur: at enim quando honestum tempore  
 Firmatum erit, tracto decore, ut in arculus  
 Fulcimine, ipsum quod bonum est servabimus.  
 Existere hoc quid fructuosius quest?  
 Non tu cibos condire scis dulcedine,  
 Severe, contracto supercilio gravi.  
 Quid ergo differs pipulo modulus meos,  
 Modulo tuo dum examinas res proximi?  
 Seorsum Mysorum sunt Phrygumque limites,  
 Sublimitates graculli aquilæque eminus.



## M'. Πρὸς τοὺς φθονοῦντας.

Δίκη, δικασταί, καὶ νόμοι, καὶ βήματα,  
 Ῥομφαία καὶ οὐ τοὺς κακοὺς στιβλομένῃ,  
 Καὶ πάντ' ἐλέγχουσι ἡμέρα συγγιγῶρε,  
 Ἐκώληξ ἀπαυστε, παμφόγου πηγαὶ πυρός,  
 5 Ἀκούσαθ' ἡμῶν τῶν κριτῶν, ἀκούσατε.  
 Πᾶσι θανοῦσι καὶ φθόνος συνθάπτεται.  
 Πρὸς γὰρ τὸ τεῖνον ἡ μάχη· τὸ δ' ἐκ ποδῶν  
 Οὐτ' ἀντιπίπτει, καὶ τετιμῆτ' ἀφθόνως.  
 Ἐγὼ δὲ καὶ τέθνηκα, καὶ βασκαίνομαι.  
 10 Ὅ πάντ' ἀνατλῆς ἐν βίῳ παλαίσματα.  
 Πῶς τοῦτ' ἐλέγχοι, καὶ τίσι τεκμηρίοις;  
 Πάντες βῶσαι, κἄν ἐγὼ δῆσω στόμα.  
 Ὡς εἶθ' ἀφρονος ἦν ἐμῆ δυσπραξία!

A Τὸ τῶν κακῶν κάκιστον, ὡς ἂν μὴ χράνω  
 15 Τὴν γλῶσσαν, εἶφρον ἐν λόγῳ καὶ τοῦνομα.  
 Τὸ πλήρες τοῦ θηρίου, τὸ τοῦ φθόνου  
 Δεινόν τε καὶ φρικτῶδες ἔργασθηριον,  
 Τὴν τῶν, ὅσ' ἐστὶ, σύντομον στήλην κακῶν  
 Ἐμὴ θείας πρὸς θύρας φοιτητέον,  
 20 Ἐμῶν ἀγνισμῶν, καὶ πόνων τῆσδε τριχῆς  
 Ἐμῶν λιθασμάτων τε καὶ καθαρμάτων  
 Προβόθραν. Οἶμοι! τίς τὰδ' ἀνείσει σοφῶν;  
 Ὡ καρβίας κευθμῶσιν ἐμπεδῶς ἐμῆς!  
 Ὡ πάντα νομῶν, καὶ φέρων ἄλλῃ βίῳ!  
 25 Οὔτοι κακῶν με δεῦτερον τεθείκασι  
 Καὶ τῶν δ' ἐκείθεν οἱ κακοὶ στατεῖν πρῶσω;  
 Αὐτοὶ συνασπίζουσι ἀλλήλοις κακῶς.

## 906-907 XL. In invidios.

Justitia, judices, et leges, et tribunalia,  
 Et tu gladiis contra impios coruscans,  
 Et omnium examinatrix dies tristis,  
 Vermis nunquam quiescens, omnia vorantis fontes ignis,  
 5 Audite judices nostros, audite.  
 Cum omnibus morientibus et invidia sepelitur.  
 Etenim contra id quod resistit, pugnatur: quod autem longe dissitum est,  
 Nec obsisit, etiam in magno pretio habetur.  
 Ego vero mortuus sum, et tamen invidia premor  
 10 Qui quaslibet pertuli in hac vita ærumnas.  
 Quomodo id ostendam, et quibus argumentis?  
 Omnes clamant, vel si ego os vinxero.  
 Atque utinam muta esset mea calamitas!  
 Ne, quod malorum est extremum, polluerem  
 15 Linguam, inserendo sermonibus vel ipsium nomen.  
 Plenam veneno bestiam, invidiæ  
 Diram et horribilem officinam,  
 Omnium, quæcunque sunt uspiam, compendiarium columnam malorum,  
 Cui nequidem ad sacras fores accedere licebat,  
 20 Casto meo ministerio, et laboribus bujus canitiei,  
 Meis lapidationibus, et piaculis  
 Prætulere. Hei mihi! quis hæc sapiens probaverit?  
 O qui penetrasti latebras cordis mei!  
 O qui cuncta moderaris, et dirigis ad alteram vitam!  
 25 Hi me ipsis improbis postposuerunt:  
 Num et in altera vita improbi præferentur?  
 Ipsi auxiliantur sibi invicem nequiter,

\* Scriptum an. 383. — Alias Bill. 166, pag. 251

Apollinaris de grege, qui ægre ferebat juvenes ad pietatem informari Gregorii versibus, ad quorum sublimitatem ipse pertingere non poterat.  
 XL. 6 Πᾶσι θανοῦσι. Ita fere Horat. lib. II, epist. 1, 12.

.... Invidiam supremo fine domari:  
 Urit enim fulgore suo qui prægravat arces  
 Infra se positas: extinctus amabitur idem.

10 Παλαίσματα. Quælibet certamina sustinuit.  
 16 Θηρίων. Maximum intelligit. Mox φθόνου, diaboli.  
 21 Καθαρμάτων. Piaculis, lustrationibus. Vat. κρηγγμάτων, concionibus.  
 22 Τὰδ'. Ita Vatic. Edit. male ταῦτ', ubi deficit metrum.  
 25 Οὔτοι. Vat. ὄτι.

## METRICA VERSIO.

XL. IN INVIDIOS.  
 (Fed. Morello interprete.)

Justitia, leges, judices, tribunal et  
 Ensis coruscans ad sceleratorum metum,  
 Examinansque omnia dies tristissima,  
 Et vermis irrequies, et ignis fervidi  
 Fontes, querentium audite dicta: judices,  
 Audite nos. Livor sepulchri fuerit est.  
 Nam praelium est in vim resistens: at procul  
 Situm, nec obsisit, et bonore maximo  
 Decuratur. At me mortuum livor premit,  
 Qui pertuli in vita tot ærumnas graves.  
 Id quomodo arguam, et quibus certis notis?  
 Vocem efferunt omnes, mihi oclusum ut sit os.

B Si muta mea fuisset infelicitas!  
 Ne polluam, quod est malorum pessimum,  
 Linguam, inserendo nomen hoc sermonibus.  
 Ab his veneno atro redundans bellus,  
 Livoris horrenda officina luridi,  
 Columna cuncta continens in se mala,  
 Cui nullus ad sacras fores aditus patet,  
 Casto ministerio, et labori bujus pili,  
 Afflictioni item meæ, et purgaminis,  
 Est præposita. Quis, heu, quis hæc sapiens probet!  
 O cordis in mei latebris insite,  
 Qui cuncta moderans, alteram ad vitam refers  
 Ili me improbos inter locarunt infumum:  
 An præferentur ævo in altero impii?  
 At iustas præstant sibi operas nequiter,

Πρὸς ἐν βλέποντες, τῶν θρόνων τὸ ἀσφαλές.  
 Ἐγὼ δ' ἔχοιμι μοῖραν ὡνπερ ἄξιον.  
 30 Εἰ δ' ἐνάδ' οὐδεὶς, Χριστὲ μου, σὺ μου μερῆς,  
 Ὃν κρείσσον, ἢ τὰ πάντα καὶ πάντων, ἔχων.  
 Μόνον βέβαιον κτημάτων κ' ἐλευθερον.  
 Τούτου μὲν ἡμᾶς οὐ τις ἐκβαλεῖ φθόνος.

MA. Πρὸς Μάξιμον.

Τί ταῦτα; τολμᾶς καὶ σὺ, Μάξιμε, γράφειν;  
 Γράφειν σὺ τολμᾶς; τῆς ἀναδείας ὄση!  
 Τοῦτ' ἂν μὲν ἦδη καὶ κινῶν ἀνώτερον.  
 Τολμητὰ πάντα πᾶσιν. Ὁ καιροῦ φορᾶς!  
 5 Ὃπερ μύκητας, ἀθρόως ἀνατρέχειν  
 Σοφοῦς στρατηγούς, εὐγενεῖς ἐπισκόπους,

A Μῆδὲν προμαθῆσαντας εἰς μοῖραν καλοῦ.  
 Ἐξ ὧν τί γίνετ'; ἀρετῆ κολούεται,  
 Μῆδὲν πλεον φέρουσα, τῆς ἀγροικίας  
 10 Θάρσος λαβούσης οὐ καλῶς ἀζήμιον,  
 Ἄν μικρὰ ἅτα σπερμολογῆσι βήματα.  
 Κυβιστάτω τις μὴ μαθῶν, τοξεύετω,  
 Πτεροῖς φερέσθω πρὸς νέφην μετάρσως.  
 Ἄρχει τὸ βούλεσθ', οὐδαμοῦ τὸ εἰδέναι.  
 15 Μῆ καὶ σὺ μουσόννευστος ἤμιλ ἀθρόως,  
 Ὃπερ λέγονται τῶν πάλοι σοφῶν τινες;  
 Μῆ καὶ σὲ δάφνης ἐξέμηνη τις κλάδος·  
 Ἥ μαντικῶν πέπωκας ὕδατων ἄφνω,  
 Ἐπειτα μέτρων ἐβλυσας, ἄμετρος ὢν;  
 20 Ὁ τῶν ἀπίστων καὶ νέων ἀκουσμάτων!

Hoc unum spectantes, ut secure thronos possideant.  
 Ego vero habeam partem eorum, quæ par est expetere.  
 30 Si autem hic nemo, tu, mi Christe, eris pars mea.  
 Quem habere melius est, quam omnes omnium facultates.  
 Hæc sola ex omnibus possessionibus firma est et libera.  
 Ab hac nulla nos dejiciet invidia.

### 908-909 XL. Adversus Maximum.

Quid hæc? audes et tu, Maxime, scribere?  
 Tune audes scribere? quanta impudentia!  
 Hæc profecto major, quam cæterorum canum.  
 Omnia quibus audet. O temporis mutatio!  
 5 Quemadmodum fungi e terra prodeunt, sic repente prodire cernimus  
 Peritos exercitus duces, nobiles episcopos.  
 Nullis ante defunctos laboribus, quibus tali digni sint honore.  
 Ex quibus quid accidit? deteritur virtus,  
 Nihil amplius ostentans, quam rusticitas  
 10 Audaciam nacta improbe nullo impendio,  
 Si pauca quædam effuderit verba.  
 Saltet aliquis demittendo caput, qui non didicit, sagittas emitat,  
 Pennis ad nubes feratur sublimis.  
 Hic satis est velle; nusquam oportet scire.  
 15 Num et tu a Musis allatus es nobis reptute,  
 Ut referuntur de priscis sapientibus nonnulli?  
 Num et te furiosum reddidit lauri quidam ramus?  
 Au fatidicas subito aquas bibisti,  
 Ut subito versus conderes, licet poeticae ignarus?  
 20 O rem incredibilem et inauditam!

\* Scriptum an. 383. — Alias Bill. 165, p. 249.

31 Ἥ τὰ. Edit. nonnulli ἢ τὰ.  
 33 Ἐκβαλεῖ. Sic legendum. Edit. ἐκβάλλει.  
 XII. 3 Κυριῶν. Cynicorum philosophorum.  
 4 Τολμητὰ. Mendose edit. τολμητὰ.  
 6 Ἐπισκόπους. Similes querimoniz de episcopis  
 occurrunt passim in *Orationibus* Gregorii,  
 maxime vero in oral. xxvii, alias 25: *Quid tandem  
 est, quod alios quoque unius diei momento sanctos  
 fingis, et theologos creas?* Vide, tom. I, pag. 494,  
 num. 9.

10 Ἀζήμιον. Nullo impendio, nullo in litteris  
 impenso labore, si pauca quædam. Sic in oral.  
 xxxii, alias 26: *Si exiguam quamdam gloriam  
 assecuti fuerimus... temere duo aut tria Scripturæ  
 verba, eaque imperite et concise perdidicerimus.* Vide  
 tom. I, pag. 591.

14 Ἄρχει. Leuvenclaus: *Satis est saltem velle,  
 tametsi absit scientia.* Morel.: *Hic velle satis est  
 scire nusquam habet locum.*

### METRICA VERSIO.

Hoc intuentes, ut thronos firment suos.  
 Contentus ego sim sorte quam meritum daret.  
 Ut nemo juvet hic, Christe, tu pars es mea,  
 Quem melius est quam cuncta habere, et omnium.  
 Hæc sola firma, libera ut possessio est.  
 Invidia nos nulla unquam ab hac dejecerit.

XLI. ADVERSUS MAXIMUM.

(Fed. Morello interprete.)

Quid hoc sibi vult, Maxime: audes scribere?  
 Audeas vero scribere? Impudentia  
 Quanta est! caninam superat hæc dubio procul.  
 Audacia hujus cuncta cunctis plena sunt.  
 Tempus citum! Ita repente, fungi ut, prodeunt

B Docti duces exercitus, episcopi,  
 Qui nil laboris contulerunt ad decus.  
 At inde quid factum est? Minor virtutis est  
 Honos, nil quæ habet amplius quam rustica  
 Audacia, iudemnem assecuta vim male:  
 Si pauca quædam verbulha effutiverit.  
 Quis saltit non doctus, arcum dirigat,  
 Alis feratur nubila ad sublimia.  
 Hic velle satis est, scire nusquam habet locum.  
 Nunc vero tu allatus Camænarum cito  
 Furor, venis ad nos: ut aliquos predicant  
 Olim catos, an laurea insature te  
 Fecit? Labiane prolustri saga aqua?  
 Et cum eis immoludatus effutis modos,  
 Incredibilia, absurda dictaque auribus.

Σαοὺλ προφήτης, Μάξιμος λογογράφος !  
 Τίς οὐ προφήτης; τίς καθέξει τὴν χεῖρα;  
 Πάντων ὁ χάρτης, ἡ γραφὴ καὶ γραβίον.  
 Λέγειν, γράφειν, θέατρα συλλέγειν, σύγε  
 25 Κρότους ἐγείρειν μῦθον εὐλαβοῦμενος.  
 Βραχεῖς μὲν εἰσι τῶν ἀκούοντων σοφοί·  
 Πολλοὶ δὲ Μάξιμοι τε καὶ παράφοροι.  
 Τοῦτοις ἀρῶσκειν, τοὺς δὲ σοφῆς χαίρειν ἔβην,  
 Τοὺς ἐσμικεμένους τε καὶ συνηγμένους.  
 30 Αὐτοὺς γελῶντων. Ἄν δ' ἀμύνασθαι δέη,  
 Τολμητὰ πάντα. Τοὺς σοφοὺς ἔχει θράσος.  
 Τὸν Μάξιμον γνώτωσαν ἐκ πᾶρθήσας.  
 Καὶ ἡμῖν ἔστι τοῦ γελῶν ἐξουσία.  
 Τοῦτου τι βῆλον ἄρει γελῶν καὶ πλουσίως;  
 35 Ἐῤῥτωρ μὲν ἴσθε, τοὺς δ' ὀβρίζουσι κύων.

A Οὕτως ὑπάρξει τὸ κράτεσθαι μηδένος.  
 Πάλιν βοήσομαι, ὦ λόγοι, καὶ πολλάκις.  
 Οὕτω κενύσω τοῦ πάθους, ἀλλὰ βραχύ.  
 Γράφειν σὺ τολμᾷς; εἰπέ μοι, ποῦ καὶ πόθεν  
 40 Μαθῶν; εἴτις δὲ χειρὸς ἔργον τὸ γράφειν;  
 Ἄλλ' οὐ χθὲς οὕτως. Ἠγάπας δ', εἰ σοὶ στενήν  
 Μάξαν παρίχοι τὸ λευκὸν τριδύνον,  
 Τὸ θ' ὑλακόμενον τοῦ βίου καὶ τοῦ τρόπου.  
 Λόγοι δὲ σοὶ τὸτ' ἦσαν, ὡς ἐνθ' ἴδρα,  
 45 Καὶ βουαὶ κύμα, καὶ ζυγὸς θαλασσοῖς.  
 Νῦν δ' Ὀρφεὺς ἡμῖν πάντα κινῶν δακτύλοις,  
 Ἦ τειχοποιεὶς Ἄμφιον ἐκ κρουμάτων.  
 Τοιοῦτόν εἰσιν, ἦν τρωφῶσιν, οἱ κύνες.  
 Ἦ σοὶ γε μάλιστα τοῦτ' ἐνέπνευσαν θράσος,  
 50 Αἱ σαὶ συνεγῶν, καὶ λόγων συμπαίστορες,

Saul propheta, Maximus librorum scriptor !  
 Quis non propheta? quis continebit manum !  
 Omnium est charta, etiam anicularum est stylus.  
 Dicere, scribere, theatrorum cœtus colligere, tu  
 25 Plausus excitare nullatenus es veritus.  
 Pauci quidem sunt audientium sapientes,  
 Multi autem Maximi et vecordes.  
 Talibus bi placent, sapientes autem illos valere jubeant.  
 Omnes simul collectos ac pro nihilo habitos.  
 30 Hi sane illos irrideant : si autem ulcisci oporteat,  
 Nihil non audent. Sapientium animos occupat audacia.  
 Maximum ex ipsa agnoscant procacia.  
 Nunc enim ampla nobis est ridendi materia.  
 Hoc quid aptius ad risum movendum vel maximum ?  
 35 Orator quidem esto, conviciantibus autem canis.  
 Ita fiet ut a nemine vincaris.  
 910-911 Iterum clamabo, et serpius, o sermones !  
 Sic dolorem levabo, vel modicum.  
 Scribere tu audes? Dic mihi, ubi sum et a quo  
 40 Didicisti? ad quam manum spectat scribere?  
 At non ita nuper. Satis erat tibi, si arcium  
 Panem suppedicaret album et vile pallium,  
 Canina stultaque vivendi ratio et mores.  
 Orationes vero tibi tunc erant, quod asino lyra,  
 45 Quod bobus fluctus, et jugum animalibus marinis.  
 Nunc autem Orpheus nobis es, omnia commovens digitis,  
 Aut muros excitans Amphion musicis pulsibus.  
 Tale quidpiam sunt, si quando delicis indulgent, canes.  
 An hanc tibi anus iniecerat audaciam,  
 50 Tuæ adiutrices, et in ludendis orationibus sociæ,

28 Τοῦτοις ἀρῶσκειν. Ita locum hunc reddit  
 Leuvenclaus : *His placeamus. Doctos autem illos  
 pro quiescitis habitos omnino valere jubeamus. Ri-  
 deant istos hi sane.*  
 31 Τολμητὰ πάντα. Audent quilibet. Mox τοὺς  
 σοφοὺς ἔχει. Ita legendum cum Vat., vel τοὺς σο-  
 φοὺς ἔστι θράσος, ut edit. ad marg. Male in textu

τοὺς σοφοὺς ἔχεις θράσος.  
 35 Ἐξουσία. Libera facultas.  
 40 Τίτος δὲ χειρὸς. Cujusnam manus opus est  
 scribere?  
 42 Ἀσυνόν. Ita Vat. Sic etiam legit Leuvenclaus.  
 Edit. στενόν.  
 49 Ἦ σοὶ γε μάλιστα. Vat. ἦ σοὶ βεβαίως. In marg.

## METRICA VERSIO.

Saul propheta Maximusque scriptor est !  
 Quis non propheta? continebit quis manum?  
 Est charta cunctorum, stylus vel anicula.  
 Dicere, notare, colligere theatra, tu  
 Et excitare plausum *es ullo haud veritus modo.*  
 Quam parva doctorum audientium est cohors !  
 Ast Maximi sunt, mente moti et plurimi :  
 Tales placent his, qui valere probos jubent.  
 Deinde expolitos et modestos quoslibet  
 Irrideant ipsi : ulione at si sit opus  
 Audacia omnibus in sopis, s̄densque mens.  
 At Maximum norint sua ex procacia :  
 Nobis quoque est ridere valde liberum  
 At hoc quidem facillimum factu quoque est.  
 Orator esto ditibus : at maledicis

B Canis : inde fiet ut manum des nemini.  
 Enuntiabo tum, o verba ! sic sæpe me  
 Reddam vacuum ab affectu. At audes scribere  
 Pauxillum? Tu dic mihi, undenam atque ubi  
 Edoctus, eccujus manu scriptum est opus?  
 Nam noveras heri hoc, satisque erat tibi  
 Si arctam placentam angusta ferret peula,  
 Vilaque inepia et moribus latratio.  
 Tunc litteræ fuerant tibi, ut cithara asino,  
 Fluctusque bobus, currus et vectoribus.  
 Nunc cuncta digitis concitans Orpheus cluet.  
 Aut arcis Amphion Agenoreus lyra  
 Rector strepente : sic tibi indulgent canes.  
 Audaciam tibi hancne anus infuderant,  
 Quæ te adjuvantes, fabulantur et simul ?

Ἐν εἰ οὐ κύκνος, αἷς ἐνηχίς μουσικῶν,  
 Ὅταν βέωσι, ὡς ζέφυρος κατὰ πτερίων  
 Ἀδραϊκῆς κραταῖας ἀσμένους ἀπλωμένους;  
 Γράφεις δέ· ἦ τί; καὶ κατὰ τίνος, κύων;  
 55 Γράφεις κατ' ἀνδρός, ᾧ γράφειν ἐστὶ φύσις,  
 Ὃς ὕδατι βεῖν, καὶ τὸ θερμαίνειν πυρὶ·  
 Ἐὼ γὰρ εἰπεῖν, οὐδὲν ἠδαικρότος,  
 Ὅσον δ' ἐφ' ὀμίην, καὶ μάλιστ' ὕδατι μένου.  
 Φεῦ τῆς ἀνοίας! ὡς ἀπαίδευτον θράσος!  
 60 Ἴππον καλεῖς, βέλτιστε, πρὸς λεῖον δρόμον·  
 Λέοντα νύσσεις ἀσθενεστάτῃ χερσὶ.  
 Πλὴν εἰ σε τοῦτο θώμεν ἀτάκτῃ μόνον,  
 Ὃς οὐδ' ὑβρίζων ἀξιώθησθαι λόγου,  
 Ἐν τούτῳ ἔχειν γε καὶ σοφὸν δοκεῖς ἔμοι.

Quarum tu cycnus es, quibus tu accinis quid musicam,  
 Cum fluunt, ut favonius per alas  
 Auris lenibus jucunde explicatas?  
 At enim scribis; quid vero? et contra quem scribis, canis?  
 55 Scribis contra virum, cui scribere dedit natura,  
 Ut aquae dedit fluere, et igni calefacere:  
 Omittio dicere, contra virum, qui te nihil laesit,  
 Et quod ad te attinet, qui maxime injuria lacessitus est.  
 Heu dementia! heu insulsam temeritatem!  
 60 Equum provocas, vir optime, ad leonem cursum:  
 Leonem pugnis maxime imbelli manu.  
 Verum si te hoc unum ponamus spectasse,  
 Quod nequidem lacessens dignus, cui respondeatur, habereris,  
 Hoc unum sapienter fecisse mihi videris.  
 65 Quis enim mentis compos, cum cane congrediatur?

XLII. *Ærunnas suas lugeat, Christumque obsecrat ut sibi vitæ finem afferat.*

Amica tellus, et Pontæ patriæ solum, et extraneæ terræ,  
 Et juvenas, et cautities vitæ occasus, et concitii  
 Sermones, labor supervacaneæ, et quos peperit lucidus Spiritus,  
 Urbes, et scopuli, meum tegumen, quæ quidem omnia  
 912-913 5 Subiit, me divinitati Christi cupiens adungere,  
 Quomodo solus asperam viam hinc et inde percurri,  
 Circumagens ærunnosæ vitæ formam, nec potui  
 Ne unum quidem leve unquam in terra vestigium figere,  
 Sed semper me labores immittunt in molestos labores?

\* Scriptum an. 383. — Alias Bill. 8, p. 76.

βίβλια. Sic videtur legisse Leuvenclaus: *Nihil certius quam audaciam hanc inspirasse tibi socias tuas*, etc. Edit. ad marg. μῦλλον.

52 Πτερίων. Leuvenclaus legit πτερίων. Nam vertit, *de rupibus*.

53 Ἀπλωμένων. Vat. ἀπλωμένων. Edit. ad marginem: Sic in epistola tertia ad C. leusium: ὅταν ἀνομιῶν τῷ ζεφύρῳ τὰς πτερίδας ἐμπνεῖν ἡδὺ τι καὶ ἐναρμόνιον. Vide haec epistolam supra, epist. civ,

pag 102.

65 Μάχηρ. Ita Vat. Edit. μάχην.

XLII. 2 Πτερόεντες. Coisif. sup. lin. ταχέως. Int. ἀπρηκταίμοι, quasi fugaces.

3 Μόχθε. Sive quibus frustra laboravi, sive quos Spiritus sanctus peperit.

8 Ἐρεΐσαι. Reg. 993 ἔρεΐσαι.

9 Μὲ μόνους μόνου. Sic omnes codices. In nullis editis docet μόνουσι.

#### METRICA VERSIO.

Horum es tu olor, quibus melos dulce accinis,  
 Quando, ut favonius, per alas fuderit  
 Auris patente lenibus fuis via.  
 Tu scribis, et quid vero? Et in quemnam, canis?  
 At nempe scribis in virum, cui est insita  
 Vis exarandi, ut est fluendi fluxæ aquæ,  
 Ignique, gignendi calorem: ut negligam  
 Dicere, in eum scripsisse, qui nunquam obfuit  
 Quantum est sicut in uobis, licet is injuriam  
 Acceperit gravem. O inopia mentis! o  
 Quam audaciæ est sapientia parum capax!  
 Tu provocas, o pessime, ad plantiam equum,  
 Pugnis leonem dextera imbelli nimis.  
 Nisi si putamus cogitasse te hoc solum,  
 Quod insolescens plurius ipse haud fieres,  
 Hoc unum habere tui videris consili.  
 Quis mente puguet præditus cum canicula?

B XLII. *ÆRUNNAS SUAS LUGET, CHRISTUMQUE OBSECRAT UT SIBI VITÆ FINEM AFFERAT.*

(Billio interprete.)

Pontæ mihi longe charissime, patria tellus,  
 Vosque etiam externæ sedes, viriisque juvenus,  
 Atque necentia gravis libitina: proxima tristis!  
 O doctrina nimis vano quæsitâ labore,  
 O etiam doctrina sacri mihi munere parta  
 Pneumatica, o urbes atque horrida rupibus antra,  
 Aeris a nostro pellentia corpore tela,  
 Omnia quæ subiit cupiens mo adungere Christo,  
 Qui fit ut unus ego salebroso tranente curram,  
 Ac mea perpetus quatiatur vita procellis?  
 Nec semel in terris vestigia figere læta  
 Concessum est misero: verum perfuncta labore  
 Membra, nova rursus cruciantur mole laborum.

10 Ἄ σοφίη, σὺ διδάξον ἔδην τόσον ἄχθος ἔμοιγε. Α Ἄσθμα φέρω, πολλήνιν ἐλαυνόμενος κακότητος,  
 Πῶς μόρος εὐσεβέεσσι, καὶ οὐ μόρος ἄλλυμένοισιν ;  
 Ἥ ῥά τις ἀμπακίης ποινή τάδε, ἧ ῥα βίσιον  
 Ἄνθρακες, ὡς χρυσοῦ καθαιρομένου γόνοισιν ;  
 Ἥ ῥά μ' ὁ λυσσώδης καὶ βάστακος, οἷά τιν' ἴωθ,  
 15 Ἐς δῆρην καλέει ; Σὺ δ' ἀλείφαι σὸν με παλαιαστῆν  
 Τρίψας, εὖ τε πάροισι μέγαν γυμνοῦς πρὸς ἀγῶνα,  
 Ἄς κεν ἀεθλεύσαντι γέρας καὶ κύδος ὀπάσῃς ;  
 Ταῦτα μὲν αὐτὸς, ἀναξ, οἶδας, Ἀόγα. Καὶ γὰρ ἅπαντα  
 Κόσμον ἄγεις, μεγάλοισι λόγους κρυπτοῖσιν ἔλασσον,  
 20 Ἄν ὀλίγη τις πάμπαν ἔς ἡμέας ἔρχεται αὐγή,  
 Πηλὸν ἔτ' ἐλυμένους, καὶ δριμυτά νυθρὰ φέροντας.  
 Ἀντάρ ἐγὼ κέκμηκα βίω, τυτθὸν δ' ἐπὶ γαίης

10 O sapientia, tu doce unde tantum mihi onus.  
 Quomodo labor piis evenit et nullus labor pereuntibus ?  
 Utrum hæc pœna quædam peccati, an vitæ  
 Experimenta, velut auri fornace purgati ?  
 An me rabidus et invidus, velut Jobum quemdam,  
 15 Ad pugnam vocat ? Tu vero tuum me pugilem oleo  
 Perfusum rite prius ad magnum illum bellum deudas ac præparas,  
 Ut dimicanti præmium et gloriam mihi impertias ?  
 Hæc quidem, rex Verbum, ipse nosti. Omnem enim  
 Mundum gubernas, magnis eum et arcanis niveus rationibus,  
 20 Quarum ad nos tenuis quidam omnino pervenit fulgor,  
 Lutum adhuc trahentes, et tardos oculos ferentes.  
 Equidem vivendo lassatus sum, et exiguum in terra  
 Halitum gero, multis agitatus malis.  
 Ab inimicis, atque etiam, quod longe molestissimum est, ab amicis.  
 25 Idcirco ingemisco, suisque genibus accedo.  
 Da vitæ solutionem mortuo tuo. Da ex labore  
 Respirationem, et me in tranquilliorum vitam deduc,  
 Cujus causa doleo, et innumeras sollicitudines pertuli.  
 Angelicis me choris adjuuge viatorem, ducens  
 30 Atrium celeste potentem, ubi gloria coruscantis  
 In tribus luminibus unius magni Dei.

XLIII. Ad seipsum per interrogationem et responsonem.

Ubi alati sermones ? in aerem. Ubi juventutis  
 Flos meæ ? perit. Ubi gloria ? ex oculis evanuit.

\* Scriptum an. 383. — Alias Bill. 9, p. 77.

13 Χρυσοῖο. Duo Regg. et Coisl. χρυσοῦ.  
 14 Οἷά τιν' ἴωθ. Ita fere supra carm. iix, vers.  
 31, etc.  
 21 Πηλὸν ἔτ'. Reg. 990 et Chig. πηλὸν τ'.  
 22 Ἀντάρ ἐγὼ. At ego jam vita deficior.  
 23 Πάτω δ' ὑπό. Reg. 990 et Chig. πάτων ἐπι.

28 Ἐς χάριν. Cujus causa doleo. Duo Regg., Vat. et Coisl. ἧς ἔνεκ. Mox ἀνέτλην. Ita Reg. 990 et Coisl. Male edit. nonnulli ἀνέτλην.

XLIII. Tit. Reg. 992 hunc præfert titulum : Τοῦ αὐτοῦ ἔλλο εἰς ταυτὸν, aliud ejusdem carmen de seipso.

#### METRICA VERSIO.

O Patris æterni Sapientia, dic age, quæso,  
 Dic age, taurorum quæ sit mihi causa dolorum.  
 Cur labor egregios homines exercet et angit ?  
 Impia cur nullo vexatur turba labore ?  
 Supplicianæ scelus meritis tua vindicat ira ?  
 An potius purgas animos fornace dolorum,  
 Eximere ut sordes fulvo solet ignis ab auro ?  
 Anne etiam valido me vis inimica furore,  
 Ut Jobum prius, aggreditur, pugnaque læcessit ?  
 Tuque tuum pugilem molli perfundis olivo,  
 Nudatumque paras ad magnum et nobile bellum,  
 Ut postquam illustri tulero certamine palman,  
 Me collaudatum dones mercede perenni ?  
 Hæc tibi, Christe, quidem sunt cognita. Nam-  
 que gubernas  
 Arcanis totum sapiens rationibus orbem :  
 Quarum perteneues radios lucemque tuamur,  
 Dum luteum gerimus corpus, dum lumina tarda.  
 Ast mihi jam miseris languor gravis occupat artus,  
 Jamque animam levis aura teuet, jam pallida mortem

B Intentat mihi mors, confecto mole malorum,  
 Quæis me inimica phalax urget, quæis me agmen  
 [amicum],  
 Qui dolor est omni major graviorque dolore.  
 Hinc lacrymæ, et mediis suspiria pectore manant,  
 Atque tuis pedibus supplex advolvo, et oro.  
 Da vitæ finem jam magna ex parte percipio,  
 Da requiem fesso : levius me transfer ad ævum,  
 Quod mihi causa fuit, cur tanta incommoda fortis  
 Pertulerim, firmoque ingentes corde dolores :  
 Cæstibus angelicis supera fac jungar in arce,  
 Jungar in arce precor felix, ubi gloria magna  
 Numinis illius triplici splendore coruscat.

XLIII. AD SEIPSUM PER INTERROGATIONEM ET RESPON-  
 SIONEM.

(Billio interprete.)

Sermones ubi sunt ? ubi lingue verba disertæ ?  
 In ventos ahieræ levis. Ubi læta juvenutis ?  
 Fluxit. Ubi mortalis bonos et gloria vitæ ?

Ποῦ σθένος εὐπαγίων μελλών; κατὰ νοῦσος ἑκαμψέ. Α  
 Ποῦ κτήσις καὶ πλοῦτος; ἔχει Θεός. Ἄλλα δ' ἀλιτρῶν  
 5 Ἄρπαλλεῖς παλάμησι πόρε φθόνος. Οἱ δὲ τοκῆς,  
 Ἦδὲ κατηγνήτων ἐρηθ' οὐδ'· ἐς τάφον ἦλθον.  
 Μοῦνη μοι πάτηρ περιελάττει· ἄλλ' ἄρα καὶ τῆς,  
 Ὅρσας οὐδέμα κελαινόν, ὁ βάρκακος φλασε δαίμων.  
 Καὶ νῦν ζείνος, ἐρημος ἐπ' ἄλλοτρηθ' ἀλάμηαι,  
 10 Ἐσκων ζωῆν τε λυκρῆν, καὶ γῆρας ἀφαιρῶν,  
 Ἄθρονος, ἀποκλιθῶς, ἀπαις, τεκέσσει μεμηλῶς,  
 Ζώων ἡμᾶρ ἐπ' ἡμᾶρ ἀειπλανέσσει πόδεσσι.  
 Ποῖ βίβω τόδε σῶμα; τί μοι τέλος ἀντιβολήσει;  
 Τίς γῆ, τίς δὲ τάφος με φιλόξενος ἀμφικαλύψει;  
 15 Τίς δ' ἔσσοις μινύθουσι ἐμοῖς ἐπὶ δάκτυλα θήσει;

Ἦ βὰ τις εὐστέβιον, Χριστοῦ φίλος, ἦ βα κάκιστος;  
 Ταῦτα μὲν αὖρα φέροι. Τυτῆθς φρονῶς ἦδε μεληδῶν,  
 Εἰ τε τάφω δώσει τις ἐμὸν δέμας, ἀπνονο δχθος,  
 Εἰ τε καὶ ἀκτερέσιον ἑλωρ θήρεσι γένοντο,  
 20 Θήρεσι, ἢ κύνεσσιν ἐλιώρον, ἢ πεπενηοῖς,  
 Εἰ δ' ἐθῆεις, πυρκαυστον ἐς ἧέρα χεῖρεσι πάσσοις,  
 Ἦδὲ κατὰ σκοπέλων μεγάλων βίβειας ἀτυμβον,  
 Ἦ ποταμοῖσι πύθοντο, καὶ δεῖτηρ βοθῶν  
 Οὐ γὰρ ἀίστος ἐγὼ μόνος ἔσσομαι, οὐδ' ἀσύννατος.  
 25 Ἦς ὑρελον! πολλοῖς τόδε λύτων. Ἄλλ' ἅμα πάντας  
 Ὑστατον ἡμᾶρ ἀγει πέρων ἀπο, νεύμασι θεοῖς,  
 Εἰ που καὶ σποδιῆ τις, ἀλωῶτα δ' ἀφεα νοσφ.  
 Ἐν ἐν τὸδ' αἰδῶ, καὶ δεῖδια βῆμα θεοῖο,

Ubi robur membrorum bene compactorum? morbus incurvavit.

Ubi possessiones et divitiæ? Deus habet. Alia autem improborum

5 Rapacibus manibus tradidit invidia. Ubi parentes,

Fratrumque par sacrum? in sepulcrum devenerunt.

914-915 Sola mihi patria restabat: at etiam ab illa me

Invidius daemon, graves procellas excitans, expulit.

Et nunc peregrinus, solitarius in extero solo aberro,

10 Vitam trahens obscuram, et senectutem infirmam,

Sine throno, sine civitate, sine filiis, quorum cura nihilominus me angit,

In diem vivens, pedibus semper errabundis.

Quo projiciam hoc corpus? quis mihi finis occurret?

Quæ terra, quæ me tumulus hospitalis operiet?

15 Quis oculis meis morientibus digitos imponet?

Utrum piorum aliquis, Christi amicus, an quidam pessimus?

Atque hæc quidem venti auferant. Est enim parvi animi hæc cura,

Utrum neum corpus sepulcro aliquis mandaturum sit, pondus exanimæ,

An etiam insepultum feris præda futurum sit,

20 Feris, aut canibus præda, aut volucribus.

Quod si volueris, combustum manibus in aerem sparge,

Aut in altos scopulos non humatum impinge,

Aut in fluminibus putrescat, aut in pluviarum fluentis;

Non enim ego solus ignotus ero, ac non collectus.

25 Atque utinam id fieri posset! id enim multis satius foret. Sed omnes simul

Extrema dies, nunc divino, ab orbis terminis adductæ,

Ei mihi quis alicubi cinis sit, aut membra morbo consumpta.

In hoc uno ingemisco, ac Dei tribunal formido,

6 Ἠλιθ. Vat. ἦλθε.

7 Τῆς. Ita tres Regg., Chig., Vat. et Coisl.

Edit. τῆ.

11 Ἀπαις. Sine filiis. Cives Constantinopolitanos intelligit, quorum, postquam urbe discessit, semper curam gessit: vel ἀπαις sine famulo, possis

interpretari. Mox τεκέσσει μεμηλῶς, filiorum curam habens.

16 Χριστοῦ. Reg. 990 et Vat. Χριστοῦ.

20 Ἐλιθῶρος. Vat. ἀναβῆται, impudentibus.

21 Ἐυθῆεις. Duo Regg. et Coisl. ἐθῆεις.

#### METRICA VERSIO.

Abscessit, celerique fuga me perfida liquit.

Corporeæ vires ubi sunt? Vis aspera morbi

Fregit eas. Ubi opes? Partim Deus obtinet illas,

Partim etiam manibus livor sceleratus iniquis

Tradidit. At gemini fratres, sacricque parentes?

Mors rapuit, raptosque leves demisit ad umbras.

Restabat natale solum, sed et hoc quoque sævis

Fustibus oppressum stygium me depulit hostis.

Nuncque proci patriis disjunctus sedibus erro,

Infelix agitans ævum, infirmaque senectam.

Non mihi jam thronus est, non urbs jucundaque proles,

Quin potius natis miseri sum causa doloris,

Inque diem vivo profugus, nec mi datur usquam

Tuta quies, certa que pedem deligere terra.

Quo jaciæ corpus? Quis me manet exitus ævi?

Quæ tellus, quinam tumulus teget hospitæ ossa?

Quis porro digitis morientia lumina claudet?

An quisquam pius, et Christi succensus amore?

An vitæ horrendus maculis, vitisque perustus?

Ista quidem levis aura ferat. Nam mente pusilla,

Atque parum forti quis me non diceret esse,

B Si gravis ista meis hæretur cura medullis,

Marmoræone aliquis condat mea membra sepulcro,

An contra tumuli privatum corpus honore

Præda feris, sævisque avibus, canibusque futu-

rum est?

Quod si etiam libeat, rapidis assumpto flammis,

Et lectos cineres in cælum sparge, vel altos

Ferreas in scopulos, præruptaque saxa cadaver

Abjice: vel fluviis etiam putrescat et imbre.

Non ego divinos oculos es omnibus unus

Effugiam, nec, cum mortalis turba coibit

Judicis æterni vocem auditura tremendam,

Solus ego e tanto cœtu numerogue reliquar.

Atque utinam linquar. Nam tum plerisque latere

Utilius fuerit, quam tantæ accedere luci.

Verum omnes extrema dies a finibus orbis

Colliget, atque Dei jussu conjunget in unum,

Sit licet in cineres quisquam dilapsus et auras,

Membræque perdidit violenti injuria morbi.

At subeunt gemitus, subeunt luctusque, pavoreque

Dum memori verso divinum mente tribunal,

Καὶ ποταμούς πυρρόντας, ἀπεργάε τ' αἰνὰ βέρεθρα. Α  
30 Χριστὲ θναξέ, εὐ δέ μοι πάτηρ, σθένος, θῆθος,  
[ἅπαντα.  
Σοὶ δ' ἄρ' ἀναψύξαιμι, βίον καὶ κήδε' ἀμείψας.

ΜΑ'. *Εἰς τοὺς διαβάλλοντας τοὺς μοναχοὺς,  
καὶ εἰς ἐπιπλάστως μονάζοντας.*

Πρῶν τις μὲ τρυφῆν διετείνετο τῶν ἀνοήτων  
Καὶ διαβρυπτομένων, πλοῦσιος, ὑπέτινον·  
\* Ἄλλα τε πολλὰ λέγων, καὶ πλουτεῖν κήπων ἔχοντα,  
Καὶ ἀπραγμοσύνην, καὶ μετρίαν λιβάδα.  
5 Δάκρυα δ' αὖ σιγῆς, εἶπον, τάλαν, ἤδη χαλινὰ

Γαστρῆς, καὶ γονάτων τραύματα, κάργυπτην,  
Οἷς μοναχοὶ νεκροῦσι τὰ σώματα, ὡς ἐλθῶς·  
Τοὺς γὰρ ἀπαίδευτους βέβηρον ἐς κόρακας.  
Πράγματα δ' οἷα δοκεῖς ψυχῆν πάσχειν πολεμοῦσαν  
40 Σώματι, καὶ κόσμῳ ἀντικαθίζομένην ;  
Οἱ μοναχοὶ εἰ λέγουσιν, ἀκούσατε, ὡ φίλοισμοι,  
Οἱ τῆς προσκαίρου, τῆς μεγάλης ἁφροῦς·  
Κέκτησθε, πλουτεῖτε· γάμος, τέκνα, πάντα τὰ τερπνὰ  
Ἵμέτερ', εἴτε τι γῆ, εἴτε θάλασσα τρέφει.  
45 Ἴμεις δ' ἐν πηγῇ, ἢ κήπῳ, ἢ μικρὰν ἀβρῶν,  
Ἢ σκιὰν ἐκ δένδρων, κτήματ' ἐλαφρότατα,  
Ἐχῶμεν, ἔπειτα τρυφῆν τοῦδε φάσκατε. Ἢ καὶ ἀναπνεῖν  
Οὐ δεῖ Χριστιανούς; τοῦτ' ἀδικεῖσθε μόνον;

Et fluvios igneos, et luce carentia horribilia barathra.  
30 Rex Christe, tu mihi patria, robur, divitiæ, omnia,  
In te requiescam, vita et ærumnis solutus.

XLIV. *In monachorum obtrectatores, et ad falsi nominis monachos.*

Nuper quidam me in deliciis vivere contendebat, stultus,  
Deliciis ipse perditus, dives, insolens :  
Multaque alia dicens, me scilicet divitem esse, ut qui habeam hortum,  
Et otium, et parvulum fontem.  
5 Cui ego dixi : Lacrymas laces, miser, et frena  
Ventris, et genuum vulnera, et vigilias,  
916-917 Quibus monachi deterunt corpora, qui vere sunt monachi :  
Præposteros enim projiciemus ad corvos.  
Quantas autem ærumnas putas subire animam pugnantem  
10 Cum corpore, et e regione mundi castra habentem ?  
Quid monachi dicant, audite, mundi amatores,  
Qui magnum, sed brevi periturum, tollitis supercilium :  
Prædia possidetis, opibus affluitis ; nuptiæ, liberi, omnia oblectamenta  
Vestra sunt, sive quod terra, sive quod mare alit.  
15 Nos vero, si fontem, vel hortulum, vel exiguum auram,  
Vel umbrosam nemusculum, possessiones levissimas,  
Habemus, statim delicias hoc esse dicitis. An ne quidem respirare  
Oportet Christianos ? hoc uno vobis injuriam fieri existimatis ?

\* Scriptum an. 383. — Alias Bill. 60, p. 138.

51 Ἀναψύξαιμι. Int. ἀναπαύσαιμι. In te respi-  
tem, vitam hanc, ærumnasque vita meliøre com-  
mutans.  
XLIV. ARGUMENTUM. *Conditum est carmen istud  
adversus viros profanos maxime, qui, cum ipsi de-  
licis affluerent, omnibusque indulgerent voluptati-  
bus, austeram carpebant monachorum vitam et ipsos  
calumniis inurebant, quarum calumniarum species  
erat, hos monachos pietatis tantum simulatores, et  
introrsus turpes esse. Ipsis etiam res vel levissimas,  
et penitus innoxias crimini vertebant, ut si hortum  
colerent, si fonte, si arboribus recrearentur. Hos de-  
fendit Gregorius hoc carmine ; monachos vero hypo-  
critas graviter insectatur. Quare legitimis convenien-  
tissimusque nobis visus est titulus, quem plurimi*

codices melioris notæ, Regii nempe et Coisl., præ-  
ferunt.

ΤΙΤ. *Εἰς τοὺς διαβάλλοντας τοὺς μοναχοὺς,  
καὶ, etc. Vat. πρὸς λαῖον καὶ σπουδαίον πλούσιον.  
In contumeliosam et contumacem dititem. Edit. εἰς  
ἐπιπλάστως μονάζοντας.*

2 Ἵπέτινον. Schol. ὑπέτινον.  
3 Πλουτεῖν. Vat. τρυφᾶν.  
5 Ἐπαρ. Schol. πρὸς ἕν ἐγώ.  
7 Οἱ γὰρ ἀληθῶς. Schol. 991, ὅστινες ἀληθῶς εἰσι  
μοναχοί.  
8 Ἀπαίδευτους. Schol. ἀπίρους. Projiciemus  
ad corvos, id est, valere jubemus.  
18 Ἀδικεῖσθε. Schol. 991, ἀδικῶς λογίζεσθαι.  
Alt. Schol. 992, τοῦτο εἰς ἀδικίαν λογίζεσθε.

#### METRICA VERSIO.

Flammisque undantes fluvios, et tartara nigra.  
At tu, Christe, meæ moderator maxime vitæ,  
Ea patria, et vires, et opes mihi, denique cuncta.  
In te utinam emoriar, vitamque atque aspera mu-  
[tans.

B Ast ego : Tune siles lacrymas, jejunia, noctes  
Insomnes, genuum vulnera tunc laces,  
Quis veri monachi perimunt sua corpora morte ?  
Nam jubeo falsos ipse valere greges.  
Jam quid habere putas, quæso, pia corda laboris,

XLIV. IN MONACHORUM OBTRECTATORES, ET AD FALSI  
NOMINIS MONACHOS.

(*Billio interprete.*)

Delicias studio quidam mihi dixerat esse  
Mentis inops rectæ, divitiisque tumens :  
Multa alia, atque istud referens, ditem esse vo-  
[candum,  
Cuu fonte atque hortis otia quisquis habet.

Cum carne et mundo dum fera bella gerunt ?  
Quid monachi dicant, mundani, audite, tumetique  
Quis sed ad exiguos mens nimis alta dies :  
Divitiæ vestræ, thalami, nati, omnia læta,  
Quidquid habet tellus, quidquid et æquor habet.  
At fontes nobis si sint, hortique, vel auræ  
Exiguæ, aut umbras arbor opaca ferat.  
Delicias istud libet appellare. Quid ? Utrum  
Auras haud fas est ducere Christicolæ ?

Εἷς νόμος, εἷς δὲ θεός, κλήσις μία· πάντας ὁμοίως  
 20 Σωθῆναι Χριστὸς σάρκ' ἀποδυσσάμενος  
 Βούλεται. Ἄλλ' ἡμᾶς συναελαύνετε εἰς τὸ τέλειον,  
 Ὡς χροῖς ἀνθρώποις οὐδὲν ὑποσχομένους.  
 Εἰ δὲ Θεῷ, τοῦτ' αὐτὸς ἐπίσταται, οὐχὶ σὺ κρῖνεις  
 Ἄξιος ὄντα κακῶν, χειρόνα τραύματ' ἔχων.  
 25 Ὡς στυγνός, ὡς νεανίσκος, καὶ ὠχρὸς, κἀναπόδητος,  
 Αὐχμηρὸς τε κόρην, φεγγημόνος τε μόγις ἰ  
 Καὶ ζώνης διαρῆ τὸ χιτῶνιον, ἢ τε μέλαινα  
 Διπλὸς εὐτάκτως ἔλακε' ἐξ ἀσπραγάλου.  
 Ταῦτ' εἰ μὴν διὰ πίστιν, ὁ πᾶς βλος ἐστὶν Ἐλεγχος·  
 30 Εἰ δὲ ζωγραφίαν, ἄλλος ἔπαινεσάτω.

Α Μηκέτι μήτ' ἀρόστρου μελέτω γυνή, μηδὲ δικέλληε,  
 Μηδὲ φόρους δαδῶτω, μὴ γοῖνας τρεφέτω.  
 Ἔστω σοι πάγων τε βαθὺς, καὶ σάκκινος ἔσθος,  
 Καὶχέν' ἐπιθρόπτων, δόγματα καινὰ τίθει.  
 35 Ἄν δὲ σολοικίηζε, καὶ πάντας ὁμοῦ καταλύηε,  
 Ἄγγελος οὐδὲ τριχῆς ἰσθίν ἔχουσι ὄλεγν.  
 Εἰ τις νῦν ἀκάθαρτον ἔχει βλον, ἢ πλοσόνεκτρν,  
 Ἥ χειρας φόνιους, ἢ λεγέωνα μέγαν,  
 Μηδὲ μελὼν τήξει, μὴ δάκρυον, μήτε πόνοιον  
 40 Αὐτὴν ἀποσμήχει, μῦθος ἅπαντα τάδε·  
 Ἄλλὰ βίβλιος στρεφέτω, καὶ ῥήματα πάντ' ἀνάλλεξαι,  
 Ἀρεσπαρχεῖτω· τοῦτο λύσις κακίης.

Una lex, unus Deus, vocatio eadem; omnes pariter  
 20 Salvos fieri Christus carne exiit  
 Vult. At nos compellit ad perfectissima,  
 Tanquam nulla re nos uturos hominibus promiserimus.  
 Si autem Deo ( polliciti sumus), hoc ipse novit; nec tu iudicare  
 Dignus es eum qui malus est, cum graviora vulnera habeas.  
 25 Quid autem? quam moestas es, o juvenis, et pallidus, calceisque carens!  
 Quam squalens coma, vixque loquens!  
 Per zonam effluit tunica, et atra  
 Vestis composite pendet ad talos.  
 Hæc si quidem ob fidei ardorem fiunt, tota vita index est;  
 30 Si autem per fucum, alius laudet.  
 Nec jam aratrum curet quisquam, neque ligonem,  
 Neque tributa pendat, nec parentes alat.  
 Sit tibi modo densa barba, et cilicina vestis;  
 Collum obsterens, nova dogmata seras.  
 35 Si barbariem spires, et omnes simul lapidibus insecteris,  
 Angelus eris; non enim crines vim habent exiguam.  
 Si quis nunc impuram ducit vitam, aut habendi cupidam;  
 Si sanguinolentus habet manus, aut legionem magnam dæmonum;  
 Si nec corporis extenuatione, nec lacrymis, nec laboribus  
 40 Seipsum abstergat; fabula enim omnia hæc sunt:  
 Sed aliorum libros scrutetur, singula revolvat verba,  
 Hæreseos sit architectus: hoc ipse ejus improbitas abstergitur.

19 Κλήσις μία. Int. Coisl. ἢ αὐτῆ.  
 20 Ἐδρξ'. Vat. πάντ'. Omnidus exatos.  
 21 Τέλειον. Schol., εἰς τελειότητα.  
 22 Ὡς χροῖς, etc. Reg. 991, sup. lin. ὀφελῆν  
 ὀδεμλαν ἐπαγγελιαμένους. Idque tenerius, ut debi-  
 tum, a nobis exigitis, qui nihil hominibus promisi-  
 mus. Sic Int. Coisl., καὶ ὡς χροῖς ταῦτην ἀπαρ-  
 τήτων τελειότητα εἰσπράττεται, καὶ τὰ μηδὲν ἀνθρώ-  
 πους ἐποφειδονταε.  
 25 Ὡς στυγνός. Schol. Coisl. εἰ δὲ ὡς στυγνός.  
 27 Διαρῆ. Reg. 991, διαρῆε. Schol. διαχέεται.  
 33 Σάκκινος. Schol. τριχίνοε.  
 35 Σολοικίηε. Schol. βαρβαρικήε.  
 37 Πλοσόνεκτρν. Schol. πλοσόνεκτινόν.  
 38 Λεγέωνα. Schol. πνευμάτων, id est, pravorum  
 dæmonum legionem.  
 39 Τήξει. Schol. νεκρῶται σῶματος. Ibid., κένου-

σιν. Sic ms. Edit. πένησιν.  
 40 Ἀποσμήχει. Schol. ἐκκαθάροι.  
 41 Βίβλιος. Sic plures codices. Edit. βίας aut  
 βλους. Schol. ἄλλοτερος πολυπραγματίωτα, Iliena  
 schol. ad verba hæc, ῥήματα πάντ', addit τῆε Γρα-  
 φῆε. Si legas βλους, sic reddes: Si vitas aliorum  
 scruteris. Billius legerat primum ββλιος pro βλους,  
 cum interpretaretur carmen istud prosa oratione.  
 Loquitur enim Gregorius, inquit vir doctus, de eo  
 qui hinc inde sententias quasdam excerptit, quibus  
 hæresim instituat. Sed mutata, ut videtur, sententia,  
 legit βλους, vertendo stricta oratione, sed vitas ver-  
 sans. Combefissius legendum contendit ββλιος, quam  
 vocem, inquit, nec metrum respuit et sensus petit;  
 quid enim ad hæresum aiores vitas rimari? Bene  
 libros evoltere, vocesque in eis captare, et suo sensu  
 depravare quæ sit gloria novitatis.

## METRICA VERSIO.

Lædimini hic solum? Lex omnibus una, Deusque: B  
 Omnes ex æquo Christus ad astra vocat.  
 At nos ad summum virtutis cogitis, ut si  
 Debeat humanis nostra caetera nihil.  
 Sin Christo, hoc novit: nec, cum sis nequior ipse,  
 Nequitia censor dignus es esse meæ.  
 Quam moestas pallensque hic est! non calceus ipsi,  
 Non coma culta nitet, vixque dat ore sonos.  
 Ac zona ut tunicam stringit, pallataque vestis  
 Composite extremos fertur ad usque pedes!  
 Hæc an vera fides pariat, vita indicat omnis:  
 Sin fæte fiunt, qui volet, illa probet.

Tellurem jam nemo colat, tractetque ligonem:  
 Nemo vectigal pendat, aliatque patres.  
 Barba tibi sit longa, tibi pro tegmine saccus:  
 Cervicemque terens dogmata conde nova.  
 Quod si barbariem spires, omnesque lacessas,  
 Angelus es: tantum barba pilusque potest.  
 Moribus impuris si quis nunc est, vel avarus,  
 Aut homicida, mali dæmonis atque domus:  
 Non se per lacrymas, non per jenuia purget,  
 Non per sudores: ridiculum istud enim.  
 Sed vitas versans, atque omnia verba revolvens,  
 Dogmata falsa serat; sic cadat improbitas.



Κόπτειν σάρκα παχέαν ἐν εἵσει πᾶσιν, ἄριστον  
 Εὐχαῖς, νηστιαῖς, φρονεῖσιν, ἀγρυπνίαις.  
 45 Τὸν μὲν γὰρ καθαρὸν, καθαρώτερον εἰκόσ ὑπάρχει·  
 Τὸν δὲ κακὸν, τῆσαι τῆς κακῆς τὴ μέρους.  
 Εἰ δὲ τίς ἐστ' ἐπίπλαστος, ἔμοι καὶ τοῦτον ἀρέσκει  
 Κόπτειθ', ὥστε δίκασι τῆς ἀπάτης δίδόναι  
 Τὰς παχέας σάρκας, καὶ γαστέρα ἔχον ἔχουσαν  
 50 Ἡ λεπτή χωρεῖν εἰσόδου οὐ δύναται.

~ ME. Θρήνος περὶ τῶν τῆς αὐτοῦ ψυχῆς παθῶν.

Δύσμορος οἶα πάθων; τίς μοι γόος ἄξιός ἐσται;  
 Τίς κηγὴ δακρῶν ἄρκιος; οἶα μέλι;  
 Ὅτε μόνον παίδων τις ἔων ἐκλαύσατο τόσσον,

A Ἡ καθύον τοκέων, ἡ φιλῆς ἀλόγου,  
 5 Ὁὶ πάτρην γλυκερὴν μαλερῷ πυρὶ τερρωθεῖσαν,  
 Οὐ νόσφ στυγερῆ ἄψα τειρόμενα,  
 Ὅσον ἐγὼ ψυχῆν ὀλοφύρομαι ἀνὰ παούταν,  
 (Φεῦ τάλας!) ὀλλυμένης εἰκόσος οὐρανῆς.  
 Ναὶ γὰρ δὲ μεγάλοιο θεοῦ καὶ πλάσμα, καὶ εἰκόσ,  
 10 Ἄνθρωπος, θεοθεν εἰς θεὸν ἐρχόμενος·  
 Ὅστις θνω νέυσας, καὶ πνεύματι σάρκα πεθήσας,  
 Χριστὸν ἔχει ζωῆς Πλαον ἡγεμόνα·  
 Κτήσων ἔην, γλώσσάν τε καὶ οὐατα. καὶ νόον αὐτὸν,  
 Καὶ σθένος, ἐρχομένῳ πάντα διδοῖς βίωθι,  
 15 Ἄρπαζων κόσμου πολυχανδέος, ὅσα κατεχθεῖ  
 Ἄρπαξ ἄλλοτρίων, ἀντίθεος Βελίας,

918 919 Afflictae carnis obesam in quovis statu, utilissimum est,  
 Precibus, jejuniis, curis, vigiliis.

45 Sic enim, qui purus est, purior fiet:  
 Qui vero malus, de improbitate deteret aliquam partem.  
 Si quis autem est virtutis simulator, mihi hunc placet  
 Castigari, ut poenas det simulationis.  
 Crassas carnes, et ventrem prominentem  
 50 Angusta illa porta capere non potest.

XLV. De animae suae calamitatibus carmen lugubre.

Heu miser qualla passus sum! quis mihi dignus erit gemitus?  
 Quis lacrymarum fons sufficit? Ecquid melos?  
 Nec filiorum suorum mortem quisquam tantum dessevit,  
 Nec venerabilium parentum, nec charae conjugis,  
 5 Nec dulcem patriam impetuoso igne in cinerem redactam,  
 Nec tristi morbo membra consumpta,  
 Quantum ego animam lamentor quae gravissima passa est,  
 (Heu miser!) perdita imagine caelesti.  
 Nam profecto magni Dei signum, et imago,  
 10 Homo, a Deo ad Deum perveniens:  
 Quicumque sursum aspiciens, et spiritu carnis frenans  
 Christum habet propitium vitae ducentem,  
 Qui possessionem suam, et linguam, et aures, et ipsam mentem,  
 Et robur, vitae omnia venturae consecrat,  
 15 Eripitque mundo insatiabili quidquid detinetat  
 Rapacior alienorum, Deo adversarius Belial,

\* Scriptum an. 385. — Alias Bill. 5, pag. 68.

45 Ἐν εἵσει πᾶσιν. In quovis statu, scilicet, bonus sis, an malus. Sup. lin. Coisl. ἐν εἵσει τῆς ἀρετῆς.

47 Ἀρέσκει. Schol. ἀρετόν. Hunc velim e monachorum numero excludi. Billius illud intelligit de variis asperitatum generibus quibus hypocritam afflicti et ita hypocrisis suae poenas dare, lubens nemo non videt.

XLV. ARGUMENTUM. Cum abdicata sede Constantinopolitana in Arianziam pagum se recepisset Gregorius, illic ad condendos versus animam adjecti, magnaque pars carminum ab ipso conditorum illius solitudinis sunt fructus. Sic carmen De virginitate.

Præcepta ad virgines. De animae suae calamitatibus, et quae sequuntur. Billius primo soluta oratione istud verit, eo quod Gallicis tumultibus carmina, quae nondum stricta oratione verterat, versibus reddere prohiberet. Verum postea otio potius, eadem incudi reddita Latinis versibus edidit.

9 Naὶ γὰρ Vat. καὶ γὰρ.  
 10 Εἰς θεόν. Ita Reg. 990. Edit. ἐς θεόν.  
 12 Ἐγχε. Reg. 990 ἔγχε.

15 Πολυχανδέος. Mundo insatiabili. Scilicet hunc Gregorius ita nuncupat, ratione peccatorum quos in sinu conplectitur, aut multiplicium rerum ac diversarum quas continet.

#### METRICA VERSIO

Tundere per curas, et per jejunia carnis  
 Utile, perque cruces, excubiasque sacras.  
 Purior huic etenim efficitur qui crimine purus:  
 Haecque admittit vitii nonnulli arte malus.  
 At si quis ficto sit pectore, mihi placet illum  
 Tundi. Poena etenim debita fraudis erit.  
 Praepingues nimium carnes ventremque tumentes  
 Haud capit aetherae Janua parva domus.  
 XLV. DE ANIMAE SUAE CALAMITATIBUS CARMEN LUGUBRE.  
 (Billio interprete.)  
 Heu miser, heu quam dira ferro! quae carmina no-  
 [stris]  
 Equa malis, luctus quis satis esse queat?  
 Nemo ita consortemque thori, charosque parentes

PATROL. GR. XXXVII.

B Fleuit, vel sobolis tristia fata suae:  
 Aut patrias sedes flammis hostilibus ustas,  
 Aut etiam morbo perdita membra gravi:  
 Quantum animae deploro meae miserabile fatum:  
 Effigies perit nam mihi sancta Dei.  
 Namque homo signum vere est et imago To-  
 [nantis],

A summo ad summum Numine Numen iens,  
 Qui sursum spectans, ac carnem mente retundens,  
 Pro duce habet vitae praesidioque Deum:  
 Venturae vitae linguam qui donat, et aures,  
 Et mentem, ac vires, divitiasque suas:  
 Eripens mundo, Belial quaecunque tenebat,  
 Quae juris non sunt qui rapit usque sui:

43

- Ἐς δὲ ταμεῖα φέρων πολλὸν φέρτερα τῶν ἐπὶ γαίης, Ἄ Εἰκὼν ἀθανάτου πάντοτε Πατρὸς Διῆ,  
 τῶν διακλεπτομένων, ἢ καταλομμένων, Ὅφρα με δουλοσύνης τε λύση, θανάτου τε δεσμῶν,  
 Αὐτὸν ἀβρῆσαι ἄνακτα θεῶν, καὶ πνεῦμα γενέσθαι, Κρείσσονα πρὸς ζωὴν ἑμπαιὼν ἐρχόμενον,  
 20 Σάρκ' ἀποδυσάμενος καὶ πάχος ἀντίτυπον, 35 Ἄλλ' ἐγὼ οὐκ ἐφύλαξα θεοῦ μυστήρια κενὰ,  
 Ἀγγελικῆ τοῦ χοροῦ λαγεῖν στάσιν αἰγλήμενος, Μύστιν ἔχων ψυχῆν οὐράνιης ἀνδύου,  
 Μεῖζ' ὄν τῶν μεγάλων ἔθλων ἔχων καρμάτων Ἄλλὰ κάτω βρῆθαι με χόος πάχος, οὐδ' ἐδυνάσθη  
 Μηκέθ' ἔρων σκηνῆς ἑλαττὸν τύπον, ὡς τοπαροῦθεν, Ἰλύος ἐξαναδύς, ἐς φάος ἕμμα βολαεῖν.  
 30 Ἄυτην δ' ἀτρικήν καθαροῦ νοδὸς ἕμματα λείψουσιν, Ναὶ βάλων' ἀλλὰ μέσον νέφος ἵστατο ἕσσε καλύπτων  
 Μέλιππον τ' ἐκ στομάτων ἤχον ἐορτάσιον, 40 Σάρξ ἐπανασταμένη πνεύματι σὺν χρονίῳ.  
 Τοῦτο τέλος βροτῆς ζωῆς πέλει. Ἐς τὸδ' ἀνέλκει Σερωφᾶται, κενὰ πλαζομένοιο νόου,  
 τῶν Χριστοῦ παθῶν ὕβρις ἐπιθονίους, Χριστὸν ἐκάς βάλλοντα, θεὸν Λόγον (οὐδέχθα γάρ  
 Ὅς θούλου μορφῆν ἀνεβέβατο, καὶ θανάτοιο Μίγνωσθαι ψυχῆν νυμφίος ἄλλοτρίῃ)  
 30 Γεύσατο, καὶ ζωῆς δεύτερον ἠτήλασεν, 45 Πολλὰ δ' ἐπὶ γλώσση κίεσαι κακὰ φάρμακ' ὀλέθρου.  
 Ὅν θεός, ὦν ζωῆς ταμῆς, αἰῶνος ὑπερθεῖν, Γλώσσα γὰρ ἀνθρώποις ἡμῖν τῆς κακῆς,

Atque in horrea fert longe præstantiora terrestribus,  
 Quæ furto auferuntur, aut vi subvertuntur,  
 Ut ipsum regem videat Deum, et spiritus fiat,  
 20 Carne et reluctantè exutus mole,  
 Atque in rutilante angelorum choro sedem sortiatur,  
 Majora magnis laboribus ferens præmia;  
 Nec jam tabernaculi levem, ut olim, spæciem aspiciens,  
 Aut scriptam legis caducam imaginem,  
 25 Sed ipsam veritatem puræ mentis oculo intuens,  
 Psallensque ore festivos sonos.  
 920-921 Hic finis vitæ humanæ est. Huc homines evehit  
 Passionum Christi ignominia,  
 Qui servi formam accepit, et mortem  
 30 Gustavit, et vitam iterum consecutus est,  
 Cum esset Deus, vitæ largitor, sæculo antiquior,  
 Tota semper immortalis Patris imago,  
 .. me servitute liberaret ac mortis vinculis,  
 Meliorem ad vitam rursus pervenientem.  
 35 Verum ego non servavi vneranda Dei mysteria,  
 Animam habens initiatam cœlesti ascensui;  
 Sed deorsum me incurvat carnis crassities, nec potui  
 Ex luto emergens oculum in lucem tollere.  
 Sustuli tamen: sed mediâ stetit nebula oculos operiens,  
 40 Caro insurgens cum spiritu terrestri.  
 Multæ quidem in corde sollicitudines hinc et illinc  
 Volvuntur, incassum errante animo,  
 Quæ Christum procul abigunt, Deum Verbum; non enim amat  
 Misceri sponsus animæ alienæ:  
 45 Ac linguæ quidem multa insident mortis venena.  
 Est enim hominibus linguæ dimidium malitiæ,

19 Ἀβρῆσαι. Subaud. ὧς τε. Ibid. θεῶν, κατ. Sic in Coisl. legitur, in quo θεῶν jungitur cum ἄνακτα. Edit. θεῶν γάρ.

20 Πάχος ἀντίτυπον. Reluctante mole, scilicet, eo quod spiritui adversetur.

30 Καὶ ζωῆς. Et ad vitam iterum rediit.

35 Μυστήρια κενὰ. Intelligit Gregorius mysteria, vel potius gratiam ex mysteriis passionis ac redemptionis Christi fluentem.

39 Ἰστατο. Reg. 999. Chig. et Coisl. ἵσταται.

45 Κατὰ. Coisl. Vat. λυγρὰ.

#### METRICA VERSIO.

Horreaque ad, nostris, quæ sunt obnoxia furi,  
 Aut eversa cadunt, hæc meliora ferens:  
 Scilicet ut spectet Regem, carnisque remota  
 Crassitie fiat spiritus atque Deus:  
 Præmiaque exhausto referens majora labore,  
 Perveniat sedes lætus ad angelicas:  
 Nec tenues umbras arcæ jam spectet, ut ante,  
 Conscriptam fluxæ legis et effigiem:  
 Sed liquido mellite verum ipsum lumine cernat,  
 Festivosque hilari promat ab ore sonos.  
 Humanæ hæc vitæ meta est. Huc horrida Vestis  
 Supplicia, huc homines maxima probra vehunt:  
 Qui servi formam sumpsit, mortisque periculum  
 Fecit, et ad vitæ luminis mox rediit,  
 Cum Deus, et vitæ certissimus arbiter esset,

B Æternique eadem prorsus imago Patris,  
 Ut me servitio, me vinculis solveret orci,  
 Redderet et vitæ, quæ sine fine manet.  
 At mihi non curæ mysteria dia fuerunt,  
 Cum superum ascensum mens mea docta foret:  
 Sed caro me depressit humi, nec lumina quivit  
 Conjicere in lucem meus onerata luto,  
 Aut cum terreno consurgens flamine visum  
 Abstulit, opposita nube repente, caro.  
 Mille quidem in medio volvuntur pectore curæ,  
 Dum vaga mens varias gaudet obire vias,  
 Quæ Christum procul eiecit. Namque ipse recusat  
 Jungi animæ, quæ se dat quoque mœcha aliis:  
 Ac rursus in lingua sita sunt permutata venena:  
 Dimidium vitæ nam cita lingua tenet.

Θυμὸν ἐρευγομένην, γυμνὸν κακὸν, ὃς τε μέλιττα  
 Λάβρος ἐπιζείων, ἐκ νόης ἀνδρα φέρετ,  
 Ἡ βολερὴν καύθουσα ἐν στήθεσσι νόημα,  
 50 Λαία δ' ἄρ' ἐξ ἀκαλοῦ φθερομένη στόματος.  
 Εἶθε δὲ ἦν τι θυρέτρον ἐπ' ὀρθαλμοῖσιν ἐμοῖσιν,  
 Ὅσασι τ' οὐκ ἀγαθὸς πάντοσε πεπταμένοις,  
 Ὃς τὸ μὲν ἐσθλὸν ὄρῃν τε καὶ εἰσαίοντα δέχεσθαι,  
 κλειεσθαι δὲ κακοῖς ἀμφοτέρ' αὐτομάτως.  
 55 Χειρῶν τ' ἔργον ἄριστον ἐς οὐρανὸν αἰὲν ἀείρειν  
 Ἀγνάς, καὶ παρέχειν οὐρανόισι νόμοις.  
 Ὃς δὲ ποδῶν ἰέναι λείην ὄδον, οὐκ ἐπ' ἀκάνθας,  
 Οὐδὲ κατὰ σκοπέλων, καὶ τριβῶν οὐχ ὄσιν.  
 Νῦν δὲ θεός μὲν ἔδωκεν ἅπαν μέλος ἐσθλὸν ἐπ' ἐσθλοῖς,  
 60 Εὐρατο δ' ἡ κακῆ ἔπιλον ἐμολ θανάτου.

A Τίς νόμος οὗτος ἐμολ; πῶς δέσμιός εἰμ' ἐπὶ γαίης;  
 Σαρκός; πῶς δ' ἐλαφρῶ πνεύματι σῶμα μήτη;  
 Οὐδ' ἴλος εἰμὶ νόος, καθαρῆ φύσις, ὅτε χερεῖων  
 Χοῦς ἴλος, ἐκ δ' ἀμφοῖν ἄλλο τι κάμφοτερον.  
 65 Τοῦνεκα καὶ πολέμοιο φέρω κλίβον αἰὲν ἀπαυστον,  
 Σαρκός καὶ ψυχῆς ἀνικαθεζομένη  
 Εἰκίον εἰμι θεοῖο, καὶ Ἰσχομαι ἐς κακόητα,  
 Κρεῖσσονι μαρναμένω χειρῶνος οὐχ ὄσιως.  
 Ἡ φεύγω κακόητα, καὶ ἴσταμαι, οὐκ ἀμογήτ,  
 70 Πολλὰ διαβλήτας χειρὶ σὺν οὐρανή.  
 Ἔστι γάρ, ἔστιν ἐμολ διπλοῦς νόμος· ὧν ὁ μὲν ἐσθλός,  
 Ἐσπόμενός τε καλῶν· αὐτὰρ ὁ χειρότερος,  
 Ἐσπόμενός τε κακοῖσιν· ὁ μὲν νόος ἔστιν ἔτοιμος  
 Πείθεσθαι Χριστῶ, πρὸς φάος ἐρχόμενος.

Dum iram evomit, nudum malum, quæ quidem maxime  
 Vehementer ebulliens hominem extra mentem rapit,  
 Aut dum abscondit dolum in corde consilium,  
 50 Ac blanda molli ore loquitur.  
 Utinam inesset ostium oculis meis,  
 Atque auribus non recte semper patentibus,  
 Ut quod bonum est videam, et audiendo teneam,  
 Et sua sponte utraque malis claudantur.  
 55 Manuum opus optimum est, ut semper in cælum tollantur  
 Puræ, et cælestibus legibus addicantur.  
 Sic et pedum officium est, ut per viam planam, non per spinas,  
 Non per scopulos, iniquumque collem incedant.  
 Ac quidem Deus membra omnia dedit bona ad res bonas:  
 60 Sed ea mihi in arma mortis malitia convertit.  
 Quænam mihi hæc lex? quomodo carnis in terra  
 Servus sum? quomodo levi spiritui mistum fuit corpus?  
 Nec totus mens sum, pura natura, nec totus pulvis  
 Qui pejor est; sed ex utroque aliquid aliud et utrumque.  
 922-923 65 Quocirca belli tumultum fero nunquam placabilem,  
 Carne et anima contra se decertantibus.  
 Imago sum Dei, et trahor ad vitium,  
 Dum quod deterius est, inique pugnat cum præstantiore:  
 Aut fugio vitium, et sto victor, non sine labore,  
 70 Postquam multum cælesti manu adjutus decertavi.  
 Inest enim mihi, inest lex duplex: quarum altera quidem bona  
 Bonum sectatur: altera autem deterior  
 Sectatur quæ mala sunt: ac ea quidem, quæ mentis est, parata est  
 Ad obediendum Christo, gradiens ad lucem:

47 Γυμνὸν κακόν. *Apertum malum, iram, furorem: ira, vehementius accensæ, a sanis rationibus dejicit hominem, quod vult Gregorius. Apertum malum etiam dici potest, eo quod nullam boni speciem emuletur, aut præ cæteris omnibus vitiis aperta fronte prodeat. Vide supra, lib. 1, sect. 11, carn. 11x, vers. 85, etc.*

50 Λαία δ' ἄρ'. *Chig. λαία γάρ, etc.*

51 Εἶθε. *Vat. αἶθε.*

53 Ὅρα τ'. *Forte ὄροντα. Mox elevatorta.*

*Sic. Chiv., Coisl. et Reg. 990. Edit. ἐσθλόντα.*

55 Ἐξ οὐρανός. *Vat. ἐπ' οὐρανόν. Pro altr, quod sequitur, Reg. 990 habet αὐτόν. Ita et Coisl. sup. lin.*

60 Εὐρατο. *Alludit ad hæc Apostoli verba, Rom. vii, 10: Inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem.*

62 Σώμα μήτη. *Vat. σῶμ' ἐμήτη.*

65 Καθαρή. *Vat. καθαρὰ.*

71 Νόμος. *Sic Reg. 990. Edit. νόος. Duplex spiritus, nempe pars superior et inferior.*

#### METRICA VERSIO.

Iram lingua, malum nudum, evomit: iraque rur-  
 sum,  
 Cum caluit, mentem cogit abire gradu,  
 Aut contra occultans vulpinam in pectore fraudem,  
 Vulnerat ex molli leniter ore loquens.  
 Atque utinam in partes volitantibus auribus omnes  
 Janua firma foret, luminibusque meis.  
 Hæc ut, quæ bona sunt, audire ac cereræ possent:  
 Sponte sua ast esset Janua clausa malis.  
 Jam nihil est melius, quam puras tollere palmas,  
 Hasque dare ætherei legibus usque Dei.  
 Nil etiam melius, plano quam figere calle,  
 Non super aut spinas, saxave dura, pedes.  
 Omnia sed mihi cum dederit Deus, ob bona, mem-  
 bra,  
 Hinc tamen improbitas reperit arma necis.

B Quænam hæc lex? Cur me constringunt vincula  
 [carnis?  
 Spiritus et socium tam grave corpus habet?  
 Nec totus mens sum, nec totus pulvis humusque:  
 Pulveres sed consto, mente levique simul.  
 Unde etiam dum mens crasso cum corpore pugnat,  
 Perpetuos strepitus bellaque sæva fero.  
 Numinis effliges cum sim, trahor in mala, dum,  
 Deterius, bellum cum meliore gerit: [quod  
 Aut vitii labem fugio, magnoque labore  
 Post longas pugnas vinco favente Deo.  
 Nanque duplex mihi lex. Una est bona, recta se-  
 quensque:  
 Altera lex rursus prava, sequaxque mali.  
 Illa Dei semper jussis obedire parata est,  
 Ac lucem, sanctæ lucis amica, peti.

75 "Ἄλλοσ' ὁ αὐσαρκός τε καὶ αἵματος, ἔστι δὲ πρόφρων ἅ  
 Δέχνησθαι Βελίαν, πρὸς ἕβρον εὐκόμενος.  
 "Ἦτοι ὁ μὲν χθονίσιον λαίναται, ὡσπερ ἐπ' ἐσθλοῖς,  
 Τοῖς οὐχ ἰσταμένοις, ἀλλὰ παρπταμένοις.  
 Καὶ φιλέει κώμους τε καὶ ἔχθεα, καὶ κόρον αἰδῶν,  
 80 Ἔργων τε σκοτίων ἀσχετα, κερδοσύνας.  
 Εὐρέϊην δ' ὄδον εἰσιν, ἐφ' ὃ ἐπιτέρπει' ὀλέθρου,  
 Ἀφροσύνης ἄνοκερην ἀχλὺν ἐπισσάμενος.  
 Ἄυτὰρ ἔγ' οὐρανίσιον ἀγάλλεται, ὡς παροῦσος  
 Τοῖς ἐλπίζομένοις, καὶ θεῶν ὅσον ἔχει  
 85 Ἐπιπορὴν βίδοτον· τὰ δ' ἐνθάδε καπνῶν ἄτιμον,  
 "Ἄλλοσ' ὑπ' ἄλλοιῃ κείμενα συντυχίῃ.  
 Καὶ φιλέει πένην τε καὶ ἄχθεα, καὶ μελεδῶνας  
 Ἐσθλάς, καὶ στεινὴν εἰσιν ὄδον βίδοτον.  
 Μαρναμένοις δὲ τοῖσιν ἐπίσκοπον ἦλθεν ἄνωθεν

90 Πνεῦμα Θεοῦ μεγάλου, καὶ νοῦ δῶκε χεῖρα,  
 Σώματος ἀργαλέου λῦον κλόνον, ἧδὲ κελαινῶν  
 Εὐνάζον παθεῖν οἶδμ' ἐπανοστάμενον.  
 Ἢ δὲ καὶ ὡς λυσσῆν ἔχει μένος, οὐδ' ἀπολήγει  
 Σάρξ πολέμου, κλίει δ' ἐνθα καὶ ἐνθα μάχη.  
 95 "Ἄλλοτε μὲν τε νόη γούς δάμναται· ἄλλοτε δ' αὐτὴ  
 Σαρξὶ τοῦ κρατερῆ ἑσπεταὶ οὐκ ἐθέλειν.  
 Ἄλλὰ τὸ μὲν ποθέει, τὸ γὲ βέλτερον δ' στυγείει δὲ,  
 Ἔρβον, δουλοσύνην μύρεται ἀργαλέην,  
 Πατρός τ' ἀρχηγόνιο πλάνην, καὶ μετρός ἀλιτρήν  
 100 Πάρφασιν, ἡμετέρης μητέρα μαργούσης,  
 Καὶ σκολιστοῦ δράκοντος ἀπάσθαλον αἰμοδόροιο  
 Ψεύδος, ὃς ἀνθρώπων τέρπειται ἀμπλακίαις,  
 Καὶ ἔζυλον, ἧδὲ φυτοῦ βροτῶν δηλήματα καρπῶν,  
 εὐσῖν τ' οὐλομένην, καὶ θανάτοιο πύλας,

75 Altera autem, quæ carnis est et sanguinis, parata est  
 Ad excipiendum Belial, dum ad tenebras trahitur.  
 Atque hæc quidem terrestribus, ut bonis rebus, delectatur,  
 Quæ minime consistunt, sed evanescent.

Comessiones amat, et rixas, et turpem satietatem,  
 80 Et tenebrosorum operum probra et lucra.

Latam viam carpit, et sua ipsius morte delectatur,  
 Insapientiæ densis tenebris induta.

Illa autem cœlestibus delectatur, quasi jam adessent  
 Quæ sperantur, ac Deum solum habet

85 Spem vitæ; præsentia autem vilem æstimat fumum,  
 Aliiter se habentia, ubi aliud occurrerit.

Diligit paupertatem, et onera, et curas  
 Laudabiles, et per arctam incedit vitæ semitam.

His autem pugnantibus inspector venit cœlitus  
 90 Spiritus magni Dei, et menti manum dedit

Corporis perniciosi solvens tumultum, atque atrorum  
 Compescens vitiorum fluctum assurgentem.

Sed tamen rabidum retinet furorem, nec bello  
 Desisit caro, inclinatur hæc et illuc pugna.

95 Interdum quidem mente caro domatur : rursus alias  
 ortiorem carnem mens sequitur non volens.

Sed illud quidem concupiscit, quod melius est : quod autem odit,  
 Id dum facit, perniciosam deplorat servitutem,

Et patris primigenii deceptionem et matris nefandam  
 100 Transgressionem, quæ prima fuit libidinis nostræ origo,

Et obliqui ac sanguinem vorantis draconis detestabile  
 Mendacium, qui hominum delectatur delictis,

924-925 Et lignum, et arboris fructum hominibus perniciosum,  
 Et gustum funestum, et mortis januas,

76 Δέχνησθαι. Coisl. sup. lin. δέχεσθαι.

83 Ἀφροσύνης. Insapientiæ. Ita habent Reg.

990. Coislinianus et Chigginianus codices. Male autem legunt edit. εὐφροσύνης, prudentiæ, quæ ad rem hic non pertinet.

83 Ἄυτὰρ ἔγ'. Id est lex spiritus. Mox ὡς παρ-

σοῦσι, Edit. οὐ παρεοῦσι.

80 Ἐπίσκοπος. Id est ἐπιπορῶν, secundus, commodus : quo fere sensu Sopbocl. in Ajace, vers.

991, ἐπίσκοτον μέλις, in rem malam commodum carmen. Hoc sensu accipitur vox inspector.

#### METRICA VERSIO.

Excipere at tetrum Beliam lex altera prompta est, B  
 Qui miseram in tenebras pertrahit, inque necem.  
 Scilicet hæc gaudet terrenis, ac bona credit,  
 Quæ mox prætereunt labilis instar aquæ.  
 Hæc rixas amat, et questus, epulasque, jocosque,  
 Nocturnis tenebris dignaque probra tegi :  
 Atque via lata graditur, cæcæque laborans  
 Stultitia, risum, dum perit ipsa, caput.  
 Ast illam oblectant cœlestia sola, Deumque  
 Unum habet, in quo spes fixerit illa suas :  
 Ac vilem tantum reputat præsentia fumum  
 Commoda, quæ subsunt casibus innumeris ;  
 Atque amat et sanctas curas, et pondera, duram  
 Pauperiemque, arcta gaudet et ire via.  
 Dum vero pugnant, divinus Spiritus ad iæne

Accessit, menti promptus opemque tulit,  
 Corporis ac solvit strepitus, fluctusque repressit,  
 Quos animi nubes moverat atra mei.  
 Nec tamen idcirco carnis fera bella quiescunt,  
 Sed dubium buc palma vertitur hucque decus.  
 Nunc etenim mentis cœdit caro, nunquam vicissim  
 Mens carnem sequitur, non tamen ipsa libens.  
 Namque bonum cupiens, facit id tamen ipsa quod  
 Servitium lacrymis prosequiturque grave, [odit,  
 Primigenique patris fraudem, consultaque matris,  
 Ex quibus exortum nostra libido trahit.  
 Plorat et obliqui mendacia verba draconis,  
 Quem lapsus hominum, vita nocensque juvat :  
 Et ligni fructum, quo gens humana præempta est,  
 Pestiferum et gustum, mortiferasque fores

- 105 Γύμνωσιν μάλῆων τε παναίσχρα, καὶ παραδείσου Α Πνεύματα δὲ πτερόεντι καὶ εἰκόνη χούδν ὄποιζαι,  
 Ἥδὲ φωτοῦ ζωῆς ῥέην ἀτιμοσάτην. = 237 R 120 Ὡς κηροῦ πυρὶ τηχομένης κακίης.  
 Ταῦτα νόος κάμνων διουφύεται. Ἡ δὲ νῦ μοι σαρξὶ Τοῦδε λισσόμενος καὶ φάρμακα σαρκὶ παχείη  
 Δέρκεται ἐς προγόνου, καὶ φουδν ἀνδροφόνου, Πολλὰ φέρω, χαλεπὴν νοῦσον ἄρα σκεδάω.  
 Πῶσάν τε γλυκερὴν ἀσπάζεται αἰὲν ἐδωδῆν. ] Καὶ μένος, οἷά τε θηρῶς ἀπιτοστότου, κραταιοῖς  
 110 Ἦν ἄλοῦς σαύων δεικνυοὶ πικρὸς ὄφτι. Δεσμοῖσιν κατέγω, οἶδμα κακὸν τρομέων.  
 Ἦ μὲν καὶ γοῶα, καὶ εὐχολῆσιν ἀνακτα, 125 Γαστέρι κλειθρα τίθημι, δυσαλαθεὶ θυμὸν ἀνίη  
 Ὅς πάντων κρατέει, καὶ ζυγὰ πᾶσι φέρει, Δάπτω, καὶ θακρῶν ἐκπροχέω λιθάδας.  
 Λίσσασμ' ὑπὲρ ψυχῆς καὶ σώματος, ἀμφοτέροισιν Κάμπτω γούνατ' Ἄνακτι τετρομυμένα, νύκτας ἀπνοῦς  
 Εὐμένους δικάσαι, καὶ πόλεμον σκεδάσαι, Ἐλκω, καὶ βυθῶα πένθιμον ἔσθος ἔχων.  
 115 Κρείσσοι, ἢ θέμις ἐστίν, ὑποκλιναντα χερσίν : Ἄλλων εἰδαπίναι τε, χοροστασίαι τε, γέλωις τε,  
 Τοῦτο γὰρ οὐκ ὀλίγη λύων ἀμφοτέροις 130 Καὶ κύμοι, χλοερῆς παλγινά θ' ἤλικίης.  
 Μὴ γοτ βριβομένην ψυχὴν ἐπὶ γαῖαν ὀδεύειν, Ἄλλοι δ' αὐτ' ἄλόχοις τε καὶ υἱέσσαι γάνυνται,  
 Ὅστε μολυβδαίνην ἐς βυθὸν ἔλκομένην Καὶ πλοῦτου κρατεροῦ κύβετ λυομένην.

405 Turpique membrorum pudicitatem, atque e paradiso

Et ligno vitæ ignominiosam ejectionem.

Hæc mens afflicta lamentatur. Nunc autem mihi caro

Respicit ad primogenitos et homicidam arborem,

Ac omne semper amplectitur suave edulium,

110 Quod perniciosus blandiendo monstrat acerbus serpens.

Atque equidem gemo, et precibus regem

Qui omnium dominatur, et omnia in statera librat,

Invoco pro anima et corpore, ut inter utrumque

Propitius judicet, et bellum sedet,

115 Meliori, ut æquum est, subjiciens deterius ;

Hoc enim longe utilius est utrique :

Nec carne depressa in terram anima vergat,

Veluti plumbi massa in profundum tracta,

Sed spiritui alis ornato, et imagini cedat caro,

120 Vitio quasi cera ad ignem liquescente.

Hæc orans etiam remedia pingui carni

Multa adhibeo, molestum ut morbum dissipem.

Robur ejus, cen feram indidissimam fortibus

Catenis cohibeo, malum æstum reformidans.

125 Ventri claustra appono, non facile sanabili dolore animum

Conficio, et lacrymarum vim profundo.

Flecto Regi contrita genua : noctes insomnes

Traho, et sordeseo lugubrem vestem gerens.

Aliorum sunt computationes, choreæ, risus,

130 Comestationes, florentis ludibria ætatis.

Alii uxoribus et liberis gaudent,

Et peritura magnarum divitiarum gloria.

112 Πᾶσι. Reg. 992 πάντα.

115 Ἡ θέμις. Coisl. sup. lin. ὄς.

116 Ὀλίγη. Duo Regg. ὀλίγον.

117 Βριβομένην. Carnis pondere depressam. Ita habet Coislinianus et Regius 990. Nonnulli autem edit. βριβομένην, quod a Græca lingua prorsus est alienum.

122 Νούστον ἄρα σκεδάω. Ita Reg. 990, Chig. et

Vat. Edit. ὄρα νόσον σκεδάω.

126 Ἐκπροχέω. Reg. 990 ἐκπροχέων.

127 Τετρομυμένα. Ita Reg. 990. Edit. τετρομμένα.

130 Χλοερῆς. Ita Vat., Chig., Coisl. et Reg. 990.

Edit. γλυκερῆς.

131 Ἀλόχοις vs. Sic Reg. 990, Chig. et Coisl.

Edit. ἀλόχοισι.

132 Κύβετ. Coisl. κῆβετ, cura.

#### METRICA VERSIO.

Utque sit et fœde nudatus, pulchro et ab horto,

Et vitæ ligno sit procul actus homo.

Hæc mens ægra gemit : caro vero prava parentes

Primigenos spectat, pestiferumque cibum,

Ac dulces omnes semper complectitur escas,

Objectat serpens quas male blandus ei.

Ergo gemo, ac Regem obestor, qui cuncta coerct

Imperio, et recto pondere cuncta librat :

Ut placido arbitrio componat jurgia carnis

Atque animæ, bellum submoveatque procul :

Ac pars deterior meliori cedat, ut æquum est,

Hoc utrique magis namque salutiferum.

Corporea nec mole gravis mens vergat ad ima,

Ac, veluti plumbi massa, profunda pctat .

B Sed sibi mens carnem, divinaque subdat imago,

Ac vitium, ut ceram fervida flamma, liquet.

Hæc oro, supplexque peto : morbumque prementem

Ut pellam, carni pharmaca multa fero :

Atque velut sævum firmis compesco leonem

Compeditus, fluctus dum tremo letiferos.

Impono claustrum ventri, morfore animumque

Conficio, et lacrymis os madet omne meis.

Curvo genu afflicto Regi, somnumque repello :

Lugubris vestis squalida membra tegit.

Sunt aliis studiis convivia læta, jocique,

Atque chori, ætatis ludicra florigeræ.

Conjugibus gaudent alii, natisque opibusque,

Quarum abit in ventos gloria cuncta leves.

"Άλλοι δ' αὐτ' ἀγοραῖς τε καὶ ἀλλεσίαι, ἡδὲ λωστροῖς  
 Τέρπονται, καὶ πνεῖν ἐν πόλεσσι μέγα,  
 135 Εὐφήμοις τε λόγοις καὶ ἐπομπέων ὄργυμαδῶν  
 Περμπόμενοι, σοβαροὶ δ' ὑπόθεον ἐκ σανίδων.  
 Πολλὰ γὰρ θνητοῖσι πολυσχιδέος βίωτοιο  
 Τέρψεις· ἐν δὲ κακοῖς κέκραται εὐφροσύνη.  
 Αὐτὰρ ἐγὼ τέθνηκα βίῃ, βαῖνδ' ἐπὶ γαίης  
 140 Ἄσθμα φέρω· φεύγῃ δ' ἄσπετα καὶ μέροπα.  
 Θῆρσαι καὶ σκοπεῖοισιν ὀμιλῶν, ὅσος ἀπ' ἄλλων  
 Ναιετάω λυπρῆν βρωγάδα καὶ σχέδιον·  
 Ολοχίτων, ἀπέδιλος, ἀνέστιος, ἐλπιδὶ μούνη  
 Ζῶων, καὶ λώθῃ πᾶσι πέλω χθονίοις.  
 145 Εὐνή μοι στιβάς ἐστι, τὰ ῥήγατα σάκκος ἐρυμνός,  
 Καὶ κόνις ἐν δαπέδῳ δάκρυσι δευομένη.

A Πολλοὶ μὲν στενάχουσι σιδηρεῖος ὑπὸ δεισμοῖς·  
 Ἄλλους δ' αὖ τέφρην πυθάνουμι· εἶδαρ ἔχειν·  
 Τοῦς δὲ ποτὴν θακρῶσι μεμειγμένον ἀγινόμεσιν·  
 150 Ἄλλους χειμερταῖς βαλλομένους νεράσι,  
 Νύκτας τεσσαράκοντα καὶ ἤματα, δένδρεσιν Ἰοα  
 Ἐστάμενα, κραδίῃ γῆς ἀπανοστακμένους,  
 Καὶ θεὸν ὄιον ἔχοντας ἐνὶ φρεσίν· ἄλλος ἔδῃσε  
 Χεῖλα, καὶ γλώσση θῆκε χαλινὰ φέρων.  
 155 Οὐ μὲν πάντα χαλινὰ, ὕμνος δ' ἀνέηκε μόνισιν,  
 Ἐμπνοῦν ὡς κιθάρην πνεύματι κρουομένην.  
 Καὶ Χριστῷ κεφαλὴν τις ἔην ἀνέθηκε, φυλάσσων,  
 Εὐχῆς εὐαγέος εἵνεκ', ἀκραισκόμην.  
 Ὅμματα δ' ἄλλος ἔπηξε, καὶ ὄσασι θῆκε ὑπέτρα,  
 160 Μὴ τι λάθῃ πέμψας κέντρον ἔσω θανάτου.

Alii foris, et hortis, et balneis  
 Delectantur, et quando magnum in urbibus spirant,  
 135 Honorificisque sermonibus et sequentium strepitu  
 Ducuntur, superbiantque ex altis subselliis.  
 Multa enim sunt mortalibus multiformis vitæ  
 Oblectamenta : malis autem immiscetur gaudium.  
 Sed ego mortuus sum vitæ, ac pusillum in terra  
 140 Spiritum gero : fugio urbes et homines.  
 926-927 Cum feris et scopulis vivens, solus ab omnibus  
 Incolo asperam et deformem petram :  
 Una cum veste, sine calceis, sine foco, spe sola  
 Vivens, et omnibus ludibrio sum hominibus.  
 145 Lectus meus palea est, stragula saccus quo tegor.  
 Et cinis in pavimento lacrymis rigatus.  
 Multi quidem inmisciscunt sub vinculis ferreis :  
 Alios audio pro cibo cinerem habere ;  
 Nonnullos lacrymis amaris potum miscere :  
 150 Alios hibernis percussos nivibus,  
 Quadraginta noctes et dies, instar arborum  
 Stare, corde e terra assurgentes,  
 Ac Deum solum in mente habentes : alius  
 Ligavit labia, et linguæ frena imposuit ;  
 155 Non tamen frena omnia, sed solis relaxavit bymnis,  
 Velut vivam citharam, quam spiritus pulsat.  
 Est qui Christo caput suum consecravit, intonsum  
 Voti pii causa custodiens.  
 Oculos alius clausit, et auribus posuit fores,  
 160 Ne quem imprudens mortis aculeum intronitit.

134 Πολέεσσι. Ita Coisl. Vat. πολέεσι.  
 136 Ἐκ σανίδων. Nempe θρόνων, e celsis thronis.  
 Recte Billius supervacaneam putat conjecturam amici,  
 qui legere suadebat σατιῶν, plaustis, cur-  
 ribus.  
 137 Πολυσχιδέος. Reg. 990 πολυσχιδέος.  
 138 Κακοῖς. Int. Coisl. λυπρῶς· tristibus, ad-  
 versis. Non recte Billius, in vitio addictis.  
 142 Βρωγάδα. Quasi terræ rimam, specum, ulro  
 oblatam ædiculam.  
 144 Λώθῃ. Coisl. Int. πᾶσιν ἀνθρώποις εἰς γέλωτα

καὶ γλεῦν προκείμενος, omnibus hominibus risi et  
 ludibrio habitus ; opprobrium hominum, et abjectio  
 plebis : vel etiam quem omnes tanquam lepra labo-  
 rantem aversarentur. Apud Homer. λώθῃ ἀνθρώπων,  
 omnium probris expositum sonat. *Iliad.* iv, 42.  
 145 Σάκκος ἐρυμνός. Durum cilicium, saccus  
 niger. Hesych.  
 146 Δευομένη. Ita Coisl. Edit. δουμένη, sed male.  
 147 Πολλοὶ μέρ. Spectant hæc ad monachorum  
 ardua studia de quibus disserit uberior infra Sect.  
 2, Carm. 1, ad Hellenium, alias *Bill.* 48.

## METRICA VERSIO.

Balnea delectant alios, lucique nemusque,  
 Altusque in celebri spiritus urbe juvat.  
 Laudibus atque suis gaudent, comitumque catervis,  
 Ac frontem attollunt desuper e tabulis.  
 Multa etenim humano generi sunt gaudia vitæ :  
 In vitio addictis fusaque lætitia est.  
 Ast ego jam mundo sum mortuus, hincque pusillum  
 Jam soiro, atque urbes vito, hominumque ge-  
 [nus].  
 Cum scopulis, trucibusque feris ego dego, domumque  
 Petram habeo : hic vitæ tempora solus ago.  
 Non nihil calceus est, non est focus, unica vestis :  
 Spe vivo, ut labes sum quoque terrigenis.  
 Pro lecto mihi sunt paleæ, pro tegmine saccus,  
 Et madidus lacrymas pulvis ob assiduas.

B Ferrea permulti gestantes vincla gemiscunt ;  
 Est aliis sursum sordidus escæ cinis.  
 A oculo sunt aliis fletu permista calenti ;  
 Altera brumali pars petiturque nive,  
 Statque quater dens, velut arbor, recta diebus,  
 Subvectum ad cœli culmina pectus habens,  
 Nilque aliud prorsus, quam Christum, mente vo-  
 [lutans].  
 Linguam alius freno pressaque labra tenet,  
 Sic tamen, ut pateant bymnis, atque, ut lyra viva,  
 Pulsentur digitis pneumaticis aetherei.  
 Ast alius, voti ut Christo persolvat honorem,  
 Intonsum servat tempus in omne caput.  
 Aures atque oculos alius conclusit, ut omne  
 Obseptum stimulis mortis haberet iter.

Τοια μὲν ἐξ ἑμῶν χεῖρ φάρμακα δυσμενέονται,  
 Ἦδη καὶ πολλὴ ἄλκαρ ἐμῶν παθῶν.  
 Πολλὰ δ' οὐκ ἐθέλοντα καταγιγῆδες ἀπροσίτοποι  
 Σπρωφῶσιν, χαλεπὸς δὲ γαστρί τειρόμενον.  
 165 Ἀὐτὰρ ὁ οὐτε λόγος ἐπιπέθεσθαι, οὐτε μύγοισι  
 Δάμναται, οὐτε χρόνῳ κάμπτεται ὀκρυδαίει·  
 Ἄλλ' αἰεὶ ζωῆς κατεναντίον ἄμμοισι τυφοῖς  
 Σπεύδει, καὶ κρημνοῖς, ὡς λεγῶν, πῆθει.  
 Εἰ δέ τί που καὶ βῆδιν ὑποείμις θεοῖο  
 170 Δείμασιν, ἢ πόνους, ἢ θεῶν λογίαις,  
 Ὅσοι φυτὸν παλάμησι μεθελκόμενον κομῶντος,  
 Γυροῦται προτέρην ἔμπαιβεν ἐς κακίην.  
 Ὅ μὲλοι, θανάτου βροτῶν γένος! Ὡς βὰ κακοῖσι  
 Δαπτόμενοι, μανθὲρ τερπόμεθ' ἡμετέρη.  
 175 Οὐτε λόγον τλοντες, ἐν ἐνδοθι γινομένοιαι

Talia ego adhibeo inimicæ carni remedia,  
 Jamque canities morbis meis opitulatur.  
 Multi autem invitum turbine improvisi  
 Exagitant difficilibus molestiis vexatum.  
 165 Sed tamen caro nec rationibus obtemperat, nec laboribus  
 Domatur, nec tempore rabies ejus flectitur:  
 Sed semper adversus vitam cæcis oculis  
 Festinat, et barathra, ut legio, desiderat.  
 Quod si quando paululum cedat Dei  
 170 Timori, aut laboribus, aut divinis oraculis,  
 Velut arbor manibus retracta cultoris,  
 Curvatur primum rursus in vitium.  
 O nos mortales mortis hujus nomine miseros! Quomodo malis  
 Dilacerati nostra delectamur insania!  
 175 Nec rationem honorantes, quam intus nascentibus  
 Inseruit Deus, vitæ semen concedens;  
 Nec legem expavescentes, quam olim rex Christus,  
 Littera veritatem adumbrans, lapideis  
 928-929 Tabulis, ac postremo cordibus nostris  
 180 Spiritus sancti splendore insculpsit;  
 Atque etiam Christi passionibus contraria meditates,  
 Quibus me ex perversis perpressionibus eruit,  
 Carnem sumens, cruci affixus, et tetram conficiens  
 Figmenti sui nequitiam, et Belieæ potestatem,  
 185 Ut regenerati, et e sepulcro exsistentes,  
 Magno cum Christo gloriam cœlestem habeamus.  
 Multa quidem omnibus hominibus concessa a Deo  
 Dona, quæ linguam nostram superant.  
 Nam me et plagis peccantem domando  
 190 Ad vitam trahit, et grata largiendo.

165 Πολλὰ δ'. Ita Vat. et Coisl. Edit. πολλά δ'.  
 169 Ἦ ποσειδε. Reg. 990 ὑποήξειε.  
 173 Ὡς. Coisl. sup. ἰν. πῶς.  
 175 Γυρομένοιαι. Coisl. γυνομένοιαι.  
 177 Δοτρήσει. Vat. 2 λαίψεται.  
 182 Ἐλκυσεν. Ex gravissimis calamitatibus eruit.

A Ἔθηκε θεός, ζωῆς σπέρμα χαρίζομενος·  
 Ὅτε νόμον τρομέοντες, ἐν ἐν ποτε λαίψεται  
 Ἐπὶ Γράμματι ἀτρεκτὴν Χριστὸς ὑποσκιάων  
 Πλαξίν ἀναξ ἔχραφε, καὶ ὕστατον ἐν κραδίῳ  
 180 Ἦμετέρας, ἀγλή Πνεύματος εὐαγέος·  
 Καὶ Χριστοῦ παθέσσειν ἐναντία μητιώντες,  
 Ὄσαν μ' ἐκ παθῶν ἐλκυσεν ἀργαλείων,  
 Ἐάρκα λαβῶν, σταυρῷ τε παγέει, πῆξας τε μελαινὰ  
 Πλάσματος ἀμπλακίην, καὶ Βελία κράτος,  
 185 Ὅφρα παλιγγενέες τε καὶ ἐκ τύμβου τορόντες,  
 Χριστῷ σὺν μεγάλῳ κῦδος ἔχωμεν ἀνω·  
 Πολλὰ μὲν δὴ πῆσιν ἐπιχθονίοισι θεοῖο  
 Δῶρα, τὰ καὶ γλώσσης κρείττονα ἡμετέρης.  
 Καὶ γὰρ με πληγῆσιν ἀσασθαλόνοτα δαμάζων,  
 190 Ἐλκετὶ πρὸς ζωῆν, καὶ φιλία μητιῶν.

Vat. et Coisl. ἔρυσεν  
 189 Ἀσασθαλόνοτα. Ἀτακτοῦντα, ἀμαρτάνοντα,  
 proterve, nefarie agentem.  
 190 Μητιῶν. Sup. ἰν. βουλεύομενος. Coisl. μετι-  
 δίων. Amice ac leniter arridendo, quæ lectio placet  
 Billio.

## METRICA VERSIO.

Hæc ipse infestæ medicamina porrigo carni,  
 Atque ætas etiam fert mihi grandis opem.  
 Quin ingens etiam me vis inopina malorum  
 Exagitat, varius dilaceratque dolor.  
 Non tamen hanc sermo flectit, subiguntque labores,  
 Temporis aut tractu mitius ipsa furit:  
 Sed vitam adversus semper ruit impete cæco,  
 Atque velut legio sola barathra cupit.  
 Quod si divino cedat paulum ipsa timori,  
 Cedat et ærunnis, eloquisque Dei:  
 Agricolaæ ut manibus per vim stirps torta, priorem  
 In vitii labem protinus illa redit.  
 O miserum mortale genus, quod mole malorum  
 Ateritur, proprio gaudet et interitu!  
 Ac neque nativæ rationis lumen honorat,

B Quod vitæ æthera semen ab arce datur:  
 Nec metuit, verum que quondam Christus adum-  
 In saxis rigidis jura notata dedit: [brans,  
 Nec quæ postremis fixit sanctissimus ille  
 Spiritus in nostro pectore temporibus:  
 Sed Christi consulta agit contraria penis,  
 Quæ me animi morbis traxit ab horrificis  
 Dum carnem sumpsit, fixusque est in cruce, nostras  
 Ac noxas, hostis fixit et imperium:  
 Ut rursum genito, tumulique e faucibus imis  
 Educta in supero sit mihi sede decus [Christi,  
 Multa quidem in cunctos homines sunt munera  
 Tantaque ut hæc nullus sermo referre queat.  
 Nos etenim ad vitam trahit, et cum verberat, et cum,  
 Verberibus missis, prospera cuncta facit.

Πάντα γὰρ εὐμένοντι νόμῳ μερόπσαι κυβερνᾷ,  
 Εἰ καὶ κρυπτόν τις βένθος ἔχει σοφίης,  
 Καὶ πολὺς ἡμετέρης γενετῆς ζόφος ἢ δὲ θεοῦ  
 ὅσται ἐν μεσάτῳ, ὃν περὶ ῥω' ἄλιγο  
 195 Ὅμμασιν ὀφθαλμοῖσι διαυγέες ἐκ βίωτοιο,  
 Καὶ καθαροὶ καθαρῆς ἀπτόμενοι σοφίης.  
 Αὐτὰρ ἐμοὶ Χριστὸς περιώσιον εὐχος ὀπάξων,  
 Πρῶτα μὲν εὐξαμένη νεύθων ἐκ καρδίης  
 Μητέρι δῶρον ἔδωκε, καὶ ἐκ τοκέων ὑπέδεκτο  
 200 Δῶρον, ἐπεὶ τέκνον φέρτερον οὐδὲν ἔχον  
 Ἐν πᾶσι κτεάτεσσιν· ἔπειτα δὲ θεῶν ἔρωτα  
 Φάσμασιν ἐνωχίους σώφρονος ἤχε βλάσθ.  
 Εἰ δ' ἄγε, νῦν ἀλοῦτε, θεόφρονες οἱ δὲ βέλῃλοι  
 Ψυχᾶς, ὑμετέρας οἶσαι θέσθε θύρας.  
 205 Παῖς μὲν ἔην ἀπαλῆς, πᾶσι οὐ μάλ', ἠνίκα δὲ φρήν

A Ἐσθλῶν ἡδὲ κακῶν εἰκόνας ἐγγραφεταί,  
 Οὐκ ἂν στερεοῖσι νοήμασιν εἶδος ἔχουσα,  
 Ἥθεσι δ' ἄλλοτρίοις πρῶτα χαρασσομένη.  
 Αὐτὰρ ἐμοὶ τοκέες νόον ἔγραφον οὐκ κακοῖσι  
 210 Κράμασι, τῆς δ' ἀρετῆς ἐσθλὰ διδασκο-  
 μένῳ.  
 Καὶ γὰρ δὴ πάντεσσιν ἐπιχθονίοισιν ἀγγητο  
 Ἔακον, ἐπ' εὐσεβίῃ θυμῶν ἔχοντες ἕνα,  
 Ἴσον ὁμοῦ πολλῇ τε καὶ ἤθεσι κωδάλμοισιν,  
 Ἄνδρομῆς ζωῆς, ἑλπίου, εὐσθενέας,  
 215 Μέτρα παρατροχάοντες. Ὅ μὲν ποτε τῆροθι μὲν-  
 ἰδρῆ  
 Ἔσθῳς μεγάλης, ἧς μέγα νῦν κρατεῖ  
 Οὐκ οἶς, εἴτ' ὅσον προφερρότατος, ἐξ ὅλων τε  
 Ποιμήν, νῦν δὲ πατήρ, καὶ νομέων νομέας

Omnia enim hominibus animo benevolens gubernat,  
 Et si occultam tenet sapientiae suae altitudinem,  
 Ac densae inter genus nostrum et Deum tenebrae  
 Intercedunt, quas pauci superant  
 195 Acutissimis oculis ex vita perspicaces,  
 Et puri puram attingentes sapientiam.  
 Ac me quidem Christus honore praecipuo donavit:  
 Primo quidem precanti ex intimo corde  
 Matri me donum dedit, et a parentibus suscepit  
 200 Donum; nihil enim nato praestantius habebant  
 In omnibus suis possessionibus. Deinde vero divinum amorem  
 Virginitatis inmisit visis nocturnis.  
 Nunc audite, quicumque pii estis; qui autem profani  
 Mentibus, fores vestris auribus apponite.  
 205 Tener infans eram, non valde infans, sed qua aetate mens  
 Malorum et bonorum imaginibus imbutur,  
 Nondum solidis cogitationibus formam adeptus,  
 Sed alienis ex moribus primo informatur.  
 Mentem mihi pingebant parentes non pravis  
 210 Coloribus, sed virtutis insignia edocebant.  
 Omnibus enim hominibus admirabiles  
 Erant, in pietate unanimes,  
 Aequales canities et praestantissimis moribus,  
 Felices, validi, humanae vitae  
 215 Modulum superantes. Ille quidem olim procul a magno  
 Stabat ovili, cujus nunc magnum tenet gubernaculum,  
 930-931 Non ovis, deinde ovium praestantissima, et ex ovibus  
 Pastor, nunc vero pater, et pastorum pastor.

195 Ὅμμασιν ὀφθαλμοῖσι. Coisl. Int. οἱ τὸ  
 ὄμμα τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖσι, qui nempe, ex probis  
 moribus, perspicacissima oculorum acie praediti sunt.  
 200 Τέκνον. Ita Reg. 990, Coisl. et Vat. Edit.  
 τέκνον. Idem codices pro ἔχον, quod praefertunt  
 edit., habent ἔχον. Coisl. sup. lin. ἔχον. Vide supra  
 carm. xi, vers. 70.  
 204 θέσθε. Reg. 990 θέσθαί.  
 207 Εἶδος. Sic Reg. 990, Coisl., Chig. et Vat.

Edit. ἦθος.  
 210 Διδασκομένη. Int. Coisl. διδασκων. Vide  
 supra carm. xi, vers. 51, et carm. i, vers. 117.  
 212 Ἐπ' εὐσεβίῃ. Idem pietatis studium habentes.  
 213 Ἴσον. Chig. ὅλον.  
 216 Ἦς μέγα. Inde patet Gregorii patrem tunc  
 in vivis fuisse, cum carmen istud condidit.  
 217 Ἐξ ὅλων τε. Sic Reg. 990. Edit. ἐξ ὅλων δὲ.

## METRICA VERSIO.

Omnia nam placidus mortalibus ipse gubernat:  
 Abdita sint quamvis tectaque consilia.  
 Nam magna inter nos nubes interque Tonantem  
 Est sita, quam paucis fas penetrare viris:  
 Quae aciem mentis vita optima reddit acutam,  
 Sordibus et sophian mens vacuata capit.  
 At me praecipuo Christus donavit honore.  
 Primum etenim matris me dedit ipse preci:  
 Illa autem, nato siquidem nil majus habebat  
 Me tibi perpetuum votiv in obsequium.  
 Post oculis visum quoddam nox obtulit atra,  
 Ex quo animum subit virginitatis amor.  
 Haec mentes audite pie, contraque profani  
 Occludant aures ad mea dicta suas.

B Hoc mihi tempus erat vitae, vitique bonique  
 Parvula quo primum mens simulacra notat:  
 Ac solidis nondum firmisque eat sensibus illa,  
 Sed primum alterius moribus imprimitur.  
 At mihi non pravos indebat uterque colores,  
 Sed virtutis erat doctor uterque parens:  
 Conspicuous cunctis pietas nam fecerat illos,  
 Et concors animus, pectus idemque duum:  
 Canities simul, simul et praestantia morum;  
 Humanae ac vitae transilire modos,  
 Felices valitque: pater procul a grege quondam  
 Dissitus, imperium qui modo plebis habet:  
 Non ovis, inde ovium longe optima, postea pastor.  
 Nunc pater, et rector, quod magis laudo, patrum:



Ὅστι μὲν ἐς πολυκαρπον ἀλωήν ἔθρβος ἐλθὼν,  
 220 Πουλὺ δ' ἀποκρύψας τοὺς προτέρους καμάρω.  
 Ἥ δ' ἱερῶν τοικίων ἱερῶν φυτῶν, εὐαγέος τε  
 Ῥίζης, καὶ πτόρθων μητέρος εὐαγέων,  
 Οὐδὲν ἀτιμωτέρη προτέρων, ἀλ' Χριστὸν ἄνωκτα  
 Δέξαντ', ἠδὲ τάφου λυσοσάν ἀνεγρόμενον·  
 225 Βαῖων μὲν πνιόντες ἐπὶ χθονὶ σαρκὸς ἀνάγκη,  
 Πλείονα δὲ ζωῆς μοίραν ἔχοντες ἄνω.  
 Τοῖς μὲν ἐγὼν ἀπαλὴν κλάσθην φρένα, καὶ νεύπτωτος  
 Οἶα τυρὸς, ταλάρου λάμβανον εἴψα τύπον.  
 Καὶ ποτὲ μοι κνώσσαντι παρίστατο τοῖος θνεῖρος,  
 230 Ἐλκων ῥηϊδίως ἐς πόθον ἀφροδῖς.  
 Δοῖα μοι δοκίμασκον ἐν εἰμασίν ἀργυρούσι  
 Στράπτειν παρθητικὰ πλῆστον ἰτάμεναι,  
 Ἄμφω μὲν καλά, καὶ ὀμφίλικας ἄμφοτέραις δὲ

A Κόσμος ἀκοσμίη, κάλλος δ' ὀφλυτέρας.  
 235 Οὐ χρυσοῦς δεῖρην κατεκόσμεον, οὐδ' ὀάκιθος,  
 Οὐδ' εἶχον σπῆρῶν νήματα λεπταῖα,  
 Οὐδὲ λίνου μαλακίον περιβρεθέεσι χιτῶνας,  
 Οὐ γραπτοῖς βλεφάροις ἑμὶ' ὀπλολαμπόμενον,  
 240 Ἄνδρες ἐμήσαντο φάρμακα μαχλοσύνης·  
 Οὐ ξανθὰ πλοκαμίδες ὑπὲρ νότου χυθίσεια  
 Παιζῶν ἄμα πνοιαῖς εὐκράτων ἀνέμων.  
 Ζώνη μὲν ἤμοιεν γὰρ καλῶς ἐσφγγίγγοτο πέπλος,  
 Ἄγχι καὶ ἀστραγάλων ἐς πόδας ἐλκόμενος  
 245 Κρηθέμενῳ δ' ἐρύπερθε καρφάτα ἠδὲ παρεῖς  
 Κρυψάμεναι, κατὰ γῆς ἔστασθ' ἑμμάτ' ἔχον.  
 Αἰδῶς ἀμφοτέρησιν ἐπέπρεπε καλὸν ἔρευθος,  
 Ὅσων εὐνήτων φαίνεθ' ὄπ' ἐκ φαρῶν.

Non ille quidem in fertilem vineam mane venerat,  
 220 Sed labore primos longe superavit.  
 Illa autem piorum parentum pius surculus, et sauctæ  
 Radicis ac matris sanctorum ramorum,  
 Nihil inferior pristinis, quæ Christum regem  
 Exceperant, aut e sepulcro viderant redivivum ;  
 225 Exiguum quid spirantes in terra carnis necessitate,  
 Præcipuam vitæ partem sursum habentes.  
 Ah his tenera mens mea firmata, et recens concretus  
 Velut caseus, calathi formam cito suscepi.  
 Tum dormienti mihi astitit tale somnium,  
 230 Facile trabens ad amorem virginitalis.  
 Dux mihi videbantur in vestibus candidia  
 Splendere virgines prope astantes,  
 Pulchræ, et æquales ambæ ; utrique ornatus erat  
 Ornatu carere, quæ quidem pulchritudo feminarum est.  
 235 Non aurum collum ornabat, non hyacinthus,  
 Nec vestes gerchant tenui stamine sericas,  
 Neque ex molli lino tunicæ membra tegebant,  
 Neque pictis palpebris oculus coruscabat,  
 Nec quæcunque artificiosi homines ad venustatem  
 240 Feminarum invenerunt fomenta libidinis ;  
 Non flavi cincinnati humeris effusi  
 Colludebant levium ventorum flatibus.  
 Zona illis præclarum peplum stringebatur,  
 Pedibus usque ad talos demissum.  
 245 Velo caput et genas desuper occultabant,  
 Humi fixos oculos habebant.  
 Pudoris rubor ambas præclarus decorabat,  
 Quantum cernere licebat per bene textum velum.

220 Καμάρω. Ita Chig., Vat. et Reg. 990. Edit. καμάρως.

225 Ἀλ' Χριστόν. Nempæ Martha et Maria, Lazari sorores.

230 Ἐπ' εἰδεοσ. In formis mulierum.

245 Κρηθέμενῳ δ' ἐρύπερθε. Desumptum ex Iliad. xiv, 184, et xiii, 470. Annotat Eustathius, non solum esse δεσφῶν κεφαλῆς, vinculum, ligamen capitis, sed

etiam καταπέτασμα πλάτυ, velum latius. Sic plare accipit Gregorius : quippe velum de quo loquitur, caput et genas tegebat ; itaque non bene Billius, vitis candidialis. Reg. 990 habet καρφατα pro καρφατα.

247 Αἰδῶς. Reg. 990 αἰδῶς δ'. Mox idem cum Vat. ἐπέπρεπε pro ἐπέπρεπε.

248 Ἐδρρητῶν. Sive καλῶς νενησμένων.

#### METRICA VERSIO.

Qui licet ad vitem primis non venerit boris,  
 Sudavit primis plus tamen agricolis.  
 At mater soboles sanctorum sancita parentum,  
 Atque piæ stirpis surculus eximius :  
 Matronis haud inferior, quis cernere Christum  
 Contigit, e tumulo cum redivivus erat ;  
 Paulum viventes in terra, carne coacti,  
 Multo plus autem sedibus in superis.  
 Mens mea mollis ab his ficta est : acceptis honestas,  
 Ut caseus calathi, protinus ipsa notas.  
 Atque per hoc visum, somnus dum membra teneret,  
 Virgineæ vitæ captus amore fui.  
 Namque videbantur binæ mihi stare puellæ  
 Non procul, iusignes vestibus in niveis,  
 Equales ambæ ac pulchræ : cultuque carere

B His erat, hinc sit enim femina pulchra, decus.  
 Non auro collum fulgebat, non hyacintho ;  
 Non ipsis etiam serica vestis erat.  
 Non albis tunicis fulgebant mollia membra  
 Splendoreneve oculo pupula picta dabat.  
 Cuncta aberant, quæ femine moititur in ore  
 Artificum ingenium, pharmaca adulterii.  
 Non coma flava super tergum diffusa patebat,  
 Ludebatque simul cum levibus zephyris  
 Pulchrum stringebat arcissima vincula pepum,  
 Imos velantem corpus aduque pedes.  
 Ac vittis caput atque genas adoperta gerentes  
 Candidulis, terræ lumina fixa dabant :  
 Tingebatque etiam pulchro pudor ora rubore,  
 Quantum sub velo cernere tunc poteram.

Σιγῇ δ' ἀμφοτέρῃσι μακρότα χεῖλα κείτο,  
 250 Ὅσον τε δροσέραις ἐν καλύκασσι ῥόδον.  
 Τὰς μὲν ἐγὼν ὀρώων, μέγ' ἐγῆθεον. Ἢ γὰρ ἔρασκον  
 Κρείσσονας ἡμερῶν ἔμμεναι οὐκ ὄλιγον.  
 Αἰ δέ με καὶ φιλέεσκον, ἐπεὶ φασὶ θυμὸν ἰάνθην,  
 Χεῖλασιν, ὡς φλοῶν ὡς ἀγαπαζόμεναι·  
 255 Καὶ μοι χειρομένη τίνας ἢ πόθον εἶσι γυναῖκες,  
 Ἢ μὲν ἀγνείαν ἔρη, ἢ δὲ σαοφροσύνην,  
 Αἰ Χριστῷ βασίλῃ παρασταθὸν ἐστηκυῖαι,  
 Κάλῃσιν οὐρανῶν τεργόμεθ' ἀζυγέων.  
 Ἄλλ' ἀγε δεῦρο, τέκος, μίξον τεδν ἡμετέρῃσι  
 260 Καὶ πραπίδεςσι νόον, καὶ δάσιν δαΐδα,  
 Ὅσρα σε παμφανώντα δι' αἰθέρος ὠμιάφρουσαι,  
 Ἐστήσωμεν Τριάδος πᾶρ σέλας ἀθανάτου.

A Ὡς φάμεναι φορόντο δι' αἰθέρος. Ὅμμα δ' ἔμειο  
 Ἔσπετ' ἀειπαταμένας. Χ' αἰ μὲν ἄνευρος ἔσαν,  
 255 Διθῆ δ' ἐμῆ κραθίη σεμνοῖς ἰνδάλμασι νυκτὸς  
 Τέρπετο, καὶ φανῆς εἰκόσιν ἀφθορήσῃ.  
 Ἄρτι μοι ἐς φρένα μῦθος ἀγέρετο, εὔτε νόημα  
 Ἐσθλῶν ἦξέ κακῶν πηγῆνται ἀπρεκλῆς.  
 Καὶ νόος ἡγεμόνευε πόθου, καὶ κάλλος ἀμυδρὸν  
 270 Ὅμοιος ἐννυχίης φαίνει' ἀριτερεπέως.  
 Ὡς δ' ὅτε καρφαλέην καλᾶμην σπινθὴρ ἀπὸ θύρας  
 Ἐνδοθὶ βοσκόμενος, λάμπεται ἐξαπίνης,  
 Φλλῆ ὄλιγη τοπρῶτων, ἔπειτα δὲ πυρὸς ἀέρθη  
 Ἄσπετος, ὡς καὶ ἐγὼ φάσματι δαυόμενος  
 275 Ὡχ' ὄπτελαμπων ἔρωτα, σέλας δὲ τε πῖσι φαάνθη,  
 Οὐκέτ' ἐν ψυχῆς βένθεσι κρυπτόμενον.

Silentio ambarum clausa labia teneantur,  
 250 Veluti in roscidis calyculis rosa.  
 Has ego aspiciens plurimum lætabar. Nam illas  
 Longe mortalibus præstare mihi persuadebam.  
 Ille autem, cum iis animum demulsissem, etiam labiis admotis  
 Osculabantur me, ut charum filium diligentes :  
 255 Ac quaerenti mihi, quæ et unde mulieres essent :  
 Virginitas, inquit una, temperantia altera,  
 Quæ Christo regi proxime astantes,  
 Pulchritudine caelestium delectantur virginum.  
 Verum age, fili, misce tuam nostris  
 260 Mentibus mentem et facibus facem,  
 Ut te rutilantem in altum evehentes,  
 Statuamus ad lucem Triadis immortalis. »  
 Sic locute per aera ferebantur. Meus autem oculus  
 Sequebatur evolantes. Atque ille quidem somnium erant,  
 265 Sed diu cor meum præclaris noctis simulacris  
 Delectabatur, et lucide imaginibus virginitatis.  
 Jam mihi in pectore sermo colligebatur, tum cum cognitio  
 Boni et mali certius stabilitur,  
 Mens regebat desiderium, et pulchritudo subobscura  
 270 Visionis nocturnæ decenter admodum elucebat.  
 Quemadmodum aridam stipulam cum latens scintilla  
 Intus depascens subito emicat,  
 Parva priusquam flamma, deinde ingens incendium  
 Assurgit ; ita et ego visione accensus  
 275 Cito amorem in lucem protuli, et fulgor omnibus apparuit,  
 Non jam in animi latebris absconditus.

252 Ἡμερῶν. Humana conditione præstantiores.  
 Int. Coisl. ἱερημερῶν γυναῖκων.  
 253 Ἰάνθην. Combelsius legit ἰάνθην χεῖλασιν,  
 absque interposita virgula, et vertit : *admotis labiis  
 ipsi multo animo.*  
 255 Ἐχειρομένη. Vat. ἀνεχειρομένη. Sup. lin., ut  
 in editis.  
 256 Ἢ μέρ, etc. *Una se esse ait virginitatem,  
 altera temperantiam, prudentiam.*

264 Ἐσπετ. Coisl. et Vat. ἔσαν.  
 265 Διθῆ δ'. Ita Chig. Reg. 990 δηρὸν ἐμῆ κρα-  
 θίη.  
 267 Ἄρτι μοι ἐς φρένα. *Ac mihi jam tum earum  
 sermo in mente colligebatur, cum cognitio virtutum  
 ac vitiorum hominis vere planeque imprimetur.*  
 270 Ἀρπρεπέως. Ezimie. Gloss. ἀριθῆως.  
 Aperte, manifeste, etc.

## METRICA VERSIO.

Demum ipsas labra alta silentia clausa tenebant,  
 Non secus atque calix, quo rosa clausa latet.  
 Has cernens (humano etenim præstantior ipsis  
 Voltus erat) toto pectore lætus eram.  
 Oscula jungebant illis mihi blanda vicissim,  
 Non aliter proles quam si viduata forem.  
 At mihi scitanti nomen : « Vocor, illico dixit  
 Altera, virginitas, altera sobrosyne,  
 Quas Christo astantes caput insaturata voluptas,  
 Utraque virgineos dum videt usque choros.  
 Ergo, age, nate, tuam nostris conjungere mentem  
 Sit studio, lumen luminibusque tuum,  
 Ut te splendentem ac rutilum sublime ferentes,  
 Sistamus radios perceptis ad Triadis. »

B Ac tum, me sectante oculis, rapiuntur in altum  
 Æthera : at id visum nil nisi somnus erat.  
 Ipse diu porro simulacris noctis opacæ  
 Lætabar, vitæ virgineæque typis.  
 Jam mihi crescebat ratio, quo tempore certum  
 Delectum recti mens vitiique facit ;  
 Ac desiderium mea mens ductabat : apertas  
 Jamque dabat noctis visio nigra faces.  
 Ac velut arentem stipulam cum tectus in imo  
 Devorat igniculus, protinus ipse micat :  
 Flamma quidem primo tentus, mox tollitur ingens :  
 Sic mihi cum visus ureret ossa decor,  
 Protinus exseruit sese, cunctisque refulsit,  
 Ut qui celari non potis esset, amor.

Πρώτα μὲν εὐσεβέσσιν ὄμιλον, οἳ βρα γάμοιο  
 Δεσμὰ φύγον, κόσμου λυόμενοι χθονίου,  
 Ὡς Χριστῶν περὶόντες ἀμ' ἔσπανται βασιλῆϊ,  
 280 Ἐνθεν ἀπορνούμενοι κίβει σὺν μεγάλῳ.  
 Τοῖς μὲν ἐγὼ φίλων τε καὶ ἀμειψίων περὶ κῆρι,  
 Ἐλπίδος ἠγεμόνας εἶχον ἐπουρανίης·  
 Αὐτὰρ ἔπειτα γάμοιο βαρὺν Ἰνδὸν ἐκτός ἔθρα,  
 Ὑψηλὴν ποθέων μοῖραν ἀειθαλέων.  
 285 Καὶ γὰρ θῆ φύσεις μὲν, δεσπὶ λάχον οὐρανὸν ἐβ-  
 [ρὺν  
 Ἄζυγες, παθέων κρείσσονες ἀργαλέων.  
 Ἀγλῆεις πρῶτιστα θεὸς μέγας· ὧς δὲ θεοῖο  
 Λάτρεις ὠψιθρόνοι πλησίον ἑσταότες·  
 Οἱ πρῶτην ἀκτίνα θεοῦ καθάρσοι φέροντες,

A 290 Παμφαῖες, θνητοῖς φῶτα χαρίζομενοι.  
 Ὅσοι δ' ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος εἰς ἓν ἀγερθεν,  
 Καὶ θῆας εἰσι, γόος ἔχοντα μαρναμένου,  
 Ἰεῦ·Συζυγίην ποθέουσι, καὶ ἄς δέμας εἰσὶν ἐτοίμοι  
 Σπαίρειν. Ἄλλ' ὁ λόγος κρείσσονα μοῖραν ἄγων,  
 295 Σαρκὸς νόσφιν ἔθρα, πλάνου δ' ἀποείργαθε κῶ-  
 [σιμου,  
 Ζωῆς δ' ἀθανάτων θῆξ' ἀδέτοιο πέλας.  
 Ἐνθα μ' ἔπαυε πόθος μεγάλητορα, οὐδ' ἐπὶ γαίης  
 Ἐρείδων χθαμαλῆς Ἰχθύν ἀδρανέων.  
 Ἄλλ' ὥστε γλυκεροτο γεγευμένος ἤε γάλακτος,  
 300 Ἥ μέλιτος, σταθερῆς κείθι χοροστασίης,  
 Οὐκ ἔθελον παρῆς μοι ἐθῆτος ἄσσον ἰκίσθαι,  
 Θυμοδόρου κακίης ἐνθάδε τικτομένης.

Ac primo quidem piorum consuetudine utebar, qui nuptiarum  
 Vincula fugiunt, a terrestri mundo liberi,  
 Ut Christum regem animi penus una sequantur,  
 280 Ex hac terra magna cum gloria avolantes.  
 Hos ego amans et corde complectens  
 Spei celestis duces habebam ;  
 Deinde vero grave matrimonii jugum foras eliminavi,  
 Sublimem desiderans virginum partem.  
 285 Nam quotquot naturæ latum cœlum sortitæ sunt,  
 Conjugii graviumque animi expertes sunt perturbationum.  
 Primum rutilans magnus Deus ; deinde Dei  
 Cultores, sedenti in throno prope astantes,  
 Primum puri Dei radium excipientes,  
 290 Lucem, qua toti refulgent, mortalibus porrigentes.  
 At qui ex corpore et anima in unum compositi sunt,  
 Ac duplici parte constant, terræ reluctantis progenies,  
 934-935 Hi conjugium appetunt, et ad corpora parati sunt  
 Serenda. Sed Verbum meliorem partem regens,  
 295 A carne illam sejungit, atque a fallaci removet mundo,  
 Ac liberæ immortalium vitæ prope adjuugit.  
 Illic desiderio maguanimus ferebar, nec in terra  
 Figelam humili imbelles vestigium.  
 Cum vero dulce lac aut mel  
 300 Intra stabilem illum chorum degustassem,  
 Jam nolebam ad acerbium mihi cibum prope accedere,  
 Pestiferum animæ vitium, quod in hac vita gignitur.

284 Ἀειθαλῶν. Qui florent perpetua virginitate.  
 287 Ἀγλῆεις. Quasi primus splendor Deus. Tum  
 Deo propinquæ virtutes, etc., ut in orat. xxxviii,  
 ubi creationem exponit. Vide tom. I, pag. 666 et  
 seqq.

292 Καὶ θῆας εἰσι, γόος ἔχοντα. Non dubitat  
 Billius quin mendum hic irrepserit, nec intelligit  
 quomodo homo dici possit θῆας, legitque γόος ἐι-  
 κόνη μαρναμένου. Ita vertit Gaulyer : nullum tamen  
 mendum est, planaque lectio, et sensus optimus.  
 Homo potest dici θῆας, quippe qui ex duobus con-  
 stat, anima et corpore. Recte etiam dicuntur homi-

nes γόος ἔχοντα, γεννήματα, ut habet Coisl. int.  
 carnis, luti filii, quibus sit proum in corpus se-  
 minare.

294 Ὁ λόγος. Verbum; aliis ratio. Mox ἄγων.  
 Vat., Chig. et Reg. 990 ἔλων.

296 Ἀθανάτων. Vat. ἀθανάτων.

297 Ἐνθα μ' ἔπαυε. Huc me impellebat magna-  
 nimum desiderium, etc.

299 Γεγευμένος. Coisl. γεγευσμένος. At ego ge-  
 stata stabilis illius chori suavitate, tanquam lacte  
 quodam ac melle dulcissimo.

## METRICA VERSIO

Namque placet capere me consociare catervæ,  
 Quæ mundum hunc fragilem fugerat, et thalamos :  
 Ut Christum volueri sequeretur ad æthera cursu,  
 Hinc splendore abiens non sine miraculo.  
 Hos ego ferventi complectens pectore, habebam  
 Perpetuos vitæ cœlestis ipse duces.  
 Post jam conubii procul a me dura removi,  
 Virgineos cupiens letus adire choros.  
 Cœlicolum ignorant thalamos namque agmina sancta :  
 Cœlicolas etenim nulla libido premit.  
 Cœlebs est primum superi dominator olympi :  
 Post expers thalami grex etiam angelicus,  
 Qui primis radiis cum summo a Numine totus

B Splendeat, impertit lumina deinde mihi.  
 At quibus ex animo natura et corpore constat,  
 Effligemque caro pugnat in ætheream,  
 Conjugium exoptant, jaciuntque in carne libenter  
 Semina. Sed ratio, dum meliora vehit  
 Me procul a carne, ac mundo impostore remotum  
 Cœlitibus junxit, virginisq; choris,  
 Quo desiderium mentem rapiet : humique  
 Figere non poteram protinus ipse gratulam.  
 Verum cum lactis gustum mellisve suavis  
 Cepissem, fructus quo sacer ille chorus,  
 Esam jam posthac gustare pigebat amaram  
 Noxæ, hic quæ poritur, certa que mors animæ est.

Οὐδέ τί μοι θαλάι τε καὶ ἄ νεότητι μέμνηεν,  
 Οὐκ ἔσθως μαλακῶν, οὐδέ χλιδῶσα κόμη,  
 305 Οὐκ αἰσχρῶν ἐπέων ἄχαρις χάρις, οὐδέ γλιωτες  
 Ἄκρατες, σαρκῆς βράσματα δυσμενός  
 Ἔσχε φίλα. Σκοπέλων δέ, καὶ οὖρα, καὶ χρομήθοντας  
 Ἴππους, ἦβε κυνῶν θηροφόρων ὀμαθῶν  
 Ἄλλοισιν παρέμαξα, τὰ δ' ἔδωκα πάντα τινάξας,  
 310 Ἀλχέν' ὑπὸ στερεῇ θήρα σαορροσύνη,  
 Ἢ μ' ἐκόμει τ' ἔθριαι τε καὶ ἐς μέγα κύβος δεξεν,  
 Ἐν δ' ἔτιβει Χριστοῦ χεῖρσι προφρονέως.  
 Ἄλλὰ, Πάτερ, Πατρός τε Λόγος, καὶ Πνεῦμα φαινῶν,  
 Ζωῆς ἡμετέρης ἔρμα κακοσταθῆς,  
 315 Μή με λίπης χεῖρσιν ὄν' ἀργαλέσι δαμῆναι  
 Δυσμενός, τῆς σῆς ἐπιπέος ἀντιπάλου.  
 Μηδ' ὡς νῆα μελαιναν, ἔθλοον, ὀρθὰ θέουσαν,  
 Ἦδῃ καὶ λιμένων πλησίον ἱπταμένην,

Α Λαίφρασι πεπταμένοισιν ἐπαίψασι θύελλα  
 320 Ἀεργαλίων ἀνέμων, ἐξαπίνης ὀπίσω  
 Πέμψειεν παλινροσον ἐπ' εὐρέα νῦτα βλοιο,  
 Ἐνθα καὶ ἔνθα κακοῖς βρασσόμενον μεγαλοῖς,  
 Μή που ἐξ κρυπτήσι ποτὶ σπυλῶδῶσιν ἐάξῃ.  
 Τοῖος γὰρ Βελίου τοῦ φθονεροῦ νόος ·  
 325 Ἄλῃν ἀπεχθαίρει μερόπων γένος, οὐδ' ἀπὸ γαίης  
 Βούλεται οὐρανίους ἔμμεναι, οὐρανῶθεν  
 Αὐτὸς ἔην δαὶ μῆτιν ἐπὶ χθόνα τῆδε ἐπιχθαεῖς ·  
 Δύσμορος, δὲ πρώτου κάλλος εὖχος ἔχειν  
 Ἰέμενος, μεγάλην τε Θεοῦ βασιλιῆδα τιμῆν,  
 330 Ἄντ' φάους στυγερῆν ἀμφίστατο σκοτίην.  
 Τοῦνεκα καὶ σκοτίοισιν λαίνεται αἰὲν ἐπ' ἔργοις,  
 Καὶ ζοφερῆς κακίης ἐνθάδε κάρτος ἔχει.  
 Διπλοῦς δ' αὖ μορφῆν τελέθει, σκολιὸς τε νόημα,  
 Ἄλλοτ' ἐπ' ἀλλοίην ἐρχόμενος παγίδα.

Non mihi convivia, et quæ juvenibus curæ esse solent,  
 Non mollior vestis, non effeminata coma,  
 305 Non turpium verborum invenustus lepos, non risus  
 Immoderati, non inimicæ carnis æstus perniciosi  
 Mihi placebant. Sed scopulos, et montes, et binnientes  
 Equos, et canum venaticorum strepitum  
 Aliis reliqui, et omnes felicitates projiciens,  
 310 Cervicem austeram submissi virginitati,  
 Quæ me excolebat, et amabat, et ad maximum decus provexit,  
 Et Christi manibus benevole tradidit.  
 At tu, Pater, Patrisque Verbum, et splendide Spiritus,  
 Instabilis vitæ nostræ fulcrum,  
 315 Ne me sinas sub funestis manibus domari  
 Inimici, qui spei in te positæ adversarius est :  
 Ne velut navem nigram prospere navigantem, recta currentem  
 Jamque prope portum volantem  
 Velis expansis irruens tempestas  
 320 Funestorum ventorum, subito retrorsum  
 Me iterum mittat in lata hujus vitæ spatia,  
 Huc et illuc magnis æstuantem malis,  
 Aut ad occultos scopulos frangat.  
 Talis enim invidi Belixæ mens :  
 325 Semper odio habet humanum genus, nec e terra  
 Patitur coelestes fieri, e caelo  
 Ipse ob suum scelus in hanc terram dejectus ;  
 Infelix, qui summæ pulchritudinis gloriam  
 Ambiens, et supremum regni Dei honorem,  
 330 Pro luce invisibis coopertus est tenebris.  
 936-937 Unde et tenebrosis semper delectatur operibus,  
 Et tenebrose nequitix hic imperium habet.  
 Duplicis porro formæ est, et cogitationibus tortuosus,  
 Ex alio ad alium sese vertens laqueum.

306 *Δυσμενός*. Sic Coisl., Vat. et Reg. 990.  
 Edit. *δυσμενία*. Coisl. sup. lin. *εὐθρῶς*.  
 320 *Ἀεργαλίων*. Id est, *ἀργαλίων*.  
 328 *Πρόσω*. Ita Vat., Reg. 990, Bill. et Comb.

Verit etiam Gauyer, quasi adforet πρώτου, quamvis legat ut in editis, πρώτων.  
 330 *Ἀμφίστατο*. Vat. *ἀμφίστατο*, ἐνεθύσατο.

## METRICA VERSIO.

Non epulæ mihi jam, et curat quæ leta juvenis,  
 Non mollis vestis luxuriansque coma,  
 Non fædi eloquii lepor illepidisque placebat,  
 Non risus petulans, immodicæ procrax.  
 Quin aliis montes, et equos scopulosque reliqui,  
 Atque canum magnos præcelerosque greges :  
 Omniaque excutiens, quæ vulgo magna putantur,  
 Colla dedi firmæ subdita sophrosynæ.  
 At Pater, atque Patris Verbum, Flammenque supre-  
 (mum,  
 Cujus vita mihi nititur omnis ope,  
 Ne sine me, quæso, Belixæ procumbere dextra,  
 Cui spem perpetua est frangere cura meam :  
 Nec veluti navem, quæ dextro concita vento  
 Fertur, et attiguam jam prope litus habet,  
 Sæva repente ruens in carbasa passa procella,

B Et ventus miserum rursus in alta ferat  
 Æquora, et hinc illincque ingenti mole malorum  
 Non secus ac rapidis fluctibus ipse premat :  
 Funestos ne me ad scopulos terrerimus hostis  
 Allidat, siquidem meus ea semper ei est.  
 Namque homines odit semper, nec sustinet illos  
 E terra ad sedes scandere sidereas  
 Ipse sum ob fastum supera diductus ab arce ;  
 Infelix, primum qui decus, atque Dei  
 Mente parum sana dum summum affectat nonorem,  
 Ex luce in tenebras decidit horribiles.  
 Unde etiam tenebrosa juvant hunc crimina, nigri  
 Et vitii in terris obtinet imperium.  
 Porro forma duplex illi, versutaque mens est :  
 Nunc etenim fertur, illum nunc laqueumque pa-  
 [rat.

335 Ἦτοι ὁ μὲν σκότος ἔστιν ὑπέρτατον · ἦν δὲ μιν Ἄ  
| εὐρησ, Ἄγγελον ἐς φωτὸς ὄκα μεταστρέφεται,  
Καί β' ἀπαλὸν γέλωτον, σάειν φρένας. Ἐνθα μάλιστα  
Φρόδιμονος, ἀντὶ φάους μὴ θανάτῳ πελάσαι.  
Τὴν μὲν γὰρ κακότητα φυγεῖν, καὶ χείρονος ἀνδρός·  
340 Πολλοῖς γὰρ κακῆ ἐχθεται ἀμπαδίη.  
Αἰνῶ δ' ὅς λοχόοντα, καὶ ὅς ἀθήλον ἐλέγχει,  
Πνεύματος ὀξυτάτους ὄρμησαι δευρόμενος.  
Ἄλλὰ σώω καὶ γῆρας ἔμην πολὺν τε κάρηνον,  
Τέρμα φέροισ ζωῆς Πάος, ὡς με πάρος  
345 Ἐνδουκίως ἀγάπαζες, ἐπ' ἤματι δ' ἤμαρ ἀριζον  
Ἦγες, χρηστοτέρας ἔλπισι πρόθεο φέρων·  
Καί μ' ἐκ δυσμενέων τε καὶ ἀργαλέων μελεδώνων,  
Εἶδον ἐς λιμένα σῆς βασιλείας ἄγους,

Ἔφρα σε σὺν φαίεσσιν ἀειζώοισι γεραίρων,  
350 Κύθεος οὐρανίου μοίραυ ἔχομι, ἀναξ.  
Μιζ'. Κατὰ σαρκός.

Ἐὰρ ἔλοθ, Βελίαιο κακόφρονος οἴημα κελανθῶν,  
Ἐὰρ ἔλοθ, παθῶν ῥίζα πολυγαθῶν,  
Ἐὰρ ἔλοθ, κόσμοιο κάτω βέροντος ἑταίρη,  
Ἐὰρ ἔλοθ, ζωῆς ἀντίπαλ' οὐρανῆς,  
5 Ἐὰρ ἔχθρη φίλη τε, γλυκὺς μέθος, ἐσθλὸν ἄπιστον,  
Ἄνδροφόνιο φυτοῦ πάντοτε γευομένη·  
Βόρβορε, Πυδέσσα πῆδη, βρβουσα μολυβδῆ,  
Θηρ ἀδάμαστ', ὄλης ἔχγονε μαρναμένης,  
Βράσμα κακῶν, καὶ σῆμα τῆς καὶ δεσμῆς ἀνάσσης.  
10 Εἰκόσος οὐρανῆς, τὴν λάχονε θεῶδεν,  
Ὅ ἴλξεις κακότητος ἀναίθεος; οὐχ ὀμοίξεις  
Πνεύματι καὶ πολῆ, δύσμορε, κακοφραδῆς,

335 Caligo is quidem est densissima; sed si illum deprehendas,  
Cito in angelum lucis convertitur.  
Ac leni risu mentes demulcet. Hic maxime  
Prudentis est cavere, ne pro luce in mortem incurrat:  
Nequitiam enim fugere est etiam hominis deterioris:  
340 Multis namque invisa est manifesta improbitas.  
At illum laudo, qui in insidiis latentem detegit  
Spiritus acutissimis oculis perspicuens.  
Verum, optime Deus, senium meum et canum hoc caput serva,  
Vitzque finem optatum propitium affer; quemadmodum me antea  
345 Perbenigne fovebas, ac diei diem optimum  
Jungebas, ad meliorem spem me proferens;  
Ac me solum invisisti et molestis sollicitudinibus  
In placidum perducas tui regni portum,  
Ut te cum immortalibus luminibus laudans,  
350 Glorietur, o Rex, cœlestis partem ipse habeam.

XLVI. *Adversus carnem* .

Caro perniciosa, Belizæ malorum inventoris nigra procella,  
Caro perniciosa, vitiū multiplicis radix,  
Caro perniciosa, mundi in inferiora ruentis amica,  
Caro perniciosa, vitæ cœlestis inimica:  
5 Caro inimica et amica, dulcis labor, bonum infidum,  
Quæ de homicida arbore semper degustas:  
Cœnum, luteum vinculum, ponderosa plumbi massa,  
Fera indomita, materiæ reluctantis soboles,  
Æstus exitiosus, sepulcrum et vinculum reginæ tuæ,  
10 Imaginis cœlestis, quam a Deo sortiti sumus,  
Non desistas nequitia impudenti? non cedes  
Spiritali et canitie, misera et stulta,

\* Scriptum post an. 335. — Alias Bill. 49, p. 93.

335 Ἰπέρτατον. Coisl. ὑπέρτατα. Edit. male  
ὀπέντατον.

338 Πελάσαι. Reg. 990, πελάση.

341 Λοχόοντα. Reg. 990, λοχώνοντα.

345 Ἐνδουκίως. Ἀρεῖδος, impense.

350 Ἐχομι. Chig. ἔχομι, partem cœlestis gloria

traham.

XLVI. 4 Οἴδμz. Reg. 991. Sup. lin. et Int. κύμα.

4 Ἰλοθ. Duo Regg. θολερθ. Μοx, οὐρανῆς. Vat.

οὐρανίου.

12 Κακοφραδῆς. Ἄνθητε. Chig. κ' ἀμπαδίης, κακοφραδῆς.

METRICA VERSIO.

Caligo ipse quidem est densissima: si tamen illud B  
Agnoscas, lucem protinus assimilat,  
Leniter ac ridens demulcet corda: cavebit,  
Qui sapiet, tenebras lucis adire loco  
Nam vitium fugere est cuiusvis pene: relecta  
Namque odium multis excitat improbitas.  
At vero hunc ego laudo, oculis qui mentis acutis  
Occultas hostis prospicit insidias.  
At senium, canosque meos, pater optime, serva,  
Et facilis vitæ tempora claude mœz:  
Ante velut tibi charus eram, fausteque fluebant  
Omnes, et cum spe mi meliore, dies:  
Hostibus exemptumque meis, curisque molestis,  
Ad portum regni da proparare tui:  
Ut cum luminibus junctus, quæ nescia fati,  
Decantent laudes tempus in omne tuas.

XLVI. ADVERSUS CARNEM.

(Billio interprete.)

Exitiosa caro, Belizæ tenebrosa procella,  
Exitiosa caro, qua finit omne scelus,  
Exitiosa caro, mundi labentis amica,  
Cœlesti ac vitæ prælia dira movens;  
Hostis, amica caro, blandissima pugna, bonumque  
Infidum, vitiosus semper edensque cibos;  
Cœnum, massa gravis plumbi, himosa catena,  
Bellua pugnaci proclita materia,  
Pestifer æstus, beræque tuæ vinculum atque sepul-

Forme, quæ supra venit ab arce mibi,  
Non vitium finem statnes? non improba cedes  
Spiritali, et senio quod grave membra premit

Ἦν Χριστὸς παλάμῃσιν ἑαῖς μορφώσατο μούνην,  
 Ἦνίε' ἀκοσμον ὤλης κόρον ἔθηκε λόγῳ,  
 15 Καὶ πύματον θεότητι κεράσατο, ὡς κε σώωσῃ  
 Πλάσμα φίλον, ζωῆς κληρονόμον μεγάλῃς,  
 Τειρῶμενον παθεῖσιν ἀμερσινού Βελία,  
 Καὶ θανάτῳ θανάτου ῥύσαι' ἀπληγέας,  
 Τοῦνεκεν ὄξεδ' μοι, καὶ ἴσῃο μαρτυροσυνάων,  
 20 Μῆδ' ἐπ' ἐμῇ ψυχῇ λύσαν ἀληκτον ἔχειν.  
 Μαρτύρομ' ἀθανάτιο Θεοῦ χέρα, καὶ τὸ ποιντῶν  
 Ἦμαρ, ὃ τὰ θνητῶν ὕστατον εἶν ἔχει.  
 Ὡς σε καταιγμάζων, καὶ ἄλγεισι παντοδαποῖσι  
 Κάμπτων, καὶ νεκύων θήσομ' ἀκιδνοτέρην,  
 25 Εἰ μὴ μοι στήσας ἀπασθάλῃην τε ῥόν, τε,  
 Τῶν καθαρῶν Χριστοῦ δραξαμένη θυσάνων.  
 Ἐθέ μοι, ὦ θακρύνω τε καθάρσι νεώθι πηγῇ,

A Κάθρυπνῃ μογερῇ σώματος ἤθε νόο,  
 Ὅρα καταφύξιας ἐμῆν φλόγα, καὶ μυδῶσαν  
 30 Ἦύξιας παθῶν σπηδόν' ἀργαλίων.  
 Καὶ γαστήρ, ἀπόπειτε κόρον, καὶ κείμεν' ἔραζε  
 Γούνα κατεσκληκοί, καὶ κόνις εἶδαρ ἔσι.  
 Καὶ τρηχίς ἀπαλίσσι περὶ β' βεθεοσι τετάσθω  
 Σάκκος, ἐμῆς ψυχῆς ἄλαρ ἐλαυνομένη.  
 35 Ἐθέ, κατηφύσσα χοῦς ἐμῆτετρα μεληδῶν,  
 Αἶθν ἐπερχομένης μάστιγας ὀσομένη.  
 Τοτὰ μὲν ἀρραβῆς ἐμὰ φάρμακα. Σέιο δὲ, Χριστέ,  
 Καὶ ζῆτι καθαρῇ, καὶ βίος ἐκ νεκύων.  
 Τίς πρόγονον κακίης τε καὶ αἵματος ἡμετέρου  
 40 Δέξαι', ἐπεὶ γεῦσιν μύρατο καὶ ἀπάτην;  
 Τίς σκολιδν βασιλῆα γούσι ἐκάθηρε Μανασσῇ;  
 Τίς Δαυὶδ μεγάλης λύσατο ἀμπλακίης;

Quam Christus manibus suis solam firmavit,  
 Cum materiam incoaditam, verbo exornavit,  
 '5 Ac postremo cum deitate miscuit, ut me salvum faceret  
 Dilectum figmentum, magnæ hæredem vitæ,  
 938-939 Vexatum perpeccionibus a perditore animarum Belia,  
 Et morte sua a crudeli morte erueret?  
 Quapropter reverentiam mihi habe, et petulantias compesce,  
 20 Nec rabiem perpetuam in animam meam exerce.  
 Testor Dei omnipotentis manum, et luctuosum diem  
 Qui humana omnia ultimo in unum coget.  
 Fore ut te in servitutem redigam, et doloribus omnis generis  
 Domem, et mortuis infirmiore reddam,  
 25 Ni mihi reprimas protervitatem et profuvium,  
 Puram Christi apprehendens simbriam.  
 Veni mihi ex imo, fons lacrymarum purgator,  
 Et laboriosæ corporis et animi vigiliæ,  
 Ut flammam meam refrigeres, et fetidam  
 30 Diluas malorum putredinem vitiorum.  
 Et venter, ablega satietatem, et humi jacentia  
 Genua obrigescant, et cinis esca sit.  
 Atque asper tenera membra operiat  
 Saccus, animæ meæ vexatæ propugnaculum.  
 35 Veni, atra cora, carnis domitrix,  
 Futura supplicia mihi semper ob oculos ponens.  
 Talia quidem mea insipientiæ remedia. A te autem, Christe,  
 Et pura vita est, et vita ex mortuis.  
 Quis progenitorem nostri vilii et generis  
 40 Suscepit, postquam gustum ploravit et fraudem?  
 Quis nefarium regem gemilibus expurgavit Manassem?  
 Quis Davidem magno exsolvit scelere?

17 Ἀμερσινού. Reg. 992, ἀποστεροῦντος τὸν  
 νόον. Edit. male, ἀμελινού  
 18 Ἀπληγέας. Sup. lin. ἀποτόμου.  
 24 Ἀκιδνοτέρην. Chig. ἀκιδνοτέρων.  
 32 Κατεσκληκοί. Sic Vat., Coisl., Chig. et Regg.  
 Edit. κατησκληχοί.

33 Περί β' βεθεοσι. Sic Coisl. Edit. περί β'  
 βεθεοσι.  
 36 Ὀσομένη. Sic tres Regg. et Coisl. Edit. ὀσο-  
 μένη.  
 42 Μεγάλης. Duo Regg. et Coisl. μεγάλου.

## METRICA VERSIO.

Quam Christus solam manibus formavit, hylen cum B  
 Immundam ornatu vestiit ipse novo :  
 Quamque Deus tandem summus sibi miscuit, ut nos  
 Quos immortali fixerat ante manu,  
 Servaret, vitiiis oppressos dæmonis arte,  
 Morte sua, et mortis faucibus eriperet.  
 Fac igitur jam ne vereare, proculque repellas  
 Inguivem, ac cesses bella movere mihi.  
 Ætherei dextram testor genitoris, in unum  
 Quique humana trahet (nec mora) cuncta diem,  
 Quod te ita conficiam variorum mole dolorum,  
 Exanimi ut jam sis corpore debilior :  
 Ni contacta tibi quamprimùm simbria Christi  
 Pestiferum fluxum comprimat atque secltus.  
 Ex imo venias lacrymarum pectore flumen :

Ex animo atque oculis jam fuge, somne, meis.  
 Ut sedes flammam, qua meus exurit ægra,  
 Fetoremque fuges, quem mihi noxa parit.  
 Durescat curvata solo mihi membra, famique  
 Pro capibus lætis sit medicina cinis.  
 Sit saccus pro veste mihi, qui pectora purget,  
 Atque ferat menti, quam caro lædit, opem.  
 Cura, veni, carnis domitrix, pœnæque perennis  
 Fac subeant animum concutiantque neum.  
 Sic meoior stolidæ carni : at purissima vita,  
 Et reditiva, tui est numeris, alme pater.  
 Quis generis nostri exceptit vitiique parentem?  
 Ut fraudem luxit pestiferumque cibum?  
 Quisnam purgavit lacrymis Ætæque Mauassem  
 Davidis crinen sustulit atque grave ?

Τίς χθαμαλήν θρήγοισιν ἰδὼν ἐδάωσε Νινευτ;  
 Τίς δ' ἐπὶ παιδί βάλεν δάκρυον ἐπιτοτέρω;  
 45 Τίς χαιρῶν καθαρῶσιν, ἐκὰς βάλεν οὐδὲ τελώνας;  
 Τίς πρόβατόν τ' ὤμοις ἀνθετο πλαζόμενον;  
 Τίς λεπρούς ἐκάθηρε, πικρὰς δ' ἀποέρχαιε νούσους,  
 Σώμασι καὶ ψυχὰς ἐσθλὰ χαρίζόμενος; )  
 Σαῖο, Μάχαρ, τάδε δῶρα, βροτῶν φάος. Ἄλλ' ἐπιβαίης  
 50 Οὐμάτος ἡμετέρου, καὶ σάλος αἵφα πέσοι.

MZ. Ἐπιτιμῆσις κατὰ τοῦ ἀλόγου τῆς ψυχῆς.

Ἐμπουσα, μαινὰς, ὦ τάλαινα καρδία,  
 Ἐμπουσα, μαινὰς, ποί φέρῃ ταίς ἡδοναίς,  
 Περιβιλάπουσα πανταχοῦ τὰ πλάσιον;  
 Οὐ σωφρονήσεις; οὐ κατεργάσῃ τὸ πῦρ

A 5 Ἐκκαῖον ἐν σοὶ τὰς ὀρέξεις τὰς νόθους;  
 Οὐ ζωπυρήσεις τὸ λογικόν, τὸ γνήσιον,  
 Προσλαμβάνουσα σύμμαχον τὸν θυμικόν;  
 Ψυχῇ, τί πάσχεις; τί φρονεῖς παρ' ἄξιαν;  
 Οὐκ οἶδας ὅς εἰληγὰς ἤτοιχεῖν μόνῃ,  
 10 Ὅσπερ ἵππων λαὸν ἄρμα τῶν ἐξευγμένων  
 Ἴππων ἀνίστων τυγχανόντων τῆ φύσει;  
 Εἰς εὐγενῆς, ἀτακτοῦ εἰς, ἡμέρος δὲ εἰς  
 Κ' ἦν μὲν ποτε δώσεις τῷ θράσει τὰς ἡνίας,  
 Σκιρτῆ, καλαίει, συνταράττει τὸν δρόμον,  
 15 Ὅρμῶν ἀσούλας, προσλαβὼν δὲ τὸν μέσον,  
 Αὐτῷ μεταπέθει συμπνέειν, τὸν δ' εὐγενῆ  
 Ὡς αἰχμάλωτον δουλαγωγήσας ἄγει,  
 Σύρων ἄκοντα καὶ στένοντα τὴν πλάνην·

Quis Niniven servavit humi prostratam, et lamentantem videns?

Quis super filium natu minorem lacrymas fudit?

45 Quis puris mentibus gaudens, non tamen publicanos longe rejectit?

Quis ovem errantem humeris reportavit?

Quis leprosos mundavit, et acerbos morbos expulit,

Corporibus et animabus dona largiens?

Tua sunt, o Beate, haec munera, hominum lumen. At super

50 Fluctus nostros gradere, et statim procella decidet.

940-941 XLVII. *Objurgatio adversus partem animae rationis expertem*.

Empusa, furens, o infelix anima,

Empusa, furens, quo traberis voluptatibus,

Circumspiciens undique proxima?

Non respicies? non extinguas ignem,

5 Qui accendit in te spurias cupiditates?

Non excitabis quod in te ratione praeditum et genuinum est,

Adjungens sociam pugnae iracundiam?

Anima, quid pateris? quid sapis quod non decet?

An nescis soli tibi datum esse regere,

10 Quasi trigas ad currum junctis

Equis, qui dissimiles sint natura?

Unus generosus, alter indomitus, tertius mansuetus:

Si quando remittas feroci habenas,

Exsilit, luctatur, perturbat cursum

15 Abreptus caeco impetu, et adjungens sibi medium,

Ipsi suadet ut secum conspiret, ac generosum equum

Velut captivum, in servitutum redigens aligit,

Trabens invitum ac deplorantem errorem:

\* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 429, p. 196.

43 Νινευτ. Duo Regg. Νινυοῦ.

50 Οὐμάτος. Inf. κόματος.

XLVII. Τῆς Ἐπιτιμῆσις. Vat. et alii εἰς τὴν  
 αὐτοῦ ψυχῆν.

1 Ἐμπουσα. Empusa, apud Suidam spectrum  
 daemoniacum, quod ab Hecate immissum miseris  
 apparebat, sic dicta, quod uno tantum pede incederet,  
 in varias se formas mutare dicebatur, et  
 carnis et voluptatum amans.

6 Τὸ λογικόν. Animam suam monet, ut imperium omne rationi committat, et libidinem compe-  
 scat. Theologus namque hic alludit, aut sequitur  
 Platonis sententiam, qui duas rationis expertes ani-  
 mae facultates, iram et libidinem bigis comparabat,  
 quarum auriga erat ratio.

9 Οὐδὰς. Ita Vat. Edit. οἶσθα.

16 Αὐτῷ μεταπέθει. Vat. αὐτῷ τε πέθει.

#### METRICA VERSIO.

Quis tristi Ninivæ dedit abjectæque salutem?

Natorum ob minimum cui maduere genæ?

Quis puris gaudens, procul haud tamen ipse telonas

Movit? Ovem dorso quis tulit atque vagam?

Quis lepram, morbos quis profligavit acerbos,

Carnice atque animo commoda magna ferens?

Dona tua hæc, hominum lux splendida. Tu mare

Scande igitur: nam mox sæva procella cadet.

XLVII. OBJURGATIO ADVERSUS PARTEM ANIMÆ RATIONIS  
 EXPERTEM.

(Billio interprete.)

Empusa, Mænas, anima ter miserrima,  
 Empusa, Mænas, quo voluptas te trahit,

B Propinqua ubique cupida dum circumspicias?

Meliusne tibi non consulat? cupidinum

ignem malarum proctus non opprimes?

Neque rationis excitabis impetum

Corroboratæ subsidio iracundiæ?

Quid pateris, anima? Quidque tam indigne sapis?

Nescisne soli regere quod tibi sit datum

Currum, trahant quem tres equi, dispar quibus

Natura data sit? Unus horum est nobilis,

Alter protervus, ultimus tractabilis.

Quod si insolenti frenâ permissas, statim

Saltat, ferocit, cuncta perturbat, ruens

Furore caeco, medium et adjungens sibi,

Efficat ut unum spiret, et equum nobilem

Captivi ad instar subditum per vim trahit,

Imo gementem pectore ob cursus vagos:

Λοιρεῖ δ' ἀτάκτους ἀλογωτάτη φορῆ,  
 20 Κάτω φερόμενος, ὡς κατὰ κρημνοῦ, βίᾳ ·  
 Κ' οὐδὲν προμηθεῖ, οὐδ' ἀνακόπτει δρόμον,  
 Ἐως ἂν ἐγκύρῃσι ταῖς ἔδου πύλαις,  
 Φθείρων ἑαυτὸν, καὶ σὲ τὴν παναθλίαν.  
 Εἰ δὲ φρονησὶ σὴ φύσει ἀηλόγως,  
 25 Τῷ δ' εὐγενεὶ χαίροντα πάλλω τὸν δρόμον  
 Ἄπαντ' ἐπιτρέφεις, ὡς εὐ εἶδ' εἰ  
 Βαίνειν ἑκείνην τὴν πορείαν τὴν ἄνω ·  
 Μέσῳ τ' ἐπιπλήξεις, ὥστε δεκνύειν  
 Τὸ θυμοειδὲς εἰς δέον, καὶ συντρέχειν  
 30 Τῷ νοῦν ἔχοντι · τὸν δ' ἄτακτον εὐτόνωσ  
 Κέντρος δαμάσσεις, οὐκ εἰσὶν ἀφηνίαν.  
 Τότε εὐχερῆς, εὐρυθμὸς ἔσται σοι δρόμος,  
 Γαληνῶν, δλυτος, ἐπιδοῦς γέμων.

A 'O δ' ἄρ λογισμὸς, ὡσπερ ἵππος εὐγενῆς,  
 35 Νικᾷ, τὸ νικᾷν τῆ φύσει κακτικμένον.  
 Ἄει προβαίνειν, ἀτρέμας νεῶν ἄνω,  
 Τὰ τῆδε πάντα δυσχερῆ παρατρέχων ·  
 Οὐδ' ἐνδίδωσιν ἄγχι θείας λήξεως,  
 Σώζων ἑαυτὸν καὶ σὲ τὴν εὐδαίμονα.

ΜΗ. Εἰς τὸν ἀποθανόντα τῷ κόσμῳ.

Ζῷ καὶ τέθνηκα. Τίς σοφὸς συγκρινέτω.  
 Ψυχὴ τέθνηκα · σὰρξ δὲ μοι σθένειν θέλει.  
 Ψυχὴ βίωη · σὰρξ δὲ μοι τεθνηκίτω.

ΜΘ. Θρήνος.

Ἄμοι ἐγὼν, οἱ δὲ με πρὸς οὐρανὸν ἤδ' Θεοῦ  
 Χῶρον ἐπεγόμενον, σῶμα τὸ δ' ἀμφὶς ἔχει !

Fertur autem temere stultissimo impetu,  
 20 Deorsum ruens per vim, quasi per præcipitia :  
 Et nihil sibi providet, nec desistit cursu,  
 Donec dilabatur ad orci portas,  
 Perdens se ipsum, et te miseram.  
 Si autem sapias naturæ tuæ convenienter,  
 25 Illi generoso equo lubens cursum  
 Omnem permittes, tanquam qui probe norit  
 Obire viam illam, quæ sursum ducit :  
 Medium autem objurgabis, ut exerat  
 Vim suam, ubi oportet, et cursu socium ei se adjungat  
 30 Qui mente præditus est; petulantem autem continuis  
 Calcariis domabis, nec sines frenos respuere.  
 Tunc facilis et expeditus tibi erit cursus,  
 Serenus, doloris expers, spei plenus.  
 Sic igitur ratio, velut generosus equus,  
 35 Vincit : vincere namque a natura accipit ;  
 942-943 Semper progrediens, sensim attollens se sursum,  
 Omnes vitæ hujus molestias transiliens,  
 Nec subsistit, donec ad divinum perveniat sortem,  
 Servans se ipsam et te fortunatam.

XLVIII. *In mortuum mundo* .

Vivo et mortuus sum. Quis sapiens hæc componat.  
 Anima mortuus sum : caro autem robusta esse vult.  
 Anima vivat; caro autem mihi moriatur.

XLIX. *Luctus* .

Hei mihi! quia me in cælum quod Dei  
 Sedes est, properantem, corpus undique tenet!

\* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 170, p. 252. \*\* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 23, pag. 95.

24 Ἀηλόγως. Ἀναλόγως, prout natura postulat.

31 Ἀφηνίαν. Val. ἀφηνίαν, frenum depellere, excutere.

34 'O δ' ἄρ λογισμὸς. Edit. ὁ γάρ.

36 Ἀτρέμας νεῶν ἄνω. Placide sursum intuens.  
 XLVIII. 3 Ψυχὴ, etc. In editis sequitur aliud  
 poematum, quod legitur supra carm. XLIII, vers. 13.

#### METRICA VERSIO.

Temereque fertur, impetu et bruto, velut  
 Prærupta vastum per loca in barathrum ruens.  
 Nec prorsus aliquid providet; nec reprimit  
 Cursus, avari donec in portas cadat.  
 Se, teque miseram ter quater, perdens simul.  
 Natura quod si ut postulat, tu sentias,  
 Ac mente lætus nobili mandes equo  
 Moderamen omne (cõditem namque hic viam  
 Obire novit optime); et medium increpes,  
 Ut acritatem commodè monstret suam,  
 Sociumque cursus præbeat se prædito  
 Mente; petulantem ast acribus stimulis domes,  
 Abnuere jussa nec sinas, tum denique  
 Omnino facilis hic erit cursus tibi,  
 Lætus, serenus, spebus et plenus bonis  
 Nam ratio, veluti nobilis et præstans equus,

B Vincit; dedit nam vincere huic summus Parens :  
 Sensim ipsa gradiens semper, et sursum intuens,  
 Omnesque vitæ transiens molestias,  
 Nec ante finem cursui imponit suo,  
 Quam te beatum colloctet, seque in polo.

XLVIII. *IN MORTUUM MUNDO.*

(*Fed. Morello interprete.*)

Sum vivus idem et mortuus. Quisquis sapit,  
 Componat hæc. Carne vigeo, at anima occidi.  
 Vivat anima : at caro mihi esto mortua.

XLIX. *LUCTUS.*

(*Billio interprete.*)

Me miserum, caro quem remoratur perfida, cõli  
 Ad Domium cursu dum properante tero !



Οὐδε πη ἐπασίας ἐστι πολυπλανέος βίωσι,  
 Καὶ στυγερῆς κακίης, ἢ μ' ἐπέθοσε κάτω,  
 5 Πάντοθεν ἀπροφάτοις παρικτυνύουσα μερίμναις,  
 Βοσκομέναις ψυχῆς κάλλεα καὶ χάριτας.  
 Ἄλλὰ με λύσον, Ἄναξ, λύσον χθονίων ἀπὸ δεσμῶν,  
 Καὶ με χοροστασίην τάξον ἐς οὐρανίην.

N. Κατὰ τοῦ ποτηροῦ εἰς τὴν νόσον.

Ἥλυθος αὖθις ἔμοιγε, δολόλοικε ὡς ἐνοήθης,  
 Βένθος ἔμῃς κραδίης ἔνδοθι βροσκομένως,  
 Καὶ πολλοὺς κρατεροὺς τε τινάγμασι τοῦδε βίου,  
 Εἰκόνα τὴν ἱερὴν γνῆς βαλέειν ποθέων·  
 5 Σαρξὶν ἐρσιθενέεσσιν ἐνὶ λαιῷ, καὶ μ' ἐδάξας  
 Εἰς πόδας ἐκ κεφαλῆς, βρέματι δεσμὰ λύσας

A Τῷ ξερῆν εἶθιγε θεὸς φύσιν, ὡς ἐκέρασε  
 Τῆ ψυχρῇ λιαρῆν κοσμογόνῃ σαρξί,  
 Ὃς κεν ἰσοστασίην ἔεμας ἄρτιον ἔμα φιλᾶσαι,  
 10 Τὴν δὲ διχοστασίην καὶ βίωσιτο φύγω.  
 Ἥλυθος ἀνδροφόνουσι νοήμασιν, ἐς δ' ἐμὲ, εὐχῆ·  
 Σῆς ὄνοφερῆς κακίης ἴδν ἔχευσας ἔδον.  
 Οὐχ ἄλλος ἦεν ἔμοιγε βαρῦστονα γῆρας ἔλαιεν  
 Ἄλγεα, καὶ σκοπέλων ἄχθεα τρινακρίων·  
 15 Ἄλλὰ με καὶ στυγερῆ κατεδάσσατο δάπτρια νοῦσος,  
 Τηκεῖανη μείλιον, εἰς ἔτος ἐξ ἔτους.  
 Τοῖσιν ἐπατάξω, καὶ στείνομαι, ὡς διε τις λῆς  
 Ἄλκιμος, ἐμπλεχθεὶς ἄρκουσι θηροφόνων.  
 Οὐ μύθων ποθέω σαρξήματα, οὐκ ἐρατεινὴν  
 20 Πῖσιν ὀμηλικίην, οὔτε μὲν εὐβαλίην,

Nec mihi exitus est ex vita erroribus referta,  
 Et ex funesta nequitia, quæ me alligavit humi,  
 5 Semper improvisis circumstrepens curis,  
 Quæ mentis pulchritudinem et gratias depascunt.  
 At me solve, Rex, solve terrenis ex vinculis,  
 Meque cælestem in chorum ascribe.

L. Contra diabolum in morbum.

Venisti rursus ad me, fraudulente, eo consilio, velut animadverti,  
 Ut intimum pectus meum depascaris,  
 Et multis validisque impulsioibus hujus vitæ,  
 Imaginem sacram in terram dejicere cupiens;  
 5 In carnes robustas insulisti, et me discerpisti  
 A capite ad pedes, vincula solvens humoris  
 Quo Deus siccam irrigavit naturam, quemadmodum temperavit  
 Frigida calidam, sua mundi procreatrice sapientia,  
 Ut æqua temperatio integrum corpus simul servet,  
 10 Ex inæqualitate vitæ ego effugiam.  
 Venisti lethiferos in me ferens animos, et in me, miser,  
 Tunc tenebrôsæ malitiæ totum effudisti venenum.  
 Non sat erat mihi tristissimos senectutis ferre  
 Dolores, et gravius scopulis sicutis onus:  
 15 Sed etiam me acerbissimus et edax ausumpsit morbus,  
 Tabe conficiens membra singulis annis.  
 945-945 Propterea lugeo et ingemisco, veluti leo quidam  
 Fortissimus, implicatus laqueis venatorum.  
 Non sermorum desidero lasciviam, nec gratissimum  
 20 Omnibus æqualium consuetudinem, nec convivia,

\* Scripsum post an. 383. — Alias Bill. 61, pag. 178.

XLIX. 4 Ἡ μ' ἐπέθοσε. Reg. 39, ἢ με ἔθυσσε.  
 L. Τῷ. Κατὰ τοῦ ποτηροῦ εἰς τὴν νόσον. Sic  
 Vat. Contra diabolum in morbum. Duo Regg. Εἰς  
 τὴν νόσον.

1 Ὃς ἐνοήθης. Reg. 991, sup. lin. καθὼς ἐγνώ-  
 σθη. Schol. ὡς ἐμωράθη. Coisl. ὡς γούν ἄθηθης.

9 Ἄμα. Sic Reg. 991. Edit. ἔμα. Schol. ἴνα δὲ  
 τῆς εὐκρασίης ἄρτιον δὲ σῶμα φιλᾶσση. Cum Aldo  
 legitur φιλᾶσσαι. Billius et alii pro ἰσοστασίη, le-  
 gunt ἰσοστασίην, sed nullius codicis auctoritate. —

Crederem legendum esse ἔμα pro ἔμα, duplicata  
 consonante, ut stet metrum, quod, prima bravi,  
 deficit. CAPELLA.

10 φύγω. Ut fugiam, id est, ut fugere discam.

11 Ἄνδροφόνουσι. Schol. ἀνδροφόνω μοι φέρων  
 νοήματα.

14 Τρινακρίων. Ante Gregorium jam Plato et Ci-  
 cero idem dixere, nempe senectutem quibusdam  
 onus ἄνω gravior videri.

19 Σαρξήματα. Schol. κρέτους.

#### METRICA VERSIO.

Errantis vitæ mihi nec patet exitus ullus,  
 Nec vitii, mea quod pectora fixit humi,  
 Atque improvisis circumstrepit undique curis,  
 Gratia queis mentis deperit atque decor.  
 At gravibus me solve, pater supreme, catenis,  
 Inque beatorum me trahere, sancte, choros.

L. CONTRA DIABOLUM IN MORBUM

(Billio interprete.)

Venisti, scelerate, tuas intelligi fraudes,  
 Venisti ut rotas pectoris ima mei:  
 Dum me succutens sexcenta per aspera vitæ,  
 Elligiem sacram perdere norte cupis;  
 Insulis in validas carnes, meque exiuis ævo,

PATROL. GR. XXXVII.

B Eximitur vinculis dum pituita auis,  
 Qua siccam omnipotens mædificet dextera molem,  
 Cum junxit calidis frigida, cuncta creans,  
 Scilicet incolumem ut corpus concordia servet,  
 Ac fugere hinc vitæ dissidium admoneat.  
 Ad me lethifera venisti mente, tuæque  
 Nequitie virus funditur omne mihi.  
 Non satis istud erat, quod jam premor ipse senecta,  
 Quæ gravior Sicutis dicitur esse jugis:  
 Ni me etiam morbus laceret, rediensque quotann s  
 In miseram tabem debile corpus agat?  
 Hinc ego gemitus, atque arctor more leonis,  
 Quein venatorum retia firma tenent.  
 Non ego vel plausum eloqui, dulcesque sodales,  
 Expeto, non epulas, non ego posco dapes.

44

Οὐκ ἀγορὰς πολλῶν, οὐκ ὄδους, οὐδὲ λοστρά,  
 068 ὅσα τοῦ δολεροῦ ἄνεθα τοῦδε βίου.  
 Ταῦτα γὰρ οὐδὲ πάροισιν ἐμοὶ φίλα, ἐξήτε Χριστὸν  
 Ἄγκασάμην, χθονίων τῆλ' ἀπανιστάμενος.  
 25 Αἰάξω δ' ὅτι με Χριστοῦ μεγάλου λλοῖπειν  
 Ὅμμα ζυσοφρόν, ᾧ μέλιον, εἰποι' ἔην,  
 Ὅς με καὶ ἐν σπλάγγουσι ἀγῆς αὐθῆς τεκούσης,  
 Καὶ πόντου κρυεροῦ ῥύσαστο, καὶ παθῶν.  
 Αἰάξω λαοὶ θεοφρόνος ἦναι ῥήσας,  
 30 Οὐ μὲν ἀπορήσας, οὐτε ἐξ ἑρατ' φέρων·  
 Ὅς πρόσθεν μύθοισιν ἀγάλλετο ἡμετέροισιν,  
 Ἦνικ' ἀπὸ γλώσσης τρισσὸν ἑλαμπα σέλας.  
 Νῦν γὰρ με, ὡς λιπώσατος ἐν ἀγκάλιδεσι τεκούσης  
 Νηπιᾶχος θρήνη ἑσπασεν αὐαλέην

A 35 Χεῖλαι εὐφραδέουσι, πόθον δ' ἠφεύσατο μήτηρ,  
 Ἦς ἄρ' ἐμῆς γλώσσης λαὸς ἀποκρέμαται,  
 Τεχνῶν πηγῆς πολλοῖς τὸ πάροισι βρούσης,  
 Ἦς νῦν οὐδ' ὀλέγην ἱκμάδα οὐατ' ἔχει.  
 Ἄλλοι μὲν προχέουσι γλυκύν ῥόον, αἱ δ' ἄτοντες  
 40 Ἄγγυντ'· οὐ γὰρ ἐνὶ πατρὸς ἔχουσι λόγον.  
 Ποῦ μοι παννυχίων μελῶν στάσις, οἷς ὑπερβῶν  
 Τοῖς πόδας βεβαῶς, ἐμπνοῦς ὡστε λίθος.  
 Ἦ μόνος Χριστῷ ζυνοόμενος, ἦ σὺν ὀμλίᾳ,  
 Τέρψην ἔχων ἱερῶν ἀντιθέτων μελῶν; [προθε  
 45 Ποῦ καμπῶν γονάτων γλυκερὸς πόνος, ἐν προπα-  
 ἄδερα θερμὰ γέον, νῦν σκοτεινὴ συνάγων;  
 Ἦ δὲ πενητοκόμοι παλάμαι, περὶ νοῦσον ἔπουσαι;  
 Ποῦ τῆξις μελῶν οἰχεται ἀβρανῶν;

Non urbium fora, non nemora, non balnea,  
 Nec quæcumque hujus dolosæ flores sunt vitæ.  
 Hæc enim neque prius mihi grata, ex quo Christum  
 Amplexus sum, a rebus terrenis procul assurgens.  
 25 Ingemisco autem, quod me Christi Domini deseruit  
 Oculis vitalis, cui olim curæ eram, si quando fui,  
 Qui me in visceribus castæ matris cohonestavit,  
 Et a sævo mari liberavit, et perturbationibus.  
 Lugeo, quod sancti populi habenas jecerim,  
 30 Non quidem proficiens, sed jam eas præ manibus non habeo :  
 Qui populus prius sermonibus nostris exsultabat,  
 Cum ex ore nostro trinum fulgebat lumen.  
 Nunc vero, ut depulsus ab ubere inter brachia genitricis  
 Infans siccam sugit mammam  
 35 Labiis sitientibus, frustrante aviditatem matre;  
 Sic etiam a lingua mea populus pendet,  
 Flammans desiderio fontis pluribus antea fluentis,  
 Cujus nunc nec tenuem guttam aures ejus excipiunt.  
 Alii quidem dulcem effundunt aquam, ipsi vero audientes  
 40 Discruciantur : non enim patris sui audiunt vocem.  
 Ubi mihi nocturnorum canticorum stat' o, quibus sustentans  
 Pedes meos stabam vivi instar lapidis,  
 Sive solus cum Christo commercium habens, sive in hominum cœtu,  
 Me oblectans sacrorum cantu alterno carminum ?  
 45 Ubi flexorum genuum dulcis labor, quo prius  
 Calidas fundebam lacrymas, mentem meam caliginosam intra me colligens ?  
 Ubi mihi altrices pauperum manus et morborum curatrices ?  
 Quo afflictatio infirmorum membrorum abiit ?

28 Παθῶν. Schol. νόων.  
 29 Πύσας. Hoc loco, inquit Billius, discrimen  
 ponit Gregorius inter ῥήσας et ἀπορήσας, *facere et*  
*projicere* : ac per *facere*, nihil aliud significat, quam  
*deponere*. Hinc videlicet illud significans se magno  
 quidem dolore affici, quod Constantinopolitanæ Ec-  
 clesie clavum reliquisset, sed ut id faceret, ob quo-  
 rundam invidiam præsulum coactum fuisse.

38 Οὐατ'. Schol. οὐατ' αὐτοῦ.  
 42 Βεβαῶς. Schol. ἔστην.  
 46 Χέρον. Sic Coisl. et Vat. Edit. γέων. Ibid. σπν-  
 ἄρων. Schol. πρὸς ἑμαυτὸν.  
 48 Μελέων. Schol. μελῶν μου. Billius πῆξις le-  
 gendum putat pro τῆξις. Nam alioqui, inquit, quo-  
 nam modo quæreretur τῆξιν abiisse, cum ea se con-  
 sectum dicat ? Sed hæc ratio non suadet.

## METRICA-VERSIO

Nou fora, non hortos. non balnea postu. o. pulchri  
 Denique non vita hæc subdola quidquid habet.  
 Nam neque chara habui prius hæc, Christum ut se-  
 [mel ipse  
 Complexus, liqui terrea cuncta procul.  
 At gemo, quod Christi me lux jucunda reliquit,  
 Cui mea nou parvæ curæ erat ante salus :  
 Qui me etiam in materuo utero decoravit honore,  
 Fluctibus insanis eripuitque maris.  
 Ingemo, persanctæ quod jeci plebis habenas,  
 Non tamen abjeci, sed neque jam teneo :  
 Plebis, quæ nostris verbis prius exsiliebat,  
 Cum canerem Triadis numina sancta meæ.  
 At tunc hand secus ac puer a nutrice remotus  
 Ora suæ siccis admovet uberibus

B Matris, ac incassum; nam vana est illa cupidō :  
 Sic populus nostro pendet ab ore pius,  
 Fontis avens, multis qui prodigus ante fuebat,  
 Cujus non guttam nunc habet ille quidem.  
 Dulcia depromunt alii, sed pectore mœret  
 Auditor. nec eniū verba parentis habet.  
 Ab! ubi nocturni statio est lætissima cantus,  
 Quo subnitiebant non secus atque lapis,  
 Sermonem vel solus habens cum Numine summo,  
 Alterne vel cum pluribus ipse canena ?  
 Dulcis ubi flexi cruris labor; hinc ego mentis  
 Pellebam tenebras, fetibus ora rigans.  
 Ab! ubi dextra inopes et languida corpora cu-  
 [rans ?  
 Quoque abiit membris robur ab invalidis ?

Οὐκέτι μὲν θεύεσσιν ἄγνοις ἐπὶ χεῖρας ἀείρω,  
 50 Τοῖς μεγάλαις Χριστοῦ μιγνύμενος πάθειεν.  
 Οὐκέτι δ' ἀβλοφάροιαι φίλην ἴσθητι χορείην,  
 Εὐφήμεοι λόγους τίμιον αἶμα σέβων.  
 Εὐρώς δ' ἀμφὶ βίβλοισιν ἐφαλς, μῦθος δ' ἀτέλειστοι,  
 Οὐς τίς ἀνὴρ δώσει τέρμα, φίλα φρονέων;  
 55 Πάντ' ἔθανε ζῶντων· βίος δέ μοι ἐστὶν ἀφαι-  
 [ρῶς,  
 Νηὶς ἀκιδνότερος, τὴν λίπον ἀρμονίαι·  
 'Ἄλλ' ἔμπης εἰ καὶ με, βαρύστονε δαίμων, ελαύνεις,  
 Οὐ ποτέ σοι κάμφω γούνατ' ἔμης κραδέης·  
 'Ἄλλ' ἄτρωτος, ἀκαμπτος, ἐμὴν ἐς μητέρα γαῖαν  
 60 Δύσομαι· ἔχοι σκώληξ τὴν δρεως δαπάνην.  
 Τύπτει δορὴν, φυγὴ δ' ἄρ' ἀνούστατος· εἰκόνα βεῖην  
 Παρστήσω Χριστῷ, τὴν λάχον, ἀνδροφόνε.

A Καὶ γὰρ πρόσθε πέθησας ἴδω μέγαν, ἀλλ' ἔδαμάστως,  
 Ὡς μιν ἀεθλοθέτης ἑτοεφάνωτος μέγας,  
 65 Καὶ θῆκεν περιβύτων ἐν κηρύγματι νίκην,  
 Πάντα δ' ἔδωκεν ἔχειν διπλά, τὰ οἱ κέδασας.  
 Τοῖος ἐνηεῖς Χριστοῦ νόμος· ἀλλά μ' ἀνωγθί  
 Ὅφει περ ἀρτεμέειν· σὸς λόγος ἐστὶν ἄκος.  
 Λάζαρος ἐν νεκύσει ἐγὼ νέος, ἀλλὰ βήσον,  
 70 Ἐρρεο, καὶ ζήτω σοῖσι λόγοισι νέκυς.  
 Λυσιμελὴς νέος εἰμὶ ὀλέκτερος, ἀλλὰ βήσον,  
 Πήγνησο, καὶ κλίνην βήσομαι ὑψὲ φέρων.  
 Σὺν κλέπτω θυσάνων παλάμαις ἄκος, ἀλλὰ βέθερον  
 Αἵματος ἴσχε τάχος σαρεῖ μαραινόμεναις.  
 75 Σοὶ δ' ὑπακάμπτωμ' ἔγωγε, τὸν λάχος, ὧς Χανα-  
 [ναία,  
 Τυρὸν ἔχουσα ἔεμας, ἀλλ' ἀνάειρέ μ', Ἀναξ.

Non jam amplius ad sancta sacrificia manus attollo,  
 50 Magnis Christi admissus passionibus.  
 Non jam martyribus gratam statuo choream,  
 Honorifica oratione sacrum sanguinem venerans.  
 Situs obduxit libros meos, sermones vero sunt imperfecti,  
 Quibus extremam manum quis imponet vir amicus?  
 55 Omnia mihi viventi mortua; vita vero mihi indirma,  
 Nave infirmior, cujus soluta sunt compages;  
 Verumtamen quamvis me, sævissime dæmon, insecteris,  
 Nunquam tibi flectam genua mei cordis:  
 Sed illæsus, inflexus, meam matrem terram  
 60 Subibo: habeat vermis serpentis reliquias  
 Tunde pellem, anima est invulnerabilis; imaginem divinam,  
 Quam accepi, Christo representabo, o homicida.  
 Etenim magnum olim Jobum constraxisti, sed superatus es,  
 Siquidem hunc magnus certaminis arbiter coronavit,  
 65 Ac reddidit celebrem præconio suo victoriam:  
 Omnia autem ei duplicavit, quæ seditipaveras.  
 Talis benignitatis Christi lex; at me, jube, Christe.  
 Licet sero, incolumem esse: sermo tuus medicina est.  
 Lazarus ego novus sum inter mortuos; sed clama,  
 70 Surge, et vivat verbo tuo mortuus.  
 Paralyticus novus ego sum in lecto jacens; sed clama,  
 Consolidare, et gradiar lectum humeris ferens.  
 E tuis subripere volo sinubris sanitatem, sed tu profluvium  
 Sanguinis cohibe statim carnibus marcescentibus.  
 75 Tibi inclinor ego, qui tua sum possessio, velut Chananaea,  
 Curvum habens corpus; sed tu me, Rex, erige.

54 *Φίλα φρονέων.* Schol. ταῦτά μοι φρονέων.  
 60 *Ἐχοι σκώληξ.* Vermes peredant id quod diaboli  
 non omnino consumpserit.  
 61 *Ἀνούστατος.* Reg. 999, ἀνούστατος. Coisl. sup.  
 lin. ἄτρωτος.  
 68 *Ἄκος.* Schol. ἄκος καὶ σώματος καὶ φυγῆς,  
 corporis et animæ medicina.  
 74 *Αἵματος.* Sic habent Coisl. et Vat. Mendose

in edit. *ἔεμας.*

75 *Ὡς Χαναναία.* Videtur Gregorius confundere  
 mulierem de qua scribit Lucas, quod erat inclinata,  
 nec omnino poterat sursum respicere, cum Chananaea,  
 quæcum nihil convenit. Nulla enim sentio  
 apud Lucam, quod Chananaea fuerit mulier incli-  
 nata.

#### METRICA VERSIO.

Non jam tollo meas sacra ad purissima palmas,  
 Miscens me Christi supplicis gravibus.  
 Non jam martyribus statuo celestique choreas:  
 Horum nec canitur mors pretiosa mihi.  
 Sed situs in libris nostris, monumentaque nostra  
 Fine carent: summam his quis dabit, oro, manum?  
 Omnia viventi sunt mortua; languida vita est  
 Jam mihi, quassata debiliore rate.  
 At licet exagites miserum, sævissime dæmon,  
 Haud genua inflectam pectoris ipse tibi,  
 Illæsus matrem sed humum inflexusque subibo:  
 Quod serpens rosit, vermis id arripiat.  
 Percute tu pellem, mea mens illæsa manebit;  
 Edigam sistam, quam dedit ipse, Deo.

B Tu quoque vincisti Jobum, sed victus ab illo es,  
 Magnus ut hunc lauro cinxit agonothetes,  
 Fecit et illustrem sua per præconia palmam,  
 Et quæ tu abstuleras, congeninata dedit.  
 Hic moest, bone Christe, tuns. Tu me ergo valentem  
 Esse jube: sermo nam medicina tuis.  
 Lazarus exanimis jaceo: tu, Surgito, clama.  
 Et vitam repetet, quem fera parca tulit.  
 Captus ego membris jaceo: tu, Surgito, clama.  
 Atque thorum gradiar protinus ipse ferens.  
 Furor quam dat opem tua sinitria: comprime fluxum,  
 Qui macie carnes conficit usque meas.  
 Substernor tibi, Christe, velut Chananaea, recurvum  
 Corpus habens: tu me surrige, summe parcans.

- Πόντος ἄνω, σοὶ δ' ὕπνος ἔπι γλυκίος· ἀλλὰ τάχιστα Ἄ Παῦρος μὲν μερῶν κρατερῶφρονες, οἷ βα θεοῦ  
 Ἐγρεο, καὶ στήθε σοῖσι λόγοισι σάλοζ.  
 Δέχνην' ἀσπασιος πάσαν ἐπιστασίην,  
 Τερπνῶν τε λυπρῶν τε, λόγον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἱσασιν.  
 \*Ἔστι μὲν ἄλλος ἔμοιγε, καὶ ἕψα νοῦσος ἔχουσα.  
 Εἰ καὶ κρυπτὸν ἔης βένθος ἔχει σοσίης.  
 80 Οὐ γὰρ δὴ βροτέων κάμπαν ἀμοιρέομεν,  
 95 Πολλοὶ δ' εὐσεβέεσσαν ἐπιβρώσουσιν ἀκιδνοῖς.  
 Οὐδ' ἐγὼ, οὔτε τις ἄλλος, ἐπὶ θεὸς ὄδε κελεύει,  
 \*Ὡς θεολατρείης οὐδὲν ἔχουσι γέρας·  
 Μὴ τὸν ὑπερθε φέρειν ὄφρην ἐπουρανίου,  
 \*Ἢ καὶ κάμπαν ἄτιμον ἐπὶ στήθεσι νόημα  
 Πάντας δ' ἐς μεγάλου θεοῦ λυσοῦστας ἀρωγῆν,  
 \*Ἰσταντ', αἰσθημάτων πᾶν τόδε πῆξιν ἔχιν,  
 Χρεῖσθ' κέντρον ἔχειν πλεῖον ἐπ' εὐσεβίῃ.  
 Οὐδέ θεὸν μεδέοντα βροθήσια πάντα κυβερνῶν·  
 85 \*Ἄλλ' ἔμπης οὐ τόσον ὀδύρομαι εἰνεκα νοῦσου,  
 100 Οὐδέ γὰρ ἂν τοῖσος οἰακας ἄμι φέρειν.  
 (Νεῦσος γὰρ νοσηρὸν καὶ τινα ῥύψιν ἔχει,  
 Τῶν μνήσαι, καὶ ἀλαλχε τῶν θεράποντι, μέγιστε,  
 \*Ἢς πάντες χατέουσι, καὶ δε μάλα καρτερός ἐστι·  
 Μῆδ' ἐπὶ λωθητὸν τέρμα βάλῃς βίωτου,  
 Δεσμὸς γὰρ θνητοῖς καὶ τι μέλαν φορέει·)  
 Ἔς λάτρης οὗτος ἔγωγε, τοῖς δ' ἐπὶ χεῖρας ἰδίλω  
 \*Ὅσατίον γθαμάλων περιχθόμεαι, ἄλλα πάσων,  
 Δούροις, καὶ κεραλαῖς τῶν ὑποκλινομένων,  
 90 Μὴ τις ὀλιθήσῃ πῆμασιν ἡμετέροις.

Mare assurgit, te vero dulcis occupat somnus : sed citissime  
 Expergiscere, et cessaet tuo verbo tempestas.

Est quidem mihi dolor, et membra morbus depascens :

80 Neque enim humanorum affectuum penitus expertes sumus,

Neque ego, nec quisvis alius, quandoquidem sic vult Deus,

Neminem induere supercilium caelestium,

Omnes autem summi Dei intuentes auxilium,

Indigentiam habere instar acrioris stimuli ad pietatem.

85 Verumtamen non tantum lugeo ob morbum

(Morbus enim prudenti quaedam est purgatio,

Qua omnes indigent, vel qui optimus est :

Vinculum enim carnis mortalibus aliquid nigri offert),

Quantum ob infirmos animos anxius sum, dolores patiens,

90 Ne quis concidat calamitabilibus meis.

Pauci enim mortalium forti sunt animo, qui a Deo

Accipiunt libenter omnes eventus,

948 949 Prosperos aut adversos, summamque in omnibus rationem noverint,

tamen reconditam suae altitudinem habeat sapientiae.

95 Multi enim piis, infirmis ac miseris illudunt,

Quasi pietatis suae nullum habeant premium :

Aut etiam omnino foedam hanc animo cogitationem

Suscipiunt, fortuitam hanc esse totam mundi compagem,

Nec Deum regem humana omnia administrare ;

100 Neque enim rerum nostrarum clavum ita rectorum esse.

Horum infirmorum recordare, et feras opem servo tuo, maxime Deus,

Neque foedo meam sine claudas vitam.

Tuus cultor ego sum, tuis manus immitto

Donis, et capitibus eorum, qui mihi sese inclinant,

80 Βροτέων. Schol. ἀνθρώπων τινων παθέων.

81 Κελεύει. Schol. βούλεται.

82 Ἐπουρανίου. Angelo altius supercilium tol-

lere. Schol. etiam Deo.

86 Ῥόψιν. Sup. lin. 991 κθάραυν.

95 Ἀδύον δ' ἐπὶ πᾶσιν Ἰσαίρ. Summamque in omnibus rationem noverint.

94 Et καὶ κρυπτόν, etc. Ita supra, carm. xlv,

vers. 192.

95 Ἀκιδνοῖς. Schol. ἀσθενείας.

100 Οὐδέ γάρ. Vat. οὐ δὲ γὰρ τοῦτο.

104 Ἀδύοις. Observat Billius, et quidem recte, Gregorium hic δώρος appellare, quod superius dixerat sacrificia, θυτέσων. Saep̄ etiam apud theologos Graecos, δῶρα, dona, sacrosancta Eucharistia accipiunt.

#### METRICA VERSIO.

Urget tempestas, carpunt tua membra soporem,  
 Evigila, atque tua voce procella cadat.  
 Hoc quoque me pungit, quod morbis urget ipse :  
 Nam nec ego humanis, nec vacat ullus homo.  
 Sic etenim jubet omnipotens : ne, turgida fastu  
 Colla gerat quisnam, par velut æthereis,  
 Divinum at cuncti auxilium spectemus opemque,  
 Rectique hinc nobis exacuatur amor.  
 At non tam morbi causa doleoque quoque  
 (Quoddam etenim ex morbo nosa piamen habet,  
 Quo nemo est qui non egeat, licet optimus is sit ;  
 Secum aliquid nigri nam caro nostra trahit) :  
 Quam metuo abjectis, ne quis dum tot mala nostra  
 Conspicit, offenso corruiat inde pede.

B Pauci etenim sunt forti animo, qui lætaque cuncta  
 Excipiunt æqua duraque cuncta manu : .  
 Certi, nil fieri sine causa a Numine, quamvis  
 Tecta habeant sophiæ sæpe profunda suæ.  
 At permulta malis insultat turba piorum,  
 His tanquam pietas præmia nulla ferat.  
 Aut etiam infame hoc statum in pectore dogma,  
 Quod casu exsiterit quicquid hic orbis habet :  
 Nec pater æthereus mortalia cuncta gubernet ;  
 Namque statu, quam sint, res veltiore forant.  
 Sis memor horum, summe Deus, famulumque tuere,  
 Nec cum labe meos, rex bone, claudes dies.  
 Sum famulus tuus ipse, tuis immitto manusque  
 Douis, substrati verticibusque gregeis ;

105 Καὶ νόσων καλέουσιν ἄρηγνα. Ἐὰν, Χριστέ· Α  
 Εἰ δὲ τ' ἀποκρύπτεις, ὅς σθένος ἀθλοφόρον.  
 Μῆτε με πάμπαν ἄτιμον ἔχουσ. Ἄγες, μὴδ' ἐπιμύχθον,  
 Μῆτ' ἀγάλιον ἄγους, μῆτε θυπηράεια.  
 Κέντρω νόσος, Μάκαρ, μὴ δοῦρατ'· μῆτε με κούφην,  
 110 Μῆδ' ὑπεραχθομένην νῆα θάλασσα φέροι.  
 Καὶ κόρος ὄβρις, καὶ ἄλγεα νύκτι καλύπτει.  
 Ἄντικαλαντεύεις εἶπον ἄπρησούνη.  
 Ἐσχες ἀγνωροῦντά μ', ὑπερμυγόντ' ἑλάειρα,  
 Ὃς ἔτ' ἐνηθείης κάρως, ἄριστόδικε.  
 115 Ἄζοι· ἐμὴν πολιήν τε καὶ εἴψα αὐτοδάκτα,  
 Καὶ θυσίας, μογέων πῆμασι, καὶ θεόθεν.  
 Ἄλλὰ τί μοι τὰ περισσὰ νόμους θεόητι τίθεσθαι,  
 Τῆ με, Χριστέ, φέροις σὸν λάτρην, ὡς ἐθέλεις.

ΝΑ'. Θρηνητικὸν ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ  
 ψυχῆς.

Πολλάκις ἰμερόντα νῆα θαλάμοισι προθεῖσα  
 Εἰσέει παρθενοκοίτι νέκυν πόνει, αἰδομένη περ,  
 Ἄρτιγάμος, σπλιθουσα, πικρῆ ἀνεβέλλετ' αὐοῦν,  
 Αἰ δὲ νό οἱ θρωαὶ καὶ ὀμήλικες ἔνθα καὶ ἔνθα  
 5 Ἰσταίμηναι γούσιναι ἀμοισαῖς, ἄκαρ ἄνιγ.  
 Καὶ μήτηρ φθινὸν οὐα νεύουον, οὐκέτ' ἔοντα  
 Μύρετ', ἐπ' ὠδίνεσαι, νέας ὠδίνας ἔχουσα.  
 Καὶ τις ἐὼν πάτρην ὀλοφύρεται, ἣν διέπερσε  
 Θούρος Ἄρης· ὄμον ἄλλος, ὃν ὠλεσον οὐρανῆ  
 10 Ψυχῆ, σοὶ δὲ γόος τις ἐπάξιος, ἣν κατέπερυν

105 Et morborum suorum me curatorem vocant. Propitius esto, Christo.

Si autem te abscondas, da vires, ut praeium reportem.

Nec me omnino inglorium esse sinas, o Verbum, nec penitus ærumnosum,

Nec sine freno dimittas, nec nimis calamitatum oppressum.

Stimulo punge, o Beate, non hasta: nec meam nimis levein,

110 Nec nimis onustam navem mare ferat.

Prosperitas est insolens, et dolores caligine mentem obducunt.

Exaspera pensam infirmitati meae.

Compescuisti me superbientem, gravissime laborantem miserarum,

Cum sit adhuc clementiae tempus, optime iudex.

115 Revereor meam canitiem, et membra spontaneo cruciatu confecta,

Et sacrificia, tot vexatus calamitatibus, idque divinitus.

Sed quid ego incassum leges divinitati praescribo?

Tu me, Christo, servum tuum, quo volueris, feras.

Ll. *Carmen lugubre pro sua anima*.

Sæpe puella in ædibus adhuc virgineis ob oculos ponens

Mortuum amabilem sponsum, etsi pudore suffusa,

Recens nupta, decora, tristem orditur querimoniam,

Ejusque ancillæ et æquales hinc et illinc stantes,

5 Vicissim lamentantur, ut leniant moerorem.

Mater etiam dilectum filium adhuc imberbem, non jam exstantem,

950-951 Plorat, post partus dolores, novos dolores habens.

Et suam quis patriam deficit, quam vastavit

Mars turbulentus; alius domum de cælo tactam fulmine.

10 Quis te, anima, dignus erit genuitus, quam occidit

\* Scriptum post au. 383. — Alias Bill. 28, pag. 96.

106 Εἰ δὲ τ' ἀποκρύπτεις. Vat. ἀποκρύπτει. Reg. 990 ἀναβάλλει. Schol. 991 ἀναβάλλει. Sin autem te subtrahas, si longius a me recedas. Ibid. ἀθλοφόρον. Coisl., Vat. et Reg. ἀθλοφόρον. Schol. ἴνα φέρω βάρος τῶν ἀλγεῶν, da vires ut calamitatum onus feram.

107 Ἄτιμον. Coisl. ἄτιμον. Schol. ἄτιμώρητον, impruittum. Ibid. μὴδ' ἐπιμύχθον. Schol. 994 μῆτε παντελῶς πολυστάκτων.

110 Ἐπεραχθομένην. Sic Coisl. Edit. mendose ὑπεραχθομένην.

112 Ἀντικαλαντεύεις. Schol. Reg. 994 ἀντικα-

θμίζεις τὴν τιμωρίαν ἀσθενεῖ μου. Exige pensam ad amissum virum nearum, ita ut mea consulas incolumitati.

114 Ὃς ἔτ'. Vat. ὡς ἔτ'.

118 Ἄδρωρ, ὡς ἐθέλεις. Sic Coisl. et Reg. 991.

Edit. ἐθέλεις.

Ll. 1 Νῆα. Coisl. νεωτέρη. Mox προθεῖσα. Int.

προβαλοῦσα.

3 Ἐκλιθεῖσα. Nuptialibus vestibus tota collucens.

4 Ol. Deest in Reg. 992.

7 Ὀδίνεσαι. Uuus Regius ὠδίνρη.

#### METRICA VERSIO.

Morborumque etiam medicus vocor. O Bone, parce: B

Aut mihi da vires, quæ mala cuncta feram.

Nec prorsus me sperne, Pater, nec frange labore,

Nec me merge malis, nec mihi frena nega.

Punge, precor, stimulo, non hasta; nec vel onustum

Immodice, aut vacuum me maris unda ferat.

Prosperitas fastum generat, tenebrasque dolores.

Excipiat fluctus lenior aura grævas.

Pressisti elatum: nimios miserarum labores:

Tempus adhuc veniæ est, arbitre æque, mihi

Canitiem vereor, sequæ evectientia membra,

Et sacra, tot pressus cælitus ipse malis.

At quid ego leges statuo tibi, maxime divum?

Sum tuus: ut libeat, me, bone Christe, rego.

#### CARMEN LUGUBRE PRO SUA ANIMA.

(Billio interprete.)

Sæpe suum miser lugeat nova nupta maritum,

Quem rapit autē diem gravis inclementia fati,

Tristesque orditur lacrymis perfusa querelas:

Ac lateri hærentes famule, æqualesque vicissim

In lacrymas gemitusque ruunt, et carmine tristi

Acria subijciunt valido fomenta dolori.

Quin etiam raptum properato funere natum,

Extulit illicrymans genitrix, tormentaque sæva,

Quæ sensit pariens, auget graviore dolore.

Est alius patriam qui sedem hostilibus armis

Lugeat oppressam, flagrantisque ignibus ædes.

At, mea mens, quænam ipse tuis effundere luctum

ὄσος ὄφις, πικρὸν δ' ἐνομήρατο ἐκείνι λογίον ;  
 Δάκρυς, δάκρυ', ἀλιτρέ· τό σοι μόνον ἐστίν οὐνεαρ.  
 Δεῖξω μὲν θαλάσς τε ὁμηλικίην τ' ἐρατεινὴν·  
 Δείξω δ' αὖ μύθων τε μέγα κλέος, εὐγενέος τε  
 15 Αἵματος, ὀφιοφόρου τε δόμου, καὶ ἑλθὼν ἅπαντα·  
 Δείξω δ' ἡελίου γλυκερὸν φάος, οὐρανὸν ἀστῶν,  
 Τετρα παμφανόωντα, τὰ τε χθῶν ἐστεφάνωται·  
 Ταῦτα μὲν ἐφομένωσιν. Ἐγὼ δ' ὑπέμπερθε καρῆνου  
 Δεσμὰ φέρων, νεκρὸς τε καὶ θνητός, ἐν λέχεσσι  
 20 Κεῖσθαι, ὁστατοῖσι γόος γονάτας λαίνων,  
 Αἶνον ἔχων καὶ φίλτρον ἀδρήτρον, οὐκ ἐπὶ θηρόν.  
 Αὐτὰρ ἔπειτα λίθος τε καὶ ἀμφοροσ ἐνδοθὶ λύθη·  
 Ἄλλα καὶ ὡς τοῦτων μὲν ἐμὴν οὐκ ἀλεγιζει,

Ἄ Μούνην δὲ τρομέω καθάρην πλάστεργα θεοῦ. |  
 25 Ὡ μοι ἐγὼ ; τί πάθω ; πῶς κεν κακότητά φύγομαι ;  
 Βένθεσιν, ἢ νεφέεσσι λαθῶν βίον ; αἴθε γὰρ ἦεν  
 Ἄμπλακίης τις χῶρος ἐλευθερός, ὡς τινα θηρῶν  
 Καὶ νοσῶν ἐνέποισιν, ὅπως φρυγὰς ἐνθεν ἔκωμαι !  
 Χέρω μὲν τις ἐλιβε πικρὴν ἄλα, ἀπὸ δ' ἔγχος,  
 30 Καὶ κρυεροῦ νιφετοῦ δόμος σκέπας. Ἡ κακίη δὲ  
 Ἄμφιθεος, πολύχωρος, ἀρμυκτοτάτη βασίλεια.  
 Ἥλιας πυρῶντι πρὸς οὐρανὸν ἤλυθε δίφρω·  
 Μωσῆς παιδοφόρον πῶδ' ὑπέκρυγε δόγμα τυράννου,  
 Κητεῖων λαγῶνων σκότιον μῶρον ἀγῶς Ἰωνάς,  
 35 Καὶ θῆρας Δαυηλ, παῖδες φλόγας. Αὐτὰρ ἔμοιγε  
 Τίς λύσις κακότητος ; Ἄναξ, σὺ με, Χριστέ, σώσωσον.

Perniciosus serpens, æquumque venenum imagini impressit ?

Plora, plora, peccator ; hoc unum tibi est remedium ;

Linquam convivia, suavemque æqualium consuetudinem ;

Linquam facundie magnum decus, nobilisque

15 Sanguinis, et domos excelsas, et opes omnes ;

Linquam etiam solis lumen amabile, ipsunq̄ue cælum,

Lucida sidera, et quæ terram coronant ;

Atque hæc quidem venturis postea. Ego autem capite

Fasciis vincito, mortuus et spiritu carens, in lecto

20 Jacebo, luctu extremo lugentes delinens,

Laude et amore citra invidiam perfruens, sed non diu.

Postea lapis, et non desinens intus putredo ;

Sed tamen his rebus cor meum non tangitur,

Solamque perhorresco puram Dei stateram.

25 Hæc mihi ! quid faciam, quomodo fugiam pravitatem ?

In profundis latitans, an in nubibus ? utinam enim

Locus esset a vitis liber, ut quidam

A feris et morbis dicitur, ut eo profugus pervenirem !

Terra quidem vitavit aliquis periculosum mare, a clypeo jaculum,

30 Et a frigida nive tegit domus. Vitium autem

Circumpositum est, et late fuscum, ejusque regnum inevitabile.

Elias igneo in cælum curru evectus fuit :

Moses olim infanticidæ tyranni decretum effugit,

Castus Jonas tenebrosam in ventre ceti mortem,

35 Feras Daniel, pueri flammæ. Mihi vero

Quæ vitii effugiendi ratio ? Rex, tu, Christe, salvum me fac.

13 Δείξω μέρ. Hic aliud incipit carmen in Vat. et Reg. 990.

15 Ὑφιοφόρου. Sic Coisl. Vat. et Reg. 990. Male edit. ὀφιοφόρος.

17 Τὰ τε χθῶν. Sic duo Regg., Vat., Chig. et Coisl. Ia sup. lin. ἄτινα τῇ γῆ περικείται, τὰ τ' οὐρανός.

19 Ἐν λέχεσσι. Int. ἐν τοῖς νεκροῖς.

25 Ὡ μοι. Hic iterum aliud carmen incipit cum hoc titulo, τοῦ αὐτοῦ ἕτερον θρηνητικόν. In Vat. ti-

tulus, θρηνοί.

26 Ἄθε. Int. εἴθε.

27 Ὡς τινα θηρῶν. Ita fere supra, lib. i, sect. 2, carm. xiv, vers. 49, etc.

31 Ἄμφιθεος. Circumfusum est, ac late potest. Interpres, ἐκατέρωθεν δυναμένη τιθεσθαι. Μοχ βασίλεια. Int. βασίλεια.

36 Σώσωσον. Sequuntur in Vat. et in Reg. 992 versus octo qui ad istud carmen non pertinent.

#### METRICA VERSIO.

Casibus æqualem valeam, quam pestifer anguis  
 Occidit, formæque Dei miserabile virus  
 Exitumque tulit ? Jamjamque erumpite, fletus ;  
 Peccator gravis, illacryma. Namque unica mentem  
 Hæc ratio curare potest, morboque levare.

Mox linguam dulces epulas, charosque sodales ;  
 Mox decus eloqui, mox nobilitatis honorem,  
 Magnificasque domos, et opes, et prospera mundi.  
 Linquam etiam Phœbi præclarum et amabile lumen,  
 Ac cælum, et liquidis fulgentia sidera cœlo.  
 Hæc mea victuris tandem post funera linguam.

Ast ego devincta in lecto cervicæ jacebo,  
 Lumine vitali cassus, mœrentia corda  
 Lucubris extremis salians, et ab omnibus amplas  
 Undique percipiens laudes non tempore multo  
 Post lapis, intusque madens fetore cadaver.  
 Nostra tamen levis hæc tangit præcordia cura ;  
 Sed divina gravi mentem formidina libra  
 Concultâ. Eheu ! quid faciam, quamvis arte valebo

B Effugere obscensæ labes et criminis vitæ ?  
 Nubibus in densis latitans, cæcissæ cavernis ?  
 Atque utinam vitio liber locus esset ab omni,  
 Omnibus ut memorant vacuus morbisque ferisque  
 Sedes esse aliqua, ut eo fugitivus abirem.  
 Vitantur terra sævi discrimina ponti,  
 Objectoque gravem clypeo vitaveris hastam ;  
 Arceat tecto nix cana et frigoris æstus :  
 At vitium late fusum est, nec sedibus rillis  
 Clauditur, ut nulla possit ratione caveri.  
 Elias ignivomo volitavit at æthera curru :  
 Ac pius edictum Moses crudele tyranni  
 Fugit, inaudita puerili in pectore ferrum  
 Qui fixit rabie. Jonas in pectore ceti  
 Horrendam effugit mortem, faucesque leonum  
 Eximius vates Daniel, flammamque calentem  
 Assyrii juvenes : at qua ratione medebor  
 Vulneribus magnis animæ, vitiumque cavebo ?  
 Non opis hoc nostræ : tu me, Pater optime, salva.

## NB. Ἐπιῆρος.

Πένονθα δεινὰ πλεῖστα, καὶ δεινῶν πέτρα,  
 Καὶ ταῦθ' ὄψ' ὄν ἤμισα φόβῳ παθεῖν.  
 Ἄλλ' οὐδὲν ὁδὸν μ' οἱ κακῶς εἰργασμένοι.  
 Τὰ μὲν γὰρ οὐχέθ' ὦν δ' ἔγραψεν ἡ δίκη  
 ὁ Βίβλοις σῆηραϊς, οἶδα τὴν μοχθηρίαν.

## NI. Ἐτερος ἐπιῆρος.

Φίλοι, πολλοὶ, δυσμενεῖς, ἐχθροὶ, πρόμοι,  
 Πόλλ' οἶδα πηληγῆς ὁδῶν, ἀλλ' οὐ φάσκετε.  
 Βίβλοις φέρουσι ταῦτα, οὐ λήσεσθέ με.

## NA. Κατὰ τοῦ ποτηροῦ.

Ἥλυθε, ὦ κακοεργεῖ· νοήματα αἶτο γινώσκω.

A Ἥλυθε, ὄρα φάσκ με φίλης τ' αἰῶνος ἀμέρτης.  
 Δύσμαχε, πῶς φάσκ ἤλυθε, εἶν ζῆφος; οὐκ ἀπατήσεις  
 Ψευδόμενος. Πῶς πικρὸν ἐμολ μῶθον αἶν ἀγέλεις,  
 ὃ Ἀμφαβὴν λοχῶν τε; τί δ' εὐσεβέισσι μεγαίρεις,  
 Ἐξέτι τοῦ ὅτε πρώτων Ἀδάμ βάλες ἐκ παραδείσου,  
 Πλάσμα θεοῦ, κακίη δὲ σοφῆν ἐλόγησας ἐρετυμήν,  
 Καὶ πικρὴν γλυκερῇ ζωῇ πόρνας ἐδωδὴν;  
 Πῶς σε φύγω; τί δὲ μήχως ἐμοῖς παθέσσιον ἐφεύρω;  
 40 Τυτθαῖς μὲν πρώτιστον ἀμαρτῶν, οἶα ῥέθρον,  
 Ἐμπίπτεις κραθῆσον· ἔπειτα δὲ χῶρον ἀνοίγεις  
 Εὐρύτερον· μετέπειτα ῥῶος θολερός τε μέγας τε  
 Ἥλυθε, ἄχρη χάος με λάβοι τῶν, ἤθ' βέρεθρον.  
 Ἄλλ' ἀπογάγ' εὖ τῆλε, τεὰς δ' ἐπὶ χεῖρας ἰάλλοις

## LII. Lamentatio.

Gravia plurima pertuli, et plus quam gravia,  
 Et quidem a quibus minime putabam me talia passurum.  
 Nihil tamen mihi contingit, quale iis qui me tractarunt improhissime.  
 952-953 Nam quæ pertuli, effluxere; eorum autem quæ scripsit iustitia  
 ὁ In libris ferreis, scio pravitatem.

## LIII. Lamentatio alia.

Amici, cives, infensi, inimici, præsidēs,  
 Multa a vobis passus sum; sat scio, tametsi non fateamini.  
 Verum hæc libri continent, non latebitis.

## LIV. Adversus diabolum.

Venisti, malefice; cogitationes tuas cognosco;  
 Venisti, ut me lumine et optato ævo defraudes.  
 Subdole, quomodo lumen venisti, cum sis tenebræ? non me decipies  
 Mentiendo. Quomodo acerbum mihi semper bellum suscitās,  
 ὃ Aperte et insidiis? cur piis invidēs,  
 Ex quo primum Adamum expulisti e paradiso,  
 Figmentum Dei, et nequitia sapiens mandatum elusisti,  
 Ac amarum dulci vitæ præbuisi escam?  
 Quomodo te fugiam, et quod meis malis remedium reperiam?  
 40 Parvia quidem primo peccatis, velut fluentum,  
 Habebis pectoribus: deinde campum aperis  
 Latiore; postea turbidus et ingens fluvius  
 Irruis, donec tuum me chaos et barathrum absorbeat.  
 Sed procul recede, aut manus tuas injice

Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 99, p. 178.

\*\*\* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 20, pag. 93.

\*\* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 100, p. 178.

LII. 5 Οἶδα τὴν μοχθηρίαν. Scio quam acerba  
 sunt.

LIII. 3 Μέ. Vatic. μολ. Coisl. μου.

LIV. 4 Ἀγέλεις. Unus Reg. ἐγέλεις.

## METRICA VERSIO.

## LII. LAMENTATIO.

(Billio interprete.)

Acerba multa pertuli, et, quod tetrius,  
 Nil suspicabar a quibus proruss mali.  
 Clades meorum gravior est at hostium.  
 Fluxere nam quæ pertuli: at, quæ ferreo  
 Justitia libro scelera conscripsit, scio.

## LIII. ALIA LAMENTATIO.

(Eodem interprete.)

Cives, amici, quique me defenditis,  
 Odistis aut me, pertuli plagas graves.  
 Negatis istud? At libri circumferunt.

## LIV. ADVERSUS DIABOLUM.

(Eodem interprete.)

Venisti, scelerate, tuas intelligo fraudes,  
 Ut me de recto virtutis tramite pulsium,  
 Sedibus æthereis, et dulci lumine privēs.

B Subdole, cum tenebras superes caligine, quid tu  
 Candidus accedens lucem mentiris amicam?  
 Nam tua non animum fallent mendacia nostrum.  
 Cur me tam ævo exerces sine fine duello,  
 Exitiumque mihi et bello moliris aperto,  
 Et rem fraude gerens? Quo tanto periculis œstro  
 Invidiæ aggrederis veræ pietatis alumnos,  
 Inde ex quo manibus fictum Patris omnipotentis  
 Ejecisti Adamum paradisi sede beata,  
 Insidiasque bonæ struxisti, perhæde, legi,  
 Vitaque nostra eibo corrupta est dulcis amaro.  
 Quo te, quæso, modo fugiam? Quam arte dolores  
 Ipse meos minum? Quænam arte fomenta parabo?  
 Tu minimis primo vitulis in pectora nostra  
 Inluis, ac velut exiguis illaberis undis.  
 At simul atque tibi datus est locus, illico magnus!  
 Irrumpis, rapideque fluens latissimus amnis,  
 Donec me chaos arripiat barathrumque profundum.  
 At vero celeri quamprimum abscedito cursu,  
 Atque aliis sævasque manus unguesque nefandos

15 Ἔθνεσιν ἢ πτολίεσσι, ὅσαι θεὸν οὐκ ἐνόησαν.  
 Αὐτὰρ ἐγὼ Χριστοῦ λόγος, νηὶς τε τέτυγμαί,  
 Καὶ θύος· αὐτὰρ ἔπειτα θεὸς, θεόττι μιγάσθης  
 Ψυχῆς. Ἄλλ' ὑπόπεικε Θεῷ, καὶ πλάσσειαι θεῖω,  
 Ἄζήμενος μῆνιν τε Θεοῦ, ψυχῶν τε χορηγῆν  
 20 Εὐσεβέτων, ἤχόν τε διηρηκίεσσιν ἐν ἕνιοις.

NE'. Ἀπεσοπή του ποτηροῦ, καὶ τοῦ Χριστοῦ  
 ἐπικλήσεις.

Φεῦγ' ἀπ' ἐμῆς κρατῆς, δολομήχανε, φεῦγε τάχιστα·  
 Φεῦγ' ἀπ' ἐμῶν μελέων, φεῦγ' ἀπ' ἐμοῦ βίου.

Κλιψ, ὄφι, πύρ, Βελλίη, κακίη, μόρε, χάσμα, θρά-  
 [κυν, θήρ,

Νιξ, λόχε, λύσσα, χάος, βάσκανα, ἀνδροφόνε·

5 Ὅς καὶ πρωτογόνουσι ἐμοῖς ἐπὶ λογῶν ἔτκας,

A Γεῦσας τῆς κακίης, ὄβριε, καὶ θανάτου.

Χριστὸς ἀναξ κέλευται σε φυγεῖν ἐς λατῆμα θαλάσσης,

Ἦε κατὰ σκοπέλων, ἢ ἐπὶ σὺν ἀγέλων,

Ὡς λεγέωνα πάροθεν ἀτάσθαλον. Ἄλλ' ὑπόπεικε,

10 Μὴ σε βάλω σταυρῷ, τῷ πᾶν ὑποτρομέει.

Σταυρὸν ἐμοῖς μελέοισι φέρω, σταυρὸν δὲ πορείη,

Σταυρὸν δὲ κρατῆρ'· σταυρὸς ἐμὸς τῷ κλέος. }

Ὅς λήξει λογῶν με, κακόστοχε; οὐκ ἐπὶ κρημνοῖς,

Ὅς Σόδομα βλέψεις, οὐκ ἀθῶν ἀγέλας,

15 Ὅ! μεγάλην θεόττη διατριψάντες ἔλωσαν,

Ἄλλ' ἐπ' ἐμῆν πολιτῆν, ἀλλ' ἐπ' ἐμῆν κρατῆρην;

Αἰεὶ με δομοφοροῖσι νοήμασιν, ἔχθρῃ, μελαινεῖς,

Ὅστε θεὸν τρομέων, ὄστε θυηπολλας.

Ὅτος καὶ Τριάδος νόος ἔπλετο χηῖτα χηρῶν·

20 Καὶ νῦν τέρμα βλέπει. Βόρβορε, μὴ

15 Gentibus aut oppidis, quæcumque Deum non noverunt.

Ego autem Christi hæreditas et templum factus sum,

Et victima: deinde dens, permista divinitati

Anima. Sed subicere Deo, et divino fimento,

Reveritus iram Dei, et animarum chorum

20 Piarum, et laudis perpetuæ sonum.

LV. Diabolum a se depellit, ac Christum invocat.

Fuge a meo corde, dolose, fuge celerrime;

Fuge a membris meis, fuge a vita mea,

Fur, serpens, ignis, Bèlia, improbitas, mors, vorago, draco, fera,

Nox, insidiaz, rabies, chaos, invidie, homicida;

95 4 955 5 Qui et primis parentibus meis mortem intulisti,

Propinans eis nequitiam, exitiose, et mortem.

Jubet Christus rex, ut fugias in maris fluctus,

Aut per scopulos, aut in porcorum gregem,

Ut olim legio detestabilis. Cede ergo,

10 Ne te cruce percutiam, sub qua omnia tremunt.

Crucem in membris meis fero, crucem in itinere,

Crucem in corde: crux gloria mea.

Non desines mihi insidiari, mali otiose inventor? non præcipitia,

Non Sodomam respicies, non atheorum greges,

15 Qui magnam deitatem scindendo dissolverunt,

Sed meam canitiem, sed cor meum?

Semper me tenebrosis cogitationibus, inimice, infuscas,

Nec Deum formidans, nec sacrificia.

Hic animus Trinitatis clarus præco exstitit:

20 Et nunc finem prospicit. Ne me, o cænose, inficias,

\* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 22, pag. 94.

20 Ἐδσεβέτωρ. Ita duo Regg. et Coisl. Editi ἐδ-  
 σεβέτων.

LV. 5 Ἐτκας. Ita tres Regg. et Coisl. Edit.  
 ἐτκας.

12 Κλιψ. Hic carmen desinit in Chig. et Reg

992, atque aliud incipit.

13 Ὅδ λήξει. Ad marg. Chig. legitur: ἀσκλη-  
 κῶς συνέσταλται. In Coisl. quoque et aliis dividitur  
 hoc carmen.

#### METRICA VERSIO.

Injice, nimirum populls atque urbibus illis  
 Ignotum quibus est stellantis numen olympi.

Namque ego pars Christi, templumque et victima

[nunc sum:

Post deus existam, æterno cum mens mea nexu

Juncta Deo fuerit. Regi jam cede superno,

Fimentoque Dei. Tibi sit divina pavori

Ira, chorusque pius, coelesti lætus in arce

Divinas celebrans æterna in sæcula lauda.

LV. A SE DEPELLIT DIABOLUM, AC CHRISTUM INVOCAT.

(Billio interprete.)

Ex animo membrisque meis vitæque, dolose,

Jam fuge, fur, serpens subdole, flamma gravis,

Improbitas, Bèlia, mors, beltua, chasma, dracoque,

Nox, furor, insidiaz, livide, nox hominum.

B Tu patribus nostris pestem exitiumque tulisti:

Nam vitii gustum mors comitata, viget.

In scopulos Christus rex te jubet ire, gregemve

Porcorum, aut fluctus ire sub æquoreos,

Ut quondam pravam legionem. DiFuge jamjam,

Ne cruce, quam metuunt omnia, te feriam.

Namque crucem in membris medioque in corpore

[gesto,

Inque viis: crux est lausque decusque meum.

Non mihi cessabis laqueos, accelera, parare?

Non Sodomiam, et præceps, conspicias atheos.

Qui male non dubitant divinum scindere numen,

Per nigra mecum, canitiemque meam?

15 Sed me semper sensa inficis, hostis æcerre,

Nec sacra, nec Domini numina summa timens.

Præco fui sanctæ Triadis, cænose, propinquum

Ne me jam fato, spiritus, inficias:



Ω: καθαρός καθαροίσι συναντήσω φάεσσιν  
 Ουρανοίσι. Αἴγλαι, δευ' ἐπ' ἐμὴν βιοτήν·  
 Τὰς δὲ γέρας τανύω, δέξασθ' ἔμ. Χαίρε σὺ, κόσμη·  
 Χαίρε, μογηροφόρε· φείβομαι τῶν μετ' ἐμέ.

NG. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ.

Θεὸν βοῶ. Τί τοῦτο; φεύγε μοι τάχος,  
 Φεῦγ', ὡ κακίστον θηρίον, βροτοκτόνον,  
 Τί μοι διαχλεῖς οὐδὲν ἥδικημένους;  
 Τῶν σῶν σῶν πλήρωσον εἰσελθὼν βάθρ.  
 Ὡ Δέξονθ' ἔτοίμως εἰς βυθὸς πεσόμενον.  
 Ἔμοῦ δ' ἀπόσχου, μὴ σε τῷ σταυρῷ βάλω,  
 Ὅν πάντα φρίσσει καὶ τρέμει φόβῳ κράτους.

A NZ'. Κατὰ τοῦ ποιητοῦ.  
 Φεῦγ' ἀπὸ τὰς γραμμῶν, ὡ βάρβαρε, μὴ με δόχλει.  
 Φεῦγε. πονηρὸς ἄπας· Χριστὸς ἐμοὶ γράφεται,  
 Μὴ με φύγῃ τὸ νόημα συνηγμένον· ἔρῃτε πάντας,  
 Οὐδ' μὴ Χριστὸς ἀγει τῆλ' ἀπὸ τῶν χθονίων.

NH'. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ.

Καὶ τοῦτο τῆς σῆς, ὡ κακίστη, προσβολῆς.  
 Τὸν νοῦν ἐφέρπεις εὐστρόφος ἔλγμισσι,  
 Πείθων τὸ λεῖον ἀρπάσαι τῆς ἡδονῆς.  
 Ἄλλ' οὐτε παύσεις· τοῦτ' Ἀδάμ πέπεικται με.  
 Ὡ εἰς γῆν ἀποστράφηθι, καὶ κάραν πατοῦ.  
 εἰ δ' ἰσχύς ἐστι μικρὸν ἐγχεῖσθαι ποδὶ,  
 Κραμῶ σε χαλκοῦν, ὡς βλάβην ὄρων φύγω.

Ut puris purus occurram luminibus  
 Coelestibus. Divini splendores, vite meae adestote:  
 Has manus extendo: suscipite me. Et tu, munde, valeas!  
 Vale, ærumnarum ferax; parce post me venturis.

LVI. Adversus eundem.

Deum inlamo. Quid hoc? fugito mihi celeriter,  
 Fugito, pessima bestia, hominum necatrix,  
 Quid mihi molesta es, nihil a me læsa?  
 Tuorum porcorum ingressa reple ventres.  
 Excipient libenter in voragine irruentem.  
 me autem abstineto, ne te cruce feriam,  
 am omnia verentur, ac contremiscunt summo timore.

LVII. Adversus eundem.

lineas, barbare, nec me insecteris.  
 Fugiat improbus quisque: Christus mihi pingitur,  
 Fugiant collectæ cogitationes; valete omnes  
 scunquæ Christus procul a terrenis non abducit.

956-957 LVIII. Adversus eundem.

Et hoc tuæ est, o pessime, impulsio.  
 In mentem irrepis subdolis artibus,  
 Suadeus molliitium arripere voluptatis:  
 Verum minime suadebis: hoc Adam suavit mibi.  
 In terram revertere, ut pedibus caput tuum conteratur.  
 Si autem prævaleas, ut tantillum pedis morsum infligas,  
 Abeneum te suspendam, ut conspiciens noxam vitæ.

Scriptum a post an. 385 — Alias Bill. 89, pag. 177. \*\* Scriptum post an. 333. — Alias Bill. 33, pag. 98. \*\*\* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 88, pag. 177.

92 Αἴγλαι, δευ'. Sic Coisl. Lectio optima, quæ  
 ore literarum planum hunc locum efficit. Schol.  
 δευτε. φῶτα θελα. Edit. εἴτε.

LVI. TT. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ. Vat. κατὰ τοῦ ποιητοῦ. Edit. ἄλλως.

2 Βροτοκτόνον. Vat. ἀνδροκτόνον.

7 Φόβῳ κράτους. Sic Vat. Leuv. Quam omnia

tanquam imperatricem rerum tremunt Mendose  
 edit. κράτη.

LVII. 4 Ἄγαι. Reg. 990 ἄγῃ.

LVIII. 2 Ἐφέρπεις. Vat. ὑφέρπειν.

6 εἰ δ' ἰσχύς ἐστι. Alii Leuv. intelligit:  
 Quod si tantum erit in me roboris, ut paulatim  
 pede te proteram.

#### METRICA VERSIO.

Luminibus puris quo possim occurrere purus,  
 Cum iubar a superno fulserit axe mihi:  
 Tendo manus. Quæso, me suscipe, sancta cæterva.  
 Venturis post me parcito, munde; vale.

LVI. ADVERSUS EUNDEM.

(Billio interprete.)

Inclamo Christum. Jam celer te proripe:  
 Fuge, scelerate, et carnifex mortalium.  
 Quid es molestus, læsus baud a me, mihi?  
 Ingressus imple jam tuis porcis mare:  
 Prompte cadentem te sinu capiet suo.  
 At abstine a me, sentias ve ictum crucis,  
 Cujus pavore contremiscunt omnia.

B

LVII. ADVERSUS EUNDEM.

(Eodem interprete.)

Sis procul, ac ne me turbes, o barbare; Christum  
 Pingo. Procul fugiat conscelerata cohors:  
 Ne fugiant ea, quæ collegi, sensa, valeto  
 Quisquis terrenis pectora fixa geris.

LVIII. ADVERSUS EUNDEM.

(Eodem interprete.)

Tui quoque hoc est impetus, o pessime.  
 Mentem retortis nam subis gyris meam,  
 Amplexer amens ut voluptates monens.  
 At non movebis: hoc Adam suavit mibi.  
 Proripe terra; conteram caput tuum.  
 At dente sævo si pelem meum petas,  
 Pendebis æneus, malum ut cernens lever.

ΝΘ. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ.

Ἄπελθε, ἀπειθε, θυμωμένος, βροτοκτόνε·  
Ἄπελθε, δεινὸν ἔμμα, λυσσώδες κακόν·  
Ἄπελθε. Χριστὸς ἔθον, ᾧ φέρων ἐμὴν  
Ψυχὴν δίδακα. Φεῦγ᾽ ἀπειπίων ὡς τάχος.  
Ὡς βοήθει· ἀγγελοὶ παραστάται!  
Ὡς τυραννίς, καὶ χλοπὴ προσέρχεται.  
Ὡν μ' ἐξέλεσθε, ναί, Φίλοι, λιθάζομαι.

Ξ. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ.

Ἦλας μὲν, ἦλθε, ᾧ κάκιστ', ἀλλ' ἐσχέθης.  
Ὡς καπνὸν εἶδον, ἠσθόμεν καὶ τοῦ πυρός.  
Ὅσμη δριμυτα, τοῦ δράκοντος ἔμφρασις.  
Σταυρὸν δ' ἐπίστημ', ὃς φύλαξ ζωῆς ἐμῆς.  
Ὡς πάντα κόσμον συνδέων, θεῷ φέρεται.

Α Τούτων φοβηθεὶς, εἶχε, μὴ πάλιν φανεῖς.  
Καλεῖ μ' ἀγραντὸν ἢ χάρις παραστάτην.  
Πόσον πείσεις δὴ με τοῖς κακοῖς; πόσον;  
Ἐμοὶ θεὸς τένθημα, κ' αὐτὸς ἔγρετο.  
10 Αἰδοῦ τὸ λαῦτρον· εἴξον, ᾧ βροτοκτόνε  
Ὡς ἦθον ἢ με πρῶτον ἐκλείας πικρῆ,  
Οὔτω κακῶς με σήμερον κτείνει θάλας.  
Ἄπελθε, ἀπειθε· τῆς πάλης γὰρ ἠσθόμεν.  
Κάν σὺμ' ἔχης μου, τὸν γε νοῖν οὐ παύομαι.

ΞΑ. Θρήνος.

Εἰκὼν κενούται, τίς βοηθῆσαι λόγος;  
Εἰκὼν κενούται, δῶρον ἀγράντου θεοῦ.  
Ἐγέρξεται· εἰκὼν· αἴθρομ', ᾧ φθόνε, φθόνε,  
Ἄλλοτρίως λόγους τε καὶ σοφίσματα.

#### LIX. Adversus eundem.

Discede, discede, inimice, homicida:  
Discede, crudelis aspectu, pestiferum malum:  
Discede, intus est Christus, cui meam  
Animam tradidi. Fuge fatiscens quam cito.  
5 Heu! forte auxilium, angeli astites!  
Heu! tyrannus ac fur accedit.  
Ab his eripite me, vos amici, obscuro.

#### LX. Adversus eundem.

Venisti quidem, venisti, o pessime, sed repressus es.  
Quasi fumum vidi, mox sensi ignem.  
Olor fetidus, certum draconis indicium.  
Crucem autem attollo, quæ custos est vitæ meæ,  
5 Quæ universum mundum, ceu vinculo constringens, Deo offert.  
Hanc pertimesceas, cede, nec amplius appareas.  
Vocat me purum gratia astitem.  
Quousque malis me premes? quousque?  
Mibi mortuus est Deus, sed statim a mortuis surrexit.  
10 Verere lavacrum; fuge, homicida.  
Quemadmodum amara me primum decepisti voluptate,  
Sic crudeliter me hodie via occidere.  
Discede, discede; aggressionem enim tuam sensi.  
Tametsi corpus meum habeas, mente mea non acquiescam.

#### 958-959 LXI. Lamentatio.

Imago divina deletur, quis opem feret?  
Imago divina evanescit, purissimi donum Dei;  
Contumelia afficitur imago divina; uror, invide, invide,  
Alienis verbis et argutiis.

\* Scriptum post an. 383. — Alias. Bill. 94, pag. 178. \*\* Scriptum post an. 383. — Alias. Bill. 95, pag. 178. \*\*\* Scriptum post an. 383. — Alias. Bill. 93, pag. 177.

LIX. Τῆρ. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ. Edit. Εἰς διάβολον.  
Vat. Κατὰ τοῦ πομποῦ.

7 Ἄρ. Combef. ὡς μ'.

LX. Τῆρ. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ. Edit. Ἄλλως.  
5 Θεῷ φέρεται. Sic Vat. Edit. φέρεται.

6 Φανῆς. Sic Vat. Edit. φάνεις.

11 Πρωτόγ. Vat. πρόθετον.

12 Κακῶς. Vat. κακοῖς.

LXI. Τῆρ. Θρήνος. Edit. Ἄλλως.

4 Σοφίσματα. Vat. νοήματα.

#### METRICA VERSIO.

##### LIX. ADVERSUS EUNDEM.

(Billio interprete.)

Discede jamjam, carnifex mortalium.  
Discede, vultu sæve, pestis et furens.  
Discede: Christus, cui neam mentem dedi,  
Est intus. Animis concede, et statim fuge.  
Juvate, supplex quæso, me, angeli astites.  
Instat tyrannus dirus, et fur subdolos:  
Eripite ab hujus impetu me, vos precor.

##### LX. ADVERSUS EUNDEM.

(Eodem interprete.)

Dæmon, me adisti, pessime, at repressus es.  
Ut fumus est mi visus, ignem prolinus  
Sensit: draconem prodidit fetens odor.  
Crucem at, meæ quæ præses est vitæ, tibi

B Oppono, mundum quæ Deo totum ligat.  
Hanc pertimescens cede, nec rursus fedī.  
Purum Deus me nam vocat sibi astitem.  
Quousque duris me malis, quæso, premes?  
Mibi mortem obivit, redditus vitæ est mihi  
Deus: verere balneum: fuge, carnifex.  
Fer læta primum ut facta fraus a te est mihi,  
Necare sic me nunc cupis crudeliter.  
Abscede, luctam nam tuam sensi. Meum  
Corpus licet habeas, mens nihil damni feret.

##### LXI. LAMENTATIO.

(Eodem interprete.)

Deleta forma est cœlica; quis opem feret?  
Deleta forma est, maximi munus Dei.  
Turpatur illa. Livide hostis, ardeo  
Verbis peregrinis, tuisque fraudibus.

Ἐ Πηγῇ κακῶν, μὴ βλάψε, μὴ ματαία φρήν.  
 Εἰ δ' οὖν σὺ, γλώσσα, μὴ ἔχου τὸν βόρβορον.  
 Εἰ δ' οὖν σὺ, χεῖρ γε, μὴ ἔχου τὰ χεῖρανα.  
 Οὕτως ἂν εἰκὼν ἡμῖν ἀβάρτος μένη.

ΞΠ. Ἰκετήρια εἰς Χριστόν.

Μή σου λαθοίμην, μηδέ μου λάθῃς, Ἄναξ,  
 Ἄναξ σοφῶν μέλημα, καὶ τρισσὸν φάος·  
 Μή που λάθῃ με δυσμηνῆς συναρπάσας,  
 Κευθμῶν' ἐς ἄδου, καὶ σκότους πικρὰς πύλας.  
 Ἐ Δεινὸς γάρ ἐστι, καὶ λοχῶν τούς σοι φίλους·  
 Ἦν, οἶδα, φεύξομαι, εἰ σὺ μου μήμηνη ἔχεις,  
 Πυκνῶν ἀεὶ λόγους τε καὶ νοήμασιν.

5 Fons malorum, ne scaturias, ne vana mens;  
 Si autem tu, lingua, ne admittas cœnum;  
 Sive etiam tu, manus, ne accipias malum.  
 Sic fiet ut imago divina nobis incorrupta maneat.

LXII. Supplicatio ad Christum \*.

Ἐ Ne tui obliviscar, neque mei obliviscaris, o Rex,  
 Rex sapientium meditatio, et trium lumen;  
 Ne forte clanculum me inimicus corripens,  
 Detrudat in latebras inferni et tristes caliginis portas.  
 5 Crudelis enim est, et callide struit insidias tuis amicis.  
 Hunc haud dubie eflugias, si tu mei memor sis,  
 Fulciens me semper verbis et cogitationibus.

LXIII. Lamentatio ad Christum \*\*.

Hei mihi! Christe mi, accessit ad me rursus draco.  
 Hei mihi! accessit ad me multum reformidantem.  
 Hei mihi! gustavi ex ligno scientiæ.  
 Hei mihi! invideri diabolus mihi persuasit.  
 5 Non sum divinus homo, et tamen ejectus sum e paradiso voluptatis.  
 O mucro, paululum noxiam exstingue flammam.  
 Ut iterum admittar in paradysum,  
 Veluti latro qui cum Christo ingressus est de ligno crucis.

LXIV. Alia ad Christum \*\*\*.

Iterum accessit draco; te, Christe, stringo.  
 David quispiam accedat, et pulset citbaram.  
 Discede, discede in malam rem, spiritus suffocator.

\* Scriptum post an. 585. — Alias Bill. 80, pag. 176. \*\* Scriptum post an. 585. — Alias Bill. 81, pag. 176. \*\*\* Scriptum post an. 585. — Alias Bill. 87, pag. 177.

8 Μέρη. Vat. μένοι.

LXII. ΤΙΤ. Εἰς Χριστόν. Duo Regg. εἰς Θεόν,  
 quod præfert Combesius. Non enim, inquit,  
 Christus rex est trissōν φάος, trinus splendor,  
 sed Deus sic unus et trinus.

LXIII. 4 Φόβος. Hoc est, inquit Billius,  
 hosti meo fidem habui dicenti hac de causa mihi  
 arbore scientiæ boni et mali interdictum fuisse,  
 quod Deus divinitatem mihi invideret. Voce φόνος

diabolum significat Gregorius.

6 Μικρόν. Sic Vat. Edit. μικρόν.

8 Χριστόν. Ita Reg. et Combes. Edit. Χριστόν.

LXIV. ΤΙΤ. Πρὸς Χριστόν. Reg. κατὰ τοῦ πνεύ-

σοῦ.

2 Κινύρα. Vat. κινύρα, et forte melius pro-

pter metrum.

3 Συμπνίγος, κακὸς. Vat. συμπνίγος κακοῦς.

Ita legit Leuvenclausi qui vertit, malos suffocatos.

#### METRICA VERSIO.

O mens inanis, fons mali, ne proflue.  
 Aut, lingua, saltem ne lutum fœdum excipe.  
 Si lingua, saltem ut malum manus gerat.  
 Imago nam sic tibi manebit integra.

LXII. SUPPLICATIO AD CHRISTUM.

(Billio interprete.)

Tui memor sim, tu mei, Rex, sis, memor,  
 O rex, sophorum cantus, et splendor triplex:  
 Ne me in profundum tartari furim Satana,  
 Sævæque portas, lucis expertes, trahat.  
 Namque ille amicis subdole parat tuis  
 Laqueos. Fngiam at illum, memor si sis mei,  
 Verbisque, consiliisque me semper juves.

B

LXIII. LAMENTATIO AD CHRISTUM.

(Eodem interprete.)

Heu! Christe, serpens rursus ad me venit:  
 Accedit ad me perditum metu gravi.  
 Scientiæ arbor dentibus pressa est mihi.  
 Mihi invideri, credidi hosti livido.  
 Nam nec deus sum: sede læta et excidi.  
 O mucro, paulum comprimas flammam malam,  
 Ut rursus in hortum pateat ingressus mihi,  
 Cum Christo, ut olim, post crucem, sicario.

LXIV. ALIA AD CHRISTUM.

(Eodem interprete.)

Te stringo, Christe: me draco rursus petit.  
 Jessæus adsit, pulset ac lyre fides.  
 Abi in malam rem, suffocator spiritus.

ΞΕ'. Θρησος.

Εἰ μοι πονηρῶς εἶχε κράσις αἵματος,  
 Ἰατρὸν ἂν τιν' εὖρον. Εἰ πόνη τις ἦν,  
 Τῷ πλουσίῳ προσήβον· ἄρμω δ' ἐν ζάλῃ·  
 Εἰ δ' ἔδικούμην, τοῖς νόμοις καὶ βήματι.  
 Ὡς θάμνος δὲ ἐξέλιπον ἐκ κρημνισματος.  
 Εἰ δὲ σκαλίζει μ' ὁ φθορεὺς τῆς εἰκόνης,  
 Τίς μοι γένοιτ' ἔρμα, πλὴν σου, Κόϊρανε;

ΞΖ'. Ἄλλος πρὸς Χριστόν.

Καυὸν, καυὸν τί τοῦτο, ὦ Θεοῦ Λόγε,  
 Καυὸν τί πάσχω; καρδίας ἐμῆς βάθος  
 Κενὸν λόγων τε καὶ νοημάτων σοφῶν,

Α Τὸ μὲν πονηρὸν πνεῦμα φαύγον οὐχεται·  
 Ὡς οὕτω δὲ μεστὴ χώρα μοι τοῦ κρείσσονος.  
 Πλήσθον με τῶν σῶν, μὴ πάλιν ἐλθῶν φθόνος,  
 Αὐτοῦ με θῆται χεῖρον ἐργαστήριον.

ΞΖ'. Εἰς ἑαυτόν.

Ἐξηπάτημα, Χριστέ μου, τῷ σοι σφόδρα  
 Θαρβῆν. Ἐπήρθην καὶ κατηνέχθην σφόδρα.  
 Ἄλλ' αὐθις ὠφασθὸν με· καὶ γὰρ ἠσθόμεν  
 Παίζων ἑμαυτόν. Εἰ δ' ἔπαρθητι ἔτι,  
 Ὡς αὐθις πάσομαι πτώμα καὶ συντριμματος.  
 Εἰ μὲν δέχη με· εἰ δὲ μὴ, τέθνηκα μὲν.  
 Ἔμοι τὸ χρηστὸν ἐξανηλώσω μόνῳ;

960-961 LXV. *Alia lamentatio* \*.

Si mihi male haberet temperamentum corporis,  
 Medicum forsitan reperirem. Si pauper essem,  
 Divitem adirem. In portum me recipio, cum subit tempestas.  
 Si injuriam passus essem, ad leges et tribunalia confugerem,  
 S Stipes quidem me servaret a praecipitio.  
 Si autem me supplantet corruptor divinarum imaginis,  
 Quis mihi praesidio fuerit praeter te, o Rex?

LXVI. *Alia ad Christum* \*\*.

Quid hoc novi, quid novi, o Dei verbum?  
 Novi quid accidit mihi? cordis mei profunditas  
 Vacua est a verbis, et a cogitationibus sapientibus.  
 Malus quidem spiritus aufugiens discessit;  
 S Verum locus necdum rebus mihi repletus est melioribus.  
 Reple me tuis, ne rursus veniens hostis invidus  
 Sibi me pejus faciat hospitium.

LXVII. *De se ipso* \*\*\*.

Deceptus sum, mi Christe, tibi nimium  
 Confidens. Sublatus sum et corruvi graviter.  
 Verum rursus in altum me tollas; etenim perspexi  
 Me a me ipso lusum fuisse. Si autem adhuc elatus fuero,  
 S Statim cadam, et tali casu ut conterar.  
 Si recipis me, bene: sin minus, perii,  
 Mihine uni tua benignitas exhausta est?

\* Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 91, pag. 477. \*\* Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 92, pag. 477. \*\*\* Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 454, pag. 497.

LXV. ΤΙΤ. Θρησος. Vat. πρὸς τὸν Χριστόν.  
 7 Τίς μοι γένοιτ' ἔρμα. Ita Vat. Edit. τί ἂν  
 γένοιτ' ἔρμα.

LXVI. 1 Καυόν, καυόν. Vat. κενόν, κενόν.  
 5 Ὡς οὕτω δὲ μεστὴ χώρα. Claudicabat pede uno  
 hic versus, quem ope Coisl. codicis sanavimus, resti-  
 tuendo μεστὴ, quae vox deorat. Edit. ad marg., γέμετ.

B 7 Αὐτοῦ με θῆται. Vat. θῆσαι μ' ἑαυτοῦ.  
 LXVII. Εἰ μὲν δέχη· εἰ δὲ μὴ. Sic Lucas: Ἐάν  
 μὲν ποιήσῃ καρπὸν· εἰ δὲ μὴ γα. Etsi quidem fecerit  
 fructum, sin autem, etc. Luc. xii, 18.

7 Ἐμολ. Billius legendum putat εἰ μοι. An in  
 me solo totam tuam benignitatem exhausti, ἐξαν-  
 λώσω, vel exhausta est, ἐξανηλώθη.

## METRICA VERSIO.

LXV. ALIA LAMENTATIO.

(Billio interprete.)

Corpus teneret si meum morbus gravis,  
 Medicum vocassem. Si mihi nulla forent  
 Opes, adissem divitem: inque turbine  
 Portum: atque læsus judicium subsellia.  
 Ruentem ab alto forte servasset frutex.  
 Corruptor at cum me studeat imaginis  
 Dejicere, ni te, Christe, quo niti queam?

LXVI. ALIA AD CHRISTUM.

(Eodem interprete.)

Novi, novi quid accidit mihi, Dei  
 Verbum? novi quid? Intimum sensis meum

B Verbisque prorsus cor vacat prudentibus.  
 Malus quidem se spiritus dedit fugæ:  
 Virtuti at in me non patet locus. Tuis  
 Me, quæso, comple: lividus ne in me Satan  
 Sibi officinam, rursus accedens, struat.

LXVII. DE SEIPSO.

(Eodem interprete.)

Deceptus ego sum, Christe, dum nimis tibi  
 Confido: in altum me extuli, et graviter rui.  
 Fac, Christe, rursus erigar: lusi miser,  
 Agnosco, memet. Sin adhuc rursus offerar,  
 Cadam ipse rursum, prorsus et jam conterar.  
 Si suscipis me: sin minus, miser occidi.  
 Exhaustane in me est unico benignitas?

ΕΗ. *Εις εαυτόν.*

Λέγουσιν οί μισούντες (ὡς δ' ἔμοι δοκεῖ, |  
 Λέγουσιν οὐ δίκαια ·  
 Πῶς γὰρ δίκαιον τοὺς φίλους περιφρονεῖν;  
 Ὅς μὴ θεὸν λέγοιμι,  
 5 Ὡ πρόσθε κεῖται πάντα, καὶ γινώσκειται  
 - Σαφῶς, δεξι βλέποντι) ·  
 Ἄλλ' οὖν λέγουσι τῶ φθόνῳ νικώμενοι,  
 Φθόνῳ παθῶν δικαίῳ,  
 Τῆροντι τοὺς ἔχοντας, ὥσπερ ἄξιον.  
 - 10 Τί οὖν, ἄβρει, λέγουσι.  
 Λέγουσιν, ὡς αὐτοὶ με τὸν δυσδαίμονα

A (Καὶ γὰρ δοκοῦσι τοῦτο)  
 - Κωνσταντίνου βαλόντες ἐκτὸς ἀστεος |  
 Ἄπωφρώσαν. Εὐγε ·  
 15 Βαριὸς γὰρ αὐτοῖς, καὶ θράσους ἤμην γέμων.  
 Τίμων ἐδούς ἀτρέπτους,  
 Ἐθῶν πατρίων καὶ νόμων διασφορεῖς,  
 Ἐπερ νόμος τὰ φαῦλα,  
 Πλούτου, τύφου τε, θρύψεως, φιλαρχίας,  
 20 Τῶν νῦν ἐπικρατούντων.  
 Οὕτω γὰρ εἶσι τὴν φρόνησιν ἄθλιος,  
 Ἦσ' οὐ λέγειν ὀκνοῦσιν,  
 Ἄ καὶ λεγόντων ἐγκάλυπτεσθ' ἦν πρέπον  
 Ἄλλον ἀπεχθαίροντων.

LXVIII. *Item de se ipso*

Dicunt, qui me oderunt, (ut autem mihi videtur,  
 Dicunt injuste :  
 Quomodo enim æquum amicos despiciere ?  
 Ne dicam Deum,  
 5 Cui omnia patent, et cognita sunt  
 Liquido, acutum cernenti) ;  
 962 963 Verumtamen dicunt invidia victi,  
 Invidia affectionum justissima,  
 Quippe quæ labefacit quos possidet, ut dignum est.  
 10 Quid igitur dicant, considera.  
 Dicunt se mihi infelici  
 (Etenim id putant),  
 Constantini ejecto ex urbe,  
 Supercilium abstulisse. Euge ;  
 15 Gravis enim ipsis et audaciæ eram plenus,  
 Secans vias non tritas,  
 Morum paternorum ac legum corruptor,  
 Si pro lege habenda sunt vitiosa ;  
 Cum divitiæ, fastus, delicie, ambitio,  
 20 Hominum nostri temporis dominantur.  
 Adeo enim sunt mente infelici,  
 Ut dicere ipsi non vereantur,  
 Quæ audientes erubescere deceret, si dicerentur  
 Ab aliis inimicis.

\* Scriptum post an. 383. — Alias Toll. 2, pag. 74.

LXVIII. ARGUMENTUM. Primus in lucem emisit carmen istud Græcum Tullius a se descriptum ex codice Viennensi, et collatum cum duobus bibliothecæ Florentinæ codicibus, in quorum altero versus omnes perpetua serie ad instar soluta orationis decurrunt : in altero autem, qualis hic exhibentur, sic ut singuli versus iambici senarii suum sibi Anacreontium habeant subjectum. Scriptum Arianzi carmen istud a Gregorio, extremo vitæ suæ tempore, cum prociæ a Gregorii reliquum vitæ suæ tempus divino cultui consecrasset. Obtractatores suæ refellit, qui eum, quod Nazianencæ Ecclesiæ præesse recusaret, criminabantur.

ΤΙΤ. *Εις εαυτόν.* Ita mes. Edit., *Εις ἐπανόδον λόγος.*

1 Οἱ μισούντες. Coisl., οἱ με μισούντες.  
 3 Πῶς. Coisl. πού.  
 8 Παθῶν δικαίῳ. Sic orat. xxxvi. Vide tom. I, pag. 637, num. 4.  
 9 Τήκορτι. Coisl. τήκα γάρ.  
 14 Ἄπωφρώσαν. Elegantissimum hoc verbum est, bene inquit Tullius : id est, aiunt se, me de superbie quasi fastigio, non secus ac de sede Constantinopolitana, dejecisse.  
 21 Ἄθλιος. Adeo mente depravati, corrupti, etc.  
 22 Ἦσ' οὐ λέγειν. Nimirum ἀγροικον ipsum esse, nec scire vivere, aut tucri dignitatem suam; verum potius eam dehonestare nimis vili cultu.  
 TOLL. Vide tom. I, orat. xlii, pag. 765, num. 24.

## METRICA VERSIO.

LXVIII. ITEM DE SEIPSO.  
 (A. B. Caillau interprete.)  
 Loquantur infensi (videtur ut mihi,  
 Quæ justa non loquantur :  
 Nam qualis æquitas, amicos spernere  
 Quasique Numen ipsum,  
 Cui cuncta sunt aperta, cuncta cui patent  
 Clare, videnti acute) ;  
 Loquantur at livore victi, maxime  
 Affectione justa,  
 Quæ nempe quos tenet, peredit, ut decet.  
 At cerne quid loquantur.  
 Dicunt acerbis me fatigatum malis

B (Talem putant enim me),  
 A regis pulsum arcibus, deponere  
 Superbiam coactum.  
 Namque ego molestus his, et audax, ambulans  
 Inueta per viarum.  
 Contaminator moris et legis patrum, .  
 Si prava lex vocanda :  
 Cum fastus, argentum, voluptas, ambitus,  
 Nostros regant coævos.  
 Sic mente capti insanunt, ut dicere  
 Hæc audeant miselli,  
 Quæ si vel hostis dicat, erubescere  
 Deceret audientes.

25 Οὕτω τι τυφλὸν ἔστιν ἡ μοχθηρία,  
 Καὶ τὸ φρονεῖν βλάπτουσα.  
 Οὕτοι μὲν οὖν ἔρροιεν ἐκ μέσου λόγου·  
 Οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ταῦτα,  
 26 Ὅθ' οἱ κακῶς λέγοντες, ὅθ' οἱ δεξιῶς.  
 30 ῥέτωσαν ὡς θέλουσιν·  
 Γλώττης γὰρ οὐδὲν ἔστιν εὐστροφώτερον·  
 Λέγει τι καὶ πρὸς ἡμῶν.  
 Πολλοὶ τὰδ' οἱ λέγοντες ἀκρεβέστερον,  
 Ὡς ἀφθόως λέγοντες.  
 35 Ἄ δ' ὁλομ' εἰπὼν τὴν τινὸν σήσειν βλάβην,  
 Τὰδ' ἔστιν εἰπεῖν κρείσσον·

A Πολὺς γὰρ ἔστιν εἰς τὸ χεῖρον ὁ δρόμος,  
 Κἂν μηδενὸς κινουντος.  
 Λέγουσιν, ὡς ἀδρῶν μὲν ἡσασῶμαι θρόνον,  
 40 Ὡς τῶν, ἀφ' ὧν κατήλθον,  
 Τοὺς δ' ἂν πένθητας, καὶ στενοὺς διατρώω,  
 Τὰ σφῶν σαφῶς λέγοντες.  
 Ὅ γὰρ πέπονθε, τοῦτο καὶ τις οἴεται·  
 Ἄλλ' οὐκ ἐγὼ πέπονθα.  
 45 Τοῖς μὲν προσήχηθην, τῶν δ' ἀπήχηθην οὐχ ἑκῶν,  
 Οὕτω θεοῦ τυπούντος.  
 Τοῖς μὲν προσήγαγήμε δῆμος, ποιμένες,  
 Καὶ γλώσσαν αἰτοῦν Πνεῦμα.

25 Sic caeca est improbitas,  
 Quae et ipsam mentem laedit.  
 Hi igitur facessant e medio sermone:  
 Nihil ad nos ista,  
 Neque qui male de nobis loquuntur, neque qui bene.  
 30 Loquantur, ut volent:  
 Lingua enim nihil est volubilius;  
 Dicat quid et contra nos.  
 Multi autem sunt, qui de his accuratius loquuntur,  
 Utpote qui sine invidia loquuntur.  
 35 Quae vero crediderim loqueus nonnullorum sistere noxam,  
 Ea dicere melius est;  
 Plurima enim est in pejus propensio,  
 Etiam nemine impellente.  
 Aiuunt, cum magnis vincar thronis,  
 40 Qualis ille est, e quo descendi,  
 Me pauperes et tenues despiciere,  
 Sua ipsorum clare loquentes.  
 964-965 Quod enim quisque sentit, hoc de aliis existimat,  
 Sed non sic ego affectus sum.  
 45 In his quidem admissus sum, ab illis ejectus, non volens,  
 Deo ita informante.  
 Ad illos accessit me populus, pastores,  
 Et linguam postulans Spiritus.

27 Ἐρροιού. Sic supra carm. xi, De Vita sua,  
 vers. 646:

Οὕτοι μὲν οὖν ἔρροιεν ἐκ μέσου λόγου.

Hi igitur facessant e medio sermone.

29 Ὅθ' οἱ. Ita cod. Coisl., cuius ope feliciter emendatus hic locus, in codicibus Viennensi et Florentinis depravatus, quam iis quae de suo addidit Tollius. Sic autem habet vir eruditus: « In Viennensi codice statim post haec verba sequebatur: Ἄ δ' ὁλομᾶ εἰπὼν, etc.; at in utroque Florentino erat: ὅθ' οἱ δεξιῶς ῥέτωσαν ὡς θέλουσι, cum quatuor sequentibus versiculis. Quare cum carmen hic claudicaret, subijci de meo et καὶ, addidique illud δεξιῶς e Florentinis codicibus. Recte an secus, tui, Lector, erit arbitrii. »

32 Λέγει. Coisl. λέγει.

37 Πολὺς γὰρ. Ita supra carm. xi, vers. 370.

Ῥοῦ; κατὰ πρᾶνους τρέχων,  
 Rivus est per decliviam currens.

Mox δ' δρόμος. Ita Coisl. In editis deest δ.

39 Ἠσασῶμαι. Cum me vinci sinam, ut magnos accipiam thronos: objiciebant scilicet, ut diximus, adversarii et invidi Gregorio superbiam, quod Ecclesiam dignitate inferiorem Constantinopolitana contemneret: hujus enim curam eum quidem admisisset, verum Nazianzi antistitem esse nolle dicentes. TOLL.

43 Τοῦτο καὶ τις. Coisl. τοῦτο τις καὶ.

45 Ἦν δ' ἀπήχηθην οὐχ ἑκῶν. Coisl. et δ' ἀπήχηθην, οὐχ ἑκῶν. Fui autem ab illis ejectus, haud equidem inuitus.

46 Τυπούντος. Deo sic me dirigente.

48 Καὶ γλώσσαν αἰτοῦν. Linguam eloquio potentem postulans. Sic supra carm. xi, vers. 595.

#### METRICA VERSIO.

Sic luce captum est crimen, ipsius ut dolis  
 Mens ipsa vulneretur.  
 Haec ergo turba nostro ab ore sit procul:  
 Ad nos quid ista spectant?  
 Quid bene loquentes, quid loquentes et male?  
 Loquantur, ut libebit.  
 Nil quippe lingua vertitur velocius:  
 Et nos acerba laedit.  
 De rebus his sunt qui loquuntur rectius,  
 Livore non peresi.  
 Sed plurimorum quae videntur sistere  
 Noxam, referre praestat.

Nam multus in peiora propensus trahit,  
 Nullo quidem movente  
 Dicunt, thronis cum vincar altis, qualis hic  
 A quo recessi nuper,  
 Me pauperes, et parvulos contemnere;  
 Qui res suas loquuntur.  
 Quod quisque sentit, hoc patat de proximo?  
 Non talis at mihi mens.  
 Admissus hic, ejectus hinc, sed non volens,  
 Ita Deo jubente.  
 Huc me vocavit plebs, episcopi quoque,  
 Et Flamen os requirens.

Λαὸν γὰρ ἔχρη' ἄγριον καταρτίσαι  
 50 Στεφρῶ βίω, λόγῳ τε,  
 Πολλαὶ καμύνα δογματῶν καταδρομαί,  
 Ἄς ναῦν μέσην κλύδωνος.  
 Τοῖς δ' οὐ προσήγαγ' ἡ λύσις τοῦ σώματος  
 Καθ' ἡμέραν θνήσκοντος.  
 55 Ἦμεν καλοὶ τε κάθαοι, (τίς ἀντερεῖ;)  
 Καὶ Πνεύματος γέμοντες,  
 Ὅν νῦν στενὸν, καιροῖς τε συβρίπτουμένων  
 Κακοὶ κακῶς βλέπουσιν.  
 Ὑψιθρόνου θ' Ἰδρασμα λαδὸν ποιμένος  
 60 Τοῦ πρόσθεν οὐκ μείζω.  
 Ἄλλ' οὐκ ἔμὸν γε, πλὴν ὅσα χρήσαι χερσὶ.

Ἄ καὶ τὸ θαρβέειν εἶχον.  
 Οὐκ ἤγγιόν Ἰωνῶν, ὃς Θεοῦ λόγον  
 Ἐρευσεν, ἀλλ' ἐλήθη  
 65 Κλύδωνι, κλήρω, θηρίῳ, γαστρὶ, βράσει,  
 Ἐξ ὧν ὁ κήρυξ, κήρυξ.  
 Ἄλλ' εἶχον ὡς τις ὧν ἐλεύθερος  
 Θρόνον τε κινδύων τε.  
 Τὸν νοῦν δὲ πικρὸς εἰς Θεοῦ κοινωνίαν  
 70 Ἔσπευδον, ἡσύχαζον.  
 Ἐταί δ' ἄπαντες, ὡς νεκροῦ δυσωδίτ,  
 Ὑψες κατέστησαν μου,  
 Καὶ λαδὸν ἐσπίρασσον εὐωνοῖς τομαῖς,  
 Πῶς ἡγαγές με, Χριστέ,

Populum enim oportebat ferocem componere  
 50 Constanti vita et sermone,  
 Multis laborantem confluentium opinionum tempestatibus,  
 Ut navem mediis in fluctibus.  
 Ad hos non admovit dissolutio corporis  
 In diem morientis.  
 55 Erasmus strenui et boni, (quis negaverit?)  
 Et Spiritu pleni;  
 Quem nunc in angustiis, temporibusque præcipitatum  
 Malis male vident.  
 Celsi sedes pastoris populum  
 60 Non habet majorem quam antea.  
 Verum hoc meum non est, sed opus fuit dextera tua,  
 In qua fiduciam habebam.  
 Non ignorabam Jonam, qui Dei verbum  
 Effugit, sed captus est  
 65 Tempestate, sorte, bestia, ventre, ejectione.  
 Indeque evasit præco, præco.  
 Præterea animus mihi erat, ut qui liber essem  
 Thronis et periculis.  
 Mentem autem frequens ad Dei consortium  
 70 Festinabam, quiescebam.  
 Postquam autem omnes, velut cadaveris fetore,  
 Vultures circumsteterunt me,  
 Et populum lacerarunt facilibus scissuris,  
 Quomodo traxisti me, Christe,

49 Ἄγριον. Tumultibus et vexationibus Ariano-  
 rum atque Apollinarianarum exasperatum, efferat-  
 umque, vel etiam incultum, longaque negligentia  
 horridum, ut apud Horatium:  
*Neglectis urenda filix innascitur agris.* TOLL.  
 50 Στεφρῶ βίω. Vide similia superiorum carm. xi,  
 vers. 592, etc.  
 53 Τοῖς δ' οὐ προσήγαγε. Cur his admotus non  
 sim, in causa fuit imbecillitas corporis: obtulit quo-  
 minus admoventer.  
 55 Ἦμεν. Sic Coisl. inanus codex et Int. probatque  
 Tollius. Edit. ἡ μὲν.  
 56 Γέμοντες. Sup. In. Coisl. γέμοντες.  
 58 Κακοὶ κακῶς βλέπουσιν. Corruptus hic lo-  
 cus, nec facile est sanare.  
 59 Ποιμένος. Nectarinum intelligit, qui non ma-  
 jori populo gaudebat, quam Gregorius, quando huic  
 præerat Ecclesie.

61 Χρήσαι χερσὶ. Nihil hic intelligo, inquit Tol-  
 lius; nec mirum: depravatus namque locus est,  
 quem si restitui posse arbitramur. Πλὴν δὲ ἔχρη-  
 σεν Θεός, nisi quantum Deus concessit. Mallem ego,  
 ὅσα χρὴ σῆς χερσὶ, subaudiendo ὡς Χριστέ.  
 65 Θηρίῳ, γαστρὶ. Malit Tollius θηρίῳ γαστρὶ,  
 et quidem recte. Ibid. βράσει hic ejectionem in lit-  
 tus significat.  
 66 Ἐξ ὧν ὁ κήρυξ, κήρυξ. Ita fere Heroootus,  
 Euterpe, cap. 49, ποιήσει, τὰ ποιήσει. TOLL.  
 67 Ἄν. Coisl. ἄν.  
 69 Πικρὸς. Coisl. πικρῶν. Tollius legit in duo-  
 bus codicibus Florentinis ἰπικρῶν. Forte fuit πικ-  
 ρῶν. Sic supra carm. LXII, vers. 7:  
 Πικρῶν ἀπὸ λόγους τε καὶ νοήματι,  
*Fulcens me semper verbis et cogitationibus.*  
 71 Δυσωδία. Legendum putat Tollius δυσωδίας,  
*jetens cadaver.*

## METRICA VERSIO.

Sedare namque plebem oportebat feram,  
 Verbo potente et actu.  
 Multis laborantem procellis dogmatum,  
 Ut in freto carinam.  
 Non dissolutum corpus huc me protulit,  
 Cum vergat ad sepulcrum.  
 Fortes eramus et boui (quis hoc negat?),  
 Et Spiritu repleti;  
 Quos nunc jacentes, casibusque dirutos  
 Malis male tuentur.  
 Non plus habet plebis, regebat quam prius  
 Pastoris alta sedes.  
 Non hoc mihi, sed dexterae dandum tuz,

B Quæ mi spei columna.  
 Non nesciebam, verba qui fugit Dei,  
 Sed captus est Ionas  
 Nimbo, cubis, fera, situ, vomitu quoque,  
 Et inde præco, præco.  
 Sed invalescebam, velut quidam thronis  
 Solutus et periculis.  
 At mente properabam ad Dei consortium  
 Frequenter et quietus.  
 Omnes sed ubi, fetore sicut mortui,  
 Cinxere vultures me,  
 Plebemque facilliter sciderunt partibus  
 Qui, Christe, me vocasti,

75 Ζωῆς χαλινὰ τῆς ἐμῆς καὶ καρδίας ;  
 Ἐν γὰρ τῷ ἐστὶν ἔργον.  
 Ὡς Λάζαρον με τετραήμερον, τάφων  
 Ἐξήγαγες βοήσας.  
 Ἄνιστάμ', οἱ δ' ἔπηξαν· ἀλλὰ, Χριστέ μου,  
 80 Καὶ σάρκα τῆνδε πῆξον,  
 Ἦν σοὶ γε κέκτημ', ὧ φέρων ζωὴν ἐμῇ  
 Πᾶσάν γ' ἔδωκα ὄρων.  
 Καὶ λάκκον ἕκησ' ἀγρίων θηρῶν μέσος.  
 Εἰ δ' ἔκτασις λέοντες· οἴωζε  
 85 Ἐφραζε χειρῶν [τὸν δ' ἔσωσε Δανιὴλ],  
 Καὶ νῦν λέοντες· οἴωζε  
 (Τί λοιπὸν, ἢ σπᾶς τοὺς κακοὺς περισκοπεῖν ;  
 Ἠττήμεθ', ὡ κάκιστοι)

75 Vitæ frenum meæ et pectoris?

Tuum enim istud est opus.

966-967 **966-967** *Veni Lazaram me quatruiduanum, sepulcro*  
*Extraxisti clamans.*

Resurgo, hi autem stupent : sed, Christe mi,

80 Hanc carnem confirma,

Quam tibi acceptam fero, cui offerens vitam meam

Omnem dono dedi.

Foveam habitavi inter immanes feras.

Si autem extensio manus tuæ

85 Continuit leones (et servavit Danielem),

Etiam nunc leones adsunt : serva me

(Quid reliquum, quam ut se ipsi mali circumspiciant?

Victi sumus, o pessimi) ;

Hos quidem coerceas justis pœnis,

90 Et illis laxans aliquid iræ tuæ

(Non temperatam enim manum tuam quis ferat,

Vel unius pœnam nutus?)

Illos perterrito : istos glorifica, Rex,

Quotquot te collaudant.

95 Auxiliare, auxiliare amicis tuis. Perimus ;

Invisæ eos,

Qui ad te solum norant manus tollere.

Rident illi nequissimi

Tuam providentiam, neque se judicandos unquam

100 Arbitrantur præ superbia.

Parvillum augeas gregem, et pastorem

Parvum nunc ex maximo.

77 Hic gravius peccatum esse animadverto. Pa-  
 rum dubito quin hoc similive modo scripserit Gre-  
 gorius :

Ὡς Λάζαρον μὲν τετραήμερον τάφων  
 Ἐξήγαγες βοήσας·  
 Ἄνιστάθ'· οἱ δ' ἔπηξαν, κ. τ. λ.

Hoc sensus : Sicut Lazarum quatruiduanum e sepul-  
 cro eduxisti clamans : Resurge ; illi obstupuerunt.  
 WESSLING. *loc. cit.*

A Τοὺς μὲν κατεργοὺς ἐνδοκίως τιμωρίας,

90 Καὶ τοὺς χαλῶν ὀργῆς τι,

(Τὴν ἀκρατον γὰρ χεῖρα τίς σου δίδεται,

Τίσιν μιᾶς ἐννοίας ;)

Τοὺς δ' ἐκφοβοῦντες, τοὺς δὲ δοξάζουσιν· Ἄναξ,

Ἦσοι δοξάζουσίνας·

95 Ἄμυν', ἀμυνε τοὺς φίλους. Τεθνήκαμεν·

Ἐπισκοπήν ποιήσον

Τῶν πρὸς σὲ χεῖρας εἰδότες ἀφρὲν μόνον.

Γελῶσιν οἱ κάκιστοι

Τὴν σὴν πρόνοιαν, οὐδὲ κριθήσασθ' ἴσως

100 Δοκοῦσι τῷ φρασθῆσαι.

Τὸ μικρὸν ἀξίως ποιῶμεν, καὶ ποιμένα

Τὸν μικρὸν ἐκ μεγίστου.

85 *Τὸν δ' ἔσωσε Δανιήλ.* Hæc addita sunt a Tol-  
 lio, desunt quoque in Coisl.

89 *Κατεργός.* Ita Coisl. Recte Tollius vocem  
 hanc reposuit pro κατεργός.

92 *Τίσιν.* Ita Coisl. Tollius legit πρίσιν pro τρισίῳ  
 quod habent mss., quamvis neutrum ipsi placeat,  
 uti nec χρίσιν quod aliis forte occurrere et arridere  
 possit. Miror non occurrisse τίσιν, quæ vox arri-  
 sisset.

96 *Ποίησον.* Coisl. ποιήσας.

#### METRICA VERSIO.

Frenum meæ vitæ atque pectoris ? Tua

Manua peregit istud.

Ut Lazarum me sepultum, quarto die,

Clamora suscitasti,

Resurgo ; cernentes stupent ; sed, Christe mi,

Huic robur adde carni,

Quam tibi fero acceptam, meæ cui spiritum

Vitæ dedi universum.

Fossa mihi sedes inter immanes feras :

Si tunc manus prophetam

Extenta servavit leones comprimens,

Et nunc leones ; salva.

Quid restat ? Annon sese ut aspectent mali ?

Victi sumus, maligni. )

B Pœnas ab his justas reposece ; debitum

illis remitte clemens.

(Nam quis manum non temperatam perferat,

Nutumque vulnerantem ?)

Hos, rex, timore, gloria illos affice

Qui laudibus colunt te.

Opem tuis amicis fer ; mors imminet.

Invisæ faustus illos

Ad te manus solum scientes tollere.

Rident tuam maligni

Ili providentiam, nec unquam judicis

Minas timent superbi.

Grex augetur parvus : olim et maximus,

Fiat minor bubulcus.



Σοῦ δ' ἄν θελοντος, κάκ μικροῦ πάλιν μέγας  
Τοῖς τοῖς θρόνοις γενοίμην.

38. Δέσεις πρὸς τὸν Χριστόν.

Ἐπίστατα, κλύδων με δεινὸς ἀμάρτεται,  
Τὸν σὸν μαθητήν. Ἐξέγευται, πρὶν θάνατον.  
Μόνον κέλευσον, καὶ ζῆλὸν τεθνήξεται.  
Τολμῶ φράσαι τι· Χριστὲ, μὴ πείξέ με,  
Ἐ μὴδὲ σθέσης με τῷ βάρει τῶν θλίψεων.  
Πολλοὺς ἔχεις γὰρ καὶ κατωτέρους ἑμοῦ,  
Οὐδὲ ἠλέησας. Μὴ με κτήνης ἀξίως.  
Κένου, κένου δὲ τοῦ τάλάντου τὸ πλῆθον.  
Μιάς τις ὅσσοι φόρον ἡμέρας μόνης;  
10 Τίνι προσέλω τοῖς κακοῖς βαρούμενος;

Te autem volente, ex parvulo rursus magnus  
In tuis solis efficiar.

LXIX. Oratio ad Christum \*.

Magister, tempestas me vehemens premit  
Tuum discipulum. Expergiscere, priusquam moriar.  
Tantum jubeto, et tempestas sedabitur.  
Audeo dicere quidpiam: ne me, Christe, premas,  
Ἐ Nec me exstinguas afflictionum pondere.  
Plurimos enim habes etiam nequiores me,  
968-969 Quorum misertus es. Ne me iudices ut promerui.  
Exime, exime majorem talenti parlem.  
Quis vel unius duntaxat ferat onus diei?  
10 Ad quem confugiam malis gravatus?

LXX. Alia \*\*.

Iterum accessit draco, te prehendens (Christe),  
Tene, tene me, ne prodas imaginem tuam,  
Ne me, velut a nido avem, hostis abripiat.  
Heu! iudicium timeo, et cupio corporis dissolutionem.  
Ἐ Persecutionem hic patior, nec habeo ullam vitam quietem.  
Vocas me istinc, nec mihi quidquam est fiducia.  
Tuus sum, Christe, serva me, sicut tu ipse voles.

LXXI. Precatio in morbo \*\*\*.

Morbo laboro, morbo laboro, et gravor corpore;  
Et mea fortasse irrident mala nonnulli  
Superbientes, qui cupiunt videre morte sublatum.  
Solvuntur artus, debitis est pedum gradus.

\* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 82, pag. 176. \*\* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 172, pag. 252. \*\*\* Scriptum post an. 393. — Alias Bill. 98, pag. 178.

104 Τοῖς σοῖς θρόνοις. Ita supra, carn. xiv, vers. 51, etc.

Νῦν ταῦτα· μικρὸν ὑστερον καιροῦ θρόνος

Πρώτων τε, δευτέρων τε τάξις ἔννομος.

Hæc quidem nunc: paulo post novi erunt throni,

Primorum ac secundorum ordo legitimus.

LXIX. Τιτ. Δέσεις πρὸς τὸν Χριστόν. Edit.

Ἐλλή δέσεις, etc.

6 Κατωτέρους. Sic unus Regius. Edit. κατωτέρους.

Ο'. Ἄλλη.

Πάλιν προσῆλθεν ὁ δράκων, σὺ δόασομαι.  
Κράται, κράται με, μὴ προῆ τὴν εἰκόνα·  
Μὴ μ', ὡς καλιῶς θρονν, ἐχθρὸς ἀρπάσῃ.  
Φεῦ! καὶ κτήνην δέδοικα, καὶ πόδω λύσῃ.  
Ἐ Διόκομ' ἐνθάδ', οὐκ ἔγω βίου στάσει.  
Καλιῶς μ' ἐκαίθην, οὐκ ἔγω παρήρησιον.  
Σὸς εἰμι, Χριστὲ, εἴσω, ὡς αὐτὸς θέλεις.

ΟΑ'. Δέσεις ἐν τῇ νόσῳ.

Νοσοῦ, νοσοῦ μὲν, καὶ πονοῦμαι σώματι,  
Καί μου γελῶσι τὴν πάθην ἰσως τινὲς,  
Τραχηλιῶντες, τῶν σφαγῆ τυροῦμένων.  
Ἄρμολι λένονται, καὶ ποδῶν σαθρὰ βάσις,

METRICA VERSIO.

Te sed volente, rursus e parvo tuis  
Magnus thronis quiescam.

LXIX. ORATIO AD CHRISTUM.

(Billio interprete.)

Fluctus graves me, Christe, discipulum tuum  
Urgent. Soporem pelle, ne miser obruar.  
Tantum jubeto, et sæva tempestas cadet.  
Dicam quid auidax: o Deus, ne me preme,  
Nec me malorum mole dura confice.  
Plerisque nam tu sæpe, qui cedant mihi,  
Veniam dedisti. Ne tuam digne seclus.  
Ex parte magna fac mihi pondus leves.  
Quis vel diecule feret onus unius?  
Oppressus ad quem tot malis me conferam?

PATROL. GR. XXXVII.

B

LXX. ALIA.  
(Billio interprete.)

Accessit anguis rursus: amplexor te ego.  
Tene, tene me: imaginem auct prodas tuam,  
Ne me hostis abripiat, ceu avem de nidulo.  
Horresco iudicium, et solutionem amo.  
Exagitor hic, vitæque non habeo statum.  
Istinc vocas me: nulla mihi fiducia est.  
O Christe, sum tuus: ut voles, serva tuum.

LXXI. PRECATIO IN MORBO.

(Billio interprete.)

Morbis laboro, corpore et valde gravor.  
Ac forte sunt qui rideant casus meos,  
Videre qui vellent feroces mortuum.  
Solvuntur artus, languide incedunt pedes,

45

5 Εἰτ' ἐγκρατείας ἔργον, εἰθ' ἀμαρτάνων,  
 Εἰτ' οὖν πάλη τις (οὐ γὰρ ὀδὸς), πλὴν χάρις  
 Ἐμῷ κυβερνήτῃ γε. Τοῦτο μοι τυχόν  
 Ἄμεινόν ἐστιν· ἀλλ' ἐπίσχες τὴν νόσον,  
 Ἐπίσχες εἰπόν· οὐδ' ὀλογος σωτηρία.  
 10 Εἰ δ' οὐ, δίδου γε, ὡς πᾶ πάντα καρτερεῖν,  
 Σῆτες τὰ σφεῶν. Συγκράται τὴν εἰκόνα.  
 Ἐκεῖθεν ἔξεις καὶ τὸν δούλον ἄρειον.

OB'. Εἰς τὴν ἔξοδον.

Παρῆλλον ἄνθη, καιρὸς ἤγγικεν θέρους.  
 Λευκὴ δέ μοι θρίξ, ἢ δ' ἄλωκας καλεῖ στάχυν.  
 Ἄπῆλθεν ὄμφαξ, ἡ τομὴ δὲ πηλείου.  
 Ἀγῶς πατεῖται τῶν ἐμῶν φθὴ κακῶν.  
 5 Φεῦ ἡμέρας μοι τῆς κακῆς! ἦμ' ποῦ φύγω;

A Καὶ τίς γένομαι; ὡς δὲος μ' ἀμαρτίας!  
 Δέος δ' ἀκανθῶν, καὶ Γομῶρας βοτρύων,  
 Πλήρη φαῖνται, Χριστὸς ἦνικα κρῖνον  
 Θεὸς θεοῖς; δίδωσι τὰ πρὸς ἄξιν,  
 10 Χώραν ἐκάστω φωτὸς ὡς θῆς φερει.  
 Ἐλπίς μία μοι τὰς βραχέας ἡμέρας  
 Παλινομοῦμαι τῇ ποδηγίᾳ, Μάκαρ.

OF'. Παρακλητικόν.

Ἐγγὺς ἀγὼν βάλτοιο· κακὸν πλῆθον ἐξέπερσας,  
 Ἥθη καὶ στυγερῆς τίαν ὀρῶ κακίης,  
 Τάρταρον ἠερβέντα, πυρὸς φλόγα, νύκτα βαβαῖαν,  
 Τῶν νῦν κρυπτομένων, αἰσχος ἐλεγχόμενον.  
 5 Ἄλλὰ, Μάκαρ, ἔλθειρε, καὶ ὄψε περ, ἐσθλὸν ὀπίσκεις  
 Ζωῆς ἡμετέρης λείψανον εὐμένεον.

5 Sive inedia id effectus sit, sive peccatorum,  
 Sive etiam lucta quaedam, neque enim scio, verumtamen gratias  
 Habeo meo rectori. Nam hoc mihi forsitan  
 Utilius; at compesce morbum,  
 Compesce verbo: tuum enim verbum est salus.  
 10 Si minime id praestas, saltem tribue ut hunc, velut caetera, perferam.  
 Timea habent quod suum est. At tu tuere imaginem tuam.  
 Hoc pacto habebis servum integrum.

LXXII. In exitum vitae\*.

Praterierunt flores, tempus messis advenit.  
 Canus mihi capillus, et arca postulat spicas.  
 Immatura esse uva desit, vindemia prope est.  
 Torculari jam subjiciuntur mala mea.  
 5 Heu diei mihi amarae! quam quomodo fugiam?  
 Quis evadam? quantus me habet timor de peccatis!  
 Timor ne spinis, ne Gomorrhæ urvis  
 970-971 Plenus appaream, quando Christus iudex  
 Deus diis dabit pro dignitate,  
 10 Locum lucis cuique ex oculorum iudicio.  
 Spes unica mihi restat, ut paucos dies  
 Iterum decurram tuo ductu, o Beate.

LXXIII. Carmen deprecatorium\*.

Proximum est vitae certamen: malam navigationem exegi,  
 Jamque odiosæ pravitatis poenam video,  
 Nigrum tartarum, ignis flammam, profundam noctem,  
 Rerum nunc occultarum turpitudinem convictam.  
 5 Sed, beate, miserere, et faustum concede, quamvis sero,  
 Benignus vitae nostræ reliquum.

\* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 102, pag. 179. \*\* Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 32, pag. 98.

LXXII. ΤΙΤ. Εἰς τὴν ἔξοδον. Vat. πρὸς ἑαυτὸν,  
 καὶ τὸ γῆρας.

1 Παρῆλλον. Vat. παρῆλθεν.

3 Ἀπῆλθεν ὄμφαξ. Deest in Vat.

6 Ἀμαρτίας. Vat. ἀκαρτίας.

9 Τά. Ita Vat. et edit. ad marg.; in textu τ'.

10 Ὡς θῆς φέρει. Pro oculorum capti.

LXXIII. 4 Ἐλεγχόμενον. Vitiose in editis legi-  
 tur ἐλεγχόμενον.

METRICA VERSIO.

Sive hoc inedia fecerint, sive hoc scelus,  
 Seu lucta quaedam (nam fugit me hoc), gratiam  
 Tamen gubernatori habeo meo. Hoc mihi  
 Nam forte melius. At, Deus, morbum preme,  
 Sermone siste: nam salus sermo tuus.  
 Concede saltem perferam hunc, ut caetera.  
 Timeis suum sit: at tuere imaginem.  
 Hoc namque habebis integrum servum modo.

LXXII. IN EXITUM VITAE.

(Billio interprete.)

Jam nos abivit: appetit messis dies.  
 Canet capillus: horreum spicas vocat.  
 Abcessit omphax: instat ad vindemiam.  
 Premitur meorum jama malorum torcular.  
 O quam dies hic mihi gravis! Quonam fugam

B Capiam? Quid et agam? Quam metos me ingens ha-

Uvis Gomorrhæ, criminum atque sentibus, [bet,  
 Ne plenus exstem, jura cum dicens Dei  
 Natus piorum cui libet sedem dabit  
 Pro dignitate, luminis capti et sui.  
 Brevis una spes me lactat hæc diecutæ,  
 Ad te ut revertar, o Deus, ductu tuo.

LXXIII. CARMEN DEPRECAATORIUM.

(Billio interprete.)

Est prope certamen: cursum jam vita peregit:  
 Jam poena est oculus criminis ante meos.  
 Tartara jam video, flammam noctemque profundam,  
 Probraque, quæ nunc sunt tecta, ad aperta nimis.  
 At miseri miserere, Deus, sanctoque favore  
 Reliquias vitæ da mihi, quæso, bonas.

Πολλὰ πάθον, καὶ τάρβος ἔχω φρενί, μὴ με διώκειν  
 Τῆς σῆς ἡρέατ', Ἄναξ, ἀνὰ τάλανα δίαις.  
 Ὄσω μὲν τὸν ἐμὸν καυτὸς μόνον, ἔνθεν δέωσας  
 10 Εἷζας προφρονέως πῆμασι θυμοβόροις.  
 Ὑμῖν δ' ἐσομένους ἐπιτέλλομαι· Ὀὐδὲν δεύειαρ  
 Τοῦδε βίω. Ζωὴ λύσειν ἔχει βύθου.

ΟΔ'. Πρὸς Χριστόν.

Τίς ἡ τυραννίς; ἦλθον εἰς βίω· καλῶς.  
 Τί δὲ στροβοῦμαι ταῖς βίω τρικυμιάις;  
 Ἐρῶ λόγον, θρασὺν μὲν, ἀλλ' ὅμως ἔρῶ.  
 Εἰ μὴ σὸς εἶην, ἡδίκημαι, Χριστέ μου.  
 5 Γεννώμεθ', ἐκλυόμεθ', ἐκπληρούμεθα,  
 Ὑπνῷ, καθεύδω, γρηγορῶ, πορεύομαι,

Multa passus sum, et mente pavo, ne me persequi  
 Tuæ, Rex, gravia pondera justitiæ incipiant.  
 Feram quidem meam et ipse mortem, ex hac vita migrans,  
 10 Cedens libenter ærumnis animam meam peredentibus.  
 Vobis autem, qui venturi estis, hæc mando: Nulla est utilitas  
 Hujus vitæ. Ea enim habet vivendi finem.

LXXIV. *Supplicatio ad Christum*.

Quenam hæc tyrannis? prodi in vitam; bene.  
 Quid autem jactor decumanis hujus vitæ fluctibus?  
 Dicam verbum, audax quidem, tamen dicam.  
 Nisi tuus essem, læsum me quererer, Christe mi.  
 5 Nascimur, dissolvimur, explemur,  
 Dormio, somnum capio, vigilo, ambulo,  
 Egrotamus, valemus, obveniunt voluptates et molestiæ.  
 Vario utimur sole, et iis quæ fert tellus,  
 Morimur, putrescit caro: hæc sunt etiam brutorum,  
 10 Quæ ignobilia quidem, verumtamen culpa vacant.  
 Quid igitur mihi amplius est? nihil præter Deum.  
 Nisi tuus essem, læsum me quererer, Christe mi.

LXXV. *Lamentatio ad Christum*.

Hei mihi! premor vitæ angustiis: jam pars major  
 Præterit, sat scio, et mortuum spiro;  
 972-973 Sed simul conteri non vult malitia.  
 Aut tempori adde quidpiam, o Christe, qui vita es mortalium,  
 5 Aut ex his me malis eripe, hoc tuæ est benignitatis.

\* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 127, pag 195. \*\* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 96, pag. 178.

12 Ζωὴ λύσειν. Ea enim, quamvis longa, finem tamen est habitura. Reg. 992 ζωῆν, et forte λύσις. Nihil prodest huic vitæ solutio laboris. Hanc enim excipit altera vita. Vide supra, lib. 1, sect. 2, carm. xiii, vers. 40.

LXXIV. 5 Γεννώμεθ'. Ortus hominis, interitus et propagatio, quibus, quod attinet ad corpus, nihil a brutis differt, hic intelligenda videntur. Quod verit Billius, explemur cibo, nihil coheret cum aliis.

6 Ὑπνῷ, καθεύδω. Pene synonyma Gregorio:

Ἐάν καθεύδης, ἡδέως ὀπνώσεις, Cum cubaveris, dulcem capies somnum. COMBEE.

8 Ὀρῶν μετασχεῖν ἤλθω. Anni tempestatum participes esse, mori, carnem putrescere, hæc etiam sunt animantium.

12 Χριστέ μου. In editis sequitur aliud carmen, quod legitur supra, partim carm. LI et LIII.

LXXV. 5 Ἡ τῶν κακῶν ὀπίσκα. Eripi postulat a peccatis, non a rebus adversis. Quare temporis inducias postulat ad conterendam iniquitatem.

#### METRICA VERSIO.

Multa tuli, vereorque, Pater, præludia pœnæ  
 Ne sint, quæ patior nunc mala multa, gravis.  
 Ipse etiam mea fata feram, tumulumque subibo,  
 Ærumnis cedens impiger innumeris.  
 At post venturis hæc mando: Commoda nulla  
 Vita habet hæc: vitam fata sequuntur enim.

LXXIV. SUPPLICATIO AD CHRISTUM.

(Billio interprete.)

Quenam hæc tyrannis? Prodi in vitam; bene.  
 Quid jactor ævi fluctibus gravissimis?  
 Audax quid ipse proloquar, loquar tamen.  
 Læsum queror me, Christe mi, ni sim tuus.  
 Producor ævo, solvor, et cibo impleor,  
 Do me sopori, vigilo rursus, ambulo,

B Ægrotō, valeo, gaudeo, ærumnis premor,  
 Varioque sole, commodis terræ et fruor.  
 Hinc abeo, putret corpus: hæc pecudum quoque,  
 Quæ nec honor illis, pœna nec culpa manet.  
 Quid igitur his est plus mihi, si non Deus?  
 Læsum queror me, Christe mi, ni sim tuus.

LXXV. LAMENTATIO AD CHRISTUM.

(Billio interprete.)

Constringor annis, hei mihi! major quoque  
 Pars vitæ abivit, mortuum et spiro: meum  
 Verum recusat exteri simul scelus.  
 Aut adde quiddam tempori, status hominum.  
 Aut deme duris; hoc petit clementia.

Εἰ δ' οὐ θέλεις, τέθνηκα. Καὶ τί σοι πλεόν;  
Εἰ μὴ φιλόδηρον πῶς καὶ τὸ πῦρ μένει.

Οἶϛ. Ἐτερος θρήνος.

Οἶμοι στενοῦμαι τῷ βίῳ καὶ τῷ τέλει.  
Ἐνόθεε ἀμαρτὰς, ἀλλ' ἕκαστην ἢ δίκην.  
Μέσος φόβων ἔστηκα πυρροπόταμου.  
Σοὶ, Χριστέ, πλεόν ἢ βίου θαρρῶ πάλαις.  
5 Εἰ μὲν γάρ ἦν τι καλὸ καθήρασαι βραχὺ,  
ἴουτ' ἦν ἀριστον. Εἰ δ' αἶψα πλεῖω κακά,  
Καιρὸς λυθῆναι, πρὶν λάθῃ με χεῖρονα.

Οἶϛ. Προσευχὴ εἰς Χριστόν.

Τέθνηκα τῷδε τῷ ταλαιπώρῳ βίῳ,

Si non vis, mortuus sum. Quid ex hoc ad te redibit?  
Nisi forte lenis adhuc ignis me manet.

LXXVI. *Alia lamentatio*.

Hei mihi! constringor vita et exitu:  
Hinc mihi peccatum, illic poena.  
Medius sto inter timores ignei fluvii.  
In te, Christe, plus habeo fiducia, quam in meis conatibus.  
5 Nam si daretur purgari paululum quid,  
Id optimum esset. Sin autem semper plura hunt mala,  
Tempus est ut solvar, priusquam me accipias pejorem.

LXXVII. *Oratio ad Christum*.

Mortuus sum huic serumnosae vitæ,  
Quæ sursum ac deorsum fertur, velut Euripus,  
Nihil firmum, ne quidem in unum diem habens.  
Vivendi autem longævam hanc vitam desiderium me tenet,  
5 Quæ proposita est in præmium præclare certantibus.  
Interiù valete, vos, quibus grata est presens vita.  
Ego vero gaudens videbo Dominum.  
Audeo quidpiam dicere, o Beate: tuum tibi corpus,  
Tuum tuæ manus signum projicio;  
10 Quam tenuè, quam fetidum, quam debilitatum!  
En jacet, intuere, deficio.  
Ades; obsecro, da dextram, vel ab hac vita me libera,  
Priusquam pejor mihi contingat exitus.  
Quid mihi rursus opus est serumnis et expiationibus?

\* Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 97, pag. 478. \*\* Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 112, pag. 181.

7. Τὸ πῦρ. Videtur alludere ad verba Apost. 1 Cor. iii, 15: *Αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως ὡς διὰ πυρός, ἴσως αὐτὸς σωτὴς ἐρῆς, sic quasi per ignem.* Quasi eluenda humanæ fragilitatis delicta igne piaculari, quem idcirco *φιλόδηρον* vocat, *benignum*, non vero *seruum*, ut Billius reddidit. Ignem proprie intelligunt Latini; Greci vero metaphorice, quod idem non adversatur, modo vera purgatio sit, et status admittatur medius, in quo animæ, vivorum sacrificiis, eleemosynis et precibus juventur.  
LXXVI. 9. Ἐ δίκην. Combef. jungit δίκην cum πυ-

ροπόταμου, inde ultio ignei fluvii.  
5 Πυρροπόταμου. Duo Regg. κλῆν πυρροπόταμου Combef. ex alio Regio παρ', et vertit: *Medius timore constringor ignei fluvii recordatione.*

4 Θαρρῶ. Ita Reg. Edit. θαρρῶν. In te plus fiducia habeo, quam in hujus vitæ certaminibus.

7 Καιρὸς λυθῆναι. Vat. καὶ προσλυθῆναι.  
LXXVII. 9 Προσπίπτω. Projicio: nec bene Tullius offero; vox enim est mortem deprecantis, vitæ tædio.

12 Ἐ δεστ in editis.

#### METRICA VERSIO.

Id si recusas, occidi. Quid plus cupis?  
Ni forte sævus me manet rogo quoque.

LXXVI. *ALIA LAMENTATIO.*

(*Billio interprete.*)

Constringor annis, hei mihi! et vitæ exitu.  
Hic noxa: poena rursus ast illic gravis.  
Inter timores sto duos, amnem et rogam,  
Tibi, Christe, fidens plus, palæstris quam meis.  
Nam si expiari mi daretur paululum,  
Præclarum id esset. Plura sin semper mala,  
Ne pejus in me quid ruat, mori expedit.

LXXVII. *ORATIO AD CHRISTUM.*

(*Billio interprete.*)

Jam clausus est huic ultimus dies mihi

B Mundo deorsum volvitur qui, ut Euripus,  
Sursumque, firmi nil habens, vel in diem.  
Æternæ at illi concupisci vivere,  
Quam consequentur, qui probe pugnaverint.  
Ad hæc valete, vita queis præsens placet.  
Ast ipse herili perfruar visu lubens.  
Metu remoto quidpiam loquar: Deus,  
En corpus a te conditum hoc tibi offero,  
Macrumque, olensque, vitibus cassum et suis.  
En intuere supplicem. Jam elangui  
Succurre, vel da morte subdici, prius  
Acerriore quam miser fato cadam.  
Malis quid est mi, rursus et lustris opus?  
Confectus ipse sum malis; tibi occido.

15 Ὡλωλ', ἑλωλα συμφοραῖς, σοί δ' ἔλλομαι.  
 Εὐ γὰρ θεός μου· σὺ ζῶπον λύειν κακῶν  
 Νεκρῶ πνέοντι μικρὸν, ἢ λυπρὸν βίον.

Οἷ'. *Εἰς τὴν αὐτοῦ ψυχὴν.*

\* Ἔργον ἔχεις, ψυχῆ| καὶ μέγα, ἦν ἐθέλης.  
 \* Ἐρευνα σαυτῆν ἦτις ἦ, καὶ πῆ στρέφῃ,  
 \* Ὅθεν προήλθε, καὶ ὅση στήναι σὲ δεί·  
 Εἰ ζῆν ὅπερ ζῆς τοῦτο, ἦ τι καὶ πλέον.

5 \* Ἔργον ἔχεις, ψυχῆ| τοιοῦτα κάθαιρε βίον.  
 Θεὸν νόει μοι καὶ Θεοῦ μυστήρια.  
 Τί ἦν πρὸ παντός, καὶ τί σοι τὸ πᾶν τόδε·  
 \* Ὅθεν προήλθε, καὶ ὅποι προήσθηται.

\* Ἔργον ἔχεις, ψυχῆ, τοιοῦτα κάθαιρε βίον.  
 10 Πῶς διακίσει καὶ στρέψει τὸ πᾶν Θεός·

A \* Ἡ πῶς τὰ μὲν πέπηγε, τὰ δ' ἄλλ' ἔκρηται·  
 \* Ἡμεῖς δὲ καὶ μάλιστα ἐν στρεπτοῖ βίῳ.  
 \* Ἔργον ἔχεις, ψυχῆ· πρὸς θεὸν ὅσον ὄρα.  
 Τί μοι κλέος τὸ πρόσθε, τίς δ' ἡ νῦν ὕβρις·  
 15 Τί μοι τὸ πλέγμα, καὶ τί μοι βίου τέλος.  
 Ταῦτ' ἐννόει μοι, καὶ νοδὸς στήσας πλάνην.  
 \* Ἔργον ἔχεις, ψυχῆ· μὴ τι πάθης καμάρψ.

Οἷ'. *Εἰς τὴν αὐτοῦ ψυχὴν.*

Πῆ, θυμᾶ, βαίνεις; στήθε. Πῆ φέρῃ, τάλαν;  
 Αἰ αἰ· γόνος κλέπτει σε τοῖς σοφίσμασι.  
 Μικρὸν προσέρχεται, εἴθ' ὑποστρέψει πάλιν,  
 Εἰτ' αὖ προσέρχεται ἔγγυς, ὡς μύσχω λύκος,  
 5 Σαίνων, ἐφέλλων ἀγρίους σαρπητῶσιν,

15 Perii, perii calamitatibus. Sed tibi pereo;  
 Tu enim Deus meus. Tu solve caligine ærumnarum  
 Mortuum, qui tenuem adhuc, vel mæstum trahit spiritum.

974-975 LXXVIII. *Ad suam animam*.\*

Opus habes, anima, et quidem magnum, si velis.  
 Scrutare te ipsam, quæ sis, et quo tendas,  
 Unde orta sis, et ubi te consistere oporteat:  
 Num vita sit, quod hic vivis, an alia sit potior?  
 5 Habes, anima, quod agas; his purga vitam tuam.  
 Denn mihi considera et Dei mysteria:  
 Quid fuerit ante hoc universum, et quid tibi sit hoc universum:  
 Unde prodierit, et quo progressurum sit.

Habes, anima, quod agas; his purga vitam tuam:  
 10 Quomodo gubernat et versat hoc universum Deus:  
 Cur alia quidem fixa sint, alia vero fluxa:  
 Nos autem maxime in fluxa versamur vita.  
 Habes, anima, quod agas; ad Deum solum respice:  
 Quæ mihi olim gloria, quanta nunc ignominia:  
 15 Quis nexus meo cum corpore, et quis mihi vitæ finis:  
 Hæc mihi attende, et mentis sistes errorem.

Habes, anima, quod agas; ne succumbas labori.

LXXIX. *Ad animam suam*\*\*.

Quo tendis, anima? sta. Quo raperis, miserrima?  
 Heu! heu! impostor furtim te decipit fraudibus,  
 Paululum accedit, deinde recedit rursus;  
 Hinc iterum accedit propius, ut ad vitulum solet lupus,  
 5 Blandiendo, lascivendo trahens diris saltibus,

\* Scriptum post an. 385.—Alias Bill. 79, pag. 176. \*\* Scriptum post an. 385.—Alias Bill. 90, p. 177.

17 Νεκρῶ πνέοντι μικρὸν ἢ λυπρὸν βίον. Ver-  
 sum hunc, qui deest in edit. Paris., suppeditavit Tol-  
 lius.

LXXVIII. Τίτ. *Εἰς τὴν αὐτοῦ ψυχὴν.* Vat. πρὸς  
 τῆν, etc. Carmen istud pentametro et tribus iambis  
 constat.

1 Ἦν ἐθέλης. Vat. ἔνπερ θέλησ.

2 Ἡ, καὶ πῆ. Vat. εἰ καὶ πού.

4 *Εἰ ζῆν.* Sic Vat. *Si vivere sit id quod vivis.* Edit  
 ζῆς.

11 *Πέπηγε.* Sic Vat. Edit. πέπηγες.

LXXIX. 1 *Πῆ.* Vat. πού. *Mox πού pro πῆ.* Ibid.  
 φέρῃ pro φέρει quod habent editi.

2 *Σέ.* Vat. μέ. Reg. ad marg. Αἰ αἰ· πάλιν γὰρ  
 σχετιάζων ἐν λόγῳ.

#### METRICA VERSIO.

A mortuo meus fnga Deus mala,  
 Qui debilem mæstumve spiritum trahit.

LXXVIII. AD SUAM ANIMAM.

(*Billio interprete.*)

Si libet, est iugens, mens, tibi prorsus opus.  
 Scrutare quis sis ipsa, quo pergis brevi;  
 Unde orta sis, ubinamque stare te est opus;  
 Si vivis id quod vivis, an quid amplius.  
 Instat opus tibi, mens: elue spurcitiem.  
 Daum Deique cogita mysteria:  
 Quid ante mundum, mundus hic quid sit tibi:  
 Unde ortus ipse, quoque tandem profluet.  
 Instat opus tibi, mens: elue spurcitiem.

B Quo Christus orbem volvit et regit modo,  
 Qui fixa quædam, rursus at quædam fluunt,  
 Ac nos in zevo maxime fluxo sumus.  
 Instat opus tibi, mens: sit Deus ante oculos.  
 Quinam ante splendor mihi, quod et nunc dedecus,  
 Quis nexus, et quis terminus vitæ mihi;  
 Hæc cogitando, mentis errorem premeas.  
 Instat opus tibi, mens: aspera cuncta feras.

LXXIX. AD ANIMAM SUAM.

(*Billio interprete.*)

Quo pergis? Hic sta. Quo ruis, miserrima  
 Mea mens? Rapit te per suas artes Satan.  
 Accessit ille ut paululum, refert pedem,  
 Reditque rursus, ut ad ovem lupus solit,  
 Trahens, inescans per feros saltus, Dei

\* Έως ἀποσπασας σε τῶν Θεοῦ νόμων,  
Θεὸν ἰδούσι τοῖς ἀλεθρίοις λάβη.

II. *Εἰς ἑαυτὸν.*

Αἱ αἰ· γῆς κλέπτει σε τοῖς σοφισμασι,  
Κλέπτει σε, κλέπτει, δυσμενής· ἐπιστρέφω  
Πρὸς τὸν Λόγον τάχιστα, μὴ πάθῃ πείρη.  
Σταυρῶ περιπλάκῃ, καὶ στήσεις βλάβην.

IIA'. *Πρὸς τὸν αὐτοῦ θυμὸν.*

Θυμὲ, βλέψον ἄνω, θρόνον δ' ἐπιλήθου πάντων,  
Μὴ δέ σε νεκρῆ πρὸς κακότητα δέμας.  
Τυτθὸς μὲν βίος οὗτος, δ' ἔλθεις, ὡς ἐν οὐραῖ,  
Τέρπεται, ἄλλοι δ' ἄλλοι; ἔκουσε τύχη.  
5 Μούνης δὲ ζωῆς καθαρῆς βίος ἐμπειὸς αἰεὶ,

A Καὶ πολὺς, ὃν ζῶειν ἐστὶν ἀρετέτερον.

PIV'. *Πρὸς αὐτόν.*

\* Ἄλλοι χρυσοῦν, οἷδ' ἄργυρον, οἷδε ἐράπειζαν  
Τιμῶσι λιπαρῆν, παῖγνα τοῦδε βίου.  
\* Ἄλλοι δ' αὖ στρών καλὰ νήματα, καὶ γύας ἔλλοι  
Πυροφόρους, ἄλλοι τετραπόδων ἀτάλας.  
5 Αὐτὰρ ἐμοὶ Χριστοῦς πλοῦτος μάγας, ὃν ποτ' ἴδοιμι  
Νῶ γυμνῶ καθαρῶς· ἄλλα τε κόσμος ἔχει.  
III'. *Περὶ τῶν δαιμονίων καλέμων.*  
Εἰ μὴ γλώσσαν ἔθησα λάλον, καὶ χεῖλα σιγῆ,  
Τὸν νοῦν ἀθροίζων εἰς Θεοῦ κοινωνίαν,  
\* Ὅφρα κεν ἀγνωστάτοισι νοήμασι ἀγῶν ἄνακτα  
ἴτω (καλὸν γὰρ τὸ φρενὸς μῆνης θύο),

Donec avulsam te a Dei legibus  
In epulum perniciosius dentibus excipiat.

LXXX. *Ad se ipsum\*.*

Hei! hei! praestigiator furtim decipit te fraudibus.  
Decipit te furtim, decipit inimicus; confer te  
Ad Verbum quantocius, ne procul corruas.  
Crucem amplectere, et sis te malum.

976-977 LXXXI. *Ad animam suam\*\*.*

Sursum respice, anima, ac terrena omnia obliviscere,  
Nec te in vitium corpus infecta.  
Exigua quidem haec vita est, ac dives, velut in somno,  
Delectatur, atque alius in aliam incidit sortem.  
5 At solius purae vitae opes sunt stabiles  
Et copiosae: hanc vivere melius est.

LXXXII. *De eodem argumento\*\*\*.*

Alii quidem aurum, alii argentum, alii mensam  
Colunt opiparam, vitae hujus ludibria.  
Alii sericas vestes perite textas, alii agros  
Triticis feraces, alii pecorum armenta.  
5 Mihi vero Christus magna opes; hunc mihi videre aliquando contingat  
Pure, pura mente. Caetera mundus habeat.

LXXXIII. *De demonum pugnis\*\*\*\*.*

Nisi linguam ligassem loquacem et labia silentio,  
Mentem colligens in Dei societatem,  
Ut purissimis sensibus purum Regem  
Venerarer (pulchrum enim est mentis solius sacrificium),

\* Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 86, pag. 177. \*\* Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 24, p. 85. \*\*\* Scriptum post an. 385. — Alias Murator. 156. \*\*\*\* Scriptum post an. 385. — Alias Murator. 195.

6 Ἐφ. Vat. μέ. Ita Reg. ad marg.  
LXXXI. TIV'. *Πρὸς τὸν αὐτοῦ,* etc. Reg. 992,  
πρὸς τὴν ψυχὴν.  
1 Θυμὲ. Reg. 991, ψυχῆ.  
5 Μούνης δέ, etc. Vat. Μούνος δὲ ψυχῆς καθαρῆς  
βίος. *Sola autem anima pura vita stabilis est.*  
LXXXII. I' A.L.OI etc. Hic sex versus quos edi-  
dit Muratorius, et quibus praefixit hunc titulum

Εἰς τὴν ψυχὴν, in Vat. et Reg. 992, carmini praecedenti subjungitur absque ulla interpositione.

LXXXIII. I' *Εἰ μὴ.* Hic dicit poeta suas de Deo meditationes ansam daemones malo praebuisse, ut has sibi strueret insidias; quas, nisi se totum divinis contemplationibus addidisset, silentium ac solitudinem secutus, a diabolo non sustinisset. *Haec habet in notis Muratorius.*

METRICA VERSIO.

Te donec ipse legibus sanctissimis  
Avulsam, in escam dentibus sumat suis.

LXXX. *AD SE IPSUM.*  
(*Billio interprete.*)

Imponit hostis artibus tibi suis;  
Imponit, inquam, subdolis: citra moram  
Te confer ad Christum, procul ne corruas;  
Crucemque, noxam ut comprimas, amplectere.

LXXXI. *AD ANIMAM.*  
(*Billio interprete.*)

Erige te, mea mens, capiant te obliviae mundi:  
Nec trahat in vitium te male blanda caro.  
Exigua haec vita est: ut somnia, prospera ludunt  
Hac sorte utitur hic, utitur ille alia.  
Nil stabile est praeter vitam, quae nescia labis;

B Hanc multo melius vivere; certa manet.

LXXXII. *DE EODEM ARGUMENTO.*  
(*Boitino interprete.*)

Argentum hic, ille argento pretiosius aurum,  
Hic lautas inhiat, gaudia vana, dapes;  
Est quem sibi juvat depectere serica: sulcos  
Laudat frugiferos hic magis, ille greges.  
Divitiae tu, Christe, meae, quem cernere pura  
Mente utinam liceat; caetera mundus amet.

LXXXIII. *DE DEMONUM PUGNIS.*  
(*A. B. Caillau interprete.*)

Vinxissent nisi labra silens, linguamque loquacem,  
In unionem colligens mentem Dei,  
Ut purum puro venerarer pectoris Regem  
(Nam sola pulchre mens litatur hostia),

5 Ὄποι' ἂν ἐφρασάμην σκολιῶν τεχνάσματα θηρῶν, A  
 Ἥ μὴν ἐκφρασόν τε, καὶ τοῦτ' ὄμιμν.  
 Πῶλλάκι μοι καὶ πρόσθεν ἐπιβλοθε νοκτι τοικῶς,  
 Καὶ φωτὸς αὐθις ἐν πανούργῳ πλάσματι.  
 Πάντα γάρ, ὅσ' ἔθελ' ἴσι, πέλει θανάτοιω σοφιστῆς,  
 10 Γεγῶς ὁ Πρωτεύης εἰς κλοπῆς μορφωμάτων,  
 Ὅς κ' εἴ τιν' ἦ λοχῶν, ἢ ἀμφαδῶν, ἄνδρα δαμάσση.  
 Τρωφὴ γὰρ αὐτῶν τὰ βροτῶν ἐκπιόματα  
 Ἄλλ' οὕτω τοιούδε τοσόνδε τε τὸ πρὶν ὄμιμν,  
 Ὅσσοι προσήλθε νῦν ἐμοῖς ἀθλήμασι.  
 15 Πλεῖον γὰρ φυγῆς ὄρων σέβας ἐντὸς ἐμοῖο,  
 Καὶ πλεῖον ἔρικε τοῦ χόλου τὴν φλεγμονήν.  
 Ὅς δ' ἔτε τις λοχῶσα, δυσαιθέρος ἐνόσθη σαρκῶς,  
 Νόσος σχεθεῖσα φαρμακίκοις οὐ καιρίοις,  
 Βοσκομένη κευθμῶνας αἰδέας, οὐ πρὶν ἐληξε,

20 Πρὶν ἀλλαχοῦ βαγεῖσα δοῦναι κινδύνῳ·  
 Ἦέ βόος κρατερῶσιν ἐρύμματα εἴθε βιασθεῖς,  
 Ἐκεῖ βήσασ', ἀθρόως τ' ἐξεβράγη.  
 Τόπος καὶ φθονεροῖο κακῶς μέθος. Εὐτεῖ μιν ἔσχον  
 Γλώσση, πρὸς ἄλλο τι βλάβος μετεβέρθη.  
 25 Οὐ μὲν ἔλε. Χριστὸς γὰρ ἐπιβλοθεν ἄδικα ἐμαῶ,  
 Ὅς καὶ μαθητὰς ἐκ ζήλῃς ἐβύραστο,  
 Καὶ πολλοὺς παθῶν καὶ δαιμονίων ἀπὸ δεσμῶν  
 Ἠλευθέρωσε, τῶ θέλειν διδοῦς χάριν.  
 Ἔμπα γε μὴν πειρήσασ', ὅπως πάρος ἀνθροφῶσιν  
 30 Δόλοισ ἐκλεψε τὸν γένουσι ἀρχηγέτην.  
 Ἄλλὰ, Μάκαρ, μόνον ἴσχε, καὶ εὐδαιμονία μ' ἀνοχθῆ  
 Σοὶ τὰς ἀνάτοιμους θυσίας πέμπειν αἰεὶ.  
 ΠΑ'. Θρήνηος.  
 Μὴ τις ἐμοῖς παθεῖσι καὶ ἀλγεῖσιν, ἢ κἀκίστος

5 Nec cognovissem tortuosae artificia bestiae,  
 Aut praedicassem, et artificia esse existivissem.  
 Saepe mihi antea supervenit nocti similis,  
 Et lucis rursus sub fraudulenta figura.  
 Omnia enim, quaecumque voluerit, efficitur mortis sophista,  
 10 Natus Proteus ad effingendas formas,  
 Ut aliquem aut insidiis, aut aperte, hominem subigat :  
 Deliciae enim illi hominum lapsus.  
 Sed nondum talem tantumque antea conspexeram,  
 Quantum nunc irrui in mea certamina.  
 15 Majorem enim animae meae intus videns religionem,  
 Et majori ira effervescebat ;  
 Ut quando per insidias subrepens, insanabilem intra carnem,  
 Morbus compressus medicamentis non opportunis,  
 978-979 Depascens latibula non apparentia, non prius cessat,  
 20 Quam alio erumpens adducat in discrimen ;  
 Aut fluentum firmis aggeribus hac parte repressum,  
 Illac obnititur, et collectius erumpit.  
 Tale et invidi pravum bellum. Quando cum coerceram  
 Lingua, ad aliam quamdam noxam dilabebatur.  
 25 Non tamen cepit. Christus enim supervenit praesidium meum,  
 Qui et discipulos e tempestate eruit,  
 Et multos morbis ac daemonum vinculis  
 Liberavit, voluntati dans gratiam.  
 Verumtamen tentavit, quemadmodum antea homicidii  
 30 Dolis subripuit (humani) generis principem (Adamum) ;  
 Sed, Beate, bellum comprime et tranquillum me jube  
 Tibi incruentas semper hostias offerre.

## LXXXIV. Lamentatio'.

Ne quis aut improbus de calamitatibus doloribusque meis

\* Scriptum post an. 383. — Alias Murator. 228.

6 Καὶ τοῦτ' ὄμιμν. Et illud existivissem, id est, diabolum existivissem hic adesse loco Dei et dñi-  
 norum ejus consiliorum.

## METRICA VERSIO.

Serpentis via nulla dolos cognoscere pravi,  
 Vel canere lingua, mente vel discernere.  
 Saepe mihi nocti similis superstitit ante,  
 Et fraudulenta luce rursus emicans.  
 Nam quaecumque voluit, mortis fit cuncta sophista,  
 Proteus levis natus figuras fingere,  
 Fallat ut insidiis hominem, vel vincat aperte ;  
 Huic scilicet mortalium lapsus placet.  
 Sed talis nondum ac tantus surrexerat olim,  
 Nunc quantus in mea irrui certamina.  
 Sensus namque pius intus dum crescere mentis  
 Videret, efferebat ira saevior :  
 Ut morbus carnis subiens infirma dolosus,  
 Parumque commodis repressus pharmacis,  
 Interiora lateus rodit, nec deficit ante  
 Quam cedens alio suscitaret periculum :

B Aggere vel firmo torrens hac parte repressum,  
 Contentid illac fluere, totus et ruit.  
 Tale mihi pravum movit bellum invidus : ore  
 Frenatus, ad nos recurtebat dolos.  
 Me tamen haud cepit. Christus nam prospera venit  
 Tutela, qui suos ab undis eruit,  
 Tristibus et morbis plures orciue catenis  
 Exemit, ut bonae voluntati favens.  
 Tentavit tamen, infidis ut fraudibus atrox  
 Seduxit ante gentis humane caput.  
 Comprime sed bellum, Felix, vacuasque cruora  
 Me offerre semper hostias jube tibi.

## LXXXIV. LAMENTATIO.

(A. B. Caillaux interprete.)

Ne quis vel nequam multa me clade dolentem

Τέρποιε', ἤε τις ἐσθλὸς ἀνάξις φρένα κούφην.  
 Τὸν μὲν γὰρ τις ἔτευξεν ἀρετοῖα ἐσθλὸν ἄνουσον·  
 "Ὅς δ' ὀδεν καὶ νοῦσον ἀρηγόνα, ἢ ρυπόωσι  
 Ἐ Φάρμακον, ἢ καθαρὸς πάλιν καὶ κύδος ἔχουσαν,  
 "Ἄλλους κύδος ἔμοχθον," Ἄναξ, πάρες. Αὐτὰρ ἔμοιγε  
 Καὶ τὸ φθλον παθέσει καὶ ἄλγεα στίο λαβέσθαι.

ΠΕ'. Ἐπιστραπτικὴ πρὸς Θεὸν νοῦσαστα.

Πῆ ες φέρων Χριστοῖο τόσον ἀπηνόσφιας δαίμων  
 Κλεπτόμενον γλώσση τε, καὶ ὄσασι, καὶ φαίεσαι,  
 Θυμὲ τάλαν; ποῦ φρενὲς ἐνθός ἐκτὸς ἐλαύνεις,  
 Βρασσομένως τε πόθοισι καὶ ἀργαλείαις μελεδῶσι,  
 Ἐ καὶ σκάνετα φρόβον προμέλων, ἀπάταις τε λειτουργῶν  
 Τηρόμενος, φθινύθων τε χόλου ζήλοντος ἐρωαίς;

Α Μηκέτι πλάξω, θυμὲ, νόου στροφάλεγγεν ἀλήτου,  
 Μηδὲ τῆς ζωῆς ἐπιλήθεο, σαρὰ πλάζων  
 Σαρκὸς τε σκοτίοισι καὶ ἀμφαλοῖσι κακοῖσιν.  
 10 Πάντα κάτω δονέοιτο κακαῖς βίετοιο θυλάλαις.  
 Πάντα χρόνος παστοῖσιν ἁμοῖα τῆδε κυλίνδοι,  
 Κάλλος, εὐκλείην, πλοῦτον, κράτος, ἔλθον ἀπιστον·  
 Αὐτὰρ ἐγὼ, Χριστοῖο δεδραγμένως, οὐποτε λήξω  
 Ἐλπίδος, ἐστ' ἂν ἴδω Τριάδος στέλας εἰς ἐν τοῦστας.  
 15 Εὐτε λόγος μεγάλιο Θεοῦ, σάρκεσσι κερασθῆν,  
 Εἰκὼν ἢ προτέρη, μυχθῆσται οὐρανίοισιν.

ΠΖ'. Παραινέσις πρὸς δαυτόν.

Κόσμον πόριξε τῆ παρόντι τὸν μέγα,  
 Διὰπτῶν ἅπαντα τῶν τῆδ' εὐκόλω,

Delectetur, aut probus facile discruciet animum.  
 Est enim, qui probum sine morbis meliorem existimet;  
 Hic vero morbum etiam censet adjumento esse, ut qui impurus  
 5 Medicinam, et puris luctam et victoriam conferat.  
 Alia victoriam sine labore, Christe, dedisti. Verum mihi  
 Gratum est calamitatibus et doloribus te obtinere.

LXXXV. Adhortatio ad se ipsum, ut mentem ad Deum convertat'.

Quo te ferens a Christo tantopere abduxit dæmon,  
 Subreptum et lingua, et auribus, et oculis,  
 Anime miser? quo tendis extra lucem amabilem,  
 Elulliens desideris et molestis sollicitudinibus,  
 5 Et umbram expavesces, ac fraudibus sacerdotum  
 Tabescens, bilisque ferventis motibus disperiens?  
 Non jam evageris, anime, mentis turbinihus errabundæ,  
 Nec vitam tuam obliviscaris, carni adhærens  
 Et carnis tenebrosis et apertis malis.  
 10 Terrena omnia malis vitæ procellis agitentur:  
 Tempus hic omnia veluti teaseras volutet,  
 Venustatem, famam, divitias, robur, felicitatem infidam:  
 980-981 At ego Christum complectens nunquam desinam  
 Sperare, donec Triadis lucem in unum coeuntis videam,  
 15 Cum magni Dei hæreditas, carni suæ copulata,  
 Imago primæva, cœlestibus miscelbitur.

LXXXVI. Admonitio ad seipsum'.

Mundum æquire præsentem magnum,  
 Respuens facite omnia quæ hic sunt,

\* Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 21, pag. 94. \*\* Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 10R. pag. 180.

LXXXV. Τῆρ. Πρὸς. Reg. Henr. 2, εἰς. Cohorta-  
 tio ut mentem ad Deum convertat.

1 Φέρων. Reg. 991 sup. lin. σύρων.

4 Μελεδῶσι. Duo Regg. μελεδῶνας.

5 Λειτουργῶν. Reg. 995 et Colsl. λειτουργῶν.  
 Hæreticos intelligit a quibus gravia perpressus est.

7 Ἀλήτου. Ita duo Regg. et Colsl. Edit. ἀήτου.  
 Hic versus deest in Reg. 992.

16 Ὁργαλοῖσιν. Int. οὐρανίοισιν.

LXXXVI. 1 Κόσμον, etc. Idem versus iterum  
 leguntur in editis, pag. 197.

#### METRICA VERSIO.

Gaudeat aspiciens, facile vel mœreat æquus.  
 Morbo aliquis sanctum meliorem absente putavit:  
 Patronum hic novit morbum, tum certa maliens  
 Pharmaca, tum clarum puris conferre triumphum.  
 Palmam aliis facilem tribuisti, Christe; molestos  
 Sed per mœrores mihi te comprehendere gratum.

LXXXV. ADHORTATIO AD SE IPSUM UT MENTEM AD  
 DEUM CONVERTAT.

(Billio interprete.)

Quid te tam longe a Christo ferus abstulit hostis,  
 O anime infelix, linguam furatus, et aures,  
 Atque oculos? Quid tu tam longe a luce vagaris,  
 Et desideris fervens, curisque molestis,  
 Atque metus vanos metuens, et fraudibus illis,  
 Quas tendit sacer ordo tibi noctesque diesque,  
 Tabescens, pectusque ardentis concitus ira?  
 Desine jam, mea mens, incerta sede vagari:

B Nec te cœlestis capiant oblivia vitæ,  
 Quæ carni tete adjungis, vitiiisque propinqua,  
 Quæ tibi corporee tristis contagio massæ  
 Perspicue taciteque parit. Sed enim omnia vitæ  
 Commoda versentur tumidis gravibusque procellis,  
 Omnique hic tempus talorum more volutet,  
 Divitias, famam, vires, formæque nitorem,  
 Quæ dominos persæpe suos malefide relinquunt;  
 Ast ego sincero complexus pectore Christum,  
 In spe semper ero, donec mihi cernere detur  
 Unitæ Triadis clarum et venerabile lumen:  
 Cum carni sociata suæ cœlestis imago  
 Cœlitibus tandem supera jungetur in arce.

LXXXVI. ADMONITIO AD SE IPSUM.

(Billio interprete.)

Magnum per nunce compara mundum tibi,  
 Hæc cuncta, quæ hic sunt, despuens promptissime,



Σκηνὴν θεάτρου μείζονος. Πείθου λόγῳ  
 Τῷ συμπαγέτι σὴν χάριν. Λέγει δὲ τί ;  
 5 Ἵωμεν ἔνθεν· καὶ γὰρ ἦλθον ἐνθάδε,  
 Ἄνω σε θήσω τὸν πεσόντ' ἄμαρτι.  
 Θεὸς καλεῖ. Σπεύδωμεν ἑπιτερωμένοι.

III. Περὶ τοῦ πρὸς Θεὸν πάθου.

Μῆτερ ἐμῆ, τί μ' ἔτικτες, ἐπεὶ πολύμορθον ἔτικτες ;  
 Τίπτε με τῶδε βίῳ δώκας ἀκανθοφόρῳ ;  
 Εἰ μὲν σὺ γ' ἐπέρησας ἀκρόα, ὡς τις ἄσαρκος,  
 Θαῦμα μέγ'· εἰ δ' ἐδάμης, οὐ φιλέουσα τέκας.  
 5 Ἄλλην μὲν τ' ἄλλος τις ἄνθρωπος βέβητος κτελεύθων  
 Τέμνει γειωμόρος, αὐτὰρ ὁ ποντοπόρος·  
 Θηρολέτης ἄλλος τις, δ' ὁ ἔγχει γέτρα κορύσσων·  
 Καὶ τις δαιδοσύνης ἔβρις, δ' ὁ ἄβλοφόρος.

A Αὐτὰρ ἐμοὶ Θεὸς ἐστὶ λόχος, καὶ ἄλγεα πολλὰ,  
 10 Καὶ νόσφ' στυγερῆ τῆδ' ὀλιγοβραντείν.  
 Δάπτε με, δάπτε μ', ἀλιτρεῖ. Πόσον χρόνον; αὐτίκα  
 [γὰρ σε

Λεῖψω σὺν χαλεποῖς πῆμασι γηθόουσι.  
 Μῆτερ ἐμῆ, τί μ' ἔτικτες, ἐπεὶ θεὸν οὐτε νοῆσαι,  
 Οὐτα φράσαι δύναιμι τόσσον, ὅσον ποθέω ;  
 15 Βαθὴ μὲν τις ἔμοιγε νόου περιλαμψέν ὀτωπάς  
 Ἰσοφάους Τριάδος λάμψας ἑπουρανίης·  
 Τὸ πλεῖον δ' ὑπάλυξεν (ἔγω δ' ἄχος), ὡς στεροσπῆ τις,  
 Πρὶν με φάσας κορέσαι, ὅκα παρπταμένην.  
 Εἰ δέ σε κίθην ἔλοιμι, φιλῆ Τριάς, οὐκίτι μητρὸς  
 20 Μέμφοι' ἐμῆς λαγόνων. Εἰς ἀγαθὸν γενόμεν.  
 Ἄλλὰ σάω με, σάω με, Θεοῦ Λόγε, ἐκ δέ με πικρῆς·  
 Πύος ἐξέρυσας, ἐς βίον ἄλλον ἄγοε,

Larvam majoris theatri. Pare. Verbo Dei Christo,  
 Qui naturam huiusmodi assumpsit tui causa. Quid autem ille dicit ?  
 5 Discedamus hinc; namque huc veni,  
 Ut in sublimi te collocarem, qui lapsus es peccato.  
 Deus vocat. Properemus ipsi advolantes.

LXXXVII. De Dei desiderio'.

Mater mea, quid me genuisti, siquidem valde ærumnosum genuisti ?  
 Quid tu hinc vitæ spinarum feraci dedisti ?  
 Quod si tu illam sine ærumnis, quasi carnis experta, duxisti,  
 Res valde mira; sin autem vexata es, non me diligendo genuisti.  
 5 Aliam quidem vir aliquis vitæ senitau  
 Carpit. Hic terram, hic mare arat;  
 Alius venator, hasta alius dextram armat:  
 Alius cantandi peritus, alius victor iu certamiue.  
 At mihi Deus hæreditas est, et multæ ærumnæ,  
 10 Et tristis morbus, quo hic conficior.  
 Discerpe me, discerpe me, scelestè. Quandiu? mox enim te,  
 Et graves ærumnas lætus relinquam.  
 Mater mea, cur me genuisti, siquidem Deum nec uosse,  
 Nec predicare tantum valeo, quantum cupio.  
 15 Pusillus mentis meæ aciem circumfulsit  
 Splendor cœlestis Triadis æqualiter lucens;  
 Major autem pars diffugit (quod ego doleo), ut fulgur quoddam,  
 Antequam me lumine satiet, cito prætervolans.  
 Quod si te alio in ævo comprehendam, chara Trinitas, non jam matris  
 20 Meæ uterum incusabo. In bonum natus sum.  
 Sed serua me, serua me, Dei Verbum, ac me ex amaro  
 Eruens cœno, transfer in aliam vitam

\* Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 27, pag. 95.

LXXXVII. 3 *Ei μὲν σὺ γ' ἐπέρησας.* Ita Chig.  
 Edit. ei μὲν δὴ σὺ πέρησας.  
 10 *Kal νόσφ' etc. Et tristi morbo confici.*  
 11 *Πόσον χρόνον.* Ita tres Regg., Coisl. et Chig.  
 Edit. πρὸς χρόνον, ad tempus.

13 *Μῆτερ ἐμῆ, τί μ' ἔτικτες.* Hic incipit aliud  
 carmen in pluribus codicibus. Alias autem idem  
 prosequitur.

17 *Τὸ πλεῖον δ' ὑπάλυξεν.* Ita duo Regg., Coisl.  
 et Chig. In editis deest δ', et male legitur ὑπάλυξεν.

METRICA VERSIO.

Scenam theatri maximi. Pare Deo,  
 Qui corpus ob te vestisti. At quid monet?  
 Hinc exeamus: ipse nam veni huc quoque,  
 Ut te, scelus quem deiecit, sursum locum.  
 Curramus ergo conciti: Deus vocat.

LXXXVII. DE DEI DESIDERIO.

(Billio interprete.)

Ærumnis gravibus cur sum conceptus, et abs te  
 Scitigera vitæ cur datus, o Genitrix ?  
 Mirum, si vixisti illæga ut corporis experta:  
 Sin læsa es, mihi lux haud ah amantè data est.  
 Gens hominum vario grassatur tramite vitæ:  
 Agricola hic, sælas findit at alter aquas.  
 Hastis ille manus armat, canit ille peritus:

B Ille pugil, sævas opprimit ille fera-  
 At mea sors magnus Deus est, inuitique dolores,  
 Atque gravis morbus, qui mihi membra quatit.  
 Ad breve me lacera tempus, scelerate: relinquam  
 Nam tecum gaudens aspera cuncta brevi.  
 Cur mihi vita data est, nequeam cum volvere mentem,  
 Nec fari, ut mea fert summa cupido, Deum ?  
 Parva meis sanctæ Triadis lux fulsit oculis;  
 Amplius at fugit lumina mœsta jubar:  
 Non secus ac fulgur, quod sese proripit ante,  
 Quam splendore oculos exaturare queat.  
 Ast illi, si te arripiam, Trias, haud iam ego natum  
 Me querar. Optanda namque ego sorte satius.  
 At mihi sis, quæso, sis, optime Christe, saluti,  
 Extractumque gravi transfer ad astra luto,

"Ἐνά νόος καθάρως σε φαίνετατον ἀμφιγορευεῖ,  
Μηκέθ' ὅπ' σκιερῆς κρυπτόμενος νεφέλης.

ΠΗ *Εἰς τὴν αὐτοῦ ψυχήν στιχοὶ ἡμίμαχοι.*

Τι σοι θέλεις γενέσθαι; Καὶ δακτύλιε τυραννεῖν,  
Ἦν ἔμην ἔρωτώ. 10 Τὴν σφενδόνην ἔλίσσω,  
Τι σοι μέγ', ἢ τί μικρὸν Κρύπτουσαν, εἰ κρύπτου-  
Τῶν τιμῶν βροτοῖσι; [το,  
Ἐ Ζῆται μόνον τι λαμπρὸν, Φαίνουσαν, εἰ φαίνοιτο; —  
Καὶ δώσωμεν προθύμως. Θέλεις τὰ Μίδεω σοι  
Θέλεις τὰ Γυγέω σοι Τοῦ πλουσίου θανόντος,  
Τοῦ Αὐδίου γενέσθαι, 15 ἢ χρυσοῦς ἦν τὰ πάντα,

Α Χρυσοῦν φέροντα λιμὸν, Καίρου φρύαγμα πίπτον,  
Εὐχῆς δίκην ἀμέτρου; Ἦν αἰριον καθεσθῆς  
Θέλεις λίθου διαυγέει, 30 Κάτω βλέπωντα πεινῶν,  
Πλάτῃ τε γῆς λιπώσης, Ἄλλου τραχηλιῶντος,  
20 Καὶ ποιμνίων ἀριθμῶν, Ὅς ἦν παραστάτης σοι,  
Βῶν τε καὶ καμηλῶν, Τυχὸν δὲ καὶ κακίον τις;  
Οὐ ταῦτα δώσωμέν σοι· Θέλεις γάμψ δεθῆναι,  
Λαθεῖν γὰρ οὐδέ λῆθον, 35 Βλακείμασιν ἀνάγνοις,  
'Ἄλλ' ὅτε ἔμοιγ' ἀνυστόν. Καίροις δὲ συστραφῆναι;  
25 Ἐβρῆψα γὰρ μερίμνας, Θέλεις νόσον γλυκεῖαν,  
'Ἄψ' οὐ θεῶ προσῆλθον. Εὐτεκνίας μερίμναν;  
Θέλεις θρόνους τε κ' Εὐτεκνίαν δ' ἄν εἴπω  
[ἀρχαί, 40 Δυστεκνίαν, τί φησῆσαι;

982-983 Ubi mens pura circa te luce circumfluente choreas agit,  
Non jam sub umbrosa nube cooperta.

LXXXVIII. Ad suam animam carmen Anacreonticum.

Quidnam tibi vis fieri?  
Animam meam interrogo,  
Quid tibi magnum, quidve parvum?  
Ex his quæ in pretio sunt apud homines?  
5 Postula modo quid splendidum,  
Et dabimus tibi perlibenter.  
Vis tibi, quæ Gyges  
Ille Lydius habuit, consequi,  
Et annulo regnare,  
10 Palam invertens,  
Quæ illum tegebatur, si ipsa tegebatur,  
Et monstrabat, si ipsa monstraretur?  
Vis tibi Midæ opes  
Qui in divitiis obiit,  
15 Cui aurum fiebant omnia,  
Auri que afferbant famem,  
In pœnam voti insatiabilis?  
Vis gemmas pellucidas,  
Et jugera pinguis terræ,  
20 Et numerosa pecorum armenta,

Tum boum, tum camelorum?  
Nou hæc dabimus tibi;  
Ea enim accipere nec tibi utile est,  
Nec ego præstare possum.  
25 Projeci enim omnes curas,  
Ex quo ad Deum accessi.  
Vis thronos et imperia  
Temporis fastum labium,  
Ut crastino die humi sedcas,  
30 Humiles in terram demittens oculos,  
Alio superbiante,  
Qui tibi prius astabat,  
Forte etiam nequissimus?  
Visne conjugio alligari,  
35 Molli et impudica inertia,  
Et temporibus circumagi?  
Vis morbum dulcem,  
Amplæ prolis curam?  
Felicem fecunditatem si dixerō  
40 Infelicem, quid tu dixeris?

\* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 120, pag. 182.

24 Κρυπτόμενος. Reg. 39 κρυπτόμενος.  
LXXXVIII. Τ.Ι.Τ. Εἰς τὴν. Vat. πρὸς τὴν.  
11 Κρύπτουσαν. Quæ tecta sum tegebatur.  
12 Φαίνουσαν. Et detecta sum detegebat.  
14 Τοῦ πλουσίου. Cui mors ex divitiis obtigit.  
Vat. πλουσίου.  
15 ἢ χρυσοῦς. Sic Coisl. Edit. χρυστός.  
16 Φέροντα. Vat. φέροντι. Coisl. πορίζων, et Vat.  
ad marg.  
23 Ἄψον. Coisl. κρείσσον.  
32 Σοί. Coisl. σοί.  
35 Καίροις δὲ συστραφῆναι. Id est, auram sequi; ex dominantium aulæque rationibus fidem et mores componere. Gaulyer., simulque cum tempore a'ripi. Gallice, passer avec le temps, avec le monde: sic Apost. 1 Cor. vii, 29: Tempus breve est: reli-

quum est, ut et qui habent uxores, tanquam non habentes sint: præterit enim figura hujus mundi. Utrum sit genuinus Gregorii sensus, pronuntiat æquus rerum æstimator.

38 Εὐτεκνίας. Amplæ prolis, vel proæ.  
39 Εὐτεκνίας. Alter: Proquam prolem si dixerō improbam, quid dictura es? Æque nimirum contingit bonos malosque, felices et miseros suscipi liberos, cumque ipsa proborum cura morbus sit, quid improborum et miserorum? Quanta discretio! — Benedictini, post Billium, male verterunt, ut videntur, punctum interrogativum ponendo post δυστεκνίας, et ante subaudiendo particulam disjunctivam ἢ, felicem fecunditatem dicamne aut infelicem? quid dixeris? CAILLAU.

#### METRICA VERSIO.

Hic ubi mens, non jam tenebrosa condita nube.  
Te circum dulces læta agit usque choros.

LXXXVIII. AD SUAM ANIMAM CARMEN ANACREONTICUM.

(Billio interprete.)

Quidnam tibi requiris? Lydi tibi venire,  
Percontor ipse mentem, Per annulumque versum  
Parvum quid aut quid in Regno statim potiri,  
Tibi videtur esse [gens Qui tectus hunc tegebatur,  
De rebus hujus ævi? Patensque detegebat?  
Tantum petas quid am- Sortem Midæne poscis,  
[plum, Cui dives obtigit inors,  
Daboque perlibenter, Dum quod tenet sit au-  
Sortemne Gygis optas [rum;

B Sic aureamque sentit  
Famem, peritque, votum  
Miser luens iniquum?  
Claras cupisne gemmas,  
Terras cupis feraces,  
Multum pecusque, iul-  
[tos  
Bovesque cum camelis?  
Non hæc dabo: tibi nam  
Nec ista profutura,  
Dari queant nec a me.  
Curas enim fugavi,  
Cum me dedi Tonanti.

Thronosque temporis-  
[que  
Fastum petis caducum,  
Cernaris ore mœsto,  
Ut cras humi sedere  
Alio superbiante,  
Astare qui solebat  
Tibi, malusque forte  
Tæda cupis ligari,  
Philtrisque non pudicis,  
Sequi levisque tempus?  
Morbum cupisne dulcem,  
Curamque prolis amplæ;

τίλεις λόγος βοῶσθαι,  
 Καὶ συλλέγειν θέατρα;  
 Ποθεὶς νόμου πιπράσκειν  
 Οὐκ ἐνδίκως παλαισμοῖς,  
 45 Φέρετε τε καὶ φέρεσθαι  
 Πρὸ βημάτων ἀθέσμων·  
 Ἀγχῆν θέλεις νικάσσειν,  
 Πένων ἀρήϊόν τε,  
 Καὶ στέμμα τ' ἐξ ἀγώνων,  
 50 Θήροκτόνον τε κάρτος;  
 Ποθεὶς κρότους ἐν ἄσπει,  
 Καὶ χάλκεος τυπούσθαι;  
 Σκιδὼν θέλεις ὄνειρων,  
 Μεταβρέουσαν αἰῶνα,

55 Ῥοῖζον βέλουσ ἀνίχου,  
 Ἰβίον χερὸς κροτούσης;  
 Τί γὰρ μέγ' εὖ φρονοῦσι  
 Τῶν σήμιρον μὲν ὄντων,  
 Ἐς αἶριον δ' ἀπόντων·  
 60 Ἄν καὶ κακοὶ μέτ-  
 [ιστιν,  
 Ἄν οὐ συνέρχεται τε  
 Ἐντεῦθεν ἐξοῦσι;  
 Τί οὖν; ἐπεὶ τὰδ' οὐχί,  
 Τί σοι θέλεις γενέσθαι;  
 65 Θέλεις θεὸς γενέσθαι,  
 Θεὸς, Θεοῦ μεγίστου  
 Παραστάτης φαινός,

Α Ἐν ἀγγέλοις χορεύει;  
 Ἰβί, πρόβαινε, ταρσοῖς  
 70 Ὀξυπέτερον μανιοῦνης  
 Κυκλομένην πρὸς ὄψος.  
 Ἐγὼ πτερὴν καθαίρω·  
 Ἐγὼ λόγος ἐπαίρω,  
 Ὃς εὐπετέρων τιν' ἔδριν  
 75 Ἐς αἰθέρα προπέμψω.  
 Εὐ δ', εἰπέ μοι, κάκα-  
 [στον  
 Ἄ σαρκίον δυσώδες,  
 Ἐπεὶ συνεζύγην σοι,  
 Ἢ δεσποτὶς μαγείρω,  
 80 Τί σοι θέλεις γενέσθαι,

Πρὸς τὸ πνοῆν κρατεῖσθαι;  
 Οὐ γὰρ πλέον χρωστωῦ.  
 Κἂν πολλ' ἔχειν βιάζῃ  
 Θέλεις τράπεζαν εἰπνοῦν  
 85 Μύρων τε, καὶ μαγεί-  
 [ρων  
 Λοφισμοσιν περισσοῖς;  
 Καὶ βαρβήτων χερῶν τε  
 Κροστῆματ' οὐκ ἀνοίστρα;  
 Ἄθρων κλάσεις τε παίδων  
 90 Κινοῦμένων ἀνάνδρωσ,  
 Καὶ παρθένων εἰγμοῦς  
 Γυμνομένων ἀθέσμων;

Vis sermonibus celebrari,  
 Et conventus agere?  
 Vis leges vendere  
 Injustis artibus;  
 45 Trahere et trahi  
 Ad nefanda tribunalia?  
 Hastamne cupis vibrare,  
 Spirans quid mavortium,  
 Et coronam ex certaminibus,  
 50 Et ad occidendas feras robur?  
 Expelis plausum in urbe,  
 Atque æneus fingi?  
 Umbram cupis somniorum,  
 Diffluentem aërem,  
 984-985 55 Strepitum sagittæ sine vesti-  
 Sonum complote manus? [gio,  
 Quid enim magnum est sapientibus,  
 Ex iis rebus, quæ bodie adsunt,  
 Et cras aberunt;  
 60 Quarum et mali participes sunt,  
 Quarum nihil nos comitatur  
 Hinc discedentes?  
 Quid ergo? quandoquidem hæc non dantur,  
 Quid tibi vis dari?  
 65 Visne deus fieri,  
 Deus, Dei maximi

41 Ἀλόγως βοῶσθαι. Sermonibus celebrari, ob eloquentiam.

42 Συλλέγειν θέατρα. Leuvenclaus, cogere theatra.

43 Πιπράσκειν. Coisl. et Vat. παράσσειν, quod sequitur Billius: turbare visne leges?

51 Ἐν ἄσπει. Coisl. πολίγυς, oppidis  
56 Χερὸς κροτούσης. Manus plaudentis. Vat. χερὸς.

Comes splendidus,  
 Cum angelis choros ducens?  
 Age, progredere, pennas  
 70 Celeriter studi  
 In cælum convertens.  
 Ego pennas purgabo,  
 Ego verbis tollam,  
 Ut agilem quamdam avem  
 75 Ad æthera deducam.  
 Tu vero, dic mihi, nequissima  
 Caruncula fetida,  
 Quandoquidem sociata tibi sum,  
 Ut domina coquo suo,  
 80 Quid tibi vis dari,  
 Ad vitam servandam?  
 Neque enim quidquam amplius debeo,  
 Quamvis plurima per vim habere velis.  
 Vis mensam fragrantem  
 85 Unguentis, et coquorum  
 Supervacaneis artibus?  
 Vis lyrarum manuumque  
 Pulsationes, non sine cæstro libidinum?  
 Vis venustorum fractos motus puerorum,  
 90 Effeminate se moventium,  
 Saltationes et choreas puellarum  
 Inboneste nudatarum?

59 Ἐς αἶριον. Vat. τῆν αἶριον.

69 Ταρσοῖς. Coisl. et Vat. ταρσοῖς ὀξυπέτερον. Age, procede, pennis studi celeriter volantis instructa cælum pete.

72 Καθαίρω. Coisl. καθαίρων. Mox ætherum.

76 Εὐ δ' εἰπέ. Hic in Vat. aliud carmen incipit cum hoc titulo Πρὸς τὸ σῶμα, ad corpus.

81 Πνοῆν. Coisl. πνοῆ.

92 Ἀθέσμων, ἀθέμων.

## METRICA VERSIO.

In qua boni maline  
 Plus aut situm, fugit me?  
 Lingua cupis disertia  
 Amplos tenere cœtus?  
 Turbare visne leges,  
 Artes per baud honestas,  
 Simulque ferre, ferri  
 Ad tribunal nefandum?  
 Vibrare poscis hastam,  
 Ardens amore belli;  
 Lanrumque triumphaphem,  
 Ferisque ferre lethum?  
 Plausum in urbe quæris,  
 Ut æream figuram?

Insomni cupis sic  
 Umbram, lves et auras:  
 Sonum cupis sagittæ,  
 Quæ non relinquit ullam  
 Vis notam peractæ:  
 Sonum petis, manus  
 [quæm  
 Plaudens solet movere?  
 Sanis enim quid ingens  
 Horum queat videri,  
 Quæ sunt modo, modo  
 [non;  
 Quæis et mali fruuntur:  
 Quæ nosque non sequun-  
 [tur,

B Mors atra cum rapit nos.  
 Hæc ergo cum negen-  
 [tur,  
 Quidnam tibi requiris?  
 Deusne gestis esse,  
 Deus Dei supremi  
 Fulgore plenus astes,  
 Ducens choros beata  
 Cum cœlitum phalange?  
 Age, iam moveto pennas  
 Curæ, volaque velox,  
 Ac prompta tende sur-  
 [sum.  
 Pennas ego repurgo;  
 Verbis ego veho te;

Te nam, velut voluerem  
 Ad astra celsa mittam.  
 Dic ast, olens caro, mi,  
 Heram Deus coco me  
 Quando meo ligavit,  
 Quidnam petis, queas ut  
 Vitæ dies tueri?  
 Nam stringor hoc ad  
 [numm,  
 Licet petas ducenta.  
 Mensas odore poscis  
 Gratas, cocique scitis  
 Technis, lyraque pulsus  
 Libidinem cientes,  
 Juvenum levesque saltus,

Ἄ τοις πότοις τυποῦσιν  
 Ὅσοι φιλοῦσιν ὄβριον,  
 95 Τὸν μαινόμεν ἑτοίμως  
 Ὑποφλέγοντες οἶνον.  
 Ταῦτ' εἰ θέλεις παρ' ἡμῶν,  
 Ἐχεις μὲν, ἀγγόνην δέ.  
 Ταυτὰ τοῖς ἀπλήστοις;  
 100 Ἐγὼ φίλοις περιέω.  
 Οἷός σε πέτρωνος τις  
 Αὐτώροφος καλύπτει,  
 Ἡ μικρὸν ἔργον ὄρας,  
 Εἰ δέ τι καὶ πονήσας.  
 105 Τὸ δ' ἔσθος ἢ καμῆ-  
 [λων  
 Τρίχες, νομῶ δικαίων,  
 Ἡ καὶ δέρος, παλαιᾷ;  
 Γυμνώσεως κάλυμμα.  
 Στιδᾶς μὲν ἢ τυχοῦσα,  
 110 Ποῶλ, κλάδοι τε θά-  
 [μιων  
 Ἄπλωμα πορφυροῦν τι,  
 Καὶ συμπόταις ἀταρβές.  
 Τράπεζα δ' αὐτόθεν σοι  
 Γλυκὴ πνεῦσα ἀνέλωθα,  
 115 Ἄ γῆ φιλῆ διδώσιν  
 Ἀετῆρα δῶρα πᾶσιν.  
 Ἐπαὶ δ' ἐθήκαμέν σε,  
 Καὶ θρέφομεν προθύμως.

Α θέλεις φαγεῖν; ἔχ' ἄρτον.  
 120 Ἐχ' ἄλειψ', εἰ παρείη  
 Τετρημένω ποθεῖς δέ  
 Πίθω κακῶς ἐπαντλεῖν  
 Θύμος θ' ὄνο μετροῦμεν,  
 Ἄπραγματεύον ὄνον  
 Ἐνδοεῖα δ' ἄλλο μεῖζον.  
 125 θέλεις πλεῖν; βρούει  
 [σοι  
 Ἐμὸν γὰρ οὐ σχολή σε  
 Ἐγὼρ, κρατῆρ ἀειφῶρος,  
 Πότον μᾶθης ἄποιον,  
 Ἄκλήματων γάνυσμα.  
 Ζητεῖς δέ καὶ τρυφῶν τι;  
 130 Μηδ' ὄξινος φθονεί-  
 [σθω.  
 Ἄλλ' οὐ τὰδ' ἀρκεῖσαι σοι;  
 Τετρημένω ποθεῖς δέ  
 Πίθω κακῶς ἐπαντλεῖν  
 Τὰς ἡδονὰς ἀπλήστοις;  
 135 Ἄλλον ποθεῖς ποτι-  
 [σθῆς  
 Ἐμὸν γὰρ οὐ σχολή σε  
 θάλλειν σὺνκονον ἐχθρόν,  
 Ἴν' ὡς ὄρις κρυμωθεῖς,  
 Θέρμη δ' ἔπειτα λυθεῖς,  
 140 Ἐγκλιπῶς με τρώσῃς.  
 θέλεις δόμους ἀμέτρος  
 Χρυσωρόφους, γραφῆς τε

Quæ conviviis affingunt,  
 Quotquot libidini student,  
 95 Lymphatum promptis animis  
 Succedentes Bacchum?  
 hæc si requiris a nobis,  
 Habebis quidem, sed suspendium.  
 Talia insatiabilibus  
 100 Ego amicis tribuo.  
 Domus te saxea quædam,  
 Tectum nativum præbens tegat,  
 Aut iugurium, unctus opus horæ,  
 Si forte opus est aliqua elaboratione.  
 105 Vestis autem tibi sit, aut camelorum  
 Pili, more justorum,  
 Aut pellis, veteris  
 Nuditatis tegumentum.  
 Lectus aut tibi vulgaris,  
 110 Herba, rami virgultorum,  
 Mantile purpureum quid,  
 Quod convivæ non horrescant.  
 Mensa autem ex his tibi  
 Dulce spirans surgat,  
 115 Quæ alma tellus dat  
 Inelaborata omnibus dona.  
 Quoniam autem te discumbere fecimus,

95 Τυποῦσιν. Quæ in conviviis representant.  
 98 Ἐχεις μὲν. Gaultier. ἔχεις. Habebis a me, non hæc quidem, sed suspendium.  
 101 Πέτρωνος τις. Domus quædam saxæa, rupes.  
 102 Αὐτώροφος καλύπτει. Vat. αὐτώροφον καλύπτει.  
 106 Δικαίων. Sanctorum virorum, ut propheta.  
 111 Πορφυροῦν τι. Arcta mappa, nigrum quid, et combonibus intactum, ab eis securum. Forte etiam nuda humus. — Ita Combefisius, sed male, cum sensus sit evidenter, lectum vulgarem, herbam, virgulta esse loco purpurei tapetis. CAILLAV.

Etiam pascemus libenter.  
 986 987 Vis comedere? sume panem,  
 120 Sume potentiam, si adis;  
 Sed autem tibi sit obsonium,  
 Et cæpe, quod non metiemur,  
 Nullo labore parabile obsonium;  
 Fames etiam aliud est obsonium majus.  
 125 Vis bibere? fuit tibi  
 Aqua, crater semper manans,  
 Potus ebrietatem non pariens,  
 Sed hilaritatem, cujus non datur Bacchus.  
 Vis autem quibusdam fari delictis?  
 130 Aceto non paratur.  
 Sed hæc tibi non sufficiunt?  
 E perforato vis  
 Dolio nequiter haurire  
 Voluptates, quibus expleri non potes?  
 135 Alium quæres, qui tibi suppediet.  
 Mihi certe non vacat te  
 Fovere domesticum hostem,  
 Ut, velut anguis frigidus,  
 Calore deinde solutus,  
 140 In sinu me vulneres.  
 Vis amplas domos,  
 Aureas, picturæ

122 Θύμος θ' ὄν οὐ. Ita Vat. et Gaultier. Edit. καὶ δόμον.  
 126 Ἀειφῶρος. Ita Coisl. et Gaultier. Edit. ἀειφῶρος.  
 128 Ἀκλήματων γάνυσμα. Leuvenclaus oblectamentum e palmito non proveniens.  
 130 Φθονεῖσθω. Ita Coisl. Edit. φθονήσθω.  
 132 Τετρημένω. Ingeniose Gregorius ventrem inexplibilem comparat dolio perforato, quod trajicit aqua largiter infusa, neque potest implere.  
 138 Κρυμωθεῖς. Frigore percussus, deinde calefactus.

## METRICA VERSIO.

Qui turpiter movent se:  
 Et virginum choreas,  
 Quæ corpus indecore  
 Nudant suum vocatæ,  
 Cum cœnat is cui Venus  
 Arridet, ac libenter  
 Qui se Baccho perurit?  
 Hæc si requiras a me,  
 Tibi restis est paratus.  
 Hæc do meis amicis,  
 Quois nil potest sat esse.  
 Rupes domus tibi sit,  
 Quæ sponte membra ve-  
 [let;  
 Aut si labor ferendus,

Hora teratur una.  
 Sit vestis aut cameli  
 Pili, velut prophetæ,  
 Aut nuditatis tegatur  
 Antiqua pelle vivi,  
 Vulgaris et thronus sili,  
 Ilerbæ, frutexque cæsus,  
 Non sæva conhibenti.  
 Jam mensa dulces spirans  
 Sit quod dat alma tellus  
 Nullo labore cuivis.  
 At quando te lucavi,  
 Aleris haud gravatim  
 Cibos cupisne? Panem

B Habes, quid aut farinae.  
 Obsonium tibi sal,  
 Quantum volesque cæpæ,  
 Obsonium laborem  
 Quod nescis: alterumque  
 Majus, fames incensens.  
 Potum cupisne? Lympha  
 Fluit tibi perennis,  
 Potus movere mentem  
 Qui nescit, et voluptas  
 A vitibus remota.  
 Si lautius petis quid,  
 Negatur haud acetum.  
 Sin hæc tibi sat haud  
 [sunt,

Sed vis ut effluenti  
 Vasi male voluptas  
 A me ingeratur usque,  
 Quæras licet tibi qui  
 Ministret ista. Nam non  
 Domesticum vacat mi  
 Hostem sinu fovere,  
 Serpentes instat, ut cum  
 Relovero te rigentem,  
 Me vulneres repente.  
 Amplas domosne po-  
 [scis  
 Anrata tigna queis sint,  
 Pictæque tam perite

Καὶ φηγίβος σοφισμοῦς, Οἱ ζῆτε τὸ πρὸς ὄραν, Ἀ δ' ἤθονος σὺλψασ. Οὕτω μὲν αὐτὸς αὐτῷ  
 Κινουμένους σχεδὸν τι· Μηδὲν πλέον βλέποντες. Πῆς τις σοφῶν λαλήσει.  
 145 Πλακὸς τε λάμψην Τοῖς δ' εὐγενῶς βιοῦσιν, Ζωῆς δὲ μενούσης. Ὅς δ' οὐ θέλει λαλήσει,  
     'ἀθρᾶς Ἐπαξίως τε μοίρας Ἥ δ' ἔστιν, ὡς ἀνεύρον, Μάτην βίον παρήθεν,  
 'Αντίχρον, πολύχρον; 160 Τῆς ἐκ θεοῦ κραβελ- [σης] 180 Εἰ περ μάτην παρή-  
 θείεις περιβρέουσαν Ἐφ' ἡλιῶν πάχει μου [θεις] [θεν],  
 'Ἐν θαυτοῖς τε πλοῦτον, (Σκόπει πένθος ἔγκον), Μὴ σὺν κακῷ μεγίστη.  
 150 Γελώμενον τε κάλλος Ὅταν τροφῆν χορηγῷ; 165 Γομφαίαν, ὠθεόφρον. ~  
 Τοῖς σωφρονεῖν μαθοῦσιν, Διελθέ μοι φλογώδη θείων γενεῶ γεωργῶς  
 'Ἐμοὶ δὲ καὶ μάλιστ' 165 Γομφαίαν, ὠθεόφρον. ~ Φυτῶν λόγῳ θαλλόντων, ~  
 'Ἢ κάλλος ἔστιν εἶσω; Ὅταν μ' ἐστέρησεν ἐχθρὸς Φυτῶν λόγῳ θαλλόντων, ~  
 Τοῖς μὲν κάτω δὴ ταῦτα Ὅταν μ' ἐστέρησεν ἐχθρὸς Φυτῶν λόγῳ θαλλόντων, ~  
 155 'Υμῖν βροτοῖσι φάσκω, Ὅταν μ' ἐστέρησεν ἐχθρὸς Φυτῶν λόγῳ θαλλόντων, ~

Οὕτω μὲν αὐτὸς αὐτῷ  
 Πῆς τις σοφῶν λαλήσει.  
 Ὅς δ' οὐ θέλει λαλήσει,  
 Μάτην βίον παρήθεν,  
 180 Εἰ περ μάτην παρή-  
 [θεις] [θεν],  
 Μὴ σὺν κακῷ μεγίστη.

(ΠΘ. *Εἰς τὴν νόσον.*)

'Ἦν, ἦν, ὄτ' ἦθον· ἀλλὰ νῦν εἰμ' ἄχλος· ἄ  
 ὄτε πρὶν ἦρθην, οὔτε νῦν καταστάλην.  
 'Ἄνθειν, ἀπαθεῖν, ἄλλο· οὐκ ἄλλος δ' ἐγὼ.

Ei sculpturæ egregia opera,  
 Quæ moveri pene videntur?  
 145 Vis tabulæ nitorem elegantis,  
 Colorum concentu multiplicique flore collucen-  
 [tem]?

Vis diffulentem  
 Vestem, ex his quæ non liceat tangere,  
 In digitis magnas opes gestare,  
 150 Eâ pulchritudinem quam irrident,  
 Qui sapere didicerunt,  
 Ego vero maxime,  
 Qui solam puto pulchritudinem, quæ est interna?  
 Hæc quidem humi jacentibus verba  
 155 Vobis hominibus dico,  
 Qui vivitis iu horam,  
 Nihil ultra intuentes.  
 Iis autem, qui honeste vivunt,  
 Et digne illa parte,  
 160 Quæ a Deo immista est  
 Luteæ mezæ molī

(Vide pauperis superbiam),  
 Qualem cibum subministro?  
 Prætergredere mihi flammam.  
 165 Gladium, tu qui divina sapis.  
 Divinarum esto colonus  
 Plantarum Verbo Dei virentium,  
 Quibus me privavit hostis  
 Voluptate spolians.  
 170 Rursus ad lignum accede  
 Vitæ semper manentis.  
 Hæc autem est, ut comperi,  
 Maximi Dei cognitio,  
 Luminis unius trifulgentis,  
 175 Ad quem omnia tendunt.  
 Sic ipse secum  
 Quisquis sapiens est, loquatur.  
 Qui autem non vult ita loqui,  
 Frustra vitæ curam peragit,  
 180 Si modo frustra peragit,  
 Ac non maximo suo malo.

988-989 LXXXIX. In morbum.

Fuit, fuit, cum florerem; sed nunc exarui.  
 Neque tunc sublatus, neque nunc animo fractus sum.  
 Florere, deflorescere, aliud est; non alius autem ego.

\* Scriptum post an. 1383.— Alias Toll. 19, pag. 100.

144 Κινουμένους. Ita Vat. Edit. κινουμένων.  
 145 Πλακὸς τε λάμψην ἀθρᾶς. Coisl. λάμψην  
 πλακὸς δ' ἀθρᾶς.  
 148 Τῶν ἀθίκτων. Ex his, quæ intactæ plerum-  
 que servantur.  
 155 Βροτοῖσι φάσκω. Vat. λέγω βροτοῖσι.  
 162 (Σκόπει πένθος ἔγκον). Leuvenclausi: Vide

pauperis amplitudinem, qualem his alimoniam sub-  
 ministrem, vel vide qualem ego pauper superbus ci-  
 bum ministrem.  
 171 'Ἄσ μερούσης. Sempiterna.  
 176 ὄτω. Sic Coisl. Edit. οὔτος.  
 2 Ἠρθῆν. Nec prius elato sui animo, nec tunc  
 sum dejecto.

METRICA VERSIO.

Formæ, quæ ut ipsas  
 Vita frui putare?  
 Tabulæ decus refulgens  
 Vario colore factæ?  
 Cupine diffulentes,  
 Tangique quas nefas sit,  
 Vestes, in annulisque  
 Opes habere magnas:  
 Formanque, quam, sapit  
 [qui],  
 Ridetque, despicitque,  
 Præ cæteris ego, qui  
 Verum situm decorem  
 In mente credo sola?  
 Hæc verba dico vobis,  
 Quorum jacens humi cor

Præsens quod est requi-  
 [rit],  
 Plus nilque contuetur.  
 At vita queis honesta  
 Agitur, et ut meretur  
 Pars, quam Deus superne  
 Carri dedit lutosæ  
 (Egentis en tumorem),  
 Qualem cibum ministro?  
 Fac transeas rubentem  
 Eusem, Deum enlis qui;  
 Sis arborum Dei, quæ  
 Semper virent, colonus:  
 Queis læta me sequentem  
 Orbavit asper hostis.  
 Adito rursus ævi

Lignum citus perennis,  
 Quæ notio Touantis  
 Est, ut mihi videtur,  
 Qui lumen est trifulgens,  
 Quo quidquid est refer-  
 [tur].  
 Sic quisque mente sana

Secum frequens loque-  
 [tur].  
 Quod si loqui recuset,  
 Frustra dies peragit.  
 Frustra quid ipse dico?  
 At in malum pertingens

LXXXIX. IN MORBUM.

(A. B. Caillan interprete.)

Florens fui quondam; ecce nunc exarui:  
 Nec tunc superbus, mente nec fractus modo.  
 Florere, vel non, differunt; sed non ego.

Ἐξ ἱατρῶν πάρειμι τοῦτο κερδάνας,  
 5 Τὸ μὴ τι, Χριστέ, σοῦ φέρειν ἀνώτερον,  
 Παρ' οὐ τὰ πάντα, καὶ τὸ φαρμάκων σθένος.  
 Ἰδοὺ τὰ θερμὰ. Τὴν κολουμβήφρον ἔχει.  
 Πού εἰ ἀγγελὸς μοι; διῦρο, φαρμάσσοις ὕδωρ.  
 Εἰ δ' οὐ, οὐ, εὐτερ, εἶπε, καὶ παγήσομαι.  
 10 Πέπληγμ'· ἔχω τι κέντρον εἰς Θεοῦ φθόν.  
 Οἷδ' εὐ πεπονώθω. Ἄλλ' ἐπίσχευ τὴν νόσον.  
 Εἰ δ' οὐ φίλων σοι, ὅς γε καρτερῶς φέρειν.  
 Ἐξηπόρημα, Χριστέ μου· καὶ τί δράσω;  
 Κριτὴς μὲν εἰ δίκαιος, ἀλλὰ καὶ πρῶτος.  
 15 Πού σου τὸ χρηστὸν; ἢ μόνω λελήσμεθα;  
 Ἐρρῆψεν, ἐρρῆψέν με συγχρόως Σάταν.  
 Σὺ δ' ἐκδέδωκας τῷ κακῷ· τίς αἰτία;  
 Οὐχὶ πάτησον σκορπίων ἐλπίζομεν;

A Τί ταῦτα, Χριστέ; τοῖς κακοῖς αἰχϋνομαί,  
 20 Καὶ τοῖς ἀρίστοις, οὐκ ἔχων στάσιον κακῶν·  
 Οἱ μὲν γελῶσι, τοῖς δ' ὀλώλας ἐλπιδες.  
 Καθ' ἡμέραν θνήσκω τε, καὶ λείπω βίον.  
 Εἰ μὲν δίκαιός, ὡς κακός, ποῦ χρηστότης;  
 Εἰ δ' οὐ δίκαιός, ποῦ ποτ' ἔνομος κρείττις;  
 25 Σκοπὸς τίθειμαι πᾶσι, καὶ τοξεύομαι.  
 Στήτω ποθ' ἡμῖν ὁ φθόνος, στήτω ποτέ.  
 Χρόνῳ, νόσῳ κέκμηκα, τοῖς φίλων κακοῖς.  
 Ἄλλ' οὐ θέλεις; πρὸς σ' ἔρχομαι. Δίδω καίρα. —  
 Ὅλωλ', ἔλωλα συμφοραῖς· σοὶ δ' ἔλλυμαι.  
 30 Σὺ γὰρ Θεός μου. Σὺ ζῶσον λύσις κακῶν  
 Νεκρῶ πνέοντι μικρὸν, ἢ λυτρὸν βίον.  
 Τί τῆδε μοχθῶ τοῖς κακοῖς ἐσπεγμένους,  
 Ἐθῶνου πάλαισμα, καὶ γέλωις τοῖς πλεῖστοις;

A medicis hoc lucratus sum.  
 5 Scilicet nihil te, Christe, existimare superius,  
 A quo omnia, et medicamentorum efficacia.  
 En calidas. Piscinam habeo:  
 Unde autem mihi angelus? veni, tempera aquam.  
 Sin minus, tu, Salvator, loquere, et restituar.  
 10 Percussus sum; habeo stimulum ad Dei timorem.  
 Novi beneficium. Sed pelle morbum,  
 Sin minus gratum tibi, da fortiter ferre.  
 Animo defeci, Christe mi; et quid faciam?  
 Judex quidem es justus, sed et mitis.  
 15 Ubi tua benignitas? an soli in oblivione sumus?  
 Dejecit, dejecit me concidens Satanas.  
 Tu vero tradidisti me malo; quæ causa?  
 Nonne calcare scorpiones speramus?  
 Quid hæc, Christe? malos erubescio,  
 20 Et optimos, non habens requiem malorum.  
 Illi quidem ridet, his autem perierunt spes.  
 In diem morior, et linquo vitam.  
 Si quidem juste, ut malus, ubi tua clementia?  
 Si autem non juste, ubi tandem justum iudicium?  
 25 Scopus positus sum omnibus, sagittis pector;  
 Cesset tandem nobis invidia, cesset tandem.  
 Tempore, morbo deficio, amicorum malis.  
 At non vis? ad te accedo; da dexteram.  
 Perii, perii calamitatis: tibi vero pereo.  
 30 Tu enim Deus meus. Tu caliginem solve malorum  
 Mortuo spiranti paululum, aut tristem habenti vitam.  
 Quid hic laboro malis constrictus,  
 Invidia luctatio, ludibrium plurimis?

5 Τὸ μὴ τι. Sic legit Muratorius cum Florentino codice et Salvinio. Mss. Ambr. habet τὸ μέ τι. Tres istos versus, quos etiam edidit Muratorius, composuisse ipsi videtur Gregorius, postquam medicis frustra couantibus ipsum ab aliquo morbo liberare, Christus eidem restituit salutem pristinam.

17 Τῷ κακῷ Florent. μ' εἰς κακῶν.

18 Ἐλπίζομεν. Vide Luc. ix, 19.  
 28 Ἄλλ' οὐ θέλεις. Leuvenclaus legit εἰ θέλεις, verum, si vis, Christe. Mox πρὸς σ' ἔρχομαι, ad te accedo. Ita Florent. Edit. προσέρχομαι. Forte irripuit versus iste qui cum rhythmo cæterorum non apprime consonat.

#### METRICA VERSIO.

Hæc nempe medica contulit manus mihi,  
 Nil æstimare, Christe, te super; omnia  
 A quo fluunt, virtusque succorum potens.  
 Piscina calidas prostat undas offerens.  
 Angelus at unde? Temperans aquam veni.  
 Sin loquere tu, Salvator, et salus erit.  
 Percussus ad Dei timorem suscitator:  
 Novi benignum. Pelle sed morbum gravem.  
 Sin tibi minus gratum, feram da fortiter.  
 Mens, Christe mi, defecit; et quid nunc agam?  
 Judex quidem tu justus, at lenis simul.  
 Ubi comitas? Soline derelinquimur?  
 Dejecit heu! me dissecans, humi Satan.  
 Sed tradidisti me malo. Cur, o bone?  
 Calcere nonne scorpiones fidimus?

B Quid ista, Christe? Tunc malus, tunc optimos  
 Ego erubescio, non habens requiem malis.  
 Illi quidem ridet; at his spes non manet.  
 Mors in dies venit, fugit vita in dies.  
 Si, quod malus sim, iure, quo clementia?  
 Sin absque iure, quo recessit æquitas?  
 Cunctis scopus ego sum, sagittis appetor.  
 Nobis cadat tandem, malus livor cadat.  
 Ætate frangor, febre, charorum malis.  
 Te non voleute, curro; præbe dexteram.  
 Perii malorum mole; sed pereo tibi.  
 Tu, mi Deus, tu solve noctem casuum  
 Parvum trahenti spiritum, aut mcestos dies.  
 Duris quid hic laboro constrictus malis,  
 Livoris atri lucta, risus plurimis?

"Ἄλλοις τὰ λαμπρὰ τοῦ βίου, λύσις δ' ἔμοι.

35 Καλεῖς, καλεῖς με. Προστρέχω. Δέδοικα δὲ

Τὸ πῦρ, τὸ χάσμα, τὴν ζῆσιν τοῦ κλουαίου.

Τίς Ἄβραμ δώσει με τοῖς κόλποις φέρων;

"Ἡ πόλις ἀνέστην ἐν βίῳ· τὰδ' ἔμπομαι.

Εἰ μ' αὐτόθεν λύσεις, οἰσά μοι τάδε.

40 Εἰ δ' οὐ λύσεις, φεῦ βίου! φεῦ ἐξόδου!

Τι με κρατεῖς, δεσμοῖτα, τὸν ἐλευθέρων;

Χριστὸς καλεῖ με. Κεῖσο τῆδ' ἔρρηκτός.

Δέχου με, ὤστερ. Πλὴν κάθαρσις ἐνδοξ.

41. *Εἰς τὸν ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοκῶν μόνον, τὴν πρῶτος καὶ τὴν μετέπειτα ἀπῆρε.*

Πρῶτος Καισάριος, ξυδὸν δῆος· αὐτὰρ ἔπειτα

Ἄ Γοργόνιον· μετέπειτα πατὴρ φίλος· οὐ μετὰ θρόνον

Μήτηρ. Ὡ λυπηρὴ παλάμη, καὶ γράμματα πικρὰ

Γρηγορίου! γράφω καὶ ἔμοι μόνον, ὑστατοῦ περ.

42. *Εἰς τὸν πάντων αὐτῶν τάφον.*

Ἄδασ ὁ μὲν γενέτην τε καὶ υἷα κυβερνᾶς

Κεῖθω Γρηγορίου, εἰς λίθος, Ἰσα φάν,

Ἄρφοτέρους ἱερῆς· ὁ δ' εὐπατρίειαν ἐδέχθη

Νόνναν σὺν μεγάλῳ υἱεὶ Καισαρίῳ.

5 Τὼς ἐδάσαντο ταφοῦς τε καὶ υἱάς. Ἡ δὲ πορεῖα,

Πάντες ἔνω. Ζωῆς εἰς πόθος οὐρανῆς.

Alis sint splendor vitae, solutio autem mihi.

35 Vocas me. Accurro. Timeo autem

Ignem, hiatum, et ardorem divitis.

Quis deferet me in sinum Abrahami?

Profecto multa pertuli in vita: alia autem spero.

Si me hinc solveris, tolerabilia sunt ista.

40 Si autem non solveris, heu vita! heu exitus!

Quid me tenes, captive, liberum?

Christus vocat me. Jace hic prociectus.

Recipe me, Servator. Verum purgatione indigeo.

XC. *In sui ipsius et parentum mortem.*

*Quo ordine parentes mortui sunt, describit poeta.*

Primus Cæsarius, communis dolor: at deinde

Gorgonium; tum postea pater dilectus; non multo post

Mater. O tristem manum, et scripturam acerbam

Gregorii! scribam et meam mortem, ultimi licet.

XCI. *In ipsorum omnium sepulcrum.*

Lapis unus patrem et natum inclytos

Tego Gregorius; unus, inquam, lapis, æqualia lumina,

Utrosque sacerdotes: alter nobilem excepi

Nonnam cum magno filio Cæsario.

5 Sic partitii sunt tumulos et liberos. Quod est ad profectiorem,

Omnes sursum. Unus iis amor vitæ cælestia.

\* Scriptum post an. 383. — Alias Murator. 120

\*\* Scriptum post an. 385. — Alias Murator. 110.

34 Ἄλλοις. *Subintelligi δὲς, id est, da aliis vite frui splendoribus, mihi vero concede obitum. TOLL.*

41 *Τι με κρατεῖς.* Anima loquitur cum corpore, ait Leuvenclaus, qui vertit: *Cur vinculorum injector, constrictam me tenes, quæ libera sum.*

XC. *2 Οὐ μετὰ θρόνον.* Sic, ut patet ex versione, legerunt Benedictini, qui emendationis fontem indicare prætermiserunt. Sic pariter antea πατὴρ φίλος pro πάτερ φῆς. CAILLAU.

XCI. *Τιτ. Εἰς τὸν πάντων.* Positum est hoc epi-

taphium utrique Gregorio, patri et filio: item Nonnæ et Cæsario. Jam enim Gregorio, cum viveret, constitutum erat ut in tumulo paternum corpus suum inferretur. Hujus autem epitaphii auctorem esse Gregorium agere crediderim. Quis enim existimet Gregorium scripsisse, uti in postremo versu legitur, se ob pietatem suam in cælestem patriam receptum fuisse? MURATOR.

5 *Τὼς ἐδάσαντο.* Hic versus in Reg. 991 cum epigrammate sequenti jungitur absque titulo.

#### METRICA VERSIO.

Sint pulchra vitæ cæsteris, finis mihi.

Vocas, vocas me; curro, sed diros terro

Ignes, hiatum divitis, et incendia.

Quis in sinum me collocahit Abrahæ?

Non pauca vivens pertuli, sed et feram.

Ferenda, si me solveris, sunt talia.

Quæ vita, si non solveris, quis exitus?

Quid me tenere vis, captive, liberum?

Nunc me vocat Christus: procumbens hic jace;

Me, qui lavandus, Christe salvans, suscipe.

XC. IN SUI IPSIUS ET PARENTUM MORTEM. QUO ORDINE

PARENTES MORTUI SUNT, DESCRIBIT POETA.

(A. B. Caillau interprete.)

Cæsarius primo, cunctis dolor: inde sepulta

B Gorgonium. Sequitur genitor: post, mater amata.

O tristem nimium dextram, scriptumque nefastum

Gregorii! Scribam ipse neam post omnia mortem.

XC. IN IPSORUM OMNIUM SEPULCRUM.

(A. B. Caillau interprete.)

Nobile par, natum cum patre, æqualia marmor

Unum et idem celo lumina Gregorios,

Ambo sacerdotes. Aliud sub tegmine Nonnam

Cum magna excepi Cæsario sobole.

Sic divisa piis cum natis busta. Profecti

Sursum omnes. Cunctis una cupido poli.

ΙΒ. Ἐπιτάφιος καὶ συντομὴ τοῦ αὐτοῦ βίου. Α Χριστῷ ζωοδότῃ. Γράψατε ταῦτα λίθοις.  
Χριστὲ ἀναξ, τί με σαρκὸς ἐν ἄρκεισι ταῖσδ' ἐπέθη-

[σας;

Τίπτε με τῷδε βίῳ θήκας ὑπ' ἀντιπάλῳ;  
Πατρὸς μὲν γενόμεν θεοιδός, οὐκ ὀλίγη δὲ  
Μητέρος· ἐς δὲ φάος ἤλυθον εὐξαμένης.  
5 Ἡἴξετο, καὶ μ' ἀνέθηκε Θεῷ βρέφος· ἀφροίτης δὲ  
Φερμῶν ἔρωτα χέεν ὄλης ἐμοὶ νυχτῆ.  
Χριστὸς μὲν δὴ τοια· τὰ δ' ὕστατα κύμασι βράσθην,  
Ἄρπαλέας παλάμας ἤραξα, σῶμα λύθῳ,  
Μοιρέσιν οὐ φίλοισι συνέβραμον, ἤρῳν ἄπιστα,  
10 Χηρῶθην τεκνῶν, πῆμασι γασσάμενος.  
Οὗτος Γρηγορίου βίος· τὰ δ' ἔπειτα μελήσει

ΙΓ. Ἄλλο εἰς αὐτόν.

Πρῶτα μὲν εὐξαμένη με θεὸς πόρε μητρὶ φασινῆ.  
Δεύτερον ἐκ μητέρος ὄρωρα ἔδεκτο φθῶν.  
Τὸ τρίτον αὐ θνησκοντά με ἀγνὴ κἀλώσεσ τράπεζα.  
Τέτατον ἀμφήχη μῦθον ἔδωκε λόγος.  
5 Πέμπτον παρθενίη με φθῶσι προσπέποιετ' ὄνειροις.  
Ἔκτον Βασιλῆν σύμπνοος ἰρὰ φέρων.  
Ἑβδόμον ἐκ βοθλίου με φερέσσιος ἤρασα κώλων.  
Ἔγδοον αὐ νόσοις ἐξεκάρθη χέρας.  
Ἐνάτον ὀπλοτέρῃ Τριάδ' ἤγαγον, ὧ Ἄνα, Πρώμῃ.  
10 Βέβλημαι δέκατον λάσειν ἤρὰ φθῶσι

XCH. *Epitaphium sui ipsius et compendium ipsius vite* .

Christe rex, cur me hisce carnis retibus illigasti?

Cur me huic vite subiecisti inimice?

Patre genitus sum Dei cultore, nec parva

Matre; ipsa precante, in lucem veni.

5 Oravit, et me puerum Deo consecravit: virginitatis autem

Ardentem mihi amorem infudit visio nocturna.

Hæc quidem Christus: postea fluctibus agitatus sum:

Rapaces manus pertuli: corpus debilitatum:

Incidi in pastores non amicos: infidelitates expertus sum:

10 Orbatus sum filiis: cessi calamitatibus.

992-993 Hæc vita Gregorii; quæ sequuntur, curæ erunt

Christo vite largitori. Inscribe hæc lapidibus.

XCH. *Aliud in se ipsum* .

Primo quidem oranti me Deus concessit matri inclytæ.

Secundo a matre donum accepit gratum.

Tertio deinde morientem me sacra servavit mensa.

Quarto utrinque acuto sermone donavit me Verbum.

5 Quinto virginitas me amicis complexa est somniis.

Sexto cum Basilio unanimis sacra tuli.

Septimo ex profundis gurgitibus vite dator eripuit.

Octavo deinde morbis expurgavit manus meas.

Nono juniore Trinitatem adveni, o Rex, Romæ.

10 Percussus denique lapidibus, etiam ab amicis.

\* Scriptum post an. 585. — Alias Bill. 54, pag. 97. \*\* Scriptum post an. 385. — Alias Murator. 121.

XCH. Τῆρ. In codice Coisliniano carmen istud jun-

gitur cum carmine xxi hujus sectionis, olim xxx.

3 Θεοειδός. Sup. lin. θεοειδοῦς.

8 Ἄρραξα. Sup. lin. ἐδοξθησα. Schol. Coisl.

χερῶν ἀρρακτικαῖς ἀδικουμένους ἤνευχα. Sin autem

admittatur Græca interpretatio: ἐδοξθησα ἀρρακτι-

καῖς σπουδαῖς, adjuxi rapacium hominum consilia.

10 Χασσάμενος. Sup. lin. ἀναγερθεῖσας.

XCH. ΑΒΣΚΕΜΤΥΜ. Epigramma istud in regio

codice 1272, triginta duobus versibus constat; ex

quibus Muratorius sex epigrammata confecit. In alio

codice Regio exhibetur cum hoc titulo, ὅσα ἐποίησα

μοι δυνατός. Quæcumque mihi fecit qui potens est.

Præclariora vite sue facinora recenset.

1 Πρώτα. Gregorius supra, in carn. xi, De vite

sua, vers. 70, se matri oranti divinitus concessum

a Deo scribit.

3 Αὐ θνησκοντα. Sup. lin. in cod., ἐκλιπόντα.

Quod hic narrat, vix alibi scriptum invenies, inquit

Muratorius.

6 Σύμπνοος ἰρὰ. Ita Reg. Murator σύμπνοα

ἰρὰ, et vertit: Cum Basilio concorditer sacra tuli.

METRICA VERSIO.

XCH. EPITAPHIUM SUI IPSIUS ET COMPENDIUM IPSIUS VITÆ. B Qui vite dator est. Exprimat ista lapis.  
(Billio interprete.)

Cur carnis laqueis tu me, Pater, implicuisti?

Cur subsum vite huic, quæ mihi bella movet?

Divino patre sum genitus, sanctaque parente:

Hæc mihi lux vite namque precante data est.

Oravit, summoque Deo me vocit: at ortus

Est mihi per somnum virginitatis amor.

Ista quidem Christi: post at sibi procellæ:

Rapta mihi bona sunt: fracta dolore caro:

Pastores sensi quales vix crederet ullus,

Orbatusque abii prole, malis excedere gravis.

Gregorii hæc vita est: at Christo postera curæ,

XCH. ALIUD IN SEIPSUM.

(A. B. Caillou interprete.)

Me primo matri Numen concessit amata;

Munus at inde placens a genitrice tulit.

Dein sacra vicinæ me mensa retraxit ab orco.

Serumone hinc Verbum præbuit ancipitem.

Quinto virginitas visis subristit amicis.

Basilio concors inde, nec inferior.

Eruit ex altis vite hinc largitor abyssis.

Octavo morbis dextra lavata mihi.

Deinde novæ Triada inveni, Rex maxime, Romæ.

Me vel charorum denique saxa petunt.



ΙΔ'. Ἀλλο.

Α

ΙΓ'. Ἀλλο.

Ἑλλάς ἐμή, νεότης τε φίλη, καὶ ὄσα πάσασμαι,  
 Καὶ δέμας, ὡς Χριστῷ εἴξατε προφρονέως !  
 Εἰ δ' ἱερῆα φίλον με Θεῷ θέτο μητέρος εὐχῆ,  
 Καὶ πατρὸς παλάμη, τίς φθόνος ; ἀλλὰ, Μάκαρ,  
 Ὡς Σοῖς με, Χριστέ, χοροῖσι δέξου, καὶ κύδος ὁπάξου  
 Υἱεὶ Γρηγορίου, σφῶλάτρι Γρηγορίῳ.

ΙΕ'. Ἀλλο.

Πατρὸς ἐγὼ ζαθέοιο, καὶ οὐνομα καὶ θρόνον ἔσχον  
 Καὶ τάφον. Ἄλλὰ, φίλος, μύσειο Γρηγορίου,  
 Γρηγορίου, τὸν μητρὶ θεόδοτον ὕπακας Χριστός.  
 Φάσμασιν ἐννυχίοις δῶκεν ἔρον σοφίης.

Γρηγορίου Νόννης τε φίλον τέκος ἐνθάδε κεῖται,  
 Τῆς ἱερῆς Τριάδος Γρηγόριος θεράπων,  
 Καὶ σοφίη σοφίης δεδραγμένος, ἤθεός τε  
 Οἶον πλοῦτον ἔχων ἐπιθεῖ' ἑπουρανήν

ΙΖ'. Ἀλλο.

Τυτθὸν ἐτι ζῶσεσκες ἐπὶ χθονί· πάντα δὲ Χριστῷ  
 Δῶκας ἐκὼν, σὺν τοῖς καὶ περὲντα λόγον.  
 Νῦν δ' ἱερῆα μέγαν σε, καὶ οὐρανόιο χορείης  
 Οὐρανοσ ἐντός ἔχει, κύδιμε Γρηγόριε.

ΙΗ'. Ἀλλο.

Ἐκ με βρέφους ἐκάλασε Θεὸς νυχίοισιν ὄνειροις.  
 Ἥλυθον ἐς σοφίης πείρατα. Σάρκα ἄδωγ

XCIV. *Aliud* \*.

Græcia mea, juvenis dilecta, et quæcumque possedi,  
 Et corpus, ut Christo cessistis alacriter !  
 Quod si sacerdotem charum me Deo statuit matris supplicatio,  
 Et patris manus, eoque invidia ? verum, Beate,  
 Ὡς Τούσ με, Χριστέ, χοροῖσι ἐσε, καὶ γλαριὰν πρᾶστα  
 Filio Gregorii, servo tuo Gregorio.

XCV. *Aliud* \*.

Patris ego inclityi et nomen et thronum habui,  
 Et tumulum. Tu, amice, memento Gregorii :  
 Gregorii, quem matri divino munere concessit Christus.  
 Nocturnis visis tradidit amorem sapientie.

XCVI. *Aliud* \*.

Gregorii Nonnæque charus filius hic jacet,  
 Sacræ Triadis Gregorius famulus,  
 Et qui sapientia sapientiam apprehendit, et adolescens  
 Solas divitias habens spem cælestem.

994-995 XCVII. *Aliud* \*.

Panisper vixisti in terra ; omnia autem Christo  
 Obtulisti libenter, et cum his volacres eloquium.  
 Nunc autem sacerdotem magnum te, et intra cælestem choream  
 Cælum habet, inclitye Gregorii.

XCVIII. *Aliud* \*.

A puero vocavit me Deus nocturnis somniis.  
 Pervenit ad sapientie metas. Carnem Verbo

\* Scriptum post an. 383. — Alias Murator. 122.  
 \*\* Scriptum post an. 383. — Alias Murator. 126.  
 \*\*\* Scriptum post an. 385. — Alias Murator. 123.  
 \*\*\*\* Scriptum post an. 385. — Alias Murator. 124.

XCVI. 1 Ἑλλάς. Regius codex habet super lineam ὦ Ἀθήναι τιμαί.

XCV. 1 Ἐσχον. Non ut episcopus, sed ut vicarius, seu coadjutor.

XCVI. 111. Ἀλλο. Hoc epigramma, et duo que sequuntur, Gregorio non esse ascribenda suspicatur M. Rattorius ; neque verisimile est tantas sibi laudes virum modestissimum tribuisse.

## METRICA VERSIO.

XCIV. ALIUD.

(A. B. Caillau interprete.)

Divitias, corpus, mea Græcia, chara juvenas,  
 Quam vobis Christo cedere dulce fuit !  
 Si mystam matris staterunt vota, manusque  
 Patris, quis livor ? Me tamen, aime, choris  
 Inserere, Christe, tuis, et laudis munera præbe  
 Nota Gregorii Gregorio famulo.

XCV. ALIUD.

(A. B. Caillau interprete.)

Ergo habui nomen clari solumque parentis  
 Et tumulum. Memor o sis, bone, Gregorii ;  
 Gregorii dedit omnipotens quem dextera matri,  
 Et nocte attraxit virginitatis amor

PATROL. GR. XXXVII.

B

XCVI. ALIUD.

(A. B. Caillau interprete.)

Gregorii jacet hoc natus Nonnæque sepulcro,  
 Sacratæ famulus Gregorius Triadis :  
 Qui sophiam sophia primævis sumpsit ab annis  
 Et cæli tantum spem reputavit opes.

XCVII. ALIUD.

(A. B. Caillau interprete.)

Vixisti paulum in terris, at cuncta dedisti  
 Christo, cumque aliis eloquium volucres.  
 Eximium superis cæli te regia mystam  
 Nunc tenet in choreis, inclitye Gregorium.

XCVIII. ALIUD.

(A. B. Caillau interprete.)

Me Deus a puero tacita sub nocte vocavit :  
 Prima mihi somnia : dum caro coraque simul

Ἦγνισα καὶ κραδίην. Κόσμου φλόγα γυμνὸς ἄλυξα. Ἀ Τρισσοφαοὺς Θεοῦτος ὁμὸν σέλιας ἀμυρίπτοντες,  
Ἔσσην συναεαρίων Γρηγορίῳ γενέτη. Γρηγόριον δέξασθ' ἀνάξιον, ἀλλ' ἱερῆα.

ιθ'. Ἄλλο.

\* Ἀγγελοὶ ἀγλήθεντες ἀπειρέσιον κατὰ κύκλον,

Purificavi et cor. Mundi flammam nudus effugi.  
Steti coadjutor cum Gregorio genitore.

XCIX. *Aliud* \*.

Angeli fulgentes immensum per gyrum,  
Trilucidam Trinitatem, quæ est unum jubar circumstipantes,  
Gregorium recipite indignum, sed sacerdotem.

\* Scriptum post an. 383. — Alias Toll. 20, pag. 404.

XCVIII. 4 Gregorius pater senio fractus, episcopi muneris cum par esse non posset, Ecclesiam Nazianzenam filio commendavit: quod unum effu-

giehat ille, et vix tandem vinci potuit, ut coadjutor, seu coaaron et vicarius parentis fieret.

XCIX. 2 Ὀμόν. *Unum*, non ὁ μόν, ut male legit infra, sect. 2, carm. xc, olim iii.

Tollius, vocem unam in duas dividendo. Ita Murat.

METRICA VERSIO.

Pura nitent Verbo, vitavi incendia mundi,  
Adjutorque steti cum patre Gregorio.

B Ter claræ Triadis lumen qua cingitur unum,  
Gregorium choreis indignum suscipe mystam.

XCIX. *ALIUD*.

(A. B. Caillau interprete.)

Immensam fulgeus cælestis turba per orbem,

## TOMH B'. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΤΕΡΩΝ.

### SECTIO II. POEMATA QUÆ SPECTANT AD ALIOS.

Α'. Πρὸς Ἑλλητίους περὶ τῶν μοναχῶν προτροπῆ - Α 5 Οὐ δέ τοι οὐκ ἴλην μαλακοὶ καὶ θῶπες ἔσαι·  
πεικόν. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Λόγω κρείσσονι τοῦτο φρον.  
Αἰτῆται μὲν ἐμῶν μύθων σθένος οὐκέτ' ἔόντων Οὐ γενεήν, οὐκ εἶδον, ὅς ἄγροισιν ὄφρον ἀνέλκται,  
Ἐξ οὐπερ κόσμου τῶδ' ἐλογοθραπέω, Οὐ βήτης πυρὸν ἐξερίουσι μένος,  
Σταυρὸν ἔστραμνος, φέρτον γλυκύν, ὅς μ' ἐσάωσε, Σέο, κασιγνήτου τε μέγα κλέος, ὃν βα πῶλῆς  
Καὶ πάντων βροτέων Χριστὸν ἀμειψάμενος. 10 Νωμῶνται μεγάλης οὐάκεισι παλάμῃς.

996-997 I. *Ad Hellenium pro monachis exhortatorium* \*.

Expetis meorum sermonum robur, qui jam nulli sunt,  
Ex quo huic mundo mortuus sum,  
Crucem tollens, dulcem sarcinam, quæ me salvum fecit,  
Et omnibus rebus humanis Christum permutans.  
5 Ac mei quidem sermones non valde molles et adulatores:  
Neque enim, neque Verbo præstantiori id amicum.  
Non genus, non opes quæ insipientibus supercilium attollunt,  
Non facundia tuæ vim igneam efferent,  
Tuum, fratrisque magnum decus, quorum civitates  
10 Reguntur magnæ gubernaculis manus.

\* Scriptum an. 372. — Alias Bill. 84, p. 106.

1. Τῆρ. Πρὸς Ἑλλητίους. In Res. 992, εἰς Ἑλλή-  
νων ἐξισωτήν.

2 Ὀλιγοθραπέω. Coisl. Int. νενέκρωμαι.

3 Βροτέων. Int. Coisl. ἀνθροπίνων.

5 Οὐάει. Chig. et Combef. οὐάει.

6 Λόγω κρείσσονι. Aliter *Recte rationi*.

9 Κασιγνήτου. Chig. κασιγνήτων.

10 Μεγάλης. Reg. 59, 990, 993, μεγάλας οὐάειν  
ἐν παλάμῃς.

METRICA VERSIO.

I. AD HELLENIUM PRO MONACHIS EXHORTATORIUM.  
(Billio interprete.)

Quam petis, eloqui nostri vis concidit omnis,  
Ut fragili mundo mortua vita mea est,  
Atque crucem, dulcis quæ sarcina, nostra salusque,  
Christo postponens terrea cuncta, tuli.

B At mihi non tener est, nec qui demulceat aurem,  
Sermo. Nam verbo ne placet ille quidem.  
Non genus ergo tuum, nec opes, quæ pectora turgent  
Læva, canam, vires eloquique tui.  
Non ingens etiam fratris nomenque decusque,  
Urbes quæ magnas, ut regis ipse, regit.

Ἄλλὰ τὰ μὲν κενεοῖσι λόγοις μελεδήματα κείσθω· Α  
 Οἱ δ' ἔμοι, ὅτι φίλοις ἤρα φέρουσ' ἄλιγην,  
 Ἄλλὰ σε παρασάφει θεοῦδαι πολλὸν ἀρείω  
 θήσουσιν. Σὺ δὲ μοι ἦτοι οἴας ἔχεις.  
 15 Ἦ τάχα κρείσσονα μισθὸν ἐμοῖς ἐπέσσειν ὀπάσσοις,  
 Πλείστον εὐμένειν, οὐ δέκα δευμένους,  
 Ὅς μοι χθίζῶν, ἄριστε, ὑπέσχοε, καὶ κατένευσας,  
 Ὅκ ἄλιγος ἄλιγ' μακρὰ χαρίζομενος.  
 Ἄλλ' ἄγ' ἐμῶν ἐπέων ἐπάξιο, ὅς ἀπὸ Βίβλων  
 20 Φθέγγομαι οὐρανίων, νείθεν ἐκ καρδῆς.  
 Ἄλλοι μὲν χρυσὸν τε καὶ ἄργυρον, οἱ δὲ τὰ σπρῶν  
 δῶρα φέρουσι θεῶν νήματα λεπταῖα.  
 Καὶ Χριστῷ θυσιῇ τις ἀγνήν ἀνέθηκεν ἑαυτὸν·  
 Καὶ σπένδει θαυρῶν ἄλλος ἀγνάς λιβάδας.  
 25 Σειο δὲ Χριστὸς ἔχει δῶρον τόδε. Εἰσι θεοῖο

Λάτρες, οἱσι πόροις πᾶσαν ἐλευθερίην,  
 Ὅς κε γαληνίδωνι νόφ, ψυχᾷ τε ταλαιᾷ,  
 Πληθὺν ἄγουσιν ὄνω μύστιν ἔπουρανίων,  
 Πᾶσι τε Χριστοφόροιςιν, ὅσοι χθονὸς εἰσιν ὑπερθεῶν  
 30 Ἄζυγες, κόσμου βαδὶν ἐραποτόμενοι,  
 Ὑμνοῖς παννυχίοις καὶ ἡμῖατοισιν Ἄνακτα  
 Μελίποτες, γβαμαλιὼν ἀλλήτριαι κτεάτων,  
 Οἷς κόσμου μεδῶν δεῖλδν γένος ἐνθα καὶ ἐνθα  
 Παῖζει ἐπιχθονίων, ἄλλοι' ἐπ' ἄλλων ἄγων·  
 35 Οἷον πλοῦτον ἔχοντας ὑπέρατων, ἐλπῖα κούφην  
 Τῶν οὐκ ἄλλυμένων, οὐδὲ μετισταμένων·  
 Πλευρᾷ οὐ γατίοντες, ἐν δέμας ἀμφαγαπώσης,  
 Ὅδὲ νῆη παλάμη πασιὼν ἐρείδόμενοι·  
 Ὅδὲ κασιγῆτοισι πεποθόντες, οὐδ' ἐτάροισιν,  
 40 Αἵματι καὶ τέρφῃ αἴριον ἄλλυμένην·

Atque hæc quidem vanis sermonibus exercitationes positæ sint ;

Mei autem nec parvam amicis oblectationem afferent,

Sed te divinis præceptis multo meliorem

Reddent. Tu vero mihi placidas aures præbe.

15 Majorem sane dicis meis mercedem rependes,

Si pluribus, quam decem indigentibus, quos mihi

Heri promisisti, vir optime, et annuisti, benevolus sis,

Non parvus parvo magna gratificans.

Verum age, verbis meis intende, quæ ex Scripturis

20 Proferam divinis, ex intimo corde.

Alii aurum et argentum, alii serica

Tenuiter texta Deo dona afferunt.

Est qui Christo castam se ipsum victimam offerat :

Libat alius pueros lacrymarum latices.

25 A te vero Christus habeat donum hoc. Sunt Dei

Cultores, quibus omuem concedas libertatem,

Qui tranquilla mente, animisque perfectis,

Multitudinem sursum evehunt initiatam cœlestibus,

Omnibusque Christiferis, quotquot terra superiores sunt

30 Cœlibes, mundi vix quidpiam tangentes,

Hymnis nocturnis et diurnis Regem

Celebrantes, a terrenis alieni possessiōibus,

338 339 Quibus mundi dominator miserum terrestrium genus

Ludit hoc et illo modo, alias ad alium eas transferens,

35 Hæc solas habent, quæ supremæ sunt, suam spem

Eorum, quæ nec pereunt, nec transferuntur.

Costam non appetunt, corpus suum valde amantem,

Nec tenera illorum manu fulciuntur ;

Nec fratribus confidunt, nec amicis,

40 Sanguini et cineri cras perituris ;

12 Ὅθρι. Int. οὐδαμῶς χάριν κομίζουσι μακρῆν.  
 15 Ἐμοῖς. Sic quatuor Regg. et Coisl. Éditi.  
 ἐμοῦ. Mox duo Regg. ὀπάσσοις.  
 16 Ἐδυμέειν. Legendum forte et melius εὐμε-  
 νίων, ἦ.

26 Πόροις. Coisl. sup. lin. παράσχοε.  
 33 Δειλόν. Duo Regg. δειλῶν.  
 34 Παῖζει. Duo Regg. παῖζει.  
 37 Πλευρᾷ. Assumptam e costa mulierem intel-  
 ligit. Int. Coisl. ἐκ πλευρᾷς ἡρθέτης γυναικός.

#### METRICA VERSIO.

Sint etenim vanis curæ sermonibus ista :

Spectat amicorum non meus obsequium.

Sed te consiliis sanctis multo meliorem

Reddet : præbe aures tu modo mihi facilem.

Ac cum forte meis hæc pendes præmia dictis,

Bis quinis plures ut bonus ipse juves,

Hæsterna mihi quos, vir optime, luce dedisti,

Parvo dans magnus munera magna mihi.

At dictis attende meis, quæ pectore ab imo

D. prompta ex libris proloquar æstheris.

Dant nummos alii, fulvi dant manus et auri :

Dant alii summo serica filia Deo.

Christo etiam est pura qui sese mente dicarit,

Est qui perpetuis flētibus ora riget.

Tu veru hoc dona. Christo sunt qui famulentur ;

His sit libertas munere plena tuo

B (Qui puris animis tranquilla et mente catervam

Ad cœli ducunt lucida tecta piam),

Christiferisque aliis, qui sunt sine conjugæ cura

Quos etiam et mundi jam prope nulla tenet ;

Hymnis qui Regem nocturnis atque diurnis

Concelebrant, fluxis divitiisque carent.

Quæis homines mundi princeps eludere gaudet,

Nunc aliis illas, nunc aliisque ferens :

Cunctarum quibus instar opum spes læta bono-

[rum est,

Perdere quæ nemo, qui capit ipsa, potest :

Qui costam haud quærent, sua quam caro diligit

[ardens,

Nec sobolem, cujus sustineantur ope :

Qui non confidunt sociis, non fratribus ipsis

[Qui cruor est, jamjam disperiensque cinis) ;

Οὐδὲ μέγα πνεύοντες ἐν ἄστεσι καὶ πολιήταις,

Ἄδρανέων ἀνέμων κάρσι' ἑσρααλοῖ·

Οὐδὲ μὲν ἰσχανώντες ἀριπατένοιο τάχιστα

Κύδεας ἀνδρομέου, τέρψος ἐννυχίης,

45 Ἄλλὰ Θεῷ πέμποντες ἔλον νόον, ἔκ τε Θεοῦ

Εὐπαγεῖο; πέτρης πείσματ' ἀναπτόμενοι·

Μύσται κρυπτομένης ζωῆς Χριστοῦ ἀνακτος,

Ὅ; κς φαεινομένης παμρανώμοι μέγα,

Δαρσέμενοι Τριάδος καθαρὸν σέλας εἰς ἐν ἰούσης,

50 Καίθις ἀνοιγομένης ἑρμασιν ἀγνοτάτοις,

Ὀύρανιης στρατιῆς τε μέγα κλέος, οὐκέτ' ἀμυδροῖς

Φάσμασιν, οὐδ' ἄλλοις ἰχνεσιν ἀτρεκίης.

Ἄλλὰ τὰ μὲν μετόπισθε· τὰ δ' ἐνθάδε, καπνὸς ἀτιμος,

Ἥ κόνις, οἱ ζῶνι τῶσαν ἑπουρανίην.

55 Ἄν οἱ μὲν σπῆλγιν ἐρημίαις τε χαμεύναις

A Τέρπονται σχεδίοις, καὶ στυγεοῖσι δόμοις,

Καὶ πολλῶν φεύγουσιν ἐρηγυριν, ούρανιης δὲ

Στέργουσιν σοφίης σύγγονον ἀτρεμίνην.

Οἱ δὲ σιδερέϊθρον ἀλυκοπέδαις μεγέτοισι,

60 Τήκοντες κακίην σὺν γοῖ τρηκομένῳ.

Ἄλλοι δ' ἀφ' ἄστροισιν ὁμοῖα δώματα τυθεῖοις

Εἰρχθέντες, βροτέης οὐδ' ὁπδὲς ἠνείασαν.

Εἶκοσι δ' αὖ νόκτας τε καὶ ἡμέρας μίμον ἀπαττο

Πολλάκι, τῆς Χριστοῦ ἡμῶν καρτερίης.

65 Αὐχίσῳ· ποίμνης τις ἐμῆς εἰς ἦεν ἐκείνου,

Ἐνθεν ἀφορηθῆεις ἄστεος ἐξ ἄλλου.

Καὶ γλώσσῳν τις ἔδῃς λαλῶν, καὶ χεῖλα στήθ,

Ἐκ δὲ νόου, μέγαλον αἶνον ἔβουε νόκ.

Καὶ ποῦ τις λυκάθαντας ἔλους ἐερῷ ἐνὶ χώρῳ

70 Ἐστῶς, καθαρὰς ἐξεπέτασε χέρας·

Nec magna spirant in urbibus et inter cives,

Debitiorum ventorum robore confidentes.

Neque etiam inbiant cito avolsuti

Gloriæ humanæ, noctis unius oblectationi :

45 Sed Deo totam immittunt mentem, atque ad Deum

Solidam petram rudentes alligant :

Discipuli absconditæ regis Christi vitæ,

Ut, cum illa apparuerit, ipsi valde splendeant.

Cernentes Triadis purum lumen in unum coeuntis,

50 Seque rursus oculis sanctioribus aperientis,

Cœlestis militiæ magnum decus, non jam

Obscenis radiis, ac exiguis veritatis vestigiis.

Sed hæc quidem postea : quæ autem hic habentur, fumus vilis,

Aut cinis, quippe qui vitam cœlestem in pretio habeant.

55 Horum alii speluncis et lectis humi in deserto

Sponte paratis delectantur, ac domos oderunt,

Ac urbium cœtus fugiunt, cœlestisque amant

Cognatam sapientiæ tranquillitatem.

Alii ferreis compedibus sese exeruciant,

60 Vitium debilitantes, dum caro debilitatur.

Alii instar ferarum exiguis tectis

Inclusi, ne humanis quidem oculis occurrunt.

Sæpe autem viginti noctes et dies jejuni

Manent, quod Christi abstinentiæ dimidium est.

65 Glorior : ex his quidam fuit gregis mei ovis,

Hinc oriundus ex oppido exiguu.

Est qui linguam loquacem et labia silentio vinciat,

Ac mente sola magnæ menti laudes iumolet.

Est qui totos annos in loco sacro

70 Stans, puras extendat manus :

42 ἑσρααλοῖ. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. ἑσρααλοῖ.

53 Μετόπισθε. Tres Regg. μετόπισθα.

55 Σπῆλγιν ἐρημίαις τε. Sic habent omnes manuscripti codices. Duo autem Regg. ἐρημίαις. In editis perperam scriptum est σπῆλγιν.

62 Βροτέης οὐδ' ὁπδὲς ἠνείασαν. Reg. 991, sup. lin., οὐδὲ ζωνίης ἀνθρωπίνης ἤκουσαν. Nequidem ho-

minis voceth audivint.

63 Ἄπαττο. Chig. ἀπαττο.

64 Τῆς Χριστοῦ ἡμῶν καρτερίης. Dimidium ex parte Christi jejunium imitantes.

66 Ἀφορηθῆεις. Reg. 991 Int., ἐκ τῆς ἐμῆς γε-

νόμενος χώρας τῆς ἄλλης.

68 Νόου. Coisl., Int. ἀπὸ νοῦ μόνου. Mox ῥώ.

Reg. 993, Θεῷ.

#### METRICA VERSIO.

Qui cives urbesque inter non mente timescunt,

Ventorum nixi robore debiliu :

Nec decus humanum cupiunt, nocturna voluptas

Quod velut, ut nulsit corda, repente fugit,

Sed mentem Christo mittunt, vitæque rudentes

Ad solidam petram nocte dieque ligant :

Ac vitam absconsum in Christo decuntque coluntque,

Ut rutilum obtineant, hæc rutilant, decus :

Spectantes Triadis radios, quæ cogitur in se.

Seque aperit rursum mentibus egregiis,

Angeliceque chori decus ingens, amplius haud jam

Obscure, veri per tenuesque notas.

At hæc posterius : nunc autem fumus inanis,

Et pulvis sunt hi, quos pia vita juvat :

Quorum pars specubus gaudet, cubat inque cavernis

B Desertis, odio prosequiturque domos :

Defugit ac cœtus hominum, dulcesque quietem

Sancta colit, sophiæ est quæ soror æthereæ.

Compedibus rursu pars altera vincita laborat,

Cum carne ut vitium debilitare queat :

Pars alia exiguis tectis inclusa, ferarum

Ritu hominem nullum vidit in his latebris.

Bisque dies denos noctesque impasta remansit

Sæpius, omnigenis abstinuitque cibis.

Sit fas magna loqui, nostri peccus unus ovilis

Horum erat, hinc aliens parvulo ab oppidulo.

Est etiam linguæ iniecit qui vincula loquaci,

Solo animo laudes personavitque Dei.

Est etiam in sacris qui totos ædibus annos

Constitit, fundens vota precesque Deo.

Οὐδ' ὄγ' ἐπὶ βλεφάρων ἕπων βάλε, θάμβος ἀπιστον! A 85 Ἄ, φρίκος ἦλθεν ἐμοίγε· λόγος πιστοὶ τετύχθαι  
 Ἄλλ' ἐπάγη Χριστῷ, ἔμνος ὅστε ἄθος. Τόνδε νόμον μοναχῶς ὄνομα καὶ βλοτον,  
 Τῷ δὲ κόραξ γείτων τυτθῆς ἐμερίζετο δαυτῷ Οὗς πλείστοι μὲν Ἰσαῖν, ἀτιμάζουσι δὲ παῦροι  
 Λεῖψανον· εἰς δ' ἄρ' ἔην ἀμφοτέρους ἀκολος. Πλεον θεριμότερους ἔμφρονος εὐσεβῆς,  
 75 Καὶ τις ἀνὴρ θελοῖο κατ' οὐραος, ἔνθεν ἀέρθη Ἐντὲ τις εὐαγγέλιον ἀνδρῶν κείνοιτο πλάσση·  
 Χριστῷ, ὅτ' ἀνθρώπων λαίφε πάθος τελείσας, 90 Ἥμεθαπολο νόμου μηδὲν ἐπιστάμενος,  
 Ἔνθα λόγῳ τε νόμῳ τε καὶ ἀφῆσιν ἀστυφελικτος, Πρωτὰ μιν εὐμένεος μὲν εἰς τίσουσι δόμοισιν,  
 Ἔσθῳς νεφετῶ βάλλετο καὶ ἀνέμοιο· Ἄμραγαπαζόμενοι πᾶσι τύπος φίλοις,  
 Οὐδ' ὑπόκειε λιψῆσι περυσταδὸν ἄλλοθεν ἄλλων Καὶ ψυχῆς θελοῖοι λόγους, εὐς Πνεῦμ' ἐγάραξεν,  
 80 Ἄνδρῶν εὐσεβέων ἀμφὶς ἔλισσομένων, Ἰψοῦσιν, φαεθνὴν δαῖτα χαρίζομενοι·  
 Ἄλλ' ἔχετο κρατερῶς Χριστοῦ μεγάλιο ἀνακτος, 95 Αὐτῆρ ἔπειτα, νόμον τις ἀπηγῆος ἐν μεσάτοις  
 Ἔνθεν ἀναστήσας ἐν νόον ἐκ μερῶπων, Μνήσασο, καὶ τοῖον ἐξερέτειεν ἔπος,  
 Μέσφ' ὅτ' ἀπολύχοντι δόμον νέον ἀμφὶς ἔθηκαν, Εἰ καλῶν εὐσεβέσσει Θεοῦ πέρι πότμον ἐπισπεῖν,  
 Οὐδ' ἐμπαζομένη κηδεμόνος παλάμη. Ἐλκων κρυπταλοῖς ῥήμασι πικρὸν ἔπος.

1000-1001 Is nec palpebris somnum concessit : miraculum incredibile !

Sed Christo delixus est, quasi vivens lapis.

Cum isto vicinus corvus exiguae partiebatur dapis

Reliquias, unumque erat utrisque frustum.

75 Atque etiam in sacro monte, unde evectus est

Christus, cum homines reliquit passione expleta,

Vir sermone, et mente, et membris immobilis,

Stans nivibus jactabatur et ventis :

Nec cessit precibus virorum piorum

80 Qui cum undique circumstantes amplectebantur :

Sed fortiter Christo inhaerebat inagno regi,

Mentem suam procul a mortalibus attollens :

Donec eo animam afflante novam sedem circumstruxerunt,

Cum jam officiosam manum non sentiret.

85 Ah ! horresco, id quidem ad me fidelibus sermonibus perlatum ;

Hanc legem nonnullis nomine et vita monachis statutam esse,

Quos plerique norunt, vituperant autem pauci,

Ut multo ferventiores, quam prudens ferat pietas ;

Si quis ex sanctis viris ad eos accedat

90 Patriæ illorum legis inscius prorsus,

Primum quidem illum benevole ædibus suis excipiunt,

Ac omnibus amicitiae significationibus prosequuntur,

Et animas divinis verbis, quæ Spiritus exaravit,

Erigunt, splendidam escam apponentes,

95 Postea vero legem aliquis crudelem in medium profert,

Et verbis ambiguis amarulentam respotionem

Eliciens, sic fatur : Num præclarum est piis viris

Pro Deo mortem oppetere ?

74 *Εἰς δ' ἄρ'*. Tres Regg. ἡ δ' ἄρ' ἔην, aut etiam duobus integram panem affererat. Non liquet an de Paulo, an de alio quodam cremita Cappadoce loquatur Gregorius.

76 *Χριστῷ*. Mendose edit. Χριστῷ.

78 *Νιφετῷ*. Sic Cuisl. Reg. 990 et edit. νεφέτῳ.

81 *Κρατερῶς*. Cuisl. κραταιῶς.

83 *Μέσφ' ὅτ' ἀπολύχοντι δόμον νέον ἀμφὶς*, etc.

Hæc interpretatur Billius, ac velut Gregorius significare voluerit, jam mortuo Stylyta, de quo loquitur, parentatum fuisse constructa circa corpus-

culum ædicula ; nihil tamen aliud vult nisi solitario isti, cum animum pene efflaret, nihilque expeteret, constructum fuisse tuguriolum, quod aeris injuriam arceret. Mox *ἔθηκαν*. Sic tres Regg. Edit. ἔθηκον.

84 *Οὐδ' ἐμπαζομένη*. Sic Reg. 59, et alii. Int. ἡδὴ μηδ' ἀισθανομένη. Edit. ἐπαζομένη.

88 *Θερμιότερας*. Duo Regg. θερμότερας.

94 *Φαεθῆρ δαῖτα*. Nimirum escam spiritalem divinarum Scripturarum.

#### METRICA VERSIO.

Nec, quod vix credas, claudatæ lumina somno,

Sed, lapsus ut vivens, in prece fixus erat.

Huiusque cibi reliquum donabat corvus : at ambos

Frustum unum tantum quod relevaret, erat.

Quin divinum etiam in montem se sustulit alter,

In quo Christus humum liquerat, astra petens :

Hic ubi sermone immotus, membrisque animoque,

Jactabant venti prægelidæque nives.

Nec precibus frangi poterat vir ille piorum,

Qui collo ipsius brachia juncta dabant :

Sed Christo firmè hærebat, mentemque vehebat

Hinc ad coelicolæ tecta beata gregis :

Exanimi donec constructa domuncula tandem est,

Curaret funus cum nihil ipse suum.

B Mens audita horret : monachis, qui nomine reque

Se monachos præstant, moris id esse viris,

Quos multi norunt, pauci aspernantur, ut æquo

Plus acres, pietas quam moderata ferat.

Cum quis ad hos pietate gravis se contulit, hujus

Nostratis legis nascens atque rudis,

Hunc animo primum excipiunt in tecta libenti,

Exceptum cunctis officiosis colunt,

Divinisque animos curant attollere verbis,

Pellentens cœna splendidiore famem.

Post quidam in medium prodit, legemque cruentam

Commemorans, promittit talia verba, rogans :

An Christi causa pulchrum est accersere mortem,

Occultis verbis verba cruenta trahens.

Εἰ δ' ὅγ' αἰδρήσιν ἐπαύησσε τελευτῆν·  
 100 Θνήσκουσιν πολλοῖς προφρονῶς θανάτους·  
 Αὐτοὶ ὅπ' σφετέρης παλάμης, καὶ γαστέρος ἀνάγκη·  
 Οἱ δὲ κατὰ σκοπέλων, βένθεσσι τ' ἤβ' βράχους,  
 Μάρτυρες ἀτρεχίης, πόλμου δ' ἄπο καὶ στυγνέουτος,  
 Χαίρουσιν βέβου τοῦδ' ἀπανιστάμενος.  
 105 Πάθει, Χριστῷ ἑναεῖ, πισταὶ φρεσὶν ἀφραδέου-  
 [σιν,  
 Οἶά τ' ἀπὸ νόσσης πῦλος ἀεθλοφόρος  
 Τῆρε φέρων ἐλ γούνα, ποδοκαίτην πεποθῆως,  
 Οὐδὲ γαλινοῖσιν ἐνδὸς ἐργγίμενος.  
 \*Ἄλλος δ' αὖτ' ἄλλης ἀρετῆς ἐπιτέρπειτ' ἔρωψι·  
 110 Σταθμῶν πλειοτέρων, πλειονες ἐργατῆναι  
 \*Ἄλλὰ τί μοι τὰ ἑκαστα λέγειν; Στεινὴν γὰρ ἀταρπὴν  
 Παύροισιν μερόπων ἐνθάδ' ὀδευομένην

A Οὕτε διεξέλδουσι, καὶ ἀργαλέον πωλεῶνα,  
 Τῶν ἀγαθῶν πολλοῖς σταιδόμενον καμάτους·  
 115 Τοῖον μὲν Χριστοῦ λάχος, τοῖον δ' ἀπὸ γαίης  
 Πατρὶ Χριστῷ δγιε καρπὸν ἑὼν παθεῖν,  
 Ἔρμα λόγου, λαοῦ δὲ κλέος, κέμου δὲ θέμβλων,  
 Κάλῃσιν οὐρανῶς ἀντεπιθεῖνύμενον.  
 Τῶν καὶ ἔμοι γένος ἐστὶ φασαφόρον. Ὅρματα τήκου  
 120 Ὁ φθόνος. Ἄλλὰ σὺ μοι τοῖσδε φηλα φρονεῖν,  
 Κληθόνῳ πρώτιστον ἐνηεῖ, δε γε πενιχροῖς  
 Ζῶει, καὶ Χριστῷ πάντ' ἀνέθηκε φέρων,  
 Αὐτὸν μὲν πρώτιστον, ἔπειτα δὲ δὸσ' ἐπίπαστο·  
 Οὐδὲν ἔξ ζωῆς λειπόμενος χθονίη,  
 125 Μάρμαρος ἐν λάσειναι, ἐν ἀστράσι φασαφόρος  
 [ἄλλος,  
 Ἐξαρ ἐν ὄρησιν, ἐν δὲ φουτοῖσι ῥόδον.

Quod si ille, quia rem nescit, mortem collaudat  
 (Subjungit) : Moriuntur alacriter variis moribus :  
 Alii sua ipsorum manu, et ventris necessitate (inedia) ;  
 Alii scopulis, et barathris, et laqueis,  
 Martyres veritatis ; et a bello  
 Ac luctuosa hac vita gaudent se abscedere.  
 105 Parce, Christe rex, piis animabus insanientibus,  
 Instar equi victoris, qui ultra metam  
 1002-1003 Procul effert genna sua, pedibus celerrimis confidens,  
 Nec frenis intra coerctetur.  
 Alius aliarum virtutum motibus delectatur :  
 110 Ut plures mansiones, ita plures operarii.  
 Sed quid ego singula persequor ? aretam enim viam  
 Quae paucorum hominum vestigiis hic teritur,  
 Isti percurrunt, ac difficile atrium,  
 Multis bonorum laboribus calcatum.  
 115 Talis est Christi hereditas, talemque de terra  
 Fructum Christus passionis suae offert Patri,  
 Praesidium fidei, populi decus, mundi fundamentum,  
 Cum caelestibus pulchritudinibus propemodum certans.  
 Horum etiam mihi lucidum genus videtur. Facessat invidia.  
 120 Sed tu his benevolam te praebere,  
 Primum quidem Cledonio, leni homini, qui pauperibus  
 Vivit, et Christo omnia afferens consecravit ;  
 Primo quidem se ipsum ; deinde quaeunque possidebat,  
 Nihil suae terrestri vitae reliquum faciens,  
 125 Margarita in lapidibus, alter in astris lucifer,  
 Ver in tempestatibus, rosa in plantis.

99 Ἀιδρήσιν. Coisl. et duo Regg. αἰδρήσιν,  
 ε' sup. lin. ἀπειρίσιν.  
 102 Οἱ δὲ. Ita Regg. 991. Edit. et kai.  
 105 Ἀτρεχίης. Forte legendum αὐτόχεροι, suo  
 ἴσπυρον facinore. Certe huiusmodi martyres non  
 Dei ac veritatis, sed diaboli martyres sunt. Quare  
 Gregorii verba non nisi ironice dicta, sunt acci-  
 pienda. Μοχ στυγνέουτος. Reg. 990, στενδόντος.

105 Ἀφραδέουσιν. Chig. ἀφραδέουσις.  
 107 Γούνα. Ita Coisl. Edit. γούνα. Ibid. ποδοκαί-  
 ησι. Sic duo Regg. et Coisl. Prave edit. ποδοκαίτηος.  
 110 Ἐργατῆναι. Schol. ἐργάται.  
 115 Πωλεῶνα. Schol. προσύλατον.  
 118 Κάλῃσιν οὐρανῶς. Angelos intelligit.  
 125 Ἐπέπαστο. Sic duo Regg. et Coisl., qui  
 sup. lin. ἐπέπαστο. Edit. ἐπέστατο.

## METRICA VERSIO.

Si genus hoc mortis non prudens ille proharit,  
 Tum multas mortes, inquiet, isti obeunt.  
 Pars sibi namque manu vitam eripit, et fame dura :  
 Pars laqueo, in praecipis pars scopulosus ruit,  
 Isti, inquam, veri testes, laqueos relinquunt  
 Hanc vitam, et vitæ tristitia bella nimis.  
 Parce piis animis, stolidis tamen, optime Christe,  
 Carceibus currunt nam procul instar equi,  
 Qui levibus nimium pedibus confidit, et intra  
 Curriculum hunc freni vis retinere nequit.  
 Ast alium rursus virtus iuvat altera. Plures  
 Namque domus ut sunt, sic varii artifices.  
 Singula quid vero refero ? Nam transiit vitæ  
 Arcto, rara cohors quem tenet hic hominum,

B Incedunt isti : caelestis et ardua porte  
 Limina vitæ, magno cumque labore, petunt.  
 Talis sors Christi est : talem fert ille Parenti  
 Fructum supplicii, quod sine labe tulit :  
 Subsidium fidei, plebis laus, et basis orbis,  
 Certans cum cæli mentibus angelicis :  
 Quorum præclarum genus est mihi. Sit procul omnium  
 Livor. Eis, quæso, summe vir, affer opem :  
 Cledonio leni primum, qui vivit egenus,  
 Et Christo prompto pectore cuncta dedit ;  
 Se primo, post quidquid opum censurusque tenebat,  
 Nil humili ut vitæ liquerit ipse suez,  
 Margarus in saxis, in stellis phosphorus alter,  
 Ver in temporibus, floribus inque rosa ;

Καὶ χθονίου ποτ' ἀνακτος ἐν αὐλαῖς κίβει γαίων,  
 Μαῖζον ἐν ἡμετέρω ἔρχει κῦδος ἔχει·  
 Χριστῷ γὰρ βασιλῆι παρίσταται. Αὐτὰρ ἔπειτα,  
 130 Πολλὸν ὀμφιλικῆς κρείσσον Εὐλάδιω,  
 Τὸν βα κασιγνήτοιο μέγα σθένος Ἑλλάδιος  
 Ἥμισον ἔρρι λυπῶν, φρετ' ἀποπτάμενος  
 Ἐς χορὸν, ἐν ποδῆσκειν· ὁ δ' ἐνθάδε μούνος ἐλείφθη,  
 Οὐδὲν ἔχον δρᾶν φέρτερον Ἑλλάδιου.  
 135 Μητέρα δ' ὀμφιθέσκειν ἐπὶν συγερῆς ὑπὸ νοῦσου  
 Τειρομένην, ὀλγῆαις ἐν φεκάσι βίτου·  
 Οἶαν ποῦλῆς ὁ μῦθος ἐλέγγεμεν, ἄρκαν ἐπιπεῖν  
 Τοιοῦτων τεκνῶν μητέρα βαιὶν ἔπος.  
 Καρτέριον δ' ἑτέρω δῶκεν θεός· ἄλλ' ἄρα καὶ τὸν  
 140 Θῆσαις σὸν, φιλότης, εὐμένειον ἑτάροισ·  
 Καρτέριον, τοῦ κῦδος ἐν οὐρανίοισι μίγιστον

A Aien aειρομένου πνεύματι σαρκὸς ἀπο.  
 Φεῖλο καὶ μεγάλου Νικομήδεος, εἰ τιν' ἀκούεις,  
 Ὅς ζῶην βροτῆν δῶκεν ἰπουρανῆι,  
 145 Καὶ θυσιῇν μεγάλου πατρὸς ζήλωσε παλαῆι  
 Ἀβραάμ, ἀγνίσσας ὧν τεκνῶν διὰδα,  
 Σπεύδοντ' ἐς θυσιῇν ἱερῆια· καὶ γάμον ἐσθλὸν  
 Θῆκατ', ἐπεὶ βα γάμου κάγαμῆς σῆφανος.  
 Οὐδ' ἔλιπεν γαῖη πτόρθους χροῶ, ὡς ἄλος Ἐῶη  
 150 Γαῖαν ἐς αἰπεινήν, τῆσε λυθείς βροτῆς,  
 Καρπὸν ἀριστεύοντα μετ' ἀνδράσιν, ἠδὲ γυναιξίν,  
 Ἀνδράσιν υἱα φίλιον, θηλυτέρας θυγατρα,  
 Ἥμετέροισι χοροῖσιν ἐδὸν σάχυν ἐγκαταλέξας,  
 Ἐλπομαι, ὡς ληγῶν ἄξιον οὐρανίου,  
 155 Εὐθαλέας ὀρηκας ἀπ' εὐόμοιο φυτοῖο  
 Εἰ δὲ καὶ ὧν τοκῶν κρείσσονας, ἐκ τακῶν.

Is olim in aula terreni regis honoribus florens,  
 Majus in nostro septo decus obtinet.  
 Christo enim regi astat. Post eum  
 130 Longe aequalibus præstantiori Eulatio,  
 Quem fratris Helladii magna virtus  
 Super didimidum relinquens, discessit avolans  
 Ad chorum quem optabat : ille vero solus hic relictus,  
 Nihil ob oculos habens melius Helladio.  
 135 Is matri suæ assidet tristi morbo  
 Afflictae, in exiguis vitæ guttis :  
 Quæ, qualis mulier, si velim enarrare, longior esset oratio, sed sat esto  
 Talium filiorum matrem breviter dicere.  
 Carterium a Deo alius accepit : sed et illum  
 140 Tuum facies, vir optime, sociis favens ;  
 Carterium, cujus gloria in cœlestibus maxima,  
 Ut qui semper a spiritu supra carnem elevatur.  
 Parce et magno Nicomedi, si quem nosti,  
 Qui vitam terrenam addixit cœlesti,  
 1004-1005 145 Ac antiquum magni patris æmulatus est sacrificium  
 Abrahæ, par filiorum consecrans,  
 Properantes ad sacrificium victimas. Ac nuptias quidem iniit  
 Præclaras, siquidem matrimonio et vitæ cœlibi sua corona est :  
 Nec terræ reliquit terrestres ramos, ut totus perveniat  
 150 Ad excelsam terram, hac vita solutus,  
 Fructum excellentem inter viros, et mulieres,  
 Dulcem filium inter viros, filiam inter mulieres,  
 Nostris choris spicam suam inserens,  
 Dignam, ut spero, promptuariis cœlestibus,  
 155 Florentes ramos ex suaveolenti arbore :  
 Quod si et parentibus meliores, id a parentibus venit.

130 *Εὐλάδιω*. Eulalius hic fortasse fuit, quem  
 Gregorius Nazianzenæ Ecclesiæ præfecit ; Helladius  
 autem, ni fallor, inquit Billius, qui mortuo Basilio  
 Cæsariensi archiepiscopo successit. Aliter Muratorius,  
 qui putat duos existisse Helladios, et eum de  
 quo hic loquitur Gregorius eundem esse in cuius  
 honorem exstat Epigramma nostri poetæ, ac juvenem  
 vivere desiisse absque ullo episcopalis muneris

indicio. Vide Murat. 49, nunc epitaph. 37.  
 135 Ἰσοῦ. Ita duo Regg. Edit. ἀπό.  
 141 Καρτέριον. Vide inferius epigrammata sancti  
 Gregorii in Carterium et Nicomedem.  
 145 Ζήλωσε παλαῆν. Ita Coisl., duo Regg. et  
 Chig. Edit. ἐζήλωσε παλαῆν.  
 148 Ἐπεὶ βα. Schol. ἐπεὶ δὲ. Edit. ἐπειρα.

## METRICA VERSIO.

Qui cum terrenis quondam floreret in aula,  
 Majus apud nostros nunc habet ipse decus :  
 Astat enim Christo regi. Tum deinde, gregem qui  
 Exsuperat multis partibus, Eulatio ;  
 Dimidium nuper quem linquens frater ad agmen  
 Cœlicolum abscessit maximus Helladius.  
 Hic autem solus defuncto fratre remansit,  
 Nil usquam melius cernere fratre valens :  
 Nunquæ gravi morbo fractæ afflictæque parenti  
 Assidet et nati fungitur officii ;  
 Quæ qualis mulier, longum est mihi dicere : natis  
 Talibus (hoc satis est dicere) digna parens.  
 Tu quoque Carterium, licet hunc accepit alter.  
 Ob socios facies, vir celebrande, tuum :  
 Carterium, cujus, quia mentem tollit in altum,

B Per magnum decus est inter Olympicolas.  
 Sis etiam magno Nicomedi, quæso, benignus,  
 Mortalem vitam qui dedit ætherææ,  
 Ac fuit Abrahæ patris æmulus, ad sacra prompti,  
 Dum natos studuit sanctificare duos ;  
 Connubiumque bonum fecit, lædasque jugales  
 Experto palusam vita soluta tulit.  
 Terrenos ramos nec terræ liquit, ut ipse  
 Sublimes totus posset adire domos :  
 Fructum femineum in sexu sexuque virili  
 Eximium : hanc illis, hunc dedit ipse viris ;  
 Cœtibus et sobolem nostris sociavit utramque  
 Cœlitibus dignam (sic reor ipse) eboris,  
 Florentes ramos ab odora stirpe : parentes  
 Si superent, malris munus id estque patris.

Ἄλλα τὰ μὲν κρατεροῦ Θεοῦ ἐν χεῖρας κείσθω,  
 Ὅς μέγα τὰς μεγάλας ἔλπει τέρμα φέρει.  
 Νῦν γὰρ μὲν οἷς τεκέσται πατὴρ, πτερὸν οἷα νεοσσῶς  
 160 Αἰετὸς ὠκυπέτης, πλίσθιον ἱπτάμενος,  
 Τόνοι νεόπτερον, δὲ ἥρος ἐν λαγόνεσσι  
 Διευόνοι' οὕτω θαρσαλέη πτέρυγι,  
 Πολλὰ μὲν εὐσεβῆς παιδεύματα τοῖσιν ἐπάξων,  
 Ὄψω δ' ἤξ ἀρετῆς φέρτερον οὐδὲν ἔχων.  
 165 Ὅς θεοῖσι λόγους, καὶ ἥρωσι τοῦσδ' ἀνέθηκον,  
 Ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἐσθλὸν ἐρεῖδιόμενος,  
 Καὶ παντὴν ἰερὴν κλῆρον πόρνευε μέγιστον,  
 Μηδὲν ὡς καὶ λιποὶ ἔργων εὐδοχῆς.  
 Οὗτος μὲν δὴ σοὶ τοῖος ὄμιος, εὖχος ἔμοιο,

A 170 Εὖχος ἔμοιο μάνθηρς, αἵματος ἐξ ἐμῶν.  
 Οὐδὲ μὲν ἐν κυμάτοις Θεόγονος, ἀλλ' ἐπὶ γαίης  
 Ἰσάμενος, θόικων ἀπτεταὶ οὐρανίων,  
 Μελιχός, ἤβουπης, αἰεὶ χλοάτων προσώπων  
 Φαίνων εὐμένεος πνεύματος ἀγλατηγ,  
 175 Οὐδ' ἐπίπλαστον ὑπερβεν, ὁμοῖα θηλυτέρησιν,  
 Βάλλων χρωτῶν ἀρετῆς, κίλλος ἐλεγγόμενον,  
 Ἄλλὰ φρόνως πραπίδεςσι θεῶν φίλον ἐνδοξέεργον,  
 Μοῦνον τῷ κρυφῶν ἴσμονι φαινόμενον.  
 Θαῦμα μὲν γ', ὕστατίων περ ἐπαλξας σταδίοισι  
 180 Τῆς ἀρετῆς, ὅσον ἐφάσκει τοῖς προτέροις.  
 Καρταλλμοῖσι πόδεσσιν φίλοις δὲ τε παῖσιν ἀρεταῖς  
 Γευσάμενοις σοφῆς μοῖραν εἰδείξει βίω.

Sed hoc in potentis Dei manibus situm sit,  
 Qui magnum magnis spebus finem imponit.  
 Nunc filiis pater, ut pullis velox  
 160 Aquila, prope volitans, alas dirigit  
 Recens concinnatas, cum in aeris spatii  
 Fluctuant nondum fidenti volatu,  
 Ac multa quidem illis pietatis praecepta tradit,  
 Nondum autem sua ipsius virtute praestantius quidquam tradidit.  
 165 Divinis eos verbis et moribus consecravit,  
 A teneris unguibus virtutem imprimens,  
 Ac sacram pauperiem instar amplissimae hereditatis reliquit,  
 Nullum ut relinquat instrumentum prosperitatis.  
 Ista quidem sic tibi descripta domus, gloria mea,  
 170 Gloria ovilis mei, ex genere meo.  
 Neque etiam inter postremos Theognius, qui in terra  
 Consistens, sedes attingit caelestes,  
 Mansuetus, dulce loquens, semper sereno vultu  
 Ostendens bene affecti spiritus serenitatem.  
 175 Nec fictum, instar mulierum, superficiei illineus  
 Colorem virtutis, pulchritudinem fictitiam,  
 Sed corde metum Deo gratum intus continens,  
 Solum occultorum cognitori apparentem.  
 Mirum valde quantum qui postremus assiluit  
 180 Ad stadium virtutis, priores praeceperit  
 Pernicibus pedibus: amicis autem praestantiorem,  
 Degustata sapientia, partem vitae ostendit.

157 Ἄλλα τὰ μὲν. Sic Coisl. cum tribus Regiis.  
 Homerica locutio. Edit. ἀλλὰ τὸ σὺν.  
 160 Ἰπτάμενος. Regg. tres ἱπτάμενος.  
 162 Θαρσαλέη. Ita duo Regg. et Chig. Edit. θαρσαλέη.  
 165 Ἀνέθηκον. Schol. διὰ λόγου ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.  
 168 Αἰετοί. Interpres Regius 991: ἵνα μηδὲν αὐτὸς  
 ἴπῃ τῶν εἰς ἀρετὴν φερόντων ἐφ' ὀδόν, ἢ nihil relinqueret quod ab itis, quae ad virtutem ducunt, averteret.  
 Coislinianus autem interpres: ἵνα μηδὲν τοῖς τέκνοις ἔργων εἰς κακίης καταλλοποιήσασθαι, ἢ nihil filiis relinqueret, quod ipsis nequitiae occasio esset.  
 169 Τοῖος ὄμιος, εὖχος. Sic Regii quatuor et alii.  
 Deerat in editis ἔμοιος, quae vox ad integritatem versus requiritur. Reg. 991, sup. lin. τοιοῦτος οἷ-

κος. Int. ναός. Sic Coisl. Mox ἔμοιο pro ἔμοιο habet Coisl. cum pluribus aliis.  
 175 Χλοάτων. Schol. ἀνθόνων καὶ λάμπωντι.  
 177 Θεῶν. Ita tres Regg. Edit. Θεῶν.  
 178 Κρυφῶν. Reg. 993 κρυφίων. Coisl. κρυπτῶν.  
 181 Φίλοις δὲ τε παῖσιν ἀρεταῖς. Regg. duo et Chig. πᾶσιν ἀρῆγων. Reg. 991, sup. lin. βοθῶν.  
 Int. πᾶσι δὲ φίλοις αὐτοῦ φίλος ἀρῆγων, πολλοὺς ἐκείνων εἰς τὸν οὐκεῖνον ἐπιστάσασθαι τὸν βίον, τὴν κλίμακα δὲ τῶν ἀρετῶν ἀνεργόμενος, amicos autem suos adjurans, multos ex ipsis, ad suam ipsius vivendam rationem pertraxit, scala virtutum conscensa  
 182 Γευσάμενοις. Ita legendum videtur cum Int. Schol. πεπειραμένοις. Edit. γευσάμενος.

## METRICA VERSIO.

Ast haec in manibus divinis sunt sita, magnas  
 Qui spes ingenti claudere sive solet.  
 Ac teneras natis genitum nunc dirigit alas,  
 More aquilae: pullis advolatque suis:  
 Qui nondum firmis agitantur in aethere pennis,  
 Sed trepido currunt per loca celsa pede.  
 Ac praecipua quidem pietatis multa dat ipsi,  
 At nullum majus dat pietate sua:  
 Divinisque ipsos verbis, sanctisque dicavit  
 Moribus, a teneris sedulus unguiculis  
 Pauperiemque ipsis sensus dedit instar opimi,  
 Ad sanctum vitae ne quid abesset iter.  
 Haec tibi nostra domus, mea gloria, gloria ovilis

B Ampla mei: cuncti qui mihi sunt genere.  
 Nec vero extremos inter lans danda Theogno,  
 Qui stans in terra sidera summa ferit.  
 Vir placidus, vir dulciloquus, vultusque nitore,  
 Quisnam animis flos sit, conspicuum faciens;  
 Qui non femineo fucatum more colorem  
 Virtutis monstrat, fictitiumque decus:  
 Sed premit in medio divinitum corde timorem,  
 Quem videt is, tectum cui nihil esse potest:  
 Qui recti stadium cum zero intraverit, o quot  
 Praeteriit primos passibus ille tamen!  
 Atque ubi gustavit sophiam, tam denique regna  
 Ostendit natis ad meliora viam.



Ἦν δὲ πάρος γαίθην ἐς οὐράνιν εἶδε ταθείων  
 Ἰσακίδης Ἰακιδὸς ἡμέτερος προπάτωρ  
 183 Κλίμακα, τήνδ' ἀνών, ὡς κεν Θεὸν αὐτὸν ὄρῃται,  
 Πηγὴν ἀκροτάτην οὐρανίων φάτων  
 Βαθμῶν τὸν μὲν ἔλειπε, δ' ἔχνια νῦν ὑπέδεικτο,  
 Τοῦ δ' ἔχεται παλάμη, θρῆμμα δ' ἄλλον ἔχει.  
 Τοίη γὰρ μερόπεσιν ἔδος, καὶ τοῖον ἔμοτο  
 190 Αἶμ' ἀνάγει Χριστῷ εὐγενέτης γενέτης.  
 Πολλὰ δ' ἄρ' Εὐάνδρου κειμήλια ἐνδοθεὶ κεύθει  
 Ψυχῇ, καὶ πολὺς λευκώταται πραπίδες.  
 Τίς δὲ κεν Ἀστερίου παφρονέων λελάβοιτο,  
 Ἥδὲ κασιγνήτων τῆς ἱερῆς τριάδος,  
 195 Οἳ; ζυθὶ σοφίη, ζυθὸς βίος, εἰς ἓν ἄγρβεν  
 Ἐλπωρῆ' μούνη σαρκὶ μερίζομενοι,  
 (Σιγῆσ' Φιλάδελφον, ἔμην κέαρ, εὐγενὲς αἶμα')

A Μακροβίου δ', ἐπὶ ταῖς, θρέμματος ἡμέτερου,  
 Θρέμματος ἡμέτεροιο, φθὼν δ' ἔμην, ὃν περὶ γέσσει  
 200 Εὐμένειον Χριστὸς ἀμφὶς ἔχει μεγάλας,  
 . . . . .  
 Ὅν πάντων κρατέων οὐκ ἐφύσησεν τύφος;  
 Ἠγήγινον ὕψι βιβάντα, Λεόντιον, Ἡλιόδωρον,  
 Οἱ Χριστοῦ σοφίης ἄκρον ἔχουσι γέρας,  
 205 Ἄλλους τ' ἀγροτέρους μετ' ἀνδράσιον ἄσπρασανῆν,  
 Πολλοὺς ἡμερῶν οὐδὲ φασινόμενα,  
 Ἐν Χριστοῦ μελέσει τὰ τίμα, τίς κεν ἐπίστωι  
 Σπρηγίβας ἀθανάτου, κάλλιπα σαρκοφόρα;  
 Πάντες δ' οἱ γε Θεοῦ μεγασθενὸς θεράποντες,  
 210 Ἄλλος ἐν ἀλλοίῃ ἄρτιος εὐσεβίη,  
 ἴχνησι κορυφαίοισιν ἐπιστείοιτες ἄρουραν,  
 Δειξτερῆς παλάμης θρέμματ' ἀριπρεπεία,

1006-1007 Quam autem olim e terra in caelum extensam vidit

Isacides Jacob proavus noster

183 Scalam, hanc ille ascendit, ut Deum ipsum videat,

Supremum fontem caelestium luminum :

Ex gradibus autem alium reliquit, alius ejus vestigia excipit,

Allo innititur manu, alium oculi tenent.

Talis est hominibus via, et tale mei

190 Genus ad Christum ducit generosus meus pater.

Multam intus pretiosam suppellectilem abscondit

Evandri anima, et cor canitie candidius.

Quis cordatus Asterii obliviscatur,

Ejusque fratrum, sacrae triadis,

195 Quibus communis sapientia, communis vita, spe in unum

Conglutinati, sola carne divisi

(Tacebo Philadelphium cor meum, genere clarum) ;

Et post hos Macrohii, alumni nostri,

Alumni, inquam, nostri, quem, meum amicum, Christum

200 Magnis suis alis benevolus circumdat et fovet,

. . . . .

Quem omnium domitrix non inflavit superbia ?

Rheginum in altis gradientem, Leontium, Heliodorum,

Qui Christi sapientiae summum decus assecuti sunt,

205 Aliosque rusticis cum viris lucida sidera,

Multis hominibus ne apparentia quidem,

Insignia in Christi membris, quis recenscat

Sigilla immortalis (Dei), lumina carne induta ?

Atque hi quidem omnes Dei omnipotentis famuli,

210 Alii in alia perfecti sunt virtute,

Levissimis vestigiis terram calcantes,

Dexterae manus oves praestantissimae,

187 Βαθμῶν. Duo Regg. βαθμῶν τὸν μὲν. Schol. ἄλλων.

190 Αἶμ' ἀνάγει. Schol. γένος προσάγει. Billius verit̄ : cruorem, quae vox nimium dura. Mox εὐγενέτης. Schol. εὐγενής.

191 Ἄρ'. Ita Coisl. et Reg. 990. Edit. a5.

202 Ὅν πάντων κρατέων οὐκ ἐφύσησεν τύφος. Hunc versum, qui deest in editis, suppeditarunt duo Regg. et Coisl., sed et alius desideratur quem codices non exhibent.

208 Ἀθανάτου. Reg. ἀθανάτου.

#### METRICA VERSIO.

Quamque prius sca.am a terra in caelum usque pa- B (Prætereo sanctum Philadelphum sanguineclarum);  
 [tenteum

Per somnum sanctus viderat Isacides,

Hanc ipse ascendens, ut regem cernat Olympi,

Lumina quem fontem caelica lucis habent,

Hunc liquit, terit hunc pedibus, dextra arripit illum,

Atque alium rursum prospicit ipse graduum.

Namque via est hominum talis: tolemque cruorem

Christo offert clarus nobilitate pater.

Multas rursus opes Evander pectore claudit,

Qui capite est cano, sed mage mente tamen.

Quisnam autem Astemiū fratrum triademque sa- [cratam

Non memoret, prorsus sit nisi mentis inops,

Quos sophia, et vitæ ratio communis, in unum

Conjungit, tantum dissociatque caro!

Quis sileat nostrum de grege Macrohium,

Qui pecus est nostra, et clarus mihi: quemque sub alis

Omnipotens Christus protegit usque suis,

. . . . .

Quem non inflavit cuncta tumor subigens?

Rheginum altivolunt, atque Leontium et Heliodorum,

Qui Christi sophiæ culmina summa tenent:

Atque alios, qui ruricolis ut sidera lucent,

Et quorum paucis cognita vita latet,

Præstautes inter Christi pia membra, quis alius

Signa Dei numeret, sidera canigera ?

Qui cum sint omnes famuli Dominique Deique,

Hic tamen hac, illa laude aliusque viget,

Atque levi terram calcat pede sancta cætera.

Grexque pius, scita quem pater arte regit :

Και νηοῦ μεγάλου λίθοι, οὗς Χριστὸς ἔδρασε  
 Ἄλλήλοις ἐρατῇ Πνεύματος ἀρμονίῃ·  
 215 Ὁ ζωῆς σπινθήρισι μικροῖς ζώουσι ἐλαφρῶν  
 Τόδε βίον, γαστρὶ παύρα χαρίζόμενοι  
 Ἀρχεκάκω, παθῶν δὲ βαρῶν κλύον, ἤδὲ κελαινῶν  
 Ἰσάσων Βελίου οἰδᾶ' ἐπιναστάμενοι,  
 Σταθμὰ λόγῳ, σιγῇ δὲ μέτρον, καὶ δεσμὰ γλωττι,  
 220 Ὄβασι, καὶ σταθεροῖς ἔμμοισι βαλλόμενοι,  
 Νήλιποι, αὐαίλοι, πενθήμονες, οὐχίτωνες,  
 Νεκροὶ ἐπιθρόνοι, ζῶντες ἄνω πρᾶπται,  
 Μεῖζρον ἐν ὀφθαλμοῖσι Θεοῦ σέλας αἰὲν ἔχοντες,  
 Ψυχῶν τ' εὐσεβῶν καὶθι χοροστασίην.  
 225 Παρθενικάς δὲ γυναῖκας, ὄσαι κλείουσιν Ἄνακτα  
 Νυμφίον, ἀγνωστάτας μινύμενον κραδίαις,  
 Δι Χριστὸν δοκίουσιν ἀκοιμήτους φάσειςιν,

A Ὅσαι μαραινόμενας λαμπάδας ἀψάμενας,  
 Τίσας, ἐπεὶ δεδάηκας ἐμὸν γέρας, εἴ τιν' εἴτισας,  
 230 Αὐλῆς ἡμετέρης ὄμμα φαινότατον,  
 Σὺν γὰρ πάντεσσι πλεῖσι χάρις, εὐτέ τις ἐσθλὸν  
 Ἐσθλὰ πάθη, θεομῶ κινραμένης φύλησ.  
 Ναὶ μὴν καὶ τῆσιν γε μέγας νόος, ἄβρην θυμῶ  
 Ῥιπτουσίας δολερῆν ἔβαν ἀπὸ κραδίης.  
 235 Ναὶ μὴν καὶ τῆσιν γε περὶ χροὶ σάκκοιο ἔρμυνοσ,  
 Καὶ κόνησ ἐν σαπέδῳ, φάρμακα σωφροσύνης·  
 Ἐλγαί τε στοναχαί τε ψόλαι καὶ ὑκίτες ἄπυνοι,  
 Καὶ πηγαὶ δακρῶν ἐνδοθι λειβομένων.  
 Γούνατα δ' ἔβρωσαντο, καὶ ἀδραντὴς λελάθοντο,  
 240 Ἐσθθενῶν Χριστοῦ δραξάμεναι θυσάων.  
 Αἱ δ' ἀπαλαὶ σάρκες τε καὶ εἴματα σιγαλόεντα,  
 Κάλλοιο τ' εἰαρινὸν ὄμα μαραινόμενον,

Magnique templi lapides, quos Christus inter se  
 Congiunxit amabili Spiritus compage.

215 Exiguis vitæ scintillis fugacem hanc vitam

Traducunt, pauca indulgentes ventri,

Qui malorum est principium, ac vitiorum gravem tumultum, et tenebrosas

Belie reprimunt fluctus insurgentes;

Pondera sermone, silentio modum, vincula risu,

220 Auribus, et lixis oculis injiciunt,

1008-1009 Sine calceis, sicci, veste lugubri, unam tunicam habentes,

Mortui in terra, animis in celo viventes,

Præ oculis semper Dei lumen præstantius habentes,

Et chorus, quos illic pie animæ agunt.

225 Virgines etiam feminas, quotquot Regem celebrant

Sponsum, purissimis se cordibus miscentem,

Quæ Christum expectant cum luminibus nunquam emortuentibus,

Ut quæ lampadas inextinctas accenderint:

Has profecto honorabis, si quas unquam honorasti, ubi meum illas decus esse

230 Didicisti, gregis nostri lumen clarissimum.

Si cui enim proborum bene sit, communis est omnium

Gratia, ex lege lata manantis amicitie.

Atque illis quidem excelsa mens, ut quæ virili animo

Projecterint ex corde dolosam Evam.

235 Est etiam illis circa corpus saccus niger,

Et cinis in pavimento, præsidia pudicitie:

Placent illis preces, et gemitus, et noctes insomnes,

Et fontes lacrymarum secreto fluentium;

Genua obfirmaverunt, et imbecillitatis oblitæ sunt,

240 Fortiter Christi simbriam apprehendentes.

Delicæ autem carnes et vestes splendide,

Ac cito marcescens, verna pulchritudo,

216 Γαστρὶ. Coisl. σαρκί. Duo Regg. παύρα  
 γαστρὶ χαρίζόμενοι.

217 Ἀρχεκάκω. Epithetum ventris quod apud  
 Gregorium frequens occurrit. Ibidem κλύω. Men-  
 dose autem habent edit. κλύων.

221 Πενθήμονες. Duo Regg. πενθείμονες.

232 Πάθη. Tres Regg. πάθοι. Μοι κινραμένης.

Tres quoque Regg. et Chig. κινράμενος, manans.

238 Λειβομένων. Tres Regg. θλιβομένων.

240 Θυσάων. Schol. Coisl. κραπέδων, τῶν

δυναμοποιῶν δραξάμενοι ἐπιπέων τοῦ Χριστοῦ.

#### METRICA VERSIO.

At templi magni pulcherrima saxa, ligavit  
 Quæ Christus sancti Pneumatis harmonia;  
 Qui mundo exigue vivunt, minimosque favores  
 Impendunt carni, qua mala cuncta fluunt:  
 Qui motus animi sistunt sævasque procellas,  
 Quas Belie horrendi vis inimica parit;  
 Atque modum inponunt verbis linguæque silenti,  
 Risumque, atque oculos, auricularum premunt.  
 Qui pede sunt nudo, dupli sine veste, genuitque  
 In terra exanimis, mente poluque tenent;  
 Atque oculo spectant vigili Dominumque, chorosque,  
 Felix in supera quos agit urbe cohors.  
 Virgineas tu porro acies, præconia Regis  
 Quæ sponsique sui, voce amnisque canunt,  
 Atque oculis Christum expectant insomnibus usque,

B Lampadas accensas in manibusque gerunt,  
 Ut decus ipse meum agnosti, complexus honore es,  
 Hanc, inquit, gregis est quæ decus omne, colens.  
 Communis cunctis namque est ca gratia, cum cui  
 Fit bene; jus istud poscit amicitie.  
 Scilicet bis etiam mens maxima; corde virili  
 Nam procul a se Evæ subdola sensa fugant.  
 Scilicet his etiam saccus niger ossibus hæret,  
 Inque solo cinis est, arma pudicitie;  
 Charæque insomnes noctes, gemitusque precesque;  
 Et facies calidis fletibus ipsa madet.  
 Ac genibus robur subit, languorque recessit,  
 Arrepta ut Christi est simbria firma manu.  
 Ac simul et teneræ carnes, et splendida vestis,  
 Quicque brevi formæ marcet abique decor,

Ἄμφοτερον φύσις τε καὶ ὀπίσσω ἔκτοσι χερσὶν  
 Ἄνδρες ἐτρέφαντο εἴθεσι μαχλοτέρω,  
 245 Εἶξαν ὑπὸ πραπίθεσι, νόου σθένος ἀνδράσινας  
 θεῖναι θηλυτέρας, καὶ δέμας, ὡς σοφίην.  
 Οὐ μέγα· καὶ Χριστὸν γὰρ ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερέοντος  
 Σαρκὶ σὺν ἀνδρομέῃ γὰρ ἐπερχόμενον,  
 Καὶ τέκον ἡμεῖρος ἀγνῆς διὰ μητρὸς ἰόντα  
 250 Παρθένω, ἔβρα νόμον ἀνδρόμω τελέσῃ,  
 Ἄχραντοις γοῆσι, καὶ ἐκ τύμβου θορόντα  
 Ἥματι ἐν τραπέτῃ θερμότεροιαι πόθοις  
 Πρῶται ἰθῆσαντο, φίλοις τε ἡγγεῖλαν ἑταίροις,  
 Γευόμεναι Χριστοῦ γεύσιν, ἄκρο προτέρῃς.  
 255 Πολλὰ μὲν δὴ γαῖαν ἐπιπνέουσιν ἅπασαν,  
 Ὅσασι τῆν σωτῆρ μῦθος ἐπιστρέφεται.

A Δι μὲν ὀμπερῆρας, ζυνοὺν πόθον ἀμφιπέπουσαι  
 Οὐρανοῦ ζωῆς, ἰσά τε μέτρα βίου,  
 Αἰδ' ἄρ' εἰς τοκέσσι παρήμενας ἀβρανέουσιν,  
 260 Ἥθε κασιγνήτους μάρτυσι σωφροσύνης.  
 Αὐτὰρ ἔμοι παῖρας μὲν, ἀτὰρ κλειδέουσι ἐρίω,  
 Γηθόουσι Χριστοῦ κάλλεσιν οὐρανοῖς.  
 Χρῶσα μὲν Ἀυλοῖσι δόμοις ἐχαρίετο μῦθος  
 Ὑψήματα, καὶ ποταμοῦ ὀλοδοῦτο βῶνον.  
 265 Χρυσόφροι δ' Ἰνδοῖσι μεταγχεῖουσι ἀρυσσον  
 Μύρμηκας κοίτης πλοῦτον ἀπὸ ψαμάθου.  
 Νείλος δ' εὐκάρπουσιν ἐπάσσων πέδιοις  
 Ἦριος, Αἴγυπτον θῆκεν ἑρσιθενέα.  
 Ἄλλος δ' ὀρνίθεσιν ἀγάλλεται, ἔς δὲ φυτοῖσι,  
 270 Ὅς δὲ λίθοις τερπνοῖς ἐνδοθὶ λαμπρομένους.

Tum quæ nativa est, tum quam extrinsecus virorum  
 Manus triverunt vultibus meretriciis,  
 245 Sub corde cesserunt, quod animi robur æquales viris  
 Feminas reddat, ut sapientia, ita et corpore.  
 Mirum id non est: nam et Christum e caelo stellifero  
 In terram cum carne humana descendentem deduxerunt,  
 Et mortalibus genuerunt ex casta matre Virgine  
 250 Prodeuntem, ut legem humanam impleret,  
 Intaminato ortu, et ex tumulo exsistentem  
 Die tertio, ob flagrantissima desideria  
 Primæ viderunt, et charis nuntiarunt discipulis,  
 Et dum Christum gustant, primi id gustus remedium fuit.  
 255 Multæ quidem afflant suavem Christo odorem a terra,  
 Quantamcumque salutaris peragravit doctrina.  
 Aliæ simul congregatæ, commune desiderium profitentur  
 Cælestis vitæ, ac æquales vitæ modos,  
 1010-1011 Aliæ suis parentibus assident infirmis,  
 260 Aut fratribus pudicitia testibus.  
 Pauca quidem mæx sunt, sed tamen majori numero non cedo,  
 Gaudens Christi cælestibus pulchritudinibus.  
 Aurea Lydiorum domibus ramenta largitur  
 Fabula, et fluminis felicitatis datoris fluxum.  
 265 Auriferæ nigris Indis formicæ divitias  
 Hauciebant ex profunda arena.  
 Nilus in fertiles irruens campos  
 Opportune, Ægyptum præpotentem reddidit.  
 Alius avibus gloriatur, alius arboribus,  
 270 Iste jucundis lapidibus sponte fulgentibus.

245 Φύσις τε. Coisl. Int. ὄσον τε φυσικόν, καὶ  
 ὄσον χειροποίητον. Reg. 991 ἐπέπλαστον.  
 246 Εἶξαν ὑπὸ. Sic mss. Editi nonnulli ἀπὸ.  
 Schol. εἶξαν αὐταῖς, ὀπεχώσαν. Reg. 903 εἶξεν.  
 251 Θορόντα. Coisl. θορώντα.  
 254 Προτέρῃς. Priorem gustum interdicti pomi  
 intelligit.  
 256 Ἐπιστρέφεται. Sup. lin. 991 ἐπιτρέχει,  
 ἐπιδράμει.  
 265 Αὐλοῖσι. Lydia regio est Minoris Asiæ,

Cræso rege et Pactolo aurifero flumine nobilis.  
 Unde etiam χρυσόφροις annis ille dictus est: de  
 quo vide Fulgent. lib. *Mythologia*, cap. 2, de  
 Mida rege et Pactolo. BILL.  
 265 Ἰνδοῖσι. Indica formicæ, ut scribit Plinius,  
 lib. ix. cap. 51, aurum ex cavernis terræ egerunt  
 in parte septentrionalium Indorum, qui Dardæ  
 vocantur. Erutum hoc ab iis tempore hiberno inde  
 furantur æstivo fervore, couditis propter vaporem  
 in cuniculos formicis. BILL.

## METRICA VERSIO.

Tam qui natus, quam qui fucatus, et arte  
 Partus, femine perpolit ora gregis.  
 Cesserunt menti; namque illas corpore fecit,  
 Ut sophia, æquales mens bene firmæ viris.  
 Nec mirum: Christum siquidem, cum sedibus altis  
 Demissus carnem venit ad ima gerens,  
 Humano generi peperit sanctissima Virgo,  
 Humane legis, sed sine labe, sequax.  
 Ac postquam exsiliit superata morte sepulcro  
 (Tertius at porro tunc erat ille dies),  
 Viderunt primæ (dedit hoc incensa cupido),  
 Nuntiaque eximio læta tulere choro;  
 Atque ita gustato Christo feliciter cibo  
 Gustato prius est facta medela ipsis.  
 Ac multæ tales toto versantur in orbe,

B- Qua se cunque Dei porrigit alma fides.  
 Pars animis paribus incensa cupidine regni,  
 Tecta eadem et vitæ par genus usque colit.  
 Assidet infirmis pars altera patribus, aut cum  
 Fratribus in sancta virginitate manet:  
 Ast ego cum paucas habeam, cum pluribus ipse  
 Certo tamen, formas lætus ob æthereas.  
 Ac ramenta quidem Lydiis dabat aurea tectis  
 Fabula: fundebat largus et annis opes.  
 Divitias Indis etiam formica ferebat,  
 Quas ipsis auro subula plena dabat.  
 Nilus item Pbariis dat opes et comoda regnis,  
 Pingua dum lymphis prodigus arva rigat.  
 Oblectant alios volucres plantaque virentes,  
 Aut lapides, digiti queis, velut igne, micant.

Αἰτᾶρ ἐμοὶ πάντων περιώσιον εὐχος ἔδωκε  
 Χριστὸς ἀναξ, πολλῶν εὐσεβῶν στέφανον.  
 Ἴπ β' ἔτεδν' τυτθόισι θεὸς χάριν αἰὲν ὀπάξει,  
 Ὅσπερ ὑποσχασίη ἐστὶ παλαιωτέρη  
 275 Βηθλεὲμ ἐν προτέροισιν, ἐμῷ νέον ἄσπει τυτθῷ,  
 Τῇ μὲν ἔῃ γέννη, τῷ δ' ἀρ' ἐμοῖσι φίλοις.  
 Ὀυτὸς σοὶ χορὸς ἄλλος ἐμῆς ἀπολάμπεται αἰῆς,  
 Ὅς ἀριστοτέκου πατριδὸς ὑμετέρης,  
 Ἀρμενίης, ἣ πολλῶν ἀρισταύτουσ' ἐπὶ γαίης,  
 280 Φέρτατον εὐχος ἔχει ἀζυγέων ἄρενος.  
 Τοῖσι χαριζόμενος, βαθὴν μὲν ἔμοιγε, φέρτατε,  
 Σοὶ δ' αὐτῷ μεγάλην ἰσθὶ χάριν παρέχων,  
 Σαυτῷ, καὶ τεκέσασι, φίλῃ τε δάμαρτι μέγιστον  
 Πλοῦτον ἄγων, ζωῆς ἐλπίδα λαμπροτέρης.

A 285 Εἰ δὲ τὲ που καὶ ἐμῆς, ἐτάρων ἀγανωτατε πάντων,  
 Τῆς ἀρχαιωτέρης μνήσιν ἔχεις φίλην  
 (Οὐ γὰρ ἐν εὐσεβέσσιν ἐμὸν ποτε ὄνομα θῆται),  
 Μηδὲ μ' ἀτιμάζειν, οὐ γὰρ ἔσκαε, φίλος  
 Ἄλλ' ἐπ' ἐμοῖς ἐτάροισι χάριν καὶ κύβος ὀπάξει·  
 290 Ἔστι δὲ καὶ ἐμὸ παρ' κλέουσιν λόγος·  
 Εἰ τοὶ μὴ πλείουσσι, σὲ δ' ἄξιον ἀνὶ μου πάντων·  
 Ἀζῆσθαί φιλῆν, ὧ μάκαρ, ἡμετέρην.  
 Ὅδ' ἂν καὶ πάντα σοὶ φίλοις κεχαρισμένα βέβαιοι,  
 Ὅσον ἐμῶς τιμῆ εὐδαε τῶν δούλων,  
 295 Βασιλῷ δὲ μάλιστα, τὸν ἔξοχα Χριστὸς ἔτισεν,  
 Ὅς μέσος ἀμφοτέρων ἴσταται, εἰς ἐν ἄγων  
 Ἄκρα φίλων, ξυψῷ δὲ πύθω συνῆρσεν ἄμεινον·  
 Τῷ σὺ χαριζέσθαί πάντα δικαίωτατος,

Mihi hoc prae omnibus praecipuum decus concessit  
 Rex Christus, multorum piorum coronam.  
 Verum illud profecto est : parvis Deus semper favet,  
 Quemadmodum antiqua fert promissio facta  
 275 Bethlehem olim, meo recenter oppidulo :  
 Illi in ea nascendo, isti per meos amicos.  
 Hic tibi alter chorus ex mea refulget terra,  
 Qualis in vestra patria optimorum virorum ferace,  
 Armenia, quae cum in toto orbe plurimum excellat,  
 280 Praecipuum hoc decus habet caelibus copiam.  
 Bene illis faciens, leviter de me, vir praestantissime,  
 De te autem optime seias te mereri,  
 Dum tibi ipsi, et natis, et dulci conjugii maximum  
 Thesaurum paras, spem vitae splendidioris.  
 285 Quod si et meae, sodalium omnium suavissime,  
 Antiquae memor es amicitiae  
 (Non enim inter pios meum unquam nomen inscribam),  
 Ne me dedecore afficias, haud enim convenit, amice;  
 Sed ob meos amicos beneficium et honorem confer :  
 290 Habetur enim et mei aliqua apud plerosque ratio ;  
 Sin minus a plerisque, te certe prae omnibus decet  
 Revereri nostram, o beate, amicitiam.  
 Sic enim et omnibus amicis gratissimum facias,  
 Quibus pariter placet honor sanctis habitus,  
 295 Basilio maxime, quem praecipue Christus honore auget,  
 Quique medius inter utrosque stat, in unum conjungens  
 1012-1013 Amicos dissitos, meliusque ligat communi amore :  
 Huic aequum est ut omnia concedas,

275 Τυτθόισι. Parvis vel humilibus Deus semper dat gratiam.

275 Βηθλεὲμ ἐν προτέροισιν. Aliter : In primis Bethlehem gratia datur ac promissio facta, vel : Bethlehem quae inter primas a propheta numeratur, vel meo, inquam, recenter oppidulo, etc. Ibid. véor. Schol. νεωστῆ.

276 Τῇ μὲν ἔῃ γέννη. Illi quidem reteri gratia ex generatione Christi. Mox τῷ δ' ἀρ' ἐμοῖσι. Sic tres Regg. et Chig. Edit. τῷ δ' ἀρ' ἔσται.

284 Ἄγων, συνάγων.

288 Ἀτιμάζειν. Id est, ne preces meas asperneris.

290 Ἔστι δὲ καὶ ἐμὸ. Reg. 990 et 993, ἔστι δὲ τις καὶ ἐμοῦ.

293 Ὅδ'. Schol. οὕτως.

294 Ὁμῶς. Schol. ὁμοίως.

295 Βασιλῷ. Ita Reg. 995. Edit. Βασιλῷ. Hinc liquet carmen istud conditum fuisse, cum adhuc viveret Basilius. Mox ἔξοχα. Reg. 991, sup. lin. ὑπερβαλλόντως, quem summo honore cumulavit.

297 Ἄμεινον. Schol. τελειώτερον.

#### METRICA VERSIO.

At mihi supra alios Christus dedit hoc decus omnes,  
 Ut pietatis amans turba sit ampla mihi.  
 Quam verum est, quod prisca Dei promissa tulerunt :  
 Aspirat parvis Numinis usque favor !  
 Urbs mea parva licet, Bethlem quoque rite vocatur.  
 Edidit illa Deum : hic clara cohorsque loco ;  
 Hic alius nostris fulget tibi cœtus ab arvis,  
 Huic par, qui vestra floret in Armenia ;  
 Que gentes cum celsa caput super efferat omnes,  
 Virgineæ summum sunt decus ejus opes.  
 His igitur gratum faciens, parvum mihi, magnum  
 At tibi, tu munus, magne vir, ipse dabis,  
 Ingentes sobolique tuæ sociaque cubilis  
 Divitias paricus, quæ sine dūe manent.

B Quod si etiam priscae memor es fortasse, sodalis,  
 Quo mihi nemo magis dulcis, amicitiae  
 (Non etenim sanctos inter mea nomina ponam),  
 Ne me despicias, quaeso, measque preces.  
 Ob socios istud mihi da, quod postulo, munus,  
 Nam quosdam multis est quoque cura mei :  
 Quod si non multis : at te, vir clare, movere  
 Jus sanctorum nostræ debet amicitiae.  
 Omnibus istud erit jucundum prorsus amicis,  
 Quos hilarat, sanctis quisquis habetur honor,  
 Basilio at supra cunctos, quem Christus honorat,  
 Quoque procul positos jungit amore viros,  
 Ac nos communi melius devinxit amor :  
 Cui recte facias si nihil ipse neges,

Αιδόμενος πατρην τε φίλην, καὶ ἥλικα μῦθον,  
 300 Καὶ καθάρῃς θυσίας, καὶ πτερόεντα βίον.  
 Οἷσιν ἔσω σκητῆς πάντων ἀδάτοιο πόδεσσι  
 Δεύτερος ἐξ Ἀαρὼν Ἰσάμενος μεγάλου,  
 Καὶ Θεὸν ὑψιμέθοντα κατακρινὸν ἕμματα λεύσσων,  
 Θνητοῖς ἀθανάτων μίγνυσσι λισσόμενος.  
 305 Κεῖνον μὲν τὰ ἔμοιγε χαρίζεται, ὅσα δ' ἔκεινον,  
 Χριστῷ, τοῦδε χάρις ἐς Πατέρ' ἐστὶ χάρις.  
 Λίσσομαι ὑπὲρ ψυχῶν, καὶ οὐρανίου βιότιοι,  
 Λίσσομαι ὑπὲρ μελῶν πνεύματι δαπτομένον.  
 Δὲς χάριν ἡμαρτίοις πόνους, νυχθισί τ' αἰδοῖαις·  
 310 Δὲς δὲ χαμηνίην, λεπταλῶς τε γόους,  
 Καὶ τραχινοῖς βραχέουσιν, καὶ ἑμμοσσι τραχημένοις·  
 Δὲς δὲ νόον καθαρῷ, ὅς δ' ἱεροῖσι λόγοις,  
 Ὅσφ' ἀρετὴν τίω, ἀρετῆς δόδον ἀμπετάσσειας

A Πλεῖστοι, καὶ πλεόνων μισθὸν ἔχουσ Θεόθεν.  
 315 Ἐπιείρας δ' ἔνθα μένοντα, καὶ ἀφθιτον ἀμάρταν  
 Καρπὸν ἐπουράνιον, πλοῦσιον ἀντ' ὀλίγων.  
 Αἰθεο καὶ πολλὴν θεοσευξία πατρὸς ἔμμοιο,  
 Ἐμπλεον ἀνθρώποις θαύματος ἱστορίην  
 Ἀμφοτέρων, ἑτέων τε κώλοισι, καὶ ἤθεσι κεδνοῖς·  
 320 Ἐγὼ τὰν τοι ἔπος φθέγγομαι ἀδρανέων.  
 Ποίμνην ἡμετέρης περιφειθεο, φειθεο ποίμνην,  
 Ὡ τέκος, ἡμετέρης, ἦς βα περιτρομέω.  
 Καὶ γὰρ πόλλ' ἐμόγησα, Θεὸς δὲ μοι ἐγγυάλει  
 Ποιμαίνων πολλὰς εἰς ἑτέων δεκάδας.  
 325 Σὺ δὲ Θεὸς ὁπάσειεν, ὅσ' εὐσεβέσειον ὁπάσεις,  
 Ἄλλα τε καὶ λιπαρῷ γέγρασ ἀντιάσαι. »  
 Τοῖα πατρὸς ἔμμοιο θεόφρονος, αὐτὰρ ἔγωγε  
 Φθέγγομαι ἀψ' ἡμετέρου Γράμματος ἑσθλὸν ἔπος·

Reveritus dulcem patriam et communia studia,  
 300 Et pura sacrificia, et cœlestem vitam,  
 Quibus intra tabernaculum omnium pedibus inaccessum  
 Alter post magnum stans Aaronem,  
 Et Deum in cœlo regnantem oculis coram intuens,  
 Mortales cum immortalis orans conjungit.  
 305 Illi gratificaris, quidquid mihi, et quidquid illi,  
 Christo, a quo inita gratia initur a Patre.  
 Precor pro animabus, et vita cœlesti,  
 Precor pro membris spiritus fervore consumptis.  
 Da beneficium diurnis laboribus et nocturnis cantibus ;  
 310 Da cubantibus humi, et tenuibus gemitibus,  
 Da laceris pannis, et oculis tabefactis,  
 Da puræ menti, et sacris sermonibus,  
 Ut virtutem honorans, virtutis viam aperias  
 Multis, et multorum mercedem a Deo habeas.  
 315 Sere quæ hic manent, et incorruptum metes  
 Fructum cœlestem, plurima pro paucis.  
 Reverere et cantitem Deo similem patris mei,  
 Cujus historia hominibus plena miraculo,  
 Cum annorum circulis, tum moribus venerandis :  
 320 « Extremum hoc verbum eloquar, fractus viribus.  
 Parce gregi nostro ; parce gregi,  
 O fili, nostro, cujus causa contremisco,  
 Nam multa pertuli, deditque mihi Deus  
 Per multas annorum decades pascere.  
 325 Tibi vero Deus concedat, quæcumque piis concedit,  
 Cum alias res, tum etiam ut ad beatam senectutem pervenias. »  
 Talia pater meus divina sapiens : ego autem  
 Eloquar, ex Scripturis nostris bona verba :

307 Ψυχῶν. Coisl. μελῶν.  
 309 Νυχθισί τ'. Ita Coisl. et Reg. Edit. νυχθισί  
 σί τ'.  
 310 Λεπταλῶς τε γόους. Tenuibus, scilicet, ex-  
 haustis viribus.  
 311 Τραχινοῖς. Duo Regg. τραχινοῖς.  
 318 Ἐμπελεον. Reg. 990 et Coisl. ἐμπλέων. Coisl.

sup. lin. πεπληρωμένην. Reg. 991, γέμουσα.  
 319 Ἀμφοτέρων. Ita Reg. 991. Editi nonnulli  
 ἀμφοτέρων. Schol. κατ' ἀμφοτέρω. Coisl. sup. lin.  
 κατὰ δύο τρόπους.  
 320 Φθέγγομαι. Tres Regg. et Chig. φθέγγεται.  
 Inducitur pater Gregorii ita loquens.

## METRICA VERSIO.

Tum patriam veritus, studia et communia, puræ  
 Et sacra tum vitæ celsa tenentis iter,  
 Queis intra scenam, pedibus quæ pervia nullis,  
 Stans, ut Aron, munus sacrificique gerens,  
 Atque Dei cernens nomen venerabile, jungit  
 Mortale æternæ per sua vota genus.  
 Quæ mihi das, illi, quæque illi, das quoque Christo ;  
 Quæ Christo dantur, dantur et illa Patri.  
 Pro vita ætherea, supplic, pro mentibus oro,  
 Pro membris, hausit quæ pietatis opus.  
 Te moveant noctis cautus, lucisque labores,  
 Teque χαμηνίην, te gemitusque graves,  
 Te saccusque lacer, confectaque lumina fletu,  
 Te mentes puræ verbaque plena Deo ;  
 Ut virtutem ornans, plures virtutis amore

B Inflammes, ac sic præmia plura feras :  
 Atque seras hic quæ remanent, ac semine fructum  
 Majorem innumeris partibus ipse metas.  
 Te quoque permoveat patris veneranda senectus,  
 Mens stupet insignem cujus ad historiam,  
 Qui simul est vita, simul et venerabilis annis :  
 « Extremum hoc, fractus debilitate, loquar.  
 Parce gregi nostro, fili charissime, nostro  
 Parce gregi, pro quo mi quati ossa tremor,  
 Pro quo multa tuli, quemque annis pluribus ipse  
 Ut regerem, Domini gratia sancta dedit.  
 Ac tibi cuncta Deus donet, quæ donat amicis,  
 Cæteraque, et Pylios cernere posse dicis. »  
 Hæc ad te sanctus genitor meus. Ast ego pulchrum  
 Sermonem dicam, quem sacra Scripta docent :

« Μήτηρ Θεοῦ μέτροισιν ἰσάζεται ἡμετέροισιν ·  
 330 Οἷά περ ἀλλήλοισ ἐνόθε μετρέομεν,  
 Τοια δεδοί μερόπασσι Θεὸς μέγας. » Ἄλλὰ μετροῖη  
 Κρείσσοι τὰ κρείσσω νῦν τε καὶ ὑστάτιον·  
 Νῦν πᾶσιν ἀνθρώποισι θεμελίον, ἢ χάριστον,  
 Ἥε καλὸν βίωτον βάλῃς ἔφημετροῦ.  
 335 Καὶ τυτθῇ πλάσσειγχι μέγα κέαρ οὐρανίου  
 Σείεται · ἢ δὲ βόθη ἔθα καὶ ἔθα φέρει.  
 Καὶ Χριστῷ μερόπασσι, φόρου παρεόντος, ἐμίγηθι,  
 Ἥνικα Καίσαρ ὄλην γαίαν ἀπεγράφετο·  
 Καὶ τέλος αὐτῷ ἔδωκε βροτῶ Θεός, ὡς κεν ὀπάσση  
 340 Θνητοῖς δουλοσύνης τήνδε παρηγορίην.  
 Ἄξεο τῆν Χριστοῦ γάρην, καὶ φέλλεο λαῶν·  
 Ἄξεο, καὶ σὺ γράφῃ βίβλον ἐς οὐράνιην  
 Ἐσθλήν, ἐσθλὰ γράφου· εἰ δ' Ἐμπαλιν, ἄλλος ἐπίσποι·

« Dei mensuræ nostris æquantur mensuris ;  
 330 Qualia hic invicem metimur,  
 Talia rependit hominibus magnus Deus. » Sed utinam metiatur  
 Meliora melioribus hic et in posterum,  
 Nunc fundamentum omnibus hominibus vel pessimum,  
 Vel bonum in hac mortali vita jacitur ;  
 1014-1015 335 Ac exigua bilance magna cœli possessio  
 Libratur ; inclinatio autem huc et illic fert.  
 Christus hominibus, cum census haberetur, mistus est,  
 Cum Cæsar universam terram describeret :  
 Ac vectigal ipse Deus mortali solvit, ut præberet  
 340 Mortalibus hoc servitutis solatium.  
 Reverere Christi gratiam, et parce populis :  
 Reverere, et in libro cœlesti scriberis  
 Bona, bona scribens : sin aliter, dicat alius quid sentiat ;  
 Sed profecto satius est sancte scribere.  
 345 Annon satis est, quod mortalibus grave jugum adduxerit prima  
 Parentis primi perversitas, et arbor homicida,  
 Et draconis invidia, et mulieris peccatum,  
 Et gustus perniciosus scientiæ adversaria,  
 Qui me morialem fecit, et in terram, ex qua formatus sum,  
 350 Rursus deturbans, tristem attulit vitam,  
 Et dolores et tumultus, ita ut in lato terræ spatio  
 Curvatus degam attritus laboribus ?  
 Sed me præterea pluribus frater tradet doloribus,  
 Qui nunc cinis est, uni obnoxius peccato ?  
 355 Nefas id et indecorum : siquidem multo satius est  
 Remedium, quam laborem, afferre ægrotantibus.  
 Hoc tibi munus nostri, vir præstantissime,  
 Mittunt æquales, quod tempus non diruet,

338 Καίσαρ, etc. Reg. 990 γαίαν ὄλην Καίσαρ  
 ἀπεγράφετο.  
 345 Ἄλλος. Coisl. ἄλλο.  
 350 Ἀνθρώπων ἔθηκε. Tres Regg. et Chig. λυγρὸν  
 ἔδωκε.

A Ἔμπα γε μὴν ὁσίως λαῶν ἐστὶ γράφειν.  
 345 Οὐχ ἄλις, ὅτι βροτοῖσι βαρὺν ζυγὸν ἤγαγε πρώτῃ  
 Ἀρχηγόνου κακίη, καὶ φυτόν ἀνδροφόνου,  
 Βαστανίη τε δράκοντος, ἀτασθαλίη τε γυναικῶς,  
 Γεύσις τ' οὐλομένη γνώσις ἀντιπάλου,  
 Ἥ με θνητὸν ἔθηκε, καὶ ἐς χθόνα, ἔθην ἐτύχθην,  
 350 Ἀΰσις ἀπαιταμένη, λυγρὸν ἔθηκε βίον,  
 Ἄδινάς τε μέθους τε καὶ ἐς πλατὺ νῦτον ἀρούρης  
 Κόπτοντα ζῶειν, τειρόμενον καμάτος ;  
 Ἄλλὰ με καὶ πλεόνεσσιν ἀδελφῶς ἄλγος ὄωσε,  
 Χοῦς εἰς, ἐν τε εἰς κείμενος ἀμπλακίη ;  
 355 Οὐ θέμις, οὐδ' ἐπείκειν, ἐπεὶ πολὺ λαῶν ἐστὶ  
 Φάρμακον, ἢ ἐ πόνον, τοῖς νοσούσι φέρειν.  
 Τοῦτο σοὶ ἡμετέρη φεινήτιον, ὦ πανάριστε,  
 Πέμπει ὁμηλικίη, ὃ χρόνος οὐ δαμάσει,

354 Ἀμπλακίη. Ita Reg. 993 et Chig. Edit. ἀπλα-  
 κίη.  
 358 Ὀμηλικίη. Reg. 991, ὁμηλικία. Nostri ἀφα-  
 λει, melius forsan, studiorum socii.

## METRICA VERSIO.

« Ponderibus nostris æquantur pondera Christi ;  
 Atque ut metimur, non secus ipse facit. »  
 At meliora velim melioribus ipse rependat,  
 Nunquam, et cum sati venerit hora tui.  
 Nunc vel prava homines jacenti fundamina vitæ  
 Mortalis, vel quæ læta futura sibi ;  
 Atque Dei parva possessio magna bilance  
 Libratur : lanx hinc nunc quoque vergit, et binc.  
 Sequæ homini junxit Christus præsentæ tributo,  
 Cum dabat in tabulis nomina quisque sua :  
 Vectigalque Deus mortali solvit, acerbi  
 Servitii ut nobis hæc medicina foret.  
 Gratia te Christi moveat. Scribaris ut ipse  
 Lætus in æthereo codice, scribe bona.  
 Sin secus, hæc alius referat quæ damna sequentur ;  
 Sed tamen est sancte scribere commodius.

B Non satis est, grave prima jugum quod noxa scelusque  
 Intulit humanis, plantaque causa necis,  
 Infestusque anguis livor, facinusque parentis,  
 Prima et quæ nostrum perdidit esca genus :  
 Quæ me sub mortis tristissima fata redegit,  
 Ac mihi ter misera vivere sorte dedit,  
 Ærumnas peperitque graves, ac corpore curvo  
 Fecit bnum ut fractus membra labore colam ?  
 Sed frater tanto dabit incrementa dolori,  
 Terra eadem, noxæ subditus atque pari ?  
 Haud decet, haud fas est : namque ægris ferre me-  
 [delam  
 Rectius est, morbos quam cumulare graves.  
 Hoc tibi nostra cohors mittit, vir splendide, mu-  
 [nus,  
 Quod non tempus edax seclaque cuncta prement,

Εὐχος Ἀρμενίης, Ἑλληνίης, δε λήγεις ἀή  
 360 Στήσαι ἡμετέρη μέτρα δίκαια φόρων.  
 Καὶ στήσαι μεγάλου Θεοῦ σὺν ἀμίμονι χειρὶ,  
 Ὡς κεν ἀγνοῖ στήσαι, μηδ' ἑτεροκλιεῖα,  
 Κέρδειςιν οὐχ ὀλοῖσι δαμῆς φρένας. Εἰ γὰρ ἔπασιν  
 Ἴσα ταλαντεύσαις, ἕμμα μέγα τρομέων,  
 365 Τυτῆ μὲν πόλις ἔσμεν, ἀτὴρ πολλὸ σέιο, φέριστε,  
 Δείσομεν ἀνθρώποις, ἢ Διοκασαρέων,  
 Ὀνομα, καὶ πινάκεσαι χαράζομεν· «Ὀὔτος ἄριστος,  
 Ὀὔτος δὲ καὶ Μώμου κρεῖσσονα μέτρα φέρων.»

B. Πρὸς Ἰουλιανόν.

Ὁμῆρω εὐφάβα γαῖαν ἐπέκλυσεν, δε μιν ἔδρηεν·  
 \*Ἄλλος τ' ἐξ ὀδάτων ἤρπασε κόσμον ὄλον·

A Καὶ νοῦσαις τις ἀρῆξεν, δ' δ' ἐκ πολέμων ἐσάωσεν,  
 \*Ἄλλος δ' οὐρανόνθεν λαὸν ἐβρέψε μέγαν.  
 Ὡς οὐ θεὸς χεῖρеси φόρων ἐνέθηκε τάλαντον,  
 Κύβημ' Ἰουλιανῆ, ὡς τοπάρουθε δίκης,  
 \*Ἀρῆσπον, ἀκλοπον, ἴσον, ἀοιδίμον. Ἄλλὰ, φέριστε,  
 Θεῖδὸ μοι πτωχῶν, φεῖθε σὴ γραφίδι,  
 Ὅς νόσος ἤστωσε φαγοῦσ' ἀπὸ σάρκα τάλαντον·  
 40 Φεῖθε, καὶ σὺ γράφῃ οὐρανίαις σελτι.  
 Τοῖα διδοὶ μερόπασσι θεὸς μέγας ἀντιτάλαντα,  
 Οἶά περ ἀνθρώποις ἐνθάδε μετρέομεν.  
 Τῷ βροτείῳ συνάρηξον, ἐπεὶ δέμας ἐστὶν ἔπασιν·  
 Ἀζάρος ἐν προθύροις, δεὸς ψίχας ἀλλοτρίαις.  
 45 Καὶ Χριστὸς μερόπασσι, φόρον παρεόντος, ἐμίχθη.  
 \*Ἄζεο τὴν Χριστοῦ ἤλικ' ἰσογραφίην.

Decus Armeniae, Helleni, qui sortitus es nostrae  
 360 Statuere terræ justorum tributorum modus.  
 Statue cum magni Dei adjunctrice manu,  
 Ut sancte jus dicas, nec lanceam inclines,  
 Lucris haud sanctis mente domitus. Nam si omnibus  
 Æqua ponderes, magnum oculum tremens,  
 365 Parva quidem urbs sumus, Diocæsarea, sed tamen tuum,  
 Præstantissime, hominibus multum prædicabimus  
 Nomen, et tabulis insculpemus: «Hic vir optimus,  
 Hic jura sic describens, ut nec ipse flomus obtractare possit.»

1016-1017 II. Ad Julianum.

Imbre sitientem terram alluit, qui eum cohibuerat:  
 Alius ex aquis mundum universum eripuit:  
 Est qui morbos sanaverit, qui in bellis salutem attulerit:  
 Alius e cælo magnum nutritis populum.  
 5 Manibus tuis commisit Deus, ut antea justitiae, ita nunc  
 Tributorem libram, inclute Juliane,  
 Inclinationis et fraudis nesciam, æquabilem, perhonorificam, sed  
 Parce, vir optime, pauperibus, parce calamo tuo,  
 Quos morbus consumpsit, miseram carnem peredens:  
 10 His parce, et tu scriberis in caelestibus tabulis.  
 Magnus Deus talia mortalibus rependit pondera,  
 Qualia ipsi hominibus hic pendimus.  
 Mortali succurre: siquidem corpore omnes induti:  
 Lazarus ad januam: da micæ alienas.  
 15 Christus hominibus, cum census haberetur, permistus est:  
 Reverere æqualem Christi ortui descriptionem;

\* Scriptum an. 374. — Alias Bill. 49, p. 411.

361 Ἀμίμονι. Unus codex ἀμίμονι.  
 363 Δαμῆς φρένας. Duo Regg. δαμῆς φρένα.  
 365 Πολύ. Schol. πολὺ καὶ μέγα ἀνακηρύζομεν  
 ἀνθρώποις.  
 368 Μώμου. Vide supra, lib. 1, sect. 2, carm. 11,  
 vers. 246.  
 II. ARGUMENTUM. Julianus fuerat Gregorii amicus,  
 studiosior socius. Huic tributorum imponendorum  
 cura a principe commissa fuerat. Veritus Gregorius,  
 ne Diocæsariense valetudinarium aliquo tributo pre-  
 meret, eum rogat ut in pauperes indulgentius agat.

Τῷ. Πρὸς Ἰουλιανόν. Addunt plures mss. ἐξ-  
 αετήν.  
 1 \*Ἐδρηεν. Qui cohibuerat, nempe Elias.  
 3 Νούσαις. Sic Reg. 990. Combef. legit νοῦσον.  
 Male edit. νοῦσοσ.  
 5 \*Ἐβρέψε. Reg. 992 ἐβρέψε.  
 8 Σὴ γραφίδι. Int. διὰ τῆς σῆς γραφίδος.  
 9 Τάλαντον. Chig. τάλαινα.  
 11 Τοῖα διδοῖ, etc. Ita fere supra carm. præc.,  
 vers. 329.  
 15 Καὶ Χριστὸς. Ibid. vers. 337.

METRICA VERSIO.

O decus Armeniae, nobis cui lance tributum  
 Ut status æqua, sors bene fausta dedit.  
 Atque utinam Christi status cum cælitè dextra,  
 Ne tua lanx partem vergat in alterutram,  
 Mente malis lucris domita. Namque omnibus æquas  
 Si teneas lances, Numina summa timens,  
 Nos tibi permagnam dabimus nomenque decusque,  
 Exiguum nobis sit licet oppidulum,  
 Ac pictum hoc tabulæ gestabant: «Optimus hic vir,  
 Hic cujus Mōmōs carpere jura nequit.»  
 II. AD JULIANUM.  
 (Billio interprete.)  
 Alluit arentes campos, qui junxerat, idem:  
 E sævis orbem traxit at alter æquis.

B Est qui depulerit morbum, qui frugerit hostes,  
 Paverit et supero millia multa cibo.  
 At Deus imposuit tibi nunc, Juliane, tributū  
 Lances, justitiæ pondera ut ante dedit,  
 Pondera justitiæ certissima. Parce, quæso,  
 Pauperibus, calamo parce, quæso, tuo,  
 Pauperibus, fregit quos vis asperima morbi.  
 Nomen tu obtineat pagina dia tuum.  
 Namque eadem nobis Numen caeleste rependit,  
 Hic modo metimur qualia nos alius.  
 Mortali fer opem: nam cuncti corpus habemus;  
 Da tenus micæ, Lazarus ante fores.  
 Christus se nobis junxit, cum lecta tributa:  
 Hinc animum moveant scripta cœva tuum.

"Αἴξο μητέρα σὴν πτωχοτρόφον, εὐσεβὲς αἷμα,  
 Καὶ δόμον, ὃς μελῶς εὐμενέειν ἔδωκε.  
 "Αἴξο καὶ τὸν ἐμὸν-πλοῦτον, φίλος, ὃν βα πένησι  
 20 Πάντ' ἀπέδωκε φέρων, σταυροφόροισι πόθοις.  
 Σὺνδὲ κοινοπόροισι λιμῆν, ξυηὴ δὲ τ' ἀρωγῇ  
 Τοῖς ἐπιδουομένοις, ἡδὲ μερὶς κτεάνων.  
 Ἠμετέρη κτήσις, σὴ δὲ γραφίς. Ἴσον ἔχοιμι  
 Τῆς πτωχοτρόφης μισθόν. Ἄναξ γραφέτω.  
 25 Ἡ μὲν δὴ πολλοῖς αὖ θεὸς μάγας ἐκλήψισεν,  
 Ὅσασι τοῖς ἐλέγους τῶν χθόν' ἐπερχόμενων.  
 Αἴμ' ἱερὸν, μῦθοι, κτεάνων σθένος, εἶδος ἀγχιτόν·  
 Βῆμασι κάρτος ἔγειν Αἰσονίοισι νόμοις·  
 Ἄλλ' ἔμπης τόδε σοι πάντων πλοῦτον, ἠπιόμητι,

A 30 Χεῖρα Θεοῦ φέρειν τοῖς ἀτάφοις νέκυσι.

Γ. Πρὸς Βιταλιανὸν παρὰ τῶν υἱῶν.

"Ὁ πάτερ, ὃν περιμοιγε θεὸς θεὸν ἐνθάδ' ἔδωκεν,  
 Οὐ γεγαῖας γεγαῖα, καὶ οὐ φθινύθων φθινύθοντα,  
 Ὡς κεν ἐπιχθονίοισι γέρας καὶ κῶδος ὀπάσθη  
 Ὡς γὰρ ὁμοῦ πάντων γενέτης, νομοῦς τε φέριστος,  
 5 Χριστὸς ἀναξ μεγάλοισι νοήμασι κόσμον ἐτίσσω,  
 Ὡς βα καὶ οἷς τιπέσαι πατὴρ θεός. Ἄλλ' ἐπακουσὼν  
 Μῦθον ἐμὸν βελοῖσιν ἐνὶ σπλάγχθοισιν ἄριστον·  
 Καὶ τὸ Θεοῦ μεγάλοιο. Θεὸς βροτῶν οὐκ ἀπερίζεται,  
 Ὡ θάνατον, ὃν συνέγειρε, καὶ ᾧ θεὸς ἴζεται αὐτίς,  
 10 Ἴζεται ὀστατοῖσιν ἐν ἡμασι πάντας ἐλέγχων.

Reverere matrem tuam, pauperum nutricem, pium sanguinem,  
 Et domum quæ miseris propitia esse didicit:  
 Reverere et meas opes, amice, quas pauperibus  
 20 Omnes offerens tradidi, studio ferendæ crucis.  
 Communis navigantibus portus, commune auxilium  
 Indigentibus, hæc distributio honorum.  
 Nostra sunt bona, tuus calamus. Æquam habeamus  
 Pauperum alimentis mercedem. Rex ipse scribat.  
 25 Jam te Deus magnus pluribus insignivit  
 Quæ per paucis in hac vita contigerunt:  
 Sanguis sacer, litteræ, possessionum copia, decora forma;  
 In tribunalibus præpotens, Romanarum legum peritiam.  
 Sed tamen hoc tibi omnibus anteponendum, vir mansueti consilii,  
 30 Manum Dei prætereundum mortuis insepulitis.

### III. Ad Vitalianum.

O pater, quem mihi Deus deum in hac vita dedit,  
 Non genitus genitum, et immortalis mortalem,  
 1018-1019 Ut hominibus decus et honorem addat;  
 Nam ut omnium simul genitor, ac rector præstantissimus,  
 5 Rex Christus magno consilio cælum torquet,  
 Ita sane et suis filiis pater ut deus. Sed excipio  
 Optimum meum divinis visceribus sermonem;  
 Quod quidem magni etiam Dei est. Deus mortalem non spernit,  
 Cui mortuus est, quem secum suscitavit cuique iterum Deus veniet,  
 40 Veniet postremis diebus omnes iudicaturus.

\* Scriptum an. 375. — Alias Bill. 52, p. 420.

17 Εὐσεβὲς αἷμα. Int. εὐμενέσαστε. Pia soboles.  
 23 Σὴ δὲ γραφίς. Tua descriptio: nostrum est  
 dare bona, tuum autem ea recipere levare.  
 26 Ὅσασι τοῖς ἐλέγους. Quantis perpaucos in hac  
 terra versantes ornavit.  
 29 Ἠπιόμητι. Reg. 990 ἠπιόμητιν, mansuetum et  
 auxiliarem esse.  
 30 Ἀτάφοις. Sic appellat homines diuturnis  
 gravibusque morbis intabescentes et jam magna ex  
 parte mortuos.

III. ARGUMENTUM. Vitalianus ob leves quasdam  
 causas tanto filiorum suorum odio tenebatur, ut eos

nec alloqui, nec videre sustineret. Hujus animum nomine  
 filiorum placare nititur Gregorius, qui carmen  
 hoc videtur condidisse post annum 574.

1 *θεός*. Patrem suum honoris causa deum appellat  
 filii, quod præterit in procreando Deum quoque  
 imitentur: deum autem progenitum ac mortalem  
 vocant, ut eum a sempiterno Deo distinguant.  
 BILL.

8 Καὶ τὸ Θεοῦ. Quasi dicat: Non est quod alienum  
 a tua dignitate, atque auctoritate putet, autem  
 nobis præbere. Nam ne ipse quidem Christus Deus  
 verus supplices hominum preces asperratur.

### METRICA VERSIO.

Te moveat tua sancta parens, quæ pascit egentes, B  
 Atque domus, miseris quæ miserata juvat.  
 Te mens et census moveat, quem prorsus ege-  
 [nis,

Ut crucifer Christo jungeret, ipse dedi.  
 Communis nautis portus, commune juvamen  
 Pauperibus, quæ pars cedere debet opum.  
 Sunt bona nostra, tua est rursus descriptio. No-  
 [bis

Sint æqua ex pastis præmia pauperibus.  
 Multa quidem sunt quæ divino munere clarum  
 Te reddant, dotes vixque tot ullus habens;  
 Nobilitas, formæque decor, facundia, cæcus,  
 Legibus et magnum robur in Ausoniis,  
 Exanimis at ei tu juveris inquit sepultos,  
 Hinc decus, hinc major surget honosque tibi.

### III. AD VITALIANUM, FILIORUM NOMINE.

(Billio interprete.)

O Pater, hic divum mihi quem regnator olympi  
 Donavit, factum infectus, mortique daturum  
 Gutturæ, nulla timens tenebrosa: spicula mortis,  
 Ut decus ipse daret mortali stirpe creatis.  
 Cunctorum namque ut genitor rectorque supremus,  
 Est Deus, immeasum qui nutu temperat orbem:  
 Sic etiam natis pater est deus. Excipe, quæso,  
 Viscere divino, quæ dicam, atque aure benigna.  
 Namque Dei magni hoc etiam est: nec despicit ille  
 Gentem hominum, pro qua subit mortemque cru-  
 [cenque,

Quamque simul vitalem vitæ traxit ad auras.  
 Ad quam etiam rursum supera descendat ab arce,  
 Pendat ut æquali mortalia facta bilance.



Τίποτε τῶσον τεκέεσι τοῖς ἐπίβριτος δόδοντα;  
 Πῶς ποιῆ κακῶτατος ἐνὶ λατο σοῖσι δόμοισι;  
 Τίς δ' Ἐρινὺς τῶσον ἔδωκεν ἀτάσθαλος ἐξετίναξεν;  
 Ἥτοι μὲν πατέρων ἀγαθῶν ἔφυς, οὐκ ὀλίγος; δὲ  
 15 Αὐτὸς ἐν ἡμερίοισι, θεῶν δέ γε πάγχυ μίμηλας,  
 Ὃς φιλέει φιλόνοστος, ἀπεφθαίρει δὲ κακίστους.  
 Οὗτος μὲν τοπάρθεε θεοῦ νόμος. Ἄλλὰ τέθηπα,  
 Πῶς σύ θεοστυγέσσιν ὁμοίᾳ κούβῃ ἀνέτελξας.  
 Δαμνόμενος πληγῆσιν, ἔ δὴ φάτις, αὐτὸς ἔψιν.  
 20 Ἄλλοις ἀπρόσιπτα βίου φύσις; ἄγε' ἀνεύρε,  
 Τῆ καὶ τῆ δούλοισα βροτῶν γένος. Οὐδέ τις οἶδε,  
 Ποῖ λήξει μέγα κύμα πολυκλανὸς βύσσου,  
 Ἥ τίς νῆα μολιανὰ ἔην ὑπόδεξεται ἄρμος.  
 Ἄλλον πόντος ἔλεσεν ἀπείριτος, ἢ κλίσε χέρση

▲ 25 Ζῶν, ἀτερ σπείρου καὶ εἵματος, οἰκτρὸν ἀλητην.  
 Τὸν πρόσθεν πολυόλβον· ἃ δ' ἦγετο, καύθεται ἄλμη  
 Ἄλλον θηρόωντα μῦθος κτάνει, ἢ μιν ἐπαμψε  
 Δουραλιῆ χεῖρῶσιν ὑπ' ἀνδροφρόνοιον ἐλότων.  
 Ἄλλον δ' αὖ βασιλῆς ἐνόσφισαν, ὥνπερ ἔχεσκον,  
 30 Αὐτῆμαρ γθαμαλόμ τε καὶ ἐλίοιον ἄνδρα τιθέντες  
 Καί τινα λιγύτηρες ἀπήνεας, ἢ τινα φῶρες  
 Ἥματιη κακότητι καὶ ὀφρανοῖσι ἐλότοιον.  
 Ἄλλους δ' αὖ μελέων καταβάσαστο δάπτρια νοῦσος  
 35 Σα δ' ὦν μὲν κατέλεξα, θεὸς κατένευσε γαλήνην  
 Πάντων, καὶ νεύσειεν ἐτ' ἠμμασιον εὐμνένοισι,  
 Πάντα περιφράσων, τὰ τε ἔνδοθεν, ὅσα τ' ἔασιν  
 Ἐκτοθεν· οὐ δὲ τις ἐστὶ δῶν, καὶ κάρτος ἔπασσεν.  
 Ἐν δὲ τῷδ' οὐ κατένευσε, τοῖς τεκέεσιν ἀρήγειν

Cur tam saxum dentem tuis filiis allisisti?  
 Quomodo malis gaudens ultio in aedes tuas assilisti?  
 Quae Erynnyis infesta tantam felicitatem excussit?  
 Ex bonis certe patribus natus es, nec ipse parvo  
 15 In pretio es inter mortales, tuique Deus omnino curam gerit,  
 Qui diligit diligentes, et odio habet pessimos.  
 Atque haec quidem prius Dei lex erat. Sed miror  
 Quomodo tu eadem, ac homines Deo invidi, mala patiaris,  
 Tuis ipse, ut vulgo dicitur, percussus plagis.  
 20 Aliis vitae natura improvisas intulit ærumnas,  
 Variis modis humanum exagitans genus. Nec quisquam scit  
 Quorsum evadat vehemens vitae errabundæ fluctus,  
 Ac nigram suam navem quis excepturus sit portus.  
 Alium pontus perdidit immensus, aut eiecit in terram  
 25 Vivum, sine frugibus, sine veste, miserum errorem,  
 Prius opibus florentem: quæ autem vehebat,  
 Alius in acie pugnans occisus, aut captivus  
 Abductus sub manibus homicidis eorum qui eum comprehenderunt.  
 Alium reges spoliaverunt his quæ possidebat,  
 30 Eadem die miserum et beatum virum reddentes;  
 Alium latrones immites, aut fures  
 Diurna improbitate, vel nocturnis dolis.  
 Aliorum membra absumpsit perodens morbus.  
 Ab his omnibus, quæ enumeravi, tibi Deum tranquillitatem  
 35 Concessit, et concedat oculis benevolentia,  
 Omnia communiens, et quæ intus, et quæ sunt  
 Exterius. Ubi etiam aliqua adest calamitas, robur præbuit.  
 Unum autem hoc tibi non concessit, ut filios tuos protegeres

19 Ὁ δὴ φάτις. Reg. 990 φάσις. Figura proverbialis: suo se gladio jugulare dicitur, qui sibi malum accersit, et propria architectus est miseriam.  
 23 Ἐλν. Ita legendum. Edit. ἐμψ.  
 24 Ὀλοσσερ. Sic Chig. Edit. ἔλεσεν. Mox κλίσε.  
 Sic Reg. 992. Edit. γλῶσσε.  
 52 Ὀφρανοῖσι. Sic mss. et Aldus. Edit. men-

doe ὀφρανοῖσι.  
 37 Ὁ δὲ τις. Billius legit οὐ δὲ τις ἐστὶ δῶν, et vertit: Nec mærore gravi premeris: verum nihil mutandum. Plana est lectio, quam confirmant mss. et oratio magis coheret: Sicubi infortunii aliquid ac molestia acciderit, animi robur tribuit.

## METRICA VERSIO.

Tam saxo quid dente petis tua pignora? Quænam  
 Invida dira tuas, pater, insultavit in aedes?  
 Quæ tam felicem sortem procul egit Erinnyis?  
 Tu certe et claros babuisti laude parentes,  
 Et tibi mortales iuter nomenque decusque  
 Haud parvum est, prorsusque Deus teque ac tua  
 [curat,  
 Qui favet usque piis, aversaturque nocentes.  
 Scilicet ante Dei mos hic erat. At stupor ingens  
 Me tenet, unde eadem, mentes quæ vexat iniquas,  
 Sors mala te cruciet, vulgi quodocum ore frequenter  
 Voltitur, ipse tui sis unus vulneris auctor.  
 Improvisa aliis natura incommoda mittit,  
 Nunc huc mortales agitant, nunc rursus et illic:  
 Quemque ingens vitæ sit finem habitura procella,  
 Incertum, quoque appellet mea litore puppis.  
 Hunc mare caruleum Stygias detrusit ad undas,

B Aut vivum in terram eiecit, sed vesis egentem,  
 Ac miserum errorem, censu qui maximus ante,  
 Naufragio amissis opibus mersisque profundo.  
 Illum dura inter certamina, Martia letho  
 Vis dedit, aut certe captivum tradidit hosti.  
 Fortunis alium princeps spoliavit, eadem  
 Luce illum ditem efficiens, opibusque carentem:  
 Ac fures alium rursus, sævique latrones,  
 Fraudibus obscuris, media vel luce ruentes.  
 Denique morbus atrox quorumdam membra peremit.  
 At tibi nil horum, divino munere, cessit,  
 Quæ memorata mihi, nec posthac accidat oro,  
 Sed te conservat Deus interneque forisque;  
 Nec mærore gravi premeris, sed robore polles.  
 Unum autem hoc idem minime tibi præbuit, ut  
 [tu  
 Auxiliere tuæ proli, curaque perenni

Ἦς γλήνην βλεφάρωσιν ὕπ' εὐκυκλίοισι φυλάσσω,  
 40 Ἦς μὴ τις βίβωτο κερῶν πλόνω δ' ἀγορεύσῃ  
 « Μοῖνος ἐγὼ κακότητα βίωσι καὶ κύβη' ἄλυσαι. »  
 Ὁ Σαμίωv πότε' ἀναξ, σὺ Πολύκρατες, ὅσον ἐμήσω;  
 Δείσας εὐτυχῆς δρόμον ἀσχετον, ἐμβαλες ἄλλη  
 Πόρκην, ἢν φιλέεσκας, ὅπως φθόνον ἐπαρῆσαιο.  
 45 Καὶ τὸν μὲν πάλιν εἶχες, ἀτὰρ μόνον οὐχ ὑπάλωξας.  
 Ἡμῶν δ' οὐδὲν ἀποινον ἔχει φθόνος. Οὐ μέγα θαύμα,  
 Εἴ τι δόμος καὶ βαῖν ἐπιχλύσας ἡμετέροισιν.  
 Ἀγλὸς γὰρ τὸς γ' ἐστὶν ἐτήτυμον, ἧε τις θρῆνη  
 Ἰσταμένη τεκέων τε μέσθι καὶ πατρὸς ἀρίστου.  
 50 Τίς τὰς θρηνήσῃσι γῶν πολυδίερας αὐοῖς;  
 Ἰδῶς μῦθον προτέροισιν ἐδωκάμεν οἷς παθέσῃσι;

Tanquam pupillam sub palpebris volubilibus custodiens,

1020-1021 40 Ut ne quis vitæ peragens cursum sic loquatur :

« Solus ego vitæ mala et ærummas effugi. »

O Samiorum quondam rex, Polyocrates, quid est quod tibi in mentem venit ?

Veritus perpetuum fortunæ cursum, projecis in mare

Annulum, quem diligebas, ut invidiam placeres ;

45 Ac illum quidem rursus habuisti, sed mortem non effugisti.

A nobis autem nullum habet livor munus quo placetur. Nec valde mirum,

Si quid caliginis domui nostræ leviter effuderit.

Id enim vere caligo est, ac tenebræ quædam,

Mediæ stantes ilios inter et patrem optimum,

50 Quis hæc gemenda delectat peritus cantor ?

Quomodo prisca materiam fabulæ dedimus propriis calamitatibus ?

Formam quidem suam quis olim adamabat, et in fontem

Insiluit, ipsumque pulchri vultus speculum perdidit.

Suas carnes nemo unquam odio habuit. Istud autem audivi,

55 Quod mulier dilectum filium occiderit, insanie correpta ;

Occidit quidem, ut feram aliquam, eum quem videbat ;

Non jam feram deservit, sed filium suis manibus oppressum.

Suis etiam filiis mater ense infixit,

Irata ob cubile et amorem patris.

60 Venatorem quendam in monte pro cerva

Veloci, celeres canes, quos amabat, discerpserunt.

Ne te, pater, hos inter homines numeret cantor,

Dum vitia patrum recenset, et calamitates canit

Domestici belli, et sanguinis in sanguinem armati.

43 Δείσας. Bill. legit θήσας, et vertit *sistere cursum*.

46 Ἄλυσιν. Hesych. δῶρον, λύτρον. Juxta Billium, φθόνος hic accipi debet pro φθονερὸς δαίμων, et sensus est : Polyocrates ille Samiorum tyrannus olim placere invidiam studuit ; nec tamen ignominiosæ mortis periculum effugit. Non est itaque mirandum, nos quoque, qui nullo munere invidiam placare studuimus, ipsius speculam sensisse. Vide supra lib. II, sect. 4, carm. xxxiv, vers. 195, etc.

51 Ἰδῶς μῦθον, etc. Ac veluti dicat : *Res lacrymis digna, commissum esse a nobis ut veteres poetae fabularum involveris veram nostram calamitatem tanto*

A Μορφής μὲν τις ἔης ποτ' ἐράσαστο, καὶ κατὰ πηγῆς  
 Ἥλατο, καὶ μιν ἔσοπτρον ἀπόλυσον εἰθεὸς ἔσθλοῦ.  
 Σάρκας δ' οὐ ποδ' ἔας τις ἀπέστρυγε. Κεῖνον δ' ἄκουσα,  
 55 Ἦς μῆτηρ φίλον υἷα κατέκτανε μαρροσύνησι.  
 Κτεῖνε μὲν, ὡς τινα θῆρα, τὸ δέρκετο ὡς δ' ἐνόησας,  
 Μύρατο οὐκέτι θῆρα, πάλιν δ' ὑπὸ χειρὶ δαμνέντα.  
 Καὶ μῆτηρ τεκέεσσαν εἶς ἐνι φάσγανον ἦκειν,  
 Ἀμφυγολωσαμένη λεχέων καὶ πατρὸς ἔρωτος.  
 60 Καὶ τινα θρηνητῆρα κατ' οὐρεος, ἀνε' ἄλαφοιο  
 Ὀκέεις, ἐδάσαντο θοαὶ κύνας, ἧς φιλέεσκας.  
 Μῆ σε, πάτερ, τοῦτων τιν' ἀρθμήσειεν αὐοῖς  
 Μνωόμενος πατέρων κακίης καὶ πῆματ' αἰδέων  
 Ἐνδήμου πολέμοιο, καὶ αἵματος ἀντιβίοιο.

ante decantarent.

52 Μορφής μὲν τις. Narcissum intelligit, qui cum formæ suæ elegantiam in purissimo fonte contempserat, confestim sui ipsius amore exarsit, miserique perit.

58 Μῆτηρ, etc. Hæc est Medea, quæ, cum Jasonem maritum novis amoribus animum addixisse perspexisset, ut injuriam suam ulcisceretur, inaudita crudelitate communes liberos ultracassæ feruit.

60 Καὶ τινα θρηνητῆρα. Actæon ille est venator quem sui canes pro cerva discerpserunt. Ovid. *Metam.* III.

#### METRICA VERSIO.

Hæc serves : oculi ut servatur pupula chara :  
 Ne quisquam, instabiles vitæ dum trajicit undas,  
 Jactitet : « Unus ego vitæ adversa omnia fugi. »  
 O Samiæ quondam gentis qui sceptrâ tenebas,  
 Quam prudens tibi consilium, dum sistere cur-

[sum

Niteris optatæ sortis nimiumque secundæ :  
 In usare nam medium, placidius tibi livor ut esset,  
 Annulus est jactatus, pretio tibi carior omni ;  
 Atque illo mira ipse quidem ratione potius  
 Rorsus es : at non fugisti miserabile fatum.  
 Sed nihil a nobis, quo sit minor impetus ejus,  
 Livor habet. Non mirum igitur si nonnihil atræ  
 Offudit nostris domibus caliginis ille.  
 Caligo est etenim hoc vere, tenebræque profundæ,  
 Inter progeniem fusæ eximiumque parentem.

Quis satis hæc delectare queat ? Cui tanta facultas  
 Suppetit, ut possit lacrymas æquare dolori,

B Quod data sit prisca per casus fabula nostros.  
 Quidam olim formæ ipse suæ correptus amore  
 In fontem insiluit, pulchricæ ex oris inani  
 Exitium traxit speculo, mortemque pendendam.  
 Nemo suas ante carnes exhorruit nquam.  
 At proprium quædam, sic narrat, femina natum  
 Suscipit, enota sibi dum spectare videatur  
 Mente feram, sævumque in atro deligere telum.  
 Reddita post autem menti, natumque peremptum  
 Conspicens, gremium lacrymis implevit obortis.  
 Altera natum demisit in ilia ferrum,  
 A patre jura dolens tædæ prostrata jugalis.  
 Denique venator quidam sub imagine cervi  
 Præda fuit canibus, nimium quos lævus amabat.  
 Hos inter ne te numeret, qui tristia cantat  
 Carmina, dum labe memorat, dum crimina patrum,  
 Atque intestini clades certaminis, et quod  
 Sanguinis est inter socios, in carmina cogit

65 Ἄζωμ' ἐγὼ. Κακὴ μὲν ἐμὴ, κακὴ δὲ τε πατὴρ, Ἄ  
 Πατὴρ δ' εἰσέτι μῶλλον, ἐπεὶ καὶ φέρτερός ἐστιν  
 Ἄμφοτερον πολὺ τε καὶ ἤθεισι κυδαλίμοισιν·  
 Εἴ τοι μὴ κακὴ γέ, δυσωνυμίη δ' ἀλεγεινὴ,  
 Ἦτε καὶ ἐσθλὸν ἔοντα χαμὰ βάλε πολλὰ κίφωτα.  
 70 Πολλοὶ μὲν γὰρ ἴσασιν ἀληθέα, οὐκ ὄλιγοι δὲ  
 Δόξαν ἐποπιτεύουσι, τό σε φράζεσθαι ἄνωγα.  
 Καὶ γὰρ ἄπαντ' ἔβλεψαν πάντων κρατεῖν γενετῆρα,  
 Καὶ μᾶλα χωρὶς περ, ἐπεὶ φύσις ὧδε κελύει,  
 Καὶ κλέος ἐσθλὸν ἔχοντα μετ' ἀνδράτιν, ἕψι φέρεσθαι.  
 75 Πῶς σε, πάτερ, ξείνῳ τις ἐνήγα φῶτα δοκῆσαι,  
 Τσοσάτιον τεκέσσοι χολούμενον, οὐδ' ἐφύτευσας,  
 Οὐδ' ἤρω πότ' Ἄνακτι τοῖς ἐπὶ γούνασι θείαις,  
 Καὶ κλεινῆσι γέρας ἐπινυμίησι φανέντας.

65 Vereor ego. Culpa mea est, patris etiam culpa,  
 Imo major est patris, quippe qui praestantior sit,  
 Et canitie et moribus gravissimis,  
 Aut si culpa non est, dedecus certe est luctuosum,  
 Quod quidem et probum virum saepe bumi stravit.  
 70 Multi quidem vera noverunt; at non pauci  
 Famam respiciunt, quod quidem velim, consideres.  
 Etsi enim valde doleo, tamen, ut meus genitor omnium omnino  
 Praestantissimus sit, peropto (id enim natura prescribit),  
 Ac eximia gloria florens inter viros inclytos in caelum effatur.  
 75 Quis te, pater, erga extraneos lenem existimet  
 Tantopere irascentem filiis quos genuisti,  
 1022-1023 Quos, ut genibus imponeres, a Deo postulabas,  
 Et in lucem editos gloriosis decorasti appellationibus?  
 Petrus ego, Phocas meus frater, Christi discipulorum  
 80 Nomina. Verum deinde ira, et omnia oblivioni tradita.  
 Quis, pater, ut tu, praestantissime, ita in filios suos  
 Recens genitos benignus, et in adultos crudelis existit?  
 Si fas esset aut cum Deo mortalem contendere,  
 Aut cum parentibus filios, forte aliquem sermonem reperirem,  
 85 Nostris calamitatibus adiutorem: sed nunc unum hoc  
 Ex ore nostro verbum erumpet. Sive mali,  
 Tui sumus, pater, sive boni: seminis esto spica.  
 Decus tuum ego et frater sumus, o beatissime, tuumque dedecus,  
 Prout boni vel mali sumus. Haec autem regula omnibus manifesta,  
 90 Probum diligere, malum autem manu fulcire.  
 Non enim integris remedia, sed his qui morbo  
 Premuntur, adhibent medici. Nec quisquam avem

Πέτρος ἐγὼ, Φωκάς δὲ κάσις, Χριστοῦ μαθητῆς  
 80 Κλήσιος. Αὐτὰρ ἔπειτα γῆλος, καὶ πάντα λήλασαι.  
 Τίς, πάτερ, ὡς σὺ, φέρτερος, τόσον τεκέσσοι ἐπίσω  
 Ἦπιος ἀργιγόνισιν, ἀεζόμενοι δ' ἀπηγῆς;  
 Εἰ μὲν δὴ θέμις τῆ θεῷ βροτὸν ἀντιπερῆζειν,  
 Ἦ παῖδας τοκέσσοι, τάχ' ἄν τινα μῦθον ἀνεύρου  
 85 Ἥμετέροις παθέσσοι ἀρηγόνα· νῦν δὲ τὸδ' ὄλον  
 Ῥήσοιμν ἡμετέρων στομάτων ἔπος. Εἴτε χάριστοι,  
 Σὸλ, πάτερ, εἴτ' ἀγαθοί· τοῦ σπέρματος ὁ στάχυς ἐστω.  
 Ἐν κλέος ὄβτος, ἔγωγε, μακάριστα, σὸν δὲ τ' οὐκ εἶδος,  
 Ἦ καλὸς, τῆ χάριστος εἶν. Τίθει πᾶσι πέφανται,  
 90 Ἐτέρωθεν ἐσθλὸν ἔοντα, κακῷ δ' ὀπὸ χεῖρα ἐραῖδεν.  
 Οὐδέ γὰρ ἀρτεμίδουσι τὰ φάρμακα, τοῖς δ' ὀπὸ νοσσοῦ  
 Τειρομένοις ἐπάγουσιν ἀέστωρες. Οὐδέ τις ἔρην

65 Ἄζωμ' Reg. 990 Ἄζωμ'.

68 Εἴ τοι. Sic Reg. 990. Edit. εἴ τι.

79 Πέτρος ἐγὼ, etc. Reg. 990 Φωκάς ἐγὼ. Ge-  
 minos Phocas inclytos martyres norunt Graeci, al-  
 terum Synope in Ponto episcopum, alterum horti-  
 colam. Eo tantum nomine discipulos Christi  
 appellare licet, quod ambo sanguinem suum pro  
 Christo fuderint.

85 Ἥμετέροις. Ita Reg. 990. Mendose edit. Par.  
 ἡμετέροις.

87 Σπέρματος ὁ στάχυς ἐστω. Nempe, semini  
 æquum est spicam ascribere. Adeoque spica, si  
 bona est, in gloriam patris, si autem mala, in de-  
 dedecus redundat.

90 Χεῖρα. Reg. 990 χεῖρας.

#### METRICA VERSIO.

Ipse quidem vereor. Culpa est mea, culpa parentis B  
 Atque mei, majorque etiam graviorque parentis,  
 Moribus exsuperat quanto me albaque senecta;  
 Aut si culpa patris non est, infamia certe est,  
 Quæ persæpe probos etiam dejecit ad ima.  
 Vera etenim ut multi norunt, ita magna vicissim  
 Pars hominum famam spectat. Quod pectore, quaeso,  
 Pende, pater. Nam te cunctos præcellere laude  
 Omnibus in rebus cupio, licet ardeat ira  
 Cor mihi (naturæ nam lex hoc fertque jubetque),  
 Atque hominum fama celeberr super æthera ferri.  
 Quis fore te placidum externis facilemque putabit,  
 O pater, in sobolem qui tantas concipis iras,  
 Quam quondam a Domino votis precibusque petebas,  
 Et cui clara datæ posuisti nomina luci?  
 Petrus ego, Phocas frater, quæ discipulorum  
 Nomina sunt Christi; verum furor igneus ortus  
 Omnia Lethæis confestim mersit in undis.

Quisnam more tuo, teneræ cum prolis amore  
 Flagrarit, post ipse fuit tam sævus adultis?  
 Si vel mortalem supero cum lege liceat,  
 Cum patre vel sobolem adversis contendere ver-  
 [bis]  
 Suppeteret fortasse aliquid, quod dicere nossem,  
 Casibus et nostris gravibus prætexere. Nunc ast  
 Unum illud tantum mæsto promemus ab ore:  
 Sive boni visus, genitor, seu crimine fœdi,  
 Nos tua progenies; iei seminis edite spica.  
 Sive malus, sive ipse sicut sine crimine vitæ,  
 Laus tua sum, rursumque tuum, pater optime,  
 [probrum].  
 At decet (et nemo est hominum qui nesciat istud),  
 Ut virtute graves adamare, ita moribus ægros  
 Supposita fulcire manu. Nam pharmaca demum  
 His adhibere solent medici, quæ corpora morbo  
 Fracta jacent, non qui sani rectaque valentes.

Ἐξόμενον κλαθεῖν, καὶ ἤξει ταροὺν ἰάντα,  
 Ἦς δ' ἀπὸ τῆλε πεσόντα φίλης ἐλέγχε καλῆς,  
 95 Ἦ γναμπίοις ὄνυχισσι πεπαρμένον ὠμοδόροιο  
 Ἰσηκός, καὶ στυγρὸν ὀποτρύζοντα πόδεσσι.  
 Σὴ χάρις ὄντα κάκιστον ἐὼς σπλήγγυισσι γεραίρων  
 Εἰ δ' ἀγαθὸν, τοῦ πατρὸς ἐμὸς νόμος. Οἱ γὰρ ἄριστοι  
 Καὶ ξείνους τελέθουσι προσηγνῆς. Οὐδὲ θεοτο  
 100 Ἦς χάρις τὸν ἄριστον ἔχειν πέλας, ἀλλὰ κακίστου  
 Εὐμένειν, καὶ χερσὶν ἀπὸ χθονὸς ὄψοσ' ἀείρειν.  
 Οὐδὲ γὰρ ἀπώτοισι θάνατον θεός, εὖτ' ἐπὶ γαίαν.  
 Ἦλυθε, καὶ θεότῃ ἐν βροτῶν ἀμφὶς ἐπηξεν.  
 Ἄλλὰ χαμαίπατεσσι, καὶ ὡ θάνατον ἐξ Ἀδάμοιο.  
 105 Οὐκ αἰεὶς ὕψη κώτερον, ὡς ἀπὸ πατρὸς  
 Ἰδάγγη, μαχλοσύνῃσι πατρώα πάντα λαφύζας.

A Καὶ μιν λιμὸς ἔπειρεν ἀλῆμονα; Ὡς δ' ἐπὶ ὄδῳ  
 Πατρὸς τοῦ παλιννοσος ἔβη, καὶ γούνασι κάμψθη,  
 Αἰψά πατὴρ ἐλέγχε κακὸν πᾶν, ἀγένη χειρὰς  
 110 Πλέγατο. ἄκρῳα χεῖτε, καὶ εὐλαπίνῃσι γέγηρε  
 Καὶ ποιμὴν ὄνον τις, ἴης ἀπομουνοθεῖστος.  
 Ἐσθλὸς, λείψεν ἅπαντα, μετ' ἔγνα δ' ἦλυθε κείνης·  
 Ἦν δὲ μιν ἢ κατὰ πρῶνας ἀπέπρωθεν, ἢ καθ' ὕλας  
 Πλαζομένην εὐρησιν, ἐὼς ὤμοισιν ἀείρας,  
 115 Καγγαλῶν δεκάδεσσιν ἐνηρθῆσε φίλησι.  
 Τότος ἐμοῦ Χριστοῦ μέγας νόμος, ἔς θραμαλοῖσιν  
 Εὐμένει πάντεσσιν, ὑπερφύλιος ἀθερίζων.  
 Πολλὰκις ἐξαγόρευσις ἀμαρτῶδος ἀνὴρ' ἐσάωσε  
 Μοῦνη, καὶ διακρούσιν ἀπέκλυσε κήματα πικροῖς,  
 120 Καὶ ψυχὴν ἐκείτῃ μελινομένην κακοῦσῃτι.

Ramo insidentem, aut seri pennas immitentem,  
 Sed procul a dulci nido lapsam miseratur,  
 95 Aut curvis unguibus transfixam crudelis  
 Accipitris, et sub ejus pedibus tristes questus edentem.  
 Tua gratia est, si malus sim, tuis me visceribus fovere;  
 Quod si bonus, necum facit lex paternam. Optimi enim  
 Etiam in extraneos benigni sunt. Nec Dei  
 100 Haec gratia est, bonum sibi asciscere, sed pessimo  
 Propitium esse, eumque manibus a terra in altum tollere.  
 Neque enim propter insontes mortuus est Deus, quando in terram  
 Venit, et divitiis suae mortalem naturam conjunxit,  
 Sed propter humi abjectos, et ex Adamo mortuos.  
 105 At non audisti de juniore filio, quomodo procul a patre  
 Aberraverit, patrimonio omni per luxuriam absumpto,  
 Eumque fames errabundum oppresserit? At ubi in aedes  
 Paternas redux ingressus est, ac genua flexit,  
 Statim pater miseratus est malum filium, collo manus  
 110 Implicuit, lacrymas fudit, eumque convivio excepit.  
 Et bonus pastor quis ovium, si una sola aberraverit,  
 Caeteras omnes reliquit, et illius vestigia insequitur;  
 1024 1025 Si autem illam per cacumina montium longius, aut in sylvia  
 Errantem repererit, suis humeris tollens,  
 115 Laetabundus centum charis ovibus annumerat.  
 Talis Christi mei magna lex, qui humilibus  
 Propitius est omnibus, arrogantes despiciens.  
 Saepe sola confessio peccati virum servavit,  
 Et amarum lacrymis noxas absterisit,  
 120 Et animam malitia denigratam mundavit.

98 Οἱ γὰρ ἄριστοι. Combessius legit ἢ γὰρ ἀρι-  
 στοῖς καὶ ξείνοι, nec dubitat quin ita scripserit  
 Gregorius: Sane optimis etiam extranei solent esse  
 benigni; potiori ratione parentes.  
 102 Ἀπώτοισι. Insontes, vel eos qui lapsi non  
 fuerunt.

106 Λαφύζας. Sic legendum. Edit. male λαφύζας.  
 108 Καὶ γούνασι κάμψθη. Ac genibus se supplex  
 adtulit.  
 115 Καγγαλῶν. Sic Reg. 990. Edit. καγγαλῶν.  
 119 Πύματα. Sic Reg. 990, vel πύματα. Prave  
 edit. πύματα.

## METRICA VERSIO.

Nec volucrum quisquam vernanti in fronde seden-  
 tem,  
 Aut quae praecipitibus liquidum ferit aethera pennis,  
 Mæret, sed nullo præceps quæ corruit alto,  
 Unguibus accipitris vel quæ transfixa cruentis  
 Ingermit, et tristes emittit peccator questus.  
 Tum tibi laus dabitur, tuoque in me gratia sese  
 Prodet, si vitiosis atro tua viscera pandas.  
 Nam tibi si pandas veræ probitatis auanti  
 Hoc facis, o genitor, quod jura paternam requirunt.  
 Namque probi externis etiam nec sanguine junctis  
 Esse solent blandi ac faciles; nec gratia summi  
 Numinis hac in re posita est, ut rite colentem  
 Munera justitiae nexu sibi copulet arcto,  
 Sed magis ut facilen se det placidumque colenti,  
 Huncque solo manibus trahat in sublime jacentem.  
 Non etenim insontes propter Deus occidit, ad nos  
 Cum venit, junxitque meæ sua numina carni:  
 Sed propter sones, et quos damnosa parentis

B Culpa Adami leto dederat Stygiæque paludi,  
 Non audis, minor ut natu, genitore relicto,  
 Filius, in longe positas abcesserit oras,  
 In luxumque opibus patriis ac scorta profusus,  
 Dira fames miseri vacuos distorsit artus?  
 At simul ut patrias humilibus remeavit ad aedes,  
 Ac genua inflexit supplex, pater illico pronus  
 In veniam, natum manibus complectitur artus,  
 Et fundit lacrymas, epulumque instaurat opimum.  
 Ac bonus opilio, simul ac pecus una vagatur  
 A grege, deserto mox illam quaerit ovili:  
 Quam si per montes, nemorumque per avia longe  
 Palantem inveniat, sublata pectore læto  
 Fert humeris reliquisque ovibus superaddere gaudet.  
 Hæc Christi lex sancta mei est, qui turgida corda  
 Despicit, ac pronos animos humilesque tuetur.  
 Sæpe gravis noxæ confessio sola salutem  
 Attulit, et lacrymæ scelus absterere cadentes,  
 Candoremque prius vitiosis mens atra recepit.

Ἐπτάκι πολλὰκι τόσον Ἄναξ μαιλίστερ ἄλιτροίς,  
 Ὡς λογίων ἐπάκουσα Θεοῦ, καὶ Πνεύμ' ἐδίδαξαι.  
 Τίς Μανασὴ βασιλῆος ἐν ἀνθρώποισι χερεῖναι;  
 Τίς δ' ἄρ' ἐνὶ πτολίεσσι Νίνου μεγάλου πόλιος;  
 125 Τίς δὲ τελωναγῆς ἀμέτρον χερὸς; ἄλλ' ἄρα καὶ τοῦς  
 Χριστὸς ἄναξ ἐλέηρεν ὀδυρομένους κακότητα.  
 Ἀλλὰ τί μοι Χριστοῦ, τί δὲ βροτείου πόθου,  
 Τὸν βα φύσις τοκίεσσιν ἐπήχματο ἀμφι γενέθλην;  
 Καὶ θῆρες φιλέουσιν ἕνν γόνον, ἐπ' ποτ' ἄκουσας  
 130 Παρθαλίαις τε σῶας τε βοῶν τ' ἀγγέλιον ἐλικώπων,  
 Ὡς βα περιτρομέουσι, καὶ ὡς περὶ θῆριν ἔχουσι,  
 Θηροὶ τε καὶ μερόπεσσιν ἀπεχθῆσιν ἀντιώντες.  
 Σοὶ δ' ἄρ' καὶ θῆρων ὀδιώτερος ἔκλετο θυμῶς,  
 Καὶ μερόπων. Δάμασον θυμὸν μέγαν· ἦ σέ γε πέτρας  
 135 Ἥλιθατο θρέψαντο, πᾶτερ φίλε, ἦ σε θάλασσα,

Στεβροτέρην ἀδάμαντος ἐν φρεσὶ μῆτιν ἔχοντα.  
 Ἄλλοι μὲν κτεάτασι τοῖς ἐπι τέρφιν ἔχουσι,  
 Σένοι δ' ἡμεδαποὶ τε, θεουδέες, ἀφραδέοντες.  
 Σουὸς γὰρ πάντασι λήμην χατέουσι τέτυκται  
 140 Σὸς ὄμοσ· ἦ δὲ τράπεζα, καὶ ἄλαος Ἄλκινδου.  
 Τερπνοτέρη, πλήθουσα φιλίαις, πλήθουσα δ' ἐδωδῆς  
 Ἡέρλων, χθονίων τε καὶ ἐπόσια νῆχεται ὕδωρ.  
 Ἥμεῖς δ' ἤμαρ ἐπ' ἤμαρ ἐπ' ἀλλοτρίῃσι θυρήσιν  
 Αἰδαλοὶ, κρυεροὶ, καὶ ἀνείμονες, ἐνθα καὶ ἐνθα  
 145 Πλαζόμεθ'· οὐδὲ τίς ἐστι δῆς ἄκος, οὐδὲ πρόσωπον  
 Σέο, πᾶτερ, λείουσιντες ἐπὶ χρόνον, εὐτ' ἐφύλαθης.  
 Καὶ μάλα περ ποθέοντες, δ καὶ δμῶεσσιν ἐπάξεις  
 Πολλάκι, καὶ σκεδῆδος περ, δ δὴ πόνος. Ἄλλὰ τραπέζας  
 Ἥμεθ' ἐπὶ σχεδῆρι εὐσάμμορος, οὐδ' ὀλίγας περ,  
 150 Ἀζάροσ ὡς τίς ἐκείνος, ὑπερφιάλοσ τραπέζης

Sæpe septenis vicibus repetitis Rex peccatoribus pepercit,  
 Ut ex divinis oraculis audivi, et Spiritus docuit.  
 Quis rege Manasse inter homines deterior?  
 Quæ inter urbes Nini magna civitate?  
 125 Quæ publicani inestabili manu pejor? verumtamen et hos  
 Christus miseratus est, ubi nequitiam desleverunt.  
 Sed quid ego Christi, quid hominis amorem commemoro,  
 Quem natura parentibus in progeniem infixit?  
 Et feræ amanti fetus suos, si quando audivit  
 130 Quomodo parvi, et aprî, et boum grex nigris oculis,  
 Pro eis contremiscant et decerent,  
 Feris et inimicis hominibus occurrentes.  
 Tu vero et feræ sæva iracundia superas,  
 Et homines. Magnos animi motus doma: aut te rupes  
 135 Excelsæ aluerunt, pater dilecte, aut mare,  
 Qui firmiorem adamante iram pectore geris.  
 Alii quidem ex opibus tuis gaudium utilitatemque percipiunt,  
 Externi, indigentiæ, religiosi, et insipientes.  
 Communis enim omnibus indigentibus portus est  
 140 Domus tua; mensa autem nemore Alcinoi  
 Amœnior, affluens amicis, onusta dapibus  
 Ex ære et terra quesitis, et quoscunque natant in aquis.  
 Nos autem quotidie stantes ad alienas fores,  
 Arentes, algentea, nudi, huc et illuc  
 145 Erramus, nec ullum est nostri mœroris levamen, neque faciem  
 Tuam, pater, jam diu cernere licuit, ex quo scilicet iratus es,  
 Licet vehementer cupiamus, idque servis tu concedia  
 Sæpe, quamvis iratus, quod certe acerbum est. Verum ad mensas  
 Consistimus tennes, miseri, nec paucas saltem  
 150 Ut ille Lazarus, ex optima mensa

125 Ἀμέτρον χερὸς. Modum nesciens manus, aridior, inextremabilis.

126 Ὀδυρομένους. Ita legit Combefisius. Edit. ὀδυρομένοις.

128 Γενέθλην. Reg. 990 γενέθλης.

134 Δάμασον θυμὸν μέγαν. Magnam animam corce.

145 Ἐξ' ἀλλοτρίαις. Sic Herv. et Reg. 990. In editis deest ἐπ'.

## METRICA VERSIO.

Septenis vicibus, geminatis sæpe, nocenti  
 Omnipotens, et sacra canunt oracula, parci.  
 Equum non scelorum superavit mole Manasses?  
 Urbibus ex cunctis Nive cui crimine cessit?  
 Denique quid dextra publicani nequius usquam?  
 Attamen hos etiam Christus, commissa dolentes  
 Crimina, donavit venia noxasque remisit.  
 Ast ego quid Christi, mortales quid liquor ignes,  
 Quos patrum natura pares in pectore fixit?  
 Bellua quæque esse sobolis deflagrat amore.  
 Nonne vides ut sævus aper, pardusque, bovesque  
 Pro tenera sæmp̄ tremulo sint pectore prole?  
 Noane vides ut dura gerant certamina? Nonne  
 Ut simul infestæque feræ hominesque faces-

At tu sævitiâ superas hominesque ferasque.  
 Ingentis irati animi jam comprime motus,  
 O pater: aut aluit rupes te vasta, vel æquor,

B Durum adamante magis retinentem in corde furo-

rum.  
 Ex opibus censeque tuo sua gaudia carpunt  
 Indigenæ, externi, stolidique, Deique colentes.  
 Nam tua sunt cuivis communis portus egent  
 Tecta, tua Alcinoi mensa est jucundior borto,  
 Plena viris, epulisque tumens, quas prodiga tellus  
 Porrigit, aut ær liquidus, pelagusque ministrat.  
 At nos quotidie per tecta aliena vagamur,  
 Arentes, vestisque inopes, ac frigore pressi.  
 Nec nostris datur ulla malis medicina: cupitam,  
 Quoque nihil gravius, faciem jam tempore multo  
 (Ex quo dira tuum pectus circumscindit ira),  
 Cernere nec nobis conceditur ulla potestas,  
 Quod tamen et servis, licet ira percussis, ipse  
 Haud raro tribuis. Verum considere mensis  
 Cogimur exiguis miseranda sorte: nec, ille  
 Lazarus ut quondam, micæ de divite mensa

Ψυχὰς ἀπαρπάζοντες, ὄμην καὶ δαίτα φέροντες.  
 Πολλοὶ μὲν στυγέουσι τῆν χάριν, οὐκ ὀλίγοι δὲ  
 Τίτουσι. Μέγα θαῦμα, πατὴρς γέρας υἱεῖς ἀτιμοί,  
 Οὐδὲ κοτυλή βαθὴ τῆς ἀναψύξεϊ γοδόντας·  
 155 Ἄλγος ἀριστότερος γὰρ ἀρηγόνες εἶσι χειροῦς.  
 Ἄλλοι δ' αὖ οὐδ' ἴσασι τίνες, τίνος. Αἰδέομαι γὰρ  
 Φράζειν καὶ γενετήρα. Δύω γε μὲν εὐμνεύουσιν,  
 Ὅφρα κεν τῆ φύγωσι δύνῃ, ἢ ἄλκαρ ἔχωσι  
 Πήματιν ἐν σφετέροισιν, δε' ἀντία κυμαίνησι  
 160 Δαίμων, ἀλλοτρήσι τὴν τίοντες ὀξύν.  
 - Εἶπω μείζονα μῦθον· ἀτὰρ, πάτερ, ὅσος εἴης.  
 Τόσσον ἄκος παθέσεισι πόροις, μὴ μῦθον ἐρύξῃς.  
 Ἄλλοις μὲν τεκίεσι πατήρ καὶ ἦμος ἔσσι,

A Τόσσον, ὅσον τ' ἐποίησε θεοῦ Πατὴρς ἐκγεγνηται.  
 165 Οὐ φθόνος· οὐ γὰρ ἔοικε κασιγνήτῃ μαγαίρειν.  
 Θρήνας ἐν θαλάμοισι δροσίδεας, ἔργ' εἰδίδαξας  
 Εὐγενέος παλάμῃσι, διέπλασας ἦθεα κενθῶ,  
 Θηλυτέρης Χείρωνος· ὑπὸ προπέδασαι γάμοιο  
 Ἐσθλοῦς ἄνδραος ὄπισσας· ἐν πολέοισι γερήρας.  
 170 Μοῖραν εἶν κτεάνων ἀπεδάσασο χειρὶ παχέῃ.  
 Ἥμας δ', οὐς σὺ φύτευσας ἦς ἀπὸ μητρὸς ἀρίστης,  
 Ἦν σ' εἶσι θαυροχόντα, πάτερ φίλε, πολλὰ καὶ λεύσσω,  
 Εὐσεβέος, πάντεσσιν ἐπιχθονίοισιν ἀγητῆς,  
 Πρωτογόνους υἱῆς, δὲ πατρῶν ἐσσι μέγιστον,  
 175 Τόσσον ἀπεχθαίρεις, καὶ δώματος ἐκτός ἐλαύνεις,  
 Ὑσάκτων κενήσῃν ἐνηξία θυμῶν εἰδεῖξας.

### 1026-1027 Micas subripimus, et eadem qua canes esca vescimur.

Multi quidem nos odio habent tua causa, non pauci autem  
 Amant nos. Res profecto mira : patris gloria sunt illi inglorii,  
 Quos parva frustula recrearent lugentes :  
 185 Dolorem namque viris probis afferunt, qui juvare non sufficiunt.  
 Alii vero, nec qui simus, norunt, quo patre sati. Vereor enim  
 Dicere genitoris nomen. Duo tamen sunt benevoli,  
 Ut vel fugiant tristitia, vel remedium habeant  
 In calamitatibus propriis, si quando adversos fluctus excitarit  
 190 Dæmon, dum afflictis opem ferunt, sibi ipsis consulentes.  
 Dicam aliquid majus : verum, pater, propitius sis.  
 Hanc nostris saltem casibus medelam præbeas, ne verbum repellas.  
 Aliis quidem natis pater et mansuetus es,  
 Tantum, quantum par est esse Deo patre procreatum.  
 195 Haud equidem invidemus ; neque enim fratres decet invidere sororibus.  
 Aluisti domi teneras filias, muliebria officia docuisti  
 Nobilitat matronæ manibus Chironis feminae,  
 Optimis eas informasti moribus ; cum jam adesset tempus conjugii,  
 Egregios viros dedisti ; in urbibus honoribus auxisti.  
 200 Partem donorum tuorum tribuisti larga manu.  
 Nos vero, quos tu genuisti ex una matre optima,  
 Cujus te adhuc desiderio fletem, chare pater, quotidie video,  
 Piissima et cunctis mortalibus miranda,  
 Nos primogenitos filios, quod parentibus est maximi momenti,  
 205 Tanto odio prosequeris, et extra domum ejicis,  
 Quantum ipsis mitem animum exhibuisti.

155 Ἄλγος ἀριστότερος. Ita Reg. 990 et Chig.,  
 ruse lectio felicium mendam sanat, quam Billii cor-  
 reccio, ἄλγος ἀριστότερος, ut in editis.

157 Δύω γε. Aliquid desiderandum videtur, ut  
 planior sit sensus.

165 Κασιγνήτησι. Sic Reg. 990. Schol. ἀελ-  
 φαῖς. Edit. mendose κασιγνήτοις.

166 Ἐργ' εἰδίδαξας εὐγενέος παλάμῃσι. Sic  
 verba suavi construenda, nulla interpunctione,

quemadmodum jacent in Regio codicæ, ut intelli-  
 gatur Vitaliani filias, non ab ipso patre, sed a  
 nobili matrona edoctas fuisse muliebria opera, et  
 filium pollice ducere. Nec bene Billius, *has opera,*  
*quæ puellas docent, edocuisisti,* quod profecto patris  
 officium non est. Chironem vocat matronam illam,  
 cui Vitalianus puellas ad virtutem informandas  
 tradiderat, alludens ad centaurum illum Chironem,  
 heroum sui temporis magistrum.

### METRICA VERSIO.

Surripimus, canibusque parem nanciscimur escam. B  
 Atque tua causa nos multi odere fugantque :  
 Multi rursus amant. Res sane mira, parentis  
 Est honor atque decus proles inhonora jacensque,  
 Quam lacrymis madidam recrearent frustula pauca :  
 Nam qui mœrores nostros tenuare laborant,  
 Hos ipsos mœrore graves magis censet uterque.  
 Ast alii, nec qui simus, noverre, nec a quo  
 Patre sati : patris prohibet nam dicere nomen,  
 Qui subit ora, pudor. Duo sunt tamen, aspera nostra  
 Quos mala permoveant, ut scilicet hac ratione  
 Tristitia vel fugiant adversæ nubila sortis,  
 Vel certe in duris (si quid fortasse procellæ  
 Intulerit dæmon) habeant solatia rebus :  
 Quisquis enim juvat afflictos, sibi consultit ipse.  
 Dicam aliquid majus, sed tu, pater, aure benigna  
 Excipias mea dicta, precor, nostrisque medelam  
 Casibus hanc saltem tribuas, ne verba repellas.  
 Tu relique stirpi, genitor sanctissime, præbes

Te facilem, zethereo ut fas est a patre creatum.  
 Haud equidem invidéo ; fratrum nam commoda  
 [fratres  
 Invidiæ haud debent stimulis agitare cruciatu.  
 Tu teneris natis aluisti sedulus annis.  
 Has tua cura levi docuit deducere filium  
 Pollice, formavit sanctis has moribus illa  
 Femineos inter cœtus clarissima Chiron.  
 Connubii cum jam non longe tempus abesset,  
 Post has eximia sociasti laude maritis,  
 Atque etiam largus donasti parte bonorum.  
 At nos, quos eadem mater tibi protulit ævo,  
 Femina virtutis specimen, mirandaque cunctis,  
 Quam te nunc etiam plorantem cerno frequenter,  
 Primigenos natos, quod non leve pondus amoris  
 Esse solet patribus, tam tu aversaris, et ardes  
 Nostri odio, miserisque tuis proci adibus arces,  
 Quam tu illis semper blandus facilisque fuisti.

ἠθέγωμαι οὐκ ἐθέλων μὲν, ἀτὰρ λόγον ἔκτοθε βῆξω, Ἄ  
 Ὅφρα με μὴ βῆξεν ἐπεργόμενος παραπίσειαι.  
 Ἦν θάλαμος, καὶ δειπνα γαμήλια · πάντα γεγήθει,  
 180 Ἔδνα λόγοι θαλάμων καὶ ἀθύρματα τερπνὰ γά-

[μοιο.]

Πολλοὶ μὲν θαλῆθοντες ἀφ' αἵματος, οὐκ ὀλίγοι δὲ  
 Γείτονες, οἱ τε ἀνακτος ἐν ἔρκασι κύδος ἔχοντες,  
 Δαῖτα γάμου τίεσκον, ἀγάλλετο δ' ἰερῆς  
 Εὐχαῖς καὶ στεφθεσαν ὄμοσιν ἐνὶ συνάγοντες ·  
 185 Καὶ β' οἱ μὲν πάλαντο καλὸν περὶ κούρον ἑταῖρα,  
 Νυμφῶν ὀμνέοντες εὐακότα ἔρπει καλῶ ·  
 Αἰ δ' ἔρα παρθενικῆν ἐλικώπιδα παρῶνεσκον  
 Ἐς γάμον ἡμερόντα · πατὴρ δ' ἐπετέρητο παῖσιν ·  
 Ἥμεις δ', ὡς θῆρσιν εὐκαίως τῆ σῦσιν,  
 190 Ἥ μορφήν ὀλέσαντες ἀπηνεῖ δαίμονος ἀση,

Εἰργθέντες κατὰ δόμα κασιγνήτης ἀπανθεν,  
 Ἡρώμεσθ', οἷσι λυπρὸν ἐσθλοῖσιν ὀδομ βλοῖο ·  
 Ὡς ἔραλον μὴ μητρὸς ἐνὶ σπλάγγουσι παγγίαι,  
 Ἥθ θανειν ἀτέλειστον ἐν ὠδίνεσι τικοῦσης,  
 195 Εἰ δὲ πύλας ἐπέρησα, καὶ εἰλκυσα πνεῦμα μό-

[ροιο,

Κλαυθμῶν ἐμοὶ τὸν πρῶτον ἐμοῦ θανάτοιο γενέσθαι  
 Δάκρυον! οὐκ ἄν ἔγωγε τόσους ἐνέκυρσα κακοῖσιν.  
 Ἐν δὲ τῷ αἰάξω περιώσιον. Ἥ γὰρ αὐτῆς  
 Ἥρις εἶον, ποθέων τε γάμον καὶ λείκρον αἰεταί  
 200 Αὐτοκασιγνήτης, πάντων ὀλοῦντατε δαίμον,  
 Καὶ θαλάμου μελέσει πατὴρς χόλον ἐξακίσασθαι,  
 Καὶ τοῦδ', ὡς τις ἀλλετὸρς, ἀπὴμπλακον. Ἄλλο; ἀσιε  
 Κάλλος ἐμὸν, ξανθοῖσιν ὄπδ' πλοκάμιοι μελαιναν  
 Ὅφρῶν ὑπερελλοῦσαν ὄπ' ἀργυρεῖσι παρμαῖα.

Loquar haud quidem volens; sed verbum extra efferam,  
 Ne me disruptat compressum in praecordiis.

Erat thalamus, et caenae nuptiales; omnia laeta erant,  
 180 Munera, sermones conubio digni, jucundaque ludicra nuptiarum.  
 Plures exorti nostro sanguine, non pauci  
 Vicini, quique in principis aedibus sunt in honore,  
 Convivium nuptiarum cohonestarunt, et inclityi sacerdotes  
 Votis et coronis conjugium necantes;  
 185 Tripudiabant circa praestantem juvenem socii,  
 Sponsum praedicantes egregio similem ramo:

1028-1029 Matronae vero puellam forma pulcherrimam adoru:  
 Ad thalamum amabilem; pater autem oblectabatur filia.

Nos autem, ac veluti feris similes aut porcis,  
 190 Aut amissa forma, crudeli daemonis fato,  
 Aedibus conclusi procul a sorore  
 Debacchabamur, quod tristem ingressi essemus vite tempestatem:  
 O utinam in matris visceribus nunquam compactus essem,  
 Aut perissem imperfectus in doloribus genitricis,  
 195 Aut, si fores transissem, traxissemque spiritum mortis,  
 Ploratus, quem primum, cum nascerer, elidi, idem meae mortis fuisset:  
 Lacryma! in tot et tantas nunquam incidissem molestias.

Unum autem me cruciat supra modum. Quippe cantandi  
 Gnarus cum sim, et cuperem nuptias et lectum canere  
 200 Sororis meae, omnium exitiosissime daemon,  
 Et thalami modulationibus iram patris molire,  
 Et ab hoc, ut quis flagitiosus, excidi. Alter cecinit  
 Pulchritudinem sororis meae, flavis sub crinibus uigrum  
 Supercilium promiuens supra argenteas genas.

177 Πῆξω. Sic Reg. 990. Edit. prave βῆξω.

184 Ἐπὶ ἀγοντες. Reg. 990 συνάπτοντες.

188 Ἥμερόντα. Ita Chig. Edit. ἡμερόντα.

195 Εἰ δὲ πύλας, etc. Aut si trajectenda erat vitæ  
 porta, hauriendusque spiritus mortis.

196 Τὸν πρῶτον. Sic Reg. 990. Utinam primus  
 nascentis ploratus, etiam morientis fetus fuisset!  
 Edit. male τό.

203 Κάλλος ἐμὸν. Sux sororis pulchritudinem in-  
 telligit.

### METRICA VERSIO.

Haud loquar ista lubens: sed vox erumpet ab ore  
 Haec tamen, ut non me rumpat, si mente prematur.  
 Tæla jugalis erat, tæda et dignissima cœna;  
 Omnia lætitia plenissima, munera, voces  
 Conubio dignæ, jucundaque ludicra multa;  
 Turba propinquorum, atque frequens vicinia, quique  
 Principis augusta superi dominantur in æde,  
 Ornabant epulum thalami, mystæque sacri  
 Conjugium votis necabant, atque corollis  
 Cungebant juvenem forma præstante sodales  
 Saltantes, ramo egregio similem caentes:  
 Inque vicem ad thalamum niveo candore puellam  
 Plurima mirifico studio matrona parabat;  
 Ac pater obgenerum et natai, dulcèque hymenæos,  
 Maxima nunc toto captabat gaudia corde.  
 At nos porcorum ritu, vel more ferarum,  
 Amissa forma cacodemonis arte,

B Aedibus inelusi procul a nubente sorore,  
 Talia perfusi lacrymis tum dicta dabamus,  
 Ortum tum miseræ vitæ afflictæque gementes:  
 O utinam nunquam matris conceptus in alvo,  
 Nixibus in mediis vel raptus morte fuisset,  
 Vel semel ingresso miserandæ limina vitæ,  
 Ortus quæ fuerant, necis hæc læta luenta fuisset!  
 Tanta etenim non me premeret incommoda re-

frum.  
 Hoc autem supra reliqua omnia perpete luctu  
 Me cruciat, quod cum non sim radis ipse canendi,  
 Cumque nec cuperem thalamos cantare sororis,  
 Sicque patris placidam per carmina reddere mentem,  
 Hoc quoque non per te licuit mihi, perditæ dæmon.  
 Namque meum versu vates decus extulit alter,  
 Atque supercilium flavis sub crinibus atrum  
 Lauavit, niveæque genas, pulchreque nitentes.

203 Ἐσπερον εἴρυσεν ἄλλος, Ἐσπερον ἄλλος λείπειν, Ἄ  
 Οὐδ' ἀγαθός τις ἀοιδός. Ἐγὼ δ' ἀγέραςτος, ἀναυδος,  
 Πένθεος ἐσάσμενος κείην νέφος. Οὐδ' ὅσον Ἠγῶ,  
 Ποιμηνίας μέλποντος ἐν ὄβρει Πανθ' ἀοιδάς,  
 Ἄκρην ὑπερβύωνον ἀπὸ σκοπέλων χέον αὐθῆν.  
 210 Κλαύσω πρωτοτόκων ἐπέων μῦρον, οὐκίτ' αἰείσω.  
 Ἐρρέτε μοι, βίβλοι πολυχηρές· Ἐρρέτε, Μούσαι.  
 Τίς χάρις, εἰ μὴ πατρὸς ἐν ὄβρει κείσεται ἀοιδῆ,  
 Εἴ μου καὶ Ὑρρηί τις ἐν Ὀδρυσίῳ σκοπέλοισι  
 Ἄδας ἄγοι, καὶ θήρας ἀπόπροθε, καὶ πετηνῶν;  
 215 Δύσω καὶ τόδε σοι, μογερὲ φθόνε. Ἀῆξαι', αἰδαί.  
 Μῆ σοι τοῖα, φέριστε, θεός, μῆδ' ὅστις ἐταίρος  
 Ἄντιταλαντεύσει. Δέος δέ με καὶ τὸδ' ὄρνει.  
 250 Ἡμᾶς φίλέεις, μέγα φέριστε, ὅτε θυγάτρας,  
 Τὰς νῦν ἐν παλάμῃσι φέρις, καὶ ὕψος ἀείρεις.

205 *Hesperum alter cantavit, Luciferum alius cecinit :*

*Nec bonus quidem cantor. Ego vero spretus, mutus,  
 Mœroris nube opertus jacebam. Nec quantum Echo,  
 Pastoritias cum caneret in montibus Pan cantilenas,  
 E summis rupibus extremam reddebam vocem.*

210 *Lugebo primogenitorum carminum interitum, neque ultra canam.*

*Valete, libri sonori; valete, Musæ.*

*Quid proderit canere, si ad aures patris mea non perveniant carminia,  
 Et si mea testudo, vel Orpheica, in Odrysii scopulis  
 Lapidis traheret, et feras, et volucres?*

215 *Dabo etiam hoc tibi, male fivor. Cessate, carmina.*

*Neque tibi, pater optime, talia Deus, nec quisquam socius*

*Rependat. Timor autem et hic me premit :*

*Neque nos diligis, præstantissime, neque filias,*

*Quas nunc in manibus gestas, et ad æthera tollis.*

220 *Nos quidem domo tua prohibuisti, charoque aspectu,*

*Efecisti autem ut illæ omnibus odio sint. Neque enim placet*

*Christo regi, filiorum ut uni quidem pater mitis sit,*

*Alteri vero asper. Ob hanc causam propendente in contrarium lance,*

*Sæpe filios præ cæteris dilectos afficit malis,*

**1030-1031** 225 *E parentibus in filios fram declinans Filius carentis principio.*

*Hæc quidem in maris profundum mergantur, et a nostra*

*Domo procul sint, neque dolores dolor excipiat.*

*Jam satis in filios natu majores desævit Erinny.*

*Tibi vero, pater, omnes, quotquot sunt parentes*

230 *Et filii, infensi sunt implacabile pectus habenti.*

*Indignatio enim patris abruptum vitam, quam colligavit*

*Thalamus desideriumque, mala autem dissipavit discordia.*

*Omnes enim magnis intimis visceribus miseratione permoventur,*

*Sive qui Deo quid dignum gessere, sive qui passi sunt;*

205 Ἐσπερον, etc. *Hesperus* et *Lucifer* una eademque stella est : quæ si mane luceat, appellatur *Lucifer* ; si sero, *Vesperus* dicitur : quoniam autem clarissima est hæc stella, idcirco duplici ejus nomine pulchritudinem sororis ornat.

215 *Εἴ μου*. Ita legendum videtur. Edit. et ἢ. [U]t constet versus, expungendum aut μου, aut τις. Edit.

#### METRICA VERSIO.

*Hesperon hic rursus cantavit, Phosphoron ille  
 Non etiam vates sat commodus. Ast ego mutus,  
 Spretus, mœrorisque adopertus nube, jacebam,  
 Ac neque, Pane velut cantante in montibus, Echo,  
 Ter miser extremas reparabam gutture voces.  
 Mortua, quæ primum peperit, jam carmina luctu  
 Prosequar ; impono jam finem versibus ipse.  
 Vos procul ite, libri, procul o procul ite, Camœnæ.  
 Quid juvat in modulus numerosque astringere verba,  
 Si mea non veniant chari genitoris ad aures  
 Carmina, nec duros silices, velut Orpica quondam  
 Testudo, trahat, et volucres, sævosque leones ?  
 Hoc quoque munus habet, livor male : carmina cessant.*

*Nou tibi nec superi regnator maximus orbis  
 Talia, nec socius quisquam, pater optime, reddat.  
 Quin metus hic etiam, genitor, me concutit ingens.  
 Nec nos prosequeris, nec rursus amore sorores,  
 Has licet et manibus gestes, et ad æthera tollas.*

220 Ἡμῖν μὲν σέο δῶμα, φιλῆν τ' ἀπέκλεισας ὀπωπῆν,  
 Τὰς δ' ἄρα πᾶσιν ἔθηκας ἀπεχθέας. Οὐκ ἔβλεπεν γὰρ  
 Χριστὸς ἄναξ, τεκέων τῷ μὲν πατέρ' ἦπιον εἶναι,  
 Τῷ δὲ βαρυσφρόνῳτα· καὶ ἀντιρέποντι ταλάντω,  
 Πολλάκι στεργόμενοις ἐπιβίβει κακότητα,

225 Ἐκ πατέρων ἐπὶ παιδᾶς ἀγρονόχιον Ἰῆος Ἀνάρχου.  
 Ταῦτα μὲν ἐς πόντιο πέσοι βυθῶν, ἡμετέρου δὲ  
 Λώματος ἔκαστος ἑοι, μῆδ' ἄλλοις ἄλλοις ἔσπονα.  
 Καὶ τὸδ' ἄλις τεκέσσις ἐπὶ πρώτοισιν Ἐρινύς.

*Σοὶ δὲ, πάτερ, πάντες μὲν ὅσοι τέλθουσι τοπήεις*

230 *Καὶ πᾶσιν, κοτέουσι ἀμειλιχὸν ἦτορ ἔχοντι.*

*Ῥῆξις γὰρ βίῳτοιο πατρὸς μῦθος, ὃν συνέθεσε*

*Συζυγίη τε πόθος τε, κακῆ δ' ἐκείλασσαν Ἐνωιο.*

*Πάντες δὴ μέγαν οἶκτον ἐνὶ σπλάγγνοις φέρουσι,*

*Ἢ τι θεοῦ βέβαντες ἐπάξιον, τῆ παθόντες·*

PATROL.]

216 Ὅστις. Sic Reg. 990 et Herv. Edit. ὡς τις.

223 Ἀντιρέποντι ταλάντῳ. Id est, Christus Patris æterni Filium contraria rependens parentibus, qui filios alios eximie diligunt, alios vero oderunt, sæpe dilectos præ cæteris natos calamitatibus afficit.

B Nam nobis tua tecta quidem sunt clausa tuisque  
 Vultus : at his cunctiorum odium hac ratione parasti.  
 Non etenim patrem lenem uni vult Deus esse,  
 Durum alii infensumque animo : vicilisque fre-  
 [quenter  
 Mutatis premit hanc, nimium quæ chara parenti,  
 Progeniti, a patribus vertens ad pignora pœnas.  
 Ast hæc æquore mergantur gurgite, tectis  
 Sintque procul nostris mala, nec mala mœsta se-  
 [quantur.]

Sit satis hoc, primam sobolem quod vexat Erinny.

At, pater, in te ardent ira natique patresque.

Quod tibi sit durum precibus non flexile pectus.

Rumpit enim humanam patris indignatio vitam,

Quam thalamus, quam stringit amor, dirimitque si-  
 [multas.]

Jam cum omnes ingens subeat miseratione, qui vel  
 Dignum aliquid gessere Deo, dignumve tulere,



235 Ἐβραῖα δ' αἶθ' ἱερῆς, ὅσους ἄωροις γαρφαίρεις, ἄ  
 Καὶ τίς τις μεγαροῦσαν, ἀτιμάζεις δ' ἀπόντας,  
 Πολλὰ καὶ παρόντας ἐπέτ' σέ γε παραστήσειν  
 Οὐκ ὅλον μαλακῆσι, καὶ εὐμνήσιας προσώποις,  
 Ἄλλ' ὄν καὶ σταθεῖσιν ἐπιστόφουσι λόγοσι ·  
 240 Γρηγόριος πρότιστον ὀμνηνυμῆ τε βίῳ τε,  
 Συζυγία στοματέσσιν ἔρευγιόμενος θεότητα ·  
 Βοσπόριος δ' ἄρ', ἔπειτα καὶ Ἀμφίλοχος, μεγα-  
 [θύμω,  
 Οἷς ἄρα καὶ στυγερῇ νόσων ὑποδάμνατ' ἀντὶ  
 Εὐχαίς τε Τριάδος τε σεβάσματι, καὶ θύεσσι.  
 245 Σοὶ δ' οὐτ' εὐχολῆ κάμπτεαι φρένας, οὐτε θυγῆ ·  
 Οὐδὲ μὲν ἀβλοφόροισι δίδως χάριν, οὐς σὺ γαρφαῖων  
 Εἰς ἔτος ἔξ. ἔτος· μεγάλη καὶ ἀπάρων χεῖρ,  
 Βήμασι, καὶ δώροισι, καὶ ἐλαπίνησι χορείαις,

235 Præcipue autem sacerdotes, quos donis cumulas,  
 Et honorifice excipis ampla domo, spernis autem absentes,  
 Sæpe etiam præsentibus, siquidem te sermonibus  
 Non tantum blandis, placidoque et benevolæ vultu,  
 Verum etiam gravibus perstringunt verbis ;  
 240 Primum quidem Gregorius nomine et vita,  
 Qui trinam ore prædicat divinitatem :  
 Bosphorius autem, deinde et Amphilocheus, viri animo inagno præditi,  
 Qui gravem morborum pellunt dolorem  
 Precibus, Trinitatisque cultu, et sacrificiis.

245 Tuam vero mentem neque preces flectunt, neque sacrificium ;  
 Nec martyribus quidem das gratiam, quos tu præmiis honorans  
 Quotannis munifica et larga manu,

Altariibus erectis, et donis, et convivalibus choris,

Ac pluribus cyathis vini fragrantissimi,

250 Et magnis donis, Dei legem perfringis.

Præstat enim parva ferentem Deo cor inactare,

Quam omnibus eam sacrificiis, mente sordida, honorare.

Neque enim Deo quidquam dignum est, nec quæcumque terra

Hæc fert mortalibus, et cælum, aut mare.

255 Etenim omnia Dei sunt : quid extra homo invenierit ?

Solius autem animæ puræ gratum est sacrificium, quo pauper

Sæpe et divitem longe antecellit.

Veneror et hoc, pater, magnanimum consilium,

Quo multos superasti, voluntate Dei.

260 Non unus tantum miseris mortalibus est ortus,

Emanans ex carne et sanguine, qualis est hominum

Qui hic procurrunt et percunt eclerime :

240 Γρηγόριος. Multiplex vitium constructionis  
 in exemplariibus Græcis esse ait Billius ; sed nullo  
 negotio emendatur, si pro Γρηγορίῳ, quod antea le-  
 gebatur, in quo totum est vitium, legamus Γρη-  
 γόριος, et certe sic legendum esse constructio pos-  
 tulat, et quæ sequuntur, Βοσπόριος δ' ἄρ', ἔπειτα  
 καὶ Ἀμφίλοχος. Mox ὀμνηνυμῆ. Gregorii nomen  
 ἀπὸ τοῦ γρηγορεῖν dicitur, id est, vigilare.

Καὶ πολλοὺς κρητῆροι· μεθύσματος ἤδυόπτοι,  
 250 Καὶ μεγάλαις στυβάδεσσι, Θεοῦ νόμον ὧδ' ἀθε-  
 [ρίζεις.

Κρεῖσσον βατὰ φέροντα Θεῷ κρηθῆν ἱερῶν,

Ἢ πλῆν θύεσσαι, νόμῳ ῥυπῶνται, γαρφαίρειν.

Οὐ μὲν γάρ τι Θεοῦ ἐπάξιον, οὐδ' ὅποια χθῶν

Ἦδὲ φέρει μερόπασαι, καὶ οὐρανός, ἦδὲ θάλασσα.

255 Καὶ γὰρ ἅπαντα Θεοῦ· τί κεν βροτῆς ἔκτοθεν εὐροῖς ;

Μούνης δὲ ψυχῆς καθαρὸν θύος, ᾧ τὸ ἀνολδος

Πολλὰ καὶ καὶ πολυὺλοβὸν ἐπιθρέξας παράμειψεν.

Αἰδέομαι καὶ τήνδε, πάτερ, μεγαλῆτορα βουλήν,

Ἢ πολλοὺς παρέθρεξας, ὑπανεστήσει Θεοῦ.

260 Οὐκ οἶη μερόπασαιν ἔη δειλοῖσι γενέθην,

Ἐρχομένη σαρκῶν τε καὶ αἵματος, οἷα βροτοῖσιν

Ἐνθάδε τικτομῆνοισι καὶ ὀλλυμῆνοισι τάχιστα ·

#### METRICA VERSIO.

Tum præsertim illos, faciunt qui sacra Tonanti,  
 Quos licet et donis oneres, et divite tecto  
 Excipias, spernis tamen absentesque, frequenter  
 Et coram : quia te non tantum molliter atque  
 Ore moneri blando, sed et aspera verba profundunt :  
 Gregorium primum, vitæque et nomine talem,  
 Qui Triadis sancto eructat firmissimus ore  
 Numen adorandum : post Bosporium Amphilocheum-

Qui precibus, cultu et Triadis, sacrisque vereudis,  
 Immanes morbos frangunt, rabidosque dolores.  
 At tu nec precibus, nec sacris flecteris ullis,  
 Nec pugiles tua corda movent, quos ipse quotannis  
 Muneribus donans amplis, epulisque chorisque,  
 Ac multis vini dulcis cyathisque torisque,

B Hæc in re præcepta Dei legesque resolvit.  
 Præstat pauca Deo pectus inactare ferentem,  
 Quam sacra mille offerre, animus si sordet ater.  
 Nil etiam dignum cælesti numine, non si,  
 Quæ mare, quæ cælum, quæ fert humus, omnia  
 [jungas.

Omnia namque Dei ; quid enim hæc invenieris extra !  
 Una Deo est purum gratissima victima pectus,  
 In qua vincit inops opibus perseppe tumentem.

Hoc quoque consilium, genitor charissime, miror,  
 Ac veneror, superas quo multos Numinis aura.  
 Non unus tantum miseris mortalibus ortus  
 Contigit, emanans ex carne ac sanguine, qualis  
 Est hominum, qui pascutur, rapidæque temuntur  
 Falce necis, tenuesque citi volvuntur ad umbræ.

Τοιῦ μὴ πρῶτιστον· ἔπειτα δὲ Πνεύματος ἀγίου,  
 Ἔστε λοσσαμένοισι δι' ὕδατος ἤλυθεν ἀγλή·  
 265 Ἦ δὲ τρίτη, θαρῶν τε καὶ ἀλγος ἡμετέροιο,  
 Εἰκόν' ἀποξύουσα μελαινομένην κακότητι.  
 Τῶν τῆν μὴ ἔχεις πατέρων ἄπο, τῆν δὲ θεοῦ,  
 Τῆς δ' αὐτῆς γενέτης, βίβην φάος ἐσθλὴν ὀπάξων.  
 Ἐΐξας δεσμὰ βίου, καὶ δῖος ἐκτὸς ἔσθλας  
 270 Ἐὐν πόδα, καὶ Σοδῶμων ἔργους πύρθεσσαν ἀπειλήν·  
 Καὶ χθαμαλὸν πιδίον σε φίλη διεδέξατο Σηγῶρ,  
 Μῆκετι παπταίνοντα πρὸς ἄσπεα περρωθέντα.  
 Πάντων δὲ κτεάνων ἓνα μάρτυρον ἐσθλὴν ἐδέξω  
 Ἐσχατιῇ, Χριστόν τε νόον τὸν ἀγνὸν ἀγέλας.  
 275 Καὶ νεφέλην καθύπερθεν ἐρέσσαο, ἀνέχεα κό-  
 [σμου

A Τερνόμενος χθονίοιο, μένον δὲ τε τοῖος ἀγέλας  
 Γαστέρος ὕβριν ἑκαστας, ἀπληρότοιο βερβήρου  
 Θύουκος ὀρρυνέντας ἀπέπτουσας, οὐδαλέον τε  
 Ὅγκον ἀγνηροῖης κενταυχία βίβας ἔραζε.  
 280 Οἶόν σοι κλέος ἐστὶ θεὸς μέγας, ἀνδρομέτου τε  
 Αἵματος εὐστέες μὲν ἀρετονας. Ἐἴξεν ἅπαντα  
 Σταυρῶν, τῶν προσπῆξας ἄγων λήτοιστο κόσμον.  
 Ἔγμονος παννυχίοιο καὶ ἡματιῶν ἀοιδαῖς  
 Μέλπεις οὐρανόιο τριλαμπία πνεύματός ἀγλήν.  
 285 Ταῦτα μὴ ἐσθλὰ, πάτερ, καὶ τέρματος ἄσσαν  
 [ἀρίστον·  
 (Ἐτέρμα δὲ μοι θεὸς ἐστὶ νοούμενος, οὐκ ἐστὶ ἐσπῆρμ·)  
 Μοῦνος δ' ἐνδὸς ἔμμεν χόλος καὶ ἡδὺς ἐλεθρος,  
 Δάπτων, οἷα στήθρον ἀτεῖρα λάθριος ἰδς,

**1032-1033** Talis est primus ortus : deinde alter ex Spiritu sancto,  
 Cum tu-tratis per aquam æthereus advenit splendor ;  
 265 Tertius autem lacrymarum et doloris nostri est,  
 Imaginem abstergeus denigratam crimine.  
 Ex his primum habes a parentibus, secundum a Deo :  
 Tertii autem ipse tibi pater es, vitæ lucem optimam præbens.  
 Rupisti vincula sæculi, et e cæno extraxisti  
 270 Pedem tuum, et Sodomorum effugisti mitus igneas ;  
 Et plausis porrecta spatii te amica excepit Segor,  
 Non jam circumspicientem civitates in cinerem redactas.  
 Omnibus tuis possessionibus unam margaritam pretiosam comparasti  
 In extremum diem, Christum tuamque sanctam mentem conscias.  
 275 Nubem desuper induisti, seorsum a munde  
 Terreno divisus, medium parietem attolleus.  
 Abieci ventris coercuisti, inexplebilis gurgitis.  
 Sedes superbas respuisti, tumidumque  
 Fastum inanis gloriæ vana jactantem in terram projecisti.  
 280 Una tibi gloria Deus magnus est, et nobilitate  
 Generis pietas apud te longe præstantior. Posthabita sunt omnia  
 Cruci, cui adixisti prædonem hunc mundum.  
 Hymnis nocturnis et diurnis cantibus  
 Celebras cœlestis trilucidum spiritus splendorem.  
 285 Hæc quidem præclara, pater, et tui proxima optimo  
 (Finis autem mihi Deus est cognitus, non jam per speculum) ;  
 Una vero intus mansit ira et dulcis pernicies,  
 Rotens, veluti indomitum ferrum latens rubigo,

270 Πύρθεσσαν ἀπειλήν. Id est, horrendos ignes  
 quibus Sodoma absumpta est.  
 274 Ἐσχατιῇ. In extremum diem. Posset sic  
 reddi : Postremo Christum animique puritatem com-  
 parasti.  
 276 Ἐγέλας. Sic Reg. 990. Edit. ἀγέλας.  
 280 Ἀνδρομέου τε. His verbis etiam significari  
 potest Vitaliano chariores et majori in pretio fuisse  
 viros pios, quam sanguine conjunctos aut nobiles.  
 281 Ἐἴξεν ἅπαντα. Cessere omnia.

285 Ἠματιῶν. Reg. 999 ἡματιῶν.  
 287 Χόλος καὶ ἡδὺς ἐλεθρος. Alludit ad hæc  
 verba Hom. Iliad. xviii, 408 :  
 Καὶ χόλος, ὅς τ' ἐπέχε πολυφρονά περ γαλεκῆναι,  
 Ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειδομένοιο,  
 Ἄνδρῶν ἐν στήθεσιν ἀέξετα, ἦτε καπνός.  
 Ira, quæ sapientem aliquando commovet,  
 Quæque multo dulcior melle stillante,  
 Hominum in pectoribus aegrotans, veluti fumus, etc.  
 His verbis Homerus eleganter describit iræ naturam.

## METRICA VERSIO.

Primus hic est nobis ortus : at Pnevmati alter,  
 Tum cum purifici lustratis rore lavaci  
 Advenit æthereus splendor, qui pectora luce  
 Compleat ; extremus lacrymarum est atque do-  
 [loris,  
 Effigiem abstergens fuscant crimine turpi.  
 Primum horum trilucere patres, Deus ipse secun-  
 [dum ;  
 Tu tibi postremi pater es, dans optima vitæ  
 Lumina ; nam fluxi fregisti vincula mundi,  
 Atque pedem cæno extraxisti lætus oleui.  
 Tu Sodomæ horrendos ignes flammisque furentes  
 Fugisti, profugumque, loco que condita plano,  
 Excepit Segor, non jam ad famantia tecta  
 Moxerantes torquentem oculos, nigrasque favillas.  
 Tu gemmam inmensi pretii pro censibus unam  
 Omnibus in terra cepisti arenis eremi.  
 Tu Christum atque tuam sancti fudere mentem

B Tu teie, genitor, terreno ut sb orbe secares,  
 Fudisti nubem inferius, murumque locasti.  
 Tu rabiem ventris, qui non saturabilis unquam  
 Est gurgis, penitus pressisti, animique tumorem  
 Stravisti, fastumque gravem motusque superbos.  
 Una Deus magnus tibi gloria charior atque  
 Est tibi vir pietatis amans, quam sanguine junctus.  
 Omnia succubere cruci, qua prædo peupedit  
 Hic mundus, clavis abs te confixus acerbis.  
 Denique splendorem triplicem regnantis olympi  
 Laudibus et cantu celebras noctesque diesque.  
 Hæc laudanda quidem, et sancto contermina fini  
 Sunt, genitor venerande ; Deus mihi terminus au-  
 [tem est,  
 Non jam per speculum, sed visu notus aperto.  
 Una sed in medio mansit tibi pectore bilis,  
 Lataque pernicies, qua meus arroditur agra,  
 Pectus ut scabra positum rubicine fer-

Ἦν χόλον βαρύποτος ἀποστοτάτοιο δράκοντος,  
 290 Ὃς καὶ πρωτογόνους γούσι βάλεν ἐκ παραβίτου  
 Βασιλῆ, καὶ θεότιτος ἐνόστειν, ἥς πέσειν αὐτόν.  
 Ἄλλὰ, πάτερ, ὄμασον δεινὸν χόλον. Ἐστὶ καὶ ἡμῖν  
 Χριστὸς ἀναξ, χατίεις δὲ καὶ αὐτὸς ἔμμανόντος.  
 Τόος σοὶ τεκέεισι πέλους, πάτερ, ἀφραδύουσιν,  
 295 Ὅλον ἂν ἀρῆσαι θεὸν σέο πῆμασιν εὐρεῖν,  
 Εἰ ποτέ σοι βαρύμηνις ἀπαντήσῃσιν ἀνίη.  
 Οὐκ οἷος μερότων γενετῆς ἐπὶ, οὐτε εὐ μούων  
 Παῖδες ἀνέβουσιν ἀπειθέας. Εἶδον ἔγωγε  
 Πολλάκι καὶ στερεοῖσι κακοῖς εἰκοντα τοκῆα  
 300 Παῖδός ἀτασθαλέοντος. Ὅ μὲν πεσοῖσιν ἀμετρος,  
 Ὃς δ' ὀλοοῖσι πόσοισι, καὶ αἰθωμένοισιν ἔρωσιν,  
 Οἷς ὄμον ἐγαλάπαξαν ὁ δ' ἤλυθε καὶ κατὰ πατρός

A Ἀντιθέως ἐπέεσσι, χέρας δ' ἔχειεν Ἐρινύς.  
 Ἄλλ' ἔμπης καὶ τοῖσι πατὴρ χόλον ἐσθλὸς ἐπέειπε,  
 305 Γραπτῶν γὰρ βασιλεία νόμων ἀδίδαχτος ἀνάγκη,  
 Ἦ βὰ τε καὶ τοκίεσσι ἐφ' ἴλασι θυρὸν λαίνα.  
 Πολλὰ μὲν, ὦν λειδοῦσασιν, ἐπέειπε β' ἐθλοῦσιν, ἀλευστα  
 Πολλὰ δ' ἀνηκούστησαν ἐν οὐρανῶν οἷσιν ἔχοντες,  
 Ὅφρα καὶ μὴ θράσος αἰνὸν ἀπορῆθῃεν ἐλεγγυος,  
 310 Αἰδῶ τὴν τοκῆων ἐσθλὴν ἐπίκουρον ἀλέγχα.  
 Τίττει γὰρ θράσος ὕβρις, ἐνηγεῖ δὲ τε φειδῶ.  
 Καὶ τεκέεισι μάλιστα, ἐπεὶ κλόος ἐγγύς ἔχοντες,  
 Οὐ χερὸς εἰκαθέουσι βίη, πειθεύς δὲ γε δεσμοῖς.  
 Φιλῆ καλῆμης τεκέεισι πατρός χόλος αὐτίκα λήγων  
 315 Θυμὸς γλώσσαν ἐφάλεξεν, ὁ δ' ἔσβεσεν οἴκτος ὑπο-  
 [φθάς.

Vel gravis et dura furore versutissimi draconis,  
 290 Qui et primos parentes exigua esca e paradiso  
 Dejecit, et deitate spoliavit, e qua ipse exciderat.  
 Verum, pater, gravem iram comprime. Est et nobis  
 Christus rex; indignes autem et tu ipse ejus benevolentia.  
 Talis erga filios tuos sis, pater, imprudentes,  
 295 Qualem cuperes Deum in tuis calamitatibus experiri,  
 Si quando infestus tibi contigerit moror.  
 Non solus mortalium factus es pater, nec te unum  
 1034-1035 Filii non obsequentes dolore afficiunt. Vidi egomet  
 Saepe pertinacibus cedere flagitiis parentem  
 300 Filii scelesti. Alius immodico ludi studio,  
 Alius exultiosis computationibus, et fervidis amoribus  
 Domum everterant; alius venit et patrem  
 Asperis lacessivit verbis: quin et manum furibundus sustulit.  
 Et tamen iram in tales filios mitis pater cohibuit.  
 305 Scriptis enim legibus superior est nullius magisterio edoctus amor,  
 Qui parentum in filios iram placat.  
 Multa enim ex iis quae vident, fingunt sibi non visa;  
 Multa dissimulant se audisse, quae auribus suis exceperunt,  
 Ne dira procacitas erumpat ex objurgatione,  
 310 Quae verecundiam parentum auxiliatricem egregie premit.  
 Pariunt enim audaciam probra, lenitas autem molestiam,  
 Et filiis maxime, siquidem gloriam pro oculis habentes,  
 Non manuum viribus cedunt, sed persuasionis vi flectuntur.  
 Flamma stipulae est filius ira patris statim desinens:  
 315 Ira linguam accendit, illam vero exstinxit mansuetudo superveniens.

299 Βαρύποτος. Benedictini post Billium verte-  
 rant, quae immissa tibi est furore versutissimi draco-  
 nis, omnia illa verborum oppositione quae repeti-  
 tur inter ἦρος et βαρύποτος. Ira talis est pernicis,  
 ut dulcis et gravis simul in mente consurgat. CAL.  
 301 Αἰθωμένουςιν. Reg. 990 αἰθωμένουςιν.  
 304 Ἐπέειπε. Sic legendum cum Combesio, exco-  
 quit, digessit; et quidem mox vers. 320, eadem de  
 Davide metaphora recurrit: Χόλον καὶ κῆδεα πό-  
 σεω. Male edit. Επεμύσε.

305 Γραπτῶν γὰρ βασιλεία νόμων, etc. Neces-  
 sitas, id est, necessarius et non cujusquam magiste-  
 rio edoctus, sed natura insitus amor, scriptis legi-  
 bus, etc.

309 Μὴ θράσος. Monet Gregorius nimium crebris  
 objurgationibus filios non esse obruendos, ne ad  
 omnem tandem castigationem obdurescant et depo-  
 sito pudore contumaces fiant: hinc Apost. Ephes.  
 vi, 4: Et vos, patres, nolite ad iracundiam provo-  
 care filios vestros.

## METRICA VERSIO.

Quae tibi serpentis Stygii est immissa per iram,  
 Qui primos etiam per pabula pauca parentes  
 Callidus et saevus viridi deiecit ab horto,  
 Et, quae lapsus erat, deitate obravit eadem.  
 At, pater, ardentem irarum comprime flammam.  
 Est etiam nobis Christus dominusque Deusque,  
 Cujus habes opus auxilium sanctoque favore.  
 Talem te praebere soboli, cum pectore laevo  
 Deserit officium trahiturque in crimina praecipis,  
 Esse Deum qualem ipse tuis in casibus optas,  
 Si qua tibi occurrant adversae flamina sortis.  
 Non solus natum vitam lucemque dedisti,  
 Nec te unum luctu proles ad iussa rebellis  
 Afficit, o genitor; vidi persaepe parentem,  
 Dissimulante oculo qui nati immanibus ausis  
 Cederet. Hunc juvat ebrietas, hunc alicia fallax,  
 Hunc amor et blandae Veneris damosa voluptas,

B In quibus evertunt studiis consumque donumque.  
 Quin etiam adversis alter configere dictis  
 Cum patre non dubitat, doctasque attollit Erinnyas.  
 Et tamen his iram genitor mansuetudo remittit  
 Pœnas. Nam scripta natura valentior omni  
 Lege viget, patris irati quae pectora molliit.  
 Multa vident, quae se flugunt non cernere, multa  
 Dissimulant audisse patres, licet auribus hausta,  
 Ne tenerum abruptat reprehensio dura pudorem,  
 Auxilium patribus quo nullum firmius usquam est.  
 Probra etenim effrontes faciunt, bonitasque mode-  
 [stos  
 Et venia, ac natos praesertim laudis amantes,  
 Cogere quos nequeas, verbis sed flectere possis.  
 Ira patris, flamma ut stipulae, mox cedit in auras;  
 Quasque dedit linguæ flammam, miseratione dulcis  
 Protinus adveniens exstinxit; lingua minaces

'Αρην εκπρότρεχε, νόος δ' ἐφθίγγεται ἄρωγην.  
 "Αχθεὶ χεῖρας δειρε, καὶ διλγεὶ κλαύσει περιαχῶν.  
 Δαυὶδ, ὃς βασιλεύσει μετέπρεπεν Ἀβραμίδῃσι,  
 Πῶσαι μὲν ἤπτες ἦε, πόσον δὲ τε παῖσιν ἑοῖσιν,  
 320 Ὡς καὶ πατροφόνοιαι χῆλον καὶ κήδεα πέσσειν.  
 Ἐκμαίρου βασιλῆϊ πῶν ἄντια θυρηθῆντα,  
 "Ὀς φ' ὅ' ἡμιόνῃ τε, θεανόνθ' ὑπὸ δάσκειον ὄλην,  
 Οὐκ ὅσον θρήνοισιν ἐκλαύσατο, ὡς τιν' ἄριστον,  
 Ἄλλὰ καὶ ἀγγεῖλαινε δίκην ἐπέθρε φωνῆς.  
 325 Τύνη δ', ὧ κακὸβουλε, πόσον κακὸν, ἧ τί πε-  
 [πονώδης,  
 Ὡδε χῆλον ἀδάμαστον ἐνὶ φρεσὶ σῆσιν ἀίσεις;  
 Ὡστε σε πατρός ἡ ἀπεμέρασεν, ὧ ἄνα, τιμῆς·  
 Οὐδὲ μὲν ἀσταχύεσσιν ἐπεγράμμεν σέο χῶρης,

A Οὐδὲ βοῶν ἀγέλαις, οὐ πάσειν, οὐδὲ μὲν ἑπταίς·  
 330 Οὐδὲ λέγουσ' ἐπέθρεμεν, ὃ μὴ φίλον ἀφραδόντας,  
 Οὐδὲ ὄλον φρασάμεθα σὺν ἀνδράσι δυσμενέεσσιν.  
 Ταῦτα γὰρ εἰ τι χόλιον φέρεται, πάτερ, οὐ νεμοσητόν.  
 Ἐν σέο παῖσι κάκιστον, ἀριστοτέριον τοκῆος  
 Χείρονες ἐξεφάνημεν, ὃς οὐ τινι πρώτα λλοῖπας  
 335 Εἶδός τε μέγέθός τε. Λόγος δ' οὐκ εὐδρομος ἡμῶν  
 Γλῶσσα δὲ δεαρὸν ἔχει. Τίπτε' ἤλιτον; ἢ σὺ, φέρεστε,  
 Οὐκ ἐθέλων τεκέεσσιν ἀρεῖονα φύσιν ὀπάσσαι;  
 Στήσομεν ἐνθάδε μῦθον. Ἄναξ Πάτερ, γὰρ μέγιστε,  
 Ἄδς χεῖρα, καὶ νεύσειας ἐμοὶ πατέρ' ὄλον εἶναι.  
 340 Ἦνιδε καὶ χεῖρεςσι γενειάδος, ἤνιδε γούνων  
 Ἄπτόμεθ', ὥστε θεοῖο. Θεοῦ δ' ὅπως ἀντίασαιμεν.  
 Οὐ γάμον, οὐδὲ γε κλαύτων ἐλοικατά, οὐ δόμον αἰπίων

Diras execrationes jactavit, mens autem elocuta est auxilium.  
 Levando oneri manus admoveat, et dolore amplexatur.  
 David, qui emicuit inter reges ex genere Abrahami,  
 Omnibus quidem mitis fuit, adeo autem filiis suis,  
 320 Ut et parricidis iram et molestias cobibuerit.  
 Conjice ex Absalone, quem contra se regem armatum,  
 Vectum mulo, ramoque implicitum sub densa arbore, mortuum  
 Non solum acerbissime luxit, ac veluti quempiam optimum,  
 Sed etiam mortis nuntio pecuniam infixit interfectoris.

325 Tu autem, o pravo uiens consilio, quod tam grande malum,  
 Ut tam indomitum furorem in mente tua teneas ac augeas?  
 Neque te paterno fraudavimus, o rex, honore;  
 Nec segetes regionis tuae invasimus,  
 Nec boum armenta, nec oves, nec equos:  
 330 Nec cubile conscendimus, rem nefariam temere ausi,  
 Neque fraudem tibi struximus, tuis juncti hostibus.  
 Hæc enim si quid iræ excitent, pater, non succendendum est.  
 Unum est filiis tuis grave crimen: scilicet prestantissimo patre  
 Inferiores apparuimus, qui nemini primas partes reliquit  
 1036-1037 335 Forma et proceritate. Expeditus non est nobis sermo:  
 Lingua quasi vinculo constricta. Uter peccavit? Ego, an tu,  
 Qui noluisti meliorem filiis naturam tribuere?  
 Hic dicendi finem faciemus. Rex Pater, Filii maxime,  
 Da dexteram, concede patrem mihi placidum esse.  
 340 Ecce manibus barbaram, ecce genua  
 Contractamus, ac veluti dei. Dei autem voci occurramus.  
 Non nuptias, non magnas opes, non domum splendidam

317 Ἄχθεὶ χεῖρας δειρε. Aliter: *Onus aliquid imposuit, vel tollit manum ut feriat, et inflicto vulnere flet, filiumque amplexatur.* Sed melior versio que in textu.

324 Ἀλλὰ καὶ, etc. Certe qui Absalonis eadem Davidi nuntiavit, capitali supplicio non est affectus. Itaque minus hic animum attendisse videtur nooster Gregorius.

332 *Et τι χόλιον.* Id est, si quid tale a nobis perpetratum esset, iusta tibi esset irascendi causa, nobis autem nullus reprehendendi locus.

335 *Τοκῆος.* Sic Reg. 990 et Herv. Edit. *τακῆος.*

335 Ἦμῶν. Reg. 990 *εἰσὶν.*

341 Ὀπός. Sic Reg. 990, id est, *φωνῆς.* Bill *vultus.*

#### METRICA VERSIO.

Proiecit voces, ac plurima dira precata est:  
 Mens contra auxilium loquuta, dextramque levando  
 Fert oneri, nato gemit inflictoque dolore.

David, Abramidas reges qui claruit inter,  
 Omnibus ipse quidem mitis fuit, at mage natis.  
 Namque etiam lenem ac facilem se præbuit illi,  
 Impia qui contra genitorem sumpserat arma.  
 Id rex ille docet, qui postquam Marte nefando  
 Cum patre congressus, fugiensque in fronde pe-

Arboris, et sceleris persolvit sanguine pœnas,  
 Non tantum hunc genitor, nato velut orbis honesto,  
 Deslevit, verum subito quoque morte premit  
 Illum pertulerat eadem qui primus ad aures.

\* At tu, consiliis levis impulse, quid, oro,  
 Passus es, indomitum teneas ut corde furorem?  
 Nam neque qui debetur honos cultusque pareuti,  
 Hoc te (nec sinat Omnipotens) fraudavimus unquam:

B Nec tua sacrilega vacuumvis horrea dextra,  
 Nec pecudes, nec uoques tulumis, armenta bouum-  
 [que:

Nec vetitum conscendimus incestumque cubile,  
 Hostibus aut juncti fraudem tibi struximus ullam.  
 Hæc etenim justos irarum patribus æstus  
 Ingenerare solent. At nostrum crimen id unum  
 Pergrave, deterior nostrum quod uterque parente  
 Exastit, haud nulli formaque et mole secundo.  
 Quin etiam nobis haud sermo volubilis, atque  
 Lingua velut vincitis hæret constricta palato.  
 An scelus hoc nostrum pater est venerande, tumme,  
 Qui meliore tuam haud donaveris indole prolem?

Hic mihi finis erit dictis. At tu, Pater maxime,  
 Tu, quæso, Filii, placidum mihi redde parentem.  
 En barbaram ipse tuam, pater, en genua ipsa capesso  
 Non secus atque dei. Divinos ne occulte vultus  
 Non thalamos, magnas nec opes, nec tecta superbas

Αἰτέομεν. Ἄδς χεῖρα κα. εὐμενεύσαν ὀπωπῆν.  
 Μῆτηρ ἐμὴ, σὺ δ' ἔμοργε καὶ ἐννοχίοισιν ὄνειροις  
 343 Μαρτὶ παρτοσταμένην, λεταῖς χλῖον ἐγκεράουσα,  
 Μνωμομένη λεχών τε ὀμοζήτης ἔρατεινῆς,  
 Λίσσο σοῖς τεκέσσι τὸν πόνον Διῶν εἶναι.  
 Καὶ μοι τῆς κόρης ἐστὶ, καὶ ἀργαλίου πολέμου.  
 Εἰ μὴν δὴ πεπιθόμην, κακῶν ἄλις· εἰ δ' ἀπιθόμαις,  
 350 Καὶ τεκνῶν θεός ἐστιν· ἀλυσμέθ' ὡς τοπάρουθεν.  
 Σὺν κλέος, εἴτε λιποίμεθ' ἀκήδεθ, εἴτε θάνομεν·  
 Ἄδκρυα πατρὸς ἔχοιμεν ἐξ ὕστερον εὐμενεύσαντος.  
 Δ'. Παρὰ Νικοβούλου πρὸς τὸν πατέρα.  
 Ὁ πάτερ, εἰ μ' ἔφυσας, βοήθ' ἄριστος· ἧ γὰρ ἀπάντων

Α Ἐξ νόμος ὄστος ἄνωθεν, ὁμῶς μερῶν ἀλόγων τε,  
 Κάμπτεσθαι φιλόηται, λόγος δ' ἴσῃται σοφοῖο,  
 Τεκτομένους, τίκτοντας· ἐφημέριον βίον ἔλακιν,  
 5 Καὶ ζῶειν φθινόβοντας ἐπ' ἀσταχέσσιν ἔοισιν.  
 Ἄλλ' ἔθρηψας ἔπειτα· βροῖν δὲ τε καὶ κρατεροῖσι  
 Ὀυθαβ' ὕποσκαίροντας ἀνακρούουσι καρῆνοις  
 Μόσχοι· καὶ δι' ἔφρουσι μόνον γλυκερῆς ὕπ' ἀνάγκη,  
 Ὅρις δ' ἄπτερα τέκνα, φιλῆς καθύπερθε καλιῆς,  
 10 Ἄμριπερτρύζει, καὶ τείρεται ἐνθα καὶ ἐνθα  
 Μάστακ' ἀλητεύουσα, τροφὸς κενεὴ καὶ ἀπαστος.  
 Φίλτρῳ γὰρ συνέδησε φύσις τοκέας τὴ γόνους τε,  
 Μησαμένη τοκῶν τὸδε φάρμακον, ὡς κε βαρελας

Poscinus. De dexteram et benignum aspectum.

Mater mea, tu quoque mihi et in nocturnis somnolis

345 Patri astans, precibus iram admiscens,

In memoriam revocans thalamum et conjugium amabile,

Obsecra maritum tuum, ut filii suis benignus sit.

Et cantus fastidium subit, et feri belli.

Si igitur tibi persuadeam, malorum jam satis est: sin autem es inaccessibilis,

350 Et filiorum Deus est: errabimus ut antea.

Hæc tua erit gloria, sive relinquamur abjecti, sive moriamur:

Lacrymas parentis benevoli babeamus tandem (mortui).

IV. Nicobuli filii ad patrem.

Quod me genuisti, pater, leve hoc beneficium: omnium enim

Una lex est ab initio, hominum pariter et brutorum,

Ut amore inflectantur, ac sapientis rationis consilio,

Geniti gigantesque brevem hanc vitam propagent,

5 Ac mortui in suis spicis vivant.

Sed me aluisti postea: at bonum etiam ubera

Fortibus capitibus subsilientes premunt

Vituli: illæ autem laborem ferunt dulci necessitate.

Avis circum implumes pullos, supra amabilem nidum,

10 Stridore edit, et huc atque illuc lassatur

Vicum queritans, vacua nutrix et jejuna.

Amore enim natura genitores et genitos colligavit,

Atque hoc remedium excogitavit genitoribus, ut graves

\* Scriptum an. 385. — Alias Bill. 50, p. 112.

343 Εὐμενεύσαν. Sic Reg. 990. Edit. εὐμενεύσιν.

348 Καὶ μοι τῆς κόρης. Alaudit Gregorius ad Homerum apud quem sæpe recurrit ista loquendi ratio.

IV. ARGUMENTUM. Nicobulus pater, ad quem sub filii Nicobuli persona, carmen hoc condidit Gregorius, vir clarus erat, atque apud Imperatorem gratia et auctoritate florens, qui Alypianam Gregorii nostri nepem duxerat uxorem, ex eaque Nicobulum suscepit. Ille in hoc carmine obtinere a patre suo conatur, doctrinam cupiditate flagrans, ut in celebrem quandam academiam mittatur, quo litterarum studiis

commodius operam impendere, ac disciplinarum orbem feliciter obire atque absolvere possit, quod quidem a patre suo Nicobulus filius est consecutus. Circa annum 385 hoc carmen est conditum.

3 Ἀδρον δ' ἴσῃται σοφοῖο. Reg. 994, sup. lin. τῆ βουλή τοῦ θεοῦ Ἀδρον, διδοῖν Ἄριστος.

5 Καὶ ζῶειν φθινόβοντας. Quemadmodum semen terræ mandatam mortuumque in exoriente spica revirescit, ita homines per liberorum procreationem quodam modo vitam suam propagant, et mortui vivunt.

13 Μησαμένη. Reg. 994 sup. lin. βουλοσαμένη.

### METRICA VERSIO.

Expetimus. Dextram præbe vultusque benignos. B

Tu quoque tu patria, genitrix mea chara, sopore

Dum sua membra fovet, te, deprecor, obice menti,

Ac precibus miscens iram, memoransque cubile

Jucundum et tædæ consortia læta jugalis,

Flecte virum votis, ac proli redde benignum.

Et cantus subeant, et sævi tædia belli.

Si meus, o genitor, movit tua pectora sermo,

Jam satis est quod jam tulimus, nimiumque delo-

[ris.]

Sin rigidus maneat surdusque ad carmina nostra

Natorum Deus est etiam, nec deserit illos.

In varias miseri, velut ante, vagabimur oras.

Seu nostri curam abjicias, seu uniat ævi

Mors spatium nostri, genitor, tu fama laboras.

Sis saltem nobis placidus post funera, tristes

Deque oculis lacrymas ob raptos projice natos.

IV. NICOBULI FILII AD PATREM.

(Billio interprete.)

Quod tua progenies ego sim, pater optime, parvum

Munus id ease ror. Non brutis omnibus hic mos

Atque hominam generi, flagrare libidinis æstu?

Consilioque Dei vitam capiuntque vicissim

Dantque aliis, tandemque ipsi post ultima fata,

Semen ut in spica, redidivo flore virescunt.

Ast etiam me post aluit tua cura? Quid autem

Hoc iterum magni? Vituli quoque plena parentis

Ubera fronte premuunt, atque hunc perferre laborem

Vis adigit, dulcis tamen hæc jucundaque matri.

Stridula quin etiam prætervolat undique pullos

Implumes volucris, sequæ hic illicque fatigat,

Pabula dum proli nutrix impasta requirit.

Namque patres prolemque sagax devinxit amore

Natura eximio, patribus commenta medelam,

Κουφοτάτοις πόθοισιν ελαφρῶσιων ἄνας.

15 Τούνεκα καὶ δριμυτά νήγρι πόρτακι μήτηρ.

Ὅς δὲ κύων σκυλάκεισαι νέους, καὶ πτηνὰ νεοσοῖς

Δῆριν ἀγει· στικτὴ δὲ δέισσεναι ἀγρίθυμος

Πάρδαλις ἐκ φυλόχοιο, σὺνὸν δὲ τε μαίνεται ἀλκή,

Κατὴν δεινρήσεσσι, κόρησσι σέλας, ἀτρυγὰ δόντων

20 Θηγομένων καταχρησά, γένεσι δὲ τε βάλλεται ἀπρῶ,

Ἰεμένων τεκείσασιν ἀμύνμεναι, ἢ δαμῆσαι·

Ὀστρεὸς γὰρ τὸδ' ἐπέσιεν ἀδιδάκτοις νόμοισι.

Σφήμεσ δ' αὖ πέτρῃσιν ἐνήμενοι, ἦν τιν' ἰδύονται

Πλησίον, οὐδὲ φέρονται κακῶν τεκείσασιν νεογούσ,

25 Πετρώδων ἐκχυμένοι, στρατὸς ἀβρόος, ἀμῆ πρόφα-

[ωπα

Βομβεῦσιν, κέντροισι δὲ πικροῖσι βάλλουσιν ὀδύγη.

Ἔστι καὶ ἐν βυβλοῖσι πόθου νόμος, εἰ ἐπέον γε

Α Δελφίσι, ἐναλίων βασιλεύοντος, ἦν τιν' ὄθηται

Θῆρ' ἄλλοις ἠπειανοῖσιν ἐπιπλῶντα τεκείσασιν,

30 Ἐν γένον ἀπλώσας, εἰσὸν γόνον αὐδὸς ἔδεκτο,

Λάπτων ὡς τιν' ἐόητιν, ὅπως μὴ θηροὶ γένοτο·

Ὀὐδ' ἔγε πρὶν κευθμῶνος ἀνέπτυσσε φέρτον ἀπαστον,

Πρὶν θηρὸς κρατεροῖο φυγεῖν στονέβασαν ἀπαιτῆν·

Τῆμος δ' ἐκ λαγόνων ὀδῶν ἠρεῦξάτο κοῦφην,

35 Τῷ μὴ μοι γένεσιν προσέρεναι, καὶ τυτθὸν ἔδωδην,

Ἦν σὺ γε καὶ ἐμῶσσι τεοῖσ καὶ βουσίεν ὀπάσεις.

Ἄλλὰ τι τῶνδε περισσὸν ἔχειν χαιτέω, πανάρισται

Ἄς βροτὸς, ὡς ἀγαθοῖο πατρὸς πάλε. Ἄλλ' ἐπίνευσον,

Εἰ τινα καὶ δακτύβουμον ἐρῶ λόγον, οὐδ' ἐπιπέουσι.

40 Οὐκ ἐθέλοντα τέκεσ με, τακῶν δ' ἐθρεφὰς ἀνάγη.

Ἦν δὲ τακῶν μεθῆσ με, βοτῶν τέκεσ ἀντι βροτοῖο.

Ὁὐ χρυσὸν ποθέω, οὐδ' ἀργυρον, οὐδὲ τὰ σερῶν

Suavissimis desiderii allevant sollicitudines.

15 Hinc et ferox pro tenera juvenca mater,

Ut et canis pro teneris catellis, et aves pro pullis,

1038-1039 Prælium eient : hinc et compuncta erumpit rabida

Parvalis ex silva, et robur aprorum fruit,

Setæ eriguntur instar arboris, ex oculis scintille, vapor ex dentibus,

20 Qui cum stridore exacuuntur, et genæ spuma obruuntur,

Dum natis auxiliari volunt aut perire :

Id enim stimulus persuasit legibus quæ non discutunt.

Vespæ petris insidentes, si quem prope viderint,

Etiamsi malum teneræ proli non ferat,

25 E petris effusæ, ut confertus exercitus, circa vultum

Bombos edunt, acerbisque aculeis feriunt viatorem.

Viget et in piscibus amoris lex, si vere

Delphinus, piscium rex, ubi viderit aliquam

Maris belluam imbecillæ suæ aduantem soboli,

30 Suas genas expandit, ac intro prolem iterum auscipit,

Absorbens illam ut cibum, ne cibus sit belluus :

Nec prius e latibulo regerit onus incredibile,

Quam fortis belluæ tristes minas effugerit :

Tunc vero e visceribus teneram evomit prolem.

35 Nec igitur mihi generationem objicias et exiguum alimoniam,

Quam tu tuis etiam famulis et bobus largiris.

Verum aliquid hæc præstantius habere cupio, pater optime,

Ut homo, ut boni parentis filius. Verum ignosce

Si quem et molestum proferam sermonem, neque celavero.

40 Non me volentem genuisti, genitum autem necessario aluisti :

Quod si genitum me dimittis, vile animal pro homine genuisti.

Non aurum desidero, nec argentum, nec serica

14 Ἐλαφρῶσιων. Sic Reg. 991. Edit. ελαφρῶσιων.

18 Ἐυλόχοιο. Reg. 991 ἀνίσταται.

27 Βυβλοῖσι. Ita Chig., quæ lectio melior quoad aensum et metrum. Edit. βυβλοῖσι. Reg. 991 snp. lin. ἐν θαλάσῃ, est in mari, etc.

28 Δελφίσι. Mira de delphino Plinius et Aristot-

teles commemorant : de eo tamen, quod Gregorius scribit, verbum non faciunt.

39 Δακτύβουμον. Mordacem sermonem.

40 Ἐθέλοντα. Combatisius legit ἐθέλοντι. Non me volens : favent duo Reggii.

41 Βοτόν. Sic duo Regg. et Reg. 991. Int. sup. lin. βόσκημα. Edit. βροτόν.

#### METRICA VERSIO.

Scilicet ut curas amor hic levet atque labores.

Unde etiam mater furibundas concepit iras

Ob vitulos, avis ob pullos, causis obque catellos

Aspera bella gerit, rabidoque incensa furore

Parvalis e saltu erumpit ; ruit impete caeco

Sævus aper ; micat ex oculis vis ignea, setæ

Horrescant, sequæ exacuunt cum murmure dentes,

Maximus unde vapor manat, spumaque cadeute

Turpatur gena, dum sobolem defendere gestit,

Aut amoc hostili pugnans occumbere ferro.

Perdocet hæc philtiri nullum lex nacta magistrum.

Quid referam vespas, quæ si quem accedere petris,

In quibus est ipsis sedes, videre, repente,

Nil licet ille mali vespas inferre tenellis

Cogitet, exsiliant, ingens exercitus, atque

Horribiles bombos edunt, miserumque cruantur.

B Quin etiam, si vera ferunt, in piscibus ipsis

Lex viget hæc. Delphinus enim, rex æquoreorum,

In sobolem si quos immani corpore pisces

Couspiciat ferri, sua pignora protinus ipse

Devorat, ac pulso mox egerit illa periclo.

Ortum igitur iam parce mihi profferre cibumque.

O genitor, quem tu famulis pecorie ministras.

Amplius his aliquid, mortali sanguine cretus

Ut qui-sim, satius atque bono genitore, require.

Da veniam si quid mordacem eloquar : haud me,

Chare parens, vitæ donasti luce volentem.

Post autem educto lacrymose ad lumina vitæ,

Legibus impulsus nature, alimenta dedisti.

Quod si me genitum linquas, erit, o pater, ab te

Mortalis pro mortali productus in ævum.

Non aurum argentumque peto, non serica filia :

Νήματα, καὶ λιθάξεσι μεμιγμένας ἐνδοθε αἰγάς,  
 ὣς γαλαν πολὺμετρον ὁμοῖα κυμαίνουσαν  
 45 Αἰγύπτου πεδίοισιν ἀγάταχυν, οὐ θεραπόντων  
 Πλαθῶν, τετραπόδων τε. Γάμος δ' ἄλλοισι μεμῆλοι  
 Ὑψηλός, δέσποιναν ἄγων, τιμώμενον ἐχθός·  
 Καὶ θρόνος, ὃς παύρους κατέων, πλενέουσι πατεῖται,  
 Πολλάκι χειροτέροισι, τὸ καὶ πλεόν ἦτορ ἔρπει.  
 50 Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισι τύφος, χθαμαλὸς δέ τε πάντες,  
 Ἐμπεδόν οὐδὲν ἔχοντες ἐς αἰθρῶν, ἀλλοτροῖσι  
 Ἰερπνοῖς φουσκώντες ἀφιπταμένοισι τάχιστα.  
 Ἐρρέτω, ὅσα φέροι πικρὴ βρώτοις θύελλα  
 Τῇ καὶ τῇ δουέουσα κόνιν πάντεσσιν ἄπιστον.  
 55 Ταῦτα γὰρ ἡπεάνας μὲν εἰ φρεσὶν ἔβραχον ἔμπης,

A Καὶ πινυτῶν ἐσάκουσα· χρόνος δέ τι καὶ πλεον οἶσα,  
 Ὅν πάντες ἐνέπουσι διδάσκαλον ἡμεροῖσιν.  
 Ὡ πάτερ, ἐν ποθέω, μύθων κράτος, ἀντι νὸ πάντων.  
 Καλὸν μὲν ἔφηρος τυρβὴν μένος, ἔν τ' ἀγορῆσιν,  
 60 Ἐν τε δικαστολίῃσι, καὶ εὐφήμοισι λόγοισιν.  
 Καλὸν δ' ἱστορίας φρήν ἐμπλοκός· ἱστορίῃ γὰρ  
 Σὺμπερητῆ σοφίῃ, πολλὰν νόος· οὐκ ἔλιγον δὲ  
 Γραμματικῆ ζήσουσα λόγον, καὶ βάρβαρον τῆχην,  
 Ἑλλάδος εὐγενέος γλώσσης ἐπίκουρος ἀρίστη·  
 65 Καὶ λογικῆς τέχνης τὰ παλαιάματα, οἷς ὑπ' ἀληθῆς  
 Κρόπτεται, ὃ τραφθεὶς δὲ λόγος περιφρονεῖτο ἔθνη·  
 Ὅσοις τ' ἦθεα κενὰ διαπλάσσουσιν ἀριστοί,  
 Ὡς τυρῶν πλεκτοῖσιν ἐξειδόμενον ταλάρουσι·

Fila, et lapidibus immistos intus splendoras,  
 Non terram late patentem instar camporum Ægyptii  
 45 Æstantem, inundatam, fertilem, non famulorum  
 Multitudinem et quadrupedum. Matrimonium aliis curæ sit  
 Splendidum, dominam adducens, onus pretiosum:  
 Atque tribunal, quod paucos calcans, a pluribus calcatur,  
 Iisque sæpe deterioribus, id quod etiam magis stomachum movet.  
 50 Alii aliis rebus insolescunt, sed viles et abjecti omnes,  
 Nihil stabile habentes in crastinum, alienis  
 Oblectamentis superbientes cito avolantibus.

1040-1041 Valeant quæcumque afferat acerba vitæ procella,  
 Nec et illic agitans cinerem omnibus insidum.

55 Hæc enim tenera quidem adhuc mente perspiciebam tantem,  
 Et ex viris prudentibus audiebam; plura etiam ætas afferet,  
 Quam omnes mortalium magistram esse dicunt.

Ὁ πάτερ, unum pro omnibus desidero, doctrinæ præstantiam.

Præclara rhetoricæ vis ignea, tum in concionibus,

60 Tum in iudiciis et præconiis.

Præclara etiam res est historiis mens referta, est enim historia

Conferta quædam sapientia, mensque multiplex. Nec spernenda

Grammatica, quæ sermonem et barbarum sonum expolit,

Nobis Græcorum linguæ optima adjutrix.

65 Pulchra etiam artis logicæ certamina, sub quibus primum veritas

Delitescit, quam trita deinde disputatio in lucem profert.

Præclara etiam ea quibus bonos mores viri optimi fingunt,

Velut caseum textili calatho figuratum;

44 Ὅμοια κυμαίνουσα. Quæ camporum Ægyptii  
 fecunditatem adæquat.

47 Τιμώμερον ἐχθός. Sic conjugem appellat, quam  
 quamvis in pretio et honore sit, tamen revera ma-  
 rito pondus est. BILL.

48 Παύρους κατέωρ. Hoc de iis intelligendum,  
 quorum virtus illustrissimas quasque dignitates  
 promeretur, quique sedes, in quibus collocati sunt,  
 pulcherrime implent. Nam ab impiis et sceleratis,  
 ut Plinius loquitur, calcatur, hoc est, ignominia et  
 dedecore afficitur. Possis etiam intelligere de iis  
 qui imperium assecuti, eo abutuntur, vitamque

amittunt. Edit. male παθέων.

54 Ἀλλοτροῖσι. Alienas vocat hujus vitæ Jucun-  
 ditates, eo quod fragiles, nec proprie sint nostræ.

55 Ἐσδαναίς. Reg. 991, sup. lin., ἀσθεναίς (sic).  
 Int., συνεταίς.

58 Μύθων κρότος. Sup. lin. Int. λόγων ταχύν.

61 Φρήν. Reg. 991, sup. lin., συνέμπορος σφρής,  
 comes sapientie. Additur ad marg. πολλὸν νόος ἀν-  
 θρώπων, καὶ πλειόνων πραγμάτων εἰκὼν. Mens  
 multorum hominum, verumque plurimarum imago.  
 Edit. male, φήν.

64 Γλώσσης. Reg. 990, γλώσση.

#### METRICA VERSIO.

Non ego fulgentes gemmas, non posco lapillos,  
 Non ego Nilivæ quamplurima jugera terre,  
 Servorum magnosque greges, armenta que multa.  
 Non mihi sunt etiam connubia splendida curæ,  
 Pondus honoratum, dominam ducentia. Non me  
 Sublimis solii rapiti inflammata cupido,  
 Quod paucos calcans, multorum ac deteriorum  
 Sæpe (quod ingentes irarum concitat æstus),  
 Calcatur pedibus. Namque hic re ducitur una,  
 Ille alia gaudet, fastaque effertur inani.  
 Nil humilis vere mortalis cuncta propago.  
 Ast etenim nobis in crastina tempora certi:  
 Sed vanos amnis nostris aliena tumores  
 Ludicra concitant, celeri labentia cursu.  
 Vitæ igitur valeat quidquid rapidissimus aufert  
 Turbo, credibilis nulli, quo pulvis in istam  
 Nunc partem citus eicitur, nunc rursus in illam.  
 Hæc etenim tueræ quantumvis lumine mentis

B Perspexi, narrata sopsis, hæc auribus hausi.  
 Plura dies etiam secum ferat atque docebit,  
 Quem vulgo dicunt mortalibus esse magistrum.  
 Unam pro cunctis, genitor, rem postulo. Quamnam?  
 Ut mihi contingat doctrinæ judicere isude,  
 Maxima rhetoricæ vis est, seu jubeere coram  
 Certandum tibi sit, seu quid suadere necesse,  
 Aut ornare velis aliquem sermone disertum.  
 Historia plenum pectus pulcherrima res est.  
 Namque ea multorum mens est, ea magnus acervus  
 Est sophiæ; nec grammaticæ laus parva putanda,  
 Per quam corrigitur prolatio barbara, per quam  
 Auxilium affertur linguæ, sermoque politur.  
 Pulchraque præterea logices certamina, per quæ  
 Oculitur primo verum, mox eruit illud  
 Verborum pugna in lucem, tenebrasque repellit.  
 Pulchra etiam per quæ mores effingere norunt  
 Docti homines, tanquam caseum, quem sumere texti

Ἦδ' ὅποσα περὲντι νόμω λεπταῖς τε μερίμναις  
 70 Βένητα διψήσαντες, ὁ μὲν τοῦ, τοῦ δέ τις ἄλλος,  
 Ἄνδρες ἐθήρησαντο σοφοί, βέλαιοι δ' ἔδωκαν·  
 Ἐπίριον, χροσίον τε καὶ ἐναλλίων φύσιν εὐρον,  
 Οὐρανίον τ' ἐπὶ πᾶσι θεοῦ νόμον ἀφράστοιο·  
 Πῶς τὸδ' ἄγει, καὶ ποῖ προφέρει, καὶ εἰς ὅτε λήξει  
 75 Κόσμος διος πολλοῖσι κεκασμένος ἔνδοθι κόσμοις·  
 Ἦ μάθον, ἢ τὰ νόησαν, ἃ μὴ θνητοῖο νοῆσαι.  
 Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ ταῦτα διεξέλασσω νεότητι,  
 Πνεύματι θειοτέρῳ δῶσω φρένας, ὅσα κέλαισε  
 Καλὰ ἀνιχνύων τε καὶ ἐξ φάος αἰὲν ὀδύων,  
 80 Καὶ στάθμην βέβαιο φέρων κινήμασι θεοῖσι,  
 Ὡς κεν ἀσοτήτρα, συνέμπορον, ἤγεμονῆα  
 Χριστὸν ἔχων, κοῦφῆσι σὺν ἑλίπειν ἔνθεν ἀερωῶ,

Α Καὶ ζωῆς καθαρῆς τε καὶ ἀλκίτου τύχουσι,  
 Μήκειτ' ἀληθείης ἰσθάλματα τληθῶ λούσουσι,  
 85 Ὅστε δι' ἐσοπίτροιο καὶ ὕδατος, ἀδρανόντια,  
 Λύτην δ' ἀπερκίην θηεύμνος ἑμμάσιν ἀγνοῖς,  
 Ἦς πρῶτον τύματόν τε Τριάς θεότης μονόσπετος,  
 Ἐν φάος ἐν τρισσοῖς ἀμαρύμμοσιν ἰσθόεται.  
 Δέρκεο μητρός ἐμής μήτρωον μέγαν, ὅς περὶ πάντων  
 90 Μύθοιο πικνοῖοσι κεκασμένος, οὖς συνάγειτερον  
 Ἐκ παράτου, γλώσσοισι τ' ἐνὶ πλάνεσσι καθέζων,  
 Ὑστάτιον κληῖτα λόγων ποιήσατο, Χριστὸν  
 Καὶ βίον ἀπῆνετα. Πρὸς δὲ, πάτερ, ἕμμα τιταίνω,  
 Εἰ τοι καὶ βαῖον χαμαλάτερον· ἀλλὰ μετρέϊσθαι  
 95 Μέτροιο μεγάλοιο βίον πικνοφρονοσ ἀνδρός.  
 Κρεῖσσον δεύτερ' ἔχειν μέγασιν, ἢ πρῶτα πενιχρῶν

Et quae subtili mente subtilibusque curis  
 70 Rerum profunda vestigantes, alii aliud  
 Viri sapientes speculati sunt et literis tradiderunt,  
 Eorum quae in aere, et in terra, et in mari, et quae in caelo, naturam  
 Indagaverunt, praecipue vero Dei non enarrabilis mentem;  
 Quomodo haec molem regat, et quo perducatur, et quem finem habiturus sit  
 75 Mundus universus multiplici intus ornatu decoratus:  
 Aut ea didicerunt, aut intellexerunt quae mortalem sapientiam superant.

Haec autem postquam juvenili aetate percurrero,  
 Diviniori Spiritui animam tradam, pulcherrima illa quae sacris Scripturae condidit  
 Investigans, et semper in lucem progrediens,  
 80 Ac vitae regulam ex divinis motibus insituens,  
 Ut adiutorem, et vitae comitem, ac duceam  
 Christum habens, cum dulci spe hinc evehar,  
 Ac puram et aeternam vitam consequar,  
 Non jam infirma veritatis simulacra procul prospiciens.  
 85 Velut per speculum et aquam,  
 Sed ipsam veritatem contemplanus puris oculis,  
 Cujus primum ac supremum est, Trias, divinitas uno cultu adoranda,  
 Unum lumen in tribus aequalibus splendoribus.

Aspice matris meae magnum avunculum, qui prae omnibus  
 1042-1043 90 Varia doctrina ornatus, quam collegit  
 Ex orbis terminis, et in diversae linguae regionibus sedens,  
 Tandem scientiis coronidem imposuit, Christum  
 Et vitam sublimem. In hunc, pater, oculos verto,  
 Eisi paulo inferius consistendum mihi est; at metiri  
 95 Magnis mensuris vitam suam prudentia est viri.  
 Praestat secundas habere inter magnos, quam primas inter egeos:

75 Κεκασμένος. Reg. 991, sup. lin. κεκοσμένος.  
 87 Πρῶτον τύματόν τε. Int. ἀρχὴ καὶ τέλος, principium finisque.  
 88 Ἐν τρισσοῖς. Tres divinos inter se aequales radios vibrans.  
 89 Μήτρωον. Si Gregorius matris Nicobuli avunculus fuit, Nicobulus ergo Gorgoniam matrem ha-

buit. Ibid., ὅς περὶ πάντων. Billius legit παρὰ πάντων, nam vertit:

.... Variis superant mortales artibus omnes:  
 Quae quidem viri modestissimo de se loquenti nepotis nomine minime congruit.

92 Κληῖτα. Int., σφραγῖδα.  
 93 Τιταίνω. Chig. et Reg. 990, τιταίνων.

## METRICA VERSIO.

Conspicimus speciem calathi; praeclearaque rursus  
 Cuncta ea, qua tenui cura, quae praepete penna,  
 Hic maris, hic terrae scrutans penetralia, docti  
 Conspexere oculis animi librisque dedere.  
 Nam quae natura sit eorum quodque, quod aer  
 Continet, et tellus pelagusque, et satellifer axis,  
 Invenere, Deique etiam super omnia mentem:  
 Ut regat hanc rerum molem, quae clausula mundi,  
 Mundi qui varis ornatus intus abundat:  
 Haec didicere illi, aut intellexere, tametsi  
 Humani ingenii superarent illa vigorem.

At postquam haec juvenis percurrero, Pneumati  
 Tum magis divino studiumque operamque dicabo,  
 Quidquid praecleari penetralibus abdidit inis,  
 Vestigans, gradiensque ad lucem jugiter, atque  
 Divinis moderatus impulsibus omnia vitae  
 Tempora: ut ipse vitae Christum comitemque ducem-

Semper habens, laeta spe nixus ad aethera tollar,  
 Ac vita fruar, aeternos qui durat in annos:  
 Sic nempe ut non jam veri simulacra remoti.

Conspiciam quasi per speculum, vitreaeque per un-

Sed puris verum ipsum oculis mens lucida cernat,  
 Cujus sancta Trias caput est finisque supremus,  
 Sancta Trias, Nuncen tamen unum prorsus idemque,  
 Inque tribus lux aequideis splendoribus una.

Nonne vides ingens ut matris avunculus ille,  
 Qui varis superat mortales artibus omnes,  
 Quas sibi collegit binis e finibus orbis,  
 Dum plures inter linguas studiosus oberrat,  
 Doctrinam tandem Christo obsignavit, et alta  
 Vita, ad quam, genitor charissime, lumina tendo,  
 Id quamvis faciam paulo depressus ipse.  
 At se mensura magna, magno ac pede debet  
 Metiri, quicumque sapit: praestataque secundas  
 Ferre inter magnos, quam primas inter egentes:



Ἦς ἔπτασθ' ἀποτο κάτω βουζούντος ὑπερθεν,  
 Ἦς χαμαιπετέων κορυθῶν ὑπὲρ ἠέρα τέμνειν.  
 Ταῦτα, πάτερ, ποθέω, σὺ δὲ μοι τελευταίας ἐλπίδω.  
 100 Ναὶ λίσσομαι· τῆς σῆς δὲ γενείδος ἄποτ' ἔγωγε·  
 Ναὶ λίσσομαι· κερφοὶ λαβώμεθα, δὴ προσόντα  
 Ἔσιν εὐλεῖν, ζῆρεῖν δὲ παραβρέχοντα, μάταιον.  
 Καιρὸς φυταλῆς, καιρὸς δὲ τε γαῖαν ἀρόσσειν·  
 Καιρὸς ποτιστοροῦσι λίσειν προμνήσια νηῶν·  
 105 Καιρὸς θηρητήρι κατ' οὐρα θήρας ἀναρεῖν·  
 Καιρὸς δ' αὖ πολέμοιο· τὰ δ' ἄνθεα εὐραὸς ὤρη  
 Τίθει. Ἦς δὲ λόγων ἐστ' ὄριος ἀνδράσι καιρὸς,  
 Ἦνίκα θερμότεροι ψυχῶν πλείουσι ἔρωτες,  
 Οὐδὲ τύποις πολλοῖσι χαράσσεται ἔνδοθεν ἤτορ,  
 110 Ἄλλὰ νεογράττοις καλοῖς μόνουσι τέθνηε,

A Καὶ βέζαν βύτοιο νέου βάλλοντ' ἐπὶ γαίης,  
 Ἐσθλὴν τε συγερῆν τε, τὸ καὶ φράζεσθαι ἔμεινον.  
 Πέθομαι, ἢ τίνα μῦθον ἀρεῖονα τοιοῦτ' ἐπιθήσω;  
 Αἰδέομαι τοὺς σοὺς μύθους, πάτερ, οἷς σὺ γ' ἄριστος  
 115 Εὐδρομίον γλώσσῶν τε καὶ ὄβαντα, καὶ νόον ὠκίον  
 Ἐν πάντεσι νόουσι ἐμῶν, ἀδέκτοις τε δέκτοις τε,  
 Οὐδὲ μῶτος πολλοῖσι, τὸ δὲ καὶ θάμια περισσόν.  
 Οἰδᾶ σε καὶ βασιλεῖσι περιστάμενον μεγάλουσι,  
 Καὶ μετ' ἄριστων τιμώμενον, εἴ ποτ' ἔην γη,  
 120 Ἦνίκα θούριον ἔγχος Ἀχαιμενίδου γένεσσαι·  
 Καὶ πλοῦτην κομῶντα, καὶ αἵματι, καὶ πραπίθεσιν, —  
 Εὐδᾶς τε μέγεθος τε· παλαιότατον ἄριστος  
 Αἰακίδην ἔως, ἢ Αἰτωλῶν Μελέαγρον.  
 Ἄλλὰ καὶ ὅς γε μῦθοι σε πλεόν κληῖσαν ἀπάντων,

Quemadmodum et volitare infra aquilam ex alto stridentem,  
 Quam supra alaudas humi serpentes aerem secare.  
 Hæc, pater, desidero; tu vero mihi vota perlice.  
 100 Etiam atque etiam rogo: barbham tuam tango:  
 Etiam atque etiam rogo: tempus arripiamus, quod adveniens  
 Apprehendere est, præterlapsum querere inanis opera.  
 Tempus plantandi, tempus et terram arandi:  
 Tempus havigantibus solvendi navis retinacula:  
 105 Tempus venatoribus feras in montibus occidendi:  
 Tempus etiam belli: flores vernum tempus  
 Parit. Sic et scientiarum opportunum est hominibus tempus,  
 Cum calidiora viget mentium studia,  
 Neque multis imaginibus cor intus insculpitur,  
 110 Sed bonis tantum ac recens impressis efflorescit,  
 Ac radicem vitæ juvenes terræ mandant  
 Bonam aut odiosam, quod maxime considerandum est.

Persuadeo? an his etiam adjiciam meliora?  
 Revereor facundiam tuam, pater, qua tu præstantissimus  
 115 Autecellis omnibus lingua, auribus, et acri ingenio,  
 In omni pariter dicendi genere, soluto aut stricto,  
 Idque nou magno labore, quod quidem valde admirabile.  
 Scio te et magnis astitisse imperatoribus,  
 Et inter strenuos bellatores laudem tulisse, si quis unquam tulit,  
 120 Cum terribilem hastam in Persas intorques:  
 Divitiis quoque splendendum, et sanguine, et pectore,  
 Forma et corporis magnitudine: antiquissimis  
 Similis es Æacidis, aut Ætolo Meleagro.  
 Sed tamen te omnium maxime literæ celebrantur,

98 Κορυθῶν. Schol. στρωθῶν.

104 Ποτιστοροῦσι. Chig. et Reg. 990, ποτιστοροῦσι.

109 Χαράσσεται. Reg. 990 habet χαρίζεται, sed male: pectus scilicet adolescentis est velut tabula quedam rasa, in qua optima quæque commodissime depingi queunt. BILL.

112 Τὸ καὶ φράζεσθαι. Quod etiam majorem cautionem requirit.

113 Πέθομαι. Sic Reg. 992. Edit. πέθομεν.

116 Νέμοισιν. Forte λόγουσιν, et quidem melius.

119 Εἴ ποτ' ἔην γη. Græca locutio quæ juxta doctum Gaultier solummodo significat olim, unquam. Vide Hom. *Iliad.* III, 180.

120 Ἀχαιμενίδου. Sic ex Achæmense Persarum rege, Persæ dicti sunt, contra quos forte militavit Nicobulus pater, imperantibus Constantio et Juliano, qui adversus Persas bellum gesserat.

121 Καὶ πλοῦτην κομῶντα. Schol. repetit οἰδᾶ σε.

122 Ὅμοιος. Reg. 990 et Chig. ἕμοιος.

124 Ὡς μῦθος. Ita Reg. 990. Male edit. ὅς.

#### METRICA VERSIO.

Non secus ac tenues alte volitare per auras,  
 Infra aquilas, supra quam ferri præstat alaudas.  
 Hæc, pater, hæc, inquam, cupio: tu perlice vota.  
 Hæc, pater, hæc supplicis rogo te, barbhamque capesso.  
 Eia, age, chare parca, properemus carpere tempus.  
 Tempus enim veniens facile est comprehendere cuivis:  
 At semel ut fluxit, labor est jam querere vanus.  
 Certum plantandi, certum quoque tempus arandi:  
 Tempus solvendi navis retinacula nautis:  
 Tempus apros, tempus cervos in monte necandi:  
 Certum etiam tempus belli; ver denique forum  
 Est tempus. Studiis sua sic quoque tempora certa:  
 Scilicet acris amor medio dum pectore fervet,  
 Nec variis intus mens est impressa figuris,  
 Sed pulchris tantum viret, insculptisque recenter,

B Ac bona ve. ma.a jam juvenes fundamina vitæ  
 - Totius jacunt. Quo major cura gerenda est,  
 Ut bene consultis succedant omnia rebas.

Flectimus? An melius dictis adungere quiddam  
 Est opus? O geuitur, tua me doctrina pudore  
 Afficit, et præstans facundia. Nam tibi lingua,  
 Auresque, et cita mens, prosa versuque feruntur  
 Felici cursu, nec id villo pene labore:  
 Quod magis est mirum. Tu magnis regibus olim  
 Astabas, iuaque in gravibus laus maxima bellis,  
 Cum tua Achæmenidum leto dabat hæta phalagas.  
 Tu meute atque opibus multis, tu sanguine claro,  
 Corporea tu mole, pater, formæque decore  
 Æcidas veteres æquabas, ac Meleagram.  
 Attamen haud tantam pepererunt omnia laudem

- 125 Ἐμπεδόν, ἀστυφελικτὸν, ἀγήραον, ἐτροπον, A Καὶ τινὰ καὶ σοφῆς ἀδαήμονα, πολλὰκι παῖδι  
[Ἰσθλόν, Ἐσθόμενον ποθέοντι λόγους, καὶ δόντα πόθοισιν  
Ἵθνεῖος ἀγαθοῖσιν, ὅπως κεχάρωτο γένου.  
140 Αὐτὰρ ἐγὼ κελομαι σε τὰ μὲν κάλλιστα ποθεύοντα  
Ἐσπεσθαι, καὶ χεῖρα φέρειν, πάτερ· εἰ δὲ κακοῖσι  
Τερπομένην, παίδων με τεῶν ἀπο τηλόθι βίβον·  
Ὅς νόθον, εὐγενέος Ἰφίου κρηθέντα βέλτροις,  
Ἥ καθαρῶν αὐτῶν ψευδῆ γόνον ἀκρίνεσσιν.  
145 Ἄδωξ χάριν, ἣ πατρός ἐστι πάλιν ἢ παῖδος, ἄριστα,  
Ἐμπαλιν ἀσσοῦσα παρ' υἱόσιν ἐς γενετήρα·  
Κῦδος γὰρ τοκέεσσι τέκνον κλέος, ὡς τεκέεσσιν  
Ὅν τοκέων· ζυγὴ δὲ χάρις καὶ ζυγὸν θυεῖδος.  
155 Ἄμμιγα τοῖς ἀγαθοῖσιν, ὅπως τὰ κρείσσονα τερ-  
[πνοῖς  
Φαρμάσοι, μικρῶ δὲ χερσίων νοῦσον ἑλαῖνοι·

125 *Stabilem, insuperabilem, senii et mutationis expertem, probum, Semper annis supervenientibus crescentem.*

1044-1045 *Paternam hereditatem habere cupio, ut olim lanceam Spartiatæ, et Pelopis humerum Pelopidæ.*

*Ei acceperim alii semper a patribus ad filios perveniens :*

130 *Cecropidæ e terra geniti, super capillos cicadæ terræ filiam ferebant.*

*Sic mihi et formam habere paternam in votis est.*

*Moveat te desiderium meum. Vidi ego patrem ipsum eximium,*

*Desideriis natorem etiam non rectis cedentem,*

*Ut quidam medicus morbi depulsor, jucunda salutaris*

135 *Admiscens, ut meliora dulcibus*

*Temperaret, et aliquid nocivi concedenda, morbum sanaret.*

*Vidi et sapientiæ imperitum, qui sæpe filio*

*Obscundabat litteras sitienti, et bonis studiis annuebat,*

*A quibus ipse peregrinabatur, ut nato gratiam faceret.*

140 *Velim ergo, pater, ut præclarissima optanti*

*Faveas et opem feras ; sin autem pessimis*

*Delectarer, longe me a filiis tuis ejice,*

*Ut nothum generosi Rhæni aquis convictum,*

*Aut radiis mendacem germanæ aquilæ sobolem.*

145 *Da gratiam, quæ patriæ magis est quam filii, optime,*

*Utpote, quæ revolvatur a filio ad patrem.*

*Gloria enim est parentibus filiorum gloria, ut filii*

*Suorum parentum : commune decus, et commune dedecus.*

*Alii jam et in stadiis omnes facultates absumperunt,*

150 *Saltatiouibus gaudentes flagitiosis, eadē hominum,*

129 *Kal σκήπτρον.* Schol. καὶ ἄλλο σκήπτρον.

130 *Κεκροπίδα.* Sic Athenienses appellat a Cecrope eorum rege, et γγγνέας, e terra ortos, eo quod cicadas capillis implicatas gestarent, velut e terra, ut cicada, existissent. Nicobulus ergo doctrinæ et eruditionis patris hæres esse cupit, ut Lacedæmonii, paternæ lanceæ, et Pelopidæ humeri elburni, ut reges paterni acceperit, et antiqui Athenienses paternæ cicadæ.

134 *Kal εἰδος ἔχειν.* Bill. Est etiam laudis natis patriæ ora referre. Edit. ἔχει.

134 *Ὅς τιν'.* Reg. 991 sup. lin. λατρὸν, medicum,

qui iucunda salutaribus admiscet remediis, quorum acerbiterat suavitate temperet.

143 *Ἰφίου.* Auctor est Strabo, cui concinit Julianus Augustus, quod etiam noster Gregorius confirmat, solitos esse Germanos, infantulos recens natos in Rhenum projicere, si quando suspectos adulterii uxores habebant, ut explorarent an spurii essent infantuli, quibus quidem nihil periculi ex flumine imminabat, si mater innoxia esset ; sin autem rea foret, infantuli passum ibant.

149 *Ἐδῆ.* Forte, ἄλλο.

150 *Ἄμμιγα.* Billius legit ἀμμιγα, et sanguinem

#### METRICA VERSIO.

Hæc tibi, doctrinæ quam copia maxima, quæ te reddidit expertem senii, firmumque, tibi que præbuit eximium mansura in sæcula domum. Sors tua doctrinæ sors sit mihi, non secus atque lancea Spartiatis, humerus Pelopeius ortis A Pelope, et acceperim ad natos a patribus usque Manans, Cecropidisque velut depicta cicada. Est etiam laudis natis patriæ ora referre.

Hæc mea te moveat, pater, haud inhonesta cupido.

Vidi ego namque patrem soboli non æqua potenti Cedere nonnunquam, ut medicum iucunda ferentem Mista salutaris, quod dulcibus utile rebus Temperet, ac morbum per pauca nocentia pellat. Vidi etiam persæpe patrem, cui nonnihil esset

B Doctrinæ ; literarum avido tamen ipse iubenter Cedebat nato, peregrinæque vota benignus Explebat, proli iudulgens, præbensque cupita. At mihi tu, genitor, pulcherrima quoque potenti Annue ; sin vitis mens gaudeat improba, tum me Natorum e numero procul ejice, non secus ac si Sim spurius liquidas Rhæni compertus ad undas, Degeneremve aquilam Phœbi vis ignea prodai.

Gratia, quam posco, genitor charissime, patriæ Est mage quam nati, rediens a prole parenti. Gloria namque patriæ natorum est fama decusque, Ut rursus natis est gloria fama parentum. Gratia communis, labes communis utrisque. Sunt multi, quibus est seusus perditus omnis In stadiis, dum sacrilego male sanguine gaudent.

Θηρῶν τ' ἄλλυμένων κενεόφρονες, ὡς πολίτητας  
 Ἦρα φέρειν, καὶ κῦδος ἔχειν περιώσιον ἄλλον,  
 Πανδήμοις στομάτεσσι βρούμενον οὐκ ἐπὶ θηρῶν.  
 Ἄλλοι ἀεθλευτήρισι βίον καὶ πλοῦτον ἄρυσσαν,  
 155 Ἄμφι κόνιν μογεύουσιν ἐπίσσια, ἠτιόχοι τε  
 Ἀντίπαλ' ἀφραδέουσιν, ὅπ' ἀντιπάλιοι θεηταίς,  
 Παλλομένοις ἐκάτερθεν ἐς ἧέρα. Ὑβρεσιν ἄλλοι  
 Ἀνδρῶν θηλυτέρων πολυκαμπάτα τέφριν ἔχοντες,  
 Καὶ μίμων σκαιοῖσι βασιμασιν, ὅς ἔπο κόρησιν  
 160 Γυμνοῦται, φοφέουσα γελῶν ἀντὶ γόου.  
 Τοια γὰρ ἀφραδέουσιν, ἐν βίῳ ἐν μεσάτοισι  
 Παίζοντες κακοεργόν. Ἄ γὰρ μάθον, ἐξεδίδαξαν.  
 Καὶ μισθὸς μόνουσι κακῶν οὐ ψάσγανον δέξιν,

Α Ἄλλ' ἄφρονες, καὶ πλοῦτος, ἐπεὶ παθῶν ἐπαρωγῶν.  
 165 Ῥεῖα δ' ἄρσπεύουσιν ἐν ἀφραδέοισι κάκιστοι.  
 Κεῖνον μὲν δὴ τοιαῦτα καὶ ἀκτῆσαντο κακώτερος,  
 Χεῖρον ἀπεβέβησαντο. Δίχη δ' ἴθεῖα παρῶση.  
 Σοὶ δὲ θεὸς ἐπάσσει τὰτ' ἔλδει, ὅστις ἄριστος  
 Χεῖρ' ὀρέγειν τέκλεισι, καὶ ὅς δατέουσι δμεινον.  
 170 Ἄλλοισιν τὰ περισσά, τὰ δ' ὀλίβια ἤμιν ὀπάσσει.  
 Οὐ γὰρ πᾶσι ἴθεῖα, πολλοῦ γε μὲν ἄξιός αὐτὸς  
 Ἔμμενοι, ἦν σὺ πύθωνος μὴ τηλόθε πολλὸν ἐλαύνειν.  
 Τίς χάρις, ἦν σὺ πύθωνος ἔχης, βροτοειδέα λώθην,  
 Χρυστοῖσι βροχίοισι δέριον περιγυρωμένον;  
 175 Οὐ γὰρ κόσμος δμειψέ γελῶν ἐβδος ἐλαφρόν.  
 Τίς δὲ χάρις κἀνθῶν φέρειν χρυσοῦ τάλαντα;

Et belluarum peremptiarum inania sectantes, ut civibus  
 Oblectamenta præsent, et cæteros antecellant gloria,  
 Quæ totius populû ore celebretur non in multum tempus.  
 Alii facultates et divitias profuderunt in athletas  
 155 Circa pulverem inaniter laborantes, et in aurigas  
 Certatim insanientes, coram spectatoribus contraria in studia distractis,  
 Verberantibus utrinque aereu. Alii ex turpitudine  
 Virorum effeminatorum multiplicem capiunt voluptatem,  
 Et ex jocosis mimorum alapis, sub quibus crepitans mala  
 160 Nudatur, risum pro luctu movens.  
 Ita enim insaniant, vitam suam in medio omnium  
 Sceleratam ludificantes. Quæ enim didicere, edocent.  
 1046-1047 Atque ipsis solis merces scelerum non est gladius acutus,  
 Sed opes, et divitiæ, utpote qui vitorum adjuutores sunt.  
 165 Facile excellunt inter stultos pessimi.  
 Illi quidem talia; et quæ pessime compararunt,  
 Deterius profundunt. Justa quippe vindicta eos insequitur.  
 Tibi vero Deus concedat quæ desideras, qui optime nosti  
 Manum porrigere filiis, et quibus largiri melius est.  
 170 Aliis superflua, nobis autem præstantiora impertire.  
 Non enim plurima cupio, sed ut ipse multi pretil  
 Sim, nec a parentum virtute longe nimium absim.  
 Quæ tibi gloria, si simiam habeas, sædum animal, snb humana forma,  
 Cujus collum aurei torques ambiant?  
 175 Haud enim ornatus ridiculam futilemque formam immutavit.  
 Quæ etiam gloria asino auri talenta gestare?

sacrilegum intelligit eum quem gladiatores in arena fundebant ad oblectandos crudelissimos spectato-  
 rum oculos.

156 Ἀφραδέουσι. Chig. ἀφραδέουσι.

159 Σκαιοῖσι. Reg. 991, sup. lin. στυγεροῖσι.  
 Mox ὅς ὑπο κόρησιν. Sic legendum. Edit. ὑποκόρησιν.  
 Reg. 990 et Chig. ὑποκόρησιν. Reg. 991, sup. lin. κα-  
 φαλή.

163 Καὶ μισθὸς μόνουσι, etc. Id est, ipsi soli  
 pro sceleris mercede, non modo pœnas capis non  
 expendunt, sed opes etiam ferunt, quia vitia fovent.

167 Ἰθῖα. Reg. 990, εὐθεῖα.

168 Ὅστις ἄριστος, etc. Schol. Reg. 991, ὅστις  
 ἱστομὸς ὑπάρχεις χεῖρα ὀρέγειν τοῖς τέκνοις. Qui ad  
 porrigendam filiis auxiliarem manum paratus es.

175 Ἐχης. Reg. 990, ἔχου.

175 Εἶδος ἐλαφρόν. Int., τὴν διάνοιαν ἐλαφρόν.  
 Schol. Reg. 991, οὐ γὰρ ἐπίσπαστος ὁ κόσμος ἐνήλ-  
 λαξε τὴν ἀφροσύνην τοῦ ἐλαφροῦ τὴν διάνοιαν. Non  
 enim adacititius ornatus insipientiam et levitatem  
 ipsius immutavit.

#### METRICA VERSIO.

Dum gaudent nunc cæde virum, nunc cæde ferarum  
 Lævi homines, populû in plausus vanosque favores  
 Obineant, atque exiguos celebrentur in annos.  
 Rurus in athletas alii bona cuncta profundunt,  
 Aurigasque leves, quos sub pugnaute corona,  
 Aeræque hinc illicque manu feriente vicissim,  
 Certatim ille enire jvat. Sunt rursus, opes qui  
 Nunc in feminis, nunc in probrisque virorum,  
 Dum varios animi lusus et gaudia quærent,  
 Consumpsere suas, dum mimorumque jocos  
 Prospiciunt avidi colaphismata, queis sibi malas  
 Dum retegunt illi, sonitus crepitusque cietur,  
 Ex que pro lacrymis oritur gemituque cachinnus.  
 Hæc etiam stulte peragunt, vitamque sceleratam  
 In medio cadunt, id quod didicere, docentes.  
 Ac solis merces scelerum, non horridus ensis  
 Est, sed opes et divitiæ, quia turpibus illi  
 Auxilium vitia præbent, miserumque favorem.

R Porro inter stolidos homines et mente carentes  
 Perfacile est plausum sceleratæ ferre catervæ.  
 Ista quidem faciunt illi, quæque arte pararunt  
 Infanda, post abjiciunt sceleratous: idque  
 Judicio certe supremi Numinis æquo.

At tibi votorum summam Dominator olympi  
 Concedat, genitor, soboli qui tendere dextram.  
 Atque quibus tua sit melius bona fundere, nosti  
 Ipse supervacuis alios, pater optime, dona,  
 At nobis ea da facilis, quæ summa putanda.  
 Non ego multa volo, pretil sed ut ipse perampli  
 Sim potius cupio, ne longe a patribus absim.  
 Quæ tibi, dic, quæso, genitor persancte, voluptas  
 Hæc erit, humana sub imagine si tibi turpis  
 Simia sit, collo innoxum que funibus aurum  
 Gestet? Non etenim species ridenda levisque  
 Mutatur, fulvo licet hanc decoreris auro.  
 Quid prodest asinis auri gestare talenta?

Κάνθων καὶ πολὺχρυσος ἔων ἀγκηρὸν ἀείπει.

Ὅδ᾽ χάρις μολλοῖο τετυγμένα φάσγαν καύθειν

Ἄργυροῖς κολλοῖσι, τὰ μὴ πολέμοισιν ἄνειαρ.

180 Τοιοῦ γὰρ βροτὸς ἔστιν, ὅς' ἔκτοθε μῶνον ἀερθῆ.

Τέρμα λόγου τὸδ' ἄκουε· θεὸς δ' ἐπιμάρτυρος ἔστω.

Καὶ γὰρ καὶ θεὸς ἔστι Λόγος, θνητοῖσιν ἀνάσσειν.

Ταῦτα, πάτερ, παρ' ἐμοῖο, φύσις, ἐρῶκος, ἄσπετος

[Ἰβρώς,

Ἥματά τε νύκτας τε διηνεχὲς εἰς ἐν ἀγείρειν.

185 Τέλλαι δέ μοι παρὰ σέο, θεὸς, χροῶνος, ἐλπίς

[ἀρεῶν,

Μὴ λήγειν θήγοντα παραφασίησιν ἑταίρων·

Καὶ γὰρ καὶ δρυτόμῳ πλέκευς, σθένος ἔστιν Ἄριστον.

Μὴ σὺ γε μὴ πόντον περιδείδῃ, μὴ σὺ γ' ὄδοιο

Μήκος, μὴ κτεάνων περιφείδῃ, μήτε τευ ἄλλου

A 190 Τῶν ὄσα τὴν μεγάλην ἀρετὴν θνητοῖσιν ὀρέ-  
[λει.

Πολλῶν τοι κτεάνων προφερέστερος εὐχομαι εἶναι,

Πρωτότοκος, καὶ πρῶτος ἐς ὄνομα πατρός ἀείρας,

Εἴ τινα καὶ τὸδ' ἔχει γενέταις χάριν, ὥσπερ ὄτω.

Εἰ δὲ σὲ γ' ἢ κτεάνων ἀφραὶ πόθος, ἢ σὲ γε παιδὲς

195 Θηλύτερος, μαλακὸς, μητρῴως ἐγγυθε πίπτων,

Φιλεὲς καλὰμης ἀνοῦσα, μαραινόμενη τε τάχιστα,

Φθέγγομαι, οὐκ ἐθέλων μὲν, ἀτὰρ σὺ με κα-

[λεῖσεις·

Ὅ ποτὲ σοι φιλόπαιδος ἐγὼ, πάτερ, ὄνομ' ἀνάψω.

Ἄλλὰ, πάτερ, σὺ παιδί πλείους θεὸς ἀντὶ βροτοῖο.

200 Μὴ φράξῃς πηγῆν, ποταμὸν μέγαν ὠδίνουσαν,

Μηδὰ φάος λύγνοιο θάνοιο, λήγοντος ἐλατοῦ,

Ἥ φυτόν σὺ δροσερῆσι κτανόμενον προχόησιν.

Asinus enim, etsi auro coopertus, ruditus edit.

Neque gloria est plumbo conflatos enses condere

Argentis vaginis, quorum nulla in bello utilitas.

180 Talis enim homo est, qui externis bonis tantum effertur.

Finem orationis hunc audi: Deus autem testis sit.

Nam et Deus Verbum est, mortalibus imperans.

Hæc a me, pater, præstanda sunt, natura, mores, indefessus labor,

Dies ac noctes simul absque ulla intermissione conjungere.

185 Cætera vero mihi a te accipienda, Deus, tempus, spes melior;

Nec desinas me acvere admonitionibus sodalium:

Etenim lignorum excisori securis addit robur maximum.

Ne tu quidem mare perhorrescas, nec viam

Longitudinem, nec opibus marcas, nec rei cuiquam,

190 Quæ magnam mortalibus virtutem augeat.

Multis sane divitiis præstantiorem me existimo,

Natu maximus, et primus, ob quem nomine patris appellatus sis,

Si quam id habet apud parentes gratiam, ut arbitror.

Si vero te opum rapit cupido, aut filii

195 Muliebres, molle ac maternum animo desiderium incidens,

Sicut flamma stipulae, quæ accensa cito marcescit,

Eloquar invitus quidem, sed tu me ad id cogis:

Nunquam ego tibi patris diligentis filios nomen tribuam.

1048-1049 Verum, pater, filio tuo esto deus pro homine.

200 Ne obstruas fontem, fluvium magnum parturientem,

Neque lumen lucernæ exstinguatur deficiente oleo,

Aut planta non irrigata fecundis imbris marcescat.

187 *Δρυτόμῳ πλέκευς*, etc. Proverbialis locutio, qua significatur cohortationem plurimum valere ad magis ac magis excitandum ejus animum, qui jam sua sponte ad aliquod studium fertur: ὀφέλλει δ' ἀνδρὸς ἐρωῆν (πλέκευς), *augeatque viri robur* (securis). *Iliad.* ii, 62.

192 *Ἐς ὄνομα πατρός ἀείρας, et primus te ad nomen patris evehens.* Schol. Reg. 991, καὶ πρῶτος ἐγὼ σε πατέρα καλεῖσθαι πεποιθήκα.

194 *Ἀφραὶ*. Reg. 990 *αἶραι*.

198 *Sol. Ita* Reg. 990, 991 et *Chig.* Edit. prave, *μολ*.

#### METRICA VERSIO.

Auri namque etiam nummis oneretur asellus,  
More rudis tamen ipse suo. Quid juverit enses  
Ex plumbo factos vagina condere pulchra,  
Ex quibus utilitas in bellis nulla redundat?  
Talis enim est, quisquis verarum cum sit inanis  
Prorsus opum, externis tantum fluxisque superbit.  
Carminis extremum istud erit; testis Deus autem  
Sit mihi. Nam summus rerum sator ille parensque  
Est etiam Sermo, mortalia sceptra gubernans.  
Hæc, pater, hæc a me, mores, natura, laborque,  
Et totas noctes, totis geminare diebus.  
Cætera contingent abs te mihi cuncta. Densusque,  
Et tempus, spes et melior; tu sæpe monendo,  
Ponendoque meos ante ora oculosque sodales,  
Amplius exacues animum. Nam ligna secanti.  
Permagnum robur, vis est permagna securis.  
Ne tibi vel savi, genitor, discrimina ponti,  
Nec via longa motum pariat. Tu parcere nummis

B Parce tuis, rebusque aliis, quibus inelyta virtus  
Quæritur, et tacitis gradibus se tollit in altum.  
Quod multis opibus, multo auro sim tibi pluris,  
Dicere non vereor, meque hoc ego nomine facto.  
Primus ego natu fratrum, primusque parentis  
Ad nomen te subvexi, si quis tamen inde  
Amplior exoritur patribus favor atque voluptas:  
Exoritur porro, nisi me sententia fallit.  
Quod si te vel opum tenet irrequieta cupido,  
Vel natis muliebris amor, molisque, nimisque  
Maternum, cito collabens, et stuppea flamma,  
Quæ simul, ut nata est, exstinguitur illico prorsus,  
Non equidem loquar ista lubens, sed vim facis ipse:  
Nunquam indulgentis patris a me nomen habebis.  
Ast mihi sis hominis vice numen, te, pater, oro.  
Ne fontem obtures, fluvium qui parturit altum  
Nec defectu olei moriatur, quæso, lucerna,  
Plautave dispareat, quia non perfuaditur undis.

Οἶγε, θράξον, ἔπαρθε, ῥόνον, φάος, ἔρνος δάξων.  
 Μῆτερ ἐμὴ, σὺ δ' ἐπέησι λιταῖς ἐπάρηγε καὶ αὐτή,  
 205 Ὅρα κεν ἀμφοτέροισι χαρίσκιον ὕμνον ἀίσω  
 Μηδὲ μόνον πηλοῖο (τὸ πέρ τιςιν εὐδαε λέξαι,  
 Φρασσαμένους οἱ σαρήν περτρομέουσι τοαῖης),  
 Ἄλλὰ καὶ ἀθανάτων ψυχῶν γενέας κλέσαιμι.

E. *Nicobouλου πρὸς τὸν υἱόν.*

Τέκνον ἐμὸν, μύθους ποθέων, ποθέεις τὰ φέριστα·  
 Καυτὸς γὰρ μύθους ἐπιτέρπωμαι, οὗς περ ἔδωκε  
 Χριστὸς θναῖ μερόππεσι, βλου φάος, οἶον ἀπ' ἄλλων  
 Δῶρον ἑκουραίνης ἐξ ἀνυγος. Οὐδὲ γὰρ αὐτὸς  
 5 Ἀλόρμενος πολλῆσιν ἐπανυμίησι, γέγηθεν

Ἄλλο τι πρόθε Λόγοιο καλεῦμενος. Ἄλλ' ἐσάκουε  
 Μῦθον ἐμὸν. Πατὴρ δὲ παραίραος ἐστὶν ἀρίστη,  
 Καὶ πολὴ νεότητος ἔχει πλέον. Ἰστορήν γὰρ  
 Ὁ χρόνος, ἱστορήν δὲ τέκνον σοφίην πεπερσσαν·  
 10 Τούνεκ' ἐμῶν ἐπέων ἐμπάξω· καὶ γὰρ ἀμεινον.  
 Τέκνον ἐμὸν, τὰ μὲν ἄλλα Πατὴρ καλφέρτερος εἶης·  
 Καίρει γὰρ τε πατὴρ ἡσάωμενος υἱὸς ἐσθλοῦ,  
 Καὶ πλέον ἢ πάντων κρατέων, θεοῖσι νόμοισιν,  
 Οἷς τόδε πᾶν συνέθετο Πατὴρ μέγας· ἐκ δὲ Λόγοιο  
 15 Ἐμπεδον ἐσθήριξεν, ἐδν κτάρ ἀμφογαπάξων.  
 Κεῖνὸ γε μὴν ἐθέλω σε πατρώον, ὧ τέκος, ἰσχεῖν  
 Αἰδῶ πλειοτέρην, ἤς νῦν τοαῖεσσιν ἔφηνας.  
 Παῖς καὶ ἐγὼ γενόμεν ἀγαθοῦ πατρός, ἀλλὰ τὸδ' οὐκ

Aperi, ale, riga, fluentum, lumen, plantam augens.  
 Mater mea, tu quoque precibus meis ipsa auxiliare,  
 205 Ut ambobus gratiarum actionis bymnum concinam;  
 Neque tantum luti (quod quibusdam placuit dicere.  
 Perspicientibus soli carni metuere parentes),  
 Sed et immortalium animarum parentes appellem.

V. *Nicobuli patris ad filium.*

Fili mi, sermones cupiens, cupis optima;  
 Ipse enim delector sermonibus, quos dedit  
 Hominibus Christus rex, vitæ lumen, eximium præ cæteris  
 Donum ab axe cœlesti. Neque enim ille,  
 5 Cum multis nominibus appelletur, gaudet  
 Alio ullo magis, quam cum Verbum vocatur. Verum audi  
 Verbum meum; patris enim est admonitio optima,  
 Et senectus plus habet iuventute. Peritiam enim  
 Tempus, peritiam autem sublimem genuit sapientiam.  
 10 Quamobrem verba mea amplectere: id etiam melius.  
 Fili mi, in cæteris quidem patri tuo præstantior fueris;  
 Gaudet enim pater superatus ab egregio filio,  
 Et amplius quam si omnes vinceret, sic iuventibus divinis legibus,  
 Quibus hæc omnia devinxit Pater magnus; et Verbo etiam  
 15 Firmiter stabilivit, suam possessionem magno amore complexus.  
 Illud autem volo, ut a patre, fili, habeas  
 Majorem verecundiam, quam nunc parentibus ostendisti:  
 Filius ego et ipse sum optimo patre natus, sed nunquam

\* Scriptum an. 385. — Alias Bill. 51, pag. 145.

204 *Μῆτερ ἐμὴ.* Hinc liquet Nicobuli matrem  
 adhuc in vivis fuisse, cum Gregorius ejus avu-  
 culus hoc carmen cecinisset.

206 *Πηλοῖο. Luti,* id est, corporis, ex limo terra  
 coagmentata.

V. ARGUMENTUM. Nicobulus pater filio respondet  
 hoc carmine, quod ab ipso conditum fuisse credere  
 nihil vetat, quippe qui litteris forens, stricta et so-  
 luta oratione perinde norat scribere, quod carmine  
 præcedenti constat. Votis filii annuit, cujus verba  
 quedam, ut minus verecunde dicta, carpit, eumque  
 salutaribus monitis vailat, data, eundi quo vellet,

licentia. Serius anno 385, quo Nicobulus obiit, car-  
 men istud scribi non potuit.

Tit. *Nicobouλου,* etc. Ald. Νικόβουλο, mendose.  
 Nicobulus enim in præcedenti carmine testatur  
 sibi impositum fuisse nomen patris.

1 *Μέθους.* Sermones, eloquentiam, scientiam,  
 eruditionem, doctrinam.

7 *Πατρός δὲ παραίραος ἐστὶν ἀρίστη.* Hom.,  
*Iliad.* xi, 792; et xv, 404:

..... Ἀγαθὴ δὲ παραίραος ἐστὶν ἑταίρου.

..... Optima enim est amici admonitio.

#### METRICA VERSIO.

Fontem aperi, lucem nutri, plantamque rigare  
 Cura sit, ut crescat. Mater mea, tu quoque votis  
 Auxiliare meis, ut grates solvat utrique  
 Vox mea: nec tantum cœni (quod dicere visum est  
 Nonnullis, quia conspiciunt hunc patribus unum  
 Esse metum, ne quid sentirent corpora duri),  
 Verum etiam mentis vos dicam jure parentes.

V. *NICOBULI PATRIS AD FILIUM.*

(*Billio interprete.*)

Sermones cupiens, fili, cupis optima certe:  
 Namque etiam doctis lætor sermonibus ipse,  
 Quos hominum generi Christus donavit, ut essent  
 Lux vitæ, supero demissum munus ab axe,  
 Munus magnificentum, et dono præstantius omni.  
 Nam neque nominibus cum multis ipse vocetur,  
 Ulum aliud nomen, quam Verbum, gratius audit.

B Auribus arroctis at tu mea percipe verba.  
 Consiliis nihil utilius meliusque paternis.  
 Pluraque canities novit quam læta juvenus.  
 Tempus enim historize pater est, materque vicissim  
 Historia est sophia, levibus quoque pervolat alis.  
 Eac mea nisi igitur tibi curæ dicta, nec illa,  
 Si tibi consultum cupias, de pectore pone.  
 Cætera sis sane præstantior ipse parente;  
 Gaudet enim genitor, cum palmam præripit ipsi  
 Virtutis sua progenies, majorque voluptas  
 Hinc oritur, quam si reliquos præverteret omnes.  
 Legibus æthereis id fit, quæis maximus orbem  
 Constrinxit genitor, stabilisque in sede tuetur:  
 Tantus amor tenet hunc operis quod traxit in ortum.  
 At vero hoc patris te moribus istud habere,  
 Nate, velim, frontis plus ut tibi plusque pudoris  
 Insit purpurei, quam nunc conspeximus in te.

Ἦδ' ὅθεν ἀφ' ἡμετέρων στομάτων ἔπος, οὐδ' ὄν' ὀδόντι.  
 20 Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ θεῶν κεχαρισμένος ἐστίν ὁ μῦθος·  
 «ὦ πάτερ, εἰ μ' ἔφρασα, βαθὴ χάρις· οὐ γὰρ ἔμοιγε,  
 Ἐπ' ἐπὶ πάθῳ, σὴ σαρκὶ χαρίζομένους μ' ἐφύττωσας.  
 Ἄλλ' ἔβρεψας ἔπειτα· τί γὰρ τέκε;» Ὅς ἀχάριστος  
 Φωνή! καὶ κόσμος λύσις, μεγάλης τε γενέθλης  
 25 Φίτρῳ μὲν συνέδησε φύσις τοκέας τε γόνους τε,  
 Μὴ μύθος ἀμφὶ τέκεσιν ἀποβήθει τοκῆς,  
 Καὶ θανάτῳ τίκτομεν, ἀκηδέας ὧν τεκόμεθα.  
 Τοῦνεκα καὶ μῦθον ἀνὸν εἰς περ παῖσι τοκῆς  
 Ἰσταν', ἣ γὰρ εἰλεξας ἐτήτυμον, ἀκρι μύθοιο,  
 30 Σφῆκας, παρδάλλεις τε, βόες, σὺες, ἰχθύες, ὄρνεις,  
 Πάντων δ' αὖ περίλλα βροτῶν γένος. Εἰ δὲ νόμοισι  
 Τόσσοις εἰ καθέομεν, εἰς βίος ὄχει' αἰστος.

Α Τίς γὰρ εἴ' οἷα προσπίπτεται, ἣ τὰ φέρτοια  
 Εὐξεται, ἣ ποθέουσι λόγους, ἣ ἄλλο τι νεύσει;  
 35 Τίς μοῖραν κτεάνων ἀποβάσσειται, ὡς ἐπέοικεν,  
 Εἰ χάρις, οὐ χάρις ἐστίν, ὃ κεν πατὴρ υἱὸς ἔλθῃ,  
 Καὶ μὴδὲ μὲν ἔχων, αἰθοῦς νόμον ἔκτοσι βάλλοι,  
 Εὐ δὲ παθῶν, ἀχάριστον ἔχοι γλώσσῳν τε νόν τε;  
 Ἐκίπτε δ' εἰ κέν σοὶ τίς ἀπαντήσῃεν ἐχέφρων·  
 40 Οὐκ ὅλον μερῶν ἡμεῖς γένος, ἀλλὰ θεοῖο,  
 Τῶν δὲ πάρος. Πατέρες δὲ τὰ δευτέρῃ εἰσι τέκεσσι  
 Ὅργανα τῆς Χριστοῦ θεοῦ μεγάλιο γενέθλης.  
 Γαῖαν ἔλεν, δοῦκαν δὲ νόον, μικτὸν δ' ἀνέβλεψεν  
 Ἐν γένος ἀμορτέρωθεν, ἐπιχθόνιον βασιλῆα,  
 45 Σῶμα κακοπρόνοστα, θεῶν θεῶν εὐσεβόνοστα·  
 Πόλλοισι τε κακοῖσι κυκώμενον ἔνθα καὶ ἔνθα,

Excidit hujusmodi verbum ore meo, nec dentes attingit;

20 Neque enim, neque Deo gratum est verbum:

«O pater, quod me genueris, levis est gratia; non enim mihi,

Sed tux cupiditati, et tux carni serviens me procreasti:

1050-1051 Sed aluisti postea: utquid enim genueris? Quam ingrata

Vox! et mundum dissolvit, et magnam procreationem.

25 Amore quidem colligavit natura et parentes et filios,

Ne labor pro filiis susceptus divellat parentes,

Ei in mortem gignamus, abjicientes curam filiorum quos genuimus.

Quapropter et grave certamen suis pro filiis parentes

Suscipiant, ut vere dixisti, usque ad mortem,

30 Vespa, panthera, boves, apri, pisces, aves,

Omnium autem maxime mortalium genus. Si autem legibus

His tuis cesserimus, tota vita abit incerta.

Quis enim jam filium complectetur, aut optima

Precabitur, aut desideranti sermones, seu quid alii obscundabit?

35 Quis partem bonorum dividet, ut par est,

Si debitum est, non gratia, quod a patre filius acceperit,

Ac nihil quidem consecutus, pudoris legem abjecerit,

Beneficio autem affectus, ingratam exhibeat linguam et mentem?

Vide autem ne quis tibi occurrat prudens, et premat:

40 Non hominum tantum genus sumus, sed etiam Dei,

Imo Dei priusquam illorum. Parentes vero secunda sunt filiis

Instrumenta Christi magni Dei, in procreatione.

Terram sumpsit, mentem ei indidit, confiatumque ostendit

Unum genus ex utroque, terrestrem regem,

45 Corpus, cum male vivit, deum adoptivum, cum pietatem colit:

Multisque calamitatibus hinc inde jactatum,

31 Περὶ ἀλλὰ. Schol. περισσώτερον, πρὸς ceteris  
 mortalium genus. Ibid. εἰ δὲ νόμοισιν. Quod si tali  
 ac tanta lege careamus, de tota vita humana actum  
 fuerit. Gaultier.

38 Ἐχοι. Sic Reg. 990. Edit. ἔχεν.

41 Τὰ δευτέρα. Sic vertit Gaultier: Patres vero  
 secundas duntaxat in gignendo partes tenent, di-  
 vinaque cuius Deus maximus Christus auctor est,  
 procreationis instrumenta quaedam sunt.

#### METRICA VERSIO.

Namque etiam praestanti habui virtute parentem: B  
 Ast ex ore mihi nunquam vox excidit ista,  
 Nec sub dente fuit; nam nec Deus approbat illam:  
 «Quod tua sim proles, pater, hoc leve iudico munus;  
 Ob me non tam etenim vitam lucremque dedisti  
 Tu mihi, quam carni indulgens, Venerique: quod autem  
 Me quoque post aluit tua cura tuique labores,  
 Magnumne hoc, abs te cum sim satus, istud haben-  
 [ dum? »

Quam vox haec ingrata tua est! Ea vincula solvit,  
 Quae mundum stringunt, ea magnum solvit et ortum.  
 Piliro nam natura patres cum prole ligavit,  
 Ne labor atque graves curae, quas ferre necesse est  
 Pro natis patrios animos arumpat, et atra  
 Gignamus tantum morti, dum cura creat:  
 Haud non ulla tenet sobolis, gignamus averno.  
 Unde etiam ad mortem depugnant usque parentes  
 Pro sobole (hoc etenim nidi dictum verius abs te),  
 Ac fera bella movent vespa, pardique, bovesque,  
 Atque apri, pisces, volucres; super omnia vero  
 Gens facit hoc hominum; quod si tot legibus ipsi

Cedamus, vita omnis abit, vita interit omnis.  
 Equis enim natum jam cum complectetur, eique  
 Omnia conceptis optabit prospera votis?  
 Doctrinae cupido quisnam, rerumque aliarum,  
 Annuat, in partem dabit atque venire bonorum,  
 A patre si quidquid soboles caput, hoc rationem  
 Debiti habet tantum, non autem muneri, atque  
 Cum nihil ipse capit, leges et scita pudoris  
 Infringit, capiens mentem linguoque anioque  
 Praebet ingratus sese immemoremque bonorum?  
 Ergo vide ne quis tibi sic occurrat et instet:  
 Non hominum solum proles, sed Numinis ante  
 Nos sumus, atque patres tantum sunt illius ortus,  
 Contigit a Christo qui nobis, organa quaedam.  
 Sumpsit humum, mentemque dedit, mistum edidit  
 [ unum

Ex utroque genus, terrae quod scepra teneret,  
 Et caro, cum vitis totum se traderet, esset,  
 At deus (haud equidem natura, ast munere dio),  
 Si studiis animis sanctis addiceret: atque  
 Pluribus seruanis hinc jactaretur et illic,

Ὅς κεν ἐνὶ πλεόνεσσιν ἀκαμπῆς θυμὸν ἔχωμεν.  
 Ἄλλ' ὅπου τις τόσον ἀπὸ φρονέος ἤλυθεν ἐσθλῆς,  
 Οὐδὲ τόσον νεότητος ἀπρηγῆς αἵματι βράβηθι,  
 50 Ὅς τὸδ' ἀπὸ σῶματος ῥῆξαι κακὸν ἀντὶ θεοῦ·  
 Οὐκ ἐθέλοντά μ' ἔοργας, ἐπεὶ δὲ μ' ἔοργας, ἔτισας·  
 Ἦν δὲ πλάσας μεθῆς με, βοτὸν πλάσας ἀντὶ βροτοῦ.  
 Δὲς σφῆτην, δὲς πλοῦτον, ἐπαι πλεόνεσσιν ἔδωκας·  
 Δὲς μέγεθος, καὶ κάλλος, ἐν ἁσπασί πρώτα φέρεσθαι,  
 55 Θούριον ἔγχος ἔχειν, νοῦσος δέμας οὐχ ἴσοικετόν,  
 Ἄλλὰ τε, οἷς μέγας ἔδος ἐν ἀνθρώποισι μετρεῖται,  
 Ἦ σῆχος θυσαίς τε καὶ εὐχολῆσι γεραλρεῖν·  
 Οὐ γὰρ ἐμοὶ τι νέμουν, δῆσας φύχη τε δέμας τε,  
 Κύθεος ἡμεῖρων δὲ παρηγάγας, ὥσπερ ἅπαντα,  
 60 Ὅς καὶ ἐπιχθονίοισιν δαΐδιμος, ὦ Μάκαρ, εἴης.

A Ταῦτα θεοσυγγεῖσι καὶ ἀρραβέσσι δεδότησι·  
 Οἷς πλοῦτος θεὸς ἔστι, κακοῦ πλαστήρος ὀνητής.  
 Ἥμεῖς δ' ἐν πάντεσσι θεὸν μέγαν ὀνειμένον,  
 65 Καὶ μετὰ πρώτων Ἀνακτα ἐπιχθονίους γενετήρας,  
 Οἷ με φάσος ἐπλησαν, ἀφ' ὧν Τρεῖς εἰς ἐν ἰούσα,  
 Καὶ λάμψε πρᾶπίδουσιν ἡμαῖς, καὶ πᾶσι φανθήν.  
 Σιγήσω κόσμοιο κύκλον μέγαν, οὐρανὸν εὐρύν,  
 Ὅρμασι παμφανόοντα διαυγέσι, νῦτα θαλάσσης  
 70 Ῥευστῆς Ἰσταμῆνης τε, τὸ δὴ καὶ θάμβος ἔμοιγε·  
 Γαῖαν ἐς ὑστερον, ποταμῶν βῆσον, ἥρα πνευστόν,  
 Ὅρας, δῖνθα τεργνά, βροτῶν φύσιν, ἡερῶν τε,  
 Ὅσα θεὸς προῦθηκιν ἡμῶς φάσεισι τράπεζαν·  
 Ταῦτα πατὴρ μεγάλιο Πατρός παρ' ἔδωκεν ἔμοιγε.

Ut inter plurimas vitæ acerbitates, inconcussum animum habeamus.

Verum nemo hactenus ita mente excidit sana,

Neque adeo ferocis juventutis æstu abreptus est,

50 Ut hanc ore proferret impiam vocem contra Deum:

« Non me volentem creasti, postquam autem procreasti, dedecorasti, ut par erat;

Si autem formatum me abjeceris, vile pecus procreasti loco hominis.

Da sapientiam, da divitias, siquidem permultis tribuisti:

Da proceritatem, et pulchritudinem, da in urbibus principatum,

55 Da furentem hastam vibrare, da morbis corpus non obnoxium,

Cæteraque, quibus homines magnam felicitatem metiuntur,

Aut destinam sacrificiis te et precibus honorare:

Non enim quid mihi gratificare volens, animam et corpus alligasti,

1052-1053 Sed gloriam querens produxisti, sicut alia omnia,

60 Ut et mortalibus, o Beate, inclutus sis. »

Talia dicta hominibus Deo invisis et stultis tribuantur,

Quibus divitiæ deus sunt, mali factoris servus.

Nos vero in omnibus Deum magnum celebremus,

Tum bonis, tum invisis: hoc enim decet filios amabiles;

65 Et post primum Regem terrenos veneremur parentes,

Qui me luce perfuderunt, per quos Trinitas, in unum subsistens,

Et illuxit menti meæ, et omnibus affulsit.

Tacebo magnum mundi orbem, immensum cælum,

Clarissimis luminibus late splendens, superficiem maris

70 Fluxi et immobilis, quod sane mihi stuporem edit;

Terram postea, fluviorum cursum, aerem quem spiramus,

Tempora, amancos flores, terrestrium naturam, et aeriorum,

Quæcunque Deus apposuit oculis meis, ut quamdam mensam:

Hæc pater a magno Patre accepta mihi dedit.

51 Ἐθέλωτα. Mallet Combefisius ἐθέλοντι.

52 Βοτόν. Sic Reg. 990. Edit. βροτόν, ut carm. fræc., vers. 41.

57 Σιγήσω. Ita Reg. 990. Edit. σιγήσω

62 Κακοῦ πλαστήρος. Viti factoris sequacibus.

70 Ῥευστῆς Ἰσταμῆνης τε. Quod fluxum et im-

mobile est. Eant. prave αὐτῶν.

71 Ἐς ὑστερον. Combef. et Gaultier. εὐστερον, εὐρυστήθη, vasto sinu, sed nullius codicis auctoritate nixi.

72 Ὅρας. Tempestates, anni partes.

#### METRICA VERSIO.

Disceret inflexum in multis ut pectus habere.  
 At nondum quemquam sic mens bene sana reliquit,  
 Nec juvenilis eum sic sanguinis abstulit æstus,  
 Sacriligo ut dictum depromeret istud ab ore:

« Non me finxisti primum. Rex summe, volentem;

Ast ubi sum factus, quis jam miretur honorem

Quod mihi tu dederisque decus? Sin illico factum

Abjiciam, hominis vivum vice finxeris unum.

Da sophiam, da largus opes (nam sæpe dedisti

Permultis), magnusque ut sim facieque decora;

Da primas ut ubique feram, sim fortis in armis;

Da corpus gravibus non offensabile morbis,

Cunctaque felicem quæ vulgus reddere vitam

Autumat, aut a me non jam tibi victima posthac

Ulla cædet, non jam fundam tibi vota precesque:

Non etenim mihi me tribuens cum corpore men-

[tem]

Strinxisti, verum cupiens tibi surgere laudem,

Me. supreme Parens, ut cætera cuncta creasti,

B Utque tum nomen clarum mortalibus esset. »

Ast hæc sacrilegis dentur, turbæque profanæ,

Ac stolidæ, quæ semper habet pro numine censum,

Fictoriq; malo famulam se perfida præbet.

Nos vero in rebus letis rebusque molestis

Numinis æterni præconia sancta canamus

(Namque præbe hæc sobolis munus), tum deinde

[parentes]

Post hunc terrenos omni celebremus honore,

Qui me jucunda complerunt luce, Triasque

Per quos sancta mihi luxit, cunctisque refulsit.

Orbem ego permagnum mundi cœlumque tacebo

Perspicuis radians oculis, æquorque profundum,

Quod fluxum simul ac stabile est, res mira profecto;

Terram, labentes fluvios, liquidumque silebo

Aera et annorum partem, floresque, hominumque

Naturam et volucrum, quæ denique cuncta supremus

Apposuit mihi mensam oculis Regnator olympi,

Hausta mihi ac magno genitor dedit ista Parente.

75 Τῷ, μή μοι τοιοῦτον ἀμείβεσθαι γενετήρα  
 Θαρσαλέως· καὶ θάρσος ἔφυ θράσος, ἔκτοσι μέτρου·  
 Μή σοί τις καὶ τοιοσ ἀπ' οὐρατος ἡμέτεροιο,  
 Τίκνον, θερμότεροιο πατρός παρά μύθος ἱεστῆν·  
 Ἐί γε φύσις τέλειος πόθον πόρσυνε τοκῆων,  
 80 Καὶ τὸ φύσις φιλεῖν τοὺς οὐ φιλονότας ἔφρυε.  
 Κρείσσον ἀτασθαλόενα φέρειν πατέρ', ἢ παρ' ἄλλων  
 Ἐὖ πάσχειν, θνητοῖς δὲ πατρός μόνον ἐς χεῖρα λίσσασιν.  
 Εἰ δὲ πένθος φρονολήξῃ καὶ οὐ μελέσσει πεπηγώς,  
 Τί πρήξεις; οὐ χεῖρα τῆν στήθωνα παρέξεις;  
 85 Οὐκ ὅμοιοι τοιοῦν ἀειρόμενός μ' ἐκὼς ὄσασις,  
 Ὡς Ἀγγισιάδης γενετήν ἔδν ἐκ πολέμοιο;  
 Ἥ φήσας· Τί μ' ἔστειξας, καὶ τί μὲ δοῦλον αἰτεῖς;

75 Quare, ne mihi talibus gratiam referas parenti  
 Licentius faciendo: confidentia enim fit impudentia, si modum excedat;  
 Ne tibi hæc et talis ex aure nostra,  
 Filii, præservidi cujusdam patris vox proferatur:  
 « Si natura filiis amorem parentum largita est,  
 80 Et natura etiam eos diligere qui non diligunt, vetuit.  
 Melius est filiis severum patrem perferre, quam ab aliis  
 Bene tractari et mortalibus in illius duntaxat manum inspicere. »  
 Sin autem pauper, et mente captus, et membris invalidus essem,  
 Quid faceres? non manum tuam pro baculo præberes?  
 85 Non me tuis humeris sublata procul ciferres,  
 Quemadmodum Æneas patrem suum sustulit ex hostibus?  
 An diceres: Quid me genuisti, aut quid a me servile ministerium petis?  
 Da vocem piscibus, et aeris avibus,  
 Et omnibus, quæcumque super terram reptant et spirant;  
 90 Non sic Deum alloquetur delphinus: Quid me, o Rex, maris prolem fecisti?  
 Salsam nollem sulcare vitam, semper vagus,  
 Humidum hauriens, et aërem obscurum intuens.  
 Opera bovis desidero, et montes, et latus humeros,  
 Et ducere communem hominibus vitam, ut celer equum,  
 1054-1055 95 Quam omnibus lubricis piscibus imperare.  
 Neque boves cupientes maris iter anguntur:  
 Nec dicat obliquis laborans voluminibus ventris  
 Dirus serpens: Quid me deturbasti in humum, terram edentem?  
 Mallem erectus esse, verum tu me ventre volutas.

77 Ἄκ' οὐρατος ἡμέτεροιο. Ab aure nostra, id est, quam ego ipse audivi. Versus hic obscurus; Combefisius ita reddidit: ἀπ' οὐρατος ἱεστῆν, ab auribus abcedat ejusmodi sermo, θερμότεροιο πατρός παρ' ἡμέτεροιο, a communi amborum ferventioris parente, Deo scilicet. Genuina magis ac lucidior versio D. Gaultyer: *Ac videndum tibi est, ne forte illa præservidi cujusdam patris vox ab auribus meis ad tuas perferatur: idem doctissimus interpres, iterum Gallico sermone subjungit: « Mais, mon fils, prenez garde que, pour vous répondre, je ne me serve des paroles que j'ai entendu dire à un père un peu vif: Si la nature a*

A Δὲς φωνὴν νεπέδουσι, καὶ ἡερίοις πεπηγώς,  
 Καὶ τοὺς ὄσα τε γαῖαν ἐπιπνέει τε καὶ ἔρπει·  
 90 Οὐκ ἐρείς, « Τί μ' ἔστειξας ἀδὲς τέλας, ὦ Ἄνα; »  
 [δελφίς·  
 Ἄλμυρον οὐκ ἐθέλον τέμνειν βίον, αἰὲν ἀλήτης,  
 Ἵγγρὸν φυσῶν, καὶ ἀνάστειρον ἡέρα λίσσασιν.  
 Ἔργα βοδὸς ποθέω, καὶ οὐρα, καὶ πλάτιν ὄμιον,  
 Καὶ ζώων μερόπτεσσιν ὄμιον βίον, ὡς ταχὺς ἱετος,  
 95 Ἥ πᾶσιν νεπέδουσιν ὀλισθηροῖσιν ἀνάσσειν.  
 Οὐδέ βίος ποθέουσις ἀδὲς πόρον ἀσφαλῶσαι·  
 Οὐκ ἐρείς σχολιοῖς κάμωνι μηρούμασι γαστρός  
 Πικρὸς ὄρις· « Τί μ' ἔφρυξας ἐπὶ χθόνα, γαῖαν ἔδοντα;  
 Ἥθελον ὄριος ἔμμεν, ἀπὲρ σὺ μὲ γαστρί κυλινθῆεις. »

donné aux pères de l'amour pour leurs enfants, la même nature nous défend aussi d'aimer ceux qui me nous aiment point. » Duo versus sequentes, inquit idem Gaultyer, sunt ejusdem patris, aut etiam fortasse Nicobuli.

80 Ἐρυξῆ, renuit, recusat.  
 82 Θνητοῖς pro volis, vel subauditor.  
 84 Στήθωνα. Sic legendum. Edit. στήθων.  
 88 Καὶ ἡερίοις. Chig. ἡμρίοις.  
 97 Ἐρείς. Male edit. ἐρείς.  
 98 Ἐρυξῆς. Sic Reg. 990 et Chig. Edit. ἐφρυξῆς.

## METRICA VERSIO.

Ergo vicem intrepido ne labem pectore patri  
 Ipse feras: audax fit enim temerarius, adit  
 Ni pudor, et justum teneat fiducia metrum.  
 Ne quis fervidior nostra tibi mittat ab aure  
 Sermonem hunc genitor qui te perstringat acute:  
 « Ut proli natura patrum concessit amorem,  
 Sic natura negat, ne quos ab amore remotos  
 Cernimus, his animi munus præstemus amici.  
 Morosum rigidumque nimis perferre parentem  
 Præstat, quam blandis aliis ac lenibus uti.  
 Ex manibus pendere patris mortalibus autem  
 Unius fas est. » Si pauper mentis inopsque  
 Sit pater, ac pedibus nequeat consistere certis,  
 Quid facies? Annon baculi vice fulciet illum  
 Dextra tua, et sublataum humeris portabis, ut olim  
 Auchisa genitus, Troia flagrante, parentem  
 Extulit, ignivomæ necis exemitque periclo.

B An diceres: Cur me fecisti, minus est a me  
 Cur servile petis? Gravior hæc tibi pendere jura.  
 Alitibus vocem, vocem da piscibus, hisque  
 Omnibus est sedes quibus in tellure locata:  
 An dicet delphis: Cur me, Rex summe, marinumm  
 Fecisti? Æquoream durum mihi carpere vitam.  
 Munia posco bovis, montes, latoque requiro  
 Ipse humeros, atque instar equi jam vivere malo  
 Mortali cum gente hominum, quam quotquot in  
 [alto  
 Æquore sunt pisces regere imperioque tonere.  
 Non etiam æquoreas cupiens bos nare per undas  
 Ingeniis, obliquis aut ventris tractibus anguis  
 Fessus, ait: Cur sic, quæso, sum conditus abs te,  
 Ut projectus humi terra depellere cogar  
 Ipse famem? Rectum cupiebam corpus habere:  
 At tu me contra prostrato ventre volutas



100 Οὐδὲ κόραξ ἀποτοίνῃ ὁμοίᾳ δινεύεσθαι  
 Χρηζέει, πέντενον βασιλευσάτων εἶδος ἀμείψας.  
 Στέργει δ', ἦν παρ ἑκαστον ἔχει, βύτοιο κίλευθον.  
 Οὐδέ γ' ἐπὶ πλάστη ποτ' ἐρεῖ κεραμῆιον ἔργον.  
 « Τίπτ' ἐπ' ἐμοὶ βοήζουσι ἀεικέα κύκλον, ἀλιτρέ; »  
 105 Ταῦτα μὲν ὥστε τεῖν κάμψαι φρένα, φιλάτα  
 [ παῖδων,  
 Ὡς κε μᾶθης πλάστιγγα λόγου καὶ σπάρτων ἐφέλικεν,  
 Ἥ ῥίψειν τὸ περισσόν, δ' ὁ ἄρκιον ἐστὶ, καθέξειν,  
 Μηδὲ ῥόψ νεύουτος ἐπίμεν', ἀλλὰ κατισγιεν.  
 Τὸ πλεῖστον φρασῶν τι μένειν πολὺ λῶύν ἐστιν  
 110 Ἐνδοθεν, ἦ τιν' ἀφραστον ἐς ἥρα μῦθον ὀδεύειν.  
 Οὐδεὶς γὰρ πόνος ἐστὶ μένειν ὑπὸ χειλασι μῦθον.  
 Οὐ γὰρ ἐχιδναῖός τε γόνος διὰ γαστέρα ῥήξει

A Μητρὸς ἀναθρώσκων, ποιήνη πατρὸς ὀλομένοιο.  
 Ἥθη δ' αὖ μῦθοισι τεῖν δεῖξομαι ἔρωτα  
 115 Πατρὸς ἐνηγεῖ, παιδὸς θράσος ἥμερι πάστων.  
 Οὐτε μὴ βύτοιο πᾶσι τρέβος, ὡ τέκος, οὐτε.  
 Οὐδέ γὰρ οὐδεμῆ πᾶσι φύσις· ἀλλ' ἦ μὲν ἐσθλή,  
 Ἥ δὲ χειροτέρη, ὀθροῖν ἀλόγοισιν ὁμοίη.  
 Ἄλλη δ' αὖ πλεκτηί τε καὶ ἀμφοτέρας ἐπίμικτος.  
 120 Ὡς ἀρα καὶ τρισσὸν γαῖης σθένος ὀλες γαυργός·  
 Ἐσταγας, ἦδὲ ἀκαρπος, ἀκανθοφόρος ὄμμα στέμ.  
 Τρισσὰ δὲ τελέθουσι ὄδοι, καὶ τέρματα τρισσά.  
 Ἥ μὲν γὰρ χθαμαλή, καὶ ἐπίτρογος ἔχειαι πολλῶν,  
 Ἐδρεῖη, μαλακῆ τε καὶ ἐς τέλος οἰκτρὸν ἀγουσα,  
 125 Κρημηνοῦς τε, Κορερούς τε μυχοῦς, καὶ τάρτα-  
 [ρον ἀτῶν

100 Neque corvus perinde ac aquilæ per aera circumferri  
 Expetit, cum principe avium formam nutans;  
 Sed amat, quod cuique datum est vitæ genus.  
 Nec suo factori unquam dicit sterile opus:  
 Quid in me indecoram circumvolvisti rotam, o scelestè?  
 105 Hæc quidem ad inflectendam mentem tuam, charissime filii,  
 Ut discas lancem orationis, funemque contrahere,  
 Et abjicere quod superfluum est, quod autem sufficit, retinere,  
 Nec impetum juventutis sequi, sed coercere.  
 Plerumque quidpiam ex iis quæ dicenda sunt, multo melius est  
 110 Intus subsistere, quam verbum aliquid non dicendum in aërem proferri.  
 Namque nulla est molestia, quod sermo intra labia maneat:  
 Non enim te dirumpit viperinus fetus, qui ventrem  
 Matris coerodit, in vindictam patris extincti.  
 Jam vero tuum verbis humaniter excipiam desiderium  
 115 Lenitate patris, filii audaciam ventis diffundens.  
 Non una vitæ semita est, o filii, non una,  
 Quæmadmodum nec una omnibus est natura; sed alia quidem bona.  
 Alia vero mala, brutis irrationalibus similis:  
 Alia rursus ex duabus conflata et permixta.  
 120 Sic etiam et triplicem terræ vim novit agricola:  
 Alia fertilis, alia sterilis, alia spinarum ferax simul et frumentii.  
 Ternæ igitur sunt viæ, ternique termini.  
 Prima quidem humilis, et trita vestigiis plurimorum,  
 Lata, et mollis, ac tristem ad finem ducens,  
 125 Præcipitia, tenebrososque recessus, et sævum tartarum,

104 Τίπτ' ἐπ' ἐμοὶ. Quid me tam turpiter tornasti?  
 105 Κάμψαι. Reg. 990 κάμψαι.  
 107 Ῥίψαι. Reg. 990 ῥίψαι. Mox Chig. καθέξει,  
 pro καθέξειν, et ἄρκιον pro ἄρκιον.  
 109 Φρασῶν τι. Sic legendum videtur, cum edita  
 contra Benedictinorum sententiam, qui ex Reg.  
 990 legere voluerunt φρασῶν τι, quod nullam Græ-  
 ciam rationem habet. Vox φρασῶν per contractionem  
 hinc ponitur pro φρασῶν, idque propter me-  
 trum. CHILLAG.  
 112 Ἐχιδναῖός τε γόνος. Fabula potius quam

vera narratio. Vide Plin., lib. x, cap. 62.  
 114 Δεδίξομαι ἔρωτα. Δεδίξαμαι, humiliter ex-  
 cipio: πατρὸς ἐνηγεῖ, leni admonitione patris, au-  
 daces filii animos obijrgans. Erravit Billius dedu-  
 cendo δεῖξομαι a verbo δεῖξασομαι.  
 117 Ἄλλ' ἦ μὲν ἐσθλή. Iste versum claudendi  
 modus exemplo caret. CAULNER.  
 118 Ὑμοῖς. Reg. 990, ὁμοῖον (sic).  
 119 Ἀμφοτέρας. Sic Reg. 990. Edit. autem mi-  
 nus bene ἀμφοτέροις

## METRICA VERSIO.

Nec niger excelsum volitare per æthera corvus  
 Expetit, ac speciem regalem assumere gessit:  
 Verum quodque suo contentum tramite vitæ est.  
 Haudquaquam ignavo vas fertile dixerit: Ecquid  
 Me male tornasti, scelerate, minusque decenter?  
 Hæc ego, natum longe charissime, dixi,  
 Ut velut ad lancem discas tua pendere verba,  
 Atque supervacuis, quod sat sit habere, rese-  
 [ctis;  
 Utque etiam studeas juvenem sistere cursum  
 Ac non ætati frenos laxare ruentii.  
 Præstat, cum permulta babeas, quæ comoda dicta,  
 Ut maneant medio pars maxima corde retenta,  
 Quam non dicendum quiddam deferre sub auras.  
 Nil nocet inclusum labilis compescere verbum;  
 Non etenim exiliens lacerabit viscera matris

B Viperens fe us, pœnam in patris exitiois.  
 Nunc autem ipso tuum blando sermone, pudorem  
 Qui nato injicit, percellere nitam amorem  
 Semita non una est vitæ, charissime filii;  
 Nam neque natura est cunctis mortalibus una:  
 Verum prima quidem pulchra est ac laude vendenda,  
 Altera fœda nimis, prorsusque simillima brutis:  
 Tertia postremo ex istis permixta duabus.  
 Nempe triplex etiam terræ genus atque facultas:  
 Una ferax piscique gravis, sterilisque secunda,  
 Tertia quæ senes simul et producit aristas.  
 Sic quoque triua via est, limes trinusque viarum.  
 Lata una est, humilisque, premix quam plurima  
 [turba,  
 Mollisque, et facilis, verum miser exitus illi,  
 Præcipites scopuli, tenebris horrenda vorago,

Ἦχι πυρὸς ποταμοί, καὶ δαίμονες ἀγρίοθυμοι,  
 Ψυχῶν τ' ὀλομένων ποιητὴ, καὶ εἴσις ἄπαιστος.  
 Ἦ δὲ ἐρηχάλη, καὶ ῥησις, ἀαλέη τε,  
 Στενὴ τε, σχολή τε καὶ ἀμφίρρημος ἀπάντη,  
 130 Ἄμβρατος οὐ πολλοῖσι, καὶ ἐς τέλος ἐσθλὸν ἀγούσα,  
 Οὐρανὸν ἀσπαρδέντα, κλέος μέγα, κάλλιε' ἄσπαρχα,  
 Αὐτὴν ἀτρακίην καθάρην, καὶ ἄσκιον ἐσθλόν,  
 Ἄχρη καὶ ἀκροτάτοιον φάουσι δρον οὐτὴν ἔχοντες.  
 Ἦ δὲ ἐρίτη, μεσάτη μὲν ὕδρι, μεσάτη δὲ γ' ἀμοιβῆς,  
 135 Οὐτὴ λίην μογερῆ, καὶ κύβεος οὐ μάλ' ἀπολλοῦ.  
 Οἷον κερναμένον φωτὸς πρὸς νύκτα μιλαιαν·  
 Ἄμφιλύκην δ' ἔρα τὴν γε σοφοὶ μίξιν καλοῦσι.  
 Λεῖτη μὲν περῶσι, σοῦσι νόος ἐστὶ κάκιστος,  
 Ψεύσταις, ἀνδροφόναις, μοιχοῖς, ἐπίσκοπον ὀρούσιν,

A 140 Ἄνδρογόνους, τοκίων δηλήμοισιν, ἀρπαγῆσαι,  
 Γαστροφίλοις, λιμνησιν ἀπληρώτοιςιν ὀμοίως,  
 Οἱ θανάτῳ ζῶντες, ἐν μόνον ἀμφραγαπῶσι·  
 Δυσμενέων κεφαλαῖς οὗτος βίος ἀνήθεια.  
 Τὴν δ' ἀγαθὴν τέμνουσιν, σοῦσι βίος οὐκ ἐπὶ γαίης,  
 145 Τρισμάκαρες, ζῶντες ἐπὶ χθονὶ σαρκὸς ὑπερθεῖν,  
 Ἄζυγές, κόσμοιο περίρρητος, οὐρανοφροεταί,  
 Ἄκτιάνοι, κινυροὶ χαμαιευνάδες, ολοχτάνους,  
 Βαῖνι ἀναπνεύοντες, ἀγάστορες, ἀσπεταίς τε,  
 Κύβος ἐν οἷον ἔχοντες, ἄπαν κλέος ἐνθάδ' ἀτίθειν,  
 150 Καὶ πλοῦτον πένην τε καὶ εἰς θεῶν οἶον ὀρθοθαί.  
 Τοῦς μὲν ἐγὼ τρομέω, καὶ δεῖδια νέρθε θεορκαῶς,  
 Ὅς θεῶν ὑψιμέδοντα, ἔτ' ἀνθρώποισι παλάξαι·  
 Καὶ γὰρ πολλὸν ὑπερθε βροτῶν βεβδάσιν ἀπάντων.

Ubi ignis flumina, et sævi dæmones,  
 Animarumque perditarum pœna, ac tormentum sempiternum.

Altera via aspera, et ardua, æstiosa,

Angusta, et obliqua, ex omni parte præceps,

130 Non multis pervia, et ad faustum finem ducens,

Cœlum sidereum, magnam gloriam, pulchritudines incorporeas,

Ad veritatem ipsam puram, nullis involutum umbris bonum,

1056-1057 Denique usque ad summum lumen, nullum habens terminum.

Tertia autem media quidem via est, mediam habens mercedem,

135 Neque valde laboriosa, nec multum gloriosa,

Velut si lux misceatur cum obscura nocte :

Sublustrem utique noctem hanc misionem sapienter vocant,

Piana quidem via insistent, quibus est mens scelerata,

Mendaces, homicidæ, adulteri, perjuri,

140 Cinædi, parricidæ, raptores,

Ventris amatores, paludibus inexplēbilibus similes,

Qui mortii viventes, suum interitum amant :

Talis vita hostium cervicibus immineat.

Præclara autem via incedunt, quibus vita non est in terra,

145 Ter beati, viventes in terra supra carnem,

Innupti, mundi contemptores, cœli incolæ,

Inopes, tristes, humi culantes, unam habentes vestem,

Modicum quid spirantes, cibo et tecto carentes

Gloriam unam solam habentes, omnem hic gloriam spernere,

150 Solasque divitias, paupertatem pati, ac Deum unum intueri.

Hos ego veneror et tremisco, demissis in terram oculis,

Ut Deum summum regem, cum ad homines accedit :

Et enim longe supra mortales secreti sunt omnes.

434 Ὀδός. Ita Reg. 990. Edit. ἕδς.

138 Ἀετή. Ita Chig. Edit. ῥετή.

447 Χαμαιευνάδες. Sic editi, et quidem recte  
 propter metrum, cum duo p̄fixæ syllabæ breves  
 sint, ut patet ex hoc Homeri versu *Iliad.* xvi, 235,  
 ὀπορήσεται ἀντιπτόποδες, χαμαιεύναι. Perperam igit-

tur Benedictini admiserunt lectionem Reg. 990 et  
 Coisl. ubi sic scribitur χαμαιυνάδες. CALLAG.

151 Δεδορκός. Sic Reg. 991. Edit. grave δεδορκός.

153 Ἄπιδρωρ. Ita Reg. 990 et Chig. Edit. ἄπνα-  
 τες.

#### METRICA VERSIO.

Orcus atrox, ignis fluvii, sævosque furore  
 Dæmones ardentis, animarum pœna malarum,  
 Ultioque æternos quæ se protendat ad amnes.  
 Arcta secunda via est, squalensque atque ardua  
 [valde,  
 Asperaque ac perquam sinuosa atque undique præ-  
 [ceps,  
 Paucis trita quidem, sed felix exitua illi,  
 Sidereum cœlum, decus ingens, carne carentes  
 Formæ, verum ipsam parum liquidumque, nec um-  
 [bris  
 Obiectum, finisque expertus lux illa postrema.  
 Mercedem, ut a media est, mediam postrema repor-  
 tat ;  
 Nam nec sudores magnos habet illa, nec ampla  
 Præmia, lux tenebris veluti cum jungitur atris :  
 Amphilyce a doctis solet hæc mixtura vocari.  
 Per facilem incedunt, quorum mens criminis gau-  
 [det :  
 Mendaces, perjuri homines, vetitumque cubile  
 Scandentes, deatrasque suas qui cæde cruentant,

B Raptores, atque androgyni, canosque parentes  
 Qui perimunt, quique immodice sunt ventris aman-  
 [tes

Ac similes stagnis, quæ frustra explorare labores,  
 Qui mortii tantum vivunt gaudentque perire :  
 In capita hæc, quæso, cadat hæc hostilia vita.

Laudandum at vitæ sulcant iter hi quibus haud  
 Vita sita in terra ; felix o terque cæterva [est  
 Et quater, ætheram quæ vitam in corpore ducit,  
 Quæ tædas thalamosque fugit, mundumque ruen-  
 tem  
 Contemnens, aulis sese cœlestibus infert, [tem  
 Pauperiem quæ sancta colit, mœretique, cubatque  
 Semper humi, vestes nec plures possidet una ;  
 Quæ paulum quiddam fruitur vitalibus auris,  
 Obsequiumque negat ventri ; quæ tegminis expertus,  
 Cui decus hoc unum est mundi famamque decusque  
 Spernere ; cui magnus durissima census egestas.  
 Atque oculis tantum superum proponere Numen.  
 Hos ego, cujus humi sunt lumina fixa, tremisco  
 Non secus atque Deum, cum nobis ipse propinquat :  
 Namque super cunctos homines chorus eminet illa.

Ἡμεῖς δ' αὖ μεσάτην ὁδὸν ἵομεν, ὅτε κακοῖσι  
 155 Τερπόμενοι, καὶ βαυδὸν ἐραπτόμενοί γε Θεοῖο,  
 Οἷς ἀλόγων τε μέμηλε, καὶ εὐκλείης ἐρατεινῆς.  
 Καὶ τεκέων, κτεάνων τε, φίλων δ' ἑ τι χεῖρας ἔχεται.  
 Ταύτου δὴ πρόριστον ἐμοὶ λόγος ἐστὶ βίωσι,  
 Πλοῦτον ἀλήθων, κτῆρ' ἀκόσμων, ἐσθλὸν ἔχοντος.  
 160 Ἐἴ τοι μὴ πάντισσιν ἐπιδραμον, ὡς ποθέσκων,  
 Μηδ' ἔλον ἐξέπρησα λόγων πόρον, ἴστιά τεινας  
 (Οὐ γὰρ σοὶς ἐπίεσσα' ἐπιπέλομαι, οὐδέ με κλέψε  
 Αἴνος ἐμός· αἴνος γὰρ ἀφ' αἰματός ἐστιν ἀπιστος)  
 'Ἄλλ' ἔμπης τίω γε λόγων κλέος ἔξοχον ἄλλων.  
 165 Μῦθοι γὰρ βίωσι θεμελιων, οἱ μ' ἀπὸ θηρῶν  
 Ἔσχισαν, ὅσιν ἔστιρα πόλις, καὶ τέθμι' ἀνεῦρον,  
 Καὶ θεὸν ὑμνεῖω μακαυδέα, ὅσιν ἀείρω

A Τῆς φανῆς ἀρετῆς ὄψου κλέος, οἷσι θαμάζω  
 Τῆς στυγερῆς κακίης πικρὸν σθένος, οἷσι κιάζω  
 170 Κόσμοις, οὐράνιον τε καὶ θεὸς ἐπὶ λῦσιν ὀδεύει  
 Ἐνθάδε, καὶ ψυχὴν ἀπὸ σώματος. Ὅς δ' ἀπὸ μορφῶν  
 Εἰκόνας, ὡς δὲ βίων τε φύσεις, καὶ τέρματα δισσὰ  
 Ζώντων τ' ἄλλυμένων τε. Τὰ γὰρ θεὸς ἐξεδίδαξε,  
 Καὶ λόγος ἐστήριξε σωφῶν, καὶ πίστις ἔρεισται,  
 175 Πῶς δ' ἀγαθὸν ἀρετὴν ἔλακε χρόνος ὑστατοῖσιν  
 Ἡμασι, δεῖγμα φέρων γραπτὸν κλέος, ὡς δὲ κακίστων  
 Δυσκλείην, στήλησιν ἐν ἀθανάτῃσι χαράσσων.  
 Μῦθοι, καὶ ζῶντι μόνω βίος οὐκ ἐπιθευῆς,  
 Καὶ λαμπρὸν πνεῖοντι μέγα στέφος, οὐδὲν ἔμοιον  
 180 Ἄνθεσιν εἰαρνῶσιν ἄμ' ἦοι χειρομένοισι,  
 Θνήσκουσιν δ' ἄρ' ἔπειτα πρὸ ἡμῶν ἄλλυμένοισι.

Nos vero mediam viam ingredimur, neque malis

155 Delectati, et paululum attingentes Deum,  
 Quibus et uxorum cura est, et gloria amabilis,  
 Et filiorum, et opum, et gratum id omne quod in manus venerit.  
 Huius autem vitæ primas tenet, ut mihi videtur, facundia;  
 Quippe quæ habeat divitias, et possessiones, quæ nec furto eripit, nec subripi possunt.  
 160 Quamvis enim non omnia disciplinarum genera decurrerim, ut cupiebam,  
 Neque totum emensus fuerim scientiarum æquor, velis expansis  
 (Non enim verbis tuis assentior, neque me seducit  
 Laus mea : laus enim a propinquo, parum habet fidei),  
 Attamen colo sermonum gloriam præ cæteris omnibus.

165 Vitæ enim sunt fundamentum sermones, qui me a feris

Secreverunt, quibus urbes exstruxi, et leges iuveni,  
 Et Deum præpotentem celebro, quibus cætero  
 Ad cælum inclytæ virtutis gloriam, quibus frango  
 Tetri vitii æquum robur, quibus secerno

1058-1059 170 Mundos, cælestemque et eum qui ad interitum vergit

Hic, et mentem a corpore. Ut vero a formis sejungo  
 Imagines, sic etiam et vitarum naturas, et geminos fines  
 Viventium et pereuntium. Hæc enim Deus edocuit,

Et sermo sapientium firmavit, et fides fulcivit : scilicet

175 Quomodo virtutem bonorum tempus trahat extremis diebus  
 Remunerandam illustribus scripturarum monumentis ostendens, et malorum  
 Ignominiam in tabulis immortalibus incidens.

Sermones efficiunt, ut qui solitarius vivit, nullius rei inopia laboret ;

Et illi qui altum spirat, præclara sunt corona, nequaquam similis

180 Floribus vernis, qui ad auroram carpuntur,  
 Marcescunt autem postea ante diei occasum.

161 Πόρον. Sic Reg. 990. Edit. πόνον.

162 Κλέψα. Reg. 990, κλέψες.

164 Τίω γε. Sic Reg. 990 et Chig. Edit. τίω σε,  
 te colo, o eloquentia, quæ cæteris omnibus præstas.

167 Ἀσίρω. Reg. 990, ἀίρω, et postea θαμάζων.

174 Ἐρείσει. Reg. 990 et Chig. ἔρειψι.

176 Δείγμα φέρων γραπτὸν κλέος, etc. Id est,  
 ostendit litterarum monumentis, quanta justos glo-  
 ria extremis diebus maneat, et quanta malos igno-  
 minia.

#### METRICA VERSIO.

At vero medio gradimur nos tramite vitæ,  
 Qui neque gaudemus vitis, rursumque supremum  
 Extremis Numen digitis contingimus ipsi ;  
 Quævis uxor, quævis est soboles, quævis gloria curæ  
 Prædique, et charum quidquid manus utraq; ce-  
 pit.

Præcipuam porro vitæ sibi vindicat huius  
 Dòctrina et sermo nitidus, me iudice, laudem ;  
 Nou etenim furto, non vi rapiuntur aperta  
 Divitia. Quanquam doctrinæ non genus omne  
 Pervasi, cupiens licet id, nec, carbasa tendens,  
 Totum trajecti studiorum sedulos æquor.  
 Namque tuis dictis haud credo, nec mea mentem  
 Laus fallit ; suspecta etenim læus cuncta propin-  
 qui.

Te tamen, o facunda, colo, doctrina, superque  
 Cuncta vebo. Nostræ nam sunt fundamina vitæ  
 Sermones. Hi me a brutis secure ; per illos

B Sunt urbes mihi constructæ, legesque repetæ.  
 Horum opera miranda Dei præconia pando :  
 Horum opera laudem tollo virtutis in altum ;  
 Horum opera vires sceleris compesco malignas  
 Horum opera binos etiam disternino mundos,  
 Cælestem a fluxo dirimens, a corpore mentem,  
 Edigiem a formis, vitæque utriusque per illos  
 Naturam et geminos vitæ discrimine fines,  
 Vitæ unum æternæ, necis æternæque secundum  
 Hæc etenim primum docuit Deus, ac sapientum  
 Postea fulcivit sermo, postrema fideaque.  
 Æternam reddunt famam laudemque bonorum  
 Sermones literis depicti, itidemque malorum  
 Deducus æternum fidissimæ carmina servant.  
 Doctrina est soli viventis haud indigna vita,  
 Atque altum rursus spiranti magna corona,  
 Floribus haud similis vernis, qui lucis ad ortum  
 Collecti, ante diem marcent preunte cadentem.

Μῦθοι καλ' παθίσαισι ἄκος μέγα· τοῖσι δαμάζω  
 ἄθυμον ὑπερζέλοντα, νόου νέρος· οἷσιν ἀνάς  
 Εὐνάζω, καὶ μέτρον εὐφροσύνησι τίθημι,  
 185 Ὅβρι τε λήν μαγοροῖσιν ἀτάμοισι, ὄβρι· ἀγαθοῖσιν  
 Αἰρήμονος, ἔτερον δ' ἑτέρω σταθμώμενος ἄλαρ,  
 Ἐπίδ' ἐν ἀργαλείοισιν, ἐν εὐδοίᾳσι δὲ τάρβος.  
 Μῦθος καὶ βασιλέας ἄγει, καὶ δῆμον ἐφάλακτι·  
 Ἐν τ' ἀγορήσι τέθηλε, καὶ ἐν θαλίῃσιν ἀνάσσει·  
 190 Καὶ μῦθον αἰχμᾶζει, πρῆθ' ἐν δέ τε φῶτα τίθησι,  
 Μαλθάσων ἀπαλοῖσι καὶ αἰμύλοισι λόγοισι,  
 Καὶ κρτερόν περ εὐόνα, πυρὸς μένος οἷα σίδηρον.  
 Ὅρρηθι κιδάρη μῦθος κέλευ, ὥσπερ ἔισωμι,  
 Πάντας ἄγων μελέεσσιν, ὁμῶς ἀγαθοῦς τε κακοῦς τε·  
 195 Ἦς δ' Ἄμφιονήϊ λῆρῃ καὶ λῆας ἐπέειθε,  
 Φυχᾶς ἀντιτύπους περῶνδεας. Οἷλα δὲ Πομπῶ

A Φάρμακον, ὡς λόγος ἦεν, δὲ ἐρχομένην μετὰ Κίρκην  
 Λαριτιάδῃ πόρε δῶρον, ὅπως κὲ σέσσειν ἀρχέει  
 Οἷς ἐτάροις, μὴδ' αὐτὸς ἔδοι σὺνθερέμωνα φορβῆν.  
 200 Μῦθον καὶ Πολυδάμην κεράσσατο, θύονος ἀνοεῖς,  
 Αἰγυπτιᾶ, δῶκεν δ' Ἐλένην ἑστῆθ' ἐσθλῶν,  
 Νηκηθέος τ', ἀχολὸν τε, καὶ οὐκ ἐπιβῆθ' ἀπάντων.  
 Καὶ μῶλον σπονδόντα, καὶ ἀγριον οἶδμα θαλάσσης  
 Πολλάκις ἐκπροφυγὸν τις, ἐπὶν θεὸς Ἰάσος εἴη,  
 205 Τόνδε συνεξεσάωσε, φθῶν κτῆρα, οἷον ἀπ' ἄλλων,  
 Ἦ κλέον, ἢ κλένεσσι ἀγάλλεται ἄλλος ἐπ' ἐσθλῶς.  
 Μῦθος γάρ τε βροτοῖς αἰδοῖον ἀνδρα τίθησι.  
 Τεχμαῖρον δ' Ὀδυσῆϊ, τὸν ἐκ πάντοιο φυγόντα,  
 Γυμνὸν, καὶ μελέεσσιν τετραρυμένον, αἰτῖν ἀλήτην,  
 210 Μῦθοισιν ποικίλοισιν ἰκίστιον ἀντίσαστα,  
 Παρθενικῆ περ ἑοῦσ', ἠδέεσσατο, καὶ βασιλεία,

Sermones animi motibus sedandis eximia sunt medicina. His compescio  
 iram astuantem, nebulas menti obfundentem. His dolores

Lenio, et lætitiæ modum impono,  
 185 Neque nimium adversis dejectus, neque prosperis  
 Elatus. Alteri autem ab altero adhibeo remedium,  
 Spem in rebus difficilibus, in serenis timorem.

Sermo ipsos reges, quo vult, impellit, et populos trahit;

In foro floret, in conviviis regnat:

190 Bellum comprimit, mansuetum hominem reddit,

Molliens teneris blandisque verbis,

Quamvis ferus sit, velut ignis vis mollit ferrum.

Orphæi cithara, ejus erat eloquentia, ut arbitror,

Quæ carminis suavitate cunctos trahēbat, bonos simul et malos,

195 Ut etiam Amphionis lyra, quæ saxa permovebat,

Homines scilicet contumaces et saætos. Novi etiam Mercurii

Medicamentum fuisse facundiam, quam iter facienti ad Circeam

Ulyssi dono dedit, ut in porcos mutantis opem ferret

Suis sociis, ac ne ipse ederet porcorum escam.

200 Sermo etiam medicamentum est illud quod miscuit Polydamna, Thonis uxor,

Ægyptia, deditque Helenæ hospitale munus,

Dolorem sedans, et iram exers, malorumque omnium oblivionem afferens.

E luctuosa pugna, et sæva maris tempestate

Sæpe quis ereptus, cum Deus propitiuss fuerit,

205 Hanc eloquentiam una secum servavit, charam possessionem, solam ex omnibus aliis,

Qua magis quam plurimis alter delectatur opibus.

Eloquentia enim venerabilem hominibus hominem reddit.

Id perspicit ex Ulyssæ, quem ex undis servatum,

1060-1061 Nudum et membris fractum, illustrem erronem,

210 Prudenti oratione supplicem sibi occurrentem,

Virgo tæmen, regis licet filia, reverita est.

196 Πομπῶ. Ἐρμού, Mercurii, deorum legati.  
 202 Νηκηθέος, Absque dolore, dolore liberans.  
 Vide totam hanc fabulam apud Homerum. *Odyss.*  
 iv, 221.

204 Ἐπὶν. Chig. ἐπὶν.  
 209 Αἰτῖν ἀλήτην. *Celsi animi vagum hominem.*  
 210 Μῦθοισιν ποικίλοισιν. *Συντοκίς, verbis cæcis,*  
*prudenti eloquio.*

#### METRICA VERSIO.

Motibus est ingens animi doctrina medela.  
 Hæc irarum zæsus reprimō, qui turbida nubes  
 Sunt animi, urgentes ac luctus sedo, modumque  
 Lætitiæ impono, sic scilicet ut neque dura  
 Me nimis excrucient, nimium nec prospera tollant:  
 Verum utriusque ab utroque petam medicamina certa,  
 Spem duris addibens rebus lætisque timorem.  
 Doctrina et lingue ducit facundia reges,  
 Et populos trahit, inque foris epulæ triumphat.  
 Preliâ compescit rixasque animumque ferocem  
 Mitigat, et verbis emollit stridula blandis,  
 Non secus ac ferrum mollit Vulcanius ignis.  
 Orphicæ testudo quid erat nisi sermo disertus,  
 Qui simul et recti vitique trahēbat anantes?  
 Quid lyra qua quondam durissima saxa movebat  
 Amphion, hoc est, obdura et saxæ corda?  
 Quisdam illud medicamen erat quod ductor Ulyssi

B Mercurius dedit, ad Circeam cum tecta venisset,  
 Ut sociis-et ferret opem, qui membra suilla  
 Induerant, nec porcinis se pasceret escis?  
 Quid nisi sermo fuit, Thonis quod miscuit uxor,  
 Argivæque Helenæ dono dedit hospita pulchritudo,  
 Quod luctus irasque graves tollebat, et omnes  
 Illico mœstitias memori de mente fugabat.  
 Ac sæpe et miseram stragem sævæque procellas  
 Æquoris effugiens placido bene Numine quisquam,  
 Has unus servavit opes, quibus amplius ipse  
 Lætatur, quam multa ad commoda gestiat alter  
 Quin etiam venerandum hominem facundia reddit.  
 Id liquido nobis monstrat Lærtia proles,  
 Namque ille æquoreis vix tandem emersus ab undis,  
 Nudus, inops rerum, contusus membra, vagusque,  
 Supplicibus verbis movit variisque puellam  
 Alcinoο genitore satam, plebique patrique

Φαίηκας αὖ τ' ἔδειξε, καὶ Ἀλκινόφ βασιλῆϊ,  
 Ζεῖνον, ναυηγόν, πάντων γεραρότερον ἄλλων.  
 Μῦθοι, καὶ πλεόνεσσιν ἐπ' ἕμματα πικρὰ φερούσης  
 215 Βασκανίης, τάλειθονσιν ὑπέρτεροι· οὐ γὰρ ἄριστοις  
 Ὁ φθόνος, οἷς δ' ἀδόκητος ἔση τύφος, οἶδε παλαίειν.  
 Ὁ μῦθοι, μῦθον ἐπιθεύεις, ὡς ποθέσσκον  
 Σοὶς ἀγαθοῖς ἐπέεσσιν ἔμῳ λόγον ἰσοφαρίζει!  
 Ἄλλα τὰ μὲν κατέμαρξα, τὰ δ' οὐ σθένος, ἀλλὰ δὲ  
 [ παιδός  
 220 Γλώσσα φθῆη κατέλεξεν ἐπιγομῆνοισι πόθοσιν  
 Ἐκ πῶλῆς νεότητος, δ μοι πλέον ἦτορ ἔχειραι.  
 Ἄλλ' ἴθι μοι, τοκέων τε λιταῖς καὶ σφῆσι πύθσας,  
 Πρόβρων, ἀρετῶν τε, σὺν ἔλπωρσιν ἄρισταις,  
 Οἱ πόθεις, πομπῆς δὲ σ' ἔγοι πατρώϊος ἐσθλῆς.

Phæacibusque ostendit et Alcinoō regi,  
 Hospitem naufragum aliis omnibus angustiore.  
 Sermones quoque, in plerosque infestos oculos conjicente  
 215 Invidia, superiores existunt: neque enim optimis  
 Livor, sed iis qui inopinata prosperitate tument, solet conflictari.  
 O eloquentia, cui laudanda impar sum, quam cuperam  
 Tuæ excellenti facundie parem orationem afferre!  
 Verum partim attingi, partim nequeo, partim etiam filii  
 220 Lingua charissima percensuit, properantibus desideris  
 Ex cana juventute, quod mihi acrius animum stimulat,  
 Itaque, vade age, parentumque precibus et tuis fretus,  
 Promptus et validus, cum spe optima,  
 Quo ire cupis. Ductor autem patris tui te ducat egregius.  
 225 Etenim in vitam nostram oculos Deus conjicit.  
 Sive te Attica oblectavit luscina, sive te jucundæ  
 Phœnicie urbs inelyta, legum sedes Romanarum,  
 Sive Alexandri magna civitas, ex qua multis  
 Onustam mercibus navem quis agens in suam domum rediit;  
 230 Omnis quidem terra tuis expedita sit  
 Pedibus festinantibus, et amœnos flores gignat,  
 Et fluvii leni strepitu decurrant, et omnia æquora  
 Navem ferant ventis levissimis in portum:  
 Delphinus autem tranquillum super mare, sinuosa pulchris volumina  
 235 Versans gyris, et extrema caudæ agmina vertens  
 Subsultet inter undas tuam viam dirigens,  
 Quomodo olim dorso celebrem vexit cantorem.  
 Eloquentiæ magistris sis ipse lux, et inter primos discipulos

215 Γεραρότερον. Reg. 990, γεραρώτατον. Edit. male γεραρώτερον.  
 217 Μῦθων ἐπιθεύεις. Ad cuius laudes celebrandas eloquentia mihi opus foret.  
 226 Ἀγδορίε. Luscina Attica. Athenas intelligit eloquentia laude toto orbe celeberrimas.  
 227 Φωνικήε κλυτὸν ἄστυ. Phœnicia urbs inelyta: quam velit Phœnicie urbem significare Gregorius, non liquet. Tyrus Phœnicie metropolis nunquam litterarum studiis floruit, sed tantum con-

chylis et purpura commercio.  
 227 Ἀγδορίε. Billius Ariona intelligit, de quo elegantem fabulam habes apud Herodot., lib. 1.  
 238 Πέλοισ εὐδοίε. Sis ipse lux. Te velut oculum habeant eloquentiæ magistri, Id est, eximia eloquentia præditum: sic supra carm. 1, ad Hellenium, vers. 229, virginis singulari virtute ornatas appellat gregis sui lumen clarissimum; et infra carm. vii, vers. 4, Nemesium nuncupat iustitiæ oculum. Cum Lysander armis Athenas cepisset, multoque eum ad

## METRICA VERSIO.

Illa virum ostendit, qui quamvis naufragus esset  
 Atque hospes, splendore tamen super existit omnes.  
 Vincitur eloquio livor quoque, lumina sæva  
 In multos homines jaciens; nam livor iniquus  
 Non summa virtute viris indicare bellum  
 Novit, at bis demum, nova quos inopinaque rerum  
 Prosperitas tumidos reddit, nimiumque superbos.  
 Eloquium, eloquii vires nervosque requirens,  
 Quam cuperam exequare tuas ego carmine laudes!  
 Ast quædam arripit: vires cessare quibusdam;  
 Cætera lingua mihi nati memoravit amica,  
 Ex cana desiderio properante juvena,  
 Quæ mihi res etiam pectus magis excitat. Ergo  
 Vade, age, nate, tuis precibus precibusque parentum  
 Confidus, promptus, validus quoque corpore toto,  
 Sæpeque bona nixus, quo te fert cumque cupido.  
 Sit tibi duxque viæ ductor bonus atque paternus.

B Namque oculis vitam nostram Deus aspicit æquis.  
 Antica sive tuam oblectat luscina mentem,  
 Sive magis arridet tibi Berytus, est ubi sedes  
 Legibus Ausonii, seu te magis urbs capit illa  
 Nomen Alexandri quæ præterit inelyta regis,  
 Mercibus innumeris ex qua mercator onustus  
 Ad patrios læta remeet post mente penates:  
 Terra tuis pedibus rapidis sit pervia cuncta,  
 Sit plana et facilis, floresque educat amœnos,  
 Dulce sonent fluvii, et blando cum murmure cur-  
 [raut  
 Ac levibus ventis ad littora fida carinam  
 Æquor agat, placidis delphisque supernat undis,  
 Et variis gyris caudam huc illicque retorquet  
 Exsiliat, teque haud obliquo tramite ducat,  
 Ut quondam celebret gestavit Ariona dorso.  
 Eloquii doctis lumen sis ipse magistris,

Αὐτίκ' ἀρεθμήσιαν ἐμὸν πᾶν, ἰσα τέκεια  
 240 Τίοντες. Κρητὴρ δὲ λόγων καὶ πυθμένος ἄχρως  
 Ζωρὸς ἐμφαλέσθην ἀρούσσοιο πρᾶξιδοιο.  
 Χρῖστα δ' αὖ πικυτῆσιν ἐνὶ πινάκεσι γράφοιτο  
 Γράμματα σὴ παλάμη, στάξις δ' ἀπὸ κηρία βιβλίου.  
 Εἰ δὲ σὺ γ' ἀκερμόνεοσιν ὀψήμεος, εἰαρὸς ὄρη,  
 245 Τῆμος ὅτε πνοιὰ γλυκερώτεραι εἴσι βροτοῖσιν  
 Ἥ πυρὸν βάλαντος ὄπρ κρατὸς ἡέλοιο,  
 Μύθοισιν μογλοῖς πικυτὴν φρενὰ πᾶσαν ἐρεῖδων,  
 Τέττιγες λαλαγεύουσιν, ἔμ' ὄρνιθεσσι ἀδοῖς,  
 Σὺν ἔμμας ἡδυβροῖσιν ἀναψύχοισιν ἀδοῖαις  
 250 Ἐς ἔθριν καλόντες ἀδοῖοσύρην ἐταῖρων.  
 Αὐτὰρ ἐγὼ θοὸν ὄστε φλοῖς συρτάμασι πῶλον,  
 Καὶ περ θερμὸν ἶόντα, θούτερον ἐς δρόμον ἦσω

Α Νόθερ ἰστανόντα μεγαλόος, ἡ παλαιστῆρ  
 ὄσα γέρων, μεγαλοῖσιν ἀεθλητῆρσι καλέουσιν  
 255 Ἄμφι κόνιν Πισσαῖαν ἐπισταμῆνοισιν λόγοισι,  
 Παῖδ' ἐμὸν ἐν μοσάτη κοτινηφῆρον εὐχομ' ἰδέσθαι·  
 ὄστε τινὸς κτεάνων περιφείσομαι, ὡς σὺ κτελείεις,  
 ὄβρε μῶτου τοκῆεσιν ἐοικῆτος, ὄβτε τευ ἄλλου  
 Τῷ ὄσα τὴν μεγάλην ἀρετὴν θνητοῖσιν ἀγείρει.  
 260 Κρεῖσσων γάρ πεινὴ πινυτὴ πλοῦτοιο χαλῶσσων.  
 ὄδ φράξις πηγῆν, ποταμὸν μέγαν ἐνὸς ἑκκοῦσαν,  
 Μῆδὲ φάος λύχνοιο θάνοι, λήγοντος ἄλιου·  
 Ἔρνος τε προχοῆσιν ἀειζῶοισιν ἀέξοι.  
 265 Τοῦτο δὲ σοι παρ' ἐμῆο μέλοσ πεμπτήριον ἔστω.  
 265 Χριστὸν ἔχου ἐπέων ἡγήτορα, καὶ βῆτοιο  
 Σῶν λόγον, δὲ μῦθων προφερέστατόσ ἐστιν ἀπάντων.

Protinus connumerent filium meum, perinde ac filios suos  
 240 ~~Etiam~~ honorantes. Poculum autem doctrinae, et ad fundum usq  
 Merum sibi bibendis haeriatior pectoribus.  
 Aureae praeterea in ~~placuit~~ tabulis scribantur  
 Litterae tua manu, et fiant favi e tuo libro.  
 Sin autem tu sub arborum ramis ~~sedem~~, verno tempore,  
 1062-1063 245 Tunc, cum aurae gratiora sunt mortalibus,  
 Aut ardentes radios spargente supra caput sole,  
 Sermonibus des operam, tota in illis mentis intentione ~~immensens~~,  
 Cicadae garrulae, simul cum avibus canoris,  
 Tuum corpus suavisbus reficiant modulis,  
 250 Ad pugniam provocantes mutuis concentibus.  
 Ego vero te atonicis sibilis, ac veluti celerem pullum equinum,  
 Quamvis sponte sua fervidum, ad celeriores cursum excitabo  
 Victoriae cupidum gloriosae, aut etiam athleta  
 Veluti senex, qui fortissimus luctatores adhortatur  
 255 In pulvere Pisaeo eruditus sermonibus,  
 Filium meum in medio coetu, oleagina redimitum corona videre cupio :  
 Neque ulli possessionum parcam, ut tu postulas,  
 Nec labori, quem a parentibus suscipi deceat, nec rei cupiam  
 Qua exiniam virtutem homines possint comparare.  
 260 Praestantior enim est sapiens paupertas divitiis pessimis.  
 Non obstruam fontem, qui flumen magnum iutus continet,  
 Neque sinam, ut lumen lucernae emoriatur, deficiente oleo :  
 Planta autem continuis fluentis irrigata crescat.  
 Istud autem a me discens carmen habebis.  
 265 Christum habeas studiorum ducem, et vitae  
 Vitum sermonem, qui sermonibus praestantior est omnibus.

hanc urbem evertendam hortarentur, negavit com-  
 mittendum esse, ut e duobus Graeciae oculis, hoc  
 est, Lacedaemone et Athenis, alter erueretur.  
 243 Βιβλίου. Chig. βιβλίου.  
 246 Βάλλαντος. Mendose edit. βάλλοντες. Mox  
 ὄπρ κρατὸς. Ἐπερὶ κεφαλῆς.  
 249 Ἀναψύχοισιν. Ita Reg. 990. Edit. ἀναψύγειν.  
 255 Πισσαίαν. Pulvere Pisaeo, id est, in Olympi-  
 pico pulvere. Bill. : Pisa namque civitas erat in  
 Eilde, Peloponensai regione, juxta Alphæum amnem,

circa quem quinto quoque anno celebrabantur cer-  
 tamina Jovi sacra quae Olympia dicebantur : unde  
 etiam hanc urbem Olympiam postea appellatam  
 tradit Stephanus. Qui autem in hoc certamine vic-  
 tor exstitisset, oleae ramum ferebat.  
 264 Πεμπτήριον. Quo te discendentem prosequor.  
 266 Σὺν προσόν. Ibid. προφερέστατος. Sic Reg.  
 990. Edit. προσφύστατος, qui amandus, vel prædi-  
 candus præ cæteris.

## METRICA VERSIO.

Atque inter primos numerent te protinus illi,  
 Nec minus ad natos te complectantur amantque.  
 Doctrinae calicem sibiundo pectore ad imum  
 Fundum usque exhauri, mentemque avidissimus  
 [imple].  
 In tabulis, tua quae pinget manus, aurea sunt  
 Equae libro Hyblaei stillicet favi undique mellis.  
 Quod si, vere novo, recubans sub fronde virenti,  
 Tunc cum purgatae esse solent mortalibus auræ,  
 Vel caput ardenti cum sol diverberat aestu,  
 Addicta studiis omnino mente labores,  
 Multa cicada tuum corpus volucresque canoræ  
 Dulcisono cantu exhilarant, reparantque labori,  
 Per socios cantus ad pugnam teque lassant.  
 Ast ego præcelerem per sibiila teque caballum,  
 Atque acrem ad cursum, celerem magis ipse ci-  
 [tuum]que

B Efficiam, cupidum palmæ qua gloria surgit ;  
 Grandævi aut iustar pugilis fractique senecta,  
 Fortibus athletis Pisæo in pulvere scitus  
 Jussa dabo, gravibusque incendam pectora di-  
 [ctis].  
 Natum aveo in medio coetu mediisque catervis  
 Cernere, qui viridi sit tempora cinctus oliva.  
 Non ego vel nummis ullis, ut versibus a me  
 Exposcis, parcam, vel digno patre labori,  
 Aut aliis rebus, paritor quibus aurea virtus.  
 Sacrilegis opibus sapiens præcellit egestas.  
 Non fontem claudam, fluvium qui continet altum ;  
 Non defectu olei lampas tua, nate, peribit ;  
 Plautaque continuis crescet perfusa fluentis.  
 Ast ego te verbis abeuntem prosequor istis.  
 Eloqui Christum tibi, sit tibi dux quoque vite  
 Sermo, sermones qui longe præterit omnes.

Μη σύ γ' ἑταιρίσσαι κακὸν καὶ φαῦλον ἑταῖρον·  
 Λοιμὸς καὶ κρατεροῖσιν ἐνχρίμπεται μελέεσσιν·  
 Οὐτ' ἀρετὴν σπάσει, καὶ ἀλοχὸς ἀντιβολήσας.  
 270 Σωφροσύνην συνέριθον ἔχεις, καὶ τέρπεο μούνη·  
 Μη πόθος ἐκκερούσει πῶθον τὸν ἄριστον ἀλετρός·  
 Ἐν, μύθοιο, νόμιζε, σοφὸν τρίον ἐμμέν' ἀρεῶ.  
 Εἰ δὲ σύ γε κλήσεις ἱερὴν φρένα τῶν περ ἑολπας,  
 Αὐτὶς τοῖς, πομπὸς δὲ σ' ἄγοι περίφρανον ἄπασι,  
 275 Πομπὸς δ' ὄσπερ ἰόντι συνέμπορος ἦεν ὄδοιο.  
 Μισθὸς δ' αὖ τοικίαισι χάρις, καὶ ὄνομ' ἄριστον.  
 Ταῦτά γέ σοι παρ' ἔμεο, τέκος φίλων· εἰ δὲ Γαδείρων  
 Πρόσθε περὶν ἰθὺοις, καὶ τῇ θεῆς ἡγεμονίαι.

A Οὐδὲν ἄπιστον ἔσθαι σοφόν, καὶ βέβαια μύθον  
 280 Αἰὲν ἀνεγνώσθαι ὅψ' ἡγεμόνασιν ἄριστοις  
 Τοιοῖς, ὄντιν' ἑλεξας ἀψ' αἵματος ἡμετέροιο,  
 ἢ τέκος, ἀκροτάτοι καλοῦ πρὸς τέλος ἐκείσθαι.

Γ. Παρανετικὸν πρὸς Ὀλυμπιάδα.

Τέκνον ἐμὸν, τὸ δὲ τοι πεμπτήριον ἐσθλὸν ὁπάξω  
 Γρηγόριος· πατρὸς δὲ παραίρασις ἐστὶν ἀρίστη.  
 Οὐ χρυσοῦς λεβάκεσαι μεμιγμένους, εὐγενέεσαι  
 Κόσμος θηλυτέρησιν, Ὀλυμπιάς, οὐδὲ μὴν εἶδος  
 5 Χρῶμασι φαρμάσειεν βασιλῆϊον, ἀσχεῖ τερπνῶ,  
 Εἶδος ἐπ' εἶδος ἄγουσαν ὀλοῖον. Εἴματα δ' ἄλλαις

Ne vero tu tibi adjungas malum et flagitiosum sodalem :  
 Pests vel validissima invadit membra ;  
 Nec virtutem illi dabis, et vitia illius contrahes.  
 270 Sapientiam habeto sociam, et illa delectare sola ;  
 Ne amorem optimum extrudat amor flagitiosus :  
 Unam rem crede, nempe morum probitatem doctrina esse meliorem.  
 Si vero tu expleveris castam mentem iis, quæ sperasti,  
 Rursus revertere, et ductor te reducat conspicium omnibus,  
 275 Ductor ille, scilicet, qui eunti socius fuit viae.  
 Merces vero parentibus gratia rependatur, et nomen optimum.  
 Hæc tibi a me, dilecte fili ; sin autem Gades  
 Ultra penetrare velis, et eo Deus tibi dux sit.  
 Nequaquam incredibile est virum sapientem, et altos doctrinæ gurgites  
 280 Semper haurientem sub optime magistris,  
 Qualis ille est quem nominasti ex sanguine nostro,  
 O fili, ad summi boni apicem posse pervenire.

1064-1065 VI. Ad Olympiadem .

Filia mea, hoc tibi munus bonum mitto  
 Gregorius : Patria autem admonitio est optima.  
 Non aurum lapidibus immistum, nobilibus  
 Ornamentum est mulieribus, Olympia, neque etiam vultum  
 5 Coloribus pingere regalem, turpi oblectantem decore,  
 Faciem facie obducendo pernicioza. Vestes sint aliis

\* Scriptum an. 384. — Alias Bill. 57, p. 152.

268 Κρατεροῖσιν. Sic Chig. Edit. vitiose κρατεροῖς.

273 Ἀρεῶ. Chig. ἀρετον.

274 Ἀδὲς τοῖς. Rursus revertere, nempe ad nos. Mox περίφρανον. Ita legendum videtur cum schol., qui habet etiam περιφάνη, conspicuum. Edit. περίφρανος.

275 Ὀσπερ. Melius quam ὄσπερ, ut in editis.

281 Ἀψ' αἵματος, scilicet, Gregorius.

VI. ARGUMENTUM. Hoc carmen, inquit Leuvenclaus, simpliciter in Græco Paraneiticum inscribitur. In ano e regis codicibus is huic carmini præfixus est titulus : Ἐφάμιλλός τις πρὸς ἐπίγαμον παρόντων, Ὀλυμπιάδα λεγόμενῃν. Consimilis admonitio ad virginem nubilem, Olympiadem dictam. Ideo autem inscribitur ἐφάμιλλος, consimilis adhortatio, quod in illo codice hæc aliam subsequatur adhortationem de eodem argumento, nempe De superfluo mulierum or-

natu, κατὰ γυναικῶν καλλωπιζομένων, Bill. 58, nunc xxix, sect. 2, lib. 1, Codex Coisl. habet, πρὸς Ὀλυμπιάδα, ad Olympiadem, ad cuius nuptias invitatus Gregorius, cum podagra gravatus interesse non potuisset, datis epistolis ad Anisium rogavit ut se excusaret prætereaque ad ipsam Olympiadem istud carmen misit. Quo carmine regulas ac præcepta ei tradit, quibus honeste sanctique in matrimonio vivat. Hæc illa est Olympia, celeberrima diaconissa Ecclesie Constantinopolitane, ab omnibus sui temporis scriptoribus ob præclaras virtutes decantata. Carmen autem Gregorii exente anno 384 conditum est, siquidem Nephidius, cui Olympia nupsit, quocum non totos viginis menses habitavit, adhuc in vivis erat 29 Junii 386.

2 Πατρὸς δὲ παραίρασις. Ita arm. præc., v. 7. 5 Βασίλειον. Regalem vultum, id est, divinam imaginem.

METRICA VERSIO.

Ne tibi qui vitii scateat, conjunge sodalem ;  
 Namque simul firmos pestis gravis occupat artos :  
 Non tu virtutum tribues, sed dedecus ipse  
 Accipies, vitia atque inficere profanis.  
 Junge pudicitiam semper tibi ; te juvet una ;  
 Ne sanctam elidat flammam scelerata cupido.  
 Unam doctrina rem semper crede priorem,  
 Virtutum, studiumque boni, moreaque probatos.  
 Post ubi tu mentem rebus conpleveris istia,  
 Quas speras, idem repetent patria tecta,  
 Dux estset, comitem qui se tibi junxit eunti.  
 At patribus merces sit gratia, famaque læta.  
 Hæc tibi sint a me, proles charissima ; quod si  
 Hercules etiam cupias transare columnas,

B Illic sit quoque dux superi tibi Rector olympi.  
 Cur ego diffidam, si mentis acumine quisquam  
 Pollest, et sophia noctuque diuque recessus  
 Imos scrutetur ducibus præstantibus utens,  
 Qualem tu quemdam memorasti, sanguine nobis  
 Junctum, quin tandem veniat virtutis ad arcem ?

VI. AD OLYMPIADEM.

(Billio interprete.)

Nata mea, hoc pulchrum munus tibi mittitur a me ;  
 Nil porro tilius monitis meliusque paternis.  
 Non fulvum gemmis junctum radiantibus aurum  
 Matronam decorat, variis nec pingere vultum  
 Artibus, atque novam formæ superaddere formam.  
 Sint aliis pulchræ, Tyrio sint murice tinctæ

Πορφύρεα, χρύσεια, διαλαμπία, σγαλαόντα,  
 Αἷς οὐδὲν βρώτοιο διαυγῆος εὖχος ἔπασσι.  
 Σοὶ δὲ σοφοροσύνη τε μέλιος, καὶ κάλλος ἀγῆτον  
 10 Ὅμμασι κευδομένοισιν. Ὅδὲ τῆρος, ἄνθος ἄριστον,  
 Ἐμπεδον, ἀστυφέλικτον, δαίδιμον εὖχος ἔχουση.  
 Ἄξειο μὲν πῶταστα θεῖν, μετέπειτα δ' ἀκοίτην,  
 Ὅφθαλμὸν βρώτοιο, τῆς σημάτωρα βουλῆς,  
 Τὸν μόνον φάλεον, μόνῳ δέ τε θυμὸν λαίβειν·  
 15 Καὶ πλέον, ἦν σε πόθοισι τε λειότερος ἀγαπήσῃ,  
 Φίλορον ἔχων ἀκίσητος, ἠμοφοροσύνης ὑπὸ δεσμοῖς.  
 Θάρρος ἔχειν μὴ τῶσον, ἔσον πόθος ἀνδρὸς ὀπάξει,  
 Ἄλλ' ἔσον ἔστιν τοικῶς, ἐπεὶ κόρος ἔστιν ἀπάντων.  
 Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ· πόθος δ' ἀκόρητος ἀρείων.  
 20 Μὴ ποτε θήλεις κοῦσα, ἔς ἀνδρὸς ἔγχιον ἐπαύγου.

A Μὴδὲ γένος προφῆρειν, μὴθ' εἰμασιν ὄφρην ἀείρειν,  
 Μὴ σοφίην· σοφίη δὲ γάμου θεσμοῖς ὑποεῖται.  
 Πάντα γὰρ ἀμφοτέροισι βίου ἑνωσάτω δεσμοῖς.  
 Εἰκειν μὲν βρομένοισι, ποταμομένῳ δ' ἐπαρήγειν,  
 25 Μύθοισιν μαλακοῖσι, παραφρασίῳ τ' ἄρισταις·  
 Οὐδὲ λεοντοκόμος θηρὸς μένος εὐνασεν ἀκίη,  
 Ἀσθμὰ βρυγαλοῖσι χολούμενον, ἀλλὰ βαρμάζει  
 Χερεὶ καταψήχων, καὶ αἰμυλοῖσι λόγοισι.  
 Μὴ ποτε ἡ θοῆν τιν' οὐκείστας ἀκοίτην,  
 30 Καὶ μάλα χυομένη περ, ἐπεὶ πλέον αὐτὸς εὐναεῖρ,  
 Μὴδὲ τέλος βουλῆς ἀντίξουν· οὐ γὰρ τοικῶς.  
 Δαίμων πολλάκι τέρμα φέροι συμπεφῶμον βουλῇ  
 Μὴδὲ μὲν ἀδρανίην· ἥ γὰρ κρατῶντι μάχαιρα.  
 Μὴδὲ μὲν αἰνήστας, ὅν οὐ φίλον ἀνέρι σείω,

Purpureæ, aureæ, splendida, variè pictæ,  
 Quibus nulla vitæ inclytæ gloria suppetit.  
 Tibi vero pudicitia curæ sit, et pulchritudo miranda  
 10 Oculis etiam clausis. Mores autem sunt flos pulcherrimus,  
 Firmus, inconcussus, mulieri cui præclara est fama.  
 Venerare primo quidem Deum, deinde vero maritum,  
 Oculum vitæ tuæ, tui arbitrum consilii,  
 Quem unum diligas, cui soli placere studeas;  
 15 Atque etiam impensius, si te ipse amore perfectiore diligat,  
 Constantem exhibens affectum, sub legitimi amoris vinculis.  
 Libertatem ne habeas tantam, quantum tibi viri cupiditas affert,  
 Sed quantum habere par est, siquidem satietas est rerum omnium.  
 Omnium, inquam, satietas est; ut autem in amore non surbeat fastidium, melius.  
 20 Ne unquam, cum femina sis, in virilem fastum prorumpas.  
 Nec genus proferas, nec ob vestium elegantiam supercilium tollas,  
 Nec ob sapientiam: sapientia autem mulieris est matrimonii legitimos parere.  
 Omnia enim inter virum et mulierem communia fecit conubii vinculum.  
 Cede excaescenti marito, laboranti fer opem,  
 25 Blandis verbis, admonitionibusque optimis:  
 Neque enim is qui leonia curam gerit, robore iram bellum sedavit  
 Æstuantis et frementis, sed donat  
 Manu permulcens et blandis verbis.  
 Nunquam detrimentum ullum exprobres viro  
 30 Etiam valde irata: plus enim ipse tibi est quam divitiæ;  
 Nec si quid contigerit votis contrarium; non enim æquum est.  
 Daemonis malitia sæpe sunt irrita prudenti suscepta consilio.  
 1066-1067 Nec vero imbecillitatem exprobres: est enim penes dominantem gladius.  
 Nec laudes quemquam, qui non sit amicus viro tuo,

7 *Σγαλαόντα. Quæ elegantia sua silentium et admirationem incutiunt. Hom., Iliad. v, 236. Ἦντα σγαλαόντα, habenas miro artificio factas.*

8 *Βρώτοιο διαυγῆος. Vitæ inclytæ, seu virtutis.*

14 *Μόνῳ δέ τε θυμὸν λαίβειν. Quo uno animum oblectas.*

16 *Δεσμοῖς. Coisli. θεσμοῖς.*

19 *Ἀρείων. Schol. ἀμείνων δὲ πόθος, οὐ κόρος οὐ*

*πέφυκε, melior autem ille est amor, cuius non subit fastidium.*

29 *Ἀκοίτη. Ita Combef. Favet schol. οἰκοδομή. Edit. ἀκοίτην.*

33 *Κρατέοντι. Schol. οἰκοδομή. Penes patremfamilias est gladius. Billius legit κραταῖον. Sensus enim est, inquit, gladius, quo cinctus est, satis virum præstare, infirmitatem compensare.*

#### METRICA VERSIO.

Vestis, purpuræque, quibus nil scilicet affert  
 Splendoris probitas vitæ et præstantia morum.  
 Cura pudicitia tibi sit, tibi cura decoris  
 Illius occlesi quem demirantur ocelli.  
 Moribus haud nullus flos est mage lætus honestis,  
 Et fama egregia, cunctaque et labe carente.  
 Prius Dei numen, posthac venerare maritum,  
 Vitæ oculum, et tua qui sapiens consulta gubernat.  
 Hunc et semper ames utrum, læteris et uno:  
 Idque magis, flammam si senseris illius in te  
 Ardentes, stabilisque tui conservet amorem.  
 Ne tibi sit, quantum cupit hic, fiducia tanta,  
 Sed quantum decet ac fas est. Namque omnia tandem  
 Tædia ferre soleat animis. Non expedit autem  
 Conjugis ut saturum capiat fastidia pectus.  
 In fastum, mulier cum sis, ne assurge virilem.  
 Ne genus et proavens memora: ne pulcher amictus

B Sit tibi vel vana sapientia causa tumoris.  
 Legibus est thalami sapientia cedere magna.  
 Cuncta etenim nexus communia reddit utrique  
 Conjugii. Tu cedo viro, cum hile movetur,  
 Atque laboranti fer opem, mollique loquela  
 Admonitque probro merentia pectora fulci.  
 Cum lea sæva furit, rabidaque exæstuat ira,  
 Nobore corpore domitor non comprimit illam,  
 Sed manibus mulcens donat hanc et voce suavi.  
 Ne damnum impropere, quamvis irata, marito;  
 Pluris enim ille tibi est, quam commoda cuncta pu-  
 tas dūs.  
 Nec finem adversum votis; namque haud decet istud.  
 Sæpe fit ut non sit prudens exitus idem,  
 Consilii, verum male vertant optima cæpta.  
 Nec teneras vires; nam magum robur in ense.  
 Nec, quem non amet ille, virum laudaveris unquam.



35 Παρολήθην ἐπέσει καταπομένη δολίσοι.  
 Καὶ δ' ἄλλως ἐπέοικεν ἀπλοῦς τρόπος εὐγενέεσσιν  
 Ἄνδράσιν ἦδ' ἑταιρῶν, μάλιστα δὲ θηλυτέρῃσι.  
 Συναὶ δ' εὐφροσύνας καὶ ἀλγέα πάντα τίθεσθαι,  
 Συναὶ δ' αὖ μελεδῶνας, ἐπεὶ τὸδε οἶκον ἀέξει.  
 40 Μῆτις μὲν καὶ σεο, τὸ δὲ κράτος ἀνέρος ἔστω  
 Ἀγχιμένῳ βαῖον τι συνάχθεο· καὶ τὸδε τερπνὸν  
 Φάρμακον ἀλγέος ἔστι, φίλων ἄχος. Ὅκα δ' ἔπειτα  
 Αἰθῆρον εἶδος ἔχουσα, λύειν μελεδήματα θυμοῦ.  
 Ἄνδρ' ἄρ' ἀγαλῶνται λιμὴν εὐνομίος ἄκοιτις.  
 45 Κερκίς σοί γε μέλοι, καὶ εἶρα, καὶ μελεδῶναι  
 Θείοις ἐν λογιῶσι· τὰ δ' ἔκτοισι ἀνδρὶ μέλιτοιο.  
 Μὴ πολὺν ἐκ προθύρων πέμπειν πόδα, μηδ' ἐπὶ τέρψιν

A Πάνδημον, καὶ ἄκοιστον ἐμψυγῆρι· ἡ γὰρ ἔρευθος  
 Αἰρεῖ κ' αἰδομένησι, τὰ δ' ὄρματα ἡμῶσι μίσοι·  
 50 Αἰδῶς δ' οἰχομένη, πάντων γενέτερα κακίστων.  
 Ἐς δ' ἀγαθὰς κίλομαι σε φέρειν πόδα σὺν πινυτήσιν,  
 Ὡς τινα καὶ λόγον ἐσθλὸν ἐνὶ φρεσὶ σεο χαράξῃς.  
 Ἥ κακίης ἀλετήρα τεῆς, ἡ δεσμῶν ἀρίστων.  
 Οἰκὸς σοι, πόλις ἔστι, καὶ ἄλεια. Μὴ ὀράσθαι  
 55 Ἄλλως, ἡ πηλοῖσι σαφῶρσιν, ἦδ' ἰερῇ  
 Καὶ πολὴν νεότητος ἀρίστων· μηδ' ἑταιρῶν  
 Ταῖς ὁπόσαις αὐχὴν τε πολὺς, καὶ δῆμιον εἶδος·  
 Μηδὲ μὲν εὐσεβέεσσιν, ὄσους ποίει ἐκτός ἐέργει,  
 Καὶ μάλα περ τίουσα. Τί τοι τόσον ἔστιν ὄνειρα,  
 60 Ὅσασιόν ποίει ἐσθλός, ἐπὶ μόνον ἀμραγαπάζῃς;

35 Per comparationem verbis perstringens versutis.

Nam aliqui etiam decet morum simplicitas nobiles

Viros et mulieres, sed praesertim feminas.

Communes voluptates et dolores omnes habetas,

Communes etiam curas, siquidem hoc rem familiarem adauget.

40 Consilium quidem da: verum auctoritas penes maritum esto.

Dolente marito paululum simul doleas; istud enim gratum

Levamen doloris est, amicorum dolor. Cito autem postea

Serenam faciem exhibens, depelle curas animo.

Marito enim in maerorem prolapsa commodissimus portus est uxor.

45 Radio da operam, et lanæ, et versare in meditatione

Divinorum oraculorum: externa autem negotia viro curæ sint.

Ne crebro limine pedem efferas, nec ad festa

Publica, aut ad inconditam turbam: id enim pudorem

Admitit etiam verecundis et oculis oculis miscet:

50 Pudoris autem jactura omnium genitrix est flagitiorum.

Ad honestos autem cœtus jubeo te pedem ferre cum prudentibus,

Ut aliquem egregium sermonem tuo pectori insculpas,

Quo vel vitia tua deleantur, vel arctius sit viuulum virtutum.

Domus tibi instar urbis sit et nemorum. Ne videaris

55 Ab aliis, quam a propinquis, iisque sapientibus, et a sacerdote,

Et senectute juvenute præstantiori: neque etiam a mulieribus

Quibus collum subhime et meretricia facies;

Imo nec a piis quidem viris, quos maritus a domo arceat,

Quamlibet eos honore prosequaris. Quid enim tantæ tibi est utilitatis,

60 Quantæ maritus probus, quem solum unice amaveris?

37 *Μάλιστα δέ*. Sic legendum monet Billius, ut  
 suus versui numerus constet. In editis deest δέ, et  
 claudicat versus.

42 *Ἄχος*. Ita legendum pro *ἄκος*, ut ex præce-  
 denti versu patet. Vult Gregorius, inquit Billius,  
 nullam esse commodiorem dolori medicinam. quam  
 amicorum condolentiam.

45 *Κερκίς*, etc. Ita lib. 1, sect. 2, carm. 11, vers.  
 320, 321.

49 *Κ' αἰδομένησι*. Sic Coislinianus. Male edit.  
*καυδομένησι*.

50 *Αἰδῶς δ' οἰχομένη*. Schulz, καὶ οἰχομένης  
 αἰδῶς, τὰ κάκιστα πάντα τίκεται. *Pudore autem*  
*deposito, flagitia omnia enascuntur.*

## METRICA VERSIO.

Versuto sermone notans pungensque maritum.  
 Namque alias etiam sit oportet femina simplex,  
 Virque etiam, sed plus mulier: majoribus ipsa  
 Debet in hanc eteum studiis incumbere laudem.  
 Sint tibi lætitiæque omnes, sævigæ dolores,  
 Sint tibi communes charo cum conjuge curæ;  
 Nam domus his veluti gradibus se tollit in altum.  
 Dic quoque quid placeat, sed sit sententia vitrix  
 Conjugis: hanc contra nimium contendere noli.  
 Cum jacet in luctu, paulum quoque contrahere frontem,  
 Ac sociam luctus te da: nam maeror amici  
 Afflicto esse solet dulcis medicina doloris.  
 Protinus ad vultum sumens cum mente serenum,  
 Mordaces animi curas luctusque revele.  
 Nam mesto est uxor statio benefica marito.

Pro studio, arguto tibi sit cum pectine tela,  
 Divinique tuam teneat meditatio mentem  
 Eloquit: conjux externa negotia curet.  
 Limine, nata, pedem nisi raro efferre caveto·

PATROL. GR. XXXVII.

B Nec tu publica festa, inonestos nec pete cœtus:  
 Namque verecundis etiam de fronte ruborem  
 Hæc adimunt, oculisque proceacia lumina jungunt;  
 Extincto porro subeunt mala cuncta pudore.  
 Ad sanetos autem jubeo te tendere cœtus,  
 Dum prudens matrona tibi se jungat eunti,  
 Egregium medio sermonem ut pectore condas,  
 Quo tua vel virtus crescat, vel noxa necetur.  
 Urbs tibi sint ædes: tibi sint viridaria læta  
 Non cerni. Excipio charos castosque propinquos,  
 Atque sacerdotem, et senium juvenilibus annia  
 Utilius multo ac melius. Quin, nata, monebo  
 Hoc quoque, feminei ut vites consortia sexus,  
 Si qua sit extenta cervice atque ore procati.  
 Nemo sit usque adeo sanctus, mea nata, piusque,  
 Cui pateant aditus ad te, si forte maritus  
 Oderit hunc, nolitque suis admittere tectis.  
 Quæ tibi tanta ferat, dic, sodes, commoda quisquam,  
 Quanta feret thalami socius ferventer amatus?

79

Αἴην μὲν φρονεῖν, λίην δὲ τε μὴ βλεψασθῆναι.  
 Αἰνῶ θηλυτέρας, τὰς ἄρσενες οὐδὲ ἴσσαι.  
 Μηδὲ μὲν ἢ ἐπὶ δαῖτα γαμήλιον, ἢ γενεθλίην  
 Ἐπευδεῖν, ἔνθα πόθοι τε, χοροκυτία τε, γέλιος τε,  
 63 Καὶ χάρις οὐ χαρίεσσα· τὰ γὰρ καὶ σώφρονα θέλει,  
 ὣς ἄκτις κηροῦ διασσοῦσα τάχιστα.  
 Μηδὲ μὲν οἰκτιῶν τε πότους κατὰ δῶματ' ἐγείρειν  
 Ἄνερως ἢ παρεόντος ἀμύμονος, ἢ ἀπειπόντος.  
 Γαστήρ μέτρα φέρουσα τάχ' ἂν παθεῖσιν ἀνάσση.  
 70 Τὴν δ' ἄθυρον τρομίην μὲν ἐγὼ, τρομίει δὲ ἀκοίτης.  
 Μηδὲ παρειῶν σκιρτήμασι πάλαι μάχλιος,  
 Ἢε χόλιρ πλήθοντι· τὸ γὰρ μερόπεσιν ἠειδῶς,  
 Θηλυτέρας δὲ μάλιστα, καὶ ἔκτροπον εἶδος ἔθηκεν.  
 Οὐβὰ κώμον ἔχοι τὸν ἀμάργανον, ἐσθλὰ δέχουσαι

A 75 ῥήματα, τοῖς δὲ κακοῖσι νόου κληῖς ἐπιειθεῖαι·  
 Οἰκταί τε κλειταί τε, σαφρονές εἰσι ἀκούαι.  
 Στάζει δ' ἄγνοιον ἔρευθος ὁμόζυγι παρθένος αἰδῶς  
 Σοῖσι ὑπὸ βλεψάρου· εἶδον δ' ὀρώσιον ἔρευθος.  
 Ὅρματα πρὸ ἔχουσα, καὶ ἐς χθόνα ὄρνοι ἄγουσα.  
 80 Γλώσσαν ἔχουσα ἀγάλιον, αἰεὶ πόσιν ἐχθοδοπέσει.  
 Γλώσσα καὶ ἀπταίστοις κακῶν βάλε πολλάκι μάρτη.  
 Σιγῆν λώδην ἔστιν, ὅτ' ἐς λόγον ἔργον ἐπαίτη.  
 Ἥ λαλεῖν, καιροῦ λόγον κλειόντος ἄκοσμον.  
 Μῦθος αἰεὶ ποθέοιτο. Πόδες δ' ὑπέροπλον ἰόντες,  
 85 Ψεύεται σωφροσύνης· καὶ ἴθμισιν ὕβρις ἔπεισι.  
 Καὶ τὸ δέχου. Μὴ σαρκὸς ἔχειν ἀδάμαστον ἐρωήν,  
 Μηδ' αἰεὶ λεχέσει χαρίεο. Πέτρε σύνουον  
 Ἥμισιν ἀγνοῦνται φέρειν χάριν. ὣς γὰρ ἔοικεν,

Animo quidem sis excelso, verum ne insolescas.

Feminas eas laudo, quas viri nequidem norunt.

Nec ad nuptiale convivium, nec ad natale

Properes, ubi et amores, et choreæ, et cachinni,

65 Et facietia infacetæ : hæc enim vel pudicum pectus demulcent,

Ut radius solis ceram penetrans citissime.

Nequidem privatas comotationes domi excita

Sive præsentem marito laudabili, sive absente.

1068-1069 Venter modum tenens fortasse cupiditibus imperaverit.

70 Hælluonem autem pertimesco ego, pertimescit et maritus.

Neque etiam genarum subsultationibus palpitæ lascivis,

Vel iræ æstu : hoc enim hominibus turpe,

Mulieribus autem maxime, et formæ venustatem labefactat.

Aures ornatum habeant, non in margaritis, sed in eo situm ut optima

75 Excipiant verba, pravæ autem animi clavis imponatur.

Sic et apertæ, et clausæ, pudicæ sunt aures.

Fundat autem egregium marito ruborem virgineus pudor

Tuis sub palpebris ; ad aspectum hominis erubescas,

Oculus habens cæcos, et in terram supercilium demittens.

80 Si linguam habueris effrenatam, marito semper invisæ fies.

Lingua procax et innocentibus sæpe noxam intulit.

Silere melius est, etiam cum ad loquendum res compellit,

Quam loqui, cum tempus sermone prohibet indecoro.

Sermonis tui semper desiderium relinque. Peles autem superbe gradientes

85 Mentiuntur pudicitiam ; etiam gressibus inest libido.

Et hoc accipe. Ne carnis indomitum habeas impetum,

Nec quovis tempore lecto geniali indulgeas. Suede marito

Ut sacrorum dierum rationem habeat. Sic enim æquum est

61 Αἴην μὲν φρονεῖν. Ita fere eodem carn. II, 353-355.

62 Θηλυτέρας. Coisl. θηλυτέρων.

64 Πόθοι. Ita iuss. Billius mavult πότοι.

68 Ἀνάσση. Coisl. ἀνάσσα.

79 Δίδου, etc. Invenias te conspicientibus pudorem. Int. Coisl. ἴνα καὶ τοὺς δρώντας παρασκευάσης

ἐρουρῆν, ut et te videntes ad erubescendum præpares.

82 Σιγῆν λώδην ἔστιν. Int. κρηττον σιγῆν, τοῦ καιροῦ λέγειν ἐπιείγοντος, ἢ λαλεῖν λόγον ἀλγερῶν καὶ ἄκοσμον, ἀποκλιόντος· Præstat silere, etiam cum tempus postulat ut loquaris, quam quid turpe et inhonestum loqui, cum prohibet.

#### METRICA VERSIO.

Alto animo sis ipsa, licet non mente superba.  
 Hæc mihi laudatur mulier, quam turba virilis  
 Omnino ignorat. Fuge connubialia festa,  
 Atque dapes natalitias, ubi vina bibuntur  
 Largius, atque chori regnant, turpesque cachinni,  
 Ac lepor illepidus : quæ vel castissima mulcent  
 Pectora, tamque cito penetrant, quam frivida ceram  
 Lux Phœbi penetrare solet. Sed et ipsa caveto,  
 Ne præsentem viro, vel eodem absente, lyæo  
 Des operam, inque tuis agites convivia lectis.  
 Forte queat venter rabidos compecere motus,  
 Dum medico gaudet victus : at si frena recuset,  
 Indomitique ruat, timeo hunc, timeo huncque ma-

[ritus.

Ne gena subsultat lascivis motibus unquam,  
 Aut ira tumefacta gravi. Nam dulcescunt istine  
 Femina virque trahunt : at majus et illa ; fit inde  
 Fœda etenim facies, turpique similitima monstro.  
 Jam sous auriculis iandus quoque constat, ut illic,

B Quæ bona sunt tantum excipiant, adversa repellant ;  
 Sicut castæ et foribus clausis, et rursus apertis.

Virgineum tædæ sociato funde pudorem :

Adque hominum aspectus tingat rubor ora, oculique

Ut tibi sint cæci, et fixi tellure labora.

Quinetiam linguæ nisi frenum imponere cures,

Conjugis offendes animum ; mala plurima sæpe

Innocuis etiam peperit male prodiga lingua.

Præstat, cum verbis locus est tempusque, silere,

Mittere quam vocem, cum vox et lingua præmenda

[est.

Fac tua vox enipdas semper labatur in aures.

Quin pes elate gradiens negat esse pudica

Pectora : namque etiam nisi in gressu sæpe libido.

Hoc quoque consilium capias, charissima nata.

Effrenis ne te carnis trahat impetus, omni

Tempore nec lecti genialis gaudia quæras.

Ipsa virum dictis moveas, ut tempora sancta

Sic colat, ut Veneris procul absit blanda voluptas.

Εικόνα την μεγάλην Θεοῦ θεομοῖς ὁμοίειν,  
 90 Εἰ καὶ θεομὴν ἔδωκε γαμήλιον Ἰῶς ἄσπρος,  
 Ἥμετέρῃ γενεῇ, καὶ πλάσματι χειρὸς ἀρχῶν·  
 Ὅς κεν ἀπερχομένοι καὶ ἐρχομένοι γενέσθῃ  
 Ἐλαχταί· μέρπων τρεπτόν γένος, οἷα βέβηρον  
 Ἄστατον ἐκ θανάτου, καὶ ἰστάμενον τεκέσσειν.  
 95 Ἄλλὰ τί μοι τὰ ἕκαστα διακριθὸν ἕδ' ἀγορεύειν;  
 Ὅσα δ' ἔγωγε παραφρασίῃ, καὶ τῆς μέγ' ἀμείνω.  
 Ἔστι τοι, ὦ χαρίεσσα, Θεοῦδος. Ἥδε προκίσειθ  
 Παντός σοι μύθοι καὶ ἔργματος ἔμπνοος εἰκὼν,  
 Θηλυτέρῃ Χειρωνίς, ὑπὸ προπέδου γάμοιο,  
 100 Ἥ σ' ἐκ πατρὸς ἔδεκτο καὶ ἔπλασαν ἤσοι κενόεις·

A Αὐτοκασιγνήτη μέγ' ἀμύμονος ἀρχιερός  
 Ἀμφιλόχου, τὸν ἔπεμψε Θεῶν, θέκλῃ γε σὺν ἀγγῆ,  
 Ἄγγελον ἀτρεκίης ἐρηχέα, κύδος ἐμεῖο.  
 Κ' εἴ τιν' ἐμῆς πολῆς ὄψαφρονα μύθον ἔδεδε,  
 105 Τὸν κέλομαι πραπίδων σε φιλῶς κευθῶσι φρ-  
 [λάσειν,  
 ὅ δ' ἂν καὶ πόσιν ἐσθλὸν ἐρίπτουιν ἐξακείαιο,  
 Εἴ τοι καὶ μεγάλαυγον, ὑπέτερον εὐχὸς ἔχουσα.  
 Νῦν μὲν σοι τὸδ' ἔδωκα κεμήλιον. Εἰ δὲ τὸ λῶστον,  
 Καὶ τεκέων τεκέσει πέλους πολυκαρπὸς ἀλωῆ,  
 110 Ὅς καὶ πλειοτέροιαι θεὸς μέγας ὕμνειστο,  
 Τῷτερ δὴ γενόμεθα, καὶ ᾗ θέμις ἔνθεν δόσειν.

Imaginē magni Dei legibus divinis parere,

90 Tametsi legem conjugalem dederit Filii carnis experts  
 Nostro generi, hominibus, quos condidit, opem ferens;  
 Ut videlicet aliis decedentibus, aliis succedentibus, generatio  
 Decurrat, volubile genus hominum, instar fluvii,  
 Fragile per mortem, et stabile per generationem filiorum.

95 Sed quid ego hæc sigillatim persequor?  
 Novi ego ipse admonitionem, et quidem hæc nostra longe præstantiorem.  
 Est tibi, o elegantissima, Theodosia. Hæc tibi proposita sit  
 Omnis sermonis et actionis vivum exemplar:  
 Femina Chironis, sub radicibus matrimonii,  
 100 Quæ te a patre suscepit, et optimis imbuit moribus;  
 Germana soror longe innocentissimi præsulis  
 Amphilochii, quem ad Deum misi cum sancta Thecla,  
 Magnanimum veritatis præconem, decus meum.  
 Si quem etiam sublimem senectutis mæx sermonem excepisti,  
 1070 1071 105 Hunc jubeo te in imis animi latebris condere,  
 Quo et maritum egregium civem sanaveris,  
 Quamvis magna jactantem, præstantius ipsa decus habens.  
 Nunc quidem hoc tibi do munus. Si quid vero majus cupis,  
 Fias sicut vitis abundans, natosque natorum videas,  
 110 Ut et a pluribus magnus celebretur Deus,  
 Cui et nascimur, et ad quem æquum est, ut hinc properemus.

95 Ἐλαχταί· μέρπων, etc. Ita lib. 1, sect. 2,  
 carm. 1, vers. 126, etc.

97 Θεοῦδος. Edit. Θεοῦ δός. Int. Coisl., ἔχεις,  
 ὦ καλλίστη γυναικίον, δωρεῶν ἐκ Θεοῦ σοι φοιτή-  
 σασαν. Hæbes, o mulierum pulcherrima, donum ex  
 Deo, nimirum egregiam mulierem, a qua instituta  
 fuerat Olympias. Nomen tamen proprium esse, atque  
 uno verbo scribendum videtur Θεοῦδος. Int. Coisl.  
 αὐτῆ σοι προκίσειθ, ἢ θαυμασία, λέγω, Χειρωνίς.  
 Vide supra eam. III, vers. 168.

99 Ἰπὸ προπέδου γάμοιο. Interpres Coislina-  
 nus, παρ' αὐτῆς τοῦ γάμου τὰς ἀρχάς, sub ipsis ma-

trimonii initiis.

101 Αὐτοκασιγνήτη. Schol., πανυγησιωτάτη,  
 σύναμις.

102 Τὸν ἔπεμψε. Quem ad Deum misi, etc. Num  
 mortem Amphilochii significat Gregorius, et qui-  
 dem Seleucie, ubi aedes sacra sanctæ Theclæ, in  
 quam ipse Gregorius secesserat?

106 Ὅ δ'. Ita Coisl. Edit. ὦν.

107 Εἴ τοι. Ita Coisl. Edit. et τε.

108 Εἰ δὲ τὸ λῶστον. Schol. et δὲ καὶ τὸ βέλτε-  
 στον βούλοιο λαθεῖν.

#### METRICA VERSIO.

Cederē divinis placitis nam debet imago  
 Numinis, humana quamvis de stirpe creatis  
 Connubii legem dederit Patris unica Proles,  
 Ferret opem ut nobis, manibus quos flaxerat ipse:  
 Ut dom alii abscedunt, alii veniuntque, trahatur  
 Vita fugax hominum, violenti fluminis instar,  
 Ob mortem instabilis, stabilisque ob pignora rur-  
 [suu.

Singula sed quid ego verbis includere pergo?  
 Consilium novi longe præstantius isto.  
 Est tibi, bella puella, Theodosia. Hæc tibi viva  
 Sermonisque operisque omnis fac prodest imago,  
 Est quæ nubilibus, Chiron quod priscus ephebis:  
 A patre susceptam quæ te formavit honestas  
 Moribus, Amphilochi soror omni labe carentis,

B Quem cæli misi Domino cum virgine Thecla,  
 Præconem veri celebrem, mihi dulce decusquæ.  
 Quod si quando meus venit tibi gratus ad aures  
 Sermo, velim hunc meus animi condas penetralibus

[imis.  
 Sic etenim, quamvis jactantem magna, maritum  
 Sanaris, decus ipsa ferens præstantius illo.  
 Hoc nunc te magno donavi munere. Sin tu  
 Majus adhuc possis, precor hoc tibi Numine ab

[alto,  
 Area natorum sis ut fecunda feraxque,  
 Quo plures magni celebrent præconia Regis,  
 Quo genitū sumus, ad quem etiam hoc properamus

[ab ævo.

## Z. Πρὸς Νεμέσιον.

Ὅμμα δίκες μύθων τε, Νεμέσιε, ὃς τοπάρουεν  
 Βήμασι ἰουδαίοις, φέρων κλέος ἐξ βασιλῆος,  
 Πρώτοις Αἰουνοῖς τε νόμοις μέγα κάρτος ἐπάξων,  
 Ἐξ ὁπῶς ἀντιπάλιοι καὶ ἤσσανα μύθων ἐλέγχων,  
 5 Ὑστατον ἀντιλλεῖς ὄκωον ὑπερ ἡγαθόισι  
 Καππαδόκοισι, ὀμστος ἀπάργματα σῆς ἀναφαίνω·  
 Ἄλλοι μὲν μολεῖται, ἐριγδοῦποιαι τ' αὐδαῖς,  
 Καὶ βήτην πυρόσσαν ἀπὸ στομάτων προχέοντες  
 Τὴν σὴν, ἢ ῥα σὺ πάντας ἀπόπροθε πολλὴν ἐθήκας,  
 10 Σὺν κλέος ὀμνεῖσιν, ἐπαὶ πλεόνεσαι λόγοισιν  
 Ἄρκιος, ἦν ἐθέλωσι διακρυδὸν ἐξαγορεύειν,

A Ὅστε ῥόος μεγάλο μεριζόμενος ποταμοῖο.  
 Ἄλλοι δ' αὖ γραφίδεσαι μετῆρον ὄμα φέροντες,  
 Ἡ χαλκῷ χροῖος τε Νεμέσιον ἐν μεσάτησι  
 15 Στήσαντες πολεσσαν ἀναυδα, τὸν πολύμωθον,  
 Ἄστεα κυδαίνουεν, ἐπαὶ κλέος ὀσσεῖν ἐσθλῶν  
 Ἠγεμόνων καὶ εἶδος ὀρώμενον ἐσομοῖνοισιν.  
 Αὐτὰρ ἐγὼ (ῥὴ γὰρ με θεὸς μέγας ἴδριν ἐθήκην  
 Οὐράνιον, χθονίων τε, νόος δ' ἐπὶ πάντα φορεῖται,  
 20 Βένθε' ἀνεύων μεγάλο σὺν Πνεύματος ἀγλήῃ)  
 Φθέγξομαι, ἄσ' ἐπέοικε θυηπόλον ἀνδρ' ἀγορεύειν.  
 Ἄγγελον ἀτρεκέλης ἐριγέας, τῶν δὲ μαθητῆν,  
 Οἱ κόσμον γλυκερῆσι Θεοῦ δῆσαντο σαγήναις,  
 Οὔτε λόγοις κρατεροῖσι πεποισθῆτες, οὐτ' ἀφένοιο

## VII. Ad Nemesium.

O lumen justitiæ et eloquentiæ, Nemesi, qui antea  
 Jure dicendo integritate laudes ab imperatore ferens,  
 Romanis primum legibus magnum rober præbuisi,  
 Voce adversa causas iniquas refellens,  
 5 Nunc autem appares super tribunalia apud insignes  
 Cappadocæ, justitiæ tuæ primitias ostendens :  
 Alii quidem cantibus, et sonoris carminibus,  
 Facundiam, seu igneam dicendi vim, ore predicantes  
 Tuam, qua tu omnes longe post te reliquisti,  
 10 Gloriam tuam celebrent, siquidem pluribus orationibus  
 Unus sufficis, si sigillatim gesta tua velut referre,  
 Veluti dissectus in plures partes alevs magni fluminis.  
 Alii rursus pictum in tabula sublimem attolentes,  
 Aut ære exsculptum fusuvm Nemesium in mediis  
 15 Statuentes civitatibus mutum eum qui facundissimus est,  
 Urbes ornent : ornamento enim urbibus sunt egregiorum  
 Præfectorum statuæ conspectæ posteris.  
 Verum ego (eteum nunc Deus magnus gnarum effecit  
 Cœlestium humanarumque rerum, et mens per omnia fertur,  
 20 Profundissima scrutans cum sancti Spiritus luce),  
 Eloquar, quæ virum sacerdotem decet eloqui,  
 Præconem veritatis insignem, discipulum eorum  
 Qui mundum universum suavibus Dei reibus exceperunt,  
 Neque confisi verbis potentibus, nec divitiarum

Scriptum an. 384. — Alias Bill. 62, p. 140.

VII. ARGUMENTUM. Nemesius, vir eloquentia et  
 equitate clarus, in multis reipublicæ muneribus ma-  
 gna cum laude versatus fuerat : verum in ethnicismi  
 cano hærebat. Nunc, ut abjectis impiis erroribus,  
 christianam religionem amplectatur, Gregorius hoc  
 carmine hortatur, in quo Gentilium errores late pro-  
 sequitur. Gregorii studium irritum non fuisse epist.  
 olim 184, nunc 200, ad Nemesium argumento est.  
 Exstat opus philosophi christiani nomine Nemesii,  
 quod quominus Nemesio, de quo hic agitur, as-  
 cribatur, nihil vetat, ut loquitur Tillemontius u,  
 tom. IX, pag. 607. Non ante annum 384 scriptum  
 videtur hoc carmen.

Tit. Νεμέσιον. Vat. Reg. 992, et Coisl. addunt  
 ἀργοντα Ἐλληνα.

4 Ἠσσανα μύθων. Schol. τῶν ἀδικῶν, iniqumorum  
 causas.

5 Ἀντιλλεῖς. Mss. ἀντιλλεῖς. Vat. ἀναθλοῖς.

6 Καππαδόκοισι. Vat. Καππαδόκασσι. Mox ἀπέ-  
 γματα. Sup. lin. Coisl. ἀπαρχάς.

11 Ἐθέλωσι. Sic cod. Coislinianus, et Regius 991.  
 Edit. autem ἐθέλωσι.

18 Δὴ γὰρ με θεὸς μέγας ἴδριν ἐθήκην. Ita su-  
 pra lib. 2, sect. 4, carm. xxxii, vers 15, etc.

23 Δῆσαντο. Schol. ἤλιεσαν. Piscati sunt.

## METRICA VERSIO.

## VII. AD NEMESIUM.

(Billio interprete.)

O lux justitiæ, lux doctrinæque Nemesi,  
 Qui prius ad sacræ Themidis subsellia magnum  
 Nomen et eximias laudes a rege ferebas,  
 Causidicusque dabas Romanis legibus ingens  
 Robur, jura tuens, sceleratæque verba refellens,  
 At nunc Cappadocum præses clarissime gentis,  
 Justitiæ ipse tuæ uobis libras monstras ;  
 Carminibus doctis alii, cautique sonoro,  
 Ac facunda etiam montantes pectore verba,  
 Eloquium, quo tu mortales præteris omnes,  
 Ac laudum celebrent præconia sancta tuarum,  
 Sufficis unus enim multis sermouibus unus,

B Distinctum si quisque venit tua gesta referre,  
 Non secus ac magni fluvii divisa fluentia,  
 Te rursum in tabulis mutum, hæc ore deserto,  
 Altera pars sublime ferat, vel cudad in ære,  
 Urbibus in mediisque locet, decoretque locando  
 Oppida : quippe ducum facies vel sola bonorum  
 Venturis conspecta viris decus urbibus amplius est.  
 Ast ego (namque mihi divino munere summa  
 Inaque nosse datum est, ac mens per cuncta va-  
 [gatur,  
 Flamini ætherei scrutans cum luce profunda),  
 Hæc loquar, effari quæ debet sacrificus vir,  
 Ac veri celebri præco, discipulis eorum,  
 A quibus est captus divinus reibus orbis,  
 Cum neque pollerent opibus, nec viribus ullis

25 Κάρτει φουδώντες, ἀγακλῆες, οὐτι πάριθεν,  
 Ὅφρα τις ᾧδ' εἴρησι· Θεοῦ κράτος ἐστὶ Λόγιο.

Ἄλλ' ἄγε, τοῖσδ' ἐπέεσι δίδου φρένα, καὶ γλυκε-  
 [ροῖσι,

Μαψιδίους ἐπέεσι τόσον χρόνον οἶας ὑποσχῶν,

Ἄν χάρις ἐστ' ἐπίπλαστος, ὁμοίως εἶδαι μάχλους,

30 Βαῖν ἐμοῖσι λόγοισιν ὑποκλίνας ἀκοῆν,

Ἄν κάλλος νόος ἐστίν, ἀνέκπλυτον, ἀτυφελικτον,

Ὅμμασιν ἀγνωτάτοιαι διαγύει φῶς ἀμαρῶσων.

Εἰ γὰρ οἰστέουσι τῆν φρένα Χριστοῦ θῶσεν,

Καὶ μεσάτην τρώσειεν ἀναψύχοντι βελέμνῃ,

35 Ἀμφοτέρους κεν ἔρωτας ἐποπτεύων ἐκάτερθεν,

Γνοίης κέντρον Ἄνακτος, ὅσον γλυκερώτερον ἐστίν.

Ἦθη μοι πολὺν τε κάρη, καὶ ἄψα βικνῶ

A Ἐκλίνθη βίωτοιο πρὸς ἔσπερον ἀγινέντος.

Πολιοῖς μὲν λυτρώσιν ἐμὴν κέαρ ἀντεβόλησε

40 Πολιοῖς δ' αὖ τερπνοῖσιν ἀμοιβαδὶς ἀκυμώουσαι

Ἄλλ' οὐκω τοῖνδε, τοσόνδε τε κιδὸς ἔπαυσα,

Ὅσων ἐπουρανίω Θεοῦ θεῖτηι πελάσσαι.

Ὀλον ἐμὸν φίλον ἔσχε λόγων κλέος, οὐς συνάγειμεν

Ἄντολή τε δύσις τε καὶ Ἑλλάδος εὐχος, Ἀθῆναι.

45 Τοῖς ἐπι πᾶσι ἐμὸς γήγασα πολὺν χρόνον· ἀλλὰ καὶ

[αὐτοῦς

Πηγήας ἐν διαπέδῃ Χριστοῦ προπάριθεν ἔθηκα,

Εἶξαντας μεγάλοιο Θεοῦ Λόγῃ, ὅς βα καλύπτει

Πάντα φρενὸς βροτῆς τρεπτὴν πολυειδία μῦθον,

Τόσων, ὅσων φαθῶν ὑψέρομος ἀστέρας ἑλλοῖς.

50 Τοῦνεκ' ἐμῶν ἐπιών ἐμπάξω. Καὶ γὰρ ἄμεινον

25 *Potentia tumidi, neque antea illustres,*

*Ut quis hic dicat : Victoria est Dei Verbi.*

1072-1073 *Sed age, ad hæc verba animum attende, et tu qui blandis*

*Inanibusque verbis tam longo tempore aures præbisti,*

*Quorum fictitius est lepore, et similis vultui mulieris adulteræ,*

*50 Paululum meis sermonibus præbeas auditum,*

*Quorum decor, qui nec marcescere nec labefactari potest, mens est,*

*Oculis purissimis clarissimum lumen infundens.*

*Si enim feriret tuam Christus mentem cœlitus,*

*Et in medio corde figeret refrigerantem sagittam,*

*35 Utrumque amorem considerans seorsim,*

*Nosceres, quanto stimulus Regis dulcior sit.*

*Jam quidem mihi canum caput, et membra rugis arata*

*Inclinata sunt ad vespereum vitæ ærumnosæ.*

*Multa quidem mala cor meum expertum est,*

*40 Multas etiam vicissim jucunditates, licet brevissimas.*

*Sed nondum ullam talem tantamque gloriam vidi,*

*Quanta est illa, cœlestis Dei divinitati adhærere.*

*Sola mihi chara fuit eloquentiæ gloria, quam mihi compararunt*

*Ortus et occasus, et Græciæ decus Athenæ;*

*45 In hujus studio multum diuque laboravi : sed et ipsam*

*Pronam in terra ad pedes Christi prostravi,*

*Cedentem magno Dei Verbo, quod obscurat*

*Omnes humanæ mentis sinuosos multiformesque sermones,*

*Non minus quam sol in altum currens cætera sidera.*

*50 Quapropter ad mea verba attende. Etenim id melius :*

31 Ἀνέκπλυτον, ἀστυφέλικτον. Reg. 991, sup.  
 lia. ἀμάρτανον, ἀκίνητον, ἀσιτιστον. Schol., νόος  
 γὰρ ἐστὶ καθαρώτατος.

36 Κέντρον Ἄνακτος. *Nosceres stimulum divini  
 amoris, quantum præstet stimulo terreni amoris.*  
 Schol., τοῦ κέντρον χοῦκοῦ. Vide supra, lib. 1,  
 sect. 2, carm. 1. vers. 588, ubi quatuor iidem

versus leguntur.

37 Ἦθη μοι πολὺν. Vid. lib. 2, sect. 1, carm.  
 1, vers. 308.

43 Ὀλον. Vid. ibid. vers. 96.

48 Τρεπτόν. Vat. στρεπτόν.

50 Ἀμεινον. Schol., ἄξιον.

#### METRICA VERSIO.

Eloquii, clarum nec haberent antea nomen,

Sicilicet ut Christo Domino laus tota daretur.

Eia, age, versibus bis animam adjuce, dulcia

[quique,

Sed vana, auriculas ad carmina sæpe dedisti,

Quorum fictitius lepore est, nec vultibus impar

illarum, quæ jura tibi sacra resolvunt,

Subjice paulisper nostris sermonibus aurem,

Quis decor est, sensus deleri nescius unquam,

Luminibus puris clarissima lumina fundens.

Namque tuum supera feriat si Christus ab arce

Pectus, et in medio figat tibi corde sagittam,

Scjunctim inspicies utrumque oculatus amorem,

Quanto sit Domini stimulus mage dulcis, habebis

Perspectum. Ipse quidem canenti vertice jam sum,

Ac mortis rugosa mihi jam membra propinquant ;

B Atque, et multa, diu vivendo, tristia sensi,

Et rursum jucunda habui permulta, sed illa

Temporis haud longo spatio durantia : verum-

Nondum oculis patuit tam fulgida gloria nostris,

Quanta sit, ad Triadis venerandæ accedere nomen

Sola meum ardentis pectus stimulavit amore

Doctrina, Argolica quam gloria gentis Athenæ

Quæsivere mihi, solisque occasus et ortus :

In qua multum operæ posui dirosque labores

Tempore non parvo subii. Sed et hæc quoque

[Christi

Ante pedes humilem pronamque jacere cogi,

Divino Verbo cedentem, quod sinuosa

Et varia humanæ mentis tegit omnia verba,

Non secus ac reliquos sol igneus occulit ignes.

Ergo, ego quæ dicam (namque id magis utile), cura

Οὐ θέμις, οὐδ' ἐπέοικε Θεοῦ βροδὸν ἐκγεγαυῶτα,  
 Οὐρανόιο Λόγοιο καλῆν καὶ ἄφθιτον εἰκόω,  
 Τῆν νοερῆν, νοερῶν τε ἐπιμόνα, ὀλίκελευθον,  
 Εἰδώλοιο κενεοσιν ὑποκλίνεσθαι ἀθέσμως,  
 55 Εἰναλλων, χθονίων τε καὶ ἡερῶν πεταγῶν,  
 Ὑγῆς σκιθναμένης ἰνδάμασιν οὐτάκνοισι,  
 Παίγμασι σῆς παλάμης, ἰψὲ καὶ σπρὶ καμουσῆς,  
 Ὅν τὸ μὲν ἔστι σέβασμα, τὸ δ' ἤμισυ κατ' ἀγέραστον·  
 Οὐδὲ μὲν οὐρανόιοσι (τὰ μὴ θεοῖ, ἐκ δὲ Θεοῦ  
 60 Κτιστορο; ἐξεγένοντο, καὶ εἰ μὲν κῦδος ἔχουσι),  
 Μήνην τ' ἡελίω τε, καὶ ἄστρασιν ὅρα πόλοιο  
 Κόσμος. Ὅδ' οὐρανόιο φορεῦμενον ἄσπατον εἶδος  
 Κυκλήδον, πολλοῖσι κεκασμένον ἐνδοθι κόσμοιο,

Α Κήρυξ ἀγαλάφρονος ἀναυδοῖσι βήμασι τέχνης,  
 65 Ἡ τόδε πᾶν συνέπηξε, καὶ ἄρμονιῆ συνῆρσεν,  
 Ὑσρα κε θεροκομένοισιν ἀδερῶκα φῶτες ἔλωσι.  
 Καὶ γὰρ τῆς δόμον αἰπὸν ὄρων, δομήτορα λεύσσει,  
 Καὶ ναῦς ναυπηγοῦ διὰγγελοῦ οὐ λαλόουσα·  
 Τύνη δ', ὧ θεοποῖ, νέων πάτερ οὐρανόωνων,  
 70 Ἡδὴ καὶ στυγεροῖσι σεβάσμασι γούνατ' ἔκαμψας,  
 Δαίμοσιν ἀψύχοισι, κακοῦς τ' ἀγαθοῦς τ' ἐκάλεσσα,  
 Οἱ πάντες τελέθουσι κακοῖ, καὶ πλάσματοῦ ἔσθλοῦ  
 Δυσμενέες, φθονεροῖ, φιλοδαίμονες, ἀγριόθυμοι,  
 Σαρκοφαρεῖς, κνίσσῃσι γεγηθότες, θυδέντες,  
 75 Ὅδ' Χριστοῦ, μεγάλιο Θεοῦ Λόγοιο, εἶτε φατῆθ  
 Ἄνδρομοῖσι τύποισιν ἀμῆς Θεοῦ, ὡσὲν ὅπισσω,

Nec fas est, nec decet hominem a Deo procreatum,  
 Cœlestis Verbi egregiam et immortalem imaginem,  
 Intelligentia præditam, rerumque intelligibilibium gnaram, in sublime tendentem,  
 Inanibus simulacris inclinari nefarie  
 55 Piscium, belluarum, et avium quæ secant aera,  
 Materie fluxæ imaginibus vilissimis,  
 Ludicris manus tuæ, rubigine et tinea laborantis,  
 Quorum pars pro numine habetur, pars vero altera jacet in gloria :  
 Sed ne cœlestibus quidem corporibus (nec enim sunt dii, sed Dei  
 60 Rerum conditoris sunt officia, etsi magnam habeant gloriam),  
 Lunæ, soli et stellis, quæ cœli  
 Sunt ornamentum. Illud autem immensum cœli spatium, quod volvitur  
 In orbem, pluribus ornatum interne mundis,  
 Prædicat splendore suo mutis verbis artem,  
 1074-1075 65 Quæ hanc rerum universitatem compegit, et miro concentu colligavit ;  
 Ut visibilibus invisibilia homines intelligant.  
 Etinim amplam quis aspiciens domum, protinus architectum intuetur,  
 Et navis fabricatorem suum annuntiat tacita voce.  
 Tu vero, o pictor deorum, novorumque artifex cœlitum,  
 70 Jam vanis idolis genua flexisti,  
 Dæmonibus inanibus, bonosque ac malos appellas,  
 Quamvis omnes mali sint, et egregii figmenti  
 Instes, invidi, dæmonum amici, crudeles,  
 Carnibus gaudentes et nidore sacrificiorum, lutulenti,  
 75 Quos Christus, magni Dei Verbum, quando apparuit  
 In humana forma, invicti roboris Deus, longe fugavit

56 Ὀυτιδαροῖσι. Schol. ἀσθενέσι, *infirmis*.  
 57 Καμουσῆς. Vat. male καμουσῆς.  
 58 Ἀγέραστον. Schol. ἄτιμον.  
 59 Οὐδὲ μὲν οὐρανόιοσι, etc. *Sed ne cœlestibus quidem corporibus, lunæ, soli, etc. sine crimine homo potest sese prosternere.*  
 63 Κεκασμένον. Ita Vat., Reg. 991 et Coisl. Edit. κεκασμένος.  
 67 Δωμήτορα. Mss. et Coisl. δομήτορα.  
 70 Στυγεροῖσι σεβάσμασι. Coisl. sup. lin. μα-

ταλοῖς εἰδώλοιοι.  
 71 Ἀψύχοισι. \*Vat. ἀψύχοις τε. Ita Paulus I Cor. xii, 2, *idola gentium vocat muta simulacra.*  
 72 Πλάσματοῦ ἔσθλοῦ. *Egregii figmenti, neu pe hominis.*  
 75 Φιλοδαίμονες. Coisl. φιαίμονες. Schol. φο- νηοῖ, *homicidae*. Combelsinus legendum putat φιλο- γύνες, *malliciosi, libidiniosi*, aut φιλοπαῖδες, quod falsis diis couvenit.

## METRICA VERSIO.

Haud decet, haud fas est hominem, qui Numinis B  
 [ingens  
 Est opus, et superi Verbi immortalis imago,  
 Prædita mente, capax superarum gnaraque rerum,  
 Atigrada, idolis sese substernere vanis  
 Horum, quæ tellus habet, et quæ pontus et aer,  
 Materie fluxæ simulacris vilibus, arte  
 Atque manu factis, cuius rubigo laborem  
 Cœuficit, atque illo lineæ pascuntur edaces :  
 Quorum pars summo colitur pro numine, rursum  
 Pars inhonora jacet ; sed nec cœlestibus ipsis  
 (Quæ quamvis insigne habeant decus, haud tamen  
 [ipsa  
 Numina sunt . supero sed tantum a numine facta),  
 Lunæque, et Phæbo, atque astris, quæ nobile cœli  
 Sunt decus : aut ipsi se denique sternere celo,  
 Quod motu nunquam cessante agitur in orbem,

Atque intus variis ornatibus undique fulget,  
 Eximie præco celebris, tacitus licet, artis,  
 Omnia quæ fecit, nexu quoque junxit amico :  
 Ut mortale genus per res, quæ lumine cernit  
 Corporis, hæc capiat quæ sunt figuris visum.  
 Namque etiam quisquis magnas conspexit ædes,  
 Extructorem oculis sibi protinus objicit ille,  
 Autoremque sumum celebrat sine voce carina.  
 Ac tu cœlicolum pater effectorque novorum,  
 Non etiam impuris dubitasti flectere crura  
 Dæmonibus, quos et pravosque bonosque vocasti,  
 Cum mala sit tota illa cohors, infestaque semper  
 Genti hominum, invidiæque atro suffusa veneno,  
 Sævæque, carnis amans, gaudens nidore, lutosa,  
 Quam Christus, cum se mortali in carne, sed ex-  
 [pers  
 Criminis ostendit, supera virtute fugavit,

Διὸν δὴ κρατέοντας ἐπὶ χθόνα· αἵματι σμινῶ  
 Αἵματα λύσον ἄλιτρα, νόου δ' ἀνέδειξε θυγλήν  
 Τὴν κρυπτήν τοπάρουθε, φαινομένην ὄλγοισιν.  
 80 Οὐ μέγα· καὶ γὰρ ἐγὼ, Χριστοῦ λάχος, οὐνομα  
 [σεπτόν  
 Πολλάκι μόνον εἶπον· ὁ δ' ἔγχετο τῆλθε δαίμων  
 Τρόζων, ἀσφαλῶν τε, βοῶν σθένος Ἰψιμέδοντος.  
 Ἦ σταυροῦ μεγάλου χαράγματι μηδὲ μένοντι  
 Ἥέρα μέσον ἔγραφα, τύπος δ' ἔστις τρόπαιον,  
 85 Ὡς τοπάρου Μωσῆος ἀγαλλῆος ἐν παλάμῃσιν.  
 Ἥθειλον ἡερίης σκοπῆς καθύπερθεν ἀερθεῖς,  
 Βρονταῖον πάντεσσιν ἐπιχθονίοισιν ἄσαι·  
 Ἄνθρωποι θνητοί, καὶ τέκτονες οὐδὲν ἔδονω,  
 Μέχρι τίνος ψεύσῃσι καὶ ἡματιοῖσιν ὀνειρῶς

A 90 Παιζόμενοι, παιζόντες, ἐπὶ χθονὶ μὲν ἀλάγησε·  
 Λάτριες εἰδῶλον κενεόφρονες, οἱ παθεῖσαι  
 Ἄλιτρα τοῖς μήσαθε θεοῖς στήσασθαι ἄλιτροῖς,  
 Ψεύστας, ἀνδροφόνους, σκολιούς, ἐπιθήτορας ἀνδρῶν.  
 95 Ἄθρει δὴ πρόριστον δὲ ἔπλετο μαργουήσῃ,  
 Ταῦρος, κύκνος, χρυσεῖς, ἔφρις, πόσις, ἀρετος, ἅπαντα  
 Ὅσα μιν ὠκύς ἄνωγεν ἔρωι, κειρῶς τ' ἀλαπαδῶς,  
 Ὡς αὐτοῖ γ' ἐνέπουσι θεῶν πλαστῆρας ἀκιδῶν.  
 Οὐκ οἶον, παθῶν δὲ καὶ αὐτῶν ἐρὰ σέβασθε,  
 100 Ἄλλους δ' αὖτ' ἄλλοισι κακοῖς ἐπι κάρτος ἔχον-  
 [τας·  
 Ὡς μὴ μόνον ἔτιτον ἅπαν καχόν, ἀλλὰ καὶ ἐσθλόν  
 Ἔμμεναι, ὡς βὰ θεῶν κεχαρισμένον, ὃς τίδ' ἔστις.

Cum diu in terra sceptrum tenuissent; sanguine sacro  
 Sanguinem sustulit infandum, ac cordis ostendit sacrificium,  
 Occultum antea et cognitum perpaucis.  
 80 Nec mirum: nam et ego, pars Christi, nomen venerandum  
 Sæpe cum solum pronuntiavi, procul effugit dæmon  
 Stridens, gemens, clamans virtutem Omnipotentis:  
 Sæpe etiam magnæ crucis signum, nequidem in tabula,  
 Sed per medium ærem descripsi, et sola figura crexit trophæum,  
 85 Ut olim illustris Moysis manibus (contigit in formam crucis compositis).  
 Vellem in sublimi specula collocatus,  
 Hæc omnibus hominibus verba intonare:  
 Homines mortales, et fabricatores eorum qui nihil sunt,  
 Quousque tandem falsis et diurnis somniis  
 90 Decepti et decipientes, in terra temere errabitis?  
 Stulti idolorum cultores, qui vitiiis  
 Subsidium hoc vestris excogitastis, deos statuendo flagitiosos,  
 Mendaces, homicidas, perversos, perjuros,  
 Raptores, cinædos, adulteros, pædicones.  
 95 Perspice quot formas induerit illorum princeps, ut libidini serviret:  
 Fit taurus, olor, aurum, serpens, maritus, ursus, omnia  
 Quæcumque illi celer jusserit amor, et puer infirmus,  
 Ut ipsi dicitant deorum fictores imbecillium.  
 Neque hoc solum, sed etiam vitiiis ipsis sacra instituitis,  
 100 Deoque colitis alios alii vitiiis principatum habentes:  
 1076-1077 Sicque non tantum impunitum quodlibet scelus, sed etiam laudabile  
 Habetur, utpote gratum Deo, qui scelus illud coluit.

78 Αἵματα. Intelligit sanguinem victimarum quas  
 impij homines dæmonis immolabant.  
 82 Τρόζων. Coisl. τρῶζων. Ibid. Ἰψιμέδοντος.  
 Schol. δῶκοντος.  
 85 Σταυροῦ. Pius crucis signandæ ritus contra  
 Calvinum verbis significantioribus adstrui non  
 potuit. Mox μηδὲ μένοντι. Schol. οὐδὲ φαινομένου.  
 86 Ἥερίης. Hic versus cum aliis quinque legi-  
 tur supra, lib. 2, sect. 1, carm. xxxii, vers. 9, etc.

90 Ἀλάγησε. Edit. male ἀγάγησε.  
 92 Ἄλιτρα. Schol. βοθήματα.  
 95 Ἀνδροφόνους. Coisl. κενεόφρονους. Vide etiam  
 supra, lib. 1, sect. 2, carm. ii, vers. 495, etc.  
 96 Πόσις. Schol. ἀνήρ.  
 99 Παθῶν τε καὶ αὐτῶν. Schol. ἀλλὰ καὶ πα-  
 θῶν ἡμῶν ἐρὰ ποιήσαντες ἀεθεσε.  
 102 Κεχαρισμένον. Edit. κευρισμένον.

## METRICA VERSIO.

Tempore cum longo sceptrum tenuisset in orbe:  
 Sanguineque ostendit mentis venerabile sacrum,  
 Solvit, et ostendit mentis venerabile sacrum,  
 Tectum ante, et pauci omnino quod cernere pos-  
 [sent.  
 Nec mirum: namque ipse etiam, sors inclyta  
 [Christi,  
 Prolato ipsis vel solo nomine sæpe,  
 Dæmones eieci, stridentes atque gementes,  
 Clamantesque Dei robur dominantis olympo:  
 Aera vel medium signo crucis ipse notavi,  
 Illustremque tulit typus hic ex hoste triumphum,  
 Mosis ut in manibus sacra pro gente precantis.  
 Quis det ut excelsam in speculam subvectus, ad  
 [omnes  
 Terrena de gente satos possim ista tonare?  
 Mortales homines, horum auctoresque fabrique,  
 Quæ nil sunt, semper in insomnia falsa sequentes,  
 Lusique his, ac ludentes, errabitis ima  
 In terra, mente haud sana simulacra colentes?

B Nam vitiiis favor ut vestris accederet, atque  
 Promptius auxilium, divos finixistis iniquos,  
 Mendaces, cædis constrictos crimine, vafros,  
 Falsum jurantes, raptores, androgynosque,  
 Jura resolventes thalami, raliæque nefanda  
 Miscentes sese pueris, generique virili.  
 Cerne mihi quotnam formas, qui primus eorum est,  
 Induat, ardeat Veneris dum carpitur igni?  
 Nunc taurus, nunc albus olor, nunc cæruleus anguis,  
 Nunc aurum, ursusve efficitur, nunc denique quid-  
 [quid  
 Vult amor, infirmusque puer; sic dicitis ipsi,  
 Imbecilla juvat quos fingere numina dextra.  
 Nec solum id, sed quod pejus graviusque putan-  
 [dum est,  
 Ipsa quoque infanda sacratis crimina noxa,  
 Atque aliis alium vitiiis qui præsit habetis:  
 Scilicet ut crimen non tantum vindicæ poena  
 Sit vacuum, sed et obtineat laudemque decusque,  
 Ut gratum acceptumque deo, cultumque ab eodem.

Σκέπτεό μοι στρατὸν ἄλλον ἀγακλειτῶν ἐπικούρων,  
 Ἰθυφάλους, κερδέντας, ἀναύχενας, ἡμιδράκοντας,  
 105 Θήρας, θηρομυγέας τε, γελόλιον εἶδος ἔχοντας.  
 Τοίους παῖδας ἴθωεν, ἔπει καὶ τοῖα σέβουσι·  
 Τοιοὶ καὶ τελείων ἀργήγρονες οἷσι φίλοισι·  
 Τοίων κἀντιτύχων, ἐπὴν καὶ τις ἐπιθρὸς ἔχηται,  
 Ἐς κείνοι σφετέρων ἀργήγρονες εἰσι κακοίων.  
 110 Ἄλλὰ τί μοι τὰ ἔκαστα διακρίθων ἔξαγορεύειν,  
 Γνώσσης εἰς ἱερῆς ἀμαρτέματα τοῖα γένοιτι;  
 Ἐν δ' ἐν πάσι μέγιστον· ἀτὰρ λόγον ἦλος ἐρεῖδαι.  
 Ἥμεῖς μὲν μεγάλαρα βίβλους, θεοὶς θ' ὑποφύγαις,  
 Καὶ πύματον Χριστοῦ διέκτορος ἡγαθέοισι,  
 115 Πνεύματι ἀιγλήνῃτι χαρασσομένοισι νόημα,

A Καὶ κραδαῖς καθαρῆσι θεὸν μέγαν εἰσορωσῖν  
 (Ἡ μόνῃ θεότητος ἀειδὸς ἐστὶ λαβέσθαι),  
 Ἰθρίες οὐρανίων, θεολαμπέας, ὤψι θόνοντας,  
 Ὅσων ἐφημερῆσαι θεοῦ βατὸν ἐνθάδ' εἴουσιν.  
 120 Οὐ γὰρ βρηθῖδως νεφέλης διαδέρκεται ὄμμα  
 Καὶ λαν εὐγλήνοιο· τὸ ἐξ πλεόν, ὅσατον ἡμῖν.  
 Μισθὸς γὰρ τε πόθοιο, πόθοιο τέλος ἀντιβολήσαι.  
 Ὑμῖν δ' εἰ μὲν ἔσαιν ἐπαισχέτας, ὅσων ἔσαι,  
 Μύθοις ὁματέρησαι, σεβάσμασι τ' οὐλομένοισι  
 125 Τρισμάκαρες θνητοὶ καὶ τετρατάξι, οἱ βα κακοῖσιν  
 Ὅσατε τι σύμφορον εἶσι, νόμον θ' ὑπὸ τῶν ἔθηκων.  
 Οἷους γὰρ βρωμοῖσιν, εὐπλεκέσαι τ' ἐν ὕμνοισι  
 Τίετε πανθῆμοισιν, ἀγακλειταῖς θ' ἱκατόμβαις,

Perpente mihi aliam aciem præclarorum defensorum,  
 Ithyphalos, cornutos, sine collo, media parte corporis dracones,  
 105 Feras, ex variis feris mistos, ridiculam habentes formam.  
 Tales habeant filios, qui talia colunt numina:  
 Tales suis sint auxiliatores amicis:  
 Tales etiam et ipsi sortiantur defensores, si quis hostis supervenerit,  
 Quemadmodum illi dii propriis ipsorum auxiliatores sunt vitæ.

110 Sed quid mihi hæc singula singillatim recensere,  
 Et sacrò ex ore tantas spurcitas effundere?  
 Unum autem in omnibus maximum est. Verba mea clavus fulciat.  
 Nos quidem sacrosanctis Libris, divinisque prophetis,  
 Ac postremo Christi internuntii oraculis,  
 115 Per Spiritus sancti splendorem insculptis in mente,  
 Et puris cordibus magnum Deum videntibus  
 (Qua sola ratione deitatem invisibilem fas est apprehendere).  
 Nos, inquam, rerum celestium periti, divinitus conlustrati, ad superna contendimus,  
 Quantum fas est hominibus in hac mortali vita versantibus Deum agnoscere.  
 120 Non enim facile nubem penetrat oculus hominis  
 Quamlibet acutum cernentis. Uberior autem postea erit nobis cognitio.  
 Merces enim desiderii est metam desiderii consequi.  
 Vobis autem, siquidem dii sunt tam pudendi, quam sunt  
 Sermonibus vestris, cultuque flagitioso,  
 125 Ter quaterque beati homines, qui nec malis  
 Ullo modo assentiuntur, sed legem, qua puniantur, statuerunt.  
 Quales enim aris concinnisque hymnis  
 Frequentibus colitis et famosis hecatombis,

104 Ἰθυφάλους. Hæc explicare pudor non sinit.  
 Ibid. κερδέντας. Pana forsân intelligit qui cornutus  
 ab antiquis pingebatur. Vide Clement. Parænet. ad  
 Ἀθηνείους.  
 108 Ἐπὴν καὶ τις. Ita Coisl. Male edit. ἐπὴν  
 κεν.

111 Ἀμαρτέματα. Vat. ἀμαρτέματα.  
 112 Ἐνὶ πάσι. Schol. ἐπὶ. Ibid. λόγον ἦλος  
 ἐρεῖδαι. Sic Coisl. Edit. λόγος. Combelsius legit  
 λόγον ἦλος ἐρεῖσαι, idque putat proverbum, quod  
 Gregorio familiare. Schol. ὁ σταυρὸς ὁδηγοῖν, crux

verba mea dirigat. Billius videtur legisse λόγος  
 et intellexisse Verbum, cum sic vertit soluta ora-  
 tione: *Modo Verbum orationem meam clavi instar  
 fulciat.*

125 Ἐπαισχέτας. Ita Vat. Edit. ἐπαισχέτας. Schol.  
 ἐπανεπίστοι, εἰ μὲν ἐπικρατοῦσιν οἱ περὶ θεῶν  
 μῦθοι. Turpes, si veri sunt qui de diis feruntur ser-  
 mones.

128 Ἀγακλειταῖς. Schol. μεγάλας θυσίας, ma-  
 gnis sacrificiis.

## METRICA VERSIO.

Prodest ante oculos tibi nunc exercitus alter,  
 Claræ suppetiæ, cornuti, semidracones,  
 Ithyphali obsceni, colli exsortesque, feræque,  
 Equæ feris misti varitis, ridenda gerentes  
 Ora. Quid hic dicam? Sua pignora talia cernant,  
 Talia quandoquidem stulte venerantur: amicis  
 Tale ferant ipsi auxilium, captiantque vicissim,  
 Arma infesta animosque gerens cum venerit hostis,  
 Ad mala quale ferunt ipsis sua nomina robur.

Singula sed quid ego nunc prosequor, atque  
 Spurcitas tantas ex ore effundere pergo?  
 Unum autem cuncta exsuperat: clavus mea dicta  
 Fulcit. Nos etenim per dia volumina, perque  
 Divinos vates, per Christi denique sanctos  
 Discipulos, meæram qui sacro flamine gestant

B Exculpant, Dominum purgato corde videntes  
 (Quæ summi est ratio capiendi Numinis una),  
 Notitiam rerum superarum luminis haustu  
 Traximus ætheri, ad superas et tendimus arces,  
 Terrigenis quantum hic alto Dominantis olympo  
 Est data cognitio. Nos nubem cernere nanque  
 Difficile est, oculus quantumvis cernat acutum.  
 Quod superest, manet innocuas post funera mentes,  
 Votorum merces etenim est pia carpere vota.  
 At si vobis sunt tam turpia numina, quam sunt  
 Turpes sermones, quam sunt cultusque nefandi,  
 Felices homines ac terque quaterque beatos,  
 Qui pravis assensum haud dant turbaque nocenti,  
 Sed merita plectunt commissa piacula pœna.  
 Nam quales aris, hymnisque frequentibus atque  
 Concinnis ipsi colitis, clarisque hecatombis,



Πολλὰ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔθελον ἀμετροβόλις κοράκεσσιν.

150 Εἰ δ', ὡς βασιλόλοισιν ἐφύλαξεν ἡμετέροισιν  
(Εἰσὶ γὰρ, εἰσὶ καὶ ὄρνι ὑποφραστῆρες αἰδοῦς),  
Ταῦτα μὲν ἔστιν ἄισμα κενόν, καὶ θερμὸς ἀοιδῆς  
Τερπνῆς, μιγνυμένον μέτρον σὺν παίστορι μῦθῳ,  
Αὐτοῖς δ' αὖ νόος ἔστιν ὑπερφύλαξ εἰδὲ μάχῳ  
155 Σαμνότερος, πινυτοῖσιν ὀρέμενος, ἀμφιπερὶ  
[πος.  
Ἐρμῆς διγλυφός, εἰς πρόσω τὸ μὲν, ἄλλο δ' ὀπίσθην,  
Ἄδρει κἀνάθε μοι λόγον ἄτροπον, ὥσπερ ὄλω·  
Ἔστι καὶ ἡμετέροισι διπλοῦς λόγος, ἔνδοθι σεντοῦ  
Πενύματος, ὅς δ' ἄρ' ὑπερθε, χαράγματος ἡγαθῆιο  
140 Ἄμρω, ὁ μὲν παύροισιν, ὁ δὲ πλεονέσει θεγῆς.

A Ofoimai, ὡς κεν ἔχωσι σοφοὶ πλέον, ἢ λαβόντες  
Μόχθῳ κατέχωσι. Τὸ δ' οὐ σχεδόν, ὅτι τάχιστον.  
Ἄλλ' ἔμπης μύθοισιν ἔμοις καὶ σῶμα φαεινόν,  
Ψυχὴν ἀμφί: ἔχον θεοειδέα διπλόν εἶμα,  
145 Πορφύρεον, μαλακῶ διακεφανὲς ἀργυρέοιο,  
Αἴσχος δ' οὐδὲν ἔπεισιν, ὁμοῖον θεῶν ἀμφικαλύπτει.  
Αἰδέομαι θεότητος ἔχον ἱστορα μῦθον.  
Τίς Σκύλλης σκοπεῖλος σε διακλύουσα καλεῖται  
Σπαύδειν εἰς Ἰθάκην, μὴ πως πάρος ἐνθάδ' ἔλθῃ;  
150 Τίς δ' ὄλοθ' σε Χάρυδιν ἀπηνέα; τίς δ' ἐπὶ  
[πηγῆν  
Τῆς καθαρῆς θεότητος, ἐν ἰλῶτ ἐθθύνοντα;  
Τίς πρόσθ' ἐπέδησε, τὸ δ' ἔκφυγεν ἀγλαῶν ὕδρω.

Sæpe tales longævus escam præbuerunt corvis.

150 Si autem, ut theologis placet vestris

(Sunt enim etiam apud vos sacrorum interpretes canticorum),

Hæc quidem sunt inanis cantilena, et lex musicæ

Suavis, juncto carmine cum jocosa fabula,

Ipsis vero subest latens sub specie meretricia verborum sensus

155 Honestior, prudentibus viris conspicuus, bifrons,

Velut Hermes cum duplici vultu pictus, alio a fronte, alio a tergo,

Vide et hic ineluctabile veritatis argumentum, ut arbitror;

1078-1079 Est etiam apud nos duplex sensus divinæ Scripturæ, unus internus

Et spiritalis, alter vero externus; structuræ admirabilis

140 Uterque est sensus: ille quidem a paucis, iste vero a pluribus percipitur.

Id ita esse arbitror, ut sapientes cæteris aliquid amplius habeant, aut accipientes

Cum labore, caute retineant. Non enim studiose retinetur id quod cito comparatur.

Verum sermonibus nostris suum etiam est corpus splendidum,

Animam circumdans divinam quasi duplici veste,

145 Purpurea, molli pellucida argento (splendore);

Turpe autem nullatenus est velum, quod mihi Deum contegit.

Me sane puderet, ad deitatis cognitionem, duceum habere fabulam.

Ut properes ad Ithacam, cum periculum sit ne antea pereas, quam illic perveneris!

150 Quis te cogit perniciosam et immitem Charydinem trajicere? quis tibi ad fontem

Purissimæ divinitatis properanti suadet cæno immorari?

Luto ante hæreticis, et effugiet te limpida aqua.

129 Δειπνον. Schol. δεῖπνον λαυτοῦς. Id est, extre-  
mo supplicio affecerunt. Sensus est: Quanta  
absurditas, adulteros et impios, ut Jovem, Iures  
et Mercurium, etc., pro diis colere! Cum in opti-  
ma republica hujusmodi criminalibus constructi extre-  
mo supplicio plectantur.

131 Ὑποφραστῆρες. Schol. ψῆδς ποιηταί.

134 Ὑπερφύλαξ. Coisl. ὄφρημένος.

137 Λόγον ἄτροπον. Ratio quæ subverti nequit.

140 Ἄμρω. Uterque sensus, tam spiritalis et in-  
ternus quam externus, admirabilis est structuræ.

141 Ἄς κεν. Ita Vat. Edit ὅς κεν.

142 Τάχιστον. Vat. τάχιστα.

143 Σωμα. Vat. ὄμμα.

144 Διπλόν εἶμα. Schol. καθάπερ διπλόν ἐμά-  
τιον, φαινόμενον διὰ μαλακῶ καὶ λαμπεροῦ τοῦ ἐνδύ-  
ματος.

146 Αἴσχος. Schol. αἰσχρὴν δὲ οὐδέμια πρόσ-  
σει τοῦ λόγου τοῦ σώματος, ὁ τὸν θεὸν περικα-  
λύπτει.

147 Ἱστορα μῦθον. Schol. ἡγήμονα ἔχειν ψεύ-  
δος, ductorem habere mendacium.

149 Μή πως. Schol. μὴ πως διαφθαρῆς πρὶν τὴν  
Ἰθάκην καταλαβεῖν. Ne pereas priusquam ad Itha-  
cam pervenias.

152 Ἐπέδησε. Sic Coisl. Edit. ἀπέδησε. Schol.  
πρῶτον κατέσω.

## METRICA VERSIO.

Tales sæpe epulum corvis prædamque dedere.

Sin ut theologis vestris placet (ei quoque vobis

Sunt etenim exponant sacre qui sensa comœnæ),

Ista quidem nil sunt aliud, nisi cantus inanis,

Lexque modi dulcis, fabellæ carmine misto,

Atque subest formæ pulentei sensus honestus

(Quem spectent qui mentem valent), vultu velut Her-  
[mes

Aucipiti pictus, cornens a fronte retroque.

Hic quoque, quod nequeat subverti, conspice dictum.

Namque etiam in nostris gemina est sententia Libris.

Hanc literæ externus cortex, dat spiritus illam:

Conspicua hæc paucis, multis spectabilis illa:

Scilicet ut sophia clari majora reportant

Commoda, quam reliqui, vel quod sudore parant,

B Majoræ id studio servant. Nam spernere quisque

Id solet, exiguo quod colligit ipse labore.

Attamen in nostris et splendida littera verbis,

Et divina itidem mens est, geminataque vestis,

Purpurea, argento pellucens undique molli:

Turpe nec est quicquam, mihi quod Dioniumque,  
[Deumque

Contegat. Ipse etenim suffunderet ora pudore,

Fabula si ferret deitatis ficta medalam.

Quis te adigit Scyllæ scopulos tranare? Charydinem

Quis te adigit crudelē, Ithacæ dum tendis ad oras?

Ante etenim fortasse furens te oppresserit æquor.

Quis jubet in putri gressum te figere cæno,

Dum liquidam anguste properas deitatis ad undam?

Ante luto hæreticis miser, ac te limpida lympha

Φράζεό μοι καὶ τοῦτον ἐπίφρονα μῦθον ἄριστον·  
Οἱ πλείους κακίους, καὶ ἤγητῆρος ἀνευθεν  
155 Πρόφρονες εἰς κακίην. Τυτθὸν δ' ἐπὶ λῶν ἰδέυει.  
Σχεῖν ῥόον, ἔργον ἔμοιγε τὸ δ' ἔς πρανὸς, ὡς μάλ'  
[ἐλαφρόν.]

Εἰ δὲ θεοὺς στήσας ἀτασθαλίης μετέοντας,  
Πρὶν μῦθου ὀνομαροῦ λύσαι ζῶπον ἔμπερον μῦθῳ,  
Μυθολατρὴν διέπρασας ἐπισπόμενον φαέεσσιν.  
160 Ἄλλὰ τί μοι πλείων; οὐδέ μοι λόγον αὐτὸν ἔλυον  
Ἄμφιβετον, πινυτὸς περ ἔδον καὶ ἄλλον ἐλέγγειν.  
Εἰ μῦθοι τὰδ' ἔσιν, ἰδρύματα βίβων ἔραζε.  
Τίς χάρις, αἰσχος ἄπιστον εὐδὲ κτεάεσσιν γεραῖρειν,  
Ἵν' ἐθὲν γενετήρα, βίου θ' ἤγητορ' ἀτίθειν;

A 165 Εἰ μὴ μῦθος, ἔβλεπα τοὺς φαέεσσιν καλύπτρην,  
Ἀζόμενος πολίτην ὀμοίᾳ μυθολογεύειν,  
Τερπομένης κύλιξι φιλίας, καὶ νυξὶν ἄπνοιος.  
Ταῦτα μὲν ἐξ ὀνοστοῦ πῶς βυθὸν, ὥσπερ δὲ καὶ  
Μοῖρῃ πλειοτέρῃ. Χριστὸς γὰρ ἅπαντα κατέσχευ  
170 Ἐκ περάτων ἐπὶ πείραθ' ἑλξ παλάμῃν ἀγείρας,  
Ἄς ποτ' ἐπὶ καταροτο μαγακίους ἐξηπέτασεν.  
Εἰ δ' οὐ καὶ διὰ μητρὸς ἐμολ θεὸς ἔλυθεν ἀγνῆς,  
Παρθενικῆς, ἀδέτοιο, νόμοις καινοῖσι γενέθλιον,  
Καὶ θάνα, καὶ νεκρέουσι μίγη, καὶ ἀνέθραμεν αἰσθῆς,  
175 Ἵρα φέρων παθέουσι ἔμοιξ, ὃν βίβων ἄμαρτάς,  
Τοῦτό σοι ἔστιν ἄσκαμον, ἐπεὶ καθαροῖσι θεοῖσιν,  
Ἐκ καθαρῶν γεγαῶσι δίδως σέβας, ὧ φιλόκοσμε,

Perpente mihi et hoc sapientissimum atque optimum verbum :

Maxima pars hominum prava est, et absque duce

155 Prona in vitium. Pauci autem ad virtutem tendunt.

Sistere fluminis cursum, res certe difficilis : in pronam autem ferri, perfacile est.

Itaque si divos statuas, qui sceleris sint principes,

Priusquam obscuræ fabulæ caliginem solveris prudenti sermone,

Fabulæ cultorem perdes verborum superficiei deceptum.

160 Sed quid mihi pluribus opus est? Hoc te ipse mihi extrica argumento,

Quo te circumligatum premo, quamvis solers sis ad alium arguendum.

Si fabulæ hæc sunt, statuas deorum tuorum projice in terram.

Quid te juvat turpitudinem, quæ a fide abhorret, tuis opibus honorare,

Tuum vero Deum, patrem et vitæ auctorem aspernari?

165 Si fabula tibi non sunt dii tui, obducito oculis tuis velum,

Erubescens fabulas comminisci, perinde ac vetulæ,

Quæ delectantur poculis noctibusque insomnibus.

Hæc quidem ad maris vadum habantur, ut jam perit

Pars maxima. Christus enim omnia occupavit,

170 Ab orbis finibus ad usque fines terræ colligans suis manibus,

Quos quondam in cruce gloriosa expandit.

Sin autem, quia et mihi Deus prodiit e casta matre

1080-1081 Virgine, innupta, nova et inaudita lege generationis,

Et mortuus, et spoutis junctus est, et rursus rediit ad vitam,

175 Ut maderetur mihi vitium laboranti, quem prostraverat peccatum :

Si hoc tibi videtur inhonestum, utpote qui purus deos

Ex puris procreatos colis, o vir amans decoris

155 Ἐπίφρονα. Schol. σοφώτατον λόγον, ὧ ἀρι-  
στε.

154 Οἱ πλείους κακίους. Schol. 991, πλείους  
τῶν ἀνθρώπων κακοί.

159 Διέπρασας. Schol. ἀπίστεως τοὺς φαυνομένους  
ἐξαπατούμενον.

161 Ἄμφιβετον. Vat. ἀμφίβεταν. Edit. ἀμφὶ ἐκ  
τόν.

165 Χάρις. Schol. ἔξοχή.

164 Ὅρ. Forte σόν.

165 Εἰ μὴ μῦθος, ἔβλεπα τοὺς. Ita Schol. εἰ μὴ  
μῦθος σοι τὰ σεβάσματα, ἐπιτίθει καλύπτραν σοῖς

ὀφθαλμοῖς. Edit. pessime ἐβλέπετα οἷς.

170 Ἐκ περάτων ἐπὶ πείραθ' ἑλξ. Ita Coisl. In  
editis deest ἐπὶ πείραθ'.

175 Ἀδέτοιο. Schol. ἀνάνθρου. Μοχ καινοῖσι.  
Schol. παραδόξως.

175 Ἵρα φέρων. Opem ferens.

177 Ὁ φιλόκοσμος. O vir amans decoris. Irridet  
Gregorius falsorum deorum cultorem. — Billius  
shemer, etc., junxit cum verbis sequentibus, Be-  
nedictini autem cum præcedentibus. Attendat lector  
et iudicet, quanquam ego libentius Billio assensum  
præberem. CAILLAV.

#### METRICA VERSIO.

Diffingiet. Quin tu perpendas hoc quoque dictum :  
Maxima pars hominum prava est, ac vel duce nullo,  
Labilis in vitium : rara est quæ transeat recto  
Incedat, teneatque viam quæ ducit ad astra.  
Difficile est amnis rapidos compescere cursus :  
At contra facilis per pronam volvitur idem.  
Quod si tu divos statuas, si numina fingas,  
Quæ vitio et sceleris præsent, prius ipse necaris  
Mytholatram, sequitur dum lucida promptaque

[sensa,  
Prudenti quam tu teobras sermone fugaris,  
Fabula quis legitur. Sed enim quid pluribus uti  
Nunc opus est verbis? Sic tecum disputo, vita,  
Si potes, hos laqueos te constringentes utrinque  
Sermonis, licet ingenii tibi tanta facultas  
Suppetat, ut possis aliena refellere dicta.  
Si divum statuas nil sunt, nisi fabula mendax,  
Has prosterne solo. Quid opus expendere magnas

B Attinet, ut labem, quam nemo credat, honores,  
Contempnasque Deum vitæ fontemque ducentem?  
Sin nihil est ficti, quod, quæ sunt lucida, vales,  
Quin vetulis vercare eadem confingere, gaudent  
Istæ cyathis, et amant insomnes ducere noctes?  
Quæ quidem ponto pereant demersa profundo?  
Parte velut magna jam disperiere. Suis nam  
Christus ad extremos fines a finibus oribus  
Omnia collegit manibus, conjuncta tenetque,  
In cruce quæ pendens et dira morte tendit.  
Sin tu, quod Christus per castæ membra puellæ  
Venerit, ingnarque viri thalamiq; jugalis,  
Ortus more novo, et morti concesserit atræ,  
Ac superas rursus sese revocavit ad oras,  
Ut mea curaret sic vulnera, quem fera noxa  
Stravit bumi, turpe hoc censes (nam numina  
Puris orta colis, vir cultor amansque decori),

Ἐήμερον, οὐτι πάροιβεν, ἐμῶν μύθων ἐπάκουσον,  
 Ὅς μοι Χριστὸς ἐπευσεν, ἐμὸς θεὸς ἐμπεδύμυθος.  
 180 Ἔστι μὲν οὐκ ὀλίγοιαι καὶ ὁς λόγος, ὡς ἀπὸ  
 [καλῶν  
 Παρθενικῶν βλάστης θεὸς βροτῶς, ὃν συνέπηξε  
 Πνεῦμα θεοῦ μεγάλου, ναῖψ ναῖν ἀγνὸν ἐγείρων.  
 Μήτηρ γὰρ Χριστοῦ ναὸς, Χριστὸς δὲ λόγιος.  
 Ὅς γὰρ θέσμιον ἦεν, ἐπεί φῶτον οὐλόμυθος ὄθηρ  
 185 Ἡμετέρην ἐπέταξε παραϊσθίης ὑπὸ πικρῆς,  
 Θεωτέριου βροτοῦ φυῆ κακίην ἀκέασθαί,  
 Καὶ στήσαι κράτος αἰνὸν ἀβεσμοτάτου δράκοντος.  
 Τούνεκα νηδὴν ἀμειψε, τὸ δ' ἤμιοι τις γενέθλης  
 Ἡμετέρης, τὸ δ' εἰπεν, ὃ μιν τέκε παρθένος ἀμήης.

A 190 Αὐτὰρ ἐπεὶ μιν ἐπηξε, καὶ ἐν σπλάγγουσι θέωσον,  
 Ἐκ δ' ἄγαγε προφύωθε τελεομένοιο χρόνου·  
 Τῆμος σάρκα παχέϊαν ἐπέσαστο, πῆσσε δὲ νηὸν  
 Ἐκ καθαρῆς θεότητος, ἀναξ λόγος. Ἀμφότερον δὲ,  
 Εἰς θεὸς ἦεν ἐμοικε. Τὸ γὰρ φησὶν ὧχ' ὑπέβηεν  
 195 Ἀθανάτω πῆσαντι. Θάνατον δ' ἐθέλων, ὀλίγον τι  
 Τύμβῳ παρθένου πλεκτὸν δέμας, ὡς κεν ἀναστὰς  
 Ἐκ νεκίων παλινροσος, ἀναστήσειε θανόντας,  
 Ἐλκων οἷα μάγγησσα ἴλιος τόνδοντα σίθηρον.  
 Πῆσι γὰρ ἀνδρομοίσιον ἔλον μ' ἀνεβέβατο Χριστὸς,  
 200 Σάρκα λαβὼν, πόων, εἶδος, ὕβριν, τάφον, εὐχως,  
 [ἐγερσιν.  
 Τῶς μὲν δ' ἡμετέριου λόγου σχεδὸν ἀσχητὸν ὀμμήν,

Hodie, quamvis antea non fueris, excipe verba mea  
 Quæ mihi Christus inspiravit, Deus meus nescius fallere.  
 180 Versatur in ore non paucorum hic sermo, scilicet e sinu  
 Virginis ortum esse Deum hominem, quem coagmentavit  
 Spiritus magni Dei, templo templum sanctum extruens.  
 Mater enim Christi templum, Christus autem Verbi.  
 Sic enim constitutum erat, quoniam nostram pestifer serpens  
 185 Naturam tenebat sub iniqua transgressione,  
 Divinioris hominis natura, vitio medelam afferre,  
 Et vincere grave imperium infandissimi draconis.  
 Quam ob rem sinum virginis subiit, dimidiamque honoravit generationis  
 Nostræ partem, alteram reliquit, quatenus hunc peperit virgo intacta.  
 190 Postquam autem illum condidit, et in visceribus deitate implevit,  
 Eduxit in lucem, peracto tempore (quo in utero gestandus erat),  
 Tunc crassam carnem induit, et implevit templum  
 Pura divinitate, rex Verbum. Utraque autem natura  
 Unus erit mihi Deus. Mortalis enim natura statim subdita est  
 195 Immortali implenti. Porro mortuus est volens, ad breve aliquod tempus  
 Tumulo commendans corpus sibi innexum, ut exurgens  
 Ex mortuis redivivus, ad vitam revocaret mortuos,  
 Trabens illos, ut magnes lapis validissimum ferrum.  
 Nam cum omnibus, quæ sunt hominis, totum me assumpsit Christus,  
 200 Carnem assumens, partum, formam, contumeliam, sepulcrum, gloriam, resurrectionem.  
 Sic orationis vestræ edrenatum impetum coerceo,

179 Ἐμπεδύμυθος. Schol. ἀληθινός. Ille credit  
 Billii versio, et sequitur Federicus Morellus.  
 181 Θεὸς βροτῶς. Ita Schol. Reg. 991, et quidem  
 recte, neque necesse est cum Morello supplere,  
 γιός, Ναισικὸς Dei.  
 187 Στήσαι. Ita Coisl. Edit. ἴσαι.  
 188 Ἀμειψε. Schol. ἀπῆθε.  
 189 Ὅ. Id est καὶ δ. Quatenus eum virgo innupta  
 peperit. Quod autem ait dimidiam generationis nos-  
 træ partem, alia relicta, honoratam fuisse, signi-  
 ficat in Christi humanitatis procreatione nullam  
 hominis operam intercessisse, et eum, salva matris

integritate, modo inaudito natum fuisse. Morellus  
 haud recte, dimidia sobolis mortalis parte relicta,  
 etc., ac veluti de ipsa substantia hæc dixisset Gre-  
 gorius.  
 190 Θεώσω. Deitate replevit, deificavit: nimirum  
 Verbum ipsum se in matris sinu deitate implevit,  
 se ipso humanitatem imbut.  
 195 Ἀμφότερον. Reg. 991, ἀμφότερα.  
 194 ὧχ'. Ita Coisl., et sup. lin. ταχῶς. Mss.  
 ὧχα. Edit. male οὔχ.  
 198 Τόνδοντα. Coisl. στονδοντα.  
 201 Τῶς. Schol. οὔτως.

## METRICA VERSIO.

Non prius auditos sermones excipe nostros,  
 Quos mihi spiravit, qui nescit fallere, Christus.  
 Credibile est multis visum, productus ut hic sit  
 Virginis et sinibus natumque Dei atque homo verus;  
 Sancta Dei templo quem alti compergit aura,  
 Extracto templo insigni castoque decore.  
 Mater enim Christi templum, Christus quoque Verbi  
 [est.  
 Namque ratum fuit, insectans fera bellus postquam  
 Humanum ingenium excessu pervertit iuquo,  
 Divini orta hominis natura atque indole recta  
 Crescenti vultu presentem adhibere medelam,  
 Vincere et injusti vires virusque draconis.  
 Propterea subiit casti penetralia ventris  
 Dimidia et sobolis mortalis parte relicta,  
 Dimidium proles nostræ decoravit honore,  
 Quatenus hunc peperit castissima virgo parensque.  
 Spiritus at sanctus construxit corporis artus,

B Visceraque implevit divino numine pura,  
 Et mox editit in lucem mensuræ orbe peracto.  
 Tum natus solidæ gestavit pondera carnis:  
 Et Verbum regnans pura deitate replevit  
 Augustum templum. Mihi sed Deus unus utrumque  
 [est.  
 Nam mortalis homo non cessit Numinis auctu  
 Æterni, subitique volens atrociam mortis  
 Spicula, mandavitque arcto sua membra sepulcro.  
 Ut tres post lucis devicta morte resurgens,  
 Fato jam fucinos sævo revocaret ab orco,  
 Heraclius lapis ut solet ad se adducere ferrum.  
 Totum etenim sorte humana me Christus honorat,  
 Carne, ortu, forma, cum morte, sepulcro et ho-  
 [nore  
 Vique resurgendi. Sic vestræ tela loquelæ  
 Irrita reddetiam, quos multum dedecus urge  
 Immerito dirum nobis indicere bellum:

61 τῶσαν ἀλαχος ἔχοντες, ἐμὸν μέθων ἀλὼν ἔθεσθε,  
 Βόρβορον οὐχ ὀρόντες, ἐμῶν βανίδων ἀλέγοντες.  
 Εἰ δ' ἐθέλεις ἐτὼν γνῶναι λόγον, οὐδ' ὑποσχῶν,  
 205 Οἷσα μὲν, ὡς πλένεσθαι ἀπανθὰ ταυτ' ἀγορεύου  
 (Ὅ γὰρ ἐν πλένεσθαι ὅλος λόγος, οἱ κενεθῆναι  
 Ἐσπόμην δόξῃσιν, ἐτηρημῆς ἀλόγησιν),  
 Ἄλλ' ἔμπης ἔρω λόγον ἔμπροσθεν, οὐδ' ἐπικεύσω,  
 Καὶ μᾶλα περ ποθέων βίον ἄρτυρον. Οὐδὲν ἄκοσμον,  
 210 Πᾶν συγερῆς κακίης· ἀρετὴ δὲ τε μῦθον ἀρι-  
 [στον.  
 Τάλλα δ' ἄρ' ἐν μεσότηρ τε κακῶν ἀγαθῶν τε τέτυκται,  
 Ἡμετέρης λόγος ἀπὸρα, εὖ μὲν ἔχοντα  
 Τοῖς ἀγαθοῖς, τοῖς δ' αὖτε κακοῖς, καὶ λίαν ἄκοσμα.

A Ὡν ἐν καὶ τῶδ' ἔκωπα ἐμῆς μυστήριον ὤλης,  
 215 Ἐθεός ἀθανάτου συνερχομένου μελέεσθαι.  
 Οὐδὲ γὰρ ὡς στυγίων τεύξῃ βροσθῶν, ἤς θεότης  
 Μάρτυρα, καὶ μεθόντα κάτω, καὶ εὐχος Ἄνακτος.  
 Ὅτε ἄν μιν φιλέων, συγερῆν πόρσανε γενέθλην.  
 Ἡ λῆξον μῦθου, Θεοῦ δ' ἀπόπειπε νόημα.  
 220 Εἰ τοι μὴ καθαρῆς διὰ νηδύος εἰς φῶς ἔλαθες,  
 Οὐ καθαρῶς. Καθαρὸν γὰρ δῶσιμιον οὐ ποτ' ἀνέτηνε.  
 Εἰ δ' ἐθέλεις, καὶ ἀναγνος εἶσι τόκος. Ἄλλὰ τῶδ' ἔμπης.  
 Πᾶσιν ἐσφρονέουσιν ἀρρηραδῆς· οἷς ἄν ἐπέλαθη  
 Ἄκτις ἡλεῖου, φέροι φῶς· οἷς ἀνεμίχθη  
 225 Εὐδόμοιο μύρου χάρις, πνεύσει τάχιστα.  
 Ἄλλ' οὐδ' ἡλεῖου μολύσματα, οὐδὲ μύρου

Vos qui tanta turpitudine scatentes, acerbum mihi bellum indixistis;  
 Cœnum vestrum non videntes, meas guttulas maligne observatis.

Si autem cupis audire sermonem, aures prebens,  
 205 Scio equidem multis displicere, quæ dicam  
 (Non enim in pluribus integra est ratio, qui vanis  
 Herentes opinionibus, veritatem non curant):

**1082-1083** Verumtamen eloquar, quod certissimum est, nec abscondam,

Cum maxime desiderem vitam puram. Nihil inonestum est  
 210 Præter vitium odio dignum: virtus vero sola bonum est exitium.

Cætera vero omnia in medio bonorum et malorum posita sunt,  
 E nostra voluntate pendentia, eaque bene vertunt  
 Bonis, malis autem sunt omnino turpia.

Ex quibus et unum illud vidi, meæ mysterium materię,

215 Figura Dei immortalis accedente membris.

Neque enim quasi odio habens Deus creavit hominem, suæ divinitatis

Testem, regemque terræ, et gloriam Regis supremi.

Neque etiam ipsum amans, miseram ei præbuisset generationem.

Desine igitur verba facere, et a Deo averte cogitationem.

220 Si ex impura alvo in lucem prodiisti,

Purus utique non es. Purum enim capi non potest ab impuro.

Si vis autem, esto, impurus sit partus. Verumtamen istud

Cunctis mente præditis manifestum est; ad quos accersit

Radius solis, affert lucem; et quibus immista est

225 Optimi unguenti fragrantia, redolent citissime.

Sed nec solem ullæ sordēs, nec unguentum

203 Ἀλέγοντες. Schol. χαχομηγῶνος.

206 Ὅλος λόγος. Integer animi sensus. Combef.

209 Ἄρτυρον. Sic Coisl., Vat., Reg. 991. Schol.  
 καθαρὸν καὶ φίλον Θεοῦ. Edit. ἄρτυρον.

212 Ἰόγητος. Sic Coisl., Vat., et sup. βουλῆς.

Combefisius legit ἡμετέρης θεότητος, ut iu editus.

Sic vocat Gregorius, inquit Combefisius, facultatem

voluntatis et arbitrii, quod ea ad Deum accedamus,

at quadam analogia dii simus et dicamur.

214 Ὡρ ἔρ. Schol. 991, ὧν ἐν καὶ τούτῳ εὐραχα,

τῆς ἐμῆς ὤλης λέγω τὸ θαυμαστὸν μυστήριον, εἰδούς

ἀθανάτου συνερχομένου τοῖς μέλεσιν, καὶ νοῦ ἅλλου

ὄλκω μιν γινόμενου πηλῶ. quibus et unum illud intel-

ligo, mirabile, inquam, meæ substantię mysterium,

forma immortalis cum membris conveniente, anima.

quæ experta est materia, materiali unita iusto. Int.

Coisl. μορφής ἀθανάτου σαρκὶ συνερχομένης εἰς

ἔνωσιν.

217 Ἄνακτος Schol. κτίσαντος.

219 Ἡ λῆξον. Schol. τοῖνον παύσαι τῆς ἀντιλο-

γίας, καὶ ἀπόδοχον κατηγορεῖν τοῦ Θεοῦ τοιαύτας;

ἀντιλογίας.

220 Ἡλέες. Sic Reg. 991, Vat. et Coisl. Edit.

ἔλαθεν. Schol. 99, ἧ ὅ γε μὴ διὰ καθαρῆς νηδύος

εἰς φῶς ἐλθὼν, οὐ καθαρῶς ὑπάρχεις.

222 Ἐθέλεις. Codex Coislilianus ἐθέλεις. Mox ἔσθ.

Schöliastes ἔστω καὶ ἀναγνος τόκος ἡμῶν, sit im-

purus ortus noster.

#### METRICA VERSIO.

Cum non cernatis quantus vos gurgēs inuadet,

De me sollicitis multæ est mea guttula curæ.

Siu verum studeas sermonem noscere, præbe

Auriculam. Scio non multis mea dicta placere

(Non enim apud plures sermo valet integer, hæ-

[rcnt

Qui vanis sensis, vere ratione remota);

Eloquar at stabile hoc verbum; sed non reticebo,

Candorem cupiam vitæ licet. At nihil, uno

Excepto tristī vitio, ornatu caret omni:

Optima sed virtus palmam sibi vindicat una.

Cætera at in medio sistunt rectique malique,

A nostro arbitrio pendentia, quæ bene vertunt

Rectis atque piis, sed pravos nulla decet res.

B E quibus ista mei vidi mysteria cœni,

Quando immortalis mens iuncta est artibus agris.

Non odio sedemini finxit mortalia corda:

Testis homo qui nam divini Numinis, idem

Princeps in terris animatum est, lausque creantis:

Haudque ab amante suo donatus origine foeda est.

Aut nugæ mitte, atque Dei tibi notio non sit.

Si minus ex alvo pura processit ad auras

Luminis, haud purus. Nam impuro pura tenere

Non est fas. Si vis, impurus sit quoque partus.

Hoc tamen est cunctis clarum prædubitum: almi

Solis fert radius lucem: quos gratia odoris

Perdidit suavis, soliti sunt mox bene olere.

Ast nil pollutum solem inquinat, aut unguentum

"Απτεται. Ὡς ῥα θεὸς καθαρῆς διὰ μητρὸς ὀδύσας, Δ  
 Οὐτ' αὐτὸς σπλάγγουσι φορέετο, καὶ τὰ κάθηρεν.  
 Ὡς ἄρα καὶ θανάτω θανῶν κράτος ἐξάλασαεν ·  
 250 Οὐτ' αὐτὸς θανάτῳ τὸ παῖδ' ἔλαβε, καὶ τὸν ὀλέσασας.  
 Οὗτος ἐμὸς λόγος ἐστὶ · τῆ δὲ γλώσσᾳ ἀδάμαστος  
 Ἦν δε' ἔην · νῦν αὖτε δαμάζω. Ὅδ' ἄγορεύεις  
 Χριστὸς ἐμὸς · γλώσσαν δὲ τῆν εὐφημον ἔχεις.  
 Εἶταρ ἔβη, τὸ δὲ χεῖμα παρέδραμε, λαμπρὰ δ' ἄρ' ἀθρή.  
 255 Δεῦρ' ἔτε, καὶ μοι φωτὸς ἀπειροσίου κορέσασθε.  
 Μάχρη τίνος σκοτίουσαν ἐνὶ κευθμῶσι δέδεσθε.  
 Καίρη δὲ, ὅν πάρος ὄμην ὀπέσχετο Πνεῦμα φαινόν.  
 Δεῦρ' ἔτε, καὶ ζώετε, νέον δ' ὑπόδεχθε καθαρμόν.  
 Λήξαιτ', ἀοιδόποιοι, καὶ λήξετε, μαζόμενοι τε

Δ 240 Δαίμονες, ἐμπνευστοὶ ἀθεοματόισιν ἀοιδαί.  
 Ὀρφεὺς θήρας ἔγει, Πέρση δ' Ἀσκαλοῦς αἰβοί  
 Ἥσιδος, Τροίην δὲ καὶ ἄλλα κλεινὸς Ὀμηρος.  
 Μουσαῖός τε Ἄλιος τε θεῶν ἄπο μέτρα φέρων,  
 Οἱ ῥα παλαιότητην ἐπικλέες εἶσιν ἀοιδαί.  
 245 Ἐρμῆς δ' ἐτρισφαιροῦς ἐμοῖς ἐπέσσειν ἄρηγοι,  
 Οὐδ' ἔθελον, σταυρὸν δὲ σέβου μέτροισι Σίβυλλα,  
 Τῆς μεγάλης θεότητος ἑλευνόμενοι βελέσσειν ·  
 Οὐδὲν ἐπιστρέφομαι, καὶ εἰ τινες ἄσπον ἱκνοῦτο,  
 Οὐ θεῶθεν, Βίβλον δὲ παρακλέψαντες ἔμετο.  
 250 Οἱ μὲν γὰρ καὶ πάμπαν ἀλαμπέες, οἱ δ' ὄλιγον τι  
 Ἀστεροπῆν κάλλουσαν ἐστέδρακον, ὧκα δ' ἄμερθεν.  
 Τούνεκεν εἴξατ' ἔμοιγε, καὶ ὀφέ περ εὐ φρονέοντες.

Inquinant. Sic Deus per puram matrem prodians  
 Neque ipse visceribus ejus foedatus est, sed etiam ipsa expurgavit.  
 Sic igitur et mortis moriens inperium sustulit;  
 250 Nec ipse a morte aliquid perpeusum est. Deus Verbum, eam opprimens.

Hæc mea oratio est: tua autem lingua indomita  
 Olim erat; nuuc ergo eam comprime et sile. Sic jubet  
 Christus meus; linguam vero tuam ad bona verba excitate.  
 Ver advenit, hysms præterit, splendida est serenitas.  
 255 Huc adeste, et immenso lumine vos exsatiemini.  
 Quousque tandem in tenebrosis latebris vinculi jacebitis?  
 Tempus illud est, quod olim vobis pollicitus est Spiritus sanctus.  
 Huc adeste, et vivite, novamque suscipite expiationem.  
 Desinite, cantores, desinite, inquam, iusani  
 240 Dæmones, qui spiratis nefandissimos cantus.  
 Orpheus feras ducat, Persi Ascræus canat  
 Hesiodus, Trojam et prælia inclutus Homerus.  
 Musæus et Linus carmina, quibus deos celebrarunt, efferant,  
 Qui antiquissimis celebres sunt cantibus.  
 1064-1065 245 Mercurius ille ter maximus orationi meæ opem ferat  
 Etiam tergumans; crucem carminibus suis veneretur Sibylla,  
 Magni numinis agitati ambo spiculis:  
 Nihil curo, etsi nonnulli propius ad veritatem accesserint;  
 Nec enim id divinitus: verum ex Libris nostris suffurati sunt.  
 250 Alii siquidem ex ipsis omnino expertes luminis; alii vero parum quid  
 Micantem fulgorem inspexere, cito autem privati sunt.  
 Quocirca cedite mihi, tandem aliquando, licet sero sapientes.

252 Νῦν. Vat. νῦν δ'. Mox ἀγορεύει. Schol.  
 κλέσει.  
 242 Ἥσιδος. Hesiodus libellum, cui titulus,  
 Opera et Dies, ad Persen fratrem scripsit.  
 243 Μουσαῖος. Musæus antiquissimus poeta. Li-  
 nus Orphei præceptor fuit, primusque, ut multi  
 tradunt, a Phœnice ad Græcos litteras attulit.  
 245 Ἐρμῆς. Mercurius, Trismegistus, quem  
 latine Mercurium ter maximum dicunt. In dialogo  
 ubi Asclepius introducit, Deum unum omnino  
 opianatur rerum omnium conditorem, erroremque  
 fatetur parentum suorum qui superstitiones idolo-  
 rum invenerunt.

248 Τινές. Ita Vat. Schol. τινές Ἐλλήνων. Edit.  
 τινός.  
 249 Παρακλέψαντες. Ita mss. Edit. παρακλέ-  
 ψαντες. Clemens Alexandrinus in libro *Siroma-  
 ium* innumera sacre Scripturæ loca profert, quæ  
 ethnici scriptores in sua volumina transtulerunt.  
 251 Πάλλουσα. Schol. πλησιάζουσα. Obser-  
 vandum est Gregorium per certis non habere, nec  
 habenda esse que de Christi mysteriis a Mercurio  
 et Sibyllis dicta profert. Etenim *solis Judæis credita  
 sunt eloquia divina*. Præterea monumenta, quibus  
 continentur Trismegisti, Sibyllarum et aliorum  
 oracula de Christo, non tantum dubie sunt fidei,

## METRICA VERSIO.

Fœdat. Sic Deus ad puræ qui viscera matris  
 Pervenit, non his maculatur, purgat at illa.  
 Mortuus et mortis vim debellavit acerbam:  
 Nec Verbum est perpeusum a morte, sed hauc  
 [aboluit].  
 Sic ratione loquor: tua sed lingua indomita olim  
 Quæ fuit hæc, compeuscat modo. Christus lesus  
 Sic futurus meus: Eia, age, linguam urge ad bona verba.  
 Fugit hysms, ver accessit, cœlumque serenum est.  
 Huc, rogo, adeste, et non finitum lumen avete.  
 Quonam usque in tenebris antrorum vincula geretis?  
 Tempus adest vobis quod Flamen dixerat alimum.  
 Huc, rogo, adeste mihi, et stadium percurrite vitæ:  
 Nec tralatitium purgandi admittite ritum.  
 Cessate, o vates; genii, cessate furcantes,

B Qui fescenninos cantus spirare soletis.  
 Orpheus armenta abducet, Persæ sua cantet  
 Ascræus metra, Trojam et prælia magnus Homerus.  
 Musæusque, Linusque, deum modulamina proant,  
 Quorum est antiquo celebratum carmine nomen.  
 Versibus bis nolens faveat ter maximus Hermes.  
 Prisca crucis numeris veneretur signa Sibylla:  
 Numinis excelsi stimulat si ambo aggitis,  
 Ocios anticipent aliis contingere verum;  
 Non valde moveor, nec enim divinitus id fit,  
 At quia nostra oculis legere volumina limis.  
 Namque alii prorsus caligant carcere cæco,  
 At quidam ad tempus lucem videre micantem;  
 Sed tenebris cito damnati. Ergo cedite tandem,  
 Cedite mi, cuncti modo qui respiscere vultis.

Φαίδος μαντεύοντο θεῶν μῆρον οὐκεί' ἔόντων·  
 Ἀδοπάτωρ, ἀδόχευτος, ἀμήτωρ ἔστιν ἐκείνος,  
 255 Ὅστις ἔμην διέπερσε κακὴν μένος, ὕστατ' ἄβρων·  
 Καστάλη τε Δάρνη τε, θρύος μαντεύματα κείσθω,  
 Μηκέτ' ἀριστεύοντα μετ' ἀνδράσιν ἀφραδέσσι·  
 Δαίμων τ' Αἰγύπτιοι, θεὸς κενεγόρος, Ἄμμων,  
 Βραγχίδα δ' ἐπὶ τοῖσι, καὶ ὄφρυβεις Ἐπίδουρος·  
 260 Καὶ τελεταί κρυπταί τε καὶ ἄμματιν ἀντιόωσαι,  
 Κλαυθῆς ἐν προτέρωσι Ἐλευσίνων ἀσχεα νυκτὸς  
 Αἰῶν τε Φρυγίων μανιτικός ἔκτομος τῆχῃ,  
 Δικταῖοι Κορυβάντες, ἐνόπλια μαργαζίνοντες,  
 Βάκχοι τ' ἀμφὶ γόνων Σεμελῆϊον οὐρασιφῶται·

Apollo vaticinetur deorum mortem jam exstinctorum :  
 Ipse sui pater, haud ex uxore, sine matre ille est,  
 255 Qui perniciosum meum subvertit robur, postremo cantu :  
 Castalia, Daphne, quercusque oracula jaceant,  
 Nec jam auctoritate valeant apud homines stolidos :  
 Dæmon Ægypti, deus vaniloquus, Ammon,  
 Branchidæ insuper his, et superciliosus Epidaurus :  
 260 Sacrificia occulta et oculis patentia,  
 Famose in primis Eleusinae noctis obscenitates,  
 Tibiarumque Phrygiarum furoræmens, exsectionis sonus,  
 Dietæ Corybantæ, in armis insanientes,  
 Bacchantes circa prolem Semeles in montibus errantes :  
 265 Et nocturnæ Hecatae perniciosæ spectra, ut etiam templi  
 Mithraei scelerata facinora, atque Orgia nemini jam ignota :  
 Gallææ Cybeles ulniatus, et omnia quibus Nilum  
 Frugum datorem colant turpissimi et effeminati homines :  
 Isis, Osiridisque mugitus luctuosi,  
 270 Et Serapis, lignum aridum, exitiosam exhibens fabulam,  
 Et vitulus obesissimus Apis, et Memphitarum amentia :  
 Et tu, Lacæna misera, ad cujus aram, hinc inde  
 Verberibus se invicem proscindebant juvenes,  
 Et Geticus Zamolxis sagittam mittens per turbam ;  
 275 Deorum et Tauro-Scytharum exitiosum hospitibus sacrificium :  
 Et Prosymni formosi deus ustus Priapum adamans

sed spuria prorsus esse inter doctos convenit. —  
 Quid de Sibyllis sentiendum, fusius dicemus in  
*Historia gallica scriptorum ecclesiasticorum* a D.  
 Ceillier prius emissa, a nobis autem aucta et typis  
 iterum subjecta (CAILLAU).

254 Ἀδοπάτωρ, etc. Christi epitheta sunt hæc  
 in ficto Apollinis vaticinio. Ἀδοπάτωρ, quod in-  
 carnatione vicem patris ipse suppleverit, ac sibi  
 ipse corpus formaverit. Quod enim in symbolo  
 Spiritui sancto tribuitur, hoc passim græci scripto-  
 res, et in eis Gregorius, Filio et Verbo ascribunt, a  
 quo ut sustentatum, sic etiam formatum sit san-  
 ctum corpusculum, favetque istud Prov. IX, 1 :  
*Sapientia edificavit sibi domum. Ibid. ἀδόχευτος,*  
*haud ex uxore, vel non ex semine, ut bene Suidas ;*  
 male Morellus, *haud genitus. Genitus* quippe Chri-  
 stus, ut Deus et Verbum, generatione æterna a  
 Patre, cujus est unigenitus Filius : *genitus* quoque  
 ut homo, generatione temporali ex Maria Virgine.  
 256 Κείσθω. Schol. πεπαύσθω.

A 265 Καὶ νυκτὸς Ἐκᾶτης κακὰ φάσματα, ὡς δὲ νοσοῖ  
 Μιθραίου κακὰ ἔργα, καὶ ὄργια οὐκεί' ἄπυστα·  
 Γαλλικῆς Κυβέλης βολυλόγημα, ὅσα τε Νελίων  
 Καρποδότην τίονον ἐν ἀσχεαῖν ἀνδρογύναιον,  
 Ἰσιδος, Ὀσίριδος τε μυκτῆματα διακρυδέντα,  
 270 Καὶ Σάραπις, ξύλον αἰὼν, ἔχων δηλήμονα μῦθον,  
 Καὶ μόσχος πολύσαρκος Ἄπις, καὶ Μεμφίς ἀνοία·  
 Καὶ σὺ, Λάκακινα τάλανα, διασταθὼν, ἐνθα καὶ ἐνθα  
 Τεμνομένων μάστιγι νέων ἐπιβόλους ἀλκῆ,  
 Καὶ Γετικὸς Ζάμολξις διστεύων δι' ὄμιλον·  
 275 Πάντα θεῶν Ταύρων τε κακῆ ξείνοιτο θυγῆ·  
 Καὶ Προσύμιοιο καλοῖο θεὸς φάλιν ἀμαραπαζῶν

259 Καὶ ὄφρυβεις. Suscipitur Combelisus Gre-  
 gorium scripsisse ὄφρυβεις, *anguinea specie serpen-  
 tem referens* ; quiddid sit, per Epidaurum signifi-  
 care videtur Æsculapium.

274 Ζάμολξις. Zamolxis, unicus Getarum deus  
 erat, ad quem proficisci existimabant eos, qui e  
 vita decederent. Nonnumquam etiam sorte ex vivis  
 aliquot delibebant quos de rebus suis Zamolxisi  
 nuntios mitterent ; quos, post imandata que illi  
 nuntiata cupiebant, in sublimi jactatos, gladio  
 excipiebant, atque ita interfectos recta ad Zamol-  
 xidem proficisci credebant. Zamolxis autem qui-  
 dam putant Pythagoræ servum fuisse, qui quod  
 Getas ad cultiorem vitam reduxisset, ad iis pro-  
 numine est habitus. Herodot., lib. iv. De cæteris  
 fabulis Ethnicorum jam satis dictum in notis ad  
 secundam orat. contra Julianum. Eadem repetere  
 nihil necesse est, nec vacat, nec decet. Vide tom. I,  
 pag. 168, etc. Ibid. δι' ὄμιλον. Schol. διὰ τοῦ πλη-  
 θους, per turbam.

## METRICA VERSIO.

Divum obitum falsorum vaticinetur Apollo.  
 Ipse sui pater, haud genitus, genitricis et exsors :  
 Perdidit ille meam vim pravam, dum ultima cantat.  
 Castalia et Daphne, quercusque oracula cessant,  
 Quæ pretio stultis hominum non amplius ullo ;  
 Ægypti genius, numen vesantum, futilis Ammon,  
 Branchidæ super hisce, superciliumque Epidauri,  
 Et genera arcana, atque oculis subjecta sacrorum,  
 Pervulgatæ noctis Eleusinae probra quondam,  
 Tibiæ et insano Phrygiæ vox semivirilis,  
 Dietæ Corybantæ, in armis prosilientes,  
 Et Bacchi cultores montivagi Dionysi.

B Nocturnæque Hecates mala mostellaria, necnon  
 Mithraei fani scelera, orgiæque haud memoranda,  
 Et Gallæ Cybeles utulatus : qui venerantur  
 Nilum frugiferum cum semiviro comitatu ;  
 Isis, Osiridisque mugitus visque dolorum :  
 Arida ligna tenens Serapis, quæ fabula fœda est,  
 Atque Apis ille saginatus bos, stultique Memphis :  
 Tu Lacedæmonii altaris vigor heu nimis atro  
 Sanguine casorum flagris juvenum maculati,  
 Et Geticus Zamolxis, qui jaculator in ægum.  
 Taurorum populorum et inhospita víctima cedat ;  
 Et Prosymni pulchri deus ustus Priapi

Δουράτεον, μάχλη τε Κύπριον εἴσοσα ἑορτή  
 Κερβαλή, καὶ Λίνδος ἐφουβρίζουσι ἱεροῖσι·  
 Πάντ' ἔθανε Χριστοῦ μαγακλῆος αἵματι σπετή,  
 280 Ἄρχηγόνου τε νέου τε, τῆ δὴ καὶ θαύμα μέγιστον.  
 Ἐμπεδόκλει, σὲ μὲν αὐτίκα ἐτώσια φουσόωντα,  
 Καὶ βροτῶν Αἰτναίου πυρὸς κρητῆρες ἔδειξαν,  
 Σάνδαλ' ἀποβράστοις ἐλαφρονόμοιο θεοῦ  
 Χάλικα, καὶ σε βροτοῖσιν ἐπαισχία πᾶσιν ἔβηκαν,  
 285 Κύβοος ἱμερόντα δὲ ἄλματος ἀνομόρου.  
 Ἡρακλῆς, Ἐμπεδέτιμα, Τροφῶνι, λήξαι μύθων,  
 Καὶ σὺ γ' Ἄρσιστοι κενεαυχῆος ἄφρῆς ἀπιστε.  
 Ὑμεῖς μὲν θνητοί, καὶ οὐ μάκαρες, παθέεσσι,  
 Βαῖν ἀποπλάζοντες ἐπιχρόνοισι δόλοισι,  
 290 Μύθοις ὑμεδαποῖσι νόθον κλέος ἀρπάξαντες.

A Χριστὸς δ' οὐτ' ἄλγησι περιγράφος ἔπλετο φωναῖς,  
 Οὕτε μιν ἡμάδουσι βέων χρόνος, οἳ αὖτε καπνῶν  
 Ἥβρος ἐν λαγόνεσσιν ἀιστωθέντα τάχιστα.  
 Τοῖος γὰρ ψαφαροῖο κλέος νόμος, αὐτίκα πίπτεν,  
 295 Ἄλλ' αἰεὶ πάντεσσιν ἀοιδίμοις εἰσέτι μάλλον,  
 Αἰὲν ἐπερχομένοισιν ἀεζόμενος λυκάδασι.  
 Πειθόμεαι, ὡς ποτε γαῖαν ἔλην δεσποῖαι καθέξειν.  
 Ὡς γὰρ θέαράτων ἔστι· λόγος δ' ἐπὶ ἔργον ἀδύει.  
 Ἄλλὰ τὸ μὲν μέγαλοιο Θεοῦ ἐν γούνοισι κείσθω.  
 300 Αὐτὰρ ἐγὼ, τὰ με Χριστὸς, ἐμὸν φάος, ἐξεβίβα-  
 [ξεν,  
 Ἐξέρω, μύθοιο θεμελίαι πάντ' ἀναφαίνων  
 Ἡμετέρου, θεότητα, Θεοῦ κείσιν, οὐρα πάντῃς,  
 Ἡ κόσμον μέγαλοιο Θεοῦ λόγος αἰὲν ἔλισσιν·

Lignum, et impudicum in Veneris honorem festum,  
 Quæstuosum tamen, et Lindus convicia miscens sacris :  
 1086-1087 Omnia perire magni Christi sanguine venerando,  
 280 Antiqui et novi, quod maxime mirandum est.  
 Empedocles, te quidem statim inaniter tumentem,  
 Et mortalem Aetnaei ignis crateres prodiderunt,  
 Soleas ejicientes levissimi dei  
 Aëreas, et apud omnes homines infamem reddiderunt,  
 285 Te, qui immortalæ gloriam appetebas per funestum saltum.  
 Hercules, Empedotime, Trophonie, cessate a fabulis ;  
 Tu quoque, Aristæe superbe, supercilio incredibili.  
 Vos quidem homines esse, non deos, quæ passî estis ostendunt :  
 Paululum stuporem injicientes fraudibus temporariis,  
 290 Commentis vestratium, adulterinam gloriam arripuistis.  
 Christus vero neque paucorum hominum circumscriptus fuit vocibus,  
 Neque ipsius famam obscuravit elapsum tempus, instar fumi,  
 Qui in aere confestim dissipatur.  
 Talis enim infirmæ gloriæ lex est, ut statim decidat,  
 295 Verum Christus semper apud omnes etiam nunc est celebrior,  
 Semper labentibus crescat annis.  
 Confido fore, ut aliquando totum orbem vinculis suis constringat.  
 Sic enim divinitus præannuntiatum est ; vaticinium autem in opus prodit.  
 Sed hoc in Dei arbitrio positum sit.  
 300 Ego autem, quæ me Christus, lumen meum, edocuit,  
 Narro, nostræ fundamenta omnia manifestans  
 Doctrinæ, nempe deitatem, orbis a Deo creationem, clavumque universum,  
 Quo mundum magni Dei Verbum semper administrat.

277 Μάχλη. Val. μάχλη.  
 281 Ὑφρῆς ἀπιστε. Schol. ἀπιστα μεγαλαυχού-  
 μενος, incredibilia superbe facitans.  
 289 Ἀποπλάζοντες. Sic Coisl., at sup. lin. παλ-  
 ζοντες. Schol. μικρὸν ἐν ἀνθρώποις παίζοντες, καὶ  
 δόλοισ ἐξαπατῶντες, μύθοις τε καὶ πλάσμασιν.  
 Βαῖν ἀποπλάζοντες ἐπιχρόνοισι δόλοισι. Sensim in-  
 ducto errore longævi temporis, diuturnis interim  
 fraudibus errore seducentes. Editi nonnulli ἀποπλά-

ζοντες.  
 290 Ὑμεδαποῖσι. Sic Coisl. Edit. ἡμεδαποῖσι.  
 291 Οὐτ'. Sic. Coisl. Edit. ὄτ'.  
 294 Ψαφαροῖο. Schol. ἀσθενούς.  
 296 Αἰὲν ἐπερχομένοισιν. Ita supra carm. iv,  
 vers. 126.  
 299 Ἐν γούνοισι. In genibus Dei sunt, Verba  
 sunt hominis divinæ providentiæ sese submittentis.  
 Loquendi modus apud Homerum frequens.

## METRICA VERSIO.

Querni, et quæ Cypriam venerantur festa pudenda, B  
 Lucrosa, et Lindus sacris petulantius utens ;  
 Illustri hæc pereunt Christi submersa cruore,  
 Grandævi, juvenis, quæ sunt miracula summa.  
 Empedocles vano te inflatum mente tumore,  
 Aetnaei æstus flammæ mortalem esse probarunt,  
 Dum soleas æris regerunt sine mente dei, atque  
 Infamem cunctis statuunt mortalibus ægris,  
 Quod decus appeteres per saltum perniciosum.  
 Alcide, Empedotime, Trophoni, pœnite nugæ,  
 Tuque incredule Aristæe, alte, superciliosæ.  
 Estis mortales affectibus, haudque beati,  
 Ad tempus consistentes in fraudibus altis,  
 Arrepto spurio decore a rumore Pelasgo.

At Christi exiguis describi vocibus alma  
 Majestas nequit : haudque fluens tempus rapit illum,  
 Ceu fumum, aeris qui disturbatur in auras.  
 Extempore sed enim ruere omnis fictus honos vult :  
 Illa magisque magisque Dei nunc gloria claret,  
 Clarior et semper venientes crescit in omnes fert.  
 Credo equidem fore, ut hic sibi vinciat omnem  
 Tellurem ; hoc oracula ferunt, et sermo ad opus fert.  
 Hoc tamen excelsi est positum in virtute Tonantis.  
 Interea quæ me Christus, mea luxque salusque,  
 Edocuit, dicam, fundamenta cuncta revelans  
 Doctrinæ nostræ, deitatem, conditum, opusque  
 Numinis, et clavum mundi, quo cuncta reguntur,  
 Nempe Dei Verbo magni, nutu omnia cuius

Καὶ τὰς ἐπιδρομῆν, ἀιγύοταχον εὐρία μῦθον,  
 305 Ἦς νόμος ἐστὶν ἔμοιγε· τὰ δ' ἔκτοθι βίβλα Γαδεῖρων.  
 Ἄλλὰ, φιλων ἔχ' ἄριστε Νεμέσιε, τοῦτο δίδεξο  
 Δῶρον ἐμῆς φιλίης, πάντων γλυκερώτερον ἄλλον,  
 Μοῦνον ἀφ' ἡμετέρων κτεάνων, καὶ μόνον ἔμοιγε,  
 Οὐ κίκουο λιγυροῖο μόνον γοάοντος ἀοιδῆν,  
 310 Γηραλέας περὶύρασον δὲ' ἐμπέτησιν ἀήτης·  
 Οὐδ' ἔρ' ἀθρονίδος στεινῆν μέλος, ἦνκα χεῖμα  
 Δεσπὰ φέρεε πάντεσαι, καὶ ὀνήθεσιν ἀοιδοῖς,  
 Ἄλλὰ Χριστοφόρων στομάτων θεοτευχέα μαλπῆν·  
 Τῆ νῦν τοῦτο φέροισ ἐμῆθεν λῆχος ἀντι νυ πάντων,  
 315 Οἶσαν ἐμῆν πολίτην τε φίλην καὶ νοῦσον ἔτισαι,  
 Καὶ μῦθον περὶέντα, τὸν κλέος· ἤ μέγα θαῦμα,  
 Καὶ πάντων καθύπερθε, πρὶν ὀφθαλμοῖσιν ἰδῆσθαι.

A Αἰδῶς γὰρ μερπέσσειν ἐν ἑρμαῖον. Εἰ μὲν ἔπαιο  
 Τοῖοδε λόγος περὶέσαι διδοῖς πλῶν ἡμετέροισι.  
 320 Τρισμάκαρ, ἡγήσῃς καὶ τέρματος. Εἰ δ' ἀπεθῆσαι.  
 Καὶ σε τῶσον σφῆλειεν ὁ βῆσκανος ἑμματι πιεφῶ.  
 Οὐκ ἰθὺλον πάντεσαι ἐνα βροθὸν ἐλιθὸν εἶναι,  
 Γρηγορίου τῶδε σοι μνημῆτον ἐθῶλον ἔπαιτο.  
 Ἦ τάχα κεν μετόπισθεν ἐμὸν λόγον ἀνίστασαι,  
 325 Ἐξ ὄλιγου σπινθῆρος ἐς ἤθερα πυρὸν ἀείρας  
 Ὅψα τις ὧδ' εἴησι· Νεμέσιος· ὀδύμῶμος  
 Καππαδόκαισι τάλανα δίκης ἰθὺλα ταυῖσσαι,  
 Οὐ χρυθὸν δολέοντα, καὶ ἄργυρον, οὐδὲ μὲν ἔπαιο  
 Εὐγενέτας, περὶέντας, ἀόλιμον εὐχος ἔχοντα,  
 330 Ὅψα· ἔγων πλοῦτη γὰρ ἀνοῦτατος· ἀντι εἰ πάν-  
 [των,

Et hæc cursim, paucis versibus, amplam materiam perstrinxit,  
 305 Ut mihi moris est : quæ vero sunt Gregoriorum fabulæ, ultra Gades projeci.  
 Tu autem, o amicorum præstantissime Nemesi, hoc accipe  
 Donum mei in te amoris, omnibus aliis jucundius,  
 Quod solum ex meis facultatibus mihi superest,  
 Non cygni arguti mortem suam deplorantis cantum,  
 310 In seniles pennas cum incidit ventus  
 Nec luscinix tristes modulos, cum hyems  
 Vincula injicit omnibus, etiam avibus canoris,  
 Verum ex Christifero ore manantem, a Deo conditam cautionem :  
 Hanc igitur a me accipias, quam rependo vicem pro omnibus,  
 315 Quibus meam senectutem tibi charam et morbum honorasti,  
 1089-1089 Et eloquentiam alis præditam, qua ipse præcellis : quod autem valde  
 Et omnia superat, priusquam oculis me vidisses. [uirum  
 Pudor enim hominibus est in oculis. Quod si tu parvas  
 Verbis meis cito avolantibus, ad effectum ea perducens,  
 320 O ter Beate, ductu et fine. Sin autem reluctaris,  
 Et te usque adeo fallit invidus oculo malo,  
 Non sustinens ab omni parte quemquam hominem esse beatum,  
 Gregorii certe hoc te præclarum monumentum sequatur.  
 Forsitan postea orationem meam laudaveris,  
 325 Ex parva scintilla in ærem facem attollens.  
 Ut quis ita dixerit : Nemesius magnanimus,  
 Qui apud Cappadocas judicia integerrime exercuit,  
 Non aurum fallax, non argentum, nequidem etiam equos  
 Generosos, pernicitatis gloria florentissimos,  
 330 Discedens abstulit : opibus enim non penetrabilis fuit ; sed pro omnibus

305 Τὰ δ' ἔκτοθι. Schol. τὰ τῶν Ἑλλήνων μυθολογίαι.  
 310 Γηραλέας. Sic Coisl. Male edit. γηρακλέας. Μοι δὲ'. Edit. male ἐς'.  
 312 Ἀοιδῶς. Sic mss. Edit. ἀοιδῶς.  
 315 Χριστοφόρων στομάτων. Schol. Χριστοφόρου στόματος.  
 315 Καὶ νοῦσον ἔτισαι. Id est, morbo laborantem honorasti.  
 317 Καὶ πάντων καθύπερθε. Schol. καὶ πάντων

ἔγω σοι ὑπέρτερος, πρὶν, etc., et ex omnibus ego tibi præstantior videbar, quamvis me non vidisses.  
 318 Αἰδῶς γὰρ. Pudor enim, et aspectus animam moros.  
 319 Περπέσσει. Ita Vat.. Coisl. et edit. in marg. In textu περιόισι. Ibid. διδοῖς πλῶρον, si navigationem dederis. Schol. τὸ ἐνεργὴν αὐτοῦς παρρηχόμενος. Int. Coisl. πεθόμενος.  
 320 Ἠγεσῃς. Schol. ὀδηγῃς.

## METRICA VERSIO.

Pendent, consistent semper, vivuntque caduntque. B Si pergas quæ cœpisti pede, si munitor  
 Spoute tua parere velis sermonibus æquis,  
 Cætera, seu mihi mos, extra ipsa Gadira remitto.  
 Ter felix hoc proposito atque hoc fine fereris.  
 Maximeamicorum, Jucunde Newcssi, sit tibi carmen.  
 Sin tua cultura se non accomodat auris,  
 Munus amicitix nostræ, quo baud gratius ullum :  
 Transvernumque te agat cum lumine lividus acri.  
 Et potior nostri pars est hæc sola peculii :  
 Qui non vult mortalem esse omni ex parte beatum.  
 Hoc cape, non suavem cantum expirantis oloris,  
 Hæc te Gregorii monumenta sequantur amica :  
 Cum scuo tardas allavisti spiritus alas ;  
 Forte sequens laudare queas mea dicta per ævum,  
 Luscinix nec triste melos, cum bruna rigore  
 Scintilla ex tenui ingentem si lampada tollas,  
 Cuncta suo vinculis stringit, genus alitumque ;  
 Ut virtute gravis meritisque Nemesius altis,  
 Verum Christicolæ sacra que modulamina lingæ  
 Æqua, dices, qui Cappadocum modo pondera librat,  
 Concedit Deus : unde refers hanc pro omnibus unam,  
 Atque idem jusq̄o trutinæ se examine pensat :  
 Namque quæ decus est tibi, quod mirabile valde,  
 Non auri vis, non argenti sacra fames hunc  
 Quo nihil est supra, virtutique antei omni),  
 Sollicitavit opum majorum ; sed nec honores,  
 Ante tibi ex facie fuerim quam notus et ore,  
 Præstantesque aliis genere et levitate caballos  
 Namque oculis habitat pudor in mortalibus. At tu  
 Vesano appetit fastu, atque cupidine inani ;  
 At pro divitiis, et gælis delicisique



Μάργαρον αἰγλήεντα, μέγα ληίστω Χριστόν,  
 ἢ πάντων κρατέουσιν, ἐμὸν γένος (εὐχομαι ἔγωγε),  
 Καππαδόκαι. Σὺ δ' ἔμοιγε καὶ οὐρανίαις σιλλέουσιν,  
 ὡς νῦν ἡμετέρησι, σὺν ἡμετέροισι γραφεῖταις.

H. Πρὸς Σέλευκον.

Χαίρειν κελεύω τὸν καλὸν τε κάθαρτον  
 Υἱὸν Σέλευκον, εὐγενούς ῥίζης κλάδον·  
 Χαίρειν δὲ καυτὸς εὐχομαι τῷ σὺ βίῳ,  
 Μαθήμασι τε καὶ τρόποις φρονεῖν μέγα.  
 Ὡς Πρώτων μὲν οὖν φόβον τε καὶ πόθον ἔχε  
 Θεοῦ. Θεὸς γάρ, πᾶσιν ἀρχὴ καὶ τέλος,  
 Τοῖς εὖ φρονούσι, γίγνεται παντὸς βίου.

A Τὸ δεύτερον δὲ, τὸν τρόπον ἄσκει, τέκνον,  
 Πρῶτον, ταπεινὸν, ἐγκρατῆ, σταθρὸν, γλυκύν,  
 10 Ἀδάσκανον, δίκαιον, ἀνδρείον, σοφόν,  
 Σεμνόν, φιλεργόν, εὐσταθῆ, καὶ σώφρονα.  
 Κόσμος γὰρ οὗτος καὶ νέος καὶ πρεσβύταις,  
 Μὴ χρήμασι τοσούτου, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ  
 Πλουτεῖν. Τὸ οὖν γὰρ τοῦτο. Τὰ δὲ χρήματα  
 15 Παίξει πλανῶντα τὴν φιλόπλουτον νόσον,  
 Ἄλλως ἀπ' ἄλλων προσγελάει πεφουκότα,  
 Πόρνης ἀπίστου τὸν τρόπον μιμούμενα,  
 Πολλοὺς ἔραστὰς ποικίλους μακρομηνῆς,  
 Συνόντα, καὶ φεύγοντα, καὶ κολλώμενα,  
 20 Τοῦτους, ἐκείνους, οὐδὲν δὲ γηστῶς.

Margaritam splendidam, comparavit Christum magnum,  
 Quo mortales omnes antecellunt mei (hoc enim ego nomine glorior),  
 Cappadoces. Tu vero, Nemesi, utinam caelestibus paginis,  
 Ut nunc nostris, nobiscum inscribaris.

VIII. Ad Seleucum :

Salvere jubeo præclarum et egregium  
 Filium Seleucum, nobilis radice ramum :  
 Gaudere et ipse cupio vita tua,  
 Disciplinisque et moribus gloriarī.  
 5 Primum quidem igitur timorem et amorem habeto  
 Dei. Deus enim principium et finis, omnibus  
 Qui recte sapiunt, est totius vitæ.  
 Deinde vero, mores excole, filii ;  
 Esto mansuetus, humilis, temperans, firmus, suavis,  
 10 Livoris expers, justus, strenuus, sapiens,  
 Gravis, amans laboris, constans, modestus.  
 Ornamentum enim istud est tum juvenum, tum senum,  
 Non tam nummis quam moribus  
 Dives esse. Hoc namque tuum est. Nam divitiæ  
 1090-1091 15 Fallaces ludunt avaritiæ morbo laborantes ;  
 Nunc his, nunc illis arridere natae,  
 Infidelis scortī morem imitando,  
 Quod plures procos variis artibus fallit,  
 His adsunt, illos fugiunt, adherent  
 20 Aliis, nemini autem bona fide.

\* Scriptum incerto tempore. — Alias Bill. 125, p. 190.

VIII. ARGUMENTUM. Billius, Leuvenclaus, alique omnes Gregorii editores et interpretes, carmen ad Seleucum Gregorio vindicant, ejusque in eo dictionis stylum agnoscunt. Alii contra, quorum in numero est Combefsius, illud Gregorio adimunt, Amphilochioque tribuunt, et quod mirum videri possit, in eo Gregorii cothurnum desiderat Combefsius. Suam opinionem confirmat plurimorum codicum auctoritate, in quibus Amphilochii nomen præfert hoc carmen ad Seleucum. Præterea objicit, quod gravissimum est, auctorem hujus carminis cum Gregorio de numero librorum sacra Scripturæ non consentire. Quod Scripturæ libros spectat, nullum discernim, vel in eo solo situm est, quod in poemate ad Seleu-

cum, libri Esther et Apocalypsis meminit, de quibus alio in loco silet. Nihil igitur causæ est, cur Gregorio adimamus carmen, quod ipsi tam multorum codicum numero confirmatur, alias Gregorio dignum, ejusque verbis refertum.

Τῆς. Πρὸς Σέλευκον. Coisl. Τοῦ ἀγίου Ἀμφιλοχίου, ἐπισκόπου Ἰκονίου, ἐπιστολὴ πρὸς Σέλευκον: Ἡ αὐτῆς Ἀμφιλοχίου πρὸς Σέλευκον, καὶ ταῦτα δοκεῖ μοι θεολόγῳ τυγχάνειν φρονῆς, ὡς παρ' Ἀμφιλοχίου γραφέντα.

1 Κελεύω. Ita Coisl. Edit. κελεύω.

4 Φρονεῖν. Coisl. φρονῶν.

15 Νόσον. Mallet Combefsius τὸν φιλόπλουτον νοσον, anarum mentem.

METRICA VERSIO.

Omnibus, hic baccam radiantem, numen lesu  
 Obtinuit. Gemma hac superat patrium genus omnes  
 (Invidia usque adeo sese jactantibus absit),  
 Cappadoces. Summus faxit Deus, ut tabulis sint  
 Cælorum tua nominibus rata nomina nostris.

VIII. AD SELEUCUM.

(Billio interprete.)

Salvere jubeo plurimum pulchrum et bonum  
 Gnatum Seleucum, nobili stirpe editum :  
 Gaudere et ipse rursus ob vitam tuam  
 Moresque cupio, propter et studia optima.  
 Sit primus in te Numinis sancti metus  
 Amorque. Menæ predictis namque integra

B Origo vitæ est omnis, et finis, Deus.  
 Post, nate, mores excole, ac placidus, stude  
 Atque humilis esse, continens, dulcis, gravis,  
 Livore purus, strenuus, justus, sophus,  
 Castus, operosus, temperans, æquabilis.  
 Hoc namque juveni pariter ac seni est decus,  
 Non tam esse nummis divitem, quam moribus.  
 Hoc namque nostrum est : census ad contra selet  
 Mentis avaras ludere, atque illis modo  
 Favere, nunc his rursus (infidæ sequens  
 Meretricis astus, quæ procos fallax suos,  
 Hunc hoc, et illum dispari ludi modo).  
 His nunc et illis junctus, hos, illos fuga  
 Linquens, sequensque, neminem ad fucum citra.

Τὸ γὰρ βέβαιον οὐκ ἔχει πλείουτο φύσις,  
 Λέβροισ θάλασσης κύμασιν εἰκασμένη.  
 Κυρτουμένοις, πεπτούσιν, ἀστάτῳ φορῇ.  
 Εὐ τοῖνον, ὦ παῖ, τοῖς τρήσασιν πλουτίων ἀεὶ,  
 25 Θησαυρὸν ἔξεις, οὐ κλοπαῖς σιλούμενον,  
 Οὐ συκοφάνταις ἐν μέσῳ προκείμενον,  
 Οὐδ' αὖ τυράννων χερσὶν ἐξαντλούμενον,  
 Ἡ βαρβάρων ὀπίσασιν ἐκπορθούμενον,  
 Μένοντα δ' ἔνδον τῶν ἀσωμάτων δόμων,  
 30 Ὑψηλῆς ταμεῖος ἀσφαλῶς τηρούμενον,  
 Ὅν οὐτε λάθρον ἐσθίει περιεὶ μένος,  
 Οὐδ' αὖ καλύφει κύμα ποταμοῦ σάλου.  
 Τοῦτον μὲν ἔντως ὄντα σὺν καὶ γνήσιον  
 Πλοῦτον φυλάττειν, σμίχε τοῖς μαθήμασι,  
 35 Βίβλοισ ποιητῶν, ἱστορικῶν συγγράμμασι,  
 Καὶ ταῖς τρεχούσαις ῥητόρων εὐλογηταῖς,

Α Λεπταῖς τε μερίμασι φιλοσόφων ἀσχοούμενος.  
 Τοῦτοῖς δ' ἅπασιν ἐμπρόσως ἐντύχωναι,  
 Σοφῶς ἁπάντων συλλέγων τὸ χρησίμων,  
 40 Φεύγων δ' ἐκαστοῦ τὴν βλάβην κεικρμένως.  
 Σοφῆς μελέτης ἔργον ἐκμιμούμενος,  
 Ἦτις ἐπ' ἅπασιν ἔθνεσι καθιδάσκει,  
 Τρυφῇ δ' ἐκαστοῦ πανσόφως τὸ χρησίμων,  
 Αὐτὴν ἔχουσα τὴν φύσιν διδάσκαλον.  
 45 Εὐ δ' ἐκ λογισμοῦ, τῶν μὲν ἀφθόνως δρέπτου  
 Τῶν ἀφελούτων· εἰ δέ τι βλάβην φέροι,  
 Συνεὶς τὸ φαῦλον, ὀξέως ἀπέπτασο.  
 Ὀκίπτερος γάρ ἐστιν ἀνθρώποις ὁ νοῦς.  
 Ὅσθ' ὅσα μὲν αὐταῖς εἰς ἀρετὴν ἐγκώμα  
 50 Ὑμνοῦσιν αὐτὴν ἐγγράφῃ, καὶ τοῦμπανιν  
 Κακίαν φέγουσι, ταῦτα σὺ σπουδῇ μάθων,  
 Καὶ νοῦν φύλασσε, καὶ χάριν τῆς λέξεως.

Nihil enim habet stabile opum natura ;  
 Vehementibus similis est maris fluctibus,  
 Qui in orbem attolluntur, et dilabuntur instabili motu.

Tu igitur, o filii, si moribus ditiescas semper,  
 25 Thesaurum habebis, qui nec furis exspoliabitur,  
 Nec sycophantis in medio propositus erit,  
 Nec tyrannorum manibus exhaurietur,  
 Nec barbarorum armis diripietur,  
 Sed manentem intra incorporeas domos,  
 30 In animæ promptuariis tuto reconditum,  
 Quem nec vehemens ignis vis devorabit,  
 Nec obruet fluctus marinae tempestatis.  
 Has quidem reapse tuas et germanas  
 Opes custodiens, expoli meutum studiiis,  
 35 Libris poetarum, historicorum commentariis,  
 Volubili oratorum facundia,  
 Subtilibus philosophorum meditationibus te exercens.  
 His omnibus prudenter incumbere,  
 Sapienter e cunctis colligens quæcunque sunt utilia,  
 40 Vitans solerter quidquid in singulis est noxium,  
 Argutæ apud industriam imitatus,  
 Quæ quibuslibet floribus insidet,  
 Et decerpit de singulis sapientia singulari quod est utile,  
 Ipsam naturam habens magistram.  
 45 Tu vero mente præditus, largiter decerpe  
 Ex iis quæ sunt utilia : si autem quid detrimentum affert,  
 Cognita rei pravitate, celeriter avola.  
 Velocior enim est hominis mens.  
 Quapropter, quæcunque ab iis ad virtutis laudem  
 50 Ac celebrationem præscripta sunt, aut contra  
 Ad vitii reprehensionem, hæc tu sollicitè discas,  
 Et sensum retineas, et elegantiam dictionis.

52 Καλύφει. Ita Vat. Edit. καλύπτει.

34 Σμίχε. Scilicet animus, veluti rubiginem  
 quædam in ortu contraxit, quæ postea bonis ar-  
 tibus et disciplinis eximenda sit.

38 Ἐμπρόσως ἐντύχωναι. Nec omnia caute lo-  
 gas.

40 Κεικρμένως. Acrit, solerti iudicio.

#### METRICA VERSIO.

Nam firmitatis nil habent opes, maris  
 Similes perfecti fluctibus, motu levi  
 Quos ferri in altum cernimus, labi et cito.  
 Si dives ergo, nate mi, sis moribus,  
 Thesaurum habebis, prædo quem non auferat,  
 Nec sycophantæ pestilens morsus petat,  
 Trucis tyranni nec manus exhauriant,  
 Nec barbarorum sæva diripiat phalanx,  
 Sed maneat intra corpore vacantes domos,  
 Hæret ubi tuta nostra mens æraria :  
 Ralidæque quem non dira vis flammæ vorat,  
 Nec tumidus operit fluctus insani maris.  
 Has, cum tuæque sint opes, fide et tibi,  
 Serva, bonisque disciplinis expoli,  
 Historica scripta perlegens, vincta et metris,  
 Colensque studia sædulo eloquentiæ,

B Et tradiderunt quæ sôphi subtiliter.  
 At ista, quæso, cuncta fac cautus legas,  
 Prudenter ex his colligens quod utile,  
 Fugiensque quidquid noxium est, et pestilens.  
 Apis æmulari cura sit sapientiam,  
 Quæ flore in omni sessitans, ex singulis  
 Idoneæ carpit, esse quod videt usui,  
 Natura quamvis doceat hanc tantummodo.  
 Ratione sed tu præditus, carpe affatim  
 Utilia quæ sint ; si quid est damnum ferens,  
 Statim atque vitium noveris, celer avola.  
 Mentis volatu nil enim perniciosus.  
 Ubicumque laudes ergo virtutis canant,  
 Vitiumve damnant in libris illi suis,  
 Hoc diligenter percipe, ac mentem simul  
 Serva, leporis quidquid et verbis inest.

"Α δ' εἰς θεούς ἔγραψαν ἐν λήρῃ πλατεῖ,  
 Μύθους ἀπέμους, δαιμόνων διδάγματα,  
 55 Μύθους γέλωτος ἀξίους καὶ θαυρῶν,  
 Ταῦθ' ὡς βρόχους τε καὶ πάγας ἀποστρέφου.  
 Ἄμψω δ' ἀναγνούς, τοὺς θεούς, καὶ τοὺς λόγους,  
 Θεοὺς γελοῦς, καὶ λόγους ἔρασιμους,  
 Καταφρόνει μὲν τῶν φιληθόνων θεῶν,  
 60 Λόγους δὲ τιμῶν, ὡσπερ ἐξ ἑνὸς φυτοῦ,  
 Καὶ τὰς ἀκάθαρτας φεύγει, καὶ ῥόδον ἔρπετο.  
 Καὶ τῶν μὲν ἔξω σοὶ λόγους ὅσους νόμος  
 Ἄριστος. Οἷς δὲ πᾶσαν ἀρμόττει νέμειν.  
 Ἐποῦθην, ἐροῦμεν, ἀλλὰ μικρὸν ὑστερον.  
 65 Ἐκεῖνο γάρ σοι πρῶτον εἰπεῖν βούλομαι·  
 Φεύγειν κατὰχρον τῶν κακῶν ὁμιλίας,  
 Καὶ τὰς ἐν αὐταῖς ἡθῶνας, χρεὶ τῶν νέων.

Quae autem de diis scripserunt nugaciter,  
 Fabulas inhonestas, daemoniorum doctrinas,  
**1092-1093** 55 Figmenta risu digna et lacrymis,  
 Haec velut decipulas et laqueos aversare.  
 Utrumque autem legens, et deos ipsorum et orationes,  
 Deos ridiculos, et orationes amabiles,  
 Aspernare quidem libidinosos deos,  
 60 Orationes autem pluris faciens, quasi ex uno frutice,  
 Et spinas caveto, et rosas legito.  
 Atque haec de profanis litteris sit tibi lex  
 Optima. Quibus autem studiis omnem par sit impendere  
 Curam, dicemus non multo post.  
 65 Hoc enim te primum monere volo:  
 Fugere summopere malorum commercia,  
 Et omnes quas habent, oblectationes, debet juvenis.  
 Plures enim sunt, instar pecudum  
 Scabie et morbo laborantium,  
 70 Qui juvenes tentant simpliciores,  
 Et affricantes sese versuta fraude,  
 Velut morbo volunt suae pravitatis  
 Eos replere, quo criminum plures  
 Socios habentes, malis suis caliginem offundant.  
 75 Ab his tu caveto; etenim, ut Paulus docet,  
*Corruptunt mores bonos colloquia prava.*  
 Quin etiam, illud tibi magnopere cavendum:  
 Odio habeto theatrorum, belluarum, ludorum equestrium  
 Obscenos cantus, crudele gladiatorum spectaculum,  
 80 Vitae vanitates, bydram voluptatum,  
 Hominum lascivorum inhonestas disciplinas  
 Quibus nihil est turpe quam sapere.

55 Ἐν λήρῃ πλατεῖ. *Nugaciter, meras insignes-  
 que nugas.*  
 61 Καὶ ῥόδον. Sic Coisl. Edit. ῥόδων.  
 62 Λόγους. Ita Coisl. Edit. λόγον.  
 67 Ἀκαθάρτεις. Vat. ἀκαθάρτεις.  
 75 Ὅσους τῶν πλειόνων κοινωρίῃ. *Ut plurimo-  
 rum societate.*  
 74 Ἐπισκοπεῖν. *Caliginem offundant, id est, sce-*

Α Πολλοὶ γὰρ εἰσιν, ὡσπερ εἰς βοσκήματα,  
 Ψάρας γέμματα καὶ νοσημάτων τινος,  
 70 Ὅτι τοὺς νέους πειρῶσι τοὺς ἀπλουστεροῦς  
 Παρατριβόμενοι τ' ἐν ἑδίῃ πανουργίας,  
 Ὡσπερ νέσου θέλουσι τῆς πανουργίας  
 Αὐτοὺς ἀνατιπλάξῃ, ὥστε τῆ τῶν πλειόνων  
 Κοινωνίᾳ, σφῶν τοὺς κακοὺς ἐπισκοπεῖν.  
 75 Τοῦτους φυλάττου· καὶ γὰρ, ὡς Παῦλος δοκεῖ,  
 — *Φθειροῦσιν ἡθῆ χρηστὴ ὁμιλία κακαί.*  
 Ναὶ μὴν ἐκεῖνο σφόδρα σοὶ τηρητέον·  
 Μίσει θεάτρων, θηρίων, ἱπποδρόμων  
 Ἄσεμον ἡθῆν, δύστροπιν κακῶν θῆαν,  
 80 Βίον ματαιότητος, ὑδραν ἡθῶν,  
 Ἄνδρῶν ἀσελγῶν ἀπρεπῆ μαθημματα,  
 Οἷς οὐδὲν ἔστιν αἰσχρὸν, ἢ τὸ οὐφρονεῖν.

*lerum suorum aspectum eripiant.*  
 76 Φθειροῦσιν. Versus hic est Menandri ab Apo-  
 stolo laudatus, I Cor. xv, 33.  
 77 Τηρητέον. Coisl. ποιητέον.  
 79 Δύστροπιν κακῶν θῆαν. *Dura caedis spectacula,  
 gladiatorum cum bestiis depugnantium, contentio-  
 sum malorum spectaculum, cum quisque partibus  
 studens, de clientis, ut sua, digladiatur victoria.*

## METRICA VERSIO.

Scripsere sed quae de deis nugaciter,  
 Figmenta foeda, daemones quorum patres,  
 Figmenta digna lacrymis, risu et simul,  
 Haec, ut dolosa resia, ut laqueos fuge.  
 Sed verba cum tu legeris, cum numina,  
 Illa expetenda, risu at haec dignissima,  
 Contemne divos tu quidem, studia at colens  
 Doctrinae, ab una ut atque eadem plantula,  
 Spinis relictis floridas rosas lege.  
 Ac de profanis litteris lex optima  
 Haec est. Quibusnam at plurimum studii dare  
 Conveniat, ipse paulo post dicam tibi.  
 Hoc nam monendus es mihi primum. Decet  
 Juvenem improborum fugere coetus noxios,  
 In hisque quidquid prorsus est luti situm.

B Snt namque multi, more qui pecudum scaten  
 Foedaque scabie, gravibus et morbis simul,  
 Juvenesque tentant, simplices si quos vident,  
 Seque affricantes subdole his, illud student,  
 Ut pravitatis hos suae morbo impleant.  
 Cur istud autem? criminum quo plurimos  
 Socios habentes, obtegant labe suas.  
 Hos tu caveto; nam, velut Paulo placet,  
*Colloquia mores prava corruptunt bonos.*  
 Quin illud etiam maxime observes velis  
 Theatra quem dant, circus, et truces ferar.  
 Cantum malorumque horreas spectaculum,  
 Et vana vitae, gaudii Le=nam improbi,  
 Hominum indecora studia lascivi gregis,  
 Qui castitate turpe nil dempta putant,

Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν, αἰσχύνῃ ὑπέρκειται,  
 Τέχνην ἔχουσι, τὸ φρονεῖν ταῖς ὕβρεσι,  
 85 Μῖμοι γελῶσιν, κονδύλοισι εἰθισμένοι,  
 Αἰδῶ τεμνόντες τοῖς ξυροῖς πρὸ τῶν τριχῶν,  
 Ἄσελγές αἰσχροτήτος ἐργαστήριον,  
 Οἷς πάντα πάσαι καὶ ποιεῖν, & μὴ θέμεις,  
 Ἐν ταῖς ἀπάντων ὕβρεσι, τέχνης μέρος.  
 90 Ἄλλιο δ', ἐκείνων ἔθνος ἀβλιώτερον,  
 Τῶν ἀφρένων τὴν ὄψαν ἐξορχοῦμενοι,  
 Μελῶν λυγισμοῖς συγκατακλῶντες φύσιν,  
 Ἄνδρες, γυναῖκες, ἀφρονεῖ θηλυδρία,  
 Οἷκ ἄνδρες, οὐ γυναῖκες, ἀφρονεῖ λόγιον.  
 95 Τὸ μὲν γὰρ, οὐ μένουσι· τὸ δ', οὐκ ἐφθασαν.  
 Ὅ μὲν γὰρ ἔστιν, οὐ μένουσι τῷ τρόπῳ·  
 Ὅ δ' εὖ κακῶς θέλουσιν, οὐκ εἰσὶν φύσει.  
 Ἄστωσις ἀνγύρα, καὶ γρήγορα παθῶν,

Alii enim ex ipsis, turpitudinis administri,  
 Artem hanc habent, ut se efferant ob turpia,  
 85 Mimi rerum ridicularum, pugnorum icibus assueti,  
 Pudorem resecantes novaculis ante ipsos crines,  
 Lasciva turpitudinis officina,  
 Quibus omnia perpeti et facere, quæ nefanda sunt,  
 In omnium oculis, artis est genus.  
 90 Alii rursus, his natio adhuc infelicio,  
 Masculorum gloriam exuentes,  
 Membrorum gestibus lascivis simul fragentes naturam,  
 1094-1095 Viri, mulieres pariter, et mares effeminati;  
 Imo nec viri, nec feminae, si vera dicere velimus.  
 95 Nam viri quidem, jam non sunt, nec consequuntur ut fiant feminae.  
 Quod enim viri sunt, non manent animo:  
 Quod autem rursus esse nequiter volunt, non sunt natura.  
 Lascivæ quoddam ænigma sunt, et griphus libidinum,  
 Viri cum mulieribus, mulieres cum viris.

100 Quid autem dixerit aliquis de turpium cantilenarum morbis,  
 De carminibus pectoris robur effeminantibus,  
 De tibiis, de choreis meretriciarum bacchationum,  
 Quibus etiam præmia tribuunt viri ter infelices?  
 Hæcne igitur laudibus, visu et gaudio,  
 105 Annon potius lacrymis et gemitibus sunt digna?  
 Risus hic regnat, natura corruptitur,  
 Et multiplex flamma cupiditatum accenditur.  
 Conduntur theatra rebus spurcissimis  
 Ut non jam occulte morbi turpitudinis grassentur,  
 110 Sed præmia proposita sint sceleratis disciplinis.  
 Ab his tu abhorreas, ne inquines pupillas:  
 Vita omnes oculorum corruptelas,  
 Quo serves tibi pupillas virgines.  
 Præcipue autem fugias cruenta spectacula

88 Καὶ ποιεῖν. Ita Coisl. Edit. παθεῖν.  
 91 Δόξαν. Ad marg. Vat. ὄψιν. Ibid. ἐξορχοῦμε-  
 νοι. Ita Coisl. Edit. ἐξορχοῦμενοι.  
 96 Τῷ τρόπῳ. Ita Vat. Moribus. Mendose edit.,  
 τῶν.  
 98 Καὶ γρήγορος παθῶν. Sagena vitiorum.

A Ἄνδρες γυναῖξί, καὶ γυναῖκες ἀνδράσιν.  
 100 Τί δ' ἂν λέγοι τις ἁμαρτίων αἰσχροῦν νόσους,  
 Μέλη τε θηλυῶντα καρδίας τόνον,  
 Ἀλύτους, χορείας πορνικῶν βακχευμάτων,  
 Οἷς καὶ γέρας μένουσι οἱ τρισάβλιοι;  
 Ταῦτ' οὐδ' ἐπαινοῦν, καὶ θέας, καὶ τέρψεως,  
 105 Ἢ βακρυῶν τε καὶ στεναγμῶν βία;  
 Γέλωσιν τυραννεῖ, καὶ φύσις μαχεύεται.  
 Καὶ κτείνεται θέατρα ταῖς ἀτιμίαις.  
 Ὡς μὴδὲ λάθρα τὰς νόσους ἀσηχημοῖν,  
 110 Ἄλλ' ἄλλα κείσθαι τῶν κακῶν μαθημάτων.  
 Ἐν δὲ βελύττου ταῦτα, μὴ χράνεις κόρας,  
 Φεύγων ἀπάσας ὀμμάτων διασποράς,  
 Ὡς δ' ἂν φυλάττης τὰς κόρας μοι παρθένους.  
 Πλέον δὲ φεύγει τὰς μαιφύσους θέας

100 Αἰσχροῦν. Ita Coisl. Mendose edit. αἰσχροῦν.  
 108 Ταῖς ἀτιμίαις. Coisl., τῆς ἀτιμίας.  
 109 Ὡς μὴδὲ λάθρα. Ut non jam latebras quærat  
 turpitudinis, vti aperte grassetur.  
 113 Ὡς δ'. Coisl., ὡς ἂν, etc. Hic Billio videtur  
 Gregorius alludere ad istud quod orator quidam

## METRICA VERSIO.

Probi administri. Quidam enim hoc, artis loco,  
 Habent, ut animos turpia ob quaque efferant:  
 Scurræ, ferri mos quibus pugnorum icibus,  
 Quibus ante capitis secus est crines pudor:  
 Schola fœditatis omnis, et lascivæ,  
 Queis artis est pars, perpeti et facere omnia,  
 Idque ante visus omnium, quæ non licet.  
 At rursus alii, natio infelicio,  
 Famam decusque turpiter marium exunt,  
 Sexum et virilem flexibus cum corporis  
 Frangunt: simul sunt feminae, et simul mares:  
 Non masculi, non feminae, falsa haud loquor.  
 Nam nec manent jam masculi, nec feminae  
 Fiunt. Nec etenim, moribus quod sunt, manent:  
 Natura rursus, esse quod student, negat;  
 Ænigma luxus, ac griphus libidinum,

B Et feminis viri, viris et feminae.  
 Quid cantionum turpium morbos loquar,  
 Versusque, nervos pectoris qui emolliunt?  
 Quid tibiassque, quid choros bacchantium,  
 Quibus ampla miseri pensant quoque præmia?  
 Hæc suntne laude, suntne visu, et gaudio,  
 An digna potius lacrymis et luctibus?  
 Dominantur illic risus, ac stuprum subito  
 Naturæ, flamma crescit et libidinum.  
 Ac fœditatis improbi quoque construunt  
 Theatra, morbus abdit ut non jam amplius  
 Grassetur, arti præmium ut constet male.  
 Hæc execrato, pupillas nec tu infice:  
 Quodcumque labem visui accersit, fuge,  
 Oculis ut ipse virgines servas tuos.

At belluonum, venter est quibus deo

115 Τῶν γαστριμάργων, ὣν θεός ἡ κοιλία.  
 Δούλοι γὰρ ἄντες γαστρὸς ἀειχλιῆτος νόσου  
 Ὑπηρετοῦσι τοῖς κακοῖς προστάγμασιν.  
 Ἡ δ', ὡς πικρὰ δάσποντα τῶν λοιπῶν μελῶν,  
 Ἐνδὸν κἀθηται, θηροὶ παλοῦσα μῆλη,  
 120 Καύρως κατεσθίουσα τὰ τιμμάματα·  
 Γαστήρ δ' αὖτος θηρίων εἰς γαστέρας  
 Τυραννικῶς ὠδοῦσα συγγενῆ μῆλη.  
 Τούτων κἀθηται τῶν παθῶν ἀγνώμονες  
 Ἄνδρες θεαταί· κἄν μὲν ἄνθρωπος φύγη  
 125 Θήρας, στένονσαι, ὡς πλείον τῶν θηρίων  
 Παυθέντες αὐτοί, καὶ μάτην καθήμενοι.  
 Ἄνδρὸς δ' ἄλόντος, καὶ στένον μυκαμένου,  
 Πικρὸν βοῶντος, καὶ κόνιν ἀμωμένου,  
 Πάσης θεατῶν ἕβρωος οἴκτος ἄπας  
 130 Ἐδραπέτευσε, καὶ σὺν ἤβονῃ κρότος

A Μέγιστος, ἦν ἴωσιν αἵματος ροάς.  
 Καίρουσι γὰρ βλέποντες, ἔθθηεν ἔλει,  
 Καὶ θηρίοι νέμουσιν εἰνοίας ῥοπήν,  
 Καὶ τοῖς ἔλοῦσιν ἐγκλειστούσι πλῆον,  
 135 Θήγοντες ἔργας, ὥσπερ ἐμφορούμενοι,  
 Καὶ σάρκας ἀνθρώπων θηροὶ συμμασάζεμενοι.  
 Χ' οἱ μὲν κακοὶ πρατήρες οικεῖον μελῶν,  
 Τροφῆς τε δούλοι, καὶ πάλιν θηρῶν τροφή,  
 Ζῶντες στυγητοὶ, καὶ θανόντες ἄθλοιοι,  
 140 Τοιούτων ἔσχον τοῦ βίου πικρὸν τέλος.  
 Μελῶν δὲ τὰ μὲν ἐντέθασται θηρίοις,  
 Τὰ δ' ὑπ' ὀδοῦσι νηλεῶς δαρδάπτεται,  
 Ἡμισπάρακτα δ' ἄλλα ποικιλίαι στροφαῖς  
 Ἄττει παρασπαίροντα, καὶ φυγῆς ἔτι  
 145 Καίρῶν νομίζει, καὶ ἔδρον φαντάζεται.  
 Μὴ δὲ μαινῆς ἔδμα σὺν θεαμάτων

115 *Helluonum, quorum deus venter est.*  
*Nam cum maucipia sint gula, turpissimi morbi*  
*Subserviunt sceleratis mandatis.*  
*Gula enim, velut acerba domina caeterorum membrorum,*  
*Intus sedet, feris bestiis vendens membra sua,*  
 120 *Avide vorans pretia :*  
*Venter nimirum luxuriosus in bestiarum ventres*  
*Tyrannice detrudens cognata sibi membra.*  
*Horum sedent vitiorum improbi*  
*Spectatores viri; et si quispiam homo fugerit*  
 125 *Feras, gemunt, ac veluti magis quam feræ,*  
*Delusi ipsi sint, et frustra sedeant.*  
*Si autem captus sit homo, et arcte mugiat,*  
*Acerbe clamat, et pulverem aggerat,*  
*Ex omnium spectatorum oculis commiseratio penitus*  
 130 *Aufugit, et cum oblectatione plausus*  
 1096-1097 *Maximus fit, si viderint sanguinis rivulos.*  
*Lætantur enim ea spectantes, quæ spectando flere oporteret;*  
*ipsis etiam feris benevolentiam exhibent,*  
*Et si quem corripuerint, eas incitant magis,*  
 135 *Iræ exacuentes, tanquam si ipsi saturandi essent,*  
*Et carnes hominum cum bestiis comestori.*  
*Atque illi quidem scelesti venditores suorum membrorum,*  
*Cibique maucipia, et vicissim futuri ferarum cibus,*  
*Viventes odio digni, et post mortem miseri,*  
 140 *Talem nanciscuntur, et tam acerbum vitæ finem.*  
*Membra autem partim sepulta sunt in belluis,*  
*Partim dentibus crudeliter dilaniantur,*  
*Partim semilacerata variis motibus*  
*Subsultant palpantia, et fugæ semper esse adhuc*  
 145 *Tempus putant, cursumque sibi effingunt.*  
*Noli fedare oculos tuos spectaculorum*

apud Plutarchum de homine insigniter impudenti dicebat, eum non κόρας, sed κόρνας in oculis habere: κόρη namque utrumque significat.

131 Ἡρ ἴωσιν. Ita Coisl. Μοκ αἵματος. Edit., ἦ ἴωσιν αἱμάτων.

135 Νέμουσιν εἰνοίας ῥοπήν. In ipsas feras quædam benevolentia propendunt.

136 Συμμασάζεμενοι. Vat. συμμαζόμενοι.

144 Παρασπαίροντα. Coisl. περισπαίροντα.

## METRICA VERSIO.

Cruenta fugias plus adhuc spectacula.  
 Illi namque ventri serviunt, quo turpior  
 Haud morbus ullus, jussaque explent improba.  
 Membrorum at iste dominus ut ferus omnium,  
 Sedet intus, atque membra dividit feris,  
 Pretium gulose devorans: venter nimis  
 Prodigus, in alvum belluarum immanium  
 Cognata trndens membra vi tyrannica.  
 Hæc sessitant improbi spectant viri,  
 Ac si ferarum fugerit quisquam impetum,  
 Gemunt, ut ipsi, quam feræ, lusi magis,  
 Frustra et sedentes: sin virum fera cepit,  
 Arctumque quiddam virgati miser, et gravi  
 Non absque planetu pulverem sparsum aggeret,  
 Ipsorum ab oculis omnis excedit dolor,  
 Orbiturque plausus gaudio cum maximo

B Junctus, cruoris rivulos si viderint.  
 Nam, digna quæ sunt lacrymis, læti vident,  
 Faventque trucibus bestiis corde effero,  
 Ac forte si quem ceperint, magis incitant  
 Magisque, et acunt impetus, ipsi velut,  
 Carne saturandi, bellisque opem ferunt.  
 Ac venditores improbi carnis suæ,  
 Victusque servi, rursus et victus feris,  
 Vita execrandi, rusto necem miserissimi,  
 Hoc sine sævo terminant vitæ dies.  
 At membra quædam bellus venter tenet,  
 Quædam premuntur dente crudeli nimis,  
 Semilacerata rursus at quædam undique  
 Saliunt, adhucque palpant, adhuc fugas,  
 Fugæque cursum cogitant, vane licet.  
 Fedare diris visibus tua lumina

Ἐμῶν μολυσμοῖς, μηδὲ γυμνοῦς εἰσορᾶς  
 Ἄνδρας θανόντας, θηρία πεπληρωμένα,  
 Τάφος τρέχοντας, συγγενεῖς δ' ἐγκλιμένους.  
 150 Καὶ μὴν, τὸ πολλοῖς μᾶλλον ἡμερώτερον  
 Δοκοῦν, θέαμα πωλικῶν ἱπποδρόμων,  
 Καὶ τοῦτο λοιμὸς ἔστι καὶ ψυχῶν νόσος.  
 Πῶλεις διασπᾶ, δῆμον εἰς στάσιν φέρει,  
 Μάχας διδάσκει, λοῖδορον θῆγει σόημα,  
 155 Τίμνει πολιτῶν φίλτρα, συγκρούει γένη,  
 Καταισχύνει γέροντας, ἐκμαίνει νέους.  
 Ἐχθρας ἀνάπτει φιλάτων, πατεῖ νόμους.  
 Κακῶν δὲ τούτων ἄλιον τοῦ μᾶ κακόν·  
 Κινεῖ γόητας τοῖς μανεῖσι συμμάχους,  
 160 Νίκης βοηθοῦς, καὶ τρέφει νόσῳ νόσον.  
 Ἐπὶν γὰρ ἐκκαυθῶσιν εἰς θερμὴν ἔριν,  
 Πρὸς τοὺς γόητας εὐδοκίαι αὐτοῖς ὁ δρόμος.

A OI δ' αὖ καλοῦσι δαιμόνων πονηρίαν  
 Συνεργῶν αὐτοῖς πτωμάτων, συντριμμάτων,  
 165 Φόνου· κακοῖς γὰρ δαιμόνων χαιρεῖ στρατός.  
 Οὐκοῦν ἐναργῶς, καὶ τὸ δόξαν ἡμερον,  
 Ἐριστικῶν θέαμα τῶν ἱπποδρόμων,  
 Ψυχῶν ἐλεθρὸς ἔστι, σωμάτων μάχη,  
 Καὶ πρὸς γε τούτους χρημάτων σαφὴς βλάβη.  
 170 Πόσους μὲν οἴκους ἀβρόως κατέσπασε!  
 Πόσους προσατεῖν πλουσίους ἠνάγκασε!  
 Πόσας δὲ τὸ πρὶν εἰνομουμένας πόλεις  
 Ἄρῃν καθείλεν! Ὡς γὰρ ἤδωσα στάσις,  
 Φόνους δυναστῶν ἔγραψε δῆμου χέρας,  
 175 Χήρωσεν ἀνδρῶν τὰς πόλεις νόμῳ ἕξφους,  
 Πῦρ καὶ σίδηρος τὰς πόλεις ἐνεμάτω,  
 Σπαγαῖς κολάζων τὰς σπαγὰς, φόνους φόνους.  
 Τίς οὖν θεοθάσι σωφρόνων ἀνέξεται

Crudelium iniquationibus, nec nudos intuearis  
 Homines mortuos, ipsorum carnibus saturatas feras,  
 Sepulcra viva, quae propinquos conditos habeant.

150 Quin etiam illud quod pluribus magis humanum  
 Videtur, spectaculum equestrium certaminum,  
 Et ipsum pestis est, et animarum morbus.

Urbes distrahit, plebem ad seditionem concitat,  
 Pugnas docet, maledicam acuit linguam,  
 155 Dissecat civium amicitias, committit familias inter se,  
 Probro afficit senes, in furorem adigit juvenes,  
 Inimicitias inter charissimos accendit, proterit leges.

Hisce malis majus adhuc moliri audet malum:  
 Suscitatur praestigiatore furiosis hominibus pugnae socios,  
 160 Ad victoriam reportandam adjuutores, et alit morbo morbum.

Ubi enim exarserunt in fervidam contentionem,  
 Ad praestigiatore statim se conferunt.

Illi vero rursus daemonum implorant nequitiam  
 Adjutricem ipsis, ad disturbanceiones, ad collisiones,  
 165 Ad caedes perpetrandas; malis enim delectatur daemonum exercitus.

Manifeste ergo, illud quod videtur mite ac humanum esse,  
 Contentiosum spectaculum certaminum equestrium,  
 Animarum est pernicies, corporum pugna,  
 169-169 Et praeterea certissimum rei familiaris detrimentum.

170 Quot enim domos subito prostravit?  
 Quot homines divites cibum mendicare coegit?

Quot urbes antea legibus optime constitutas  
 Funditus evertit? Et enim quasi pubescens seditio,

Caedibus potentium inquinavit populi manus,  
 175 Viduavit urbes civibus acie gladii,

Flamma et ferro urbes assumpsit,  
 Caedibus puniens caedes, et mactationes mactationibus.

Quis igitur sapiens intueri sustineat

147 Μηδὲ γυμνοῦς εἰσορᾶς. Vat. εἰσορᾶν. Coisl. μηδὲ γυμνάσης ὄρᾶν.

148 Πεπληρωμένα. Ita Coisl. Edit. πεπληγμένα.

149 Συγγενεῖς δ' ἐγκλιμένους. Ita Coisl. Edit. συγγενεῖς δὲ κειμένους.

152 Ψυχῶν. Sic Vat. et Coisl. Edit. ψυχῆς.

153 Ἐλς στάσιον. Coisl. εἰς στάσις.

171 Πόσους προσατεῖν. Hic versus deest in Coisl.iano.

175 Ἐξφους. Vat. in marg. ἕξφους.

#### METRICA VERSIO.

O nate, parce: nec viros nudos vide  
 Letho jacentes, ac feras nexas simul,  
 Sepulcra cursu concita, affines humi.

Quin circa etiam, mitius spectaculum

Quamvis priori nemo non existimet,  
 Est pestis animae, morbus et necem ferens.

Divellit urbes, vulgus in partes secat,  
 Docetque pugnas, et ciet convicia.

Cives, propinquos dirimit, et senibus probrum

Infert, furore pectora et juvenum ferit,  
 Ad odia amicos excitat, leges premit.

Malis et hisce perpetratur majus malum:  
 Socios furore percitis magos movet,

Quo palma veniat, ac malo nutrit malum.

Ardere cepit pugna nam postquam semel,  
 Tum quisque propro tendit ad magos pede.

B Pravos at illi daemones statim vocant,

Lapsus ut ipsis, vulnera et caedes ferant:

Gaudet malis nam daemona manus improba,

Cursus equestris hinc liquet spectaculum,

Quamvis putetur blandulum et mite haud parum,

Pestem esse mentis, corporum et pugnae gravem:

Opibusque damnorum maximum ferre insuper.

Quotnam repente prorsus evertit domos?

Quotnam ad petendam divites stipem impulsa?

Quotnam ante sanctis legibus plena oppida

Delevit? Et enim rixa pubescens velut,

Procerum cruento plebis infecta manus,

Urbesque, facta caede, vacuavit viris,

Ac civitates funditus flamma abstulit

Ferrumque, plectens caedibus caedes novis.

Quis ergo magicam mente non cassus ferat

Γοηταίς ἑμιλλᾶν, πρὸς ἴστων τάχος,  
 180 Στάσειν φόνον εἰκτούσαν, ἀστέων νόσον;  
 Ἐὖ δ' ἀντὶ τούτων, χαίρει τοῖς μαθήμασιν,  
 Ἐξ ὧν ἐστὶ κράτιστον ἀσκήσεις τρόπον.  
 Ἐπὶν δὲ τὸν νοῦν μετρίως προσημύνασθαι,  
 Ὅς ἐν παλαίστρᾳ, ποικίλοις συγγράμμασιν,  
 185 Αὐταῖς ἐνάλοις ταῖς θεοπνευσταῖς Γραφαῖς,  
 Διαιτῶν διαθηκῶν συλλέγων πλοῦτον μέγαν,  
 Τῆς μὲν Παλαιᾶς, τῆς δὲ καὶ Καινῆς ἀεί.  
 Καινὴ γάρ ἐστιν δευτέρου γεγραμμένη,  
 Καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ἀρχαίᾳ ἔξουσα τρίτην.  
 190 Ταύταις ἅπασαν ἀσμένως σπουδῆν νέμε,  
 Παρ' ὧν μαθήσῃ χρηστὴν ἐξακεῖν τρόπον,  
 Καὶ τὸν γ' ἀλγῆθ', καὶ μόνον θεῶν σέβειν.  
 Μονὰς γάρ ἐστι καὶ Τριάς ἄδιος,

Α Πατήρ σὺν Υἱῷ καὶ πανάγῳ ἵερωτάμῳ,  
 195 Τριάς προσώπων εὐκρινῆς, Μονὰς φύσει.  
 Μῆρ' οὐν ἀρετῶν συγχερῆς ὑποστάσεις,  
 Μῆρ' αὖ θεῶν σὺ προσκυνῶν τέμψι φύσει.  
 Μία Τριάς γάρ, εἰς θεὸς παντοκράτωρ.  
 Τοῦτ' ἐστὶ λεπτὸν εὐσεβὲς μυστήριον.  
 200 Στενὴ γὰρ ὄντως τῆς ἀληθείας ὁδός,  
 Ἄτραπις, ἀμφικερμῶς, ἐπεθλιμμένη,  
 Ἦς ἐξολισθήσαντες ἐξ ἐναντιῶν,  
 Κατεβράβησαν εἰς βαθύκρημον πλάνην,  
 Σαβήλλιος μὲν πρὸς Ἰουδαίους βλέπων,  
 205 Εἰδωλολάτρᾳς δ' Ἄρειος μεμούμενος·  
 Ὁ μὲν προσώπων συγγίλων ὑπόστασιν,  
 Ὁ δ' αὖ μερῶν δυσεσθῶς τὴν οὐσίαν.  
 Ἐὖ δ' ἀκλινώς φύλασσε τὴν μέσην ὁδόν,

Magicæ artis concertationem, non equorum velocitatem,

180 Seditionem, quæ cædes parit, civitatum morbum?

Horum tu loco, deleteris optimis disciplinis,

Quibus utilissime excoles animum.

Ubi autem, quantum satis sufficiat, mentem exercueris,

Tanquam in palestra, variis litteris,

185 Tum demum graviter incumbere afflatis sancto Spiritu Libris,

Geminorum Testamentorum ingentes colligens divitias,

Veteris scilicet, et alterius quod semper est Novum.

Novum enim est secundo loco scriptum,

Et jam post se non habiturum tertium.

190 His omnem alacriter diligentiam impende,

Ex quibus discas optimos excolere mores,

Verumque et solum Deum religiose venerari.

Unitas enim est et Trinitas æterna,

Pater cum Filio et sanctissimo Spiritu,

195 Trinitas personis distincta, Unitas natura.

Quapropter nec numero confundas hypostases (personas);

Neque rursus Deum adorans divides naturam.

Una enim Trinitas, unus Deus omnipotens.

Subtile istud est religiosum mysterium.

200 Angusta enim reapse est veritatis semita,

Via trita, utrinque præceps, et coarctata,

De qua exorbitantes hinc et inde oppositis viis,

Detrusi sunt in profundum ac præcipitem errorem,

Sabellius quidem ad Judæos respiciens,

205 Et Arius idolorum cultores imitatus :

Ille personarum confundens proprietates,

1100-1101 Iste autem impiè dividens essentiam;

Tu vero indeclinabiliter mediam teneto viam,

182 Ἀσκήσεις. Ita Coisl. quibus, quod optimum est, bonos mores comparabis. Edit. ἀσκήσαι.

188 Δεύτερον. Coisl. δεύτερα.

189 Μετ' αὐτήν. Ita Coisl. Edit. μεθ' αὐτήν.

193 Τριάς ἄδιος. Ita Coisl. Edit. Τριάς ἡ.

194 Πανάγω. Coisl. παναγίω.

197 Φύσει. Naturam : in Billii versione naturas : quod profecto mendum est in oscitantium typographi refundendum. Absit enim ut doctissimi

mo interpreti error gravissimus ascribatur.

200 Ὅντως. Sic Vat. Edit. ὄντως.

202 Ἐξ ἐναντιῶν. Vat. ἀπ' ἐναντιῶν.

205 Κατεβράβησαν. Confracti sunt, procedentes in profundum erroris abyssum.

206 Ὑπόστασιν. Hypostasiis, quæ personarum proprietates est, qua vere existant, subsistunt.

207 Ὁ δ' αὖ. Sic Vat. Edit. ὁ δ' οὖν.

#### METRICA VERSIO.

Spectare pugnam (non enim cursus equis .

Laus danda), cædes quæ parit, morbum urbium.

Pro rebus his studia bonarum te artium

Juvent, tuos quæ dirigunt mores probe.

At lectione plurima mentem ut tuam,

Velut in palestra, senseris jam exercitam,

Tunc illabora Litteris gnævus sacris,

Utriusque magnas Fœderis carpens opes,

Quorum Vestustum est illud, hoc semper Novum :

Novum, secundo proditum namque est loco,

Nec post sequetur alterum ullum tertium.

His omne studium Litteris tribus libens,

Excolere mores ex quibus discas bonos,

Verumque, solum et rite venerari Deum.

Æterna namque est Unitas et Trinitas,

B Cum Patre Natus, Flamen et sanctissimum :

Natura simplex, at triplex hypostasis.

Miscere trinas ergo personæ cave

In unum : itemque scindere naturas fuge.

Supremus etenim Trinitas una est Deus.

Subtilis ista dogmatis summa est pii.

Nam veritatis arcta revera est via,

Utrinque præceps semita, et stricta admodum :

Qua deviantes hinc et hinc, Sabellius,

Inopsque mentis Arius, lapsu horrido

Franquantur : alter nempe Judæis favens,

Idololâtras alter at contra zelans :

Personam in unam contrahens ille impie

Cœlestæ Numen, hic secans essentiam.

Inflexus at tu semitam mediam tene,

Ἦς χρῆ, διακρῶν, καὶ συνάπτων ὡς θέμις.  
 210 Συνάπτεται γὰρ ἡ Τριάς ἀσυγχύτως,  
 Ὅσπερ κ' ἀτμήτως ἡ Μονὰς χωρίζεται ·  
 Ἡ γὰρ φύσις, ἀτμήτος, αἱ δ' ὑποστάσεις ·  
 Ἄει μένουσι παντελῶς ἀσυγχύτοι.  
 Τούτων φύλαξ μοι διακρινὸς τῶν δογματῶν,  
 215 Καὶ γνήσιος μὲν ἐργάτης τῶν ἐντολῶν,  
 Σοφὸς δ' ἀπάσις μυστικαῖς θεωρίαις,  
 Ἄει προκόπτων, μήποτ' ἐκπρωσώμενος ·  
 Μελῶν ἐπανθήσει γὰρ οὕτως ἡ χάρις.  
 Ὅρῳ δ' ἐπιστὸς Μωϋσῆς, ὁ τοῦ Θεοῦ  
 220 Ἄνθρωπος, εἰκὼν τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου,  
 Ὅπως ἀπασαν ἐκμάθων Αἰγυπτίῳν  
 Σοφίαν τὰ πρότα, κἀν βαθεῖ πλουτέρ τραφεῖς,  
 Ἐκὼν φυγὰς τε καὶ πένης ἐλγίνοτο,  
 Κἀν ταῖς ἐρήμοις τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ερυφῆς

A 225 Θῆσαν τράπεζαν ποιμένον ἠλλάξατο.  
 Δέξης τυρνάνων προκρίνας σκληρὸν βίον,  
 Ἔως τελείων ἄξις θαμάτων  
 Κρεθείς, μέγιστον ἀγγέλου μυστήριον  
 Εἶδε, φανέντος ἐν πυρὶ φλογὸς βάτου.  
 230 Εἶτ' ἀξιωθείς καὶ Θεοῦ πρῶτον τότε  
 Φωνῆς ἀκούσας, καὶ λαβὼν ἔξουσίαν,  
 Λαφ' στένοντι δοῦλετον λύει ζυγόν,  
 Ἄρχει τε παντὸς τοῦ γένους, ψήφῳ Θεοῦ.  
 Λαθὼν τοσοῦτον ὄψος οὐκ ἐπαίρεται ·  
 235 Ἄλλ' ἰσχνόφωνον καὶ βραδύλογισσον τῖνα  
 Φησὶν αὐτὸν, ἀσθενῆ τ' εἶναι λέγων,  
 Ἦς ἀν φρονῶν ταπεινὸν, ἰσχυρὸς μέλη.  
 Τούτου φύλαξτε τοῦ βίου τῆς εἰκόνας.  
 Μορφῶν σεαυτὸν τῷ τρόπῳ τοῦ Μωϋσῆος.  
 240 Καὶ τὴν μάθησιν τῶν παρ' Ἑλλήσι λόγων,

Ut oportet dividens, et conjungens ut fas est.

210 Conjuncta enim est Trinitas absque confusione,  
 Quemadmodum absque sectione Unitas distinguitur.

Natura enim secari nequit; personæ autem  
 Semper manent prorsus inconfusæ.

Horum custos tu mihi maneat dogmatum,  
 215 Et divinorum observantissimus mandatorum,  
 Sapiens autem in omnibus arcanis contemplationibus,  
 Semper proficiens, nunquam inflatus :

Major enim tibi sic continget gratia.

Vides, quomodo Moyses ille fidelis, Dei

220 Homo, specimen et exemplar religiosæ vitæ,  
 Cum prius omnem perdidicisset Ægyptiorum .

Sapientiam, licet in maximis opibus educatus.

Sponte sua exsul et pauper factus sit,

Et in desertis, cum Ægyptiorum deliciis

225 Servilem pastorum mensam commutaverit,  
 Gloriæ regum præponens asperum vitæ genus,

Donec perfecta ac sublimia dignus cernere

Judicatus, magnum angeli mysterium

Vidit, qui sese ostendit illi in flamma ardentis rubi.

230 Deinde dignus habitus, qui Dei tunc primum

Vocem audiret, et accepta potestate,

Populo inflicto servile solvit jugum,

Et præfuit universæ genæ, calculo Dei.

Nactus tantam sublimitatem, non extollitur;

235 Verum impedita lingua et tardiloquum quemdam hominem

Appellat se ipse, atque etiam infirmum esse dicit,

Ut submisso de se sentiens, fortis maneat.

Hujus tu serva vitæ normam,

Conformans te ipse ad mores Moysis.

240 Disciplinam ethnicarum doctrinarum,

211 Κ' ἀτμήτως. Coisl. non habet κ'.

218 Ἐπανθήσει. Effloret.

235 Θῆσαν. Val. θέισαν. Θῆσα τράπεζα, idem  
 est, ait Billius, quod μισθωτή, mercenaria.

228 Ἀγγέλου. Coisl. ἀγγέλων.

232 Λαφ' στένοντι. Ita Coisl. Edit. λαὸν στένοντα.

236 Ἀσθενῆ τ' εἶναι. Coisl. ἀσθενὴς εἶναι.

#### METRICA VERSIO.

Scindens, ut est fas, copulans ut convenit.  
 Confusa nec enim copula est Triadis sacræ,  
 Nec nnitatis sectilis disjunctio.

Natura namque haud scinditur, at hypostases

Confusionis prorsus expertes manent.

Sis firmus horum dogmatum custos velim.

Divina quæ lex imperat, fac sedulus,

Cunctasque discite mysticas theorias,

Subinde crescens, nec tumens fastu tamen :

Sic major etenim gratia existet tibi.

Videsne Mosem, servulum fidum Dei,

Probitatis omnis speciem, atque imaginem?

Nonne Phariorum cum prius sapientiam

Didicisset omnem, regia altus in domo,

Sponte fugitivus, pauper et sponte exstitit,

Sequensque rura, dapibus Ægypti otantibus

B Pastoris inopem prætulit mensam, ac decus  
 Regale calcans, maluit vitam asperam,  
 Admissus ingens donec ad spectantium,  
 Tandem ipse vidit angeli mysterium,  
 Qui se intuendum dederat ardenti in ræbo.  
 Post consecutus gratiam hæc, ut Numinis  
 Dicta aure caperet prius, hæc et vim insuper,  
 Populo ut gementi solveret jugum grave,  
 Suosque regeret calculo ætherei Patris,  
 Ad culmen istud vectus hæud attollitur,  
 Verum indisertum se statim et bluesum vocat,  
 Ac destitutum robore, ut de se infime  
 Dum sentit, binc vim servet et robur suum.  
 Hujus tuere sedulus vitæ typum,  
 Mosem æmulando, Mosis et mores probos.  
 Ac disciplinas, quæ vigent Græcos apud,



Ἵππερ δικαστῆς, ἔννομον ψῆφον φέρων,  
 Ὑπηρατῆσθαί τάσων, ὡς ἔστι πέτρον,  
 Τῆ τῶν ἀληθῶν δογματῶν παρῤῥησίᾳ,  
 Τῆ πανσόφου τε τῶν Γραφῶν θεωρίᾳ.  
 245 Καί γάρ δίκαιον τὴν σοφίαν τοῦ Πνεύματος,  
 Ἄνωθεν οὖσαν, ἐκ Θεοῦ τ' ἀφ' ἡμένης,  
 Δόσποναι εἶναι τῆς κάτω παιδείσεως,  
 Ἵππερ θεραπαίνης, μὴ μάτην φουσωμένης,  
 Ὑπηρατῆν δὲ κοσμίως εἰσιθιμένῃ.  
 250 Τῆ τοῦ Θεοῦ γὰρ ἡ κάτω δουλευτά.  
 Πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνο προσμαθεῖν μάλιστα σοὶ  
 Προσῆκον· οὐχ ἅπαντα βίβλος ἀσφαλῆς,  
 Ἢ σαμὸν ἔνομα τῆς Γραφῆς κεκτημένη.  
 Εἰσὶν γὰρ, εἰσὶν ἔσθ' ὅτε ψευδόμενοι  
 255 Βίβλοι· τινὲς μὲν ἔμμεσοι, καὶ γένοιτο,  
 Ὡς ἂν εἰς εἴποι, τῶν ἀληθεῶν γάτων·

A Al δ' αὖ νόθοι τε καὶ λαν ἐπιπολεῖς,  
 Ὡς παρῤῥησια καὶ νόθος νομίματα,  
 Ἄ βασιλέως μὲν τὴν ἐπιγραφὴν φέρει,  
 260 Κίβδηλα δ' ἐστὶ, ταῖς ὕλαις δοιούμενα.  
 Τοῦτων χάριν σοὶ τῶν θεοπνευστῶν ἐρῶ  
 Βίβλων ἐκάστην· ὡς δ' ἂν εὐκρινῶς μάθης,  
 Τὰς τῆς Παλαιᾶς πρώτα Διαθήκης ἐρῶ.  
 Ἡ Πεντάτευχος τὴν Κεῖταιν, εἰς Ἐξοδον,  
 265 Λευϊτικὸν δὲ τὴν μέσιν ἔχει βίβλον,  
 Μεθ' ἣν Ἀριθμοὺς, εἰτα Δευτερονόμιον.  
 Τοῦτοις ἴησούν προσιθίει, καὶ τοὺς Κριτάς.  
 Ἐπειτα τὴν Ῥούθ, Βασιλειῶν τε τέσσαρα  
 Βίβλους, Παραλειπομένων δὲ γε ξυνορίδα·  
 270 Ἐσθρας ἐπ' αὐταῖς πρώτος, εἰδ' ὁ δεύτερος.  
 Ἐξῆς συχηγῆρας πέντε σοὶ βίβλους ἐρῶ·  
 Στεφθέντος ἄλλοις ποικίλων παθῶν ἴδιθ,

Tanquam iudex, consonam legibus sententiam ferens,

Subservire iubeto, ut par est,

Verorum dogmatum libertati,

Et sapientissimæ Scripturarum meditationi.

245 Etenim æquum est sapientiam Spiritus,

Quæ celestis est et a Deo profecta,

1102-1103 Dominam esse terrenæ disciplinæ,

Velut ancille, ne frustra infletur,

Sed ministrare convenienter assuescat.

250 Sapientiæ enim divinæ terrena serviat.

Præterea autem istud scire maxime tibi

Convenit : non omnis liber pro certo habendus,

Qui venerandum Scripturæ nomen præfert.

Sunt enim, sunt (ut nonnunquam fit) inscripti falsis nominibus

255 Libri : nonnulli quidem intermedii sunt ac vicini,

Ut ita dixerim, veritatis doctrinæ :

Alii vero spurii et magno opere periculosi,

Velut falso signata et spuria numismata,

Quæ regis quidem inscriptionem habent,

260 Sed tamen notha sunt, et vitiosa materie confecta.

Propterea tibi divino afflatus Spiritu recensebo

Singulos libros ; atque ut rem perspicue noveris,

Libros Veteris Testamenti primum referam.

Pentateuchus continet Genesim, deinde Exodum,

265 Leviticum, qui medius est liber,

Post quem Numerus, postremo Deuteronomium.

His adde Josue et Iudices ;

Postea Ruth, et Regum quatuor

Libros, Paralipomenon par unum ;

270 Secundum hos, Esdras primus et secundus.

Exinde versu conditos quinque tibi libros commemorabo :

Coronati certaminibus variarum calamitatum librum Jobi ;

245 *Ἐπιρρησία. Defensionis.*

248 *Φουσωμένης.* Ita cod. Coislinianus, et Com-

bellisus. Edit. φουσωμένης.

251 *Προσμαθεῖν.* Coisl. προμαθεῖν.

259 *Ἐρεῖ.* Coisl. ἔχει.

262 *Βίβλων.* Ita edit. et quidem bene. Coisl.

contra metrum βίβλον.

265 *Πρώτα.* Coisl. πρώτας.

265 *Ἐχει βίβλον.* Coisl. βίβλον ἔχεις.

269 *Συνορίδα. Binos libros.*

#### METRICA VERSIO.

Judex ut æquum calculum ferens, jube,  
 Ut fas et æquum est, instar ancillæ, obsequi  
 Professionis dogmatis verissimi,  
 Studiisque sacræ paginæ. Justum est enim  
 Ut sophia sancti Spiritus, quæ cœlite  
 Profluxit aula, venit et summo a Deo,  
 Ut domina præstet inferæ sapientiæ,  
 Famulæque ritu discat hæc non turgidum  
 Concipere fastum, jussa sed prompte exsequi.  
 Servire superæ nam decet certe inferam.

At illud etiam convénit te discere :  
 Non totus omnis est liber, sacri Libri  
 In fronte nomen quisquis augustum gerit.  
 Sunt namque, falsum qui gerant nomen, libri.  
 Sunt mediæ, ab illis dissiti haud sane procul,  
 Quos esse veros nullus est qui denegat ;

B Ac rursus alii sunt nothi atque nozii,  
 Adulterinos cernere est nummos velut,  
 Inscriptionem regiam qui cum gerant,  
 Nothi tamen sunt, ære, non auro editi.  
 Ipse ergo, sacri Codicis pandam tibi  
 Omnes libellos ; quoque noscas plinius,  
 Primum Vetusti Fœderis dicam libros.  
 In Pentateucho Genesim habes, et Exodum,  
 Leviticumque, sede qui media est situs,  
 Numeros ; secunda Lex locum alterum obtinet.  
 His adde Iesum ; mox sequuntur Iudices,  
 Ruth deinde, Regum quatuor libri simul :  
 Paralipomenon adice his libros duos :  
 At geminus Esdræ sequitur hos statim liber.  
 Tum quinque versu conditos libros habes,  
 Joh cui palæstræ plurimæ cingunt caput,

Ψαλμῶν τε βίβλων, ἐπιμαλὲς ψυχῆς ἄκος,  
 Τρεῖς δ' αὖ Σολομῶντος τοῦ σοφοῦ, Παροιμίας,  
 275 Ἐκκλησιαστήν, Ἄσμα τε τῶν ἠσμάτων.  
 Ταύταις προφήταις προστίθει τοὺς δώδεκα,  
 Ὅσπερ πρώτων, εἰτ' Ἄμωσ ἐπὶ δευτέρων,  
 Μιχαῖαν, Ἰσηλ, Ἀββαίαν, καὶ τὸν τύπον  
 Ἰωνᾶν αὐτοῦ τοῦ τριμήρου πάθους  
 280 Ναοὺμ μετ' αὐτοῖς, Ἀββακούμ, εἰτ' Ἐναντὸν  
 Σοφονίαν, Ἀγγαλὸν τε καὶ Ζαχαρίαν,  
 Διόνυσόν τε ἄγγελον Μαλαχίαν.  
 Μεθ' οὗς προφήταις μάνθανε τοὺς τέσσαρας,  
 Παρῆρησιαστήν ἐπὶ μέγαν Ἡσαΐαν,  
 285 Ἱερειμίαν τε συμπασθῆν, καὶ μυστικὸν  
 Ἰεζεκιήλ, ἔσχοντο δὲ Δανιήλ,  
 Τὸν αὐτὸν ἔργου καὶ λόγου σοφώτατον.

Α Τούτοις προσεχρῶνους τὴν Ἑσθῆρ τινες.  
 Κανὴς Διαθήκης ὄρα μοι βίβλους λέγειν.  
 290 Εὐαγγελιστὰς τέσσαρας δέχου μόνους,  
 Ματθαῖον, εἰτα Μάρκον, ὃ Λουκᾶν τρίτον  
 Προσθεῖς, ἀρβύμει ἐπὶ Ἰωάννην χρόνον  
 Τέταρτον, ἀλλὰ πρώτων ἕξει δογματῶν.  
 Βρογτῆς γὰρ υἱὸν τοῦτον εἰκότως καλῶ,  
 295 Μέγιστον ἤχησαντα τῷ θεοῦ Λόγον.  
 Δέχου δὲ βίβλον Λουκᾶ καὶ τὴν δευτέραν,  
 Τὴν τῶν καθολικῶν Πράξεων ἀποστόλων.  
 Τὸ σκευὸς εἴξει προστίθει τῆς ἐκλογῆς,  
 Τὸν τῶν ἔθνῶν κήρυκα, τὸν ἀπόστολον  
 300 Παῦλον, σοφῶς γράψαντα ταῖς Ἐκκλησιαῖαις  
 Ἐπιστολάς τις ἐπὶ τὰ Ῥωμαίων μίαν,  
 Ἥ χρῆ συνάπτειν πρὸς Κορινθίους δύο,

Psalmorum etiam librum, modulatum animæ remedium ;

Tres libros sapientis Salomonis, Proverbia,

275 Ecclesiastem, et Canticum canticorum.

His jungito duodecim prophetas,

Osee primum, deinde Amos secundum,

Michæam, Joel, Abdiam, et Jonam

Typum trium dierum passionis ;

280 Nabum post ipsos, Abacuc, deinde nonum

Sophoniam, Aggæum, et Zachariam,

Binominemque angelum Malachiam.

Post hos disce prophetas adhuc esse alios quatuor,

Intrpidum magnam Isaiam,

1104-1105 285 Jeremiam ad misericordiam propensum, et mysticum

Ezechielem, postremum Danielem,

Eundem factis et verbis sapientissimum.

His addunt Esther nonnulli.

Novi Fœderis nunc mihi tempus est libros numerandi.

290 Evangelistas recipias quatuor tantum,

Matthæum, deinde Marcum, cui Lucam tertium

Addens, numera Joannem tempore

Quartum, sed primum sublimitate doctrinæ.

Tonitru enim filium merito hunc appella,

295 Quippe qui magna voce insonuit Dei Verbum.

Recipias etiam Lucæ librum secundum,

In quo narrat Res gestas per orbem ab apostolis.

Vas deinde addito electionis,

Gentium præconem, apostolum

300 Paulum, qui sapienter scripsit Ecclesiis

Epistolas bis septem, ad Romanos unam,

Cui jungenda sunt ad Corinthios duæ,

275 Ψυχῆς. Coisl. ψυχῶν.

279 Τριμήρου. Figuram illius qui tertia die a lecto ad vitam rediit.

282 Ἄγγελος Μαλαχίας. Hebraicam vocem reddidere Septuaginta Interpretes, quæ postea vox una cum interpretatione in textum admissa : quod Theodoretus, Hieronymus, alique veteres et recentiores observant.

285 Καὶ μυστικόν. Mysticum appellat Ezechielem, quod plura habeat mystice, seu altiore sensu

exponenda.

296 Τῆρ δευτέρων. Ita Coisl. et Vat. Edit. τὸν δεύτερον.

297 Τῶν καθολικῶν. Id est, librum quo Actus apostolorum communiter, universim, narrantur, quemadmodum epistolæ catholicæ appellantur, quod ad omnes Ecclesias scriptæ sint, non ad unam aliquam privatim, ut Epistolæ ad Romanos, ad Ephesios, etc.

301 Ῥωμαίων. Coisl. Ῥωμαίος.

#### METRICA VERSIO.

Ei mentis ægræ pharmacum Psalmos sacros,  
 Salomonis etiam tres libros, Paræmias,  
 Ecclesiasten, canticorum Cantica.

His ter quaternos iunge jam vates simul,  
 Oseam, et Amos, atque Michæam insuper,  
 Quartumque Joel, Abdiam, Jonam, typum  
 Reversi ad auras tertio a lecto die,  
 Nahum, Abacucque, qui loco nouo insidet,  
 Sophoniam, et Aggæum, Zachariam, ultimum,  
 Nomen duplex cui est, angelum Malachiam.  
 Post hos prophetæ disce qui sint quatuor :

Non trepidus ore primus est Isaias,  
 Alter Jeremias condolens, et mysticus  
 Ezechiel inde, et ultimo Daniel loco,  
 Rebusque, dictis et simul, mire sagax.

B Sunt qui libellum his copulent sanctæ Estheris.

Nunc jam Recentis audias Pacti libros :

Evangelistas quatuor solum cape.

Matthæus omnes anteit, Marcus statim,  
 Lucasque sequitur, quarta Ioanni datur  
 Sedes ; at aliis est prior, si dogmata  
 Spectes. Vocatur iure nam tonitru  
 Prols : Dei nam maxime insonuit Ἄλογον.  
 Lucæ quoque librum iungito his rursus alterum,  
 Apostolorum Gesta qui fuisse canit.

Electiois adde vas, Apostolum,

Qui præco celebris gentium semper fuit,

Scripsitque scite Litteras quatuordecim

Ad Christianos, civibus Romæ unicam,

Bimaris Corinthi scripsit ad cives duas,

Τὴν πρὸς Γαλάτας τε, καὶ τὴν πρὸς Ἐφεσίους, μεθ' ἣν Ἀ Νόθον λέγουσιν. Οὗτος ἀφευδέστατος  
 Τὴν ἐν Φιλίπποις, εἰτα τὴν γεγραμμένην  
 305 Κολοσσαῖς, Θεσσαλονικεῖσι δύο,  
 Δύο Τιμοθέω, Τίτῳ δὲ καὶ Φιλεμόνι,  
 Μίαν ἑκατέρῳ, καὶ πρὸς Ἑβραίους μίαν.  
 Τινὲς δὲ φασὶ τὴν πρὸς Ἑβραίους νόθον,  
 Οὐκ εὖ λέγοντες· γνησία γὰρ ἡ χάρις.  
 310 Εἰεν, τί λοιπὸν; Καθολικῶν Ἐπιστολῶν  
 Τινὲς μὲν ἑπτὰ φασιν, οἱ δὲ τρεῖς μόνως  
 Χρῆναι δέχεσθαι, τὴν Ἰακώβου μίαν,  
 Μίαν δὲ Πέτρου, τὴν τ' Ἰωάννου μίαν.  
 Τινὲς δὲ τὰς τρεῖς, καὶ πρὸς αὐταῖς τὰς δύο  
 315 Πέτρου δέχονται, τὴν Ἰούδα δ' ἔβδόμην.  
 Τὴν δ' Ἀποκάλυψιν τὴν Ἰωάννου πάλιν  
 Τινὲς μὲν ἐγκρίνουσιν, οἱ πλείους δὲ γε

Κανὼν ἀν εἴη τῶν θεοπνευστῶν Γραφῶν,  
 320 Αἷς εἰ σὺ πεισθῆς, ἐκφυγεῖς κόσμου πάγας,  
 Ματαιότητα δ' ἔλιπιδον βίβεις κάτω,  
 Πλοῦτον δὲ τὸν φεύγοντα δαίψλει χερὶ  
 Στείραις πένησιν, ἀσφαλὲς μόνων θέρος.  
 Ἐν οὐρανοῖς γὰρ τὸ σπαρὲν θησαυρεῖς.  
 325 Χριστῷ δ' ἔπιοιο τῷ σοφῷ Θεοῦ Λόγῳ.  
 Ὁ τριαμαχάριστος, ὦ τρισόβριος σὺ γε,  
 Πολλοὺς γέροντας καὶ νέους ἀστήρ φανεῖς·  
 Ἀδμπεὶ γὰρ ἀστρων μᾶλλον εὐσεθῆς βίος.  
 Καὶ σε προφητῶν, μαρτύρων, ἀποστόλων  
 330 Χορὸς περιστάς, ὡσπερ οὐκείων μέλιος,  
 Στέφει προπέμπων ἐπιπικίον κρότον.  
 Τρυγῶν δ' ἀπαυστον δόξαν, ἡσθήσῃ τότε,

Una ad Galatas, et una ad Ephesios, post quam  
 Una ad Philippenses, item ea quæ scripta est  
 305 Ad Colossenses, ad Thessalonicenses duæ,  
 Duæ Timotheo, Tito et Philemoni,  
 Una unicuique, et ad Hebræos una.  
 Nonnulli autem dicunt epistolam ad Hebræos esse spuriam,  
 Nec recte dicunt. Genuina enim est gratia.  
 310 Quidquid sit, quid superest? Catholicas epistolas  
 Nonnulli quidem septem numerant, alii autem tres duntaxat  
 Recipiendas esse aiunt, Jacobi unam,  
 Unam Petri, et Joannis unam.  
 Quidam autem tres (Joannis Epistolas), ac præterea duas  
 315 Petri recipiunt, et unam Judæ, quæ septima est.  
 Apocalypsim autem Joannis  
 Quidam quidem admittunt, pars vero major  
 Spuriam asserunt. His certissimus  
 Canon tibi sit divinarum Scripturarum;  
 320 Quibus si obsecutus fueris, effugies mundi laqueos,  
 Inanes spes projicies humi,  
 Divitias fugaces larga manu  
 1106-1107 Effundes pauperibus, unde certissima te manet messis.  
 In cœcis enim, quod sic seminas, condis.  
 325 Christum sequere, sapiens Dei Verbum,  
 O ter beate, o ter felix tu,  
 Pluribus tum senibus, tum juvenibus tanquam astrum micans,  
 Splendet enim ipsis sideribus clarius pia vita.  
 Et te prophetarum, martyrum, apostolorum  
 330 Chorus circumstans, velut proprium membrum,  
 Cinget corona, præmittens triumphalem plausum.  
 Tu vero carpens immortalem gloriam, tunc lætaberis,

304 Τὴν. Ita Coisl. Edit. τοῦς.  
 309 Γνησία γὰρ ἡ χάρις. Paulum enim omnino sapit.

315 Ἐβδόμη. Has omnes epistolas vere canonicas Scripturæ pratæ agnovit Gregorius. Verum idem non affirmat de Apocalypsis libro. Illius quippe ætate dubitabant plures, an inter Scripturæ libros recensenda esset Apocalypsis; nec Ecclesie judicio lis definita erat. Nunc, cum communis Ecclesie consensu in canonicorum librorum numerum recepti

sint, tum Apocalypsis, tum alii ex Veteri Testamento libri nonnulli, quos omittit auctor carminis, de his jam dubitare nefas esset. Vide supra, lib. 1, sect. 1, earm. xii, ubi eosdem libros recenset Gregorius.

320 Ἐκφυγεῖς. Coisl. ἐκφυγῶς.

321 Πίψεις. Coisl. βίβεις.

325 Ἀσφαλὲς μόνων θέρος. Tutissimum exi etiam mes-em.

327 Ἀσθήρ. Vat. et Coisl. φωστήρ.

#### METRICA VERSIO.

Galatis et unam misit, unamque incolis  
 Ephesi, Philippis et Colossis unicam,  
 Thessalonice civibus binas, duas  
 Timotheo, et unam cum Tito Philemoni,  
 Unamque Hebræis denique, atque banc ultimam,  
 Quidam licet sint qui notham hanc esse asserant,  
 Errore ducti: tota nam Paulum sapit.  
 Restat catholicas Litteras dicam ut tibi.  
 Has esse septem dicitur quidam: negant  
 Debere quidam suscipi plures tribus,  
 Joannis unam, Petri et Jacobi unicam.  
 Joannis alii tres volunt, binas Petri  
 Recipi, et Judæ septimam. Rursus librum,  
 Arcana rerum detegit qui plurima,  
 Quidam inserendum Codici sacro asserunt:

B Nothum esse major pars ait rursus altera.  
 Canon hic sacri certus est voluminis;  
 Cui si obsecutus, labilis mundi plagas  
 Fugies, inanes spesque projicies humi,  
 Opesque fluxas uberi sparges manu  
 Pauperibus, unde tuta te messis manet.  
 Nam semen istud condis in cœlo tuum.  
 Christum et sequaris sedulus, Verbum Dei,  
 O te, beatum, terque felicem et quater,  
 Ut qui juvenibus ac senum irradiet gregi:  
 Pia vita sole clarius namque emicat.  
 Ac te prophetæ, martyres, apostoli,  
 Hinc ambiennes binque te, membrum ut suum,  
 Cingent coronis, et tuas palmas canent,  
 Ac tum perennem gloriam carpens, choros

Μέσος χορεύων ἀγγελῶν στεφανόφορος.

Ἐβρώσο, καὶ μέμνησο τῶν γεγραμμένων.

355 Τὴν σεμνότητος, ἀγνείας τ' ἀσκήσεως

Ἐμφυχον εἰκόνα, πιστεύεις τε σφραγίδα,

Immistus angelis choros ducens, corollis redimitus.

Vale et memor esto quæ hic scripta sunt.

335 Honestatis, castitatis, pietatis

Vivam imaginem, fideique signaculum

Saluta nomine meo Olympiadem materteram tuam.

Si cupis, Seleuce, scire numerum ianborum,

Tres centurias esse scito, tres decadas, tres monadas.

340 Semper enim te, filii, Trinitatis amicum esse desidero.

357 Τὴν θελαυ. Materteram, forte amitam: nam vox utrumque significat. Coisl. τὴν σὴν τεθεῖα, nutricem tuam.

340 Ἐβρω. In cod. Coisl. Carmen istud hoc versu clauditur: Τῷ συντελεσθῆ τῶν κλιῶν θεῷ χάρις, qui quidem non est Gregorii, sed librarii, qui ab-

Α Ὀλυμπιάδα πρόσειπε τὴν θελαυ τελη.

Ἦν ἐθεληθησθ, Σελευκε, μαθεῖν τὸν ἀριθμὸν ἰαμβῶν,

Τρεῖς ἑκατοντάδας ἰσθι, τίσας δεκάδας, μονάδας τρεῖς.

340 Αἰεὶ γὰρ σε, τέκος, Τριάδος φίλον εὐχομαι εἶναι.

soluto opere agit Deo gratias: nimirum in codice extremum istud est carmen. — Notandum est in ianborum numerum non adduci a Gregorio quatuor ultimos, qui salutationes tantum exhibent. CAILLAU.

### METRICA VERSIO.

Ducensque sanctis cum angelis, ketaberis.

Vale, hæcque scripta ne tux menti excidant.

Gravitas omnis, castitatis, et pie

Vita: tabellam, præditam ingenti fide,

Velim salutes nomine meo Olympias.

Scire, Seleuce, cupis quot iambica carmina sint

[hic?]

Tres sun' centurias, decades tres, ac monades tres.

Opto etcaus Trias nt tibi sit charissima semper.

## ORDO RERUM

### QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

#### S. GREGORII THEOLOGUS, ARCHIEPISCOPUS CONSTANTINOPOLITANUS.

PRÆFATIO A. B. CAILLAU.

Articulus I. — De invento Mauriorum codice.

9

9

EPISTOLÆ S. GREGORII.

Epistola I. — Basilio sodali.

II. — Eidein.

III. — Evagrio.

IV. — Basilio.

V. — Eidein.

VI. — Eidein.

VII. — Cesario.

VIII. — Basilio.

IX. — Amphilochio.

X. — Candidiano.

XI. — Gregorio Nysseno.

XII. — Nicobulo.

XIII. — Amphilochio.

XIV. — Cesario.

XV. — Lolliano.

XVI. — Eusebio episcopo Cesaree.

XVII. — Eidein.

XVIII. — Eidein.

XIX. — Basilio.

XX. — Cesario.

XXI. — Sophronio præfecto.

XXII. — Eidein.

XXIII. — Cesario.

XXIV. — Themistio.

XXV. — Amphilochio.

XXVI. — Eidein.

XXVII. — Eidein.

XXVIII. — Eidein.

XXIX. — Sophronio præsid.

XXX. — Philagrio.

XXXI. — Eidein.

XXXII. — Eidein.

XXXIII. — Eidein.

XXXIV. — Eidein.

XXXV. — Eidein.

XXXVI. — Eidein.

XXXVII. — Sophronio.

XXXVIII. — Themistio.

XXXIX. — Sophronio.

XL. — Basilio Magno.

XLI. — Ad Cesarienses.

XLII. — Eusebio Samosatensi episcopo.

XLIII. — Ad episcopos.

XLIV. — Eusebio Samosatensi.

XLV. — Basilio.

XLVI. — Eidein.

XLVII. — Eidein.

XLVIII. — Eidein.

XLIX. — Eidein.

L. — Eidein.

LI. — Nicobulo.

LII. — Eidein.

LIII. — Eidein.

LIV. — Eidein.

LV. — Eidein.

LVI. — Thecla.

LVII. — Eidein.

LVIII. — Basilio.

LIX. — Eidein.

LX. — Eidein.

LXI. — Aerio et Atypio.

LXII. — Amphilochio.

LXIII. — Eidein.

LXIV. — Eusebio Samosatensi.

LXV. — Eidein.

LXVI. — Eidein.

LXVII. — Juliano.

LXVIII. — Eidein.

LXIX. — Eidein.

LXX. — Eutropio.

LXXI. — Eidein.

LXXII. — Gregorio Nysseno.

LXXIII. — Eidein.

LXXIV. — Eidein.

LXXV. — Vitaliano.

LXXVI. — Gregorio Nysseno.

LXXVII. — Theodoro.

LXXVIII. — Theoteco.

LXXIX. — Simplicia.

LXXX. — Endoxio rhetori.

LXXXI. — Gregorio Nysseno.

LXXXII. — Atypio.

LXXXIII. — Eidein.

LXXXIV. — Eidein.

LXXXV. — Eidein.

LXXXVI. — Eidein.

LXXXVII. — Philagrio.

LXXXVIII. — Nectario archiepiscopo Constantinopolis.

LXXXIX. — Bosporio Colontensi.

XC. — Procopio.

XCI. — Nectario archiepiscopo Constantinopolis.

XCII. — Philagrio.

XCIII. — Sophronio præfecto.

XCIV. — Amantio.

XCV. — Leonio.

XCVI. — Bypatio.

XCVII. — Herculiano.

XCVIII. — Ad eos qui rempublicam administrant.

XCIX. — Homophronio.

C. — C. Gigantio.

CI. — Ad Cledonium presbyterum.

CII. — Ad eundem.

CIII. — Ad eundem.

Art. II. — De nondum editis a Maurinensi congregatione Gregorii operibus. 11

Art. III. — De Benedictiorum in preparanda editioe methodo. 11

Art. IV. — De adhibitis in edendo hoc volumine curis. 17

21

155

158

158

158

159

147

147

150

155

155

155

158

158

158

158

159

162

165

165

166

166

167

167

170

170

171

174

173

174

173

194

|                                                         |     |                                                      |     |                                   |     |
|---------------------------------------------------------|-----|------------------------------------------------------|-----|-----------------------------------|-----|
| CIII. — Palladio.                                       | 202 | CL. — Asterio.                                       | 255 | CXCVIII. — Nemesio.               | 523 |
| CIV. — Olympio.                                         | 203 | CLL. — Nectario.                                     | 255 | CXCIX. — Eidem.                   | 526 |
| CV. — Eidem.                                            | 206 | CLII. — Theodoro.                                    | 258 | CC. — Eidem.                      | 527 |
| CVI. — Eidem.                                           | 206 | CLIII. — Bosporio Colobiensa.                        | 259 | CCI. — Eidem.                     | 527 |
| CVII. — Eledonio.                                       | 207 | CLIV. — Olympio.                                     | 269 | CCII. — Ad Nectarium Constantino- |     |
| CVIII. — Eidem.                                         | 207 | CLV. — Asterio.                                      | 262 | pöltanum.                         | 550 |
| CIX. — Eidem.                                           | 207 | CLVI. — Eidem.                                       | 265 | CCIII. — Valentiniano.            | 554 |
| CX. — Palladio.                                         | 207 | CLVII. — Theodoro.                                   | 265 | CCIV. — Adelphio.                 | 558 |
| CXI. — Eulalio.                                         | 210 | CLVIII. — Eulalio.                                   | 266 | CCV. — Eidem.                     | 559 |
| CXII. — Celeustio.                                      | 210 | CLIX. — Theodoro.                                    | 266 | CCVI. — Eidem.                    | 559 |
| CXIII. — Eidem.                                         | 210 | CLX. — Eidem.                                        | 267 | CCVII. — Jacobo.                  | 545 |
| CXIV. — Eidem.                                          | 210 | CLXI. — Eidem.                                       | 267 | CCVIII. — Eidem.                  | 546 |
| CXV. — Theodoro.                                        | 211 | CLXII. — Eidem.                                      | 267 | CCIX. — Castori.                  | 546 |
| CXVI. — Eulalio.                                        | 211 | CLXIII. — Eidem.                                     | 267 | CCX. — Eidem.                     | 547 |
| CXVII. — Eidem.                                         | 214 | CLXIV. — Timotheo.                                   | 271 | CCXI. — Cyriaco.                  | 547 |
| CXVIII. — Eidem.                                        | 214 | CLXV. — Eidem.                                       | 274 | CCXII. — Sacerdoti.               | 550 |
| CXIX. — Palladio.                                       | 214 | CLXVI. — Eidem.                                      | 275 | CCXIII. — Eidem.                  | 550 |
| CXX. — Helladio.                                        | 214 | CLXVII. — Helladio.                                  | 278 | CCXIV. — Eidem.                   | 550 |
| CXXI. — Theodoro.                                       | 215 | CLXVIII. — Phocio.                                   | 278 | CCXV. — Eidem.                    | 551 |
| CXXII. — Eidem.                                         | 215 | CLXIX. — Strategio.                                  | 278 | CCXVI. — Endocio.                 | 551 |
| CXXIII. — Eidem.                                        | 218 | CLXX. — Palladio.                                    | 279 | CCXVII. — Eidem.                  | 554 |
| CXXIV. — Eidem.                                         | 218 | CLXXI. — Amphilochio.                                | 279 | CCXVIII. — Eidem.                 | 555 |
| CXXV. — Olympio.                                        | 218 | CLXXII. — Helladio.                                  | 282 | CCXIX. — Helladio.                | 558 |
| CXXVI. — Eidem.                                         | 219 | CLXXIII. — Postumiano.                               | 282 | CCXX. — Eidem.                    | 559 |
| CXXVII. — Helladio.                                     | 222 | CLXXIV. — Eudoxio rhetori.                           | 285 | CCXXI. — Homophronio.             | 562 |
| CXXVIII. — Procopio.                                    | 222 | CLXXV. — Eidem.                                      | 285 | CCXXII. — Thecla.                 | 562 |
| CXXIX. — Eidem.                                         | 225 | CLXXVI. — Eidem.                                     | 287 | CCXXIII. — Eidem.                 | 563 |
| CXXX. — Eidem.                                          | 226 | CLXXVII. — Eidem.                                    | 287 | CCXXIV. — Africano.               | 567 |
| CXXXI. — Olympio.                                       | 226 | CLXXVIII. — Eidem.                                   | 290 | CCXXV. — Ellebicho.               | 570 |
| CXXXII. — Saturnino.                                    | 227 | CLXXIX. — Eidem.                                     | 294 | CCXXVI. — Anysto.                 | 570 |
| CXXXIII. — Victori.                                     | 227 | CLXXX. — Eidem.                                      | 295 | CCXXVII. — Urso.                  | 570 |
| CXXXIV. — Eidem.                                        | 250 | CLXXXI. — Saturnino.                                 | 295 | CCXXVIII. — Pansophio.            | 571 |
| CXXXV. — Sophronio prefecto.                            | 250 | CLXXXII. — Gregorio Nysseno.                         | 295 | CCXXIX. — Eidem.                  | 571 |
| CXXXVI. — Modario exercitus duci.                       | 251 | CLXXXIII. — Theodoro episcopo.                       | 298 | CCXXX. — Theodosio vel Theodoro.  | 571 |
|                                                         | 251 | CLXXXIV. — Amphilochio.                              | 298 |                                   |     |
| CXXXVII. — Eidem.                                       | 254 | CLXXXV. — Nectario.                                  | 307 | CCXXXI. — Eusebio amico.          | 574 |
| CXXXVIII. — Bosporio Colobensi.                         | 254 | CLXXXVI. — Eidem.                                    | 308 | CCXXXII. — Diocli.                | 575 |
|                                                         | 254 | CLXXXVII. — Endorio.                                 | 306 | CCXXXIII. — Abisio.               | 575 |
| CXXXIX. — Theodoro.                                     | 255 | CLXXXVIII. — Stagirio.                               | 307 | CCXXXIV. — Olympiano.             | 578 |
| CXL. — Olympio.                                         | 258 | CLXXXIX. — Eustochio sophista.                       | 307 | CCXXXV. — Adamantio.              | 578 |
| CXLI. — Eidem.                                          | 259 |                                                      | 307 | CCXXXVI. — Lihano sophista.       | 579 |
| CXLII. — Eidem.                                         | 245 | CXC. — Eidem.                                        | 310 | CCXXXVII. — Macedonio.            | 579 |
| CXLIII. — Eidem.                                        | 245 | CXCI. — Eidem.                                       | 314 | CCXXXVIII. — Monachis.            | 579 |
| CXLIV. — Eidem.                                         | 246 | CXCII. — Stagirio.                                   | 314 | CCXXXIX. — Epiphano.              | 582 |
| CXLV. — Veriano.                                        | 247 | CXCIII. — Procopio.                                  | 315 | CCXL. — Meletio.                  | 582 |
| CXLVI. — Olympio.                                       | 250 | CXCIV. — Eidem.                                      | 318 | CCXLI. — Abugrio.                 | 583 |
| CXLVII. — Asterio.                                      | 251 | CXCV. — Gregorio præsidi.                            | 318 | CCXLII. — Petro.                  | 583 |
| CXLVIII. — Eidem.                                       | 254 | CXCVI. — Ecebolio.                                   | 319 | CCXLIII. — Evagrio monacho.       | 583 |
| CXLIX. — Georgio.                                       | 255 | CXCVII. — Gregorio Nysseno.                          | 322 | CCXLIV. — Ad Basilissam.          | 586 |
| <i>Monitum de S. Gregorii testamento.</i>               | 587 | XXXI. — Hymnus altus.                                | 587 |                                   | 580 |
| <b>TESTAMENTUM S. GREGORII.</b>                         | 589 | XXXII. — Hymnus vespertinus.                         | 589 |                                   | 511 |
| <i>Monitum de S. Gregorii carminibus.</i>               | 595 | XXXIII. — Actio gratiarum.                           | 589 |                                   | 514 |
| <b>CARMINA S. GREGORII.</b>                             | 598 | XXXIV. — Actio gratiarum actio.                      | 589 |                                   | 515 |
| <b>LIBER I. — Poemata theologica.</b>                   | 598 | XXXV. — Precatio ante Scripturæ lectionem.           | 589 |                                   | 518 |
| <b>SECTIO I. — Poemata dogmatica.</b>                   | 598 | XXXVI. — Precatio ante iter suscipiendum.            | 589 |                                   | 518 |
| I. — De Patre.                                          | 598 | XXXVII. — Alia de proptere iterum precatio.          | 589 |                                   | 519 |
| II. — De Filio.                                         | 402 | XXXVIII. — Alia precatio.                            | 589 |                                   | 522 |
| III. — De Spiritu sancto.                               | 407 | <b>SECTIO II. — Poemata moralia.</b>                 | 589 |                                   | 522 |
| IV. — De mundo.                                         | 415 | I. — In laudem virginitatis.                         | 589 |                                   | 522 |
| V. — De Providentia.                                    | 425 | II. — Præcepta ad virgines.                          | 589 |                                   | 578 |
| VI. — De eodem argumento.                               | 450 | III. — Exhortatio ad virgines.                       | 589 |                                   | 651 |
| VII. — De substantiis mente præditis.                   | 458 | IV. — Ad virginem.                                   | 589 |                                   | 659 |
| VIII. — De anima.                                       | 446 | V. — Ad monachos in monasterio degentes.             | 589 |                                   | 641 |
| IX. — De Testamentis et Adventu Christi.                | 455 | VI. — De pudicitia.                                  | 589 |                                   | 645 |
| X. — De Incarnatione adversus Apollinarium.             | 465 | VII. — De castitate.                                 | 589 |                                   | 647 |
| XI. — De Christi Incarnatione.                          | 479 | VIII. — Comparatio vitarum.                          | 589 |                                   | 659 |
| XII. — De veteri Scripturæ libris.                      | 471 | IX. — De virtute.                                    | 589 |                                   | 667 |
| XIII. — Patriarchæ illi Jacob.                          | 475 | X. — De virtute.                                     | 589 |                                   | 680 |
| XIV. — Plagas Ægypti.                                   | 475 | XI. — Dialogus cum mundo.                            | 589 |                                   | 781 |
| XV. — Moyse Dezalagus.                                  | 475 | XII. — De naturæ humanæ fragilitate.                 | 589 |                                   | 754 |
| XVI. — Eliæ et Elitsæ miracula.                         | 478 | XIII. — De eodem argumento.                          | 589 |                                   | 784 |
| XVII. — Epigramma in templum Eliæ, quod appellatur.     | 479 | XIV. — De humana natura.                             | 589 |                                   | 785 |
| XVIII. — De Christi genealogia.                         | 479 | XV. — De exterioris hominis vilitate.                | 589 |                                   | 766 |
| XIX. — Discipuli Christi duodecim.                      | 487 | XVI. — De vita itineribus.                           | 589 |                                   | 774 |
| XX. — Miracula Christi secundum Matthæum.               | 487 | XVII. — Variorum vitæ generum bestitudines.          | 589 |                                   | 782 |
| XXI. — Miracula Christi secundum Marcum.                | 491 | XVIII. — De vita humana.                             | 589 |                                   | 786 |
| XXII. — Miracula Christi secundum Lucam.                | 491 | XIX. — De eodem argumento.                           | 589 |                                   | 787 |
| XXIII. — Miracula Christi secundum Joannem.             | 494 | XX. — De desiderio.                                  | 589 |                                   | 788 |
| XXIV. — Parabole Christi et enigmata secundum Matthæum. | 495 | XXI. — De morte charorum.                            | 589 |                                   | 790 |
| XXV. — Parabole Christi secundum Marcum.                | 495 | XXII. — De falsis amictis.                           | 589 |                                   | 790 |
| XXVI. — Parabole Christi secundum Lucam.                | 498 | XXIII. — De eodem argumento.                         | 589 |                                   | 790 |
| XXVII. — Parabole Christi secundum omnes evangelistas.  | 498 | XXIV. — Dialogus adversus eos qui frequenter jurant. | 589 |                                   | 790 |
| XXVIII. — Tempestas a Christo sedata.                   | 506 | XXV. — Adversus iram.                                | 589 |                                   | 814 |
| XXIX. — Hymnus ad Deum.                                 | 507 | XXVI. — In nobiliem male moratum.                    | 589 |                                   | 851 |
| XXX. — Hymnus alius ad Deum.                            | 507 | XXVII. — De eodem argumento.                         | 589 |                                   | 854 |
|                                                         |     | XXVIII. — Adversus opum amantes.                     | 589 |                                   | 836 |
|                                                         |     | XXIX. — Adversus mulieres se nimis ornantes.         | 589 |                                   | 864 |

|                                                                                                                                        |      |                                                               |      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|---------------------------------------------------------------|------|
| XXX. — Versus iambici acrostichi secundam omnes alphabeti litteras sic dispositi, ut quilibet iambicus in hortationem aliquam desinat. | 907  | XLVI. — Adversus carnem.                                      | 1354 |
| XXXI. — Distichum sententiam.                                                                                                          | 910  | XLVII. — Objurgatio adversus partem animam rationis expertem. | 1378 |
| XXXII. — Alia generis ejusdem sententiam.                                                                                              | 915  | XLVIII. — In mortuum mundo.                                   | 1383 |
| XXXIII. — Tetrastichum sententiam.                                                                                                     | 927  | XLIX. — Luctus.                                               | 1383 |
| XXXIV. — Definitiones minus exactam.                                                                                                   | 946  | L. — Contra diabolum in morbum.                               | 1386 |
| XXXV. — De philosophica paupertate.                                                                                                    | 966  | L.I. — Carmen lugubre pro anima sua.                          | 1394 |
| XXXVI. — De eodem argumento.                                                                                                           | 966  | L.II. — Lamentatio.                                           | 1398 |
| XXXVII. — De patientia.                                                                                                                | 966  | L.III. — Lamentatio alia.                                     | 1398 |
| XXXVIII. — De eodem argumento.                                                                                                         | 968  | L.IV. — Adversus diabolum.                                    | 1398 |
| XXXIX. — De fortuna et providentia.                                                                                                    | 968  | L.V. — Diabolum a se depellit, ac Christum invocat.           | 1399 |
| XL. — De rerum humanarum vanitate.                                                                                                     | 968  | L.VI. — Adversus eundem.                                      | 1402 |
| LIBER II. — <i>Poemata historica.</i>                                                                                                  | 970  | L.VII. — Adversus eundem.                                     | 1402 |
| SECTIO I. — <i>De seipso.</i>                                                                                                          | 970  | L.VIII. — Adversus eundem.                                    | 1402 |
| I. — De rebus suis.                                                                                                                    | 970  | L.IX. — Adversus eundem.                                      | 1403 |
| II. — Gregorii jururandum.                                                                                                             | 1018 | L.X. — Adversus eundem.                                       | 1403 |
| III. — Itinerarium Constantinopolitanum.                                                                                               | 1020 | L.XI. — Lamentatio.                                           | 1403 |
| IV. — De seipso.                                                                                                                       | 1022 | L.XII. — Supplicatio ad Christum.                             | 1406 |
| V. — Ad plebem Anastasiam.                                                                                                             | 1022 | L.XIII. — Lamentatio ad Christum.                             | 1406 |
| VI. — Ad eosdem.                                                                                                                       | 1024 | L.XIV. — Lamentatio alia ad Christum.                         | 1406 |
| VII. — Vale ad amicos dictum.                                                                                                          | 1024 | L.XV. — Alia lamentatio.                                      | 1407 |
| VIII. — In invidios.                                                                                                                   | 1026 | L.XVI. — Alia ad Christum.                                    | 1407 |
| IX. — In eosdem.                                                                                                                       | 1026 | L.XVII. — De seipso.                                          | 1407 |
| X. — Ad Constantinopolitanos sacerdotes, et ipsam urbem.                                                                               | 1028 | L.XVIII. — Item de seipso.                                    | 1410 |
| XI. — De vita sua.                                                                                                                     | 1050 | L.XIX. — Oratio ad Christum.                                  | 1418 |
| XII. — De seipso et de episcopis.                                                                                                      | 1055 | L.XX. — Alia oratio.                                          | 1418 |
| XIII. — Ad episcopos.                                                                                                                  | 1227 | L.XXI. — Precatio in morbo.                                   | 1418 |
| XIV. — De seipso et adversus avidos acrostichum carmen.                                                                                | 1243 | L.XXII. — In exitu vite.                                      | 1419 |
| XV. — De seipso post reditum ex urbe Constantinopolitana.                                                                              | 1250 | L.XXIII. — Carmen deprecatorium.                              | 1419 |
| XVI. — Sombium de Anastasie ecclesia, quam in urbe Constantinensi exstruxit.                                                           | 1254 | L.XXIV. — Supplicatio ad Christum.                            | 1422 |
| XVII. — De diversis vite generibus, et adversus falsos episcopos.                                                                      | 1262 | L.XXV. — Lamentatio ad Christum.                              | 1422 |
| XVIII. — In invidios.                                                                                                                  | 1270 | L.XXVI. — Alia lamentatio.                                    | 1423 |
| XIX. — Querela de suis calamitatibus.                                                                                                  | 1272 | L.XXVII. — Oratio ad Christum.                                | 1423 |
| XX. — Oratio ad Christum in morbo.                                                                                                     | 1279 | L.XXVIII. — Ad suam animam.                                   | 1426 |
| XXI. — In diabolum.                                                                                                                    | 1279 | L.XXIX. — Ad animam suam.                                     | 1427 |
| XXII. — Carmen supplcx.                                                                                                                | 1282 | LXXX. — Ad seipsum.                                           | 1427 |
| XXIII. — In secessionem.                                                                                                               | 1282 | LXXXI. — Ad animam suam.                                      | 1427 |
| XXIV. — Precatio matutina.                                                                                                             | 1283 | LXXXII. — De eodem argumento.                                 | 1427 |
| XXV. — Precatio vespertina.                                                                                                            | 1286 | LXXXIII. — De demonum pugnis.                                 | 1427 |
| XXVI. — Precatio postridiana.                                                                                                          | 1286 | LXXXIV. — Lamentatio.                                         | 1430 |
| XXVII. — Luctus.                                                                                                                       | 1286 | LXXXV. — Adhortatio ad seipsum, ut mentem ad Deum convertat.  | 1431 |
| XXVIII. — Carmen elegiacum.                                                                                                            | 1287 | LXXXVI. — Admonitio ad seipsum.                               | 1431 |
| XXIX. — De patientia.                                                                                                                  | 1287 | LXXXVII. — De Dei desiderio.                                  | 1434 |
| XXX. — De seipso.                                                                                                                      | 1289 | LXXXVIII. — Ad suam animam carmen Anacreonticum.              | 1435 |
| XXXI. — Desiderium mortis.                                                                                                             | 1299 | LXXXIX. — In morbum.                                          | 1442 |
| XXXII. — De vite hujus vanitate atque incertitudine, communicæ omnium sine.                                                            | 1300 | XC. — In sui ipsius et parentum mortem.                       | 1446 |
| XXXIII. — Ad Christum.                                                                                                                 | 1303 | XCI. — In ipsorum omnium sepulcrum.                           | 1446 |
| XXXIV. — In silentium jejunii.                                                                                                         | 1307 | XCII. — Epitaphium sui ipsius et compendium ipsius vite.      | 1447 |
| XXXV. — De eodem argumento.                                                                                                            | 1323 | XCIII. — Aliud in seipsum.                                    | 1448 |
| XXXVI. — De eodem argumento.                                                                                                           | 1325 | XCIV. — Aliud.                                                | 1450 |
| XXXVII. — De eodem argumento.                                                                                                          | 1323 | XCV. — Aliud.                                                 | 1450 |
| XXXVIII. — Hymnus ad Christum post silentium in Paschate.                                                                              | 1326 | XCVI. — Aliud.                                                | 1450 |
| XXXIX. — In suos versus.                                                                                                               | 1350 | XCVIII. — Aliud.                                              | 1450 |
| XL. — In invidios.                                                                                                                     | 1358 | XCIX. — Aliud.                                                | 1451 |
| XLI. — Adversus Maximum.                                                                                                               | 1359 | SECTIO II. — <i>Poemata quæ spectant ad alios.</i>            | 1451 |
| XLII. — Erumnas suas luget, Christumque obsecrat ut sibi vitam finem afferat.                                                          | 1343 | I. — Ad Hellenum pro monachis exhortatorium.                  | 1451 |
| XLIII. — Ad seipsum per interrogationem et responsum.                                                                                  | 1316 | II. — Ad Julianum.                                            | 1478 |
| XLIV. — In monachorum obrectatores, et ad falsi nominis monachos.                                                                      | 1350 | III. — Ad Vitalianum.                                         | 1479 |
| XLV. — De animæ suæ calamitatibus carmen lu-                                                                                           |      | IV. — Nicobuli filii ad patrem.                               | 1506 |
|                                                                                                                                        |      | V. — Nicobuli patris ad filium.                               | 1522 |
|                                                                                                                                        |      | VI. — Ad Olympiadem.                                          | 1532 |
|                                                                                                                                        |      | VII. — Ad Nemesium.                                           | 1531 |
|                                                                                                                                        |      | VIII. — Ad Seleucum.                                          | 1536 |









Buchbinderei  
SCHWAB  
München

Digitized by Google

